

MOSE FE AGBALĒ GBATŌ.

Xexemewoŋo.

1 Le gomedzedzea me Mawu wŋ dzifo kple anyigba.^a **2** Ke anyigba le nyama, nonome meli ne o, ele fuflu, eye viviti do de tsi gba-na la ŋku me, eye Mawu fe Gbŋgbŋ le agba sam le tsia dzi.

3 Eye Mawu gblŋ be: Kekeli nedo! Eye kekeli do. **4** Eye Mawu kpŋ kekelia bena enyo. Eye Mawu mŋ kekeli la kple viviti la dome. **5** Mawu yŋ kekeli la be ŋkeke; ke viviti la eyŋe be zŋ. Ale zŋ do, eye ŋu ke, eya nye ŋkeke gbŋtŋ.

6 Eye Mawu gblŋ be: Alili nenŋ tsia titina, be wŋanye dometsonu anŋ tsi kple tsi dome! **7** Eye Mawu wŋ alili la, eye wŋmŋ tsi, si le alilia te, kple tsi, si le alilia ta me la dome. Eye wŋva me nenema.^e **8** Eye Mawu yŋ alilia be dzifo. Ale zŋ do, eye ŋu ke, eya nye ŋkeke evelia.

9 Eye Mawu gblŋ be: Tsi, si le dzifoa te la, neŋo fu de teŋe deka, bena fufuife nadze! Eye wŋva me nenema.^f **10** Mawu yŋ fufuife la be anyigba, ke tsi foŋua la eyŋe be atsiafu. Eye Mawu kpŋ bena enyo. **11** Eye Mawu gblŋ be: Anyigba nemie gbe fŋwo, nu miemie, siwo tsea ku, kple ati tseku, siwo tsena wo to wo towoe, esiwo me ku le, le anyigba la dzi. Eye wŋva me nenema. **12** Anyigba mie gbe fŋwo, nu miemie, siwo tsea ku wo to wo towoe, kple ati, siwo tsena, siwo me ku le, wo to wo towoe. Eye Mawu kpŋ bena enyo. **13** Ale zŋ do, eye ŋu ke, eya nye ŋkeke etŋlia.

14 Eye Mawu gblŋ be: Nu keklŋwo nado de dzifolilia ŋu, bena woade vovo ŋkeke kple zŋ dome, eye woanŋ anyi anye dzesiwo, afia azŋgbewo, ŋkekewo kple fe-wo,^h **15** eye woanye nu keklŋwo

^a Do. 17, 24; Nyad. 4, 11; Heb. 11, 3; Yoh. 1, 1-3.

^b Ps. 136, 7-9. ^d Ps. 33, 9; Kor. II. 4, 6.

^e Ps. 19, 2.

^f Pet. II. 3, 5; Hi. 38, 8-11.

^g Ps. 8, 6-9.

^h Ps. 74, 16.

ⁱ Ef. 4, 24; ta 2. 7. 22; Mat. 19, 4.

anŋ dzifolilia ŋu, bene woaklŋ de anyigba dzi! Eye wŋva me nenem. **16** Tete Mawu wŋ nu keklŋ gŋ eveawo. Ewŋ gŋtŋ, bena wŋadŋ ŋkeke dzi, kple suetŋ, bena wŋadŋ zŋ dzi, bekpe de yletiviwo ŋu.^b **17** Eye Mawu tŋ wo do dzifolilia ŋu, bena woaklŋ de anyigba dzi, **18** woadŋ ŋkeke kple zŋ dzi, eye woamŋ kekeli kple viviti dome. Eye Mawu kpŋ bena enyo. **19** Ale zŋ do, eye ŋu ke, eya nye ŋkeke enelia.

20 Tete Mawu gblŋ bena: Nu gbagbewo nefu tsi le tsia me, eye xe dzodzoewo nedzo le ya me le dzifolilia fe ŋku me. **21** Eye Mawu wŋ jumelŋ klitsuwo kple nu gbagbe, siwo katŋ tana, eye wŋwŋna le tsia me, bamebame, kple xe, siwo katŋ dzona. Eye Mawu kpŋ bena enyo. **22** Eye Mawu yra wo gblŋ bena: Midzi, ne miasŋ gbŋ, eye miayŋ atsiafutsia me, eye xe dzodzoewo nasŋ gbŋ le anyigba dzi! **23** Ale zŋ do, eye ŋu ke, eya nye ŋkeke atŋlia.

24 Eye Mawu gblŋ bena: Nu gbagbewo nedo tso anyigba me hamehame, afemelŋwo kple nu tatawo kple gbemelŋwo bamebame! **25** Ale Mawu wŋ gbemelŋwo hamehame, afemelŋwo bamehame kple lŋ, siwo katŋ tana le anyigba dzi bamebame. Eye Mawu kpŋ bena enyo.

Mawu wŋ ame le eya nuto fe nonome nu.

26 Eye Mawu gblŋ be: Mine miawŋ ame de miŋfe nonome, wŋadŋ mŋ, eye wŋadŋ jumelŋwo, dzifoxe dzodzoewo, afemelŋwo kple gbemelŋwo katŋ kpakple lŋ, siwo katŋ tana le anyigba dzi la dzi!^g **27** Eye Mawu wŋ ame de ye nuto fe nonome, Mawu fe nonome nue wŋwŋe do; nutsu kple nyŋnu wŋwŋ.ⁱ

28 Eye Mawu yra wo, eye Mawu gblɔ na wo bena: Midzi, ne miaso gbo, eye miayo anyigba la dzi, eye mianye agbo de edzi, miadu fumelawokple dzifoxe dzodzoewo kple la, siwo kata zona le anyigba dzi la dzi!^a 29 Eye Mawu gblɔ be: Kpo da, metsɔ nu mie mie tseku, siwo kata le anyigba blibo la dzi, kple ati, siwo kata tsena, siwo me ku le la, na mi, bena woanye nududu na mi; 30 ke gbewo kple amagbewo kata nanye nududu na anyigba dzi lawo kata kple dzifoxe dzodzoewo kata kple nusiwo kata tana, siwo me agbe le, le anyigba dzi. Eye wova me nenema. 31 Eye Mawu kpo nusiwo kata wowo la, eye kpo da, wonyo nuto. Ale za do, eye nu ke, eya nye nkeke adelia.

Sabat.

2 Ale wowu dzifo kple anyigba kple wo me nu gbogboawo kata nu enye si. 2 Eye Mawu wu efe do, si wowo la nu le nkeke adreagbe, eye wodzudo le nkeke adreagbe tso efe do, siwo kata wowo la me.^e 3 Eye Mawu yra nkeke adrelia, eye woko eputi, elabena eya dzi wodzudo edokui le tso efe dowowo, siwo kata Mawu wo, eye wona wodo la me.^f

Amegbetɔ le Paradiso.

4 Esia nye dzifo kple anyigba je dzodzomenyawo le wo wowo me le yeyi, si me Yehowa Mawu wo anyigba kple dzifo. 5 Ke gbetia deke mele anyigba dzihadɔ o, eye nu miemiea deke medo de gbe me hadɔ o; elabena Yehowa Mawu mena tsi dza de anyigba dzi hadɔ o, eye ame meli ade anyigba la o. 6 Eye afu do tso anyigba dzi, eye wonyo de anyigba la kata je nku me. 7 Azo Yehowa Mawu tso anyi me ame, eye wogbo agbegbogbo de efe nti me;^h ale ame la zu luo gbagbe. 8 Tete Yehowa Mawu tso abo de Eden le yedzeje, eye wotsɔ ame, si womela, do afima. 9 Eye Yehowa Mawu na ati vovo, siwo nya kpona, siwo je tsetse nyo na dudu la, mie tso anyigba me; eye^k agbeti la kpakple sidzedze nyui kple vo je

^a Da. 17, 28.

^b Ro. 5, 12; Kor. I. 15, 21.

^d Lod. 31, 10 v. 31.

^e Yoh. 5, 17; Heb. 4, 4. 10.

^f Mo. II. 20, 8-11.

^g Kor. I. 11, 7-9. 12; Tim. I. 2, 13.

^h Kor. I. 15, 45.

ⁱ Mat. 19, 5. 6; Ef. 5. 28-31.

^k 3, 22, 24; Nyad. 2, 7: 22, 2.

ati la le abo la titina. 10 Eye tɔsisi de do tso Eden, be wode tsi abo la; eye tso afima wode de abo ene me. 11 Gbato nko nye Pison; efo xla Xawila-nyigba blibo la kata; afima sika le; 12 eye anyigba sia je sika nyo nuto; afima bedolax- kple soham-kpe ha le. 13 Tɔsisi evelia nko nye Gixon; efo xla Kus-nyigba blibo la kata. 14 Tɔsisi etolia nko nye Xidekel; esi to Asur je yedzeje gome. Eye tɔsisi enelia nye Frat. 15 Eye Yehowa Mawu tso ame la do Eden-bo me, be wogbo eme, eye wogbo edzi.

Mawu je sedede.

16 Eye Yehowa Mawu de se na ame gblɔ bena: Du abometiawo kata je tsetse faa; 17 ke ati, si na wodzea si nyui kple vo la, me-gadu eya je tsetsea deke o; gbesigbe nado efe de,^b ku ke naku.

18 Eye Yehowa Mawu gblɔ bena: Menyo bena ame la natsi akogo o; mawo kpedenuto, si aso de enu la ne.^d 19 Tete Yehowa Mawu tso anyi me gbemelawo kata kple dzifoxe dzodzoewo kata, eye wogbo wo va amea gboe, be yea-kpo alesi woyoo woe; eye alesi ame la yo nu gbagbeawoe la, nenema anye woje nko. 20 Eye ame la tso nko na afemelawo kata kple dzifoxe dzodzoewo kpakple gbemelawo kata; ke amea ya me-kpo kpedenuto, si aso ne o.

Nyɔnuwɔwɔ.

21 Eye Yehowa Mawu na ame do alo yi me vi, eye wode efe agbafutiwo dometo deka, eye wotsɔ la do etefe. 22 Tete Yehowa Mawu tso agbafuti, si wode le amea me la, wo nyonu, eye wogbo va ame la gboe.^g 23 Eye ame la gblɔ be: Azo ko! Esia enye ju tso nye ju me kple la tso nye la me; woayo ame sia bena nyonu, elabena nutsu mee wodee tsoe. 24 Eyanuti nutsu agble fofoa kple dadaa di ahaku de srɔa nti, eye woanye nutila deka.ⁱ 25 Eye wo kpakple eve la wole jefle, ame la kple srɔa, eye nu mekpea wo o.

Nuvɔ me dzedze.

3 Ke da dze aye wu gbemelā, siwo kata Yehowa Mawu wo

la, eye wògblo na nyonu la bena: Vavāe Mawu gblo bena, migadu abometiawo katā fe tsetsea deke o mahā?^a 2 Nyonu do nu na da la be: Miedua abometiawo fe tsetse faa;^b 3 ke Mawu gblo le ati, si le aboa titina la fe tsetse nuti bena: Migadu efe deke o, eye migaka asi enu hā o, be miagaku o!^d 4 Eye da la gblo na nyonu bena: Miele kuku ge akpo o;^e 5 ke boṅ Mawu nyae bena, gbesigbe kemiadu efe de la, miafe ŋkuwo laṣu, eye mia- no abe Mawu ene, anya nyui kple vō. 6 Esi nyonu la^h kpo bena, ati la nyo na dudu, ebiā nu na ame, eye wòdzroa ame, eye wònana wodzea nunya la, iegbe efe tsetsea de heḍu, eye wòna srōa, si le egbo hā wòdu. 7 Tete wo kpakple eve fe ŋkuwo vu, eye wodze sii bena,ⁱ yewole amama, eye woto amagbawo hesa de ali.

8 Eye esi wose Yehowa Mawu ŋko le anyinufayi le aboa me la, amea kple srōa "woyila wo dokui de Yehowa Mawu de abometia de te. 9 Tete Yehowa Mawu yo amea gblo nɛ bena: Afika nèle? 10 Edo nu nɛ bena: Mese ŋkowò le aboa me, eye mevō; elabena mele amama, eye meyla dokuinye. 11 Egblō be: Ameka toe na wò be, amamae nèle? Alo de nèdu ati, si nuti mede se na wò be, megadu efe deke o la fe de mahā? 12 Ame la do nu bena: Nyonu, si nètso nam la, eyae na atia dem meḍu. 13 Eye Yehowa Mawu gblo na nyonu bena: Nukanuti nèwo alea? Nyonu la do nu nɛ be: Da lae blem, eye meḍui.^p

Fifode kple ŋugbedodo gbāto.

14 Eye Yehowa Mawu gblo na da la bena: Esi nèwo alea la, eyata woajo fi ade wò le afe- melāwo kple gbemelāwo katā dome: Wò jodo dzi nazo, eye vu- vudedie naḍu le wò agbe me ŋkekewo katā me!^q 15 Made adikā mia kple nyonu la dome, wò dzi- dzime kple nyonu la fe^r dzidzi- me dome,^u eya la agbā ta na wò, eye^v wò la àdu afokpodzi nɛ. 16 Eye wògblo na nyonu bena: Mana nakpe fu gede le fufofome, àlé ku hafi àdzi vi, ke wò tame ano srōwò nu, eye eya anye^a gā de dziwò. 17 Eye wògblo na Adam

benā: Esi nèse srōwò fe gbe, eye nèdu ati, si nuti mede se na wò be, megadu efe dekedeke o la fe de la, eyata woajo fi ade anyigba le tawò, àkpe fu hafi àkpo nu àdu tso me le wò agbe me ŋkekewo katā me. 18 Du kple aṅka amie na wò, eye naḍu anyigba dzi ama- gbewo! 19 Fifia ate wò, hafi na- kpo abolo aḍu, /vasede esime na- gatɔ azu anyi, elabena eya mee wode wò tsoe. Anyi nènnye, eye anyi ke nagatɔ azu!

20 Eye ame la tso ŋko na srōa bena Xawa, elabena eya ava nye ame gbagbewo katā dada. 21 Eye Yehowa Mawu tso lāgbalēwu do na Adam kple srōa. 22 Eye Ye- howa Mawu gblo be: Kpo da, ame zu ksigbe mia dometo deka ene, eye wònya nyui kple vō. Ke be wòagado asi da agbe agbetia hā fe de aḍu, eye wòano agbe dodoḍo o la, 23 Yehowa Mawu de ame da tso Eden-bo la me, bene wòanlo anyigba, si me wodee tsoe. 24 Tete wònyā ame la, eye wòna °Keru- biwo tso yi, si tɔa edokui, eye wòklēna abe dzo fe aḍe ene la, danɔ Eden-bo la fe yedzeje gome, bena woadzo agbeti la mo nu.

Adam vīgutsuwo.

4 Eye Adam do kple srōa Xawa, eye wòfo fu dzi Kain, eye wògblo bena: Yehowa di nam be, medzi nutsu. 2 Emegbe la edzi enovia Habel, eye Habel va zu lānyila, ke Kain ya zu agbledela. 3 Esia megbe la etefe medidi o, Kain tso agblemenua dewo wo vo- sae na Yehowa. 4 Habel hā tso efe lāwo fe ngogbevi, siwo dami la fe dewo vs. Eye Habel' kple efe nunana dze Yehowa nu; 5 ke Kain kple efe nunana ya medze enu o. Eye Kain bi dzi nuto, eye wòdo adā. 6 Tete Yehowa gblo na Kain bena: Nukanuti nèle dzi bim, eye nukanuti nèle adā dom? 7 Alo menye ale wòle oa? Ne èwo nyui la, wò ŋku me ako, ke ne mèwo nyui o la, ekema nuvō de^y xa de vɔtru nu, eye wòdo ta- mea de de nuwò; ke wò la^z du edzi!

Kain wu novia.

8 Esia megbe la Kain gado nu kple novia Habel. Ke eva ve

^a Nyad. 12, 9; 20, 2.

^b 2, 16.

^d 2, 17.

^e Tes. II. 3, 10.

^f Nyagb. 12, 7.

^g Yoh. 8, 44.

^h Yak. 1, 14.

ⁱ Tim. I. 2, 14.

^k kp. 5.

^l 2, 25.

ⁿ Yer. 23, 24.

^o Xez. 10.

^p Kor. II. 11, 3.

^r Heb. 11, 4.

^q Yes. 65, 25.

^r Gal. 4, 4.

^u Yoh. I. 3, 8;

Heb. 2, 14;

Ro. 16, 20.

^v Yoh. 14, 30;

Nyad. 12, 17.

^y Gal. 5, 17.

^z Ro. 6, 12.

^a Ef. 5, 22, 23;

Tim. I. 2, 11, 12.

me bena, esime wole gbe me la, Kain tso de nɔvia Habel n̄uti, eye wòwui.^a 9 Tete Yehowa gblɔ na Kain bena: Afika n̄oviwò Habel le? Eye wòdo n̄u n̄e be: Nyemeyae o! Alo n̄ovinye dzikpola menyae? 10 Eye wògblɔ n̄e bena: Nuka enye esi n̄ewo? Kpɔ da, n̄oviwò je ou, si n̄eko de anyi la je gbe le didim tso anyigba dzi mese! 11 Azo la woafɔ fi ade wò, àdzo le anyigba, si ke efe nu xo n̄oviwò je ou le asiwò no la dzi. 12 Ne èn̄lɔ anyigba la, megale nu v̄a ge na wò o; tsatsala kple godzela nanye le anyigba dzi! 13 Eye Kain gblɔ na Yehowa bena: Nye vodada la kpe wu nye tsotsɔ. 14 Wòde nyām egbe tso agbledenyigba la dzi; madzo le wò nkuta anye tsatsala kple godzela le anyigba dzi, eye ava me bena, amesiame, si akpom la, awum.^g 15 Eye Yehowa gblɔ n̄e bena: Eyata amesiame, si awu Kain la, woabia hl̄e zi gbɔ zi adre. Eye Yehowa de dzesi Kain, bena amesiame, si ado goe la, nagawui o. 16 Eye Kain dzo le Yehowa fɛnkume, eye wòva n̄o Nod-nyigba dzi le Eden je yedzeje gome.

Kain je dzidzimeviwo.

17 Eye Kain do kple sr̄ɔa, eye wòfo fu dzi Henox. Eye wòtso du, tso via je nkɔ na du la bena Henox. 18 Eye wodzi Irad na Henox, eye Irad dzi Mehuyael, eye Mehuyael dzi Metusael, eye Metusael dzi Lamex. 19 Ke Lamex de sr̄ɔ eve; deka nkɔ enye Ada, eye evelia nkɔ enye Zila. 20 Eye Ada dzi Yabal, amesi nye agbadome n̄olawo kple l̄anyilawo fofɔ. 21 Enovia nkɔ nye Yubal, amesi nye sankufolawo kple dzekulawo fofɔ. 22 Eye Zila h̄a dzi Tubalkain, amesi nye akɔbli- kple ganudɔwolawo fofɔ; eye Tubalkain n̄ovinyonu nkɔ nye Naama. 23 Eye Lamex gblɔ na sr̄ɔwo bena: Ada kple Zila, mido to nye gbe; mi Lamex sr̄ɔwo, mise ye nyawo! Vav̄a, mewu n̄utsu de nye abi te fe kple dekakupi de nye dodro te fe. 24 Elabena wobia hl̄ɔ Kain zi adre, ke Lamex la zi blaadre v̄o adre.^h

Set kple Enos.

25 Eye Adam gadɔ kple sr̄ɔa. eye wòdzi n̄utsuvi, eye wòna nkɔe

benas Set; elabena egblɔ be: Mawu do dzidzime bubu Habel, amesi Kain wu la te fe nam. 26 Eye wodzi n̄utsuvi na Set h̄a, eye wòna nkɔe bena Enos. Le yemayi me la^b wode asi Yehowa nkɔ yo yo me.

Foto ḡawo je dzidzimegbalé tso Adam dzi vase de Noa dzi.

5. Esia nye Adam je dzidzimeviwo n̄utinyagbalé. Esi Mawu wo Adam la, ewo de eya n̄uto je n̄onome.^e 2 Ewo wo wonye n̄utsu kple nyonu, eye wòyra wo; eye wòna nkɔ wo bena „ame“ le gbesigbe wòwo wo. 3 Eye esi Adam xo je alafa deka kple blaet̄o la, edzi n̄utsuvia de, si/ d̄ii, eye wòyɔe bena Set. 4 Esi Adam dzi Set megbe la, egano agbe je alafa enyi, eye wòdzi n̄utsuwo kple nyonuwo. 5 Eye Adam je agbe me n̄kekewo kat̄a nye je alafa asieke kple blaet̄o, eye wòku. 6 Eye esi Set xo je alafa deka kple at̄o la, edzi Enos. 7 Esi Set dzi Enos megbe la, egano agbe je alafa enyi kple adre, eye wòdzi n̄utsuwo kple nyonuwo. 8 Eye Set je agbe me n̄kekewo kat̄a nye je alafa asieke kple wuieve, eye wòku. 9 Eye esi Enos xo je blaasieke la, edzi Kenan. 10 Esi Enos dzi Kenan megbe la, egano agbe je alafa enyi kple wuiat̄o, eye wòdzi n̄utsuwo kple nyonuwo. 11 Eye Enos je agbe me n̄kekewo kat̄a nye je alafa asieke kple at̄o, eye wòku. 12 Eye esi Kenan xo je blaadre la, edzi Mahalalel. 13 Esi Kenan dzi Mahalalel megbe la, egano agbe je alafa enyi kple blane, eye wòdzi n̄utsuwo kple nyonuwo. 14 Eye Kenan je agbe me n̄kekewo kat̄a nye je alafa asieke kple ewo, eye wòku. 15 Eye esi Mahalalel xo je blaade v̄o at̄o la, edzi Yered. 16 Esi Mahalalel dzi Yered megbe la, egano agbe je alafa enyi kple blaet̄o, eye wòdzi n̄utsuwo kple nyonuwo. 17 Eye Mahalalel je agbe me n̄kekewo kat̄a nye je alafa enyi kple blaasieke v̄o at̄o, eye wòku. 18 Eye esi Yered xo je alafa deka kple blaade v̄o eve la, edzi Henox. 19 Esi Yered dzi Henox megbe la, egano agbe je alafa enyi, eye wòdzi n̄u-

^a Yoh. 1. 3, 12, 15.

^b 12, 8.

^d Mat. 23, 35; Ps. 9, 13; Heb. 12, 24.

^e 1, 27; Ln. 3, 38.

^f Ps. 51, 7; Kor. 1. 15, 49.

^g Hi. 15, 20–24.

^h kp. 15; Mat. 18, 21, 22.

tsuwo kple nyɔnuwo. 20 Eye Yered je agbe me nkekewo katã nye je alafa asieke kple blaade vɔ eve, eye wòku. 21 Eye esi Henox xɔ je blaade vɔ atɔ la, edzi Metusala. 22 Esi wòdzi Metusala megbe la, Henox zɔ kple Mawu je alafa etɔ, eye wòdzi nɔtsuwo kple nyɔnuwo. 23 Eye Henox je agbe me nkekewo katã nye je alafa etɔ kple blaade vɔ atɔ. 24 Esi Henox zɔ kple Mawu ta la, ebu vi, elabena Mawu kplɔe dzoe.^d 25 Eye esi Metusala xɔ je alafa deka kple blanyi vɔ adre la, edzi Lamex. 26 Esi Metusala dzi Lamex megbe la, eganɔ agbe je alafa adre kple blanyi vɔ eve, eye wòdzi nɔtsuwo kple nyɔnuwo. 27 Eye Metusala je agbe me nkekewo katã nye je alafa asieke kple blaade vɔ asieke, eye wòku. 28 Eye esi Lamex xɔ je alafa deka kple blanyi vɔ eve la, edzi nɔtsuvia de. 29 Eye wòna nkɔe bena Noa, elabena egblɔ be: Ame sia ana gbɔdzɔe mí tso míafe dɔwɔwɔ kple fudɔdewo me le anyigba, si Yehowa ifo fi de la dzi. 30 Esi Lamex dzi Noa megbe la, eganɔ agbe je alafa atɔ kple blaasieke vɔ atɔ, eye wòdzi nɔtsuwo kple nyɔnuwo. 31 Eye Lamex je agbe me nkekewo katã nye je alafa adre kple blaadre vɔ adre, eye wòku. 32 Esi Noa xɔ je alafa atɔ la, edzi Sem, Xam kple Yafet.

Amegbetɔwo je nu tovo wɔwɔ.

6. Ke esi amewo de asi agbɔsɔsɔ me le anyigba dzi, eye wòdzi nyɔnuwo la, 2 mawuviwo kpɔ bena, amegbetɔviwo je nyɔnuwo dze tugbe nɔ, eye wode wo dometo, siwo katã dze wo nu.^k 3 Eye Yehowa gbɔ bena: Nye gbɔgbɔ maganɔ amewo me booo, elabena nutilã wonye le woje vodada me, eye woje agbe me nkekewo nanye je alafa deka kple blave! 4 Le nkeke mawo me la ame dzɔtsuwo le anyigba dzi; eye esi Mawu vi nɔtsuwo de amegbetɔwo je vinyɔnuwo, eye wodzi vina wo megbe la hã wogale; woawo nye amekakɔnkɔxɔla, siwonɔ agbe le blema. 5 Eye esi Yehowa kpɔ bena, amegbetɔwo je vɔdivɔdiva sɔ gbɔ le anyigba dzi, eye woje

^a Yer. 18, 10; Mo. IV. 23, 19; Ps. 18, 27.

^b 6, 9; Yu. 14.

^d Heb. 11, 5; Fla. II. 2, 11; Yes. 57, 1. 2.

^e Heb. 11, 7. f 5, 22. 24.

^g Ps. 14, 2. 3.

^h Am. 8, 2.

ⁱ 3, 17–19.

^k Mat. 24, 38.

^l Pet. I. 3, 20.

^m 8, 21.

tamesusuwokple dzimedidiwonye vɔ ko daa la, 6^a eve Yehowa bena, wòwɔ ame de anyigba dzi, eye wòdu dzi nɔ. 7 Eye Yehowa gbɔ bena: Matsrɔ ame, siwo mewo la da le anyigba blibo la katã dzi, tso amewo kple lãwo dzi vasede nu tatawo kple dzifoxe dzodzoewo dzi, elabena evem bena, mewo wo. 8 Ke Yehowa ve Noa nu.

Noa.

9 Esia enye Noa je dzidzimeviwo nɔtinya. Noa enye ame dzɔdzɔe kple ame madifo le enɔlimetowo dome, eye Noa zɔ kple Mawu. 10 Eye Noa dzi nɔtsuvi etɔ: Sem, Xam kple Yafet. 11 Eye xexeame gblẽ le Mawu je nku me, eye nu vlo wɔwɔ xɔ anyigba la dzi. 12 Eye Mawu kpɔ bena, xexeame gblẽ keɔ; elabena amegbetɔwo katã je zɔzɔme gblẽ le anyigba dzi.

Gbefãdɔde tsidɔdɔ. Adakavututu.

13 Tete Mawu gbɔ na Noa bena: Dutilãwo katã je nuwuwo do azɔ, elabena woje nu vlo wɔwɔ xɔ anyigba la dzi; kpɔ da, matsrɔ wo kple anyigba siaa. 14 Tso dzatiwo kpa adakavu na dokuiwò, eye natso eme keɔ, atso anɔ atre eme kple ekɔgo. 15 Eye ale nawɔe enye si: Adakavu la je didime nanye abɔklugui alafa etɔ, efe kekeme nanye abɔklugui blaetɔ, eye efe kɔkɔme nanye abɔklugui blaetɔ. 16 Eye nade fesre, siwo akɔ abɔklugui deka la, de adakavu la je gliwo dzi afo xlãe godoo va kpe; eye nade vɔtru adakavu la je axa dzi, eye nawo dzisasrã etɔ: eteto, titinato kple etameto. 17 Elabena nye la mana tsi nade anyigba la, bena nutilã, siwo katã le dzifoa te, esiwo me agbegbɔgbɔ le la, natsrɔ, eye anyigba dzi nuwo katã naku. 18 Ke mabla nu kpli wò bena, nayi de adakavu la me, wò nɔ, viwò nɔtsuwo kple srɔwò hekpe de viwò nɔtsuawo srɔwo nu. 19 De nu gbagbewo katã kple nutilãwo katã eveveve yi de adakavu la me, ne woanɔ agbe kpli wò; woanye atsu kple asi. 20 Dzifoxe dzodzoewo le woje fomeviwo nu, afemelãwo le woje fomeviwo nu kple nu, siwo katã tana le anyigba la dzi, le woje fomeviwo nu, wo dome

eveveve woava gbawò, bena woano agbe. 21 Ke wò la tso nududu fomevi vovovo, siwo katã woduna la, dzra do de gbawò, bena woanye nududu na mia kpli wo siaa. 22 Eye Noa wœ; alesi Mawu de se ne la, nenema pe wòwò.

Noa yi adakavu la me.

7 Tete Yehowa gblò na Noa bena: Yi de adakavu la me, wò nutò kple afewò me katã, elabena mekpò bena, ame dzodzoe nènnye le dzidzime sia dome. 2 ^{b 8, 20; Mo. III. 11.} De là matsrimatsriwo katã atsu kple asi adreadre, kple là tsitsriwo atsu kple asi eveveve. 3 Nenema ke nade dzifoxe dzodzoewo hã atsu kple asi adreadre, bena wofe fome natsi agbe le anyigba dzi. 4 Elabena esuso nkeke adre mana tsi nadza de anyigba dzi nkeke blane kple zã hã blane, eye matsrõ nusianu, si mewò de anyigba dzi. 5 Eye Noa wœ, abe alesi Mawu de se ne ene.^{c 6, 19.} 6 Noa xò fe alafa ade, esime tsidòdò de anyigba. 7 Eye Noa kple viañutsuwo kple srõa hekpe de viañutsuawo srõwo nuti, woyi de adakavu la me, hafi tsi va de anyigba. 8 Là matsrimatsriwo kple là tsitsriwo kple xe dzodzoewo hekpe de nusiwo katã tana le anyigba dzi la nuti 9 woyi de Noa gbò atsu kple asi eveveve le adakavu la me, abe alesi ^{d 6, 22.} Mawu de se na Noa ene. 10 Eye wòva me le nkeke adrea-gbe bena, tsi dza de anyigba la dzi.

Tsidòdò dze gome.

11 Esi Noa xò fe alafa ade, le yleti evelia fe nkeke wuiadrelia dzi tututu la, anyigbatu me tsiwo katã nò, eye dzifo nu vu. 12 Eye tsi dzi de anyigba dzi nkeke blane kple zã blane sò. 13 Le nkeke ma dzi tututu Noa kple viañutsuwo: Sem, Xam kple Yafet kple Noa srõ hekpe de viañutsuawo srõ etõawo nuti, woyi de adakavu la me; 14 woawo kple gbemelãwo katã le wofe fomeviwo nu kple afemelãwo katã le wofe fomeviwo nu kple nu tata, siwo katã tana le anyigba dzi, le wofe fomeviwo nu hekpe de xewo kple nusiwo katã dzona la nuti le wofe

fomeviwo nu. 15 Eye lãwo tso fomevi, siwo me agbegbògbò le la, woyi de Noa gbò eveveve le adakavu la me. 16 Eye lã, siwo yi de egbò la, wonye atsu kple asi; lã vovovowo yi de egbò, abe alesi ^{e 6, 19.} Mawu de se ne ene. Eye Yehowa do vu de enu. 17 Eye tsia le anyigba la dem nkeke blane sò, eye tsia le agbò sòm hekò adakavu la de dzi, ale bena, adakavu la le tsia ngò. 18 Eye tsia le dòdòm de dzi hesò gbò de anyigba la dzi, eye adakavu la le tsatsam le tsia ngò. 19 Eye tsia do agbògbò de anyigba dzi nutò-nutò hede to kòkò, siwo katã le dzifoa te la. 20 Eye tsia do gbò to kòkòwo ta me abòklugui wuiatõ; ale wò, eye towo katã bu de tsia me. 21 Eye nu gbagbe, siwo vãa wo dokui le anyigba dzi: xe dzodzoewo, afemelãwo, gbemelãwo kple nusiwo katã tana le anyigba dzi, hekpe de amewo nu, wo katã wotsi to la me.^{d 6, 22.} 22 Nusianu, si agbegbògbò le eme, si gbona toa nuti me, eye wòna agbe le anyigba fufui dzi la ku. 23 Nusianu, si nò anyigba dzi, tso amewo dzi vasede afemelãwo kple nu tatawo kpakple dzifoxe dzodzoewo dzi, wotsrõ wo da le anyigba dzi; negbe Noa kple nusiwo le egbò le adakavua me koe tsi agbe. 24 Eye tsia le dòdòm de anyigba dzi nkeke alafa deka kple blaato sò.

Tsidòdò wu nu.

8 Eye Mawu do nku Noa kple gbemelã kple afemelã, siwo katã le egbò le adakavua me la dzi, eye Mawu na ya fo de anyigba dzi, ale bena tsia de asi miemie me. 2 Eye anyigbatu me tsiwo nu tso, eye dzifo nu tu; ale wò tsi la ke.^{h 7, 11. 12.} 3 Eye tsia le miemiem le anyigba la dzi veveve. Edze miemie gome le nkeke alafa deka kple blaato megbe. 4 Le yleti adrelia fe nkeke wuiadrelia dzi adakavu la va xa de Ararat-towo dometo deka ta me. 5 Eye tsia le miemiem veveve vasede yleti ewolia dzi; le yleti ewolia fe nkeke gbato dzi towo fe tagbò dze. 6 Le nkeke blane megbe la Noa vu adakavua fe fesre, si wòwò la.

7 Eye wòu nu le akpaviāa de nu do da, eye wòle dzodzom tso afi yi afi, vasede esime tsia mie le anyigba dzi vò. 8 Tete wòu nu le ahonea de nu do da, ne yea-kpò bena, tsia mie vò le anyigba blibo la katā dzi hā? 9 Ke esi ahone la mekpò afisi wòadze do o la, egatrò va egbò le adakavù la me, elabena tsi le anyigba blibo la katā dzi, eye wòdo asi da lée de adakavù la me. 10 Emegbe wòlala ñkeke adre, eye wòu nu le ahonea nu le adakavù la me. 11 Eye ahone la va egbò le fiē me, eye kpò da, amitidomee le enu. Azò Noa dze sii bena, tsia mie le anyigba dzi. 12 Eye wògalala ñkeke adre bubu, eye wògavù nu le ahonea nu, ke megatrò va egbò o. 13 Le fe alafa ade kple deka me le yleti gbàto fe ñkeke gbàto dzi tsia mie le anyigba dzi. Eye Noa fo adakavù la tame da, eye wòtsa ñku, eye kpò da, anyigba dzi fu. 14 Le yleti evelia fe ñkeke blave vò adrelia dzi anyigba dzi fu kenken.

Noa mè nu na Mawu.

15 Eye Mawu fo nu kple Noa gbò bena: 16 Do go le adakavù la me, wò ñuto kple sròwò kple viwòñutsuwo hekpe de viwòñutsuwo sròwo ñuti! 17 Lā vovovo, siwo katā le gbòwò: xe dzodzoe-wo kple afemelāwo kpakple nu tata, siwo katā tana le anyigba dzi la, nado go kpakpli wò, ne woavā wo dokui le anyigba dzi, eye "woadzi asò gbò le anyigba dzi! 18 Tete Noa do go, eye viañutsuwo kple sròa kpakple viañutsuwo sròwo hā kpe de eñuti. 19 Lāwo katā, nu tatawo katā kple xe dzodzoe-wo katā kpakple nusiwo katā zòna le anyigba dzi la, wòdo go le adakavù la me hamehame.

20 Tete Noa di vòsamlekpuì, eye wòtsò "lā matsrimatsriwo kple xe matsrimatsriwo fe dewo na Yehowa hemè wo le vòsamlekpuì la dzi.

Yehowa fe ñugbedodo.

21 Ke esi Yehowa se vevè lilia la, egbò le efe dzi me bena: Nyemagafo fi ade anyigba akpò le amegbetò ta o. Elabena ame fe "dzimesusu enye vò tso devime ke, eye "nyemagatrò nu gba-

gbewo katā, abe alesi mewò ene o. 22 Tso esia dzi, ñkeke alesi anyigba li la, nufafā kple nuñeñe, vuvò kple fifia, dzomenoli kple pepi, ñkeke kple zā nu matsi o."

Sedede na Noa fe dzidzimevùwo.

9 Eye Mawu yra Noa kple viañutsuawo, eye wògbò na wo bena: Midzi, ne miasò gbò, eye miayò anyigba la dzi! 2 Metsò anyigba dzi lāwo katā kple dzifoxe dzodzoe-wo katā kple nusiwo katā tana le anyigba dzi, kple tòmélāwo katā de asi na mi, eye miaye vòvò kple ñodzi na wo. 3 Nu gbagbe, siwo katā vāna, nenemà nu siawo katā metsò na mi, bena woanye miafe nududu "abe amagbewo ke ene. 4 Hafi lā, si vu tsi lā me na la, migadui o! 5 Ke mia ñutowo miafe vu la, "mabiae le lāwo kple "amewo siaa si, mabiae amesiame fe agbe le ñovia si. 6 Amesi "kò amevu di la, amewo akò eya hā fe vu di; elabena "Mawu fe ñonome nue wowò ame do. 7 Ke miawo la midzi, ne miasò gbò, miavā mia dokui le anyigba dzi, eye mikeke ta de edzi!

Nubabla kple anyiebo.

8 Eye Mawu gbò na Noa kple viañutsuawo bena: 9 Kpò da, mebla nu kpli mi kple miafe dzidzimeviwo! 10 kpakple nu gbagbe, siwo katā le mia gbò, xe dzodzoe-wo, afemelāwo kple gbemelāwo katā, esiwo le mia gbò, kple anyigba dzi lāwo tso fomevi, siwo do go le adakavù la me. 11 Mebla nu kpli mi bena, nyemagatrò ñutilā sia ñutilā kple tsidòdò o; "tsi magade anyigba agblē nu le edzi akpò o. 12 Eye Mawu gbò bena: Esia enye nubabla, si medo anyi le mia kple miawo kple nu gbagbe, siwo katā le mia gbò la dome hena dzidzimeawo katā te-gbetegbe la fe dzesi. 13 Medo nye anyiebo de alilikpowo ñu, bena wòanye nubabla, si le mia kple anyigba dome la fe dzesi. 14 Eye ava me bena, ne mele fu fom alilikpowo le dzifo, eye anyiebo di de alilikpoawo ñu la, 15 eke-ma mado ñku nye nubabla, si mebla kpli mi kpakple ñutilā sia ñutilā, siwo me agbegbògbò le la dzi, eye tsi magadò ade anyigba

^a Yer. 33, 20, 25.

^b 1, 28.

^d Kol. 2, 16.

^e 1, 29.

^f Mo. III. 3, 17.

^g Mo. II. 21, 28, 29.

^h 4, 11.

ⁱ Mo. II. 21, 12; Mo. III. 24, 17; Mat. 26, 52; Nyad. 13, 10.

^k 1, 27.

^l 6, 18.

ⁿ 1, 22, 28.

^o Hos. 2, 20.

^p 8, 21, 22.

^r Pet. II. 2, 5.

^s 7, 2.

^t 6, 5; Ps. 14, 3; Hl. 14, 4; Mat. 15, 19; Ro. 3, 23.

^u Yes. 54, 9.

la bena, nu gbagbewo katā natsrō o. 16 Eyata ne anyiero do de alilikpowo nu la, makpae ahado ŋku nubabla, si le Mawu kple ŋutilā, siwo katā me agbegbōgbō le le anyigba dzi dome la dzi tegbee. 17 Eye Mawu gblō na Noa bena: Esia enye nubabla, si medo anyi le mia kple ŋutilā, siwo katā le anyigba dzi dome la je dzezi.

18 Noa je viŋutsu, siwo do go le adakavua me la, woawo nye: Sem, Xam kple Yafet; Xam sia enye Kanaan fofō. 19 Noa viŋutsu etō siawo me amegbetōwo katā dzo tso hekaka de anyigba blibo la katā dzi.

Noa fo ŋ de Kanaan.

20 Eye Noa de asi agbledede me, eye wòde weingblea de. 21 Ke esi wòno wein mu la, ede ama de efe agbadō me. 22 Eye Xam, Kanaan fofō, kpō fofōa je ama, eye wòdagblōe na nòvia eveawo le xexe. 23 Tete Sem kple Yafet tso avō lé de abōta hezō megbe-megbee, eye wotsyae na wo fofō, eye wometro kō kpō wo fofō je ama o. 24 Ke esi aha la kō le mo na Noa, eye wòse nusi via devitōwo de eŋu la, 25 egblō bena: Woafō fi ade Kanaan, kluviwo je kluvi wòanye na nòviawo! 26 Eye wògagblō bena: Woakafu Yehowa, Sem je Mawu; eye Kanaan anye kluvi na wo! 27 Mawu ana be, Yafet je nōje nakeke de nu, eye wòanō Sem je agbadōwo me; eye Kanaan anye kluvi na wo! 28 Eye le tsidōdō la megbe la Noa ganā agbe je alafa etō kple blaātō, eye Noa je agbe me ŋkekewo katā nye je alafa asieke kple blaātō, eye wòku.

Dzidzime xexlēfa.

10. Esia nye Noa viŋutsuwo, Sem, Xam kple Yafet je dzidzimeviwo ŋutinya: Le tsidōdō la megbe la wodzi ŋutsuviwo na wo. 2 Yafet viŋutsuwo nye: Gomer, Magog, Madai, Yawan, Tubal, Mesex kple Tiras. 3 Gomer viŋutsuwo nye: Askenaz, Rifat kple Togarma. 4 Yawan viŋutsuwo nye: Elisa, Tarsis, Kititōwo kple Dodanitōwo. 5 Amesiawo me dukō, siwo nōa fukpowo dzila, dzo tso. Esiawo nye Yafet viŋutsuwo le woje anyi-

^a Zax. 2, 15.

^b Yo. 1, 2.

^d Ro. 9, 16.

^e Ef. 3, 6.

^f 11, 10.

^g 11, 8.

gbawo, woje gbe vovovowo, woje fomewo kple woje dukōwo nu.^a

6 Xam viŋutsuwo nye: Kus, Mizrayim, Put kple Kanaan. 7 Kus viŋutsuwo nye: Seba, Xawila, Sabta, Rama kple Sabtexa; Raema viŋutsuwo nye Seba kple Dedan. 8 Kus dzi Nimrod; ame sia de asi gādudu me le anyigba dzi. 9 Ame sia enye adela kalētō le Yehowa je ŋku me, eyata wogblōna bena: Adela kalētō le Yehowa je ŋku me abe Nimrod ene. 10 Efe fiadufe je gomedodo enye Babel, Erek, Akad kple Kalne le Sinear-nyigba dzi. 11 Eye wòu le anyigba sia dzi yi de Asur, eye wòtso Niniwe, Rexobot-Ir, Kalax 12 kple Resen le Niniwe kple Kalax dome, esia enye du gātō. 13 Eye Mizrayim dzi Luditōwo, Anamitōwo, Lehabitōwo, Naftuxitōwo, 14 Patrusitōwo, Kasluxitōwo, amesiwo dome Filistitōwo dzo tso, kple Kaftoritōwo. 15 Eye Kanaan dzi Zidon, efe ŋgōgbevi, kple Xet, 16 Yebusitōwo, Amoritōwo kple Girgasitōwo, 17 Xiwitōwo, Arkitōwo kple Sinitōwo, 18 Arwatitōwo, Zemaritōwo kple Xamatitōwo; emegbe Kanaan je jome va keke ta de dzi. 19 Eye Kanaan je anyigba keke tso Zidon do ta Gerar kple Gaza, do ta Sodom, Gomora, Adma kple Zeboyim vasede Lasa. 20 Esiawo nye Xam-viwo le woje fomewo, gbewo, anyigbawo kple woje dukōwo nu.

21 Eye wodzi ŋutsuwo na Sem, amesi nye Eber-viwo katā tōgbui kple Yafet nòvi xoxoetō. 22 Sem viŋutsuwo nye: Elam, Asur, Arpaxsad, Lud kple Aram. 23 Aram viŋutsuwo nye: Uz, Xul, Geter kple Mas. 24 Arpaxsad dzi Selax, eye Selax dzi Eber. 25 Eye wodzi ŋutsuvi eve na Eber. Gbātō ŋkō nye Peleg; elabena ame-gbetōwo mā le efe ŋoli me, eye nòvia ŋkō nye Yoktan. 26 Yoktan dzi Almodad, Salep, Xazar-mawet, Yarax, 27 Hadoram, Uzal, Dikla, 28 Obal, Abimael, Seba, 29 Ofir, Xawila kple Yobab. Ame siawo katā nye Yoktan viŋutsuwo. 30 Eye woje nōje keke tso Mesa do ta Safar vasede yedze-jetowo gbō. 31 Esiawo nye Sem

viṅutsuwo le woje fomewo, gbe-wo, anyigbawo kple woje dukowo nu. 32 Esia nye Noa viṅutsuwo je fomewo le woje dzidzimewo kple woje dukowo nu, eye woawo me anyigba dzi dukowo dzo tso le tsidodo la megbe.^a

Mɔtutu de Babel.

11. Ke gbe deka kple nufofo deka nu. 2 Eye wova me bena, esi wozedze mo do ta yedzeje gome la, wokpo gbadzafia de le Sinear-nyigba dzi, eye wono afima. 3 Eye wogblo na wo nawo bena: Mina miame anyikpe, eye miafo dzoe! Ale anyikpe zu xotukpe na wo, eye ano le akaloba teje na wo. 4 Eye wogblo bena: Mina miatso du, eye miatu mo koka de, si tame nato dzifo, ne miafe nko nanyo, bena miagakaka de anyigba blibo la kata dzi o! 5 Tete Yehowa di va anyi, be yeakpo du kple mo koka, si amegbetoviwo le tutum la da.

Mawu toto amewo je gbe.

6 Eye Yehowa gblo bena: Kpo da, dukwo deka wonye, eye gbe deka le wo kata nu, eye esia nye woje nuwowo je gomedzedze ko; azo nusianu, si dim wole be, woawo la, womado kpo o. 7 Mina miadi ayi afima, ne miatoto woje gbe, bena amea deke nagase nowa je gbe o! 8 Eye Yehowa na bena, wokaka tso afima de anyigba blibo la kata dzi, eye wodzudo du la tsotso.^d 9 Eya-ta woyone bena Babel, le esi Yehowa toto amegbetowo kata je gbe le afima, eye Yehowa na wokaka tso afima de anyigba blibo la kata dzi ta.

Dzidzime xexlefa tso Sem dzi vasede Abram dzi.

10 Esia nye Sem je dzidzimeviwo nutinya. Esime Sem xo je alafa deka la, edzi Arpaxsad, le je evelia me le tsidodo la megbe. 11 Esi Sem dzi Arpaxsad megbe la, egano agbe je alafa ato, eye wodzi nutsuwo kple nyonuwo. 12 Esi Arpaxsad xo je blaeto vo ato la, edzi Selax. 13 Eye esi Arpaxsad dzi Selax megbe la, egano agbe je alafa ene kple eto, eye wodzi nutsuwo kple nyonuwo. 14 Esi Selax xo je blaeto la,

^a 9, 1, 19.

^b 18, 21; Ps. 18, 10; 14, 2.

^d Lu. 1, 51.
^e 22, 20.

^f Yos. 24, 2;
Nex. 9, 7.

^g Do. 7, 3; Heb. 11, 8.
^h 24, 1, 33; Ps. 72, 17.

edzi Eber. 15 Eye esi Selax dzi Eber megbe la, egano agbe je alafa ene kple eto, eye wodzi nutsuwo kple nyonuwo. 16 Esi Eber xo je blaeto vo ene la, edzi Peleg. 17 Eye esi Eber dzi Peleg megbe la, egano agbe je alafa ene kple blaeto, eye wodzi nutsuwo kple nyonuwo. 18 Esi Peleg xo je blaeto la, edzi Regu. 19 Eye esi Peleg dzi Regu megbe la, egano agbe je alafa eve kple asieke, eye wodzi nutsuwo kple nyonuwo. 20 Esi Regu xo je blaeto vo eve la, edzi Serug. 21 Eye esi Regu dzi Serug megbe la, egano agbe je alafa eve kple adre, eye wodzi nutsuwo kple nyonuwo. 22 Esi Serug xo je blaeto la, edzi Naxor. 23 Eye esi Serug dzi Naxor megbe la, egano agbe je alafa eve, eye wodzi nutsuwo kple nyonuwo. 24 Esi Naxor xo je blave vo asieke la, edzi Tarax. 25 Eye esi Naxor dzi Tarax megbe la, egano agbe je alafa deka kple wuiasieke, eye wodzi nutsuwo kple nyonuwo. 26 Eye esi Tarax xo je blaadre la, edzi Abram, Naxor kple Haran.

27 Tarax je dzidzimeviwo nutinya enye si: Tarax dzi Abram, Naxor kple Haran; eye Haran dzi Lot. 28 Ke Haran tre kuku na fofoa Tarax le Kaldea-nyigba dzi le wo de Ur. 29 Eye Abram kple Naxor wode sro; Abram sro nko nye Sarai, eye Naxor sro nko nye Milka, amesi nye Haran, Milka kple Yiska fofa je vinyonu. 30 Ke Sarai tsi ko, vi mele esi o. 31 Eye Tarax vu kple via Abram kple togbuiyovia Lot, si nye Haran vi, hekpe de Sarai, via Abram sro nuti tso Ur le Kaldea, bene woayi Kanaan-nyigba dzi. Ke esi wova Xaran la, wono afima. 32 Eye Tarax je agbe me nkekewo kata nye je alafa eve kple ato, eye Tarax ku le Xaran.

Mawu yo Abram.

12. Eye Yehowa gblo na Abram bena: Du le wo anyigba dzi kple fowomeawo gbo kple fofowo je me, eye nayi anyigba, si mafia wo la dzi!^g 2 Mawo wo dukwo ga, eye^h mayra wo, mana wo nko

nanyo, eye^a nazu yayra. 3 Mayra amesiwo yra wò,^d ke amesiwo doa vlo wò la, mafo fi ade wo, eye^e le wò me woayra anyigba dzi fo-meawo katã le.

Abram vu yi Kanaan.

4 Tete Abram vu, abe alesi Yehowa gblò nɛ ene, eye Lot hã yi kplii. Abram xɔ fe blaadre vɔ atɔ, esime wòvu tso Xaran. 5 Eye Abram kplò srɔa Sarai kple tɔgãyovia Lot, eye wotsɔ wofo kesinonuwo katã kple amesiwo katã wokpɔ le Xaran la, eye wovɔ, be woayi Kanaan-nyigba dzi, eye wova Kanaan-nyigba la dzi. 6 Eye Abram tsa le anyigba la dzi vasede Sixem kple Moreti gã la gbɔ; ke yemaɣi la Kanaantowo le anyigba la dzi.

Dugbedodo gbãtɔ.

7 Eye Yehowa de edokui fia Abram gblò nɛ bena:^g Wò dzidzimeviwo matsɔ anyigba sia ana. Eye wòdi vɔsamlekpuɔ de afima na Yehowa, amesi de edokui fia. 8 Eye wòvu tso afima yi de to dzi le Betel fe yedzeɣe, eye wòtu eɣe agbadɔ di; eɣe Betel de yetodofo kple Ai de yedzeɣe, eye wòdi vɔsamlekpuɔ na Yehowa; heɣo Yehowa nko le afima. 9 Eye Abram le vuvum le dziehe gome yim vevɛvɛ.

Abram nye amedzro le Egipte.

10 Eye dɔ to le anyigba la dzi. Eye Abram yi de Egipte, be wòanye amedzro le afima; elabena dɔa nu sɛ nuto le anyigba la dzi.^k 11 Ke esi wògogo Egipte la, egblò na srɔa Sarai bena: Kpɔ da, menya bena, nyonu dzetugbe nɛnye. 12 Ne Egiptetowo akpɔ wò la, ekema woagblò bena, srɔe sia, eye woawum; ke woana wò natsi agbe. 13 Gblò ko dzro bena, nɔvinyenyonu nɛnye, nɛ manɔ dedie le tawò, eye matsi agbe le tawò! 14 Eye esi Abram va Egipte la, Egiptetowo kpɔ nyonu la bena, edze tugbe nuto. 15 Eye esi Farao numewo kpɛ la, wokafui na Farao, eye wokplò nyonu la va Farao fe me. 16 Eye wòwɔ Abram nyuie le eta, eye wòtsɔ alɛwo, nyiwo, tedzitsuwo, kluviwo, kosiwo, tedzinowo kple kposowo nɛ. 17 Ke Yehowa de fu gedɛ na Farao kple eɣe aɣe katã le Sarai,

^a Ps. 72, 17.
^b Ps. 105, 14.
^d Mo. II. 23, 22.
^e 18, 18; 22, 18; 26, 4; 28, 14; Do. 3, 25; Gal. 3, 8.

^f Lod. 10, 22.

^g 13, 15; 15, 18; 17, 8; 24, 7; 26, 3, 4; 28, 13; 36, 12; Mo. II. 6, 4, 8; 32, 13; Yos. 21, 43; Do. 7, 5.
^h 12, 8.

ⁱ 4, 26.

^k 20; 26, 1-11.
^l Ps. 133, 1.

^m 18, 20; 19, 4-9.

Abram srɔ nuto.^b 18 Eye Farao yɔ Abram vɛ gblò nɛ bena: Nuka enye si nɛwɔ de nyuie; nukanutu mɛgblɔe nam bena, ye srɔe wònye o mahã? 19 Nukanuti nɛgblò bena, ye nɔvinyɔnue, eye mena wòzu srɔnye mahã? Ke azɔ kpɔ da, mede asi le srɔwò nuto na wò, kplɛe yii! 20 Eye Farao dɔ amewo, bena woakplò eya kple srɔa kple etowo katã ado da.

Abram klã da tso Lot gbɔ.

13. Ale Abram vu le Egipte kple srɔ kple nusiwo katã le esi la, hekpe de Lot nuto, gatɔ va dziehe gome. 2 Eye lãwo, klosalo kple sika gedɛ le Abram si taɣ.^f 3 Eye wòwɔ tso dziehe gome vasede Betel, vasede teɣe, si wòtu eɣe agbadɔ dɔ tsã, le Betel kple Ai dome, 4 afisi wòdi vɔsamlekpuɔ dɔ gbã. Eye Abram yɔ Yehowa fe nko le afima. 5 Ke Lot, amesi vu kple Abram hã, kpɔ alɛwo, nyiwokple agbadɔwo. 6 Eye anyigba mede wo nu bena, woanɔ wo nɛwo gbɔ o; elabena wofo kesinonuwo sɔ gbɔ akpa, eyata womete nu nɔ wo nɛwo gbɔ o. 7 Eye dzre dɔ de Abram fe lãnyilawo kple Lot fe lãnyilawo dome. Ke Kanaanitowo kple Perizitowo hã nɔ anyigba la dzi le yemaɣi me. 8 Tete Abram gblò na Lot bena: Megana dzre nanɔ mia kpli wò, nye lãnyilawo kple wò lãnyilawo dome o, elabena nɔviwo mienye.^l 9 Alo menye anyigba blibo la nye esi le nkuwò me oa? De megbe tso gbonye dzro! Ne etia mia me la, matsɔ dusi me, eye ne etia dusi me la, matsɔ mia me. 10 Tete Lot tsa nku Yordan-nutowo katã me, eye wokpɔ bena, tsi li nuto, elabena Yehowa metsrɔ Sodom kple Gomora hadɛ o, ele abe Yehowa fe abɔ me ene, eɣe Egipte-nyigba vasede Zoar ke. 11 Eye Lot tia Yordan-nutowo me katã na edokui, eye Lot vu yi de yedzeɣe gome; ale nɔvi kple nɔvi dome klã. 12 Abram nɔ Kanaan-nyigba dzi; ke Lot nɔ nuto ma fe duwo me le eɣe agbadɔ hom le tutum, vasede esime wòdɔ Sodom. 13 Ke Sodomtowo nye ame badawo, eye woda vo gedɛ de Yehowa nuto.^m

Mawu gado pugbe na Abram.

14 Esi Lot klā le Abram gbō megbe la, Yehowa gbō na Abram bena: Tsa ŋku tso afisi nèle, eye nakpō anyiehe, dziehe, yedzeje kple yetodoje da. 15 Elabena anyigba blibo la katā, si kpom nèle la, matsæ ana wò kple wò dzidzimeviwo tegbetegbe.^b 16 Eye mana wò dzidzimeviwo nasō gbō abe vuvuedi ene ale be, ne amea de ate ŋu axlē vuvuedi la, eya koe ate ŋu axlē wò dzidzimeviwo hā.^d 17 Tsi tre natsa, eye nakpō anyigba la je didime kple efe kekeme, elabena wòe matsæ ana! 18 Eye Abram le efe agbadō hom le tutum, le ŋgōgbe yimii, eye wòva nō Mamre je ati gā gbō le Xebon-nutowo me, eye wòdi vōsamlekpuì de afi ma na Yehowa.^e

Flawo je aṣawṣṣṣ.

14. Eye wòva me le ŋkeke mawo me bena, Amrafel, Sinear-fia, Ariok, Elasar-fia, Kedorla omer, Elam-fia kple Tideal, Goyim-fia, 2 wo va wṣa aṣa kple Bera, Sodom-fia, Birsa, Gomora-fia, Sineab, Adma-fia, Semeber, Zeboyim-fia, kple Bela-alo Zoar-fia. 3 Nenem me siawo katā bla nu va Sidim-gbadzaje, afisi Dzeju le azo. 4 Fe wuieve sṣṣ wosubō Kedorlaomer; ke le je wuietōlia me la wodze aglā. 5 Le je wuienelia me Kedorlaomer kple fia, siwo kpe de eṣuti la, va si Refaitōwo le Astarot-Karnayim, Zuzitōwo le Ham, Emitōwo le Kiryatayim-gbadzaje 6 kple Xoritōwo le woje to Seir dzi vasede El-Paran, si te de gbedzi lofo. 7 Emegbe wotrō va En-Mispat, si enye Kades, eye wosi Amalekitōwo katā kple Amorito, siwo nō Xazazon-Tamar la hā. 8 Tete Sodom-fia, Gomora-fia, Adma-fia, Zeboyim-fia kple Bela-alo Zoar-fia woho, eye wodze aṣa de Sidim-gbadzaje 9 de Kedorlaomer, Elam-fia, Tideal, Goyim-fia, Amrafel, Sinear-fia, kple Ariok, Elasar-fia ṣuti; fia ene tsitre de fia atō ṣuti. 10 Ke aṣṣe gedewo le Sidim-gbadzaje la. Esi Sodom-kple Gomora-fia wosi la, woge de wo me; ke ame mamleawo si yi to dzi. 11 Eye woha Sodom kple

^a 13, 10–12.

^b 12, 7.

^d 28, 14; Mo. IV. 23, 10.

^e 14, 13. 24.

^f Mo. V. 28, 22.
^g Ps. 110, 4;
Heb. 7, 1–4.
^h Ps. 76, 3.

Gomoratōwo je kesinōnuwo kple nududuwo katā hedzoe. 12 Eye wolē Lot, Abram je tōgāyōvi, amesi nō “Sodom hā, eye woha efe kesinōnuwo dzoe.

Abram de Lot.

13 Tete amea de si va gblæ na Hebritō Abram, si le Amorito Mamre, Eskol kple Aner nōvi je ati gāwo te la. Ame siawoe bla nu kple Abram. 14 Azō esi Abram se bena, wode aboyo nōvia la, ede efemevi alafa etō kple wuienyi, amesiwo nya aṣawṣṣṣ la, eye wòti wo yome vasede Dan. 15 Eye eya ṣuto kple efe amea-wo dze aṣa va fiti wo le zā me hesi wo, eye wonyā wo vasede Xoba le Damasko je anyiehe. 16 Eye wògaxō kesinōnuawo katā kple nōvia Lot hā le wo si hekpe de efe kesinōnuawo, nyōnuawo kple ameha la ṣuti. 17 Azō esi wòdu Kedorlaomer kple fia, siwo kpe de eṣuti dzi hetrō gbōna va afe la, Sodom-fia va kpee le Sawebali me, si woyōna be fiabali me la me.

Melxizedek yra Abram.

18 Ke ^gMelxizedek, ^hSalem-fia, tso abolo kple wein vṣ; ame sia enye Mawu dzifovito je nūla. 19 Eye wòyrae gbō bena: Mawu dzifovito, si wò dzifo kple anyigba, nayra Abram! 20 Eye woakafu Mawu dzifovito, si tso wò futōwo de asi na wò la! Tete Abram tso nuawo katā je ewolia nṣ. 21 Eye Sodom-fia gbō na Abram bena: Tso amea-wo nam, ne kesinōnuawo nasusō na wò! 22 Ke Abram gbō na Sodom-fia bena: Meta Yehowa, Mawu dzifovito, si wò dzifo kple anyigba la 23 bena, nyemaxō naneke atso nusiwo katā nye tōwò la me o, ka loo, alo atokotaka gō hā o, bena nagagblō bena, yee wò Abram wòzu kesinōtō o! 24 Nyemele naneke dim o, negbe nusi deka-kpuiawo du, kple ṣutsu, siwo yi kplim, Aner, Eskol kple Mamre je gome la ko woawo naxō wo to gome.

Mawu do vi pugbe na Abram.

15. Le nya siawo megbe la Abram se Yehowa je nya le ṣutega me bena: Abram, megavōo;

nye enye wò ^aakpoxonu; wò fetu sò gbò nuto. 2 Tete Abram gblò bena: Afeto Yehowa, esi vikoe le woyem, eye ye nuwo domenyila enye Damaskoto Eliezer la, nuka gò natsò nama? 3 Eye Abram gblò bena: Mèna vim o, eye kpò da, nye afedzikipòla anyi ye dome. 4 Ke Yehowa gblò nè bena: Mènye eya anyi wò dome o; bon amesi nava dzi la, eya anyi wò dome.

Abram fe xose.

5 Eye wòkplæ yi de xexe gblò nè bena: Kpò dzifo da, eye naxlè yletiviwo, ne àte nu axlè wo la. Eye wògblò nè bena: Nè nema wò fome ano. 6 Eye wòxò Yehowa dzi se, eye wòbui nè dzò dzøenyenyee.^g

Mawu bla nu kple Abram.

7 Eye wògblò nè bena: Nye enye Yehowa, si kplò wò tso Ur le Kaldea, bena matsò anyigba sia na wò, ne wòanye wò domenyinu. 8 Ke egblò nè bena: Afeto Yehowa, nuka me madze sii le bena, matsøe anyi domee mahā? 9 Eye wòdo nu nè bena: Lè nyinò, si xò fe etò, gbòno, si xò fe etò, agbo, si xò fe etò, akpakpa kple ahone ve nam! 10 Tete wòtsò nu siawo katā ve nèⁱ hefe wo me, eye wòdo akpa afafāawo de agbaka eve me de wo næwo gbò; ke mēfe xeawo ya me o. 11 Tete xe fonuwo va dze de lāwo dzi, ke Abram nyā wo da. 12 Esi ye le to dom la, Abram dò alò yi me oī, eye kpò da, vovò lée, eye tsizi do dee.* 13 Eye wògblò na Abram bena: Nyae, naganyae bena, wò dzidzimeviwo anye amedzrowo le anyigbaa de, si menye wo tò o la dzi, eye woasubò anyigba ma dzi tòwo, eye woamawo ate wo de anyi fe alafa ene sòj.^o 14 Gake hā mava wò fu dukò, si subòm wole la, eye le esia megbe la woatsò kesinonu gedewo adzoe.^p 15 Ke wò la àyi de tɔgbuiwòwo gbò le nutfafa me, eye àku amegā belibeli hafi àku. 16 Hafi wò dzidzime enelia agatrò ava afisia, elabena Amoritòwo fe vodada mesò gbò vò hadè o. 17 Eye wòva ve me bena, esime ye do to, eye viviti do la, kpò da, dzudzo le

^a Ps. 3, 4; 84, 12; 119, 114.

^b 12, 7.

^d 10, 15-18.

^e Mo. IV. 13, 33.

^f 22, 17; Mo. II. 32, 13; Mo. V. 1, 10.

^g Ro. 4, 3-5. 18-22; Yak. 2, 23.

^h 30, 3, 9; Kor. I. 7, 2.

ⁱ 11, 31.

^k Fia. II. 20, 8; Lu. 1, 18.

^l Yer. 34, 18, 19.

ⁿ Hl. 4, 13, 14.

^o Mo. II. 12, 40; Do. 7, 6.

^p Mo. II. 3, 21, 22.

^r 17, 20.

dodom le kpoa de me kòlikòli, eye dzo fe ade le dzi dem le lāwo domee. 18 Le nkeke ma dzi Yehowa bla nu kple Abram gblò bena:^b Wò dzidzimeviwo matsò anyigba sia, si tso Egipte-tòsisi la nu vasede Frat-tòsisi gā la nu ana: 19 Kenitòwo, Kinizitòwo, Kadmonitòwo,^d 20 Xititòwo, Perizitòwo,^e Refaitòwo, 21 Amoritòwo, Kanaanitòwo, Girgasitòwo kple Yebusitòwo.

Abram de Hagar.

16. Eye Abram srò Sarai medzi vi nè kpò o. Ke Egipte-nyò-nua de, si woyona be Hagar la, nye efe kosi. 2 Eye Sarai gblò na Abram bena: Kpò da, Yehowa xe nye vidzido, eyata dò kple nye kosi la, dewohi maxò mamayovi mahi? Eye Abram do to Sarai fe gbe.^h 3 Le Abram fe Kanaan-nyigba dzi nonò fe ewo megbe la, Sarai, Abram srò, tso efe kosi, Egipte-nyònu Hagar, na sròa Abram wòde. 4 Eye wòdo kple Hagar, eye wòfo fu. Ke esi wòkplò bena, yefò fu la, eva efe afenò kpò ge de fomevii. 5 Eye Sarai gblò na Abram bena: Nu manyomanyo, si te fe kpòm mele la, etso gbòwò. Nye nuto metsò nye kosi na wò; ke azò esi wòkplò bena, yefò fu ko la, eva kpò ye ge de fomevii. Yehowa nadržò onnu le mia kpli wò dome! 6 Tete Abram gblò na Sarai bena: Kpò da, wò kosi la le asiwò me, wò nusianu, si nyo nuwò la, de enu faa! Tete Sarai bòbòe de anyi; eyata wòsi le egbo.

Hagar si, eye wògatrò gbò. Hagar dzi Ismael.

7 Ke Yehowa fe dola kpøe le tsivudoa de, si legbe dzi le Sur-mòdzi la to. 8 Eye wògblò nè bena: Hagar, Sarai fe kosi, afika nètso, eye afika nèyina? Edo nu bena: De mesi le nye afenò Sarai gbò. 9 Eye Yehowa fe dola la gblò nè bena: Trò yi wò afenò gbò, eye nabòbò dokuiwò de ete! 10 Eye Yehowa fe dola la gblò nè bena: Mawò wò dzidzimeviwo nasò gbò nuto, ale bena le wo fe agbòsòsò ta womate nu axlè wo o.^r 11 Yehowa fe dola la gagblò nè bena: Kpò da, èfo fu, eye àdzi nutsuvi, eye

nayo efe nko bena Ismael; elabena Yehowa se wò konyi, si nèfa le wò fukpekpe la n̄uti. 12 Awo nu abe lu ene, ako asi dzi de amesiame nu, eye amesiame ako asi dzi de eya hã nu, eye wòatigi n̄oviawo katã do.^b 13 Tete wòyo Yehowa, amesi fo nu kpl̄i la fe nko bena: Wòe nye Mawu nusianu kp̄ola! Elabena egbl̄o bena: Alo menye amesi le kp̄oyem la yome mekp̄o da vavã oa? 14 Eyata woȳo vudo ma bena: Agbet̄o, si le kp̄oyem la fe vudo; ele Kades kple Bared dome.^d 15 Eye Hagar dzi n̄utsuvi na Abram, eye Abram tso nko na n̄utsuvi, si Hagar dzi n̄e la, be Ismael. 16 Abram x̄o fe blanyi v̄o ade, esime Hagar dzi Ismael n̄e.

Abram x̄o nko bena Abraham.

17 Esi Abram x̄o fe blaasieke v̄o asieke la, Yehowa de edokui fia Abram, eye wògbl̄o n̄e bena: Nye enye Mawu n̄us̄ekatãt̄o;^g z̄o le nkunye me, eye nazu blibo! 2 Eye nye nubabla nan̄o m̄ia kpli wò dome, eye mana nas̄o gb̄o de edzi. 3 Tete Abram tso mo anyi, eye Mawu fo nu kpl̄i bena: 4 Kp̄o da, mebla nu kpl̄i wò, eye nazu duk̄o gedewo fof̄o. 5 Eyata womagaȳo wò bena Abram akp̄o o, ke bon̄ Abraham anye wò nko. Elabena medo wò duk̄o gedewo fof̄oe.ⁱ 6 Eye mana nadzi de dzi n̄uto, eye duk̄owo kple fiawo adz̄o tso mewò. 7 Eye mađo nye nubabla anyi le m̄ia kpli wò kple megbewòviwo katã dome, eye wòanye nubabla mav̄o, bena manye wò n̄uto kple megbewòviwo fe Mawu tegbee. 8 Eye mats̄o Kanaan-nyigba blibo la katã, si dzi n̄enye amedzro le la, na wò, be wòanye wò n̄uto kple megbewòviwo t̄o tegbee, eye manye Mawu na wo.

Avatsotso nubabla.

9 Eye Mawu gbl̄o na Abraham bena: Ke wò la lé ye nubabla la me de asi; wò n̄uto kple megbewòviwo katã milé ye nubabla la me de asi! 10 Nye nubabla, si le m̄ia kpli mi kple megbewòviwo dome, si me dim mele be, mialé de asi la, enye esi: Woa-tso ava na n̄utsu sia n̄utsu le mia

^a Mo. III. 12, 9; Do. 7, 8.

^b 26, 18.

^d 24, 52; 25, 11.

^e 18, 12; 21, 6.

^f 35, 11; Mo. II. 6, 3.

^g 48, 15.

^h Lu. 1, 18.

ⁱ Ro. 4, 11. 17. k 26, 2.

^j 16, 10; 21, 13. 18.

^k 25, 16.

^o 23, 4; 35, 27; Heb. 11, 9-16. ^p 35, 13.

dome!^a 11 Woade miafe avanuyiwo da, eye esia anye m̄ia kple mia dome nubabla la fe dzesi. 12 Ne n̄utsuvia de x̄o n̄ekeke enyi le miafe fome sia fome me la, woatso ava n̄e; edanye afevi alo ame jefle, si menye t̄owò dzidzia o. 13 Woatso ava na afevi kple kl̄uvi siaa, eye wòanye nye nubabla fe dzesi le miafe n̄utilã nu tegbee. 14 Eye ne n̄utsua de li, si womede avanuyi da n̄e o la, woade nenem boloboloto sia da le efe duk̄o la dome, elabena etu nye nubabla la.

Sarai x̄o nko bena Sara.

15 Eye Mawu gagbl̄o na Abraham bena: Megaȳo sr̄owò Sarai bena Sarai az̄o o, ke bon̄ Sara anye efe nko. 16 Mayrae, eye mana wòadzi n̄utsuvi hã na wò. Mayrae ale bena, wòava nye duk̄owo kple duk̄owo dzidulawo dada. 17 Tete Abraham tso mo anyi, eye wòko nu, elabena esusu le efe ta me bena: Alo^h de woadzi vi na n̄utsu, si x̄o fe alafa deka laa? Alo de Sara, si x̄o fe blaasieke la, agate nu adzi vi mahã? 18 Eye Abraham gbl̄o na Mawu bena: Ismael netsi agbe na wò ko!

Mawu do Isak pugbe na Abraham.

19 Tete Mawu gbl̄o bena: Nyatefe! Sr̄owò Sara adzi n̄utsuvi na wò, eye nayo efe nko bena Isak, eye k̄mabla nu kple eya kpakple emegbeviwo tegbee. 20 Ke le Ismael t̄o gome la, mese wò nyawo. Kp̄o da, mayrae, eye mana wòadzi, eye^l wòas̄o gb̄o de dzi.ⁿ Adzi fia wuieve, eye maw̄e wòazu duk̄o gãa de. 21 Ke mabla nu kple Isak, amesi Sara adzi na wò le fe, si gb̄ona fe woaléwoyi la. 22 Esi Mawu wu efe nuf̄ofo nu kpl̄i la,^p edzo yi dzi le Abraham gb̄o.

23 Gbemagbe tututu Abraham tso via Ismael kple amesiwo katã wòdzi le efe me, kple efe kl̄uviwo, n̄utsu sia n̄utsu, si le Abraham fe me la fe avanuyiwo da, abe alesi Mawu gbl̄o n̄e ene. 24 Abraham x̄o fe blaasieke v̄o asieke, hafi wotso ava n̄e, 25 eye via Ismael x̄o fe wuiet̄o hafi wotso ava n̄e. 26 Gbe deka ma ke wotso ava na Abraham kple via

Ismael. 27 Eye efe me n̄tsuwo katā, amesiwo wodzi le efe me, kple dzrovi, siwo wofle kple ga la, wotso ava kpe de equ.

Yehowa de edokui fia Abraham.

18. Eye Yehowa de edokui fiae le Mamre fe ati gāwo gb̄, le esime wòbòbò n̄ efe agbadò nu le n̄dò me. 2 Esi wòfò mo te la, kasia ekp̄ n̄tsu et̄ le tsitre le enḡo da; eye esi wòkp̄ wo ko la, efu du tso efe agbadò nu yi dakpe wo, eye wòbòbò t̄syò mo anyi.^a 3 Tete wògb̄lò bena: Afetò, ne ève nunye la, ekema megato wò dola nu yi o. 4 Woaku tsi via de v̄s, ne miaklò miafe afòwo n̄uti; emegbe la miagbò de eme vie, 5 eye matsò abolo via de v̄s, ne miado n̄usē mia dokui hafi adzo; elabena esia ta mieva to miafe dola gb̄o do. Eye woxò dzi bena: Wò, abe alesi n̄egblò ene! 6 Tete Abraham fu du yi de Sara gb̄o le agbadò me, eye wògb̄lò n̄s bena: Wò kaba, ku wò memee asiolo et̄a de, nablui, eye n̄ats̄e atò tatalii. 7 Eye Abraham fu du yi de nyiwo dome, eye wòlè nyivi nyuia de t̄sò na efe dola wòd̄awu enumake, eye wòmee wòbi nyuie. 8 Eye wòtsò notsi kpekētò kple notsi tsrolotò hekpe de nyilā memee la nu va do wo kome; ke eya n̄utò tsitre de wo gb̄o le atia te, esime wole nua dum.

Yehowa gado Isak n̄ugbe na Abraham.

9 Eye wògb̄lò n̄s bena: Afika sr̄wò Sara le? Edo nu bena: Ele agbadò me. 10 Eye wògb̄lò n̄s bena: ^kLe fe, si gb̄ona fe woalewoyi la, magatrò ava gb̄owò, eye n̄tsuvi anò sr̄wò Sara si. Ke Sara le agbadò nu le emegbe le esem. 11 Eye Abraham kple Sara wotsi xò fe gede n̄utò, ale bena Sara megaléa gbe gò hā o. 12 Tete ^lSara ko nu de do me gb̄lò bena: Esi metsi lè ayi ale la, de nu agavivi nunyea? Eye^o ye afetò hā ku amegā dedji! 13 Tete Yehowa gb̄lò na Abraham bena: Nukan̄uti Sara le nu kom le susum bena: Nye amesi ku nyagā la, magate nu adzi via? 14 ^pDe nane sesē na Yehowa? Le fe, si gb̄ona fe woalewoyi la,

magatrò ava gb̄owò, eye n̄tsuvi anò Sara si. 15 Tete Sara sē nu gb̄lò bena: Nyemeko nu o; elabena ele v̄v̄m. Ke egblò n̄s bena: O, èko nu tso!

Sodom gbegb̄lè gb̄ogbl̄odi.

16 Esia megbe la n̄tsuawo dze m̄o tso afima, eye wokp̄ Sodom le abu me da; ke Abraham yi kpli wo, be yeado wo da. 17 Eye Yehowa gb̄lò bena: De mayla nusi wò ge mala la, de Abraham, 18 esi wònye Abraham ava nye dukò gā s̄n̄ua de, eye woayra anyigba dzi dukòwo katā le eme laa?^b 19 Elabena metiae, bena d̄wòade se na emegbeviwo kple efe me katā bena, woalè n̄ku de Yehowa fe m̄o n̄uti, eye woawo nu dzòdz̄e kple nu nyui, bena n̄nusi n̄ugbe Yehowa do la, nava me na Abraham. 20 Tete Yehowa gb̄lò bena: ^eDodo de Sodom kple Gomora ta sò gb̄o akpa, eye woje dzidadawo tso me akpa. 21 Eyata /madi ayi, ne ^gmakp̄o bena, nya, siwo katā sem mele le wo n̄uti la, le eme loo, alo mele eme o, ne manya.

Abraham de kuku de Sodom ta.

22 Esia megbe la n̄tsuawo ^htrò yi Sodom; ke Abraham gatò de Yehowa gb̄o ko. 23 Eye Abraham te de equ gb̄lò bena: De àtsr̄ò ame dzòdz̄ewo kple ame v̄d̄iwo siaa mahā?ⁱ 24 Dewohi ame dzòdz̄e blaato anò dua me; de àtsr̄òe, eye mats̄e ake teje la le ame dzòdz̄e blaato, siwo le eme la ta o mahā? 25 Esia nede megbe xaa tso gb̄owò be, nagawu ame dzòdz̄e kple ame v̄d̄i siaa zi deka, eye ame dzòdz̄e n̄anò abe ame v̄d̄i ene o! Esia nede megbe xaa tso gb̄owò! De xexeame fe v̄n̄u-dr̄òla madr̄ò v̄n̄u dzòdz̄e oa? 26 Yehowa do nu n̄s bena: Ne makp̄o ame dzòdz̄e blaato le Sodom-dua me la, ekema mats̄e ake teje blibo la le woawo ta.ⁿ 27 Abraham xò dzi gb̄lò bena: Kp̄o da, nye amesi nye anyi kple afi ko la, medo dzi be, mafo nu kpli wò, Afetò! 28 Dewohi ame at̄o ato le ame dzòdz̄e blaato me; le ame at̄o ta la, de àtsr̄ò du blibo la katā mahā? Edo nu be: O, ne makp̄o ame blane v̄o at̄o le eme

^a Heb. 13, 2.

^b 12, 3.

^d Mo. V. 6, 7; 32, 46.

^e 19, 13.

^f 11, 5.

^g Ps. 34, 16. 17.

^h 19, 1.

ⁱ Mo. IV. 16, 22; Sam. II. 24, 17.

^k 17, 19; Ro. 9, 9.

^l 17, 17.

ⁿ Yes. 65, 8; Mat. 24, 22; Xez. 22, 30.

^o Pet. I. 3, 6.

^p Lu. 1, 37.

la, nyematsrōe o. 29 Eye wògayi dzi fo nu kplii gblò bena: Dewohi woakpò ame blane le eme. Edo nu be: Le ame blane ta nyemawœ o. 30 Eye wògblò bena: Afeto,^b megabi dzi be, megale nu fo ge o loo! Dewohi woakpò ame blaetò le eme. Edo nu nɛ bena: Ne makpò ame blaetò le eme la, nyemawœ o. 31 Eye wògblò nɛ bena: Kpò da, medo dzi be, mafo nu kpli wò Afeto. Dewohi woakpò ame blave le eme. Edo nu nɛ be: Le ame blave ta nyematsrō wo o. 32 Eye wògblò be: Afeto, megabi dzi o loo, ne magajo nu zi deka pɛ ko. Dewohi woakpò ame ewo le eme. Edo nu nɛ be: Le ame ewo ta nyematsrō wo o. 33 Ke esi Yehowa wu nufɔfo kple Abraham nu la, edzo; eye Abraham hã trɔ yi afe.

Sodomtɔwo fe nu tovo wɔwɔ.

19. Mawudɔla/eveawo va do Sodom le fiẽ me, eye Lot bɔbɔ nɔ Sodom gbo nu. Ke esi Lot kpò wo la, etsi tre yi dakpe wo, eye wòbɔbɔ tsyɔ mo anyi. 2 Eye wògblò bena: Oo, nye afetowo, mitrɔ va dze miafe dɔla gbo, ne miatsi ado, eye miaklò miafe afowo nu; etsɔ ndi kanya hafi miagadze miafe mɔ dzi. Ke wodo nu nɛ bena: O, miatsi dugbɔdzi le ablò me ado boɲ. 3 Eye esi wòfoe de wo nu vuu la, wotrɔ va dze efe me. Eye wòtɔ tatali hedo kplɔ na wo, eye wodu nu. 4 Ke esi womekpò mlò anyi hade o la, Sodom nɔtsuwo, dekapuiwo kple ame tsitsiwo, keke dua fe mlɛnutɔwo ke hã va, eye wode to de afe la. 5 Tete wodo yli yɔ Lot gblò bena: Afika nɔtsu, siwo va gbɔwò egbe fiẽ la le? Kplò wo do go va mía gbœ, ne miannya wo. 6 Eye Lot do go yi wo gbɔ le agbo la godo, eye wòtu vɔ de wo nu. 7 Eye wògblò bena: Nɔvinyewo, migawo nu bada o! 8 Mikpò da, vinyenyɔnu eve li, amesiwo medo nɔtsu gbɔ kpò o, makplò wo vɛ na mi, ne miawo nusi mielò la, de wo nu faa; deko migawo nu bada de nɔtsu siawo nu o, elabena esiata wova dze gbonye do. 9 Eye wodo yli de eta gblò bena: Te da afia! Wò

^a Pet. II. 2, 7, 8.

^b Dan. 6, 39.

^c Fla. II. 6, 18.

^e 18, 20.

^f 18, 22.

^g Mo. IV. 16, 21.

^h Mat. 24, 16.

amedzro deka hõ sia, si va dze mía gbɔ la, nana dokuiwò wɔm amegãe alea? Azo la miawo vɔ de wòla nuwò wu woawo gɔ. Eye^a wonyẽ zi de Lot dzi gbidigbidi, be yewoagbã vɔa. 10 Ke nɔtsuawo do abɔ da he Lot va wo dokui gbœ le afea me, eye wotu vɔa. 11 Eye^d wotsɔ nkuagbã fo nɔtsu, siwo le xexe le vɔtrua nu, deviwo kple ame tsitsiwo siaa, ale bena dedɔ koe te wo nu dzodzro le vɔtrua nu didi me.

Lot dede.

12 Eye nɔtsuawo gblò na Lot bena: Anea dewo gale asiwò le afisia? Kplò towòwo kple viwònyɔnuwo kple towò tɔ, siwo katã le dua me la, do go tso tefe sia. 13 Miele tefe sia tsrò ge, elabena^e dodo de wota di de Yehowa fe to me; eyata Yehowa do mí da, bena miatsrōe. 14 Tete Lot do go yi dagblœ na toa, siwo le vianyɔnuwo de ge la bena: Mitso, ne^g miado le du la me, elabena Yehowa le etsrò ge! Ke toawo bui nukonyae.

15 Esi dzite tso la, mawudɔlawo fo du de Lot te gblò bena: Tso nakplò srɔwò kple viwònyɔnu eve, siwo le gbɔwò la, ne magatsrò le du la fe vodada ta o! 16 Ke esi wòle tɔtrɔm la, nɔtsuawo lé eya kple srɔa kpakple vianyɔnu eveawo fe alɔnu hekplò wo do goe, eye wode asi le wo nu de du la godo; elabena Yehowa ve woawo nu. 17 Eye esi wokplò wo do goe vɔ la, wogblò bena: Ekpo de asiwò azo, eyata de dokuiwò! Megakpò megbe o, eye megato de afia deke hã o; ke boɲ si yi de to la dzi, bena magatsrò o!^h 18 Ke Lot gblò bena: O, Afeto, megano nenema o! 19 Kpò da, ève wò dɔla nu xoxo, eye wò amenuveve, si nɛtsɔ ve nunye be, megale agbe la, esɔ gbɔ. Gake dewo nyemate nu asi ade toa dzi, hafi gbegblẽ la nava tum, eye maku o mahi. 20 Kpò da, dua de nye kem tsɔ de mía gbɔ, ne masi ayi de afima. Du suea de ko wònye; eyata na mɔm, ne masi ayi de eme, bena matsi agbe! Alo menye du suea de ko wònye oa? 21 Eye wògblò nɛ bena: Le nya sia me hã medo to wò, eye

nyemagblē du, si nēwōnē la o. 22 De abla yi afima kaba; elabena nyemate nu awō naneke o, vasede esime nađo afima. Eyata woyōa du la be Zoar. 23 Eye ye dze, hafi Lot de Zoar.

Sodom tsatsrō.

24 Eye Yehowa na aņo kple dzo dza tso dzifo tso Yehowa gbō de Sodom kple Gomora dzi.^d 25 Eye wotsrō du siawo kple nuto ma me katā; dua me nōlawo tsrō, eye nusiwo miena de anyigba dzi hā gblē. 26 Ke srōa nyē kō kpō megbe, eye wōzu dzekō.^e 27 Eye Abraham fō ŋdi kanya yi de tefe, si wōtsi tre de Yehowa fe ŋku me le tsā la. 28 Eye esi wōkpō Sodom kple Gomora kple afima nutowo katā me le abu me da la, kpō da, dzudzō gāa de le dzi dem tso anyigba la dzi abe aņodafe ene. 29 Esi Mawu tsrō nuto ma me duawo la, edo ŋku Abraham dzi, eye wōde Lot hekplōe tso du, siwo me Lot nō la fe gbe-gblē me.

Lot vinyōnuwo wō nuvō.

30 Eye Lot kple vianyōnu eveawo dzo le Zoar yi danō to la dzi, elabena ele Zoar nōnō vōm, eye woa kple vianyōnu eveawo va nō agadoa de me. 31 Eye tsitsitō gblo na devitō bena: Mía fofō tsi, eye ŋutsua deke megale anyigba dzi ade mí le amegbetōwo fe kō la nu o. 32 Va míana wein mía fofō wōano, eye^g míado egbō, ne wōado fu mí míadzi vi. 33 Tete wona wein wo fofō le zā ma me wōno, eye tsitsitō yi damlō fofoa gbō; ke eya menya naneke le efe egbō mōmlō kple fōfōdzo ŋuti o. 34 Esi ŋu ke la, tsitsitō la gblo na devitō bena: Eto fe zā la memlō fofonye gbō. Míagana wōano wein egbe fe zā hā; eke-ma wō hā nāyi adamlō egbō, bena mía fofō nado fu mí míadzi vi. 35 Eye le zā sia me hā wona wein wo fofō wōno, eye devitō hā yi damlō egbō; ke eya menya naneke le efe egbō mōmlō kple fōfōdzo ŋuti o. 36 Ale wō Lot do fu vianyōnu eveawo. 37 Eye tsitsitō dzi ŋutsuvi, eye wōtsō ŋkō ne bena Moab; eya nye egbegbe Moabitōwo tōgbui.^h 38 Eye devitō

hā dzi ŋutsuvi, eye wōtsō ŋkō ne be Ben-Ami, eya nye Amonitōwo tōgbui.^a

Abimelex na wokplō Sara ve ne.

20. Eye Abraham nu le afima yi de dziehenyigba dzi heva nō Kades kple Sur dome, eye wōnō Gerar vie.^b 2 Eye Abraham gblo le srōa Sara ŋuti bena, ye nōvinyōnue; eyata Abimelex, Gerar-fia, na wokplō Sara ve na ye. 3 Ke le zā me la Mawu va Abimelex gblo le drōefe gblo ne bena: Kpō da, áku kokoko le nyōnu, si nēxō la ta, elabena ame srōe. 4 Ke Abimelex mede asi eņu hade o, eye wōgblo ne bena: Afeto, ame madifōwo hāe nāwua? 5 Alo menye eya ŋutō gblo nam bena, ye nōvinyōnue, eye nyōnua hā gblo nam bena, ye nōviŋutsue oa? Nye dzime kō, eye nye asi dza le ekpōkplō me. 6 Tete Mawu gblo ne le drōefe bena: Nye hā menyae bena, wō dzime kō le ewōwō me; eyata metso wō xō do, be nagade asi eņu ahawō nuvō de ŋunye o. 7 Azo gagbugbō nyōnu la na srōa, elabena /nyagblōdila wōnye, eye wōade kuku de tawō, be natsi agbe. Ke ne mēde asi le eņu o la, ekema nyae bena, mia kple afewōmetōwo katā miaku. 8 Esi Abimelex fō ŋdi la, eyō efe dō-lawo katā ve heto nya siawo katā na wo, eye ŋutsuawo vō ŋutō. 9 Tete Abimelex yō Abraham, eye wōgblo ne bena: Nuka nye esi nēwō de mía ŋu? Nuvō ka gō mewō de ŋuwō bena, nēhe dzogbevōe gā sia va nye ŋutō kple nye fiaduŋe la dzi mahā? Nusi womewōna o la, eya nye esia nēwō de ŋutinye. 10 Eye Abimelex gagblo na Abraham bena: Nukae nēdo de ŋunye, hafi wō nu sia? 11 Abraham gblo bena: Mebu be, afisiatōwo manya vōa Mawu o, eye woawum le srōnye ta mahi. 12 Eyo, nyatefe, nōvinyenyōnue; elabena fofonye vie, gake menye danye vie o, eye medee. 13 Esi Mawu gblo nam bena, maou le fofonye fe me ayi dzronyigba dzi la, eya me kee megblo ne bena: Ve nunye, eye afisiafi, si míava la, nagblo bena, ye nōviŋutsu menye.

^a Mo. V. 2, 19.

^b 12, 9, 10; 26, 1.

^d Mo. V. 29, 22; Ps. 11, 8; Am. 4, 11; Lu. 17, 29.

^e Lu. 17, 32.

^f Ps. 105, 15.

^g Mo. III. 18, 7.

^h Mo. V. 2, 9.

Abimelex na wogakpi Sara ve na Abraham kple nunanawo.

14 Tete Abimelex tso alēwo, nyiwo, kluviwo kple kosiviwo na Abraham, eye wògagbugbo srõa Sarahã ne. 15 Eye Abimelex gblõ bena: Nye anyigba enye si, nã afisiafi, si nyo nuwò. 16 Eye wògblõ na Sara bena: Kpõ da, metso afia na wò, eye metso klosalo akpe deka na nãviwò hede nukpe le mo na wò le gbòwò viwo katã ñku me. 17 Eye Abraham de kuku na Mawu de Abimelex kple srõa kple atsusiawo katã ta, eye wòyõ dõ wo, bena woate nu adzi vi. 18 Elabena Yehowa xe nyõnu, siwo katã le Abimelex je me la fe vidzidõ le Sara, Abraham srõ la ta.

Isak dzidzi.

21. Ke Yehowa dõ ñku ñugbe, si wòdo na Sara la dzi, eye Yehowa wõ na Sara, abe alesi wògblõ ene.^b 2 Ale Sara fõ fu, eye wòdzi ñutsuvi na Abraham le efe amegākuku me le yeyiyi, si Mawu gblõ di xoxo la dzi.^d 3 Eye Abraham yõ ñutsuvi, si Sara dzi ne la fe ñkõ bena Isak.^e 4 Esi via Isak xõ ñkeke enyi la, Abraham tso ava ne, abe alesi /Yehowa de se ne ene. 5 Ke Abraham xõ je alafa deka, esime wodzi via Isak ne.^h 6 Eye Sara gblõ bena: Mawu ido nukokoe nam, eye amesiame, si asee la, ako nu le ñutinye. 7 Eye wògblõ bena: Ameka susu le Abraham ñuti bena, Sara ana no viwo mahã? Elabena medzi ñutsuvi ne le efe amegākuku me. 8 Eye ñevi la tsi, eye wòdi no, eye gbesigbe Isak di no la, Abraham dõ kplõ gãa de.

Ismael kple dada nyanyã.

9 Ke esi Sara kpõ bena, Egiptenyõnua Hagar je vi, si wòdzi na Abraham, lãa gafluinuwo la, 10 egblõ na Abraham bena: "Nyã kosi sia kple via da; elabena kosi sia je vi mate nu anyi dome kple vinye Isak o. 11 Ke nya la medze Abraham nu o le viañutsu la ta. 12 Eye Mawu gblõ na Abraham bena: Megana nya sia nave wò le ñutsuvi la kple wò kosi la ta o; ke boñ dõ to Sara le nusianu, si wòdi tso gbòwò la me. Elabena Isak me wò dzidzime-

a 17, 20.

b 18, 10.

d Heb. 11, 11.

e 17, 19.

f 17, 11, 12.

g 16, 3.

h 17, 17; Ro. 4, 19.

i 18, 12.

k 26, 26.

l 20, 15.

n Gal. 4, 30.

o 26, 15, 18.

p Ro. 9, 7, 8; Heb. 11, 18.

viwo adzõ tso. 13 Ke^a mana dukõ nadzõ tso kosi la je vi hã me, elabena viwòde. 14 Eye Abraham fõ ñdi kanya tso abolo, eye wòku tsi de lãgbalẽgolo me tañ, eye wòtso ñevi la kple nu mawo dõ abõta na Hagar hedo mõ wo. Ke esi wole yiyim la, wova tra mõ le Beer-Seba gbe dzi. 15 Esi lãgbalẽgolo me tsi la võ la, etsõ ñevi la yi damlõ ati dodoea de te, 16 eye wòyi ñabõbõ nã ñevi la kasa le adzõge boo, wo dome didi abe añutrõ je dudidi me ene; elabena egblõ bena: Nyemate nu akpõ ñevi la je kufe o. Eyata wòyi ñabõbõ nã adzõge boo dõ; tete ñevi la de asi avifafa me sesie. 17 Ke Mawu se ñevia je avifafa, eye mawudõlayõ Hagar tso dzifo gblõ ne bena: Hagar, nuka le wõwòm? Megavõ o, elabena Mawu se ñevi la je gbe tso afisi wòle. 18 Tsi tre, yi ñakõ ñevi la, eye nalée de asi, elabena mana wòazu dukõ gãa de. 19 Tete Mawu ou efe ñkuwo, eye wòkpõ tsivudoa de. Enumake wòyi ñaku tsi de lãgbalẽgolo la me tañ, eye wòna ñevia wòno. 20 Eye Mawu nã kple ñevi la, eye wòtsi, eye wòno gbe dzi hezu añutrõdala. 21 Eye wòno Paran-gbe dzi, eye dada de srõ ne tso Egipte-nyigba dzi.

Abraham bla nu kple Abimelex.

22 Le yemayi me la Abimelex kple efe avafia Pixol wogblõ na Abraham bena: Mawu li kpli wò le nusianu, si nẽwõna la me.^k 23 Azõ ka atam le Mawu je ñku me le afisia be, nagable nye ñuto, vinyewo kple nye dzidzimeviwo o! Abe alesi ñmeve nuwòde ene la, nenema ke wò hã nawõ nam kple anyigba, si dzi nẽnye amedzro le la! 24 Eye Abraham gblõ bena: Melõ, maka atam la. 25 Tete Abraham fõ nu kple Abimelex le tsivudo, si efe dõlawo xõ sesie la ñuti.^o 26 Abimelex xõ edzi ne bena: Nyemenya amesi wõ nu sia o, eye wò hã mègblõ nyaa deke le eñuti nam kpõ o; egbe ko hafi nye hã mese nyaa de le eñu. 27 Tete Abraham tso alēwo kple nyiwo na Abimelex, eye wo kple eve wobla nu. 28 Ke Abraham de alēvi adre dõ vovo. 29 Eye

Abimelex bia Abraham be: Alēvi adre, siwo nēdo vovo la gome de? 30 Edo nu nē bena: Alēvi adre siawo naxo le asinye, ne wòdanye dase nam bena, nyee de vudo sia. 31 Eyata woyō teje ma bena^dBeer-Seba, elabena afima wo ame eve la woka atam na wo nōewo le. 32 Eye esi wobla nu le Beer-Seba la, Abimelex kple efe aafia Pixol wodze mō gatō yi de Filistitōwo je anyigba dzi. 33 Eye Abraham do atiwo de Beer-Seba, eye fwoyō Yehowa Mawu, si le ^gagbe tegbee la je ŋkō dzi le afima. 34 Ke Abraham nye amedzro le Filistitōwo je anyigba dzi etefe didi.

Mawu do Abraham kpō.

22 Le nya siawo megbe la ^hMawu do Abraham kpō, eye wògblō nē bena: Abraham! Edo nu nē bena: Nye enye si! 2 Eye wògblō nē bena: Kplō Isak, wò tenuvi, si gbō mēlōa nu lena o la, yi de ⁱMoria-nyigba dzi, eye natsōe amē nui le afima le vōsamlekpuī dzi le toa de, si mafia wò la dzi! 3 Tete Abraham fō ŋdi kanya, bla akpa na efe tedzi, eye wòkplō dōla eve kple via Isak de asi, eye esi wòdze nake de numemea nu la, edze mō yi teje, si Mawu gblō nē la. 4 Le ŋkeke etōagbe la Abraham wu mo dzi kpō teje la le adzoge dā vī. 5 Tete Abraham gblō na dōlawo bena: Mitsi afisia kple tedzi la; ke mīa kple vinye la mīayi afime adadogbe dā, emegbe mīa-gatō ava mia gbō. 6 Eye Abraham tsō numēnake la dō ta na via Isak, ke eya ŋutō de dzo, eye wòdō hē asi; ale wo kpakple eve woyi. 7 Tete Isak gblō na fofoa Abraham bena: Fofonye! Edo nu nē bena: Nye enye si, vinye! Eye wògblō nē bena: Kpō dā, dzo kple nake enye si, ke afika alē le mīatsō amē nui? 8 Abraham xō edzi bena: Vinye, Mawu ŋutō adi alē mīatsō amē nui. Eye wo kpakple eve wogayi ŋgō. 9 Esi wòdō teje, si Mawu gblō nē la, Abraham dī vōsamlekpuī, eye wòfō nakeawo dō edzi; emegbe la ebla via Isak, eye wòkōe mlō nake, siwo le vōsamlekpuīa dzi la dzi. 10 Eye Abraham do asi dā tsō

^a Yak. 2, 21.

^b Yer. 7, 31.

^d 26, 33.

^e Ro. 8, 32.

^f 12, 8.

^g Yes. 40, 28;
^h Ro. 16, 26.

^h Heb. 11, 17;
ⁱ Yak. 1, 12.

^j Heb. 6, 13.

^k 13, 16; 15, 5;
^l Heb. 11, 12.

^m Kron. II, 3, 1.

ⁿ 24, 60.

^o 12, 3; Gal. 3, 16.

^p 11, 29.

^r 24, 15.

hē, be yeawu via.^a 11 Tete Yehowa je dōla yōe tso dzifo gblō bena: Abraham, Abraham! Eye wòtō bena: Nye enye si! 12 Eye wògblō bena: ^bMegaka asi devi la nu o, eye megawō nanekee o! Menyae azō bena, ēvōa Mawu, elabena ^cmēte wò tenuvi lam o. 13 Tete Abraham fō kō dzi, eye kpō dā, agboa de nye ekem, si je dzowo ku aveka le emegbe, eye Abraham yi dālē agbo la hetsō mē nui de via teje. 14 Eye Abraham yō teje ma bena: Afisi Yehowa de edokui fia le. Eyata wogblōna vasede egbegbe bena: Le to dzi, afisi Yehowa dea edokui fiana le.

Mawu dō kpe ŋugbedodo la dzi.

15 Eye Yehowa je dōla gayō Abraham zi evelia tso dzifo 16 he-gblō bena: ⁱMeta dokuinye, elabena esi nēwō nu sia, eye mēte wò tenuvi dēka lam o la, 17 eyata ^kmayra wò gedē ŋutō, eye viwōwo asō gbō fū abe dzifoyletiviwo kple futake ene, eye wò dzidzimeviwo ⁿatsō woje futōwo je duwo anyi domee. 18 To wò dzidzimeviwo mēwoayra anyigba dzi dukōwo katā le, elabena edo to nye gbe.^o 19 Emegbe Abraham gatō va efe dōlawo gbō, eye wodze mō yi Beer-Seba, eye Abraham nō Beer-Seba.

Nahor je dzidzimeviwo.

20 Le nya siawo megbe la Abraham se bena, ^pMilka hā dzi ŋutsviwo na nōvia Naxor. 21 Woje ŋkōwo nye: Uz, efe ŋgōgbevi, kple nōvia Bus, Kemuel, amesi me Aramtōwo dzo tso, 22 Kesed, Haso, Pildas, Yidlaf kple Betuel. 23 Eye ^rBetuel dzi Rebeka. Ame enyi siawo Milka dzi na Naxor, Abraham nōvi. 24 Eye srō evelia ŋkō nye Rehuma, eya hā dzi Tebax, Gaham, Tahas kple Maxa nē.

Sara je ku kple edidi.

23 Sara xō je alafa dēka kple blave vō adre; esia nye Sara fe agbe me fewo. 2 Eye Sara ku le Kiryat-Arba, eya nye Xebron le Kanaan-nyigba dzi. Eye Abraham va, be wòafa konyi, eye wòafa avi na Sara. 3 Eye Abraham tso

le ame kuku la gbɔ, eye wɔfo nu kple Xitiviwo bena: 4 ^aAmedzro menye le mia dome, mina amedifem, bena matsɔ nye ame kuku la adi de afima! 5 Eye Xitiviwo do nu na Abraham bena: 6 Amegã, se mia gbe! Mawu fe ame doɔoa nɛnye le mia dome; di wɔ ame kuku la de miafe ame veviwo dife. Mia dometɔa deke magbe bena, megadi wɔ ame kukua de efe amedife o. 7 Tete Abraham tsi tre, eye wɔbɔbɔ na anyigbadzito, siwo nye Xitiviwo, 8 eye wɔfo nu kpli wo bena: Ne mielɔ bena, maɖi nye ame kukua la, ekema mido tom, eye mide kuku na Efron Zoxar-vi nam 9 be, wɔatsɔ efe kpeto Maxpela, si le efe agble fe nuwufe la nam, eye maxe fe de eta blibo, ne wɔanye nye amedife koɔ le mia dome. 10 Ke Efron le Xitiviwo dome. Eye Efron Xitito la do nu na Abraham le Xitiviwo kple amesiwo katã va dua me la fe ŋku me bena: 11 Nye amegã, do tom! Metsɔ agble la kple kpeto, si le eme la, ke wɔ. Le nye dumetɔwo katã ŋku me metsɔe ke wɔ, di wɔ ame kuku la ko! 12 Tete Abraham bɔbɔ na duametɔwo, 13 eye wɔdo nu na Efron bena: Mi duameviwo misee! Maxe fe de agble la ta; mede kuku na wɔ, xɔ ga le asinye, be mate nu adi nye ame kukua de afima! 14 Efron do nu na Abraham bena: 15 Amegã, se nye gbe! Anyigba, si ke xɔ klosalo sekel alafa ene la, nuka wɔnye le mia kpli wɔ domea? Di wɔ ame kukua ko. 16 Abraham do to Efron, eye Abraham xlẽ ho, si Efron yɔ le Xitiviwo ŋku me la nɛ, klosalo sekel alafa ene, ga nyui, si asitsalawo xɔna. 17 Ale Efron fe agble, si le Maxpela le Mamre kasa, agble la kple kpeto, si le eme, kple ati, siwo katã le agblea me godoo la, 18 zu Abraham to le Xitiviwo kple amesiwo katã va dua me la ŋku me. 19 Esia megbe la Abraham di srɔa Sara de kpeto, si le Maxpela-gblea me la me le Mamre kasa; esia enye Hebron le Kanaan-nyigba dzi. 20 Ale Xitiviwo de asi le agble la kple kpeto, si le eme la nuti na Abraham, be wɔanye amedife nɛ koɔ.

• 17, 8.

• 12, 2; Ps. 112, 2, 3.

• 47, 29.

• 28, 1; Mo. 11, 24, 16.

/ 12, 1, 7.

• 11, 81; 27, 43.

• 25, 9, 10; 47, 30.

Isak de Rebeka.

24. Eye Abraham tsi xɔ fe gede, eye Yehowa yra Abraham le nuwo katã me. ^b 2 Eye Abraham gblo na efe dɔla tsitsita, si kpɔa efe nuwo katã dzi bena: ^a Tsɔ wɔ asi do nye ali me, 3 eye nata Yehowa, dzifo kple anyigba fe Mawu la nam be, ^c maɖe srɔ na vinye atso Kanaantɔ, siwo dome mele la fe nyɔnuviwo dome o; 4 ke boɔ nanyi mia denyigba dzi kple fonyemeawo gbɔ, eye nade srɔ na vinye Isak! 5 Dɔla la do nu nɛ bena: Eɔ, ne nyɔnu mehelɔ be, yeakplɔm do ava anyigba sia dzi o la, de magbugbɔ viwɔ la ayi de anyigba, si dzi nɛnu tso la dzii mahã? 6 Abraham gblo nɛ bena: Kpɔ nyuie, bena naga-gbugbɔ vinye la ayi afimae o! 7 Yehowa, dzifo Mawu, si dem tso fofonye fe me kple mia denyigba dzi, amesi fo nu kplim, eye wɔka atam nam bena: Wɔ dzimeviwo matsɔ anyigba sia ana la, adɔ efe dɔla de ŋgɔwɔ, be nade srɔ na vinye la tso afima. / 8 Eye ne nyɔnu melɔ be, yeakplɔ wɔ do o la, ekema menye wɔe tu nye atam sia o; deko megakplɔ vinye la yi afimae gbede o! 9 Eye dɔla la tsɔ efe asi do efe afeto Abraham fe ali me, eye wɔka atam nɛ de nya sia dzi. 10 Tete dɔla la de kposɔwo tso efe afeto fe kposɔwo dome, eye wɔtsɔ efe afeto fe nu vevi vovowo de asi, eye wɔdze mɔ heyi Mesopotamia, de ^d Naxor fe du la me. 11 Le fiẽ, le nyɔnuwo fe tomedeyi la, ena kposɔawo tso akɔ anyi de dua xa le vudoa de to. 12 Eye wɔdo gbe da gblo bena: Yehowa, ye afeto Abraham fe Mawu! Mede kuku, na wɔadze edzi nam egbea, eye nave nye afeto Abraham nu! 13 Kpɔ da, mele tsitre de vudoa to, eye ne dua me nyɔnuviwo va tsi du ge, 14 eye ava me be, nyɔnuvia de ava, amesi magblo na bena: Na tsim mano, eye wɔado nu nam be: Noe, eye mana wɔ kposɔwo hã nano la, ekema eyae nye nyɔnu, si nɛdo di na wɔ dɔla Isak, eye eya me madze sii le be, ève nye afeto nu! 15 Ke esi mekpɔ de nu le nya la me o la, kpɔ da, Abra-

ham n̄vi Naxor sr̄ Milka vi, ^{a 22, 23.} Betuel fe vinȳnuvi Rebeka lé ze de ab̄ta va tsi du ge. 16 Eye nȳnuvi la dze tugbe n̄tu, detugbi, si n̄tsua deke mede asi enu kp̄ o la w̄nye, eye w̄yi de vudoa me daku tsi de efe ze la me, eye w̄gado go. 17 Tete d̄la la fu du yi dakpee gbl̄o bena: Mede kuku na w̄, na tsi via dem mano! 18 Eye w̄gbl̄o bena: Amegā, ānoe. Enumake w̄dro ze la d̄i, eye w̄nae w̄no. 19 Esi w̄d̄i k̄ la, nȳnuvi la gbl̄o n̄ bena: Madui na w̄ kpos̄wo h̄, vasede esime w̄d̄i k̄ na wo. 20 Enumake w̄k̄ tsia de l̄to la me, eye w̄gafu du yi vudoa me dadu tsi la, eye w̄du tsi na efe kpos̄wo kat̄. 21 Ke n̄tsu la zi kpi le ekp̄m d̄, ne yeadze sii be, de Yehowa na yefe m̄z̄z̄o dze dzi loo, alo medze edzi o. 22 Esi kpos̄wo d̄i k̄ la, n̄tsu la t̄o sika n̄tiḡ, si da sekel af̄, kple al̄nuḡ eve, siwo da sekel ewo la, do n̄. 23 Eye w̄gbl̄o n̄ bena: Ameka vi n̄nyea? Mede kuku, gbl̄e nam, de dzeje le fofow̄ je mea? 24 Edo n̄ n̄ bena: Betuel, Milka vi, si w̄dzi na Naxor la vinȳnu menye. 25 Eye w̄gagbl̄o n̄ bena: Afla kple gbe le m̄ia si f̄, eye dzeje h̄ li. 26 Eye n̄tsu la dze klo na Yehowa h̄tsȳ mo anyi 27 gbl̄o bena: Woa-kafu Yehowa, nye afeto Abraham fe Mawu, amesi men̄lo nye afeto be le enuveve kple n̄tefew̄w̄o n̄ me o la. Elabena Yehowa fia m̄m, eye w̄kpl̄m va nye afeto n̄viwo gb̄e. 28 Ke nȳnuvi la fu du yi afe me, be w̄adagbl̄o nya siawo na dadaa.

29 Ke n̄vin̄tsu le Rebeka si, en̄k̄o nye Laban. Esi w̄kp̄o n̄tiḡ kple al̄nuḡ le n̄via n̄, eye w̄se Rebeka fe nya bena, ale kple ale n̄tsua gbl̄o nam enye si la, 30 Laban fu du yi n̄tsua, si gale kpos̄wo gb̄o le vudoa to ko la gb̄o. 31 Tete w̄gbl̄o bena: Va, w̄ amesi Yehowa yra! Nukan̄uti n̄tsi dugb̄o dzi? Medzra x̄ me d̄o, eye teje h̄ li na kpos̄wo. 32 Eye esi w̄kpl̄o n̄tsua va afe me la, ede akpa na kpos̄awo, eye w̄t̄o afla kple gbe v̄ na kpos̄awo; emegbe la eku

^{a 22, 23.}

^{b 17, 1.}

tsi v̄ na n̄tsua kple amesiwo kat̄ kpe de en̄ti la, bena woaklo woje af̄wo. 33 Ke esi w̄t̄o nududu d̄o ek̄me la, egbl̄o bena: Nyemadu nu hade o, negbe deko magbl̄o nya, si mehe v̄ la hafi! Wodo n̄ be: Gbl̄e faa! 34 Eye w̄gbl̄o bena: Abraham fe d̄la menye. 35 Yehowa yra nye afeto w̄kp̄o nu n̄tu, eye w̄na al̄wo kple nyiwo, klosalo kple sika, kluviwo kple kosiviwo, kpos̄wo kple tedziwoe. 36 Eye nye afeto sr̄, Sara, dzi n̄tsuvi na nye afeto, esime w̄ku nyagā, eye nye afeto t̄o efe kesin̄nuwo kat̄ na via. 37 Eye nye afeto gbl̄o nam, eye w̄na meka atam de dzi n̄ bena: Megade sr̄ na vinye t̄o Kanaant̄o, siwo je anyigba dzi mele la fe nȳnuviwo dome o; 38 ke bōn̄ yi de fofonye je me, de fonyemeawo gb̄o, eye nade sr̄ na vinye le afima! 39 Eye megbl̄o na nye afeto bena: Ne nȳnu la mel̄o be, yeakpl̄m d̄o o de? 40 Edo n̄ nam bena: Yehowa, b̄amesi je n̄ku me z̄m mele la, ad̄o efe d̄la akpe de n̄w̄, bena w̄ m̄z̄z̄o la nadze edzi na w̄, eye nade sr̄ na vinye atso fonyemeawo gb̄o le fofonye je me. 41 Ne āva fonyemeawo gb̄o, eye womel̄o be, woats̄e na w̄ o la, ekema menye w̄e tu nye atam la o. 42 Esi meva d̄o vudoa to egbea la, medo gbe d̄a gbl̄o bena: Yehowa, w̄ nye afeto Abraham fe Mawu! Ne āna nye az̄li, si dzi mele, nadze edzi nam la, — kp̄o d̄a, mele tsitre de vudoa to — 43 ekema na bena, nȳnuvi, si ava tsi du ge, eye magbl̄o n̄ bena: Na tsi via dem mano, 44 eye w̄d̄o n̄ nam be: Noe, eye mana w̄ kpos̄wo h̄ la, eya nanye nȳnu, si Yehowa d̄o d̄i na nye afeto fe vi la! 45 Esi nyemekp̄o de nu le nya la me o la, tete Rebeka lé ze de ta v̄, eye w̄yi de vudo la me daku tsi. Eye megbl̄o n̄ bena: Mede kuku, na tsim mano! 46 Enumake w̄dro efe ze la d̄i gbl̄o bena: Noe, eye mana w̄ kpos̄wo h̄. Esi men̄o v̄ la, ena kpos̄wo h̄ wono. 47 Emegbe mebiae bena: Ameka vi n̄nyea? Edo n̄ bena: Betuel, amesi Milka dzi na Naxor fe vi

menye, eye metsɔ ɲɔtigɛ kple alɔ-nuge do nɛ. 48 Tete medze klo na Yehowa, eye metsyɔ mo anyi hekafu Yehowa, nye afeto Abraham fe Mawu, si kplɔm nyuie ale, be made nye afeto ɲovi fe vinyɔnu na ye afeto fe vi la. 49 Azo, ne miedi be, miave nye afeto nu, eye miadi anukware nɛ la, ekema migblɔe nam; ke ne mielɔ o la, migblɔe nam, bena nenyɛ dɔsi me alo mia mee hã, ne maɔo tae.

50 Tete Laban kple Betuel wogblɔ bena: Nya sia tso Yenowa gbo, eyata miate ɲu agblɔ nya vɔ alo nya nyui de enu o. 51 Kpo da, Rebeka enye si, ele asiwò me, kplɔe yii, ne wòanye wò afeto vi la srɔ, abe alesi Yehowa gblɔe ene! 52 Ke esi Abraham fe dola se nya siawo la, etsyɔ mo anyi na Yehowa. 53 Eye dola la de klosalo- kple sikanuwo kple avɔveviwo na Rebeka, eye wòtsɔ akpedanu xɔasiwo na ɲovia kple dadaa. 54 Esia megbe la eya kple ɲutsu, siwo kpe de enu la, wodu nu, eye wono nu, eye wotsi dɔ. Ke esi wofɔ ɲdi la, egblɔ bena: Mido mɔm, ne mayi nye afeto gbo! 55 Eye ɲovia kple dadaa gblɔ bena: Na nyɔnuvi la nano mia gbo vee abe ɲkeke ewo ene, emegbe la ayi faa. 56 Eɔo ɲu na wo bena: Migasikam di o! Yehowa na nye mɔzɔzɔa dze edzi nam; eyata mido mɔm, ne mayi nye afeto gbo. 57 Eye wogblɔ bena: Míayɔ nyɔnuvi la vɛ, bena míabia eya ɲuto ase. 58 Tete woyɔ Rebeka vɛ, eye wobiae bena: àyi kple ɲutsu sia? Eɔo enu bena: È, mayi. 59 Eye wodo mɔ wo ɲovi Rebeka kple amesi na noe le devime la, kpe de Abraham fe dola kple enumewo ɲuti. 60 Eye woyra Rebeka gblɔ nɛ bena: Wò, mia ɲovinyɔnu, nadzi ame akpe nanewo, eye viwòwo natsɔ wofe futɔwo fe duwo anyi domee! 61 Esia megbe Rebeka kple efe nyɔnudɔlawo de kposɔwo dzi, eye wodze mɔ dze ɲutsu la yome. Ale ɲutsu la kplɔ Rebeka hedzoe.

62 Ke Isak gbo tso ^bAgbetɔ, si le kpɔyem la fe vudo me; elabena enɔ dziehenyigba dzi. 63 Gbe deka Isak yi gbe me le fiɛ, be wòado gbe da. Eye esi wòfɔ mo

te la, ekpo kposɔwo gbɔna da. 64 Ke esi Rebeka fɔ kɔ dzi la, ekpo Isak da; tete wòdi le kposɔ la dzi, 65 eye wòbia dola la bena: Dutsu ka enye kem le gbe me zɔm gbɔna mia kpe ge? Dola la do ɲu nɛ bena: Nye afetɔe. Tete wòtsɔ motsyɔnu tsyɔ ɲku me. 66 Esia megbe la dola la xlɛ nusiwò katã wòwo la fia Isak. 67 Eye Isak kplɔe yi de dada Sara fe agbadɔ me, eye wòde Rebeka wòzu srɔa, eye wòlɔnɛ ɲuto. Ale Isak fe ako fa ^ale dada fe ku ɲuti.

Abraham de srɔ evelia.

25. Eye Abraham gade srɔ, si ɲko nye Ketura. 2 Eya dzi Simran, Yoksan, Medan, Midian, Yisbak kple Suax nɛ. 3 Yoksan dzi Seba kple Dedan; eye Asuritowo, Letusitowo kple Leumitowo dzo tso Dedan me. 4 Eye Midianviwo nye: Efa, Efer, Henox, Abida kple Edaa. Ame siawo katã dzo tso Ketura me. 5 Eye Abraham tso efe nuwo katã na Isak. 6 Ke Abraham na nu srɔ bubuawo fe viwo hede wo da le Isak ɲu, eye wòdo wo de yedzefenyigba dzi le eya ɲuto fe agbenɔyi me.

Abraham fe ku kple edidi.

7 Eye fe, siwo katã Abraham no agbe la, wonye fe alafa deka kple blaadre vɔ atɔ. 8 Ke Abraham ku amegã dedi, eye agbenɔno tii hafi wòku, eye wòyi de togbuiawo gbo. ^b9 Eye via Isak kple Ismael wodii de Maxpela-kpeto la me, le Xitito Efron, Zoxarvi fe agble, si le Mamre kasa la me. 10 Le agble, si Abraham fle le Xitiviwo si la me wodii Abraham kple srɔa Sara do. ^d11 Le Abraham fe ku megbe la Mawu yra via Isak. Eye Isak no ^e„Agbetɔ, si le kpɔyem la“ fe vudo gbo.

Ismael fe dzidzimeviwo.

12 Esiawo nye /Abrahamvi Ismael, amesi Egipte-nyɔnu Hagar, Sara fe kosi, dzi na Abraham la fe dzidzimeviwo. 13 Esiawo nye Ismaelviwo fe ɲkɔwo le wofe fomɛɲkɔwo nu: Nebayot, Ismael fe ɲgɔgbevi, Kedar, Adbeel, Mibsam, 14 Misma, Duma, Masa, 15 Xadad, Tema, Yetur, Nafis kple Kedma. 16 Ame siawo nye Ismaelviwo kple wofe ɲkɔwo. Fia wuieve

^a 23, 2.

^b 15, 15; Hi. 5, 26.

^d 23, 16, 17.

^e 24, 62.

^f 21, 13.

^g 22, 17.

^h 16, 14; 25, 11.

ⁱ 17, 20.

le wofo afetsotsowo. agbadowo kple wofo dukowo nu. 17 Ismael fe agbeme nkekewo nye fe alafa deka kple blavevo adre. eye wòku. eye wòyi de tgbuiawo gbo. 18 Eye wofo nɔfe tso Xawila vase de Sur le Egipte fe yedzefe hedo ta Asur ke: ale wo ^awòmimi wo nɔviwo katã do.

Esau kple Yakob.

19 Esia nye Abraham vi Isak fe dzidzimeputinya: Abraham ye dzi Isak. 20 Isak xɔ fe blane. esime wòde Rebeka. si nye Aramtɔ Betuel tso Mesopotamia fe vi kple Aramtɔ Laban fe nɔvinyɔnu. 21 Ke Isak, fo koko na Yehowa le srɔa ta. elabena etsi ko. Eye Yehowa do to efe kokofofo la. eye srɔa Rebeka fo fu. 22 Ke esi devia-wo le nu dom wo nɔewo le efe do me la. egblo bena: Ne ele alea la. nukanuti megale agbe do? Eye wòyi dabia Yehowa se. 23 Eye Yehowa gblo ne bena: Dukɔ evee le wò do me. eye dukɔ eveawo amã atso wò do me ke: dukɔ deka asesẽ awu deka. eye itsitsito asubo devito! 24 Eye esi efe vidziyi do la. wokpo bena. venɔviwoe le efe do me. 25 Esi gbãto do la. enuti biã hẽ. eye fu le enu kedzekedze. eyata woyɔ efe nko bena Esau. 26 Eyome nɔvia hã do. eye wòlé Esau fe afokpodzi de asi: eyata woyɔ efe nko bena Yakob. Isak xɔ fe blaade. eye wòdzi wo. 27 Esi deviawo va tsi la. Esau zu adela. eye wòlɔa gbe me nɔnɔ: ke Yakob enye ame fafa. eye wòlɔa agbado me nɔnɔ. 28 Eye Isak, lɔa Esau. elabena adelã vivia enu: ke Rebeka ya lɔa Yakob.

Esau dzra efe ngogbevinyenye.

29 Gbe deka Yakob da nu. eye Esau gbo tso gbe me. eye do wui di tsi de enu. 30 Tete Esau gblo na Yakob bena: Na nu dzia dem ma-du. elabena do wum di tsi de nu nye. Eyata woyɔ efe nko be Edom. 31 Yakob do nu ne be: Tso wò ngogbevinyenye fle nam gbã gbo. 32 Tete Esau gblo be: Mele kuku ge tso. nuka gɔ ngogbevinyenye awɔ nam? 33 Eye Yakob gblo be: Ka atam fu dzi nam gbo! Tete wòka atam ne. eye ^lwòtso efe ngogbevinyenye fle na Yakob.

34 Eye Yakob tso abolo kple bo-bo na Esau. Tete wòdu nu no nu. eye wòtso dzo. Ale wo. eye Esau do vlo efe ngogbevinyenye enye esi.

Mawu do ngbe na Isak le Gerar.

26 Ke do to le anyigba la dzi. ^aabe alesi wòto ^ble Abraham noli ene: tete Isak ^cvu yi de Filistitowo fe fia ^dAbimelex gbo le Gerar. 2 Eye Yehowa de edokui fiae gblo bena: Megayi Egipte o. ke boɔ nɔ anyigba. si mafia wò la dzi! 3 Nye amedzro le anyigba sia dzi. eye manɔ anyi kpli wò. eye mayra wò. Elabena ^ematsɔ anyigba blibo la katã ana mia kple wò dzidzimeviwo. eye ^fmawɔ atam. si meka na fofowò Abraham la dzi. 4 Mana wò dzidzimeviwo ^gnaso gbo abe dzifo yletiviwo ene. eye matsɔ anyigba sia katã ana wò dzidzimeviwo. eye ^hle wò dzidzimeviwo me woayra anyigba dzi dukowo katã le. 5 Elabena Abraham do to nye gbe. eye wòwo nye se. nye dodo kple nye monufiame. siwo megblo ne la dzi.

Se, si Abimelex de le Rebeka nu.

6 Eye Isak nɔ Gerar. 7 Ke esi afima nutsuwo bia srɔa ta se la. egblo bena. ye nɔvinyɔnue. Elabena ele ^vvɔvɔm be. ne yeu me be. ye srɔe la. ekema afima nutsuwo awu ye le ye srɔ Rebeka ta: elabena edze tugbe nuto. 8 Eye esi wonɔ afima etefe didi la. gbe deka Filistitowo fe fia Abimelex kpo. alesi Isak kple srɔa Rebeka wole ^kfefemi. to fesre nu. 9 Tete Abimelex yɔ Isak hegblo bena: Kpo da. srɔwò wònye tso! Menye wòe gblo bena. ye nɔvinyɔnue oa? Isak do nu ne bena: Elabena mele ^vvɔvɔm be. woawum le eta. 10 Eye Abimelex gblo ne bena: Nuka enye si nɔwɔ de mia nu? Esuso vie vinyewo dometo deka de asi srɔwò nu klo. eye àhe dzogbevɔe gãa de ava mia dzi. 11 Tete Abimelex de se na efe dukɔ blibo la katã bena: Ame-si ke awɔ nane de nutsu sia kple srɔa nu la. woawui.

Isak kpo kesinonuwo, eye Filistitowo nã nui.

12 Eye Isak fã nu de anyigba ma dzi. eye wòne nu le fe ma me

^a 16, 12.

^b 12, 10.

^c 20, 2.

^e 12, 7.

^f 22, 18.

^g 15, 5.

^h 12, 3.

ⁱ 27, 29: Mal. 1, 2; Ro. 9, 10 v. 12.

^k Lod. 5, 18.

^l 27, 36: Heb. 12, 16.

wòdzi de dzi zi alafa deka sɔŋ,
 "elabena Yehowa yrae. 13 Ale ^a Lod. 10, 22.
 nutsu la kpɔ nu gakpɔ nu de dzi,
 vasede esime wòdo kpo le eme.
 14 Eye wòkpo alēhawo kple nyi-
 hawo hekpe de kluvi gedewo n̄uti,
 ale bena Filistitowo vā n̄ui. 15 ^b Vu-
 do, siwo katā fofoa fe dɔlawo de
 le fofoa Abraham n̄oli la, Filisti-
 towo yi daxe wo, eye wolo anyi
 de wo me taŋ. 16 Eye Abimelex
 gblo na Isak bena: Dzo le mia
 gbɔ, elabena èkpɔ n̄usē de mia
 dzi akpa! 17 Tete Isak v̄u le afi-
 ma datu efe agbado de Gerar ba-
 li me, eye wòno afima. 18 Eye Isak
 na wogaha vudo, siwo wode le
 fofoa Abraham n̄oli, eye Filistito-
 wo va xe wo, le Abraham fe ku
 megbe la me, eye wògatsɔ n̄ko
 na wo, abe alesi fofoa yɔ woe ene. ^c 21, 31.
 19 Eye Isak fe dɔlawo de vudo
 de bali la me, eye wotu tsi dzidzi
 le afima. 20 Ke Gerartowo fe lā-
 nyilawo wɔ dzre kple Isak fe lā-
 nyilawo gblo bena: Mía t̄e nye
 tsi la. Eyata wòna n̄ko vudo la
 be Esek, elabena wowo dzre de
 eta. 21 Eyome la wogade vudo
 bubu, eye wogawo dzre de eya
 hā ta; eyata wòna n̄kɔe bena
 Sitma. 22 Eye wòv̄u le afima dɔ
 ta n̄go, eye wòde vudo bubu; ke
 womewo dzre de eya ta o; eyata
 wòna n̄kɔe be Rehobot hegblo
 be: Azo Yehowa na n̄je mí, bena
 miakeke ta de anyigba la dzi. ^d Heb. 11, 20.
 23 Emegbe la ev̄u le afima va
 Beer-Seba. 24 Tete Yehowa de edo-
 kui fiae le zā ma me gblo bena:
 Nyeenye fofowò Abraham fe Ma-
 wu! Megav̄o o, elabena nye la
 meli kpli wò; mayra wò, eye ma-
 na wò dzidzimeviwo na sɔ gbɔ de
 dzi le nye dɔla Abraham ta. 25 Tete
 wòdi v̄osamlekpui heyo Yehowa
 fe n̄ko dzi le afima, eye wòtu efe
 agbado de afima. Emegbe Isak
 fe dɔlawo de vudo de afima hā. ^e 12, 8.
 26 Gbe deka Abimelex kple
 xol̄ōa Ahusat kple efe avafia Pi-
 xol wotso Gerar va egbo. ^f 21, 22.
 27 Eye Isak gblo na wo bena: Nuka ta
 mieva gbonye dɔ, esi mielé fum,
 eye mienyām le mia gbɔ? 28 Wo-
 gblo n̄e bena: Miekpo dze sii. keŋ ^g 25, 25.
 bena, Yehowa li kpli wò; eyata
 miégblo be, anyo be, miaka atam
 na mia n̄ewo, eye miabla nu kpli

wò, 29 be nagawo v̄ōa deke mí o,
 abe alesi miawo hā miéwo naneke
 wò o, ke boŋ nyui sɔŋ ko miéwo
 na wò, eye miéna n̄edzo le n̄uti-
 fafa me la ene; elabena amesi
 Yehowa yra n̄enye. 30 Emegbe
 edo kpl̄ō na wo, wodu nu, eye
 wono nu. 31 Esi n̄u ke la, woka
 atam na wo n̄ewo, eye Isak do
 mo wo, eye wodzo le egbo le n̄u-
 tifafa me. 32 Gbemagbe ke Isak
 fe dɔlawo va gblo n̄e le vudo, si
 wode la n̄uti be: Mieke de tsi n̄u!
 33 Eye wòna n̄kɔe be "Siba, eyata
 du la fe n̄ko nye Beer-Seba vasede
 egbegbe.

Esau de sr5.

34 Ke esi Esau xɔ fe blane la,
 ede Xitito Beervii fe vinyonu Yu-
 dit kple Xitito Elon fe vinyonu
 Basmat. ^e 35 Woawo zu nuxaxa
 gāa de na Isak kple Rebeka.

Yakob xɔ ngɔgbeviyayra to aye me.

27. Esi Isak ku amegā dedi, eye
 efe n̄kuwo dzi tsyɔ, ale be
 megale nu kp̄m o la, eyɔ via xo-
 xoeto Esau gblo n̄e bena: Vinye!
 Edo n̄u n̄e bena: Nyeenye si. 2 Tete
 wògblo n̄e bena: Kpɔ da, metsi,
 eye nyemenya nye kugbe o. 3 Eya-
 ta tso wò adedānuwo, daku kple
 da, eye nayi gbe me adawu lāa
 de v̄e nam! 4 Emegbe nada nu
 nyuia de nam, abe alesi nyoa
 n̄unye ene, eye natsɔe v̄e nam,
 ne maɖu, be mayra wò hafi aku! ^f
 5 Eye Rebeka se nya, siwo Isak
 gblo na via Esau la. Ke esi Esau
 yi gbe me, be wòawu lā atso va
 afee la, 6 Rebeka gblo na via Ya-
 kob be: Mese alesi fofowò gblo
 na n̄viwò Esau bena: 7 Di adelā,
 eye nada nu nyuia de v̄e nam,
 ne maɖu, eye mayra wò le Yehowa
 fe n̄ku me hafi aku. 8 Eyata vi-
 nye, se nye gbe, eye nawo nusi
 magblo na wò la! 9 Yi lāhawo
 gbɔ, eye nalé gb̄vi nyui eve v̄e
 nam, bena nada nu nyuia de na
 fofowò, abe alesi nyoa egu ene.
 10 Emegbe natsɔe ayi na fofowò,
 ne wòad̄u, eye wòayra wò hafi aku.
 11 Tete Yakob gblo na dadaa Re-
 beka bena: Enyo hafi, gake n̄o-
 vinye Esau la ifu me wònye, ke
 nye la fu mele n̄unye o. 12 Mi-
 sela fofonye ali asi n̄unye akpɔ,
 ekema abum ameflulae, eye ma-

yram o, ke afo fi boṅ adem. 13 Dadaa do ṅu nɛ bena: Vinye, nye boṅ ṅue wò fifode la laḍi; do tom ko, eye nayi adalée vɛ! 14 Tete wòyi dalée vɛ na dadaa, eye dadaa da nu nyuia de, abe alesi nyoa fofoa ṅu ene. 15 Emegbe la Rebeka tsɔ via xoxoetɔ Esau je atsyɔdowu, siwo le egbo la, hedo na via devitɔ Yakob. 16 Eye wòtsɔ gbɔviawo je agbalē bla de efe asiwo kple efe kɔ, siwo ṅu di niṅɔniṅɔ la ṅu. 17 Eye wòtsɔ nududu la kple abolo, si wòfo la, de asi na via Yakob. 18 Tete wòyi de fofoa gbɔ gbɔ bena: Fofonye! Edo ṅu bena: Nye enye si! Vinye, wò amekae? 19 Yakob gbɔ na fofoa bena: Nye enye Esau, wò ṅgɔgbevi, mewɔ abe alesi nɛgbɔ nam ene. Fɔ de ali nu, ne nadu nye adelā la, eye nayram. 20 Tete Isak gbɔ na via bena: Aleke wò nɛkpɔe kaba ale, vinye? Edo ṅu nɛ bena: Elabena wò Mawu la na wòva do gom. 21 Isak gbɔ na Yakob bena: Te de ṅunye, vinye, ne mali asi ṅuwò akpɔ, be vinye Esau nɛnye loo, alo menye eyae o! 22 Tete Yakob te de fofoa Isak ṅu, eye esi wòli asi eṅu kpɔ la, egbɔ bena: Gbe la enye Yakob je gbe, ke asiawo nye Esau je asi. 23 Ale medze sii o, elabena efe asiwo to fu kedzekedze abe nɔvia Esau je asi ene, eye wòyrae. 24 Eye wògbɔ nɛ bena: Vinye Esau nɛnye a? Edo ṅu bena: E, nyee! 25 Eye wògbɔ bena: Tsɛ vɛ nam, ne maḍu vinye je adelā la, eye mayra wò! Tete wòtsɛ vɛ nɛ wòdu, emegbe wòtsɔ wein vɛ nɛ wòno. 26 Eyome la fofoa Isak gbɔ nɛ bena: Te de ṅunye azɔ, vinye, eye nadudɔ nu nam! 27 Esi wòte de eṅu dudɔ nu nɛ la, evē efe awu me se; eye wòyrae gbɔ bena: Ehē, vinye le vɛvɛm abe alesi gbe, si Yehowa yra, vɛnae ene. 28 Mawu ana dzifozāmu kple anyigba wɔnu wò, eye akpɔ bli kple wein gedɛ fū ṅutɔ. 29 Dukwo asubɔ wò, eye fomewo anɔ wò ṅusē te. fAḍu afetɔ de nɔviwòwo nu, eye dawòviwo adze klo na wò. h Amesi ke afo fi ade wò la, woafɔ fi adee, eye amesi ke ayra wò la, woayrae!

30 Ke esi Isak wu Yakob yayra

nu, eye Yakob do go tso fofoa Isak gbɔ la, tete nɔvia Esau gbɔ tso adegbe. 31 Eye eya hā da nu nyuia de tsɔ vɛ na fofoa, eye wògbɔ na fofoa bena: Fofonye, fɔ de ali nu, eye nadu viwò je adelā la, bena nayram! 32 Fofoa Isak gbɔ nɛ bena: Wò amekae? Edo ṅu bena: Nye enye Esau, wò ṅgɔgbevi. 33 Tete Isak di vo ṅutɔ gbɔ bena: Ameka gɔ enye si tsɔ adelā vɛ nam, eye meḍu nuawo katā je de, hafi nɛva, eye meyrae mahā? Eya tɔ ko yayra la anye! 34 Esi Esau se fofoa je nyawo la, edo ṅli sesie nublanuitɛ gbɔ na fofoa bena: Fofonye, yra nye hā! a 35 Ke egbɔ bena: Nɔviwò to aye me va xɔ wò yayra la xoxo. 36 Edo ṅu bena: b Yakob ye woyɔnɛ vavā! Zi eve enye si wòblem: Exɔ! c ṅgɔgbevinyenye le asinye, azɔ egaxɔ nye yayra hā! Eye wòbiae bena: Mɛkpɔtɔ yayraa deke di nam oa? 37 Tete Isak gbɔ na Esau bena: Kpɔ da, medoe afetɔ de dziwò, metsɔ nɔvia wo katā wò efe dɔlawoe, eye metsɔ bli kple wein hā nɛ; azɔ nukagbɔe gali mawɔ na wò, vinye? 38 Esau xɔ edzi na fofoa bena: Alo yayra sia deka koe le asiwò, fofonye? Yra nye hā, fofonye! Eye Esau gba avi doo. 39 Tete fofoa Isak gbɔ nɛ bena: Mánɔ anyigba wɔnu dzi akpɔ o, eye dzifozāmu deke madza na wò o. 40 Wò yi anyi wò, eye ásubɔ nɔviwò. Ke ne éle violim la, áde efe kɔkuti da le wò kɔ dzi. e

Esau di bena, yeawu nɔvia.

41 Ke Esau lé Yakob de fu me le yayra, si fofoa tsɔ nɛ la ta, eye Esau do ta me gbɔ bena: Ne fofonye aku, eye woanɔ fu nyim nɛ la, ekema mawu nɔvinye Yakob! 42 Esi Rebeka se via xoxoetɔ Esau je nyawo la, ena woyɔ via devitɔ Yakob vɛ, eye wògbɔ nɛ bena: Kpɔ da, nɔviwò Esau do be, yeabia hlɔ awu wò. 43 Eyata vinye, do to nye gbe! Tso, eye nasi ayi de nɔvinye Laban gbɔ le gXaran! 44 Eye nanɔ egbo ṅkekea dewo, vasede esime nɔviwò je dziku la nu nafa nɛ, 45 vasede esime dzi nadzudɔ ekuku de ṅuwò, eye wòanḍo nusi nɛwɔ de eṅu

a Heb. 12, 17.

b 25, 26.

c 25, 33.

e Fia. 11. 8, 20.

f 25, 23.

g 24, 10.

h 12, 3.

la be! Ekema mado woakplo wo tso afima vs. Nukaṅuti mi ame eve miabu dem gbe deka? 46 Eye ^{a 13, 16.} Rebeka gblɔ na Isak bena: Agbenonɔ tim le Xitivi-nyɔnuawo ta. Ne Yakob hã aḍe anyigba sia dzi ^{b 12, 3.} tɔ, siwo nye Xitiviwo fe vinyɔnuwa de la, ekema nukaṅuti megale agbe do?^d

Yakob si yi Xaran.

28. Emegbe la Isak yɔ Yakob vs, eye woyrae, eye wode se ne gblɔ ne bena: ^{e 24, 3.} "Megade srɔ tso Kanaan-vinyɔnuwo dome o! 2 Yi Mesopotamia de dawo fofɔ Betuel fe me, eye nade dawo novi Laban fe vinyɔnuwa de!^g 3 Mawu ṅusēkatātɔ nayra wò, eye wòana naddi aso gbo de dzi, bena natro azu dukɔ gedɛ. 4 Eye woatsɔ Abraham fe yayra ana mia kple wò dzidzimeviwo, bena nanyi anyigba, si Mawu tso na ^{h 12, 2.} Abraham, si dzi nɛnye amedzro le la dome. ^{i 35, 14, 15.} 5 Tete Isak do mo Yakob, eye woyi de Aramtɔ Betuel vi Laban, amesi enye Yakob kple Esau dada Rebeka novi la gbo.

Esau gade srɔ.

6 Ke esi Esau kpɔ bena, Isak yra Yakob, eye wode de Mesopotamia, bena wode srɔ le afima, eye woyrae de se ne gblɔ bena: ^{k 35, 1, 7.} Megade srɔ tso Kanaan-vinyɔnuwo dome o, 7 eye bena Yakob do to fofɔ kple dadaa, eye woyi Mesopotamia la, 8 Esau dze si bena, Kanaan-vinyɔnuawo medze fofɔ Isak ṅu o. 9 Eyata Esau yi de Ismael gbo, eye wode Mahalat, Abraham vi Ismael fe vinyɔnu, si enye ^{l 25, 13.} Nebayot novinyɔnu, ^{n 26, 34.} "hekpe de srɔ bubuawo ṅu.

Yakob kpɔ atsrɔe, si to dzifo.

10 Ke Yakob dze mo tso Beer-Seba heyina Xaran. 11 Eye wova do teŋa de hetsi afima do, elabena ye do to xoxo. Tete womlo anyi de afima, eye wotsɔ afima kpea de hezi tae. 12 Eye woku drɔe kpɔ atsrɔea de to anyigba, eye efe nugbo de dzifo, eye wokpɔ mawudolawo le eflom le dzi yim gale didim.^o 13 Eye wokpɔ ^{o Yoh. 1, 51.} Yehowa le tsitre de engo gblɔ bena: Nye enye Yehowa, fofowɔ Abraham fe Mawu kple Isak fe Mawu: ^{p 12, 7.} "Anyigba, si dzi nɛmlɔ la,

matsɔe ana mia kple wò dzidzimeviwo. 14 Eye wò dzidzimeviwo aso gbo abe ^a "vuvudedi ene, eye nakeke ta de yetodofe, yedzeŋe, anyiehe kple dziehe, eye woayra anyigba dzi dukwo katã ble mia kple wò dzidzimeviwo me. 15 Manɔ anyi kpli wò, eye afisiafi, si nayi la, makpɔ dziwò, eye mana nagatɔ ava anyigba sia dzi. Elabena nyemagblɛ wò di, vasede esime mawo nya, siwo megblɔ na wò la dzi o. 16 Esi Yakob nyo tso alɔ me la, egblɔ be: ^b Vavã, Yehowa le afisia, gake nyemenyae o! 17 Eye wovɔ gblɔ bena: ^c /Dɔdzife ka enye si! Afi sia menye afia deke o, negbe Mawu fe afe kple dzifogbo ko wonye.

Yakob fe adzɔgbedede.

18 Ke esi Yakob fɔ ṅdi kanya la, etsɔ kpe, si wozio la, do dzesikpee, eye wokɔ ami de edzi. 19 Eye wona ṅkɔ teŋe ma bena ^d Betel; ke tsã la woyɔne be Lus. 20 Eye Yakob de adzɔgbe gblɔ bena: Ne Mawu anɔ anyi kplim, eye wɔakpɔ dzinye le mo, si dzi mele la dzi, eye wòana abolom madu kple awum mado, 21 eye wòana magatɔ ava fofonye fe me dedie la, ekema Yehowa anye nye Mawu. 22 Eye kpe sia, si medo dzesikpee la, anye ^e Mawu fe afe, eye matsɔ nusianu, si nanam la fe ewolia na wò kokoko.

Yakob subɔ le Laban gbo.

29. Tete Yakob dze mo, eye woyi de yetodofetwo fe anyigba dzi. 2 Eye wokpɔ vudoa de le gbea dzi, eye alɛha etɔ wotsyɔ akɔ anyi de afima; elabena vudo sia me wokua tsi lenana alɛhawo wonona, eye kpe gãa de le vudo la nu. 3 Eye ne alɛhawo katã va fo fu de afima la, ekema womlia kpe la le vudoa nu, eye wonaa tsi alɛawo; emegbe wogamlia kpe la tua vudoa nu de etefe. 4 Yakob bia wobena: Novinyewo, afika mietso? Wodo ṅu bena: Mietso Xaran! 5 Egblɔ na wo bena: Mienya Naxor vi Laban mahã? Wodo ṅu bena: E, mienyae! 6 Egabia wo bena: Eli sesie mahã? Wodo ṅu bena: Eli sesie! Kpɔ da, via Raxel hã kplɔ alɛwo gbɔnae. 7 Eye wogblɔ bena: Kpɔ da, ye gale

dzi, eye womafo alēwo nu fu hade o. Mina tsi alēawo woano, emegbe miana woagadu gbe. 8 Wogblo bena: Miate nui o, vasede esime woafu alēhawo katā nu fu; ekema miamli kpe la da le vudoa nu, hafi miana tsi alēawo woano. 9 Esi wogale nu fom kpli wo la, tete Raxel kplu fofoa fe alēwo ve, elabena alēkplola wōnye. 10 Ke esi Yakob kpɔ Raxel, edada nɔvi Laban fe vinyonu kple edada nɔvi Laban fe alēwo la, Yakob te va, eye wɔmli kpe la da le vudoa nu, eye wɔna tsi edada nɔvi Laban fe alēwo wono. 11 Emegbe la Yakob dudu nu na Raxel, eye wode asi avifafa me. 12 Eye Yakob gblo na Raxel bena, fofoa nɔvi yenye, eye Rebeka vi yenye; tete wofu du yi dagblae na fofoa. 13 Esi Laban se nya siawo le nɔvianyonu fe vi Yakob nuti la, efu du yi dakpee, eye wokpla asi ko ne hedudu nu ne, eye wokplae va efe me. Eye woxle nya, siwo katā va dzu la, na Laban. 14 Tete Laban gblo ne bena: Nyatefee, nɔvinye kpamkpam nɔnye! Ke esi wɔnɔ egbo yleti deka la, 15 Laban gblo na Yakob bena: Nɔvinye nɔnye! De nawo do nam dzodzroa? Gblae nam, nuka lanye wɔ fetu? 16 Nyonuvi eve le Laban si, xoxoeto nko nye Lea, eye devito nko nye Raxel. 17 Lea fe nkuwo dzi wo dɔ; ke Raxel ya nyo, eye wɔdze tugbe. 18 Eye Yakob lɔa Raxel, eyata wogblo bena: Masubu wɔ fe adre le Raxel, wɔ nyonuvi devito la ta. 19 Laban gblo bena: Enyo be, matsɔe na wɔ, wu esi matsɔe na nutsu bubu; nɔ gbonye! 20 Ale Yakob subu fe adre de Raxel ta, eye wɔle ne abe nkekea dewo ko ene, le alesi gbegbe wɔlɔne la ta.

Yakob de sr5.

21 Emegbe la Yakob gblo na Laban bena: Tso srɔnye nam azo, elabena nye nkekewo de, bena mafee! 22 Tete Laban kpe dua me nutsuwo katā, eye wɔdo kplɔ na wo. 23 Ke esi zā do la, ekplɔ vianyonu Lea yi ne, eye wɔdo kplii. 24 Eye Laban tso efe kosi Silpa na via Lea, bena wɔasubae. 25 Ke esi nu ke la, ekpɔ be, Lea

ye. Eye wogblo na Laban bena: Nuka enye si nɔwo de nyeye? Alo menye Raxel ta mesubu wɔ do oa? Nukanuti nɔblema? 26 Laban do nu ne bena: Menye mife ko be, woatre devito dede na xoxoeto o. 27 Ne ewu kwasida sia nu la, ekema matsɔ eya hā na wɔ de do, si nagawo nam le fe adre bubu me la nu. 28 Yakob wɔ nenema, eye wɔwu kwasida la nu; emegbe wɔtso via Raxel hā ne wode. 29 Eye Laban tso efe kosi Bilha na via Raxel, bena wɔasubae. 30 Azo edo kple Raxel hā, eye wɔlɔa Raxel wua Lea. Eye wɔsubae fe adre bubu la.^a

^a Mo. III. 18, 18.

31 Ke esi Yehowa kpɔ bena, womelɔa Lea fe nya o la, evu efe vidzido, eye woxe Raxel to. 32 Eye Lea fo fu dzi nutsuvi, eye wɔna nko bena Ruben; elabena egblo be: Yehowa kpɔ nye nublanui, azo srɔnye alɔm. 33 Eyome la egafu fu, eye wɔdzi nutsuvi. Eye wogblo bena: Yehowa se bena, womelɔa nye nya o; eyata wɔtso esia hā nam. Eye wɔna nko bena Simeon. 34 Emegbe wogafu fu dzi nutsuvi, eye wogblo bena: Azo ko srɔnye aku de nyeye, elabena medzi nutsuvi etɔne. Eyata wɔna nko be Lewi. 35 Eye wogafu fu dzi nutsuvi, eye wogblo bena: Azo la makafu Yehowa! Eyata wɔna nko bena Yuda. Emegbe la edzudzo vidzidzi.

Mawu yra Yakob to vidzidzi me.

30. Ke esi Raxel kpɔ bena, ye-medzi via deke na Yakob o la, Raxel vā nu nɔvianyonu la, eye wogblo na Yakob bena: Na madzi vi; ne menye nenem o la, maku! 2 Tete Yakob do dome-dzoe de Raxel nuti gblo bena: Alo Mawu ye menye, amesi xe wɔ vidzidza?^b 3 Eye wogblo bena: Nye kosi Bilha enye si, do kplii,^d bena wɔadzi vi de nye ako, eye maxo mamayovi tso egbo! 4 Eye wɔtso efe kosi Bilha ne wode, eye Yakob do kplii. 5 Eye Bilha fo fu dzi nutsuvi na Yakob. 6 Tete Raxel gblo bena: Mawu tso afia nam, ese nye gbe, eye wɔna nutsuvim. Eyata wɔna nko be Dan. 7 Eyome la Raxel fe kosi Bilha gafu fu, eye wɔdzi nutsuvi evelia

^b Ps. 127, 2.

^d 16, 2.

na Yakob. 8 Eye Raxel gblɔ bena: Mevli hefo koko na Mawu le nɔ-vinye ta, meɖu dzi. Eyata wɔna nkɛ bena Naftali. 9 Ke esi Lea kpɔ bena,^b yemegale vi dzim o la, etsɔ efe kosi Silpa na Yakob wɔde. 10 Eye Silpa, Lea fe kosi la, dzi nɔtsuvi na Yakob. 11 Tete Lea gblɔ bena: Nye Mawu di! Eye wɔna nkɛ be Gad. 12 Eyome Silpa, Lea fe kosi la, gadzi nɔtsuvi evelia na Yakob. 13 Tete Lea gblɔ bena: Mekpɔ dzɔgbenyui! Azo vinyɛnuwo akafum bena, dzɔgbenyuitɔ menye. Eyata wɔna nkɛ be Aser. 14 Le luɛnyi la Ruben yi agble me, eye wɔkpɔ agbitsa tɔ ve na dada Lea. Tete Raxel gblɔ na Lea bena: Mede kuku, na viwɔ fe agbitsa la dem! 15 Edo nu ne bena: Alo mesɔ gbɔ be, nɛxɔ srɔnye le asinye oa? Azo nɛle didim be, nagaxɔ vinye fe agbitsa hãa? Tete Raxel gblɔ bena: Ekema nedɔ gbɔwɔ egbe zã de viwɔ fe agbitsa la nu! 16 Esi Yakob gbɔ tso gbe me le fiẽ la, Lea yi dakpee gblɔ bena: Gbɔnyee nava, elabena mexe fe de tawɔ kple vinye fe agbitsa! Eye wɔdɔ egbɔ le zã ma me. 17 Eye Mawu do to Lea, eye wɔfɔ fu dzi nɔtsuvi atɔlia na Yakob. 18 Eye Lea gblɔ bena: Mawu xe fe nam, elabena metsɔ nye kosi na srɔnye wɔde. Eyata wɔna nkɛ be Isaxar. 19 Eyome Lea gafɔ fu, eye wɔdzi nɔtsuvi adelia na Yakob. 20 Tete Lea gblɔ bena: Mawu na nu nyuia dem, azo srɔnye abum, elabena medzi nɔtsuvi ade ne. Eyata wɔna nkɛ be Zebulon. 21 Emegbe la edzi nyɔnuvi, eye wɔna nkɛ be Dina. 22 Tete Mawu do nku Raxel dzi, eye Mawu do toe, eye wɔvu efe vidzidɔ.^d 23 Eye wɔfɔ fu dzi nɔtsuvi, tete wɔgblɔ bena: Mawu 'de nye nukpe da! 24 Eyata wɔna nkɛ be Yosef; elabena egblɔ be: Yehowa agatsɔ nɔtsuvi bubu akpee nam.

Yakob fe kesinɔnuwo.

25 Ke esi Raxel dzi Yosef me-gbe la, Yakob gblɔ na Laban bena: Do mɔm, ne mayi mia de. 26 Tso srɔnye kple vinye, siwo ta/ mesubɔ wɔ do la nam, ne madzo; elabena wɔ nɔtsɔ ɛnya

alesi mesubɔ wɔe! 27 Tete Laban gblɔ ne bena: Ve nunye dzro! Elabena medze sii bena, Yehowa^a yram le tawɔ. 28 Eye wɔgayi edzi bena: Gblɔ fetu, si dim nɛle la nam, ne mana wɔ! 29 Edo nu ne bena: Wɔ nɔtsɔ ɛnya alesi mesubɔ wɔe, kple alesi wɔ lãha va zu le gbɔnye. 30 Nusi le asiwɔ hafi meva la, ele sue ko; ke azo la edzi de dzi nɔtsɔ, eye afisafi, si meto la, Yehowa yraa wɔ; ke yekayi gɔe nye hã mawo do na dokuinye? 31 Tete wɔgblɔ bena: Nuka mana wɔ? Yakob do nu bena: Nyemaxɔ agaga femee hã le asiwɔ o, negbe ne alɔ nusi magblɔ na wɔ la dzi ko; na maganyi wɔ alɛwo, eye makpɔ wo dzi. 32 Egbe la matsa le wɔ lãha la katã me, eye made lã, siwo le nɔtanɔta, kple esiwo tso kpɔ la, de vovo: Alɛvi, siwo le yibo, kple gbɔ, siwo tso kpɔ, kple esiwo le nɔtanɔta la, nanye nye fetu! 33 Gbesigbe nava kpɔ nye fetua da la, ekema nye anukwarididi adze fã; ne akpɔ gbɔ, si mele nɔtanɔta o, kple esi metso kpɔ o, kpakple alɛvi, si mele yibo o la, ekema de mefii. 34 Laban do nu bena: Nenɔ nenema, abe alesi nɛgblɔ ene. 35 Gbemagbe ke wɔde gbɔtsu, siwo me fli to, kple esiwo tso kpɔ, kple gbɔnɔ, siwo katã le nɔtanɔta, kple esiwo tso kpɔ – lã sia lã, si me yi to – kpakple alɛvi, siwo le yibo la, de vovo, eye wɔde wo asi na viawo. 36 Eye wɔdo be, ye kple Yakob dome mɔ nadidi nkeke etɔ, eye Yakob nyi Laban fe lã mamleawo. 37 Tete Yakob tso logo, xe kple nyati mumuwo, eye wɔnɔ wo nu ale: ede tsroa de le wo nu, eye wɔkpɔ de de wo nu. 38 Emegbe la etsɔ ati, siwo wɔnɔ la, da de lãwo fe tsinonu me, eye ne lãwo le asi yɔm le tsinɔfea la, etsɔa wo dana de wo fe nku me. 39 Eye ne lãwo lé nku de atawo nu hafi fɔ fu la, ekema wodzia vi, siwo me fli to, kple esiwo le nɔtanɔta, kple esiwo tso kpɔ. 40 Eye Yakob de lãviawo do Laban fe lã, siwo le nɔtanɔta, kple esiwo tso kpɔ la kasa. Ale wɔdo lãha tɔxe na edokui, eye mena wotɔ kple Laban

^a 29, 5.

^b 29, 35.

^d Sam. I. 1, 19.

^e Yes. 4, 1; Lu. 1, 25.

^f 29, 20, 30.

towo o. 41 Eye ne lā sesētowo le asi yom la, Yakob tsoa ati n̄n̄l̄awo dana de lāwo je n̄ku me le tsinonu la me, bena woaf̄o fu de ati n̄n̄l̄awo nu. 42 Ke nenyē lā beliwoe la, metsone doa wofe n̄ku me o; eyata lā beliawo zua Laban to, ke sesēawo zua Yakob to. 43 Eye n̄tsu la je kesinonuwo le dzidzim de dzi n̄tu, eye wòkp̄o alēwo kple gb̄wo, kosiwiwo kple kluwiwo, kposowo kple tedzi gedewo.^b

Yakob si kple etowo.

31. Ke esi ^aLaban viñutsuwo gbl̄o bena: Yakob da dzo mia fof̄o je nuwo katā, eye nusiwo nye mia fof̄o to la, woawoe wòx̄o w̄o efe kesinonu siawo katāe. 2 Eye Yakob kp̄o be, Laban megak̄oa n̄ku me dee abe tsā ene o. 3 Eye Yehowa gbl̄o na Yakob bena: Tr̄o yi fofow̄o je anyigba dzi kple fow̄omeawo gb̄o, eye man̄o anyi kpli w̄o!^c 4 Tete Yakob do woyi dayo Raxel kple Lea va efe lāha gb̄o le gbe me. 5 Eye wògbl̄o na wo bena: Mekp̄o be, mia fof̄o megak̄oa n̄ku me dem abe tsā ene o; gake/ fofonye je Mawu la li kplim. 6 Mia n̄towo mienyae bena, nye n̄sē katā mets̄o sub̄o mia fof̄o lae. 7 Gake mia fof̄o blem, eye wòdo li nye fetu zi ewo; ke Mawu mede m̄o ne be, wòawo v̄o de n̄nye o. 8 Ne egbl̄o bena: lā; n̄otan̄otawo nanye wò fetu la, ekema lāha blibo la katā dzia vi n̄otan̄otawo s̄n̄, eye ne egagbl̄o bena: lā, siwo me fli to, nanye wò fetu la, ekema lāha blibo la dzia vi, siwo me fli to la. 9 Ale Mawu x̄o lāha blibo le mia fof̄o si hets̄o nam. 10 Eye esi lāwo le asi yom la, meku dr̄e kp̄o bena, lātsu, siwo me fli to, esiwo le n̄otan̄ota, kple esiwo tso kp̄o s̄n̄, le lān̄owo liam. 11 Eye mawudola gbl̄o nam le dr̄e me bena: Yakob! Medo nu bena: Nye enye si! 12 Eye wògbl̄o bena: Kp̄o da, lātsu, siwo me fli to, esiwo le n̄otan̄ota, kple esiwo tso kp̄o la, le lān̄awo liam. Elabena mekp̄o nusi Laban w̄o de n̄uw̄o la. 13 Nye enye ^kMawu, si de edokui fia wò le Betel, afisi n̄eko ami de kpe dzi, eye n̄ede adz̄ogbe nam le. Tso, n̄awu le

^a 29, 18. 27.

^b 12, 16.

^d 30, 35.

^e 28, 16.

^f 26, 24.

^g kp. 47.

^h 20, 3; Lod. 16, 7.

ⁱ 30, 32. 39.

^k 28, 18-22.

anyigba sia dzi ágat̄o yi de mia denyigba dzi! 14 Tete Raxel kple Lea wodo nu ne bena: De gome kple domenyinyia de gali na mí le mia fof̄o je mea? 15 De mele mia bum amedzrowoe oa? Elabena ^aets̄o mí dzra, eye wòle ga, si wòx̄o de mia ta la dum vasede fifi. 16 Elabena kesinonu, siwo katā Mawu x̄o le mia fof̄o si la, wonye mia n̄towo kple mia viwo to; eyata w̄o nusianu, si Mawu gbl̄o na wò la ko! 17 Tete Yakob tso viawo kple sr̄awo do kposowo dzi. 18 Emegbe la ekpl̄o efe lāwo katā, eye wòts̄o efe kesinonuwo katā, nusianu, si wòkp̄o le Mesopotamia la, eye wòdo yina de fofoa Isak gb̄o le Kanaan-nyigba dzi. 19 Ke esi Laban yi fu sē ge na lāwo la, Raxel fi fofoa je aklama kpakp̄ewo. 20 Eye Yakob ble Laban Aramt̄o la, elabena megbl̄oe ne hafi dzo o. 21 Ale wòsi yi kple nusiwo katā le esi la, eye wòtso t̄osisi la hed̄o ta Gilead-towo gb̄o.

Yakob w̄o deka kple Laban.

22 Le n̄keke et̄o megbe la wova gbl̄o na Laban bena, Yakob si. 23 Tete wòts̄o n̄viawo kpe de edokui nu ti eyome n̄keke adre s̄n̄, eye wòva tui le ^gGilead-towo dzi. 24 Eye Mawu va ^hLaban, Aramt̄o la gb̄o le zā me dr̄eje, eye wògbl̄o ne bena: Kp̄o dokuiw̄o dzi, be nagafo nu v̄o deke kple Yakob o. 25 Eye Laban va tu Yakob; eye Yakob tu efe agbado de to la dzi, ke Laban kple n̄viawo tu wo to de Gilead-to la dzi. 26 Tete Laban gbl̄o na Yakob bena: Nuka nye esi n̄ewo, eye n̄blem hekpl̄o vinyenȳonuwo dzoe abe aboyomewo ene? 27 Nukan̄uti n̄esi le adza me, eye n̄blem, eye mèklām, be mado wò da kple asejetsotso, hadzidzi, vuf̄ofo kple san̄kufofo o, 28 eye m̄ena medudo nu na nye togbuiȳoviwo kple vinyenȳonuwo o mahā? Ewo bometsinu! 29 Dusē le asinye be, mawo v̄o mi hafi, gake le ets̄o je zā, si va yi me la, mia fof̄o je Mawu la gbl̄o nam bena: Kp̄o dokuiw̄o dzi, be nagafo nu v̄o deke kple Yakob o. 30 Ke esi n̄edzo, elabena afe le dzrow̄om vevie la, nukan̄uti

nèfi nyemawuwo? 31 Tete Yakob do ñu na Laban bena: Mele vò-vòm, elabena mesusu be, dewohi àxò viwònyònuawo le asinye. 32 Amesike gbò nakpò wò mawuawo le la, maganò agbe o! Le mía nòviawo katā je ñku me ka nye nuwo me, eye natsòe!^b Ke Yakob menyae bena, Raxel ye fii o. 33 Tete Laban ka Yakob kple Lea kpakple kosi eveawo je agbadòwo me, mekpòe o; emegbe la edzo le Lea je agbadò me heyi de Raxel je agbadò me. 34 Ke Raxel fi aklama kpakpawo, eye wòtsò wo ÿla de kposò je akpa te hebòbò nò edzi. Eye Laban ka agbadò la katā me, ke mekpò naneke o. 35 Eye wògblo na fofoa bena: Nye afeto, megabi dzi be, nyemate ñu atsi tre o, elabena mekpò dzinu! Eye wòdii gadii, ke mekpò aklama kpakpawo o. 36 Azo Yakob bi dzi hedo dome-dzoe de Laban ñuti. Eye Yakob bia Laban bena: Vo ka meda, eye vò ka mewò be, nèle hosuhosu dom nam ale? 37 Eka nye nuwo katā me, afewò me nu ka nèkpò mahā? Tsòe va da de mía kple nòviwòdàwokatā ñku me, bena woatso afia na mía dometo, si tò dzò! 38 Fe blave enye si menò gbòwò, fu mege le wò alèno kple wò gbònoa deke ñu kpò o, eye nyemelé agboa deke tso wò alèha la me du kpò o. 39 Esiwo nu lé la, nyemetsò wo vanè na wò o, ke boñ medoa etefe na wò; elabena fèbians tso asinye, edanye wofii le ñdò alo zā o. 40 Le ñkeke me ñdò duam, eye le zā me vuvo wòam, eye nyemedò alò hā o. 41 Fe blave sòñ menò afewò me. Mesubò wò je wuiene de viwònyònuvi eveawo ta, eye je ade de alèwo ta; gake èdò li nye fetu zi ewo. 42 De menye togbuinyewo je Mawu, Abraham je Mawu, si Isak hā vòna lae, nò anyi kplim o la, anye ne àdò mòm asi fuflui; gake Mawu kpò nye fukpekpe kple nye agbagbadzedze la, eyata wòtso afia nam etsò je zā, sí va yi. 43 Tete Laban do ñu na Yakob bena: Nyònuawo tonyewoe, devia-

a 28, 22.

b kp. 19.

d Yos. 22, 27; 24, 27.

e 16, 5.

f Mo. 11. 22, 11. 12.

g 29, 20, 30.

h 30, 31, 32.

i 23, 12; Ps. 34, 8.

k kp. 54.

l kp. 24.

m 36, 8.

nyònuwo kple vi, siwò wodzi la ñu? 44 Na mía bla nu kple mía nòewo, eye esia anye dase le mía kpli wò dome. 45 Tete Yakob tsò kpea de tu anyi, be wòanye dze-sikpe. 46 Eye Yakob gblo na nòviawo bena: Mifò kpewo vè! Eye wofò kpewo li kòe; emegbe la wođu nu le afima le kò la dzi. 47 Eye Laban na ñkòe be Yegai-Saxaduta; ke Yakob na ñkòe bena Galed. 48 Eye Laban gblo bena: Kpekò sia enye dase le mía kple wò dome egbe. Eyata wòna ñkòe bena Galed kple Mizpa, 49 elabena egblo be: Yehowa anò mía kple wò ñuti dzòm, ne míegale adzoge tso mía nòewo gbò hā la. 50 Ne áte vinyenyònuwo de anyi, alo nade srò bubu akpe de vinyenyònuawo ñu la – amea deke mele mía gbò o, Mawu koe nye dasedila le mía kpli wò dome. 51 Eye Laban gblo na Yakob bena: Kpekò sia kple dzesikpe, si mía kpli wò míetu – 52 Kpekò sia kple dzesikpe la anye dase: Nyemekpò mò ato kpekò sia kple dzesikpe sia ñu ava gbòwò o, eye wò hā mekpò mò adò tame vò ato kpekò sia kple dzesikpe sia ñu ava gbonye o! 53 Abraham je Mawu, Naxor je Mawu kple wo togbuiwo je Mawu la anye vònuadròla le mía kpli wò dome. Eye Yakob tsò amesi fofoa Isak vòna la, ka atam. 54 Emegbe la Yakob wu vòsalāwo le to la dzi, eye wòkpe nòviawo be, woava du nu. Eye wođu nu, eye wotsi to la dzi dò.

Yakob kpe mawudòlawo.

32. Eye esi Laban fò ñdi kanya la, edudò nu na togbuiayòviwo kple vianyònuwo, eye wòyra wo. Emegbe la Laban dze mò gatò yi enjfe. 2 Ke Yakob hā dze eje mò dzi, eye mawudòlawo va do goe. 3 Eye esi Yakob kpò wo la, egblo be: Mawu je asada enye esia! Eyata wòyò teje ma be Maxanaim.

Yakob vò Esau.

4 Eye Yakob do dólawo do de engò de nòvia Esau gbò le Seirnyigba dzi le Edom gbedzi. 5 Eye wògblo na wo bena: Ale miagblo na nye afeto Esau enye si: Wò

dola Yakob be, miagblo na wò bena: Meno Laban gbo, eye metsi anyi uuu vasede fifi. 6 Eye mekpò afenyiwo, tedziwo kple alēwo, kluviwo kple kosiviwo, eye medo dolawo do de nye afeto gbo, be wòave nunye. 7 Eye dolawo gatɔ va Yakob gbo, eye wogblo bena: Miede noviwò Esau gbo, eye eya hā gbɔna kpe wò ge kple ame alafa ene. 8 Tete Yakob de asi vovò me nuto, eye dzika tso efo, eye wò-mā amesiwo le enu, alēwo, afenyiwo kple kposowo de akpa eve me. 9 Elabena egblo bena: Ne Esau ava dze akpa deka dzi, eye wòade zi wo me la, ekema akpa deka nasi adzo.

Yakob fe gbedododa.

10 Eye Yakob gblo bena: Wò, fofonye Abraham fe Mawu kple fofonye Isak fe Mawu, "Yehowa, wò amesi gblo nam bena: Trɔ yi de wò anyigba dzi kple fowòmeawo gbo, eye mawo nyuie na wò la, 11 "nye-medze wò nublani, si nèkpò nam, kple wò anukware, si nēdi na wò dola la dometɔa deke o; elabena nye ati sia metsɔ tso Yordan sia, ke azo la metro zu asafoko eve. 12 Mede kuku, dem tso novinye si me, tso Esau si me; elabena mele evòm be, ava dze dzinye, eye wòade zi dadawo kple viwo dome. 13 Wò nuto gblo be: Mawo nyuie na wò vavā, eye mana wò dzidzimeviwo nasɔ gbo abe futake, si womate nu axlē le agbɔsɔsɔ ta o la ene.

Yakob fa ako na Esau.

14 Eye wòtsi afima do. Eye wòtsɔ nusiwo le esi la fe akpa deka do de novia Esau: 15 Gbɔnɔ alafa eve kple gbɔtsu blave, alēnɔ alafa eve kple agbo blave, 16 kposo vino blaetɔ kple wo viwo, nyinɔ blane kple nyitsu ewo, tedzinɔ blave kple tedzivi ewo. 17 Eye wòtsɔ wo de dolawo si hamehame, eye wògblo na dolawo bena: Midze ngonye, eye mina lāhawo dome nade. 18 Eye wògblo na ngogbeto bena: Ne novinye ava do go wò, eye wòabia wò bena: Ameka vi nēnye, afika nēyina, eye nusiwo le ngowò la, ameka tɔe mahā la, 19 ekema nado nu bena: Wò dola Yakob do nu siawo de nye afeto

Esau; eye eya nuto le mía megbe gbɔna. 20 Nenema wògblo na ame evelia, etɔlia kple mamle, siwo katā le lāhawo kplɔm la, eye wògblo bena: Alea tututu miagblo na Esau, ne miedo goe! 21 Eye miagblo bena: Wò dola Yakob hā le mía megbe gbɔna. Elabena egblo be, yeatsɔ nunana, siwo dze ngo ne la, akpatae gbā, hafi ye nuto yeado de efe ŋku me, de-wo ave ye nu axo ye mahi. 22 Ale nunanawo dze ngo, ke eya nuto tsi asada me do le zā ma me.

23 Emegbe la efo le zā ma me, eye eya kple esrɔ eveawo kple kosi eveawo kpe de devi wuidekɛawo nu. wotso Yabok tɔsisi la. 24 Eye esi wòna wode tsi wo kple nusiwo katā le esi, yi de tɔa godola. 25 Yakob dede tsi megbe. Tete nutsua de va te kame kplii uuu, vasede esime agu dze.^b 26 Ke esi wòkpò be, yemate nui o la, eto asi efe aligo, eye Yakob fe aligokpefe do li, le esime wole kamea tem la. 27 Eye nutsu la gblo bena: De asi le nunye, elabena agu le dzedzem! Ke edo nu bena: "Nyemele asi de ge le nuwò o, negbe deko nayram hafi. 28 Ebiae bena: Dkɔwò de? Edo nu bena: Yakob. 29 Eye wògblo bena: /Womagayo wò be Yakob akpò o, ke bon Israel, elabena ète kame kple Mawu kpakple ame, eye nēte nui. 30 Tete Yakob biae bena: Mede kuku,^h yo wò ŋko nam! Edo nu bena: Nukanuti gò nēle nye ŋko ta biam? Eye wòyrae le afima. 31 Eye Yakob na ŋko teje la be Pniel, elabena egblo be: /Mekpò Mawu ŋku me kple ŋku me; gake metsi agbe. 32 Ke esi wode Pniel de megbe la, ye dze, eye wòle totom de aku dzi. 33 Eyata Israel-viwo medua ka sesē, si le aligokpefe la o vasede egbegbe, elabena woto asi ka, si le Yakob fe aligokpefe la dzi.

Yakob lé avu edokui kple Esau dome.

33. Eye esi Yakob kpò bena, Esau kple enume alafa eneawo gbɔna la, emā deviawo na Lea, Raxel kple kosi eveawo. 2 Eye wòtsɔ kosi eveawo kple wo viwo do ngo, eyome Lea kple viawo,

^a 31, 3. 19.

^b Hos. 12, 4. 5.

^d Sam. U. 7, 16.

^e Mat. 15, 22
^{v.} 28.

^f 35, 10.

^g 28, 13. 14.

^h Wɔn. 13, 17.
18.

ⁱ Mo. II. 33, 20.

^k 32, 7.

emegbe Raxel kple Yosef. 3 Ke eya nuto dze wo ngo, eye wòtsyo mo anyi zi adre, vasede esime wòte tu novia. 4 Tete Esau fu du va kpee, kpla asi kò nà, eye wòdudu nu nà, eye wòde asi avifafa me. 5 Eye esi wòfo kò dzi kpò nyonuawo kple deviwawo la, ebia bena: Amekawo nye esiawo le nuwò mahā? Edo nu bena: „Woawoe nye vi, siwo Mawu na wò dola! 6 Tete kosiawo kple wo viwo va dze klo, 7 eyome Lea kple viawo va dze klo; emegbe Yosef kple Raxel wova dze klo. 8 Eye wòbi bena: „Ha blibo ka enye si va kpem le mo dzi? Edo nu be: Bena nye ajeto nave nunye! 9 Esau gblò bena: Nu gedede le asinye; novinye, wò nuwo nenasiwò ko. 10 Yakob do nu nà bena: Gbede! Ne àve nunye la, ekema xò nye nunana la! Elabena mekpò wò nkume abe Mawu fe nkumee mekpò ene, eye nève nunye. 11 „Xò nye nusi wotsò ve na wò la dzro, elabena Yehowa yram, mekpò nu gedede! Eye wòtee de nu, vasede esime wòxòe. 12 Eye wògblò bena: Na miadze mo, ke nye la madze ngawò. 13 Edo nu nà bena: Nye afeto, wò nuto ènyae bena, devi dzawo kple alè kple nyi vinyawo le nunye ne woafò du de wo nu pkeke deka ko la, ekema lāha blibo la atrō. 14 Mede kuku, nye afeto nedze efe dola ngo, eye nye la madze yowòme blewublewu, abe alesi lāha la kple devi dzawo ate nui ene, vasede esime matu nye afeto le Seir. 15 Tete Esau gblò bena: Ekema magblè amesiwo le nunye la dewo de gbawò! Edo nu bena: Nukanuti, esi nye afeto ve nunye xoxo de! 16 Eye Esau lé efe mo gbemagbe ke gatò va Seir.

Yakob tso afe de Sixem gbo.

17 Eye Yakob dze mo va Sukot, eyewòtu xò de afima, keewò agbadò na efe lāhawo; eyata woyò afima bena Sukot. 18 Esi Yakob tso Mesopotamia la, edo Sixem, du, si le Kanaan-nyigba dzila me dedie, eye wòno dua xa. 19 Eye kwòfle anyigba, si dzi wòtu efe agbadò do la, le Sixem fofo Hemor fe viwo si, kesita alafa deka. 20

Eye wòdi vòsamlekpu de afima, eye wòna nkòe bena „Mawu, si enye Israel fe Mawu“.

Dina kple Sixem.

34. Gbedeka Dina, Lea fe vinyawo nu, si wòdzi na Yakob la, do go yi dua me nyonuviwo kpò gedà. 2 Tete anyigba ma dzi fia, Xamor Xiwito, fe nutsuvi Sixem kpòe, eye wòlèe de asi enu, hegblèe sesèe. 3 Eye efe dzi ku de Yakob fe vinyawo Dina nu, eye wòlò detugbivi la, eye wòde asi enu beble me. 4 Emegbe la Sixem gblò na fofoa Xamor bena: De detugbi sia nam! 5 Eye Yakob se be, wogblè vinyawo Dina; ke via nutsuwo le gbedzi le efe alèhawo gbo, eye Yakob zi kpi, vasede esime wogbo. 6 Eye Xamor, Sixem fofo, yi Yakob gbo, be wòafò nu kpli. 7 Esi Yakob vintsuwo gbo tso lānyife, eye wosee la, nutsuawo bi dzi, eye wodo dome-dzoe nuto; elabena ewò nkupenanu de Israel nuti, be wòde asi Yakob fe vinyawo nuti, nusi medze kura o. 8 Eye Xamor fo nu kpli wo gblò bena: Vinye Sixem fe dzi ku de mia novinyawo la nuti; mede kuku, mitsòe nà, ne wòade. 9 Eye mina miade srò dekae; mitsò miafe nyonuviwo na mí, eye miawo hā miatsò miafe nyonuviwo na mí. 10 Mino mia gbo; kpò da, anyigba la enye si, mino edzi, eye miatsa le edzi, eye miatsi edzi dika. 11 Tete Sixem gblò na fofoa kple noviawo bena: Ne miave nunye la, ekema nusianu, si miabiam la, mana. 12 Tabianu kple akpedanu, alesi nu miabiam la, mana, abe alesi miedi ene; mitsò detugbivi la nam made ko. 13 Eye Yakob vintsuwo do nu na Sixem kple fofoa Xamor le aye me, elabena egblè wo novinyawo Dina. 14 Eye wogblò na wo bena: Miate nu awò nya sia dzi be, miatsò mia novinyawo na boloboloto o, elabena esia enye nukpe na mí. 15 Negbe ne miano abe miawo ene, eye mia dome nutsu sia nutsu natso awa la, eya ko hafi miatsò. 16 Ekema miatsò mia nyonuviwo na mí, eye miawo hā miade mia nyonuviwo; miano mia gbo, eye miawo

a 12, 7, 8.

b 30, 21.

c Ps. 127, 3.

e 32, 14-21.

f Sam. II. 14, 17.

g Sam. I. 25, 27; 30, 26.

h Mo. V. 22, 21.

i Mo. II. 22, 15.

k Yos. 24, 32.

duko deka. 17 Ke ne miedo to mi, eye mietso ava o la. ekema miaxo mia novinyonu la adzoe. 18 Nya siawo dze to na Xamor kple via Sixem. 19 Eye dekapui la. amesi tofoa femetowo buna nutu la. mehe de megbe le ewowo me o. ela-bena Yakob vinyonu la je nu nyo enu nutu. 20 Eye Xamor kple via Sixem wova du la je agbo nu. eye wofo nu kple dua me nutsuwo bena: 21 Dutsu siawo nye ame fafawo le mia dome: eyata mina woatso afe de miafe anyigba dzi. eye woatso le edzi. Kpo da. anyigba la keke na wo le goawo kata me. Miafe wofo nyonuviwo faa. eye miawo ha miatsa mia nyonuviwo na wo. 22 Ne mia dome nutsu sia nutsu atso aca. abe alesi woawo ha tso avae ene la. eya ko nutsuawo alo ano mia gbo. bena miazu duko deka. 23 Wofo lahawo. kesinonuwo kple wofo dowlawo kata la menye mia to woanye oa? Eyata mina miawo wofo nya la dzi. ekema woano mia gbo. 24 Tete amesiwo kata va fo fu de dua je agbo nu la. do to Xamor kple via Sixem, eye dua me nutsuwo kata tso ava.

Du kokodeanyi le Sixem.

25 Le nkeke etogbe. esi abi la le wo vem. eye wode nu di la. Yakob je^a vintu eve. Simeon kple Lewi. siwo nye Dina noviwo la, wotsa wofo yiwo dze du la dzi hewu nutsuwo kata. 26 Wowu Xamor kple via Sixem ha kple yi. eye wokplo Dina tso Sixem je me hedzoe. 27 Ke Yakob vi mamleawo va de nu le ame ku-kuawo nu. eye woha du la. ela-bena wogble wo novinyonu. 28 Eye wokplo wofo alawo. nyiwo kple tedziwo. eye wotsa nusiwo wokplo le dua me kple agble me la. hedzoe. 29 Woha wofo kesinonuwo kata. eye wode aboyo deviwo kple nyonuwo siaa. eye woha wofo xome nuwo ha. 30 Tete Yakob gblo na Simeon kple Lewi bena: Miehe^b dzogbevwe va dzinye. eye anyigbadzinla. siwo nye Kanaanito-wo kple Perizitowo la. woalem de fu me: kpo da. ame vee dewo koe mienye. eye ne wofo fu de mia nu la. ekema woadu mia dzi,

eye woatsrom kple tonyetowo kata. 31 Wodo nu ne bena: De eya kpo mo abu mia novi gboloe mahā?

Yakob le Betel.

35. Eye Mawu gblo na Yakob bena: Tso. nau ayi Betel. eye nano afima. eye nadi vosamlek-pui de afima na Mawu.^a si de edokui fia wo. esime nesi le noviwo Esau nu! 2 Tete Yakob gblo na efemetowo kple amesiwo kata le egbo la. bena: ^bMide dzromawu. siwo le mia dome la da. miklo mia dokui nuti. eye mido li miafe awuwo. 3 eye miaou ayi Betel. bena madi vosamlek-pui de afima na Mawu. si do tom. esi mele xaxa me. eye ^cwono anyi kplim le nye mozozo me la! 4 Tete wotsa dzromawu. siwo kata le wo si. kple wofo togewo na Yakob. eye Yakob di wo de ^eati ga. si le Sixem gbo la te. 5 Emegbe la wodze mo. ke Mawu na vovva va dze du. siwo fo xla wo la dzi: eyata wometi Yakob viwo yome o. 6 Eye Yakob kple amesiwo kata le enu la. wova Lus. esia nye Betel. le Kanaan-nyigba dzi. 7 Eye wodi ^fvosamlek-pui de afima. eye wofo teje la be „Betel je Mawu“. ela-bena afima Mawu de edokui fia le. esime wosi le novia nu. 8 Ke ^gDebora. amesi na no Rebeka le devime la ku. eye wodii de Betel je anyigbe de logoti ga de te. eyata wona nko afima bena „Kon-yifalogo“.

Mawu na nko yeye Yakob, eye woyrae.

9 Eye Mawu gade edokui fia Yakob. esime wogbo tso Mesopotamia. eye woyrae. 10 Eye Mawu gblo ne bena: Dkwo enye Yakob: tso esia dzi la womagayo wo bena Yakob o. ke bojwo nko anye Israel. Eyata woyrae bena Israel. 11 Eye Mawu gblo ne bena: Nye enye Mawu ^hnusekatato: adzi. eye nasogbo: anye duko kple dukohawo je fofo. eye ⁱfiawo adzo atso mewo. 12 Eye anyigba. si metsa na Abraham kple Isak la. matsa ana wo. eye matsa anyigba la ana megbewoviwo. 13 Eye ^jMawu dzo le egbo heyi dzi tso afisi wofo nu kpli le la. 14 Tete Yakob tu dzesikpe, si enye nkuodzikpea

^a 28, 12–19; 31, 13.

^b 31, 19; Yos. 34, 23; Sam. I. 7, 3.

^d 28, 15. 20–22.

^e Yos. 24, 26; Wom. 9, 6.

^f 12, 8.

^g 49, 5–7. ^h 24, 59.

ⁱ 32, 29.

^k 17, 1; 28, 3, 4.

^l 17, 6.

^m Mo. 11, 5, 21.

ⁿ 17, 22.

de, de afisi wòfo nu kplii le la, eye wòkò aha de edzi, emegbe la eko ami hã de edzi.^b 15 Eye Yakob na ñkò teje, si Mawu fo nu kplii le la, bena Betel.

Raxel je ku.

16 Emegbe la wodze mo tso Betel. Esi wote tu Efrat la, Raxel de asi kuléle me; ke vidzidzi la nye do ne. 17 Eye esi vidzidzia nye do ne la, vixela la gblò ne bena: Megavò o, elabena esia hã nye ñutsuvi! 18 Esi wòle kudo fom, eye wòkpo bena, yele kuku ge la, ena ñkòe bena Benoni; ke fofoa yòe be Benjamin. 19 Emegbe la Raxel ku, eye wodii de Efrat, si enye Betlexem, mo to.^d 20 Eye Yakob tu dzesikpe de efe yodo dzi, esia nye ñkudodzikpe le Raxel je yodo dzi vase de egbege. 21 Emegbe la Israel gadze mo, eye wòtu efe agbado de Migdal-Edel godo.

Yakob viñutsuwo.

22 Ke esi Israel le nuto sia me la, Ruben de asi fofoa je kosi Bilha nu, eye Israel see.

23 Eye viñutsu wuieve le Yakob si. Lea viñutsuwo nye: Ruben, Yakob je ñgògbevi, eyome Simeon, Lewi, Yuda, Isaxar kple Zebulon. 24 Raxel viñutsuwo nye Yosef kple Benjamin. 25 Raxel je kosi Bilha je viñutsuwo nye Dan kple Naftali. 26 Eye Lea je kosi Silpa je viñutsuwo nye Gad kple Aser. Esiawo nye Yakob je viñutsu, siwo wodzi ne le Mesopotamia. 27 Eye Yakob va fofoa Isak gbò le Mamre le Kiryat-Arba, esia nye Xebron, afisi Abraham kple Isak wonye amedzrowo le. 28 Eye Isak je agbe me ñkekewo nye je alafa deka kple blanyi. 29 Eye Isak ñku amegã dedi, eye agbenonò tii, hafi wòku, eye wòyi de togbuiawo gbò. Eye via Esau kple Yakob wodii.

Esau je dzidzimegbalè.

36. Esia enye Esau, si enye Edom, je dzidzimeviwo ñutinya. 2 Esau de Kanaan-nyonuwo, woawo nye: Ada, Xitito Elon je vinyonu; Oholibama, Ana je vinyonu, amesi enye Xitito Zibeon je togbuiyovi;^k 3 kple Basmat, Ismael je vinyonu, si enye

Nebayot je ñovinyonu.^a 4 Ada dzi Elifaz na Esau, eye Basmat dzi Reguel. 5 Eye Oholibama dzi Yehus, Yaelem kple Korax. Esiawo nye viñutsu, siwo wodzi na Esau le Kanaan-nyigba dzi. 6 Eye Esau kplò sròawo, viñutsuwo kple vinyonuwo kple efe kluvi, siwo katã le efe me, kple efe lãhawo kple efe dówòlãwo katã kpe de efe kesinonu, siwo katã wòkpo le Kanaan-nyigba dzi la ñuti, eye wovu le ñovia Yakob gbò heyi de Seir-nyigba dzi. 7 Elabena woje kesinonuwo sò gbò akpa, ale bena womate nu anò wo ñewo gbò o; eye anyigba, si dzi wonye amedzro le la, mede wo nu o, le woje lãhawo ta.^e 8 Eye Esau ño Seir-to la dzi. Esau enye Edom.

9 Esia enye Esau, Edomto, siwo le Seir-to dzi la, fofò je dzidzimeviwo ñutinya. 10 Esiawo nye Esau viñutsuwo je ñkòwo. Esau srò Ada viñutsu enye Elifaz, eye Esau srò Basmat viñutsu enye Reguel. 11 Elifaz viñutsuwo nye: Teman, Omar, Zefo, Gaetam kple Kenas. 12 Eye Esau viñutsu Elifas srò evelia ñkò enye Timna, eya dzi Amalek na Elifaz. Esiawo nye Esau srò Ada je viñutsuwo. 13 Reguel viñutsuwo nye: Naxat, Serax, Sama kple Misa. Woawo nye Esau srò Basmat je viñutsuwo. 14 Esiawo nye Esau srò Oholibama, Ana je vinyonu, si enye Zibeon je togbuiyovi je viñutsuwo; eya dzi Yehus, Yaelam kple Korax na Esau.

15 Ame siawo nye amegãwo le Esau viwo dome. Esau je ñgògbevi Elifaz viwo nye: amegã Teman, amegã Omar, amegã Zefo, amegã Kenas, 16 amegã Korax, amegã Gaetan kple amegã Amalek. Amegã siawo dzo tso Elifaz me le Edom-nyigba dzi. Woawo nye Ada viwo. 17 Esiawo nye Esau vi Reguel je viñutsuwo: Amegã Naxat, amegã Serax, amegã Sama kple amegã Misa. Woawo nye amegã, siwo dzo tso Reguel me le Edom-nyigba dzi, eye wonye Esau srò Basmat je viwo. 18 Esiawo nye Esau srò Oholibama je viwo: Amegã Yehus, amegã Yaelam kple amegã Korax. Amegã

^a 28, 9.

^b 28, 18, 19.

^d Mt. 5, 1.

^e 13, 6.

^f Mt. 4, 8.

^g 49, 4.

^h 26, 8.

ⁱ 25, 30.

^k 28, 34.

siawo dzo tso Esau srõ Oholibama, si enye Ana fe vinyõnu la me. 19 Esiawo nye Esau fe viñutsuwo, eye woawo nye wofo amegãwo. Eya nye Edom.

20 Esiawo nye Xorito ^{a 14, 6; Mo. V. 2, 12.} Seir, amesi no anyigba la dzi tsã la, fe viñutsuwo: Lotan, Sobal, Zibeon, Ana, 21 Dison, Ezer kple Disan. Woawo nye amegãwo le Xorito Seir, amesi no Edom-nyigba dzi la, fe viwo dome. 22 Lotan fe viñutsuwo nye: Xori kple Hemam; eye Lotan novinyõnu enye Timna. 23 Esiawo nye Sobal fe viñutsuwo: Alwan, Manaxat, Ebal, Sefo kple Onam. 24 Esiawo nye Zibeon fe viñutsuwo: Aya kple Ana; eye Ana ma, si fo tsi dzodzoe vudo le gbedzi, esime wõle fofoa Zibeon fe tedziwo kplõm la. 25 Esiawo nye Ana fe viwo: Dison kple Ana fe vinyõnu Oholibama. 26 Esiawo nye Dison fe viñutsuwo: Xemdan, Esban, Yitran kple Keran. 27 Ezer viñutsuwo nye: Bilhan, Sawan kple Akan. 28 Disan viñutsuwo nye: Uz kple Aran. 29 Esiawo nye Xoritowo fe amegãwo: Amegã Lotan, amegã Sobal, amegã Zibeon, amegã Ana, 30 amegã Dison, amegã Ezer kple amegã Disan. Esiawo nye Xoritowo fe amegãwo le Seir-nyigba la dzi le wofo duawo nu.

31 Esiawo nye fia, siwo du Edom-nyigba dzi, hafi fia va do Israel-viwo si. 32 Beor vi Bela du fia le Edom, eye efe fiadu enye Dinhaba. 33 Esi Bela ku la, Serax vi Yobab tso Bozra du fia de etefe. 34 Eye esi Yobab ku la, Xusam tso Temanitowo fe anyigba dzi du fia de etefe. 35 Esi Xusam ku la, Bedad vi Hadad du fia de etefe; eye nye amesi du Midiantowo dzi le Moab fe gbadzafe, eye efe fiadu enye Awit. 36 Eye esi Hadad ku la, Samla tso Masreka du fia de etefe. 37 Esi Samla ku la, Saul tso Rexobot, si le tosisia nu, du fia de etefe. 38 Eye esi Saul ku la, Axbor vi Baal-Xanan du fia de etefe. 39 Esi Baal-Xanan, Axbor vi ku la, Hadar du fia de etefe; efe fiadu enye Pagu, eye srõa ñko enye Mehetabeel, Matred fe vinyõnu kple Mesahab fe togbuiyovi.

40 Esiawo nye amegã, siwo dzo tso Esau me la, fe ñkwo le wofo fomewo, nofewo kple ñkwo nu: Amegã Timna, amegã Alwa, amegã Yetet, 41 amegã Oholibama, amegã Ela, amegã Pinon, 42 amegã Kenas, amegã Teman, amegã Mibzar, 43 amegã Magdiel kple amegã Iram. Esiawo nye Edom-megãwo le wofo nofewo kple woawo ñutwofo anyigbawo nu. Eya nye Esau, amesi nye Edomtowo fe fofo.

Yosef fe drõewo.

37. Ke Yakob no anyigba, si dzi fofoa nye amedzro le la dzi, si enye Kanaan-nyigba la. 2 Esiawo nye Yakob fe dzidzimeviwo ñuti-nya. Esi Yosef nye dekakpuivi xo fe wuiadre la, eno alẽwo kplõm kple toviawo, siwo nye fofoa srõ Bilha kple Silpa viñutsuwo; eye ne wowo nu vloea de wose la, Yosef va gblõne na fofoa. 3 Eye Israel lõ Yosef wu viñutsu bubuawo katã, elabena edzii le efe amegãkuku me, eye wõtõ awu vlaya ne. 4 Ke esi noviawo kpo bena, wo fofo lõne wu wo katã la, wolẽe de fu me, eye womegafoa nu ne nyuie o. 5 Gbe deka Yosef ku drõe, eye wõli na noviawo; tso ekema dzi la wogalẽ fui de dzi. 6 Egblõ na wo bena: Mido to, ne miase drõe, si meku! 7 Miele moli blam le agble me, tete nye moli babla tsi tre, eye wõdzo kã; kasiaa mia towo va fo xlãe, eye wode ta agu ne. 8 Tete noviawo gblõ ne bena: De nèle didim be, na du fia de mia nu, eye na du mia dzia? Tso ekema dzi wogalẽ fui de dzi wu le efe drõekuku kple efe nyawo ta. 9 Gbe deka egaku drõe bubu, eye wõli eya hã na noviawo bena: Megaku drõe be, ye, yleti kple yletivi wuideke wode ta agu nam. 10 Eye esi wõli na fofoa kple noviawo la, fofoa ka mo ne, eye wõgblõ ne bena: Drõe ka enye si nèku? Alo de mia kple dawõ kple noviawo miava dze klo ade ta agu na wõ mahã? 11 Tso esia dzi la noviawo vã ñui; ke fofoa dzra nya la do.

Wofle Yosef yi de Egipte.

12 Gbe deka esi noviawo yi wo fofo fe alẽwo kplõ ge ble Sixem

la, 13 Israel gblɔ na Yosef bena: Nɔviwòwo le alēwo kplɔm le Sixem, va mado wò de wo gbɔ. Edo ɔu bena: Nye enye si! 14 Eye wògblo nɛ bena: Yi dakpɔ bena, nɔviwòwo kple lāhawo li sesie mahā? Emegbe la nava gblɔe nam. Ale wòdɔe tso ^bXebron-bali me, eye wòva Sixem. 15 Ke esi wòtra mɔ le gbedzi la, ɔutsua de kpɔe, eye wòbiae bena: Nuka dim nèle? 16 Edo ɔu bena: Nɔvinyewo dim mele; mede kuku. gblɔ afisi wole woje lāhawo nyim le la nam. 17 Dutsu la gblɔ bena: Mese wogblo bena: Mina miawu le afisia ayi Dotan! Tete Yosef ti nɔviawo, eye wòva tu wo le Dotan. 18 Ke esi wokpɔe le adzoge, eye mekpɔ do wo gbɔ hade o la, wode adanu le enu be, ye-woawui le aye me. 19 Eye wogblo na wo nɔewo bena: Mikpɔ drɔekula enye kem gbɔna da! 20 Mina miawui, eye miatsɔe afu gbe de doa de me, eye miagblo bena, lā wòdāa de vuvui, ekema miakpɔ nusi efe drɔe la ava zu. 21 Esi Ruben see la, fexo nya de enu gblɔ bena: Gbede, migana miawui o! 22 Tete Ruben gblɔ na wo bena: Migakɔ vua deke di o; ke boɔ mitsɔe de do kema, si le gbedzi la me, eye migade asi enu o! Elabena eie didim be, yeaxɔe le wo si, eye yeadoe de fofoa. 23 Esi Yosef va nɔviawo gbɔ la, wode efe awu le enu, efe awu vlaya, si wòdo.^a 24 Eye wolee tsɔe fu gbe de do la me; ke doa le ^bfuflu, eye tsia deke mele eme o. 25 Emegbe wobobo nɔ anyi, beyewo adunu, kasiaa wokpɔ Ismael-sihawo tso Gilead gbɔna heyina de Egipte, eye woje kposowo tso aɔe, lifi kple kotoklɔbo. 26 Tete Yuda gblɔ na nɔviawo bena: Vide ka wònye na mí, ne miefi mia nɔvi wu? 27 Mina miatsɔe adzra na Ismaeltowo, ke migade asi enu o, elabena mia nɔvi kɔamkɔam wònye. Eye nɔviawo lɔ de edzi. 28 Ke ^cMidian-sitsalawo va to wo ɔuti yi, eye wode Yosef le do la me hetso dzra na Ismaeltowo klosalo blave, eye wokpɔ Yosef yi Egipte. 29 Esi Ruben gatɔ va doa to la, megakpɔ Yosef le do la me o. Tete

^a 44, 13; Sam. II, 1, 11.

^b 26, 27.

^d kp. 20.

^e kp. 29.

^f 42, 22.

^g kp. 3.

^h Yer. 38, 6.

ⁱ Mo. V, 25, 5.

^k 25, 2.

wòdze efe awu, 30 eye esi wògatɔ va nɔviawo gbɔ la, egblo bena: Devia megali o; azo afika nye la mayi?

Yakob fa konyi le Yosef ɔuti.

31 Emegbe la wowu gbɔtsua de, eye wotsɔ Yosef je awu la nyɔ de vua me. 32 Eye wotsɔ awu vlaya la do de wo fofogblo bena: Nusia miefɔ; le ɔku de ɔu nyuie, be viwò je awue loo, alo menye eyae o! 33 Esi wode ɔku dee nyuie la, edo ɔli bena: Vinye je awu enye esia; ^dlā wòdāa de vuvui, oo, evuvu Yosef vavā! 34 Tete Yakob ^edze efe awu, sa papahū de ali, eye wòfa konyi na via ɔkeke gedewo. 35 Eye vi-ɔutsuwo kple vianyɔnuwo katā fa akɔ nɛ vuu do kpɔe; ke egblo bena: Matsɔ konyifafa ayi vinye gbɔe le tsiɛfe boɔ. Ale fofoa fa nɛ ɔuto. 36 Ke Midiantowo dazrae de Egipte na Potifar, Farao je afedzikpɔla kple ɔuti me-wo je amegā.

Vuda wo nuvɔ.

38. Le yemayi me la Yuda vɔ le nɔviawo gbɔ heyide Xira. Adulamto la gbɔ. 2 Afima Yuda kpɔ Kanaantɔ Sua je vinyɔnu le, eye wòdee, eye wòdo kplii. 3 Eye wòfo fu hedzi ɔutsuvi, eye wòna ɔkɔe bena Ger. 4 Eyome la efo fu gadzi ɔutsuvi, eye wòna ɔkɔe be Onan. 5 Emegbe la egadzi ɔutsuvi, eye wòna ɔkɔe bena Sela. Enɔ Kesib hafi dzii. 6 Eye Yuda de srɔ na efe ɔgɔgbevi Ger, ɔko nye Tamar. 7 Ke Yuda je ɔgɔgbevi Ger enye ame vɔdi le Yehowa je ɔku me; eyata Yehowa wui. 8 Tete Yuda gblɔ na Onan bena: De nɔviwò srɔ ahoɔ, bena nado fome di na nɔviwò. 9 Ke esi Onan nya bena, devia wo manye ye to o la, daa ne edo nɔvia srɔ gbɔ la, enana tsi la duduna de anyigba, bena yemagado fome di na nɔvia o. 10 Nuwɔwɔ sia vɔdi le Yehowa je ɔku me, eyata wòwu eya hā. 11 Eye Yuda gblɔ na lɔxo Tamar bena: Yi fofowò je me, eye nanye ahosi, vaseɔe esime vinye Sela natsi. Elabena ele vovɔm bena, eya hā ava ku abe nɔviawo ke ene. Tete Tamar yi danɔ fofoa je me.

12 Le nkeke gedewo megbe la Sua vinyonu, si nye Yuda srō la ku. Eye esi Yuda fa ne vō la, eya kple xolōa Xira, Adulamto la woyi de Timnat, be woakpo amesiwo le fu sēm na efe alēwo la da. 13 Ke esi wogblo na Tamar bena, toa gbōna va Timnat fu sē ge na efe alēwo la, 14 ede efe ahovowo di, tso motsyōnu tso nku me, eye wōtsyō avo blukōo heva bōbōnō Enaim-gbo, si le Timnat-mō dzi la nu; elabena ekpo be, Sela tsi, gake wometsō ye ne, be wōade o. 15 Ke esi Yuda kpoe la, ebu be, gboloa dee; elabena etsyō nu nku me. 16 Tete wōdze yi de egbo gblo bena: Na mamlo gbōwō! Elabena bmenyae bena, lōxoa wōnye o. Edo nu ne bena: Nuka nanam hafi àmlō gbōnye? 17 Egblo bena: Malē gbōtsu deka le lāhawō me ado de wō. Edo nu bena: Ekema tso nane do awōba nam, vasede esime naḍoe dem. 18 Eye wōbiae bena: Nuka matsō ado awōba na wō mahā? Edo nu be: Wō nkosigē, si nētsona doa nko nu dzi, kple eḅuti ka kpakple wō atikplo, si le asiwō la! Tete wōtsō wo ne, eye wōmlō egbo, eye wōfō fu ne. 19 Tete wōdzo yi, eye wōde motsyōnu la di gatsō efe ahovowo ta. 20 Emegbe la Yuda tso gbōtsu la de xolōa Adulamto la si, be wōaxo awōbadonu la le nyōnu la si; gake mekpoe o. 21 Eye wōbia dua me nutsuwo bena: Afika gbolo, si nō Enaim-mō dzi la le? Wodo eḅu ne bena: Gboloa deke menō afisia kpō o. 22 Tete wōtrō yi Yuda gbō gblo bena: Nyemekpoe o, eye dua me nutsuwo hā gblo bena, gboloa deke menō afisia kpō o. 23 Yuda gblo bena: Nenō esi ko! Ne menya du fewu le mia nḅuti o ko. Medo gbōtsu la dee, ke mēkpoe o. 24 Anō yleti etō megbe la wogblo na Yuda bena: Lōxowō Tamar wō ahasi, eye wōfō fu de eme. Tete Yuda gblo bena: Mikplae do goe, ne miato dzoe! 25 Ke esi wokplae do goe la, edo ame do de toa gbō gblo bena: Dutsu, si fe nu enye esiawo la, eyae do fum. Eye wōgblo bena: Lē nku de eḅu nyuie be, amekato enye nkosigē la kple eḅuti ka

a Mat. 1, 3.

b Mo. III.18, 15.

c 37, 28.

e 30, 27.

f Lod. 5, 3.

kpakple atikplo la mahā? 26 Esi Yuda de nku dee nyuie la, egblo bena: Eto dzo wu tonye, elabena nyemetsōe na vinye Sela wōde o. Tso ema dzi la megade asi eḅu kpō o.

27 Ke esi efe vidziyi do la, wokpo be, venoviwo le efe do me. 28 Esime wōle vi dzim la, deka do asi da. Tete vixela tso ka dzia de sa de asi nu ne gblo bena: Esiae tre dodo. 29 Ke esi wōgahe asi de eme la, nōvia do, eye vixela gblo bena: Nukanḅuti nēdze le nōviwō nu ale? Eyata wōna nko bena Perez." 30 Emegbe la nōvia, si fe asi nu ka dzi le la, hā do; eyata wona nko bena Serax.

Yosef subo Potifar.

39. Eye esi dwokplo Yosef va Egipte la, Egipteto Potifar, Farao fe afedzikpola kple eḅuti mewo fe amegā la flee le Ismaelto, siwo kplae yi afima la si. 2 Ke Yehowa nō kple Yosef, eye nusianu dze edzi ne nyuie, eye wōnō efe afeto, Egipteto la, fe me. 3 Esi efe afeto kpō bena, Yehowa li kplii, eye Yehowa na nusianu, si wōwōna, dzea edzi ne la, 4 eye Yosef nu, eye wōtsōe wō efe subolae, eye wōtsōe do efe me nuwo dzikpōlae hetsō efe nuwo katā de esi. 5 Tso esime wōtsōe do efe afe me nuwo dzikpōlae, eye wōtsō efe nuwo katā de esi la, "Yehowa yra Egipteto la fe afe le Yosef ta, eye Yehowa fe yayra le nusiwo katā le esi le afe me kple agble me la dzi. 6 Eye wōtsō efe nuwo katā de Yosef si, eye megatsō deke le nyaa deke me o, negbe efe nududu ko. Eye Yosef nyo, eye wōdze deka nḅuto.

Yosef nō anyi dzadzɔ.

7 Le nusiawo megbe la efe afeto srō nōa ahiāmoe dom de Yosef nu, eye wōgblo bena: Va mlō gbōnye. 8 Ke egbe, eye wōgblo na efe afeto srō bena: Kpō da, nye afeto megatsō deke le afea fe nya me o, eye wōtsō efe nuwo katā de asi nam. 9 Amea deke mede nunye le afe sia me o, eye womede naneke le eme nam o, negbe wō ko, elabena srōa nēnye. Aleke gō mawō vō gā sia,

eye mada vo de Mawu n̄uti mahã? ^{a Mo. II. 20, 14.}
 10 Eye wòna nya sia gbl̄m na Yosef n̄ekeke sia n̄ekeke; ke mel̄o be, yeaml̄o egbo, eye yeade asi enu o. 11 Gbe deka esi wòva afea me, be wòawo efe d̄owo, eye afeamet̄oa deke meli o la, 12 elé efe avo, eye wògbl̄o bena: Va ml̄o anyi kplim! Ke egbl̄e efe avo la de esi me, eye wòsi do go le afea me. 13 Esi wòkpo be, egbl̄e efe avo de ye si hesi do go la, 14 eyo afeamet̄owo v̄e, eye wògbl̄o na wo bena: Mikpo da, ekplo Hebrit̄o sia v̄e na mí, amesi di be, yeado n̄ukpe mí. Eva gb̄onye, be yeaml̄o anyi kplim, ke medo yli sesie! 15 Esi wòkpo be, medo yli sesie la, egbl̄e efe avo de gb̄onye, eye wòsi do go le afea me. 16 Eye wòtso efe avo la da de edokui gb̄o, vasede esime efe afeto gb̄o. 17 Eye wògbl̄o nya mawo ke na eya hã bena: Kpo da, Hebri-kluvi, si n̄ekplo v̄e na mí la, va gb̄onye, be yeado n̄ukpem. 18 Ke esi medo yli sesie la, egbl̄e efe avo de gb̄onye, eye wòsi do go le afea me.

Wode Yosef gaxo me.

19 Esi efe afeto se nya, siwo sr̄oa gbl̄o n̄e bena: ale kple ale wò kluvi wo de n̄unye la, dome vee n̄uto. 20 Eye Yosef je afeto lee de gaxo, si me fia je gatowo n̄ona la me, eye wòna afima le gaxoa me. 21 Ke Yehowa n̄okple Yosef, eye wòna gaxodzikipola je dzime ko de enu, eye wòve enu. 22 Eye gaxodzikipola tso gato, siwo katã le gaxoa me la, de Yosef si, eye nusianu, si wowona le afima la, eyae don̄e na wo. 23 Eye gaxodzikipola mets̄o deke le nusi wòwona la me o, elabena Yehowa li kplii, eye nusianu, si wòwona la, Yehowa na wòdzea edzi n̄e.

Yosef de dr̄e gome na gato eve.

40. Le nya siawo megbe la abolofofa je ahakula kple abolofofa woda vo de woje afeto, Egipte-fia n̄uti. 2 Eye Farao do domedzoe de en̄uti me eveawo, ahakulawo je amegã kple abolofofawo je amegã n̄uti. 3 Eye wòtso wo de gaxo, si le fia n̄uti mewo je amegã fe xo, si me wode Yosef hãe la me. 4 Fia n̄uti mewo je amegã la tso

wo de Yosef si, bena wòakpo wo dzi, eye wono gaxo me yeyi di-dia de. 5 Gbe deka je zã Egipte-fia je ahakula kple abolofofa, siwo le gaxo me la, woku dr̄e wo to wo towoe, eye dr̄eawo gome le vovovo. 6 Esi Yosef va wo gb̄o le n̄di la, ekpo wo bena, woli kpoo. 7 Tete wòbia Farao n̄uti me, siwo le gaxo me kplii le efe afeto je xo me la, bena: Nuka wo miedo adã egbea ale? 8 Wodo enu n̄e bena: Miek̄u dr̄e, gake amesi ade egome, meli o. Tete Yosef gbl̄o na wo bena: Alo b̄dr̄e gomedede la menȳe Mawu t̄e oa? Gake milii nam ko!

Ahakula la je dr̄ekuku.

9 Tete ahakulawo je amegã liefe dr̄e la na Yosef, eye wògbl̄o n̄e bena: Meku dr̄e kpo weinkaa de le n̄kunye me. 10 Alo et̄o le weinka sia nu, eye esi wode asi dzedze me la, sefofo do wo dzi, eye woje tsetsewo de asi didi me. 11 Ke Farao je kplu la le asinye; tete megbe weinkpoawo, eye mefiã wo de Farao je kplu la me, emegbe mets̄o kplu la de asi na Farao. 12 Yosef do nu n̄e bena: Dr̄e la gome enye si: Alo et̄awo nye n̄ekeke et̄o. 13 Le n̄ekeke et̄agbe la Farao ado wò de dzi, eye wòagats̄o wò ado wò do nu. Eye nagats̄o kplu ade Farao si, abe alesi n̄ewona tsã, esi n̄enye efe ahakula ene. 14 Ke do n̄ku dzinye. ne eva nyo na wò! Mede kuku, ve nunye, eye nado n̄ku dzinye na Farao, bena wòadem le xo sia me. 15 Elabena yakatsȳe awofim le Hebrit̄owo je anyigba dzi, eye afi sia hã nyemewo naneke, hafi wolém de ga o.

Abolofofa je dr̄ekuku.

16 Esi abolofofawo je amegã kpo bena, dr̄e la gome nyo la, egbl̄o na Yosef bena: Nye hã meku dr̄e, eye mets̄o abolo kusi et̄o de ta. 17 Ke kusi etameto me la abolo vivi vovovowo li na Farao, eye xeviwo va le wo dum le kusia me le tanye. 18 Yosef do nu n̄e bena: Dr̄e la gome enye si: Kusi et̄awo nye n̄ekeke et̄o. 19 Le n̄ekeke et̄agbe la Farao atso ta le nuwò, eye wòah̄e wò de ati nu, eye xeviwo ava du wò n̄utilã.

b 41, 16; Dan. 2, 27, 28.

a 37, 28.

e 39, 20.

Alesi dr̄ṣewo va ve me.

20 Le ṅkeke et̄oagbe la Farao ḍu efe dzigbe, eye wòḍo kpl̄o na efe ḍolawo kat̄a, eye wòḍe ahakulawo fe ameḡa kple abolofo-
lawo fe ameḡa le gax̄o me le efe ḍolawo kat̄a fe ṅku me. 21 Ega-
t̄so ahakulawo fe ameḡa la ḍo efe
ahakud̄o nu, bena wòagats̄o kplu
ano asi dem na Farao. 22 Ke
ena wohe abolofo-
lawo fe ameḡa
ya de ati ṅu, abe alesi Yosef de
egome na wo ene. 23 Ahakulawo
fe ameḡa "megado ṅku Yosef dzi
o, ke boṅ enl̄e be.

Farao fe dr̄ṣewo.

41. Le fe eve megbe la Farao ku
dr̄ṣe. Ele tsitre de Nil to.
2 Eye wòkpo nyino adre, siwo nyo,
eye woda ami la, do go tso t̄sisi
la me, eye wole gbe dum le tagba.
3 Wo yome la ekpo nyino bubu
adre, siwo vlo, eye wodi ku nya-
ts̄a la, do tso t̄sisi la me, eye
wova tsitre de nyino kemeawo
gb̄o le t̄sisi la to. 4 Eye nyino.
siwo vlo, eye wodi ku nyats̄a la,
lé nyino adre, siwo nyo, eye woda
ami la mi. Tete Farao nyo. 5 Esi
wògayi al̄o me la, egaku dr̄ṣe, eye
wòkpo liṅo adre, siwo v̄a, eye
wodo ku la, do de luti deka ṅu.
6 Wo yome la liṅo adre, siwo
pepi lé, eye wolé bu la do. 7 Eye
liṅo, siwo lé bu la, mi liṅo adre,
siwo v̄a, eye wodo ku la. Esi
Farao nyo la, edze sii bena, dr̄ṣe
yeku. 8 Le ṅdi la Farao mekp̄o
gb̄odz̄ea deke o, eye wòḍo woyi
ḍayo Egipte-fakalawo kple nunya-
lawo va fo fu, eye Farao li dr̄ṣeawo
na wo; ke wo domet̄o deke mete
ṅu de egome na Farao o.^d 9 Tete
ahakulawo fe ameḡa fo nu kple
Farao gb̄o bena: Egbe la meḍo
ṅku nye vodada dzi. 10 Esi Fa-
rao bi dzi de efe ḍolawo ṅuti,
eye wòna wolé mía kple abolofo-
lawo fe ameḡa de gax̄o me le fia
ṅuti mewo fe ameḡa fe me la,
11 mía kple eve míeku dr̄ṣe le z̄a
deka me mía to míat̄e, eye dr̄ṣe-
awo gome h̄a le vovovo. 12 Eye
Hebri-dekakpuia de, si enye fia
ṅuti mewo fe ameḡa fe kluvi la,
no mía gb̄o le afima. Miel̄i míafe
dr̄ṣeawo ne, eye wòḍe wo gome
na mí mía to mía t̄e pepere.

^a kp. 14.

^b 40, 8.

^d Dan. 2, 2.

13 Alesi wòḍe egome na mí la,
nenema wòva mee; nye la wo-
gats̄om ḍo nye ḍo nu, ke eya la
wohee de ati ṅu.

Yosef de dr̄ṣewo gome na Farao.

14 Tete Farao ḍo woyi ḍayo
Yosef ve. Enumake wodee le ga-
x̄o me, eye wòko ta ḍo li efe
awuwo hafi yi Farao gb̄o. 15 Eye
Farao gb̄o na Yosef bena: Meku
dr̄ṣe, eye amea deke mete ṅu de
egome nam o. Ke mese le ṅuwò
bena, ne èse dr̄ṣe ko la, èḍea
egome. 16 Tete Yosef ḍo ṅu na
Farao bena: Gbede, b̄menye nyee
o; ke Mawu agb̄o nusi enyo la
na Farao. 17 Eye Farao gb̄o na
Yosef bena: Meku dr̄ṣe, eye mele
tsitre de Nil to. 18 Kasiaa mekp̄o
nyino adre, siwo da ami, eye wo-
nyo la, do tso t̄sisi la me, eye
wole gbe dum le tagba. 19 Wò
yome la nyino kud̄e adre, siwo
vlo ṅuto, eye wodi ku nyats̄a la,
h̄a do; nyemekpo nyino vlo siawo
t̄ogbe le Egipte-nyigba blibo la
kat̄a dzi kpo o! 20 Enumake nyi-
no, siwo di ku, eye wovlo la, lé
nyino gb̄ato adre, siwo da ami la
mi. 21 Gake esi womi wo h̄a la,
deko wole abe de womemi wo o
ene, eye wofo nonome gavlo abe
ts̄a ene. Tete menȳo. 22 Eme-
gbe megaku dr̄ṣe kpo liṅo adre,
siwo v̄a, eye wodo ku la, le luti
deka ṅu. 23 Wo yome la liṅo
adre, siwo pepi lé wo wolé bu,
eye wotsi to nu la do. 24 Eye
liṅo, siwo lé bu la, mi esiwo do
ku la. Esia mel̄i na afakalawo,
ke wo domet̄o deke mete ṅu de
egome nam o. 25 Tete Yosef gb̄o
na Farao bena: Farao fe dr̄ṣeawo
gome le deka. Nusi wo ge Mawu
gb̄ona la, eyae wòḍe fia Farao.
26 Nyino dami adreawo nye fe
adre, eye liṅo v̄a v̄a adreawo h̄a
nye fe adre; dr̄ṣeawo kple eve
gome le deka. 27 Nyino kud̄e
adre, siwo vlo, eye wodo de wo
yome la, wonye fe adre, eye liṅo
adre, siwo pepi lé wotsi to nu la,
wonye ḍoṅlife adre. 28 Eyatae
megb̄o na Farao gb̄a bena: Nusi
wo ge Mawu ala la, eya wòḍe fia
Farao. 29 Fe adre gb̄ona, si me
nududu ado agbogbo de Egipte-
nyigba blibo la dzi. 30 Eyome la
ḍoṅlife adre ava, eye woanl̄o

aiesi nududu do agbogbo de Egipte-nyigba dzila be; eye dɔwuame agblē anyigba la. 31 Ale bena womaganya naneke le alesi nududu do agbogbo de anyigba dzi la nuti o, le dɔ, si ava to la ta; elabena enu asē nuto. 32 Ke nusi ta Farao ku drēa zi eve do la enye: Mawu doe kplikpa, eye Mawu le ewo ge kaba. 33 Azo Farao nedi ame, si dze adanu, eye tagbo li ne la, do Egipte-nyigba la nu. 34 Eyata Farao nadi dzikpolawo ado anyigba la dzi kaba, bena ne nududu do agbogbo de anyigba dzi le je adreawo me la, woadzo nuawo je atōlia, 35 eye woafɔ nududuwo nu fu le je nyui, siwo gbɔna la me, eye woadzra bliawo do de avawo me le duwo me na Farao. 36 Eye nududuawo anye nusi wotu do na anyigba la de dɔnɔlife adre, siwo ava Egipte-nyigba dzi la nu, bena ne dɔwuame nagagblē anyigba la o.

Wodo Yosef de dzi.

37 Nya sia dze Farao kple eɔuti mewo katā nu. 38 Tete Farao gblɔ na eɔuti meawo bena: "De miate nu akpo amea de, si me Mawu je gbogbo la le abe eya ene mahā? 39 Eye Farao gblɔ na Yosef bena: Esi Mawu de nu siawo katā fia wò la, amea deke meli, si dze adanu, eye wònya nu abe wò ene o. 40 Eyata wòe anɔ nye afe nu, eye nye dukɔ la katā ado to wò nyawo; negbe fiazikpui la ko matsɔ awu wò.^b 41 Eye Farao gblɔ na Yosef bena: Kpo da, meɔo wò Egipte-nyigba blibo la nu. 42 Eye Farao ^dde efe nkosige le asi hetso do na Yosef, eye wòdo aklabidibidiwu ne, eyome wòtsɔ 'sikakɔsɔkɔsɔ de ko ne. 43 Emegbe la ena wòdo tasiadam evelia, si kplɔ fia to do la, eye kpodo-lawo le engo le gbogblom bena: Midze klo, midze klo! Ale wòdoe Egipte-nyigba la katā nu. 44 Eye Farao gblɔ na Yosef bena: Nye enye Farao, ke ne wò mēlō o la, amea deke mate nu ako efe asi alo afo dzi le Egipte-nyigba blibo la dzi o. 45 Eye Farao na nko Yosef bena Zafnat Paneax (amewo je agbedela), eye wòtsɔ On-nunɔla Potifera je vinyonu Asnat

ne wòde. Emegbe la Yosef tsa le Egipte-nyigba blibo la dzi. 46 Yosef xɔ je blaetō, esime wòtsi tre de Egipte-fia Farao je nku me. Eye Yosef dzo le Farao gbo yi datsa le Egipte-nyigba blibo la dzi.

Yosef kpo Egiptetowo ta.

47 Eye anyigba la wo nu nuto le je adreawo me. 48 Eye wòfo agblemenu, siwo katā wo le je adreawo me, le esime nududu do agbogbo de Egipte-nyigba dzi la, nu fu, eye wòdzra du sia du je agblemenuwo do de du la nuto me. 49 Eye Yosef tu bliawo do wòso gbo nuto abe futake ene, ale bena womagate nu adzidzee o, eye wòdzudzo edzidzedzidze. 50 Hafi dɔnɔlia nava la, On-nunɔla Potifera je vinyonu Asnat dzi nutsuvi eve na Yosef. 51 Eye Yosef na nko efe ngogbevia bena Manase; elabena egblɔ be: Mawu na menlo nye fukpekpewo kple nye jometowo be. 52 Eye wòna nko evelia be Efrayim; elabena egblɔ be: Mawu na medzi de dzi le afisi mekpe fu le la. 53 Esi nuwāfe adre, siwo va Egipte-nyigba dzi nu yi vo la, 54 tete dɔnɔlife adreawo dze gome, abe alesi Yosef gblɔ ene. Eye do to de anyigbawo katā dzi, ke nududu le Egipte-nyigba ya dzi. 55 Ke esi do va Egipte-nyigba blibo la dzi la, dukɔ la fo zi va bia nududu Farao. Eye Farao gblɔ na Egiptetowo bena: Miyi Yosef gbo, eye nusi wòagblɔ na mi la, miawo. 56 Eye esi do to le afiawo katā la, Yosef nu blivawo katā, eye wòdzra blia na Egiptetowo. Eye do la nu le sesēm de dzi le Egipte-nyigba la dzi. 57 Eye amewo tso afiawo katā va Egipte, be woafle bli le Yosef gbo, elabena do la nu sē nuto le afisiafi.

Yakob vigutsuwo yi Egipte, gake Benyamini meyi kple wo o.

42. Esi Yakob se bena, bli le Egipte la, Yakob gblɔ na viawo bena: Nukanuti miele mia nɔewo je mo kpom ale? 2 Eye wògblɔ bena: Mesee vavā bena, bli le Egipte; miyi ne miāfle bli le afiama na mí, bena miātsi agbe, eye miāgaku o! 3 Tete Yosef novi ewo dze mo, be woayi adafle

^a Lod. 14, 35.

^b Nyagb. 4, 14; Ps. 118, 7: 37, 37.

^d Est. 3, 10; 8, 2.

^e Dan. 5, 29. / 12, 10.

bli le Egipte. 4 Ke Yakob mede mo na Yosef novi Benyamin, be wòayi kple noviawo o, elabena ele vovòm be, dzogbevõea de ava dzo de edzi. 5 Tete Israel fe viwo kple ame bubuwo va bli fle ge, elabena do to le Kanaan-nyigba dzi. 6 Eye Yosef, si enye anyigba dzi dula la, dzra bli na anyigbadzitowo katã. Esi Yosef noviwo va, eye wodze klo de ta agu ne la, 7 Yosef lé nku de wo nu, eye wòdze si wo. Ke etro edokui ame bubui de wo, eye wòhe nya sesè kple wo bia wo bena: Afika mietso? Wodo nu bena: Kanaan-nyigba dzi mietso va bli fle ge. 8 Eye Yosef dze si noviawo, ke woawo medze sii o. 9 Tete Yosef do nku bdrõe, si wòku le wo nu la dzi, eye wògblò na wo bena: Dkutsalawo mienye! De mieva, be miadi monu le anyigba la nu. 10 Wodo nu ne bena: Gbede, amegã, wò dolawo va nududu fle ge bon. 11 Mí katã nutsu deka viwo mienye, eye nyatefetowo mienye; wò dolawo menye nkutsalawo o. 12 Edo nu na wo bena: Kpao, monu di ge mieva le anyigba la nu! 13 Wodo nu bena: Novi wuieve wò dolawo nye, eye nutsu deka viwo mienye le Kanaan-nyigba dzi. Devito la tsi fofoa gbò, ke deka megali o. 14 Eye Yosef xo dzi na wo bena: Ele me kokoko bena, nkutsalawo mienye! 15 Esia matsò ado mi akpoe: Meta Farao be, miadzo le afisia akpò o, negbe mia novi devito la koe ava hafi! 16 Midò mia dometo deka da, be wòakplò mia novi la ve, ke malé mi ame mamleawo ade ga. Esia me mado mi akpò le be, de mietoa nyatefe loo; ke ne mele nenem o la, meta Farao bena, nkutsalawo mienye. 17 Tete wòlé wo de ga nkeke etò sò. 18 Le nkeke etòagbe la Yosef gblò na wo bena: Miwo esia, ne miatsi agbe, elabena mevõa Mawu. 19 Ne mietoa nyatefe la, ekema mina mia novi deka natsi ga me, ke mi mamleawo mitsò blia yi na mia fometowo, bena woatsò atsi dowuamea nui. 20 Mikplò mia novi devito ve nam, ekema miafe nyawo anye nyatefe, eye miagaku o. Tete wowò ne-

^a Ps. 50, 21.

^b 87, 5-9.

nema. 21 Eye wogblò na wo nòewo bena: Nyatefe, mia novi tae nu sia va mia dzi do; elabena esi miekpò, alesi dzidzi foe, eye wòfo koko na mí la, miedò tokui! Eyata miedò xaxa sia me do." 22 Ruben xo dzi na wo bena: De nyemegblò na mi bena, migada vo de devi la nu oa? Ke miesee o; azò wole efe vuhlò biam mí. 23 Ke womenyae bena, Yosef le esem o, elabena gbesevi le wo dome. 24 Tete wòtro dzo le wo gbò dade asi avifafa me, emegbe egatro va wo gbò hefo nu kple wo, eye wòlé Simeon le wo dome hebla le wo katã nku me. 25 Eyome Yosef de se bena, woade bli wofo koto-kuawo me tan, atso amesiame fe ga ade efe kotokua me, eye woana mo dzi nududu hã wo. Eye wowò na wo nenema. 26 Tete wotsò bliawo do wofo tedziwo dzi, eye wodze mo tso afima. 27 Ke esi wodo dofe, eye wo dometo deka tu efe kotoku, be yeana nu yefe tedzi la, tete wòkpò be, yefe ga le blia dzi le kotokua me. 28 Eye wògblò na noviawo bena: Kpò da, wogagbugbò nye ga nam, eya enye si le nye kotokua me! Tete wolulu, eye wodzo nyanyanya kpò wo nòewo hegbò bena: Nuka enye si Mawu wò de mia nu?

Yakob vuputsiwo fe totrogbo.

29 Esi wogbò va wo fofò Yakob gbò le Kanaan-nyigba dzi la, wogblò nya, siwo katã dzo de wo dzi la, ne bena: 30 Dutsu, si enye anyigba dzi dula la, he nya sesè kple mí, eye wòbu mí nkutsalawoe. 31 Ke miegbò ne bena, nyatefetowo mienye, eye mienye nkutsalawo o. 32 Novi wuieve mienye, eye fofò dekae dzi mí. Ke ame deka megali o, eye miafe devito tsi fofoa gbò le Kanaan-nyigba dzi. 33 Tete nutsu, si enye anyigba dzi dula la, gblò na mí bena: Esia me madze sii ale bena, nyatefetowo mienye: Migblè mia novi deka de gbonye, ke mi ame mamleawo mitsò bli yi na mia fomeawo, bena woatsi dowuame nui. 34 Mikplò mia novi devito la ve nam, ne manyae bena, menye nkutsalawo mienye o, ke bon nyatefetowo mienye. Emegbe made asi le mia novi la nu

na mi, eye miatsa le anyigba la dzi faa. 35 Ke esi wotro blia le kotokuawo me la, wo dome de-
siade gakpo efe ga le kotokua me. Eye esi woa kple wo fofu wokpo
ga la la, wovõ nuto. 36 Tete wo fofu Yakob gblo na wo bena: Vi-
nyewo ko dem miele le nyeye! Yosef meli o, eye Simeon hã meli
o, eye miele didim be, miagaxo Benjamin hã! Dzinye koe nu
siawo katã le dzadzom do! 37 Ruben gblo na fofua bena: Ne
nyemegakplae ve na wò o la, ekema nawu nye nutsuvi evea-
wo! Tsae de asi nam ko, eye magakplae ve na wò! 38 Edo nu
bena: Vinye la mayi kple mi o, elabena novia ku, eye eya deka
koe suso di. Ne dzogbevõea de adzo de edzi le mo dzi la, ekema
miawoe na nye amegã wotamee sia metsõ konyifafa yi tsiẽfee.

Benjamin hã yi Egipte kple noviawo.

43. Ke dowuame la nu sã nuto le anyigba la dzi. 2 Eye esi woðu bli, siwo wotsõ tso Egipte ve, vo la, wo fofu gblo na wo bena: Miyi, ne miagafle bli ve nam! 3 Yuda gblo ne bena: Dutsu la ka de dzi na mí bena: ne miekplõ mia novi ve o la, ekema migava ye nku me o. 4 Ne elõ de asi le mia novia nuti na mí la, ekema miayi adafle bli ve na wò. 5 Ke ne melõ de asi le enu na mí o la, ekema miayi o. Elabena nutsu la gblo na mí bena: ne miekplõ mia novi de asi ve o la, ekema migava ye nku me o. 6 Israel do nu bena: Nukanuti miewõ võ de nyeye ale, eye mieõu me na nutsu la be, novi gale yewo si? 7 Woðu nu bena: Dutsu la bia mia nutowo kple miafe fome ta se kolokolo bena: De mia fofu gale agbea? De novi gale mia sia? Eye mieõu me ne, abe alesi wòle ene. De mienyae bena, agblo na mí be, mikplõ mia novi ve mahã? 8 Yuda gblo na fofua Israel bena: De asi le devi la nuti nam, bene miadze mo ayi, ne miatsi agbe, eye mia nutowo, wò nuto kple mia noviwo miagaku o. 9 Manõ enu, eye nabiae atso asinye. Ne nyemegakplae va do nkuwò me o la, ekema nabum vodala le nye

^a Lod. 18, 16.

^b 42, 27. 35.

^d 42, 36.

^e 42, 15.

^f 42, 28.

agbe me nkekewo katã me. 10 De menye hehem miele de megbe o la, anye ne miede zi eve gbo xoxo. 11 Tete wo fofu Israel gblo na wo bena: Ne ele alea la, ekema miwo ale: Mitsõ anyigba dzi nu^a vevia dewo de miafe kotokuwo me yi dana nutsu la: lifi kple anyitsi via de, ami veõõ, koto-
klobo, ayedee kple newo. 12 Migatsõ ga bubu de asi hekpe de ga, siwo miekpo le blia dzi le kotokuawo me la nuti. Dewohi de wode nu di.^b 13 Emegbe miakplõ mia novi la, eye miadze mo ayi nutsu la gbo. 14 Mawu nusẽkatãto la ana bena, nutsu la nave mia nu, eye wòade asi le mia novi la kple Benjamin nuti na mi. ^cKe ne vinyewo le bubum hã, ne wonõ bubum ko dzro.

Yosef xõ noviawo nyule.

15 Tete nutsuawo tso nuna-naawo kple ga bubu de asi, eye wokplõ Benjamin hã hedze mo yi Egipte, eye wova Yosef gbo. 16 Esi Yosef kpo bena, Benjamin le wo dome la, egblo na efe afedzikpõla bena: Kplõ nutsu siawo yi afe mee, eye nawu lã ada nu, elabena nutsuawo le nu du ge kplim egbe ndõ. 17 Eye nutsu la wo, abe alesi Yosef gblo ne ene, eye wòkplõ nutsuawo yi Yosef fe mee. 18 Tete nutsuawo võ, le esi wokplõ wo yi Yosef fe mee la ta, eye wogblo bena: Ga, si miekpo le miafe kotokuawo me le miafe vava gbãto me, tae wokplõ mí ve do, bena woanye zi atsyõ mia dzi, eye woalé mí kple miafe tedziwo awõ kluviwoe. 19 Eye wote de Yosef fe afedzikpõla nu le xõa fe mo nu, eye wofo nu kplii gblo bena: 20 Tafatse, mia afeto, mieva afi sia zi gbãto va fle bli. 21 Ke esi miedõ dzeefe, eye mietu miafe kotokuawo la, amesiame gakpo efe ga blibo la le efe bli dzi le kotokua me; kpo da, miegatsõ de asi ve. 22 Miegatsõ ga bubu de asi ve, be miagle bli lae; ke mienya amesi tso ga la de miafe kotokuawo me o. 23 Edo nu na wo bena: Miafe dzi nedze eme, migavõ o. Miafe Mawu kple mia fofu fe Mawu la tso kesinõnu de miafe kotokuawo me le adza me. Miafe ga la su asinye.

Tete wòkplò ^a Simeon do go va wo gbò. 24 Emegbe la ekplò ñutsuawo va Yosef je me, ku tsi na wo bwoklò afè, eye wòtsò gbe na woje tedziwo. ^b 18, 4.

Yosef do kplì na ñoviawo.

25 Eye wòtsò nunanaawo da di, vasede esime Yosef gbò le ñdò me, elabena wose bena, yewole nu du ge le afima. 26 Esi Yosef va afea me la, wòtsò nunana, si wòtsò ve la, yi nè, eye wodze klo de ta agu nè. 27 Eye wòdo gbe na wo nyuie bia wo bena: Mia fofò tsitsi, ^d si ñu miefo nu le nam la, li sesie, eye ele agbe mahā? 28 Wòdo ñu bena: Wò dola, míafò le sesie, eye wògale agbe. Tete ^e wodze klo tso mo anyi nè. 29 Esi wòfò kò dzi kpò dadavia Benjamin la, ebia bena: Esia nye mia ñovi devitò, si ñu miefo nu le nam mahā? Eye wògbò be: Mawu nayra wò, vinye! 30 Enumake Yosef tso nufofo la, eye efe dome trò de ñovia ñu, eye wòdi be, yeafa avi; eyata wòyi de efe xogā me dafa avi le afima. 31 Emegbe etutu mo, eye wògado go hezi edokui dzi gbò bena: Mido kplì! 32 Tete wòdo kplì nè de vovo, eye wòdoe na woawo hā de vovo, nenema ke wòdoe de vovo na Egiptetò, siwo qua nu kplì la hā. Egiptetòwo ^f medua nu kple Hebritòwo o, elabena enye ñunyònuwòwo le woje ñku me. 33 Eye wòbòbò ñò anyi dze ñgòe le kplì ñu, eye wòdo wo tso tsitsitso dzi vasede devitò dzi de woje tsitsime nu; ke ñutsuawo je nu ku, eye wode asi wo ñewo kpòkpò me. 34 Eye wòna womā nududu, si le egbò la, na wo, ke Benjamin tso gbò wu wo katā tó zi atò. Emegbe la wono nu kplì, eye ^g wokpò dzidzo. ^h 37, 29.

Yosef do ñdzì na ñoviawo.

44. Emegbe la ede se na efe afedzikipòla bena: De bli ñutsuawo je kotokuwo me tañ, alesi nu anya tso na wo, eye natsò amesiamè je ga ada de bliã dzi le kotokua me. 2 Eye natsò nye klosalokplu ade devitò je kotoku me hekpe de ga, si wòtsò va bliã

fle gee la ñu. Tete wòwòe, abe alesi Yosef gbò nè ene. 3 Le ñdi kanya ia wodo mo ñutsuawo woyi kple woje tedziwo. 4 Eye esi wodo go le dua me, eye wo yome mebu hadè o la, Yosef gbò na efe afedzikipòla bena: Tso, nati ñutsuawo yome, eye nè ètu wo la, nagbiò na wo bena: Nukañuti mietsò vò do nyui teje mahā? 5 Alo menye eya me nye afeto noa nu lena, eye eya me wòkpò ñu lena dzea sii o mahā? Miewò busunu! 6 Esi wòva tu wo la, efo nu kplì wo alea tututu. 7 Wòdo ñu nè bena: Ao, afeto, nukañuti nèle nu fom ale? Nu sia wòwò nede megbe xaa tso wò dólawo gbò! 8 Ga, si mièkpò le míafe kotokuawo mele bliã dzi la, miègatsò wo tso Kanaan-nyigba dzi ve na wò, aleke awò míafi klosalo alo sika le wò afeto je me mahā? 9 Wò dola, si gbò nakpòe le la, naku; ke mí ame mamleawo míazu mia afeto je kluviwo. 10 Edo ñu bena: Enyo, woawò nenema, abe alesi miègbò ene. Amesigbò woakpòe ale la, nazu nye kluvi; ke mi ame mamleawo míadzo ayi faa. 11 Enumake wo dome desiade didi efe kotokua de anyigba, eye amesiamè tu efe kotokula. 12 Eye wòde asi edidi me, dze egòme tso xoxoetò dzi va wu enu de devitò dzi, eye wòkpò kplu la le Benjamin je kotoku me. 13 Tete ⁱ wodze woje awuwo, eye wo dometo desiade gado agba na efe tedzi, eye wogatrò va du la me.

14 Eye esi Yuda kple ñoviawo va Yosef je me la, — Yosef gale afima kò — tete wodze klo de ta agu nè. 15 Yosef gbò na wo bena: Nuka enye si miewò? De mienyae bena, amegā menye, eye mekaa nu o mahā? 16 Eye Yuda do ñu bena: Nuka míagbò na nye afeto, eye nu ka míafò, alo aleke míade míafò dokui nui, esi ^k Mawu kpò wò dólawo je vodada la? Kpò da, míawo kple amesi gbò wokpò kplua le la, míazu nye afeto je kluviwo. 17 Edo ñu bena: Esia wòwò nede megbe xaa tso gbonye! Amesigbò wokpò kplua le la, eya anye nye kluvi; ke miawo miagbugbò ayi mia fofò gbò faa. 18 Tete Yuda te de enu

^g 46, 34; Mo. 11, 8, 22.

ⁱ Xag. 1, 6.

^k 42, 21, 22; Kony. 1, 14.

gblɔ be: Taflatse, nye afeto! Na wò dɔla najo nu kple nye afeto, eye megabi dzi de wò dɔla nu o; elabena èle abe Farao ene. 19 Nye afeto bia efe dɔlawo bena: "De fofɔ alo naviŋutsu gale mia siá? 20 Miegblɔ na nye afeto bena: fofɔ gale mia si, si ku amegã dedi, eye wodzi dɔmlɔea ne le efe amegãkuku me. Ke dadavia ku, eye eya deka koe susɔ na dada, eye fɔfoa lɔne. 21 Eye nègblɔ na wò dɔlawo bena: mikplɔe ve nam, ne makpɔ. 22 Miedo nu na nye afeto bena: Devi la mate nu agblẽ fɔfoa di o, ne egblẽe di la, ekema fɔfoa aku. 23 Tete nègblɔ na wò dɔlawo bena: ne miekplɔ mia novi devito ve o la, ekema migava do de nye ŋku me o. 24 Esi mietro va wò dɔla, fofonye gbɔ la, miegblɔ nye afeto je nyawo ne. 25 Emegbe mia fofɔ gbɔ bena: Migayi dafle bli ve. 26 Ke miedo nu bena: Miate qui o! Ne mia novi devito le eme la, eya ko miayi. Elabena miate nu ado de nutsu la je ŋku me o, ne mia novi devito mele mia me o. 27 Tete wò dɔla, fofonye gbɔ na mí bena: Mienyae bena, vi eve siawo ko srɔnye dzi nam. 28 Deka gblẽm di, eye /mesusu be, lãa de vu-vui, eye va do. egbee nyemegakpɔe kpɔ o. 29 Ne ^gmiekplɔ eya hã le gbɔnye yii, eye dzogbevɔea de adzo de edzi la, ekema etso mia gbɔ, ne nye amegã wɔtamee sia matsɔ konyifafa ayi tsiẽfee. 30 Azo ne mava do wò dɔla fofonye gbɔ, eye devi, si gbɔ melɔa nu le o la, megale mia dome o la, 31 ekema aku, ne ekpɔ be, devi la megale mia dome o la. Eye wò dɔla adi fɔ, ne wò dɔla mia fofɔ wɔtamee la atso konyifafa ayi tsiẽfee. 32 Elabena wò dɔlae inɔ devia nu le fofonye gbɔ, eye medo ŋugbe ne be: ne nyemegakplɔ devi la ve na wò o la, ekema manye fɔdila le fofonye gbɔ le nye agbe me ŋkekewo katã me. 33 Eyata mede kuku na wò, wò dɔla nazu klɔvi na nye afeto de devi la teje, ne devia nayi afe kple noviawo. 34 Aleke wɔ mayi fofonye gbɔ, ne devi la mele ŋunye oa? Nyemagate nu akpɔ fofonye je konyifafe o.

^a 42, 7, 13; 43, 7.

^b 42, 15; 43, 3
^v 5.
^d 37, 28.

^e 50, 20.

^f 37, 32, 33.

^g 42, 38.
^h 41, 40-43.

ⁱ 43, 9.

Yosef de edokui fia noviawo.

45. Ke Yosef megate nu zi edokui, abe alesi wòwɔ vase-de fifi, esime amewo le egblɔ la ene o; eye wògblɔ bena: Amesiamenado go le gbɔnye! Eye amea deke menɔ Yosef gbɔ, hafi wòde edokui fia noviawo o. 2 Tete wògbã avi doo, ale bena Egiptetɔwo kple Farao-jemetɔwo hã see. 3 Eye Yosef gbɔ na noviawo bena: Nye enye Yosef! Fofonye gale agbea? Ke noviawo lulu le efe ŋku me, eye womete nu do nyaa deke nu ne o. 4 Eye Yosef gbɔ na noviawo bena: Mite de ŋunye dzro! Esi wote de enu la, egblɔ bena: Nye enye mia novi Yosef, si ^dmietsɔ dzra de Egipte la. 5 Migana wòazu nuxaxa na mi o, eye megave mi be, mietsɔm fle de afisia o; elabena Mawue dɔm de mia ŋgɔ,^e bena made miafe agbe. 6 Fe eve enye si dɔwuame le anyigba dzi, eye wògasusɔ je atɔ, siwo me womaŋlɔ nu, eye womaŋe nu o. 7 Ke Mawu dɔm de mia ŋgɔ, bena mia nutowo kple mia viwo miatsi agbe, eye ame gedewo nakpɔ dede. 8 Menye miawoe dɔm de afisia o, ke boŋ Mawue, eye wòtsɔm wɔ adanudela vevi na Farao, eye wòdɔm amegãe de efe afe dzi kple dzidulae de Egipte-nyigba blibo la katã dzi.^h 9 Eyata netsɔ, ne miayi fofonye gbɔ, eye miagblɔ ne bena: Ale viwò Yosef gbɔ esi: Mawu dɔm amegãe de Egipte-nyigba blibo la katã dzi; va gbɔnye, megahe de megbe o! 10 Eye nana Gosen-nyigba dzi, àte de ŋunye, wò nuto, viwònutsuwo kple wò tɔgbuiyɔviwo, wò alẽwo kple nyiwo kpakple nusiwo katã le asiwò. 11 Makpɔ dziwò le afima; elabena esusɔ je atɔ dɔwuame naganɔ anyi, bena hiã nagatu wò nuto, viwòwo kple afe-wòmetɔwo katã o. 12 Mia nutowo kple novinye Benjamin hã miekpɔe kple miafe ŋkuwo bena, nye nutoe fo nu kpli mi. 13 Migblɔ bubu, si katã mekpɔ le Egipte-nyigba dzi, kple nusiwo katã miekpɔ la, fia fofonye, eye netsɔ, miakplɔ fofonye ava afisiae. 14 Emegbe la ekpla asi ko na Benjamin, eye wòfa avi, eye Benjamin hã fa avi de efe ko dzi. 15 Eyome

la edudo nu na noviawo katā, eye wòfa avi de woje kò dzi, emegbe la noviawo fo nu kplii.

Yosef na wokplo fofoa va Egipte.

16 Eye Farao kple efemetowo se bena, Yosef noviwo va. Eye wòdze Farao nuti mewo katā nu. 17 Tete Farao gblò na Yosef bena: Gblò na noviwòawo be: mido agba na miafe lāwo, eye miayi Kanaan-nyigba dzi 18 adakplo mia fofokple mia fomeawo ava gbonye, eye mana anyigba nyuito mi le Egipte, ne miadu nu vavāawo le anyigba la dzi. 19 Ke wò la, gblò nusi woawo la na wo! Mitsò tasiadamwo tso Egipte-nyigba dzi de asi hena mia viwo kple mia srōwo, eye mina mia fofohā na doe ava. 20 Eye migana miafe nkuwo nana miafe xomenuwo nu, eye woje nu nave mi o, elabena Egipte-nyigba dzi nu nyuiwo katā lanye mia to. 21 Eye Israel viwo wo nenema, eye Yosef tso tasiadamwo na wo le Farao fe nya la nu, eye wòna mō dzi nududu hāwo. 22 Eye wòna atsyodowu wo dome amesiamē; ke ena klosalo sekel alafa etō kple atsyodowu atō Benyamin ya. 23 Eye wòdo tedzi ewo, siwo tso Egipte-nu veviwo kple tedzi ewo, siwo tso bli kple abolo kple mō dzi nududu. de fofoa. 24 Emegbe edo mō noviawo, eye hafi woadze mō la, exlō nu wo bena: ^bMigawo dzre le mō dzi o! 25 Ale wotso le Egipte, eye wova do wo fofo Yakob gbo le Kanaan-nyigba dzi. 26 Eye wogblo nē bena: Yosef gale agbe, eye wònye dziqula le Egipte-nyigba blibo la katā dzi. Ke nya la ka de Yakob, eye mexe se o. 27 Ke esi wogblo nya, siwo katā Yosef gblò na wo la. nē, eye wòkpō tasiadam, siwo Yosef do dee, be wòado ava la, wo fofo Yakob fe dzi gado me. 28 Eye Israel gblò bena: Eso gbo be, vinye Yosef gale agbe! Mayi adakpoe da hafi aku!^e

Yakob yi de Egipte.

46. Eye Israel dze mō kple efemetowo katā, eye esi wòdo Berseba la, esa vō na fofoa Isak fe Mawu la. 2 Tete Mawu de edokui fia Israel le drōefe gblò bena:

Yakob, Yakob! Edo nu bena: Nye enye si! 3 Eye wògblò bena: Nye enye Mawu, fofowò fe Mawu la. Megavō Egipte yiyi o, elabena mana nazu dukò gāa de le afima. 4 Nye nuto mayi Egipte kple wò. eye ye nuto magakplo wò agboe; ke Yosef ahe wò nkuyiwo akpe. 5 Tete Yakob dze mō tso Berseba, eye Israel fe viqutsuwo tso wo fofo Yakob kple wo viwo kple wo srōwo de tasiadam, siwo Farao do da la me, be woakplo wo ayii. 6 Eye wokplo woje lāwo, eye wotso woje kesinonu, siwo katā wokpo le Kanaan-nyigba dzi la, yi Egipte, Yakob kple viawo katā. 7 Eye wòkpō viqutsuwo kple togbuiayoviqutsuwo, vianyōnuwo kple togbuiayovinyōnuwo kple efe fome la katā va Egipte.

Israel viwo.

8 Esiawo nye Israel fe vi, siwo va Egipte la, fe nkowo, Yakob kple viqutsuwo. Yakob fe ngogbevi enye Ruben.^a 9 Ruben viqutsuwo nye: Henox, Palku, Xezron kple Karmi. 10 Simeon viqutsuwo nye: Yemuel, Yamin. Ohad, Yaxin, Zoxar kple Saul, si enye Kanaan-nyōnu fe vi. 11 Lewi fe viqutsuwo nye: Gerson, Kehat kple Merari. 12 Yuda viqutsuwo nye: Ger, Onan, Sela, Perez kple Serax; ke Ger kple Onan ku le Kanaan-nyigba dzi. Eye Perez viqutsuwo nye: Xezron kple Xamul.^d 13 Isaxar viqutsuwo nye: Tola, Pura, Yob kple Simron. 14 Zebulon viqutsuwo nye: Sered. Elon kple Yaxleel. 15 Esiawo nye Lea fe viqutsu, siwo wòdzi na Yakob le Mesopotamia hekpe de vianyōnu Dina nu; viqutsuwo kple vianyōnuwo katā le ame blaetō vō etō. 16 Gad viqutsuwo nye: Zifyon, Hagi, Lumi, Ezbon, Eri, Arodi kple Areli. 17 Aser viqutsuwo nye: Yimna, Yiswa. Yiswi, Beria kple wo vinyōnu Gerax. Beria viqutsuwo nye: Xeber kple Malkiel. 18 Esiawo nye Silpa, amesi Laban tso na vianyōnu Lea la fe viqutsu, siwo wòdzi na Yakob; wo katā le ame wuiade. 19 Yakob srō Raxel fe viqutsuwo nye Yosef kple Benyamin. 20 Viqutsu, siwo On-nunō la Potifera fe vinyōnu Asnat dzi

^a Mo. II. 6, 14 v. 16.

^b 42, 22.

^d 38, 3. 4; 29, 30.

^e 46, 30.

^f 26, 23-25.

na Yosef le Egipte-nyigba dzi wo-
nye Manase kple Efrayim.^a 21 Ben-
yamin viɔutsuwo nye: Bela, Be-
xer, Asbel, Gera, Naaman, Exi,
Ros, Mupim, Xupim kple Ard.
22 Esiawo nye Raxel je viɔutsu,
siwo wòdzi na Yakob; wo katā
le ame wuiene. 23 Dan je viɔu-
tsu enye Xusim. 24 Naftali viɔu-
tsuwo nye: Yaxzeel, Guni, Yezer
kple Silem. 25 Esiawo nye Bilha,
amesi Laban tso na vianyonu Ra-
xel la, je viɔutsu, siwo wòdzi na
Yakob; wo katā le ame adre.
26 Yakob vi, siwo katā ou kplii
yi Egipte, ne woɔe viɔutsuwo
srɔwo le eme la, wole ame blaade
vɔ ade. 27 Dutsuvi, siwo wodzi
na Yosef le Egipte la, wole ame
eve. Yakob vi, siwo katā va
Egipte la, wole ame blaadre.

Yosef. xɔ fotoa.

28 Ke edo Yuda de engo do de
Yosef gbo, bena wòɔe ame ado
ngo ne, ne woayi Gosen. Eye
esi woɔo Gosen-nyigba dzi la,
29 Yosef na woɔo efe tasiadam
do, eye wòɔe yi fofoa Israel kpe
ge le Gosen. Esi wòkpɔe la, ekpla
asi ko ne, eye wòfa avi de efe
ko dzi ouu. 30 Eye Israel gbo na
Yosef bena: Azo maku faa, ela-
bena megakpo wò agbagbee.^g 31
Eye Yosef gbo na noviawo kple
fofoa femetowo bena: Meyi ma-
dagblo na Farao bena: novi-
nyewo kple fofonyefemeto, siwo
le Kanaan-nyigba dzi la, wova
gbonye. 32 Lāhawo le ɔutsuawo
si, elabena lānyilawo wonye, eye
wova kple woje alēwo, nyiwo kple
woje kesinonuwo katā. 33 Ne Fa-
rao ayo mi, eye wòabia mi bena,
do ka wɔlawo mienye mahā la,
34 ekema miado ɔu bena: lānyi-
lawo wò dɔlawo nye tso devime
vaseɔe fifi abe mia togbuiwo ke
ene, bena wòɔe mo na mi miano
Gosen-nyigba la dzi. Elabena:
Egiptetowo nyɔa ɔu lānyilawo.

Yakob no Gosen.

47 Tete Yosef yi dagblo na
Farao bena: Fofonye kple
novinyewo tso Kanaan-nyigba dzi
va kple woje alēwo, nyiwo kpa-
kple nusianu, si le wo si la, eye
wole Gosen-nyigba dzi. 2 Eye
wòkplɔ novia atɔ de asi yi datso

^a 41, 50-52.

^b 46, 33, 34.

^d Mo. II, 1, 5.

^e 46, 10.

^f Ps. 90, 10; 39,
13.
^g 46, 28.

^h 46, 11.

ⁱ 43, 32.

fia Farao. 3 Eye Farao bia novia-
wo bena: Do ka wɔlawo mienye?
Woɔo ɔu na Farao bena: Lānyi-
lawo wò dɔlawo nye abe mia to-
gbuiwo ke ene.^b 4 Eye wogblo
na Farao bena: Amedzrowo niē-
nye va afisia no ge; elabena gbe
megali na wò dɔlawo je lāwo o,
eye dɔwuame nu sē ɔuto le Ka-
naan-nyigba dzi. Eyata miede
kuku, na wò dɔlawo nana Gosen-
nyigba dzi. 5 Tete Farao gbo
na Yosef bena: Fofowò kple no-
viwòwo va gbòwò. 6 Egipte-nyi-
gba la enye si, na bena woano
tefe nyuto, na fofowò kple no-
viwòwo nana Gosen-nyigba la
dzi. Eye ne èkpɔ bena, ame zā-
zwo le wo dome la, ekema natsɔ
nye lāhawo ade wo si.

Yakob le Farao ɔku me

7 Emegbe la Yosef kplɔ fofoa
Yakob va fia Farao gbo, tete Yakob
yra Farao. 8 Eye Farao bia Yakob
bena: Fe nenie nexo? 9 Yakob
do ɔu na Farao bena: Fe, siwo
katā metsɔ zo mɔe la, wonye je
alafa deka kple blaetɔ. Nye agbe-
nɔfewo mesɔ gbo o, eye mekpe
hiā gede le wo me, eye mede
togbuinyewo je je, siwo wotsɔ
zo mɔe la nu o.^f 10 Emegbe la
Yakob gayra Farao, eye wòɔo
le Farao gbo. 11 Eye Yosef fia
nɔfe fofoa kple noviawo, eye wòna
anyigba wo le Egipte le Ramses,
afisi anyigba nyuto le, abe alesi
Farao de se ne ene. 12 Eye Yo-
sef tso nuɔdu kpo fofoa, no-
viawo kple fofoa femetowo katā
dzi, amesiame kple evia.

Dɔwuame va Egipte.

13 Ke nuɔdu deke megale
anyigba blibo la dzi o, elabena
do la nu sē ɔuto, eye dɔwuame
na Egipte kple Kanaan-nyigba dzi
ju. 14 Mlɔeba la Yosef fo ga, siwo
Egiptetowo kple Kanaantowo tso
fle bli le esi la, nu ju, eye wò-
tso ga la yi Farao je mee. 15 Ke
esi ga megale Egipte kple Ka-
naan-nyigba dzi o la, Egiptetowo
katā va Yosef gbo, eye wogblo
bena: Na nuɔdu mi, nukɔuti
miaku de gbòwò? Elabena ga vɔ!
16 Yosef do ɔu bena: Ne ga vɔ
le mia si la, ekema mikplɔ miafe
lāhawo vɔ, eye mana nuɔdu mi

de wo tefe! 17 Tete wokplo wofe lāhawo ve na Yosef, eye Yosef na bli wo de wofe sowo, alēhawo kple nyihawo kple tedziwo tefe, eye wòtsɔ bli kpɔ wo dzi le fe ma me de wofe lāhawo tefe. 18 Fe sia va yi. Le fe bubu me la wogava egbo, eye wogblo ne bena: Afeto, miāte ŋu ayila nyaa deke de wò o. Miāfe ga vɔ, eye miāfe lāhawo ge de miā afeto si me. Naneke megali miātsɔ na miā afeto o, negbe miā ŋutwo kple miāfe agblenyigbawo koe susɔ. 19 Nukanuti miaku de gbɔwò? Tso bli fle miā kple miāfe agblenyigbawo, bena miā ŋutwo kple miāfe agblenyigbawo nanye Farao tɔ! Na bli mí, bena miātsi agbe, eye miāgaku, ne miāfe agblenyigbawo nagazu afuti o. 20 Tete Yosef fle Egiptetwo je agblewo katā na Farao. Eye Egiptetwo dome amesiame tso efe agblenyigba dzra, elabena dɔwuamea nu sē ŋutɔ; ale anyigba la katā zu Farao tɔ. 21 Eye efe dukɔ la katā zu awɔbamewo tso Egipte je go deka me yi go bubu me. 22 Ke mefle nunɔlawo je agblenyigbawo o, elabena nunɔlawo kpɔ wo tɔ gome le Farao gbɔ, eye woɖu gome, si woxɔ tso Farao gbɔ la; eyata womedzra wofe anyigbawo o. 23 Tete Yosef gblo na dukɔ la bena: Kpɔ da, egbe mefle miā kple miāfe anyigbawo na Farao. Mixɔ nuku, ne miāfā de miāfe agblewo me. 24 Eye ne nuŋeyi dola, ekema miātsɔ agblemenuawo je atɔliawo deka na Farao; ke atɔliawo ene nanye miā ŋutwo miā tɔ, bena miātsɔ de afā de agbleawo me, eye de nanye nududu na miā ŋutwo, miā femetwo kple miā viwo. 25 Tete wogblo bena: Wòe xɔ mí de agbe! Afeto, ne anya ve miā nu ko, ekema miānye Farao je awɔbamewo faa. 26 Eye Yosef tsɔe wɔ see na Egiptetwo vaseɖe egbegbe benz, woatsɔ wofe agblemenuawo je atɔliawo deka ana Farao; negbe nunɔlawo je anyigbawo koe menye Farao tɔ o.

Yakob je nuwuwu gogo.

27 Ke Israel nɔ Egipte le Gosen-nyigba dzi, eye wotsi edzi, eye iwodzi viwo hedzi de dzi ŋutɔ.

28 Yakob nɔ Egipte-nyigba dzi fe wuiadre, eye Yakob je agbe me ŋkekewo nye fe alafa deka kple blane vɔ adre. 29 Esi Israel kpɔ be, yefe kuŋi le dɔdom la, ena woyɔ via Yosef ve, eye wògblo ne bena: Ne mele vevie na wò la, ekema “tso wò asi dɔ nye ali me, eye nave nunye, ádi anukwarenam bena, maɖim de Egipte o; 30 ke boŋ naɖim de tɔgbui-nyewo gbɔ, eye natsɔm atso Egipteb adadi de wofe yɔdo me. Tete wòdo ŋu bena: Mawɔe, abe alesi nedi ene. 31 Eye wògblo bena: Ka atam! Eye wòka atam ne. Tete Yakob gadze ŋe de efe abati la dzi.

Yakob yra Efrayim kple Manase.

48. Le nusiawo megbe la wogblo na Yosef bena: Fofowò le dɔ lém. Tete wòkplɔ via-ŋutsu eveawo, Efrayim kple Manase, de asi. 2 Eye wogblo na Yakob bena: Kpɔ da, viwò Yosef va gbɔwò. Tete Israel do ŋusē edokui hefo de ali nu. 3 Eye Yakob gblo na Yosef bena: Mawu ŋusēkatātɔ la de edokui fiam le dLus le Kanaan-nyigba dzi, eye wòyram 4 gblo nam bena: “Mana nadzi, eye wò dzidzimeviwo nasɔ gbɔ de dzi; mana nazu dukɔha, eye matsɔ anyigba sia ana megbewò viwo, be wòanye wo tɔ te-gbee. 5 Ke viwòŋutsu eveawo, Efrayim kple Manase, siwo wodzi na wò le Egipte, hafi meva gbɔwò le Egipte la, nazu vinyewo abe Ruben kple Simeon ene. 6 Ke vi, siwo nēdzi de wo yome la, nanye tɔwò; eye woayɔ wofe ŋkɔwo de wo nɔviwo je dome-nyinyi ŋu. 7 Esi metro tso Mesopotamia gbɔna va Kanaan la, Rachel ku le gbɔnye le mɔ dzi, esi mete tu Efrat, eye medii de afima le Efrat, si enye Betlexem, mɔ to. 8 Ke esi Israel kpɔ Yosef viwo la, ebia bena: Amekawoe nye esiawo? 9 Yosef dɔ ŋu na fofoa bena: Woawo nye vi, siwo Mawu nam le afisia! Eye wògblo bena: Kplɔ wo va gbɔnyee, ne mayra wo. 10 Ke Israel tsi, eye efe ŋkuwo dzi tso, ale bena megate ŋu le nu kpɔm o. Eye esi wòkplɔ wo te de enu la, ekpla asi kɔ na wo hedɔɔ nu na wo.

a 24, 2.

b 25, 9, 10; 48, 29–32.

d 28, 19.

e 35, 11, 12.

f 41, 50–52.

g 35, 19.

h 32, 5.

i 46, 3; Mo. II. 1, 7, 12.

11 Tete Israel gblɔ na Yosef bena: "Nyemesusu be, magakpɔ wò ŋku me o; ke azɔ Mawu na^b mekpɔ viwòwo gɔ hã. 12 Emegbe Yosef de wo da le efe ata dzi, eye wòdze klo de ta agu. 13 Eyome la Yosef lé via eveawo de asi: Efrayim de dusi, be wòatrɔ de Israel je miã me, eye Manase de miã, be wòatrɔ de Israel je dusi me, eye wòkplɔ wo te de enu. 14 Ke Israel da efe nudusi de Efrayim je ta dzi, wònye eyae nye devia hafi, eye wòda efe miã de Manase je ta dzi, ale wòtso ga efe asiwo, evɔ wònye Manase enye tsitsia hafi. 15 Eye wòyra Yosef gblɔ bena: Mawu, si je ŋku me fofonye ^hAbraham kple Isak zo le, Mawu, si nye ⁱkplɔlanye le nye agbe me ^kŋkekewo katã me va do egbee, 16 ^lmawudɔla, si dem tso nye hiãwo katã me la, ayra devia wo, eye woayo nye ŋko kple fofonye Abraham kple Isak je ŋko de wo nu, woadzi de dzi, eye woaso gbɔ le anyigba la dzi. 17 Esi Yosef kpɔ bena, fofoa da efe nudusi de Efrayim je ta dzi la, menyɔ enu o; eyata wólé fofoa je asi, be yeadee da le Efrayim je ta dzi ahada de Manase je ta dzi. 18 Eye Yosef gblɔ na fofoa bena: Fofonye, menyɔ nenema o; esia nye ngɔgbetɔ, tso wò nudusi da de efe ta dzi! 19 Ke fofoa gbe, eye wògblɔ bena: Menyae, vinye, menyae! Eya hã ava nye dukɔ, eye wòasɛ nu. Gake novia devitɔa asɛ nu awui, eye efe dzidzimeviwo anye dukɔ gã. 20 Eye wòyra wo gbemagbe gblɔ bena: Wò ŋko Israel-viwo atso ayra amewo agblɔ bena: Mawu nadi na wò abe Efrayim kple Manase ene! Ale wòtso Efrayim do tsitsii na Manase." 21 Emegbe Israel gblɔ na Yosef bena: Mele kuku ge kaba, ke Mawu anyi kpli mi, eye wòakplɔ mi ayi mia tɔgbuiwo je anyigba la dzi. 22 Ke metsɔ ^yanyigbaa de, si mexɔ le Amoritɔwo si kple nye yi kple da la na wò, si natsɔ awu noviwòwo.

Yakob yra viawo, de se na wo, eye wòku.

49. Eye Yakob yɔ viawo gblɔ bena: Mifo ju, ne magblɔ nusi le dzɔdzɔ ge de mia dzi le

^a 37, 33, 35; 45, 26.

^b Ps. 128, 6.

^d 29, 32; Mo. V. 21, 17.

^e 35, 22.

^f Ps. 16, 9; 30, 13.

^g 34, 25.

^h 32, 10.

ⁱ Ps. 23, 1.

^k Yos. 19, 1-9; 21, 1-42.

^l 31, 11-13.

^m Mo. IV. 10, 14; Wɔn. 1, 1, 2.

ⁿ Mo. IV. 23, 24; Nyad. 5, 5.

^o Mo. IV. 24, 17; Kron. I. 5, 2; 28, 4; Heb. 7, 14.

^p Yoel 4, 18.

^q Yos. 19, 10 v. 16.

^r Mo. IV. 1, 33, 35; Mo. V. 33, 17.

^s Heb. 11, 21.

^t Wɔn. 13, 25.

^u Yoh. 4, 5.

^v Ps. 119, 166; Xab. 2, 2.

^w Yos. 19, 24 v. 31.

yeyiyi, siwo gbɔna me la afia mi! 2 Mifo ju, eye mike to, mi Yakob viwo, mido to mia fofo Israel! 3 Ruben! wòe nye nye ngɔgbevi, nye ŋusɛ kple nye ali me vi gbãtɔ: gbãtɔ le bubu me kple gãtɔ le ŋusɛ me.^d 4 Ele fiefiem abe tsi ene; máganye gbãtɔ akpɔ o; ^eelabena éde fofowò je aba dzi, eye nédò ñunyɔe gbemagbe, ē, nye aba dzie nède! 5 Simeon kple Lewi la, noviwɔe, wotsɔ woje lãnuwo dohlɛ. 6 Nye /luɔɔ made woje adanu me o, eye nye dzi mabɔ ha kple wo o; elabena ^fle dziku me wowu ŋutsuwo, eye le dzidzɔ teje woje ata na nyitsuwo. 7 Adi woje nyanyrã nu, elabena enu sɛ, kple woje dziku nu, elabena etefe meko o! ^hMamã wo de Yakob viwo dome, eye makaka wo de Israel. 8 Yuda! wòe noviwòwo akafu, wò asi axe wò futwo je ve, eye fofowòviwo adze klo na wò." 9 Dzatavi enye Yuda. Le nulɛle ta, vinye, ànɔ to dzi. Emlɔ anyi tsyɔ ako abe dzatatsu ene, eye abe dzatano ene; ameka ate nu avuvui?" 10 Atamkayi magbe Yuda si nono o, eye wòmade fiatikplɔ da le ekome o, vaseɔde esime amesi tɔ wònye nava; amesi dukɔwo ana tae." 11 Ede ka efe tedzivi de weinka ŋuti, kple efe tedzinovi de weinka nyui je alɔwo ŋuti. Enyã efe avɔ le wein me, kple efe avu le weintsetse me tsi me." 12 Wein na efe ŋku biã, eye notsi na efe adu fu. 13 Zebulon^s anyi futanyigbawo dzi le vudzefewo, eye efe lifo ade Zidon ke. 14 Isaxar enye tedzi, si ju tsi de lãme na, eye wòtso ako de lãkpɔwo domee. 15 Esi wòkpɔ be, dzudzo vivina, eye efe anyigba dze ani la, ebi efe abɔ ta, be wòatsɔ agba, eye wòzu agbatetsɔla. 16 Dan aoli efe dukɔ ta abe Israel to bubuwo ke ene." 17 Dan enye da tsomɔ, dakpui le afomɔe dzi; edu so je afɔume, eye sɔdɔla dze anyi megbe megbee. 18 Yehowa, wò dede la ko lalam mele!^v 19 Gad la, adzohawo ava dze edzi; ke eya ayo wo de nu. 20 Aser la, nu ado agbogbo de esi, eye wòadzra ^wnududu vi-viwo na fiawo. 21 Naftali enye zino, si plãna, eye wògblɔa nu

me vivi nyawo.^a 22 Ati fē enye Yosef, ati fē le vudo to, eye wòde alo de gli dzi.^d 23 Wolè fui, eye wotee kple da, eye anutrodalawo dee de nu. 24 Ke evà efe dati gongon, eye efe asiwo le tsotsom; elabena exo nusē tso Yakob je nusētò kple Israel je kplola kple kpe la gbo, 25 tso fofowò je Mawu la gbo, eya akpe de nuwò! tso nusēkatātò la gbo, eya ayra wò! Atso dzifo nu nyuiwo ayra wò, atso to gome nu nyuiwo ayra wò, eye atso notsi kple vidzido gede ayra wò! 26 Fofowò je yayra, si gbo tonyigba xoxo wònuwo kple togbe dzeani, siwo li tegbee nu la, ava Yosef je ta dzi kple noviawo je amegā je dzodome.^e 27 Benjamin enye amegāxi lènu. Ddi la edua efe nulèle, eye fiè la emāa efe adzonu la.^f

28 Esiawo nye Israel je to wuiveawo; eye esiawo nye nya, siwo wo fofogbo na wo. Eyra wo dometo desiadè wo to wo tse. 29 Eye wòde se na wo gbo na wo bena: Ne meyi de togbuinyewo gbo la, ekema miadim de fofonyewo gbo, de kpeto, si le Efron Xitito je agble me la me, 30 de kpeto, si le Maxpela gble me le Mamre kasa le Kanaan-nyigba dzi, agble, si Abraham fle le Efron Xitito si, be wòanye amedife ne la me. 31 Afima kwodi Abraham kple srāa Sara do, afima kwodi Isak kple srāa Rebeka do, eye afima medi Lea hā do, 32 de kpeto, si le agble la me, si wòfle le Xitiwiwo si la me. 33 Esi Yakob wu nyawo nu na viawo va la, efo ata fu de aba dzi, eye wòmia nu, eye wòyi de togbuiawo gbo.

Wodi Yakob de Hebron.

50. Tete Yosef dze fofoa dzi, "fa avi de edzi, eye wòdu do nu ne. 2 Emegbe Yosef de se na efe dola, siwo nye atikewolawo, bena woasi atike na fofoa. Tete atikewolawo si atike na Israel. 3 Esi nkeke blane, si wosia atike na ame kuku, de va la, Egiptetowo fa ne nkeke blaadre son. 4 Ke esi konyifaylawo va yi va la, Yosef gbo na Farao nuti mewo bena: Mede kuku, ne miave nunye la, ekema migblo na Farao

^a Wòm. 4, 6–10.
^b 47, 29, 30.

^d Hos. 13, 15.

^e 45, 8.

^f Wòm. 20, 25;
Sam. I. 9, 1. 2.

^g 49, 29.
^h 23, 16–20; 47, 30.

ⁱ 23, 16.

^k 25, 9.

^l 35, 29.

^m 46, 4.

beni: 5 bFofonye na meka atam ne bena, ne yeku la, ekema ma di ye de yodo, si yede de Kanaan-nyigba dzi la me. Eyata mede kuku, mayi adadi fofonye, emegbe magatso agbo. 6 Farao do nu ne bena: Yi nadadi fofowò, abe alesi neka atam ne ene! 7 Tete Yosef dze mo, be wòadadi fofoa. Eye Farao je subolawo katà kple enuti mewo kpakple Egipte-nyigba dzi megawo katà yi kplii. 8 Eye Yosef femetowo katà, noviawo, kple fofoa femetowo katà yi kplii; negbe wo viwo, woje alèwo kple nyiwo ko wogblè de Gosen-nyigba la dzi. 9 Eye tasiadamwo kple sadolawo kplae yii ale bena, wonye ameha gāa de. 10 Esi wova do Gorenhatad, si le Yordan godola, wofa konyi nutonuto le afima, eye wowo yofe na wo fofoa nkeke adre. 11 Esi Kanaantò, siwo nye anyigba dzi nolawo, kpoyofewowo la le Gorenhatad la, wogblo bena: Afisia Egiptetowo wo yofe gāa de le. Eyata woyoa te fe ma bena Abel-Mizraim, si le Yordan godola. 12 Eye viautusuwo wo ne,^g abe alesi wòde se na wo ene. 13 Eye viawo tsae yi Kanaan, eye wodii de kpeto, si le Maxpela gble me, le Mamre kasa la me; agble, si Abraham fle le Efron Xitito si, be wòanye amedife ne. 14 Esi wòdi fofoa va la, Yosef kple noviawo kple amesiwo katà kpe de enu wòdadi fofoa la, wogatso va Egipte.

Yosef de dzi fo na noviawo; efe ku.

15 Le wo fofogbo je ku megbe la Yosef noviwo le vovom gbo bena: Dewohi Yosef alè fu mí, eye wòado vò, siwo katà mièwo de enu la, te fe na mí. 16 Eye wodò ame do de Yosef gbo gbo bena: Hafi fofowò naku la, ede se gbo bena: 17 Ale miagblo na Yosef enye si: Mede kuku, tso noviwo wo je nuvò kple woje vodada ke wo; elabena wowo vò de nuwò. Eyata miède kuku, tso miàfe nuvòwo ke mí, elabena miawo hā miesuboa fofowò je Mawu la. Tete Yosef fa avi le nya sia nuti. 18 Emegbe la noviawo nuto yi, eye wodze klo de ta agu ne gbo bena: Miawo nye si, tso mí wo wò kluviwoe! 19 Eye Yosef do nu na wo bena: Migavò o! Alo Mawu

tefe melea? 20 Miawo miesusu vō de nyuie, ke Mawu trɔe wòzu nyuie, be yeawɔe axɔ ame gede de agbe, abe alesi miele ekpomi egbegbe ene. 21 Eyata migavō o, manyi mia kple mia viwo siaa! Ale wòfa akɔ na wo, eye wòde dzi fo na wo. 22 Eye Yosef kple fofoa femetɔwo tsi Egipte-nyigba dzi; eye Yosef xɔ je alafa deka kple ewo. 23 Eye Yosef nɔ agbe tso Efrayim je togbuiyɔviwo dɔ; eye Maxir Manase vi hã dzi viwo le Yosef je agbenɔyi me.

^a 45, 5: Yes. 28, 29.

^b Heb. 11. 22.

^d Mo. II. 13, 19; Yos. 24. 32.

^e 30, 3.

24 Eye Yosef gblɔ na nɔviawo bena: Nye la mele kuku ge; ke Mawu aɔo ŋku mia dzi, eye wòakplɔ mi atso anyigba sia dzi ayi de anyigba, si ŋugbe wòdo na Abraham, Isak kple Yakob la dzi.^b 25 Tete Yosef na Israel je viwo ka atam, eye wògblɔ bena: Ne Mawu aɔo ŋku mia dzi la, ekema mitsɔ nye juwo hã tso afisia yii!^c 26 Esi Yosef xɔ je alafa deka kple ewo la, eku, eye wosi atike ne hetsɔe de aɔaka me le Egipte.

MOSE JE AGBALĒ EVELIA.

Israel-viwo tsi de dzi, eye wokpɔ xaxa le Egipte.

1 Israel viɔutsu, siwo kpe de Yakob ŋuti va Egipte la, je ŋkɔwo nye si; amesiame va kple efemetɔwo: 2 Ruben, Simeon, Lewi kple Yuda, 3 Isaxar, Zebulon kple Benjamin, 4 Dan, Naftali, Gad kple Aser. 5 ^gYakob je dzi-dzimeviwo katã le ame blaadre; ke Yosef ya tre Egipte vava. 6 Emegbe ^hYosef kple nɔviawo kple wo viwo katã ku. 7 Eye Israel-viwo dzi hele agbɔ som de dzi ŋutoŋuto, wokeke ta, eye woxɔ anyigba la dzi.ⁱ

8 Eye fia yeyea de du fia le Egipte, amesi menya naneke le Yosef ŋuti o. 9 Eye wògblɔ na efe dukɔ la bena: Mikpɔ da, Israel-dukɔ la sɔ gbɔ, eye wòsɛ ŋu wu mí. 10 Enyo, mina míadze aye de wo ŋuti, bena womagasɔ gbɔ de edzi o, eye ne ava dzo la, womagade míafe futɔwo dzi awɔ ava kpɔli mí ahaɔu le anyigba la dzi o. 11 Tete wotsɔ dzikpɔlawo dɔ wo nu, bena woate wo de anyi, ne woawɔ kɔɔ sesɛwo; eye wotu nudzradɔfɛwo na Farao, siwo nye Pitom kple Ramses. 12 Gake esi wole wo tem de anyi hã la, dzi-dzim ko wole de dzi, eye wole ta kekem, ale be wòde asi Israel-viwo vɔvɔ me. 13 Eye Egipte-tɔwo zi Israel-viwo dzi nublantɔe, be woawɔ dɔ sesɛ. 14 Eye dɔ sesɛ wɔwɔ na agbenɔnɔ ti wo; wonyã anyi, mè anyikpe, eye woawɔ agbledɔ fomevi vovovo, siwo

^f Mo. I. 46, 8.

^g Mo. I. 46, 27.

^h Mo. I. 50, 28.

ⁱ Dɔ. 7, 17.

^j Mo. I. 15, 13.

^k Mo. I. 47, 11.

^l 8, 20.

^m Dɔ. 7, 20; Heb. 11, 23.

wozi wo dzi nublantɔe de asi na wo la.

15 Eye Egipte-fia de se na Hebritɔwo je vixela, siwo dometɔ deka ŋkɔ nye Sifra, eye evelia ŋkɔ nye Pua la bena: 16 Ne miele vi xem na Hebri-nyɔnua de, eye miekpɔ le viadzife bena, ŋutsuvie la, ekema miawui; ke nenyɛ nyɔnovie la, ekema mina wòanɔ agbe! 17 Ke vixelawo vō Mawu, eye womewɔ se, si Egipte-fia de na wo la dzi o, boŋ wona ŋutsuvia-wo nɔ agbe. 18 Tete Egipte-fia yɔ vixelawo vɛ, eye wòbia wo bena: Nukaŋuti miewɔ alea. eye miena ŋutsuviawo tsi agbe? 19 Vixelawo dɔ ŋu na Farao bena: Hebri-nyɔnuwo mele abe Egipte-nyɔnuwo ene o, ke boŋ wosesɛ; kasiaa vixela nava wo gbɔ la, woawo ŋuto dzia vi la xoxo. 20 Ke Mawu wɔ nyuie na vixelawo. Eye dukɔ la dzi de dzi, eye wòsɛ ŋu. 21 Esi vixelawo vō Mawu ŋuti la, eyata wòna vi gede wo. 22 Emegbe Farao de se na efe dukɔ la katã bena: Ne Hebritɔwo dzi ŋutsuvi la, ekema mitsɔe fu gbe de Nil-tɔsisi la me, ke mina nyɔnuviwo katã nanɔ agbe.

Mose je dziɔzi.

2 Dutsua de tso Lewito la me de Lewi-nyɔnua de.ⁿ 2 Eye nyɔnu la fo fu dzi ŋutsuvi. Esi wòkpɔ bena, ^oedze deka la, eylae yleti etɔ. 3 Ke esi megate ŋu le eylam o la, etsɔ kusi, si wotsɔ

ada lãe, eye wõtree kple aɔ keɔ, emegbe la etsɔ devi la mlɔ me, eye wòkɔe dɔda de Nil-tɔsisi to le aflawo me. 4 Eye bɔvianyɔnu le adzɔge, bena yeakpɔ nusi ava dzɔ de edzi.

Mose je agbetatsi le nukuma de dzi kple enyinyi.

5 Tete Farao vinyɔnu va tsi le ge le Nil me. Ke egbo nyɔnuviwo le tsa dim le tɔa to. Kasiaa wòkɔ kusia de le aflawo dome da, eye wòdɔ efe dɔlanyɔnu da, be wòadatsɔe vɛ. 6 Esi wòvui la, ekpɔ nɔtsuvia de le avi fam le eme. Eye efe nu wɔ nublani nɛ wògblo bena: Dewo Hebri-nɔtsuviwo dometɔa de! 7 Tete nɔvianyɔnu gblo na Farao je vinyɔnu bena: Nyemayi adayɔ Hebri-nɔvianua de vɛ, bena wòana to devi la na wò oa? 8 Farao vinyɔnu la dɔ nu nɛ bena: Heyi! Tete nyɔnuvi la yi dayɔ devi la dɔda vɛ. 9 Eye Farao vinyɔnu la gblo nɛ bena: Xɔ devi sia, eye nana noe nam, ekema mana adzɔ wò! Tete nyɔnu la xɔ devi la, eye wòna noe. 10 Esi nɔtsuvia tsi la, ekplɔe vɛ na Farao vinyɔnu la, eye wòxɔe wɔ viae hetɔ nɔ bena Mose; elabena egblo be: Tɔ mee medee tsoe. 11 Esi Mose va tsi la, gbe deka eyi nɔviawo gbɔ, eye wòkɔ, alesi wole woje dɔ sesɛ la wɔmi. Tete wòkɔ Egiptetɔa de le nɔvia Hebritɔa de fom.^h 12 Eye esi wòtsa nu mlamlamla mekpɔ amea deke o la, efo Egiptetɔ la wu, eye wòlo ke de edzi.ⁱ 13 Esi nu ke la, egayi, eye wòkɔ Hebritɔ dede eve le avu wɔm. Tete wògblo na amesi le ge dim la bena: Nukanuti nɛle nɔviwò fom? 14 Ke eya dɔ nu bena: Amekae dɔ wò amegã kple vɔnudrɔla de mia nu? De nɛbe, yeawu nye hã, abe alesi nɛwu Egiptetɔ la enea? Tete Mose de asi vɔvɔ me, elabena ekpɔ bena, nya la di wose.^l

Mose si dzo le Egipte, eye wòde sr5.

15 Farao hã se nya la, eye wòle didim be, yeawu Mose. Ke Mose si le Farao nu heyi de Midiantowo je anyigba dzi, eye wòva bɔbɔ nɔ vudoa de to.^p 16 Eye vinyɔnu adre le Midian-nunɔla si, amesiwo va tsi du ge de lãwo je

^a 3, 1.

^b : 5, 20.

^c Mo. 1. 29, 10.

^e 18, 3.

^f 3, 7.

^g Mo. 1. 15, 19; 26, 3; 28, 13, 14.

^h Heb. 11, 24, 25.

ⁱ Do. 7, 24.

^k Do. 7, 30; Mo. V. 33, 6.

^l Do. 7, 27, 29, 35.

ⁿ Yos. 5, 15; Mo. 1. 28, 17.

^o Mat. 22, 32

^p Heb. 11, 27.

towo me, bena woana tsi wo fofe alɛwo.^q 17 Eye alɛkplɔlawo va tutu wo de megbe. Ke Mose tsi tre xɔ na wo, eye "wòna woje alɛwo no tsi. 18 Esi wogbo va wo fofe Reguel gbɔ la, ebia wo bena: Nukanuti miegbɔ egbe kaba ale? 19 Wòdɔ nu bena: Egiptenɔtsua de xɔ mi le alɛkplɔlawo si, eye wòdu tsi gɔ hã na miafe alɛwo wono. 20 Egblɔ na vianyɔnuawo bena: Afika wòle? Nukanuti miegbɔ nɔtsu la de afima? Miyi dayɔe vɛ, ne wòadu nu! 21 Eye Mose lã bena, yeatsi nɔtsu la gbɔ, eye wòtsɔ vianyɔnu Zipora na Mose wòde. 22 Eye wòdzi nɔtsuvi nɛ, eye wòyɔ efe nɔ bena Gersom; elabena egblo bena: Amedzro menye le dzronyigba dzi.^r

23 Esi etefe va didi la, Egiptefia ku. Eye Israel-viwo fa konyi le woje dɔ sesɛ la nu, eye wòdɔ yli. Eye woje yli, si wòdɔ, be woavo tso woje dɔ sesɛa me la. /de Mawu gbɔ. 24 Eye Mawu se woje konyifafa, eye wòdɔ nɔku nu, "si wòbla kple Abraham, Isak kple Yakob la dzi. 25 Eye Mawu kpɔ Israel-viwo je nublani, eye wòve wo nu.

Mawu dɔ Mose.

3 Eye Mose kpɔ toa Midian-nunɔla Yetro je alɛwo dzi. Gbe deka esi wòkplɔ alɛawo yi gbedzi la, eva Mawu je to Xoreb gbɔ. 2 Eye Yehowa je dɔla de edokui fia le dzobibi me le nuvea de me. Esi wòlɛ nɔku de enu la, ekpɔ bena, nuve la le bibim, gake mele fiafiã o.^s 3 Tete Mose gblo bena: Mate de enu, ne makpɔ nukpekpe gã sia da, nusi nɔti nuve la mele fiafiã o dɔ. 4 Ke esi Yehowa kpɔ bena, ele tetem va, be yeakpɔe da la, Mawu yɔe tso nuve la me bena: Mose, Mose! Edɔ nu bena: Nyee nye si! 5 Eye wògblo bena: Megate va afisia o, de wò atokotawo le afɔ; elabena anyigba, si dzi nɛle la, teje kòkɔe!^t 6 Eyome egblo be: "Nyee nye fofowò je Mawu, Abraham je Mawu, Isak je Mawu kple Yakob je Mawu. Tete Mose tɔ nu tsyɔ mo, elabena ele Mawu kpɔkpɔ vɔm. 7 Eye Yehowa gblo

bena: Mekpɔ alesi wole nye duko tem de anyi le Egipte ken, eye mese wofe "yli, si wodo, be ye-
 woavo atso yewo dzikpolawo si me la; ē, menya wofe fukpekpe-
 wo. 8 Eye medi va, be made wo le Egiptetowo si me, eye makplo wo atso anyigba sia dzi ayi de anyigba, si nyo, eye wɔlolo la dzi, anyigba, si dzi notsi kple anyitsi bɔ do, afisi Kanaanitowo, Xiitowo, Amoritowo, Perizitowo, Xiwitowo kple Yebusitowo le. 9 Eye esi Israel-viwo fe yli di mese, eye mekpɔ, alesi Egiptetowo le fu wɔm wo la, 10 eyata mele dɔwɔm de Farao gbɔ, be nakplo nye duko Israel-viwo adzoe tso Egipte. 11 Ke Mose gblɔ na Mawu bena: "Ameka menye, be mayi Farao gbɔ, eye makplo Israel-viwo adzoe atso Egipte? 12 Eye wɔgblo bena: Manɔ anyi kpli wɔ! Eye esia anye dzesi na wɔ bena, nyee dɔ wɔ: Ne ɛkplɔ dukɔ la dzoe tso Egipte la, ekema miasubɔ Mawu le to sia dzi.

13 Eye Mose gblɔ na Mawu bena: Ne meva Israel-viwo gbɔ, eye megblɔ na wo be: mia fofowo fe Mawu dɔm dɔ de mia gbɔ, eye woabiam bena: ɛnko dee hã la, aleke mado nu na woe? 14 Mawu gblɔ na Mose be: /, "Amesi menye, eyae menye," eye wɔgblo bena: Ale nagblo na Israel-viwo enye si: „Menye“ ye dɔm dɔ de mia gbɔ; 15 esia nye nye nko tegbee, eye nye nko sia dzi-dzimewo katã woayo. 16 Heyi, ne nafo Israel-viwo fe ame tsi-tsiwo nu fu, eye nagblo na wo bena: Yehowa, mia fofowo fe Mawu, Abraham fe Mawu, Isak fe Mawu kple Yakob fe Mawu la, de edokui fiam gblɔ bena: Medo nku mia dzi, eye mekpɔ nusi dzo de mia dzi le Egipte. 17 Eyata medo bena, made mi atso Egiptetowo fe tetedanyi la me akplo mi ayi Kanaanitowo, Xiitowo, Amoritowo, Perizitowo, Xiwitowo kple Yebusitowo fe anyigba dzi, afisi notsi kple anyitsi bɔ do. 18 Eye ne wodo to wɔ gbe la, ekema mia kple Israel-viwo fe ame tsitsiwo miayi Egipte-fia gbɔ, eye miagblo ne bena: "Yehowa, Hebritowo fe Mawu la, de edokui fia mí; eyata

na míaɔ nkeke etɔ fe mɔ ayi gbedzi, adamɛ nu na Yehowa mia Mawu la. 19 Gake menyae bena, Egipte-fia made mɔ na mi mia-dzo o, negbe deko woazi edzi hafi. 20 Mado nye asi da, eye matsɔ nye nukunuwo katã, siwo mawo le wo dome la, aɔee le mo na Egiptetowo; emegbe hafi wo-ana miayi. 21 Eye mana Egiptetowo nave duko sia nu, bena ne miele dzodzo ge la, miayi asi gboloe o; 22 ke nyɔnu sia nyɔnu nabia klosalo kple sikanuwo kpa-kple avowo le efe afelika kple efe me medzrowo si, eye miatsɔ wo aɔo atsyɔ na mia viɔutsuwo kple mia vinyɔnuwo. Ale miaha Egiptetowo enye si!

Mawu dɔ mɔ Mose kple nukunu.

4 Mose dɔ nu gblɔ bena: Ne womexo nye nya dzi se o, eye womedo to nye gbe o, ke boɔ wogblo bena: Yehowa mede edokui fia wɔ o de? 2 Yehowa gblɔ ne bena: Nukae ma le asiwɔ? Edo nu bena: Atizotie. 3 Tete wɔgblo bena: Tsɔe fu gbe de anyigba! Esi wɔtsɔe fu gbe de anyigba la, ɛtro zu da; eye Mose si le enu. 4 Yehowa gblɔ na Mose bena: Do wɔ asi da nalɛ efe asike! Eye wɔdo efe asi da lee; tete wɔgatɔ zu atizoti de esi. 5 Ekema woaxɔe ase bena, Yehowa, wo fofowo fe Mawu, Abraham fe Mawu, Isak fe Mawu kple Yakob fe Mawu lae de edokui fia wɔ. 6 Eye Yehowa gagblo ne bena: Tsɔ wɔ asi fo de wɔ axatome! Eye wɔtsɔ efe asi fo de efe axatome. Esi wɔgadee da la, anyi fo de efe asi nuti fu tii. 7 Eye wɔgblo bena: Gagbugbɔ wɔ asi fo de wɔ axatome! Eye esi wɔgagbugbɔ efe asi fo de axatome, eye wɔgadee da la, kpo da, efe asi gazu abe efe nutilã susɔea ene. 8 Ne womexo wɔ nya dzi se o, eye womebu dzesi gbãto o la, ekema woaxɔ dzesi evelia dzi ase. 9 Ke ne womexo dzesi eve siawo hã dzi se o, eye womese wɔ gbe o la, ekema naku tsi le Nil-tɔsisi me ako de anyigba, eye tsi, si neku le Nil-tɔsisia me la, batɔ zu vu de anyigba. 10 Tete Mose gblɔ na Yehowa bena: Taflatse, Afeto,

a 2, 22.

b 11, 2, 3; 12, 25, 26; Mo. 1, 15, 14.

c 4, 10; Yes. 6, 5, 8; Yer. 1, 6.

e 7, 10.

f Nyad. 1, 4, 8.

g 6, 2, 3; Yes. 42, 8.

h 7, 17.

i 5, 1, 3.

^anyemenya nufofo o, eye esia metso etso kple nyitsa alo tso esime nede asi nufofo me kple wo dola o, elabena nye ade metrona de nya nuti o. 11 Yehowa do nu ne bena: Ameka wo nu na ame? Ameka wo adetututo alo tokuno alo nukpala alo nkuagbato? Alo menye nye Yehowa oa?^b 12 Heyi ko, makpe de nuwo najo nu, eye mafia nusi nagblo la wo.^d 13 Eye wogblo bena: Taflatse, Afeto, di amea de do bo. 14 Tete Yehowa do damedzoe de Mose nu gblo bena: Alo nyemenyae bena, noviwo Aron, Lewito la, nya nufofo nyule oa? Kpo da, egbona kpe wo ge, eye ne ekpo wo la, dzi adzoe nuto. 15 Ekema najo nu kpili, eye natsa nyawo ade enu, eye nye la makpe de mia nu miafo nu, eye mafia nusi miawo la mi. 16 Eya najo nu kple dukola la de tewofe, eye woanye wo nu; ke wo la nana Mawu tefe ne.^f 17 Eye tso atizoti sia de asi, eya natsa awo dzesiawoe!

Mose gatro yi Egipte.

18 Eye Mose tro gbo va toa k'Yetro gbo, eye wogblo ne bena: Mele didim be, magbugbo adakpo novinyewo da le Egipte be, wogale agbe mahā? Yetro do nu na Mose bena: Heyi faa! 19 Eye Yehowa gblo na Mose le Midian bena: Tso, gbugbo yi de Egipte, elabena kamesiwo katā le didim be, yewoatsrō wo agbe la, woku. 20 Tete Mose tso srōa kple viawo do tedzi dzi, eye wodze mo heyi Egipte-nyigba dzi; eye Mose tso Mawu fe atikplo la de asi. 21 Eye Yehowa gblo na Mose bena: Ne ede Egipte la, ekema nado nku nukunu, siwo katā mede asi na wo la dzi awo le Farao fe nku me; ke nye la mana efe dzi-me nasē, bena made asi le dukola nu woayi o. 22 Gblo na Farao bena: Ale Yehowa gblo esi: 'Israel la nye ngogbevie! 23 Eyata mele gbogblom na wo bena: De asi le vinye nuti, ne woava subom; ke ne egbe asidede le enu la, ekema 'mawu wo ngogbevi!

24 Le mo dzi, esi wova do dzefe la, Yehowa va, eye wodi be, yeawui.^g 25 Tete Zipora tso kpe dadga de la viautsu fe avanuyi

^a 3, 11; 6, 12, 30.

^b Ps. 94, 9.

^d Mat. 10, 19.

^e 3, 16.

^f 7, 1, 2.

^g 3, 18; 7, 16, 26; 8, 16; 9, 1, 13.

^h 3, 1.

ⁱ Dan. 3, 15.

^k Mat. 2, 20.

^l 18, 3, 4.

ⁿ 7, 3, 13; 8, 11, 15, 28; 9, 12, 35; 10, 1, 20, 27; 11, 10; 14, 4, 17.

^o 1, 7, 12.

^p Yer. 31, 9; Hos. 11, 1.

^r 11, 5; 12, 29.

^s Mo. 1, 17, 14; Yos. 5, 2.

da, eye wotsae da de efe afo nu gblo bena: Duugbetosrō nēnye nam. 26 Tete wode asi le enu. Gbemagbe wogblo bena duugbetosrō le avatsotso la ta.

27 Eye Yehowa gblo na Aron bena: Yi dakpe Mose le gbea dzi! Tete woyi dakpee le Mawu fe to la gbo, eye wogbugbo nu ne. 28 Eye Mose gblo Yehowa fenyā, siwo katā ta wodoe do kple dzesi, siwo katā wode esi la ne. 29 Esia megbe Mose kple Aron woyi, eye woyi Israel-viwo fe ametsitsiwo katā fo ju. 30 Eye Aron gblo nya, siwo katā Yehowa de asi na Mose la; ke eya wo dzesiawo le dukola la fe nku me. 31 Esi dukola se bena, Yehowa do nku Israel-viwo dzi, eye 'wokpo wofe tetedanyi la, woxoe se, eye wode ta agu hedo gbe da.

Mose le Farao nku me.

5. Emegbe Mose kple Aron woyi dagblo na Farao bena: Ale Yehowa, Israel fe Mawu la, gblo esi: 'De asi le nye dukola la nuti, bena woayi adadu nkekenyuie nam le gbedzi! 2 Farao do nu bena: Ameka nye Yehowa, ne mado to efe gbe ade asi le Israel-viwo nuti woayi? Nyemenya Yehowa la o, eye nyemade asi le Israel nuti woayi hā o! 3 Wogblo bena: Hebritowo fe Mawu la de edokui fia mí. Na míazo nkeke eto fe azoli ayi gbedzi, ne míasa vo na Yehowa, míā Mawu la; ne menye nenem o la, adze míā dzi kple dovō alo yi. 4 Tete Egipte-fia do nu na wo bena: Mose kple Aron, nukanutu miele didim be, miade dukola la le wofe doa nu? Miheyi miafe do sesē la dzi! 5 Eye Farao gagblo bena: Kpo da, dukola la 'so gbo le anyigba la dzi tso, eye miedi be, woadzudzo wofe do la mahā?

Farao gate Israel-viwo de anyi wu.

6 Gbemagbe Farao de se na dukola la fe dōdzikpolawo kple efe donunolawo bena: 7 Migana gbe dukola la, bena woade anyi me, amē anyikpewoe, abe alesi miwwe vasede fifi ene o; ke bo woawo nuto nayi adadi gbe na wo dokui! 8 Gake kpe alesi nu womēna vasede fifi la, mina woamēe,

eye migade deke le edzi na wo o! Elabena kuvia wòm wole; eyata wole yli dom le gbogblòm bena: Míayi adasa vò na míafe Mawu. 9 Dò la nu nasē na wo, ale be dò gedē nano wo si, ne womagado to ameblenyawo o! 10 Tete dukò la je dɔdzikpɔlawo kple dɔnɔnɔlawo yi, eye wogblò na dukò la bena: Ale Farao dɔ enye si: Nyemegale gbe na ge mi azò o. 11 Mia nɔtɔwo miyi, ne miadi gbe na mia dokuì, afisi miakpɔe ale; ke womade míafe dɔ la dzi na mi o. 12 Tete dukò la kaka de Egipte-nyigba blibo la katà dzi, bena woadi gbe. 13 Eye dɔdzikpɔlawo fò du de wo nu gblò bena: Ele na mi be, miawu míafe gbesiagbe dɔ nu blibo, abe alesi miwɔna tsā, esime gbe nɔ mia si la ene. 14 Eye wojo Israel-vi, siwo Farao je dɔdzikpɔlawo tso dɔ dɔnɔnɔlawoe la, gblò na wo bena: Nukanuti miemé míafe anyikpe, siwo wodò na mi la, wu nu blibo etsò kple egbe, abe tsā ene o mahā? 15 Tete Israel-viwo je dɔnɔnɔlawo yi dafa konyi na Farao gblò bena: Nukanuti nèle wò dɔlawo wòm alea? 16 Womegale gbe nam wò dɔlawo azò o, gake wole gbogblòm na mí bena: mimé anyikpe! Azò wole míafom gò hā, eye wobu wò dukò la fɔvɔdalawoe. 17 Ke eya dɔ nu gblò bena: Kuviatowo, kuviatowo miemye! Eyata miele gbogblòm bena: Míayi adasa vò na Yehowa. 18 Miheyi míafe dɔ dzi; womana gbe mi o, gake ele na mi be, miamé anyikpe, abe alesi wodò na mi ene.

19 Eye wòsesē na Israel-viwo je dɔnɔnɔlawo be, woadagblò be, womade woje gbesiagbe kpeméme la dzi na wo o. 20 Esi wodzo le Farao gbò la, wokpe Mose kple Aron, amesiwo tsi tre di, be woado go wo. 21 Eye wogblò na wo bena: Yehowa adrɔ vɔnu mi, eye wòakpò me na mí. Elabena miena míede asi vevē me de Farao kple ejuti mewo, gò la miede yi asi na wo, be woatsò awu mí. 22 Tete Mose trɔ de Yehowa nu gblò bena: Afetò! Nukanuti nèhe vò sia va dukò la dzi? Nukata gò nédòm dɔ? 23 Elabena tso esime meva Farao gbò, eye

mejo nu le wò nkɔa me la, azò gò wòle nɔta sēm le dukò la nu; ke wò la mède dukò la kpò o.

Mose gaxò se yeye tso Mawu gbò.

6. Yehowa gblò na Mose bena: Azò àkpò nusi mele Farao wo ge. Àlò sesē ana wòade asi le wo nu, eye ^aalò sesē ana wòanyā wo atso efe anyigba dzi.

2 Eye Mawu fò nu kple Mose gblò nɔ bena: Nyee nye Yehowa! 3 Nyee de dokuinye fia Abraham, Isak kple Yakob ^babe Mawu nɔsēkatàtò ene; ke nyemede nye nkɔ ^dYehowa fia wo o. 4 Mebla nu kpli wo be, matsò Kanaan-nyigba, si dzi wonye amedzrowo le la, ana wo wòanye wo tɔ. ^c5 Eye azò mese Israel-viwo je konyi, si wofa le Egiptetowo je wo tetedanyi la nɔti, eye medo nkɔ nye nubabla la dzi. 6 Eyata gblò na Israel-viwo bena: Nyee nye Yehowa! Makplò mi le dɔ sesē, si wòm miele na Egiptetowo la nu, eye mana miavo atso míafe kluidò la me, eye mado nye alò da atso nɔsē gā ade mi. 7 Mawò mi mianye nye dukò, eye manye míafe Mawu, eye miadze sii be, nyee nye Yehowa, míafe Mawu, amesi kplò mi le dɔ sesē la nu tso Egipte. 8 Eye makplò mi ayi anyigba, ^esi nɔmekà atam dɔ be, matsò na Abraham, Isak kple Yakob la dzi. Nye Yehowa matsɔe na mi wòanye mia tɔ. 9 Eye Mose va gblò nyawo na Israel-viwo; ke woawo medo to Mose o, elabena womegale dzi dɔm de amea deke nu o, le dɔ sesē la ta. 10 Emegebe Yehowa gblò na Mose bena: 11 Yi dafò nu kple Farao, Egipte-fia bena: De asi le Israel-viwo nɔti woadzo le wò anyigba dzi. 12 Eye Mose dɔ nu na Yehowa bena: Esi Israel-viwo mele to dɔmem o la, aleke Farao adò to nye ^famesi nu menya fona na o la! 13 Tete Yehowa fò nu kple Mose kple Aron, eye wodò wo de Israel-viwo kple Farao, Egipte-fia gbò, bena woakplò Israel-viwo atso Egipte-nyigba dzi.

Dzidzimegalé.

14 Esiawo nye afehánuawo le woje fome la me. Ruben, Israel je ngogbevi, je viwo nye: Henox,

^a 11, 1; 12, 23.

^b Mo. I. 17, 1.

^c 3, 14, 15.

^e Mo. I. 12, 7.

^f Fia. I. 1, 21.

^g Mo. I. 22, 16;
Mo. V. 32, 40.

^h kp. 30; 4, 10.

ⁱ Mo. I. 34, 30.

Palu, Xezron kple Karmi; esiawo nye Ruben-hawo.^b 15 Simeon viwo nye: Yemuel, Yamin, Ohad, Yaxin kple Zoxar kpakple Saul, si nye Kanaan-nyonu je vi; esiawo nye Simeon-hawo. 16 Esiawo nye Lewi viwo je nkwo le woje dzidzime nu: Gerson, Kahat kple Merari; eye Lewi tsi xo je alafa deka kple blaetõ vo adre.^c 17 Gerson viwo nye Libni kple Simei le woje dzidzime nu. 18 Kahat viwo nye: Amram, Yizhar, Xebron kple Uziel; eye Kahat tsi xo je alafa deka kple blaetõ vo etõ. 19 Merari viwo nye: Maxeli kple Musi; esiawo nye Lewi-hawo le woje dzidzime nu. 20 Eye Amram de tsa Yoxebet, amesi dzi Aron kple Mose nɛ. Eye Amram tsi xo je alafa deka kple blaetõ vo adre. 21 Yizhar viwo nye: Korax, Nefeg kple Sixri. 22 Uziel viwo nye: Misael, Elzafan kple Sitri. 23 Eye Aron de Eliseba, Aminadab vinyonu, amesi nye Naxason novinyonu, eye wodzi Nadab, Abihu, Eleazar kple Itamar nɛ. 24 Korax viwo nye: Asir, Elkana kple Abiasaf; esiawo nye Korax-hawo. 25 Eye Eleazar, Aron vi de Putiel vinyonuwo dometo deka, amesi dzi Pinexas nɛ. Ame siawo nye Lewi viwo je afehanuawo le woje fome la nu. 26 Esiawo nye Aron kple Mose, amesiwo Yehowa gblɔ na bena: Mikplɔ Israel-viwo je hawo dzo tso Egipte-nyigba dzi! 27 Amesiwo yi dagblɔ na Farao, Egipte-fia bena, yewoakplɔ Israel-viwo atso Egipte, wonye Mose kple Aron.

28 Esi Yehowa fo nu kple Mose le Egipte la, 29 Yehowa gblɔ na Mose bena: Nyee nye Yehowa! Yi dagblɔ nya, siwo katã magblɔ na wò la, na Farao, Egipte-fia. 30 Ke Mose gblɔ na Yehowa bena: Nu menya fona nam o; aleke awɔ Farao ado to nye gbe?"

Mose kple Aron wɔ nukunu le Farao ŋku me.

7 Yehowa do ŋu na Mose bena: Mana nanye Mawu de Farao nu, eye noviwo Aron nanye wò nyanudela. 2 Gblɔ nya, siwo katã magblɔ na wò la, eye noviwo Aron nagblɔ na Farao be, wòade asi le Israel-viwo ŋu woadzo le

^a 4, 21.

^b Mo. I. 48, 9 v. 11.

^d 2, 18; 9, 14-29.

^e Kron. I. 5, 27-30; 6, 1-4.

^f 2, 1.

^g 4, 3.

^h Mo. IV. 16, 1.

ⁱ Mo. III. 10, 4.

^k 28, 1.

^l kp. 22; 2, 3, 14, 15; Tim. II. 3, 8.

^m Mo. IV. 25, 7.

ⁿ 4, 21.

^o 5, 1.

^p kp. 12.

^q 4, 16.

^r 4, 9.

eje anyigba dzi. 3 Ke nye la mana Farao je dzime nasẽ, bena mawɔ dzesi kple nukunu gedewo le Egipte-nyigba dzi. 4 Ke Farao mado to mi o, eye mado nye asi de Egiptetowo gbo, eye matsɔ ŋusẽ gã akplɔ nye amehawo, nye duko Israel-viwo atso Egipte. 5 Ekema Egiptetowo adze sii bena, nyee nye Yehowa, ne medo nye asi de Egipte dzi, eye mekplɔ Israel-viwo dzoe le wo dome. 6 Alesi Yehowa de se na Mose kple Aron la, nenema wowɔ. 7 Mose xo je blanyi, eye Aron xo je blanyi vo etõ, esime wofo nu kple Farao.

8 Eye Yehowa gblɔ na Mose kple Aron bena: 9 Ne Farao abia nukunua de tso mia si la, ekema gblɔ na Aron bena: Tso wò atikplɔ da de Farao je ŋku me! eye wòatɔ zu da gãa de. 10 Tete Mose kple Aron woyi Farao gbo, eye wowɔ, abe alesi Yehowa de se na wo ene. Aron tso eje atikplɔ da de Farao kple eguti mewo je ŋku me, eye wòatɔ zu da gãa de. 11 Ke Farao hã yo nunyalawo kple afakalawo vɛ, eye Egiptetowo je akunyawolawo tso woje aye me nuwowowo wɛe nenemake. 12 Wo dometo desiade tso eje atikplɔ da de anyi, tete wotɔ zu da gãwo; ke Aron je atikplɔ le woje atikplowo mi. 13 Gake Farao je dzime sɛ, eye medo to wo o, abe alesi Yehowa gblɔ ene.

Fulpekpe gbãtɔ: Tsi tɔ zu uu.

14 Emegbe Yehowa gblɔ na Mose bena: Farao je dzime sɛ, eye wògbe asidede le duko la ŋuti. 15 Yi Farao gbo ŋdi kanya; kpɔ da, ayi tɔ la nu, eye natsɔ atikplɔ, si zu da la, de asi adado goe le Nil-tɔsisi la to. 16 Eye nagblɔ nɛ bena: Yehowa, Hebri-towo je Mawu la, dom do de gbawò, be yeagblɔ na wò bena: De asi le nye dukɔa ŋuti, ne wòadasubom le gbedzi! Ke medo to vasede fifi o. 17 Ale Yehowa gblɔ esi: Esia natsɔ anyae bena, nyee nye Yehowa. Matsɔ atikplɔ, si le asinye la, afo Nil-tɔsisi me tsia dzi, eye wòatɔ zu uu. 18 Eye lã, siwo le Nil me la, laku, eye tɔ la ade asi òvɛ me, ale be Egiptetowo anyo ŋu tɔa me tsi nono. 19 Tete Yehowa gblɔ na Mose

bena: Gblɔ na Aron bena: Tso wò atikplɔ, eye nado wò asi ^bde Egiptetɔwo fe tsiwo dzi; de woje tɔsisiwo, tɔruwo, tawo kple tsi-
tefewo katã dzi, bena woatrɔ zu vu, eye vu nano Egipte-nyigba blibo la katã dzi le goewo kple zewo me. 20 Eye Mose kple Aron wɔ, abe alesi Yehowa de se na wo ene. Eye wòtso efe atikplɔ fo Nil me tsi la dzi le Farao kple enuti mewo fe ŋku me; tete tsi, siwo katã le Nil me la, trɔ zu vu. 21 Eye lã, siwo katã le Nil me la, ku, eye tɔ la de asi vevɛ me, ale be Egiptetɔwo megate ŋu no Nil me tsi o. Eye vu le Egipte-nyigba dzi afisiafi. 22 Ke Egiptetɔwo fe akunyawɔlawo tso woje aye me nuwɔwɔwo wɛ nenema ke. Eye Farao fe dzime sɛ, eye meɔ to wo o, abe alesi Yehowa gblɔ ene. 23 Tete Farao trɔ yi afe me, eye meɔ toe na wo o. 24 Eye Egiptetɔwo de vudowo de Nil ŋu, bena woakpɔ tsi ano, elabena womete ŋu no tɔa me tsi la o. 25 Esi Yehowa gblɛ Nil me tsia la, etsi nenema ŋkeke adre sɔŋ.

Etsɔ fukpekpe evelia do ɔɔdzi ne.

26 Eyome Yehowa gblɔ na Mose bena: Yi Farao gbɔ, eye nagblɔ ne bena: Ale Yehowa gblɔ esi: ^aDe asi le nye dukɔ ŋu, bena wòadɔsubɔm! 27 Ke ne ɛgbe asidede le enu la, ekema mana akpɔkplɔwo nade fu na mi le wò anyigba blibo la katã dzi. 28 Eye Nil-tɔsisi la adzi akpɔkplɔwo, eye woado ava afewò me, ayi de wò xɔgã me kple wò aba dzi; ayi de ŋuwò mewo kple dukɔ la fe xɔwo me, eye woage de wò abolokpowo kple amɔwɔzewo me. 29 Gɔ la akpɔkplɔawo ata le wò nuto, wò dukɔ la kple ŋuwò mewo katã nuti.

Fukpekpe evelia: akpɔkplɔwo.

8 Eye Yehowa gblɔ na Mose bena: Gblɔ na Aron be: Do wò asi kple atikplɔ de tɔsisiwo, tɔruwo kple tawo dzi, eye nahe akpɔkplɔwo ava Egipte-nyigba la dzi! 2 Tete Aron do efe asi de Egiptetɔwo fe tɔwo dzi, eye akpɔkplɔwo do hexɔ Egipte-nyigba la dzi. 3 Ke afakalawo hã tso woje aye me nuwɔwɔwo wɛ nenema, eye wohe akpɔkplɔwo va

^a 7, 11.

^b Nyad. 11, 6.

^d kp. 24; 9, 28; 10, 17.

^e 9, 14; 15, 11.

^f kp. 11.

^g 5, 1.

^h 4, 21.

ⁱ 9, 11.

^k 14, 25.

^l 4, 21.

Egipte-nyigba la dzi.^a 4 Tete Farao yɔ Mose kple Aron vɛ, eye wògblɔ be: ^dMide kuku na Yehowa, bena wòana mía kple nye dukɔ la mía kple gbɔdzɛ tso akpɔkplɔawo si me, ekema made asi le dukɔ la nuti, bena woadɔsa vɔ na Yehowa. 5 Mose do ŋu na Farao bena: Ele asiwò me! Yekayie made kuku la de wò nuto, ŋuwò mewo kple wò dukɔ la ta, bena akpɔkplɔawo nadzo le ŋuwò kple afewò me, eye woasuso de Nil ko me? 6 Edo ŋu be: Etsɔ! Eye wògblɔ be: Ava me, abe alesi nɛdi ene, bena nanyae be, 'amea deke mede Yehowa, mía Mawu la nu o. 7 Wò nuto kple wò afe, ŋuwò mewo kple wò dukɔ la miakpɔ gbɔdzɛ tso akpɔkplɔwo si me, negbe Nil me ko woasuso do. 8 Esi Mose kple Aron wodzo le Farao gbɔ la, Mose do gbe da na Yehowa le akpɔkplɔ, siwo wòkplɔ fu Farao la nuti. 9 Eye Yehowa wɔ Mose fe nya la dzi, eye akpɔkplɔ, siwo le afewo me, xɔxɔnuwo kple agblewo me la, ku. 10 Eye wolo wo li kɔ gagãwoe, eye anyigba la katã dzi va vevɛ ge kũ. 11 Ke esi Farao kɔ bena, yekpɔ gbɔdzɛ la, esɛ efe dzime, eye meɔ to wo o, abe alesi Yehowa gblɔ ene.^h

Fukpekpe etɔlɔ: mūwo.

12 Tete Yehowa gblɔ na Mose bena: Gblɔ na Aron be: Tso wò atikplɔ, eye nafo ke me le anyigba dzi, ekema atrɔ zu mūwo de Egipte-nyigba blibo la katã dzi. 13 Eye wòwo nenema. Aron do efe asi kple atikplɔ da, eye wòfo ke me le anyigba dzi. Tete mūwo do de amewo kple lãwo ŋu; ke, siwo katã le anyigba dzi la, trɔ zu mūwo de Egipte-nyigba blibo la katã dzi. 14 Eye afakalawo hã tso woje aye me nuwɔwɔwo wɛ nenema, be wohe mūwo vɛ, ke womete ŋui o. Eye mūawo no amewo kple lãwo ŋu. 15 Eye afakalawo gblɔ na Farao bena: ^kEsia la Mawu fe asibidee! Ke Farao fe ^ldzime sɛ, eye meɔ to wo o, abe alesi Yehowa gblɔ ene.

Fukpekpe enella: togbatowo.

16 Emegbe Yehowa gblɔ na Mose bena: Yi Farao gbɔ ŋdi kanya, ne eyi tɔa nu la, eye na-

gblɔ nɛ bɛna: Ale Yehowa gblɔ esi: "Ɖe asi le nye dukɔ la ɲuti, bɛna wɔdɔdasubɔm! 17 Ke ne ɛgbe asidede le nye dukɔa ɲu la, ekema mana togbatowo nava ɔ wɔ ɲuto, ɲuwɔ mewo kple dukɔ la dome, eye woava afewɔ me; Egiptetowo fe xowo me kple anyigba, si dzi wotsi tre ɔ gɔ hã ayɔ fũ kple togbatowo. 18 Gbemagbe made Gosen-nyigba, si dzi nye dukɔ le la, ie eme, eye togbatoawo made afima o, bɛna nanyae be, 'nyee nye Yehowa le anyigba la dzi. 19 Eye made vovo nye dukɔ kple wɔ dukɔ dome; etsɔe dzesi sia ava me! 20 Eye Yehowa wɔ nenema; tete togbato gedɛ fũ va Farao fe afe kple ɛɲu mewo fe xowo me kpakple Egipte-nyigba blibo la dzi, eye togbatoawo gblɛ anyigba la. 21 Eye Farao yɔ Mose kple Aron vɛ, eye wɔgblɔ na wo be: Enyo, midasa vɔ na mia Mawu la le anyigba sia dzi! 22 Mose ɔ ɲu bɛna: Menyo bɛna, miawɔ nenema o, elabena nusi nyɔa ɲu na Egiptetowo la, tsɔ ge miála asa vɔ na Yehowa, miá Mawu la. Azo ne mietsɔ nusi nyɔa ɲu na Egiptetowo le woƒe ɲku me la, ɔe womafu kpe mí oa?" 23 Miaso ɲkeke etɔ fe mɔ ayi gbedzi, ne miása vɔ na Yehowa, miá Mawu la le afima, abe alesi wɔde se na mí ene. 24 Farao gblɔ bɛna: Made asi le mia ɲu, be miadasa vɔ na Yehowa, mia Mawu la le gbedzi, ke deko migayi didife akpa o. Eye miade kuku ɔe nye hã tanye. 25 Mose ɔ ɲu bɛna: Ne menya dzo le gbɔwɔ ko, made kuku na Yehowa, bɛna wɔana togbatoawo nadzo le Farao kple ɛɲu mewo kpakple dukɔ la dome etsɔ; deko Farao megablem agbe asidede le dukɔ la ɲu, be womagayiadasa vɔ na Yehowa o! 26 Tete Mose dzo le Farao gbɔ, eye wɔde kuku na Yehowa. 27 Eye Yehowa wɔ Mose fe nyawo dzi, eye wɔde togbatoawo ɔa le Farao kple ɛɲu mewo kpakple dukɔ la dome, ale be deka hã hã megasuso ɔi o. 28 Ke Farao sɛ eƒe dzime fifia hã, eye mede asi le dukɔ la ɲu woyi o.

Fukpekpe atɔliá: ɔvɔ5.

9 Tete Yehowa gblɔ na Mose bɛna: Yi Farao gbɔ, eye na-

a 5, 1.

b 5, 1.

d 3, 20.

e 7, 5.

f 4, 21.

g Mo. I. 43, 32.

h Mo. V. 28, 27.

i 3, 18.

k Nyad. 16, 2.

l kp. 4.

m 4, 21.

n kp. 8.

r 4, 21.

s 8, 6.

gblɔ nɛ bɛna: Ale Yehowa, Hebritowo fe Mawu la, gblɔ esi: "Ɖe asi le nye dukɔ la ɲu, bɛna wɔdɔdasubɔm! 2 Ke ne ɛgbe asidede le wo ɲu, eye nɛgalɛ wo ɔe anyi la, 3 ekema "Yehowa fe asi alɛ wɔ lãha, siwo le gbedzi, eye adza sesɛa ɔe afo sɔwo, tedziwo, kposɔwo, nyiwo kple alɛwo. 4 Ke Yehowa ade vovo Israel-viwo fe lãwo kple Egiptetowo tɔ dome, eye lã, siwo nye Israel-viwo tɔ la, dome deke maku o. 5 Eye Yehowa ɔ ɲkeke gblɔ bɛna: Etsɔ Yehowa ana nu sia ava anyigba la dzi. 6 Esi ɲu ke la, Yehowa na wɔva me. Eye Egiptetowo fe lãwo katã ku; ke Israel-viwo fe lãwo dome deka hã meku o. 7 Eye Farao ɔ amewo ɔa, eye wokpɔ bɛna, Israel-viwo fe lãwo dome deka hã hã meku o. Ke Farao fe dzimesɛ, eye mede asi le dukɔ la ɲuti woyi o.

Fukpekpe adelia: fofoe.

8 Emegbe Yehowa gblɔ na Mose kple Aron bɛna: Miɔe kpo me dzɔble ɔe miáfe asiɔlowo me, eye Mose nahlɛe ɔe ya me le Farao fe ɲku me; 9 ekema azu vuvu akaka ɔe Egipte-nyigba blibo la katã dzi, eye wɔatrɔ zu hfofoe, siwo me dɔvɔ aɔo, ɔe amewo kple lãwo siaa ɲu, le Egipte-nyigba blibo la katã dzi. 10 Eye wode kpo me dzɔble la heva tsi tre ɔe Farao fe ɲku me, eye Mose tsɔe hlɛ ɔe ya me; tete wɔtrɔ zu kfofoe, siwo me dɔvɔ ɔo, ɔe amewo kple lãwo siaa ɲu. 11 Ke afakalawo mete ɲu nɔ te ɔe Mose nu o, le fofoeawo ta, elabena fofoeawo te afakalawo hã abe Egiptetowo katã ene. 12 Eye Yehowa na Farao fe dzime sɛ, eye medo to wo o, abe alesi Yehowa gblɔ na Mose ene."

Fukpekpe adrelia: tsikpe.

13 Eyome Yehowa gblɔ na Mose bɛna: Yi Farao gbɔ ɲdi kanya, eye nagblɔ nɛ be: Ale Yehowa, Hebritowo fe Mawu la, gblɔ esi: Ɖe asi le nye dukɔ la ɲuti, bɛna wɔdɔdasubɔm! 14 Ne menye nenem o la, malɔ nye fuwɔamewo katã atrɔ ɔe wɔ ɲuto, ɲuwɔ mewo kple dukɔ la dzi, bɛna nanyae be, 'amea deke mede nunye le anyigba blibo la katã dzi o. 15 Elabena mate

nu adonye asi da atso dovō agblē wò nuto kple wò dukō, ale be natsrō le anyigba la dzi xoxoxo hafi; 16 gake megblē wò di vasede fifi, bena made nye nusē afia wò, eye woakafu nye nko le anyigba blibo la katā dzi.^a 17 Ke ne ègagbe asidede le nye dukōa nu la, 18 ekema mana ^bkpetsi gāwo nadza etsō wōale siawo, esiwo togbe medza de Egipte-nyigba dzi kpō o vasede fifi, tso esime wodo egome anyi. 19 Eyata do woadzra wò lāha kple wò nusianu, si le gbedzi la do, elabena ame kple lā, siwo katā gale gbedzi, eye womeyi xō me o la, kpetsi la adza de wo dzi, eye wōawu wo. 20 Eye Farao nuti mewo dometo, si ke Yehowa fe nya la tso dzika fo na la, na wokplo efe dolawo kple lāhawo si yi xō mee. 21 Ke amesi ke mebu Yehowa fe nya la o la, gblē efe dolawo kple lāhawo de gbedzi. 22 Tete Yehowa gblō na Mose bena: Do wò asi de dzifo, bena kpetsi nadza de Egipte-nyigba blibo la katā dzi, de amewo kple lāwo siaa kpakple agblemenuwo katā dzi le Egipte-nyigba la dzi! 23 Eye Mose do efe atikplo de dzifo, tete Yehowa na dzi de gbe, eye ^ckpetsi dza, eye dzi ke dzo de anyigba la dzi; eye Yehowa na kpetsi dza de Egipte-nyigba la dzi. 24 Kpetsia le dzadzam, eye dzi le dzo kem de eme edziedzi; kpetsia nu sē nuto, eye etogbe medza de Egipte-nyigba blibo la katā dzi kpō o, tso esime amewo va edzi. 25 Eye kpetsia gblē nusianu, si le gbedzi, le Egipte-nyigba blibo la katā dzi hewu amewo kple lāwo siaa, eye kpetsia gblē agblemenuwo katā, eye wòfe gbetiwo katā. 26 Negbe Gosen-nyigba, si dzi Israel-viwo le ko, dzi kpetsia deke mede o. 27 Tete Farao do wodayo Mose kple Aron va, eye wògblō na wo bena: ^dMeda vo! Yehowa to dzo, ke mia kple nye dukō la to medzo o. 28 Midade kuku na Yehowa, bena wòana dzidegbe kple kpetsi la nu natso; ekema made asi le mia nu, eye miaganō afisia o. 29 Mose do nu nē bena: Ne menya do le dua me ko la, make nye abowo

^a 7, 3; 14, 4; Ro. 9, 17.

^b Hi. 28, 22.

^d 4, 21.

^e Nyad. 16, 21.

^f 6, 2-7.

^g 5, 3.

^h 10, 16.

ⁱ 8, 4.

me na Yehowa, bena dzidegbe la nu natso, eye kpetsia nadzudzo dzadza, ne nanyae be, Yehowa to enye anyigba la. 30 Ke menya be, wò nuto kple nuwò mewo miele Yehowa Mawu vōm hade o. 31 Eye deti kple moli gblē, elabena moli di, eye deti fo se. 32 Ke lu kple bli ya megblē o, elabena womekpō mie hade o. 33 Eme-gbe Mose dzo le Farao gbō, eye esi wòdo le dua mé la, eke efe abowo me na Yehowa; tete dzidegbe kple kpetsi la nu tso, eye tsi dzudzo dzadza de anyigba la dzi. 34 Ke esi Farao kpō bena, tsidzadza, kpetsi kple dzidegbe la nu tso la, egayi nu vō wōwō dzi, eye eya kple enu mewo sē wofo dzime. 35 Eye Farao fe dzime sē, eye mede asi le Israel-viwo nu o, abe alesi Yehowa gblō to Mose dzi ene.^d

Fukpekpe enyllia: vetsuviwo.

10. Emegbe Yehowa gblō na Mose bena: Yi Farao gbō, elabena nyee na eya nuto kple enu mewo fe dzime sē, bena mawo nye dzesi siawo le wo dome; 2 eye bene nava xlē nusiwo mewo Egiptetowo kple dzesi, siwo mewo le wo dome la, afia viwòwo kple wò togbuiyoviwo, bena miadze sii be, /nyee nye Yehowa. 3 Tete Mose kple Aron woyi Farao gbō, eye wogblō nē bena: Ale Yehowa, ^gHebritowo fe Mawu la, gblō esi: Zi nenie gō nagbe be, yemabobo dokuiwò nam oa? De asi le nye dukō la nuti, bena wòadasubom! 4 Ke ne ègbe asidede le nye dukō nu la, ekema mana vetsuviwo nava wò anyigba dzi etsō. 5 Eye woanyē atsyō anyigba blibo la katā dzi, ale bena anyigba magadze o; woadu nu mamlea, siwo kpetsia tso di na mi la, eye woadu miafe ati, siwo gadze le gbe me la. 6 Eye woayi de wò xowo, nuwò mewo fe xowo kple Egiptetowo katā fe xowo me tañ, nusi tefe fofowòwo kple togbuiwòwo mekpō kpō vasede fifi, tso esime wova anyigba la dzi o. Tete wòtro dzo le Farao gbō. 7 Eye Farao nu mewo gblō nē bena: Zi nenie gō ame sia anye mō anō mia dem? De

asi le ameawo nu, be woadasubo Yehowa, wofe Mawu! Mèle ekpom, hade be, Egipte le gbagbām oa? 8 Tete wogagbugbo Mose kple Aron va Farao gbo, eye wògblo na wo bena: Miheyi dasubo Yehowa, mia Mawu la! Ameka kple amekawoe le yiye ge? 9 Mose do nu bena: Miele mia viwo kple miafe amegā dediwo kplɔ ge de asi; miele mia vɔnɔnuwo kple mia vinyɔnuwo, miafe alēwo kple miafe nyiwo kplɔ ge de asi; elabena ɔnkekenyuie du ge miyina na Yehowa. 10 Edo nu na wo bena: Yehowa nadi na mi! Made asi le mia kple mia viwo siaa qua? Nyatefee, miedo vɔ de tame. 11 Gbede! Dutsuwo ko nayi adasubo Yehowa, elabena alea miedi! Eye wonyā wo dzo le Farao gbɔe.

12 Eye Yehowa gblɔ na Mose bena: Do wò asi de Egipte-nyigba dzi, be nakplɔ vɛtsuviwo vɛ, ne woava Egipte-nyigba dzi adugbe, siwo katā le anyigba dzi kpa-kple nusianu, si ɛkpetsia tso di la. 13 Tete Mose do efe atikplɔ de Egipte-nyigba dzi, eye Yehowa na yedzefeya fo de anyigba la dzi nkeke blibo la katā kple zā blibo la katā, eye esi nu ke la, yedzefeya la kplɔ vɛtsuviwo vɛ. 14 Eye vɛtsuviawo fo de Egipte-nyigba blibo la katā dzi, eye wodze de anyigba la fe afisiafi tantan; wo togbe meva kpɔ o, eye magava alea hā akpɔ o. 15 Eye wonyē tso anyigba blibo la katā dzi, ale bena anyigba megale dzedzemo; wodugbe me nu miemiewo katā kple kutsetse, siwo kpetsia tso di, eye angba mumūa deke megale atiwo kple gbe me nu miemiewo dzile Egipte-nyigba blibo la katā dzi o. 16 Tete Farao na woɔ Mose kple Aron vɛ kaba, eye wògblo bena: ɔMeda vo de Yehowa, mia Mawu la, kple mia nuti. 17 Eyata mitso nye vodada la kem fifia hā, eye ɔmide kuku na Yehowa, mia Mawu la, de tanye, bena wòade ku sia da le dzinye! 18 Tete wòdzo le Farao gbo, eye kwodo gbe da na Yehowa. 19 Eye Yehowa na yetodofeya sesēa de fo, eye wòlɔ vɛtsuviawo de nu dakɔ de Avafu la

a 4, 21.

b 5, 1.

d kp. 10.

e 9, 32.

f 4, 21.

g 9, 27.

h 8, 4; Sam. I. 12, 19.

i 8, 21, 22.

k Mo. IV. 11, 2.

me, ale be vɛtsuviawo dometɔa deke megatsi Egipte-nyigba la fe afia deke o. 20 Ke Yehowa na Farao fe dzime sē, eye mede asi le Israel-viwo nuti woyi o.^a

Fukpekpe asiekellia: viviti.

21 Eye Yehowa gblɔ na Mose bena: Do wò asi de dzifo, bena viviti nado de Egipte-nyigba blibo la katā dzi, ale bena woate nu ali asi viviti la nu. 22 Tete Mose do efe asi de dzifo, eye viviti tsiditsidia de do de Egipte-nyigba blibo la katā dzi nkeke etɔ sɔn. 23 Anea deke mete nu kpɔ nɔvia o, eye anea deke mete nu dzo le enɔfe o nkeke etɔ sɔn. Ke kekeli le Israel-viwo katā fe nɔfewo. 24 Eye Farao yɔ Mose vɛ gblɔ bena: Miheyi dasubo Yehowa la! Miafe alēwo kple nyiwo natsi anyi, ke ɔmia visuewo nayi kpli mi. 25 Mose do nu bena: Ele be, wò nuto hā natsɔ vɔsalā kple numelā na mi, bena miatsɔ wo ana Yehowa, mia Mawu la! 26 Ke miakplɔ miafe lāwo hā de asi, afɔkli gɔ hā matsi anyi o; elabena woawo fe de tso ge miala asubo Yehowa, mia Mawu lae. Mienya nusi tso ge miala asubo Yehowa hade o, vasede esime miado afima hafi. 27 Gake Yehowa na Farao fe dzime sē, eye melɔ be, yeade asi le wo nu o. 28 Eye Farao gblɔ ne bena: Te da le gbonye! Kpɔ nyuie, bena nagava nye nku ta azo o, elabena gbesigbe nagava nye nku ta la, ku ke naku! 29 Mose do nu bena: Yoo, wòe fo nu loo! Nyemegale wò nku ta va ge azo o.

Dzadzrado bena gododo tso Egipte.

11. Eye Yehowa gblɔ na Mose bena: Esuso fuwɔame deka mahe ava Farao kple Egiptetɔwo dzii; emegbe la ade asi le mia nu miadzo le afisia. Ke menye asi ko wòade le mia nu o; boɔ anyā mi atso afisia. 2 Eyata gblɔ na dukɔ la bena: ɔDutsu sia nutsu kple nyɔnu sia nyɔnu nabia klosalo kple sikanuwo le efe afelika si! 3 Eye Yehowa na Egiptetɔwo ve dukɔ la nu, eye Farao nu mewo kple efe dukɔ la bu Mose nuto le Egipte-nyigba dzi.

Dadzidodo na Egiptetowo kple fukpekpe ewolia.

4 Eye Mose gblɔ be: Ale Yehowa gblɔ esi: Le zā titina la mele Egipte-nyigba me to ge ayi, 5 eye^a ngɔgbeviwo katā aku le Egipte-nyigba dzi, tso Farao je ngɔgbevi, si ava nɔ efe zi dzi la dzi vasede kosi, si le tēfo, je ngɔgbevi kpakple lāwo je ngɔgbeviwo katā dzi. 6 Eye nublanuiyili adi le Egipte-nyigba blibo la katā dzi, esi togbe meva kpɔ o, eye magava hā akpɔ o. 7 Ke avū mawò de ame alo lā nu le Israel-viwo katā dome o, bena mianyaē be, Yehowa ^dde vovo Egiptetowo kple Israel-viwo dome. 8 Emegbe n̄utiwò me siawo katā ava gbonye, eye woade ta agu nam agblɔ bena: Wò n̄uto kple amesiwo katā le nuwò la, miyi! Emegbe hafi madzo. Eye wòdzo le Farao gbɔ kple dziku gā n̄uto. 9 Eye Yehowa gblɔ na Mose bena: Farao maɔ to mi o, bena nye nukunuwo nasɔ gbɔ le Egipte-nyigba la dzi. 10 Eye Mose kple Aron wowɔ nukunu siawo katā le Farao je n̄ku me; ke Yehowa na Farao je dzime^f sē, eye mede asi le Israel-viwo nu wodzo le efe anyigba dzi o.

Dutitolēvi la.

12. Eye Yehowa gblɔ na Mose kple Aron le Egipte-nyigba dzi bena: 2 Yleti sia nanye veviets na mi, eya nanye yleti gbāto na mi le fe la me. 3 Migblɔ na Israel-viwo fe ha blibo la katā bena: Le yleti sia fe n̄keke ewolia dzi la n̄utsu sia n̄utsu nalé alēvi deka; afe sia afe, si me afehánua le la, nalé alēvi deka. 4 Ke ne afea de me tɔwo mesɔ gbɔ ate nu adu alēvi deka o la, ekema woakpe de woje afelika, si te de woje afe nu la n̄uti, alesi woasɔ gbɔ, be alēvi deka nade wo nu. 5 Lātsui, si sɔ blibo, eye wòxɔ fe deka la, mialé; mitiae le alēwo alo gbɔwo dome. 6 Eye miadzrae dɔ vasede yleti sia fe n̄keke wuienelia dzi, eye Israel-viwo fe ha blibo la nawui le fiē me. 7 Eye woatsɔ ou la fe de asisi de xɔ, siwo me wole edu ge le la, fe vɔtrutiawo kple eve kpakple etameto n̄uti.

^a 4, 23.

^b Yes. 52, 12.

^d 2, 4, 26.

^e Mo. IV. 32, 4.

^f Heb. 11, 28.

^v 4, 21.

^h 13, 7.

ⁱ 13, 4.

^k Mo. III. 22, 20.

^l kp. 13, 22.

8 Woamè lā la adu le zā ma me, eye woatsɔ abolo maɔamavā kple ama veve adoe. 9 Migadui mumū alo adae hafi o; ke boŋ miamée dɔ nogo, eye ta kple afowo nanɔ enu. 10 Migagblē deke di nu nake de edzi o, eye esi tsi anyi nu ke de dzi la, mitɔ dzoe. 11 Ale mianɔ hafi adui enye si: Mibla miafe aliwo dzi, eye mido atokotawo de afɔ; milé atizatiwo de asi, eye midui babe sisilawo ene; elabena Yehowa je n̄utitoton̄kenyuiē ye. 12 Elabena mele Egipte-nyigba dzi to ge le zā ma me, eye mawu amewo kple lāwo je ngɔgbeviwo le Egipte-nyigba la dzi; eye ^cma-de nye n̄usē afia Egipte-trɔwo katā hā, nye Yehowa! 13 Eye /ou, si anɔ xɔ, siwo me miele la nu la, ade dze si mi; elabena ne mekpɔ oua la, mato mia n̄uti, eye fuwoamea deke magblē mi, ne me yina Egiptetowo wu ge o. 14 D̄keke sia nanye n̄kudodzigbe na mi, eye mianɔ edum na Yehowa; wòanye dodo na miafe dzidzimeviwo, be miadui tegbee. 15 D̄keke adre sɔŋ mianɔ abolo maɔamavā dum; tso n̄keke gbāto dzi ke miade amowo vavā da tso miafe xɔwo me, elabena amesi ke agadu abolo vavā tso n̄keke gbāto dzi vasede n̄keke adrelia dzi la, woadee da le Israel-viwo dome.^h 16 Le n̄keke gbāto dzi miawɔ takpekpe kɔkɔea de, eye le n̄keke adrelia dzi hā miawɔ takpekpe kɔkɔea de. Migawɔ dɔa deke le wo dzi o, negbe nusi amesiame adu la, eya ko miada. 17 Midɔ n̄ku abolo maɔamavā la dzi, elabena gbemagbe mekpɔ miafe amehawo tso Egipte-nyigba dzi. Eyata midɔ n̄ku n̄keke sia dzi, be wòanye dodo na miafe dzidzimeviwo tegbee! 18 Le yleti gbāto me, tso yleti la fe n̄keke wuienelia fe fiē miadze abolo maɔamavā dudu gome vasede yleti la fe n̄keke blave vɔ dekelia fe fiē. 19 D̄keke adre sɔŋ womakpɔ amowo vavā le miafe xɔwo me o; elabena amesiame, si adu abolo vavā la, woadee da le Israel-viwo fe ha me, edanye amedzro alo dumevi o. 20 Migade nu abolo vavāa deke nu o, eye afisiafi, si miele la, miadu abolo maɔamavā sɔŋ.

21 Eye Mose yɔ Israel-viwo fe ame tsitsiwo katã ve, eye wògblo na wo be: Miyi dalé alé de miafe afewo nu, eye miawui hena nutitotonkenyue la! 22 Eye mitsɔ isop babla nyrɔ de ou, si le ze me la me, eye miatsɔ ou, si le zea me la, asisi de vɔtruti eveawo kple etameto nuti. Ke mia dometɔa deke megado go le xɔ me de vɔtru nu, vasede nu nake o! 23 Elabena ne Yehowa yina Egip-tetɔwo gblé ge, eye wòkpɔ ou, si le vɔtruti eveawo kple etameto nuti la, Yehowa ato vɔtru la nu, eye mana nugbléla la nage de miafe xɔwo me awu mi o. 24 Eye mia nutɔwo kple mia viwo mido ŋku dodo sia dzi tegbee. 25 Ne mieva anyigba, si Yehowa le mia na ge la dzi, abe alesi wògblo na mi ene la, ekema mido ŋku subɔ-subɔ sia dzi. 26 Eye ne mia viwo abia mi be: miafe subɔsubɔ sia gome de mahã la, 27 ekema migblo na wo bena: Esia enye nutitotovɔsa na Yehowa, amesi tso miafe afewo di le Egipte-nyigba dzi, eye wòwu Egip-tetɔwo; ke ekpɔ miafe afewo ta. Tete dukɔ ia de ta agu, eye wodo gbe da. 28 Eye Israel-viwo wɔ, abe alesi Yehowa de se na Mose kple Aron ene; nenema wowɔ.

Dgɔgbeviwo wuwu.

29 Le zã titina la Yehowa wu ngɔgbeviwo katã le Egipte-nyigba dzi, tso Farao fe ngɔgbevi, si le efe zi dzi la dzi vasede gato, si le gaxɔ me la, fe ngɔgbevi kpakple lãwo fe ngɔgbeviwo katã dzi. 30 Tete Farao kple enu me-wo kpakple Egip-tetɔwo katã fo le zã titina, eye avifafa de dzi le Egipte-nyigba dzi hoo, elabena afeadeke meli, si me amemeku le o. 31 Eye wòyɔ Mose kple Aron ve le zã me gblɔ bena: Netsɔ, midzo le nye dukɔ la dome, mia nutɔwo kple Israel-viwo; miyi dasubɔ Yehowa, abe alesi miegblo ene. 32 Mikplo miafe aléwo kple nyiwo hã de asi yii, hãbe alesi miegblo ene, eye midayra nye hã! 33 Eye Egip-tetɔwo fo du de dukɔ la nu, be woadzo le anyigba la dzi kaba, elabena wogblo be: Mí katã míele kuku ge!

Gododo tso Egipte dze gome.

34 Eye dukɔ la tso wofo amɔwo, si mekpɔ vã hade o la, kpakple wofo amɔwɔkpakuwo bla de wofo avɔwo me helé de abɔ. 35 Eye Israel-viwo wɔe de Mose fe nya la nu, eye wobia klosalo kple sikanuwo kpakple avɔwo le Egip-tetɔwo si. 36 Eye Yehowa na Egip-tetɔwo ve dukɔ la nu, eye wolɔ edzi na wo. Ale wohã Egip-tetɔwo enye si.^b

37 Eye Israel-viwo ou tso Ram-ses va Sukot; nutsu, siwo katã zo afo, anɔ ame akpe alafa ade, de-viwo mele eme o. 38 Amedzro gedewo hã kpe de wo nuti, eye wokplo aléwo kple nyiwo, lãha gã nutɔ, de asi. 39 Eye wotsɔ amɔwo, si wotsɔ tso Egipte la, fo akaklãe, ke mevã o, elabena esi wonyã wo tso Egipte la, womete nu to di, ne woada nu ado asi o. 40 Fe, siwo katã Israel-viwo no Egipte la, le fe alafa ene blaetɔ. 41 Eye le fe alafa ene blaetɔ me-gbe, le ŋkeke ma dzi tututu Yehowa fe amehawo katã ou tso Egipte-nyigba la dzi. 42 Eyata wodɔa nu na Yehowa le zã ma me, elabena ekplo wo tso Egipte-nyigba dzi. Esia enye zã, si me Israel-viwo kple wofo dzidzime-viwo katã anɔ nu dɔm na Yehowa le.

Sedede le nutitotolévia duɔdu nuti.

43 Eye Yehowa gblɔ na Mose kple Aron bena: Esia enye nutitotonkenyue la nu dɔdowo: Amedzroa deke mekpɔ mɔ adui o. 44 Ke ne amea de fle nutsua de kple ga la, wòatso ava ne, hafi wòakpɔ mɔ adui. 45 Amedzro kple agbatedɔwɔla mekpɔ mɔ adui o. 46 Xɔ deka me woadui ale; mi-gatsɔ lã la fe deke do go le xɔ me de xexe o, eye migagbã efe fua deke o. 47 Eye Israel ha blibo la nawɔ alea. 48 Ke ne amedzroa de le gbɔwò, le didim be, yeadu nutitotonkenyue na Yehowa la, ekema wo dome nutsu sia nutsu natso ava, hafi wòate va adui, eye woabui abe dumevi ene; ke bolobolotɔa deke mekpɔ mɔ adui o. 49 Se deka anɔ enu na dumevi kple amedzro, si le mia dome la siaa.^k 50 Eye Israel-viwo katã wɔ, abe alesi Yehowa

^a 11, 2.

^b 3, 21.

^d Mo. I. 18, 19;
Mo. V. 6, 7, 20.

^e Mo. I. 15, 13.

^f 4, 23.

^g Yoh. 19, 36.

^h 10, 26.

ⁱ 6, 1.

^k Mo. III. 24, 22.

de se na Mose kple Aron ene; nenema wowo. 51 Gbemagbe Yehowa kplɔ Israel-viwo fe amehawo tso Egipte-nyigba dzi.

Dgogbeviwo nye Yehowa to.

13. Eye Yehowa gblɔ na Mose bena: 2 Kɔ ngogbeviwo katã nɔti nam; nusianu, si aɔu do nu na dada le Israel-viwɔ dome, edanye ame alo lã o, tonyee.

Abolo mavamavã nu se.

3 Tete Mose gblɔ na dukɔ la bena: Midɔ ŋku ŋkeke sia, si dzi mieɔu tso Egipte, afisi mienye kluviwo le la dzi; elabena asi sesẽ Yehowa tso kplɔ mi tso afima. Eyata migadu abolo vavãa deke o! 4 Egbee mieɔu, le nuɖeleti la dzi. 5 Ne Yehowa akplɔ wò ava Kanaanitowo, Xititowo, Amoritowo, Xiwitowo kple Yebusitowo fe anyigba, si nu /wòka atam do na fofowòwo be, yeatsɔe na wò, anyigba, si dzi notsi kple anyitsi bo do la dzi la, ekema nado ŋku subɔsubɔ sia dzi. 6 Dkeke adre sɔŋ nador abolo mavamavã, eye ŋkeke adrelia enye ŋkekenyuie na Yehowa. 7 Abolo mavamavã miadu ŋkeke adre sɔŋ, eye womakpɔ abolo vavã alo amowo vavã le wò anyigba katã dzi o. 8 Gbemagbe naxlẽe afia viwòŋutsuwo bena: Ale Yehowa wo nam, esime meɔu tso Egipte. 9 Eye wòanye dzesi na wò aɔ wò asi nu kple ŋkudodzinu aɔ wò ŋgonu, bena Yehowa fe se la na wò wò nu me; elabena asi sesẽ Yehowa tso kplɔ wò tso Egipte. 10 Eyata nado ŋku doɔo sia dzi de efe yeyi yi dzi, fe sia fe.

Nusi ta wotsɔ ngogbeviwo na Yehowa do.

11 Ne Yehowa akplɔ wò ava Kanaanitowo fe anyigba dzi, abe alesi wòka atam mia kple fofowòwo ene, eye wòatsɔe na wò la, 12 ekema natsɔ nusianu, si ou do nu na dada la, ana Yehowa, eye natsɔ wò lãwo fe ngogbevi, siwo nye atsu la, na Yehowa. 13 Eye natsɔ alẽ aɔo li tedzi fe ngogbevi; hafi ne mɛdo lii o la, ekema nage kɔ nɛ; ke nado li amewo fe ngogbeviŋutsuwo katã ta. 14 Eye ne viwòŋutsu ava bia wò bena: esia gome de mahã la, ekema gblɔ nɛ bena: Asi sesẽ Yehowa tso kplɔ mi

^a 12, 26.

^b 12, 29.

^d Mo. IV. 8, 17, 18; 18, 15; Lu. 2, 23.

^e 12, 2.

^f Mo. I. 17, 8.

^g Mo. I. 50, 25; Yos. 24, 32.

^h 12, 15, 16.

ⁱ Kor. I. 5, 8.

^k Mo. V. 6, 8; 11, 18.

^l 40, 34; Mo. IV. 9, 15–23; Kor. I. 10, 1.

ⁿ 4, 21.

^o 9, 16; Xez. 28, 23.

tso Egipte, afisi mienye kluviwole.^a 15 Esi Farao sɛ tame be, yemade asi le mia nu o la, bYehowa wu ngogbeviwo katã le Egipte-nyigba dzi, tso amewo fe ngogbeviwo dzi vasede lãwo fe ngogbeviwo dzi; eyata metsɔa atsu sia atsu, si ou do nu na dada la, sa vɔe na Yehowa; ke vinyenutsuwo la, mɛdo li wo ta. 16 Eye wòanye dzesi aɔ wò asi nu kple ngoblanu aɔ wò ŋgonu, elabena alo sesẽ Yehowa tso kplɔ mi tso Egipte.

Gododo tso Egipte fe dziyi yi.

17 Esi Farao de asi le dukɔa nu la, Mawu mekplɔ wo to Filistitowo fe anyigba dzi mɔ o, wònye eya tso kpuie hafi. Elabena Mawu gblɔ be: Ne dukɔ la do go aɔa la, ave wo, eye woagbugbɔ ayi Egipte. 18 Eyata Mawu kplɔ dukɔ la to gbedzimɔ heyi Avafu la nu; eye Israel-viwo bla akpa hafi ou tso Egipte. 19 Eye Mose ho Yosef fe fuwo de asi; elabena eka atam na Israel-viwo gblɔ bena: Ne Mawu va do ŋku mia dzi la, ekema miho nye fuwo de asi tso afisia yii^g. 20 Eye woho tso Sukot heva fu asada anyi de Etam le gbedzi la me.

Alilikpo kple dzobabla.

21 Le ŋkeke me la Yehowa zɔa wo ŋgo le alilikpo dodoa de me, bena wòafia mɔ wo; eye le zã me la eklẽna na wo le dzobibia de me, bena woate nu aɔo zã kple keli.^l 22 Dkeke me la alilikpo dodo la medzona le dukɔ la gbɔ o, eye le zã me la dzobibi la nɔa wo ŋgo.

Gododo tso Egipte fe nuwuwu.

14. Eye Yehowa gblɔ na Mose bena: 2 Gblɔ na Israel-viwo bena, woatɔo ava fu asada anyi de Pi-Haxirot gbɔ le Migdol kple fu la dome; mifu asada anyi de Baal-Zefon kasa le fu la nu. 3 Elabena Farao agblɔ le Israel-viwo nu be: Wotɔe mɔ le anyigba la dzi, eye wotsi gbedadafo. 4 Eye "mana Farao fe dzime nasẽ, ale be wòati wo yome, eye o made nye ŋusẽ afia de Farao kple efe aɔa kɔ blibo la nɔti; bena Egiptetowo nadze sii be, nyee nye Yehowa. Eye wowo nenema. 5 Esi wogblɔ na Egipte-fia bena, dukɔa si la,

Farao kple enu mewo fe dzi tɔ de duko la nɔti; elabena wogblo bena: Nukanuti miẽwo alea, eye miẽde asi le Israel-viwo nɔti, be womagasubɔ mi o? 6 Tete wɔna wodzra efe tasiadamwo do, eye wɔkplɔ efe avakɔwo de asi. 7 Eye wɔtia tasiadam alafa ade kpe de Egiptetowo fe tasiadam bubuawo nu, esi wo katã me avawɔla veviwo le. 8 Eye Yehowa na Egiptefia Farao fe dzime sɛ, ale bena wɔti Israel-viwo yome; ke basi sesɛ kplɔ Israel-viwo dzoe. 9 Eye Egiptetowo kple Farao fe sɔwo, tasiadamwo, sɔdolawo kpakple avakɔ bubuawo katã ti wo yome heva tu wo, esime wofu asada anyi de fu la nu le Pi-Haxirot gbɔ le Baal-Zefon kasa.

10 Esi Farao gogo wo, eye Israel-viwo fɔ kɔ dzi kpɔ Egiptetowo le wo megbe gbɔna la, wovɔ nɔtɔ. Tete Israel-viwo do yli yɔ Yehowa, 11 eye wogblo na Mose bena: Esi yɔdo mele Egipte o ta, nekplɔ mi dzoe, bena miava ku de gbedzia? Nukanuti nẽwo esia de mia nɔti, eye nekplɔ mi tso Egipte? 12 Menye esia mienɔa gbɔgbɔm na wò le Egipte bena: de asi le mia nu miasubɔ Egiptetowo ko, elabena ne miasubɔ Egiptetowo la, enyo wu esi miadaku de gbedzi oa? 13 Ke Mose gbɔ na duko la bena: Migavɔ o, milɛ dzi de fo, eye miakpɔ, alesi Yehowa le mia de gee egbe; elabena Egiptetɔ, siwo kpɔm miele egbea la, miegale wo kpɔ ge alea gbedegbede akpɔ o. 14 Yehowa le avawɔ ge de mia nu, ke miawo la mizi kpi ko! 15 Eye Yehowa gbɔ na Mose bena: Nukanuti nẽle yli dom le yoyem? Gbɔ na Israel-viwo bena, woaho adzo. 16 Ke wò la tso wò atikplɔ, eye nadoe de fu la dzi, bena wɔamã de eve, eye Israel-viwo nazo fufuife ato fu la me. 17 Nye la mana Egiptetowo fe dzime nasɛ, eye woakplɔ wo do, be kɔ made nye nusɛ afia de Farao kple efe avakɔ la katã, efe tasiadamwo kpakple efe sɔdolawo nɔti. 18 Eye Egiptetowo adze sii bena, nyee nye Yehowa, ne mede nye nusɛ fia de Farao kple tasiadamwo kpakple sɔdolawo nu.

a 18, 21.

b 18, 9.

d Yos. 4. 23; Yos. 11. 15, 16; Kor. I. 10. 1; Heb. 11. 29.

e 15, 19.

f Ps. 34, 17; 104, 32.

g kp. 14; Ps. 64, 10.

h Mo. V. 1, 30; Kron. II. 20, 15; Yos. 30, 15.

i kp. 22.

k kp. 4.

l 19, 9; Kron. II. 20, 20.

Egiptetowo nyɔ de Fudzile me.

19 Tete mawudɔla, si le Israel fe avakɔa ngo la, dzo yi de wo megbe; eye "ailikpo dodo la dzo le wo ngo yi wo megbe. 20 Eye wɔna Egiptetowo fe avakɔ kple Israel fe avakɔ la dome, eye ailikpo la do viviti de Egiptetowo, eye wɔklɛ na Israel-viwo le zã la me, ale bena wo dometɔa deke mete de nɔvia nu zã blibo la katã o. 21 Eye Mose do efe asi de fu la dzi. Tete Yehowa na yedzefeya nyama fu la zã blibo la katã, ale bena fu la mie ken, eye tsi la mã de akpa eve me. 22 Eye Israel-viwo zo fufuife to fu la me, eye tsi la zu abe gli ene na wo de wofe nudusi me kple wofe miã me. 23 Eye Egiptetowo ti wo yome, eye Farao fe sɔwo, efe tasiadamwo kple efe sɔdolawo katã kplɔ wo do va fu la titina. 24 Le fɔngli la /Yehowa le dzobibi kple ailikpo dodo me kpɔ Egiptetowo fe avakɔ dzi da, eye wɔtɔtɔ Egiptetowo fe avakɔ la. 25 Eye wɔna wofe tasiadamfowo gli, ale be ngɔyiyi zu do na wo. Tete Egiptetowo gbɔ bena: Mina miasɔ le Israel nu, elabena Yehowa le avawɔm na wo de Egiptetowo nɔti. 26 Ke Yehowa gbɔ na Mose bena: Do wò asi de fu la dzi, bena tsi la nagbugbɔ ane de Egiptetowo, wofe tasiadamwo kple wofe sɔdolawo dzi. 27 Tete Mose do efe asi de fua dzi, eye esi nu ke de le eme la, tɔa gaɔo efe nɔnɔme, eye Egiptetowo si yi dakpee: Ale Yehowa nyã Egiptetowo de fu la me. 28 Eye tsi la nyɛ zi va kpe, eye wɔne de tasiadamwo, sɔdolawo kple Farao fe avakɔ blibo. siwo ti wo yome va fua me la dzi. Wo dometɔ deka hɔ hã mesusɔ o. 29 Ke Israel-viwo ya zo fufuife to fu la me, eye tsi la zu abe gli ene de wofe nudusi me kple wofe miã me. 30 Gbemagbe Yehowa de Israel tso Egiptetowo si me, eye Israel kpɔ Egiptetowo fe kukuwo le futsianu. 31 Eye Israel kpɔ nusɛ gã, si Yehowa de fia de Egiptetowo nɔti la. Eye duko la vɔ Yehowa, eye woxɔ Yehowa kple lefe do la Mose dzi se.

Mose dzi kafukafuha.

15. Xemayi ^aMose kple Israel-viwo dzi ha sia na Yehowa bena: Madzi ha na Yehowa, elabena ewo nu tsuwo, ede so kple sodola fu. ^b2 Nye nusē kple kafukafuha enye Yehowa, elabe eya gbo dede tso va nam. Nye Mawue, eyata makafui, fofonye fe Mawue, eyata madoe de dzi! ^c3 Yehowa enye^d awawola,^e enkoe nye Yehowa. ^f4 Ede Farao fe tasiadam kple efe awako la fu, eye efe awawola veviwo nyo de Avafu la me. ^g5 Fudodo gbagba de wo dzi, eye wodze to abe kpe ene. ^h6 Yehowa, wo nudusi netso de bubu dokuiwo nu le nusē me, Yehowa, wo nudusi kaka futowo hle. ⁱ7 Ewo nu tsu gedde, eye neso wo ketowo fu anyi. Wo domedzoe bi de wo nu, eye wofia wo abei gbe ene. ^j8 Wo noti me gbagbo na tsiawo fo ko, tsi sisiawo dzo abe gli ene; fudodo la dzi lo agba, abe de wodo alo ene. ^k9 Futu la gblo be: Mati wo yome, matu wo; mama aboyonuwo me, hafi nye dzi nagbo de me; madi nye yi, eye nye asi atso wo! ^l10 Edo fufu, tete fu la gbagba de wo dzi, wodze to aoe tsumi ene le tsi kpakawo nu. ^m11 Yehowa, ameka de nuwo le mawuwo dome? ⁿAmeka de nuwo, kpo nusē, eye nutikoe le enu; amesi nu vovō le, eye ^owowo nu gawo kple nukunuwo? ^p12 Edo wo nudusi da, tete anyigba mi wo. ^q13 Eve wo duko la nu hekpo wo, eye nede wo. Ekpo wo kple wo nusē heva wo tefe koe la. ^r14 Esi dukowo see la,^s dzidzi fo wo, vovō do Filistitowo. ^t15 Xemayi la Edom-fiawo di vo, Moab-megawo dzo nyanyanya, eye dzika tso Kanaanitowo kata fo. ^u16 Vovō kple nodzi le wo, wo alo sesē na wodze ti zu abe kpe ene, vasede esime wo duko la to wo domeyi, Yehowa, vasede esime wo duko, si nede la, to wo domeyi. ^v17 Ekpo wo yii, eye netso wo do to, si nye towo la dzi, tefe, si nedzra do be, yeano, Yehowa, koeefe, si nedzra do kple wo asi, Afeto! ^w18 Yehowa adu fia daa tegbetegbe.^x

^y19 Elabena esi Farao fe sowo, efe tasiadamwo kple efe sodolawo ge de fua me la, Yehowa na

^a Nyad. 15, 3.^b 14, 22–29.^d Ps. 68, 26.^e Ps. 118, 14; Yes. 12, 2.^f kp. 1.^g 14, 14; Ps. 45, 10.^h 3, 15.ⁱ Yes. 47, 14.^k Mo. V. 7, 15.^l Mo. V. 32, 39; Mat. 9, 12.^m 18, 11.º Ps. 72, 18, 19.^p Yos. 2, 9–11.^q 17, 2.^r 14, 11.^s Yoh. 6, 31; Kor. I. 10, 3.^x Ps. 93, 1.

fu la ne tso wo dzi; ke Israel-viwo zo fufufe to fu la me.^b

²⁰Eye nyonu nyagblo Miryam, Aron novinyonu, tso axatse de asi, eye nyonuwo kata tso daxatsewo de asi le ye dum kplae do. ²¹Eye Miryam do ha la da bena: Midzi ha na Yehowa, elabena ewo nu tsuwo, ede so kple sodola fu.

Tsi veve tro zu tsi nyui.

²²Emegbe Mose na Israel-viwo ho tso Avafu la nu heva Surgbedzi. Eye wozo gbea dzi nkeke eto, womekpo tsia deke o. ²³Eye wova Mara, ke womete nu no Mara-tsi la o, elabena ele vevem. Esiata woyo afima be Mara do. ²⁴Eye duko la li Mose nu gblo bena: Nuka no ge miala? ²⁵Ke eya do yli yo Yehowa, eye Yehowa fia atia dee, si wotsa da de tsi la me, tete wotro zu tsi nyui. Afima wona se kple dodo wo le, eye afima wodo wo kpo le ²⁶gblo bena: Ne edoto Yehowa, wo Mawu la fe gbe pepere, eye newo nusi nyoa enu, le to de efe sawo nu, eye newo efe dodowo kata dzi la, ekema nyemahe^k fukpekpe, siwo kata mena wova Egiptetowo dzi la, ava dziwo o; elabena nye Yehowa enye^l wo doyola. ²⁷Eyome wova Elim. Afima vudo wuieve kple deti blaadre le; eye wofu asada anyi de afima le tsia gbo.

Tegliwo kple man.

16. Emegbe woho tso Elim, eye Israel-viwo fe ha blibo la va Sin-gbedzi, le Elim kple Sinai dome, le wofe ouou tso Egiptenyigba dzi yleti evelia fe nkeke wuiatolia dzi. ²Eye Israel-viwo fe ha blibo la li Mose kple Aron nu la gbea dzi,^r ³eye Israel-viwo gblo na wo bena: ^sDe Yehowa na mieku le Egiptenyigba dzi, afisi miebobo no mife lazewo dome, eye miedua abolo dia fola, ne nyo wu esi miekpo mi va gbe sia dzi, bena do nawu ameha blibo sia woaku! ⁴Tete Yehowa gblo na Mose bena: Kpo da, mana abolo nadza atso dzifo na mi, eye duko la nado gbesiagbe adafe de nkeke deka fe dudu nu, bena mado wo akpo be, woazo de nye sawo nu loo, alo womazo de enu

o. 5 Eye ne woada nusi wofa va afe me le nkeke adeagbe la, ekema adzi de dzi agade nusi wofona gbesiagbe la nu. 6 Eye Mose kple Aron gblɔ na Israel-viwo katã bena: Fiẽ la miadze sii bena, Yehowae kplɔ mi tso Egipte-nyigba dzi, 7 eye ndi la miakpɔ Yehowa fe ntikakɔe, elabena ese miafe liviliwilili de Yehowa nu; ke mia-wo la amekawo mienye, be miele mia nu lim? 8 Eye Mose gblɔ bena: Fiẽ la Yehowa ana lã mi miadu, eye ndi la ana abolo mi miadu adi fo, elabena Yehowa se liviliwi, si mieli de enu la, ke miawo la amekawo mienye? Meye mia nu mieli o, ke boɔ Yehowa que mieli. 9 Eye Mose gblɔ na Aron bena: Gblɔ na Israel-viwo fe ha blibo la bena: Mite va Yehowa fe nku me, elabena ese miafe liviliwilili la. 10 Esi Aron fo nu kple Israel-viwo fe ha bliboa la, wotrɔ ngɔ dze gbedzi lofo, eye kpɔ da, Yehowa fe ntikakɔe de edokui fia le alilikpoa de me. 11 Eye Yehowa fo nu kple Mose bena: 12 Mese Israel-viwo fe liviliwilili la. Gblɔ na wo be: Fiẽ la miadu lã, eye ndi la miadu abolo adi fo, bena miadze sii be, nyee nye Yehowa, miafe Mawu la. 13 Le fiẽ la tegliwo dzo va nyẽ tsyɔ asada la, eye le ndi la afu dza fo xlã asada la. 14 Esi afu la kɔ da la, tete nu sue nogonogcewo le anyigba le gbe la dzi abe ketsiene. 15 Eye esi Israel-viwo kpɔe la, wogblɔ na wo nɔewo bena: Nuka nye esi? Elabena womenya nusi wɔnye o. Tete Mose gblɔ na wo bena: Esia enye abolo, si Yehowa na mi, be miadu la.^a

16 Se, si Yehowa de, enye si: Amesiamе nafɔe de efe dudu nu; miafɔe de amesiwo le miafe agbadɔ me la fe xexlɛme nu, ame deka gomer deka. 17 Eye Israel-viwo wɔ nenema; amea dewo fɔe fũ, eye amea dewo fɔe vee. 18 Eye wotsɔ gomer dzidzee; ke amesi fɔe fũ la, mekpɔ deke de dzi o, eye amesi fɔe vee ko la, naneke mehiãe o; amesiame fɔe de efe dudu nu. 19 Eye Mose gblɔ na wo bena: Amea deke megagblẽ deke di nu nake de edzi o!^a 20 Ke

womedo to Mose o, eye amea dewo gblẽe di nu ke de edzi; gake wɔdze nyẽ, eye wɔfajã. Tete Mose do damedzoe de wo nu. 21 Ale wofonɔ ndi sia ndi; amesiame de efe dudu nu, ke ne ndo ou ko la, elolona.

22 Ke le nkeke adeagbe la wofa nududu la tefe eve, ame deka gomer eve. Eye ha la fe amegãwo katã va gblɔe na Mose. 23 Eye wogblɔ na wo bena: Ale Yehowa gblɔ esi: Etsɔ nye dzudzogbe, nkeke kɔkɔe na Yehowa. Nusi miatsɔ afo abolo la, mitsɔe fɔe, eye nusi miatsɔ ada la, midae; ke esi susɔ la, midzrae do hena etsɔ.^a 24 Eye wodae di nu ke de edzi, abe alesi Mose gblɔ ene, ke mefajã o, eye medze nyẽ hã o. 25 Eye Mose gblɔ bena: Midu eya egbea, elabena egbe enye dzudzogbe na Yehowa, egbe la miegale ekpɔ ge le gbe me o. 26 Nkeke ade miafɔe; ke nkeke adrelia enye dzudzogbe, eya dzi miele deke kpɔ ge o. 27 Eye le nkeke adreagbe la amea dewo tso dukɔ la me yi efo ge, ke womekpɔ deke o. 28 Tete Yehowa gblɔ na Mose bena: Zinenie miagbe tododo nye sewo kple nye dodowo mahã? 29 Mikpɔ da, Yehowa na dzudzogbe mi, eyata wɔna nududu mi le nkeke adelia dzi de nkeke eve nu. Amesiamе natsi afe, eye amea deke nagado go le afe me le nkeke adrelia dzi o! 30 Ale dukɔ la dzudzɔ edokui le nkeke adrelia dzi. 31 Eye Israeltwo na nkɔe be man; ele abe xetsetse ene hele yie; eye wɔvivina abe tatali, si me wode anyitsii ene. 32 Eye Mose gblɔ bena: Se, si Yehowa de, enye si: Midzra gomer deka do hena miafe dzidzimeviwo, bena woakpɔ abolo, si mena miɛdu le gbedzi, esime mekpɔ mi tso Egipte-nyigba dzi la. 33 Eye Mose gblɔ na Aron bena: Tso fzevia de, eye nade man gomer deka eme fũ, eye natsɔe ada de Yehowa nku me, bena wɔanɔ anyi hena miafe dzidzimeviwo. 34 Eye Aron tsɔe dzra do de seawo gbɔ, abe alesi Yehowa de se na Mose ene. 35 Eye Israel-viwo du man la fe blane, vasede esime wova anyigba, si dzi ame-

^a Mo. I. 2, 2, 3; ta 20, 8.

^b Mo. IV. 12, 5; 14, 10; 16, 19.

^c Mo. IV. 11, 31.

^d kp. 4.

^e Heb. 9, 4.

^f Kor. II. 8, 15.

^g Mat. 8, 34; Lu. 11, 3.

wo le dzi; man sɔŋ woɔ, vaseɔe esime woɔ Kanaan-nyigba felifo-wo dzi.^a 36 Gomer deka enye efa fe mamā ewolia deka.

Tsi do go tso kpe gbadzaa me na Israel-viwo.

17. Eye Israel-viwo fe ha blibo la ho tso Sin-gbedzi hele tejetejewo tom, abe alesi Yehowa de se ene, eye wofu asada anyi de Refidim. Ke tsia deke meli be, duko la nano o. 2 Tete duko la wo dzre kple Mose, eye wogblo bena: Mina tsi mi miano! Mose do nu na wo bena: *d*Nukanuti miele dzre wom kplim? Nukanuti miele Yehowa tem kpo? 3 Eye tsiko wu duko la le afima. Eye duko la li Mose nu gblo bena: Nukanuti nekpla mi tso Egipte, bena tsiko nawu mia nutowo, mia viwo kple miafe lawo miaku mahā? 4 Tete Mose do yli yo Yehowa bena: Nuka mawo na duko sia? Esuso vie ko/ woafɔ kpe afum! 5 Yehowa gblo na Mose bena: Dze duko la ngo, eye nade ame tsitsia dewo le Israel dome akpe de dokuiwo nu, eye natsɔ atikpla, si inetsɔ fo Nil dzi la, de asi yii. 6 Kpo da, matsi tre de nkuwo me de Horeb-kpe la dzi, eye najo kpe la, ekema tsi ado atso me, be duko la nano. Eye Mose wo nenema le Israel- me tsitsiawo fe nku me.^k 7 Eye wona nko teje la bena Masa kple Meriba. Elabena Israel-viwo wo dzre, eye wote Yehowa kpo gblo bena: De Yehowa le mia dome loo, alo meli o?

Israel-viwo du Amalekitowo dzi.

8 Esia megbe Amalekitowo va wo awa kple Israel le Refidim. 9 Tete Mose gblo na ⁿYosua bena: Tia nutuwo kpe de nuwo, eye nayi adawo awa kple Amalek etsɔ; ke nye la madatsi tre de togbe la tame, eye malé Mawu fe atikpla la de asi. 10 Eye Yosua wo, abe alesi Mose gblo ne ene be, woadawo awa kple Amalek. Ke Mose, Aron kple Xur woyi togbe la tame. 11 Eye ne Mose ko efe asi dzi la, ekema Israel fe alo dea dzi; ke ne edidi asi de anyi la, ekema Amalek fe alo dea dzi. 12 Ke esi alo ku de Mose nu la, wotsɔ kpe de ete wobobo no edzi. Eye Aron kple Xur lé efe asiwo

de dzi; ame deka le axa deka, eye ame evelia le axa bubu dzi. Ale wolé efe asiwo de te, vaseɔe esime ye do to. 13 Eye Yosua du Amalek kple efe awako dzi kple yi.

14 Eye Yehowa gblo na Mose bena: Dlo nusia de agbalé me hena nkudodo dzi, eye nakui de Yosua fe to me; elabena ^bmatsrɔ Amalek fe nko da le dzifoa te kenken. 15 Eye Mose di vosa- mlekpu, eye wona nko be: Yehowa nye aflaga. 16 Eye wogblo bena: Metà Yehowa fe zikpu. Yehowa awo awa kple Amalek tegbetegbe.

Yetro va kpo Mose da.

18. Eye Midian-nunola ^cYetro, Mose to, se nusiwo katà Mawu wo na Mose kple efeduko Israel, kple alesi Yehowa kple Israel tso Egipte. 2 Tete Mose to Yetro kple Mose srɔ Zipora, si wokplo do de afe,^g 3 kple viaɔutsu eveawo, siwo dome deka nko nye Gersom, elabena egblo be: Amedzro me- nye le dzronyigba dzi.^h 4 Evelia fe nko nye Eliezer: Elabena fonnye fe Mawu la kpe de gunye, eye wodem tso Farao fe yi nu. 5 Eye Mose to Yetro kple via- ɔutsuwo kpakple srɔa wova Mose gbo le gbea dzi, le Mawu fe to la gbo, afisi wofu asada anyi do. 6 Eye wodo ame do de Mose gbo be: Nye towò Yetro kple srɔwò kpakple viaɔutsu eveawo miégbo- na gbawò. 7 Tete Mose yi dakpe toa, eye wode ta agu, eye wò- dudo nu ne; emegbe wobia wo nwewo fe dodo ta se, eye woyi agbado la me. 8 Eyome Mose xlé nusiwo katà Yehowa wo Farao kple Egiptetowo le Israel ta, kple fu, siwo katà dzo de wo dzi le mo ta, kpakple alesi Yehowa de wo la, na toa. 9 Eye Yetro kpo dzi- dzo. le nu nyui, siwo katà Yehowa wo na Israel, kple alesi wode wo tso Egiptetowo si me la nuti. 10 Eye Yetro gblo bena: Woakafu Yehowa, amesi de mi tso Egiptetowo kple Farao si me, amesi de duko la tso Egiptetowo fe nusé te. 11 Fifi ko menyae bena, Yehowa kpe wu mawuwo katà; elabena etsɔ woawo nuto

^a Yos. 5, 12.

^b Mo. V. 25, 17 v. 19; Sam. I. 15, 2, 3.

^d Mo. V. 6, 16; Kor. I. 10, 9.

^e 3, 1.

^f Mo. IV. 14, 10. ^g 4, 20.

^h 2, 22. ⁱ 7, 20.

^k Mo. IV. 20, 11; Kor. I. 10, 4. ^l Ps. 95, 8, 9.

ⁿ Mo. IV. 13, 8. ^o 16.

fe nu vlo wowa he toe na wo.^a 12 Eyome Mose to, Yetro, tso numevosawo kple akpedavosawo ve na Mawu, eye Aron kple Israel-me tsitsiwo katã va, be woadu nu kple Mose to le Mawu fe ŋku me.

^b Onudrɔlawo dodo.

13 Esi ŋu ke la, Mose boba na anyi, be yeadrɔ vɔnu na duko la, eye duko la tsi tre de Mose gbo vasede fiẽ. 14 Ke esi Mose to kpo do, siwo katã le esi le dukoa nuti la, egblo bena: Nuka nele wovom na duko la alea? Nukanuti wo deka neboba na anyi, eye duko blibo la le tsitre de gbawo tso ŋdi vasede fiẽ? 15 Mose do ŋu na toa bena: Duko la va gbonye, be woabia nu Mawu. 16 Ne nyaa de le wo si la, wotsone vaa gbonyee, eye medrɔa amesiame kple novia dome nya na wo, eye megbloa Mawu fe sewo kple do-dowo na wo. 17 Tete Mose to gblo ne bena: Menyo be, nana wovom alea o. 18 Dedi ate wo nuto kple duko, si le gbawo la ŋu. Elabena do la sesẽ na wo akpa; wo deka mate ŋu awae o.^d 19 Eyata do to nye gbe, ne maɔo adanu na wo, eye Mawu akpe de ŋuwò: Na duko la nu le Mawu gbo, eye natsɔ wo fe nyawo aɔo Mawu ŋku me. 20 De sawo kple doɔoawo me na wo, eye nafia mo, si woato kple nusi woawo la wo. 21 Tia nutsu zãzewo le duko la dome, amesiwo vɔa Mawu, dia anukware, eye wolɛa fu nubiabiã, eye naɔo wo amegãwoe, amea dewo de ame akpe nu, amea dewo de ame alafa nu, amea dewo de ame blaato nu, eye amea dewo de ame ewo nu, 22 bena woadrɔ vɔnu na duko la yesiayi, negbe nya veviwo ko woatsɔ va gbawo; ke nya kpotokpotoewo la woa nutowo nadrɛ. Ale nade agba le dokuiwo dzi, eye woaxo na wo. 23 Ne ewo alea, eye Mawu lɔ de dzi na wo la, ekema akpo gbodzoe, eye duko blibo la ha ayi afe me le nutifafa me. 24 Eye Mose do to toa fe gbe, eye wowo nusianu, si wogblo ne la. 25 Eye Mose tia nutsu zãzewo le Israel-viwo dome hedo amegãwoe de duko la nu. Dewo de ame akpe nu, dewo de ame alafa nu, dewo

^a Nex. 9, 10.

^b Mo. V. 32, 11.

^d Mo. IV. 11, 14; Mo. V. 1, 9.
^e Mo. V. 7, 6.
^f Pet. I. 2, 9; Nyad. 1, 6.
^g Mo. III. 19, 2.

de ame blaato nu, eye dewo de ame ewo nu. 26 Eye woadrɔa vɔnu na duko la yesiayi, negbe nya veviwo ko wotsone vaa Mose gboe, ke nya kpotokpotoewo katã la woawo nuto drone. 27 Eme-gbe Mose do toa da, woyi wo denyigba dzi.

Israel-viwo do Sinai-to gbo.

19. Esi Israel-viwo nu tso Egipte-nyigba dzi la yleti eto me-gbe, le ŋkeke ma dzi tututu, wova Sinai-gbedzi. 2 Esi woho tso Refidim la, wova Sinai-gbedzi, eye wofu asada anyi de gbea dzi; afi-ma Israel fu asada anyi do le to la kasa. 3 Ke Mose yi Mawu gbo le to la dzi. Eye Yehowa yɛe tso to la dzi gblo bena: Ale nagblo na Yakob-fomeawo, eye ale nade gbe fae na Israel-viwo enye si: 4 Mia nutowo miekpo nusi mewo Egiptetowo, kple alesi bmetso mi de ho fe aɔalawo dzi, eye mekpo mi va gbonyee. 5 Azo ne miado to nye gbe, eye mialɛ nye nubabla me de asi la, ekema mianye tonye koŋ le dukowo katã dome, elabena anyigba blibo la tonyee.^e 6 Eye mianye/ nunɔlawo fe fiadufe kple^f duko kakoe nam! Esiawo nye nya, siwo nagblo na Israel-viwo. 7 Eye Mose yi dayo duko la fe ame tsitsiawo hegblo nya, siwo katã Yehowa de esi la, na wo. 8 Tete duko blibo la do ŋu yoo bena: Nya, siwo katã Yehowa gblo la, miawae. Eye Mose tso duko la fe nyawo va Mawu gboe. 9 Eye Yehowa gblo na Mose bena: Mava gbawo le alilikpo dodoa de me, be ne mele nu fom kpli wo la, duko la nasee, eye woaxo dziwo ase tegbee. Eye Mose gblo duko la fe nyawo na Yehowa.

Duko la dzra edokui do hena sexo tso Mawu gbo.

10 Eye Yehowa gblo na Mose bena: Yi duko la gbo, eye nana be, woadzra wo dokui do dzadze egbe kple etsɔ, eye woanya wo fe avowo, 11 ne wasu te le ŋkeke etoagbe; elabena le ŋkeke etoagbe Yehowa adi va Sinai-to la dzi le duko blibo la fe ŋku me. 12 Do lifo na duko la godoo, eye nagblo na wo bena: Mikpo nyuie, be amea deke nagalia to la alo

ade enu aka asi egu o. Amesia-me. si aka asi toa nu la. ku ke wòaku!^a 13 Ne asia de aka egu la. woafu kpee. alo woatee kple da: edanye ame alo lã o. magano agbe o. Ke ne woku lãdzokpẽ la. ekema woalia to la.^d 14 Tete Mose di tso toa dzi va duko la gbo. eye wona duko la wo wo dokui dzadze. eye wonyã wofo avo-wo. 15 Eye wogblo na duko ia bena: Misu te vasede nkeke etõlia dzi: amea deke megado nyonu gbo o.^f

Mawu de edokui fia le Sinai-to dzi.

16 Eye le nkeke etõlia fe ndi kanya la dzi de asi gbedede me. eye wole dzo kem: alilikpo dodoa de va tso to la dzi. eye kpẽwo le didim sesie nuto. Tete duko blibo. si le asada me la. de asi dzodzo me nyanyanya.^k 17 Eye Mose kplɔ duko la tso asada la me yi Mawu kpe ge. eye wotsi tre de to la te. 18 Eye dzudzo bla Sinai-to blibo la. elabena Yehowa di va edzi le dzo me: eye dzudzo la de dzi abe anɔdafedzudzo ene. eye to blibo la le vuvum nuto. 19 Eye kpẽawo nu le sesẽm de dzi. Mose fo nu. eye Mawu do nu ne kple gbe sesẽ.^l 20 Tete Yehowa di va Sinai-to la tame. eye Yehowa yo Mose. be wòava Sinai-toa tame. eye Mose lia to la. 21 Eye Yehowa gbo na Mose bena: Di yi daxlõ nu duko la bena. womegagbo lifo la me. ava Yehowa gbo. nu kpo ge o. elabena wo dometo gedewo ava ku. 22 Eye nunla. siwo ate de Yehowa nu hã. nawo wo dokui dzadze. bena Yehowa magade gbe de wo dzi o. 23 Mose do nu na Yehowa bena: Duko la mate nu alia Sinai-to la o. elabena wò nuto èxlõ nu mí bena: Mide lifo de to la nu. eye mibui kókœ!ⁿ 24 Eye Yehowa gbo na Mose bena: Di yi. ne mia kple Aron miava: ke nunlawo kple duko la megagbo lifo la me. ava Yehowa gbo le toa dzi. bena Yehowa nagade gbe de wo dzi o. 25 Tete Mose di yi duko la gbo. eye wogbloe na wo.

Mawu na se ewowo Israel-viwo.

20 Eye Mawu tonyasiawo katã bena:^o 2 Nyee nye Yehowa wò Mawu. si kplɔ wò tso klivi-

^a 34, 8.
^b Mo. V. 6, 4, 5;
Kor. I. 8, 6.

^d Heb. 12, 18 v.
29.

^e Mo. III. 26, 1;
Mo. V. 27, 15;
Ps. 97, 7; Yer.
40, 18-26; Ro
1, 23.

^f 34, 7; Yer. 31,
29, 30; Xez. 18,
2, 3, 20.

^g Kor. I. 7, 5.

^h Mo. III. 24, 16.

ⁱ 16, 25; Xez.
20, 12; Mar.
2, 27, 28; Kol.
2, 16, 17.

^k Heb. 12, 21.

^l Do. 7, 38.

ⁿ Mo. I. 2, 2, 3.

^o Mat. 16, 4;
Ef. 6, 2, 3.

^p 21, 12; Mo. I.
9, 5, 6; Yak. 2,
11.

^r Mo. III. 20,
10; Ef. 5, 3-5.

^s Mo. III. 19,
11; Ef. 4, 28.

^t 23, 1; Ef. 4, 25.

^u Ro. 7, 7; 13, 9.

^v Mo. V. 5, 6
v. 19; Mat. 15,
17-48.

nyenyefe me le Egipte-nyigba dzi: 3 Mawu bubua deke megano asiwo kpe de nunye o.^b 4 Megawo legbaa deke na dokuiwo o. Megawo nusiwo le dzifo. alo nusiwo le anyigba dzi. alo nusiwo le tsi me le anyigba te la. fe nonome o.^c 5 Megade ta agu na wo o. eye megasubo wo o. elabena nye Yehowa. wò Mawu la. Mawu vānu menye. amesi doa fofowo fe vodada tefe na devi. siwo léa fum la. vasede dzidzime etõlia kple enelia dzi: 6 ke mevea ame akpe nane. siwo lãam. eye wowo nye seawo dzi la nu. 7 Megayo Yehowa. wò Mawu. fe nko yakayaka o. elabena Yehowa magbe tohehe na amesi yo efe nko dzodzro la o.^h 8 Do nku dzudzogbe la dzi. ne nawo kókœ.ⁱ 9 Dkeke ade nawo do. eye nawo nuwò dwo katã. 10 Ke nkeke adrelia enye dzudzogbe na Yehowa. wò Mawu la: megawo do deke le edzi o. edanye wò nuto. viwõnutsu alo viwõnyonu o. edanye wò dolanutsu, wò dolanyonu. wò lã. alo wò amedzro. si dze wò du me la o. 11 Elabena nkeke ade mee Yehowa wo dzi kple anyigba. atsiifu kple nusiwo katã le eme. eye wòdzudzo edokui le nkeke adreagbe. Eyata Yehowayra dzudzogbe la. eye wòwœ kókœ.ⁿ 12 Bu fofowò kple dawò. bena nana agbe didie le anyigba. si Yehowa. wò Mawu. ana wò la dzi.^o 13 Megawu ame o.^p 14 Megawo ahasi o.^r 15 Megafi fi o.^s 16 Megadi avatsodase le hawovi nuti o.^t 17 Megabiã nu de hawovi fe afe dzi o. Megabiã nu de hawovi srõ. efe dolanutsu alo efe dolanyonu. efe nyi alo efe tedzi. alo nusianu. si nye hawovi to la fe deke dzi o.^u

18 Esi duko blibo la se dzidegbe kple kpẽawo fe didi. eye wokpo dzikedzo kple alesi toa le dzudzo tumi la. duko la dzo nyanyanya. eye wotsi tre de adzoge ke. 19 Eye wogblo na Mose bena: Wò la fo nu kpli mí. eye miado to asee. ke Mawu megajo nu kpli mí. bena miagaku o. 20 Mose gbo na duko la bena: Migavõ o. elabena Mawu de wòva mia do ge akpo. bena vovõ nana egu le mia dome. ne miagawo nuvõ o. 21 Ale

^aduko la tsi tre de adzoge ke; ke Mose te de alilikpo dodo, si me Mawu le la nu.

Vosamlekpui didi.

22 Eye Yehowa gblo na Mose bena: Ale nagblo na Israel-viwo enyesi: Mia nutowo miekpobena, mefo nu kpli mi tso dzifo. 23 Migawo mawu bubua deke kpe de gunye o; migawo deke o, edanye klosalolegba alo sikalegba o. 24 Tso anyi ^edi vosamlekpui nam, eya dzi natsa wo alowo kple wo nyiwo ame nunevosa le, eye nasa akpedavowo le. Mava afisiafi, si mefo be, woado nku nye nko dzi le la, eye mayra wo. 25 Ne ebe, yeatsa kpe adi vosamlekpui nam la, megatsa esi wofu o; elabena ne etsa ga fu kpee la, ekema egble ko do ne. 26 Megaflo atrakpui de nye vosamlekpui dzi o, bena wo ama nagadze le edzi o.

Se le awaba me nana nuti.

21. Esiawo nye dodo, siwo nagblo na wo. 2 Ne efle Hebri-nutsua de kluvii la, ekema wawo do fe ade, eye le fe adrelia me la woadzo fea deke maxemaxee. 3 Nenyeye eya dekae va la, eya dede nadzo; ne ekplo srōa va la, ekema eya kple srōa nadzo. 4 Nenyeye efe afetae de srō ne, eye wodzi nutsuviwo alo nyonu-viwo ne la, ekema nyonu la kple viawo nanye efe afeta to, eye eya dede nadzo. 5 Ke ne klubi la gblo be: Melō nye afeta, srōnye kple vinyewo, nyemadzo ano dokuinye si o la, 6 ekema efe afeta nakplae ava ^oMawu fe nku me, atsae ado vōtru nu alo vōtrutiwo gbo, eye efe afeta nana to ne kple nuna-nui, be wōasubae tegbee. 7 Ne amea de dzra vianyonu kosii la, eya madzo abe^p nutsuwo ene o. 8 Ne efe nu menyo efe afeta nu o, eye megadi be, yeadee o la, ekema wōana woava xae kple ga. Mekpo nusē adzrae de duko bubuwo dome, le esi wōgbee la ta o. 9 Ne etsae na vianutsu la, ekema wōawo ne abe eya nuta vianyonue ene. 10 Ke ne eya nuta gade nyonu bubu kpe de enu la, ekema megate nududu kple avōtatae o, eye megagbe egbo dodo hā o. 11 Ne mewo nu etō siawo

^a Heb. 12, 18.

^b Mo. 1. 9, 6; ta 20, 13; Mat. 5, 21. 22.

^d Mo. IV. 35, 6-29; Mo. V. 19, 4-13.

^e 27, 1. 8. ^f Fla. 1. 2, 29, 31.

^g Mo. V. 24, 7; Tim. I. 1, 10

^h Mo. V. 27, 16; Lod. 20, 20; Mat. 15, 4.

ⁱ 21, 42, 43; Mo. V. 12, 5.

^k Mo. V. 27, 5; Vos. 8, 31.

^l Mo. III. 25, 39, 40; Mo. V. 15, 12-17; Ver. 34, 14.

ⁿ Mo. III. 24, 19, 20; Mo. V. 19, 21; Mat. 5, 38.

^o 22, 7. 8. 27; Mo. V. 1, 17; Ps. 82.

^p kr. 2.

^r Mo. 1. 9, 5.

ne o la, ekema woadzo faa fea deke maxemaxee.

Se le amewuwu nuti.

12 Ne amea de fo ame woku la, ekema woawu eya hā. 13 Ne amea de mebua o, gake Mawu to efe asi dzi wae la, ekema mado tefea de na wo, afisi wōasi ayi. 14 Gake ne amea de bua wu nōvia le aye me la, ekema woahēe atso nye vosamlekpui gō hā gbo adawu. 15 Amesi ke afo fofoa alo dada la, woawui. 16 Amesi ke afi ame adzra, alo woakpae le esi la, woawui. 17 Amesi ke afo fi ade fofoa alo dada la, woawui.

Se le abidede ame nu nuti.

18 Ne nutsuwo le dzre wam, eye deka tso kpe alo kodzi fo nōvia meku o, gake wōtsi aba dzi, 19 emegbe wōgafa do go le totom de ati nu la, ekema amesi foe la; megadi fo o, negbe efe afidekanofewo kple dōyofewo ko wōaxe. 20 Ne amea de fo efe klubi alo kosivi kple kpo, woku de esi me la, ekema woabia hlōe. 21 Ke ne egano agbe nkeke deka alo eve hafi la, ekema womagabia hlōe o; elabena eya nuta fe gae. 22 Ne nutsuwo le dzre wam, eye wotutu nyonu funa de fu anyi, ke vōa deke mewae o, negbe fua koe ge le efo la, ekema nyonua srō naxo fe le esi, abe alesi vōnudrōlawo do ene. 23 Ke ne vōa de dze eme la, ekema woabia agbe de agbe tefe. 24 nku de nku tefe, adu de adu tefe, asi de asi tefe, afo de afo tefe, 25 dzobi de dzobi tefe, abi de abi tefe, dodro de dodro tefe. 26 Ne amea de fo nku na efe klubi alo efe kosivi wōgbā la, ekema wōade asi le enu, ne wōano edokui si de efe nku la ta. 27 Eye ne amea de ne adu na efe klubi alo efe kosivi la, ekema wōade asi le enu, ne wōano edokui si de efe adu la ta.

28 Ne nyia de tu dzo nutsu alo nyonu woku la, ekema woafu kpe nyi la, eye womagadu efe lā o; ke womabu fo nyia to o. 29 Ke ne nyi la dia dzotutu ame, eye wogbloe na nyia to, gake mekpō edzi o, eye wōwu nutsu alo nyonu la, ekema woafu kpe nyi la, eye woawu nyia to hā. 30 Ke ne

wodo hlōfe n̄ la, ekema wòaxee p̄p̄p̄p̄, abe alesi woḍoe n̄ ene, de efe agbe ta. 31 Ne etu dzo ṅutsuvi alo nyɔnuvia de la, ekema woawo n̄ de ḍoḍo sia nu. 32 Ne nyi la tu dzo kluvi alo kosivi la, ekema nyia tɔ naxe klosalo sekel blaetō na efe afetō.

33 Ne amea de vu doa de nu da di, alo amea de de vudo metu nu enu o, eye nyi alo tedzia de ge de me la, 34 ekema vudoa tɔ naxe fe de eta na lā la tɔ; eye lā kukua nazu eto. 35 Ne amea de fe nyi tu dzo nɔvia fe nyi wòku la, ekema woatsɔ nyi gbagbe la adzra, eye woamā ga la; emegbe woamā lā kuku la hā. 36 Ke ne wonyae bena, nyi la dia dzotutu ame, gake nyia tɔ mekpɔ edzi o la, ekema wòatsɔ nyi gbagbe aḍo etefe, eye kukua nazu eto. 37 Ne amea de fi nyi alo alē, eye wòwui, alo wòdzrae la, ekema wòaḍo nyi atō nyi deka tefe, eye wòaḍo alē ene alē deka tefe.^b

Se le amehavi fe nuwo gbeḡlē nu.

22. Ne wolé fiafitɔa de ie fi dzi, eye wofoe wòku la, ekema hlōa deke mele me o. 2 Ke nenyē ṅeke mee la, woabia efe hlō. Ele na fiafi la be, wòaḍo nusi wòfi la tefe; ke ne naneke meie esi o la, woatsɔe adzra de efe fififi la nu. 3 Nenyē nyi, tedzi alo alē wòfi, eye wokpɔe le esi agbagbe la, ekema wòaḍo wo ame eve etefe. 4 Ne amea de kplɔ lāwo yi efe bofo alo weingble me, eye wòde asi le wo ṅu wodagblē ame bubu fe agble la, ekema wòatsɔ efe agblemenuwo aḍo nusi wogblē la tefe; ke nenyē agble blibo la wogblē la, ekema wòatsɔ efe bofonu nyuitɔ alo weingblemenu nyuitɔ aḍo etefe. 5 Ne dzo dze gbe, eye wólé ho, siwo le lifo dzi, hefiā ava alo bli, siwo le bo dzi, alo agble blibo la katā la, ekema amesi tɔ dzo gbea la, naḍo etefe.

6 Ne amea de dzra ga alo nuwo ḍo de nɔvia gbɔ, eye wofii le amea fe me, ne wokpɔ fiafitɔa la, ekema wòaḍo etefe zi eve. 7 Gake ne womekpɔ fiafi la o la, ekema woakplɔ afeato ava Mawu fe ṅku me, be eya ṅutɔe ḍo asi nɔvia fe nua dzi loo, alo menye eya ṅutɔe o.

8 Ne nyi, tedzi, alē, avo alo nua de bu, eye wosusui de amea de ṅu la, ekema ameawo kple eve nava Mawu fe ṅku me, eye amesi Mawu abu fo la, eya naḍo etefe na nɔvia zi eve. 9 Ne amea de tso tedzi, nyi, alē alo lāa de na nɔvia, be wòakpɔ edzi, eye wòku, alo nane wɔe, alo woda adzoe, eye ame bubua deke mekpɔ tefe o la, 10 ekema wòatā Yehowa na nɔvia be, menye eya ṅutɔe ḍo asi nɔvia fe nu la dzi o, eye lā la tɔ naxo nya la n̄, ekema fea deke mele eme o. 11 Nenyē de wofii le egbo la, ekema wòaḍo etefe na lā la tɔ. 12 Nenyē lāa dee vuvui la, ekema wòatsɔ kukua ava fia abe ḍase ene, eye "fea deke manɔ me o. 13 Ne amea de ye lā le nɔvia si, eye nane wɔe, alo wòku, eye lā la tɔ mele etefe o la, ekema wòaḍo etefe. 14 Ke ne lā la tɔ le etefe la, ekema maḍo etefe o, elabena esi wòyee la, ele fe xom de eta.

15 Ne amea de ble detugbi, si ta womebia o, eye wòde asi enu la, ekema wòawo sr̄ḍenu n̄, eye wòadee.^d 16 Ke ne fofoa gbe be, yematsɔe n̄ o la, ekema wòaxe sr̄ḍenu, siwo wowona na detugbiwo la fe fe.

17 Megana nyɔnu dzotɔwo nanɔ agbe o.^e 18 Amesiamē, si aḍo lāa de gbɔ la, woawui.^f 19 Amesi sa vo na mawu bubuwo, eye menye Yehowa deḍe ko o la, woaḍo busui.^g

Se le ame dahewo tetedeani gu.

20 Megate amedzro de anyi o, eye megasē ṅuta le enu o; elabena miawo hā mienye amedzrowo kplɔ le Egipte-nyigba dzi.^h 21 Migate ahosiwo kple tsyḍeviwo de anyi o.ⁱ 22 Ne ète wo de anyi, eye wodo ḡli yom la, ekema maḍo to wofoe ḡlidodo la, 23 eye nye ḍomedzoe abi de mia ṅu, eye mawu mi kple yi, ale be mia sr̄ḍwo atrɔ zu ahosiwo, eye mia viwo azu tsyḍeviwo. 24 Ne èdo ga na nye duko la dome ame dahea de, si le gbɔwò la, megadi kasae o, eye megabia deme hā le esi o.^k 25 Ne èxo hawòvi fe avo awɔbae la, ekema gatsɔe n̄, hafi ye naḍo to;^l 26 elabena eyae koe nye avo le esi, eya wòtana; nuka tsyɔ ge

^a Mo. I. 31, 39.

^b Lu. 19, 8.

^c Mo. V. 22, 29.

^d Mo. III. 20, 6, 27; Mo. V. 18, 10; Sam. I. 28, 9.

^e Mo. III. 13, 23; Mo. V. 27, 21.

^f Mo. V. 13, 7-19; 17, 2-7.

^g 23, 9; Mo. III. 19, 33, 34; Mo. V. 10, 18, 19; 24, 17, 18; 27, 19.

^h Yes. 1, 17.

ⁱ Mo. III. 25, 36; Mo. V. 22, 20; 24, 10.

^j 21, 4.

^k Mo. V. 24, 12, 13.

wòala amlo anyii mahā? Ne edo yli yom la, maḍo toe, elabena amenuvela menye.

27 Megado diḡu na ^bMawu o, eye ^amegajo fi de wò dukò la fe amegāwo o. 28 ^cMegamiā asi de wò agblemenu vavāwo kple wò ami dzi o, eye ^fnatsò wò ngogbe-viṅutsuwo nam. 29 Nenema ke nawò wò nyiwo kple alēwo hāe; ṅkeke adre wòanò dada gbò, eye le ṅkeke enyilia dzi natsòe nam.^h 30 Ame kòkòewo mienye nam. Eyata migadu lā,ⁱ si nu lè le gbe me la o; ke boṅ mitsòe fu gbe na avūwo.

Nusi dze be, weawò kple nusi medze be, wawò o.

23. Megasa sakpli o. Wò nu meganò nutasēla fe nya me, be nazu avatsodasedila o.^k 2 Meganò ha yome le nu vlo wòwo me o, eye megade ame gedewo dzi le dzrenya me ate nya dzodzòe la de to o.^o 3 Megade ami de ame dahe fe nya o. 4 Ne èkpò wò ketò fe nyi alo tedzi tre mò la, gakplòe vè nē.^r 5 Ne agba nò wò futò fe tedzi dzi nèkpò la, megato enu yi o; ke boṅ kpe de enu, ne miatui le edzi. 6 Megatrò ame dahe fe nya bu anyi le vòndròfe o.^l 7 De nu le avatsonyawo me; megawu amesi fe nya dzò, eye medi fòa deke o la o, elabena nyematso afia na ame vòḍi o. 8 Megaxò zānu o, elabena zānuna gbāa ṅku na nukpòlawo, eye wòtròa ame dzodzòe fe nya bua anyi.^v 9 Migasē nuta le amedzrowo ṅu o, elabena mia ṅutòwo mienya, alesi wòndòna na amedzrowo, elabena mienye amedzrowo le Egipte-nyigba dzi kpò.^y

10 Fe ade nafā nu de wò anyigba dzi, eye nafo wò agblemenuwo nu fu.^a 11 Ke le fe adrelia me la na wòagbò de eme, eye wòazu flu, bena wò dukò la me ame dahewo nakpò nu aḍu, eye nusi susò la, gbemelāwo naḍui. Nenema ke nawò wò weingblewo kple wò dewewo hāe. 12 Dkeke ade nawò wò dòwo, ke nafo ṅkeke adrelia ade eme, bena wò nyi kple wò tedzi nadzudò, eye wò kosi fe ṅutsuvi kple amedzro nagbò de eme.^e 13 Midzra nya sia nya, si megblò na mi la ḍo.^f Migabu mawu

^a (14-19: 24, 18-26; Mo. III. 23; Mo. V. 16.)

^b 21, 6.

^d Nyagb. 10, 20; Dò. 23, 5.

^e Mo. V. 18, 4.

^f 13, 2. 13.

^g 12, 16.

^h Xez. 44, 20.

ⁱ Mo. III. 7, 24; 11, 40; 17, 15; 22, 8; Mo. V. 14, 21; Xez. 44, 31.

^k 20, 16.

^l 12, 10.

^m Mo. V. 26, 1 v. 11.

^o Mo. III. 19, 15. ^p 22, 29; Mo. V. 14, 21.

^r Lu. 6, 27.

^s 14, 19.

^t Mo. V. 27, 19.

^u Yes. 63, 9. 10.

^v Mo. V. 16, 19; 27, 25.

^y 22, 20.

^z 20, 5.

^a Mo. III. 25; Mo. V. 15, 1 v. 11.

^b Mo. III. 18, 3.

^d 15, 26.

^e 20, 8-11.

^f Yos. 23, 7.

bubuwo fe tame o, eye womagase wofo ṅkò hā le mia nu o.

14 ^aZi etò naḍu ṅkekenyuie nam le fe deka me. 15 Dò ṅku abolo mavamavā ṅkeke la dzi; ṅkeke adre sòṅ naḍu abolo mavamavā le nuṅeyleti fe ṅkeke, si wodò la dzi, abe alesi mede se na wò ene; elabena eya dzi nèou tso Egipte. Ke womava ṅkunya me asi gbolo o.^g 16 Ne èdze nusiwo nèfā de agble me la ṅene gome la, naḍu ṅkekenyuie, eye ne èfo wò agblemenuwo nu fu de ava me le fe la fe nuwuwu me la, ekema nagadu ṅkekenyuie. 17 Wò ṅutsuwo katā nava wò Afetò Yehowa fe ṅku me zi etò le fe deka me. 18 Megatsò nye vòsalā fe ou sa vòe le afisi amòwo vavā le o, eye ^hmegadzra nye ṅkekenyuievòsalā fe ami di ṅu nake de edzi o. 19 ⁱTsò wò agblemenu gbàtò, siwo vā la, va Yehowa, wò Mawu la, fe me. ^pMegada gbòvi le dada fe notsi me o.

Le Kanaanitòwo nyanyā kple yayra ṅugbedodo na Israel puti.

20 Kpò ḍa, medò nye ^sdola ḍo de ṅgòwò, bena wòakpò dziwò le mò ta, eye wòakplò wò ava tefe, si medzra ḍo di na wò la. 21 Kpò nyuie le enu, eye naḍo to efe gbe; megasē tame de enu o, elabena matsò miafe vodadawo ake mi o, elabena nye megbea wònye.^u 22 Ne èḍo to efe gbe, eye nèwò nu, siwo katā magblò na wò la, ekema malè fu wò ketòwo, eye made to de amesiwo xaxa wò ḍo. 23 Ne nye dola dze ṅgòwò, eye wòkplò wò va Amoritòwo, Xititòwo, Perizitòwo, Kanaanitòwo, Xiwitòwo kple Yebusitòwo gbò, eye metsrò wo la, 24 ekema ^tmegade ta agu na wofo mawuwu alo asubò wo o, eye megawò nusiwo^b wowòna la o; ke boṅ nagblè wo, eye nagbā wofo legbawo. 25 Ne miesubò Yehowa, miafe Mawu la, ekema ayra de wò nuḍuḍu kple wò nunono dzi, eye ^dmaxe mò na dólè, be mava mia dome o. 26 Fu mage le nyònuwo fo, alo woatsi ko le wò anyigba dzi o; eye mananò agbe wòade edefe. 27 Maḍò vavò, si le ṅunya la, de ṅgòwò, eye dukò, siwo katā dome nava la, alulu, eye wò futòwo

katā asi le ngowò. 28 ^aMadò téame-
kplòdoewo de ngowò, bena wo-
nyā Xiwitowo, Kanaanitowo kple
Xititowo le ngowò. 29 Gake nye-
manyā wo katā le dowòme le je
deka me o, bena anyigba la ma-
gato gbe, eye lā woadāwo nadzi
de dzi anò fu dem na wò o.
30 Manò wo nyām le mia nu ve-
veve, vasede esime miadzi de
dzi, eye anyigba la natu mia nu.
31 Eye 'mana wò lifowo natso
Avafu ia nu vasede Filistitowo je
fu la nu, tso gbedzi vasede tōsisi
la nu; elabena matsò anyigbadzi-
towo ade asi na wò, eye nanyā
wo le dowòme. 32 Migabla nu
kpli wo alo naxò wofe mawuwo o.
33 Womeganò wò anyigba dzi o,
ne womagava ble wò nawò nuvò
de nūnye o. Elabena ne èsubò
wofe mawuwo la, atrò zu mō ade
wò.^b

Nubablagbalē kple nubabiyasa.

24. Eye wògblo na Mose bena:
Lia toa va Yehowa gbò, wò
nuto kple Aron, Nadab kple Abi-
hu kpakple 'Israel-me tsitsiawo
dome ame blaadre, eye miado gbe
da le adzoge. 2 Eye Mose dede
nate de Yehowa nu, ke woawo
megate va o, eye dukò la hā me-
galia to la kplii o. 3 Eye Mose
yi dagblo Yehowa fe nyawo katā
kple dodoawo katā na dukò la.
Tete dukò la katā do nu yoo gblo
bena: Nya, siwo katā Yehowa
gblo la, miawo! 4 Eye Mose pñlo
Yehowa fe nyawo katā, eye wò-
tso ndi kanya dadi vosamlekpui,
eye wòdo 'dzesikpe wuieve de
Israel fe to wuieveawo nu de to
la te. 5 Eye Mose do Israel-viwo
dome dekakpuiwo da, eye wotsò
nyitsuwo mè numevosawo, eye
wosa akpedavowo na Yehowa.
6 Eye Mose ku ou la fe afā de
ze me, eye wòhlē ou la fe afā
de vosamlekpui la nu. 7 'Eye
wòtsò agbalē, si me nubablanyawo
le, hexlē sesie de dukò la fe to
me. Tete wogblo bena: Nya, siwo
katā Yehowa gblo la, miawo, eye
mialé eme de asi! 8 Eyome Mose
tsò ou la 'wu de dukò la dome
gblo bena: Esia enye nusi Ye-
howa bla kpli mi. de nya siawo
katā dzi la. fe ou.

^a Mo. V. 1, 44;
7, 20; Yos. 24,
12.

^b Xez. 1, 26.
^d 33, 20-23

^e Mo. I. 15, 18.

^f 31, 18.

^g 24, 12; Mo. V.
7, 2.

^h Wan. 2, 8.

ⁱ 16, 10.

^k Mo. IV. 11, 16.

^l Mo. V. 4, 24;
6, 3; Heb. 12,
29.

ⁿ 34, 28.

^o 19, 8.
^p 34, 27.

^r Fla. I. 18, 31.

^s 25, 5, 22.

^t 3, 12.

^u kp. 4.

^v Heb. 9, 19-22.

^w kp. 40.

Nunolawo kple amegā blaadreawo kpo Mawu da.

9 Esia megbe Mose kple Aron,
Nadab kple Abihu kpakple Israel-
me tsitsiawo dome ame blaadre la
wolia to la, 10 eye wokpo Israel
fe Mawu la; efe afogbo le abe
'gbloti, alo abe alesi alilime kona
kenken ene. 11 Ke 'mewo naneke
Israel-viwo fe ame nkutawo o,
eye wode nku de Mawu nu; eme-
gbe wodu nu, eye wono nu.

Mose galla yi to la dzi.

12 Eye Yehowa gblo na Mose
bena: Va gbonye le to la dzi, eye
natsi anyi, ne /matsò kpe. siwo
dzi menlo dodoawo kple seawo
do, bena nafia wola, na wò! 13 Tete
Mose tso, eye efe subola Yosua
kpe de enu, eye Mose lia Mawu
fe to la. 14 Eye wògblo na ame
tsitsiawo bena: Minò afisia, va-
sede esime miagatrò ava mia gbò.
Kpo da, Aron kple Xur le mia
gbò, ne vònunyaa de le amea de
si la, wòatsòe ayi wo gbòe. 15 Esi
Mose yi toa dzi la, tete alilikpo
va tsyò to la. 16 Eye Yehowa
fe 'nutikokoe va na Sinai-to la
dzi, eye alilikpo tsyò to la nkeke
ade sòj. Le nkeke adreagbe la
eyò Mose tso alilikpo la me.
17 Eye Yehowa fe nutikokoe dze
na Israel-viwo le toa tame abe
'dzobibi ene. 18 Eye Mose to ali-
likpoa me lia to la, eye Mose na
toa dzi 'nkeke blane kple zā
blane sòj.

Nudzodzo hena agbadotutu.

25. Eye Yehowa gblo na Mose
bena: 2 Gblo na Israel-viwo
bena, woadzo nu nam. Midzo nu
nam le amesiame, si lō tso dzime
faa la si.^a 3 Nusiwo miadzo le wo
si la wonye: Sika, klosalo kple
akobli, 4 adabe bloto kple adabe
dzito je ka, ka dzē, deti yi kple
gbōfuwo, 5 agbogbalē, si wode
ama dzi, nyogbalē kple xē. 6 Ami
de akadimedede nu kple ami ve-
oēe hena sisi kple numeme ve-
oēe. 7 Soham-kpe kple kpe xò-
siwo. bena woatsò ađo komewu
kple akotadonu la nu. 8 Eye
woawo nɔfe kòkòe nam, bena ma-
nò wo dome. 9 Alesi mefia nɔfe
la 'tutume kple eguti nuwo katā
wòwò wò la, nenema pɔpɔpɔ mia-
woe.

Nubabladaka la.

10 "Eye woatsɔ xé akpa adakae; efe didime nanye aboklugui eve kple afã, kekeme nanye aboklugui deka kple afã, eye efe kókome nanye aboklugui deka kple afã. 11 Eye nafa sika nyuito de enu; nafae de eme kple ekogo, eye natsɔ sika ado atsiã de eto akpe do. 12 Emegbe nakɔ sikasigɛ ene, eye naklã wo de efe dzogoe enawo nu; asigɛ eve nana axa deka, eye asigɛ eve hã nana axa evelia. 13 Eyome natsɔ xé akpa kpowo, eye nafa sika de wo nu. 14 Eye natsɔ kpowo afo de asigɛ, siwo le adaka la je axawo dzi la me, bena woatsɔ wo akɔ adaka lae. 15 Kpowo natsi asigɛawo me le adaka la nu, eye womade wo le eme o. 16 Eye natsɔ se, siwo mana wò la, ade adaka la me."

Nutsyɔnu la.

17 Tso sika nyuito wo nutsyɔnu de nutuvi la dzi; efe didime nanye aboklugui eve kple afã, eye efe kekeme nanye aboklugui deka kple afã. 18 Eye natsɔ sika atu Kerubi eve de nutsyɔnu la je goawo kple eve dzi. 19 Wo Kerubi deka de go si dzi, eye Kerubi evelia de go keme dzi; ale Kerubiawo kple eve nana go eveawo dzi. 20 Eye Kerubiawo naklã awala ado ta dzi, ale be wofe acaawo nabi de nutsyɔnu la dzi; woadze ngo wo nɛwo, eye woade mo to de nutsyɔnu la dzi. 21 Eye natsɔ nutsyɔnu la ado adaka la tame, ke natsɔ ase, siwo mana wò la, ade adaka la me. 22 Kerubi eve, siwo le nubabladaka tame la domee made dokuinye afia wò le, eye magblo nya, siwo katã made asi na Israelviwo la na wò tso afima.

Nikakplɔ.

23 Emegbe natsɔ xé akpa kplɔe; efe didime nanye aboklugui eve, kekeme nanye aboklugui deka, eye efe kókome nanye aboklugui deka kple afã. 24 Fa sika nyuito de enu, eye natsɔ sika ado atsiã de enu akpe do. 25 Eye nado to nɛ akpe do, esi akeke asi deka, eye natsɔ sika ado atsiã de to la nu akpe do. 26 Tso sika

a kp. 10-22 kpo
37, 1-9.

b Mo. III. 24,
5, 6.

c kp. 31-39 kpo
37, 17-24.

e kp. 21.

f Heb. 4, 16.

g 26, 30; Do. 7,
44; Heb. 8, 5.

h 34, 29; Fla. 1,
8, 9; Heb. 9, 4.

i Mo. IV. 7, 89.

k kp. 1-14 kpo
38, 8-18.

l kp. 23-29 kpo
37, 10-16.

wo asigɛ ene, eye naklã asigɛawo de efe afo enawo je axa enawo dzi. 27 Asigɛawo nate de toawo nu, bena woafɔ kpo de wo me akɔ kplɔ lae. 28 Tso xé kpa kpowo, eye nafa sika de wo nu; woawoe woatsɔ akɔ kplɔ lae. 29 Eye natsɔ sika nyuito awɔ enu gbawo, nutɔgbawo, goewo kple trewo, nusiwo nu do woawo le edzi. 30 Eye natsɔ abolo ado kplɔ la dzi le nkunye me daa."

Akaditi la.

31 Eyome natsɔ sika nyuito awɔ akaditi; woatu akaditia, efe afo kple ati la, eye woawo kɔwo, sefofowo kple wofe tamekukuwo de enu. 32 Alo ade nana akaditi la je axawo dzi; alo etɔ nana axa deka, eye alo etɔ hã nana axa evelia. 33 Sefofo etɔ kple wofe tamekukuwo nana alo deka nuti, eye sefofo etɔ kple wofe tamekukuwo nana alo evelia nuti; alea woana alo ade, siwo le akaditia nu la, nuti akpe do. 34 Eye sefofo ene kple wofe tamekukuwo nana atia nuto nuti. 35 Sefofo deka kple etamekuku nana alo eveve kpefe le ati la nu. 36 Kɔawo kple alɔawo nawo deka de ati la nu; sika nyuito woatsɔ atu akaditi lae blibo. 37 Emegbe nawo akadigbe adre ada de wo dzi, eye woabi ado ta ngo. 38 Eye natsɔ sika nyuito awɔ dovulãnuwo kple ganu suewoe. 39 Woatsɔ sika nyuito talento deka awɔ akaditi la kple enu nuawo katãe. 40 Kpo dzi. be nawoe de nnonome, si wofia wò le toa dzi la nu pɛpɛpɛ.

Agbado la kple eme kuntruwo.

26 Tso kuntru ewo wo nɔfe la; eye adanuvɔlɔlawo natsɔ deti yi dada, adabe bloto kple dzito je ka kpakple ka dzẽ alɔe, eye woalɔ Kerubiwo de eme. 2 Kuntru deka je didime nanye aboklugui blave vo enyi, eye efe kekeme nanye aboklugui ene. Dzedzeme deka nana na kuntruawo katã. 3 Woato kuntruawo akpe de wo nɛwo nu atɔatɔ. 4 Eye nato adabe bloto je ka kpukpuiwo de kuntru kpekpea je go deka me, nenema ke natɔe de kpekpe evelia hã je go deka me. 5 To

ka kpukpui blaato de kuntru kpekpeawo je go dekadekawo me, eye kawo nana soso deka me. 6 Eye natsa sika atu ganuvi blaato aku kawo, eye ganuviawo nakpe kuntruawo wozu agbado deka. 7 Eyome natsa gbofu alo kuntru wuideke, bena woatsa agba nefe la tame. 8 Kuntru deka je didime nanye aboklugui blaeto, eye efe kekeme nanye aboklugui ene. Ddzime deka nane na kuntru wuidekewo kata. 9 Natsa kuntru ato akpe vovo, eye natsa kuntru ade ha akpe vovo, eye nane kuntru adelia, si le agbado la fe ngozde la me de eve. 10 Emegbe natsa ka kpukpui blaato de kuntru kpekpea je go deka me, eye nagato ka kpukpui blaato de kpekpe evelia je go deka me. 11 Eyome natu akobliganuvi blaato, eye natsa ganuviawo aku kaawo, bena agbado la nakpe azu deka. 12 Eye agbadokuntru la je go deka, si tsi edzi le agbadoa megbe la, nadzo de anyi atsyo kuntru gbatoowo. 13 Eye kuntru, siwo tsi edzi le agbado la je didime go eveawo dzi la, nadzo de anyigba aboklugui deka, bena woaxe agbado la nu. 14 Emegbe natsa agbogbalē, si wode ama dzi la, agba agbado la, eye nagatsa nyogbalē agba edzi.

Agbado la fe ufoowo.

15 Esia yome natsa xe adze ufo, siwo woatu na agbado la. 16 Ufo deka je didime nanye aboklugui ewo, eye efe kekeme nanye aboklugui deka kple afa. 17 Eye naysa ufo deka gome wozadze eve, bena wozate nu ali de anyi. Alea naysa agbado la fe ufoawo kata gomee. 18 Nawo ufoowo hena agbado la; ufo blave nana dziehe gome. 19 Eye natsa klosalo awo afo blane de ufo blaveawo te; afo eve nana ufo desiade je nu eveawo gome. 20 Eyome nawo ufo blave hena agbado la fe anyiehe gome. 21 Eye natsa klosalo awo afo blane de wo gome, afo eve nana ufo desiade gome. 22 Eye nadze ufo ade hena agbado la fe axa, si le yedzehe gome. 23 Eye nagadze ufo eve hena dzogoe, siwo le agbado la fe yetodofe gome. 24 Eye

woakpe wo gome kple wo tame de ufoawo nu, bena asige deka nana wo nu. Alea woawo wo kple eve lae, eye woana dzogoeawo kple eve dzi. 25 Wo kata le ufo enyi, siwo gome woawo klosalofa wuiade do; afo eve nana ufo desiade gome.^a

Gametlawo.

26 Emegbe natsa xe akpa gameti ato hena ufo, siwo le agbado la fe axa deka; 27 gameti ato ha na ufo, siwo le agbado la fe axa evelia, kpakple gameti ato hena ufo, siwo le agbado la megbe le yetodofe gome. 28 Eye gameti dometo nato ufoawo titina, tso agbado la je go deka me vasehe go keme me. 29 Fa sika de ufoawo nu, eye natsa sika atu wo nuti sigē, siwo me woajo gametiawo do, eye nafa sika de gametiawo ha nu. 30 Tu agbado la de nonome, si wofia wo le toa dzi la nu pepere.

Xometsovo eveawo.

31 Adanuvololawo natsa adabe bloto kple dzito je ka, ka dzē kple deti yi dada alo xometsovoe, eye woalo Kerubiwo de eme.^e 32 Eye naku wo de xesoti ene, siwo nu wofa sika do, eye wowo klosalofowo de wo gome, eye sika gatagbadzewo le wo nuti la nu. 33 Ku xometsovo la de kuntru gbatoowo je kpefe, eye natsa nubabladaka la ada de xometsovo la godo, eye xometsovo la natsa kokofe la kple kokofewo je kokofe la me na mi. 34 Eye natsa nutsyonu la ada de nubabladaka la dzi le kokofewo je kokofe la me.ⁱ 35 Tso kplō la da de xometsovoa ngo le anyiehe gome, eye natsa akaditi la ada de agbado la fe dziehe gome le kplō la kasa. 36 Eye avololawo natsa adabe bloto kple dzito je ka, ka dzē kple deti yi dada alo awo, bena woatsa atu agbado la nu. 37 Emegbe natsa xe akpa soti ato hena awo la; fa sika de wo nu, eye natsa sika awo wo nuti gatagbadzewo, eye natsa akobli ako afoowo de wo gome.

Vosamlekpu la.

27 Emegbe natsa xe awo vosamlekpu; efe didime nanye aboklugui ato, efe kekeme

^a kp. 26-30 kpo 26, 31-34.

^b 25, 9.

^d kp. 31-37 kpo 36, 35-38.

^e Mat. 27, 51.

^f kp. 15-26 kpo 36, 20-30.

^g kp. 6, 11.

^h Heb. 9, 8-12.

ⁱ 25, 21.

^k 40, 22.

^l kp. 1-8 kpo 38, 1-7.

nanye aboklugui atō, eye efe kōkōme nanye aboklugui etō. Vōsamlekpui la nana dzogoe ene me. 2 Wō dzowo de efe dzogoe eneawo dzi; dzoawo nawo deka kplii, eye nafa akōbli de enu. 3 Eye nawo afulonuwo, sofiwo, zewo, gaflowo kple dzodesonuwo de enu, eye natsō akōbli awo enuti nuawo katāe. 4 Eye tso akōbli wō adzralawo abe dō ene, eye natu akōblisigē ene de adzrala nu le efe dzogoe eneawo dzi. 5 Eye naklā adzrala la de vōsamlekpui la nu tso ete vasede vōsamlekpui la titina. 6 Eyome natsō xē akpa kpowo hena vōsamlekpui la, eye nafa akōbli de wo nu. 7 Eye woatsō kpoawo afo de asigawo me, eye kpoawo nana vōsamlekpui la fe axawo kple eve dzi, bena woatsō wo akōe. 8 Dufo natsō awōe, eye to nana me. Alesi wofia wō le htoa dzi la, nēnema nawōe.

Kpō la.

9 Eye nato kpō de agbado la nu. Tso deti yi dada lō avo hena kpō la; kpō la fe dziehekpa nadidi aboklugui alafa deka. 10 Wō kpōti blave, eye natsō akōbli atu afo blave de wo gome; ke natsō klosalo awo kpōtiawo nuti gatagbadzewo kple heletiwōe. 11 Nēnema ke anyiehekpa hā fe avo nadidi aboklugui alafa deka, eye kpōti blave, siwo gome akōblifō blave le, nakpe de enu; kpōtiawo nu gatagbadzewo kple heletiwō nanye klosalo. 12 Avo, si ana kpō la fe yetodofo gome, nadidi aboklugui blaato, eye kpōtiawo, siwo gome afo ewo le, nakpe de enuti. 13 Kpō la nakeke le yedzeje gome aboklugui blaato. 14 Avo, si didi aboklugui wuiato, nana kekeme sia fe akpa deka, eye kpōti etō, siwo gome afo etō le, nakpe de enu. 15 Eye avo, si le akpa evelia hā nadidi aboklugui wuiato, eye kpōti etō, siwo gome afo etō le, nakpe de enu. 16 Esia megbe avolōlawo natsō adabe bloto kple dzito, ka dzē kple deti yi dada alō avo, si adidi aboklugui blave hena agbo la nu, eye kpōti ene, siwo gome afo ene le la, nakpe de enu. 17 Kpōti, siwo katā le kpōa me godoo la, fe

heletiwō kple wo nuti gatagbadzewo nanye klosalo, eye wo gomefowo nanye akōbli. 18 Kpō la fe didime nanye aboklugui alafa deka, efe kekeme nanye aboklugui blaato, eye efe kōkōme nanye aboklugui atō; woatsō deti yi dada alō enuti vōe, eye kpōtiawo gomefowo nanye akōbli. 19 Nusiwo katā nu dō woawo le kpōa me, nanye akōbli; agbado la nu tsyotiwo kple kpō la nu tsyotiwo katā nanye akōbli.

Dzomi nyui la.

20 De se na Israel-viwo, ne woatsō dzomi nyuto vō na wō hena akadiawo, bena woate nu atso akadiawo afo ati dzi daa^a 21 le Mawu fe agbado la me, le xometsovo, si xē nubablada ka ŋku me la ŋgō, eye Aron kple viaŋutsuwo nadzrae dō, bena wōana bibim le Yehowa fe ŋku me tso fiē vasede ŋdi. Esia anye dodo na Israel-viwo kple wofo dzidzimeviwo te-gbee.

Yehowa tia Aron kple viaŋutsuwo.

28. Eye nade nōviwō Aron kple viaŋutsuwo le Israel-viwo dome ava gbawōe, bena woazu^e nunolawo asubom; Aron nuti kple viaŋutsuwo: Nadab, Abihu, Eleazar kple Itamar. 2 To awu kōkōewo na nōviwō Aron, bena woade bubu enu, eye woado atsyō ne. 3 Eye gblō na amesiwo katā mede nunya tagbo na, eye wonya adanu la bena, woato Aron fe awuawo, ne woadoe nunola, be wōasubom.

Nunolawo fe awuwo.

4 hNusiwo woato wonye: akotadonu, komewu, dziwui, awute-wui olaya, si wotsō deti yi lōe, tablanu kple alidziblanu; eye woato awu kōkōewo na nōviwō Aron kple viaŋutsuwo, be woazu nunolawo asubom. 5 Eye woawo sika, adabe bloto kple dzito fe ka, ka dzē kple deti yi nu dō.

Nunolawo fe komewu.

6 Eye adanuvolōlawo natsō sika, adabe bloto kple dzito fe ka, ka dzē kple deti yi dada alō komewu lae. 7 Woade nu eve de komewu la fe abotawo kple eve nu, bena woate nu akpee. 8 Eye woatsō avo ma togbe, si wotsō

^a Mo. III. 24, 2.

^b 26, 30.

^d kp. 9-19 kpō 38, 9-20.

^e Kron. I. 23, 13.

^f 6, 23.

^g 31, 3.

^h kp. 4-30 kpō 39, 1-21.

sika. adabɛ blɔtɔ kple dzɔtɔ fe ka. ka dzɛ kple deti yi dada lɔe la. awɔ akɔgbanu de enu. 9 Emegbe natsɔ soham-kpe eve ade Israel-viwo fe nkɔwo de wo dzi: 10 nade nkɔ ade de kpe deka dzi. eye nkɔ ade hã de kpe evelia dzi de wofo toawo nu. 11 Kpe-kpalawo nakpae. eye nkɔdelawo nata Israel-viwo fe nkɔwo de kpe eveawo dzi. eye woawɔ sika de wo nu afo xlãe. 12 Eye natsɔ kpe eveawo ado kɔmewu la fe abɔtawo. hena nkudodo Israel-viwo dzi. eye nkɔawo nana Aron fe abɔta le Yehowa fe nkɔ me abe nkudododzi fe dzesi ene. 13 Eyome natsɔ sikaka afo gboe. 14 Eye natsɔ ka. si wotsɔ sika nyuitɔ gbee la. awɔ kɔsɔkɔsɔ eve. eye natsɔ kɔsɔkɔsɔawo de gboawo nu.

Akɔtadonu la.

15 Eye adanuvɔlɔlawo natsɔ sika. adabɛ blɔtɔ kple dzɔtɔ fe ka. ka dzɛ kple deti yi dada alɔ kɔmewu fe awɔ tɔgbe hena akɔtadonu. si enye nyametsonu la. 16 Nawɔe de dzogoe ene me. eye nane eme de eve: efe didime nanye asi deka. eye kekeme hã nanye asi deka. 17 Eye natsɔ kpe xɔasiwo ado enu de agbaka ene me. Agbaka gbãtɔ nanye karneol. topas kple smaragd: 18 agbaka evelia nanye rubin. safir kple oniks: 19 agbaka etɔlia nanye ligurio. axat kple ametist. 20 eye agbaka enelia nanye krisolit. soham kple yaspis. Eye woatsɔ sika afo fefeka de wo nu akpe do. 21 Kpeawo nana wuieve de Israel-viwo fe nkɔwo nu. eye nkɔdelawo nata to wuieveawo fe nkɔwo de wo dzi. 22 Eye tsɔ ka. si wotsɔ sika nyuitɔ gbee la. wɔ kɔsɔkɔsɔwo de akɔtadonu la nu. 23 Emegbe natu sikasigɛ eve hena akɔtadonu la. eye natsɔ asigɛ eveawo de akɔtadonu la fe dzogoe eve dzi. 24 eye nade sikakɔsɔkɔsɔ eveawo asigɛawo me le akɔtadonu la fe dzogoeawo dzi. 25 Eyome nade kɔsɔkɔsɔ eveawo fe nu eveawo gbo eveawo nu. eye natsɔ gboawo de kɔmewu la fe abɔtawo. le ngo. 26 Eye natu sikasigɛ eve. eye natsɔ wo de akɔtadonu la fe dzogoe eve mamleawo dzi le eme

a Mo. III. 8, 8:
Mo. IV. 27, 21:
Mo. V. 33, 8.

b kp. 31-35 kpɔ
39, 22-26.

d 30, 21: Mo.
III. 16, 2, 13.

e kp. 36-38 kpɔ
39, 30, 31.

f kp. 39-42 kpɔ
39, 27-29.

gome. be woadze akɔgbanu la dzi. 27 Emegbe nagatu sikasigɛ eve. eye natsɔ wo de kɔmewu la fe abɔtawo to le ngo. afisi wode kɔme ne do. le akɔgbanu la fe dzifo gome. 28 Eye woagbe adabɛ blɔtɔ fe ka asa de asigɛ. siwo le akɔtadonu la nuti la nu ahade asigɛ. siwo le kɔmewu nuti la me. ale be akɔtadonu nana va-va o. eye wɔnana akɔgbanu la dzi. 29 Ne Aron yi kɔkɔfe la. Israel-viwo fe nkɔwo nana efe dzi dzi le akɔtadonu. si enye nyametsonu la dzi. hena nkudododzi le Yehowa fe nkɔme tegbee. 30 Eye natsɔ Urim kple Tumim ade akɔtadonu. si enye nyametsonu la me. bena ne Aron yi Yehowa fe nkɔ me la. wɔnana efe dzi dzi. Israel-viwo fe nyametsonu nana Aron fe dzi dzi le Yehowa fe nkɔ me tegbee.^a

Adabedziwui la.

31 ^bEmegbe natsɔ adabɛ blɔtɔ fe ka dede alɔ dziwui. si dzi woado kɔmewu la do. 32 Eye woade kɔme ne de titina. afisi woafɔ ta do. eye avɔlɔla nafa kɔ la me to akpe. bena magadze o. 33 Eyome natsɔ adabɛ blɔtɔ kple dzɔtɔ fe ka kpakple ka dzɛ awɔ yevubodawo de awu la to godoo ava kpe. eye woatsɔ sika awɔ nyawowoewo de wo domee. 34 Sikanyawowoe deka yevuboda deka. sikanyawowoe deka yevuboda deka: alea woana dziwui la to godoo ava kpee. 35 Eye woana Aron nu. ne ele subɔsubɔm. eye woana didimwoase. ne eyi kɔkɔfe le Yehowa nkɔ me alo wɔdo go. bena ^dnagaku o.

Dgoblanu.

36 ^eEye natsɔ sika nyuitɔ awɔ ngoblanu. eye nkɔdelawo nata nu de dzi bena: „Kɔkɔea na Yehowa.“ 37 Eye natsii de adabɛ blɔtɔ fe ka nuti le tablanu la nu le ngo. 38 Eye wɔnana Aron fe ngonu: ale Aron naxɔ vodada. siwo le Israel-viwo fe nunanawo kata nu la. afu akɔ: eye wɔnana efe ngonu daa. bena wofo nunanawo nadze Yehowa nu.

Awutewui vlaya, tablanu, alidzinublanu kple agbots.

39 ^fTsɔ deti yi lɔ awutewui vlaya la kple tablanu la. eye avɔ-

lãla nalõ alidziblanu la wòanõ ñã-
 ñãe. 40 Eyome nalõ awutewui
 vlaya, alidziblanu kple tablanu
 na Aron viñutsuwo, bena wòade
 bubu wo ñu, eye wòado atsyõ na
 wo. 41 Do atsyõ na ñoviwò Aron
 kple viñutsuwo, eye ^anasi ami
 na wo, ^dado wo, eye nawo wo
 kòkòe, bena woanye nunlawa
 asubòm. 42 Eye natsò agbotè yi-
 wo na wo, woadidi ava se ali me,
 bena woado de woje ama. 43 Eye
 Aron kple viñutsuwo nadoe, ne
 woyina de agbado, si me Yehowa
 dea edokui fiana le la me, alo
 wote de vòsamlekpuia la ñu, be
 woasubò le kòkòefe la, ne maga-
 nye vodada na wo, eye woaku o.
 Esia nanye dodo na eya ñutsò kple
 efe dzidzimeviwo tegbee.

Nunlala kple vòsamlekpuia la ñu kòkòe.

29. Eye nusi nawo na wo, be
 nawo wo kòkòe, ne woazu
 nunlawa asubòm la, enye si: Lé
 nyitsu dagbee deka kple agbo
 eve, siwo sò blibo, 2 eye natsò
 wo memee afo abolo mavamavã
 kple abongò mavamavã, eye na-
 to tatali mavamavã akò ami de
 dzi. 3 Tsò wo de kusi me, eye
 woatsò woa kple kusi la vè. eye
 nakplò nyitsu la kple agbo evea-
 wo vè. 4 Eye na bena, Aron kple
 viñutsuawo nate va Mawu je
 agbado la nu, eye nale tsi na wo.
 5 Fò awuawo vè, eye nado awu-
 tewui vlaya la kple dziwui la
 kpakple kòmewu la na Aron; gba
 wo dzi nã kple akògbanu, eye na-
 tsò akotadonu la ado enu. 6 Bla
 tablanu la nã, eye natsi kngobla-
 nu kòkòe la de tablanu la ñu.
 7 Tsò ami kò de/efe tame, eye
 nasi ami nã. 8 Emegbe nana
 viñutsuawo nate va, eye woado
 awutewui vlayawo. 9 Bla ali dzi
 na wo, Aron ñutsò kple viñutsua-
 wo, eye nabla tablanu la na wo,
 bena nunlado nazu wo to tegbee.
 Ale ñado Aron kple viñutsuawo
 enye si: 10 He nyitsu la va Mawu
 je agbado ia ngò, eye Aron kple
 viñutsuawo natsò woje asiwo
 ade nyitsua je tame. 11 Eye na-
 wu nyitsu la le Yehowa je ñku
 me, le Mawu je agbado la nu.
 12 Eye nade asibidè nyitsu la je
 ou me asisi de vòsamlekpuia la

^a Mo. III. 8, 12.

^b kp. 22.

^d 29, 9, 24.

^e Mo. III. 4, 11.
12.

^f kp. 1-35 kpò
Mo. III. 8,
1-32.

^g Mo. III. 3, 3, 4.

^h 28, 38; 39, 30.

ⁱ 30, 25.

^k kp. 2, 3; 28, 41.

je dzowo ñu, ke natsò ou mamlea
 katã akò de vòsamlekpuia la te.
 13 Eyome nade ami, siwo katã
 le dòmenuawo ñu kple aklã ñuti
 miwo kpakple ayiku eveawo kple
 wo ñuti miwo, eye natsò dzo wo
 de vòsamlekpuia la dzi.^b 14 Ke
 natsò dzo nyitsu la je lã, efe
 agbalè kple dòmemiwo le asada la
 godo; elabena nuvò ñuti vòsae.^c

15 Emegbe nahe agbo deka vè,
 eye Aron kple viñutsuwo natsò
 woje asiwo ada de agbo la je
 tame, 16 eye nawu agbo la atso
 efe ou awu de vòsamlekpuia la
 dzi godoo ava kpe. 17 Eyome na-
 fli agbo la de efe funudefeewo,
 eye nakpala efe dòmenuwo kple
 efe afowo, eye natsò wo ada de
 efe akpa mamleawo kple ta dzi.
 18 Eye natsò dzo agbo blibo la de
 vòsamlekpuia la dzi; elabena nu-
 mevòsa wònyè na Yehowa, vè-
 vè lilili kple Yehowa je dzo wò-
 nye. 19 Emegbe nahe agbo evelia
 vè, eye Aron kple viñutsuwo
 natsò woje asiwo ada de agbo la
 je tame. 20 Eye nawu agbo la
 atso efe ou asisi de Aron kple
 viñutsuawo je nudusi togboewo,
 nudusi-degblefetsuwo kple nu-
 sifò-degblefetsuwo ñu, eye natsò
 ou mamlea awu de vòsamlekpuia
 la ñu godoo ava kpe. 21 Eye na-
 tsò ou, si le vòsamlekpuia dzi, kple
 ami awu de Aron ñutsò kple efe
 awuawokpakple viñutsuawokple
 woje awuawo ñu, bena eya ñutsò
 kple efe awuwo, viñutsuawo kple
 woje awuawo ñuti nako. 22 Eyo-
 me nade ñami, siwo le agboa ñu;
 de asike la kple enu miwo, ami,
 siwo le dòmenuawo ñu, aklã ñu
 miwo, ayiku eveawo kple wo ñu
 miwo kpakple nudusita; elabena
 amedodo je agboe. 23 Eye natsò
 abolo babò deka, abongò deka
 kple tatali deka, siwo nye nu ma-
 vamaavãwo le Yehowa ñku me la,
 le kusia me. 24 eye natsò nuawo
 katã ade asifome na Aron kple
 viñutsuawo, eye nanyè nuawo le
 Yehowa je ñku me. 25 Emegbe
 naxò nuawo le wo si ada de vò-
 salã la dzi le vòsamlekpuia dzi,
 eye natsò dzo wo, bena woavè
 lilili de Yehowa: Yehowa je dzo
 wònyè. 26 De agbo, si wowu hena
 Aron dodo la je akò, eye nanyèe

le Yehowa fe ŋku me, emegbe wòazu tówò. 27 ^aKò agbo, si wowu hena Aron kple viaŋutsuawo dodo la, fe akò kple ata, siwo wonyè la ŋuti, 28 bena woanye Aron kple viaŋutsuawo tɔ, eye wòanye dodo na Israel-viwo tegbee, elabena asidzɔe. Eyewòanye adzɔ, si Israel-viwo ana Yehowa tso wofo akpedavɔsawo me.

29 Aron fe awu kòkòeawo nazu viaŋutsu, siwo anɔ etefe la tɔ, eye woanɔ wo ŋu, hafi woasi ami na wo, eye ^dwoadɔ wo. 30 Viaŋutsuwo dometɔ, si azu nunɔla de etefe, amesi ayi Mawu fe agbadɔ la me, bena wòasubɔ le kòkòefea la, nadoe ŋkeke adre sɔŋ. 31 Ke nɔda agbo, si wowu hena amedodo la, fe lã le te fe kòkòe la. 32 Eye Aron kple viaŋutsuawo nɔdu agbolã la kple abolo, siwo le kusia me la, le Mawu fe agbadɔ la nu. 33 Ale woadu nusi wotsɔ de nuvɔ da hafi do wo, eye wowɔ wo kòkòe la; ke ame bubua deke mekpɔ mɔ adui o, elabena nu kòkòe ye. 34 Ne amedovɔsalã la kple abolo la fe de tsi anyi ŋu ke de edzi la, ekema woatɔ dzoe; womadui o, elabena nu kòkòe ye. 35 Wɔ na Aron kple viaŋutsuawo pɛpɛpɛ, abe alesi mede se na wò ene; ŋkeke adre sɔŋ nado wo. 36 Gbesiagbe nawu nyitsu deka, hena nuvɔŋutivɔsa, abe avulɛnu ene. Eye nade nuvɔ da le vɔsamlekpuia la ŋu to avulɛnuwo meme le edzi me, eye nasi ami ne awɔe kòkòe. 37 Ŋkeke adre sɔŋ namè avulɛnuwo le vɔsamlekpuia la dzi, eye nawɔe kòkòe, bena vɔsamlekpuia la nazu nu kòkòetɔ. Nusianu, si aka vɔsamlekpuia ŋu la, azu kòkòe.

Gbesiagbe numeme.

38 ^bEye nusiwo namè le vɔsamlekpuia dzi, wonye esi: Gbesiagbe namè alɛvi eve, siwo xɔ fe dekadeka. 29 Mè alɛvi deka le ŋdi, eye alɛvi evelia le fiɛ. ^k40 Eye natsɔ dzomɛ hin eneliawo deka adzaba wɔ memee efa ewoliawo deka, eye natsɔ wein hin eneliawo deka hena nunovɔsa akpe de alɛvi deka la ŋu. 41 Mè alɛvi evelia le fiɛ me; eye nawɔ nudivɔsa kple nunovɔsa, siwo kpe de eŋu la, abe ŋdi tɔ ene; esia

enye dzo, si avɛ lilili de Yehowa. 42 Esia enye gbesiagbe numevɔsa, si miafe dzidzimeviwo amè le Mawu fe agbadɔ la nu le Yehowa fe ŋku me, afisi made dokuinye afia mi afo nu kpli mi le. 43 Afima made dokuinye afia Israel-viwo le, eye nye ŋutikòkòe ana agbadɔ la ŋuti nakò. ^b44 Makò agbadɔ la kple vɔsamlekpuia ŋu, eye makò Aron kple viaŋutsuawo ŋuti, bena woanye nunɔlawo asubɔm. 45 Manɔ Israel-viwo dome, eye manye wofo Mawu. 46 Eye woadze sii be, nyee nye Yehowa, wofo Mawu, si kplɔ wo tso Egipte-nyigba dzi, bena manɔ wo dome, nye Yehowa!

Dzudzɔvɔsamlekpuia.

30. ^cTsɔ xɛ wɔ vɔsamlekpuia, si dzi woado dzudzɔ do. 2 Efe didime nanye abòklugui deka, efe kekeme nanye abòklugui deka; dzogoe ene me wòanɔ, eye efe kòkòme nanye abòklugui eve; efe dzowo nawɔ deka de eŋu. 3 Fa sika nyuto de eŋuti, etame kple ekogo godoo va kpe kpa kple efe dzowo ŋu, eye natsɔ sika nyuto ado atsiã de eŋu afo xlãe. 4 Eye nawɔ sikasigɛ eveve de efe axawo kple eve dzi le atsiãdodo la te, bena woate ŋu afo kpo de wo me akòe. 5 Tsɔ xɛ kpa kpoawo, eye nafa sika de wo ŋu. 6 Eye natsɔe ada de nubablada, si dzi nutsyɔnu la le, /afisi made dokuinye afia wò le la, kasa le xɔmetsovɔ la ŋgɔ. 7 Eye Aron natsɔ atike vevɛe ado dzudzɔ de edzi; ŋdi sia ŋdi, ne edzra akadigbeawo do la, wòado dzudzɔ. ^d8 Eye ne Aron si akadigbeawo le fiɛ la, wòagado dzudzɔ. Esia anye dzudzɔvɔsa le Yehowa fe ŋku me, hena miafe dzidzimeviwo tegbee. 9 Migatsɔ dzudzɔdonu /bubua deke va edzi o, migatsɔ numevɔsa alo nuduvɔsa va edzi o, eye migakò nunovɔsa hã de edzi o. 10 Eye Aron natsɔ nuvɔ ŋuti vɔsalã, si enye avulɛnu la, fe ou adɛ nuvɔ da le efe /dzowo ŋu zi deka le fe deka me. Zi deka woade nuvɔ da le eŋu le fe deka me, eye wòanye dodo na miafe dzidzimeviwo; elabena ^enu kòkòetɔ wònye na Yehowa.

^a Mo. IV. 18, 18.

^b 20, 24.

^d kp. 9.

^e kp. 1-5 kpɔ 37, 25-28.

^f 25, 22.

^g Ps. 141, 2; Nyad. 5, 8.

^h kp. 38-42 kpɔ Mo. IV. 28, 2-8. ⁱ Mo. III. 10, 1.

^k Ps. 141, 2.

^j Mo. III. 16, 18

ⁿ 29, 37.

Gadzodzo de agbado la nu.

11 Eye Yehowa gblɔ na Mose bena: 12 Ne ɛtia Israel-viwo xlɛ la, ekema amesiwo nɛtia la, naxe fe de woƒe agbe ta, bena do vɔ-dia deke magado wo dome, le esi woxlɛ wo la ta o. 13 Ames-iwo woxlɛ la dome desiaɛe na-dzo sekel kɔkɔe afɛafɛ. Gera blave enye sekel kɔkɔe deka. Sekel afɛafɛ woadzo na Yehowa. 14 Amesiamе, si wotia, eye woxo fe blave alo wu nenema la, na-dzo nu na Yehowa. 15 Kesinoto mana awu o, eye ame dahe made deke le edzi o; sekel afɛafɛ woadzo na Yehowa de woƒe agbe ta. 16 Eye nagblɛ ga, si Israel-viwo na de woƒe agbe ta la, de Mawu fe agbado la nu, bena wɔanye nkudodzinu kple avulɛnu na Israel-viwo le Yehowa fe ŋku me.

Akɔblitsileze.

17 Eye Yehowa gblɔ na Mose bena: 18 Tso akɔbli wo tsileze, eye natsɔ akɔbli ke ado zo de egome; eye nadae de Mawu fe agbado la kple vosamlekpui la domee, eye nako tsi de eme. 19 Eye Aron kple viaɔutsuawo naklo woƒe asiwo kple afowo le eme. 20 Ne wole Mawu fe agbado la me yi ge la, woale tsi hafi, bena womagaku o, alo ne wole tete ge de vosamlekpui la nu, bena woado dzo asa vo na Yehowa la. 21 Woaklo asiwo kple afowo, bena womagaku o; eye wɔanye doɔo na eya nuto kple efe dzidzimeviwo tegbee.

Ami kɔkɔe la.

22 Eye Yehowa gblɔ na Mose bena: 23 Tso atike nyuito, siwo vɛna lilili, lifi lɛhɛto sekel alafa atɔ, botsyo sekel alafa eve blaato, si nye gbato fe afɛ, gbekee sekel alafa eve blaato, 24 kotoklobo sekel kɔkɔe alafa atɔ kple dzomi hin deka; 25 eye natsɔ wo awo ami kɔkɔe lae, abe alesi ami vɛvɛe wolawo wone ene; ami vɛvɛe kɔkɔe wɔanye. 26 Eye nasii de Mawu fe agbado la kple nubablada ka la, 27 kplɔ la kple enu nuwo, akaditi la kple enu nuwo, kple dzudzodovosamlekpui la, 28 numevosamlekpui la kple enu nuwo kpakple tsileze la kple efe zo nuti. 29 Wo wo kɔkɔe, bena

a kp. 10.

b 29, 7.

d 31, 29.

e kp. 6.

f 38, 8.

g kp. 1-6 kpɔ 35, 30-35: kp. 7-11 kpɔ 35, 11-19.

h Fla. I 7, 14.

i 27, 29.

woanye ^anu kɔkɔetowo, nusianu, si aka wo nuti la, azu kɔkɔe. 30 Eye nasi ami na Aron kple viaɔutsuawo awo wo kɔkɔe, bena woazu nunɔlawo asubom. ^b31 Gblɔ na Israel-viwo bena: Ami kɔkɔe wɔanye nam le miafe dzidzimeviwo dome. 32 Womasii na ame bubua deke o, eye womawo etogbe ha o, elabena nu kɔkɔe wɔnye, eye nu kɔkɔe wɔanye na mi. 33 Ne amea de wo etogbe alo wona efe de ame bubua de la, woatsrɛe da le efe duko me viwo dome.

Dzudzo vɛvɛe donu.

34 Eye Yehowa gblɔ na Mose bena: Tso atike, siwo vɛna lilili, siwo nye: lifi lɛhɛto, fumeboɔgo kple atimitsi fomevi vovovowo; woada wo kata sɔsɔe. 35 Eye natsɔ wo awo dzudzɔ vɛvɛe donui; natoto wo, abe alesi atike vɛvɛe wolawo wone ene; nade dze eme, eme nadza, eye woabui kɔkɔe. ^d36 Eye natu efe de memee ada de nubablada ka la ngo le Mawu fe agbado la me, ^eafisi made dokuinye afia wo le; nu kɔkɔewo fe nu kɔkɔe wɔanye na mi. 37 Migawo dzudzɔdonu, si nawo la, togbea deke o, ke boɔ miabui kɔkɔe na Yehowa. 38 Ne amea de wo etogbe, be yeavɛ ase la, woatsrɛe da le efe duko me viwo dome.

Bezaleel kple Oholiab tiatia.

31. ^gEye Yehowa gblɔ na Mose bena: 2 Kpɔ da, metia Bezaleel, Uri viɔutsu, si enye Xur fe togbuiyovi tso Yuda-to la me, 3 eye metso Mawu fe gboɔgo, si fia nunya, gomesese, sidzedze kple adanu vovovowo wowa la, de eme fu, ^h4 bena wɔabu tame anya alesi wowo sika, klosalo kple akɔbli nu dɛe; 5 anya alesi woadze kpe hena nuwo me dede, eye wɔanya alesi woadze ati hena adanu vovovowo wowa. 6 Kpɔ da, metso Oholiab, Axisamak viɔutsu tso Dan-to la me, kpe de enuti, eye metso nunya de amesiwo kata fe dzime nunya le la, fe tame, bena woawo nusiwo kata fe se mede na wo la: 7 Mawu fe agbado la, nubablada ka kple nutsyɔnu, si le edzi kpakple agbado la nuti nuwo kata,

8 kplō kple enu nuwo, sikakaditi kple enu nuwo katā kpakple dzudovovsamlekpu la, 9 numevovsamlekpu la kple enu nuwo katā, tsileze la kple efe zō; 10 atsyō-dowuawo kple nunōla Aron fe awu kōkōeawo kpakple viaṅutsuawo fe awuwo, be woanye nunōlawo asubō; 11 ami sisi la kple atike vevē, siwo nye dzudzodonuwo hena kōkōefe la. Woawoe tututu, abe alesi mede se na wō ene.

Dzudzogbe dudu.

12 Eye Yehowa gblō na Mose bena: 13 Gblō na Israel-viwo bena: Midō ṅku nye dzudzogbeawo dzi! Elabena dzesi wōnye le mia kpli mi kpakple miafe dzidzimeviwo dome, ne mianyaē bena, nye Yehowa enye amesi wō mi kōkōe.^e 14 Midō ṅku dzudzogbe la dzi, elabena nu kōkōe wōnye na mi. Amesi agblē kō dō nē la, woawui, eye amesiame, si awō dō le edzi la, woatsrō efe agbe dā le efe dukō me viwo dome.^h 15 Dkeke ade woawō dō, ke ṅkeke adrelia enye dzudzogbe, ṅkeke kōkōe na Yehowa. Amesiame, si awō dō le dzudzogbea dzi la, woawui. 16 Israel-viwo naḍo ṅku dzudzogbe la dzi, eye woadzra dzudzogbe la dō, wōanye dōdō na wofe dzidzimeviwo tegbee. 17 Dzesi wōnye le mia kple Israel-viwo dome tegbee; elabena ṅkeke ade Yehowa wō dzi kple anyigba, ke edzudzō edokui le ṅkeke adreagbe, eye wōgbō de eme.

Kpe, si dzi wonlō se dō.

18 Eye esi wōfo nu kple Mose le Sinai-toa dzi vō la, etsō kpe eveawo, siwo dzi sea le la nē, kpe, siwo dzi Mawu ṅutō tso efe asibide ṅlō nui dō.

Sikanyivi la.

32. Esi dukō la kpō bena, Mose mele gbōgbōm tso toa dzi o la, dukō la fo fu de Aron ṅu, eye wogblō nē bena: Netsō, wō mawu na mí, si azō mia ṅgō; elabena Mose, ṅutsu ma, si kplō mí tso Egipte-nyigba dzi la, mie-nya nusi gō wōe o. 2 Aron gblō na wo bena: Mide sikatogē, siwo le mia srōwo, mia viṅutsuwo kple mia vinyōnuwo fe towo, eye mitso wo vē nam. 3 Tete dukō

blibo la de sikatogē, siwo le wofe towo, eye wotsō wo vē na Aron. 4 Eye wōxō wo le wo si, eye wōtso pē wō nyivi fe nōnōme, eye wōkōe. Tete wogblō bena: Israel, esia nye wō mawu, si kplō wō tso Egipte-nyigba dzi.^a 5 Esi Aron kpōe la, edi vōsamlekpu de engō. Eye Aron do kpō bena: Etsō enye ṅkekenyuie na Yehowa! 6 Esi wofō ṅdi la, womē numevōsawo, eye wotsō akpedavōsawo vē, eye bdukō la bōbō nō anyi, dū nu, eye wono nu. Emegbe wotsi tre de asi fefe me. 7 Tete Yehowa gblō na Mose bena: Tso, dī yi; elabena wō dukō, si nēkplō tso Egipte-nyigba dzi la, wō nu gbegblē. 8 Wote dā enumake le mō, si /medō na wo la dzi, wokō nyivi na wo dokui, eye wode ta agu nē hesa vō nē gblō^g bena: Israel, esia enye wō mawu, si kplō wō tso Egipte-nyigba la dzi. 9 Eye Yehowa gblō na Mose bena: Mekpō bena, dukō sia la dukō kō lialiatō wōnye. 10 Eyata na nye dōmedzoe nabi de wo ṅu, be matsrō wo, eye mawō wō natrō zu dukō gāa de.ⁱ 11 Ke Mose fo koko na Yehowa, efe Mawu la, gblō bena: Yehowa, nukanuti wō dōmedzoe abi de wō dukō, si nēkplō tso Egipte-nyigba dzi kple ṅusē gā kpakple asi sesē la ṅuti mahā? 12 Nukanuti Egiptetōwo agblō bena: Dzogbevōe didi na wo ta wōkplō woyii dō, bena wōawu wo le towo domee, eye wōatsrō wo dā le anyigba ṅku me? Na wō dōme nafa, eye naḍe asi le vō, si nēdō de wō dukō ṅuti la ṅu. 13 Dō ṅku wō dōla Abraham, Isak kple Israel dzi, "amesiwo nēka atam na, eye nēgblo na wo bena: Mana miafe dzidzimeviwo nasō gbōabe dzifoyletiviwo ene, eye matsō anyigba blibo sia, si ṅugbe medo la, ana miafe dzidzimeviwo, bena wōanye wo tō tegbee. 14 Eye Yehowa de asi le vō, si wōdō de efe dukō ṅuti la ṅu.

15 Eye Mose trō hedī tso to la dzi, eye kpe eve, siwo dzi wonlō seawo dō la, le esi; wonlō nu de kpeawo fe axawo kple eve. 16 Mawu ṅutōe kpa kpeawo, eye Mawu ṅutōe ṅlō nuawo de wo dzi." 17 Esi Yosua se dukō la fe ṅli

^a Ps. 106, 19, 20; Fla. 1, 12, 28; Dō. 7, 41.

^b Kor. I. 10, 7. ^d kp. 12-17 kpō 35, 1-3.

^e 20, 8. ^f 20, 4, 23.

^g kp. 4.

^h Mo. IV. 15, 32-35.

ⁱ Mo. IV. 14, 11-20.

^k Mo. 1, 2, 2.

^l 32, 15, 16; 34, 28; Mo. V. 4, 13; 5, 19; 9, 10; 10, 4. ⁿ Mo. I. 22, 16, 17; 26, 4; 28, 14.

^o kpō Mo. V. 9, 8-21.

^p 31, 18.

la, egblo na Mose bena: Aoyli le didim le asada la me! 18 Edo nu bena: Menye dziduduseye kple avasiyili sem mele o, ke bon ha-dzidzi sem mele.

Mose do domedzoe de duko la fe nyivi subasubo nuti.

19 Esi wote tu asada la, eye wokpo nyivi la kple alesi wole ye dume la, dome ve Mose, eye woxla kpe, siwo le esi la, de anyi, eye wogba de to la te. 20 Eye woxo nyivi, si wowo la, eye wofia kple dzo hetui memee, emegbe wodee tsi me, eye wona Israel-viwo noe. 21 Eye Mose gblo na Aron bena: Nuka duko sia wo wo, bena nehe vo ga sia va wo dzi ale? 22 Aron do nu bena: Nye afeto, megado domedzoe o; wo nuto enya duko sia bena, amegbegblewo wonye. 23 Wogblo nam bena: Wo mawu na mi, si azo mia ngo; elabena Mose, nutsu ma, si kpo mi tso Egipte-nyigba dzi la, mienya nuka go wae o. 24 Megblo na wo bena: Amesike si sika le la, netsae vs nam. Tete wotsae vs nam, eye medee dzo me ko wotro zu nyivi.

25 Esi Mose kpo bena, duko la wo yakanu, elabena Aron ye do la wo, be wofo futwo nadu fewu le wo nu la, 26 Mose tsi tre de asada la fe agbo nu gblo bena: Amesike le Yehowa dzi, neva gbonye afi! Tete Lewi-viwo kata fo fu va egbo. 27 Eye wogblo na wo hena: Ale Yehowa Israel fe Mawu la gblo esi: Dutsu sia nutsu nesa efe yi de ali; mige de asada la me, tso afi yi afi, tso agbo nu yi agbo nu, eye amesiame nawu novianutsu, kolovia kple efe fometwo. 28 Eye Lewi-viwo wae de Mose fe nya la nu, eye ano nutsu akpe eto ku le duko la dome gbemagbe. 29 Eye Mose gblo bena: Mitsa vasanu ve na Yehowa, bena iyayra nava mia dzi egbea; elabena nutsu sia nutsu tsi tre de vianutsu kple novia nu.

Mose de kuku de duko la ta.

30 Esi nu ke la, Mose gblo na duko la bena: Miewo nuvo ga nuto, eyata malia to la ayi Yehowa gbo, dewo mate nu ale avu de miafe nuvo ta mahi. 31 Eye

Mose gatro yi Yehowa gbo, eye wogblo bena: Ao, tafiatse, duko sia wo nuvo ga nuto, elabena wotsa sika wo mawu na wo dokui. 32 Mede kuku, tso wofo nuvo ke wo, ne menye nenem o la, ekema deko natutu nye ha nye nko da le agbalē, si nenlo la me.^a 33 Yehowa do nu na Mose bena: Amesike wo nuvo de nunye la, eya fe nko matutu da le nye agbalē me. 34 Heyi ko, eye nakplo duko la ayi te fe, si megblo na wo la, eye bnye dola adze ngowo. Gake ne nye toheyi do la, maxe wofo nuvo nuto fe na wo. 35 Eye Yehowa he to na duko la, elabena wona Aron wo nyivi na wo.

Mose gade kuku de duko la ta.

33. Eye Yehowa gblo na Mose bena: Heyi, eye mia kple duko, si nekplo tso Egipte-nyigba dzi la, miadzo le afisia ayi anyigba, si nu meka atam do na Abraham, Isak kple Yakob gblo bena: wofo dzidzimeviwo matsae ana la dzi! 2 Mado dola de ngowo, bena wanyā Kanaanitwo, Amoritwo, Xititwo, Perizitwo, Xiwitwo kple Yebusitwo, 3 akplo mi ayi anyigba, si dzi notsi kple anyitsi bo do la dzi. Nyemano mia dome ayi kpli mi o, elabena /duko ko lialiatwo mienye, ne nyemagatsro mi le mo dzi o. 4 Esi duko la se nodzinya sia la, wode asi konyifafa me, eye amea deke megado atsyo o. 5 Eye Yehowa gblo na Mose bena: Gblo na Israel-viwo be: Duko ko lialiatwo mienye, ne mano mia dome ayi kpli mi adabafofo deka pe ha la, matsro mi. Eyata mide miafe atsyodonuwo di, eya ko hafi manya, nusi mawo na mi. 6 Tete Israel-viwo de wofo atsyodonuwo di tso Xoreb-to la gbo.^g

7 Eye Mose tso agbado la tu de asada la godo le adzoge, eye woye be Mawu fe agbado.^k Amesiame, si di be, yeabia nu Yehowa la, doa go va Mawu fe agbado, si le asada godo la gbo. 8 Eye ne Mose yina de agbado la gbo la, duko blibo la tsia tre, eye amesiame noa efe agbado nu he noa Mose yome kpom da, vasede esime wodoa agbado la gbo. 9 Ne

^a Ps. 69, 29; Dan. 12, 1; Lu. 10, 20; Ro. 9, 3.

^b 33, 2, 12, 14.

^d 32, 13; Mo. I. 12, 7.

^e 32, 34.

^f 32, 9, 10.

^g Yo. 3, 6.

^h 28, 41.

ⁱ Mo. IV. 3, 6–10; Mo. V. 33, 8–11.

^k 28, 42.

Mose yi de agbado la me la, "alilikpo dodoa de dina va n̄a agbado la nu, eye w̄ofoa nu kple Mose. 10 Eye ne duko blibo la kpo alilikpo dodo la le agbado nu la, duko la katā tsia tre, eye amesiame dea ta agu de efe agbado nu. 11 Eye Yehowa fo nu kple Mose ^aṅku me kple ṅku me, abe alesi ame kple x̄ol̄a foa nui ene; emegbe egatrona yia asada la me. Ke efe kpedeṅuto Yosua, Nun vi, amesi nye efe subola la, medzona le agbado la me o.

12 Eye Mose gbl̄o na Yehowa bena: Kpo da, w̄o gbl̄o nam bena: kpl̄o duko sia; gake m̄ena menya /amesi n̄edo kpe de ṅunye o, w̄onye ēgbl̄o bena: menya w̄o kple w̄o ṅko, eye meve nuw̄o hafi. 13 Ne ēve nunye vavā la, ekema na ^gmanya w̄o m̄owo, eye madze si w̄o be, ēve nunye. Kpo da, amēna siawo nye w̄o duko la. 14 Edo ṅu bena: Nye ṅuto man̄o me akpl̄o mi ayi afisi miagbo de eme le la? 15 Exo dzi ns bena: Ne w̄o ṅuto man̄o me o la, ekema megakpl̄o mi tso afisia yii o. 16 Eye nuka ḡo woats̄o adze sii bena, ēve m̄ia kple w̄o duko la nu, ne m̄eyi kpli m̄i, ^kbena woadze sii be, w̄o tia m̄ia kple w̄o duko la le anyigba dzi dukowo katā dome o? 17 Yehowa do ṅu na Mose bena: Mawo nya, si n̄egbl̄o la h̄a dzi, elabena meve nuw̄o, eye ^lmenya w̄o kple w̄o ṅko.

Mose di bena, yeakpo Yehowa je ṅutikokoe.

18 Edo ṅu bena: Mede kuku, na makpo w̄o ṅutikokoe la! 19 Exo dzi bena: Mana nye atsȳodoḍo blibo la nato ṅkuw̄o me ayi, eye made gbe f̄a Yehowa je ṅko le ṅḡow̄o. Amesi nu medi be, mave la, eya nu mave, eye "amesi ke medi be, makpo nublani na la, eya makpo nublani na. 20 Eye w̄ogagbl̄o bena: M̄ate ṅu akpo nye ṅku me o, ^lelabena amea deke makpom agano agbe o. 21 Eye Yehowa gbl̄o bena: Kpo da, tefea de le gbonye, va tsi tre de agakpe la dzi." 22 Ne nye ṅutikokoe ^tso me yina la, ekema mayla w̄o de agakpe la to me, eye mats̄o nye /asi abu dziw̄o, vasede esime mats̄o me ayi. 23 Ne mede nye asi le dziw̄o la, ekema akpo yonye-

^a 13, 21.

^k 32, 13.

^d kp. 20; Mo. IV. 12, 8; Mo. V. 34, 10.

^e 18, 12, 13.

^f kp. 2-5.

^g Ps. 103. 7.

^h 33. 19.

ⁱ Mo. IV. 14, 18; Ps. 103, 8; Yoh. I. 4, 16. ^k Mo. V. 4, 6-8.

^l kp. 12; Tim. II. 2, 19. ⁿ 20, 5, 6.

^o Ro. 9, 15.

^p Mo. I. 32, 31; Yes. 6, 5; Tim. I. 6, 16.

^r Fla. I. 19, 8 v. 13. ^s 34, 5, 6.

^t 24, 11.

me da; gake nye ṅku me la, amea deke makpoe akpo o.

Mose nakpa kpe yeye eve.

34. Eye Yehowa gbl̄o na Mose bena: Kpa kpe eve nyuie abe gb̄at̄owo ene, eye mayl̄o kpe gb̄at̄o, siwo ^on̄egb̄a la, je nyawo de wo dzi. 2 Dzra do vasede ets̄o, eye ets̄o ṅdi la nalia Sinaito la, eye n̄ano dzoyem le to la tame. 3 Amea deke malia to la kpli w̄o o, eye womakpo amea deke le to blibo la dzi o; al̄ewo kple nyiwo h̄a madu gbe le to sia gbo o.^c 4 Eye Mose kpa kpe eve nyuie abe gb̄at̄owo ene, eye w̄of̄o ṅdi kanya helia Sinaito la, abe alesi Yehowa de se n̄e ene, eye w̄ots̄o kpe eveawo de asi.

Yehowa va to Mose ṅuti yi.

5 Eye Yehowa di va le alilikpo me, eye w̄otsi tre de egbo le afima, eye ^hw̄ode gbe f̄a Yehowa je ṅko. 6 Eye Yehowa va to eṅuti yi hede gbe f̄a bena: Yehowa, Yehowa, nublani kple amenuve Mawu, amesi gbo dzi blewu, eye efe amenuveve kple autefewowo so gbo,ⁱ 7 amesi dzra amenuveve do na ame akpe n̄newo, eye w̄ots̄o vodada, dzidada kple nuw̄o kena; ke megbea tohehe o, boṅ etua fofowo je vodadawo ṅuti fe na viwo kple wo viwo fe viwo, vasede dzidzime et̄olia kple enelia dzi.^h 8 Tete Mose wo kaba tsȳo mo anyi, eye w̄odo gbe da 9 gbl̄o bena: Afeto, ne ēve nunye la, ekema mede kuku be, Afeto ṅuto n̄ano m̄ia dome ayi: elabena duko ko lialiat̄o w̄onye, eyata ts̄o miafe vodadawo kple nuw̄o ke mi, eye nax̄o m̄i awo tow̄o.

Yehowa na se ewo Israel-duko.

10 Edo ṅu bena: Kpo da, mebla nu kpli w̄o le w̄o duko blibo la ṅku me, eye mawo nukunu, siwo womewo le anyigba blibo la dzi kple dukowo katā dome kpo o la: eye duko blibo. si dome n̄ele la, akpo Yehowa je nukunuwo, elabena nusi mawo kpli w̄o la, adzi ṅo. 11 Dzra se, siwo made na w̄o egbe la do. Kpo da, manyā Amoritowo, Kanaanitowo, Xititowo, Perizitowo, Xiwitowo kple Yebusitowo le ṅḡow̄o. 12 Kpo

nyuie, bena magabla nu kple anyigbadzito, siwo gbo nava la o, be womagano mia dome atrɔ zu mɔ na mi o.^b 13 Ke boɔ mimu woƒe vɔsamlekpuwo, migbã woƒe legbawo, eye milã woƒe Aseratiwo fu anyi.^c 14 Megade ta agu na mawu bubuwo o, elabena Yehowa enye nuɔãla, eƒe ŋkɔe nye Mawu nuɔãla.^g 15 Megabla nu kple anyigbadzito gbedegbede o; elabena ne wole woƒe mawunuwo wɔm, eye wosa vɔ na woƒe mawuwo la, ekema woayɔ wò, be nava du woƒe vɔsanuawo, 16 eye nade woƒe vinyɔnuwo na viwònutsuwo; eye ne woƒe vinyɔnuwo le woƒe mawunuwo wɔm la, ekema woana be, viwònutsuwo hã nasubɔ woƒe mawuwo.ⁱ 17 Megakɔ mawu na dokuiwò o!^k

18 Ɖo ŋku abolo-maɔamaɔã-ŋkekenyuie la dzi. Ɖkeke adre sɔɔ naɖu abolo maɔamaɔã le nuɔɔletɔ fe ŋkeke, si woɖo la dzi, abe alesi mede se na wò ene; elabena nuɔɔletɔ la dzi nèvu tso Egipte. 19 Nusianu, si aɔu dɔnu na dada la, tɔnyee; lãwo fe ŋgɔgbevi, siwo nye atsu, edanye nyi alo alẽ o, tɔnyee. 20 Ke natsɔ alẽ aduɖɔ tedzi fe ŋgɔgbevii, ne mèduɖɔe o la, naye kɔ nɛ. Duɖɔ wò ŋgɔgbevinutsuwo katã ta. Womava ŋkunya me asi gbolo c.^o 21 Ɖkeke ade nawɔ dɔ, ke ndzudzɔ le ŋkeke adreagbe; edanye agbleɔlɔyi alo nuɔɔletɔ o, dzudzɔ dokuiwò. 22 Du kwasidawo fe ŋkekenyuie, si enye lu gbãto wo nene fe ŋkekenyuie la; emegbe naɖu avadɔɔŋkekenyuie le fe la fe nuwuwu. 23 Wò nutsuwo katã nava Afeto Yehowa, Israel fe Mawu la, ŋku me zi etɔ le fe deka me. 24 Manyã dukowo le ŋgɔwò, eye makeke wò lifowo de nu; ke ne èyi Yehowa wò Mawu fe ŋku me zi etɔ le fe deka me la, wò anyigba madzro amea deke o. 25 Megatsɔ nye vɔsalã fe vu sa vɔe le afisi amawɔ vavã le o, eye megagblẽ nutitoto-ŋkekenyuie fe vɔsalã di nu nake de edzi o. 26 Wò agblemenu gbãto, siwo nèfã la, natsɔ ava Yehowa, wò Mawu fe me. Megada gbɔvi le dada fe notsi me o. 27 Eye Yehowa gblo na Mose bena:

^a 24, 4.

^b 23, 32, 33.
^d 24, 18; Mat. 4, 2.

^e 23, 24.
^f 31, 18.

^g 20, 2, 5.

^h Kor. II. 3, 7
v. 18.

ⁱ Mo. V. 7, 3;
Wɔn. 3, 6;
Fia. I. 11, 2.

^k 20, 23.
^l kp. 18-26 kpɔ
23, 14-19.

ⁿ 33, 8, 9.

^o 13, 12-16.

^p 20, 8-11; 31,
12-17.

^r 25, 2.

Ɖlo nya siawo di; elabena nya siawo dzi mebla nu kpli wò kpa-kple Israel-viwo dɔ. 28 Eye wòno Yehowa gbo afima ɔŋkeke blane kple zã blane sɔɔ, abolo madu-madu kple tsi manomanoe. Eye wòno nubabla fe nya ewoawo de kpeawo dzi.

Mose fe mo klẽ.

29 Esi Mose di tso Sinai-toa dzi la, kpe eveawo, siwo dzi sea le la, le esi. Esi Mose di tso toa dzi la, menyae bena, esi wòfo nu kple ye la, yefe mo de asi keklẽ me o. 30 Eye esi Aron kple Israei-viwo katã kpɔ bena, Mose fe mo le keklẽm la, wole vɔvɔm na tete de enu.^h 31 Tete Mose yɔ wo da, eye Aron kple ameha la fe amegãwo katã gatɔ va egbo, eye Mose fo nu kple wo. 32 Emegbe Israel-viwo katã te va, eye wòde se, siwo katã Yehowa gblo ne le Sinai-toa dzi la, na wo. 33 Esi Mose fo nu kpli wo vɔ la, etsɔ nu tsyɔ ŋku me. 34 Eye ne Mose "yi Yehowa fe ŋku me, be wòafɔ nu kplii la, edea nu la le ŋku me, vasede esime wòdoa go; eye ne edo go la, egbloa se, siwo wode ne la, na Israel-viwo. 35 Ke ne Israel-viwo kpɔ Mose fe mo wòle keklẽm la, Mose gatsyɔa nu ŋku me, vasede esime wòagayi nu fo ge kplii.

Dzudzɔgbe la.

35. Eye Mose fo Israel-viwo fe ha blibo la nu fu, eye wògblo na wo bena: Esiawo nye se, siwo Yehowa de, be miawɔ la.^p 2 Ɖkeke ade miawɔ dɔ, ke miabu ŋkeke adrelia kɔkɔe, dzudzɔgbee wònye na Yehowa, amesiame, si awɔ dɔ le edzi la, woawui. 3 Migado dzo de miafe afea deke me le dzudzɔgbe la dzi o.

Nudzɔdzo faa hena agbado la tutu.

4 Eye Mose gblo na Israel-viwo fe ha blibo la bena: Ale Yehowa de se gblo enye si: 5 Midzɔ nu siwo le mia si la na Yehowa. Amesiame, si lɔ tso dzime faa la, nadzɔ nu na Yehowa: sika, klo-salo kpɛ akɔbli; 6 adabe bloto kple dzito fe ka, ka dzẽ, deti yi kple gbɔfuwo; 7 agbogbalẽ, si wode ama dzi, nyogbalẽ kple xẽ; 8 akaɖimemi, ami vevẽe sisia kple dzudzɔdotike vevẽwo.

9 soham-kpe kple kpe xɔasiwo, bena woatsɔ adɔ kɔmewu kple akɔtadonu la nu. 10 Eye mia dometo, siwo fe tagbo adanu le la, nava awɔ nusiwo katã Yehowa di la.^a 11 Woawo nye: nɔfe la kple efe agbadɔ, etamegbanu, enu ganuviawo, efe vufowo, efe vɔmedetiwo, efe sɔtiwo kple wofo afowo; 12 adaka la kple enu kpoawo, nutsyɔnu la kple xɔmetsovɔ la; 13 kplɔ la kple enu kpoawo kpakple enu nuwo katã kple nkumedobolo la; 14 akaditi la, enu nuwo kple akadigbɛawo kpakple ami hena akadi la; 15 dzudzɔdovɔsamlekpu la kple enu kpoawo, ami sisi la kple dzudzɔdotike vevɛe kpakple agbadɔnuvɔ; 16 numevɔsamlekpu la kple enu dzrala, si wotsɔ akɔbli wɛe, enu kpoawo kple enu nuwo katã, tsileze la kple efe zɔ; 17 kpɔ nuti vɔwo, kpɔtiawo kple wofo afowo, kple agbonuvɔ, 18 agbadɔ nu tsyotiwo kple kpɔ nu tsyotiwo kpakple wofo atagbiawo; 19 atsyɔdowuawo, bena woatsɔ asubɔ le kɔkɔefe, kple nunɔla Aron fe awu kɔkɔe susɔeawo kpakple viɔnutsuwo fe awuawo, bena woazu nunɔlawo asubɔm.

20 Emegbe Israel-viwo fe ha blibo la dzo le Mose gbɔ. 21 Eye amesiame, si wɔdzo dzi na, eye wɔlɔ kple dzi faa la, va dzo nu na Yehowa, bena woatsɔ awɔ Mawu fe agbadɔ la kple enu dɔwo katã kpakple awu kɔkɔeawoe. 22 Dutsuwo kple nyɔnuwo siaa, amesiame, si lɔ tso dzime faa la, tso alɔnugawo, togɛwo, asigɛwo, sikakɔdzonuwo kple sikatsyɔnu vovowo vɛ. Eye amesiame tso sika wɔ adzɔgbedenu na Yehowa. 23 Amesiame tso nusi le esi la vɛ: adabɛ blɔɔ kple dzito fe ka, ka dzɛ, deti yi, gbɔfuwo, agbo-gbalɛ, si wode ama dzɛ kple nyogbalɛ. 24 Amesiame, si di be, yeana klosalo kple akɔbli la, dzo wo na Yehowa, eye amesiame, si si xɛ le la, tsɛ vɛ hena dɔ vovowawo wɔwɔ. 25 Nyɔnu, siwo nya detitetre, tso asi tre adabɛ blɔɔ kple dzito fe deti dzɛ kple deti yi hetsɔ vɛ. 26 Nyɔnu, siwo katã adanu le tagbo na la, tre gbɔfuwo. 27 Amegawo tso soham-kpe kple kpe xɔasiwo vɛ, bena woatsɔ adɔ

^a kp. 11-19 kpɔ 31, 7-11.

^b kp. 30-35 kpɔ 31, 1-6.

^d 3P, 3; Kron. I. 29, 5, 9; Kor. II. 9, 7.

kɔmewu kple akɔtadonu la nu; 28 akadimemi, ami vevɛe sisia kple dzudzɔdotike vevɛe. 29 Eye Israel-viwo, nutsuwo kple nyɔnuwo siaa, amesiwo lɔ kple dzi faa la, tso nunanawo vɛ na Yehowa, bena woatsɔ awɔ dɔ, si Yehowa de se na Mose, be wɔawɔ la.

Adanuwalawo yɔyɔ.

30 ^bEye Mose gbɔ na Israel-viwo bena: Mikpɔ da, Yehowa tia Bezaleel, Uri viɔnutsu, si enye Xur fe togbuiyɔvi tso Yuda-to la me, 31 eye wɔtsɔ Mawu fe gbɔgbɔ, si fia nunya, gɔmesese, sidzedze kple adanu vovovowo wɔwɔ la, de eme fũ, 32 bena wɔabu tame anya, alesi wowɔa sika, klosalo kple akɔbli nu dɔe; 33 anya, alesi woadze kpe hena nuwo me dede, eye wɔanya, alesi woadze ati hena adanu vovovowo wɔwɔ. 34 Eye wɔde nunya tame na eya kpakple Oholiab, Axisamak fe viɔnutsu tso Dan-to la me, bena woate nu afia nu. 35 Etsɔ adanu de wofo tame fũ, bena woate nu abu tame awɔ dɔ fomevi vovovowoe, woanya alesi woakpa adanunu vovovowoe, alesi woalɔ adanuvɔe, eye woanya alesi woatsɔ adabɛ blɔɔ kple dzito fe ka, ka dzɛ kple deti yi alɔ avɔ fomevi vovovowoe.

Duko la na nu faa.

36. Ale Bezaleel kple Oholiab kpakple nutsu, siwo fe tagbo adanu le, amesiwo me Yehowa de nunya kple gɔmesese, bena woate nu anya, alesi woawɔ kɔkɔefe la nu dɔwo katã la, nawɔ nusiwo katã Yehowa gbɔ la. 2 Eye Mose yɔ Bezaleel kple Oholiab kpakple adanuto, siwo katã fe tagbo Yehowa de nunyae, amesiwo katã wofo dzi dɔ, bena woava awɔ dɔ la. 3 Eye woxɔ nudzɔdzo, siwo katã Israel-viwo na, bena woatsɔ awɔ kɔkɔefe la nu dɔwoe la, le Mose si. Ke wogana nunanawo tsɔm vɛ nɛ le wo dokui si ndi sia ndi. 4 Eye adanuto, siwo katã le kɔkɔefe la nu dɔwo wɔm la, dome amesiame tso le efe dɔ, si wɔm wɔle la gbɔ. 5 eye wogblɔ na Mose bena: Duko la na nu gede wu alesi dɔ, si Yehowa gbɔ be, woawɔ la, bia. 6 Tete Mose na wodo kpo le

asada la me be: Edanye ntsu alo nyonu o, amea deke megadzo nu hena kakaeje la nu dowowo o! Ale duko la dzudzo nunanawo tsotsa ve. 7 Elabena nuawo so gbo na do blibo la wowo; wode gbo dzi go ha.

Agbado la je kakaeje tutu.

8 "Eye amesiwo kata je tagbo adanu le, le kakaeje la je dowo-lawo dome la, tso kuntru ewo wo naje la, eye wona adanuvololawo tso deti yi dada, adabe bloto kple dzito je ka kpakple ka dzē lē, eye wowo Kerubiwo de wo me. 9 Kuntru deka je didime le aboklugui blave vo enyi, eye efe kekeme le aboklugui ene; dzidzeme deka li na kuntruawo kata. 10 Ekpe kuntru atō de wo nnewo nu, eye wogakpe kuntru atō ha de wo nnewo nu. 11 Eye woto adabe bloto je ka kpukpuiwo de kuntru kpekpea je to deka; n-nema ke wotae de kuntru kpekpe evelia je to evelia ha. 12 Eto ka kpukpui blaato de kuntru deka to, eye woto ka kpukpui blaato ha de kuntru kpekpe evelia to; ka kpukpuiawo le soso deka me. 13 Etsa sika tu ganuvi blaato, eye wotsa ganuviawo kpe kuntruawo dekae, ale wozu naje blibo.

14 Emegbe wotsa gbōfu lō kuntru wuideke, bena woatsa agba naje la tame. 15 Kuntru deka je didime le aboklugui blaeto, eye efe kekeme le aboklugui ene; dzidzeme deka li na kuntru wuidekewo kata. 16 Ekpe kuntru atō vovo, eye wokpe kuntru ade ha vovo. 17 Eye woto ka kpukpui blaato de kuntru kpekpea je to deka, eye wogato ka kpukpui blaato de kuntru kpekpe evelia je to deka. 18 Etsa akobli tu ganuvi blaato hetsa kpe agbadokuntruawo wozu deka. 19 Ewo agbogbalē, si wode ama dzi la ha hegba edzi, emegbe wotsa nyogbalē gba edzi.

20 "Eye wotsa xē dze ufo, siwo woatu na naje la. 21 Ufo deka didi aboklugui ewo, eye wōkeke aboklugui deka kple afā. 22 Eye woyro ufo deka game wōdze eve, bena wōate nu ali de anyi. Alea woyro naje la je ufowo kata gamee. 23 Eye wōdze

a kp. 8-19 kpa
26, 1-14.

b kp. 21-34 kpa
26, 26-30.

c kp. 35-38 kpa
26, 31-37.

e kp. 20-30 kpa
26, 15-25.

f kp. 1-9 kpa
25, 10-22.

ufowo hena naje la: Ufo blave le dziehe gome. 24 Eye wotsa klosalo wo afo blane de ufo bla-veawo game; afo eveve le ufo desiade je nu eveawo game. 25 Eye wōdze ufo blave hena naje la je axa evelia, si le anyiehe gome, 26 eye wotsa klosalo wo afo blane de wo nu; afo eveve le ufo deka game. 27 Eye wōdze ufo ade hena naje la je akpa, si le yetodofe gome. 28 Eye wōdze ufo eve hena naje la je dzogoe, siwo le yetodofe gome. 29 Eye wo game kple wo tame kpe de ufoawo nu, bena asige deka nana wo nu. Alea wowa wo ame eve la de dzogoe eveawo dzi. 30 Wo kata le ufo enyi, siwo game klosalofa wuiade le; afo eveve le ufo deka game.

31 Etsa xē kpa gameti atō de ufo, siwo le naje la je axa deka la nu; 32 gameti atō de ufo, siwo le naje la je axa evelia nu, kpakple gameti atō de ufo, siwo le naje la megbe le yetodofe gome la nu. 33 Eye wowa gameti dometo woto ufoawo titina, tso go deka me vasede go keme me. 34 Efa sika de ufoawo nu, eye wotsa sika tu wo nu sigē, siwo me woajo gametiawo do; eye wofa sika de gametiawo nu.

35 Ena adanuvololawo tso adabe bloto kple dzito je ka, ka dzē kple deti yi dada lō xometsovo la, eye wowo Kerubiwo de eme. 36 Eye wotsa xē kpa soti ene de enu, eye wofa sika de wo nu; wo nu gatagbadzewo nye sika, eye woko klosalofa ene de wo game. 37 Eye wona avololawo tso adabe bloto kple dzeto je ka, ka dzē kple deti yi dada lō avo, bena woatsa atu agbado la nu. 38 Ewo soti atō kple wo nu gatagbadzewo de enu, eye wofa sika de wo tame kple wofe heletiwu nu, eye wotsa akobli wo afo atō de wo game.

Agbado la je kakaeje me nuwo.

37 Eye Bezaleel tso xē kpa adaka la, edidi aboklugui eve kple afā, ekeke aboklugui deka kple afā, eye woko aboklugui deka kple afā. 2 Efa sika nyuto de eme kple ekogo, eye wotsa sika

do atsiā de enu godoo va kpe. 3 Eye wòkò sikasigè ene hena efe dzogoe eneawo; asigè eve le axa deka, eye asigè eve hā le axa evelia. 4 Emegbe wòtsò xé kpa kpowo, eye wòfa sika de wo nu; 5 eye wòtsò kpoawo fo de asigèawo me le adaka la fe axawo dzi, bena woate nu akò adaka la. 6 Eyome wòtsò sika nyuito wò nutsyònu la, edidi abòklugui eve kple afā, eye wòkeke abòklugui deka kple afā. 7 Eye wòtsò sika tu Kerubi eve de nutsyònu la fe go eveawo dzi. 8 Kerubi deka le go si dzi, eye Kerubi evelia le go keme dzi; ale Kerubiawo le nutsyònu la fe go eveawo dzi. 9 Kerubiawo klē avala do ta dzi, eye wofe avawo bi de nutsyònu la dzi; wodze ngò wo nwewo, eye wode mo to de nutsyònu la dzi.

10 ^bEye wòtsò xé kpa kplō la; edidi abòklugui eve, keke abòklugui deka, eye wòkò abòklugui deka kple afā. 11 Efa sika nyuito de enu, eye wòtsò sika do atsiā de enu va kpe. 12 Edo to nɛ kpe do, si kò asi deka, eye wòtsò sika do atsiā de to la nu kpe do. 13 Eye wòtsò sika kò asigè ene, eye wòklā asigèawo de efe afo eneawo fe axa eneawo dzi. 14 Asigèawo te de to la nu, bena woafò kpo de wo me akò kplō lae. 15 Eye wòtsò xé kpa kpoawo, eye wòfa sika de wo nu, bena woatsò wo akò kplō lae. 16 Eye wòtsò sika nyuito wò nusiwo kpe de kplō la nu, siwo nye: agbawo, nutɔgbawo, trewo kple goewo, siwo woatsò afo nunovɔsa di.

17 ⁱEyome wòtsò sika nyuito wò akaditi la; etu akaditi la, efe afo kple ati la, eye wòwò kòwo, sefofowo kple wo tamekukuwo de enu. 18 Alo ade le akaditi la fe axawo kple eve dzi; alo etō le efe axa deka, eye alo etō le efe axa evelia. 19 Sefofo etō kple wo tamekukuwo le alo deka nuti, eye sefofo etō kple wo tamekukuwo le alo evelia nuti; alea wole alo ade, siwo le akaditia nu la nuti kpe doe. 20 Sefofo ene kple wo tamekukuwo le atia nuti. 21 Alo ade le ati la nu, eye kò deka le alo eveve fe kpefe. 22 Koa-

wo kple aloawo wò deka de enu; sika nyuito wòtsò tu akaditi la blibo. 23 Emegbe wòtsò sika nyuito wò akadigbe adre, dovulānuwo kple ganu suewo kpe de enu. 24 Sika nyuito talento deka wòtsò wəe kple enu nuwo katā.

25 ^aEye wòtsò xé kpa dzudzò-dovɔsamlekpu; edidi abòklugui deka, eye wòkeke abòklugui deka, dzogoe ene me wòle, eye wòkò abòklugui eve, efe dzowo wò deka de enu. 26 Efa sika nyuito de enu, etame kple ekògo godoo va kpe kpakple efe dzowo nu, eye wòtsò sika do atsiā de enu fo xlāe. 27 Eye wòwò sikasigè eve de efe atsiādodo la te, le efe axa eveawo fe dzogoe eveawo dzi, bena woafò kpo de wo me akòe. 28 Etsò xé kpa kpoawo, eye wòfa sika de wo nu.

29 Eyome wòwò ami sisi kòkòe la, eye wòtsò atike vevèewo wò dzudzòdonu, si me dza; ewəe, abe alesi ami vevèe wòlawo wəne ene.^d

Agbado la fe kpa me nuwo.

38 ^eEye wòtsò xé kpa numevɔsamlekpu la; edidi abòklugui atō, eye wòkeke abòklugui atō; dzogoe ene me wòle, eye wòkò abòklugui etō. 2 Ewò dzowo de efe dzogoe eneawo dzi, eye dzoawo wò deka kplii, eye wòfa akòbli de enu. 3 Eye wòwò vɔsamlekpu nu nuawo katā, siwo nye: afulonuwò, sofiwo, zewo, gaflowo kple dzodesonuwò; akòbli wòtsò wò enu nuawo katāe. 4 Eyome wòtsò akòbli wò adzrala abe do ene de vɔsamlekpu la nu godoo tso ete vasede titina. 5 Eye wòkò asigè ene de akòblidzrala la fe dzogoe eneawo dzi, bena woate nu afo kpo de wo me. 6 Etsò xé kpa kpoawo, eye wòfa akòbli de wo nu. 7 Eye wòtsò kpoawo fo de asigèawo me le vɔsamlekpu la fe axawo dzi, bena woate nu atso wo akòe. ^fDufo wòtsò wəe, eye to le eme.

8 Etsò akòbli wò tsileze la kple efe zò; nyònu, siwo subona le Mawu fe agbadoa nu la, fe ahuhəewo wòtsò wəe.^g

9 ^hEyome wòtsò kpa la. Etsò deti yi dada lō avò hena kpa la fe dziehekpa, si didi abòklugui

^a kp. 25-28 kpa 30, 1-5.

^b kp. 10-16 kpa 25, 28-29.

^d 30, 25. 35.

^e kp. 1-7 kpa 27, 1-8.

^f kp. 17-24 kpa 25, 31-35.

^g 30, 18-21.

^h kp. 9-20 kpa 27, 9-19.

alafa deka. 10 Eye wòkpa kpòti blave, siwo gòme akòblifò blave le, de enu; ke etsò klosalo wò kpòtiawo nu gatagbadzawo kple heletiwòe. 11 Anyiehekpa la didi abòklugui alafa deka, eye wòkpa kpòti blave, siwo gòme akòblifò blave le, de enu; ke etsò klosalo wò kpòtiawo nu gatagbadzawo kple heletiwòe. 12 Avò, si le kpò la fe yetòdofe gome la, didi abòklugui blaato, eye wòkpa kpòti ewo, siwo gòme afò ewo le la, de enu, eye wòtsò klosalo wò kpòtiawo nu gatagbadzawo kple heletiwòe. 13 Yedzefekpa le abòklugui blaato. 14 Avò abòklugui wuiato le efe akpa deka, eye kpòti etò, siwo gòme afò etò le la, kpe de enu. 15 Avò, si le akpa evelia, le abòklugui wuiato, eye kpòti etò, siwo gòme afò etò le la, kpe de enu; alea wole agbo la fe akpawo kple evee. 16 Deta yi dada wotsò ló avò, siwo katà le kpò la nu godoo lae. 17 Kpòtiawo fe afòwo nye akòbli, eye wo nu gatagbadzawo kple heletiwòe nye klosalo, eye wofa klosalo de kpòtiawo tame. Kpòtiawo nu heletiwòe katà nye klosalo. 18 Eye wòna avòlòlawo tso adabè blòto kple dzìto fe ka, ka dzè kple deti yi dada ló avò, bena woatsò atu kpò la fe agbo la nu; edidi abòklugui blave, eye wòkeke abòklugui atò de kpò la fe kòkòme nu, abe alesi kpò la fe avò bubuawo kekee ene. 19 Ekpa kpòti ene, siwo gòme akòblifò ene le la, de enu; wo nu gatagbadzawo nye klosalo, efa klosalo de wo tame, eye wo nu heletiwòe nye klosalo. 20 Agbado la nu tsyotiwo katà kple kpò la nu tsyotiwo katà nye akòbli.

Sika, klosalo kple akòbli fe xexlème.

21 Esia enye nòfe la, si sea le la, fe home, si nunòla Aron viñutsu òltamar bu na Lewitòwo le Mose fe nya la nu. 22 Bezaleel, Uri viñutsu, si enye Xur fe togbuiyovi tso Yuda-to la me, wò nusianu abe alesi Yehowa gbò na Mose ene.^c 23 Eye Oholiab, Axisamak viñutsu tso Dan-to la me kpe de enu, amesi nye adagunuwo kpala, eye wòtsò adabè blòto kple dzìto fe ka, ka dzè kple deti yi ló adagunvo fomevi

^a 30, 13.

^b kp. 1–21 kpò 28, 4–30.

^d Mo. IV. 4, 28.

^e 21, 1–11.

vovovowo. 24 Sika, siwo katà nu do wowò le kòkòefe la nu dowo katà me, sika, siwo wodzo la, le talento blave vo asieke kple “sekel kòkòe alafa adre blaato. 25 Eye klosalo, siwo ame xexlèawo na la, le talento alafa deka kple sekel kòkòe akpe deka alafa adre blaadre vo atò. 26 Dutsu, siwo katà woxlè, amesiwo xò fe blave alo wu nenema la, le ame akpe alafa ade kple etò alafa atò blaato, eye wo dome amesiame na beka deka, si enye sekel kòkòe afà. 27 Wotsò klosalo talento alafa deka kò kòkòefe la fe afòwo kple xòmetsovo la fe afòwo; talento alafa deka de afò alafa deka nu; talento deka de afò deka nu. 28 Eye wòtsò sekel akpe deka alafa adre blaadre vo atò la tu kpòtiawo nu gatagbadzawo kple heletiwòe; eya ke wòfa de wo tame. 29 Akòbli, siwo wodzo la, le talento blaadre kple sekel akpe eve alafa ene. 30 Woawo wòtsò wò Mawu fe agbado la nu otrutiwo fe afòwo kple akòblivòsamlekpu la, enu dzralawo kpakple vòsamlekpu la nu nuwo katà; 31 kpò la fe afòwo godoo va kpe kple agbo la fe afòwo, nòfe la fe tsyotiwo katà kple kpò la fe tsyotiwo katà godoo va kpe.

Nunòlawo fe awuwo kple wofe atsyòdonuwo.

39. ^bEye wotsò adabè blòto kple dzìto fe ka kple ka dzè ló atsyòdowuawo, bena woatsò awò subòsubòdòe le kòkòefe la, eye wolò awu kòkòewo na Aron, abe alesi Yehowa de se na Mose ene. 2 Eye wotsò sika, adabè blòto kple dzìto fe ka, ka dzè kple deti yi dada ló kòmewu la. 3 Wofò sika la gbabè, eye wodzee lelele, bena adagunvòlòlawo nate nu atsòe atòto kple adabè blòto kple dzìto fe ka, ka dzè kple deti yi dada aló. 4 Akpa eve me kòmewu la le, eye wokpee le efe goawo kple eve me. 5 Eye akòblanu, si le enu la, wò deka kpilii; sika, adabè blòto kple dzìto fe ka, ka dzè kple deti yi dada ke wotsò lóe, abe alesi Yehowa de se na Mose ene. 6 Wotsò sika fo fefeka de soham-kpe eve nu, eye nkòdelawo de Israel-viwo fe nkò-

wo de wo dzi. 7 Eye wotsɔ wo do kɔmewu la fe abɔtawo hena ŋkudodo Israel-viwo dzi, abe alesi Yehowa de se na Mose ene.

8 Eyome wɔna adanuvɔlɔlawo tso sika, adabe bloto kple dzito fe ka, ka dzɛ kple deti yi dada lɔ kɔmewu fe avo togbe hena akotadonu la. 9 Dzogoe ene me wɔle, eye wone akotadonu la me de eve; edidi asi deka, eye wɔkeke asi deka. 10 Eye wodo kpewo enu de agbaka ene me. Agbaka gbato nye: karneol, topas kple smaragd; 11 agbaka evelia nye: rubin, safir kple oniks; 12 agbaka etɔlia nye: ligurio, axat kple ametist; 13 agbaka enelia nye: krisolit, soham kple yaspis; eye wotsɔ sika fo fefeka de wo nu fo xlɔ wo. 14 Kpeawo le wuieve de Israel-viwo fe ŋkɔwo nu, eye ŋkɔdelawo ta to wuieveawo fe ŋkɔwo de wo dzi. 15 Eye wotsɔ ka, si wotsɔ sika nyuto gbee la, wɔ kɔsɔkɔsɔwo de akotadonu la nu. 16 Emegbe wotsɔ sika wɔ gbo eve kple sikasigɛ eve, eye woto asigɛ eveawo de akotadonu la fe dzogoe eve dzi. 17 Eye wotsɔ sikakɔsɔkɔsɔ eveawo de asigɛ eveawo me le akotadonu la fe dzogoe wo dzi. 18 Eyome wode kɔsɔkɔsɔ eveawo fe nu eveawo gbo eveawo nu, eye woto gboawo de kɔmewu la fe abɔtawo le ŋgɔ. 19 Wogawo sikasigɛ eve, eye woto wo de akotadonu la fe dzogoe mamle eveawo dzi le eme, ale be wodze akɔblanu la dzi. 20 Emegbe wogawo sikasigɛ eve, eye woto wo de kɔmewu la fe abɔtawo kple eve to le ŋgɔ, afisi wode kɔme ne do, le akɔblanu la fe dzifo gome. 21 Eye wogbe adabe bloto fe ka sa de asigɛ, siwo le akotadonua nu la nuti hetsi de asigɛ, siwo le kɔmewua nu la nuti, ale be akotadonu la li de akɔblanu la dzi, eye mele vavam o, abe alesi Yehowa de se na Mose ene.

22 Eye wɔna avɔlɔla tso adabe bloto fe ka dede lɔ dziwui, si dzi wodo kɔmewu la do. 23 Wode kɔme ne de titina, eye wofo kɔme la to va kpe, bena magadze o. 24 Eye wotsɔ adabe bloto kple dzito fe ka, ka dzɛ kple

deti yi dada wo yevubodawo de awu la to godoo va kpe. 25 Eye wotsɔ sika nyuto wo nyawowoe wo, eye wotsi nyawowoeawo de yevubodawo dome le dziwui la to godoo va kpe; 26 nyawowoe deka yevuboda deka, nyawowoe deka yevuboda deka; alea wole dziwui la to godoo va kpe, hena subɔsubɔ fe dzesi, abe alesi Yehowa de se na Mose ene.

27 Eye wɔna avɔlɔlawo tso deti yi lɔ awutewui vlayawo na Aron kple viaɔutsuwo. 28 Wotsɔ deti yi lɔ tablanuawo, eye wotsɔ deti yi dada lɔ agboto yiawo. 29 Eye avɔlɔlawo tso deti yi dada, adabe bloto kple dzito fe ka kpakple ka dzɛ lɔ alidziblanu la ŋɔŋɔe, abe alesi Yehowa de se na Mose ene.

30 Emegbe wotsɔ sika nyuto wo ngoblanu kɔkɔe la, eye ŋkɔdelawo ta nu de dzi bena: „Yehowa fe kɔkɔeto!“ 31 Eye wotsi adabe bloto fe ka de enu, bena woate nu asae de tablanu la nu, abe alesi Yehowa de se na Mose ene.

Mose yra do, si nu wowu la.

32 Ale wowu nɔfe, si enye Mawu fe agbado la, nu dɔwo katã nu, eye Israel-viwo wɔe pɛpɛpɛ, abe alesi Yehowa de se na Mose be woawɔe ene. 33 Eye wofo nɔfe la va Mose gbo; agbado la kple enu nuwo katã: ganuviawo, vufoawo, gametiawo, sɔtiawo, afɔawo, 34 agbogbalɛ, si wode ama dzi kple nyogbalɛawo kpakple xɔmetsovo la, 35 nubablada la, enu kpoawo kple nutsyɔnu la, 36 kplɔ la kple enu nuwo katã kple ŋkumɔbolo la, 37 sikakaditi la kple enu kadigbeawo, siwo wodo de agbaka nu, enu nuwo katã kple akadimemi, 38 sikavɔsamlekpu la, ami sisi la kple dzudzɔdonu, si wotsɔ atike vevɛewo wɔe kpakple agbadonuvo la, 39 akɔblivɔsamlekpu la kple enu kɔblidzrala la, enu kpoawo kple enu nuwo katã, tsileze la kple efe zo, 40 kpo la nu vɔwo, kpɔtiawo, afɔawo kple agbonuvo la, agbado nu kawo kple tsyotiawo kpakple nusiwo katã nu do woawo le nɔfe, si enye Mawu fe agbado la me; 41 atsyɔdowu, siwo wodo awo subɔsubɔdo le

^a kp. 27-29 kpɔ 28, 30-42.

^b kp. 30, 31 kpɔ 28, 36-38.

^d 29, 6; Mo. III. 8, 9.

^e kp. 22-26 kpɔ 28, 31-35.

kòkòefe la, nunòla Aron je awu kòkòe mamleawo kple viañutsuwo je awuawo, bena woanye nunòlawo asubò. 42 Alesi tututu Yehowa de se na Mose la, nenema pèpèpè Israel-viwo wò dò blibo lae. 43 Eye Mose kpò dò blibo la; kpò dà, wowòe, abe alesi Yehowa de se be, wòawòe la ene. Eye Mose yra wo.

Agbado la kpekpe kple eguti kòkò.

40. "Eye Yehowa gbò na Mose bena: 2 Le yleti gbàto je ñkeke gbàto dzi natu nòfe, si enye Mawu je agbado la. 3 Tso nubladaka la da de eme, eye natsò xòmetsovò la axe adaka la ñku me. 4 Tso kplò la da de eme, eye natsò ñkumedoboio la ada de edzi; emegbe nakò akaditi la ava eme, eye nafsò akadigbawo ado edzi. 5 Eye natsò sikavòsamlekpuì, si dzi woado dzudzò dò, ada de nubladaka la je ñgòdze, eye natsò avò atu agbado la nu. 6 Eye natsò numevòsamlekpuì la ada de nòfe la, si enye Mawu je agbado la, ñu vòtrua je ñgòdze. 7 Tso tsileze la da de Mawu je agbado la kple vòsamlekpuì la dome, eye naku tsi de eme. 8 Eye natsò kpò de enu godoo ava kpe, eye natsò avò atu agbo la nu. 9 Tso ami sisi la si na nòfe la kple nusiwo katà le eme, eye nakò eya ñuto kpie enu nuwo katà ñu, bena woazu kòkòe. 10 Si ami na numevòsamlekpuì la kple enu nuwo katà, eye nakò vòsamlekpuì la ñu, bena vòsamlekpuì la nazu nu kòkòewo je nu kòkòe. 11 Eye nasi ami na tsileze la kple efe zò, eye nakò enu. 12 Emegbe nana Aron kple viañutsuwo nate va Mawu je agbado la nu, eye nale tsi na wo. 13 Eye na Aron nado awu kòkòeawo, eye nasi ami nò àwòe kòkòe, bena wòazu nunòla asubòm. 14 Eyome nana viañutsuwo nate va, eye woado awutewui olayawo, 15 eye nasi ami na wo, abe alesi nèsii na wo fofò ene, bena woazu nunòlawo asubòm. Ami sisi sia nanye dze si na wo kple wofè dzidzimeviwo bena, nunòladi la zu wo tò tegbee. 16 Eye Mose wòe pèpèpè. Alesi Yehowa de se nò la, nenema wòwò.

a kp. 1-33 kpò ta 25-31.

17 Le je evelia je yleti gbàto je ñkeke gbàto dzi wotu nòfe la. 18 Ale Mose tu nòfe lae: Efo afawo da di, eye wòtsò vòfoawo de wo me; emegbe wòde gametiawo wo ñu, eye wòtu sòtiawo. 19 Eye wòkeke kuntruawo de nòfe la dzi, emegbe wògba wo dzi, abe alesi Yehowa de se na Mose ene. 20 Etsò se la de adaka la me, eye wòde kpoawo adaka la ñu; eyome wòkò nutsyònu la da de adaka la tame. 21 Eye wòkò adaka la da de nòfe la, eye wòtsò xòmetsovò la xe nubladaka la ñku me, abe alesi Yehowa de se na Mose ene. 22 Eye wòtsò kplò la da de Mawu je agbado la me, le nòfe la je anyiehekpa dzi, le xòmetsovò la ñgò, 23 eye wòtsò abolo da de edzi le Yehowa je ñku me, abe alesi Yehowa de se na Mose ene. 24 Eyome wòtsò akaditi la da de Mawu je agbado la me, le kplò la kasa, le nòfe la je dziehekpa dzi, 25 eye wòfò akadigbawo dò edzi le Yehowa ñku me, abe alesi Yehowa de se na Mose ene. 26 Eye wòtsò sikavòsamlekpuì la da de Mawu je agbado la me, le xòmetsovò la ñgò, 27 eye wòtsò atike vevèewo dò dzudzò de edzi, abe alesi Yehowa de se na Mose ene. 28 Emegbe wòtsò avò tu agbado la nu. 29 Eye wòtsò numevòsamlekpuì la da de nòfe, si enye Mawu je agbado la ñgò, eye wòmè numevòsa kple nudivòsa le edzi, abe alesi Yehowa de se na Mose ene. 30 Eye wòtsò tsileze la da de Mawu je agbado la kple vòsamlekpuì la dome, eye wòku tsi, si woale la, de eme. 31 Eya me Mose kple Aron kple viañutsuwo klò wofe asiwo kple afawo dò. 32 Ne wole Mawu je agbado la me yi ge, alo wole tete ge de vòsamlekpuia ñu la, wolea tsi, abe alesi Yehowa de se na Mose ene. 33 Eye wòtsò kpò fo xlà nòfe la kple vòsamlekpuì la godoo va kpe, eye wòtsò avò la tu agbo la nu. Ale Mose wu dò blibo la nu.

Mawu je ñutikòkòe yò agbado la taq.

34 Tete alilikpo tso Mawu je agbado la dzi, eye Yehowa je ñutikòkòe yò nòfe la taq. 35 Ke Mose mete ñu yi de Mawu je agbado la me o, elabena alilikpo

b 13, 21; Mo. 1V. 9, 15-23; Fla. 1. 8, 10, 11; Yes. 4, 5; Xez. 43, 5.

tsyo edzi, eye Yehowa fe nuti-
kəkœe yɔ nɔfe la taɲ. 36 Eye ne
alilikpo la ho tso nɔfe ia dzi la,
Israel-viwo hã hona; alea wowɔ
le woje mɔzɔzɔ la katã me.^a 37
Ne alilikpo la meho o la, wome-

^a Mo. IV. 10,
34-36.

hona o, vasede gbesigbe wòaho
hafi. 38 Le woje mɔzɔzɔwo katã
me la Mawu fe alilikpo la nɔ
nɔfe la dzi le nkeke me, ke edze-
na na Israel fe afe blibo la le
zã me abe dzo ene.

MOSE FE AGBALĒ ETŌLIA.

Numevɔsa ɲu se.

1 Eye Yehowa yɔ Mose, eye wò-
fo nu kplii tso Mawu fe agba-
dɔ la me gbɔ bena: 2 Fo nu kple
Israel-viwo, eye nagbɔ na wo
bena: Ne mia dometɔa de be,
yeatsɔ lãfɔnee asa vɔ na Yehowa
la, ekema netsɔ nyi alo alē sa vɔ
lae. 3 Nenyeye nyi wòtsɔ be, yea-
mē numevɔsae la, ekema wòanye
atsu, si sɔ blibo, eye wòakplɔe
ava Mawu fe agbadɔ la nu, be
ame la nadze Yehowa ɲu.^b 4 Eye
wòatsɔ efe asi aɔo numevɔsalã
la fe tame, ekema ana wòadze
ɛɲu, eye wòalé avui.^d 5 Eye wò-
wu nyivi la le Yehowa fe ɲku me,
eye Aron viɲutsu, siwo nye nu-
nɔlawo la, natsɔ vu la ahlē de
vɔsamiekpui, si le Mawu fe agba-
dɔ nu la ɲu godoo ava kpe. 6 Eke-
ma wòako numevɔsalã la, eye
wòaflii de efe funudefeewo. 7 Eme-
gbe Aron viɲutsu, siwo nye nu-
nɔlawo, nado dzo de vɔsamlekpuĩ
la dzi, eye woafɔ nake aɔo dzo
la dzi. 8 Eye Aron viɲutsu, siwo
nye nunɔlawo, natsɔ lã la fe akpa-
wo, ta la kple amiawo aɔo nake, si
te wodo dzo dɔ, le vɔsamlekpuia
dzi la dzi. 9 Ke woatsɔ tsi akpala
efe dɔmenuwo kple efe afɔwo,
eye nunɔla Aron nato dzo wo
katã le vɔsamlekpuĩ la dzi, ela-
bena numevɔsae, dzovɔsa, si vɔē-
na lilili de Yehowa wònye.

^b 17, 4.

^d Mo. II. 29, 10.

10 Nenyeye alē alo gbɔ wòbe,
yeatsɔ amē numevɔsae la, ekema
wòatsɔ atsu, si sɔ blibo, asa vɔ
lae. 11 Eye wòawui de vɔsamle-
kpui la fe anyiehekpa dzi le Ye-
howa ɲku me. Eye Aron viɲutsu,
siwo nye nunɔlawo, natsɔ efe vu
ahlē de vɔsamlekpuĩ la ɲu godoo
ava kpe. 12 Eye wòaflii de efe
funudefeewo akpe de efe ta kple
efe amiawo ɲu; eye nunɔla natsɔ

wo aɔo nake, siwo te wodo dzo
dɔ, le vɔsamlekpuia dzi la dzi.
13 Eye wòatsɔ tsi akpala efe dɔ-
menuwo kple efe afɔwo, eye nu-
nɔla natsɔ wo katã asa vɔe, eye
wòatsɔ dzo wo le vɔsamlekpuĩ la
dzi; elabena numevɔsae, dzovɔsa,
si vɔēna lilili de Yehowa wònye.

14 Ke nenyeye xewo wòbe, yeatsɔ
asa vɔ na Yehowa la, ekema wò-
atsɔ akpakpa alo ahɔnevi asa vɔ
lae. 15 Eye nunɔla natsɔe ava
vɔsamlekpuĩ la gbɔ, eye wòatro
kɔ le enu; eyome wòatsɔ dzo ta
la le vɔsamlekpuĩ la dzi, eye wò-
adudu efe vu de vɔsamlekpuĩ la
ɲu. 16 Emegbe wòade efe avɔ,
eye wòanyɔ fu le ɛɲu, atso wo
afu gbe de dzowɔtefe le vɔsamle-
kpui la fe yedzeffe gome. 17 Eyo-
nie wòafe efe avɔlawo, gake wo-
made le enu o, eye nunɔla nato
dzoe le nake, siwo te wodo dzo
dɔ le vɔsamlekpuia dzi la dzi,
elabena numevɔsae, dzovɔsa, si
vɔēna lilili de Yehowa wònye.

Nuɔvɔsa ɲu se.

2 Ne amea de be, yeasa nu-
duvɔ na Yehowa la, ekema
wòatsɔ wɔ memee asa vɔ lae, eye
wòako ami de dzi, atso dzudzɔdonu
akpe de ɛɲu. 2 Eye wòatsɔe ava
Aron viɲutsu, siwo nye nunɔlawo
la gbɔ, eye nunɔla naku efe wɔ
memee, si dzi ami le la, asiflo
deka, eye wòatsɔ dzoe kpakple dzu-
dzɔdonu la katã le vɔsamlekpuĩ
la dzi, hena ɲkudɔdɔ dzi; dzovɔ-
sa, si vɔēna lilili de Yehowa wò-
nye. 3 Ke nuɔvɔsa mamlea
nye Aron kple viaɲutsuwo tɔ, nu
kəkœewo fe nu kəkœe wònye tso
Yehowa fe dzovɔsa la me.

^e Mo. I. 8, 21.

4 Ne ébe, yeatsɔ nusi wofona
de kpo me asa nuɔvɔe la, eke-
ma natsɔ wɔ memee afo abongo

maoamaoã kple akaklã, si dzi nako ami do. 5 Ne èbe, yeatsò nusi wotona le agba me asa nuduvòe la, ekema wòanye wò memee, si wode amii; nu ma- oamaoã wòanye. 6 Flii kakakakè, eye nako ami de edzi, elabena nuduvòsae. 7 Ne èbe, yeatsò nusi wodana le ze me asa nuduvòe la, ekema natsò wò memee, si wode amii, aɔae. 8 Eye natsò nuduvòsa, si wodà alea la, avae na Yehowa. Tsòe yi na nunɔla, eye eya natsòe ava vòsamlekpuì la gbò. 9 Eye nunɔla naɔe de le nuduvòsa la nu hena nkudodo dzi, eye wòato dzoe le vòsamlekpuì la dzi; dzovòsa, si oèna lilili de Yehowa wònye. 10 Ke nuduvòsa mamleanye Aron kple viaɔutsuwo tò, nu kòkòewo fe nu kòkòe wònye tso Yehowa fe dzovòsa la me.

11 Migatsò "amòwò oavã wò nuduvò, si miasa na Yehowa la, dometòa deke o, elabena wòmato dzo amòwò oavã alo anyitsinuaɔdekena Yehowa o. 12 Woate nu anò miafe bnu gbàtòwo me, miatsò ava na Yehowa; ke wòmato dzo wo le vòsamlekpuì la dzi abe oevè lilili ene o. 13 "De dze wò nuduvòsawo katã me, eye wò Mawu fe nu, si wòbla kpli wò la, fe dze mato le wò nuduvòsawo me o; dze nakpe de wò vòsawo katã nu.

14 Ne èbe, yeatsò wò "agblemenu gbàtòwo asa nuduvòe na Yehowa la, ekema namè blitimua-wo, eye nagbã wo hafi atso asa wò nuduvò lae. 15 Kò ami de edzi, eye natsò dzudzodonu akpe de enu, elabena nuduvòsae. 16 Eye nunɔla nato dzo bli gbagbã, si dzi ami le la, fe de kple dzudzodonu la katã hena nkudodo dzi, elabena dzovòsae wònye na Yehowa.

Akpedavòsa nu se.

3 Ne ebe, yeatsò nyi asa akpedavòe la, ekema wòatsò esi sò blibo, eɔanye atsu alo nò o, asa vò lae na Yehowa. 2 Eye wòatsò efe asi aɔo efe vòsalã la fe tame, eye wòawui le Mawu fe agbado la nu; emegbe Aron vi- gutsu, siwo nye nunɔlawo, natsò ou la ahlè de vòsamlekpuì la nu

godoo ava kpe. 3 Nusiwo wòade le akpedavòsalã la nu asa dzovò na Yehowa, wonye: Ami, si tsyò dòmenuawo dzi kple ami, siwo katã le dòmenuawo nu, 4 ayiku eveawo kple wo nu mi, siwo ku de ali la nu kpakple aklã nu mia-wo; ayikuawo nu wòade wo le. 5 Eye Aron viɔutsuwo nato dzo wo le vòsamlekpuì la dzi kpakple numevòsa, si le nake, siwo te wo- do dzo do la dzi, dzovòsa, si oèna lilili de Yehowa wònye.

6 Nenyè alè wòbe, yeatsò asa akpedavò na Yehowa la, ekema wòatsò esi sò blibo, eɔanye atsu alo nò o, asa vò lae. 7 Nenyè alèvi wòtsò be, yeasa vò lae la, ekema wòakplòe ava Yehowa nkun me, 8 eye wòatsò efe asi aɔo efe vòsalã la fe tame, eye wòawui le Mawu fe agbado la nu; emegbe Aron viɔutsuwo natsò ou la ahlè de vòsamlekpuì la nu godoo ava kpe. 9 Nusiwo wòade le akpedavòsa la nu asa dzovò na Yehowa, wonye: Lã la fe ami, asike la kple enu miwo, wòadee de aligoe la nu; ami, si tsyò dò- menuawo dzi kple ami, siwo katã le dòmenuawo nu, 10 ayiku eveawo kple wo nu mi, siwo ku de ali la nu kpakple aklã nu mia-wo; ayikuawo nu wòade wo le. 11 Eye nunɔla nato dzo wo le vò- samlekpuì la dzi, dzovòsanudu- du wònye na Yehowa.

12 Nenyè gbò wòbe, yeatsò asa vò lae la, ekema wòakplòe ava Yehowa nkun me, 13 eye wòatsò efe asi aɔo efe tame, eye wòawui le Mawu fe agbado la nu; emegbe Aron viɔutsuwo natsò efe ou ahlè de vòsamlekpuì la nu godoo ava kpe. 14 Eyome wòade nusyawo le efe vòsalã la nu, asa dzovòe na Yehowa: Ami, si tsyò dòmenuawo dzi kple ami, siwo katã le dòmenuawo nu; 15 ayiku eveawo kple wo nu mi, siwo ku de ali la nu kpakple aklã nu mia-wo; ayikuawo nu wòade wo le. 16 Eye nunɔla nato dzo wo le vòsamlekpuì la dzi, dzovòsanudu- du, si oèna lilili wònye. Amiawo katã Yehowa tɔe. 17 Dodo mavò wòanye na miafe dzidzimeviwo le mia nòfewo katã. Miekpò mò adu lã fe ami alo oua deke o./

a 6, 10.

b Mo. IV. 18, 12.

d Mar. 9, 49.

e Mo. V. 26, 2, 3.

f Mo. I. 9, 4; 7, 23, 26; 17, 10-14; Mo. V. 12, 16, 23; Do. 15, 20, 29.

Nuv̄v̄osa ɲi se.

4 Eye Yehowa gb̄o na Mose bena: 2 Fo nu kple Israel-viwo be: Ne amea de de ɲu di da Yehowa fe seawo dometo deka dzi, eye wòwò nusi ɲu se le na wo la: — 3 Ne nunola, si wosi ami na, da vo hehe v̄o va dukò la dzi la, ekema wòatsò nyitsu dagbea de, si sò blibo asa nuv̄-ɲutiv̄o na Yehowa de nuv̄, si wòwò la ta. 4 Eye wòakplò nyitsu la ava Mawu fe agbado la nu le Yehowa ɲku me, atso efe asi ado nyitsu la fe tame, eye wòawu nyitsu la le Yehowa fe ɲku me. 5 Eyome nunola, si wosi ami na la, naku nyitsu la fe vu fe de ayi Mawu fe agbado la me. 6 Eye nunola la nade efe asi vu la me ^aahlē zi adre de avo, si tso kòkòfeja me la gb̄o le Yehowa ɲku me. 7 Emegbe nunola la natsò vu la asisi de v̄samlekpuì, ^dsi le Mawu fe agbado la me, si dzi wotsò atike vev̄ewo doa dzudzoe do la, fe dzowo ɲuti le Yehowa fe ɲku me; ke wòatsò nyitsu la fe vu mamlea akò de v̄samlekpuì, ^esi le Mawu fe agbado nu la te. 8 Eye wòade amiawo katà le nuv̄ɲutiv̄osa-nyitsu la ɲuti: Ami, si tso d̄menuawo dzi kple ami, siwo katà le d̄menuawo ɲu, 9 ayiku eveawo kple wo ɲu mi, siwo ku de ali la ɲu kpa-kple aklā ɲu miawo; ayikuawo ɲu wòade wo le, 10 abe alesi wodea wo le akpedav̄osanyitsu la ɲu ene. Eye nunola natsò dzo wo le numev̄samlekpuì la dzi. 11 Ke wòatsò /nyitsu la fe agbalē kple efe lā katā, efe ta kple afowo, efe d̄menuwo kple efe miwo, 12 ḡo nyitsu blibo la ayi teje kòkòe, afisi wofua afi gbe do, le asada la godo, eye wòato dzoe le nake dzi; afisi wofua afi gbe doe, wòato dzoe ale.^g

13 Ne Israel-ha blibo la da fu, eye dukò la fe ɲku dzo le Yehowa fe seawo dometo deka dzi, eye wowò nusi ɲu se le na wo,^h 14 emegbe wodze si nuv̄, si wowò la, ekema ha la natsò nyitsu dagbea de asa nuv̄v̄oe, eye wòakplòe ava Mawu fe agbado la ɲgò. 15 Ha la me ame tsitsiwo natsò wo fe asiwo ado nyitsu la fe tame

le Yehowa fe ɲku me, eye woawu nyitsu la le Yehowa fe ɲku me. 16 Eyome nunola, si wosi ami na la, naku nyitsu la fe vu fe de ayi Mawu fe agbado la me. 17 Eye nunola la nade efe asi vu la me, ahlē zi adre de x̄ometsov̄o la gb̄o le Yehowa fe ɲku me. 18 Emegbe wòatsò vu la asisi de v̄samlekpuì, si le Mawu fe agbado la me le Yehowa fe ɲku me la, fe dzowo ɲu; ke wòatsò vu mamlea katā akò de numev̄samlekpuì, si le Mawu fe agbado nu la te. 19 Eye wòade ami, siwo katà le ɲu la, ato dzoe le v̄samlekpuì la dzi. 20 Eye wòawò nyitsu la, abe alesi wòwò nuv̄ɲutiv̄osa-nyitsu lae ene. Ale nunola la alé avu na wo, eye woatsòe ake wo. 21 Eye wòatsò nyitsu la ayi asada la godo batò dzoe, abe alesi wòto dzo nyitsu gb̄ato ene, elabena ha fe nuv̄ɲutiv̄osae.

22 Ne amegāa de de ɲu di da Yehowa, efe Mawu, fe seawo dometo deka dzi, eye wòdi fo, 23 emegbe wòdze si nuv̄, si wòwò la, ekema wòatsò gb̄otsu, si sò blibo, asa v̄oe. 24 Eye wòatsò efe asi ado gb̄otsu la fe tame, eye wòawui de afisi wowua numev̄salā le le Yehowa fe ɲku me, elabena nuv̄ɲutiv̄osae. 25 Emegbe nunola natsò efe asi asisi nuv̄ɲutiv̄osalā fe vu la fe de de numev̄samlekpuì la fe dzowo ɲu: ke wòatsò vu mamlea akò de numev̄samlekpuì la te. 26 Eye wòato dzo lā la fe amiawo katà le v̄samlekpuì la dzi abe akpedav̄osalā fe ami ene. Ale nunola la alé avu n̄ le efe nuv̄ la ta, eye woatsòe akee.

27 Ne dukò la dometoa de de ɲu di da Yehowa fe seawo dometo deka dzi, eye wòdi fo, 28 emegbe wòdze si nuv̄, si wòwò la, ekema wòatsò gb̄o, si sò blibo, asa v̄oe de efe nuv̄, si wòwò la ta. 29 Eye wòatsò efe asi ado nuv̄ɲutiv̄osalā la fe tame, eye wòawu nuv̄ɲutiv̄osalā la de afisi wowua numev̄salā do. 30 Emegbe nunola la natsò efe asi asisi efe vu la fe de de numev̄samlekpuì la fe dzowo ɲu, ke wòatsò vu mamlea katā akò de v̄samlekpuì la te. 31 Eye wòade efe amiwo katā, abe alesi

^a 8, 11; 14, 7.^b kp. 11, 12.^d Mo. II. 30, 1. 6.e Mo. II. 40, 6.^f 8, 17.^g 8, 4; Heb. 13, 11.^h Mo. IV. 15, 24.ⁱ Ro. 8, 3.

wòde^a akpedavòsalā fe amiwo ene, eye nunòla natsò dzo wo le vòsamlekpui la dzi, bena wòavē lilili de Yehowa. Ale nunòla alé avu nē, eye woatsə akee. 32 Nenyē alēvi wòbe, yeatsò asa nuvōñutivòe la, ekema wòanye nōe; si sò blibo, 33 eye wòatsò efe asi adò nuvōñutivòsalā la fe tame, eye wòawui wòanye nuvōvòsa, de afisi wowua numevòsalā le. 34 Emegbe nunòla la natsò efe asi asisi nuvōñutivòsalā fe òu la fe de de numevòsamlekpui la fe dzowo ñuti, ke wòatsò òu mamlea katā akò de numevòsamlekpui la te. 35 Eye wòade efe amiwo katā le eñu, abe alesi wòdea ami le akpedavòsalā ñu ene, eye nunòla natsò wo ada de Yehowa fe dzovòsalā la dzi atò dzo wo. Ale nunòla alé avu nē le efe nuvō, si wòwò la ta, eye woatsə akee.

Nuvōñutivòsa ñu se; dziyiyi.

5 Ne amea de se wofo fi de ame, eye wònye dasefo, ele etefe alo de wòsee o, gake megblo o la, ekema eda vo, eye fòdidi la le edzi.^g 2 Alo ne amea de de asi nu makòmakò de ñu, kedanye gbemelā, afemelā alo nutata makòmakò de fe kuku ñu o, eye menyae o la, ekema egblē kò dò, eye wòdi fò. 3 Ne ede asi amea de fe nu makòmakò de, si na be, ame la gblē kò dò ñu, eye menyae o, emegbe wòdze sii la, ekema edì fò. 4 Alo ne atam ge le amea de nu, edanye vō alo nyui dzi wòka atam la dò be, yeawò o, eye menyae o, emegbe wòdze sii la, ekema edì nu siawo dometo deka fe fò. 5 Eya dzò, ne amea de dì fò le nusiawo dometo deka me la, ekema wòavuu vo, si wòda la me, 6 eye wòatsò alēnò alo gbōnò asa nuvōñutivòe na Yehowa de efe vo, si wòda hedì fò la ta, eye nunòla nalé avu nē le efe nuvō la ta. 7 Ke ne mate ñu ana alē o la, ekema wòatsò akpakpa eve alo ahònevi eve asa vòe na Yehowa de efe vo, si wòda hedì fò la ta; wòatsò deka asa nuvōñutivòe, eye wòatsò evelia asa numevòe. 8 Eye wòatsò wo ava nunòla gbò, eye eya natsò esi wole nuvōñutivò sa

^a 3, 14, 15.

^b 1, 15.

^d 1, 14.

^e 2, 1.

^f 2, 3.

^g Mo. V. 19, 15 v. 21.

^h 11, 24.

ⁱ kp. 23, 24; 22, 14.

^k Yes. 53, 10.

gee la gbā, atro kò le enu de kòvume, ke ta la mađe le enu o.^b 9 Emegbe wòahlē nuvōñutivòsalā la fe òu de vòsamlekpui la ñu, ke wòadudu òu mamlea de vòsamlekpui la te, elabena nuvōñutivòsae. 10 Eye wòatsò evelia asa numevòe^d de dodo la nu. Ale nunòla la alé avu nē de efe nuvō, si wòwò la ta, eye woatsə akee. 11 Ne mate ñu ana akpakpa eve alo ahònevi eve hā o la, ekema wòatsò wò memee efa deka fe ewoliawo deka asa vòe de efe vo, si wòda la ta;^e makò ami de edzi o, eye makpe dzudzonu hā de eñu o, elabena nuvōñutivòsae. 12 Eye wòatsə ava nunòla la gbòe, eye nunòla la naku efe asiòlo deka akò de Yehowa fe dzovòsa la dzi atò dzoe le vòsamlekpui la dzi hena ñkudòdò dzi, elabena nuvōñutivòsae. 13 Ale nunòla alé vu nē le efe vo, si wòda le nusiawo dometo deka me la ta, eye woatsə akee. Ke nu mamlea nye nunòla la tò /abe nuđuvòsa tò ene.

Fòdìvòsawo ñu se.

14 Eye Yehowa gblò na Mose bena: 15 Ne amea de medi anukware o, eye wòde ñu dì da vo le Yehowa fe nu kòkòeawo me la, ekema wòatsò agbo, si sò blibo, eye nēbu be, anò klosalo sekel kòkòe eve la, asa fòdìvò na Yehowa. 16 Eye wòado nu kòkòe, si me wòda vo le la itefe, emegbe wòatsò nu la fe etòliawo deka akpee; wòatsò wo ava nunòla gbòe, eye nunòla la natsò fòdìvòsagbo la alé avu nē, eye woatsə akee. 17 Ne amea de da fu le Yehowa fe seawo dometo deka me, eye menyae o la, eda vo, eye fòdidi la le edzi. 18 Eye wòatsò agbo, si sò blibo, eye wòdze na fòdìvòsa la, ava nunòla gbò, eye nunòla la nalé avu nē le efe ñu, si wòde dì, eye menyae o la ta, eye woatsə akee. 19 Fòdìvòsae, Yehowa ñue wòdi fò la le.

20 Eye Yehowa gblò na Mose bena: 21 Ne amea de da fu, eye medi anukware na Yehowa o, eye wòsē nu le nu, si nòvia da de egbo alo dò awòba nē la ñuti, eda adzoe alo wòtafa nòvia, 22 esē

nu le nusi wòfò la ñu, alo wòka apatso heta nu, le vo, si wòda de ñovia ñu me la; — 23 ne eda fu hedì fò alea la, ekema "wòagbugbò nusi wòda adzoe, alo nusi me wotafa ñovia le, nusi ñovia da de egbò, alo nusi wòfò, 24 alo nusi me wòka apatso ta nu le la, ana; wòado nusianu teje na nua tò dedie, eye wòatsò nu la je batòliawo deka akpee, le gbesigbe wòsa fòdìnuvò. 25 Ke wòatsò agbò, si sò blibo, eye wòdze na òfòdìnuvòsa la, ava nunòla gbò, asa vòe na Yehowa de fò, si wòdì la ta. 26 Ale nunòla la alé avu ne le Yehowa je ñku me, eye woatsò nusianu, si wòwò hedì fò la, akee.

Numevòsa ñu nya.

6 Eye Yehowa fo nu kple Mose gblò bena: 2 De se na Aron kple viañutsuawo be: Esia enye numevòsa la ñuti se: Dzo nanò bibim de numevòsa la ñu zā blibo la katā, vasede esime ñu nake. Ale dzo la nanò bibi dzi daa le vòsamlekpuì la dzi. 3 Nunòla nado efe awu olaya yiawo, eye wòado agbotè yiawo de efe ama; emegbe wòalò afi, siwo numevòsa je dzo nyē la le vòsamlekpuì la dzi akò de vòsamlekpuì la xa. 4 Eyo-me wòade efe awuawo di, ado awu bubuwo, eye wòatsò afi la afu gbe de hasada godò le teje kòkòea de. 5 Dzo la nanò bibim le vòsamlekpuì la dzi daa, eye womatsii o; ñdi sia ñdi nunòla nade nake dzo la me, eye wòatsò numevòsalā ado edzi, eye wòato dzo akpedavòsa je amiwo le edzi. 6 Dzo nanò bibim le vòsamlekpuì la dzi daa, eye womatsii o.

Nuduvòsa ñu nya.

7 Esia nye nuduvòsa ñu se: Aron viñutsuwo natsòe ava vòsamlekpuì la gbò, le Yehowa je ñku me. 8 Eye wòaku nuduvòsa je wò memee, si dzi ami le la, asilo deka akpe de dzudzodonu la katā, si le nuduvòsa dzi la ñuti, eye wòato dzo wo le vòsamlekpuì la dzi, be wòavē lilili de Yehowa hena ñkudòdò dzi. 9 Ke Aron kple viañutsuwo nañu mamlea, nu mavamavā wòanye woadu le teje kòkòe la; Mawu je agbadò la je kpò me woadui le. 10 Womatsò

amòwò bavā afòe o, elabena nye dzovòsa me medee le na wo, nu kòkòewo je nu kòkòe wònye abe nuvòñutivòsa kple fòdìnutivòsa ene. 11 Aron viñutsuwo katā kpò mò adui. Dòdò mavò wònye le Yehowa je dzovòsa la ñu hena miafe dzidzimeviwo. Amesiamè, si aka asi egu la, azu kòkòe.

12 Eye Yehowa fo nu kple Mose gblò bena: 13 Esia enye vò, si Aron kple viañutsuwo asa na Yehowa le gbesigbe wosi ami ne: Wò memee efa je mamā ewoliawo deka woatsò asa nuduvòe gbesiagbe; woatsò wò la je afā asa vòe le ñdi, eye afā le fiē. 14 Tsò ami blui, eye natòe le agba me, emegbe naflii, hafi àtsò àsa nuduvò lae, bena wòavē lilili de Yehowa. 15 Eye nunòla, si teje wole ami sim na viañutsuwo dometo deka dò la, nawò nusia-wo; dòdò mavò wòanye, eye woato dzo wo blibo na Yehowa. 16 Woato dzo nunòlawo je nuduvòsawo katā blibo, eye womadi o.

Nuvòñutivòsa ñu nya.

17 Eye Yehowa fo nu kple Mose gblò bena: 18 Gblò na Aron kple viañutsuwo be: Esia enye nuvòñutivòsa ñu se: Woawu nuvòñutivòsalā de afisi wowua numevòsalā dò, le Yehowa je ñku me; elabena nu kòkòewo je nu kòkòe wònye. 19 Nunòla, si sa nuvòñutivòsa la, kpò mò adui le teje kòkòe la, le Mawu je agbadò la je kpò me. 20 Amesiamè, si aka asi efe lā ñu la, azu kòkòe, eye ne efe vu hlē de amea de je awu ñu la, ekema wòanyā afisi wòhlē dò la, le teje kòkòe la. 21 Ne woðae le ze me la, ekema woagbā ze la, ke nenyè gaze me woðae le la, ekema woaklòe, eye woakpalae kple tsi. 22 Dutsu sia ñutsu, si nye nunòla la, kpò mò adui, elabena nu kòkòewo je nu kòkòe wònye. 23 Gake womekpò mò adu nuvòñutivòsalā, si je vu wotsò yi Mawu je agbadò me, be woatsò alé avui le kòkòe me la, je lā o, boñ woato dzoe.

Vòsasa ñu se bubuwo.

7 Esia nye fòdìvòsa ñu se: Nu kòkòewo je nu kòkòe wònye. 2 Woawu fòdìvòsalā de afisi

^a Xez. 33, 15; Mo. II. 21, 37 v. 22, 8.

^b kp. 16.

^d kp. 15.

^e Mo. II. 29.

^f 1.

^g Mo. II. 28, 42.

^h 4, 12.

ⁱ 2.

^k 5, 14-26.

^l 1, 3, 5.

wowua numevosalā dō, eye woatsō efe ɔu ahlē de vɔsamlekpui la ɔu godoo ava kpe: 3 Eye woatsō efe amiwo katā asa vɔe: Asi-ke la kple eɔu miwo kpakple ami, si tɔyɔ dɔmenuawo dzi, 4 ayiku eveawo kple wo ɔu mi, siwo ku de ali la ɔu, kpakple aklā ɔu miawo; ayikuawo ɔu wòade wo le.^a 5 Eye nunɔla nato dzo wo le vɔsamlekpui la dzi, elabena dzovɔsa wònye na Yehowa; fɔdivɔsae. 6 Dutsu sia ɔutsu, si nye nunɔla la, kpɔ mɔ adui le te fe kɔkɔe la, elabena nu kɔkɔewo fe nu kɔkɔe wònye. 7 Nuvɔɔnutivɔsa kple fɔdivɔsa wosɔ, se deka le wo ɔu; nunɔla, si tɔe lé avui la, tɔ wònye. 8 Ne nunɔla sa numevɔ na amea de la, ekema numevosalā la fe^e agbalē enye nunɔla tɔ. 9 Nuduvɔsa, siwo katā wofona de kpo me, wodana le ze me alo wotona le agba me la, nanye nunɔla, si tɔe sa vɔe la tɔ.^g 10 Eye nuduvɔsa, siwo katā wode amii alo wole yeye la, nye Aron viɔutsuwo dome desiadē tɔ.

11 Esia nye akpedavɔ, si amea de asa na Yehowa la ɔu se: 12 Nanye kafukafu tae wòbe, yeasa vɔ dɔ la, ekema wòatsɔ abɔɔgo mamavā, akaklā, si dzi woko ami dɔ, kpakple wɔ memee, si wodzaba kple ami hetɔ tɔ tatali la, akpe de efe kafukafuvosalā la ɔu. 13 Ke wòatsɔ abolo vavā akpe de efe kafukafu-kple akpedavɔsalā la ɔu. 14 Eye wòadzɔ efe nunanawo tatata na Yehowa; esia nanye nunɔla, si hlēa akpedavɔsalā fe ɔu la tɔ. 15 Wòadu efe kafukafu-kple akpedavɔsalāⁿ la le gbesigbe wòsa vɔ la, eye womagblē deke di ɔu nake de edzi o. 16 Ke ne amea de de adzɔgbe alo dzi dzɔe wòsa vɔ la, ekema wòadu vɔsalā la le gbesigbe wosa vɔ la, eye ne ɔu ke de dzi hā, wokpɔ mɔ adu mamlea. 17 Vɔsalā, si tsi anyi vasede ɔkeke etɔagbe la, woato dzoe. 18 Eye ne amea de adu efe akpedavɔsalā le ɔkeke etɔagbe la, womagaxɔe ne o, eye womabui na amesi sa vɔ la o; lā makomako wòanye, eye amesi adu efe de la, fɔdidi la ano edzi. 19 Ne lā la fe de ka nu makɔ-

makɔa de ɔu la, womadui o, boɔ woato dzoe. Amesiame, si ɔu kɔ la, kpɔ mɔ adu lā la. 20 Amesi ɔu meko o, gake wòdu akpedavɔsalā, si nye Yehowa tɔ la, woatsrɔe da le efe duko me viwo dome. 21 Ne amea de de asi nu makomako de ɔu, edanye amea de fe nu makomako, lā makomako alo ɔunyonu makomako de ɔu o, eye wòdu akpedavɔsa, si nye Yehowa tɔ fe de la, woatsrɔe da le efe duko me viwo dome.

22 Eye Yehowa fo nu kple Mose bena: 23 Gblɔ na Israel-viwo be: Miekpɔ mɔ adu nyi, alē alo gbɔ fe hamia deke o. 24 Ke miate ɔu awɔ lā kukuwo kple lā, siwo nu lē la, fe ami ɔu dɔ, gake miadui o.^d 25 Amesiame, si adu lā, si woatsɔ sa dzovɔ na Yehowa, fe ami la, woatsrɔe da le efe duko me viwo dome. 26 Miekpɔ mɔ adu xe alo lāfɔneewo fe ɔu le mia nɔfewo katā o. 27 Amesiame, si ade nu ɔua de ɔu la, woatsrɔe da le efe duko me viwo dome.

28 Eye Yehowa fo nu kple Mose gblɔ bena: 29 Gblɔ na Israel-viwo be: Ne amea de sa akpedavɔ na Yehowa la, ekema wòade nusiwo nye Yehowa tɔ le efe akpedavɔsalā ɔu la vɔ. 30 Eya ɔuto natsɔ Yehowa fe dzovɔsa la vɔ; lā la fe ami kple efe ako wòatsɔ vɔ, eye kwoanyè ako la le Yehowa fe ɔku me. 31 Nunɔla nato dzo ami la le vɔsamlekpui la dzi, ke ako la nye Aron kple viaɔutsuwo tɔ. 32 Dɔsita la hā nye nunɔla tɔ le miafe akpedavɔsawo me. 33 Aron viɔutsuwo dometo, si tɔ akpedavɔsalā fe ɔu kple ami sa vɔe la, tɔ enye dɔsita la. 34 Elabena mede ako, si wonyè kple ata, si nye adzɔ la, le Israel-viwo fe akpedavɔsawo me na nunɔla Aron kple viaɔutsuawo. Esia anye dɔdɔ na Israel-viwo tegbee.

35 Esia nye Aron kple viaɔutsuwo fe gome le Yehowa fe dzovɔsa la me, gbesigbe wòdɔ nunɔladɔ me, be woasubɔ Yehowa, 36 gome, si Yehowa de se bena, Israel-viwo natsɔ na wo, le gbesigbe wòsi ami na wo la. Dɔdɔ mavɔ wòanye na wo fe dzidzimeviwo. 37 Esia nye numevɔsa, nuduvɔsa, nuvɔvɔsa, fɔdivɔsa,

a 3, 9, 10.

b 3, 17.

c Mo. II. 22, 30.

e 1, 6.

f 3, 17.

g 2, 4, 5, 7.

h 3.

i 22, 29.

k Mo. II. 29, 24.

l 9, 21.

n 19, 6; 22, 30.

“amedovosa kpakple akpedavosa n̄uti sewo; 38 se, siwo Yehowa de na Mose le Sinai-to la dzi, le gbesigbe wòde se na Israel-viwo le Sinai-gbedzi, be woasa vò na Yehowa.

Nunolawo n̄uti kòkò.

8 Eye Yehowa fo nu kple Mose gblò bena: 2 Kplò n̄oviwò Aron kple viañutsuwo, eye natsò awuawo, ami sisi la, n̄uvòvòsan̄yitsu la, agbo eveawo kpakple kusi, si me nu maòamav̄awo le, 3 eye na ameha blibo la n̄afo ju de Mawu fe agbadò la fe v̄òtru nu. 4 Mose wò, abe alesi Yehowa de se n̄e ene, eye ameha la fo ju de Mawu fe agbadò la fe v̄òtru nu. 5 Tete Mose gblò na ameha la bena: Ale Yehowa de se be, woawò enye si. 6 Eye Mose na Aron kple viañutsuawo te va, eye wòle tsi na wo. 7 Edo awutewui òlaya la n̄e, eye wòtsò alidziblanu bla edzi; emegbe wòdo dziwui la n̄e, eye wòdo kòmewu la de dzi; eyome wòtsò akòblanu, si le kòmewua nu la, bla akò n̄e; 8 etsò akòtadonu la do enu, eye wòtsò /Urim kple Tumim de akòtadonu la me; 9 emegbe wòtsò tablanu la bla ta n̄e, eye wòtsi^g sikangoblanu kòkòe la de tablanu la nu le ngògbe, abe alesi Yehowa dese na Mose ene. 10 Eyome Mose tsò h̄ami sisi la, eye wòsii na n̄afe la kple eme nuawo katà, eye wòwò wo kòkòe. 11 Ewu ami la de vòsamlekpuia nu zi adre, eye wòsi ami na vòsamlekpuia la kple enu nuawo katà, tsileze la kple efe zò, be wòawò wo kòkòe. 12 Eye wòkò ami sisi la fe de de Aron fe tame hesi ami n̄e, be wòakò enu. 13 Eye Mose na Aron viñutsuwo te va, wodo awutewui òlayawo, eye wòtsò alidziblanu bla wo dzi na wo, emegbe wòbla ta na wo, abe alesi Yehowa de se na Mose ene.

14 Eye wòna wohe n̄uvòvòsan̄yitsu la v̄e, eye Aron kple viañutsuawo tsò woje asiwo do n̄uvòvòsan̄yitsua fe tame. 15 Emegbe Mose wui, eye wòtsò efe asibide sisi v̄u la fe de de vòsamlekpuia la fe dzowo nu godoo va kpe, eye wòde n̄uvò d̄a le vòsamlekpuia la nu; ke ekò v̄u mamlea

a 6, 13.

b kp. 1–32 kpo Mo. II. 29, 1 v. 35.

d 1, 10–13.

e 7, 37.

f Mo. II. 28, 30.

g Mo. II. 28, 36; 33, 30.

h Mo. II. 30, 25. 28.

i 4.

de anyigba le vòsamlekpuia la gbo. Ale wòwòe kòkòe, esi wòwò avulènuwo le enu. 16 Eye wòde ami, siwo katà le d̄omenuawo nu, aklà nu miawo kpakple ayiku eveawo kple wo nu miawo. Eye Mose to dzo wo le vòsamlekpuia la dzi. 17 Ke etsò dzo nyitsu la, efe agbalè, efe l̄a kple d̄omemiwo le asada la godo, abe alesi Yehowa de se na Mose ene. 18 Eyome wòhe d̄numevòsagbo la v̄e, eye Aron kple viañutsuwo tsò woje asi do agbo la fe tame. 19 Eye Mose wui, eye wòtsò v̄u la hl̄e de vòsamlekpuia la nu godoo va kpe. 20 Eye wòfli agbo la de efe funudefeewo; eye Mose to dzo ta la, akpawo kple amiawo. 21 Ke etsò tsi kpala d̄omenuawo kple afawo, eye Mose to dzo agbo blibo la le vòsamlekpuia dzi. Numevòsa, si v̄ena lilili la wònye, dzovòsa wònye na Yehowa, abe alesi Yehowa de se na Mose ene. 22 Emegbe wòhe agbo evelia, si nye amedogbo la v̄e, eye Aron kple viañutsuawo tsò woje asi do agbo la fe tame. 23 Eye Mose wui hetsò v̄u la fe de sisi de Aron fe dusitogboe, dusidegblefetsu kpakple dusifodegblefetsu nu. 24 Eyome Mose na Aron viñutsuawo te va, eye wòtsò v̄u la fe de sisi de woje dusitogboewo, dusidegblefetsuwo kpakple dusifodegblefetsuwo nu. Eye Mose tsò v̄u mamlea hl̄e de vòsamlekpuia la nu godoo va kpe. 25 Eye wòde enu miwo: Asike la kple enu miwo, ami, siwo katà le d̄omenuawo nu, aklà nu miwo, ayiku eveawo kple wo nu miwo kpakple dusita la. 26 Emegbe wòtsò akakl̄a d̄eka, abongo d̄eka kple tatali d̄eka le kusi, si me nu maòamav̄awo le le Yehowa n̄ku me la me, heda de amiawo kple dusita la dzi, 27 eye wòtsò nu siawo katà de asi me na Aron kple viañutsuawo henyè wo le Yehowa fe n̄ku me. 28 Eye Mose xò nuawo le wo si da de numevòsal̄a la dzi hetsò dzo wo le vòsamlekpuia la dzi. Amedovosa, si v̄ena lilili la wònye, dzovòsa wònye na Yehowa. 29 Eyome Mose tsò amedogbo la fe akò, eye wònyèe le Yehowa fe n̄ku me, eye wòzu Mose to, abe alesi Yehowa de se na Mose ene.

30 Eye Mose tso ami sisi la kple ou, si le vɔsamlekpuia dzi la, fe de wu de Aron kple efe awuwo kpakple viaɔutsuawo kple wofo awuwo nu; ale wòkɔ Aron kple efe awuwo kpakple viaɔutsuawo kple wofo awuwo nu. 31 Eye Mose gbɔ na Aron kple viaɔutsuawo bena: Miɔa lã la le Mawu fe agbadɔ la nu, eye miadui le afima kple abolo, siwo le amedokusi la me, abe alesi wode se nam be, Aron kple viaɔutsuawo naɔui ene. 32 Ke ne lã la kple aboloa de tsi anyi la, miatɔ dzoe. 33 Migadzo le Mawu fe agbadɔ la nu nkeke adre sɔn o, vasede gbesigbe mia dodo nkeke la nawu nu, elabena nkeke adree wole mia do ge. 34 Alesi wowo egbea la, nenema Yehowa de se be, woawo ayi dzi, be woalẽ avu na mi. 35 Minɔ Mawu fe agbadɔ la nu nkeke adre sɔn zã kple keli, eye nkeke adre mialẽ nku de Yehowa fe dodoawo nu, ne miagaku o, elabena nenema wode se gbɔ. 36 Eye Aron kple viaɔutsuawo wo nusiãnu, abe alesi Yehowa de se na Mose ene.

Dzo fiã Aron fe vɔsasa gbãta.

9 Le nkeke enyigbe Mose yɔ Aron kple Israel-ame tsitsiwo, 2 eye wògbɔ na Aron bena: Lẽ nyitsuvi woawo nuvɔvɔsae kple agbo woawo numevɔsa; woa kple eve la nasɔ blibo, eye nakplɔ wo ava Yehowa fe nku me. 3 Eye nagbɔ na Israel-viwo bena: Milẽ gbɔtsu woawo nuvɔvɔsae, nyivi kple alẽvi, siwo xɔ fe dekadeka, eye wosɔ blibo la, woawo numevɔsae, 4 nyi kple agbo deka woawo akpedavɔsae; eye miawu wo le Yehowa fe nku me, eye miatso nuduvɔsa, si wode amii vɛ, elabena egbea Yehowa ade edokui afia mi. 5 Tete wotsɔ nusiwo Mose bia la, va Mawu fe agbadɔ la nu, eye ameha blibo la fo fu hetsi tre de Yehowa fe nku me. 6 Eye Mose gbɔ bena: Ale Yehowa de se be, miawo; miwɔe, be Yehowa fe nutikokɔe nade edokui afia mi! 7 Emegbe Mose gbɔ na Aron bena: Te de vɔsamlekpuia la nu, eye nasa wò nuvɔvɔ kple wò numevɔ, bena nalẽ avu na ado-

kuiwò kple dukɔ la; eyome nasa vɔ de dukɔ la ta, be nalẽ avu na wo, abe alesi Yehowa de se ene.

8 Tete Aron te de vɔsamlekpuia la nu, eye wòwu nyitsuvi la, wòanye eya nuto fe nuvɔvɔsa. 9 Eye Aron viɔutsuawo tso ou la vɛ nɛ, eye wòtso efe asibide de ou la me hesisi de vɔsamlekpuia la fe dzowo nu, ke etsɔ ou mamelea kɔ de vɔsamlekpuia la te. 10 Eye wòtɔ dzo nuvɔvɔsalã fe "amiawo, ayikuawo kple aklã nu miawo le vɔsamlekpuia la dzi, abe alesi Yehowa de se na Mose ene. 11 Ke etɔ dzo lã la nuto kple agbalẽa le asada la godo. 12 Eyome wòwu numevɔsalã la, eye Aron viɔutsuawo tso ou la nɛ, eye wòhlẽe de vɔsamlekpuia la nu godoo va kpe.^b 13 Wotsɔ numevɔsalã la fe akpawo kpakple ta la nɛ, eye wòtɔ dzo wo le vɔsamlekpuia la dzi. 14 Eye wòkpala dɔmenuawo kple afɔawo da de numevɔsalã la dzi hetɔ dzo wo.

15 Emegbe wòsa vɔ na dukɔ la. Elẽ nuvɔvɔsagbɔtsu, si nye dukɔa tɔ la, eye wòwui hetso sa nuvɔvɔe, abe alesi wòwɔe gbã ene. 16 Eyome wòhe numevɔsaiã la vɛ, eye wòsa vɔ la de dodo la nu. 17 Eye wòtso nuduvɔsa la vɛ: eku asiolo deka le enu hetɔ dzoe le vɔsamlekpuia la dzi kpe de ndi numevɔsa la nu. 18 Eye wòwu nyi kple agbo la hena dukɔ la fe akpedavɔsasa. Aron viɔutsuawo tso ou la nɛ, eye wòhlẽe de vɔsamlekpuia la nu godoo va kpe. 19 Wotsɔ nyi la fe amiawo, agbo la fe asike kple enu miawo, ami, si tso dɔmenuawo dzi, ayikuawo kple aklã nu miawo 20 da de lãwo fe akwo dzi, eye wòtɔ dzo amiawo le vɔsamlekpuia la dzi. 21 Ke Aron nyè akwo kple dusitawo le Yehowa fe nku me, abe alesi Mose de se ene.^e

22 Emegbe Aron wu efe asiwo dzi de dukɔ la dzi, eye /wòyra wo; eye esi wòsa nuvɔvɔ, numevɔ kple akpedavɔ vɔ la, edi de anyi. 23 Eye Mose kple Aron woyi de Mawu fe agbadɔ la me; eye esi wodo go la, woyra dukɔ la. Tete Yehowa fe nutikokɔe de edokui fia dukɔ blibo la.^g 24 Eye idzo tso Yehowa gbɔ fiã nume-

^a 4, 8-12.

^b 1, 10-13.

^d 8, 33.

^e 7, 30-34.

^f Mo. IV. 6, 27.

^g Mo. II. 40, 34; A. 16, 6. 11. 15; Heb. 5, 3; 7, 27.

^h Kron. II. 7, 1.

vosalā kple amiawo le vɔsamlekpui la dzi. Dukɔ blibo la kpɔe, eye wotso aseye hetsyɔ mo anyi.

Dzo fiā Nadab kple Abihu.

10. Eye Aron viwɔtsuawo, Nadab kple Abihu, tso wo fe dzudzodotonuwo de dzo de me, eye woda dzudzodonu de wo dzi, eye wotsɔ dzo bubu, si ŋu mede mo le na wo o la, va Yehowa fe ŋku me. 2 Tete dzo tso Yehowa gbɔ va fiā wo, eye woku de Yehowa fe ŋku me.^d 3 Eye Mose gbɔ na Aron bena: Ke esia gbɔm Yehowa le enye sia bena: Made do-kuinye afia amesi te de ŋunye la, abe kɔkɔetɔ ene, eye made nye gutikɔkɔe afia le dukɔ blibo la ŋku me. Tete Aron zi kpi. 4 Eye Mose yɔ Misael kple Elzafan, Aron tɔɔia Usiel fe viwɔtsuawo, gbɔ na wo bena: Miva, ne^e miaku mia nɔviawo ado goe le kɔkɔefe la me ayi de asada la godo. 5 Tete wova, eye wokɔ wo yi de asada la godo, eye awutewui vlayawo le wo ŋu, abe alesi Mose gbɔ ene. 6 Eye Mose gbɔ na Aron kple viwɔtsuawo Eleazar kple Itamar bena: Migakaka miafe dawo de ta o, eye migadze miafe awuwo o, ne miagaku, eye wòado dɔmedzoe de ha blibo la ŋu o. Ke mia nɔviwo, Israel fe afe blibo la, nafa dzo, si Yehowa tɔ nu la. 7 Migadzo le Mawu fe agbadɔ la nu, bena miaku o, elabena Yehowa fe ami le mia ŋu. Eye wowɔ, abe alesi Mose gbɔ ene.

8 Eye Yehowa gbɔ na Aron bena: 9 Ne mia kple viwɔtsuawo miele Mawu fe agbadɔ la me yi ge la, migano wein alo aha muamea deke o, bena miagaku o. Dodo mavɔ wòanye na miafe dzidzimeviwo.^l 10 Miade vovo nu kɔkɔewo kple nu makomakowo, nu madzamadzawo kple nu dzadzawo dome. 11 Eye miafia dodo, siwo katã Yehowa do to Mose dzi la, Israel-viwo.

12 Eye Mose gbɔ na Aron kple Eleazar kpakple Itamar, viwɔtsu, siwo susɔ di bena: Mitsɔ nudvɔsa, si susɔ tso Yehowa fe dzovɔsa me la, eye miadui mavamavãe le vɔsamlekpui la gbɔ, elabena nu kɔkɔewo fe nu kɔkɔe

a 2, 3.

b 7, 34.

d Mo. IV. 16, 35; Kron. II. 26, 16 v. 20.

e Pet. I. 4, 17.

f Mo. II. 6, 22.

g Do. 5, 6, 10.

h 21, 10.

i 6, 19, 22.

k Mo. I. 7, 2; Do. 10, 14, 15; Kol. 2, 16; Tim. I. 4, 4.

l Xez. 44, 21; Tim. I. 3, 3; Tl. I. 7.

wònye. 13 Te fe kɔkɔe la miadui le; ^awò gɔtɔ kple viwɔtsuawo fe gome wònye tso Yehowa fe dzovɔsa la me; elabena nenema wode se nam. 14 Ke wò gɔtɔ, viwɔtsuawo kple viwɔnyɔnuwo miadu blã la fe akɔ, si wonyè kple ata, si nye adzɔ la, le te fe dza-dzɛ la, elabena wò gɔtɔ kple viwɔtsuawo fe gome wònye tso Israel-viwo fe akpedavɔsawo me. 15 Woatsɔ ata, si nye adzɔ, kple akɔ, si wonyè la, akpe de amiawo, siwo nye dzovɔsa la ŋu, eye nanwè wo le Yehowa fe ŋku me, bena woanye wò gɔtɔ kple viwɔtsuawo tɔ. Miafe gome wòanye tegbee, abe alesi Yehowa de se ene.

16 Eye Mose bia nuvɔvɔsagbɔtsu, si susɔ la, ta se, eye kpɔ da, wotɔ dzoe xoxo. Tete wòdo dɔmedzoe de Eleazar kple Itamar, Aron viwɔtsuawo mamleawo ŋu gbɔ bena: Nukanuti miedu nuvɔvɔsalã la le te fe kɔkɔe la o? Elabena nu kɔkɔewo fe nu kɔkɔe wònye, eye wotsɔe na mi, bena miadè ha la fe vodadawo da, eye mialé avu na wo le Yehowa fe ŋku me. 18 Kpɔ da, wometsɔ efe vu yi kɔkɔefe la mee o, eyata de miadui le te fe kɔkɔe la, abe alesi mede se ene hafi. 19 Eye Aron fo nu kple Mose bena: Kpɔ da, wosa nuvɔvɔ kple numevɔ na Yehowa egbea. Esi wònye dzinyee nya la dzɔ do la, ne meɖu nuvɔvɔsalã egbea la, adze Yehowa nua? 20 Esi Mose see la, edze egu.

Vovototo, si le lã tsatsriwo kple iã matsriwo dome.

11. Eye Yehowa fo nu kple Mose kple Aron gbɔ na wo bena: 2 Migbɔ na Israel-viwo be: Lã, siwo miadu le lãfɔnewo dome le anyigba dzi la, wonye si. 3 Mie-kpɔ mo adu lãfɔne, siwo katã fe afokli me fe, eye wodzɔa nu gaduna. 4 Ke lã, siwo dzɔa nu gaduna kple esiwɔ fe afokli me fe dometɔ, siwo miadu o la, wonye: kposo, elabena edzɔa nu gaduna, ke efe afokli me mefe o, lã makomako wòanye na mi; 5 xɔfie, elabena edzɔa nu gaduna, ke efe afokli me mefe o, lã makomako wòanye na mi; 6 fɔmizi, elabena edzɔa nu gaduna, ke efe afokli me mefe o, lã makomako wòanye

na mi; 7 kpakple ha, elabena efe afokli me fe keŋ, gake megadzɔa nu duna o, lā makomakɔ woanye na mi. 8 Migadɔ woƒe lā o, eye migade asi woƒe kuku hā ŋu o, elabena nu makomakɔ woanye na mi.

9 Tɔmelā, siwo katā miekpɔ mɔ adɔ la wonye, esiwo ŋu adza kple tsrowo le, le juwo kple tɔsisiwo me. 10 Ke lā, siwo katā ŋu adza kple tsro mele o, le juwo kple tɔsisiwo me, kple nusiwo katā vana le tɔwo me, kpakple tɔme-nu gbagbewo katā la, ŋunyɔnu woanye na mi. 11 Dunyɔnu woanye na mi, migadɔ woƒe lā o, eye woƒe kukua nanyɔ ŋu na mi.

13 Xe, siwo mianyo ŋui, eye miadɔ o la wonye: hɔ, akpo, gbagblaxetsu, 14 avako kple ayisu fomeviwo katā, 15 akpaviā fomeviwo, 16 golo, sagbadre, tsalē kple xe fonu fomeviwo katā, 17 vlu-kuku, tsimese kple aŋɔyi, 18 favievuto, aluge kple akagā, 19 damixe, ako fomeviwo, agudzixɛ kple drui.

20 Nu dzodzoe, siwo katā zɔa afɔ enee dzi la, ŋunyɔnu woanye na mi. 21 Ke miekpɔ mɔ adɔ nu dzodzoe, siwo zɔa afɔ ene dzi, eye wotsɔa megbetatiwo dzɔa kpoe tso anyigba. 22 Esiwo miekpɔ mɔ adɔ le wo dome la wonye vɛtsuvi tɔgbewo keŋ, siwo nye: vɛtra fomeviwo, abɔ fomeviwo kple tukomitukomi fomeviwo. 23 Ke nu dzodzoe bubu, siwo katā gome afɔ ene le la, ŋunyɔnu woanye na mi. 24 Esiawo nye nusiwo miatsɔ agblē kɔ do na mia doku. Amesiamɛ, si de asi woƒe kukua ŋu la, ^dɛnu mekɔ o vasede fiē. 25 Amesiamɛ, si atso wo dometa de fe kukua la, nanyā efe avɔwo, eye ɛnu mekɔ o vasede fiē. 26 Lā, siwo katā fe afokli me fe, gake mefe vu keŋ o, eye womegadzɔa nu duna o la, lā makomakɔ woanye na mi; amesiamɛ, si aka asi wo ŋu la, ɛnu mekɔ o. 27 Lā, siwo katā fe li na, eye wozɔa afɔ enee dzi la, lā makomakɔ woanye na mi, amesiamɛ, si aka asi woƒe kukua ŋu la, ɛnu mekɔ o vasede fiē. 28 Eye amesi atso woƒe kuku la, nanyā efe avɔwo, eye ɛnu mekɔ

o vasede fiē; elabena lā makomakɔ woanye na mi.

29 Anyigbadzilā sue, siwo ŋu mekɔ na mi o wonye: adɔ, afi kple adoglo fomeviwo, 30 atɔ, ana, xɔmenyatri, ve kple agama. 31 Esiawo nye lā makomakɔ woanye na mi le lā suewo katā dome; amesi ade asi woƒe kukua ŋu la, ɛnu mekɔ o vasede fiē. 32 Nusianu, si dzi woƒe kukua ge dze la, ŋu mekɔ o, edanye atinuwo, avɔ, lāgbalē, kotoku alo nusianu, si ŋu do wowɔna o, ele be, woade wo tsi me, eye wo ŋu mekɔ o vasede fiē; emegbe hafi wo ŋu agakɔ. 33 Ne woge dze anyinua de me la, ekema nusianu, si le eme la, ŋu mekɔ o, eye ele be, miagbā nu la. 34 Nuɖuɖu sia nuɖuɖu, si dzi wokɔ tsi ma do la, ŋu mekɔ o, eye nunono sia nunono, si le nu mawo fe de me la, ŋu mekɔ o. 35 Nusianu, si dzi woƒe kukua dze la, ŋu mekɔ o, edanye abolokpo alo mlekpui o, ele be, woagbāe; nu makomakɔ woanye, eye ŋunyɔnu woanye na mi. 36 Ke tsi dzidziwo, vudowo kple tawo ŋu kɔ, gake amesi ke de asi woƒe kukua ŋu la, ɛnu mekɔ o. 37 Ne woƒe kukua dze nukua de, si fā ge woala dzi la, ɛnu kɔ. 38 Ke ne wode nuku la tsi, eye woƒe kukua dze edzi la, ekema ɛnu mekɔ na mi o. 39 Ne lā, siwo mieduna la, dometa de ku, eye amea de de asi kukua ŋu la, ɛnu mekɔ o vasede fiē. 40 Amesi ^ddu kukua la, nanyā efe avɔwo, eye ɛnu mekɔ o vasede fiē; amesi tso kukua la, nanyā efe avɔwo, eye ɛnu mekɔ o vasede fiē.

41 Anyigbadzilā suewo katā la, ŋunyɔnuwo wonye, eye womadɔ wo o. 42 Lā sue, siwo katā zɔna le anyigba dzi, esiwo tana le fodo dzi kpakple esiwo gome afɔ ene alo afɔ gedɛ le la, miadɔ wo o, elabena ŋunyɔnuwo wonye. 43 Migatsɔ lā suewo do ŋunyɔ mia doku o, eye migatsɔ wo gblē kɔ do ahafo di mia doku o. 44 Elabena nyee nye Yehowa, miafe Mawu. Eyata miwo mia doku kɔkɔe, eye mianɔ kɔkɔe, elabena ^kkɔkɔe menye; migatsɔ anyigbadzilā suewo gblē kɔ do na mia doku o. 45 Nyee nye Ye-

α Mo. II. 22, 30.

β 5, 2.
d 14, 46.

• 19, 2.

howa, si kplɔ mi tso Egipte-nyi-gba dzi, bena manye miafe Mawu. Eyata minɔ kɔkɔe, elabena kɔkɔe to menyɛ.^a 46 Esia nye se le lɔfɔnewo, xewo kple tɔmenu gbagbewo kpakple anyigbadzilá suewo katá n̄uti, 47 bena woade vovo nu makɔmakɔ kple nu kɔkɔe dome, eye woade vovo lá, si woadu kple esi womadu o la same.

^aDoɔo na nyɔnu, si dzi vl.

12. Eye Yehowa fo nu kple Mose bena: 2 Gblɔ na Israel-viwo be: Ne nyɔnuu de fo fu, eye wɔdzi n̄utsuvi la, ekema ɛnu meko o n̄keke adre, ^babe n̄keke alesi wɔkpɔa dzinui ene. 3 Eye le n̄keke enyigbe la woatso efe avanuyi da.^d 4 Eye wɔatsi xɔ me n̄keke blaetɔ vɔ etɔ, le vu, si le ɛnu la ta. Mada asi nu kɔkɔe deke nu o, eye mekpɔ mɔ ade kɔkɔefe la hã o, vasede esime n̄kekeawo nade, eye ɛnu nako hafi. 5 Ke ne edzi nyɔnuvi la, ekema ɛnu meko o kwasida eve, abe alesi wɔkpɔa dzinui ene; emegbe wɔatsi xɔ me n̄keke blaede vɔ ade le vu, si le ɛnu la ta. 6 Nenyɛ n̄utsuvi alo nyɔnuvie, eye n̄kekeawo de ɛnu kɔ la, ekema wɔalɛ alɛvi, si xɔ fe deka, woawɔ numevɔsae, kple ahɔnevi alo akpakpa woawɔ ^enuvɔvɔsae, avae na nunɔla le Mawu fe agbadɔ la nu. 7 Eya natsɔe asa vɔe le Yehowa n̄ku me, bena wɔalɛ avu ne, ekema ɛnu kɔ tso vu, si do le ɛnu la me. Esia nye se na nyɔnu, si dzi n̄utsuvi alo nyɔnuvi. 8 Ke ne mate nu ana alɛ o la, ekema wɔatsɔ fɔkpakpa alo ahɔnevi eve vs; deka woawɔ numevɔsae, eye deka woawɔ ^fnuvɔvɔsae, eye nunɔla nalɛ avu ne, ekema ɛnu kɔ.

^aAlesi woakpɔ adze si anyi le ame gu.

13. Eye Yehowa fo nu kple Mose kpakple Aron bena:^g 2 Ne amea de fe n̄utigbalɛ dze hafɔa, aklabi alo dzi, eye wɔbe, yeatɔ zu anyi la, ekema woakplɔ ame la ava nunɔla Aron alo viaɔutsu, siwo nye nunɔlawo la, dometo deka gbɔe. 3 Ne nunɔla kpɔ nusi le efe n̄utigbalɛ nu, eye fu, siwo le etefe, fu yie, eye nu la ^hetefe nyɛ de me wu n̄utigbalɛ bubu-

wo la, ekema anyie; eye ne nunɔla la kpɔe la, wɔabui ame makɔmakɔe. 4 Ke ne efe n̄utigbalɛ de bo yie ko, eye etefe menyɛ de me wu n̄utigbalɛ bubuawo o, eye fuawo hã mefu yie o la, ekema nunɔla la natu ame la de xɔ me n̄keke adre. 5 Eye ne nunɔla la kpɔe le n̄keke adreagbe, eye wɔdze sii be, nua gale nenema ko, eye mekaka de efe n̄utigbalɛ me o la, ekema nunɔla la nagatui de xɔ me zi evelia n̄keke adre. 6 Ne nunɔla la gɔkpɔe da le n̄keke adreagbe, eye nu la tefe lɛ akpɔ, eye mekaka de efe n̄utigbalɛ me o la, ekema nunɔla nabui amesi nu kɔ; elabena dzi ko wɔnyɛ, eye ame la nanyã efe avɔwo, ekema ɛnu kɔ. 7 Ke ne ede nunɔla la gbɔ, eye wɔbui amesi nu kɔ, hafi dzi la va kaka de efe n̄utigbalɛ me emegbe la, ekema wɔagatsɔ edokui afia nunɔla la zi evelia. 8 Ne nunɔla la kpɔ bena, dzi la kaka de efe n̄utigbalɛ me la, ekema nunɔla la nabui ame makɔmakɔe, anyie wɔnyɛ.

9 Ne anyi fo de amea de nu la, ekema woakplɔe ava nunɔla gbɔe. 10 Eye ne nunɔla la kpɔ bena, ɛnu do loholoho yie, eye fuawo tɔ zu yie, alo adzu do loholoho la me la, 11 ekema anyi xoxo wɔnyɛ le ɛnu, eye nunɔla la nabui ame makɔmakɔe; matui de xɔ me o, elabena ɛnu meko o. 12 Ke ne nunɔla la tsa le ɛnu, eye anyi la fo de ɛnu katá, tso tame vasede afo gɔme, 13 eye ne nunɔla la kpɔ bena, anyi la xɔ ɛnu katá, eye ɛnu fu yie keɔ la, ekema wɔabui amesi nu kɔe. 14 Ke ne adzu do me la, ekema ɛnu meko o; 15 eye ne nunɔla la kpɔ adzua la, ekema wɔabui ame makɔmakɔe; elabena adzu la nu vɛe, anyie wɔnyɛ. 16 Ne adzu la mie, eye wɔfu yie la, ekema ame la nava nunɔla gbɔ. 17 Eye ne nunɔla la kpɔ bena, nu la fu yie la, ekema nunɔla la nabui be, ɛnu kɔ.

18 Ne nufɔfo fo amea de hemie, 19 emegbe nufɔfo la tefe lolo alo dze dzi, si le yie hede dze wɔ ge la, ekema wɔatsɔ edokui afia nunɔla. 20 Ne nunɔla la kpɔ bena, nu la tefe nyɛ de me wu n̄uti-

^a 20, 26.

^b 15, 19

^d Mo. I. 17, 11.
^e 12; Yoh. 7, 22;
^f Lu. 2, 21.

^e 5, 7.

^f Lu. 2, 24.

^g Mo. V. 24, 5.

^h 14, 37.

gbalē bubuawo, eye fuawo fu yie la, ekema nunōla la nabui ame makomakōe; anyie wōnye fo de nufōfo la tefe. 21 Ke ne nunōla kpō bena, fu yiwo mele edzi o, eye etefe menyē de me o, ke wōlè akpō la, ekema nunōla la natui de xō me ŋkeke adre. 22 Eye ne ekaka de efe ŋutigbalē me la, ekema nunōla nabui ame makomakōe; anyie wōnye. 23 Ke ne nu la tefe gale nenema ko, eye mekeke de nu o la, ekema "nu kuku tefee, eye nunōla nabui amesi ŋu kōe.

24 Ne dzo fiā amea de, eye dzobi la tefe le yie de dzē wō ge alo le yie ken, 25 eye ne nunōla kpō bena fu, siwo le etefe, fu yie, eye etefe nyē de me la, ekema anyie wōnye fo de dzobi la tefe, eye nunōla la nabui ame makomakōe; anyie wōnye. 26 Ke ne nunōla la kpō bena, fu yiwo mele etefe o, etefe menyē de eme o, eye melè akpō hā o la, ekema nunōla natui de xō me ŋkeke adre. 27 Ne nunōla kpōe da le ŋkeke adreagbe, eye wōkeke de nu la, ekema nunōla nabui ame makomakōe; anyie wōnye. 28 Ke ne tefe yi la tsi nenema, mekeke de nu o, eye wōlè akpō la, ekema "dzobi kuku tefe wōnye.

29 Ne aklabi fo de ŋutsu alo nyonua de fe ta me alo ge me, 30 eye ne nunōla kpō aklabi la, etefe nyē de me, eye dawo zu hē hele belibeli la, ekema nunōla nabui ame makomakōe; aklabi vōdie, anyie wōnye fo de ta me alo ge me ne. 31 Ke ne nunōla la kpō bena, aklabi la tefe menyē de me o, eye da, siwo le edzi, menyō o la, ekema nunōla la natu ame la de xō me ŋkeke adre. 32 Eye ne nunōla la kpōe da le ŋkeke adreagbe, eye aklabi la melolo de dzi o, da, siwo le etefe, mezu hē o, eye aklabi la tefe menyē de me o la, 33 ekema wōako ta, gake wōatsō aklabi la tefe di, eye nunōla la nagatu ame la de xō me zi evelia ŋkeke adre. 34 Eye ne nunōla la kpō ame la le ŋkeke adreagbe, aklabi la melolo de dzi o, eye etefe menyē de me hā o la, ekema nunōla la nabui amesi ŋu kōe, eye wōanyā efe avōwo,

o kp. 28.

o kp. 23.

o Mo. IV. 5, 3.

ekema eḡu kō. 35 Ke ne nunōla la bui be, eḡu kō, emegbe hafi aklabi la va lolo de dzi, 36 eye ne nunōla la kpō bena, aklabi la nya lolo de dzi ko la, ekema nunōla la megabia da hē ta se o, ame makomakō wōnye. 37 Ke ne ekpō bena, aklabi la tsi nenema, eye da yibōwo to de eḡu la, ekema aklabi la ku; ame la ŋu kō, eye nunōla nabui amesi ŋu kōe. 38 Ne aklabi fo de ŋutsu alo nyonua de ŋu, 39 eye nunōla kpō bena, efe ŋutigbalē lè akpō la, ekema menyē aklabi vōdie fo de eḡu o; eḡu kō.

40 Ne da be le dzodome na amea de la, ekema tabebetō wōnye; eḡu kō. 41 Eye ne da be le ŋgonu ne la, ekema tabebetō wōnye; eḡu kō. 42 Ke ne dzi yi, si de dzē wō ge, fo de bebea tefe le dzodome alo ŋgonu la, ekema anyie fo de efe dzodome alo ŋgonu. 43 Eye ne nunōla la kpō bena, nusi fo de efe dzodome alo ŋgonu la, le yie de dzē wō ge, abe alesi anyi fona de ame ŋutii ene la, 44 ekema ŋutsu la dze anyi, eḡu mekō o, eye nunōla la nabui ame makomakōe, agabui de dzi; anyie wōdze de ta. 45 Dovu nana anyidzela ŋu, wōagblē efe ta di wōato, eye wōabla glā anō yli dom bena: Busue! busue! 46 Dkeke alesi anyia le eḡu la, eḡu mekō o, eya deka nana aga, asa da la godo nanye enōje.^d

Alesi woakpō anyi adze sili le awuwo me.

47 Ne anyi dō awua de me, edanye kuntru alo aklala o, 48 edanye avō alo nusi wotsō deti alo lāfu lōe o, edanye lāgbalē alo nusi wotsō lāgbalē wōe o, 49 eye ne nusi le awu alo lāgbalē, avō alo nu lōlōa de alo nusi wotsō lāgbalē wōe la me, de amamatsi alo de dzē wō ge la, ekema anyie wōnye, eye woatsōe afia nunōla. 50 Eye ne nunōla la kpō nua la, ekema wōatsō nu la ade xō me ŋkeke adre. 51 Ne ekpōe da le ŋkeke adreagbe, eye nu la keke de nu le awu alo avō, nu lōlō alo lāgbalē, alo nusi wotsō lāgbalē wōe la me la, ekema anyi vōdie; nu la ŋu mekō o. 52 Eye wōato dzo awu, avō alo nusi wotsō lāfu alo deti lōe alo nusianu, si wotsō

lāgbalē wœ, si ŋu nu la le; anyi vōdie, eyata woato dzo nu la. 53 Ke ne nunola la kpɔ bena, nu la mekeke de nu le awu, avɔ, nu lɔlɔ alo nusi wotsɔ lāgbalē wœ la me o la, 54 ekema nunola la nade se be, woanyā nusi ŋu wôle, emegbe woatsœ ade xɔ zi evelia ŋkeke adre. 55 Ne wonyā nu la, eye nunola la kpɔ bena, egale nenema ko, eye mekeke de nu hā o la, ekema nu makomako wōnye; ele be, woato dzœ, anyie wōnye lé de nu la megbe alo ŋku me. 56 Ke ne wonyā nu la, eye nunola la kpɔ bena, megale nenema o la, ekema wōalā teŋe la da le awu alo lāgbalē, avɔ alo nu lɔlɔ la me. 57 Ke ne egado awu alo avɔ, nu lɔlɔ alo nusi wotsɔ lāgbalē wœ me la, ekema anyie, ele be, woato dzo nusi ŋu wôle. 58 Ne ñnyā awu alo avɔ, nu lɔlɔ alo nusi wotsɔ lāgbalē wœ, eye nu la do le me la, ekema nagan-yāe zi evelia, emegbe la eŋu ko. 59 Esia nye se le anyi, si do awu, si nye kuntru alo aklala, avɔ alo nu lɔlɔ alo nusianu, si wotsɔ lāgbalē wœ me la ŋuti, alesi woabui be, eŋu ko, alo eŋu meko o.

Alesi woada gbe le anyidzela ŋuti.

14. Eye Yehowa fo nu kple Mose bena: 2 Esia nye se na anyidzela, ne wole eŋu ko ge. Woakplœ ava 'nunola gboe, 3 eye nunola la nado ayi egbo le asada la godo. Ne nunola la kpɔ bena, anyi la vɔ le anyidzela ŋu la. 4 ekema nunola nade se bena, woana xeŋi gbagbe eve, siwo dza kple sederti, ka dzɛ kpakple isop de amesi ŋu kɔm wole la ta. 5 Eye nunola nade se bena, woatsɔ xeŋi deka de tɔsisi me tsi ŋgo le ze me. 6 Eye wòatsɔ xeŋi gbagbe la kple sederti, ka dzɛ kpakple isop la ato xeŋi, si wotso de tɔsisi me tsi ŋgo la me, 7 awu de anyidzela, si ŋu kɔm wole la ŋu, eye wòako eŋu; ke fwoade asi le xeŋi gbagbe la ŋu ado de gbe me. 8 Eye amesi ŋu kɔm wole la, nanyā eŋe avɔwo, alū eŋe dawo keŋ. eye wòale tsi, ekema eŋu ko. Emegbe ekpɔ mo ayi asada la me, gake wòatsi eŋe agbadɔ nu ŋkeke adre sɔŋ. 9 Le ŋke-

ke adreagbe la wòalū eŋe dawo keŋ; alū ta, ge kple adzugo, gɔglɔgo wòalū afisiafi, si fu nya le ko, anyā eŋe avɔwo, eye wòale tsi, ekema eŋu ko. 10 Le ŋkeke enyagbe woatsɔ alēvi eve, siwo sɔ blibo, kple alēnɔ, si xɔ fe deka, eye wòsɔ blibo la, akpe de wɔ memee tre etɔ, si wodzaba kple ami ŋu awɔ nuduvɔsae, hekke de ami treŋi deka ŋu. 11 Eye nunola, si le nua wɔm la, nakplɔ amesi ŋu kɔm wole la, akpe de nuawo ŋu ado Yehowa ŋku me le Mawu fe agbadɔ la nu. 12 Nunola nalé alēvi deka akpe de ami treŋi deka la ŋu asa fɔdivɔe, eye wòanyē wo le Yehowa ŋku me. 13 Emegbe wòawu alēvi la de teŋe kɔkɔe, si wovuu nudovɔsalā kple numevɔsalā do; elabena fɔdivɔsalā hā nye nunola tɔ, abe 'nudovɔsalā ke ene; nu kɔkɔewo fe nu kɔkɔe wōnye. 14 Eye nunola la natsɔ fɔdivɔsalā fe ou fe de asisi de amesi ŋu kɔm wole la fe 'dusitogboe, dusidegblefetsu kple dusifɔdegblefetsu ŋu. 15 Eye nunola la nakɔ ami treŋi deka la fe de de eya ŋuto fe miāsi me. 16 Nunola la natsɔ eŋe dusisibide ade ami, si le eŋe miāsi me la me, eye wòatsɔ eŋe asibide 'ahlē ami la zi adre le Yehowa ŋku me. 17 Eye nunola la natsɔ ami, si susɔ de esi la, fe de asisi fɔdivɔsalā fe ou dzi, le amesi ŋu kɔm wole la fe dusitogboe, dusidegblefetsu kple dusifɔdegblefetsu ŋu. 18 Emegbe nunola la natsɔ ami mamlea, si susɔ de esi la, ako de amesi ŋu kɔm wole la fe tame, bena wòalé avu nɛ le Yehowa ŋku me. 19 Eye nunola la nawɔ fɔdivɔsalā ŋu do, eye wòalé avu na amesi ŋu kɔm wole, le esi eŋu meko o ta; eyome wòawu numevɔsalā la. 20 Eye nunola la natsɔ numevɔsa kple nuduvɔsa asa vɔe le vɔsamlekpu la dzi, eye wòalé avu nɛ, ekema eŋu ko.

21 Ke ne eda ahe, eye mate ŋu ana nusiwɔ o la, ekema wòana alēvi deka, si woanyē awɔ fɔdivɔsae, bena woatsɔ alé avu nɛ, kple wɔ memee tre deka, si wodzaba kple ami awɔ nuduvɔsa, ami treŋi deka 22 'kpakple akpa-

a 7, 7.

b 8, 29.

d 4, 6, 17.

e Mat. 8, 4.

f 16, 22.

g Mo. IV. 8, 7.

h 5, 7.

kpa eve alo ahōnevi eve, esi ke wòate nu anya na ko; woatsɔ deka asa fɔdivɔe, eye woatsɔ evelia asa numevɔe. 23 Ne wobui be, eɲu kɔ ŋkeke enyi megbe la, ekema wòatsɔ nuawo avae na nunɔla le Mawu fe agbadɔ la nu le Yehowa ŋku me. 24 Nunɔla la natsɔ alēvi, si wole fɔdivɔ sa gee la, kple ami trevi deka la, eye wòanyē wo le Yehowa ŋku me. 25 Eye wòawu alēvi, si wole fɔdivɔ sa gee la, eye nunɔla natsɔ fɔdivɔsalā fe vu fe de asisi de amesi ŋu kɔm wole la fe dusitogboe, dusidegblefetsu kple dusifɔdegblefetsu ŋu. 26 Nunɔla la nako ami la de eya nuto fe miāsi me. 27 Eye nunɔla la natsɔ efe asibide ahlē ami, si le efe miāsi me la, fe de zi adre le Yehowa ŋku me. 28 Eye nunɔla la natsɔ ami, si le esi la, fe de asisi de fɔdivɔsalā fe vu dzi le amesi ŋu kɔm wole la fe dusitogboe, dusidegblefetsu kple dusifɔdegblefetsu ŋu. 29 Eyome nunɔla la natsɔ ami mamlea, si susɔ de esi la, ako de amesi ŋu kɔm wole la fe tame, bena wòalé avu ne le Yehowa ŋku me. 30 Emegbe wòawo akpakpa alo ahōnevi, siwo ke ame la te ŋu na la, dometo deka ŋu do; 31 wòatsɔ deka asa fɔdivɔe, eye wòatsɔ evelia asa numevɔe akpe de nudivɔsa la ŋu, eye wòalé avu le Yehowa ŋku me na amesi ŋu kɔm wole. 32 Esia nye se na amesi dze anyi, eye nu mesɔ gbɔ le esi, be woatsɔ ako eɲui o.

Alesi woade anyi da le xɔwɔ ŋu.

33 Eye Yehowa fo nu kple Mose kpakple Aron bena: 34 Ne miava Kanaan-nyigba, si matsɔ na mi wòanyē mia tɔ la dzi, eye mana anyi nado de xɔa de ŋu le anyigba, si nye mia tɔ dzi la, 35 ekema xɔtɔ nava gbɔ na 'nunɔla bena: Nane do de nye xɔ ŋu abe anyi ene. 36 Nunɔla la nade se bena, woafɔ nuwo le xɔa me, hafi nunɔla la nava kpɔ nua da, bena nusiwo katā le xɔa me la, magazu nu makomakowo o. Emegbe hafi nunɔla nayi akpɔ xɔ la da. 37 Ne ekpɔ nu la teɛ, eye wòdze sii bena, nusi le xɔ la fe gli ŋu de amamatsi alo de dzē wɔ ge, eye

• 13, 2.

• 11, 24.

• kp. 5. 6.

• 13, 2.

• kp. 7.

“wònyē de me wu gli la fe afi bubuwo la, 38 ekema nunɔla la nado le xɔa me de xɔa nu, eye wòatu vɔa ŋkeke adre. 39 Ne nunɔla la va le ŋkeke adreagbe, eye wòkpɔ bena, nu la keke de nu le xɔ la fe gli ŋu la, 40 ekema nunɔla la nade se bena, woaho kpe, siwo ŋu nua le la, da atso wo afu gbe de du la godo, le teɛ makomakɔa de. 41 Emegbe woadda xɔ la fe gli ŋu afisiafi le eme, eye woalo anyi, si wodza la, ako de du la godo le teɛ makomakɔa de. 42 Eyome woatsɔ kpe bubuwo ado kpe kemeawo teɛ, eye woatsɔ anyi bubu atre xɔ lae. 43 Ne woho kpewo da, eye wodza xɔ la ŋu hetsɔ anyi bubu tree, hafi nu la gafo de xɔa ŋu, 44 eye nunɔla la va kpɔ nu la, eye wòdze sii bena, ekeke de xɔa ŋu la, ekema anyi vɔdie wònyē le xɔa me; eɲu meko o. 45 Woa-gbā xɔ la afu anyi, eye woalo xɔ la fe kpewo, atiwo kple anyiglawo afu gbe de du la godo le teɛ makomakɔa de. 46 Ŋkeke alesi xɔ la gale tutu ko, hafi amea de ge de eme la, beɲu meko o vasede fiē. 47 Amesi do xɔa me la, nanyā efe avowo, eye amesi du nu le xɔa me la, nanyā efe avowo. 48 Ke ne wogbugbɔ xɔ la tre, eye nunɔla la va, eye wòkpɔ bena, nu la mekeke de nu le xɔa me o la, ekema nunɔla la naba xɔ la be, eɲu kɔ, elabena nu la vɔ. 49 Eye wòatsɔ xeɛi eve, sederti, ka dzē kple isop ade vɔ da le xɔ la ŋu. 50 Wòatsɔ dxeɛi deka de tɔsisi me tsi ŋgɔ le ze me, 51 eye wòatsɔ sederti, isop kple ka dzē kpakple xeɛi gbagbe la ato xeɛi, si wotso de tɔsisi me tsi ŋgɔ la, fe vu me, eye wòawui de xɔ la ŋu zi adre. 52 Ale wòatsɔ xeɛi la fe vu, tɔsisi me tsi, xeɛi gbagbe, sederti, isop kpakple ka dzē la ade vɔ da le xɔ la ŋu. 53 Eye wòade asi le xeɛi gbagbe la ŋu ado de du la godo le gbe me; eye ale wòade vɔ da le xɔ la ŋu, ekema eɲu kɔ.

54 Esia nye se le anyidowo keɲ kple hafladzedze 55 kple anyi, si do de avo kple xɔ ŋu, 56 kpakple aklabi, nufoame kple dzi nuti, 57 bena woanya nusi ŋu meko o

kple nusi ŋu kɔ. Esia nye se le anyi ŋu.

Dutliã makomako ŋu nya.

15. Eye Yehowa fo nu kple Mose kpakple Aron bena: 2 Mifo nu kple Israel-viwo, eye miagblɔ na wo bena: Ne ŋutsua de le afu dɔm la, ekema eɲu mekɔ o. 3 Ne tsi le dodom le efe ŋutsu me alo enu xe la, ekema eɲu mekɔ o. 4 Aba sia aba, si dzi afudɔla mlɔ la, eɲu mekɔ o, eye nusianu, si dzi wɔnɔ la, ŋu mekɔ o. 5 Amesi ka asi efe aba ŋu la, nanyã efe avɔwo, eye wɔdale tsi, eye eɲu mekɔ o vasede fiẽ. 6 Amesi nɔ nusi dzi afudɔla nɔ la, nanyã efe avɔwo, eye wɔdale tsi, eye eɲu mekɔ o vasede fiẽ. 7 eye amesi de asi afudɔla ŋu la, nanyã efe avɔwo, eye wɔdale tsi, eye eɲu mekɔ o vasede fiẽ. 8 Ne afudɔla de ta de amea de, si ŋu kɔ ŋu la, ekema ame la nanyã efe avɔwo, eye wɔdale tsi, eye eɲu mekɔ o vasede fiẽ. 9 Sokpa, si dzi afudɔla nɔ la, ŋu mekɔ o. 10 Ne amea de de asi nusianu, si dzi wɔnɔ ŋu la, eɲu mekɔ o vasede fiẽ, eye amesi atso nua la, nanyã efe avɔwo, eye wɔdale tsi, eye eɲu mekɔ o vasede fiẽ. 11 Ne afudɔla mekɔ asi hafi de asi amea de ŋu o la, ekema ame la nanyã efe avɔwo, eye wɔdale tsi, eye eɲu mekɔ o vasede fiẽ. 12 Ne afudɔla de asi anyinua de ŋu la, ekema woagbãe; ke nenye atinue la, ekema woaklɔe kple tsi. 13 Ne afu la vɔ na amea, eye eɲu kɔ la, ekema wɔaxlẽ ŋkeke adre; emegbe woanyã efe avɔwo, eye wɔdale tsi le tɔsisi me, ekema eɲu kɔ. 14 Le ŋkeke enyigbe la wɔatsɔ akpakpa eve alo ahɔnevi eve ava Yehowa ŋku me le Mawu fe agbadɔ la nu, eye wɔatsɔ wo na nunɔla, 15 eye nunɔla la na wo wo ŋu dɔ; wɔatsɔ deka asa nувɔvɔe, eye wɔatsɔ evelia asa numevɔe. Ale nunɔla la alé avu ne le Yehowa ŋku me le efe afu la ta.

16 Ne ŋutsua de nyẽ tsi la, ekema wɔdale tsi, eye eɲu mekɔ o vasede fiẽ. 17 Eye wɔdanyã avɔ sia avɔ kple lãgbalẽ sia lãgbalẽ, si dzi wɔnyẽ tsi la dɔ, eye eɲu

mekɔ o vasede fiẽ. 18 Ne ŋutsua mlɔ nyɔnua de gbɔ, hafi nyẽ tsia la, ekema woa kple eve la nale tsi, eye wo ŋu mekɔ o vasede fiẽ.

19 Ne nyɔnua de kɔɔ dzinu, eye bu le dodom le efe nyɔnu me la, ekema eɲu mekɔ o ŋkeke adre, eye bamesiame, si ka asi eɲu la, eɲu mekɔ o vasede fiẽ. 20 Nusianu, si dzi wɔmlɔ le efe dzinukpɔɔiawo me la, ŋu mekɔ o, eye nusianu, si dzi wɔnɔ la, ŋu mekɔ o. 21 Amesiame, si de asi efe aba ŋu la, nanyã efe avɔwo, eye wɔdale tsi, eye eɲu mekɔ o vasede fiẽ; 22 eye amesiame, si de asi nusi dzi wɔnɔ ŋu la, nanyã efe avɔwo, eye wɔdale tsi, eye eɲu mekɔ o vasede fiẽ. 23 Ne nane le efe aba alo nunɔdzi dzi, eye amea de de asi eɲu la, ekema ame la ŋu mekɔ o vasede fiẽ. 24 Ne ŋutsua de mlɔ egbɔ, eye bu la de de eɲu la, ekema eɲu mekɔ o ŋkeke adre, aba sia aba, si dzi ŋutsua mlɔ la, ŋu mekɔ o.

25 Ne nyɔnua de mekɔɔ dzinu, hafi bu le dodom le eɲu o, alo efe dzinukpɔɔkekekeke de, hafi bua gale dodom kɔ la, ekema ŋkeke alesi bu le dodom le eɲu la, eɲu mekɔ o. 26 Dkeke alesi bu le dodom le eɲu, eye wɔmlɔ abaa de dzi la, ekema aba la le abe efe dzinukpɔɔ ene, eye nusianu, si dzi wɔnɔ la, ŋu mekɔ o, eye wɔle abe efe dzinukpɔɔ ke ene. 27 Amesiame, si de asi nusiwɔ ŋu la, eɲu mekɔ o, wɔdanyã efe avɔwo, eye wɔdale tsi, eye eɲu mekɔ o vasede fiẽ. 28 Ne bu la nu tso la, ekema wɔaxlẽ ŋkeke adre, emegbe eɲu kɔ. 29 Le ŋkeke enyigbe la wɔatsɔ akpakpa eve alo ahɔnevi eve avae na nunɔla le Mawu fe agbadɔ la nu. 30 Eye nunɔla la natsɔ deka asa nувɔvɔe, eye wɔatsɔ evelia asa numevɔe. Ale nunɔla la alé avu ne le Yehowa ŋku me, le efe bu makomako la ta.

31 Ale miaxlɔ nu Israel-viwo le nu makomakɔwo ŋu, bena ne wo ŋu mekɔ o la, woagagblẽ kɔ dɔ na nye nɔfe, si le wo dome la, eye woaku o. 32 Esia nye se na amesi le afu dɔm kple amesi nyẽ tsi, eye eɲu mekɔ o, 33 nyɔnu, si kɔɔ dzinu, ŋutsu, si le afu dɔm,

Mo. IV. 5, 2.
8 18, 19.

d 11, 33.

e kp. 14.

f 5. 7.

g 22. 4.

kple nyɔnu, si ɔu ɔusisido le, kpakple ɔutsu, si mlo nyɔnu makomakoa de gbo.

Fe sia fe fe avulɛgkokenyule gā la.

16. Esi Aron viɔutsu^a eveawo te de Yehowa ɔu, eye woku megbe la, Yehowa fo nu kple Mose. 2 Eye Yehowa gblo na Mose bena: Gblo na nɔviwo Aron be,^b megayi de kɔkɔefe la me le xɔmetsovo la godo le nutsyɔnu, si le adaka la dzi la ɔgo yesiaɣi, be wɔagava ku o; elabena medea dokuinye fiana le alilikpo me le nutsyɔnu la dzi. 3 Nusiwo Aron natsɔ ava kɔkɔefe la, wonye^c Nyitsu dagbee deka woawo nuvɔvɔsae kple^d agbo deka woawo numevɔsae. 4 Wɔado awutewui vlaya la, eye wɔado agbote yi de efe ama, abla alidziblanu yi la, eye wɔatsɔ tablanu yi la abla tae. Awu kɔkɔewo wonye, wɔale tsi hafi ado wo.^e 5 Eye wɔado gbɔtsu eve le Israel-viwo fe ha la si awɔ nuvɔvɔsae kple agbo deka awɔ numevɔsae. 6 Emegbe Aron natsɔ eya ɔuto fe^f nuvɔvɔsanyitsu la alɛ avu na eya ɔuto kple efe afe. 7 Eyome wɔatsɔ gbɔtsu eveawo adɔ Yehowa fe ŋku me le Mawu fe agbadɔ la nu. 8 Eye Aron nadzidze nu de gbɔtsu eveawo dzi. dzidze deka nadze Yehowa dzi, eye dzidze deka nadze Asasel dzi. 9 Eye Aron natsɔ gbɔtsu, si dzi Yehowa fe dzidze dze la, asa nuvɔvɔe. 10 Ke wɔatsɔ gbɔtsu, si dzi Asasel fe dzidze dze la, adɔ Yehowa ŋku me agbagbe, eye wɔade nuvɔ atɔ de edzi anyae adɔ de Asasel gbo le gbedzi.

11 Emegbe Aron nahe efe nuvɔvɔsanyitsu la ve, eye wɔalɛ avu na eya ɔuto kple efe afe, eye wɔawu eya ɔuto fe nuvɔvɔsanyitsu la, 12 eye wɔatsɔ sonu adɔ dzoka xoxo le vɔsamlekpu la dzi le Yehowa ŋku me, eye wɔaku dzudzɔdonu, si wotsɔ atike vɔvɔe wɔe, eye wotoe memee la, asiwo eve ava xɔmetsovo la godo. 13 Eye wɔakɔ dzudzɔdonua de dzo la dzi le Yehowa ŋku me, eye ne dzudzɔdonu la fe dzudzɔ bla nutsyɔnu, si le nubablakaa dzi la, ekema maku o. 14 Wɔatsɔ efe

^a 10, 1. 2.

^b Mo. II. 26, 33.

^c 34.

^d Ro. 3, 25.

^e 17, 11.

^f 4, 3.

^g 4, 10.

^h Mo. II. 28, 39.

ⁱ 42, 43.

^j Heb. 7, 27.

^k Mo. II. 30, 10.

^l kp. 20--22;

Mat. 12, 43.

asibide ahlɛ nyitsu la fe ɔu fe de de nutsyɔnu la dzi, eye wɔatsɔ efe asibide ahlɛ ɔu la fe de de nutsyɔnu la ɔgo zi adre.

15 Eyome wɔawu duko la fe nuvɔvɔsagbɔtsu la, atso efe ɔu ava xɔmetsovo la godo, eye wɔawo efe ɔu, abe alesi wɔwo nyitsu la fe ɔu ene; wɔahlɛe de nutsyɔnu la dzi kple nutsyɔnu la ɔgo.^k 16 Eye wɔade nuvɔ da le kɔkɔefe la ɔu le Israel-viwo fe nu makomako wɔwɔwo kple vo, siwo woda hewɔ nuvɔ la ta; eye alea wɔawo Mawu fe agbadɔ, si le wo gbo le wofo nu makomako wɔwɔwo dome la hɛe. 17 Ameda weke manɔ Mawu fe agbadɔ la me, ne eyi de eme, be wɔalɛ avu le kɔkɔefe la me o, vasede esime wɔado go. Ale wɔalɛ avu na eya ɔuto kple efe afe kpakple Israel fe afe biiwo lae. 18 Ne edo go la, wɔate de vɔsamlekpu, si le Yehowa ŋku me la ɔu, eye wɔade nuvɔ da le ɔgu. Wɔaku nyitsu la fe ɔua fe de kpakple gbɔtsu la fe ɔua fe de asisi de vɔsamlekpu la fe dzowo ɔu godoo ava kpe.^l 19 Eye wɔatsɔ efe asibide ahlɛ ɔua fe de de edzi zi adre, eye wɔakɔ ɔgu tso Israel-viwo fe nu makomako me awɔe kɔkɔe.

20 Ne edɛ nuvɔ da le kɔkɔefe la, Mawu fe agbadɔ la kple vɔsamlekpu la ɔu vo la, ekema wɔana wohe gbɔtsu gbagbe la ve. 21 Eye Aron natsɔ efe asiwo kple eve adɔ gbɔtsu gbagbe la fe tame, eye wɔawu Israel-viwo fe vodadawo, dzidadawo kple wofo nuvɔwo katã me akɔ de gbɔtsu la fe ta dzi, eye wɔana ɔutsu, si le kiala la, nakplɛe adɔ de gbedzi. 22 Ekem wofo vodadawo katã yi de gbɔtsu la dzi wɔtsɔ yi gbedadafɔe, eye wɔade asi le gbɔtsu la ɔu le gbedzi.

23 Emegbe Aron nayi de Mawu fe agbadɔ la me, eye wɔade aklawu, siwo wɔdo, esime wɔva kɔkɔefe la me yi ge la di, eye wɔagblɛ wo de afima. 24 Eye wɔale tsi le te fe kɔkɔe la, ado efe awuwo, eye wɔado go amɛ eya ɔuto fe numevɔsa kple duko la fe numevɔsa, eye wɔalɛ avu na eya ɔuto kple duko la. 25 Eye wɔatsɔ dzo nuvɔvɔsalã fe amiwo le vɔ-

samlekpuī la dzi. 26 Amesi kplb gbōtsu la dō dē Asasel gbō la, nanyā efe avōwo, eye wōale tsi, emegbe hafi wōkpo mō ava asada la me. 27 Eye woatsō nuvōvōsan-nyitsu la kple nuvōvōsagbōtsu, siwo fe vu wotsō yi kōkōefe la me helē avui la, ayi asada la godo, eye woatsō dzo wofe agbalē, wofe lā kple wofe dōmemiwo.^b 28 Amesi tō dzo wo la, nanyā efe avōwo, eye wōale tsi, emegbe hafi wōkpo mō ava asada la me.

29 Esia nanye dōdō mavō na mi. Le yieti adrelia fe ŋkeke ewolia dzi la miatsi nu ado, eye miawō dōa dēke o, edanye duametsō alo amedzrovi, si le mia dome o. 30 Elabena /gbemagbe wolē avu na mi, bena woakō mia ŋu; azō nuvōwo katā kō le mia ŋu le Yehowa ŋku me. 31 Dzudzogbe gā wōanye na mi, eye miatsi nu ado; dōdō mavō wōnye na mi. 32 Amesi alē avua la, nanye nunola, si wosi ami na, eye wōdōe, bena wōanye nunola dē fofoa teje asubō; eyae ado awu kōkōe yiawo, 33 eye wōadē nuvō dā le kōkōefewo katā fe kōkōefe la, Mawu fe agbadō la kple vōsamlekpuī la ŋu, eye wōalē avu na nunlāwo kple dukō la fe ha blibo la. 34 Esia nye dōdō mavō na mi. Zi dēka fe dēka wōalē avu na Israel-viwo katā le wofe nuvōwo katā ta. Eye wōwō, abe alesī Yehowa de se na Mose ene.

^a Dōdō le afasi woasa vō la puti.

17 Eye Yehowa fo nu kple Mose bena: 2 Fo nu kple Aron kple viagutsuwo kpakple Israel-viwo katā, eye nagblo na wo bena: Ale Yehowa de se be, woawo enye si: 3 Ne Israel fe afemetōa dē wu nyi, alē alo gbō le asada la me alo le asada la godo, 4 eye metsōe va Mawu fe agbadō la nu, bena wōasa vō na Yehowa le Yehowa fe nāfe la nu o la, ekema ame la^k do hlō; ekō vu dī, eye woatsrō ame la dā le efe dukō la dome. 5 Eyata Israel-viwo natsō wofe vōsalā, siwo wonōa wuwum le gbēdzi la, avae na nunola le Yehowa ŋku me le Mawu fe agbadō la nu, eye woasa akpedavō na Yehowa. 6 Eye nunola nawu vu la dē Yehowa fe vōsamlekpuī la

^a Mo. V. 32, 17.

^b 4, 12; 5, 23; ^c Xez. 23, 21; ^d Heb. 13, 11. ^e Mo. V. 12, 14.

^e 3, 17.

^f Heb. 10, 3.

^g Heb. 9, 22.

^h Mo. I. 9, 4.

ⁱ 11, 40.

^k Yes. 65, 3.

^l Mo. II. 23, 24.

ŋu le Mawu fe agbadō la nu, eye wōatsō dzo amiawo, bena woabē lilili dē Yehowa. 7 Womegatsō wofe lāwo sa vō na azizā, siwo wosubōna la o. Dōdō mavō wōanye na wo kple wofe dzidzime-nye.^a 8 Gbō na wo bena: Ne Israel fe afemetōa dē alo amedzrovi, si le wo dome la, wu nu- mevōsalā alo akpedavōsalā, 9 eye metsōe va Mawu fe agbadō la^d nu, bena wōasa vō na Yehowa o la, woatsrō ame la dā le efe dukō me viwo dome.

^a Wotsri vu kple nu kuku dudu.

10 Ne Israel fe afemetōa dē alo amedzrovi, si le wo dome, dukō lāvua dē la, madē ŋku ato amesi dukō vua la, eye matsrōe dā le efe dukō la dome. 11 Elabena agbe le^g vu la me, eye metsōe na mi, bena woatsō alē avui, elabena agbe le eme. 12 Eyata megblo na Israel-viwo be: Mia dometsōa dēke megađu vu o, eye amedzrovi, si le mia dome, hā megađu vu o. 13 Ne Israel-viwo dometsōa dē alo amedzrovi, si le wo dome, dā ade wu gbemelā alo xevia dē, si wōduna la, ekema wōadudu efe vu dē anyigba, eye wōaxe ke dē dzi. 14 Lāwo katā fe^h agbe le wofe vu me, eyata megblo na Israel-viwo be: Migadu lāa dēke fe vu o, elabena lāwo fe vu enye wofe agbe. Amesiamē, si adui la, woatsrōe dā.

15 Ne duamevi alo amedzrovia dē: dukō lā kuku alo lā, si nu lé la, ekema wōanyā efe avōwo, eye wōale tsi, eye enu meko o vase dē fiē; emegbe enu kō. 16 Ke ne menyā wo o, eye mele tsi hā o la, ekema eya ŋutō fe fōdidi le edzi.

^b Vu dēka me tsolawo nagade wo nwoe o. ^c Nuvō vto bubawo.

18 Eye Yehowa fo nu kple Mose bena: 2 Fo nu kple Israel-viwo, eye nagblo na wo bena: Nyeē nye Yehowa, mia Mawu. 3 Migawo Egipte-nyigba, si dzi mienlo la, dzinlāwo fe nuwōnawo o, eye migawo Kanaan-nyigba, si dzi mekplō mi yinae la, dzitōwo fe nuwōnawo o, eye migawo wofe dōdowo dzi hā o.ⁱ 4 Miwo nye sewo dzi, eye milē ŋku dē nye dōdowo ŋu, ne miawō wo dzi.

Nyee nye Yehowa, mia Mawu! 5 Eyata milé ŋku de nye dodoowo kple sewo ŋu, elabena^a woana amesi woa wo dzi la, nana agbe. Nyee nye Yehowa.

6 Amea deke megamlɔ efe fometo kekeake gbɔ ade asi enu o. Nyee nye Yehowa. 7 Megade ama fofowò o, eye megade asi dawò ŋu o; dawò wònye, eyata megade asi enu o. 8 Megade asi fofowò sr̄ɔ ŋu o, elabena efe ama nye fofowò to.^b 9 Megade asi noviwònyonu, fofowò vinyonu alo dawò vinyonu, si wodzi de afe alo de afe fi bubu la ŋu o.^d 10 Megade asi viwòŋutsu fe vinyonu alo viwònyonu fe vinyonu ŋu o, elabena wò nuto wò ama wònye. 11 Megade asi fofowò sr̄ɔ fe vinyonu ŋu o, elabena wò nuto fofowò dzii, eye noviwònyonu hãe wònye. 12 Megade asi fofowò novinyonu ŋu o, elabena eya kple fofowòe dzo tso do deka me. 13 Megade asi dawò novinyonu ŋu o, elabena eya kple dawòe dzo tso do deka me. 14 Megade ama fofowò noviyutsu o, eye megamlɔ sr̄ɔ gbɔ hã o, elabena dawòdiae. 15 Megade asi^e viwòŋutsu sr̄ɔ ŋu o; wò nuto viwò sr̄ɔe; megade amae o. 16 Megade asi noviwòŋutsu sr̄ɔ ŋu o, elabena noviwòŋutsu fe amae.^g 17 Megade asi nyɔnu deke kple vianyɔnu siaa ŋu o, eye megade asi viagutsu fe vinyonu kple vianyɔnu fe vinyonu ŋu o, elabena fometo kekeakewo wonye; ŋukpenanu wònye.^h 18 Ne sr̄ɔwò le agbe la, megade novianyɔnu kpe de enu o, eye megade asi enu hã o, bena nagadɔ atsu-sidzre o.

19 Ne^o nyɔnu de ke dzinu la, megamlɔ egbo ade asi enu o. 20 Megade asi^p hawòvi sr̄ɔ ŋu, bena nado ŋunyɔ dokuiwò o. 21 Megatsɔ viwò da vɔe na ^qMolex o, bena nagafo di Yehowa, wò Mawu fe ŋko o. Nyee nye Yehowa. 22 Megadɔ nutsu gbɔ abe nyonu gbɔ ene o, ŋunyonu wònye.^s 23 Megade asi lã ŋu ahado ŋunyɔ dokuiwò o, eye nyɔnu deke megana lã nayo asii o, ŋukpenanu vɔdi wònye.^u

24 Migawo nusiawo atsɔ ado ŋunyɔ mia dokui o, elabena tr̄ɔ-

subɔla, siwo nyã ge mala le mia ŋgɔ la, wò nusiawo hedo ŋunyɔ wo dokui, 25 eye wo fe anyigba gblẽ; eyata maɔ wo fe vodadawo te fe na wo, eye anyigba la atu edzinlawa afu gbe. 26 Milé ŋku de nye dodoowo kple seawo ŋu, eye migawo ŋunyɔnu siawo dometta deke o, edanye duamevi alo amedzrovi, si le mia dome la o; 27 elabena anyigbadzito, siwo na mia ŋgɔ la, wò ŋunyɔnu siawo katã, eye anyigba la gblẽ; 28 ne anyigba la nagatu miawo hã afu gbe, le esi miegblẽ ta, abe alesi wòtu dukɔ, si na mia ŋgɔ la, fu gbe ene o. 29 Ne amea de wò ŋunyɔnu siawo dometta de la, woatsr̄ɔ amesi wɔe la da le efe dukɔ la dome. 30 Eyata milé ŋku de nye dodoowo ŋu, bena miagawo konu gbe gblẽ, siwo wowo le mia ŋgɔ la, ahado ŋunyɔ mia dokui o. Nyee Yehowa, mia Mawu!

Se ewoawo gamedede.

19. Eye Yehowa fo nu kple Mose bena: 2 Fo nu kple Israel fe ha blibo la, eye nagblo na wo bena: Ame kɔkɔewo mianye, elabena nye Yehowa, mia Mawu la, mele kɔkɔe. 3 Amesiame navɔ dada kple fofoa, eye miado ŋku nye dzudzɔgbewo dzi. Nyee nye Yehowa, mia Mawu! 4 Migayi legbawo gbɔ o, eye migako mawuwu na mia dokui o. Nyee nye Yehowa, mia Mawu! 5 Ne miesa akpedawo na Yehowa la,^k miwɔe ale be, miadze enu. 6 Miadui le gbesigbe miewui kple ŋkeke, si dze eyome dzi; ke woats dzo esi tsi anyi vasede ŋkeke etɔagbe. 7 Ke ne wodui le ŋkeke etɔagbe la, ezu ŋunyɔnu, eye womaxɔe o. 8 Amesi dui la, efe vodada le edzi, elabena egblẽ ko do na Yehowa fe nu kɔkɔe la, eye woatsr̄ɔ ame la da le efe dukɔ me viwo dome.

9 Ne miede nukuwo le miafe agble me la, ekema megape wo vasede boto ke o, eye megafɔ nusiwo dudu la o. 10 Megaxa wò weingblemenuwo fiafiafia o, eye megafɔ tsetse, siwo dudu de anyi hã o; ke boŋ gblẽ wò di na ame dahewo kple amedzrowo. Nyee nye Yehowa, mia Mawu! 11 Migafi fi o, migasɛ nu o, eye

^a Nex. 9, 29; Xez. 20, 11; Ro. 10, 5; Gal. 3, 12.

^b Mo. I. 35, 22; Mo. V. 27, 20; Kor. I. 5, 1.

^d Mo. V. 27, 22.

^e Mo. I. 38, 16. ^f 11, 44, 45; Mat. 5, 48; Pet. I. 1, 15, 16.

^g Mar. 6, 18. ^h Mo. II. 20, 8, 12.

ⁱ Mo. II. 20, 3; 34, 17. ^k 22, 18-20. ^l Mo. V. 27, 23.

ⁿ 7, 15-18.

^o 15, 24; Xez. 18, 6; 22, 10.

^p Sam. II. 11, 4.

^q Mo. V. 18, 10; Fla. II. 21, 6; Ps. 106, 37; Yer. 7, 31.

^s Mo. I. 19, 5; Ro. 1, 27; Kor. I. 6, 9.

^t 23, 27; Mo. V. 24, 19; Rut 2, 2, 15, 16.

^u Mo. II. 22, 18.

amea deke megable nɔvia o.^a 12 Migaka avatso yɔ nye ŋka ta nui o, bena nagafɔ dɛ wò Mawu fe ŋka o. Nyee nye Yehowa!^d 13 Megate hawòvi de anyi o, eye megada adzoe o.^c Megana agbatedɔwɔla fe fetu natsi gbawò ŋu nake de edzi o. 14 Megade alome le mumuitɔ ŋu o, eye^e megada nu de ŋkuagbãtɔ ŋgɔ, be wòakli o, ke boŋ vɔ wò Mawu la. Nyee nye Yehowa! 15 Migawɔ apasa le ɔɔnudr̄ me o. Migade ame dahe dzi o, eye migakpɔ amegãwo ŋku me o; ke boŋ midr̄ ɔɔnu mia nɔewo de teje. 16 Meganye sakplɛtɔ nɔ yiyim le wò dukɔ me wiwo dome o; eye megaka de dzi, be woatso kufia na hawòvi o. Nyee nye Yehowa! 17 Megalé nɔviwò de dɔ me o, ke boŋ kgbe nya nɛ, ne magana nahe nuv̄ ava dokuivò dzi o. 18 Megawɔ wodenui o, eye megalé dɔmedzoe, si wò dukɔ me wiwo do na wò la, dɛ o; ke boŋ nal̄ hawòvi abe dokuivò ene. Nyee nye Yehowa!^h

19 Milé ŋku de nye dodoawo ŋu. Megana wò lã fomevi vovovowò natsaka ayɔ asi wo nɔewo o; megafã nuku fomevi vovovowò de wò agble me o, eye megata avɔ, si wotsɔ lãfu kple deti tsaka l̄ɛ la o.^p 20 Ne nɔtsua de mlɔ nyɔnua de gbu, eye wòde asi eŋu, eye nyɔnɔ la nye kosi, si womexɔ kple ga o, eye womena ablodee hã o, gake wotsɛ na nɔtsua de la, ekema tohehe dze nya la me; gake womawu wo o, elabena womena ablodee o. 21 Dutsu la natsɔ agbo deka ava Mawu fe agbadɔ la nu, woawɔ fɔdivɔsae. 22 Eye^q nunɔla natsɔ fɔdivɔsagbo la alé avu nɛ le Yehowa ŋku me, le efe nuv̄, si wòwò la ta; ekema wotsɔ efe nuv̄, si wòwò la, akee. 23 Ne mieva anyigba la dzi, eye miedo ati vovovowo, siwo fe tsetse woduna la, ekema mibu wofe tsetse abe bolobolotɔwo ene. Fe at̄ sɔŋ miabu wo abe bolobolotɔwo ene, eye miadu wo o. 24 Le fe enelia me la wofe tsetsewo katã ŋu kɔ, bena woatso akafu Yehowa. 25 Ke le fe at̄lia me miekpa mɔ adu wofe tsetsewo, bena woatse de dzi na mi

gedɛ. Nyee nye Yehowa, mia Mawu!

26 Migadu bɔnusi me ou le o. Migaka afã o, eye migasa dzo o. 27 Migatso ako o, eye megafɔ wò ge dzi o.^f 28 Ne ame ku la, migasi blini de ŋuti o, eye migatã nu de ŋuti hã o. Nyee nye Yehowa! 29 Megagblé viwònyɔnu, eye naɔe de ahasigbe o, bena anyigba la nagazu gbolonyigba, eye ŋukpenanuwo nana edzi o. 30 Midɔ ŋku nye dzudzgbewo dzi, eye vɔv̄ nana nye kɔkɔefe la ŋu na mi. Nyee nye Yehowa! 31 Migayiⁱ nɔliɔlawo gbu o, eye migabia nu le bokɔnɔwo gbu o, bena miagafɔ dɛ o. Nyee nye Yehowa, mia Mawu!

32 Amegã ta yi ŋku me nana tsitre dɔ, eye bu amegã dedɛ la, eye nav̄ wò Mawu la. Nyee nye Yehowa! 33 Ne amedzroa de dze gbawò le wò anyigba dzi la, migatee de anyi o.ⁱ 34 Amedzro nana mia gbu abe duamevi ene, eye nal̄ɛ abe dokuivò ene; elabena miawo hã miyenye amedzrowo kɔ le Egipte-nyigba dzi. Nyee nye Yehowa, mia Mawu! 35 Migawɔ apasa le ɔɔnudr̄ me o, eye migaba ame le dzidzeka, nudanu kple nudonui me o.^o 36 Nudanu nyui kple nudakpe nyuiwo, efa blibo kple hin blibo nana mia si. Nyee nye Yehowa, mia Mawu, si kplɔ mi tso Egipte-nyigba dzi. 37 Eyata milé ŋku de nye dodoawo katã kple nye seawo katã ŋu, eye miawɔ wo dzi. Nyee nye Yehowa!^r

Nuv̄ vio bubu fomeviwo ŋu tohehe.

20. Eye Yehowa fo nu kple Mose bena: 2 Gblɔ na Israel-viwo be: Ne Israel-viwo dometɔa de alo amedzro, si le Israel la, tɔɔ via na Molex la, woawui, anyigbadzitɔwo nafu kpee wòaku. 3 Madɛ ŋku atɔ ame la, eye matsr̄e dɛ le efe dukɔ la dome, elabena etsɔ via na Molex, bena wòado ŋunyɔ nye kɔkɔefe la, eye wòafɔ dɛ nye ŋka kɔkɔe la. 4 Ke ne anyigbadzitɔwo miã ŋku de amesi tɔɔ via na Molex la dzi, eye womewui o la, 5 ekema nye ŋku ana ame la kple efo-mawo ŋu, eye matsr̄ ame la

^a Mo. II, 20, 15; 16; Ten. I, 4, 6.

^b 3, 17.

^d Mo. II, 20, 7; Mat. 5, 32.

^c Mo. V, 24, 14; 15; Yer. 22, 13; Yak. 5, 4.

^e 21, 6; Mo. V, 14, 1.

^f Mo. V, 27, 18.

^h Mo. II, 23, 6; Mo. V, 16, 19, 20.

ⁱ 20, 6; Mo. V, 18, 10, 11; Sam. I, 20, 7.

^k Pa. 141, 5; Mat. 18, 15.

^l Mo. II, 22, 20.

^m Mat. 22, 39; 5, 43-48; Lu. 10, 28-37; Ro. 12, 9; Gal. 5, 14; Yak. 2, 8; Voh. 13, 34.

ⁿ Mo. V, 25, 13 v. 16; Lod. 11, 1.

^p Mo. V, 22, 9 v. 11.

^r 18, 30.

^q 5, 17, 18.

kple amesiwo katā dze eyome hesubō Molex la, le wofo dukō la dome.

6 Ne amea de yi ḡliyiḡlawo kple bokōḡowo gbō, eye wōdze wo yome la, maḡe ḡku ato ame la, eye matsrōe ḡa le efe dukō la dome.^a 7 Eyata b̄miwō mia ḡokui kōkōe, eye mianō kōkōe, elabena nyee nye Yehowa, mia Mawu! 8 Milē ḡku de nye ḡoḡoawo ḡu, eye miawō wo dzi, elabena nyee nye Yehowa, si kō mia ḡu.^d

9 Ne amea de fo fi de fofoa alo dada la, woawui, elabena fofoa alo dadae wōfo fi de; eya ḡutōe de hl̄ḡfe.^c 10 Ne amea de wō ahasi kple ḡutsua de sr̄ḡ la, ekema ewō ahasi kple ehavi sr̄ḡ, eye ele be, woawu ḡutsu la kple nyōnu la siaa.^f 11 Ne amea de dō fofoa sr̄ḡ gbō la, ekema ede fofoa fe ama de go; ele be, woawu wo kple eve la, woa ḡutōwoe de hl̄ḡfe. 12 Ne amea de dō vianyōtsu sr̄ḡ gbō la, woawu wo kple eve la; elabena ḡukpenanu v̄ḡḡi wo-wō, eye woa ḡutōwoe de hl̄ḡfe. 13 Ne ḡutsua de dō ḡutsu gbō, abe alesi wodōa nyōnu gbōe ene la, ekema woa kple eve wowō ḡunyōnu; ele be, woawu wo, woa ḡutōwoe de hl̄ḡfe. 14 Ne ḡutsua de de nyōnu de kple dada siaa la, ḡukpenanu wōnye, ele be, woato dzo ḡutsu la kple nyōnuawo, bena ḡukpenanuwōwō maganō mia dome o. 15 Ne ḡutsua de de asi lā ḡu la, ekema woawui, eye miafo lā la wōaku. 16 Eye ne nyōnu de na lāa de yō asii la, ekema woafō nyōnu la kple lā la woaku; ele be, woawu wo, elabena woa ḡutōwoe de hl̄ḡfe. 17 Ne amea de de nōvianyōnu, si nye fofō via alo dada via, eye wōkpo efe ama, eye nyōnu la hā kpō efe ama la, ekema ḡukpenanu wōnye, eye woatsr̄ḡ wō le wofo dukō me viwo dome, elabena ede nōvianyōnu fe ama de go, eye fōḡidi la le edzi. 18 Ne amea de dō nyōnu de, si kpō dzinu gbō, eye wōde efe ama, si me v̄u le dodom le, de go la, ekema woatsr̄ḡ woa kple eve la ḡa le wofo dukō la dome. 19 Amesī de asi dada nōvinyōnu alo fofoa nōvinyōnu ḡu la, ede efe fometō ke-

keake fe ama de go, eye fōḡidi la le wo dzi. 20 Ne amea de dō fofoa nōvinyōtsu sr̄ḡ gbō la, ekema ede fofoa nōvinyōtsu fe ama de go; wofo nuv̄o la le wo dzi, eye woatsi ko vasede wofo ku me. 21 Ne amea de de nōvianyōtsu sr̄ḡ la, ḡunyōnu wōnye; eya ḡutō nōvianyōtsu fe ama wōde de go, eye woatsi ko.

22 Eyata milē ḡku de nye ḡoḡoawo katā kple nye seawo katā ḡu, bena anyigba, si dzi mekpō mi yinae, be mianō edzi la, nagatu mi afu gbe o. 23 Migawō dukō, si nyā ge mala le mia ḡḡo la, fe kōnuwo o; elabena nusiawo katā wowō, eyata wonyō ḡu nam. 24 Eye megblo na mi bena: Mixō wofo anyigba la wōanye mia tō, eye matsō anyigba, si dzi notsi kple anyitsi bō ḡo la, ana mi wōazu mia tō. Nyee nye Yehowa, mia Mawu, si tia mi tso dukōwo dome. 25 Eyata mide vovo^g lā, siwo ḡu kō, kple esiwo ḡu mekō o, xe, siwo ḡu mekō o, kple esiwo ḡu kō la dome, eye migawō lāwo kple xewo kpakple anyigba dzi nu gbāgbewo, siwo megblo be, wo ḡu mekō o la, ḡu dō ahado ḡunyō mia ḡokui o. 26 Minye ame kōkōewo nam, elabena nye Yehowa la kōkōeto menyē, eye metia mi tso dukōwo dome, bena mianye tōnye.

27 Ne ḡutsu alo nyōnu de nye ḡliyiḡla alo bokōḡo la, ekema woawu wo; woafu kpe wo woaku, elabena woa ḡutōwoe de hl̄ḡfe.^h

Nunolawo ḡuti nako.

21. Eye Yehowa gblo na Mose bena: Gblo na Aron vinyōtsu, siwo nye nunolawo la bena: Nunolaa deke megagblē kō ḡo na edokui de ame kuku ḡu le efe dukō la dome o; 2 negbe efe fometō kekeake ḡu ko wōagblē kō ḡo, abe dada kple fofoa, vianyōtsu kple vianyōnu, nōvianyōtsu 3 kpakple nōvianyōnu, si nye deḡugbi, eye wōgogōe, eye ḡutsua deke medee haḡe o la ene. 4 Ke megagblē kō ḡo na edokui de ame kukua deke ḡu le efe dukō la dome, bena woafō ḡi edokui o. 5 Womegalū dzodome kokoe o, womegafo wofo ge dzi o, eye wo-

^a 19, 31.
^b 19, 2.

^d 19, 37.

^e Mo. II. 21, 17.

^f Mo. II. 20, 14;
Yoh. 8, 5.

^g 11.

^h Mo. II. 22, 17.

ⁱ Xez. 44, 20 v.
25.

megasi blini de ɔti o.^a 6 Woano kəkœ na wofe Mawu, eye womafo di wofe Mawu fe ŋkɔ o; elabena woawoe sa Yehowa fe dzovo, si nye wofe Mawu fe nududu, eyata woano kəkœ. 7 Womekpɔ mɔ aɔe gbolo, nyɔnu, si gblɛ, alo nyɔnu, si srɔ gbe o; elabena ame kəkœwo wonye na wofe Mawu. 8 Bu nunɔlawo kəkœ, elabena woawoe tsoa wò Mawu fe nududu sa vœ. Ame kəkœwo woanye na wò, elabena nye Yehowa, si kɔ mia ŋu la, mele kəkœ. 9 Ne nunɔlaa de fe vinyɔnu gblɛ le ahasi wom la, ekema efo di fofoa; ele be, woato dzoe.

Nuwɔameto magano nunɔlawo dome o.

10 Ke amesi nye nunɔlagã le nɔviawo dome, amesi fe ɔtame woko ami sisi la do, eye wodoe, bena wòado awuawo la, mekpɔ mɔ akaka da de ta o, eye madze efe awuwo hã o. 11 Eya mekpɔ mɔ ava ame kukua deke gbɔ o, eye magblɛ kɔ do de fofoa alo dada ŋu gɔ hã o. 12 Mado go le kəkœfe la o, bena magagblɛ kɔ do na efe Mawu fe kəkœfe la o, elabena efe Mawu fe ami sisi kəkœ le eɔu. Nye nye Yehowa! 13 Deɔugbi atiatì wòade. 14 Mekpɔ mɔ aɔe ahosi alo nyɔnu, si gbe atsu, nyɔnu, si gblɛ, alo gbolo o; ke boɔ deɔugbi wòade tso efe dukɔ me viwo dome; 15 bena viawo nagadi gbɔ le efe dukɔ me viwo dome o. Nye nye Yehowa, si kɔ eɔu!

16 Eye Yehowa fo nu kple Mose bena: 17 Gblɔ na Aron be: Ne viawo alo wofe dzidzimeviwo dometoa de nye nuwɔameto la, megate va, be wòatsɔ efe Mawu fe nududu asa vœ o. 18 Nuwɔametoa deke megate va o, edanye ŋkuagbãto alo xodrɔ o, edanye ɔtiagbãto alo amesi fe ɔtinua de le blaya o, 19 edanye atapeɔto alo abɔɔɔto o, 20 edanye kponɔ alo amesi di ku glaɔ o, edanye amesi atasi le ŋku dzi na alo amesi dze akpa o, edanye amesi dze hafɔ alo amesi do vo o. 21 Amesiamɛ, si nye nuwɔameto le nunɔla Aron viwo dome la, mekpɔ mɔ ate va asa Yehowa fe dzovo o; nuwɔameto wònye, eyata mekpɔ mɔ atso efe

a 18, 27, 28.

b Mo. II, 29, 7.

d 10, 6.

e 15, 2, 16.

f 11, 24, 25.

g Mo. II, 22, 30.

Mawu fe nududu asa vœ o. 22 Ke ekpɔ mɔ adu efe Mawu fe nududu kəkœ la, kple esi le kəkœ fo wo katã ta la. 23 Deko mekpɔ mɔ ava xometsovo la gbɔ o, eye mekpɔ mɔ ate de vɔsamlekpu la ŋu o, elabena nuwɔameto wònye, bena magafo di nye tefe kəkœawo o; elabena nye Yehowa ɔtsoe kɔ wo ŋu. 24 Eye Mose fo nu kple Aron kple viagutsuwo kpakple Israel-viwo katã.

Amesi kpo mɔ adu nusiwo ɔti woko.

22 Eye Yehowa fo nu kple Mose bena: 2 Fo nu kple Aron kple viagutsuawo bena, woakpɔ nyuie le Israel-viwo fe nu kəkœ, siwo ŋu woko nam la ŋu, bena womagafo di nye ŋkɔ kəkœ la o. Nye nye Yehowa! 3 Gblɔ na wo bena: Ne mia viwo alo miafe dzidzimeviwo dometoa de ŋu meko o, eye wòde de nunana kəkœ, siwo ŋu Israel-viwo kɔ na Yehowa ɔti la, ekema woatsrɔ ame la da le nye ŋku ta. Nye nye Yehowa! 4 Ne Aron viwo dometoa de dze anyi alo le afu dom la, mekpɔ mɔ adu nunana kəkœ la deke o, vasede esime eɔu nako hafi. Ne amea de ka asi amesi gblɛ kɔ do de ame kuku ŋu, alo amesi nyɛ tsi ɔti, 5 alo amea de ka asi nu gbagbea de, si ŋu meko o la ɔti, alo ka asi amea de, si ŋu meko o, alo nu makomako bubua de ɔti la, 6 amesi ka asi nusiawo fe de ŋu la, eɔu meko o vasede fiɛ, eye madu nunana kəkœ la fe deke o, negbe deko wòale tsi hafi. 7 Ne ye do to la, ekema eɔu kɔ, emegbe ekpɔ mɔ adu nunana kəkœ la, elabena efe nududu wònye. 8 Mekpɔ mɔ adu lã kuku alo lã, si nu lé o, ava gblɛ kɔ do na edokui. Nye nye Yehowa! 9 Woalɛ ŋku de nye doɔawo ŋu bena womagagblɛ kɔ do, eye nuvɔ nanc wo dzi woaku o. Nye nye Yehowa, si kɔ wo ŋu! 10 Amedzroa deke mekpɔ mɔ adu nu kəkœ la o, eye amedzro, si le agbatedɔ wom na nunɔla la, mekpɔ mɔ adu nu kəkœ la o. 11 Ne nunɔla fie amea de kple ga la, ekema ame la kpo mɔ adu nu kəkœ la, eye amesi wodzi de efe me hã kpo mɔ adu efe

nududu la. 12 Ne nunla fe vinyonu de to bubu me tsa de la, mekpɔ mɔ adu nunana kɔkɔe, si nye adzo la o. 13 Ke ne nunla fe vinyonu zu ahosi, alo wogbee, eye vi mele esi o, eye wotrɔ va le fofoa fe me, abe alesi wɔnɔe le efe detugbime ene la, ekpɔ mɔ adu fofoa fe nududu la, deko to bubu me tsa deke mekpɔ mɔ adu o. 14 Ne amea de de nu du nu kɔkɔea la, ekema wɔdɔɔ nu kɔkɔe la te fe na nunla, eye wɔatsɔ nu la fe 'mamã atɔlia akpe de nu. 15 Eye womegablẽ kɔ do na Israel-viwo fe nunana kɔkɔe, si wodzo na Yehowa la o. 16 Eye womegana woadu wofe nunana kɔkɔe la, ada vo, eye wofe fadidi la nana wo dzi o. Nyeeye nye Yehowa, si kɔ wo nu!'

Vodada magano vɔsawo nu o.

17 Eye Yehowa fo nu kple Mose bena: 18 Fo nu kple Aron kple viagutsuwo kpakple Israel-viwo katã, eye nagblɔ na wo bena: Ne Israelta de alo amedzro, si le Israel be, yeasa numevɔ, edanye adzɔgbe wɔde hafi, alo edokui si wɔna nu Yehowa le o la, 19 ekema wɔana lãtsui, si sɔ blibo, edanye nyi, alẽ alo gbɔ, bena miafe nu nadze egu. 20 Migatsɔ lã, si nu wɔ la, sa vɛ o; elabena mana miafe nu nadze egu o. 21 Ne amea de de adzɔgbe, alo le edokui si wɔbe, yeasa akpedavo na Yehowa la, ekema wɔatsɔ nyi alo alẽ, si sɔ blibo, eye nu mewɔ afia deke nɛ o, bena ame la fe nu nadze egu. 22 Migatsɔ lã, si fe ŋku gbã alo efe ata ŋe, exɔ abi alo nufɔfo le egu, edze hafɔ alo egu flɔ la, sa vɔ na Yehowa o, eye migatsɔe sa dzovo na Yehowa le vɔsamlekpuɔ la dzi o. 23 Neye dokuiwɔ si nèbe, yeana nu le la, ekema ekpɔ mɔ ana nyi alo alẽ, si ŋutinua de didi gbɔ me alo to de me; ke nanye adzɔgbee nède la, womaxɔe o. 24 Ke miekpɔ mɔ atsɔ lã, si nɛto voku na, woha vo le egame, alo wotae la, asa vɔ na Yehowa o. Miekpɔ mɔ awɔ esia tagbe le miafe anyigba dzi o. 25 Migafle wo le amedzrowo si o, eye miekpɔ mɔ atsɔ wo tagbe awɔ nududu na miafe Mawu o, elabena nu wɔ wo, eye

wo ŋuti mesɔ o; womaxɔ wo na mi o.

26 Eye Yehowa fo nu kple Mose bena: 27 Ne wodzi nyi, alẽ alo gbɔvia de la, wɔana dada gbɔɔ ŋekeke adre; ke ne exɔ ŋekeke enyi alo wu nenema, eye wotsɔe sa dzovo na Yehowa la, woaxɔe. 28 Miekpɔ mɔ awu nyi alo alẽ kple via siaa gbe deka o. 29 Ne miasa kafukafuvɔ na Yehowa la, miwɔe ale be, wɔadze egu. 30 Gbemagbe ke woadui, eye migasusɔ deke di ŋu nake de edzi o. Nyeeye nye Yehowa! 31 Eyata milẽ ŋku de nye seawo nu, eye miawɔ wo dzi. Nyeeye nye Yehowa! 32 Migafɔ di nye ŋkɔ kɔkɔe la o, bena woakɔ ŋunye le Israel-viwo dome. Nyeeye nye Yehowa, si wɔ mi kɔkɔe, 33 eye mekpɔ mi tso Egiptenyigba dzi, bena manye miafe Mawu, nye Yehowa.

Dɔkenyuiẽ gãtowo nu nya.

23. Eye Yehowa fo nu kple Mose bena: Fo nu kple Israel-viwo, eye nagblɔ na wo bena: Yehowa fe ŋekenyuie, siwo miawɔ be takpegbe kɔkɔe la, wonye si: 3 Dɔkeke ade miawɔ de, ke ŋekeke adrelia enye dzudzɔgbe blibo kple takpegbe kɔkɔe; miawɔ de deke o, elabena dzudzɔgbe wonye na Yehowa le mia nɔfewo katã.

Dutitotogkenyuiẽ.

4 Esiawo nye Yehowa fe ŋekenyuie, siwo miawɔ le wofe azãgbewo dzi bena takpegbe kɔkɔe. 5 Yleti gbãto fe ŋekeke wuienelia fe fiẽ enye ŋutitotogkenyuiẽ na Yehowa. 6 Eye le yleti sia fe ŋekeke wuiatɔlia dzi miadu abolo mavamavã fe ŋekenyuie na Yehowa; ŋekeke adre sɔŋ miadu abolo mavamavã. 7 Dɔkeke gbãto enye takpegbe kɔkɔe na mi, miekpɔ mɔ awɔ asinudɔa deke o. 8 Dɔkeke adre sɔŋ miasa dzovo na Yehowa, eye ŋekeke adreagbe enye takpegbe kɔkɔe, miawɔ asinudɔa deke o.

9 Eye Yehowa fo nu kple Mose bena: 10 Fo nu kple Israel-viwo, eye nagblɔ na wo bena: Ne mieva anyigba, si matsɔ na mi dzi, eye mieŋe nu le edzi la, ekema miatsɔ lubabla gbãto wo avae na nu-

a Mo. II. 22, 29.

b Mo. V. 29, 8. 7.

d 7. 15.

e 5. 16.

f kp. 9.

g kp. 9. 16.

h Mo. V. 15, 21; 17, 1; Mal. 1, 6. i Mo. II. 20, 8 v. 11.

k Mo. II. 22, 14 v. 19.

l Mo. II. 12.

nola. 11 Eye wòanyè lubablawo le Yehowa ŋku me, bena miafe nu nadze epu; nunola nanyè wo le^a ŋkeke, si dze dzudzogbe yome la dzi. 12 Eye miatsò alèvi, si sò blibo, eye wòxo fe deka la, asa numevòe na Yehowa le gbesigbe mienyè lubablawo. 13 Miatsò wò memee efa fe mamā ewoliawo eve, si wodzaba kple ami awò nuduvòsa, si woato dzoe na Yehowa, be wòavè lilili, hekpe de nunovòsa wein hin fe mamā eneliawo deka nu. 14 Ke miekpò mò adu abolo, bli tótòe alo blitimu o, vasede gbesigbe miasa vò na mia Mawu. Dòdò mavò wòanye na mi kple miafe dzidzimeviwo le mia nòfewo katà.

Penlekoste.

15 Emegbe miabu kwasida dedie adre tso ŋkeke, si dze dzudzogbe yome la dzi, gbesigbe mienyè lubablawo;^c 16 mixlè ŋkeke blaato vasede ŋkeke, si dze kwasida adrelia yome la dzi, emegbe hafi miatsò nu yeyewo asa nuduvò na Yehowa. 17 Mitsò wò memee efa fe mamā ewoliawo eve fe abolo bavā eve atso tso mia nòfewo katà ve, woanye nu gbátwo na Yehowa, be woanyè. 18 Eye miatsò alèvi adre, siwo naneke mewò afia deke na o, eye wòxo fe dekadeka, nyitsuvi deka kple agbo eve asa numevòe na Yehowa, eye miatsò nuduvòsa kple nunovòsa akpe de wo nu awò dzovòsa, si vèna lilili de Yehowa. 19 Eyome miatsò gbòtsu deka asa nùvòvòe, eye miatsò alèvi eve, siwo xo fe dekadeka, asa akpedavòe. 20 Eye nunola nanyè nu gbátwo fe aboloawo akpe de alèvi eveawo nu le Yehowa ŋku me; nu kòkòewo wonye na Yehowa hena nunola. 21 Dkeke ma dzi miade gbe fā bena, takpegbe kòkòe wònye na mi, miekpò mò awò asinudòsa deke o. Dòdò mavò wòanye na miafe dzidzimeviwo le mia nòfewo katà. 22 Ne mieŋe nu le^b miafe anyigba dzi la, migafè nukuawo vasede boto ke o, eye migafò nu siwo dudu de anyi o; ke bon mi-gblè wo òi na ame dahewo kple amedzrowo. Nyeè nye Yehowa, mia Mawu!

^a Mal. 28, 1; Kor. I. 15, 20.

^b Mo. IV. 29, 1 v. 6; 10, 10.

^d 18.

^e Mo. II. 23, 18; 34, 22; Mo. IV. 28, 36 - 31; Mo. V. 16, 9 - 12.

^f Mo. II. 28, 16; 34, 22; Mo. IV. 29, 12 - 39; Mo. V. 16, 13 - 15.

^g Yoh. 7. 37.

^h 19, 9.

Fe yeye.

23 Eye Yehowa fo nu kple Mose bena: 24 Gblò na Israel-viwo be: Xleti adrelia fe ŋkeke gbátò nanyè dzudzogbe, kpèkugbe hena ŋkudododzi kple takpegbe kòkòe na mi.^b 25 Miawò asinudòsa deke o, eye miasa dzovò na Yehowa.

Avulèggekennyuie.

26 Eye Yehowa fo nu kple Mose bena: 27 Xleti adrelia sia fe ŋkeke ewolia enye^d avulègbe, takpegbe kòkòe wònye na mi, miatsi nu adò, eye miasa dzovò na Yehowa. 28 Miawò dòsa deke le ŋkeke sia dzi o, elabena avulègbee, bena woalé avu na mi le Yehowa, mia Mawu ŋku me. 29 Ne amea de metsi nu dò le ŋkeke sia dzi o la, woatsrò ame la òa le efe dukò me viwo dome, 30 eye ne amea de wò dòsa de le ŋkeke sia dzi la, matsrò ame la òa le efe dukò la dome. 31 Miawò dòsa deke o, dòdò mavò wòanye na miafe dzidzimeviwo le mia nòfewo katà. 32 Dzudzogbe blibo wòanye na mi, eye miatsi nu adò. Tso fiè vasede fiè miadu dzudzogbe sia, tso xleti la fe ŋkeke asiekelia fe fiè.

Agbadòxawo me nono.

33 Eye Yehowa fo nu kple Mose bena: 34 Gblò na Israel-viwo be: Tso xleti adrelia sia fe ŋkeke wuiatòlia dzi miadu agbadòŋkekennyuie ŋkeke adre sòŋ na Yehowa.^f 35 Dkeke gbátò enye takpegbe kòkòe, miawò asinudòsa deke o. 36 Dkeke adre miasa dzovò na Yehowa.^g Dkeke enyilia nanye takpegbe kòkòe na mi, eye miasa dzovò na Yehowa; takpegbe wònye, miawò asinudòsa deke o. 37 Esiawo nye Yehowa fe ŋkekennyuie, siwo miade gbe fāe be takpegbe kòkòewo, eye miasa dzovò na Yehowa, numevò, nuduvò, akpedavò kple nunovò; ŋkeke sia ŋkeke kple etò, 38 hekpe de Yehowa fe dzudzogbewo, miafe nunanawo, miafe adzògbededewo katà kple nusiwo katà miana le mia òkui si hena Yehowa la nufi.

39 Ne miefo anyigba dzi nu bavāwo nu fu la, ekema miadu Yehowa fe ŋkekennyuie la, le xleti adrelia fe ŋkeke wuiatòlia dzi, ŋkeke adre sòŋ; ŋkeke gbátò nanyè dzudzogbe, eye ŋkeke enyi-

lia hā nanye dzudzogbe. 40 Le ŋkeke gbātō dzi miatsō^a atikutsetse nyuitōwo, eye mialā deawayo, ati, siwo fe agbawo do, fe alōwo kple amuti fe alōwo, eye miakpō dzidzō le Yehowa, mia Mawu ŋku me ŋkeke adre sɔɔ. 41 Eye miadui wòanye ŋkekenyuiē na Yehowa ŋkeke adre sɔɔ le fe deka me. Dodo mavo wòanye na miafe dzidzimeviwo; yleti adrelia me miadui. 42 Mianɔ agbadowo me ŋkeke adre sɔɔ, Israel-tōwo katā nanɔ agbadowo me, 43 bena miafe dzidzimeviwo nanyae bena, esi mekplo Israel-viwo tso Egipte-nyigba dzi la, mena wono agbadowo me, nye Yehowa, mia Mawu. 44 Eye Mose gblɔ Yehowa fe ŋkekenyuiēawo na Israel-viwo.

Akadiwo kple ŋkumedobolowo ŋu se.

24. Eye Yehowa fo nu kple Mose bena: 2 De se na Israel-viwo be, woatsɔ dzomi nyuito ve, bena woate ŋu atso akadiyebawo ado ati dzi daa.⁹ 3 Eye Aron nadzrae do le Mawu fe agbadɔ la me, le xometsovo, si xe nubladaka ŋku me la ŋgo, bena woano bibim daa tso fiē vasede ŋdi le Yehowa ŋku me; dodo mavo wòanye na miafe dzidzimeviwo. 4 Wòatsɔ akadiyebawo ado sikakaditi la dzi, bena woano bibim le Yehowa ŋku me daa.

5 Eye natsɔ wɔ memee afo abolo wuieve; wɔ efa fe mamā ewoliawo eve nafa abolo deka, 6 eye nado wo de agbaka eve me de sikakplɔ la dzi le Yehowa ŋku me; agbaka deka nanye wo ame ade.⁸ 7 Eye nada dzudzodonu de agbakawo dzi, eya nanye nu vevēe anɔ abolo la ŋu, woawo Yehowa fe dzovɔsae. 8 Wòadɔe Yehowa ŋku me daa dzudzogbe sia dzudzogbe; dodo mavo wòanye na Israel-viwo. 9 Woanye Aron kple viɔnutsuawo tɔ, eye woadui le te fe kɔkɔe la, elabena nu kɔkɔewo fe nu kɔkɔe wònye nɛ tso Yehowa fe vɔsa la me; dodo mavo wòanye.

Wofu kpe busunyagblola.

10 Eye Israel-nyonua de fe vi-nutsua, amesi nye Egipte-nutsua de fe vi la, yi Israel-viwo dome;

^a Nex. 8, 14-16.

^b kp. 16.

^d Mo. IV. 15, 34.

^e Mo. II. 20, 7; Mat. 28, 65.

^f Mo. II. 21, 12.

^g Mo. II. 27, 20.

^h Mo. II. 21, 23 v. 25.

ⁱ 19, 34; Mo. II. 12, 49.

^k Mo. II. 25, 30. ^l Mo. IV. 15, 36.

tete Israel-nyonua la fe vi-nutsua kple Israel-nutsua de wowo dzre le asada la me. 11 Eye Israel-nyonua la fe vi-nutsua lab fo fi de ŋko kɔkɔe la, eye wòdo diŋu nɛ; tete wokplo va Mose gbɔe. Dada ŋko nye Selomit, amesi nye Dibri vi-nyonua, tso Dan-to la me. 12 Eye wòlɔe da di, vasede esime woadi nyaa de ato na wo, alesi Yehowa agblɔ. 13 Eye Yehowa gblɔ na Mose bena: 14 Kplo diŋudola la yi asada la godo, eye amesiwo katā se nyaa, natsɔ wo fe asi ado efe tame, eye ha blibo la nafu kpee wòaku. 15 Ke ale nagblo na Israel-viwo enye si: Ne amea de do diŋu na efe Mawu la, ekema efe nuvɔ le edzi. 16 Ne amea de fo fi de Yehowa fe ŋko la, woawui; ha blibo la nafu kpee wòaku, edanye amedzro alo dua-mevi o, ele be, wòaku, elabena efo fi de ŋko kɔkɔe la.

Amewuwu kple abidode ame ŋu tohehe.

17 Ne amea de fo ame wòku la, woawui; 18 eye ne amea de fo lā wòku la, wòado etefe, lā de lā te fe. 19 Ne amea de wɔ nu vevi novia la, ekema woawo eya hā, abe alesi wòwɔe ke ene.^h 20 nuveviwɔame de nuveviwɔame te fe, ŋku de ŋku te fe, adu de adu te fe; alesi wòwɔ nu vevi amea de la, nenema ke woawo eya hāe. 21 Amesi fo lā wòku la, wòado etefe; ke amesi fo ame wòku la, woawu eya hā. 22 Se deka nanɔ mia si na amedzro kple dua-mevi siaa; elabena nyee nye Yehowa, mia Mawu. 23 Mose fo nu kple Israel-viwo; tete wokplo diŋudola la do goe de asada godo, eye wofu kpee wòku. Eye Israel-viwo wɔ, abe alesi Yehowa de se na Mose ene.

Sabat-fe.

25. Eye Yehowa fo nu kple Mose le Sinai-to la dzi bena: 2 Fo nu kple Israel-viwo, eye nagblo na wo bena: Ne mieva anyigba, si matsɔ na mi dzi la, ekema anyigba la nagbo de me na Yehowa. 3 Fe ade nafā nu de wò agble me, eye fe ade nade wò weinkawo ŋu, eye nafa agblemenuwu nu fu.ⁿ 4 Ke le fe adrelia me la anyigba la nagbo de me na Yehowa, mājā nu de wò

ⁿ Mo. II. 23, 10, 11; Mo. V. 15, 1-11.

agble me o, eye màde wò weinkawo ñu hã o. 5 Mânge nusiwo mie de flu me o, eye màxa weintsetse le weinka, siwo ñu mede o la dzi o; ke boñ anyigba la nagbo de me le fe la me. 6 Gake miadu nuku, siwo miede edzi le anyigba fe gbodemeyi la me la, wò ñuto, wò kluvi kple wò kosi, wò agbatedawola kple amedzro, si le gbawò, 7 wò lã kple gbe-melã, si le wò anyigba dzi; agblemenuawo katã nazu nududu.

Aseyetsofe ñu nya.

8 Eye naxilẽ dzudzofe adre; fe adre te fe adre naxilẽ, ale bena dzudzofe adre la nade fe blane vò asieke. 9 Le yleti adrelia fe ñkeke ewolia dzi woaku kpẽ atsa; le avulègbe la dzi woaku kpẽ atsa le miafe anyigba blibo la dzi. 10 Miako fe blaatõlia ñu, eye miade gbe fã ablodẽ le anyigba la dzi na anyigbadzitowo katã; aseyetsofe wòanye na mi, eye amesiamie nagaxo efe nuwo, eye amesiamie nagagbugbo ayi efe fometowo gbo. 11 Fe blaatõlia nanye aseyetsofe na mi, miafã nu o, eye miange nusiwo mie de flu me o, eye miaxa weintsetse le weinka, siwo ñu miede o la dzi o. 12 Aseyetsofe wònye, eye enu nako na mi; ke miekpò mɔ adu agblemenuawo. 13 Le aseyetsofe sia me amesiamie nagaxo efe nuwo. 14 Ne edzra nu na nɔviwò, alo nẽfle nu le nɔviwò si la, ekema migatafa mia nɔewo o. 15 Aseyetsofe la ñu nafle nu le nɔviwò si do, eye fe alesi nu nage nu la, ñu wòadzrae na wò do. 16 Fe gede kple efe asi gã, eye fe vee kple efe asi bobbe, elabena nuɛyiwò nu wòadzrae na wò do. 17 Migatafa mia nɔewo o, ke boñ navò wò Mawu la; elabena nyee nye Yehowa, mia Mawu. 18 Miwo nye doḍoawo kple nye seawo dzi. Ne mielẽ ñku de wo ñu, eye miewo wo dzi la, ekema mianɔ dedie le anyigba la dzi; 19 anyigba la awo nu, eye miakpo nu gede adu, eye mianɔ edzi dedie. 20 Ke ne miagblo be: Nuka du ge miala le fe adrelia me, elabena mifele nu fã ge o, eye mifele miafe agblemenuawo hã fo ge fu o la, 21 mayra de mia dzi le fe adrelia me ale gbege be,

a Ps. 39, 13.

b Rut 4, 3. 4.

d 22, 27.

e Yes. 61, 2; Lu. 4, 19.

f Tes. 1, 4, 6.

g Mo. IV. 35.

h 26, 5; Fla. I. 5, 5.

i Mo. V. 28, 8.

miafe agblemenuawo nade fe etõ nu. 22 Ne miefã nu le fe enyilia me la, ekema mianɔ agblemenuawo xoxoawo dum ahade asi na fe asiekelia; nu xoxoawo mianɔ dum hafi agage nu. 23 Womadzra anyigba wòatsi ame si daa o, elabena tonyee nye anyigba la, eye miawo mienye "amedzrowo kple gbonye mewo.

Alesi woagbugbo fle nu dzadzrawo.

24 Eyata woagagbugbo anyigba axo le miafe anyigba blibo la dzi. 25 Ne nɔviwò do ko, eye wòtso efe nu dzra, eye efe fometo va, be wòagaxo nua la, ekema wòagaxo nusi nɔvia tso dzra la. 26 Ke ne exola mele ame la si o, gake eya guto kpo nu wòso gbo, ale bena wòate ñu axo efe nua la, 27 ekema wòabu fe alesi nu wòdzra nu la, eye wòaxe fe kpɔtse na amesi wòdzra nu la na, eye wòagaxo efe nu la. 28 Gake ne mekpò nu wòde, alesi wòana nu o la, ekema nua natsi efla gbo, vasede esime aseyetsofe nado. Le aseyetsofea dzi la nu la ñu vo, eye wòagaxo efe nu. 29 Ne amea de dzra afea de le du, si ñu wòdo gli do me la, ekema ekpo mɔ agaxo vasede fe, si me wòdzrae la, fe nuwuwu; fe ma me ko wòate ñu agaxo. 30 Ke ne fe deka la de, eye womexo o la, ekema afe, si le du, si ñu wòdo gli do me la, nazu efla tɔ dikaa hena efe dzidzimeviwo, eye womade asi le enu le aseyetsofe la dzi o. 31 Ne wòmedo gli de kɔfea de ñu o la, ekema woabu afe kple agbledenyigba katã dekae. Woate ñu agaxo, eye woade asi le enu le aseyetsofe la dzi. 32 Ke Lewitowo kpo mɔ axo afe, siwo le wofe duwo me, le wofe anyigba dzi la, yesiayi. 33 Ke ne Lewitɔa deke mexo o la, ekema woade asi le afe, si wòdzra le woawo guto fe du me la, ñuti le aseyetsofe la dzi; elabena Lewitowo fe duwo nye woawo guto tɔ le Israel-viwo dome. 34 Ke womadzra gbèdufe, siwo le wofe duwo ñu la o; elabena woawo guto tɔ wonye dikaa.

Wogbe kasadiqi kple anyrawo le dlawo ñu

35 Ne nu vò le nɔviwò si, eye wòdo ko la, ekema kpe de enu, eye naxo abe amedzro alo gbo-

wò me ene, bena wòano agbe le gbòwò. 36 Megabia^a deme le esi o, eye megadi kasae o, bena nò-viwò nàno agbe le gbòwò. 37 Megado ga ne de deme dzi o, eye ne ètsò nududu ne la, megabia xòdedzi o. 38 Nyee nye Yehowa, mia Mawu, si kplo mi tso Egiptenyigba dzi, bena matsò Kanaan-nyigba na mi, eye manye miafe Mawu. 39 Ne nòviwò do ko, eye wòtsò edokui dzra na wò la, ekema megade kluidò asi ne o. 40 Neno gbòwò abe agbatedòwòla kple gbòwò me ene, eye wòasubò wò vasede aseyetsofe la dzi. 41 Emegbe wòadzo le gbòwò, eya guto kple viawo siaa, eye wòagabgbugbò va efe fometòwò gbò, eye wòaxò fofowò fe domenyinuwo. 42 Nye dólawo wonye, amesiwo mekplo tso Egiptenyigba dzi; womadzra wo, abe alesi wodzra kluiwò ene o. 43 Megadu edzi kple sēsē o, ke boŋ navò wò Mawu la. 44 Ke ne èdi be, kluiwò kple kosivi nàno asiwò la, ekema èkpò mò afle wo tso dukò, siwo fò xlá mi la dome. 45 Miekpò mò afle amedzro, siwo le mia dome la fe viwo kple wofe dzidzimevi, siwo wodzi de miafe anyigba dzi, eye wole mia dome la; woawo azu mia to. 46 Woawo anye miafe ame, eye mia viwo atso wo anyi domee, miekpò mò ade kluidò asi na wo yesiayi. Ke migadu mia gutowo mia novi Israel-viwo dzi kple sēsē o. 47 Ne nu do amedzro alo gbòwò me afe de si, eye nòviwò do ko hetsò edokui dzra na amedzro alo gbòwò me la alo wofe dzidzimevia de la, 48 ne edzra edokui la, ekema se li, be woagaxò; nòviawo dometo deka kpò mò agaxò. 49 Etodia alo etodia fe viŋutsu alo efe fometò kekeake kpò mò axò, alo ne eya guto kpò nu la, ate nu axò edokui. 50 Eya kple efiela nabu fe tso fe, si me wòdzra edokui ne la dzi vasede aseyetsofe la dzi, eye efiela la nàno de feawo nu; wòano egbò abe agbatedòwòla ene. 51 Ne fe gedè gasusò la, ekema exòfe, si wòade tso efiela me la, nàno de feawo nu. 52 Ke nenye fe vèa de koe susò, ne aseyetsofe nado la, ekema woa-

^a Mo. II. 22, 24.

^b kp. 48.

^d Mo. II. 21, 2.

^e Mo. II. 20, 4, 5.

^f Mo. II. 20, 8.

^g kp. 53; Ef. 6, 9.

^h Mo. V. 11, 14.

ⁱ Am. 9, 19.

^k Hi. 11, 19.

^l Mo. V. 32, 30.

ⁿ Kor. II. 6, 16.

bui ne; feawo nu exòfe la nàno do. 53 Wòano egbò fe sia fe abe agbatedòwòla ene, eye megazi kpi kpoe be, wòadu edzi kple sēsē o. 54 Ke ne womexò alea o la, ekema woade asi le eya guto kple viawo nu le aseyetsofe la dzi. 55 Elabena nye dólawo nye Israel-viwo, amesiwo mekplo tso Egiptenyigba dzi. Nyee nye Yehowa, mia Mawu!

Yayra gubgedodo

26. Migawò legba na mia dokui o, migawò aklama kpakpe alo afeli na mia dokui o, eye migatsò kpe kpa nònòme ado miafe anyigba dzi, be miade ta agu ne o; elabena nyee nye Yehowa, mia Mawu. 2 Mido ŋku /nye dzudzògbewo dzi, eye vovò nàno nye kòkòefe la nu na mi. Nyee nye Yehowa!

3 Ne mielé ŋku de nye dodoo-wo ŋu, eye miedzra nye seawo do hewò wo dzi la, 4 ekema mana tsi nadza na mi le edzayi, anyigba awò nu, eye agblemetiwo atse ku.^h 5 Lufogì adidi vasede weinhayi, eye weinhayi adidi vasede nufayi, eye miakpò abolo gedè adu, eye mianò miafe anyigba dzi bòkò.ⁱ 6 Mana anyigba dzi nafa,^k miado alò, eye amea deke mado vodì na mi o; manyà lā wòadāwo da le miafe anyigba dzi, eye yi mato miafe anyigba dzi ayi o. 7 Mianya^l miafe futowo, eye woatsi miafe yi nu. 8 Mia dometo atò anyà ame alafa deka, eye mia dometo alafa deka anyà ame akpe ewo, eye miafe futowo atsi miafe yi nu.^l 9 Matrò de mia nu, eye mana miadzì asò gbò, eye mawò nu, si mebla kpli mi la dzi. 10 Mianò agblemenu xo-xoawo dum, eye ne yeyea do afe la, ekema deko miade xoxoawo da. 11 Mado nye nofe de mia dome, eye nyemanyò nu mi o. 12 Mazò mia dome, eye manye miafe Mawu, eye miawo mianye nye dukò.ⁿ 13 Nyee nye Yehowa, mia Mawu, si kplo mi tso Egiptenyigba dzi, bena miaganye kluiwò na wo o; mege kòkùti da le kò dzi na mi, eye mievo le yiyim.

Fijode gboḡlòdì.

14 Ke ne miedò tom o, eye miewò se siawo katà dzi o. 15 ne mie-

de nye dodoawo da, miedo vlo nye seawo, eye miewo nye seawo katã dzi o, eye mietu nye nubabla la, 16 ekema nye hã mawo nu siawo mi, eye vovõ alé mi: Kpetri kple asrã ana miafe ñkutomé anyé de me, eye miagbódzò: yakatsyò miafã nukuwo, elabena miafe futòwo ava ha wo. 17 Made ñku ato mi, miafe futòwo asi mi, eye miafe adikátòwo adu mia dzi, eye ne amea ðeke mele mia nyãm o hã, miade afo du me. 18 Ne nusiawo va tso, hafi miegado tom o la, ekema mahe to na mi de dzi zi adre le miafè nuvõwo ta. 19 Mañe miafe dada vivivo la nu, eye mana ^bdzi fo nana na mi abe ga ene, eye miafe anyigba nana abe akobli ene. 20 Yakatsyò miawo dò, ñusè navo le mia ñu, elabena anyigba mawo nu o, eye agblemetiwo matse ku o. 21 Gake ne miafe nuwòwòwo gatsi tre de ñunye ko, eye miegbe tododom la, ekema magade fu na mi de dzi zi adre le miafe nuvõwo ta. 22 Mado lã woadãwo de mia dome; eye ^dwoadè viwo le mia ñu, eye woatsrõ miafe afemelãwo; miafe xexlème azu sue, eye miafe mowo ato gbe. 23 Ke ne miena metsò nusiawo xilõ nu mi o, boñ miegatsi tre de ñunye ko la, 24 ekema^c nye hã matsi tre de mia ñu, eye magade fu na mi de dzi zi adre le miafe nuvõwo ta. 25 Mado/ yi de mia dome, bena wòabia hlõ de nubabla la ta, eye ne miesi awa yi de miafe duwo me la, ekema mado dõvõ de mia dome, eye matsò mi ade asi na miafe futòwo. 26 Magblè abolo, si nye miafe agbe la dome, eye nyõnu ewo afo abolo de kpo ðeka me, eye woaxlè abolo de dõ nu na mi, eye miadui madí fo na mi o. 27 Ke ne nusiawo va tso, hafi miedo tom o, boñ mietsi tre de ñunye la, 28 ekema nye hã mado dõmedzoe atsi tre de mia ñu, eye mahe to na mi de dzi zi adre le miafe nuvõwo ta. 29 Eye miadu mia viñutsuwo kple mia vinyõnuwo fe lã.ⁿ 30 Magbã miafe vòsamlekpuivo eye matutu miafe yelegbawo afu anyi, malò miafe ame kukuwo atrò de miafe legba gbagbãwo

dzi, eye miazu ñunyonu nam. 31 Magbã miafe duwo woazu glikpo, eye mana miafe te fe kòkewo nazu afedo, eye miafe numemewo magavè dem lilili o. 32 Mana anyigba la nazu gbege, eye miafe futò, siwo le edzi la, fe mo awo yaa. 33 Maka mi ahlè de dukòwo dome, eye madi yi anò mia yomee; miafe anyigba azu gbege, eye miafe duwoazu glikpo. 34 Ekema anyigba la akpo^d gbòdzòe: le yeyi yi, siwo katã me wònye gbege; ne miele miafe futòwo fe anyigba dzi la, anyigba la ñu avo, eye wòagbo de me. 36 Agbo de me le yeyi yi, siwo katã me wònye gbege, elabena tso esime miele edzi la, megbò de me le miafe dzudzoyiwo me alea kpo o. 36 Made vovõ lã me na mia dometo, siwo susò de wofe futòwo fe anyigba dzi, eye agba, si vu ya anyã wo, eye woasi, abe alesi wosina le yi nu ene, eye woadze anyi, wònye amea ðeke mele wo nyãm o hafi. 37 Mialò mia nòewo afu anyi, abe alesi wotsia yi nu ene, wònye amea ðeke mele mia nyãm o hafi, eye miano tè de miafe futòwo nu o. 38 Miatsrõ de dukòwo dome, eye miafe futòwo fe anyigba ami mi. 39 Eye mia dometo kpo^eawo atsrõ de wofe vodadawo me, le wofe futòwo fe anyigba dzi, eye woatsrõ le wo fofowo fe vodadawo ta abe woawo ke ene.

Ne Israel-viwo tro dzime la, woagaxo wo.

40 Emegbe ne ^gwoawu woawo ñuto kple wo fofowo fe vo, si woda hewo nuvõ, eye wotsi tre de ñunye, 41 eye nye hã metsi tre de wo ñu hekplo wo va wofe futòwo fe anyigba dzii la, me la, ne wofe ^hdzi masenuwo bõbõ, eye ⁱwokpo wofe vodadawo tónua la, 42 ekema mado ñku nu, si mella kple Yakob, Isak kple Abraham la dzi, eye ^kmado ñku anyigba la dzi. 43 Elabena esi wogblè anyigba la ði wòzu gbege la, ekpo gbòdzòe. ^lWoakpo wofe vodadawo tónua, elabena wogbe nye sewo, eye wodo vlo nye dõdowo. 44 Ke ne wole wofe futòwo fe anyigba dzi la, nyemagbe wo o, eye nyemanyò ñu wo o, nyematsrõ wo keñ o, eye nye-

^a 26, 2: Kron. II. 36, 21.

^b Mo. V. 11, 17: Fla. I. 17. 1.

^d Fla. II. 2, 24.

^e Sam. II. 22, 27.

^f Yes. 1. 20.

^g Mo. V. 4. 30; 30, 2.

^h Yer. 9. 25.

ⁱ Lu. 23, 41.

^k Mo. II. 2, 24; Fla. II. 19, 23.

^l kp. 41.

ⁿ Fla. II. 6. 28.

matu nye nubabla le mia kpli wo dome o, elabena nyee nye Yehowa, wofe Mawu. 45 Le wofe nyui didi ta ^amado ŋku nu, si mebla kple wo tɔgbuiwo, amesiwo me-kplɔ^b tso Egipte-nyigba dzi le dukɔwo ŋku me, bena manye wofe Mawu la dzi; nye Yehowa. 46 Esia-wo nye doḍowo, sewo kple mɔ-nufiamewo, siwo Yehowa do eya nɔto kple Israel-viwo dome, eye wode asi na Mose le Sinai-to la dzi.

Nusiwo nɔti wokpo mɔ ade adzɔgbe, eye alesi woate ŋu ade adzɔgbedede da.

27 Eye Yehowa fo nu kple Mose bena: 2 Fo nu kple Israel-viwo, eye nagblɔ na wo bena: Ne amea de atso ame de adzɔgbee na Yehowa la, ekema nado asi de eɲu. 3 Ale nado asi lae enye si: Ne ame la nye nɔtsu le fe blave kple fe blaade dome la, ekema asi la nanye klosalo sekel kɔkɔe blaato; 4 ke nanye nyɔnue la, asi la nanye sekel blaato. 5 Ne ame la le fe ato kple fe ewo domee la, ekema nɔtsu fe asi nanye sekel blave, eye nyɔnu to nanye sekel ewo. 6 Ke ne ame la le dzinu deka kple fe ato domee la, ekema nɔtsu fe asi nanye klosalo sekel ato, eye nyɔnu to nanye klosalo sekel eto. 7 Ne ame la ko fe blaade kple vo la, ekema nɔtsu fe asi nanye sekel wuiato, eye nyɔnu to nanye sekel ewo. 8 Ke ne ame la da ahe, eye mate ŋu ana ho la o la, ekema nakplɔe ayi nunɔla gbo, eye nunɔla nado asi ne de nusi le esi la nu.

9 Nanye la, siwo wotsɔna saa vo na Yehowa la, dometsa de wɔnye la, ekema desiade, si wotsɔ na Yehowa la, nana kɔkɔe. 10 Mekpo mɔ adɔ lii alo atso la nyui adɔɔ manyomanyo alo atso manyomanyo adɔ li nyuia o; ke ne edudɔe la, ekema esi wotsɔ dɔdɔe kple esi wɔdudɔ la, wole kɔkɔe. 11 Ke nanye la makomako, siwo wometsɔna saa vo na Yehowa o la, dometsa dee wɔnyela, ekema woakplɔ la la ava nunɔla gbɔe. 12 Eye nunɔla nado asi de la la fe nyonyome alo manyomanyome ŋu, alesi nunɔla do asi lae la, nenema wɔaxe. 13 Ke ne

ebe, yeagaxɔe kple ga la, ekema wɔatsɔ asi, si nɔdo de eɲu la, fe mamã atɔliawo deka afu dzi.

14 Ne amea de ko efe ko ŋu na Yehowa la, ekema nunɔla nado asi de efe nyonyome alo manyomanyome ŋu, eye alesi nunɔla do asi lae la, nenema wɔaxe. 15 Ke ne amesi ko efe ko ŋu be, yeagaxɔe kple ga la, ekema wɔatsɔ asi, si nɔdo de eɲu la, fe mamã atɔliawo deka afu dzi, emegbe ezu eto.

16 Ne amea de ko efe agble, si wotsɔ nyi domee la, fe akpaa de ŋu na Yehowa la, ekema nado asi de ŋu le nuku, si woafã de eme la nu; ne woafã lu gomer deka de eme la, ekema asi la nye klosalo sekel blaato. 17 Ne eko efe agble ŋu tso aseyetsofe dzi la, ekema alesi nado asi lae la, nenema wɔaxe. 18 Ke ne aseyetsofe va yi, hafi woko efe agble ŋu la, ekema nunɔla nabu fe la ne de fe, siwo susɔ, hafi aseyetsofe nagado la ŋu, eye nade asi, si nɔdo la dzi. 19 Ke ne amesi ko eɲu be, yeagaxɔ agble la kple ga la, ekema wɔatsɔ asi, si nɔdo de eɲu la, fe mamã atɔliawo deka afu dzi, emegbe ezu eto. 20 Ne mexo agble la o, boɲ wotsɔe dzra na ame bubu la, ekema womagaxɔe kple ga azo o, 21 ke ne agble la ŋu vo le aseyetsofe dzi la, ekem to megale enu o, eɲu ko na Yehowa, eye wɔazu nunɔla fe domeniyinu. 22 Ne amea de ko agble, si wofle, ŋu na Yehowa, eye menye efe domeniyinu wɔnye o la, 23 ekema nunɔla nabu asi la ne vasede aseyetsofe dzi, eye wɔaxe fe la gbemagbe, eye ga la ŋu ko na Yehowa. 24 Ke amesi fe domeniyinu wɔnye, amesi si woflee le la, nagagbugbo agble la axo^c le aseyetsofe la dzi. 25 Nado asiawo katã de sekel kɔkɔe la ŋu, gera blave nanye sekel deka.

26 Ke amea deke mekpɔ mɔ ako lawo fe/ ngɔgbeviwo ŋu na Yehowa o, edanye nyi alo alɛ o, Yehowa to wɔnye. 27 Nanye la makomakɔe la, ekema wɔaxe fe de eta, abe alesi nɔdo asi lae ene, eye wɔatsɔ home la fe mamã atɔliawo deka afu dzi, ke ne

^a Mo. I. 15, 18.

^b Mo. II. 12, 33, 51.

^d Mo. IV. 30.

^e 25, 10.

^f Mo. II. 13, 2.

mexe fe de eta o la, ekema wòatsɔe adzra, abe alesi nado asii ene.

28 Ke ne amea de kɔ efe nua de ɲu hetsɔ de adzɔgbe na Yehowa dikaa, edanye ame, lã alo agble, si wòtsɔ nyi domee o la, womadzrae o, eye womaxɔe kple ga hã o, elabena nusianu, si wòtsɔ de adzɔgbe dikaa la, nu kɔkɔewo je nu kɔkɔe wònye na Yehowa.^b 29 Ne wodo busu amea de la, womaxɔe kple ga o, boɲ woawui.

30 Anyigba dzi nuwo katã fe mamã ewoliawo deka nye Yehowa tɔ, edanye agblemenuwo alo kutsetsewo o, nu kɔkɔewo wonye;

^a Mo. IV. 18, 21.

^b Mo. IV. 18, 14; 21, 2.
^d Sam. I. 15, 9.

^e 28, 46.

na Yehowa.^a 31 Ke ne amea de be, yeaxe fe de efe nuwo je mamã ewoliawo deka ta la, ekema wòatsɔ home la fe mamã atɔ-liawo deka afu edzi.

32 Lã, siwo katã lãkplɔvi xlɛna kple efe ati la, dometsɔ ewoliawo ɲu kɔ na Yehowa, edanye nyi alo alɛ o. 33 Womadzro eme be, lã la nyo loo alo menyo o, eye womadɔ lɛi hã o. Ke ne wodo lɛi la, ekema esi wòtsɔ de lɛi kple esi wodo lɛi la, wole kɔkɔe, eye womaxɔ wo kple ga o. 34 Esiawo nye se, siwo Yehowa gbɔ na Mose le Sinai-to la dzi, be wòade na Israel-viwo.^c

MOSE FE AGBALĒ ENELIA.

Israelto aawolawo fe xexlɛme.

1. Esi woɔ tso Egipte-nyigba dzi fe eve megbe la, Yehowa fo nu kple Mose le yleti evelia fe ɲkeke gbãtɔ dzi le Mawu fe agbadɔ la me, le Sinai-gbedzi bena: 2 /Mixlɛ ɲutsu, siwo le Israel-viwo fe ha blibo la me la, fe ɲkɔwo dekadɛka le wofe fomewo kple wo fofowo fe afewo nu. 3 Mia kple Aron mitia Israelto, siwo xɔ fe blave kple vɔ, eye woate ɲu ade ava la, xlɛ hamehame. 4 Eye midɛ ɲutsu dekadɛka le to sia to me, amesiwo nye ta le wo fofowo fe afe nu la, kpe de mia dokui ɲu. 5 Dutsu, siwo akpe de mia ɲu la, fe ɲkɔwo nye si: Elizur, Sedeur vi, tso Ruben-to la me; 6 Selumiel, Zurisadai vi, tso Simeon-to la me; 7 Naheson, Aminadab vi, tso Yuda-to la me; 8 Netaneel, Zuar vi, tso Isaxar-to la me; 9 Eliab, Xelon vi, tso Zebulon-to la me; 10 Yosef viwo towo ɲe: ^AElisama, Amihud vi, tso Efrayim-to la me kple Gamliel, Pedazur vi, tso Manase-to la me. 11 Abidam, Gideoni vi, tso Benjamin-to la me. 12 Axiezer, Amisadai vi, tso Dan-to la me; 13 Pagiel, Oxran-vi, tso Aser-to la me; 14 Elyasaf, Deguel vi, tso Gad-to la me; 15 Axira, Enan vi, tso Naftali-to la me. Esiawo nye amesiwo woyɔ le ha la dome, ame-

^f 26, 2-51; Mo. II. 30, 12.

^g Mo. II. 6, 23.

^h Kron. I. 7, 26.

siwo nye wo fofowo je towo fe amegãwo kple tatowo le Israel fe ame akpewo nu. 17 Mose kple Aron tia ɲutsu, siwo ɲkɔ woyɔ, 18 eye wofo ha blibo la nu fu le yleti evelia fe ɲkeke gbãtɔ dzi, eye wode amesiwo xɔ fe blave kple vɔ la, fe ɲkɔwo dzidzimegbalɛ me dekadɛka le wofe fomewo kple wo fofowo fe afewo nu, 19 abe alesi Yehowa de se na Mose ene. Eye wòtia wo xlɛ le Sinai-gbedzi.

20 Eye woxlɛ ɲutsu, siwo katã xɔ fe blave kple vɔ, eye woate ɲu ade ava le Israel-fe ɲgɔgbevi Ruben fe dzidzimeviwo dome la, fe ɲkɔwo dekadɛka le wofe fomewo kple wo fofowo fe afewo nu. 21 Amesiwo wotia xlɛ le Ruben-to me la, wole ame akpe blane vɔ ade alafa atɔ. 22 Woxlɛ ɲutsu, siwo katã xɔ fe blave kple vɔ, eye woate ɲu ade ava le Simeon fe dzidzimeviwo dome la, fe ɲkɔwo dekadɛka le wofe fomewo kple wo fofowo fe afewo nu. 23 Amesiwo wotia xlɛ le Simeon-to me la, wole ame akpe bla atɔ vɔ asieke alafa atɔ. 24 Eye woxlɛ amesiwo xɔ fe blave kple vɔ, eye woate ɲu ade ava le Gad fe dzidzimeviwo dome la, fe ɲkɔwo le wofe fomewo kple wo fofowo fe afewo nu. 25 Amesiwo wotia xlɛ le Gad-to me la, wole

ame akpe blane vɔ atɔ alafa ade blaati. 26 Woxlɛ amesiwo xɔ fe blave kple vɔ, eye woate nu ade ava le Yuda fe dzidzimeviwo dome la, fe nkɔwo le wofe fomewo kple wo fofowo fe afewo nu. 27 Amesiwo wotia xlɛ le Yuda-to me la, wole ame akpe blaadre vɔ ene alafa ade. 28 Eye woxlɛ amesiwo xɔ fe blave kple vɔ, eye woate nu ade ava le Isaxar fe dzidzimeviwo dome la, fe nkɔwo le wofe fomewo kple wo fofowo fe afewo nu. 29 Amesiwo wotia xlɛ le Isaxar fe to me la, wole ame akpe blaati vɔ ene alafa ene. 30 Woxlɛ amesiwo xɔ fe blave kple vɔ, eye woate nu ade ava le Zebulon fe dzidzimeviwo dome la, fe nkɔwo le wofe fomewo kple wo fofowo fe afewo nu. 31 Amesiwo wotia xlɛ le Zebulon-to me la, wole ame akpe blaati vɔ adre alafa ene. 32 Yosef viwo tɔwo nye si: Woxlɛ amesiwo xɔ fe blave kple vɔ, eye woate nu ade ava le Efrayim fe dzidzimeviwo dome la, fe nkɔwo le wofe fomewo kple wo fofowo fe afewo nu. 33 Amesiwo wotia xlɛ le Efrayim-to me la, wole ame akpe blane alafa atɔ. 34 Eye woxlɛ amesiwo xɔ fe blave kple vɔ, eye woate nu ade ava le Manase fe dzidzimeviwo dome la, fe nkɔwo le wofe fomewo kple wo fofowo fe afewo nu. 35 Amesiwo wotia xlɛ le Manase-to me la, wole ame akpe blaati vɔ eve alafa eve. 36 Woxlɛ amesiwo xɔ fe blave kple vɔ, eye woate nu ade ava le Benyamin fe dzidzimeviwo dome la, fe nkɔwo le wofe fomewo kple wo fofowo fe afewo nu. 37 Amesiwo wotia xlɛ le Benyamin-to me la, wole ame akpe blaati vɔ atɔ alafa ene. 38 Eye woxlɛ amesiwo xɔ fe blave kple vɔ, eye woate nu ade ava le Dan fe dzidzimeviwo dome la, fe nkɔwo le wofe fomewo kple wo fofowo fe afewo nu. 39 Amesiwo wotia xlɛ le Danto me la, wole ame akpe blaadre vɔ eve alafa adre. 40 Woxlɛ amesiwo xɔ fe blave kple vɔ, eye woate nu ade ava le Aser fe dzidzimeviwo dome la, fe nkɔwo le wofe fomewo kple wo fofowo fe afewo nu. 41 Amesiwo wotia xlɛ

a 2, 32; Mo. II.
12, 37.

b 2, 33; 3, 15.

d 4.

e 3, 23-28.

f 3, 10, 38.

le Aser-to me la, wole ame akpe blane vɔ deke alafa atɔ. 42 Eye woxlɛ amesiwo xɔ fe blave kple vɔ, eye woate nu ade ava le Naf-tali fe dzidzimeviwo dome la, fe nkɔwo le wofe fomewo kple wo fofowo fe afewo nu. 43 Amesiwo wotia xlɛ le Naf-tali-to me la, wole ame akpe blaati vɔ etɔ alafa ene. 44 Esiawo nye amesiwo Mose kple Aron kpakple Israel fe amegawo tia xlɛ; amegawo le wo ame wuileve, to deka ame deka. 45 Eye wotia Israel-viwo katã xlɛ le wo fofowo fe afewo nu, amesiwo katã xɔ fe blave kple vɔ, eye woate nu ade ava le Israel. 46 Amesiwo katã wotia xlɛ la, le ame akpe alafa ade kple etɔ alafa atɔ blaati. 47 Ke womexlɛ Lewitowo fofe fe to kpe de wo nu o.

Woade Lewitowo de vovo.

48 Eye Yehowa fo nu kple Mose bena: 49 Megatia amewo xlɛ le Lewi-to la me o, eye megatso wofe xexlɛme kpe de Israel-vi bubuawo tɔ nu o; 50 ke boɔ natsɔ nɔfe, si me se la le, kple enu nuwo katã ade Lewitowo si. Woawo natsɔ nɔfe la kple enu nuwo, eye woakpo wo dzi, eye woafu asada anyi de nɔfe la nu godoo ava kpe. 51 Ne nɔfe la le hoho ge la, Lewitowo nakakae, eye ne nɔfe la do drofe la, ekema Lewitowo natui; gake ne ame tutɔa de te va la, woawui. 52 Israel-vi bubuawo nafu asada anyi de wofe tejewo le wofe aflagawo gbɔ hamehame; 53 ke Lewitowo nafu asada anyi de nɔfe, si me se la le, nuti godoo ava kpe, bena dmedzoe magabi de Israel-viwo fe ha la nu o. Eyata Lewitowo nalɛ nku de nɔfe, si me sea le la, nuti dodoawo nu. 54 Eye Israel-viwo wo, abe alesi Yehowa de se na Mose ene.

Towo dodo le asada me.

2 Eye Yehowa fo nu kple Mose kple Aron bena: 2 Israel-viwo nafu asada anyi de wofe aflaga, si nyewo fofowo fe to fedzesila gbɔ; woafu asada anyi afo xlɛ Mawu fe agbado la godoo va kpe. 3 Yuda-to la nafu asada anyi de wofe aflaga gbɔ hamehame le yedzefe gome. Yuda-viwo fe amegã nye

Naheson, Aminadab vi, 4 amesi fe avawolawo le ame akpe blaadre vɔ ene alafa ade. 5 Isaxar-to la nafu asada anyi de wo xa. Isaxar viwo fe amegã nye Netaneel, Zuar vi, 6 amesi fe avawolawo le ame akpe blaats̄ vɔ ene alafa ene. 7 Eye Zebulon-to la nakpe de wo ɲu. Zebulon viwo fe amegã nye Eliab, Xelon vi, 8 amesi fe avawolawo le ame akpe blaats̄ vɔ adre alafa ene. 9 Avawola, siwo katã le Yuda fe asada me hamehame la, le ame akpe alafa deka blanyi vɔ ade alafa ene. Ame siawo natre hoho. 10 Ruben-to la nafu asada anyi de wofe aflaga gbɔ hamehame le dziehe gome. Ruben-viwo fe amegã nye Elizur, Sedeur vi, 11 amesi fe avawolawo le ame akpe blane vɔ ade alafa at̄s. 12 Simeon fe to la nafu asada anyi de wo xa. Simeon-viwo fe amegã nye Selumiel, Zurisadai vi, 13 amesi fe avawolawo le ame akpe blaats̄ vɔ asieke alafa et̄s. 14 Eye Gad-to la nakpe de wo ɲu. Gad-viwo fe amegã nye Elyasaf, Reguel vi, 15 amesi fe avawolawo le ame akpe blane vɔ at̄s alafa ade blaats̄. 16 Avawola, siwo katã le Ruben fe asada me hamehame la, le ame akpe alafa deka blaats̄ vɔ deke alafa ene blaats̄. Woawo nanye ha evelia, si aho. 17 Emegbe Mawu fe agbadɔ la kple Lewitwo fe asada, si le asada bubuawo titina la, naho. Alesi wofu asada anyi la, nenema ɲu woaho do; amesiame nana etefe le efe aflaga gbɔ. 18 Efrayim-to la nafu asada anyi de wofe aflaga gbɔ hamehame le yetodofe gome. Efrayim-viwo fe amegã nye Elisama, Amihud vi, 19 amesi fe avawolawo le ame akpe blane alafa at̄s. 20 Manase fe to la nafu asada anyi de wo xa. Manase-viwo fe amegã nye Gamliel, Pedazur vi, 21 amesi fe avawolawo le ame akpe blaats̄ vɔ eve alafa eve. 22 Eye Benyamin-to la nakpe de wo ɲu. Benyamin-viwo fe amegã nye Abidan, Gideoni vi, 23 amesi fe avawolawo le ame akpe blaats̄ vɔ at̄s alafa ene. 24 Avawola, siwo katã le Efrayim fe asada me hamehame la, le ame akpe alafa

a 1, 46.

b 1, 48, 49.

d kp. 2.

e Mo. II, 8, 23.

f Mo. III, 10, 1, 2.

g Mo. II, 32, 29.

deka kple enyi alafa deka. Woawo nanye ha et̄sila, si aho. 25 Dan-to la nafu asada anyi de wofe aflaga gbɔ hamehame le anyiehe gome. Dan-viwo fe amegã nye Axiezer, Amisadai vi, 26 amesi fe avawolawo le ame akpe blaade vɔ eve alafa adre. 27 Aser-to la nafu asada anyi de wo xa. Aser-viwo fe amegã nye Pagiel, Oxran vi, 28 amesi fe avawolawo le ame akpe blane vɔ deke alafa at̄s. 29 Eye Naftali-to la nakpe de wo ɲu. Naftali-viwo fe amegã nye Axira, Enan vi, 30 amesi fe avawolawo le ame akpe blaats̄ vɔ et̄s alafa ene. 31 Avawola, siwo katã le Dan fe asada me la, le ame akpe alafa deka blaats̄ vɔ adre alafa ade. Woawo nanye ha mloets̄, si aho le wofe aflagawo nu.

32 Esiawo nye amesiwo wotia xl̄ le Israel-viwo dome le wo fofowo fe afewo nu. Avawola, siwo katã le asada me hamehame la, le ame akpe alafa ade kple et̄s alafa at̄s blaats̄. 33 Ke wometia Lewitwo xl̄ kpe de Israel-vi bubuawo ɲu o, babe alesi Yehowa de se na Mose ene. 34 Eye Israel-viwo wɔ, abe alesi Yehowa de se na Mose ene. Alesi wofu asada anyi la, nenema ɲu woho do, amesiame kple efe fome le wo fofowo fe afewo nu.^d

Aron fe fome.

3 Esiawo nye Aron kple Mose viwo, le yeyiɣi, si me Yehowa fo nu kple Mose le Sinai-to la dzi. 2 Aron viɣutsuwo fe ɲkɔwo nye si: Efe ɲgɔgbevi Nadab, eyome Abihu, Eleazar kple Itamar. 3 Esiawo nye nunla Aron, amesi wosi ami na hedoe be, wɔanye nunla asubɔ la, fe viɣutsuwo fe ɲkɔwo. 4 Ke Nadab kple Abihu ku le Yehowa ɲku me, esime wotsɔ dzo bubu va Yehowa ɲku me le Sinai-gbedzi; ke viɣutsu mele wo si o, eye Eleazar kple Itamar zu nunlawo kpe de wo fofu Aron ɲu.

Lewitwo fe do.

5 Eye Yehowa fo nu kple Mose bena: 6 Na Lewi-to la nava nunla Aron gbɔ, bena woasubɔe. 7 Eye woawo do, si le eya ɲuto kple ha blibo la ɲu, le Mawu fe

agbado la nu; woawoe awo do, si le nafe la nu. 8 Woakpo Mawu fe agbado la nuti nuwo dzi, eye woakpede Israel-viwo nu, ne wova subosubo ge, eye woawo nafe la nu dawo.^a 9 Eye natsɔ Lewitowo ade asi na Aron kple viagutsuwo, eto woanye bibo le Israel-viwo dome. 10 Eye nado Aron kple viagutsuwo, be woawo nunolado; ke ne ame tutɔa de te va la, woawui. 11 Eye Yehowa fo nu kple Mose bena: 12 Nye nutɔe de Lewitowo le Israel-vi bubuawo dome de ngogbevi,^c siwo wu do nu na wo dada la tefe, bena Lewitowo nanye tɔnye le Israel-viwo dome. 13 Ngogbeviwo katã nye tɔnye; elabena gbesigbe me-wu ngogbeviwo katã le Egiptenyigba dzi la, meko amewo kple lawo fe ngogbeviwo nu le Israel, be woanye tɔnye, nye Yehowa.

Lewitowo fe fome.

14 Eye Yehowa fo nu kple Mose le Sinai-gbedzi bena: 15 Tia Lewitowo xlẽ le wo fofowo fe afewo kple wofe fomeawo nu; nɔtsuvi, siwo katã xo dzinu deka alo wu nenema la, natia axlẽ. 16 Eye Mose tia wo xlẽ, abe alesi Yehowa gblɔ hede se ne la ene. 17 Lewi-viwo fe nkɔwo nye si: Gerson, Kehat kple Merari.^b 18 Gerson-viwo fe nkɔwo nye si le wofe fomewo nu: Libni kple Sime. 19 Kehat-viwo nye si le wofe fomewo nu: Amram, Yizhar, Xebron kple Uziel. 20 Eye Merari viwo nye si le wofe fomewo nu: Maxeli kple Musi. Esiawo nye Lewitowo fe fome le wo fofowo fe afewo nu. 21 Gerson-hawo nye: Libni-viwo fe fome kple Sime-viwo fe fome. Woawo nye Gerson fomeawo. 22 Wotia nɔtsu, siwo xo dzinu deka alo wu nenema la, xlẽ le wo dome, eye wofe xexlẽme le ame akpe adre alafa atɔ. 23 Eye Gerson fome la fu asada anyi de nafe la megbe le yedzeze fome. 24 Gerson fome la fe amegã nye Eliasaf, Lael vi. 25 Do, siwo le Mawu fe agbado la nu na Gerson-viwo wonye: Woakpo nafe la, etamevo kple edzigbanuwo kpakple Mawu fe agbado la nu vo, 26 kpo, si fo xlã nafe la kple vɔsamlekpuɪ la godoo va kpe, enuti

viwo, agbado nu kawo kple enu nu bubuawo kpakple kpɔnuvo la dzi. 27 Kehat-hawo nye: Amram-viwo fe fome, Yizhar-viwo fe fome, Xebron-viwo fe fome kple Uziel-viwo fe fome. Woawo nye Kehat fomeawo. 28 Dutsu, siwo xo dzinu deka alo wu nenema la, fe xexlẽme le ame akpe enyi alafa ade, woawo nakpo kɔkɔefe la me nuwo dzi. 29 Kehat fome la nafu asada anyi de nafe la fe axa dzi le dziehe gome. 30 Kehat fome la fe amegã nye Elisafan, Uziel vi./ 31 Wofe doe nye be,^d woakpo adaka la kple kplɔ la, akaditi la, vɔsamlekpuɪawo kple kɔkɔefe la me nuwo kpakple xɔmetsovo la kple nu bubuawo dzi. 32 Lewitowo fe amegã fe tɔnye enye Eleazar, nunɔla Aron fe vi; efe doe nye be, wɔakpo amesiwo le do wɔm le nu kɔkɔeawo nu la dzi. 33 Merari-hawo nye: Maxeli-viwo fe fome kple Musi-viwo fe fome. Woawo nye Merari fomeawo. 34 Wo dome nɔtsu, siwo xo dzinu deka alo wu nenema la, fe xexlẽme le ame akpe ade alafa eve. 35 Merari fome la fe amegã nye Zuriel, Abixail vi; woawo nafu asada anyi de nafe la fe axa dzi le anyiehe gome. 36 Merari-viwo fe doe nye be, woakpo nafe la nu vɔfoawo, gametiawo, sɔtiawo kple wofe afɔwo kple nu bubuawo katã, 37 kpɔtiawo katã kple wofe afɔwo, tsyotiawo kpakple wo nu kawo dzi. 38 Eye Mose kple Aron kpakple viagutsuwo fu asada anyi de nafe, si nye Mawu fe agbado la ngɔ le yedzeze fome. Wofe doe nye be, woawo do le kɔkɔefe la na Israel-viwo; ke ne ame tutɔa de te va la, woawui. 39 Dutsu, siwo katã xo dzinu deka alo wu nenema le Lewitowo dome, amesiwo Mose kple Aron tia xlẽ, abe alesi Yehowa de se ene la, le ame akpe blave vo eve.

Alesi woadudo ngogbedzidziawo.

40 Eye Yehowa gblɔ na Mose bena: Tia Israel-viwo fe nɔtsu ngogbeawo katã, amesiwo xo dzinu deka alo wu nenema la xlẽ, eye nanlo wofe nkɔwo fe xexlẽme di. 41 Tia Lewitowo na Yehowa de Israel-viwo fe ngogbeviwo katã tefe; eye natia Lewitowo fe lawo

^a 4.

^b 1, 51.

^d 8, 16.

^c Mo. II. 13, 2.

^f Mo. III. 10, 4.

^g 7, 9.

^h Mo. II. 6, 16 v.

19; 26, 57-64.

ⁱ kp. 10.

de Israel-viwo je lä ngögbeawo katä tefe. 42 Eye Mose tia Israel-viwo je ngögbeviwo katä xlē, abe alesi Yehowa de se nēene. 43 Eye nutsu ngögbeawo katä, amesiwo xō dzinu deka alo wu nenema la, fe xexlēme le ame akpe blave vō eve alafa eve blaadre vō etō.

44 Eye Yehowa fo nu kple Mose bena: 45 Tia Lewitowo nam de Israel-viwo je ngögbeviwo katä tefe, eye tia Lewitowo fe läwo de wofe läwo tefe, bena Lewitowo nanye Yehowa tō.^a 46 Ke woaxe fe de ame alafa eve blaadre vō etō, siwo Israel-viwo je ngögbeviwo tso sō gbō wu Lewitowo la ta;^b 47 naxō sekel kōkōe atō de ame deka ta; gera blave nanye sekel deka. 48 Eye natsō wo dometo, siwo tsi dzi, fe ga la ana Aron kple viañutsuwo. 49 Eye Mose xō sekel kōkōe akpe deka alafa etō blaade vō atō 50 le amesiwo Israel-viwo je ngögbeviwo tso sō gbō wu Lewitowo la si. 51 Eye Mose tso ga la na Aron kple viañutsuwo, abe alesi Yehowo gblō hede se na Mose ene.

Dodo bubuwo na Lewitowo.

4 Eye Yehowa fo nu kple Mose kpakple Aron bena: 2 Mide Kehat viwo le Lewitowo dome, eye miñlō wofe xexlēme le wofe fomewo kple wo fofowo je afewo nu. 3 Amesiwo xō je blaetō kple vō vasede fe blaetō, eye /wodze na dōwōwo la, nawō Mawu je agbadō la ñu dōwo. 4 Kehat viwo fe dō enye be, woakpō nu kōkōewo fe nu kōkōeawo dzi le Mawu je agbadō la me. 5 Ne ameha la le hoho ge la, ekema Aron kple viañutsuwo nayi de eme, eye woade xōmetsovō la atsyō na adaka, si me se la le, 6 eye woatsō nyogbalē atsyō edzi, emegbe woatsō adabē blōtō akeke de dzi, eye woade kpoawo enu. 7 Eye woakeke adabē blōtō de ñkumedō-bolokplō la dzi, emegbe woafō agbawo, nutōgbawo, trewo kple goe, siwo me wokua nunovōsa dō, kpakple gbesiagbe bolowoo ada de edzi. 8 Emegbe woatsō nyagadzī atsyō nuawo dzi, eye woatsō nyogbalē abu edzi, eye woade kpoawo enu. 9 Eyome woabla

^a kp. 12.

^b kp. 38, 43.

^d 7, 8.
^e Sam. II. 6, 8, 7.

^f 8, 24.

^g Sam. I. 6, 19.

^h Mo. II. 25, 31.

akaditi la kple enu kadigbeawo, dovulānuawokple ganuviawokpa-kple amigoe, siwo kpe de enu la, de adabē blōtō me; 10 emegbe woabla nyogbalē de enu, eye woatsō adō agbatī dzi. 11 Woakeke adabē blōtō de sikavōsamlekpuī la dzi, eye woatsō nyogbalē abu dzi, eye woade kpoawo enu. 12 Emegbe woabla nusiwo katä ñu dō wōwōna le kōkōefe la, de adabē blōtō me, eye woaxatsa nyogbalē de wo ñu, eye woatsō wo adō agbatī dzi. 13 Emegbe woalō afi le vōsamlekpuī la me, eye woakeke adabē dzitō de edzi. 14 Eyome woafō enu nu, siwo ñu dō wōwōna la, ada de dzi: afilōnuawo, gafloawo, sofiawo, zeawo kple vōsamlekpuī la ñu nuwo katä, eye woatsō nyogbalē abu wo dzi, eye woade kpoawo enu. 15 Ne Aron kple viañutsuwo bla nu de nu kōkōeawo kple wo ñu nuawo katä ñu vō, eye ameha la le hoho ge la, eya kō hafi Kehat viwo nava 'atsō wo, bena 'womagaku asi nu kōkōeawo ñu ahaku o. Esiawo nye Mawu je agbadō la ñu nusiwo Kehat-viwo natsō. 16 Eleazar, nunlō Aron viñutsu, fe dō enye be, wōakpō ami, si woade akadigbeawo me, dzudzōvōvōedonū, gbesiagbe nuduvōsa, ami sisi la, nōfe blibo la kple eme nu kōkōeawo katä kpakple wo ñu nuwo dzi.

17 Eye Yehowa fo nu kple Mose kple Aron bena: 18 Migana Kehat viwo natsō dā le Lewitowo dome o; 19 ke boñ miwō ale na wo, bena ne wote de nu kōkōewo fe nu kōkōeawo ñu la, ne womagaku o: Aron kple viañutsuwo nayi de eme, eye woafia amesiame fe dō kple efe agbae. 20 Ke womegava eme akpō nu kōkōeawo adabafofo deka pē hā, ne woava ku o.^g

21 Eye Yehowa fo nu kple Mose bena: 22 Dlo Gerson viwo fe xexlēme hā le wo fofowo je afewo kple wofe fomeawo nu. 23 Tia amesiwo xō je blaetō kple vō vasede fe blaetō, eye wodze na dōwōwo la xlē, bena woawō Mawu je agbadō la ñu dōwo. 24 Gerson viwo fe dōwōwo kple wofe nutschōwo nye si: 25 Woawoe atso

nɔfe la fe kuntruawo kple Mawu fe agbado la tamekuntruawo kple nyogbalē, siwo wotsɔ gba wo dzii, kpakple Mawu fe agbado la nu vɔ, 26 kpo, si fo xlā nɔfe la kple vɔsamiekpui la godoo va kpe la nu vɔwo kple agbonuvo la, agbado nu kawo kple enu nu bubuawo; woawo enu dɔwo katā. 27 Alesi Aron kple viagutsuawo de se be, woatsɔ agbawo, eye woawo wofo dɔwoe la, nenema nu Gerson viwo nawo wofo dɔ blibo la dɔ; miafia amesiame fe agbae dekaɖeka. 28 Esia enye Gerson viwo fe fome la fe dɔwo le Mawu fe agbado la nu; eye Itamar, nunɔla Aron viyutsu, nakpo wo dzi.

29 Eye tia Merari viwo xlē le wofo fomewo kple wo fofowo fe afewo nu. 30 Tia amesiwo katā xɔ fe blaetɔ kple vɔ vasede fe blaetɔ, eye woate nu awo dɔ la xlē, bena woawo Mawu fe agbado la nu dɔwo. 31 Dɔ, si le Mawu fe agbado la nu na wo, enye be, woatsɔ nɔfe la fe vɔfoawo kple gametiawo, sɔtiawo kple wofo afawo, 32 kpotiawo katā kple wofo afawo, wo nu tsoyiwo kple wo nu kawo kpakple wo nu nuwo katā, eye woawo wo nu dɔwo katā; miafia amesiame fe agba, si wɔatsɔ lae dekaɖeka. 33 Esia nye Merari viwo fe fome la fe dɔwo le Mawu fe agbado la nu, eye Itamar, nunɔla Aron viyutsu, nakpo wo dzi.

Lewitowo xexlē.

34 Eye Mose kple Aron kpakple ha la fe amegāwo tia Kehat viwo xlē le wofo fomewo kple wo fofowo fe afewo nu. 35 Woxlē amesiwo xɔ fe blaetɔ kple vɔ vasede fe blaetɔ, eye woate nu awo dɔ le Mawu fe agbado nu la. 36 Amesiwo wotia xlē le wofo fomewo nu la, le ame akpe eve alafa adre blaetɔ. 37 Esiawo nye amesiwo katā Mose kple Aron tia xlē le Kehat viwo fe fome la me, bena woawo dɔ le Mawu fe agbado la nu, abe alesi Yehowa de se na Mose ene. 38 Eye wotia Gerson viwo xlē le wofo fomewo kple wo fofowo fe afewo nu. 39 Woxlē amesiwo katā xɔ fe blaetɔ kple vɔ vasede fe blaetɔ, eye woate nu awo dɔ le Mawu fe agbado

nu la. 40 Amesiwo wotia xlē le wofo fomewo kple wo fofowo fe afewo nu la, le ame akpe eve alafa ade blaetɔ. 41 Esiawo nye amesiwo katā Mose kple Aron tia xlē le Gerson viwo fe fome la me, eye woate nu awo dɔ le Mawu fe agbado nu la, abe alesi Yehowa de se ene. 42 Eye wotia Merari viwo xlē le wofo fomewo kple wo fofowo fe afewo nu. 43 Woxlē amesiwo katā xɔ fe blaetɔ kple vɔ vasede fe blaetɔ, eye woate nu awo dɔ le Mawu fe agbado nu la. 44 Amesiwo wotia xlē le wofo fomewo nu la, le ame akpe etɔ alafa eve. 45 Esiawo nye amesiwo Mose kple Aron tia xlē le Merariviwo fe fome la me, abe alesi Yehowa de se na Mose ene. 46 Lewito, siwo katā Mose kple Aron kpakple Israel-amegāwo tia le wofo fomewo kple wo fofowo fe afewo nu, 47 eye woxɔ fe blaetɔ kple vɔ vasede fe blaetɔ, bena woasubɔ le Mawu fe agbado la me, eye woatsɔ agba la, 48 fe xexlēmē le ame akpe enyi alafa atɔ blanyi. 49 Mose na wotia amesiame fe dɔ kple agba, si wɔatsɔ lae, abe alesi Yehowa de se ene: eye wotia wo xlē, abe alesi Yehowa de se na Mose ene.

Ame makomakowo dededa.

5 Eye Yehowa fo nu kple Mose bena: 2 De se na Israel-viwo be, ^awoade anyidzelawo, ^bafudɔlawo kple amesiwo gblɔ kɔ dɔ le ame kuku nu la da le asada la me. 3 Woado wo de asada la godo, edanye nutsu alo ^anyɔnu o, bena ^cwomagagblɔ kɔ dɔ na wofe asada, si me mele le wo dome la o. 4 Israel-viwo wɔ nenema, eye wodo wo de asada la godo; alesi Yehowa gblɔ na Mose la, nenema Israel-viwo wɔ.

Vodada nu vɔvɔasa.

5 Eye Yehowa fo nu kple Mose bena: 6 Gblɔ na Israel-viwo be: Ne nutsu alo nyɔnu a de da vo de amea de nu, eye medɔ anukware na Yehowa o la, ekema ame la di fo. 7 Eye wɔavu efe vo, si woda la me, eye wɔaxe fe dedie de nusi me wɔdi fo le la ta; emegbe wɔatsɔ ho la fe mamā atɔliawo deka afu edzi aha-

^a Mo. III. 13, 46.
^b Mo. III. 15, 2.

^d 12, 14.
^e 35, 34.

^f Mo. III. 5, 21
v. 26.

tsɔ na amesi ɲu wòdɪ fɔ ɔ. 8 Ke ne fometɔ kekeake mele ame la si, amesi wòaxe fe la na o la, ekema fe, si wòxe la, zu Yehowa tɔ hena nunɔla, hekpe de agbo, si woatsɔ alé avu ne la ɲuti. 9 Israel-viwo fe nunana kɔkɔe, siwo katã anye adzɔ na nunɔla la, nanye etɔ.^a 10 Ne amea de na nunana kɔkɔe la, enye nunɔla tɔ, eye ne amea de na nu nunɔla la, ekema enye etɔ.

Duɔvɔsa kple fifodetsi.

11 Eye Yehowa fo nu kple Mose bena: 12 Gblɔ na Israel-viwo be: Ne ɲutsua de srɔ da fu, eye medi anukware ne o, 13 eye ɲutsu bubu de asi eɲu, gake srɔ menyae o, eye wòtsi vivi me, wònye eglɛ kɔ ɔ hafi, eye ɔasefoa deke meli o, eye womelée asiasi hã o, 14 eye ɲuɔvɔã ɔ ɲutsu la me, wòde asi anukluiwɔwɔ me le srɔ ɲu, eye nyɔnu gblɛ kɔ ɔ vavã la, alo ɲuɔvɔã ɔ ɲutsu la me, eye wòde asi anukluiwɔwɔ me le srɔ ɲu, wònye meglɛ kɔ ɔ hafi o la, 15 ekema ɲutsu la nakplɔ srɔã ava nunɔla gbɔ, eye wòatsɔ luwo efa ewoliawo deka awɔ vɔsanu akpe de eɲu, makɔ ami de edzi o, eye mada dzudzɔdonu hã de edzi o; elabena anukluiwɔwɔ-nuɔvɔsa kple nuɔvɔsa, si ɔɔa ɲku vodada dzi wònye. 16 Nunɔla la nana nyɔnu nate va, eye wòakplɔe ɔdo Yehowa ɲku me. 17 Eye nunɔla la naku^b tsi kɔkɔe la de agba me, eye wòalɔ ke le nɔfe la akɔ de tsi la me. 18 Emegbe nunɔla la nakplɔ nyɔnu la ɔdo Yehowa ɲku me, eye wòakaka da de ta ne, eyome wòatsɔ ɲkuɔdɔdzi-nuɔvɔsa ade asi me ne, anukluiwɔwɔ-nuɔvɔsa wònye; ke nunɔla la ɲuto nalé tsi, si hea fifode kple fuwɔame va ame dzi la, de asi. 19 Eye nunɔla naka atam na nyɔnu la agblɔ bena: Ne ɲutsua deke medɔ gbɔwò o, eye mèda fu de srɔwò ɲu heglɛ kɔ ɔ o la, ekema tsi, si hea fifode kple fuwɔame va ame dzi la, mawɔ naneke wò o. 20 Ke ne èda fu de srɔwò ɲu, alo nɛglɛ kɔ ɔ, eye ɲutsu bubu de asi ɲuwò hekpe de srɔwò ɲu la fi! 21 Ale nunɔla naka atam agblɔ fifodenyawo na nyɔnu la

^a 18, 8.

^b Mo. II. 30, 18.

^c Sam. I. 1, 11.

^d Lu. 1, 16.

bena: Yehowa ana fifode la naɔ ɲuwò, àtrɔ zu ɔɲudonu le wò dukɔ la dome; Yehowa ana wò ali naklɛ, eye fodo nadzi de nuwò. 22 Tsi, si hea fifode va ame dzi la, ɔdo wò dome, fodo adzi de nuwò, eye wò ali aklé! Eye nyɔnu la naɔ ɲu bena: Neva me nenema, neva me nenema! 23 Emegbe nunɔla naɲɔ fifodenyawo siawo de agbalé dzi, eye wòakpalae de tsi, si hea fuwɔame va ame dzi la me. 24 Eyome wòana nyɔnu la nano tsi, si hea fifode kple fuwɔame va ame dzi la, eye tsi, si hea fifode kple fuwɔame va ame dzi la, ɔdo lãme ne. 25 Eye nunɔla naxɔ anukluiwɔwɔ-nuɔvɔsa la le nyɔnu si, eye wòanyè nuɔvɔsa la le Yehowa ɲku me, emegbe wòatsɔe ayi vɔsamlekpu la gbɔe. 26 Nunɔla la naku nuɔvɔsa la asiolo deka, eye wòatsɔ dzoe le vɔsamlekpu la dzi; emegbe hafi wòana nyɔnu nano tsi la. 27 Ne eno tsi la, wònye eglɛ kɔ ɔ, eye medi anukware na srɔ o hafi la, ekema tsi, si hea fifode kple fuwɔame va ame dzi la, ɔdo lãme ne; fodo adzi de nu, efe ali aklé, eye nyɔnu la àtrɔ zu ɔɲudonu le efe dukɔ la dome. 28 Ke ne nyɔnu la meglɛ kɔ ɔ o, eye efe nye ɔdo la, ekema naneke mawɔe o, eye wòagate ɲu afɔ fu. 29 Esia nye se le anukluiwɔwɔ ɲu. Ne nyɔnu de da fu de srɔã ɲu, eye wò gblɛ kɔ ɔ, 30 alo ɲuɔvɔã ɔ ɲutsua de me, eye wòde asi anukluiwɔwɔ me le srɔã ɲu la, ekema wòakplɔ nyɔnu la ava Yehowa ɲku me, eye nunɔla nawɔ ne alea de se sia nu. 31 Eye fɔɔɔɔɔɔɔɔɔ ɲutsu la dzi o, ke boɲ fɔɔɔɔɔɔɔɔɔɔ la atsi nyɔnu ɲuto dzi.

Nasiretowo ɲu se.

6. Eye Yehowa fo nu kple Mose bena: 2 Fo nu kple Israel-viwo, eye nagblɔ na wo bena: Ne ɲutsu alo nyɔnu de de adzɔ gbe hekɔ eɔokui ɲu na Yehowa koɲ la,^d 3 ekema mano wein alo nu muamea deke o, eye mano wein alo nu muame, si wòtsɔ ɔdo fãe la o, mano weintsetse me tsi o, manyi weintsetse o, eye maɔu weintsetse fufu hã o.^e 4 Dkeke,

siwo katã me wòkò edokui ñu la, maɗu nusi wotsò weintsetse edanye kua alo tsroa hã wœ la o. 5 "Talũhe made efe ta le ñkeke, siwo me wòde adzɔgbe heko edokui ñu la o, vasede esime ñkeke, siwo wòkò edokui ñu na Yehowa, nade hafi; ame kòkœ wònye, eyata wòagblè efe taɗa ði wòato vluya. 6 Made ame kuku gbɔ le ñkeke, siwo katã me wòkò edokui ñu na Yehowa la me o. 7 Eye magblè kò ðo le afofoa alo dada, nɔvia-ñutsu alo nɔviayɔnu fe kukua ñu o, elabena efe adzɔgbedede na Mawu fe dzesi le ta ne. 8 Ame kòkœ wònye na Yehowa le ñkeke, siwo katã me wòkò edokui ñu. 9 Ke ne amea ðe ku ku kpata ðe egbɔ, eye wògblè kò ðo na efe ta, si ñu kò la, ekema wòalù ta le gbesigbe wòkò enu; le ñkeke adreagbe wòalù ta. 10 Eye le ñkeke enyiaɗbe la wòatsɔ "akpa-kpa eve alo ahɔnevi eve avae na nunɔla le Mawu fe agbado la nu. 11 Nunɔla la natsɔ deka asa nu-vòvœ, eye wòatsɔ evelia asa numevœ, eye wòalé avu ne, le esi wògblè kò ðo de ame kuku ñu la ta, eye wòagako efe ta ñu ne gbemagbe. 12 Emegbe wòagabugbɔ adzɔgbe aɗe na Yehowa, eye wòana alévi, si xɔ fe deka wòawɔ fòdívœsae; ke ñkeke, siwo va yi la, mele eme o, elabena eglè kò ðo na edokui.

13 Esia nye se na amesi ðe adzɔgbe heko edokui ñu. Ne ñkeke, siwo wòkò edokui ñu de la, ekema woakplœ ava Mawu fe agbado la nu. 14 Eye wòatsɔ nusiwawo asa vœ na Yehowa: alévi, si xɔ fe deka, eye naneke mewo afia ðeke ne o, woawɔ numevœsae, alèno, si xɔ fe deka, eye naneke mewo afia ðeke ne o, woawɔ nu-vòvœsae, kple agbo, si naneke mewo afia ðeke ne o, woawɔ akpedavœsae 15 kpakple kusi, si me nu mavamavãwo le: abongo, si wotsò wɔ memee foe, kple akaklã, si dzi wòkò ami ðo; emegbe wòatsɔ nuɗuvœsa kple nunovœsa akpe ðe wo ñu. 16 Eye nunɔla natsɔ wo ava Yehowa ñku me, eye wòasa nuvòvœ kple numevœ ne. 17 Ke wòatsɔ agbo la kple kusi, si me nu mavamavãwo le

la, asa akpedavœ na Yehowa, eyome nunɔla la nasa nuɗuvœ kple nunovœ ne. 18 Eye amesi ðe adzɔgbe heko edokui ñu la, nalù efe ta, si ñu kò la, le Mawu fe agbado la nu, eye wòatsɔ efe taɗa, si ñu kò la, ade dzo, si le akpedavœsa te la me. 19 Ne amesi ðe adzɔgbe heko edokui ñu, lù efe ta, si ñu kò la, ekema nunɔla la natsɔ agbo la fe abɔ, si woɗa, kple abongo mavamavã deka kpakple akaklã deka le kusi la me ade asi me ne. 20 Eye nunɔla nanyè wo le Yehowa ñku me, nu kòkœwo wonye hena nunɔla la "kpe ðe akò, si wonyè kple ata, si nye adzɔ la ñu. Emegbe amesi ðe adzɔgbe heko edokui ñu la, kpɔ mo ano wein. 21 Esia nye se le amesi ðe adzɔgbe heko edokui ñu la, fe nusi wòana Yehowa ðe efe adzɔgbedede ta la ñuti, hekpe ðe nusi eya ñutsɔ atso kpee la ñuti. Alesi wòde adzɔgbe lae la, nenema ñu wòana nuawo ðo.

Nunɔla gã fe yayra.

22 Eye Yehowa fo nu kple Mose bena: 23 Gblɔ na Aron kple vi-ñutsuawo be: Ale amiyra Israel-viwo agblɔ na wo enye si: 24 Yehowa ayra wò, eye wòakpɔ dzi-wò! 25 Yehowa akò ñku me ðe wò, eye wòave nuwò! 26 Yehowa atrɔ mo ðe gbwò, eye wòana ñutifafa wò! 27 Ale woayɔ nye ñko atɔ ðe Israel-viwo ñu, eye mayra wo.

Dumegãwo fe vɔsasa hena nubabladaka ñuti kòkò.

7 Esi Mose wu nɔfe la tutu nu vɔ, eye "wòsi ami ne kple enu nuawo katã heko wo ñu la, esi wòsi ami na vɔsamlekpu la kple enu nuawo katã, eye wòkò wo ñu la, 2 Israel-amegã, siwo nye tatso le wo fofowo fe afewo nu, amesiwo nye toawo fe amegãwo kple amesiwo wotia xlè la dzi-kpɔlawo la, dzo nu. 3 Wofe nuna, siwo wotsò va Yehowa ñku me la, woawo nye: tasiadam ade, siwo dzi wogba, kpakple nyi wuieve; amegã eve na tasiadam deka, eye wo dome ðesiade na nyi ðekadeka, eye wotsò wo va nɔfe la ñgɔ. 4 Eye Yehowa gblɔ na Mose bena: 5 Xɔ wo le wo si hena Mawu fe agbado la ñu ðo-

a Don. 18, 5.
b Do. 18, 18.

d Mo. III. 21, 11.

e Mo. III. 7, 29
v. 34.

f 19, 11.

g Mo. III. 5, 7.

h Mo. III. 9, 22,
23.

i Ps. 121.

k Ps. 80, 4.

l Ps. 69, 17, 18.

n Mo. II. 40, 9,
10.

wo wɔwɔ, eye namā wo na Lewi-
tɔwo, de alesi woƒe dɔwo le la
nu. 6 Tete Mose xɔ tasiadamā-
wo kple nyiawo, eye wɔtɔwo wo
na Lewitɔwo. 7 Etsɔ tasiadam
eve kple nyi ene na Gerson viwo,
le alesi woƒe dɔ le la nu. 8 Eye
wɔtɔwo tasiadam ene kple nyi enyi
na Merari viwo, le alesi woƒe dɔ
le la nu; wo dzikpɔla nye "Itam-
mar, nunɔla Aron viŋutsu. 9 Ke
metso deke na Kehat viwo o, eia-
bena woƒe dɔe nye be, ɔwoatɔwo
nu kɔkɔeawo de abɔta.

10 Esiame wole ami sim na vɔ-
samlekpuia la, amegāwo dzo nu,
bena woatɔwo ɔkɔ enyi, eye wo-
tɔwo nunanawo va vɔsamlekpuia la
ngɔ. 11 Eye Yehowa gbɔ na
Mose bena: Woatɔwo woƒe nuna-
nawo va dekadeka, be woatɔwo akɔ
vɔsamlekpuia la nui, ɔŋkeke deka
amegā deka.

12 Amesii na nu le ŋkeke gbā-
tɔ dzi, enye Naheson, Aminadab
vi, tso Yuda-to la me. 13 Nusiwo
wɔna, wonye: klosalogba deka, si
da sekel alafa deka blaetɔ, kple
klosaloze deka, si da sekel kɔkɔe
blaadre; woa kple eve la yɔ ba-
naa kple wo memee, si wodzaba
kple ami, ne woawɔ nuduvɔsae;
14 sikanutɔgba deka, si da sekel
ewo, eye dzudzɔdonu yɔe banaa;
15 nyitsuvi deka, agbo deka kple
alɛvi, si xɔ fe deka, ne woawɔ
numevɔsae; 16 gbɔtsu deka woawɔ
nuvɔvɔsae, 17 nyi eve, agbo
atɔ, gbɔtsu atɔ kple alɛvi atɔ,
siwo xɔ fe dekadeka, ne woawɔ
akpedavɔsae. Esiawo nye Nahe-
son, Aminadab vi, fe nunanawo.

18 Amegā Netaneel, Zuar vi,
tso Isaxar-to la me, na nu le ŋke-
ke eveagbe. 19 Nusiwo wɔna, wo-
nye: klosalogba deka, si da sekel
alafa deka blaetɔ, kple klosaloze
deka, si da sekel kɔkɔe blaadre;
woa kple eve la yɔ banaa kple wo
memee, si wodzaba kple ami, ne
woawɔ nuduvɔsae; 20 sikanutɔ-
gba deka, si da sekel ewo, eye
dzudzɔdonu yɔe banaa; 21 nyitsu-
vi deka, agbo deka kple alɛvi, si
xɔ fe deka, ne woawɔ numevɔ-
sae; 22 gbɔtsu deka woawɔ nu-
vɔvɔsae; 23 nyi eve, agbo atɔ,
gbɔtsu atɔ kple alɛvi atɔ, siwo
xɔ fe dekadeka, ne woawɔ akpe-

davɔsae. Esiawo nye Netaneel,
Zuar vi, fe nunanawo.

24 Eliab, Xelon vi, amesi nye
Zebulon-viwo fe amegā, na nu le
ŋkeke etɔagbe. 25 Nusiwo wɔna,
wonye: klosalogba deka, si da
sekel alafa deka blaetɔ, kple klo-
saloze deka, si da sekel kɔkɔe
blaadre; woa kple eve la yɔ ba-
naa kple wo memee, si wodzaba
kple ami, ne woawɔ nuduvɔ-
sae; 26 sikanutɔgba deka, si da
sekel ewo, eye dzudzɔdonu yɔe
banaa; 27 nyitsu deka, agbo deka
kple alɛvi, si xɔ fe deka, ne woawɔ
numevɔsae; 28 gbɔtsu deka
woawɔ nuvɔvɔsae; 29 nyi eve,
agbo atɔ, gbɔtsu atɔ kple alɛvi
atɔ, siwo xɔ fe dekadeka, ne woawɔ
akpedavɔsae. Esiawo nye
Eliab, Xelon vi, fe nunanawo.

30 Elizur, Sedeut vi, amesi nye
Ruben-viwo fe amegā la, na nu
le ŋkeke enelia dzi. 31 Nusiwo
wɔna, wonye: klosalogba deka, si
da sekel alafa deka blaetɔ, kple
klosaloze deka, si da sekel kɔ-
kɔe blaadre, woa kple eve la yɔ
banaa kple wo memee, si wodzaba
kple ami, ne woawɔ nuduvɔ-
sae; 32 sikanutɔgba deka, si da
sekel ewo, eye dzudzɔdonu yɔe
banaa; 33 nyitsuvi deka, agbo deka
kple alɛvi, si xɔ fe deka, ne woawɔ
numevɔsae; 34 gbɔtsu deka
woawɔ nuvɔvɔsae; 35 nyi eve,
agbo atɔ, gbɔtsu atɔ kple alɛvi
atɔ, siwo xɔ fe dekadeka, ne woawɔ
akpedavɔsae. Esiawo nye Eli-
zur, Sedeut vi, fe nunanawo.

36 Selumiel, Zurisadai vi, amesi
nye Simeon-viwo fe amegā la, na
nu le ŋkeke atɔagbe. 37 Nusiwo
wɔna, wonye: klosalogba deka, si
da sekel alafa deka blaetɔ, kple
klosaloze deka, si da sekel kɔkɔe
blaadre; woa kple eve la yɔ banaa
kple wo memee, si wodzaba kple
ami, ne woawɔ nuduvɔsae; 38
sikanutɔgba deka, si da sekel
ewo, eye dzudzɔdonu yɔe banaa;
39 nyitsuvi deka, agbo deka kple
alɛvi, si xɔ fe deka, ne woawɔ
numevɔsae; 40 gbɔtsu deka woawɔ
nuvɔvɔsae; 41 nyi eve, agbo
atɔ, gbɔtsu atɔ kple alɛvi atɔ,
siwo xɔ fe dekadeka, ne woawɔ
akpedavɔsae. Esiawo nye Selu-
miel, Zurisadai vi, fe nunanawo.

Mo. II. 28, 21;
4, 28. 33.

5 4, 15.

4 Kron. II. 7, 9.

6 1, 4-16; 2, 3
v. 29.

42 Elyasaf, Deguel vi, amesi nye Gad-viwo fe amegã la, na nu le ŋkeke adeagbe. 43 Nusiwo wõna, wonye: klosalogba deka, si da sekel alafa deka blaetõ, kple klosaloze deka, si da sekel kòkòe blaadre, woa kple eve la yò banaa kple wò memee, si wodzaba kple ami, ne woawò nuduvòsae, 44 sikanutògba deka, si da sekel ewo, eye dzudzòdonu yòe banaa; 45 nyitsuvi deka, agbo deka kple alèvi, si xò fe deka, ne woawò numevòsae; 46 gbòtsu deka woawò nuvòvòsae; 47 nyi eve, agbo atõ, gbòtsu atõ kple alèvi atõ, siwo xò fe dekadèka, ne woawò akpedavòsae. Esiawo nye Elyasaf, Deguel vi, fe nunanawo.

48 Elisama, Amihud vi, amesi nye Efrayim-viwo fe amegã la, na nu le ŋkeke adreagbe. 49 Nusiwo wõna, wonye: klosalogba deka, si da sekel alafa deka blaetõ, kple klosaloze deka, si da sekel kòkòe blaadre, woa kple eve la yò banaa kple wò memee, si wodzaba kple ami, ne woawò nuduvòsae; 50 sikanutògba deka, si da sekel ewo, eye dzudzòdonu yòe banaa; 51 nyitsuvi deka, agbo deka kple alèvi, si xò fe deka, ne woawò numevòsae; 52 gbòtsu deka woawò nuvòvòsae; 53 nyi eve, agbo atõ, gbòtsu atõ kple alèvi atõ, siwo xò fe dekadèka, ne woawò akpedavòsae. Esiawo nye Elisama, Amihud vi, fe nunanawo.

54 Gamliel, Pedazur vi, amesi nye Manase-viwo fe amegã la, na nu le ŋkeke enyiagbe. 55 Nusiwo wõna, wonye: klosalogba deka, si da sekel alafa deka blaetõ, kple klosaloze deka, si da sekel kòkòe blaadre; woa kple eve la yò banaa kple wò memee, si wodzaba kple ami, ne woawò nuduvòsae; 56 sikanutògba deka, si da sekel ewo, eye dzudzòdonu yòe banaa; 57 nyitsuvi deka, agbo deka kple alèvi, si xò fe deka, ne woawò numevòsae; 58 gbòtsu deka woawò nuvòvòsae; 59 nyi eve, agbo atõ, gbòtsu atõ kple alèvi atõ, siwo xò fe dekadèka, ne woawò akpedavòsae. Esiawo nye Gamliel, Pedazur vi, fe nunanawo.

60 Abidan, Gideon vi, amesi nye Benyamin-viwo fe amegã la,

na nu le ŋkeke asiekeagbe. 61 Nusiwo wõna, wonye: klosalogba deka, si da sekel alafa deka blaetõ, kple klosaloze deka, si da sekel kòkòe blaadre; woa kple eve la yò banaa kple wò memee, si wodzaba kple ami, ne woawò nuduvòsae; 62 sikanutògba deka, si da sekel ewo, eye dzudzòdonu yòe banaa; 63 nyitsuvi deka, agbo deka kple alèvi, si xò fe deka, ne woawò numevòsae; 64 gbòtsu deka woawò nuvòvòsae; 65 nyi eve, agbo atõ, gbòtsu atõ kple alèvi atõ, siwo xò fe dekadèka, ne woawò akpedavòsae. Esiawo nye Abidan, Gideon vi, fe nunanawo.

66 Axiezer, Amisadai vi, amesi nye Dan-viwo fe amegã la, na nu le ŋkeke ewolia dzi. 67 Nusiwo wõna, wonye: klosalogba deka, si da sekel alafa deka blaetõ, kple klosaloze deka, si da sekel kòkòe blaadre; woa kple eve la yò banaa kple wò memee, si wodzaba kple ami, ne woawò nuduvòsae; 68 sikanutògba, si da sekel ewo, eye dzudzòdonu yòe banaa; 69 nyitsuvi deka, agbo deka kple alèvi, si xò fe deka, ne woawò numevòsae; 70 gbòtsu deka woawò nuvòvòsae; 71 nyi eve, agbo atõ, gbòtsu atõ kple alèvi atõ, siwo xò fe dekadèka, ne woawò akpedavòsae. Esiawo nye Axiezer, Amisadai vi, fe nunanawo.

72 Pagiel, Oxran vi, amesi nye Aser-viwo fe amegã la, na nu le ŋkeke wuidekèlia dzi. 73 Nusiwo wõna, wonye: klosalogba deka, si da sekel alafa deka blaetõ, kple klosaloze deka, si da sekel kòkòe blaadre; woa kple eve la yò banaa kple wò memee, si wodzaba kple ami, ne woawò nuduvòsae; 74 sikanutògba deka, si da sekel ewo, eye dzudzòdonu yòe banaa; 75 nyitsuvi deka, agbo deka kple alèvi, si xò fe deka, ne woawò numevòsae; 76 gbòtsu deka woawò nuvòvòsae; 77 nyi eve, agbo atõ, gbòtsu atõ kple alèvi atõ, siwo xò fe dekadèka, ne woawò akpedavòsae. Esiawo nye Pagiel, Oxran vi, fe nunanawo.

78 Axira, Enan vi, amesi nye Naftali-viwo fe amegã la, na nu le ŋkeke wuievèlia dzi. 79 Nu-

siwo wōna, wonye: klosalogba deka, si da sekel alafa deka blaetō, kple klosaloze deka, si da sekel kōkōe blaadre; wo a kple eve la yō banaa kple wō memee, si wōdzaba kple ami, ne woawo nuduvōsae; 80 sikanutogba deka, si da sekel ewo, eye dzudzodonu yōe banaa; 81 nyitsuvi deka, agbo deka kple alēvi, si xō fe deka, ne woawo numevōsae; 82 gbōtsu deka woawo nuvōvōsae; 83 nyi eve, agbo atō, gbōtsu atō kple alēvi atō, siwo xō fe dekadeka, ne woawo akpedavōsae. Esiawo nye Axira, Enan vi, fe nunawo.

84 Nusiwo Israel-amegāwona be woatsō akō vōsamlekpuī la ŋu, le esime wosi ami ne la, le klosalogba wuīeve, klosaloze wuīeve kple sikanutogba wuīeve. 85 Klosalogbawo dome deziade dasekel alafa deka blaetō, eye zeawo dome deziade da sekel kōkōe blaadre; wo katā fe klosalo le sekel kōkōe akpe eve alafa ene. 86 Sikanutogba wuīeve, siwo dzudzodonu yō banaa; nutogba deka da sekel kōkōe ewo; nutogbawo katā fe sika le sekel alafa deka blave. 87 Lā, siwo katā wotsō sa numevōe, wole nyi wuīeve, agbo wuīeve, alēvi wuīeve, siwo xō fe dekadeka, hekke de wo ŋu nuduvōsawo ŋu; gbōtsu wuīeve woawo nuvōvōsae. 88 Lā, siwo wotsō sa akpedavōe, wole nyi blave vō ene, agbo blaade, gbōtsu blaade kple alēvi blaade, siwo xō fe dekadeka. Ale woko vōsamlekpuī la ŋu, le esime wosi ami ne la, enye si.

89 Ne Mose yi de Mawu fe agbadō la me, 90 bēna yeafo nu kplī la, ekema esea gbea de tso Kerubi eveawo dome le nutsyōnu, si le nubabladakaa tame la dzi: 91 afisiae wōfoa nu kplī le.

Sikakaditi la.

8. Eye Yehowa fo nu kple Mose bēna: 2 Fo nu kple Aron, eye nagblō ne bēna: Ne ēdō akadi-gbēawo ati dzi la, ekema akadi-gbē adreawo nabi adō ta ŋgō. 3 Aron wō nenema, eye wōdō akadi-gbēawo atia dzi le ŋgōgbe gome, abe alesī Yehowa de se na Mose ene: 4 Sika wotsō tu akaditi blībo lae; de wotu ati la kple

ēṅu sefofoawo. Alesī Yehowa fia Mose la, nenema ŋu wowō akaditi la dō.

Lewitowo ṅuti kōkō.

5 Eye Yehowa fo nu kple Mose bēna: 6 De Lewitowo le Israel-viwo dome, eye nakō wo ŋu. 7 Ale nawō na wo ākō wo ŋu enye si: 8 Wu tsi, si dea nuvō da la, de wo ṅuti, eye 9 wōalū fu le wo ṅuti katā, emegbe woanyā wofe avōwo, eye woakō wo dokui ŋu. 8 Woana nyitsuvi deka, eye woatsō wō memee, si wōdzaba kple ami, ne woawo nuduvōsae akpe de ēṅu, eye natsō nyitsuvi bubu asa nuvōvōe. 9 Emegbe nana Lewitowo nate va Mawu fe agbadō la ṅgō, eye nafo Israel-viwo fe ha blībo la nu fu. 10 Eyo-mē nana Lewitowo nate va Yehowa ŋku me, eye Israel-viwo natsō wofe asiwo ada de Lewitowo dzi. 11 Eye Aron nanyē Lewitowo le Yehowa ŋku me abe Israel-viwo fe nunana ene, bēna woawō Yehowa fe dō la. 12 Lewitowo natsō wofe asiwo adō nyitsuawo fe tame, eye natsō deka asa nuvōvōe, eye natsō evelia asa numevō na Yehowa, bēna nalé avu na Lewitowo. 13 Kplō Lewitowo dō Aron kple viantsuawo ŋku me, eye nanyē wo na Yehowa. 14 Ale nade Lewitowo le Israel-viwo dome, 15 ne woanye tōnye. 15 Emegbe Lewitowo nava, bēna woawō dō le Mawu fe agbadō la me. Ale nakō wo ŋu anyē wo enye si. 16 Elabena tōnye wonye blībo le Israel-viwo dome. Nye ṅutōe xō wo de Israel-viwo fe ŋgōgbevi, siwo ūu dō nu na wo dadawo la tefe. 17 Israel-viwo fe ŋgōgbeviwo katā kple lāwo fe ŋgōgbeawo 18 nye tōnye; elabena esi mewu ŋgōgbeviwo katā le Egipte-nyigba dzi la, eyae mekō wo ŋu na dokuinye. 18 Eye mexō Lewitowo de Israel-viwo fe ŋgōgbeviwo katā tefe. 19 Mede Lewitowo le Israel-viwo dome 20 na Aron kple viantsuawo, bēna woawō subōbō de Israel-viwo nu le Mawu fe agbadō la me; eye wōalé avu na Israel-viwo, bēna Israel-viwo magate de kōkōefe la ŋu, eye dō vōdī naḍo wo dome o. 20 Eye Mose kple Aron kpakple

a Mal. 2, 3.

b 5, 17; 19, 9, 17.

d Mo. III. 14, 8.

e kp. 21.

f 3, 45.

g Mo. II. 25, 21.

h 3, 12.

i Sam. I. 3, 9.

j 14.

k Mo. II. 13, 2.

l 3, 9.

m Mo. II. 25, 31.

v. 40.

Israel-viwo fe ha blibo la wo nenema: alesi Yehowa de se na Mose le Lewitowo nu la, nenema Israel-viwo wo na wo. 21 Lewitowo de nuvɔ da le wo dokui nu, wonyā wofe avɔwo, eye ^aAron nyè wo le Yehowa nku me, eye wólè avu na wo, be wo nu nako. 22 Emegbe Lewitowo yi, bena woawo do le Mawu fe agbado la me le Aron kple viangutsuawo nku me. Alesi Yehowa de se na Mose le Lewitowo nu la, nenema wówo na wo.

Lewitowo fe subsubodawoyi.

23 Eye Yehowa fo nu kple Mose bena: 24 Nusi Lewitowo nawo enye si: Wo dometo, si ke xɔb fe blave vɔ atɔ alo wu nenema, eye wòdze na dɔwɔwo la, nava wo Mawu fe agbado la nu dɔwo. 25 Ke ne eva xɔ fe blaato la, wòdado le dɔa me, eye magawo do la azo o. 26 Gake ate nu akpe asi de noviawo nu, ne wole do wom le Mawu fe agbado la me, ke magawo do bubua deke o. Ale nana Lewitowo nawo wofe dɔe enye si.

Israel-viwo du gutitotonkenyui.

9. Esi woɔ tso Egipte-nyigba to dzi la, Yehowa fo nu kple Mose le Sinal-gbedzi bena: 2 Israel-viwo naɖu gutitotonkenyui la de efe yeiyi dzi. 3 Miaɖu de efe yeiyi dzi le yleti sia fe nkeke wuienelia dzi le fiè de doɖo kple se, siwo kata le enu la nu. 4 Eye Mose fo nu kple Israel-viwo be, woadu gutitotonkenyui la. 5 Eye Israel-viwo du gutitotonkenyui la le Sinal-gbedzi le yleti gbato fe nkeke wuienelia dzi le fiè; alesi Yehowa de se na Mose la, nenema Israel-viwo wo.

Alesi ame makomakowo kple mozolawo naɖu gutitotonkenyui la.

6 Ke nɔtsua dewo /gblè ko do de ame kukuwo nu, eye womete nu du gutitotonkenyui la gbe-magbe o. Dutsu siawo va Mose kple Aron gbo le nkeke ma dzi, 7 eye wogblo nɛ bena: Miegblè ko do de ame kuku nu. Nukanuti miekpo mo atɔ vɔsa ve na Yehowa akpe de Israel-viwo nu

o kp. 11.

b 4, 3. 23. 30. 47.

d Mo. II. 40, 34 v. 38.

e Mo. II. 12; Mo. III. 23, 5.

/ 19, 11.

le yeiyi la dzi o? 8 Mose do nu na wo bena: Milala, ne mase se, si Yehowa ade nam. 9 Eye Yehowa fo nu kple Mose bena: 10 Gblo na Israel-viwo be: Ne mia nutowo alo miafe dzidzime-viwo dometo de gblè ko do de ame kuku nu alo yi nugbe la, ekpo mo adu gutitotonkenyui la na Yehowa. 11 Woawo naɖu le yleti evelia fe nkeke wuienelia dzi le fiè, eye woatɔ abolo mavamava adɔ ama veve. 12 Womagblè deke di nu nake de edzi o, eye womagba fua deke ha o. Woadu gutitotonkenyui la de doɖo, siwo kata le enu la nu. 13 Ne amea de meglè ko do o, eye meyi nugbe ha o, gake wògbe gutitotonkenyui la duɖu la, ekema woatrɔ ame la da le efe dukɔ me viwo dome, elabena mesa vɔ na Yehowa de yeiyi la dzi o; ame la nuto fe nuvɔ le edzi. 14 Ne amedzro, si le mia dome be, yeadu gutitotonkenyui na Yehowa la, ekema wòadui de doɖo kple se, siwo le gutitotonkenyui na nu. Doɖo deka nana enu na amedzrovi kple duamevi siaa.

Allikpo kple dzo le asada la tafe.

15 Besigbe wotu nofea la, allikpo va tsyo agbado, si me sea le la dzi, eye wòdzena le nofe la dzi le fiè abe dzo ene vasede nɔi. 16 Alea wònoɖo daa; allikpo la tsyo edzi, eye wòdze le za me abe dzo ene. 17 Ne allikpo la ho le agbado dzi la, ekema Israel-viwo hona, eye afisi allikpo la gatɔ va edzi le la, afima Israel-viwo fua asada anyi do. 18 Le Yehowa fe sedede nu Israel-viwo hona, eye le Yehowa fe sedede nu Israel-viwo fua asada anyi, nkeke, siwo kata allikpo la gale nofea dzi ko la, wotsia asada la me. 19 Ne allikpo la tsi nofe la dzi nkeke gedewo la, ekema Israel-viwo kpoa Yehowa sinu, eye womehona o. 20 Ne allikpo la tsi nofe dzi nkeke bea de ko la, ekema wotsia asada la me le Yehowa fe sedede nu, eye wòhona le Yehowa fe sedede nu. 21 Eva me yeadewoyi bena, allikpo la tsia anyi tso fiè vasede nɔi ko; ne allikpo la ho le nɔi

la, ekema wohona. Dewo etsia anyi nkeke deka kple zā deka, ne alilikpo la ho la, ekema wohona. 22 Dewo etsia anyi nkeke eve, yleti deka alo wu nenema. Ne alilikpo la tsi nɔfeɛ dzi la, ekema Israel-viwo hā tsia asada la me, eye womehona o; ke ne eho le edzi la, ekema wohona. 23 Le Yehowa fe sedede nu wofua asada anyi, eye le Yehowa fe sedede nu wohona. Eye wokpɔ Yehowa sinu, abe alesi Yehowa de se na Mose ene.

Kpɛwo ɔu dɔwɔwo.

10. Eye Yehowa fo nu kple Mose bena: 2 Tso klosalo wo kpɛ eve, woawo natsɔ ayo ameha lae, eye woawo natsɔ ana asadawo nahoe.^b 3 Ne woku kpɛawo wɔtso tatata la, ekema ha blibo la najo ju de gbɔwɔ le Mawu fe agbadɔ la nu. 4 Ke ne woku kpɛ deka ko tatata la, ekema Israel fe ame akpeawo fe amegāwo najo ju de gbɔwɔ. 5 Ne woku kpɛawo tsiā de nu la, ekema asada, si le yedzeɛ gomela, naho. 6 Eye ne wogaku wo zi evelia tsiā de nu la, ekema asada, si le dziehe gome la, naho. Ne woku kpɛawo tsiā de nu la, ekema woaho. 7 Ne wobe, ha la nava kpe ta la, ekema woaku kpɛawo tatata ko, gake womaku wo atsiā de nu o. 8 Aron viɔtsu, siwo nye nunlawo, naku kpɛawo; doɔo mavo wɔanye na miafe dzidzimeviwo. 9 Ne mieho ava le miafe anyigba dzi de miafe futɔ, siwo le fu dem na mi la ɔu, eye mieku kpɛ tsiā de nu la, ekema Yehowa, mia Mawu, aɔo ŋku mia dzi, eye wɔade mi atso miafe futɔwo si me. 10 Gbesigbe miele adzidzo kpɔm, alo miele nkekenyue dum, alo yleti yeye dze dzi, eye miesa numevɔ kple akpedavɔ la, ekema miaku kpɛ, eye wɔana mia Mawu nado ŋku mia dzi. Nyee nye Yehowa, mia Mawu!

Duko la ho tso le Sinai-gbedzi.

11 Le fe evelia me, le yleti evelia fe nkeke blavelia dzi la alilikpo la ho le nɔfe, si sea le la dzi. 12 Eye Israel-viwo ho tso Sinai-gbedzi hamehame, eye alilikpo la va to de Paran-gbedzi.

a 1-4.

b 31, 6.

^d Mo. III. 23, 24;
Fis. II. 11, 14;
Kron. II. 7, 6.

^e Don. 1, 16;
Mo. II. 2, 18.

13 Esia nye zi gbāto woho de se, si Yehowa de na Mose la nu.^a 14 Yuda-viwo fe asada la ho gbā kple wofe aflaga hamehame, eye wofe avako la fe tato enye Nahe-son, Aminadab vi. 15 Amesɛ le Isaxar-viwo to la fe avako nu, enye Netaneel, Zuar vi, 16 eye Eliab, Xelon vi, le Zebulon-viwo to la fe avako nu. 17 Emegbe wokaka nɔfe la, eye Gerson viwo kple Merari viwo, amesiwo nye nɔfe la tsolawo la ho. 18 Eyome Ruben fe asada la ho kple wofe aflaga hamehame; wofe avako la fe tato enye Elizur, Sedor vi. 19 Amesɛ le Simeon-viwo to la fe avako nu, enye Selumiel, Zurisadai vi, 20 eye Elyasaf, Deguel vi, le Gad-viwo to la fe avako nu. 21 Emegbe Kehat viwo, amesiwo nye nu kokɔawo tsolawo la ho; wotua nɔfe la, hafi woawo va dona. 22 Eyome Efrayim-viwo fe asada la ho kple wofe aflaga hamehame; wofe avako la fe tato enye Elisama, Amihud vi. 23 Amesɛ le Manase-viwo to la fe avako nu, enye Gamiel, Pedazur vi, 24 eye Abidan, Gideoni vi, le Benyamín-to la fe avako nu. 25 Emegbe Dan-viwo fe asada la ho kple wofe aflaga hamehame, woawo nye avakɔwo katā fe megbexewo, eye wofe avako fe tato enye Axieser, Amisadai vi. 26 Amesɛ le Aser-viwo fe to la fe avako nu, enye Pagiel, Oxran vi, 27 eye Axira, Enan vi, le Naftali-viwo to la fe avako nu. 28 Ale Israel-viwo ho hamehame enye si.

29 Eye Mose gbɔ na Hobab toa, Midianto Reguel fe viɔtsu, bena: Miele hoho ge ayi teɛ, si Yehowa gbɔ be, yeatsɔ na mí la; wò hā yi kpli mí, eye miawo nyuie na wò, elabena Yehowa do nyuie de Israel ɔu.^c 30 Edo ɔu bena: Nyemayi kpli mi o, boɔ magbugbo ayi nye anyigba dzi kple fonyemeawo gbo. 31 Egbɔ ne bena: Megagblɛ mí dɔ o dzro, elabena ɛnya teɛ, siwo miāfu asada anyi do le gbeadzi, eyata nanye ŋku na mí; 32 ne ɛyi kpli mí la, ekema mīawo nyuie, si Yehowa awɔ na mí la na wò.

33 Eye woho tso Yehowa to la

gbo hezo nkeke et5 fe ma, eye Yehowa fe nubabladaka la dze wo ngo nkeke et5, be woadi dzudzofe na wo. 34 Ne woho la, Yehowa fe alilikpo la nwa wo ngo.^a 35 Ne adaka la ho la, Mose gblona be: Yehowa, btsi tre, ne wò futowo naka hlē, eye amesiwo lē fu wò la, nasi le nuwò! 36 Eye ne edro la, eglbna be: Yehowa, gagbugbo va Israel fe ame akpeawo gbo!

Dzobitbi le asada me.

11. Eye dukò la li liòliò le Yehowa nu le fuwoame ta. Yehowa see; eye wòdo damedzoe, eye Yehowa na dzo dze afe le wo dome, eye asada fe mlənu bi dzo. 2 Tete dukò la do yli na Mose, eye Mose de kuku na Yehowa, enumake dzo la tsi. 3 Eye wona nko afima be „dzobife“, elabena Yehowa na dzo dze afe le wo dome.

Duko la fe nudzodzro.

4 Eye yakame, siwo le wo dome la, de asi nudzodzro me, tete Israel-viwo gafa avi gblò bena: Ameka g5e le lā na ge mí miadu hā? 5 Miedo nku tamelā, siwo mieduna le Egipte dzodzro, kpa-kple adzamatre, adiba, agumetaku, sabala kple gbegādziwo dzi. 6 Azò miafe veme ju; naneke mele afisia o, negbe mana sia ko kpom miele. 7 Mana la lolo abe xetsetsee ene, eye wòdzena abe Bedolion ene. 8 Eye dukò la kaka heyi efo ge le afisiafi; wogbāne le te dzi, alo wotone le to me, eye wodane le ze me hetsona tsa tatali; evivina abe abongo ene. 9 Ne zāmu dza de asada la me le zā me la, mana la hā dzana de eme. 10 Mose se, alesi dukò la me toawo katā le avi fam le wofe agbadowo nui. Eye Yehowa do damedzoe, eye medze Mose hā nu o. 11 Eye Mose gblò na Yehowa bena: Nukanuti nēwo v5 de wò dola nu, eye nukanuti mēve nunye o, eye nētso dukò blibo sia fe agba do dzinye? 12 Alo nyee fo dukò blibo sia fe fua? Eye nyee dzi wo, hafi nēle gbogblom nam be, matsò wo de akò nu, abe alesi vitsola tsa vidzie ene, ayi anyigba, si nu nēka atam

do na wo fofowo la dzia? 13 Afika makpo lā atsoe na dukò blibo sia? Elabena wole avi fam nam le gbogblom be: Na lā mí miadu! 14 Nye deka nyemate nu atso dukò blibo sia o, elabena wole kpeyem akpa. 15 Nenyee alea nēle wo ye gee la, ekema wum zi deka bon, nenyee be, éve nunye; bena magakpo nye dzogbevōe teje o.

Amegā blaadre gblò nya di.

16 Tete Yehowa gblò na Mose bena: Fo Israel-ame tsitsi blaadreawo, amesiwo nēnya be, wonye ame tsitsiwo le dukò la dome, eye wonye wo dzikpolawo la, nu fu, eye nakplò wo ava Mawu fe agbadò la gbo, eye woatsi tre de gbwò le afima. 17 Madi ava fo nu kpli wò le afima, eye madi gbogbo, si le dziwò la, fe de ada de wo dzi, bena woatsò dukò la fe agba na wò ti, eye wò deka matsòe o. 18 Ke gblò na dukò la bena: Mikò mia dokui nu hena etsò; miakpo lā adu, elabena miefa avi de Yehowa fe to me gblò bena: Ameka ana lā mí miadu? Eme nyo na mí le Egipte! Eyata Yehowa le lā na ge mí miadu. 19 Menye nkeke deka alo nkeke eve, nkeke at5 alo nkeke ewo alo nkeke blave koe miele edu ge o; 20 bon yleti deka sɔn, vasede esime wòado ato nti me na mí, eye wòazu nnyonu na mí; elabena miedò vlo Yehowa, si le mia dome, eye miefa avi ne bena: Nukata g5 miedzo le Egipte do? 21 Mose do nu bena: Dukò la dometo, siwo le afo zom, amesiwo dome mele la, le ame akpe alafa ade, eye nēle gbogblom be, yeana lā wo yleti deka sɔn mahā? 22 Alē alo nyie wole wuwu ge, hafi wòade wo nu loo, alo fume-lāwo katāe woajo fu, hafi wòade wo nua? 23 Tete Yehowa gblò na Mose bena: De Yehowa fe asi to de emea? Azò akpoe be, nye nya la le eme loo, alo mele eme o.

24 Eye Mose do yi dagblò Yehowa fe nyawo na dukò la. Efo dukò la fe ame tsitsi blaadreawo nu fu, eye wòna wode to de agbadò la godoo va kpe. 25 Tete Yehowa di va le alilikpo me hefo nu kplii, eye wòde gbogbo, si le

^a Mo. II. 13, 21.

^b Ps. 68, 2; 132, 8.

^c Mo. II. 32, 32.

^d Mo. II. 18, 21; 24, 1.

^e Mo. III. 10, 2.

^f Mo. II. 18, 10.

^g Mo. II. 16, 3.

^h Mo. II. 16, 14 v. 31.

ⁱ Yoh. 6, 7.

^j Yes. 50, 2; 59, 1.

edzi la, de da de ame tsitsi bla-
adreaawo dzi, eye esi gbogbo la
va wo dzi la, wode asi nyagbo-
gblo me di; gake wova dzudzo
emegbe. 26 Ke ntsu eve tsi
asada la me, amesiwo dometo
deka nko enye Eldad, eye evelia
nko nye Medad. Eye gbogbo la
va woawo ha dzi, wode asi nya-
gbogblo me di le asada la me;
elabena wonlo wo nkowo, gake
womeva agbado la gbo o. 27 Tete
nitsuvia de ju du dagblo na Mose
bena: Eldad kple Medad wode
asi nyagbogblo me di le asada
la me. 28 Eye bYosua, Nun vi,
amesi nye Mose fe dola tso de-
kakpuime ke la, do nu be: Nye
afeto Mose, gbe na wo! 29 Ke
Mose do nu ne bena: /Woe le nu
va ge de nunyea? Oo, Yehowa
mana efe gbogbo nava dukoo
blibo la dzi, eye woatso zu Ye-
howa fe nyagblo dilawo dzro oa?

Tegliwo kple „nudzrolawo dize“.

30 Emegbe Mose kple Israel-
ame tsitsiawo gbugbo yi asada la
me. 31 Tete Yehowa na yaa de
fo, eye wolo tegliwo tso fu go-
me ko de wo noewo dzi fo xla
asada la godoo va kpe; wozo wo
nu le go si me nkeke deka, eye
wozo wo nu le go keme me ha
nkeke deka, eye woko tso anyi-
gba ano aboklugui eve. 32 Eye
duko la tso yi dafa tegliawo nkeke
blibo la kple za blibo la kpakple
nkeke, si dze eyome ha; amesi
foe vee ko la to ade gomer ewo,
eye wosia wo fo xla asada la go-
doo va kpe. 33 La la mekpoo do
le adu tame na wo woahayi wo
kata du ge avo o, tete Yehowa
do domedzoe de duko la nu, eye
Yehowa na do vodia de do duko
la dome. 34 Eye wona nko te fe
la bena „nudzrolawo dize“, elabena
afima wodii dukoo, si dzro nu la
do. 35 Emegbe duko la ho tso
„nudzrolawo dize“ heva Xazerot,
eye wotsi Xazerot.

Miryam ii hieiloi, eye wozoo anyi.

12. Eye Miryam kple Aron fo
nu le Mose nu le Kus-nyonu
la ta, elabena ede Kus-nyonu?
2 hegblo bena: Alo Mose dede
koe Yehowa fo nu kplia? De mefo
nu kple miawo ha oa? Eye Ye-

howa see. 3 Ke Mose fa wu ame-
siwo kata le anyigba dzi. 4 Eye
Yehowa gblo na Mose kple Aron
kpakple Miryam bena: Mia kple
eto la mido va Mawu je agbado
la gbo; eye woa kple eto la wodo
va. 5 Tete aYehowa di va agbado
la nu le alilikpo dodoo de me,
eye woyoo Aron kple Miryam, eye
woa kple eve la woyi. 6 Eye
wogblo bena: Mise gbenye! Ne
amea de nye Yehowa fe nyagblo-
dila le mia dome la, ekema me-
dea dokuinye fians le nutege me,
eye mefoa nu kplii le drise me.
7 Ke menye alea mewona na nye
dola Mose, amesi nye anukwa-
reto le nye afe blibo la nu o; 8
bofi nye nuto mefoa nu kplii nku
me kple nku me, nyemetoo adzo
ns o, ke bofi medea nuawo nuto
fians, eye wokpo Yehowa fe dze-
dzeme. Nukanuti mievo nye dola
o, eye miefo nu le Mose qua?
9 Eye Yehowa do domedzoe de
wo nu hedzo. 10 Esi alilikpo la
ho tso agbadoa dzi la, kasia Mir-
yam dze anyi, eye wofu ye abe
agbelimowotsi ene; eye esi Aron
tro de Miryam nu la, kpo da, edze
anyi. 11 Tete Aron gblo na Mose
bena: Ao, nye afeto, megana woahe
to na mi le nuvo, si mietsi bome
wo la ta o. 12 Megana wano
abe devi, si ku de dome na dada,
eye efe akpa deka vo, hafi wodzii
la ene o! 13 Tete Mose do yli na
Yehowa bena: Ao, kyo dze dzro!
14 Yehowa do nu na Mose bena:
De wonye fofoo ye de ta de mo
ns la, ne nu makpee nkeke adre
oa? Eyata woatui de xo me fe
asada godoo nkeke adre, emegbe
hafi woagaxee. 15 Ale wode Mir-
yam xo de asada godoo nkeke adre;
ke duko la meho o, vasede esime
wogaxo Miryam hafi. 16 Emegbe
duko la ho tso Xazerot, eye wofu
asada anyi de Paran-gbedzi.

Wodo nkutsalawo do de Kanaan-nyigba dzi.

13. Eye Yehowa fo nu kple
Mose bena: 2 Do nitsuwu
da, bena woadatsa nku le Kanaan-
nyigba, si tso ge mala ana Israel-
viwo la dzi. Midoo ntsu deka-
deka tso wo fofowo fe toawo me;
ame nkutawo son woanye. 3 Eye
Mose do wo da tso Paran-gbedzi

a Mo. II. 16, 10.

b 18, 16; Mo. II.
24, 13.

d Heb. 3, 2.

e Mo. II. 33, 11.
23.

f Mar. 9, 39.

g Yoel 3, 1.

h Mo. II. 16, 13.

i Mo. V. 24, 9.

k Mo. II. 15, 26.

l Mo. III. 13, 46.

m Kor. I. 10, 6.

n kpo Mo. V. 1,
19-26.

p Mo. II. 2, 21.

le Yehowa fe se la nu; n̄tsuawo katã nye ame nkutawo le Israel-viwo dome. 4 Wofe nk̄owo nye: Samua, Zakur vi, tso Ruben-to la me; 5 Safat, Xori vi, tso Simeon-to la me; 6 Kaleb, Yefune yi, tso Yuda-to la me;^a 7 Yigal, Yosef vi, tso Isaxar-to la me; 8 Hosea, Nun vi, tso Efrayim-to la me;^b 9 Palti, Rafu vi, tso Benyaminto la me; 10 Gadiel, Sodi vi, tso Zebulon-to la me; 11 Gadi, Susi vi, amesi nye Yosef fomeawo, tso Manase-to la me; 12 Amiel, Gammali vi, tso Dan-to la me; 13 Setur, Mixael vi, tso Aser-to la me; 14 Naxbi, Wafsi vi, tso Naftali-to la me; 15 Guel, Maxi vi, tso Gad-to la me. 16 Esiawo nye n̄tsu, siwo Mose d̄o, be woadatsa n̄ku le anyigbaa dzi la, fe nk̄owo. Eye Mose ȳo Hosea, Nun vi, be ȳYosua. 17 Eye Mose d̄o wo, bena woadatsa n̄ku le Kanaan-nyigba dzi hegb̄o na wo bena: Miyi de anyigba la fe dziehe gome, eye mialia toawo. 18 Mil̄e n̄ku de alesi anyigba la le kple duk̄o, si le edzi la n̄u, abe wo kako alo wo beli, wole v̄ee alo wos̄o gbo ene; 19 alesi anyigba, si dzi wole la le, enyo loo alo menyo o; kpa-kple alesi du, siwo me wole la le, agbad̄o me ko wole loo, alo m̄3 ses̄ewo me wole; 20 alesi anyigba la le, ew̄a nu alo mew̄a nu o, atiwo le edzi alo womele edzi o. Mil̄e dzi de fo, ne miats̄o anyigba dzi kutsetsea dewo agb̄oe. Xema yi weintsetsew d̄ze didi gome.

21 Eye woyi datsa n̄ku le anyigba la dzi tso Zin-gbedzi vasede Rexob hed̄o ta Xamat. 22 Wod̄o ta dziehe vasede Xebron, afisi Aximan, Sesai kple Talmi, amesiwo nye Enak viwo n̄o. Ke wots̄o Xebron fe adre megbe, hafi wova tso Zean le Egipte. 23 Eye wova Eskol-bali la me, afisi wots̄o weintsetse kpo d̄eka le, eye ame eve fo ati d̄e eme hets̄o; wogbe yevubodawo kple gb̄otsetsewo hã. 24 Woȳa te fe ma bena Eskol-bali me le weintsetse, siwo Israel-viwo gbe le afima la ta.

^aDkubalawo gbugbo hede vov̄5 na duk̄o la.

25 Esi wotsa n̄ku le anyigba la dzi v̄o la, wotr̄o gbo le n̄keke

^a Yos. 14, 7.

^b kp. 16; Kron. I. 7, 27.
^d Mo. II. 3, 8, 17.

^e kp. 5.
^f 14, 6.

^g 11, 28.

^h Mo. V. 9, 2.

ⁱ kpo Mo. V. 1, 28-44.

^k Mo. II. 16, 3.

^l Ps. 106, 24.

^m 16, 4.

ⁿ 12, 16, 30.

blane megbe. 26 Eye wogbo va Mose kple Aron kpakple Israel-viwo fe ha blibo la gb̄o, le Kades le Paran-gbedzi, hegb̄o d̄ogbedenyawo na woa kple ha blibo la, eye wofia anyigba dzi kutsetseawo hã wo. 27 Eye woto wofe numegbe la n̄e bena: Miede anyigba, si dzi n̄ed̄o m̄i d̄o la dzi; ^anotsi kple anyitsi b̄o de edzi vavã, eye edzi kutsetsewo hã enye si; 28 negbe duk̄o, si le anyigba la dzi, koe kako, wofe duwo ses̄e, eye wololo, eye mīekpo Enak viwo hã le afima. 29 Amalekitowo le dziehe gome, Xititowo, Yebusitowo kple Amoritowo le towo dzi, eye Kanaanitowo le fu nu kple Yordan fe go d̄eka. 30 Ke ^cKaleb /tsi nya d̄e duk̄o la nu hex̄o d̄e Mose dzi bena: Miate n̄u ade, eye miãx̄e, miãte n̄ui kokoko tsã! 31 Ke n̄tsu, siwo hã de la, gb̄o bena: Miate n̄u ade duk̄o mawo gb̄o o, elabena woses̄e wu m̄i. 32 Eye wode vov̄5 anyigba, si dzi wotsa n̄ku le la, n̄u na Israel-viwo be: Anyigba, si dzi mīede datsa n̄ku le la, le edzinolawo mim, eye duk̄o, siwo katã le edzi la, nye ame kplalawo s̄o. 33 Mīekpo Enak viwo, amesiwo nye ame dz̄otsuwo fe dzidzimeviwo, hã le afima, eye miãwo d̄eko mīedze abe v̄etsuviwo ene, eye nenema woawo hã kpo m̄i.^h

^oWote na duk̄o le efe līl̄il̄il̄il̄i ta.

14. ⁱTete ha blibola do ylikpe, eye duk̄o la fa avi le zã ma me. 2 Eye Israel-viwo katã li Mose kple Aron n̄u, eye ha blibo la gb̄o na wo bena: Oo, d̄e mīeku le Egipte-nyigba dzi bo, d̄e mīeku le gbe sia dzi bo, la, ne nyo wu!^k 3 Nukata ḡ5 Yehowa kpl̄o m̄i va anyigba sia dzi, bena miãtsi yi nu, eye miã sr̄owo kple miã viwo nazu aboyonu? Ne miãbugbo ayi Egipte la,^l d̄e manyo na m̄i awu oa? 4 Eye wogb̄o na wo n̄ewo bena: Miã miãdo tat̄o na miã dokui, eye miãbugbo ayi Egipte! 5 Tete Mose kple Aron ^mtsȳo mo anyi d̄e Israel-viwo fe ha blibo la katã n̄ku me. 6 Ke Yosua, Nun vi, kple Kaleb, Yefune vi, amesiwo hã d̄e datsa n̄ku la, dze wofe awuwo,ⁿ 7 eye

wogblo na Israel-viwo fe ha blibo la bena: Anyigba, si dzi miede datsa nku le la, nyo ouu keke tso me. 8 Ne miafe nu dze Yehowa nu ko la, ekema akplo mi ayi anyigba sia dzii, eye woatsɔ anyigba, si dzi notsi kple anyitsi bo do la, na mi. 9 Đeko migadze agla de Yehowa nu o, eye migavɔ anyigbadzitowo o, elabena wole na mi abe abolo ene. Luo dzo le wo ta, ke Yehowa li kpli miawo ya, eyata migavɔ wo o! 10 Ke ha blibo la be, yewoafu kpe wo woaku; tete Yehowa fe nutikokoe do de Mawu fe agbadɔ la gbo le Israel-viwo katã nku me.

11 Eye Yehowa gblo na Mose bena: Zi nenie g5 dukɔ sia ado vlom, eye zi nenie woagbe dzinye xoxo ase? Ewo wɔnye mewo dzesi gedewo le wo dome hafi? 12 Eyata matsɔ dovɔ atsrɔ wo, eye mana dukɔ gaã de, si asɛ nu wu wo la, nadzo tso mewo. 13 Mose gblo na Yehowa bena: Ewo wɔnye Egiptetowo see bena, etsɔ wò nusɛ kplɔ dukɔ sia tso wo dome de? 14 Eye amesiwo see la, agblo na anyigba sia dzitowo bena: Wò Yehowa nuto ɛno dukɔ sia dome, ede dokuiwo fia wo wokpo kote, eye wò alilikpo no wo dzi; wò Yehowa nuto ɛzo wo ngo le alilikpo dodoa de me le nkeke me, eye nɛzo wo ngo le dzobibi me le zã me. 15 Nenyɛ be, awu dukɔ sia abe ame deka ene la, ekema dukɔ, siwo se nyaa le nuwò la, agblo be: 16 De Yehowa mekpe, be wòakplɔ dukɔ sia ayi anyigba, si nu woka atam do na wo la dzi o; eyata wòwu wo do. 17 Eyata Afeto, de wò nusɛ fia, abe alesi nɛgblo ene be: 18 Yehowa gbɔa dzi blewu, eye efe amenuveve so gbo, etsɔa vodada kple dzidada kena, ke megbea tohehe o, bon etua fofowo fe vodadawo nuti fe na viwo vasede dzidzime etɔlia kple enelia dzi. 19 Eyata tso dukɔ sia fe vodada ke wo le wò amenuveve ga la nu, abe alesi nɛtsɔe ke dukɔ sia tso Egipte ke vasede afisia ene. 20 Yehowa do nu be: Matsɔe ake, abe alesi nɛgblo ene. 21 Gake zi alesi mele agbe, eye Yehowa fe nutikokoe anyigba blibo la dzi la, ayo

anyigba blibo la dzi 22 nutsu, siwo katã kpo nutikokoe kple dzesi, siwo mewo le Egipte kple gbɛadzi, gake wotem kpo zi ewo, eye womedo to nye gbe o la, 23 makpo anyigba, si nu meka atam do na wo fofowo la o, eye amesiwo katã do vlom la, hã makpoe o! 24 Ke makplɔ nye dɔla Kaleb ayi anyigba, si dzi wògbo tso la dzi, eye wòazu efe dzidzimeviwo to, elabena gbogbo bubu le eme, eye wòdze yonyeme blibo. 25 Ke Amalekitowo kple Kanaanitowo no gbadzafe. Etsɔ miaho agbugbo ado ta gbedzi le Avafu la gbo!

26 Eye Yehowa fo nu kple Mose kpakple Aron bena: 27 Zi nenie g5 ha vɔdi sia ali nɔnye? Elabena mese alesi Israel-viwo li liɔliɔi de nɔnye lae. 28 Gblo na wo be, Yehowa fe numegbe enye si: Meta nye agbe be, mawo mi, abe alesi miegblo de nye to me ene! 29 Mia dometo, siwo wotia xlɛ, amesiwo xɔ fe blave kple vɔ la, woaku de gbe sia dzi kenken, le esi mieli nɔnye la ta. 30 Miade anyigba, si nu meka atam do na mi be, mianɔ edzi la dzi o, negbe Kaleb, Yefune vi, kple Yosua, Nun vi ko. 31 Ke makplɔ mia vi, siwo nu miegblo le be, woazu aboyonu la, ayi edzi, bena woakpo anyigba, si miedo vloɛ la. 32 Gake miawo miaku de gbe sia dzi kokoko. 33 Mia viwo anye lanyilawo le gbɛadzi fe blane so, eye woaxo miafe nuvɔwo atso, vasede esime miaku avo le gbɛadzi kenken hafi. 34 Dkeke blane, siwo mietsɔ datsa nku le anyigbaa dzii la, nu miatsɔ miafe vodadawo do fe blane; nkeke deka nanye fe deka, bena miadze sii bena, metro le mia yome. 35 Nye Yehowae gbloe, eye alea mawo ha vɔdi sia, si dze agla de nɔnye lae; gbe sia dzi woatsrɔ do, eye afisia woaku do! 36 Eye Yehowa na do vɔdia de do amesiwo Mose do be, woadatsa nku le anyigba dzi, amesiwo tro gbo, eye wode nɔdzi anyigba la nu hena ha blibo la li egu la dome, 37 eye woku, le esi wode nɔdzi anyigbaa nu la ta. 38 Ke Yosua, Nun vi, kple Kaleb, Yefune vi, koe tsi agbe le nutsu,

a Ps. 96, 11;
Heb. 3, 17-19.
b 12, 27.

c Yoa. 14, 6, 9.

d Mo. II. 17, 4,
Mo. II. 16, 10.

e Mo. II. 32, 10
v. 14.

f Mo. V. 8, 28.

g Yer. 2, 19.

h Mo. II. 24, 6.

i Kor. I. 10, 5,
10; Yu. 5.

j Mo. II. 9, 16.

siwo de datsa ŋku le anyigbaa dzi la dome.^a

39 Esi Mose gblɔ nya siawo na Israel-viwo katã la, dukɔ la xa nu nɔtɔ. 40 Wotso ŋdi kanya, eye wɔlɔia to la hegbɔ bena: De mieva afɔisa, be miayi teŋe, si ŋu Yehowa fo nu le la; elabena miewo nuvɔ. 41 Ke Mose gblɔ bena: Nukaŋuti miele Yehowa fe se la dzi dam? Mehele edzi dze ge o! 42 Migayi o, elabena Yehowa mele mia dome o, bena miafe futɔwo magasi mi o! 43 Amalekitɔwo kple Kanaanitɔwo le mia ŋɔɔ le afɔima, eye miatsi yi nu. Esi miertɔ le Yehowa yome la, eyata Yehowa manɔ kpɔli mi o. 44 Ke wosɛ tame helia to la, gake Yehowa fe nubabladaka la kple Mose wotsi asada la me. 45 Tete Amalekitɔwo kple Kanaanitɔwo, amesiwo le to sia dzi la, va si wo, eye woka wo hlɛ vasede Xorma ke.

Nuduvɔsa kple nunovɔsa ŋu sewo.

15. Eye Yehowa fo nu kple Mose bena: 2 Fo nu kple Israel-viwo, eye nagblɔ na wo bena: Ne miava anyigba, si matsɔ na mi mianɔ edzi la dzi, 3 eye ^gmiede adzɔgbe alo na nu le mia dukɔ si alo le ŋkekenyuiɛ dum hebe, yewoatsɔ nyi alo alɛ asa dzovɔ na Yehowa, edanye numevɔ alo akpedavɔ o, bena wɔavɛ lilili de Yehowa la, 4 ekema amesi na nua Yehowa la, natsɔ wo memee, efa fe ewoliawo deka, si wotsɔ ami hin fe eneliawo deka dzabae la, awo nuduvɔsae. 5 Eye natsɔ wein ^hawɔ nunovɔsa akpe de numevɔsa kple akpedavɔsa la ŋu; hin fe eneliawo deka nana alɛvi deka ŋu. 6 Ke natsɔ wo memee efa fe ewoliawo eve, si wotsɔ ami hin fe etɔliawo deka dzabae la, awo nuduvɔsa akpe de agbo deka ŋu, 7 eye natsɔ wein hin fe etɔliawo deka, awo nunovɔsa akpe de eɲu. Esiawo natsɔ asa vɔe, bena wɔavɛ lilili de Yehowa. 8 Ke ne èbe, yeatsɔ nyivi asa numevɔ, adzɔgbedevɔ alo akpedavɔ na Yehowa la, 9 ekema natsɔ wo memee efa fe ewoliawo etɔ, si wotsɔ ami hin afã dzabae la, akpe de nyivi la ŋu, 10 eye natsɔ wein hin afã, awo

^a kp. 30.

^b 13, 17.

^d Mo. II. 12, 49.

^e 21, 2.

^f Mo. II. 23, 16.

^g Mo. III. 7, 16.

^h Mo. V. 26, 1. 2.

ⁱ Mo. III. 4, 2.

^j 13.

^k Mo. III. 6, 7.

^l 28, 7.

nunovɔsa akpe de eɲu. Esiawo natsɔ asa vɔe, bena wɔavɛ lilili de Yehowa. 11 Alea woakpee de nyi sia nyi, agbo sia agbo, alɛvi sia alɛvi kple gbɔvi sia gbɔvi ŋu enye si. 12 Alesi lã, siwo miasa vɔ lae, sɔ gbɔe la, nenema ŋu miawo wo do. 13 Ne duamevi sia duamevi sa dzovɔ, be wɔavɛ lilili de Yehowa la, wɔavɛ alea. 14 Ne amedzroa de dze mia gbo, alo wɔtsi mia dome, eye wɔbe yeasa dzovɔ, ne wɔavɛ lilili de Yehowa la, ekema wɔavɛ, abe alesi miawona ene. 15 ^oƉoɖo deka nana eɲu na dukɔ blibo la kple amedzrowo siaa. Ɖoɖo mavɔ wɔanye na miafe dzidzimeviwo; mia kple amedzrowo mieso le Yehowa ŋku me. 16 Se deka kple doɖo deka nana eɲu na mia kple amedzro, si le mia dome la siaa.

Ainɔwo fe gbãto.

17 Eye Yehowa fo nu kple Mose bena: 18 Fo nu kple Israel-viwo, eye nagblɔ na wo bena: Ne miava anyigba, si dzi mele mia kplɔ ge ayii la dzi, 19 eye miekpo abolo du le anyigba dzi la, ekema miana/ adzɔ Yehowa. 20 Mitsɔ miafe wo ^hgbãtɔwo tɔ tatali ahana; eya nanye adzɔ tso miafe lu, siwo miefo la me. 21 Mia kple miafe dzidzimeviwo miatsɔ miafe wo gbãtɔwo fe de ana adzɔ Yehowa.

Gbodzɔgbodzo nuvɔ kple tamedoto.

22 Ke ne ^gmiede ŋu di heda se, siwo katã Yehowa gblɔ na Mose la, dometɔ deka dzi; 23 miawo se, siwo katã Yehowa na Mose de na mi, tso gbesigbe Yehowa de asi sedede me na mi hena miafe dzidzimeviwo dzi la, dzi o; 24 ne ha blibo la de ŋu di da fu la, ekema ha blibo la nana nyitsuvi deka, bena woasa numevɔ, si avɛ lilili de Yehowa lae, eye woawɔ nuduvɔsa kple nunovɔsa de doɖo la nu; eye woana gbɔtsu deka, woawɔ nuvɔvɔsae. 25 Eye nunɔla nalɛ avu na Israel-viwo fe ha blibo la, eye woatsɔe ake wo; elabena de wode ŋu di da fu, eyata wona nu, be woatsɔ sa dzovɔ na Yehowa, eye wosa nuvɔle le Yehowa ŋku me, le esi wode ŋu di da fu la ta. 26 Eye woatsɔe ake Israel-viwo

fe ha blibo la kple amedzro, si le wo dome la hã, elabena dukɔ blibo lae de nu di heda fu. 27 Ke nenye ame deka koe de nu di da fu la, ekema wɔana gbɔnɔ, si xɔ fe deka, woawɔ nuvɔvɔsae. 28 Eye nunɔla nawɔ avulɛnuwo na amesi de nu di da fu la, le Yehowa ŋku me ahalɛ avu nɛ, eye woatsɛ akee. 29 Se deka nany mia si na amesiwo de nu di da fu la, edanye Israel-viwo ŋutsu alo amedzro, si le mia dome la o. 30 Ke ne amea de^c do tame wɔ nane la, ekema edo vlo Yehowa, edanye duamevi alo amedzro o; ele be, woatsɛ da le efe dukɔ la dome. 31 Yehowa fe nya wɔdo vloɛ, eye efe se dzi wɔda, eyata ele be, woatsɛ ame la da kokoko, eya ŋutsu je fadidi le edzi.

Tohehe na amesi gblɛ kɔ do na Sabat.

32 Esi Israel-viwo nɔ gbedzi la, wokpɔ ŋutsua de le nake fom le dzudzɔgbenkeke la dzi.^k 33 Eye amesiwo kpɛ wɔle nake fom la, kplɛ va Mose kple Aron kpa-kple ha blibo la gbɔ. 34 Eye wolɛe da di, elabena womenya nusi woawɛ la gobi o.ⁱ 35 Yehowa gblɔ na Mose bena: Ele be, woawu ŋutsu la; ha blibo la nafu kpee le asaɖa la godo, wɔaku. 36 Tete ha blibo la kplɛ yi de asaɖa la godo, eye wofu kpee wɔku, abe alesi Yehowa dese na Mose ene.

Dzesinu le awuwo nu.

37 Eye Yehowa gblɔ na Mose bena: 38 Fo nu kple Israel-viwo, eye nagblɔ na wo be: Mia kple miafe dzidzimeviwo miade gbo miawe avɔwo to, eye woatsi gbo de adabe blɔto lɔka nu.ⁿ 39 Ne miekpɔ gboawo la, ekema miado ŋku Yehowa fe seawo katã dzi, eye miawɔwo dzi, bena miagadze miafe dziwo kple ŋkuwo yome awɔ nusi wodi la o. 40 Eye miado ŋku nye seawo katã dzi, bena miannɔ kɔkɔe na miafe Mawu. 41 Nyeɛ nye Yehowa, mia Mawu, si kplɔ mi tso Egipte-nyigba dzi, be manye miafe Mawu. Nye Yehowa, mia Mawu!

Korax vuti mewo dze aglã.

16. Eye Korax, Yizhar vi, amesi nye Lewi vi, Kehat je togbuiyovi, hekpe de Eliab viŋutsuwo,

Datan kple Abiram, amesiwo nye Ruben vi, Palu je togbuiyoviwo^d ŋu, 2 bɔdze aglã de Mose ŋuti, eye Israel-viwo dome ŋutsu alafa eve blaati, amesiwo nye ŋkuta-tɔwo le ha la dome, eye wonye adanudelawo le takpekpewo me kple ame ŋkɔŋuwo la, kpe de wo nu. 3 Eye wokpe ta de Mose kple Aron ŋu hegblo na wo bena: Mia tɔ do doɖo akpa! Ha blibo la le kɔkɔe, eye Yehowa le wo dome tso, nukaŋuti miawo miele mia dokui dom de dzi le Yehowa fe dukɔ la dome ale? 4 Esi Mose see la, etsyɔ mo anyi! 5 Eye wɔgblo na Korax kple efe ha blibo la bena: Etsɔ la Yehowa ade amesi nye eto, amesi le kɔkɔe, be wɔate de enu kple amesi wɔatia, be wɔate de enu la, afia. 6 Korax kple efe ha blibo la, ale miawo enye si: Mitsɔ dzudzɔdosonuwɔ, 7 eye miade dzo de wo me atsɔ dzudzɔdonu ada de dzi le Yehowa ŋku me etsɔ, eye amesi ke Yehowa atia la, eya nanye ame kɔkɔe. Mi Lewi-viwo, mia tɔ di kpi gbɔ me akpa! 8 Eye Mose gblɔ na Korax bena: Mi Lewi-viwo, mise gbe! 9 Mesɔ gbɔ na mi hade be, Israel fe Mawu lakɔtia mi tso Israel fe ha la me, be miade de enu, eye miawɔ do le Yehowa fe nɔfe la nu, mianɔ ha la nu, eye miasubɔ wo oa? 10 Ena mia kple nɔviwo Lewi viwo katã miegogoe tso, azɔ miegale nunɔladi hã dima? 11 Eyata Yehowa ŋue mia kple wɔ ha blibo la mietsi tre do; ameka nye Aron, hafi miele enu lim? 12 Eye Mose do be, woadayɔ Datan kple Abiram, Eliab viwo vɛ; ke wodo nu bena: Miegbɔna o. 13 Mesɔ gbɔ na wɔ be, nekplɔ mi tso anyigba, si dzi notsi kple anyitsi bɔ do la dzi, be nava wu le gbedzi oa? Azɔ nɛle amegã hã du ge de mia dzia? 14 Mɛkplɔ mi de anyigba, si dzi notsi kple anyitsi bɔ do la dzi, be nahayi agblewo kple weingblewo tso ge na mi hã o! De nɛbe, yeade ŋku le to me na ŋutsu siawoa? Miegbɔna afia deke o! 15 Tete dɔme ve Mose ŋutsu, eye wɔgblo na Yehowa bena: Megatɔ de wofe vɔsa la nu o! Nyemexɔ^p tedzi deka hã le wo si

^a Mo. II. 6, 18, 21; 26, 9; Yu. 11.

^b 12, 1. 2.

^d Mo. III. 4, 27, 28.

^e Do. 13, 33; Heb. 10, 26, 27.

^f 14, 5.

^g Tim. II. 2, 19.

^h Mo. II. 20, 8.

ⁱ Mo. III. 24, 12; Mo. II. 31, 14; 35, 2.
^k 3, 6-13; 4, 4 v. 20.

^l Mo. II. 16, 7.

ⁿ Mo. V. 22, 12; Mat. 23, 5.

^o Mo. II. 3, 9, 17.

^p Sam. I. 12, 3; Do. 20, 33.

o, eye nyemewo v̄o de wo dome-
t̄oa deke ɲu h̄a o.

16 Eye Mose gbl̄o na Korax
bena: Mia kple w̄o ha blibo la
miakpe de Aron ɲu ava Yehowa
ɲku me et̄so. 17 Amesiame nat̄so
eje dzudz̄odosonu, eye w̄oada dzu-
dz̄odonu de eme ava Yehowa
ɲku me; dzudz̄odosonu alafa eve
blaats̄ w̄oanye, amesiame kple et̄o,
eye mia kple Aron h̄a miats̄o
miase dzudz̄odosonuwo vs. 18 Tete
amesiame ts̄o eje dzudz̄odosonu
de dzo de eme, eye w̄ots̄o dzu-
dz̄odonu da de edzi heva Mawu
je agbad̄o la nu; Mose kple Aron
h̄a le eme. 19 Eye Korax fo ha
blibo la nu fu de wo ɲu heva
Mawu je agbad̄o la nu. Tete «Ye-
howa je ɲutik̄ok̄oe de edokui fia
ha blibo la. 20 Eye Yehowa fo
nu kple Mose kple Aron bena:
21 Mite de aga le ha sia ɲu, ne
mats̄r̄o wo zi deka.

Korax ɲuti mewo yi to.

22 Ke woawo ts̄yo mo anyi he-
gbl̄o bena: Oo, Mawu, si nye agbe-
gb̄ogb̄o, si le ɲutil̄awo kat̄a me
la, je Mawu! Esi ame deka w̄o
nuv̄o la, eye n̄ele domedzoe dom
de ha blibo la ɲua? 23 Tete Ye-
howa fo nu kple Mose bena:
24 Gbl̄o na ha la bena: Mide me-
gbe le Korax, Datan kple Abiram
je afewo ɲu!

25 Eye Mose tso yi Datan kple
Abiram gb̄o, eye Israel-ame ts̄itsi-
wo kpl̄oe do. 26 Eye w̄ogbl̄o na
ha la bena: Mite da le ame ma-
v̄omawu siawo je agbad̄owo gb̄o,
eye migaka asi wofe n̄ua deke
ɲu, bena miawo h̄a miagats̄r̄o le
wofe nuv̄owo ta o. 27 Tete wode
megbe le Korax, Datan kple Abi-
ram je afewo ɲu. Ke Datan kple
Abiram do go de wofe agbad̄owo
nu, eye wo sr̄owo kple wofe vi
ts̄itsiwo kpakple wofe vidziwo
kpe de wo ɲu. 28 Eye Mose gbl̄o
bena: Esia miats̄o adze sii bena,
Yehowae dom, be mawo do siawo
kat̄a, eye menye nye ɲuto nye dzi-
mee w̄ots̄o o. 29 Ne ame siawo
aku, abe alesi amewo kat̄a kunaē
ene, eye woahē to na wo, abe
alesi woahē to na amewo kat̄aē
ene la, ekema menye Yehowae
dom o. 30 Ke ne Yehowa aw̄o
nu masekp̄oa de, eye anyigba ake

a Mo. V. 11, 6.

b Mo. III. 16, 1.
2; Ps. 106. 18.

d 14, 10.

e Hi. 12. 10;
Sam. II. 24, 17.

f 1, 51.

g 14, 10.

h 15, 4. 22.

nu ami wo kple wofe nuwo kat̄a,
eye woayi ts̄iē agbagbe la, ekema
mianyaē bena, ame siawoe do vlo
Yehowa! 31 Esi w̄owu nya siawo
nu v̄o la, tete anyigba w̄o le te,^a
32 eye anyigba ke nu mi wo kple
wofe afewo kpakple amesiwo kat̄a
le Korax ɲu kple wofe nuwo kat̄a.
33 Ale woamawo kple wofe nuwo
kat̄a yi ts̄iē agbagbe; anyigba tu
de wo nu, eye wobu le ha la dome.
34 Eye Israel blibo la kat̄a,
amesiwo de to de wo la, si le
wofe ɲlidodo la ta; elabena wobu
be, anyigba le yewo h̄a mi ge.
35 Eye b̄dzo tso Yehowa gb̄o fiā
ɲutsu alafa eve blaats̄, siwo ts̄o
dzudz̄odonu ve la.

Nuv̄ow̄olawo je nutogbawo kple Aron je
nutogba.

17 Eye Yehowa fo nu kple Mose
bena: 2 Gbl̄o na nun̄ola Aron
viɲutsu Eleazar bena, w̄oaf̄o dzu-
dz̄odosonuawo le dzobife la, eye
w̄oaka dzoa le wo me de adzge.
3 Elabena nuv̄ow̄ola mawo je ku
na dzudz̄odosonuawo ɲu k̄o; woa-
fo wo gbadzaa at̄so fa de v̄osamle-
kpui la ɲu, elabena wots̄o wo va
Yehowa ɲku mee, eyata wo ɲu k̄o,
eye woanye ɲkudodzinu na Israel-
viwo. 4 Tete nun̄ola Eleazar fo
akobl̄i-dzudz̄odosonu, siwo ame-
siwo dzo fiā ts̄o ve la, eye wofe
wo gbadzaa ts̄o fa de v̄osamlekpui
la ɲu, 5 hena ɲkudodzinu na Is-
rael-viwo, bena /ame tutaa deke,
amesi metso Aron je dzidzime-
viwo dome o la, magate va, be
yeato dzo dzudz̄odonu le Yeho-
wa ɲku me, eye w̄oava me n̄e abe
Korax kple eje ha la ene o; abe
alesi Yehowa de se n̄e to Mose
dzi ene.

6 Ke esi ɲu ke la, Israel je ha
blibo la li Mose kple Aron ɲu
gbl̄o bena: Miawoe wu Yehowa je
duka la. 7 Esi ha blibo la kpe ta
de Mose kple Aron ɲu la, woawo
tr̄o do ta Mawu je agbad̄o la gb̄o,
eye kp̄o da, alilikpo ts̄yo edzi, eye
Yehowa je ɲutik̄ok̄oe de edokui
fia. 8 Eye esi Mose kple Aron
wova Mawu je agbad̄o la ɲgo la,
9 Yehowa fo nu kple Mose bena:
10 Mide megbe le ha sia ɲu, ne
mats̄r̄o wo zi deka! Tete h̄wots̄yo
mo anyi. 11 Eye Mose gbl̄o na
Aron bena: Ts̄o dzudz̄odosonu,

eye nađe dzo de eme le vosamlekpui la dzi; netsɔ nanyi ha la gbo, eye ʼnalé avu na wo, elabena Yehowa do damedzoe, eye dovɔ dze gɔme. 12 Eye Aron tsɔe, abe alesi Mose gblɔ ene, heƒu du yi de takpekpe la me, eye kpo da, dovɔ dze gɔme le dukɔ la dome, eye wɔtsɔ dzudzɔdonu helé avu na wo. 13 Eye esi wɔtsi tre de ame kukuawo kple agbagbeawo dome la, dovɔ la nu tso. 14 Amesiwo dovɔa wu la, le ame akpe wuiene alafa adre, ke amesiwo ku le Korax fe nya me la, mele eme o. 15 Eye Aron gatɔ va Mose gblɔ le Mawu fe agbadɔ la nu. Eye dovɔ la nu tso.

Aron fe ati fo se.

16 Eye Yehowa gblɔ na Mose bena: 17 Fo nu kple Israel-viwo, eye naxɔ atikplɔ wuieve le wofe amegáwo si le wo fofowo fe afewo nu, eye nanɔ amesiame ŋkɔ de efe atikplɔ nu. 18 Dlo Aron ŋkɔ de Lewitowo fe atikplɔ nu, elabena atikplɔ deka enye amegá, si le wo fofowo fe afewo nu la to. 19 Eye natsɔ wo ada de Mawu fe agbadɔ la me le se la ŋgɔ, ʼafisi medea dokuinye fiaa mi le. 20 Eye ʼamesi ke matia la, ame ma fe atikplɔ adze, eye matsi Israel-viwo fe mia nu lili la nu. 21 Tete Mose fo nu kple Israel-viwo, eye wofe amegáwo katá dome desiade tsɔ efe atikplɔ ne; atikplɔ wuieve le wo fofowo fe afewo nu, eye Aron fe atikplɔ há le wofe atikplɔwo dome. 22 Eye Mose tsɔ atikplɔawo da de agbadɔ, si me sea le la me. 23 Esi nu ke, eye Mose va agbadɔ, si me sea le me la, ekpɔ bena Aron, si tso Lewi-to me la, fe atikplɔ dze, eto angba, eye wofe se hetse ku. 24 Tete Mose fo atikplɔawo katá le Yehowa ŋku me va Israel-viwo katá gbo, eye wokpɔ wo, eye amesiame gaxɔ efe atikplɔ. 25 Ke Yehowa gblɔ na Mose bena: Gagbugbo Aron fe atikplɔ ʼyi se la ŋgɔ, bena woadzrae do abe dzesi ene hena ame sɛtoawo, eye woadzudzɔ livilivilili le ŋkunya me, bena womagaku o. 26 Eye Mose wɔ nenema: alesi Yehowa de se ne la, nenema wɔwɔ. 27 Eye Israel-viwo gblɔ na Mose bena:

Mo. II. 28, 29;
Mo. III. 16, 13.

o kp. 5.

Mo. II. 28, 29;
Mo. III. 16, 32.
33.

o 3, 6-10.

/ 17, 11.

Mo. II. 25, 22.
h 16, 5, 7.
i 3, 12, 45.

* 1, 51.

Mo. III. 2, 3.
10; 6, 9-11.
19-22; 7, 6 v.
10.

* Heb. 3, 4.

Kpɔ da, míele kukum, eye míele tsɔtsɔrɔm, mí katá míele tsɔtsɔrɔm vɔ. 28 Amesiame, si te de Yehowa fe nɔfe nu la, ekuna! De míele kuku ge avɔ kenkenɔ?*

Nunɔlawo kple Lewitowo fe do.

18. Eye Yehowa gblɔ na Aron bena: Nu kɔkɔeawo nu vodada anɔ mia kple viwɔnutsuwo kpakple fofowɔ fe to la dzi, eye ʼnunɔladɔ la nu vodada anɔ mia kple viwɔnutsuwo dzi. 2 Na noviwɔwo, amesiwo tso ʼfofowɔ Lewi fe toa me la, nava kpɔli wɔ, eye woanɔ nuwɔ awɔ subɔsubɔdɔ, ne mia kple viwɔnutsuawo míele agbadɔ, si me sea le la ŋgɔ. 3 Eye woawɔ do, siwo katá le nuwɔ kple agbadɔ blibo la nu; ke womagate de nu kɔkɔeawo kple vosamlekpui la nu, be mia kpɔli wo miagaku o. 4 Woanɔ nuwɔ awɔ do, siwo katá le Mawu fe agbadɔ la nu, ke ame tutɔa deke mate va mia gbo o. 5 Eye miawo miawɔ do, siwo le kɔkɔefe la kple vosamlekpui nɔti, bena ʼdɔmedzoe magava Israel-viwo dzi o. 6 Elabena nye nutɔe de mia novi Lewitowo, amesiwo wona Yehowa la, le Israel-viwo dome ina mi, bena woawɔ Mawu fe agbadɔ la nu do. 7 Ke mia kple viwɔwo miawɔ nunɔladɔ la le vosamlekpui la gbo kple xɔmetsovo la godɔ. De metsɔ nunɔladɔ la na mi: ke ne kame tutɔa de te va la, woawui.

Nunɔlawo fe nuduɔu.

8 Eye Yehowa gblɔ na Aron bena: Kpɔ da, metsɔ adzɔ, siwo wodena le Israel-viwo fe nunana kɔkɔewo katá nu la, na wɔ, wɔ nutɔ kple viwɔnutsuwo fe gome wɔnye, do do mavɔ wɔanye. 9 Wofe nunana kɔkɔewo, siwo anye to wɔ la, wonye: wofe nuduɔvɔsawo katá, nuvɔvɔsawo katá kple fɔdɔvɔsawo katá, siwo wonam la dometo, siwo womato dzoe o, nu kɔkɔe woanye na mia kple viwɔnutsuwo. 10 Tefe kɔkɔewo naɔui le, nɔtsu sia nɔtsu kpɔ mo aɔui; nu kɔkɔe wɔanye na wɔ. Metsɔ nunana bubu, siwo katá Israel-viwo ana, 11 bena woanyɛla, na wɔ, wɔ nutɔ, viwɔnutsuwo kple viwɔnyɔnuwo to woanye; amesiame, si nu kɔ le afewo me la,

kpɔ mɔ adui, dodo mavɔ wɔanye.^a 12 Metsɔ ami nyuitɔ, wein matsimatsi nyuitɔ kple agblemenu gbãtɔ, siwo woatsɔ vɛ na Yehowa la, na wò. 13 Wofe anyigbadzinu gbãtɔwɔ katã dometɔ, siwo woatsɔ vɛ na Yehowa la, nye tɔwò; amesiamɛ, si ɲu kɔ le afewò me la, kpɔ mɔ adui.^b 14 Nusiyanu, si Israel-viwo tɔɔ de adzɔgbe dika la, nanye tɔwò.^c 15 Nusiyanu, si aɔu dɔ nu na dada, edanye amɛ alo lã o, eye wɔtsɔɛ na Yehowa la, nye tɔwò; ke woatsɔ ga axɔ amewo fe ngɔgbeviwo kple lã makɔmakɔwɔ fe ngɔgbeawoe.^e 16 Ne woxɔ ɣleti deka la, ekema woatsɔ ga sekel kɔkɔɛ atɔ axɔ woe, abe alesi nado asi lae ene. Gera blave nanye sekel deka. 17 Ke womatsɔ ga axɔ nyiwo, alẽwo kple gbɔwo fe ngɔgbeawoe o, elabena wo ɲu kɔ; nawu wofe ɔu de vɔsamlekpuɪ la ɲu, eye natsɔ dzo wofe amiwo, bɛna woanye dzovɔsa, si avɛ lilili de Yehowa. 18 Gake wofe lã nanye tɔwò, abe alesi akɔ, si wonyɛ kple dɔsita nye tɔwɔe ene. 19 Metsɔ adzɔ, siwo katã wɔdena le Israel-viwo fe nunana kɔkɔɛ, siwo wona Yehowa, ɲu la na mia kple viwɔnɔtsuwo kple viwɔnyɔnuwo; dodo mavɔ wɔanye. Dzenubabla wɔnye le Yehowa ɲku me megbee na mia kple wò dzidzimeviwo.

Lewitɔwɔ fe nuɔɔɔ.

20 Eye Yehowa gbɔ na Aron bɛna: Naneke manye tɔwò le wofe anyigba dzi o, eye amákɔpɔ gomea deka le wo dome o, elabena nyee nye wò gome kple wò domenyinu le Israel-viwo dome: 21 Eye metsɔ kɔnuwo katã fe ewoliawo deka na Lewi-viwo, bɛna wɔanye wo tɔ le Israel, de wofe dɔ, si wofe wɔwɔm le Mawu fe agbadɔ ɲu la ta. 22 Ke Israel-viwo megate va Mawu fe agbadɔ ɲu azɔ o, bɛna woaghe nuvɔ ava wo dɔkui dzi, eye woaku o, 23 boɲ Lewitɔwɔ nawɔ dɔ le Mawu fe agbadɔ la ɲu, eye woaxɔ wofe vodadawo atɔɔ; dodo mavɔ wɔanye na miafe dzidzimeviwo. Ke domenyinu manɔ wo si le Israel-viwo dome o, 24 elabena metsɔ Israel-viwo fe nuwo fe ewoliawo

^a Mo. III. 10, 14.

^b Mo. II. 23, 19; Mo. V. 18, 4.

^c Mo. III. 27, 28.

^e Mo. II. 13, 12; 13; 34, 19, 20.

^f Mat. 10, 10.

deka, siwo wotsɔ na Yehowa la, na Lewitɔwɔ abe domenyinu ene; eyata megblɔ na wo bɛ, domenyinu manɔ wo si le Israel-viwo dome o.

25 Eye Yehowa fo nu kple Mose bɛna: 26 Gblɔ na Lewitɔwɔ be: Ne miexɔ nuwo fe ewoliawo deka, si mexɔ le Israel-viwo si na mi, be wɔanye miafe domenyinu le wo si la, ekema midɛ ewoliawo deka le eɲu na Yehowa. 27 Woabu adzɔ, si miana la, abe mia ɲutɔwoe xa agblemenu, eye miefiã wein ene. 28 Ale miade adzɔ le nuwo katã fe ewoliawo deka, siwo miaxɔ le Israel-viwo si la, ɲu na Yehowa, eye miatsɔ Yehowa fe adzɔ la ana nunɔla Aron. 29 Mide nusiwo katã woana mi la, fe nyuitɔwɔ wɔ adzɔ na Yehowa abe nunana kɔkɔɛ ene. 30 Gblɔ na wo be: Ne miede nyuitɔwɔ na adzɔɛ la, ekema woabui na Lewitɔwɔ abe woawo ɲutɔɛ xa nu, eye wofiã wein ene. 31 Mia kple miafe fometɔwɔ miekpɔ mɔ adui le afisiafi, elabena /dɔ, si wom miele le Mawu fe agbadɔ ɲu la, fe fetu wɔnye. 32 Ne miede nyuitɔ le wo ɲu na adzɔɛ la, ekema nuvɔ manɔ mia dzi o; miagblɛ kɔ dɔ na Israel-viwo fe nunana kɔkɔewo o, eye miaku o.

Dutikoklɔtsi tso nyi dzɛ fe aɛ me.

19. Eye Yehowa fo nu kple Mose kpakple Aron bɛna: 2 Ale Yehowa de se gbɔɔ enye si: Gblɔ na Israel-viwo be, woalɛ nyinɔ dzɛ, isi sɔ blibo, nu mewo afia deke nɛ o, eye womede kɔkuti kɔ nɛ kpɔ o la, vɛ na wò. 3 Miatsɔɛ na nunɔla Eleazar, eye wɔana woakplɛ ayi asada la godo, eye woawui le eɲku me. 4 Eye nunɔla Eleazar nade efe asi ɔu la me ahlɛ /zi adre de go, si me Mawu fe agbadɔ la dze ngɔɛ. 5 Eye woatsɔ dzo nyinɔ la fe agbalɛ, efe lã, efe ɔu kple dɔmemiwo. 6 Eye nunɔla natsɔ sederti, isop kple ka dzɛ ade nyinɔ fe dzo la me. 7 Nunɔla nanyã efe avɔwo, eye wɔale tsi, emegbe hafi wɔkpɔ mɔ ava asada la me; gake nunɔla ɲu mekɔ o vasede fiɛ. 8 Amesɔ tɔ dzo nyinɔ la, nanyã efe avɔwo, eye wɔale tsi, eye eɲu mekɔ o

^g Heb. 9, 13.

^h 36, 5; Mo. V. 10, 9; 12, 12; Yos. 13, 14, 33.

ⁱ Mo. III. 22, 20.

^k Mo. III. 27, 30.

^l Mo. III. 4, 6, 17.

^m Mo. III. 14, 6.

ⁿ Mo. III. 16, 28.

vasede fiē. 9 Eye ntsu, si ŋu kɔ la, nalɔ nyinɔ fe afi la ada de teŋe kɔkɔɛa de le asada godo, eye wɔadzrae dɔ na Israel-viwo fe ha la hena amegukɔtsi la, nu-vɔvɔsae wɔnye. 10 Amesi lɔ nyinɔ fe afia la, nanyā eŋe avɔwo, eye eŋu mekɔ o vasede fiē. Doɔo mavɔ wɔanye na Israel-viwo kple amedzro, si le wo dome la. 11 Ne amea de de asi ame kuku ŋu la, eŋu mekɔ o ŋkeke adre. 12 Eye wɔatsɛ ade nuvɔ da le edokui ŋu le ŋkeke etɔlia kple ŋkeke adrelia dzi, ekema eŋu kɔ; gake ne mede nuvɔ da le edokui ŋu le ŋkeke etɔlia kple ŋkeke adrelia dzi o la, ekema eŋu mekɔ o. 13 Ne amea de de asi ame kuku ŋu, eye mede nuvɔ da le edokui ŋu o la, ekema edo ŋunyɔ Yehowa fe nɔfe la; ele be, woatsɔ ame sia da le Israel, elabena womewu amegukɔtsi la de eŋu o, eyata eŋu mekɔ o, eye eya nɔɔ de busu edokui ŋu.

14 Se la enye si: Ne ame ku le agbadɔa de me la, ekema amesi va agbadɔa me kple nusiwo katā le agbadɔa me la, ŋu mekɔ o ŋkeke adre. 15 Nusianu, si le nuvo, eye wometu nu enu o la, ŋu mekɔ o. 16 Ne amea de de asi amesi wowu kple yi alo ame kuku, amefu alo yɔdo ŋu le gbe me la, eŋu mekɔ o ŋkeke adre. 17 Eye woaku nuvɔvɔsalā, si wɔɔ dzoe la, fe afi akɔ tɔsisi me tsi de dzi le zea de me hena amesi ŋu mekɔ o la. 18 Eye ntsu, si ŋu kɔ la, natsɔ isop ade tsi la me awu de agbadɔa la, eme nuwo katā kple amesiwo katā de afima la ŋu; alea woawui de amesi de asi amefu alo amesi wowu, ame kuku alo yɔdo ŋu la hā ŋui. 19 Amesi ŋu kɔ la, nawui de amesi ŋu mekɔ o la ŋu le ŋkeke etɔlia kple ŋkeke adrelia dzi, emegbe wɔanyā eŋe avɔwo, eye wɔale tsi, ekema eŋu kɔ le fiē. 20 Ke ne amea de ŋu mekɔ o, eye womede nuvɔ le eŋu o la, ekema woatsɔɛ da le ha la dome, elabena edo ŋunyɔ Yehowa fe kɔkɔefe la; womewu amegukɔtsi de eŋu o, eyata eŋu mekɔ o. 21 Doɔo mavɔ wɔanye na mi. Amesi wu amegukɔtsia la, nanyā eŋe avɔwo,

eye ne amea de de asi amegukɔtsia ŋu la, eŋu mekɔ o vasede fiē. 22 Ne amesi ŋu mekɔ o, de asi nua de ŋu la, eŋu mekɔ o, eye ne amea de de asi amea ŋu la, eŋu mekɔ o vasede fiē.

Miryam fe ku: tsi do tso kpe me.

20. Le yleti gbato me la Israel-viwo fe ha blibo la va "Zingbedzi, eye dukɔ la fu asada anyi de Kades. Miryam ku le afima, eye wodji de afima. 2 Ke tsi mele afima na ha la o. Tete wokpe ta de Mose kple Aron ŋu. 3 Eye dukɔ la wɔ dzre kple Mose bena: Oo, de miawo hā mieku, esi mia nɔviwo ku le Yehowa ŋku me boŋ la, ne nyo wu! 4 Nukata gɔ miekplɔ Yehowa fe ha la va gbe sia dzi, bena mia kple miafe lāwo miaku de afisia? 5 Nukanuti miekplɔ mi tso Egipte va teŋe bada sia, afisi womate ŋu afā nu dɔ o, eye gbotiwo, weinkawo kple yevubodatiwo mele o, eye tsi hā mele, be woano o. 6 Ke Mose kple Aron dzo le ha la gbɔyi de Mawu fe agbadɔ la nu, eye wotsyɔ kɔ me anyi; tete "Yehowa fe nɔtikokɔe de edokui fia wo. 7 Eye Yehowa fo nu kple Mose bena: 8 Tso wɔ atikplɔ, eye mia kple nɔviwo Aron miafo ha la nu fu, eye nafa nu kple agakpe la le woŋe ŋku me, ekema ana tsi. Ale nana tsi nado le agakpe la me, bena ha la kple woŋe lāwo nano. 9 Tete Mose tso atikplɔ la le Yehowa ŋku me, abe alesi wɔde sens ene. 10 Eye Mose kple Aron fo ha la nu fu de agakpe la ngɔ, eye wɔgbɔ na wo bena: Misee, mi tose-lawo! De miāte ŋu ana tsi nado tso agakpe sia me na mia? 11 Eye Mose kɔ eŋe asi dzi tso eŋe atikplɔ fo agakpe la zi eve, tete tsi do bababa, eye ha la kple woŋe lāwo no. 12 Tete Yehowa gbɔ na Mose kple Aron bena: Esi miedɔ ŋu de ŋunye o, eye miekɔ ŋunye le Israel-viwo ŋku me o nɔti la, eyata miakplɔ ha sia ade anyigba, si matsɔ na wo la dzi o. 13 Esia nye dzrewɔtsi, si ta Israel-viwo wɔ dzre kple Yehowa dɔ, eye wɔna edokui ŋu kɔ le wo dome la.

• 12, 21.

• Mo. II. 17, 1 v. 7.

• Mo. III. 15, 31.

• 14, 10.

• Ps. 106, 32.

• 27, 14; Mo. V. 1, 27; 3, 26; 4, 21; 32, 51. • Ps. 81, 8.

14 Eye Mose dɔ dolawo le Kades "do de Edom-fia gbɔ bena: Ale bɔwivwò Israel gbɔ esi: Wò nɔtɔ ènya fu, siwo katà dzɔ de mia dzi. 15 Mia fofowo vu va Egipte, eye mienɔ Egipte etefe didi; ke Egiptetɔwò sɛ nɔta le mia kple mia fofowo nɔ. 16 Eye miedɔ yli na Yehowa, eye wòse míafe gbe "hedɔ mawudɔlaa de ɔa wòkplɔ mí tso Egipte; azɔ mía le Kades, du, si le wò lifo nɔ la me. 17 Na /miato wò anyigba dzi ayi! Miele agble alo weinbwo me to ge o, eye miele vudɔ me tsi hã no ge o, ñegbe mɔ gã dzi ko miato, eye miadze de ɔsi alo mia me o, vasede esime miato wò anyigba dzi ayi. 18 Edom ɔ nɔ bena: Mátò gbɔnye ayi o, ne menye nenem o la, mava kpe mi kple yi. 19 Tete Israel-viwo gbɔ nɛ bena: Dumɔ gã dzi ko miebe, miato ayi, eye ne mia kple míafe lãwo mienɔ wò tsi la, ekema mía fe de eta. Afɔ pɛ ko miebe, mía-tɔ azɔ edzi ayi, eye miele naneke dim wu esia o. 20 Ke eɔ nɔ be: Miele eme tso ge ayi o! Eye Edom tɔ avakɔ gã, si sesè la, yi ɔakpee. 21 Esi Edom gbe be, Israel mato yefe anyigba dzi ayi o la, eyata Israel ɔdɔ mɔ to enu.

Aron je ku.

22 Eye Israel fe ha blibo la ho tso Kades heva Hor-to la gbɔ. 23 Eye Yehowa gbɔ na Mose kple Aron le Hor-to la gbɔ le Edom-nyigba fe lifo dzi bena: 24 Aron nayi tɔgbuiawo gbɔ; elabena mele anyigba, si matsɔ na Israel-viwo la, dzi de ge o, le esi miesè to de nye sea nɔ le dzrewɔtsia gbɔ la ta. 25 Kplɔ Aron kple viaɔutsu Eleazar yi Hor-to la dzi, 26 eye naɛ awuawo le Aron nɔ ɔdo na viaɔutsu Eleazar; ke Aron naku le afima. 27 Mose wɔ, abe alesi Yehowa de se nɛ ene. Eye wolía Hor-to la le ha blibo la nku me. 28 Eye Mose de awuawo le Aron nɔ hedo na viaɔutsu Eleazar. Eye Aron "ku le to la tame, eye Mose kple Eleazar ɔi tso to la dzi. 29 Eye esi ha blibo la kpɔ bena, Aron megalí o la, Israel fe afe blibo la fa Aron nkeke blaetɔ sɔɔ.

Mo. I. 32, 4;
Don. 11, 17.
Mo. V. 23, 8.

Mo. V. 13, 16;
Yos. 6, 17;
Don. 1, 17;
Sam. I. 15, 3.
Mo. II. 23, 20.

f 21, 22.

g 14, 45.

h 11, 1-6; 14, 2.

i Kor. I. 10, 9.

k Joh. 3, 14.

l Mo. III. 21, 10.

m Yos. 10, 12.
o 32, 38; Mo. V. 10, 6.

Wowo ada de Arad-fia duti. Akoblida la.

21. Esi Kanaanito, Arad-fia, ame-si le dziehe gome, se bena, Israel to Atarim-mɔ gbɔna la, ewɔ ava kple Israel, eye wòde aboyo wo dometɔa dewo. 2 Tete Israel de adzɔgbe na Yehowa gbɔ bena: Ne átso dukɔ sia ade asi nam la, ekema "matsrɔ wofe duwo gbidi-gbidi. 3 Eye Yehowa se Israel fe gbe, eye wòtɔ Kanaanitɔwò de asi, eye wòtɔrɔ wo kple wofe duwo gbidi-gbidi, eye wona nko teje la be "Xorma.

4 Eye woho tso Hor-to la gbɔ hedo ta Avafu la nu, bena woa-tɔ Edom-nyigba ta. Ke dukɔ la ktsi dzi le mɔ ta, 5 eye dukɔ la fo nu le Mawu kple Mose nɔ bena: Nukata miekplɔ mí tso Egipte, be miaku le gbedzi? Elabena abolo kple tsia deke mele afisia o, eye nududu vlo sia le nɔ nyom na mí. 6 Tete Yehowa ɔdo da vɔ-djiwo de dukɔ la dome, eye wodu dukɔ la, eye ame gedɛ ku le Israel. 7 Tete dukɔ la va Mose gbɔ gbɔ bena: Míewɔ nuvɔ be, míefo nu le mia kple Yehowa nɔ. De kuku na Yehowa, bena wòade dawo da le mia dome. Eye Mose de kuku de dukɔ la ta. 8 Eye Yehowa gbɔ na Mose bena: Wò da vɔdi la fe nɔnɔme, eye nakui de ati nɔ, bena ne da ɔu amea de, eye wòkpɔe ɔa la, wòatsi agbe. 9 Eye Mose tɔ akɔbli wɔ daa de heku de ati nɔ, eye ne dawo ɔu amea de wòkpɔ akoblida la ɔa ko la, etsia agbe.

Israel-viwo fe asadabafewo.

10 Eye Israel-viwo ho heva fu asada anyi de Obot. 11 Eye woho tso Obot heva fu asada anyi de gbedzi le Yie-Abarim, si dze nɔgɔ Moab le yedzefe gome. 12 Woho tso afima heva fu asada anyi de Zered-tɔu la nu. 13 Eye woho tso afima heva gbedzi le Arnon, si dzɔ tso Amoritɔwò fe anyigba dzi la nu. Arnon enye lifo le Moabitɔwò kple Amoritɔwò dome. 14 Eyata wonɔ de "Yehowa fe avawɔwɔwò fe agbalè me bena: „Waheb le Sufa kple Arnon-tɔu la, 15 tɔu la me tsi, si si ɔdo ta Ar-nutowo me, eye wòdo lifo na Moab.“

16 Emegbe wotso le afima va

vudo la gbɔ. Esia nye vudo, si ɔu Yehowa gbɔ le na Mose be: Fo dukɔ la nu fu, bena mana tsi wo. 17 Yemaɣi Israel-viwo dzi ha sia bena: „Vudo, dzi! Midzi ha de eɣu! 18 Esia nye vudo, si amegãwo de, eye dukɔ la fe bu- bumewo tsɔ woƒe atikplɔ kple woƒe atizoti dee la.“ Eye wotso gbe sia dzi heva Matana. 19 Tso Matana wova Naxaliel, eye tso Naxaliel wova Bamot. 20 Tso Bamot wova bali la me le Moab- nyigba dzi, le Pisga, si dze ɔgɔ gbege la gbɔ.

Woɖu Sixon dzi.

21 Eye Israel dɔ amewo dɔ de Sixon, Amori-fia gbɔ bena: 22 Na mato wò anyigba dzi yi! Miadze ato agblewo alo weinbɔwo me o, eye mífevudo me tsi hã no ge o, boɣ mɔ gã ko mialé tẽ, vasede esime miaetso wò anyigba me ayi.^e 23 Ke Sixon mede mɔ na Israel be, wòato efe anyigba dzi ayi o; boɣ Sixon fo efe dukɔ blibo la na fu, eye wòho va kpe Israel le gbedzi. Esi wòdo Yaza la, ewò ava kple Israel. 24 Ke Israel wu wo kple yi, eye wòxɔ woƒe anyigba la tso Arnon gbɔ vasede Yabok nu heva ke de Amon-viwo ɔu, elabena Yaezer enye Amon-viwo fe lifo. 25 Eye Israel xɔ du siawo katã, eye Israel nɔ Amorito- tɔwo fe du Xesbon kple eɣu duwo katã me. 26 Elabena Xesbon enye Amorito- tɔwo fe fia Sixon fe du; eya nye amesi wɔ ava kple Moab- fia tsãto, eye wòxɔ efe anyigba katã le esi vasede Arnon nu. 27 Eyata ahamasilawo gblɔna be: Miva Xesbon, eye mitu Sixon fe du la sesie! 28 Elabena dzo do tso Xesbon, eye dzofade tso Si- xon fe du la me hefiã Moabitɔwo fe Ar kpakple Arnon-ɔu nɔlawo. 29 Baba na wò, Moab! Wò, «Ke- mos-dukɔ, èbu! Ena viaɣutsuwo si, eye wòna Amorito- tɔwo fe fia Sixon de aboyo vianyɔnuwo. 30 Mieda wo, eye Xesbon bu vasede Dibon. Mietsrɔ wo vasede Nofa, eye dzo la bi vasede Medeba. 31 Ale Israel-viwo nɔ Amorito- tɔwo fe anyigba dzi.

Woɖu Og dzi.

32 Eye Mose dɔ be, woadatsa ɔku le Yaezer, eye woxɔ eɣu

duwo, eye woɖu Amorito, siwo le afima la dzi. 33 Emegbe wo- trɔ dze Basan-mɔ dzi. Tete Og, Basan-fia, kple efe dukɔ blibo la ho ava va kpe wo le Edrei.^a 34 Eye Yehowa gbɔ na Mose bena: Megavòe o, elabena metsɔ eya ɔuto kple efe dukɔ blibo la kpakple efe anyigba de asi na wò, eye nawɔe, abe alesi nèwo Sixon, Amorito- tɔwo fe fia, si nɔ Xesbon la ene.^b 35 Eye wowu eya ɔuto kple viaɣutsuwo kpakple efe dukɔ blibo la, ale bena amea deke metsi agbe ahayi sisi ge o.

Woɖu Bileam, be wòɔfo fi ade Israel-viwo.

22. Eye Israel-viwo ho heva fu asada anyi de Moab-tagba, le Yordan godo le Yerixo kasa.

2 Esi Balak, Zipor vi, kpɔ nusi Israel-viwo wɔ Amorito- tɔwo la, 3 vɔvɔ lé Moab ɔuto le dukɔ la ɔu, elabena esɔ gbɔ akpa, eye dzidzi fo Moab le Israel-viwo ɔu. 4 Eye Moab gbɔ na Midian-ame tsitsiwo bena: Ameha, si de to de mí la, le mia du ge, abe alesi nyi dua gbe le gbe mee ene. Balak, Zi- por vi, enye Moab-fia le yemaɣi me. 5 Eye wòdɔ amewo dɔ de Bileam, Beor vi gbɔ, le Petor le tosi la nu le edetɔwo fe anyi- gba dzi, bena woayɔe vɛ hegbɔ bena: Kpɔ da, dukɔa de nye si ɔu tso Egipte, eye wònyɛ tsyɔ anyigba ɔku me, eye wòfu asada anyi de mia kasa.^f 6 Eyata va nafo fi ade dukɔ sia nam, elabena ekpe dzinye! Dewohi mate ɔu aɖu edzi, eye manyãe da le anyigba la dzi. Elabena menyae bena, amesi nèyra la, eya ɔu yayra nɔna, eye amesi nèfo fi de la, eya ɔu fifode nɔna. 7 Esi Moab-ame tsitsiwo kple Midian-ame tsitsiwo xɔ ɔafãkaho la, wodze mɔ, eye wova Bileam gbɔ hegbɔ Balak fe nyawo ne. 8 Eɖo ɔu na wo bena: Mitsi afisia dɔ, emegbe magbɔ, alesi Yehowa ato nam la na mi. Eye Moab-amegãwo tsi Bileam gbɔ. 9 Eye Mawu va Bileam gbɔ gbɔ bena: Dutsu ka- wo nye siawo le gbɔwò? 10 Bi- leam dɔ ɔu na Mawu bena: Ba- lak, Zipor vi, Moab-fia, dɔ ame de gbɔnye bena: 11 Kpɔ da, du- kɔa de ɔu tso Egipte, eye wònyɛ tsyɔ anyigba ɔku me, eyata va

^a Mo. V. 3, 1-11.

^b Ps. 136, 17 v. 22.

^c Mo. V. 2, 26 v. 37.

^e 20, 17.

^f Yos. 24, 9; Mi. 6, 5.

^g Pet. II. 2, 15.

^h Don. 11, 24; Fis. I. 11, 7.

nafo fi adee nam. Dewohi mate nu awo awa kplii, eye manyae da. 12 Tete Mawu gblɔ na Bileam bena: Megayi kplɔ wo o, eye megajo fi de dukɔ la o, elabena woyrae xoxo! 13 Eye esi Bileam fo ŋdi la, egblɔ na Balak nu megawo bena: Migbugbo yi mia de, elabena Yehowa gbe be, nyemagayi kplɔ mi o. 14 Eye Moab-amegawo dze mo va Balak gbo gblɔ bena: Bileam gbe be, yemayi kplɔ mi o. 15 Ke Balak gadɔ amegã gedewo, amesiwo nu bubu le wu gbãtowo la da. 16 Eye wova Bileam gbo hegblɔ nɛ bena: Ale Balak, Zipor vi, gblɔ esi: Megana woaxe mo na wo be, magava gbɔnye o. 17 Elabena made bubu nuwò ŋuto, eye nusianu, si nagblɔ nam la, mawɔe. Eyata va nafo fi ade dukɔ sia nam dzro! 18 Bileam do nu, eye wògblɔ na Balak fe dolawo bena: ^oNe Balak atsɔ klo-salo kple sika xɔ taŋ nam hã la, nyemate nu ada Yehowa, nye Mawu, fe se dzi ahayi nu sue alo nu gãa deke wo ge o. 19 Ke miawo hã mitsi afisia do, bena mase nya, si Yehowa agagblɔ nam. 20 Eye Mawu va Bileam gbo le zã me gblɔ nɛ bena: Nenyɛ yɔ wò ge ŋutsu siawo va la, ekema fo, ne nayɔ kplɔ wo; gake alesi magblɔ nawò la, nenema ko nawo.

^oBileam fe tedzino fo nu.

21 Tete Bileam fo ŋdi, bla akpa na efe tedzino, eye wòyi kple Moab-amegawo. 22 Ke esi wòyi la, Mawu do dɔmedzoe, eye Yehowa fe dola va tso mo nɛ, bena wòatsi tre de equ. Eya ŋuto do tedzino, eye efe subɔla eye kpe de equ. 23 Eye tedzino la kpo alesi Yehowa fe dola tsi tre de mo dzi ^ddi yi de asii, eyata wòdze le mo dzi de gbe me. Ke Bileam fo tedzi la, be wòagatrɔe va mo dzi. 24 Emegbe Yehowa fe dola va tsi tre de weinbowo fe kpɔdomee mo, si fe akpawo kple eye gli le la dzi. 25 Esi tedzino kpo Yehowa fe dola la, edze de gli nu, eye wòmimi Bileam fe afo de gli nu; eyata wògafɔe ke. 26 Eye Yehowa fe dola la gayɔ ŋgo va tsi tre de tefe xaxsa de, afisi mɔa deke mele be, woadze de dusi alo mia me o. 27 Esi

tedzino la kpo Yehowa fe dola la, etsyo ako anyi de Bileam te. Tete Bileam do dɔmedzoe, eye wòfo tedzino la kple ati. 28 Eye Yehowa nu nu na tedzino la wògblɔ na Bileam bena: Nuka mewo wò, hafi nèfom zi etò sɔŋ? 29 Bileam do nu na tedzino la bena: Esi nèdo tsukunom ta! De wònye yie le asinye la, ne mewu wò gɔ! 30 Tedzino la gblɔ na Bileam bena: Menye nyee nye wò tedzino, si nèdo le wò agbe me ŋkeke-wo katã me va do egbee oa? Alo mewo ale nu de nuwò kpɔa? Edo nu be: Kpao! 31 Eye Yehowa nu Bileam fe ŋkuwo wòkpo, alesi Yehowa fe dola tsi tre de mo dzi di yi de asi. Tete wòde ta agu hetsyo mo anyi. 32 Eye Yehowa fe dola gblɔ nɛ bena: Nukaŋuti nèfo wò tedzino la zi etò sɔŋ? Eyo wònye nyee tsi tre de nuwò hafi; elabena afo, si dzi nèle la, evlo le ŋkunye me. 33 Tedzino la kpom, eyata wòdze de aga le ŋkunye me zi etò sɔŋ. De menye eyae dze de aga o la, anye ne mewu wò kokoko ahagblɔ eya de agbe. 34 Bileam do nu na Yehowa fe dola la bena: Mewo nuwò, elabena nyemenyae be, wòde tsi tre de nyune le mo dzi o. Eyata ne medze nuwò o la, ekema magbugbo. 35 Yehowa fe dola la gblɔ na Bileam bena: Yi kple ŋutsuawo; gake nya, si mato na wò la, eya ko nagblɔ! Ale Bileam yi kple Balak-ŋu megawo. 36 Esi Balak se bena, Bileam gbɔna la, eyi dakpee le Ir-Moab, du, si le Arnon nu le lifo dzi ke-keake la me. 37 Eye Balak gblɔ na Bileam bena: De nyemadɔ ame da, be woayo wò ve oa? Nukaŋuti mètso hiã va gbɔnye oa? De nɛsusu be, nyemate nu ade bubu nuwò oa? 38 Bileam do nu na Balak bena: Menya va gbɔwò la hafi, gake de mate nu agblɔ nyaa dea? Negbe nya, si Mawu ade nunye la, eya ko magblɔ. 39 Eye Bileam yi kple Balak, eye wova Kiryat-Xuzot. 40 Eye Balak wu nyiwo kple alɛwo sa vɔe, eye wòdo de de Bileam kple amegã, siwo le egbo. 41 Esi nu ke la, Balak kplɔ Bileam yi ^oBamot-Baal, afisi wòkpo dukɔ la fe mlɛnu le.

^a Pet. II, 2, 16.

^b Fil. I, 13, 8.

^d Mo. I, 3, 24;
Yos. 5, 13.

^e 23, 28.

Mawu na Bileam je ifode trɔ zu yayra zi eve.

23. Eye Bileam gblɔ na Balak bena: Na woadi vosamlekpui adre de afisia nam, eye woakplɔ nyitsu adre kple agbo adre ve nam. 2 Eye Balak wɔ, abe alesi Bileam gblɔ ene, eye Balak kple Bileam tso nyitsu dekadeka kple agbo dekadeka sa vɔ le vosamlekpua desiate dzi. 3 Emegbe Bileam gblɔ na Balak bena: Va tsi tre de wɔ numevɔsa gbo, eye made kpɔ; dewohi Yehowa ade edokui afiam, eye nusi wɔna mekpɔ la, eya magblɔ na wɔ. Eye woyi togbe feflea de dzi. 4 Tete Mawu de edokui fia Bileam, eye eya gblɔ bena: Medi vosamlekpui adre, eye metsɔ nyitsu dekadeka kple agbo dekadeka sa vɔ le vosamlekpua desiate dzi. 5 Eye Yehowa de nya nu na Bileam, eye wɔgblɔ bena: Gbugbo yi Balak gbo, eye alea nafa nui! 6 Tete wɔgbugbo va egbo, eye kpɔ da, eya kple Moab-amegawo le tsitre de efe numevɔsa la gbo. 7 Eye wɔdo efe numegbe la hegblo bena: Balak kplɔm tso Aram, yedzefetwo dzi Moab-fia kplɔm tsoe be: Va nafa fi de Yakob nam, eye va nado diɖu na Israel nam! 8 Aleke mafo fi de amesi Mawu mefo fi de o, eye mado diɖu na amesi Yehowa medo diɖu na o? 9 Agakpewo tame mele kpɔ wo da, eye togbewo dzi mele kpɔ wo. Kpɔ da, dukɔ la de de aga, eye mebuia edokui dedukɔ bubuwo dome o. 10 Ameka ate nu axlɛ: 'Yakob je kɛ, eye ameka axlɛ Israel je akpa enelia? 'Maku abe ame dzɔdzɔewo ene, eye nye nuwuwu nana abe wo to ene!

11 Tete Balak gblɔ na Bileam bena: Nuka nye esia nɛwɔ de nɔnye? Meyɔ wɔ ve, be nafa fi ade nye futwo nam loo, deko nɛtsɔ wo yra! 12 Edo nu gblɔ be: De mele nam be, magblɔ nya, si Yehowa de nunye la pepɛpe oa? 13 Eye Balak gblɔ nɛ bena: Va mɔyi tefe bubu, afisi nakpɔ wo le, ke mɛle wo kpɔ ge blibo o, nege wofe mlɛnu ko nakpɔ; afima nafa fi ade wo nam le. 14 Eye wɔkplɔe yi de Pisha-to tame, afisi gbetasrɛlawo nɔna, eye wɔdi vosamlekpui adre hetsɔ nyitsu de-

kadɛka kple agbo dekadɛka sa vɔ le vosamlekpua desiate dzi. 15 Eye wɔgblɔ na Balak bena: Tsi tre de wɔ numevɔsa gbo afi, eye mayi adadogo ame le afime. 16 Tete Yehowa de edokui fia Bileam, eye wɔde nya enu, eye wɔgblɔ bena: Gbugbo yi Balak gbo, eye alea nafa nu. 17 Esi wɔva egbo la, kpɔ da, ele tsitre de efe numevɔsa la gbo, eye Moab-amegawo le egbo. Eye Balak gblɔ nɛ bena: Aleke Yehowa gblɔ? 18 Tete wɔdo efe numegbe la bena: Tsi tre, Balak, nase gbe! Zipor vi, lɛ to de nɔnye! 19 Mawu menye amegbetɔ wɔnye, ne wɔaka avatso o, eye menye amegbetɔwo je vi wɔnye, ne wɔatɔ nya o. De wɔagblɔ nya, eye mawɔ edzi oa? De wɔafo nu, eye mawɔe oa? 20 Kpɔ da, yayra mexɔ ve; eye ne eya yra la, nyea nyemate nu atrɛ o. 21 Womekpɔ dzɔgbevɔe le Yakob nu o, eye womekpɔ fuwamea deke le Israel nu o. Yehowa, efe Mawu la, li kplii, eye ayibɔpɛ le diɖim le wo dome. 22 Mawu, si kplɔe tso Egipte la, le nɛ abe to je dzo ene. 23 Dzo mate Yakob nu o, eye afɛ aɖe vo de Israel nu. Azɔ ko woagblɔ le Yakob kple Israel nu be: Nu gɛ ka nye esi Yehowa wɔa? 24 Kpɔ da, dukɔ la tso 'abe dzatano ene, eye wɔfo abe dzatatsu ene. Mele ako tsyɔ ge anyi o, nege deko wɔadu efe nulɛle, eye wɔano amesiwo wɔwu je ɔu hafi.

25 Tete Balak gblɔ na Bileam bena: Megafo fi de wo o, eye megayra wo hã o! 26 Bileam do nu, eye wɔgblɔ na Balak bena: Nyemegblɔ na wɔ be: Nya sia nya, si Yehowa agblɔ la, eya mawɔ oa? 27 Emegbe Balak gblɔ na Bileam bena: Va, makplɔ wɔ yi tefe bubu, dewohi adze Mawu nu, bena nafa fi ade wo nam tso afima. 28 Eye Balak kplɔ Bileam yi 'Peor-to, si dze ngɔ gbegbe la tame. 29 Eye Bileam gblɔ na Balak bena: Di vosamlekpui adre de afisia nam, eye nakplɔ nyitsu adre kple agbo adre ve nam. 30 Balak wɔ, abe alesi Bileam gblɔ ene, eye wɔtsɔ nyitsu dekadɛka kple agbo dekadɛka sa vɔ le vosamlekpua desiate dzi.

^a Sam. I. 16, 28.

^b 24, 9.

^d Mo. I. 13, 16.

^e 31, 8.

^f kp. 12.

^g 22, 38.
^h 25, 3.

ⁱ kp. 1.

Bileam gągblo nu nyui ąl le Israel ąu.

24. Esi Bileam kpọ bena, edze Yehowa ąu be, wọayra Israel la, megayi afā ka ge abe tsā ene o, bon etrọ mo de gbedzi gome. 2 Eye Bileam fọ kọ dzi, kpọ alesi Israel fu asada anyi tototoe. Tete Mawu fe gbogbo va edzi, 3 eye wodo efe numegbe la hegblo bena: Ale Bileam, Beor vi, gblo esi, eye ale ąutsu, si fe ąku ọu la, gblo esi. 4 Amesị sea Mawu fe nyawo, fe gbe enye si, amesi ąusẹkatātọ dea nuwo fiana, amesi tsysọ mo anyi, ke efe ąkuwo le te: 5 Oo, Yakob, wọ agbadọwo dze ani loo! Israel, wọ nọfewo nyo loo! 6 Ele abe alesi tọu mlo de nu le bali me ene; eye wodi abọ le tọsisi to, ele abe aloeti, siwo Yehowa do ene, eye wodi seder le tọ to. 7 Tsi gbagba efe tokpowo, eye wofā nu de to gedewo to. Efe fia xọ ąku wu ągag, eye efe fiadufe keke de nu. 8 Mawu, si kplọe tso Egipte la, le nẹ abe to fe dzowo ene; adu duko, siwo nye efe futowo, eye wọagbā wofe fuwo, eye wọatsọ efe da atrs̄ wo. 9 Etsysọ ako anyi abe dzatatsu kple dzatanso ene, ameka le evuu ge? Ne ąamea de yra wọ la, woayrae; eye ne amea de fo fi de wọ la, woafọ fi adee.

Xletivi tso Yakob.

10 Tete Balak do domedzoe de Bileam ąu, eye Balak si akpe hegblo na Bileam bena: Meyọ wọ vẹ, bena nafa fi ade nye futowo nam loa, deko nẹtsọ wo yra zi et̄s̄ sọj. 11 Eyata netsọ nayi mia de! ąe mebe, made bubu ąuwọ pete hafi, gake Yehowa te bubu la wọ. 12 Bileam ąo ąu na Balak bena: ąe nyemegblo na wọ amesiwo nẹdo de gbonye la bena: 13 Ne Balak atso klosalo kple sika xọ tarj nam hā la, nyemate ąu ada Yehowa fe se la dzi awọ nyui alo v̄s̄ le dokui nye si o, negbe nya, si Yehowa ato la, eya ko magblo oa? 14 Azọ mele mia detowo gbọ yi ge; eyata magblo nusi duko sia le wọ duko wọ ge le yeyiyi, siwo gbona me la, fia wọ. 15 Eye ąwodo efe numegbe la gblo bena: Ale Bileam, Beor vi, gblo esi, ale ąutsu, si fe ąku

Mat. 2, 2; Lu. 1, 7.

Sam. II. 8, 2; Am. 2, 2.

Sam. I. 9, 9.

Sam. II. 8, 14; Am. 9, 11. 12.

Mi. 5, 1. 7. 8.

Yes. 50, 4.

Mo. II. 17, 14.

Sam. I. 15, 6.

Ob. 3.

23, 24; Mo. I. 49, 9.

Mo. I. 12, 3.

31, 8. 16.

31, 16.

Mo. V. 4, 3.

Sam. II. 21, 6. 9; Mo. V. 21, 22. 23.

22, 18.

kp. 3. 4.

ou la, gblo esi. 16 Amesị sea Mawu fe nyawo la, fe gbe enye si, amesi dzea si dzifovito fe susuwo, amesi ąusẹkatātọ dea nuwo fiana, amesi tsysọ mo anyi, ke efe ąkuwo le te: 17 Mele ekpom, gake menye fifiae o; mekpone, gake mele kpui fe o. ąXletivi ado tso Yakob me, eye fiatixplo ado tso Israel me; bage tonufuiwo na Moab, eye wọakaka ta le amesiwo nyẹ zi la nu. 18 ąWoaxọ Edom fe anyigba, eye woaxọ efe futọ Seir hā fe anyigba; ke Israel ya akpọ ąusẹ. 19 ąAme atso Yakob me adu dzi, eye wọawu amesiwo kpoto de duwo me.

20 Esi wọkpọ Amalekitowo la, edo efe numegbe la gblo bena: Amalek enye gbātọ le dukowo dome; ke ąmloeba la ava trs̄ tsā!

21 Eye esi wọkpọ ąKenitowo la, edo efe numegbe la gblo bena: Wọ nọfe sesẹ, eye ąnẹwo ato de agakpewo dzi. 22 Ke woatsr̄ wọ Kain ya, eye ekpoto vie, Asur nade aboyo wọ.

23 Eye wogado efe numegbe la gblo bena: Alele! ameka ano agbe, ne Mawu awọ nusia? 24 Duwo atso Kitim, ava bobọ Asur kple Eber de anyi, eye woatsr̄ eya hā.

25 Emegbe Bileam ądze mọ, eye wogbugbo va wo de, eye Balak hā lé efe mọ.

Israel fe ahasiwowo kple tr̄subosubo ąuti tohehe.

25. Esi Israel le Sitim la, duko la de asi ahasiwowo me kple Moab-nyonuwu. 2 Wokpe ąduko la va wofe mawuwo fe vọsanuwu dufe, eye duko la du nu, eye wode ta agu na wofe mawuwo. 3 Eye Israel ku de Baal-Peor ąu; eyata Yehowa do domedzoe de Israel ąu. 4 Eye Yehowa gblo na Mose bena: ąduko la fe amegāwo katā fo fu, eye ąwotr̄ ati vodalo de ądogbe na Yehowa, ne Yehowa nadzudzo domedzododo de Israel ąu! 5 Eye Mose gblo na Israel fe ąonudr̄lawo bena: Amesiamе nawu nọvia, si ku de Baal-Peor ąu la!

6 Esi wole avi fam le Mawu fe agbadọwo nu la, Israel-ąutsua de kplọ Midian-nyonua de va wo towo gbọe le Mose kple Israel-

viwo fe ha blibo la ŋku me. 7 Eye esi Pinehas, nunɔla Aron vi Eleazar fe viŋutsu, kpɔe la, etsi tre le ha la dome, eye wòtsɔ akplɔ de asi 8 heti Israel-ŋutsu la yome yi xɔgã me, eye wòfo nu de Israel-ŋutsu la kple nyɔnu la siaa fe dome floi. Tete dɔvɔ la nu tso le Israel-viwo dome. 9 Amesiwo dɔvɔa wu la, le ame akpe blave vɔ ene. 10 Eye Yehowa fo nu kple Mose bena: 11 Pinehas, nunɔla Aron vi Eleazar fe viŋutsu, enye amesi na nye dɔmedzoe nu fa de Israel-viwo ŋu, elabena evã ŋu de nuyne le wo dome; eyaŋuti nyemevã ŋu tsrɔ Israel-viwo o. 12 Eyata gblɔ bena: Medo kpe ŋutifafa-nubabla dzi ns, 13 eye metsɔ nunɔladɔ la de asi na eya ŋutsɔ kple efe dzidzimeviwo tegbee, elabena evã ŋu de efe Mawu nu, eye wòlɛ avu na Israel-viwo.^d

14 Israel-ŋutsu, si wowu hekpe de Midian-nyɔnuu ŋu la, ŋkɔ nye Simri, amesi nye amegã Salu, si le Simeon viwo fofe fe afe nu la, fe viŋutsu. 15 Eye Midian-nyɔnu, si wowu la, ŋkɔ nye Kosbi, amegã Zur, amesi nye Midiantowo fe to deka fe amegã la, fe vinyɔnu. 16 Eye Yehowa fo nu kple Mose bena: 17 Milɛ fu Midiantowo, eye miawu wo, 18 elabena wòlɛ fu mi, eye woto aye me tso Peor kple wo de nyɔnu Kosbi, si nye Midian-amegã deka fe vinyɔnu, amesi wowu le gbesigbe dɔvɔ va le Peor ta la, tre mɔ na mi.

Wogaxlɛ dukɔ la me towo le anyigba mamã ta.

26. Esi dɔvɔ la nu tso la, Yehowa gblɔ na Mose kple Eleazar, nunɔla Aron vi bena: 2 Mixlɛ amesiwo xɔ fe blave kple vɔ le Israel-viwo fe ha blibo la me, le wo fofowo fe afewo nu: amesiwo katã ate ŋu ade avã le Israel. 3 Eye Mose kple nunɔla Eleazar tia wo xlɛ le Moab-tagba le Yordan nu le Yerixo kasa; 4 amesiwo xɔ fe blave kple vɔ, abe alesi Yehowa de se na Mose ene. Israel-vi, siwo vo tso Egiptenyigba dzi la, wonye si: 5 Ruben enye Israel fe ngɔgbevi. Ruben viwo nye: Xanok, amesi dzi Xanok-fome la; Palu, amesi dzi Palu-

fome la; 6 Xezron, amesi dzi Xezron-fome la; Karmi, amesi dzi Karmi-fome la. 7 Esiawo nye Ruben-hawo fe fomewo. Amesiwo wotia xlɛ le wo me la, le ame akpe blane vɔ etɔ alafa adre blaetɔ. 8 Palu vi enye Eliab. 9 Eye Eliab viwo nye Nemuel, Datan kple Abiram. Woawo nye Datan kple Abiram mawo, siwo nye adarudelawo le ha la dome, eye wo wo dzre kple Mose kple Aron, le esime Korax fe ha la wo dzre kple Yehowa, 10 eye anyigba ke nu mi wo kpe de Korax ŋu, eye ha la ku, eye dzo fiã ŋutsu alafa eve blaatɔawo, eye wozu ŋkuɔɔdzinu la. 11 Ke Korax viwo ya meku o. 12 Simeon viwo nye si le wofe fomewo nu: Nemuel, amesi dzi Nemuel-fome la; Yamin, amesi dzi Yamin-fome la; Yakin, amesi dzi Yakin-fome la; 13 Sera, amesi dzi Sera-fome la; Saul, amesi dzi Saul-fome la. 14 Simeon-hawo fe fome la le ame akpe blave vɔ eve alafa eve. 15 Gad viwo nye si le wofe fomewo nu: Zifon, amesi dzi Zifon-fome la; Xagi, amesi dzi Xagi-fome la; Suni, amesi dzi Suni-fome la; 16 Osni, amesi dzi Osni-fome la; Eri, amesi dzi Eri-fome la; 17 Arod, amesi dzi Arod-fome la; Areli, amesi dzi Areli-fome la. 18 Esiawo nye Gad viwo le wofe fomewo nu, amesiwo wotia xlɛ la, le ame akpe blane alafa atɔ. 19 Yuda viwo nye: Ger kple Onan; ke Ger kple Onan ku le Kanaan-nyigba dzi.^g 20 Yuda viwo nye si le wofe fomewo nu: Sela, amesi dzi Sela-fome la; Perez, amesi dzi Perez-fomela; Sera, amesi dzi Sera-fome la; 21 Perez viwo nye si: Xezron, amesi dzi Xezron-fome la; Xamul, amesi dzi Xamul-fome la. 22 Amesiwo wotia xlɛ le Yuda-fome la me la, le ame akpe blaadre vɔ ade alafa atɔ. 23 Isaxar viwo nye si le wofe fomewo nu: Tola, amesi dzi Tola-fome la; Puwa, amesi dzi Puwa-fome la; 24 Yasub, amesi dzi Yasub-fome la; Simron, amesi dzi Simron-fome la. 25 Amesiwo wotia xlɛ le Isaxar-fome la me la, le ame akpe blaade vɔ ene alafa etɔ. 26 Zebulon viwo nye si le wofe fomewo nu: Sered,

a 16.

b Kron. I. 9, 20.

d Ps. 106, 30, 31.

e 31, 8.

f 31, 2-10.

g Mo. I. 38, 7, 10.

h Rut 4, 18.

i 1, 2-47.

k Mo. I. 46, 8 v. 27; Kron. I. 4 v. 7.

amesi dzi Sered-fome la; Elon, amesi dzi Elon-fome la; Yaxleel, amesi dzi Yaxleel-fome la. 27 Amesiwo wotia xlē le Zebulon-fome la me la, le ame akpe blaade kple alafa at5. 28 Yosef viwo nye si le wofe fomewo nu: Manasekple Efrayim. 29 Manase viwo nye: Maxir, amesi dzi Maxir-fome la. Maxir dzi Gilead, eye Gilead dzi Gilead-fome la.^a 30 Gilead viwo nye si: Yezer, amesi dzi Yezer-fome la; Xelek, amesi dzi Xelek-fome la; 31 Ariel, amesi dzi Ariel-fome la; Sixem, amesi dzi Sixem-fome la; 32 Semida, amesi dzi Semida-fome la; Xefer, amesi dzi Xefer-fome la. 33 Ke Zelofxad, Xefer vi, medzi nɔtsuvia deke o, negbe nyɔnuviwo ko. Zelofxad vinyɔnuwo fe nkɔwo nye: Maxla, Noa, Xogla, Milka kple Tirza. 34 Esia nye Manase-fomea-wo, eye amesiwo wotia xlē le wo dome la, le ame akpe blaāt5 vɔ eve alafa adre. 35 Efrayim viwo nye si le wofe fomewo nu: Sutelax, amesi dzi Sutelax-fome la; Bexer, amesi dzi Bexer-fome la; Taxan, amesi dzi Taxan-fome la. 36 Sutelax vi nye Eran, amesi dzi Eran-fome la. 37 Amesiwo wotia xlē le Efrayim viwo fe fome la me la, le ame akpe blaēt5 vɔ eve alafa at5. Esiawo nye Yosef viwo le wofe fomewo nu. 38 Benyamin viwo nye si le wofe fomewo nu: Be'a, amesi dzi Bela-fome la; Asbel, amesi dzi Asbel-fome la; Axiram, amesi dzi Axiram fome la; 39 Sefufam, amesi dzi Sefufam-fome la; Xufam, amesi dzi Xufam-fome la. 40 Bela viwo nye: Ard kple Naaman: Ard dzi Ard-fome la; eye Naaman dzi Naaman-fome la. 41 Esiawo nye Benyamin viwo le wofe fomewo nu, eye amesiwo wotia xlē le wo dome la, le ame akpe blane vɔ at5 alafa ade. 42 Dan viwo nye si le wofe fomewo nu: Suxam, amesi dzi Suxam-fome la. Esia nye Dan viwo le wofe fomewo nu. 43 Amesiwo katā wotia xlē le Suxam-fome la me la, le ame akpe blaade vɔ ene alafa ene. 44 Aser viwo nye si le wofe fomewo nu: Yimna, amesi dzi Yimna-fome la; Yiswi, amesi dzi Yiswi-

^a Yos. 17, 1-3.

^b 27, 1.

^c 33, 54; Yos. 14, 2.

^d Mo. II. 6, 16 v. 25.

^e Mo. III. 10, 1, 2.

fome la; Beria, amesi dzi Beria-fome la. 45 Beria viwo nye Xeber, amesi dzi Xeber-fome la; Malkiel, amesi dzi Malkiel-fome la. 46 Aser vinyɔnu nkɔ nye Sarax. 47 Amesiwo wotia xlē le Aser viwo fe fome la me la, le ame akpe blaāt5 vɔ et5 alafa ene. 48 Naftali viwo nye si le wofe fomewo nu: Yaxzeel, amesi dzi Yaxzeel-fome la; Guni, amesi dzi Guni-fome la; 49 Yezer, amesi dzi Yezer-fome la; Silem, amesi dzi Silem-fome la. 50 Esia nye Naftali viwo le wofe fomewo nu, eye amesiwo wotia xlē le wo me la, le ame akpe blane vɔ at5 alafa ene. 51 Amesiwo wotia xlē le Israel-viwo me la, le ame akpe alafa ade kple deka alafa adre blaēt5.

52 Eye Yehowa fo nu kple Mose bena: 53 Ame siawo woa mā anyigba la na wɔazu wofe domenyinu le nkɔwo fe agbɔsɔsɔ nu. 54 Nana domenyinu la amesiwo sɔ gbɔ la, wɔalolo, eye amesiwo le vee la, fe domenyinu nana vee; woana domenyinu la de amesiwo wotia xlē la nu. 55 Ke woadzidze nu hafi amā anyigba la, eye woaxo domenyinu la de wo fofowo fe toawo fe nkɔwo nu. 56 Woadzidze nu hafi amā domenyinu la na amesiwo sɔ gbɔ kple amesiwo le vee.

57 Esiawo nye amesiwo wotia xlē le Lewi-viwo dome, le wofe fomewo nu: Gerson, amesi dzi Gerson-fome la; Kehat, amesi dzi Kehat-fome la; Merari, amesi dzi Merari-fome la.^e 58 Lewi-fomea-wo nye si: Libni-fome la, Xebron-fome la, Maxeli-fome la, Musi-fome kple Kora-fome la. Kehat enye amesi dzi Amram. 59 Amram sr5 nkɔ nye Yoxebed, nyɔnuvi, si wodzi na Lewi le Egipte, eye wɔdzi Aron, Mose kple wo nɔvinyɔnu Miryam na Amram. 60 Eye wodzi Nadab, Abihu, Eleazar kple Itamar na Aron. 61 Ke Nadab/ kple Abihu ku, elabena wotsɔ dzo bubu va Yehowa nkɔ me. 62 Eye wotia nɔtsu, siwo xɔ dzinu deka alo wu nenema la xlē, wole ame akpe blane vɔ et5. Ke wometia wo xlē de Israel-viwo dome o, elabena womena dome-

nyinua deke wo le Israel-viwo dome o. 63 Esiawo nye Israel-vi, siwo Mose kple nunɔla Eleazar tia xlẽ le Moab-tagba, le Yordan nu le Yerixo kasa. 64 Ke Israel-vi, siwo Mose kple nunɔla Arontia xlẽ le Sinai-gbedzi la, dome-tɔa deke mele ame siawo dome o.^d 65 Elabena Yehowa gblo na wo bena: Woaku le gbeadzɔ, eye wo dome-tɔa deke masuɔ o, ne-gbe Kaleb, Yefune vi, kple Yosua, Nun vi ko.^e

Alesi vinyonuviwo nanyi dome.

27. Eye Zelofxad, amesi nye Xefer vi, amesi nye Gilead vi, amesi nye Maxir vi, amesi nye Manase vi la, fe vinyonuwo tso Manase, Yosef vi, fe fome la me va; vianyɔnuawo fe ŋkɔwo nye: Maxla, Noa, Xogla, Milka kple Tirza. 2 Eye wotsi tre de Mose kple nunɔla Eleazar, amegãwo kpakple ha blibo la ŋku me le Mawu fe agbado la nu hegblo bena: 3 Mia fofu ku le gbeadzɔ, ke menɔ Korax fe ha, si dzɛ aglã de Yehowa ŋu la dome o, ke boŋ eya ŋuto fe nuvɔ tae woku do, eye viŋutsua deke mele esi o. 4 Nukanuti mia fofu ŋkɔ atrɔ le efe fome la me, le esi viŋutsu mele esi o ta? Eyata na anyigba mi de mia fofu noviwo dome. 5 Eye Mose tso wofe nya la va Yehowa ŋku me.^f 6 Tete Yehowa gblo na Mose bena: 7 Zelofxad-vinyonuawo gblo de teŋe; eyata na domenyinu wo de wo fofu noviwo dome, eye nana wo fofu fe domenyinu nayi de wo si me. 8 Eye nagblo na Israel-viwo be: Ne ŋutsua de ku, eye viŋutsu mele esi o la, ekema efe domenyinu nayi de vianyɔnu si me. 9 Ke ne vinyonuwa deke mele esi o la, ekema mitsɔ efe domenyinu na novianutsuwo. 10 Ne novianutsua deke mele esi o la, ekema mitsɔ efe domenyinu na fofua novianutsuwo. 11 Ke ne novianutsua deke mele fofua si o la, ekema mitsɔ efe domenyinu na efe fometɔ kekeake, amesi te de eŋu le efe fome la me, eya nanyi doame. Wɔanye se kple dodo na Israel-viwo, abe alesi Yehowa de se na Mose ene.

Yosua zu Mose yomedzɛla.

12 Eye Yehowa gblo na Mose bena: "De Abarim-to dzi, eye nakpɔ anyigba, si mele Israel-viwo na ge la da! 13 Eye ne ekpɔe vo la, wò hã nayi tɔgbuiwo wo gbo, abe alesi noviwo Arontia yii ene. 14 Elabena miesɛ to de nye nya ŋu le Zin-gbedzi, le esime ha la wo dzre, eye miena ŋunye ko le-tsi la gbo le wofe ŋku me o. Esia nye dzrewotsi la le Kades le Zin-gbedzi.^f 15 Tete Mose fo nu kple Yehowa bena: 16 Yehowa, si nye gbo gbo, si le ŋutilãwo katã me, fe Mawu la, natia ŋutsua de ado ha la nu, 17 amesi ado kpɔli wo, eye wɔagagbo kpɔli wo, amesi akpɔ wo adoe, eye wɔagakpɔ wo agboe, bena Yehowa fe ha la maganɔ abe alẽ, siwo nu kpɔla mele o la, ene o. 18 Yehowa do ŋu na Mose bena: "Yɔ Yosua, Nun vi, ŋutsu, si me gbo gbo la le la, eye natso wò asi ado edzi, 19 eye nakpɔe ava nunɔla Eleazar kple ha blibo la gbo, eye nade se ne le wo ŋku me, 20 eye "nade bubu, si le ŋuwò la, de ada de edzi, bena Israel-viwo fe ha blibo la nado toe. 21 Ele ne be, wɔava nunɔla Eleazar gbo, bena wɔatsɔ "Urim abia nu ne le Yehowa ŋku me; eye alesi wò gblo la, eya nu woa kple Israel-viwo fe ha blibo la katã na ho, eye woagatrɔ agbo do. 22 Eye Mose wo, abe alesi Yehowa de se ne ene; ekpɔ Yosua do nunɔla Eleazar kple ha blibo la ŋku me, 23 eye wòtsɔ efe asiwo do edzi, eye wòde se ne, abe alesi Yehowa fo nu kple Mose ene.

Gbesiagbe yosawo ŋu se.

28. Eye Yehowa fo nu kple Mose bena: 2 De se na Israel-viwo, eye nagblo na wo bena: Milɛ ŋku de nye dzovɔsa fe vɔsanu, si nye nye nuɔduɔ, eye wòvɛna dem lilili la ŋu, eye miatsɔe asa vo nam le yeyi yi, si wodo la dzi. 3 Gblo na wo bena: Dzovɔ, si miasa na Yehowa la, enye si: Miatsɔ alɛvi eve, siwo so blibo, eye woxo fe dekadekã la, asa numevɛ gbesiagbe.^f 4 Nawu alɛvi deka le ŋdi, eye nawu alɛvi evelia le fiẽ. 5 Eye

^a Mo. V. 32, 48, 49.

^b 20, 24, 28.

^c 3, 1-39.

^d 14, 22-28, f 20, 12, 13.

^e 16, 22, h 26, 33; 36, 2; Yos. 17, 3-6.

^f Mat. 9, 36.

^g Mo. V. 3, 21; 34, 9.

^h 16, 2.

ⁱ Fla. II. 2, 9, 15.

^j 26, 66.

^k Mo. II. 28, 30.

^l Mo. III. 24, 12.

^m Mo. III. 21, 6.

ⁿ Mo. II. 28, 38 v. 42.

natsɔ wɔ memee efa fe ewoliawo deka, si wodzaba kple dzomi hin eneliawo deka la,^a awɔ nuduvɔsae. 6 Esia nye numevɔ, si wosa gbesiagbe le Sinai-to la gbo, ne wɔanye dzovɔsa, si awɛ lilili de Yehowa. 7 Eye woatsɔ nunovɔsa hin eneliawo deka akpe de alɛvia desiadɛ nu. Woatsɔ wein, si nye nunovɔsa la, asa vɔɛ le kɔkɔfe la le Yehowa ŋku me. 8 Eye nawɔ alɛ evelia nu do le fiɛ me, eye nuduvɔsa kple nunovɔsa nakpe de ɛnu, abe ŋdi ke ene; ne wɔanye dzovɔsa, si awɛ lilili de Yehowa.

Sabat kple yleti yeye nu vɔsawo.

9 Eye nawɔ alɛvi eve, siwo naneke mewɔ afia deke na o, eye woxɔ fe dekadɛka la, nu do le dzudzɔgbe la dzi, eye natsɔ wɔ memee efa fe ewoliawo eve, si wodzaba kple ami la, awɔ nuduvɔsae, eye nunovɔsa nakpe de ɛnu. 10 Esia nye numevɔ, si woasa le dzudzɔgbe sia dzudzɔgbe dzi hekpe de gbesiagbe numevɔsa kple ɛnu nunovɔsa ŋuti.

11 Gbesigbe yleti dze dzi la, miatsɔ nyitsuvi eve, agbo deka kple alɛvi adre, siwo sɔ blibo, eye woxɔ fe dekadɛka la, asa numevɔ na Yehowa.^b 12 Eye miatsɔ wɔ memee efa fe ewoliawo etɔ, si wodzaba kple ami la, awɔ nuduvɔsa akpe de nyitsua desiadɛ nu; miatsɔ wɔ memee efa fe ewoliawo eve, si wodzaba kple ami la, awɔ nuduvɔsa akpe de agbo deka la nu, 13 eye miatsɔ wɔ memee efa fe ewoliawo deka, si wodzaba kple ami la, awɔ nuduvɔsa akpe de alɛvia desiadɛ nu. Numevɔsa, si awɛ lilili, kple dzovɔsa wɔnye na Yehowa. 14 Eye miatsɔ wein hin afɔ awɔ nunovɔsa akpe de nyitsua desiadɛ nu; hin etɔliawo deka akpe de agbo deka la nu, eye hin eneliawo deka akpe de alɛvia desiadɛ nu. Esia nye numevɔsa le gbesigbe yleti sia yleti dze dzi le fe la me. 15 Eye miatsɔ gbɔtsu deka asa nudvɔɛ na Yehowa akpe de gbesiagbe numevɔsa kple nunovɔsa la nu.

Dutitoto-vɔsawo.

16 Yleti gbɔtsɔ fe ŋkeke wui-nelia enye ɔnutitotonkenyuiɛ

^a Mo. III. 2. 1.

^b kp. 25. 26.

^d kp. 12.

^e Mat. 12. 5.
^f kp. 15.

^g Mo. III. 23. 15
v. 21.

^h 10. 10.

ⁱ kp. 20. 28: 15.
2-13.

^k kp. 15.

^l kp. 22.

ⁿ Mo. III. 23. 24.
25.

^o Mo. III. 23. 5
v. 14.

na Yehowa. 17 Eye yleti sia fe ŋkeke wuiatɔlia enye ŋkenenyuiɛ; woadu abolo maɔmavaɔ ŋkeke adre sɔŋ. 18 Dkeke gbɔtsɔ enye btakpegbe kɔkɔɛ, eye womawɔ asinudɔa deke o. 19 Miatsɔ nyitsuvi eve, agbo deka kple alɛvi adre, siwo xɔ fe dekadɛka, eye wosɔ blibo la, asa dzovɔ, si enye numevɔsa na Yehowa; 20 eye miatsɔ wɔ memee efa fe ewoliawo etɔ, si wodzaba kple ami la, awɔ nuduvɔsa akpe de nyitsua desiadɛ nu; efa fe ewoliawo eve akpe de agbo deka la nu, 21 eye efa fe ewoliawo deka akpe de alɛviawo dometɔ desiadɛ nu. 22 Eye woatsɔ gbɔtsu deka asa nudvɔɛ, ne wɔalɛ avu na mi. 23 Miasa vɔ sia akpe de gbesiagbe numevɔ, si wosana le ŋdi la nu. 24 Alea miasa vɔe gbesiagbe ŋkeke adre sɔŋ, ne wɔanye nuduvɔsa kple dzovɔsa, si awɛ lilili de Yehowa, akpe de gbesiagbe numevɔsa kple nunovɔsa ŋuti. 25 Eye ŋkeke adreagbe enye takpegbe kɔkɔɛ na mi, miawɔ asinudɔa deke o.

Pentekostegkeke-vɔsawo.

26 Gbesigbe miɛnɛ^g nu gbɔtsɔwo, eye mietsɔ nududu yeyewo sa vɔ na Yehowa le miɛfe kwasidawo fe ŋkenenyuiɛ dzi la, enye takpegbe kɔkɔɛ na mi, miawɔ asinudɔa deke o. 27 Eye miatsɔ nyitsuvi eve, agbo deka kple alɛvi adre, siwo xɔ fe dekadɛka asa numevɔ, ne wɔawɛ lilili de Yehowa. 28 Eye miatsɔ wɔ memee efa fe ewoliawo etɔ, si wodzaba kple ami, awɔ nuduvɔsa akpe de nyitsua desiadɛ nu; efa fe ewoliawo eve akpe de agbo deka la nu, 29 eye efa fe ewoliawo deka akpe de alɛviawo dome desiadɛ nu. 30 Emegbe woatsɔ gbɔtsu deka alɛ avu na mi. 31 Esiawo miatsɔ asa vɔe akpe de gbesiagbe numevɔsa kple nuduvɔsa kple nunovɔsa ŋuti; lɛwo nasɔ blibo.

Kpɛkugbe-vɔsawo.

29. Yleti adrelia fe ŋkeke gbɔtsɔ enye takpegbe kɔkɔɛ na mi, eye miawɔ asinudɔa deke o;ⁿ kpɛkugbe wɔanye na mi. 2 Eye woatsɔ nyitsuvi deka, agbo deka kple alɛvi adre, siwo xɔ fe deka-

deka, eye wosɔ blibo, asa numevɔe, ne woavɛ lilili de Yehowa. 3 Eye miatsɔ wɔ memee efa fe ewoliawo etɔ, si wodzaba kple ami la, awɔ nuduvɔsa akpe de nyitsu deka la nu; efa fe ewoliawo eve akpe de agbo la nu, 4 eye efa fe ewoliawo deka akpe de alɛvi adreawo dome desiadɛ nu. 5 Eye woatsɔ gbɔtsu deka asa nuvɔvɔe ahatsɔ lé avu na mi, 6 hekpe de yleti yeye dzi numevɔsa kple enu nuduvɔsa kpakple gbesiagbe numevɔsa kple enu nuduvɔsa nuti; eye woawo wo nu nunovɔsawo de dodo la nu, ne wɔanye dzovɔsa, si avɛ lilili de Yehowa.

Avulɛkɛke-vɔsawo.

7 Yleti adrelia sia fe kɛke ewolia enye takpege kɔkɔe na mi, miatsi nu ado, eye miawo doa deke o. 8 Eye miatsɔ nyitsuvi deka, agbo deka kple alɛvi adre, siwo xɔ fe dekadɛka la, asa numevɔ, ne woavɛ lilili de Yehowa; lãwo nasɔ blibo. 9 Eye miatsɔ wɔ memee efa fe ewoliawo etɔ, si wodzaba kple ami la, awɔ nuduvɔsa akpe de nyitsu la nu; efa fe ewoliawo eve akpe de agbo deka la nu, 10 eye efa fe ewoliawo deka akpe de alɛvi adreawo dome desiadɛ nu. 11 Emegbe miatsɔ gbɔtsu deka asa nuvɔvɔe vɔ akpe de nuduvɔsa, si wotsɔ lé avui kple gbesiagbe numevɔsa kpakple enu nuduvɔsa kple nunovɔsa nuti.

Agbadɔ me nono kɛkenyuiɛ-vɔsawo.

12 Yleti adrelia fe kɛke wuia-tɔlia enye takpege kɔkɔe na mi. miawo asinudɔa deke o, eye miadu kɛkenyuiɛ na Yehowa kɛke adre sɔɔ. 13 Eye miatsɔ nyitsuvi wuietɔ, agbo eve kple alɛvi wuiene, siwo xɔ fe dekadɛka la, asa numevɔ, si enye dzovɔsa la, ne woavɛ lilili de Yehowa; lãwo nasɔ blibo. 14 Eye miatsɔ wɔ memee efa fe ewoliawo etɔ, si wodzaba kple ami la, awɔ nuduvɔsa akpe de nyitsu wuietɔawo dome desiadɛ nu; efa fe ewoliawo eve akpe de agbo eweawo dome desiadɛ nu, 15 eye efa fe ewoliawo deka akpe de alɛvi wuieneawo dome desiadɛ nuti. 16 Emegbe miatsɔ gbɔtsu deka asa

nuvɔvɔe akpe de gbesiagbe numevɔsa kpakple enu nuduvɔsa kple nunovɔsa nuti. 17 Miawu nyitsu wuiene, agbo eve kple alɛvi wuiene, siwo sɔ blibo, eye woxɔ fe dekadɛka la, le kɛke evelia dzi. 18 Eye miawo nuduvɔsa kple nunovɔsa de nyitsuawo, agboawo kple alɛviawo fe agbɔsɔsɔme nu de dodo la nu. 19 Emegbe miatsɔ gbɔtsu deka asa nuvɔvɔe akpe de gbesiagbe numevɔsa kpakple enu nuduvɔsa kple nunovɔsa nuti. 20 Eye miawu nyitsu wuidekɛ, agbo eve kple alɛvi wuiene, siwo sɔ blibo la, le kɛke etɔlia dzi, 21 eye miawo nuduvɔsa kple nunovɔsa le nyitsuawo, agboawo kple alɛviawo fe agbɔsɔsɔme nu de dodo la nu. 22 Emegbe miatsɔ gbɔtsu deka asa nuvɔvɔe akpe de gbesiagbe numevɔsa kpakple enu nuduvɔsa kple nunovɔsa nuti. 23 Miawu nyitsu ewo, agbo eve kple alɛvi wuiene, siwo sɔ blibo, eye woxɔ fe dekadɛka la, le kɛke enelia dzi, 24 eye miawo nuduvɔsa kple nunovɔsa de nyitsuawo, agboawo kple alɛviawo fe agbɔsɔsɔme nu de dodo la nu. 25 Emegbe miatsɔ gbɔtsu deka asa nuvɔvɔe akpe de gbesiagbe numevɔsa kpakple enu nuduvɔsa kple nunovɔsa nuti. 26 Eye miawu nyitsu asieke, agbo eve kple alɛvi wuiene, siwo sɔ blibo, eye woxɔ fe dekadɛka la, le kɛke atɔlia dzi, 27 eye miawo nuduvɔsa kple nunovɔsa de nyitsuawo, agboawo kple alɛviawo fe agbɔsɔsɔme nu de dodo la nu. 28 Emegbe miatsɔ gbɔtsu deka asa nuvɔvɔe akpe de gbesiagbe numevɔsa kpakple enu nuduvɔsa kple nunovɔsa nuti. 29 Miawu nyitsu enyi, agbo eve kple alɛvi wuiene, siwo sɔ blibo, eye woxɔ fe dekadɛka la, le kɛke adelia dzi, 30 eye miawo nuduvɔsa kple nunovɔsa de nyitsuawo, agboawo kple alɛviawo fe agbɔsɔsɔme nu de dodo la nu. 31 Emegbe miatsɔ gbɔtsu deka asa nuvɔvɔe akpe de gbesiagbe numevɔsa kpakple enu nuduvɔsa kple nunovɔsa nuti. 32 Eye miawu nyitsu adre, agbo eve kple alɛvi wuiene, siwo sɔ

o Mo. III. 22, 27 v. 32.

b Mo. III. 16, 11 v. 22.

d Mo. III. 22, 34 v. 43.

blibo, eye woxo fe dekadeka la, le nkeke adrelia dzi, 33 eye miawo nuduvosa kple nunovosa de nyitsawo, agboawo kple aléviawo fe agbósosome nu de dodo la nu. 34 Emegbe miatsò gbòtsu deka asa nudvòe akpe de gbesiagbe numevosa kpakple enu nuduvosa kple nunovosa nuti. 35 Òkeke enyilia enye takpegbe na mi, eye miawo asinudòa deke o. 36 Eye miatsò nyitsu deka, agbo deka kple alévi adre, siwo so blibo, eye woxo fe dekadeka la, asa numevò, si nye dzovosa, ne wòavè lillil de Yehowa. 37 Eye miawo nuduvosa kple nunovosa de nyitsu la, agbo la kple aléviawo fe agbósosome nu de dodo la nu. 38 Emegbe miatsò gbòtsu deka asa nudvòe akpe de gbesiagbe numevosa kpakple enu nuduvosa kple nunovosa nuti. 39 Esiawo miatsò asa vò na Yehowa le miafe nkekenyuiewo dzi hekpe de numevosa, nuduvosa, nunovosa kple akpedavosa, siwo miède adzògbe alo na le mia dokui si la nuti.

Adzògbedede nu se.

30. Eye Mose gblo se, siwo katà Yehowa de nē la, na Israel-viwo.

2 Eye Mose fo nu kple Israel-viwo fe toawo fe amegāwo bena: Ale Yehowa de se enye si: 3 Ne amea de^a de adzògbe na Yehowa, alo wòka atam hetsri nu na edokui la, ekema megada efe nya la dzi o, boŋ wòawo nya, siwo katà do le enu la dzi.

4 Ne nyònu de nye detugbi le fofoa fe me, eye wòde adzògbe na Yehowa alo tsi nu na edokui, 5 eye fofoa se adzògbe, si wòde, alo nusi wòtsri na edokui, gake fofoa zi kpi kpòe la, ekema wòawo adzògbe, si wòde, alo nusi wòtsri na edokui la dzi. 6 Ke ne fofoa see, eye wògbe nē gbemagbe ke la, ekema magawo efe adzògbe, si wòde, alo nusi wòtsri la dzi o; eye Yehowa atsòe akee, le esi fofoa gbe nē la ta.

7 Ke ne ede adzògbe, alo nya ge le enu wòtsri nu na edokui hafi va de srò, 8 eye sròa zi kpi kpòe le gbesigbe wòsee la, ekema wòawo efe adzògbe, si wòde,

alo nusi wòtsri la dzi. 9 Gake ne sròa gbe nē le gbesigbe wòsee la, ekema eglè efe adzògbe, si wòde, kple nya, si ge le enu wòtsri nu na edokui le, me nē; eye Yehowa atsòe akee. 10 Ke ahoisiwo kple nyònu, siwo wogbe la, nawo wofe adzògbededewo kple nusiwo wòtsri na wo dokui la dzi.

11 Neye srò fe me wòde adzògbe le, alo wòka atam hetsri nu na edokui la, 12 eye sròa see, gake wòzi kpi kpòe, eye megbe nē o la, ekema wòawo efe adzògbe, siwo katà wòde, alo nusiwo wòtsri na edokui la dzi. 13 Ke ne srò gblè eme nē, le gbesigbe wòsee la, ekema magawo nya, si ge le enu wòde adzògbe alo tsi nu la dzi o, elabena srò gblè eme nē; eye Yehowa atsòe akee. 14 Ne nyònu de de adzògbe sia adzògbe alo ka atam hetsri nu bena, yeatsi nu adò la, sròa ate nu ana be, wòawo edzi alo agblè eme nē. 15 Ke ne sròa zi kpi egbe kple etsò la, ekema wòawo adzògbe, siwo katà wòde, alo nusi wòtsri la dzi, elabena ezi kpi kpòe le gbesigbe wòsee. 16 Gake ne esee etefe didi, hafi wògblè eme nē la, ekema efe vodada le ntsu la dzi. 17 Esia nye dodo, siwo Yehowa gblo na Mose le ntsu kple sròa kpakple fofò kple vianyònu, si ganye detugbi le fofoa fe me la dome.

Woŋ Midiantowo dzi.

31. Eye Yehowa fo nu kple Mose bena: 2 Bia hlò Midiantowo na Israel-viwo; demegbe nayi togbuiwòwo gbò. 3 Tete Mose gblo na dukò la bena: Mina ntsuwo nabla akpa le mia dome, bena woaho ava de Midian nu, ne woabia hlò Midian na Yehowa. 4 Israel-viwo fe to sia to nade ame akpe deka ado de ava la. 5 Eye to sia to na ame akpe deka tso Israel fe ame akpe akpeawo dome; amesiwo bla akpa hena avayiyi la, le ame akpe wuive. 6 Eye Mose do ame akpe deka tso to sia to me do de ava la, eye Pínehas, nunòla Eleazar vi, he nu kòkòeawo kple /kpè, siwo wòaku atsià de nu la, de asi. 7 Woho

^a Mo. III. 27, 2 v. 25; Mo. V. 23, 22; Dan. 11, 35; Nyagb. 5, 3, 4.

^b 25, 17.

^d 27, 13.

^e 25, 7.

^f 10, 2.

ava de Midian ŋu, abe alesi Yehowa de se na Mose ene, eye wovuwu ŋutsuwo katā. 8 Eye wovuwu Midian-fia atdawo, siwo nye: Evi, Rekem, Zur, Xur kple Reba la, kpe de ame bubuawo ŋu; eye wovuwu Bileam, Beor vi, hā kple via.^b 9 Eye Israel-viwo de aboyo Midiantowo srōwo kple wo viwo, eye woha woŋe agbatsolāwo katā, lāhawo katā kple woŋe kesinonuwō katā; 10 eye wotō dzo du, siwo katā me wono, kple woŋe agbadowo katā. 11 Wode aboyo amewo, eye woha lāwo. 12 Eye wohe amesiwo wolé kple nusiwo woha kpakple nusiwo wode aboyo la, va Mose kple nunola Eleazar kpakple Israel-viwo fe ha blibo la gbo, le Moab-tagba le Yordan nu le Yerixo kasa.

13 Eye Mose kple nunola Eleazar kpakple Israel-amegāwo katā yi dakpe wo le asaḍa la godo. 14 Eye Mose do dōmedzoe de avakplola, siwo wotō do ame akpewo kple ame alafawo nu, amesiwo gbo tso ava la ŋuti. 15 Eye Mose gblō na wo bena: A, miena nyonuwō katā tsi agbea? 16 Ewo wōnye woawoe na Israel-viwo subo Peor hetrō vu le Yehowa yome le Bileam fe adanudodo la nu, eye dovō do Yehowa fe ha la me hafi.^c 17 Eyata/miwu ŋutsuvi, siwo katā le deviwō dome, eye miwu nyonuvi, siwo katā do ŋutsu gbo kpo; 18 gake mina nyonuvi, siwo katā medo ŋutsu gbo kpo o le deviwō dome la, natsi agbe na mi. 19 Ke miawo mitsi asaḍa godō ŋekeke adre sōŋ, eye amesiwo wu ame kple amesiwo ka asi ame tsiavawo ŋu la, nade nuvō ḍa le wo ḍokuvi kple amesiwo wolé la ŋu, le ŋekeke etōlia kple ŋekeke adrelia dzi.^d 20 Eye miade nuvō ḍa le avōwo katā kple nusiwo katā wotō lā-gbalé kple gbōfuwo woe, kpakple atinuwo katā ŋuti.

21 Eye nunola Eleazar gblō na avawola, siwo de ava la bena: Ale Yehowa de se na Mose enye si: 22 Mitsō sika kple klosalo, akoblī kple gayibō, ga yi kple tsumi 23 kpakple nusianu, si ate ŋu ade dzo me la, haha dzoe, ekema wo ŋu ako; gake ele be,

woatsō amegukotsi ade nuvō ḍa le wo ŋu. Ke woatsō tsi aklo nusiwo katā mate ŋu ade dzo me o lae. 24 Eye ne mienyā miafe avōwo le ŋekeke adreagbe la, ekema mia ŋu ako, emegbe miekpō mo ayi asaḍa la me.

Aboyo me manā.

25 Eye Yehowa gblō na Mose bena: 26 Mia kple nunola Eleazar kpakple ha la fe toawo fe amegāwo mixlē ame kple lā, siwo wode aboyoe la, 27 mimā wo na amesiwo de ava la, kple ameha blibo la.^d 28 Eye naxo ame alo nyi, tedzi alo alē dekadēka tso wo ame alafa atō me le avawola, siwo de ava la, tō ŋu ahawo adzoe na Yehowa. 29 Nadee le wo tō ŋu awo adzoe na Yehowa ahatsō na nunola Eleazar. 30 Ke miaxo ame alo nyi, tedzi alo alē dekadēka tso wo ame blaetō me le Israel-viwo tō ŋu ana Lewitowo, amesiwo wō ḍo le Yehowa fe nofe la ŋu. 31 Eye Mose kple nunola Eleazar wō, abe alesi Yehowa de se na Mose ene. 32 Eye aboyonu, siwo avawolawo ha la, fe kpotōea le alē akpe alafa ade blaadre vō atō, 33 nyi akpe blaadre vō eve, 34 tedzi akpe blaadre vō deke; 35 eye nyonuvi, siwo medo ŋutsu gbo kpo o la, le ame akpe blaetō vō eve. 36 Amesiwo de ava la fe gome enye alē akpe alafa atō blaetō vō adre kple alafa atō. 37 Eye adzō, si wode le alēawo ŋu na Yehowa la, le alē alafa ade blaadre vō atō. 38 Nyiwo le akpe blaetō vō ade, eye wode wo ame blaadre vō eve na adzō Yehowa. 39 Tedziwo le akpe blaetō kple alafa atō, eye wode wo ame blaadre vō deke na adzō Yehowa. 40 Eye amewo le akpe wuiade, eye wode wo ame blaetō vō eve na adzō Yehowa. 41 Eye Mose tso adzō, siwo wona Yehowa la, hena nunola Eleazar, abe alesi Yehowa de se na Mose ene. 42 Eye Israel-viwo tō, si Mose mā na woa kple amesiwo de ava la, enye si: 43 ameha la tō enye alē akpe alafa atō blaetō vō adre kple alafa atō, 44 nyi akpe blaetō vō ade, 45 tedzi akpe blaetō kple alafa atō 46 kple ame akpe wuiade. 47 Eye Mose de ame dekadēka kple lā deka-

^a Mo. V. 20, 13.

^b Yos. 13, 21, 22; 22, 5.

^d Yos. 22, 8; Sam. I. 30, 24.

^e 25, 1; Nyad. 2, 14.

^f Dan. 21, 11.

^g 19, 11.

deka tso wo ame blaati me le Israel-viwo to nu hena Lewitowo, amesiwo woa do le Yehowa je naje la nu, abe alesi Yehowa de se na Mose ene. 48 Eye avakpla, siwo le avako la je ame akpewo nu, amesiwo wotsɔ do ame akpewo kple ame alafawo nu la, va Mose gbo, 49 eye wogblo na Mose bena: Wò dɔlawo xlɛ aawola, siwo wode asi na mí la, eye wo dometɔa deke meto le eme o. 50 Eyata míetɔ sikanu, siwo amesiame ha la va, be míana Yehowa, woawo nye: abokpowo, alɔnugewo, asigewo, togewo kple kɔdzonuwo, ne míalé avu na mía dokui le Yehowa gbo. 51 Tete Mose kple nunɔla Eleazar xɔ sikatsyɔdonu vovovoawo le wo si. 52 Eye sika, siwo katá amesiwo wodo ame akpewo kple ame alafawo nu dzo na Yehowa la, le sekel akpe wuiade alafa adre kple blaati. 53 Ke avawoviawo dome de siade ha nu na edokui. 54 Eye Mose kple nunɔla Eleazar xɔ sikawo le amesiwo wodo ame akpewo kple ame alafawo nu la si, eye wotsɔ wo va Mawu je agbadɔ la me, ne woanye nkudodzinu na Israel-viwo le Yehowa ŋku me.

Womá anyigba, siwo le Yordan je yedze fe la me.

32. Eye lã gedewo le Ruben-viwo kple Gad-viwo si. Eye wokpo Yaezer kple Gilead-nyigba bena, enye afisi nyo na lãnyinyi. 2 Eyata Gad-viwo kple Ruben-viwo va gblo na Mose kple nunɔla Eleazar kpakple ha la je amegãwo bena: 3 Atarot, Dibon, Yaezer, Nimra, Xesbon, Eleale, Sebam, Nebo kple Beon, 4 anyigba, siwo Yehowa xɔ le Israel fe ŋku me la, enyo na lãnyinyi, eye lãwo le wò dɔlawo si. 5 Eye wogblo bena: Ne éve míá nu la, ekema tsɔ anyigba sia na wò dɔlawo, ne wòanye wo to, eye megakpla mí yi Yordan godo o. 6 Tete Mose gblo na Gad-viwo kple Ruben-viwo bena: Á, mia nɔviwo le avá yi ge, eye miawo miedi be, miatsi afisia? 7 Nukantí miele didim be, miade dzi le Israel-viwo fo, bena womagayi tɔa godo le anyigba, si Yehowa na wo la dzi oa? 8 Alea pe mia

a 13.

b 14, 22-28; 26, 65.

d kp. Mo. V. 3, 12-22.

e Yov. 1, 13-15.

fofowo wɔ, esi medo wo tso Kades-Barnea, bena woadakpo anyigba la da.^a 9 Wova Eskol-tɔɔu la nu hekpɔ anyigba la da, eye wode dzi le Israel-viwo fo, ale bena wobe, yewomegale anyigba, si Yehowa na wo la, dzi yi ge o. 10 Eyata Yehowa do domedzoe gbemagbe heka atam bena: 11 b) Dutsu, siwo vu tso Egipte-nyigba dzi, amesiwo xɔ je blave kple vɔ la, makpo anyigba, si nu meka atam do na Abraham, Isak kple Yakob la o, elabena womedze yonyeme blibo o; 12 negbe Kaleb, Yefune vi, Kenesito la, kple Yosua, Nun vi ko, elabena woawo dze Yehowa yome blibo. 13 Eye Yehowa do domedzoe de Israel nu, eye wòna wotsa le gbedzi je blane sɔŋ, vasede esime fome, siwo katá wɔ nuvɔ le Yehowa ŋku me la, tsrɔ keŋkeŋ. 14 Azo mí nuvɔwɔiawo je dzidzimeviwo, miexo de mia fofowo te fe, be Yehowa nagado domedzoe de Israel nu awu. 15 Ne mietro le eyome la, ekema ana woagatsi gbeadzi etefe nadidi, eye miabe gbegbli ava dukɔ blibo la dzi.

16 Tete wova egbo gblo bena: Miatɔ kpo na mía fe lãwo de afisia, eye miatso duwo na mia viwo; 17 ke míá nɔtɔwo míabla akpa aɔ Israel-viwo ŋgɔ, vasede esime miakpla wo ava wo te fe; gake míá viwo nana du sesẽwo me le anyigbadzinɔlawo ta. 18 Miatɔ va mía fe xɔwo nu o, vasede esime Israel-viwo dome amesiame naxo efe domenyinu wòanye eto hafi. 19 Míaxɔ domenyinu de wo ti le Yordan godo o, elabena mía fe domenyinu le Yordan fe go si dzi, le yedze fe gome. 20 Tete Mose gblo na wo bena: Ne miawo alea, eye míabla akpa le Yehowa ŋku me hena avayiyi; 21 eye mia dometo, siwo katá bla akpa atso Yordan le Yehowa ŋku me, vasede esime wòanyã efe futɔwo da le eŋgɔ, 22 eye anyigba la na ta le Yehowa ŋku me, emegbe hafi mietro la, ekema miadi fo le Yehowa kple Israel ŋku me o, eye anyigba sia azu mia to le Yehowa ŋku me. 23 Ke ne miawo alea o la, ekema miawo nuvɔ de Yehowa nu, eye miakpo mía fe nu

vōwo tō nua. 24 Mitso duwo na mia viwo; eye mito kpō na miafe lāwo; miwō, abe alesi do le mia nu ene. 25 Eye Gad-viwo kple Ruben-viwo do ŋu na Mose bena: Wò dōlawo awō, abe alesi miafe afeto de se ene. 26 Mía viwo kple mía srōwo, miafe lāwo kple miafe agbatsōlāwo katā natsi Gilead-duwo me. 27 Ke wò dōlawo katā abla akpa le Yehowa ŋku me ayi ava le tōa godo, abe alesi miafe afeto gblō ene. 28 Tete Mose de se le wo ta na nuncōla Eleazar kple Yosua, Nun vi, kpakple Israel-viwo je toawo je amegawo, 29 eye Mose gblō na wo bena: "Ne Gad-viwo kple Ruben-viwo katā abla akpa le Yehowa ŋku me ayi ava kpli mi le Yordan godo, eye anyigba la ana ta mi la, ekema mitsō Gilead-nyigba na wo, ne wōanye wo tō. 30 Ke ne womebila akpa yi tōa godo kpli mi o la, ekema woaxō anyigba de mia dome le Kanaan-nyigba dzi. 31 Tete Gad-viwo kple Ruben-viwo do ŋu bena: Alesi Yehowa gblō na wò dōlawo la, nenema miawō. 32 Mía-bila akpa le Yehowa ŋku me ayi Kanaan-nyigba dzi, bena miafe domenyinu nanō Yordan je go si dzi.

33 Eye Mose tsō Sixon, Amoria fe fiadufe kple Og, Basan-fia fe fiadufe, anyigba la kple edzi duwo kpakple eṅu lifowo na Gad-viwo kple Ruben-viwo kpakple Yosef vi, Manase je to afā. 34 Eye Gad-viwo tso Dibon, Atarot kple Aroer, 35 Aterot-Sofan, Yaezer kple Yogbeha, 36 Bet-Nimra kple Bet-Haran, siwo nye du sesēwo, afisi wotō alēkpōwo do. 37 Eye Ruben-viwo tso Xesbon, Eleale kple Kiryatayim, 38 Nebo, Baal-Meon kple Sibma, eye wotō ŋko na wo hetsō ŋko yeye na du, siwo wotso la. 39 Eye Manase vi Maxir fe viwo yi dāxō Gilead, eye wonyā Amorito, siwo le eme la dā. 40 Eye Mose tsō Gilead na Manase vi Maxir, eye wōnō eme. 41 Eye Manase vi Yair yi dāxō wofe kofewo, eye wōna ŋko wo be Yair-kofewo. 42 Eye Nobax yi dāxō Kenat kple eṅu kofewo, eye wōna ŋkōe le efe ŋko nu be Nobax.

Asadabafewo xentē.

33. Esiawo nye Israel-viwo je tofewo, le esime wovū tso Egipte-nyigba dzi hamehame, eye Mose kple Aron le wo nu la. 2 Eye Mose ŋlō wofe mōzōzō la le wofe tofewo nu, abe alesi Yehowa de se ene. Esia nye wofe mōzōzō la le wofe tofewo nu: 3 Woho tso "Ramses le yieti gbāto je ŋkeke wuiatōlia dzi: ŋkeke, si dze ŋutitotoŋkekenyuie yome la dzi basi sesē kplō Israel-viwo dzoe le Egiptetōwo katā ŋku me, 4 le esime Egiptetōwo le wofe ŋgōgbevi, siwo katā Yehowa wu le wo dome la dim; eye Yehowa "de efe ŋusē fia wofe mawuwo hā. 5 Eye Israel-viwo ho tso Ramses heva fu asada anyi de Sukot. 6 Woho tso Sukot heva fu asada anyi de Etam le gbege la nu, 7 eye woho tso Etam hetro do ta Pihaxirot le Baal-Zefon ŋgō, eye wofu asada anyi de Migdol fe yedzeje gome. 8 Woho tso Pihaxirot, eye wotso fu la heva gbedzi, eye wozō Etam-gbedzi ŋkeke etō heva fu asada anyi de Mara; 9 eye woho tso Mara heva Elim, afisi vudo wuieve kple deti blaadre le, eye wofu asada anyi de afima. 10 Woho tso Elim heva fu asada anyi de Avafu la nu. 11 Eye woho tso Avafu la nu heva fu asada anyi de Sin-gbedzi. 12 Woho tso Sin-gbedzi heva fu asada anyi de Dofka; 13 eye woho tso Dofka heva fu asada anyi de Alus. 14 Woho tso Alus heva fu asada anyi de Refidim, afisi tsia deke mele, be duko la nano o; 15 eye woho tso Refidim heva fu asada anyi de Sinai-gbedzi. 16 Woho tso Sinai-gbedzi heva fu asada anyi de nudzrolawo dife; 17 eye woho tso nudzrolawo dife heva fu asada anyi de Xazerot. 18 Woho tso Xazerot heva fu asada anyi de Ritma; 19 eye woho tso Ritma heva fu asada anyi de Rimon-Perez. 20 Woho tso Rimon-Perez heva fu asada anyi de Libna, 21 eye woho tso Libna heva fu asada anyi de Risa. 22 Woho tso Risa heva fu asada anyi de Kehelata, 23 eye woho tso Kehelata heva fu asada anyi de Sefer-to la gbo. 24 Woho

a Mo. U. 1, 11.

b Mo. II, 14, 8.

c Yos. 4, 12.

d Mo. U. 12, 12.

e Mo. II, 12, 37.

f Mo. II, 13, 20.

g Mo. U. 14, 2.

h Mo. II, 14, 22.

i Mo. II, 15, 23.

j Mo. II, 15, 27.

k Mo. II, 16, 1.

l Yos. 13, 8-31.

m Mo. II, 17, 1.

n Mo. II, 19, 1.

o 11, 34.

p 11, 35.

q 12, 18.

r Mo. V, 3, 14.

tso Sefer-to la gbɔ heva fu asada anyi de Xarada, 25 eye woho tso Xarada heva fu asada anyi de Makehelot. 26 Woho tso Makehelot heva fu asada anyi de Taxat, 27 eye woho tso Taxat heva fu asada anyi de Tarax. 28 Woho tso Tarax heva fu asada anyi de Mitka, 29 eye woho tso Mitka heva fu asada anyi de Xasmona. 30 Woho tso Xasmona heva fu asada anyi de Moserot, 31 eye woho tso Moserot heva fu asada anyi de Bene-Yakan.^b 32 Woho tso Bene-Yakan heva fu asada anyi de Xor-Hagidgad, 33 eye woho tso Xor-Hagidgad heva fu asada anyi de Yotbata.^d 34 Woho tso Yotbata heva fu asada anyi de Abrona, 35 eye woho tso Abrona heva fu asada anyi de Ezeon-Geber. 36 Woho tso Ezeon-Geber heva fu asada anyi de Kades le Sin-gbedzi,^e 37 eye woho tso Kades heva fu asada anyi de Hor-to la gbɔ, le Edom fe lifo dzi.^f 38 Eye nunɔla Aron de Hor-to la dzi, abe alesi Yehowa gbɔ ene, eye woku le afima, le esime Israel-viwo uu tso Egipte-nyigba dzi fe blane megbe le yleti atɔia fe nkeke gbato dzi. 39 Aron xo fe alafa deka blave vo etɔ hafi ku le Hor-to la dzi. 40 Eye Kanaanito, Arad-fia, si no Kanaan-nyigba fe dziehe gome la, se bena, Israel-viwo gbona.^h 41 Woho tso Hor-to la gbɔ heva fu asada anyi de Zalmona, 42 eye woho tso Zalmona heva fu asada anyi de Punon. 43 Woho tso Punon heva fu asada anyi de Obot,ⁱ 44 eye woho tso Obot heva fu asada anyi de Iyim-Abarim le Moabitowo fe lifo dzi.^j 45 Woho tso Iyim heva fu asada anyi de Dibon-Gad, 46 eye woho tso Dibon-Gad heva fu asada anyi de Almon-Diblatayim. 47 Woho tso Almon-Diblatayim heva fu asada anyi de Abarim-to la gbɔ, le Nebo fe yedzefe gome,^o 48 eye woho tso Abarim-to la gbɔ heva fu asada anyi de Moab-tagba le Yordan nu le Yerixo kasa.^p 49 Wofu asada la anyi de Yordan nu tso Bet-Yesimot vasede Abel-Sitim le Moab-tagba.^r

Se le Kanaanitowo tsotarɔ guti.

50 Eye Yehowa fo nu kple Mose

le Moab-tagba, le Yordan nu, le Yerixo kasa bena: 51 Fo nu kple Israel-viwo, eye nagblo na wo bena: Ne mietso Yordan va Kanaan-nyigba dzi la, 52 ekema mianya anyigbadzinlawo kata le mia ngo, eye miagba wofe aklama kpakpawo kata kple wofe legbawo kata kpakple wofe vosamlekpuiwokata. 53 Eye miaxo anyigba la woanye mia to miano edzi; elabena mia-woe metsɔ anyigba la na, be woanye mia to. 54 ^aMiadzidze nu de anyigba la dzi ama de miafe fo-meawo nu; miana domenyinu la amesiwo so gbɔ la, wɔalolo, eye amesiwo le wee la, fe domenyinu nanao wee. Te fe, si dzi nudzidze la dze ne la, afima woaxo; miama de mia fofowo fe toawo nu. 55 Ke ne mienya anyigbadzinlawo le mia ngo o la, ekema amesiwo miegbɛ di la, atrɔ zu nu ano miafe nku ta kple anka ano mia xa, eye woaxaxa mi do le anyigba, si dzi miele la dzi.^g 56 Eye matsɔ nusi medi be, mawo wo la, awo mi.

Kanaan-nyigba fe lifowo.

34. Eye Yehowa fo nu kple Mose bena: 2 De se na Israel-viwo, eye nagblo na wo bena: Ne mieva Kanaan-nyigba dzi la, ekema anyigba, si anye miafe domenyinu la, enye si: Kanaan-nyigba kple enu lifowo.ⁱ 3 Miafe dziehekpata natso ^kZin-gbedzi amlo ato Edom nu. Ale miafe dziehelifo natso Dzeju la fe mbenu le yedzefe gome, 4 eye lifo la nado ta Akrabim-to dzi mo fe dziehe gome ato Zin nu ayi de Kades-Barnea fe dziehe gome, eye woado ta Xazar-Adar ava ke de Azmon. 5 Eye lifo la nanye kpo tso Azmon de Egipte-tɔwu la nu ava wu nu de fu la nu. 6 Miafe yetodofelifo nanye fu ga la; eya nado lifo na mi le yetodofe gome. 7 Miade anyiehelifo la tso fu ga la nu ato Hor-to la nu. 8 Miadee tso Hor-to la gbɔ ado ta Xamat, eye lifo la nade Zedad. 9 Lifo la nato Zifron ava wu nu de Xazar-Enan. Esia nanye anyiehelifo na mi. 10 Miade yedzefelifo la tso Xazar-Enan ayi Sefam. 11 Eye lifo la natso Sefam ato Ribla le

^a 28, 55.

^b Mo. V. 10, 6.

^d Mo. V. 10, 7.

^e 20, 1.

^f 20, 22-28.

^g Yos. 22, 13.

^h 21, 1.

ⁱ Mo. II. 23, 31.

^j Yos. 15, 1.

^k 21, 10.

^l 21, 11.

^o 21, 20.

^p 22, 1; Mo. V. 22, 49.

^r 25, 1.

Ain je yedzeze gome, eye lifo la nazo ^aKineret-ta je yedzefekpa nu. 12 Eye lifo la nazo Yordan nu ava wu nu de Dzeju la nu. 13 Eye Mose de se na Israel-viwo bena: Esia nye anyigba, si dzi woadzidze nu do amā na mi la; anyigba, si nu Yehowa de se le be, woatsɔ na to asieke kple afā la. 14 Elabena Ruben-viwo je to kple Gad-viwo je to kpakple Manase je to afā la xɔ woje domenyinu de wo fofowo je afewo nu xoxo.^b 15 To eve kple afā xɔ woje domenyinu de Yordan je go kome dzi le Yerixo kasa le yedzeze je gome.

Alesi woamā anyigba la mee.

16 Eye Yehowa fo nu kple Mose bena: 17 Dutsu, siwo amā anyigba la na mi, je nkowo nye si: Nunɔla Eleazar kple Yosua, Nun vi.^c 18 Eye miade amegā deka-deka le to sia to me, bena woamā anyigba la. 19 Dutsuwo je nkowo nye si: Kaleb, Yefune vi, tso Yuda-to la me;^d 20 Semuel, Amihud vi, tso Simeon-viwo je to la me; 21 Elidad, Kison vi, tso Benyamin-to la me; 22 amegā Buki, Yogli vi, tso Dan-viwo je to la me. 23 Yosef-viwo towo nye si: Amegā Xaniel, Efod vi, tso Manase viwo je to la me, 24 kple amegā Kemuel, Siftan vi, tso Efrayim-viwo je to la me. 25 Amegā Elizafan, Parnax vi, tso Zebulon-viwo je to la me; 26 amegā Paltiel, Asan vi, tso Isaxar-viwo je to la me; 27 amegā Axihud, Selomi vi, tso Aser-viwo je to la me; 28 kple amegā Pehadel, Amihud vi, tso Naftali-viwo je to la me. 29 Esiawo nye amesiwo Yehowa de se na bena, woamā domenyinu la na Israel-viwo le Kanaan-nyigba dzi.

Lewitawo je duwo.

35. Eye Yehowa fo nu kple Mose le Moab-tagba le Yordan nu le Yerixo kasa bena: 2 De se na Israel-viwo bena, ^hwoana duwo Lewitawo de woje anyigba dzi, ne woanɔ eme; eye miana lānyife Lewitawo afo xlā duawo akpe do. 3 Woawo nuto nana duawo me, eye woje agbatsɔlawo kple lāhawo kpakple lā bubuwo nana lānyifeawo. 4 Eye lānyife,

^a Lu. 5, 1.

^b 32, 33.

^d Mo. II, 21, 13; Mo. V, 4, 41; 19, 2, 9; Yos. 20.

^c Yos. 14, 1; 21, 1; Mo. V, 1, 38, f 26, 54.

^g 13, 6, 30.

^h 18, 20; Yos. 21, 2.

siwomiana Lewitawo afo xlā duawo la, natsɔ duawo je gliwo gbo, eye woadidi denu aboklugui akpe deka. 5 Eye miadzidze du la je yedzeze gome wòakeke aboklugui akpe eve, dziehe gome aboklugui akpe eve, yetodofe gome aboklugui akpe eve kple anyiehe gome aboklugui akpe eve, eye du la nana titina. Esia anye lānyife na wo anɔ duawo nu. 6 Eye du, siwo miatsɔ na Lewitawo la, dometsɔ ade nanye sitsofeduwo, siwo me hlɔdolawo nasi ayi do, eye miatsɔ du blane vɔ eve akpe de nu na wo.^d 7 Du, siwo katā miatsɔ na Lewitawo la, le du blane vɔ enyi kple wo nu lānyifewo. 8 Eye mina Israel-vi, siwo je anyigba lolo la, nana du geɖe, ke amesiwo to le sue la, nana vee: alesi miava xɔ anyigba lae la, nenema nu miana duawo Lewitawo do.^f

Sitsofewo nu nya.

9 Eye Yehowa fo nu kple Mose bena: 10 Fo nu kple Israel-viwo, eye nagblo na wo bena: Ne mietsɔ Yordan va Kanaan-nyigba dzi la, 11 ekema mitia duwo, ne woanye sitsofe na mi, afisi amesi mebuwa wu ame o la, nasi ayi. 12 Duawo nanye sitsofe na mi le hlɔto ta, ne womagawu amewula la hafi ava efe vɔnu le ameha la nku me o. 13 Sitsofedu, siwo miana la, nanye du ade. 14 Du etɔ nana Yordan je go si dzi, eye du etɔ nana Kanaan-nyigba dzi; sitsofeduwo woanye. 15 Du ade siawo nanye sitsofe na Israel-viwo kple amedzrowo kpakple wo gbo mewo, bena ne amea de mebuwa wu ame o la, ne wòasi ayi afima.

16 Ne etsɔ lānu dzae wòku la, ekema edo hlɔ; eye ele be, woawu hlɔdola la. 17 Ne etsɔ kpe, si adze ame wòaku, fui wòku la, ekema edo hlɔ; eye ele be, woawu hlɔdola la. 18 Eye ne etsɔ kpo, si adze ame wòaku, foe wòku la, ekema edo hlɔ; eye ele be, woawu hlɔdola la. 19 Hlɔto kpo mɔ be, wòawu hlɔdola, eye ne edo goe la, ekpo mɔ awui. 20 Ne elɛ fui tutui fu anyi, alo bua xlā nu de wòku, 21 alo wòlɛ fui hefoe kple kɔ wòku la, ekema woawu ame la, elabena edo hlɔ; ne

hištɔ do go hlšdola la, ekema wòawui.

22 Ke ne melé fui o, kasia wòlœ fu anyi, alo mehua hafi da nu wòdzee o, 23 alo mekpœ o, hafi da kpe, si adze ame wòaku la, wòdzee wòku, evɔ wònye melé fui hafi o, eye meɔo vɔ de enu hã o la, 24 ekema ameha la nadrɔ ɔnu le amewula kple hlštɔ dome de dodo siawo nu. 25 Eye ha la nade amewula tso hlštɔ si me, eye ha la nana woakplœ agbugbɔ ayi sitsofedu, si me wòsi yi do la me, eye wòatsi afima, vasede esime nunlagã, amesi wosi ami kòkœ na, naku hafi. 26 Ke ne hlšdola la gbɔ sitsofedu, si me wòsi yi do la, fe lifo dzi, 27 eye hlštɔ do goe le sitsofedu la fe lifo godo, eye hlštɔ wu hlšdoia la, ekeina mede hlšfea ðeke o, 28 eiabena de wobe, wòano sitsofedu la me, vasede esime nunlagã naku. Ke le nunlagã fe ku megebe la amewula kpɔ mɔ agbugbɔ ava eya nuto fe anyigba dzi. 29 Esia nanye dodo na miafe dzidzimeviwo le mia nɔfevo katã.

30 Ne amea de wu ame, eye ðasefowo di ðase le enu la, eya ko hafi woawui, gake ðasefo ðeka ðede maɔi ðase, eye woawui o. 31 Miaxo fe de hlšdola, si wotso kufia na la ta o, ele be, woawui kokoko. 32 Eye miekpɔ mɔ ana woaxe fe de amea de ta, bena magayi sitsofedu la me o, eye bena wòano anyigba fe afia de, vasede esime nunla naku o. 33 Migagblẽ kɔ do na anyigba, si dzi miele la o, elabena vu de wògblẽa kɔ do na anyigba, eye naneke meli, ne woatsɔ lé avu anyigba la le vu, si le edzi la ta o, negbe amesi kɔ vu a di la, fe vu ko. 34 Migado nunya anyigba, si dzi miele, afisi mele la o, elabena nye Yehowa mele le Israelviwo dome.

Vinyonuvi, siwo nyl fotofo fe dome la, magade to bubu me gutsuwo o.

36. Eye Gilead, Maxir vi, amesi nye Manase vi tso Yosef-

o 26, 55.

b 27, 6. 7.

d Mo. III. 25, 10. v. 13.

e Mo. III. 21, 10.

f Mo. V. 17, 6; 19, 15.

g 26, 33.

h Mo. I. 9, 6.

i Mo. II. 23, 45.

fome la, fe viwo fe amegãwo va, eye wofo nu le Mose kple Israelviwo fe toawo fe amegãwo ŋku me 2 gblɔ bena: Yehowa de se na nye afeto be, "wòadzidze nu amã anyigba la na Israelviwo; eye Yehowa gagblɔ na nye afeto be, wòatsɔ mia nɔvi Zelofxad fe anyigba na vianyɔnuwo. 3 Azo ne woade Israelviwo fe toawo me gutsua de la, ekema woaka wofo anyigba le mia fofowo fe anyigba ŋu atsɔ kpee na to, si me wode srɔ le la, ke miafe to la to azu sue. 4 Eye ne aseyetsofe do na Israelviwo la, ekema woatsɔ wofo anyigba akpe to, si me wode srɔ le la to, eye woaka wofo anyigba le mia fofowo fe to la fe anyigba nu.

5 Tete Mose gblɔ na Israelviwo, abe alesi Yehowa de se ene bena: Yosefviwo fe fome la gblœ de etefe. 6 Ale Yehowa de se le Zelofxad vinyɔnuwo ŋu enye si: Amesi ke ŋu wodze la, kpɔ mɔ aɔe wo; gake ele be, woade srɔ de wo fofu fe to la me, 7 bena ne Israelviwo fe anyigba magatso to ðeka si ayi de to bubu si me o, boŋ Israelviwo dome ðesiade nalé fofua fe to la fe anyigba de asi. 8 Eye nyɔnu, siwo katã xo anyigba de Israelviwo fe toawo me la, nade srɔ de wo fofowo fe to la me, bena Israelviwo dome ðesiade nanyi fofua fe anyigba dome. 9 Eye anyigba matso to ðeka si ayi de to bubu si me o, boŋ Israelviwo fe toawo dome ðesiade nalé efe anyigba de asi. 10 Eye Zelofxad vinyɔnuwo wɔ, abe alesi Yehowa dese na Mose ene. 11 Eye Zelofxad vinyɔnu, siwo nye: Maxla, Tirza, Xogla, Milka kple Noa la, de wo fofonɔvinyutsuwo fe viwo. 12 Wode srɔ le Yosef vi Manase fe fomea wo me. Ale wofo anyigba tsi wo fofu fe fome la si. 13 Esia nye se kple dodo, siwo Yehowa na Mose gblɔ na Israelviwo le Moabtagba le Yordan nu le Yerixo kasa.

MOSE JE AGBALĚ ATŌLIA.

Mawu je nu nyul wɔwɔwo kple Israel je akpenmadama.

1 Esia nye nu, si Mose fo na Israel katā le Yordan fe go keme dzi le gbedzi, le Suf-tagba kasa, le Paran kple Tofel, Laban, Xazerot kple Disahab dome, 2 ŋkeke wuidɛkɛ fe azɔli tso Xoreb do ta Seir-towo gbɔ vaseɖe Kades-Barnea. 3 Le fe blanelia me, le yleti wuidɛkelia fe ŋkeke gbāto dzi Mose fo nu kple Israel-wiwo, abe alesi Yehowa dee asi ne na wo tututu ene; 4 le esi wòɖu Sixon, Amoritowo fe fia, si nɔ Xesbon, kple Og, Basan-fia, si nɔ Astarot dzi, le Edrei meɖe. 5 Eye Mose de asi se la dede me le Yordan fe go keme dzi, le Moab-nyigba dzi gbɔ bena: 6 Yehowa, mia Mawu, gbɔ na mí le Xoreb bena: /Mienɔ to sia gbɔ wòdidi; 7 mitro miaho, eye miayi Amoritowo fe towo gbɔ, miayi wo fe afelika, siwo le tagba, towo dzi kple gbadzafe, dziehe kpakple ju nu la Kanaanitowo fe anyigba dzi la gbɔ, eye miaɖo ta Libanon gbɔ ava se Frat tɔsisi gā la nu. 8 Kpɔ da, metsɔ anyigba, si le mia ŋku me la na mi, miyi, ne miaxɔ anyigba, si nu Yehowa ka atam do na mia fofowo Abraham, Isak kple Yakob be, yeatsɔ na woa kple wo meɖe-wiwo.

9 Tete meɖɔ na mi yemayi bena: Nye deka nyemate nu atso mi o. 10 Yehowa, mia Mawu, na miedzi de dzi, eye azɔ /miesɔ gbɔ abe dzifoyletiviwo ene. 11 Yehowa, mia fofowo fe Mawu, ana miesɔ gbɔ de dzi zi akpe, eye wòayra mi, abe alesi wòdo ŋugbe na mi ene. 12 Aleke nye deka mate nu atso miafe fuɖenamewo, miafe agba kple miafe dzrewɔwɔwo? 13 Miɖe nɔtsu, siwo tagbɔ li na, eye wodze aɖaɖu, eye ŋko le wo nu la, le to sia to me, bena matsɔwo aɖo amegā de mia nu! 14 Tete miedɔ nu nam be: Nya, si nɛgbɔ la nyo, ne woawɔ. 15 Eye metsɔ miafe toawo fe

amegāwo, nɔtsu, siwo tagbɔ li na, eye ŋko le wo nu la, do amegāwo de mia nu, de ame akpe kple ame alafa, de ame blaafɔ kple ame ewo nu, eye wonɔ miafe toawo nu. 16 Eye mede se na miafe ɔɔndrɔlawo yemayi bena: Mi-bia nya ta mia nɔwiwo se, eye amidrɔ ɔɔnu na amesiame kple nɔwia kpakple amedzro nyuie. 17 Migakpɔ ame ŋku me le ɔɔndrɔfe o, ke boɔ milé to de ame gblɛwo kple ame gāwo fe nya-wo nu, eye migasi amea deke ŋku me o, elabena /Yehowa to enye ɔɔndrɔ; ke ne nyaa de sešɛ na mi akpa la, ekema mitsɔe va gbɔnye, ne mase. 18 Ale mede se na mi yemayi le nusiwo katā miawo la nu enye si.

19 Tete mieho tso Xoreb heto gbeɖe gā dziɔ ma, si mia nɔ-towo miekpɔ la, heɖo ta Amoritowo fe towo gbɔ, abe alesi Yehowa, mia Mawu, de se na mí ene; eye mieva do /Kades-Barnea. 20 Eye meɖɔ na mi bena: Miedɔ Amoritowo fe to, siwo Yehowa, mia Mawu be, yeatsɔ na mí la gbɔ. 21 Kpɔ da, Yehowa, wò Mawu, tso anyigba, si le ŋkuwò me la, na wò, yi naxɔe wòanye towò, abe alesi Yehowa, fofowòwo fe Mawu, do ŋugbe na wò ene; me-gavɔ o, eye ŋo megadzi wò o! 22 Ke mi katā mieva gbɔnye gbɔ bena: /Na míadɔ nɔtsuwo de mia ŋɔ, bena woatsa le anyigba la dzi, eye woagbɔ ava gblɛ na mí, mo, si míato ayi, kple du, siwo me míayi. 23 Eye esi nya la dze nɔnye la, meɖe nɔtsu wuieve le mia dome, to deka ame deka; 24 amesiwo dze mo yi toawo dzi heva Eskol-bali la me, eye wotsa le edzi. 25 Wogbe anyigba dzi kutsetsewo de asi va mia gbɔ, eye wogbugbo va gbɔ na mí bena: Anyigba, si Yehowa, mia Mawu, le mia na ge la nyo. 26 Ke miawo mieɖe be, yewomayi edzi o, eye miesɔ to de Yehowa, mia Mawu, fe nya la nu. 27 Eye mieli liwiliwi le miafe agbadowo me

Mo. III. 18, 15.

Mo. 16, 19.

Mo. II. 21, 6.

Mo. IV. 21, 21 v. 25.

Mo. IV. 10, 11, 12.

Mo. IV. 20, 1.

Mo. 9, 23.

Mo. IV. 13, 2.

Mo. II. 18, 18; Mo. IV. 11, 14; Mo. 10, 22; Mo. I. 15, 5.

Mo. IV. 14.

gblɔ bena: De Yehowa lé fu mí, eyata wókpɔ mí tso Egipte-nyigba dzi, bena wóatsɔ mí ade asi na Amoritɔwo, ne woatsrɔ mí. 28 Afika g̃ỹ yi ge míala? Mía nɔviwo de dzi le mia fo gblɔ bena: Duko la sɔ gbo, eye wodzɔ atsu wu mí, duawo lolo, eye woɔdo gli de wo ɔu dɔtɔ dziɔfo, eye miekpɔ Enak-viwo há le afima.^a 29 Ke nyea megblɔ na mí bena: Ddidzi megafo mí o, eye migavɔ o! 30 Yehowa, mia Mawu, dze mia ɔgo, eye awɔ ava na mí, abe alesí wówo na mí le Egipte miekpɔ ene,^b 31 kple alesí wówo le gbɛdzi, afisi nɛkpɔ le bena, Yehowa, wó Mawu, tsɔ wó kpá le mɔ blibo, si nɛzo vaseɔde afisia la dzi, abe alesí ɔutsu kpa viae ene.^c 32 Ke miebui o, eye miegbe ɔuɔdoɔ de Yehowa, mia Mawu ɔu, 33 amesi zo mia ɔgo le mɔ dzi, be yeafia afisi miafu asada anyi do la mí, amesi zo dzo me le zã me, be yeafia mɔ, si miato la mí, eye wózo alilikpo me le ɔkeke me.^d

34 Eye esi Yehowa se miafe nyawo la, dome vee, eye wòka atam gblɔ bena: 35 Fome wódi sia dome ɔutsua deke makpɔ anyigba nyui, si ɔu meka atam do be, matsɔ na wo fofowo la o; 36 negbe Kaleb, Yefune vi, koe akpɔe, eye matsɔ anyigba, si dzi wóde la, ana eya ɔutɔ kple viawo, elabena edze Yehowa yome blibo. 37 Eye Yehowa do domedzoe de nye há ɔnyeye le mia ta gblɔ bena: Wó há máde afima o.^e 38 Ke Yosua, Nun vi, amesi le gbówó la, ade afima; de dzi fo ne, elabena leyae amã anyigba la na Israel. 39 Eye miafe vidziɛ, siwo ɔu miegblɔ le be, woazu aboyonu, kple mia viɔutsu, siwo mele nyui alo vɔ nyam egbe siawo o la, ade afima, eye matsɔe na wo wóanye wo tɔ. 40 Ke miawo mitrɔ, eye miaho aɔo ta gbɛdzi ato Avafu la gbɔ mɔ! 41 Tete miedo ɔu gblɔ nam bena: Miewo nuvɔ de Yehowa ɔu, miayi adawo ava, abe alesí Yehowa, mía Mawu, de se na mí ene. Eye mia dome amesiame kpia avawonu, eye miesɛ tame di be, yewoayi toawo dzi. 42 Ke Yehowa gblɔ nam be:

^a 8, 1, 2.

^b Mo. II. 14, 14, 25; Yos. 10, 14.

^c Mo. IV. 21, 4, 8, 5; Mo. II. 19, 4, f 1, 40.

^d Mo. IV. 20, 14.

^e Mo. II. 13, 21.

^f Mo. I. 36, 8, 43.

^g Mo. IV. 20, 12.

^h Mo. IV. 34, 17.

ⁱ Mo. I. 18, 37.

^j 1, 28.

^k Mo. I. 14, 6; 36, 20.

Gblɔ na wo bena: Miekpɔ mɔ ayi adawo ava o, elabena nyemele mia dome o, ne miafe futɔwo magasi mí o. 43 Eye mefo nu kpli mí, ke miedo to o; miesɛ to de Yehowa fe nya la ɔu, eye miesɛ tame helia to la. 44 Tete Amoritɔ, siwo nɔ toawo dzi la, va kpe mí, eye wonyã mí, abe alesí anyiwo wona ene, eye woka mí hlɛ tso Seir vaseɔde Xorma. 45 Eye miegbugbɔ va fa avi le Yehowa ɔku me, ke Yehowa mese miafe gbe o, eye melé to de mia ɔu o. 46 Ale wóle na mí be, miatsi Kadés etefe nadidi.

Zozo to gbɛdzi; woɔu Sixon dzi.

2. Tete mietrɔ, eye mieho do ta gbɛdzi heto Avafu gbɔ mɔ, abe alesí Yehowa gblɔ /nam ene, eye mietrɔ Seir-to la ta etefe didi. 2 Eye Yehowa gblɔ nam bena: 3 Mietrɔ to sia ta etefe didi, mietrɔ do ta anyiehe! 4 Eye de se na duko la bena: Miele mia nɔvi Esau-viwo, amesiwo le Seir la, fe anyigba dzi to ge, eye wole mia vɔ ge, ke mikpɔ mia ɔkui dzi nyuile, 5 ne miagawo ava kpli wo o, elabena nyemele wofe anyigba fe afo deka há na ge mí o, elabena ide metsɔ Seir-to la na Esau, be wóanye etc. 6 Miekpɔ mɔ atso ga afle nududu le wo si aɔu, eye miekpɔ mɔ atso ga adze tsi le wo si ano. 7 Elabena Yehowa, wó Mawu, ya wó asinudɔwɔwɔwɔ katã, enya wó mɔzɔzɔwɔ katã le gbe gã sia dzi, eye Yehowa, wó Mawu, li kpli wó fe blane sɔɔ, ale be naneke mehía wó o. 8 Eye miedzo tso mia navi Esau-viwo, amesiwo nɔ Seir la gbɔ hetrɔ tso Elat kple Ezeon-Geber-tagbamɔ dzi do ta Moab-tagba. 9 Tete Yehowa gblɔ nam bena: Megadze Moabitwo dzi o, eye megawo ava kpli wo o, elabena nyematsɔ wofe anyigbaa deke na wó wóanye tɔwò o, elabena de metsɔ Ar na Lot-viwo, be wóanye wo tɔ. 10 Tsã la Emitwo nɔ afima, amesiwo nye dukɔ gã, wosɔ gbɔ. eye wodzɔ atsu abe Enakitwo ene. 11 Wobu woawo há de ame dzɔtsuwo me abe Enakitwo ene, eye Moabitwo ya wo be Emitwo. 12 Tsã la Xoritwo nɔ

Seir, ke Esau-viwo nyā wo, eye wotrō wo le wo dokui ngo he-
no wo tefe, abe alesi Israel wo
anyigba, si Yehowa nae wōnye
eto la ene. 13 Azō midze mō,
eye miatso Sered-tōwu la! Tete
mieto Sered-tōwu la.^a 14 Xeyiyi,
siwo katā mīezo mō tso Kades-
Barnea, vasede esime mieto Ser-
red-tōwua, le fe blaetō vō enyi,
vasede esime avawōlawo katā ku
vō le asada la me, abe alesi ^bYe-
howa ka atam na wo ene. 15 Eye
Yehowa fe asi hā le wo ŋu, va-
sede esime wotrō vō keŋ le
asada la me.

16 Esi avawōlawo katā ku le
dukōa dome vō la, 17 Yehowa fo
nu kplim bena: 18 Egbe nēle Ar
to ge le Moab fe lifo dzi,^d 19 eye
nēle tete ge de Amon-viwo ŋu,
megadze wo dzi o, eye megawo
ava kpli wo o, elabena nyematso
Amon-viwo fe anyigbaa deke na
wō wōanye tōwō o, elabena de
fetsōe na Lot-viwo, ne wōa-
nye wo tō. 20 Wobua eya hā
abe ame dzōtsuwo fe anyigba
ene, elabena ame dzōtsuwo nō
edzi tsā, eye Amonitōwo yō wo
bena Samsumitōwo; 21 wonye
duko gā, wosō gbo, eye wodzō
atsu abe Enakitōwo ene, eye Ye-
howa trō wo le wo ŋgo, wonyā
wo, eye wonō wo tefe, 22 abe
alesi Yehowa wō na Esau-viwo,
amesiwo nō Seir la ene; etrō
Xoritōwo le wo ŋgo, eye wonyā
wo heno wo tefe va do egbee.
23 Eye ^fKaftoritōwo tso Kaftor
heva trō ^gAwitōwo, amesiwo nō
kofekofewo me vasede Gaza, eye
wonō wo tefe. 24 Mitso miaho
atso Arnon-tōwu la; kpo da, me-
tso Amoritōwo fe fia Sixon, amesi
le Xesbon, kple efe anyigba de
asi na wō! Dze anyigba xoxo
gome, eye nawo ava kpli! 25 Ma-
dze egome egbea ana ŋodzi kple
vovō nalé duko, siwo katā le dzi-
foa te le ŋuwō, ale be, ne wose
ŋkōwō la, ŋo adzi wo, eye wo-
dzo nyanyanya le ŋkōwō.

26 Tete medō amewo tso Ke-
demot-gbedzi do de fia Sixon gbo
le Xesbon kple gbe bōbōe bena:
27 Na mato wō anyigba dzi ayi,
mō dzi ko mazo, eye nyemele
dzedze ge de dusi alo mia me o.

28 Dzra nududu nam mafle kple
ga adu, eye na tsim madze kple
ga ano; na matsō nye afō pē ko
azō edzi ayi, - 29 abe alesi Esau-vi-
siwo le Seir, kple Moabitō, siwo
nō Ar la, wōm ene, - vasede esime
matsō Yordan ava anyigba, si
Yehowa, mīa Mawu, le mia na ge
la dzi. 30 Ke fia Sixon, amesi
nō Xesbon, melō be, miato egbo
ayi o, elabena Yehowa, wō Mawu,
na efe tame do kpe, eye efe dzi-
me sē, bena wōatsōe ade asi na
wō, abe alesi wōzu egbe siawo
ene. 31 Tete Yehowa gblō nam
bena: Kpo da, medze Sixon kple
efe anyigba dede asi gome le
ŋkuwō me; dze efe anyigba xoxo
gome, ne wōanye tōwō! 32 Eye
Sixon kple efe duko blibo la ho
ava va kpe mī le Yaza. 33 Ke
Yehowa, mīa Mawu, tsōe de asi na
mī, ale be mīewu eya ŋutō kple
vianutsuwo kpakple efe duko
blibo la. 34 Mīexo efe duwo katā
le yemayi me, eye mietsō du sia
du, ŋutsuwo, nyōnuwo kple vi-
dziewo gbidigbidi, eye mīena amea
deke tsi agbe ahayi sisi ge o.
35 Negbe lāwo koe mīeha na mīa
dokui, eye mīede aboyo nuwo le
du, siwo mīexo la me. 36 Du,
siwo tso Aroer le Arnon-tōwu la
nu, kple du, si le bali me gbo va-
sede Gilead la, dometōa deke me-
sesē na mī o; Yehowa, mīa Mawu,
tso wo katā de asi na mī. 37 Ne-
gbe Amon-viwo fe anyigba, si le
Yabok-tōwu fe go deka, kple du,
siwo le towō dzi, kpakple nusiwo
katā ŋu Yehowa, mīa Mawu, de
se le la ŋu ko mēte do o.

Wodu Og, Basan-fia dzi.

3 Eye mietō dze mō do ta Ba-
san. Tete ^hOg, Basan-fia, kple
efe duko blibo la ho ava va kpe
mī le Edrei. 2 Eye Yehowa gblō
nam bena: Megavōe o, elabena
matsō eya ŋutō kple efe duko
blibo la kpakple efe anyigba ade
asi na wō, eye nawōe, abe alesi
nēwō Amoritōwo fe fia Sixon, si
nō Xesbon la ene. 3 Tete Ye-
howa, mīa Mawu, tso Og, Basan-
fia hā kple efe duko blibo la de
asi na mī, eye mīesii, ale be amea
deke metsi agbe ahayi sisi ge o.
4 Mīexo efe duwo katā le yema-

^a Mo. IV. 21, 12.

^b 1, 24.

^d Mo. IV. 21, 12.

^e Mo. I. 19. 38.

^f Mo. I. 10, 14.

^g Yos. 13, 3.

^h Mo. IV. 21, 33
v. 35.

ⁱ Mo. IV. 21, 21
v. 26.

yi me, eye dua deke mesuso, si mifexo le esi o; du blaade, siwo le Argob-nyigba blibo la dzi, si enye Og, Basan-fia je fiadufe. 5 Du siawo katã sesẽ, wo nu gliwo ko, eye wode agbo kple gameti wo nu, hekpe de kofe gede, siwo nu womedo gli do o la nuti. 6 Eye mietsrõ du sia du, nutsuwo kple nyonuwo kpakple vidziwo, abe alesì mietsrõ fia Sixon, si nõ Xesbon la ene. 7 Ke mieha lãwo katã kple aboyonuwo le duawo me na mia dokui.^a 8 Ale mifexo anyigba le Amoritowo je fia eveawo si yemayi le Yordan je go keme dzi, tso Arnon-tõwu la nu vasede Xermon-to la gbo, — 9 Sidonitowo yo Xermon bena Siryon, ke Amoritowo yee bena Senir^d — 10 du, siwo katã le tagba kple Gilead blibo la kpakple Basan blibo la vasede Saixa kple Edrei; du siawo nõ Og, Basan-fia, je fiadufe me. 11 Og, Basan-fia, enye ame dzotsu mlõeto, si kpõto di; efe gabati, si le Amon-viwo je du Rabat me la, didi nutsu je aboklugui asieke, eye wõkeke aboklugui ene.

Womã anyigba, si le Yordan je yedzele la me.

12 Eye mifexo anyigba sia le yemayi me tso Aroer le Arnon-tõwu la nu. Eye metsõ Gilead-towo je akpa afã na Ruben-viwo kple Gad-viwo; 13 eye metsõ Gilead je akpa mlõea kple Basan blibo la, si enye Og je fiadufe hekpe de Argob-nyigba blibo la nu, na Manase je to afã; woyõa Basan blibo la bena ame dzotsuwo je anyigba. 14 Manase vi Yair xõ Argob-nyigba blibo la vasede Gesuritowo kple Maaxatitowo je lifo dzi, eye wõna nkõ Basan de efe nkõ nu bena Yair-kõfowo va do egbee. 15 Metsõ Gilead na Maxir. 16 Eye metsõ anyigba na Ruben-viwo kple Gad-viwo tso Gilead vasede Arnon-tõwu la nu; wofe lifo tso tõwu la je go deka vasede Yabok-tõwu, si enye Amon-viwo je lifo la nu 17 hekpe de tagba la kple Yordan nu, si enye lifo tso Kineret vasede tagbafu, si enye Dzufu la nu, le Pisga je aganu le yedzele gome.

18 Yemayi mede se na mi bena: Yehowa, mia Mawu, tso anyi-

gba sia na mi, ne wõanye mia to; mi kalõtowo katã mibla akpa dze mia novi Israel-viwo ngõ; 19 nege mia srõwõ kple miafe vidziwo kpakple miafe lãwo ko natsi miafe du, siwo mena mi la me, elabena menyae be, lã gede le mia si, 20 vasede esime Yehowa nana gbõdzõe mia noviwo abe miawo ke ene, eye woaxõ anyigba, si Yehowa, mia Mawu, le wo na ge le Yordan je go keme dzi, hafi mia dome amesiamie nagbugbo ava anyigba, si mena mi la dzi. 21 Eye bmede se na Yosua yemayi bena: Wõ nuto èkpõ nu-siwo katã Yehowa, mia Mawu, wo fia eve siawo, eye alea ke Yehowa awõ fiadufe, siwo katã dzi yim nèle lae. 22 Megavõ wo o, elabena Yehowa, mia Mawue le aba wõm na mi!^e

Mose magava anyigba la dzi o.

23 Tete mefo koko na Yehowa yemayi bena: 24 Oo, Afeto, Yehowa, wõ nuto ède asi wõ ganyenye kple wõ abõ sesẽ fiafia me wõ dola, elabena Mawu kae le dzifo alo anyigba dzi ate nu awõ wõ dõwõwõwo kple nusẽ-nuwõwõwo toge? 25 Na mayi dzro, bena madakpo anyigba nyui la le Yordan godo kple to nyui siawo kpakple Libanon! 26 Ke Yehowa do domedzõe de nyunye le mia ta, eye medo tom o; ke bon Yehowa gblõ nam bena: Eso gbo, megajo nu kplim le nya sia nuti azõ o.^f 27 De Pisga-to tame, eye nafa ko dzi atso wõ nkũwo akpõ yetodofe kple anyiehe, dziehe kple yedzele gome da; elabena mèle Yordan sia tso ge o. 28 De gbe asi na Yosua, de dzi fo nè, eye nado nusẽe, elabena eyae adze dukõ sia ngõ ayi, eye wõamã anyigba, si kpõm nèle la, na wo.^h 29 Eye mietsi bali la me le Bet-Peor kasa.

Nuxõx15 hena tododo se la.

4. Azõ Israel, se dodo kple se, siwo mele mia fia ge la, ne miawõ wo dzi anõ agbe, bena miade afima, eye miawõ anyigba, si Yehowa, mia fofowo je Mawu, le mia na ge la. 2 Migatsõ nyaa deke kpe se, siwo de ge mala na mi la o, eye migade deke le edzi

^a 20, 14.

^b Mo. IV. 27, 18, 22.

^d 4, 48; Ps. 29, 6; Kron. I. 5, 23.

^e 1, 30.

^f Mo. IV. 32, 33 v. 42.

^g Mo. IV. 20, 12.

^h 31, 3. 7.

o; ke boŋ miwɔ Yehowa, mia Mawu fe se, siwo de ge mala na mi la dzi.^a 3 Mia ŋutɔwo miekpɔ nusi Yehowa wɔ Baal-Peor, kple mieafe ŋkuwo, elabena Yehowa, wɔ Mawu, tsrɔ amesiwo katã dze Baal-Peor yome la ða le mia dome;^d 4 ke mi, amesiwo ku ðe Yehowa, mia Mawu ŋu la, mietsi agbe va do egbee. 5 Kpɔ ða, mefia doðo kple sewo mi, abe alesi Yehowa, nye Mawu, de wo nam ene, bena miawɔ wo dzi le anyigba, si dzi va ge miala axɔe la dzi. 6 Milé ŋku ðe wo ŋu, eye miawɔ wo dzi, elabena woawo nye mieafe nunya kple gomesese le dukɔwo ŋku me, amesiwo ne wose doðo siawo katã la, woagblɔ bena: Ahã, dukɔ sia enye ame nyanuwo kple nugɔmeselawo va-vã! 7 Elabena dukɔ gã kae li, si fe mawuwo tsɔ ðe egbo, abe alesi Yehowa, mia Mawu, tsɔ ðe mia gbɔ ene, ne mienya yɔe ko?⁹ 8 Eye dukɔ gã kae li, si fe do-ðowo kple sewo to mɔ ðeka abe se, siwo katã meɔo mia ŋku me egbee ene? 9 Ke kpɔ ðokuiwɔ dzi nyuie, eye nakpɔ wɔ agbe ta, bena 'mãgaŋlɔ nusiwo nèkpɔ kple wɔ ŋku la be o, eye womagado le wɔ dzi me le wɔ agbe me ŋkekewo katã me o, ke boŋ naxlɔ wo afia viwɔwo kple viwɔwo fe viwo. 10 Eye megaŋlɔ gbesigbe 'nɛtsi tre ðe Yehowa, wɔ Mawu, ŋku me le Xoreb gbɔ la be o, esime Yehowa gbɔ nam be: Fo dukɔ la nu fu nam, bena woase nye nyawo, ne woanya, alesi woavɔm, ŋkeke alesi wole agbe le anyigba dzi, eye 'woafia wo wo viwo. 11 Tete miete va, eye mietsi tre ðe to la te, eye dzo ðe dzi le to la ŋu ðase dzifo ke, allikpo do, eye viviti tsyɔ. 12 Eye Yehowa fo nu kpɔ mi tso dzo la me, miese gbedidi, gake miekpɔ nɔnɔmea ðeke o, negbe gbe ko miese. 13 Eka efe nuba-bla la ta na mi, si enye se ewo, siwo wòde, be miawɔ la, eye 'wò-ŋlɔ wo ðe kpe eve dzi. 14 Eye Yehowa ðe sam yemaɣi bena, mafia doðoawo kple seawo mi, ne miawɔ wo dzi le anyigba, si dzi yim miele, be miaxɔe wòanye mia to la dzi. 15 Eyata mikpɔ miafe

^a 12, 1; ^b Lc. 20, 6; ^c Nyad. 22, 18, 19. ^d Mo. II. 20, 4. ^e Mo. IV. 25, 3 v. 8. ^f 17, 2. ^g Mo. II. 19, 5, 6. ^h 22, 29; ⁱ Sam. II. 7, 22. ^j 3, 26. ^k Ps. 103, 2. ^l 9, 3; ^m Mo. II. 20, 5; ⁿ Yes. 10, 17; ^o Heb. 12, 29. ^p Mo. II. 19, 17. ^q 6, 7; 11, 19. ^r 30, 18; 31, 29; 32, 1. ^s Mo. II. 31, 18. ^t 28, 36; ^u Ps. 115, 4-7.

agbe ta nyuie, elabena miekpɔ nɔnɔmea ðeke le gbesigbe Yehowa fo nu kpɔ mi tso dzo me le Xoreb gbɔ la o; 16 ne miagawɔ vɔ ayi 'legba wɔ ge na mia ðokui o, edanye ŋutsu alo nyɔnu fe nɔnɔmea ðeke o; 17 edanye anyigba dzi lafɔne alo xe dzodzoe, si le dzifo te la, fe nɔnɔme o; 18 edanye anyigba dzi nu tata alolã, si le to me le anyigba dzi la, fe nɔnɔme o; 19 eye megawu wò mo dzi 'akpɔ ye, yeti kple yetiviwo kpakple dzifonuwo, eye nafu ðokuiwɔ ade ta agu na wo ahayi wo subɔ ge o, elabena ðe Yehowa, wɔ Mawu, tsɔ wo na dukɔ, siwo katã le dzifo te la. 20 Ke Yehowa ðe miawo tso aɔ-ðakpo me le Egipte, bena mianye /eya ŋutɔ fe dukɔ, abe alesi wòzu egbe siawo ene. 21 Eye Yehowa do ðamedzoe ðe nyune ka atam bena, nyematso Yordan ayi anyigba nyui, si Yehowa, wɔ Mawu, le na wò ge, wòanye wò domenyinu la dzi o;^h 22 ke boŋ maku le anyigba sia dzi, eye nyemagatso Yordan o; ke miawo mitsoe, eye miaxɔe anyigba nyui sia wòanye mia to. 23 Eyata mikpɔ nyuie, ne miagaŋlɔ nusi Yehowa, mia Mawu bla kpɔ mi la be o, eye migawɔ legba alo nusiwo Yehowa, wɔ Mawu, tsri na mi la, fe nɔnɔmea ðeke na mia ðokui o.^k 24 Elabena Yehowa, wɔ Mawu la, dzo binu kple Mawu vɔŋu wònye. 25 Ne miedzi viwo kple togbuiyɔviwo, eye anyigba ma ðo na mi, eye miewɔ vɔ hewo legba alo nua ðe fe nɔnɔme, eye miewɔ nusi medze Yehowa, mia Mawu, ŋu o hedo ðamedzoe ne la, 26 ekema 'meta dzifo kple anyigba na mi egbee bena, miaku le anyigba, si dzi mietso Yordan yi, be miaxɔe wòanye mia to la dzi avɔ amlomlo; mianɔ agbe le edzi etefe nadidi o; boŋ miatsrɔ avɔ koko-koko. 27 Yehowa akaka mi ðe dukɔwo dome, eye mianɔ vee le dukɔ, siwo dome Yehowa nyã mi ðo la dome. 28 Eye miasubɔ mawuwo le afima, esiwo amegbetɔwo tsɔ ati kple kpe wɔe, womekpa nu o, eye womesea nu o, womedua nu o, eye womevɛa nu sena o la.^r 29 Ne miedi Yehowa,

mia Mawu, le afima la, miakpɔɔ, nenyɛ be, miedi eyome mɔ tso dzi blibo kple luwɔ blibo me ko.^a 30 Ne nu siawo kafã va dziwò le yeyiyi, siwo gbɔna me, eye nɛdo xaxa me la, ekema atɔɔ de Yehowa, wò Mawu nu, eye ado to efe gbe;^b 31 elabena Yehowa, wò Mawu la, Mawu nublanuikpɔla wònye, made asi le nuwò alo agblé wò o, eye manlɔ nubabla, si nu wòka atam do na fofowòwo la be o. 32 Bia gbadegbe, si va yi, kple dzifo fe go deka vasede go keme dzi la se, tso gbesigbe Mawu wò ame de anyigba dzi be, nya gãa de dzo kpɔ abe esia enea, alo wose esia togbe kpɔa? 33 De dukɔa de se Mawu fe gbetso dzo me, abe alesi nèsee ene, hetsi agbe kpɔa? 34 Alo de mawua de te kpɔ be, yeava 'atsɔ nusè-nuwɔwɔwo kple dzeziwo, nukunuwo kple awawɔwo, asi sesè kple abo, si wodo de dzi, kpakple nu klitsuwɔ ade dukɔ le dukɔwo dome na edokui, abe alesi Yehowa, mia Mawu, wò na mi le Egipte miekpɔ enea? 35 Ekpɔɔ, ne nanyae be, Yehowa enye Mawu, eye bubua deke meli kpe de enu o.^g 36 Ena nèsee efe gbe tso dzifo, bena wòafia nu wò, eye wòna nèkpɔ efe dzo gã la le anyigba dzi, eye nèsee efe gbe tso dzo la me. 37 Elabena elɔ fofowòwo, eyata wòtia wò megbeviwo, eye heya nuto kpmkpam tso efe nusè gã kplɔ wò tso Egipte, 38 eye wònyã dukɔ gã, siwo sesè wu wò la, le ngwòwò, bena yeakplɔ wò ayii, atsɔ wofe anyigba na wò wòanye wò domenyin, abe alesi wòzu egbe siawo ene. 39 Eyata nyae egbea, eye wòade dzi gbɔ na wò bena, Yehowa enye Mawu le dzifo afime kple anyigba dzi afi, eye bubua deke meli kpe de enu o; 40 eye nawɔ dodo kple se, siwo mede na wò egbea la dzi, bena wòanyo na wò kple megbewòviwo, eye nana agbe didie le anyigba, si Yehowa, wò Mawu, le na wò ge la dzi tegbee.

Wodo sitofedu etɔ le Yordan godɔ.

41 Eye Mose tia 'du etɔ le yemayi le Yordan godɔ le yedzefe gome, 42 bena ne amea de mebua wu xolòvia o, eye melé fui

hafi o la, ne wòasi ayi afima, wòasi ayi du siawo dometo deka me, bena wòatsi agbe: 43 Bezer le gbegebe le gbadzafenyigba dzi, si nye Ruben-viwo to, kple Ramot le Gilead, si nye Gad-viwo to, kpakple Golan le Basan, si nye Manase-viwo to.

44 Esia nye se, si Mose tso do Israel-viwo ŋku me. 45 Esiawo nye dasedidi kple dodo kpakple se, siwo Mose gbɔ na Israel-viwo, le esime wouu tso Egipte, 46 le Yordan fe go keme dzi, le tagba le Bet-Peor kasa, le Amoritowo fe fia Sixon, si nɔ Xesbon la, fe anyigba dzi, amesi Mose kple Israel-viwo si, le esime wouu tso Egipte. 47 Eye woxɔ eya kple Og, Basan-fia, siwo nye Amoritowo fe fia eveawo, fe anyigba le Yordan godɔ, le yedzefe gome, wòzu wo to; 48 tso Aroer le Arnon-tovu la nu vasede /Sion, si nye Xermon-to la gbɔ, 49 kpakple tagba blibo, si le Yordan fe go keme dzi, le yedzefe gome vasede tagbafu la gbɔ, le Pisga fe aganu.

Wogbugba gablɔ Mawu fe se ewoawo.

5. Eye Mose yɔ Israel blibo la e. gbɔ na wo bena: Israel, se dodo kple se, siwo gbɔ ge mala de to me na mi egbea, misrɔ wo, milé wo me de asi, eye miwo wò dzi! 2 Yehowa, mia Mawu, bla nu kpli mi le Xoreb gbɔ. 3 Menye mia fofowoe Yehowa bla nu sia kpli o, ke boŋ mi, amesiwo katã le agbe le afisia egbe lae.^k 4 Yehowa fo nu kpli mi ŋku me kple ŋku me le to la gbɔ tso dzo me,^l 5 eye menɔ mia kple Yehowa dome yemayi, bena magblɔ Yehowa fe nyawo na mi, elabena "miele dzo la vɔm, eye mielia to la o. Eye wògbɔ bena: 6 "Nye nye Yehowa, wò Mawu, si kplɔ wò tso kluvinyenyefe me le Egipte-nyigba dzi. 7 Mawu bubua deke megano asiwò kpe de nunye o.^p 8 Megawɔ 'legbaa deke na dokuiwò de nusiwo le dzifo afime kple anyigba dzi afi kpakple tsiwo me le anyigba dzi la, fe nonome nu o. 9 Megade ta agu na wo o, eye megasubɔ wo o, elabena nye Yehowa, wò Mawu la, Mawu

^a Ps. 27, 8; Yer. 29, 13, 14.

^b Mo. III. 26, 40.

^d Mo. U. 20, 1, 18.

^e 7, 19.

^f 3, 8, 9.

^g 32, 39.

^h Mo. II. 33, 14, 28, 69; Mo. II. 19, 5.

^k 29, 14.

^l kp. 21; Mo. II. 13, 19.

^m Mo. II. 19, 16, o kp. 6-28; kpɔ Mo. II. 20.

^p 11, 16-28, r 27, 15.

^q Mo. IV. 26, 6 v. 29; 19, 2-13.

vānu menye, amesi doa fofowo fe vodada teje na vi, siwo léa fum la, vasede dzidzime etōlia kple enelia dzi; 10 ke mevea ame akpe nane, siwo lāam, eye wowo nye sewo dzi la nu. 11 Megayo Yehowa, wò Mawu, fe ŋko yakatsyo o, elabena Yehowa magbe tohehe na amesi yo efe ŋko yakatsyo la o. 12 Do ŋku dzudzogbe la dzi, ne nawe kōkōe, abe alesi Yehowa, wò Mawu, de se na wò ene. 13 Ŋkeke adee nawo do, eye nawo ŋuwò dōwo katā; 14 ke ŋkeke adrelia enye dzudzogbe na Yehowa, wò Mawu la, megawo doa deke le edzi o, edanye wò ŋuto, wivòŋutsu alo wivònyonu o, edanye wò dolaŋutsu alo wò dolaŋyōnu o, edanye wò nyitsu, wò tedzi, wò lāwo katā alo amedzro, si dze wò du me la o, bena wò dolaŋutsu kple wò dolaŋyōnu nagbo de me abe wò ŋuto ke ene. 15 Do ŋku edzi be, bēnye kluvi le Egipte-nyigba dzi kpo, eye Yehowa, wò Mawu, tso asi sesē kple abo, si wodo de dzi, kplwò tso afima; eyata Yehowa, wò Mawu, de se na wò be, nadzra dzudzogbe la do. 16 Bu fofowò kple dawò, abe alesi Yehowa, wò Mawu, de se na wò ene, bena nanò agbe didie, eye wòanyo na wò le anyigba, si Yehowa, wò Mawu, le na wò ge la dzi. 17 Megawu ame o. Megawo ahasi o. Megafi fi o. Megadi avatsodase le hawòvi ŋuti o. 18 Hawòvi srō megabiā ŋu na wò o, eye hawòvi fe afe kple efe agble, efe dolaŋutsu kple efe dolaŋyōnu, efe nyitsu kple efe tedzi kpakple nusianu, si nye hawòvi to la, fe deke megabiā ŋu na wò o.

19 Nya siawo Yehowa gblò kple gbe sesē tso to la dzi na miafe ameha blibo la le dzo, alilikpo kple viviti me, eye megagblò deke kpe de wo ŋu o, eye wòŋlò wo de kpe evedzi hetsò nam. 20 Esi miese gbea tso vivitia me, eye dzo de dzi le to la ŋu miekpò la, tete miafe toawo fe amegāwo kple ame tsitsiwo ya gbonye, 21 eye wogblò bena: Yehowa, mia Mawu, na miekpò efe ŋutikōkōe kple gānyenye, eye /miese efe gbe tso dzo la me; egbe miekpò bena,

Mawu fo nu kple amegbetò tso wògale agbe. 22 Ke nukaŋuti miaku azò? Elabena dzo gā sia afiā mí; nenyē be, miégale Yehowa, mia Mawu, fe gbe sem ko la, miava ku. 23 Elabena ameka le ŋutilāwo katā dome, si se Mawu gbagbe la fe gbe tso dzo me kpo abe miawo ene gatsi agbe? 24 Te yi, ne nase nya, siwo katā Yehowa, mia Mawu, le gbogblò ge na mí la, eye nagblò nya, siwo katā Yehowa, mia Mawu, gblò na wò la, na mí; ekema miasee, eye miawo wo dzi. 25 Eye Yehowa se nya, siwo miegblò nam la, eye Yehowa gblò nam bena: Mese nya, siwo katā dukò sia gblò na wò la, wogblò wo katā de etefe. 26 Oo, de dzi sia togbe ano wo si, ne woavōm, eye woalé nye seawo katā me de asi yesiaxi, bena wòanyo na wo kple wo viwo!^a 27 Yi nagblò na wo bena: Migbugbo yi miafe agbadōwo gbò! 28 Ke wò la tsi gbonye afisia, ne magblò seawo katā kple dodoawo kpakple kōnuawo, esiwo nafia wo la, na wò, bena woawo wo dzi le anyigba, si matsò na wo wòanye wo to la dzi. 29 Milé wo me de asi, eye miawo wo dzi, abe alesi Yehowa, mia Mawu, de se na mi ene, eye migadze de dusi alo mia me o;^d 30 mito mō, si Yehowa, mia Mawu, do na mi la, bena miano agbe, eye wòanyo na mi, eye miano anyigba, si xò ge miala wòanye mia to la dzi, etefe nadidi.

Wode se gbato gome; Mawu fe lal5.

6 Esia nye se kple dodo kpa-kple kōnu, siwo Yehowa, mia Mawu gblò, bena woafia mi, ne miawo wo dzi le anyigba, si dzi yim miele, bena miaxo wòanye mia to la dzi; 2 ne miavō Yehowa, mia Mawu la, eye mia kple wivòwo kple wò togbuyivivo miawo dodo kple se, siwo megblò na mi la dzi, le miafe agbe me ŋeke-wo katā me, bena miano agbe didie. 3 Eyata Israel see, lé wo me de asi, eye nawo wo dzi, ne wòanyo na wò, eye nadzi de dzi le anyigba, si dzi notsi kple anyitsi bo do la dzi, abe alesi Yehowa, fofowòwo fe Mawu la, do ŋugbe na wò ene.

^a 29, 3; Mo. IV. 11, 29.

^b 15, 16; 16, 12; 24, 18.

^d 4, 2; 28, 14; Yos. 1, 7; Lo. 4, 27.

^e Mo. II. 31, 18.

^f 4, 33.

4 Israel, see, Yehowa, mia Mawu la, Yehowa deka koe!^a 5 Eyata tso wò dzi blibo kple wò luvò blibo kpakple wò nusè katà lã Yehowa, wò Mawu la.^b 6 Eyenya, siwo megblo na wò egbe la, natsi dzi me na wò.^d 7 ^cKu wo de to me na viwòwo, eye nafo nu le wo nu, ne èbobò nò afewò me, alo nèle mò dzi, ne èmlò anyi, alo nèfò. 8 Bla wo de wò asi nu abe dzesi ene, eye bla wo de ngonu le nudome;^f 9 plò wo de wò xò fe vòtrutiwo kple wò agbowo nu.

10 Ne Yehowa, wò Mawu, kplò wò va anyigba, si nu wòka atam dò na fofowòwo Abraham, Isak kple Yakob bena, yeatsòe na wò dzi, afisi du gã nyui, siwo menye wòe tso wo o la le, 11 eye xòwo yò fũ kple nu nyui, siwo menye wòe de wo me o, afisi vudo, siwo menye wòe de wo o, kple weingble kpakple amitibò, siwo menye wòe tso wo o la le, eye nèdu nu di fo la,^h 12 ekema kpò nyuie, bena māgaṅlo Yehowa, si kplò wò tso kluvinyenyefe me, le Egipte-nyigba dzi la be o. 13 Vò Yehowa, wò Mawu la, eye nasubòe, eye natsò efe ṅkò aka atame.^k 14 Migadze dukò, siwo fo xlā mi la, fe mawuwo yome o. 15 Elabena Yehowa, wò Mawu la, ^gṅubā Mawu wònye le dowòme, bena Yehowa magado domedzoe de ṅuwò, eye wòatsrò wò da le anyigba dzi o. 16 ^eMigate Yehowa, mia Mawu la kpò, abe alesip mietee kpò le Masa la ene o; 17 ke boṅ miwò Yehowa, mia Mawu, fe sewo, efe dasedidiwo kple dòdowo, siwo wògblo na mi la dzi. 18 Wò nusi dzo, eye wònyo le Yehowa ṅku me, bena eme nanyo na wò, eye nayi adaxò anyigba nyui, si nu Yehowa ka atam dò na fofowòwo la, 19 eye Yehowa anyā wò futòwo katà le ṅgòwò, abe alesì wòdo ṅugbe ene.

20 Ne viwò ava bia wò gbadege bena: Nukata Yehowa, mia Mawu, gblò dasedidi, dodo kple se siawo na mi hā la,^v 21 ekema ^ugblò na viwò bena: Mienye kluvivwo na Farao le Egipte kpò, eye Yehowa tso asi sesè kplò mí tso Egipte, 22 eye Yehowa wò dzesi kple nukunu gā dzinòwo le Egipte,

^a Mar. 12, 29; Kor. I. 8, 4. 6.

^b 10, 12; Mat. 22, 37.

^d 11, 18-20. ^e Mo. I. 18, 19.

^f Mo. II. 13, 9.

^u 31, 3.

^h 8, 10.

ⁱ Mo. IV. 21, 2.

^k 10, 20; Mat. 4, 10.

^l Mo. II. 23, 22; 24, 15. 16.

ⁿ Mo. II. 20, 5.

^o Mat. 4, 7.

^p Mo. II. 17, 2. 7.

^r 12, 2. 3.

^s Mo. II. 18, 5. 6.

^t Mo. II. 23, 27, 28. ^u Ef. 2, 8.

^v Mo. II. 13, 14.

^w Ps. 44, 2.

de Farao kple efe afe blibo la nu miékpo; 23 ke ekplò miawo va tso afima, bena wòakplò mí ayii, ne wòatsò anyigba, si nu wòka atam dò na mia fofowo la na mí. 24 Eye Yehowa de se na mí bena, miawò dodo siawo katà dzi, miavò Yehowa, mia Mawu la, bena wòanyo na mí yesiaxi, ne miano agbe, abe alesì wòzu egbe siawo ene. 25 Ne mielé se siawo katà me de asi, eye miawò wo dzi, abe alesì wòde se na mi ene la, woa-bli dzòdzòenyenye na mi.

Womagadze xòlò kple trɔsublawo o, eye womagakpo nublani na wo hā o.

7 Ne Yehowa, wò Mawu, akplò wò ava anyigba, si dzi yim nèle, be ²naxòe wòanye tòwo la dzi, eye wòanyā dukò gedewo da le ṅgòwò: Xititòwo, Girgasitòwo, Amoritòwo, Kanaanitòwo, Perizitòwo, Xiwitòwo kple Yebusitòwo, dukò adre, siwo sò gbò, eye wòsesè wu wò, 2 eye Yehowa, wò Mawu, tso wo de asi na wò nèdu wo dzi la, ekema: natsrò wo gbidigbidi, megabla nu kpli wo o, eye megave wo nu o. 3 Megado fome kpli wo, ne natsò viwònyònu na wo viṅutsu alo adewo vinyonu na viwònutsu o;¹ 4 elabena woana viwònutsu natrò le yonyeme, eye wòasubò mawu bubuwò, ale bena Yehowa nado domedzoe de mia nu, eye wòatsrò mi amloamlo. 5 Ke boṅ ale miawò wo enye si: Mimũ wofe vòsamlekpuwiwo, eye miḡbā wofe legbawo, milā wofe Asera-tiwo fu anyi, eye mitò dzo wofe aklama kpakpewo.^r 6 Elabena dukò kòkòe nénye na Yehowa, wò Mawu la; Yehowa, wò Mawu, tia wò tso dukòwo katà dome le anyigba dzi, bena nanye eya ṅutò fe dukò.^s 7 Menye esi miesò gbò wu dukòwo katà ta Yehowa ku de mia nu, eye wòtia mi dò o, elabena miele ɔe ledukòwo katà dome;^t 8 ke boṅ esi Yehowa lã mi, eye wòwò efe atam, si wòka na mia fofowo dzi ta Yehowa tso asi sesè kplò mí tso kluvinyenyefe me, eye wòde mi tso Farao, Egipte-fia si me. 9 Eyata nyae bena, Yehowa, wò Mawu la, Mawu vavā kple Mawu anukwaretò wònye, amesi wò efe nubabla kple nublaniukpòkpò dzi

na amesiwo lōns, eye wowōa efe se dzi la, vasede dzidzime akpe dzi;^a 10 edoa te fe na efe futowo nutowo, eye wōtsrōa wo, eye mehena de megbe le efe futowo tsotsrō me o. 11 Eyata lé se kple dodo kpakple kōnu, siwo megblō na wō egbe la me de asi, eye nawō wo dzi.^b

12 Ne miese se siawo, mielé wo me de asi, eye miewō wo dzi la, ekema Yehowa, mia Mawu, awō nubabla kple nublanuikpōkpō, si ŋu wōka atam dō na mia fofowo la dzi,^c 13 eye wōalō wō, ayra wō, eye wōana nadzi de dzi, ayra wō dōmevi kple wō anyigba dzi nukuwo, wō bli, wō wein kple wō amī, wō nyinō kple wō alēnō, le anyigba, si ŋu wōka atam dō na fofowōwo be, yeatsōe na wō la dzi. 14 Woayra wō afo dukowo katā ta: mia dometōa deke magbe vidzidzi o, eye miafe lāwo matsi ko o. 15 Eye Yehowa axe mō na dōlélewo tsyo fomevi le ŋuwō, eye makplō Egiptedōvō, siwo katā nēnya la, afo wō o, ke boŋ akplō wo afo wō ketōwo. 16 Atsrō dukō, siwo katā Yehowa, wō Mawu, tsō de asi na wō la; megakpō wo ta o, eye megasubō wo fe mawuwo o, elabena woava nye mō afe wō.^d

17 Ne àbu le wō dzi me be: dukō siawo sō gbō wum, aleke mate ŋu anyā wo hā la,^e 18 megavō wo o, boŋ dō ŋku nusi Yehowa, wō Mawu, wō Farao kple Egipte blibo la dzi, 19 eye dō ŋku ŋusēnuwōwo, siwo nēkpō kple ŋku, dzesiwo kple nukunuwo, asi sesē kple alō, si wodo de dzi, siwo Yehowa, wō Mawu, tsō kplō wō la dzi. Alea ke Yehowa, wō Mawu, awō dukō, siwo katā vōm nēle lae.^f 20 Yehowa, wō Mawu, adō teamekplodōewo hā de wōdome, vasedeesime ame mlōeawo kple amesiwo si ŋla la, naku avō le ŋkuwō me.^g 21 Womegadzi ŋo na wō o, elabena Yehowa, wō Mawu, si nye Mawu gā, si ŋu vovō le la, le dowōme. 22 Yehowa, wō Mawu, anyā dukō siawo da le ŋgōwō vevewe; matsrō wo zi deka o, ne lā woadāwo magadzi de dzi de ŋuwō o. 23 Yehowa, wō Mawu, atsō wo ade asi na

wō, eye zi gāa de afo de wo dome, vasede esime woatsrō avō; 24 atsō wo fe fiawo ade asi na wō, eye natsrō wo fe ŋkō da le dzifoa te. Wo dometōa deke manō te de nuwō o, vasede esime natsrō wo avō. 25 Mitō dzo wo fe aklama kpakpewo, eye wo ŋu sika kple klosalo megabiā ŋu na mi, ne mia-tsō wo na mia doku ai ahađo mō me o, elabena ŋunyōnu wonye na Yehowa, mia Mawu la. 26 ^dMe-gatsō ŋunyōnu deke va afewō me o, ne busu nava dziwō abe woawo ke ene o; ke boŋ woanyō ŋu na wō aganyō ŋu na wō de dzi, elabena busunu wonye.

Woadā akpe na Afetsō.

8. Milé se, siwo katā mede na 8. mi egbea la me de asi, eye miwo wo dzi, bena mianō agbe, miadzi de dzi, eye miayi adaxō anyigba, si ŋu Yehowa ka atam dō na mia fofowo la wōanye mia tō. 2 Dō ŋku mō blibo la dzi, esi dzi Yehowa, wō Mawu, kplō wō toe le gbedzi fe blane sōŋ, bena yeabōbō wō de anyi, ne /yeado wō akpō, bena yeanya nusi le wō dzi me, be awō efe seawo dzi loo, alo māwō wo dzi o. 3 Eye wō-bōbō wō de anyi hena dō wu wō, eye kwōnyro wō kple mana, si wō nuto kple fofowōwo mienya o, bena wōana nadze si be,ⁱ amegbetō mele abolo fe agbe ko o, ke boŋ amegbetō le agbe le nya, siwo katā dō tso Yehowa nu la ta. 4 Avō mevuvu le ŋuwō o, eye wō afo mete le fe blaneawo me o.^j 5 Eyata nyae le wō dzi me bena, de Yehowa le nu fiam wō,^k abe alesi ŋutsu fia nunya via ene. 6 Wō Yehowa, wō Mawu, fe seawo dzi, ne nato efe mō, eye navōe. 7 Elabena Yehowa, wō Mawu, le kplō wō ge ava anyigba nyui, si dzi tōuwu, vudowo kple tawo, siwo dzo tso towo dzi kple baliwu me le la dzi, 8 anyigba, si dzi lu kple mōli, weinkawo, gbōtiwo kple yevubodatiwo le, anyigba, si dzi amitiwo kple anyitsi le, 9 anyigba, si dzi nakpō nu gedē adu le, eye naneke mahiā wō o, anyigba, si fe kpewo nye ga yibo, eye naku ga tso towo me. 10 Ne edū nu dī fo la, eke-

^a Mo. II. 20, 6.

^b 5, 29; 6, 17.

^c Yos. 7, 11.

^d Mo. II. 23, 22 v. 31.

^e 13, 4; Yos. 2, 22.

^f Yos. 23, 13. ^g Mo. II. 16, 13 v. 15.

^h Mat. 4, 4. ⁱ Mo. IV. 13, 31; 14, 1-4.

^j 29, 4.

^k 1, 31.

^l 4, 34.

^m Mo. II. 23, 28 v. 30.

ma kafu Yehowa, wò Mawu, le anyigba nyui, si wòna wò la ta.

11 Ke kpò nyuie, bena máganlò Yehowa, wò Mawu be, eye nagbe efe sewo, kònuwo kple dódowo, siwo megblo na wò egbe la dzi-wòwò o; 12 eye nađu nu adi fo, atu xò nyuiwo anò me, 13 wò nyiwo kple aléwo nadzi de dzi, klosalo kple sika nasò gbò de asiwò, eye wò nuwo katà nadzi de dzi avò tso, 14 hafi nado dokuiwò de dzi, eye nanlò Yehowa, wò Mawu, si kplò wò tso kluvinyenyefe me le Egipte-nyigba dzi la be o; 15 eye nanlò amesi kplò wò to gbe gá dziḡo ma dzi, afisi^d da vòwo kple dzidegbewo le, afisi tsi vena le, eye wòna^e tsi do tso agakpe sesé la me, 16 amesi tsò mana, si mia kple fofowòwo mienya o la, nyro wò le gbeadzi, ne wòabòbò wò de anyi, eye wòado wò akpò, be wòava wò nu nyui na wò emegbe la be o. 17 Eye megabu le dokuiwò me be: Nye nùtò nye nùsè kple nye asi sesée metsò kpò kesinonu siawoe o; 18 ke boḡ do ḡku Yehowa, wò Mawu la dzi, elabena eyae na nùsè wò, be nakpò kesinonuwo, ne^g wòawò nusi wòbla kple fofowòwo la dzi, abe alesi wòzu egbe siawo ene. 19 Ke ne èḡlò Yehowa, wò Mawu la be, eye nédze mawu bubuwo yome hesubò wo, eye nède ta agu na wo la, ekema meka de dzi na mi egbea be, miatsrò avò kokoko; 20 miatsrò abe dukò, siwo Yehowa be, yeatsrò da le mia ḡḡo la ene, le esi miedò to Yehowa, mia Mawu, fe gbe o la ta!

Wòabòbò wo dokui na Afeto.

9. Israel, see, èle Yordan tso ge egbea, ne nayi aḡanyà dukò, siwo sò gbò, eye wosesè wu wò, eye naxò wofe du, siwo lolo, eye wo ḡu gliwo kò dātò dzifo la, 2 dukò, siwo nye Enak-viwo, wosò gbò, eye t'wodzò atsu, amesiwo wò nùtò nénya kple amesiwo ḡu nése nya le bena: Ameka ate ḡu anò te de Enak-viwo nu? 3 Eyata nyae egbea bena, Yehowa, wò Mawu, si nye^f dzo binu la, dze ḡḡowò yi tōa godo, eya nùtò atrò wo, eye wòadu wo dzi le

ḡḡowò, be nanyà wo, eye natsrò wo amloamlo, abe alesi Yehowa do ḡugbe na wò ene. 4 Ne Yehowa, wò Mawu, nyà wo da le ḡḡowò la, megagblò^a le wò dzi me bena: Esi menye ame dzòdzòe ta Yehowa kplòm yi, bena maxò anyigba sia o; evò wònye dukò siawo^b fe vòdinyenye ta Yehowa nyà wo da le ḡḡowò do hafi. 5 Menye esi nénye ame dzòdzòe, eye wò dzime kò ta nényina wofe anyigba xò ge wòanye tówò do o, ke boḡ dukò sia fe vòdivòḡi ta Yehowa, wò Mawu, nyà wo da le ḡḡowò, bena wòawò atam, si wòka na fofowòwo Abraham, Isak kple Yakob la dzi. 6 Eyata nyae bena, menye esi nénye ame dzòdzòe ta Yehowa, wò Mawu be, yeatsò anyigba nyui sia na wò wòanye tówò do o, elabena^f dukò kòlialiatò nénye.

7 Do ḡku edzi, eye meganlò alesi nédò damedzoe na Yehowa, wò Mawu, le gbèdzi la be o! Miesè to de Yehowa ḡu, tso gbèsigbe ke mievu tso Egipte, vasede esime mieva tefe sia. 8 Miedo dziku na Yehowa le Xoreb gbò, eye Yehowa do damedzoe de mia ḡu be, yeatsrò mi.^h 9 Esi meyi to la dzi, be maxò kpeawo, esiwo dzi nusi Yehowa bla kpli mi le la, metsi to la dzi ḡkeke blane kple zā blane abolo madumadu kple tsi manomano; 10 eye Yehowa tso kpe eveawo, esiwo dzi Mawu tso asibide ḡlò nu do la nam; nya, siwo katà Yehowa gblo na mi tso to la dzi le dzo me le takpegbe la, le wo dzi. 11 Le ḡkeke blane kple zā blane megebe la Yehowa tso kpe eveawo, siwo nye nubabla fe kpeawo la nam. 12 Eye Yehowa gblo nam bena: Netsò naḡi ayi, elabena wò dukò, si nèkplò tso Egipte la, wò nu gbegblè, wote da le mò, si medò na wo la dzi enumake, eye wokò legba na wo dokui. 13 Tete Yehowa gblo nam bena: Mekpò dukò sia bena, dukò kòlialiatò wònye. 14 De asi le ḡunye, ne matsrò wo, eye matutu wofe ḡkò da le dzifoa te, eye mawò wò nazu dukò, si asè ḡu, eye wòasò gbò awu wo. 15 Tete metrò hedì tso to la dzi, le esime

^a 8, 17.

^b Mo. I. 15, 16.

^d Mo. IV. 21, 6.

^e Mo. II. 17, 6.

^f Mo. II. 32, 9.

^g 4, 31.

^h Mo. II. 32.

ⁱ 1, 28.

^k Mo. IV. 13, 32. 33.

^l 4, 24.

dzo le dzi dem le to la nu, eye melé nubabla fe kpe eveawo de nye asiawo kple eve. 16 Eye mekpɔ bena, miewɔ nuvɔ de Yehowa, mia Mawu la nu, mieko nyivi na mia dokul, eye mieta da le mo, si Yehowa do na mi la dzi enumake. 17 Tete meko kpe eve, siwo le nye asiawo kple eve la dzi hexlã de anyi, eye megbã wo le mia ŋku me. 18 Eye mede ta agu de Yehowa ŋku me abe tsã ene, ŋkeke blane kple zã blane, abolo madumaɖu kple tsi manomano le miafe nuvɔ, siwo katã miewɔ la ta; elabena miewɔ vɔ hedo dziku na Yehowa. 19 Elabena dziku kple domedzoe, si Yehowa do de mia nu, be yeatsrɔ mi la, 20 dzi ŋɔ nam; eye Yehowa se nye gbe yemaɣi hã. 20 Yehowa do domedzoe ɔtɔ de Aron hã nu be, yeatsrɔe; ke mede kuku de Aron hã ta yemaɣi. 21 Eye mexɔ nyivi, si miewɔ nuvɔ hewɔ la, de dzo me, eye metui memee wotrɔ zu wuvudedi, eye melo wuvudedi la kɔ de tɔvu, si si tso toa dzi la me. 22 Eye miedo domedzoe na Yehowa le Tabera, Masa kple nudzrolawo dife. 23 Esi Yehowa do mi le Kades-Barnea gblɔ bena: miyi, ne miawɔ anyigba, si mena mi, ne wɔanye mia to la, miesɛ to de Yehowa, mia Mawu, fe nya nu, miedo nu de eɖu o, eye miese efe gbe o. 24 Tso esime menya mi la, to kokoko sɛm miele de Yehowa nu. 25 Ale mede ta agu na Yehowa, eye metsi nenema ŋkeke blane kple zã blane, le esi Yehowa gblɔ be, yeatsrɔ mi ta. 26 Eye medo gbe da na Yehowa gblɔ bena: Afeto Yehowa, megagblẽ wò dukɔ, si nye wò ɔtɔ to la o, dukɔ, si nɛde kple wò ɔtɔ sã, eye nɛtso wò asi sesɛ kplɔe tso Egipte. 27 Do ŋku wò dolawo Abraham, Isak kple Yakob dzi, eye megaɖo ŋku dukɔ sia fe tamasesɛ, nuvlowɔwɔ kple nuvɔ dzi o; 28 ne anyigba, si dzi nɛkplɔ mí tsoe la, magagblɔ be: Esi Yehowa mekpe be, wòakplɔ wo ayi anyigba, si ɔtɔe wòdo na wo la dzi o, eye esi wòlé fu wo ta wòkplɔ wo do, be wòawu wo le gbedzi; 29 evɔ wònye

dukɔ, si nye wò ɔtɔ to wònye, eye nɛtso wò ɔtɔ sã kple wò abo, si nɛdo de dzi kplɔ wo hafi.

Kpe eve yeyeawo.

10 Eye Yehowa gblɔ nam yemaɣi bena: 1 Kpa kpe eve abe gbãtowo ene, eye nava gbɔnye le to la dzi, eye natsɔvɔ ufo akpa adaka, 2 ne manɔ nya, siwo no kpe gbãtɔ, siwo d nɛgbã dzi la, de wo dzi, eye natsɔ wo ade adaka la me. 3 Tete metsɔ xé kpa adaka la, eye mekpa kpe eve abe gbãtowo ene, eye metsɔ kpe eveawo de asi helia to la. 4 Eye wònlɔ nya ewoawo, siwo Yehowa gblɔ na mi tso to la dzi le dzo me/ le takpege la, de kpeawo dzi abe tsã ene, eye Yehowa tso wo de asi nam. 5 Tete megbu-gbɔ hedɔ tso to la dzi, eye metsɔ kpeawo de adaka, si mewɔ la me, eye wotsi afima, abe alesi Yehowa de se nam ene.

6 Eye Israel-viwo^b ho tso Beerot-Bene-Yaakan heva Mosera, afisi Aron ku do, eye wodjii de afima, eye via Eleazar zu nunɔla de etefe. 7 Woho tso afima heva Hagudgod, eye woho tso Hagudgod heva Yotba, anyigba, si dzi tɔvuwo le. 8 Eye Yehowa tia Lewi-to la yemaɣi, bena woatsɔ Yehowa fe nubabladaka la, wɔawɔ subɔsubɔ le Yehowa ŋku me, eye woayra ame de efe ŋkɔ dzi, va do egbe. 9 Eyata Lewi mexɔ gome kple domenyina deke kpe de noviawo nu o, elabena Yehowa ɔtɔe nye efe domenyinu, abe alesi Yehowa, wò Mawu, do ɔtɔe nɛ ene. 10 Ke metɔ to la dzi tso ŋkeke blane kple zã blane abe tsã ene; eye Yehowa se nye gbe yemaɣi hã, eye Yehowa be, yemagatsrɔ wò o. 11 Tete Yehowa gblɔ nam bena: Tso, nayi adze dukɔ la ɔtɔ, bena woahɔ ayi adaxɔ anyigba, si nu meka atam do na wo fofowo bena, matsɔe na wo wɔanye wo to la.

Nuka Afeto bia le Israel si?

12 Eyata Israel, Yehowa, wò Mawu la, mele naneke dim tso asiwò o, negbe esia ko be, navɔ Yehowa, wò Mawu la, eye nazɔ efe mowo katã dzi, nalɔe, eye nasubɔ Yehowa, wò Mawu la, tso wò

a Mo. II. 34, 1.
 b Mo. II. 25, 10.
 c Mo. II. 32, 19.
 d Mo. IV. 33, 32, 33.
 e Mo. IV. 20, 28.
 f Mo. II. 17, 7; Mo. IV. 11, 3, 34.
 g Mo. IV. 13, 2, 31; 14, 1-4.
 h Mo. IV. 8, 22 v. 27.
 i kp. 7.
 j kp. 18.
 k Mo. IV. 18, 20, f 9, 9.
 l Mi. 6, 8.
 m Mo. IV. 14, 16.

dzi blibo kple wò luwò blibo me; 13 eye nawò Yehowa fe se kple dodo, siwo megblo na wò egbe la dzi, bena wòanyo na wò. 14 Kpò da, dzifo kple dzifowo fe dzifo kple anyigba kpakple nusiwo katà le edzi, wonye Yehowa, wò Mawu la tò; 15 hafi Yehowa tia mia fofowo dedeko, eye wòlò wo hetia mi, amesiwo nye wo megbeviwo, tso dukowo katà dome, abe alesi wòzu egbe siawo ene.

Mitsò ada na miafe dziwo!

16 Eyata^d mitsò awa na miafe dziwo, eye migalia ume azò o. 17 Elabena Yehowa, mia Mawu la, enye mawuwo dzi Mawu kple afetowo dzi Afeto, Mawu gā, si nu nusè kple ñdži le, amesi medea ame dzi o, eye mexoà zānuà ðeke o; 18 amesi tsoa afia na tseyèviwo kple ahosiwo, eye wòlā amedzro hena abolo kple avotatae. 19 Eyata mił amedzro, elabena miawo hā mienye amedzrowo le Egipte-nyigba dzi kpò. 20 Vò Yehowa, wò Mawu la, eye nasubœ, ku ðe enu, eye efe ñkò dzi naka atam ðo. 21 Eya nye wò kafukafu kple wò Mawu, si wò nu gā dzinowo, esiwo nèkpò kple ñku la na wò. 22 Fofowòwo le^h ame blaadre hafi wa Egipte, ke azò la Yehowa, wò Mawu, na nēsò gbò abe dzifoyletiviwo ene.

Dkudodo nukuwowo, siwo Mawu wo la dzi.

11. Eyata l5 Yehowa, wò Mawu la, eye nawò efe nufiamewo kple dodo, kònuwo kple sewo dzi yesiaxi. 2 Eye midze si Yehowa, mia Mawu, fe amehhe kple efe gānyenye, efe asi sesè kple efe abo, si wòdo ðe dzi egbe — menye mia vi, siwo menyae o, eye womekpò etefe o lae mele eglòm na o — 3 kple efe dzesiwo kpa-kple nutuwowo, siwo wòwò le Egipte, ðe Egipte-fia Farao kple efe anyigba blibo la nu; 4 midze si nusi wòwò Egipte-òakowo, wofe sowo kple tasiadamwo, esi wòna Avafu la ñe ðe wo dzi, esime woti mia yome, eye Yehowa tsrò wo va do egbee; 5 kple nusi wòwò na mi le gbedzi, vase ðe esime mièdo afisia, 6 kpakple nusi wòwò Ruben-vi, Eliab fe vigituwo

Datan kple Abiram, amesiwo anyigba ke nu mi hekpe ðe wo xòwo, wo agbadowo kple nu gbagbe, siwo katà le wo si la ñuti, tso Israel blibo la dome.^a 7 Elabena mia ñutowo miekpò nu gā, siwo Yehowa wò la, kple ñku.

Tododo nu yayra, tomadomado nu ñfode.

8 Eyata miwo se, siwo katà mede na mi egbe la dzi, bena nusè nana mia nu, eye miayi adaxò anyigba, si dzi yim miele, be miawò la wòanye mia tò, 9 eye mianò agbe didie le anyigba, si nu Yehowa ka atam ðo na mia fofowo be, yeatsò na woa kple wo viwo la dzi,^e anyigba, si dzi notsi kple anyitsi bò ðo. 10 Elabena anyigba, si dzi yim nèle, be naxœ wòanye tawò la, mele abe Egipte-nyigba, si dzi nèwu tso, afisi, ne èfā nuku la, nètsòa afò troa mō hedeà tsi abe amagbebò ene la ene o; 11 ke boq towo kplegbadza fewo le anyigba, si dzi yim nèle, be naxœ wòanye tawò la dzi, eye wònoa tsi, si dza tso dzifo; 12 anyigba, si Yehowa, wò Mawu, léa be na, eye Yehowa, wò Mawu, fe ñku le enu tso fe la fe gomèdzedze vase ðe nuwuwu.^g 13 Ne mielè to ðe se, siwo mede na mi egbe nu peppe, eye mielè Yehowa, mia Mawu la, eye miesubœ tso dzi blibo kple luwò blibo me la,^k 14 ekema mana ada kple kele nadza ðe miafe anyigba dzi le edza xi, eye àfo bli, wein kple ami nu fu; 15 mana gbe nana wò agbe me na wò lāwo, eye àdu nu adì fo. 16 Mikpò nyuie, ne miagana miafe dzi nafu mi, eye miatrò asubò mawu bubuwo, eye miade ta agu na wo o; 17 ne Yehowa magado dmedzoe ðe mia nu, eye wòatu dzifo nu, bena tsi magadza, eye anyigbadzinuwo nagbe wòwò o, eye miatrò avò le anyigba, si Yehowa le mia na ge la dzi amloamlo o.^l

18 Eyata^m mina nye nya siawo nage ðe miafe dzi kple miafe luwò me, mibla wo ðe asi nu abe dzesi ene, eye mibla wo ðe ñgonu le ñudome. 19 Mifia wo mia viwo, eye mifo nu le wo nu, ne mièbòbò nò miafe afewo me, alo miele mō dzi, ne miemlò anyi, alo mielò, 20 eye ñlò wo ðe wò xò fe wò

^a Mo. IV. 16, 31 v. 35.

^b 7, 6.

^d 30, 6.

^e Mo. II. 3, 17.

^f Mo. II. 22, 20 v. 23.

^g Ps. 65, 10. 11.

^h Mo. I. 46, 27.

ⁱ 1, 10.
^k Mo. III. 28, 3 v. 39.

^l Mo. III. 26, 19; 28, 23.
^m 6, 6-9.

ⁿ Mo. II. 14, 25. 27.

trutiwo kple wò agbowo nu, 21 ne mia kple mia viwo mianɔ agbe didie le anyigba, si nu Yehowa ka atam do na mia fofowo be, yeatsɛ na wo la dzi, abe alesi didzi fɔ anyigba tame etefe nadidii ene. 22 Elabena ne miewɔ se, siwo katã mede na mi egbe, be miawɔ la dzi pɛpɛpɛ, mielɔ Yehowa, mia Mawu la, miezɔ efe mɔwo katã dzi, eye mieku de enu la, 23 ekema Yehowa anyã dukɔ siawo katã da le mia nɔ, eye miawɔ dukɔ, siwo lolo, eye wosese wu mi la, fe anyigba. 24 Afisiafia, si miedɔ afɛ la, azu mia to, eye miafe lifo atso gbedzi kple Libanon gbɔ kpakple Frat nu vaseɔde yetodofo gome le fu la nu. 25 Amea deke manɔ te de mia nu o, eye Yehowa, mia Mawu, ana nɔdzi kple vɔvɔ, si le mia nu la, naɔ anyigba blibo, si dzi va ge miala la, abe alesi wòdo nɔgbe na mi ene.

26 Kpɔ da, metsɔ yayra kple fifode do mia nku me egbe. 27 Ne miedɔ to Yehowa, mia Mawu fe se, siwo mede na mi egbe la, anye yayra na mi. 28 Ke ne miedɔ to Yehowa, mia Mawu fe seawo o, eye miete da le mɔ, si medo na mi egbe dzi hesubɔ mawu bu-bu, siwo mienya o la, anye fifode na mi. 29 Ne Yehowa, wò Mawu, kplɔ wò va anyigba, si dzi yim nɛle, be naxɛ wòanye towo dzi la, ekema natsɔ Gerizim awɔ yayrato, eye natsɔ Ebal awɔ fifodeto. 30 Wole Yordan fe go keme dzi le mɔ, si le yetodofo gome la dzi, le Kanaanito, siwo le gbadzafɛ la, fe anyigba dzi le Gilgal kasa hete de. 31 More fe ati gawo gbɔ. 31 Ne mietso Yordan va anyigba, si Yehowa, mia Mawu, le mia na ge wòanye mia to la dzi, eye miexɛ wònye mia to miele edzi la, 32 ekema milɛ se kple doɔ, siwo medo mia nku me egbe la me de asi, eye miawo wo dzi.

Trɔsubosubɔ tsotsɔsɔ.

12. Esiawo nye doɔ kple se, siwo me mialɛ de asi, eye miawo wo dzi nkeke alesi miele anyigba, si Yehowa, mia fofowo fe Mawu, na mi, be wòanye mia to la dzi. 2 Migblɛ te fe, siwo

katã dukɔ, siwo mienya la, subɔ wofe mawuwo le, le to kokɔwo kple togbewo dzi kpakple ati damawo te. 3 Migbã wofe vɔsamlekpuwo, eye mimu wofe afeliwo, mto dzo wofe Asera-tiwo, eye migbã wofe legbawo, eye mitsrɔ wofe nku da le te fe ma.

Alesi kple alesi woasubɔ Mawu bilboe.

4 Migawo alea na Yehowa, mia Mawu o, 5 ke boɔ te fe, si Yehowa, mia Mawu, atia tso miafe towo dome, bena ye fe nku nana afima la, te fe ma yome mɔ miadi, eye afima miayi; 6 afima miatsɔ miafe numevɔsawo kple akpedavɔsawo, miafe nuwo fe ewolia kple adzo, si miafe asiwo na, miafe adzɔgbede-nunanawo kple nusiwo miena le mia dokui si, kpakple nyiwo kple alɛwo fe nɔgbawo ayii. 7 Eye mia kple miafe afemetowo miadu nu akpɔ dzidzo le afima le Yehowa nku me, le nusiwo katã Yehowa, mia Mawu, ya mi mietso miafe asiwo wo do kpɔ la nuti. 8 Migawo, abe alesi miele wɔwɔm le afisia fifia la ene o, ne amesiame nawo nusi dze enu o; 9 elabena miekpɔ va gbɔdeme fe, eye miexɔ anyigba, si Yehowa, mia Mawu, le mia na ge la haɔe o. 10 Ke ne mietso Yordan, eye mietso afe de anyigba, si Yehowa, mia Mawu, le mamã ge na mi dzi, eye wòna miekpɔ gbɔdzɛ tso miafe futɔ, siwo katã fo xlã mi la si me, eye mienɔ anyi bokɔ la, 11 ekema mitso nusiwo katã nu mede se na mi le egbe, siwo nye miafe numevɔsawo kple akpedavɔsawo, miafe nuwo fe ewolia kple adzo, si miafe asiwo na, kpakple nusiwo katã miena le mia dokui si hede adzɔgbe na Yehowa la, va te fe, si Yehowa, mia Mawu, atia, be ye fe nku nana, 12 eye mia kple mia viɔtsuwo kpakple mia viɔnuwo, miafe dolanutsuwo kple dolanyonuwo kpakple Lewito, siwo le miafe du me, amesiwo mexo gome alo domenyina deke kpe de mia nu o la, miakpɔ dzidzo le Yehowa, mia Mawu, nku me.

13 Kpɔ nyuie, be nagatsɔ wò numevɔsa asa vɔe le te fe sia te fe, si nekpɔ la o; 14 ke boɔ nasa wò numevɔ le te fe, si Ye-

* 7, 1. 2.

* 30, 1. 15.

* 28, 2. 15.

* 27, 12, 13; Yoa. 8, 33, 34. / Fia. 1. 5, 6.

* Mo. I. 12, 6.

* Mo. IV. 18, 20, 24.

* 7, 6. 25.

howa atia de wò toawo dometo deka me, eye nawò nusiwo katā nu mede se le na wò la, le afima. 15 Ke èkpò mō awu lā, siwo Yehowa, wò Mawu, yra wò nèkpò la, adu le wò duwo katā me alesi dze ñuwò, eye amesi nu mekò o, kple amesi nu kò la, kpò mō adui, abe alesi woɖua^a sē kple zi ene. 16 Negbe vu koe miekpò mō adu o, ke boɗ miaduɖui de anyigba abe tsi ene.^b 17 Mèkpò mō ano wò wein fe ewolia, eye naɖu wò bli kple ami fe ewolia, wò nyi kple alēwo fe ngɔgbeawo, nusiwo katā nēde adzɔgbe na kple nusiwo nana le ɖokuiwò si kpa-kple adzò, si wò asi na la, le wò duwo me o. 18 Ke boɗ mia kple viwògutsu kple viwònyonu, wò ɖolanɖutsu kple wò ɖolanɖonu kpa-kple Lewitò, si le wò du me la, miadu wo^c le Yehowa, wò Mawu, ñku me le teje, si Yehowa, wò Mawu atia, eye nakpò dzidzò le Yehowa, wò Mawu ñku me le nusiwo nētso wò asi wò ɖò kpò la nuti. 19 Kpò nyuie, be nagagblē Lewitò ɖi, ñkeke alesi nēle agbe le wò anyigba dzi la o.^d

20 Ne Yehowa keke wò lifo de nu, abe alesi wòdo ñugbe na wò ene, eye nagblò bena: maɖu lā, le esi vò le wòwòm ta la, ekema èkpò mō adu lā faa, abe alesi nēdi ene. 21 Ne teje, si Yehowa, wò Mawu tia, be yeje ñkò nanò, didi na wò akpa la, ekema wu wò nyi alo alē, si Yehowa na wò la, abe alesi mede se na wò ene, eye naɖui le wò du me, abe alesi nēdi ene. 22 Ke woɖui, abe alesi woɖua sē alo zi ene; amesi nu mekò o, kple amesi nu kò la siaa kpò mō adui.^e 23 Ke zi ɖokuiwò dzi, be nagaɖu vu o, elabena vu la luɔɔe, eye mèkpò mō adu luɔɔ kple lā siaa o;^f 24 kenatsɔ èkò de anyigba dzi abe tsi ene boɗ. 25 Megaɖui o, bena wòanyo na mia kple megbewòviwo, le esi nēwò nusi dze Yehowa nu la ta. 26 Negbe wò nana kòkɔewo kple wò adzɔgbe-ɖevɔsawo ko natsò ava teje, si Yehowa atia lae, 27 eye nawò wò nunevɔsawo fe lā kple vu siaa nu ɖò le Yehowa, wò Mawu, fe vɔsamlekpu la dzi, ke^g nakò wò akpe-ɖavɔsa fe vu de Yehowa, wò

Mawu, fe vɔsamlekpu la dzi, eye natsò lā la adu. 28 Lé nya, siwo katā megblo na wò la me de asi. eye naɖo to wo, bena wòanyo na mia kple megbewòviwo tegbee, le esi nēwò nusi nyo, eye wòdzò le Yehowa, wò Mawu, ñku me ta.

29 Ne Yehowa, wò Mawu, atrsò dukò, siwo gbò nēyina, be nanyà wo la ɖa le ngwò, eye nēnyà wo hetso afe de woje anyigba dzi la, 30 ekema kpò nyuie, bena nagadze wo yome aɖo mō me o; eye ne wotrò wo le ngwò megbela, megabia woje mawuwo ta se agblò be: alesi dukò siawo le woje mawuwo subò me la, nene-ma nye hā mawò o.^d 31 Megawò alea na Yehowa, wò Mawu la o, elabena ñunyonu, siwo katā Yehowa lé fui la, eya wowona na woje mawuwo; wotɔa dzo wo vi-ɖutsuwo kple wo vinyonuwo gò hā na woje mawuwo.

Tohehe na anatsònyagblalawo.

13. Milé nusiwo katā ñuti mede se na mi le la me de asi, eye miwò wò dzi; /migatsò deke kpee o, eye migade deke le edzi o.

2 Ne nyagblòdila alo drèkulaa de ɖò mia dome, eye wòbe, yeawò dzesi alo nukunua de na mi, 3 eye dzesi alo nukunu, si wògblo la, va me, emegbe wògblo be: mina miadze mawu bubu, siwo mienya o yome, eye miasubò wo la, 4 ekema migado to nyagblòdila alo drèkula ma fe nyawo o, elabena de Yehowa, mia Mawu la, ^hle mia dom kpò, ne yeazde sii be, mielò Yehowa, mia Mawu la, tso miafe dzi blibo kple luɔɔ blibo me hā? 5 Midze Yehowa, mia Mawu yome, eye mi vòse, milé efe sewo me de asi, eye miɖo to efe gbe, mīsubòe, eye miku de egu. 6 Ke kwoawu nyagblòdila alo drèkula ma, le esi wòbe, miatrò le Yehowa, mia Mawu, si kplò mi tso Egipte-nyigba dzi, eye wòde mi tso kluvinyenyefe me la yome ta, le esi wòbe, miate ɖa le mō, si Yehowa, mia Mawu, ɖo na mi la dzi ta; ⁱele be, miade vò la ɖa le mia dome.

Tohehe na amesiwo kplò amewo yi tr5subò-subò me.

7 Ne nɔviwògutsu, si nye dawòvi, viwògutsu alo viwònyonu,

^a kp. 22; 14, 5.

^b Mo. III. 3, 17.

^d 7, 16.

^e 14, 23.

^f 4, 2.

^g kp. 12; 14, 27.

^h 8, 2.

ⁱ kp. 15.

^k 18, 20.

^l kp. 16.

^m Kor. I. 5, 9, 13.

ⁿ kp. 6.

sr̄wò, si le gb̄wò, alo x̄wò, si n̄l̄na abe d̄okuiwò ene, able nuwò le adzame be: na miayi adasubò mawu bubu, siwo wò ñutò kple fofowòwò mienya o, 8 dukò, siwo fo xl̄a mi fe mawuwo, edanye esiwo te d̄e mia ñu, alo esiwo le adzoge tso mia gb̄o o, tso anyigba fe go deka vasede go keme la, 9 ekema megal̄ edzi n̄e o, eye megado toe o, eye megave enu ahaylae o; 10 ke boñ ele be, nawui kokoko, wò asi natre egu dede, emegbe dukò blibo la nakpiti d̄e egu awui.^a 11 Ele be, nafu kpee wòaku, elabena edi be, yeana natrò le Yehowa, wò Mawu, si kplò wò tso kluvinyenyefe me le Egipte-nyigba dzi la yome; 12 eye Israel blibo la nasee, eye woav̄, ne womagawò nu v̄d̄i sia togbe le mia dome azo o.

13 Ne èse le du, siwo Yehowa, wò Mawu, le na wò ge nanzò me la, dometo deka ñu be, 14 ñutsu yakamea dewo tso mia dome, eye woble duametowò gblò bena: minamiayi adasubò mawu bubu, siwo mienya o la, 15 ekema di nya la gome, eye nabia eta tsitotsito. Eye nenye nyatefee be, wowò nua, eye wowò ñunyònu sia le mia dome la, 16 ekema nadza du ma me t̄wo kple yi, eye ñnatsr̄e kple nusiwo le eme la gb̄idigbidi, eye nadza wofe l̄awo kple yi. 17 Eye mialò aboyonuawo katà ava kò d̄e ablo me, eye miatò dzo du la kple aboyonuawo katà abe v̄sa blibo ene na Yehowa, mia Mawu la, ale be wòatrò zu afedo d̄ikadika, eye womagagbugb̄e atso akpò o. 18 Megana busunuawo dometoa deke ñalé d̄e wò asi ñu o, bena Yehowa fe domedzoe nu nafa, eye wòave nuwò ahana nadzi d̄e dzi, abe alesi wòka atam na fofowòwò ene; 19 elabena èse Yehowa, wò Mawu fe gbe, eye n̄lé efe se, siwo katà mede na wò egbe la me d̄e asi, eye n̄ewò nusi nyo le Yehowa, wò Mawu, ñku me.

Woagbe konyifafa d̄e tr̄subalawo fe mowo nu.

14. Yehowa, mia Mawu fe viwo mienye; ne ame ku la, ñmigi-gasi blunui o, eye migalù dzo dome kokoe o; 2 elabena dukò kòkòe n̄enye na Yehowa, wò Mawu

la, eye Yehowa tia wò tso dukòwo katà dome le anyigba dzi, ne nanye eya ñuto fe dukò..

Nuduqu tsitriwo kple nududu matsrimatsriwo.

3 Megadu ñunyònu deke o. 4 L̄afone, siwo miekpò m̄o adu la, wonye: nyi, al̄e kple gb̄5, 5 zi, s̄e, afia, agamegb̄5, avugb̄5e, to kple adzòke. 6 Miekpò m̄o adu l̄afone, siwo katà fe afokli me fe, eye wodz̄a nu duna. 7 Esiwo dz̄a nu duna, kple esiwo fe afokli me fe dometo, siwo miekpò m̄o adu o la, wonye: kposò, f̄mizì kple x̄ofie, elabena wodz̄a nu duna, gake wofe afokli me mefe o; ñunyònu wonye na mi, 6 kpakple ha, elabena efe afokli me fe, gake medz̄a nu duna o; ñunyònu wònye na mi. Migadu wofe l̄a o, eye migade asi wofe kukua ñu o. 9 T̄omel̄a, siwo katà miekpò m̄o adu, wonye esiwo ñu adza kple tsro le; 10 ke esiwo katà ñu adza kple tsro mele o la, miekpò m̄o adu wo o; ñunyònu wonye na mi. 11 Miekpò m̄o adu xe, siwo katà ñu kò. 12 Wo dometo, siwo miekpò m̄o adu o, wonye: h̄5, akpò kple gbagblaxetsu, 13 dodì, avako kple ayisu fomeviwo, 14 akpaviã fomeviwo katà, 15 golo, sagbadre, tsal̄e kple xe fonu bubu fomeviwo, 16 blukuku, favieuto kple aṅṅi, 17 aluge, akagã kple tsimese, 18 damixe, ako fomeviwo, agudzix̄e kple drui. 19 Nu dzodzoewo katà nye ñunyònu na mi; miekpò m̄o adu wo o. 20 Ke miekpò m̄o adu xe, siwo katà ñu kò. 21 Migadu l̄a kukua deke o, gake miekpò m̄o ats̄e na amedzro, si le wò du me la wòadu, alo nadzrae na du bubu me t̄wo; elabena dukò kòkòe n̄enye na Yehowa, wò Mawu la. Megada gb̄vi le dada fe notsi me o.

Ewolli nana.

22 Na wò agblemenuwo fe ewolia fe sia fe p̄sp̄p̄s̄.^g 23 eye nano wò wein fe ewolia, eye nadu wò bli kple wò ami fe ewolia kpakple wò nyi kple al̄ewo fe ñḡḡbeawo le tefe, si Yehowa, wò Mawu, atia be, yefe ñkò nanò la, ne nanya alesi nav̄5 Yehowa, wò Mawu lae yesiayi. 24 Ke ne Yehowa, wò Mawu, yra wò, eye m̄o didi na wò akpa, be màte ñu atso

* 17, 7.

Mo. IV. 21, 2.

Mo. II. 22, 30.

Yos. 7.

Mo. II. 23, 19.

Mo. III. 27, 30.

Mo. III. 19, 27.

28.

* 12, 18.

wo ayii o, elabena tefe, si Yehowa, wò Mawu, atia be, yefe ñkò nanz la gbò metsò na wò o la, 25 ekema na ga de wo ta, eye nablá ga la de nu me atso de asi ayi tefe, si Yehowa, wò Mawu, atia lae. 26 Eye natsò ga la afle nusianu, si dze ñuwò, edanye nyi alo alé, wein alo aha seséa de alo nusianu, si nédi la o, eye mia kple afewò me tówo miadu nu akpò dzidzò le afima le Yehowa, wò Mawu, fe ñku me. 27 Megagblé Lewitò, si le wò du me la ò o, elabena mexò gome alo domenyinua deke kpe de ñuwò o.^e 28 Fe etò sia fe etò megbe la nade wò agblemenu, siwo nèxa le fe ma me la, fe ewolia agblé de wò du me,^f 29 hena Lewitòwo — elabena womexò gome alo domenyinua deke kpe de ñuwò o — kple amedzro, tsyòseviwo kple aho siwo, amesiwo le wò du me la, nakpò nu adu adi fo, ne Yehowa, wò Mawu, nayra wò le wò asinudò, siwo katá nèwóna la me.

Gbugbonana-fe la.

15. Le fe adrelia sia fe adrelia me la woatsò fe ake.ⁱ 2 Ale woatsò fe ake enye si: Ne amea de do nu na nòvia la, wòatsò fe la ake, mekpò mò alí fe ehavi alo nòvia o, elabena Yehowa na be, woade gbe fà be, woatsò fe ake. 3 Ekpò mò alí fe du bubu me tówo, gake megalí nusi nèdo na nòviwò la fe fee o. 4 Ke ame dahe koe manò dowòme hafi o, elabena Yehowa le yra wò ge le anyigba, si Yehowa, wò Mawu, le na wò ge wòanye tówò la dzi; 5 deko se Yehowa, wò Mawu la fe gbe, eye nálé se, siwo katá mede na wò egbe la me de asi, eye nawò wo dzi. 6 Elabena Yehowa, wò Mawu, ayra wò, abe alesí wòdo ñugbe na wò ene, lale be nado agbana na dukò gedewo, ke wò ñutò mádo nugbana o, ádu amegá de dukò gedewo dzi, ke woawo madu amegá de dziwò o.

7 Ne nòviwòwo dometòa de da ahe le wò dua de me le wò anyigba, si Yehowa, wò Mawu, le na wò ge dzi la, ekema megasé wò dzime, eye namíá asi de nòviwò dahe la o;^o 8 ke boñ nauu wò

^a Lu. 6, 34, 35.

^b Mat. 26, 11.

^d Yes. 58, 7;
^e Yak. 2, 15, 16.
^c 12, 19.

^f 26, 12-15.

^g Mo. II. 21, 2.

^h 5, 15.

ⁱ Mo. II. 23, 10, 11.

^k Mo. II. 12, 2.

^l 28, 12.

^m 14, 23.

ⁿ Yoh. I. 3, 17.

asi ne, eye nado nugbana ne, abe alesí hiáe ene.^a 9 Kpò nyuie, bena tamesusu dzodzroa deke magava wò dzime, eye nagblò bena: fe adrelia tu afe, eye wole fe tso ge ake, eye natre ñku de nòviwò dahe la agbe nunanae o; ne wòagayo Yehowa de dziwò, eye wòatso zu nuvò na wò o; 10 ke boñ nae faa, eye megave wò, bena nènae o, elabena esia ta Yehowa, wò Mawu, yra wò le wò dòwòwòwo katá kple nusiuwò nèwò do kpò la me. 11 Elabena bame dahe magbe wò anyigba dzi nòwò o, deyata mede se na wò gblò bena: Du wò asi na nòviwò, si hiá tui, eye wòdo ko le wò anyigba dzi la.

12 Ne nòviwò, Hebri-nyutsu alo Hebri-nyònu, tso edokui dzra na wò la, ekema wòasubò wò fe ade, ke le fe adrelia me la, nade asi le enu wòadzo le gbòwò.^g 13 Eye ne éde asi le enu wòdzo le gbòwò la, megana wòayi asi gbòlo o; 14 ke boñ natsò wò alé, wò bli kple wò wein, siwo me Yehowa wò Mawu yra wò le la, ado agba, ne. 15 Do ñku edzi abena, wò há enye klubi kpò le Egipte-nyigba dzi, eye Yehowa, wò Mawu, xò wò fle, eyata mede se sia na wò agbea do. 15 Ke ne egblò na wò bena, yemadzo le gbòwò o, metòwo miadu wo le Yehowa, wò tówo, eye gbòwò nòwò dze ye ñu la, 17 ekema natsò nuñonui ayo to ne amimi de wòtru ñu, ne wòatsi gbòwò dika. Alea nawò na wò kosiwo há. 18 Megave wò be, nade asi le enu wòadzo le gbòwò o, elabena esubò wò fe ade soñ hede vi na wò zi gbò zi eve wu agbatédòwòla; eye Yehowa, wò Mawu, ayra wò le do, siwo katá nawò la me.

Ajemeláwo fe ngogbedzidzi ñu kòkò.

19 Kò wò nyi kple aléwo fe ngogbeawo, siwo nye atsu la ñu na Yehowa, wò Mawu la; megana wò nyitsu, siwo nye ngogbéawo la, nawò do na wò o, eye megako fu le wò aléwo fe ngogbeawo ñu o; 20 ke boñ mia kple afewò me tówo miadu wo le Yehowa, wò Mawu ñku me fe sia fe le tefe, si Yehowa atia.ⁿ 21 Ke ne nu wòe, efe afia de ñe, efe ñku gbá, alo nu manyatanua de woe la, ekema

megatsɔe sa vɔ na Yehowa, wɔ Mawu la o.^b 22 Ekpɔ mɔ adui le wɔ duwo me, ^aeye amesi ɔu mekɔ o kple amesi ɔu kɔ siaa kpɔ mɔ adui, abe alesi woɖua sɛ kple zi ene; 23 negbe efe ɔu ko mekpɔ mɔ adu o, ke boɔ naɖudui de anyigba abe tsi ene.^f

Fe sia fe me ɔkekenyuie gāwo.

16. ^aWɔ ɔku nɛnɔ nuɔɔɔletɔ la ɔu, eye naɖu ɔutitotɔɔkekenyuie na Yehowa, wɔ Mawu la, elabena nuɔɔɔletɔ la dzi Yehowa, wɔ Mawu, kplɔ wɔ tso Egipte de zā me. 2 Eye nawu alɛwo kple nyiwo le ɔutitotɔɔkekenyuie la dzi na Yehowa, wɔ Mawu la, le teɛ, si Yehowa atia be, yefe ɔku nana. 3 Megatsɔ nu vavāa deke doe o, ke boɔ naɖu nu mavama-vā, si nye funyibolo la, ɔkeke adre sɔɔ, elabena kplakplakpla dzi nɛle, hafi ɔu tso Egipte-nyigba dzi, ne gbesigbe nɛwu tso Egipte-nyigba dzi la, nana ɔku dzi na wɔ le wɔ agbe me ɔkekewo katā me. 4 Womakpɔ amowo vavāa deke le wɔ anyigba blibo la dzi ɔkeke adre sɔɔ o, eye lā, si nɛwu le ɔkeke gbāto fe fiɛ la, deke matsi anyi ɔu nake de dzi o. 5 Mekpɔ mɔ awu lā hena ɔutitotɔɔkekenyuie la le wɔ du sia du, si Yehowa, wɔ Mawu, ana wɔ la me o; 6 ke boɔ nawui le teɛ, si Yehowa, wɔ Mawu, atia be, yefe ɔku nana; afima naɖu ɔutitotɔɔkekenyuie la le, le fiɛ, ne ye do to, yeyiyi, si dzi nɛwu tso Egipte. 7 Eye naɖae adu le teɛ, si Yehowa, wɔ Mawu, atia la; ke ne ɔu ke la, nagbugbɔ ayi wɔ xɔ nu. 8 Deke ade sɔɔ naɖu nu mavama-vā, ke ɔkeke adrelia enye takpegbe na Yehowa, wɔ Mawu la; megawo dɔa deke le edzi o.

9 Klɛ kwasidā adre; ne wode asi nukuwo xaxa me la, nadze wo xexlɛ gɔme. 10 Emegbe naɖu kwasidawo fe ɔkekenyuie, eye nana nusi su asiwɔ la faa, abe alesi Yehowa, wɔ Mawu, yra wɔ nɛkpɔ ene. 11 Eye mia kple viwɔɔntsu kple viwɔɔnyɔnu, wɔ dɔlanutsu kple wɔ dɔlanɔnu kpakple Lewitɔ, si le wɔ du me, kple amedzro, tsyɔɛvi kple ahosi, siwo le dowɔme la, miakpɔ dzidzɔ le

^a kp. 16; Mo. II. 20, 24.
^b Mo. III. 22, 20.
^c 12, 16, 22.
^d 5, 16.

^f Mo. III. 3, 17; 12, 16, 23.
^g kp. 11; 26, 11.

^h (kp. 1 - 17: kpo Mo. II. 22, 14-17; 34, 15 v. 24; Mo. III. 22.)

ⁱ Mo. II. 12.

^k 20, 8, 9; Mo. IV. 11, 16.

^l 1, 17.

^m 7, 5.

ⁿ Mo. III. 26, 1.

^p Mo. III. 22, 20.

Yehowa, wɔ Mawu, ɔku me ^ale teɛ, si Yehowa, wɔ Mawu, atia be, yefe ɔku nana la. 12 ^aDo ɔku dzi be, enye kluvi kpɔ le Egipte; lɛ doɖo siawo me de asi, eye nawo wo dzi.

13 Ne ɛfo wɔ bli kple wɔ wein nu fu vɔ la, naɖu agbadɔ me nana ɔkekenyuie ɔkeke adre sɔɔ, 14 eye ^amia kple viwɔɔntsu kple viwɔɔnyɔnu, wɔ dɔlanutsu kple wɔ dɔlanɔnu kpakple Lewitɔ kple amedzro, tsyɔɛvi kple ahosi, siwo le wɔ duwo me la, miakpɔ dzidzɔ le wɔ ɔkekenyuie la dzi. 15 Deke adre sɔɔ naɖu ɔkekenyuie na Yehowa, wɔ Mawu la le teɛ, si Yehowa atia; elabena Yehowa, wɔ Mawu la, ayra wɔ le nusiwo katā nɛwo dɔ kpɔ, kple wɔ asinudowo katā me, eye nakpɔ dzidzɔ wɔatso me. 16 Wɔ ɔutsuwo katā nava Yehowa, wɔ Mawu fe ɔku me zi tɔ le fe deka me le teɛ, si wɔatia, le nu mavama-vā ɔkekenyuie, kwasidawo fe ɔkekenyuie kple agbadɔkekenyuie la dzi, eye womava Yehowa ɔku me asi gbolo o. 17 Amesiame nana nusi su esi, abe alesi Yehowa, wɔ Mawu, yrae ene.

Donudrɔlawo kple dumegawo ɔu nya.

18 Do donudrɔlawo kple dzi-kpɔlawo na wɔ toawo de wɔ du, siwo katā Yehowa, wɔ Mawu, ana wɔ la me, eye woadrɔ ɔnu duko la de teɛ.^k 19 Megate nya dzɔdzɔe de to o, megakpɔ amea deke ɔku me o, eye megaxɔ zānu o, elabena zānu de wɔgbā ɔku na nunyalawo, eye wɔtrɔa gbo ame dzɔdzɔewo fe nya.^l 20 Nya dzɔdzɔe yome kokoko nadi, ne nana agbe, eye naxɔ anyigba, si Yehowa, wɔ Mawu, le na wɔ ge la wɔanye tɔwɔ.

21 Megado Asera-tia deke de Yehowa, wɔ Mawu, fe vɔsamlekpuɔ, si nadi la gbo o.^m 22 Eye megadi afelia deke, si Yehowa, wɔ Mawu, lɛ fui la o.ⁿ

Trɔstɔbɔsubɔ ɔu tohehe.

17. Megatsɔ nyitsu alo alɛ, si nane wɔe alo vlofea de le ɛɔu la, sa vɔ na Yehowa, wɔ Mawu la, o, elabena ɔunyuɔnu wɔnye na Yehowa, wɔ Mawu la.^p

2 Ne ɔutsu alo nyɔnuwa de le wɔ du, siwo Yehowa, wɔ Mawu,

le na wó ge la, dometɔa de me, amesi wɔ nusi medze Yehowa, wó Mawu ɔu o, eye wòtu efe nuba-bla,^b 3 eye wòyi dasubɔ mawu bubuwo hede ta agu na wo, eda-nye dɛye alo yeti alo dzifonuwo katá, nusiwo ɔu nyemede se le o, 4 eye wogblɛ na wò nèse la, ekema di nya la gɔme tsitotsito, eye nentye nyatefee wowɔ nua, eye wowɔ ɔnyɔɔnu sia le Israel la, 5 ekema kplɔ ɔutsu alo nyɔnu ma, si wɔ nu vɔɔɔi sia la, do go de wò dua godo, eye nafu kpe ɔutsu alo nyɔnu la wòaku. 6 Ne ame eve alo ame etɔ di dase la, hafi woawu amesi dze ku la, gake ame deka maɔi dase woawui o./ 7 Dasefoawo natre asidede ɛɔu, emegbe dukɔ blibo la nakpiti de ɛɔu awui, eye naɔe vɔ la da le dowòme.

Nunɔlawo je wonudrɔɔe gáto.

8 Ne amewunya alo dzrenya, avuwɔnya alo nya bubua de do-drɔ sesé na wò le wò duwo me la, ekema tso nayi tefe, si Yehowa, wò Mawu atia, 9 eye nabia ta le 'nunɔla, siwo nye Lewitɔwo kpakple ɔɔnudrɔɔla, si li le ye-mayi la gbɔ, eye woagblɔ afiatsonya na wò. 10 Emegbe natso afia, abe alesi wogblɔ na wò le tefe, si Yehowa atia la ene; eye nawɔ nusiwo katá wofia wò la pepepe. 11 Wɔ nusiwo wofia wò kple afiatsonya, siwo wogblɔ na wò la dzi, eye 'megadze de dusi alo mia me le afiatsonya, siwo wogblɔ na wò la me o. 12 Ke ne amea de sé to de nunɔla, si le Yehowa, wò Mawu, subɔm le afima, kple ɔɔnudrɔɔla ɔu, eye meɔo to wo o la, ekema woawu ame la; eye woade vɔ la da le Israel dome, 13 bena Israel blibo la nasee, eye wòavɔ, ne womagasé to azɔ o.

Fia ɔu se.

14 Ne éva anyigba, si Yehowa, wò Mawu, le na wò ge la dzi, eye nèxɔe wònye towò nètso afe de edzi, emegbe 'nagblɔ bena: Maɔo fia de dokuinye nu abe dukɔ, siwo katá fo xlám ene la, 15 ekema na-ɔo fia, si Yehowa, wò Mawu, atia la, de dokuiwò nu; natso nòviwòwo dometɔ deka aɔo fia de dokuiwò nu; mèkpɔ mɔ aɔo du bubu me tɔ, si menye nòviwò o la, de

dokuiwò nu o. 16 Đeko sɔ geɔe meganɔ esi o, eye megadɔ dukɔ la de Egipte, be wóafle 'sɔwo o, elabena Yehowa gbɔ na mi bena: Migagbugbɔ to mɔ sia dzi o. 17 'Fia nagade srɔ geɔe o, ne efe dzi nagatre mɔ o, eye klosalo kple sika geɔe akpa hã meganɔ esi o. 18 Eye ne eva fiazi dzi la, wóana Lewitɔwo, siwo nye nunɔlawo la, nagbugbɔ se sia aɔlo ne de agbalé me. 19 Eye wóanɔ esi wóaxlé le efe agbe me ɔkekewo katá me, ne wóanya alesi wòavɔ Yehowa, efe Mawu la, eye wóalé se kple dodo siawo katá me nyawo me de asi, eye wòawɔ wo dzi; 20 ne magado edokui de dzi de nòviawo ɔu, eye wòadze le se la ɔu de dusi alo mia me o, ne eya kple viagutsuwo nanɔ zi la dzi etefe nadidi le Israel dome.^d

Afisi nunɔlawo nakpo wofe nuɔɔɔu tsoe.

18. Lewi-to blibo la, si nye nunɔlawo la, maxɔ gome alo domenyinua deke akpe de Israel ɔu o, ke boɔ woatsɔ Yehowa fe dzovɔsa, si nye wofe domenyinu la, anyro wo dokuí. 2 Womaxɔ domenyinua deke de wo nòviwo dome o, elabena Yehowa ɔutɔe nye wofe domenyinu, abe alesi wòdo ɔugbe na wo ene. 3 Nunɔlawo je adzo enye si: Ne dukɔ la tso nyi alo alé sa akpedavɔ la, ekema woatsɔ abɔ kple glá kpakple dɔgbo na nunɔlawo. 4 Natso wò agblemenu, wò wein kple wò ami ɔgɔgbeawo kpakple wò aléfu, si nètre koko la, ana wo. 5 Elabena Yehowa, wò Mawu, tia wo tso wò toawo katá me, bena woawo kple wo viwo nasubɔ le Yehowa fe ɔko me yesiaɔi. 6 Ne Lewitɔa de tso Israel blibo la fe dua de me, afisi wònye amedzro le, va la, ekpɔ mɔ ayi tefe, si Yehowa atia la faa, abe alesi wòdi ene, 7 eye wòasubɔ le Yehowa, efe Mawu, je ɔko me abe nòvia Lewitɔ bubuawo katá, amesiwo le Yehowa ɔku me afima la ene. 8 Eya hã naxɔ adzo ma kpli wo, negbe fomenu, si amea de dzra la, koe mele eme o.

Wɔatari dzosasa kple afakaa.

9 Ne éyi anyigba, si Yehowa, wò Mawu, le na wò ge dzi la, ekema

^a Fia. L 10, 25-28.
^b 13, 7-12.

^d 4, 19.
^c Fia. I. 11, 4.

^f Mo. IV. 25, 30; Heb. 10, 23.

^g 5, 29.

^h Kron. II. 19, 8, 11.
ⁱ 10, 9; Mo. IV. 18, 8-20; Kor. 1. 9, 13.

^k kp. 20.

^l Sam. I. 8, 5, 6.

megasrō dukō mawo fe n̄nyo-
nuwo nawō o. 10 Amea deke me-
gano dowōme, si ana woato dzo
vianutsu alo vianyōnu o, eye bo-
kōnō, goloḍola, zidoedola kple
dzoto,^b 11 busudoamela, adzeto,
nukala kple ^aḡḡoliyolaa deke me-
gano dowōme o. 12 Amesiamē,
si le nusia wōm la, n̄nyōnu wō-
nye na Yehowa, elabena n̄nyōnu
siawo ta Yehowa, wō Mawu, le wo
nyā ge le ḡḡowō ḡo. 13 ^cKu de
Yehowa, wō Mawu la n̄u blibo.
14 Elabena dukō, siwo nyā ge
nala la, ḡoa to goloḍolawo kple
bokōnōwo; ke wō la, Yehowa, wō
Mawu, mede esia fe mō na wō o.

^dNyagblōdila vavā la ava.

15 Yehowa, wō Mawu, le nya-
gblōdila de ḡo ge na wō tso n̄-
viwōwo dome abe nye ene, ame
sia miado toe! 16 Esi ^enēde ku-
ku na Yehowa, wō Mawu, le Xo-
reb ḡbō le takpegbe la ḡblō bēna:
nyemate n̄u agase Yehowa, nye
Mawu, fe gbe o, eye nyemate n̄u
agakpō dzo ḡā sia, ne maku o la,
17 Yehowa ḡblō nam be: Wo-
ḡblōe de etefe.^h 18 Mele nyagblō-
dila de ḡo ge na wo tso wo n̄-
viwo dome abe wō ene, eye wō-
ḡblō gbe, siwo katā mede asi n̄s
la, na wo. 19 Amesī ke meḡo to
nya, siwo wōḡblō le nye ḡkō dzi
o la, mabia tso ame la si. 20 Ke
ne nyagblōdila de ḡo eḡkui de
dzi, eye ⁱwōḡblō nya, siwo nye-
megblō n̄s o la, le nye ḡkō dzi,
alo ^kwōḡblō nya le mawu bubuwo
fe ḡkō dzi la, woawu nyagblōdila
ma. 21 Ne ābu le wō dzi me
bena: Aleke miate n̄u adze si nya,
si Yehowa megblō o la? 22 Ne
nyagblōdila de ḡblō nya le Ye-
howa fe ḡkō dzi, gake nya la
meva me o, eye medze edzi o
la, ekema menyē Yehowae ḡblō
nya la o, ke boḡ nyagblōdila la
n̄tōe do eḡkui de dzi heḡblōe;
eyata megavōe o.

^lSitsofeduwo.

19. ^mNe Yehowa, wō Mawu, tsrō
dukō, siwo fe anyigba Ye-
howa, wō Mawu be, yeatsō na wō,
eye n̄nyā wo hele wofe duwo
kple xōwo me la, 2 ekema natia
du etō de wō anyigba, si Yeho-
wa, wō Mawu, le na wō ge wōa-

ⁿ 4, 41 - 43.

^o Mo. III, 18, 21;
19, 26, 31; 20,
27.

^p Sam. I, 28, 11.

^q Mo. L, 6, 9; Pa.
15, 2.

^r Mo. IV, 12, 6-8;
Yoh. 1, 46; 6,
14; Do. 3, 22;
1, 37; Heb. 12,
24.

^s Mo. II, 20, 19;
Heb. 12, 19.

^t 5, 25.

^u Yer. 14, 15.

^v 13, 6.

^w 27, 17.

^x kp. 1 - 13;
kpō Mo. IV, 35,
6 - 34; Yos. 20.

^y 17, 6; Yoh. 8,
17; Kor. II,
13, 1.

nye tōwō la dzi.^a 3 Nata mō ayi
afima, eye namā wō anyigba, si
Yehowa, wō Mawu, le na wō ge
wōanye wō domenyinu la, de akpa
etō me, eye amewula nasi ayi afi-
ma. 4 Ale amesi asi ayi afima
atsi agbe la, fe nya anō enye si:
Ne amea de wu n̄ovia, evō wōnye
mebua o, eye melé fui tsā hā o,
5 alo ne amea de kple n̄ovia woyi
ave me nake fō ge, eye wōkō: fia
dzi, be yealā nake, kasia fia tu le
atia me hedze n̄ovia wōku la, eke-
ma wōasi ayi du siawo dometo
ḡeka me, bēna wōatsi agbe, 6 ne
hlōtō magado dziku ati amewula
yome, eye wōatui awui, le esi mō
didi akpa ta o, evō wōnye medze
ku o hafi, elabena melé fui tsā
o. 7 Eyata mede se na wō be,
natia du etō na ḡokuiwō. 8 Ke
ne Yehowa, wō Mawu, keke wō
lifo de nu, abe alesi wōka atam
na fofowōwo ene, eye wōtsō anyi-
gba blibo la, si ḡugbe wōdo na
fofowōwo la, na wō, 9 ke esi n̄elē
se blibo, si mede na wō egbe la,
me de asi, eye n̄ewō edzi, elō
Yehowa, wō Mawu la, eye n̄ēzō
efe mōwo dzi yesiayi ta la, eke-
ma natsō du etō akpe de wo ame
etō siawo n̄u, 10 ne womagako
ame madifōa deke fe wu de wō
anyigba, si Yehowa, wō Mawu, le
na wō ge wōanye wō domenyinu
la dzi, eye nade hlōfe o. 11 Ke
ne amea de lé fu n̄ovia, eye wōde
xa ḡi n̄s hefo veviefe n̄s wōku,
emegbe wōsi yi du siawo dometo
ḡeka me la, 12 ekema wo de dume-
ḡāwo nado ame woadakplōe tso
afima v̄e, eye woatsōe ade asi na
hlōtō, ne wōawu. 13 Megakpō eta
o, ke natutu ame madifō fe wu
ḡa le Israel dome, bēna wōanyo
na wō.

^zMegado II lifo o!

14 ^{aa}Megane n̄viwō fe lifo, si
tōḡbuiwōwo de ḡe wō anyigba
dzi, be wōanye wō domenyinu le
anyigba, si Yehowa, wō Mawu, le
na wō ge wōanye tōwō la dzi, de
eme o.

^{ab}Avatōdasedila wo tohehe.

15 ^{ac}Ame ḡeka mekpō mō adī
ḡase le amesi ke da vo alo wō
n̄uvō bubu fomevia de la n̄u o,
ke boḡ ne ame eve alo ame etō
ḡi ḡase la, hafi woaxō nya la.²

16 Ne avatsodasefoa de di dase le amea de nu heli sedzidanyaa de de edzi la, 17 ekema nutsu eve, siwo dome dzrea dzo do la, ^anava nunolawo kple ɔnundrɔlawo, amesiwo lile yemayila, gbo le Yehowa ŋku me. 18 Eye ne ɔnundrɔlawo dzro nya la me tsito-tsito kpo bena, avatsodase dim wole, eye woka avatso de novia si la, 19 ekema miawo, abe alesi wobe, yeawo noviae ene, eye nade vɔ la da le dowome. 20 Eye ame mamleawo asee, eye woavɔ, ne womagawo nu vɔdi sia togbe le dowome azo o. 21 Megakpo eta o, ke boɲ agbe de agbe teje, ŋku de ŋku teje, adu de adu teje, asi de asi teje, afo de afo teje.

Awawo ɲu se.

20. Ne eho ava de wo futowo ɲu, eye nekpo sowo, tasidamwo kple avako, si so gbo wu wo la, megavɔ wo o, elabena Yehowa, wo Mawu, si kple wo tso Egipte-nyigba dzi la, li kpli wo. 2 Hafi miava ho ava la, nunola natsi tre, eye woafo nu kple avako la 3 agblo na wo bena: Israel see, egbe miele ava ho ge de miafe futowo ɲu, dzi megade le mia fo o, eye migavɔ o, dzidzi megafu mi o, eye womegadzi ɲo na mi o!

Alesi avo tso awawo me.

4 Elabena Yehowa, mia Mawu, ayi kpli mi, be wawo ava kple miafe futowo na mi, eye woxo na mi. 5 Eye dzikpɔlawo nagblo na avako la bena: Ne nutsua de tu xo yeye, eye meou de eme hade o la, ekema wɔagbugbo ayi afe, bena magaku de ava me, eye nutsu bubu naou de eme o. 6 Ne nutsua de de weingble, eye imede nu eme nua deke ɲu hade o la, ekema wɔagbugbo ayi afe, bena magaku de ava me, eye nutsu bubu nawo enu do o. 7 Ne nutsua de bia nyonu ta, eye kme-ekpo dee hade o la, ekema wɔagbugbo ayi afe, bena magaku de ava me, eye nutsu bubu nadee o. 8 Eye dzikpɔlawo nafa nu kple avako la ayi dzi agblo bena: Ne nutsua de le vovm, eye dzi mele efo o la, ekema wɔagbugbo ayi afe, bena magade vovɔ lame na

noviawo abe eya ɲuto ene o. 9 Eye ne dzikpɔlawo fo nu kple avako la vɔ la, ekema woado avafiawo avako la nu.

Alesi woawo le duxoxo me.

10 Ne eho ava de dua de ɲu, eye nete tui la, ekema bia be, wɔana ta. 11 Ne wolɔ edzi na wo, eye wou agbo na wo la, ekema amesiwo kata le eme la, nawo do na wo, eye woasubɔ wo. 12 Ke ne wobe, yewomana ta o, eye woho ava de ɲuwɔ la, ekema de to de wo; 13 eye ne Yehowa, wo Mawu, tso wo de asi na wo la, ekema wu ntsu, siwo kata le eme la, kple yi; 14 negbe nyonuwo kple deviwo kple lawo kpakple aboyonu, siwo kata le dua me la, ko naha na dokuiwo, eye naɲu wo futowo fe aboyonu, siwo Yehowa, wo Mawu, na wo la. 15 Alea nawo du, siwo kata le adzoge vi tso gbɔwo, eye womenye dukɔ siawo fe duwo o la hae. 16 Ke mekpo mo ana /amea deke natsi agbe le dukɔ siawo fe du, siwo Yehowa, wo Mawu, ana wo wɔanye wo domenyinu la me o; 17 ke boɲ natsrɔ Xititowo, Amoritowo, Kanaanitowo, Perizitowo, Xiwitowo kple Yebusitowo gbidigbidi, abe alesi Yehowa, wo Mawu, de se na wo ene, 18 ne womagava fia nyonu, siwo kata wovona na wofe mawuwo la, wovɔ mi, eye miawo nuvɔ de Yehowa, mia Mawu ɲu o. 19 Ne ebe, yeawo ava kple dua de axo, eye nede to dee etefe didi la, ekema megatsɔ fia gblɛ wofe atiwo o, ke boɲ ekpo mo adu wofe tsetse, eye megalɔ wo o, elabena agblemeti menye ame wonye neva to de ge dee o. 20 Negbe ati, siwo nenya be, womedua wofe tsetse o la, ko nagblɛ, eye nalɔ wo atso to kpo de du, si le ava wom kpli wo la ɲu, vasede esime naɲu edzi.

Alesi woawo le amedzro kuku ɲu.

21. Ne wofa ame kukua de le gbe me le anyigba, si Yehowa, wo Mawu, le na wo ge wɔanye towɔ la dzi, eye womenya amesi wui o la, 2 ekema wo ame tsitsiwo kple wo ɔnundrɔlawo nado ayi, eye woadzidze ame kuku la kple du, siwo fo xlae la dome.

^a 17, 9.

^b Mo. IV. 21, 21, 22.

^d Mo. II. 21, 23 v. 25.

^e Mo. IV. 31, 7, 17.

^f Yos. 10, 40.

^g 7, 1, 2.

^h 16, 18.

ⁱ 28, 30; Mo. III. 19, 24, 25.

^k 24, 5.

^l Uon. 7, 3.

3 Eye du, si tso de ame kukua gbo la me ame tsitsiwo nana nyinovi deka, si mewo do kpo o, eye womede kakuti ko ne kpo o la. 4 Eye du ma me ame tsitsiwo nakplo nyino la ayi balia de, si me to makumaku si to la la me, afisi womede agble do o, eye womefa nu do o, eye woage ko le nyino la nu le bali la me afima. 5 Emegbe nunolawo, amesiwo nye Lewiwiwo la, nate va, elabena woawo Yehowa, wo Mawu tia, bena woasubce, eye woayra ame de Yehowa fe nko dzi, eye balesi wogblo la, nenema nu woadro dzrenya kple avuwonyawo kata do. 6 Eye du, si tso de ame kukua gbo la me ame tsitsiwo kata naklo asi de nyino, si nu wone ko le, le balia me la dzi 7 ahagblo bena: Menye miafe asie ko bu sia di o, eye miafe nku mekpotefe o. 8 Yehowa, le avu wo duko, si nexo fle la, eye megabia bu madifo tso wo duko Israel si o! Ekema woade bu la da lewo dzi. 9 Ne ebe, yeawo nusi anyo le Yehowa nku me la, ekema fde bu madifo la da le dowome.

Nyonu lilewo nu nya.

10 Ne eho ava de wo futowo nu, eye Yehowa, wo Mawu, tso wo de asi na wo, eye nede aboyo wo dometoa dewo, 11 eye nekpo nyonu dzetugbea de la aboyomeawo dome, eye nelse hedee wozu srwo la, 12 ekema nakplo ayi wo xoga me, eye woako ta, akpa efe fetsuwo. 13 Eyome woade avo, si le enu, hafi wode aboyoe la di, eye woatsi afewo me; woafa fofoa kple dada yleti deka son, emegbe nayi egbo adee woazu srwo. 14 Ke ne efe nu meganyo nuwo o la, ekema nade asi le enu woano edokui si; deko megatsode dzra xo ga o, eye megase nta le enu o, elabena edo egbo xoxo.

Vi ka anyi fofoa dome?

15 Ne nutsua de de nyonu eve, eye kwold deka, ke melo evelia o, eye esi woldna kple esi melna o la siaa dzi viwo ne, gake esi melna o la to nye efe ngogbeviutsu, 16 eye azo na wole domenyinu ma ge na viawo la, ekema mekpote atso esi woldna fe

viutsu awo ngogbevi de esi melna o fe viutsu tefe o; 17 ke bon woabu esi melna o la fe viutsu ngogbevii, eye woana nusiuwo kata le esi lae zi gbo zi eve awu; elabena eyae nye efe ali me vi gbato, eye etoe nye domenyinu la.

Dutsuvi madotowo.

18 Ne nutsuvi dzeagla, setoa de le amea de si, eye medoa to fofoa kple dada fe gbe o, eye wohe to ne, gake mesee o la, 19 ekema fofoa kple dada natee ayi du me ame tsitsiawo gbo, eye woakplo ayi du la fe vonu. 20 Eye woagblo na du me ame tsitsiawo bena: Mia viutsu sia enye ame dzeagla kple tosele, medoa to miafe gbe o, eye wonye ame bada kple ahamula. 21 Emegbe dua me nutsuwo kata nafu kpee woaku. Ale nade vo la da le dowome, eye Israel blibo la nasee, eye wovov.

Ame dekavewo nu nya.

22 Eye ne amea de wo nua de, si dze ku, eye wowui, eye nede kae de ati nu la, 23 ekema megagble efe kukua di nu nake de edzi o, ke bon nadii gbemagbe ke, elabena Mawu fo fi de amesi wode kae de ati nu la, eye megagble ko do na anyigba, si Yehowa, wo Mawu, le na wo ge woanye wo domenyinu la o.

Se bubu fomeviwo. Nublaniufkpkpo na amewo kple lawo siaa.

22. Ne ekpo noviwode fe nyi alo alu tre mo la, megato enu yi o, ke bon gakplo yi na noviwode. 2 Ke ne noviwode mele kpui fe o, eye menyae ha o la, ekema kplae va afewo me, eye woatsi gbawo, vasede esime noviwode la nabia eta; emegbe nagbugboe ne. 3 Alea nawo efe tedzi kple efe avo kpakple nusianu, si noviwode bu nefo lae; megato wo nu yi o. 4 Ne ekpo noviwode fe tedzi alo nyi dze anyi de mo dzi la, megato enu yi o, ke bon nakpe de enu, miafoe de tsitre. 5 Nyonua deke megado ntsuwo o, eye ntsua deke megado nyonuwu o; elabena amesi wo nusia la, enye nyonua na Yehowa, wo Mawu la.

6 Ne ele mo dzi, eye nefo xevito, si me vi alo azi le, le atia

o Mo. 1. 48, 3.

o 17, 8. 9.

o Mat. 27, 24.

o 13, 11. 12.

o Mo. IV. 35, 33.
o Yos. 8, 29; 10, 27.

o Gal. 3, 31.

o Mo. II. 23, 4.

o Mo. I. 29, 30.

de dzi alo anyigba, eye dada tso akò de viawo alo aziawo dzi la, ekema megalé dada kple viawo siaa o; 7 ke boŋ ^ade asi le dada nu, eye nalé viawo ko, ne wòanyo na wò, eye nana agbe didie.

8 Ne ètu xò yeye la, ekema to kpò de xò la ta, bena amea deke magage le edzi, eye nana wò afe nade hlõfe o.

9 Megafã nuku eve fomevi de wò bweingble me o, bena nuku, si nèfã kple weintsetseawo siaa nagazu adzo na kòkòe la o. 10 Megana nyitsu kple tedzi natsaka anlo agble na wò o. 11 Megatsò lafu kple deti tsaka lã avòe o. ^d12 De gbo wò avò, si nètsyona la, fe dzogoe eneawo nu.^e

Ahasiwawo nu sewo.

13 Ne amea de de srõ, eye wò-dò egbo, emegbe wòlé fui, 14 eye wògblo nukpenanyawo de enu hegble efe nko gblò bena: Esi mede nyonu sia, eye medo egbo, nyemekpoe afe o la, 15 ekema nyonuvia fofò kple dada natsò avò la ava dumegawo nku me le vònu. 16 Eye nyonuvia fofò nagblò na ame tsitsiawo bena: Metsò vinyenyonu na nutsu sia wòde, ke eva lé fui, 17 eye wògblo nukpenanyawo de enu gblò bena: Nyemekpò viwònyonu la afe o; evò wònye vinyenyonu fe avò enye si hafi. Eye wòakeke avò la de dumegawo nku me. 18 Ekema dumegawo nalé nutsu la afo. 19 Eyome wòaxe klosalo alafa deka na nyonuvia fofò, le esi wògble Israel-detugbi nko ta; emegbe woatsòe nè wòanye srõ, eye made asi le enu le efe agbe me nkekewo katã me o. 20 Ke nenye nyatefee be, womekpò nyonuvi la afe o la, 21 ekema woakplò nyonuvi la ayi fofoa fe xò nu, eye dua me nutsuwo nafu kpee wòaku, elabena ewò nukpenanu le Israel, eye wòwò ahasi le fofoa fe me. Ale nade vò la da le dowòme.

22 Ne wolé nutsu, si de asi nyonu srõtòe de nu la, ekema woawu nutsu, si de asi nyonua nu kpakple nyonu la siaa. Ale nade vò la da le Israel! 23 Ne wobia nyonuvia de ta, hafi nutsua de léle le dua me de asi enu la, 24 ekema woakplò wo kple eve la ayi

^a Mo. III. 22, 28.

^b Mo. III. 19, 19.

^d Mo. III. 19, 19.

^e Mo. IV. 15, 28.

^f Mo. II. 22, 15.

^g Mo. III. 18, 8.

^h kp. 29.

ⁱ Mo. IV. 22, 5, 6.

^k Mo. I. 34, 7.

^l Mo. III. 20, 10.

^m Mo. I. 25, 26, 26.

dua godo, eye woafu kpe wo woaku; woawu nyonuvi la, elabena du mee wòlée le, gake medo yli o; woawu nutsu la, elabena egblé nòvia srõ. Ale nade vò la da le dowòme. 25 Ke nenye gbe mee nutsua lé amea de fe nugbetò le sesè de asi enu la, ekema woawu nutsu, si de asi enu la, dedeko. 26 Migawò naneke nyonuvi la o, elabena mewò naneke, si dze ku o; ke boŋ nya la nana, abe alesi amea de adze nòvia dzi awui la, fe nya ene. 27 Elabena gbe mee wòlée le, eye ne nugbetò la do yli hã la, amea deke meli axò ne o. 28 Ne amea de lé nyonuvi, si ta womobia o, hede asi enu, eye wolé wo la, 29 ekema nutsu, si de asi enu la, naxe klosalo blaati na nyonuvia fofò, eye wòaxòe ade, le esi wògble la ta, eye mekpò mò ade asi le enu le efe agbe me nkekewo katã me o.

Amestwo woaxò de Afeto fe ha me.

23 Amea deke megade fofoa srõ, eye wòaklo fofoa fe avò o.^g

2 Amesì woto voku na, alo wòlã kakalike nè la, mekpò mò anò Yehowa fe ha la me o. 3 Ahasiwa deke mekpò mò anò Yehowa fe ha la me o; kekeke efe dzidzime ewolia ke hã mekpò mò anò Yehowa fe ha la me o. 4 Amonitò kple Moabitò deke mekpò mò anò Yehowa fe ha la me o, kekeke wofe dzidzime ewolia ke hã mekpò mò anò Yehowa fe ha la me gbede o; 5 elabena wometsò abolo kple tsi va kpe mi le mò dzi, esime mievu tso Egipte la o, eye woda Bileam, Beor vi, tso Petor le Mesopotamia de mia nu, be wòafò fi ade mi. 6 Ke Yehowa, wò Mawu, međo to Bileam o, eye Yehowa, wò Mawu, na fifode la trò zu yayra na wò, le esi Yehowa, wò Mawu, lã wò ta. 7 Megadi nyuie alo dzogbenyuie na wo le wò agbe me nkekewo katã me gbede o. 8 Meganyò nu Edomitò o, elabena nòviwò wònye, eye meganyò nu Egiptetò o, elabena ènye amedzro kpò le efe anyigba dzi. 9 Wofe dzidzimevi etòlia kpò mò anò Yehowa fe ha la me.

Se vovovowo.

10 De èho ava de wò futòwo ñu, eye nèfu asada anyi la, ekema kpò nyuie le vòwo katà ñu. 11 Ne ñutsua de le dowòme, amesi nyè tsi le zà me, eye ^aenù mekò o la, ekema wòado le asada la me, eye mekpò mò ava asada la me o. 12 Le yetrò me la wòale tsi, eye ne ye do to la, ekpò mò ava asada la me. 13 Do agboti de asada godò, afima nade afòdzi do. 14 Eye nakpa ati gbabe akpe de wò avawònuwo ñu, eye ne èle afòdzi de ge la, natsòe ade doe, emegbe natsòe axe ke de edzi. 15 Elabena Yehowa, wò Mawu, ^ele yiyim le wò asada la me, be na wòaxò na wò, eye wòatsò wò futòwo ade asi na wò. Eyata wò asada nana kòkòe, ne magakpò fenua deke, eye wòatrò adzo le gbòwò o.

16 Ne kluvia de, si le efe afeto gbò, va si wò tso la, megakplòe de asi na efe afeto o. 17 Ke boñ wòatsi gbòwò le wò duwo dometo deka, si dze enù wòtia la me, eye ^fmegatee de anyi o.

18 Gboloo deke megano Israel-vinyònuwo dome o, eye Israel-vinyòtsua deke meganye ahasitò o. 19 Megade adzògbe atso nyònu alo ñutsu fe ahasihoa deke ava Yehowa, wò Mawu la, fe me o, elabena ñunyònu woa kple eve lasiaanyena Yehowa, wò Mawula.

20 Megaxò deme le nòviwò si o, edanye de ga alo nududu alo nusianu, si woado woaxò deme de dzi la dzi o. 21 Ekpò mò axò deme le du bubu me tòwo si, ke megaxò deme le nòviwò si o, bena Yehowa, wò Mawu, nayra wò le nusiwo katà nètso wò asi wò do kpò la me, le anyigba, si dzi yim nèle, be naxòe wòanye tòwò la dzi.

22 Ne ède adzògbe na Yehowa, wò Mawu la, ekema megahe edzi-wòwo de megbe o, elabena Yehowa, wò Mawu, abiae tso asiwò kòkoko, ne megadi fo o. 23 Ke ne ègbe adzògbedede la, ekema mèdi foa deke o. 24 Lè nya, si do le nuwò la me de asi, eye nawò nya, si nègblo hede adzògbe le òkuiwò si na Yehowa, wò Mawu la dzi.

25 Ne èva hawòvi fe weingble

me la, ekema du tsetseawo alesi dze ñuwò, vasede esime nadi fo; deko megatsò deke de wò nuwo me o. 26 Ne èva hawòvi fe mòligble me la, èkpò mò atso asi aflo mòlikuawoe, deko megatsò hè si hawòvi fe moli o.^b

Sr3gbegbalè.

24. Ne amea de de nyònu wòzu srò, emegbe efe nu meganyo enù o, le esi wòwò ñukpenanu ta, eye ^awònglò kablàgbalè de esi henyàe tso efe me; 2 eye wòwò le efe me dade ñutsu bubu, 3 eye ñutsu sia hà lé tui, eye wònglò kablàgbalè de esi henyàe tso efe me, alo ñutsu sia, amesi xòe de, ku la, 4 ekema ñutsu gbàto, si nyàe la, mekpò mò agadee wòazu srò o, elabena wodo ñunyòe. Dunyònu wònye le Yehowa ñku me, eyata megahe vò va anyigba, si Yehowa, wò Mawu, le na wò ge wòanye wò domenyanu la dzi o. 5 Ne amea de de srò etefe medidi o la, ekema ^fmegayi ava o, eye womade doa deke asi ne o, ke boñ wòano edokui si le efe me fe deka, eye wòado dzidzo na srò, si wòde la.

Se vovovowo, vevito ame dahewo, tseyèviwo kple amèdzrowo ñu sewo.

6 Womatsò te kple tevi ado awòbae o, elabena agbee nye ekema xò ge woala awòbae.

7 Ne wolé amea de, si fi kònvia Israel-viwo dometoa de, eye wòsè ñuta le enù hetsòe dzra la, ekema woawu fiafi la. Ale nade vò la da le dowòme.

8 Kpò òkuiwò dzi le anyidòwo ñu, eye nalé nusiwo katà ⁿnuola, amesiwo nye Lewitòwo, afia wò la me de asi, eye nawò wo dzi pèpèpè. Lè nusiwo ñu mede se le na wò la me de asi, eye nawò wo dzi. 9 Do ñku nusi Yehowa, wò Mawu, wò Miryam le mò ta, le esime mievu tso Egipte la dzi.^o

10 Ne èdo nugbana na nòviwò la, megage de efe me atso nane awòbae o; 11 ke boñ nò xexe, eye amesi do nugbana le asiwò la, natsò nu ava do awòba na wò. 12 Ke nenye ame dahe wònye la, megana awòbanu la natsi gbòwò ado o. 13 Ke boñ, ne ye do to la,

^a Mo. III. 16, 18.
^b Mat. 12, 1.

^a Mat. 5, 31, 32;
19, 7.

^e Mo. III. 28, 12.

^f 20, 7.

^f Mo. II. 22, 20.

^a Mo. III. 19, 29.
Fla. I. 14, 24.

^f Mo. III. 18, 22;
Nyad. 22, 15.

^a Mo. II. 21, 16.

^f Mo. II. 22, 24;
Mo. III. 25, 36.

ⁿ Mo. III. 13;
14, 2.

^o Mo. IV. 12, 10
v. 15.
^p Mo. IV. 30, 3.

⁹nagbugbɔ awɔbanu la nɛ, bena wɔate ŋu akpɔ avɔ atsyɔ amlɔ anyii, eye wɔdayra wɔ, eye wɔatrɔ zu dzɔdzɔnyenyene na wɔ le Yehowa, wɔ Mawu, ŋku me.

14 Megate bʼfetu ame dahe kple hiãtɔwo o, edanye nɔviwɔ alo amedzro, si le wɔ anyigba dzi duwo me la dometɔa de o. 15 Gbe-magbe ke naxe fe nɛ, eye ye megado to deɛ o, elabena ame dahe wɔnye, eye eya ŋu efe ŋku le, ne magayɔ Yehowa de dziwɔ, eye wɔatrɔ zu fɔdidi na wɔ o.

16 Megawu fofowo kpe de viwo ŋu o, eye megawu viwo kpe de fofowo ŋu o, ke boŋ amesiame naku de efe nuvɔ ta.^e

17 Megate amedzro kple tsyɔevi fe nya de to o, eye megaxɔ ahosi fe avɔ awɔbae o. f 18^gDo ŋku edzi bena, ènye kluvi kpɔ le Egipte, eye Yehowa, wɔ Mawu, xɔ wɔ fle tso afima, eyata mede se na wɔ be, nawɔ alea do. 19 Ne èŋe nu le wɔ agble me, eye nɛŋlɔ bablaa de be de agblea me la, ekema megagbugbɔ yi, be natsɔe o, ke boŋ amedzro, tsyɔevi kple ahosiwo tɔ wɔnye, ne Yehowa, wɔ Mawu, nayra wɔ le wɔ asinudɔwo katã me.^h 20 Ne ègbe kutsetsewo le wɔ amiti dzi la, megava tsa le eme fiafiafia o, ke boŋ amedzro, tsyɔevi kple ahosiwo tɔ wɔnye. 21 Ne èxa nu le wɔ weingble me la, megava tsa le eme fiafiafia o, ke boŋ amedzro, tsyɔevi kple ahosiwo tɔ wɔnye. 22 Do ŋku edzi be, ènye kluvi kpɔ le Egipte-nyigba dzi, eyata mede se na wɔ be, nawɔ alea do.

Amefofo ŋu se.

25. Ne dzre dzɔ de ŋutsuwo dome la, ekema woava vɔnu, eye woadrɛ na wo; woatso afia na amesi fe nya dzɔ, eye woabu tɔ amesi fe nya medzɔ o. 2 Eye ne fɔdila dze fofo la, ekema vɔnudrɔla nana woatsyɔ akɔ anyi woafɔe de efe vodada la ta, eye vɔnudrɔla nana etefe axlɛe. 3 "Zi blane dedie woafɔe, eye womafɔe wɔagbɔ edzi, alo woafɔe wɔatso me o, ne womagadi gbɔ nɔviwɔ le wɔ ŋku me o.

4 °Ne nyitsu le mɔli tugum la, megabla nu nɛ o.

^a Mo. II. 22, 25.

^b Mo. III. 19, 18. ^d Rut 4, 5; Mat. 22, 24.

^e Fia. II. 14, 5; Xez. 15, 19, 20.

^f Mo. II. 22, 20, 21. ^g 16, 12.

^h Mo. III. 19, 9, 10.

ⁱ Mo. III. 19, 36, 36.

^k Mi. 6, 11.

^j Mo. II. 17, 8-16.

ⁿ Kor. II. 11, 24.

^o Kor. I. 9, 9; Tim. I. 5, 18. ^p Sam. I. 15, 2, 3.

Novi nade novi kukua srɔ.

5 Ne nɔviŋutsuwo le afi deka, eye wo dometɔ deka medzi ŋutsuvia deke hafi ku o la, ekema ame kukua srɔ mekpɔ mɔ aɔe ŋutsu bubua deke o, ke boŋ srɔa nɔvi naxɔe aɔe wɔazu srɔ.^d 6 Eye ŋutsuvi gbãto, si wɔdzi la, nalɛ nɔvia, si ku la, fe ŋkɔ de te, ne efe ŋkɔ magatsrɔ le Israel o. 7 Ke ne medze ŋutsu la ŋu be, wɔade nɔvia srɔ o la, ekema nyɔnu la nayi ame tsitsiwo gbɔ le vɔnu agblɔ bena: Srɔnye nɔvi gbe be, yemalɛ ye nɔvi fe ŋkɔ de te le Israel o; egbe be, yemadem o. 8 Emegbe dumegãwo nana woayɔ ŋutsu la ve, eye woafɔ nu kpilii; ke ne ele dzi gbɔ le, edede mele ye dzrom o la, 9 ekema nɔvia srɔ nate de eŋu le ame tsitsiawo ŋku me, eye wɔade afɔkpa le afɔ nɛ, aɔe ta de mo nɛ ahagblɔ bena: Ale woawɔ ŋutsu, si be, yemalɛ ye nɔvi fe afe de te o la, enye si. 10 Eye woatso ŋkɔ nɛ le Israel bena: Afɔ fufluto fe afe.

11 Ne ŋutsuwo le avu wom kple wo nɔewo, eye wo dometɔ deka srɔ va, be yeaxɔ srɔ le amesi le efom si, eye wɔdo asi da lɛ ŋutsu nɛ la, 12 ekema lã efe asi, eye megakpɔ eta o.

Womagaba ame le nudzidze kple nudada me o.

13 Nudakpe eve fomevi, gãto kple sueto, megano butu me na wɔ o.ⁱ 14 Efa eve fomevi, gãto kple sueto, megano afewɔ me o. 15 Nudakpe blibo nyui nana asiwɔ, ne nana agbe didie le anyigba, si Yehowa, wɔ Mawu, le na wɔ ge la dzi. 16 Elabena amesiame, si wɔ nusia, eye wɔwo nu madzɔmadzɔ la,^k nɔnyɔnu wɔnye na Yehowa, wɔ Mawu la.

Woatsrɔ Amalektowo.

17 Do ŋku nusi Amalek wɔ wɔ le mɔ ta, esime miebu tso Egipte la dzi;^j 18 mesi Mawu da o, eye esi deɔi te ŋuwɔ nɛgbɔdzɔ la, wɔva kpe wɔ le mɔ dzi, eye wɔtsrɔ wɔ ame kudɔe, siwo tsi me gbe la. 19 Ne Yehowa, wɔ Mawu, na nɛkpɔ gbɔdzɔe tso wɔ futɔ, siwo katã fo xlã wɔ si me le anyigba, si Yehowa, wɔ Mawu, le na wɔ ge wɔanye wɔ domenyinu dzi la, ekemaⁿ tsrɔ Amalek ŋkɔ da le dzifofo te. Meganlɔe be o!

Nya, siwo woagblo le ngogbekutsetsewo kple ewolia tsotsona me.

26. Ne éva anyigba, si Yehowa, wò Mawu, le na wò ge wòanye wò domenyinu dzi, eye nèxœ hetso afe de edzi la, 2 ekema^a tso wò agblemenu desiade fe ngogbea, si nèkpò le anyigba, si Yehowa, wò Mawu, le na wò ge dzi la, ade kusi me, atso yi teje, si Yehowa, wò Mawu, le tiatia ge, be yeje ñkò nana, 3 eye nayi nunla, si le yemayi la gbò agblo ne bena: Mele eme uum na Yehowa, wò Mawula, egbeabe: Meva anyigba, si ñu Yehowa ka atam do na mia fofowo be, yeatsœ na mí la dzi. 4 Emegbe nunla naxò kusi la le asiwò atso da de Yehowa, wò Mawu, fe vòsamlekpui la ngò. 5 Eye nagblo le Yehowa, wò Mawu ñku me bena: Fofonye enye Aramtœa de, si de tsòtsrò ge, eye bwòvu va Egipte; ame vœea dèwo ko wonye henye amedzrowo le afima, ke wodzi de dzi, eye wotrò zu duko gã sèñua de. 6 Ke Egiptetòwo sè ñuta le mia ñu, wote mí de anyi, eye wode do sesèwo asi na mí. 7 Eye esi miédo yli yò Yehowa, mia fofowo fe Mawu la, Yehowa do to miáfe gbe, eye wòkpò miáfe hiá, agbagbadzedze kple fukpekewo me na mí, 8 eye Yehowa tso asi sesè kple abò, si wodo de dzi, nu dzòtsuwo, dzesiwo kple nukunuwo kplò mí tso Egipte, 9 eye wòkplò mí va afisia hetsò anyigba sia, si dzi notsi kple anyitsi bò do la, na mí. 10 Azò kpò òa, agblemenu, siwo nénam la, fe ngogbeawo nye esi metsò ve na wò, Yehowa. Eye natsò wo ada de Yehowa, wò Mawu la ñku me ahade ta agu de Yehowa, wò Mawu la ñku me. 11 Eye mia kple Lewitò kpakple amedzro, si le gbòwò la, miakpò dzidzo le nu nyui, siwo katã Yehowa, wò Mawu, na wò kple afewò me tawo la ñuti./

12 Ne éfo wò nuwo katã fe ewolia nu fu le fe etòlia me vò, eye nètso wo na Lewitòwo, amedzrowo, tsyðeviwo kple ahosiwo, be woadu nu adi fo le wò duwo me la,^g 13 ekema nagblo le Yehowa, wò Mawu fe ñku me bena: Medè nu kòkœ òa le afenye me,

eye metsœ na Lewitòwo, amedzrowo, tsyðeviwo kple ahosiwo, abe alesi nède se nam pèpèpe ene, eye nyemeda wò seawo dzi alo ñlò wo be o. 14 Esi mele fu nyim la, nyemedu ðeke o, ñunye kò hafi medee na, eye nyemetso ðeke na ame kukuwo o; medò to Yehowa, nye Mawu fe gbe, eye mewò, abe alesi nède se nam pèpèpe ene. 15 Kpò nu tso wò nɔfe kòkœ la le dzifo, eye nayra wò duko Israel kple anyigba, si nètso na mí, afisi notsi kple anyitsi bò do la, abe alesi nèka atam na mia fofowo ene.

Toðodo Mawu.

16 Egbe sia Yehowa, wò Mawu, le se dem na wò be, nawò doðo kple se siawo dzi; eyata lé wo me de asi, eye nawò wo dzi tso dzi blibo kple luò blibo me. 17 Eka de dzi na Yehowa egbea bena, eya nye yeje Mawu, eye yeazò efe mowo dzi, yealé efe doðowo, sewo kple kònuwo me de asi, eye yeado to efe gbe. 18 Eye Yehowa ka de dzi na wò egbea bena, ànye eya ñuto fe duko, abe alesi wòdo ñugbe na wò ene, eye nalé efe sewo katã me de asi, 19 yeatsò wò ado agã de duko, siwo katã wòwò la nu^e hena efe kafukafu, bubu kple atsyòdoðo, eye nanye duko kòkœ na Yehowa, wò Mawu la, abe alesi wòdo ñugbe ene.

Dkudodo se dzi kpewo.

27. Eye Mose kple Israel-ame tsitsiwo de se na duko la bena: Lé se, siwo katã mede na wò egbea la me de asi. 2 Gbesigbe nètso Yordan va anyigba, si Yehowa, wò Mawu, le na wò ge dzi la, natu kpe gáwo de tsitre, eye nasi akalo na wo. 3 Eye na-ñlò se sia fe nyawo katã de wo dzi gbesigbe néva tœa godo, bena nade anyigba, si Yehowa, wò Mawu, le na wò ge la dzi, afisi notsi kple anyitsi bò do, abe alesi Yehowa, fofowòwo fe Mawu la, do ñugbe na wò ene. 4 Ne mietso Yordan la, ekema mitsò kpe siawo, siwo ñu mede se na mí le egbea la, tu de Ebal-to dzi, eye miasi akalo na wo. 5 Eye natsò^a kpe adi vòsamlekpui na Yehowa,

^a Mo. II. 28, 19; 34, 26; Mo. III. 2, 14.

^b Mo. I. 46, 5.

^d 28, 1.

^e 4, 6.

^f 16, 11, 14.

^g 14, 27-29.

^h Mo. II. 20, 25.

wò Mawu la, de afima, ke megatsò gakpee fui o. 6 Kpe blibo natsò adì vòsamlekpuì na Yehowa, wò Mawu la, eye name numevòsawo le edzi na Yehowa, wò Mawu la, 7 eye nasa akpedavò adu nu le afima, eye^d nakpò dzidzò le Yehowa, wò Mawu ñku me. 8 Dlo se sia fe nyawo katà de kpeawo dzi, eme nakò nyuie.

9 Eye Mose kple nunòlawo, amesiwo nye Lewitòwo la, gblo na Israel blibo la bena: Israel, do to nasee!⁹ Egbe nètò zu Yehowa, wò Mawu fe duko; 10 eyata do to Yehowa, wò Mawu la fe gbe, eye nawò se kple do do, siwo gblò na wò egbe la dzi!

Fifode tso Ebal-to dzi.

11 Eye Mose de se na duko la gbemagbe bena: 12 Amesiwo atsi tre de Gerizim-to dzi ayra duko la, ne mietso Yordan la, wonye: Simeon, Lewi, Yuda, Isaxar, Yosef kple Benyamin,^k 13 eye amesiwo atsi tre de Ebal-to dzi afo fi ade ame, wonye: Ruben, Gad, Aser; Zebulon, Dan kple Naftali. 14 Eye Lewitòwo nakò gbe dzi agblò na Israel blibo la bena: 15 Amesi wò 'aklama kpakpe alo kò legba, nusi nye ñunyònu na Yehowa, eye wònye adañuwòla fe dòwòwò, eye wòtsòe do adza me la, adì egu! Eye duko blibo la na do ñu be: Neva me nenema! 16 Amesi do vlo fofoa kple dada la, adì egu! Eye duko blibo la na do ñu be: Neva me nenema!¹⁷ 17 Amesi ge ehavi fe lifo de eme la, adì ñu! Eye duko blibo la na do ñu be: Neva me nenema!¹⁸ 18 Amesi kplò ñkuagbàtò tra mœ la, adì egu! Eye duko blibo la na do ñu be: Neva me nenema!¹⁹ 19 Amesi te amedzro, tsyòevi kple ahosiwo fe nya de to la, adì egu! Eye duko blibo la na do ñu be: Neva me nenema!²⁰ 20 Amesi de asi fofoa sr3 ñu la, adì egu; elabena eklo fofò fe avò! Eye duko blibo la na do ñu be: Neva me nenema!²¹ 21 Amesi de asi lãa de ñu la, adì egu! Eye duko blibo la na do ñu be: Neva me nenema!²² 22 Amesi de asi ñvianyònu, si nye fofoa alo dadavia ñu la, adì egu! Eye duko blibo la na do ñu be: Neva me nenema!²³ 23 Amesi de asi

lõxoa ñu la, adì egu! Eye duko blibo la na do ñu be: Neva me nenema!²⁴ 24 Amesi wu ñovia le adza me la, adì egu! Eye duko blibo la na do ñu be: Neva me nenema!²⁵ 25 Amesi na wodae be, wòawu ame ahakò vu madifò di la, adì egu! Eye duko blibo la na do ñu be: Neva me nenema!²⁶ 26 Amesi melé se sia fe nyawo me de asi o, eye mewò wo dzi o la, adì egu! Eye duko blibo la na do ñu be: Neva me nenema!²⁷

Yayra ñugbedodo.

28. Ne èdo to Yehowa, wò Mawu fe gbe pèpèpè, eye nélé efe se, siwo katà mede na wò egbe la me de asi hewò wo dzi la, ekema Yehowa, wò Mawu, atso wò ado gá de anyigba dzi dukòwo katà nu: 2 Ne èdo to Yehowa, wò Mawu fe gbe la, ekema yayra siawo katà ava dziwò, eye woadi na wò. 3 Woayra wò le du me, eye woayra wò le agble me. 4 Woayra wò dòmevi, wò agblemenukuwo, wò lãwo fe viwo, kpakple wò nyinwo kple wò alè-ñòwo. 5 Woayra wò kusi kple wò amòwòze. 6 Ne èva afe la, woayra wò, eye ne èdo go la, woayra wò.⁷ 7 Yehowa, wò Mawu, asi wò futò, siwo ho ava de ñuwò la, le ñgòwò; mò dèka dzi woato aho de ñuwò, ke mò adre dzi woato asi le nuwò. 8 Yehowa ana òyayra nanò wò ava kple nusiwo katà nètso asi wò do kpo la dzi, eye woayra wò le anyigba, si Yehowa, wò Mawu, le na wò ge la dzi. 9 Ne élé Yehowa, wò Mawu fe seawo me de asi, eye nèzo efe mòwo dzi la, ekema Yehowà⁸ ado wò nanye efe duko kòkòe, abe alesi wòka atam na wò ene. 10 Eye anyigba dzi dukòwo katà akpè bena, Yehowa fe ñkò le ñuwò, eye woavò wò. 11 Eye Yehowa ana wò kesinonuwo kple wò dòmevi, wò lãwo fe viwo kple wò agblemenukuwo nasò gbò de dzi le anyigba, si ñu Yehowa ka atam do na fofowòwo be, yeatsòe na wò la dzi. 12 Yehowa afo efe nu nyuwo nu fu na wò, avu dzifo nu, be tsi nadza de wò anyigba dzi le edzaxi, eye wòayra wò asinudòwòwòwo katà, ale be

^a Mo. III. 18, 16, 17.

^b Mo. IV. 35, 20. ^d 12, 7.

^e 18, 19; Mo. II. 23, 8.

^f Gal. 3, 10. ^g 26, 18, 19.

^h kpo Mo. III. 26.

ⁱ 26, 19.

^k 11, 29.

^l Mo. II. 20, 23; 34, 17.

^m Ps. 121, 8.

ⁿ Mo. III. 25, 21. ^p Mo. II. 21, 17.

^q 18, 14.

^r Mo. II. 19, 5, 6. ^s Mo. III. 19, 14.

^t Mo. II. 22, 20.

^u Mo. III. 18, 9.

^v Mo. II. 22, 18.

^w Mo. III. 18, 9. ^{11.}

nado nu na^a dukɔ gedewo, ke wò nɔtɔ mado nugbana o. 13 Yehowa atso wò awɔ tae, eye me nye asike o, woado wò de dzi daa, eye màva anyi o, elabena ɛse Yehowa, wò Mawu fe se, siwo mede na wò egbe, eye nélé wo me de asi hewɔ wo dzi, 14 mɛdze le nya, siwo katã megblo na wò egbe la ɔu de dɔsi alo mia me o, eye mɛdze mawu bubuwo yome hesubɔ wo o.^e

Fifode.

15 Ke ne mɛdo to Yehowa, wò Mawu fe gbe o, eye mélé se kple dɔdɔ, siwo katã megblo na wò egbe la me de asi hewɔ wo dzi o la, ekema fifode siawo katã ava dziwò, eye woadi ɔuwò. 16 Adi ɔuwò le du me, eye adi ɔuwò le agble me. 17 Adi wò kusi kple wò amɔwɔze ɔu. 18 Adi wò domevi kple wò agblemenukuwo kpakple wò nyinɔwo kple wò alɛnɔwo ɔu. 19 Ne éva afe la, adi ɔuwò, eye ne édo go la, adi ɔuwò. 20 Yehowa ana fifode, vunyabunya kple dzɔgbevɔse nava wò nusiwo katã nɛtso wò asi wo dɔ kpɔ la dzi, vaseɔe esime naku atsrɔ avɔ xoxoxo, le nu vɔdi, siwo néwɔ, eye négbliem di la ta. 21 Yehowa akplɔ dɔvɔ afu wò, eye woatsrɔ wò avɔ le anyigba, si dzi yim nèle, be naxɔe la dzi. 22 Yehowa akplɔ kpetri, kpokpo, asrã kple ɔududuɔi kpakple^k ku-didi afu wò, wò bli adze heteku, eye wò nukuwo ahlɔ; woanɔ ɔuwò vaseɔe esime natsrɔ avɔ. 23 Dzifo azu akɔbli de tawò me, eye anyigba azu ga de tewò.ⁿ 24 Yehowa ana kekui kple vuvudedi nadza tso dzifo de tsi, si dzana de wò anyigba dzi la tefe. 25 Yehowa ana wò futɔwo nasi wò, mɔ deka dzi nato aho aba de wo ɔu, ke mɔ adre dzi nato asi le wo nu, ale bena natrɔ zu bibi na anyigba dzi fiaɔufewo katã. 26 Wò ame kukuwo anye nuɔduɔ na dzifoxe dzodzoewo katã kple anyigba dzi lãwo, eye amea deke manyã wo da o. 27 Yehowa akplɔ^o Egiptetɔwo fe zubo, fofoe, anyi kple akpã afu wò, eye màhaya akpɔ o. 28 Eye Yehowa akplɔ tamedada, ɔkuagbã kple tsukuku afu wò, 29 eye àtsa asi le ɔdɔ, abe alesi

^a 15, 6.

^b Yes. 65, 22.

^d 20, 6.

^e 5, 29.

^f Dan. 9, 11.

^g Dan. 6, 3.

^h 4, 29.

ⁱ Fla. I 9, 7.

^k Fla. I 17, 7.

^l Yer. 12, 13;

^m Mt. 6, 15.

ⁿ 11, 17.

^o Mo. II 9, 9.

^p 12, 19.

ɔkuagbãtɔ tsaasi le viviti me ene; wò mɔwo madze edzi na wò o, ke boɔ woasɛ ɔuta le ɔuwò ɔesiayi, eye woada adzo wò, ke xɔnametɔa deke manɔe na wò o. 30 Àbia nyɔnu ta, ke ɔutsu bubu agblɛe; bãtu xɔ, ke mánɔ eme o; ɔade weingble, ke màwɔ enu dɔ o. 31 Woawu wò nyitsu le ɔkuwo me, ke màkpɔ deke aɔu o; woalé wò tedzi le ɔkuwo me, eye magatrɔ va na wò o; woatsɔ wò alɛwo ana wò futɔwo, ke xɔnametɔa deke manɔe na wò o. 32 Woatsɔ viwòɔutsuwo kple viwònyɔnuwo na dukɔ bubuwo, wò ɔkuwo akpɔe, eye woanɔ dzrowòm ɔkeke blibo la katã, gake womele wò ɔusɛ te o. 33 Dukɔ, si mɛnya o la, aɔu^o wò agblemenuwo kple nusiwo katã néwɔ dɔ kpɔ, woasɛ ɔuta le ɔuwò ɔesiayi, eye woate wò de anyi. 34 Eye nusiwo katã tefe nakpɔ la, ana wò tame ada. 35 Yehowa ana nufɔfo vɔdia de nɔfo klo kple sobo na wò, tso afɔfome vaseɔe ta me, eye màhaya akpɔ o. 36 Yehowa akplɔ wò kple fia, si nava dɔ na dɔkuiwò la, ayi dukɔ, si mia kple fofowòwo mienya o la dome,^h eye nasubɔ mawu bubuwo, siwo nye ati kple kpe. 37 Eye dukɔ, siwo katã dome Yehowa anyã wò aɔu dɔ la, ɔade aɔ de ɔuwò, woatsɔ wò awɔ lodonya kple alɔmedenui.

38 Àfãⁱ nuku gedɛ de agble me, ke beea de ko nane, elabena vɛtsuviwo aɔu avɔ. 39 Àde weingble, eye áwɔ dɔ le enu, ke màkpɔ wein ano o, eye màgbe kutsetsea deke hã o, elabena ɔwo aɔu. 40 Amitiwo anɔ wò anyigba blibo la dzi, ke màkpɔ ami asi o, elabena wò amititsetsewo adudu. 41 Adzi ɔutsuviwo kple nyɔnuviwo, ke womanye tɔwò o, elabena woade aboyo wo. 42 Adogowo aɔu wò atiwo kple wò agblemenuwo. 43 Amedzro, si le dowòme la ɔkɔ ade dzi, ke wò la àyi to gbidiɔbidi. 44 Ado nu na wò, ke wò la màdo nugbana ns o; atrɔ zu ta, ke wò la azu asike.^p 45 Fifode siawo katã ava dziwò, woanɔ ɔuwò, eye woadi ɔuwò, vaseɔe esime natsrɔ avɔ, elabena mɛdo to Yehowa, wò Mawu fe gbe o, eye mélé se kple

dodo, siwo wògblo na wò la me de asi o; 46 eye dzesiwo kple nukunuwo adze le mia kple wò dzidzimeviwo nu tegbee. 47 Esi nu do so gbo de asiwò, eye mèkò mo hesubò Yehowa, wò Mawu la faa tso dzi me o la, 48 eyata dɔ kple tsiko awu wò, àtsi amama, eye hiã atu wò le nu gedewo me, gake hafi nagasubò wò futo, siwo Yehowa dɔ de nuwò la, eye woade gakokuti kɔ na wò, vasede esime woatrɔ wò avɔ. 49 Yehowa^b akplɔ dukɔ, si je agbe mē-sena o la, tso didife le anyigba sefe ke, abe alesi hɔ dzona ene, ava de wò; 50 dukɔ, si je mo kpala, menya nusi nye amegã dede o, eye mevea dekakpui nu hã o. 51 Adu wò lãwo kple wò agblemenuwo, vasede esi natsrɔ avɔ, eye bli, wein kple ami kpakple wò nyinɔ kple wò alẽna deke masuso na wò vasede esime natsrɔ avɔ o. 52 Woaxaxa wò do de wò duwo katã me, vasede esime wò gli kɔkɔ sesẽ, siwo nu nèle nu dom do la, namũ adze anyi le wò anyigba blibo la dzi. Woaxaxa wò do de wò du, siwo katã Yehowa, wò Mawu, na wò la me. 53 Ne wò futowo de to de wò, eye woaxaxa wò do la, ekema^k àdu wò nuto wò domevi, viwò-nutsu kple viwònyonu, siwo Yehowa, wò Mawu, na wò la fe lã. 54 Mia dome nutsu, si wɔa nu de fewu me, eye wòdua ve me vivi la, abiã nku de novianutsu kple srɔa, si le egbo, kpakple via mamlea, siwo kpɔɔ di la nu, 55 eye mana via, siwo fe lã dum wòle la, wo dometɔa deke o; elabena wò futo, siwo aɔe to de wò, eye woaxaxa wò do de wò duawo katã me la, magblẽ naneke di ne o. 56 Mia dome nyonu, si wɔa nu de fewu me, eye wòdua ve me vivi, ewɔa atsyonu kple fewunu, eye mete kpɔ do efe afɔfome anyigba kpɔ o la, abiã nku de srɔa, si le egbo, vianutsu kple vianyonu nu, 57 de amenu, si le efe atawo domevi, kpakple via, siwo wòdzi la nu, eye woaduwo le adza me le hiã, si tui le nuwo katã me la ta, elabena wò futowo aɔe to de wò, eye woaxaxa wò do de wò duwo katã me.

^a kp. 27.

^b Yer. 5, 15.
^d Yes. 32, 19.

^e 1, 10.
^f Dan. 8, 23;
Kony. 5, 12.

^g Lod. 1, 26.

^h Fla. 11, 6, 23,
20; Kony. 2,
20; 4, 10.

ⁱ 17, 16; Hos.
8, 12.

^k 5, 2.

58 Ne mèlé se sia fe nyawo katã, siwo wonlo de agbalẽ sia me la me de asi hewo wo dzu o, eye mèvɔ Yehowa, wò Mawu je nku, si nu bubu kple nɔdzi le o la, 59 ekema Yehowa akplɔ fuwɔame tiatia, siwo nu sɛ, eye woanɔ anyi didie kple doléle vɔ-di, siwo anɔ anyi didie la, afu wò nuto kple wò dzidzimeviwo, 60 eye wòakplɔ^a Egipte-dovɔ, siwo katã dzi nɔ na wò tsã la, afu wò. 61 Eye Yehowa akplɔ dolélewo tsyo fomevi kple fuwɔamewo tsyo fomevi, siwo womenlo de se sia fe agbalẽa me o la, afu wò, vasede esime natsrɔ avɔ. 62 Eye miatrɔ zu oee, de esi miaso gbo^c abe dzifoletiviwo ene la tefe, elabena mèdo to Yehowa, wò Mawu fe gbe o. 63 Abe alesi Yehowa kpɔ dzidzo le mia nu be, wòawo nyui na mi, eye wòana miadzi de dzi ene la, nenema ke Yehowa^d akpɔ dzidzo le mia nu be, wòawu mi, eye wòatrɔ mi; eye wòade mi da le anyigba, si dzi yim miele, be miaxe la dzi. 64 Yehowa aka wò ahlẽ de dukɔwo katã dome, tso anyigba fe go deka vasede go keme, eye asubò mawu bubu, siwo nye ati kple kye, eye mia kple fofowòwo mienya o la, le afima. 65 Mákpo gbɔdzɔe le dukɔ mawo dome o, eye wò afɔfome magbo de me o, Yehowa ana natsi dzi le afima, wò nku anɔ afe dzi, eye vovɔ aɔo lãme na wò. 66 Wò agbe atsi segesege me le nkuwò me, anɔ dzodzom nyanyanya zã kple keli, eye mado nu de wò agbe nu o. 67 Ddi la àgblo be: Ao, zã mado dzroa! Eye fiã la àgblo be: Ao, nu make dzroa! Elabena wò dzi le dzodzom nyanyanya le nu, siwo tefe wò nkuwo le kpɔkpɔm la ta. 68 Yehowa akplɔ mi ade ou agbugbo aɔo de Egipte ato mo, si megblo na mi be, migato o la dzi, eye woadzra mi le afima na miafe futowo mianye kluviwo kple kosiviwo, eye womakpɔ mia flɛlawo gɔ hã o.

69 Esiawo nye nubabla fe nya, siwo Yehowa de asi na Mose, be wòagblo na Israel-viwo le Moabnyigba dzi hekpe de nusi wòbla kpli wo^k le Xoreb gbo la nuti.

Nubabla gbugbögagblo.

29 Eye Mose yò Israel blibo la gblò na wo bena: ^aMie-kpò nusi Yehowa wò le mia ñku me de Farao kple efe dolawo kpakple efe dukò blibo la ñu le Egipte-nyigba dzi, ²eye miekpò nutsuwòwò, dzesi kple nukunu gā mawo. ³Ke Yehowa mena^d dzi mi, be miase nu gòmee, mena ñku mi, be miakpò nui, eye mena to mi, be miase nui vasede egbe o. ⁴Mekplò mi to gbedzi je blan-
ne sòy; avò mevuvu le mia ñu o, eye afòkpa mevuvu le afò na mi o. ⁵Miekpò abolo du o, eye mieno wein alo aha mūamea deke o, ne miadze sii be, nyee nye Yehowa, mia Mawu. ⁶Eye esi mieva teje sia la, Sixon, Xesbon-fia kple Og, Basan-fia ho avà de mia ñuti, ke miesi wo,^g ⁷eye miexo wofe anyigba hetsò na Ruben-viwo, Gad-viwo kple Manase-viwo je to afā, bena wòanye wofe domenjinu.^h ⁸Eyata milé nubabla sia je nyawo me de asi, eye miwò wo dzi, bena nusianu, si miawò la, nadze dzi na mi.

⁹Mi katā miele tsitre de Yehowa, mia Mawu ñku me egbe, miafe towo je amegāwo, miafe ame tsitsiwo, mia dzikpòlawo kple Israel je ñutsuwo katā, ¹⁰miafe vidziwo, mia sròwo kple amedzro, si le miafe asaḍa me, miafe nakefòla kple tsidula siaa, ¹¹bena naḍo Yehowa, wò Mawu je nubabla kple atam, si Yehowa, wò Mawu, ka na wò la me egbe; ¹²ne wòado wò egbe nanye efe dukò, eye eya nanye wò Mawu, abe alesi wòdo ñugbe na wò kple alesi wòka atam na fofowò Abraham, Isak kple Yakob la ene. ¹³Menye miawo deḍe mebla nusia kpli o, eye menye miawo deḍe meka atam sia na o,^k ¹⁴ke boṅ amesiwo le tsitre de afisia kpli mí le Yehowa, mia Mawu ñku me egbea, kpakple amesiwo mele afisia kpli mí egbea o la siaae.

¹⁵Elabena mia ñutòwo mienya, alesi miéno Egipte-nyigba dzi kple alesi miéto dukòdukòwo domee, ¹⁶eye miekpò wofe ñunyònuwo kple legbawo, siwo nye ati, kpe, klosalo kple sika la, le wo

gbo. ¹⁷Deko ñutsu alo nyònu, fome alo toa deke meganò mia dome, si je dzi atrò le Yehowa, mia Mawu la yome egbea o,^b eye miafe kèa deke meganò anyi anye aḍi kple atsa o; ¹⁸amesi ase fifodenyia siawo avò tso, ade dzi fo na edokui agblò le efe dzi me bena: ne mesè dzime le yiyim hā, ñunye afa o, bena ne woma-gatrò amesi òi kò kple amesi tsikò le wuwum la siaa o. ¹⁹Yehowa matsòe akee o, ke boṅ Yehowa je dōmedzoe abi de ame ma ñu, eye wòavà ñui;^c ²⁰fifode, siwo katā woṅlò de agbalè sia me la, avà edzi, eye Yehowa atrò efe ñkò ḍa le dzifoa te. ²¹Yehowa aḍee ḍa le Israel je toawo katā me, eye wòana dzògbevòe nava edzi, abe alesi nubabla je fifode, siwo katā woṅlò de sea je agbalè me la le ene. ²²Eye ne miafe dzidzimevi, siwo avà le mia megbe, kple du bubu me towo, siwo tso anyigba didiwo dzi, kpò anyigba sia je fuwòamewo kple dólèle, siwo Yehowa he va edzi, ²³kple alesi wofe anyigba fiā hetrò zu aṅò kple dze, womate ñu afā nu de edzi o, naneke mate ñu ato ḍò le edzi o, eye gbea deke mate ñu amie de edzi o, abe ²⁴Sodom kple Gomora, Adma kple Zeboyim, siwo ñu Yehowa doḍo-medzoe kple dziku do hetrò bu anyi ene la, ekema woafò nu le enu, ²⁵eye dukòwo katā agblò bena: Nukaṅuti Yehowa wò anyigba sia alea, eye dōmedzoe gā ka fomevi enye si? ²⁶Tete woado ñu be: Esi wotu Yehowa, wo fofowo je Mawu fe nu, si wòbla kpli wo, le esime wòkplò wo tso Egipte-nyigba dzi, ²⁷eye woyi ḍasubò mawu bubuwo hede ta agu na mawu, siwo womenya o, eye metsò wo na wo o ñuti la, ²⁸eyata Yehowa do dōmedzoe de anyigba ma ñu, eye wòhe fifode, siwo katā woṅlò de agbalè sia me la, va wo dzi ḍo. ²⁹Eyata Yehowa tso dōmedzoe, dziku kple adā ho wo tso wofe anyigba dzi hefu gbe de anyigba bubu dzi, abe alesi wòzu egbe siawo ene. ³⁰Nusi ḡla enye Yehowa, mia Mawu tò, ke "nusi le gaglāgbe enye mia kple mia viwo tò tegbee,

^a Mo. II. 19, 4.^b Heb. 12, 16.^c 5, 28; Yes. 6, 9, 10.^d 28, 15-68.^e 8, 2, 4.^f Mo. IV. 21, 21 v. 35.^g Mo. IV. 32.^h Mo. I. 19, 24; Hos. 11, 8.^k 5, 3.^l 32, 34.^m Ps. 147, 18, 20.

be míawo se sia fe nyawo katā dzi.

Dzimetrolawo akpo amenuveve kple yayra, toselawo akpo fifode kple tohehe.

30. Ne nya siawo katā ava dzo de dziwò, yayra kple fifode, siwo metsɔ do ŋkuwò me, eye wode dzigbo na wò le dukɔ, siwo katā dome Yehowa, wò Mawu, nyā wò do do, 2 eye dnetrɔ de Yehowa, wò Mawu la ŋu, eye mia kple viwòwo miɛdo to efe gbe tso dzi blibo kple luɔ blibo me, abe alesi mede se na mi ene la, 3 ekema Yehowa, wò Mawu, ade dzogbevɔe da le dziwò, eye wòave nuwò, eye /wòafɔ mia nu fu tso dukɔ, siwo katā dome Yehowa, wò Mawu, kaka mi do la gbo. 4 Ne miekaka ɔase dzifo sefe ke hā, Yehowa afo mia nu fu tso afima, eye wòakplɔ mi tso afima. 5 Yehowa, wò Mawu, akplɔ wò va anyigba, si fofowòwo xɔ la dzi, eye naxɔe wòanye tawò; awɔ nyuie na wò, eye wòana nadzi de dzi wu fofowòwo. 6 Eye Yehowa, wò Mawu, atso ava na mia kple wò dzidzimeviwo fe dziwo, bena miaɔ Yehowa, mia Mawu la, tso miafe dzi blibo kple luɔ blibo me, ne mianɔ agbe. 7 Yehowa, wò Mawu, ana fifode siawo katā nava wò futɔ kple wò ketɔ, siwo le yowòme tim la dzi. 8 Ke wò la gaɔ to Yehowa, wò Mawu la fe gbe, eye nawɔ se, siwo katā mede na wò egbe la dzi. 9 Eye Yehowa, wò Mawu, ana nusiwo katā nɛwɔna, wò dɔmeviwo, wò lāwo fe viwo kple wò agblemenuwo kpakple wò kesinɔnuwo nasɔ gbo de dzi; eye Yehowa agakpɔ dzi dzo le ŋuwò, eye wòawɔ nyuie na wò, abe alesi wòkpɔ dzidzo le fofowòwo ŋu ene. 10 Elabena ɛdo to Yehowa, wò Mawu la fe gbe, eye nélé se kple doɔo, siwo wonɔ de agbalé sia me la me de asi, eye nɛtrɔ de Yehowa, wò Mawu la ŋu tso wò dzi blibo kple luɔ blibo me.

11 Elabena se, si mede na wò egbe la, menye nya masegomea wònye o, eye mele didife tso gbawò o. 12 Mele^p dzifo, ne wòagblɔ be: ameka ade dzifo atsɔe ve na mí, be míase, ne míawo edzi o. 13 Eye mele fu godo, ne woa-

^a 11, 26; 28, 2. 15. ^b kp. 28.

^d Mo. III. 26, 40.

^e Yer. 29, 14; Am. 9, 14.

^f Yer. 32, 37.

^g 4, 26.

^h 4, 26.

ⁱ 10, 16; Yer. 4, 4; Xez. 11, 19; Ro. 2, 29; Kol. 2, 11.

^k 34, 7.

^l Mo. IV. 20, 12.

ⁿ 3, 28.

^o Mo. IV. 21, 21 v. 35.

^p Ro. 10, 6. 8.

^r 7, 2.

gblɔ be: ameka atso fu ayi atsɔe ve na mí, be míase, ne míawo edzi o. 14 Ke boŋ nya la tso de gbawò kpuie, ele wò nu me kple wò dzi me, be nawo edzi.

15 Kpɔ da,^a metsɔ agbe kple dzogbenyuie, ku kple dzogbevɔe do ŋkuwò me egbe. 16 Ne ɛse Yehowa, wò Mawu fe se, siwo mede na wò egbe, eye nélé Yehowa, wò Mawu la, nɛzo efe mowo dzi, eye nélé efe se, doɔo kple konuwo me de asi la, ekema áno agbe, eye ádzi de dzi, eye Yehowa, wò Mawu, ayra wò le anyigba, si dzi yim nélé, be naxɔe la dzi. 17 Ke ne wò dzi gbugbo, eye mèdo to o, eye nɛna woflu wò nède ta agu na mawu bubuwo hesubɔ wo la, 18 ekema mele egblom na mi egbea bena,^g mia-tsɔrɔ avɔ kokoko, eye mianɔ agbe didie le anyigba, si dzi miele Yordan tso ge ayi, be miaxɔe la dzi o. 19 ^hMeta dzifo kple anyigba na mi be: Metsɔ agbe kple ku, yayra kple fifode le mia ŋku me dom. Eyata mitia agbe, be mia kple wò dzidzimeviwo mianɔ agbe, 20 eye nalɔ Yehowa, wò Mawu la, do to efe gbe, eye naku de ɛnu, elabena eya nye wò agbe, bena nanɔ agbe didie le anyigba, si ŋu Yehowa ka atam do be, yeatsɔ na fofowòwo Abraham, Isak kple Yakob la dzi.

Mose de asi le efe do ŋu, eye wòtsɔe de asi na Yosua.

31. Tete Mose yi dagblɔ nya siawo na Israeli blibo la, 2 eye wògblɔ na wo bena: ^kFe alafa deka blave enye si mexɔ egbe sia, nyemate ŋu agado o, eye nyemate ŋu agava me o.^l Yehowa gblɔ nam bena, nyematso Yordan sia o, 3 eye Yehowa, wò Mawu ŋuto adze ŋgawò, atrɔ dukɔ siwo le ŋkuwò me, be naxɔ wofe anyigba; Yosua adze ŋgawò, abe alesi wòdo ŋugbe ene.ⁿ 4 Yehowa awɔ wo, abe alesi wòwo Sixon kple Og, amesiwo nye Amoritɔwo fe fiawo, kple wofe anyigbawo, eye wòtsɔrɔ wo ene.^o 5 Ne Yehowa tso wo de asi le mia ŋku me la, ekema miwo wo pɛpɛpɛ^r de se, siwo mede na mi la nu. 6 Milé dzi de fo, eye misɛ ŋu,

migavõ o, eye womegadzi nõ na mi o, elabena Yehowa, wõ Mawu nuto le yiyim le mia dome, made asi le nuwõ o, eye magblẽ wõ ði o. 7 Eye Mose yõ Yosua hegblo ne le Israel blibo la nõku me bena: Lẽ dzi de fo, eye sẽ nõ, elabena wõ le dukõ sia kplõ ge ayi anyigba, si nõ Yehowa ka atam ðo na wo fofowo be, yeatsõ na wo la dzi, eye wõ le emã ge na wo.^b 8 Yehowa nuto adze nõgõ-wõ, eye wõano anyi kpli wõ, made asi le nuwõ o, eye magblẽ wõ ði o; megavõ o, eye nõ megadzi wõ o.

9 Eye Mose nõ se sia fe nyawo, eye wõtsoe de asi na nuno-lawo, siwo nye Lewi-wiwo, amesiwo le Yehowa fe nubabladaka la tsõm, kpakple Israel-ame tsitsiwo katã. 10 Eye Mose de se na wo gblo bena: Le fe adre sia fe adre, yeyiyi, si me wõtsoa fe kena, le agbadõkenkenyuie la dzi,^c 11 ne Israel blibo la va, be wõado de Yehowa, wõ Mawu nõku me le teje, si wõtãtia la, ekema naxlẽ se sia de Israel blibo la fe to me. 12 Fo dukõ la, nutsuwo kple nyõnuwo, ðewiwo kple amedzro, siwo le wõ duwo me la nu fu, ne woasee, eye woasrõe, woavõ Yehowa, mia Mawu la, eye woalẽ se sia fe nyawo katã me de asi, eye woawo wo dzi. 13 Eye wo vi, siwo mele naneke nyam haðe o la, nasee, ne woanya, alesi woavõ Yehowa, mia Mawu la, nõkeke alesi miele agbe le anyigba, si dzi mietso Yordan le yiyim, be miacõe wõanye mia to la dzi.

14 Eye Yehowa gblo na Mose bena: Kpõ ða, wõ kuyi le afe tum; yõ Yosua, eye mia kplii miatsi tre de Mawu fe agbadõ la gbõ, ne made se nõ. Eye Mose kple Yosua woyi ðatsi tre de Mawu fe agbadõ la gbõ. 15 Tete Yehowa de edokui fia le agbadõ la me le alilikpo dodoa de me, eye alilikpo dodo la nõ agbadõ la fe vortu tame. 16 Eye Yehowa gblo na Mose bena: Kpõ ða, ne emlo togbuiwõwo gbõ la, ekema dukõ sia atso adze anyigba, si dzi yim wole la, fe mawuwo yome, woagblẽm ði, eye woatu nu, si mebla kpli wo la. 17 Eye mado ða-

medzoe de wo nõ yemayi, magblẽ wo ði, eye mayla nye nõku me de wo, be woatsrõ wo, dzõgbevõe kple hiã geðe ava wo dzi; tete woagblo le yemayi bena: Menye esi Yehowa mele mia dome o ta, võ sia va mia dzi ðo oa? 18 Ke mayla nye nõku me yemayi le võ, siwo katã wowõ hedze mawu bubuwo yome la ta. 19 Azõ mi nõ^a ha sia, eye nafiae Israel-wiwo; tsõe de nu na wo, bena ha sia nanye ðase le mia kple Israel-wiwo dome. 20 Elabena makplõ wo ayi anyigba, si nõ meka atam ðo na wo fofowo la dzi, afisi notsi kple anyitsi bõ ðo, eye woadu nu adi fo, akpõ lãme, emegbe woadze mawu bubuwo yome asubõ wo, ke nye la woado vlom, eye woatu nye nubabla la. 21 Eye ne dzõgbevõe kple hiã geðe va wo dzi la, ekema ha sia anye ðase anõ wofe nõku me, elabena mage le wofe dzidzimeviwo nu o. Elabena/ menya tame, si li na wo fifia, hafi mele wo kplõm le anyigba, si nõ meka atam ðo la dzi yimi. 22 Eye Mose nõ ha sia gbemagbe, eye wõfiaie Israel-wiwo. 23 Eye wõde se na Yosua, Nun vi, gblo bena: Lẽ dzi de fo, eye sẽ nõ, elabena wõe akplõ Israel-wiwo ayi anyigba, si nõ meka atam ðo na wo la dzi, eye nye nuto manõ anyi kpli wõ.

Lewitowo xõ segbalẽ la.

24 Esi Mose nõ se sia fe nyawo de agbalẽ me võ ken ja, 25 Mose de se na Lewitowo, amesiwo nye Yehowa fe nubabladakatsõlawo bena: 26 Mitsõ segbalẽ sia da de Yehowa, mia Mawu, fe nubabladaka la xa, ne wõanye ðase anõ afimia. 27 Elabena menya miafe tosesẽ kple kolialia. Kpõ ða, nõkeke alesi menõ mia gbõ la, miesẽ to de Yehowa nõ vasede fifi; evõ, ne meku de? 28 Mifo miafe towo fe ame tsitsiwo katã kple mia dzikpolawo nu fu de gbõnye, ne magblõ nya siawo de wofe to me, aeye mata dzifo kple anyigba na wo. 29 Elabena menya bena, miele gbegblẽ ge de dzi le nye ku megbe, eye miate ða le mõ, si mefia mi la dzi, eye dzõgbevõe ava mia dzi emegbe, le esi miawõ võ de Yehowa

^a 22.

^b Yos. 1, 6.

^d 22, 15.

^e 15, 1.

^f Ps. 139, 2.

^g Mo. II. 40, 24.

^h 22, 1.

ny, eye mietsɔ miafe asiwo wo nu hɛdo dziku nɛ ta.

30 Eye Mose gblɔ ha sia fe nyawo de mii kenken de Israel-ha blibo la fe to me bena:

Mose fe hadzidzi.

32. Mido to, mi dzifowo, mele nu fo ge, eye anyigba, se nye numenyawo!^d 2 Nye nufiafiawo le duɖu ge abe tsidzadza ene, eye nye nyawo le dzadza ge abe zāmu ene; wole abe tsie nyo de gbe dzi ene, eye wole abe tsie tso ka de amagbe dzi ene.^e 3 Elabena mele Yehowa fe ŋko kafu ge, mide bubu Yehowa, mia Mawu la ŋu! 4 Agakpe wōnye, efe nuwōwɔ de blibo; elabena efe mɔwo katā dzɔ. Mawu nya-
tefeto wōnye, eye alakpa mele eme o, nutefewola kple dzadzɔeto wōnye. 5 Wōwɔ nu tovo de eɖu, ŋukpenanu wōnye, eye womenye viawo o; dzidzime bada kple ame gbegblɛwo wōnye!^f 6 Dukɔ dzolā kple bometsila, ale nɛle akpe dami na Yehowa? ^g Alo menye eya nye fofowɔ, si wɔ wɔ oa? Eya ŋɔtɛ wɔ wɔ, eye wɔdo wɔ te.

7 Do ŋku gbadegbe dzi, eye nabu tame le blematowo ŋu; bia fofowɔ, ne wɔato nya na wɔ, eye bia wɔ amegā dedziwo, newoagblɛ na wo!^h 8 Esi dzifowitɔ mā anyigba na dukɔwo, eye wɔkaka amegbetɔviwo me la, ⁱ wɔdo lifo na dukɔwo, de alesi Israel-viwo sɔ gbɛ nu. 9 Elabena Yehowa tɔ enye efe dukɔ, eye Yakob enye domenyinu, si womā nɛ. 10 Efe le gbedzi kple gbedadafo, afisi gbemelāwo le xoxlɔm le. Ekpla asi ko nɛ, eye wɔkpɔ edzi ^j p'hele be nɛ abe efe ŋkui ene. 11 Alesi ^k h̄ dea dzɔ viawo me de dzodzo ŋu, eye wɔsa agba de viawo dzi, ekekeke efe ayalawo hekɔ wo, eye wɔtsɔ wo de efe ayalawo dzi la, 12 nenema Yehowa dede kplɛ, eye mawu bubua deke mekpe de eɖu o. 13 Ekplɛ, wōnyā avuzi le anyigbawo dzi, eye wɔna wɔdu gbemekutsetsewo. Ena anyitsii tso^l agakpe la me wɔno kple amii tso kpekui sesɛwo me. 14 Ena nyinotsi kpekɛ kple alɛnɔtsii hekpe de alɛviwo kple agbowo, Basan-nyitsuwo kple gbɔtsuwo fe

amiwo ŋu. Ena bli dokuwoe, eye wɔna wein nyuitɛ wɔno.

15 ^a Yesurun da ami, eye wɔda afokli. Eye ^b besi nɛda ami klā, eye nɛkpɔ lāme la, ^c egblɛ Mawu, si wɔ wɔ la di, eye nɛdo vlo agakpe, si nye wɔ xoxɔ. 16 Wotsɔ mawu bubuwo de ^d ŋuabā me, eye wotsɔ ^e ŋunyɔnuwo do dɔmedzoe nɛ. 17 Wosa vɔ na trɔ, siwo menye mawuwo o, kple mawu, siwo wome nya o, kpakple nu yeye, siwo meli tsā o, nusiwo ŋu mia fofowo medzi ŋɔ le o. 18 Ede ŋu di le agakpe, si dzi wɔ la ŋu, eye nɛ-
ŋlɔ Mawu, si fe dome nɛdzɔ tso la be.

19 Esi Yehowa kpɔ esia la, edo dɔmedzoe, eye wɔgbe vianyɔnuwo kple vianyɔnuwo 20 hegblo bena: Maɣla nye ŋku me de wo, ne makpɔ nusi ava dzɔ de wo dzi. Elabena dzidzime tovo kple vi madianukwarewo wonye. 21 Wotsɔ /nu madimawuwo de ^f ŋuabā menye, eye wotsɔ wofe legbawo do dziku nam. ^g Eyata nye hā matsɔ ame madidukɔwo ade ^h ŋuabā wo me, eye matsɔ dukɔ badawo ado dziku na wo. 22 Elabena nye ⁱ ŋoti me lé dzo, eye wɔle bibi ge ade tsiefe ke, afiā anyigba kple nusiwo wɔna le edzi, eye wɔafiā towo fe gomegomea. 23 Malɔ dzɔgbevɔewo katā aliko de wo dzi, eye mada nye aɖutrowo katā de wo ^j ŋu. 24 Do awu wo adi tsi de wo ŋu, eye asrā kple ^k dɔvɔ atrɔ wo; mado lāwo fe adu kple nutata, siwo tana le ké me la, fe adi de wo ^l ŋu. 25 Yi adu nu le gota, eye ^m ŋɔdzi alé ame le xɔ me, dekakpuiwo kple detugbiwo, vidziewo kple amegā tayiwo siasa. 26 Megblo be: Mado jufu de wo, eye matutu wofe ⁿ ŋko da le amegbetɔwo dome hafi, 27 de menye de mele ^o vɔvɔm be, futɔwo ado dziku nam o, eye wofe ketowo afo adegbe agblɔ bena: miafe abe de dzi, eye menye Yehowae wɔ nu siawo katā o! 28 Elabena dukɔ, si dome adanude me le o, eye nyasāa deke mele wo me o la wonye.^p 29 De wōnye nunyalawo wonye la, ne wodze si nusia, eye ne wobu nusi ava dzɔ de wo dzi la ŋu. 30 Aleke ame deka ate ŋu anyā ame akpe, eye

^a Yes. 44, 2.

^b 31, 20.

^d 31, 26; Yes. 1, 2.

^e Yes. 55, 10, 11.

^f Yer. 2, 11.

^g Yes. 1, 2-4.

^h Ro. 10, 19.

ⁱ Mo. 11, 4, 22; Yes. 63, 16; Mal. 1, 6.

^k Ps. 77, 12.

^l Mo. 1, 11, 8.

^m Do. 17, 26.

ⁿ Ps. 31, 5.

^p Ps. 17, 8; Zax. 2, 12.

^r Ps. 38, 8; Mo. 11, 19, 4.

^s Ps. 31, 17.

^t Yes. 27, 11;

Yer. 4, 22.

ame eve ate nu ađe ame akpe ewo de nu, ne menye wofe agakpe tso wo dzra, eye ne menye Yehowae tso wo de asi o? 31 Elabena wofe agakpe mede miafe agakpe nu o, miafe futowo nuto nye nyametsolawo. 32 Wofe weinkawo nye Sodom-weinkawo, eye Gomora-gblewo me wotso. Wofe weintsetsewo nye ađi, eye wo me tsi vena. 33 Wofe wein enye da fe ađi kple fli fe veve.

34 Alo womedzra nusia do de gbonye oa, eye wođo nko edzi le nye nuwo dome oa? 35 Tɔnye enye hlɔbiabia kple tefedodo le gbesigbe wofe afo ada; elabena wofe gbegblexi le afe tum, eye nusi wođo de wo nu la, le edzi do ge kaba. 36 Elabena, ne ekpo be, nusẽ vɔ le wo nu, eye ame tsitsiwo kple deviwo megali o la, adrɔ vɔnu efe dukɔ, eye wovae efe dɔlawo nu. 37 Eye wɔabia bena: Afika wofe mawuwo le, eye afika agakpe, si nu wole nu dom do la le? 38 Miafe vɔsa fe amidulawo kple miafe nunovɔsa fe weinnolawo netsi tre, ne woaxo na mi, eye woakpo mia ta! 39 Miele ekpom azo be, nye dede koe li, eye mawua deke mekpe de nunye oa? Mewua ame, eye megbɔa agbee, mefoa ame, eye meyvɔa dɔe, eye womate nu ađe amea deke tso asinye o. 40 Elabena medo nye asi de dzifo gblɔ bena: Mele agbe tegbee! 41 Ne menyre nye yi dadzo la, eye mede asi vɔnudɔdrɔ me la, ekema mabia hlɔ nye futowo, eye mađo tefe na nye ketowo. 42 Mana nye anutrowo nano vu amu, eye nye yi nađu lã; ame tsiaawo kple aboyomewo fe vue, futowo kplalawo fe tatowo fe lãe! 43 Mi dukɔwo, mitso aseye de efe dukɔ nu, elabena ebia hlɔ de efe dɔlawo fe vu nu; ebia hlɔ efe futowo, eye wɔlẽ avu na efe anyigba kple efe dukɔ!

44 Eye Mose kple Yosua, Nun vi, va gblɔ ha sia fe nyawo de dukɔ la fe to me. 45 Esi Mose gblɔ nya siawo katã na Israel blibo la vɔ la, 46 eglɔ na wo bena: Mina nya siawo katã, siwo meku de to me na mi egbea la, nade dzigbo na mi, eye midее asi na mia

viwo, ne woalẽ se sia fe nyawo katã me de asi, eye woawo wo dzi. 47 Elabena menye nya gbolo wonye na mi o, ke boɔ miafe agbee; eye nya sia ana mianɔ agbe didie le anyigba, si dzi miesto Yordan le yiyim, be miaxɔe wɔanye mia to la dzi.

48 Eye Yehowa gblɔ na Mose gbemagbe bena: 49 De Abarim-towo dzi, eye nalia Nebo-to, si le Moab-nyigba dzi le Yerixo kasa, eye nakpo Kanaan-nyigba, si tso ge mala na Israel-viwo wɔanye wo to la da. 50 Eye naku le to, si dzi nede la dzi, eye nayi togbuiwɔwo gbo, abe alesi noviwɔ Aron ku le Xor-to la dzi heyi togbuiawo gbo ene. 51 Elabena miedzi anukware nam le Israel-viwo dome le dzrewɔtsi la gblɔ le Kades le Zin-gbedzi o, eye mieko nunye le Israel-viwo dome o. 52 Anɔ adzoge akpo anyigba la da, ke made anyigba, si mele Israel-viwo na ge la dzi o!

Mose fe yayra mamieto kple nyagblɔdi le to wuleveawo ɔuti.

33. Esia nye yayra, si Mose, Mawu fe ame la, tso ʔyra Israel-viwo hafi ku. 2 Eye wɔgblo bena: Yehowa tso Sinai va, edze na wo tso Seir, eye wɔdo tso Paran-to la gbo. Ame kokoe akpe nanewo kpe de enu, eye dzo le efe nudusi na wo. 3 Eɔ dukɔwo, eye efe ame kokɔewo katã le esi me. Wodze wɔ afo yome, eye nɛtsɔ wɔ nya kplɔ woe. 4 See Mose de na mi, si nye Yakob-ha la fe domenyin. 5 Eyae nye fia le Yesurun, ʔle esime dukɔ la fe tatowo fo fu kpe de Israel-toawo nu. 6 Ruben anɔ agbe, maku o, eye efe amewo manya xlẽ o. 7 Yuda fe yayra enye si. Eye wɔgblo bena: Yehowa, se Yuda fe gbe, eye gakplɔe va efe dukɔ gbo! Tso wɔ asi wo afa de eta, eye naxɔe tso efe futowo si! 8 Eye wɔgblo le Lewi nu bena: Wɔ Tumim kple Urim enye wɔ ame kokoe la to. Amesɔ nɛte kpo le Masa, eye nɛwo dzre kpli le dzrewɔtsia gbo. 9 Wogblo de wo fofɔ kple wo dada nu be, yewo mele wo kpom o; womedze si wo novigu-

a Mo. III. 26, 8.

36, 37.

b Mo. III. 18, 5.

d Mo. IV. 27, 12;

23, 48.

e Yes. 1, 10.

f 29, 28.

g Ps. 94, 1; Ro.

12, 19; Heb.

10, 30.

h Mo. IV. 20, 23

v. 29.

i Fla. I. 14, 10.

k Mo. IV. 20, 12.

13.

l 34, 4.

n vɔn. 10, 14.

o 4, 36; Yes. 45, 5.

p Mo. I. 49.

q Mo. II. 15, 26;

Sam. I. 2, 6;

Hl. 5, 18; Hos.

6, 1, 2.

r Yu. 14.

t Mo. II. 6, 8;

Xez. 33, 11.

u Mo. II. 15, 18.

v Yes. 44, 2.

y Mo. II. 19, 7, 8.

z Ro. 15, 10.

a Mo. II. 28, 30.

b Mo. II. 17; Mo.

IV. 20.

d Mat. 10, 37;

Mo. II. 32, 26

v. 29.

e 6, 7.

tsuwo o, eye womenya woje vi-
nutuwo o; ke boŋ woɔo to wò
nyawo, eye wolé wò nubabla me
de asi. 10 Woawoe fiaa wò do-
dowo Jakob kple wò se la Is-
rael; woawoe tsa dzudzodonu
ɔoa wò nɔti nu, eye wòtɔa vɔsa
blibo ɔoa wò vɔsamlekpu la dzi.

11 Yehowa, yra efe nusē, eye
na efe asinudowo nadze dzi nē!
Gbā ali na efe futowo kple efe
ketowo yaayaba, ne womagatsi
tre o! 12 Eye wògblo le Benya-
min nu bena: Yehowa fe lɔlɔtɔe,
ano egbo dedie, eya akpo edzi
yesiyi, eye wòano efe abota.
13 Eye wògblo le Yosef nu bena:
Yehowa ayra efe anyigba kple
dzifonu xɔasiwo kple zāmu kpa-
kple anyigbatu me tsiwo. 14 Ayrae
kple kutsetse xɔasi, siwo ye na
wodina, kple kutsetse xɔasi, si-
wo yleti na wowona. 15 Ayrae
kple nusiwo tso blema-towo dzi
kple nu vevi, siwo wona le ble-
ma-togbewo dzi, 16 kpakple anyi-
gba dzi nu xɔasiwo woaso gbo! Eye
amesi le nuveke me la fe ame-
nuveve ava Yosef fe ta dzi kple
nɔviawo fe amegā fe dzodome.
17 Edze deka abe efe nyitsu ngɔ-
gbea ene, eye efe dzowo le abe
to fe dzowo ene. Woawo wòtɔo
tu dukowo fu anyi vasede anyi-
gba sefewo ke. Esiawo nye Efra-
yim fe ame akpe nanewo kple
Manase fe ame akpeawo. 18 Eye
wògblo le Zebulon nu bena: Ze-
bulon, wò mɔzɔzɔ nedzɔ dzi na
wò, eye wò Isaxar, kpo dzidzɔ le
wò afeɔnɔnɔ nu! 19 Wokpe dukowo
va to la gbo, afisi wosa vɔ vavā-
towo le, elabena wole fu me kesin-
nonuwo kple ketu me nu veviwo
de ge. 20 Eye wògblo le Gad nu
bena: Woakafu amesi na nɔfe
keke Gad! Etsyɔ ako anyi abe
dzatanɔ ene, eye wòvuvu abo kple
ta. 21 Ekpo anyigba nyuitɔ da
di, si wodzra ɔo di na avakplɔla.
Enɔ dukɔ la nu yi kpli wo, be
wòawo nusi dze Yehowa nu, eye
eya kple Israel wowo efe dodo-
wo dzi. 22 Eye wògblo le Dan
nu bena: Dan enye dzatavi, si ti
kpo tso Basan. 23 Eye wògblo
le Naftali nu bena: Nu nyuiwo
aso gbo de Naftali si, Yehowa fe
yayra ano edzi fū, eye axo ye-

todofe kple dziehenyigba wòanye
eto. 24 Eye wògblo le Aser nu
bena: Woayra Aser le viŋutsuwo
dome! Efe nu anyo nɔviawo nu,
eye wòatsɔ efe afo ade ami me!
25 Wò gametiwo nye gayibo kple
akobli, eye akpo dzudzɔ le wo
agbe me nkekewo katā me.

26 Mawu deke mele abe "Ye-
surun fe Mawu la ene o, amesi
le yiyim le dzifo, be yeaxo na
wò, amesi fe nutikokoe le alili-
kpowo me. 27 Blema-Mawu la
enye sitsofe, kple abo mavowo le
anyigba afi. Enya futowo le ngɔ-
wò, eye wògblo be: Mitsrò wo!
28 Israel, si nye Jakob fe vudo
la, bano aga dedie le anyigba, si
dzi bli kple wein le, afisi zāmu
dzana tso dzifo ɔo. 29 Woayra
wò Israel! Ameka de nuwò? Du-
kɔ, si Yehowa de, amesi nye wò
akpoxonu kple xɔwòla, kpakple
wò dzidudu fe yi! Wò futowo
avivi nu me na wò, ke wò la anyā
avuzi le wo dzi."

^a Yes. 44, 2.

^b Mo. IV. 23, 9.

^d 4, 7, 8; Ps. 33,
12; 144, 15.

^e Mo. II. 3, 2.

^f Mo. I. 49, 26,
9, 3, 27.

^h Mo. I. 12, 7.

ⁱ 32, 50.

^k Yu. 9.

^l Mo. IV. 32.
ⁿ Mo. IV. 20, 28.

^o Mo. IV. 27, 18.

Mose fe ku.

34. Esi Mose lia Nebo-to la hede
Pisga tame le Moab-tagba
le Yerixo kasa la, Yehowa na
wòkpɔ anyigba blibo la tso Gilead
vasede Dan, 2 Naftali blibo la,
Efrayim kple Manase fe anyigba,
kpakple Yuda fe anyigba blibo la
vasede fu nu, 3 dziehe gome kple
devedu Yerixo fe gbadzafe nuto-
wo me vasede Zoar ke. 4 Eye
Yehowa gblo ne bena: Esia nye
anyigba, si nu meka atam ɔo hedo
ngugbe na Abraham, Isak kple Ya-
kob bena, matsɔe na woje dzi-
dzimeviwo. Mena nɛkpɔe kple
wò nkuwo, ke mada afima akpo
o. 5 Eye Mose, Yehowa fe dɔla,
ku de afima le Moab-nyigba dzi,
abe alesi Yehowa gblo ene. 6 Eye
wòdii de bali la me le Moab-nyig-
ba dzi le Bet-Peor kasa; ke amea
deke menya edife vasede egbe o.
7 Mose xɔ fe alafa deka blave
hafi ku; ke efe nkuwo metsi o,
eye agbe gale enu. 8 Eye Israel-
viwo fa na Mose nkeke blaetɔ
sɔɔ le Moab-tagba. Emegbe wo-
wu avifafa-nkekeawo kple funyi-
nyi na Mose nu. 9 Eye nunyagbo-
gbo yɔ Yosua, Nun vi fū, ela-
bena Mose da asi de edzi. Eye

Israel-viwo do toe, eye wowo, abe alesi Yehowa de se na Mose ene. 10 Ke nyagblodilaa deke megano Israel kpo abe Mose, Yehowa nya "nku me kple nku me ene o; 11 amesi Yehowa do de Egipete-

Mo. II. 32, 11;
Mo. IV. 12, 6-9.

nyigba dzi, be wawo dze siwo kple nukunuwo de Farao kple efe dolawo kata kpakple efe anyigba blibo la nu; 12 hekpe de nusenu kple nu tsu dziwo, siwo kata Mose wo le Israel blibo la nku me nti.

YOSUA FE AGBALÉ.

Mawu do nusè Yosua le efe dawowo me.

1 Le Yehowa fe dola Mose fe ku megbe la Yehowa gblo na Yosua, Nun vi, si nye Mose fe subola bena: 2 Nye dola Mose aku, eyata tsi tre, eye mia kple duko blibo la miatso Yordan sia ayi anyigba, si mebe, mana Israel-viwo la dzi. 3 Te fe sia te fe, si miafe afofome ado la, matsoe na mi, abe alesi megblo na Mose ene. 4 Miafe anyigba atso gbedzi kple Libanon sia gbo vasede Frat-tosisi ga la nu, Xititowo fe anyigba blibo la vasede fu ga la nu le yetodo fe gome. 5 Amea deke manote de nuwo le wo agbe me nkekewo kata me o; alesi meno kple Mose la, nenema manokple wo ha; nyemade asi le nuwo o, eye nyemagblé wo di o. 6 Lé dzi de fo, eye nasé nu, elabena wde ama anyigba, si nu meka atam do na wo fofowo bena, matsoe na wo la, na duko sia. 7 Lé dzi de fo, eye nasé nu vevie ko; lé se, siwo kata nye dola Mose de na wo la me de asi, eye nawo wo dzi, megadze de adusi alo mia me o, ne woadze dzi na wo le affiafi, si nayi. 8 Megade nu le sgbalé sia nu o, eye knabu enu za kple keli, ne nalé nusiwo kata wonlo de eme la me de asi, eye nawo wo dzi; elabena eya ko hafi dzogbenyuie ano mo dzi na wo, eye nusianu adze dzi na wo. 9 Meye de mede se na wo be, lé dzi de fo, eye nasé nu, no megadzi wo o, eye dzidzi megafo wo oa? Elabena Yehowa, wo Mawu la, li kpli wo le affiafi, si nayi do.

Duko la be, yendo to Yosua.

10 Tete Yosua de se na duko la dzikpolawo bena: 11 Mitsa le asada la me, ne miade se na duko la bena: Midzra mo dzi nuudu do,

Mo. V. 34, 5.

Mo. IV. 32, 20.

Mo. V. 11, 24.

Mo. V. 31, 8;
Heb. 13, 5;
Mo. V. 3, 28;
31, 7, 23.

Mo. V. 5, 29.

Fla. I. 2, 3.

Ps. 1, 2, 3.

kp. 6.

Yak. 2, 26;
Heb. 11, 31.

elabena nkeke eto megbe la miele Yordan sia tso ge ayi adaxo anyigba, si Yehowa, mia Mawu be, yeatsa na mi wanye mia to la. 12 Eye Yosua gblo na Ruben-viwo, Gad-viwo kple Manase-viwo fe to afá bena: 13 Mido nku nya, asi Yehowa fe dola Mose gblo na mi la dzi bena: Yehowa, mia Mawu, na miegbó de eme, eye woto anyigba sia na mi. 14 Mina mia srwo kple mia viwo kpakple miafe lawo natsi anyigba, si Mose na mi le Yordan godo la dzi; ke kalétowo kata nabla akpa adze wo noviwo no, ne woakpe de wo nu, 15 vasede esime Yehowa ana mia noviwo ha nakpo gbodze abe miawo ke ene; eye ne Yehowa, mia Mawu, tsanyigba, si wole wo na ge, na wo la, ekema miagbugbo ayi adaxo anyigba, si Yehowa fe dola Mose na mi le Yordan godo le yedze fe gome. 16 Tete wo do nu na Yosua bena: Miawo se, siwo kata nede na mi la dzi, eye affiafi, si nedo mi do la, miayi! 17 Alesi miedo to Mose la, nenema ke miado to wo ha; Yehowa nana kpli wo ko, abe alesi wono kple Mose ene! 18 Woawo ame siame, si ase to de wo sededewo nu, eye mado to wo nya, siwo kata negblo na mi o la! Lé dzi de fo, eye nasé nu ko!

Raxab de Israel-viwo kputalawo.

2 Eye Yosua, Nun vi, do ntsu eve le adza me tso Sitim, be woadatsa nku, gblo bena: Miyi dakpo anyigba la kple Yerixo da! Tete woyi, eye wowa dze gboloa de, si nku nye Raxab la fe me, eye wotsi afima do. 2 Eye wogblo na Yerixo-fia bena: Kpo da, ntsuwo tso Israel-viwo dome va affiafi egbe za, be woatsa nku le anyi-

gba la dzi. 3 Tete Yerixo-fia do ame do de Raxab gbo gblɔ bena: De ntsu, siwo va gbawo hedze afewo me la na, elabena nku tsa ge wova anyigba blibo la dzi. 4 Ke nyonu la tso ntsu eveawo yla, eye wogblo bena: Ele me be, ntsuawo nya va gbonye, gake nyemanya afisi wotso o. 5 Esi anyigba tso, eye wole agbo tu ge la, ntsuawo do go, gake nyemanya afisi woyi o; miti wo yome kaba, elabena miate nu atu wo! 6 Ewo wonye ekplo wo dayla de xota de delifu, siwo wosia de xota me hafi. 7 Ke ntsuawo ti wo yome do ta Yordan nu, eye esi wo yometilawo do go la, wodo agbo la de wo megbe. 8 Hafi ntsuawo nado a5 la, nyonu la yi wo gbo le xota 9 gblɔ na wo bena: Menyae bena, Yehowa le anyigba la tso ge na mi,^a ndzi, si le mia nu la, va le mi, eye anyigbadzitowo katã de asi mia vovõ me. 10 Elabena miese, alesi Yehowa la^b Avafu la mie le mia ngõ, esime hievu tso Egipte, kpakple 'nusi miewo Amoritowo fe fia eveawo, siwo nye Sixon kple Og le Yordan godo, amesiwo mietsrõ gbidgibidi. 11 Esi miesee la, 'dzi de le mia fo, eye kalẽ megale amea deke me de mia nu o, elabena^c Yehowa, mia Mawu, enye Mawu le dzifo afime kple anyigba dzi afi. 12 Eyata azõ mita Yehowa nam, eye alesi meve mia nui la, nenema ke miawo hã^d miave nye jome nui, eye mina dzesim de dzi, 13 be miana fofonye kple danye, novinyenutsuwo kple novinyenyõnuwo kpakple wofe jometowo katã natsi agbe, eye miawõ mi de agbe. 14 Tete ntsuawo gblɔ ne bena: Ne miegblɔ nya sia wose o, eye Yehowa tso anyigba la na mi, gake mifeve nuwõ o, eye miedji anukware na wõ o la, ekema mia-ku de mia tefe! 15 Tete wõtso atagbi didi wo to efe xõ, si le dua fe gli nu la, fe fesre nu de anyi; elabena efe afe le glia dzi. 16 Eye wogblo na wo bena: Midõ ta toawo dzi, ne mia yometilawo magado go mi o, eye miyla mia dokui de afima nkeke etõ, vasede esime mia yometilawo atrõ, emegbe hafi mialẽ miafe mõ. 17 Eye

ntsuawo gblɔ ne bena: Atam, si nena mieka na wõ la, ado le mia dzi: 18 Kpõ da, ne mieva anyigba dzi la, ekema tso ka dzẽ dada tsi de fesre, si nu nedidi mi toe la nu, eye nakplõ fofowõ kple dawõ, noviwõ ntsuwo kple fowõmetowo katã ava afewõ me. 19 Ne amea de do le wõ xõ me de xexe la, ekema efe vu tsi eya nuto fe ta dzi, eye miedji fõa deke o; ke ne amea de le gbawõ le wõ xõ me, hafi amea de wõ nanee la, ekema efe vu tsi miafe ta dzi. 20 Eye ne egblõ miafe nya sia wose la, ekema atam, si nena mieka na wõ la, do le mia dzi. 21 Eye wõdo nu na wo bena: Neva me, abe alesi miegblõ ene! Eye wõde asi le wo nu woyi. Eyome wõtsi ka dzẽ dada de fesre la nu. 22 Eye woyi dzi datsi afima nkeke etõ sõ, vasede esime wo yometilawo trõ gbo. Eye wo yometilawo di wo le mõ blibo la katã dzi, gake womekpõ wo o. 23 Tete ntsu eveawo gbugbõ tso toawo dzi, eye wotso to la va Yosua, Nun vi la gbo hexlẽ nusiwo katã dzõ de wo dzi la ne. 24 Eye wogblo na Yosua bena: Nyatefee, Yehowa tso anyigba blibo la de asi na mi, elabena anyigbadzitowo hã le mia võm./

Israel-viwo tso Yordan-tõsisi.

3 Tete Yosua kple Israel-viwo katã fõ ndi kanya, eye woho tso 'Sitim heva Yordan nu, eye wõtsi afima do, hafi woava tso to la. 2 Le nkeke etõ megbe la dzikplawo tsa le asada la me, 3 eye wode sena dukõ la bena: Ne miekpõ be, nunlawo, amesiwo nye Lewitowo, tso Yehowa, mia Mawu fe nubabladakaa la, ekema miawo hã miaho le mia tefewo adze eyome. 4 Ke mina mia kplii dome nadidi aboklugui akpe eve, eye migate de enu wu o, ne mianya mõ, si to ge miala, elabena mieto mõ sia dzi kpõ o. 5 Eye Yosua gblɔ na dukõ la bena: 'Mikõ mia dokui nu, elabena etsõ la Yehowa le nukunu wo ge le mia dome. 6 Eye Yosua gblɔ na nunlawo bena: Mikõ 'nubabladaka la dze dukõ la ngõ! Tete wokõ nubabladaka la dze dukõ la ngõ. 7 Eye

^a Mo. II. 23, 37.

^b Mo. II. 14, 21.

^c Mo. IV. 21, 24, 35.

^d 5, 1; Mo. II. 15, 14, 15.

^f kp. 9.

^g Mo. V. 4, 39.

^h 6, 23, 25.

ⁱ Mo. IV. 25, 1.

^k Mo. II. 19, 10.

^l 6, 6.

Yehowa gblo na Yosua bena: Madze gome egbe ade asi "gã-dodo me wò le Israel blibo la ŋku me, ne woadze sii be, balesi menò kple Mose la, nenema ke manò kpli wò hã. 8 De se na nunla, siwo le nubablaḍaka tsom la bena: Ne mieva do Yordan-tɔa nu la, ekema mito de afima!

9 Tete Yosua gblo na Israel-viwo bena: Mite va afi, ne miase Yehowa, mia Mawu fe nya! 10 Eye Yosua gblo bena: Esi miatsò adze sii bena, Mawu gbagbe le mia dome, eye wole Kanaanitowo, Xititowo, Xiwitowo, Perizitowo, Girgasitowo, Amoritowo kple Yebusitowo nyã ge da le mia ŋgò vavã. 11 Kpò da, anyigba blibo la fe Afeto fe nubablaḍaka le mia ŋgò dze ge ato Yordan me. 12 Eyata mide ŋutsu wuieve le Israel fe toawo me, to deka ame deka. 13 Ne nunla, siwo tsò anyigba blibo la fe Afeto, Yehowa fe nubablaḍaka, fe afofome ka Yordan me tsia me la, ekema Yordan me tsi la nu atso, eye dzigbe gome tsi la amliko de afi deka. 14 Tete duko la do tso wofe agbadowo me, eye woho, be yewoatso Yordan, eye nunlawo tsò nubablaḍaka la dze dukɔa ŋgò. 15 Esi adakatsolawo va Yordan nu, eye nunla, siwo tsò adaka la, fe afowo ka tsia me la, — ke Yordan do gbagba go le nupeyi blibo la katã me — 16 tete dzigbe gome tsi la mli ko de kekeke Adam, du, si le Zaretan kasa la gbo, eye tsi, si sina yina de tagbafu, si nye Dzefu me la, mie fiafiafia, eye duko la di go de Yerixo kasa. 17 Eye nunla, siwo tsò Yehowa fe nubablaḍaka la, to de tsitre sesie le fufuife le Yordan titina, vasede esime duko blibo la va Yordan godo.

Dkuḍodo Yordan-tɔa dɔi kpewo.

4. Esi duko blibo la di go de Yordan godo vò la, Yehowa gblo na Yosua bena: 2 Mide ŋutsu wuieve le duko la dome, to deka ame deka, 3 eye mide se na wo bena: Miyi daḍe kpe wuieve le Yordan me le tefe, si nunlawo fe afò tsi tre do la, eye mitsò wo va tefe, si miedro do, afisi miele tsitsi ge ado la. 4 Tete Yo-

a 4, 14.

b 1, 5, 17.

d Mo. II, 12, 26.

e Mo. II, 4, 21; Ps. 114, 2.

f Mo. IV, 32, 21, 29.

g 3, 7.

sua yò ŋutsu wuieve, siwo wotia di la, le Israel-viwo dome, to deka ame deka. 5 Eye Yosua gblo na wo bena: Miyi Yordan titina le Yehowa, mia Mawu fe adaka la ŋgò, eye mie dome amesiame natsò kpe deka de abota, de Israel-viwo fe toawo fe xexlème nu; 6 ne kpe siawo nanye dzesi anò mia dome. Eye ne mia viwo ava bia mi gbadegbe bena: Kpe siawo gome de hã la, 7 ekema migblo na wo bena: Elabena Yordan me tsia nu tso le Yehowa fe nubablaḍaka la ŋgò; esi wole Yordan tso ge la, tete Yordan me tsi la nu tso, eyata kpe siawo nye ŋkudodzinu na Israel-viwo tegbee do. 8 Eye Israel-viwo wò, abe alesi Yosua de se na wo ene; wode kpe wuieve le Yordan titina de Israel-viwo fe toawo fe xexlème nu, abe alesi Yehowa gblo na Yosua ene, eye wotsò wo va da de afisi wodro do. 9 Ke Yosua tu kpe wuieve de Yordan titina hã, de afisi nunla, siwo tsò nubablaḍaka, fe afowo tsi tre do, eye wotsi afima vasede egbe. 10 Eye nunla, siwo tsò adaka la, to de Yordan titina, vasede esime wowò nusiwo katã Yehowa de se na Yosua be, wòagblo na duko la vò, abe alesi Mose de se na Yosua ene; eye duko la di go afò tsotsòe de tɔa godo. 11 Esi duko la di go vò la, Yehowa fe adaka la hã va tɔa godo, eye nunlawo dze duko la ŋgò. 12 Tete Ruben-viwo kple Gad-viwo kpa-kple Manase-viwo fe to afã bla akpa dze Israel-viwo ŋgò, abe alesi Mose gblo na wo ene/ 13 Ōutsu, siwo bla akpa dze Yehowa ŋgò heyina ava le Yerixotagba la, anò ame akpe blane. 14 Gbemagbe Yehowa do kòkò Yosua le Israel blibo la ŋku me, eye wovò le efe agbe me ŋkeke-wo katã me, abe alesi wovò Mose ene. 15 Eye Yehowa gblo na Yosua bena: 16 De se na nunla, siwo tsò sedaka la bena, woado le Yordan me. 17 Tete Yosua de se na nunlawo bena: Mido go le Yordan la me! 18 Esi nunla, siwo tsò Yehowa fe nubablaḍaka, do go le Yordan me, eye nunlawo fe afofome nya ka fufuife

ko la, tete Yordan me tsi la ga-
gbugbo va enafe, eye wògbagba
de efe gowo katā dzi abe tsā ene.
19 Dukā la dī go de Yordan godo
le yleti gbāto fe nkeke ewolia
dzi, eye wofu asada anyi de ^aGil-
gal le Yerixo fe yedzeje gome.
20 Eye Yosua tsō kpe wuieve ma,
siwo wode le Yordan me la, tu
de Gilgal. 21 Eye wògblo na Is-
rael-viwo bena: ^bNe mia viwo
ava bia wo fofowo gbadegbe be-
na, kpe siawo gome de hā la,
22 ekema migblo na mia viwo
bena: ^cFufuifee Israel to dī go de
Yordan godo, 23 elabena Yehowa,
mia Mawu, na Yordan me tsi la mie
le mia ngō, eye mieto eme yi,
abe alesi Yehowa, mia Mawu, na
^dAvafu la mie le mia ngō, eye
mieto eme yi ene; 24 ne anyi-
gba dzi dukowo katā nadze si Ye-
howa fe asi sesē la, eye miawo
miawō Yehowa, mia Mawu la ye-
siayi.

Kanaanitowo fe vov̄s.

5. Esi Amoritowo fe fiawo katā,
amesiwo le Yordan godo le
yedzeje gome, kple Kanaanitowo
fe fiawo katā, amesiwo le fu nu,
se bena, Yehowa na ^eYordan me
tsi la mie le Israel-viwo ngō, eye
woto me dī go la, tete ^fdzi de
le wo fo, eye kalē megale amea
deke me de Israel-viwo nu o.

Aasotsoto le Kanaan-nyigba dzi.

2 Le yemaɣi Yehowa gblo na
Yosua bena: Tso kpe wō the,
eye natso ava na Israel-viwo zi
evelia! 3 Tete Yosua tsō kpe wō
hswō hetso ava na Israel-viwo le
Aralot-togbe la gbō. 4 Nusi ta
Yosua tso ava na wo dō la, enye
si: Esime dukō blibo la ou tso
Egipte la, nutsu awawola, siwo
katā tso Egipte la, ku le mō ta
le gbedzi. 5 Amesiwo katā ou
la, tso ava, ke amesiwo katā wo-
dzi le mō ta le gbedzi, esime
wouu tso Egipte la, metso ava
o. 6 Elabena fe blane sōɣ Is-
rael-viwo zō gbedzi, vasede esime
^gawawola, siwo le dukō blibo la
dome la ku, elabena womedo to
Yehowa fe gbe o, eye Yehowa
ka atam na wo bena, womakpō
anyigba, si nu Yehowa ka atam
dō na wo fofowo be, yeatsō na

mí, anyigba, si dzi notsi kple
anyitsi bō dō la o. 7 Eye wōtso
wo viwo dō wo tefe; woawoe Yo-
sua tso ava na, elabena bolobolo-
towo wonye, eye wometso ava na
wo le mō ta o. 8 Esi wotso ava
na wo katā vō la, wotsi afima le
wofe asada me, vasede esime abia
ku na wo. 9 Tete Yehowa gblo
na Yosua bena: Mede Egipte-
nykpe da le mia nu egbe; eyata
wona nko tefe la bena Gilgal va-
sede egbe.

Dutitotonkenenyuie. Mana la nu tso.

10 Esi Israel-viwo fu asada anyi
de Gilgal la, woɖu n̄utitotonke-
kenyuie la le yleti la fe nkeke
wuienelia dzi le fiē le Yerixo-
tagba, 11 eye woɖu abolo mavā-
mavā kple bliti memee, siwo nye
anyigba dzi agblemenuwo le nke-
ke, si dze n̄utitotonkenenyuie yo-
me la dzi. ^h12 Eye esi woɖu anyi-
gba dzi agblemenuwo nu ke la, ma-
na la nu tso, eye mana deke me-
gali na Israel-viwo o, ke boɣ woɖu
Kanaan-nyigba dzi agblemenuwo
le fe ma me./

Mawudola de edokul ŋa Yosua.

13 Esi Yosua le Yerixo gbō, eye
wōfō kō dzi la, ekpō ⁱn̄utsua de
di yi de asi, le tsitre de engo.
Tete Yosua zō deedzi bia bena:
Mia dzi n̄ele loo, alo miafe futowo
dzi n̄elea? 14 Edo nu be: Gbede,
ke boɣ ^jYehowa fe avafia menye;
azō medo enye si! Tete Yosua
tsyō kō anyi hede ta agu, eye
wōbiae bena: Nya ka le nye afe-
to si na efe dola? 15 Yehowa fe
avafia la gblo na Yosua bena:
^kDe wō atokota le afo, elabena
tefe, si n̄ele tsitre dō la, tefe kō-
kōe! Tete Yosua wō nenema.

Woxo Yerixo, eye wotarsē.

6. Ke wodo Yerixo fe agbowo
hexe mō na Israel-viwo, eye
amea deke mete nu do alo va
me o. 2 Eye Yehowa gblo na
Yosua bena: Kpō da, metsō Ye-
rixo kple eme fia kpakple kalē-
towo de asi na wō. 3 Eyata ava-
wōlawo katā nazō afo xlā du la
akpe dō zi deka; alea woawo
nkeke ade sōɣ. 4 Eye nunla
adre natsō ^lpakofe adre adze aɖa-
ka la ngō. Ke le nkeke adreagbe
la woazō afo xlā du la akpe dō

^a 5, 8.

^b kp. 6.

^d Mo. II. 14, 21, 22.

^e Mo. II. 12, 6; Mo. III. 23, 5.

^f Mo. II. 16, 35.

^g Mo. IV. 22, 23, 31.

^h 3, 16.

ⁱ 2, 14.

^j Mo. II. 14, 19.

^k Mo. II. 4, 25.

^l Mo. II. 3, 5.

^o Mo. IV. 14, 22, 23.

^p Mo. III. 25, 9.

zi adre, eye nunolawo naku akofawo. 5 Ne wonya ku lãdzoawo tsiã de nu miese ko la, dukɔ bli-bo la natso aseye hoo, ekema du la fe gliwo aŋe adze eme, eye dukɔ la nakpɔ ngo tã age de me. 6 Tete Yosua, Nun vi, yɔ nunolawo gblɔ na wo bena: Mitsɔ nubabladaka la, eye nunola adre natso akofe adre adze Yehowa fe adaka la ngo. 7 Eye wɔgblo na dukɔ la bena: Mizɔ yi dafɔ xlã du la, eye amesiwo bla akpa la, nadze Yehowa fe adaka la ngo. 8 Esi Yosua gblɔ nya sia na dukɔ la, tete nunola adreawo tso akofe adre dze Yehowa ngo heyi, eye woku akofawo, eye Yehowa fe nubabladaka la dze wo yome; 9 amesiwo bla akpa la, dze nunola, siwo le akofawo kum la ngo, eye ame mlɛawo dze adaka la yome, eye wole akofawo kum atradii. 10 Ke Yosua de se na dukɔ la bena: Migatso aseye o, migado zi o, eye migafɔ nua deke o, vasede gbesigbe magblo na mi be, mitso aseye, hafi miatso aseye! 11 Eye Yehowa fe adaka la fo xlã du la va kpe zi deka, emegbe wogbugbɔ vaasada la me hetsi afima do. 12 Ke Yosua fo ndi kanya, eye nunolawo tso Yehowa fe adaka la; 13 nunola adreawo tso akofe adre dze Yehowa fe adaka la ngo, eye wole akofawo kum, ke amesiwo bla akpa la, dze wo ngo, eye ame mlɛawo dze Yehowa fe adaka la yome, eye wole akofawo kum atradii. 14 Eye wozɔ fo xlã du la zi deka va kpe le nkeke eveagbe, emegbe wogbugbɔ va asada la me; alea wowo nkeke ade sɔp. 15 Ke wofɔ le nkeke adreagbe kaba, esime dzite tso, eye wozɔ fo xlã du la alea zi adre; le nkeke adrelia dzi ko wofɔ xlã du la zi adre. 16 Zi adrelia la nunolawo ku akofawo, eye Yosua gblɔ na dukɔ la bena: Mitso aseye, elabena Yehowa tso du la de asi na mi! 17 Mitsrɔ du la kple nusiwo katã le eme gbidigbidi na Yehowa; negbe Raxab, gbolo la, kple amesiwo katã le efe me ko mia-xɔ de agbe, elabena eyae tso amesiwo miedɔ la yla. 18 Ke mikpɔ nyuie le busunuawo nu, ne mia-

gatsɔ wo dometɔa deke ado busu mia dokui ahakplɔ busu afu Israel-sada la, eye wɔage de dzɔgbevɔe me o. 19 Ke klosalo kple sika, akoblinuwo kple gayibɔnuwo katã nu ko na Yehowa, eye woatso wo ava Yehowa fe nudzradofe la. 20 Tete dukɔ la tso aseye, eye woku akofawo. Esi dukɔ la se akofawo fe didi la, wotso aseye hoo, tete du la fe gliwo mu do baba, eye dukɔ la ge de dua me, amesiame kpɔ ngo tã, eye woxɔ du la. 21 Eye wotso yi tsrɔ nutsuwo kple nyɔnuwo, dewiwo kple ame tsitsiwo, nyiwo kple alɛwo kpakple tedziwo ken-ken.

Wosa Rahab kple efe xɔ di.

22 Ke Yosua gblɔ na nutsu eve, siwo va tsa nku anyigba dzi la bena: Miyi de gbolo la fe me, ne miakplɔ nyɔnu la kple efe fometoowo katã do goe, babe alesi mieka atam ne ene. 23 Tete deka-kpui, siwo nye nkutsalawo la, yi dakplɔ Raxab kple fofoa kpakple dada, nyɔnnutsuwo kple efe fometoowo katã kpakple nusianu, si le esi la, va Israel fe asada godo. 24 Eye wotɔ dzo du la kple nusiwo katã le eme, negbe klosalo kple sika, akoblinuwo kple gayibɔnuwo ko wotso va nudzradofe le Yehowa fe me. 25 Eye Yosua na Raxab, gbolo la fofoa fe me towo kple efometoowo katã ftsi agbe, eye wotsi Israel dome vasede egbe, elabena eyae yla amesiwo Yosua do, be woadatsa nku le Yerixo.

26 Le yemaɣi Yosua ka atam bena: Dutsu, si atso, be yeagbugbɔ Yerixo-du sia atso la, adɔ egu le Yehowa nku me. 27 Via ngogbea fe ku wɔatsɔ ado egome anyi, eye efe dambɛa fe ku wɔatsɔ ade agbo enu! 27 Eye Yehowa no kple Yosua, ale be efe nko kaka de anyigba la katã dzi.

Axan fe si.

7 Ke Israel-viwo medi anukwawo re le busunuawo me o, elabena Axan, Karmi vi, amesi nye Sabdi vi, amesi nye Zerax vi tso Yuda-toa me la, tso busunuawo fe de, Tete Yehowa do domedzoe de Israel-viwo nu. 2 Eye

o Heb. 11, 30.

o 2, 14.

o Mo. IV. 31, 19.

o Mat. 1, 6.

o Don. 1, 25.

o Psa. I. 16, 24.

o Mo. IV. 21, 2.

o 2, 12, 19; Heb. 11, 31. o 6, 18.

o Mo. III. 27, 28; Mo. V. 13, 18.

Yosua dɔ ɲutsuwo tso Yerixo dɔ de Ai, si le Bet-Awen gbɔ, le Betel fe yedzefe gome hegbɔ na wo bena: Miyi datsa ŋku le nuto la me! Tete ɲutsuawo yi datsa ŋku le Ai, 3 eye wotrɔ va Yosua gbɔ gbɔ nɛ bena: Avakɔ blibo la me-gayi afima o, ke boŋ ame akpe eve alo akpe etɔ ko neyi dasi Ai; mele vevie be, avakɔ blibo la nayi o, elabena womesɔ gbɔ o. 4 Esi dukɔ la dome ame akpe etɔ yi la, wosi le Aitɔwo nu. 5 Eye Aitɔwo wu wo dome ame blaetɔ vɔ ade, wonyã wo tso agbo la nu vasede kpeve la me, eye wosi wo le aga la nu; tete dukɔ la fe dzi lolo zu tsi. 6 Tete Yosua dze efe awuwo, eye eya kple Israel ame tsitsiwo tsyɔ mo anyi de Yehowa fe adaka la ŋgɔ vasede fiẽ, eye wolɔ kɛ ko de ta me. 7 Eye Yosua gbɔ bena: Oo, Afetɔ Yehowa, nukaŋuti nekplɔ dukɔ sia tso Yordan, be natsɔ mi ade asi na Amoritɔwo, ne woatsrɔ mi? Oo, de mietsi Yordan godo la, ne nyo wu? 8 Taflatse Afetɔ, esi Israel trɔ megbe de efe futɔwo la, aleke gbɔ ge mala? 9 Eye ne Kanaanitɔwo kple anyigbadzitɔwo katã see la, ekema woava kpe ta de mia ŋu, eye woatsrɔ miafe ŋkɔ da le anyigba dzi; emegbe de, aleke nawɔ de wɔ ŋkɔ gã la ta? 10 Tete Yehowa gbɔ na Yosua bena: Tsi tre! Nukaŋuti gɔ nɛ-tsyɔ mo anyi? 11 Nuvɔe Israel wo, eye wotu nye nu, si mebla kpli wo la, wotsɔ busunuawo fe de, eye wofi fi, wowɔ alakpanu, eye wotsɔe yla de wofe nuwo dome. 12 Israel-viwo magate ŋu anɔ te de wofe futɔwo nu akpɔ o, megbe kokoko woatrɔ ade wofe futɔwo, elabena busu le wo dzi. Nyemaganɔ anyi kpli mi o, negbe deko miade busu la da le mia dome hafi. 13 Tsi tre, nakɔ dukɔ la ŋu, eye gbɔ na wo bena: 'Mi-ko mia dɔkui ŋu hena etsɔ! Elabena ale Yehowa, Israel fe Mawu la, gbɔ esi: Israel, busu le mia dome, eyata miate ŋu anɔ te de miafe futɔwo nu akpɔ o, vasede esime miade busu la da le mia dome hafi. 14 Eyata miva etsɔ ŋdi tototo, eye to, si Yehowa alɛ la, nate va fomefome, eye fome,

^a Sam. I. 10, 20, 21; 14, 41, 42.

^b Mo. IV. 26, 20.

^d Mo. II. 32, 12.

^e 3, 6.

^f Yes. 65, 10; Hos. 2, 17.

si Yehowa alɛ la, nate va afeafe, eye afe, si Yehowa alɛ la, nate va ɲutsu dekadeka. 15 Eye woato dzo amesi gbɔ wokpɔ busunua le, kpakple nusiwo katã le esi, elabena etu Yehowa fe nubabla, eye wɔwɔ ŋukpenanu le Israel.

16 Eye Yosua tso ŋdi kanya, eye wɔna Israel-toawo te va, tete wolɛ Yuda-to la.^a 17 Esi Yuda-fomeawo te va la, wolɛ Zerax-fome la, eye esi ^bZerax-fome la te va afeafe la, wolɛ Zabdi. 18 Eye esi wɔna efe afe te va ɲutsu dekadeka la, asi tu Axan, Karmi vi, amesi nye Zabdi vi, amesi nye Zerax vi tso Yuda-to la me. 19 Tete Yosua gbɔ na Axan bena: Vinye, de bubu Yehowa, Israel fe Mawu la ŋu, eye na woakafui! Gblɔe nam dzro, nuka gɔ nɛwɔ? Megada alakpa nam o! 20 Axan dɔ ŋu na Yosua gbɔ bena: Nyatefe, mewɔ nuvɔ de Yehowa, Israel fe Mawu la ŋu, eye ale kple ale mewɔ enye si: 21 Mekpɔ Sinear-tɔwo fe awu vlaya nyufa de kple klosalo sekel alafa eve kpakple sikakpɔti deka, si fe kpekpe me le sekel blaetɔ la, le abonyuawo dome, wobiã ŋu nam, eye metsɔ wo; kpɔ da, medɔ wo de nye agbadɔ me, eye klosalo la le ete. 22 Enumake Yosua dɔ amewo wofu du yi de agbadɔ la me. Wodɔ wo de efe agbadɔ la me vavã, eye klosalo la le ete. 23 Eye wotsɔ wo tso agbadɔ la me va Yosua kple Israel-viwo katã ŋku me, eye wotrɔ wo ko de Yehowa ŋku me. 24 Tete Yosua kple Israel blibo la kplɔ Axan, Zerax vi, hekke de klosalo la, awu vlaya la kple sikakpɔti la kpakple vianutsuwo kple vianyɔnuwo, efe nyi, tedzi kple alɛwo, efe agbadɔ kpakple nusiwo katã le esi la ŋu, yi Axor-bali la me. 25 Eye Yosua gbɔ bena: Esi nɛhe dzogbevɔe va mia dzi la, eyata Yehowa ahe dzogbevɔe ava dzi-wɔ egbea! Tete Israel blibo la fu kpe wo, eye wotsɔ dzo wo. Esi wofu kpe wo vɔ la, 26 wofɔ kpe-wo li kɔ gã de de wo dzi, eye wɔli vasede egbe. Tete Yehowa fe dziku nu fa. Eyata wona ŋkɔ teje la bena Axor-balime, vasede egbe./

Woxo Ai-du.

8. Tete Yehowa gblo na Yosua bena: Megavõ o, eye dzika megatso fowò o! Tso aawolawo katã kpe de dokuiwò ñu, eye tso, nayi de Ai; kpõ ða, metsõ Ai-fia kple efe dukõ, efe du la kple efe anyigba de asi na wò, 2 eye wò Ai kple eme fia, "abe alesi nẽwõ Yerixo kple eme fia ene; ke mie-kpõ mo aha aboyonuawo kple lãwo na mia dokui. Eye na woade xa de du la ñu yetodofo gome. 3 Tete Yosua kple aawolawo katã ho, be woayi Ai. Eye Yosua tia kalẽto akpe blaetõ, eye wòdo wo ða le zã me, 4 de se na wo gblo bena: Miðo ñku dzi, ne miayi aɖade xa de du la ñu le yetodofo gome, ke mia kple du la dome megadidi akpa o, eye mi katã mino dzadzradodi. 5 Ke mia kple aawolawo katã miãzo de du la dzi, eye ne wova kpe mi abe tsã ene la, ekema miãsi le wo nu, 6 bena woati miã yome, vasede esime miãhe wo atso dua mee; elabena woabu be, de miẽgale sisim le yewo nu babe tsã ene. Eye ne miẽle sisim le wo nu la, 7 ekema miawo miado le xa me aɖaxo du la, eye Yehowa, mia Mawu, atsœ ade asi na mi. 8 Eye ne miẽxo dua vò la, ekema mitõ dzo du la; miwõ, abe alesi Yehowa gblo na mi ene, kpõ ða, nyee de se na mi. 9 Esi Yosua do wo ða la, woyi dade xa de Betel kple Ai dome, le Ai fe yetodofo gome; ke Yosua tsí dukõ la dome do le zã ma me. 10 Tete Yosua fo ñdi kanya, eye wòdo aawolawo, eye eya kple Israel-ame tsitsiwo dze aawolawo ngo yi Ai. 11 Eye aawola, siwo katã le enu la, ho heva du la kasa; wofu asaɖa anyi de Ai fe anyiehe gome, eye oea de tso woawo kple Ai dome. 12 Eye wòde nutsu akpe atõ, be woade xa de Betel kple Ai dome le du la fe yetodofo gome; 13 eye wòdo asaɖa blibo la fe aawola, siwo no du la fe anyiehe gome, ale be efe miãenu de du la fe yedzefe gome. Eye Yosua yi de bali la me le zã ma me. 14 Esi Ai-fia kpõ esia la, dua me nutsuwo fo ñdi kanya kplakpla-

c 6, 21.

b 7, 5.

d Mo. II. 17, 11
v. 18.e 10, 27; Mo. V.
21, 23.

kpla heho aya yi dakpe Israel, eye eya kple efe aavakõ blibo la va tefea de le gbadzafe la nu; ke menya be, wode xa de enu le du la fe yetodofo gome o. 15 Eye Yosua kple Israel blibo la na Aitowo nyã wo, eye wosi do ta gbedzi. 16 Tete woyõ dua-metowo katã fo fu, be woati wo yome, wonyã Yosua de nu, eye wona woble yewo tso du la mee. 17 Eye nutsua deke mele Ai kple Betel, si medo go heti Israel yome o, eye wogblẽ du la de nuvo henyã Israel de nu. 18 Eye Yehowa gblo na Yosua bena: Do akplo, si le asiwò la, de Ai dzi, elabena matsœ ade asi na wò! Tete Yosua do akplo, si le esi la, de du la dzi. 19 Esi wòdo efe asi da la, xadelawo wò kaba tso le wo nofe hege de du la me, eye woxõ, eye woto dzo du la. 20 Eye esi Aitowo nyẽ kò kpõ megbe la, dzudzo de dzi le du la ñu, ke wome menya afika gõ woasi ayi o, elabena avakõ, si si do ta gbedzi la, trõ de wo ñu. 21 Ke esi Yosua kple Israel blibo la kpõ bena, xadelawo xõ dua, eye dzudzo de dzi le du ñu la, wotrõ, eye wosi Aitowo. 22 Ame kemeawo do tso dua me va kpe wo, ale be Israel tso wo de to me le goawo kple eve me, eye wosi wo, vasede esime amea deke mekpõto ayi sisi ge o. 23 Eye wolé Ai-fia agbagbe kplõ va Yosua gbõ. 24 Esi Israel wu Aitowo katã le tagba le gbedzi, eye amesiwo katã ti wo yome tsi yi nu hetsrõ vò kenken la, Israel blibo la trõ do ta Ai, eye wotrõ wo kple yi. 25 Aito, siwo katã tsi aya gbemagbe, ñutsuwo kple nyõnuwo siaa, le ame akpe wuieve. 26 Ke Yosua megbugbo efe asi kple akplo, si wòdo ða la, de megbe o, vasede esime wotrõ Aitowo vò kenken; 27 negbe dua me lãwo kple aboyonuwo ko Israel ha na edokui, abe alesi Yehowa de se na Yosua ene. 28 Eye Yosua to dzo Ai, eye wòwœ afedo gbidigbidi vasede egbe. 29 Eye wòde ka ve na Ai-fia de atia de ñu vasede fiẽ; eye esi ye do to la, Yosua de se be, woade efe "kukua atso fu gbe de dua fe agbo nu, eye wofõ kpewo li

kɔ gāa de de edzi wòtsi anyi va-sede egbe.

Wode gbe fā yayra kple fifode le Gerizim kple Ebal-towo dzi.

30 Kemaɣi Yosua di vosamlekpu na Yehowa, Israel fe Mawu la, de Ebal-to dzi; 31 kpe blibo, siwo wometsɔ gakpee fui o la, wotsɔ di vosamlekpu lae, abe alesi Yehowa fe dɔla Mose de se na Israel-viwo, kple alesi wonɔɔ de Mose fe segbalɛa me ene; eye wosa numevɔ kple akpedavɔ le edzi na Yehowa. 32 Eye wɔnɔ se, siwo Mose nɔ le Israel-viwo nku me la, de kpeawo dzi. 33 Eye Israel blibo la, wofe ametsitsiwo kple dzikpolawo kpakple ɔnadrɔlawo, amedzrowo kple dumeviwo siaa tsi tre de adaka la fe axawo kple eve dzi hedze nɔ nundɔla, siwo nye Lewitowo, amesiwo le Yehowa fe nubabladaka la tsom, akpa afā dze nɔ /Gerizim-to, eye akpa afā dze nɔ Ebal-to, abe alesi Yehowa fe dɔla Mose de se be, woaɛ Israel-dukɔ la yayra gbā ene. 34 Emegbe wòxlɛ se la fe nyawo katā, siwo nye yayra kple fifode la, na wo pɛpɛpɛ, abe alesi wonɔɔ de segbalɛa me ene. 35 Nya, siwo katā Mose gblɔ la, dometɔa deke met-si anyi, si Yosua mexlɛ na Israel-ha blibo la, nyɔnuwo kple deviwɔ kpakple amedzro, siwo le wo dome la o.

Gibeon-towo to aye me dze xalɔ Israel-viwo, eye wozu wo tenɔlawo.

9 Esi fia, siwo katā le towo dzi, gbadzafe kple fu gā la nɔ le Libanon kasa le Yordan fe go keme dzi, siwo nye Xititowo, Amoritowo, Kanaanitowo, Perizitowo, Xiwitowo kple Yebusitowo see la, 2 wo katā fo ta kpli, be yewoawo ava kple Yosua kpakple Israel.

3 Ke esi Gibeon-towo se nusi Yosua wɔ Yerixo kple Ai la, 4 woawo hā wɔ ayenu, eye wodzra mɔ dzi nududu dɔ, wotsɔ koto-ku xoxowo dɔ wofe tedziwo dzi, eye wotsɔ weingolo xoxo wuvu, siwo woka, 5 wodo atokota xoxo, siwo woka la de afo, wofe awuwo do xoxo, eye abolo, siwo katā wofe asi la, fu hefli kenkeɔ. 6 Eye wova Yosua gbɔ le asada me le Gilgal gbɔ na eya kple Israel-

a 11, 18.

5 Mo. II. 23, 24.
4 Mo. V. 27, 2-8.

6 Mo. IV. 21, 21
v. 35.

7 Mo. V. 11, 29;
27, 12. 13.

8 Mo. IV. 27, 21.

a kp. 7.

1 6, 20. 21.
2 8, 26. 28.

1 Sam. II. 21, 1-2.

gutsuwo bena: Anyigba didia de dzi mietso va, eye miedi be, miabla nu kpli mí! 7 Tete Israel-gutsuwo gbɔ na Xiwitowo bena: Dewohi miele mia dome; aleke wɔ hafi miabla nu kpli mí? 8 Wogbɔ na Yosua bena: Wò dɔlawo mienye. Yosua bia wo bena: Amekawo mienye, eye afika mietso? 9 Wodo nɔ na bena: Wò dɔlawo tso anyigba didi booa de dzi va le Yehowa, wò Mawu fe nku la ta, elabena miɛse enku kple nusiwo katā wòwo le Egipte, 10 kpakple nusiwo katā wòwo Amoritowo fe fia eveawo le Yordan godo, siwo nye Sixon, Kesbon-fia, kple Og, Basan-fia, si nɔ Astarot. 11 Eyata miafe ame tsitsiwo kple anyigbadzitowo katā gbɔ na mí bena: Mido mɔ dzi nududu asi, miyi dakpe wo, eye migbɔ na wo bena: Miafe dɔlawo mienye, eyata miabla nu kpli mí! 12 Esi miele mɔ dzi dze ge ava mia gbɔ la, eya mietso abolo siawo dzodzo le miafe xɔwo me dɔ asi, ke azɔ la wofu hefli kenkeɔ: 13 miafe weingolo siawo la yeye wole, hafi mieku wein de wo me, ke azɔ la wovuvu, eye miafe avɔ kple atokota siawo do xoxo, le esi mɔa didi akpa ta. 14 Tete gutsuawo xɔ wofe mɔ dzi nududuawo, gake womebena gbe Yehowa se o. 15 Eye Yosua wɔ xalɔ kpli wo hebla nu kpli wo be, yeana woatsi agbe, eye ameha la fe amegawo ka atam na wo.

16 Esi wobla nu kpli wo nkeke etɔ megbe la, wose bena; wotsɔ de yewo gbɔ, eye wole wo dome. 17 Eye esi Israel-viwo ho la, wova wofe duwo me le nkeke etɔ agbe; wofe duawo nye: Gibeon, Kefira, Berot kple Kiryat-Yearim. 18 Ke Israel-viwo mesi wo o, elabena ameha la fe amegawo ta Yehowa, Israel fe Mawu la, na wo. Esi ameha blibo la li amegawo nɔ la, 19 amegawo katā dɔ nɔ na ameha blibo la bena: Mieta Yehowa, Israel fe Mawu la, na wo, eyata miate nɔ awɔ naneke wo o. 20 Ale miawo wo enye si: Mina woanɔ agbe, ne dziku magava mia dzi le atam, si mieka na wo la ta o. 21 Eye amegawo gbɔ na wo bena: Mina woanɔ agbe!

Eye wotrɔ zu nakefɔlawo kple tɔmedelawo na ameha blibo la, abe alesi amegawo gbɔ na wo ene.

22 Tete Yosua yɔ wo gbɔ na wo bena: Nukaputi mieble mɔ gbɔ bena, didife ke yewotso, ewɔ wɔnye mietsɔ de mia gbɔ hafi? 23 Eyata adi mia nu, eye dɔlawo, nakefɔlawo kple tɔmedelawo na nye Mawu fe afe la mawɔ le mia dome akpɔ o! 24 Wodɔ nu na Yosua bena: De wogbɔ na wɔ dɔlawo bena, Yehowa, wɔ Mawu, de se na efe dɔla Mose be, yeatsɔ anyigba blibo la na mi, eye yeatsɔ anyigbadzitɔwo katã le mia ngɔ, eye miévɔ be, miava wu mi, eyata miewɔ alea dɔ. 25 Kpɔ da, miɛle asiwɔ me, alesi dzo, eye wɔnyo nuwɔ nèbe, yeawɔ mí ko la, wɔ mí! 26 Eye wòwɔ wo nena hede wo tso Israel-viwo si me, ale be womewu wo o. 27 Eye Yosua tso wo wɔ nakefɔlawo kple tɔmedelawo na ameha la kple Yehowa fe vɔsamlekpuɔ la le tefe, si tia ge wɔala la, tso nkeke ma dzi vasede egbe.

Yosua du Amoritowo fe fia atɔ dzi.

10 Esi Yerusalem-fia Adonize-
dek se bena, /Yosua xɔ Ai, eye wòtsrɔe gbidigbidi, ewɔ Ai kple eme fia, abe alesi wòwɔ Yerixɔ kple eme fia ene, eye Gibeontowo wɔ xɔlɔ kple Israel, eye wole wo dome la, 2 wovɔ nuto; elabena Gibeon-du la lolo abe fiaduwo dometo deka ene, elolo wu Ai, eye eme nɔtsuwo katã nye kalɛtowo. 3 Tete Yerusalem-fia Adonizedek dɔ ame dɔ de Xebron-fia Hoham, Yarmut-fia Piram, Laxis-fia Yafia kpakple Eglon-fia Debir gbɔ gbɔ bena: 4 Miho va kpe de nɔnye, ne miasɔ Gibeon, elabena ewɔ xɔlɔ kple Yosua kpakple Israel-viwo. 5 Eye Amoritowo fe fia atɔawo, siwo nye Yerusalem-fia, Xebron-fia, Yarmut-fia, Laxis-fia kple Eglon-fia kpakple wo fe avakowo katã kpe ta, eye woho va de to de Gibeon nu hewɔ avakpli. 6 Tete Gibeontowo dɔ ame dɔ de Yosua le Gilgal le asada me gbɔ bena: Megade asi le wɔ dɔlawo nu o, va mia gbɔ kaba naxɔ na mí, eye nakpe de mia nu, elabena Amoritowo fe fia, siwo

katã le towo dzi la, fo ta kpli de mia nu. 7 Enumake Yosua kple efe avakɔ la katã kpakple kalɛtowo katã ho tso Gilgal.

8 Eye Yehowa gbɔ na Yosua bena: Megavɔ o, elabena matsɔ wo ade asi na wɔ, eye wo dometoa deke manɔ te de nuwɔ o. 9 Tete Yosua va fo de wo dzi kpoyi, elabena ewɔ zã blibo la tso Gilgal. 10 Eye Yehowa na wolulu le Israel nku me, eye wosi wo le Gibeon gbɔ tɔtɔ, eye woti wo yome vasede Bet-Xoron-mɔ dzi, eye wosi wo vasede Aseka kple Makeda ke. 11 Esi wosi le Israel nu hele Bet-Xoron-to fe abu dim la, Yehowa hlɛ "kpe gawo de wo dzi tso dzifo vasede Aseka, eye woku; amesiwo kpe-tsiawo wu la sɔ gbɔ wu esiwo Israel-viwo wu kple yi.

12 Eye Yosua fo nu kple Yehowa le Israel-viwo nku me, le gbesigbe Yehowa tso Amoritowo de asi la, eye wogbɔ le Israel nku me bena: Ye, to de Gibeon, eye yleti, tsi Ayalon-ɔe la me! 13 Tete aye kple yleti wotrɔ, vasede esime dukɔ la bia hlɔ wofe futowo. De womeɔ esia de 'ame dzodzɔewo fe agbalɛ me o? Eye ye to le yedota me, eye mede abla dɔdɔ to o anɔ nkeke blibo deka. 14 Eye nkeke deke medo ngɔ ne alo va le emegbe de esia nu, esi Yehowa dɔ to amegbetɔ fe gbe o; elabena Yehowa wɔ ava na Israel. 15 Eye Yosua kple Israel blibo la gbugbɔ va asada la me le Gilgal.

16 Ke fia atɔ mawo si yi dɔɔla de do me le Makeda. 17 Eye wo va gbɔ na Yosua bena, wokpɔ fia atɔawo woɔla de do me le Makeda. 18 Yosua dɔ nu be: Mimi kpe gawo tu do la nu, eye mide nɔtsuwo dɔ enu, bena woadzo wo nu. 19 Ke miawo migato o, hafi boɔ miti miafe futowo yome, mitrɔ wofe megbexeawo, eye migana woage de wofe duwo me o, elabena Yehowa, mia Mawu, tso wo de asi na mi. 20 Eye esi Yosua kple Israel-viwo si wo wɔ hetsrɔ wo, eye ame mibeawo si yi de du sesɛwo me la, 21 dukɔ blibo la gbugbɔ va Yosua gbɔ le Makeda le asada me dedie, eye

o Mo. II, 9, 22-25.

o Mo. V, 23, 10.

o Xab. 3, 11.

o Sam. II, 1, 18.

o 8.

o 9.

o kp. 42; Mo. II, 14, 25.

amea deke medo dzi ke fi de Israel-viwo nu o. 22 Eye Yosua gblɔ bena: Mide nu le doa nu, eye mikplɔ fia atɔawo tso doa me va gbɔnye! 23 Tete wowo nena, eye wokplɔ fia atɔawo tso doa me va egbɔe; woawo nye: Yerusalem-fia, Xebron-fia, Yarmut-fia, Laxis-fia kple Eglon-fia. 24 Esi wokplɔ fia atɔ siawo va Yosua gbɔ la, Yosua yɔ Israel-nutsuwo katã, eye wɔgbɔ na avakɔ la kplɔlawo, amesiwo de ava la kplii bena: Mite va, eye mido afɔ ve dzi na fia siawo! Tete wote va, eye woɔo afɔ ve dzi na wo. 25 Eye Yosua gblɔ na wo bena: Migavɔ o, eye dzika megatso mia fo o, milɛ dzi de fo, eye misɛ nu! Elabena alea Yehowa awɔ miafe futɔ, siwo katã mia kple wo miele ava wo ge lae. 26 Emegbe Yosua wu wo, eye wɔde ka ve na wo de ati atɔ nu; eye wotsi atiawo nu vasede fiɛ. 27 Eye esi aye yina to do ge la, Yosua de se bena, woade wo le atiawo nu atsɔ afu gbe de do, si me woyla do la me, eye wofɔ kpe gawo do do la nu wotsi anyi vasede egbe.

Yosua gaɖu du bubuwo dzi.

28 Eye Yosua xɔ Makeda le nkeke ma ke dzi; ewu wo kple yi, eye wɔtsrɔ eme fia kple amesiwo katã le eme la gbidigbidi, eye mena amea deke si o, eye wɔwɔ Makeda-fia, /abe alesɔ wɔwɔ Yerixo-fia ene. 29 Eye Yosua kple Israel blibo la ho tso Makeda heyi Libna, eye wɔwɔ ava kple Libna. 30 Eye Yehowa tɔo eya hã kple eme fia de asi na Israel, eye wɔtsrɔe kple eme nɔlawo katã kple yi; womena amea deke si o, eye wowo eme fia, abe alesɔ wowo Yerixo-fia ene. 31 Eyome Yosua kple Israel blibo la ho tso Libna yi Laxis, eye woɔe to dee hewɔ ava kplii. 32 Eye Yehowa tɔo Laxis de asi na Israel, eye woxɔe le nkeke eveagbe, eye wɔtsrɔe kple eme nɔlawo kple yi, abe alesɔ wowo Libna ke ene. 33 Yemayi Horam, Gezer-fia ho, be yeava xɔ na Laxis, ke Yosua si eya hã kple efe dukɔ la, vasede esime amea deke mekpɔo o. 34 Emegbe Yosua kple Israel

blibo la ho tso Laxis yi Eglon, eye woɔe to dee hewɔ ava kplii, 35 eye woxɔe le nkeke ma dzi hetsrɔe kple yi, eye wɔtsrɔ amesiwo katã le eme la gbemagbe gbidigbidi, abe alesɔ wowo Laxis ke ene. 36 Tete Yosua kple Israel blibo la ho tso Eglon heyi Xebron, eye wowo ava kplii, 37 eye woxɔe hetsrɔe kple eme fia, efe duwo katã kple wo me nɔlawo kple yi; mena amea deke si o, abe alesɔ wowo Eglon ene, eye wɔtsrɔe kple eme nɔlawo gbidigbidi. 38 Eyome Yosua kple Israel blibo la tɔo yi Debir dawɔ ava kplii, 39 eye woɔu eya hã kple eme fia kpakple efe duwo katã dzi, eye wowo wo kple yi hetsrɔ amesiwo katã le eme la gbidigbidi, eye mena amea deke si o, alesɔ wowo Xebron la, nenema wowo Debir kple eme fia hãe, abe alesɔ wowo Libna kple eme fia ene. 40 Ale Yosua du anyigba blibo la kple fia, siwo katã le towo dzi, dziehe, gbadzafe kple towo nu la dzi; mena amea deke si o, eye wɔtsrɔ nu gbagbewo katã gbidigbidi, abe alesɔ Yehowa, Israel fe Mawu la, de se ene. 41 Eye Yosua du wo dzi tso Kades-Barnea vasede Gaza, tso Gosen-nyigba blibo la dzi vasede Gibeon. 42 Eye Yosua du fia siawo katã kple wofe anyigbawo dzi zi deka, elabena Yehowa, Israel fe Mawu lae wo ava na Israel. 43 Emegbe Yosua kple Israel blibo la gbugbɔ va asada me le Gilgal.⁹

Kanaan-du gedewo tsɔtsrɔ.

11 Esi Yabin, Xazor-fia, se esia la, edo ame do de Yobab, Madon-fia kple Simron-fia, Axsafia 2 kple fia, siwo le anyiehe gome le towo dzi, tagba, si le Kinerot fe dziehe gome, gbadzafe kple Nafot-Dor le yetodofo 3 kpakple Kanaanito, siwo le yetodofo kple yetodofo, Amoritowo, Xititowo, Perizitowo kple Yebusitowo, siwo le towo dzi, kpakple Xiwitowo, siwo le Xermon te le Mizpa-nyigba dzi. 4 Tete woho kple wofe avakɔwo katã kple sowo kpakple tasiadam gedewo; woso gbɔ abe futake ene. 5 Fia siawo katã do gbe di heva fu asada

^a 8, 29; Mo. V. 21, 23.

^b Mo. IV. 21, 2; Mo. V. 20, 16-18.

^d 11, 16.

^e kp. 14.

^f 6, 21.

^g kp. 15.

anyi de Merom-to la nu, be woa-
wo ava kple Israel.

6 Ke Yehowa gblɔ na Yosua
bena: Megavɔ wo o, elabena ma-
na wo katã natsrɔ le Israel ngo,
etsɔ wɔle siawo; natu ata na wofe
sowo, eye natɔ dzo wofe tasia-
damwo. 7 Tete Yosua kple ava-
wɔlawo katã va fo de wo dzi le
Merom-to la nu kpoyi, eye wodze
wo dzi. 8 Eye Yehowa tsɔ wo de
asi na Israel, ale be wosi wo he-
nyã wo de nu vasede Zidon, du
gã la me, vasede Misrefot-Mayim,
kple Mizpa-bali la me le yedze-
fome, eye wosi wo, vasede esime
amea deke mekpɔtɔ o. 9 Eye Yo-
sua wo, abe alesi Yehowa gblɔ
ne ene; etu ata na wofe sowo,
eye wɔtɔ dzo wofe tasiadamwo.

10 Yemaɣi ke Yosua trɔ va xɔ
Xazor, eye wòwu eme fia kple yi,
elabena tsã la Xazor enye ta na
fiadufe siawo katã. 11 Eye wòwu
amesiwo katã le eme la kple yi
hetsrɔ wo gbidigbidi; nu gba-
gbea deke mekpɔtɔ o, eye wɔtɔ
dzo Xazor. 12 Ale Yosua du fia
siawo fe duwo kple wofe fiawo
katã dzi, eye wòwu wo kple yi;
etsrɔ wo gbidigbidi, abe alesi Ye-
howa fe dɔla Mose de se ene.
13 Ke Israel metɔ dzo du, siwo
katã le togbewo dzi la o; negbe
Xazor dedeko Yosua tɔ dzoe.
14 Eye Israel-viwo ha aboyonuwo
kple lãwo le du siawo me na wo
dokui, negbe amewo katã ko wo-
wu kple yi, vasede esime wotrɔ
wo vɔ, eye womena nu gbagbe
deka hɔ hã kpɔtɔ o. 15 Alesi Ye-
howa de se na efe dɔla Mose la,
nenema Mose dee na Yosua, eye
nenema Yosua wɔe mede naneke
le se, siwo katã Yehowa de na
Mose la me o.

16 Ale Yosua xɔ anyigba blibo
la, toawo kple dziehe gome katã,
Gosen-nyigba blibo la kple gba-
dzafe la, tagba la kple Israel-
toawo kpakple wo nu balimewo,
17 tso to tamekokoe, siwo do ta
Seir la gbo vasede Baal-Gad le
Libanon fe bali me le Xermon-to
la te, eye wòde aboyo wofe fiawo
katã hewu wo. 18 Eye Yosua wɔ
ava kple fia siawo katã etefe
didi. 19 Dua deke mewɔ xɔlɔ
kple Israel-viwo o, negbe Xiwito,

siwo nɔ Gibeon la ko; ke boɣ
ava wòwɔ hafi xɔ wo katã. 20 Ela-
bena Yehowa gbo wòtso be, wofe
dzime sɛ, eye wòho ava de Israel
nu, ne woatrɔ wo gbidigbidi, wo-
mave wo nu o, ke boɣ woatrɔ
wo, abe alesi Yehowa de se na
Mose ene.

21 Yemaɣi Yosua va btsrɔ Ena-
kitowo da le toawo dzi le Xebron,
Debir, Anab kple Yuda-towo kpa-
kple Israel-towo katã dzi, eye Yo-
sua tsrɔ wo kple wofe duwo gbi-
digbidi. 22 Enakitɔa deke me-
kpɔtɔ de Israel-viwo fe anyigba
dzi o, negbe Gaza, Gad kple As-
dod ko dewo susɔ do. 23 Ale
Yosua xɔ anyigba blibo la, abe
alesi Yehowa gblɔ na Mose pɛ-
pɛpe ene, eye Yosua mɛe na Is-
rael, to sia to kple etɔ, eye anyi-
gba la kpɔ gbɔdzɛ tso avawɔwo
me.

Fia blaetɔ vo deke, siwo dzi Israel-viwo du la,
fe gkɔwo.

12. Esiawo nye anyigba dzi fia,
siwo dzi Israel-viwo du, ame-
siwo fe anyigba woxɔ le Yordan
godo le yedzehe gome, tso Arnon-
tɔwu la nu vasede Xermon-to la
gbo kple gbadzafe blibo, si le
yedzehe: 2 Sixon, Amoritowo fe
fia, si nɔ Xesbon, amesi fe dzi-
dufe tso Aroer gbo, le Arnon-
tɔwu la nu tso tɔwu la fe go
deka hetsɔ Gilead fe afã de eme
vasede Yabok-tɔwu, si nye Amon-
viwo fe lifo la nu; 3 tso gbadzafe
heyi Kinerot-fu la nu le yedzehe
heva tagbafu, si nye Dzeɣu la nu,
le yedzehe hedo ta Bet-Yesimot,
vasede Pisga fe aga nu le dziehe.
4 Hekpe de Og, Basan-fia, amesi
nye ame dzɔtsu mɔlea, si nɔ Asta-
rot kple Edrei fe anyigba nu,
5 amesi fe dzidufe nye Xermon-
to, Salxa kple Basan blibo la, va-
sede Gesuritowo kple Maaxati-
towo fe lifo nu kple Gilead afã
heva ke de Sixon, Xesbon-fia, fe
anyigba nu. 6 Yehowa fe dɔla
Mose kple Israel-viwo du wo dzi,
eye Yehowa fe dɔla Mose tsɔe
na Ruben-viwo, Gad-viwo kple
Manase fe to afã wònye wo tɔ.
7 Esiawo nye anyigba dzi fia,
siwo dzi Yosua kple Israel-viwo
du, le Yordan fe go si dzi le yeto-
dohe gome, tso Baal-Gad le Liba-

Mo. V. 7, 2.

Mo. IV. 13, 22;
Mo. V. 1, 28.

12, 6.

Sam. I. 17, 4.

14, 15.

Mo. IV. 21, 2.

Mo. IV. 21, 24.

Mo. IV. 21, 25;
Mo. V. 3, 11.

10, 41.

Mo. IV. 22, 23.

3, 15.

non je bali me vasede to tameko-
koe, siwo do ta Seir la gbɔ; eye Yo-
sua tsoe na Israel-toawo wo to wo
toe, ne wɔanye wo to, 8 amesiwo
le towo dzi, gbadzaje. tagba, towo
nu kple gbegbe kpakple dziehe,
siwo nye ^oXititowo, Amoritowo,
Kanaanitowo, Perizitowo, Xiwi-
towo kple Yebusitowo: 9 ^aYerixo-
fia deka, ^cAi, si le Betel gbɔ la
me fia deka, 10 Yerusalem-fia deka,
Xebon-fia deka, ^f11 Yarmut-fia
deka, Laxis-fia deka, ^g12 Eglon-
fia deka, Gezer-fia deka, ^h13 ^dDe-
bir-fia deka, Geder-fia deka, 14
^kXorma-fia deka, ^lArad-fia deka,
15 ⁿLibna-fia deka, Adulam-fia
deka, 16 ^oMakeda-fia deka, Betel-
fia deka, 17 Tapua-fia deka, Xe-
fer-fia deka, 18 ^pAfek-fia deka,
Saron-fia deka, 19 Madon-fia deka,
Xazor-fia deka, ^r20 Simron-Meron-
fia deka, Axsaf-fia deka, ^s21 Ta-
nax-fia deka, Megido-fia deka, 22
Kedes-fia deka, Yokneam, si le
Karmel nu la me fia deka, 23 Dor-
fia, si le ^t"Nafot-Dor la deka, Gil-
gal-dukɔ vovovowo je fia deka,
24 kple Tirza-fia. Fiawo katã le
blaetɔ vo deka.

Anyigba la me mamã.

13 Esi Yosua tsi xɔ je gede la,
Yehowa gbɔ ne bena: Etsi,
eye nɛxɔ fe gede; anyigba gede
kpɔto womexɔ hade o. 2 Anyigba,
siwo kpɔto la, wonye: Filistitowo
je anyigbawo katã kple Gesuri
bilibo la, 3 tso Sixor, si si to
Egipte nu gbɔ vasede Ekron, si
wobuna de Kanaanitowo me la,
fe lifo nu le anyiehe. Filistitowo
je amegã atɔawo nye: Gazatɔ,
Asdodɔ, Askalontɔ, Gadto kple
Ekrontɔ hekpe de Avitowo nu
le dziehe; 4 Kanaanitowo je anyi-
gba bilibo la kple Meara, si nye
Zidonitowo to, vasede Afek kple
Amoritowo je lifo nu. 5 Giblit-
owo je anyigba, Libanon bilibo la
le yedzefe, tso Baal-Gad le Xe-
rmon-to la nu hedɔ ta Xamat; 6
tometowo katã, tso Libanon ^vva-
sede Misrefot-Mayim kpakple Zi-
donitowo katã. Nye nuto manyã
wo le Israel-viwo nɔ, dzidze nu,
namãe na Israel-viwo ko, abe
alesi mede se na wò ene. 7 Eyata
mã anyigba sia na to asiekeawo

^a kp. 15–32.

^b 11, 8.

^d 6, 2.

^e 8, 29.

^f 10, 1, 2.

^g 10, 3.

^h 10, 3, 26, 32.

ⁱ 10, 29; ^oDon.

1, 11.

^k ^oDon. 1, 17.

^l Mo. IV. 21, 1.

ⁿ 10, 29, 30.

^o 10, 28.

^p 15, 53; ^sSam. I.

4, 1.

^r 11, 1, 10.

^s 11, 1.

^t kp. 33.

^u 11, 2.

^v Mo. IV. 32.

^v Mo. IV. 22, 5;

31, 8.

^x 11, 8.

kple Manase fe to afã la, ne wɔa-
nye wofe domenyinu. 8 Elabena
^oManase fe afã, Ruben-viwo kple
Gad-viwo xɔ wofe anyigba, si
Mose tso na wo le Yordan godo
le yedzefe, abe alesi Yehowa fe
dɔla Mose tsoe na wo ene: 9 tso
Aroer, si le Arnon-toawo la nu kple
du, si le bali la me gbɔ kpakple Me-
deba-tagba bilibo la vasede Dibon;
10 Sixon, Amoritowo je fia, si du
fia le Xesbon la, je duwo katã
vasede Amon-viwo je lifo nu;
11 Gilead kple Gesuritowo kpa-
kple Maaxatitowo je anyigba,
Xermon-to bilibo la kple Basan
bilibo la vasede Salxa; 12 Og,
Basan-fia, si du fia le Astarot
kple Edrei la, je fiadufe bilibo la;
eya nye ame dzotsu mbeto, si
kpɔto di, eye Mose du wo dzi
henyã wo. 13 Ke Israel-viwo me-
nyã Gesuritowo kple Maaxatitowo
o, eyata Gesur kple Maaxat tsi
Israel dome vasede egbe. 14 Ne-
gbe ^t"Lewi-to la ko metsɔ anyi-
gbaa deke na o, elabena Yehowa,
Israel fe Mawu la, fe dzovosa nye
efe domenyinu, abe alesi wògbɔ
ne ene.

To eve kple afã je domenyinu le Yordan godo.

15 Eye Mose na anyigba Ruben-
viwo je to la de wofe fomewo
nu, ^v16 tso Aroer, si le Arnon-
toawo la nu kple du, si le bali la
me gbɔ, kpakple Medeba-tagba
bilibo la, 17 Xesbon kple efe du,
siwo katã le tagba, Dibon, Bamot-
Baal kple Bet-Baal-Meon, 18 Yaza,
Kedemot kple Mefat. 19 Kirya-
tayim, Sibma kple Zeret-Saxar, si
le bali me to la dzi, 20 Bet-Peor.
Pisga je agawo kple Bet-Yesimot,
21 tagba duwo katã kple Sixon,
Amoritowo je fia, si du fia le Xe-
sbon fe fiadufe bilibo la; Mose du
dzi hekpe de Midian amegãwo nu,
siwo nye: Ewi, Rekem, Zur, Xur
kple Reba, amesiwo nye Sixon
je amegãwo, siwo nɔ anyigba la
dzi. 22 Eye Israel-viwo wu bokɔ
^yBileam, Beor vi, kple yi hekpe
de ame bubu, siwo wowu la nu.
23 Ale Yordan kple enu nyigba
du lifo na Ruben-viwo. Esia nye
Ruben-viwo je anyigba, duwo kple
kofewo le wofe fomewo nu.

24 Eye Mose na anyigba Gad-
viwo je to la de wofe fomeawo

nu: 25 Yazer kple Gilead-duwo katã, Amon-viwo fe anyigba afã vasede Aroer, si le Raba kasa la gbɔ; 26 tso Xesbon vasede Ramat-Mizpa kple Betonim, eye tso Maxanayim vasede Debir fe lifo nu; 27 Bet-Haram, Bet-Nimra, Sukot kple Zafon, siwo le bali la me, woawo nye Sixon, Xesbon-fia, fe fiadufe kpɔtɔea, Yordan kple enu nyigba, vasede Kineret-ta fe mlɔenu, le Yordan fe go keme dzi le yedzefe gome. 28 Esia nye Gad-viwo fe anyigba, duwo kple kɔfewo le wofo fomewo nu.

29 Eye Mose na anyigba Manase-viwo fe to afã le wofo fomewo nu: 30 tso Maxanayim, Basan blibo, si nye Og, Basan-fia fe fiadufe, Yair-kɔfewo katã le Basan, siwo nye du blaadeawo. 31 Eye wɔtɔ Gilead afã, Astarot kple Edrei, du, siwo le Og, Basan-fia, fe fiadufe me, na Manase vi, Maxir-viwo fe afã. 32 Esia nye anyigba, si Mose mã le Moab-tagba le Yordan godo le Yerixo fe yedzefe. 33 Ke Mose mena anyigbaa deke Lewi-to la o, elabena Yehowa, Israel fe Mawu la, nɔtɔ nye wofo domenyinu, abe alesì wɔgblo na wo ene.

Womã anyigba la me vɔ.

14. Esia nye anyigba, si nunɔla 1. Eleazar kple Yosua, Nun vi, kpakple Israel-viwo fe toawo fe amegãwo mã na Israel-viwo le Kanaan-nyigba dzi. 2 Eye iwodzidze nu hafi mãe na to asieke kple afã la, abe alesì Yehowa de se to Mose dzi ene. 3 Elabena Mose na anyigba to eve kple afã de Yordan godo; ke mena anyigbaa deke Lewi-viwo de wo dome o. 4 Elabena Yosef-viwo Manase kple Efrayim le to eve; ke wometɔ gomea deke na Lewi-viwo de anyigba la dzi o, negbe "duwo ko, be woanɔ me, kple gbɛdufewo na wofo lãwo kpakple nusiwo le wo si. 5 Alesì Yehowa de se na Mose la, nenema Israel-viwo wɔ, eye womã anyigba la.

Kaleb fe domenyinu.

6 Tete Yuda-viwo va Yosua gbɔ le Gilgal, eye Kaleb, Yefune vi, si nye Kenizito la, gblo nɛ bena: Enya nya, si Yehowa gblo

na Mose, Mawu fe ame la, le mia kpli wò nɔti le Kades-Barnea. 7 Mexo fe blane, esime Yehowa fe dɔla Mose dom tso Kades-Barnea, be mayi datsa nku le anyigba dzi, eye meva gblo, alesì mekpɔ la nɛ. 8 Ke nɔvinye, siwo de kplim la, de dzi le duko la fo; gake nye la medze Yehowa, nye Mawu la yome blibo. 9 Tete Mose ka atam gbemagbe gblo bena: Anyigba, si dzi nɛdo afɔe la, anye mia kple viwòwo fe domenyinu tegbee, elabena ɛdze Yehowa, nye Mawu la yome blibo. 10 Kpɔ da, Yehowa na metsi agbe, abe alesì wòdo nɔgbɛ ene; esi Yehowa gblo nya sia na Mose la, fe blane vɔ atɔ enye si va yi, esiwo me Israel zɔ gbɛdzi. Mexo fe blanyi vɔ atɔ egbe siawo, 11 gake nɔusɛ le nɔnye egbe siawo, abe alesì wòno nɔnye le gbesigbe Mose dom la ene; alesì nɔusɛ nɔ nɔnye xemaɣi, be mate nɔ awɔ awa, ado go, eye ava me la, nenema wɔgale nɔnye fifia hã. 12 Eyata tso tonyigba sia, si nɔ Yehowa fo nu le gbemagbe la nam; elabena wò nɔtɔ ɛsee gbemagbe bena, Enakitowo le afima, eye duawo lolo hesesɛ. Dewohi Yehowa anɔ kplim, be manyã wo, abe alesì Yehowa gblo ene. 13 Tete Yosua yrae, eye wɔtɔ Xebbron na Kaleb, Yefune vi la, ne wòanye efe domenyinu. 14 Eyata Xebbron zu Kaleb, Yefune vi, si nye Kenizito la, fe domenyinu vasede egbe, elabena edze Yehowa, Israel fe Mawu la yome blibo. 15 Woyɔ Xebbron tsã bena Araba fe du, amesi nye ame gãtɔ le Enakitowo dome. Eye anyigba la kpɔ gbɔdzɔe tso awawo me.

Yuda-to fe lifowo kple duwo.

15. Eye Yuda-viwo fe to la xɔ wofo gome le wofo fomewo nu de dziehe la, EDOM fe lifo nu, le Zin-gbɛdzi le dziehe kekeake. 2 Wofo dziehelifo tso Dzeju la fe mlɔenu, afisi fu la wɔ adɔ nyɛ kpɔ de dziehe gome le, 3 eye wòva to Akrabim-to fe dziehe gome vasede Zin, eye wòmlɔ va zɔ Kades-Barnea fe dziehe vasede Xezron, eto Adar hegɔdɔ mɔ to Karka 4 vasede Azmon, eye

Mo. IV. 13, 30.

Don. 10, 3. 4.

Mo. V. 34, 7.

Mo. IV. 18, 20, 21.

f 11, 21.

f 15, 18-19; 21, 11, 12.

Mo. IV. 34, 17.

Mo. IV. 35, 55.

k 11, 22.

r 23, 14-32.

n 21.
Mo. IV. 24, 3-5.

Mo. IV. 14, 24; Mo. V. 1, 35.

wòzò Egipte-tòu la ñu va wu nu de fu nu. Esia nye miafe dziehelifo. 5 Xedzefelifo tso Dzefu la nu vasede Yordan nu, eye anyiehelifo tso adɔ, si le Yordan fe mlɛnu la nu 6 vasede Bet-Xogla, eye wòmlo zò Bet-Araba fe anyiehe to "Bohan, Ruben vi, fe kpe la gbɔ 7 hezò Axor-bali la me vasede Debir, eye wònɔyè kpo to Gilgal, si le Adumim-to dzi mɔ kasa la, fe anyiehe le tɔu la fe dziehe gome; emegbe lifo la va to En-Semes-to la ñu va ke de "Rogel fe vudo la gbɔ. 8 Eye lifo la zò "Ben-Hinom-bali la me va to Yebusitowo fe to la ñu le dziehe, esia nye Yerusalem; eyome lifo la zò to, si le Hinom-bali la nu le yetodofo gome la tame le Refaim-bali la fe mlɛnu le anyiehe gome, 9 eye wòtso to sia tame va to Neftoax fe tsivudo la gbɔ hedɔ ta du, siwo le Efron-to dzi la gbɔ vasede /Baala, esia nye Kiryat-Yearim. 10 Eye lifo la tɔ tso Baala do ta Seir-to gbɔ le yetodofo heva zò Har-Yearim-to la ñu le anyiehe, esia nye Kesalon, eye wòmlo to Bet-Semes vasede Timna. 11 Emegbe lifo la zò Ekron-to la ñu le anyiehe vasede Sikron, eye wòmlo to Baalato la tame do ta Yabneel va wu nu de fu nu. 12 Eye yetodofelifo enye fu gá la kple enu nyigbawo. Esia nye Yuda-viwo fe lifo go-doo va kpe le wofo fomeawo nu.

13 "Eye Yosua tso Arba, Enakitowo fofo, fe du, si nye Xebbron la na Kaleb, Yefune vi, de Yuda-viwo dome, abe alesì Yehowa gbɔ nɛ ene. 14 Eye Kaleb nyá Enakitɔ etɔ Sesai, Aximan kple Talmai, amesiwo Enak puto dzi la da tso afima." 15 Emegbe wòho aba de Debirtowo ñu; tsá la wo-yɔa Debir bena Kiryat-Sefer. 16 Eye Kaleb gbɔ bena: Amesi ke adu Kiryat-Sefer dzi, eye wòaxɛ la, matsɔ vinyenyonu Axxa nɛ wòade. 17 Esi Otniel, Kaleb nɔvi Kenas fe viɔutsu, xɛ la, etsɔ vianyonu Axxa nɛ wòde. 18 Eye esi wòkplɛ la, nyonu la do dali nɛ be, yeadabia agble ye fofo, eye wòdɔ tso tedzi la dzi; tete Kaleb bia bena: Nya kae le asiwò? 19 Edo ñu be: Yram, ela-

bena etsɔ dziehenyigba nam xoxo, eyata tso tsivudoawo hã nam! Tete Kaleb tso vudo, siwo le to dzi kple bali me la nɛ.

20 Esia nye Yuda-viwo fe to la fe anyigba le wofo fomeawo nu. 21 Du, siwo tso Yuda-viwo fe to la fe mlɛnu vasede Edom fe lifo ñu le dziehe, wonye: Kabzel, Eder, Yagur, 22 Kina, Dimona, Adada, 23 Kedes, Xazor, Yitnan, 24 Sif, Telem, Bealat, 25 Xazor-Xadata, Keriot-Xezron, eya nye Xazor, 26 Amam, Sema, Molada, 27 Xazar-Gada, Xesmon, Bet-Palet, 28 Xazar-Sual, Beer-Seba, Bizyoteya, 29 Baala, Iyim, Azem, 30 Eltolad, Kesil, Xorma, 31 Ziklag, Madmana, Sansana, 32 Lebaot, Silxim, Ain kple Rimon. Wo katá le du blaetɔ vɔ asieke hekpe de wofo kɔfewo ñu.

33 Esiwo fe gbadzafe, wonye: "Estaol, Zora, Asna, 34 Zanoax, En-Ganim, Tapuax, Enam, 35 Yarmut, Adulam, Soxo, Azeka, 36 Saarayim, Aditayim, Gedera kple Gederotayim. Wole du wuiene hekpe de wofo kɔfewo ñu. 37 Zenan, Xadasa, Migdal-Gad, 38 Dilean, Mizpe, Yokteel, 39 Laxis, Bozkat, Eglon, 40 Kabon, Laxmas, Kitlis, 41 Gederot, Bet-Dagon, Naama kple Makeda. Wole du wuiade hekpe de wofo kɔfewo ñu. 42 Libna, Eter, Asan, 43 Yiftax, Asna, Ne-zib, 44 Kegila, "Axsib, Maserá. Wole du asieke hekpe de wofo kɔfewo ñu. 45 "Ekron kple enu duwo kple enu kɔfewo, 46 du, siwo katá tso Ekron kple yetodofo gome va ke de Asdod kple enu kɔfewo gbɔ; 47 "Asdod kple enu duwo kple enu kɔfewo, "Gaza kple enu duwo kple enu kɔfewo vasede Egipte-tòu la ñu, eye "fu gá la enye lifo.

48 Du, siwo le towo dzi, wonye: Samir, Yatir, Soxo, 49 Dana, Kiryat-Sana, eya nye Debir, 50 Anab, Estemo, Anim, 51 Gosen, Xolon kple Giló. Wole du wuidɛke hekpe de wofo kɔfewo ñu. 52 Arab, Duma, Esan, 53 Yanum, Bet-Tapuax, Afe-ka, 54 Xumta, Kiryat-Arba, eya nye Xebbron kple Zior. Wole du asieke hekpe de wofo kɔfewo ñu. 55 Maon, Karmel, Zif, Yuta, 56 Yesreel, Yokdeam, Zanoax, 57 Ha-

a 18, 17.

b Sam. II. 17, 17.

d Kron. II. 28, 3.

e Oon. 13, 25; 16, 31. / kp. 60.

f 19, 29.

h 14, 6-15. i Sam. I. 5, 10.

k Sam. I. 5, 1. l Oon. I, 18.

m kp. 13-19 kpo Oon. 1, 10-15. n Mo. IV. 34, 8.

kayin, Gibea kple Timna. Wole du ewo hekpe de wofe kɔfewo nu. 58 Xalxul, Bet-Zur, Gedor, 59 Maarat, Bet-Anot kple Eltekon. Wole du ade hekpe de wofe kɔfewo nu. 60 Kiryat-Baal, eya nye Kiryat-Yearim, kpakple Xaraba. Wole du eve hekpe de wofe kɔfewo nu.

61 Du, siwo le gbedzi, wonye: Bet-Araba, Midin, Sexaxa, 62 Nibsan, Ir-Hamelax kple En-Gedi. Wole du ade hekpe de wofe kɔfewo nu. 63 Ke Yuda-viwo mete nu nyā Yebusitɔ, siwo le Yerusalem la ɔa o, eyata Yebusitɔwo tsi Yerusalem le Yuda-viwo dome vasede egbe.

Efrayimtɔwo fe domenyinu.

16. Yosef-viwo fe anyigba tso Yordan nu le Yerixo gbɔ zɔ Yerixo-tɔ la nu le yedzeze, va to gbege, si tso Yerixo hezɔ toawo dzi vasede Betel la me; 2 eye lifo la tso Betel va Luz heto Arkitɔwo fe anyigba me vasede Atarot, 3 eye wɔmlo to Yafletitɔwo fe anyigba nu le yetodofe gome hezɔ Bet-Xoron-nyigba fe anyigbe gome va ke de Gezer hewu nu de fu la nu. 4 Esia nye anyigba, si Yosef-viwo, Manase kple Efrayim, woxɔ.

5 Efrayim-viwo fe anyigba enye si le wofe fomeawo nu: Wofe anyigba la fe yedzefelifo tso Aterot-Adar vasede Bet-Xoron fe dzigbe gome 6 hemlo to fu la nu. Anyiehelifo tso Mixmetat henye kpo to Taanat-Silo fe yedzeze, eye wɔzɔ efe yedzeze gome vasede Yanoxa; 7 eye wɔtso Yanoxa va to Atarot kple Naarat heto Yerixo nu vasede Yordan nu. 8 Yetodofelifo tso Tapuax heto Kanatɔu la nu va wu nu de fu nu. Esia nye Efrayim-viwo fe to la fe anyigba le wofe fomeawo nu; 9 hekpe de du, siwo katā wotia le Manase-viwo fe anyigba dzi na Efrayim-viwo la nuti.^a 10 Ke wome nyā Kanaanitɔ, siwo nɔ Geser la ɔa o, eyata Kanaanitɔwo tsi Efrayim dome vasede egbe, eye wona woxɔ dɔ na wo yaka.^b

Manase-to afā fe domeuyinu.

17. Manase-to la xɔ efe gome, elabena eyae nye Yosef fe ngɔgbevi; wotsɔ Gilead kple Ba-

^a Mo. IV. 26, 29; 13, 31.

^b 9, 17; 19, 11

^d Fla. I. 9, 16.

^e 16, 26; Sam. II. 5, 6.

san na Maxir, Manase fe ngɔgbevi, amesi nye Gilead fofe, elabena avame wɔnye.^a 2 Manase-vi mamlawo xɔ wo tɔ le wofe fomeawo nu, woawo nye: Abiezer-viwo, Xelek-viwo, Asriel-viwo, Sexem-viwo, Kefer-viwo kple Semidaviwo; esiawo nye Yosef vi Manase fe viɔutsuwo le wofe fomeawo nu. 3 Ke Zelofxad, amesi nye Kefer vi, amesi nye Gilead vi, amesi nye Maxir vi, amesi nye Manase vi la, medzi nɔtsuvia deke o, negbe nyɔnuawo ko, eye vianyɔnuawo fe nkɔwo nye: Maxla, Noa, Xogla, Milka kple Tirza. 4 Eye wova nunɔla Eleazar kple Yosua, Nun vi, kpakple amegāwo nku me gbɔ bena: Yehowa de se na Mose be, wɔana anyigba mi de mia nɔviwo dome. Tete wona anyigba wo de wo fofe nɔviwo dome, abe alesi Yehowa gbɔ ene. 5 Ale Manase xɔ akpa ewo hekpe de Gilead-nyigba kple Basanyigba nuti le Yordan fe go keme dzi. 6 Elabena Manase vinyɔnuwo xɔ anyigba de viɔutsuwo dome, ke Gilead-nyigba nye Manase-vi mamlawo tɔ.

7 Eye Manase fe lifo tso Aser va to Mixmetat le Sifem kasa, eye wɔzɔ En-Tapuaxtɔwo nu le dɔsi me gome. 8 Tapuax-nyigba enye Manase tɔ, ke Tapuax, si le Manase fe lifo dzila, enye Efrayim-viwo tɔ. 9 Eye lifo la to Kana-tɔu la fe dziehe gome, ke Efrayim fe duwo le Manase fe duwo dome le afima: eye Manase fe lifo to tɔu la fe anyiehe gome heva wu nu de fu nu. 10 Dziehe gome enye Efrayim tɔ, eye anyiehe gome enye Manase tɔ, eye fu dolifo nɔ; wova kpe Aser le anyiehe, eye wokpe Isaxar le yedzeze. 11 Du, siwo nye Manase tɔ, le Isaxar kple Aser gbɔ, wonye: Bet-Sean kple efe duwo, Yibleam kple efe duwo hekpe de Dortɔwo kple wofe duwo; En-Dortɔwo kple wofe duwo, Tanaxtɔwo kple wofe duwo kpakple Megidotɔwo kple wofe duwo, woawo nye togbe etɔawo. 12 Ke Manase mete nu xɔ du siawo o, ale Kanaanitɔwo do dzi nɔ anyigba sia dzi be. 13 Gake esi nɔsɛ va dɔ Israel-viwo nu la, wona Kanaanitɔwo

^f 16, 9.

^g Dou. I, 27.

^h 17, 9.
ⁱ Sam. I. 28, 7.

^k Mo. IV. 26, 29; 27, 1.
^l 15, 68.

wò dọ na wo yaka; ke dẹko wo-
menyã wo o.^a

14 Eye Yosef-viwo gblo na Yo-
sua bena: Nukaṅuti nẹna anyi-
gba kple gome dẹka pẹ ko mí,
evọ mieso gbọ, eye Yehowa yra
mí vasede fifi hafi? 15 Yosua dọ
ṅu na wo bena: Ne mieso gbọ
la, ekema miyi Filistitowo kple
Refaitowo je anyigba dzi, eye
mifo aveawo da le afima; elabena
Efrayim-to la xaxa na mi akpa.
16 Tete Yosef-viwo gblo bena:
To la menya de mia nu-o, evọ ga-
tasiadamwo há le Kanaanito, siwo
katá le bali la me kple esiwo le
Bet-Sean kple efe duwo me kpa-
kple esiwo le Yezreel gbadzafe
la si. 17 Yosua gblo na Yosef je
afe, si nye Efrayim kple Manase
bena: Mieso gbọ, eye ɔsẹ gedẹ
le mia ṅu; menye gome dẹka koe
anọ mia si o; 18 ke boṅ mixo
tonyigba la, eye mifo aveawo da
le edzi, eye wòanye mia to va-
sedẹ efe mlẹnu. Elabena mianyã
Kanaanito, siwo si gatasiadamwo
le, eye ɔsẹ le wo ṅu la da.

Agbadọw la le Silo. Anyigba susoe mamã.

18. la, Israel-viwo je ha blibo
la va kpe ta de Silo, eye wotu
Mawu je agbadọw la de afima.

2 Eye Israel-viwo je to adre
susọ, siwo womemã anyigba na
hadẹ o. 3 Eye Yosua gblo na
Israel-viwo bena: Yekayi g5 mia-
wo kuvia ase dọ, eye miayi adaxo
anyigba, si Yehowa, mia fofowo
je Mawu, na mi la wòanye mia
to oa? 4 Mide ɔtsu etset5 le to
sia to me, ne madọ wo woayi
adatsa le anyigba la dzi, eye wo-
ade anyigba, alesi nu ade wo nu
la, agbalẹ me ve nam, 5 eye wo-
mãe de akpa adre me; Yuda neno
efe anyigba dzi le dziehe, eye
Yosef je afe neno eto dzi le
anyiehe. 6 Ke mide anyigba la
agbalẹ me de akpa adre me tso
ve nam le afisia, eye madzidze nu
de dzi na mi le Yehowa, mia Mawu
la ŋku me afi. 7 Ke Lewitowo
mexo gomea dẹke de mia dome
o, elabena Yehowa je nunladọ
enye wofe domenyinu, eye Gad,
Ruben kple Manase je to afã xọ
wofe anyigba, si Yehowa je dola

a 16, 10.

b 7, 2.

d Mo. 1. 12, 8;
28, 19.

e Don. 21, 19;
Sam. 1. 1, 3;
4, 4.

f 15, 6-9.

g 13, 14-23.

Mose na wo la, de Yordan godo
le yedzeje. 8 Tete ɔtsuawo dze
mọ heyi, eye Yosua de se na ame-
siwo yina anyigba la de ge agbalẹ
me la bena: Miyi datsa le anyi-
gba la dzi, eye mlɔbe tso ve nam,
ekema madzidze nu de dzi na mi
le Yehowa ŋku me le Silo. 9 Ale
ɔtsuawo yi datsa le anyigba la
dzi, eye womãe de akpa adre me
le wofe duwo nu heplɔe tso ve
na Yosua le asaḍa me le Silo.
10 Tete Yosua dzidze nu de dzi
na wo le Yehowa ŋku me le Silo,
eye womã anyigba la na Israel-
viwo wo to wo tɔe.

Benjamin je domenyinu.

11 Wodzidze nu de Benjamin-
viwo je to la dzi le wofe fomewo
nu, eye anyigba, si ge de wo si
me la, le Yuda-viwo kple Yosef-
viwo dome. 12 Wofe anyiehelifo
tso Yordan nu zo Yerixo-to la je
anyiehe heto toawo dzi le yeto-
dofe gome, eye wòva ke de Bet-
Awen-gbedzi; 13 emegbe lifo la
tso afisia dọ ta Luz heva zo Luz-to
la je dziehe, eya nye Betel, eye
wòto Aterot-Adar ṅu va zo toa-
wo dzi le dziehe le Bet-Xoron je
anyigbe gome. 14 Yetodofelifo la
nyẹ kpo dọ ta dziehe tso to, siwo
le Bet-Xoron kasa la je dziehe
heva wu nu de Kiryat-Baal, eya
nye Kiryat-Yearim, si nye Yuda-
viwo je du; esia nye yetodofe-
kpa. 15 Dziehekpa tso Kiryat-
Yearim je mlẹnu dọ ta yetodofe
gome heva se Neftoaz je tsivudo
la gbọ; 16 eye lifo la trọ va zo
to, si le Efrayim-tagba je anyiehe
le Ben-Hinom-bali la kasa la je
mlẹnu, eye wòzo Hinom-bali la
me heto Yebusitowo je to la ṅu
vasede Rogel je vudo la gbọ,
17 eye wòtrọ dọ ta anyiehe gome
va to En-Semes heto Gellilot ṅu
le Adumim-to dzi mọ kasa, eye
wòva to Bohan, Ruben vi fe kpe
la gbọ 18 hezo to la ṅu le gba-
dzafe la je anyiehe vasede Araba.
19 Eye lifo la va to Bet-Xogla-to
la ṅu le anyiehe heva wu nu de
ad5 la nu le Dzeju la fe anyiehe,
le Yordan fe dziehe mlẹnu; esia
nye dziehelifo la. 20 Eye Yordan
nye lifo le yedzeje gome. Esia
nye Benjamin-viwo je anyigbe

fe lifowo godoo va kpe le wofe fomeawo nu.

21 Benyamin-viwo fe to la fe duwo nye si le wofe fomeawo nu: Yerixo, Bet-Xogla, Emek-Keziz, 22 Bet-Araba, Zemarayim, Betel, 23 Haawim, Hapara, Ofra, 24 Kefar-Amonai, Haofni kple Geba. Wole du wuieve hekpe de wofe kofewo nu. 25 Gibeon, Rama, Beerot, 26 Mizpe, Kefira, Moza, 27 Rekem, Yerpeel, Tarala, 28 Zela, Elef,^b Yebusi, eya nye Yerusalem, Gibeat kple Kiryat. Wole du wuiene hekpe de wofe kofewo nu. Esia nye Benyamin-viwo fe anyigba le wofe fomeawo nu.

To ade susceawo fe domenyinu.

19. Dzidze evelia dze Simeon-viwo fe to la dzi le wofe fomeawo nu, eye woxo wofe anyigba de Yuda-viwo fe anyigba dzi. 2 Du, siwo nye wo to le wofe anyigba dzi, wonye: Beer-Seba, Seba, Molada, 3 Xazar-Sual, Bala, Ezem, 4 Etlolad, Betul, Xorma, 5 Ziklag, Bet-Markabot, Xazar-Susa, 6 Bet-Lebaot kple Saruxen. Wole du wuiet5 kple wofe kofewo. 7 Ayin, Rimon, Eter kple Asan. Wole du ene kple wofe kofewo, 8 hekpe de kofe, siwo katã le du siawo gbõ vasede Baalat-Beer la nuti, eya nye Ramat le dziehe. Esia nye Simeon-viwo fe to la fe anyigba le wofe fomeawo nu. 9 Yuda-viwo fe gome nu wode anyigba le na Simeon-viwo; elabena Yuda-viwo to lolo na wo akpa, eyata Simeon-viwo xo wofe anyigba de wo dome.

10 Dzidze et5lia dze Zebulon-viwo dzi le wofe fomeawo nu, eye wofe anyigba fe lifo de Sarid. 11 Wofe lifo zo yetodofe gome va to Marala heto Bedabaset nu, eye wõva ke de t5ou la nu le Yokneam kasa. 12 Eye lifo la trõ tso Sarid do ta yedzeze gome va to Kislote-Tabor fe lifo nu, eye wõto Daberat nu va ke de Yafia, 13 eye wõtso afisia do ta yedzeze gome va to Gat-Xefer kple Et-Kazin hemlo to Rimon va ke de Nea; 14 eye lifo la god5 zo Xanaton fe anyiehe gome heva to Yiftax-El-bali la me. 15 Katat,

^a Fla. II. 4, 8.

^b 15, 28; Non. 1, 21.

^d 15, 44; Don. 1, 31.

^e Don. 1, 30.
^f Don. 1, 33.

Betlexem. Wole du wuieve hekpe de wofe kofewo nu. 16 Esia nye Zebulon-viwo fe anyigba, wofe duwo kple kofewo le wofe fomeawo nu.

17 Dzidze enelia dze Isaxar-viwo dzi le wofe fomeawo nu. 18 Eye wofe anyigba to Yezreel, Kesulot, ^aSunem, 19 Xafarayim, Sion, Anaxarat, 10 Harabit, Kission, Abez, 21 Remet, En-Ganim, En-Xada kple Bet-Pazez. 22 Eye lifo la va ke de Tabor, Saxazima kple Bet-Semes nu heva wu nu de Yordan nu. Wole du wuiade hekpe de wofe kofewo nu. 23 Esia nye Isaxar-viwo fe to la fe anyigba, wofe duwo kple kofewo le wofe fomeawo nu.

24 Dzidze at5lia dze Aser-viwo fe to la dzi le wofe fomeawo nu. 25 Eye wofe anyigba to Xelkat, Xali, Beten, Axsaf, 26 Alamelex, Amad kple Misal va zo Karmel kple Sixor-Libnat nu le fu gome; 27 eye wõnyè kpo to yedzeze gome va ke de Bet-Dagon, eye wõmlo to Zebulon, Yiftax-El-bali la fe anyiehe, Bet-Haemek kple Negiel. eye wõzo Kabul fe mia me gome 28 va to Ebron, Rexob, Xammon kple Kana vasede Zidon, du gã la gbõ. 29 Eye lifo la trõ to Rama kple du sesè Tirus gbõ. eye wõnyè kpo to Xosa heva wu nu de fu nu tso ^dAxsib-nuto me 30 vasede Uma, Afek kple Rexob. Wole du blave vo eve hekpe de wofe kofewo nu. 31 Esia nye Aser-viwo fe to la fe anyigba, wofe duwo kple kofewo le wofe fomeawo nu.

32 Dzidze adelia dze Naftali-viwo dzi le wofe fomeawo nu. 33 Eye wofe lifo tso Xelef kple logotiwo gbõ le Zaananim, Adami-Hanekeb kple Yabneel vasede Lakum, eye wõva wu nu de Yordan nu. 34 Eye lifo la nyè kpo de yetodofe gome va to Aznot-Tabor, eye wõmlo zo Xukok nu va to Zebulon nu le dziehe, eto Aser nu le yetodofe, eye wõto Yuda nu le Yordan nu le yedzeze. 35 Du sesẽwo nye: Zidim, Zer, Xamat, Rakat, Kimeret, 36 Adama, Rama, Xazor, 37 Kedes, Edrei, En-Xazor, 38 Yireon, Migdal-El, Xorem, Bet-Anat/ kple Bet-Semes.

Wole du wuiasieke hekpe de wofe kɔfewo nu. 39 Esia nye Naftali-viwo fe anyigba, wofe duwo kple kɔfewo le wofe fomeawo nu.

40 Dzidze adrelia dze Dan-viwo fe to la dzi le wofe fomeawo nu. 41 Eye du, siwo le wofe anyigba dzi, wonye: Zora, Estaol, Ir-Semes, 42 Saalabin, Ayalon, Yitla, 43 Elon, Timnat, Ekron, 44 Elteke, Gibeton, Baalat, 45 Yehud, Bene-Berak, Gat-Rimon, 46 Me-Hayarkon kple Harakon kple efe anyigba, si le "Yafo kasa. 47 Ke Dan-viwo fe anyigba xaxa na wo akpa, eyata Dan-viwo yi dawo ava kple Lesem; woɖu wo dzi, wu wo kple yi, eye woxɔe hetso afe de eme, eye wɔwona ŋko Lesem bena Dan, le wo fofu Dan fe ŋko nu. 48 Esia nye Dan-viwo fe to la fe anyigba, wofe duwo kple kɔfewo le wofe fomeawo nu.

Yosua fe domenyɔnu.

49 Esi wode lifo anyigba la me hemæ vɔ keɖ la, Israel-viwo na anyigba Yosua, Nun vi, de wo dome; 50 wotsɔ du "Timnat-Serax, si wɔbia la, ne de Efrayim-to dzi, abe alesi Yehowa gbɔ ene, eye wɔgbugbo du la tso heno eme. 51 Esia nye anyigba, siwo nunɔla "Eleazar kple Yosua, Nun vi, kpakple Israel-viwo fe fomewo fe amegawo dzidze nu mā le "Silo le Yehowa ŋku me, le Mawu fe agbaɔ la nu. Ale wowu anyigba la mamā nu.

Dodo le sitsofeduwo guti.

20. Eye Yehowa gbɔ na Yosua bena: 2 Gbɔ na Israel-viwo be, woatia sitsofedu, siwo nu mefo nu le na mi to "Mose dzi la; 3 eye amesi menyae o, eye mebua wu ame o la, nasi ayi afima, eye woanye sitsofe na mi tso hlɔto si me. 4 Ne esi yi du siawo dometo deka me la, ekema wɔato de du la fe agbo nu, eye wɔagbɔ efe nya la na dumegawo, hafi woaxɔe de dua me, eye woana tefee wɔano wo gbɔ. 5 Ke ne hlɔto ti eyome la, womegatsɔ amewula la de asi ne o; elabena mebua hafi wu nɔvia o, eye menyae de wɔlɔ fui tsā hafi o. 6 Eye wɔano du ma me, vasede esime woakplɔe ava ameha

la ŋku me, eye woadzro nya la me; eye ne nunɔla gā, si li yemaɣi ku la, ekema amewula la kpo mɔ agbugbo ayi du, si me wɔsi tso kple eya nuto fe xɔ nu.

7 Tete woɖo "Kedes le Galilea le Naftali-to dzi kple Sixem le Efrayim-to dzi kpakple "Kiryat-Arba, si nye Xebron le Yuda-to dzi. 8 Eye woɖo Bezer, si le gbedzi kple tagba la, de Ruben-to la me le Yordan fe go kemɛ dzi le Yerixo fe yedzefe, kple Ramot le Gilead de Gad-to la me, kpakple Golan le Basan de Manase-to la me. 9 Esiawo nye du, siwo woɖo na Israel-viwo katā kple amedzro, si le wo dome bena, ne amea de mebua wu nɔvia o la, wɔasi ayi afima, ne magaku de hlɔto si me, hafi woaxe efe nya ava ameha la ŋku mee o.

Lewitowo fe nɔfewo.

21. Eye Lewi-to la fe amegawo va "nunɔla Eleazar kple Yosua, Nun vi, kpakple Israel-towo fe fomewo fe amegawo gbɔ, 2 eye wogbɔ na wo le Silo le Kanaan-nyigba dzi bena: "Yehowa de se to Mose dzi bena, woana duwo mi miano me kple wo ŋu nyigbawo hena miafe lawo. 3 Tete Israel-viwo de du siawo kple wo ŋu nyigba wole wofe anyigbawo ŋu tso na Lewitowo, abe alesi Yehowa gbɔ ene.

4 "Tete dzidze dze Kehat-viwo fe fomewo dzi, eye wodzidze nu tso du wuietɔ na nunɔla Aron-viwo, siwo nye Lewitowo la, de Yuda-to, Simeon-to kple Benjamin-to me; 5 eye wodzidze nu tso du ewo na Kehat-vi mamleawo de Efrayim-to fe fomewo kple Dan-to kpakple Manase fe to afā la me. 6 Wodzidze nu tso du wuietɔ na Gerson-viwo de Isaxar-to la fe fomewo kple Aser-to, Naftali-to kple Manase fe to afā, si le Basan la me; 7 eye wona du wuie Merari-viwo le wofe fomewo nu de Ruben-to, Gad-to kple Zebulon-to la me. 8 Eye Israel-viwo dzidze nu tso du siawo kple wo ŋu nyigbawo na Lewitowo, abe alesi Yehowa de se to Mose dzi ene.

9 Du, siwo wona de Yuda-viwo

* 19, 37.

* 15, 13.

* Dɔn. 1, 35.

* Yo. 1, 3.

* Mo. V. 4, 43.

* Dɔn. 18, 27, 29.

* 14, 1.

* 24, 30.

* Mo. IV. 35, 2-8.

* 14, 1.

* 18, 1.

* kp. 4-42 kpɔ Kron. 1. 6, 39 v. 66.

* Mo. IV. 35, 8 v. 29.

to kple Simeon-viwo to me fe nkɔwo nye si: 10 Du, siwo wona Aron-viwo, siwo nye Kehat-fomeawo tso Lewi-viwo domela, wonye: — elabena eya dzi dzidze gbãtɔ dze — 11 Arba, si nye Enak fofo fe du, eya nye Xebon le Yuda-to la dzi hekpe de lãnyife, si le eɖu la nɔti. 12 Ke wotsɔ agble, si le dua nɔti, kple efe kɔfowo na ^bKaleb, Yefune vi, wɔnye etɔ. 13 Du, siwo wotsɔ na nunɔla Aron-viwo, wonye: Xebon, si nye sitsofe na hlɔdola kple eɖu lãnyife, Libna kple eɖu lãnyife, 14 Yatir kple eɖu lãnyife, Este-moa kple eɖu lãnyife, 15 Xolon kple eɖu lãnyife, Debir kple eɖu lãnyife, 16 Ayin kple eɖu lãnyife, Yuta kple eɖu lãnyife kpakple ^dBet-Semes kple eɖu lãnyife; wole du asieke le to eve siawo me. 17 Esiwo le Benyamin-to la me, wonye: Gibeon kple eɖu lãnyife, Geba kple eɖu lãnyife, 18 ^eAnatot kple eɖu lãnyife kpakple Almon kple eɖu lãnyife; wole du ene. 19 Nunɔla Aron-viwo fe duwo katã le du wuietɔ kple wo nɔ lãnyifewo.

20 Du, siwo wodzidze nu tso na Kehat-viwo fe fome mamleawo, siwo nye Lewitowo de Efrayim-to la me, wonye: 21 ^aSixem, si nye sitsofe na hlɔdola, le Efrayim-to dzi kple eɖu lãnyife, Gezer kple eɖu lãnyife, 22 Kibzayim kple eɖu lãnyife kpakple Bet-Xoron kple eɖu lãnyife; wole du ene. 23 Esiwo le Dan-to la me, wɔnye: Elteke kple eɖu lãnyife, Gibeton kple eɖu lãnyife, 24 Ayalon kple eɖu lãnyife kpakple Gat-Rimon kple eɖu lãnyife; wole du ene. 25 Esiwo le Manase-to afã la me, wonye: Tanax kple eɖu lãnyife kpakple Yibleam kple eɖu lãnyife; wole du eve. 26 Kehat-viwo fe fome mamleawo fe duwo katã le du ewo kple wo nɔ lãnyifewo.

27 Du, siwo Gerson-viwo, amesiwo tso Lewitowo fe fome la me, xɔ de Manase fe to afã me, wonye: ^kGolan le Basan, si nye sitsofe na hlɔdola, kple eɖu lãnyife kpakple Beestera kple eɖu lãnyife; wole du eve. 28 Esiwo le Isaxar fe to la me, wonye: Kisyon kple

eɖu lãnyife, Daberat kple eɖu lãnyife, 29 Yarmut kple eɖu lãnyife kpakple En-Ganim kple eɖu lãnyife; wole du ene. 30 Esiwo le Aser-to la me, wonye: Misal kple eɖu lãnyife, Abdon kple eɖu lãnyife, 31 Xelkat kple eɖu lãnyife kpakple Rexob kple eɖu lãnyife; wole du ene. 32 Esiwo le Naftalito la me, wonye: ^aKedes le Galilea, si nye sitsofe na hlɔdola kple eɖu lãnyife, Xamot-Dor kple eɖu lãnyife kpakple Kartan kple eɖu lãnyife; wole du etɔ. 33 Gerson-fomeawo fe duwo katã le du wuietɔ kple wo nɔ lãnyifewo.

34 Du, siwo Merari-viwo fe fomewo, siwo nye Lewitɔ mamleawo, xɔ de Zebulon-to la me, wɔnye: Yokneam kple eɖu lãnyife, Karta kple eɖu lãnyife, 35 Dimna kple eɖu lãnyife kpakple Nahalal kple eɖu lãnyife; wole du ene. 36 Esiwo le Ruben-to la me, wonye: /Bezer kple eɖu lãnyife, Yaza kple eɖu lãnyife, 37 Kedemot kple eɖu lãnyife kpakple Mefaat kple eɖu lãnyife. 38 Esiwo le Gad-to la me, wonye: ^gRamot le Gilead, si nye sitsofe na hlɔdola kple eɖu lãnyife, Maxanim kple eɖu lãnyife, 39 Xesbon kple eɖu lãnyife kpakple Yazer kple eɖu lãnyife; wo katã le du ene. 40 Du, siwo katã wodzidze nu tso na Merari-fomeawo, siwo nye Lewitowo fe fome mamleawo la, le du wuiwe. 41 Lewitowo fe du, siwo katã le Israel-viwo fe anyigba dzi la, le du blane vɔ enyi kple wo nɔ lãnyifewo. 42 Du siawo katã nye du dekadekawo, eye lãnyifewo le wo nɔ godoo va kpe.

Dugbedodo la va me.

43 Ale Yehowa tso anyigba blibo la na Israel, abe alesi wɔka atam na wo fofowo ene, eye woxɔ heɔto afe de edzi. 44 Eye Yehowa na wokpɔ gbɔdzɔe le afisiãfi, abe alesi wɔka atam na wo fofowo pɛpɛe ene; wofe futowo katã dometɔa deke menɔ te de wo nu o, ke boɔ Yehowa tso wofe futowo katã de asi na wo. 45 ⁱNyaa deke meto le nya nyui, siwo katã Yehowa gbɔ na Israel fe afe la me o, wo katã va me pɛpɛe.

^a 20, 7.
^b 14, 14; 15, 13.

^d Sam. I. 6, 12.
15.

^e Yer. 1, 1.
^f 20, 8.

^g 20, 8.

^h 20, 7.

ⁱ Mo. I. 12, 7.

^k 20, 8.
^l 23, 14.

To, siwo na Yordan godo, di vosamlekpui de Yordan to; duko susse la meli edzi gbã o.

22. Xemayi Yosua yo Ruben-viwo kple Gad-viwo kpakple Manase-to afã la, 2 eye wògblo na wo bena: Miewo nya, siwo katã Yehowa fe dola Mose ɔgblo na mi la dzi, eye miedo to nye gbe le nusiwo katã megblo na mi la me. 3 Miegblẽ mia nɔviwo ɔji le ɣeyiɣi didi siawo me vasede egbe sia o, eye miewo Yehowa, mia Mawu fe se la dzi. 4 Ke azo Yehowa, mia Mawu, na mia nɔviwo kpo gboɖzɔe, abe alesi wòdo ɖugbe na wo ene; eyata migbugbo yi miafe agbadowo me le miafe anyigba, si Yehowa fe dola Mose na mi le Yordan godo la dzi. 5 Ɖeko mikpo nyuie, be miawo ɖoɖo kple se, siwo Yehowa fe dola Mose gblo na mi la dzi; miɔ Yehowa, mia Mawu la, eye miwo efe mowo katã dzi, midzra efe seawo ɖo, miku de egu, eye misubɔe tso dzi blibo kple luwo blibo me! 6 Tete Yosua yra wo hedze asi le wo ɖu, eye wodze mo yi wofe agbadowo me.

7 Mose na anyigba Manase-to afã de Basan, eye Yosua na anyigba afã evelia de wo nɔviwo gbo le Yordan fe yetodofo. Esi Yosua le asi de ge le wo ɖu woayi wofe agbadowo me la, eyra wo 8 gblo na wo bena: Mitsɔ kesinonu gedewo kple lã gedewo, klosalo kple sika, akobli kple gayibo kpakple avo gedewo fu gbugbo yi miafe agbadowo mee, eye mia kple mia nɔviwo mimã miafe futowo fe aboyonuwo me!⁹

9 Tete Ruben-viwo kple Gad-viwo kpakple Manase fe to afã la gbugbo tso Israel-viwo gbo le Silo le Kanaan-nyigba dzi heyi woawo nuto fe anyigba Gilead, si woxo la dzi, abe alesi Yehowa gblo to Mose dzi ene. 10 Eye esi wova ɖo Yordan-nutowo me le Kanaan-nyigba dzi la, Ruben-viwo, Gad-viwo kple Manase-to afã la di vosamlekpui gã nyuia de de Yordan nu afima.

11 Eye Israel-viwo se bena, Ruben-viwo, Gad-viwo kple Manase fe to afã la di vosamlekpui de Yordan-nuto me dze ɖgo Ka-

naan-nyigba le Israel-viwo fe go keme dzi. 12 Esi Israel-viwo see la, tete Israel-viwo fe ha blibo la kpe ta de Silo, be yewoaho ana de wo ɖu. 13 Eye Israel-viwo ɖo Pinehas, si nye nunola Eleazar vi, ɖo de Ruben-viwo, Gad-viwo kple Manase-to afã la gbo le Gilead-nyigba dzi, 14 eye amegã ewo, siwo nye amegãwo le Israel-viwo fe toawo katã me la, kpe de egu; woawo enye amegã dekadekawo le wo fofowo fe afewo nu le Israel fe ame akpeawo dome. 15 Esi wova Ruben-viwo, Gad-viwo kple Manase-to afã la gbo le Gilead-nyigba dzi la, wogblo na wo bena: 16 Ale Yehowa fe ha blibo la gblo esi: Nukaɖuti mieda vo de Israel fe Mawu la ɖu, mietɔ le Yehowa yome egbe, eye miedi vosamlekpui na mia ɖokui hedze aglã de Yehowa ɖu egbe? 17 Ɖe ɔvo, si woda le Peor ta, eye mia ɖu meko vasede egbe hade o, eye ɖovɔ va Yehowa fe ameha dzi la, meso gbo na mi oa? 18 Eye miawo mietɔ le Yehowa yome egbe hedze aglã de Yehowa ɖu, ne Yehowa nayi ɖomedzoe do ge de Israel-ha blibo la ɖu etsɔa? 19 Ke ne miafe anyigba ɖu meko o la, ekema miva Yehowa fe anyigba dzi, afisi Yehowa fe nɔfe la le, ne miatso afe de mia dome; deko migadi vosamlekpui deke kpe de Yehowa, mia Mawu fe vosamlekpui la nuti ahadze aglã de Yehowa kple mia ɖu o! 20 Ɖe /Axan, Serax vi, mege anukwarredidi le busunuawo me, eye ɖomedzoe va Israel-ha blibo la dzi, eye menyee eya deka kolia koe ku de efe vodada la ta oa?

21 Tete Ruben-viwo kple Gad-viwo kpakple Manase-to afã la ɖo ɖu na Israel fe ame akpeawo atatowo bena: 22 Mawu, Mawu Yehowa, — Mawu, Mawu Yehowa nutɔe nyae, eye Israel hã nanyae: Nenyee aglãe miebe, miadze, alo voo miebe, miada de Yehowa ɖu la, ekema megaxo mi de agbe egbe sia o! 23 Nenyee vosamlekpui miedi, be mietɔ le Yehowa yome, eye nenyee de miebe, miasa numevɔ kple nuduvɔ alo akpedavɔ le edzi la, ekema Yehowa

a Mo. IV. 25, 7.

b Mo. IV. 32, 20
7. 22; Mo. V.
3, 18-20.

c Mo. V. 12, 13,
14; Mo. III. 17,
8, 9.
e Mo. IV. 26.

f 7.

g Mo. IV. 31, 27.

h Mo. IV. 1, 16;
10, 4.

nutɔ nekpo eme! 24 Ke boɲ mie-
wo alea, elabena mievɔ da be,
mia viwo ava bia mia viwo gba-
degbe bena: Miawo miele kado-
doa deke me kple Yehowa, Israel
fe Mawu la o, 25 Yehowa tso
Yordan do lifo mia kpli mi Ruben-
viwo kple Gad-viwo dome; gomea
deke mele Yehowa gbɔ na mi o! ^{a 21, 44.}
Ale mia viwo ana be, mia viwo
agbe Yehowa vovɔ. 26 Eyata mie-
do be, miadi vosamlekpuɪ, menye
hena numevɔsa alo akpedavɔsa
o, 27 ke boɲ bena wɔanye bɔdase
ano mia kple miawo kpakple miafe
dzidzimeviwo dome, ne miawo hã
miatsɔ miafe numevɔsawo, kafu-
kafuvɔsawo kple akpedavɔsawo
ava subɔ le Yehowa ŋku me, eye
ne mia viwo magava gbɔ na mia
viwo gbadegbe bena: gomea deke
mele Yehowa gbɔ na mi o! 28 Ela-
bena miebu be, ne woava bia mia
kple miafe dzidzimeviwo gba-
degbe la, ekema miagbɔ be: Mikpo
Yehowa fe vosamlekpuɪ togbe
sia, si mia fofowo wo la da, me-
nye hena numevɔsa alo akpeda-
vɔsa o, ke boɲ ne wɔanye dase
ano mia kple miawo dome. 29 Nede
megbe xaa tso mia gbɔ be, miadze
aglã de Yehowa ŋu, eye miatrɔ
le Yehowa yome egbe, adi vosa-
mlekpuɪ hena numevɔsa, nuɖu-
vɔsa kple akpedavɔsa ahakpe de
Yehowa, mia Mawu fe vosamle-
kpuɪ, si le efe nofe nu la ŋuti.

30 Esi nunɔla Pinehas kple ama-
ha la fe amegãwo, siwo kpe de
eɲu, amesiwo nye tatowo le Israel
fe ame akpeawo nu, se nya, siwo
Ruben-viwo, Gad-viwo kple Ma-
nase-viwo gbɔ la, edze wo ŋu.
31 Eye Pinehas, nunɔla Eleazar
vi, gbɔ na Ruben-viwo, Gad-viwo
kple Manase-viwo bena: Egbemie-
dze sii bena, Yehowa le mia dome,
elabena esi mieda vo de Yehowa
ŋu o la, eyata miede Israel-viwo
tso Yehowa si me. 32 Tete Pinehas,
nunɔla Eleazar vi, kple amegãwo
gbugbɔ tso Ruben-viwo kple Gad-
viwo gbɔ le Gilead-nyigba dzi va
Israel-viwo gbɔ le Kanaan-nyigba
dzi, eye wohe dogbedenya ve na
wo. 33 Eye nya la dze Israel-viwo
ŋu, eye Israel-viwo kafu Mawu,
eye womegadi be, yewoaho ava
de wo ŋu ahagblẽ anyigba, si dzi

a 21, 44.

b 24, 27.

d Mo. V. 5, 29.

e Mo. II. 23, 13, 24.

f Mo. III. 26, 7; Mo. V. 28, 7.

g Mo. IV. 33, 25; Mo. V. 7, 16; Don. 2, 3.

Ruben-viwo kple Gad-viwo le la
o. 34 Eye Ruben-viwo kple Gad-
viwo na ŋko vosamlekpuɪ la bena:
„Eya nye dase le mia dome be,
Yehowae nye Mawu.“

Yosua fo Israel-viwo katã nu fu le nu xlɔ
ge wo.

23. Esi Yehowa na Israel kpo
katã fo xlãe godoo, si me etefe
didi, eye Yosua tsi xo fe gede la,
2 Yosua yo Israel blibo la, wofe
ame tsitsiwo kple tatowo, vɔnu-
drɔlawo kple dzikpɔlawo gbɔ na
wo bena: Metsi, eye mexo fe gede.
3 Mia ŋutowo miekpo nusiwo Ye-
howa, mia Mawu la, wo dukɔ siawo
katã le mia ŋgo, elabena Yehowa,
mia Mawue, wo ava na mi. 4 Kpo
da, memã dukɔ kpotɔe siawo fe
anyigba na miafe toawo tso Yor-
dan nu kple dukɔ, siwo katã me-
tsrɔ la gbɔ, vasede fu gã la nu
le yetodofo. 5 Yehowa, mia Mawu
la, ŋutɔ ate wo da le mia ŋgo,
eye wɔanyã wo da le mia ŋgo,
be miawo wofe anyigba, abe alesi
Yehowa, mia Mawu la, do ŋugbe
na mi ene. 6 Eyata milé dzi de
fo vevie, ne mialé nusiwo katã
wonɔ de Mose fe segbalãa me
la me de asi, eye miawo wo dzi,
eye migadze de dusi alo mia me
o. 7 Migatra de dukɔ, siwo kpotɔ
di la, dome o, eye wofe mawuwo
ŋko megava mia nu, alo miatsɔ
wo aka atam o, migasubɔ wo, eye
migade ta agu na wo o; 8 ke boɲ
miku de Yehowa, mia Mawu la ŋu,
abe alesi miewo vasede egbe ene.
9 Yehowa nyã dukɔ gã kple dukɔ
sesẽwo da le mia ŋgo, ke miawo
la amea deke mete ŋu no te de
mia nu vasede fifi o. 10 Mia
dome ŋutsu deka te ŋu nyã ame
akpe, elabena Yehowa, mia Mawue,
wo ava na mi, abe alesi wodo
ŋugbe na mi ene. 11 Eyata mi-
kpo nyuie le miafe agbe ŋu, ne
mialɔ Yehowa, mia Mawu la. 12 Ke
ne miatrɔ heku de dukɔ, siwo
kpotɔ de mia gbɔ la ŋu, eye miedo
fome kpli wo, miewi wo dome,
eye woawo hã va mia dome la,
13 ekema minyae bena, Yehowa,
mia Mawu la, maganyã dukɔ sia-
wo da le mia ŋgo akpo o, eye
woatrɔ zu adoboli kple mɔ na
mi, woanye atam ano miafe axada

me, eye woanye nu ano ŋku dzi na mi, vaseɔe esime miatsrɔ avo keŋkeŋ le anyigba nyui, si Yehowa, mia Mawu, na mi la dzi.

14 Mikpɔ da, mele ɔdemagbo-nugbe yi ge, ke miawo mienyae tso dzi blibo kple luɔ blibo me bena, ɔnyaa deke meto le nya nyui, siwo katã Yehowa, mia Mawu la, gblɔ na mi la me o, wo katã va me na mi, eye nya ku deka hɔ hã meto le eme o. 15 Gake alesi nya nyui, siwo katã Yehowa, mia Mawu la gblɔ, va me na mi la, nenema ke Yehowa ana nya vɔwo katã nava dzɔ mia dzi, vaseɔe esime woatsrɔ mi avo le anyigba nyui, si Yehowa, mia Mawu la, na mi la dzi. 16 Ne miawo Yehowa, mia Mawu la fe nu, si wòbla kpli mi, eye mieyi dasubɔ mawu bubuwo hede ta agu na wo la, ekema Yehowa ado dɔmedzoe de mia nu, eye miatsrɔ avo xoxoxo le anyigba nyui, si wòna mi la dzi.

Yosua je Israel-towo nu fu zi mamleta.

24. Tete Yosua na Israel-toawo katã va kpe ta de Sixem, eye wòyo ame tsitsiwo kple tatawo, ɔnandrɔlawo kple dzikplawo, eye wova tsi tre de Mawu ŋku me. 2 Eye Yosua gblɔ na dukɔ blibo la bena: Ale Yehowa, Israel fe Mawu la, gblɔ esi: Tsãtsãtsã la mia fofowo nɔ tɔsisi la fe go keme dzi, "Tarax, Abraham kple Naxor fofo, eye wosubɔ mawu bubuwo. 3 Tete mekplɔ mia fofo Abraham tso tɔsisi la fe go keme dzi, eye mena wòtsa le Kanaan-nyigba blibo la dzi - mena viawo dzi de dzi - eye metsɔ Isak ne. 4 Metsɔ Yakob kple Esau na Isak, eye metsɔ "Seir-to na Esau, be wòanye eto, ke "Yakob kple viawo ya ɔu yi Egipte. 5 Tete medɔ Mose kple Aron, eye metsɔ nusiwo mewɔ la, de fu na Egiptetɔwo; emegbe mekplɔ mi dzoe. 6 Eye esi "mekplɔ mia fofowo tso Egipte, eye mieva fua nu la, Egiptetɔwo tso tasiamwo kple sowo ti mia fofowo yome va Avafu la nu. 7 Eye wodo yli yo Yehowa, tete wòde viviti mia kple Egiptetɔwo dome, eye wòna fu la ne gbagba de wo

dzi. Miekpɔ nusiwo mewɔ Egiptetɔwo la kple ŋku, eye mietsi gbedzi etefe didi. 8 Emegbe mekplɔ mi va Amoritɔwo, siwo nɔ Yordana fe go keme dzi la, fe anyigba dzi, eye wowo ava kpli mi; ke metsɔ wo de asi na mi, miexɔ wofe anyigba, eye metsrɔ wo le mia ŋgɔ. 9 Tete Moab-fia Balak, Zipor vi, ho va wɔ ava kple Israel, eye wòdɔ woyi dayɔ Bileam, Beor vi ve, be wòajo fi ade mi; 10 ke megbe tododo Bileam, eye wòtsɔ mi yra boɔ, eye mede mi tso esi me. 11 Eyome mietsɔ Yordan va Yerixo; tete Yerixotɔwo, Amoritɔwo, Perizitɔwo, Kanaanitɔwo, Xititɔwo, Gírgasitɔwo, Xiwitɔwo kple Yebusitɔwo va wɔ ava kpli mi, eye metsɔ wo de asi na mi. 12 Medɔ iteamekplɔdoewo de mia ŋgɔ, eye wonyã Amoritɔwo fe fia eveawo le mia ŋgɔ; menye wò yi kple wò dae woe o. 13 Metsɔ anyigba, si nu miedze agbagba le o la, na mi kple du, siwo mietsɔ o la, be mianɔ wo me, eye metsɔ weinbo kple amitibo, siwo mietsɔ o la, na mi, be miadu wo me nuwo. 14 Eyata mi vɔ Yehowa, eye misubɔe blibo le nyatefe me, miɔe mawu, siwo mia fofowo subɔ le tɔsisi la godo kple Egipte la da, eye misubɔ Yehowa! 15 Ke ne Yehowa subɔsubɔ medze mia nu o la, ekema "mitia, amesi subɔ ge miala, egbea: edanye mawu, siwo mia fofowo subɔ le tɔsisi la godo, alo Amoritɔ, siwo fe anyigba dzi miele la, fe mawuwo o. Ke mia kple nye afe ya miasubɔ Yehowa!

16 Tete dukɔ la do nu gblɔ bena: Nede megbe xaa tso mia gbo be, miagblẽ Yehowa di asubɔ mawu bubuwo! 17 Ke boɔ Yehowa enye mia Mawu, eyae kplɔ mia kple mia fofowo tso Egiptenyigba dzi le kluvinyenyefe me, eye wòwɔ dzesi gã siawo le mia ŋku me, eye wòkpɔ mia ta le mo blibo, si miexɔ heto dukɔ gedewo dome la dzi. 18 Yehowa nyã dukɔwo katã kple Amoritɔ, siwo nɔ anyigba dzi la, da le mia ŋgɔ. Miawo hã miasubɔ Yehowa, elabena eyae nye mia Mawu! 19 Yosua do nu na dukɔ la bena: "Miate nu asubɔ Yehowa o, elabena Mawu

a Mo. II. 14, 10.

b Fla. I. 2, 2.

d 21, 45.

e Mo. IV. 21, 25, 21.

f Mo. IV. 22.

g Mo. IV. 23, 11, 20.

h 3, 14; 6, 1.

i Mo. II. 22, 22.

k Mo. V. 6, 10, 11.

l kp. 2; Mo. II. 32.

m Mat. 6, 24.

n Mo. I. 11, 26.

o Mo. I. 31, 19; 35, 2.

r Mo. I. 32, 4.

s Mo. I. 46, 6.

t Mo. II. 3, 10.

u Mo. II. 12, 32.

v Mo. V. 5, 26.

kɔkɔe kple Mawu "oānu wònye, matsɔ miafe vodadawo kple nu-vɔwo ake mi o. 20 Ne miegbɛ Yehowa di, eye miesubɔ mawu bubuwo la, ekema ahe vɔ ava mia dzi, eye wɔatsrɔ mi ɔa, ewɔ wònye ewɔ nyuie na mi va yi hafɛ. 21 Tete dukɔ la ɔo nu na Yosua bena: Gbede, Yehowa ko miasubɔ! 22 Yosua gblɔ na dukɔ la bena: Mia nɔtɔwoe nye ɔasefo na mia dokui be, mietia Yehowa, be miasubɔ. Woɔo nu be: È, mia nɔtɔwoe nye ɔasefo. 23 Ekema "mide mawu bubuwo ɔa le mia dome, eye mitrɔ miafe dzi de Yehowa, Israel fe Mawu la nu! 24 Eye dukɔ la ɔo nu na Yosua bena: Yehowa, mia Mawu la, miasubɔ, eye efe gbe ko miase! 25 Ale Yosua /bla nu kple dukɔ la gbemagbe, eye wòtsɔ seawo kple doɔawo ɔo wofe ŋku me le Sixem. 26 Eye Yosua ŋlo nya siawo de Mawu fe segbalɛ la me, eye wòtsɔ kpe gaa de di de afima le dogoti, si le Yehowa fe kɔkɔfeja gbɔ la te. 27 Tete Yosua gblɔ na dukɔ blibo la bena: Kpɔ ɔa, kpe sia nye ɔdase na mi, ela-

a Mo. II, 20, 5.

b 19, 50.

d Don. 2, 7.

e Mo. I, 35, 2.

f Fia. II, 22, 2.

g Mo. I, 50, 25.

h Mo. I, 33, 19.

i Mo. I, 35, 4;

Don. 9, 5.

j 22, 27; Mo. I,

31, 48.

bena ese nya, siwo katã Yehowa gblɔ na mi la, eye wòanye ɔase na mi, ne miagasɛ nu le mia Mawu la nu o. 28 Emegbe Yosua de asi le dukɔ la nu, eye amesiame yi efe anyigba dzi.

Yosua kple Eleazar fe ku. Wodɛ Yosef fe juwo.

29 Nya siawo megbe la Yehowa fe ɔla Yosua, Nun vi, amesi xɔ fe alafa deka kple ewo la ku, 30 eye wodɛii de eya nɔtɔ fe anyigba dzi le Timnat-Serax, si le Efrayim-to dzi, le Gaas-to fe anyiehe gome. 31 Eye Israel "subɔ Yehowa, ŋkeke alesi Yosua nɔ agbe kple ŋkeke alesi ame tsitsi, siwo nɔ agbe le Yosua megbe etefe didi, eye wokpɔ nusiwo katã Yehowa wɔ na Israel te fe la, le agbe.

32 Eye Israel-viwo di "Yosef fe ju, siwo wòtsɔ tso Egipte ve la, de Sixem, de anyigba, si "Yakob fle kesita alafa deka le Sixem fofɔ Xamor fe viwo si la dzi, eye wòtrɔ zu Yosef-viwo fe domenyinu.

33 Eye Eleazar, Aron vi, hã ku, eye wodɛii de Gibea, si wòtsɔ na via Pinehas de Efrayim-to dzi la.

DUNDRŌLAWO FE AGBALĒ.

Yuda-to de asi aɔawɔwo me le Yosua fe ku megbe.

1. Le Yosua fe ku megbe la: "Mia dometɔ kae atre hoho ayi aɔawɔ awa kple Kanaanitɔwo? 2 Tete Yehowa gblɔ bena: Yuda neho yi; kpɔ ɔa, metsɔ anyigba la de asi ne! 3 Eye Yuda gblɔ na novia Simeon bena: Ho kplim, miayi nye anyigba dzi aɔawɔ awa kple Kanaanitɔwo, ekema nye hã makpe de ŋuwò, miayi tɔwò dzi! Tete Simeon yi kplii. 4 Eye esi Yuda ho yi la, Yehowa tɔ Kanaanitɔwo kple Perizitɔwo de asi na wo, eye wowu ame akpe ewo sɔŋ le Bezek. 5 Wova kpe Adoni-Bezek le Bezek, eye wowo awa kplii heɔu Kanaanitɔwo kple Perizitɔwo dzi. 6 Ke Adoni-Bezek si, eye woti eyome ɔalée, eye

i 20, 18.

n Yos. 10, 40; 11, 22.

o kp. 10-15 kpɔ Yos. 15, 13-19.

wolã efe asidegblefetsuwo kple afodegblefetsuwo. 7 Tete Adoni-Bezek gblɔ bena: Fia blaadre. siwo wolã asidegblefetsuwo kple afodegblefetsuwo na la, fɔa nu wuwlu le nye kplɔ te ɔuna; alesi mewo la, eya te fe Mawu ɔo te fe nam. Eye wokplɔe yi Yerusalem, afisi woku ɔo.

8 Eye Yuda-viwo wɔ awa kple Yerusalem, woxɔe, eye wowu wo kple yi hetɔ dzo du la." 9 Emegbe Yuda-viwo ho yi ɔawɔ awa kple Kanaanitɔ, siwo le towo dzi kple dziehe kpakple gbadzafe. 10 Eye Yuda ho awa de Kanaanitɔ, siwo nɔ Xebron la nu, — tsã la woyɔ Xebron bena Kiryat-Arba — eye wodon Sesai, Aximan kple Talmi dzi. 11 Eyome woho awa tso afisia de Debirtɔwo nu; tsã la woyɔ Debir bena Kiryat-Sefer. 12 Tete

Kaleb gbló bena: Amesi adu Kiryat-Sefer dzi, eye wòaxœ la, matsò vinyenyónu Axsa ne wòadée. 13 Eye esi Otniel, Kaleb fe tse, Kenas fe vi, xœ la, etsò via Axsa ne wòdée. 14 Eye esi wòkplœ la, nyónu la do dali ne be, yeabia agble ye fofo, eye wòdì tso tedzi la dzi. Tete Kaleb bia bena: Nya kae le asiwò? 15 Edo ñu ne bena: Yram, etsò dziehenyigba nam xo-xo, eyata tsò tsivudoawo hã nam! Tete Kaleb tsò vudo, siwo le to dzi kple balì me la ne.

16 Eye Mose nyo, 'Keni fe viwo kpakple Yuda-viwo, ñu tso devedu la me yi Yuda-gbedzi, si le /Arad fe dziehe gome, eye wova nò dukò la dome. 17 Eye Yuda ho kpe de ñovia Simeon ñu wova ðu Kanaanito, siwo nò Zefat la dzi, eye 'wotsrò wò gbidibidi hena ñkò du labena Xorma. 18 Eye Yuda xò Gaza kple efe anyigba, Askalon kple efe anyigba kpakple Ekron kple efe anyigba. 19 Eye Yehowa nò kple Yuda, ale be wòte ñu xò to la, ke mete ñu nyã amesiwo nò balì me la ða o, elabena gatsiaqamwo le wo si. 20 'Wotsò Xebron na Kaleb, abe alesi Mose gbló ene, eye wònyã Enak vi etšawo le afima.

Womenyã Kanaanitowo katà o.

21 Ke Benyamin-viwo menyã Yebusito, siwo nò Yerusalem la ða o; eyata Yebusitowo kple Benyamin-viwo tsaka le Yerusalem vasede egbe. 22 Yosef-viwo ho yi Betel, eye Yehowa nò kpli wo. 23 Eye Yosef-viwo na woyi ðatsa ñku le Betel, tsã la woyi ðu la bena Luz. 24 Tete ñkutsalawo kpò ñutsua ðe do tso dua me, eye wogbló ne bena: Fia mōnu, si miato age ðe dua me la mi, ekema miave nuwò. 25 Tete wòfia dua me mōnu wo, eye wowu duametowo kple yi; ke woðe asi le 'ñutsu la kple efe fometowo katà ñu. 26 Eye ñutsu la yi ðatsò du ðe Xititowo fe anyigba dzi, eye wòna ñkœ be Luz; ñkò sia tsi eñu vasede egbe. 27 Eye Manase mexò Bet-Sean kple efe duwo, Tanax kple efe duwo, Dortowo kple wofe duwo, Yibleam-towo kple wofe duwo kpakple

Megidotowo kple wofe duwo o, eyata Kanaanitowo do dzi nò anyigba sia dzi be.^a 28 Ke esi ñusè ðo Israel ñu la, ena Kanaanitowo wò ðo ne yaka, eye wome nyã wo o. 29 Eye Efrayim hã menyã Kanaanito, siwo nò Gezer la ða o; eyata Kanaanitowo tsi wo dome le Gezer.^b 30 Zebulon menyã Kidrontowo kple Nahaloltowo o; eyata Kanaanitowo tsi wo dome, ke wovò ðo na wo yaka.^d 31 Aser menyã Akotowo, Zidontowo, Axlabtowo, Axzibitowo, Xelbatowo, Afiktowo kple Rexobtowo o; 32 eyata Aser-viwo nò anyigbadzito, siwo nye Kanaanitowo la dome, elabena wome nyã wo ða o. 33 Eye Naftali menyã Bet-Semestowo kple Bet-Anattowo ða o, eye wonò anyigbadzito, siwo nye Kanaanitowo la dome; ke 'Bet-Semestowo kple Bet-Anattowo wò ðo na wo yaka. 34 Amoritowo nyã Dan-viwo ðo ðe towò dzi, eye womena be, woava balì me o. 35 Eye Amoritowo do dzi nò Xeres-towo dzi kple 'Ayalon kpakple Saalbim be. Ke esi Yosef-viwo fe alo va kpe wo dzi la, wovò ðo na wo yaka. 36 Amoritowo fe lifo tso Akrabim-to dzi mò gbo kple Sela hemlo ðe nu yi.

Israel fe tomaqomado. weve. kemallmall kple tohehe. Dunudròlawo.

2 Eye Yehowa fe ðola tso Gilgal va Boxim gbló bena: Mekpló mi tso Egipte va anyigba, si ñu meka atam ðo na mia fofowo gbló be, nyematu nye nu, si mebla kpli mi, akpò gbede o la dzi; 2 migabla nu kple anyigba sia dzitowo o, eye 'mighã wofe vòsamlekpuiwo! Gake miedò to nye gbe o. Nukañuti miewò alea ðo? 3 Eyata nye hã mele egblom na mi bena: nyemanyã wo le mia ñgò o, ne woanye fudenametowo anò mia ñu, eye wofe mawuwo nanye mō ađe mi.^p 4 Esi Yehowa fe ðola gbló nya siawo na Israel-viwo katà la, tete dukò la fa avi hoo; 5 eye wona ñkò te fe ma bena Boxim, eye wosa vò le afima na Yehowa.

6 Esi Yosua ðe asi le dukò ñu la, Israel-viwo dome amesiame yi efe anyigba dzi, ne wòaxœ wòanye eto. 7 Eye dukò la subo

^a Yos. 17, 11-13.

^b Yos. 16, 10.

^d Yos. 18, 15.

^e 4, 11 17: Mo. IV, 10, 29.

^f Yos. 12, 14.

^g Mo. IV, 21, 2.

^h Yos. 19, 38.

ⁱ Yos. 19, 42.

^k Yos. 14, 6-15.

^l Yos. 15, 63; 18, 28.

^m Mo. 1, 28, 19.

ⁿ Mo. V, 7, 2-5.

^p Yos. 23, 19.

^q Yos. 6, 25.

Yehowa, ŋkeke alesi Yosua nɔ agbe kple ŋkeke alesi ame tsitsi, siwo nɔ agbe le Yosua megbe, amesiwo kpɔ nu gā, siwo katā Yehowa wɔ na Israel teŋe la, le agbe.^a 8 Yehowa fe dɔla Yosua, Nun vi, xɔ fe alafa deka kple ewo hafi ku, 9 eye wodii de eya nɔto fe anyigba dzi le Timnat-Xeres, si le Efrayim-to dzi le Gaas-to fe anyiehe gome.^d 10 Esi dzidzime mawo katā yi wo togbuiwo gbo vɔ la, dzidzime bubu va dzo le wo megbe, amesiwo medze si Yehowa o, eye wome-nya naneke le nusiwo katā wòwo na Israel la ŋu o.

11 Tete Israel-viwo wɔ nusi medze Yehowa ŋu o, eye wosubo Baalwo. 12 Wogblē Yehowa, wo fofowo fe Mawu la di, ewo wònye eyae kplɔ wo tso Egipte-nyigba dzi hafi, eye wodze dukɔ, siwo fo xlā wo godoo la fe mawuwo yome, eye wode ta agu na wo hetsɔ do dɔmedzoe na Yehowa. 13 Wogblē Yehowa di hesubo Baal kple Astarot. 14 Eyata Yehowa do dɔmedzoe de Israel ŋu, eye wòtsɔ wo de asi na adzowɔlawo woda adzo wo, eye wòtsɔ wo dzra na wofe futɔ, siwo fo xlā wo godoo la; eye womegate ŋu nɔ te de wofe futɔwo nu o. 15 Eye Yehowa fe asi nye dzogbevɔde le wo ŋu le afisafi, si woyi dɔ, abe alesi Yehowa gblɔ na wo kple alesi Yehowa ka atam na wo ene, ale be wodo xaxa me nɔto. 16 Eye Yehowa dɔ vɔndrɔlawo, amesiwo de wo tso adzowɔlawo si me.^e 17 Ke womedɔ to wofe vɔndrɔlawo o, eye wodze mawu bubuwo yome de ta agu na wo, wote dā le mɔ, si dzi wo fofowo zɔ hedɔ to Yehowa fe seawo la dzi, eye womewo nenema o. 18 Ne Yehowa dɔ vɔndrɔla na wo la, Yehowa nɔa anyi kple vɔndrɔla la, eye wòdeɔ wo tsoa wofe futɔwo si me, ŋkeke alesi vɔndrɔla la le agbe, elabena wofe hùdɔde le fudɔnameɔwo kple nɔtasɛlawo nɔti na be, Yehowa fe dɔme trɔ de wo ŋu. 19 Ke ne vɔndrɔla la ku la, ekema wotrɔna, eye wogblɛna de dzi wua wo fofowo, wodeɔ mawu bubuwo yome, subɔa wo hedeɔ ta agu na wo, eye wo-

medeɔ asi le wofe nuwɔwɔ kple tamesesɛ ŋu o. 20 Tete Yehowa do dɔmedzoe de Israel ŋu gblɔ bena: Esi dukɔ sia tu nye nu, si mebla kple wo fofowo, eye medɔ to nye gbe o la, 21 eyata nye hā nyemaganyā dukɔ, siwo Yosua kpɔto di hafi ku la dā le wo ŋɔ o; 22 ne matsɔ wo ado Israel akpɔ be, wotalé ŋku de Yehowa fe mɔ ŋu, eye woazɔ edzi abe wo fofowo ene loo, alo womalé ŋku de egu o. 23 Eyata Yehowa kpɔto dukɔ siawo di, menyā wo enumake o, eye metsɔ wo de asi na Yosua o.

Israel subɔ mawu bubuwo, eye wòde de efe futɔwo si me; ke Otniel, Ehad kple Samgar dee.

3. Esiawo nye dukɔ, siwo Yehowa kpɔto di be, wòatsɔ wo ɛado Israelto, siwo katā mekpɔ Kanaan-va teŋe o la akpɔ; 2 ne Israel-viwo fe fome, siwo mekpɔ ava teŋe tsā o la, nadze avawɔwo. 3 Woawo nye: Filistitɔwo fe /amegāatɔawo, Kanaanitɔwo katā, Zidontɔwo kple Xiwitɔwo, siwo nɔ Libanon-towo dzi tso Baal-Xermon vasede Xamat. 4 Wotsi anyi, ne wòatsɔ ado Israel akpɔ, be woado to Yehowa fe se, siwo wòde na wo fofowo to Mose dzi loo? 5 Eye Israel-viwo nɔ Kanaanitɔwo, Xiitɔwo, Amoritɔwo, Perizitɔwo, Xiwitɔwo kple Yebusitɔwo dome. 6 Wode wofe vinyɔnuwo, eye woawo hā tsɔ wofe vinyɔnuwo na wofe viɔtsuwo, eye wosubɔ wofe mawuwo.^h

7 Eye Israel-viwo wɔ nusi medze Yehowa ŋu o, wonɔ Yehowa, wofe Mawu la be, eye wosubo Baalwo kple Aserawo. 8 Eyata Yehowa do dɔmedzoe de Israel ŋu, eye wòtsɔ wo dzra na Mesopotamia-fia Kusan-Risatayim, eye Israel-viwo subɔ Kusan-Risatayim fe enyi sɔŋ. 9 Eye Israel-viwo do yli yɔ Yehowa, tete Yehowa dɔ xonameto na Israel-viwo, ^kOtniel, Kaleb fe tse, Kenas fe vi, eye wòde wo. 10 Yehowa fe /gbɔgbɔ dze edzi, eye wòdrɔ vɔnu na Israel; eho ava, eye Yehowa tsɔ Mesopotamia-fia Kusan-Risatayim de asi ne, eye efe alo kple Kusan-Risatayim dzi. 11 Eye anyigba la dzi fa fe blane, vasede esime Otniel, Kenas vi la ku.

^c Yos. 24, 31.

^b 3, 1-4; Mo. V. 8, 2.

^d Yos. 24, 29, 30.

^e 2, 22.

^f Yos. 13, 3.

^g Mo. III. 28, 17; Mo. V. 28, 20.

^h Mo. V. 7, 3.

ⁱ Do. 13, 20.

^k 1, 13.

^l 6, 34.

12 Ke esi Israel-viwo gade asi nusi medze Yehowa nu o wówó me la, Yehowa do nusé Moab-fia Eglon de Israel-viwo nu, elabena wówó nusi medze Yehowa nu o. 13 Eye wóda Amon-viwo kple Amalekitówó kpe de edokui nu, eye woho awa va si Israel, eye woxó ^{a 1, 16.} "devedu la. 14 Israel-viwo subó Moab-fia Eglon fe wuienyi sɔɔ. 15 Ke esi Israel-viwo do ɔli yó Yehowa la, Yehowa do xó-nameto na wo, Ehud, gutsu mia-wóla, si nye Benyamintó, Gera fe vi. Eye Israel-viwo tso nudzódzò de esi do de Moab-fia Eglon. 16 Eye Ehud tu adekpui nuevee, si didi asi deka, eye wótæ de dusiklito le efe awu olaya te. 17 Eye wótso nudzódzò la ve na Moab-fia Eglon; Eglon enye ame lolo damia de. 18 Esi wótso nudzódzò la na wó la, ekpló amesiwo tso nudzódzò ve la, yi daɔo da; 19 ke etró le legba, siwo le Gilgal la gbó va gbó bena: Fia, nya yaylaa de le asinye na wó! Tete wógblo be: Doɔoe nezi! Eye amesiwo katá tsi tre de egbo la, do go. 20 Eye Ehud yi egbo, esime wóle dzifoxó, si me eya deka nona xoa ya la me. Ehud gbó ne bena: Mehe Mawu fe gbe ve na wó! Tete wótsi tre tso efe zikpui la dzi. 21 Enumake Ehud do mia da di adekpui la le dusiklito hefo de dome ne, 22 ale be atia ke há bu de me, eye ami nyé tsoy adekpui la; mete nu de adekpui la le dome ne o, elabena enu do go de megbe. 23 Emegbe Ehud do go de akpata me, eye wode ga dzifoxó la fe ɔtru me de enu. 24 Esi wódo go la, efe dóláwo va, eye wokpó bena, dzifoxó la fe ɔtruwo le dodo; eyata wobu be, afódzi dem wóanya le le yaxófe la. 25 Ke esi wolala ɔuu dokpoe meɔu ɔɔa o la, wótso safui va ɔu ɔ lae, eye kpó da, wofe amegá ku de anyigba. 26 Ke esi wole lalam nenema la, Ehud gbó le-gbawo nu, eye wósi va Seira. 27 Eye esi wógbó la, eku kpé le Efrayim-to dzi, tete Israel-viwo di tso towó dzi va kpe ta de enu, eye eya nuto dze wo ngo. 28 Eye wógblo na wo bena: Mikplóm do kaba, elabena Yehowa tso miafe

futo Moabitówó de asi na mi! Enumake wodze eyome heva xe Yordan-tsofemó na Moabitówó, eye womena amea deke tso to la o. 29 Eye wowu Moabitówó ano ame akpe ewo yemayi, gutsu, siwo nye ame kakowo kple avamewo, eye ame deka hō hā mesi o. 30 Ale Moabitówó ge de Israel fe asi te yemayi, eye anyigba dzi fa fe blanyi sɔɔ.

31 Eye Samgar, Anat vi, dze eyome, amesi tso nyikploti wu Filistito ame alafa ade, eye eya há de Israel.

Israel ge de efe futo Yabin si me, ke Barak kple Debora du edzi.

4. Ke esi Ehud ku la, Israel-viwo gade asi nusi medze Yehowa nu o la wówó me. 2 Eyata Yehowa tso wo dzra na Kanaan-fia Yabin, amesi du dzi le Xazor; efe avafia nye Sisera, amesi no Xaroset-Goyim. 3 Eye Israel-viwo do ɔli na Yehowa, elabena gatasiadam alafa asieke le esi, eye wóte Israel-viwo de anyi se-sétæ fe blave sɔɔ.

4 Yemayi la nyonu-nyagblodjila Debora, Lapidot srɔe, dró ɔonu na Israel. 5 Enó Debora fe dete le Rama kple Betel dome le Efrayim-to dzi, eye Israel-viwo yia egbo daɔrɔa ɔonu. 6 Eye wódo ame woyi dayó Barak, Abinoam vi, tso Kedes-Naftali ve, eye wógblo ne bena: Yehowa, Israel fe Mawu la, de se na wó be: Ho, yi Tabor-to la dzi, nade ame akpe ewo tso Naftali-viwo kple Zebulon-viwo dome kpe de dokuiwó nu; 7 makpló Sisera, Yabin fe avafia kple efe tasiadamfo kpakple efe avako ava gbówó le Kison-tóu la nu, eye matsæ ade asi na wó! 8 Tete Barak gbó ne bena: Ne áyi kplim la, ekema mayi; ke ne máyi kplim o la, ekema nye há nyemayi o. 9 Edo nu bena: Meleyiyi ge kpli wó tso; ke bubu, si le mɔ, si dzi dze ge nala me la, manye tówó o, elabena Yehowa atso Sisera ade asi na nyónua de! Eye Debora tso yi Kedes kple Barak. 10 Tete Barak yó Zebulon kple Naftali va kpe ta de Kedes, eye gutsu akpe ewo ho dze eyome, eye Debora há yi kplii. 11 Ke

Xeber, Kenito la, ou tso Mose fe nyo "Xobab viwo, siwo nye ^{Ke-}nitowo la gbo, eye wova tu efe agbadowo de logotiwu gbo le Zaanayim le Kedes gbo.

12 Eye esi wogblo na Sisera bena, Barak, Abinoam vi, ho va Tabor-to nu la, 13 tete Sisera dzra efe gatasiamwo kata do, eye eya kple efe avako blibo la ho tso Xaroset-Goyim va kpe ta de Kison-tovu la nu. 14 Eye Debora gblo na Barak bena: Tso! Elabena egbe sia Yehowa le Sisera tso ge ade asi na wo. Alo de Yehowa madze ngowo oa? Tete Barak di tso Tabor-to la dzi, eye ame akpe ewo dze eyome. 15 Eye Yehowa tso yi de zi Sisera kple efe tasiadamwo kata kple efe avako blibo la me le Barak ngo, eye Sisera di le efe tasiadam me heto afu si. 16 Ke Barak ti tasiadamwo kple avako la yome vasede Xaroset-Goyim; eye Sisera fe avako blibo la tsi yi nu, ame deka h3 ha mekpoto o.

Yael wu Sisera.

17 Ke Sisera to afu si va Yael, Kenito Xeber sr5 fe agbado gbo, elabena nutifafa le Xazor-fia, Yadin kple Kenito Xeber fe afe la dome. 18 Tete Yael yi dakpe Sisera gblo ne bena: Va, nye amegã, va dze gbonye, eye megavõ o! Enumake woyi egbo le efe agbado me, eye nyonu la tso avo tsoyõ ne. 19 Eye wogblo ne bena: Tafatse, na tsi via dem mano, elabena tsiko le wuyem. Enumake wovu notsilãgbalãgolo la, eye wonae wõno, emegbe wogatsyo avo ne. 20 Eyome wogblo ne bena: Yi, natsi tre de agbado la fe monu, eye ne amea de va bia wo bena: amea de le afisia hã la, ekema gblo bena: O! 21 Tete Xeber sr5 Yael tso agbadotsyoti, eye wõtsõ zũ de asi yi egbo dzaa, eye wõfu tsoyoti la de tonu ne mimi de anyigba. Ke edo al5 yi me vi, elabena dedite enu, eye wõku. 22 Esi Barak ti Sisera yome la, Yael do go va kpee, eye wogblo ne bena: Va, ne mafia amesi dim nèle la wo! Esi woyi la, ekpo Sisera ku di, eye tsoyoti fo de tonu ne. 23 Ale Mawu bobo Kanaan-fia Yabin de

^a Mo. IV. 10, 29.
^b 1, 16.

^d Mo. V. 33, 2.
^e Xab. 3, 3-6.

^f Ps. 88, 9.
^g 3, 31.

^h Sam. I. 18, 19.
ⁱ 22.

^j 10, 4; 12, 14.

^k 12, 15.

^l Yos. 17, 1.

anyi le nkeke ma dzi le Israel-viwo nku me enye si. 24 Eye Israel-viwo fe asi kpe Kanaan-fia Yabin dzi, vasede esime wotsrõe va kenken.

Oebora kple Barak fe aseyetsoha.

5. Tete Debora kple Barak, Abinoam vi, wodzi ha gbemagbe bena: 2 Esi avafiwu dze Israel ngo, eye duko la l5 faa nuti la, mikafu Yehowa! 3 Mi fiawo, mi-see; mi amegãwo, mifu to anyi! Mele ha dzi ge, Yehowae mele ha dzi ge na, Yehowa, Israel fe Mawu lae mele sanku fo ge na! 4 Yehowa, esi nehõ tso "Seir, eye nãtsa to Edom-tagba la, "anyigba ovuu, dzingõ dudu tsi, eye alilikipowo hã dza tsi; 5 towo dzo kpekpekpe le Yehowa nku me, eye Sinai sia ovuu le Yehowa, Israel fe Mawu fe nku me. 6 Le "Samgar, Anat vi, noli kple Yael noli la mowo to gbe, eye amesiwo zãa mo tawo dzi la, to gbiedzẽwo. 7 Avafiwu nu tso le Israel, wo nu tso, vasede esime nye Debora medo, medo abe Israel dada ene! 8 Wotia mawu yeyewo; eyata ava va ke de wofe duwo nu. Womegakpo bakpoxõnu kple akplãa deke le Israel fe ame akpe blaneawo dome o. 9 Nye dzi enye Israel fe tatowo kple amesiwo l5 faa le dukãa dome la to. Mikafu Yehowa! 10 Mi amesiwo do "tedzĩnõ yiwu, kple mi amesiwo no kuntruwo dzi, kpa-kple mi amesiwo le mo ta, midzi ha! 11 Esi anutrodalawo tso aseye le lãtoawo gbo la, wokafu Yehowa fe nu dzodzõe wõwõwo kple Israel fe avafiwu fe nu dzodzõe wõwõwo le afima. Emegbe Yehowa fe duko la gbugbo yi duwo me. 12 Nyõ, nyõ, Debora! nyõ, nyõ, nadzi ha! Tsi tre, Barak! Abinoam vi, kplõ wõ aboyomewo! 13 Tete duko la fe bubume mamleawo va, eye Yehowa di va gbonye le kalẽtowo dome. 14 Wotso Efrayim, amesi fe agunu le "Amalek, eye Benjamin to wo me-gbe va ge de wofe amehawo dome. Tatowo di abu tso "Maxir kple Zebulon, amesiwo si tsiameti la le. 15 Isaxar-amegãwo le Debora nu, eye Isaxar kpe de

Barak ŋu hedze eyome kpledu-
kpledu yi balɩ la me. Ruben-tɔ-
ɔuwɔ nu wode adanɔ gāwo le.
16 Nukaŋuti nɛtsi lāhawo gbɔ, be
nalɛ tɔ dɛ lāhawo fe xaxlɩ ŋu?
Ruben-tɔuwɔ nu wode adanɔ
gāwo le. 17 Gilead tsi Yordan fe
go keme dzi bokɔ. Nukaŋuti Dan
nye amedzro le ɔuwɔ me? Aser
bɔbɔ nɔ futa, eye wɔtsɔ akɔ anyi
dɛ efe adɔwo nu. 18 Zebulon
enye dukɔa dɛ, si ku kutsikpe,
hekpe dɛ Naftali ŋu le gbadzafɛ-
to la dzi. 19 Fiaɔ wo va wa aɔ,
Kanaan-liawo va wɔ aɔ yemayi
le Tanax le Megido-tɔ la nu; ke
womekpɔ klosalɔa deke xɔ o!
20 Dzifo wotsɔ wɔ aɔ la, yle-
tiviwo nɔ wofe mɔwo dzi wɔ aɔ
kple Sisera.^b 21 Kison-tɔwu la kplɔ
wo yil, blematɔwu Kison. Nye
luɔ, do kple ŋusɛ! 22 Kalɛto,
siwo si la, fe sɔwo fe afɔzi le
didi. 23 Yehowa fe dɔla be:
Adi Meros ŋu! Adi eme nɔlawo
ŋu kpekpekepe; elabena womeva
xɔ na Yehowa o, womeva xɔ na
Yehowa le kalɛtɔwo dome o!
24 Woayra Yael le nyonuwo dome,
Kenitɔ Xeber srɔ, woayrae le
nyonu, siwo nɔa agbadɔ me la
dome! 25 Tsi wɔbia, ke nɔtsie
wɔnae, bubumewo fe tre me wɔ-
ku nɔtsi kpekɛ do vɛ.^d 26 Edo
asi dɔ tɔ tsyoti, eye wɔlɛ gbede
fe zɔ dɛ dɔsi; eda zɔ dɛ Sisera
fe ta dzi, eye wɔfe efe tonu ŋɔe
wɔdi go dɛ egodo. 27 Etsra dɛ
efe afɔ nu wɔ, efe afɔ nu wɔtsra
dɔ, eye afisi wɔtsra dɔ la, afima
wɔku dɔ. 28 Sisera dada do mo
dɛ fesre nu, eye wɔdo yli to
adzralawo me gbɔ bɛna: Nuka-
ŋuti efe tasiadawo gbe vava,
eye nukaŋuti efe sɔwo fe afɔzi
tsi megbe ale? 29 Nyonu bubu-
me, siwo le egbɔ la, dɔ enu ne;
ke egale biabia dzi ko be: 30 Dɛ
womekpɔ aboyonu mā oa? Nyɔ-
nuvi dɛka alo eve na ŋutsu dɛka,
Sisera fe aboyonu nanye awu ŋɔ-
ŋɔewo, akɔgbawo dɛka alo eve,
siwo le ŋɔŋɔe, nanye fiasrɔ dɛka
tɔ! 31 Yehowa, alea wɔ futɔwo
katɔ atsrɔ enye si! Ke amesiwo
lɔns la le, abe alesi ye dzena
kple ŋusɛ ene.

Eye anyigba la ŋu fa ʼfe blane
sɔɔ.

Gideon zu wɔnudrɔla.

6. Esi Israel-viwo wɔ nusi me-
dze Yehowa ŋu o la, Yehowa
tɔ wo dɛ asi na Midiantɔwo fe
adre sɔɔ. 2 Midiantɔwo fe asi
kpe Israel dzi, eye Israel-viwo
wɔ bebefewo dɛ towo dzi kple
agadowo me kpakple nɔfe sesɛ-
wo le Midiantɔwo ta. 3 Godoo ʼne
Israel fɔ nu la, Midiantɔwo kple
Amalekitɔwo kpakple yedzɛfevi-
wo hona dɛ wo ŋu, 4 eye wofua
asada dɛ wo ŋu heglɛa agble-
menuawo vasedɛ Gaza ke, wome-
kpɔɔa nuɔduɔa deke, alɛ, nyi
alo tedzi dɛ Israel o; 5 elabena
dɛ wohona vana kple wofe lāwo
kpakple agbadɔwo, eye woawo
kple wofe kposɔ naneawo fona di
bibibi abe wetsuviwo ene; ale
wovana, be woagblɛ anyigba la.
6 Ale Israel di gbɔ le Midiantɔ-
wo ŋku me, eye Israel-viwo do
yili yɔ Yehowa.

7 Esi Israel-viwo do yili yɔ Ye-
howa le Midiantɔwo ta la, 8 Ye-
howa dɔ nyagblɔdila dɛ do dɛ
Israel-viwo gbɔ wɔgbɔ na wo bɛna:
Ale Yehowa, Israel fe Mawu
la, gbɔ esi: Nye ŋutɔe kplɔ mi
tso Egipte, tso kluvinyenyefe me;
9 mede mi tso Egiptetɔwo kple
miafe futɔwo katɔ si me, eye me-
nyā wo dɛ la mia ŋɔo hetsɔ wofe
anyigba na mi. 10 Eye megblɔ
na mi bɛna: Nyeeye Yehowa,
mia Mawu, migasubɔ Amoritɔ,
siwo fe anyigba dzi miele la, fe
mawuwo o; ke miegbe tododo
nye gbe.

11 Eye Yehowa fe dɔla va bɔbɔ
nɔ logoti te le Ofra, si nye Abie-
sritɔ Yoas tɔ, eye via Gideon le
lu fom le lugbɔfe, be wɔatsɔ asii
le Midiantɔwo nu. 12 Eye Yeho-
wa fe dɔla do dɛ edzi gbɔ ne
bɛna: Yehowa li kpli wɔ, wɔ ŋu-
tsu kalɛto! 13 Gideon dɔ ŋu ne
bɛna: Tsoo, nye afetɔ! Ne Yeho-
wa li kpli mi dɛ, nukaŋuti nu-
siawo katɔ dɔ dɛ mia dzi? Eye
afika efe nukunu, mia katɔ ŋu
mia fofowo nɔa dze dɔm le na
mi be, Yehowa kplɔ mi tso Egipte
la le? Azo Yehowa tutu mi fu
gbe, eye wɔtsɔ mi dɛ asi na Mi-
diantɔwo. 14 Tete Yehowa tɔ dɛ
ɛnu gbɔ bɛna: /Yi le wɔ ŋusɛ
sia nu, eye nade Israel tso Mi-

a Mo. V. 28, 33.

b 4, 15; Mo. II.
14, 25; Yos. 10,
14, 42.

d 4, 19.

e 3, 11.
/ Sam. I. 12, 11;
Heb. 11, 32.

diantowo si me; nye n̄tɔe le d̄wòm! 15 Edo n̄u ne bena: Tafatse, nye afetɔ! Nuka tso ge mala ade Israel? Kpɔ da, nye fome enye suetɔ le Manase, eye nyee nye d̄m̄lɔea le fofonye fe me! 16 Tete Yehowa gb̄lɔ ne bena: "Manɔ anyi kp̄li wò kokoko, eye asi Midiantowo abe n̄tsu deka ene. 17 Edo n̄u ne bena: Ne éve n̄unye la, ekema na dze-sim be, wòe le nu fom kplim! 18 Megadzo le afisia o, vasede esime matsɔ nye vɔsanu ado akò-wòme hafi! Edo n̄u be: Manɔ anyi, vasede esime natrɔ agbɔ.

19 Tete Gideon yi dawu gb̄tsuvi deka, eye wòtsɔ wò efa deka tɔ tatali mavamavã; efo lã la de golo me, eye wòku detsitsi la de kutu me hetso va egbɔ le logoti la te, eye wòtsɔe do ekome. 20 Ke Mawu fe dola la gb̄lɔ ne bena: Tso lã kple tatali mavamavã la da de agakpe sia dzi, eye natsɔ detsitsi la akò de anyi. Tete wòwɔ nenema. 21 Eye Yehowa fe dola la tso atikplɔ, si le esi la nu tɔ lã kple tatali mavamavã la dzi, enumake 'dzo do tso agakpe la me hefiã lã kple tatali mavamavã la, eye Yehowa fe dola la bu vi le efe n̄ku me. 22 Esi Gideon kpɔ bena, Yehowa fe dolae la, egb̄lɔ bena: Alele, Afetɔ Yehowa! Elabena mekpɔ Yehowa fe dola n̄ku me kple n̄ku me. 23 Ke Yehowa gb̄lɔ ne bena: "Duwò nafa, megavɔ o, mèle kuku ge o! 24 Eye Gideon d̄i vɔsamlekpuɔ na Yehowa de afima, eye wòna n̄kɔe bena: Yehowae nye n̄utifafa. Ele Abiesritowo fe Ofra vasede egbe.

25 Eye Yehowa gb̄lɔ ne le zã ma me bena: Lé fofowò fe nyitsu deka kpe de nyitsu bubu, si xɔ fe adre la n̄u; agbã Baal fe vɔsamlekpuɔ, si nye fofowò tɔ, eye nalã Asera, si le enu la da! 26 Emegbe nađi vɔsamlekpuɔ na Yehowa, wò Mawu la, de agakpe sia tame, tso nyitsu evelia sa numevɔe, eye natsɔ Asera, si nelã la, awò nakee. 27 Tete Gideon de n̄tsu ewo le efe dolawo dome, eye wòwɔ, abe alesi Yehowa gb̄lɔ ne ene; mewɔe le keli o, ke bon ewɔe le zã, elabena ele fofoa fe-

metowo kple dua me n̄tsuwo v̄m. 28 Esi dua me n̄tsuwo fɔ n̄di kanya la, kpɔ da, wogbã Baal fe vɔsamlekpuɔ la, lã Asera, si le enu la da, eye wòtsɔ nyitsu sa vò le vɔsamlekpuɔ, si wodɔ la dzi. 29 Tete wode asi gb̄ogb̄lɔ me na wo n̄ewo bena: Ameka wò nusia? Eye wodzro me hebia eta se, eye wose bena, Gideon, Yoas vi, wò nusia. 30 Enumake dua me n̄tsuwo gb̄lɔ na Yoas bena: Kplɔ viwò la doe, ne wòaku, elabena egbã Baal fe vɔsamlekpuɔ, eye wòlã Asera, si le enu la da. 31 Tete Yoas gb̄lɔ na amesiwo katã tsi tre de egb̄lɔ bena: Dzree miebe, yewoawɔ de Baal nua? Alo de miebe, yewoawɔ nya de enua? Ne amea de be, yeawɔ dzre de enu la, aku n̄di sia! "Nenye Mawue wònye la, ekema newo dzre de edokui nu, le esi wogbã efe vɔsamlekpuɔ la ta! 32 Eye wona n̄kɔe tso gbemagbe be Yerub-Baal hegb̄lɔ bena: Baal newo dzre kp̄li, elabena eyae gbã efe vɔsamlekpuɔ.

33 Eye Midiantowo katã kple Amalekitowo kpakple yedzefewiwo kpe ta heho va fu asada anyi de Yezreel-bali me. 34 Eye Yehowa fe /gb̄ogb̄lɔ yɔ Gideon me fũ; tete wòku kp̄e yɔ Abiesritowo bena, woadze eyome. 35 Edo ame do de Manase blibo la yɔ wo be, woadze eyome, eye wòdo ame do de Aser, Zebulon kple Naftali, eye wova kpe wo. 36 Tete Gideon gb̄lɔ na Mawu bena: Nenye dzinye to ge nala ade Israel, abe alesi n̄egb̄lɔ ene la, 37 ekema matsɔ al̄egbal̄e da de lugb̄ofe, eye ne zãmu fo al̄egbal̄e la de deko, eye anyigba blibo la le fufuie la, ekema madze sii be, dzinye to ge nala ade Israel, abe alesi n̄egb̄lɔ ene. 38 Eye wòwa me nenema. Esi wòfɔ n̄di la, efiã zãmu le al̄egbal̄e me wòwɔ tre bana. 39 Eye Gideon gb̄lɔ na Mawu bena: Tafatse, megado domedzoe de n̄unye be, megale nu fo ge fifia o! Na magatsɔ al̄egbal̄e la atee akpɔ zi deka! Al̄egbal̄e la dedeko nana fufuie, ke zãmu nafo anyigba blibo la dzi! 40 Eye Mawu wò nenema le zã ma me. Al̄egbal̄e la dedeko dzi

a Mo. II. 3, 12.

6 13, 15.

a Fla. I. 18, 21.

a Mo. III. 9, 24.

f 3. 19; 11, 29; 13, 25.

g 13, 22.

A Fla. II. 11, 18; 22, 12-15.

f Mo. I. 18, 30.

le fufuie, ke zāmu fo anyigba la dzi.

Gideon du Midiantowo dzi.

7 Tete "Yerub-Baal, si nye Gideon, kple dukɔ blibo, si le enu la, fo ndi kanya va fu asada anyi de Xarod-vudo la gbo, eye Midiantowo fe asada le wofe anyiehe gome, tso More-togbe la gbo do ta bali la me. 2 Eye Yehowa gblɔ na Gideon bena: Ame siwo le nuwɔ la, so gbo akpa be, matsɔ Midiantowo ade asi na wo; ne Israel magafu asi ako de nu nye agblɔ bena: nye nuto nye asi metsɔ xo na dokui nye o! 3 Eyata de gbe fã de ameawo fe to me bena: "Amesi ke le vovɔm, eye dzi mele efo o la, netrɔ, eye wɔagbugbo tso Gilead-to la gbo! Tete ameawo dome ame akpe blave vɔ eve trɔ dzo, eye ame akpe ewo susɔ. 4 Eye Yehowa gblɔ na Gideon bena: Ameawo gasɔ gbo akpa ko. Kplɔ wo yi to la nu, ne mado wo akpɔ na wɔ le afima, eye amesi ke magblɔ na wɔ be, neyi kpli wɔ la, eya nayi kpli wɔ; ke amesi ke magblɔ na wɔ be, megayi kpli wɔ o la, mayi kpli wɔ o! 5 Esi wɔkplɔ ameawo va toa nu la, Yehowa gblɔ na Gideon bena: Tia amesiwo duɔɔ tsi la abe avu ene kple amesiwo dze klo kpe nu de me noe la, de vovo! 6 Eye amesiwo kui kple asi kplɔ la, le ame alafa etɔ, ke ame mamleawo katã dze klo kpe nu de tsia me noe. 7 Eye Yehowa gblɔ na Gideon bena: "Ame alafa etɔ, siwo kui kplɔ la, tso ge mala ade mi, eye matsɔ Midiantowo ade asi na wɔ; ke ame mamleawo katã negbugbo yi afe. 8 Eye ameawo tso mo dzi nududu kple wofe kpɛwo de asi; ke ede asi le Israelto bu buawo katã nu amesiame yi efe xo nu, eye wɔtsɔ ame alafa etɔawo kpe de edokui nu. Eye Midiantowo fe avasada le abu me le enku me.

9 Eye Yehowa gblɔ ne le zã ma me bena: Tso, naɔi yi asada la me, elabena metsɔe de asi na wɔ! 10 Ke ne èle yiyi vɔm la, ekema mia kple wɔ dɔla Pura miyi asada la me, 11 eye nase

nya, si gblɔ ge woala. Emegbe dzi ado fowɔ, eye naho de asada la nu. Tete eya kple efe dɔla Pura wova asada la me le avawolawo fe dodo nu. 12 Eye Midiantowo kple Amalekitowo kpa kple gedzefeviwo fu asada anyi de bali la me kpankpan abe vɔtsuviwo ene, eye wofe kposo naneawo so gbo abe futake ene. 13 Esi Gideon va la, kpɔ da, ɔnu tsua de le drɛ lim na novia bena: Meku drɛ kpo luboola de mli togotogo va Midiantowo fe asada me, eye wɔlɔ avafia fe agbadɔ wɔmũ dze anyi hetro gbo, eye agbadɔ la tsi nenema. 14 Tete novia do nu ne bena: Menye nu buvia deke o, ke boɔ Israelto Gideon, Yoas vi la, fe yie. Mawu tso Midiantowo kple wofe asada blibo ia de asi ne. 15 Esi Gideon se drɛ la kple egome la, edo gbe da; emegbe wɔgbugbo va Israel fe asada la me gblɔ bena: Mito, elabena Yehowa tso "Midiantowo fe asada la de asi na mi! 16 Eye wɔmã ame alafa etɔawo de avalogo etɔ me, eye wɔtsɔ kpɛwo kple ze fuflu, siwo me akakatiwo le la, de asi na wo katã. 17 Eye wɔgblɔ na wo bena: Mikpo asinyenu, eye miawo hã miawo nenema! Ne meva asada la fe mlɛanu, eye mewo nane la, ekema miawo hã miawo! 18 Ne mia kple amesiwo katã le gbɔnye mieku kpɛawo la, ekema mi amesiwo katã fo xlã asada blibo la godoo la, miaku kpɛawo ahagblɔ bena: Yehowa kple Gideon tɔe!

19 Eye Gideon kple ame alafa deka, siwo le enu la, va asada la fe mlɛanu le zãtife, esime wofe nudzɔnɔlawo do anyi tete; eye woku kpɛawo hegbã ze, siwo le wo si. 20 Eye avalogo etɔawo ku kpɛawo hegbã zeawo; wolɛ akakatiawo de mia, eye wolɛ kpɛawo de dusi le kukum hele gli dom bena: Yehowa kple Gideon tɔe nye yi la! 21 Amesiame to de etefe le asada la nu godoo, tete zi fo de asada blibo la me, eye wole gli dom hele sisim. 22 Esime ame alafa etɔawo le kpɛawo kum la, Yehowa na amesiame trɔ yi nu de novia nu le asada blibo la me, eye avako la si, vasede

a 6, 22.

b Mo. 1. 40, 9. 16.

c Mo. V. 20, 8.

d Yes. 9, 3.

e Sam. 1. 14, 6.

Bet-Sita do ta Zereda va ke de Abel-Mexola fe lifo nu hegbo Tabat nu yi. 23 Eye woyɔ Israel-ɔntsuwo tso Naftali kple Aser kpakple Manase blibo la, eye wonya Midiantowo de nu. 24 Eye Gideon do ame do de Efrayim-to blibo la dzi gblo bena: Miyi daxe towo kple Yordan nu na Midiantowo vasede Bet-Bara! Tete woyɔ Efrayim-ɔntsuwo kata, eye woxe toawo kple Yordan nu vasede Bet-Bara. 25 Eye wolɛ Midiantowo fe amegã eveawo, Oreb kple Zeeb; wowu Oreb de Oreb-kple la gbo, eye wowu Zeeb de Zeeb fe weinfiãfe. Emegbe woti Midiantowo yome, eye wotsɔ Oreb kple Zeeb fe ta ve na Gideon le Yordan fe go keme dzi.

Gideon ti futo la yome.

8 Tete "Efrayim-ɔntsuwo gblo a 12, 1. ne bena: Nuka nye esi nɛwo de mia nu, eye esi nɛho ava de Midiantowo nu la, nɛgbe mia yo-
yo? Eye wohe dzre kpilii vevie. 2 Ke edo nu na wo bena: De miawo miewo wum oa? De Efrayim fe weinxaxa mlɛto menyowu bAbieser fe weinxaxa blibo la oa? 3 Mawu tso Midian-amegãwo, Oreb kple Zeeb, de asi na mi, eye nuka mewo tso wu mi? Esi wɔgblo nya sia la, wofe dziku la nu fa.

4 Esi Gideon va Yordan nu, eye eya kple ame alafa etɔ, siwo le enu, tsoe, eye dedi te wo nu belibeli le wo yometiti me la, 5 egblo na Sukottowo bena: Midi aboloa dewo na amesiwo le yonyeme la, elabena dedi te wo nu belibeli, evɔ mele Zebax kple Zalmuna, Midian-fiwɔ, yome tim. 6 Sukot-amegãwo do nu bena: De wɔ asi tu Zebax kple Zalmuna, hafi miatsɔ abolo na wɔ avako la? 7 Eye Gideon gblo bena: Enyo! Ne Yehowa tso Zebax kple Zalmuna de asi nam la, ekema matsɔ gbedadafonka kple nuwo adze mia ntii. 8 Eye wɔho tso afima yi Penuel, eye wɔgblo na woawo hã alea ke, ke Penuel towo do nu ne abe Sukottowo ke ene. 9 Tete wɔgblo na Penuel towo bena: Ne metro gbo le ntifafa me la, magbã mɔ sia afu anyi!

10 Ke Zebax kple Zalmuna kpakple wofe avako la va Karkor, eye amesiwo kata kpotɔ le yedzefewiwo fe avako me la, anɔ ame akpe wuiatɔ; ke amesiwo kpla yi, eye wotsi ava la, le ame akpe alafa deka kple blave. 11 Eye Gideon to asimɔ gã dzi le Nobax kple Yogbeha fe yedzefe gome, eye wosi avako la, le esime woli bokɔ. 12 Tete Zebax kple Zalmuna wosi, eye woti wo yome helɛ Midian-fia eveawo, Zebax kple Zalmuna, eye wɔde zi asada blibo la me.

13 Esi Gideon, Yoas vi, to tso ava la tso Xeres-to dzi mɔ nu la, 14 elɛ Sukot-dekakpuia de, eye wɔbiae wɔnlo Sukot-amegãwo kple ame tsitsiwo nkɔ ne, wole ame blaadre vɔ adre. 15 Eye esi wɔva Sukottowo gbo la, egblo bena: Zebax kple Zalmuna enye si, amesiwo mietsɔ du fewu le nuyne gblo bena: De wɔ asi tu Zebax kple Zalmuna, hafi miana abolo wɔ ame, siwo nu dedi te belibeli la mahã? 16 Emegbe wɔle dua me tsitsiawo, eye wɔna Sukottowo vɛ gbedadafonka kple nuwo se. 17 Egbã Penuel mɔ la fu anyi, eye wɔwu duametowo. 18 Eye wɔgblo na Zebax kple Zalmuna bena: Dutsu ka fomeviwoe miewu le Tabor gbo? Wodo nu bena: Wole abe wɔ ene, eye wo dome desia de di fiavi. 19 Tete wɔgblo bena: Novinyenutsuwoe, danyewiwo wonye. Meta si Yehowa fe agbe! De wɔnye de miena wotsi agbe la, anye ne nyemele mia wu ge o. 20 Enumake wɔgblo na efe ngogbevi Yeter bena: Tso, nawu wo! Ke ele vɔvɔm, eye medi efe yi o, elabena devi wɔnye. 21 Tete Zebax kple Zalmuna gblo bena: Wɔ nuto tso, nadza mi, elabena nutsu kple efe nusɛe so! Tete Gideon tsi tre, eye wɔwu Zebax kple Zalmuna; eye wɔde kɔge, siwo le kɔ na wofe kposowo.

Gideon do trɛsubosubɔ anyi.

22 Tete Israel towo gblo na Gideon bena: Wɔ nuto kple viwɔ-
nutsu kpakple viwɔnutsu fe vi midu fia de mia dzi, elabena wɔde de mi tso Midiantowo si me! 23 Gideon do nu na wo bena: Nye nuto alo vinyenutsu miadu

fia de mia dzi o, ke boŋ Yehowa neɖu fia de mia dzi! 24 Gideon gblɔ na wo bena: Nu deka biam mele tso mia si, mia dome amesiamе netsɔ toge, siwo wɔha la nam. Ismaeltɔwo wonye, eyata wodo sikatoge. 25 Wodo ŋu bena: Miana wɔ baa! Tete wokeye avɔ de anyi, eye amesiamе fɔ toge, si wɔha la, va da de eme. 26 Eye sikatoge, siwo wɔbia la, fe kpekpe me le sekel akpe deka kple alafa adre, womebu koge kple tomedzonu kpakple adabewu, siwo Midian-fiawo do, kple kɔkɔkɔso, siwo le kɔ na wo fe kposowo la, de me o. 27 Eye Gideon tso wo wɔ kɔmewu hetsɔ da de efe du Ofra me, eye Israel blibola subɔe, eye wɔtro zu mɔ na Gideon fe afe la.

Gideon viwo kpakple efe ku.

28 Afe wobɔɔ Midiantɔwo de anyi le Israel-viwo ŋku me, eye womegafɔ ta dzi kpɔ o. Eye anyigba la dzi fa le Gideon ŋɔli fe blane sɔŋ. 29 Eye Yerub-Baal, Yoas vi, yi danɔ efe me. 30 Dutsuvi blaadre le Gideon si, siwo nye eya ŋuto fe ali me viwo, elabena ede srɔ gedɛ. 31 Eye efe ahia, si le Sixem la, dzi ŋutsuvi ne, eye wɔtsɔ ŋkɔ ne bena Abimelex. 32 Gideon, Yoas vi la, tsi ŋuto hafi ku, eye wɔdii de fofoa Yoas fe yɔdo me le Abiesritowo fe Ofra. 33 Esi Gideon nya ku ko la, Israel-viwo trɔ hesubɔ Baalwo, eye wotsɔ Baal-Berit wo wofe mawui.⁹ 34 Eye Israel-viwo fe ŋku dzo le Yehowa, wofe Mawu la dzi, amesi de wo tso wofe futɔwo katã, siwo fo xlã wo godoo la si me. 35 Eye Awomeve Yerub-Baal, amesi nye Gideon la fe fomeawo nu o, evɔ wɔnye ewɔ nyui gedɛ na Israel hafi.

Abimelex wu noviawo, eye wodo fae.

9 Eye Abimelex, Yerub-Baal vi, yi dadaa noviwo gblɔ le Sixem, eye wɔfo nu kpliwo kpakple dadaa fofomeawo katã bena: 2 Mifo nu de Sixemtɔwo fe to me bena: Kae nyo na mi wu: Yerub-Baal vi blaadreawo katã naɖu fia de mia dzi loo, alo ame deka naɖu fia de mia dzia? Minyae bena, nyee nye mia fu kple mia nutilã! 3 Te-

te dadaa noviwo gblɔ nya siawo katã de Sixemtɔwo katã fe to me, eye wofe dzi trɔ de Abimelex ŋu, elabena wobui wo novii. 4 Wode klosalo blaadre ne tso Baal-Berit fe gbexoxo me, eye Abimelex tsɔe da yakamewo kple ame vlowo wodze eyome. 5 Eye wɔva fofoa fe me le Ofra, eye wɔwo noviawo, siwo nye Yerub-Baal vi blaadreawo, de kpe deka dzi; ke Yotam, si nye Yerub-Baal fe domloea, tsi agbe, elabena eya edokui. 6 Eye Sixemtɔwo katã kple Milo-nlawo katã va kpe ta, eye wodo fia Abimelex le blogoti, si nye ŋkudodziti le Sixem la gblɔ.

Yotam fe gɔnya la.

7 Esi wogblɔ nya sia na Yotam la, eyi datsi tre de Gerizim-to la dzi, eye wɔdo ŋli sesie gblɔ na wo bena: Mi Sixemtɔwo, mido tom, ne Mawu naɖo to mi! 8 Gbe deka atiwo be, yewoado fia de yewo dokui nu, eye wogblɔ na amiti bena: Du fia de mia dzi! 9 Tete amiti gblɔ na wo bena: Magblɛ nye ami, si mawuwo kple amegbetɔwo kafuna nam la di, ne mayi adano agba sam de atiwo dzia? 10 Atiawo gblɔ na gboti bena: Wɔa va du fia de mia dzi! 11 Tete gboti gblɔ na wo bena: Magblɛ nye tsi vivi kple nye kutsetse xɔasiwo di, ne mayi adano agba sam de atiwo dzia? 12 Atiawo gblɔ na weinka bena: Wɔa va naɖu fia de mia dzi! 13 Tete weinka do ŋu na wo bena: Magblɛ nye tsetse me tsi, si doa dzidzo na mawuwo kple amegbetɔwo la di, ne mayi adano agba sam de atiwo dzia? 14 Eye atiawo katã gblɔ na ŋuve bena: Wɔa va du fia de mia dzi! 15 Tete ŋuve gblɔ na atiawo bena: Nenyе nyatefe to gblɔm miele be, miasi ami nam manya fia de mia dzi la, ekema miva bɛ de nye vɔvɔli te! Ne menyе nenem o la, ekema dzo ado tso ŋuve la me, eye wɔafiã Libanon fe sedertiwo! 16 Azo nutefe kple nu dzɔdzɔe wɔnye miewo be, miedo fia Abimelex mahã? Eye nu nyui wɔnye miewo na Yerub-Baal kple efe afe de nu-siwɔ wɔwo na mi nua? 17 Fofonye wo aɔa na mi, eye wɔtsɔ efe agbe ke ku hede mi tso Mi-

a 8, 33.

b Yos. 24, 28.

d 17, 5; Mo. II. 28, 6—14.

e 3, 11; 5, 31.

f 6, 11.

g 2, 11; 9, 4.

h 9, 5, 13, 24.
i Fla. II. 14, 9.

k 8, 31.

diantowo si me wɔ tso, 18 hafi miawo miedze aglā de fofonye fe afe ŋu egbea, eye miewu via blaadreawo de kpe deka dzi hetso efe ahiā fe vi Abimelex do fia de Sixemtowo nu, le esi wɔnye mia nɔvi ta. 19 Nenyen nutefe kple nu dzodzɔe wɔnye miewo na Yerub-Baal fe afe egbe la, ekema mikpo dzidzo le Abimelex ŋu, eye eya hā nakpo dzidzo le mia ŋu! 20 Ne menye nenem o la,^a ekema dzo nedo tso Abimelex me, ne wɔafiā Sixemtowo kple Milo-nɔlawo, eye dzo nedo tso Sixemtowo kple Milo-nɔlawo me, ne wɔafiā Abimelex! 21 Tete Yotam si le nɔvia Abimelex nu yi Beer, eye wɔnɔ afima.

Abimelex fe nuwuwu.

22 Esi Abimelex du Israel dzi fe etɔ la, 23 Mawu de gbɔgbɔ vɔdɔa de Abimelex kple Sixemtowo me, ale bena Sixemtowo tro le Abimelex yome, 24 bena ne nu vlo, si wowo de Yerub-Baal vi blaadreawo ŋu, kple wofe ou nava wɔnɔvi Abimelex, si wu wo, kple Sixemtowo, amesiwo de dzi fo ne wɔwu nɔviawo la dzi.^b 25 Eye Sixemtowo de amewo wode xa de towo dzi de enuti, eye woda adzo amesiwo to mɔ dzi yi. Tete wova gblɔe na Abimelex.

26 Ekema me Gaal, Ebed vi, kple nɔviawo va Sixem. Eye esi Sixemtowo do ŋu de enu la, 27 woyi agble dɔxa wofe weintsetsewo hewo wein, eye wodu akpedadankekenyufe; woyi de wofe mawu fe me du nu no nu, eye wodo dɔŋu na Abimelex. 28 Eye Gaal, Ebed vi, gblɔ bena: Ameka nye Abimelex, eye ameka nye Sixemto ma fe vi, ne miasubɔe? De menye eyae nye Yerub-Baal fe vi, eye wɔtso Zebul do dumegā oa? Misubɔ Sixem fofe Hemor fe viwo boŋ! Nuka ta gɔ miasubɔ eya do? 29 De wɔnye dukɔ sia asinye mee wɔle la, ne manyā Abimelex, eye magblɔ na Abimelex bena: Dzi wɔ avako de dzi, eye naho ava!

30 Esi dumegā Zebul se Gaal, Ebed vi fe nyawo la, eve dome ne, 31 eye wɔdɔ amewo dzaa do de Abimelex gblɔ bena: Kpo da, Gaal, Ebed vi, kple nɔviawo va Sixem,

eye wode vɔnyavunya du la me de ŋuwɔ! 32 Eyata mia kple wɔ amewo mifo zā, ne miava de xa de gbe me! 33 Ne ŋu ke, eye ye dze la, nava dze du la dzi; ekema eya kple efe amewo aho de ŋuwɔ, eye nawɔe, abe alesi nakpo monu le enu ene. 34 Tete Abimelex kple avako blibo, si le enu la, fo zā heva de xa de Sixem ŋu le avadzede ene me. 35 Esi Gaal, Ebed vi, do yi datsi tre de dua fe agbo nu la, tete Abimelex kple avako, si le enu la, do tso xa me. 36 Eye esi Gaal kpo avakoa la, egblɔ na Zebul bena: Kpo da, avakoa de nye kem le didim tso to la dzi! Ke Zebul do ŋu ne bena: Towo fe vɔvɔli kpɔm nɛle be, amewo. 37 Ke Gaal gɔgbɔ ne bena: Kpo da, amewo le didim tso anyigba fe kɔkɔfe, eye avalɔgo deka to dzotowo fe logoti gbo mɔ! 38 Tete Zebul gblɔ ne bena: Menye wɔde le nu me dim le gbɔgbɔm bena: ameka nye Abimelex, ne miasubɔe oa? Esia nye avako, si ŋu nɛle alome dem le. Azɔ ho, nayi adawo ava kpli! 39 Tete Gaal ho dze Sixemtowo ŋɔ, eye wɔwo ava kple Abimelex. 40 Ke Abimelex nyāe, eye wɔsi le enu vasede agbo nu, eye ame gedewo tsi ava. 41 Abimelex tsi Aruma, ke Zebul nyā Gaal kple nɔviawo, ale be womekpo mɔ anɔ Sixem o. 42 Esi ŋu ke, eye amewo yi agble la, wova gblɔe na Abimelex. 43 Tete wɔmā avako la de avalɔgo etɔ me, eye woyi dade xa de gbe me. Eye esi wɔkpo be, amewo do tso dua me gbɔna la, edo de wo ŋu, eye wɔwu wo. 44 Abimelex kple avalɔgo, si le enu la, va xe du la fe agbo nu, ke avalɔgo eve yi dadze amesiwo katā le agble la dzi, eye wowu wo. 45 Emegbe Abimelex wo ava kple du la ŋkeke blibo la katā, eye wɔxɔ du la hewu eme nɔlawo, eye wɔgbā du la hewu dze de edzi. 46 Esi Sixem-mɔmetowo see la, woyi de mɔ, si le mawu Berit fe me la me. 47 Eye wova gblɔe na Abimelex bena, Sixem-mɔmetowo katā fo fu. 48 Tete Abimelex kple avako, siwo katā le enu la, yi Zalmon-to la dzi, eye Abimelex tso fia lā atilo hetso

^a kp. 57.

^b kp. 5.

^d Mo. 1. 34, 2.

^e kp. 4; 8, 33.

de abota, eye wògblo na efe amewo bena: Netso, miawo abe alesimewo miekpò ene! 49 Tete awakò blibo la là atilowo hedze Abimelex yome, eye wotsò wo va kò de mō la nu hetò dzo mō la. Ale Sixem-mōmetowo katā hā ku, woanò n̄tsu akpe deka hekpe de nyonuwu nu.

50 Emegbe Abimelex ho de Tebehez nu, eye wòde to de Tebez hezò. 51 Mō sesèa de le dua titina, eye duametowo katā, n̄tsuwu kple nyonuwu, si yi de afima hedò vò de wo dokui nu, eye wode mō la tame. 52 Eye Abimelex te de mō la nu hewò awa kp̄li, eye wòva kekeke mō la je agbo nu, be yeatò dzoe. 53 Tete nyonua de tso tevi xlā de ta na Abimelex, eye wògbā ta le enu. 54 Enumake wòyò efe adekplòvi gblo ne bena: "Di wò yi, ne n̄tròm dò, ne womagagblo de n̄nyne be, nyonue wui o! Tete efe adekplòvi da nui wòku. 55 Esi Israeltowo kpò bena, Abimelex ku la, amesiame gbugbò yi ajè. 56 Ale Mawu dò Abimelex je nu vlo, si wòwò de fofoa nu hewu n̄ovia blaadreawo la, teje ne.^d 57 Eye Mawu he nu vlo, siwo katā Sixemtowo wò la, va wo dzi. Ale Yotam, Yerub-Baal vi, je e'ifode la d̄i wo nu.

ƆƆnudrōlawo: Tola kple Yair nu nya.

10. Le Abimelex megbe la Isaxartò Tola, si nye Pua, Dodo vi fe vi do, be yeaxò na Israel, eye wòno Samir le Efrayim-to la dzi. 2 Eye esi wòdrō v̄onu na Israel fe blave vò etò s̄on megbe la, eku, eye wod̄ii de Samir.

3 Eya megbe Gilead-to h̄Yair do, eye wòdrō v̄onu na Israel fe blave vò eve s̄on. 4 Dutsuvi blaet̄s̄ nò esi, siwo do k̄edzivi blaet̄s̄, eye du blaet̄s̄ nò wo si, esiwo woyona be Yair-kofewo vase de egbe, wole Gilead-nyigba dzi. 5 Eye Yair ku wod̄ii de Kamon.

Filistitowo kple Amon-viwo de fu na Israel-viwo.

6 Eye Israel-viwo yi dzi wò nusi medze Yehowa nu o, eye wosubò Baalwo kple Astarot, Aramtowo je mawuwu, Zidontowo je mawuwu, Moabtowo je mawuwu,

Amon-viwo je mawuwu kple Filistitowo je mawuwu, ke wogblè Yehowa d̄i, eye womesubòe o. 7 Eyata Yehowa do d̄omedzoe de Israel nu, eye wòtsò wo dzra na Filistitowo kple Amon-viwo. 8 Eye wote Israel-vi, siwo katā nò Yordan fe go keme dzi le Amoritò, siwo nò Gilead fe anyigba dzi la, de anyi, eye wosè n̄uta le wo nu tso fe ma dzi fe wuienyi s̄on. 9 Eye Amon-viwo tso Yordan, be woawò awa kple Yuda kple Benjamin kpakple Efrayim-viwo, eye Israel d̄o xaxa me. 10 Eyata Israel-viwo do ȳli yò Yehowa bena: Miewò n̄uvò de n̄uwò, elabena miegb̄lè m̄iafe Mawu d̄i hesubò Baalwo. 11 Tete Yehowa gblo na Israel-viwo bena: Esi Egiptetowo, Amoritowo, Amon-viwo kple Filistitowo, 12 Zidontowo, Amalekitowo kple Maontowo de fu na mi, eye miedò ȳli yom la, nyemexò na mi oa? 13 Ke miawo miegb̄lèm d̄i hesubò mawu bubuwo, eyata nyemegale mia de ge azò akpò o. 14 Miyi d̄ado ȳli yò mawu, siwo mietia, ne woaxò na mi le m̄iafe xaxayiwu me!^b 15 Ke Israel-viwo gblo na Yehowa bena: Miewò n̄uvò, eyata wo mí, alesì dze n̄uwò; ke de mí fifia ko! 16 Tete f̄wode mawu bubuwo d̄a le wo dokui dome hesubò Yehowa; eyata Israel fe fukpekpe la m̄mena wòde dzi d̄i o.

17 Eye Amon-viwo kpe ta heva fu asada anyi de Gilead, eye Israel-viwo hā kpe ta va fu asada anyi de Mizpa. 18 Tete Gilead-towo fe amegāwo gblo na wo bena: Amesi ayi adakpe awa kple Amon-viwo gbā la, eya anye itato de Gileadtowo nu!

Yefta fe ƆƆnudrōdo.

11. Yefta, Gileadtò la, enye n̄tsu kalèt̄sa de, ke gbolovie wònye, eye Gilead ye dzi Yefta. 2 Eye Gilead sr̄s̄ dzi viwo ne, eye esi sr̄s̄ fe viwo tsi la, wonyā Yefta gblo ne bena: Wò h̄mānyi dome le m̄ia fofò fe me o, elabena nyonu bubu vi n̄enye! 3 Tete Yefta si le n̄oviawo nu yi d̄anò Tob-nyigba dzi, eye nyakamewo va kpe ta de Yefta nu, eye wodea awa kp̄li. 4 Esi etefe didi vee la,

a Sam. 1. 31, 4.

b Mo. V. 32, 37, 39; Yer. 2, 28. d kp. 5.

e kp. 20. f Mo. 1. 35, 2-4.

g 2, 18.

h Mo. IV. 32, 41. i 11, 6-11.

k 12, 14.

l Mo. 1. 21, 10.

m 9, 4; Sam. 1. 22, 2.

Amon-viwo va wɔ̄ awa kple Israel. 5 Eye esi Amon-viwo ho awa de Israel ŋu la, Gilead-ame tsitsiwo yi, be woakplɔ̄ Yefta tso Tob-nyigba dzi ve. 6 Wogblɔ̄ na Yefta bena: Va nanye miafe awafia, ne miawɔ̄ awa kple Amon-viwo! 7 Tete Yefta do ŋu na Gilead-ame tsitsiwo bena: Menye miawoe lé fum, eye mienyām tso fofonye fe me oa? Azo esi miedɔ̄ xaxa me la, mieva gbɔ̄nye! 8 Gilead-ame tsitsiwo gblɔ̄ na Yefta bena: Esia ta pe mieva gbɔ̄wɔ̄ do, be nayi kpli mí, ne miawɔ̄ awa kple Amon-viwo, eye natrɔ̄ zu tɔ̄tɔ̄ de Gileadtɔ̄wo katã nu! 9 Eye Yefta gblɔ̄ na Gilead-ame tsitsiwo bena: Ne mieklɔ̄m meyi dawɔ̄ awa kple Amon-viwo, eye Yehowa tso wo de asi nam la, ekema manye miafe tɔ̄tɔ̄. 10 Gilead-ame tsitsiwo gblɔ̄ na Yefta bena: Yehowa enye dasefo le mia dome! Miawɔ̄, abe alesi nɛgbɔ̄ ene kokoko. 11 Tete Yefta yi kple Gilead-ame tsitsiwo, eye Yefta gblɔ̄ nya siawo katã le /Yehowa ŋku me le Mizpa.

12 Eye Yefta do amewo do de Amon-viwo fe fia gbɔ̄ gblɔ̄ bena: Nya ka le mia dome, hafi nɛho de ŋunye, be nawɔ̄ awa kple nye anyigba? 13 Amon-viwo fe fia gblɔ̄ na Yefta fe dɔ̄lawo bena: Elabena Israel xɔ̄ nye anyigba, esime wɔ̄tso Egipte va, tso Arnon nu vasede Yabok kple Yordan nu; eyata gagbugbɔ̄e nam kpoo! 14 Tete Yefta gadɔ̄ amewo do de Amon-viwo fe fia gbɔ̄, 15 eye wɔ̄gbɔ̄ ne bena: Yefta fe gbe enye si: Israel mexɔ̄ anyigbaa deke le Moabtɔ̄wo kple Amon-viwo si o.^a 16 Elabena esi Israel tso Egipte, eye wɔ̄to gbedzi va Avafu la nu heva do Kades la, 17 edɔ̄ ame do de Edom-fia be, woagblɔ̄ ne bena: Na mato wɔ̄ anyigba dzi ayi! Ke Edom-fia melɔ̄ edzi ne o. Edɔ̄ ame do de Moab-fia gbɔ̄, ke eya hã gbe; eyata Israel tsi Kades.^k 18 Eye wɔ̄to gbedzi hetrɔ̄ Edom-nyigba kple Moab-nyigba ta, eye wɔ̄va do Moab-nyigba fe yedzefe gome hefu asada anyi de Arnon fe go keme dzi, ke womeva Moab-nyigba dzi o, elabena Arnon ye do

^a Mo. IV. 21, 12.

^b Mo. IV. 21, 21 v. 31; Mo. V. 2, 26-27.

^d 10, 18.

^e Mo. IV. 21, 23.

^f 20, 1.

^g Mo. IV. 22, 2.

^h Mo. V. 2.9.19. i 6, 34.

^k Mo. IV. 20, 14 v. 21.

lifo na Moab.^a 19 Tete Israel do amewo do de Amoritɔ̄wo fe fia Sixon, si no Xesbon la gbɔ̄ be, woagblɔ̄ ne bena: Na mato wɔ̄ anyigba dzi ayi, vasede esime made denyefe!^b 20 Ke Sixon medo ŋu de Israel ŋu, ne wɔ̄ana wɔ̄ato efe anyigba dzi ayi o, eye Sixon fo efe dukɔ̄ blibo la nu fu heva fu asada anyi de Yaza, eye wɔ̄wo awa kple Israel. 21 Tete Yehowa, Israel fe Mawu la, tso Sixon kple efe dukɔ̄ blibo la de asi na Israel, eye wosi wo. Ale Israel xɔ̄ Amoritɔ̄, siwo nye anyigba dzi tɔ̄wo la, fe anyigba blibo la wɔ̄zu wo tɔ̄. 22 Eye woxɔ̄ Amoritɔ̄wo fe anyigba blibo la tso Arnon nu vasede Yabok nu, tso gbedzi vasede Yordan nu. 23 Yehowa, Israel fe Mawu la, nyã Amoritɔ̄wo da le efe dukɔ̄ Israel ŋɔ̄ tso, hafi wɔ̄a nɛbe, yeaxɔ̄e wɔ̄anye tɔ̄wɔ̄a? 24 Ne wɔ̄ mawu^c Kemos xɔ̄ nane na wɔ̄ la, eya nye tɔ̄wɔ̄, ke amesiwo katã Yehowa, mia Mawu, nyã le mia ŋɔ̄ la fe anyigba enye mia tɔ̄. 25 Wɔ̄e nye ame wu Moab-fia^d Balak, Zipor vi la? De wɔ̄wo dzre kple Israel alo wɔ̄ awa kplii kpɔ̄a? 26 Esi Israel no Xesbon kple efe duwo, Aroer kple efe duwo, kpakple du, siwo katã le Arnon nu me, fe alafa etɔ̄ sɔ̄ɔ̄ enye si la, nukaŋuti mienyã wo le yeyiyi siawo me kpɔ̄ o? 27 Nyemeda voa deke de ŋuwɔ̄, hafi wɔ̄a nɛwɔ̄ nu vɔ̄ɔ̄i sia de ŋunye hebe, yeawɔ̄ awa kplim o. Yehowa, nye onudrɔ̄la, nadrɔ̄e na Israel-viwo kple Amon-viwo egbea! 28 Ke Amon-viwo fe fia medo to Yefta fe nya, siwo wɔ̄gbɔ̄ do de la o. Yefta du Amon-viwo dzi, eye wɔ̄de adzɔ̄gbe.

29 Tete Yehowa fe igbɔ̄gbɔ̄ dze Yefta dzi, eye wɔ̄to Gilead kple Manase heva Mizpe-Gilead; eye wɔ̄ho tso Mizpe-Gilead de Amon-viwo ŋu. 30 Eye Yefta de adzɔ̄gbe na Yehowa gblɔ̄ bena: Ne etso Amon-viwo de asi nam vavã, 31 eye megbɔ̄ tso Amon-viwo gbɔ̄ le putifafa me la, ekema nusianu, si ke ado tso afenye me awa kpem la, anye Yehowa tɔ̄, eye matsoe asa numevɔ̄e. 32 Tete Yefta ho awa de Amon-viwo ŋu, eye Yehowa tso wo de asi ne. 33 Eye wɔ̄si wo tso Aroer vasede Minit

heva ke de Abel-Keramim, wole du blave, eye wódu wo dzi vevie ntu. Ale wobobo Amon-viwo de anyi le Israel-viwo ŋku me.

34 Eye esi Yefta gbo va afe le Mizpa la, kpoda, vianyonu tso axatsɛ le ye dum va kpee; ntsuvi alo nyonuvia deke megale esi o, eyae nye efe tesi. 35 Esi wòkpɔe la, edze efe awuwo gblɔ bena: Oo, vinye, edo nublanuitom, eye nehe dzogbevɔde va dzinyea? Meke ɔnu na Yehowa, eye nyemagate ŋu atrɔe o! 36 Tete wòdu ŋu ne bena: Fofonye, ne eke nu na Yehowa la, ekema wom, abe alesi do tso wò nu me ene, elabena Yehowa bia hlɔ wò futɔ, siwo nye Amon-viwo, na wò! 37 Eye wògblɔ na fofoa bena: Wɔ esia ko nam: De mɔ nam dzinu eve, ne mía kple xɔnyewo miayi towɔ dzi adafa nye detugbinye! 38 Edo ŋu bena: Heyi! Ale wòde mɔ ne dzinu eve, eye eya kple xɔlɔwo yi dafa efe detugbinye le towɔ dzi. 39 Esi dzinu evea nu yi la, egbugbo va fofoa gbo, eye wòwɔ nyonuvi la, abe alesi wòde adzogbee ene. Ke ntsua deke mede asi enu kpɔ o. Eye wòtro zu kɔnu le Israel fe sia fe 40 be, Israel-nyonuviwo yina dafaa Gileadto Yefta fe vinyonu ŋkeke ene le fe deka me.

Wosi Efrayimtowo.

12. Tete Efrayimtowo fo fu ho va anyiehe, eye wogblɔ na Yefta bena: Nukaŋuti nɛho ava de Amon-viwo ŋu, eye meyo mí, be miayi kpli wò oa? Miato dzo wò xɔ de dziwó! 2 Yefta do ŋu na wo bena: Mía kple nye dukɔ miékpe ava vɔ kple Amon-viwo, eye meyo mí, gake mieva xɔm le wo si o. 3 Esi mekpɔ be, miele xɔxɔm nam o la, metsɔ nye dagbe ke ku, eye meho ava de Amon-viwo ŋu, eye Yehowa tso wo de asi nam. Nukaŋuti mieho de ny nye fiafia, be miawo ava kplim? 4 Tete Yefta fo Gileadtowo kata nu fu yi dawo ava kple Efrayim, eye Gileadtowo si Efrayim; elabena wogblɔ bena: Gileadtowo nye Efrayim fe ame dzegowo: Gilead le Efrayim kple Manase dome. 5 Eye Gileadtowo xe Yordan-tsofe-

wo na Efrayim. Eye ne Efrayimto sisia de va gblɔ be: mina matso tɔa la, Gileadtowo biane bena: Efrayimto nɛnyea? Edo ŋu be: Kpao! 6 Wogblɔna ne be: Gblɔ be Sibollet! Tete wògblɔna be Zibolet; elabena medɔ ŋu do be, wòagblɔe nyuie o. Enumake wolɛne, eye wowune de Yordan-tsofe la. Ale Efrayimto ame akpe blane vɔ eve ku yemaɣi. 7 Eye Yefta drɔ vɔnu na Israel fe ade, emegbe Yefta, Gileadto la ku, eye wodii de Gilead-duwo dometo deka me.

Mo. IV. 30, 3.

Dundrɔlawo Ibazan, Elon kple Abdon ŋu nya.

8 Eyome Ibazan, amesi tso Betlexem la, drɔ vɔnu na Israel. 9 Edzi ntsuvi blaetɔ, eye wòde srɔ na vianyonu blaetɔawo de duta, ede nyonuvi blaetɔ tso duta na viagutsuwo, eye wòdrɔ vɔnu na Israel fe adre. 10 Emegbe Ibazan ku, eye wodii de Betlexem.

11 Elon, Zebulonto la, drɔ vɔnu na Israel de eyome fe ewo. 12 Eye Elon, Zebulonto la ku, wodii de Ayalon le Zebulon-nyigba dzi.

13 Eyome Piratonito Abdon, Hilel vi, drɔ vɔnu na Israel. 14 Edzi ntsuvi blane, eye wòxɔ tɔgbuyi vi blaetɔ, amesiwo doa tedzivi blaadre, eye wòdrɔ vɔnu na Israel fe enyi. 15 Eye Piratonito Abdon ku wodii de Piraton le Efrayim-nyigba dzi le Amalekitowo fe to dzi.

Mawudɔlaa de do Simson fe dziɔdzi ŋugbe.

13. Ke esi Israel-viwo gawo nu-si medze Yehowa ŋu o la, Yehowa tso wo de asi na Filistitowo fe blane sɔŋ. 2 Xemaɣi ntsua de tso Zora le Dan-fome la me, amesi ŋkɔe nye Manoax, eye srɔ tsi ko, medzi vi o. 3 Tete Yehowa fe dola de edokui fia nyonu la gblɔ ne bena: Kpɔ da, etsi ko, eye medzi vi o; gake èle fu fo ge adzi ntsuvi. 4 Eyata kpɔ nyuie, ne mágano wein alo aha muamea deke o, eye megaɖu /nu makɔmakɔa deke o! 5 Elabena kpɔ da, èle fu fo ge adzi ntsuvi, eye ɣtalũhe made ta ŋu ne akpɔ o, elabena Mawu fe klu wòanye tso dada fe dome, eye eya ade asi Israel dede me tso Filistitowo si me. 6 Tete nyonu

o 8, 1.

d 5, 18; 9, 17.

Mo. IV. 6, 3.

Mo. III. 11.

Mo. IV. 6, 2-5; Sam. I. 1, 11.

la yi dagblɔ na srɔa bena: Mawu fe amea de va gbɔnye, ele abe mawudɔla ene, eye ɔdɔzi le epu ɔtɔ, ke nyemebia afisi wɔtso o, eye meyo efe ɔko hã nam o. 7 Eye wɔgbɔ nam bena: Kpɔ da, èle fu fɔ ge ádzi ɔtusuvɔ, eyata megano wein alo aha muamea deke o, eye megaɔu nu makɔmakɔa deke o; elabena ɔtusuvɔ la anye Mawu fe klu tso dada fe dome vasede efe kugbe.

8 Tete Manoax de kuku na Yehowa gblɔ bena: Oo Afetɔ, na Mawu fe ame, si nɛdɔ da la, nagava mía gbɔ zi deka, ne wɔafia nusi mía wɔ na de vi, si woadzi la mi! 9 Eye Mawu se Manoax fe gbe, eye mawudɔla la gava nyɔnu la gbɔ, esime wòle agble me, eye srɔa Manoax mele egbɔ o. 10 Tete nyɔnu la fu du kaba yi dagblɔe na srɔa bena: Kpɔ da, ɔtusuvɔ, si va gbɔnye tsã la, gava! 11 Enumake Manoax tsi tre dze nyɔnu la yome heva ɔtusua gbɔ, eye wɔgbɔ nɛ bena: Wòe nye amesi fo nu kple nyɔnu la tsãa? Edo ɔu bena: Nyee! 12 Manoax gblɔ bena: Ne wò nya la va me la, ekema ko ka woanyi na de vi la, eye nuka woawo nɛ? 13 Tete Yehowa fe dɔla la gbɔ na Manoax bena: Nusi megblɔ na nyɔnu la, eya nye vevitɔ, si wòalé be na. 14 Maɔu nusi tso weinka ɔu o, mano wein alo aha muamea deke o, eye maɔu nu makɔmakɔa deke o; ke boɔ wòawo nusiwo katã ɔu mede se nɛ le la dzi.^c 15 Tete Manoax gblɔ na Yehowa fe dɔla la bena: /Na miasika wò di, ne míaɔa gbɔvia de adɔ akòwò me. 16 Yehowa fe dɔla la dɔ ɔu na Manoax bena: Ne èsikam di hã la, nyemele wò abolo du ge o; ke nenyɛ numevɔ nèbe, yeasa la, ekema sae na Yehowa! Ke Manoax medze sii bena, Yehowa fe dɔla wònye o. 17 Eye Manoax gblɔ na Yehowa fe dɔla la bena: 9Dkòwò de? Bena ne wò nya la va me la, ne míaɔe bubu ɔuwò. 18 Yehowa fe dɔla la gbɔ nɛ bena: Nukaɔuti nèle nye ɔko, si nye nukunu la, ta biam? 19 Tete Manoax lé gbɔvi hekpe de nuduvɔsa ɔu, eye wòsa vɔ le agakpea de dzi na Yehowa.

^a 6, 22, 28; Mo. II. 33, 20.

^b 6, 34; 14, 6, 19; 15, 14.

^d Mo. II. 34, 16.

^e kp. 4.

^f 6, 18.

^g Mo. I. 22, 20. ^h 19, 25.

ⁱ 6, 21.

Eye wòwò nukunu Manoax kple srɔa wokpɔ. 20 Esi dzo fe adewo de dzi le vosamlekpuia dzi la, Yehowa fe dɔla to vosamlekpuia la fe dzo fe adewo me yi dzi Manoax kple srɔ wokpɔ. Tete wotsyɔ mo anyi. 21 Ke Yehowa fe dɔla megade edokui fia Manoax kple srɔa kpɔ o. Azɔ Manoax dze sii bena, Yehowa fe dɔla wònye. 22 Manoax gblɔ na srɔa bena: Miele ^akuku ge, elabena miekpɔ Mawu! 23 Ke srɔa gbɔ nɛ bena: De wònye Yehowa de wòdi be, yeawu mí la, anye ne mexɔ numevɔsa kple nuduvɔsa tso mía si o, eye anye ne mena miekpɔ nusiwawo katã, eye mieɛe nusiwawo fiafia o.

24 Eye nyɔnu la dzi ɔtusuvɔ hena ɔkɔe bena Simson. De vi la va tsi, eye Yehowa yrae. 25 Eye Yehowa fe bɔgbɔgbɔ de asi edzi dzedze me le Dan fe asaɔa, si le Zora kple Estaol dome la me.

Simson te kame kple dzata.

14. Eye Simson yi Timnat, eye wokpɔ nyɔnuvia de le Filistitɔwo fe nyɔnuwo dome le Timnat. 2 Esi wògbɔ la, eka ta na fofoa kple dadaa bena: Mekpɔ nyɔnuvia de le Filistitɔwo fe nyɔnuwo dome le Timnat, eyata midɛe nam! 3 Fofoa kple dadaa gbɔ nɛ bena: De nyɔnuvia deke mele nɔviwòwo fe vinyɔnuwo kple nye dukɔ blibo la dome o, eyata nayi ^aadade srɔ tso Filistitɔwo, siwo nye bolotɔwo la domea? Simson gblɔ na fofoa bena: Deɛ nam, elabena efe nu nyo nɔnye! 4 Ke fofoa kple dadaa medze sii be, Yehowa gbɔ wòtso o; elabena monu dim wòle le Filistitɔwo ɔu. Yemayi la Filistitɔwoe le Israelviwo dzi dum. 5 Esi Simson kple fofoa kpakple dadaa woyina de Timnat, eye wova dɔ Timnat-tɔwo fe weingblewo gbɔ la, kpɔ da, dzatavia de le gbe tem va do goe. 6 Tete Yehowa fe bɔgbɔgbɔ dze edzi, eye wòvuvui, abe alesi wovuvua gbɔvi ene, evɔ wònye metso naneke de asi o hafi. Ke megblɔ nusi wòwò la na fofoa kple dadaa o. 7 Eye wòyi daɔu nu kple nyɔnu la, eye efe nu nyo Simson ɔu. 8 Eye esi etefe didi vee, wò-

yina, be yeakpɔ nyɔnua la, edze gbe, be yeakpɔ dzata kuku la da, eye kpɔ da, anyi da de do me na dzata la. 9 Tete wɔdee de asi le nyinyim heva fofoa kple dadaa gbɔ, eye wɔna de woawo hã wonyi; ke megbɔe na wo be, dzata fe do me ye de anyitsi la le o.

Simson de sr5, eye wòto adzo.

10 Eye fofoa va nyɔnua gbɔ. Tete Simson tu aglo le afima, elabena nenema dekakpuiviwo wɔna. 11 Eye esi wokpɔe la, wo- de hati blaet5 kpe de enu. 12 Eye Simson gblɔ na wo bena: Mato adzo na mi; ne mi ede egome nam le aglotutunkeke adreawo me la, ekema matsɔ awutewui blaet5 kple atsyɔdowu blaet5 na mi. 13 Ke ne miete nu de egome nam o la, ekema miawo miatsɔ awutewui blaet5 kple atsyɔdowu blaet5 nam! Tete wɔgbɔ ne bena: To wò adzo la miase! 14 Eye wɔgbɔ na wo bena: Nududu tso nutsudula me, eye nu vivi tso nusɛto me. Ke nkeke et5 sɔɔ womete nu de adzo la gome o. 15 Le nkeke eneagbe la wɔgbɔ na Simson sr5 bena: Foe de sr5-wò nu, ne wò adze adzo la gome na mi! Ne menye nenem o la, miatsɔ dzo mia kple fofowò feafe! Alo de miekpe mi, be miawò mi ame dahewoea? 16 Tete Simson sr5 fa avi ne gblɔ bena: Fu ko nɛlɛm, eye mèle lɛyem o; èto adzo na mi de wiwo, gake megbɔe nam o! Edo nu ne bena: Kpɔ da, nyemegbɔe na fofonye kple danye g5 hã o, eye mayi egblɔ ge na wò a? 17 Eye wò fa avi ne le nkeke adre, siwo wotu aglo la me; eye wò de egome ne le nkeke adreagbe, elabena dede fu ne akpa. Eye nyɔnu la yi da- de adzo la na wo de wiwo. 18 Tete duameviwo va gblɔ ne le nkeke adreagbe, hafi ye naɔ to bena: Nuka vivina wu anyitsi? Eye nuka sesè wu dzata? Eye wɔgbɔ na wo bena: De menye nye nyivi lae miatsɔ nɔ agblee o la, anye ne miele nye adzo la gome de ge tututu o. 19 Eye Yehowa fe gbɔgbɔ dze edzi wòyi Askalon dawu nutsu blaet5 hedɛ wo nu nuwo, eye wòtsɔ atsyɔdowu blaet5

na amesiwo de adzo la gome. Tete dzi kui wɔgbugbɔ yi fofoa fe me. 20 Eye wòtsɔ Simson sr5 na ehati, si wò de kpe de edokui nu la, wò de.

Simson gblɔ nu na Filistitowo.

15. Esi etefe didi vee la, Simson tsɔ gbɔvia de le luxayi yi sr5a kpɔ ge dae, eye wɔgbɔ bena: Na mayi srɔnye gbɔ le xɔgã me! Ke nyɔnua fofoa mena wòyi o, 2 eye wɔgbɔ bena: Mebu be, de nɛlɛ fui keɔ, eyata metsɔe na hawòti. De efe tse medze tugbe wui oa? Xɔ eya de etefe! 3 Ke Simson gblɔ na wo bena: Ne mehe dzɔgbevɔe va Filistitowo dzi fifia la, nyemedi fɔ o. 4 Tete Simson yi dalɛ abei alafa et5, eye wò bla akakatiwo; etɔ asike eve kpe, eye wò bla akakati deka de asike eveawo domee. 5 Emegbe wò dra akakatiawo hedɛ asi le wo nu do de Filistitowo fe agblewo me; eye ale wòtsɔ dzo lu, siwo woxa, kple esiwo le tsitre nu kpakple amitibowo. 6 Filistitowo gblɔ bena: Ameka wɔnusia? Eye wɔgbɔ bena: Simson, Timnatto fe toe wɔe, elabena woxɔ sr5a tsɔ na efe hati. Tete Filistitowo va to dzo nyɔnu la kple fofoa. 7 Eye Simson gblɔ na wo bena: Ne miawo alea hã la, mabia hl5 mi kokoko hafi adzudzo! 8 Eye wò dza sobo kple ali na wo nyamanyama. Tete wò dzo yi danɔ agato me le Etam.

9 Eye Filistitowo ho va fu asada anyi de Yuda, eye wokaka de Lexi. 10 Tete Yuda-nutsuwo gblɔ bena: Nukanuti mieho de mia nu? Wodo nu bena: Simson lɛ ge mieva, ne miawɔe, abe alesi wòwo mi ene. 11 Eye Yuda-nutsu akpe et5 yi agato la me le Etam gblɔ na Simson bena: Mɛnyae be, Filistitowoe le mia dzi dum oa? Edo nu na wo bena: Alesi wowom la, nenema mewo wo. 12 Tete wɔgbɔ ne bena: Lɛ wò ge mieva, ne miatsɔ wò ade asi na Filistitowo! Simson do nu na wo bena: Mika atam nam be, menye mia nɔtɔwɔe le dza ye ge o! 13 Wodo nu ne bena: Kpao, deko miebe, miabla wò adade asi na wo, ke

miele wu wò ge ya o. Eye woblæ kple atagbi yeye eve hekpæ tso agato la me. 14 Eye esi wova ò Lexi la, Filistitowo tso aseye de enu; tete Yehowa fe ^{a 14, 8.} "gbogbo dze edzi, eye ka, siwo le alò nu ne la, zu abe anazi, si dzo fo ene, eye bablawo bebe le asi nu ne. 15 Eye wòkpò tedziglã mumua de hedo asi òa tsòe wu ame akpe òka. 16 Eye Simson gblò be: Tedziglã metsò li kò kòe, tedziglã metsò wu ame ^{b 15, 14.} akpe! 17 Esi wòfo nu vò la, ede asi le tedziglã la nu fu gbe; eyata wona òkò te fe ma be glätogbe. 18 Tete tsikò wui òtò, eye wòdo yli yò Yehowa gblò bena: Eto wò òla fe asi òzi òzi gò sia, eye azò tsikò nawum maku, eye mage de bolotò siawo si mea? 19 Tete Mawu fe kpea de le Lexi, eye tsi do le eme wòno, ale be ^{d Sam. I. 30, 12.} "agbe gado eme, eye e fe lãme kò. Eyata wona òkò vudo la be ameylavudo; ele Lexi vasede egbe. 20 Eye ^{e 16, 31.} "wòdrò ònu na Israel le Filistitowo òli fe blave sòq.

Simson dze anyi, ege de xaxa me, eye wòbia hi5 e fe futo; nublanufonyenye kple hi5biabia mloeto.

16. Tete Simson yi Gaza, eye wòkpò gboloa de le afima heyi egbo. 2 Esi wofi tofi na Gazatowo bena, Simson va afisia la, wòde to dee, eye wode xa de du la fe agbo nu ne le zã blibo la katã me; wozì òdoe le zã blibo la katã me be, ne nu ke la, yewoawui. 3 Ke Simson mlo anyi vasede zã titina; le zãtife la efo, eye wòho du la fe agbo kple agboti eveawo hekke de gameti la nu, eye wòlee de abò tso va da de to, si le Xebron kasa la tame.

^{f 14, 17.} 4 Esia megbe la elõ nyonua de le Sorek-tòu la nu, si òkò nye ^{g 13, 5} Delila. 5 Eye Filistitowo fe amegãwo va egbo gblò ne bena: ^{a 14, 15.} "Ble enu, ne nadze si nusi me e fe òsè gã la le, kple nusi miatsò adu edzi, kpakple nusi miatsò ablae, be miabòbòe de anyi; ekema mfa dome amesiame ana klosalo akpe kple alafa òka wò! 6 Tete Delila gblò na Simson bena: Taflatse, de nusi me wò òsè gã la le la

fiam kple nusi woatsò abla wò abòbò wò de anyi! 7 Simson ò nu ne bena: Ne wotsò atagbi mumu adre, siwo mefu haðe o la, blam la, ekema magbòdzo, eye mazu abe ame bubuwo ke ene. 8 Tete Filistitowo fe amegãwo tso atagbi yeye adre, siwo mefu haðe o la ve, eye nyonu la tso wo blae. 9 Ke wode xa de nyonua gbo le xogã me, eye wògblò ne bena: Simson, Filistitowo fo de dziwò loo! Tete ^{b 15, 14.} "wòtso kawo, abe alesi dzo gbòna de anazika wòlãna ene, eye womekpò e fe òsè la nu o. 10 Eye Delila gblò na Simson bena: Kpò òa, èblem, eye nèka avatso nam! Gblò nusi woatsò abla wòe la nam dzro! 11 Edo nu ne bena: Ne wotsò ka yeye, si mede naneke nu haðe o la, blam la, ekema magbòdzo, eye mazu abe ame bubuwo ke ene. 12 Tete Delila tso ka yeyewo blae, eye wògblò ne bena: Simson, Filistitowo fo de dziwò loo! Ke amewo de xa de xogã me. Tete wòtso kawo le abò abe deti òdeke ene. 13 Delila gblò na Simson bena: Òko nèblem vasede fifi, eye nèka avatso nam; gblò nusi woatsò abla wòe la nam! Edo nu ne bena: Ne elõ òka adre, siwo le nye ta la, de avò tsitsi me. 14 Tete wòtso agbatroti trøe, eye wògblò bena: Simson, Filistitowo fo de dziwò loo! Enumake wònyò tso alõ me, eye wòho agbatroti la kpe de avò tsitsi la nu. 15 Eye wògblò ne bena: Aleke nègblò be, ye le løyem, gake wò dzi meku de ònye o? Zi etõ enye si nèblem, eye mègblò nusi me wò òsè gã la le la nam o. 16 Esi wòle /dzi gbãm ne gbawotsyogbe kple e fe nyawo, eye wòle fu dem ne la, eva gloe, eye ku òdo mo ne. 17 Tete wògblò e fe dzime-nyawo katã ne bena: "Talùhea òke òke medea nye ta nu o, elabena Mawu fe klue menye tso danye fe ò me ke. Ne wolù ta nam la, ekema nye òsè ado le ònye, eye magbòdzo azu abe ame bubuwo katã ene. 18 Esi Delila kpò bena, egblò e fe dzime-nyawo katã ne la, edò ame ò òa, be woayò Filistitowo fe amegãwo ve gblò bena: Miva azò,

elabena egblo efe dzimenyawo katá nam! Tete Filistitowo fe amegáwo va, eye wohe klosalo la de asi. 19 Eye wóna wòdò aló de efe ata dzi; tete wòyo nùtsua de ve wólú dako adreawo le eta. Ale wóna wòde asi gbodzògbò-dzò me, eye efe nùsè do le enu. 20 Eye nyónu la gblò bena: Simson, Filistitowo fo de dziwò loo! Tete wònyò tso aló me hebu bena: Mado abe tsá ene, eye ma-
 20000 dokuinye! Ke menyae be, 'Yehowa dzole egbò o. 21 Eye Filistitowo léé hego efe nkuwo, eye wokplæ yi Gaza; wode akòbli kòsòkòsòe, eye ele nè be, wòanò wò tum le gaxò me. 22 Esi wólú ta nè megbe la, efe da gade asi toto me.

23 Eye Filistitowo fe amegáwo va kpe ta, be woasa vò na woje mawu /Dagon, eye wotu aglo gáa de hegblo bena: Mía mawu tso míafe futò Simson de asi na mí! 24 Eye esi dukò la kpòe la, wokafu woje mawu, elabena wogblo be: Mía mawu tso míafe futò, si gblè míafe anyigba, eye wòwu míafe ame gedewo la, de asi na mí. 25 Esi wole dzi-dzò kpòm la, wogblo be: Midayo Simson ve, ne wòado nukokoe na mí! Tete woyi dakplò Simson tso gaxò me ve wòle nukokoe dom na wo, eye wokplæ do soti eve domee. 26 Eye Simson gblò na nùtsuvi, si le ekplòm la bena: Òe asi le nnye, ne malé soti, siwo dzi xòà nò, eye mazò de wo nu! 27 Dutsuwo kple nyónuwo yò xò la tantan, eye Filistitowo fe amegáwo katá le afima, eye nùtsuwo kple nyónuwo anò ame akpe etò le dzifo, amesiwo le Simson fe nukokoedoname la kpòm. 28 Tete Simson yò Yehowa gblò bena: Afetò Yehowa, do nku dzinye, eye do nùsèm fifia ko, oo Mawu, ne mabia hló Filistitowo de nye nku eveawo nu! 29 Eye Simson vò titinasoti eveawo, siwo dzi xòà nò, deka de dusi, eye ewelia de mia, eye wòtutu wo. 30 Eye Simson gblò be: Maku kple Filistitowo! Eye wòbi edokui kple nùsè, tete xò la mú dze amegáwo kple dukò blibo la dzi. Ale amesiwo wòwu le efe kuyi la, sò gbo wu amesiwo

wòwu le efe agbe me. 31 Tete nòviawo kple fofoa femetòwo katá va tsòe yi dàdì de fofoa Manoax fe yòdo me le 'Zora kple Estaol dome.' Edrò vònu na Israel fe blave sòp.

Mixa do tr5subosubo anyi.

17 Eye nùtsua de nò Efrayim-to dzi, si nko nye Mixa. 2 Eya gblò na dadaa bena: Wò klosalo akpe deka kple alafa, si wofi, eye 'nèdo dñu de enu, nye hã mese la, le asinye; nyee tso klosalo la. Tete dadaa gblò bena: Yehowa ayra wò, vinye! 3 Esi wògbugbò klosalo akpe deka kple alafa la na dadaa la, dadaa gblò bena: Meko klosalo, si le asinye la nu na Yehowa hena vinye, be wòatsòe awò aklama kpakpe kple legbae; eyata megagbugbòe na wò. 4 Eye wòtso klosalo la na dadaa. Ke dadaa de klosalo alafa eve na 'si-kanutula, amesi tsòe wò aklama kpakpe kple legbae, eye wòtsòe va Mixa fe me. 5 Eye Mixa tu mawuxò, etò akomewu, eye wòli afeli hedò viañutsu deka, be wòanye nunòla nè. 6 Yemañi la 'fiaa deke menò Israel o, eye amesiame wò nusi dze enu.

7 Eye deka kple tso Betlexem-Yuda le Yuda fe fome la me; enye 'Lewito, eye wònye amedzro le afima. 8 Eye wòwu tso Betlexem-Yuda-du la me, be wòadano afisi wòkpò; eye wòva Efrayim-to la dzi heyi de Mixa fe me, be wòagayi efe azòli dzi emegbe. 9 Tete Mixa gblò nè bena: Afika nètso? Edo nu nè bena: Lewito menye tso Betlexem-Yuda, eye meyna, be manò afisi makpò. 10 Mixa gblò nè bena: Tsi gbonye, eye nanye fofo kple nunòla nam, ekema mana klosalo ewo wò fe sia fe hekke de avòtata kple nududu nu. Ale wozi Lewito la dzi. 11 Lewito la ló be, yeatsi nùtsu la gbo, eye deka kple la le nè abe viawo dometo deka ene. 12 Eye Mixa do Lewito la. Ale deka kple la trò zu nunòla nè, eye wòtsi Mixa fe me. 13 Tete Mixa gblò bena: Azò menyae bena, Yehowa le nyui wò ge nam, elabena Lewitòe nye nunòla nam.

a 13, 25.

b 15, 20.

d Mo. 11l. 5, 1.

e Sam. l. 16, 14.

f Sam. l. 5, 2.

g Yea. 40, 19.

h 8, 27.

i 18, 1; 19, 1; 21, 28.

k 18, 2.

Dan-to xò Lais, eye wòdò trósubosubo anyi de
afima.

o 17, 1.

18. Yemaɣi la b'fiaa deke menɔ Israel o. Eye Dan-viwo fe to la di anyigba, be woanɔ edzi yemaɣi, elabena anyigbaa deke mesu wo si le Israel fe toawo dome vasede yemaɣi o. 2 Eye Dan-viwo dɔ ɔutsu kalɛtɔ atɔ le woje fome b'libo la me tso /Zora kple Estaol dɔ da, be woadatsa ŋku le anyigba la dzi, eye woadzro eme hegblo na wo bena: Miyi dadzro anyigba la me! Esi wova Efrayim-to dzi la, woyi de Mixa fe me hetsi afima dɔ. 3 Esi wodo Mixa fe afe gbo la, wodze si Lewi-dekakpui la fe gbe; tete woge de me heb'iae bena: Ameka kplɔ wò va afisia? Nuka wòm nèle le afisia? Eye dɔ ka le ɔwò le afisia? 4 Edo ɔu na wo bena: Ale kple ale Mixa wò nam, eye wòdòm be, manye nunɔla ne. 5 Eye wogblo ne bena: Bia Mawu na mí kpɔ be, azoli, si dzi mífele la, adze edzi na mí hã? 6 Nunɔla la dɔ ɔu na wo bena: Miyi le ɔutifafa me! Míafe mɔ, si dzi míele la, dze Yehowa ɔu. 7 Tete ɔutsu atɔawo dze mɔ heva Lais, eye wokpɔ bena, dukɔ, si le eme la, li kpoo bókɔ, eye wode dzi d'abe Zidontwo ene, amea deke mewɔ vɔ wo o, eye nu bɔ de wo si, wole didife tso Zidontwo gbo, eye womebɔa ha kple amea deke o. 8 Esi wogbo va wo nɔviwo gbo le Zora kple Estaol la, wo nɔviwo bia wo bena: Aleke mie-dee? 9 Wodo ɔu bena: Mitso, ne míaho de wo ɔu, elabena míekpɔ anyigba la, eye kpɔ da, enyo ɔutɔ! Nukaɔuti mieli kpoo ale? Migawo fome le anyigba la xoxo, ne wòanye mía tɔ ɔuti o! 10 Ne míeyi la, miage de dukɔa de, si li bókɔ la dome, eye anyigba la keke ta; elabena Mawu tso anyigba, si dzi híã metua ame le naneke me o la, de asi na mí.

o 17, 6.

d 1, 24.
o 17, 4, 5.

/ 18, 28.

o 17, 7.

11 Tete ɔutsu alafa ade, siwo bla akpa la, ho le Dan-viwo fe fome la me tso Zora kple Estaol. 12 Eye woho va ju asada anyi de Kiryat-Yearim le Yuda; eyata woyaa teje ma vasede egbe be Dan fe asada; kpɔ da, ele Kiryat-Yearim godo. 13 Woho tso afima

heyi^oEfrayim-to la dzi, eye wova Mixa fe afe gbo. 14 Tete ɔutsu atɔ, siwo yi datsa ŋku le Lais-nyigba dzi la, gblɔ na wo nɔviwo bena: Miawo hã mienyae bena, kómewu, afeli, aklama kpakpe kple legba le afe sia mea? Eyata mibu nusi miawo! 15 Tete woge de me, eye wova Lewi-dekakpui la fe xò nu le Mixa fe me, eye wodo gbe ne. 16 Ke Dan-viwo dome ɔutsu alafa ade, siwo bla akpa la, tsi agbo la nu. 17 Eye ɔutsu atɔ, siwo datsa ŋku anyigba dzi la, yi dage de me, eye wotsɔ aklama kpakpe kple kómewu, afeli kple legba la, le esime nunɔla la kple ɔutsu alafa ade, siwo bla akpa la, tsi tre de agbo nu. 18 Esi ame mawo ge de Mixa fe me, eye wotsɔ aklama kpakpe kple kómewu, afeli kple legba la, tete nunɔla la bia wo bena: Nuka wòm míele le gama? 19 Wogblo ne bena: Zi dɔdɔe! Tso asi bu nu, eye yi kplí mí, ne nanye mía fofo kple míafe nunɔla! Esi nènye nunɔla de ame deka kolia fe afe nu la, eyae nyo wu esi nanye nunɔla de to kple fome nu le Israel mahã? 20 Tete wòdze nunɔla la ɔu, eye wotsɔ kómewu la, afeli kple aklama kpakpe la, eye wòge de dukɔ la dome. 21 Emegbe wotrɔ hedzo, eye wotsɔ deviiwo kple láwo kpakple nu veviiwo dɔ ŋgɔ. 22 Esi wode megbe le Mixa fe afe gbo la, woyɔ ɔutsu, siwo fe afe te de Mixa fe afe ɔu la, eye wodze Dan-viwo yome. 23 Eye esi woyɔ Dan-viwo da la, wonyè kɔ gblɔ na Mixa bena: Nya ka dzɔ, hafi nèyo amewo fo ju ale? 24 Edo ɔu na wo bena: Mietsɔ nye mawu, si mewo la, eye miékplɔ nunɔla hã dzoe. Nuka gakpɔtɔ nam, hafi míele biayem be, nya ka dzɔ? 25 Ke Dan-viwo gblɔ ne bena: ðe nu le mía ɔu, ne dɔmedzoetwo magadze mia dzi, eye woatsrɔ mia kple afewòmetwo fe agbe o! 26 Tete Dan-viwo lé woje mɔ, eye esi Mixa kpɔ bena, wosesè wu ye la, etrɔ gbo va efe xò nu.

27 Ke wawo tso nusi Mixa wo la, eye wokplɔ nunɔla, si le egbo la, de asi, eye wodze Lais dzi; wowu dukɔ, si de dzi d'í li bókɔ

la, kple yi, eye woto dzo du la. 28 Ke xanametɔa deke meli o, elabena wole didife tso Zidon gbɔ, womebɔ ha kple amea deke o, eye wole bali, si do ta Bet-Rexob la me. Tete wogbugbɔ du la tso, eye wono me. 29 Eye wotsɔ ŋkɔ na du la bena^b Dan de wo fofɔ Dan, amesi wodzi na Israel la, fe ŋkɔ nu; ke tsā la du la ŋkɔ nye Lais. 30 ^aDan-viwo li aklama kpakpe la, eye Yonatan, amesi nye Mose vi Gersom fe vi, kpakple viawo nye nunɔla na Dan-to la, vasede esime wode aboyo wo tso anyigba la dzi. 31 Eye Mixa fe aklama kpakpe, si wowo la, no wo si le yeiyi, siwo katā me Mawu fe afe la no ^cSilo.

Gibea-nɔlawo wo nu vlo le Benjamin-to la me.

19. Le yemaɣi la /fiaa deke me-^a no Israel o. Eye Lewi-ɔtsua de yi danye amedzro le Efrayim-to la fe mlɔenu, eye wɔdze ahia tso Betlexem-Yuda. 2 Eye efe ahia la wo ahasi le emegbe, eye wɔdzo yi fofoa fe me le Betlexem-Yuda hetsi afima dzinu ene. 3 Tete ɔtsu la kplɔ dekapui deka kple tedzi eve de asi, eye wɔtso dze eyome, be yeafɔ nu kplii fafe, ne yeakplɔe agbɔe. Eye nyonu la kplɔe yi fofoa fe me, eye esi detugbi la fofɔ kpɔe la, exɔe kple dzidzo. 4 Detugbi la fofɔ, si nye toa, lee di, eye wɔtsi egbɔ ŋekeke etɔ; wodu nu no nu, eye wotsi afima do. 5 Esi wofɔ le ŋekeke enagbe, be yewo-dze mo la, detugbi la fofɔ gbɔ na toa bena: Di nududu via de de do me, hafi miadze mo! 6 Tete wobɔbɔ no anyi, eye woa kple eve la wodu nu no nu, eye detugbi la fofɔ gbɔ na ɔtsu la bena: Tsi anyi do, eye wɔ dzi nagbɔ de me! 7 Esi ɔtsu la tso, be yeadze mo la, toa foe de enu, eye wɔtsi anyi do. 8 Esi wɔfɔ le ŋekeke atɔlia fe ŋdi, be yeadze mo la, detugbi la fofɔ gbɔ ne bena: De nane do me, eye milala, vasede esime ye natɔ hafi! Tete woa kple eve la wodu nu. 9 Ke esi ɔtsu la kple efe ahia kpakple dekapui la wotsɔ, be yewo-dze mo la, detugbi la fofɔ, si nye toa, gbɔ ne bena: Kpɔ da, ye la

^a 1, 21; Kron. 1. 11, 4.
^b Yos. 19, 47.

^d Fla. 1. 12, 29.

^e Yos. 13, 1.

^f 17, 6.

yina lɔ, eye anyinu le fafam, eyata mitsi do! Ye la tɔ xoxo, eyata tsi do, eye wɔ dzi nagbɔ de me! Etsɔ ŋdi la miafo kaba alɛ miafe mo ayi wɔ agbadɔ nu! 10 Gake ɔtsu la melɔ be, yeatsi do o, eye wɔdze mo heva ^aYebus, si nye Yerusalem la kasa, eye tedzi eve, siwo wobla akpa na, kple efe ahia la kpe de epu.

11 Esi wodo Yebus gbɔ la, ye la yi lɔ xoxo; tete dekapui la gbɔ na efe afeto bena: Na miayi adadze Yebusitowo fe du sia me, eye miatsi eme do! 12 Ke efe afeto gbɔ ne bena: Miayi adadze ame tutowo fe du, si me Israel-via deke mele o la me o; ke boɣ miayi ŋgɔ vasede Gibea. 13 Eye wɔgbɔ na efe dekapui la bena: Netsɔ, mina miayi duawo dometo deka me, eye miatsi Gibea alo Rama do! 14 Esi woyi azɔlia dzi la, ye va do to de wo le Gibea, si nye Benjamin to la gbɔ. 15 Tete woge de Gibea, be woatsi afima do, eye wodro de du la fe ablo me, elabena amea deke mena dzefe wo de efe me o. 16 Eye kpɔ da, ame tsitsia de gbɔ tso agbledɔwɔfe le fiɛ; ɔtsu la tso Efrayim-to dzi va nye amedzro le Gibea, ke afimatowo nye Benjamin-viwo. 17 Tete wɔfɔ ko dzi kpɔ amedzro la le dua fe ablo me, eye ame tsitsi la gbɔ bena: Afika nɛyina, eye afika nɛtso? 18 Edo nu ne bena: Mieto Betlexem-Yuda heyina de Efrayim-to la fe mlɔenu; afima metso va yi Betlexem-Yuda, eye meyina Yehowa fe me, ke amea deke mexom de efe me o. 19 Ewo wɔnye afla kple nududu hena miafe tedziwo, eye abolo kple wein ha hena mia kple wo dɔlanyɔnu kpakple dekapui la le wɔ dɔla si, eye naneke mele ehiam o hafi. 20 Tete ame tsitsi la gbɔ ne bena: Dutifafa na wɔ! Ne nane le hiawom la, ekpo de asinye; deko mɛle ablo me ya tsi ge do o! 21 Eye wɔkplɔe yi efe me hena nududu efe tedziwo, eye woklo afɔ, eye wodu nu wono nu.

22 Ke esi wofe dzi gbɔ de me la, tete duametowo, siwo nye ame vlowo la, va de to de afe la hele agbo la fom, eye wogbɔ na ame

tsitsi, si nye afeato, bena: Kplo ntsu, si va dze afewò me la doe, ne míanyae!^b 23 Tete ntsu, si nye afeato la, do yi wo gbo gblo na wo bena: Oo, ^anovinyewo, migawo nu vlo sia o! Esi wònye afenye me ntsu sia va dze la, eyata migawo nu bada sia o! 24 Kpo da, makplo vinyenyonu kple ntsu la fe ahia doe, ne miade asi wo nu, eye miawo nusianu, si dze mia nu la, de wo nu; ke migawo nu bada de ntsu sia nu o! 25 Ke ntsuawo gbe tododoe. Tete ntsu la kple efe ahia yi wo gbo le xexe, eye wode asi enu hewo funyafunyae za blibo la, vasede esime nu ke; eye esi agu dze la, wode asi le enu. 26 Esi nua mekpò ke de le eme keŋ o la, nyonu la va dze anyi de ntsua fe xò, si me efe afeto le la, fe vòtru nu, vasede esime nua ke de le eme. 27 Eye esi efe afeto fo ndi, eye wònu oca do, be yeayi efe azoli dzi la, tete nyonu, si nye efe ahia la, tsra de xaa fe vòtru nu, eye efe asiwo le kpua dzi. 28 Eye wògblo ne bena: Tsi tre, ne miadzo! Ke medo nu ne o. Tete wòkoe do tedzi la dzi, eye ntsua dze mo yi enofe. 29 Esi wògbo va afe la, etsò ha, eye wòlé efe ahia la hɛlii kò wuieve de efe funudeseewo, eye wòdo wo de Israel-nyigba blibo la katà dzi.^c 30 Eye amesiamé, si kpoe la, gblo bena: Esia togbe medzo kpo o, eye womekpò etefe kpo, tso esime Israel-viwo vu tso Egipte-nyigba dzi vasede egbe o. Mibu enu, mido adanu, eye mifo nu le enu!

Israel-to mamleawo ho aae de Benyaminto gutti, eye wotrise kloe.

20 Tete Israel-viwo katà ho, eye ameha la kpe ta abe ame deka ene tso Dan vasede Beerseba kple Gilead-nyigba dzi de Yehowa gbo le Mizpa. 2 Eye dukò blibo la fe tatowo kple Israel-toawo katà va Mawu fe dukò fe takpeke la me; amesiwo zo afo, eye wota yi la, le ame akpe alafa ene. 3 Eye Benyamín-viwo se bena, Israel-viwo ho va Mizpa. Eye Israel-viwo bia bena: Mito, alesi nu vlo sia va mee! 4 Tete Lewito, si nye nyonu kuku la srò,

^a 19, 16.

^b Mo. I. 19, 4. 5.

^c Mo. I. 19, 7.

xò edzi gblo bena: Mía kple nye ahia miéva ^aGíbea, si nye Benyamín to la, be míatsi adò. 5 Ke Gibeatowo fo kpli de nyeye, eye wode to dem le afe la me le za, wobe, yewoawum, eye wode asi nye ahia nu wòku. 6 Tete melé nye ahia la, eye melii hedò de Israel-nyigba fe nutowo katà me, elabena wowò nukpenanu kple nu vlo le Israel. 7 Kpo da, mi Israel-viwo katà nye esi! Mifonu, eye mido adanu fia! 8 Tete dukò blibo la xò edzi nu deke gblo bena: Mía dome amea deke mayi efe agbado me o, eye amea deke mayi efe xò nu o; 9 ke boŋ ale miawo Gíbea enye si: Míadzidze nu de wo dzi! 10 Eye miade ntsu ewo le ame alafa me, ntsu alafa le ame akpe me, eye ntsu akpe le ame akpe ewo me tso Israel-toawo katà me, ne woayi adatsò mo dzi nuɖudu ve na dukò la, eye ne wogbo la, miawo Gíbea-Benjamin de nu vlo, si wòwo le Israel la nu pepere. 11 Tete Israel-ntsuwo katà fo fu, eye wobla dekae de du la nu.

12 Eye Israel-toawo do ame do de Benyamín-fomeawo katà gbo bia wo bena: Nu vlo ka enye si wowò le mia dome? 13 Eyata midè Gibeato vloawo na, ne miawu wo, eye miade vò la da tso Israel! Ke Benyamín-viwo medo to wo novi Israel-viwo fe gbe o. 14 Tete Benyamín-viwo tso duwo me va fo fu de Gíbea, ne woakpe aya kple Israel-viwo. 15 Eye woxlé Benyamín-vi, siwo tso duwo me la, gbemagbe: ntsu, siwo ta yi, le ame akpe blave vo ade; ke Gibeato, siwo le ntsu awawola alafa adre la, mele eme o. 16 Ame siawo katà dome awawola alafa adre nye miawolawo, eye wo dome amesiamé tea nu da akafo foa tadaku deka há, eye meda dadagbo o. 17 Eye woxlé Israel-ntsuwo: amesiwo katà ta yi, eye wonye awamewo la, le ame akpe alafa ene, ke Benyamín-viwo mele eme o. 18 Tete woho va ^bBetel, eye Israel-viwo bia Mawu bena: Mía dometo ka atre awahoho de Benyamín-viwo nu? Yehowa gblo bena: Yuda nentre hoho!

^c Sam. I. 11, 7.

^f 11, 11; Sam. I. 7, 5.

^g kp. 26, 27; 21, 2. h 1, 1. 2.

19 Israel-viwo fō ŋdi va fu asa-
da anyi de Gibeā gbo. 20 Eye
Israel-ŋutsuwo ho aṵa de Benya-
min ŋu, eye wodze aṵa de wo
ŋu le Gibeā gbo. 21 Tete Benya-
min-viwo do tso Gibeā, eye wot-
sɔ́ ame akpe blave vɔ́ eve le
Israel ŋu gbmagbe fo de anyi.
22 Eye Israel-viwo yi dafa avi le
Yehowa ŋku me vasede fiē, eye
wobia Yehowa bena: De miagaho
aṵa de mīa nōvi Benyamin-viwo
ŋua? Yehowa gbo bena: Mihoe
de wo ŋu! 23 Tete Israel-ŋutsuwo
de dzi fo na wo doku, eye wova
dze aṵa de afisi wodze aṵa do
le ŋkeke gbātō dzi la. 24 Ke esi
Israel-viwo te tu Benyamin-viwo
le ŋkeke evelia dzi la, 25 ^aBenya-
min-viwo do tso Gibeā va kpe wo
le ŋkeke evelia dzi, eye wotsɔ́
ame akpe wuienyi, siwo ta yi la,
le Israel-viwo ŋu fo de anyi.
26 Tete Israel-viwo katā kple aṵa-
kō blibo la yi ^bBetel dafa avi, eye
wotsi Yehowa ŋku me le afima,
wotsi nu do gbmagbe vasede fiē,
eye wosa numevō kple akpedavō
le Yehowa ŋku me. 27 Eye Is-
rael-viwo bia Yehowa gbo bena:
— yemaɣi la Mawu fe nubabla-
daka la le afima, 28 eye Aron vi
Eleazar fe vi ^dPinexas subo le
eŋku me yemaɣi. — De miagaho
aṵa de mīa nōvi Benyamin-viwo
ŋu loo, alo miatasia? Tete Yeho-
wa gbo bena: Miyl, elabena ma-
tsō wo ade asi na mi etsō!

29 Eye Israel-viwo de xade-
lawo do Gibeā ŋu va kpe. 30 Eye
Israel-viwo ho de Benyamin-viwo
ŋu le ŋkeke etōagbe hedze aṵa
de Gibeā ŋu abe tsā ene. 31 Tete
Benyamin-viwo do va kpe aṵa-
kō la; ke woble wo tso du la gbo,
eye wode asi amewo wuwu me
le duko la dome abe tsā ene le
mō, si do ta Betel, kple esi to
gbedzi do ta Gibeā la nu, woanō
Israelto blaetō. 32 Eye Benya-
min-viwo bu bena: Miele wo si
ge abe tsā ene! Ke Israel-viwo
gbo be: Mina mīasi le wo nu, eye
mīable wo tso du la gbo ayi mō
dzi! 33 Tete Israel-ŋutsuwo katā
tso le wo nofe va dze aṵa de
Baal-Tamar, eye Israel-xadelawo
do tso wo nofe le Geba fe yeto-
dofe. 34 Dutsu aṵawola akpe

ewo tso Israel blibo la me va Gi-
bea kasa, eye aṵa la nu sē ŋuto;
ke woawo menyae bena, dzogbe-
vōe le dzodzo ge de yewo dzi o.
35 Tete Yehowa si Benyamin le
Israel ŋgō, eye Israel-viwo tsɔ́
ame akpe blave vɔ́ atō kple alafa
deka, amesiwo katā ta yi la, le
Benyamin-viwo ŋu gbmagbe. 36
Eye Benyamin-viwo kpo bena,
wosi yewo. Ke Israel-ŋutsuwo
de megbe le Benyamin nu, ela-
bena wole ŋu dom de xadela, siwo
wotsō do Gibeā kasa la ŋu. 37 Tete
xadelawo wō kaba ho do ta Gi-
bea, eye woge de me hetsɔ́ du
blibo la kple yi. 38 Eye Israel-
ŋutsuwo kple xadelawo do gbe
di bena: Mina dzudzō nade dzi
le du la ŋu kolii! 39 Esi Israel-
ŋutsuwo de megbe le aṵa nu
la, Benyamin de asi amewo wuwu
me le Israelto dome, woano
ame blaetō; elabena wobu be:
Miele wo si ge abe le kpekpe
gbatō me ke ene. 40 Tete dzu-
dzo de dzi le du la ŋu kolii, eye
esi Benyamin trō la, kpo da, dzu-
dzo le tutum tso du blibo la me
do ta dzi. 41 Esi Israel-ŋutsuwo
trō gbōna la, dzidzi fo Benyamin-
viwo, elabena wokpo bena, dzo-
gbevōe tu yewo. 42 Eye wosi le
Israel-ŋutsuwo nu heto gbedzimō;
ke aṵa la yō wo de nu, eye ame-
wo do tso duwo me, eye wotsō
wo de to me hetsɔ́ wo. 43 Wode
to de Benyamin, eye wonyāe de
nu, eye wotsɔ́ wo tso drofe va-
sedede Gibeā kasa le yedzefe gome.
44 Dutsu kalētō, siwo katā tsi
aṵa le Benyamin ŋu la, le ame
akpe wuienyi. 45 Tete wotrō hesi
do ta gbedzi vasede Rimon-kpe
la gbo; wowu ame akpe atō le
wofe megbexeawo ŋu le mō dzi,
eye woti wo yome vasede Gideom,
eye wogawu ame akpe eve le wo
ŋu. 46 Dutsu kalētō, siwo katā
ta yi, eye wotsi aṵa le Benyamin
ŋu gbmagbe la, le ame akpe
blave vɔ́ atō. 47 Eye ŋutsu alafa
ade trō hesi do ta gbedzi vasa-
de Rimon-kpe la gbo, eye wotsi
^eRimon-kpe la gbo dzinu ene.
48 Eye Israel-ŋutsuwo trō de Ben-
yamin-viwo ŋu, eye wowu nu-
sianu, si wokpo le dua me la,
kple yi, amewo kple lāwo sīaa,

^a Mo. I. 48, 27.

^b kp. 18.

^d Yos. 22, 13.

^e 21, 13.

eye woto dzo du, siwo katã wo-
kpo la.

Alasi Benyamin-viwo gakpo ar5wo.

21. Eye Israel-nutsuwo ka atam
le Mizpa gblɔ bena: Mía
dometã deke matsɔ vianyɔnu na
Benyamin-viwo woade akpo o!
2 Eye esi dukɔ la va Betel la,
wotsi Mawu ŋku me le afima va-
sede fiẽ, eye wofa avi sesie 3 gblɔ
bena: Oo, Yehowa, Israel fe Mawu,
nukaŋuti nusia dzo le Israel, eye
to deka bu le Israel egbe sia?
4 Eye dukɔ la fo ŋdi kanya le
ŋeke eveagbe hedɔ vosamlekpu,
eye wosa numevɔ kple akpe-
davo. 5 Eye Israel-viwo gblɔ
bena: Ameka le Israel-toawo ka-
tã dome, si meva takpefe le Ye-
howa gblɔ le Mizpa o? Elabena
de woka atam de amesi mava Ye-
howa gblɔ le Mizpa o la ŋu bena,
ele be, woawui kokoko! 6 Eye
wove Israel-viwo na wo novi Be-
nyamin, eye wogblɔ bena: To deka
tsr5 da le Israel egbe sia! 7 Aleke
míawo hafi ana nyɔnu ame kpo-
tɔeawo? Elabena míeta Yehowa
be, míana míá vinyɔnuá deke wo
woade o. 8 Eye wobía bena: Ame-
ka le Israel-toawo dome, si meva
Yehowa gblɔ le Mizpa o? Eye
kpo da, Yabes-Gileadtã deke
meva takpefe la le asada me o.
9 Eye esi woxlẽ dukɔa la, kpo da,
Yabes-Gileadtã deke meva o.
10 Tete ameha la de ame akpe
wuieve le kalɛtɔwo dome do da
gblɔ na wo bena: Miyi dawu Ya-
bes-Gileadtɔwo kple yi, nyɔnuwo
kple deviwo siaa! 11 Ale miawo
enye si: Mitsr5 nutsu sia nutsu
kple nyɔnu, siwo katã do nutsu
gblɔ kpo la gbidigbidi! 12 Eye
wokpo detugbi alafa ene, siwo
medo nutsu gblɔ kpo o, le Yabes-
Gileadtɔwo dome, eye wokplo wo
va asada la me le Silo le Kanaan-
nyigba dzi. 13 Eye ameha blibo
la do ame do de Benyamin-viwo
gblɔ le Rimón-kpe la gblɔ, eye
wodo nutfafa ŋugbe na wo. 14

o kp. 7. 18; 20, 1.

o 20, 18.

d kp. 1. 7.

e 20, 1.

f kp. 1.

g Mo. IV. 21, 2;
21, 17.

h 17, 6.
i 20, 47.

Tete Benyamin-viwo trɔ gblɔ ye-
mayi, eye wotsɔ nyɔnu, siwo woxɔ
de agbe tso Yabes-Gilead-nyɔnu-
wo dome la na wo; ke womede
wo nu o. 15 Eye Benyamin fe nu
ve dukɔ la, elabena Yehowa na
Israel-toawo tsi quzã.

16 Tete ameha la fe amegãwo
gblɔ bena: Aleke míawo hafi ana
nyɔnu ame kpo-tɔeawo? Elabena
nyɔnuwo tsr5 le Benyamin. 17 Eye
wogblɔ bena: Benyamin fe anyi-
gba enye wofe amesiwo kpo-tɔ la
tɔ, eye toa deke nu matsi le Is-
rael o! 18 Ke míawo la míate ŋu
atsɔ míá vinyɔnuwo na wo woade
o; elabena Israel-viwo deka atam
bena: Adɔ amesi ana nyɔnu Benya-
min la ŋu! 19 Eye wogblɔ bena:
Kpo da, woɔua Yehowa fe ŋeke-
kenyuie la fe sia fe le Silo, si le
Betel fe anyiehe kple mɔ, si tso
Betel do ta Sixem la, fe yedzeŋe
kpakple Lebona fe dziehe. 20 Eye
wode se na Benyamin-viwo bena:
Miyi dade xa de weingblewo me,
21 eye ne miekpo be, Silo-nyɔnu-
viwo do va ye du ge la, ekema
mido tso weingbleawo me, eye
mia dome amesiame nelẽ nyɔnu
le Silo-nyɔnuviwo dome na edo-
kui, eye mido yi Benyamin-ny-
igba dzi! 22 Ke ne wo fofowo kple
wo novi nutsuwo va dzre wo ge
kpli mí la, ekema míagblɔ na wo
bena: Mide asi le wo ŋu na mí,
elabena míekpo nyɔnu le awa me
na amesiame o; de wɔnye mia ŋu-
tɔwoe tso wo na wo la, eya ko
wɔnye de miedɔ fo. 23 Tete
Benyamin-viwo wɔ nenema, eye
wokpo nyɔnu wode wo nu tso ye-
dula, siwo woha la dome. Eme-
gbe wotrɔ yi wofe anyigba dzi,
eye wogbugbo duawo tso heno
wo me. 24 Eye Israel-viwo dome
amesiame dzo yemayɔ tso afima
yi efe to me kple efe fomeawo
gblɔ, eye amesiame dzo tso afima
yi efe anyigba dzi. 25 Yemayɔ
la híaa deke menɔ Israel o, eye
amesiame wɔ nusi dze eɔu.

RUT ÆE AGBALĒ.

Rut kple Naomi zo mo yi Betlexem.

1 Le yeyiḡi, siwo me ɔɔndrɔ-lawo le dzi dum la, do va anyigba la dzi. Eye nɔtsua de kple srɔa kpakple viaɔtsu eveawo ou tso Betlexem-Yuda, bena woadano Moab-nyigba dzi. **2** Dutsu la ŋko nye Elimelex, eye srɔa ŋko nye Naomi, viaɔtsu eveawo ŋkwo nye Maxlon kple Xilion. Wonye Efrayimtowo tso Betlexem-Yuda, eye wouu va Moab-nyigba dzi heno afima. **3** Esi Naomi srɔ Elimelex ku, eye eya kple viaɔtsu eveawo kpato la, **4** wode Moab-nyɔnuwo, siwo dome deka ŋko nye Orpa, eye ewelia ŋko nye Rut; eye wono afima ano fe ewo. **5** Ke wo ame eve la Maxlon kple Xilion ha ku; ale nyonu la fe viwo kple eve kpakple srɔa wogblɛe di. **6** Tete eya kple lɔxoawo wotso hegbugbo tso Moab-nyigba dzi; elabena ese le Moab-nyigba dzi be, Yehowa kpo efe duko la da, eye wona abolo wo. **7** Ale wouu tso afisi wono la, eye lɔxoa eveawo kplɛe do; eye wodze mo, be yewoagbugbo ayi Yuda-nyigba dzi. **8** Tete Naomi gblɛ na lɔxoa eveawo bena: Mitro, eye mia dome amesiam negbugbo yi dadaa fe me! Yehowa ave mia nu, abe alesi mieve mia kple ame kukuawo nui ene! **9** Yehowa ana miakpo dzudzɔ le mia srɔwo fe me! Eye wodudɔ nu na wo; tete wofa avi sesie **10** hegblo ne bena: Mfiayi wo duko gbo kpli wo boŋ! **11** Ke Naomi gblɛ bena: Vinyewo, migbugbo! Nukaɔuti miebe, yewoayi kplim? Alo nɔtsuvie gale do me nam miava dea? **12** Vinyewo, migbugbo yi; elabena metsi akpa, ne mayi srɔ de ge. Eye ne megblo be, mele srɔ de ge le za sia me adzi nɔtsuviwo la, **13** de mialala, vasede esime woatsia? Alo demiat si anyi srɔmademadema? Gbede, vinyewo! Mia to koe le veyem, elabena Yehowa do asi de gbonye! **14** Tete wogafa avi sesie. Eye Orpa dudɔ nu na

^aSam. II. 15, 21.

^bMo. II. 15, 23.

^d3, 1.

^eHi. 19, 21.

lɔxoa, ke Rut ya ku de equ, **15** eye wogblɛ bena: Kpo da, atsuwosi gbugbo yina efe duko kple efe mawu gbo; gbugbo dze atsuwosi yome! **16** Ke Rut gblɛ bena: Megafoe de nunye be, magblɛ wo di agbugbo le yowome o! Ke boŋ afisi nafi la, afima mayi; afisi natsi la, afima matsi; wo duko anye nye duko, eye wo Mawu anye nye Mawu; **17** afisi naku do la, afima maku do, eye afima woadim do! Yehowa nefiam, ne woagafiam de dzi; negbe ku koe akla mia dome! **18** Esi wokpo be, edoe kplikpaa be, yeayi kplii la, edzudzɔ nyafofo de enu.

19 Ale woa kple eve la wodze mo heva Betlexem. Eye esi wodo Betlexem la, du blibo la fo zi de wo nu le gbogblo bena: Naomi enye sia? **20** Ke egblo na wo bena: Migayom be Naomi o, hafi boŋ miyo Mara nam; elabena nusɛkatato la do nublanitom! **21** Metsɔ nu gede yii, ke Yehowa kplom gbɛe asi gbɛloe; nukaɔuti miele yoyem be Naomi, ewo wonye Yehowa do nublanitom de? **22** Ale Naomi gbo va afe, eye lɔxoa Rut, Moab-nyonu la, kpe de equ tso Moab-nyigba dzi; eye wova Betlexem, esime wodze nugeŋe gome.

Rut fo bil le Boas fe agble me, eye Boas ve enu.

2 Eye Naomi srɔ fe fometɔa de tso Elimelex fe fome la me, amesi ŋko nye Boas, eye alome le esi nuto. **2** Eye Rut, Moab-nyonu la, gblɛ na Naomi bena: Mayi agble me adafɔ lu dzɔdzɔewo le amesi ave nunye la yome. Eye wogblɛ ne bena: Heyi, vinye! **3** Tete woyi dafɔe le agble me le nuxalawo yome; eye nanetɔe agble la nye Boas, si tso Elimelex-fomea me la to. **4** Eye kpo da, Boas tso Betlexem va, eye wogblɛ na nuxalawo bena: Yehowa ano anyi kpli mi! Wodo nu ne bena: Yehowa ayra wo! **5** Tete Boas bia efe dola, si le

nuxalawo dzi kpom bena: Ameka fe nyonuvie nye ekem? 6 Dola, si nye nuxalawo dzikpola, do nu bena: Moab-nyonu, si kple Naomi wotso Moab-nyigba dzi vae. 7 Egblo nam bena: Na mafu nusiwo dzo de nubablawo domee le nuxalawo yome la, afo fu na do-kuinye. Ddi ke wova hetsi anyi vasede fifia, eye azo ko wole gbogbo de eme vie. 8 Tete Boas gblo na Rut bena: Vinye, see! Megayi dafae le agble bubua deke me o, eye megadzo le afisia ha o; ke boŋ le dokuiwo de nye dolanyonuwo nu! 9 Afisiafi, si wole nu xam le agblea me le nekpo la, dze wo yome, elabena mede se na dolawo bena, womegade fu na wo o; eye ne tsiko le wuwom la, yi de zeawo gbo nano tsi, si dolawo du di! 10 Tete wode ta agu hegblo ne bena: Aleke neve nuyne, eye nebu nye amesi nye amedzro la ale gbege? 11 Boas do nu gblo ne bena: Wogblo nusiwo kata newo na lxxowo le srwo de ku mege kple alesi n'egble fofowo kple dawo kpa-kple mia de di hevu va dukɔ, si menya tsã o gbo la nam. 12 Yehowa nado wo nuwowo teŋe na wo, eye fetu dedie le Yehowa, Israel fe Mawu, si fe avala te neva sisi ge tso la, gbo na wo! 13 Tete wogblo bena: Nye afeto, ne enya ve nuyne ko, elabena efa ako nam, eye nefo nu kple wo dolanyonu xolɔtoe, evɔ wonye nyemede wo dolanyonuwo dome-tɔa deke nu o hafi! 14 Eye Boas gblo ne bena: Nuɖuyi do, eyata te va natsɔ abolo asisi ataditsi aɖu! Tete wobobo no nuxalawo kasa, eye wotsɔ blihi memee ne, eye wɔɖui di fo de kpɔto. 15 Emege wotsi tre gayi efo ge. Tete Boas de se na efe dolawo bena: Mina wofae le bablawo ha domee, eye migaka mo ne o; 16 milu deŋo le bablawo nu da de anyi ne, be wofafo, eye migaha nya de egu o!^a

17 Ale wofae le agble la me vasede yetro, eye wofa nusiwo wofa la, ano lu efa deka. 18 Eye wotsae va du la me, eye lxxoa kpo nusi wofa. Tete wode nusi wofu di fo kpɔto la, de go hetsɔ

ne. 19 Eye lxxoa biafe bena: Afika neyi dafae le egbea? Eye afika newo do le? Woayra amesi bu wo ale! Tete wo'o amesi gbo wo-wo do le la, na lxxoa gblo bena: Dutsu, si gbo mewo do le la, ŋko nye Boas. 20 Tete Naomi gblo na lxxoa bena: Yehowa, si mete efe amenuveve agbagbeawo kple kukuawo o la, ayrae! Eye Naomi gblo ne bena: Dutsu la miafe fomete, eye mia srɔɖia wonye. 21 Rut, Moab-nyonu la, do nu bena: Egblo nam ha bena, male do-kuinye de yeŋe dolawo nu, vasede esime yeŋe nuyne blibo la nawu enu. 22 Tete Naomi gblo na lxxoa Rut bena: Enyo, vinye, be nele dedem kple efe dolanyonuwo, ne amea deke magawo naneke wo le agble bubu me o! 23 Ale wole edokui de Boas fe dolanyonuwo nu hele efɔfo dzi, vasede esime lu kple fo ŋeŋe la wu enu, eye wono lxxoa gbo.

Rut do to Naomi fe adapododo.

3 Tete lxxoa Naomi gblo ne bena: Vinye, nyemadi bɔzudzɔfe na wo, be wɔanyo na wo oa? 2 Boas, amesi fe dolanyonuwo gbo neno la, enye miafe fometo. Kpo da, ele lu gbo ge egbe za le lugbofe. 3 Eyata le tsi nasi ami, eye nade avo ata ahayi lugbofe la; ke megana ntsu la nade si wo o, vasede esime woadu nu, eye wɔano nu vo hafi! 4 Eye ne eyi damlo anyi la, ekema le ŋku de afisi womlo la nu; emege nanyi aklo avo le afogbo ne ahamlo anyi, ekema afia nusi nawo la wo. 5 Tete wodo nu ne bena: Nusiwo kata negblo la, mawoe!

6 Eye woyi lugbofe la hewo, abe alesi lxxoa gblo ne pɛpɛpɛ ene. 7 Esi Boas du nu no nu, eye efe dzi gbo de eme la, eyi be, wɔamlo anyi de lu, siwo wofo fu la, fe mlɛnu. Ke eva dzaa, eye woklo avo le afogbo ne hemlo anyi. 8 Le zatife la ntsu la di vo, eye wobi ko, eye kpo da, nyonua de mlɛ efe afode.

9 Tete wogblo bena: Wo amekae? Edo nu bena: Nye Rut, wo dolanyonue; keke wo avo de wo dolanyonu dzi, elabena srɔɖia ne-

^a 1, 16, 17, 6, 1, 2.

^a Mo. III, 19, 9.

^a Mo. V, 25, 5; Xez. 16, 8.

nye! 10 Eye wògblo bena: Yehowa ayra wò, vinye! Ede wò loló fia fifia wu 'tsā; elabena mēdze dekakpuiwo, ame dahe alo hotowo yome o. 11 Eyata, vinye, megavò o! Mawo nusiwo katā nēgblo la na wò; elabena nye duko fe du blibo la nyae bena, nyonu zāze nēnye. 12 Nyatefe, nyee nye srōdia hafi; ke srōdia bubu li, esi tso de gbowò wum. 13 Tsi afisia do, eye ne nu ke wòbe, yeaxo wò la, enyo nexo wò; ke ne egbe be, yemaxo wò o la, ekema meta Yehowa fe agbe be, maxo wò. Mlo anyi vasede nu nake! 14 Tete wòmlò efe afode vasede nu ke, eye wòfo, hafi asifome nava ko; elabena egblo be, amea deke megadze sii be, nyonu va lugbofe o! 15 Eye wògblo bena: Do tadedzi, si le nuwò! Tete wòdoe, eye wòku lu dzidzenu ade de eme, eye wòlèe ne, wòtso yi dua me. 16 Eye esi wògbo va lōxo gbo la, ebiae bena: Aleke nēdee, vinye? Tete wòto nusiwo katā nutsua wò ne la ne 17 hegblo bena: Lu dzidzenu ade sia wòtso nam, elabena egblo be, megagbugbo yi lōxowò gbo asi gbolo o! 18 Eye wògblo bena: Gbo dzi di ko, vinye, vasede esime nanya, alesi nya la ava nò! Elabena nutsu la made dzi di o, vasede esime wòdo ta na nya la egbea hafi.

Boas de Rut wòzu srō ne. Dawid fe dzidzimegbalē.

4. Eye Boas yi agbo nu hebobo no afima. Eye kpo da, srōdia, si nu Boas fo nu, le la, va yina, eye wògblo bena: Xō, va bobo no afi! Eye wòyi dabobo no anyi. 2 Eye wòde dumegā ewo hegblo bena: Mibobo no afi! Tete wobobo no anyi. 3 Eye wògblo na srōdia la bena: Naomi, amesi gbo tso Moab-nyigba dzi la, le mia navi Elimelex fe agble dzram. 4 Eyata medo be, maka eta na wò bena: Xō fe le nyaselawo kple nye duko la fe ame tsitsiwo nku me! Ne èbe, yeaxo la, xō; ke ne èbe, yemaxo o la, gblōe nam, ne mase! Elabena srōdia bubua deke megali kpe de nuwò o, negbe nye koe gale yowòme. Edo nu bena: Maxo! 5 Eye

a 2, 11.

b Mo. V. 25, 5. 6.

c Mo. V. 25, 7-10.

d Mo. I. 32, 29.

f Ps. 127, 2.

g Mo. III. 25, 23.

h Mat. 1, 5, 6;

Lu. 3, 32.

Boas gblo bena: Gbesigbe naxo agblea afle le Naomi si la, gbe-magbe naxo Moab-nyonu Rut, si nye ame kuku la srō hā, ne ame kuku la nko natsi efe domenyinu nu! 6 Tete srōdia la gblo bena: Nyemate nu axo na dokuinye o, ne nye domenyinu nagagblē o; ke boj wò xò nusi maxo hafi la, na dokuiwò, elabena nyemate nu axo o! 7 'Tsā la, ne wole nane xò ge le Israel, alo wole li do gee, eye wobe, woado kpe edzi la, ekema ame deka dea afokpa tsona na novia; esia nye dase le Israel. 8 Eyata esi srōdia la gblo na Boas bena: xō fle la, ede efe afokpa. 9 Tete Boas gblo na ame tsitsiawo kple duametowo katā bena: Miawoe nye dasefo egbea be, mexo Elimelex fe nuwo katā kpakple Xilion kple Maxlon fe nuwo katā fle le Naomi si. 10 Eye mexo Moab-nyonu Rut, Maxlon srō, hā wòzu srōnye, be ame kuku la fe nko natsi efe domenyinu nu, ne ame kuku la nko magatsrō le noviwò kple wo dedu me o! Miawoe nye dasefowo egbe! 11 Tete duameto, siwo katā le agboa nu kple ame tsitsiawo gblo bena: Miawoe nye dasefo! Yehowa nawo na nyonu, si le afewò me va ge la, abe Raxel kple Lea, nyonu, siwo kple eve do Israel fe afe la tē dzi la ene! Wò alo nede dzi le Efrata, eye wò nko nenyò le Betlexem! 12 Eye yi, si Yehowa ana detugbi sia nadzi na wò la, nana wò afe nana abe Perez, amesi Tamar dzi na Yuda la fe afe ene!

13 Ale Boas de Rut wòzu srōa, eye esi wòdo egbo la, Yehowa /na wòfo zu dzi nutsuvi. 14 Tete nyonuwo gblo na Naomi bena: Woakafu Yehowa, si mete xonameto wò o, eye woanyo efe nko le Israel! 15 Afa ako na wò, eye wòakpo dziwò le wò nyagākuku me; elabena lōxowò, si lō wò, eye wòde nutsuvi adre nu na wò gbo edzi lae, dzii na wò! 16 Eye Naomi xò devi la de ako, eye wòzu enyila. 17 Eye afelikawo tso nko ne hegblo bena: Wodzi nutsuvi na Naomi! eye wona nko be Obed; eyae dzi Dawid fofò Isai.^h

18 Perez fe dzidzimeviwo enyesi: Perez dzi Xezron,^a 19 Xezron dzi Ram, eye Ram dzi Aminadab,^b 20 Aminadab dzi Naxe-

^a Mo. I. 46, 12;
^b Kron. I. 2, 5,
v. 15,
^c Mo. IV. 1, 7,
^d Sam. I. 16, 1,
11-12.

son, eye Naxeson dzi Salma, 21 Salma dzi Boas, eye Boas dzi Obed, 22 Obed dzi Isai, eye Isai dzi Dawid.^c

SAMUEL FE AGBALĒ GBĀTŌ.

Xana fe gbedododa kple Mawu fe toɔdode.

1 Dutsua de tso Ramatayim-Zo-fim le Efrayim-to la dzi, eɔko nye Elkana, amesi nye Yeroxam vi, amesi nye Elihu vi, amesi nye Toxu vi, amesi nye Zuf vi, eye wonye Efrayimto. 2 Ede srō eve, deka ɔko nye Xana, eye evelia ɔko nye Penina; Penina dzi vi, ke Xana medzi via deke o.^g 3 Eye gutsu sia tsoa efe du me fe sia fe yina daɔa gbe da, eye wōasa vɔ na Yehowa Zebaot le Silo, afisi Eli fe viɔutsu eveawo Xofni kple Pinexas wonye nunla na Yehowa le. 4 Gbesigbe Elkana sa vɔ la, emāa lā na srō Penina kple viaɔutsuwo kpakple vianyo-nuwo. 5 Ke ena lā Xana de ame eve nu, elabena eɔ Xana, evɔ wonye Yehowa tsi efe do nu hafi. 6 Eye atsusia tso dzikunyawo gbā dzi ne, le esi Yehowa tsi efe do nu ta. 7 Alea wōwona fe sia fe, eye godogodo, ne wova Yehowa fe me la, edoa dziku ne, ale be wōléa avi me, eye wōdo kpo nu-ɔdu. 8 Tete srōa Elkana gblo ne bena: Xana, nuka le wōwom nèle avi fam, eye nukaɔuti nègbe nuɔdu, eye wō dzi le nu xam? De nyemede gutsuvi ewo nu na wō oa? 9 Eye esi Xana du nu no nu le Silo vɔ la, etsi tre yi Yehowa ŋku me. Eye nunla Eli bobo no atiklā dzi le Yehowa fe gbedoxo la fe ɔtru nu. 10 Eye wōle nu xam vevie, eye wōdo gbe da na Yehowa hele avi fam hehehe. 11 Eye wōde adzogbe gblo bena: Yehowa Zebaot, ne ekpwo wō dɔlanyonu fe hiā da, eye nēdo ŋku wō dɔlanyonu dzi, mēnglɔe be o, eye nēna gutsuvi wō dɔlanyonu la, ekema matsɔe na Yehowa le efe agbe me ɔkekewo katā me, eye italūhe made ta ŋu ne o! 12 Eye esi wōle gbe dom da

^f Kron. I. 6, 11,
12. 19. 20.

^g Mo. I. 29, 31.

^h Yos. 18, 1,
ⁱ Ps. 62, 9.

^k Mo. I. 30, 22.

le Yehowa ŋku me etefe didi la, Eli lé ŋku de efe nu ŋu. 13 Ke Xana le nu fom le dzi me, negbe efe nuyiwo koe le ɔavām butubutu, eye efe gbe mele dzi dem o; eyata Eli bui ahamulae. 14 Eye Eli gblo ne bena: Yekayi nanu aha ase do? Na wein la nako le mo na wō! 15 Xana do ŋu gblo bena: Gbede, nye afeto, nyonu nuxala menye, nyemeno wein alo aha muamea deke o; ke boɔ nye idzimenyawoe mede de go le Yehowa ŋku me. 16 Megabu wō dɔlanyonu ame digbɔe o, nye hiāwo kple nuxaxawo ŋu mefo nu le vasede fifi! 17 Tete Eli gblo bena: Yi le ŋutifafa me, Israel fe Mawu la awo nusi nèbiae la na wō! 18 Edo ŋu bena: Ne ève wō dɔlanyonu nu ko! Emegbe nyonu la lé efe mo, eye wōdu nu, eye megato mo azo o. 19 Eye wofɔ ŋdi kanya daɔo gbe da le Yehowa ŋku me, emegbe wotrɔ yi wofe xɔ nu le Rama. Eye Elkana do srō Xana gbɔ, eye Yehowa do ŋku edzi.

Samuel dzidzi kple etrotsu yi Mawu fe afe me.

20 Esi fe trɔ la, Xana fo fu dzi gutsuvi, eye wōna ɔkɔe bena Samuel, elabena egblo be: Yehowa si me mebiae la.

21 Eye Elkana kple efemetowo katā yi, bena wōasa fevɔ, eye wōawo efe adzɔgbededewo dzi na Yehowa. 22 Ke Xana ya meyi o, elabena egblo na srō bena: Ne devi la di no la, ekema makplɔe ayii, be wōado de Yehowa ŋku me, eye wōatsi afima daa. 23 Tete srōa Elkana gblo ne bena: Wɔ alesi dze ŋuwò, tsi anyi, vasede esime naɔee le no nu! Yehowa nena wō nya nava me ko! Ale nyonu la tsi afe, eye wōna no via, vasede esime wodee le no nu. 24 Eye esi wodee le no nu la,

^l Mo. IV. 6, 2
v. 21.

ekplæ de asi, eye wòlè nyi, si xò fe etò, kpe de wò efa deka kpakple wein lāgbalēgolo deka nū heyi. Eye Xana kple devi la wova Yehowa fe me le Silo. 25 Wowu nyi la, eye wòkplò devi la yi na Eli. 26 Eye wògblo bena: Nye afeto, taflatse! Nye afeto, meta wò siaa! Nyee nye nyonu, si tsi tre de gbawò le teje sia do gbe da na Yehowa. 27 Devi sia tae medo gbe da le, eye Yehowa bna nusi mebiae la, va me nam. 28 Eyata mekplæ vè na Yehowa le efe agbe me nkekewo katà me, elabena Yehowa si me wobiae le. Eye wòdo gbe da na Yehowa le aima.

Xana dzi kafukafuha.

2. Eye Xana do gbe da gblo bena: Nye dzi le aseye tson le Yehowa me, eye nye dzo do lɔjuu le Yehowa me, nye nu kè baa de nye futowo nū, elabena wò deḍe ladzo dzi nam!¹⁹ 2 Amea deke mele kəkœ abe Yehowa ene o, deke mekpe de nuwò o, eye agakpea deke meli abe mia Mawu la ene o! 3 Migano adegbe fom atraḍii o, eye nya vlo megano dodom le mia nu o! Elabena nunyawo fe Mawu enye Yehowa, amesi daa nuwɔwɔwɔ kpɔna. 4 Kalètowo fe dati nē kliklikli, eye ame benowo tso nusè bla ali dzi; 5 wotsò abolo tɔ agbate foḍilawo, ke dɔwuitowo tasi agbatetsotsò. Kono ke hā dzi adadre, ke vi geḍe dzila fe do lé ayi. 6 Yehowa kwua ame, eye eya ke gbɔa agbe ame, edea ame tsié, eye wògahea ame doa goe. 7 Yehowa wɔa aheto kple kesinɔto, eyae ifua ame anyi, eye wògaḍa ame de dzii. 8 Eya kḍea hiātowo tso kè me, eye wòhea ame dahewo tso bafifi me, ne wòana woawo kple amegāwo nana kasosò me, eye wòade bubumewo fe zi asi na wo; elabena anyigbatu me sotiwo nye Yehowa tɔ, eye woawo dzi wòtu xexeame godoo do. 9 Ekpa efe ame dzɔdzɔewo fe afɔ dzi, ke ame vlowo atrsò de viviti me; elabena oame fe nusè mena wòzua dzidula o. 10 Yehowa atrsò efe futowo, eye wòade gbe de wo dzi tso dzifo; Yehowa adrɔ

ɔonu anyigba fe mlɛnuwo. Ana nusè efe fia, eye wòana efe amesiamina la fe "dzo nado lɔjuu! 11 Emegbe Elkana dzo yi efe xò nu le Rama; ke devi la zu subola na Yehowa le nunola Eli gbo.

Eli-viwo fe nu tovo wɔwɔ.

12 Ke Eli viɔutsuwo nye ame vlowo, eye wometsò deke le Yehowa fe nya 13 kple kɔnu, si le nunolawo si de dukɔa nū la me o. Ne amea de sa wò, eye wòlè lā dam la, ekema nunola fe dola lēa gaḍlo nuetsè de asi vè, 14 eye wòto lāwo le gaze alo ze, kutu alo agba me, eye nunola la tsoa nusianu, si gaḍlo la he ḍi goe la, na eḍokui. Alea wowona de Israel bliko, si va Silo la nū. 15 Dewo la nunola fe dola vana, hafi fwoava tɔ dzo amiwawo, eye wògblo na amesi tso vɔsa vè bena: Tso lā vè, ne woato na nunola, elabena mele lā bibi dim tso asiwò o, ke boɔ mumua. 16 Ne ame la do nū be: Na woato dzo amiwawo gbo, emegbe hā axò nusianu, si dze nuwò la, ekema egbloa be: Gbede, ke boɔ nae fififi, ne menye nenem o la, maxœ kple sesè! 17 Eye dolawo fe vodada sò gbo le Yehowa nku me, elabena woḍi gbo Yehowa fe vɔsa le amewo nku me.

18 Ke Samuel subona le Yehowa nku me, enye devi, eye wòdoa akiala kɔmewu. 19 Gake dadaa tɔa dziwui dagbia de vana nē fe sia fe, ne eya kple srɔa wova fevo sa ge. 20 Emegbe Eli yra Elkana kple srɔa gblo bena: Yehowa ana nyonu sia nadzi vi-na wò natsò do amesi nēbia Yehowa la te! Eye wogbugbo yi wo nɔfe. 21 Yehowa do nku Xana dzi, eye wòfo fu dzi nɔtsuvi etò kple nyonuvi eve. Ke Samuel devi la tsi le Yehowa gbo.

22 Ke Eli ku amegā dedii, eye wòse nusiwo katà viawo nɔa wɔwɔm de Israel bliko la nū kple alesi wonɔa "nyonu, siwo le do wɔm le Mawu fe agbadò nu la gbo dɔmee. 23 Eye wògblo na wo bena: Nukanuti miele nusia tagbe wɔm? Elabena mese miafe nu vlo wɔwɔwo le dukɔ bliko sia nu. 24 Menyo o hee, vinyewo! Elabena nya, si Yehowa fe dukɔ la

a Ps. 132, 17.

b kp. 17.

d kp. 11.
e Mo. II, 27, 3.

f Mo. III, 2, 9-5.

g Lu. 1, 46-55.

h Mo. V, 32, 39.

i Ps. 75, 8.

k Ps. 113, 7, 8.

l Lu. 1, 50.

m Mo. II, 38, 8.

o Ps. 33, 16.

le gbogblom mese la, menyey nyan nyui wonye o! 25 Ne amegbetoda vo de nvia amegbetonu la, ekema vnuadrilawo tsoa eme; ke ne amegbetoda vo de Yehowa nu la, ameka ade kuku de eta? Ke womesewo fofofe gbe o, elabena. Yehowa do be, yeawu wo. 26 Ke Samuel devi la tsi de dzi, eye efe nu nyo Yehowa kple amegbetawo nu.

Eli fe afe fe gbebligb gbebladi.

27 Eye Mawu fe amea de va Eli gbo gblon be bena: Yehowa fe gbe enye si: Mede dokui nye fia fofowò fe afe, le esime wonye kluviwo le Farao fe me le Egipte. 28 Metiae tso Israel-towo katà dome, be wòanye nunla nam, eye wòate de nye vsamlekpu la nu, wòatsò nu vevèe ado dzudzoe, eye wòado kómewu la le nkunye me, eye metsò Israel-viwo fe dzovosawo katà na fofowò fe afe la. 29 Nukanuti miedovlo nye vosalà kple nye nuduvosa, siwo medo hena nye nɔfe la? Ebu viwòwo wum, eye miedu nye dukò fe vosanu nyuitòwo da ami! 30 Eyata Yehowa, Israel fe Mawu la, fe gbe nye si: Megblò tsà be, mana mia kple fofowò fe afe nana nkunye me tegbee; ke azo la ale Yehowa gblò esi: Nede megbe xaa tso gbonye, elabena amesi buam la, mabui, eye amesi doa vlom la, mado vlo. 31 Kpò da, ghuade le keke ge, eye malà wò alo kple fofowò fe alo da, ale be ame tsitsia deke magano afewò me o. 32 Eye nu nyui, siwo katà mawo na Israel la, abià nu na wò, si nye nye nɔfe la fe futò; ke ame tsitsia deke manò afewò me akpò o. 33 Gake wò fometo deka ko nyematsrò da le nye vsamlekpu la gbo o, ne mana efe nkuwo nalé ayi, eye agbe nanye hià nɔ; ke afewòme-viwo aku le dekapui dzodzo me. 34 Nusi ava viwòwo kple eve Xofni kple Pinexas dzi la, anye dzesi na wò: Woa kple eve la woaku gbe deka! 35 Eye mado nunla nute fetò na dokui nye, anesi awò nu de nye dzi dzi, eye wòawò nusi adze nanye; mana efe afe nali ke, eye wòadze nye amesiamina la ngò daa. 36 Eye

amesiwo akpòto de afewò me la, dome desiade ava dze klo de enku me, eye woabia ga kple abolo agblò bena: Tsom kpe de wò amesiwo le nunladò wòm la nti, ne makpò abolo adu!

Mawu fo nu kple Samuel, eye wobui abe Afeto la fe nyagbiola nyatefeto ene.

3. Eye Samuel devi la subò Yehowa le Eli gbo. Yemayi la Yehowa bmefoa nu enuenu o, eye nugeta kpòkpò mebo o. 2 Eva me gbe deka bena, Eli mlò emlɔfe; efe nkuwo le tsitsim, eye megale nu kpom o, 3 womekpò tsi Mawu fe akadiawo hado o, eye Samuel mlò Yehowa fe gbedoxò me, afisi Mawu fe adaka la le. 4 Tete Yehowa yo Samuel, eye wòto gblò bena: Nyee nye si! 5 Enumake wòfu du yi Eli gbo gblò bena: Nyee nye si, elabena eyom. Ke edo nu bena: Nyemeyo wò o, gbugbò yi damlò anyi! Eye wòyi damlò anyi. 6 Ke Yehowa gayò Samuel. Tete Samuel foyi Eli gbo gblò bena: Nyee nye si, elabena eyom. Edò nu bena: Vinye, nyemeyo wò o, gbugbò yi damlò anyi! 7 Samuel menya Yehowa hado o, eye Yehowa mede efe nya fia hado o. 8 Yehowa gayò Samuel zi etòlia; enumake wòfu yi Eli gbo gblò bena: Nyee nye si, elabena eyom. Tete Eli dze sii bena, Yehowae le devi la yom. 9 Eye Eli gblò na Samuel bena: Yi damlò anyi, ne wogayo wò la, ekema gblò bena: Fo nu, Yehowa! Wò dola kè to di. Eye Samuel yi damlò emlɔfe. 10 Tete Yehowa va tsi tre di, eye wòyoe abe tsà ene bena: Samuel! Samuel! Eye Samuel gblò bena: Fo nu, wò dola kè to di! 11 Tete Yehowa gblò na Samuel bena: Kpò da, mele nane wo ge le Israel, eye amesiame, si asee la, fe toawo kple eve me adì yeg! 12 Gbemagbe mana nusiwo katà megblò de Eli fe afe nu la, nava me; madze egòme, eye mawu enu. 13 Megblò nɔ be, mahe to na efe afe la kokoko le efe vodada ta, elabena enyae bena, viawo wo busunu, gake megbe na wo o. 14 Eyata meka atam de Eli fe afe la nu bena: Womatsò vosalà alo nuduvosa alé avu de Eli fe

a Lii. 2, 52.

b Am. 8, 11.

d Mo. IV. 18, 8.

e Do. 8, 5.

f Mo. II. 28, 1.

g Fig. I. 2, 27.

h 22, 20.

i 4, 11.

k 2, 27-36.

afe la fe vodada nu akpɔ o! 15 Eye Samuel mlɔ anyi, vasede esi nu ke, eye wɔwɔ Yehowa fe xɔ la fe wɔtru. Ke Samuel le nutege la gbɔgbɔ na Eli vɔm. 16 Tete Eli yɔ Samuel bena: Vinye Samuel! Eto bena: Nyee nye si! 17 Eye wɔgbɔ bena: Nya ka wɔgbɔ na wò? Megayla naneke dem o! Ne èyla nusi wɔgbɔ na wò la de dem la, ekema Mawu afia wò agafia wò de edzi! 18 Tete Samuel gbɔ wo katã ne, eye meyla deke dee o. Eye wò do nu bena: Yehowae, bnewɔ nusi dze epu ko!

19 Samuel va tsi, eye Yehowa nɔ kpɔli, eye mena nyaa deke to le nya, siwo wɔgbɔ la me o. 20 Eye Israel blibo la tso Dan vasede Beerseba nyae bena, Yehowa bu Samuel nyatefetɔe, eye wòdoe nyagblɔdɔlae. 21 Eye Yehowa gade asi edokuidedefia me le Silo, elabena Yehowa de edokui fia Samuel le Silo to Yehowa fe nya la me.

Filistitowo du Israel-viwo dzi, eye woto nubabladaka la dzo. Eli kple viawo ku.

4. Eye Samuel fe nya de Israel blibo gbɔ. Eye Israel ho ava de Filistitowo nu; wofu asada anyi de Eben-Ezer gbɔ, eye Filistitowo fu asada anyi de Afek. 2 Eye Filistitowo ho dato Israel, eye ava la keke ta. Ke Filistitowo si Israel, eye wowu ame akpe ene de avagbe dzi. 3 Esi dukɔ la va asada me la, Israel-ame tsitsiwo gbɔ bena: Nukanuti Yehowa si mí egbea le Filistitowo nu? Mina miayi /adatsɔ Yehowa fe nubabladaka la tso Silo va mia gbɔ, ne wòava mia dome ade mí tso miafe futowo si me! 4 Eye dukɔ la do ame do de Silo woyi datsɔ Yehowa Zebaot, si 5 le Kerubiwo ta me la fe nubabladaka tso afima vɛ, eye Eli vi eveawo Xofni kple Pinexas kpe de Mawu fe nubabladaka la nu. 5 Eye esi Yehowa fe nubabladaka la va asada me la, Israel blibo la tso aseye hoo, ale be anyigba wu. 6 Ke esi Filistitowo se aseye la fe didi la, wogbɔ bena: Aseye gã ka enye si le didim le. Hebritowo fe asada me? Eye wose bena, Ye-

howa fe nubabladakae va asada la me. 7 Tete Filistitowo vɔ, elabena wogbɔ bena: Mawu va asada la me. Eye wogbɔ bena: Nane wɔ mí, elabena esia tɔge medzo etsɔ kple nyitsɔ o! 8 Nane wɔ mí tututu! Ameka ademí atso mawu nusɛto siawo si me? Woa-wo nye mawu, siwo tso dɔvɔ gedewo wu Egiptetowo le gbedzi! 9 Milé dzi de fo, eye miwo nutsu, mí Filistitowo, ne miaganye klivi na Hebritowo, abe alesi wonye "klivi na mí tsã ene o! Eya-ta miwo nutsu, eye miwo ava! 10 Filistitowo wɔ ava la, eye wosi Israel, ale be wo dome amesiame si yi efe agbado me; wodu dzi gãa de, eye afɔzɔla akpe blaetɔ tsi le Israel nu. 11 Woxɔ Mawu fe adaka la, eye Eli vi eveawo Xofni kple Pinexas tsi ava.

12 Eye Benyamintɔa de fu du tso avagbe dzi va do Silo gbemagbe; awu wuvu le epu, eye anyi le ta me nɛ. 13 Esi wòva la, kpɔ da, Eli bɔbɔ nɔ zikpui dzi le agbo nu hele mɔ ta kpɔm, elabena Mawu fe adaka la na mede dzi di o. Eye esi nutsu la va gbɔe le dua me la, tete du blibo la do yli. 14 Esi Eli se yli la fe didi la, egbɔ bena: Nuka wɔ ameha la le yli dom? Enumake nutsu la de abla va to nya la na Eli. 15 Eli xɔ fe blaasieke vɔ enyi, eye efe "nkuwo tsi, megate nu le nu kpɔm o. 16 Nutsu la gbɔ na Eli bena: Avagbe dzi metso, egbea mesi tso avagbe dzi! Eye wobia bena: Aleke nya la le, vinye? 17 Dɔla la do nu gbɔ bena: Israel si le Filistitowo nu, eye wosi dukɔ la tɔtɔ; viwò eveawo Xofni kple Pinexas hã ku, eye woxɔ Mawu fe adaka la! 18 Esi wòse Mawu fe adaka nko la, emu tso efe zikpui dzi nedze de agbo la nu, eye wòto ko heku; elabena ame tsitsi wònye, eye kpekpe le epu. Edrɔ wɔnu na Israel fe blane wɔ.

19 Ke fu tsi de lɔxoa, Pinexas srɔ fo. Eye esi wòse be, woxɔ Mawu fe adaka la, eye toa kple srɔ woku la, enɔ klo dzi, eye wòdzi vi, elabena fua le edum vevie. 20 Eye esi wòle kudɔ fom la, amesiwo le tsitre de egbo la,

^a 1 Sam. II, 1.
^b Sam. II, 15, 26.

^d Yos. 15, 53.

^e 3, 2.

^f 14, 18.

^g Sam. II, 6, 2.

gblɔ nɛ bɛna: ^a“Megavɔ o, elabena nɔtsuvie nɛdzi! Ke medo ɔu na wo o, eye medo toe o. 21 Eye wɔna ɔkɔ devi la bɛna Ikabod hegbɔ bɛna: ^bDutikokɔe dzo le Israel, elabena woxɔ Mawu fe adaka la, eye toa kpakple srɔa woku. 22 Eye wɔgbɔ bɛna: ^bDutikokɔe dzo le Israel, elabena woxɔ Mawu fe adaka la!

Nubabladaka le Dagon fe gbɔdɔxɔ me. Fudede, si va Filistitowo dzi.

5. Ke Filistitowo xɔ Mawu fe adaka la, eye wɔtsɔe tso Eben-Ezer va Asdod. 2 Esi Filistitowo xɔ Mawu fe adaka la, wɔtsɔe va Dagon fe me, eye wodae de ^aDagon gbo. 3 Ke esi Asdodtowo fɔ ndi kanya la, kpɔ da, Dagon tso mo bu anyi de Yehowa fe adaka la ɔgɔ, eye wofɔ Dagon gatsɔ do etefe. 4 Esi wogafɔ ndi kanya la, kpɔ da, Dagon tso mo bu anyi de Yehowa fe adaka la ɔgɔ, eye ta kpakple asibayawo kple eve dudu le Dagon ɔu, eye wɔfo kponogo di. 5 Eyata Dagon fe nunlawo kple amesiwo katã dea Dagon fe me la, megadɔa afɔ Dagon fe kpui nu le Asdod vase de egbe o.

6 Eye Yehowa fe asi sɛ de Asdodtowo dzi, eglɛ wo, eye/wɔna fofoe te Asdodtowo kple amesiwo le wofe nutowo me. 7 Esi Asdodtowo kpɔ bɛna, ale nɔ ge wɔala la, wogblɔ bɛna: Israel fe Mawu la fe adaka la meganɔ mia gbo o, elabena efe asi sɛ de mia kple miafe mawu Dagon dzi. 8 Eye wodɔ ame wodafɔ Filistitowo fe amegãwo katã nu fu va wo gbo, eye wogblɔ bɛna: Aleke miele Israel fe Mawu fe adaka la wɔ gee? Wodɔ ɔu be: Mitsɔ Israel fe Mawu fe adaka la do de Gat! Tete wodɔ Israel fe Mawu fe adaka la da. 9 Ke esi adaka la va afima la, Yehowa fe asi he ɔdzɔ gãa de va du la dzi, eye wɔna fofoe te duametɔwo, deviwɔ kple ame tsitsiwo siaa. 10 Eye wodɔ Mawu fe adaka la de Ekron; ke esi Mawu fe adaka la va Ekron la, Ekrontɔwo do ɔli gblɔ bɛna: Wodɔ Israel fe Mawu fe adaka la de mia gbo, be wɔawu mia kple miafe dukɔ la! 11 Tete wodɔ ame

^a Mo. I. 26, 17.

^b Ps. 78, 61.

^d Dcn. 16, 23.

^e Yos. 13, 3.

^f Ps. 78, 66.

^g Mo. II. 8, 11.

^h Mo. II. 12, 31.

woyi dafɔ Filistitowo fe amegãwo katã nu fu, eye wogblɔ bɛna: Migbugbo Israel fe Mawu fe adaka la dɔda de etefe, bɛna magawu mia kple mia dukɔ la o! Elabena dzidzi fo du blibo la kutɔkutɔe, eye Mawu fe asi sɛ le afima. 12 Amesiwo meku o la, fofoe te wo, eye du la fe ɔli de dzi.

Filistitowo gbugbo nubabladaka la ve kple nunanawo.

6. Esi Yehowa fe adaka la tsi Filistitowo fe anyigba dzi ɔleti adre la, 2 Filistitowo ɔɔ nunlawo kple afakalawo gblɔ bɛna: Aleke miele Yehowa fe adaka la wɔ gee? Migblɔ alesi miafɔ, hafi adɔe de etefe la na mi! 3 Tete wodɔ ɔu bɛna: Ne miebe, yewoado Israel fe Mawu fe adaka la da la, eke-ma migadɔe da fuflu o; ke boɔ mitsɔ avulɛnu kpe de ɛnu! Eke-ma miafe lãme asɛ, eye ne efe asi madzo le mia ɔu o hã, mia-nya. 4 Eye wogblɔ bɛna: Avulɛnu ka mĩatsɔ akpe de ɛnu? Wodɔ ɔu bɛna: Miwɔ sikafɔfoe atɔ kple sikafi atɔ de Filistitowo fe amegãwo fe xelɛme nu, elabena dɔvɔ deka ɔugbe va mi katã kple miafe amegãwo dzi! 5 Miwɔ miafe fofoeawo kple afi, siwo le miafe anyigba gblɛm la, fe nɔnɔme, eye mide bubu Israel fe Mawu la ɔu! Dewohi ana efe asi, si va mia ɔutowo kple miafe mawuwɔ kpakple miafe anyigba dzi la, dzi naka adɛ. 6 Nukaɔuti miebe, yewoasɛ dzime, abe alesi ^gEgiptetowo kple Farao sɛ dzime enea? Alo esi wɔdeɛ le eme na wo de, ^hwomede asi le wo ɔu wodzo oa? 7 Eyata mifɔ nuwo ve, ne miawɔ tasiadam yeye deka, eye mikplɔ nyivino eve, siwo womeku kokuti kɔ na wo kpɔ o la, kpe de ɛnu; mitsi nyinɔawo de tasiadam la ɔu, eye milɛ wo viwo le wo ɔu va afɛe! 8 Miko Yehowa fe adaka la da de tasiadam la me, eye mifɔ sikanu, siwo nye avulɛnu mietsɔ kpe de ɛnu la, de adakavi me da de exa, eye midoe da wɔayi. 9 Eye ne miekpɔ bɛna, elɛ afɛmɔ do ta Bet-Semes la, ekema eyae he dzɔgbɔvɔe gã sia va mia dzi; ke ne mele alea o la, ekema mĩanyae bɛna, menyɛ

eŋe aŋe va mĩa dzi o, ke boŋ nua de fomevie wɔ mí.

10 Tete ɔutsuawo wɔ alea; wolé nyivins eve, eye wotsi wo de tasiadam la ɔu, ke wotsi ka wo viawo de afe. 11 Emegbe wotsɔ Yehowa fe adaka la kple adakavi, si me sikafiawo kple woŋe fofoe, siwo wowo le la, da de tasiadam la me. 12 Eye nyinwo lé mɔ kɔ do ta Bet-Semes, wolé mɔ deka hele xoxlɔm, eye womedze de dusi alo mĩa me o. Eye Filistitwo fe amegawo le wo yome vasede Bet-Semes fe liŋo dzi. 13 Ke Bet-Semestwo le lu ɔem le bali la me, eye wofo kɔ dzi kpo adaka la; eye esi wokpɔe la, wokpɔ dzidzo. 14 Esi tasiadam la va Bet-Semestwo Yosua fe agble me, afisi kpe gãa de le la, eto de afima. Eye wodze tasiadam la wo nakee hetsɔ nyinwo sa numevɔ na Yehowa. 15 Eye Lewitwo kɔ Yehowa fe adaka la kple adakavi, si kpe de enu, si me sikanuawo le, eye woda wo de kpe gã la dzi. Eye Bet-Semestwo sa numevɔ kple akpedavɔ na Yehowa gbemagbe. 16 Filistitwo fe amegã atɔawo kpo etefe, eye wogbugbo yi Ekron gbemagbe ke.

17 Sikafɔfoe, siwo Filistitwo tso lé avu Yehowa, wonye si: Asdotɔ deka, Gazatɔ deka, Askalontɔ deka, Gattɔ deka kple Ekrontɔ deka. 18 Eye sikafiawo le amegã atɔawo fe xexlème nu, amesiwo le Filistitwo fe duwo katã nu, tso du, siwo ɔu wodɔ gli do gbɔ vasede agblekɔfewo gbɔ. Kpe gã, si dzi woda Yehowa fe adaka la do la, le Bet-Semestwo Yosua fe agble me vasede egbe. 19 Eye wòwu amewo le Bet-Semestwo dome, elabena wɔwokpɔ Yehowa fe adaka la. Ewu ame akpe blaato kple blaadre le dukɔ la dome. Tete dukɔ la fa konyi, elabena Yehowa wu amewo le dukɔ la dome ɔuto. 20 Eye Bet-Semestwo gbɔ bena: Ameka ate ɔu anɔ te de Yehowa, Mawu akɔke sia nu? Eye ameka gbɔ wòatso mĩa gbɔ ayi? 21 Tete wodɔ ame do de Kiryat-Yearimto gbɔ bena: Filistitwo gbugbo Yehowa fe adaka la va, mi va, ne miakɔe ayi mĩa gbɔe!

Israel-viwo tso dzime, eye woɔu Filistitwo dzi. Eben-Ezer. Samuel nye ɔɔndrɔla le Israel.

7 Tete Kiryat-Yearimto vako Yehowa fe adaka la yi dada de togbe dzi le Abinadab fe me, eye wokɔ via Eleazar ɔu, ne wɔakpo Yehowa fe adaka la dzi. 2 Tso gbesigbe adaka la va Kiryat-Yearim la, ɔkeke-ɔkekewo le yiyim anɔ fe blave ɔɔ. Eye Israel fe afe blibo la tso de Yehowa ɔu. 3 Tete Samuel gbɔ na Israel fe afe blibo la bena: Ne mierto de Yehowa ɔu kple miafe dzi blibo la, ekema bɔmide mawu bubuwo kple Astartewo da le mĩa dome; mitsɔ miafe tame do Yehowa ɔu, eye misubɔ eya dedeko, ne wòade mi tso Filistitwo si me! 4 Tete Israel-viwo de Baalwo kple Astartewo da, eye wosubɔ Yehowa dedeko. 5 Eye Samuel gbɔ bena: Miŋo Israel blibo la nu fu va Mizpa, ne made kuku na Yehowa de mĩa ta! 6 Tete wova kpe ta de Mizpa, eye woku tsi fo de anyi le Yehowa ɔku me hetsi nu do gbemagbe, eye wogblɔ le afima bena: Miewo nuvɔ de Yehowa ɔu. Eye Samuel drɔ ɔnu Israel le Mizpa. 7 Esi Filistitwo se bena, Israel-viwo kpe ta de Mizpa la, Filistitwo fe amegawo ho de Israel ɔu; ke esi Israel-viwo see la, vovɔ do wo le Filistitwo ɔu. 8 Tete Israel-viwo gbɔ na Samuel bena: Megadzudzo kukudede na Yehowa, mĩa Mawu la, de mĩa ta o, ne wòade mí tso Filistitwo si me! 9 Eye Samuel lé alévi, si gale no nom, hesa numevɔe, eye wòto dzoe blibo na Yehowa; eye Samuel de kuku na Yehowa de Israel ta, eye Yehowa do toe. 10 Esi Samuel le numevɔa sam la, Filistitwo ho ava va gogo Israel. Tete Yehowa de gbe sesie de Filistitwo dzi gbemagbe, eye wòto wo, ale be Israel si wo. 11 Israel-ɔutsuwo do tso Mizpa heti Filistitwo yome, eye wowu wo vasede Bet-Kar fe anyigbe. 12 Eye Samuel kɔ kpea de do Mizpa kple Sen dome, eye wòna ɔkɔe be Eben-Ezer hegbɔ bena: Afi Yehowa kpe de mĩa ɔu va se do! 13 Wobɔbo Filistitwo de anyi, eye tso ekema dzi womegava is-

a Kron. I. 13, 6.

b Mo. I. 35, 2; Yos. 24, 23.

d Don. 10, 6. 16.

e 10, 17; Don. 11, 11; 20, 1.

f 12, 23.

g Mo. IV. 4, 20; Sam. II. 6, 6.

rael-nyigba dzi kpɔ o, eye Yehowa fe asi nɔ Filistitɔwo dzi le Samuel fe agbe me n̄kekewo katã me. 14 Eye du, siwo Filistitɔwo xɔ le Israel si la, gasu Israel si. Ale Israel xɔ Ekron vasede Gat kple wofe anyigbawo le Filistitɔwo si. Eye n̄tifafa dɔ Israel kple Amoritɔwo dome.

15 Samuel dr̄ɔ ɔnu na Israel le efe agbe me n̄kekewo katã me. 16 Etsana fe sia fe dea Betel, Gilgal kple Mizpa, eye wòdr̄ɔa ɔnu na Israel le du siawo katã me. 17 Emegbe wòtr̄ɔna va Rama, elabena afima efe xɔnu le, eye wòdr̄ɔa ɔnu na Israel le afima, eye wòdi vɔsamlekpuɔi de afima na Yehowa.

Israel-viwo di fia na wo dokul.

8. Eye wòva me, esime Samuel tsi la, etsɔ viaɔutsuwo dɔ ɔnudr̄ɔlawo de Israel nu. 2 Viaɔutsuwo ngogbea n̄ko nye Yoel, evelia n̄ko nye Abia; woawoe nye ɔnudr̄ɔlawo le Beersaba.^a 3 Ke viaɔutsuwo metoefe ve me o, eye wodi viɔe yome, woxɔ zãnu, eye wotr̄ɔ gbo ɔnudr̄ɔr̄ɔ.^b 4 Tete Israel-ame tsitsiwo katã va kpe ta de Samuel gbo le Rama, 5 eye wogblo ne bena: Kpɔ da, ètsi, eye viwòwo mele wò ve me tom o; eyata dɔ fia na mí, amesi adr̄ɔ ɔnu na mí, abe alesi wòle le dukɔwo katã dome ene! 6 Ke nya la medze Samuel nu o, esi wogblo be: Dɔ fia na mí, ne wòadr̄ɔ ɔnu na mí! Eye Samuel do gbe da na Yehowa. 7 Eye Yehowa gblo na Samuel bena: Dɔ to dukɔ la fe gbe le nusianu, si woagblo na wò la me; elabena menye wòe wogbe o, ke boɔ nyee wogbe be, nyemagaɔu fia de yewo dzi o. 8 Alesi wole wɔwɔm tso gbesigbe mekpɔ wo tso Egipte vasede egbe, eye wogbl̄m di subɔ mawu bubuwɔ la, nenema pɛpɛpɛ wole wɔwɔm de wò hã nuwò. 9 Eyata dɔ to wofe gbe; deko naxl̄ɔ nu wo, eye nato fia, si le wo dzi du ge la, fe konuwo na wo!

Samuel de gbe fã nusi fia abia tso wo si la na wo.

10 Tete Samuel gblo Yehowa fe nyawo katã na dukɔ, si le fia

biam le egbo, 11 hegblo bena: Fia, si le mia dzi du ge la, fe konuwo enye si: Axɔ mia viɔutsuwo, eye wòatsɔ wo aɔo efe tasiadam kple efe sɔdolawo nu, ne woano du fum le efe tasiadam ngɔ. 12 Atsɔ wo aɔo amegãwo de ame akpe kple ame blaatsɔ nu na edokui, woan̄lo agble ne, eye woage nu ne, woatu awawonuwo ne, eye woawo tasiadam nu nuwo ne. 13 Atsɔ mia vinyɔnuwo awo amitɔlawo, nudalawo kple abo-lobolawoe. 14 Eye wòaxɔ agble, weingble kple amitibo nyuitɔwo le mia si atsɔ na efe dɔlawo. 15 Axɔ agblemenu kple weingblemenu fe ewolia le na si na efe afe dzikpɔlawo kple dɔlawo. 16 Axɔ miafe dɔlanɔtsuwo kple dɔlanɔnuwo kple miafe dekapui zãzãnuwo kpakple miafe tedziwo, ne woawo dɔ ne. 17 Axɔ miafe alẽwo fe ewolia, eye mianye dɔlawo ne. 18 Gbemagbe miado yli le fia, si mietia la ta; ke Yehowa maɔo to mi o. 19 Gake dukɔ la gbe toɔdɔ Samuel hegblo bena: Gbede, ke boɔ fia nenɔ mia nu, 20 ne miawo hã mianɔ abe dukɔwo katã ene! Miafe fia nadr̄ɔ ɔnu na mí, eye wòadze mia ngɔ awo ava na mí! 21 Eye Samuel se dukɔ la fe nyawo katã, eye wògblo wo de Yehowa fe to me. 22 Eye Yehowa gblo na Samuel bena: Dɔ to wofe gbe, eye naɔo fia de wo nu! Tete Samuel gblo na Israel-ɔtsuwo bena: Mia dome amesiame negbugbo yi efe du me!

Saul va Samuel gbo.

9. Dutsua de le Benyamin, enko nye Kis, amesi nye Abiel vi, amesi nye Zeror vi, amesi nye Bexorat vi, amesi nye Afia vi; enye Benyamintɔa de fe vi, eye alome le esi. 2 Eye n̄tsuvia de le esi, si n̄ko nye Saul, enye de-kakpui, eye wòdze deka n̄tu, amea deke medze deka wui le Israel-viwo dome o, eye wòkɔ, ale be dukɔ blibo la se abɔta ne. 3 Eye Saul fofo Kis fe tedzinɔwo bu, eye Kis gblo na via Saul bena: Kpɔ ame deka le dɔlawo dome de asi, eye tso, nayi adadi tedzinɔawo! 4 Eye wotsa le Efra-

^a Kron. I. 5, 13.

^b Mo. V. 16, 19.

^d 7. 17.

^e Mo. V. 17, 14; Hos. 13, 10; Do. 13, 21. / kp. 7, 9.

^g 10. 23.

yim-to kple Salisa-nyigba dzi womekpɔ wo o; wotsa le "Saalim-nyigba dzi, ke womele afima o, eye wotsa le Benjamin-nyigba dzi, gake womekpɔ wo o. 5 Esi wova Zuf-nyigba dzi la, Saul gblɔ na dɔla, si le eɖu bena: Na miatɔ, ne bɔfonye magade ŋku le tedzinɔwo ɖu, eye wɔnɔ nu xam le mia ɖu o! 6 Edo ɖu ne bena: Kpɔ da, Mawu fe amea de le du keme me, efe ŋkɔ nyɔ, eye nusianu, si wɔgblɔna la, vaa me. Eyata na miayi afima, dewohi afiamɔ, si miato la mi. 7 Saul gblɔ na efe dɔla bena: Ne miayi de, nuka miatsɔ ayi na ame la? Elabena abolo vɔ le akplo me na mi, eye nunanaa deke hã meli miatsɔ ayi na Mawu fe ame la o. Nukae heli ma? 8 Tete dɔla la gaɖo ɖu na Saul gblɔ bena: Kpɔ da, klo-salo sekel eneliawo deka le asinye, eya matsɔ na Mawu fe ame la, ne wɔafia mɔ mi. 9 Tsã, ne woyina nu bia ge Mawu le Israel la, wogblɔna bena: Mina miayi 'nukpɔla gbɔ! Elabena amesi woyɔna fifia be nyagblɔdila la, eya woyɔna tsã be nukpɔla. 10 Saul gblɔ na efe dɔla la bena: Wò nya la le eme, va miyi! Tete woyi du, si me Mawu fe ame la le la me. 11 Esi wole to liam yina dua me la, wokpe nyɔnuviwo woyina tsi du ge, eye wobia wɔ bena: Nukpɔla le afisia? 12 Woɖo ɖu na wo bena: È, ele afisia, afɔ netsɔ na mi, eva dua me egbea, elabena dukɔ la le vɔ sa ge le to dzi egbea. 13 Ne miede dua me la, miatui, hafi wòava yi nudufe le to la dzi; elabena dukɔ la meɖua nu o, vasede esime wòvana va yra vɔsanu la, hafi amesiwo wokpe vɔ la dua nu. Eyata miyi, elabena miele etu ge egbea kokoko! 14 Tete woyi dua me. Eye esi woɖo dua me la, wokpe Samuel wòyina de to la dzi. 15 Ke Yehowa de gbe to me na Samuel ŋkeke deka va yi, hafi Saul nava do, gblɔ bena: 16 Etsɔ wole siawo la mele ɖutsu de do ge de wò tso Benjamin-nyigba dzi, nasi ami ne, wòanye amegã de nye dukɔ Israel nu, eya naɖe nye dukɔ tso Filistitɔwo si me; elabena mekpɔ nye dukɔ da, eye

^a Yoh. 3, 23.

^b 10, 2.

^d 15, 17.

^e Fil. II, 17, 13; Kron. I, 9, 22; Mo. IV, 24, 3.

efe yli di va gbɔnye. 17 Esi Samuel kpɔ Saul la, Yehowa gblɔ ne bena: Kpɔ da, ɖutsu, si ɖu nya megbɔ na wò la, enye si; eyae aɖu fia de nye dukɔ nu. 18 Tete Saul te de Samuel ɖu le agbo la nu gblɔ bena: Taflitse, gblɔe nam, afika nukpɔla fe afe le? 19 Samuel do ɖu na Saul gblɔ bena: Nyee nye nukpɔla la. Dze ŋgɔnye yi to la dzi, eye miadu nu kplim egbea! Etsɔ ŋdi la mado mɔ wò, eye made nusiwo katã le wò dzi me la afia wò. 20 Megatsi dzi le tedzinɔ, siwo bu na wò ŋkeke etɔ enye egbe la ɖu o, elabena wokpɔ wo! Eye ameka tɔ enye Israel fe nu veviwo katã? De menye mia kple fofowò fe afe blibo la tɔa oa? 21 Saul do ɖu gblɔ bena: De menye Benjamin tɔ menye tso Israel fe to suetɔ me, eye nye fome enye 'gblɔetɔ le Benjamin to la fe fomeawo me oa? Nya ka enye si gblɔm nèle nam? 22 Tete Samuel kplɔ Saul kple efe dɔla yi xɔa me, eye wòna wobɔɔ nɔ tadenɔ fe le amesiwo wokpe la dome; woanɔ ame blaetɔ. 23 Azɔ Samuel gblɔ na nuɖala bena: Tsɔ lã, si mede asi na wò hegbɔ be, na dzrae do de dokuiwò gblɔ la vɔ! 24 Tete nuɖala yi datsɔ ata kple nusiwo le eɖu la, va do Saul kɔ me. Eye wogblɔ bena: Kpɔ da, esia wotsɔ le mege kpɔm na wò, hee de ako me naɖu, elabena esi mekpe dukɔa la, eya medzrae do na wò vasede fifi. Eye Saul kple Samuel woɖu nu gbemagbe. 25 Emegbe woɖi tso toa dzi yi dua me, eye wòfo nu kple Saul le xɔta. 26 Eye wofɔ ŋdi kanya; esi agu dze la, Samuel yɔ Saul le xɔta gblɔ bena: Fɔ, ne mado mɔ wò! Eye Saul fɔ, eye woa kple eve, eya kple Samuel, wodo de mɔ dzi. 27 Esi woɖo dua fe mlɔenu la, Samuel gblɔ na Saul bena: Gblɔ na dɔla la be, wòdze mia ŋgɔ; — eye wòdze ŋgɔ — ke wò la tɔ de tsitre, ne mato Mawu fe gbe na wò!

Samuel si ami na Saul.

10. Tete Samuel tɔ amigoe la kɔ de ta me ne, eye wòdu-ɖo nu ne gblɔ bena: De Yehowa

mesi ami na wò be, nađu fia de efe domenyinu dzi oa? 2 Ne edzo le gbonye egbea la, ado go nutsu eve le "Raxel fe yodo gbo le Benyamín-nyigba dzi le Zelzax, eye woagblo na wò bena: Wokpo tedzino, siwo di ge nnyi la, eye fowò tasi tedzinowo fe nya hele nu xam le mia nu gblò bena: Nuka mawò le vinye ta? 3 Ne eyi azolia dzi tso afima va do logotiwò gbo le Tabor la, ekema akpe nutsu etò le afima, siwo yina de Mawu gbo le Betel; deka lé gbòvi etò de ta, evelia tso abolo bòbò etò, eye etòlia kpla wein lāgbalēgolo deka. 4 Woana doafe wò, eye ne wotsò abolo eve na wò la, naxoe! 5 Emegbe ava Mawu fe Gibeá, afisi Filistitowo do dzolawoe. Eye ava me be, ne edo dua me afima la, akpe nyagbldilawo fe haa de, siwo tso to dzi, eye sanju, axatse, dze kple kasanku le didim le wo ngo, ke woawo nutowo le nya gblóm di. 6 Tete Yehowa fe gbogbo adze dziwò, eye ade asi nyagbgblo me di akpe de wo nu, eye atro zu ame bubu sã. 7 Ne dzesi siawo va me na wò la, ekema wò nusi tso de asi gbo na wò, elabena Mawu likpli wò! 8 Dze ngonye yi Gilgal, eye kpo da, megbona gbawò, be masa numevo kple akpedavo. Lala nkeke adre, vasede esime mava gbawò, eye magblo nusi nawo la na wò!

9 Eye esi wòtro be, yeadzo le Samuel gbo la, tete Mawu tro efe dzi bubui, eye dzesiawo katà va me gbemagbe. 10 Esi wòva do Gibeá la, kpo da, nyagbldilawo fe haa de va do goe, eye Mawu fe gbogbo dze edzi wògblò nya di le wo dome. 11 Esi amesiwo katà nyae tsà, kpo be, ele nya gblóm di kpe de nyagbldilawo nu la, amewo bia wo nwewo bena: Nuka le Kis fe vi la wòm? A, Saul hāe le nyagbldilawo domea? 12 Tete amea de do nu le afima bena: Ameka nye woawo ya fofò? Eyata wòtro zu lodonya be: A, Saul hāe le nyagbldilawo domea? 13 Esi wòwu nyagbgblo di nu la, eva to la dzi. 14 Eye Saul nyuri gblò na eya kple dola la bena: Afika mie-

tso? Edo nu bena: Tedzinowo di ge mietso, eye esi miekpo wo le afia deke o la, mieyi Samuel gbo. 15 Tete Saul nyuri gblò bena: Taflatse, gblòe nam, aleke Samuel gblò na mi? 16 Saul do nu na nyuria bena: Egblo na mí be, wokpo tedzinowo xoxo. Ke meto fiadudu nu nya, si Samuel gblò la ne o.

Wodo fia Saul to nudzidze me.

17 Eye Samuel yò dukò la va Yehowa nku me le Mizpa. 18 Eye wògblò na Israel-viwo bena: Ale Yehowa, Israel fe Mawu la, gblò esi: Mekplò Israel tso Egipte, eye mede mí tso Egiptetowo kple fiadufe, siwo te mí de anyi la si me. 19 Ke miawo miegbe Mawu, si de mí tso miafe dzogbevzewo kple hiāwo katà me, eye miegblò ne bena: Do fia de mia nu! Azo mido le Yehowa nku me de miafe towò kple ame akpeakpeawo nu! 20 Eye Samuel na Israel-toawo te va, eye nudzidze lé Benyamín-to la. 21 Benyamín-to la te va le wofe fomeawo nu, eye nudzidze lé Matri-fome la hedze Kis vi Saul dzi; eye wodii, gake womekpo e. 22 Eye wogabia nu Yehowa bena: De ame la hā va afisia? Yehowa do nu bena: Kpo da, epla de agbawo totro me. 23 Tete wofu du dahee tso afima ve, eye esi wòva dukò dome la, eke, ale be dukò la se abota ne. 24 Eye Samuel gblò na dukò blibo la bena: Miele amesi Yehowa tia na mi la kpoma? A mea deke mede enu le dukò blibo la dome o! Tete dukò blibo la tso aseye gblò bena: A Fia nenò agbe! 25 Azo Samuel gblò fiadudu fe konuwo na dukò la, eye wònglò wo de agbalé me hetsò da de Yehowa nku me. Emegbe Samuel de asi le dukò blibo la nu, amesiame yi afe. 26 Eye Saul hā yi afe le Gibeá, eye kalétò, siwo fe dzi Mawu vā la, yi kpli. 27 Ke lame vloa dewo gblò bena: Amesia hāe ade mfa? Wodo vloee, eye wometso nunanaa deke ve ne o. Gake esee, abe de mesee o ene.

Saul du Amoritowo dzi zi gbáto, ewo kalé de wiodolawo nu, eye wòmè nu le Gilgal.

11. Emegbe Amonitò Nahas ho va de to de Yabes-Gilead.

o Mo. 1. 25, 19.

o 8, 7.

d 14. 41. 42; Yos. 7, 16.

e kp. 10.

f 13, 8.

o 8, 2.

h Fia. I. 1, 25.

i 8, 11; Mo. V.

17, 14-20.

k 19, 20-24.

l 11, 12.

Tete "Yabes-ntsuwo katā gblō na Nahas bena: Bla nu kpli mí, ekema miasubō wō! 2 Ke Amónitō Nahas dō ŋu na wo bena: Hafi mabla nu kpli mí la, ele be, ^bmanḡ dusi me ŋku na mia dome amesiame, ne mado ŋukpe Israel blibo la! 3 Tete Yabes-ame tsi-tsiwo gblō ne bena: Na asinu mí ŋkeke adre, ne miádo ame aḡo de Israel-nyigba blibo la dzi, eye ne amea ḡeke meva xō na mí o la, ekema miádo ava gbōwō. 4 Eye ame dōdōwo va Saul fe Gibeá hegblo nyawo de dukō la fe to me; tete dukō blibo la fa avi kple ʒli. 5 Ke Saul le nyiwo yome tso agbe gbō. Tete Saul gblō bena: Nuka le dukō la wōm wōle avi fam? Eye woto Yabes-ntsuawo fe nyawo ne. 6 Esi Saul se nya siawo la, /Mawu fe gbōgbō dze edzi, eye dzi kui ve-vie ḡutō. 7 Enumake wōlè nyi eve hefli, eye wōtso wo de amewo si dō de Israel-nyigba blibo la dzi gblō bena: Ale woawō amesi metso dze Saul kple Samuel yome o la, fe nyiwo enye si! Tete Yehowa fe ḡndzi lé dukō la, eye woho zi ḡeka. 8 Eye woxlè wo le Besek: Israel-viwo le ame akpe alafa etō, eye Yuda-ntsuwo le ame akpe blaetō. 9 Azō wōgblo na ame dōdō, siwo va la bena: Miyi ḡagblo na Yabes-Gileadtōwo bena: Etsō ḡdō la woaxō na mí! Eye esi ame dōdōwo va gblō na Yabestōwo la, dzi dzo wo. 10 Eye Yabestōwo gblō bena: Etsō la miádo ava mia gbō, ne miawō nusianu, si dze mia ḡu la, de mia ḡu. 11 Esi ḡu ke la, Saul mā dukō la de avalḡo etō me, eye wova dze asada la dzi le ḡdi ḡu-dzoʒi hewu Amónitōwo vasede ḡdō. Ke amesiwo kḡotō la, ka hlè, ale be wo dome ame eve metsi afi ḡeka o.

12 Emegbe dukō la gblō na Samuel bena: Amekawo gblō be: "Saul hāe aḡu fia de mia dzia? Mikplō amewo de asi, ne miawu! 13 Ke Saul gblō bena: Womawu amea ḡeke le egbe ḡkeke sia dzi o, elabena "egbe Yehowa na dzi-dudu le Israel! 14 Eye Samuel gblō na dukō la bena: Miva miayi /Gilgal, ne mīfako fiadudu la ḡu le

c 31, 11.

b Yer. 39, 7.

d 8, 7. 22.

e 11, 15.

f Dcn. 14, 6.

g Mo. IV. 16, 15.

h Mo. II. 3, 7.

i Dcn. 4, 2.
k Dcn. 10, 7;
13, 1.

l Dcn. 3, 12.

n 10, 27.

o 14, 46.

p Dcn. 6, 14.

r Dcn. 11, 29.

s 7, 3.

t 10, 8.

afima! 15 Ale dukō blibo la yi Gilgal, wodo fia Saul le afima le Yehowa ŋku me le Gilgal, eye wosa akpedavō le afima le Yehowa ŋku me. Eye Saul kple Israel-ntsuwo katā kḡo dzidzo ḡutō le afima.

Samuel de asi le efe vōndrḡdō guti.

12. Eye Samuel gblō na Israel blibo la bena: Kḡo da, "medo to miafe gbe le nusiwo katā miegblo nam la me, eye "medo fia de mia nu. 2 Azō fia la adze mia ḡgō. Ke nye la metsi, mefo wō, eye vinyewo le mia dome; gake mezo mia ḡgō tsonye ḡekakpuime vasede egbe. 3 Nyee nye si, miḡi dase le ḡunye le Yehowa kple efe amesiamina la ḡku me! Ameka fe nyitsu mexō, eye ameka fe tedzi mexō? Ameka ḡu mesē ḡuta le, ameka mete de anyi, eye ameka si mexō zānu le hemiā ḡku de edzi? Ne maḡo tefe na mi!⁹ 4 Wodo ḡu bena: Mesē ḡuta le amea ḡeke ḡu o, mote amea ḡeke de anyi o, eye mexōa naneke le amea ḡeke si o. 5 Eye wōgblo na wo bena: Yehowa kple efe amesiamina la wonye ḡasefo na mi egbe sia be, miekḡo miafe naneke le asinye o. Wodo ḡu bena: Eya nye ḡasefo! 6 Tete Samuel gblō na dukō la bena: Eya nye Yehowa, si wō Mose kple Aron, eye wōkplō mia fofowo tso Egiptenyigba dzi. 7 Eyata miva dō, ne made dōmenyo, siwo katā Yehowa wō na mia kple mia fofowo la me na mi le Yehowa ḡku me! 8 Esi Yakob va Egipte la, mia fofowo dō ʒli na Yehowa, eye Yehowa dō Mose kple Aron ḡa wokplō mia fofowo tso Egipte, eye wona nḡfe wo de tefe sia.^h 9 Ke wonḡo Yehowa, wofe Mawu la be; eyata wōtso wo dzra na Xazortōwo fe avafia /Sisera kple /Filistitōwo kpakple /Moab-fia, eye wowō avo kpli wo. 10 Eye wodo ʒli yo Yehowa gblō bena: Miewo nuvō, elabena mieglblè Yehowa ḡi hesubō Baalwo kple Astartewo; azō de mí tso miafe futōwo si me, ekema miasubō wō! 11 Tete Yehowa dō /Yerub-Baal, Bedan, /Yefta kple /Samuel ḡa, eye wode mi tso miafe futō, siwo li ḡodoo va kpe la si me, eye miele abḡde-

nyi. 12 Ke esi miekpɔ be, Amonviwo fe fia Nahas ho de mia nu la, miegbɔ nam bena: "Dabi, fia boɔ neɔu mia dzi! Eɔ wɔnye Yehowae nye mia Mawu kple miafe fia hafi. 13 Azo miafe fia, si mietia, eye miebia la, enye si! Kpɔ da, Yehowa do fia de mia nu. 14 Ne mievɔ Yehowa, eye miesubɛ, miedɔ to efe gbe, eye miesɛ to de Yehowa fe se nu o, eye mia kple miafe fia, si le mia dzi du ge, miedze Yehowa, mia Mawu la yome la, ekema ade mi. 15 Ke ne miedɔ to Yehowa fe gbe o, eye miesɛ to de Yehowa fe se nu la, ekema Yehowa fe asi ava mia dzi, abe alesi wɔwa mia fofowo dzi ene. 16 Ke mite va fifia hã, ne miakpɔ nu gã, si wɔ ge Yehowa ala le mia ŋku me! 17 Alo menye fifi enye luɔɔxi oa? Ke mele Yehowa yo ge, eye wɔana dzi naɔe gbe, eye tsi nadza, ne miadze sii, eye miakpɔe bena, miafe nu vlo, si miewɔ le Yehowa ŋku me hebia fia la, tri akɔ. 18 Eye Samuel yo Yehowa, tete Yehowa na dzi de gbe, eye tsi dza gbemagbe. Eye dukɔ blibo la vɔ Yehowa kple Samuel nuto. 19 Eye dukɔ blibo la gblɔ na Samuel bena: De kuku na Yehowa, wɔ Mawu la, de wɔ dɔlawo ta, ne miagaku o! Elabena miewɔ nu vlo hetsɔ fu miafe nuvɔwo katã dzi be, miebia fia. 20 Eye Samuel gblɔ na dukɔ la bena: Migavɔ o! Mienya wɔ nu vlo siawo katã hafi, gake deko migate da le Yehowa nu o, eye misubɔ Yehowa tso miafe dzi blibo me! 21 Migate da, ne miadze nu dzodzro, siwo me vide mele o, eye "womate nu ade mi o la yome o; elabena nu dzodzrowo wonye! 22 Elabena Yehowa maɔe asi le efe dukɔ nu o le efe ŋkɔ gã la ta; elabena edze egɔme, be /wɔawɔ mi mianye dukɔ ne. 23 Ke nede megbe xaa tso nye hã gbɔnye, be "matasi kuku-deɔ de mia ta, eye magbe mɔ nyui kple mɔ dzɔdzɔe fiafia mi ahawɔ nuvɔ de Yehowa nu! 24 Deko "mivɔ Yehowa, eye misubɔe nyatefetɔe tso miafe dzi blibo me, elabena miekpɔ nu gã, si wɔwɔ na mi! 25 Ke ne miewɔ nu vlo la, ekema atrɔ mia kple miafe fia siaa da.

a 9, 19.

b 14, 49.

d 10, 8.

e Mo. V. 32, 37, 38.

f Mo. II. 19, 6.

g 7, 8.

h Fla. II. 17, 39.

Yonatan du Filistitowo dzi. Samuel ka ŋku me na Saul.

13. Saul du fia fe deka, eye esi wɔle fia dum de Israel dzi le fe evelia me la, 2 Saul tia ame akpe etɔ tso Israel. Ame akpe eve le Saul nu le Mixmas kple Betel-to dzi, eye ame akpe deka le Yonatan nu le Gibeabenyamin; ke ede asi le dukɔ la fe ame mamleawo nu, amesiame yi efe agbadɔ me. 3 Eye "Yonatan si Filistitowo fe dzɔla, siwo le Geba, eye Filistitowosee. Tete Saul na woku kpɛ le anyigba blibo la katã dzi, bena Hebritowo nasee. 4 Eye Israel blibo la se bena, Saul si Filistitowo fe dzɔlawo, eye Israelviwo fe nya gblɛ le Filistitowo gbɔ. Tete woyɔ dukɔ la fo ju de Saul nu le Gilgal.

5 Eye Filistitowo kpe ta be, yewoawɔ ana kple Israel; tasiaɔdamwo le akpe blaetɔ, sɔdolawo le ame akpe ade, eye afɔzolawo sɔ gbɔ abe futake ene. Eye wo ho va fu asaɔa anyi de Mixmas gbɔ le Bet-Awen fe yedzeze gome. 6 Esi Israel-ɔutsuwo kpɔ be, woɔo hiã me, eye dukɔ la do xaxa me la, woɔla de dowo kple nuvegoewo, agadowo, mɔwo kple ɔewo me. 7 Eye Hebritowo tso Yordan yi Gad-nyigba kple Gilead-nyigba dzi; ke Saul gale Gilgal ke, eye dukɔ blibo la le dzodzom nyananya le eyome. 8 Eye wolala "ŋkeke adre, si Samuel do; ke Samuel meva Gilgal o. Tete dukɔ la kaka le egu. 9 Eye Saul gblɔ bena: Mihe numevɔsa kple akpedavɔsa ve! Eye wɔsa numevɔ. 10 Esi wɔsa numevɔ vɔ la, tete Samuel do, eye Saul yi dakpee, be yeado gbe ne. 11 Ke Samuel gblɔ bena: Nuka nɛwɔ? Saul do nu bena: Esi mekpɔ be, dukɔ la kaka le ŋunye, wɔ hã mɛva le yeɔyɔxi la dzi o, eye Filistitowo va kpe ta de Mixmas la, 12 tete mebu be, Filistitowo le gbɔnye va ge le Gilgal, ewo nyemekpɔ fo koko na Yehowa haɔe o; eyata mezi dokuinye dzi hesa numevɔ. 13 Samuel gblɔ na Saul bena: Ewo bometsinu! De wɔnye de nelɛ Yehowa, wɔ Mawu fe se, si wɔde na wɔ me de asi la, anye ne Yehowa ana wɔ fiadudu nali

ke de Israel tegbee. 14 Ke azo wò fiaduđu mali ke o. Yehowa ɔdi ntsu bubu, si dze egu, na edo-kui, eye Yehowa tsæ do fia de efe dukɔ nu; elabena melé se, si Yehowa de na wò la me de asi o.

Ava yeye.

15 Tete Samuel dze mɔ tso Gilgal yi Gibeab-Benjamin. Ke Saul xlê dukɔ, si tsi egu la, wole ame alafa ade. 16 Eye Saul kple ye Yonatan kpakplê dukɔ, si tsi egu la, fu asada anyi de Geba-Benjamin, eye Filistitowo fu asada anyi de Mixmas. 17 Eye avalogo etɔ tso Filistitowo fe asada me, be woadanyi afu. Avalogo deka trɔ to Ofra-mɔ dzi do ta Saul-nyigba dzi. 18 Avalogo evelia trɔ to Bet-Xoron-mɔ, eye avalogo etɔlia trɔ to lifo, si ho gɔ de Zeboim-bali me do ta gbedzi la gbɔ mɔ. 19 Ke ɔnutulaa deke mele Israel-nyigba blibo la dzi o; elabena Filistitowo bu be, Hebritowo ava tu yi kple akplɔ na wo dokui. 20 Eye Israel blibo la dome amesiame yia Filistitowo gbɔ deata wofe agblenuwo, hɛ gobawo, akplɔ nuevee, fiawo kple nutɔnuwo. 21 Eye wofe hɛ gobewo, gaflowo, fiawo kple nutɔnuwo nu tsi kpɔ. 22 Esi avakpegbe do la, womekpɔ yi alo akplɔ le dukɔ blibo, si le Saul kple Yonatan nu la si o, negbe Saul kple via Yonatan si ko wole. 23 Eye Filistitowo fe dzɔlaa dewo to Mixmas fe to dzi mɔ.

Yonatan fe kaléwowo.

14. Gbe deka Saul vi Yonatan gblɔ na dekapui, si nye efe adekplɔvi bena: Va miayi Filistitowo fe dzɔla, siwo le go keme dzi la gbɔ! Gake megbloe na fofoa o. 2 Eye Saul bobɔ nɔ yevubodati te le Migron le Gibeagodo, eye efe avakɔ, si le egu la, aɔ ame alafa ade. 3 Eye Axiya, Axitub vi, amesi nye Eli vi /Pinexas fe vi, Ikabod novi, nye Yehowa fe nunɔla le Silo, eye wòdo kɔmewu la. Ke avakɔ la menyae be, Yonatan dzo o. 4 Eye agakpe tsyɔfu eve le to dzi mɔ, si to ge Yonatan ala ayi de Filistitowo fe dzɔlawo gbɔ la, fe goawo kple eve dzi. Agakpe

a Do. 13, 22.

b Don. 7, 7; Kron. II. 14, 10.

c Don. 5, 8.

d Mo. III. 26, 7, 8.

e 4, 19, 21.

f 4, 3.

deka nkɔ nye Bozez, eye evelia nkɔ nye Sene. 5 Agakpe deka dzɔ kã de anyiehekpa dzi do ta Mixmas, eye evelia le dziehekpa dzi do ta Geba. 6 Eye Yonatan gblɔ na dekapui, si nye efe adekplɔvi la bena: Va miyi boloto siawo fe dzɔlawo gbɔ! Dewohi Yehowa awɔ nane de mia nu, elabena bimeseɛ na Yehowa be, wòatsɔ ame gedɛ alo ame vee axɔ na ame o! 7 Tete efe adekplɔvi do nu ne bena: Wɔ nusiawo, si le wò dzi me; yi, kpɔ da, mele nuwò, abe alesi nɛdi ene! 8 Eye Yonatan gblɔ bena: Kpɔ da, miyina ameawo gbɔ, eye wole mia kpɔ ge. 9 Ne wogblɔ na mi bena: mito, vaseɛ esime miava mia gbɔ la, ekema miatsɔ de mia teɛ, eye miade zɔ ayi wo gbɔ o. 10 Ke ne wogblɔ na mi bena: Miva mia gbɔ la, ekema miayi; elabena Yehowa tsɔ wo de asi na mi! Esia anye miafe dzesi! 11 Eye Filistitowo fe dzɔlawo kpɔ woa kple evea. Tete Filistitowo gblɔ bena: Kpɔ da, Hebritowo do tso do, siwo me woɣla do la me. 12 Eye ntsu, siwo nye dzɔlawo, do gbe Yonatan kple efe adekplɔvi bena: Miva mia gbɔ, ne miagblɔ nyaa de na mi! Tete Yonatan gblɔ na efe adekplɔvi bena: Dze yonyeme, elabena Yehowa tsɔ wo de asi na Israel! 13 Yonatan ta asi kple afɔ, eye efe adekplɔvi la le eyome; Yonatan ɛfo wo fu anyi, eye efe adekplɔvi wu wo le eyome. 14 Amesiwo Yonatan kple efe adekplɔvi wu gbã la, aɔ ame blave, wofe nuwofe aɔ abe nyi eve fe nkeke afã gblepɔglo ene. 15 Eye godzi do asada la kple gbeadzɔi kpakple avakɔ blibo la; dzidzi fo dzɔlawo kple afunylawo, eye anyigba vuuo, elabe godzi la tso Mawu gbɔ. 16 Eye Saul fe gbetasrãla, siwo le Gibeab-Benjamin la, kpɔ bena, amehaa dewo le du jum tso aɔ yi afi. 17 Tete Saul gblɔ na avakɔ, si le egu la bena: Mixlê ameawo, ne miakpɔ amesi dzo le mia dome! Eye esi woxlê wo la, kpɔ da, Yonatan kple efe adekplɔvi meli o. 18 Eye Saul gblɔ na Axiya bena: Tsɔ Mawu fe adaka la ve! Elabena Mawu

fe adaka la le Israel-viwo gbọ yemayi. 19 Esi Saul le nu fom kple nunጋla, eye ʒli, si le didim le Filistitowo fe asaጋa me, nu le sesēm ጋe dzi la, Saul gblጋ na nunጋla la bena: Neno anyi ko! 20 Eye Saul kple avakጋ blibo, si le enu la, kpe ta heyi aጋa la nu, eye kpጋ ጋa, wotጋጋ nyamanyama, eye amesiame "di yi de nጋvia nu. 21 Hebritጋ, siwo nጋ Filistitowo gbጋ tsā, eye woጋo wa asaጋa me kpጋi wo la, hā dzo va de Israel, si le Saul kple Yonatan nu la dzi. 22 Eye Israel-ጋutsu, siwo katā ʒla wo ጋokui de Efrayim-to dzi la, se be, Filistitowo si, eye woawo hā ti wo yome va aጋa la nu. 23 Ale Yehowa ጋe Israel gbemagbe, eye aጋa la gbጋ Bet-Awen nu.

Saul pā nu dzጋdzጋ.

24 Ke ጋeጋi te Israel-ጋutsuwo nu gbemagbe, eye Saul ka atam na dukጋ la bena: Aጋi amesi aጋu nu, hafi fiē naጋo la nu, vasede esime mabia hl5 nye futጋጋo hafi! Eye avakጋ blibo la mede naneke nu me o. 25 Dukጋ blibo la va ጋo ave me, eye anyitsi le avagbea dzi. 26 Eye esi dukጋ la va ave me la, kpጋ ጋa, anyitsi le sisim; gake amea ጋeke metጋ asi eme de nu me o, elabena dukጋ la le atam la vጋm. 27 Ke Yonatan mese be, fofoa ka atam na dukጋ la o, eye wጋdo atikplጋ, si le esi la, ጋa tsጋ enu tጋ anyiጋጋa la me hede nu me, enumake efe mo kጋ. 28 Tete amea ጋe gblጋ le dukጋa dome ጋa bena: Fofowጋ ka atam na dukጋ la be: Aጋi amesi aጋu nu egbea la nu! Eጋo ጋeጋi te dukጋ la nu hafi. 29 Yonatan gblጋ bena: Fofonye he dzጋgbevጋe va anyigba la dzi; kpጋ ጋa, esi mede anyitsi vee sia nu me la, nye mo kጋ. 30 ጋe wጋnye avakጋ la ጋe wጋጋo aboyonu, si wጋxጋ le efe futጋጋo si la, anye ne wometsr5 Filistitowo ጋede oa? 31 Eye wosi Filistitowo gbemagbe tso Mixmas vasede Ayalon, eye nu te dukጋ la nu ጋutsጋ. 32 Eye avakጋ la dze aboyonuawo dzi, wolé alጋwo, nyiwo kple nyiviwo hetso ጋu wo de anyigba, eye avakጋ la ጋu lā, si fo ጋu. 33 Eye wova gblጋe na Saul bena: Kpጋ ጋa, avakጋ la wጋ

nuvጋ de Yehowa nu heጋu lā, si fo ጋu! Tete wጋgblጋ bena: Mieጋa fu; mimli kpe gāa ጋe vጋ nam fififi! 34 Eye Saul gagblጋ bena: Mikaka de avakጋ la dome, ne miagblጋ na wo bena: Mia dome amesiame nekplጋ efe nyi kple efe alጋ vጋ, miwu wo ጋe afisia, ne miadጋ, eye migawጋ nuvጋ de Yehowa nu ahadu lā, si fo ጋu o! Tete avakጋ blibo la dome amesiame kplጋ efe nyi de asi yi le zā ma me, eye wowu wo le afima. 35 Eye Saul ጋi vጋsamlekpu na Yehowa; esia nye vጋsamlekpu gbāto, si wጋጋi na Yehowa.

36 Eye Saul gblጋ bena: Mina miāho ati Filistitowo yome le zā me, ne miāho wa vasede nu fe keke me, eye miāho wa dometጋa ጋeke nakpጋጋo o! Tete wጋጋo nu bena: Wጋ nusianu, si dze nuwጋ! Eye nunጋla gblጋ bena: Mina miāte ጋe Mawu nu aጋi! 37 Eye Saul ጋbia nu Mawu se bena: Maho dze Filistitowo yomea? Atጋጋ wo ade asi na Israel mahā? Ke meጋo nyaa ጋeke nu ne gbemagbe o. 38 Tete Saul gblጋ bena: Mi dukጋ la fe tatጋwo katā, mite va aጋi, ne miadze sii egbe, eye miakpጋ amesi wጋ nuvጋ sia! 39 Meta Yehowa, si xጋ na Israel, fe agbe be, ne anye vinye Yonatan ye hā; ele be, wጋaku! Gake amea ጋeke meጋo nu ne le dukጋ la dome o. 40 Eye wጋgblጋ na Israel blibo la bena: Miጋo ጋe akpa ጋeka, eye miā kple vinye Yonatan miāጋo akpa eveጋia! Dukጋ la ጋo ጋu na Saul bena: Wጋ nusianu, si dze nuwጋ! 41 Eye Saul gblጋ na Yehowa bena: Israel fe Mawu, ጋe nyatefe de go! Tete /nudzidze la lé Yonatan kple Saul; ke dukጋ la to le eme. 42 Eye Saul gblጋ be: Midzidze nu de miā kple vinye Yonatan dzi! Tete nudzidze la lé Yonatan. 43 Eye Saul gblጋ na Yonatan bena: Gblጋe nam, nuka nጋwo? Yonatan gblጋ ne bena: Metsጋ atikplጋ, si le asinye la nu ጋo anyitsi viade kpጋ. Nyee nye si, maku! 44 Eye Saul gblጋ be: Yehowa nefiam, ne wጋጋagiam ጋe dzi: Yonatan, ele be, naku! 45 Gake dukጋ la gblጋ na Saul bena: ጋe Yonatan, amesi ጋu dzi gā sia le Israel la, akua? Esia nede megbe xaa! Mieta Ye-

a Dጋn. 7, 22;
Kron. II. 30, 32.

b kp. 18; 23, 9.

d 10, 20.

e Yos. 7, 19.

f Mo. III. 3, 17.

howa fe agbe be, taɗaa deke mage tso efe ta de anyigba o; elabena Mawue na be, wòwò nusia egbea! Ale dukò la xò nya de Yonatan nu, be meku o. 46 Eye Saul gbugbò le Filistitòwo yome, eye Filistitòwo yi wo nafe.

Saul fe anawo kpakple efe afe.

47 Azò Israel-fiaɗufe la su Saul si, eye wòwò aya kple efe futòwo katà: Moabitòwo, Amon-wiwo, Edomtòwo kple Zoba-fiawo kpakple Filistitòwo godoo va kpe, eye afisiasi, si wòdò la, edua dzi. 48 Ewò kalè, eye wòsi Amalekitòwo, eye wòde Israel tso amesiwo da adzo wo la si me. 49 Saul ^avi-
nutsuwo nye: Yonatan, Yiswi kple Malkisua, eye vianyonu eweawo fe nkòwo nye: xoxoeto nkò nye Merab, eye devitò nkò nye Mixal. 50 Saul srò nkò nye Axinoam, Aximaaz vinyonu; eye befe aafia nkò nye Abner, Saul tadia Ner fe vi. 51 Saul fofò Kis kple Abner fofò Ner wonye Abiel wiwo. 52 Eye Saul wò aya kple Filistitòwo vevie le efe agbe me nkekeke-wo katà me. Ne Saul nya kpò ntsu kakoa de alo kalèta de ko la, eklòne de edokui nu.

Saul du Amalekitòwo dzi, gake wodee le zikpuì dzi le efe tomadomado ta.

15. Eye Samuel gblò na Saul bena: ^aYehowae òm, be ma-si ami na wò, ne naɗu fia de efe dukò Israel dzi. Eyata ò to Yehowa fe gbe! 2 Ale Yehowa Zebaot gblò esi: Meɗo nkɔ nusi Amalek wò Israel la dzi, esi wode xa de mɔ dzi ne, le esime wòwu tso Egipte. 3 Eyata yi, nasi ^aAmalek, eye natsrò efe nuwo katà gbidigbidi, megave enu o; ke boɗ wu ntsuwo kple nyɔnuwo, òwiwo kple vidz'ewo, nyiwo kple alèwo, kposòwo kple tedziwo siaa! 4 Tete Saul na wode gbe fà na dukò la, eye wòxlè wo le Telaim, afzòlòwo le ame akpe alafa eve, eye Yuda-ntsūwo le ame akpe ewo. 5 Eye Saul va Amalekitòwo fe du gblò, eye wode xa de bali la me. 6 Eye Saul gblò na ^aKenitòwo bena: Midzo, mite ɗa, eye miho tso Amalekitòwo dome, ne magatsrò mi akpe

de wo nu o; elabena mieve Israel-wiwo katà nu, esi wòwu tso Egipte! Tete Kenitòwo te ɗa tso Amalekitòwo dome. 7 Eye Saul si Amalekitòwo tso Xawila vasede Sur, si le Egipte kasa. 8 Elé Amalekitòwo fe fia Agag agbagbe, eye wòtso yi tsrò dukò blibo la gbidigbidi. 9 Eye Saul kple dukò la kpò Agag kple alè nyuiwo, nyi damiwo kple alèwiwo kpakple nu nyuiwo katà ta, eye wometsrò wo gbidigbidi o; ke wotrò nu ɗigbòwo kple nu, siwo nu vieda deke mele o la gbidigbidi.

10 Eye Yehowa gblò na Samuel bena: 11 Evem be, meɗo fia Saul, elabena etrò megbe dem, eye mewo nye gbe dzi o. Tete dzi ku Samuel, eye wòdò ɗi na Yehowa zà blibo la. 12 Eye Samuel fò ɗi kanya, be yeayi aɗakpe Saul. Eye wogblò na Samuel bena: Saul va Karmel, eye wòli nkudòzinu de afima, emegbe wòtrò yi Gilgal. 13 Esi Samuel va Saul gblò la, Saul gblò ne bena: Yehowa ayra wò! Mewò Yehowa fe gbe dzi. 14 Ke Samuel gblò bena: Alèwo kple nyiwo fe xoxlè ka nye esi le ɗidim de to me nam mele sesem? 15 Saul ɗo nu bena: Amalekitòwo gblò wokplò wo (soe, elabena dukò la kpò alè kple nyi nyuiwo ta, be waotsò asa wò na Yehowa, wò Mawu la, ke mietsrò kpòtseawo gbidigbidi. 16 Tete Samuel gblò na Saul bena: ɗo to gblò, ne magblò nya, si Yehowa to nam eto fe zà la na wò! Egblo be: Fo nu! 17 Samuel gblò be: Mele eme oa? Esi ^amèbu dokuiwò naneke o hã, mèzu Israel-toawo fe tɔto oa? Eye Yehowa si ami na wò heɗo fia de Israel nu. 18 Eye Yehowa ɗo wò de nugbe gblò bena: Yi naɗatsrò nuwòla, siwo nye Amalekitòwo la gbidigbidi, eye nawò aya kpli wo, vasede esime natsrò wo! 19 Nukaɗuti meɗo to Yehowa fe gbe o; èɗe aboyonuwo dzi, eye nẽwo nu vlo le Yehowa nkɔ me? 20 Saul ɗo nu na Samuel bena: Meɗo to Yehowa fe gbe tso, eye mede nusi gbe Yehowa òm ɗo la, mekplò Amalek-fia Agag ve, ke metsrò Amalekitòwo gbidigbidi. 21 Negbe dukò la koe ha alèwo kple

^a Kron. I. 9. 38.

^b 17. 55.

^d 10. 1.

^e 9. 21.

^f Mo. II. 17. 8.
v. 18; Mo. V.
25, 17-19.
^g Mo. IV. 21. 2.

^h Don. 1. 16.

nyiwo, siwo nye busunuawo fe nyuitwo, be woatsɔ asa vɔ na Yehowa, wò Mawu la, le Gilgal. 22 Tete Samuel gblɔ bena: A, numevɔsawo kple akpedavɔsawo dzea Yehowa ŋu wu tododo Yehowa fe gbea? Kpɔ da, ɔtododo nyo wu vɔsa, eye nusese nyo wu agbo fe ami. 23 Elabena tosesɛ enye afakaka fe nuvɔ, eye tamesesɛ enye legbawo kple aklama kpakpawo subɔsubɔ. Esi nɛgbe Yehowa fe gbe la, eyata ɔeya hã gbe wò be, mágadu fia o. 24 Saul gblɔ na Samuel bena: Mewo nuvɔ be, meda Yehowa fe se kple wò nyawo dzi; elabena ɔ mevɔ dukɔ la, eyata mese wofe gbe ɔ. 25 Eyata tɔɔ nye nuvɔwo kem, eye nagbugbɔ kplim, ne made ta agu ɔ Yehowa ŋku me! 26 Samuel gblɔ na Saul bena: Nyemagbugbɔ kpli wò o; elabena ɛgbe Yehowa fe gbe, eye Yehowa hã gbe wò be, mágadu fia ɔ Israel nu o. 27 Ke esi Samuel trɔ be, yeadzo la, elé efe awu ɔlaya toga, eye wòdze. 28 Tete Samuel gblɔ nɛ bena: Yehowa /dze Israel-fia-ɔufe la le asiwò egbe, eye wòtɔɛ na hawòvi, si nyo wu wò. 29 Israel fe nusɛtɔ mekaa avoatsɔ o, eye metroa nya o, elabena mɛnye ame wònye, ne wòatrɔ nya o.^a 30 Eye wògblɔ bena: Mewo nuvɔ; gake ɔ bubu ŋunye fifia le nye dukɔ la fe ame tsitsiwo kple Israel ŋku me dzro, eye nagbugbɔ kplim, ne mayi aɔade ta agu ɔ Yehowa, wò Mawu la ŋku me! 31 Tete Samuel gbugbɔ kplɔ Saul ɔ, eye Saul de ta agu ɔ Yehowa ŋku me. 32 Eye Samuel gblɔ bena: Mipklɔ Amalek-fia Agag vɛ nam! Agag zɔ yi egbɔ kakaka, eye Agag gblɔ bena: Ku fe vevesese gɔ hã bu! 33 Samuel gblɔ bena: Alesi wò yi ɔ viwo le nyɔnuwo ŋu la, nenema ke woade viwo le dawò ŋu le nyɔnuwo dome! Eye Samuel dza Agag le Yehowa ŋku me le Gilgal. 34 Samuel dzoyi Rama, eye Saul yi efe xɔ nu le Saul fe Gibea. 35 Eye Samuel megakpɔ Saul kpɔ o vasede efe kugbe; elabena Samuel xa nu le Saul ŋu, eye wòve Yehowa be, wòdo fia Saul ɔ Israel nu.

Dawid yɔyɔ kple amisiɔ na.

16. Eye Yehowa gblɔ na Samuel bena: Dkeke nenie nanɔ konyi fam le Saul, amesi ɔ megbe be, megadu fia ɔ Israel dzi o la ŋu? De ami wò lãdzo la me, eye nayi; kpɔ da, mele dɔwòm ɔ Isai gblɔ le Betlexem, elabena mekpɔ fia ɔ na ɔokuinye le viawo dome. 2 Samuel ɔ ŋu bena: Aleke mawɔ ate ŋui? Ne Saul see la, awum. Yehowa gblɔ bena: Kplɔ nyivi deka ɔ asi, eye nagbɔ be: Vɔ sa ge meva na Yehowa! 3 Kpe Isai va vɔsa la gblɔ, eye mana nanya nusi nawɔ asi ami na amesi magblɔ na wò la nam! 4 Samuel wɔ, alesi Yehowa gblɔ nɛ la, eye wòva Betlexem. Tete dumegawo ɔ vo, eye woyi ɔakpee gblɔ be: ɔDutifafa nɛhe vɛa? 5 Eɔo ŋu bena: Dutifafae! Vɔ sa ge meva na Yehowa. Miko mia ɔdoku ŋu, ne miava vɔsa la gblɔ kplim! Eye wòko Isai kple viawo ŋu hekke wo va vɔsa la gbɔe. 6 Esi wova, eye wòkpɔ Eliab la, ebu bena: Efe amesiamina la enye si do ɔ Yehowa ŋku me vava! 7 Ke Yehowa gblɔ na Samuel bena: Megakpɔ efe ɔdzedzeme kple efe atsudzɔdzɔ o, elabena megbee. Menye alesi amegbetɔ kpɔa nui o; elabena amegbetɔ kpɔa ŋku nu, ke 8 Yehowa kpɔa keke dzi me ke. Tete Isai yɔ Abinadab, eye wòkplɔe to Samuel ŋku me, ke egblɔ be: Yehowa metia eya hã o. 9 Isai kplɔ Sama to ɛŋku me, ke egblɔ be: Yehowa metia eya hã o. 10 Ale Isai kplɔ via ɔadreawo to Samuel ŋku me, gake Samuel gblɔ na Isai be: Yehowa metia woawo o. 11 Eye Samuel bia Isai bena: ɔKakpuiawo vɔa? Eɔo ŋu bena: Ekpɔtɔ ɔdevitɔ, kpɔ da, eyi alɛ-kplɔfe! Tete Samuel gblɔ na Isai bena: Dɔ ame woadakplɔe vɛ; elabena miayi nudugba nu o, vasede esime wòava afisia hafi! 12 Tete wòdo ame woadakplɔe vɛ; ebiã, efe ŋkuwo le hɛe, eye wònye ame kpokplɔe. Eye Yehowa gblɔ be: Tso, nasi ami nɛ, elabena eyae! 13 Tete Samuel tɔɔ lãdzo, si me ami le, eye ɔwòsi ami nɛ le noviawo dome. Eye Yehowa fe gbɔgbɔ va Dawid dzi

a 15, 22, 25.

b Hos. 6, 6;
Yes. 1, 11;
Mat. 9, 13; 12, 7.

c 16, 1.

e; Fia. II, 3, 18.

f 28, 17.

g Dɔ. 10, 34;
Ps. 7, 10.

h Mo. IV, 23, 18.

i Kron. I, 2, 13
v. 15.

k 17, 14.

l Sam. II, 2, 4;
5, 3.

tso gbmagbe dzi. Eye Samuel dze mo yi Rama.

Dawid fe kasankufofo fa ako na Saul.

14 Ke Yehowa fe gbogbo dzo le Saul dzi, eye gbogbo v5e de tso Yehowa gbo va na fu dem ne. 15 Eye Saul fe dlawo gblo ne bena: Kpo da, gbogbo v5 tso Mawu gbo le fu dem na wo. 16 Mia afeto di nyaa de gblo, wo dlawo nye si le nkuwo me, ne wo adadi ntsua de, si nya sankufofo, eye ne gbogbo v5 tso Mawu gbo va dziwo la, woats efe asi afo sankui, ne woaka de me na wo! 17 Saul do nu na efe dlawo bena: Miyi dadi ntsu, si nya sankufofo nyuie la nam, eye mikpue va gbonye! 18 Tete deka-kpuiawo dometo deka gblo bena: Kpo da, mekp0 Betlexemto Isai fe vintusa de, si nya sankufofo; enye kaleto, eye wonye avame, enya nufofo, eye wodze deka, eye Yehowa li kpilii. 19 Eye Saul do ame do de Isai gbo, be woagblo ne bena: Do viwo Dawid, si le alekplafe la dem! 20 Tete Isai kpl0 tedzi deka, eye wots0 abolo kple wein lagbal0golo deka kpa-kple gb0vi deka de via Dawid si do de Saul. 21 Ale Dawid va Saul gbo, eye wotsi tre de enku me, efe nu le dzi ne nuto, eye wotr0 zu efe adekplavi. 22 Eye Saul do ame do de Isai bena: Na Dawid nana gbonye, elabena efe nu nyo nunye! 23 Eye ne Mawu fe agbogbo la dze Saul dzi la, Dawid tsaa efe asi f0a kasanku, eye edzi kana dena na Saul, ekana de eme ne, eye gbogbo v5 la dzona le edzi.

Dawid kple Goliat.

17 Eye Filistitowo fo wofe avakowo nu fu, be yewoawo ava. Wova kpe ta de Soxo le Yuda, eye wofu asada anyi de Soxo kple Azeka dome le Efes-Damim. 2 Eye Saul kple Israel-ntsuwo ha fo fu hefu asada anyi de logotibali la me, eye wodze ava de Filistitowo nu. 3 Filistitowo tsi tre de to nu le go si me, eye Israel tsi tre de to nu le go keme, eye bali tso wo dome. 4 Tete ame dzotsua de do tso Filistitowo fe asada la me, enko nye

a Yos. 11, 22.

b 18, 10.

c Fla. II, 3, 15.

d Fla. II, 19, 4.
16.

f 18.

g 16, 6. 8. 9.

h kp. 14.

Goliat, amesi tso Gat; eko aboklugui ade kple asi deka. 5 Edo akoblikuku de ta, eye wodo gawu, si le abe latsro ene, eye gawu la fe kpekpe me le akobli sekel akpe at5. 6 Edo akobliwu de akpligbe, eye wole akoblikplo de abo. 7 Efe akplo fe ati le abe abaladoti ene, eye akplo la nuto kpe gayibo sekel alafa ade, eye akpoxnutso la zo engo. 8 Eye wotsi tre yo Israel fe avangoawo da gblo na wo bena: Nukanuti mieho va dze ava? Alo menye Filistito menye, eye miawo mienye Saul fe dlawo oa? Mide ntsu deka le mia dome, ne woava gbonye! 9 Ne ete nu wo ava kplim, eye wowum la, ekema mianye dlawo na mi; ke ne nye alo se wu eto, eye mewui la, ekema mianye dlawo na mi, eye miasubo mi. 10 Eye Filistito la gblo bena: Mede alome le Israel fe avangoawo nu egbe. Mide ntsu deka nam, ne mia kpilii miawo ava! 11 Esi Saul kple Israel blibo la se Filistita fe nyawo la, dzi de le wo fo, eye wov0 nuto.

12 Dawid enye Efratto ma, si tso Betlexem le Yuda, amesi nko nye Isai la, fe vi; vintusu enyi le esi, eye wonye amega dedi le ntsuwo dome le Saul nli. 13 Eye Isai fe vi xoxoeto et0awo kpl0 Saul do yi ava la. Via et5, siwo yi ava la, nkowo nye: Eliab, si nye ngogbevi la, evelia nye Abinadab, eye et0lia nye Sama. 14 Dawid enye devito, ke xoxoeto et0awo kpl0 Saul do. 15 Eye Dawid dzona le Saul gbo enuenu dakpl0a fofoa fe al0wo le Betlexem. 16 Ke Filistito la tena vana ndi kple fi0 va tsia tre di nkeke blane s0n. 17 Eye Isai gblo na via Dawid bena: Tso bli tat0e efa deka sia kple abolo bobo ewo siawo fu du yi na nowiwowo le asada la me! 18 Tso notsi babla lala ewo siawo yi na ame akpe fe amega, eye bia nowiwowo be, woli sesie mah0? Eye xo dzesi tso wo gbo ve! 19 Woawo kple Saul kpakple Israel-ntsuwo kata le ava wom kple Filistitowo le logobali la me. 20 Eye Dawid fo ndi kanya hets0 al0awo de asi na alekpl0la, eye wodo agba heyi,

abe alesi Isai de se ne ene; eye wòva tasiadamwo je takpefe, esi-me avako la dze ava de asiase-yetsotsò me. 21 Eye Israel kple Filistitòwo je ayalogoawo dze ava hedze ngò wo nɔewo. 22 Eye Dawid tso nusiwo wòtsò ve la, de asi na awawonuwo nu dzola, eye wòfu duyì aoadzedze la nu. Esi wòva la, ebia noviawo be, woli sesie mahà?

23 Esi wòle nu fom kpli wo la, kpò dā, ame dzòtsu, si nkò nye Goliat, amesi nye Filistitò tso Gat la, do tso Filistitòwo je aoadzedze la me va gblo nya mawo ke, eye Dawid see. 24 Ke esi Israel-gutsuwo katā kpò ntsua la, wosi le enu, eye wovò ntu. 25 Eye Israel-gutsuwo gblo bena: Miele ntsu sia, si do va la, kpoma? Alome de ge wòva le Israel nu. Ne amea de wui la, fia ana kesinonu gedè, atso vianyonu ne wòade, eye wòana fofoa je afe magadzò nu le Israel o. 26 Tete Dawid bia ntsu, siwo le tsitre de egbo bena: Nuka woawo na amesi awu Filistitò ma, eye wòade nukpe dā le Israel nu la? Elabena ameka nye Filistitò boloto sia, be wòano alome dem le Mawu gbagbe la je ayalogoawo nu? 27 Ameawo do nu ne abe tsā ene be: Ale kple ale woawo na amesi wui la, enye si. 28 Esi novia xoxoetò Eliab se, alesi wòle nu fom kple ameawo la, dzi ku Eliab de Dawid nu wògblo bena: Nuka wò ge nɔva, eye ameka si nɔtsò alè vee mawo dee le gbeadzì? Menya dàda kple vovlo, si le wò dzi me, elabena ava tefe kpò ge nɔva! 29 Dawid do nu bena: Nuka mehewò fifia? Menye nya ta koe mebia oa? 30 Eye wòtrò le egbo te de ame bubu nu hebina nya mawo ke, eye ameawo do nu ne abe tsā ene.

31 Wose nya, siwo Dawid gblo, eye wova gblòe na Saul, eye wòna wokplòe ve. 32 Eye Dawid gblo na Saul bena: Dzika megatso amea deke fo o! Wò dola ayi adawò ava kple Filistitò ma. 33 Saul gblo na Dawid bena: Māte nu ayi adawò ava kple Filistitò sɔa o, elabena devì nɔnye, ke eya la awawola wònye tso devime ke!

34 Dawid gblo na Saul bena: Ne wò dola le fofoa je alèwo kplòm, eye dzata alo sisiblisi va lé alè deka le lāha nu la, 35 metia eyome, eye mefons hedens le efe nu me; ke ne ebe, yeawò nu kplim la, meléa efe ge, eye mefons wuna. 36 Alesi wò dola foa dzata kple sisiblisi la, nenema ke wòava me na Filistitò boloto sia abe wo do-meto deka ene, elabena Mawu gbagbe la je ayalogoawo nu wòde alome le. 37 Dawid gagblo bena: Yehowa, si dem tso dzata kple sisiblisi si me la, eya ke adem tso Filistitò sia si me. Tete Saul gblo na Dawid bena: Hey! Yehowa nana kpli wò! 38 Eye Saul na Dawid do efe awu, edò akò-blikuku de ta ne, eye wòna woto gawu ne. 39 Eye Dawid ta efe yi de awu la dzi, eye wòde asi zòdede me, elabena mete edodo kpò o. Tete Dawid gblo na Saul bena: Nyemate nu ana alea ayi o, elabena nyemedoe kpò o. Eye Dawid de wo di. 40 Etsò "efe atizoti de asi, eye wòdi kpe zò-zòe atò le tɔnu la me hetsò wo de alèkplonu, si nye akplo la me, eye wòle efe akafo de asi hezo de Filistitò la dzi. 41 Eye Filistitò la le tetem de Dawid nu, eye efe akpoxonutsola dze engò. 42 Eye Filistitò la fò kò dzi kpò Dawid, eye wòdo vlo, elabena devì ko wònye, bebiā, eye wòdze deka. 43 Tete Filistitò la gblo na Dawid bena: Avùe menye, hafi nɔfo kpowo gbona gbonyea? Eye Filistitò la yò efe mawuwo fo fi de Dawid. 44 Eye Filistitò la gblo na Dawid bena: Va gbonye, ne matsò wò dā na dzifoxewo kple gbemelāwo! 45 Dawid gblo na Filistitò la bena: Wòda etsò yi, tunuhlo kple akplo gbona gbonyee; ke nye la megbona gbawò le Yehowa Zebaot, Israel je ayalogo, siwo nu nede alome le la je Mawu fe nkò me. 46 Yehowa atso wò ade asi nam egbea, eye mawu wò atso ta le nuwò, eye matsò Filistitòwo je avako la je kukuwo ana dzifoxewo kple anyigba dzi lāwo egbe sia, ne anyigba blibo la nadze sɔi bena, Mawu de li na Israel; 47 eye ameha blibo sia nadze sɔi bena, Yehowa me-

α Kron. I. 11, 22.

β 16, 12.

γ Xez. 29, 5.

tsɔa yi alo akplo dea ame o; elabena avɔ enye Yehowa tɔ, eye eyae atso mi ade asi na mi. 48 Eye esi Filistito la de zo de Dawid dzi, be yeate de enu la, Dawid wo kaba ju du yi avadzedze la nu, be yeakpe Filistito la. 49 Tete Dawid fo asi de akplo me de kpe deka da kple akafo hefo Filistito la fe ngonu, eye kpe la no efe ngonu, wɔmũ tso mo anyi. 50 Ale Dawid tso akafo kple kpe la kpo nusẽ de Filistito la dzi, eye wɔfo Filistito la hewui; keyi mele Dawid si o. 51 Tete Dawid ju du te de Filistito la nu, eye wɔdi efe yi le aku me hewui, eye wɔtsɔe tso ta le enu. Esi Filistitowo kpo bena, wofe kalẽto ku la, wosi. 52 Eye Israel-gutsuwo kple Yuda-gutsuwo ho, eye wɔtso aseye hetɔ Filistitowo yome vasede bali la me kple Ekron fe agbo nu, eye Filistitowo tsi avɔ de Saarayim-mo dzi vasede Gat kple Ekron. 53 Eye Israel-viwo tso tso Filistitowo yometiti me heva ha wofe asadawo. 54 Eye Dawid tso Filistito la fe ta va Yerusalem, eye wɔtsɔ efe avɔnuwo da de efe agbadɔ me.

55 Esi Saul kpo Dawid woyina Filistitoa kpe ge la, ebia avafia Abner bena: Abner, ameka vi enye sia? Abner do nu bena: Fia, meta wɔ siaa, nyemeyae o! 56 Fia la gblo bena: Yi dabia amesi vi dekakpui la nye ta se. 57 Esi Dawid gbɔ tso Filistito la wufe la, Abner kplɔe yi Saul nku me, eye wɔle Filistito la fe ta de asi. 58 Eye Saul biae bena: Dekakpui, ameka vi nɛnye? Dawid do nu bena: Wɔ dɔla Betlexemto Isai fe vi menyɛ.

Dawid dze xolɔ Yonatan; duko la kafui, gake Saul lɛ fui.

18. Esi wɔfo nu kple Saul vɔ la, Dawid fe nu lɛ dzi na Yonatan, eye Yonatan lɔe abe eya nuto dokui ene. 2 Eye Saul xɔe gbe-magbe, eye mede mo nɛ be, wɔagbugbo ayi fofoa fe me o. 3 Eye Yonatan kple Dawid wobla nu, elabena elɛe abe eya nuto dokui ene. 4 Eye Yonatan de awu olaya, si le enu la, tso na Dawid hekpe de efe avawu kple yi, dati kple alidziblanu nu. 5 Eye Dawid

a kp. 14.

b Don. 11, 24.

d 21, 12; 29, 5.

e 16, 14.

f 19, 10; 20, 32.

g 14, 50.

h kp. 5.

i 16, 22; 17, 15.

k 19, 1; 20, 17; 22, 18; Sam. II. 1, 28; 21, 7.

l Don. 15, 2.

via afisifi, si Saul dɛe do, eye wɔdɛze adanu; Saul tsoe do avawɔlawo katã nu, eye efe nu nyo duko blibo la kple Saul fe dɔlawo nu.

6 Esi wogbo tso Dawid fe Filistitoa wufe la, nyɔnuwo tso Israel-duwo katã me le ha dzim hele ye dum va kpe fia Saul; wole axatse fom, le aseye tso, eye wole gagogoe fom. 7 Eye nyɔnuawo le vu fom hedo ha da bena: Saul wu akpe, Dawid wu akpe nane! 8 Tete dzi ku Saul nuto, eye nya la medze enu o, eye wogblo bena: Wotsɔ akpe nane na Dawid, ke nye la wotsɔ akpe nam; fiadufe la koe kpo to nɛ! 9 Tso gbemagbe dzi Saul va Dawid kpo ge de fomevi. 10 Esi nu ke la, gbo gbo vɔ tso Mawu gbo va dze Saul dzi, eye wɔdɛze agbo le afa me; ke Dawid tso efe asi fo sangku abe tsã ene, eye Saul lɛ akplo de asi. 11 Eye Saul /da akplo la, be yeate Dawid amimi de gli nu; ke Dawid de axa zi eve. 12 Azɔ Saul de asi Dawid vovɔ me, elabena Yehowa li kpɔli; ke edzo le Saul ya gbo. 13 Eye Saul dee da le edokui nu hetsɔ do amegã de ame akpe nu, eye wɔdona dzea duko la ngo gabɔna kpɔli wo. 14 Dawid fe amowo katã dzea edzi, elabena Yehowa li kpɔli. 15 Esi Saul kpo be, nuwo dzea dzi nɛ nuto la, ede asi evovɔ me. 16 Ke Israel blibo la kple Yuda lɔa Dawid fe nya, elabena edona dzea wo ngo, eye wogagbɔna kpɔli wo.

17 Eye Saul gblo na Dawid bena: Kpo da, matsɔ vinyenyɔnu xoxoeto Merab na wɔ nade; nye kalẽto nam ko, eye wo Yehowa fe avawo! Ke Saul gblo be: Matsi ye si me o, boɔ netsi Filistitowo si me! 18 Dawid gblo na Saul bena: Ameka menyɛ, ameka nyɔnyewo nye, eye nuka fofonye fe fome nye le Israel, ne mahayi fia fe to nye ge? 19 Ke esi ye-yi, si Saul le vinyenyɔnu Merab tso ge na Dawid wɔade, do dzi la, letsɔe na Mexolato Adriel wɔde.

Dawid de Mizal.

20 Gake Saul fe vinyenyɔnu Mizal lɔ Dawid fe nya; esi wova

gbløe na Saul la, nya la dzeegũ.
 21 Tete Saul gblø bena: Matsøe
 ne, ne wòatrø zu mō ne, eye
 Filistitowo fe asi natui! Eye
 Saul gblø na Dawid bena: Xø
 evelia, ne nanye nye to egbe!
 22 Eye Saul de se na efe dɔla-
 wo bena: Mifo nu kple Dawid le
 adza me be: Kpø da, wò nu nyo
 fia nu, eye efe dɔlawo katã lɔ
 wò nya, eyata zu b'fia fe to! 23
 Saul fe dɔlawo gblø nya siawo
 de Dawid fe to me, eye Dawid
 gblø bena: Nu tse wònye le mia
 ŋku me be, woazu fia fe toa?
 Ke nye la ame dahe menye, eye
 nyemele deke me o. 24 Tete Saul
 fe dɔlawo va gbløe ne bena: Ale
 kple ale Dawid gblø esi. 25 Eye
 Saul gblø be: Ale miagblø na
 Dawid enye si: Fia mele srɔde-
 nua deke dim o, negbe Filistitowo
 fe apanuyi alafa deka ko, ne
 wòabia hlɔ fia fe futowo. Ke
 Saul bu be, yeana Dawid natsi
 Filistitowo si me. 26 Dɔlawo va
 to nya la na Dawid, eye nya la
 dze Dawid nu be, wòazu fia fe to.
 Esi ŋkekeawo mekpø de haɔe o
 la, 27 Dawid kple efe amewo ho
 yi dawu ame alafa eve le Filisti-
 towo dome, eye wòtsø wofe apanuyiwo
 ve na fia la wòde pepape,
 bena ne wòazu fia fe to. Tete
 Saul tsø vianyɔnu Mixal ne wòde.
 28 Esi Saul kpø dze sii be, Ye-
 howa li kple Dawid, eye Saul vi-
 nyɔnu Mixal lɔa efe nya la, 29
 Saul /gavɔ Dawid de dzi, eye wòlè
 fui ŋkekeawo katã. 30 Eye wòva
 me, ne Filistitowo fe amegãwo
 ho, eye zi geɔe alesi woho la, edzea
 dzi na Dawid wu Saul fe dɔlawo
 katã, eye efe ŋko de du ŋutsø.

Saul ti Dawid yome, eye wòsi yi Samuel gbo.

19. Eye Saul gblø na via Yona-
 tan kple efe dɔlawo katã
 bena, woawu Dawid; ke #Da-
 wid fe nu lé dzi na Saul vi Yona-
 tan. 2 Eye Yonatan va gbløe
 na Dawid bena: Fofonye Saul le
 didim be, yeawu wo; eyata kpø
 dokuiwò dzi nyuie etsø, eye nabe
 de yaylafe! 3 Ke nye la mayi
 adatsi tre de fofonye gbo le gbe-
 dzi, afisi nèle, eye mafo nu le
 ŋuwò na fofonye, eye ne mekpø,
 alesi wòle la, mava gbløe na wò.

4 Eye Yonatan fo nu nyuie le
 Dawid nu na fofoa Saul gblø ne
 bena: Fia megada vo de efe dɔla
 Dawid nu o, elabena meda fu de
 ŋuwò o, ke boŋ nusiwo wòwo la,
 wò nyui ko wonye. 5 Etsø efe
 agbe de asifo me #hewu Filistito
 la, eye Yehowa du dzi gãa de na
 Israel blibo la. Wò ŋutsø èkpøe,
 eye dzi dzo wò; nukaguti nèbe,
 yeada vo de nu madifo nu aha-
 wu Dawid dzodzro? 6 Tete Saul
 de to Yonatan fe gbe, eye Saul
 ka atam bena: Meta Yehowa fe
 agbe, ne woawui fi! 7 Tete Yona-
 natan yo Dawid hegblo nyawo
 katã ne, eye Yonatan kplø Dawid
 ve na Saul wòno egbo abe tsã
 ene. 8 Eye aɔa gadzo, eye Da-
 wid yi dawo aɔa kple Filistitowo,
 eye wòwo wo dometo gedewo
 ŋutsø, ale be wosi le wo nu.

9 Gbøgbø vɔ gatso Yehowa gbo
 va dze Saul dzi, esime wòbòbò
 nò efe me, eye efe akplø le esi;
 ke Dawid tsø asi le saŋku foml. 4
 10 Eye Saul di be, yeato akplø
 Dawid amimi de gli nu, ke ede
 axa na Saul, eye akplø la yi dawo
 gli. Eye Dawid si dzo le zã ma
 me. 11 Tete #Saul de amewo de
 de Dawid fe me, be woadzo egũ,
 eye ne nu ke la, woawui. Eye
 Dawid srɔ Mixal gblø ne bena:
 Ne mède wò agbe le zã sia me
 o la, ekema ne nu ke la, àku!
 12 Eye Mixal diɔi Dawid to fesre
 nu, eye wòsi dzo heyi. 13 Eye Mix-
 al tsø aklama kpakpe da de aba
 dzi, etsø gbɔfuvɔ de efe tade, eye
 wòtsyo avo ne. 14 Tete Saul de
 amewo de da, be woadakplø Da-
 wid ve; ke egblø be, ele dɔ lém.
 15 Eye Saul de amewo de da, ne
 woadakplø Dawid da gblø bena:
 Miyi dakø eya kple abati la ve
 nam, ne mawui! 16 Esi dɔlawo
 va la, kpø da, aklama kpakpe le
 aba dzi, eye gbɔfuvɔ le efe tade.
 17 Tete Saul gblø na Mixal bena:
 Nukaguti nèflum, eye nède asi le
 nye futø nu wòsii? Mixal de nu
 na Saul bena: Egblø nam be, de
 asi le ŋunye mayi, ne menye ne-
 nem o la, mawu wò! 18 Ke Da-
 wid si dzo, eye wòva Samuel gbo
 le Rama hegblo nusiwo katã Saul
 wøe la, na Samuel, eye eya kple
 Samuel wono Nayot.

a 17, 50.

b 22 14.

d 18, 10. 11.

e Ps. 58, 1.

f kp. 12.

g 18, 3.

Saul hã le nyagbiolawo dome.

19 Tete wova gbløe na Saul be: Kpɔ da, Dawid le Nayot le Rama. 20 Enumake Saul dɔ amewo dɔ da, be woɔɔakplɔ Dawid vɛ; ke esi wokpɔ nyagblɔdilawo fe ha le nya gblɔm dɔ, eye Samuel nye tɔtɔ le wo nu la, Mawu fe gbɔgbɔ va Saul fe dolawo dzi, ale be woawo hã gblɔ nya dɔ.^b 21 Eye wova gbløe na Saul, tete wò dɔ dɔla bubuwo dɔ da, eye woawo hã gblɔ nya dɔ. 22 Tete eya nɔtɔ yi Rama, eye esi wòva dɔ vɛ gã, si le Sexu gbɔ la, ebia bena: Afika Samuel kple Dawid wole? Woɔɔo nu be: Kpɔ da, wole Nayot le Rama. 23 Eye wò-yi Nayot le Rama. Tete Mawu fe gbɔgbɔ la va eya hã dzi, eye wòde asi nyagbɔgbɔ me dɔ le yiyim, vasede esime wòva Nayot le Rama. 24 Eye eya hã de efe awuwò dɔ hede asi nyagbɔgbɔ me dɔ le Samuel ŋku me, eye wòde ama dɔ ŋkeke blibo ma kple zã blibo la. Eyata wogblɔna be: Saul hãe le nyagblɔdilawo domea?

Dawid kple Yonatan woɔɔo kpe wofo xalɔ-wowo dzi.

20 Eye Dawid si tso Nayot le Rama heva fo nu kple Yonatan gblɔ bena: Nuka mewɔ, vo ka meda, eye nuvɔ ka mewɔ de fofowò nu, hafi wòle nye ku dim? 2 Eɔɔo nu ne bena: Esia nede megbe xaa, mèle kuku ge o! Kpɔ da, fofonye mewɔa nu gã alo nu suea deke, ne medee fiam hafi o; nukaŋuti fofonye ayila nusia dem? Mele alea o. 3 Ke Dawid gaka atam gblɔ bena: Fofowò nya be, mèlɔa nu 'e gbɔnye o, eyata wò-bu be, Yonatan meganyae, ne wò-avee o! Ke meta Yehowa fe agbe kple wò siaa: Ne afɔdɛde deka le mia kple ku dome fi! 4 Tete Yonatan gblɔ na Dawid bena: Gblɔ nusi mawɔ na wò! 5 Dawid gblɔ na Yonatan bena: Kpɔ da, etsɔ enye dzinu yeye, eye wòle nam be, mayi nudufe kple fia hafi; eyata na mayi dɔyila dokuinye de gbe me vasede ŋkeke etɔlia fe fi! 6 Ne fofowò bia tanye la, ekema gblɔ be: Dawid bia gbem be, yeade abla ayi yewo de Betlexem, elabena fome blibo la le fevɔ sa ge le afima. 7 Ne egblɔ

a 18, 3.

b 10, 10-12.

a 18, 3.

be, enyo la, ekema wò dɔla nu fa; ke ne edo damedzoe la, ekema nya be, eɔɔo vɔ de tame. 8 Eyata vɛ wò dɔla nu, elabena mia kple wò dɔla "miedo Yehowa fe nubabla me. Ne meda wo la, ekema wum, nukaŋuti nakplɔm ayi fofowò gbɔe? 9 Yonatan gblɔ bena: Esia nede megbe xaa tso gbɔwò, ne menyae be, fofonye dɔ vɔ de nuwò, eye nyemeva gbløe na wò o! 10 Eye Dawid gblɔ na Yonatan bena: Ne fofowò da gbe de gbɔwò la, amekae hele egblɔ ge nam ma? 11 Tete Yonatan gblɔ na Dawid bena: Va miyi gbe me! Eye woa kple eve la woyi gbe me. 12 Eye Yonatan gblɔ na Dawid bena: Yehowa, Israel fe Mawu! Ne medi nya le fofonye nu nyitsɔ wale siawo, eye kpɔ da, efe dome kɔ de Dawid nu, eye nyemedɔ wova gbløe de to me na wò o la, 13 ekema Yehowa nafia Yonatan agafiae de dzi! Ne fofonye dɔ vɔ de nuwò kplikpaa la, ekema mava gbløe de to me na wò, eye mado mo wò nayi le nɔtɔfafa me. Yehowa anɔ kpɔli wò, abe alesi wòno kple fofonye tsã ene! 14 Ne metsi agbe la, mɔde Yehowa fe lɔlɔ afiam, be nyemagaku oa? 15 Eye ne Yehowa tsrɔ Dawid fe futɔwo dome desiade da le anyigba dzi la, megana wò lɔlɔ la nu natso le afenye me o tegbee! 16 Ale Yonatan bla nu kple Dawid gblɔ bena: Yehowa abia hlɔ Dawid fe futɔwo! 17 Eye Yonatan gaka atam na Dawid de dɔlɔlɔ, si wòtɔ lɔe la dzi; elabena elɔe abe eya nɔtɔ dokui ene. 18 Eye Yonatan gblɔ ne bena: Etsɔe nye dzinu yeye, eye wole tawò bia ge, elabena wò nɔfe adɔ gblɔ. 19 Eye nyitsɔ la naɔde abla ayi afisi nɔyila dokuinwò dɔ le gbɛdzrogbe, eye nabobo nɔ Asel-kpe la gbɔ! 20 Mele anɔtɔ etɔ da ge de exa, abe nanee medzidze ene. 21 Eye mado dekapuia de da agblɔ be: Yi dadi anɔtɔrowo! Ne megblɔ na dekapui la be: Kpɔ da, anɔtɔrowo le megbewò afi, fo wo ve la, ekema gbɔgbɔ, elabena nuwò fa, eye nyaa deke meli o; meta Yehowa fe agbe! 22 Ke ne megblɔ na dekapui la bena: Kpɔ

da, aɗutrɔwo le ɗɔwɔdɔ afime la, ekema yi, elabena Yehowa do mɔ wɔ! 23 Kpɔ da, nya, si mɔa kpli wɔ mɛgbɔ egbe la, Yehowa aɗo mɔa kpli wɔ dome tegbee!

24 Eye Dawid yla edokui de gbea me. Esi dzinu yeye do la, fia la bobo nɔ kplɔ ɗu, be yeadu nu. 25 Eye fia la bobo nɔ etefe xoxoa le gli ɗu, eye Yonatan tsi tre hena Abner bobo nɔ Saul ɗu, ke Dawid nɔfe di gbolo. 26 Ke Saul megblɔ nyaa deke gbemagbe o, elabena ebu be, nance dzo de edzi, ale be enu manya ko o; enutie meko o kokoko.^b 27 Esi Dawid nɔfe di gbolo le dzinu yeye fe nkeke evelia dzi la, Saul bia via Yonatan bena: Nukaɗuti Isai vi la meva nuɗufe etsɔ kple egbe oa? 28 Yonatan do ɗu na Saul bena: Dawid bia gbem be, yeayi Betlexem. 29 Egblo be: Na mayi, elabena miafe jome le vo sa ge le dua me, eye novinye do du dem; ne eve nunye la, ekema de mɔ nam, ne mayi adakpɔ novinye wo da. Eyata meva fia fe kplɔ ɗu o do. 30 Tete Saul do dome dzoe de Yonatan ɗu, eye wɔgbɔ ne bena: Wɔ nyɔnu tsigbe fe vi! Menyae be, etia Isai vi la, be natsɔ ado nukpe dokuiwɔd kple dawɔ fe ama. 31 Elabena nkeke alesi Isai vi la le agbe le anyigba dzi la, mia kple wɔ fiadufe mali ke o; eyata do, ne woakplɔe vɛ nam, elabena kuvi wɔnye! 32 Yonatan do ɗu na fofoa Saul gbɔ ne bena: Nukata wɔaku do, eye nuka wɔwɔ? 33 Enumake Saul da akplɔe, be yeatɔe. Tete Yonatan dze sii, be ye fofoa do be, yeawu Dawid. 34 Eye dzi ku Yonatan vevie, wɔtsi tre le kplɔa ɗu, eye medu nu le dzinu yeye fe nkeke evelia dzi o; elabena ele nu xam le Dawid ta, elabena fofoa do nukpee.

35 Esi ɗu ke la, Yonatan yi gbe me, afisi eya kple Dawid wɔdo di, eye ɗutsuvi suea de kpe de enu. 36 Eye wɔgbɔ na ɗutsuvi la bena: Fu du, nadi aɗutrɔ, siwo da ge mala! Tete ɗutsuvi la fu du, eye wɔda aɗutrɔ to eta. 37 Esi ɗutsuvi la va, afisi Yonatan da aɗutrɔ wɔdze la, Yonatan do gli de ɗutsuvi la yome gbɔ bena: Aɗu-

trɔ la nye kem le ɗɔwɔdɔ afime! 38 Yonatan gado gli de ɗutsuvi la yome bena: De abla, netsɔ, megatɔ o! Eye Yonatan fe ɗutsuvi la fo aɗutrɔwo va efe afeto gbo. 39 Ke ɗutsuvi la menya naneke me o, negbe Yonatan kple Dawid koe nya nya la. 40 Yonatan tso efe nuawo na ɗutsuvi, si kpe de enu la, eye wɔgbɔ ne bena: Tso wo yi dua me! 41 Esi ɗutsuvia dzo la, tete Dawid tsi tre tso dziehe gome, eye wɔde ta agu hebobo zi etɔ, eye wodudu nu na wo nɔewo hefa avi kple wo nɔewo, vasede esime Dawid fe gbe se wu. 42 Eye Yonatan gbɔ na Dawid bena: Yi le ɗutifafa me; nusi dzi mɔa ame eve mɔka atam do le Yehowa fe ɗko dzi bena, Yehowa nana mɔa kple wɔ, nye dzidzimeviwo kple wɔ dzidzimeviwo dome la, nana anyi tegbee!

Nunɔla Aximelex tso ɗkumedobolo kple Gollat fe yi na Dawid.

21 Eye wɔdze mɔ heyi, eye Yonatan va dua me. 2 Eye Dawid va nunɔla Aximelex gbɔ le Nob; tete Aximelex de abla va kpe Dawid, eye wɔgbɔ ne bena: Nukaɗuti wɔdeka neva, eye amea deke mekpe de ɗuwɔ o? 3 Dawid do ɗu na nunɔla Aximelex bena: Fia de gbe asi nam, eye wɔgbɔ nam bena: Megana amea deke nase afime ha le nya, si gbe mede wɔ do, kple gbe, si mede asi na wɔ la ɗu o! Eye megblɔ dekaɗuiawo de teɛa de. 4 Eyata nuka le asiwɔ? Na abolo atɔ alo nusi nya le asiwɔ lam! 5 Nunɔla la gbɔ na Dawid bena: Abolo dzodzroa deke mele asinye o, negbe abolo kokɔe koe li; ne dekaɗuiawo nya kpɔ wo dokui dzi le nyɔnu gome ko. 6 Dawid do ɗu na nunɔla la gbɔ ne bena: Wotsri nyɔnu na mi etsɔ kple nyitsɔ, hafi medze mɔ, eye dekaɗuiawo ɗutinuwo ɗuti ko, ewo wɔnye afo vɔ dzi mele hafi; aleke abolo la ɗu mako le wo ɗutinuwo me egbea oa? 7 Eye nunɔla la tso nu kokɔe la ne, elabena aboloa deke meli o, negbe ɗkumedobolo, si wode da le Yehowa ɗku me, be woatsɔ abolo dzodzoe ada di le gbesigbe

^a Mo. I. 22, 3. 4.

^b Mo. III. 15; Mo. V. 22, 11.

^d 18, 11.

^e Mo. III. 24, 5 v. 9.

^f Mo. III. 22, 9 v. 7; Mo. II. 19, 15.

wodee da la koe.^a 8 Ke Saul fe dɔlawo dometo deka le afima, amesi wosika de Yehowa ŋku me gbemagbe; enkɔnye^b Doeg, Edomto, si nye Saul fe lɔkplɔlawo fe amegã. 9 Eye Dawid gblɔ na Aximelex bena: Akplɔ alo yia deke mele asiwo le afisia oa? Nye-metsɔ nye yi alo aɔawɔnua deke de asi o, elabena fia fe nya la le kplakplakpla dzi. 10 Nunɔla la gblɔ bena: Filistito Goliat, amesi nɛwu le logotibali me la, fe yi li; kpɔ da, wobla avɔ de enu, wɔle komewu la megbe; ne ɛbe, yeaxɔe la, axɔe, elabena bubua deke mele afisia kpe de enu o. Dawid gblɔ bena: Etoɔgbea deke meli o, tsɔe nam!

Dawid si yi de fia Axis gbɔ.

11 Eye Dawid dze mɔ gbemagbe hesi le Saul nu, eye wɔva Gat-fia^c Axis gbɔ. 12 Tete Axis fe dɔlawo gblɔ nɛ bena: De menye eya nye Dawid, anyigba dzi fia la oa? Alo menye eya nu wodzi ha hedu ye le bena: Saul wu akpe, Dawid wu akpe nane oa? 13 Nya siawo de dzi gbɔ na Dawid, wode asi Gat-fia Axis wɔvɔ me. 14 Tete kwodo tsu edokui le wofe ŋku me, eye wɔle adavɔnu wɔm le wo si me, ele agbo la kukom, eye ade le tsyɔtsyɔm de gɛ me nɛ. 15 Eye Axis gblɔ na efe dɔlawo bena: Miekpɔ be, adavɔto enye amesia, nukanutu miekplɔe va gbonyee? 16 Alo adavɔto fe koe le wɔyem, hafi miekplɔe vɛ, be wɔawɔ adavɔnu le gbonyea? Amesiae age de afenye mea?

Dawid fe sɔsi.

22. Eye Dawid dzo le afima hesi yi^d Adulam-gado la me, eye esi nɔviawo kple fofoa-femetɔwo katã see la, woyi egbo le afima. 2 Eye hiãtɔwo, fenyilawo kple amesiwo katã dome le vevem la, va kpe ta de enu, eye wɔzu wofe tatɔ; amesiwo le enu la, woanɔ ame alafa ene.^e 3 Eye Dawid dzo tso afima heyi Mizpe le Moab, eye wɔgblɔ na Moab-fia bena: Taflatse, na fofonye kple danye naɔva ava mia gbɔ, vasede esime manya, alesi Yehowa awɔ nam! 4 Eye wɔkplɔ wo va Moab-

^a Mat. 12, 3.

^b 22, 9, 18.

^c 23, 14; Ps. 63, 1.

^d 17, 50, 51.

^e 18, 3.

^f Ps. 56, 1.

^g kp. 22; Ps. 52, 2.

^h 18, 7; 29, 5.

ⁱ Ps. 34, 1; 21, 7-10.

^j Ps. 57, 1.

^k 18, 22, 27.

^l 20, 11, 3.

fia gbɔe, eye wotsi egbo ŋkeke, siwo katã Dawid nɔ mɔ me le to dzi. 5 Ke nyagblɔdila Gad gblɔ na Dawid bena: Megatsi mɔ me le to la dzi o, ke boŋ yi^m Yuda-nyigba dzi! Eye Dawid dzo heva ave me le Xaret.

Saul na wowu nunɔla 85 to vlodola Doeg dzi.

6 Eye Saul se Dawid kple amesiwo le enu la ŋko. Ke Saul bɔbɔ nɔ to dzi le baniti te le Gibeaa; elɛ efe akplɔ de asi, eye efe dɔlawo tsi tre fo xlãe. 7 Tete Saul gblɔ na efe dɔla, siwo tsi tre fo xlãe la bena: Mi Benyamin-viwo, misee! De Isai vi la atso agblewo kple weinbɔwo na mi katã? Eye de wɔadɔ mi katã amegãwoe de ame akpe kple ame alafa nu, 8 hafi mi katã miebla de ŋunye, eye amea deke mefi tofi nam be, /vinye bla nu kple Isai vi la o, eye nye nya medɛ amea deke, ne wɔafi tofi nam be, vinye na nye futɔ de xa de ŋunye, abe alesi wɔle egbe sia ene oa? 9 Tete Edomto Doeg, amesi tsi tre de Saul fe dɔlawo gbɔ, do nu gblɔ bena: Mekpɔ Isai vi la, esime wɔva Axitub vi Aximelex gbɔ le Nob. 10 Ebia nu Yehowa nɛ,ⁱ etsɔ mɔdzi nududu nɛ, eye wɔtsɔ Filistito Goliat fe yi nɛ. 11 Tete fia la do be, woayi adayɔ nunɔla Aximelex, Axitub vi, kple fofoa-femetɔwo katã, siwo nye nunɔlawo le Nob la vɛ, eye wo katã wova fia la gbɔ. 12 Eye Saul gblɔ bena: Axitub vi, se gbe! Edo nu bena: Nye nɛ si, afeto! 13 Saul gblɔ nɛ bena: Nukanuti mia kple Isai vi la miebla de ŋunye? Etsɔ abolo kple yi nɛ, eye nɛbia nu Mawu nɛ, ne wɔade xa de ŋunye, abe alesi wɔle egbe sia enea? 14 Tete Aximelex do nu na fia la gblɔ bena: Ameka le wɔ dɔlawo katã dome, si wɔa nutefe abe Dawid ene, amesi nye fia fe to, eye wɔnye amegã de ŋuwɔ mewo nu, eye bubu le enu le afewɔ me? 15 Egbee mede asi nubɔbia me Mawu nɛa? Esia nede megbe xaa tso gbonye! Fia megada nya de efe dɔla kple fofonye fe afe blibo la dzi o, elabena wɔ dɔla mese nya sueto alo gedɛ le nusiawo katã nu o. 16 Tete fia la gblɔ bena: Wɔ Axi-

melex kple fofowò fe afemetowo katà miaku! 17 Eye fia la gblo na blafo, siwo le tsitre de egbo bena: Mite yi, ne miawu Yehowa fe nunlawo, elabena woawo hã fe asi le Dawid fe nya me, eye wonyae bena, de wòsi, gake womewa fi tofi nam o! Ke fia fe dolawo melò be, yewoado yewofe asi da ada nu Yehowa fe nunlawo o. 18 Tete fia la gblo na Doeg bena: Wòda te yi, ne nada nu nunlawo! Enumake Edomto Doeg te yi heda nu nunlawo, eye wòwu nutsu blanyi vò atò, siwo do aklalakomewuwo la gbe-magbe. 19 Etsò yi tsrò 4Nob, si nye nunlawo fe du la, eye wòtsò yi wu nutsuwo kple nyonuwo, deviwo kple vidziwo, nyiwo kple tedziwo kpakple alèwo.

20 Eye Axitub vi, Aximelex fe vi deka, si ñkò nye Abyatar la, si dze Dawid yome. 21 Eye Abyatar gblo na Dawid bena: Saul wu Yehowa fe nunlawo! 22 Tete Dawid gblo na Abyatar bena: Gbemagbe, esi Edomto 4Doeg le afima la, menyae bena, eyina egblo ge na Saul. Nye di fò le fofowò femetowo katà fe ku me. 23 Tsi gbonye, megavò o, elabena amesi le nye ku dim la, eya adi wò hã wò ku; èkpò sitsofe le gbonye.

Dawid xò Kegila le Filistitowo sí, wodo vloe, tí eyome, eye gake wodèe to nukunna de dzi.

23. Eye wova gblo na Dawid bena: Kpò da, Filistitowo le awa wòm kple 4Kegila, eye wole lugbofewo ham. 2 Tete Dawid bia Yehowa bena: Mayi dasi Filistitò siawoa? Yehowa gblo na Dawid bena: Yi, èle Filistitowo si ge, eye èle Kegila de ge. 3 Tete Dawid fe amewo gblo na bena: Kpò da, míele vovòm le Yuda afisia tso, hafi míaho ayi Kegila adakpe kple Filistitowo fe avalgooawoa? 4 Dawid gabià nu Yehowa, eye Yehowa do ñu gblo na bena: Tso nayi Kegila, elabena matsò Filistitowo ade asi na wò! 5 Tete Dawid kple efe amewo yi Kegila, wowò awa kple Filistitowo, eye wokplò wofe lãhawo dzoe, eye 4wowu wo dome ame gedewo. Ale Dawid de Ke-

gilatowo. 6 Esi Aximelex vi Abyatar 4si va Dawid gblo le Kegila la, etsò komewu la de asi ve. 7 Eye wova gblo na Saul bena: Dawid va Kegila. Tete Saul gblo bena: Mawu tsòe de asi nam, elabena eva tu edokui de du, si nu agbo kple gameti le la me. 8 Eye Saul yò dukò blibo la fo ju, be woaho awa de Kegila ñu, eye woade to de Dawid kple efe amewo. 9 Esi Dawid dze sii be, Saul do vò de ye ñu le adza me la, egblo na nunla Abyatar bena: 4Tso komewu la ve! 10 Eye Dawid gblo be: Yehowa, Israel fe Mawu, wò dola se be, Saul le didim be, yeava Kegila, eye yeagblè du la le tanye. 11 De Kegilatowo atsom ade asi nea? Eye de Saul le vava ge, abe alesi wò dola se enea? Yehowa, Israel fe Mawu, dee fia wò dola dzro! Yehowa gblo bena: Ele vava ge. 12 Eye Dawid gblo bena: De Kegilatowo atso mia kple nye amewo ade asi na Saul mahà? Yehowa do ñu bena: Woatsò mi ade asi. 13 Tete Dawid kple efe amewo, woanò ame alafa ade, wodze mò, eye wodzo tso Kegila do ta afisiafi le yiyim ko. Esi wova gblòe na Saul be, Dawid si tso Kegila la, etasi hoho la.

14 Eye Dawid nò 4bebefewo le gbedzi kple towo dzi; eye Saul dii ñkekeawo katà, gake Mawu metsòe de asi nò o. 15 Eye Dawid kpò bena, Saul ho be, yeadi efe ku. Ke Dawid le ave me le Sif-gbedzi. 16 Eye Saul vi Yonatan dze mò yi Dawid gblo le ave la me, eye wòtsò Mawu de dzi fo nò. 17 Eye wògblo na bena: Megavò o, elabena fofonye Saul fe asi matu wò o, eye wòe le fia du ge de Israel dzi, ke nye la manye velia anò ñuwò, eye 4fofonye hã nyae alea. 18 Eye 4woa kple eve la wobla nu le Yehowa ñku me; Dawid tsi ave la me, ke Yonatan yi afe.

19 Eye 4Siftowo va Saul gblo le Gibeà gblo bena: Kpò da, Dawid yla edokui de mia gblo le bebefede de ave me le Xaxila-togbe, si le gbegebe fe dziehe la dzi. 20 Eyata fia, ne enya dze ñuwò nèbe, yeayi ko la, ekema va mia gblo, eye

a 22, 20.

b 20, 7.

d 21, 2.

e kp. 9.

f kp. 19; 24, 1.

g Yos. 15, 44.

h 20, 30, 31; 24, 21.

i 16, 2.

k 28, 1; Ps. 54, 2.

l 19, 2.

mfiatsœ ade asi na fia la. 21 Saul gbl̄o bena: Yehowa ayra mi, elabena mieve nunye! 22 Miyi dadi eme tsitotsito, ne mianya, eye miakp̄o teŋe, si efe af̄o le, kpa-kple amesi kp̄oe le afima; elabena wogbl̄o nam bena, edze ada-^{a Sam. II. 1, 14;} ^{Ps. 106, 14.} 23 Eyata miyi dadii le bebefe, siwo katã wòyla d̄o la, eye ne mienyae vavã la, ekema migbugb̄o va gb̄onye, ne mayi kp̄li mi! Nenyee be, ele anyigba la dzi la, ekema madii le Yuda fe ame akpeawo katã dome. 24 Eye wotso dze Saul nḡo heyi Sif; ke Dawid kple efe amewo le Maon-gbedzi le gbadzafe, si le gbege la fe dziehe gome. 25 Esi Saul kple efe amewo yi edi ge, eye wova gbl̄oe na Dawid la, edi abu yi agakpe la gb̄o dano Maon-gbedzi. Ke esi Saul see la, eti Dawid yome va Maon-gbedzi. 26 Saul le to la fe go si me, ke Dawid kple efe amewo le to la fe go keme me; eye Dawid w̄o kaba, be yeasi le Saul nu, ke Saul kple efe amewo de to de Dawid kple efe amewo, be yewoalé wo. 27 Tete ame d̄oda de va Saul gb̄o gbl̄o bena: Nets̄o nava, elabena Filistit̄owo va fo de anyigba la dzi! 28 Eye Saul gbugb̄o tso Dawid yometife heyi dakpe Filistit̄owo. Eyata wona nk̄o teŋe ma bena kakl̄agakpe.

Dawid kp̄o Saul fe agbe ta, eye w̄ona bena, w̄odze si efe numadzomadz̄o.

24. Eye Dawid tso afima yi dano totamem̄o me le En-Gedi. 2 Esi Saul gb̄o tso Filistit̄owo yometifela, wogbl̄o n̄e bena: Kp̄o da, Dawid le En-Gedi-gbedzi! 3 Tete Saul de n̄utsu tiatia akpe et̄o le Israel bl̄ibo la me heyi, be w̄oadi Dawid kple efe amewo le agamegb̄ogakpe la dzi. 4 Eye wova al̄ekp̄owo gb̄o le m̄o to, afisi agadoa de le, eye Saul yi de eme, be yeade af̄odzi; ^{d̄}ke Dawid kple efe amewo le agado la fe aḡo me gb̄o. 5 Tete Dawid fe amewo gb̄o n̄e bena: Kp̄o da, esia nye nk̄eke, si nu Yehowa gbl̄o le na w̄o be, yeats̄o w̄o futo ade asi na w̄o, eye naw̄o nusianu, si dze n̄uw̄o la, de ep̄u! Eye Dawid tso yi dalã awu olaya, si Saul do la nu dzaa. 6 Ke esi Da-

wid w̄oe v̄o la, efe dzi lã kp̄o, le esi w̄olã Saul fe awu olaya nu la ta. 7 Eye w̄ogbl̄o na efe amewo bena: Nede megebe xaa tso gb̄onye le Yehowa ta be, maw̄o nusia de nye af̄eto, si nye Yehowa fe amesiamina la nu ^aahade asi ep̄u, elabena Yehowa fe amesiamina w̄onye. 8 Ke Dawid gbe nya na efe amewo, eye mena m̄o be, woadze Saul dzi o; eye Saul tsi tre tso agado la me helé efe m̄o. 9 Emegbe Dawid tso hedo le agado la me, eye w̄odo ȳli de Saul yome gb̄o bena: Nye af̄eto fia! Eye Saul nyé k̄o, tete Dawid de ta agu, eye w̄ob̄ob̄o. 10 Eye Dawid gbl̄o na Saul bena: Nukaŋuti n̄ele amegbet̄o fe gbe sem be, Dawid le w̄o v̄o dim? 11 Kp̄o da, w̄o nk̄uwo kp̄oe egbe sia be, Yehowa tso w̄o de asi nam egbea le agado la me; eye wogbl̄o be, mawu w̄o, ke meve nuw̄o, eye megb̄o bena: Nyemade asi nye af̄eto nu o, elabena Yehowa fe amesiamina w̄onye. 12 Fofonye, kp̄o da, w̄o awu olaya nu enye si le asinye; esi melã w̄o awu olaya nu, eye nyemewu w̄o o la, nadze sii bena, v̄o alo tame v̄o deke mele menye o, eye nyemewo n̄uv̄o deke de nuw̄o o; ke w̄o la èle nye agbe dim be, yeade da. 13 Yehowa n̄adr̄o v̄onu le m̄ia kp̄li w̄o dome, eye Yehowa nabia h̄l̄o w̄o nam, ke nye asi made n̄uw̄o o! ^b 14 Abe ales̄i blemat̄owo doa lo ene be: Ame v̄o d̄iwo gb̄o nu v̄o d̄i tsona! Ke nye asi made n̄uw̄o o! 15 Ameka ḡo yome Israel-fia la dze, eye ameka yome n̄eti? Av̄u kuku alo dosu deka kolia? 16 Yehowa nanye v̄onudr̄ola, eye w̄oadr̄o v̄onu le m̄ia kp̄li w̄o dome, akp̄o nya me, eye w̄oax̄o nya de nunye atso afia nam de n̄uw̄o! 17 Esi Dawid wu nuf̄ofo na Saul nu v̄o la, Saul gb̄o bena: Vinye Dawid, w̄o gbee nye esia? Eye Saul fa av̄i kple ȳli 18 hegb̄o na Dawid bena: Enye ame dz̄odz̄oe wum, elabena èw̄o nyui nam, ke nye la mewo v̄o de n̄uw̄o! 19 Ede nyui, si n̄ew̄o nam la, fia egbe be, esi Yehowa ts̄om de asi na w̄o la, m̄ewum o. 20 De amea de atu efe futo, eye w̄ona w̄olélé

^b Rom. 12, 19; Pet. I. 2, 23.

^d Ps. 142, 1.

e fe mō kōa? Eyata Yehowa natsō nyui ado etefe na wō le nusi nēwō nam egbe la ta! 21 Ke kpō da, "menyae be, èle fia zu ge, eye Israel-fiadufe la ali ke de asiwō. 22 Eyata ta Yehowa nam be, mātšr5 megbenye viwō o, eye mātšr5 nye nkō da le fofonye fe me o! 23 Tete Dawid ka atam na Saul; eye Saul yi afe, ke Dawid kple efe amewo yi mō me le to la dzi.

Samuel fe ku. Nabal fe bometsinu wowo kple Abigail fe ayedzedze.

25. Eye Samuel ku, eye Israel blibo la kpe ta hefa konyi nē, eye wodii de efe me le Rama. Eye Dawid dze mō yi Paran-gbedzi.

2 Ke ntsua de nō Maon, amesi fe dōwofe le Karmel; alōme le ntsu la si nuto, alē akpe et5 kple gb5 akpe deka le esi, eye wōva fu ko ge na efe alēwo le Karmel. 3 Dutsu la nkō nye Nabal, eye sr5 nkō nye Abigail: nyōnu la fe tagbō kō, eye wōdze tugbe, ke ntsua enye n̄lōmito, ev5di, eye wōtso Kaleb-fome me. 4 Esi Dawid se le gbeadzi bena, Nabal va fu ko ge na efe alēwo la, 5 Dawid dō dekapui ewo gblo na wo bena: Miyi Nabal gbō le Karmel, ne miadado gbe nē nam; 6 eye migblo na nōvinye la bena: Edoa, afewōmetowo doa, wō nuwo katā doa? 7 Mese be, èva fu ko ge na alēwo; wō lākp̄lōlawo nō mia gbō, gake miede fu na wo o, eye wofe naneke mebu le nkeke, siwo katā me wole Karmel o. 8 Bia wō dekapuiawo, ne woagblōe na wō! Eyata ve wō dekapuiwo nu, elabena nkeke nyui dzi mēva. Na nusi le asiwō la wō dolawo kple viwō Dawid! 9 Tete Dawid fe dekapuiawo va gblo nya siawo katā na Nabal le Dawid fe nkō me, eye wole esinu kp̄m. 10 Ke Nabal dō n̄u na Dawid fe dolawo gblo bena: Ameka nye Dawid, eye ameka nye Isai vi? Egbe siawo la dola gedewo de wole go dzem le wofe afetowo gbō. 11 De matsō nye nududu kple nye nunono kpakple lā, si mewu na nye fuko!awo la, na amesiwo nyemenya afisi wotso oa? 12 Eye

Dawid fe dekapuiawo gbugbō lé wofe mō heva gblo nyawo katā nē. 13 Tete Dawid gblo na efe amewo bena: Mia dome amesime neta yi! Eye wo dome amesime ta yi, eye wotso dze Dawid yome, woanō ame alafa ene; ke ame alafa eve tsi nuawo gbō.

14 Ke dekapuiawo dometō deka va gblo na Nabal sr5 Abigail bena: Kpō da, Dawid dō amewo tso gbedzi dō de mīafe afetō gbō, be woado gbe nē, ke eda gbe de wo gbō. 15 Dutsuawo fe dome kō de mīa n̄u, womede fu na mī o, eye mīafe nu suetō g5 hā mebu, nkeke alesi mīele yiyim kpli wo le gbeadzi o. 16 Gli wonye le mīa n̄u le zā kple nkeke me, esime mīele alēwo kp̄lōm le wo gbō. 17 Eyata bu ta me nadi nusi nawo, elabena wodo v5 de mīafe afetō kple efe afe blibo la n̄u; ke eyama la ame v5di wōnye, eye amea deke mekpō mō afo nu de egbō o. 18 Tete Abigail wō kaba tso abolo alafa eve, wein lāgbalēgolo eve, alē at5, siwo woda, bli tōtōe dzidzenu at5, weintsetse ju fu bolo alafa deka kple gbotsetsebolo alafa eve, eye wōtso wo dō tedziwo dzi. 19 Eye wōgblo na efe dekapuiwo bena: Midze ngōnye; kpō da, mele mia yome dze ge! Ke megblo nyaa deke na sr5 Nabal o. 20 Esi wōdo tedzi di abu hebu de toa xa la, tete Dawid kple efe amewo dō de edzi, eye wōfo go wo. 21 Ke Dawid gblo tsā bena: Yakatsyō mekpō amesia fe nuwo katā dzi le gbeadzi, be efe nuwo katā dome suetō hā mebu o, eye wōtso v5 dō nyui te fe nam. 22 Mawu afia Dawid fe futowo agafia wo de dzi, ne makpōtō efe n̄utsuwo katā dometōa de di, hafi n̄u nake fi! 23 Esi Abigail kpō Dawid la, ewō kaba di le tedzi la dzi, eye wōde ta agu de Dawid n̄ku me hebōbō de anyigba. 24 Eye wōdze klo de efe afo nu gblo bena: Nye afetō, dzi-nyee vodada la le! Eyata na wō dolanyōnu nafa nu de wō to me, eye se wō dolanyōnu fe gbe! 25 Nye afetō megadii na Nabal, n̄utsu v5di sia o; elabena eya kple

a 23, 17.

b 28, 3.

d Fla. I 14, 10.

eƷe ŋkœ sɔ: eŋkɔ nye Nabal, eye movitɔ wɔnye; ke wɔ dolanyɔnu mekpɔ nye afetɔ fe deƷakpui, siwo wɔdɔ ɔa la o. 26 Eyata nye afetɔ, meta Yehowa fe agbe kple wɔ amea siaa, Yehowa nye amesi xe mɔ na wɔ, be nagade hɔfe, eye natsɔ wɔ asi axɔ na dokuiwɔ o! Azo Nabal nenɔ abe nye afetɔ fe futɔ, siwo le eƷe gbeƷblɛ dim la ene! 27 Ke azɔ la xɔ nusiwo wɔ dolanyɔnu tsɔve na nye afetɔ la, na deƷakpui, siwo kplɔ nye afetɔ ɔo la! 28 Tsɔ wɔ dolanyɔnu fe vodadawo kee! Yehowa ana nye afetɔ fe afe nali ke, elabena Yehowa fe awawo wɔm nye afetɔ la le, eye dzo-gbevɔea deƷe madzo de dziwɔle wɔ agbe me ŋkeƷewo katã me o! 29 Ne amea de tso ti yowɔme, eye wɔle wɔ ku dim la, ekema woabla wɔ agbe de agbagbeawo fe nu me de Yehowa, wɔ Mawu gbɔ; ke woatsɔ wɔ futɔwo fe agbe ade akafo me ada! 30 Eye ne nye be, Yehowa na nu nyui, siwo ŋugbe wɔdo na wɔ, nye afetɔ, va me ne pɛpɛpɛ, eye wɔtsɔ wɔ ɔo bamegã de Israel nu la, 31 ne nusua maganɔ mɔ me na wɔ, nye afetɔ, eye woadu dzi na wɔ, be wɔ, nye afetɔ, nekɔ ɔu madifo di, eye nekɔ na dokuiwɔ o! Ne Yehowa na wɔnyo na wɔ, nye afetɔ la, ekema naɔo ŋku wɔ dolanyɔnu dzi! 32 Tete Dawid gbɔ na Abigail bena: Woakafu Yehowa, Israel fe Mawu, amesi ɔo wɔ ɔa nɛva kpem egbe! 33 Woakafu wɔ nunya, eye woakafu wɔ, amesi xe mɔ nam egbe be, nyemagade hɔfe, eye nyematsɔ nye asi axɔ na dokui nye o! 34 DeƷo meta Yehowa, Israel fe Mawu, si xe mɔ nam be, nyemagawo vɔwɔ o la fe agbe, de menyɛ de neƷe abla va kpem o la, anye ne ŋutsua deƷe makpɔtsɔ na Nabal, hafi ŋu nake o. 35 Eye Dawid xɔ nusiwo wɔtsɔ ve la le esi, eye wɔgbɔ ne bena: Yi afe le ŋutifafa me! Kpɔ ɔa, mese wɔ gbe, eye meƷe nuwɔ!

36 Esi Abigail va Nabal gbɔ la, kpɔ ɔa, etu aglo de eƷe me, abe alesi fia tua agloe ene, eye Nabal kpɔ dzidzɔ hemu aha wɔtsɔ me; ke meƷblɔ nya sue alo geƷe ne,

vaseƷe esime ŋu ke o. 37 Ke esi ŋu ke, eye wein la kɔ le mo na Nabal la, srɔa to nya siawo ne; tete dzi fa de ɔo me ne, eye eyama zu kpe di. 38 Le ŋkeƷe ewo meƷe la Yehowa fe asi va Nabal dzi, eye wɔku. 39 Esi Dawid se be, Nabal ku la, egblɔ be: Woakafu Yehowa, si wɔ dzre kple Nabal de ŋukpe, si wɔdom la ta, eye wɔtsri vɔ na eƷe ɔla, ke Yehowa na Nabal fe nu vɔdi wɔwo va eƷe ta dzi! Tete Dawid ɔo ame ɔa, be woafɔ nu kple Abigail, ne yeadeƷe wɔanye ye srɔ. 40 Eye Dawid fe ɔolawo va Abigail gbɔ le Karmel, eye wogblɔ ne bena: Dawid ɔo mi de gbɔwɔ, be yeadeƷe wɔ nanye srɔa. 41 Tete wɔtsi tre, eye wɔtsyɔ mo anyi gbɔ bena: Kpɔ ɔa, wɔ dolanyɔnu aklo eƷe afetɔ fe ɔolawo fe afo ŋu abe kosi ene. 42 Enumake Abigail wɔ kaba dze mɔ, edo tedzi, eye egbɔ nyɔnu atɔ kpe de eƷu, eye wɔdze Dawid fe ɔolawo yome, eye "wɔzu srɔa. 43 Dawid de Axinoam tso Yezreel hã, eye woakple eve wozu srɔawo. 44 Ke Saul tsɔ vianyɔnu Mixal, si nye Dawid srɔ la, na Lais vi Palti, tso Galim.

Dawid tsɔ Saul fe akplɔ kple tsinokpui, eye wɔdo ŋukpɛe zi ewelila, le esime wɔkpɔ eƷe agbe ta.

26. Eye "Siftɔwo va Saul gbɔ le Gibeab gbɔ bena: Kpɔ ɔa, Dawid ɔla eƷokui de Xaxilatogbe la dzi le gbeƷe la kasa. 2 Tete Saul dze mɔ yi Sif-gbedzi, eye Israel-ŋutsu tiatia akpe etɔ kpe de eƷu, ne woadi Dawid le Sif-gbedzi. 3 Eye Saul fu asada anyi de Xaxila-togbe, si le gbeƷe la kasa le mɔ to la dzi; ke Dawid le gbeadzi. Esi Dawid kpɔ be, Saul ti eyome va gbea dzi la, 4 edo ŋkutsalawo ɔa, eye wɔse be, Saul va vavã. 5 Eye Dawid tso heva afisi Saul fu asada anyi ɔo, eye Dawid kpɔ afisi Saul kple eƷe /avafia Abner, Ner vi la mlɔ; Saul mlɔ tasiadamwo fe takpeƷe, eye awakɔ la de to dee godoo. 6 Tete Dawid xɔ edzi gbɔ na Xititi Aximelex kple Abisai, Yoab nɔvi, Zeruya vi bena: Amekae ayi Saul gbɔ le asada me kplim? Abisai ɔo ŋu bena: Mayi kpli wɔ!

a 27, 3; 30, 5.

b Sam. II. 5, 2.

c Sam. II. 3, 15.

a 23, 19; Ps. 54, 2.

f 14, 50; 17, 55.

7 Eye Dawid kple Abisai wova avakɔ la gbɔ le zã me; kpɔ da, Saul mlɔ anyi le alɔ dom le tasiadamwo je takpefe, eye wɔtsɔ efe akplɔ tu anyi de efe tade, eye Abner kple avakɔ la de to dee godoo. 8 Tete Abisai gbɔ na Dawid bena: Mawu tsɔ wò futɔ de asi na wò egbe, eyata na "matu akplɔ edzi zi deka pe ami mi de anyigba, nyemele eda ge zi eve o! 9 Ke Dawid gbɔ na Abisai bena: Megawui o; elabena ameka ade efe asi Yehowa je amesiamina la nu, eye woagbe tohehe nea? 10 Dawid gagbɔ bena: "Meta Yehowa je agbe: Ne menye "Yehowae awui, alo efa ŋkeke ade wòaku, alo wòayi awa woawui o fi! 11 Nede megbe xaa tso gbonye le Yehowa ta be, made nye asi Yehowa je amesiamina la nu! Eyata tsɔ akplɔ, si le efe tade, kple tsize la, ne miadzɔ! 12 Tete Dawid tsɔ akplɔa kple tsize la le Saul je tade, eye wo-dzo; ke amea deke mekpɔe o, amea deke menyae o, eye amea deke menyɔ o; ke boŋ wo katã wɔdɔ alɔ, elabena "Yehowae na wɔdɔ alɔ ku blibli.

13 Eye Dawid yi go keme hetsi tre de to la tame le adzɔge, eye wo dome didi. 14 Tete Dawid yɔ avakɔ la kple Abner, Ner vi da bena: Abner, mèle tɔto ge oa? Abner do nu bena: Ameka nye ekema le ŋli dom de fia la ta? 15 Eye Dawid gbɔ na Abner bena: Menye ŋutsue nɛnye oa? Ameka de nuwò le Israel? Nukaŋuti mɛdzɔ wò afetɔ fia la nu oa? Elabena amea de tso dukɔ la dome va, be yeawu wò afetɔ fia la. 16 Menye nu nyui nye esia nɛwɔ o. Meta Yehowa je agbe be: Mi amesiwo medzɔ miase afetɔ, si nye Yehowa je amesiamina la nu o la, miedze ku! Azɔ kpɔe da be, afika fia je akplɔ kple tsize, si le efe tade la le hã? 17 Saul dze si Dawid je gbe, eye wògbɔ bena: Wò gbeea, vinye Dawid? Dawid do nu bena: Nye gbee, nye afetɔ fia! 18 Eye wògbɔ bena: Nukaŋuti nye afetɔ le efe dola yome tim? Nuka mewɔ, eye vɔ ka le ŋunye? 19 Azɔ nye afetɔ nese efe dola je nya-

o Sam. II. 16, 9.

o 28, 10.

d 24, 13.

o Mo. I. 2, 21;
15, 12.

f 21, 11; Fla. I.
2, 39.

o 25, 40-43.

wo dzro: Nenyɛ Yehowae do wò de ŋunye la, ekema axɔ vɔsa avɛ ase, ke nenyɛ amegbetɔviwoe la, ekema adi wo nu le Yehowa ŋku me, elabena wonyãm egbe, be nyemagakpɔ gome le Yehowa je anyigba dzi o hegbɔ bena: Yi dasubɔ mawu bubuwo! 20 Eyata nye nu megage de anyigba de adzɔge tso Yehowa je ŋku ta o, elabena Israel-fia do be, wòadi dosu deka, abe alesi wotia tegli yome le towo dzi ene. 21 Tete Saul gbɔ bena: Mewɔ nuvɔ, gbugbo, vinye Dawid, nyemagawo vɔa deke wò azɔ o, elabena nye agbe xɔ asi le ŋkuwò me egbe; kpɔ da, mewɔ lãnu, eye meda ju nuta. 22 Dawid do nu gbɔ bena: Kpɔ da, fia je akplɔ enye si, dekaŋkuiawo dometo deka neva afi, ne wòaxɔe! 23 Yehowa ado amesiame fe nu dzadzɔe wɔwɔ kple nutefewɔwɔ tefe ne, elabena Yehowa tso wò de asi nam egbe, eye nyemede asi Yehowa je amesiamina la nu o. 24 Kpɔ da, alesi wò agbe nye nu gã le ŋkunye me egbe la, nenema ke nye agbe anye nu gã le Yehowa ŋku me, eye wòadem tso hiãwo katã me. 25 Eye Saul gbɔ na Dawid bena: Woayra wò, vinye Dawid; ádze egome, eye áwu enu! Tete Dawid lé efe mɔ, eye Saul gbugbo yi enoje.

Dawid no Ziklag le Filistitowo je anyigba dzi.

27 Ke Dawid gbɔ le efe dzi me bena: Gbe deka ko mele Saul si me tsi ge; anyo nam wu, ne mesi yi de Filistitowo je anyigba dzi, ekema Saul atasi nye nya, eye magadim le Israel-nyigba blibo la dzi azɔ o, eye mage le esi me. 2 Tete Dawid kple ŋutsu alafa ade, siwo le eŋu la, dze mɔ yi Gat-fia /Axis, Maox vi gbɔ. 3 Eye Dawid kple efe amewo, amesiame kple efemetɔwo, tsi Axis gbɔ le Gat; Dawid kple srɔa "eveawo, siwo nye Axinoam tso Yezreel kple Nabal srɔ Abigail tso Karmel. 4 Esi wova gbɔ na Saul bena, Dawid si yi Gat la, megadii azɔ o. 5 Eye Dawid gbɔ na Axis bena: Ne ève nunye la, ekema na nɔfem de anyigba dzi duawo dometo deka me, ne manɔ

afima; nukaputi wò dola anò fiadua me kpli wò? 6 Tete Axis tso "Ziklag ne gbemagbe; eyata Ziklag zu Yuda-fiawo tó vasede egbe. 7 Dkeke, siwo Dawid no Filistitowo fe anyigba dzi la, le fe deka kple dzinu ene.

8 Eye Dawid kple efe amewo yi dadze Gesuritowo, Girzitowo kple Amalekitowo dzi; elabena woawo no anyigba la dzi tso titi yi dake de Sur kple Egiptenyigba nu. 9 Tete Dawid si anyigba la, eye mena nutsu alo nyonua deke tsi agbe o, eye wòtso aléwo kple nyiwo, tedziwo kple kposowo kple avowo gbɔe va Axis gbɔ. 10 Ne Axis bia bena: afika dzi miedadze egbea hã la, Dawid doa nu bena: Mietso Yuda fe dziehe, Yeraxmeelitowo fe dziehe kple Kenitowo fe dziehe. 11 Dawid mena nutsu alo nyonu tsi agbe o, elabena ebu be, ne yekplo wo va Gat la, woava fo nu le yewo nu agblo be: Ale kple ale Dawid wò enye si. Alea wòwò le nkeke, siwo katã wòwò Filistitowo fe anyigba dzi la me. 12 Axis do nu de Dawid nu hebu bena, anya wo ɔnu baɔaa de le efe dukɔ Israel gbɔ, eye wòanye yeje dola daa.

Saul le nyonu goliyɔlaa de gbo le En-Dor.

28. Eye wòva me le yemayi bena, Filistitowo fo wofe avakowo nu fu, ne woawo ava kple Israel. Eye Axis gblo na Dawid bena: Nyae be, mia kple wò amewo miele ava ho ge kplim! 2 Tete Dawid gblo na Axis bena: Enyo, ákpɔ nusi wò dola le wòwò ge. Axis gblo na Dawid bena: Ekema matsɔ wò awɔnɔnye dzɔlae daa.

3 Samuel ɔku, eye Israel bli-bo la fa ne, eye wodii de Rama, efe du la me. Ke Saul /nyã goliyɔlawo kple afakalawo da le anyigba la dzi. 4 Esi Filistitowo kpe ta va fu asaɔa anyi de Sunem la, Saul hã fo Israel bli-bo la nu fu, eye wofu asaɔa anyi de Gilboa. 5 Ke esi Saul kpɔ Filistitowo fe avakɔa la, evɔ, eye dzika tso efo nuto. 6 Eye Saul bia nu Yehowa, ke Yehowa meɔo nu ne le drɔe me loo alo to Urim

a Yos. 15, 31;
Don. 1, 12.
b Do. 16, 16.

a Mo. I. 34, 30;
Mo. II. 5, 21.

e 25, 1.

f Mo. II. 22, 17.

g 15, 19, 18.

A Mo. II. 28, 30;
14, 27; 28, 9.

alo nyagbloɔdilawo dzi o. 7 Tete Saul gblo na efe dolawo bena: Midi nyonua de, si me goliyɔgbɔgbɔ le la nam, ne mayi egbo adabia nui ase. Efe dolawo gblo ne bena: Kpɔ da, nyonu goliyɔlaa de le En-Dor. 8 Tete Saul tɔ efe nonome hedo awu bubuwo, eye eya kple nutsu eve woyi heva nyonu la gblo le zã me. Eye wògblo bena: Ka nu, ne nayo noli nam, eye nakplo amesi mayɔ na wò la ve nam! 9 Nyonu la gblo ne bena: Kpɔ da, wò nuto ɛnya nusi Saul wɔ, eye wòtso goliyɔlawo kple afakalawo da le anyigba la dzi. Nukaputi nèle mɔ trem na nye agbe, be nawum? 10 Tete Saul ta Yehowa ne bena: Meta Yehowa fe agbe, ne fɔɔɔɔ anɔ dziwò le nya sia me fi! 11 Nyonu la gblo bena: Ameka yo ge mala na wò? Eɔo nu bena: Yo Samuel nam! 12 Esi nyonua kpɔ Samuel la, edo yli sesie. Eye nyonu la gblo na Saul bena: Nukaputi nèblem? Eɔo wònye wòe nye Saul hafi! 13 Ke fia la gblo ne bena: Megavɔ o, nuka nèhekpo ma? Nyonu la do nu na Saul bena: Mekpɔ mawua de le dodom tso anyigba tu me. 14 Eye wòbiae bena: Aleke efe nonome le? Eɔo nu bena: Ame tsitsia de le dodom, eye wòdo awu olaya. Esi Saul dze sii bena, Samuel ye la, ede ta agu, eye wòbobo. 15 Eye Samuel gblo na Saul bena: Nukaputi nède fu nam, eye nèna wokplo m ve? Saul do nu bena: Meɔo xaxa me nuto: Filistitowo le ava wɔm kplim, ke Mawu tɔ ɔu le yonyeme, eye megale nya nu dom nam azo to nyagbloɔdilawo dzi loo alo to drɔe me o; eyata mena woyɔ wò ve, ne nagblo nusi mawo la nam! 16 Samuel gblo be: Yehowa tɔ ɔu le yowòme hezu wò futɔ; evɔ nukaputi nèle nu biamem? 17 Yehowa wɔ, abe alesi wògblo to dzi nye ene, eye Yehowa xɔ fiadufe la le asiwò hetsɔ na hawòvi Dawid. 18 Esi meɔo to Yehowa fe gbe o, eye mēwo efe dɔmedzoe, si wòdo de ɔAmalek nu dzi o la, eyata Yehowa le nusia wɔm wò egbea do. 19 Yehowa atsɔ Israel hã ade asi na Filistitowo akpe de

ɔwò, eye ʼetsò la mia kple vi-
wògutsuwo miava gbonye, Ye-
howa atso Israel fe avakò la
hã ade asi na Filistitowo. 20
Enumake Saul tsra de anyigba
dremu, eye wòwò ɔputo le Samuel
fe nyawo ta. Dusè gò hã megale
ɛɔu o, elabena medu naneke ɔke-
ke blibo kple zã blibo la o. 21 Eye
nyonu la va Saul gbò, eye wòkpò
bena, dzidzi foe ɔtò. Tete wò-
gbò ne bena: Kpò ɔa, wò dola-
nyonu se wò gbe; metsò nye agbe
ɔo asifo me, eye medo to wò nya,
siwo nègblo nam. 22 Eyata wò
hã ɔo to wò dolanyonu fe gbe,
eye na matsò abolo via de ɔdo
akòwòme, ne naɔu, be nusè nado
ɔwò, hafi nalé wò mò! 23 Ke
egbe gbò bena: Nyemele nu du
ge o. Tete efe dolawo kple nyonu
la foe de enu, eye wòdo to wofe
gbe, eye wòtsi tre tso anyigba
hebòbò nò aba dzi. 24 Nyivi da-
mia de le nyonu la si le afe me,
eye wòde abla hetsoe, eye wòku
wò blu hetò tatali mavamaò. 25
Eye wòtsòe va ɔo Saul kple efe
dolawo kòme, eye wodui; emegbe
wotso hedzo le zã ma me.

Filistitowo gagbugbo Dawid ɔɔa.

29 Eye Filistitowo fo wofe ava-
kòwo katã nu fu de ʼAfe, ɔɔa
eye Israel fu asaɔa anyi de vudo
la gbò le Yezreel. 2 Filistitowo
fe amegãwo ho yi alafaalafa kple
akpeakpe; ke Dawid kple efe
amewo ho mamlea kpe de Axis
ɔu. 3 Tete Filistitowo fe amegã-
wo gbò bena: Nuka dim Hebritò
siawo le? Axis ɔo ɔu na Fili-
stitowo fe amegãwo bena: Alo
menye eya nye Dawid, Israel-fia
Saul fe dola, si le gbonye fe eve
enye si oa? Eye nyemekpò na-
neke le ɛɔu, tso esime wòva va-
sede egbe o. 4 Tete Filistitowo
fe amegãwo do domedzoe de ɛɔu,
eye Filistitowo fe amegãwo gbò
ne bena: Na ame sia nagbugbo
ayi te fe, si nètsò ne, ne magayi
ava la kpli mí, eye wòanye miafe
futo le ava me o! Elabena nuka
ame sia awò atso dze efe afeto
ɔu, ne menye ame siawo fe ta
oa? 5 Ɖe menye eyae nye Dawid,
amesi nu twodzi ha le hedu ye
bena: Saul wu akpe, Dawid wu

a 31, 6.

b Sam. 11. 19,
28.

a 4, 1.

c 25, 42, 43.

f 18, 7.

g 28, 9.

akpe nane oa? 6 Tete Axis yo
Dawid gbò ne bena: Meta Yeho-
wa fe agbe, ame dzodzoe nènye,
eye wò avahoho kple gbògbò
kplim dze ɔnye; elabena nye-
mekpò v̄sa deke le puwò tso gbe-
sigbe nèva gbonye vasede egbe
o; ke wò nya metrò na amegãwo
o. 7 Eyata gbugbo yi le ɔuti-
fafa me, eye megawò nusi me-
dze Filistitowo fe amegãwo ɔu o!
8 Dawid gbò na Axis bena: Nu-
ka mehewò, eye nuka nèkpò le
wò dola ɔu, tso gbesigbe meva
gbòwò vasede egbe, esi ta nye-
mekpò mò ɔdawò ava kple nye
afeto fia fe futowo o? 9 Axis ɔo
ɔu gbò na Dawid bena: Nye la
menyae bena, ame nyui nènye
babe mawudola ene, ke Filistitò-
wo fe amegãwo gbò bena, me-
gaya ava la kpli mí o! 10 Eyata
mia kple wò afeto fe dola, siwo
va kpli wò la, misò ɔdi kanya,
hafi ɔu nake ade le eme, eye mi-
dzo! 11 Tete Dawid kple efe
amewo fo ɔdi kanya, eye wodze
mò le ɔdi hegbugbo yi Filistitò-
wo fe anyigba dzi; ke Filistitowo
ho yi Yezreel.

Amalekitowo ha Ziklag; Dawid ɔo
aboyonuawo le wo si.

30 Esi Dawid kple efe amewo
gbò va Ziklag le ɔkeke
etɔagbe la, kpò ɔa, Amalekitowo
va dze dziehenyigba kple Ziklag
dzi, eye wosi Ziklag hetò dzoe.
2 Wode aboyo nyonu, siwo le eme,
ɔviwo kple tsitsiawo siaa, ke wo-
mewu amea deke o, boɔ wokplò
wo, eye wolé wofe mò hedzo.
3 Esi Dawid kple efe amewo va
dua me la, kpò ɔa, woto dzoe,
eye wolé wofe viɔutsuwo kple
vinyonuwo. 4 Tete Dawid kple
avakò, si le ɛɔu la, fa avi kple
ɔli, vasede esime avi meganya le
fafam na wo o. 5 Wolé Dawid
ʼsr̄5 eveawo, siwo nye Yezreeltò
Axinoam kple Karmeltò Nabal sr̄5
Abigail hã. 6 Eye Dawid xaxa
ɔtò, elabena avakò la be, yeafu
kpee, elabena dzi ku avakò blibo
la dome amesiame le viɔutsuwo
kple vianyonuwo ta; ke Dawid
tso efe Mawu, Yehowa, do nusè
ɔdokui. 7 Eye Dawid gbò na
nunola Abyatar, Aximelex vi be-
na: ʼTso kòmewu la ve! Tete

Abyatar tso kɔmewu la yi na Dawid. 8 Eye Dawid bia nu Yehowa bena: Mati adzoha sia yomea? Eye matu woa? Edo nu ne bena: Ti wo yome, elabena ɛle wo tu ge, eye ɔxɔ ameawo! 9 Tete Dawid kple ame alafa ade, siwo le ɛnu la, woyi, eye esi wova Besortɔu nu la, amea dɛwo tsi anyi. 10 Eye Dawid kple ame alafa ene ti wo yome, ke dɛdi te ame alafa eve, siwo tsi anyi la nu belibeli, ale be womete nu atso Besortɔu la o. 11 Wokpɔ Egipte-nutsua dɛ le gbe me, eye wokplɔe va Dawid gbɔe, eye wona aboloe wòdu kpakple tsi wòno. 12 Woka gbotsetebolo hetsɔ weintsetse jufu kpe dɛ ɛnu ne wòdu, eye ʼagbe gado eme, elabena nkeke etɔ kple zã etɔ sɔɔ meɖu abolo o, eye meno tsi o. 13 Dawid biae bena: Ame-ka fe ame nɛnye? Eye afika nɛtso? Edo nu be: Egipte-dekakpui menye, eye menye Amalekitɔa dɛ fe dɔla; ke nye afetɔ gblɛm di, elabena dɔ dze dzinye nkeke etɔagbe enye egbe. 14 Míeyi dɔ-dze ʼKretitowo fe dziehe kple Yuda-nyigba kpakple ʼKaleb fe dziehe gome dzi, eye miɛto dzo Ziklag. 15 Eye Dawid gbɔ ne bena: Mákplɔm ayi adzoha siawo gbɔe oa? Edo nu bena: Ta Mawu nam be, mawum o, eye mawum ade asi na nye afetɔ o, ekema makplɔ wò ayi adzoha siawo gbɔe! 16 Esi wòkplɔe yii la, kpɔ dɔ, wokaka dɛ anyigba blibo la dzi, eye wole nu dum le nu nom hele ʒe dum le aboyonu gedɛ, siwo katã woha tso Filistitowo fe anyigba kple Yuda-nyigba dzi la ta. 17 Tete Dawid si wo tso ʒetro vasede fiɛ, eye wo dometɔa deke mesi o, negbe dekapuivi alafa ene, siwo do kposɔ si la koe. 18 Eye Dawid xɔ nusiwo katã Amalekitowo ha la, eye Dawid xɔ srɔa eveawo hã. 19 Wofe nusiwo katã wode aboyo la, dometɔa de-ke mekpɔtɔ o, edanye dɛvi alo ame tsitsi, nutsuwiwo alo nyɔnuwiwo o, Dawid xɔ wo katã gbɔe. 20 Eye Dawid xɔ alɛwo kple nyiwo katã hã, eye wokplɔ wo dze lãha bubuawo ngo, eye wole gbɔ-gblɔm bena: Dawid fe aboyonu enye sif!

a Dɔn. 15, 19.

b Mo. IV. 31, 27.

d Sam. II. 8, 18.

e Yos. 14, 13.

f kp. 1–13 kpɔ Kron. I. 10, 1 v. 12.

g Dɔn. 9, 54.

21 Esi Dawid va ame alafa eve, siwo nu dɛdi te belibeli, ale be womete nu dze Dawid yome o, amesiwo wògblɛ dɛ Besortɔu nu gbɔ la, wova kpe Dawid kple avakɔ, si le ɛnu la; tete Dawid te dɛ avakɔ la nu, eye wòdo gbe na wo. 22 Tete ame vlo kple yakame, siwo katã le nɔtsu, siwo dɛ kple Dawid dome la gbɔ bena: Esi woawo mede kpli mí o la, eyata míana aboyonu, siwo miexɔ la, fe deke wo o; ke boɔ wo dome amesiame nekplɔ srɔa kple viawo ko, ne wòayi! 23 Ke Dawid gbɔ bena: Nɔvinyewo, migawɔ alea o! Yehowae tso nu siawo na mí, ekpɔ mía ta, eye wòtso adzoha, siwo va dze mía dzi la, dɛ asi na mí. 24 Ame-ka adɔ to mi le nya sia me? ʼKe boɔ amesiwo dɛ awa la kple amesiwo tsi nuawo gbɔ la, namãe sɔsɔe; woamã wo hayoo! 25 Eye wòtsoe wo se kple kɔnu na Israel tso gbemagbe dzi vasede egbe.

26 Esi Dawid gbɔ va Ziklag la, edo aboyonuawo fe dɛwo dɛ Yuda-ame tsitsiwo, siwo nye xalɔawo la bena: Kpɔ dɔ, mixɔ nunana tso Yehowa fe futowo fe aboyonuwo me! 27 Edoe dɛ amesiwo le Betel, amesiwo le Ramot le dziehe kple amesiwo le Yatir; 28 amesiwo le Aroer, amesiwo le Sifmot kple amesiwo le Estemoa, 29 amesiwo le Raxa, amesiwo le Yeraxmeelitowo fe duwo me kpakple amesiwo le Kenitowo fe duwo me; 30 amesiwo le Xorma, amesiwo le Bor-Asan kple amesiwo le Atax 31 kpakple amesiwo le Xebron kple te fe, siwo katã Dawid kple efe amewo to.

Satɔ kple viawo fe tsɔtsɔ.

31. Eye Filistitowo wo awa kple Israel, eye Israel-nutsuwo si le Filistitowo nu, eye amewo tsi awa le Gilboa-to la dzi. 2 Filistitowo dɛ Saul kple viaɔtsuwo dɛ nu, eye wowu Saul viɔtsuwo, siwo nye Yonatan, Abinadab kple Malkisua. 3 Awa la nu sɛ nɔto dɛ Saul dzi, eye esi aɔtro-dalawo va tui la, wovɔ doe nɔto le aɔtro-dalawo nu. 4 Eye Saul gbɔ na efe adekplɔvi la bena: Di wò yi nafo dem, ne boloto sia-

wo magava fo nu dem awo funyafunyam o! Ke efe adekplɔvila melō o, elabena ele vovōm ntu. Tete Saul tsɔ efe yi, eye wōdze enu. 5 Ke esi Saul fe adekplɔvi la kpɔ be, eku la, eya hā tsɔ efe yi dze enu, eye wōku kplii. 6 Ale Saul kple viaɔtsu etōawo kple efe adekplɔvi la kpakple efe ame-wo katā ku gbe deka enye si. 7 Esi Israel-ɔtsu, siwo le bali la fe go keme kple Yordan fe go keme dzi, kpɔ bena, Israel-ɔtsuwo si, eye Saul kple viaɔtsuwo ku la, wogblē wofe duwo di hesi, eye Filistitɔwo va nɔ wo me.

8 Esi nu ke la, Filistitɔwo va nu de ge le ame tsiabawo nu, eye

a 11, 1-11.

b Sam. II. 1, 12.

wokpɔ Saul kple viaɔtsu etōawo le Gilboa-to la dzi. 9 Tete wotsɔ ta le enu, eye wofe eɔntinuwo do de Filistitɔwo fe anyigba dzi godoo, ne woade gbe fae le wofe trɔwo fe me kpakple le dukɔ la dome. 10 Wotsɔ efe gutinawo va da de Astartewo fe me, eye wotsɔ efe kukua ku gli nu le Bet-San. 11 Ke esi aYabes-Gilead-tɔwo se siwo Filistitɔwo wɔ Saul la, 12 tete ntsu kalētɔwo dze mɔ zɔ zā blibo la daɖe Saul kple viaɔtsuwo fe kukuawo le gli nu le Bet-San, eye wova Yabes hetɔ dzo wo le afima. 13 Eye wotsɔ wofe fuwo di de baniti te le Yabes, eye bwotsi nu do nkeke adre.

SAMUEL FE AGBALĒ EVELIA.

Dawid na wotsɔ ta le amesal tso Saul fe nakuku ve ne la nu.

1 Eye wòva me le Saul fe ku meɖbe, esime Dawid gbɔ tso Amalek-va, eye Dawid nɔ Ziklag nkeke eve meɖbe la, 2 kpɔ da, ntsua de tso Saul fe asaɖa me va le nkeke etōagbe, awu vuvu le eɔ, eye ke le ta me nɛ. Eye esi wòva Dawid gbɔ la, ede ta agu, eye wòbɔbɔ. 3 Eye Dawid biaɖ bena: Afika nètso? Edo nu nɛ bena: Israel fe asaɖa mee mesi tso! 4 Dawid gblɔ nɛ bena: Aleke nya la le? Taflatsɛ, gblɔe nam! Eye wòdo nu bena: Dukɔ la si le ava la nu, eye ame gedewo tsi ava le dukɔ la dome, eye Saul kple via Yonatan hā ku. 5 Tete Dawid bia deɖakpui, si to nya la nɛ bena: Aleke nɛwɔ, hafi nyaɛ be, Saul kple via Yonatan ku? 6 Deɖakpui, si to nya la nɛ la, do nu bena: Nanetɔ meva iGilboa-to la dzi, eye kpɔ da, Saul zɔ de efe akplɔ nu, eye tasiadam kple sɔdolawo deɖ de enu. 7 Esi wònyɛ kɔ kpɔm la, eyɔm, eye metɔ bena: Nyee nye si! 8 Eye wòbiam bena: Ameka nɛnye? Meɖo nu nɛ bena: Amalekitɔ menye. 9 Eye wògblɔ nam bena: Te de nɔnye, ne nawum, elabena nɔzi le tsɔyem, eye agbe gale menye

d Mo. I. 37, 29.

e Sam. I. 31, 13.

f Sam. I. 24, 7.

g 4, 10, 12.

h Fla. I. 2, 23, 33.
i Sam. I. 31, 1 v. 3.

k kp. 22.

ko. 10 Tete mete de eɔ hewui, elabena menyae be, anyi, si wòdze la, menye agbenɔtɔe o; eye mede ngoblanu la le eta kple abɔga le efe abɔ hetɔ va afi na nye afeto. 11 Tete Dawid kple ntsu, siwo katā le eɔ la, aɖze wofe awuwo. 12 Eye wofa konyi, fa avi hetsi nu do vaseɖe fiɛ le Saul kple via Yonatan kple Yehowa fe dukɔ la kpakple Israel fe afe la nuti, le esi wotsi yi nu la ta. 13 Eye Dawid bia deɖakpui, si to nya la nɛ bena: Afikatɔ nɛnye? Edo nu bena: Amalekitɔa de, si nye amedzro la fe yi menye. 14 Tete Dawid gblɔ nɛ bena: Nuka? Mɛvɔ be, nado wò asi da awu Yehowa fe amesiamina la oa?! 15 Eye Dawid yɔ deɖakpuiawo dometo deka gblɔ bena: Te va, ne nɔnada nui afu anyi! Eye wòda nui wòku. 16 Eye Dawid gblɔ nɛ bena: aWò ou ano wò ta dzi! Elabena wò ntu wò nue di dase le dokuiwò nu gblɔ bena: Mewu Yehowa fe amesiamina la.

Dawid fe konyifaha le Saul kple via Yonatan fe ku guti.

17 Tete Dawid kpa konyifaha sia le Saul kple via Yonatan nu, 18 eye wòde se be, woafia kaɔn-tɔdaha la Yuda-viwo. Kpɔ da, wonlɔe de ame dzɔdzɔewo fe

agbalé me: 19 Oo Israel, wowu wò atsyòdòdò le wò togbewodzi! Aleke kalétowo hetsi awa ale! 20 Migade gbe fãe le Gat o, eye migado kpoe le Askalon fe ablowo me o, ne Filistitowo fe vinyonuwo nagadzò dzi, eye bolotowo fe vinyonuwo nagatso aseye o! 21 Mi Gilboa-towo, zãmu alo tsi magadza de mia dzi o, eye agble /wõnuwo maganõ mia dzi o; elabena afima wotsò kalétowo fe akpoxõnu ju gbe do. Saul fe akpoxõnu le abe de womesi ami ne o ene. 22 Yonatan fe aputrò medea megbe le ame tsiaawo fe ou kple kalétowo fe ami me o, eye Saul fe yi megbõna fuflu o. 23 Saul kple Yonatan, amesiwo wolõna le wofe agbe me, eye tsi metoa wo dome o, wo dome memã le ku me hã o; wode abla wu hõ, eye wosesè wu dzata. 24 Israel-nyõnuviwo, mifa avi na Saul, amesi ta adabe na mi hedò atsyõ na mi, eye wòdo sikatsyõdonu de awu dzi na mi! 25 Aleke kalétowo tsi awa ale, eye wowu wò, Yonatan, de wò togbewo dzi! 26 Tòwò le veyem, nõvinye Yonatan! Wò nu vivi nunye nuto, eye wò lól5 nam fo nyõnuwo fe lol5 ta! 27 Aleke kalétowo tsi awa, eye awawolawo to aka ale!

Dawid zu fia le Yuda, eye Is-Boset le Israel.

2 Le nya sia megbe la Dawid yibia Yehowa bena: Mayi Yuda-duawo dometo deka mea? Yehowa do nu ne bena: Yi! Eye Dawid gblò be: Afika yi ge mala? Yehowa do nu bena: Yi Xebron! 2 Tete Dawid yi afima, eye asrõ eveawo, Yezreelto Axinoam kple Karmelto Abigail, kpe de epu. 3 Eye Dawid kplò nutsu, siwo le epu, hã yii amesiame kple efemetoowo, eye wono Xebron-duwo me. 4 Tete Yuda-gutsuwo va, eye wosi ami na Dawid le afima, ne wòadu fia de Yuda fe afe la dzi. Eye wova gblò na Dawid bena: Yabes-Gileadtowo nye amesiwo di Saul. 5 Tete Dawid do amewo do de Yabes-Gileadtowo gblò na wo bena: Yehowa ayra mi, elabena mieve miafe afeto Saul nu, eye miedii! 6 Eyata Yehowa ave mia nu, eye wòadi anukware na mi,

a Yos. 10, 13.

b Mi. 1, 10.

d Sam. I. 18, 6.

e Sam. I. 14, 50.

f Mo. IV. 15, 18 v. 21.

g Sam. I. 30, 8.

h Sam. I. 25, 42-43.

i Kron. I. 2, 16.

j 5, 2; Sam. I. 16, 13.

k Sam. I. 31, 12.

eye nye hã mawò nyui sia to-gbe na mi, le esi miewò nusia ta. 7 Ke migana miafe asi nado agblò o, eye miwò nutsu, elabena miafe afeto Saul ku, eye Yuda fe afe la si ami nam, be madu fia de wo dzi.

8 Ke Saul fe awafia Abner, Ner vi, kplò Saul vi Is-Boset yi Maxanayim, 9 eye wòdoe fia de Gilead kple Asertowo, Yezreel, Efrayim, Benjamin kple Israel blibo la dzi. 10 Saul vi Is-Boset xò fe blane, esime wòdoe fia de Israel nu, eye wòdu fia fe eve; negbe Yuda fe afe la koe ku de Dawid nu. 11 Dkeke, siwo Dawid du fia le Xebron de Yuda fe afe afe dzi la, le fe adre kple dzinu ade.

12 Eye Abner, Ner vi, kple Saul vi Is-Boset fe dolawo ho tso Maxanayim yi Gibeon. 13 Eye Zeruya vi Yoab kple Dawid fe dolawo hã ho, eye wova fo go wo nnewo le Gibeon-tato; woawo le ta la fe go si me, eye ame meawo le ta la fe go keme. 14 Tete Abner gblò na Yoab bena: Na dekapuiawo natsi tre; ne woate wo dokui akpò le mia nku me! Eye Yoab gblò bena: Ne wotsi tre! 15 Eye wotsi tre yi le wofe xexlème nu; ame wuieve nye Saul vi Is-Boset to tso Benjamin, eye wo ame wuieve tso Dawid fe dolawo dome. 16 Wolé ta na wo nnewo hefo yi de wo nnewo fe abla me, eye wòdze anyi zi deka. Eye wona nko tefe sia be nudafe; ele Gibeon.

Abner wu Asahel.

17 Awa la nu sè nuto gbemagbe, eye Dawid fe dolawo si Abner kple Israel-gutsuwo. 18 Eye Zeruya vipuntsu etò le afima: Yoab, Abisai kple Asahel; eye Asahel fe afo tsõna abe zi le gbe me ene. 19 Eye Asahel de Abner de nu, eye medze de dusi alo mia me le Abner yome o. 20 Tete Abner nyè kò gblò bena: Wòe nye Asahel mahã? Edo nu bena: Nye. 21 Abner gblò ne bena: Dze de dusi alo mia me, eye nalé dekapuiawo dometo deka ade epuni na dokuiwò! Ke Asahel gbe be, yematrò le eyome o. 22 Abner gagblò na Asahel bena: Trò le yonyeme dzro! Nukata mada nu wò afu anyi? Aleke mawò agate

23 Ke egbe tótró, eye Abner tso akplonu^a fo de do me ns, eye akpló la di go de egodo, eye wódze anyi de afima heku de etefe. Eye wòwa me, ne amesiame va teje, si Asahel dze anyi ku do la, etóna di. 24 Eye Yoab kple Abisai woti Abner yome, eye esi ye do to la, wova Ama-togbe, si le Giax kasa le Gibeon-gbegbe-mò dzi la gbo. 25 Tete Benyamin-viwo fo wo do-kui nu fu de Abner yome hewo asafoku deka, eye wotsi tre de togbea de ta me. 26 Eye Abner yó Yoab gbló bena: De yi ano nuudu dzi koa? Mènyae be, ava vòdi de dzi emegbe oa? Yekayi nagbló na duku la be, woatró le wo noviwo yomea? 27 Yoab do nu bena: Meta Mawu fe agbe, de menye wòe fo nu o la, anye ne duku la gbugbo le wo nwewo yome tso egbe òdi ke. 28 Eye Yoab ku kpè, tete avakò blibo la tó, womegati Israel yome o, eye wozudzo avawòwò. 29 Eye Abner kple efe amewo to tagba le zà blibo la me hetso Yordan, eye woto ve blibo la me va Maxanayim. 30 Eye esi Yoab gbugbo tso Abner yometife la, efo avakò blibo la nu fu, eye ame wuiasieke hekpe de Asahel nu to le Dawid fe dolawo dome. 31 Ke Dawid fe dolawo wu ame alafa etó kple blaade le Benyamin kple Abner fe amewo nu. 32 Eye woko Asahel dadí de tofoa dife le Betlexem; eye Yoab kple efe amewo zò zà blibo la, eye nu ke de wo le Xebron.

Dawid viwo.

3. Eye ava nò Saul fe afe kple Dawid fe afe dome etefe didi. Eye Dawid fe nusè kpom de dzi, ke Saul fe afe la le gbòdzogbòdzom de dzi. 2 Eye wodzi 9nu-tsuviwo na Dawid le Xebron: Efe ngogbevi nye ^bAmnon, si nye Yezreelt Axinoam tó. 3 Evia evelia nye Xileab, si nye Karmeltó, Nabal sró Abigail tó; etólia nye Absalom, si nye Gesur-fia, Talmai fe vinyonu Maaxa fe vi. 4 Enelia nye Adoniyá, Xagit vi; atólia nye Sefatya, Abital vi; 5 eye ade-lia nye Yitream, si nye Dawid

sró Eglá tó. Amesiawo wodzi na Dawid le Xebron.

Abner tró yi Dawid gbo; gake Yoab wul.

6 Esi ava nò Saul fe afe kple Dawid fe afe dome la, Abner ku de Saul fe afe nu vevie. 7 Ahiaa de nò Saul si, epko nye Rizpa, Aya vinyonu. Eye Is-Boset gbló na Abner bena: Nukañuti nède fofonye fe ahia gbo? 8 Tete Abner do domedzoe le Is-Boset fe nyawo ta gbló bena: Avù ta menye tso Yuda? Meve fofowò fe afe kple noviawo kpakple xóláwo nu egbea, eye nyemetsò wò de asi na Dawid o; eye wò ná nèle nya hem de gunye le nyonu ta fifia? 9 Mawu nefia Abner, ne wòagafiae de dzi, ne nyemewo, abe alesi Yehowa ka atam na Dawid be: 10 yeaxò fiadufe la le Saul fe afe si, eye yeana Dawid fe fiadzokpui nali ke de Israel kple Yuda dzi tso Dan vasede Beer-Seba o fi! 11 Ke mete nu do nyaa deke nu na Abner o, elabena ele evòm.

12 Enumake Abner do amewo do de Dawid, ne woagbló nò bena: Ameka tõe nye anyigba la? Eye wògagbló be: Bla nu kplim, eye kpò da, nye asi akpe de nuwò, be matró Israel blibo la de nuwò! 13 Edo nu bena: Enyo, mabla nu kpli wò; ke nu deka dim mele tso asiwò; màkpo nye nku me o, negbe deko nakpló Saul vinyonu Mixal ve, hafi áva kpò nye nku me! 14 Tete Dawid do amewo do de Saul vi Is-Boset, ne woagbló nò be: Kpló dsrònye Mixal, si metsò Filistitowo fe avanyui alafa deka de la, ve nam! 15 Eye Is-Boset do wodaxoe le sróa Lais vi Paltiel si ve. 16 Eye sróa dze eyome le avi fam vuu kekeke vasede Baxurim; eye Abner gbló nò bena: Gbugbo yi! Tete wògbugbo. 17 Ke Abner fo nu kple Israel-amegáwo bena: Menye egbe o, menye etsò o, miele Dawid dim, be wòadu fia de mia dzi. 18 Miwòe azò! Elabena Yehowa gbló le Dawid nu be: Nye dola Dawid fe así dzi to ge mala ade nye duku Israel tso Filistitowo kple wofe futowo katá si me. 19 Eye Abner fo nu de Benyamin há fe to me; emegbe Abner

^a 3, 27.

^b 21, 8.

^d Sam. I. 18, 25. v. 27.

^e Sam. I. 25, 44.

^f 5, 10.

^g Kron. I. 3, 1-4.

^h 13. 1.

ⁱ Fla. I. 1, 5.

yi Xebron, be yeagblo nusiwo katã dze Israel kple Benyamin fe afe blibo la nu la, na Dawid. 20 Esi Abner kple ntsu blave, siwo kpe de enu, va Dawid gbo le Xebron la, Dawid wo amedzro na Abner kple ntsu, siwo kpe de enu la. 21 Eye Abner gblo na Dawid bena: Na matso ayi adãfo Israel blibo la nu fu de nye afeto fia nu, ne woabla nu kpilwò, eye nãdu fia, alesi dze nuwò! Tete Dawid dɔ Abner dã wòyi le ntifafa me.

22 Eye kpo dã, Dawid fe dɔlawo kple Yoab gbo tso adzowa, eye wohe aboyonu gedɛ gbɔe; ke Abner megalɛ Dawid gbo le Xebron o, elabena edoe dã wòyi le ntifafa me. 23 Esi Yoab kple avakò blibo, si le enu, gbo la, wogblo na Yoab bena: Abner, Ner vi, va fia la gbo, eye wòdɔe dã wòyi le ntifafa me. 24 Tete Yoab va fia la gbo gblo bena: Nuka nye esi nẽwɔ? Kpo dã, Abner va gbɔwò; nukantɔ nẽdɔe dã wòdzo? 25 Mɛnya Abner, Ner vi la oa? Elabena nuwò ble ge wòva, ne wòanya wò dodo kple wò gbɔgbɔ kpakple nusiwo katã nẽwona. 26 Tete Yoab do le Dawid gbo hedɔ ame dɔ de Abner yome, eye wotrɛ tso Sira-vudo la gbo gbɔe, ke Dawid menyae o. 27 Esi Abner tro gbo va Xebron la, Yoab kplɛ yi agbo la te, be wa kpilii woade kpo; eye bwòda nu dɔ me ne le afima wòku de nɔvia d'Asahel fe ɔu ta. 28 Ke esi Dawid va see la, egblo bena: Mía kple nye fiadufe la miedɔ fɔ le Abner, Ner vi fe ɔu me o le Yehowa ŋku me tegbee. 29 Neva Yoab fe ta kple fofoa fe afe blibo la dzi, eye afudɔla kple anyidzela, amesi tɔna de ati nu kple amesi tsia yi nu kpakple amesi abolokoe wona, nu matso le Yoab fe me o! 30 Yoab kple nɔvia Abisai wuwu Abner, le esi wòwu wo nɔvi Asahel le ava me le Gibeon la ta. 31 Tete Dawid gblo na Yoab kple ameha, siwo katã le enu, bena: Midze miafe awuwo, mita akpanya, eye mifa konyi le Abner ŋgò! Eye fia Dawid dze amekukugba la yome. 32 Eye wodɔ Abner de Xebron; /fia la fa avi

α Sam. I. 26, 15.

β Fia. I. 2, 5.
δ 2, 23.

ε 9, 3.

ζ Sam. I. 30, 4.

kple yi le Abner fe yɔdo to, eye ameha blibo la hã fa avi. 33 Eye fia la fa na Abner gblo bena: Dɛ Abner aku abe yakame enea? 34 Womebla asi na wò o, eye womede akɔbligla afɔ na wò o; èku, abe alesi wokuna de ame vlowo si me ene! Tete ameha blibo la gafa avi de dzi wu. 35 Esi ye gale dzi ko, eye ameha blibo la va nududu na ge fiaa la, Dawid ka atam bena: Mawu nefiam ne wòagafiam de dzi, ne made nu nududu alo nu bubua de nu, hafi ye nãdo to fi! 36 Eye esi ameha blibo la dze sii la, edze wo nu; nusianu, si fia la wò la, dze ameha blibo la nu. 37 Eye ameha la katã kple Israel blibo la dze sii gbemagbe bena: Abner, Ner vi la fe ku metso fia la gbo o. 38 Eye fia la gblo na efe dɔlawo bena: Mienyae be, amegãa de kple ame nkoŋua dee ku egbea le Israel oa? 39 Ke nye la devi dzaa menye, hafi wosi ami nam menye fia. Ke Zeruya yi siawo tri ako wum. Yehowa nãdo vò etefe na nuawɔla de efe nu vɔdɔ wòwɔ la nu!

Wowu Is-Boset. Dawid bia Is-Boset fe hɔs.

4. Esi Saul vi se bena, Abner ku le Xebron la, efe asiwo gbɔdzo, eye dzidzi fɔ Israel blibo la. 2 Eye ntsu eve, siwo nye adzohawo kplɔlawo, le Saul vi la si; deka ŋkɔ nye Baana, eye evelia ŋkɔ nye Rexab, amesiwo nye Beerotto Rimon viwo tso Benyamin-viwo dome, elabena wobua Beerot hã kpe de Benyamin nu; 3 ke Beerottowo si yi Gitaim, eye wonye amedzrowo le afima vase de egbe. 4 Eye ntsuvia de le Saul vi Yonatan si, amesi fe ata tu. Exo fe atɔ, esime du tso Yezreel va le Saul kple Yonatan ntɔ; tete enyila tsɛe kpa hesii, eye esi wòle kplakplakpla dzi le sisim la, ege, eye wòtu; enko nye Mefiboset. 5 Azɔ Beerotto Rimon viwo, Rexab kple Baana, tso yi, eye wova Is-Boset fe me le ndokutsu, esime wòle ndɔlɔ dɔm. 6 Wova afea me, be woatsɔ lu; eye woda nu dɔ me ne, eye Rexab kple nɔvia Baana wosi dzo. 7 Esi wova afea me la, emlɔ efe aba

dzi le xogā me, tete woda nui wu, eye wotso ta le enu hetso efe ta dze mo to tagba le zā blibo la me. 8 Eye wotso Is-Boset fe ta ve na Dawid le Xebron gblō na fia la bena: Kpō dā, wō futō Saul vi Is-Boset, amesi le wō ku dim la, fe ta enye si; ale Yehowa bia hīs Saul kple efe dzidzimeviwo na nye afeto fia egbe sia! 9 Tete Dawid dō nu na Rexab kple nōvia Baana, amesiwo nye Beeroto Rimon viwo, gblō na wo bena: Meta Yehowa, si de nye agbe tso hiāwo katā me la, fe agbe: 10 ^aMelē ame ma, si va gblō nam be, Saul ku la, eye mewui le Ziklag, evō wōnye eya nuto bu be, gbe nyui yehe v8, eye mana dōtsoho ye hafi. 11 Azō esi ame vlowo wu ame dzodzoe de efe aba dzi le efe xō me la, de nye-mabia efe ou tso mia si, eye matsrō mi dā tso anyigba dzi oa? 12 Tete Dawid de se na dekapuiawo, eye wowu wo he'ā wofe asiwo kple afowo daku de ta to le Xebron; ke wotso Is-Boset fe ta di de Abner fe yodo me le Xebron.

Israel fe to mamleawo si ami na Dawid.

5. Tete Israel-toawo katā va Dawid gblō le Xebron, eye wogblō bena: Kpō dā, h'wō fu kple wō nutilā mienye. 2 Tsā esi Saul nye fia de Israel nu la, wōe kplōa Israel doa goe, eye nēgakplōne gbōne, eye Yehowa gblō na wō bena: Wōe anyi nye duko Israel, eye nanye amegā de Israel nu! 3 Ale Israel-amegāwo katā va fia la gblō le Xebron, eye fia Dawid bla nu kpli wo le Xebron le Yehowa ŋku me, eye kwosi ami na Dawid, ne wōaḍu fia de Israel dzi. 4 Dawid xō fe blaetō, esime wōzu fia, eye wōdu dzi fe blane." 5 Eḍu fia de Yuda dzi le Xebron fe adre kple dzinu ade, eye wōdu fia de Israel blibo la kple Yuda dzi le Yerusalem fe blaetō vō etō.

Dawid xō Yerusalem.

6 Eye fia la kple efe amewo ho yi Yerusalem de Yebusito, siwo nye anyigbadzitwo la nu; ke woawo gblō na Dawid bena: Māte nu ava afisia o, ŋkuagbātowo kple xōdrōwo koe anyā wō! Egōme

enye be, Dawid mate nu ava afisia o. 7 Ke Dawid xō Zion-mō la, eya nye Dawid fe du. 8 Gbe-magbe Dawid gblō bena: Amesi asi Yebusitowo hekpe de xōdrōwo kple ŋkuagbātowo, amesiwo Dawid fe dzi lé fui la nu heva ke de tsiou la gblō la...! Eyata wogblōna be: Dkuagbātō kple xōdrō megava afea me o! 9 Eye Dawid wa nō mō la me hena ŋkoe be Dawid fe du; eye Dawid dō gli jo xlāe va kpe tso Milo to anyigba gome. 10 Eye ^aDawid le nuse kpom de dzi, eye Yehowa, avakowo fe Mawu la, li kpli.

Dawid fe afe kple efe dzidziduwu.

11 ^aEye Tiro-fia Xiram dō amewo kple sedertiwō de Dawid hekpe de atikpalawo kple kpefulawo nu, ne woatu xō na Dawid. 12 Azō Dawid dze sii bena, Yehowae dō ye, ne yeḍu fia de Israel dzi, eye wōna efe fiadufe de dzi le efe duko Israel ta. 13 Esi Dawid tso Xebron va la, egadze ahiāwo, eye wōde srōwo le Yerusalem, eye wogadzi nutsuviwo kple nyōnuviwo na Dawid. 14 Amesiwo wodzi ne le Yerusalem fe ŋkwo nye esi: Samua, Sabab, Natan kple /Salomo, 15 Yibxar, Elisua, Nefeg kple Yafia, 16 Elisama, Elyada kple Elifelet.

17 Tete Filistitowo se bena, wosi ami na Dawid heḍo fia de Israel dzi, eye Filistitowo katā ho, bena woadi Dawid. Eye esi Dawid see la, eyi mō la me. 18 Eye Filistitowo va kaka de Refaim-bali la me. 19 Eye Dawid bia nu Yehowa bena: Maho de Filistitowo qua, eye de atsō wo ade asi nama? Yehowa dō nu na Dawid bena: Ho yi, elabena matsō Filistitowo ade asi na wō! 20 Tete Dawid va Baal-Perazim, eye Dawid si wo le afima, eye wogblō bena: Yehowa dze nye futowo le ŋgōnye, abe alesi tōsisi ŋca go ene. Eyata wona ŋkō tefe ma bena Baal-Perazim. 21 Ke wogblē wofe legbawo de afima, eye Dawid kple efe amewo fō wo. 22 Eye Filistitowo gaho heva kaka de Refaim-bali la me. 23 Tete Dawid bia nu Yehowa, eye wōdō nu ne be: Megaho yi o, ke boḥ to wo megbe, ne nava tu wo le klētiawo

a 3, 1.

b 1, 15.

d kp. 11-25
kp. Kron. I.
14, 1-16.

e Lu. 3, 31.
f Mat. 1, 6.
g kp. 1-10 kp. Kron. I. 11, 1 v. 9.
h 19, 13.

i Sam. I. 13, 14; 25, 30.

k 2, 4; Sam. I. 16, 13.
l Sam. I. 30, 8.

m Fla. I. 2, 11; Kron. I. 29, 27.

kasa! 24 Eye ne eva me be, zi dī va to klētiawo dome nēse la, ekema wō kaba, elabena Yehowa dze ngōwò, be wòasi Filistitowo fe avakò la! 25 Eye Dawid wō, abe alesi Yehowa de se nē ene, eye wòsi Filistitowo tso Geba vasede Gezer.

Nubabladaka la tsotsò yi Yerusalem.
Mìxal du fewu le Dawid gu.

6. Eye Dawid gafo Israel fe ame tiatlawo katā nu fu, wole ame akpe blaetō. 2 Eye Dawid kple dukò blibo, si le egu la, dze mo yi Baal-Yuda, ne woatsò Mawu fe adaka, si nu woyɔa f'Yehowa Zebaot, amesi le Kerubiwo ta me fe ŋkò do la, atso afima. 3 Woda Mawu fe adaka la de tasiadam yeyea de me, eye wotsɔe tso Abinadab fe afe, si le togbe dzi la me, eye Abinadab viwo Usa kple Axio kplɔ tasiadam yeye la. 4 Esi wotsɔe tso Abinadab fe afe, si le togbe dzi me la, wozò Mawu fe adaka la xa, ke Axio dze adaka la ngò. 5 Eye Dawid kple Israel fe afe blibo la le ye dum kple nusè katā hele ha dzim de saŋku kple kasaŋku, axatsɛ, nyawowoe kple gakogoe nu le Yehowa ŋku me. 6 Esi wova Naxon fe lugbofe la, Usa do asi da lé Mawu fe adaka la, elabena nyiawo dze de aga. 7 Ke Yehowa do dɔmedzoe de Usa nu, eye Mawu f'oe yi afima de Mawu fe adaka la xa. 8 Tete wòve Dawid be, Yehowa de Usa da, eye wòna ŋkò tefe ma be Perez-Usa vasede egbe. 9 Eye Dawid vɔ Yehowa gbemagbe hegblo be: Aleke Yehowa fe adaka la ava gbonye? 10 Eye Dawid melò be, woatsò Yehowa fe adaka la ava ye gbɔe le Dawid fe du la me o; eye Dawid na be, woadadroe de Gatto Obed-Edom fe me. 11 Ale Yehowa fe adaka la tsi Gatto Obed-Edom fe me dzinu etɔ, eye Yehowa yra Obed-Edom kple efe afe blibo la.

12 Eye wova gblo na fia Dawid bena: Yehowa yra Obed-Edom fe afe kple efe nuwo katā le Mawu fe adaka la ta. Tete Dawid yi dakò Mawu fe adaka la tso Obed-Edom fe me va Dawid fe du la me kple dzidzo. 13 Eye wòva me, ne Yehowa fe adaka la tsolawo

• Fla. 1 8, 5.

• krp. 1-11 kpo
Kron. 1. 13.

• krp. 17-19
kpo Kron. 1.
16.

• Yos. 15, 9.
/ Mo. II. 25, 22.

• Fla. 1. 8, 55.

• Sam. I. 7, 1.

• Mo. IV. 4, 15;
Sam. 1. 6, 19.
• 5, 2.

• kpo Kron. 1.
17, 1-14.

• krp. 12-16 kpo
Kron. 1. 15.

• Ps. 132.

de afo zi ade la, etsɔa nyitsu deka kple nyivi dami deka sa vɔe.^a 14 Dawid du ye kple nusè katā le Yehowa ŋku me, eye Dawid do aklala-kɔmewu. 15 Eye Dawid kple Israel fe afe blibo la le aseye tsom le kpè kum hetso Yehowa fe adaka la yii. 16 Esi Yehowa fe adaka la va Dawid fe dua me la, Saul vinyɔnu Mixal le fesre nu kpo Dawid le kpo tim hele ye dum le Yehowa ŋku me, eye wòdu fewu le egu le efe dzi me. 17 Eye wotsò Yehowa fe adaka la va da de enɔfe le agbado, si Dawid tu nē la me, eye Dawid sa numevɔ kple akpedavɔ le Yehowa ŋku me. 18 Esi Dawid sa numevɔ kple akpedavɔ vɔ la, eyra dukò la le Yehowa Zebaot fe ŋkò me. 19 Eye Dawid mā abolo bɔbɔ, lāko kple weintsetse fufu abolo dekadeka na dukò la katā, si nye Israel fe ameha blibo la dome amesiame, eye dukò blibo la dome amesiame yi efe xɔ nu.

20 Esi Dawid yi gbe do ge na efemetowo la, tete Saul vinyɔnu Mixal va kpe Dawid gblo bena: Aleke gbege Israel-fia de bubu edokui nu hede ama le eteviwo fe dolanyɔnuwo ŋku me egbe, abe alesi yakamewo dea amae ene! 21 Tete Dawid gblo na Mixal bena: Yehowa, amesi nu nye nu nyo wu fofowò kple efe afe blibo la, eye wòtsɔm do kamegà de Yehowa fe dukò Israel nu la, ŋku mee meɖu ye le! 22 Ne meɖi gbɔ, eye medo yakame dokuinye vuu hā la, de mebe, made bubu dokuinye ŋule dolanyɔnu, siwo nu nèfo nu le la ŋku me. 23 Ke Saul vinyɔnu Mixal tsi ko vasede efe kugbe.

Dawid di bena, yeatu gbexoxo na Mawu, eye woxo ngbedodo le efe fadufe mavo la guɖi.

7. Eye wòva me, esime fia la le efe me, eye Yehowa na gbodzɔe tso efe futowo katā si me godoo va kpe la, 2 fia la gblo na nyagblɔɖia Natan bena: Kpo da, nyea mele sedertixɔ me, ke Mawu fe adaka la le kuntruwo te.^o 3 Natan do nu na fia la bena: Yi nawo nusulan, si le wò dzi me; elabena Yehowa li kpli wò! 4 Tete Yehowa fe gbe va Natan gblo le zā ma me bena: 5 Yi na-

gblɔ na nye dɔla Dawid bena: Ale Yehowa to enye si: Wɔde atu 'xɔ nam manɔ emea? 6 Elabena tso gbesigbe mekpɔ Israel-viwo tso Egipte la, nyemena bɔxa deke me vasede egbe o, ke boɔ menɔ agbadɔ kple nofe la me henɔ tsatsam. 7 Dɔkeke alesi menɔ Israel-viwo katã dome tsã la, de megbɔ na Israel fe toawo dome-tɔa de, si medo be, wɔanyi nye dukɔ Israel la bena: Nukaputi mietu sedertɔ nam oa? 8 Azo ale nagbɔ na nye dɔla Dawid enye si: Gbe, si Yehowa Zebaot do enye si: Mekpɔ wɔ tso lãnyife le alẽwo yome, be naɖu amegã de nye dukɔ Israel nu! 9 Menɔ anyi kpɔ wɔ le afisiãfi, si nẽto, metsrɔ wɔ futɔwo katã ɖa le ngɔwɔ, eye mede ŋkɔ gã nuwɔ abe ame ŋkɔnu, siwo le anyigba dzi fe ŋkɔ ene. 10 Mana nofe nye dukɔ Israel, eye mana wɔadɔ zunu anyi, ne wɔana etefe, eye dziãka magatso efo azo o, eye ame wlowo magatee de anyi azo abe tsã ene 11 tso gbesigbe medo vɔnudrɔlawo de nye dukɔ Israel nu la o. Mana gbodzɔe wɔ tso wɔ futɔwo katã si me, eye Yehowa le gbɔgbɔm na wɔ be: Yehowa le xɔ tu ge na wɔ! 12 Ne wɔ azã de, eye nẽmlɔ fofowɔwo gbɔ la, ekema maɖo viwɔ, si do tso wɔ ali me la, de yowɔme, eye mana efe fiadufe nali ke. 13 Eya natu xɔ na nye ŋkɔ, eye maɖo efe fiadufe fe fiãzikpui tẽ dzi ɖaa. 14 Manye fofoa, eye eya anye vinye, eye ne eda wo la, mahe to ne kple amefoti, eye mafɔe, abe alesi wofoa amegbetɔviwo ene. 15 Gake nye amenuveve madzo le egbo, abe alesi mena wɔdzo le Saul, amesi mede ɖa le ŋkuwɔ me la gbɔ ene o. 16 Wɔ afe kple wɔ fiadufe ana anyi tegbee le ŋkunye me, eye wɔ fiãzikpui ali ke tegbee.^a

Dawid fe gbedododa.

17 Eye Natan fo nu kple Dawid de nya siawo katã kple nutega sia nu pɛpɛpɛ. 18 Eye fia Dawid yi ɖabɔɔ na Yehowa ŋku me hegbɔ bena: Afetɔ Yehowa, amekba menyẽ, eye nuka nye afe nye be, nẽkplɔm vasede fifi? 19 Afetɔ Yehowa, de esia nye nu

tse le ŋkuwɔ me, hafi nẽgado nusi ava gbadegbe la nugbe de wɔ dɔla fe afe la qua? Esia nye nusi nẽdo de amegbetɔvi qua, Afetɔ Yehowa! 20 Eye nukata Dawid agana nu fom kpɔ wɔ, elabena ɛnya wɔ dɔla, Afetɔ Yehowa! 21 Le wɔ nya kple wɔ tamesusu ta nẽwo nu gã siawo katã, bena nana wɔ dɔla nanyae. 22 Eyata ɛtri ako, Yehowa Mawu, elabena amea deke mede nuwɔ o, eye mawu bubua deke mexe de nuwɔ o, abe alesi miẽsee kple to pɛpɛpɛ ene. 23 Dukɔ ka le anyigba dzi de wɔ dukɔ Israel nu, anyigba dzi dukɔ, si dede ko mawua de va de, be wɔatsɔ awɔ efe dukɔ, ne wɔade ŋkɔ edokui nu, eye wɔawɔ nu gã kple ɔddzinuwo, be wɔanya dukɔwo kple wofo mawuwo le wɔ dukɔ, si nẽde tso Egipte na dokuiwɔ la ngɔa? 24 Eye nẽdo wɔ dukɔ Israel tẽ dzi, be wɔanye wɔ dukɔ tegbee, eye wɔ Yehowa nẽzu efe Mawu. 25 Eyata, Yehowa Mawu, na nya, si nẽgbɔ de wɔ dɔla kple efe afe nu la dzi tegbee, eye nawɔ, abe alesi nẽgbɔ ene! 26 Ekema wɔ ŋkɔ ade du tegbee, eye woagbɔ be: Yehowa Zebaot enye Mawu de Israel nu, eye wɔ dɔla Dawid fe afe nali ke le ŋkuwɔ me! 27 Elabena wɔ Yehowa Zebaot, Israel fe Mawu la, gblɔe de wɔ dɔla fe kɔto me bena: matu xɔ na wɔ; eyata dzi ɖo wɔ dɔla fo wɔde gbe sia dom ɖa na wɔ. 28 Azo Afetɔ Yehowa, wɔde nye Mawu, eye wɔ nyawo nye nya-tefe, eye nẽgbɔ nya nyui sia na wɔ dɔla. 29 Eyata lɔ naya wɔ dɔla fe afe la, ne wɔana ŋkuwɔ me tegbee; elabena wɔ Afetɔ Yehowae gblɔe, eye wɔ yayra ana yayra nana wɔ dɔla fe afe dzi tegbee.

Dawid fe dzidudu kpokpo kple efe kesinonu. Dowolawo dɔdɔ.

8 Eye wɔva me le nusiawo megbɔ bena, Dawid si Filistitawo, eye wɔbɔɔ wo de anyi, eye Dawid xɔ du gã me dzidudu le Filistitawo si. 2 Emegbe wɔsi Moabitawo, eye wɔna womɔ anyigba, eye wɔdzidze wo kple ka; edzidze ka eye be, woawu, eye wɔdzidze ka deka be. woana agbe.

^a Kron. I. 22, 8; Fla. I. 5, 17.

^b Fla. I. 8, 16, 27; Vea. 66, 1.

^d Mo. V. 4, 7.

^e Sam. I. 16, 11 v. 13.

^f Fla. I. 8, 20; Vea. 8, 8.

^g Fla. I. 5, 19; 6, 12; Ps. 83, 4, 5.

^h Vea. 50, 5.

ⁱ Ps. 89, 27; Heb. I. 5; Lu. I, 32.

^k Fla. I. 8, 26.

^l Sam. I. 15, 23, 26.

^m Ps. 72, 17; Vea. 56, 3.

ⁿ kpo Kron. I. 18.

^p Mo. I. 32, 11.

Ale Moabitowo zu Dawid fe dɔlawo, siwo dzo nu nɛ. 3 Eye Dawid si Zoba-fia Hadadezer, Rexob vi, esi wova be, yeado yefe fiaduƒe anyi de Frat-tɔsisi la nu. 4 Dawid lɛ sɔdola akpe deka kple alafa adre kpakple afɔzɔla akpe blave, eye Dawid ɔtu ata na sɔ, siwo katã wotsi de tasiadamwo nu la, negbe sɔ alafa deka ko wɔkpɔto di. 5 Eye esi Aramtowo tso Damasko, be woavaxo na Zobia-fia Hadadezer la, Dawid wu ame akpe blave vo eve le Aramtowo dome. 6 Eye Dawid de amewo do Aramtowo fe Damasko, eye Aramtowo zu Dawid fe dɔlawo, siwo dzo nu nɛ. Eye Yehowa kpe de Dawid nu le afisifai, si woyi. 7 Eye Dawid xo sikakpoxonu, siwo le Hadadezer nu mewo si la, hetsɔ va Yerusalem. 8 Eye fia Dawid xo akɔbli gedɛ fũ le Beta kple Berotai, siwo nye Hadadezer fe duwo me. 9 Esi Xamat-fia Toi se bena, Dawid si Hadadezer fe avako blibo la, 10 Toi do via Yoram de fia Dawid, ne wɔado gbe nɛ, wɔadi dzɔgbenyuie nɛ, eye wɔayrae le esi wɔwo ava kple Hadadezer, eye wɔsii la ta, elabena Toi kple Hadadezer wole kɛ me; eye wɔhe kɔsalonuwo, sikanuwo kple akɔblinuwo de asi vɛ. 11 Eye fia Dawid ko woawo hã nu na Yehowa hekpe de kɔsalɔ kple sika, siwo woxo le dukɔ, siwo katã dzi wɔdu la si, eye woko wo nu la guti. 12 Exo wo le Aramtowo, Moabitowo, Amon-ivo, Filistitowo kple Amalekitowo si hekpe de nusiwo woha le Zobia-fia Hadadezer, Rexob vi si la guti. 13 Eye Dawid fe nko nyo. Esi wɔgbo tso Aramtowo sife la, ewu Edomto akpe wuienyi le dzebe la me. 14 Eye wɔde amewo do Edom, Edom blibo lae wɔde amewo doe, eye Edomto wo katã zu Dawid fe dɔlawo. Eye Yehowa kpe de Dawid nu le afisifai, si woyi. 15 Ale Dawid du fia de Israel blibo la dzi, eye ɔnudɔdrɔ kple afiatsoƒe le Dawid si me hena Israel blibo la. 16 Yoab, Zeruya vi, le avako la nu, eye Yosafat, Axilud vi, nye fia fe tsiami;* 17 Zadok, Axitub vi, kple Aximelex, Abyatar vi, wonye nunɔlawo, eye

a 15, 16; Sam. I. 30, 14.

b Krop. I. 18, 17; Fia. I. 4, 5.

d Yos. 11, 9.

e 16, 1.

f 4, 4.

g 17, 27.

h Sam. I. 24, 15.

i Ps. 60, 2.

k Mo. I. 27, 40.

l 19, 29.

m 20, 22-26.

n kp. 3.

Seraya nye agbalɛnɔla; 18 Benaya, Yehoyada vi, le ƒKretitowo kple Pletitowo nu, eye Dawid vi-nutsuwo nye badagudɔlawo.

Dawid wo domenyo na Mefiboset.

9 Eye Dawid bia bena: De amea deke mekpɔto de Saul fe me, ne mave enu le Yonatan ta oa? 2 Dɔlaa de le Saul fe me, si nko nye ƒZiba; eye woyɔe va Dawid gbo, eye fia la gbo nɛ bena: Wɔe nye Ziba? Edo nu bena: Wɔ dɔlae. 3 Fia la bia bena: De amea deke megale Saul fe me, ne mave enu abe Mawu ene oa? Ziba do nu na fia la bena: ƒYonatan vi-nutsu deka li, amesi fe ata tu. 4 Tete fia la gbo nɛ bena: Afika wole? Ziba do nu na fia la bena: Kpo da, ele Amiel vi ƒMaxir fe me le Lo-Debar. 5 Tete fia Dawid do ame da woɔɔakpɔe vɛ tso Lo-Debar le Amiel vi Maxir fe me. 6 Eye esi Saul vi Yonatan fe vi Mefiboset va Dawid gbo la, etsyo mo anyi, eye wɔbobo. Tete Dawid gbo bena: Mefiboset! Eto bena: Wɔ dɔla enye si. 7 Dawid gbo nɛ bena: Megavɔ o, elabena mave nuwɔ le fofowɔ Yonatan ta: magagbugbo fofowɔ Saul fe agblewo katã na wɔ, eye naɖu nu le nye agba nu daa. 8 Ke eya de ta agu gbo bena: Ameƒa nye wɔ dɔla, be nɛtro dokuiwɔ de nye, amesi nye ƒavũ kuku la nu? 9 Tete fia la yo Saul fe deƒakpui Ziba gbo nɛ bena: Metsɔ nusiwo katã nye Saul kple efe afe blibo la to la, de asi na wɔ afeto fe vi. 10 Eye mia kple viwɔnutsuwo kple wɔ dɔlawo miade agble, eye miage nu nɛ, ne wɔ afeto fe vi nakpo nu adu; ke wɔ afeto fe vi Mefiboset adu nu le nye agba nu daa. Eye nutsuvi wuiatɔ kple dɔla blave le Ziba si. 11 Tete Ziba gbo na fia la bena: Alesi nye afeto fia de se na efe dɔla la, ne-nema pɛpɛe wɔ dɔla awal Eye Mefiboset ɔdu nu le Dawid fe agba nu abe fiaviwo dometo deka ene. 12 Eye nutsuvi suea de le Mefiboset si, nko nye Mixa; eye Ziba-femetowo katã zu Mefiboset fe dɔlawo. 13 Ke Mefiboset no Yerusalem, elabena edua nu le fia fe agba nu; eye efe ɔatawo kple eve tu.

Amon-viwo do vto Dawid fe ame dodowo.
Dawid fe avako si Amon-towo.

10. ^aEsia megbe la Amon-viwo fe fia ku, eye via Xanun du fia de etefe. 2 Tete Dawid gblɔ bena: Mave Naxas vi Xanun nu, abe alesi fofoa ve nunye ene. Eye Dawid do efe dolawo, be woadafa ako ns le fofoa ta. Ke esi Dawid fe dolawo va Amon-viwo fe anyigba dzi la, 3 Amon-viwo fe amegawo gblɔ na wofe afeto Xanun bena: De Dawid do akofalawo da, be woade bubu fofowo nu na wo loo? Alo menye de Dawid do efe dolawo de gbowo, be woadzro dua me, eye woatsa nku le eme ahagblɛe oa? 4 Tete Xanun le Dawid fe dolawo, eye wona wolɔ gɛ afaafa na wo, eye wolɔ wofe awu de domedomee de agonu, emegbe wodo mo wo. 5 Esi wova gblɛe na Dawid la, edo ame woyi dakpe wo, elabena wodo nukpe nutsuawo nutɔ; eye fia la na wogblɔ na wo bena: Mitsi Yerixo, vase de esime miafe gɛ nato, hafi miagbo!

6 Ke esi Amon-viwo kpɔ be, yewozu Dawid fe ketowola, Amon-viwo do wodatsɔ ava Aramtowo le Bet-Rexob kple Aramtowo le Zoba, wole afɔzola akpe blave, kple Maaxa-fia ame akpe deka kpakple Istobtowo ame akpe wuive. 7 Esi Dawid see la, edo Yoab kple kalɛtowo fe avako blibo la do da. 8 Tete Amon-viwo ho va dze ava de agbo la nu, eye Aramtowo tso Zoba kple Rexob kple Istobtowo kple Maaxatowo le avagbe dzi la wo to wo tɔe. 9 Esi Yoab kpɔ be, wodze ava de ye nu le ngu kple megbe la, ede amewo le Israel fe ame tiatiawo katã me, eye wodze ava de Aramtowo nu. 10 Ke etsɔ avako la fe kpɔtɔea de asi na novia Abisai, ne woade ava de Amon-viwo nu. 11 Eye wogblɔ bena: Ne Aramtowo sesɛ wum la, ekema nava xɔ nam; eye ne Amon-viwo sesɛ wu wo la, ekema mava xɔ na wo. 12 Lɛ dzi de fo, eye na miasɛ nu na miafe duko kple mia Mawu fe du la; eye Yehowa awɔ nusi dze egu! 13 Tete Yoab kple avako, si le egu la, ho yi datɔ Aramtowo, eye wosi le wo nu. 14 Eye esi Amon-viwo

^a kpɔ Kron. I. 19.

kpɔ be, Aramtowo si la, wosi le Abisai nu yi dua me, eye Yoab tro le Amon-viwo yome heva Yerusalem.

15 Esi Aramtowo kpɔ bena, Israel-viwo si yewo la, wofo wo dokui nu fu. 16 Eye Hadadezer do be, woana Aramtɔ, siwo le to-sisi la fe go keme dzi, naho; eye wova Xelam, eye Hadadezer fe avafia Sobax le wo nu. 17 Esi wova gblɛe na Dawid la, efo Israel blibo la nu fu, eye wotso Yordan heva Xelam. Eye Aramtowo dze ava de Dawid nu hewo ava kpɛli. 18 Ke Aramtowo si le Israel nu, eye Dawid wu tasiadam me nolawo alafa adre kple sɔdola akpe blane le Aramtowo dome, eye wode abi wofe avafia Sobax nu woku de afima. 19 Esi fia, siwo katã nye Hadadezer teviwo, kpɔ bena, Israel-viwo si wo la, wowo nutifafa kple Israel, eye wosubɔ wo, eye Aramtowo de asi vɔvɔ me azɔ na kpekpe de Amon-viwo nu.

Dawid wo ahasi, eye woko bu di.

11. Esi fe tro, eye fiawo fe avahoyi do edzi la, Dawid do Yoab kple efe dolawo kpakple Israel blibo la, eye wotsɔ Amon-viwo hede to de Raba; ke Dawid tsi Yerusalem. ^b 2 «Le yetro me, esi Dawid fo tso efe aba dzi le tsa dim le fiawo ta me la, ele xɔa ta me kpɔ nyɔnu de le tsi lem; nyonu la dze tugbe nutɔ. 3 Tete Dawid do woyi dabia nyonu la gome se, eye wogblɔ bena: Eya nye Eliam fe vinyonu Bat-Saba, «Uriya, Xitito la srɔ! 4 Eye Dawid do ame woyi dakplɛe ve, eye esi wova egbo la, ede asi egu. Esi /nyonu la kpala dinu la le edokui nu vɔ la, etro yi efe me. 5 Eye nyonu la fo fu, eye wodo woyi dagblɔ na Dawid bena: Me-fo fu.

6 Tete Dawid do ame do de Yoab bena: Do Uriya, Xitito la dem! Eye Yoab do Uriya de Dawid. 7 Eye esi Uriya va egbo la, Dawid bia bena: Yoab doa, avako la doa, aleke ava la le edzi yimi? 8 Dawid gagblɔ na Uriya bena: Yi afewo me, ne naklo afo! Tete Uriya do le fia fe

^b Kron. I. 20, 1.
^a Mat. 5, 29, 29.

^c 23, 39.

^d Mo. III. 15, 18.

me, eye fia fe nunana dze eyome. 9 Ke Uriya tsi efe afeto fe dɔlawo katã gbɔ dɔ le fia fe agbo nu, eye meyi efe me o. 10 Eye wova gbɔ na Dawid bena: Uriya meyi efe me o. Tete Dawid gbɔ na Uriya bena: Alo menye mɔ dzi nɛtso gbɔ oa? Nukaɣuti mēyi afewò me o? 11 Uriya dɔ nu na Dawid bena: “Aɔaka la kple Israel kpakple Yuda wole agbado me, nye afeto Yoab kple nye afeto fe dɔlawo fu asaɔa anyi de tagba, eye nyea mayi afenye me, aɔu nu, anɔ nu ahado srɔnye gbɔa? Meta wò amea kple wò agbe siaa, ne mawò nusia fi! 12 Dawid gbɔ na Uriya bena: Tsi afisia egbea hã, etsɔ la mado mɔ wò! Eye Uriya tsi Yerusalem gbemagbe kple nu, si ke de eyome hã. 13 Eye Dawid kpee wòva du nu no nu le egbo, eye wòna ahae wòno mu. Le fiẽ la edo yi damlo efe aba dzi le efe afeto fe dɔlawo gbɔ; ke meyi efe me o.

14 Esi nu ke la, Dawid ɣɔ agbalẽ de Uriya si dɔ de Yoab. 15 Ale wòɣɔ de agbalẽa me enye si: Mide Uriya dɔ ɣɔ, afisi ava la nu sɛ le, eye mide megbe le ɛnu, ne wòatsi ava! 16 Eye wòva me, esi Yoab de to de dua la, ede Uriya dɔ afisi wònya be, enye kalẽtowo fe akpa dzi. 17 Tete duametowo dɔ va wò ava kple Yoab, eye amewo tsi le avako, si nye Dawid fe dɔlawo la dome, eye Uriya, Xitito la, hã ku. 18 Enu-make Yoab dɔ ame be, woadagbɔ avanyawo katã na Dawid. 19 Eye Yoab de se na dola la bena: Ne ɛgblo avanyawo katã na fia la vɔ, 20 eye fia la dɔ domedzoe gbɔ na wò bena: Nukaɣuti miegogo dua, be miawo ava? Mienyae bena, woanɔ glia dzi ate mi oa? 21 Ameka wu Abimelex, Yerubaset vi la? De menye /nyonua dee le gli dzi xlã tevi dee wòku le Tebez oa? Nukaɣuti miegogo glia hã la, ekema gbɔ be: Wò dola Uriya, Xitito la, hã ku. 22 Eye dola la yi dagbɔ nya, siwo katã gbe Yoab dɔe dɔ la, na Dawid. 23 Dola la dɔ nu na Dawid bena: Dutsuawo sesẽ wu mí, eye esi wodo de mía nu va tagba la, mfenɔ te de wo nu

^a Sam. I. 4, 4.

^b Mo. II. 20, 13, 14.

^d Mo. II. 21, 37.

^e Fla. I. 20, 40.

^f 170n. 9, 53.

vasede agboa nu ke. 24 Tete aɣutɔdalawo le gli dzi te wò dɔlawo, eye fia fe dɔlawo dometɔa dewo ku, eye wò dola Uriya, Xitito la, hã ku. 25 Dawid gbɔ na dola la bena: Ale nagbɔ na Yoab enye si: Megana nusia nave wò o, elabena yi dua nu le afi kple afi! Do dzi wò ava kple dua, eye nagbãe! Ale nade dzi fo ne enye si! 26 Esi Uriya srɔ se bena, srɔa Uriya ku la, efa na srɔa. 27 Eye esi wòwò aho vɔ la, Dawid dɔ woadakplɛ va efe me wòzu srɔa, eye wòdzi ɣutsuvi nɛ. Ke nusi Dawid wò la, medze Yehowa ɣu o.^b

Natan fe dzimetɔro nyagbɔgbɔ.

12. Tete Yehowa dɔ Natan dɔ de Dawid, eye wòva egbo gbɔ ne bena: Dutsu eve wole du deka me, deka kpɔ ho, ke deka dɔ ko. 2 Alẽ kple nyiwo le kesinɔta la si fũ. 3 Ke naneke mele ame dahe la si o, negbe alẽvi sue deka, si wòfle la ko; eye wònyi wòtsi kple viawo le egbo. Eɔua efe nu alogomedede la fe de, eye wònoa tsi le efe tre nu, edɔa alɔ de efe ako nu, eye wòle ne abe vianyɔnu ene. 4 Ke esi mɔzɔlaa de va dze kesinɔta la, efe alẽwo kple nyiwo dometɔ deka lele ɔa na amedzro, si va dze egbo la vee, eye wòlẽ ame dahe la fe alẽvia heɔa na ɣutsu, si va dzee. 5 Tete dzi ku Dawid vevie de ɣutsu la nu, eye wògbɔ na Natan bena: Meta Yehowa fe agbe, ɣutsu, si wò nusia la, dze ku; 6 eye wòado alẽvi la tefe zi ene, le esi wòwò nusia, eye ame fe nu mevee o ta.^d 7 Tete Natan gbɔ na Dawid bena: “Wòde nye ɣutsu la! Ale Yehowa, Israel fe Mawu la, gbɔ esi: Mesi ami na wò heɔo fia wò de Israel nu, eye mede wò tso Saul si me; 8 mede wò afeto fe afe asi na wò, eye metsɔ wò afeto srɔwo dɔ wò ako nu; metsɔ Israel kple Yuda fe afe la na wò, eye ne esia meso gbɔ o la, mate ɣu atso nu bubu akpee na wò le mɔ vovovowo dzi hafi. 9 Nukaɣuti nɛdo vlo Yehowa fe gbe hewo nu vòdi sia le efe ɣku me? Ewu Uriya, Xitito la, kple yi, eye nɛxo srɔa de; ke ɛtsɔ Amon-

viwo fe yi wu eya ɔtɔe. 10 Eyata byi madzo le afewɔ me gbede o, le esi nɛdo vlom, eye nɛxo Uriya Xititɔ la srɔ de ta. 11 Ale Yehowa gblo esi: Kpɔ da, mana dzɔgbevɔe natsɔ afewɔ me ava dziwɔ, eye maxɔ srɔwɔwo le ŋkuwɔ me atsɔ na xɔwɔvi, eye wɔwɔdɔ srɔwɔwo gbɔ le ɔdɔkutsudza-tɔ. 12 Wɔa ɛwɔe le bebe me, ke nye la mawɔ nusia le Israel blibo la ŋku me le ɔdɔ.

Dawid nu efe nuvɔ me, eye wɔtsɔe kee.
Salomo dzidzi.

13 Eye Dawid gblo na Natan bena: Mewɔ nuvɔ de Yehowa nu. Natan gblo na Dawid bena: Yehowa hã de wɔ nuvɔ la da; mɛle kuku ge o. 14 Ke esi nɛwo nusia, eye nɛna Yehowa fe futɔwo kpɔ fewudunu la, eyata ɔtɔsuvi, si wodzi na wɔ la, aku. 15 Emegbe Natan yi afe me. Eye Yehowa de fu na devi, si Uriya srɔ dzi na Dawid la, eye wɔle dɔ lɛm revie. 16 Ke Dawid fo koko na Mawu le devi la ta, eye Dawid tsi nu dɔ, eye wɔtsi anyigba dɔ. 17 Eye efe me amegãwo va egbo, be yewoafɔe le anyigba; ke melɔ o, eye meɔ nu kpli wo o. 18 Le ŋkeke adreagbe la devi la ku. Eye Dawid fe dɔlawo le wɔwɔm be, woagblo nɛ be, devi la ku; elabena wogblo be: Kpɔ da, esi devi la gale agbe, eye miefo nu kplii la, egbe toɔdɔdɔ mɛafe gbe; de mawɔ nu vevia de edokul, ne miegblo nɛ be, devi la ku oa? 19 Esi Dawid kpɔ be, efe dɔlawo le dalɛ dom la, Dawid dze sii bena, devi la ku. Eye Dawid bia efe dɔlawo bena: De devi la kua? Wɔdɔ nu bena: Eku. 20 Tete Dawid tsi tre tso anyigba, eye wɔle tsi, si ami hedɔ li efe awuwo, eye wɔyi Yehowa fe me hede ta agu; emegbe wɔva efe me, eye wɔbia be, woatsɔ nududɔ adɔ ye kɔ me, eye wɔdu nu. 21 Efe dɔlawo gblo nɛ bena: Nuka nye si nɛwo? Esi devi la gale agbe la, ɛtsi nu dɔ, eye nɛfa avi; ke esi devi la ku la, ɛtsi tre, eye nɛdu nua? 22 Edo nu bena: Esi devi la le agbe la, metsi nu dɔ, eye mɛfa avi; elabena mebu be, dewohi Yehowa ave nunye, be devi la natsi agbe. 23 Ke azɔ esi wɔku la, nukata

a 11, 1; Fla. I. 16, 5.
b 13, 28, 29; 18, 14; Fla. II, 28, 7.

d 16, 22; Hl. 31, 9, 10.

e krp. 26-31
kron. I. 20, 1-3.
f Yer. 49, 2.

g 24, 10.

h Ps. 51, 9.

i 11, 27.

k 3, 23.

l Sam. I. 16, 9.

matsi nu adɔa? De mate nu aga-gbugbɔe agbɔea? Nye koe ayi egbo, ke eya magatrɔ avagbɔnye o. 24 Eye Dawid fa akɔ na srɔa Bat-Seba; eye wɔyi dɔdɔ egbo, eye wɔdzi ɔtɔsuvi, si wɔna ŋkɔe be Salomo; eye Yehowa lɛ efe nya. 25 Eye wɔtsɔe de asi na nyagbloɔdila Natan, amesi na ŋkɔe le Yehowa ta be Yedidya.

Raba-du xoxo.

26 Eye Yoab wɔ ava kple Amon-viwo fe Raba, eye woxɔ fiadu la. 27 Tete Yoab dɔ amewɔ dɔ de Dawid gblo bena: Mewɔ ava kple Raba, eye mexɔ tɔ nu du la hã. 28 Eyata fo avakɔ, si kpɔtɔ la, nu fu, eye nade to de dua axɔe, ne nyea magaxɔe, eye woayɔ nye ŋkɔ de egu o! 29 Tete Dawid fo avakɔ blibo la nu fu yi Raba, eye wɔwo ava kplii hexɔe. 30 Eye wɔde fiakuku la le wofe fia ta; efe kpekpeme le sika talento deka, eye kpe xɔasi le egu, eye Dawid tsɔe dɔ. Aboyonu, siwo wɔtsɔ tso dua me gbɔe la, sɔ gbɔ ɔtɔ. 31 Eye wɔkplɔ dukɔ, si le eme la, dɔdɔ laxalaxadwo kple tasiadam, siwo wɔtsɔna foa lui fe dɔwo, fiadwo kple kpeme-medwo nu. Alea wɔwo Amon-viwo fe duwo katã me tɔwoe. Eye Dawid kple avakɔ blibo la gbugbo va Yerusalem.

Amnon fe nuvɔ kple ku.

13. Esia megbe la Dawid yi Ab-salom novinyɔnu Tamar, si dze tugbe la, fe nu lɛ dzi na Dawid vi Amnon. 2 Eye wɔve Amnon, vaseɔe esime wɔzu dɔ dze edzi le novinyɔnu Tamar ta, elabena detugbɛ wɔnye, eye Amnon menya alesi gɔ wɔdawɔ awɔ nane kplii o. 3 Xɔlɔa de le Amnon si, ɛnkɔ nye Yonadab, Dawid novi Simea vi; eye Yonadab dze adɔgu ɔtɔ. 4 Eye wɔgblo nɛ bena: Fia vi, nukaruti nɛle ku ɔim gbesiagbe ale? Mɛgbɔe nam oa? Tete Amnon gblo nɛ bena: Absalom novinyɔnu Tamar fe nue lɛ dzi nam. 5 Eye Yonadab gblo nɛ bena: Yi damlo wɔ aba dzi, eye nalɛ kpɔdɔ; eye ne fofowɔ va kpɔ wɔ ge da la, ekema gblo nɛ bena: Na novinye Tamar nava na nududum! Ne eva da nua le

nkunye me mekpɔ la, ekema maɗu nua le esi me. 6 Eye Amnon mlɔ anyi le kpɔɔ lém, eye esi fia la va ekpɔ ge ɗa la, Amnon gblɔ na fia la bena: Na nɔvinyenyɔnu Tamar nava tɔ tatali eve le nkunye me, ne wɔalé de asi maɗu! 7 Tete Dawid ɗo ame de Tamar fe me be, woagblɔ ne be: Yi nɔviwɔ Amnon fe me, eye naɗa nu ne! 8 Eye Tamar yi nɔvia Amnon fe me, esime wɔmlɔ anyi. Eye wɔka amɔwɔ, blui, eye wɔmlii hetɔ tataliawo le enku me. 9 Eye wɔtrɔe le nutɔgba me le enku me; ke egbe be, yemaɗu nua o. Eye Amnon gblɔ bena: Na amesiame nado le gbɔnye! Tete amesiame do le egɔ. 10 Azo Amnon gblɔ na Tamar bena: Tso nuɗuɗua va xɔgá me, ne nalée de asi maɗu! Eye Tamar tso tatali, si wɔto la, yi na nɔvia Amnon le xɔgá me. 11 Esi wɔtsɔe ne, be wɔaɗu la, eléé gblɔ ne bena: "Nɔvinyenyɔnu, va mlɔ gbɔnye! 12 Ke eɗo nu bena: Kpao, nɔvinye! Mega-gblém o, elabena womewɔna alea le Israel o! Megawɔ ɓukpenanu sia o! 13 Ke nye de, afika mayi kple nye nukpe la? Eye woabu wɔ de nukpenanuwɔlawo domele Israel. Fo nu kple fia la, elabena matem wɔ o! 14 Ke egbe tododo efe gbe, eye wólée zi edzi he-gblée.

15 Ke azo Amnon lé fui vevie nuto, elé fui wu alesi wólée tsá g5 há. Eye Amnon gblɔ ne bena: Tsi tre, nadzo! 16 Edo nu ne bena: Megawɔe o, elabena esi néle nyáyem la, eya vɔɗi de dzi wu nusi nɔwɔ de gunye gbá! Ke egbe tododo. 17 Eye woyɔ dekapui, si le esubom la ɗa, gblɔ bena: Mihe amesia do goe le gbɔnye do de ma dzi, eye mido ɔɔa de emegbe! 18 Edo awu ɔlaya de; elabena alea fia vinyɔnu, siwo nye detugbiwo la, doa awui tso blema ke. Eye efe dala hee do goe do de ma dzi hedo ɔ de emegbe. 19 Eye Tamar ku 'afi kɔ de ta me, eye wɔdze awu ɔlaya, si wɔdo la, eye wɔkpla asi ta le boboe dom le yiyim. 20 Tete nɔvia Absalom gblɔ ne bena: Ɖe nɔviwɔ Amnon va gbɔwɔa? Nɔvinye, zi ɗodo; elabena nɔviwɔe!

Megana nya sia nato dzi na wɔ o! Eye Tamar nɔ aga le nɔvia Absalom fe me. 21 Esi fia Dawid se nya siawo katá la, eku dzi ne nuto. 22 Ke Absalom megblo nya vɔ alo nyuia deke na Amnon o; elabena Absalom lé fu Amnon, le esi wɔgblé nɔvianyɔnu Tamar ta.

23 Eye wɔva me le fe eve me-gbe, esime Absalom le fu kom na aléwo le Baal-Xazoy, si le Efrayim gbo la, Absalom kpe fia vinyutsuwo katá. 24 Eye Absalom va fia la gbo gblɔ bena: Kpɔ ɗa, wɔ dola le fu kom na aléwo; taflatse, fia la kple efe dɔlawo neyi kple efe dɔla! 25 Fia la gblɔ na Absalom bena: Gbede, vinye! Megana mí katá míayi o, ne miaganye agba na wɔ o! Eye wɔfoe de enu; ke egbe be, yemayi o, eye woyrae. 26 Eye Absalom gblɔ bena: Ne mɛlɔ o la, ekema na nɔvinye Amnon nayi kpli mí dzro! Fia la ɗo nu ne bena: Nukata woyi kpli wɔa? 27 Ke Absalom foe de enu, eye wɔdo Amnon kple fia vinyutsuwo katá kpe de enu. 28 Eye Absalom de se na efe dekapuiwo bena: Miɗo nku anyi; ne wein na Amnon le dzi-dzo kpom, eye megblo na mi be: miwu Amnon la, ekema miwui, eye migavɔ o; esi wɔnye nyee de se na mi de! Milé dzi de fo, eye miwo nutsu! 29 Eye Absalom fe dekapuiwo wɔ Amnon, abe alesi Absalom dese ene. Tete fia vinyutsuwo katá tsi tre, eye wo dome amesiame do efe tedzi hesi. 30 Esi wole ma dzi la, nya la ɗi Dawid se be: Absalom wu fia vinyutsuwo katá, eye wo dome deka h5 há mekpɔo o! 31 Tete fia la tsi tre dze efe awuwo, eye wɔmlɔ anyigba, eye efe dɔlawo katá le tsitre le awu wuvuwo me. 32 Ke Yonadab, Dawid nɔvi, Simea fe vi, xɔ dzi gblɔ bena: Nye afeto megabu be, wovɔ dekapuiviawo katá, siwo nye fia viwo la o, ke boɗ Amnon dede koe ku; elabena Absalom fe nu me nya la tso, wɔɗoe tso gbesigbe wɔgblé nɔvianyɔnu Tamar. 33 Eyata nye afeto fia megana nya sia naɗu dzi ne be, fiavignutsuwo katáe ku o, ke boɗ Amnon dede koe ku.

a Mo. III. 18, 9.

b Mo. V. 22, 21.

d Mo. III. 20, 17.

e Hl. 2, 12.

Absalom fe sisi.

34 Ke Absalom si. Eye deka-kpui, si nye dzola la, fo ko dzi, eye wokpo bena, ameha gaa de le mo dzi to emegbe tso to la fe axa dzi gbana. 35 Tete Yonadab gblo na fia la bena: Kpo da, fia vintusuawo gbana; alesi wo dola gblo la, nenema wole. 36 Esi wo de nu le nyaa me la, tete fia vintusuawo do, eye wofa avi kple yli, eye fia la kple efe dolawo kata ha gba avi doo. 37 Ke Absalom si yi Gesur-fia bTalmal, Amihud vi gbo. Eye Dawid fa na via yeyi blibo la. 38 Eye Absalom si yi Gesur datsi afima fe eto. 39 Ke ele fia Dawid dzrom vevie be, yeatsae ake Absalom; elabena efe ako fa le Amnon, si ku la ta.

Yoab ve Absalom nu to nyonua de tso Tekoa dzi.

14. Eye Zeruya vi Yoab dze sii bena, fia la fe dzi ku de Absalom nu. 2 Tete Yoab do amea de Tekoa wodakplo nyonu dzedanua de ve, eye wogblo ne bena: Tafatse, wo dokuiwo, abe aho wom nele ene, eye nata ahovo, megasi ami o, eye nana abe nyonu, si le aho wom na ame kuku etefe didi ene! 3 Eye nayi fia la gbo agblo nya siawo ne! Eye Yoab de nyawo enu. 4 Eye Tekoa-nyonu la va fia la gbo, eye wobobo hede ta agu gblo bena: Fia, xo nam! 5 Fia la gblo ne bena: Nya ka dzo de dziwo? Edo nu bena: Ahosi menye, eye srone ku. 6 Dutsuvi eve le wo dolanyonu si, eye woa kple eve wole dzre wom le gbe me; ke amea deke meli ale avu wo o, eye deka fo novia woku. 7 Azo kpo da, fome blibo la tso de wo dolanyonu nu gblo bena: De amesi wu novia la de asi, me miawu de novia, si wowu la, fe agbe tefe, eye miatsro domedula ha da! Eye wole didim be, yewoatsi nye dzoka, si kpoto di la, ne nko kple dzidzimevia deke magano srone si le anyigba dzi o. 8 Tete fia la gblo na nyonu la bena: Yi afewo me, eye made se le tawo! 9 Eye Tekoa-nyonu la gblo na fia la bena: Nye afeto fia, mia kple fofonye fe afe dzi vodada la le,

a Sam. I. 14, 45; Fia. I. 1, 22.

b 3, 3; 14, 28.

d Kex. 18, 23.

e 19, 28.

f Mo. V. 19, 11 v. 13.

g kp. 17.

ke fia kple efe fiazikpui meji fa deke o. 10 Fia la gblo bena: Ne amea de fo nu de gbawo la, eke ma kplae ve nam, eye magaka asi nuwo azo o! 11 Nyonu la gblo be: Tafatse, fia la nedo nku Yehowa, efe Mawu dzi, ne hlbbiala magagble nu de dzi, eye woatsro vinyenutsu da o! Tete wogblo be: Meta Yehowa fe agbe: "Ne viwo fe da deka age de anyigba fi! 12 Ke nyonu la gblo bena: Tafatse, na wo dolanyonu nagblo nya deka na afeto, nye fia. Edo nu bena: Fo nu! 13 Nyonu la gblo bena: Nukanuti nele esia bum de Mawu fe duko la nu? Esi fia la gblo nya sia, gake fia la mena wokplo efe amesi wonya la gbao o la, eyata ele abe ame difo ene. 11 Elabena ele be, miaku, eye miele abe tsi, si woko de anyigba, eye womagate nu aklui o ene; eye "Mawu medea amea deke da o, ke boŋ ebua eme kpna be, ne maganya amesi wonya la da le edokui gbo o. 15 Esi duko la le nodzi dom nam la, eyata meva nye afeto fia la gbo fifia, be magblo nya sia; elabena wo dolanyonu bu be: Mafo nu kple fia la kpo, dewohi awo efe dolanyonu fe nya la dzi. 16 Elabena fia la ado to efe dolanyonu, eye woadem tso nutsu, si be, yeatsro mia kple vinye da le Mawu fe domenyinu nu la si me. 17 Eye wo dolanyonu bu be: Nye afeto fia la fe nya ana dooee nazi; elabena nye afeto fia la le "abe Mawu fe dola ene, amesi wbase nyuia kple vna; eye Yehowa, wo Mawu, ano kpli wo. 18 Tete fia la xo dzi gblo na nyonu la bena: Megayla nya, si mabia wo la, dem o! Nyonu la do nu be: Nye afeto fia neso nu ko! 19 Eye fia la gblo bena: Menye Yoab fe asie li kpli wo le nya siawo kata me oa? Nyonu la do nu gblo bena: Meta wo agbe, nye afeto fia, womate nu adze de qusi alo mia me le nya, siwo kata nye afeto fia gblo la me o; elabena wo dola Yoab ye dom, eye wode nya siawo kata wo dolanyonu la nu. 20 Wo dola Yoab wo nusia, ne woatsro ablu nya la fe af; ke nye afeto fe nunya le abe "mawudola fe nunya

ene, ne wòanya nusianu, si dzona le anyigba dzi. 21 Emegbe fia la gblo na Yoab bena: Kpò da, mawò nusia; eyata yi dakplò de-kakpui Absalom la gbòe! 22 Tete Yoab bòbò hede ta agu, eye wòyra fia la. Eye Yoab gblo bena: Nye afetò fia, egbe wò dola dze sii bene, ève wò dola nu, esi fia la wò efe dola fènya dzi ta. 23 Tete Yoab dze mò yi ^bGesur, eye wò-kplò Absalom va Yerusalem. 24 Eye fia la gblo be: Netró yi efe me, eye megava kpò nye ñku me o! Tete Absalom tró yi efe me, eye mekpò fia la ñku me o.

25 Ke amea ðeke medze ðeka de Absalom nu le Israel blibo la o, ale be wokafune ñuto; dzufeja ðeke mele egu tso efe afò gòme vasede efe tagbò o. 26 Eye ne eko efe taða la, efe ða daa sekel alafa eve le fia fe nudanu dzi. Ne fe sia fe tró la, ekoa ta; elabena ekpe ne akpa, eyata wò-kone. 27 Wodzi ñutsuvi etò kple nyonuvi ðeka, si ñkò nye ^aTamar, eye wòdze tugbe la, na Absalom.

28 Esi Absalom nò Yerusalem fe eve, eye mekpò fia la ñku me kpò o la, 29 Absalom ðò ame ðò ðe Yoab be, yeadòe ðe fia la gbò; ke egbe be, yemayi egbò o. Ega-ðò ame ðeezi evelia, ke egbe va-va. 30 Tete wògblo na efe ðò-lawo bena: Mikpò ða, Yoab fe agble le axanye, eye lu le afima ne; miyi, ne miatò dzoe! Eye Absalom fe ðòlawo yi ðatò dzo agble la. 31 Eye Yoab tso yi Absalom gbò le afea me gblo ne bena: Nukaputi wò ðòlawo tò dzo agble, si nye tonye? 32 Absalom ðò ñu na Yoab bena: Kpò ða, medò ame ðe wò be: va, ne made gbe asi na wò ðò ðe fia la bena: Nukaputi metso Gesur va? ðe metsi afima la, ne nyo nam wu! Azo medi be, makpò fia la ñku me; eye ne vò-dadaa ðe le gunye la, ekema ne-wum! 33 Tete Yoab yi fia la gbò ðagblòe ne; eye wòyò Absalom. Esi wòva fia la gbò la, ede ta agu ðe fia la ñku me, eye fia la gbugbò nu na Absalom.

Absalom fe aglìdzedze.

15. Esia megbe la Absalom di tasiadam kple sowo na edo-

^a Fla. 1. 1, 5.

^b 13, 37.

^d 13, 1.

^e 13, 38.

^f Mo. I. 28, 20.

^g Sum. I. 20, 42.

^h 23, 34.

ⁱ Ps. 3, 1.

kui hekpe ðe ñutsu blaato, siwo ano du fum le engo la ñu.^a 2 Eye Absalom fona ñdi kanya ðatsia tre ðe agbo la fe mò to; eye wòva me, ne amesiame tso dzrenyaa ðe yina ðe fia gbò, be wòadrò la, Absalom yone hebiane be: Du ka me netso? Ne ame la ðò ñu be: Wò dola tso Israel-toawo dometo ðeka me la, 3 Absalom gblo na bena: Wò nya le eme, eye wò-dzo, ke fiahawo dometoa ðeke mele to ðo ge wò o. 4 Eye Absalom gblo bena: ðe wònye amea ðee atso adò vonudròla ðe anyigba la dzi, eye amesiame ahe dzrenya kple vonudrònya ava gbonyee la, ne matso afia ne! 5 Eye wòva me, ne amea ðe te ðe egu be, yeabòbò ne la, edoa efe asi ða léne, eye wògbugbò nu ne. 6 Alea Absalom wò na Israel blibo, si va vonu drò ge le fia la gbò, eye Absalom fi Israel-ñutsuwo fe dzi.

7 Le fe ene megbe la Absalom gblo na fia la bena: Tafiatse, na mayi adawò nye adzògbe, si mede na Yehowa la dzi le Xebon. 8 Elabena esi menò ^cGesur le Aram la, wò dola ðe adzògbe bena: Ne Yehowa gakplòm yi Yerusalem la, ekema masubò Yehowa. 9 Fia gblo ne bena: ^gYi le ñutifafa me! Tete wòdze mò heyi Xebon. 10 Eye Absalom ðò ñkutsalawo ðò ðe Israel-toawo katà me bena: Ne kpè ði miese la, ekema migblò be: Absalom zu fia le Xebon! 11 Eye ñutsu alafa eve kpe ðe Absalom ñu tso Yerusalem, amesiwo wokpe woyi takpladu, womenya naneke le egu o. 12 Eye esi Absalom le vò sam la, edo ame ðe Dawid fe adan-dela Gilonitò ^hAxitofel, le wo ðe Gilo. Eye nugbedò ða nu le se-sèm, eye ameha, si le Absalom ñu la, le agbò sòm ðe dzi.

Dawid fe siasi.

13 Eye amea ðe va toe na Dawid gblo bena: Israel-ñutsuwo fe dzi tró ðe Absalom ñu. 14 Tete Dawid gblo na efe dola, siwo katà le egu le Yerusalem la bebena: Mító, ne imíasi; elabena mía dometoa ðeke makpòtò le Absalom ñku me o! Netsò, mídzo, ne efe afò nagatsò wòatu mí, eye

wóahé dzogbevõe ava mia dzi, eye wòatsrõ du la kple yi o! 15 Fia fe dóláwo dõ ñu na fia la bena: Wò dóláwo nye si, alesi dzi míafe afeto fia nya xõ dõ kol! 16 Tete fia la dzo, eye efemeto-wo katã kpõe dõ, eye fia la gblẽ ahíá ewo de megbé, ne woakpõ afea dzi. 17 Ale fia la dzo, eye ameha blibo la kpõe dõ va to de xõ mbea gbo. 18 Efe dóláwo katã le exa le yiyim, eye "Kretitowo kple Pletitowo katã kpakple Gatitõ alafa ade, siwo katã dze eyome tso Gat la, zõ fia la ngo. 19 Eye fia la gblõ na Gatitõ Itai bena: Nukañuti wò hã nèbe, yeayi kpli mí? Trõ, yi dano fia la gbo; elabena du bubu me to nénye, eyata gbugbo yi nãwõfe! 20 Etsõ nèva, eye egbe ko mana nano tsaglalã tsam kpli mia? Nye la meyina, afisi menya kpõ ko; mia kple nãviwõwo migbubõ, eye amenuveve kple nyatefe anõ kpli wò! 21 Ke Itai dõ ñu na fia la gblõ bena: Meta Yehowa fe agbe kple nye afeto fia fe agbe: Afisi nye afeto fia anõ la, afima efe dõla anõ, edanye ku me alo agbe me o! 22 Dawid gblõ na Itai bena: Yi kpli mí! Ale Gatitõ Itai kple efe amewo katã kpakple dèvi, siwo katã le egu la, yi kpli.

23 Eye anyigba blibo la fa avi hoo, esi ameha blibo la tso me yi. Esi fia la tso "Kidron-tõua la, ameha blibo la dze ngo to mõ, si dõ ta gbedzi. 24 Eye kpõ dõ, Zadok hã kple Lewitõ, siwo katã le egu la, tso Mawu fe nubaladaka la, eye wodro Mawu fe adaka la di, vasede esime ameha blibo la tso dua me va to egu yi vò; eye Abyatar hã yi. 25 Ke fia la gblõ na Zadok bena: Gbugbo Mawu fe adaka la yi dua mee! Ne Yehowa ve nunye la, ekema akplom agbõ, eye wõana makpõe kple afisi wòle. 26 Gake ne egblõ be, nye nu menyo ye ñu o la, nyee nye esi, newom, alesi dze egu! 27 Eye fia la gblõ na nunõla Zadok bena: Wõe nye nukpõla, gbugbo yi dua me le ñutifafa me, eye mia viwo kple eve nakpe de mia ñu: viwò Aximaaz kple Yonatan, Abyatar vi. 28 Mikpõ dõ, manõ totsofewo le gbedzi,

vasede esime gbea de atso mia gbo ava nam. 29 Tete Zadok kple Abyatar wogbugbo Mawu fe adaka la va Yerusalem, eye wono afima.

30 Eye Dawid lia amiti-togbe la, eye wòle avi fam le yiyim; etsyõ nu ta, eye wòzõ afõ fuflu; ameha blibo, si le egu la, dometo desiade tsyõ nu ta, eye wolía to la hele avi fam le yiyim. 31 Eye wova gblõ na Dawid bena: Axitofel le nugbedóláwo dome kpe de Absalom ñu! Tete Dawid gblõ bena: Yehowa, mede kuku, na Axitofel fe adanude nazu lãnya! 32 Esi Dawid va dõ toa ta me, afisi wodoa gbe dõ na Mawu le la, kpõ dõ, Xusai, Arkitõ la, le awu wuvu me, eye ke le ta me ne wòva kpee. 33 Dawid gblõ ne bena: Ne àyi azõlia dzi kplim la, ekema àva zu agba nam; 34 ke ne ègbugbo yi dua me, eye nègblõ na Absalom be: Fia, medi be, mazu wò dõla; fofowò fe dõla menye tsã, ke azõ mebe, mazu wò dõla la, ekema dõte nu agblẽ Axitofel fe adanude me ne nam. 35 Nunõla Zadok kple Abyatar hã le afima kpe de ñuwò; eyata ne èse nya sia nya le fia fe me ko la, nadagblõe na nunõla Zadok kple Abyatar. 36 Kpõ dõ, wo vi eveawo le wo gblõ le afima: Aximaaz, Zadok to, kple Yonatan, Abyatar to; eye mide nya sia nya, si miese la, wo si dõ dem! 37 Eye Dawid xõlõ Xusai va dua me, esime Absalom hã va Yerusalem.

Ziba zõ Mefiboset gome na Dawid.

16. Esi Dawid to toa ta me yi vòe la, kpõ dõ, Mefiboset fe dõla Ziba va kpee, eye tedzi eve, siwo wòbla akpa na, eye wotsõ abolo bõbõ alafa eve, weintsetse fufu bolo alafa dõka kple weinlã-gbalẽgolo dõka dõ agba de wo dzi la, kpe de egu. 2 Fia la bia Ziba bena: Nuka nèbe, yeawõ nu siawoe? Ziba dõ ñu be: Tedzia-wo nye fia la fe afea to, ne wo-wo; aboloawo kple kutse se kpoawo nye dõkakupiawo to, ne wo-wo; eye wein la nye amestwo ñu dede te le gbedzi la to, ne woano. 3 Fia la gblõ be: Afika wò afeto fe vi la le? Ziba dõ ñu na fia

a 8, 18.

b 18, 2.

d 17, 7.

e Yoh. 18, 1.

f 17, 15-17.

g Kron. I. 27, 33.

h 9, 2.

i 10, 12; Sam. I. 3, 18.

k Fia. I. 1, 42.

l 18, 27.

la bena: Kpɔ ɔa, etsi Yerusalem, elabena egblɔ be: Azo la Israel fe afe la agagbugbɔ fofonye fe fiadufe la nam! 4 Tete fia la gblɔ na Ziba bena: Kpɔ ɔa, Mefiboset fe nuwo katã nye towó! Eye Ziba gblɔ be: Mede ta agu na wó! Ne nye afeto nya ve nunye ko!

^aSimeí do dɔ́gu na Dawid.

5 Esi fia Dawid va Baxurim la, kpɔ ɔa, nɔtsua de, si tso Saul fe afe fe fome la me, si n̄kɔ nye Simeí, Gera vi la, do tso afima va le ^bdɔ́gu dom. 6 Eye wófo kpe le Dawid kple fia Dawid fe dɔlawo katã kple ameha blibo la kpakple kalétɔ, siwo katã le efe dɔsi kple mia me la dam. 7 Eye Simeí le dɔ́gu dom le gbɔgbɔm be: Dzo, dzo, wó h̄l̄me kple ame v̄d̄i! 8 Yehowa gbugbɔ Saul, amesi tefe n̄zu fia do la, fe afe fe ɔu katã va dziwó, eye Yehowa tso fiadufe la de asi na viwó Absalom; kpɔ ɔa, azo ége de dzɔgbev̄de me, elabena h̄l̄me n̄nye! 9 Zeruya vi Abisai gblɔ na fia la bena: Nufakɔti avú kuku sia ano dɔ́gu dom na nye afeto fia la? Na /mayi aɔtso ta le enu! 10 Ke fia la gblɔ be: ^cNya ka me mele kple mi Zeruya viwo? Nedo dɔ́gu faa! Elabena nenyé Yehowae gblɔ n̄ be: do dɔ́gu na Dawid la! ameka kpɔ m̄ agblɔ be: nukakɔti n̄ le wɔwɔm alea? 11 Eye Dawid gblɔ na Abisai kple efe dɔlawo katã bena: Kpɔ ɔa, vinye, si do tso nye ali me la, le nye ku dim; aleke wɔ Benyamintɔ mahadii oa? Mina, ne wóado dɔ́gu ko, elabena Yehowae gblɔe n̄! 12 Dewohi Yehowa akpɔ nye hiã la nam, eye Yehowa atso nyui aɔo dɔ́gu, si wódo nam egbe la tefe. 13 Eye Dawid kple efe amewo lé m̄, ke Simeí zo to la xa le ekasa, eye wóle dɔ́gu dom le yiyim, eye wófo kpe le edam hele ke h̄l̄m de ya me. 14 Eye fia la kple ameha blibo, si le enu la, va Ayefim, eye wogbɔ de me le afima.

15 Ke Absalom kple ameha blibo, si nye Israel-nɔtsuwo la, va Yerusalem, eye Axitofel kpe de enu. 16 Esime ^dDawid x̄l̄s̄ Xusai, Arkito la, va Absalom gblɔ la, Xusai gblɔ na Absalom bena:

^a Sam. I. 10, 24.

^b Fia. I. 2, 8; Mo. II. 22, 27.

^d 15, 16.

^e 12, 11; Mo. III. 18, 8.

^f Sam. I. 26, 8.

^g 19, 23.

^h Pa. 71, 11.

ⁱ 16, 16.

^k 15, 37.

^aFia nenɔ agbe! Fia nenɔ agbe! 17 Tete Absalom gblɔ na Xusai bena: X̄wó lae nye esia l̄m n̄lea? Nukakɔti mèyi kple x̄wó la oa? 18 Xusai do nu na Absalom bena: Kpao, ke boɔ amesi Yehowa kple dukɔ sia kpakple Israel-nɔtsuwo katã tia la, to menyé, eye eya gbɔ manɔ! 19 Eye evevea ke: Ameka masubɔ, ne menyé via oa? Alesi mesubɔ fofowóe la, nenema manɔ wó h̄a gbawóe. 20 Eye Absalom gblɔ na Axitofel bena: Mide aɔaɔ, nusí miawó! 21 Axitofel gblɔ na Absalom bena: Yi fofowó fe ahíã, ^dsiwo wógb̄l̄e de megbe, be woa-kpɔ afea dzi la gbɔ; eye ne Israel blibo la se be, mia kple fofowó dome gbl̄e la, ekema nusé aɔo alo me na amesiwo katã le nuwó! 22 Eye wowo agbadɔ de x̄ta na Absalom, eye ^eAbsalom de asi fofoa fe ahíawo nu le Israel blibo la n̄ku me. 23 Wobua Axitofel fe aɔaɔ, si wódoná yemayi la, abe Mawue wobía gbee ene; alea Axitofel fe aɔaɔdoɔ no na Dawid kple Absalom siaa.

Wodo wio Axitofel fe aɔaɔ; eku vlodoku.

17 Eye Axitofel gblɔ na Absalom bena: Na maɔu nɔtsu akpe wuieve, ne matso hadze Dawid yome le zã sia me, 2 eye mado de edzi, esime dedí te enu, eye efe alowo gbɔdzɔ; eye mado vodí n̄, ale be ameha blibo, si le enu la nasi, eye mawu fia la dede, 3 eye makplɔ ameha blibo la ve na wó! Ne wo katã gbugbɔ va, eye amesi dim n̄le to le eme la, ekema dukɔ blibo la ano anyi le n̄tífafa me. 4 Nya la dze Absalom kple Israel-ame tsitsiwo katã nu. 5 Tete Absalom gblɔ bena: Midayɔ Xusai, Arkito la, h̄a ve, ne miase gbe, si le eya h̄a nu! 6 Esi Xusai va Absalom gbɔ la, Absalom gblɔ n̄ bena: Ale Axitofel fo gbe lae enye si; de miawo efe gbe dzi loo? Ne miawo o la, ekema fo nu! 7 Xusai gblɔ na Absalom bena: Aɔaɔ, si Axitofel de fifia la, menyó o. 8 Eye Xusai gblɔ bena: Enya fofowó kple efe amewo be, kalétawo wonye, eye adã le mo na wo abe sisiblisi, si Ou

wolè viwo la le gbedzi ene. Avame hãe fofowò nye, eye mana ameha la natsi ado o. 9 Kpo da, eya de doawo dometɔa de me alo de tefeawo dometɔa de, eye ava me, ne amewo de asi avatsitsi me le gomedzedzea me la, ekema woasec agblo be: wosi avako, si kplɔ Absalom do; 10 eye dzi aɔe le kalɛto kekeake, amesi fe dzi le abe dzata fe dzi ene la, hã fo; elabena Israel blibo la nyae be, fofowò nye kalɛto, eye amesiwo katã le enu, nye nɔtsuwolawo. 11 Ke nye adaɔu enye si: Na Israel blibo la nakpe ta de nɔwò tso Dan vaseɔe Beer-Seba, abe aiesi futake so gbɔe ene, eye wò nɔto naho kpli wo! 12 Miao de edzi le tefeawo dometɔa de, afisi wòle, eye miafo de edzi, abe alesi zãmu dzana de anyigba dzi ene; eye eya nɔto kple amesiwo katã le enu la, dometo deka hã hã makpɔto o. 13 Eye ne ede megbe yi dua de me la, ekema Israel blibo la nado ka atso du ma de eme, eye miahee adako de abu me, vaseɔe esime kpekuia deke matsi afima o! 14 Tete Absalom kple Israel-nɔtsuwo katã gblo bena: Xusai, Arkito la fe adaɔu nyo wu Axitofel fe adaɔu! Ke Yehowae de, be yeagblè Axitofel fe adaɔu nyui la me; elabena Yehowa be, yeahedzɔgbewɔe ava Absalom dzi.

15 Eye Xusai gblo na nunɔla Zadok kple Abyatar bena: Ale kple ale Axitofel do adaɔu na Absalom kple Israel-ame tsitsiwo enye si, eye ale kple ale meɔo adaɔu enye si. 16 Eyata netsɔ, mido ame do da, ne woadagblo na Dawid bena: Megatsi tɔtofo de le gbea dzi o, ke boɔ yi tɔa godo, ne womagatsrɔ fia la kple ameha, siwo katã le enu la o! 17 Eye Yonatan kple Aximaaz wono Rogel-vudo la gbɔ. Eye dolanyonua de hea gbeyinae na wo woadagblona na fia Dawid be: womekpɔ mo ayi dua me o, elabena woava kpo wo. 18 Ke nɔtsuvia de kpo wo, eye wova gbloe na Absalom. Tete wo kple eve la fu du kaba yi nɔtsua de fe me le Baxurim, amesi de vudo de efe xoxonu, eye woyi de eme.

19 Ke nyonua de tso avo keke de vudo la nu, eye wosia bligbagbã de edzi, be womagadze sii o. 20 Eye Absalom fe dolawo va nyonu la gbɔ le afea me hebia bena: Afika Aximaaz kple Yonatan wole? Nyonu la do nu na wo bena: Woyi to la godo. Eye esi wodi wo, eye womekpɔ wo o la, wogbugbo va Yerusalem. 21 Eye esi wodzo la, wodo le vudoa me yi dagblo na fia Dawid. Eye wogblo na Dawid bena: Mitso, ne mitso tɔa kaba; elabena ale Axitofel de adaɔu de mia nyuene si! 22 Tete Dawid kple ameha, siwo katã le enu la, tsi tre, eye wotso Yordan; ame deka hã hã mekpɔto, si metso Yordan hafi nu ke o. 23 Esi Axitofel kpo be, womewo yefe adaɔudede dzi na ye o la, ebla akpa na tedzi, eye wòdze mo yi efe me le wo de. Eye esi wòdo efe me la, ede ka ve na edokui, eye wòku, eye wodii de fofoa fe yodo me.

24 Ke Dawid va Maxanayim, esime Absalom kple Israel-nɔtsu, siwo katã le enu la, tso Yordan. 25 Eye Absalom tso Amasa do avako la nu de Yoab teɔe; Amasa enye Ismael-nɔtsu, si nko nye Yitra, amesi do Nahas vinyonu Abigal, si nye Yoab dada, Zeruya nɔvinyonu gbɔ la fe vi. 25 Eye Israel kp'e Absalom fu asada anyi de Gilead-nyigba dzi. 27 Eye wova me, esime Dawid va Maxanayim la, tete Nahas vi Sobi tso Amon-viwo fe Raba, kple Amiel vi Maxir tso Lo-Debar kpakple Gileadto /Barzilai tso Roglim 28 wohe abawo, trewo, zewo, lu kple fo, wo kple bli tɔtoe, gbagbayi, atiyi kple numeewo, 29 anyitsi, notsi kpèke, alèwo kple nyinokesuwo ve na Dawid kple ameha, si le enu, be woadu; elabena wogblo be: Do wu ameha la, deɔde te enu, eye tsiko wui le gbea dzi.

Wodu Absalom dzi, eye Yoab wui.

18. Eye Dawid xlè duko la, eye wòdo amegawo de ame akpe kple ame alafa nu. 2 Eye Dawid tso avako la fe etɔliawo deka de Yoab si, etsɔ etɔliawo deka de Zeruya vi Abisai, si nye Yoab novi la si, eye wòtso etɔliawo deka

a Mat. 7, 25.

b 19, 14.

c 15, 31, 34.

e 9, 4.

f Fia. I, 2, 7.

g 16, 2.

h Fia. I, 1, 9.

de Gitito "Itai si. Eye fia la gblɔ na avako la bena: Nye hã mayi kpɔ mi. 3 Ke avako la do nu bena: Megayi o; elabena ne miesi la, womabui na mi o, eye ne miafe akpa afã ku hã la, womabui na mi o; elabena êle abe mia dome ame akpe ewo ene. Eyata ne áxo na mi tso dua me la, anyo wu. 4 Fia la gblɔ na wo bena: Mawo nusi nyo mia nu. Tete fia la tsi tre de agbo la xa, eye avako blibo la ho yi aafalafa kple akpeakpe. 5 Eye fia la de se na Yoab kple Abisai kpakple Itai bena: ^bMikpɔ dekakpui Absalom la dzi nam nyuie! Eye avako blibo la see, esime fia la le se dem na avakplɔlawo katã le Absalom nuti. 6 Eye avako la ho yi gbedzi, be woakpe Israel; eye ava la fe ati le Efrayim-ave me. 7 Dawid fe dolawo si Israel fe avako la le afima, eye ame akpe blave sɔɔ tsi le afima gbemagbe. 8 Eye ava la kaka tso afima de anyigba blibo la dzi, eye amesiwo tsi ave si la sɔ gbo wu esiwo tsi yi nu gbemagbe.

9 Eye Absalom va fo go Dawid fe dolawo. Absalom do tedziso, eye tedziso la va to klɛti gãa de, si vu alo dranyi la te, eye efe ta tsi klɛti la nu, eye wòle nyenyem le anyigba kple dzifo dome; ke tedziso la do le ete dzo. 10 Eye nɔtsua de kpɔe va gblɔ na Yoab bena: Kpɔ da, mekpɔ Absalom wòtsi klɛtia de nu. 11 Tete Yoab gblɔ na nɔtsu, si va gblɔe ne, bena: Kpɔ da, esi nèkpɔe la, nukanuti mèda nui fu anyi de afima oa? Anye ne mana klosalo ewo kple alidziblanu deka wò! 12 Dutsu la do nu na Yoab bena: Ne woxlɛ klosalo akpe deka de asi me nam hã la, nyemade asi fiavi la nu o; elabena "fia la de se na mia kple Abisai kpakple Itai miese bena: Mikpɔ dekakpui Absalom la dzi nam nyuie! 13 De wònye de mewo nane de enu le adza me la, anye ne átro ou le yonyeme, elabena naneke meylana de fia la o. 14 Tete Yoab gblɔ bena: Nyemato de gbòwò didie o! Eye wòtsɔ akplɔ etɔ de asi datɔ Absalom fe dzinu; ke esi wògale agbe le klɛtia nu ko

a 15, 19.

b kp. 12.

d 15, 36; 17, 17.

e kp. 6.

la, 15 dekapui ewo, siwo nye Yoab fe adekplɔwiwo la, va de to dee, eye woda nui wòku. 16 Tete Yoab ku kpɛ, eye avako la tro le Israel yome; elabena Yoab na avako la to te. 17 Eye wòtsɔ Absalom fu gbe de do gãa de me le ave me, eye wofɔ kpe li ko gãa de de edzi, eye Israel blibo la dome amesiame si yi efe agbadɔ me. 18 Ke esi Absalom le agbe la, edo kpea de de fia fe bali la me; elabena egblɔ be: Viɔtsua deke mele asinye, ne wòalɛ nye nko de te o. Etsɔ efe nko na kpe la, eye woyɔ:ε vase de egbe be Absalom fe nkuɔodzikpe.

Kusi fe ame dadawo.

19 Eye Zadok vi ^dAximaaz gblɔ bena: Mafu du ahe du ayi na fia la bena, Yehowa tso afia ns le efe futɔwo si me. 20 Tete Yoab gblɔ ne bena: Mèle du nyuia deke he ge ayii egbea o, yebu-buyi hã áhe du ayii xoxo; ke megahe dua deke yii egbea o, elabena fiavi la ku! 21 Eye Yoab gblɔ na Kusito la bena: Yi da-gblɔ nusi nèkpɔ la, na fia la! Tete Kusito la bobo de Yoab nku me, eye wofu du yi. 22 Ke Zadok vi Aximaaz gaxo edzi gblɔ na Yoab bena: Ne edze agbodo ouu hã, mafu du adze Kusito la yome! Yoab gblɔ bena: Vinye, nukanuti nèbe, yeaflu du ayi, esi amea deke mele dɔtsɔho xe ge na wò oa? 23 Ne edze agbodo ouu hã la, mele yiyi ge! Eye wò-gblɔ ns bena: Heyi! Tete Aximaaz to tagbamo tre dede na Kusito la. 24 Dawid bobo no agbo eve dome, eye dzɔla de agbo, si le gɔia nu la ta me. Eye esi wòfo ko dzi la, ekpɔ nɔtsu deka koliaa de le du dzi gbɔna da. 25 Tete dzɔla la gblɔe na fia la. Eye fia la gblɔ bena: Nenyee eya dekae la, ekema gbe nyuia de le enu. Eye esi wòle du dzi le afe tum la, 26 agbonudzɔla la gakpɔ nɔtsu bubu le du jum, eye agbonudzɔla la do yli do de agbo la me bena: Kpɔ da, nɔtsu deka koliaa de le du dzi gbɔna! Tete fia la gblɔ be: Eya hã he gbe nyuia de de asi. 27 Eye dzɔla la gblɔ bena: Ame gbãto fe du-fufume di Zadok vi Aximaaz to.

Tete fia la gblo bena: Ame nyui wònye, eye gbe nyui wòhe gbònae. 28 Eye Aximaaaz do yli gblo na fia la bena: Dutifafa! Eye wòbòbò de ta agu de fia la ŋku me gblo bena: Woayra Yehowa, wò Mawu, si tso ŋutsu, siwo do woje asi de dzi de nye afeto fia ŋu la, de asi! 29 Fia la gblo be: Đekakpui Absalom li sesiea? Aximaaaz do ŋu bena: Mekpo zitoto gaa de, esime Yoab do fia je dola kple wò dola; ke nyemenya nusi dzo o. 30 Fia la gblo be: Te de aga, eye natsi tre de afi! Tete wòte de aga, eye wòtsi tre di. 31 Eye kpo da, Kusito la va, eye Kusito la gblo bena: Mehe gbe nyui ve na nye afeto fia, elabena Yehowa tso afia na wò tso amesiwo katã tsi tre de ŋuwò la si me egbe. 32 Fia la gblo na Kusito la bena: Đekakpui Absalom li sesiea? Kusito la do ŋu bena: Ava me na nye afeto fia fe futowo kple amesiwo katã tsi tre de ŋuwò, be woawo v3 wò la, abe alesi wòva me na đekakpui la ene!

Dawid fe konyifafa. Wogaqoe fia de Yuda dzi.

19 Tete fia la fo kpakpakpa heyi de agbo la fe akpata me, eye wòfa avi; eye esi wòle yiyim la, ele gbogblom be: Vinye Absalom, vinye! Vinye Absalom, de meku de tewòfe la, ne enyo wu! Vinye Absalom, vinye! 2 Eye wova gblo na Yoab bena: Kpo da, fia la le avi fam, eye wòle konyi fam le Absalom ŋuti. 3 Ale dziɖuɖu la tro zu konyifafa na duko blibo la gbemagbe, elabena duko la se gbemagbe be, fia la le nu xam le via ŋuti. 4 Eye avako la zo minyaminya va yi de du la me, abe alesi avako, si du nukpe, zɔna minyaminya, ne esi le ava nu la ene. 5 Fia la tsoy nu ŋku me, eye fia la do yli kple gbe sesi bena: Vinye Absalom, vinye Absalom, vinye! 6 Tete Yoab yi de fia la gblo le xɔa me gblo bena: Ede nukpe mo na wò dolawo katã, amesiwo xɔ mia kple viwònutsuwo kple viwònyɔnuwo, sɔwòwo kple wò ahiãwo de agbe egbea; 7 èl3 amesiwo lé fu wò, eye nélé fu amesiwo l5 wò; ela-

bena èdee fia egbea bena, amegã kple dolaa deke mele asiwò o; elabena medze sii egbea bena, de wònye Absalom ye tsi agbe, eye mí katã míeku la, ne enyo ŋuwò wu. 8 Eyata tsi tre, nado ayi, eye nafo nu kple wò dolawo fafe; elabena meta Yehowa: ne mèdo yi o la, amea deke makpoto de gbòwò le zã sia me o; eye esia avòdi na wò awu v3, siwo katã dzo de dziwò tso wò đekakpuime vasede fifi! 9 Tete fia la tsi tre va bòbò nɔ agbo nu. Eye wova gblo na avako blibo la bena: Kpo da, fia la bòbò nɔ agbo nu! Eye avako blibo la va fia la ŋku me; gake Israel dome amesiame si yi efe agbado me.

10 Eye duko blibo la he dzre le Israel-toawo katã me gblo bena: Fia la de mí tso míafe futowo si me, eye wòxɔ mí tso Filistitowo si; azo esi tso anyigba la dzi le Absalom nu. 11 Ke Absalom, amesi míesi ami na heɖo fiafe de mía nu la, tsi ava. Azo nukajuti míele hehem de megbe le fia la kpokplo gbɔe me? 12 Eye Dawid do ame do de nunɔla Zadok kple Abyatar gblo bena: Mifo nu kple Yuda-ame tsitsiwo bena: Nukajuti miebe, yewoanye ame mlɔeto, siwo ava kplɔ fia la ayi efe mee? Elabena Israel blibo la fe nya do fia la gblo le enefe. 13 Nɔvinyewo mienye, nye fu kple nye ŋutilã mienye; nukajuti miebe, yewoanye ame mlɔeto, siwo ava kplɔ fia la? 14 Eye migblo na "Amasa bena: Alo menye bnye fu kple nye ŋutilã nɛnye oa? Mawu nafiam agafiam de dzi, ne menye wòe anye avafia le ŋkunya me daa de Yoab teƆ fi! 15 Ale wòtro Yuda-nutsuwo katã fe dzi abe ŋutsu deka to ene, eye wodo ame do de fia la gblo bena: Mía kple wò dolawo katã migbugbo va! 16 Eye fia la gbugbo heva Yordan nu; ke Yuda va Gilgal, be wòakpe fia la, eye wòade tsii ato Yordan dzi.

Dawid fe kaléwowo kple akpɔɔda.

17 Tete Benyamintɔ "Simei, si nye Gera vi tso Baxurim, wò kaba yi kple Yuda-nutsuwo, be yeaɖakpe fia Dawid. 18 Eye Benyamintutsuwo akpe deka kple dola "Ziba,

o 17, 25.

o Kton. I, 2, 16, 17.

d Fla. I, 2, 8.

e 16, 1-4; 9, 2, 10.

si le Saul fe me, kple via wuia-
tšawo kple efe dola blave wokpe
de enu, e, e wo.re Yo:dan nu vava
na fia la. 19 Emegbe buwo yi,
be woade tsi fiafe me tawo, eye
woawo, abe alesi wòdi ene. Tete
Simei, Gera vi, de ta agu de fia
la nku me, esime wòtso Yordan.
20 Eye wògblo na fia la bena:
Nye afeto megabu vodada ram o,
eye megado nku vo, si efe dola
da le gbesigbe nye afeto fia la
tso Yerusalem la o, eye fia la
megabui o! 21 Elabena wò dola
nyae be, yewo nuvò, eye kpo da,
nyee nye ame gbato tso Yosef fe
afe blibo la me va nye afeto fia
la kpe ge egbea. 22 Tete Abisai,
Zeruya vi la, gblo bena: Alo wo-
me'e Simei, a mesi do diju na Ye-
howa fe amesiamina la, wu ge oa?
23 Ke Dawid do nu bena: Nya ka
me me'e kpli mi Zeruya viwo, hafi
miebe, yewoatem akpo egbea?
Egbee woawu ame le Israela? De
nyemenyae be, wotsom do fia de
Israel nu egbea oa? 24 Eye fia
la gblo na Simei bena: Mèle kuku
ge o! Eye fia la ka atam ne.

25 Eye Saul vi Mefiboset va
kpe fia la; ke mego efe afò kple
gè do o, eye menyā efe avò o
tso gbesigbe fia la dzo, vasede
gbesigbe wògblo le nufifafa me.
26 Esi wòva Yerusalem fia la
kpe ge la, fia la biae be: Mefi-
boset, nukanu: i mēyi kplim o?
27 Edo nu bena: Nye afeto fia,
nye dolae blem; elabena wò dola
gblo be: Bla akpa na tedzi nam,
ne mado ayi kple fia la, elabena
xodrè wò dola nye. 28 Eye /wò-
va zo wò dola gome na nye afeto
fia la; ke nye afeto fia la le gabe
Mawu fe dola ene, eyata wò nusi
dze nuwò! 29 Elabena fofonye
femetowo ka'ā menye naneke o,
negbe kuiviwo ko wonye na nye
afeto fia; ke ètso wò dola do wò
kplò nu mewo dome; azo nya ka
gale asinye mava xa nu le enu
na fia la? 30 Fia la gblo ns bena:
Nukanuti nègale nu fom de edzi?
Megblo be, mia kple Ziba mia-
mā agble la! 31 Tete Mefiboset
do nu na fia la bena: Esi nye
afeto fia la tso gbo va afe le nufi-
fafa me ko la, nexo wo katā gò!

32 Gileadto Barsilai hā tso Ro-

glim va, eye eya kple fia wotso
Yordan, be yeakpløe ado de Yor-
dan godo. 33 Barsilai ku ame-
gā dedi xo fe blanyi; eya kpo
fia la dzi, esime wòno Maxanayim,
elabena alome le esi nuto. 34 Eye
fia la gblo na Barsilai bena: Yi
kplim, eye nana gbonye, makpo
dziwò le Yerusalem! 35 Tete
Barsilai do nu na fia la bena:
Dkeke nenie megale agbe no ge,
ne mayi Yerusalem kple fia la?
36 Fe blanyi mexo egbe siawo.
De mate nu ade vovo nu nyui
kple nu manyomanyo domea? De
nusi wò dola duna, eye wònona
la, gavivia enua? Alo de magano
hadzilantuswo kple hadzi'anyo-
nuwo fe gbe sema? Nukanuti wò
dola anye agba na nye afeto fia?
37 Deko wò dola be, yeakplo fia
la atso Yordan see. Nukanuti fia
la be, yeado etefe nam ale? 38
Na wò dola nagbugbo, eye maku
de m'a de kple fofonye kpakple
danye d'ife! Kpo da, wò dola
Kimham neyi kple nye afeto fia
la, eye nawo nusi nyo nuwò la
ne! 39 Fia la gblo be: Kimham
neyi kp'im, eye mawo nusi nyo
nuwò la ne, eye nusianu, si nedi
tso asinye la, mawo na wò. 40
Eye avako blibo la tso Yordan,
emegbe fia la hā tsoe. Eye fia
la dufo nu na Barsilai heyrae,
eye wògblo yi enofe.

41 Emegbe fia la yi azoli la dzi
heva Gilgal, eye Kimham kpe de
enu. Yuda fe ameha blibo la kple
fia la yi, eye Israel-ameha la fe
afā hā le eme. 42 Eye kpo da,
Israel-ntuswo katā va fia la gbo,
eye wogblo na fia la bena: Nuka-
nuti m'a novi Yuda-ntuswo fi
wò dzoe, eye wokplo fia la kple
efemetowo yi Yordan godo, eye
Dawid fe ntuswo katā kpe de
enu? 43 Te'e Yuda-ntuswo katā
do nu na Israel-ntuswo bena:
Le esi fia la tso mia gbo la tae!
Nukanuti miele domedzoe dom le
nya sia nuti? De m'edu fia la
fe nanea? Alo de m'exo nunana
le esia? 44 Israel-ntuswo do nu
na Yuda-ntuswo bena: M'exo
akpa ewo le fia gome, eye le Da-
wid gome hā miawoe nye nggo-
gbeawo na mi. Nukanuti miedi
gbo mi? Alo menye m'awoe tre

a 17, 27.

b 18, 5.

c 16, 10.

e 9, 6.

f 16, 3.

g 14, 17.

h 9, 11.

i 12, 13.

k 9, 9, 10; 16, 4.

l Fia. l. 2, 7.

gbogblo be, m'adaplo miefe fia la agbæ oa? Ke Yuda-ñutsuwo fe nya sê wu Israel-ñutsuwo to.

Seba, aḡlādzelawo fe kplala wuwu.

20 Eye yakamea de le afima, si ñkò nye Seba, Bixri vi, eye wònye Benyamintò; eku kpè gblo bena: Gomea ðeke mele Dawid gbò na mi o, eye domenyinua ðeke mele Isai vi la si na mi o. Israel lee, mia dome amesiamè neyi efe agbadò me! 2 Tete Israel-ñutsuwo katà tu le Dawid ñu hedze Seba, Bixri vi la yome. Ke Yuda-ñutsuwo ku de wofe fia la ñu tso Yordan nu vasede Yerusalem. 3 Esi Dawid va efe me le Yerusalem la, fia la tso nyonu ewo, siwo nye efe 'ahiwò, amesiwo wògblè ði, be woano afeadzi kpom la, de xò me, eye wòkpo wo dzi, ke medò wo gbò o; eye wotsi xò me, abe alesi aho-siwo nò agbee ene, vasede wofe kugbe. 4 Eye fia la gblo na Amasa bena: Yò Yuda-ñutsuwo nam le ñkeke etò me, emegbe nagava aii! 5 Eye Amasa yi Yuda yò ge; ke esi wòtsi anyi yeyi, si woðo nê, de gbò edzi la, 6 tete Dawid gblo na Abisai bena: Azò Seba, Bixri vi la, le vò wò ge mi awu Absalom. Eyata de wò afetò fe dolawo, eye nati eyome, ne magaxò du sesèwo, eye wòasi le mia ñku me o! 7 Eye Yoab fe amewo ho dze eyome hekpe de Kretitowo kple Pleitowo kpakple kalètwo katà ñu, eye woho tso Yerusalem ti Seba, Bixri vi la yome.

8 Esi woðo kpe gā, si le Gibeon gbò la, tete Amasa va do go wo. Ke yi le Yoab si le efe awawu, si wòdo la te, eye wòta yi, si le aku me la, ðe edzi le akli to, eya do le eme hege de anyigba. 9 Yoab gblo na Amasa bena: 'Novinye. èli sesiea? Tete Yoab tso dusi lé Amasa fe gè, be yeadudò nu nê. 10 Ke 'Amasa melé ñku de yi, si le Yoab si la ñu o; eye wòtsæ da nu dò me nê, eye efe, domenuwo dudu de anyigba, ke megadae zi ewelia o. Esi Yoab kple nòvia Abisai woti Seba, Bixri vi la yome la, 11 Yoab fe ðekakpuiwo dometò ðeka tsí egbò le

gbogblom bena: Amesi ke lāa Yoab fe nya kple amesi ke nye Dawid to la, nedze Yoab yome! 12 Ke Amasa le mimlim le efe ou me le mofo me. Esi ñutsu la kpò be, avakò blibo la to la, ehe Amasa ða tso moa dzi yi gbe me, eye wòtsò avò tsyò edzi; elabena ekpo be, amesiame, si va la, tona ði.

13 Esi wòtee ða le moa dzi la, amesiame to enuti dze Yoab yome, be woati Seba, Bixri vi la yome. 14 Ke eya tsa to Israel-toawo katà me vasede Abel-Bet-Maaxa, eye Bixritowo katà hā fo fu hedze eyome. 15 Azò wofa de to de wo le Abel-Bet-Maaxa, eye wofu kpo de du la ñu vasede glia dzi. Eye avakò blibo, si le Yoab ñu la, lū de eme, be woamū gli la. 16 Tete nyonu dzeadanua de do yi tso dua me bena: Ago gbò! Ago gbò! Taflatse, migblo na Yoab be, nete va afi, ne mafo nu kpilii! 17 Tete wòte de enu, eye nyonu la gblo be: Wòe nye Yoab la? Edo ñu be: Nye! Eye wògblò nê be: Se wò dolanyonu fe nya! Edo ñu be: Mele esem. 18 Eye wògblo bena: Blema la wogblona be: Mibia le Abel, ekema nya la awu nu! 19 Nye nye ame fafa kple anukwaretwo dometò ðekale Israel; èbe, yeatsrò du kple dada le Israel; nukanuti nèbe, yeagblè Yehowa fe domenyinu? 20 Tete Yoab xò edzi gblo bena: Nye-mebe, matsrò naneke o, eye nye-mebe, magblè naneke o. 21 Nya la mele alea o; ke boñ ñutsua ðe, si tso Efrayim-to la dzi, amesi ñkò nye Seba, Bixri vi lae, do efe asi de dzi de fia Dawid ñu. Ne miède eya dede na la, ekema madzo le dua ñu. Eye nyonu la gblo na Yoab bena: Kpo ða, woatso efe ta afu gbe ato glia dzi ado de wò. 22 Eye nyonu la va dukò blibo la gbò kple efe adanudzede la, eye wotsò ta le Seba, Bixri vi la nu tso fu gbe de Yoab. Tete wòku kpè, eye woka le du la ñu, eye amesiame yi de efe agbadò me. Emegbe Yoab gbu-gbò va fia la gbò le Yerusalem.

Dawid sublawo.

23 Yoab le Israel fe avakò blibo la nu, eye Benaya, Yehoyada vi, le 'Kretitowo kple Pleitowo nu;

a 16, 21.

b Ps. 28, 2.

c Fla. 1, 2, 5.

e 8, 18-18.

24 Adoram ^akp̄a d̄ow̄ow̄o dzi, eye Yosafat, Axilud vi, enye fia fe tsiami; 25 Seya enye agbal̄n̄l̄a, eye Zadok kple Abyatar wonye nunolawo; 26 eye Ira, Yairito, h̄a enye nunl̄a le Dawid gb̄o.

Dowuame va Israel le Saul fe Gibeontowo wuwu ta. Rizpa.

21. Eye d̄o to le Dawid n̄li fe et̄5 s̄oŋ tra de enu; eye Dawid d̄o gbe da na Yehowa. Tete Yehowa gb̄o bena: Saul kple efe afe la de h̄l̄se, elabena ewu Gibeontowo. 2 Eye fia la ya Gibeontowo fo nu kp̄li wo. Gibeontowo metso Israel-viwo dome o, ke boŋ wonye Amoritowo fe kp̄t̄e, siwo ^dIsrael-viwo ka atam na; eye Saul di be, yeawu wo, elabena ev̄a n̄u de Israel-viwo kple Yuda nu. 3 Eye Dawid gb̄o na Gibeontowo bena: Nuka mawo na mi, eye nuka mats̄o al̄e awu mi, be miayra Yehowa fe domenyinu la? 4 Gibeontowo d̄o n̄u ne bena: Klosalonya alo sikanyaa deke mele mia kple Saul kple efe afe la dome o, eye miele amea deke h̄a dim, be miawu le Israel o. Eye w̄ogb̄o be: Nuka dim miele, be mawo na mi? 5 Wod̄o n̄u na fia la bena: D̄utsu, si wu mi, eye w̄od̄o tame be, yeatsr̄5 ml̄ da, ne miagan̄o Israel-nyigba bl̄ibo la dzi o lae! 6 Ne wode ame adre na le viŋutsuwo dome, ne ^em̄is̄ahe wo de ati n̄u na Yehowa le Saul, amesi nye Yehowa fe ame tiatia la fe Gibeaa. Eye fia la gb̄o be: Maɖe wo ana. 7 Ke fia la ve Mefiboset, Saul vi Yonatan fe viŋutsu la nu le Yehowa fe atam, si le Dawid kple Yonatan, Saul vi dome la ta. 8 Tete fia la l̄e Aya vinȳonu ^fRizpa fe viŋutsu eveawo, siwo nye Armoni kple Mefiboset, amesi wodzi na Saul, hekpe de Saul vinȳonu Merab fe viŋutsu at̄sawo n̄u, siwo wodzi na Mexolatit̄o ^gAdriel, Barsilai vi, 9 eye w̄ots̄o wo de asi na Gibeontowo, eye wohe wo de ati n̄u le to la dzi le Yehowa n̄ku me, eye wo ame adre la ku zi deka. Wowo wu le nuŋeyi fe n̄keke gb̄ato dzi, esime wodze luŋe gome. 10 Tete Aya vinȳonu Rizpa ts̄o akpanya keke de agakpe la dzi

^a Fia. I. 4, 6.

^b Sam. I. 31, 12.

^d Yos. 9, 15, 19.

^e 24, 25.

^f 23, 18.

^g Mo. IV. 25, 4.

^A kp̄. 18-22
kp̄o Kron. I.
20, 4-8.

ⁱ Sam. I. 20, 15
v. 17.

^k 3, 7.

^j Sam. I. 17, 7.

ⁿ Sam. I. 18, 19.

^o Sam. I. 17, 10.

ts̄o nuŋeyi fe gomedzedze, vasede esime tsi dza tso dzifo de wo dzi; eye mena dzifoxewo dze de wo dzi le n̄keke me, alo gbemel̄awo va wo gb̄o le z̄a me o. 11 Esi wogb̄o nusi Aya vinȳonu Rizpa, Saul fe ahīa w̄o, na Dawid la. 12 Dawid yi d̄ax̄o Saul kple via Yonatan fe fuwo, ^bsiwo Yabes-Gileadtowo yi d̄afi le Bet-San fe ab̄o me, afisi Filistitowo ts̄o wo va ku d̄o, le gbesigbe Filistitowo wu Saul le Gilboa la, le wo si. 13 Eye w̄ots̄o Saul kple via Yonatan fe fuwo tso afima ve, eye wofo amesiwo wohe de ati n̄u la h̄a fe fuwo nu fu. 14 Eye wod̄i Saul kple via Yonatan fe fuwo de Zela le Benyamin-nyigba dzi de fofoa Kis fe ȳodo me, eye wowo nusiwo kat̄a n̄u fia la de se le la. ^cEsia megbe Mawu gase gbe, si wodo d̄a de anyigba la ta.

Dawid d̄u Filistitowo dzi.

15 Filistitowo gawo awa kple Israel, eye Dawid kple efe d̄olawo ho d̄awo awa kple Filistitowo, eye dedi te Dawid n̄u. 16 Eye Yisbi tso Nob, amesi nye ame dzotsuwo fe dzidzimeviwo dometo deka, di be, yeawu Dawid. Efe akpl̄o fe kpekpe me le akobli sekei alafa et̄5, eye w̄okpla awaw̄onu yeye. 17 Ke Zeruya vi /Abisai x̄o ne, eye w̄owu Filistitola. Yemaŋi Dawid fe puutsuwo ka atam ns bena: M̄agade awa kp̄li mi az̄o o, ne nagatsi Israel fe akadi la o!

18 ^eAye w̄ova me emegbe be, wowo awa kple Filistitowo le Gob. Yemaŋi Xusatit̄o Sipai wu Saf, si tsoame dzotsuwo fedzidzimeviwo dome. 19 Wogawo awa kple Filistitowo le Gob, eye Eixanan, Yaare-Orgim vi, tso Betlexem wu Gatit̄o Goliat, amesi fe akpl̄oti le abe abaladoti ene. 20 Wogawo awa le Gat, eye ame dzotsua de to asi ade kple af̄o ade; wo kat̄a le bl̄ave v̄o ene; eye eya h̄a tso ame dzotsuwo fe dzidzime. 21 Edu fewu le ^oIsrael n̄u, tete Yonatan, Dawid n̄ovi Simea vi wui. 22 Ame ene siawo tso ame dzotsuwo fe dzidzime le Gat, eye wotsi Dawid kple efe d̄olawo si me.

Dawid dzi kafukafuha le esi Yehowa dee tso futowo si ne ɔuti.

22 Tete Dawid gblɔ ha sia fe nyawo na Yehowa le gbesigbe Yehowa dee tso efe futowo katã kple Saul si me, 2 eye wò-gblɔ be: Yehowa enye nye agakpe, nye mɔ kple nye dɛla. 3 Mawu enye nye yaylafe, amesi gbo mebɛ dɔ, nye akpoxonu kple nye xoxo fe lãdzo, nye mɔ sesɛ kple nye sitsofe kpakple nye xɔla, amesi dem tso ɔutasɛlawo si me. 4 Meɔ Yehowa, amesi dze bubu, eye medo tso nye futowo si me.

5 Elabena ku fe tsitsotsoewo de to dem, eye gbegblɛ fe tɔsi-siwo do ɔɔdzi nam. 6 Tsiɛfe fe kawo fo xlãm, nye ku fe adoboliwo dem. 7 Meɔ Yehowa le nye xaxa me, eye medo yli na nye Mawu; ese nye gbe tso efe fiasã me, eye nye kokofofo de efe to me. 8 Anyigba vã, eye wòvuu, eye dzifo fe anyinowo dzo kpekpekepe; wovã, elabena edo dɔme-dzo. 9 Dzudzo de dzi tso efe ɔuti me, dzo tso efe nu me fiã nu, eye aka lɛ dzo tso egbo. 10 Eviã dzifo hedzi de anyi, eye alilikpo dodo le efe afo te. 11 Enɔ Kerubi dzi hedzo, eye wòdɔ agba de ya fe aɔalawo dzi. 12 Ewo viviti nɔ me abe agbadɔ ene, eye tsidɔdɔ tso alilikpo dodo me. 13 Dzoka xoxowo do tso keklɛ me le engo. 14 Yehowa de gbe tso dzifo, eye dzifovito la na efe gbe di. 15 Eda aɔutɔ wókaka wo hlɛ, eye wòdɔ dzikedzo da wòtɔto wo. 16 Tete atsiafu gɔme dze, eye anyigba fe anyinowo tsi go to Yehowa fe ɔɔdzidodo kple efe ɔuti me gbɔgbɔ me. 17 Edo alo da tso dzi lɛm, eye wòhem tso to gãwo me. 18 Edem tso nye futowo sesɛ la kple nye ketɔwo si me, elabena wosesɛ wum. 19 Wodze dzinye le gbesigbe medo dzogbevɔe me, ke Yehowa enye nye zio-dɛnu. 20 Ekplɔm va dogba dzi, eye wòdem, elabena nye nu nye ɛnu.

21 Yehowa wɔ nam de nye dzodzɔenyenyenu, eye wòdɔ te fe nam le esi nye asi dza ta. 22 Elabena me'ɛ ŋku de Yehowa fe mɔwo nu, eye nyemewo nu vloa deke de nye Mawu nu o. 23 Elabena efe sewo katã le ŋkunya me, eye

nyemede efe dɔdɔwo da le gbonye o. 24 Mede blibo lɛ efe ŋku me, eye mekpɔ dokuinye dzi le nye vodada ɔuti. 25 Eyata Yehowa dɔ etefe nam le nye dzodzɔenyenyenu te, le esi nye asi dza le engu me ta. 26 Wò dɔme nyona de dɔmenyoto nu, eye edea blibo le amesi dea blibo la gbo. 27 Edzana le amesi dzana gbo, ke evlona de amesi vlona nu. 28 Exona na duko, si wotena de anyi, eye wò ŋku nɔa dadalawo nu, be nabobo wo de anyi. 29 Elabena wò Yehowa enye nye akadi, eye Yehowa na nye viviti me ko. 30 Elabena dziwò metona nyã avuzi le amehawo dzi, eye nye Mawu dzi metona tia kpo flo gli. 31 Mawu fe mɔ de blibo, Yehowa fe nya me ko, akpoxonu wonye na amesiwo katã sii tso. 32 Elabena ameka nye mawu kpe de Yehowa nu? Eye ameka nye agakpe kpe de mfa Mawu la nu? 33 Mawu enye nye mɔ sesɛ, eye wòna nye mɔ zu gbadzaa. 34 Ewo nye afo abe zinowo to ene, eye wòdɔm togbewo dzi. 35 Efiã aɔawowo nye asiwo, ale be nye alowo vu akɔbidati me. 36 Etsɔ wò xoxo fe akpoxonu la nam, eye wò gbesese wɔm mezu gã. 37 Ena nye afo dede keke le tenye. eye nye afokwewo mebotsona o. 38 Mede nye futowo de nu, eye mewu wo, eye nyemetɔ o, vasede esime metsrɔ wo vɔ. 39 Metsrɔ wo, eye meto wo nyanyanya, ale be womegafɔ o, eye wodze anyi de nye afo te. 40 Etsɔ ɔusɛ bla ali dzi nam de aɔawowo nu, eye nɛbobo nye futowo de tenye. 41 Ena nye futowo to vume dem, eye metsrɔ nye futowo gbidi gbididi. 42 Wodo yli na Yehowa, ke xɔna metɔa deke meli o, eye medo nu na wo o. 43 Metu wo abe anyigba vuvudedi ene, eye metu afo wo dzi hefanya wo abe kpodomeeba ene. 44 Edem tso nye duko fe dzrewawo me, edzram dɔ he-tɔm dɔ dukowo fe tae, eye duko, si nyemenya o la, subɔm. 45 Amedzroviwo vivi nu me nam; tonu ko wose, eye wodɔ to nye gbe. 46 Dzidzi fo amedzroviwo, eye wofe lãme tu, wodo tso wofe mɔwo me.

47 Yehowa le agbe; woakafu nye agakpe, eye woado Mawu, nye xoxo fe agakpe la, de dzi. 48 Mawu, amesi bia hl5 nam, eye wotsdukowo de tenye. 49 Ekplom tso nye futowo dome, eye wotsom do nye futowo dzi, eye wodem tso nutasela si me. 50 Eyata mele kafuwom, Yehowa, le dukowo dome, eye mele kafukafuha dzim na wo nko. 51 Ede xoxo ga fia efe fia, eye wove Dawid, efe amesiamina la, kple efe dzidzimeviwo nu tegbee.

Dawid fe nya mamleawo.

23. Dawid fe nya mamleawo nye esi; Dawid, Isai vi fe gbe, ntsu, si wodo de dzi, Yakob fe Mawu fe amesiamina la, kple kafukafuhawo fe henolelsrael fe gbe: 2 Yehowa fe Gbogbo fo nu to dzinye, eye efe nya le nye ade dzi. 3 Israel fe Mawu la fo nu, Israel fe agakpe la gblo nam bena: Amesi du amebetowo dzi dzodzoe kple amesi du dzi le mawuvovome la, 4 le abe alesi ndi kona, ne ye dze ene, ele abe ndi, si alilikpoa deke medo o ene, eye ele abe kekle, si nana gbe miena tso anyigba me le tsidzadza megbe ene. 5 De nye afe mele alea le Mawu nku me oa? Elabena ebla nu mavo kplim, si wodo pɛpɛpɛ, eye wodzrae do. Elabena de mana nye xoxowo katã kple nye nudidiwo katã natsi de dzi oa? 6 Ke yakamewo katã le abe nu, siwo wotsana fua gbe, eye womedeasi asi wo nu o la ene; 7 ke boɲ amesi be, yeade asi wo nu la, ele be, wotsa ga kple akplati de asi, eye wotsa dzo wo de wo te fe.

Dawid fe kalɛtowo kple wofe nuwawowo.

8 Dawid fe kalɛtowo nkwowo nye esi: Isbaal, Xaxmoni vi, amesi nye fia nu asrafowo fe amegã, eya da efe akplo zi deka to ame tsiaoa alafa enyi dzi. 9 Eyometo nye Eleazar, Axoxi vi, Dodo fe vi, amesi le kalɛto etɔawo dome le Dawid gbo. Esi wodu fewu le Filistitowo nu, eye wofo fu ho ava va afima, eye Israel-nutsuwo ho yi la, 10 eya tsi tre, eye wodzadza amewo le Filistitowo dome, vasede esime dede te efe asi nu,

eye yi la le de asi me ne. Yehowa na wodu dzi ga de gbe-magbe, eye duko blibo la gbugbo dze eyome, be woadaha nu. 11 Eyometo nye Sama, Hararito Age vi. Esi Filistitowo fo fu de Lexi, afisi ayi le agble me fu le, eye duko la si le Filistitowo nu la, 12 etsi tre de agble la titina, eye woxe, eye wosi Filistitowo, eye Yehowa na wodu dzi ga de.

13 Eye amegã blaetɔawo dometo etɔ tso yi Dawid gbo le Adulamdo la me le nuɲɲoli. Esime Filistitowo fe adzohawo fu asada anyi de Refaim-bali la me la, 14 Dawid le mo me le to dzi, eye Filistitowo de avako do Belexem yemaɲi. 15 Eye nu de asi Dawid dzodzro me, wogblo bena: Ameka aku tsi tso vudo, si le agbo me le Betlexem la me ve mano? 16 Tete kalɛto etɔawo yi dage de Filistitowo fe asada me, eye woku tsi le vudo, si le agboa me le Betlexem la me hetsu ve na Dawid; ke egbe be, yemanoe o, eye wotsae fo de anyi na Yehowa. 17 Eye wogblo be: Yehowa, esia woxo nede megbe xaa tso gbonye! Esia nye ntsu, siwo tso wofo agbe ke yi la, fe vu. Eye wogbe be, yemanoe o. Kalɛto etɔawo ve esia.

18 Abisai,^a Zeruya vi, Yoab novi, enye ame blaetɔawo fe tato; eya da efe akplo to ame tsiaoa alafa etɔawo dzi, eye woxo nko le ame blaetɔawo dome. 19 Wode bubu enu le ame blaetɔawo dome, eye eya nye wofo amegã; gake mede ame etɔawo nu o. 20 Benaya, Yehoyada vi, enye ntsu kalɛto de, si wo nu tsuwo la fe vi tso Kabzeel. Eya wu Moabitowo fe kalɛto eweawo, eye wodu dzata le vudo la me le gbesigbe sno dza. 21 Eya wu Egiptenutsu kakoa de; akplo le Egipteto la si, gake eyi egbo kple atizoti, eye woxo akplo la le Egipteto la si hetsu eya nuto fe akplo wui. 22 Nusia Benaya, Yehoyada vi la wo, eye woxo nko le kalɛto blaetɔawo dome. 23 Wode bubu enu le ame blaetɔawo dome, ke mede ame etɔawo nu o, eye Dawid tsae do fia nu asrafowo nu.

24 Asahel, Yoab novi, le ame

^a 21, 17.

^b Yos. 15, 21; Nex. 11, 25.

^d kp. 8-39 kp. Kron. I. 11, 10 v. 41.

^a 2, 18.

blaetṣawo dome, Elxanan, Dodo vi, tso Betlexem, 25 Xarodito Sama kple Xarodito Elika, 26 Palitito Xelez kple Tekoato Ira, Ikes vi,^a 27 Antoitito Abiezer kple Xusatitito Mebnai, 28 Axoxitito Zalmon kple Netofatitito Maharai, 29 Netofatitito Xeleb, Baana vi, kple Itai, Ribai vi, tso Benyamin-viwo fe Gibea. 30 Piratonitito Benaya kple Hidai, si tso Naxale-Gaas, 31 Arbatitito Abi-Albon kple Barxumitito Azmawet, 32 Saalbonitito Eliaxba, Gunito Yasen, 33 Yonatan, Hararitito Sama fe vi, Axiam, Hararitito Sarar fe vi, 34 Elifelet, Maaxati vi Ahasbai fe vi, Eliam, Gilonitito,^b Axitofel fe vi, 35 Karmelitito Xezrai, Arbito Paerai, 36 Yigal, Natan vi, tso Zoba, Gaditito Bani, 37 Amonitito Zelek, Beerotitito Naxarai, amesi nye Zeruya vi Yoab fe adekplɔvi, 38 Yitritito Ira kple Yitritito Gareb 39 kpa-kple Xititito Uriya. Wo katā le ame blaetṣ vɔ adre.

Wohe to na Dawid kple dɔvɔ le esi woxlɛ dukɔ la ta.

24. Eye Yehowa ḡgado dome-dzoɛ de Israel nuti, eye wɔdɔ Dawid de wo nu gblɔ bena: Yi daxlɛ Israel kple Yuda! 2 Tete fia la gblɔ na avakɔ la fe tato Yoab bena: Yi datsa le Israel-toawo katā me tso Dan vasede Beer-Seba, eye naxlɛ dukɔ la, ne manya dukɔ la fe xexlɛme! 3 Yoab do nu na fia la bena: Ne Yehowa na dukɔ la dzi de dzi zi alafa wu alesi wole, be nye afeto fia nakpɛ kple efe ŋkuwo hā la, nukaguti nye afeto fia le nusia tɔgbe dim ma? 4 Ke esi fia la tsi efe nya la dzi na Yoab kple avakplɔ-lawo la, Yoab kple avakplɔ-lawo dzo le fia la gblɔ, be woadaxlɛ Israel-dukɔ la. 5 Eye wotso Yordan heva fu asaɖa anyi de Aroer, de du, si le bali la me fe dɔsi me, do ta Gad kple Yaezer lofo. 6 Woto Gilead heva Kades le Xititowo fe anyigba dzi, eye wova Dan hetɔ do ta Zidon. 7 Eye wova Tiro fe mɔ sesɛ la gblɔ heto Xiwitowo kple Kanaanitowo fe duwo katā me, eye wova to Yuda fe dziehe heva Beer-Seba. 8 Eye iwotsa to anyigba blibo la

dzi, eye wogbugbɔ va Yerusalem le dzinu asieke kple ŋkeke blave meɖbe. 9 Eye Yoab tso dukɔ la fe xexlɛme vɛ na fia la: avawɔla, siwo ate nu adi yi le Israel dome la, le ame akpe alafa anyi, eye Yuda-gutswuwo le ame akpe alafa atɔ.

10 Tete Dawid fe dzi lā kpo, esime woxlɛ dukɔ la vɔ meɖbe, eye Dawid gblɔ na Yehowa bena: Mewɔ nuvɔ nutɔ be, mewɔ nusia; eyata Yehowa, de wɔ dɔla fe vodada ɖa, elabena mewɔ lānu nutɔ. 11 Esi Dawid fɔ ŋdi kanya la, Yehowa fe gbe va nyagblɔdila Gad, amesi nye Dawid fe nukpɔla, gblɔ bena: 12 Yi nagblɔ na Dawid bena: Ale Yehowa gblɔ esi: Nu etɔ metsɔ le ŋkuwɔ me dɔm, tia wo dometo deka, ne mawɔ wo! 13 Tete Gad va Dawid gblɔ, eye woto nya la ne gblɔ bena: ɔDɔ-wuame neva wɔ anyigba dzi fe adre loo, alo asi le wɔ futowo nu, eye woade wɔ de nu dzinu etɔ loo, alo dɔvɔ neva wɔ anyigba dzi ŋkeke etɔa? Azo bu egu, ne nakpɔ nyaa de madagblɔ na amesi dɔm ɖa! 14 Dawid gblɔ na Gad bena: Mexaxa nutɔ! Na miadze Yehowa si me, elabena efe amenuveve so gblɔ, ke nyemele amegbetowo si me dze ge o! 15 Eye Yehowa na dɔvɔ do Israel dome tso ŋdi vasede yeyiyi, si woɖo la dzi; eye ame akpe blaadre ku le dukɔ la dome tso Dan vasede Beer-Seba.

Numeme le Arawna fe Infofe.

16 Esi mawudɔla la do efe asi de Yerusalem dzi, be yeagblɛe la, vɔ la ve Yehowa, eye wɔgblɔ na mawudɔla, si le nu gblɛm le dukɔa dome la bena: Eso gblɔ! Azo didi wɔ asi de anyi! Eye Yehowa fe dɔla la le Yebusitito Arawna fe lugbɔfe gblɔ. 17 Esi Dawid kpo mawudɔla, si le ame wum le dukɔa dome la, egblɔ na Yehowa bena: Kpɔ ɖa, nyee wɔ nuvɔ, eye meda vo; ke alɛ siawo la, nuka wowo? Wɔ asi neva mia kple fofonye fe afe dzi boŋ!^h

18 Eye Gad va Dawid gblɔ gbe-magbe gblɔ ne bena: Yi nadadi vosamlekpuɔ na Yehowa de Yebusitito Arawna fe lugbɔfe! 19 Tete Dawid yi le Gad fe nya la nu,

^a Kron. I. 28, 9.

^b 10.

^b 15, 12.

^d Yer. 24, 10; 29, 17; Xez. 6,

^{12.}

^e 11, 3.

^f kpo Kron. I.

^{21.}

^g 21, 1.

^h Mo. IV. 18, 22.

ⁱ Yos. 18, 9.

abe alesi Yehowa de se ene. 20 Esi Arawna fɔ kɔ te la, ekpɔ fia la kple efe dolawo gbɔna de egbɔ; tete Arawna yi hebɔbɔ, eye wòde ta agu na fia la. 21 Eye Arawna gbɔ bena: Nukata nye afeto fia va efe dɔla gbɔ dɔ? Dawid do enu bena: De mebe, mafle lugbɔfe la, ne maɖi vɔsamlekpi na Yehowa, ne dɔvɔ la nu natso le dukɔa dome. 22 Arawna gbɔ na Dawid bena: Nye afeto fia nexɔe, eye wòasa vɔ, alesi dze enu! Kpɔ da, nyiwo nye esi hena numevɔsa, eye lufotasiadam kple nyiawo nɔtinuwo nanye na-

^{a 21, 14.}

ke! 23 Nusiawo katã wò dɔla Arawna tso na efe afeto fia la. Eye Arawna gbɔ na fia la bena: Yehowa, wò Mawu, axɔe na wò nyuie! 24 Ke fia la gbɔ na Arawna bena: Kpao, ke boŋ maflee le asiwò kple ga, eye nyemasa numevɔ na Yehowa, nye Mawu la, dzodzro o. Ale Dawid fle lugbɔfe kple nyiawo klosalo sekel blaati. 25 Tete Dawid ɖi vɔsamlekpi na Yehowa de afima, eye wòsa numevɔ kple akpedavɔ. Eye ^aYehowa se gbe, si wòdo da de anyigba la ta, eye dɔvɔ la nu tso le Israel.

FIAWO FE AGBALĒ GBĀTŌ.

Dawid gbɔdzo. Adoniya di bena, yeazu fia.

1 Esi fia Dawid ku amegã xɔ fe gede la, wotsyɔa avɔwo nɛ, gake dzo medɔa efe lã me o. 2 Tete efe dolawo gbɔ nɛ bena: Woadi detugbi atiatia de na miafe afeto fia la, ne wòatsi tre de fia la nku me akpɔ edzi, eye wòamlɔ wò akɔ nu alé dzo de miafe afeto fia la nu. 3 Eye wodi detugbi dzetugbe le Israei-nyigba blibo la katã dzi, eye wokpɔ Abisag, Sunamito la, hekpɔe vɛ na fia la. 4 Detugbi la dze tugbe nuto, eye wòzu fia la dzikpɔla, si subɔnɛ, ke fia la mede asi enu o.

5 Ke ^bAdoniya, Xagit vi, do edokui de dzi gbɔ bena: Nyee le fia nye ge! Eye ^awòdi tasiadamwo kple sɔwo kple ame blaati, siwo ano du fum le engɔ la, na edokui. 6 Le efe agbe me nkekewo me la fofoa mehe nya de enu kpɔ be: nukanuti nɛwɔ esi kple esi hã o. Edze deka hã nuto, eye eya wòdzi de Absalom yome. 7 Eye wòdo gbe di kple Yoab, Zeruya vi, kpakple nunɔla Abyatar, eye wokpe de Adoniya nu. 8 Ke nunɔla Zadok, Benaya, Yehoyada vi, nyagblɔdila Natan, Simeï kple Rei kpakple Dawid fe kalɛtɔwo mele Adoniya fe nya me o. 9 Eye Adoniya wu alɛwo, nyiwo kple nyivi damiwo le Soxelet-kpe la gbɔ le Rogel-vudo la xa, eye

^b Sam. II. 3, 4.

^a Sam. II. 15, 1.

^{c 2, 22.}

^f Yos. 15, 7.

wòkpe nɔviagutsuwo katã, siwo nye fiaviwo kple Yuda-nutsuwo katã, siwo nye fia fe dolawo: 10 ke mekpe nyagblɔdila Natan. Benaya kple kalɛtɔwo kple nɔvia Salomo o.

11 Eye Natan gbɔ na Salomo dada Bat-Seba bena: Mèse be, Adoniya, Xagit vi, zu fia, eye miafe afeto, fia Dawid, menyae oa? 12 Eyata va maɖo aɖaɖu na wò, ne nade wò nuto kple viwò Salomo fe agbe. 13 Tso, nayi fia Dawid gbɔ, eye nagbɔ nɛ bena: Nye afeto fia, menye de nɛka atam na wò dɔlanyɔnu gbɔ bena: Viwò Salomo azu fia de yonyeme, eye wòano nye fiazikpui dzi oa? Nukanuti Adoniya zu fia? 14 Kpɔ da, ne ègale nu fom kple fia la le afima la, madze yowòme ava do kpe wò nyawo dzi. 15 Tete Bat-Seba yi fia la gbɔ le xogã me. Fia la tsi nuto, eye Abisag, Sunamito la, le fia la subɔm. 16 Eye Bat-Seba bɔbɔ hede ta agu de fia la nku me, eye fia la gbɔ nɛ bena: Nuka le wòwòm? 17 Edo nu nɛ bena: Nye afeto, èta Yehowa, wò Mawu, na wò dɔlanyɔnu bena: Viwò Salomo azu fia de yonyeme, eye wòano nye fiazikpui dzi! 18 Ke azɔ la, kpɔ da, Adoniya zu fia, eye wò, nye afeto fia, menyae o. 19 Ewu nyitsuwo, nyi damiwo kple alɛwo kpankpan, eye

wòkpe fia viñtsuwo katã kple nunõla Abyatar kpakple avafia Yoab; ke mekpe wò dõla Salomo ya o.^a 20 Nye afeto fia, Israel blibo la le nuwò kpõm, be nagblõ amesi le nye afeto fia fe fiazikpui dzi nõ ge de yowòme la, na wo. 21 Elabena ava me be, ne nye afeto fia mlõ fofaowo gbõ la, ekema woakpõ mia kple vinye Salomo hãbe nuwòwõlawo ene. 22 Eye kpõ ða, esi wòga'e nu fom kp'e fiaa la, nyagblõdila Natan va. 23 Tete woyi ðagblõe na fia la bena: Kpõ ða, nyagblõdila Natan enye si. Eye wòva fia la gbõ hede ta agu de fia la ñku me. 24 Eye Natan gbõ bena: Nye afeto fia, wòe gbõ be, Adoniya nezu fia de ye yome, eye wòana yefe fiazikpui dzi? 25 Elabena egbe la eyi dawu nyitsuwo, nyi damiwo kple alẽwo kpañkpañ, eye wòkpe fia viñtsuwo katã, avakõ la fe tatõwo kpakple nunõla Abyatar; kpõ ða, wodu nu, eye wono nu le egbõ, eye wodo yì bena: 'Fia Adoniya neno agbe! 26 Ke mekpe nye, wò dõla, kple nunõla Zadok, Benaya, Yehoyada vi, kpakple wò dõla Salomo o.^g 27 Nye afeto fia gbõe nya sia tso, hafi mēgbõ amesi ano nye afeto fia fe fiazikpui dzi de eyome la na wò dõla oa? 28 Tete fia Dawid xõ edzi gbõ bena: Miyõ Bat-Seba dem! Eye wòva fia la gbõ le eme hetsi tre de fia la ñku me. 29 Eye fia la ka atam gbõ bena: Meta Yehowa, amesi dem tso hiãwo katã me, fe agbe: 30 Alesi meta Yehowa, Israel fe Mawu la, na wò gbõ bena: Viwò Salomo azu fia de yonyeme, eye wòana nye fiazikpui dzi de tenyefe la, nenema mawõ egbe sia! 31 Tete Bat-Seba bobõ de fia la ñku me hede ta agu gbõ bena: Nye afeto fia nano agbe tegbee.

Wnẽl ami na Salomo hedo fiaa.

32 Eye fia Dawid gbõ bena: Miyõ nunõla Zadok kple nyagblõdila Natan kpakple Benaya, Yehoyada vi dem. Esi wova fia la ñku me la, 33 fia la gbõ na wò bena: Mide miafe afeto fe dõlawo kpe de mia ðokui ñu, eye mina vinye Salomo nado nye tedziso, ne miakplõe yi Gixon. 34

^a kp. 9, 10.

^b Mo. U. 5, 10.

^c Sam. II. 8, 15.

^e Sam. II. 16, 19, f Kron. I. 23, 1; 29, 22.

^g kp. 10.

^h Sam. U. 15, 27, 36.

ⁱ Kron. I. 28, 5.

Eye nunõla Zadok kple nyagblõdila Natan nasi ami ne le afima ahaðoe fia de Israel nu; miku kpẽ, eye miado yì bena: Fia Salomo neno agbe! 35 Emegbe mi-kplõe ðo, eye wòava bobõ nõ nye fiazikpui dzi ahazu fia de tenyefe; elabena eya medo, be wòadu amegã de Israel kple Yuda dzi. 36 Tete Benaya, Yehoyada vi, xõ edzi gbõ na fia la bena: Neva me! Alea Yehowa, nye afeto fia la fe Mawu, agblõ afu edzi. 37 Alesi Yehowa nõ kple nye afeto fia la, nenema wòana kple Salomo, eye wòana efe fiazikpui nafo nye afeto fia Dawid fe fiazikpui ta. 38 Tete nunõla Zadok, nyagblõdila Natan kple Benaya, Yehoyada vi, kpakple 'Kretitõwo kple Pletitõwo woyi, eye wona Salomo do fia Dawid fe tedziso, eye wokplõe yi Gixon. 39 Eye nunõla Zadok tso lãdzo, si me ami le la, tso agbado la me hesi ami na Salomo, eye woku kpẽ; tete dukõ blibo la do yì bena: Fia Salomo neno agbe! 40 Emegbe dukõ blibo la kplõe ðo, eye dukõ la ku dzewo hekpo dzidzo etefe meko o, eye wofe yì la be, anyigba vuwu.

41 Esi Adoniya kple amesiwo katã wòkpe de egbõ la, ðu nua vo tete la, wosee. Ke esi Yoab se kpẽawo fe ðidi la, egblõ bena: Howõwo ka enye si le ðidim le dua me? 42 Esi wògale nufofo dzi la, hYonatan, nunõla Abyatar vi do, eye Adoniya gbõ bena: Va, elabena ame zãzã nēnye, eye gbe nyuia de nēhe vè. 43 Yonatan ðo ñu gbõ na Adoniya bena: Ele eme! Míafe afeto fia Dawid tso Salomo do fiaa. 44 Fia la do nunõla Zadok, nyagblõdila Natan kple Benaya, Yehoyada vi, kpakple Kretitõwo kple Pletitõwo kpe de egu, eye wona wòdo fia fe tedziso. 45 Eye nunõla Zadok kple nyagblõdila Natan wosi ami ne hedoe fia le Gixon, eye wole dzidzo kpõm tso afima gbõe, eye du la vuwu; esia nye yì, si sem miele. 46 Salomo bobõ nõ fiazikpui la dzi; 47 eye fia la fe dõlawo hã yi, be yewoayra miafe afeto fia Dawid gbõ bena: Wò Mawu ana Salomo fe ñkõ nade du wu wò ñkõ, eye efe fiazikpui nafo

wò fiazikpui ta! Tete fia la bɔbɔ de aba dzi. 48 Eye fia la hã gblɔ be: Woakafu Yehowa, Israel fe Mawu, si na amesi anɔ nye fiazikpui dzi la egbea, eye nye ŋkuwo kpɔe!^d 49 Tete dzika tso amesiwo katã Adoniya kpe la fo, eye wotsi tre, eye amesiame lɛ efe mɔ. 50 Ke Adoniya le Salomo vɔm, eye wɔtso yi dalɛ vɔsamlekpui la fe dzowo. 51 Eye wova gblɔ na Salomo bena: Kpɔ da, Adoniya le fia Salomo vɔm, eye /wɔdalɛ vɔsamlekpui la fe dzowo gblɔ bena: Fia Salomo neka atam nam egbe be, mawu efe dɔla kple yi o. 52 Eye Salomo gblɔ bena: Ne enye nutefɛwɔla la, hekema efe taɔaa deke mage de anyigba o; ke ne woakpɔ vɔa de le epu la, ekema aku. 53 Eye fia Salomo dɔ wɔɔakplɛ tso vɔsamlekpui la gbɔ vɛ, eye wɔva de ta agu de fia Salomo ŋku me, eye Salomo gblɔ nɛ bena: Yi afewò me!

Dawid fe didi mbɛto kple ku.

2. Esi Dawid fe kuxi le afe tum la, ede se na via Salomo gblɔ bena: 2 Mele demagbɔnugbe yim, eyata sɛ ŋu, eye wɔ ŋutsu. 3 Lɛ ŋku de Yehowa, wò Mawu, fe nudidiwo ŋu, eye nazo efe mɔwo dzi, ne nalɛ efe doɔowo, sewo, kɔnuwo kple dasedidiwo me de asi, abe alesi wɔwɔlɛ de Mose fe se la me ene, ne nusiwo katã nawɔ kple afisafi, si nayi la, nãdze edzi na wò; 4 ne Yehowa fe nya, si wògbɔ de ŋunye la, nava me be: Ne wivɔnɔutsuwo lɛ ŋku de wofe mɔwo ŋu, eye wozɔ anukwaretɔ le ŋkunye me kple wofe dzi blibo kple luɔ blibo la, ekema wò amesiwo anɔ Israel-fiazikpui dzi la, nu matso akpɔ o. 5 Enya nusi Yoab, Zeruya vi la wɔm, nusi wòwɔ Israel fe avafia eveawo Abner, Ner vi, kple Amasa, Yeter vi la, amesiwo wòwu, eye wòbia hlɔ de vu, si woko de anyi le ava me la nu le ŋutifa-fayi, eye wòna avavɔ fo efe ali-dziblano, si le efe ali, kple afokpa, si le efe afɔ. 6 Wɔ de wò nunya la nu, be efe ta yi magayi tsie le ŋutifafa me o.^f 7 Ke ve Gileadɔ Barsilai fe viŋutsuwo nu,

^a Sam. I 17, 27; 19, 32-41.
^b Sam. II 16, 5; 19, 17-24.
^d 3, 6.

^c kp. 6; Ps. 101, 4, 8.
^f 2, 28.
^g Do. 13, 36.

^a Sam. II 14, 11.
ⁱ Sam. II 5, 4, 5; Kron. I 29, 27.

^k 1, 5-40.

ⁱ Mo. Y. 17, 14 v. 20; Yos. 1, 7; 22, 6.

ⁿ 1, 3; Sam. II 3, 7.

^o Sam. II 3, 27.
^p Sam. II 20, 10.

^r Mo. I 42, 28.

eye woanɔ wò kpɔ ŋu amewo dome, elabena alea wowɔ nam, esime mesi le nɔviwò Absalom nu.^a 8 Kpɔ da, Benyamintɔ Simei tso Baxurim le gbɔwò; eyae di gbɔm vevie le gbesigbe meyna de Maxanayim, ke eva kpem le Yordan nu, eye meta Yehowa nɛ gblɔ bena: Nyemawu wò kple yi o. 9 Eyata megagbe tohehe nɛ o, elabena ame nyanu nɛnye, eye anya nusi nawɔe, be efe ta yi nayi tsie kple vu.^c 10 Eye Dawid mlɔ fofowɔ gbɔ, eye wɔdii de Dawid fe du la me.^g 11 Xeyixi, siwo Dawid du fia de Israel dzi la, le fe blane; edu fia fe adre lɛ Xebbron, eye wòdu fia fe blaetɔ vɔ etɔ le Yerusalem.ⁱ

Salomo he to na Adoniya, Abyatar, Yoab kple Simei.

12 Eye Salomo bɔbɔ nɔ fofoa Dawid fe fiazikpui la dzi, eye efe fiadufe la li ke ŋuto. 13 Eye Adoniya, Xagit vi la, yi Salomo dada Bat-Seba gbɔ. Ebiae bena: Dutifafa me nɛva lea? Eɔ ŋu bena: Dutifafa mee! 14 Eye wògbɔ bena: Nyaa de le asinye, be magblɔ na wò. Eɔ ŋu be: Fo nu! 15 Eye wògbɔ be: Wò ŋuto ɛnyae be, fiadufe la nye tonye, eye Israel blibo la fe ŋku le ŋunye, be nyee le fia nye ge; ke fiadufe la tɔ yi de nɔvinye si, elabena Yehowae doe nɛ. 16 Azɔ mabia nu deka tso asiwò, eye megatem o. Eɔ ŋu nɛ bena: Fo nu! 17 Eye wògbɔ bena: Tafiatse, fo nu kple fia Salomo, elabena magbe wò gbe o, ne woatsɔ Sunami-nyɔnu Abisag nam made. 18 Bat-Seba do ŋu be: Enyo, maɔafo nu kple fia la de tawò. 19 Eye Bat-Seba va fia Salomo gbɔ, be yeafɔ nu kpilii le Adoniya ta; tete fia la tsi tre yi dakpee, eye wòbɔbɔ de epku me; ebɔbɔ nɔ efe fiazikpui la dzi, eye wòna nunɔdzi fia la dada wòbɔbɔ nɔ efe nudusi me. 20 Eye wògbɔ bena: Mabia nu via de tso aiwò, eye megatem o. Fia la do ŋu nɛ bena: Danye bia, elabena nyemele tewò ge o. 21 Eye wògbɔ bena: Woatsɔ Abisag, Sunami-nyonu, na nɔviwò Adoniya, ne wòɔde. 22 Tete fia Salomo do ŋu gblɔ na dadaa bena: Nukaŋti!

nèle Abisag, Sunami-nyonu la, ko biam na Adoniya? Bia fiadufe la hã na eya kple nunɔla Abyatar kpakple Yoab, Zeruya vi la, elabena 'fonye wònye. 23 Eye fia Salomo ta Yehowa bena: Mawu nafiam agafiam de dzi, ne menye Adoniya de wògblo nya sia de efe agbe nuti o fi! 24 Eyata meta Yehowa fe agbe, amesi li kem, eye wòna meboho no fofonye Dawid fe fiazikpui dzi, eye wòtso afe nam, abe alesi wògblo ene la be: Adoniya aku egbea! 25 Eye fia Salomo do Benaya, Yehoyada vi da wòdada nui fu anyi wòku.

26 Eye fia la golo na nunɔla Abyatar bena: Yi wò agble le d'Anatot, 'elabena edze ku. Ke nyemele wuwò ge egbe sia o, elabena wòe tso /Afe to Yehowa fe adaka la no fofonye Dawid ngo, eye nè-kpe fu dze'a fu yia, si fofonye kpe. 27 Ale Salomo nyã Abyatar, be maganye Yehowa fe nunɔla azo o, ne Yehowa fe nya, si wògblo de Eli fe afe nu le Silo la, nava me.^g

28 Eye nya la di Yoab se, elabena Yoab ku de Adoniya nu, ke meku de Absalom nu o; tete Yoab si yi Yehowa fe agbado la me h'qalè vòsamlekpuu la fe dzowo. 29 Eye wova gblo na fia Salomo bena, Yoab si yi Yehowa fe agbado la me, eye kpo da, 'ele vòsamlekpuu la xa. Tete Salomo do Benaya, Yehoyada vi la da bena: Yi dada nui fu anyi! 30 Eye Benaya yi Yehowa fe agbado la me hegblo ne bena: Ale fia la gblo esi: Do go! Edo nu bena: Gbede, ke boŋ afisia maku do. Tete Benaya he gbe la va na fia la gblo bena: Ale Yoab gblo, eye ale wòdo nu nam enye si. 31 Fia la gblo ne bena: Wò abe alesi wògblo ene; da nui fu anyi, eye natsɔe adi, ne nade vu madifo, si Yoab ko de anyi la da le mia kple fofonye fe afe la nu. 32 Yehowa agbugbo efe vu ava efe ta dzi, elabena eda nu nutsu eve, siwo nye ame dzodzɔewo, eye wonyo wui, amesiwo nye Israel fe avafia Abner, Ner vi, kple Yuda fe avafia Ama'a, Ye'e vi, eye wòwu wo kple yi fofonye Dawid fe manyamanyae.^p 33 Eye wofe vu agbugbo ava Yoab kple efe dzi-

dzimeviwo fe ta dzi tegbee; ke quii. aia atso Yehowa gbo ava Dawid kple efe dzidzimeviwo kple efe afe kpakple efe fiazikpui la dzi tegbee. 34 Tete Benaya, Yehoyada vi la, yi dada nui fu anyi hewui, eye wodii de efe xo me le gbedzi. 35 Eye fia la tso 'Benaya, Yehoyada vi, do avako la nu de etefe; eye fia la tso nunɔla Zadok do Abyatar tefe.

36 Eye fia la do ame do da, be woayo Simei va, eye wògblo ne bena: Tu xo na dokuiwò de Yerusalem nana alima, ke megado tso afima yi afi alo afime o. 37 Gbesigbe nado atso Kidrontɔvua la, nyae be, aku; wò vu ava wò ta dzi. 38 Simei do nu na fia la bena: Enyo, alesi nye afeto fia la gblo la, nenema efe dola awò. Eye Simei no Yerusalem etefe didi. 39 Ke eva me le fe etò megbe bena, dolaputsu eve si le Simei gbo yi Gat-fia Axis, Maaxa vi gbo. Eye wova gblo na Simei bena: Kpo da, wò dolawo le Gat. 40 Tete Simei tso, bla akpa na efe tedzi, eye wòyi Axis gbo le Gat, be yeadi yefe dolawo. Eye Simei yi dakplo efe dolawo tso Gat gbɔe. 41 Eye wova gblo na Salomo bena: Simei dzo tso Yerusalem yi Gat, eye wògatrò gbo. 42 Tete fia la do wodayo Simei va, eye wògblo ne bena: De nyemena wota Yehowa na wò, eye mexlò nu wò gblo bena, gbesigbe nado ayi afi alo afime la, nyae be, aku, eye nɛdo nu nam be, kenyo yeseo oa? 43 Nukanuti mèwò Yehowa fe atam kple se, si mede na wò la dzi oa? 44 Eye fia la gblo na Simei be: Wò nuto ènya vò, siwo katã 'nèwò de fofonye Dawid nu, eye wò dzi nyae. Yehowa agbugbo wò vòdivòdi la ava wò ta dzi. 45 Ke woayra Salomo ya, eye Dawid fe fiazikpui la ali ke le Yehowa nku me tegbee. 46 Tete fia la de se na Benaya, Yehoyada vi la, wòdada nui fu anyi wòku.

Salomo de sr5.

* 1, 6, 7.

o 4, 4.

d Yer. 1, 1.

* 1, 7.

f Sam. I. 22, 20;
30, 7; Sam. II.
15, 24.

g Sam. I. 2, 31.
32.

h 1, 51.

i Mo. II. 21, 14.

k kp. 28.

l kp. 8.

m kp. 1-4 kpo
Kron. II. 1, 1-6.
o Kron. II. 1, 1.
p kp. 5.

3. *Esi fiadufe la li ke de Salomo si me la, Salomo do fofome kple Egipte-fia Farao, eye wòde Farao fe vinyonu hekplo va

Dawid fe du la me, hafi wówa wu efe xó kple Yehowa fe xó kpa-kple glidodo de Yerusalem nu godoo nu.^a 2 Ke dukó la gasa vó le nuxefewo, elabena wometu xóa deke na Yehowa fe nkó vasede yemaɣi o. 3 Eye Salomo l5 Yehowa hezò le fofoa Dawid fe do-dowo nu; ke esa vó, eye wòdo dzudzò le nuxefewo. 4 Eye fia la yi Gibeon, be yeasa vó le afima, elabena eya nye nuxefe vevito; Salomo sa numevó akpe deka le vosamlekpuí ma dzi.

Salomo do gbe da.

5 ^aTete Yehowa de edokui fia Salomo le dróefe le zā me le Gibeon, eye Mawu gblo nɛ bena: Bia nusi mana wò. 6 Salomo do nu bena: Eve wò dola, fofonye Dawid nu nuto, elabena ezò le nkúwò me le nyatefe kple dzodzòenyenye kpakple dzi dzadzame, eye nédzra amenuveve gā sia do nɛ, be nɛna viɣutsu, ^eamesi le efe fiazikpuí la dzi, abe alesi wòle egbe siawo ene. 7 Azò Yehowa, nye Mawu, ètsò wò dola do fiafe de fofonye Dawid tefe, ke deví sue menye, eye nyemenya alesi madoe alo gbɔe o! 8 Eye wò dola le dukó, si nɛtia la dome, dukó, /si keke ta, eye wòsò gblo, ale be womate nu abui alo axlɛe o. 9 Eyata na ^fdzi nyanu wò dola, ne wòadrɔ vɔnu wò dukó, eye wòade vovo nyui kple vò dome, elabena ameká ate nu adrɔ vɔnu wò dukó gā sia? 10 Nya sia dze Afeto la nu, be Salomo bia nusia. 11 Eye Mawu gblo nɛ bena: Esi nɛbia nusia, eye mèbia be, nanò agbe didie o, mèbia kesinɔnu o, eye mèbia wò futawo fe ku o, ke boɣ nɛbia nunya, be nanò de vɔnudrɔ me la, 12 ^hkpo da, mewò abe alesi nɛgblo ene, eye metsò dzi nyanu, si sea nu gome la, na wò, ale be towò tɔgbea deke menò ngowò va yi o, eye towò tɔgbea deke madzò le megbewò o. 13 Eye nusi mèbia o hā la, metsɔe na wò, kesinɔnu kple bubu siaa, ale be towò tɔgbea deke manò fiawo dome le wò agbe me nkekewo katā me o.^k 14 Ne èzò nye mawo dzi helé nye do-dowo kple sewo me de

asi, abe alesi fofowò Dawid zɔe ene la, ekema mana wò agbenkekewo nadidi. 15 Ke esi Salomo nyo la, ekpo bena, drɔe wònye. Tete wòyi Yerusalem datsi tre de Yehowa fe nubabladaka la ngò, eye wòsa numevó kple akpedavó, eye wòdo kplɔ na efe dolawo katā.

Salomo fe afiatsofo.

16 ^bYemaɣi la gbolo eve wova fia la gblo, eye wotsi tre de enku me. 17 Eye nyonu deka gblo bena: Tafiatse afeto, mía kple nyonu sia miele xó deka me, eye medzi vi nkeke etò megbe la, medzi vi le egbo la xóa me. 18 Esi nyonu sia hā dzi vi, eye miele mía naewo gblo; amedzroa deke mele mía gblo le xóa me o, negbe mí ame evea koe le xóa me. 19 Eye nyonu sia fe vi ku le zā me, elabena emlo edzi. 20 Tete wòfo le zā titina kò vinye le axanye, esime wò dolanyonu le aɔ dɔm, eye wòtsɔe mlo efe akɔnu hetsò kukua mlo nye akɔnu. 21 Esi mefo ndi, be mana no vinye la, kpo da, eku; ke esi mede nku dee le ndi la, kpo da, menye vinye, si medzi lae o. 22 Nyonu evelia do nu be: Kpao, vinyee nye agbagbea, eye viwòe nye kukua! Nyonu gbato gblo be: Kpao, viwòe nye kukua, eye vinyee nye agbagbea! Alea wofò nui le fia la nku me. 23 Tete fia la gblo be: Amesi gblo be: Vinyee nye agbagbea, eye viwòe nye kukua; eye ame keme be: Kpao, viwòe nye kukua, eye vinyee nye agbagbea. 24 Eye fia la gblo be, mitsò yi vɛ nam! Tete wotsò yi va fia la nku me. 25 Eye fia la gblo be: Mife devi gbagbe la me de eve, eye mitsò akpa afā na ame deka, eye mitsò akpa afā na ame evelia. 26 Tete nyonu, si fe vi nye agbagbea, gblo na fia la bena: Tafiatse afeto, mitsò devi gbagbe la nɛ, eye migaxawui o! Elabena efe ido me tro de via nu. Ke ekemea gblo bena: Menye tonye o, eye meganye eya hā to o, mife eme ko! 27 Tete fia la xó edzi gblo bena: Mitsò devi gbagbe la nɛ, eye migaxawui o, eyae nye dada. 28 Esi

^a Mo. V. 28, 8.

^b Kron. I. 21, 29.

^c Kp. 5-15 kpo
Kron. II. 1, 7
v. 12.

^e 1. 48.

^f 4. 20.

^g Ps. 143, 10.

^h Lod. 2, 3-6.

ⁱ Yes. 49, 16.

^k Lod. 3, 13-16;
Mat. 6, 33.

Israel blibo la se wunu, si fia la dr5 la, wode asi fia la wv5 me; elabena wokp5 be, Mawu je nunya le eme hena wvnuvdr5.

Salomo fe dowolawo.

4. Ale fia Salomo du fia de Israel blibo la dzi. **2** Efe amegawo nye si: Azarya, ^aZadok vi, enye nun5la; **3** Elixoref kple Axinya, amesiwo nye Sisa wiwo, wonye agbal5glawo, eye Yosafat, Axilud vi, nye fia fe tsiami; **4** ^bBenaya, Yehoyada vi, le avako la nu, eye Zadok kple Abyatar wonye nun5lawo; **5** Azarya, Natan vi, le d5dzikp5lawo nu, eye Zabud, Natan vi, nye nun5la kple fya x5l5, **6** Axisar le fias5 la nu, eye ^dAdoniram, Abda vi, le d5w5w5 nu. **7** Eye dzikp5la wuieve le Salomo si de Israel blibo la nu, amesiwo kp5a fia kple efe afe la dzi le nududu gome; desia de kp5a wo dzi dzinu deka le fe deka me. **8** Wofe nk5wo nye: Ben-Xur le Efrayim-to la nu; **9** Ben-Deker le Makaz, Saalbin, Bet-Semes, Elon kple Bet-Xanan nu; **10** Ben-Xesed le Arubot nu, eto enye Soxo kple Kefer-nyigba blibo la; **11** ^gBen-Abinadab to enye Xor-nyigba blibo la; eya de Salomo fe viny5nu Tafat; **12** Baana, Axilud vi, to enye Taanax, Megido kple Bet-Sean blibo la, si le Zartan gbo, le Yezeel fe anyigbe tso Bet-Sean va ke de Abel-Mexola vasede Yokmeam fe go keme; **13** Ben-Geber le Ramot-Gilead nu, eto enye Manase vi Yair fe k5fewo, siwo le Gilead, eto enye Argob-nutowo me le Basan, du g5 blaade, siwo nu gli le, eye ak5bligameti le wo nu; **14** Axinadab, Ido vi, le Maxanayim nu; **15** Aximaaz le Naftali nu; eya h5 de Salomo fe viny5nu Basmat; **16** Baana, Xusai vi, le Aser kple Bealot nu; **17** Yosafat, Paruax vi, le Isaxar nu; **18** Simeil, Ela vi, le Benyamin nu; **19** Geber, Uri vi, le Gilead-nyigba, si nye Amorit5wo fe fia Sixon kple Og, Basan-fia, fe anyigba la nu; dzikp5la deka le anyigba la nu; **20** Yuda kple Israel s5 gbo labe futake ene; wo5ua nu, noa nu, eye wokp5a dzidz5.

a 2, 25.

b 2, 25; Sam. II. 23, 20.

d 5, 28.

e Fia. II. 18, 31.
f Mo. III. 25, 16.

g Sam. I. 16, 8.

h 3, 12.

i Mo. IV. 32, 41.

k Nyagb. 12, 9.

l 3, 8; Mo. I. 13, 16; 22, 17.
m 10, 1. 6.

Salom5 kpo quaf.

5 Eye Salomo du fiadufewo kat5 dzi tso t5sisi la nu vasede Filistit5wo fe anyigba dzi kple Egipte-lifowo nu; wots5 nunanawo ve n5, eye wosubu Salomo le efe agbe me nkekewo kat5 me. **2** Nu5udu, si Salomo hi5 gbesiagbe enye: Wo memee kor blaet5 kple wo bubu kor blaade; **3** nyi dami ewo kple nyi, si wokp5 tsoa gbedufe wo ame blave kpakple al5 alafa deka; ke womebu s5, zi kple s5ade kpakple xe damiwo de eme o. **4** Eabena equ fia de t5sisi la fe go si me kat5 kple fia, siwo kat5 le t5sisi la fe go si me la dzi tso Tifsax vasede Gaza, eye wokp5 tome fa la le goawo kat5 me va kpe. **5** Eye Yuda kple Israel dome amesiame no 'efe weinka kple gboto te w5k5 tso Dan vasede Beer-Seba le Salomo fe agbe me nkekewo me. **6** Eye tasiadam nu s5 akpe blane kple s5dola akpe wuieve le Salomo si. **7** Dzikp5la siawo dome desia de kp5a fia Salomo kple amesiwo kat5 noa fia Salomo fe kpl5 nu la dzi dzinu dekadeka, eye womenana naneke hi5na o. **8** Wo dome amesiame tsoa fo kple afia va dana de wo te fe hena s5wo kple tedzis5wo, abe alesi wo5o n5 ene.

Salomo fe nunya.

9 Eye Mawu na nunya kple nugomesese gede kpakple sidzedze g5 Salomo abe futake ene. **10** Salomo fe nunya fo yedzefet5wo kat5 fe nunya kple Egiptet5wo fe nunyawo kat5 ta. **11** Enya nu wu amegbet5wo kat5 kple Ezra-xito Etan kpakple Maxol wiwo Xeman, Xalkol kple Darda, eye efe nk5 nyo le dukawo kat5 dome godoo va kpe. **12** Ebu abe akpe et5, eye efe hakpakpawo le ha akpe deka kple at5. **13** Efo nu le atiwo nu tso seder, si le Libanon dzi la dzi vasede ayeti, si miena de gli nu la dzi, eye w5fo nu le la55newo kple xewo, nutatawo kple t5mel5wo nu. **14** Eye amewo tso dukawo kat5 kple anyigba dzi fia, siwo kat5 se efe nunya nk5 la, dome va, be 'yewoase Salomo fe nunya.

Salomo bla nu kple Xiram le dzadzraḍo hena
Gbedoxo tutu me.

15 Eye Tiro-fia Xiram do efe dɔlawo do de Salomo gbɔ, esime wose be, wosi ami nɛ hedo fia de fofca teŋe, elabena Xiram benye Dawid xolɔ lɔ efe agbe me nke-kewo katã me. 16 Eye Salomo do ame do de Xiram gbɔ bena: 17 Enya be, fofonye Dawid mete nu tu xɔ na Yehowa, efe Mawu fe nko o, le awa, si de to dee ta, vasede esime Yehowa tso efe futowo de efe afo te. 18 Ke azo la Yehowa, nye Mawu, na gbɔde-mem godoo va kpe, eye ketso deke kple nya vɔa deke megali o. 19 Kpo da, medo be, matu xɔ na Yehowa, nye Mawu fe nko, abe alesi Yehowa gbɔ na fofonye Dawid ene bena: Viwo, si matsɔ ado wo fiazikpui dzi de tewofe la, eya atu xɔ na nye nko. 20 Eyata de se, ne woatsɔ sederitiwo nam le Libanon; nye dɔlawo ano wo dɔlawo gbɔ, eye maxe wo dɔlawo fe fe na wo, abe alesi nagbɔ ene; elabena enyae be, amea deke menya atilalã le mia dome abe Zidontowo ene o.

21 Eye esi Xiram se Salomo fe nyawo la, dzi dzɔe nuto, eye wo-gbɔ bena: Woakafu Yehowa egbe, amesi na vi nyanu Dawid de dukɔ gã sia dzi. 22 Eye Xiram do amewo do de Salomo, be woagbɔ nɛ bena: Mese gbe, si nɛdo dem la, eye mawo wo nudidiwo katã dzi na wo le sederitiwo kple sesewutiwo gome. 23 Nye dɔlawo atso wo atso Libanon dzi ava fu la nu, eye mablã wo tatata ato fu la dzi ava teŋe, si nado nam, eye matu ka wo le afima, be nava tso wo. Ke nusi medi be, nawo nam la, enye be, nana nududu nye afe la. 24 Eye Xiram tso sederitiwo kple sesewutiwo na Salomo, abe alesi wodi ene. 25 Eye Salomo tso lu kor akpe blave na Xiram, ne wɔanye nududu na efe afe hekpe de dzomi kor blave nu. Alea Salomo ra Xiram fe sia fe. 26 Yehowa kɔna nunya Salomo, abe alesi wodo nugbe nɛ ene. eye xolɔwɔwɔ na Xiram kple Salomo dome, eye wobla nu kple wo nɛwo.

27 Eye Salomo de dɔwɔlawo

a kp. 15-30 kpo
Kron. U. 2.

b Sam. II. 5, 11.
d 4, 6.

e Yos. 13, 5;
Xez. 27, 3.
f Sam. U. 7, 13.

g kpo Kron. 11,
3, 1-13.

h 10, 9.

i 7, 15-21; Yoh.
10, 22.

k kp. 9.

l 3, 12.

le Israel katã dome, wole dɔwɔla ame akpe blaetɔ. 28 Edɔa wo akpe ewoewo adzɔadzɔ dzinu sia dzinu; dzinu deka wotsɔna nɔa Libanon, eye dzinu eve wotsɔna nɔa afee; eye Adoniram le dɔwɔlawo nu. 29 Agbatsola akpe blaadre kple kpefula akpe blanyi le Salomo si le towo dzi; 30 ke womexlɛ dɔdzikpɔla, siwo Salomo tso do dɔnunɔlawo nu la, de eme o, woawo le ame akpe etɔ kple alafa etɔ, amesiwo dea gbe na ameha, si le do wom. 31 Eye fia la de se be, woade kpe gã xɔasiwo, ne woatsɔ kpe fufuwo ado xɔ la gome anyi. 32 Eye Salomo fe xɔtulawo kple Xiram fe xɔtulawo kpakple Giblitiwo fu wo, eye wɔdzra aɔiwo kple kpewo do hena xɔ la tutu.

Gbedoxo tutu.

6. Eye wɔva me le Israel-viwo fe vuvu tso Egipte-nyigba dzi fe alafa ene blanyilia me, le esime Salomo du fia de Israel dzi fe ene megbe la, ede asi xɔtutu me na Yehowa le yleti Ziw, si nye yleti evelia dzi. 2 Xɔ, si Salomo tu na Yehowa la fe didime le aboklugui blaade, efe kekeme le aboklugui blave, eye efe kɔkɔme le aboklugui blaetɔ. 3 Akpata, si le gbedoxo la fe dodonuxo nu la, fe didime le aboklugui blave le xɔ la fe kekeme nu, eye wɔkeke aboklugui ewo le xɔ la ngɔdze. 4 Eye wɔde fesre, siwo fe nugbo lɔ le gota gome la, de xɔ la nu, eye wɔde adzrala wo nu. 5 Eye wɔtu xɔnuxɔewo de xɔ la fe gli nu godoo, ale be wofu xɔ la fe gliwo kple dodonuxo kpakple megbeɔ, eye wɔtso wo me kotoekotoe. 6 Esrã wo dzi. Anyigbaxo la keke aboklugui atɔ, dometsa keke aboklugui ade, eye tametsa keke aboklugui adre; elabena edo glikpui de xɔ la nu le gota gome fo xlã, be dzisasrãwo magato xɔ la fe gli o. 7 Eye wɔtso kpe, siwo wofu tso keke kpeve me la, tu xɔ lae, ale be womese gakpee, pe alo gadɔwɔna deke nko le xɔ la tutu me o. 8 Eye wɔtu, si le xɔnuxɔe la fe anyigbaxo nu la, le xɔ la fe dusikpa dzi, eye

wotoa atrakpui gɔdɔgɔdɔ dzi yia xɔ dometo me, eye tso dometo me woyia etameto me. 9 Eye wɔtu xɔ la wu enu; xɔ la fe da-dɛdziwo nye sederti, eye wɔgbɛ kple sederufowo. 10 Etu xɔnu-xɛwo de xɔ blibo la ɔu va kpe dɔ, siwo dome dɛsiade kɔ abɔklugui atɔ, eye wɔtsɔ sederti wɔ woa kple xɔ la dɛkae.

11 Eye Yehowa fe gbe va Salomo gbɔ bɛna: 12 Etu xɔ sia nam; nɛ ɛzo le nye dɔdowo nu, ɛwo nye kɔnuwo dzi, eye nɛlɛ nye sewo katã me de asi hezo de wo nu la, "ekema mawo nye nya, si megbɔ na fofowɔ Dawid la, dzi na wɔ. 13 Eye manɔ Israelviwo dome, eye nyemagblɛ nye duko Israel ɔi o.^b

14 Eye Sa'omo tu xɔ la wu enu.^c 15 Etsɔ sederufowo klã de xɔ la mɛ lɛ gli ɔu, eklã vɔfoawo tso xɔ la fe anyi me dɛto eta me dɛdɛdziawo, eye wɔklã sesewuufowo de xɔ la fe anyigba. 16 Eklã sederufowo de megbexɔ, si didi abɔklugui blave la, hã me tso anyi me dɛto dɛdɛdziawo. Alea wɔwɔ megbexɔ, si nye kɔkɛfe fe kɔkɛfe la mee. 17 Dodonuxɔ la fe didime le abɔklugui blane. 18 Eye wɔnɔ treklɔnu-tsetsewo kple sefofo kekewo de sederufowo, siwo le xɔa me la ɔu; sederufowo le afisiafi, eye kpea dɛke ɔu medze o. 19 Eye wɔdzra megbexɔ la me dɔ, be wɔtsɔ Yehowa fe nubablada la ada de afima. 20 Megbexɔ la fe didime le abɔklugui blave, efe kekeme le abɔklugui blave, eye efe kɔkɛme le abɔklugui blave, wofa sika nyuitɔ de eme, eye wɔtsɔ sederufowo wɔvɔsamlekɔui da de enu. 21 Salomo fa sika nyuitɔ de xɔ la me, eye wɔtsɔ sika kɔsɔkɔ tso ga de megbexɔ, si ɔu wofa sika dɔ la nu. 22 Efa sika de xɔ blibo la ɔu vasede xɔ la fe mlɛnu, eye wɔfa sika de vɔsamlekɔui, si le megbexɔa nu la, ɔu blibo.

23 Eye wɔtsɔ amiti wɔ Kerubi eve de megbexɔ la me, wɔkɔ abɔklugui ewoewo.^d 24 Kerubi la fe avala dɛka le abɔklugui atɔ; tso efe avala dɛka nu vasede ekeme nu le abɔklugui ewo. 25

^a Sam. II. 7, 13.

^b Mo. II. 28, 45.
^c Do. 7, 47.

^e kp. 1.

^f 8. 10.
^g Yes. 22, 8.

^h Mo. II. 7, 37
v. 39.

Kerubi evelia tɔ hã lɛ abɔklugui ewo; dzidze dɛka kple nonɔme dɛka nɔgbe li na Kerubi eweawo. 26 Kerubi dɛka fe kɔkɔme le abɔklugui ewo, eye evelia tɔ hã le nenema. 27 Eye wɔtsɔ Kerubiawo dɔ xɔ la me; Kerubiawo ke avalawo me, ale be Kerubi dɛka fe avala tɔ gli la fe afi, eye evelia fe avala dɛto gli la fe afime, eye wofe avalawo va kpe wo nɛwo le xɔ la titina. 28 Efa sika de Kerubiawo ɔu. 29 Eye wɔnɔ Kerubiwo, detiwo kple sefofo kekewo de xɔwo kple eve fe gliwo katã ɔu le eme. 30 Eye wɔfa sika de xɔwo kple eve fe anyigba. 31 Etsɔ amiti kpa vɔtru agavee de megbexɔ la nu; vɔtruti tameto kple axadziwo xɔ gli la fe akpa atɔliawo dɛka. 32 Amiti wɔtsɔ kpa vɔtru agaveawo, eye wɔnɔ Kerubiwo, detiwo kple sefofo kekewo de wo ɔu, eye wɔfa sika de wo dzi; efo sika la gbabɛ tso fa de Kerubiawo kple detiawo dzi. 33 Alea wɔtsɔ amiti kpa vɔtrutiwo de dodonuxɔ fe mɔ nu, eye woxɔ gli la fe akpa eneliawo dɛka. 34 Etsɔ sesewufowo kpa vɔtruawo kple eve, eye aga eve, siwo woate ɔu avu la, li na vɔtruawo dome dɛsiade. 35 Enɔ Kerubiwo, detiwo kple sefofo kekewo de wo ɔu, eye wɔfa sika de wo dzi, ale be wɔtsɔ nonɔmeawo dzi pɛ. 36 Eye wɔtsɔ kɔ emeto; etsɔ kpe fufu dɔ amli etɔ, eye wɔtu sedertiwo de wo dzi. 37 Wɔdɔ Yehowa fe xɔ la gɔme anyi lɛ "fe enelia me le ɔleti Ziw dzi, 38 eye wowu xɔ la kple ɔnu nuwo katã nu de efe dɔdowo katã nu le fe wuidekɛlia me le ɔleti Bul, si nye ɔleti enyilia dzi. Ale wotui fe adre sɔn.

Fianɔwo tutu.

7 Fe wuietɔ sɔn Salomo tu eya nɔtu fe xɔ, hafi wu efe xɔ la nu kɛn.^f 2 Etu Libanon-avexɔ la wɔdidi abɔklugui alafa dɛka, keke abɔklugui blaetɔ, eye wɔkɔ abɔklugui blaetɔ; sɔti, siwo nye sedertiwo la, lɛ agbaka ene me, eye woda sederti de wo dzi. 3 Eye wɔtsɔ sederti gba xɔ, siwo le sɔti blane vɔ atɔ dzi la ta me; sɔti wuiatɔ le agbaka dɛka me.

4 Dzirātiawo le agbaka et̄s me, eye fesre et̄set̄s dze nḡo wo n̄e-wo. 5 Ʋ̄otruawo kat̄ā kple Ʋ̄otrutuawo le dzogoe ene me, eye fesre et̄set̄s dze nḡo wo n̄e-wo. 6 Eye w̄otu s̄otiwu fe akpata la w̄odidi ab̄oklugui blaet̄s, eye w̄o-keke ab̄oklugui blaet̄s, eye w̄o-gats̄o s̄otiwu tu akpata de en̄u, si nu w̄odo atrakpuii. 7 Etu fiazi-kpui fe akpata la, afisi w̄odr̄a Ʋ̄onu lena, eya nye Ʋ̄onudr̄ife akpata la, eye w̄okl̄ā sederoufo de eme tso anyi me dat̄o dzisars̄ā la. 8 Eye w̄otu x̄o, si me eya n̄tu ano la, de x̄ox̄onu bubu de akpata la megbe abe esia ke ene; eye Salomo tu x̄o abe akpata sia ke ene, na Farao-vinȳonu, "si w̄ode la. 9 Kpe x̄oasi, siwo wofu de dzidze nu, eye wots̄o laxalaxa s̄e wo me kple wo k̄ogo la, wots̄o tu wo kat̄ae, tso egome vasede dadedziwo gb̄o, tso gota vasede x̄ox̄onu ḡā la gb̄o. 10 Wots̄o kpe x̄oasi ḡāwo d̄o egome anyi, kpe, siwo le ab̄oklugui ewo kple ab̄oklugui anyi; 11 eye kpe x̄oasi, siwo wofu de dzidze nu kpakple sedertiwo le dzi me gome. 12 Eye wots̄o kpe fufuw̄o d̄o amli et̄s, siwo dzi wotu sedertiwo d̄o, abe alesi w̄ole Yehowa fe afe fe x̄ox̄onu emet̄o kple fias̄ā fe akpata nu ene.

S̄oti eweawo kple gb̄edox̄o la nu nuwo.

13 Eye fia Salomo d̄o w̄odakpl̄o X̄iram tso Tiro vs. 14 Enye aho-sia de, si tso Naftali-toa me la fe vi, eye fofoa nye Ʋ̄akoblinutula tso Tiro; adan̄u, nuḡomesese kple nunya ged̄e le tagb̄o ne, eye w̄o-nya ak̄obliɖan̄u vovovowo w̄ow̄o; eye w̄ova fia Salomo gb̄o hew̄o d̄o bl̄ibo la n̄s. 15 Ʋ̄ets̄o ak̄obli ko s̄oti eve de akpata la nu; s̄oti d̄eka fe k̄okome le ab̄oklugui wuienyi, eye ka ab̄oklugui wuiewe atu s̄otiwu dome desiad̄e akpe d̄o. 16 Eye w̄ow̄o ta eve, be w̄o-at̄s̄o ad̄os̄otiwu ta me; ets̄o ak̄obli ko woe; ta d̄eka fe k̄okome le ab̄oklugui at̄s, eye ta ewelia fe k̄okome le ab̄oklugui at̄s. 17 El̄s̄ gad̄o, eye w̄ogbe ka abe k̄os̄o-k̄os̄o ene de ta, siwo le s̄otiwu ta me la nu; wo ame adre de ta d̄eka nu, eye wo ame adre de ta ewelia h̄ā nu. 18 Ew̄o yevuboda-

wo, eye yevubodawo le gad̄o, si tsȳo ta, siwo le s̄otiwu ta me n̄tu la nu le agbaka eve nu; alea w̄o-w̄oe de ta ewelia h̄ā nu. 19 Eye w̄ow̄o ta, siwo le s̄otiwu ta me la, wole ab̄oklugui ene abe dzogbenyasefofo ene le akpata la me. 20 Tawo le s̄otiwu ta me, eye yevuboda alafa eveve le agbaka nu fo xl̄ā gad̄o, si le fodoa nu la k̄ogo; alea wole ta ewelia h̄ā nu. 21 Eye w̄otu s̄otiwu de dodonux̄o la fe akpata nu; etu d̄usi me s̄oti la, eye w̄ona nk̄oe be Yaxin, eye w̄otu mia me s̄oti la hena nk̄oe be Boas. 22 Ew̄o s̄otiwu fe tagb̄o abe dzogbenyasefofo ene. Ale w̄owu s̄otiwu nu d̄ow̄ow̄o nu.

23 Ʋ̄Eye w̄ok̄o gazo la; ele tegbl̄ē, eye tso toga ḡeka vasede toga keme le ab̄oklugui ewo, ek̄o ab̄oklugui at̄s, eye ka ab̄oklugui blaet̄s atui akpe d̄o. 24 Eye w̄o-w̄o trekl̄anutsetsewo de eto fo xl̄āe va kpe, wo ame ewoewo le ab̄oklugui d̄ekad̄eka; trekl̄anutsetsewo le agbaka eve me fo xl̄ā gazo la, eye w̄ok̄o wo kp̄lii d̄eka. 25 Ele nyi wuiewe dzi; wo ame et̄s dze nḡo anyiefe, eye wo ame et̄s dze nḡo ȳetodofe, wo ame et̄s dze nḡo dziehe, eye wo ame et̄s dze nḡo ȳedzefefe; gazo la no wo dzi, eye wo kat̄a wotr̄o agome gb̄o de eme lofo. Etri as̄i-bide ene fe kekeme, eye w̄ow̄o eto abe kpluto ene, w̄odi dzogbenyasefofo. Bat akpe eve no eme.

27 Ʋ̄Eye w̄ots̄o ak̄obli w̄o anyin̄o ewo; anyin̄o d̄eka didi ab̄oklugui ene, keke ab̄oklugui ene, eye w̄o-ko ab̄oklugui et̄s. 28 Ale w̄ow̄o anyin̄o lae enye si: Woxe ek̄ogo, eye w̄odo towo ne. 29 W̄on̄o dzatawo, nyiwo kple Kerubiwo de ek̄ogo, si le toawo dome la nu, eye w̄ow̄o sefofoka w̄odz̄o de dzatawo kpakple nyiawo ta me kple wo te. 30 Ew̄o ak̄oblitasiad̄amf̄o ene de anyin̄o desiad̄e te, eye w̄ots̄o ak̄obli w̄o wofe trofowo. Ek̄o z̄o de efe dzogoe enea-wo dzi, eye z̄awo de ze la te hedze nḡo wo n̄e-wo. 31 Efe ko, si le anyin̄o titina le eta me la, ko ab̄oklugui d̄eka, eye eto le tegbl̄ē keke ab̄oklugui d̄eka kple af̄ā, eye wodo atsiā de eto h̄ā, ke etowo mele tegbl̄ē o, ke boŋ wole

a 9, 1.
b kp. 22-26 kpo
Kron. II. 4, 2
v. 5.

a 6, 36.

e Kron. II. 2, 12, 13.
f kp. 27-39 kpo
Kron. II. 4, 6, 10.
g Mo. I. 4, 22;
Mo. II. 31, 3-4.

h kp. 15-21 kpo
Kron. II. 3, 15
v. 17.

i Psa. II. 25, 17.

dzogoe ene me. 32 Tasiadamfo ene le tododoawo te, eye tasiadamfowo fe trofewo le anyino la nu; tasiadamfo deka fe kakome le aboklugui deka kple afã. 33 Wowo tasiadamfowo abe tasiadam nuto fe afowo ene; de woko nuawo katã, wofe trofewo, wo gome, wo dometsogawo kple wo dometsogawo fe kpefewo. 34 Zo ene le anyino la fe dzogoe enawo dzi; anyino la nu zowo do tso. 35 Eye nu tegblã de le anyino la fe dzi me, si kã aboklugui afã, eye towo kple akogo le enu. 36 Eye wõnlõ Kerubiwo, dzatawo kple detiwo kpakple sefofokawo de wo kogo kple wofe towo nu, alesi tefe nya lii ko. 37 Alea wõwõ anyino ewoawoe; kakome deka, dzidzeme deka kple nonome deka nugbe li na wo katã. 38 Eye wõwõ akoblize ewo; Bat blane nõ ze sia ze me, eye ze sia ze keke aboklugui ene, eye ze dekadeka le anyino ewoawo dome desiade dzi. 39 Wõtso anyino atõ do xõ la fe dusikpa dzi, gatsõ wo ame atõ do xõ la fe mia me kpa dzi, eye wodo gazõ la xõ fe dusikpa dzi le yedzefe gome do ta dziehe.

40 Eye Xiram wõ zewo, softwo kple trewo, eye Xiram wu do blibo, si le Yehowa fe afe la nu la, wõwõ nu na fia Salomo: 41 Soti eveawo kple ta mligo eve, siwo le soti eveawo tame kple gadõ eve, siwo xe ta mligo eve, siwo le sotiawo tame la nu; 42 yevuboda alafa ene hena gadõ eveawo, yevubodawo le agbaka eve me le gadõ deka nu, ne woaxe ta mligo eve, siwo le sotiawo ta me la nu; 43 anyino ewo kple ze ewo, siwo le anyinowo dzi; 44 gazõ deka kple nyi wuie, siwo le gazõ la te, 45 kple zewo, softwo kple trewo. Nusiwawo katã Xiram tso akobli, si nu wozrõ la, wõe na fia Salomo hena Yehowa fe afe la. 46 Fia la na woko wo de nonome, si wotsõ anyi wõe la me le Yordan-nutowo me le Sukot kple Zartan dome.

47 Ke Sa'omo mena woda nuawo kpõ o, eye womebu akobliawo fe kpekpepe o. 48 Eye Salomo wõ Yehowa fe xõ la me nuwo

katã, siwo nye sikavõsamlekpu la kple sikakplõ, si dzi nkumedobolo nona; 49 etsõ sika nyuito wõ akaditiwo, wo ame atõ le dui si me, eye wo ame atõ le mia me le megbexõ la ngo, eye wõtso sika wõ sefofoawo, akadigbawo kple dovulanuawoe. 50 Etsõ sika nyuito wõ agbawo, hẽwo, outrewo, gatsiwo kple nutõgbawoe, eye wõtso sika wõ xõ emetõ, si nye kakõefe fe kakõefe la nu wõtru kple dodonuxõ la fe wõtru nuti megbegawoe. 51 Esi do blibo, si fia Salomo wõ le Yehowa fe afe la, wu enu la, Salomo tso nusiwõ nu fofoa Dawid kõ, siwo nye klosalo kple sika kpakple nuawo, da de Yehowa fe xõ la fe nudzradõfe.

Gbedoxõ nu koka kple Salomo fe gbedododa.

8. Xemaɣi la Salomo fo Israel-ame tsitsiwo kple toawo fe tawo katã kpakple Israel-viwo fe afekõwo fe amegãwo nu fu de fia Salomo gbõ le Yerusalem, bena woadatsõ Yehowa fe nubabladaka la tso Dawid fe du, si nye Zion la me ve. 2 Tete Israel-ɣutsuwo katã kpe ta de fia Salomo gbõ le nkekenyuie la dzi le yleti Etanim, si nye yleti adrelia dzi. 3 Eye Israel-ame tsitsiwo katã kple nunlawo datsõ adaka la. 4 Eye wotsõ Yehowa fe adaka la kple Mawu fe agbadõ la kpakple nu kakõe, siwo katã le agbadõ la me ve; nunlawo kple Lewitowo tso wo ve. 5 Eye fia Salomo kple Israel-ameha blibo, si kpe ta de egbõ la, le enu le adaka la ngo hetsõ alẽwo kple nyiwo sa wõe; wosõ gbõ, ale be womexlẽ wo alo bu wo o.^d 6 Eye nunlawo tso Yehowa fe nubabladaka la va da de etefe le megbexõ, si nye kakõefewo fe kakõefe la me le Kerubiawo fe awalawo te. 7 Elabena Kerubiawo keke awala de adaka la nõfe, ale be Kerubiawo tso adaka la kple enu kpoawo dzi. 8 Kpoawo didi, ale be wokpõa kpoawo nu tso kakõefe la le megbexõ la nu, ke womekpõa wo tso gota o, eye wotsi afima vasede egbe.^f 9 Naneke mele adaka la me o, negbe kpe eve, siwo Mose tso de eme le Xoreb gbõ, afisi

^a kp. 1-11 kpõ Kron. II. 5.

^b kp. 46-47 kpõ Kron. II. 4, 11 v. 18.

^d Sam. II. 6, 13.

^e kp. 48-51 kpõ Kron. II. 4, 19 v. 5, 1.
^f Mo. II. 25, 13 v. 15.

Yehowa bla nu kple Israel-viwo le, esime wovɔ tso Egipte-nyigba dzi la koe.^a

10 Eye wɔva me, esime nunlawo do tso kɔkɔfeɛa la, alilikpo yɔ Yehowa fe xɔ la taŋ; 11 eye nunlawo mete ɔu no te, be woa-subɔ o, le alilikpoawo ta, elabena Yehowa fe nɔtikɔkɔe yɔ Yehowa fe xɔ la taŋ.^b 12 ^dYemayi Salomo gblɔ bena: Yehowa gblɔ be, ^eyea-nɔ alilikpo dodo me. 13 Metu xɔ, be nana eme kple teŋe, si nana tegebe.

14 Eye fia la trɔ kɔ heɣra Israel-ameha blibo la, eye Israel-ameha blibo la tɔ de tsiire. 15 Eye wɔgblɔ bena: Woakafu Yehowa, Israel fe Mawu, amesi tso efe nu gblɔ nya na fofonye Dawid, eye wɔtsɔ efe asi wɔ edzi hegblo bena: 16 Tso gbesigbe mekplɔ nye dukɔ Israel tso Egipte la, nyemedia dua deke le Israel-toawo kafɛ me, be woatu xɔ nam de afima, ne nye ɔkɔ nana eme o; ke metia Dawid, ne wɔnɔnye dukɔ Israel nu. 17 Eye fofonye Dawid doe de ta me be, yeatu xɔ na Yehowa, Israel Mawu la fe ɔkɔ. 18 Eye Yehowa gblɔ na fofonye Dawid bena: Esi nɛdoe de ta me be, yeatu xɔ na nye ɔkɔ la, ɛwɔe nyuie be, nɛdoe de ta me. 19 Ke wɔa mɛtu xɔ la o, ke boŋ viwɔ, si ado atso wɔ ali me la, eɣa atu xɔ na nye ɔkɔ la. 20 Yehowa wɔ efe nya, si wɔgblɔ la dzi, eye medo xɔ fofonye Dawid teŋe he-bɔbɔ nɔ Israel-fiazikpui la dzi, abe alesi Yehowa gblɔ ene, eye metu xɔ na Yehowa, Israel Mawu la fe ɔkɔ. 21 Eye mewɔ teŋe na aɔka la, si me nu, si Yehowa bla kple mia fofowo, esime wɔkplɔ wo tso Egipte-nyigba dzi la le.

22 Eye Salomo te de Yehowa fe vɔsamlekpui la ɔgɔ le Israel-ameha blibo la ɔku me, eye wɔke efe abowo do de dzifo 23 gblɔ bena: Yehowa, Israel fe Mawu, mawua deke mele abe wɔ ene le dzifo afime kple anyigba dzi afi o; ɛdzra nubabla kple amenuveve do na wɔ dɔla, siwo zɔna le ɔkuwɔ me kple wofe dzi blibo. 24 Wɔ amesi dzra nya, si nɛgblɔ na wɔ dɔla fofonye Dawid la do;

^a Heb. 9, 4.

^b Mo. II. 40, 34, 35.

^d kp. 12-53 kpo Kɔn. II. 6, 1 v. 40.

^e Mo. V. 4, 11; Mo. II. 20, 21; JYes. 66, 1; Da. 7, 49; 17, 24.

^g Zax. 12, 4.

^h Mo. II. 20, 24; Mo. V. 12, 6, 11.

ⁱ Sam. II. 7.

^k 17, 1.

ɛgblɔe kple wɔ nu, eye nɛtsɔ wɔ asi wɔ edzi, abe alesi wɔle egbe siawo ene. 25 Azɔ Yehowa, Israel fe Mawu, dzra nya, si nɛgblɔ na fofonye Dawid la do, esi nɛgblɔ bena: Ne viwɔnɔtsuɔ o nya le ɔku de wofe mɔwo ɔu, eye wɔzɔ le ɔkunya me, abe alesi nɛzɔ le ɔkunya me ene ko la, ekema wɔ ame-siwo anɔ Israel-fiazikpui la ni matso o. 26 Eyata, Israel fe Mawu, tflatse wɔ nya, si nɛgblɔ na wɔ dɔla fofonye Dawid la dzi. 27 Ke nyateŋe, Mawu anɔ anyigba dzia? Kpo da, /dzifo kple dzifo fe dzifowo melolo na wɔ o, vuu keke xɔ sia, si metu o. 28 Ke trɔ de wɔ dɔla fe gbedodɔda kple kokofofo ɔu, Yehowa nye Mawu, eye nase wɔ dɔla fe ɔli kple gbe, si wɔdo da le ɔkuwɔ me egbe. 29 Ne wɔ ɔkuwo nana te de xɔ sia ɔu zɔ kple keli, de teŋe, si ɔu nɛgblɔ le be: nye ɔkɔ anɔ afima la ɔu; eye nase gbe, si wɔ dɔla ado da le teŋe sia. 30 Eye do to koko, si wɔ dɔla kple wɔ dukɔ Israel afo le teŋe sia, eye nasee le nɔwɔfe le dzifo; ne ɛsee la, ekema tsɔe ke.

31 Ne amea de wɔ nuvɔ de ehavi ɔu, eye wobia atam tso esi, be wɔaka, eye wohe atam la va wɔ vɔsamlekpui ɔgɔ le afewɔ me la, 32 ekema nasee le dzifo, eye nadɔe na wɔ dɔlawo ahabu fɔ vodala, eye nana efe nuwɔwɔ nava efe ta dzi, ke natso afia na nya dzɔdzɔe tɔ, eye nawɔ nɛ le efe dzɔdzɔenyenyenu.

33 Ne wɔ dukɔ Israel fe futowo si wo, le esi wowɔ nuvɔ de ɔkuwɔ ta, eye wotrɔ de ɔkuwɔ hevu wɔ ɔku me, wodo gbe da hefo koko na wɔ le afe sia me la, 34 ekema nasee le dzifo, eye natso wɔ dukɔ Israel fe nuvɔwo ake wo, eye nagakplɔ wo ava anyigba, si nɛtsɔ na wo fofowo la dzi.

35 Ne ɔdzifo nu xe, eye tsi megale dzadzam o, le esi wowɔ nuvɔ de ɔkuwɔ ta, eye wodo gbe da le teŋe sia hevu wɔ ɔku me, eye wode asi le wofe nuvɔwo ɔu, le esi nɛbɔbɔ wo de anyi ta la, 36 ekema nasee le dzifo, eye natso wɔ dɔlawo kple wɔ dukɔ Israel fe nuvɔwo ake wo, elabena ɛfia

mɔ nyui, si dzi woawo la wo, eye nana tsi nadza de wɔ anyigba, si nɛtsɔ na wɔ dukɔ abe domenyinu ene la dzi.

37 Ne dɔwuame va anyigba dzi, edanye dɔvɔ alo bliwu dze hɛtu-ku o, nukuwo hlɔ alo ɔetsuviwo kple ɲowo va o, woƒe futɔwo xaxa wo do de woƒe duwo me le anyigba dzi, fudename de alo dɔlɛlea de o; 38 eye amea de alo wɔ dukɔ Israel blibo la dze si fudename, si le efe dzi me, eye wɔdo gbe da hefo koko, eye wɔke efe abɔwo me do de xɔ sia dzi la, 39 ekema nasee le nɔwɔƒe le dzifo, eye natsɔe ake, wɔ edzi, eye nawɔ na amesiame le efe zɔzɔwo katã nu, abe alesɛ nɛnya efe dzi mee ene, elabena "wɔ deka koe nya amegbetɔviwo katã ƒe dzi me; 40 ne woavɔ wɔ rkeke, siwo katã wole agbe le anyigba, si nɛtsɔ na mɛa fofowo la dzi. 41 Ne du bubu me tɔ hã, amesi me: so wɔ dukɔ Israel me o, ke boɲ anyigba didia de dzi wɔtso va le wɔ ɲkɔ tab - 42 elabena woase wɔ ɲkɔ gã kple wɔ asi sesɛ kpakple wɔ alo, si nɛdo de dzi la ɲkɔ - eye wɔva do gbe da le aƒe sia me la, 43 ekema nasee le nɔwɔƒe le dzifo, eye nawɔ nusiwo katã ɲuti du bubu me tɔ la le yɔwɔm do; ne anyigba dzi dukɔwo katã nadze si wɔ ɲkɔ, eye woavɔ wɔ abe wɔ dukɔ Israel ene, eye woadze sii bɛna, wɔ ɲkɔ woyɔ de xɔ sia, si metu na wɔ la ɲu.

44 Ne wɔ dukɔ ho awa de woƒe futɔwo ɲu le mɔ, si dzi nɛdo wo do, eye woado gbe da na Yehowa aɔo de du, si nɛtia kple xɔ, si metu na wɔ ɲkɔ dzi la, 45 ekema nase woƒe gbedododa kple woƒe kokofofo la le dzifo, eye natso na wo. 46 Ne wowɔ nuvɔ de ɲuwɔ, - elabena /amegbɛta deke megbea nuvɔwɔwo o - eye nɛdo dɔmedzoe de wo ɲu hɛtso wo de asi na woƒe futɔwo, eye wode aboyo wo yi woƒe futɔwo ƒe anyigba dzi, edanye didife alo kpuiƒe o, 47 eye woyi ta me le anyigba, si dzi wokplɔ wo yii, eye wotrɔ hefo koko na wɔ le woƒe futɔwo ƒe anyigba dzi gblɔ bɛna: Miewɔ nuvɔ, mieda vo, eye miewɔ nu vlo; 48 eye wotrɔ de ɲu-

wɔ kple woƒe dzi blibo kple lu-ɔo blibo le woƒe futɔ, siwo de aboyo wo, ƒe anyigba dzi, eye woado gbe da na wɔ aɔo de woƒe anyigba, si nɛtsɔ na wo fofowo kple du, si nɛtia kpakple xɔ, si metu na wɔ ɲkɔ dzi la, 49 ekema nase woƒe gbedododa kple woƒe kokofofo la le nɔwɔƒe le dzifo, eye natso na wo. 50 Eye tso nuvɔ, si wɔ dukɔ la wɔ de ɲuwɔ kple vo, siwo katã woda de ɲuwɔ la ke wo, eye na amesiwo de aboyo wo, nakpɔ woƒe nublanui, eye woave wo nu; 51 elabena wɔ dukɔ kple wɔ domenyinu wonye, amesiwo nɛkplɔ tso gakpo me le Egipte; 52 ne wɔ ɲku nana te de wɔ dɔla ƒe kokofofo kple wɔ dukɔ Israel ƒe kokofofo ɲu, eye nado to wo le nusianu, si ɲuti wole yɔwɔm do la me. 53 Elabena wɔ ɲutɔe de wo tso anyigba dzi dukɔwo katã dome, bɛna woanye wɔ domenyinu, abe alesɛ nɛgblɔ to wɔ dɔla Mose dzi, esime nɛkplɔ mɛa fofowo tso Egipte ene, Afɛto Yehowa!

54 Eye wɔva me, esime Salomo wu gbedododa kple kokofofo siawo katã nu na Yehowa vo la, etsi tre tso Yehowa ƒe vsamlekpuɛ la gbo, afisi wɔdze klo do heke efe abɔwo do de dzifo la. 55 Eye wɔte yi ɲgo "heya Israel ƒe ameha blibo la kple gbe sesɛ gblɔ bɛna: 56 Woakafu Yehowa, amesi na gbɔdeme efe dukɔ Israel pɛpɛ, abe alesɛ wɔgblɔ ene; "naneke meto le nya nyui, siwo katã wɔgblɔ to efe dɔla Mose dzi la me o. 57 Yehowa, mɛa Mawu, nɛnɔ kpli mɛ, abe alesɛ wɔnɔ kple mɛa fofowo ene, megagblɛ mɛ di o, eye megagbe mɛ o; 58 ne wɔatrɔ mɛaƒe dziwo de edokui ɲu, be mɛazɔ efe mɔwo katã dzi, eye mɛalɛ efe sewo, dɔdowo kplɔ kɔnuwo, siwo wɔgblɔ na mɛa fofowo la me de asi. 59 Eye nye nya, siwo metsɔ fo koko le Yehowa ɲku me la, nana Yehowa, mɛa Mawu la ɲku me keli kple zã, ne wɔatso na ƒe dɔla kple efe dukɔ Israel ƒeawokatayi, abe alesɛ wɔhiã ene; 60 bɛne anyigba dzi dukɔwo katã nadze sii bɛna, Yehowae nye Mawu, bubua deke megali o. 61 Mɛaƒe dzi na-

† Ps. 7, 10; 133, 1. 2.

† Mo. IV. 14, 15 v. 16.

† Sam. II. 6, 18.

• Yos. 21, 45.

† Ro. 3, 23.

ku de Yehowa, mia Mawu la nu blibo, eye miazo le efe dodowo nu ahalé efe sewo me de asi, abe alesi wòle egbea ene.

62 Eye fia la kple Israel blibo, si le enu la, tso láwo sa vòe le Yehowa. nku me. 63 Eye Salomo tso nyi akpe blave vò eve kple alé akpe alafa deka kple blave sa akpedavòe na Yehowa. Ale fia la kple Israel-viwo katà kò Yehowa fe afe la nui enye si. 64 Gbemagbe Salomo kò xoxo-nu emeto, si le Yehowa fe xò la ngò la nu, elabena esa numevò kple nuduvò, eye wòtso akpedavòsalá fe amiwo sa vòe le afima, le esi akòblivòsamlekpui, si le Yehowa nku me la, le sue akpa, eye mede numevòsa, nuduvòsa kple akpedavòsa fe amiwo nu o ta. 65 Eye Salomo kple Israel blibo, si le enu la, dū nkekenyuie la yemaɣi; ameha gāa de tso Xamat-nutowo me, vasede Egipte-tòu la gbò, va Yehowa, mia Mawu la nku me, nkeke adre kple nkeke adre, ele nkeke wuene. 66 Le nkeke enyigbe la edo mɔ dukò la, woyra fia la, eye woyi wofe agbadòwo me kple dzidzo, eye wofe dzi dze eme le nu nyui, siwo katà Yehowa wò na efe dɔla Dawid kple efe dukò Israel la nti.

Mawu fo nu kple Salomo.

9. Eye wòva me, esime Salomo wu Yehowa fe xò kple fia fe xò tutu kpakple nusiwo katà Salomo dɔ de ta me, be yeawò nu la, 2 Yehowa de edokui fia Salomo zi evelia, abe alesi wòde edokui fiafe le Gibeon ene. 3 Eye Yehowa gbò nɛ bena: Mese wò gbedododá kple wò koko, si nɛfo le nkunye me la; mekò xò sia, si nɛtu, be amatsò nye nku adò afima tegbee la nu, eye nye nku kple nye dzi anò afima nkekeawò katà. 4 Ke wò la, ne èzo le nkunye me, abe alesi fofowò Dawid zò le dzimekòkò kple dzɔdzɔenyenye me ene, ne èwo pepɛ, abe alesi mede se na wò ene, eye nɛlé nye dodowo kple kònuwo me de asi ia, 5 ekema mana wò fiadufe fe fiazikpui nali ke de Israel dzi tegbee, abe alesi

a Sam. II. 7, 12.

b kp. 62-66 kpo
Kron. II. 7, 4
v. 10.

d Mo. V. 4, 26;
8, 19, 20.

e Mat. 23, 33.

f kp. 10-28 kpo
Kron. II. 8.

g 6, 38; 7, 1.

h kp. 1-9 kpo
Kron. II. 7, 11
v. 22.

i 3, 5.

j 8, 29.

k Yos. 16, 10.

l 8, 1.

m 10, 26.

amegblò na fofowò Dawid ene bena: Wò amesiwo anò Israel-fiazikpui dzi la, nu matso akpò o. 6 Ne mia kple mia viwo miede megbe le nɔnye, eye mielè nye se kple nye dodò, siwo mede asi na mi la me de asi o, eye mieyi dɔsubò mawu bubuwo hede ta agu na wo la, 7 ekema dɔmatsrò Israel dɔ le anyigba, si mena wo la dzi, eye mate xò sia, si nu mekò hena nye nku la dɔ le nkunye me, eye Israel azu hamelo kple alomèdenu le dukowo katà dome. 8 Xò sia azu glikpo, eye amesiame, si to enu yina la fe nu aku, eye wòado tsià abia bena: Nukanuti Yehowa wò anyigba sia kple xò sia alea? 9 Eye woado enu bena: Esi wogblè Yehowa, wofe Mawu, si kplò wo fofowo tso Egipte-nyigba dzi la di, eye woku de mawu bubuwo nu, de ta agu na wo hesubò wo la, eyata Yehowa he dzogbevòe siawo katà va wo dzi dɔ.

10 Eye Salomo tso fe blave tu xò eveawo, siwo nye Yehowa fe xò kple fia fe xò. 11 Xiram, Tiro fia, kpe de enu kple sedertiwo kple sesewutiwo kpakple sika, abe alesi wòdi ene. Yemaɣi Salomo na du blave Xiram de Galilea-nyigba dzi. 12 Eye Xiram tso Tiro be, yeadakpò du, siwo Salomo tso nɛ la dɔ, ke womedze enu o. 13 Eye wògbò bena: Nòvinye, du ka fomeviwo nye esi nɛnan? Eye wòna nku wo be Kabul-nyigba vasede egbe. 14 Eye Xiram dɔ sika talento alafa deka kple blave de fia la.

Du sesèwo; fu dzi zozo.

15 Ale yakadowola, siwo fia Salomo de, be woatu Yehowa fe xò, eya nuto fe xò kple Milo, eye woado gli de Yerusalem, Xazor, Megido kple Gezer nu la, fe nya la enye si: 16 Egipte-fia Faraò ho va xò Gezer, eye wòtò dzoe hewu Kanaaniti, siwo le eme, eye wòtsòe wò atsufeyinu na vianyanu, si nye Salomo srò. 17 Eye Salomo tso Gezer kple anyigbe Bet-Xoron, 18 Baalat kple Tadmor, si le gbedzi le anyigba la dzi, 19 kple nudzradofexowo fe du, siwo katà le Salomo si, tasiadamwo fe du kple sɔdolawo fe

du hekpe de xɔ, siwo Salomo di be, yeatu de Yerusalem kple Libanon kpakple efe dzidufe fe anyigba blibo la dzi la nɔti. 20 Duko, siwo katã kpɔto le Amoritɔwo, Xititɔwo, Perizitɔwo, Xiwitɔwo kple Yebusitɔwo dome, amesiwo metso Israel-viwo dome o; 21 wofe vi, siwo kpɔto de anyigba dzi le wo megbe, amesiwo Israel mete ɔu tsɔ gbidiɔgbidi o la, fia Salomo tso wɔ yakadɔwolawo vasede egbe. 22 Ke Salomo metso amea deke wɔ klavi le Israel-viwo dome o, ke boɔ woawo nye awawolawo, efe dɔlawo, efe amegawo kple tatowo kple awafiawo le efe tasiadamwo kple sɔdolawo nu. 23 Dɔdzikpɔlawo fe amegã, siwo le Salomo fe dɔ la nu, wole ame alafa atɔ kple blaati, siwo kpɔa amesiwo le dɔ wɔm la dzi. 24 Ke esi Farao vinyɔnu vu tso Dawid fe du la me yi efe xɔ, si wɔtu nɛ me la, Salomo tu Milo. 25 Eye Salomo sa numevu kple akpedavo le vɔsamlekpuɔ, si wɔdi na Yehowa la dzi zi etɔ le fe deka me, eye wɔdo dzudzɔ le edzi le Yehowa ŋku me. Ale wɔwu xɔ la nu. 26 Fia Salomo kpa wuwo hã de Ezeon-Geber, si le Elon gbɔ le Avafu la nu le Edomnyigba dzi. 27 Eye Xiram do ɔwuwo, siwo me efe dɔlawo, amesiwo nye vukulawo kple fu ɔu dɔwolawo, kpe de Salomo fe dɔlawo ɔu. 28 Eye wova ɔOfir hetsɔ sika talento alafa ene kple blave tso afima gbɔe ve na fia Salomo.

Saba-fianyɔnu va kpo Salomo da.

10. 1 Esi Saba-fianyɔnu se, alesi Salomo ŋkɔ di kpe de Yehowa fe ŋkɔ nɔti la, ehe adzo: o'owo de asi, ne yeava adoe akpo. 2 Eva Yerusalem kple ha gã nɔto kple kposɔ, siwo tso atike vevɛe kple sika gede nɔto kpakple kpe xɔasiwo, eye wova Salomo gbɔ hegblo nya, siwo katã le efe dzi me la nɛ. 3 Eye Salomo do efe biabiawo katã ɔu nɛ; biabiawo deke meli, si Salomo do kpo ɔnu dodo nɛ o. 4 Eye esi Saba-fianyɔnu la kpo Salomo fe nunyawo katã kple xɔ, si wɔtu, si nududu, si le efe kplɔ dzi, efe dɔlawo fe nofewo, ɔnu mewo fe subosubɔ

kple wofe awuwo kple efe aha-kulawo kpakple numevu, si wɔsana le Yehowa fe me la, gbɔgblo bu dee. 6 Eye wɔgblo na fia la bena: Nyatefee nye nya, si mese le nye anyigba dzi le wɔ nuwɔna kple wɔ nunya nɔti. 7 Nye-mexo nyawo dzi se o, vasede esime nye nɔto meva, eye mekpɔe kple ŋku, kpo da, womegblo wofe afã gɔ hã nam o; ɛfo nya, si wogblo le wɔ nunya kple wɔ kesinonu nɔti mese la ta. 8 Woayra wɔ amewo, woayra wɔ dɔ'a, siwo le tsitre de ŋkuwɔ me daa, eye wosea wɔ nunya. 9 1 Woakafu Yehowa, wɔ Mawu, amesi ɔu wɔ nu nyo, eye wɔtso wɔ do Israel-fiazikpuɔ la dzi. Esi Yehowa lɔ Israel tegbee nɔti la, eyata wɔtso wɔ do fia, be nadɔ vɔnu, eye nawo nu dzodzɔe. 10 Eye wɔtso sika talento alafa deka kple blave kple atike vevɛe gede nɔto kpakple kpe xɔasiwo na fia la; womegatsɔ atike vevɛe ve wɔtso gbɔ de esi Saba-fianyɔnu la na fia Salomo la nu kpo o. 11 Xiram fe vuuwo hã datsɔa sika, papawutiwo kple kpe xɔasi gede nɔto tso Ofir vane. 12 Eye fia la tso papawutiawo wɔ adzrala de Yehowa fe xɔ kple fia fe xɔ ɔu kple san-kuwo kple kasan-kuwo na hadzi-lawo; womegatsɔ papawuti siawo tɔgbe ve kpo o, eye womegakpo wo tɔgbe kpo vasede egbe o. 13 Eye fia Salomo na nusiwo katã Saba-fianyɔnu la bia, eye wɔdi lae hekpe de nusiwo fia Salomo nae le edokui si la nɔti. Eye eya kple efe dɔlawo gbugbo yi efe anyigba dzi.

Salomo fe kesinonuwo kple efe nɔtikokɔe.

14 Sika, si vana na Salomo le fe deka me la fe dadame le sika talento alafa ade kple blaade vɔ ade; 15 ke womebu esiwo woxɔ le nudzralawo, asitsalawo kple Arabia-fiawo katã kpakple anyigbadzikpɔlawo si la, de me o. 16 Eye fia Salomo tso sika, si wofo wɔ akpoxɔnu gãgã alafa eve; eglɛ sika sekel alafa ade de akpoxɔnu deka ɔu. 17 Eye wɔtso sika, si wofo wɔ akpoxɔnu dagbi alafa etɔ; eglɛ sika mine etɔ de akpoxɔnu deka ɔu. Eye fia la tso wo da de Libanon-avexo

a Yos. 16, 10.

b Lu. 10, 22.
4 5, 21.

c 9, 27, 28.

f 10, 11.

g Mo. 1, 10, 26.

h kp. 1-26 kpo
Kron. U. 9, 1
y. 28.

i Mat. 12, 42.

k 14, 26.

la me. 18 Fia la tso nyidu wo fiazikpui gaa de ha, eye wofa sika nyuito de enu. 19 Atrakpui-foflo ade le fiazikpui la nu, eye woxa fiazikpui la fe tagbo le me-defe, alowo le anyinofe la fe axawo kple eve dzi, eye dzata eve le alawo nu; 20 eye dzata wuive le atrakpui-foflo adeawo fe axawo kple eve dzi. Womewo etogbe le fiadufe deke me kpo o. 21 Fia Salomo fe nunonuwo kata nye sika, eye sika nyuito wotswo wo Libanon-avexo fe nuwo katae, klosaloo deke mele eme o, elabena le Salomo noli la womebu eya de nemi me ha o. 22 Elabena ou, siwo dea Tarsis, le fia la si hekpe de Xiram fe ouwo nu; ouawo gbona tso Tarsis fe eto zi deka, eye wohea sika kple klosalo, nyidu, kese kple atsaxewo vans. 23 Eye Salomo do kpo de anyigba dzi fiawo kata dzi le kesinonu kple nunya gome. 24 Eye xexeame kata di Salomo fe nku me, be yeakpo, eye yease efe nunya, si Mawu de dzi me ne la. 25 Wo dome amesiame hea nuna-nawo ve feawo tso fe, siwo nye: klosalonuwo, sikanuwo, awuwo, awawonuwo, atike vevwe, sowo kple tedzisowo. 26 Eye Salomo fo tasiadamwo kple sodolawo nu ju; tasiadam akpe deka alafa ene kple sodola akpe wuive le esi, eye wotswo wo do tasiadamwo fe du me kole fia la gb le Yerusalem. 27 Eye fia la na klosalo so gb abe kpewo ene le Yerusalem, eye sedertiwo so gb abe gboti, siwo le bali me la ene. 28 Wodakplaa sowo tso Egipte vans na fia Salomo. Fia la fe asihawo yina daflea sowo kple ga. 29 Eye ne wotswo tasiadam tso Egipte la, deka xaa klosalo sekel alafa ade, eye so deka xaa sekel alafa deka kple blaati. Alea wotswo wo yinae na Xititowo fe fiawo kata kple Aram-fiawoe; woawoe tsoa wo yinae.

Salomo sr5wo kple aklama kpakpawo.

11 Ke fia Salomo 15 dutanyonu gedewo, siwo tso Moab Amon, Edom, Zidon kple Xet hekpe de Farao-vinyonu la nu. 2 Duko, ksiwo nu Yehowa gbl le na Is-

rael-wiwo bena: Migade wo dome o, eye woawo ha megava mia dome o, elabena woawa tro miafe dziwo de wofe mawuwo nu la, nuti Salomo ku do, eye wol5 wo. 3 Esra, siwo nye fiasrwo, le alafa adre, eye efe ahiawo le alafa eto; eye sr5awo tro efe dzi. 4 Eye wova me, esime Salomo tsi la, sr5awo tro efe dzi de mawu bubuwo nu, eye efe dzi mena Yehowa, efe Mawu la nu blibo abe fofoa Dawid fe dzi ene o. 5 Salomo dze Zidontowo fe mawu Astarte kple Milkom, si nye Amonitowo fe nuyonu la yome. 6 Salomo wo nusi nye v5 le Yehowa nku me, eye medze Yehowa yome blibo abe fofoa Dawid ene o. 7 Yemaçi Salomo tu nuxefe na Kemos, si nye Moabowo fe nuyonu kple Molex, si nye Amon-wiwo fe nuyonu, de to dzi le Yerusalem nno. 8 Alea wowe na sr5a, siwo kata tso anyigba bubuwo dzi, amesiwo do dzudzo, eye wosa vo na wofe mawuwo.

9 Tete Yehowa do domedzoe de Salomo nu, elabena efe dzi tro da le Yehowa, Israel fe Mawu la nu, amesi de edokui fia zi eve, 10 eye wode se ne le nusia nu be, megadze mawu bubuwo yome o; ke mewo se, si Yehowa de la dzi o. 11 Eye Yehowa gbl na Salomo bena: Esi nusia togbe le ta me na wo, eye melé nye nubabla kple nye dodo, siwo me-gbl na wo la me de asi o la, eyata /madu fiadufe la le asiwo ahatswo na wo dola. 12 Deke nyemele ewo ge le wo agbenyi o, le fo'owo Dawid ta, ke bon m'ndui le wivwo si. 13 Ke nyemele fiadufe blibo la du ge o, hafi bon matswo to deka na wivwo le nye dola Dawid kple Yerusalem, si metia la ta.

Salomo fe futawo kple efe ku.

14 Eye Yehowa do futu na Salomo, si nye Edomto Hadad, amesi tso fiafome le Edom. 15 Eye wova me, esime Dawid yi Edom, be yeadi ame tsiaawo, 16 le esime awafia Yoab kple Israel blibo la tsi afima dzinu ade son, vasede esime wotsr5 Edom-nutsuwo vo la, 17 Hadad si yi Egipte, eye Edom-nutsu, siwo tso fofoa fe dolawo dome, kpe de enu. Ke Ha-

a Mo. IV. 21, 28;
Fia. II. 23, 13.

b 3, 5; 9, 2.

c kp. 26-28 kpo
Kron. II. 1, 14
v. 17.

e 5, 8.

f Sam. I. 15, 28.

g 12, 19.

h Sam. II. 8, 14.

i Mo. V. 17, 17.

k Mo. II. 34, 16.

dad ganye devi dzaa. 18 Wodze mɔ tso Midian va Paran, eye wokplɔ nɔtsuwo de asi tso Paran heva Egipte-fia Farao gbɔ le Egipte; eye wɔna xɔe hefia asi nuɔɔɔ na, eye wɔna anyigbae. 19 Farao ve Hadad nu nɔtsɔ, eye wɔtsɔ srɔ Taxpenes, si nye fia-srɔ, nɔvinyɔnu xoxoetsɔ nɔ wɔde. 20 Taxpenes nɔvinyɔnu dzi nɔtsuvi Genubat nɔ, eye Taxpenes nyii le Farao fe me. 21 Esi Hadad se le Egipte bona, Dawid mlɔ fɔfoawo gbɔ, eye avafia Yoab ku la, tete Hadad gbɔ na Farao bona: Ɖe mɔ nam, ne mayi nye anyigba dzi. 22 Farao gbɔ nɔ bona: Esi nɛle gbɔnye la, nukae hiã wò, hafi nɛle didim be, yeayi mia de? Eɔo nɔ bona: Naneke mehiã o; gake de mɔ nam ko.

23 Eye Mawu gaɔo futo bubu nɔ, si nye Rezon, Elyada vi, amesi si tso efe afetsɔ Zoba-fia Hadad-ezer gbɔ, 24 esime Dawid si wo; eye wɔfo nɔtsuwo nu fu de eɔokui nɔ hezu adzohawo fe kplɔla, eye wòyi ɔanɔ Damasko, eye wòdu fia le Damasko. 25 Eye wònye Israel fe futo le Salomo fe nkekewo katã me hekpe de vɔ, siwo Hadad wɔ la nɔ, elabena esi wòdu fia de Aram dzi la, elɛ fu Israel.

26 Yerobeam, Efraitɔ, Nebat vi tso Zereda, enye Salomo fe ɔla; dadaa nye ahosi, eye enko nye Zerua. Eya hã do efe asi de dzi de fia la nɔ. 27 Nusi ta wòdo efe asi de dzi de fia la nɔ enye si: Salomo tu ƉMilo, eye wòxe fɔfoa Dawid fe du la fe ve. 28 Ke nɔtsu Yerobeam enye avawɔla kalɛtsɔ, eye esi Salomo kpɔ be, dekapui la nye ɔwɔla vevi la, etsɔe ɔo Yosef fe afe la fe ɔwɔwɔ blibo la nu. 29 Eye wòva me le yemayi, esime Yerobeam do tso Yerusalem la, nyagblɔɔdila Axiya tso Silo kpɔe le mɔ dzi, eye wòdo awu vlaya yeye, eye wo ame eve la ɔede le gbea me. 30 Tete Axiya lé awu vlaya yeye, si le enu la, eye wòzee de kakakae wuieve, 31 eye wògbɔ na Yerobeam bona: Lɔ kake ewo na ɔokuiwò, e'abena a'e Yehowa, Israeli fe Mawu la, gbɔ esi: Kpɔ ɔa, madu fiadufe la le Salomo si,

a 12, 15; 14, 2.

b Sam. II. 7, 12.

d 12, 16.

e Sam. II. 8, 9; 10, 18.

f 9, 4.

g 9, 15, 24.

h 14, 25.

i kp. 41-43 kpɔ Kron. II. 9, 26 v. 31.

k kp. 1-19 kpɔ Kron. II. 10.

eye matsɔ to ewo na wò.^a 32 To deka akpɔtsɔ nɔ le nye ɔla Dawid kple Yerusalem du, si metia le Israel-toawo katã me la ta. 33 Elabena wogblɛm di, eye wode ta agu na Zidontɔwo fe mawu Astarte kple Moabtɔwo fe mawu Kemos kpakple Amontɔwo fe mawu Milkom, womezo nye mɔ dzi, be woawɔ nusi nyo le nkunye me, eye woawɔ nye ɔɔɔwo kple kɔnuwo dzi abe fɔfoa Dawid ene o. 34 Ke nyemaxɔ fiadufe blibo la le esi o, ke boɔ mana wòadu fia le efe agbe me nkekewo katã me ble nye ɔla Dawid, amesi metia, eye wòwɔ nye sewo kple ɔɔɔwo dzi la ta. 35 Gake la maxɔ fiadufe la le via si, eye matsɔ to ewo na wò.^d 36 Matsɔ to deka ana via, be akadi nakpɔtsɔ na Dawid le nkunye me nkekeawo katã le Yerusalem du, si metia na ɔokui nye, be matsɔ nye nko ɔdo eme la ta. 37 Eyata medo wòwɔ, be naɔu fia de nusianu, si dze nɔwò la dzi, eye naɔu fia de Israel dzi. 38 Nɛnye be, nɛɔdo to se, siwo katã mede na wò, eye nɛzo nye mɔ dzi hewɔ nusi nyo le nkunye me, be nɛle nye ɔɔɔwo kple nye sewo me de asi, abe alesi nye ɔla Dawid wɔ ene la, ekema manɔ kpli wò, eye maɔdo wò afe de dzi, abe alesi mewɔe na Dawid ene, eye matsɔ Israel na wò. 39 Eye mabɔɔ Dawid fe dzidzimeviwo de anyi le esia ta; ke manye tegbee o. 40 Ke Salomo di Yerobeam, be yeawu; gake Yerobeam tso hesi yi Egipte-fia ƉSisak gbɔ le Egipte, eye wòtsi Egipte, vasede esime Salomo ku.

41 Salomo nɔtinya susɔea, efe nunya kple nusiwo katã wòwo la, wɔnɔ wo de Salomo fe nɔtinyagbalɛ me. 42 Eye xeyiyi, siwo katã Salomo du fia le Yerusalem de Israel blibo la dzi la, le fe blane. 43 Eye Salomo mlɔ fɔfoawo gbɔ, eye wodii de fɔfoa Dawid fe du la me; eye via Rexabeam du fia de etefe.

To ewo fia Yerobeam ɔo fae.

12. Elabena Israel blibo la va Sixem, be woado fia. 2 Eye

wòva ine, esime Yerobeam, Nebat vi, see la — elabena egale Egipte, bafisi wòsi le fia Salomo nu yi la, eye esi Yerobeam le Egipte la, 3 wodò ame dọ dee heyəe gbəe — tete Yerobeam kp. Israel fe ameha blibo la va, eye wofo nu kple Rexabeam bena: 4 Fofowò na míafe kókuti la kpe, eyata ka fofowò fe dọ sesè kple efe kókuti kpekpe, si wòdọ míá dzi la, dzi dẹ na mí, ekema míasubò wò. 5 Edo ɔ̀nu na wo bena: Miyi, ɔ̀keke etò megbe miagava gbonye. Eye dukò la dzo.

6 Tete fia Rexabeam de adanu kple ame tsitsi, siwo nọ fia Salomo ɔ̀nu le efe agbenoɔ̀yi la, gblo bena: Adanu ka miade, be woado nya la ɔ̀nu na dukò sia? 7 Wodò ɔ̀nu gblo ne bena: Ne èzu dola na dukò sia egbea, èsubò wo, eye nẹ̀dò to wo, eye nẹ̀fonu kpli wo nyuie la, ekema woasubò wò dāa. 8 Ke egbe adanu, si ame tsitsiawo de ne la, eye wòde adanu kple dẹkakpui, siwo nye efe hatiwo, eye wono enu la. 9 Eye wògblo na wo bena: Adanu ka miade, ne míado ɔ̀nu na dukò sia, si va gblo nam bena: ka kókuti, si fofowò dọ míá dzi la, dzi dẹ na mí? 10 Tete dẹkakpui, siwo nye ehatiwo, gblo ne bena: Ale nado ɔ̀nu agblo na dukò, si va gblo na wò be: fofowò na míafe kókuti kpe, eyata ka edzi dẹ na mí la, enye esi: Nye asibide kotoeto tri wu fofonye fe ali. 11 Fofonye tso kókuti kpekpe dọ míá dzi, ke nye la mana míafe kókuti la nakpe de dzi; fofonye tso atam fo mi, ke nye la matsò dzidegbe afo mi! 12 Esi Yerobeam kple dukò blibo la va Rexabeam gblo le ɔ̀keke etòagbe, abe alesi fia la gblo bena: miva gbonye le ɔ̀keke etòagbe ene la, 13 tete fia la he adanya kple dukò la, eye wògbe ame tsitsiawo fe adanu, si wode ne la. 14 Eye wòfo nu kpli wo le dẹkakpuiawo fe adanudodo nu bena: Fofonye na míafe kókuti kpe, ke nye la mana míafe kókuti la nakpe de edzi; fofonye fo mi kple atam, ke nye la mafo mi kple dzidegbe. 15 Eye fia la medo to dukò la o, elabena Yehowae trəe alea, ine yeawo efe nya, si Yehowa gblo to Siloto

^a Lod. 15, 1.

^b 11, 10.

^d Sam. II. 20, 1.

^e Lod. 12, 5.

^f kp. 21-24 kp. Kron. II. 11, 1 v. 4.

^g kp. 5.

^h Mo. I. 32, 31.

ⁱ 11, 31.

Axiya dzi na Yerobeam, Nebat vi la dzi. 16 Esi Israel blibo la kpò bena, fia la mese wofe gbe o la, dukò la dọ ɔ̀nu na fia la bena: dGome ka le Dawid gbò na mí, eye domenyinu ka le Isai vi la gbò na mí? Israel, yi wò agbadò me! Dawid, kpò wò afe gbò! Eye Israel dzo yi efe agbadò me. 17 Ke Rexabeam dọ fia de Israelvi, siwo le Yuda-duwo me la dzi. 18 Eye fia Rexabeam dọ Adoram, amesi le dɔ̀wɔ̀wɔ̀ nu la dọ dā, ke Israel blibo la fu kpee wòku. Tete Rexabeam wò kaba dọ tasiadam hesi yi Yerusalem. 19 Ale Israel ou le Dawid fe afe la gbò vasede egbe.

20 Eye wòva me, esi Israel blibo la se bena, Yerobeam trə gbò la, wodò ame woyi dayəe va ameha la gbəe, eye wotsəe dọ fia de Israel blibo la dzi; wo dometso deke meku de Dawid fe afe la ɔ̀nu o, negbe Yuda-to la dede ko. 21 Esi Rexabeam va Yerusalem la, efo Yuda fe afe blibo la kple Benyamin-to la nu fu, wole awawla tiatia akpe alafa deka kple blanyi, be woadawo awa kple Israel fe afe la, ne woagbugbò fiadufe la na Salomo vi Rexabeam. 22 Tete Mawu fe gbe va Semaya, Mawu fe ame la gbò bena: 23 Gblo na Yuda-fia Rexabeam, Salomo vi, kple Yuda fe afe blibo la kple Benyamin kpa-kple dukò la fe kpɔ̀təawo bena: 24 Ale Yehowa gblo esi: Migaho yi dawo awa kple mia novi Israelviwo o, mia dome amesiame ne-gbugbò yi efe me, elabena gbonyee nya sia tso. Tete wose Yehowa fe gbe, eye wotrə dzo le Yehowa fe nya la nu.

Israel-tɔ̀dufe. Yerobeam wo nyivi eve.

25 Emegbe Yerobeam gbugbò Sixem tso dẹ Efrayim-to la dzi heno eme; eyome wòwu tso afima dagbugbò Penuel tso. 26 Eye Yerobeam gblo le efe dzi me bena: Azò fiadufe la gale gbugbò ge ayi dẹ Dawid fe afe la si me. 27 Ne dukò sia le Yerusalem yim, be woadasa vò le Yehowa fe me la, ekema dukò sia fe dzi atrə dẹ efe afeto Yuda-fia Rexabeam ɔ̀nu, eye woawum ahatrə ayi Yuda-fia Rexabeam gbò.

28 Tete fia la de adanu hewo sikanyivi eve, eye wogblo na wo bena: Miede Yerusalem woso gbo azo! Israel, kpo da, wo mawu, siwo kpla wo tso Egipte-nyigba dzi la, wonye si. 29 Etsa deka do Betel, eye wotsa evelia do Dan. 30 Eye nusia zu nuvo; eye duk la yia deka gbo le keke Dan ke. 31 Etu nuxefexo, eye wotsa duk la fe amesiamе fomevi, si metso Lewi-viwo dome o la, do nunolae. 32 Eye Yerobeam do nkekenyuiе anyi de dzinu enyilia fe nkeke wuiatilia dzi, abe alesi woqua nkekenyuiе le Yuda ene, eye wosa vo le vosamlekpui la dzi. Alea wowa le Betel ha, eye wosa vo na nyivi, siwo wowa, eye wodo amesiwo wotsa do nuxefe fe nunlawoe la, de Betel. 33 Eye wosa vo le vosamlekpui, si wodi de Betel la dzi le dzinu enyilia fe nkeke wuiatilia dzi, dzinu, si me eya nuto bu ta me hedo nkekenyuiе na Israel-viwo, eye wode vosamlekpui la dzi, be yeado dzudzo.

Nyagblolaa de tso Yuda gblo nya de trabusosubo le Betel giti.

13. Ke esime Yerobeam le tsitre de vosamlekpui la dzi, be yeado dzudzo la, kpo da, Mawu fe amea de tso Yuda va Betel le Yehowa fe nya la nu. 2 Eye wodo yli de vosamlekpui la ta le Yehowa fe nya nu gblo bena: Vosamlekpui, vosamlekpui! Ale Yehowa gblo esi: Kpo da, wole nutsuvia de dzi ge na Dawid fe afe la, si nko anye Yosiya, eya sawu nuxefe fe nunlawo de dziwo, eye wotsa dzo amefuwo de dziwo. 3 Eye wogblo dzesi di gbemagbe bena: Dzesi, si Yehowa gblo enye si: Kpo da, vosamlekpui la afe, eye afe, si le edzi la, adudu de anyi. 4 Eye wova me, esi fia la se Mawu fe ame la fe nya, si wogblo de vosamlekpuiа nuti le Betel la, Yerobeam do asi da tso vosamlekpuiа dzi gblo bena: Milée! Tete efe asi, si wodo de egbo la, dze ti, eye mete nu gabii de ako me o. 5 Vosamlekpui la fe, eye afe la dudu tso vosamlekpui la dzi le Mawu fe ame fe dzesi, si wogblo di la

a Mo. II. 8, 4. 8.

b Mo. II. 32, 4. 8.

d Don. 18, 30.
e 14, 16.

f Mo. IV. 22, 18.

g Fia. II. 23, 16.

h kp. 9.

nu de Yehowa fe nya la nu. 6 Tete fia la xo edzi gblo na Mawu fe ame la bena: De kuku na Yehowa, wo Mawu la, eye do gbe da de tanye, be nye asi la naga-do me nam. Eye Mawu fe ame la do gbe da na Yehowa, eye fia la fe asi ga-do me ne abe tsane. 7 Eye fia la gblo na Mawu fe ame la bena: Va miyi afenye me, eye nade nane nu me, ne madi nane ana wo. 8 Mawu fe ame la do nu na fia la bena: Ne etsa afewo me nuwo fe afa nam ha la, nyemayi kpli wo adu abolo, eye nyemano tsi le tefe sia o. 9 Elabena alea wode se nam le Yehowa fe nya nu gblo bena: Megadu abolo o, megano tsi o, eye megagbugbo to mo, si neto yi o. 10 Eye woto mo bubu, eye megbugbo to mo, si woto va Betel la o. 11 Ke nyagblodila tsitsia de le Betel, eye viautsuwo va to nu-siwo katā Mawu fe ame la wo gbemagbe le Betel la ne, eye woto nya, siwo wogblo na fia la, na wo fofa. 12 Wo fofa bia wo bena: Mo ka woto? Ke viautsuawo kpo mo, si Mawu fe ame, si tso Yuda va la to. 13 Eye wogblo na viawa bena: Mibla akpa na tedzi nam! Tete wobla akpa na tedzi ne wodo. 14 Eye wodze Mawu fe ame la yome heva kpo wobobo no anyi de logotia de te. Tete wobiae bena: Woe nye Mawu fe ame, si tso Yuda va la? Edo nu be: Nye! 15 Eye wogblo ne bena: Va miyi afe me, ne nadu abolo. 16 Edo nu bena: Nyemate nu agbugbo ayi kpli wo o, eye nyemadu abolo, eye nyemano tsi kpli wo le tefe sia o. 17 Elabena wogblo nam le Yehowa fe nya nu be: Megadu abolo o, megano tsi le afima o, eye megagbugbo to mo, si neto yi o. 18 Edo nu ne bena: Nye ha nyagblodila menye abe wo ke ene, eye mawodola fo nu kplim le Yehowa fe nya nu gblo bena: Yi dagbugboe, eye mia kpli miayi afewo me, ne woadu abolo, eye woano tsi! Ke alakpae woda ne. 19 Tete wogbugbo kpli, eye wodu abolo, eye wono tsi le efe me. 20 Esime wole kpli nu la, Yehowa fe gbe va nyagblodila, si

datrøe vø la gbɔ, 21 eye wòdo ɣli gbɔ na Mawu fe ame, si tso Yuda va la bena: Esi nègbe tododo Yehowa fe gbe, eye melé se, si Yehowa, wò Mawu, de na wò me de asi o, 22 ke boŋ nètrɔ, eye nèdu abolo heno tsi le tefe, si ɣuti wogblɔ le na wò be, megadu abolo, eye megano tsi o la, eyata wò kukua made fofowòwo fe yodo me o. 23 Esime wòdu abolo heno nu vɔ la, ebla akpa na tedzi la na nyagblòdila, si wòdatrɔ gbøe la. 24 Ke esi wòdze mɔ la, dzataa de va do goe le mɔ dzi, eye wòwui; efe kukua dze mɔ dzi, eye tedzi la tsi tre de egbɔ, eye dzata la hã le tsitre de ame kuku la gbɔ. 25 Eye kpɔ da, esi ɣutsuwo va yina la, wokpɔ ame kuku la le mɔ dzi, eye dzata le tsitre de ame kuku la gbɔ; tete wodagbløe le du, si me nyagblòdila tsisia le la me. 26 Eye esi nyagblòdila, si dagbugbøe tso mɔ ta gbøe la, see la, egblɔ bena: Eya nye Mawu fe ame, si gbe tododo Yehowa fe gbe, eyata Yehowa tsøe de asi na dzata, eye wòvuvui hewui le Yehowa fe nya, si wògblɔ nè la nu. 27 Tete wògblɔ na via-ɣutsuwo bena: Mibla akpa na tedzi nam! Eye woblae. 28 Esi wòyi la, ekpɔ efe kukua le mɔ dzi, eye tedzia kple dzata la tsi tre de ame kuku la gbɔ; dzata la medu ame kuku la o, eye mevuvu tedzi la hã o. 29 Eye nyagblòdila la kɔ Mawu fe ame la fe kukua da de tedzi dzi hetsøe va nyagblòdila tsisi la fe du me, be wòafa nè, eye wòadii. 30 Etsø ame kuku la da de efe yodo me, eye wòfa nè bena: 9Ao, nòvinye! 31 Esi wòdii vɔ la, egblɔ na via-ɣutsuwo bena: Ne meku la, midim de yodo, si me wòdi Mawu fe amea do la me, eye mitsø nye fuwo da de efe fuwo gbɔ. 32 Elabena nya, si wògblɔ le Yehowa fe nya nu de vosamlekpui la ɣuti le Betel kple nuxefexowo katã, siwo le Samaria-duwo me ɣuti la, ava me.

33 Le nya siawo megbe la Yerobeam metrɔ tso efe mɔ vòwo dzi o, ke boŋ edo dukɔ la fe kamesiame fomevi nuxefenun-

Mo. 11, 28, 41.

o 12, 30.

4 11, 31.

o 20, 36.

f 11, 37; 16, 2.

o Yer. 22, 18.

h 15, 29.

i 21, 21.

k 12, 31.

lae; eye amesi nya lɔ ko la, edone wòza nuxefenunɔla. 34 9Nusia zu nuvɔ na Yerobeam fe afe la, esi na be, wogbløe, eye wotrøe da le anyigba dzi.

Israel-fiaɖufe. Axiya gbɔ nya di le Yerobeam ɣuti, Yerobeam ku.

14. Xemayi la Yerobeam vi Abiya dze do. 2 Tete Yerobeam gbɔ na srɔa bena: Tso, naɖo li wò avowo, ne amea deke maganyae be, Yerobeam srɔ nènnye o, eye nayi Silo; kpɔ da, nyagblòdila Axiya, amesi ɖgbɔ nam be, maɖu fia de dukɔ sia dzi la, le afima. 3 Tso abolo ewo kple tattali kpakple anyitsi goe deka de asi, eye nayi egbɔ, ne wòagblɔ nusi adzo de devia dzi la, na wò. 4 Tete Yerobeam srɔ wò nenema, eye wòtso heyi Silo, eye wòva Axiya fe me. Ke Axiya megate ɣu le nu kpom o, elabena etsi akpa, eye efe ɣkuwo tsi. 5 Eye Yehowa gbɔ na Axiya da di bena: Kpɔ da, Yerobeam srɔ gbɔna gbe bia ge le gbawò le via, si le do lem la ta. Ale kple ale nagblɔ nè enye si, elabena ne eva xɔa me la, ele edokui wò ge ame tutøe. 6 Esime Axiya se efe afɔzi le vɔtrua nu wògbɔna la, egblɔ bena: Ge de me, Yerobeam srɔ! Nukaɣuti nèwo dokuiwò ame tutøe? Ke nye la, gbe sesè wode asinye na wò. 7 Yi dagblɔ na Yerobeam bena: Ale Yehowa, Israel fe Mawu la, gbɔ esi: Esi /medo wò de dzi le dukɔ la dome, metsø wò do fia de nye dukɔ Israel dzi, 8 eye medu fiaɖufe la le Dawid fe afe la si hetsø na wò; ke wò me léle abe nye dɔla Dawid, amesi lé nye seawo me de asi, eye wòdze yonyeme kple efe dzi blibo hewo nusi dede ko nyo le ɣkunya me ene o; 9 èwo nu gbeblø wu amesiwo katã no ɣgo na wò, eye nédawo mawu bubuwo, eye nèko legbawo, be natsø ado dɔmedzoe nam, ke nètsø nye nya fu gbe de megbewò la, 10 eyata kpɔ da, kmahe dzogbevøe ava Yerobeam fe afe la dzi, eye matsrɔ Yerobeam fe ɣutsuwo, ɖeviuwo kple ame tsi siwo sia le Israel, eye makplɔ Yerobeam fe afe la fiafiafia, abe alesi wokplɔa aduɖo ene. 11 Yero-

beam fe amesi ke ku de du me la, "avūwo ađui, eye amesi ke ku de gbe me la, dzifoxewo ađui; elabena Yehowae gblœ! 12 Ke wò la, tso, nayi afewò me, eye ne wò afo do dua me la, devi la aku. 13 Eye Israel blibo la afa ne, eye woadii, elabena eya dede koe anye Yerobeam fe ame, si woadi de yodo me, elabena eya ko nu wokpo nane, si dze Yehowa, Israel fe Mawu la nu le Yerobeam fe me la la. 14 Eye Yehowa ado fiaa de na Israel, "amesi atrō Yerobeam fe afe la le egbe nkeke siawo me, nusi va me egbeawo xoxo. 15 Yehowa asi Israel, eye wòawuu, abe alesi afia vuvuna le to me ene, eye /wòade Israel da le anyigba nyui sia, si wòtsò na wo fofowo la dzi, eye wòaka wo ahlē de tōsisi la godo, elabena wo wò Aserawo hetsò do dziku na Yehowa. 16 Eye wòatsò Israel ade asi le Yerobeam fe nuvò, si wòwò "hetsò ble Israel la nuti. 17 Tete Yerobeam srò tso hedze mo yi Tirza. Eye esi wòdo xò la fe kpui nu la, n̄tsuvi la ku. 18 Eye wodii, eye Israel blibo la fa ne, le Yehowa fe nya, si wògblo to efe dola nyagblò-dila Axiya dzi la nu.

19 Yerobeam n̄tinya susœa, awa, siwo wòwò kple alesi wòdu fiaa la, kpò da, won̄lo wo de Israel-fiawo fe n̄tinyagbalē me. 20 Yeyixi, si Yerobeam du fia la, le fe blave vò eve, eye wòmlò fofowò gbo, eye /via Nadab zu fia de etefe.

Yuda-nađufe. Rexabeam du dzi, wò nuvò, eye wohe to ne.

21 "Rexabeam, Salomo vi, du fia le °Yuda. Rexabeam xò fe blane vò deke, esime wòzu fia, eye wòdu fia fe wuiadre le Yerusalem, du, si Yehowa tia le Israel-toawo ka'á me, be yeatsò evfè n̄ko ado afima la me. Dadaa n̄ko nye Naama, Amoni-nyonu. 22 Eye Yuda wò nusi nye vò le Yehowa n̄ku me, eye wotsò wofe nuvò, siwo wòwò la, do dziku ne wu nusiwo katà wo fofowo fe. 23 E'abena woawo hā wò ruwefowo, afelino kple Aserawo /de togbe kòkowo katà dzi kple ati damawo katà te. 24 "Matrewòlawo hā

le anyigba la dzi, eye wokpo du-ko, siwo Yehowa nyā le Israel-viwo n̄ku me la, fe n̄nyon̄uwo katà wò.

25 Eye wòva me le Rexabeam fe fiadudu fe fe atōlia me bena: °Egipte-fia Sisak ho va de Yerusalem nu, 25 eye wòlo Yehowa fe afe fe kesin̄on̄uwo kple fia fe afe fe kesin̄on̄uwo dzoe; wo katāe wòlo dzoe hekpe de sikakpoxon̄u, "siwo katà Salomo wò la nu. 27 Ke fia Rexabeam wò akòblikpoxon̄uwo de wo tefe, eye wòtsò wo de fia nu asrafo, siwo dzœa fia fe afe fe vòtru nu la, fe amegāwo si. 28 Eye wòva me, ne fia la yina de Yehowa fe afe me la, fia nu asrafoawo tsoa wo, eye wogagbugba wo va dana de fia nu asrafoawo fe xò me.

29 Rexabeam n̄tinya susœa kple nusiwo katà wòwò la, won̄lo wo de Yuda-fiawo fe nu inyangbalē me. 30 Eye awa nò Rexabeam kple Yerobeam dome n̄kekeawo katà. 31 Eye Rexabeam mlò fofowò gbo, eye wodii de fofowò gbo le Dawid fe du la me. Dadaa n̄ko nye Naama, Amoni-nyonu, eye via Abiyam du fia de etefe.

Abiyam.

15. "Le Yerobeam, Nebat vi, fe fiaadudu fe fe wuienyilia me la Abiyam zu fia de Yuda dzi. 2 Edu fia le Yerusalem fe etò. Dadaa n̄ko nye Maaxa, Abisalom vinyonu. 3 Eye wòwò le fofoa fe nuvò, siwo katà wòwò le engo la me, eye efe dzi menò Yehowa, efe Mawu la nu blibo abe fofoa Dawid fe dzi ene o. 4 Elabena le Dawid ta Yehowa, efe Mawu, na akadii le Yerusalem, be wòdo via le eyome, ne wòalé Yerusalem de te; 5 elabena Dawid wò nusi n̄yo le Yehowa n̄ku me, eye mete da le se, siwo katà wòde ne la me le efe agbe me n̄kekewo katà me o, negbe "le Uriya, Xititò la fe nya me koe. 6 Eye awa nò Rexabeam kple Yerobeam dome le efe agbe me n̄kekewo katà me. 7 Abiyam n̄tinya susœawo kple nusiwo katà wòwò la, won̄lo wo de Yuda-fiawo fe n̄tinyagbalē me. Eye awa nò Abiyam

a 16, 4; 21, 24.

b 11, 40.

d 10, 18.

e 15, 29.

f Fia. II. 17, 23.

g 12, 30; 13, 34.

h 15, 6.

i kp. 21.

k kp. 1-8 kpò Kron. II. 13.

l 15, 25.

m kp. 21-31 kpò Kron. II. 12, o 12, 17.

n 11, 36.

r Sam. II. 11, 27; 12, 9.

s 14, 30.

t Fia. II. 16, 4.

u Mo. Y. 23, 18.

kple Yerobeam dome. 8 Eye Abiyam ml̄o fofowoo gb̄o, eye wod̄ii de Dawid fe du la me, eye via Asa zu fia de etefe.

Asa.

9 Le Israel-fia Yerobeam fe fiadudu fe fe blavelia me la Asa zu fia de Yuda dzi. 10 Fe blane v̄o deke w̄odu fia le Yerusalem. Dadaa ṅk̄o nye ^bMaaxa, Abisalom vinȳonu. 11 ^dAsa w̄o nusi nyo le Yehowa ṅku me abe fofoa Dawid ene. 12 Enyā ^fmatrew̄olawo da le anyigba la dzi, eye w̄ode legba, siwo fofoa w̄o la da. 13 Ede dadaa Maaxa h̄a ḡa, be magadu dzi o, elabena ew̄o legba na Asera, eye Asa m̄u legba la dat̄o dzoe de Kidron-bali la me. 14 Ke ^ghwo-med̄e nuxefewo da o; gake Asa fe dzi n̄o Yehowa ṅu blibo le efe agbe me ṅkekewo kat̄a me. 15 Eye w̄ots̄o fofoa fe nu k̄ok̄ewo kple eya ṅuto fe nu k̄ok̄ewo, siwo nye klosalo, sika kple ṅud̄ow̄onuawo, yi Yehowa fe mee.

16 ^hEye awa n̄o Asa kple Israel-fia Baesa dome le wofe agbe me ṅkekewo kat̄a me. 17 Esi Israel-fia Baesa ho de Yuda ṅu la, etso Rama, ne w̄oxe m̄o, be Yuda-fia Asa fe am̄e deke magado alo agb̄o o. 18 Tete Asa t̄so ⁱklosalo kple sika, siwo kat̄a k̄p̄ot̄o de Yehowa fe afe fe nudzrad̄ofe kple fia fe afe fe nudzrad̄ofe la, de efe d̄olawo si; eye fia Asa d̄o ame d̄o de Aram-fia Ben-Hadad, si enye Xesion vi Tabrimon fe vi, amesi le Damasko la gb̄o be, woa-gbl̄o ne bena: 19 Nubabla le m̄ia kpl̄i w̄o dome, le fofonye kple fofow̄o dome, k̄p̄o da, mele nuna, si enye klosalo kple sika la, dom de w̄o. Ne etu nubabla, si le m̄ia kple Israel-fia Baesa dome la, ekema aho adzo le gb̄onye. 20 Tete Ben-Hadad d̄o to fia Asa fe gbe, eye w̄odo efe awa-fia d̄o de Israel-duwo me, eye w̄osi ^jIyon, Dan, Abel-Bet-Maaxa kple Kinerot blibo la hekpe de Naftali-nyigba blibo la ṅu. 21 Eye w̄ova me, esime Baesa see la, edzud̄z̄o Rama tsotso, eye w̄odano Tirza. 22 Eye fia Asa na woȳo Yuda blibo la, wo dometaa deke meto le eme o, eye woyi daf̄o kpe kple ati, siwo Baesa t̄so le Rama

tsomi la, eye fia Asa t̄so wo tso Geba le Benyamin kple Mizpa. 23 Ke Asa ṅutinya sus̄oawo kat̄a kple efe kal̄ew̄ow̄o kat̄a, nusiwo kat̄a w̄ow̄o kple ^kdu, siwo w̄ots̄ola, won̄l̄o wo de Yuda-fiawo fe ṅutinyagbal̄e me; negbe le efe ameḡakuku me ko w̄odze d̄o de af̄o. 24 Eye Asa ml̄o fofowoo gb̄o, eye wod̄ii de fofowoo gb̄o le fofoa Dawid fe du la me, eye ^lvia Yosafat zu fia de etefe.

Israel-Baese. Nadab, Baesa.

25 Le Yuda-fia Asa fe fe evefia me la Yerobeam vi Nadab zu fia de Israel dzi, eye w̄odu fia de Israel dzi fe eve. ^m26 Ew̄o nusi nye v̄o le Yehowa ṅku me, eye w̄oto fofoa fe ve me hew̄o efe nuv̄o, si w̄ots̄o ble Israel de nuv̄o me la. ⁿ27 Tete Axiya vi Baesa, amesi tso Isaxar fe afe la me, ^ok̄do gbe di de enu, eye Baesa wui le Filist̄iawo fe Gibeton, esime Nadab kple Israel blibo la de to de Gibeton. 28 Baesa wui le Yuda-fia Asa fe fe et̄olia me, eye w̄ozu fia de etefe. 29 Esi w̄ole fia dum la, et̄s̄r̄o Yerobeam fe afe blibo la, eye mena nu gba-gbea deke k̄p̄ot̄o na Yerobeam o, ke boṅ et̄s̄r̄o wo keṅ le ^pYehowa fe nya, si w̄ogbl̄o to efe d̄ola Axiya, Siloto dzi la nu; 30 le Yerobeam fe nuv̄o, siwo w̄ow̄o hets̄o ble Israel de nuv̄o me, kple nusiwo w̄ow̄o hets̄o do dziku na Yehowa, Israel fe Mawu la ta. 31 Nadab ṅutinya sus̄oawo kple nusiwo kat̄a w̄ow̄o la, won̄l̄o wo de Israel-fiawo fe ṅutinyagbal̄e me. 32 Eye awa n̄o Asa kple Israel-fia Baesa dome le wofe agbe me ṅkekewo kat̄a me. ^q33 Le Yuda-fia Asa fe fe et̄olia me la Axiya vi Baesa zu fia de Israel blibo la dzi le Tirza fe blave v̄o ene. ^r34 Eye w̄ow̄o nusi nye v̄o le Yehowa ṅku me, eto Yerobeam fe ve me, eye w̄ow̄o efe nuv̄o, siwo w̄ots̄o ble Israel de nuv̄o me. ^s

Baesa ku.

16. Eye Yehowa fe gbe va Xa-nani vi Yehu gb̄o na Baesa bena: ^t2 Esi ^umed̄e w̄o le ke me, eye mets̄o w̄o d̄o fia de nye duko Israel nu, gake n̄eto Yerobeam

a Kron. II. 14, 5.

b kp. 2.

d kp. 11-15 kp̄o Kron. II. 14, 1 v. 4; 15, 16-18.

e 22, 41.

f 14, 24; 22, 47.

g 14, 20.

h 22, 44.

i 12, 30.

k 16, 9.

l kp. 16-24 kp̄o Kron. II. 15, 1 v. 6. 11-14.

m 14, 10, 11.

n Fia. II. 12, 19; 16, 8.

p kp. 16.

q kp. 28.

r Fia. II. 15, 29.

s kp. 26.

t kp. 7.

u 14, 7.

fe ve me, eye nèble nye duko Israel de nuvõ me, be wotsõ wofe nuvõwo do dziku nam la, 3 eyata kpõ da, matsõ xa akplõ Baesa kple efe afe, eye mawo efe afe abe Yerobeam, Nebat vi fe afe ene. 4 Baesa fe ame, si ke ku de du me la, avũwo adui, eye efe amesi ke ku de gbe me la, dzi-foxewo adui.^d 5 Baesa ñutinya susœa kple nusiwo wõwo kpa-kple efe kalẽwõwo la, wonlõ wo de Israel-fiawo fe ñutinyagbalẽ me. 6 Eye Baesa mlõ fofoaowo gbõ, eye wodii de Tirza; eye via Ela zu fia de etefe. 7 Eye Yehowa fe nya gava Xanani vi nya-gblõdila Yehu gbõ na Baesa kple efe afe le nu võdi, siwo katã wõwo le Yehowa ñku me kple efe asinudõwõwo, siwo wõtõ do dziku ne la ta, ne wõazu abe Yerobeam fe afe ene, elabena eya tsrõe.

Ela kple Simri.

8 Le Yuda-fia Asa fe fe blave võ adelia me la Baesa vi Ela zu fia de Israel dzi le Tirza fe eve.^f 9 Tete efe dõla Zimri, si nye tasiadãmwõ fe afã fe amegã la, do gbe di de enu, esime wõno aha mu le Arza, si nye afedzikpõla le Tirza la fe me. 10 Eye Zimri va foe wu le Yuda-fia Asa fe fe blave võ adrelia me, eye wõzu fia de etefe. 11 Esime wõle fia dum, eye wõbõbõ nõ fiazikpuia dzi la, etsrõ Baesa fe afe blibo la, eye mena efe ñutsuwo, fometõwo kple xalõwo dometõa deke kpõto o. 12 Eye Zimri tsrõ Baesa fe afe blibo la le Yehowa fe nya, si wõgbõ de Baesa ñu to nya-gblõdila Yehu dzi la nu;ⁿ 13 le Baesa kple via Ela fe nuvõ, siwo katã wowõ hetsõ ble Israel de nuvõ me, eye wotsõ wofe yakanuwo do dziku na Yehowa, Israel fe Mawu la ta. 14 Ela ñutinya susœa kple nusiwo katã wõwo la, wonlõ wo de Israel-fiawo fe ñutinyagbalẽ me.

15 Le Yuda-fia Asa fe fe blave võ adrelia me la Zimri du fia le Tirza ñkeke adre, le esime dukõ ia de to de Filistitõwo fe Gibeton. 16 Esi duko la se le asaõa me be, Zimri do gbe di, eye wõwu fia la hã la, Israel blibo la tsõ

avafia Omri do fia de Israel dzi gbeagbe le asaõa la me.^a 17 Tete Omri kple Israel blibo la dzo le Gibeton ñu, eye wova de to de Tirza. 18 Esi Zimri kpõ bena, woxõ dua la, eyi de fia fe afe fe mõ me, eye wõtõ dzo fia fe xõ la de edokui dzi, eye wõku 19 le efe nuvõ, siwo wõwo la ta; elabena ewõ nusi nye võ le Yehowa ñku me, eye wõtõ Yerobeam fe ve me wõ efe nuvõ, siwo wõwo hetsõ ble Israel de nuvõ me la. 20 Zimri ñutinya susœa kple nugbe, siwo wõdo la, wonlõ wo de Israel-fiawo fe ñutinyagbalẽ me. 21 Yemayi Israel-duko la mã de akpa eve me; duko la fe akpa deka ku de Tibni, Ginat vi ñu, be woatsõ adõ fia, eye akpa evelia ku de Omri ñu. 22 Ke amesiwo ku de Omri ñu la, sã ñu wu amesiwo ku de Tibni, Ginat vi ñu; eye Tibni ku, eye Omri zu fia.

Omri kple Axab. Samaria kple Yerixo tutu.

23 Le Yuda-fia Asa fe fe blaetõ võ dekelia me la Omri zu fia, eye wõdu Israel dzi fe wuieve; edu fia le Tirza fe ade. 24 Eye wõfle Samaria-to la le Semer si klosalo talento eve, eye wõtõ du de to la dzi hena ñku du, si wõtõ la, le to la to Semer fe ñku nu be Samaria. 25 Eye Omri wõ nusi nye võ le Yehowa ñku me, kewõ nu gbeblẽ wu amesiwo katã nõ ñgõ ne la. 26 Eto Yerobeam, Nebat vi la fe ve me pãpã, eye wõwo efe nuvõ, siwo wõtõ ble Israel de nuvõ me, be wotsõ wofe yakanuwo do dziku na Yehowa, Israel fe Mawu la.ⁱ 27 Omri ñutinya susœa, nusiwo wõwo kple efe kalẽ, si wõwo la, wonlõ wo de Israel-fiawo fe ñutinyagbalẽ me. 28 Eye Omri mlõ fofoaowo gbõ, eye wodii de Samaria, eye via Axab zu fia de etefe.

29 Le Yuda-fia Asa fe fe blaetõ võ enyilia me la Axab, Omri vi, du fia de Israel dzi le Samaria fe blave võ eve. 30 Eye Axab, Omri vi, wõ nusi nye võ le Yehowa ñku me wu amesiwo katã nõ ñgõ ne. 31 Esi wõwo Yerobeam, Nebat vi fe nuvõwo

^a kp. 9. 10.

^b 15, 29.

^d 14, 11.

^e kp. 1.

^f kp. 6.

^g 15, 27.

^h Fia. II. 9, 21.

ⁱ Fia. II. 15, 10, 14, 25, 30.

^k Mi. 6, 16.

^l 12, 30.

ⁿ kp. 1-4.

^o 15, 27.

^p kp. 26.

la, nu tse ko wònye nɛ; eye wòde Zidon-fia Etbaal fe vinyonu lzebhel, eye wòyi dasubɔ Baal hede ta agu nɛ. 32 Eye wòdi vɔsam-lekpui na Baal de Baal fe xɔ, si wòtu de Samaria la me.^a 33 Axab wɔ Asera hã. Eye Axab wɔ nu gedɛ hetsɔ do dziku na Yehowa, Israel fe Mawu la, wu Israel-fia, siwo katã nɔ ngo nɛ.

34 Enɔli Betelvi Xiel tso Yerixo; efe ngɔbevi Abiram fe ku wòtsɔ do egome anyi, eye efe dombea Segub fe ku wòtsɔ de agbowo enu, le ^aYehowa fe nya, si wògblo to Yosua, Nun vi la dzi la nu.

Israel-fia^afe. Eliya de gbe fã kuɔɔdi, akpaviãwo tso abolo ve nɛ. Zarpat anosi la nyil to nukuma de dzi. Eliya fo Zarpat ahosi la vi de tsitre tso ku me.

17 Eye Eliya, Tisbitɔ, si tso Gilead fe amedzrowo dome, gblo na Axab bena: Meta Yehowa, Israel fe Mawu, amesi nku me mele tsitre do la fe agbe: ^cZãmu kple tsi madza le fe siawo me o, negbe nye koe agblo hafi! 2 Eye Yehowa fe gbe va egbo bena: 3 Dzo le afisia, eye natɔ ayi yedzefe gome adayla dokuiwò de Krit-tɔvu, si dze ngo Yordan la to. 4 Nano tɔvu la me tsi, eye mede se na akpaviãwo be, wanyi wò le afima. 5 Tete wòyi dawo, abe alesi Yehowa gblo ene; eyi danɔ Krit-tɔvu, si dze ngo Yordan la to. 6 Akpaviãwo tso abolo kple lã vanae nɛ le nɔdi, eye wotsɔa abolo kple lã vanae nɛ le fiẽ, eye wònoa tɔvu la me tsi. 7 Ke le nkekeke dewo megbe la tɔvu la mie, elabena tsia deke megale dzadzam le anyigba la dzi o.

8 Tete Yehowa fe gbe va egbo bena: 9 Tso, nayi Zarpat, si nye Zidontɔwo tɔ, eye natsi afima; kpɔ da, mede se na ahosia de le afima, be wòanyi wò. 10 Eye wòdze mɔ heyi Zarpat. Esi wòva dua fe agbo nu la, ahosia de le afima le nake fom, eye wòyɔe gblo bena: Taflatse, ku tsi de nane me ve nam mano. 11 Esi wòyina eku ge la, eyɔe dagblo bena: Taflatse, di abolo kakɛa de de asi ve nam. 12 Edo nu bena: ^bMeta Yehowa, wò Mawu fe agbe: Ne aboloa de le asinye fi! Negbe

wɔ asiwo deka koe le ze me kple ami via de le goe me, eye kpɔ da, mede nake wuwlui fo ge, be mayi adadae, ne mia kple vinye-ntsu maɔu, hafi miaku. 13 Tete Eliya do nu nɛ bena: Megavò o! Yi nawo, abe alesi negblo ene; ke tso de to tatali via de nam gbo, eye natsɔe ve nam, emegbe hafi nawo mia kple viwò to. 14 Elabena a le Yehowa, Israel fe Mawu la, gblo esi: Woze la madi gbolo o, eye bami, si le goea me la, mavo o, vasede esime Yehowa nana tsi nagadza de anyigba dzi. 15 Eye wòyi dawo, abe alesi Eliya gblo ene, eye woa kpɔli kpakple vianutsu woɔui e fe didi. 16 Woze la medi gbolo o, eye ami, si le goea me la, mevo o, le Yehowa fe nya, si wògblo to Eliya dzi la nu.

17 Eye wòva me le nya siawo megbe bena, afeano fe vi dze do, eye efe do la nu se de dzi, ale be megate nu le gbɔgbom o. 18 Tete wògblo na Eliya bena: Mawu fe ame! Nya ka le mia kpɔli wò dome? De nɛva gbanye, be nado nku nye nuvòwo dzi, eye nawu vinyea? 19 Edo nu nɛ bena: Tso viwò la nam! Eye wòxɔe le efe akonu tso yi xotaxɔe, si me wòle la me, eye wòtsɔe mlɔ efe aba dzi. 20 Eye wòyo Yehowa gblo bena: Yehowa, nye Mawu, ahosi, si gbo menye amedzro le, hã que nèbe, yeawo vɔ do, eye nawu via? 21 Tete wòdra de devi la dzi si etɔ heyo Yehowa gblo bena: Yehowa, nye Mawu, gbugbo devi sia fe luvo gava emee dzro! 22 Yehowa se Eliya fe gbe, eye devi la fe luvo gagbugbo va eme, eye wògbo agbe. 23 Eye Eliya tso devi la di tso xotaxo la me va xɔa me, eye ^hwòtsɔe na dadaa. Eye Eliya gblo bena: Kpɔ da, viwò la tsi agbe. 24 Tete nyonu la gblo na Eliya bena: Azɔ madze sii bena, Mawu fe amee nɛnye, eye Yehowa fe gbe, si le nuwò la, nye nyatefe.

Eliya kple Obadya.

18 Esi etefe didi la, Yehowa fe gbe va Eliya gblo la fe etɔlia me bena: Yi datsɔ dokuiwò fia Axab, eye mana tsi nadza de

^a Fla. II, 3, 2; 10, 27, 28.

^b Fla. II, 4, 2-4.

^d Yos. 6, 26.

^e Yak. 5, 17; Nyad. 11, 6.

^f Lu. 5, 8.

^g Fla. II, 4, 34; Do. 20, 10.

^h Lu. 7, 15; Heb. 11, 35.

ⁱ Lu. 4, 25, 26.

^k 18, 10.

anyigba dzi. 2 Tete Eliya yi datsɔ edokui fia Axab. Ke dɔwua-me la nu sɛ le Samaria. 3 Eye Axab yɔ Obadya, amesi nye efe afedzikpɔla. Ke Obadya bɔvɔa Yehowa nɔtɔ. 4 Esi Izebel tsrɔ Yehowa fe nyagblɔdilawo la, Obadya kpɔ nyagblɔdila alafa deka dɔyɔ de agado me blaatsɔblaatsɔ, eye wɔtsɔ abolo kple tsi nyi woe. 5 Eye Axab gblɔ na Obadya bena: Yi datsa le anyigba dzi le tsidzɔfowo katã kple tɔɔuwu katã nu, dewohi miakpɔ gbe axɔ sowo kple tedzisowo de agbe, be lãwo magatsrɔ na mí o. 6 Tete womã anyigba la, be woatsa le edzi; Axab dede lé mɔ, eye Obadya hã dede lé mɔ. 7 Esi Obadya le mɔ dzi la, kpɔ da, Eliya va do goe, eye esi wɔdze sii la, etsyɔ mo anyi gblɔ bena: Wɔe, nye afetsɔ Eliya? 8 Edo nu ne be: Nyee! Yi dagblɔ na wò afetsɔ be: Kpɔ da, Eliya le afi! 9 Edo nu bena: Nuvɔ ka mewɔ, hafi nèbe, yeatsɔ wò dɔla ade asi na Axab, ne wòawu? 10 Meta Yehowa, wò Mawu fe agbe: Dukɔ alo fiadufe deke meli, afisi nye afetsɔ medo ame do, be woadi wò le o; eye ne wogblɔ be, mele afi o la, ekema enana fiadufe la kple dukɔ la ka atam ne be, womekpɔ wò o. 11 Eye azɔ nèle gbɔgbɔm be: Yi dagblɔe na wò afetsɔ be: Kpɔ da, Eliya le afia? 12 Eye wòava me be, ne medzo le gbɔwɔ la, Yehowa fe gbɔgbɔ akpɔwɔ adzoe ayi afisi nyemenya o. Eye ne meva gblɔe na Axab, eye mekpɔ wò o la, ekema awum; evɔ wònye wò dɔla bɔvɔa Yehowa tso efe devime ke hafi. 13 De womegblɔ nusi mewɔ la, na nye afetsɔ oa? Esi Izebel wu Yehowa fe nyagblɔdilawo, eye meyla Yehowa fe nyagblɔdila alafa deka de agado me blaatsɔblaatsɔ hetsɔ abolo kple tsi nyi woe oa? 14 Azɔ nèle gbɔgbɔm nam be: Yi dagblɔ na wò afetsɔ be: Kpɔ da, Eliya le afi, ne wòawuma? 15 Eliya do nu bena: Meta Yehowa Zebaot, amesi nku me mele tsitre do fe agbe: Ne nyematsɔ dokuinye afiafe egbea o fi! 16 Tete Obadya yi dakpe Axab, eye wogblɔe ne; eye Axab yi dakpe Eliya.

a Am. 7, 10; Do. 16, 20.

b kp. 12.

d 16, 31. 22.

e 16, 23.

f Yos. 24, 15; Mat. 8, 24.

g 17, 12.

h kp. 3.

i 17, 1; Fia. II. 3, 14.

17 Esi Axab kpɔ Eliya la, Axab gblɔ ne bena: ^aWò, amesi he gbe-gblɔ va Israel dzi la, enye esia? 18 Edo nu bena: Menye nyee he gbe-gblɔ va Israel dzi o, ke bon mia kple fofowò fe afee, elabena miede asi le Yehowa fe seawo nu, eye ^dnédze Baalwo yome. 19 Azɔ do, ne woadɔfo Israel blibo la nu fu hekke de Baal fe nyagblɔdila alafa ene blaatsɔ kpakple ^eAsera fe nyagblɔdila alafa ene, siwo dua nu le Izebel fe kpɔ nu la nɔti va gbonye le Karmel-to la gbɔ. 20 Eye Axab do ame do de Israel-wiwo katã, eye wòfo nyagblɔdilawo nu fu de Karmel-to la gbɔ.

Eliya kple Baal fe nunlawo.

21 Tete Eliya te de dukɔ la nku me gblɔ bena: Vasede yekayi miadu adzo evee ase do? Nenyee Yehowae nye Mawu la, midze eyome, eye nenyee Baal ye la, midze eyome! Ke dukɔ la medo nyaa deke nu ne o. 22 Eye Eliya gblɔ na dukɔ la bena: Nye deka koe nye Yehowa fe nyagblɔdila kpɔtɔ, ke Baal fe nyagblɔdila le ame alafa ene kple blaatsɔ. 23 Eyata ne woatsɔ nyitsu eve na mí, eye woawo natsɔ nyitsu deka aflii ahado nake dzi, ke womade dzo ade ete o; eye nye hã mafli nyitsu deka atso adɔ nake dzi, eye nyemade dzo ade ete o. 24 Emegbe miayɔ miafe mawu nku, eye nye hã mayɔ Yehowa nku, eye wòava me be, mawu, si atso dzo atɔe la, eyae nye Mawu. Tete dukɔ blibo la do yli gblɔ bena: Gbe la medze vɔ o. 25 Eye Eliya gblɔ na Baal fe nyagblɔdilawo bena: Mitia nyitsu deka, eye mitre ewɔwɔ, elabena miesɔ gbɔ, eye miyɔ miafe mawu nku, ke migade dzo de ete o. 26 Eye wolé nyitsu, si wɔtsɔ na wo la, hewɔe, eye woyɔ Baal nku vasede yedota le gbɔgbɔm bena: Baal, tɔ na mí! Ke gbea deke medi o, eye amea deke meto o. Eye wole kpo tim le xlã fom vɔsamlekpu, si wowɔ la. 27 Eye wòva me le yedota be, Eliya de alome le wo nu gblɔ bena: Mido yli sesie ko, elabena mawue, dewohi ele nugble dem, ede kpɔ, alo eyi nugbe, alo ele alɔ dɔm, ne wòava

nyo. 28 Tete wodo yli sesie, eye wotsɔ yi kple akplɔ de abl wo dokuiwo nule wofe kɔnu la nu, vaseɔde esime ou do le wo nu. 29 Eye esi yetɔ do la, bwode asi nugbenugbee wɔwɔ me dvasede yeylyl, si wosaa nuduwɔ; ke gbea deke medi o, amea deke metɔ o, eye amea deke medo to o.

30 Azo Eliya gblo na dukɔ blibo la bena: Mite va gbonye. Esi dukɔ blibo la te de egu la, edo Yehowa fe vɔsamlekpuɔ, si wogbã la do. 31 Eye Eliya tso kpe wuieve le Yakob, amesl Yehowa gblo na be: /nkwɔwɔde anye Israel la fe wiwo fe to wuieveawo fe xexlɛme nu. 32 Etsɔ kpeawo di vɔsamlekpuɔ le Yehowa fe nkwɔ me, eye wɔde ve fo xla vɔsamlekpuɔ la kpe do, ale be woate nu afã lu dzidzenu eve de wo domee. 33 Eyome wɔdɔ nakeawo do, eye wɔfli nyitsu la hedɔ nakeawo dzi. 34 Eye wɔgblo bena: Midu tsi tomedeze ene kɔ de vɔsalã la kple nakeawo dzi! Eye wɔgblo be: Miwɔe zi evelia! Eye wɔwɔe zi evelia. Emegbe wɔgablo be: Miwɔe zi etɔlia! Eye wɔwɔe zi etɔlia. 35 Eye tsi la gbagba de vɔsamlekpuɔ la dzi, eye wodu tsi de ve la hã me wɔyɔ taɔ.

36 Esime nuduwɔsɔyi do la, nyagbloɔdila Eliya te va hegblo bena: Yehowa, Abraham kple Isak kpa kple Israel fe Mawu, egbe nana woanyãe be, wɔde nye Mawu le Israel, eye menye wɔ dɔla, eye be mewɔ nusyawo katã le wɔ nya nu. 37 To nam, Yehowa, to nam, ne dukɔsia nadzesi be, wɔ Yehowa enye Mawu, eye wɔde agatrɔ wofe dziwo! 38 Tete idzo tso Yehowa gbo va fiã vɔsalã la, nakeawo, kpeawo kple anyigba, eye wɔdudɔ tsi, si le vea me hã kenken. 39 Eye esi dukɔ blibo la kpɔe la, wotsyɔ mo anyl hedɔ yli gblo bena: Yehowae nye Mawu, Yehowae nye Mawu! 40 Eye Eliya gblo na wo bena: Milé Baal fe nyagbloɔdila wo, wo dometɔa deke megasi o! Eye wolé wo. Tete Eliya kplɔ wo yi Kison-tɔɔu la nu, eye wɔwu wo de affma.

41 Emegbe Eliya gblo na Axab bena: Yi naɔu nu, eye nano nu, elabena mese tsidzadza fe nuwɔ-

wɔ. 42 Tete Axab yi, be yeaɔu, eye yeano nu. Ke Eliya yl Karmel-to la ta me, eye wɔnɔ klotinu de anyigba hetsɔ mo de ata me.^a

43 Eye wɔgblo na efe dekakpuɔ bena: Lia to la, eye nakpɔ ju gome da! Eye woyi dakpɔe da hegblo bena: Naneke meli o. Eɔo nu bena: Yi zi gbɔ zi adre. 44 Esl woyi zi adrelia la, egblo be: Kpɔ da, alilikpovia de le abe ame fe asi ene, tso ju gome gbɔna. Eye wɔgblo be: Yi dagblo na Axab bena: Tsi lãwo de tasladam nu, eye nadzo, ne tsi megasika wɔ di o. 45 Eye wɔva me bena, alilikpɔ xe dzifo enumake tsiditsidi, ya le fofom, eye tsi gãa de dza. Tete Axab do tasladam heyl Yezreel. 46 Ke Yehowa fe asi va Eiya dzi, eye wɔbɔla ali dzi hefu du dze Axab nɔgɔ vaseɔde Yezreel.

Eliya si le Izebel nu.

19. wɔ kple walesi wɔtsɔ yi wu nyagbloɔdilawo katãe la, na Izebel. 2 Tete Izebel do ame do de Eliya be, wɔgblo ne bena: Mawuwo afiam agafiam de dzi, ne nyemewɔ wɔ agbe etsɔ wɔle siawo abe wo dometɔ deka fe agbe ene o fi! 3 Tete wɔwɔ, eye wɔtso dze mo yi Beer-Seba, si nye Yuda to la, le efe agbe ta, eye wɔgblo efe dekakpuɔ de afima. 4 Eye wɔzo nkeke deka fe azɔli yi gbedzi heva babo nɔ dzongbalétia de te, eye wɔdi ku be, yeaku gblo bena: Eso gbo! ^aAzo, Yehowa, xɔ nye luɔ, elabena nyemenye wu fofonyewo o. 5 Eye esi wɔmlɔ anyi do alɔ de dzongbalétia te la, kpɔ da, mawudɔlaa de va vuɔvi gblo ne bena: Fɔ naɔu nu! 6 Esi wɔfo kɔ la, kpɔ da, tatali tɔtɔe kple tsigoe le efe tade, eye wɔdu nu no nu gamlo anyi. 7 Yehowa fe dɔla la gava zi evelia, eye wɔvuɔvi gblo bena: Fɔ naɔu nu, elabena wɔ mo didi akpa! 8 Tete wɔtsi tre du nu no nu, eye nududu sia do gusée wɔzo nkeke blane kple zã blane vaseɔde Mawu fe to Xoreb gbɔ.

Mawu de edokui na Eliya le Xoreb-to dzi.

9 Afima woyi de agadoa de me le ɔatsi afima do. Eye kpɔ da, Yehowa fe gbe va egbo hegblo ne bena:

^a Yak. 5, 18.
^b Sam. I. 18, 10.
^c Mo. IV. 28, 45.

^d Mo. II. 24, 4.
^e Mo. I. 32, 22.

^f 18, 40.

^g HL 7, 16; Yo. 4, 3; Fil. 1, 23.

^h Mo. III. 9, 24.

ⁱ Mo. V. 12, 6; Fla. II. 10, 25.
^j Mo. II. 24, 18.

Eliya, nuka wòm nèle le afisia? 10 Edo nu bena: "De meoã nu de Yehowa, abakwo fe Mawu la nu, elabena Israel-viwo gblẽ wò nubabla di, wogbã wò wosamlekpuiwo fu anyi, eye wowu wò nyagblodilawo kple yi; ke ònye deka koe kpoto, eye wole nye agbe dim, be yewoadẽ da. 11 Eye wògblo bena: Do go, nava tsi tre de to la dzi le Yehowa nku me! Eye kpo da, Yehowa ɔva tso me yi; eye ya gã budubudua de fo, towo wo, eye agakpewo tu wò le Yehowa nku me, ke Yehowa mele ya la me o. Le ya yome la anyigba ou-ou, ke Yehowa mele anyigbaou-ou la me o. 12 Le anyigbaouou yome la dzo va, ke Yehowa mele dzo la me o. Le dzo yome la ɔya bobœa de fo miaa. 13 Esime Eliya see la, etsɔ efe mo de efe awu olaya me, eye wòdo go va tsi tre de agado la nu, eye kpo da, gbea de va egbo gblɔ bena: Eliya, nuka wòm nèle le afisia? 14 Edo nu bena: De /meoã nu de Yehowa, abakwo fe Mawu la nu, elabena Israel-viwo gblẽ wò nubabla di, wogbã wò wosamlekpuiwo fu anyi, eye wowu wò nyagblodilawo kple yi, ke nye deka koe kpoto, eye wole nye agbe dim, be yewoadẽ da. 15 Tete Yehowa gblɔ ne bena: Trɔ gbugbo dze wò mɔ dzi do ta Damasko-tagba, eye nayi adasi ami na ɔXazel, ne wòanye fia de Aram dzi. 16 Si ami na ɔYehu, Nimsi vi, ne wòanye fia de Israel dzi, eye si ami na ɔElisa, Safat vi, tso Abel-Mexola, ne wòanye nyagblodila de tewòfe. 17 Eye wòava me be. amesi ke asi le Xazel fe yi nu la, Yehu nawui, eye amesi ke asi le Yehu fe yi nu la, Elisa nawui. 18 Eye makpoto ame akpe adre di le Israel, amesiwo katã medze klo na Baal o kple amesiwo katã megbugbo nu ne o.

Elisa trɔ zu Eliya fe nusɔɔla.

19 Esi wòdzo le afima la, ekpo Elisa, Safat vi, tso nyi eveve tefe wuive le agble nlo mee, eye eya nuto le wuivelawo nu; tete Eliya yi egbo, eye wòtso efe awu olaya fu gbe dee. 20 Eye wògblo nyiawo di fu du kple Eliya do gblɔ bena: "Taflatse, na madagbugbo nu na fofonye kple danye.

emegbe madze yowòme. Edo nu ne bena: Yi nagatɔ agbo, elabena nuka mewo na wòda? 21 Tete wòtrɔ tso egbo dalé nyi eve hewu, eye wòtso nyiawo fe nutinuwo hedã lã lae na wo, eye wòtso na amawo woɔ. Emegbe wòtso dze Eliya yome, eye wòsubœe.

Israel-fiadufe. Axab du Aramtowo fe ña Ben-Hadad dzi.

20 Eye Aram-fia Ben-Hadad fo efe avako blibo la nu fu; fia blaetɔ vɔ eve kple sɔwo kpa-kple tasiadamwo kpe de epu, eye woho va de to de Samaria nu hewo ava kpilii. 2 Eye wòdo amewo do de Israel-fia Axab gbo le dua me, 3 ne wòagblo ne bena: Ale Ben-Hadad gblɔ esi: Wò klosalo kple sikawo la tonyewoe, eye srɔwò kple viwò nyuitawo la tonyewoe. 4 Israel-fia do nu bena: Nye afetɔ fia, wòde fo nu! Mía kple nusianu, si le asinye la, towò mfenye. 5 Tete dolawo gatɔ gbo va gblɔ bena: Ale Ben-Hadad be, woagblo na wò enye si: Menyã do ame do de gbòwò, ne woagblo na wò be, natsɔ wò klosalo kple sika, srɔwòwo kple viwòwo nam. 6 Ke etsɔ wole siawo la madɔ nye dolawo de gbòwò, ne woadzro wò afe kple wò dolawo fe afewo me, eye woatsɔ nuɔsiwo katã dze wo nu la adzoe. 7 Tete Israel-fia yò anyigba dzi amegãwo katã gblɔ bena: ɔMidze sii, eye mikpo vɔ, si amesia do de ta me da! Elabena edo ame do de gbonye le srɔnyewo kple vinyewo, nye klosalo kple nye sika ta, ke nyemetee o. 8 Ke amegãwo katã kple dukɔ blibola do nu ne bena: Megado toe o, eye megalɔ edzi o! 9 Eye wògblo na Ben-Hadad fe dolawo bena: Mi-gblɔ na nye afetɔ fia be: Mawo nusiwo katã nuti nèdo ame do de wò dola gbo gbã la, ke nyemate nu awɔ nusia ya dzi o. Eye dolawo tso nudodo la yi ne. 10 Tete Ben-Hadad do ame do dee, ne woagblo ne bena: Mawuwo afiam agafiam de dzi, ne Samaria fe ke aso gbo ayo avako, siwo katã kplɔm do fe asiolo me fi! 11 Ke Israel-fia do nu gblɔ bena: Midagblo be: Amesi ke bla ali dzi la, mefoa adegbe o, negbe amesi ke tu ali dzi la ko! 12 Eye wòva me, esime

q Ysa. 48, 4; Ro. 11, 2.

b 18, 22.

d Mo. II, 22, 22.

e Mo. II, 24, 6.

f kp. 10; Pr. 69, 10.

g Fia. II, 8, 13, 15.

h Fia. II, 6, 7.

i Fia. II, 8, 2, 3.

k kp. 19.

l Ro. 11, 4.

m Lu. 9, 61.

eya kple fiawo le aha nom le agba-
do me, eye wòse nya siawo la,
egblo na efe dolawo bena: Midze
ava! Tete wodze ava de du la nu.

13 Eye kpɔ da, nyagblodilaa de
va Israel-fia Axab gbɔ gblo bena:
Ale Yehowa gblo esi: Ele ameha
gã gedɛ sia kpɔma? Kpɔ da, ma-
tsɛ ade asi na wò egbe, ne na-
dze sii be, nyee nye Yehowa. 14
Axab gblo be: Ameka dzi wòato? ^{a kp. 22.}
Eɔ nu be: Ale Yehowa gblo esi:
Ato anyigba dzikpolawo fe deka-
kpuiwo dzi. Eye wògblo be: Ame-
ka le ava la gome dze ge? Eɔ
nu be: Wòe! 15 Eye wòxlɛ anyi-
gba dzikpolawo fe dekapuiawo,
wole ame alafa eve kple blaetɔ
vɔ eve; emegbe wòtia Israel-viwo
katã fe dukɔ blibo la xlɛ, wole
ame akpe adre. 16 Tete woho le
ndɔ me; ke Ben-Hadad kple fia
blaetɔ vɔ eve, siwo kpe de enu
la, no aha mu le agbadɔwo me.
17 Anyigba dzikpolawo fe deka-
kpuiawo tre hoho. Eye Ben-Hadad
do ame da, eye wòtro va gblo nɛ
bena: Samaria-ɔtsuwo ho ava.
18 Tete wògblo bena: Nenyɛ nu-
tifafa ta woho do la, milɛ wo agba-
gbe, eye nenyɛ ava ta woho do
la, milɛ wo agbagbe! 19 Ke esi
anyigba dzikpolawo fe dekapuiawo
do le dua me la, avakɔ la dze
wo yome; 20 eye wo dome ame-
siame wu ame etoxɛ. Tete Aram-
tɔwo si, eye Israel ti wo yome;
ke Aram-fia Ben-Hadad do sɔ hesi
kple sɔdolawo. 21 Azɔ Israel-fia
ho hetsrɔ sɔwo kple tasiadawo,
eye wòsi Aramtɔwo nuto. 22 Tete
nyagblodila va Israel-fia gbɔ gblo
nɛ bena: Yi nadzra do, eye nabu
ta me le nusi nawɔ nu; elabena
ne fe tro la, Aram-fia gale hoho
ge de nuwò.

23 Eye Aram-fia fe dolawo gblo
nɛ bena: Wofe mawuwo la to do-
me mawuwo wonye, eyata wosɛ nu
wu mí do. Ke na miawɔ ava kpli
wo le gbadzafe, abe míasɛ nu awu
wo o ene. 24 Ale nawɔ enye si:
De fiawo da le wo nɔfe, eye na-
tsɔ do dzikpolawo do wo te fe.
25 Eye de avakɔ abe wò avakɔ,
si tsrɔ ene kple sɔwo abe sɔ ke-
meawo ene kpakple tasiadawo
abe tasiadawo kemeawo ene, eye
míawɔ avà kpli wo le gbadzafe,

abe míasɛ nu awu wo o ene. Tete
wòdo to wofe gbe hewɔ nenema.

26 Eye wòva me, esi fe tro la,
Ben-Hadad tia Aram xlɛ, eye wò-
ho va Afek, be yeawɔ ava kple
Israel. 27 Wotia Israel hã xlɛ, eye
wona nududu wo, eye woho de wo
nu. Israel-viwo fu asada anyi de
wo nɔgo abe gbɔha dagbi eve ene;
ke Aramtɔwo yɔ anyigba dzi fũ.
28 Tete "Mawu fe ame va gblo
na Israel-fia bena: Ale Yehowa
gblo esi: Esi Aramtɔwo be: Ye-
howa enye to dome mawu, eye me-
nyɛ gbadzafe-mawu o la, eyata ma-
tsɔ ameha gã gedɛ sia ade asi na
wò, ne miadze sii be, nyee nye
Yehowa. 29 Eye wofu asada anyi
dze nɔgo wo nɔewo nkeke adre.
Le nkeke adreagbe la ava la fe
ati, eye Israel-viwo wu nutsuwo
afɔzla akpe alafa deka le Aramtɔwo
dome le nkeke deka dzi. 30 Ke
esi ame mlɛawo si yi Afek-dua
me la, gli mũ dze ame akpe blave
vɔ adre, siwo kpɔɔ la dzi; eye
Ben-Hadad si yi dua me tso xɔ
me yi xɔ me.

31 Tete efe dolawo gblo nɛ be-
na: Kpɔ da, miese bena, Israel fe
afe la fe fiawo la, fia veamenuwo
wonye, eyata na míasɔ akpanya
de ali, eye míasɔ ka de ta ahayi
Israel-fia gbɔ; dewohi ana natsi
agbe. 32 Tete wosa akpanya de
ali, eye wosa ka de ta heva fia la
gbɔ gblo bena: Ale wò dɔla Ben-
Hadad gblo esi: Tafatse, na ma-
tsi agbe! Eɔ nu bena: Egale
agbea? Nɔvinyee wònye. 33 Tete
nutsuawo dze sii enumake be, nya
nyuia de le eme, eye wotso nya
le enu kaba gblo bena: Nɔviwòe
nye Ben-Hadad. Eɔ nu bena:
Miyi dakplɛ ve! Eye esi wòdo
va egbo la, ena wòdo tasiadawo
me kplii. 34 Tete Ben-Hadad gblo
nɛ bena: Magbugbo du, siwo fo-
fonye xɔ le fofowò si la, na wò,
eye nado mɔwo de Damasko, abe
alesi fofonye do wo de Samaria
ene; ke mía kpli wò miabla nu,
hafi naɛ asi le nune. Tete wò-
bla nu kplii hede asi le enu.

35 Eye nutsua de tso nyagblo-
dlaviwo dome gblo na ehavi le
Yehowa fe nya nu bena: Tafatse,
jom! Ke nutsu la gbe efofo. 36
Tete wògblo nɛ bena: Esi mèdo

to Yehowa fe gbe o la, eyata ne edzo le gbonye la, dzata awu wò. Eye esi wódzo le egbo la, dzata va do goe hewui. 37 Eye wókpo nutsu bubu gblò bena: Taflatse, fom! Eye nutsu la foe de abi egu. 38 Tete nyagblòdila la yi datsò mò na fia la, eye wòtsò nu bla nkú, be amea deke magadzese ye o. 39 Esime fia la va yina la, edo yli gblò na fia la bena: Wò dola yi ava la me, eye kpò da, nutsua de va hekplò amea de va nam gblò nam bena: Dzo nutsu sia nu, ke ne ebu la, woatsò wò agbe ado efe agbe tefe, alo nada klosalo talento deka adòetefe. 40 Ke esi wò dola le nu wòm le afi kple afime la, ame la bu. Eye Israel-fia gblò nà bena: Wò nùtsò dze se me. 41 Tete wòde nu le nkú dzi kaba, eye Israel-fia la dze sii be, nyagblòdilawo dome wòtsò. 42 Eye wògblò nà bena: Ale Yehowa gblò esi: Esi nède asi le nùtsu, si medo busui nu la, eyata wò agbe anò efe agbe tefe, eye wò dukò anò efe dukò tefe. 43 Tete Israel-fia la do adà, eye dzi kui wòyi afe, eye wòva Samaria.

Axab kple Izebel sè guta le Nabot guti.

21. Eye wòva me le nya siawo megbe be, weingblea de le Yezreeltò Nabot si le Yezreel te de Samaria-fia Axab fe afe nu. 2 Tete Axab fo nu kple Nabot gblò bena: Tso wò weingble la nam, ne matsò wò amabòe, elabena ete de nye afe nu, eye matsò weingble nyui bubu ado etefe na wò; ke ne edze nuwò la, maxe efe xoxò-me fe fe na wò. 3 Nabot do nu na Axab bena: Yehowa nena wòade megbe xaa tso gbonye be, matsò fofonyewo fe domenyinu na wò. 4 Tete Axab yi efe me, edò adà, eye dzi kui le nya, si Yezreeltò Nabot gblò nà be: nyematsò fofonyewo fe domenyinu na wò o la ta. Eye wòmlò efe aba dzi hetro mo de aga, eye wògbe nududu.

5 Tete srõa Izebel yi egbo gblò nà bena: Nukañuti dzi le kuwòm, eye nègbe nududu? 6 Egblò nà bena: Elabena mefo nu kple Yezreeltò Nabot gblò nà bena: Tso wò weingble nam, ne mafle, alo ne èlò la, matsò weingble bubu ado

a 18, 24.

b Fia. II. 10, 24.

d Hi. 1, 5; Mo. II. 22, 27.

e 22, 28.

ete fe na wò; ke edò nu bena: Nyematsò nye weingble na wò o. 7 Tete srõa Izebel gblò nà bena: Fianue nye esia wòm nèle le Israela? Fò, nañu nu, eye wò dzi nagbo de eme! Matsò Yezreeltò Nabot fe weingble la na wò. 8 Eye wònlò agbalè de Axab fe nkò dzi, etsò efe nkòsigè do nkò edzi, eye wòdo agbalè la de efe dumegāwo kple bubumewo, amesiwo kple Nabot wole afi deka. 9 Eñlò de agbalè la me bena: Mide gbe fā be, woatsi nu ado, eye woakplò Nabot ado dukò la ngò. 10 Eye mitsò yakame eve do ekasa, amesiwo anò dase ñim le egu anò gbògblòm bena: «Edo ñinu na Mawu kple fia la! Emegbe miakplòe ado goeadafu kpee wòaku. 11 Tete efe dumegāwo kple bubumewo, amesiwo le efe dua me la, wò abe alesi Izebel do ame do de wo kple alesi le agbalè, si wòdo de wo la me ene. 12 Wode gbe fā be, woatsi nu ado, eye wokplò Nabot do dukò la ngò. 13 Emegbe yakame ewe wova nò ekasa, eye yakameawo le dase ñim le Nabot nu le dukò la nkú me le gbògblòm bena: Nabot do ñinu na Mawu kple fia la! Eye wokplòe do go yi dua godò dafu kpee wòku. 14 Eyome wodo ame do de Izebel, be woagblò nà bena: Wofu kpe Nabot wòku. 15 Esi Izebel se be, wofu kpe Nabot wòku la, Izebel gblò na Axab bena: Tso, ne naxò Yezreeltò Nabot fe weingble, si wògbe be, máfle o la, wòanye tawò, elabena Nabot megale agbe o, ke boñ eku. 16 Eye esi Axab se be, Nabot ku la, Axab tso, be yeayi Yezreeltò Nabot fe weingble la me, ne yeaxòe wòazu ye tò.

Mawu do godzi na Axab to Eliya dzi.

17 Eye Yehowa fe gbe va Eliya, Tisbitò gbo bena: 18 Tso, nayi adakpe Israel-fia Axab, si le Samaria; kpò da, ele Nabot fe weingble me, afisi wòva, be yeaxòe wòanye ye tò. 19 Fò nu kplii gblò bena: Ale Yehowa gblò esi: Ewu ame tso gaxò efe nu wò tawòea? Eye fo nu kplii gblò bena: Ale Yehowa gblò esi: Afisi avùwo du-đò Nabot fe ou le la, afima 'avùwo aduđò wò hā wò ou le. 20 Tete Axab gblò na Eliya bena: Nye ke-

to, èkpoma? Edo nu bena: Mekpò wò; elabena ètso òkuiwò fie na nu nù vòdì wòwò le Yehowa ñku me. 21 Kpò da, mahe dzogbevõe ava dziwò, eye makplò wò kple xa; eye "matsrò Axab fe ñutsuwo katã, òkuiwò kple ame tsitsiwo siaa da le Israel. 22 Eye mawò wò afe abe Yerobeam, Nebat vi fe afe kple Baesa, Axiya vi fe afe ene, le dziku, si nêdo nam kple alesi nêble Israel de nuvò me la ta.^d 23 Eye ale Yehowa gblo le lzebel hã nu enye si: "Avũwo adu lzebel le Yezreel fe gli gbo. 24 Axab fe ame, si ke /ku efe du me la, avũwo adu, eye efe ame, si ke ku ðe gbe me la, dzifoxewo adu. 25 Amea ðeke meli de Axab, si tso edokui fie na nu vòdì wòwò le Yehowa ñku me la nu o, elabena srò lzebel ye blee de eme. 26 Eye wòwò ñunya gede hesubò legbawo abe Amorito, siwo Yehowa nyã le Israel-viwo ñgò la, pepere ene.

27 Esi Axab se nya siawo la, edze efe awuwo, eye wòta akpanya, etsi nu do, eye wòtsi akpanya me do, eye wòle yiyim kpokpoko. 28 Tete Yehowa fe gbe va Eliya, Tisbitò gbo bena: 29 Ele ekpom be, Axab bòbò edokui de anyi le ñkunya mea? Esi wòbòbò edokui de anyi le ñkunya me la, eyata nyemana dzogbevõe la nava le efe agbe me ñkekewo me o, ke boñ "mana dzogbevõe la nava efe afe dzi le via fe agbe me ñkekewo me.

Axab kple Yosafat wòho ana de Aramtowo puti.

22. "Eye wogbo ðe eme fe etò, avaa ðeke menò Aram kple Israel dome o. 2 Eye wòva me le fe etòlia me be, Yuda-fia "Yosafat va Israel-fia gbo. 3 Eye Israel-fia gblo na efe ðalawo bena: Mienyae be, "Ramot le Gilead nye mia to oa? Ke mfezi kpi gbe exoxò le Aram-fia si. 4 Eye wògblo na Yosafat bena: "Avi avaa kplim le Ramot le Gilead a? Yosafat do nu na Israel-fia bena: "Mele abe wò ene, nye duko le abe wò duko ene, eye nye sowo le abe wò sowo ene. 5 Yosafat gagblo na Israel-fia bena: Bia gbe Yehowa se egbe. 6 Tete Israel-

fia fo nyagblo ðilawo nu fu, wole ame alafa ene, eye wògblo na wo bena: Maho yi ava le Ramot le Gilead loo, alo matasia? Wodo nu bena: Ho yi, Afeto la atsòe ade asi na fia la. 7 Eye Yosafat gblo bena: Yehowa fe nyagblo ðila bubua ðeke mele afisia, ne miadabia nu le egbo oa?^b 8 Israel-fia do egu na Yosafat bena: Ame ðeka li, amesi gbo wobiaa nu Yehowa le, ke melé fui, elabena metoa nya nyuia ðeke nam o, negbe vò ko, eya nye Mixa, Yimla vi. Ke Yosafat gblo bena: Fia megano nu fom alea o. 9 Tete Israel-fia yo afedzikpòlaa ðe gblo bena: Yi ðayo Mixa, Yimla vi, vs kaba! 10 Israel-fia kple Yuda-fia Yosafat, wo dometo ðesiade do fiawu bòbò nò efe fiazikpui dzi le tefea ðe le Samaria fe agbo nu, eye nyagblo ðilawo katã le nya gblo m di le wo ñku me. 11 Tete Zedekiya, Kenaana vi, tso ga wò lãdzowo gblo bena: Ale Yehowa gblo esi: Esiawo natsò atu Aramtowo, vasede esime natsrò wo avò. 12 Eye nyagblo ðilawo katã gblo nya di alea gblo bena: Ho yi Ramot le Gilead, eye adu dzi! Elabena Yehowa atsò wo adeasina fia.

13 Eye ðola, si yi Mixa yo ga la, fo nu kplii gblo bena: Kpò da, nyagblo ðilawo fe gbe so, wogblo nya nyui na fia la; eyata wò hã wò nya nenò abe wo dometo ðeka fe nya ene, eye fo nu nyuia. 14 Mixa do nu bena: Meta Yehowa fe agbe: Ne menye nya, si Yehowa ato nam la, magblo o fi!

Nyagblo ðila Mixa gblo anasisi di.

15 Esi wòva fia la gbo la, fia la gblo ns bena: Mixa, miho ava yi Ramot le Gilead loo, alo matasia? Edo nu ns bena: Ho yi, eye adu dzi! Elabena Yehowa atsòe ade asi na fia. 16 Fia la gblo ns bena: Zi nenie mata wò be, gblo nya-tefe so ñ ko nam le Yehowa fe ñko mea? 17 Egblo bena: Mekpò Israel blibo la wòka hì ðe towò dzi abe alè, siwo nu kplòla mele o ene. Eye Yehowa gblo be: Afeto ðeke mele amesiawo nu o, wo dome amesiame negbugbo yi efe me le ñutifafa me. 18 Tete Israel-fia gblo na Yosafat bena: "Nye-megblo ðe na wò be, metoa nya nyuia ðeke nam o, negbe vò ko

a Fla. II. 9, 7, 8.

b Fla. II. 3, 11.

d 15, 29; 16, 11, 12.

e Fla. II. 9, 33 v. 36.

f 14, 11.

g Fla. II. 9, 22, 28.

h kp. 2-14 kpò Kron. II. 18, 2 v. 13.

i kp. 41.

k Vos. 21, 38.

l Fla. II. 3, 7; Kron. II. 14, 2.

m kp. 8.

oa? 19 Eye wògblo bena: Azo se Yehowa fe gbe: Mekpo Yehowa wòbobo no anyi de efe fiazikpui dzi, eye dzifovako blibo la le tsitre fo xlãe le efe dusl kple mia me.^b 20 Eye Yehowa gblɔ bena: Ameka ayi aɖafɔ Axab, ne wòadatsi ava le Ramot le Gilead? Amesibe be ale, ame keme be ale. 21 Tete ɖgbogboɖa de do va Yehowa nku me gblɔ bena: Mayi aɖafɔ. Yehowa gblɔ na bena: Aleke nawɔe? 22 Edo nu bena: Mayi ɖanye avatsogbogbo ano efe nyagblɔdɔllawo kaɖa fe nu me. Egblo bena: Ate nu aflu, heyl dawo nenema.

Axab ku.

23 Kpo da, Yehowae tso avatsogbogbo de wò nyagblɔdɔlla siawo katã nu; elabena Yehowa do dzogbevɔe de nuwò. 24 Tete Zedekiya, Kenaana vi, te va fo to me na Mixa gblɔ bena: Afika Yehowa fe gbo-gbo dzo le gbonye yi hafl fo nu kpɔl wò? 25 Mixa gblɔ bena: Aɖze sii le gbesigbe nasi atso xo me ayi xo me, be nayla dokuiwò. 26 Eye Israel-fia gblɔ bena: Milé Mixa, ne miakplɔe yi dumegã Amon kple fiavi Yoas gbo, 27 eye migblo bena: Aie fia la gblɔ esi: Mitsɔ amesia de gaxo me, eye mina abolo viade koe wòadu kple tsi viade koe, vasede esime magbo le nutifafa me. 28 Mixa gblɔ bena: Ne etro gbo le nutifafa me la, eke-ma menye Yehowae fo nu to dzinye o! Eye wògblo be: Mi dukowo katã, miele esema?

29 Tete Israel-fia kple Yuda-fia Yosafat woho yi Ramot le Gilead. 30 Eye Israel-fia gblɔ na Yosafat bena: Madɔ li nye awuwo, eye mayi ava la nu, ke wò la, wò awuwo nenɔ nuwò. Eye Israel-fia dɔ li efe awuwo heyi ava la nu. 31 Ke Aram-fia de se na efe tasiadam-amegãwogblɔbena: Miga kpe kple ame tse alo amegãa de-ke o, ke boɔ mikpe kple Israel-fia ko. 32 Eye wòva me, esime tasiadam-amegãwo kpo Yosafat la, wogblɔ bena: Israel-fia tututu enyesia! Tete wotrɔ de enu, be yewoa-kpe kpɔli; ke Yosafat de asi ylidodo me. 33 Esime tasiadam-amegãwo kpo bena, menye Israel-fia o la, wodzo le enu. 34 Ke nɔtsua

de vu efe da me heda de ya me, eye wòte Israel-fia le gawua kpefe; tete wògblo na efe tasiadam-kpɔla bena: "Tro, ne nakplɔm tso ava la nu, elabena mexo abi. 35 Ava la nu sɛ gbemagbe, eye wòlɛ fia la de tsitre tasiadam la me le Aramtoowo kasa; ke le fiẽ me la eku, eye wu la dudu de tasiadam la me. 36 Esi ye do to la, yil di le asada la me bena: Ameslame neyi efe du me, eye ameslame neylefe anyigba dzi. 37 elabena fia la ku! Eye wotsɔ fia la va Samaria hedli de Samaria. 38 Wova kɔ tasladam la le Samaria to, eye favuwo dudu efe wu, eye gbolowo va le tsi le eme, le Yehowa fe nya, si wògblo la nu. 39 Axab nutinya susɔea kple nusiwo katã wòwɔ, nyiduxo, si wòtu kple du, siwo katã wòtso la, wogbo wo de Israel-flawo fe nutinyagbalé me. 40 Eye Axab mlɔ fofowoo gbo, eye via Axazya zu fia de etefe."

Yuda-flawo. Yosafat.

41 Yosafat, Asa vi, zu fia de Yuda dzi le Israel-fia Axab fe je enelia me. 42 Yosafat xo je blaetɔ vɔ atɔ, esime wòzu fia, eye wòdu fia fe blave vɔ atɔ le Yerusalem. Dadaa nko nye Azuba, Silxl vinyonu. 43 Eto fofoa Asa fe be me pepepe, eye mete da o, eye wòwɔ nusi nyo le Yehowa nku me. 44 Nuxefewo koe womede da o, eye dukɔ la gasa vɔ hedo dzudzo le nuxefewo. 45 Eve Yosafat bla nu kple Israel-fia. 46 Yosafat nutinya susɔea, efe kalé, si wòwɔ kple asa, si wòwɔ la, wogbo wo de Yuda-flawo fe nutinyagbalé me. 47 Eye wònyã matrewola, siwo kpɔto le fofoa Asa noli la da le anyigba dzi. 48 Flaa deke menɔ Edom o, ke boɔ du dzikpɔlaa de nye fia. 49 Eye Yosafat wɔ Tarsis-uwu, be woadatsɔ silka tso Ofir va; ke womede o, elabena puawo gbã le Ezeon-Geber. 50 Yemaɔi Axab vi Axazya gblɔ na Yosafat bena: Na nye dolawo kple wò dolawo nana puwo me; ke Yosafat melɔ o. 51 Eye Yosafat mlɔ fofowoo gbo, eye wodji de fofowoo gbo le fofoa Dawid fe du la me, eye pvia Yoram zu fia de etefe.

a Kron. II. 25, 23.

b Nyad. 5, 11.

d Yes. 19, 14.

e Yoh. 8, 44; Nyad. 18, 14.

f 21, 19; Fla. II. 9, 26.

g kp. 52.

h kp. 41-51 kpo Kron. II. 20, 31 v. 21, 1.

i 15, 24.

k 15, 14; Fla. II. 12, 4.

l Kron. II. 17 v. 20.

m 15, 12.

n 9, 28.

o Fla. II. 8, 16.

Israel-fiaɖufe. Axazya.

52 Axazya, Axab vi, zu fia ɖe Israel dzi le Samaria le Yuda-fia Yosafat fe fe wuiadrelia me, eye wòdu fia ɖe Israel dzi fe eve.^b
53 Ewɔ nusi nye v5 le Yehowa

e 12, 30.

b kp. 40.

d 16, 31-33.

ɔku me, eye wòto fofoa kple da-
daa fe ve me kpakple ^aYerobeam,
Nebat vi, amesi ble Israel denuvò
me la fe ve me. 54 Esubò Baal
hede ta agu ne, eye wòdo dziku
na Yehowa, Israel fe Mawu la, abe
alesi fofoa wɔ pɛpɛpɛ ene.^d

FIAWO FE AGBALĒ EVELIA.

Israel-fiaɖufe. Axazya lé do.

1 Le Axab fe ku megbe la Moab
dze aglã ɖe Israel nu. ² Eye
^aAxazya ge tso efe xotaxo fe fe-
sre nu le Samaria, eye ɖo dze edzi.
Tete wòdo amewo gbɔ na wo
bena: Miyi ɖɔɖɔbia nu Ekrontwo
fe mawu Baal-Zebub be, ɖe ma-
haya tsonye ɖoléle sia mea? ³ Ke
Yehowa fe ɖɔla fo nu kple Eliya,
Tisbita la bena: Tso, nadakpe Sa-
maria-fia fe ɖɔlawo, eye gbɔ na
wo bena: ⁱEsi Mawua ɖeke mele
Israel o ta, mieyina ɖe nu bia ge
Ekrontwo fe mawu Baal-Zebub
a? ⁴ Eyata ale Yehowa gbɔ esi:
Aba, si dzi nède la, mágadi le edzi
akpo o, ke boɔ áku. Tete Eliya
yi. ⁵ Eye esi ɖɔlawo gbugbo yi
egbo la, ebia wo bena: Nukaɔuti
miɛro gbɔ? ⁶ Wodo nu ne bena:
Dutsua ɖe va kpe mí, eye wògbɔ
na mí bena: Mitro gbugbo yi fia,
si ɖo mí ɖa la gbɔ, eye migbɔ
ne bena: Ale Yehowa gbɔ esi:
Esi Mawua ɖeke mele Israel o ta,
nèdo ame ɖo ɖa, be woɖɔɖɔbia nu
Ekrontwo fe mawu Baal-Zebub
a? Eyata aba, si dzi nède la, mág-
adi le edzi akpo o, ke boɔ áku.
⁷ Eye wòbia wo bena: Aleke nu-
tsu, si va kpe mí, eye wògbɔ nya
siawo na mí la fe nonome le?
⁸ Wodo nu ne bena: Dutsu la nye
kume, eye wòtso lãgbalé bla ali
dzi. Tete wògbɔ be: Eliya, Tis-
bitse.

Eliya na dzo ge tso dzifo.

⁹ Eye wòdo ame blaatowo fe
amegã kple efe ame blaatoawo.
Esi wòva egbo la, kpo ɖa, ebɔbo
no anyi ɖe to la ta me. Eye wò-
gbɔ ne bena: Mawu fe ame, fia
be: Ɖi va! ¹⁰ Tete Eliya ɖo nu
gbɔ na ame blaatowo fe amegã

^a Lu. 9, 54;
^b Nyad. 11, 5;
^c 3, 5;
^d Fla. 1, 22, 52.

h Yes. 19, 3.

i Yes. 8, 19.

^a Zax. 13, 4;
^b Mat. 3, 4;
^c kp. 3, 4.

= 3, 1.

bena: Nenyɛ Mawu fe amee me-
nye la, ekema ^cɖo netso dzifo,
ne wòfiã mia kple wò ame bla-
toawo! Tete dzo tso dzifo hefiã
eya kple efe ame blaatoawo. ¹¹
Eye wògɔdo ame blaatoawo fe ame-
gã bubu kple efe ame blaatoawo
ɖo ɖa. Eya xɔ edzi gbɔ ne bena:
Mawu fe ame, ale fia la gbɔ esi:
Ɖi va fififi! ¹² Eliya ɖo nu gbɔ
ne bena: Nenyɛ Mawu fe amee
menye la, ekema dzo netso dzifo,
ne wòfiã mia kple wò ame bla-
toawo! Tete Mawu fe dzo tso dzi-
fo hefiã eya kple efe ame bla-
toawo. ¹³ Egado ame blaatoawo
fe amegã kple efe ame blaatoawo
ɖa zi etɔlia. Eye ame blaatoawo
fe amegã etɔlia yi ɖadze klo ɖe
Eliya ɔku me fo koko ne gbɔ ne
bena: Taflatse, Mawu fe ame, na
nye agbe kple wò ɖɔla blaato
siawo fe agbe naxo asi le ɔkuwò
me. ¹⁴ Kpo ɖa, dzo tso dzifo, eye
wòfiã ame blaatoawo fe amegã gbã-
to eveawo kple wo fe ame blaato-
awo; eyata na nye agbe naxo asi
le ɔkuwò me. ¹⁵ Eye Yehowa fe
ɖɔlaa ɖe fo nu kple Eliya bena:
Yi kplii, megavò o. Tete wòtso,
eye eya kplii woyi fia la gbɔ.

Axazya ku.

¹⁶ Eye wògbɔ ne bena: Ale Ye-
howa gbɔ esi: Esi Mawua ɖeke
mele Israel, ne woabia gbee ase
o ta, nèdo ame, be woɖɔɖɔbia nu
Ekrontwo fe mawu Baal-Zebub
a? Eyata aba, si dzi nède la, mág-
adi le edzi akpo o, ke boɔ áku.
¹⁷ Ale wòku le Yehowa fe nya,
si Eliya gbɔ la nu. Eye ^aYoram
zu fia ɖe etefe le Yuda-fia Yoram,
Yosafat vi fe fe evelia me, elabena
ɔutsuvia ɖeke mele esi o. ¹⁸ Axazya
ɔutinya susɔea kple nusi wòwɔ

la, woplo wo de Israel-fiawo fe
rutinyagbalē me.

Eliya yi dziŋo.

2 Esime Yehowa le Eliya kɔ ge
ato ahom me ayi dziŋoe la,
Eliya kple Elisa wotso le Gilgal.
2 Ke Eliya gblo na Elisa bena:
Tsi afisia, elabena Yehowa le do-
yem do de Betel. Elisa do nu be-
na: Me'a Yehowa fe agbe kple wò
agbe: Ne magblē wò di fi! Eye
woyi Betel. 3 Tete nyagblodilawo
fe nusrōvi, siwo le Betel la, va
Elisa gbo gblo na bena: Enyae
be, Yehowa le wò afeto kɔ ge
agbo tawò ayii egbea? Edo nu
bena: Nye hā menyae, mizi doḍoe.
4 Eye Eliya gblo na bena: Elisa,
taflatse, tsi afisia, elabena Yehowa
le doyem de Yerixo. Edo nu
bena: Meta Yehowa fe agbe kple
wò agbe: Ne magblē wò di fi!
Eye wova Yerixo. 5 Tete nya-
gblodilawo fe nusrōvi, siwo le Ye-
rixo la, te de Elisa nu gblo na
bena: Enyae be, Yehowa le wò
afeto kɔ ge agbo tawò ayii egbea?
Edo nu bena: Nye hā menyae,
mizi doḍoe. 6 Eye Eliya gblo na
bena: Taflatse, tsi afisia, elabena
Yehowa le doyem de Yordan nu.
Edo nu bena: Meta Yehowa fe
agbe kple wò agbe: Ne magblē
wò di fi! Eye woa kple eve la
woyi. 7 Eye nyagblodilawo fe nu-
srōviwo dome ame blaats̄ yi da-
tsi tre de wo kasa le adzoge; ke
wo kple eve la woyi Yordan nu.
8 Tete Eliya de efe awu olaya,
eye wònlɔe tso fo tsi la dzi 'wò-
mā de akpa eve, eye woa kple
eve la woto fufuife di go. 9 Esi-
me woḍi go la, Eliya gblo na Eli-
sa bena: Bia nusi mawo na wò,
hafi woatsom adzoe le gbowò.
Elisa gblo bena: Taflatse, maxo
wò gbogbo fe akpa eve nu. 10
Edo nu bena: Ebia nu sesē. Ne
èkpɔ be, wotsom dzoe le gbowò
la, ekema ava me na wò; ke ne
mele alea o la, ekema mava me
o. 11 Esime wogale nu fom le
yiyim la, kpɔ da, dzotasiadam kple
dzosowɔ va klā woa kple eve la
dome, eye Eliya to ahom me yi
dziŋo.⁹ 12 Ke esi Elisa kpɔe la,
edo yi be: 'Fofonye, fofonye!
Israel fe tasiadam kple efe so-

a kp. 2.

b kp. 5, 7.

c Lu. 1, 17.

d Mo. II, 14, 21,
22; Yos. 3, 16.

e Mo. V, 21, 17.

f Mo. I, 5, 24.

g 13, 14.

h 4, 26.

dolawo! Eye megakpɔe o. Te-
te wòlɛ efe awuwo hedze wo
de akpa eve me. 13 Eye wòtsɔ
'Eliya fe awu olaya, si ge le
enu la, eye wògbugbo va Yordan
nu. 14 Tete wòtsɔ Eliya fe awu
olaya, si ge le enu la, fo tsi la
dzi hegblo bena: Afika Yehowa,
Eliya fe Mawu la le? Eya hā fo
tsi la dzi, eye wòmā de akpa eve;
eye Elisa di go de egodo. 15 Esi
nyagblodilawo fe nusrōvi, b̄siwo le
Yerixo, kpɔe le adzoge la, wogblo
be: 'Eliya fe gbogbo le Elisa dzi.
Eye woyi dakpee hede ta agu na.
16 Eye wogblo na bena: Kpɔ da,
nutsu kalētɔ blaats̄ le wò dolawo
dome, na woayi dadi wò afeto,
dewohi Yehowa fe Gbogbo tsoe
yi daxlā de toawo dometo deka
dzi alo baliawo dometo deka me.
Ke edo nu bena: Migado ame da
o! 17 Eye wofoe de enu, vase-
de esime nya la wui, eye wògblo
bena: Mido ame da! Tete wodo
nutsu blaats̄ da wodadii nkeke
et̄, ke womekpɔe o. 18 Eye wo-
gbugbo va egbo, esime wòlɛ Ye-
rixo; ke egblo na wo bena: Nye-
meablo na mi bena: migayi oa?

Elisa na tsi manyomanyo tro zu tsi nyui le
Yerixo, eye wòfo fi de gutsuwiwo le Betel.

19 Eye duametowɔ gblo na Eli-
sa bena: Kpɔ da, du la le tefe
nyui, abe alesi nye afeto le ekpɔ-
mee ene; ke tsi la menyo o, eye
anyigba la na be, fu le gegem le
ame nu. 20 Tete wògblo be: Mi-
tsɔ agba yeye va nam, eye mide
dze kɔ de eme! Eye wotsɔe va
ne. 21 Tete wòdo yi tsi la dzafe
hetsɔ dze la kɔ de eme gblo be-
na: Ale Yehowa gblo esi: Meyo
do tsi sia, eye magahe ku kple
fugege va azo o. 22 Eye tsi la
tro vaseḍe egbe le Elisa fe nya,
si wògblo la nu.

23 Eye wòdozo tso afima heyi
Betel. Esi wòlɛ mo dzi le to liam
la, nutsuwi sua dewo do tso dua
me, eye wole alome dem le enu
le gbogblom bena: Tabebeto, lia
va, tabebeto, lia va! 24 Eye esi
wònyè kɔ kpɔ wo la, efo fi de wo
le Yehowa fe nko me; tete sisi-
blisi eve do tso ave me va wuvu
devi blane va eve le wo dome.
25 Eye wòdozo tso afima yi 'Kar-

mel-to la dzi, eye wòtrɔ tso afi-
ma heva Samaria.

Israel-fiaɖufe. Yoram fe dɛɛɛɛɛɛ. Yo'am kple
Yosafat, Yuda-fia, ho ava de Moabitowo ɔu.

3 Yoram, Axab vi, zu fia de Is-
rael dzi le Samaria le Yuda-
fia Yosafat fe fe wuienyilia me,
eye wòdu fia fe wuieve.^b 2 Ewo
nusi nye vɔ le Yehowa ŋku me,
ke mede fofoa kple dadaa nu o,
eye wòde Baal fe legba, si fofoa
wɔ la ɔa. 3 Negbe Yerobeam,
Nebat vi, amesi ble Israel de nu-
vɔ me la fe nuvɔwo ɔu ko wòku
ɔo, eye mede asi le wo ɔu o.

4 Moab-fia Mesa enye lãnyila,
eye wòdzɔa alɛvi akpe alafa de-
ka kple agbo akpe alafa deka
fe fu na Israel-fia. 5 Ke esi
Axab ku la, Moab-fia dze aglã de
Israel-fia ɔu. 6 Tete fia Yoram
ho tso Samaria gbemagbe, eye
wòtia Israel blibo la xlɛ. 7 Eye
wòyi dadɔ ame ɔo de Yuda-fia
Yosafat, be wòagblɔ ne be: Moab-
fia dze aglã de ɔnyunye; àho ava
kplim de Moab ɔua? Eɔo ɔu be-
na: Mayi kpli wò, /mele abe wò
ene, nye dukɔ le abe wò dukɔ
ene, eye nye sɔwo le abe wò sɔ-
wo ene! 8 Egblɔ be: Mɔ ka to
ge miala ayi? Eɔo ɔu bena: Mia-
to Edom-gbedzimo. 9 Ale Israel-
fia kple Yuda-fia kpakple Edom-
fia woyi, eye wozɔ mɔ ɔkeke adre
sɔɔ; ke tsia deke meli na avako
la kple lã, siwo le wo ɔu la o.
10 Tete Israel-fia gblɔ bena: Ale-
le, Yehowa yɔ fia etɔ siawo, be
wòatsɔ wo ade asi na Moabitowo.
11 Eye Yosafat agblɔ bena: De
Yehowa fenyagblɔdilaa deke mele
afisia, ne míabia gbe Yehowa ase
oa? Tete Israel-fia fe dɔlawo do-
meto deka ɔo ɔu gblɔ bena: Eli-
sa, Safat vi, amesi de tsí asi na
Eliya la, le afi. 12 Yosafat gblɔ
bena: Yehowa fe gbe le esi. Eye
Israel-fia kple Yosafat kpakple
Edom-fia woyi. 13 Eye Elisa gblɔ
na Israel-fia bena: Nya ka le mí-
a kpli wò dome? Yi fofowò fe nya-
gblɔdilawo kple dawò fe fenyagblɔ-
dilawo gbo! Israel-fia ɔo ɔu bena:
Kpao, elabena Yehowa yɔ fia etɔ
siawo, be wòatsɔ wo ade asi na
Moabitowo. 14 Elisa gblɔ be: Me-
ta Yehowa Zebaot, amesi ŋku me

^a Ps. 16, 4.

^b 1, 17.

^d Fla. I. 16, 32.

^e Fla. I. 12, 30.

^f Fla. I. 22, 4.

^g kp. 19.

^h Fla. I. 22, 6, 7.

ⁱ Fla. I. 19, 18,
21.

^j Fla. I. 18, 16.

mele tsitre ɔo la fe agbe: De me-
nye Yuda-fia Yosafat ŋku mee
mesi da o la, anye ne nyemanyɛ
ko ayi kpɔ wò ge gɔ hã o. 15 Azo
miyɔ kasankufolaa de dem! Esi-
me kasankufɔ: a le sankua fom la,
tete Yehowa fe asi va edzi, 16 eye
wògblɔ bena: Ale Yehowa gblɔ
esi: Mide vewo de wo nɛwo xa
le bali sia me! 17 Elabena ale
Yehowa gblɔ esi: Miele yaa deke
ŋko se ge o, eye miele tsidzadzaa
deke kpɔ ge o, gake tsi ayɔ bali
sia me fũ, eye miawo ɔtu kple
miafe avakowo kpakple miafe lã-
wo miano. 18 Ke esia meso gbo
le Yehowa ŋku me o, ke boɔ atso
Moabitowo ade asi na mi, 19 eye
miasi du sesewo katã kple du ve-
viwo katã, mialã ati nyuiwo ka-
tã, miaxe tsidzɔfewo katã, eye
miatsɔ kpe agblɛ agble nyuiwo
katãe. 20 Eye wòwa me, esime
ɔu ke, eye nuduvɔsɔyi ɔo la, tsi
tso Edom-mɔ dzi va yɔ anyigba
la dzi fũ.

21 Eye esi Moab blibo la se be,
fiawo ho, be woawo ava kple ye-
wo la, wofo amewo katã nu fu,
amesiwo bla akpa kple bubuwo
siasa, eye wodze avo de lifo dzi.
22 Esi wofɔ ŋdi kanya, eye ye
klɛ de tsia dzi la, Moabitowo kpɔ
tsi la tso adzɔge wòbiã abe vu
ene. 23 Tete wogblɔ be: Due!
Fiawo tsrɔ, elabena wowu wo nɛ-
wo. Eyata Moab, yi ɔaha nu! 24
Eye esi wova Israel fe asada me
la, Israel tso, eye wowu Moabi-
towo, eye wosi le wo nu; ke wolũ
de me hewu Moabitowo. 25 Wo-
gbã duwo, eye wo dome amesia-
me fo kpewo fu gbe de agble
nyuiwo katã me tantan, woxe tsid-
zɔfewo katã, eye wolã ati nyui-
wo katã, negbe Xareset fe glime-
kpewo koe kpɔto. Tete akafoda-
lawo de to dee, eye woda wo.
26 Esi Moab-fia kpɔ be, avo la
wu ako na ye la, ede ɔutsu alafa
adre, siwo dia yi la, kpe de edo-
kuɔ ɔu, be yeadze amewo ayi
Edom-fia gbo, ke mete ɔu o. 27
Tete wòlɛ eya ɔtu fe ngɔgbe-
viɔtsu, si le fia du ge de eyome
la, sa vɔe le glia dzi. Tete do-
medzoe gãa de va Israel dzi, eye
wodzo le egbo hetro yi wofe anyi-
gba dzi.

Elisa na abosia de fe ami so gbo.

4 Eye nyonua de tso nyagblo-
dila wo fe nusrōwiwo fe srōwo
dome va gblo na Elisa bena: Srō-
nye, wò dola ku, eye ònyae bena,
wò dola vā Yehowa. Azò fetò
va, be yealé vinyewo kple eve
awò kluviwoe. 2 Elisa gblo nē
be: Nuka mawò na wò? Gblōe
nam, nuka le asiwò le afe me?
Edo nu be: Naneke mele wò dola
si le afe me o, negbe bamigoe
deka ko. 3 Eye wògblo be: Yi
gbodome nadaye goewo le wò afe-
likawo katā si; goe gbo:owo woa-
nye, eye woasò gbo. 4 Emegbe
nayı xò me ado wò de mia kple
viwònutsuwo nu, eye naku ami la
de goeawo katā me; ne deka yò
la, natee de axa dzi. 5 Eye wò-
dzo le egbo dodo wò de eya kple
viagutsuwo nu; woawo le goeawo
tsom nē, eye wòle ekum de wo
me. 6 Esime goeawo yò vò la,
egblo na viagutsu be: Gatsò goe
deka do dem. Edo nu nē be: Goea
deke megali o. Tete ami la nu
tso. 7 Tete wòdagblōe na Mawu
fe ame la. Edo nu nē be: Yi dā-
dra ami la, ne natsò axe nuwò
fewoe, eye natsò susòea anyi mia
kple viwòwoe.

8 Eva me gbe deka be, Elisa yi
«Sunem, eye nyonu hotōa de le
afima, amesi foe de enu be, wò-
du nu kpli. Eye ne eva yina go-
doo la, edzea afima heduanu. 9 Eye
nyonu la gblo na srōa bena: Kpò
da, medze sii be, Mawu fe ame
kòkòea de nye esia va nōa mia
gbo tom godoo. 10 Na miatu xò-
via de de xòta, miatre enu, eye
miatsò abati, kplì kple ablegò kpà-
kple akaditi ada de eme nē, eye
ne eva mia gbo la, ne wòadze afi-
ma. 11 Gbe deka la eva afima,
eye wòdze xòtaxò la me hetsi afi-
ma dō. 12 Eye wògblo na efe de-
kakupi Gexazi bena: Yi dayò Su-
nem-nyonu sia va. Tete wòdayòe,
eye wòva tsitre de enku me. 13
Eye wògblo nē bena: Gblo na nyo-
nu la be: Kpò da, èdze agbagba
siawo katā le mia ta, nuka woa-
wò na wò? Nyaa de le mia kple
fia la alo avafia domea? Edo nu
bena: Mía detòwo dome mele. 14
Tete wògblo be: Nuka gò woawò
nē? Gexazi do nu be: Vi mehele

o Mo. 1. 18, 10
14.

6 Fig. 1. 17, 12.

4 Yos. 18, 18.
e 2, 25.

f kp. 18.

g Lu. 10, 4.

esi o de, eye srōa ku amegā. 15
Eye wògblo be: Yi dayòe da! Esi
wòyòe da wòva tsitre de wòtru-
nu la, 16 egblo bena: Le fe, si
gbona fe wòale siawo yi la, «nu-
tsuvi anò aloto na wò. Egblo be-
na: Kpao, nye afeto, Mawu fe ame,
megafiu wò dolanyonu o! 17 Eye
nyonu la fò fu, eye wòdzi nutschivi
le yeyi yi, si Elisa gblo nē la dzi.

18 Esi devia tsi la, eva me gbe
deka be, eyi fofoa gbo le nuṣe-
lawo gbo. 19 Tete wògblo na fo-
foa be: Nye ta, nye ta! Eye wò-
gblo na dekapuia de be: Kòe
yi na dadaa! 20 Tete wòkòe yi na
dadaa, eye wòlèe de akò, vasede
esime wòku le ṛdò me. 21 Eye
wòyi datsòe mlò Mawu fe ame la
fe aba dzi, eye wòdo go hedo wò
de enu. 22 Eye wòyò srōa gblo
be: Tafiatse, do dekapuiawo do-
metò deka kple tedzinawo dometo
deka dem, ne made abla ayi Ma-
wu fe ame la gbo magbo. 23 Eye
wògblo bena: Nukata nēbe, yeayi
do, egbe mehenye dzinu yeye alo
dzudzogbe oa? Edo nu bena:
Enyo! 24 Eye wòbla akpa na te-
dzino la hegblo na efe dekapui
be: Nò ekpòkplò dzi, eye mega-
tom de afia deke o, negbe deko
magblo na wò hafi. 25 Ale wòyi
heva Mawu fe ame la gbo le Kar-
mel-to la dzi. Eye wova me, esi
Mawu fe ame kpòe le adzoge la,
egblo na efe dekapui Gexazi be-
na: Kpò Sunami-nyonu la enye
keme da. 26 Eyata fu du yi da-
kpee, eye gblo nē bena: Edoa,
srōwò dōa, viwo dōa? Edo nu be:
Wodò! 27 Eye wòyi Mawu fe ame
la gbo le toa dzi helé efe afòwo.
Tete Gexazi va, be yeafee da;
ke Mawu fe ame la gblo bena:
De, asi le enu, elabena efe dzi le
nu xam, gake Yehowa xlae dem,
eye medee fiam o. 28 Eye nyonu
la gblo be: De mebia vi nye afe-
tò? (Nyemegblo be, megafium
oa? 29 Tete wògblo na Gexazi
bena: Bla wò ali dzi, eye natsò
nye atikplò de asi ayi. Ne èdo
go amea de la, «megado gbe nē
o, eye ne amea de do gbe na wò
la, megalò nē o, eye natsò nye
atikplò la ada de nutschivi la fe
mo. 30 Tete nutschivi la dada gblo
bena: Meta Yehowa fe agbe kple

wò amea siaa: Ne magblé wò di fi! Ale wòtso hedze eyome. 31 Ke Gexazi dze wo ngò va tso atikplò la da de n̄utsuvi la fe mo, gake gbea ðeke medi o, eye mese naneke o. Tete wògbugbò va kpee hetoe ne gblo bena: Dutsuvi la menyò o. 32 Eye esi Elisa va xò me la, kpò ða, ðevi la ku wòtso mlò efe aba dzi. 33 Eye wòge ðe eme hedo xò ðe woa kple eve la nu, eye wòdò gbe ða na Yehowa. 34 Emegebe wòde aba la dzi hetsyò akò ðe ðevi la dzi; etsò yefe nu ðo efe nu, yefe nkú ðo efe nkú dzi, eye wòtso yefe asi ðo efe asiwo me, eye wòdra ðe edzi, vasede esime dzo ðo lá me na ðevi la. 35 Emegebe wòtrò hezò le xò me yí afi zi ðeka kple afime zi ðeka; eye wòde aba la dzi hetsyò akò ðe edzi. Tete n̄utsuvi la nyè zi adre, eye n̄utsuvi la ou nkú. 36 Eye wòyò Gexazi gblo bena: Yò Sunami-nyonu sia vè. Esi wòdayò wòva egbò la, egblo be: 'Kò vi-wò la. 37 Tete wòyi ðabòbò ðe efe afò nu hede ta agu, eye wòkò via hedo go dzo.

Elisa wò nu madumadua wòtrò zi nu ðudua, eye ame geðewo ðui.

38 Emegebe Elisa gbugbò va Gilgal. Eye ðò to le anyigba dzi, eye nyagblòdilawo fe nusròviwo bòbò nò nkú me. Tete wògblo na efe ðekakpui bena: Ðò ze gá dzoe, ne naða nu na nyagblòdilawo fe nusròviawo. 39 Tete wo dometò ðeka yí gbe me, be yeada ama, eye wòkpò gbemekaa ðe, eye wògbe treklònuwo le edzi ðe ðe avò me fù, eye wògbò va flii ðe zea me, ke womedze sii o. 40 Eye wotrò tso ðo ameaawò kò me, be woadu. Ke esi woðu nua ðe la, wodo yli be: Mawu fe ame, ku le zea me! Eye womete ñu ði o. 41 Tete wògblo be: Ekema miku wò vè. Eye wòtsòe kò ðe zea me gblo be: Mitròe ðo ameaawò kò me, ne woadu. Eye nu vòdja ðeke meganò zea me o.

42 Eye n̄utsua ðe tso Baal-Salisa tso lubolo blave, siwo nye nuku gbàtòwo fe abolo kple bli tòtòe ðe kotoku me vè na Mawu fe ame la; ke eya gblo be, wòatsòe na ameaawò, ne woadu. 43 Efe ðola ðo ñu be: Aleke smatsò nu-

sia ađo ame alafa kò me? Egblo bena: Tsòe na ameaawò, ne woadu, elabena ale Yehowa gblo esi: Woadu nu wòakpòtò. 44 Eye wòtsòe ðo wo kò me, eye wođui wòkpòtò le Yehowa fe nya la nu.^a

^a Mat. 16, 9, 10.

Elisa yò ðo anyidzela Naeman tso Siria.

5. Naeman enye Aram-fia fe avafia, exò nkò le efe afetò gbò, eye bubu le epu, elabena eya dzi Yehowa to na dziduđu Aram; enye kalètò, gakeedze anyi. 2 Eye Aramtòwo fe adzohawo ho, eye wòde aboyo nyonuvi suea ðe tso Israel-nyigba dzi, eye wòno Naeman srò gbò. 3 Eya gblo na efe afenò bena: Oo, ne nye afetò ade nyagblòdila, si le Samaria gbò la! ayò ðo efe anyi la nè. 4 Eye wòyi ðagblòe na efe afetò bena: Ale kple ale nyonuvi, si tso Israel-nyigba dzi la, gblo esi. 5 Tete Aram-fia gblo bena: Yi, eye mađo agbalè ðe Israel-fia. Eye wòyi hetsò klosalo talento ewo kple sika sekel akpe ade kpakple atsyòdowo ewo ðe asi. 6 Eye wòtso agbalè la vè na Israel-fia; eme nya enye: Ne agbalè sia su asiwò la, ekema nanyae be, nyee ðo nye ðola Naeman ðe gbòwò, be naye ðo efe anyi la nè. 7 Esi Israel-fia xiè agbalèa la, edze efe awuwo gblo bena: Mawue menye, ne mawu ame agagbò agbee, hafi amesia ðò ame ðo ðe gbonye, be mayò ðò anyi na n̄utsu sia? /Midze sii kokoko be, m̄onu dim wòle le ñunye.

^b Do. 9, 40.

^d Fia. L 17, 21.

^e Lu. 7, 15; Heb. 11, 36.

^f Fia. L 20, 7.

8 Ke esi Elisa, Mawu fe ame la se be, Israel-fia dze efe awuwo la, edò ame ðo ðe fia la gbò, ne woagblo ne bena: Nukanuti nédze wò awuwo? Ðoe ðe gbonye, ne wòadze sii be, nyagblòdila ðe le Israel. 9 Ale Naeman kple efe sòwo kple efe tasiadam va tò ðe Elisa fe afe nu. 10 Eye Elisa ðò ame ðo dee, ne woagblo ne be: Yi ðale tsi zi adre le Yordan me, ekema wò ñutigbalè ađo ðo, eye wò ñuti akò. 11 Tete Naeman bi dzi hedzo gblo bena: Kpò ða, nyea mebu be, ðe wòle dodo ge ava gbonye, eye wòate ðe ñunye ayò Yehowa, efe Mawu fe nkò, eye wòatsòe efe asi ailii ðe tefeawo, eye wòayò ðò anyia hi! 12 Ðe Damasko-tòsisiwo, Amana kple

^g Yoh. 6, 9; Mat. 15 32.

Farfar, menyo wu Israel-tōsisiwo katā oa? De nyemale tsi le wo me, eye nūnye nakō oa? Eyewō-trō dzo kple dziku. 13 Tete efe dōlawo va egbō fo nu kpilī gblō bēna: Mīa fofō, ne nyagblōdila gblō nu sesēa de na wō la, mā-wōe oa? Kakaka wōgblō na wō be: Dāle tsi, ne nūwō nakō! 14 Tete wōdī abu yi dādo dī de Yordan me zi adre le Mawu fe ame fe nya la nu, eye ^aefe nūtigbalē zu abe nūtsuvi dzāa de fe nūtigbalē ene, eye epūti kō. 15 Tete eya kple efe ameha blibo la wogbugbō va Mawu fe ame la gbo, eye wōva egbō gblō bēna: Kpō dā, azō medzesii bēna, mawu dēke mele anyigba blibo la dzi o, negbe le Israel ko. Eyata xō nūnanaa de tso wō dōla si! 16 Ke egblō be: Meta Yehowa, amesi nku me mele tsitre dō la fe agbe: Ne maxō nane fī! Eye wōfoe de enu, be wōaxōe, ke egbe. 17 Naeman gblō bēna: Ne ele alea la, ekema na woaku anyi tedzisō eve fe tsōtsō nu na wō dōla, elabena wō dōla magasa numevō kple akpedavō na mawu bubuwō azō o, negbe Yehowa ko. 18 Negbe esia ko Yehowa natsō ake efedōla: Nēnye be, nye afetō yi Rimōn fe me, be wōade ta agu le afima, eye wōzōzō de nye alō nū la, ekema nye hā made ta agu le Rimōn fe me; Yehowa natsō gbe, siwo mado dā le Rimōn fe me la, ake efe dōla.

Elisa he to na Gexazi kple anyi le efe nōkuku ta.

19 Egblo nē bēna: Heyi le nūtifafa me ! Eye esi wōdzo le egbō eyome bu vie la, 20 Mawu fe ame Elisa fe dēkakpui Gexazi gblō bēna: Kpō dā, nye afetō gbe nusi Aramtō Naeman tsō va la, xōxō le esi. Meta Yehowa fe agbe: Ne nyemafu du adze eyome adaxō nane le esi o fī! 21 Tete Gexazi dze Naeman yome. Esi Naeman kpō be, amea de fu du kplōe dō la, edī go le efe tasiadām la me yi dākpēe gblō bēna: Wo katā dōa? 22 Edo nū bēna: Wodō! Nye afetōe dōm dā be, magblō be: Kpō dā, fifi laa dēkakpui eve tso Efrayim-to dzi le nyagblōdīlawo fe nūrōviwo dome va dze gbonye; taflatse, tsō klosalo talento dēka kple atsyōdowu eve na wo. 23

a Lu. 4, 27.

b kp. 5.

d 7, 2.

Naeman dō nū be: Ne enyo nūwō la, xō talento eve. Eye wōfoe de enu, eye wōbla klosalo talento eve de kotoku eve me hekpe de atsyōdowu eve nū, eye wōtsō wo de efe dēkakpui eve si wotsō dze engōe. 24 Esi wova dō togbēa gblō la, exō wo le wo si hetsō dzra dō de efe me, eye wōdō mō nūtsuawo wodzo. 25 Ke eya va tsi tre de efe afetō gbo. Tete Elisa bia bēna: Afika nētso, Gexazi? Edo nū bēna: Wō dōla medo de afi alō afime o! 26 Eye wōgblō nē bēna: Nye dzi de kpilī wō tso, esimē nūtsua de trō hedī go le efe tasiadām me va kpe wō. Alo klosalo kple awuwō, amitiwo kple weingblewo, alēwo kple nyiwo, dōlanūtsuwō kple dōlanūnuwo xōyienye esia? 27 Eyata Naeman fe anyi la ade de mia kple wō dzidzimeviwo nū tegbēe! Tete wōdzo le epku me, eye anyi fo de epku fu kpilī.

Elisa na ga fu tsi.

6. Eye nyagblōdīlawo fe nūrōviwo gblō na Elisa bēna: Kpō dā, te fe, si mīele le gbōwō la, xaxa na mī akpa. 2 Na, ne mīayi Yordan nu, eye mīa dome amesiame natsō ati tso afima va, ne mīawo nōfe de afima, afisi mīano. Edo nū na wo bēna: Miheyi! 3 Eye wo dometō dēka gblō bēna: Nē edze nūwō la, ekema yi kpilī mī. Edo nū bēna: Mayi! 4 Tete wōyi kpilī wo, eye wova Yordan nu hede asi atilalā me. 5 Esime wo dometō dēka le atia lām la, fīa la ge de tōa me. Tete wōdō yīi gblō bēna: Aō, nye afetō, de meyee! 6 Eye Mawu fe ame la gblō bēna: Afika wōge dze? Efiā te fe lae, eye wōlā ati tsō fu gbe dī, tete fīa la ho de dzi. 7 Eye wōgblō be: Lēe! Tete wōdō asi dā lēe.

Wofō Aramtōwo kple gknagbā.

8 Eye Aram-fia ho awa de Israel nū, eye wōde adanū kple efe dōlawo gblō bēna: Afi kple afime mafu nye asadā dō. 9 Ke Mawu fe ame la dō ame dō de Israel-fia, ne woagblō nē bēna: Kpō nyuie, ne māgato te fe sia nū ayi o, elabena Aramtōwo fu asadā anyi de afima. 10 Eye Israel-fia dō ame de te fe, si Mawu fe ame la fiae

hexl5 nui le egu la, eye wòkpò edokui dzi nyuie le afima ñu; me-nye zi ðeka o, eye menye zi eve o. 11 Tete Aram-fia fe dzi de asi dzodzo me nyanyanya le nya sia nuti, eye wòyò efe ðalawo gblò na wo bena: Miate ñu agblòe nam mia dometo, si le Israel-fia la dzi dem oa? 12 Tete efe ðalawo dometo ðeka gblò bena: Kpao, nye afeto fia, ke bon nyagblòdila Elisa, si le Israel lae, naa wò nya, siwo nègblòna le wò xogã me la, gblòm na Israel-fia. 13 Egblo be: Miyi ðakpò afisi wòle, ne madò ame ða, ne woalée vs. Eye wova gblò ne be: Kpò ða, ele Dotan. 14 Tete wòdò sòwo kple tasiadamwo kple avakò gãa ðe ðo ðe afima, eye wova le zã me heðe to ðe dua. 15 Esi Mawu fe amè la fe ðola fò ñdi kanya, eye wòdo go la, kpò ða, arakò ðe kplesòwo kpakple tasiadamwo ðe to ðe dua. Eye efe ðekakpui la gblò bena: Oo, nye afeto, nuka wò ge míala? 16 Edo ñu bena: Megavõ o, elabena amesiwo le mía dzi la, sò gbò wu amesiwo le wo dzi.^a 17 Eye Elisa do gbe ða gblò bena: Yehowa. ou efe ñkuwo, ne wòakpò nu! Tete Yehowa ou ðekakpui la fe ñkuwo, eye wòkpò nu, eye kpò ða, dzosòwo kple dzotasiadamwo le to la ñu kpankpan fò xlã Elisa. 18 Esi wodí abu va egbo la, Elisa do gbe ða na Yehowa gblò bena: Na ameha sia fe ñku nagbã! Eye wòna wofe ñkuwo gbã le Elisa fe nya la nu. 19 Eye Elisa gblò na wo bena: Menye mò lae nye esia o, eye menye du lae nye esia o; mikplòm ðo, ne makplò mi yi gutsu, si dim miele la gbòe. Eye wòkplò wo yi Samaria. 20 Esime wova Samaria la, Elisa gblò be: Yehowa, ou amesiawo fe ñkuwo, ne woakpò nu! Tete Yehowa ou wofe ñkuwo, eye wokpò be, yewole Samaria titina. 21 Esi Israel-fia kpò wo la, egblò na Elisa bena: Fofonye. madza woa? Madza woa, fofonye? 22 Edo ñu bena: Megadza wo o! De nèbe, yeadza amesiwo mètsò wò yi kple wò dati ðe aboyoe o la? Tso abolo kple tsi ðo wo kò me, ne woadu nu ano nu, eye woayi wofe afeto gbò. 23 Tete wòwò amedzro gãa ðena

wo, woðu nu no nu, eye wòdo mò wo woyi wofe afeto gbò. Eye Aramtòwo fe adzohawo megava Israel-nyigba dzi kpò o.

Dowunname va Samaria.

24 Esia megbè la Aram-fia Ben-Hadad fò efe avakò blibo la nu fu, eye wòho va ðeto ðe Samaria. 25 Eye ðo gãa ðe to le Samaria; kpò ða, wòde to ðee, vasede esime tedzita ðeka xò klosalo sekel blanyi, eye ahònemí kab eneliawo ðeka xò klosalo sekel atõ. 26 Esime Israel-fia le tsa ðim le gli dzi la, nyónua ðe do ýli yòe gblò bena: Nye afeto fia, xò nam! 27 Edo ñu bena: Esi Yehowa mele xò xòm na wò o la, afika nyea mato axò na wò? Lugbòfe loo alo weinfiãfe? 28 Fia la gagblò ne bena: Nya ka le asiwò? Edo ñu bena: Nyónu sia gblò nam be: Tso viwòñutsu miadu egbea, eye miadu vinyerutsu etsò. 29 Eye míeða vinye heðu. Ke esi ñu ke, eye megblo ne be: tso viwò miadu la, kpò ða, etsò via ýla.^a 30 Esime fia la se nyónua fe nyawo la, edze efe awuwo hele tsa ðim le gli dzi; eye dukò la kpòe be, eta akpanya ðe efe awuwo te. 31 Eye wògblò bena: Mawu afiam agafiam ðe dzi, ne Elisa, Safat vi fe ta aganò egu fi! 32 Esi Elisa bòbò nò efe me, eye ame tsitsiwo bòbò nò egbo la. fia la ðo ame ðo ðe engò. Ke hafi ðola la nava egbo la. egblò na ame tsitsiawo bena: Miele ekpòm be, hísmevi sia ðò ðo ða, be woatso ta le nunyea? Mido ñku anyi, ne ðola la va la, ekema mitutui kple vòtru, eye mido vòa! De menye efe afeto fe afòzi le eyome gbòna oa? 33 Ke esi wògale nu fòm kpili wo la, kpò ða, fia la do ðe egbo gblò bena: Kpò ða, dzògbevõe sia tso Yehowa gbò, nukata maganò mò kpòm na Yehowa?

Elisa ðe gbe fã veyivi nyui, si ava Samaria le Aramtòwo fe sisi megbè la.

7 Tete Elisa gblò bena: Se Yehowa fe gbe! /Ale Yehowa gblò esi: Etsò woale siawo la wo memee dzidzenu ðeka axò sekel ðeka, eye lu dzidzenu eve axò sekel ðeka le Samaria fe agbo nu. 2 Ke fia ñu me. si fe alo ñu fia la

^a Mo. V. 28, 53.

^b Kron. II. 22, 7.

^d Mo. I. 18, 11.

^e Am. 3, 8.

^f kp. 16.

^g Lod. 25, 21; Kron. II. 28, 15.

^h kp. 17; 5, 18.

ziò dọ la, dọ ọ̀n na Mawu fe ame gblọ̀ bena: Kpọ̀ dọ, ne Yehowa ađe fesre de dzifo ọ̀n hā la, de esia ava mea? Eđọ ọ̀n nẹ̀ be: Kpọ̀ dọ, àkpọ̀e kple wò ọ̀kuwo, ke màdú deke o!

3 Eye anyidzela ene 4 le agboanu, amesiwo gblọ̀ na wo nọ̀ewo bena: Nukaṣuti míáno afisia, vasede esime míaku? 4 Ne míebe, míayi dua me la, ekema míaku de afima, elabena dọ̀wuame le dua me; eye ne míetsi afisia hā, kuku ge míala. Eyata mina míayi Aramtọ̀wo fe asada me adabu aka na wo! Ne wona míetsi agbe la, ekema míetsi agbe; 5 ne wowu mí la, ekema de míeku. 5 Esi anyigba le tsyotsyom la, wodze mo, beyewoayi Aramtọ̀wo fe asada me. Eye esi wova Aramtọ̀wo fe asada fe mlọ̀nu la, kpọ̀ dọ, amea deke mele afima o. 6 Elabena Afeto la na Aram-avako la se 7 tasiadamwo kple sowo kpakple avako gāa de ọ̀ko; tete wogblọ̀ na wo nọ̀ewo bena: Kpọ̀ dọ, Israel-fia tso avo Xiti-fiawo kple Egipte-fiawo de míá ọ̀n, be woava dze míá dzi. 7 Tete wotsọ hesi, esime anyigba le tsyotsyom, eye wogblẹ̀ wo fe asada di, abe alesi wole ene; wogblẹ̀ wo fe agbadawo, sowo kple tedziwo di, eye wosi hede wo fe agbe. 8 Esi anyidzelawo va asada fe mlọ̀nu hege de agbadọ́a de me la, wodu nu no nu, eye wotsọ klosalo kple sika kpakple awuwo le eme dade do. Emegbe woyi agbadọ́ bubu me, eye wotsọ nu le eme dade do. 9 Tete wogblọ̀ na wo nọ̀ewo bena: Menye nu nyui enye esia wom miele o, elabena egbe enye du nyui xogbe. Ne míelala, vasede ọ̀n ke la, ekema míadi fo; eyata mina míayi adagblọ̀e le fia fe me. 10 Eye woyi dọ̀yo dua fe agbonudzọ̀lawo gblọ̀ na wo bena: Miede Aramtọ̀wo fe asada me, eye kpọ̀ dọ, amea deke meli o, eye amegbetọ́ fe gbe međi o, ke boṣ wode ka sowo kple tedziwo di, eye agbadawo II, abe alesi wole ene. 11 Woyi agbonudzọ̀lawo, eye woawo dagblọ̀e le fia fe me.

12 Tete fia la fo le zā gblọ̀ na efe dọ̀lawo bena: Magblọ̀ena mí, nusi Aramtọ̀wo be, yewoawo mí. Wonyae bena, dọ̀ le míá wum,

eyata wodzo le asada la me yi dayla de gbe me gblọ̀ bena: Ne wodo tso dua me la, ekema míalé wo agbagbe, eye míage de dua me. 13 Eye efe dọ̀lawo dometo deka xọ edzi gblọ̀ bena: Na woade sọ atō tso sọ, siwo kpoto de dua me la me, dewohi ava me na wo abe Israel fe ameha blibo, si kpoto la ene, alo ava me na wo abe Israel fe ameha blibo, si ku la ene; eye na míado ame woadakpọ̀e da. 14 Tete wode tasiadam eve kple sowo, eye fia la dọ̀ wo de Aramtọ̀wo fe asada me gblọ̀ bena: Míyi dakpọ̀e da! 15 Eye wodze wo yome vasede kekeke Yordan nu, eye kpọ̀ dọ, mo blibo la dzi yo fú kple awuwo kple awawonuwo, siwo Aramtọ̀wo tso fu gbe, esime wole sisim. Eye dọ̀lawo gbugbo va gblọ̀e na fia la. 16 Tete dukọ̀ la dọ̀ go daha Aramtọ̀wo fe asada la, eye wo memee dzidzenu deka xọ sekel deka 4 le Yehowa fe nya la nu.

17 Ke fia la de fia ọ̀n me, si fe alo ọ̀n wọ̀ziona dọ̀ la, dọ̀ agbo la nu, eye dukọ̀ la fanyae de agbo la nu wọ̀ku, abe alesi Mawu fe ame la gblọ̀, esime fia la va egbo ene. 18 Elabena esi Mawu fe ame la gblọ̀ na fia la bena, lu dzidzenu eve axọ sekel deka, eye wo memee dzidzenu deka axọ sekel deka le Samaria fe agbo nu etsọ wale siawo la, 19 fia ọ̀n me la dọ̀ ọ̀n na Mawu fe ame la gblọ̀ bena: Kpọ̀ dọ, ne Yehowa de fesre de dzifo ọ̀n hā la, de nusia ava mea? Eye wogblọ̀ be: Kpọ̀ dọ, àkpọ̀e kple wò ọ̀kuwo, gake màdú deke o. 20 Eva me nẹ̀ nenema, eye dukọ̀ la fanyae de agbo la nu wọ̀ku.

Elisa kpe de Sunem-nyonu la ọ̀n le fe adre dọ̀wuame la ọ̀go kple inegbe.

8. Eye Elisa fo nu kple nyonu, 8. 1 si fe vi wogbo agbee la, gblọ̀ bena: Mía kple afewometawo mí-tso, ne míadanye amedzro le afisiafi, si ke míekpọ̀; elabena Yehowa le dọ̀wuame he ge ve fe adre, eye ele anyigba dzi xoxo. 2 Tete nyonu la kple efemetawo dze mo, eye wòwo, abe alesi Mawu fe ame gblọ̀ ene, eye wòdanye amedzro le Filistitawo fe anyigba dzi fe adre. 3 Esi fe adrea nu yi vo la,

Mo. III. 12, 48.

Est. 4, 16.

19, 7.

kp. 1.

kp. 2.

4, 25.

nyonua gbugbo tso Filistitowo fe anyigba dzi; eye woyi, be yeade kuku na fia la le efe afe kple efe agble ta. 4 Eye fia la le nu fom kple Mawu fe ame fe dekakpui Gexazi bena: Tafiatse, gblɔ nu gā nu gā, siwo katā Elisa wɔ la nam. 5 Esi wɔgblɔ na fia la be, egbo agbe ame kuku la, kpɔ da, nyonu, si fe vi wɔgbo agbee la, va de kuku na fia la le efe afe kple efe agble ta. Tete Gexazi gblɔ bena: Nye afetɔ fia, nyonu la nye esia, eye esia nye via, si Elisa gbo agbee la. 6 Tete fia la bia nyonu la wɔxlɛe fiae. Eye fia la de afemenuwo dzikpɔla deka kpe de enu gblɔ bena: Do efe nuwo katā kple nuku, siwo wɔ le agblea me tso gbesigbe wɔdzo le anyigba dzi vasede fiifi la teje nɛ.

Aram-fia Xazael.

7 Elisa va Damasko, esime Aram-fia Ben-Hadad le do lɛm. Eye wova gblɔ nɛ be: Mawu fe ame va afisia! 8 Tete fia la gblɔ na Xazael bena: Tso nunana de asi, nayi ada-kpe Mawu fe ame la, eye nabia gbe Yehowa le egbo be: Mahaya le do sia mea? 9 Eye Xazael yi dakpee, eye wɔtso nunanawo kple Damasko fe nu veviwo de asi; wole kposɔ blane fe agbatsotsɔ. Eye wɔva egbo gblɔ bena: Viwɔ, Aram-fia Ben-Hadad dɔm de gbo-wɔ gblɔ bena: Mahaya le do sia mea? 10 Elisa do nu bena: Yi dagblɔ nɛ bena: Ahaya! Gake Yehowa dee fiam bena, ele kuku ge. 11 Eye wɔlɛ nku de edzi gā etefe didi, eye Mawu fe ame la de vasi avifafa me. 12 Tete Xazael gblɔ bena: Nukanuti nye afetɔ le avi fam? Edo nu bena: Menya nu vɔdi, si wɔ ge nala de Israel-viwo nu; iato dzo wofe du sesɛwo, eye atsɔ yi awu wofe dekakpuiwo, axlā wofe vidziɛwo de nu, eye adze fo le wofe funɔwo nu. 13 Xazael gblɔ be: Nuka wɔ dɔla, k avɔ, nye be, wɔawɔ nu gā sia? Elisa gblɔ bena: Yehowa dee fiam be, wɔwe le fia du ge de Aram dzi. 14 Tete wɔdzo le Elisa gbo heyi efe afetɔ gbo, eye wɔbiae bena: Nya ka Elisa gblɔ na wɔ? Edo nu bena: Egblɔ nam bena, ele hayahaya ge. 15 Ke esi nu ke

la, etsɔ avɔ de tsi me hetsyɔ mo nɛ, tete wɔku. Eye Xazael zu fia de etefe.

Yuda-fiaufe. Yoram.

16 Eye Yoram, Yuda-fia Yosafat fe vi, zu fia le Israel-fia Axab fe vi Yoram fe fe atɔlia me, le Yuda-fia Yosafat nɔli. 17 Exo fe blaetɔ vɔ eve, esime wɔzu fia, eye wɔdu fia le Yerusalem fe enyi. 18 Eye wɔto Israel-fiawo fe ve me, abe alesi Axab fe afe la wɔ ene, elabena ede^d Axab fe vinyonu, eye wɔwɔ nusi enye vɔ le Yehowa nku me. 19 Ke Yehowa mebe, yea-gblɛ Yuda o, le efe dɔla Dawid ta, abe alesi wɔgblɔ nɛ be, yeana akadia de eya kple viawo daa ene. 20 Le enɔli Edom dze aglā de Yuda fe dzidudu nu, eye wɔdo fia de wo dokui nu. 21 Tete Yoram ho yi Zair, eye tasiadamwo katā kpe de enu. Esi wɔto le zā me la, edze Edomto, siwo de to de eya kple tasiadam-amegawo la, eye dukɔ la si yi efe agbadɔ me. 22 Ale Edom dze aglā de Yuda fe dzidudu nu vasede egbe; eye Libna hā dze aglā le yemayi. 23 Yoram ntinya susɛea kple nusiwo katā wɔwɔ la, wɔnɔ wo de Yuda-fiawo fe ntinyagbalɛ me. 24 Eye Yoram mlɔ fofoawo gbo, eye wɔdii de fofoawo le Dawid fe du la me, eye via Axazyia zu fia de etefe.

Axazyia.

25 Axazyia, Yuda-fia, Yoram fe vi, zu fia le Israel-fia Axab fe vi Yoram fe fe wuivelia me. 26 Axazyia xɔ fe blave vɔ eve, esime wɔzu fia, eye wɔdu fia le Yerusalem fe deka. Dadaa nku nye Atalya. Israel-fia Omri fe vinyonu. 27 Eto Axab fe afe la ve me, eye wɔwɔ nusi nye vɔ le Yehowa nku me, abe Axab fe afe la ene; elabena to wɔnye na Axab fe afe la. 28 Eye Axab vi Yoram ho avɔ yi Ramot-Gilead de Aram-fia Xazael nu; ke Aramtowo si Yoram. 29 Tete fia la gbo va afe, be wɔana woada gbe le abi. siwo Aramtowo de enu le Rama, esime wɔwɔ avɔ kple Aram-fia Xazael la nu. Eye Yuda-fia, Yoram fe vi Axazyia yi, be yeakpɔ Axab vi Yoram da le Yezreel, elabena ele do lɛm.

a kp. 16-22 kpɔ Kron. II. 21, 1. 5-10.

b Fia. I. 22, 51.

d kp. 26.

e Sam. II. 7, 11 v. 18; Fia. I. 11, 38.

f kp. 26-29 kpɔ Kron. II. 22, 1 v. 8.

g Lu. 19, 41.

h kp. 18; 11, 1.

i 10, 32.

k Sam. I. 24, 15.

l 9, 15.

m Fia. I. 19, 15.

n 9, 16, 21.

Israel-fiajufe. Wosi ami na Yehu, eye wòwu Yoram, Axazya kple Izebel.

9. Eye nyagblòdila Elisa yò nya-gblòdilàwo fe nusròviwo dòmetò òka gblò nò bena: Bla wò ali dzi, eye natsò amigoe sia òe asi ayi Ramot-Gilead. **2** Ne èdò afima la, àkpò Yehu, Nimsi vi Yosafat fe vi; ge òe eme, eye nana wòatsi tre tso nòviawo òme, eye kplòe yi xogà me. **3** Eye natsò amigoe la akò òe ta me nò agblò bena: Ale Yehowa gblò esi: "Mesi ami na wò hédò fia òe Israel dzi. Emegebe navu wò, eye nasi, megalala o. **4** Tete nyagblòdilàwo fe nusròvi la yi Ramot-Gilead. **5** Esi wòge òe eme la, kpò òa, avakò la fe amegàwo òi anyi. Eye wògblò bena: Amegà, mehe gbea òe vs na wò! Yehu òò ñu bena: Mí katà dòmetò kae? Èdò ñu bena: Amegà wò! **6** Tete wòtsi tre heyi xòa me, eye wòkò ami la òe efe ta me gblò nò bena: Ale Yehowa, Israel fe Mawu la, gblò esi: Mesi ami na wò hédò fia wò òe Yehowa fe afe Israel dzi. **7** Eye tsrò wò afetò "Axab fe afe la, ne mabia hlò Izebel òe nye òla nyagblòdilàwo fe òu kple Yehowa fe òlawa katà fe òu nu. **8** Axab fe afe blibo la atrò gbìdìgbìdì, eye matsrò Axab fe ñutsuwo, òeviwo kple ame tsi-tsiwo siaa. **9** Mawò Axab fe afe la abe Yerobeam, Nebat vi fe afe kple Baesa, Axiya vi fe afe ene. **10** Eye avùwo adu Izebel le Yezreel-gble me, eye amea òeke madì o. Tete wòwu wò hesi.

11 Eye esi Yehu òo va efe afetò fe òlawa gblò la, wobiae bena: Eme nyoa? Nya ka ta adavato sia va gbòwò òò? Èdò ñu na wo bena: Mienya ñutsu la kple efe nuwòwò tso! **12** Ke wògblò bena: Avatsoe, gblòe na mí dzro! Tete wògblò bena: Ale kple ale wògblò nam enye si be: Ale Yehowa gblò esi: Mesi ami na wò hédò fia wò òe Israel dzi. **13** Tete wòwò kaba, eye wò dome amesiame tso efe avò òo ete le atrakpui-fòla la dzi, eye woku kpè gblò bena: Yehu zu fia! **14** Ale Yehu, Nimsi vi Yosafat fe vi, bla nu òe Yoram ñu. Ke Yoram kple Israel blibo la wòwò ñudò na Aram-fia

Xazael le Ramot-Gilead. **15** Emegebe fia Yoram gbugbò yi afe, be woada gbe le abi, "siwo Aramtòwo òe ènu, esime wòwò avà kple Aram-fia Xazael la ñu nò. Eye Yehu gblò bena: Ne edze mia ñu la, ekema amea òeke megasi tso òa me ayi adagblòe le Yezreel o. **16** Tete Yehu òo tasiadam heyi Yezreel, elabena Yoram le aba dzi le afima, eye Yuda-fia Axazya yi, be yeakpò Yoram òa. **17** Eye esi dzòla le mò ta me le Yezreel kpò Yehu fe amehawo gbòna la, egblò be: Mekpò amehaa òe! Tete Yoram gblò bena: È òò òla òka òò òa, ne wòadakpe wo abia bena: Dutifafaea? **18** Eye òò òla la òò sò yi òakpee gblò bena: Ale fia la gblò esi: Dutifafaea? Yehu gblò bena: Dutifafanya kae tso gbòwò? Trò va yi megbenye! Eye dzòla la yi òagblò bena: Òò la la yi òa òo wo gbò, ke megatrò gbò o. **19** Eye wò òò òò òò evelia wò òò sò yi wo gbò gblò bena: Ale fia la gblò esi: Dutifafaea? Yehu gblò be: Dutifafanya kae tso gbòwò? Trò va yi megbenye! **20** Eye dzòla la yi òagblò bena: Eyi òa òo wo gbò, gake megatrò gbò o. Nuwòwò la le abe Yehu, Nimsi vi fe nuwòwò ene, elabena ele nu wòm abe adavato ene.

21 Tete Yoram gblò bena: Tsi sò òe tasiadam ñu! Eye wòtsi òe tasiadam ñu, eye Israel-fia Yoram kple Yuda-fia Axazya òome amesiame òe efe tasiadam me, eye woyi Yehu kpe ge; eye wòkpòe le Yezreeltò Nabot fe agble me. **22** Esi Yoram kpò Yehu la, egblò bena: Yehu, òutifafaea? Èdò ñu bena: Dutifafa ka? Esi dawò Izebel fe ahasiwòwò kple dzosasa ta le agbò sòm òa ko laa? **23** Tete Yoram trò hesi, eye wògblò na Axazya bena: Axazya, nugbedòdoe! **24** Ke Yehu vu efe òa me, eye wòtè megbe na Yoram, eye anutrò la òò efe dzi òi go, eye wò mū òe efe tasiadam me. **25** Eye wògblò na fia ñu me Bidekar bena: Kòe fu gbe òe Yezreeltò Nabot fe agble me, elabena esi mía kple eve mí òò sò òò fofoa Axab yome la, eya Yehowa gblò nya sia òe ènu. **25** Ale Yehowa gblò esi: Mekpò Nabot

o 8, 28, 29.

o 8, 28.

o Fig. I. 19, 16.

o Fig. I. 21, 22.

o Fig. I. 14, 10.

o Fig. I. 15, 29.

o Fig. I. 16, 3, 11.

o Fig. I. 21, 23.

o Fig. I. 21, 1.

o Mat. 21, 7.

o Fig. I. 21, 19.

kple viawo fe ɔu etsɔ tso! Yehowa fe gbe enye si: Maɔo etefe na wò le agble sia me. Eyata kɔe fu gbe de agble la me le Yehowa fe nya la nu! 27 ^aKe esi Yuda-fia Axazya kpɔe la, esi to abɔ me xɔ fe mɔ, eye Yehu ti eyome gblɔ bɛna: Mité eya há! Eye wotée de tasiadam la me le Gurtogbe, si le Yibleam gbɔ la dzi, eye wòsi yi Megido heku de afiame. 28 Eye efe dɔlawo ɔkɔe yi Yerusalem, eye wɔdii de efeyado me de fofowoo gbɔ le Dawid fe du la me. 29 Axazya zu fia de Yuda dzi le Axab vi Yoram fe fe wuidekɛlia me.

30 Emegbe Yehu va Yezreel. Esi Izebel see la, edo tu de ŋku, eye wòwɔ leke na efe ta, eye wòdo mo de fesre nu. 31 Eye esi Yehu va agboa me la, tete wògbɔ be: ^aZimri, efe afeto wula dɔa? 32 Wòfɔ kɔ dzi kpɔ fesre nu gbɔ bɛna: Ameka le dzinye, amekae? Tete afemenuwo dzikpɔla eve alo etɔ do mo de fesre nu. 33 Eye wògbɔ bɛna: Mitu asii fu anyi! Tete wotu asii fu anyi, eye efe ɔu hlé de gli kple sɔwo ŋu, eye wofanyae. 34 Eye esi wòge de eme du nu no nu la, egblɔ bɛna: Miyi ɔakpɔ fifodeme sia da, ne miadii, elabena fia vinyonue. 35 Ke esi woyi, be yewoadii la, womekpɔ efe afia deke o, negbe efe takoli, afɔbaya kple asibayawo kɔ. 36 Eye wogbugbɔ va gblɔe nɛ; tete wògbɔ be: Esia nye nya, si Yehowa /gbɔ to efe dɔla Eliya, Tisbitɔ la dzi bɛna: Avũwo adu Izebel fe lã le Yezreel-gble me. 37 Eye Izebel fe kukua anɔ abe mi ene anɔ gbe me le Yezreel-gble me, ale be amea deke mate ŋu agblɔ be: Izebel enye si o.

Yehu gblé Axab fe afe, eye wòdze xɔl5 Yonadab.

10. Dutsuvi blaadre le Axab si le Samaria. Eye Yehu ŋlɔ agbalé dɔ de Israel-amegãwo, ame tsitsiwo kple Axab wiwo dzikpɔlawo le Samaria bɛna: 2 Azɔ, ne agbalé sia dɔ mia gbɔ la, — miafe afeto fe viŋutsuwo, tasiadamwo kple sɔwo, du seséwo kple awawonuwo le mia gbɔ tso — 3 ekema mitia miafe afeto fe viŋutsuwo dome nyuitɔ kple zãzeto dɔ

fofoa fe fiazikpui dzi, eye miwo awa de miafe afeto fe afe la nu. 4 Tete wòwɔ dɔ wo vevie ŋu wogblɔ bɛna: Kpɔ da, fia eve mete ŋu nɔ te de enu o, aleke miawo miáte ŋu anɔ te? 5 Tete amesi le afe na kple amesi le dua nu kple ame tsitsiwo kpakple devia-wodzikipɔlawo dɔ ame dɔ de Yehu, ne woagblɔ nɛ bɛna: Wò dɔlawo miénye, eye nusianu, si nagblɔ namí la, miawɔe; miéle amea deke tso ge aɔo fiae o; wɔ nusianu, si dze ŋuwò! 6 Eye wòŋlɔ agbalé dɔ de wo zi evelia bɛna: Ne miénye tɔnye, eye miebe, yewoado to nye gbe la, ekema mitsɔ miafe afeto fe viŋutsuwo fe tawo va gbonye le Yezreel etsɔ wɔale siawo! Fia viŋutsuwo le ame blaadre, eye wonyi wo le dua me bubumewo gbɔ. 7 Esime agbalé la dɔ wo gbɔ la, wolé fiavi blaadreawo wu, eye wotsɔ wofe tawo de kusiwo me dɔ dee le Yezreel. 8 Eye dɔlaa de va toe nɛ gbɔ bɛna: Wotsɔ fiaviawo fe tawo vɛ. Egblɔ bɛna: Mitsɔ wo li kɔ eve de agboa nu, vasede ŋu nake! 9 Esi ŋu ke la, edo yi ɔatsi tre hegbɔ na duko blibo la bɛna: Miénye ame dzɔdzɔewo! Kpɔ da, mebla nu de nye afeto ŋu, eye mewui; ke ameka wu amesiawo katã? 10 Midze sii bɛna, nya deke meto le Yehowa fe nya, si wògbɔ de ^aAxab fe afe ŋu la me o, eye Yehowa wɔ nusi wògbɔ to efe dɔla Eliya dzi la. 11 Eye Yehu wu amesiwo katã kpɔto de Axab fe me le Yezreel, efe amegãwo katã, xɔl3awo kple efe nunɔlawo, vasede esime amea deke mekpɔto si o.

12 Emegbe wòdzo yina Samaria. Esi Yehu va dɔ alékpɔviwo fe takpexɔ gbɔ le mɔ to la, 13 edo go Yuda-fia Axazya noviŋutsuwo, eye wòbia bɛna: Amekawo miénye? Wòdɔ ŋu bɛna: Axazya noviŋutsuwo m'énye, eye miénye, be miadogbena fia viŋutsuwo kple fiasrɔ fe viŋutsuwo. 14 Tete wògbɔ be: Milé wo agbagbe! Eye wolé wo agbagbe hewu wo de takpexɔ la fe do me; wole ŋutsuwo blane vɔ eve, eye mena wo idometɔa deke si o. 15 Eye wòdzo tso afima heva do go ^bRexab

^a Kron. II. 22, 7-9.

^b 14, 20; 23, 30.

^a Fla. I. 16, 10, 18.

^c Fla. I. 21, 22.

^d kp. 10; Fla. I. 21, 22.

^e Kron. II. 22, 8.

^f Yer. 35, 6.

vi Yonadab, amesi va ekpe ge. Tete wòdo gbe n̄ biae bena: Wò dzi me k̄o, abe alesi nye dzi le de wò dzi ɲu enea? Yonadab do ɲu bena: Ele nenema! Yehu be: Ne ele nenema la, ekema na asim kp̄o! Eye wòna asii. Tete wòna wòdo egbo le tasiadam la me, 16 eye wògblo bena: Va miyi, ne nakp̄o, alesi mele ɲu w̄am de Yehowa nui; eye wòna wòdo efe tasiadam la. 17 Eye wòyi Samaria dawu Axab fe amesiwo kat̄a kp̄o de Samaria la, vasede esime wòtsr̄5 wo v̄o, le ^eYehowa fe nya, si wògblo na Eliya la nu.

Yehu tsr̄5 Baal-subòsubo; gake mede legba subòsubo ɲu da o.

18 Tete Yehu fo duk̄o blibo la nu fu gbl̄o na wo bena: Axab ^omesubò Baal wòde edefe o, Yehu asubò de edzi awu. 19 Eyata miyò Baal fe nyagbl̄odilawo kat̄a kple esubòlawo kat̄a kpakple efe nunòlawo kat̄a dem, amea deke megatsi anyi o, elabena mele v̄o-saṣkeke ḡaa de du ge na Baal. Amesi ke tsi anyi la, magan̄o agbe o! Ke ɲòdzomenu Yehu w̄o, be wòtsr̄5 Baal-subòlawo. 20 Eye Yehu gbl̄o bena: Miw̄o ɲkekenyui fe takpekpe la k̄ok̄o n̄a Baal! Tete wode gbe f̄a. 21 Eye Yehu do ame do de Israel blibo la, eye Baal-subòlawo kat̄a wova, amea deke metsi anyi, si meva o; woyi de Baal fe x̄o la me, eye Baal fe x̄o la ȳo tratra tra tso go deka me vasede go keme me. 22 Eye wògblo na awudzikp̄ola bena: Ò awuwo do goe na Baal-subòlawo kat̄a! Tete wòde awuawo do goe na wo. 23 Az̄o Yehu kple ^hYonadab, Rexab vi, wova Baal fe x̄o la m̄o, eye wògblo na Baal-subòlawo bena: Midzro eme, ne miakp̄o be, Yehowa fe subòlawo domet̄a deke magan̄o mia dome afisia o, negbe Baal-subòlawo de-deko. 24 Ke esi wova akpedavo kple numev̄o sa ge la, Yehu de ame blanyi do xexe gbl̄o bena: Ne amesiwo mede asi na mi la, domet̄a de si la, ekema ^gagbe an̄o agbe tefe. 25 Esime wowu numev̄o na nu la, Yehu gbl̄o na fia ɲu asrafowo kple fia ɲu amewo bena: Mige de me, ne ^rmiawu wo, eye amea deke megasi o! Tete

wowu wo kple yi. Ke esi fia ɲu asrafowo kple fia ɲuti amewo tso wofe kukuawo fu gbe la, wogede Baal fe x̄o k̄ok̄o me, 26 eye ^awode legbawo tso Baal fe x̄o me hets̄o dzo wo. 27 Wogb̄a ^bBaal fe legba la, eye wogb̄a Baal fe x̄o la hets̄o do kp̄oxadefee vasede egbe.

28 Ale Yehu tsr̄5 Baal da le Israel enye si. 29 Negbe ^dYerobeam, Nebat vi fe nuv̄5, siwo nye sikanyivi le Betel kple Dan, siwo wòts̄o ble Israel de nuv̄5 me la, ɲu ko Yehu mede asi le o. 30 Eye Yehowa gbl̄o na Yehu bena: Esi n̄ew̄o nusi dze ɲunye p̄ep̄e, eye n̄ew̄o Axab fe afe la, abe alesi le nye dzi me tututu ene la, eyata viwòwo /an̄o Israel-fiazikpui la dzi vasede dzidzime enelia dzi. 31 Ke Yehu mel̄e ɲku de Yehowa fe seawo ɲu, ne wòaz̄o de wo nu kple efe dzi blibo o; eye mede asi le Yerobeam fe nuv̄5, siwo wòts̄o ble Israel de nuv̄5 me la nu o.

32 Xemayi Yehowa de asi Israel nu tsitsi me, eye ^hXazael si wo le Israel fe lifowo kat̄a dzi, 33 tso Yordan nu dota yedzefe, Gilead-nyigba blibo la, si nye Gad, Ruben kple Manase to, tso Aroer, si le Arnon-t̄oo la nu vasede Gilead kple Basan. 34 Yehu ɲutinya sus̄oawo, nusiwo kat̄a wòwo kple efe kal̄ew̄ow̄o kat̄a la, wogb̄o wo de Israel-fiawo fe ɲutinyagal̄e me. 35 Eye Yehu ml̄o fofowoo gbo, eye wod̄il de Samaria, eye via ^hYoaxaz zu fia de etefe. 36 Xeyi, siwo Yehu du fia de Israel dzi le Samaria la, le fe blave v̄o enyi.

Yuda-hadufe. Atalya fe ɲutases̄. Yoas zu fia, eye wòwu Atalya.

11. ^hEsi ^hAtalya, Axazya dada, k̄p̄o be, ^ovia ku la, etso, eye wòwu fiafome blibo la. 2 Tete fia Yoram ɲovinyonu Yoseba, amesi nye Axazya ɲovinyonu, fi Axazya fe viɲutsu Yoas le fiavi, siwo wu ge woala la dome, eye wòts̄o eya kple efe nonala yi dayla de Atalya de abaxo me, eye wome-wui o. 3 Eyla de egbo le Yehowa fe me fe ade. Eye Atalya du anyigba la dzi.

a 11, 18.

b 3, 2.

d Fla. I. 12, 26 v. 32.

e Fla. I. 21, 21, 22.

f 15, 12. g Fla. I. 16, 31 v. 32.

h 8, 12.

i 13, 1.

k kp. 15.

l kp̄o Kron. II. 22, 10-23, 21. m 8, 26. n 3, 27.

p Fla. I. 20, 30.

r Fla. I. 18, 40.

4 Ke le fe adrelia me la Yehoyada wodayo blafowokple fia nu asrafowo fe ame alafawo fe amegawo vs, eye wokplo wo yi Yehowa fe me hebla nu kpli wo, eye wona woka atam ne le Yehowa fe me, eye wofia fiavi la wo. 5 Eye wode se na wo gblo bena: Nusi miawo enye si: Mi amesiwo le do me do ge le dzudzogbe dzi la fe akpa etoliawo deka nadzo fia fe afe la nu; 6 akpa etoliawo deka nana agbo Sur me, eye akpa etoliawo deka nana fia nu asrafowo yome le agbo la me, eye midzo afe la nu le dodo me. 7 Eye mia dometo, siwo katã do le do me le dzudzogbe dzi la, fe akpa eve nadzo Yehowa fe afe la nu le fia la ta. 8 Mifo xla fia la godoo va kpe, eye amesiame nalé awawonu de asi; amesi be, yeadze mi la, naku; eye mino fia la gbo, ne do, alo wogbo. 9 Tete ame alafawo fe amegawo wo pepere, abe alesi nunla Yehoyada de se ene, eye wo dome ameslame de efe amewo, amesiwo do do me le dzudzogbe dzi kple amesiwo do le do me le dzudzogbe dzi siaa, eye wova nunla Yehoyada gbo. 10 Eye nunla la tso fia Dawid fe akplo kple 'akpoxonu, siwo le Yehowa fe me la, na ame alafa fe amegawo. 11 Eye fia nu asrafowo dome amesiame lé efe awawonu de asi tso xo la fe dusi me gome vasede xo la fe mia me gome kpakple vsamlekpu kple xo lango. 12 Tete wokplo fiavi la do goe hetsu fiakuku la do ne, eye wotsu se la de asi ne, eye wodeo fia hesi ami ne; tete wofu akpe hedo xi bena: Fia neno agbe!

13 Ke esi Atalya se fia nu asrafowo kple duku la fe xli la, eyi de duku la gbo le Yehowa fe me. 14 Esi wokpo bena, fia la tsi tre de kokofe, abe alesi wonye konu ene, amegawo kple kpeku'awo fo xla fia la, esi duku hahoo la le dzidzo kpom hele kpe kum la, Atalya dze efe awuwo gblo bena: Nugbedodoe! Nugbedodoe! 15 Tete nunla Yehoyada de se na ame alafawo fe amegawo, siwo nye avako la fe kplolawo gblo na wo bena: Mikplo to amewo dome, eye ne amea de dze eyome la,

a Nex. 3, 28.

b 10, 26, 27;
Don. 8, 26.d kp. 1-13 kpo
Kron. II. 24, 1
v. 12.

e Sam. II. 8, 7.

f 14, 4; Fia. I.
22, 44.g Mo. V. 17, 18.
18.

miwui kple yi! Elabena nunla la gblo be, womawui de Yehowa fe afe la me o. 16 Esi wolée, eye wova do afisi sowo tona yia fia fe me la, wowui de afima.

17 Eye Yehoyada do nubabla Yehowa, fia la kple duku la kpa-kple fia la kple duku la dome, be woanye Yehowa fe duku. 18 Tete duku hahoo lakata ge de Baal fe me, womu efe vomslekpuwo, eye wogba efe legbawo gudugudu, eye wovu Baal fe nunla Matan de vomslekpuwo ngbo. Eye nunla la de dzolawo do Yehowa fe afe la nu. 19 Eye wode ame alafawo fe amegawo, blafowo kple fia nu asrafowo kpakple duku hahoo la katã, eye wokplo fia la tso Yehowa fe me heto fia nu asrafowo fe agbonumo yi de fia fe me, eye wobobo no fiawo fe fiazikpu la dzi. 20 Duku hahoo la katã kpo dzidzo, eye du la me fa. Ke wotsu yi wu Atalya de fia fe afe me.

Fia Yoas. Gbedoxo dzadzrao.

12. Yoas xo fe adre, esime wozu fia. 2 Le Yehu fe fe adrelia me Yoas zu fia, eye wodu fia le Yerusalem fe blane. Dadaa nko nye Zibya tso Beer-Seba. 3 Eye Yoas wo nusi nyo le Yehowa nku me le efe agbe me nkekewo katã me, elabena nunla Yehoyada fia nu. 4 Negbe nuxefewo ko wome de da o, eye duku la gasa vo hedo dzudzuo le nuxefewo.

5 Eye Yoas gblo na nunlawo bena: Klosalo, siwo katã nu wokpo, eye wotsu va Yehowa fe mee, amesiwo wotia xle fe klosalowo, amesiwo wodo asi na fe klosalowo kple klosalo, siwo katã amea de na le edokui si hetsu va Yehowa fe mee la, 6 nuno'awo naxoe, amesiame naxoe le ehavi si, ne woatsae adu xo la fe gbagbafewo do afisiafi, si wonya kpo wogba ko. 7 Ke le fia Yoas fe fe blave vo etolia me la nunlawo mekpoo do xo la fe gbagbafewo do hade o. 8 Tete fia Yoas yo nunla Yehoyada kple nunla bubuwo gblo na wo bena: Nukanuti miedu xo la fe gbagbafewo do oa? Azo migaxo gaa deke le mia haviwo si o, ke bon mitsae do xo la fe gbagbafewo do. 9 Eye nunlawo

l5 edzi be, yewomegale ga x3 ge le duk3 la si o, eye yewomad3 x3 la fe gbagb3f3fewo h3 do o. 10 Tete nun3la Yehoyada ts3 adakaa de, eye w3n3 do de nutuvia nu, eye w3ts3e de v3samlekpuilaxa le d3si me gome. Ne amea de va Yehowa fe me la, ekema nun3la, siwo le kpuinu dz3m la, ts3 ga, siwo kat3 wots3 va Yehowa fe mee la, kona de eme. 11 Ne wokp3 be, ga, si le adaka la me, s3 gb3 la, ekema fia la fe agbal3-n3la kple nun3-ag3 vana, eye woblaa ga, si le Yehowa fe me la, hexl3na. 12 Emegbe wots3 ga, si woxl3 la, na Yehowa fe afe la fe d3 nun3lawo, eye wots3e na atikpalawo kple x3tulawo, amesiwo le d3 w3m le Yehowa fe afe la nu 13 kple glid3lawo kple kpefulawo, eye wots3e fle atiwo kple kpewo, ne woats3 ad3 Yehowa fe afe la fe gbagb3f3fewo d3, kple nusiwo kat3 wohi3 le x3 la d3d3d3 me. 14 Ke womets3 ga, si wots3 va Yehowa fe mee la, w3 klosal3-gbawo, h3wo, vutrewo kple kp3wo, sikanuwo kple klosalonuwo domet3a deke hena Yehowa fe afe la o; 15 ke boŋ wots3 wo na d3-nun3lawo, be woats3 ad3 Yehowa fe afe la doe. 16 Eye h3womebu akonta kple amesiwo si wode ga lae, be woats3 na d3nun3lawo o, elabena wow3e le anukware me. 17 Ke womets3 ga, si woxe de dzidada kple nuv3wo ta la, va Yehowa fe me o; nun3lawo t3 w3nye.

Xazael ho a3a yi Yerusalem. Wowu Yoas.

18 Yemayi Aram-fia iXazael ho va w3 a3a kple Gat, eye w3x3e, eye Xazael d3 be, yeaho de Yerusalem n3ti. 19 Tete Yuda-fia Yoas ts3 knusiwo kat3 nu f3foa, Yuda-fiawo: Yosafat, Yoram kple Axazy3 k3, kple nusiwo nu eya n3t3 k3 kpakple sika, siwo kat3 le Yehowa fe afe fe nudzrad3fe la, d3 de Aram-fia Xazael, eye w3d3wo le Yerusalem nu.

20 Yoas n3tinya sus3eawo, kple nusiwo kat3 w3w3 la, won3wo de Yuda-fiawo fe n3tinyagbal3 me. 21 Eye h3efe d3lawo t3o d3 nugbe de enu, eye wowu Yoas le Milo fe afe, si le Silo gome la me. 22 Efe d3lawo Yozaxar, Simeat vi, kple Yozabad, Somer vi, wonye

amesiwo wui, eye wod3i de f3foawo gb3 le Dawid fe du la me; eye "via Amazya zu fia de etefe.

Israel-Baŋufe. Yoaxaz.

13. Le Yuda-fia Axazy3 fe vi Yoas fe fe blave v3 et3lia me la Yehu fe vi Yoaxaz zu fia de Israel dzi le Samaria fe wuiadre.^b 2 Ew3 nusi nye v3 le Yehowa nku me, eye w3w3 Yerobeam, Nebat vi fe nuv3, siwo w3ts3 ble Israel de nuv3 me, eye mede asi le enu o.^d 3 Tete Yehowa do d3-medzoe de Israel nu, eye w3ts3 wo de asi na eAram-fia Xazael kple Xazael vi Ben-Hadad nke-keawo kat3. 4 Eye Yoaxaz f3 koko na Yehowa, eye Yehowa d3 toe, elabena ekp3 alesi Aram-fia te Israel de anyii. 5 Tete Yehowa d3 x3namet3a de na Israel, eye woge le Aramt3wo si me, eye Israel-viwo n3 wofe agbad3wo me abe ts3 ene. 6 Deko womede asi le Yerobeam fe afe la fe nuv3, siwo w3ts3 ble Israel de nuv3 me la nu o; ke boŋ wow3 wo, eye ^gAserawo h3 tsi Samaria. 7 Elabena Yoaxaz fe avak3, si ko kp3t3 di ne la, le s3dola blaats3, tasiad3m ewo kple af3z3la akpe ewo; elabena Aram-fia tsr3wo, eye w3w3 wo abe ke, si wofanya kple af3 ene. 8 Yoaxaz n3tinya sus3eawo, nusiwo kat3 w3w3 kple efe kal3w3w3wo la, won3wo de Israel-fiawo fe n3tinyagbal3 me. 9 Eye Yoaxaz ml3 f3foawo gb3, eye wod3i de Samaria, eye via Yoas zu fia de etefe.

Yoas.

10 Le Yuda-fia Yoas fe fe blaet3 v3 adrelia me la Yoaxaz fe vi Yoas zu fia de Israel dzi le Samaria fe wuiadre. 11 Ew3 nusi nye v3 le Yehowa nku me, eye mede asi le Yerobeam, Nebat vi fe nuv3, siwo kat3 w3ts3 ble Israel de nuv3 me la nu o, ke boŋ ewo wo. 12 Yoas n3tinya sus3eawo, nusiwo kat3 w3w3 kple efe kal3w3w3wo kpakple a3a, si w3w3 kple Yuda-fia Amazya la, won3wo de Israel-fiawo fe n3tinyagbal3 me.^o 13 Eye Yoas ml3 f3foawo gb3, eye ^pYerobeam bob3 n3 efe fiazikpui la dzi, eye wod3i Yoas de Israel-fiawo gb3 le Samaria.

c 14, 1.

b 10, 36.

d Fla. I, 12, 20 v. 33.

e 10, 32.

f 14, 27.

g Fla. I, 16, 33.

h 22, 7.

i 10, 32.

k Fla. I, 15, 18.

l kp. 2.

m 14, 5.

n 14, 8-16.

p 14, 23.

Elisa gblɔ nya dɛ le kula dzi. Efe kukua to ame kukua de de tsitre.

14 Xemayi dɔ, si me Elisa ato aku la, dze edzi. Tete Israel-fia Yoas yi egbo, eye wɔfa avi le egbo gblɔ bena: ^aFofonye, fofonye! Israel fe tasiadam kple efe sɔdolawo! 15 Eye Elisa gblɔ nɛ bena: Yi datsɔ dati kple aɖutrɔ vɛ! Esi wɔyi datsɔ dati kple aɖutrɔ vɛ nɛ la, 16 egblɔ na Israel-fia bena: Tso wɔ asi dɔ dati la dzi! Esi wɔdo efe asi edzi la, Elisa tso efe asi dɔ fia la fe asi dzi 17 gblɔ bena: vu fesre, si dɔ ta yedzefe gome! Eye wɔvui. Eye Elisa gblɔ be: Da aɖutrɔ la! Tete wɔdae. Eye wɔgblɔ bena: Dzidudu fe aɖutrɔ tso Yehowa gbo kple Aramtɔwo dzidudu fe aɖutrɔ! ^bAsi Aramtɔwo le Afek, vaseɖe esime woatsrɔ. 18 Eye wɔgblɔ bena: Fɔ aɖutraawo! Esi wɔfɔe la, egblɔ na Israel-fia la bena: Tso wo fo anyigbae! Eye wɔfoe zi etɔ ko tasi. 19 Tete Mawu fe ame dɔ dɔ-medzo de eɖu gblɔ bena: ^cƉe wɔnye zi atɔ alo zi ade nɛfoe la, eya ko hafi nasi Aramtɔwo, vaseɖe esime woatsrɔ; ke azo la zi etɔ ko nasi Aramtɔwo. 20 Emegbe Elisa ku, eye wodii. Esi fe trɔ la, Moabitɔwo fe adzohawo va anyigba la dzi. 21 Eye wɔva me, esime wole nɔtsua de dim, eye wokpɔ adzohawo la, wotsɔ nɔtsua la fu gbe de Elisa fe yodo me. Ke esi nɔtsua la ka Elisa fe fuwo nu la, egbo agbe, eye wɔtso de efe afɔwo dzi.

22 Ke Aram-fia Xazael te Israel de anyi le Yoaxaz fe agbe me nkekewo katã me. 23 Gake Yehowa ve wo nu, ekpɔ wofe nublani, eye wɔtrɔ de wo nu ^dle nu, si wɔbla kple Abraham, Isak kple Yakob la ta, eye medi be, yeagblɛ wo o, eye mede wo da le efe nkuta o vaseɖe fifi. 24 Esi Aram-fia Xazael ku, eye via Ben-Hadad zu fia de etefe la, 25 tete Yoaxaz vi Yoas gaxɔ du, siwo Xazael xɔ le fofoa Yoaxaz si le aɔa me la, le via Ben-Hadad si. Zi etɔ Yoas sii, eye wɔgaxɔ Israel-duwo.

Yuda-fiaɖefe. Amazya kple Azarya.

14. ^kLe Israel-fia Yoaxaz fe vi Yoas fe fe evelia me la ^lAmazya, Yuda-fia Yoas fe vi, zu

a 2, 12.

b 12, 3. 4.
d 15, 4.

e 12, 21. 22.

f Mo. V. 24, 16.

g Don. 9, 14.

h Mo. III. 26, 42.

i kp. 19.

k kp. 1-22 kpɔ
Kron. 11. 26
v. 26, 2.
l 12, 22.

fia. 2 Exɔ fe blave vɔ atɔ, esime wɔzu fia, eye wɔdu fia le Yerusalem fe blave vɔ asieke. Dadaa nko nye Yehoadan tso Yerusalem. 3 Ewo nusi dze Yehowa nu, ɖeko mede fofoa Dawid nu o, eye wɔwɔ pɛpɛpɛ, abe alesi fofoa Yoas wɔ ene. 4 Negbe ^bnuxefewo ko womeɖe da o, eye duku la gasa vɔ hedo dzudzo le nuxefewo. 5 Esime fiadudu la li ke de esi me la, ewu efe dola, siwo wu fofoa fia. 6 Ke mewu hlɔdolawo fe viwo o, abe alesi Yehowa de se gblɔ/wonko de Mose fe segbalɛa me ene bena: Womagawu fofowo de viwo nu o, ke boɔ amesiamɛ neku de efe nuvɔ ta. 7 Ewu Edomtɔwo dome ame akpe ewo le dzeve la me, eye wɔxɔ Sela le ava la me hetsɔ nko nɛ bena Yokteel vaseɖe egbe.

8 Xemayi Amazya dɔ ame dɔ de Israel-fia Yoas, Yehu vi Yoaxaz fe vi gbo, ne woagblɔ nɛ bena: Va, ne mɔakpe akɔ kple mia nɔewo kpɔ! 9 Tete Israel-fia Yoas dɔ ame dɔ de Yuda-fia Amazya gbo, ne woagblɔ nɛ bena: ^dDu-vegoe, si le Libanon dzi la, dɔ ame dɔ de sederti, si le Libanon dzi, gblɔ bena: Tso viwɔnyanu na vinyenutsu, ne wɔade. Tete gbemelɛ, siwo le Libanon dzi, va nyɛ avuzi le nuvegoe la dzi. 10 Esi Edomtɔwo, eyata dzi dɔ fowɔ. Wɔ bubu la nenɔ nuwɔ, ne natsi afe; nukaɖuti nɛbe, yeade dokuiwɔ dzogbevɔe me, eye mia kple Yuda sɔa miatsi? 11 Ke Amazya meɖo toe o. Tete Israel-fia Yoas ho va, eye eya kple Yuda-fia Amazya wokpe akɔ le Bet-Semes, si nye Yuda tɔ la. 12 Ke Israel si Yuda, eye wo dome amesiamɛ si yi efe agbadɔ me. 13 Israel-fia Yoas le Yuda-fia Amazya, Axazya vi Yoas fe vi, le Bet-Semes, eye wɔkplɔe va Yerusalem. Eye wɔgbɔ Yerusalem fe gli tso Efrayim-gbo la nu vaseɖe dzogoodzigbo la gbo, ele abɔklugui alafa ene. 14 Eye wɔlɔ sika kple klosalowo katã kple nusiwo katã le Yehowa fe afe kple fia fe afe fe nudzradofe hekpe de awɔbamewo nu, eye wɔgbugbo yi Samaria. 15 Yoas putinya susɔe, nusiwo wɔwɔ kple efe kalɛwɔwɔwo kpakple alesi wɔwɔ ava

kple Yuda-fia Amazyia la, wɔŋlɔ wo de Israel-fiawo fe ntinyagbalẽ me. 16 Eye Yoas mlɔ fɔfoawo gbɔ, eye wodii de Israel-fiawo gbɔ le Samaria, eye via Yerobeam zu fia de etefe.^b

17 Eye Yuda-fia Amazyia, Yoas vi, nɔ agbe fe wuiatɔ le Israel-fia Yoas, Yoaxaz vi fe ku megbe. 18 Amazyia ntinya susɔea la, wɔŋlɔe de Yuda-fiawo fe ntinyagbalẽ me. 19 Ke woɔ nugbe de /ɛnu le Yerusalem; tete wɔsi yi Laxis, gake woɔ ame de eyome de Laxis wodawui le afima. 20 Eye wokɔe do sɔ dzi va di de fɔfoawo gbɔ le Yerusalem de Dawid fe du la me.⁹ 21 Tete Yuda-dukɔ blibo la tso Azarya, amesi nye fe wuiade vi la, do fia de fɔfoa Amazyia tefe.¹ 22 Eyae tso kElat, eye wɔgaxɔe na Yuda, le esi fia la mlɔ fɔfoawo gbɔ megbe.

Israel-fladufe. Yerobeam, fia evelia.

23 Le Yuda-fia Amazyia, Yoas vi fe fe wuiatɔlia me la Yerobeam, Israel-fia Yoas fe vi, zu fia le Samaria fe blane vɔ deke. 24 Ewɔ nusi nye vɔ le Yehowa ŋku me, eye mede asi le Yerobeam, Nebat vi fe nuvɔ, siwo katã wɔtsɔ ble Israel de nuvɔ me la ŋu o.⁹ 25 Egbugbɔ Israel fe lifowo xɔ tso Xamat nutowo me vasede tagbafu la nu, abe alesi Yehowa, Israel fe Mawu la, gbɔ to efe dɔla, nyagblɔdila Yona, Amitai vi, tso Gat-Xefer dzi la ene. 26 Elabena Yehowa kpɔ Israel fe hiã be, enu sɛ ntɔ, eye be, deviwo kple ame tsitsiwo siaa nu yi, eye xɔnametɔa deke meli na Israel o.⁴ 27 Elabena Yehowa megbɔ be, yeatutu Israel fe ŋkɔ da le dzifo te o, eyata wɔde wo to Yerobeam, Yoas vi la dzi. 28 Yerobeam ntinya susɔea kple nusiwo katã wɔwɔ, efe kalẽwɔwɔwo kple awa, si wɔwɔ kpakple alesi wɔgbugbɔ Damasko kpɛ Xamat, siwo nye Yuda tɔ tsã, na Israel la, wɔŋlɔ wo de Israel-fiawo fe ntinyagbalẽ me. 29 Eye Yerobeam mlɔ fɔfoa, Israel-fiawo gbɔ, eye via Zaxarya zu fia de etefe.

Yuda-fladufe. Azarya alo Uzija.

15. "Le Israel-fia Yerobeam fe fe blave vɔ adrelia me la Azar-

a 14, 21.

b 13, 13.

d 14, 3, 4.

e Mo. III, 12, 48.

f 12, 21.

g 9, 28.

h kp. 32.

i 15, 1, 2.

k 16, 6.

l kp. 16: Hos. 1, 1; Am. 1, 1, n 14, 28.

m Fla. I, 12, 36 v. 33.

n Fla. I, 12, 36 v. 33.

o kp. 14: Am. 7, 9.

p Yo. 1, 1.

q 10, 30.

r Mo. V, 22, 36.

s 13, 5.

t Fla. I, 16, 17.

u 15, 8.

v kp. 1-7 kpɔ Kron. II, 26, 1, 3-23.

ya, Yuda-fia Amazyia fe vi, zu fia.^o 2 Exɔ fe wuiade, esime wɔzu fia, eye wɔdu fia le Yerusalem fe blaati vɔ eve. Dadaa ŋkɔ nye Yexalya tso Yerusalem. 3 Ewɔ nusi dze Yehowa ŋu, abe alesi fɔfoa Amazyia wɔ pɛpɛ ene. 4 Negbe nuxefewo kowomede da o, eye dukɔ la gasa vɔ hedo dzudzɔ le nuxefewo.^d 5 Ke Yehowa de fu na fia la, eye wɔde anyi vasede efe kugbe, eye wɔwɔ xɔa de me le aga. Eye fia fe vi Yotam nɔ afe la nu hedrɔ wɔnu dukɔ hahoo la. 6 Azarya ntinya susɔea kple nusiwo katã wɔwɔ la, wɔŋlɔ wo de Yuda-fiawo fe ntinyagbalẽ me. 7 Eye Azarya mlɔ fɔfoawo gbɔ, eye wodii de fɔfoawo gbɔ le Dawid fe du la me, eye via Yotam zu fia de etefe.

Israel-fladufe. Zaxarya.

8 Le Yuda-fia Azarya fe fe blaeti vɔ enyilia me la Zaxarya, Yerobeam vi, zu fia de Israel dzi le Samaria dzinu ade.ⁿ 9 Ewɔ nusi nye vɔ le Yehowa ŋku me, abe alesi fɔfoawo wɔ ene; eye mede asi le Yerobeam, Nebat vi fe nuvɔ, siwo wɔtsɔ ble Israel de nuvɔ me la ŋu o. 10 Tete Salum, Yabes vi, do nugbe de enu, eye wɔwɔwɔ le Yibleam hezu fia de etefe. 11 Zaxarya ntinya susɔea la, wɔŋlɔe de Israel-fiawo fe ntinyagbalẽ me. 12 Esia nye nya, si Yehowa gbɔ na Yehu bena: Viwɔwo anɔ Israel-fiazikpuɔ la dzi vasede dzidzime enelia dzi; eye nenema wɔva mee.

Salum.

13 Le Yuda-fia Uzija fe fe blaeti vɔ asiekelia me la Salum, Yabes vi, zu fia, eye wɔdu fia le Samaria dzinu deka. 14 Tete Menaxem, Gad vi, tso Tirza ho va Samaria, eye wɔwɔ Salum, Yabes vi la, hezu fia de etefe. 15 Salum ntinya susɔea kple alesi wɔdu nugbe la, wɔŋlɔ wo de Israel-fiawo fe ntinyagbalẽ me. 16 Yemayi Menaxem tsrɔ Tapuax kple nusiwo katã le eme kpakple efe nutowo me, elabena esi wɔtsɔ Tirza va la, womeɔu agbo nɛ o, eyata wɔsi wo, eye wɔde fo le wofe funɔwo katã nu.

Menaxem.

17 Le Yuda-fia Azarya fe fe blaetõ vò asiekelia me la Menaxem, Gad vi, zu fia de Israel dzi fe ewo le Samaria. 18 Ewò nusi nye vò le Yehowa ñku me, eye mede asi le Yerobeam, Nebat vi fe nuvõ, siwo wòtsò ble Israel de nuvõ me la ñu o.^b 19 Enõli Asur-fia Pul va dze anyigba la dzi, eye Menaxem tso klosalo ta'ento akpe deka na Pul, be wòakpe de ye ñu, ne fia-
dudu la nali ke de ye si me. 20 Eye Menaxem dzo 'ga le Israel tso aawolawo katã si, be ñutsu sia ñutsu natsò klosalo sekel blaetõ na Asur-fia. Ale Asur-fia gbu-gbò, eye metsi anyigba la dzi afi-ma o. 21 Menaxem ñutinya susœa kple nusiwo katã wòwò la, wòñlò wo de Israel-fia wo fe ñutinyagbalè me. 22 Eye Menaxem mlò fofoawo gbò, eye via Pekaxya zu fia de etefe.

Pekaxya.

23 Le Yuda-fia Azarya fe fe blaetõlia me la Pekaxya, Menaxem vi, zu fia du Israel dzi fe eve le Samaria. 24 Ewò nusi nye vò le Yehowa ñku me, eye mede asi le Yerobeam, Nebat vi fe nuvõ, siwo wòtsò ble Israel de nuvõ me la ñu o.^a 25 Tete efe fia ñu me Pekax, Remalya vi, do nugbe de enu, eye wòwui le fia fe afe fe mō me le Samaria; Arkob kple Arye kpa-kple ñutsu blaetõ, siwo nye Gilead-viwo, kpe de enu, eye wòwui hezu fia de etefe. 26 Pekaxya ñutinya susœa kple nusiwo katã wòwò la, kpo da, wòñlò wo de Israel-fia wo fe ñutinyagbalè me.

Pekax. Asiria-boyo me nono dze gome.

27 Le Yuda-fia Azarya fe fe blaetõ vò evelia me la Pekax, Remalya vi, zu fia de Israel dzi fe blave le Samaria. 28 Ewò nusi nye vò le Yehowa ñku me, eye mede asi le Yerobeam, Nebat vi fe nuvõ, siwo wòtsò ble Israel de nuvõ me la ñu o.^p 29 Le Israel-fia Pekax ñoli la Asur-fia Tiglat-Pileser va, eye wòxò Yion, Abel-Bet-Maaxa, Yanoax Kedes, Xazor, Gilead kple Galilea, si nye Naf-tali-nyigba blibo la, eye wòkplò wo yi Asur. 30 Tete 'Xosea, Ela vi, do nugbe de Pekax, Remalya vi la ñu, eye wòwui hezu fia de

etefe le Yotam, Uziya vi fe fe blavelia me. 31 Pekax ñutinya susœa kple nusiwo katã wòwò la, kpo da, wòñlò wo de Israel-fia wo fe ñutinyagbalè me.

Yuda-fia dufe. Fia Yotam.

32 Le Israel-fia Pekax, Remalya vi fe fe evelia me la 'Yotam, Yuda-fia Uziya fe vi, zu fia. 33 Ewò fe blave vò atõ, esime wòzu fia, eye wòdu fia fe wuiade le Yerusalem. Dadaa ñko nye Yerusa, Zadok fe vinyonu. 34 Ewò nusi dze Yehowa ñu; alesi fofoa /Uziya wò la, nenema pèpèpè wòwò. 35 Negbe nuxefewo ko womede da o, eye duko la gasa vò hedo dzu-dzo le nuxefewo. Eyae de dzi-gbegbo le Yehowa fe afe la nu. 36 Yotam ñutinya susœa kple nusiwo katã wòwò la, wòñlò wo de Yuda-fia wo fe ñutinyagbalè me.

37 Yema'yi Yehowa de asi 'Aram-fia Rezin kple Pekax, Remalya vi ddo me de Yuda ñu. 38 Eye Yotam mlò fofoawo gbò, eye wodii de fofoawo gbò de fofo Dawid fe du la me, eye via Axaz zu fia de etefe.

Fia Axaz.

16 Le Pekax, Remalya vi fe fe wuiadrelia me la 'Axaz, Yuda-fia Yotam fe vi, zu fia. 2 Axaz xò fe blave, esime wòzu fia, eye wòdu fia fe wuiade le Yerusalem. Mewò nusi dze Yehowa, efe Ma-wa la ñu abe fofoa Dawid ene o, 3 ke bo'ño eto Israel-fia wo fe òe me; goglògo la 'ena viawo to dzo me le duko, siwo Yehowa nyà le Israel-viwo ñgo la fe panyonwo nu. 4 Esa vò, eye wòdo dzudzo le nuxefewo, togbewo dzi kple ati damawo katã te. 5 Yema'yi 'Aram-fia Rezin kple Israel-fia Pekax, Remalya vi, wo ho aò de Yerusalem ñu, eye wode to de Axaz, ke womete ñu wò aò kplii o. 6 Yema'yi Aram-fia Rezin gaxò 'Elat na Edomto'wo, eye wònyà Yudato'wo tso Elat, eye Edomto'wo va Elat heno afima vasede egbe. 7 Tete Axaz do ame do de 'Asur-fia Tiglat-Pileser, ne woagblò ne bena: Wò dala kple viwò menyè, va, ne nadem tso Aram-fia kple

a kp. 32-36. 38
kpo Kron. II.
27.

b kp. 9.
d kp. 5. 7.

e 23, 36.
f 15, 2. 4.

g 16, 5.

A kp. 9.
i kpo Kron. II.
28.
k 15, 28.

l kp. 10. 14. 30.

n 21, 6; Mo. III.
18, 21.

o Yes. 7, 1-9.

p kp. 9.

r 14, 22.

s 16, 29.
t Kron. I. 5, 26.

u 17, 1.
v kp. 25.

Israel-fia, amesiwo tso de nyunye la si me. 8 Eye Axaz ^atsɔ klo-salo kple sika, si le Yehowa fe afe kple fia fe afe je nudzradofe la, wɔ nunanae do de Asur-fia. 9 Asur-fia do toe, eye Asur-fia ho va Damasko hexɛ, eye wɔkplɔ wo yi Kir, eye wɔwɔ Rezin.

10 Tete fia Axaz yi, be yeakpe Asur-fia Tiglat-Pileser le Damas-ko. Esi fia Axaz kpɔ vɔsamlekpui, si le Damasko la, edo efe nɔnɔme de nunla Uriya, eye wɔ-tae, abe alesi wowɔe pɛpɛe ene. 11 Eye nunla Uriya di vɔsamlekpui la; alesi fia Axaz doe da tso Damasko la, nenema pɛpɛe nunla Uriya wɔe, hafi fia Axaz gbɔ tso Damasko. 12 Esi fia la gbɔ tso Damasko, eye wɔkplɔ vɔsamlekpui la, ede vɔsamlekpui la dzi, eye wɔsa vɔ le edzi. 13 Eto dzo efe numevɔsa kple nuduvɔsawo le edzi, eye wɔkɔ efe nunovɔsawo de edzi, eye wɔhlɛ efe akpedavɔsa fe vɔ de vɔsamlekpui la dzi. 14 Ke ete akɔblivɔsamlekpui, si le Yehowa ŋku me le xɔa ngɔ-dze la da, be maganɔ vɔsamlekpui la kple Yehowa fe xɔ la domea

o, eye wɔtsɔe de vɔsamlekpui la fe axa dzi le anyiehe gome. 15 Eye fia Axaz de se na nunla Uriya gblɔ bena: Sa ŋdinumevɔ kple fienuɔvɔ kple fia fe numevɔ kple efe nuduvɔ kpakple dukɔ ha-hoo la katã fe numevɔ kple nuduvɔ kpakple wofe nunovɔwo le vɔsamlekpui gã la dzi, eye hlɛ wofe numevɔsa kple akpedavɔsa fe vɔwo katã de edzi. Ke akɔblivɔsamlekpui la nenɔ anyi, manɔ eguti bum kpɔ. 16 Eye nunla Uriya wɔ pɛpɛe, abe alesi fia la de se ene. 17 Fia Axaz gbã anyinɔawo kɔgo, eye wɔde zeawo da le wo dzi; ede gazo, si le akɔblinyiawo dzi la, de anyi hetsɔe do kpewo dzi.^k 18 Eye wɔde dzudzɔgbekpata, si wotu de xɔ la ŋu, kple fia fe tofe, si le gota gome la da le Yehowa fe xɔ la ŋu le Asur-fia ta. 19 Axaz ŋutinya susɛa kple nusiwo wɔwo la, wonɔ wo de Yuda-fiawo fe nutinyagbalɛ me. 20 Eye Axaz mlɔ fofowoo gbɔ, eye wodɔi de fofowoo gbɔ de Dawid fe du la me, eye ^lvia Xizkiya zu

fia de etefe.

Israel-fiadufe. Hosea, si nye fia mamieto.

17 Le Yuda-fia Axaz fe fe wui-velia me la Hosea, Ela vi, zu fia du Israel dzi fe asieke le Samaria.^b 2 Ewo nusi nye vɔ le Yehowa ŋku me, ke menye abe Israel-fia, siwo nɔ ngɔ ne la ene o. 3 Eye ^dAsur-fia Salmanaser ho de eŋu, eye Hosea zu efe dɔla hedzɔ nu ne. 4 Ke Asur-fia kpɔ be, Hosea do nugbe de eŋu, elabena edo ame do de Egipte-fia So, eye megatsɔ nunana ve na Asur-fia abe fe sia fe ene o; tete Asur-fia lɛe, eye wɔblae tsɔ de gaxo me.^e 5 Eye Asur-fia ho va anyigba blibo la dzi, eye wɔho de Samaria ŋu hede to dee fe etɔ. 6 Le Hosea fe fe asiekelia me la Asur-fia xɔ Samaria, eye wɔkplɔ Israel yi Asur hetsɔ wo do Xalax kple Xabor le Gozan-tɔsisi la nu kpakple Media-duwo me.

Asiriawo de aboyo Israel le efe megbedede ta.

7 Elabena Israel-viwo wɔ nuvɔ de Yehowa, wofe Mawu, si kplɔwo tso Egipte-nyigba dzi tso Egipte-fia Farao fe nusɛ nu la ŋu, eye wovɔ mawu bubuwo. 8 Wozɔ ŋe dukɔ, siwo Yehowa nyã le Israel-viwo ngɔ la fe doɔowo kple Israel-fiawo fe doɔowo nu. 9 Israel-viwo wɔ nusi menyo Yehowa, wofe Mawu ŋu o la, le adza me, eye wotu nuxefewo de wofe duwo katã me, de dzɔlawo fe mɔwo kple du sesɛwo sɔa gbɔ. 10 Wo i afeliwo kple Aserawo de togbe kɔkɔwo katã dzi kple ^gati damawo katã te; 11 eye wodo dzudzɔ le afima le nuxefewo katã abe ^hdukɔ, siwo Yehowa nyã le wo ngɔ ene, eye wowo nu vɔdiwo, be woatsɔ ado dziku na Yehowa. 12 Wosubɔ legbawo, evɔ wɔnye Yehowa gblɔ na wo be, migawɔe o hafi! 13 Eye Yehowa xlɔ nu Israel kple Yuda to efe nyagblɔdilawo katã, siwo nye nukplɔlawo la dzi gblɔ bena: Mitɔ tso miafe mɔ vɔwo dzi, eye milɛ nye sewo kple nye doɔowo me de asi, abe alesi mede se na mia fofowo kple alesi mede nye dɔla nyagblɔdilawo si do de mi la ene. 14 Ke womedo to o, hafi boŋ wosɛ ta me abe wo fofo, siwo mexo Yehowa, wofe Mawu dzi se o la ene. 15 Wodo vlo efe

^a Fia. I. 15, 18.

^b 15, 20.

^d 18, 9–12.

^e Hos. 12, 2.

^f 16, 3.

^g 16, 4; Fia. I. 14, 23.

^h kp. 8.

ⁱ Mo. II. 20, 2. 3; 23, 13.

^k Fia. I. 7, 23 v. 29.

^l 18, 1.

dodowo kple nu, si wòbla kple wo fofowo kpakple efe se, si wòde na wo la, eye wowo yakanuwo hezu ame digbawo, eye wodze dukò, siwo fo xlā wo la yome, eye wònye Yehowa “de se na wo be, womegawo abe woawo ene o hafi. 16 Wode asi le Yehowa, wofe Mawu fe sewo katā nu, eye wòwoko legbawo, siwo nye nyivi eve, wo-wò Aserawo, eye wode ta agu na dzifonuwo katā, eye wosubò Baal. 17 Wona dwo vintuwo kple wo vinyonuwo to dzo me, woka afā hesa dzo, eye wotsò wo dokui fle na nu vòdì wòwò le Yehowa nku me, ne woatsò ado dòmédzoe n. 18 Eyata Yehowa do dòmédzoe de Israel nuti nuti, eye wòde wo da le efe nku ta; wo dometò deke mekpò o, negbe Yuda-to la ko. 19 Ke Yuda hā melè Yehowa, efe Mawu fe seawo me de asi o, eye woza le dodo, siwo Israel do la nu. 20 Eyata Yehowa gbe Israel fe dzidzimeviwo katā, eye wòte wo de anyi, etsò wo de asi na adzodalawo vasede esime wòde wo da le efe nku ta. 21 Elabena /Israel fe edokui da le Dawid feafe la nu, eye wotsò Yerobeam, Nebat vi la, do fia, eye Yerobeam de Israel do tso Yehowa nu heble wo de nuv̄ gā me. 22 Ale Israel dze nuv̄, siwo katā Yerobeam wò la yome, eye womede asi le wo nu o, 23 vasede esime Yehowa de Israel da le efe nku ta, hābe alesi wògblo to efe dola, nyagblòdilawo katā dzi ene, eye wòkplò Israel tso efe anyigba dzi yi Asur vasede egbe.

Samarjatowo fe gomedze nu nyawo.

24 Eye Asur-fia kplò amewo tso Babel, Kuta, Awa, Xamat kple Sefarwayim, eye wòna wono Samaria-duwo me de Israel-viwo tefe, eye woxò Samaria heno efe duwo me. 25 Ke esime wova afima tete la, womev̄ Yehowa o, eyata Yehowa kplò dzatawo de wo, eye wowu amewo le wo dome. 26 Eye wogblo na Asur-fia bena: Dukò, siwo nèkplò yii, be woadano Samaria-duwo me la, menya anyigba dzi mawu la fe konuwo o, eyata wòkplò dzatawo de wo wowu wo, elabena womeya anyigba dzi mawu la fe konuwo o. 27 Tete Asur-

fia de se gblò bena: Mido nunla, siwo mièdakplò tso afima la, dome deka da, ne wòayi adano afima, eye wòafia anyigba dzi mawu la fe konuwo wo. 28 Ale nunla, siwo wokplò dzoe tso Samaria la, dometò deka va no Betel, eye wòfia, alesi woav̄ Yehowa la wo. 29 Ke dukò sia dukò wò mawuwo na edokui, eye wotsò wo do nuxefexo, siwo Samariatowo wò la me; dukò sia dukò wò de du, si me wòle la me. 30 Babeltowo wò Sukot-Benot; Kuttowo wò Nergal, eye Xamatowo wò Asima; 31 Awitowo wò Nibxaz kple Tartak, eye Sefarwayimtowo “to dzo wo viwo na Adramelex kple Anamelex, siwo nye Sefarwayimtowo fe mawuwo. 32 Ke wov̄ Yehowa hā, eye wotsò wo dome amesia-me jomevi do nuxefewo fe nunlawo, amesiwo sa vò na wo le nuxefexowo me. 33 Wov̄ Yehowa, eye wogasubò wofe mawuwo le dukò, siwo dome wokplò wo tsoe la fe konuwo nu. 34 Vasede egbege wogale wofe konuwo xoxoawo dzi; womev̄ Yehowa de o, eye womewona le wofe dodowo kplè wofe konuwo dede nu loo, alo wona le nufiafia kplè se, siwo Yehowa de na Yakob, amesi wotsò nku na be Israel fe viwo la nu o. 35 Elabena Yehowa bla nu kpli wo, eye wòde se na wo gblò bena: “Migav̄ mawu bubuwo o, migade ta agu na wo o, migasubò wo o, eye migasa vò na wo o! 36 Ke boŋ miv̄ Yehowa, amesi tso nusè gā kple abo, si wodo de dzi, kplò mi tso Egipte-nyigba dzi la; eya miade ta agu na, eye eya miasa vò na! 37 Eye milè nku de dodo kple konu, nufiafia kple se, si wogblo di na mi la nu, ne miawo wo nkekeawo katā, eye migav̄ mawu bubuwo o! 38 Migaglo nu, si mebla kpli mi la be o, eye migav̄ mawu bubuwo o, 39 ke boŋ miv̄ Yehowa, mia Mawu la, ne wòde mi atso miase futowo katā si me. 40 Ke womedo to o, hafi boŋ wowo wofe konu xoxoawo. 41 Ale dukò siawo v̄ Yehowa, eye wosubò wofe legbawo hā; wo viwo kple wo togbuiyoviwo le alea wam vasede egbe abe wo fofowo ene.

a Mo. II. 23, 24.

b Fla. I. 12, 26; 16, 33.

d 18, 3.

e kp. 17.

f Fla. I. 12, 26.

g Mo. II. 23, 24.

h Mo. V. 28, 63, 64.

i Mo. V. 6, 12-19.

Yuda-flaḡufe. Fia Xizkiya.

18 Le Israel-fia Hosea, Ela vi fe fe etōlla me la ḡXizkiya, Yuda-fia Axaz fe vi, zu fia. 2 Exo fe blave vɔ atō, esime wōzu fia, eye wōdu fia fe blave vɔ asieke le Yerusalem. Dadaa ḡko nye Abi, Zaxarya fe vinyonu.^d 3 Eye wōwɔ nusi dze Yehowa ḡu, abe alesi fofoa Dawid wɔ pɛpɛɛ ene. 4 /Ede ḡnuxefewo da, eye wōḡbā afeliwo, elā Aserawo, eye wōḡbā akoblida, ḡsi Mose wɔ la; elabena Israel-viwo do dzudzo nɛ vasede yemayi, eye wōna ḡkɔe be Nexustan. 5 Edo ḡu de Yehowa, Israel fe Mawu la ḡu, eye ietogbea deke menɔ Yuda-fia, siwo katā dze eyome alo do ḡḡo nɛ la dome o. 6 Eku de Yehowa ḡu, eye mete da le eḡu o, eye wōlɛ Yehowa fe se, siwo wōde na Mose la me de asi. 7 Eye Yehowa nɔ kpili; afisiafi, si wōyi la, edzea edzi nɛ. Eye wōdze aglā de Asur-fia ḡu, eye megasubɔe o. 8 Esi Filistitɔwo vasede Gaza kple efe lifowo ḡbɔ, tso dzolawo fe xɔ tsralawo ḡbɔ vasede du sesēwo ḡbɔ.

9 Le fia Xizkiya fe fe enelia, si nye Israel-fia Hosea, Ela vi fe fe adrelia me la, Asur-fia Salmanaser ho de Samaria ḡu, eye wōde to dee.^k 10 Exo le fe etō meḡbe. Woxo Samaria le Xizkiya fe fe adelia me, eya nye Israel-fia Hosea fe fe asiekelia. 11 Eye Asur-fia kplɔ Israel dzoe yi Asur hetsɔwo do Xalax kple Xabor le Gozantasisi la nu kple Media-duwo me. 12 Elabena womedɔ to Yehowa, wofe Mawu fe gbe o, eye woda efe nubabla kple se, siwo katā Yehowa de na efe dola Mose la dzi, womedɔ to o, eye womewo edzi o.

Sanxerib de to de Yerusalem guti.

13 Le Xizkiya fe fe wuienelia me la Asur-fia Sanxerib ho de Yuda-du sesēwo katā ḡu, eye wōxɔ wo. 14 Tete Yuda-fia Xizkiya do ame do de Asur-fia le Laxis, ne woagblɔ nɛ bena: ḡMewo nuvɔ! Ho dzo le ḡbonye, eye maxɔ nusi natsɔ adɔ dzinye la atsɔ. Eye Asur-fia do klosalo talento alafa etō kple sika talento blaetō na Yuda-fia Xizkiya, be wōaxe. 15 Eye Xizkiya tsɔ klosalo. siwo katā wōkpɔ

le Yehowa fe afe me kple fia fe afe fe nudzradɔfe la hena.^a 16 Yemayi Xizkiya ilo sika, siwo Yuda-fia Xizkiya fa de Yehowa fe xɔ fe vɔtruwo kple sotiwo ḡu la, eye wōtsɔ wo na Asur-fia.

17 Ke Asur-fia do Tartan, Rabsaris kple Rabsake kpakple avakɔ ḡāa de tso Laxis do de Yerusalem de fia Xizkiya ḡu, eye woho heva Yerusalem. Esi woho va la, woto de dzigbeta, si le avonyāla fe agblemo dzi la, fe tɔɔu nu, 18 eye woyɔ fia la da. Tete Elyakim, Xilkiya vi, amesi le afe la nu kple Sebna, agbalɛḡlɔla kpakple Yoax. Asaf vi, fia fe tsiami la, wodo yi wo ḡbɔ. 19 Eye Rabsake ḡblɔ na wo be: Migblɔ na Xizkiya bena: Ale fia ḡā, Asur-fia, ḡblɔ esi: Nuka ḡu ḡḡo nɛle dzi dom do? 20 De nɛle bubum be, numenya fuflu enye adanɔdɔdo kple ḡusɛ hena avawɔwɔa? Azo tso, ameka ḡu nɛle dzi dom do, be nɛdze aglā de ḡunye? 21 Azo èle dzi dom de afla ḡeḡe ma, si nye Egipte la ḡu, esi ne amea de zio de eḡu la, wōḡḡa asi nɛ flo la; alea Egipte-fia le na amesiwo katā le dzi dom de eḡu. 22 Ke ne mieḡblɔ nam be: Yehowa, mia Mawu la ḡu miele dzi dom do la, ekema de menye eya fe nuxefewo kple vɔsamlekpuiwo Xizkiya de da, eye wōḡblɔ na Yuda kple Yerusalem bena: Midɛ ta agu de vɔsamlekpui sia ḡḡo le Yerusalem oa? 23 Eyata mia kple nye afe: a, Asur-fia, mitso gbe kpɔ, eye matsɔ sɔ akpe eve na wɔ, be àte ḡu akpɔ sɔdolawo adɔ wo dzi mahā? 24 Māte ḡu asi avafiā deka, si nye nye afeto fe dɔlawo dome sueto hā o, eye wōa nɛle dzi dom de Egipte ḡu le sowo kpɛ sɔdolawo taa? 25 Azo de Yehowa meḡbe meto ho de tefe sia ḡu, be magblɛea? Yehowae ḡblɔ nam be: Ho de anyigba sia ḡu, eye nagblɛe! 26 Tete Elyakim, Xilkiya vi, kple Sebna kpakple Yoax wogblɔ na Rabsake bena: Tafatse, fo nu kple wɔ dɔlawo de Aram-gbe me, elabena mia wo miesene, eye meḡaḡo nu kpili mɛ de Yuda-gbe me de dukɔ, si le ḡlia dzi la, fe to me o. 27 Rabsake do ḡu na wo bena: De wobe. mia kple wɔ afeto ḡbɔe nye

^a 16, 8.
^b 16, 20.^d Kron. II. 29,
1. 2.
^e 20, 3.^f Kron. II. 31. 1.
^g 15, 35.^h Mo. IV. 21, 8, 9.ⁱ 23. 25.^k 17, 3-6.^l Mo. II. 20. 24;
Mo. V. 12. 14.^m kp. 13-27 kpo
Kron. II. 32. 1
v. 19; Yes. 36ⁿ kp. 7.

afeto la dām dō, be magblō nya siawoa? De menye n̄tsu siawo, siwo n̄ klotinu le glia dzi, be woadu woawo n̄tawo fe mi, eye woanowo fe adudō kplem̄ la, gb̄e oa? 28 Tete Rabsake te va do ʒli sesie le Yuda-gbe me fo nu gblō bena: Mise fia gā, Asur-fia fe gbe! 29 Ale fia la gblō esi: Migana Xizkiya nafu mi o, elabena mate n̄u ade mi tso esi me o. 30 Eye migana Xizkiya natsō Yehowa ade dzi fo na mi agblō be: Yehowa ade mi, eye womatsō du sia ade asi na Asur-fia o. 31 Migado to Xizkiya o! Elabena ale Asur-fia gblō esi: Mibla nu kplim, eye mido va gb̄onye, ekema mia dome amesiame baḍu efe weintsetse, amesiame adu efe gbotitsetse, eye amesiame ano efe vudo me tsi, 32 vasede esime mava, eye makplō mi ayi anyigba, si le abe mia tō ene la dzi, anyigba, si dzi bli, wein kple abolo, weingblewo, amitiwo kple anyitsi le, ne miano agbe, eye miaku o. Migado to Xizkiya o! Mia blem wòle le gb̄ogblōm be: Yehowa ade m̄! 33 De ʒdukwo fe mawuwo te n̄u de wo fe anyigbawo tso Asur-fia si mea? 34 Afika Xamat kple Arpad fe mawuwo le? Afika Sefarwayim, Hena kple Iwa fe mawuwo le? De wote n̄u de Samaria tso asinye mea? 35 De anyigbawo fe mawuwo katā dometōa de de efe anyigba tso asinye me, ne Yehowa naḍe Yerusalem atso asinye mea? 36 Ke dukō la zi kpi, eye meḍo nyaa deke n̄u n̄e o, elabena fia la de se gblō bena: Migado nyaa deke n̄u n̄e o! 37 Eye Elyakim, Xilkiya vi, amesi le afeja nu, kple Sebna, agbalēḅlā, kpakple Yoax, Asaf vi, fia fe tsiami, wole awu wuvuwo me va Xizkiya gb̄o, eye woto Rabsake fe nyawo ns.

Xizkiya do gbe da. Yesaya gblō dede tso futowo si ine dī.

19. ʒEsime fia Xizkiya see la, edze efe awuwo, eye wòta akpanya heyi Yehowa fe afe la me. 2 Eye wòḍo Elyakim, amesi le afeja nu, kple Sebna, agbalēḅlā, kpakple nunḍlawo fe ame tsitsiwo, amesiwo ta akpanya la, dō de nya-gblōḍila Yesaya, Amoz vi gb̄o,

a 18, 35.

b Fia. 1. 5, 5.
d kp. 9. 35-37.

e Yes. 10, 10. 11.

f 18, 30.

g 18, 33, 34.

h Mo. 11, 25, 22;
Pa. 80, 2.

i kpō Yes. 37,
1-35; Kron.
11. 32, 30-33.

k kp. 4; Sam. 1.
17, 10.

3 ne woagblō n̄e bena: Ale Xizkiya gblō esi: Egbe enye xaxa-, tohehe-kple vlodogbe; elabena viwo dō dzidzi me, gake n̄usē meli, ne woadzi wo o. 4 Dewohi Yehowa, wò Mawu, se Rabsake, amesi efe afeto Asur-fia dō dō da, be ʒwòade alome le Mawu gbagbe la n̄u la fe nyawo katā, eye wòahe to n̄e le nya, siwo Yehowa, wò Mawu, se la ta; eyata do gbe da de ame sus̄e, siwo li la ta! 5 Eye Xizkiya fe dolawo va Yesaya gb̄o. 6 Tete Yesaya gblō na wo bena: Ale miagblō na miafe afeto enye si: Yehowa fe gbe enye si: Megav̄o nya, siwo Asur-fia fe dekapkuiwo tso de alome le n̄unye n̄es̄e la o! 7 Kpō da, made gb̄ogb̄o de eme, eye ʒwòase nyaa de ahagbugb̄o ayi efe anyigba dzi, eye mana wòatsi yì nu le efe anyigba dzi.

8 Esi Rabsake gbugb̄o yi la, ekpō Asur-fia wòle awa wòm kple Libna, elabena ese be, eho tso Laxis. 9 Ke esi wòse le Kus-fia Tirhaka n̄u be: Kpō da, eho, be yeawo awa kpli wò la, egadō amewo dō de Xizkiya, ne woagblō n̄e bena: 10 Ale miagblō na Xizkiya enye si: Megana wò Mawu, si n̄u n̄es̄e dzi dom dō la, nafu wò nagblō be: /womatsō Yerusalem ade asi na Asur-fia o. 11 Kpō da, wò n̄utō èse nusi Asur-fia wò anyigbawo katā, vasede esime wòtsr̄o wo, eye woade wò ya? 12 De ʒdukō, siwo fofonyewo tsr̄o: Gozan, Xaran, Rezeḍ kple Eden-viwo, siwo le Telasar la fe mawuwo de woa? 13 Afika Xamat-fia, Arpad-fia kple du Sefarwayim, Hena kple Iwa fe fia le?

14 Esi Xizkiya x̄o agbalēa le dolawo si xl̄e la, eyi Yehowa fe afe la me, eye Xizkiya kekee de Yehowa n̄ku me. 15 Eye Xizkiya do gbe da le Yehowa n̄ku me gblō bena: Yehowa, Israel fe Mawu, ʒsi n̄a Kerubiwo dzi, wò deka koe nye Mawu de anyigba dzi fiadu fe wo katā dzi, wòde wo dzifo kple anyigba. 16 Yehowa, fu to anyi, ne nase nu! Yehowa, ou wò n̄kuwo, ne nakpō nu, eye se Sanxerib fe nya, siwo wòḍo da, be ʒyatsō de alome le Mawu gbagbe la n̄u! 17 Yehowa, Asur-fiawo nya tsr̄o dukwo kple wo fe anyigbawo va-

vā. 18 Wotsō wofe mawuwo de dzo me, elabena menye mawuwo wonye o, ke boŋ amegbetōwo fe asinu dōwōwōwoe, ati kple kpewo wonye, eyata wo.sr5 wo. 19 Eyata Yehowa, mīa Mawu, de mī tso esi me dzro, ne anyigba dzi fiadufewo katā nadze sii bena, wò deka koe nye Yehowa Mawu!

20 Tete Yesaya, Amoz vi, do ame do de Xizkiya gblo bena: Ale Yehowa, Israel fe Mawu la, gblo esi: Gbe, si nēdo da nam le Asur-fia Sanxerib nūti la, mesee. 21 Ale Yehowa gblo de eŋu enye si: Deŋugbi, Zion vinyōnu, de alome le nūwò, eye wòko wò, Yerusalem vinyōnu vūvū ta de yo-wòme. 22 Ameka nēdo vloee, eye ameka nū nēdu fewu le, ameka ta nēdo yli do, eye ameka nū nēfo mo dzi do? Israel fe kōkōeto lae loo! 23 Edo vlo Afeto la to wò dōlawo dzi gblo bena: Metsō nye tasiadam gbogboawo va toawo

ta me kple Libanō fe tsutsuēafe, eye melā efe sederti kōkōwo kple efe sesewu nyuitōwo; azo mege de efe nōfe kōkōwo kple efe abo-meti dodowo gbō; 24 mede vudo, eye menō du bubu me tōwo fe tsi, eye metsō nye afofome na Egipte tōsisiwo katā mie. 25 Mēsee kpo be, metre ewōwo tso tititi ke, eye meḍoe tso gbadegbe ke oa? Azo mena wòva me, be wogblē du se-sēwo wozu glikpo. 26 Wo me nō-lawo fe lāme tu, dzi de le wo fo, eye nū kpe wo; wodī agblemema kple gbe mumu, xotagbe kple bli, si tsi tonu hafi va fu. 27 Menya wò anyinōnō, wò dodo kple wò gbō-gbō kpakple wò agbodzedze de nūnye. 28 Esi wò agbodzedze de nūnye kple wò dada va nye to me nūti la, eyata made nye ga wò nūti, eye made nye numega nu na wò akplō wò agbugbō ato mō, si nēto va la. 29 Eye esia anye dzesi na wò: Le fe sia me la miadu nusiwo mie le wo dokui si, eye le fe evelia me la miadu flu me nuwo, eye le fe etōlia me la miāfā nu aŋe nu, eye miade weingblewo adu wo me kutsesewo. 30 Yuda fe afe la fe amesiwo wode, eye wokpōto la, ade ke aḍo ta to me, eye woatse ku de dzi me. 31 Elabena ame suseawo ado tso Yerusalem, eye

* Yes. 9, 6.

* 20, 6.

* kp. 7.

* kpo Yes. 39; Kron. II. 32, 24-33.

* 19, 34.

amesiwo wode la, atso Zion-to la dzi; *Yehowa Zebaot fe nūwōvā la le esia wō ge. 32 Eyata ale Yehowa gblo de Asur-fia nū enye si: Mava du sia me o, eye mada anūto de eme o, mate de eŋu kple akpoxōnu o, eye mafu kpo de eŋu o. 33 Agbugbō ato mō, si dzi wòto va, eye mava du sia me o. Yehowa fe gbee nye esia! 34 *Makpō du sia ta, eye madede, le nye nūto kple nye dōla Dawid ta.

Asurtawo fe toyiyi le nukumoa de dzi. Sanxerib ku.

35 Eye wòva me le zā ma me be, Yehowa fe dōla do dawu ame akpe alafa deka kple blanyiwo atō le Asurtawo fe asaḍa me. Esi wofō nḍi kanya la, kpo da, ame kukuwo sōŋ koe li. 36 Tete Asur-fia Sanxerib ho dzo gbugbō yi afe, eye wōdanō Niniwe. 37 Eye wòva me, esime wòle gbe dom da le efe mawu Nisrox fe me la, evia Adramelex kple Sarezzer *wowui kple yi, eye wosi yi Ararat-nyigba dzi, eye via Esar-Xadon zu fia de etefe.

Xizkiya fe doléle kple efe agbetsitsi.

20 *Yemaŋi la Xizkiya lé do de kuku ge; eye nyagblo-dila Yesaya, Amoz vi, va egbō gblo nē bena: Ale Yehowa gblo esi: Dō wò afe do, elabena éle kuku ge, eye mēle agbe nō ge o. 2 Tete wòtro mo de gli nū hedo gbe da na Yehowa gblo bena: 3 Oo Yehowa, do nū, alesi mezo le nkuwò me le nyatefe kple dzi blibo me, kple alesi mewo nusi nyo le nkuwò me la. Eye Xizkiya fa avi kple yli. 4 Esi Yesaya mekpō do le dua titina o la, Yehowa fe gbe va egbō bena: 5 Gbugbō yi da-gblo na nye dukō fe amegā Xizkiya bena: Ale Yehowa, fofowò Dawid fe Mawu la, gblo esi: Mese wò gbedododa, eye mekpō wò adatsiwo, kpo da, mayō dō wò, eye le nkeke etōagbe la ayi Yehowa fe me. 6 Mada fe wuiatō de wò agbenōnkekewo dzi, eye made mia kple fdu sia tso Asur-fia si me, eye makpō du sia ta le nye nūti kple nye dōla Dawid ta. 7 Eye Yesaya gblo bena: Mitsō gbotsetebolo vè! Eye wotsōe va do fofōawo dzi, tete wòhaya.

8 Eye Xizkiya gblɔ na Yesaya bena: Nuka nye dzesi be, Yehowa ahayam, eye mayi Yehowa fe afe la me le ŋkeke eɖagbe? 9 Yesaya do ŋu be: Esia nye dzesi tso Yehowa gbo be, Yehowa le nusi wɔgblɔ la wo ge: De vɔvɔli la nayi ŋɔ dofe ewo loo, alo negbugbo de megbe dofe ewoa? 10 Xizkiya gblɔ bena: Mesesɛ be, vɔvɔli nayi ŋɔ dofe ewo o, ke boŋ vɔvɔli la negbugbo de megbe dofe ewo. 11 Tete nyagblɔdila Yesaya yo Yehowa, eye wɔna vɔvɔli, si yi ŋɔ la, gbugbo yi dofe la dzi; egbugbo de megbe le Axaz fe yega la dzi dofe ewo.

Xizkiya wo bometsinu le Babeltowo fe ame dɔdowo ŋku me, eye woku.

12 Yemayi Babel-fia Berodax-Baladan, Baladan vi, do agbalɛ kple nunanawo de Xizkiya, elabena ese be, Xizkiya lɛ do. 13 Eye Xizkiya do to wo, eye wɔfia efe kesinonuxɔwo katã, klosalo kple sika, atike vɔvɔɛ kple ami xɔasi kple avawonuxɔ kpakple nusiwo katã le efe kesinonuwu me la wo, naneke meli, si Xizkiya metsɔ fia wo le efe afe kple efe fiadu fe bɔbo la me o. 14 Tete nyagblɔdila Yesaya va fia Xizkiya gbo gblɔ ne bena: Nya ka nutsu siawo gblɔ, eye afika wotsɔ va gbo wɔ? Xizkiya do ŋu bena: Wotsɔ kekeke Babel ke. 15 Eye wɔgblɔ be: Nuka wokpo le afewɔ me? Xizkiya do ŋu be: Wokpo nusiwo katã le afenye me la, naneke mele nye kesinonuwu me, si nyemetsɔ fia wo o. 16 Tete Yesaya gblɔ na Xizkiya bena: Se Yehowa fe gbe! 17 Kpo da, ŋkekewo gbɔna, hesime woalɔ nusiwo katã le afewɔ me kple nusiwo tofowɔwo tu do vasede egbe la, ayi Babel, naneke makpɔ o; Yehowa gblɔe! 18 Eye woakplo viwɔnɔtsu, siwo dzo tso mewo, amesiwo nɛdzi la, domeɔta dewo woadanye afemenu dzi kpɔlawo le Babel-fia fe me. 19 Xizkiya do ŋu na Yesaya bena: Yehowa fe gbe, si nɛgblɔ la, enyo. Eye wɔgagblɔ tomafafa kple nutefewɔwo nya le nye ŋkekewo me ko ewo. 20 Xizkiya ŋutinya susɔea kple efe kalɛwɔwo katã, alesi wɔde ta kple tovi. eye wɔhe tsi va dua mee la,

wonɔ wo de Yuda-fiawo fe ŋuti-nyagbalɛ me. 21 Eye Xizkiya mlɔ fofowoo gbo, eye via Manase zu fia de etefe.

Fia Manase.

21. Manase xɔ fe wuive, esime wɔzu fia, eye wɔdu fia le Yerusalem fe blaati vɔ ati. Dadaa ŋko nye Xefziba. 2 Eye wɔwo nusi nye vɔ le Yehowa ŋku me, le duko, siwo Yehowa nyã le Israel-viwo ŋɔ la fe ŋunyɔnuwo nu. 3 Egagbugbo nuxefe, siwo fofoa Xizkiya gbã la tu, edi vɔsamlekpuwo na Baal, eye wɔwo Asera, abe alesi Israel-fia Axab wo ene, eye wɔde ta agu na dzifonuwu katã hesubɔ wo. 4 Edi vɔsamlekpuwo de Yehowa fe afe, si ŋu Yehowa gblɔ le be, yeatsɔ yefe ŋko do Yerusalem la me. 5 Eye wɔdi vɔsamlekpuwo na dzifonuwu katã de Yehowa fe afe la fe xɔxɔnuwo kple eve. 6 Ena /via-wo to dzo me, eye wɔsa dzo, eka afã, eye wɔdo ŋɔ iyɔlawo kple akunyawo'awo, eye wɔwo nu vɔdi gedele le Yehowa ŋku me, ne wɔatsɔ do dziku ne. 7 Eye wɔtsɔ Asera fe legba, si wɔwo la, do afe la me, afe, si ŋu Yehowa gblɔ le na Dawid kple via Salomo be: Matsɔ nye ŋko do afe sia me kple Yerusalem, si metia le Israel-toawo katã me la tegbee. 8 Eye nyemana Israel fe afɔ nage le anyigba, si metsɔ na wo tofowo la dzi o, nenye be, wolɛ se, siwo katã mede na wo kple se, siwo katã nye dɔla Mose de na wo la me de asi, eye wɔwo wo dzi ko. 9 Ke womedo to o, eye Manase ble wo wɔwo nu vɔdi wu duko, siwo Yehowa tsrɔ da le Israel-viwo ŋɔ.

10 Eye Yehowa fo nu to efe dɔla, nyagblɔdilawo dzi gblɔ bɔna: 11 Esi Yuda-fia Manase wo ŋunyɔnu sia, eye wɔwo nu gbegbɛ wu nusiwo katã Amoritowo wo le engɔ, eye wɔtsɔ efe legbawo ble Yuda hã de nuvɔ me la, 12 eyata ale Yehowa, Israel fe Mawu la, gblɔ esi: Kpo da, mahe dzɔgbevɔɛ ava Yerusalem kple Yuda dzi, ale be amesiwo katã asee la, fe towo kple eve me laɔi yen. 13 Matsi Samaria fe ka kple Axab fe afe la fe kple de Yerusalem dzi, eye

κ kpo Kron. II. 23, 1-20.

b Fia. I. 16, 23.

d kp. 7.

e 23, 12.

f 16, 3.

g Fia. I. 8, 29; 9, 3.

h 24, 13, 14.

i Dan. I. 3, 4.

k Sam. I. 3, 18.

l Sam. I. 3, 11; Yer. 18, 3.

matutu Yerusalem, abe alesi wotutua agba me tsona tso anyi ene. 14 Mate nye domenyinu fe susoea da, eye matsɔ wo ade asi na wofe futowo woanye aboyonu kple nuxaxa na wofe futowo katã. 15 Elabena wowo nusi nye vɔ le ŋkunya me, eye wodo dziku nam tso gbesigbe wo fofowo tso tso Egipte vasede egbe. 16 ^{a 24, 4.} Manase ko bu madifo gede ŋuto hã di, vasede esime wona Yerusalem yo tso go deka me vasede go keme me hekpe de efe nuvɔ, siwo wotsɔ ble Yuda wowo nusi nye vɔ le Yehowa ŋku me la ŋuti.

17 Manase ŋutinya susoea kple nusiwo katã wowo kpakple efe nuvɔ, siwo wowo la, wonɔ wo de Yuda-fiawo fe ŋutinyagbalẽ me. ^{b 12, 16.} 18 Eye Manase mlɔ fofowoo gbo, eye wodii de efe afe fe abo, si nye Uza fe abo la me, eye via Amon zu fia de etefe.

Fia Amon.

19 Amon xo fe blave vo eve, esime wozu fia, eye wodu fia fe eve le Yerusalem. Dadaa ŋko nye Mesulemet, Xaruz fe vinyonu tso Yotba. 20 Eye wowo nusi nye vɔ le Yehowa ŋku me, abe alesi fofoa Manase wo ene. 21 Eto mo, si fofoa to la pɛpɛpɛ, eye wosubo legba, siwo fofoa subo hede ta agu na wo. 22 Egblẽ Yehowa, fofowoo fe Mawu la di, eye meto Yehowa fe moowo o. 23 Eye Amon fe dolawo do nugbe de enu, eye wowu fia la le efe xo me. ^{d 14, 18.} 24 Tete dukɔ hahoo la wu amesiwo katã do nugbe de fia Amon nu la, eye dukɔ hahoo la tso via Yosiya do fia de etefe. 25 Amon ŋutinya susoea kple nusiwo wowo la, wonɔ wo de Yuda-fiawo fe ŋutinyagbalẽ me. 26 Eye wodii de efe yodo me le Uza abo me, eye via Yosiya zu fia de etefe. ^{e kp. 18.}

Fia Yosiya.

22. Yosiya xo fe enyi, esime wozu fia, eye wodu fia le Yerusalem fe blaetɔ vo deka. Dadaa ŋko nye Yedida, Adaya fe vinyonu tso Bozkat. 2 Ewo nusi nyo le Yehowa ŋku me, eye woto fofoa Dawid fe be me pɛpɛpɛ, eye bmedze de dusi alo mia me o. ^{f kp. 1-6 kpo Kron. 11. 34, 1. 2. 8-11.}

3 Eye wova me le fia Yosiya fe fe wuienyilia me be, ia la do Mesulam vi Azaiya fe vi Safan, amesi nye agbalẽnlɔla, do de Yehowa fe afe la me gblɔ bena: 4 Yi nunɔlagã Xilkiya gbo, ne woxlẽ ga, siwo katã wotsɔ va Yehowa fe afe la me, siwo kpuidudzolawo dzɔ le duko la si la. 5 Eye wotsɔ wo na donunɔla, siwo wotsɔ do Yehowa fe afe la nu, eye wotsɔ wo na Yehowa fe afe la nu dolawo, ne woado xo la fe gbagbafewo do. 6 Wotsɔ wo na atikpalawo, xotulawo kple gɔdolawo, ne woafle atiwo kple kpe fufuwo ado xo la do. 7 Ke womebu akonta kpli wo le ga, si wotsɔ de wo si la ŋuti o, elabena wowoe le anukware me. ^b

Wofe segbalẽ la.

8 Tete nunɔlagã Xilkiya gblɔ na agbalẽnlɔla Safan bena: Mefo segbalẽa de le Yehowa fe afe la me. Eye Xilkiya tso agbalẽ la na Safan woxlẽ. 9 Eye agbalẽnlɔla Safan va fia la gbo, eye wöhe gbe ve na fia la gblɔ bena: Wò dolawo tro ga, si le afe la me, eye wotsɔ de asi na donunɔla, siwo wotsɔ do Yehowa fe afe la nu. 10 Eye agbalẽnlɔla Safan to na fia la bena: Nunɔla Xilkiya tso agbalẽa de nam; eye Safan xlẽe na fia la. 11 Esime fia la se segbalẽa me nyawo la, edze efe awuwo. 12 Eye fia la de se na nunɔla Xilkiya kple Safan vi Axikam, Mixaya vi Axbor kple agbalẽnlɔla Safan kpakple fia fe subɔla Asaya gblɔ bena: 13 Miyi dabia nu Yehowa de tanye kple de dukɔ la kpakple Yuda blibo la ta le agbalẽ, si wofa la me nyawo ŋuti; elabena Yehowa fe domedzoe, si wodo de mia ŋuti la, nu sã, elabena mia fofowo medo to agbalẽ sia me nyawo, ne woawo nuslwo katã wonɔ de eme la dzi o.

Nyona nyagblɔdɔla Xulda.

14 Tete nunɔla Xilkiya, Axikam, Axbor kple Safan kpakple Asaya woyi nyonu nyagblɔdɔla Xulda, amesi nye Xarxas vi Tikwa fe vi Salum, amesi nye awu dzikpɔla srɔ, eye wona Yerusalem-du la fe to evelia la gbo, eye wofa nu kpɔli. 15 Edo nu na wo bena: Ale Yehowa, Israel fe Mawu la, gblɔ esi:

Midagblɔ na nɔtsu, si dɔ mi dɛ gbɔnye la bɛna: 16 Yehowa fɛ gbɛ enye si: Kpɔ dɛ, maɛ dzɔgbɛvɛ avɛ tɛfɛ sɪa kplɛ emɛ nɔlawo dzi lɛ agbalɛ sɪa mɛ nya, siwo katã Yuda-fia xlɛ la nu. 17 Eye wɔgbɛm dɪ, eye wodo dzudzɔ na mawu bubuwo, nɛ woatsɔ wɔfɛ asinudɔwɔwɔwɔ katã ado dziku nam la, eyata nye dɔmedzɔe abi dɛ tɛfɛ sɪa nɔ, eye matsi o.^a 18 Eye migblɔ na Yuda-fia, si dɔ mi dɛ, bɛ miadɔbia nu Yehowa la bɛna: Ale Yehowa, Israel fɛ Mawu la, gblɔ esi: Esi nɛsɛ nya siawo, 19 eye dzika tso fowɔ, eye nɛbɔbɔ dɔkuiwɔ dɛ anyi lɛ Yehowa nku mɛ, lɛ esi nɛsɛ nya, si mɛgbɔ dɛ tɛfɛ sɪa kplɛ emɛ nɔlawo nɔ bɛ, azu afɛdo kplɛ dɪnɔdɔdo, eye nɛdze wɔ awuwo hefa avi lɛ nkunye mɛ la, nye hã mɛsɛ; Yehowa gblɔe! 20 Eyata dɛmana nayi fofowɔwo gbɔ, eye woadɪ wɔ dɛ wɔ yodo mɛ lɛ nɔtɪfafa mɛ, eye wɔ nkuwo makpɔ dzɔgbɛvɛ, siwo katã mahe avɛ tɛfɛ sɪa dzi la o. Eye wohe gbɛa vs na fia la.

Yosiya gadzra Mawusubosubɔ dɔ.

23. Tete fia la dɔ bɛ, woadɔfɔ Yuda kpɛ Yerusalem-ame tsitsiwo katã nu fu va egbɔe. 2 Eye fia la yi Yehowa fɛ afɛ la mɛ, eye Yuda-nɔtsuwo katã kplɛ Yerusalemɔwo katã, nunɔlawo kplɛ nyagblɔdilawo kpakplɛ dukɔ blibo la, dɛviwo kplɛ tsitsiawo sɪa kplɛ dɛ enu, eye wɔxlɛ nubabla fɛ agbalɛ, si wɔfɛ lɛ Yehowa fɛ mɛ la mɛ nyawo katã dɛ wɔfɛ towo mɛ. 3 Eye fia la tsi tre dɛ hɛnɔfɛ hɛbla nu lɛ Yehowa nku mɛ, bɛ yeadge Yehowa yome, eye yealɛ efe sewo, dɛsɛdɪdiwo kplɛ dɔdɔwo mɛ dɛ asi tso dzi blibo kpakplɛ luɔ blibo mɛ, eye yeawɔ nubabla sɪa fɛ nya, siwo katã wonɔ dɛ agbalɛ sɪa mɛ la dzi; eye dukɔ blibo la bla nu.

Yosiya dɛ trɛsubosubɔ dɔ.

4 Tete fia la dɛ sɛ na nunɔlagã Xilkiya kplɛ nunɔlagã yometɔwo kpakplɛ kpɪunudzɔlawo, bɛ woafɔ nusiwo katã wɔwɔ na Baal kplɛ Asera kpakplɛ dzɪfonuwo katã la, ado goe lɛ Yehowa fɛ xɔ la mɛ; eye wɔdɔtɔ dzo wo dɛ Yerusalem godo lɛ Kidron-bali la mɛ, eye

wɔwɔ wɔfɛ afɛ yi Betel. 5 Ede lagbanunɔa, siwo Yuda-fiawo dɔ, bɛ woasa vɔ lɛ nuxɛfɛwo lɛ Yuda-duwo kplɛ Yerusalem-nutowo mɛ la dɛ, hekpe dɛ amesiwo doa dzudzɔ na Baal kplɛ ye, yleti kplɛ yletiviwo kpakplɛ dzɪfonuwo katã la nɔti. 6 Eye wɔdɛ Asera dɛ goe tso Yehowa fɛ afɛ la mɛ tso yi Kidron-tɔwu la nu lɛ Yerusalem godo; etɔ dzɔe lɛ Kidron-tɔwu la nu, eye wɔtɔi memɛ helɔ wu dɛ amɛ tsswo fɛ yɔdowo dzi. 7 Egbã bmatrewɔlawo fɛ xɔ, siwo lɛ Yehowa fɛ afɛ la mɛ, afisi nyɔnuwo nɔa agbadɔvɔ lɔm na Asera lɛ la. 8 Ena nunɔlawo katã tso Yuda-duwo mɛ va, eye wɔdo gu nuxɛfɛ, siwo nunɔlawo doa dzudzɔ lɛ tso Geba vaseɔ Beer-Seba; eye wɔgbã agbowo nu nuxɛfɛ, siwo lɛ dumɛgã Yosua fɛ agbo nu lɛ dugbo la fɛ mia mɛ gome. 9 Ke nuxɛfɛ nunɔlawo mekpɔ mɔ adɛ Yehowa fɛ vɔsamlekpuɪ la dzi lɛ Yerusalem o, ke boɔ woadu nu mawamavã kplɛ wo nɔviwo. 10 Edo gu nɔnyɔfɛ, si lɛ Ben-Hinom-bali la mɛ, bɛ amɛa deke magana vianɔtsu kplɛ vianyɔnu nato dzome na Molex o. 11 Eye wɔdɛ sɔ, siwo Yuda-fiawo dɔ na ye la dɛ lɛ Yehowa fɛ afɛ la mɛ yi afɛmɛnu dzɪkpɔla Netan-Melex fɛ xɔ, si lɛ dua godo la mɛ; ke etɔ dzo ye fɛ tasiadɔmwo. 12 Eye fia la gbã vɔsamlekpuɪ, siwo lɛ Axaz fɛ xɔta, siwo Yuda-fiawo dɪ, kplɛ vɔsamlekpuɪ, siwo Manasɛ dɪ dɛ Yehowa fɛ afɛ fɛ xɔxɔnuwo kplɛ eve la, eye wɔdɛ wo dɛ tso afɛma hɛtɔ wɔfɛ anyi dɛ dɛ Kidron-tɔwu la mɛ. 13 Eye fia la do gu nuxɛfɛ, siwo lɛ Yerusalem fɛ yɛdze fɛ Amito la fɛ dɪsi gome, siwo Israel-fia Salomo tu na Ziɔntɔwo fɛ nɔnyɔnu Astartewo kplɛ Moabitɔwo fɛ nɔnyɔnu Milkom. 14 Egbã afɛliwo, eye wɔmũ Aserawo helɔ amɛfuwo kɔ dɛ wo tɛfɛ. 15 Egbã vɔsamlekpuɪ, si lɛ Betel hã, eya nye nuxɛfɛ, si Yerobeam, Nebat vi, amesi ble Israel dɛ nuvɔ mɛ la dɪ; egbã vɔsamlekpuɪ sɪa hã, eye wɔtɔ dzo nuxɛfɛ la hetui memɛ, eye wɔtɔ dzo Asera la. 16 Eye Yosiya tsa nku, eye wɔkpɔ yɔdo, siwo lɛ toa dzi afɛma; tete wɔdɔ wɔdɔlɔ fuwo lɛ

^a Mo. V. 81, 29; 32, 21-23.

^b Fla. I. 14, 24.

^d Yes. 57, 1. 2.

^e 17, 17; Mo. III. 13, 21.

^f kpɔ Kron. II. 34, 29-32.

^g 18, 10, 11; 21. 4, 5; Kron. II. 28, 24.

^h 11, 14. ⁱ Yos. 24, 25.

^k Fla. I. 11, 7.

^l Fla. I. 12, 32.

^m 21, 3.

yodoawo me vs, eye woto dzo wo le vɔsamlekpuia la dzi hedo gui be Yehowa fe nya, si Mawu fe amesi va gblɔ nya siawo, de gbe fãe la nu. 17 Eye wɔgbɔ be: Ɔkudodzinu ka enye kem kpom mele? Duametowo do nu ne bena: 'Mawu fe amesi tso Yuda va de gbe fã nusiwo nɛwo de vɔsamlekpuia nu le Betel la fe yodo. 18 Tete wɔgbɔ be: Mide asi le enu, eye amea deke megaka asi efe juwo nu o! Ale womeka asi eya kple nyagblɔdila, si tso Samaria la fe juwo nu o. 19 Eye Yosiya de nuxefexo, siwo katã le Samaria-duwo me, siwo Israel-fiawo tu tso do dziku na Yehowa la da, eye wɔwo wo, abe alesi wɔwo le Betel pɛpɛpɛ ene. 20 Eye wɔwo nuxefe nunola, siwo katã le afima la, de vɔsamlekpuia wo dzi, eye wɔwo dzo amefuwo le wo dzi; emegbe wɔgbɔ yi Yerusalem.

Yosiya na woɖu nɔtitotogkekenyuie la.
Yosiya ku.

21 Eye fia la de se na duko blibo la bena: Midu nɔtitotogkekenyuie la na Yehowa, mia Mawu la, abe alesi wonɔ de nubabla fe agbalɛ sia me ene. 22 Elabena womeɖu nɔtitotogkekenyuie sia le vɔndrɔla, siwo drɔ vɔnu Israel la nɔli kple Israel-fiawo kpakple Yuda-fiawo katã nɔli kpɔ o, 23 negbe le fia Yosiya fe fe wuienyilia me ko woɖu nɔtitotogkekenyuie sia na Yehowa le Yerusalem. 24 Eye Yosiya de nɔliyɔlawo kple akunyawɔawo, aklama kpakpɛwo kple legbawo kpakple nɔnyɔnuwo, siwo katã wɔkpɔ le Yuda-nyigba dzi kple Yerusalem la hã da, ne wɔawo se la fe nya, siwo wonɔ de agbalɛ, si nunɔla Xilkiya fo le Yehowa fe afe me la dzi. 25 Fiaa deke menɔ engo de enu, amesi tso de Yehowa nu kple efe dzi blibo kple efe luɔ blibo kpakple efe nusɛ blibo le Mose fe seawo katã nu o; eye etogbea deke hã menɔ eyome o. 26 Ke Yehowa mede asi le efe dome-dzoe gã, si wɔdo de Yuda nu la nɔti o, le dziku, siwo katã *Manase do ne la ta. 27 Eye Yehowa gblɔ be: Maɖe Yuda hã da le nye nku ta, abe alesi mede Israel da ene; eye mate Yerusalem-du

a Fla. I. 8, 29.

b Fla. I. 13, 2.

d Fla. I. 13, 30.

e 9, 28.

f Xez. 19, 4.

g Mo. II. 12.

h 15, 20.

i No. III. 20, 27; Mo. V. 29, 18, 17.

k 18, 5.

l kpo Kron. II. 36, 6-13.

m 21, 11-16.

n 17, 18.
o 21, 10-16; 23, 26, 27.

sia, si metia, kple xɔ, 'si nu megbɔ le be, nye nku ano afima la da. 28 Yosiya nɔtinya susɔea kple nusiwo katã wɔwo la, wonɔ wo de Yuda-fiawo fe nɔtinyagbalɛ me. 29 Enɔli Egipte-fia Farao Nexo ho de Asur-fia nu le Frat-tɔsisi la nu, eye fia Yosiya ho dakpee; ke esime wɔkpɔe la, ewui le Megido. 30 Esime wɔku la, efe dɔlawo tso tso Megido va Yerusalem, eye wodii de efe yodo me. Eye duko hahoo la si ami na via Yoaxaz hedo fia de fofoa tefe.

Yoaxaz.

31 Yoaxaz xɔ fe blave vɔ etɔ, esime wɔzu fia, eye wɔdu fia dzinu etɔ le Yerusalem. Dadaa nku nye Xamutal, Yeremya fe vinyɔnu, tso Libna. 32 Ewo nusi nye vɔ le Yehowa nku me, abe alesi fofawo wo pɛpɛpɛ ene. 33 Eye Farao Nexo /dee gaxɔ de Ribla le Xamat-nyigba dzi, be maganye fia le Yerusalem o; eye wɔtso klosalo talento alafa deka kple sika talento deka he ta na duko la.

Yoyakim.

34 Eye Farao Nexo tso Elyakim, Yosiya vi, do fia de fofoa Yosiya tefe hetɔ nku ne be Yoyakim; ke ekplɔ Yoaxaz yi Egipte, afisi wɔku do. 35 Eye Yoyakim tso klosalo kple sika na Farao; ke ade wɔbla fe na duko la, be wɔakpɔ ga ana, abe alesi Farao de se ene. Exo klosalo kple sika le duko hahoo la si, abe alesi wɔbla fe na wo dome amesiame ene, ne wɔtso na Farao Nexo. 36 Yoyakim xɔ fe blave vɔ atɔ, esime wɔzu fia, eye wɔdu fia fe wuideke le Yerusalem. Dadaa nku nye Zebuda, Pedaya vinyɔnu, tso Ruma. 37 Ewo nusi nye vɔ le Yehowa nku me, abe alesi fofawo wo pɛpɛpɛ ene.

Yoyakim.

24. Enɔli Babel-fia Nebukad-nezar ho va, eye Yoyakim zu etevi fe etɔ; tete wɔde aglã de enu. 2 Eye Yehowa kplɔ Kaldeawo fe adzohawo, Moabitowo fe adzohawo kple Amon-viwo fe adzohawo dee; ekplɔ wo de Yuda, ne woatrɔe, le Yehowa fe nya, si wɔgbɔ to efe dɔla, siwo nye nyagblɔdɔlawo dzi la nu. 3 Le Yehowa fe nya la nu ko esia va Yuda dzi

do, ne wòatee da le efe nku ta le Manase fe nuwòwo kple nusiwo katã wòwò la nuti; 4 hekpè de ou madifò, si wòkò de anyi, eye wòtso wò madifò yò Yerusalem taŋ la nuti; eyata Yehowa mebe, yea-tsœ akè o. 5 Yoyakim nùtinya susœea kple nusiwo katã wòwò la, wòŋlò wo de Yuda-fiawo fe nùtinyagbalè me. 6 Eye Yoyakim mlò fofowò gbo, eye via Yoyaxin wò fia de etefe. 7 Ke Egipte-fia megaho tso efe anyigba dzi azò o, elabena Babel-fia xò anyigba, siwo katã nye Egipte-fia tso Egipte-tòwu la nu vasede Frat-tòsisi la nu.

Yoyaxin. Nebukadnezar de to de Yerusalem nùti. Babel-fia de aboyo Yerusalemto.

8 Yoyaxin xò fe wuienyi, esime wòzu fia, eye wòdu fia dzinu etò le Yerusalem. Dadaa nko nye Nexusta, Elnatan fe vinyònu, tso Yerusalem. 9 Ewò nusi nye vò le Yehowa nku me, abe alesi fofoa wo pèpèpè ene. 10 Xemaŋi Babel-fia Nebukadnezar fe dɔlawo ho de Yerusalem nu, eye wòde to de du la. 11 Eye esime efe dɔlawo de to dee la, Babel-fia Nebukadnezar va dze du la dzi. 12 Tete Yuda-fia Yoyaxin do yi Babel-fia gbo, eya kple dadaa kple efe dɔlawo, efe amegãwo kple efe afemenu dzikpɔlawo, eye Babel-fia de aboyo le efe fiaduɖu fe fe enyilia me. 13 Eye wòlò Yehowa fe me kesinònuwo katã kple fia fe me kesinònuwo katã tso afima, eye wògbã sikanu, siwo katã Israel-fia Salomo wò de Yehowa fe xò la me, abe alesi Yehowa gblò ene. 14 Ede aboyo Yerusalem blibo la kple amegãwo katã kpakple awawolawo katã, atikpalawo katã kple nutulawo. Aboyomeawo le ame akpe ewo, amea deke mekpɔtò o, negbe duko hahoo la fe ame dahewo ko. 15 Ekplɔ Yoyaxin yi Babel, eye wòkplɔ fia dada, fia srɔwo kple efe afemenu dzikpɔlawo kpakple anyigba dzi bubumewo tso Yerusalem yi aboyo me le Babel. 16 Nutsu awawolawo katã le ame akpe adre, eye atikpalawo kple nutulawo le ame akpe deka; wo katã nye awawola veviwo, eye Babel-fia de aboyo wo yi Babel. 17 Eye Babel-fia tso etɔdia

Matanya do fia de etefe hetro nko ne bena Zedekiya.

Zedekiya.

18 Zedekiya xò fe blave vò deke, esime wòzu fia, eye wòdu fia fe wuideke le Yerusalem. Dadaa nko nye Xamutal, Yeremya fe vinyònu, tso Libna. 19 Eye wòwò nusi nye vò le Yehowa nku me, abe alesi Yoyakim wò pèpèpè ene. 20 Elabena le Yehowa fe dɔmɔdzoe la ta wòva me na Yerusalem kple Yuda alea, vasede esime wòde to da le efe nku ta. Eye Zedekiya dze aglã de Babel-fia nu.

Yerusalem gbegbliè.

25. Eye wòva me le efe fia-ɖuɖu fe fe asiekelia me, le dzinu ewolia fe nkeke ewolia dzi be, Babel-fia Nebukadnezar kple efe avako blibo la ho de Yerusalem nu, wòde to dee, eye wofu kpo de enu godoo va kpe. 2 Eye wòde to de du la vasede fia Zedekiya fe fe wuidekelia me. 3 Le dzinu enelia fe nkeke asiekelia dzi, esime dowuame nu sè le dua me, eye aboloa deke meli na duko hahoo la o la, 4 wòde mɔ de du la nu, eye awawolawo katã si le zã me to fia fe abo fe agbo, si le gli eve dome la fe mɔ dzi, esime Kaldeatowo fo xlã dua, eye woto tagbamɔ. 5 Ke Kaldeatowo fe avako ti fia layome va tui le Yerixotagba, eye efe avako blibo la ka le enu. 6 Eye wolé fia la hekplɔe va Babel-fia gbo le Ribla, eye wòdrò ɔnu. 7 Wowu Zedekiya viwo le nku me, eye wògbã nku na Zedekiya hede gae kplɔ yi Babel.

8 Le dzinu atɔlia fe nkeke adrelia dzi, si nye fia Nebukadnezar Babel-fia fe fe wuiastekelia me la, Nebuzaradan, fia nu asrafowo fe amegã, si nye Babel-fia fe dɔla la, va Yerusalem, 9 eye wòtò dzo Yehowa fe afe kple fia fe afe kple Yerusalem-xowo katã kpakple bubumewo fe xowo katã. 10 Kaldeatowo fe avako, si le fia nu asrafowo fe amegã nu la, gbã Yerusalem-gliwo katã hã va kpe. 11 Eye Nebuzaradan, fia nu asrafowo fe amegã, de aboyo duko la fe susœea, si kpɔtò de dua me kple amesiwo si yi Babel-fia gbo kpakple ameha la fe susœea. 12 Ke fia nu asrafowo fe amegã la gblè anyigba dzi ame dahe-

a Ver. 52, 1-3.

b 23, 37.

d 23, 27.

e kpl. 1-21 kpo Ver. 52, 4-27; 39, 1-10; Kron. II. 36, 17-20.

f 23, 37.

g 20, 17.

h Ver. 22, 26; 24, 1; ta 25, 27.

wo di, ne woanye weingbledelawo kple agbledelawo. 13 Eye Ka'dea-towo gbã akoblisoti, siwo le Yehowa fe afe la me kple anyina-wo kpakple akoblizagɔ, si le Yehowa fe afe la me, eye wolo akobliawo yi Babel.^a 14 Wotsɔ zeawo, sofiawo, hɛawo kple treawo kpa-kple akoblinuawo katã, siwo nu do wowona la, hã dzoe. 15 Eye fia nu asrafowo fe amegã la tso sonuawo kple ɔutrewo, sikatowo kple klosalotowo siaa dzoe; 16 soti eve kple gaxɔ deka kpakple anyina-wo, siwo fia Salomo wo bena Yehowa fe afe la; nusiawo katã fe akobli mele dada me o.^b 17 Soti deka kɔ aboklugui wuienyi, eye wotsɔ akobli wo ta do eta me; ta la fe kɔkɔme le aboklugui etɔ, wowo gaɔ kple yevubodawo de ta la nu godoo va kpe, wo katã nye akobli; alea wovwe de soti evelia fe ta hã nu.

18 Eye fia nu asrafowo fe amegã lé nunlagã Seraya kple nunlagã yometo Zefanya kpakple kpui-nu-dzola etɔ; 19 eye le dua me la elé afemenu dzikpola deka, amesi le awawolawo nu, kple nɔtsu, siwo tsia tre de fia la nku me dome ame atɔ, siwo wokpɔ le dua me kple awafia fe agbalẽplola, amesi fia duko hahoo la dea avakɔ me kpakple duko hahoo la dome nɔtsu blaade, siwo wokpɔ le dua me. 20 Eye Nebuzaradan, fia nu asrafowo fe amegã la, lé wo hekpɔ wo ve na Babel-fia le Ribla. 21 Eye Babel-fia wu wo le Ribla le Xamat-nyigba dzi. Ale wode aboyo Yuda tso efe anyigba dzi enye si.

Ismael wu fiatesenola Gedalya.

22 Eye Babel-fia Nebukadne-

^a Yer. 27, 18 v. 22.

^b Fia. I. 7, 15, 23, 27.

^d kp. 27-30 kpo Yer. 62, 31-34, v. 24, 15.

^f 23, 33, g kp. 22-26 kpo Yer. 40, 5, 7-9; 41, 1-7; 43, 5 v. 7.

zar tso Gedalya, Safan vi Axikam fe vi, do duko, si wogblẽ de Yuda-nyigba dzi la dzikpola. 23 Esi avakɔ la fe amegãwo katã kple wofe amewo se be, Babel-fia tso Gedalya do dzikpola la, wova Gedalya gbɔ le Mizpa; eye Ismael, Netanya vi, Yoxanan, Kareax vi, kple Seraya, Tanxumet vi, tso Netofat kpakple Yaazanya, Maaxati vi, kple wofe amewo hã le eme. 24 Tete Gedalya ka atam na woawo kple wofe amewo gbɔ na wo bena: Migavɔ Kaldeatowo fe dolawo o! Minɔ anyigba la dzi, eye misubɔ Babel-fia, ekema anyo na mi. 25 Eye wova me le dzinu adrelia me be, Ismael, Elisama vi Netanya fe vi, amesi tso fiafome la me kple nɔtsu ewo, siwo kpe de enu la, wova wu Gedalya kple Yudatɔ kpakple Kaldeatɔ, siwo le enu le Mizpa. 26 Eye duko blibo la, de wiwo kple tsitsiawo siaa, kple avakɔ la fe amegãwo dzo yi Egipte, elabena wole Kaldeatowo vɔm.

Babel-fia ve Yoyaxin nu.

27 Esi me wode aboyo E Yuda-fia Yoyaxin fe blaetɔ vɔ adre me gbe, le dzinu wuievelia fe nkeke blave vɔ adrelia dzi la, Babel-fia Ewil Merodax de Yuda-fia Yoyaxin tso gaxɔ me le fe, si me wɔzu fia. 28 Efo nu kpilii fafe, eye wɔtsɔ efe zikpui do fia, siwo le enu le Babel la fe zikpuiwo ngɔ. 29 Ena wode li efe gaxɔ me awuwo, eye wɔdu nu le egbo yesiayi le efe agbe me nkekewo katã me. 30 Eye wɔxɔ efe gbesiagbe nududu, si wɔhiã gbesiagbe la, tso Babel-fia gbɔ le efe agbe me nkekewo katã me.

KRONIKA FE AGBALĒ GBĀTŌ.

Togbuigãwo fe dɔdzimagalẽ tso Adam dzi vase de Isak dzi.

1 Adam, Set, Enos, 2 Kenan, Mahalaleel, Yered, 3 Henox, Metusala, Lamex, 4 Noa, Sem, Xam kple Yafet.

5 Yafet viwo nye: Gomer, Ma-

^a Mo. I. 10, 2-5.

^c Mo. I. 5.

^e Mo. I. 10, 6 v. 20.

gog, Madai, Yawan, Tubal, Mesek kple Tiras.^b 6 Gomer viwo nye Askenaz, Rifat kple Togarma. 7 Yawan viwo nye: Elisa, Tarsisa, Kititowo kple Rodantowo.

8 Xam viwo nye: Kus, Mizrayim, Put kple Kanaan.^c 9 Kus viwo

nye: Seba, Xawila, Sabta, Raama kple Sabtexa. Eye Raama viwo nye Seba kple Dedan. 10 Kus dzi Nimrod; eya de asi kalēwōwō me le anyigba dzi. 11 Mizrayim dzi Ludi, 12 Anami, 13 Lehabitōwo, Naftuxitōwo, 12 Patrusitōwo kple Kasluxitōwo, amesiwo me Filistitōwo dzo tso kpakple Kaf-toritōwo. 13 Kanaan dzi Zidon, amesi nye ngogbea kple Xet, 14 Yebusitōwo, Amoritōwo, Girgasitōwo, 15 Xiwitōwo, Arkitōwo, Sinitōwo, 16 Arwaditōwo, Zemaritōwo kple Xamatitōwo.

17 Sem viwo nye: Elam, Asur, Arpaxsad, Lud, Aram, Uz, Xul, Geter kple Mesex.^b 18 Arpaxsad dzi Selax, eye Selax dzi Eber. 19 Wodzi nɔtsuvi eve na Eber; deka nko nye Peleg, le esi woma anyigba le enoli ta, eye nɔvia nko nye Yoktan. 20 Yoktan dzi Almodad, Sale,^c Kazarmawe,^c Yarax, 21 Xadaram, Uzal, Dikla, 22 Ebal, Abimael, Seba, 23 Ofir, Xawila kple Yobab; amesiwo katã nye Yoktan viwo.

24 Sem, Arpaxsad, Selax, 25 Eber, Peleg, Regu, 26 Serug, Naxor, Tarax, 27 Abram, eya nye Abraham. 28 Abraham viwo nye Isak kple Ismael.^e 29 Wofe fome enye si: Ismael fe ngogbevi enye Nebayo,^c Kedar, Adbeel, Mibsam, 30 Mimsa, Duma, Masa, Xadad, Tema,^f 31 Yetur, Nafis kple Kedma; amesiwo nye Ismael viwo. 32 Abraham fe ahiã Ketura fe viwo nye esi: eya dzi Zimran, Yoksan, Medan, Midian, Yisbak kple Suax. Yoksan viwo nye: Seba kple Dedan.^g 33 Midian viwo nye: Efa, Efer, Xanax, Abida kple Eldaa. Amesiwo katã nye Ketura fe viwo. 34 Eye Abraham dzi Isak. Isak viwo nye: Esau kple Israel.^h

Esau viwo kpakple Edom-flawo.

35 Esau viwo nye: Elifaz, Reguel, Yehus, Yaelam kple Korax.^h 36 Elifaz viwo nye: Teman, Omar, Zefi, Gaetam, Kenaz, Timna kple Amalek. 37 Reguel viwo nye: Naxat, Zerax, Sama kple Miza. 38 Seir viwo nye: Lotan, Sobal, Zibeon, Ana, Dison, Ezer kple Disan.ⁱ 39 Lotan viwo nye: Xori kple Homam, eye Lotan nɔvinyonu nye

Timna. 40 Sobal viwo nye: Alyan, Manaxat, Ebal, Sefi kple Onam. Zibeon viwo nye: Aya kple Ana. 41 Ana vi nye: Dison. Dison viwo nye: Xamran, Esban, Yitran kple Xeran. 42 Ezer viwo nye: Bilhan, Zaawan kple Yaakan. Disan viwo nye: Uz kple Aran.

43 Amesiwo du fia le Edom-nyigba dzi, hafi fia va nɔ Israel nu la, wonye: Bela, Beor vi; efe du enye Dinhaba.^a 44 Esi Bela ku la, Yobab, Zerax vi tso Bozra, zu fia de etefe. 45 Esi Yobab ku la, Xusam tso Temanitōwo fe anyigba dzi zu fia de etefe. 46 Esi Xusam ku la, Hadad, Bedad vi, zu fia de etefe; eya si Midiantōwo le Moab-tagba; efe du enye Awit. 47 Esi Hadad ku la, Samla tso Masreka zu fia de etefe. 48 Esi Samla ku la, Saul tso Rexobot le tɔsisi la nu zu fia de etefe. 49 Esi Saul ku la, Baal-Xanan, Axbor vi, zu fia de etefe. 50 Esi Baal-Xanan ku la, Hadad zu fia de etefe; efe du enye Pagi, eye srõa Mehetabeel enye Matred, si nye Mesaxab fe vinyonu la fe vi. 51 Esi Hadad ku la, Edom-amegãwo nye: Amegã Timna, amegã Atwa, amegã Yetet, 52 amegã Oholibama, amegã Ela, amegã Pinon, 53 amegã Kenaz, amegã Teman, amegã Mibzar, 54 amegã Magdiel, amegã Iram. Amesiwo nye Edom-amegãwo.

Yakob kple Yuda-viwo.

2. Israel viwo nye si: Ruben, Simeon, Lewi kple Yuda, Isaxar kple Zebulon,^h 2 Dan, Yosef kple Benyamin, Naftali, Gad kple Aser.

3 Yuda viwo nye: Ger, Onan kple Sela; wo ame etõ la Sua vinyonu, Kanaan-nyonu la, dzi ne. Ke esi Yuda fe ngogbevi Ger fe nu medze Yehowa nu o la, ewui.^j 4 Eye lãxoa Tamar dzi Perez kple Zerax ne. Yuda viwo katã le wo ame atõ.^o 5 Perez viwo nye: Xezron kple Xamul.^p 6 Zerax viwo nye: Zimri, Etan, Heman, Xalkol kple Daria; wole ame atõ. 7 Karmi vi nye: Axan, amesi he dzogbeve va Israel dzi, le esi wòtso busunuawo fe de ta.^q 8 Etan vi nye: Azarya. 9 Xezron fe

^a Mo. I. 36, 31 v. 43.

^b Mo. I. 10, 21 v. 31.

^c kp. 17; Mo. I. 11, 10-26.

^e Mo. I. 21, 3; 16, 15.

^f Mo. I. 25, 13 v. 16.

^g kpo 4.

^h Mo. I. 35, 22 v. 26.
ⁱ Mo. I. 25, 1-3.

^k Mo. I. 25, 19 v. 26.

^l Mo. I. 28, 1-7.

^m Mo. I. 36, 10 v. 19.
ⁿ Mo. I. 38, 29, 30.
^p Mo. I. 46, 12.

^q Mo. I. 36, 20 v. 30.
^r Yos. 7.

vi, ^asiwo wodzi ne, wonye: Yeraxmeel, Ram kple ^bKelubai.

10 Ram dzi Aminadab, eye Aminadab dzi Naxeson, amesi nye Yuda-viwo fe amegã. 11 Naxeson dzi Salma, Salma dzi Boas, 12 Boas dzi Obed, Obed dzi Isai, 13 Isai dzi Eliab, amesi nye efe ngogbea, evelia nye Abinadab, etõlia nye Simea, ^d14 enelia nye Netaneel, atõlia nye Radai, 15 adelia nye Ozem, adrelia nye Dawid. ^e16 Wo novinyonuwo nye Zeruya kple Abigail; eye Zeruya viwo nye Abisai, Yoab kple Asahel; wole wo ame etõ. ^f17 Abigail dzi Amasa, eye Amasa fofu enye Ismaelto Yeter. ^h

18 Kaleb, Xezron vi, kple srõa Azuba kple Yeriote wodzi viwo; wo viawo nye esi: Yeser, Sobab kple Ardon. 19 Esi Azuba ku la, Kaleb de Efrat; eya dzi Xur ne. ^k20 Xur dzi Uri, eye Uri dzi Bezaleel. ^l21 Emegbe Xezron de asi Maxir, amesi nye Gilead fofu la fe vinyonu nu, eye wõxõ de, esimewõxõ fe blaade; eya dzi Segub ne. 22 Segub dzi Yair, amesi si du blave vo etõ no le Gilead-nyigba dzi. ⁿ23 Ke Gesuritõwo kple Aramtõwo xõ ^oYair-kõfawo le wo si hekpe de Kenat kple enu kofewo ñuti, wole du blaade. Amesiawo katã nye Maxir, si nye Gilead fofu la fe viwo. 24 Le Xezron fe ku megbe la Kaleb va Efrat. Xezron srõ ñkõ nye Abiya, eya dzi ^aAsxur ne, amesi nye Tekoa fofu.

25 Eye Xezron fe ngogbevi Yeraxmeel viwo nye: Ram, efe ngogbevi, Buna, Oren, Ozem kple Axiya. 26 Eye srõ bubu ganõ Yeraxmeel si, si ñkõ nye Atara; eya nye Onam dada. 27 Yeraxmeel ngogbevi Ram fe viwo nye: Maaz, Yamin kple Eker. 28 Onam viwo nye: Samai kple Yada. Samai viwo nye: Nadab kple Abisur. 29 Abisur srõ ñkõ nye Abixail, eya dzi Axban kple Molid ne. 30 Nadab viwo nye: Seled kple Apayim; ke Seled medzi via deke hafi ku o. 31 Apayim viwo nye: Yisi, eye Yisi vi nye: Sesan; Sesan vi nye: Axelai. 32 Semai novi, Yada fe viwo nye: Yeter kple Yonatan; ke Yeter rãdzi via deke hafi ku o. 33 Yonatan viwo nye: Pelet

^aRut 4, 19-22; Mat. 1, 3. ^bkp. 18, 42.

^dSam. I, 16, 8 v. 10.

^eSam. I, 17, 12.

^fSam. II, 2, 18.

^gkp. 18.

^hSam. II, 17, 25.

ⁱkp. 9, 42.

^kkp. 60.

^lMo. II, 31, 2.

ⁿDon. 10, 9.

^oFis. 1, 4, 13.

^aYos. 15, 16; Don. 1, 12.

^rkp. 19.

^s4, 6.

^tkp. 9.

^u4, 2.

^v9, 16.

^wDon. 1, 16.

^xYer. 35.

kple Zaza. Amesiawo nye Yeraxmeel fe viwo. 34 Sesan medzi ñutsuvia deke o, negbe nyõnu-viwo ko. Ke kluvia de no Sesan si, amesi tso Egipte, enko nye Yarxa. 35 Eye Sesan tso vianyonu na efe klui Yarxa wõde; eya dzi Atai ne. 36 Atai dzi Natan, eye Natan dzi Zabab. 37 Zabab dzi Eflal, eye Eflal dzi Obed. 38 Obed dzi Yehu, eye Yehu dzi Azarya; 39 Azarya dzi Xelez, eye Xelez dzi Eleasa. 40 Eleasa dzi Sisemai, eye Sisemai dzi Salum. 41 Salum dzi Yekama, eye Yekama dzi Elisama.

42 Yeraxmeel novi⁹ Kaleb fe viwo nye: efe ngogbea nye Mesa, eya nye Zif fofu, kple Maresa, si nye Xezron fofu fe viwo. 43 Xezron viwo nye: Korax, Tapuax, Rekem kple Sema. 44 Sema dzi Raxam, si nye Yorkeam fofu, eye Rekem dzi Samai. 45 Samai fe viwutsu enye Maon, eye Maon enye Bet-Zur fofu. 46 Eye Kaleb fe ahiã Efa dzi Xaran, Moza kple Gazez; ke Xaran ye dzi Gazez. 47 Yada viwo nye: Regem, Yotam, Gesan, Pelet, Efa kple Saaf. 48 Kaleb fe ahiã Maaxa dzi Seber kple Tirxana. 49 Eya kee dzi Saaf hã, amesi nye Madmana fofu, Sewa, si nye Maxbena kple Gibea fofu; eye ⁹Kaleb fe vinyonu enye Axa.

50 Kaleb fe viwo nye esi: Efrata fe ngogbea Xur fe viwo nye: Sobal, si nye Kiryat-Yearim fofu; 51 Salma, si nye Betlexem fofu; Xaref, si nye Bet-Gader fofu. 52 Eye Kiryat-Yearim fofu Sobal fe viwo nye: Haroe kple Menuxotõwo fe afã. 53 Kiryat-Yearim fe fomewo nye: Yitritõwo, Putitõwo, Sumatitõwo kple Misraitõwo. Woawo me ⁴Zoreatitõwo kple Estaolitõwo tso tso. 54 Salma viwo nye: Betlexem, ⁵Netofatitõwo, Atarot, Bet-Yoab kple Manatitõwo fe afã, eya nye Zoreatitõwo, 55 agbalẽfialawo fe fome, si le Yabez, Tiratitõwo, Simalitõwo kple Suxatitõwo, amesiawo nye ⁶Kinitõwo, amesiwo dzo tso Xamat, amesi nye ⁷Rexab fe afeko fe fofu la me.

Dawid viwo kple Yuda-fawo fe dɔdzɔmegeba16.

3. Dawid vi, siwo wodzi ne le Xezron la wonye: efe ngõ-

gbea Amnon, si nye Axinoam, Yesreel-nyonu la to; evelia nye Daniel, si nye Abigail, Karmel-nyonu la to;^a 2 etolia nye Absalom, si nye Gesur-fia Talmi fe vinyonu Maaxa fe vi; enelia nye Adoniya, Xagit fe vi; 3 atolia nye Sefatya, si nye Abital to; adelia nye Yitream, si nye sr̄a Eglā to. 4 Wo ame ade wodzi n̄ le Xebron; edu fia le afima fe adre kple dzinu ade, eye fe blaet̄5 v̄o et̄5 w̄odu fia le Yerusalem. 5 Vi, ^csiwo wodzins le Yerusalem, wonye: Simeas, Sobab, Natan kple Salomo; wole wo ame ene, siwo nye Amiel fe vinyonu Bat-Sua to; 6 hekpe de Yibxar, Elisama, Elifelet, 7 Noga, Nefeg, Yafia, 8 Elisama, Elyada kple Elifelet ŋu wole wo ame asieke. 9 Amesiawo nye Dawid fe vi-ŋutsuwo, ke efe ahiawo fe viŋutsuwo mele eme o. Wo n̄vinyonu enye ^dTamar.

10 Salomo vi nye Rexabeam; eya fe vi nye Abiya, eya fe vi nye Asa, eya fe vi nye Yosafat,^e 11 eya fe vi nye Yoram, eya fe vi nye Axazya, eya fe vi nye Yoas, 12 eya fe vi nye Amazya, eya fe vi nye Azarya, eya fe vi nye Yotam, 13 eya fe vi nye Axaz, eya fe vi nye Xizkiya, eya fe vi nye Manase, 14 eya fe vi nye Amon, eya fe vi nye Yosiya. 15 Yosiya viwo nye: nḡogbea nye Yoxanan, evelia nye Yoyakim, etolia nye Zedekiya, enelia nye Salum. 16 Yoyakim viwo nye: Yexonya, eya fe vi nye Zedekiya. 17 Yexonya, amesi nye ^faboyome la fe viwo nye: Sealtiel, 18 Malxiram, Pedaya, Senazar, Yekamya, Hosama kple Nedabya. 19 Pedaya fe viwo nye: ^gZerubabel kple Simeī. Zerubabel fe viwo nye: Mesulam kple Xananya; wo n̄vinyonu enye Selomit; 20 emegbe Xasuba, Ohel, Berexya, Xasadya kple Yusab-Xesed, wole wo ame at̄5. 21 Xananya viwo nye: Pelatya kple Yesaya, Refaya viwo, Arnan viwo, Obadya viwo, Sexanya viwo. 22 Sexanya vi nye: Semaya, eye Semaya viwo nye: Xatus, Yigeal, Bariax, Nearya, Safat; wole wo ame ade. 23 Nearya viwo nye: Elyoenai, Xizkiya, Azrikam; wole wo ame et̄5. 24 Elyoenai viwo nye: Hodaya, Elyasib, Pelaya, Akub,

Yoxanan, Delaya kple Anani; wole wo ame adre.

Yuda fe dzidzimeviwo.

4 Yuda viwo nye: Perez, Xezroni, Kelubai, Xur kple Sobal.^b 2 Sobal vi Reaya dzi Yaxat, eye Yaxat dzi Axumai kple Lahad. Esia nye Zoreatitowo fe ^cafomeawo. 3 Etam viwo nye: Yezreel, Yisma, Yidbas; wo n̄vinyonu ŋk̄o nye Hazlelponi; 4 emegbe Gedor fofu Penuel kple Xusa fofu Ezer. Amesiawo nye Betlexem fofu Xur, amesi nye Efrata fe ^dnḡogbea fe viwo. 5 Tekoa fofu Asxur de sr̄5 eve, siwo nye: Xelea kple Naara. 6 Naara dzi Axuzam, Xefer, Temni kple Axastaritowo n̄. Amesiawo nye Naara viwo. 7 Eye Xelea viwo nye: Zeret, Yizxar, Etnan kple Koz. 8 Koz dzi Anub, Hazobeba kple Harum vi Axaxel fe fomeawo. 9 Bubu n̄ Yabez ŋu wu n̄viawo, eye dadaa na ŋk̄oe be Yabez, le esi w̄ose veve hafi dzii ta. 10 Eye Yabez ȳo Israel fe Mawu la gb̄o bena: ^eNe ÷yram, eye n̄ekeke nye anyigba de enu, w̄o asi n̄o kplim, eye n̄ede dz̄ogbev̄ewo ÷a, ale be veva ÷eke medz̄o de dzinye o la, — tete Mawu na nusi w̄obia la, va me. 11 Suxa n̄vi Kelub dzi Mexir, eya nye Eston fofu. 12 Eston dzi Bet-Rafa, Paseax kple Texina, si nye Naxas-du la fofu; amesiawo nye Rexa fe ŋutsuwo. 13 ^fKenaz viwo nye: Otniel kple Seraya; eye Otniel vi nye Xatat. 14 Meonotai dzi Ofra, eye Seraya dzi Yoab, si nye atikpala, bali me n̄lawo fofu, elabena atikpalawo wonye. 15 Yefune vi ^gKaleb fe viwo nye: Iru, Ela kple Naam, hekpe de Ela kple Kenaz fe viwo ŋu. 16 Yehaleel viwo nye: Zif, Zifa, Tirya kple Asareel. 17 Ezra viwo nye: Yeter, Mered, Efer kple Yalon. Farao vinyonu Bitya, si Mered de la fe viwo nye esi: Eya dzi Miryam, Samai kple Yisbax, si nye Estemoa fofu. 18 Eye sr̄5a, Yuda-nyonu la, dzi Yered, si nye Gedor fofu kple Xeber, si nye Soxo fofu, kpakple Yekutiel, si nye Zanoax fofu. 19 Hodiya sr̄5, si nye Naxam n̄vinyonu fe viwo nye: Garmito, Kegila fofu, kple

^a Sam. II. 3, 2 v. 5.

^b 2, 4. 5. 7. 19. 50.

^d 2, 53.

^e 14, 4-7; Sam. II. 5, 14-16.

^f 2, 19. 50.

^g Sam. II. 13, 1.

^h Mat. I, 7-12.

ⁱ Mo. I. 28, 20.

^k Yos. 15, 17; Uon. I, 13.

^l Kron. II. 36, 10.

^m Ezra 3, 2. 8. ⁿ Mo. IV. 13, 6; 14, 6.

Maaxatitō Estemoa. 20 Simon viwo nye: Amnon. Rina. Ben-Xanan kple Tilon. Yisei viwo nye: Zoxet kple Ben-Zoxet. 21 Yuda viwo Sela fe viwo nye: Ger. si nye Lexa fofō: Laeda. si nye Maresa fofō, kpakple Asbea fe afe me aklalalōlawo fe fome: 22 emegbe Yokim. Kozeba-nutsuwokple Yoas kpakple Saraf. amesiwo du amegā le Moab kple Yasubi-Lexem. Ke blemanyawo nye esiawo. 23 Wonye zemelawo. eye wono Netaim kple Gederā: fia fe do me wono le afima.

Simeon fe dɔdzimeviwo.

24 Simeon viwo nye: Nemuel. Yamin. Yarib. Serax kple Saul. 25 eya fe vi nye Salum. eya fe vi nye Mibsam. eya fe vi nye Misma. 26 Misma viwo nye: Xamuel. eya fe vi nye Zakur. eya fe vi nye Simeī. 27 Dutsuvi wuiade kple nyonuvi ade no Simeī si, ke vi gede menō nɔviawo ya si o. eye wofe fome mekeke ta de Yuda viwo to ju o. 28 Wono Beer-Seba. Molada. Xazar-Sual. 29 Bilha. Ezem. Tolad. 30 Betuel. Xorma. Ziklag. 31 Bet-Markabot. Xazar-Susim. Bet-Birei kple Saarayim. Esiawo nye wofe duwo. vasede esime Dawid du fia. 32 Wofe kofe. siwo kpe de enu. wonye: Etam. Ayin. Rimon. Toxen kple Asan. wole du atō. 33 kpakple wofe kofe. siwo katā fo xlā du siawo vasede Baal. Esiawo nye wofe nɔfewo. eye fomegalē tɔxs le wo si.

34 Mesobab. Yamlex. Yosa. Amaza vi. 35 Yoel. Yehu. si nye Asiel vi Seraya fe vi Yosibya vi: 36 Elyoenai. Yaakoba. Yesoxaya. Asaya. Adiel. Yesimiel. Benaya kple 37 Ziza. Sifei vi. amesi nye Alon vi. amesi nye Yadaya vi. amesi nye Simri vi. amesi nye Semaya vi. 38 Amesiwo nko woxlē la. wonye amegāwo le wofe fomeawo me. eye wofe afekowo keke ta nuto. 39 Eye woho do ta Gedor vasede bali la fe yedzeze gome. be woadi lānyife na wofe lāhawo. 40 Eye wokpo lānyife dama nyuia de: anyigba la keke le goawo katā me. eye enu fa bokko: elabena Xam-viwo no afima tsā. 41 Tete amesiwo nko wonjo di la. va gbā wofe agba-

do. eye wowu Meunito. siwo no afima le Yuda-fia ^aXizkiya noli: wotsrō wo gbidigbidi vasede egbe heno wo te fe. elabena lānyife le afima na wofe lāwo. 42 Eye Simeon-viwo dome ame alafa atō ho yi Seir-to dzi: wofe tatowo nye Yisei viwo: Pelatya. Nearya. Refaya kple Uziel. 43 Eye ^dwowu Amalekito. siwo tsi anyi la fe su-sceawo heno afima vasede egbe.

Ruben fe dɔdzimeviwo.

5. Israel ngogbevi Ruben fe viwo: — elabena eya nye ngogbea. ke esi wogblē ko do na fofa fe aba la. wotsō efe ngogbeviyenye na Israel vi Yosef fe viwo. ke deko womeglo wofe nko di abe ngogbeawo ene o. f. 2 Elabena Yuda sē nu le nɔviawo dome. eye amegā dzo tso eme: ke ngogbeviyenye la enye Yosef to. ^g — 3 Israel ngogbevi Ruben fe viwo nye: Henox. Palu. Xezron kple Karmi. ^h 4 Yoel viwo nye: Semaya. eya fe vi nye Gog. eya fe vi nye Simeī. 5 eya fe vi nye Mixa. eya fe vi nye Reaya. eya fe vi nye Baal. 6 eya fe vi nye Beera. amesi Asur-fia ^kTiglat-Pileser de aboyoe: eya nye Ruben-viwo fe amegā. 7 Ale wonjo nɔviawo. siwo tso efe fomea me la, de dɔdzimegalē la me le wofe dɔdzime nu enye si: Yeiel. si nye tato. Zaxarya. 8 Bela. Azaz vi. amesi nye Sema vi. amesi nye Yoel vi: eya no Aroer vasede Nebo kple Baal-Meon: 9 eno yedzeze gome do ta gbe dzi tso Frat-tōsi di la nu. elabena wofe lāwo dzi de dzi le Gilead-nyigba dzi. 10 Le Saul noli la wowo awa kple Hagridowo: eye esi wotsi wo si me la. woxo wofe agbadowo no me le Gilead fe yedzeze gome katā.

Gad fe dɔdzimeviwo. Awawo kple Hagridowo.

11 Eye Gad-viwo no wo kasa le Basan-nyigba dzi vasede Salxa. 12 Yoel. si nye tato. Safam. si nye evelia. Yanai kple Safat le Basan. 13 Wo nɔviwo nye esi le wofe afekowo nu: Mixael. Mesulam. Seba. Yorai. Yakan. Zia kple Eber: wole adadre. 14 Amesiawo nye Abixail fe viwo. amesi nye Xuri vi. amesi nye Yaroax vi. amesi nye

^a Fla. II. 18, 1.

^b 2, 3.

^d Sam. I. 18, 3.

^e

^e Mo. I. 46, 10.

^f Mo. I. 25, 22; 49, 4.

^g Mo. I. 49, 9, 10, 22; Mo. V. 33, 7, 13-17.

^h Mo. II. 6, 14.

ⁱ Yos. 19, 2-8.

^k kp. 28.

^l Uon. 18, 7.

Gilead vi, amesi nye Mixael vi, amesi nye Yesisai vi, amesi nye Yaxdo vi, amesi nye Buz vi. 15 Guni vi Abdiel fe vi Axi enye wofe afeko la fe tato. 16 Wonɔ Gilead, Basan kple wo ɔu duwo me kpakple Saron fe nutowo katã me vasede efe mlɛnu. 17 Wonɔ amesiawo katã di le Yuda-fia ^bYotam kple Israel-fia ^cYerobeam ɔli.

18 Ruben-viwo, Gad-viwo kple Manase fe to afã fe ɔutsu kalɛto, siwo tsoa akpoxonu kple yi, wodaa da, eye wonya awaɔaɔnu la, le ame akpe blane vo ene alafa adre kple blaade, eye woho yi awagbe dzi 19 hewo awa kple Hagritowo, Yetur, Nafis kple Nodab. 20 Mawu kpe de wo ɔu, ale be Hagritowo kple amesiwo katã kpe de wo ɔu la, ge de wo si me; elabena wodo ɔli yo Mawu le awa la me, eye wodo to wo, le esi wodo ɔu de eɔu ta. 21 Woha wofe lawo: kposo akpe blaati, alɛ akpe alafa eve kple blaati kple tedzi akpe eve, hekpe de amegbetɔ akpe alafa deka ɔu. 22 Elabena woda nu ame gedewo woku, elabena awa la tso Mawu gbɔ; eye wono wo te fe vasede aboyodeɔli.

Manase to afã.

23 Eye Manase-to afã la fe viwo no Basan-nyigba dzi vasede Baal-Xermon kple ^aSenir kpakple Xermon-to la ɔu; woso gbɔ ɔuto. 24 Wofe afekowo fe tato nye esi: Efer, Yisei, Eliel, Azriel, Yirmeya, Hodaya kple Yaxdiel; wonye ɔutsuwɔlawo, ame ɔkoɔnuwo kple wofe afekowo fe tato. 25 Ke womeɔi anukware na wo fofowo fe Mawu la o, eye wodze anyigba dzi dukɔ, siwo Mawu tsrɔ le wo ɔu la fe mawuwo yome. 26 Tete Israel fe Mawu la nyɔ Asur-fia ^aPul fe gbɔgbɔ kple Asur-fia ^bTiglat-Pileser fe gbɔgbɔ de wo, eye wokple Ruben-viwo, Gad-viwo kple Manase fe to afã la dzo yi Xalax, Xabor kple Hara kpakple Gozan-tɔsisi la nu vasede egbe.

Lewi fe dzidzimeviwo.

27 Lewi viwo nye: Gerson, Kehat kple Merari.^a 28 Kehat viwo nye: Amram, Yizxar, Xebron kple Uziel. 29 Amram viwo nye: Aron, Mose kple Miryam; eye Aron vi-

^aMo. II. 6, 20, 23
25; 6, 35-38.

^bFia. II. 16, 32.
^dSam. II. 8, 17;
16, 27. 36.
^cFia. II. 14, 23.

^fFia. II. 22, 4.
^gFia. II. 25, 18;
Ezra 7, 1.
^hNex. 12, 26.
ⁱFia. II. 25, 21.

^k5, 27; Mo. II.
6, 15-19.

ⁱMo. V. 3, 8.

ⁿMo. II. 6, 24.

^oFia. II. 15, 19.
^pFia. II. 15, 28.
^rSam. I. 1, 1.

^sSam. I. 8, 2.

^t6, 1. 3.

wo nye: Nadab, Abihu, Eleazar kple Itamar.^a 30 Eleazar dzi Pine-xas, eye Pinexas dzi Abisua; 31 Abisua dzi Buki, eye Buki dzi Uzi: 32 Uzi dzi Zeraxya, eye Zeraxya dzi Merayot; 33 Merayot dzi Amarya, eye Amarya dzi Axi-tub; 34 Axitub dzi Zadok, eye Zadok dzi Aximaaz;^d 35 Aximaaz dzi Azarya, eye Azarya dzi Yoxanan; 36 Yoxanan dzi Azarya; eya nye amesi wo nunɔlado le gbexoxo, si Salomo tu de Yerusalem la me. 37 Azarya dzi Amarya, eye Amarya dzi Axitub; 38 Axitub dzi Zadok, eye Zadok dzi Salum; 39 Salum dzi ^fXilkiya, eye Xilkiya dzi Azarya; 40 Azarya dzi ^gSeraya, eye Seraya dzi ^hYozadak. 41 Ke Yozadak vu dzo le afima, esime Yehowa na Nebukadnezar de aboyo Yuda kple Yerusalem.

Lewi- kple Aron-viwo nafe kple wofe ɔkoɔwo.

6. Lewi viwo nye: Gerson, Kehat kple Merari.^k 2 Gerson viwo fe ɔkoɔwo nye esi: Libni kple Simej. 3 Kehat viwo nye: Amram, Yizxar, Xebron kple Uziel. 4 Merari viwo nye: Maxeli kple Musi. Esiawo nye Lewi viwo fe fomeawo le wo fofowo nu. 5 Gerson vi enye Libni, eya fe vi nye Yaxat, eya fe vi nye Zima, 6 eya fe vi nye Zoax, eya fe vi nye Ido, eya fe vi nye Zerax, eya fe vi nye Yeatrai. 7 Kehat viwo nye: Aminadab, eya fe vi nye ⁿKorax, eya fe vi nye Asir, 8 eya fe vi nye Elkana, eya fe vi nye Ebyasaf, eya fe vi nye Asir, 9 eya fe vi nye Taxat, eya fe vi nye Uriel, eya fe vi nye Uzya, eya fe vi nye Saul. 10 Elkana viwo nye Amasai kple Axi-mot; 11 eya fe vi nye Elkana, eya fe vi nye Zofai, eya fe vi nye Naxat, 12 eya fe vi nye Eliab, eya fe vi nye Yeroxam, eya fe vi nye Elkana, eya fe vi nye Samuel.^r 13 Samuel viwo nye: Yoel, si nye ɔgogbea, eye evefia nye Abiya.^s 14 Merari viwo nye: Maxeli, eya fe vi nye Libni, eya fe vi nye Simej, eya fe vi nye Uza, 15 eya fe vi nye Simea, eya fe vi nye Xagiya, eya fe vi nye Asaya.

16 Amesiwo Dawid do be, woadzi ha le Yehowa fe afe la me, tso esime adaka la kpo gbɔdeme fe,

wonye esi: 17 Wotsɔ hadzidzi su-
bɔ le Mawu fe agbadɔ la ngɔ, va-
sedɛ esime Salomo tu Yehowa fe
xɔ dɛ Yerusalem, eye wonɔ wofe
dɔ me le dɔdɔ nu. 18 Amesiwo
wɔ dɔ la kple wo wiwo nye esi:
Amesi tso Kehat wiwo dome enye
Heman, si nye heno, amesi nye
Yoel vi, amesi nye Samuel vi, 19
amesi nye Elkana vi, amesi nye
Yeroxam vi, amesi nye Eliel vi,
amesi nye Toax vi, 20 amesi nye
Zuf vi, amesi nye Elkana vi, amesi
nye Maxat vi, amesi nye Amasai
vi, 21 amesi nye Elkana vi, amesi
nye Yoel vi, amesi nye Azarya
vi, amesi nye Zefanya vi, 22 amesi
nye Taxat vi, amesi nye Asir vi,
amesi nye Ebyasaf vi, amesi nye
Korax vi, 23 amesi nye Yizxar vi,
amesi nye Kehat vi, amesi nye
Lewi vi, amesi nye Israel fe vi.

24 Nɔvia Asaf tsitre dɛ efedu-
si me. Asaf enye Berexya vi, ami-
si nye Simea vi, 25 amesi nye
Mixael vi, amesi nye Baaseya vi,
amesi nye Malkiya vi, 26 amesi nye
Etni vi, amesi nye Zerax vi, amesi
nye Adaya vi, 27 amesi nye Etan
vi, amesi nye Zima vi, amesi nye
Simei vi, 28 amesi nye Yaxat vi,
amesi nye Gerson vi, amesi nye
Lewi vi.

29 Eye wo nɔvi, Merari wiwo, nɔ
mia me: Etan enye Kisi vi, amesi
nye Abdi vi, amesi nye Malux vi,
30 amesi nye Xasabya vi, amesi
nye Amazya vi, amesi nye Xil-
kiya vi, 31 amesi nye Amzi vi,
amesi nye Bani vi, amesi nye Sem-
er vi, 32 amesi nye Maxeli vi,
amesi nye Musi vi, amesi nye Mer-
ari vi, amesi nye Lewi vi. 33 Eye
wodɔ wo nɔvi Lewi-wiwo, ne wo-
wɔ dɔ sia dɔ le Mawu fe afe la
me. 34 Eye Aron kple viagutsu-
wo doa dzo dɛ numevɔsamlekpu
kple dzudzɔdovɔsamlekpu la dzi,
wodɔ wo hena kɔkɔefewo fe kɔ-
kɔefe fe dɔwo katã, eye wolé avu
Israel le se, siwo katã Mawu fe
dɔla Mose dɛ la nu.^h

35 Aron wiwo nye esi: Eleazar,
eya fe vi nye Pinexas, eya fe vi
nye Abisua,ⁱ 36 eya fe vi nye
Buki, eya fe vi nye Uzi, eya fe
vi nye Zeraxya, 37 eya fe vi nye
Merayot, eya fe vi nye Amarya,
eya fe vi nye Axitub, 38 eya fe

vi nye Zadok, eya fe vi nye Axi-
maaz.

39ª Wofe nɔfewo le wofe anyi-
gba dzi enye si le wofe afetso-
tsowo nu. Aron vi, siwo tso Keh-
hat wiwo fe fome la me tɔ enye
si: elabena woawo dzi dzidze la
dze gbã. 40 Eye wotsɔ Xebron
na wo dɛ Yuda-nyigba dzi kple
lányife, si le enu godoo; 41 ke wo-
tsɔ du la je agble kple efe kɔ-
fewo na Yefune vi Kaleb. 42 Esi-
wo wotsɔ na Aron wiwo, wonye:
Sitsofedu Xebron, Libna kple enu
lányife, Yatir kple Estemoa kple
wo nɔ lánifewo, 43 Xilen kple enu
lányife, Debir kple enu lánifefe,
44 Asan kple enu lánifefe kpakple
Bet-Semes kple enu lánifefe. 45
Esiwo le Benyamin-to la me la,
wonye: Geba kple enu lánifefe,
Alemet kple enu lánifefe kpakple
Anatot kple enu lánifefe; wofe du,
siwo katã le wofe fomea me la,
le du wuietɔ.

46 Eye wodzidze nu tɔ du ewo
na Kehat wiwo, siwo nye to la fe
fome susɛawo la, dɛ Efrayim-to,
Dan-to kple Manase fe to afã la
me.^g 47 Wona du wuietɔ Gerson
wiwo le wofe fomeawo nu dɛ Isa-
xar-to, Aser-to, Naftali-to kple
Manase-to me le Basan.^f 48 Eye
wodzidze nu tɔ du wuieve na
Merari wiwo le wofe fomeawo nu
dɛ Ruben-to, Gad-to kple Zebulon-
to la me.^b 49 Eye Israel fe wiwo
tɔ duawo kple wo nɔ lánifewo
na Lewi wiwo; 50 eye wodzidze
nu tɔ du, siwo nɔ woxlɛ la, na
wo le Yuda wiwo fe to, Simeon
wiwo fe to kple Benyamin fe to
la me.ⁱ 51 Eye wotsɔ du na Keh-
hat wiwo fe fome susɛawo dɛ Ef-
rayim-to la me. 52 Wotsɔ sitso-
feduwo na wo: Sixem kple enu
lányife le Efrayim-to dzi, Gezer
kple enu lánifefe, 53 Yokmeam
kple enu lánifefe, Bet-Xoron kple
enu lánifefe; 54 Ayalon kple enu
lányife kpakple Gat-Rimon kple
enu lánifefe. 55 Eye wotsɔ Aner
kple enu lánifefe kpakple Bileam
kple enu lánifefe na Kehat wiwo fe
fome susɛawo dɛ Manase fe to
afã la me.

56 Wotsɔ Golan le Basan kple
enu lánifefe kpakple Astarot kple
enu lánifefe na Gerson wiwo dɛ

^akp 30-36kp
Yoa. 21.

^b 15, 17.

^c 15, 17.

^d kp. 51-55.

^e 58-61.

^f 15, 17.

^g kp. 62-66.

^h kp. 40-45.

ⁱ Mo. II. 28, 1;
Mo. III. 16.

^j 8, 29-34.

Manase fome fe to afā la me. 57 Esiwo le Isaxar-to la me, wonye: Kedes kple eṅu lānyife, Dobrat kple eṅu lānyife, 58 Ramot kple eṅu lānyife kpakple Anem kple eṅu lānyife. 59 Esiwo le Aser-to la me, wonye: Masal kple eṅu lānyife, Abdon kple eṅu lānyife, 60 Xukok kple eṅu lānyife kpa-kple Rexob kple eṅu lānyife. 61 Eye esiwo le Naftali-to la me, wonye: Kedes le Galilea kple eṅu lānyife, Xamon kple eṅu lānyife kpakple Kiryatayim kple eṅu lānyife.

62 Esiwo wotsɔ na Merari visu-sɔeawo de Zebulon-to la me, wonye: Rimono kple eṅu lānyife kpa-kple Tabor kple eṅu lānyife. 63 Esiwo le Ruben-to la me le Yordan fe go keme le Yerixo gbɔ le Yordan fe yedze fe gome, wonye: Bezer le gbe dzi kple eṅu lānyife, Yaza kple eṅu lānyife, 64 Kedemot kple eṅu lānyife kpakple Mefaat kple eṅu lānyife. 65 Esiwo le Gad-to la me, wonye: Ramot le Gilead kple eṅu lānyife, Maxanayim kple eṅu lānyife, 66 Xesbon kple eṅu lānyife kpakple Yazer kple eṅu lānyife.

Yakob vi ade mloeawo fe dzidzimegbalē.

7 Isaxar viwo nye: Tola, Pua, Yasub kple Simron, wole wo ame ene.^a 2 Tola viwo nye: Uzi, Refaya, Yeriel, Yaxmai, Yibsam kple Samuel; woawo nye Tola fe afekɔwo fe tatowo, eye wonye nɔtsu kalētowo le wofe fomeawo me. Wofe xexlême de akpe blave vo eve kple alafa ade le Dawid nɔli. 3 Uzi vi nye Yizraxya, eye Yizraxya viwo nye: Mixael, Obadya, Yoel kple Yisiya; wole wo ame atɔ; wo katā wonye tatowo. 4 Eye awawo la akpe blaetɔ vo ade kple de wo nɔ le wofe fomeawo kple wofe awakɔwo nu, elabena srɔ gede kple viɔntsuwo le wo si. 5 Wo nɔvi, siwo tso Isaxar fe fomeawo katā me la, nye nɔtsu kalētowo; ame akpe blanyi vo adre le wofe dzidzimegbalē la me.

6 Benyamín viwo nye: Bela, Bexer kple Yediael, wole wo ame etɔ. 7 Bela viwo nye: Ezbon, Uzi, Uziel, Yerimot kple Iri; woawo

nye awakɔwo fe tatɔ atɔawo kple nɔtsu kalētowo; eye ame akpe blave vo eve kple blaetɔ vo ene le wofe dzidzimegbalē la me. 8 Bexer viwo nye: Zemira, Yoas, Eliezer, Elyoenai, Omri, Yeremot, Abiya, Anatot kple Alemet; wo katā nye Bexer viwo. 9 Wofe afekɔwo fe tatowo, siwo nye nɔtsu kalētowo, le ame akpe blave kple alafa eve le wofe fomeawo nu le wofe dzidzimegbalē la me. 10 Yediael vi nye: Bilhan, eye Bilhan viwo nye: Yeus, Benyamín, Ehud, Kenaana, Zetan, Tarsis kple Axisaxar. 11 Amesiawo katā nye Yediael viwo le wofe afekɔwo fe tatowo, siwo nye nɔtsu kalētowo la nu; wole ame akpe wuiadre kple alafa eve, amesiawo hona yia awa. 12 Supim kple Xupim wonye Ir viwo; eye Xusim enye Axer vi.

13 Naftali viwo nye: Yaxziel, Guni, Yezer kple Salum, amesiawo nye Bilha fe viwo.^a

14 Manase viwo nye: Asriel, si efe ahiā, Aram-nyɔnu la dzi, eyae dzi Maxir, si nye Gilead fofɔ.^b 15 Eye Maxir de srɔ, si nye Xupim kple Supim nɔvinyɔnu, amesi nɔkɔ nye Maaxa. Evelia nɔkɔ nye Zelofxad, eye Zelofxad "dzi nyɔnu-viwo. 16 Eye Maxir srɔ Maaxa dzi nɔtsuvi hena nɔkɔe be Peres, eye nɔvia nɔkɔ nye Seres; eya fe viwo nye Ulam kple Rekem. 17 Ulam vi nye Bedan. Amesiawo nye Manase vi Maxir fe vi Gilead fe viwo. 18 Novianɔnu Hamolexet dzi Ishod, Abiezer kple Maxla. 19 Semiada viwo nye: Axan, Sexem, Likxi kple Aniam.

20 Efrayim vi nye: Sutelax; eya fe vi nye Bered, eya fe vi nye Taxat, eya fe vi nye Eleada. eya fe vi nye Taxat,^f 21 eya fe vi nye Zabab, eya fe vi nye Sutelax hekpe de Ezer kple Elead nuti. Ke Gat-nɔtsuwo, siwo nye anyigbadzitowo, wu wo, elabena wova, be woalé wofe lāwo. 22 Tete wo fofɔ Efrayim fa na wo etefe didi, eye nɔviawo va, be woafa akɔ nɛ. 23 Eye wɔdɔ srɔ gbɔ wɔfɔ fu hedzi nɔtsuvi, eye wɔna nɔkɔe be Beria, elabena dzɔgbɔde va efe afedzi. 24 Vianɔnu enye Seera, eyae tso Anyigbe-Bet-Xoron kple Dzigbe-

^a Mo. I. 46, 24.

^b Mo. IV. 26, 29 v. 33.

^d Mo. IV. 27, 1.

^e Mo. I. 46, 13; Mo. IV. 26, 25, 24.

^f Mo. IV. 26, 35.

^g 8. 1. 2; Mo. I. 46, 21.

Bet-Xoron kpakple Uzen-Seera. 25 Vianutsu nye Refax, eya fe viwo nye Resef kple Telax, eya fe vi nye Taxan, 26 eya fe vi nye Laedan, eya fe vi nye "Amihud, eya fe vi nye Elisama, 27 beya fe vi nye Nun, eya fe vi nye Yosua. 28 Wofe anyigba kple wo nɔfowo nye: Betel kple enu duwo do ta Naaran le yedzefe kple Gezer le yetodofe kple wo nu duwo, Sexem kple enu duwo vasede Aya kple enu duwo gbo.^d 29 Manase viwo to, si le akpasia dzi, wonye: Bet-Sean kple enu duwo; du siawo me Israel vi Yosef fe viwo nɔ.^e

30 Aser viwo nye: Yimna, Yiswa, Yiswi, Beria kple wo nɔvinyonu Serax.^f 31 Beria viwo nye: Xeber kple Malxiei, eya nye Biryayit fofo. 32 Xeber dzi Yaflet, Somer, Xotam kple wo nɔvinyonu Sua. 33 Yaflet viwo nye: Pasax, Bimhal kple Aswat; amesiawo nye Yaflet viwo. 34 Somer viwo nye: Axi, Roga, Xuba kple Aram. 35 Nɔvia Helem viwo nye: Zofax, Yimna, Seles kple Amal. 36 Zofax viwo nye: Suax, Xarnefer, Sual, Beri kple Yimra, 37 Bezer, Hod, Sama, Silsa, Yitran kple Beera. 38 Yeter viwo nye: Yefune, Pispā kple Ara. 39 Ula viwo nye: Arax, Xaniel kple Rizya. 40 Amesiawo katā nye Aser viwo, afekowo fe tatowo, nɔtsu kalētō tiatia, siwo nye amegāwo fe tatowo, eye wonɔ wofe nkɔwo di hena aɔawo; wofe xelēme le ame akpe blave vɔ ade.

Benjamin kple Saul fe afe.

8. Eye Benjamin dzi Bela, si nye efe ngogbea, evelia nye Asbel, etōlia nye Axrax,ⁱ 2 enelia nye Noxa, eye atōlia nye Rafa. 3 Bela viwo nye: Adar, Gera, Abihud, 4 Abisua, Naaman, Axoax, 5 Gera, Sefufan kple Xuram. 6 Exud viwo nye esi: - woawo nye Gebatowo fe afekowo fe tatowo, eye wode aboyo wo yi Manaxat; 7 Naaman, Axiya kple Gera, eya nye amesi de aboyowo - eye wodzi Uza kple Axixud. 8 Eye Sazarayim dzi viwo le Moab-nyigba dzi, esime wode asi le sr̄a Xusim kple Baara nɔti megbe. 9 Sr̄a Xodes dzi Yobab, Zibya, Mesa, Mal-

kam, 10 Yeuz, Sobyā kple Mirman; woawo nye via, siwo nye afekowo fe tatowo. 11 Xusim dzi Abitub kple Elpaal nɔ. 12 Elpaal viwo nye: Eber, Misam kple Semer; eya tso Ono kple Lod kpakple wo nu duwo. 13 Beria kple Sema wonye Ayalontowo fe afekowo fe tatowo; woawo nyā Gatowo wosi; 14 Axyo, Sasak, Yermot, 15 Zebadya, Arad, Eder, 16 Mixael, Yispa kple Yoxa; amesiawo nye Beria viwo. 17 Zebadya, Mesulam, Xiski, Xeber, 18 Yismerai, Yizia kple Yobab; amesiawo nye Elpaal viwo. 19 Yakim, Zixri, Zabdi, 20 Ellenai, Ziltai, Eliel, 21 Adaya, Beraya kple Simrat; woawo nye Simei viwo. 22 Yispan, Eber, Eliel, 23 Abdon, Zixri, Xanan, 24 Xananya, Elam, Antotiya, 25 Yifdeya kple Penuel; woawo nye Sasak viwo. 26 Samseserai, Sexarya, Atalya, 27 Yaareya, Eliya kple Zixri; woawo nye Yeroxam viwo. 28 Amesiawo nye wofe afekowo fe tatowo le wofe fomeawo nu, eye wonɔ Yerusalem. 29 Gibeon tofo nɔ Gibeon, eye sr̄a nkɔ nye Maaxa.^g 30 Efe ngogbevi nye Abdon, Zur, Kis, Baal, Nadab, 31 Gedor, Axyo kple Zexer. 32 Miklot dzi Simea; woawo kple wo nɔviwo hā nɔ wo nɔviwo kasa le Yerusalem.

33 Ner dzi ^hKis, eye Kis dzi Saul. Saul dzi Yonatan, Malxisua, Abinadab kple Esbaal. 34 Yonatan vi enye Merib-Baal, eye Merib-Baal dzi Mixa. 35 Mixa viwo nye: Piton, Melex, Taxrea kple Axax. 36 Axax dzi Yoadā, eye Yoadā dzi Alemet, Azmawet kple Zimri. Zimri dzi Moza, 37 eye Moza dzi Binea; eya fe vi nye Rafa, eya fe vi nye Eleasa, eya fe vi nye Azel. 38 Eye Azel dzi vi ade, wofe nkɔwo nye: Azrikam, Boxru, Ismael, Searya, Obadya kple Xanan; amesiawo katā nye Azel viwo. 39 Nɔvia Esek fe viwo nye: Ulam, si nye efe ngogbea, evelia nye Yeus, etōlia nye Elifelet. 40 Ulam viwo nye nɔtsu kalētowo kple anɔtrɔdalawo, eye nɔtsuvi gede kple tɔgbuiyoviwo nɔ wo si; wole ame alafa deka kple blaafō. Amesiawo katā tso Benjamin viwo dome.

^a Mo. IV. 1, 10.

^b Mo. IV. 13, 8.

^d Yos. 18, 1, 10.

^e Yos. 17, 11.

^f Mo. I. 46, 17.

^g 9, 35-44.

^h Sam. I. 14, 51.

ⁱ Mo. I. 46, 21.

^k 12, 2.

Yerusalem nolawo.

9 Israel blibo la na wonlo wofe nkawo di; kpo da, wonlo wo de Israel-fiawo fe agbalē me. Ke wokplo Yuda yi Babel le wofe nuteje mawomawo ta.^b 2 Amesiwo no wofe anyigba dzi le wofe duwo me gbā, wonye: Israel nuno-lawo, Lewi viwo kple dgbedoxo me dowolawo. 3 Eye amewo tso Yuda-viwo, Benyamin-viwo, Efrayim-viwo kple Manase-viwo dome no Yerusalem.^c 4 Utai, Amihud vi, amesi nye Omri vi, amesi nye Imri vi, amesi nye Bani vi tso Yuda vi Perez fe viwo dome. 5 Amesiwo tso Silontawo dome, wonye: Asaya, amesi nye ngogbevi, kple viawo. 6 Amesiwo tso Serax viwo dome, wonye Yeuel kple noviawo, wole ame alafa ade kple blaasieke. 7 Amesiwo tso Benyamin-viwo dome, wonye: Salu, Mesulam vi, amesi nye Hodaya vi, amesi nye Hasenua vi; 8 Yibneya, Yeroxam vi, kple Ela, Uzi vi, amesi nye Mixri vi; Mesulam, Sefatya vi, amesi nye Reguel vi, amesi nye Yibneya vi, 9 kpakple noviawo le wofe fomewo nu; wole ame alafa asieke kple blaati wo ade. Amesiawo kata nye wofe afekowo fe fomeawo fe tatowo.

10 Amesiwo tso nuno-lawo dome, wonye: Yedaya, Yoyarib, Yaxin, 11 Azarya, Xilkiya vi, amesi nye Mesulam vi, amesi nye Zadok vi, amesi nye Merayot vi, amesi nye Axitub vi; eya nye amegā le Mawu fe afe la nu; 12 Adaya, Yeroxam vi, amesi nye Pasxur vi, amesi nye Malxiya vi; Maesai, Adiel vi, amesi nye Yaxzera vi, amesi nye Mesulam vi, amesi nye Mesilemit vi, amesi nye Imer vi, 13 hekpe de wo noviwo nu. Woawo nye wofe afekowo fe amegāwo; wole ame akpe deka alafa adre kple blaade, amesiwo nye ame zāzewo le Mawu fe afe la fe dowo wowo me.

14 Amesiwo tso Lewi-viwo dome, wonye: Semaya, Xasub vi, amesi nye Azrikam vi, amesi nye Xasabya vi tso Merari viwo dome; 15 Bakkakar, Xeres, Galal kple Matanya, Mixa vi, amesi nye Zixri vi, amesi nye Asaf vi; 16 Obadya, Semaya vi, amesi nye

Galal vi, amesi nye Yedutun vi, kple Berexiya, Asa vi, amesi nye Elkana vi, amesi no Netofatitawo fe kafewo me.

Kokoeje me dowolawo.

17 Agbonudzolawo nye: Salum, Akub, Talmon, Aximan kple wo noviwo. Salum enye tato. 18 Ele fia fe agbo nu le yedzefe gome vasede fifi. Amesiawo nye Lewi-viwo fe asaḍa fe agbonudzolawo. 19 Salum, Kore vi, amesi nye Eb-yasaf vi, amesi nye Korax vi, kple novia, siwo tso efe afeko la me; wotsɔ do la de asi na Korax viwo, be woadzo agbadɔ la fe kpui nu, /abe alesi wo fofowo nye monudzolawo le Yehowa fe asaḍa la me ene. 20 Tsā la Pinexas, Eleazar vi, nye amegā de wo nu, eye Yehowa no kpli.^g 21 Zaxarya, Me-selemya vi, enye agbonudzola le Mawu fe agbadɔ la nu. 22 Amesiawo kata, siwo wotia hena kpui-nudzodzo la, le ame alafa eve kple wuieve; wonlo wofe nkawo le wofe kafewo me, eye Dawid kple Anukpola Samuel wonye amesiwo tso wo de wofe do la me. 23 Woawo kple wo viwo dzo Yehowa fe afe fe agbo kple agbadɔ la fe xɔa nu. 24 Agbonudzolawo le akpa eneawo dzi, le yedzefe, yetodoje, anyiehe kple dziehe. 25 Eye wo noviwo tsoa wofe kafewo me vana nkeke adreadre, ne woakpe asi de enu na wo ti; 26 elabena agbonudzolawo fe amegā eneawo do do la me dikaa; wonye Lewi-viwo, eye wokpoa Mawu fe afe la fe xɔwo kple nudzradojeawo dzi. 27 Wotsia Mawu fe afe la nu dɔna, elabena woawoe nye dzolawo, eye wofe do enye agboawo vuvu ndi sia ndi. 28 Wotsɔ dɔwɔnuawo de wo dometɔa dewo si, be woatsɔ wo awa emee dedie, eye woatsɔ wo ado goe dedie. 29 Wotsɔ nuawo kata, siwo nye nu kokɔeawo, wo memee, wein, ami, dzudzɔwebedonon kple atike bebedeawo de asi na wo dometɔa dewo. 30 Eye nuno-lawo fe viwo dometɔa dewo tsoa atike bebede daa kami sisi la. 31 Wotsɔ nusiwo wotɔna le agba me la, de Matitya si dikaa, etso Lewi-viwo dome, eye wonye Korax vi Salum fe ngogbevi. 32 Eye wotsɔ Kehat viwo, siwo tso wo

a 2, 64.

b Fla. II. 24, 15, 16.

d Yos. 8, 23; Ezra 8, 20.

e Nex. 11, 9-19.

f Mo. IV. 4, 18 v. 20.

g Mo. IV. 25, 7 v. 13.

h Sam. I. 9, 9, 11.

i 5, 39.

k Mo. II. 30, 23 v. 26.

noviwo dome la, do nkumedobolo la nu, ne woadzrae do le dzudzogbe sia dzudzogbe dzi.^a 33 b Amesiawo nye hadzilawo, siwo nye Lewi-viwo fe afekawo fe tatowo, amesiwo mewoa do bubua deke le wofe afe-wo me o, elabena do le wo si nke-ke kple zã. 34 Amesiawo nye Lewi-viwo fe afekawo fe tatowo le wofe fomewo nu; woawo nye amesiwo no Yerusalem.

Gibeon nolawo kple Saul fe afe.

35 Amesiwo no Gibeon, wonye: Gibeon fofe Yeuel; srãa nko nye Maaxa;^d 36 efe vi ngogber nye Abdon, Zur, Kis, Baal, Ner, Nadab, 37 Gedor, Axyo, Zaxarya kple Miklot. 38 Miklot dzi Simeam, eye eya kple noviawo hã no wo noviwo kasa le Yerusalem. 39 Ner dzi Kis, eye Kis dzi Saul. Saul dzi Yonatan, Malxisua, Abinadab kple Esbaal. 40 Yonatan fe vi nye Merib-Baal, eye Merib-Baal dzi Mixa. 41 Mixa viwo nye: Piton, Melex kple Taxrea. 42 Axaz dzi Yarea, eye Yarea dzi Alemet, Azmawet kple Zimri; eye Zimri dzi Moza. 43 Moza dzi Binea, eya fe vi nye Refaya, eya fe vi nye Azel. 44 Azel dzi vi ade, wofe nkowo nye: Azrikam, si nye efe ngogbea, Ismael, Searya, Obadya kple Xanan; amesiawo nye Azel viwo.

Saul ku le awawowo me kple Filistitowo.

10 Filistitowo wo awa kple Israael; tete Israel-nutsuwo si le Filistitowo nu, eye wotsi awa le Gilboa-toa dzi.^k 2 Filistitowo de Saul kple viawo de nu, eye Filistitowo wu Saul viwo, siwo nye: Yonatan, Abinadab kple Malxisua. 3 Ke esi awa la nu sã de Saul dzi, eye agutrodalawo wa tui la, dzidzi foe le agutrodalawo nufi. 4 Tete Saul gblo na efe adekplovi bena: Di wo yi nafa dem, ne boloto siawo magava awo funyafunyam o! Ke efe adekplovi la melo o, elabena evã nuto. Tete Saul tso efe yi hedze enu. 5 Esi efe adekplovi la kpo be, Saul ku la, eya hã dze yi nu, eye woku. 6 Ale Saul kple via etãwo kpakple efe afe blibo la woku zi deka. 7 Esi Israel-nutsu, siwo katã no bali la me, kpo be, wosi, eye Saul kple viawo ku la, wogblẽ wofe duwo

di hesi, eye Filistitowo va no wo me.

8 Esi nu ke, eye Filistitowo va nu de ge le ame tsiawo nu la, wokpo Saul kple viawo woku de Gilboa-to la dzi, 9 eye wode nu le enu hetsã efe ta kple efe awawonuwo do de Filistitowo fe anyigba dzi godoo, ne woade gbe fã dzidzo sia na wofe mawuwo kple duk la. 10 Wotsã efe awawonuwo da de wofe mawu fe me, eye wotsã efe tako'oe ku Dagon fe xo me. 11 Esi Yabes-Gileadtowo katã se nusiwo keŋ Filistitowo wo Saul la, 12 nutsu awawolawo katã ho, eye wova tso Saul kple viawo fe kukuawo yi Yabes; woŋi wofe fuwo de baniti la te le Yabes, eye wotsi nu do nkeke adre soŋ. 13 Ale Saul ku le efe vodada de Yehowa nu kple Yehowa fe nya, si me melẽ de asi o la ta. 14 Ede ngeliyolawo hã gbo dabia gbe wo se, 14 ke mebia gbe Yehowa ya se o; eyata wõwui, eye wõna fiadufe la yi de Dawid, Isai vi la si me.

Wosi ami na Dawid heŋo fia; exo Zion, eye wõnã me.

11 Tete Israel blibo la va kple ta de Dawid gbo le Xebron gblo bena: Kpo da, wo fu kple wo nutilã mienye. 2 Menye egbe o, menye etsã o, esime Saul nye fia la, wõe kplõa Israel doa goe gakplõne gbõne, eye Yehowa, wõ Mawu la, gblo na wõ bena: Wõe le nye dukõ Israel kplõla nye ge, eye wõe anye amegã de nye dukõ Israel nu. 3 Tete Israel-ame tsitsiwo va fia la gbo le Xebron, eye Dawid bla nu kpli wo le Yehowa nku me le Xebron, eye wosi ami na Dawid heŋo fia de Israel dzi de Yehowa fe nya, si wõgblo to Samuel dzi la nu.

4 Eye Dawid kple Israel blibo la ho yi Yerusalem, si nye Yebus, elabena Yebusitowo nye anyigba dzi nolawo le afima. 5 Ke Yebus-nolawo gblo na Dawid bena: Mãte nu awa afisia o! Gake Dawid xo Zion fe mõ la, eya nye Dawid fe du la. 6 Tete Dawid gblo bena: Amesĩ ke tre Yebusitowo sisi la, eya anye tato kple kplõla. Tete Yoab, Zeruya vi, tre yiwi, eye wõzu tato. 7 Dawid no

^a Mo. III, 24, 5, 8.
^b kp. 14-16.

^d 8, 29-32.

^e Sam. II, 2, 5.

^f Sam. I, 15, 11.

^g Sam. I, 28, 8.

^h kp. 1-9 kpo
ⁱ Sam. II, 5, 1-10.

^j Mo. I, 29, 14.

^k Sam. I, 31.

^l Sam. I, 18, 1.
^m 3, 12.

m̄ la me, eyata woyōns be Dawid du. 8 Eye wōtso du la tso Milo godoo va kpe; ke Yoab ye tso du la fe akpa mamlea. 9 Ale Dawid le akō trim de dzi daa, eye Yehowa Zebaot nō kp̄lii.

Dawid fe kalētowo.

10 ^aDawid fe kalētowo fe tatowo nye esi; woawo kple Israel blibo la ku de enu tsehee le efe fiaḍudu la me, eye wotsɔe do fia de Yehowa fe nya, si wōgblo de Israel nu la nu. 11 Dawid fe kalētowo fe xexl̄me enye si: ^aYasobeam, Xaxmoni vi, amesi nye ame blaetḥawo fe tatō, eya da efe akplō to ame tsiava alafa etḥawo dzi zi deka. 12 Eyometō nye Eleazar, Axoxitō, Dodo fe vi, amesi le kalētō etḥawo dome; 13 eya nō Dawid gbō le Pas-Xamim, esime Filistitōwo kpe ta, be woawo awa le afima. Bli le agblea de me fū le afima, eye dukō la si le Filistitōwo nu. 14 Tete wotsi tre de agble la titina, eye woxɔe, wōwu Filistitōwo, eye Yehowa na wodu dzi gāa de. 15 Tatōwo dometo etḥ va Dawid gbō le agakpe la dzi le ^aAdulam-m̄ la me, esime Filistitōwo fe awako fu asaḍa anyi de Refaim-bali la me. 16 Dawid le m̄ la me yemaȳi, eye Filistitōwo de awako do Betlexem yemaȳi. 17 Eye nu de asi Dawid dzodzro me wōgblo bena: Ameka aḍaku tsi le vudo, si le agbo me le Betlexem la me v̄s nam mano? 18 Tete ame etḥawo ḍage de Filistitōwo fe asaḍa la me, eye woku tsi le vudo, si le agboa me le Betlexem la me hets̄o v̄s na Dawid; ke Dawid gbe be, yemanoe o, hafi boḅ etsɔe fo de anyi na Yehowa 19 hegblo bena: Nye Mawu nena esia wōwo nade megbe xaa tso gb̄nye! De mano n̄tsu siawo fe wu, si nye wofe agbea? Elabena wots̄o wofe agbe ke hafi kui v̄s! Eye wōgbe be, yemanoe o. Kalētō etḥawoe w̄o nusia.

20 Abisai, Yoab novi, enye ame blaetḥawo fe tatō, eya da efe akplō to ame tsiava alafa etḥawo dzi, eye wōx̄o nk̄o le ame blaetḥawo dome. 21 Wode bubu enu kpe de ame blaetḥawo dometo eveawo nu, eye eya nye wofe tatō, ke deko mede ame etḥawo nu o. 22 Be-

naya, Yehoyada vi, enye n̄tsu kalētōa de, si w̄o nu t̄suwo la fe vi tso Kabzeel. Eya wu Moabitōwo fe kalētō eveawo, eye w̄oyi ḍawu dzata le vudo la me le gbesigbe sno dza. 23 Eya wu Egipten̄tsu kako, si didi aboklugui at̄ la. Akplō le Egiptetō la si le b̄be abaladoti ene; ke eya yi egbō kple atizoti, eye wōx̄o akplō la le Egiptetō la si hets̄o eya n̄tsu fe akplō wui. 24 Nusia Benaya, Yehoyada vi la w̄o, eye wōx̄o nk̄o le kalētō blaetḥawo dome. 25 Wode bubu enu le kalētō blaetḥawo dome, ke deko mede ame etḥawo nu o, eye Dawid t̄sɔe do efe fia nu asrafowo nu.

26 Dutsu kalētōawo nye: Asahel, Yoab novi; Elxanan, Dodo vi, tso Betlexem; 27 ^aHaroritō Samot; Pelonitō Xezex; 28 Tekoatō Ira, lkes vi; Anatotitō Abiezer; 29 Xusatitō Sibexai; Axoxitō Ilai; 30 Netofatitō Maxarai; Netofatitō Helled, Baana vi; 31 Itai, Ribai vi, tso Benyamin-wiwo fe Gibeaa; Piratonitō Benaya; 32 Xurai tso Naxale-Gaas; Arbatitō Abiel; 33 Baxarumitō Azmawet; Saa'ebonitō Elyaxaba; 34 Gizonitō Bene-Hasem; Hararitō Yonatan, Sage vi; 35 Hararitō Axiam, Saxar vi; Elifal, Ur vi; 36 Mexeritatō Kefer; Pelonitō Axlyaa; 37 Karmellitō Xezro; Naarai, Ezbai vi; 38 Yoel, Natan novi; Mibxar, Hagri vi; 39 Amonitō Zelek; Berotitō Naxerai, amesi nye Zeruya vi, Yoab fe adekpl̄ovi; 40 Yitritō Ira; Yitritō Gareb; 41 Xititō Uriya; Zabad, Axelai vi; 42 Adina, Siza vi, amesi nye Rubentō, eya nye Ruben-wiwo fe tatō, eye ame blaetḥawo kpe de enu; 43 Xanan, Maaxa vi; Mitnitō Yosafat; 44 Asteratitō Uziya; Sama kple Yelel, amesiwo nye Aroeritō Xotam wiwo; 45 Yediael, Simri vi, kple novia, Tizitō Yoxa; 46 Maxawitō Eliel; Yeribai kple Yosaya, amesiwo nye Elnaam wiwo; Moabitō Yitma; 47 Eliel, Obed kpa-kple Yaasiel tso Mezobaya.

Dawid kpe de n̄tsu awawolawo nu.

12 ^aAmesiwo va Dawid gbō le ^aZiklag, esime w̄ole awasi-gbe me le Saul, Kis vi la nu, wōnye esi; w̄ole kalētōawo dome he-

^a kpl. 10-4t kppo Sam. II, 23, 8 v. 39.
^b Sam. I, 17, 7, 40, 51.

^a 27, 2.
^c 27, 5, 6.

^f 27, 4.

^g 27, 8, 10.

^a Sam. I, 22, 1.

^a Sam. II, 11, 3.

^a Sam. I, 27, 6.

kpe de enu le ava me; 2 wonye. ^{a 8, 40.} agutrodalawo, amesiwo nya du-siwowo kple miawowo le kpedada kple agutrodada me; wotso Ben-yamin-viwo, siwo nye Saul naviwo dome. 3 Tato Axiezer kple Yoas, amesiwo nye Gibeaito Hasmaa viwo; Yeziel kple Pelet, amesiwo nye Azmawet viwo; Beraxa kple Anatotito Yehu; 4 Gibeonito Yis-maya, amesi nye kaleto le ame blaetawo dome, eye wole ame blaetawo nu; Yeremya, Yaxaziel, Yoxanan kple Gederatito Yoza-bad; 5 Eluzai, Yerimot, Bealya, Semarya, Xarufito Sefatya, 6 El-kana, Yisiya, ^{a 25, 18.} Azareel, Yoezer, Yasobeam, amesiwo nye Korax viwo, 7 Yoela kple Sebadya, amesiwo nye Yeroxam viwo tso Ged-dor. 8 Amesiwo de wo dokui le Gad-viwo dome va Dawid gbo le m5 me le gbe dzi la, wonye nutsu kaletowo kple avamewo, amesiwo kplaa akpoxonu kple akplo, wofe mo le abe dzata fe mo ene, eye ^{a Sam. I. 29, 4.} wodea abla le towo dzi abe ziwo ene: 9 Ezer enye tato, ewelia nye Obadya, et5lia nye Eliab, 10 enelia nye Mismana, at5lia nye Ye-remya, 11 adelia nye Atai, adre-lia nye Eliel, 12 enyilia nye Yo-xanan, asiekelia nye Elzabad, 13 ewolia nye Yeremya, wuidekelia nye Maxbanai. 14 Amesiwo tso Gad-viwo dome, eye wonye avako la fe tatowo; ame dagbito ate nu akpe kple ame alafa, eye ame loloto ate nu akpe kple ame akpe. 15 Woawoe tso Yordan le dzinu gbato me, esime wogbagba efe goawo kata, eye wonya bali me nola, siwo le yedze fe kple yeto-dofe, wosi.

16 Eye esi amewo tso Benya-min-viwo kple Yuda-viwo dome va Dawid gbo le m5 me la, 17 Da-wid do yi wo gbo, eye woxo edzi gblo na wo bena: Neny nutfafa me mieva gbonye le, be miawo nam la, ekema mawo deka kpli mi tso dzi me, ke neny de miebe, yewoade agonyeme de go na nye ketowo, eva wonye v5a deke mele asinye me o la, ekema mia fofow fe Mawu akpo me, eye woa-tso me! 18 Tete gbogbo la dze Amasai, si nye ame blaetawo fe tato la dzi wogblo bena: Dawid,

towo mienye; Isai vi, dziwo mie-le! Dutfafa, nutfafa enye towo, eye nutfafa nye amesi xo na wo la to, elabena Yehowa, wo Mawu la, xo na wo! Tete Dawid xo wo, eye woto wo do tato wo de avakowo nu.

19 Eye amea dewo tso Manase va Dawid gbo, esime eya kple Filistitowo ho ava de Saul nu; ke mekpe de wo nu o, elabena Fili-stitowo fe bamegawo bu ta me, eye wode asi le enu, elabena wobu be: ne edzo dade efe afeto dzi la, ekema miafe ta enye ekem tsi asi! 20 Esi wova Ziklag la, amewo tso Manase va egbo: Adnax, Yozabad, Yediael, Mixael, Yoza-bad, Elihu kple Ziletai, woawo nye Manase fe ame akpewo fe tatowo. 21 Amesiawo xo na Dawid tso avakowo si me, elabena wo kata wonye nutsu kaletowo, eye wozu avako la fe amegawo. 22 Gbesia-gbe amewo vaa Dawid gbo, ne woaxo ne, vasede esime avako la loloto abe Mawu fe avako ene.

23 Amesiwo bla akpa de avawowo nu, eye wova Dawid gbo le Xebron, ne woagbugbo Saul fe fiadu fe la ne le Yehowa fe nya nu la, fe xelme enye si: 24 Yu-da-vi, siwo tsoa akpoxonu kple akplo, eye wobla akpa de avawowo nu la, le ame akpe ade kple alafa enyi. 25 Dutsu kaleto, siwo tso Simeon-viwo dome va avako la me la, wole ame akpe adre kple alafa deka. 26 Amesiwo tso Lewi-viwo dome la, wole ame akpe ene kple alafa ade; 27 eye ame akpe et5 kple alafa adre le Yoyada, amesi nye Aron viwo fe amega la nu. 28 Zadok, dekakupi kaleto, kple fofoa femetowo le amega blave vo eve. 29 Amesiwo tso Benjamin-viwo, siwo nye Saul naviwo dome la, wole ame akpe et5, elabena vasede fifi la wofe akpa gato gaku de Saul fe afe la nu ko. 30 Amesiwo tso Efrayim-viwo dome la, le ame akpe blave kple alafa enyi, eye wonye nutsu kaletowo kple ame nkowuwo le wofe afekowo me. 31 Amesiwo tso Manase fe to afi me la, wole ame akpe wuienyi, amesiwo fe nko wonlo di, ne woava atso Dawid ado fia. 32 Amesiwo tso Isaxar-

viwo dome la, wonye amesiwo nu-nyia le tagbo na, eye wonya we-yiyi, si dzi Israel awo nane; wofe tatowo le ame alafa eve, eye wo nɔviwo katã sea wofe gbe. 33 Amesiwo tso Zebulon-viwo dome va avakɔa me, eye wotsɔ avawo-nu vovovowo bla akpae la, wole ame akpe blaati, wofo fu de du, eye dzi deka li na wo. 34 Ame-gã akpe deka tso Naftali, eye ame akpe blaati vɔ adre, siwo si akpo-xonu kple akplɔ le la, kpe de wo nu. 35 Amesiwo bla akpa de avawo nu tso Dan-viwo dome la, wole ame akpe b'ave vɔ enyi kple alafa ade. 36 Amesiwo tso Aser va avakɔ la me, eye wobla akpa de avawo nu la, wole ame akpe blane. 37 Amesiwo tso Yordan fe gokeme dzi tso Ruben-viwo, Gad-viwo kple Manase fe to afã me, eye avawonu vovovowo le wo si la, wole ame akpe alafa deka b'ave.

38 Avawola siawo katã, amesiwo dzea ava la, va Xebron kple dzi deka, be woatsɔ Dawid ado fia de Israel blibo la nu, eye dzi deka li na Israel-vi susɔawo katã hã, be woatsɔ Dawid ado fia. 39 Wonɔ Dawid gbɔ le afima nkeke etɔ soɔ, eye wodu nu no nu, elabena wo nɔviwo da nu na wo. 40 Eye amesiwo tso de wo gbɔ kpuie va ke de Isaxar, Zebulon kple Naftali la, wotsɔ abolowo do tedziwo, kposɔwo, tedzisɔwo kple nyiwo dzi vɔ, wohe nududu, siwo wotsɔ wo dae, gbotitsetse-bolo kple weintsetsebo, wein kple ami, nyiwo kple alẽwo vɔ kpankpan, elabena dzidzo nɔ Israel.

Dawid yi daxo nubabladaka, eye wotsɔe de Obed-Edom fe me.

13. Eye esi Dawid de adanu kple ame akpewo kple ame alafawo fe tatowo kpakple amegãwo katã la, 2 Dawid gbɔ na Israel fe ameha blibo la bena: Ne edze mia nu, eye wotsɔ Yehowa, mia Mawu gbɔ la, ekema mina miãdo ame de afiawo katã de mia nɔvi, siwo kpɔto de Israel-nyigbawo katã dzi la gbɔ, hekpe de nunawokple Lewi-viwo, siwo le wofe lanyifewo fe duwo me la gbɔ, ne woava kpe ta de mia gbɔ, 3 ne

a Yos. 15, 9.

miãdako mia Mawu fe adaka la ava mia gbɔe; elabena le Saul noli la miẽbia eta se kpɔ o. 4 Tete ameha blibo la gbɔ be, yewoawo nenema, elabena nya la dze duko blibo la nu. 5 Eye Dawid yɔ Israel blibo la tso Egiptetowo fe Sixor vasede Xamat, ne woãdako Mawu fe adaka la tso Kiryat-Yearim vɔ. 6 Tete Dawid kple Israel blibo la ho yi "Baala, Yuda nye Kiryat-Yearim, si nye Yuda tɔ, ne woatsɔ Mawu Yehowa, amesi le Kerubiwo ta me, afisi woyɔa efe nko le la fe adaka tso afima vɔ. 7 Ke wotsɔ Mawu fe adaka la do tasiadam yeye dzi tso Abinadab fe me, eye Uza kple Axyo wole tasiadam la kplɔm. 8 Tete Dawid kple Israel blibo la le ye dum le Mawu nku me kple nusẽ katã de hadzidzi, sanku kple kasanku, asivui kple gagogoe kpakple kpẽwo nu. 9 Esi wova Kidon fe lugbofe la, Uza do asi da, be yealẽ adaka la, elabena nyiawo dze de aga. 10 Tete Yehowa do dɔmedzoe de Uza nu, eye wofoe, le esi wodo efe asi da lẽ adaka la ta, eye woku le afima le Mawu nku me. 11 Eye wove Dawid be, Yehowa de Uza da, eye wona nko te fe ma be Perez-Usa, vasede egbe. 12 Eye Dawid vɔ Mawu gbemagbe hegblɔ bena: Aleke matsɔ Mawu fe adaka la ava gbɔnye? 13 Eyata Dawid metsɔ adaka la va edo: ui gbɔ le Dawid fe du la me o, ke boɔ ena woãdroe de Gat vi Obed-Edom fe me. 14 Ale Mawu fe adaka la tsi Obed-Edom gbɔ le efe me dzinu etɔ, eye Yehowa yra Obed-Edom fe afe la kple efe nuwo katã.

Dawid fe fiamɔ, srãawo kple viawo.

b Sam. II, 6, 1 v. 11.
d kp. 1-16 kpo Sam. II, 5, 11 v. 16.

14. Tete Tiro-fia Xiram do amewo, sedertiwo, gidolawo kple atikpalawo de Dawid, ne woatu xɔ ne. 2 Eye Dawid dze sii be, Yehowa ye do ye, be yeanye fia de Israel nu, elabena efe fiadu fe nko de du le efe duko Israel ta.

3 Ke Dawid gade srɔ de dzi le Yerusalem, eye wɔgadzi ntsuviwo kple nyonuviwo. 4 Vi, siwo wodzi ne le Yerusalem la fe nko-wo nye: Samua, Sobab, Natan, Salomo, 5 Yibxar, Elisua, Elpelet,

6 Noga, Nefeg, Yafia, 7 Elisama, Beelyada kple Elifelet.

Dawid du Filistitowo dzi.

8 Esi Filistitowo se be, wosi ami na Dawid heɔo fia de Israel blibo la dzi la, Filistitowo katã ho, be yewoadi Dawid. Eye esi Dawid see la, eho yi wo kpe ge. 9 Kẽ Filistitowo va kaka de Refaim-bali la me. 10 Tete Dawid bia nu Mawu be: Maho de Filistitowo nua, eye atsɔ wo ade asi nama? Yehowa do nu ne bena: Ho yi, eye matsɔ wo ade asi na wò! 11 Woho yi Baal-Perazim, eye Dawid si wo le afima. Tete Dawid gblɔ be: Mawu dze nye futowo to nye asi dzi, abe alesi to nɔa goe ene! Eyata wòna nkɔ teƒe ma be Baal-Perazim. 12 Ke wogblẽ wofe mawuwo de afima, eye Dawid de se ɔwotɔ dzo wo.

13 Filistitowo gava kaka de bali la me. 14 Tete Dawid gabia nu Mawu, eye Mawu do nu ne be: Megaho dze wo yome o, ke boɔ trɔ da le wo nu, eye nava tu wo le klẽtiawo kasa. 15 Eye ne ɛnya se zi to klẽtiawo dome va yi ko la, ekema ho yi ava la nu, elabena Mawu ho dze ngowò, be wòasi Filistitowo fe awakɔ la. 16 Dawid wɔ, abe alesi Mawu de se ne ene, eye wòsi Filistitowo fe awakɔ la tso Gibeon vasede Gezer. 17 Eye Dawid fe nkɔ nyo le anyigbawo katã dzi, eye Yehowa de wovɔ enu na dukowo katã.

Wotso nɔbabladaka la va eƒe teƒe.

15. Eye wòtu xɔwo na edokui de Dawid fe du la me, eye wòwo nɔfe na Mawu fe adaka la, eye wòtu agbadɔ ne. 2 Emegbe Dawid de se be, amea deke mekpɔ mɔ atsɔ Mawu fe adaka la o, ne gbe Lewi-viwo ko, elabena woawoe Yehowa tia, be woatsɔ Mawu fe adaka la, eye woasubee tegbee. 3 Tete Dawid yɔ Israel blibo la va Yerusalem, ne woadatsɔ Yehowa fe adaka la ava nɔfe, si wòwo ne la. 4 Eye Dawid fo Aron-viwo kple Lewi-viwo nu fu. 5 Amesiwɔ tso Kehat viwo dome, wonye amegã Uriel kple nɔviawo, wole ame alafa deka blave; 6 amesiwɔ tso Merari viwo dome, wonye amegã Asaya kple nɔviawo, wole

ame alafa eve blave; 7 amesiwɔ tso Gerson viwo dome, wonye amegã Yoel kple nɔviawo, wole ame alafa deka blaetɔ; 8 amesiwɔ tso Elizafan-viwo dome, wonye amegã Semaya kple nɔviawo, wole ame alafa eve; 9 amesiwɔ tso Xebron-viwo dome, wonye amegã Eliel kple nɔviawo, wole ame blanyi; 10 amesiwɔ tso Uziel viwo dome, wonye amegã Aminadab kple nɔviawo, wole ame alafa deka kple wuieve.

11 Eye Dawid na ɔwoyɔ Zadok kple Abyatar, siwo nye nunɔviawo, kple Lewi-viwo Uriel, Asaya, Yoel, Semaya, Eliel kple Aminadab, 12 eye wògblɔ na wo bena: Miawoe nye Lewi-viwo fe afekowo fe tatowo, miawo kple mia nɔviwo mi-ko mia dokui nu, eye midako Yehowa, Israel fe Mawu fe adaka la va teƒe, si mewo ne. 13 Elabena esi miẽnɔ etefe gbemagbe o la, eyata ɔYehowa, mia Mawu, de ame le mia dome, elabena miebia gbee se, abe alesi dze ene o. 14 Tete nunɔla kple Lewi-viwo ko wo dokui nu, ne woadaƒo Yehowa, Israel fe Mawu fe adaka la. 15 Eye Lewi-viwo tso kpawo ko Mawu fe adaka la de wofe abɔta, abe alesi ɔMose de se le Yehowa fe nya nu ene.

16 Eye Dawid gblɔ na Lewi-viwo fe amegãwo be, woade wo nɔvi, siwo nye hadzilawo, ne woatsɔ hadzinuawo, siwo nye: saɔkuwo, kasaɔkuwo kple gakogowoo, eye woana dzidzɔha nade dzi. 17 Tete Lewi-viwo de Heman, Yoel vi, wode Asaf, Berexya vi, tso nɔviawo dome kple Etam, Kusaya vi, tso nɔvia Merari-viwo dome; 18 eye wo nɔvi, siwo le doɔo evelia me, kpe de wo nu: Zaxarya, Yaaziel, Semiramot, Yexiel, Uni, Eliab, Benaya, Maaseya, Matitya, Elifelehu, Mikneya, Obed-Edom kple Yeiel, amesiawo nye agbonudzɔlawo. 19 Hadzilawo Heman, Asaf kple Etan, woawoe foa akɔbligakogoe la sesie, 20 eye Zaxarya, Aziel, Semiramot, Yexiel, Uni, Eliab, Maaseya kple Benaya wonye amesiwo foa kasaɔku wòdina abe detugbiwo fe gbe ene; 21 eye Matitya, Elifelehu, Mikneya, Obed-Edom, Yeiel kple Azaz

2 Sam. II. 15, 29.

1 Mo. V. 7, 5, 25.

4 Is. 9. 10.

Mo. II. 26, 14; Mo. IV. 4, 15.

1 Sam. 18. 24, 29; 1 Sam. 25, 1.

ya wonye amesiwo tso kasanƙu ka enyito doa ha ɗae. 22 Wotsɔ Kenanya, Lewi-viwo fe amegã, ɗo agbatsɔtso nu, elabena enya mo-nu le agbatsɔtso nu. 23 Berexya kple Elkana wonye agbonudzɔlawo le aɗaka la gbo. 24 Sebanya, Yosafat, Netaneel, Amasai, Zaxarya, Benaya kple Eliezer wonye nunɔlawo, amesiwo kua kpê le Mawu fe aɗaka la ngo, eye Obed-Edom kple Yexiya wonye agbonudzɔlawo le aɗaka la gbo.

25 ^bTete Dawid kple Israel-ame tsitsiwo kpakple ame akpewo fe tatɔwo woyi, be woadako Yehowa fe nubablada ka la kple dzidzo tso Obed-Edom fe me. 26 Eye esi Mawu kpe de Lewi-vi, siwo tso Yehowa fe nubablada ka nufi la, wotsɔ nyitsu adre kple agbo adre sa vɔe. 27 Dawid kple Lewi-vi, siwo tso aɗaka la, hadzilawo kpakple agbatsɔlawo kple hadzilawo fe tato Kenanya wodo akaladzui-wui, eye Dawid do akalalakome-wu. 28 Israel blibo la le aseye tsom, le kpê kple dze kum, le gagogoe fom, eye wole sanƙu kple kasanƙu fom sesie hetsɔ Yehowa fe nubablada ka la yii. 29 Esi Yehowa fe nubablada ka la ɗo Dawid fe dua me la, Mixal, Saul vinyonu, do ko de fesre nu kpo alesi fia Dawid le kpo tim le ye dume; tete wodu fewu le enu le efe dzi me.

Dawid dzi kafukafuha le nubablada ka tsofe; edo amewo hena Mawu subosubo.

16. ^aEye wotsɔ Mawu fe aɗaka la va dro de agbado, si Dawid tu ne la titina, eye wosa numevɔ kple akpedavo le Mawu ŋku me. 2 Esi Dawid sa numevɔ kple akpedavo vɔ la, eyra duko la le Yehowa fe ŋko me, 3 eye womã abolobobo, lãko kple weintsetse-bolo dekadeka na Israel-viwo dome ameslame, nutsuwo kple nyɔnuwo siaa. 4 Eye Dawid de amewo tso Lewi-viwo dome, ne woasubo le Yehowa fe aɗaka la ngo, woado ŋku Yehowa, Israel fe Mawu la dzi, woada akpe ne, eye woakafui 5 kple wofe hadzinuwo, siwo nye sanƙuwo kple kasanƙuwo; woawo nye Asaf, si nye tato, eyometo nye Zaxarya, Yeiel, Semira-

mot, Yexiel, Matitya, Eliab, Benaya, Obed-Edom kple Yeiel. Asaf foa gagogoe sesie, 6 eye nunɔla Benaya kple Yexaziel wotsɔa kpêwo nɔa Mawu fe nubablada ka la ngo ɗaa. 7 Gbemagbe enye zi gbãto, esi Dawid tso akpedaha, si woadzi na Yehowa la, de asi na Asaf kple nɔviawo:

8 ^aMida akpe na Yehowa, miyo efe ŋko! Mide gbe fã efe nutsuwoɔwo le dukɔwo dome! 9 Midzi ha ne, miyo sanƙu ne, eye miyo nu le efe nukunuwo katã nufi! 10 Mitsɔ efe ŋko kɔkɔe la fo adegbee, amesiwo dia Yehowa la fe dzi nekpɔ dzidzo! 11 Mibia Yehowa kple efe nusê ta se, eye midi efe ŋku me ɗaa! 12 Midɔ nu efe nukunuwo, dzesiwo kple wɔnudɔdrɔ, si tso efe nu me, 13 mi efe dɔla Israel fe dzidzimeviwo, Yakob-viwo kple mi efe ame tiatiawo! 14 Eya, Yehowa, enye mia Mawu; eyae drêe wɔnu xexame katã. 15 Midɔ nu efe nubabla, nya, si wɔgblo hena dzidzime akpewo la tegbee; 16 nusi wɔbla kple Abraham kple atam, si wɔka na Isak, 17 etsɔe wɔ ɗodo na Yakob, eye wotsɔe wɔ nubabla na Israel tegbee 18 hegblo bena: Wɔe matsɔ Kanaan-nyigba ana wɔanye miafe domenyinu, si wodzidze; 19 afisi miele vee le, eye miafe xexlême mede naneke nu o, kple afisi mi-nya amedzroe le. 20 Eye esi wotsɔ tso duko gbo yi duko gbo, tso fiadufe gbo yi duko bubu gbo la, 21 mena amea deke te wɔ de anyi o, eye woawo ta wòhe to na fiawo ɗo. 22 Migaka asi nye amesiaminawo nu o, eye migawo vɔa deke nye nyagbloɗilawo o!

23 ^fAnyigbawo katã, midzi ha na Yehowa; mide gbe fã efe xɔxo la gbawotsyogbe! 24 Miyo nu le efe nyitokɔe nu le dukɔwo dome kple efe nukunuwo nu le anyigbadzitɔwo katã dome. 25 Elabena Yehowa lolo, edze kafukafu nuto, eye wɔvɔ le enu wu mawuwo katã. 26 Elabena dukɔwo fe mawuwo katã nye legbawo, ke Yehowa wɔ dzifo. 27 Keklê kple atsyɔdodo le egbo, eye nusê kple dzidzo le enɔfe. 28 Mi dukɔwo fomeawo, 29 mitsɔ bubu kple nusê na Yehowa, Yehowa ye miatsɔe na! 29 Mide

^ekp. 8–22 kpo Ps. 105, 1–15.

^bkp. 25–29 kpo Sam. II. 6, 12 v. 16.

^dkp. 1–3. 45 kpo Sam. II. 6, 17–19.

^eMo. I. 12, 17; 20, 3; 26, 9.

^fkp. 23–33 kpo Ps. 96.

^gPs. 29, 1. 2.

bubu Yehowa fe ŋko ŋu, mitso nunanawo va eŋku mee, eye mido atsyō kōkōe ade ta agu na Yehowa! 30 Anyigba blibo la fo kpakpakpa le eŋku me; ena anyigba li di sesie, be megavā o. 31 Dzijfo nekpō dzidzo, anyigba netso aseye, eye woagblo le dukowo dome be: Yehowa ye nye fia! 32 Atsiafu kple eme nuwo nede gbe, eye agble kple eme nuwo kata nekpō dzidzo. 33 Ekema avemetiwo atso aseye le Yehowa ŋku me, elabena egbona vōnu drō ge anyigba!

34 ^aMida akpe na Yehowa, elabena efe dome nyo, eye efe amenuveve li tegbee! 35 Eye migblo be: Wō Mawu, miāfe xōla, xō na mi, fo mia nu fu, eye de mi tso dukowo si me, ne miāda akpe na wō ŋko kōkōe la, eye miatsō wō kafukafu afo adegbee! 36 Woakafu Yehowa, Israel fe Mawu la, tso mavo me yi mavo me! Tete dukō blibo la gblo be: Nenō alea! Eye wokafu Yehowa.^b

37 Eye wōde Asaf kple nōviawo do afima le Yehowa fe nubablada-ka la ŋgō, ne woasubō gbesiagbe le adaka la ŋgō de ŋkeke sia ŋkeke fe dodo nu; 38 edo Obed-Edom, Yedutun vi, kple Xosa kpakple wo nōvi blaade vō enyi wonye agbonudzolawo; 39 eye wōdo nunōla Zadok kple nōvia, siwo nye nunōlawo la, Yehowa fe nōfe la ŋgō le dōsāfe le Gibeon, 40 ne woasa numevō na Yehowa le numevōsamlekpui la dzi daa, ŋdi kple fiē, abe alesi wonlo de Yehowa fe se la me na Israel ene; 41 eye Heman kple Yedutun kpakple ame tiatia susoawo, siwo ŋko wonlo la, kpe de wo ŋu, ne woadzi: „Mida akpe na Yehowa, elabena efe amenuveve li tegbee!“ 42 Wotsō kpēwo, gakogowewo kple Mawu fe hadzinuawo na wo hena kpēkulawo. Eye Yedutun viwo nye agbonudzolawo. 43 Esi dukō blibo la dome amesiame yi efe xōnu la, Dawid trō, be yeadado gbe na efemetowo.

Dawid di bena, yeatu gbedoxo, eye Mawu do fiadufe mavo na efe jome.

17 ⁹Esime Dawid le efe fiasā me la, Dawid gblo na nyagblo-dila Natan bena: Kpō da, nye la

mele sedertixō me, ke Yehowa fe nubablada-ka ya le kuntruwo te. 2 Tete Natan gblo na Dawid bena: Nusianu, si le dzi me na wō la, woe, elabena Mawu li kpili wō. 3 Ke eva me le zā me be, Mawu fe gbe va Natan gblo bena: 4 Yi, nagblo na nye dōla Dawid be: Ale Yehowa gblo esi: Menye wōe atu xō nam manō me o; 5 elabena tso gbesigbe mekplo Israel la, nyemenō xōa deke me vasede egbe o, ke boŋ inetsa tso agbadō me yi agbadō me, eye tso nōfe yi nōfe. 6 Afisiāfi, si menō Israel blibo la dome to la, de megblo na Israel fe vōnudrōla, siwo medo, be woanyi nye dukō la dometoa de kpō be, nukaŋuti mietu sedertixōa deke nam oa? 7 Eyata ale nagblo na nye dōla Dawid enye si: Ale Yehowa Zebaot gblo esi: Mekplo wō tso alēwo yome le lānyife, be naɖu amegā de nye dukō Israel dzi. 8 Menō anyi kpili wō le afisiāfi, si nēyi, eye metsrō wō futowo katā da le ŋgōwō; eye mede ŋko ŋuwō abe amegā, siwo le anyigba dzi la fe ŋkwo ene. 9 Mana nōfe nye dukō Israel, eye mana wōadō zunu anyi, be wōano enōfe, eye magatsi dzi azo o, eye ame vōdiwo magatsrō wo abe tsā ene o, 10 eye abe le yeyi yi, si me medo vōnudrōlawo de nye dukō Israel dzi la ene o. Mabōbo wō futowo katā de anyi, eye mele gbe fā dem na wō be, Yehowa atso afe na wō. 11 Ne wō ŋkekewo de, nēyi fofowidwo gblo la, ekema maɖo wō dzidzimevi, si tso viwōwo domela, yowōme, eye mali ke efe fiadufe. 12 Eya ava tu xō nam, eye mali ke efe fiadzikpui tegbee. 13 Manye fofoa, eye eya anye vinye, eye nyemana nye amenuveve nadzo le egbo, abe alesi mena wōdzo le ŋgōwōnōla gbo ene o; 14 ke boŋ matsōe adō nye afe kple nye fiadufe me tegbee, eye efe fiadzikpui ali ke tegbee.

Dawid do gbe da.

15 Eye Natan fo nu kple Dawid le nya siawo katā kple nutega blibo la nu pɛpɛ. 16 Tete fia Dawid va bōbo nō Yehowa ŋku me, eye wōgblo bena: Yehowa Mawu, hameka menye, eye nuka nye afenye be, nekplom vasede

^a Kp. 34-36 kpō Ps. 106, 1. 47, 48.

^b Ps. 41, 14.

^d 21, 29.

^e Mo. II. 29, 38, 39.

^f 22, 10; 26, 6.

⁹ Kpō Sam. II. 7, 1-16. ^h Mo. I. 32, 11.

fifi! 17 Oo Mawu, esia nye nu tse le nkuwò me, hafi nègado nusi ava gbadegbe la nugebe de wò dola fe afe nu, eye nèkpòm, abe alesi amegbetò kpàa nui enea? Yehowa Mawu, wò, amesi kòm de dzi! 18 Nya ka Dawid agagblò na wò akpe de wò dola fe bubu la nu, elabena ènya wò dola. 19 Yehowa, le wò dola kple wò tamebubu la ta nèwò nu gā siawo katā, be nade wò nutsuwòwòwò katā afia. 20 Yehowa, le nusiwo katā míese kple míafe towò nu la, amea de-ke mede nuwò o, eye mawua de-ke meli kpe de nuwò o. 21 Duko ka de wò duko Israel nu, anyigba dzi duko, si dede ko mawua de yi, be yeadee awò duko na edokui, ne yeawò nu gā dzingòwò ahade nkò edokui nu, abe alesi nènyā dukòwò le wò duko, si nè-de tso Egipte la ngò ene? 22 Etsò wò duko Israel wò dukòe na dokuiwò tegbee, eye wò, Yehowa, nè-zu wofe Mawu! 23 Eyata Yehowa, nò nya, si nègblo de wò dola kple efe afe nu la dzi tegbee, eye nawò, abe alesi nègblo ene! 24 Woado nu de wò nkò nu, eye wòade du woahagblò be: Yehowa Zebaot, Israel fe Mawu la, enye Mawu na Israel, eye wò dola Dawid fe afe li ke le nkuwò me! 25 Elabena wò, nye Mawue, gblòe de wò dola fe to me be, yele xò tu ge n; eyata dzi do wò dola fo wòle gbe sia dom da le nkuwò me. 26 Azò Yehowa, wòe nye Mawu, eye nègblo nya nyui sia na wò dola; 27 eyata ló, ne nayra wò dola fe afe, ne wòanò nkuwò me tegbee, elabena ne wò Yehowa nèyra la, yayra la nòa anyi tegbee!

Dawid xò sika, klosalo kple ga le anawowo me, eye wòtsae hena gbedoxò tutu. Dawid fe dowlawo kple nunolawo.

18. Eye wòva me le nusiawo mege be, Dawid si Filistitòwò, eye wòbòwò wò de anyi, eye wòxò Gat kple enu duwo le Filistitòwò si. 2 Esi Moabitòwò, ale be Moabitòwò zu Dawid teviwo, eye wodzò nu n. 3 Dawid si Zobiafia Hadadezer le Xamat, esime wòva, be yeado efe fiadu fe anyi de Frat-tòsisi la nu. 4 Eye Dawid xò efe tasiadam akpe deka, eye wòlé sòdola akpe adre kple afi-

zòla akpe blave; eye Dawid tu ata na sò, siwò katā wòtsi de tasiadam nu, negbe sò alafa deka ko wòna wokpotò di. 5 Esi Aramtòwò tso Damasko, beyewoaxò na Zobiafia Hadadezer la, Dawid wu ame akpe blave vò eve le Aramtòwò dome. 6 Eye Dawid de amewo do Aramtòwò fe Damasko, eye Aramtòwò zu Dawid teviwo hedzò nu n. Ale Yehowa kpe de Dawid nu le afisiafi, si wòyi. 7 Dawid xò sikakpoxònu, siwo le Hadadezer nu mewo si hetsò wò Yerusalem. 8 Eye Dawid xò akòbli gedè nute tso Tibxat kple Kun, siwo nye Hadadezer fe duwo me; woawoe Salomo tso wò akòbligazò la, sòtiawo kple akòblinuawoe.

9 Esi Xamat-fia Tou se be, Dawid si Zobiafia Hadadezer fe awakò bliboa la, 10 etsò sika kple klosalo kpakple akòblinu vovovowo de via Hadoram si do de fia Dawid, ne yeado gbe n, eye yeadi dzogbenyui n, le esi wòwò awa kple Hadadezer, eye wòsi ta; elabena Tou kple Hadadezer wole ke me. 11 Eye fia Dawid kò woawo hā nu na Yehowa hekpe de klosalo kple sika, siwo wòxò le dukòwò katā si la nute; exò wò le Edomtòwò, Moabitòwò, Amon-viwo, Filistitòwò kple Amalekitòwò si. 12 Abisai, Zeruya vi, wu Edomtò ame akpe wuienyi le dzebe la me, 13 eye wòde amewo do Edom. Ale Edomtòwò katā zu Dawid teviwo, eye Yehowa kpe de Dawid nu afisiafi, si wòyi.

14 Ale Dawid du fia de Israel blibo la dzi, eye wònudòdrò kple afiatso to le esi na efe dukò blibo la. 15 Yoab, Zeruya vi, le awakò la nu, eye Yosafat, Axilud vi, nye fia fe tsiami; 16 Zadok, Axitub vi, kple Abimelex, Abyatar vi, wonye nunolawo, eye Sawsa enye agbalènlòla; 17 Benaya, Yehoyada vi, le Kretitòwò kple Pletitòwò nu, eye Dawid viñutsuwo nye ame gbàtòwò le fia nu.

Dawid bia h15 Amonitòwò, le esi wodo v10 efe ame dodowo ta.

19. Eye wòva me le nusiawo mege be, Amon-viwo fe fia Naxas ku, eye via zu fia de etefe. 2 Tete Dawid gblò bena: Mawò

a Fil. I. 7, 22, 15.

b 24, 6.

d Sam. II. 8.

e Sam. II. 10.

domenyo na Naxas vi Xanun, elabe-
na fofoa ve nunye. Eye Dawid do
amewo, be woadafa ako ne le fo-
foa ta. Ke esi Dawid fe dolawo
va Xanun gbo le Amon-viwo fe
anyigba dzi, be woafa ako ne la,
3 Amon-viwo fe amegawo gblɔ na
Xanun bena: Ɖe Dawid do akɔfa-
lawo da, be woade bubu fofowɔ
ɔnu na wò loo? Ke boɔ de efe do-
lawo va, be woadzro anyigba la
me, woatsa nku le edzi, ne wo-
agblɛe. 4 Tete Xanun na wolé Da-
wid fe dolawo, wolú ge na wo,
eye wolá wofe awu de domedo-
mee de agɔnu, eye wodo mɔ wo.
5 Ke esi wova gblɔ nɔtsuawo nu
nya na Dawid la, edo ame woda-
kpe wo, elabena wodo nukpe nɔ-
tsuawo nɔtsɔ, eye fia la gblɔ be:
Mitsi Yerixo, vaseɖe esime miafe
ge nato, hafi miagbo!

6 Esi Amon-viwo kpo be, yewo-
zu Dawid fe ketwo la, Xanun kple
Amon-viwo do klosa lo talento akpe
ɖeka da, ne woadaɔtsɔ avatasia-
damwo kple sɔdolawo tso Meso-
potamia, Aram-Maaxa kple Zoba.
7 Eye wotsɔ ava Maaxa-fia kple
efe dukɔ hekpe de tasiadam akpe
blaetɔ vɔ eve nu, eye wova ju
asaɖa anyi de Medeba ngɔ. Eye
Amon-viwo tso wofe duwo meva
kpe ta, be woawo ava. 8 Esi Da-
wid see la, edo Yoab kple kalé-
towo fe avako blibo la da. 9 Tete
Amon-viwo ho va dze ava de du
la fe agbo nu, eye fia, siwo va la,
le avagbe dzi wo to wo tɔe. 10 Ke
esi Yoab kpo be, wodze ava de
ye nu le ngɔ kple megbe la, ede
amewo le Israel fe ame tiatiawo
katá dome, eye wòdze ava de Aram-
towo nu. 11 Eye wòtsɔ avako la
fe susɔea de asi na nɔvia Abisai,
ne woawo nadze ava de Amon-
viwo nu. 12 Eye wògblɔ bena:
Ne Aramtowo sesé wum la, eke-
ma nava xɔ nam, eye ne Amon-
viwo sɔsɛ wu wò la, ekema mava
xɔ na wò! 13 Lé dzi de fo, eye
na míaɔsɛ nu na míafe dukɔ kple
mía Mawu fe du la, eye Ɖehowa
awɔ nusi dze eya nɔtsɔ nu. 14 Ke
esi Yoab kple avako, si le enu la,
yi ɖato Aramtowo la, wosi le wo
nu; 15 eye esi Amon-viwo kpo be,
Aramtowo si la, woawo há si le
nɔvia Abisai nu yi dage de dua

o kp. 1-3 kpo
Sam. II. 11, 12,
24-31.

o kp. 4-8 kpo
Sam. II. 21, 18
v. 22.
d 27, 11.

o Sam. I. 3, 18.

f Sam. I. 17, 10.

me. Ke Yoab trɔ gbo va Yeru-
salem.

16 Esi Aramtowo kpo be, Israel
si yewo la, wodo ame wodakplɔ
Aramtɔ, siwo le tɔsisi la fe go
keme dzi la vɛ, eye Hadadezer fe
avafia Sofax enye wo kplɔla. 17
Eye wova gblɔe na Dawid, tete
wòfo Israel blibo la nu fu, eye
woho tso Yordan hedze ava de
wo nu. Esi Dawid dze ava de
Aramtowo nu la, wowo ava kplii.
18 Ke Aramtowo si le Israel nu, eye
Dawid wu tasiadam nu so akpe
adre kple afɔzɔla akpe blane le
Aramtowo dome, eye wòwu avafia
Sofax há. 19 Esi Hadadezer fe do-
lawo kpo be, Israel si yewo la, wo-
wo nɔtifa kple Dawid, trɔ zu ete-
viwo, eye Aramtowo gbe be, yewo-
magakpe de Amon-viwo nu azo o.

Yoab xɔ Amonitowo fe du Raba.

20 ƉEsi fe trɔ, eye fiawo fe
avahoyi do edzi la, Yoab
kplɔ avako la, eye wòdagblé Amon-
viwo fe anyigba, eye wòva de to
de Raba; ke Dawid tsi Yerusalem.
Eye Yoab si Raba, eye wògbæ.
2 Tete Dawid xɔ wofe fia fe kuku
le eta, efe kpekpe me sika ta-
lento ɖeka, eye kpe xɔasia de le
enu, eye Dawid tɔse do, eye wòhe
aboyonu tso dua me gbɔe kpaɔ-
kpaɔ. 3 Ekplɔ dukɔ, si le eme la,
ɖado laxalaxadwo, lufotasia-
damdwo kple fiadwo nu. Alea
Dawid wo Amon-viwo fe duwo
katæ, eye Dawid kple avako bli-
bo la gbugbo va Yerusalem.

Wodu Filištítówo dzi zi etɔ.

4 ƉEye wogawo ava kple Fili-
štítówo le Gezer. Xemaɔi Xusa-
titɔ ƉSibexai wu Sipai, amesi tso
ame dzɔtsuwo fe dzidzimeviwo
dome, eye wobobo wo de anyi.
5 Emegbe wogawo ava kple Fi-
listítówo, eye Elxanan, Yair-vi, wu
Goliat nɔvi Lami tso Gat, amesi
fe akplɔti le abe abaladoti ene.
6 Eye wogawo ava le Gat. Ame
dzɔtsua de to asi ade kple afɔ
ade, wo katá le blave vɔ ene;
eya há tso ame dzɔtsuwo fe fome
me. 7 Eye /wòdu fewu le Israel
nu, tete Dawid nɔvi, Simea yi Yo-
natan, wui. 8 Amesiawo tso ame
dzɔtsuwo fe fome le Gat, eye wo-
tsi Dawid kple efe dolawo si me.

Dawid xlē dukō la, eye wōbe to nē kplē dōv̄s.

21. Eye Satana tsi tre de Israel nu, eye wōble Dawid, be woa-xlē Israel. 2 Tete Dawid gblo na Yoab kplē anakō la fe tatōwo bēna: Miyi dāxlē Israel tso Beer-Seba vaseḡe Dan v̄e nam, ne manya wofe xelēme. 3 Yoab dō nu bēna: Nye afeto fia, ne Yehowa na efe dukō la dzi de dzi zi alafa wu alesi wōle hā la, de menye nye afeto fe dolawo kō wo kafā wōnye oa? Nukaḡuti nye afeto le nusia tōḡbe dim, eye b̄nukaḡuti wōatō zu fōḡidi na Israel? 4 Ke esi fia la tsi efe nya la dzi na Yoab la, Yoab yi datsa le Israel blibo la, eye wōḡbō va Yerusalem. 5 Eye Yoab tso dukō la fe amesiwō wotia xlē la fe xelēme v̄e na fia la: Amesiwo ate ḡu adi yi le Israel blibo la me la, wole ame akpe alafa wuidēke tefe akpe, eye amesiwo ate ḡu adi yi le Yuda la, wole ame akpe alafa ene kplē blaadre. 6 Gake metia Lewi kplē Benyamin xlē de wo dome o, elabena fia fe nya la nyoḡu na Yoab. 7 Ke nusia medze Mawu ḡu o, eye wōwu Israel. 8 Tete Dawid gblo na Mawu bēna: Mewō nuv̄s, be mewō nusia, eyata tso wō dōla fe vodada kee, elabena mewō lānu ḡutō.

9 Eye Yehowa gblo na Dawid fe nukpōla Gad bēna: 10 Yi dāgblo na Dawid be: Ale Yehowa gblo esi: Nu et̄s metsō le ḡkuwō me dōm, tia wo dometō dēka, ne mawō wō. 11 Tete Gad va Dawid gblo gblo nē bēna: Ale Yehowa gblo esi: Kpō wo dome, natsō: 12 dōwuame fe et̄s loo, alo nasī le wō ketōwo nu dzinu et̄s, eye wō futōwo fe yi naḡe wō de nu loo, alo Yehowa fe yi kplē dōv̄s nāno anyigba dzi ḡkeke et̄s, eye Yehowa fe dōla nawu ame le Israel-nyigba blibo la dzia? Azō bu eḡu, alesi maḡaḡo eḡu na amesi dōm ḡa! 13 Dawid gblo na Gad bēna: Mexaxa ḡutō! Na madze Yehowa si me, elabena efe amenuveve sō gblo ḡutō; ke nyemele amegbetōwo si me dze ge o! 14 Tete Yehowa na dōv̄s va Israel, eye ame akpe blaadre ku le Israel.

Dawid mē nu le Ornan fe lufofe.

15 Eye Mawu dō dōlaa de dō

a Sam. II. 24, 1 v. 15.

b Mo. II. 20, 12.

d 27, 24.

e Mo. IV. 25, 8.

f Fla. I. 18, 24.

de Yerusalem, be wōaḡagblēe. Ke esi wōde aci nugbegblē me la, Yehowa kpōe, eye v̄s la vee, eye wōḡblo na dōla, si le nu gbliēm la bēna: Eso gbō azō, ḡidi wō asi de anyi! Yehowa fe dōla la tsi tre de Yebusitō Ornan fe lugbōḡe gbō. 16 Ke esi Dawid fō kō dzi, eye wōkpō Yehowa fe dōla la le dzifo kplē anyigba dome, eye wōdi efe yi do de Yerusalem dzi la, Dawid kplē ame tsitsiwo ta akpanya, eye wode ta agu. 17 Tete Dawid gblo na Mawu bēna: Alo menye nyee de se be, woaxlē dukō la oa, eye menye nyee da wo hewō nuv̄s ḡā sia oa? Ke alē siawo la, nuka wōwō? Yehowa, nye Mawu, wō asi neva mia kplē tofonye fe afe dzi, ke megava dukō sia dzi, ne wōawu wō o!

18 Eye Yehowa fe dōla gblo na Gad be, wōaḡagblo na Dawid bēna, neyi ḡaḡi v̄s samplekpui na Yehowa de Yebusitō Ornan fe lugbōḡe. 19 Tete Dawid yi le Gad fe nya, si wōḡblo le Yehowa fe ḡkō dzi la nu. 20 Eye esi Ornan tō kō la, ekpō dōla la, esime Ornan le lu fom, eye eya kplē viarutsu eneawo si ḡla. 21 Esi Dawid va Ornan gbō, eye Ornan fō kō dzi kpō Dawid la, edo tso lugbōḡe la ḡade ta agu de Dawid ḡku me. 22 Eye Dawid gblo na Ornan bēna: Tso lugbōḡe la nam, ne maḡi v̄s samplekpui ḡi na Yehowa; tsoe nam le efe asixōxō blibo la nu, ne dōv̄s la nu natsō le dukō la dome. 23 Tete Ornan dō ḡu na Dawid bēna: Xōe, eye nye afeto fia newo alesi dze eḡu; kpō ḡa, mana nyiwo woasa numev̄e, lufotasiaḡamwo nanye nake kplē lu woasa nuḡuv̄e; mana wo katā. 24 Fia Dawid gblo na Ornan bēna: Kpao, ke boḡ maflee ho dedie; elabena nyemaxō wō nu ana Yehowa o, eye nyemasa numev̄e fe maxemaxe o. 25 Tete Dawid de sika sekel alafa ade na Ornan de tefe la ta. 26 Eye Dawid ḡi v̄s samplekpui de afima na Yehowa hesa numev̄e kplē akpedav̄o. Eye esi wōyō Yehowa la, /eto nē, eye wōna dzo tso dzifo va numev̄e samplekpui la dzi. 27 Eye Yehowa de se na dōla la be, wōatsō efe yi ade aku.

28 Esi Dawid kpɔ le yemayi be, Yehowa tɔ nɛ le Yebusito Ornan fe lugbofe la, ede asi vɔsasa me fe afima. 29 Ke yemayi Yehowa fe nɔfe, si Mose wɔ le gbedzi kple numevɔsamlekpuɪ la nɔ vɔsase le Gibeon. 30 Gake Dawid mete ɲu yi egbo, be yeabia gbe Mawu ase o, elabena Yehowa dɔla fe ɔyi la tso dzika fo nɛ.

Dawid dzra gbexoxo la teje do, eye wɔxɪs nu via Salomo.

22. Eye Dawid gblɔ be: Esia nye Yehowa Mawu fe afe, eye esia nye vɔsamlekpuɪ de Israel fe numevɔsa ɲu.

2 Tete Dawid de se be, woafɔ amedzro, siwo le Israel-nyigba dzi la nu fu, eye wɔdo kpefulawo, be woafu kpewo, ne woatsɔ atu Mawu fe xɔ lae. 3 Eye Dawid fo gayibo nu fu fũ de agboawo ɲu vɔtruwo fe gatagbadzɛwo kple gatagbadzɛ gã gobawo wɔwɔ ɲuti; akɔbliawo mele dada me o, 4 eye sedertiawo mele xexlɛ me o, elabena Sidontɔwo kple Tiro-tɔwo tɔ sedertiwo ve na Dawid tantan. 5 Eye Dawid gblɔ bena: Vinye Salomo ahenye dekakpuɪ dzaa ko, eye xɔ, si wole tutu ge na Yehowa la, ele be, wɔalolo ɲuto, ne efe ɲkɔ kple bubu nade anyigbawo katã dzi, eyata mafo nuwo nu fu di nɛ! Ale Dawid fo nuwo nu fu tantan hafi va ku.

6 Eye wɔyɔ via Salomo hede se nɛ be, wɔatu xɔ na Yehowa, Israel fe Mawu la. 7 Eye Dawid gblɔ na Salomo bena: Vinye, a medo de ta me be, matu xɔ na Yehowa, nye Mawu fe ɲkɔ, 8 ke Yehowa fe gbe va gbɔnye be: Eko ɔu de anyi akpa, eye nɛwo aɔa gedɛ, eyata matu xɔ na nye ɲkɔ o, elabena ɛko ɔu gedɛ de anyi le ɲkɔnye me. 9 Kpɔ da, wole nɔtsuvia de dzi ge na wɔ, amesi anye nɔtɪfɪfame, eye mana gbɔdzɛ le efe futowo katã si megodoo, elabena Salomo anye efe ɲkɔ, eye mana nɔtɪfɪfafa kple gbɔdeme Israel le efe agbe me ɲkekewo katã me. 10 Eya atu xɔ na nye ɲkɔ; azu vinye, eye nyea mazu fofoa, eye mana efe fiadufe fe fiadzɪkpui nali ke de Israel dzi tegbee. 11 Eyata vinye, Yehowa aɔ kpli wɔ,

natu Yehowa, wɔ Mawu fe xɔ la ade goe dedie, abe alesi wɔgbɔ de ɲwɔd ene. 12 Yehowa ana gomesese kple nunya wɔ, eye wɔadɔ wɔ Israel nu, ne nalɛ Yehowa, wɔ Mawu fe se la me de asi. 13 Ne ɛlɛ dɔdo kple kɔnu, siwo Yehowa do na Mose hena Israel-viwo la me de asi, eye nɛwo wɔ dzi la, ekema akpɔ dzɔgbenyuie. Sɛ ɲu, eye nalɛ dzi de fo, megavɔ o, eye dzika megatso fowɔ o! 14 Kpɔ da, medze agbagba fo sika talento akpe alafa kple klosalo talento akpe teje akpe nu fu de Yehowa fe xɔ la ɲu hekpe de akɔbli kple gayibo, siwo mele dada me o la ɲuti, wɔwɔ gbɔ ɲuto; mefo atiwo kple kpewo nu fu, eye nadi bubuwo akpe de wo ɲu! 15 Dɔwɔlawo le asiwɔ kpankpan, kpefulawo, gliɔolawo kple atikpalawo kpakple aɔaɲuwo la vovovowo. 16 Sika kple klosalo, akɔbli kple gayibo mele xexlɛ me o; eyata tso de do la ɲu, eye Yehowa aɔ kpli wɔ!

17 Eye Dawid de se na Israel-amegãwo katã be, woakpe de via Salomo ɲu gblɔ bena: 18 Yehowa, mia Mawu la, li kpli mi tso, eye iwɔna gbɔdzɛ mi godoo va kpe, elabena etsɔ anyigba la de asi nam, eye anyigbadzitɔwo na ta le Yehowa kple efe dukɔ la ɲku me. 19 Eyata midɪ Yehowa, mia Mawu la, kple miafe dzi kpakple miafe luɔ, eye mitso, ne miatu Yehowa Mawu fe kɔkɔfe la, ne woatsɔ Yehowa fe nubabladaka la kple Mawu fe nu kɔkɔawo ada de xɔ, si tu ge woala na Yehowa fe ɲkɔ la me.

Lewitowo fe xexlɛme, dɔdɔwo kple dɔwɔwo.

23. Esi Dawid tsi, eye agbe tii la, etsɔ via Salomo do fia de Israel nu.

2 Eye wɔfo Israel-amegãwo katã, nunɔlawo kple Lewi-viwo nu fu. 3 Eye woxlɛ Lewi-vi, siwo xɔ fe blaetɔ kple edzivɔwo, nɔtsu dekadekawo fe xexlɛme de akpe blaetɔ vɔ enyi. 4 Amesiawo dometɔ akpe blave vɔ ene nanɔ Yehowa xɔ la fe dɔ nu, eye ame akpe ade nanye dɔdzɪkpɔlawo kple vɔnudɔlawo; 5 ame akpe ene nanye agbonudɔlawo, eye ame akpe

a 16, 30.

b kp. 16.

d Fla. I. 2, 2, 4.

e 29, 2.

f Kron. II. 9, 1.

g Kron. II. 2, 16.

h 29, 1.

i kp. 9; 23, 25.

k 17, 1-14; 28, 2-7.

l Fla. I. 1, 28-40.

ene natsɔ hadzinu, siwo mewɔ hena kafukafuha la, akafu Yehowa.

6 Eye Dawid mā wo haha de Lewi viwo Gerson, Kehat kple Merari nu.^b 7 Gerson viwo nye: Laedan kple Simej. 8^a Laedan viwo nye: Yexiel, amesi nye tɔtɔ, Zetam kple Yoel, wole wo ame etɔ. 9 Simej viwo nye: Selomit, Xaziel kple Haran, wole wo ame etɔ. Woawo nye Laedan fe afekɔwo fe tɔtɔwo. 10 Simej viwo nye: Yaxat, Ziza, Yeus kple Beria; amesiawo nye Simej viwo, wole wo ame ene. 11 Yaxat enye tɔtɔ, eye Ziza enye evelia; ke Yeus kple Beria medzi vi gede o, eye woxlɛ wo wɔ afekɔ dekae. 12 Kehat viwo nye: Amram, Yizhar, Xebron kple Uziel, wole wo ame ene.^c 13 Aram viwo nye: Aron kple Mose. ^dWotia Aron, be woakɔ eya kple viɔɔntsuwo ŋu, ne woanye ame kɔkɔetɔwo tegbee, ne woado dzudzɔ le Yehowa ŋku me, woasubɔe, eye ^ewoayra ame de efe ŋkɔ dzi tegbee. 14 Woyɔ Mawu fe ame Mose fe viwo de Lewi fe to la me. 15 Mose viwo nye: Gersom kple Eliezer.^f 16 Gersom vi nye Sebucl, amesi nye tɔtɔ.^g 17 Eliezer vi nye: Rexabya, amesi nye tɔtɔ; viɔɔntsu bubua deke meganɔ Eliezer si o; ke ^hRexabya viwo sɔ gbɔ ɔntɔ. 18 Yizhar vi nye: Selomit, amesi nye tɔtɔ. 19 Xebron vi nye: Yeriya, amesi nye tɔtɔ, evelia nye Amarya, etɔlia nye Yaxaziel, eye enelia nye Yekamam. 20 Uziel viwo nye: Mixa, amesi nye tɔtɔ, kple Yisiya, si nye evelia. 21 ⁱMerari viwo nye: Maxli kple Musi. Maxli viwo nye: Eleazar kple Kis. 22 Eleazar medzi ɔntsuviya deke hafi ku o, negbe nyɔnuviwo ko, eye woɔe Kis fe ɔntsuviwo, siwo nye wo nɔviwo. 23 Musi viwo nye: Maxli, Eder kple Yeremot, wole wo ame etɔ.

24 Amesiawo nye Lewi-viwo le wo fe afekɔwo nu; woawo nye afekɔwo nu tɔtɔwo, siwo wotia xlɛ le ame dekaɔdekawo ŋkɔwo fe xexlɛme nu, amesiwo xɔ fe blave kple edzivɔwo, ne woawo Yehowa fe afe la ŋu dɔwo. 25 Elabena Dawid gblɔ be: Esi Yehowa, Israel fe Mawu la, na gbɔdzɔe efe du-

^a Yoel 4, 21.

^b 6, 1, 2.
^d 26, 21.

^e 5, 28, 29.
^f Ps. 92, 3.
^g 6, 34; Heb. 5, 4.

^h Mo. V. 10, 8.

ⁱ Mo. V. 33, 1.

^k Mo. II. 18, 3, 4.

^l 26, 24.

^m 23, 6.

ⁿ 5, 29.

^o 24, 21-30.

^p Mo. III. 10, 1, 2, 12.

^q 6, 4.

^r Kron. II. 8, 14.

^s 18, 16.

ko, eye wole ^aYerusalem nɔ ge tegbee la, 26 eyata Lewi-viwo hã megale nɔfe la kple efe nuwo katã tsɔ ge azɔ o; — 27 elabena le Dawid fe dodo mbetɔ nu woxlɛ Lewi-viwo fe amesiwo xɔ fe blave kple edzivɔwo — 28 ke boɔ wo nɔfe nanɔ Aron viwo xa, ne woawo Yehowa fe afe la ŋu dɔwo, woakɔ xɔxɔnuawo kple xɔawo dzi, woaklɔ nu kɔkɔeawo katã, eye woawo Mawu fe afe la ŋu dɔwo; 29 woakɔ ŋkumedobolo la, wo memee hena nuɔvɔsa, tatali mavaɔmavaɔ, nusiwo wotɔna le nu-togba me, nu bakabakawo kple nudotree kpakple dzidzenuawo dzi; 30 eye ele na wo be, woatsi tre di ŋdi sia ŋdi, ne woada akpe na Yehowa, eye woakafui; alea woawo le fiɛ hã.^f 31 Woava ta sɔsɔe, ne wole numevɔwo katã sa ge le dzudzɔge, dzinu yeye kple ŋkekenyuiewo dzi le wo fe dodo la nu le Yehowa ŋku me tegbee; 32 ne woawo Mawu fe agbadɔ la ŋu dɔwo, kɔkɔefe la ŋu dɔwo kple wo nɔvi Aron viwo fe dɔwo, eye woasubɔ le Yehowa fe afe la me.

Nunɔladodo blave vɔ enyawo nu tɔtɔwo.

24. Aron viwo fe ^ahawo nye esi: Nadab, Abihu, Eleazar kple Itamar. 2 Ke Nadab kple Abihu wotre kuku na wo fofɔ, eye viɔɔntsu deke menɔ wo si o, eyata Eleazar kple Itamar wozu nunɔlawo.^g 3 Eye Dawid kple Zadok, amesi tso Eleazar viwo dome, kpakple Aximelex tso Itamar viwo dome^h mā wo de wo fe dɔ me haha. 4 Ke esi Eleazar viwo fe tɔtɔwo sɔ gbɔ wu Itamar viwo to la, womã wo. a^e be Eleazar viwo fe afekɔwo fe tɔtɔwo le ame wuiade, eye Itamar viwo fe afekɔwo to le wo ame enyi. ⁱEdzivɔ dzidzɔ nu hafi mā woa kple eve la, elabena woawoe nye kɔkɔefe la nu amegãwo kple Mawu fe amegãwo tso Eleazar viwo kple Itamar viwo dome. 6 Eye agbalɛ-ŋlɔla Semaya, Netaneel vi tso Lewi-viwo dome, ŋlɔ wo di le fia la kple amegãwo, nunɔla Zadok kple ^jAximelex, Abyatar vi, kpakple nunɔlawo kple Lewi-viwo fe afekɔwo fe tɔtɔwo ŋku me; ne wo-

dzidze nu de Eleazar fe afeko deka dzi la, ekema wodzidzea nu de Itamar to deka dzi.

7 Dzidze gbato dze Yoyarib dzi, evelia dze Yedaya dzi, 8 etolia dze Xarim dzi, enelia dze Seorim dzi, 9 atolia dze Milkiya dzi, adelia dze Miyamin dzi, 10 adrelia dze Hakoz dzi, enyilia dze Abiya dzi, 11 asiekelia dze Yesua dzi, ewolia dze Sexanya dzi, 12 wuidekelia dze Elyasib dzi, wuivelia dze Yakim dzi, 13 wuletolia dze Xupa dzi, wuienelia dze Yesebab dzi, 14 wuiatolia dze Bilga dzi, wuiadrelia dze Imer dzi, 15 wuiadrelia dze Xezir dzi, wuienyilia dze Hapizez dzi, 16 wuiasiekelia dze Petaxya dzi, blavelia dze Yexezkel dzi, 17 blave vo dekelia dze Yaxin dzi, blave vo evelia dze Gamul dzi, 18 blave vo etolia dze Delaya dzi, eye blave vo enelia dze Maazyia dzi. 19 Esia nye wofe do domewo hena wofe do wo wo, ne woayi Yehowa fe afela mele do do, si wo fofo Aron do na wo la nu, abe alesii Yehowa, Israel fe Mawu la, de se ne ene.

Lewitowo fe tato wo.

20 Lewi-vi susaeawo nye esi: Subael tso Amram viwo dome, Yexdeya tso Subael viwo dome, 21 Yisiya enye tato le Rexabya viwo dome, 22 Selomot tso Yizhar viwo dome, Yaxat tso Selomot viwo dome. 23 Xebiron viwo nye: Yeriya, amesi nye tato, evelia nye Amarya, etolia nye Yaxaziel, enelia nye Yekamam. 24 Uziel viwo nye: Mixa, Samir tso Mixa viwo dome. 25 Mixa novi nye Yisiya; Zaxarya tso Yisiya viwo dome. 26 Merari viwo nye Maxli kple Musi kpakple via Yaazyia viwo. 27 Merari vi, siwo via Yaazyia dzi, wonye: Soham, Zakur kple Ibril. 28 Maxli dzi Eleazar, ke eya medzi nutsuvia deke o. 29 Kis towo nye esi: Kis vi nye: Yeraxmeel. 30 Musi viwo nye: Maxli, Eder kple Yerimot. Esiawo nye Lewi-viwo fe viwo le wofe afekowo nu. 31 Eye woawo ha dzidze nu abe wo novi Aron viwo ke ene, le fia Dawid, Zadok kple Aximellex kpakple nunolawo kple Lewi-viwo fe afekowo fe tato wo nku me; afekowo fe ame tsitsiwo kple wofe tsewo siaa.

Dodo blave vo ene na hadzlia kokooawo.

25. Eye Dawid kple avako la fe amegawo tia Asaf viwo, Heman viwo kple Yedutun viwo, amesiwo foa kasaŋku, saŋku kple gagogoe la, hena wofe subosubodo. Dowola, siwo asubo la fe xexleme enye si: 2 Asaf viwo nye: Sakur, Yosef, Netanya kple Asarela. Asaf viwo no Asaf, si foa saŋku le fia fe do do nu la gbo. 3 Yedutun-hawo nye esi: Yedutun viwo nye: Gedalya, Zeri, Yesaya, Xasabya, Matitya kple Simei, wole wo ame ade; woawo tsoa kasaŋku foa akpedaha kple kafukafuha na Yehowa le wo fofo Yedutun fe kpokplo te. 4 Heman hawo nye esi: Heman viwo nye: Bukiya, Matanya, Uziel, Sebul, Yerimot, Xananya, Xanani, Eliata, Gidalti, Romanti-Eser, Yosbekasa, Maloti, Ho:ir kple Maxasiot. 5 Amesiawo kata nye fia fe nukpola, Heman fe viwo, ne efe dzo nadidi le Mawu fe nya nu; elabena Mawu na nutsuvi wuiene kple nyonuvi eto Heman. 6 Amesiawo kata tsoa gagogoe, saŋku kple kasaŋku foa hae le Yehowa fe afe la me le wo fofo Asaf, Heman kple Yedutun fe kpokplo te, abe alesii fia la do ene. 7 Woxle woawo kple wo novi, siwo sr5 Yehowa fe ha la, kpe de hafialawo nu, wole ame alafa eve kple blanyi vo enyi. 8 Eye wodzidze nu de wofe do fe do dome dzi hena deviwo kple ame tsitsiwo, nufialawo kple nusr5viwo siaa. 9 Dzidze gbato hena Asaf dze Yosef kple noviwo kpakple viawo dzi, wole ame wuive; evelia dze Gedalya kple noviwo kpakple viawo dzi, wole ame wuive; 10 etolia dze Zakur kple viawo kpakple noviwo dzi, wole ame wuive; 11 enelia dze Yizri kple viawo kpakple noviwo dzi, wole ame wuive; 12 atolia dze Netanya kple viawo kpakple noviwo dzi, wole ame wuive; 13 adelia dze Bukiya kple viawo kpakple noviwo dzi, wole ame wuive; 14 adrelia dze Yesarela kple viawo kpakple noviwo dzi, wole ame wuive; 15 enyilia dze Yesaya kple viawo kpakple noviwo dzi, wole ame wuive; 16 asiekelia dze Matanya kple viawo

a 15, 19.

b Lu. 1, 5.

d 21, 9; Kron. 11, 35, 15.

e 23, 17-23; 25, 25.

f 24, 31.

g 25, 8.

kpakple nɔviawo dzi, wole ame wuieve; 17 ewolia dze Simej kple viawo kpakple nɔviawo dzi, wole ame wuieve; 18 wuidekelia dze Azarel kple viawo kpakple nɔviawo dzi, wole ame wuieve; 19 wuivelia dze Xasabya kple viawo kpakple nɔviawo dzi, wole ame wuieve; 20 wuietɔlia dze Subael kple viawo kpakple nɔviawo dzi, wole ame wuieve; 21 wuienelia dze Matitya kple viawo kpakple nɔviawo dzi, wole ame wuieve; 22 wuiatɔlia dze Yeremot kple viawo kpakple nɔviawo dzi, wole ame wuieve; 23 wuiadelia dze Xananya kple viawo kpakple nɔviawo dzi, wole ame wuieve; 24 wuiadrelia dze Yosbekasa kple viawo kpakple nɔviawo dzi, wole ame wuieve; 25 wuienyilia dze Xanani kple viawo kpakple nɔviawo dzi, wole ame wuieve; 26 wui easikelia dze Maloti kple viawo kpakple nɔviawo dzi, wole ame wuieve; 27 blavelia dze Eliyata kple viawo kpakple nɔviawo dzi, wole ame wuieve; 28 blave vɔ dekelia dze Ho:ir kple viawo kpakple nɔviawo dzi, wole ame wuieve; 29 blave vɔ evelia dze Gidalti kple viawo kpakple nɔviawo dzi, wole ame wuieve; 30 blave vɔ etɔlia dze Maxasiot kple viawo kpakple nɔviawo dzi, wole ame wuieve; 31 blave vɔ enelia dze Romamti-Eser kple viawo kpakple nɔviawo dzi, wole ame wuieve.

Agbonudzɔlawo dɔdɔ.

26. Agbonudzɔlawo fe hawo nye esi: Amesi tso Korax viwo dome, enye Meselemya, amesi nye Kore, si tso Asaf viwo dome fe vi. 2 Meselemya viwo nye: Zaxarya, si nye ngɔgbea, evelia nye Yediael, etɔlia nye Zebadya, enelia nye Yatniel, 3 atɔlia nye Elam, adelia nye Yoxanan, eye adrelia nye Elyoenai. 4 Obed-Edom viwo nye: Semaya, si nye ngɔgbea, evelia nye Yozabad, etɔlia nye Yoax, enelia nye Saxar, atɔlia nye Netaneel, 5 adelia nye Amiel, adrelia nye Isaxar, eye enyilia nye Peultal; elabena Mawu yrae. 6 Wodzi nɔtsuviwo na Semaya, amesiwo nye dziɔulawo le wo fofɔ fe me, elabena wonye

nɔtsu kalɛtɔwo. 7 Semaya viwo nye: Otni, Rafael, Obed kple Elzabad, amesi nɔviwo Elihu kple Semaxya wonye kalɛtɔwo. 8 Amesiawo katã tso Obed-Edom viwo dome; woawo kple wo viwo kpakple wo nɔviwo nye kalɛtɔwo, eye wokako de dɔ nu. Obed-Edom-hawo le ame blaade vɔ eve. 9 Meselemya viwo kple nɔviawo le wo ame wuienyi, eye wonye kalɛtɔwo. 10 Xosa, amesi tso Merari viwo dome la fe viwo nye: Simri, amesi nye tatɔ; menye eyae nye ngɔgbea hafi o, gake fofɔa tsɔe dɔ tatɔe, 11 evelia nye Xilkiya, etɔlia nye Tebalya, eye enelia nye Zaxarya; Xosa viwo katã kple nɔviawo le wo ame wuietɔ.

12 Agbonudzɔlawo fe ha siawo, siwo nye nɔtsuawo fe tatɔwo la fe dɔ enye nɔdzɔdzɔ, ne woasubɔ le Yehowa fe afe la me abe wo nɔviwo ke ene. 13 Eye wodzi dze nu le wofe afekɔwo nu, wɔdɔle sue alo wololo o, hena agbo sia agbo. 14 Dzidze la dze Selemya dzi de yedzefe gome; eye wodzi dze nu de via Zaxarya, amesi nye adanudela nyanu la dzi, eye efe dzidze dze anyiehe gome. 15 Obed-Edom tɔ nye dziehe gome, eye viawo tɔ nye nudzɔdɔfe la. 16 Supim kple Xosa tɔ nye yetɔdɔfe gome le Salaxet-gbo la nu le mɔ, si lia to la to, dzɔfe le dzɔfe xa. 17 Lewi-vi ade le yedzefe gome, wo ame ene le anyiehe gbesiagbe, wo ame ene le dziehe gbesiagbe, eye wo ame eve le nudzɔdɔfe la nu; 18 esiwo le Parbar le yetɔdɔfe gome, wonye: wo ame ene le mɔ to, eye wo ame eve le Parbar. 19 Esia nye agbonudzɔlawo fe hawo tso Korax viwo kple Merari viwo dome.

Kesinɔnuwo dziɔkɔlawo dɔdɔ.

20 Eye wotsɔ wo nɔvi Lewi-viwo dɔ Mawu fe afe la fe kesinɔnuwo kple nu kɔkɔeawo nu. 21 Laedan, amesi tso Gerson viwo dome fe viwo, siwo nye Gerson vi Laedan fe afekɔwo fe tatɔwo, wonye Yexiel viwo. 22 Yexiel viwo nye: Zetam kple nɔvia Yoel; woawo le Yehowa fe afe la fe kesinɔnuwo nu. 23 Amesiwo tso Amram-hawo, Yizhar-hawo, Xebrom-hawo kple Uziel-hawo dome, wo-

• 25, 8.

• Kron. II. 8, 14; 35, 15.

• 23, 8.

nye: 24 "Sebuel, amesi nye Mose vi Gersom fe vi, eya le kesinɔ-nuawo nu. 25 Eye nɔvia ^{a 23, 16.} b 23, 17. Eliezer viwo nye: Rexabya, eya fe vi nye Yesaya, eya fe vi nye Yoram, eya fe vi nye Zixri, eya fe vi nye Selomot. 26 Selomot sia kple nɔvia-wo wotsɔ do kesinɔnu kɔkɔeawo katã, siwo nu fia Dawid kple afekowo fe tatowo, ame akpe kple ame ala:awo fe amegãwo kpakple awafiawo kɔ la nu; 27 aboyonu, siwo wokpɔ tso awa me la dome, wode wo tsoe hekwɔ wo nu, ne woatsɔ akpe de Yehowa fe afe la tutu nui; 28 hekpe de nusiwo katã nu nukpɔla Samuel, Saul, Kis vi, Abner, Ner vi, kpakple Yoab, Zeruya vi, wokɔ la nuti. Ne amesiame kɔ nane nu la, wotsɔne dea asi na Selomot kple nɔviawo.

Dɔnudrɔlawo dodo.

29 Wotsɔ Kenanya, amesi tso Yizhar viwo dome la, kple viawo do dɔwɔwɔ nu le Israel, wonye dɔdzikpɔlawo kple ^{a 20, 4.} dɔnudrɔlawo. 30 Wotsɔ Xebron viwo, siwo nye Xasabya kple nɔviawo ame akpe deka kple alafa adre, siwo nye ame zãzẽwo, do Israel nu le Yordan fe go si me le yetodofo gome hena Yehowa fe dɔwo katã kple fia la subɔsubɔ. 31 Yeriya enye tato le Xebron viwo dome. Le Dawid fe fiadudu fe fe blanelia me la wodo Xebron viwo fe fome la kpɔ le wofo afekowo nu, eye wokpɔ nutsu kalẽtowo le wo dome le Yaezer le Gilead; 32 nɔviawo nye ame zãzẽwo, eye wole tato akpe eve kple alafa adre le afekowo me. Woawo Dawid tso do Ruben-viwo, Gad-viwo kple Manase-viwo fe to afã la nu le Mawu kple fia fe nyawo katã gome.

Abako la fe dodo wuleveawo dzikpɔlawo.

27 ^{a kp. 2-15 kpɔ 11, 11-31.} "Esiawo nye Israel-viwo le wofo xelẽmewo nu, afekowo fe tatowo, ame akpewo kple ame alafawo fe amegãwo kpakple wofo dɔdzikpɔlawo, amesiwo subɔ fia la, ha sia ha le efe dodo nu; wovana, eye wodzona dzinu sia dzinu le fe la me; ha sia ha le ame akpe blave vɔ ene.

2 Yasobeam, Zabdiel vi, le ha gbãtɔ nu le dzinu gbãtɔ me; efe ha la le ame akpe blave vɔ ene.

3 Etso Perez-viwo dome, eye wònye awafiawo katã fe tato le dzinu gbãtɔ me. 4 Axoxitɔ Dodai le dzinu ewelia fe ha nu, eye amegã Miklot le efe ha la me; efe ha la le ame akpe blave vɔ ene. 5 Awafia etɔlia, le dzinu etɔlia me, enye Benaya, nunɔla Yoyada fe vi, eya nye tato, eye efe ha la le ame akpe blave vɔ ene. 6 Benaya sia enye kalẽtɔ le ame blaetɔawo dome, eye wòle ame blaetɔawo nu; evia Amizabad le efe ha la me. 7 Enelia, le dzinu enelia me, enye Asahel, Yoab nɔvi, eye via Zebadya dze eyome; efe ha la le ame akpe blave vɔ ene. 8 Atɔlia, le dzinu atɔlia me, enye amegã Samhut, amesi nye Yizraxitɔ; efe ha la le ame akpe blave vɔ ene. 9 Adelia, le dzinu adelia me, enye Ira, Ikes vi, tso Tekoa; efe ha la le ame akpe blave vɔ ene. 10 Adrelia, le dzinu adrelia me, enye Pelonitɔ Xelez tso Efrayim-viwo dome; efe ha la le ame akpe blave vɔ ene. 11 Enyilia, le dzinu enyilia me, enye Xusatitɔ "Sibexai tso Zarxi viwo dome; efe ha la le ame akpe blave vɔ ene. 12 Asiekelia, le dzinu asiekelia me, enye Anatotitɔ Abiezer tso Benyamin-viwo dome; efe ha la le ame akpe blave vɔ ene. 13 Ewolia, le dzinu ewolia me, enye Netofatitɔ Maharai tso Zarxi viwo dome; efe ha la le ame akpe blave vɔ ene. 14 Wuidekelia, le dzinu wuidekelia me, enye Piratonitɔ Benaya tso Efrayim-viwo dome; efe ha la le ame akpe blave vɔ ene. 15 Wuivelia, le dzinu wuivelia me, enye Netofatitɔ Xeldai tso Otniel viwo dome; efe ha la le ame akpe blave vɔ ene.

Fomeawo fe amegãwo.

16 Amesiwo le Israel-toawo nu, wonye esi: Eliezer, Zixri vi, enye Ruben-viwo fe amegã; Simeon-viwo to enye Sefatya, Maaxa vi; 17 Lewi-viwo to enye Xasabya, Kemuel vi; Aron viwo to enye Zadok; 18 Yuda-viwo to enye Elihu tso Dawid nɔviwo dome; Isaxar-viwo to enye Omri, Mixael vi; 19 Zebulon-viwo to enye Yismaya, Obadya vi; Naftali-viwo to enye Yerimot, Azriel vi; 20 Efrayim-viwo to enye Hosea, Azazy vi;

Manase-to afā la tō enye Yoel, Pedaya vi; 21 Manase-to afā, si le Gilead la tō enye Ido, Zaxarya vi; Benyamin-viwo tō enye Yaasiel, Abner vi; 22 Dan-viwo tō enye Azarel, Yeroxam vi. Amesiawo nye Israel-toawo fe amegāwo.

23 Ke Dawid mexlē amesiwo xō fe blave kple amesiwo mekpō xō nenema hade o la, de eme o, elabena ^bYehowa do nūgbe be, yea-wo Israel wōaso gbo abe dzifoyle-tiviwo ene. 24 Yoab, Zeruya vi, de asi wo xel¹³ me, ke mewu enu o, elabena eyatae ^ddomedzoe va Israel dzi dō; eyaḡuti womede xexlēme la fia Dawid nūtinya me o.

Dawid fe subolawo kple dawolawo.

25 Azmawet, Adiel vi, le fia la fe kesinonuwu nu, eye Yonatan, Uziya vi, le nusiwo wodzra dō de agblewo, duwo, kafewo kple mōwo me la nu; 26 Ezri, Kelub vi, le agbledela, siwo nḡaa agble la nu; 27 Simej, Ramatitō, le weingblewo nu; eye Zabdi, Sifmitō, le wein, siwo wotsō tso weingblewo me dzra dō la nu. 28 Baal-Xanan, Gederitō, le amiti kple gboti, siwo wodo de tagba la nu; eye Yoas le ami, siwo wodzra dō la nu; 29 Sitrai, Saronitō, le nyi, siwo dua gbe le Saron la nu; eye Safat, Adlai vi, le nyi, siwo le bali me la nu; 30 Obil, Ismaelitō, le kposowo nu; eye Yexdeya, Meronotitō, le tedzinowo nu; 31 Yaziz, Hagritō, le alēwo nu. Amesiawo katāe nō fia Dawid fe kesinonuwu nu.

32 Dawid tōdia Yonatan enye adaḡudela, gomesese le esi, eye wōnya agbalē me; Yexiel, Xaxmoni vi, le fiaviwo gbo; 33 Axitofel enye fia fe adaḡudela; Xuxsai, Arkitō, enye fia xōlō. 34 Amesiawo kplō Axitofel dō, wonye Yoyada, Benaya vi, kple Abyatar; eye fia la fe awafia enye ^aYoab.

Dawid kplō Salomo fia dukō la abe yomedzela ene.

28. Tete Dawid fo Israel fe amegāwo katā, toawo fe amegāwo, hawo fe amegā, siwo subɔa fia la, ame akpewo fe amegāwo kple ame alafawo fe amegāwo kpa-kple amesiwo kpɔa fia la kple via-wo fe kesinonuwu kple lāhawo dzi

^a 22, 7-10.

^b Mo. I. 22, 17.
^d Sam. II. 7, 5.

^e 21, 14.

^f Mo. I. 49, 10.

^g Sam. I. 16, 1, 12.

^a 17, 11-14.

^f Sam. II. 16, 12.
^k Pa. 7, 10.
ⁱ Sam. II. 15, 37.

^a Sam. II. 8, 16.

^o Mo. II. 25, 9.

la nu fu de Yerusalem hekpe de afedzikpolawo, kalētowo kple nūtsu ḡkumesesētowo katā nū. 2 Eye fia la tso de tsitredu gblō bena: Nōvinyewo kple nye dukō, midō tom! ^aMeḡo de ta me be, ma-tu gbōdemefe na Yehowa fe nubabladaka la kple mia Mawu fe afōḡḡzinu, eye medzra dō de etutu nū. 3 Ke Mawu gblō nam be: ^dMātu xōa ḡeke na nye ḡkō o, elabena awame nēnye, eye nēkō wu de anyi. 4 Eye Yehowa, Israel fe Mawu la, tiam le fofonye fe afe blibo la me, be maḡu fia de Israel dzi tegbee; elabena etia ^fYuda, ne wōanye amegā, eye nye nu nyo eḡu le ^gfofonye Yuda fe afe me kple fofonye viwo dome, eye wōtsom dō fia de Israel blibo la nu. 5 Etia vinye Salomo le vinyewo katā dome, elabena Yehowa na vi ḡedem, ne wōabɔɔnō Yehowa fe Israel-fiadufe la fe fiazikpui dzi. 6 Eye wōgblō nam be: ^aViwō Salomo netu nye xō, eye wōato nye kpwo, elabena metia eya, ne wōanye vinye, eye nyea manye fofoa. 7 Mali ke efe fiadufe la tegbee, ne nye be, elē nye sewo kple kōnuwo me de asi sesie, eye wōwo wo dzi, abe alesi wōle egbe siawo ene. 8 Eyata mele nu xlōm mi le Israel blibo la kple Yehowa fe ha la ḡku me kpakple de mia Mawu fe to me be: Miliē Yehowa, mia Mawu fe seawo katā me de asi, eye midi eyome, ne miaxo anyigba nyui la, eye mia meḡbeviwo natsōe anyi dome tegbee. 9 Eye wō, vinye Salomo, dze si fofowō fe Mawu la, eye nasubɔe kple dzi blibo kpakple luɔ blibo, elabena ⁱYehowa dzroa dziwo katā me kpɔna, eye wōnya tamesusuwo katā! Ne ēdii la, ana be, nakpɔe; ke ne ēḡblēe ḡi la, atso wō afu gbe tegbee. 10 Eyata nyae be, Yehowa tia wō, be natu xō, si anye kōkɔefe; lé dzi de fo, eye nawe ade goe!

Dawid tso ḡbedoxo fe noname de asi na Salomo, eye wōtsu nusiwo wōdzra dō hā ne.

11 Eye Dawid tso xō la fe akpata, eḡu xōwo, nudzraḡofewo, dzisarāwo kple xō emetowo kpakple nūtsyōnu la xō fe ^onōnōme de asi na via Salomo. 12 Etsō nusiwo katā wōbu de ta me la fe nōnōme

de asi ne, siwo nye Yehowa fe afe la fe kpwo kple enu xowo katã godoo, Mawu fe afe la fe nudzadofewo kple nu kãkãeawo dzradofewo; 13 nunclawo kple Lewiwiwo fe hawo, Yehowa fe afe la fe subsubɔdɔwo katã kple Yehowa fe afe la fe subsubɔnuawo katã; 14 sika de sikanuawo nu, alesi atu subsubɔnuawo domeɖesiade nu; 15 sika de sikakaditiawo kple wofe sikakadigbɛawo nu, alesi atu akaditi ɖesiade kple efe akadigbɛawo nu; klosalo de klosalokaditiawo nu, alesi atu akaditi ɖesiade kple efe akadigbɛawo nu, le alesi woawo akaditi ɖesiade nu dɛe nu; 16 sika alesi nu atu. nkumedobolo fe kplɔwo dome ɖesiade nu, kple klosalo de klosalokplɔawo nu; 17 sika nyuito de gflowo, outrewo kple kpluwo kpakple sikagoeawo nu, alesi atu goe ɖesiade nu; kple klosalo de klosagoeawo nu, alesi atu goe ɖesiade nu; 18 kple sika nyuito alesi atu dzudzɔdovɔsamlekpuila nu hekpe de sika Kerubiawo, siwo keke avala hetsyɔ Yehowa fe nubabladaka dzi la fe tasiadam la nuti. 19 Nusiawo katã Yehowa, amesi fia dɔ siawo katã fe nonɔmem la fe asi nɔ nam.

20 Eye Dawid gblɔ na via Salomo bena: «Sê nu, eye lé dzi de fo, eye nawɔe ade goe; megavɔ o, eye dzika megatso fowɔ o; elabena Yehowa Mawu, nye Mawu, li kpli wò, made asi le nuwò o, eye magblé wò dɛ o, vaseɖe esime nawu Yehowa fe afe la fe dɔwo katã nu! 21 Kpɔ da, nunclawo kple Lewiwiwo fe hawo nye esi de Mawu fe afe la fe subsubɔdɔwo katã nu, eye adaɔnuawo, siwo lɔ le wo dokui si hena dɔ vovovowo wɔwɔ kple amegãwo kpakple dukɔ blibo la, le asiwò me.

Nudzɔdɔ hena gbexoxo tutu.

29. Tete fia Dawid gblɔ na ameha blibo la bena: Salomo, vinye deka, si Mawu tia la, enye /dekakpuila dzaa, eye dɔ la keke ta, elabena menyee amegbeto fe fiasã wònye o, ke boɔ Yehowa, Mawu tɔe. 2 Metso nye nusɛ katã dzra dɔ de nye Mawu fe afe la nu; sika de sikanuawo nu, klosalo de klo-

salonuawo nu, akɔbli de akɔblinuawo nu, gayibɔ de gayibɔ nuawo nu, ati de atinuawo nu, sohamkpe, kpe, siwowoatsɔ adɔ awuawo nu, kpe yibowo, kpe nɔɔɔewo, kpe xɔasi vovovowo kpakple kpe yiwo wosɔ gbɔ taɔtaɔ. 3 Eye esi wònye de mekpɔ dzidzɔ le nye Mawu fe afe la nu ta la, mena nye nutɔ nye sika kple klosalo, siwo metu dɔ la, de nye Mawu fe afe la nu kpe de nusiwo katã medzra dɔ de kãkãefe fe xɔ la nuti la nu: 4 Ofir-sika talento akpe etɔ, klosalo nyuito talento akpe adre, ne woatsɔ afa de xowo fe gliwo nu, 5 eye woatsɔ wo awɔ sikanuawo katã kple klosalonuawo katã kpakple adaɔnuawo fe dɔ vovovoa-woe. Azɔ, amekae «lɔ le edokui si be, yeana nu Yehowa egbea?

6 Tete afekɔwo fe amegãwo, Israel-toawo fe amegãwo, ame akpewo kple ame alafawo fe amegãwo kpakple fia fe dɔwɔlawo fe amegãwo lɔ faa, 7 eye wona sika talento akpe atɔ, dariko akpe ewo, klosalo talento akpe ewo, akɔbli talento akpe wuienyi kple gayibɔ talento akpe alafa deka de Mawu fe afe fe dɔ la nu. 8 Eye amesi ke si bkpe xɔasi le la, etsɔne na Gerson vi Yexiel, ne wɔatsɔ awɔ Yehowa fe afe la fe kesiɔnuu.

Dawid da akpe na Mawu.

9 Eye dukɔ la kpɔ dzidzɔ le esi wolɔ faa la ta, elabena wona nu Yehowa tso dzi blibo me faa; eye fia Dawid hã kpɔ dzidzɔ etefe mekɔ o. 10 Tete Dawid kafu Mawu le ameha blibo la nku me gblɔ bena: Woakafu wò Yehowa, mia fofɔ Israel fe Mawu, tso mavɔ me yi mavɔ me! 11 Yehowa, tɔwɔe nye gányenye kple nusɛ, nutikɔkɔe, bubu kple kafukafu, elabena nusianu, si le dzifo kple anyigba la, tɔwɔe. Yehowa, tɔwɔe nye fiadufe, eye wòe dɔ kpɔ de nusiwo katã fe nku de dzi la dzi. 12 Kesiɔnu kple bubu tso gbɔwò, eye nɛdu fia de nusianu dzi; gányenye kple nusɛ le asiwò me, eye gbɔwò wòtsona be, amea de nazu gã, eye wòakpɔ nusɛ. 13 Eyata, mia Mawu, mifele akpe dam na wò, eye mifele wò nutikɔkɔe fe nku la kafum; 14 elabena ameka me-

Mo. U. 35, 5.

Mo. II. 35, 27.

d22, 18; Mo. V. 31, 6.

Nyad. 4, 11; 5, 13.

22, 5. Kron. II. 20, 6.

nye, eye ameka nye dukɔ la nye be, miɛkpɔ ɲusɛ hena nu faa alea? Elabena nuwo katã tso gbɔwò, eye asiwò me miɛxɔ wo le hetso na wò. 15 Elabena amedzrowo miɛnye le ɲkuwò me, eye amegbɔmewo mɛnye abe mɛfa fofowo katã ene; mɛfafe ɲkeke le abe ɔvɔvɔli ene le anyigba dzi, eye mɔkpɔkpɔ mele ɛɲu o. 16 Yehowa, mɛfa Mawu, nu gbogbo siawo, siwo miɛfo fu, be miatsɔ atu xɔ na wò hena wò ɲkɔ kɔkɔɛa la, tso asiwò me, eye tɔwòe nye wo katã. 17 Nye Mawu, menyae be, wòe dzroa /dziwo me kpɔna, eye dzimekɔkɔ nyoa ɲuwò. Nye dzime kɔ mena nusiawo katã faa; eye azo mekpɔ wò dukɔ, si le afisia kple dzidzo, be wona nu wò faa. 18 Yehowa, mɛfa fofowo Abraham, Isak kple Israel fe Mawu, dzra susu kple tamedodo sia do de wò dukɔ fe dzi me tegbee, eye natɔ wofe dziwo de ɲuwò! 19 Eye na dzi blibo vinye Salomo, ne wò a'ɛ wò sewo, nufiafiawo kple dodowo me de asi wòawo nuawo katã ade goe, eye wòatu fiasã, si ɲu medzra nuawo do do la!

Amɛsisi na Salomo.

20 Eye Dawid gblɔ na ameha blibo la bena: Mikafu Yehowa, mɛfa Mawu la! Tete ameha blibo la kafu Yehowa, wo fofowo fe Mawu la, eye wobobo hede ta agu de Yehowa kple fia la ɲku me. 21 Esi ɲu ke la, wowu vsalawo na Yehowa, eye wotsɔ nyitsu akpe deka, agbo akpe deka kple alɛvi akpe deka sa numevɔ na Yehowa

a Ps. 39, 13;
Heb. 11, 18.
b 23, 1.

d Hi. 14, 2.

e 28, 5; Fia. 1,
1, 35, 39.

f 28, 9.

g Kron. II. 1, 1.

h Fia. 1. 2. 11.

i 21, 9.

hekpe de nunovɔsawo ɲu, eyɔ wosa akpedawɔ gede de Israel blibo la ta. 22 Woɖu nu no nu le Yehowa ɲku me gbemagbe kple dzidzo gede, eye woɖu fia Salomo, Dawid vi, ɔzi evelia, wosi ami ne heɖo amegãe na Yehowa, eye wosi ami na Zadok heɖo nunɔlae. 23 Eye Salomo bobɔ na Yehowa fe fiaɔkpui la dzi hezu fia de fofoa Dawid teɛ, eye dzɔgbenyufe le ɛɲu. Israel blibo la do toe,^e 24 eye amegãwo katã kple kalɛtɔwo kpakple fia Dawid fe wivo katã hã de ta fia Salomo te. 25 Yehowa wo Salomo gã ɲutɔɲutɔ le Israel blibo la ɲku me, eye wòtso fiaɖudu, si ɲu kafukafu le la ne, esi tɔgbe menɔ fia, siwo du Israel dzi do ɲgo ne la si o.^g

Dawid ku.

26 Dawid, Isai vi la, du fia de Israel blibo la dzi. 27 Xeyixi, siwo woɖu fia de Israel dzi la, le fe blane; eɖu fia le Xebron fe adre, eye woɖu fia le Yerusalem fe blaetɔ vɔ etɔ.^h 28 Eku amegã belibeli hafi ku, eye agbenɔɔ, kesinɔnu kple bubu ti kɔ ne, eye via Salomo zu fia de etefe.

29 Fia Dawid ɲutinyawo, tsãtɔwo kple megbetɔwo la, kpɔ da, wonɔ wo de nukpɔla Samuel ɲutinyawo, nyagblɔɖiia Natan ɲutinyawo kple nukpɔla Gad ɲutinyawo me 30 hekpe de efe dziɖuduwo katã, efe nu tɔu wɔwɔwo kple nya, siwo dzɔ de eya ɲutɔ kple Israel kpakple anyigba dzi fiaɖufewo katã dzi la ɲuti.

KRONIKA FE AGBALĔ EVELIA.

Salomo mè nu le Gibeon.

1 Eye Salomo, Dawid vi la, ɲi ke le efe fiaɖudu la me, Yehowa, efe Mawu, nɔ kpɛli, eye wòwɔe gã ɲutɔ. 2 Eye Salomo fo nu kple Israel blibo la, ame akpewo kple ame alaɔwɔ fe amegãwo, ɔɔnuɖrɔlawo kple Israel blibo la fe amegãwo katã, amesiwo nye afekɔwo fe amegãwo; 3 eye ameha blibo la kpe de Salomo ɲu

k kp. 1-6 kpɔ
Fia. I. 3, 1-4.
l Fia. I. 2, 12, 46.
m Kron. I. 16, 39;
21, 29.

n Kron. I. 13, 6;
15, 3, 28; 16, 1.
o Mo. II. 33, 1-8.

p kp. 8.

woyi vɔsape le Gibeon, elabena Mawu fe agbadɔ, si Yehowa fe ɖɔla Mose wo le gbe dzi la, le afima.ⁿ 4 Ke Dawid ɖatsɔ Mawu fe adaka la tso Kiryat-Yearim va teɛ, si wòwɔ ne la, elabena ewo agbadɔ ne de Yerusalem.^o 5 Eye ɔakɔblivɔsamlekpu, si Bezaleel, Xur vi Uri fe vi ɖi de Yehowa fe nɔfe la ɲgo la, le afima, eye Salomo kple ameha la wodii. 6 Eye

Salomo sa nunevo akpe deka le afima le akoblivosamlekpui, si le Yehowa nku me le Mawu fe agbada gbo la dzi.

Salomo fe gbedododa, efe nunya kple kesinonuwo.

7 Eye Mawu de edokui fia Salomo le za ma me gblo ne bena: Bia nusi mana wo! 8 Salomo do nu na Mawu bena: Eve fofonye Dawid nu nuto, eye netsom do fia de etefe. 9 Azo Yehowa Mawu, no wo nya, si negblo na fofonye Dawid la dzi, elabena wo tsom do fia de duko, si so gbo abe anyigbake ene la dzi. 10 Eyata na nunya kple sidzedzem, ne mate nu ado adze duko sia ngo, eye magagbo, elabena ameka ate nu adu fia de duko ga sia dzi? 11 Eye Mawu gblo na Salomo bena: Esi nusia le dzi me na wo, eye mebia ho kple kesinonu, bubu kple wo futowo fe ku kpakple wo agbenon didi o, ke boŋ nebia nunya kple sidzedze, be ate nu adu fia de nye duko, si nu metsu wo do fia do dzi la, 12 eyata metsu nunya kple sidzedze na wo, eye matsu ho kple kesinonu kpakple bubu, siwo mena fia, siwo do ngo na wo si, eye womanu esiwo adze yowome si alea o la, akpe de enu na wo. 13 Eye Salomo gbo tso vosafe le Gibeon kple Mawu fe agbada la gbo va Yerusalem, eye wodze fiadudu gome de Israel dzi.

14 Eye Salomo fo tasiadamwo kple sodolawo nu fu wole tasiadam akpe deka kple alafa ene kple soda akpe wuieve, eye wotsu wo do tasiadamwo fe duwo me kple fia gbo le Yerusalem. 15 Fia la ana klosalo kple sika so gbo abe kpewo ene le Yerusalem, eye sedertiwo so gbo abe gboti, siwo le tagba ene. 16 Wodakpla sowo tso Egipte ve na Salomo; fia la fe asihawo yina daflea sohawo kple ga. 17 Eye ne wogbo tso Egipte la, tasiadam deka xa klosalo sekel alafa ade, eye so deka xa sekel alafa deka kple blaati. Alea wotsa wo yinae na Xititowo fe fiawo kata kple Aram-fiawo.

18 Eye Salomo di be, yeatu xo na Yehowa fe nku, eye yeatu xo na ye fe fiadufe la.

Salomo bia nu kple Tiro-fia Xuram le gbedoxo tutu nuti.

2 Eye Salomo xle agbatsola akpe blaadre kple kpefula akpe blanyi le towo dzi; wo dzi-kplawo le ame akpe eto kple alafa ade. 2 Emegbe Salomo do amewo do de Tiro-fia Xuram, ne woagblo ne bena: Alesi dnewo na fofonye Dawid, eye nedo seder-tiwo dee, be wotsu atu xo ano eme la, 3 kpo da, mele didim be, matu xo na Yehowa, nye Mawu fe nku, mako enu ne, ne wotsu do atike weve le enku me, woada nkumedobolo di, eye woasa nunevo ndi kple fi, le dzudzogbewo, dzinu yeyewo kple Yehowa, mia Mawu fe nkekenyuiewo dzi; Israel fe do nye esia tegbee. 4 Xo, si mebe, matu la, lolo, elabena mia Mawu la lolo wu mawuwo kata. 5 Ameka nu nus le, ne wotsu xo ne? Elabena dzifowo kple dzifowo fe dzifowo melolo ne o; ameka menye, ne mahayi xo tu ge ne; de menye dzudzuo mate nu ado le enku me oa? 6 Eyata do nutsu adanuta de dem, amesi nya sika kple klosalo, akobli kple gayibo, adabe dzito, ka dzu kple adabe bloto nu dawowo, eye wonya atinon la, woava akpe de adanuta, siwo le gbonye le Yuda kple Yerusalem, amesiwo fofonye Dawid do la nuti. 7 Eye do seder-tiwo, sesewutiwo kple papawutiwo dem tso Libanon, elabena menyae bena, wo amewo nya Libanontiwola, eye nye amewo akpe de wo amewo nu, 8 ne woaso atiwu nu fu nam tanan, elabena xo, si tu ge mala la, alo etefe mako o. 9 Kpo da, matsu lu kor akpe blave kple fo kor akpe blave woanye nududu na wo dola, siwo le atiawo lam, hekpe de wein bat akpe blave kple ami bat akpe blave nu.

10 Tete Tiro-fia Xuram nlo de agbalé me do de Salomo bena: Esi Yehowa isefe duko nuti la, eyata wotsu wo do fia de wo dzi. 11 Eye Xuram gblo bena: Woakafu Yehowa, Israel fe Mawu, si wo dzifo kple anyigba, eye wona vi nyanu fia Dawid, amesi si gomesese kple nunya le, ne wotsu xo na Yehowa, eye wotsu xo na efe

a kpo Fla. I. 5, 15-30.

b kpo 7-12 kpo Fla. I. 3, 5-15.

d Kron. I. 14. 1.

e Ps. 86, 7.

f 6, 18; Fla. I. 8, 27.

g kpo 14-17 kpo Fla. I. 10, 26 v. 29.

h 9, 27.

fiadufe. 12 Eyata mele Xuram Abi dom de wò, amesi nye adanuto, eye nunya le tagbo ne; 13 Dan-vinyonuwo dometo deka fe vi wònye, ke fofoa nye Tiroto; "enya sika kple klosalo, akobli kple gayibo, kpe kple atiwo, adabe dzito kple bloto, aklala kple nyagadzi nu dɔwɔwɔ, enya nonome vovovowo dede, eye wòbua adanu vovovo, siwo wodò ne la nu, be wòakpe de wò adanutɔwo kple nye afeto, fofowò Dawid fe adanutɔwo nu. 14 Eye nadòlu kple fo, ami kple wein, siwo nu nya nye afeto gblo la, de wò dɔlawo; 15 ekema miaso atiawo le Libanon-to dzi, alesi nu nehia, eye mɔbla wo tatata ato fu dzi aya Yafò na wò, eye nava afò wo ayi Yerusalem.

16 Eye Salomo xlẽ amedzro, siwo katã le Israel-nyigba dzi, le alesi fofoa Dawid xlẽ wo la nu, wole nɔtsu akpe alafa deka blaetɔ vɔ etɔ kple alafa ade. 17 Etsɔ wo dometo akpe blaadre wo agbatsɔlawoe, etsɔ ame akpe biyani wo kpefulawoe le towo dzi, eye ame akpe etɔ kple alafa ade nye dzikpɔlawo, amesiwo kpɔ duko la dzi le dɔwɔwɔ me.^d

Gbedoxo la fe nonome.

3. Eye Salomo dze Yehowa fe xɔ la tutu gɔme le Yerusalem de Moriya-to, si dzi wòde edokui fia fofoa Dawid le la dzi, de tefe, si Dawid dzra do de Yebusito Ornan fe lugbofe. 2 Edze etutu gɔme le efe fiadudu fe fe enelia me le yleti evelia fe nkeke evelia dzi. 3 Esi Salomo le Mawu fe xɔ la tu ge la, ake wòdo egɔme anyi enye si: didime le aboklugui tsãto blaade, eye efe kekeme le aboklugui blave, 4 akpata, si le xɔ la fe kekeme ngo fe didime le aboklugui ewo, eye kɔkɔme le aboklugui alafa deka kple blave, eye wòfa sika nyuito de wo nu, eye wòde detiwo kple kɔsɔkɔwo de wo me. 6 Edo kpe xɔasi xɔ la me, ne wòanye atsyɔ, eye sika la nye Parwayim-sika. 7 Efa sika de xɔ la me, de dadedziawo, kpuiawo, gliawo kple vɔ-

truawo nu, eye wòngɔ Kerubiwo de gliawo nu.

8 Ewo kɔkɔfewo fe kɔkɔfe fe xɔ la wòdidi aboklugui blave de xɔ la fe kekeme nu, eye efe kekeme le aboklugui blave, eye wòfa sika nyuito talento alafa ade de eme. 9 Gatagbadzawo fe kpekeme le sika sekel blaetɔ, eye wòfa sika de xɔ etametawo me. 10 Ekpa Kerubi eve de kɔkɔfewo fe kɔkɔfe fe xɔ la me, eye wòfa sika de wo nu. 11 Kerubiwo fe avalawo didi aboklugui blave; deka fe avala deka le aboklugui atɔ, eye wòto Kerubi evelia fe avala. 12 Kerubi evelia fe avala deka le aboklugui atɔ, eye wòto xɔ la fe gli, avala evelia le aboklugui atɔ, eye wòto Kerubi evelia fe avala. 13 Kerubi siawo keke avala me wòle aboklugui blave, wotsi tre de wofe afɔwo dzi, eye wotrɔ mo de xɔ la. 14 Eye wòtsɔ adabe bloto kple dzito fe ka, ka dzẽ kple ka yi lɔ xɔmetsovo la, eye wòlɔ Kerubiwo de eme.^b

15 Ewo soti eve de xɔ la nu, wòkɔ aboklugui blaetɔ vɔ atɔ, eye wòdo ta na wo wòkɔ aboklugui atɔ. 16 Ewo kɔsɔkɔwo de gadɔwo nu hetsɔ do sɔtiawo ta me, eye wòwo yevuboda alafa deka hetsɔ de kɔsɔkɔwo nu. 17 Eye wòtu sɔtiawo de akpata la nu, deka le dɔsi me, eye evelia le mia me; ena nko dɔsimeto be Yaxin, eye wòna nko miameto be Boaz.

Gbedoxo la fe akpa dekadekawo kple dɔwɔnuawo fe nonome.

4. Eye wòwo akoblivɔsamle-kpui la, edidi aboklugui blave, eye wòkɔ aboklugui ewo. 2 Eye wòkɔ gazo la wòle tegbɛ; tso etoga deka vasede toga keme le aboklugui ewo, eko aboklugui atɔ, eye ka aboklugui blaetɔ atui akpe do. 3 Wowo treklonutsetsewo de eto godoo va kpe, wo ame ewole aboklugui deka; treklonutsetseawo le agbaka eve me fo xlã gazo la, eye wòkɔ wo kpili dekae. 4 Ele nyi wuieve dzi; wo ame etɔ dze ngo anyiehe, eye wo ame etɔ dze ngo yetodofe, wo ame etɔ dze ngo dziehe, eye wo ame etɔ dze ngo yedzefe; gazo la nɔ wo dzi,

Mo. II. 31, 2-6.

Mo. II. 26, 31.

Yos. 9, 27.

kpa Fia. I. 6; 7, 15-22.

Mo. I. 22, 2.

Kron. I. 21, 18-26.

kpa Fia. I. 7, 23-50. 7, 7.

eye wo katā trɔ agomegbɔ de eme lɔfo. 5 Etri asibide ene fe kekeme, eye eto le abe kplu:ɔ ene hedɔ dzogbenya sefofo; bat akpe etɔ anɔ eme. 6 Eye wɔwɔ gabga ewo; etsɔ wo ame atɔ do dusi me, eye wɔtsɔ wo ame atɔ do mia me, esiwo me woaklɔ nuwo do; woawo me woakpala numevsa fe lāwo do; ke gazɔ la li, bena nunɔlawo nale tsi de eme. 7 Ewo sikakaditi ewo de wofe do do la nu, eye wɔtsɔ wo da de dononuxɔ la me, wo ame atɔ le dusi me, eye wo ame atɔ le mia me. 8 Ewo kplɔ ewo hetsɔ da de dononuxɔ la me, wo ame atɔ le dusi me, eye wo ame atɔ le mia me; eye wɔwɔ sikatre alafa deka. 9 Eye wɔtsɔ nunɔlawo fe kpɔ kple kpɔ gātɔ; ekpa kpɔ la fe agbowo, eye wɔfa akɔbli de agboawo nu. 10 Eye wɔtsɔ gazɔ la do dusi me kpa dzi le yedzefe gome vā de dziehe.

11 Eye Xuram wɔ zewo, sofiwo kple trewo. Ale Xuram wɔ Mawu fe xɔ nu do la nu na fia Salomo; 12 sɔti eveawo kple wofe ta mligo, siwo le sɔti eveawo dzi, 13 yevuboda alafa ene de gadɔ eveawo nu; yevubodawo le agbaka eve me le gadɔ deka nu, ne woaxe ta mligo, siwo le sɔti eveawo dzi la nu; 14 ewo anyinwo kple gagbawo de anyinawo nu; 15 gazɔ deka kple nyi wuieve, siwo le ete; 16 zewo, sofiwo kple gaflowo. Eye Xuram-Abi tɔ akɔbli, si nu wozrɔ, wɔ nusiwo katā kpe de wo nu la, na fia Salomo hena Yehowa fe afe la. 17 Eye fia la na wokɔ wo de nonome, si wotsɔ anyi wae la me le Yordanutowo me le Sukot kple Zeredata dome. 18 Salomo wɔ nusiawo katā tantan, elabena akɔbliawo mele dada me o. 19 Eye Salomo tɔ sika nyuitɔ wɔ Mawu fe afe la me nuwo katā: sikavɔsamlekpu la kple kplɔ, siwo dzi woadɔ nkumebobolo do, 20 akaditiawo kple wofe akadigbe, siwo anɔ bibim le megbexɔ la ngɔ de do do la nu. 21 Sefofoawo, akadigbeawo kple dovulānuawo nye sika nyuitɔ; eye xɔla fe vɔtruwo, siwo nye kɔkɔsefofo fe kɔkɔsefofo fe vɔtruwo kple kɔkɔsefofo fe vɔtruwo la, nye sika.

Gbedoxo la nu kɔkɔ.

5. ^aAle wɔwɔ do blibo, si Salomo wɔ hena Yehowa fe afe la nu, eye Salomo tɔso fofoa Dawid fe nunana, siwo nu wɔkɔ, siwo nye klosalo kple sika kpakple nuawo katā la, dɔda de Mawu fe afe la fe nudzradofe. ^b 2 Xemaɣi Salomo fo Israel-ame tsitsiwo, toawo fe tatwokatā kple Israel-viwo fe afekɔwo fe amegāwo nu ju de Yerusalem, ne woadatsɔ Yehowa fe nubabladaka la tso Dawid fe du, si nye Zion la me vɛ. 3 Tete Israel-nutsuwo katā kpe ta de fia la gbɔ de le nkekenyuie la dzi ledzinu adrelia me. 4 Israel-ame tsitsiwo katā va, eye Lewi-viwo kɔ adaka la, 5 eye wɔtsɔ adaka la, Mawu fe agbadɔ la kple nu kɔkɔe, siwo katā le agbada me la vɛ; nunɔlawo kple Lewi-viwo tɔso wo vɛ. 6 Eye fia Salomo kple Israel fe ameha blibo, si kpe ta de egbo la, tsi tre de adaka la ngɔ, eye wɔtsɔ alēwo kple nyiwo, siwo womete nu xlē alo bu wo o la, sa vɔe. 7 Eye nunɔlawo kɔ Yehowa fe nubabladaka la dɔda de etefe le Kerubiwo fe avalawo te le xɔ la fe megbexɔ, si nye kɔkɔsefofo fe kɔkɔsefofo la me. 8 Kerubiawo keke avala de adaka la nɔse, ale be Kerubiawo tɔso adaka la kple enu kpoawo dzi tso dzi gome. 9 Kpoawo didi, ale be wokpoa kpoawo nu le megbexɔ la nu tso kɔkɔsefofo la, ke womekpoa wo tso gota o, eye wotsi alima vasede egbe. 10 ^aNaneke mele adaka la me o, negbe kpe eve, siwo Mose tɔso de eme le Xoreb-to la gbɔ, esime Yehowa bla nu kple Israel-viwo, le esime woou tso Egipte la koe.

11 Eye wɔwa me, esime nunɔlawo do tso kɔkɔsefofo la, — elabena nunɔla, siwo katā le etefe la, wɔ wo dokui kɔkɔe, ale be womete nu de vovo wofe hawo dome o, — 12 eye Lewi-viwo, siwo nye hadzilawo katā, /Asaf, Heman, Yedutun kple wo viwo kpakple wo naviwo do aklaawo, wolē gagogoe, sanƙu kple kasanƙu de asi, eye wotsi tre de vɔsamlekpu la fe yedzefe gome, eye nunɔla alafa deka kple blave le kpē kum le wo gbɔ, 13 esime kpēkulawo

^a kpo Fia. I. 7, 51-5, 11.

^b Kron. I. 28, 14 v. 18.

^c Mo. III. 23, 34.

^e Heb. 9, 4.

^f Kron. I. 15, 19; 16, 37, 41. 42; 26, 1-7.

kple hadzilawo kafu Yehowa, eye woda akpe ne zi deka yoo, esime kp̄awo, gakogoeawo kple hadzi- nuawo di sesie, eye esime wokafu Yehowa be: "efe dome nyo, eye efe amenuveve li tegbee la, tete alilikpo yɔ Yehowa fe xɔ la; 14 eye nunɔlawo mete ɔu nɔ te, be woasubɔ o, le alilikpoawo ta, elabena Yehowa fe ɔutikakɔe yɔ Mawu fe xɔ la.^b

Salomo do gbe da le gbedoxo la nu kofe.

6. "Yemayi Salomo gblɔ bena: Yehowa gblɔ be, yeawo alilikpo dodo me; 2 ke metu xɔ na wò, be nana eme kple te fe, si nana tegbee. 3 Tete fia la trɔ kɔ heyra Israel fe ameha blibo la, esime wole tsitrenu. 4 Eye wògblɔ bena: Woakafu Yehowa, Israel fe Mawu, si tso efe nu gblɔ nya na fofonye Dawid, eye wòtso efe asi wò edzi hegblɔ bena: 5 Tso gbesigbe mekplo nye duko tso Egiptenyigba dzi la, nyemetia dua deke le Israel-toawo katã me, be woatu xɔ nam di, ne nye ɔko nana afima o; eye nyemetia ɔtsua deke, be wòanye amegã de nye duko Israel nu o; 6 ke metia Yerusalem, be nye ɔko nana afima, kple Dawid, be wòawo nye duko Israel nu. 7 Eye fofonye Dawid doe de ta me be, yeatu xɔ na Yehowa, Israel fe Mawu la fe ɔko.^b 8 Ke Yehowa gblɔ na fofonye Dawid bena: Esi nẽdɔe de ta me be, yeatu xɔ na nye ɔko la, ewe nyuile be, nẽdɔ esia de ta me. 9 Gake wòamatu xɔ la o, ke boɔ viwò, si ado tso wò ali me la, eya atu xɔ na nye ɔko. 10 Yehowa wò efe nya, si wògblɔ la dzi, eye medo de fofonye Dawid te fe hebɔɔ nɔ Israel-fiazikpui la dzi, abe alesi Yehowa gblɔ ene, eye metu xɔ na Yehowa, Israel fe Mawu la fe ɔko, 11 eye metsɔ adaka la, si me nu, si Yehowa bla kple Israel-wiwo le la, da de afima.

12 Eye wòtsi tre de Yehowa fe vɔsamlekpui la ɔgo le Israel-ha blibo la ɔku me, eye wòke efe abɔwo do de dzifo. 13 Elabena Salomo tso akɔbli wɔ kɔkɔfe de heda de xɔxɔnu la titina; edidi abɔklugui atɔ, keke abɔklugui atɔ, eye wòko abɔklugui atɔ; eya dzi

wòtsi tre do hedze klo le Israel-ha blibo la ɔku me, eye wòke efe abɔwo do de dzifo 14 gblɔ bena: Yehowa, Israel fe Mawu, mawua deke mede nuwò le dzifo kple anyigba dzi o, èlɛa nubabla kple amenuveve me de asi na wò dɔla, siwo zɔna le ɔkuwò me kple dzi blibo. 15 Wò amesi lé nya, si nègblɔ na fofonye Dawid la me de asi; ègblɔe kple wò nu, eye nètsɔ wò asi wɔ edzi, abe alesi wòle egbe siawo ene. 16 Azo Yehowa, Israel fe Mawu, lé nya, si nègblɔ na fofonye Dawid la me de asi, esi nègblɔ be: Ne viwòntsuwo lé ɔku de wofe mɔwo ɔu, eye wòzo le nye sewo nu, abe alesi nèzo le ɔkunye me ene la, ekema wò amesiwo anɔ Israel-fiazikpui dzi la nu matso o. 17 Eyata Yehowa, Israel fe Mawu, nɔ nya, si nègblɔ na wò dɔla Dawid la dzi.

18 Elabena nyatefee Mawu anɔ amegbetɔwo gblɔ le anyigba dzia? Kpɔ da, dzifowo kple dzifowo fe dzifowo melo na wò o, ɔuu keke xɔ sia, si metu o! 19 Trɔ de wò dɔla fe gbedodɔda kple kokofɔfo ɔu, Yehowa, nye Mawu, ne nase efe yli kple wò dɔla fe gbe, si wòdo da le ɔkuwò me. 20 Ne wò ɔkuwo nana ɔuu de xɔ sia ɔu zã kple keli de te fe, si ɔu nègblɔ le be, yeatsɔ yefe ɔko ado la ɔu, eye nase gbe, si wò dɔla ado da le te fe sia. 21 Eye do to koko, si wò dɔla kple wò duko Israel afo le te fe sia, eye nasee le nɔwòfe le dzifo; ne èsee la, ekema tsoe ke!

22 Ne amea de wɔ nuwò deehavi ɔu, eye wòbia atam tso esi, be wòaka, eye wòva ka atam la le wò vɔsamlekpui ɔgo le afewò me la, 23 ekema nasee le dzifo, eye nadrɔe na wò dɔlawo ahabu fɔ vodala, eye nana efe nuwɔwo nava efe ta dzi; ke natso afia na nya dzɔdzɔe tɔ, eye nawo ne le efe dzɔdzɔenyenye nu!

24 Ne fɔtowo si wò duko Israel, le esi wowo nuwò de ɔuwò ta, eye wotrɔ de ɔuwò hevu wò ɔko me, wodo gbe da hefo koko na wò le afe sia me la, 25 ekema nasee le dzifo, eye natsɔ wò duko Israel fe nuwòwo ake wo, eye nagakplo wo ava anyigba. si

^a Kron. I. 16, 34.

^b 7, 1, 3.

^d kpo Fia. I. 9, 12-63.

^e Sam. II. 7, 16.

^f 2, 5.

^g Mo. II. 20, 24.

^h Sam. II. 7, 2 v. 13.

ⁱ Mo. II. 22, 10.

^k Mo. V. 28, 25.

nètsɔ na wo kple wo fofowo la dzi!

26 Ne ʼdzifo nu xe, eye tsi me-gale dzadzam o, le esi wowɔ nuvɔ de nuwò ta, eye wodo gbe da le tefe sia heu wò ñkɔ me, eye wode asi le wofe nuvɔwo ñu, le esi nèbɔbɔ wo de anyi ta la, 27 ekema nasee le dzifo, eye natsɔ wò dolawo kple wò dukɔ Israel fe nuvɔwo ake wo, eye nafia mo nyui, si dzi woazɔ la wo, eye nana tsi nadza de wò anyigba, si nètsɔ na wò dukɔ wònye wofe domenyinu la dzi!

28 Ne dɔwuame va anyigba dzi, edanye dɔvɔ alo bliwo dze heteku o, nukuwo hɔ alo ɔetsuviwo kple ñowo va o, ne wofe futowo xaxa wo de wofe duwo me le anyigba dzi, edanye fudename de alo dolélea de o, 29 eye amea de alo Israel-dukɔ blibo la dze si efe fudename kple veve la, eye wòke efe abɔwo me do de xɔ sia dzi la, 30 ekema nasee le nɔwɔfe le dzifo, eye natsɔe ake, eye nado etefe na amesiame le efe zɔzɔ-mewo katã nu, abe alesi nɔnya efe dzii ene, elabena ʼwò deka koe nya amegbetoviwo fe dzi, 31 ne woavɔ wò, eye woazɔ wò mo-wò dzi ñkeke, siwo katã wole agbe le anyigba, si nètsɔ na mia fofowo la dzi. 32 Ne du bubu me to hã, amesi metso wò dukɔ Israel dome o, ke boɔ anyigba didia de dzi wòtso va le wò ñkɔ gã, wò asi sesɛ kple wò abɔ, si nɛdo de dzi ta, eye wòva do gbe da le afe sia me la, 33 ekema nasee le nɔwɔfe le dzifo, eye nawɔ nusiwo katã nuti du bubu me to la le yo-wòm do la, ne anyigba dzi dukɔwo katã nadze si wò ñkɔ, eye woavɔ wò abe wò dukɔ Israel ene, eye woadze sii bona, wò ñkɔ woyɔ de xɔ sia, si metu la nu!

34 Ne wò dukɔ ho ava de wofe futowo ñu le mo, si dzi nɛdo wo do, eye ʼwoado gbe da na wò ado de du sia, si nɛtia, kple xɔ, si metu na wò ñkɔ dzi la, 35 ekema nasee wofe gbedododa kple kokofofo le dzifo, eye natso na wo. 36 Ne wowo nuvɔ de nuwò, — elabena amegbetɔa deke megba nuvɔwɔwo o — eye nɛdo dɔme-dzoe de wo ñu hetso wo de asi

na futowo, eye wode aboyo woyi wofe anyigba dzi, edanye kpuife alo didife o, 37 eye woyi ta me le anyigba, si dzi wode aboyo woyi, eye wotrɔ hefo koko na wò le anyigba, si dzi wode aboyo woyi la dzi, hegblo bona: ʼMíewo nuvɔ, mieda vo, eye míewo nu vlo, 38 eye wotrɔ de nuwò kple wofe dzi blibo kple luɔ blibo le anyigba, si dzi wode aboyo woyi, eye woado gbe da ado de anyigba, si nètsɔ na wo fofowo, kple du, si nɛtia, kpakple xɔ, si metu na wò ñkɔ dzi la, 39 ekema nasee wofe gbedododa kple kokofofo le nɔwɔfe le dzifo, eye natso na wo, eye tso nuvɔ, si wowo de nuwò la, ke wò dukɔ la. 40 Azɔ nye Mawu, wò ñkuwo nɛno ɔɔɔ, eye wò towo nɛno te de gbe, si woado da le tefe sia la nu. 41 Eyata Yehowa Mawu, mia kple wò nusɛ fe aɔaka la mitso, ne miayi de wò gbedeme fe la! Yehowa Mawu, wò nunɔlawo nado xoxo, eye wò ame dzɔdzɔewo nakpo dzidzo le nu nyuiwo nu! 42 Yehowa Mawu, megagbe wò amesiamina la fe ñku me o, eye nado ñku wò dɔla Dawid fe amenuveve la dzi!

Wovu gbedoxo ñu koko nu.

7 Esi Salomo do gbe da vɔ la, ʼdzɔ tso dzifo va fia numevasawo kple akpedavɔsawo, eye Yehowa fe ʼnutikokɔe yo xɔ la. 2 Eye nunɔlawo mete ñu yi de Yehowa fe xɔ la me o, elabena Yehowa fe nutikokɔe yo Yehowa fe xɔ la. 3 Israel-viwo katã kpɔ, alesi dzo la di de anyi kple Yehowa fe nutikokɔe le xɔ la dzi, tete wobɔbɔ hede ta agu de kpenyigba la dzi, eye wodo gbe da heda akpe na Yehowa, elabena ʼefe dɔme nyo, eye efe amenuveve li tegbee.

4 ʼEge fia la kple dukɔ la tso lãwo sa vɔe le Yehowa ñku me. 5 Fia Salomo tso nyi akpe blave vɔ eve kple alɛ akpe alafa deka blave sa vɔe. Ale fia la kple dukɔ blibo la kɔ Mawu fe xɔ la nu enye si. 6 Nunɔlawo tsi tre de wo nɔfe, eye Lewi-viwo lé Yehowa fe hadzinu, siwo fia Dawid na wowo la, de asi, ne woatsɔ

a Mo. V. 29, 32, 24.

b Dan. 9, 5.

d Ps. 132, 8, 9.

e Krou. I. 29, 17;

f Ps. 7, 10.

g Sam. II. 7, 13.

h Mo. III. 9, 24;

i Fia. I. 18, 38.

j Mo. II. 40, 34.

k 5, 13; Ps. 136.

l kp. 4-10 kpɔ

Fia. I. 8, 62-66.

m Dan. 9, 11.

Dawid fe kafukafuha ada akpe na Yehowa, elabena efe amenuveve li tegbee; nunolawo tsi tre de wo kasa le kpewo kum, eye Israel blibo la le tsitrenu. 7 Eye Salomo ko xoxonu emeto, si le Yehowa fe xo ngo la nu, eye wotso numevɔ kple akpedavosalá fe amiwo sa vɔe le afima, elabena akɔblivɔsamlekpuɪ, si Salomo di la, metu numevɔsa, nuduvɔsa kple amiwo nu o. 8 Eye Salomo kple Israel blibo la du nkekenyuie la yemaɣi nkeke adre; ameha gaa de va tso Xamat vasede Egipte-tɔvu la nu. 9 Dkeke enyilia enye nkekenyuie fe takpegbe, elabena dwoko vɔsamlekpuɪ la nu nkeke adre, eye wodu nkekenyuie la nkeke adre. 10 Le dzinu adrelia fe nkeke blave vɔ etɔlia dzi la edo mo dukɔ la woyi wofe agbadɔwo me kple dzidzo, eye wofe dzi dze eme le nu nyui, si Yehowa wo na Dawid kple Salomo kpakple efe dukɔ Israel la nuti.

Mawu de edokui fia zi evella.

11 /Esi Salomo wu Yehowa fe xo kple fia fe xo nu vɔ la, — nusienu, si Salomo do de ta me le Yehowa fe afe kple eya nuto fe afe nu la, ewae dedie — 12 Yehowa de edokui fia Salomo le za me gblɔ ne bena: Mese wo gbedododa, eye metia tefe sia wo nye vɔsafi. 13 Ne mexe dzifo nu, eye tsi megale dzadzam o, ne medo vɛtsuviwo da, be woadu anyigba la, ne medo dovɔ de nye dukɔ la dome, 14 eye nye dukɔ, si nu woyɔ nye nko do la, bɔbɔ edokui, wodo gbe da, eye wodi nye nku me, eye wode asi le wofe mo vɔwo nu la, ekema masee le dzifo, eye matsɔ wofe nuvɔwo ake wo, eye mayɔ do wofe anyigba la. 15 Azo nye nkuwo ano vɔvɔ, eye nye towo ano te de gbe, si woado da le tefe sia la nu. 16 Azo metia xo sia, eye meko enu be, nye nko nana afima tegbee, eye nye nku kple nye dzi nana afima yea-wokatayi. 17 Ne ezo le nkunye me, abe alesi fofowo Dawid zo ene, eye newo nusiwo kata nuti mede se na wo le la dzi, eye nele nye doɔowo kple nye konuwo me de asi la, 18 ekema mana wo fia-

^a Sam. II. 7, 12, 18.

^b Mo. V. 28, 37.

^d Mo. IV. 7, 10.
^e Mo. V. 29, 23 v. 26; Yer. 12, 8, 9.

^f kp. 11-22 kpo Fia. I. 9, 1-9.
^g kpo Fia. I. 9, 10-24.

^h Mo. V. 12, 5.

ⁱ 6, 40.

^k Vos. 16, 10.

dudu fe flazikpuɪ nali ke, abe alesi medo ngbe na fofowo Dawid agblɔ ene be: Wo amesiwo adu fia de Israel dzi la nu matso o! 19 Ke ne mietɔ, eye miede asi le nye doɔo kple nye se, siwo mede asi na mi la nu, eye mleyi dasubɔ mawu bubuwo hede ta agu na wo la, 20 ekema mate wo da le nye anyigba, si metsɔ na wo la dzi, eye made xo sia, si nu meko hena nye nko la da le nkunye me, eye mawɔe wɔanye dhamelo kple alomedenu le dukɔwo kata dome. 21 Eye ne amesiame va to xo sia, si nko nyo tsá la nuti yina la, efe nu aku, eye wɔabia bena: Nukata Yehowa wo anyigba sia kple xo sia do alea? 22 Eye woado nu be: Esiwogblɛ Yehowa, wo fofowo fe Mawu, si kple wo tso Egipte-nyigba dzi la di, eye woku de mawu bubuwo nu, wode ta agu na wo, eye wosubo wo la, eyata wɔhe dzogbevɛe siwo kata va wo dzi do.

Salomo tu duwo.

8 Le fe blave, siwo Salomo tso tu Yehowa fe xo kple eya nuto fe xo megbe la, 2 Salomo gbugbo du, siwo Xuram tso ne la tso, eye wɔna Israel-viwo no afima. 3 Eye Salomo ho yi daxo Xamat-Zoba. 4 Eye wɔtso Tadmor le gbe dzi kple nudzradofedu, siwo kata wɔtso de Xamat. 5 Etso Dzigbe-Bet-Xoron kple Anyigbe-Bet-Xoron wonye du sesɛwo, siwo nu wodo gli do, eye agbo kple gameti le wo nu. 6 Etso Baalat kple nudzradofedu, siwo kata Salomo tso, kpakple tasiadamwo kple sɔdolawo fe duwo kata heke de xo, siwo kata Salomo di be, yeatu de Yerusalem, Libanon kple efe fiadufe fe anyigba bliboa dzi la nuti. 7 Duko, siwo kata kpɔto le Xititowo, Amoritowo, Perizitowo, Xiwitowo kple Yebusitowo dome, amesiwo metso Israel dome o la, 8 wofe vi, siwo kpɔto de anyigba dzi le wo megbe, kamesiwo Israel-viwo metsrɔ gbidigbidi o la, wawo Salomo tso wo yakadɔwɔlawoe vasede egbe. 9 Ke Salomo metsɔ Israel-viwo dometɔa deke wo kluvii de efe dawɔwo nu o, ke boɔ woawo nye efe adawɔlawo

tatowo kple tasiadamwo kple sɔdolawo fe amegāwo. 10 Fia Salomo fe dɔdzikpɔlawo fe amegāwo le ame alafa eve kple blaati, amesiwo kpɔa dukɔ la dzi. 11 Ke Salomo kplɔ Farao vinyonu la tso Dawid fe du la me yi xɔ, si wotu ne la me, elabena egblɔ be: Srɔnyea deke manɔ Israel-fia Dawid fe me o, elabena kɔkɔefe wonye, fe esi Yehowa fe adaka la va afima ta.

Ɖoɔo hena mawusubosubo.

12 ^aYemayi Salomo sa numevɔ na Yehowa le Yehowa fe vɔsamlekpu, si ^bwòdɔ de akpata la ngɔ la dzi, 13 eye wòsa vɔ le nkeke sia nkeke fe kɔa nu, le dzudzɔgbewo, dzinu yeyewo kple nkekenyuiewo dzi, zi etɔ le fe deka me, le abolo mavamavā nkekenyuiewo, le kwasiɔawo nkekenyuiewo kple agbadɔnkekenyuiewo dzi le Mose fe ^cse la nu. 14 Eɔo ^enunlawo fe hawo wofe subɔsubɔɔwo nu, le fofoa Dawid fe ɔɔo la nu kple Lewi-viwo wofe ɔwo nu, ne woakafu, eye woasubɔ le nunlawo gbɔ, le nkeke sia nkeke fe kɔa nu, kple agbonudzɔlawo fe hawo de agbo sia agbo nu, elabena alea Mawu fe ame Dawid de se gbɔ. 15 Eye womeɔe deke le fia fese, si wòde de nunlawo, Lewi-viwo kple nuawo katã kpakple nudzraɔfɛawo nu la me o. 16 Ale wowo Salomo fe ɔo blibo lae tso gbesigbe woɔo Yehowa fe xɔ la gɔme anyi, vasede esime wowu enu; wowo Yehowa fe xɔ la de mii kenken.

Dudodo.

17 Yemayi Salomo ho yi Ezyon-Geber kple Elot, le fu nu le Edomnyigba dzi. 18 Eye Xuram tso nuwo de efe ɔlawo si ɔo deɔ hekpe de fu nu ɔwoɔlawo nu, eye woawo kple Salomo fe ɔlawo yi Ofir ɔatsɔ sika talento alafa ene blaati tso afima ve na fia Salomo.

Fianyonu tso Seba va kpo Salomo ɔa, eye wòna nuwoe.

9 ^aEye esi Seba-fianyonu se, ale-^b si Salomo nko ɔi la, eva Yerusalem kple ameha gāa de kple kposɔ, siwo tso atike ɔeɔe, sika gede kple kpe xɔasiwo la, be yeatsɔ adzototo ado Salomo akpo, eye wòva Salomo gbɔ hegbɔ nya,

siwo katã le efe dzi me la ne. 2 Eye Salomo ɔo efe biabiawo katã nu ne, biabaa deke meli, si Salomo do kpo enuɔɔo ne o. 3 Ke esi Seba-fianyonu la kpo Salomo fe nunya kple xɔ, si wotu, 4 nuɔdu, si nɔa efe kplɔ dzi, efe ɔlawo fe nɔfɛwo, enu mewo fe subɔsubɔ kple wofe awuwo, efe ahakulawo kple wofe awuwo kpa-kple numevɔ, si wòsana le Yehowa fe me la, gbɔgbɔ bu deɔ, 5 eye wògbɔ na fia la bena: Nyatefee nye nya, si mese le nye anyigba dzi le wò nuwo kple wò nunya nɔti; 6 ke nyemexɔ wofe nyawo dzi se o, vasede esime mevava kpe kple nye nkuwo, eye kpo ɔa, womegbɔ wò nunya gā la fe afā gɔ hā nam o; ɛfo nya, siwo mese la ta. 7 Woayra wò amewo, woayra wò ɔɔa, siwo nɔa tsitre de nkuwo me ɔa, eye wosea wò nunya la. 8 Woakafu Yehowa, wò Mawu, amesi nu wò nu nyo, be wòtso wò ɔo efe fiazikpu dzi nɔnye fia na Yehowa, wò Mawu la. Esi Mawu lɔ Israel, eye wòna nɔfee tegbee la, eyata wòtso wò ɔo fia de wo nu, ne nadrɔ ɔonu, eye nawo nu dzodzɔe. 9 Eye wòna sika talento alafa deka blave kple atike ɔeɔe gede nɔti kpa-kple kpe xɔasiwo fia la; womegatsɔ atike ɔeɔe ve wòde esi Seba-fianyonu la na fia Salomo la nu kpo o. 10 Eye Xuram fe ɔlawo kple Salomo fe ɔlawo, amesiwo tso sika tso Ofir ve la, be papawutiwo kple kpe xɔasiwo ve. 11 Eye fia la tso papawutiwo wò adzralawo de Yehowa fe xɔ kple fia fe xɔ nu, eye wòtso wo wò kasanukuwo kple sanukuwo na hadzilawo; womekpo esia togbe le Yuda-nyigba dzi kpo tsā o. 12 Fia Salomo hā na nusiwo katã Seba-fianyonu la di, eye wòbia lae hekpe de nusiwo fia la nae le edokui si la nu. Emegbe eya kple efe ɔlawo gbugbɔ heyi efe anyigba dzi.

Salomo fe kesinonuwo.

13 Sika, si vana na Salomo le fe deka me la fe dadame le sika talento alafa ade kple blaade vɔade; 14 ke womebu esiwo nudzralawo kple asitsalawo hena ve la, de eme o. Arabia-fiawo katã kple

a 1, 3-6.

b 4, 1.

d Mo. IV. 26, 2, 9.
11. 17. 26; 29,
12.

e Kron. I. 23-25.
f Lu. 10, 22.

g Kp. 1-28 kpo
Fia. I. 10, 1-13.

anyigba dzikpɔlawo hā hea sika kple klosalo vane na Salomo. 15 Eye Salomo tso sika, si wofo gbabe la, wo akpoxonu gāgā alafa eve, efa sika fofo sekel alafa ade de akpoxonu deka nu. 16 Eyome wotsɔ sika, si wofo gbabe la, wo akpoxonu dagbee alafa etɔ, efa sika sekel alafa etɔ de akpoxonu deka nu, eye fia la tso wo da de Libanon-avexo la me. 17 Fia la tso nyidu wo fiazikpui gāa de hā, eye wofa sika nyuitɔ do enu. 18 Atrakpuiflo ade le fiazikpui lanu, eye wotsɔ sika wo afododzimagoevi de fiazikpui la nu; alo eve le anyinɔfe la fe axawo kple eve dzi, eye dzata eve le tsitre de alawo fe axawo dzi. 19 Dzata wuieve le tsitre de atrakpuiflo adeawo fe axawo kple eve dzi le afi kple afi; womewo esia togbe le fiadufe deke me kpo o. 20 Fia Salomo fe nunonuwo katā nye sika, eye Libanon-avexo fe nuwo katā nye sika nyuitɔ. Le Salomo nɔli la womebu klosalo de nemi me hā o. 21 Elabena vu, siwo dea Tarsis, siwo me Xuram fe dlawo le la, le fia la si. Duawo gbana tso Tarsis fe etɔ zi deka, eye wohea klosalo kple sika, nyidu, kesewo kple atsaxewo vane.

22 Ale fia Salomo do kpo de anyigba dzi fiawo katā dzi le kesinonu kple nunya gome. 23 Eye anyigba dzi fiawo katā di Salomo nku me, be yewoakpo, ne yewoase efe nunya, si Mawu de dzi me ne la. 24 Wo dome desiade hea nunanawo vane ne feawo tso fe, siwo nye klosalonuwo kple sikanuwo, awuwo kple awawonuwo, atike vevēe, sowo kple tedzisowo. 25 Tasiadam nu so /akpe ene le Salomo si hekpe de tasiadamwo kple sodola akpe wuieve nu, eye wotsɔ wo do tasiadamwo fe duwo me kple fia gbo le Yerusalem. 26 Edu fia de fiawo katā dzi tso tɔsisi la nu vase de Filistitowo fe anyigba dzi kple Egipte-lifowo nu. 27 Eye fia la na klosalo so gbo abe kpewo ene le Yerusalem, eye sedertiwo so gbo abe gboti, siwo le tagba ene. 28 Eye wodakplɔa sowo tsoa Egipte kple anyigbawo katā dzi vane na Salomo.

Salomo ku.

29 Salomo nutinya susɔeawo, tsātowo kple megbetowo la, wonɔ wo de nyagblodila Natan nutinya kple Siloto bAxiya fe nyagblodiwo kpakple nukpɔla Yedo fe nya, siwo wogblo de Yero-beam, Nebat vi nu la me. 30 Salomo du fia le Yerusalem de Israel blibo la dzi fe blane sɔn. 31 Eye Salomo mlɔ fofowoo gbo, eye wodii de fofoa Dawid fe du la me, eye via Rexabeam zu fia de etefe.

Rexabeam zu fia. Fiadufe la mā de akpa eve me.

10 Eye Rexabeam yi Sixem, elabena Israel blibo la va Sixem, be woatsɔe ado fia. 2 Esi-me Yero-beam, Nebat vi la, see la, — elabena ele Egipte, afisi wosi le fia Salomo nu yi — Yero-beam tro gbo tso Egipte. 3 Eye wodɔ ame wodayoe ve. Tete Yero-beam kple Israel blibo la va, eye wofo nu kple Rexabeam bena: 4 Fofowò na miafe kɔkuti la kpe, eyata ka fofowò fe do sesè kple efe kɔkuti kpekpe, si wòdo mia dzi la, dzi de na mí, ekema miasubò wò. 5 Edo nu na wo bena: Miva gbonye le nkeke etɔ megbe! Eye duko la dzo.

6 Tete fia Rexabeam de adanu kple ame tsitsi, siwo nɔ fofoa Salomo nu le efe agbenɔyi, gbo bena: Adanu ka miado, be woatsɔ ado nu na duko sia? 7 Wodo nu ne bena: Ne éko dome de duko sia nu egbea, nɔwo wo nyuie, eye nɔfo nu kpli wo nyuie la, ekema woasubò wò daa. 8 Ke egbe ame tsitsiawo fe adanu, si wodo ne la, eye wòdada adanu kple dekapui, siwo nye ehatiwo, eye wonɔa enu la, 9 gbo na wo bena: Adanu ka miado, ne miatsɔ ado nu na duko, si va gbo nam bena: Ka kɔkuti, si fofowò do mia dzi la dzi de na mí? 10 Tete dekapui, siwo nye ehatiwo la, do enu ne bena: Ale nado nu na duko, si va gbo na wò bena: Fofowò na miafe kɔkuti kpe, eyata ka edzi de na mí la, ahagblo na wo enye si: Nye asibide kotoeto tri wu fofonye fe ali. 11 Fofonye tso kɔkuti kpekpe do mia dzi, ke nye la mana miafe kɔkuti la nakpe de edzi na mí; fofonye

o kpo. 29-31 kpo
Fia. I. 11, 41-42.

o Fia. I. 11, 29.

o Fia. I. 12, 1-19.

o Fia. I. 11, 40.

f1, 14-17; Fia.
I. 5, 6.

fo mi kple atam, ke nye la mafo mi kple dzidegbe!

12 Le ŋekeke etɔagbe la Yerobeam kple dukɔ blibo la va Rexabeam gbɔ, abe alesi fia la gblɔ bɛna: Miva gbɔnye le ŋekeke etɔagbe ene. 13 Eye fia la he nya sesẽ kpli wo. Fia Rexabeam gbe ame tsitsiawo fe adanu, 14 eye wòfo nu kpli wo le dekakpuiawo fe adanudodo nu bɛna: Fofonye na miafe kɔkuti kpe, ke nye la mana wòakpe de edzi na mi; fofonye fo mi kple atam, ke nye la mafo mi kple dzidegbe! 15 Ale fia la medo to dukɔ la o, elabena Mawue trɛe alea, ne Yehowa nawo efe nya, si "wògblɔ to Siloto Axiya dzi na Yerobeam, Nebat vi la dzi.

16 Esi Israel blibo la kpo bɛna, fia la mese yewofe gbe o la, dukɔ la do ŋu na fia la bɛna: Gomeka le Dawid gbɔ na mí, eye domenyinu ka le Isai vi la gbɔ na mí? Israel, amesiame neyi efe agbadɔ me! Azo Dawid, kpo wò afe gbɔ! Eye Israel blibo la yi wofe agbadɔwo me. 17 Ke Rexabeam du fia de Israel-vi, siwo le Yuda-duwo me la dzi. 18 Eye fia Rexabeam do Hedoram, amesi le dɔwɔwɔ nu la, do da, ke Israel-viwo fu kpee wòku. Tete fia Rexabeam wɔ kaba do tasiadam hesi yi Yerusalem. 19 Ale Israel bu le Dawid fe afe la gbɔ vase de egbe.

Mawu gbe awawo kple Israel na Rexabeam.

11. Eye Rexabeam va Yerusalem la, efo Yuda kple Benyamin fe afe la nu fu, wole awawo la fia akpe alafa deka kple blanyi, ne woadawo awa kple Israel, eye woagbugbɔ fiadufe la na Rexabeam. 2 Tete Yehowa fe gbe va Mawu fe ame Semaya gbɔ bɛna: 3 Gblɔ na Yuda-fia Rexabeam, Salomo vi, kple Israel blibo, si nye Yuda kple Benyamin bɛna: 4 Ale Yehowa gblɔ esi: Migaho yi dawo awa kple mia noviwo o, mia dome amesiame negbugbɔ yi efe me, elabena gbɔnye nya sia tso! Tete wodo to Yehowa fe gbe hegbugbɔ, eye wodzudzo awahoho de Yerobeam ŋu.

Rexabeam fe mɔwo.

5 Eye Rexabeam no Yerusalem, eye wòtso du sesẽwo de Yuda. 6 Etso Betlexem, Etam, Tekoa, 7 Bet-Zur, Soxo, Adulam, 8 Gat, Maresa, Zif, 9 Adorayim, Laxis, Azeka, 10 Zora, Ayalon kple Xebbron, siwo le Yuda kple Benyamin, wozu du sesẽwo. 11 Ewo mɔ siawo sesie, ede awafiawo do wo me, eye wòdzra nudu, ami kple wein do de wo me; 12 eda akpoxnuwo kple akplɔwo de du sia du me, eye wòna wozu du sesẽ ŋutwo. Yuda kple Benyamin nye etc.

13 Eye nunlawo kple Lewi-viwo, siwo le Israel blibo la, iso wofe anyigbawo katã dzi va egbo; 14 elabena Lewi-viwo gblẽ wofe duwo kple wofe anyigbawo di hebu va Yuda kple Yerusalem, elabena Yerobeam kple viawo bnyã wo, be womaganye nunlawo na Yehowa o. 15 Ke eya ŋuto doo nunlawo na nuxefewo kple azizãwo kpakple nyivi, siwo wòwɔ. 16 Eye amesiwo fe dzi le Yehowa, Israel fe Mawu la, dim la, tso Israel-toawo katã me dze wo yome va Yerusalem, ne woasa wo na Yehowa, wo tofowo fe Mawu la. 17 Woawoe li ke Yuda-fiadufe la, eye wodo gusẽ Rexabeam, Salomo vi la, fe etɔ; elabena woto Dawid kple Salomo fe ɔe me fe etɔ.

Rexabeam srɔwo kpakple viwo.

18 Eye Rexabeam de Maxalat, Dawid vi Yerimot fe vinyonu, kple Abixayil, Isai vi Eliab fe vinyonu; 19 eya dzi ŋutsuviwo ne, siwo nye: Yeus, Semarya kple Zaham. 20 Eyome wòde Absalom vinyonu Maaxa; eya dzi Abiya, Atai, Ziza kple Selomit ne. 21 Eye Rexabeam lɔ Absalom vinyonu Maaxa wu srɔawo kple efe ahiãwo katã, elabena ede srɔ wuienyi, eye wòdze ahiã blaade, eye wòdzi ŋutsuvi blave wo enyi kple nyonuvi blaade. 22 Eye Rexabeam tso Abiya, Maaxa vi, do tate le noviawo dome, elabena edi be, yeatsɔe ado fia. 23 Eye wòdze adanu hemã viawo katã de du sesẽawo katã me le Yuda kple Benyamin fe anyigbawo katã dzi,

a Fia. I. 11, 20, 31.

b 13, 9.

c Fia. I. 12, 31.

e kp. 1-4 kpo Fia. I. 12, 21-24 / Sam. I. 16, 8.

ena nuḍuḍu wo kpaṅkpaṅ, eye wòde sr̄õ gedè na wo.^a

Sisak d̄u Rexabeam dzi. Rexabeam fe dzidudu ŋkeke m̄oawo kple k̄u.

12. ^aKe esime Rexabeam fe fiadufe la li ke, eye nus̄e ḍo enu la, eya kple Israel blibo la gbl̄e Yehowa fe se la di. 2 Eye wòva me le fia Rexabeam fe fe at̄õlia me be, Egipte-fia Sisak ho de Yerusaleṃ nu, le esi womedi anukware na Yehowa o ta; 3 eye tasiadum akpe deka kple alafa eve kple s̄odola akpe blaade kpakpie avako, si mele xexl̄e me o la, kpe de enu tso Egipte, woawo nye: Lubitowo, Sukitowo kple Kusitowo. 4 Exo Yuda-du /ses̄ewo, eye wòva keke Yerusaleṃ. 5 Eye nya-gbl̄odila Semaya va Rexabeam kple Yuda-ameḡa, siwo si le Sisak nu va Yerusaleṃ la gb̄o gb̄o na wo bena: Ale Yehowa gb̄o esi: Esi miegl̄em di la, eyata nye h̄a mets̄o mi de asi na Sisak. 6 Tete Israel-ameḡawo kple fia la wob̄o wo ḍokui gb̄o bena: Yehowa to dz̄o! 7 Eye esi Yehowa kp̄o be, wob̄o wo ḍokui la, Yehowa fe gbe va Semaya gb̄o gb̄o bena: Wob̄o wo ḍokui, eyata nyema-gbl̄e wo o, ke boṅ max̄o na wo vie, eye nye d̄omedzoe mato Sisak dzi aye Yerusaleṃ dzi o; 8 gake woasub̄e, ne woadze si, alesi nye sub̄osub̄o kple anyigba dzi fiadufewo fe sub̄osub̄o le. 9 Tete Egipte-fia Sisak ho de Yerusaleṃ nu, eye wòlo Yehowa fe afe me kesin̄onuwu kple fia fe afe me kesin̄onuwu; nuawo kat̄a wòlo hekpe de sikakpox̄onu, siwo Salomo wo la n̄uti. 10 Eye fia Rexabeam wo ak̄oblikpox̄onuwu de wo tefe, eye wòts̄o wode fia nu asrafo, siwo dz̄oa fia fe afe m̄onu la fe ameḡawo si. 11 Ne fia la yina de Yehowa fe me godoo la, fia nu asrafoawo t̄s̄a wo, eye wogagbugba wo va dana de fia nu asrafoawo fe x̄o me. 12 Esi wob̄o ḍokui de anyi la, eyata Yehowa fe d̄omedzoe nu fa de enu, eye mets̄r̄e kenken̄ o. Nyiwoḍu nu metso le Yuda ken̄ o.

13 Ale fia Rexabeam li ke edokui, eye wòdu fia le Yerusaleṃ. Rexabeam x̄o fe blane v̄o deks̄, esime wòzu fia, eye wòdu fia fe

a 21, 3.
b 6, 20.

d kpo Fia. 1. 14, 21-31.

e 13, 22.

f 11, 5-10.
g kpo Fia. 1. 15, 1-8.

A Mo. III. 2, 13;
Mo. IV. 18, 19.

f Fia. 1. 12, 28.

h 11, 16.

wuiadre le Yerusaleṃ, du, si Yehowa tia le Israel-toawo kat̄a me, be wòats̄o efe ḅṅk̄o aḍo aḍima la me. Dadaa ḅk̄o nye Naama, Amoni-nyonu. 14 Eye wòwo nusi nye v̄o, elabena mets̄o efe dzi ḍo Yehowa didi nu o.

15 Rexabeam ṅutinyawo, ts̄a-towo kple megbetowo la, won̄o wo de nyagbl̄odila Semaya kple nukp̄ola Ido ṅutinyawo me. Eye awa n̄o Rexabeam kple Yerobeam dome ṅkeakeawo kat̄a. 16 Eye Rexabeam m̄lo fofowoo gb̄o, eye wod̄i de Dawid fe du la me, eye via Abiya zu fia de etefe.

Abiya ḍu Yerobeam dzi.

13. ^aAbiya zu fia de Yuda dzi le Yerobeam fe fe wuienyilia me. 2 Eḍu fia le Yerusaleṃ fe et̄s̄, eye dadaa ḅk̄o nye Mixaya, Uriel vinyonu, tso Gibeā. Eye awa n̄o Abiya kple Yerobeam dome. 3 Abiya t̄s̄o ṅutsu kal̄eto tiatia akpe alafa ene dze awa la gomee, eye Yerobeam t̄s̄o ṅutsu kal̄eto tiatia akpe alafa enyi dakpe awa kp̄lii. 4 Eye Abiya tsi tre de Zemarayim-to dzi le Efrayim-towo dome gb̄o bena: Yerobeam kple Israel blibo la, mido tom! 5 De mienyae bena, Yehowa, Israel fe Mawu la, t̄s̄o Israel-fiadufe la na Dawid kple viawo, ne wòanye ḍdz̄enubabla tegbee oa? 6 Ke Yerobeam, Nebat vi, amesi nye Dawid vi, Salomo fe d̄la tso, eye wòdze agl̄a de efe afeto nu, 7 eye yakamewo kple ame digb̄owo fo ta kp̄lii de enu, eye wodo dzi tsi tre de Salomo vi Rexabeam n̄uti; elabena Rexabeam nye devi, eye dzi mele efo, ne wòan̄o te de wo nu o. 8 Az̄o miele susum be, ye-woate nu an̄o te de Yehowa fe fiadufe, si le Dawid viwo si me la nu, le esi mies̄o gb̄o f̄u, eye si-kanyivi, siwo Yerobeam t̄s̄o wo mawuwo na mi la, le mia gb̄o n̄uti. 9 De menȳe miawoe nȳa Yehowa fe nun̄olawo, siwo nye Aron viwo kple Lewi-viwo, eye mied̄o nun̄olawo na km̄ia ḍokui abe anyigba dzi dukwo ene oa? Ne amesiame nya t̄s̄o nyitsuvi deka kple agbo adre v̄e, be woado ye la, ekema wots̄one ḍoa mawu madi-

mawuwo fe nunolae. 10 Ke mia-wo la, Yehowa enye mia Mawu, eye mieglbēe di o; Aron viwo nye nunolawo, amesiwo suboa Yehowa, eye Lewi-viwo le wofe do-wo nu; 11 woawoe toa dzo nume-woa na Yehowa ndi b̄sia ndi kple fiē sia fiē, wotsoa atike vevēe doa dzudzɔe, wodaa abolo de kplɔ dzadzɔe la dzi, eye wosia sikakadi- tiawo fe akadigbeawo fiē sia fiē, elabena mielē Yehowa, mia Ma- wu fe doḍowo me de asi; ke mia- wo mieglbēe di. 12 Kpɔ da, Ma- wu kple efe nunolawo le mia nu, eye aseyetsokpēawo li, be wo-aku de mia nu. Israel-viwo, mi- gawo awa kple Yehowa, mia fofow fe Mawu la o, elabena madze edzi na mi o!

13 Ke Yerobeam na xadelawo trɔ, ne woadadze wo dzi le me- gbe gome; woawo dze n̄go Yuda, eye xadelawo le megbe n̄e. 14 Eye esi Yuda trɔ la, kpɔ da, wo- dze awa de enu le n̄go kple me- gbe siaa. Tete wodo ɣli yɔ Yeho- wa, nunolawo le kpēawo kum, 15 eye Yuda-nutsuwo le awayli dom. Esi Yuda-nutsuwo le awayli dom la, Mawu si Yerobeam kple Israel blibo la le Abiya kple Yuda n̄go. 16 Tete Israel-viwo si le Yuda n̄go, eye Mawu tso wo de asi na wo. 17 Eye Abiya kple efe dukɔ la si wo vevie n̄uto, eye n̄utsu tia- tia akpe alafa atɔ ku le Israel do- me. 18 Ale wobobo Israel-viwo de anyi yemayli, ke Yuda kpɔ n̄- s̄e, elabena wozio de wo fofowo fe Mawu la nu. 19 Abiya ti Ye- robeam yome, eye woxo efe du- wo, siwo nye: Betel kple enu du- wo, Yesana kple enu duwo kpa- kple Efron kple enu duwo. 20 Eye nus̄ea deke menɔ Yerobeam nu le Abiya fe agbenɔyi o; eye Yehowa joo woku.

21 Eye Abiya li ke edokui; ede sr̄o ewo, eye wodzi n̄utsuvi blave vo eve kple nyɔnuvi wuiade. 22 Abiya n̄utinya sus̄eawo, efe zo- zome kple efe nufofowo la, wonlo wo de nyagblodila Ido fe n̄uti- nyagbalē me. 23 Eye Abiya mlɔ fofowoo gbo, wodii de Dawid fe du la me, eye via Asa zu fia de etefe; eya n̄oli anyigba la kpɔ gbɔdzɔe fe ewo.

Asa de tr̄osubosubo da, eye w̄oll ke edokui.

14. Eye Asa wo nusi nyo, eye w̄odze Yehowa, efe Mawu la nu. 2 Ede vosamlekpui tutowo kple nuxefewo da, egb̄a afeliwo, eye w̄ol̄a Aserawo 3 hede se na Yuda bena, woadi Yehowa, wo fo- fowo fe Mawu la, eye woawo efe nufiamewo kple efe sewo dzi. 4 Ede nuxefewo kple yelegbawo da le Yuda-duwo kat̄a me, eye fia- duje la kpɔ gbɔdzɔe le ete. 5 Etso du ses̄ewo de Yuda, elabena anyi- gba la kpɔ gbɔdzɔe, eye mewo awa deke le fe siawo me o, elabena Yehowa na enuti fa. 6 Eye w̄ogblo na Yuda bena: Mina mi- a-gbugbo du siawo atso, miado gli ajo xl̄a wo, miatu xo tsralawo, eye miade agbo kple gametiwo wo nu; anyigba la nu wo na mi, elabena miēdi Yehowa, mia Mawu la; esi miēdi la, eyata w̄ona gbo- dzɔe mi godoo. Tete wotsa wo, eye wovwe de goe dedie. 7 Eye awakɔ nɔ Asa si. Amesiwo tso Yuda, eye wokpla akpoxonu kple akplo la, wole ame akpe alafa et̄ɔ, eye amesiwo tso Benyamin, wo- kpla akpoxonu, eye wodaa da la, wole ame akpe alafa eve kple blanyi; amesiawo kat̄a wonye ka- l̄etowo.

Asa du ame yibowo dzi.

8 Eye Kusito Zerax tso awawola akpe teje akpe kpakple tasiadam alafa et̄ɔ ho awa de wo nu, eye w̄ova keke Maresa ke. 9 Eye Asa ho yi dakpee, eye wodze awa de Zefata-bali la me le Maresa gbo. 10 Tete Asa yɔ Yehowa, efe Ma- wu la, gbo bena: Yehowa, f̄amea deke meli kpe de nuw̄o, si axo na ame le ame kako kple ame bel̄i fe awawo me o. Yehowa, mia Mawu, xo na mi, elabena w̄oe mie- de mee, eye le w̄o nkɔ me mieho awa de ame gbogbo siawo nu; Yehowa, w̄oe nye mia Mawu, eye amegbet̄oa deke mate nu axe mo na w̄o o. 11 Tete Yehowa si Kusitowo le Asa kple Yuda n̄go, ale be Kusitowo si. 12 Eye Asa kple awakɔ, si le enu la, ti wo yome vasede Gerar, eye Kusitowo tsi awa, ale be wo domet̄oa deke me- tsi agbe o; elabena wots̄r̄o le Ye- howa kple efe awakɔ la n̄go. Eye woha nu geḍe n̄uto. 13 Wosi du,

a kp. 1-4 kpɔ
Fla. I. 15, 11,
12.

b Mo. IV. 28, 3
v. 8.

d Mo. IV. 10, 9,
e 15, 15.

f Sam. I. 14, 6.

g 12, 15.

siwo katā le Gerar ŋu godoo; elabena Yehowa fe vovò dze wo dzi; eye woha duawo katā, elabena nu gede le wo me. 14 Wogbā lāhawo fe agbadawo hā, eye wokplò alē gedewo kple kposowò dzoe hegbugbo va Yerusalem.

Asa gadra mawusubosubo do, eye wòdu akpedada-ŋkekenyule le dzi, si wòdu la nuti.

15. Eye Mawu fe gboḡbo va Azar-ya, Obed vi dzi; 2 eye wòyi dakpe Asa gblo ne bena: Asa kple Yuda blibo la kpakple Benjamin, mido tom! Yehowa nò kpli mi, elabena mienu ɛnu. Ne miedii la, ana be, miakpɔe; ke ne miegblē di la, eya hā agblē mi di. 3 Dkeke nanewo va yi, le esiwo me Mawu vavā la kplē nunlawo, siwo nye nufialawo, kpakple sea deke menɔ Israel si o. 4 Ke esi woḡo xaxa me la, wotrɔ de Yehowa, Israel fe Mawu la ŋu, eye esi wodii la, ena wokpɔe. 5 Le yemayi la nufifa-faa deke menɔ anyi na amesiwo doa go kple amesiwo gbɔna la o, elabena ɲodzi gāa de va anyigba dzi nolawo katā dzi. 6 Duko kple duko kpe, eye du kple du kpe, elabena Mawu tso hiā vovovowo do ɲodzi na wo. 7 Ke miawo milé dzi de fo, eye miafe asi megado agblo o; elabena fetu li na miafe dɔwɔwɔ la!

8 Ke esi Asa se nyagbloḡdila Obed fe nya siawo kple efe nyagbloḡdiawo la, dzi do efo, eye wò-de ɲunɔnuwo da tso Yuda-nyigba blibo la dzi kple Benjamin kpakple du, siwo woxo de Efrayim-to dzi la me, edɔ Yehowa fe vɔsamlekpu, si le Yehowa fe akpata nu la do, 9 eye wòfo Yuda blibo la kple Benjamin kpakple amesiwo tso Efrayim, Manase kple Simeon va dze egbo la nu fu, elabena ame gedewo tso Israel va de edzi, esime wokpɔ be, Yehowa, efe Mawu la, li kplii. 10 Eye wova kpe ta de Yerusalem le Asa fe dzidudu fe fe wuiatɔlia me le dzi-nu etɔlia dzi. 11 Wotsɔ aboyonu, siwo wotsɔ gbɔe la fe dewo sa vɔe gbemagbe na Yehowa: nyi alafa adre kple alē akpe adre. 12 Eye woge de nubabla me, be yewoadi Yehowa, yewo fofowo fe Mawu la, tso dzi blibo kple luɔ

a Yos. 24, 25.

b 14, 5, 6; 20, 30.

d kp. 16-18 kpo
Fia. I. 15, 13-16.

e Hos. 3, 4.

f Yer. 39, 12, 14.

g Lu. 21, 16.
h kp. 1-6 kpo
Fia. I. 15, 16
v. 22.

i Kor. I. 15, 55.

blibo me.^a 13 Amesiamé, si ke medi Yehowa, Israel fe Mawu o la, woawui, tso deviwo dzi vasede ame tsitsiwo dzi, edanye ɲutsu alo nyɔnu o. 14 Tete wodo ɲli sesie, eye wotso aseye, eye woku kpéwo kple lãdzowo heka atam na Yehowa. 15 Yuda blibo la kpo dzidzo le atamkaka la ŋu, elabena wokae tso dzi blibo me. Wodii kple wofe lɔlɔnu blibo, eye wòna wokpɔe, eye ^bYehowa na gbɔdzoe wo godoo va kpe.

16 ^dEye fia Asa de dadaa Maa-xa hā da, be magadu dzi o, elabena ewo legba na Asera. Asa mū legba la, eye wògbāe datɔ dzoe de Kidron-bali la me. 17 Ke womede nuxefewo da le Israel o; gake Asa fe dzi nò blibo le efe agbe me ɲkekewo katā me. 18 Eye wòtso fofoa fe nu kòkɔewo kple eya ɲuto fe nu kòkɔewo, siwo nye klosalo kple sika kpakple ɲudɔwɔnuawo, yi Mawu fe afe la me. 19 Eye avaa deke medzo kpo o, vasede Asa fe dzidudu fe fe blaetɔ vɔ atɔlia me.

Baesa ho ana de Asa nuti, eye wòwo nuvò de Mawu kple efe nyagbloḡdila nuti.

16. ^hLe Asa fe dzidudu fe fe blaetɔ vɔ adelia me la Israel-fia Baesa ho de Yuda ŋu, eye wòtso Rama, ne woana be, Yuda-fia Asa fe amea deke magado alo agbo o. 2 Tete Asa tso klosalo kple sika le Yehowa fe afe kple fia fe afe fe nudzradofe do de Aram-fia Ben-Hadad, amesi le Damasko bena: 3 Nubabla le mia kpli wò, fofonye kple fofowò dome; kpo da, mele klosalo kple sika dom de wò, be natu nubabla, si le mia kple Israel-fia Baesa dome la, ne wòadzo le gbonye. 4 Tete Ben-Hadad se fia Asa fe gbe, eye wòdo efe avafiawo do de Israel-duwo me, eye wosi Yion. Dan kple Abel-Mayim kpakple Naftali fe nudzradofeduwo katā. 5 Eye esi Baesa see la, edzudzo Rama tsotso, eye wòtasi efe do la. 6 Eye fia Asa kple Yuda blibo la woḡafɔ kple kple ati, siwo Baesa tso le Rama tso mi la, eye wotsɔ wo tso Geba kple Mizpa.

7 Tete nukpola Xanani va Yuda-fia Asa gbɔ yemayi gblo ne be-

na: Esi ^anède me Aram-fia, eye mède me Yehowa, wò Mawu o la, eyata Aram-fia fe avako ge le asi-wò me. 8 Alo de Kusitowo kple Lubitowo menye avako gaa de hekpe de tasiadamwo kple sodo-lawo nu kpaṅkpaṅ oa? Ke esi nède me Yehowa la, de nyemetsowo de asi na wò oa? ^b9 Elabena Yehowa fe nku kpaṅ anyigba bli-bo la dzi, eye wòdoa nusè amesiwo ku de enu kple wofo dzi bli-bo. Ewo bometsinu; eyata tso fifi la ava anò dowòme. 10 Tete dzi ku Asa de nukpala la nu, eye wòtsɔe de gaxo me, elabena dome vee de enu ie nya la ta. Eye Asa sè nta le duko la dometsa dewo nu yemayi.

Asa ku.

11 /Asa nutinya susɔeawo, tsã-towo kple megbetowo la, wòṅwo de Yuda-fiawo kple Israel-fiawo fe agbalè me. 12 Eye Asa dze do de afo le efe dziḍudu fe fe blaetɔ vɔ asiekelia me, eye do la do gã de edzi; ke mebia gbe Yehowa se le efe dóléle la me o, negbe atikewolawo ko. 13 Eye Asa mlɔ fofowoo gbo; eku le efe fiadudu fe fe blane vɔ dekelia me. 14 Eye wodii de efe yodo, si wòde de Dawid fe dua me la me; wotsɔe mlɔ aba, si dzi wotsɔ atike vevèe vovovo, siwo atikedala vevivo tɔtɔ, da do la dzi, eye wòwodo dzo gaa de ne etefe meko o.

Yosafat fe dziḍudu nyui.

17 Eye via Yosafat vɔ fia de etefe, eye wòglã edokui de Israel nu. ^a2 Ede asrafowo do Yuda-du sesèwo katã me, eye wòde amewo do Yuda-nyigba dzi kple Efrayim-du, siwo fofoa Asa xɔ la me. 3 Eye Yehowa nɔ kple Yosafat, elabena ezo fofoa Dawid fe mɔ tsãtowo dzi, eye mebia Baal ta se o; 4 ke boṅ ebia fofoa fe Mawu la ta se, ezo le efe sewo nu, eye mewo Israel fe nuwɔwo o. 5 Eyata Yehowa li ke fiadufe do de esi me, eye Yuda bli-bo la tso nunanawo na Yosafat, ale be kesinonu kple bubu siaa su esi. 6 Eye esi dzi do efo le Yehowa fe mɔwo dzi la, ede nuxefewo kple Aserawo da le Yuda.

7 Le efe fiadudu fe fe etɔlia me

^a Yer. 17, 5.

^b 14, 8—12.

^d 18, 28; Mat. 14, 3.

^e Fia. 1. 5, 1.

^f Kp. 11-14 kpo Fia. 1. 15, 22, 24.

^g 21, 19; Yer. 34, 5.

^h Fia. 1. 15, 24.

ⁱ kpo Fia. 1. 22, 24, 5.

^j 18, 1.

la edo efe amegãwo: Ben-Xayil, Obadya, Zaxarya, Netaneel kple Mixaya da, ne woadafia nu le Yuda-duwo me; 8 eye Semaya, Netanya, Zebadya, Asahel, Semiramot, Yonatan, Adoniya, Tobiya kple Tob-Adoniya, amesiwo nye Lewi-viwo kpakple nunɔla Elisama kple Yoram kpe de wo nu. 9 Wotsɔ Yehowa fe segbalè la de asi, eye wofia nu le Yuda; wotsa le Yuda-duwo katã me, eye wofia nu duko la.

10 Tete Yehowa fe nɔdzi dze anyigba dzi fiadufe, siwo katã fo xlã Yuda godoo la dzi, ale be womewo avaa deke kple Yosafat o. 11 Filistitowo dometsa dewo tso nunanawo kple klosalo gede ve na Yosafat, eye Arabiatowo hã tso agbo akpe adre kple alafa adre kpakple gbɔtsu akpe adre kple alafa adre ve ne. 12 Eye Yosafat le gã zum de dzi daa ntu, etu mɔwo, eye wòtso nudzradofedowo de Yuda. 13 Edzra nududu gede do de Yuda-duwo me, eye ntsu avawɔla kalétowo le esi le Yerusalem. 14 Wofo amesiwo wotia xlẽ la, wonye esi le wofo afe-kowo nu: Ame akpewo fe tɔtɔ, siwo tso Yuda, wonye: Amegã Adna, ntsu kalétɔ akpe alafa etɔ le enu; 15 amesi kpe de enu, enye amegã Yoxanan, ame akpe alafa eve blanyi le enu; 16 eye amesi kpe de enu, enye Amasya, Zixri vi, amesi tso edokui na Yehowa faa, ntsu kalétɔ akpe alafa eve le enu. 17 Esiwo tso Benyamin, wonye: Dutsu kalétɔ Elyada, ame akpe alafa eve le enu, amesiwo kplaa dati kple akpoxonu; 18 amesi kpe de enu, enye Yozabad, ame akpe alafa deka kple blanyi le enu, amesiwo bla akpa de avawɔwo nu. 19 Amesiawoe subɔa fia la hekpe de amesiwo fia la do du sesèwo me le Yuda bli-bo la nuti.

Yosafat kple Axab wofo ara de Asiritatowo nuti.

18. /Ale kesinonu kple bubu su Yosafat si tan, eye wòdu Axab fe to. 2 Le fea dewo megbe la eyi Axab gbo le Samaria, eye Axab wu aléwo kple nyiwo fũ na eya kple amesiwo kpe de enu; eye wòble enu yi Ramot-Gilead. 3 Israel-fia Axab gbo na Yuda-fia

Yosafat bena: Ayi Ramot-Gilead kplima? Edo nu ne bena: Mele abe wo ene, eye wo dukɔ le abe nye dukɔ ene, mayi awa la kpli wò! 4 Ke Yosafat gbɔ na Israel-fia bena: Bia gbe Yehowa se gbɔ! 5 Tete Israel-fia fo nyagblɔdila alafa ene nu fu, eye wògbɔ na wo bena: Maho awa yi Ramot-Gilead loo, alo nyemagayi oa? Woɔɔ nu bena: Ho yi, Mawu atsɔe ade asi na fia la! 6 Tete Yosafat gbɔ bena: De Yehowa fe nyagblɔdila deke mele afisia, ne miabia nu le egbo oa? 7 Israel-fia do nu na Yosafat bena: Ame deka li, si gbɔ wobiasa gbe Yehowa le; ke melé fui, elabena metoa nya nyuia deke nam le efe agbe me nkekewo katá me o, negbe v̄sa ko; eya nye Mixa, Yimla vi. Yosafat gbɔ bena: Fia la meganɔ nu fom alea o. 8 Tete Israel-fia yo afedzikpɔla deka gbɔ bena: Yi dayo Mixa, Yimla vi v̄s fififi! 9 Eye Israel-fia kple Yuda-fia Yosafat wo dome desiaɔe do fiawu bobo no efe fiazikpui dzi, eye wobobo no luggbofe le Samaria-gbo nu, eye nyagblɔdilawo katá le nya gbɔm di le wo nku me. 10 Zedekya, Kenaana vi, tsɔ ga wo lãdzowo gbɔ bena: Ale Yehowa gbɔ esi: Esia-wo natsɔ atu Aramtɔwo, vasede esime natsr̄ wo awɔ. 11 Eye nyagblɔdilawo katá gbɔ nya di alea gbɔ bena: Ho yi Ramot-Gilead, eye adze edzi na wò; elabena Yehowa atsɔe ade asi na fia la. 12 Eye dola, si yi Mixa yo ge la, gbɔ ne bena: Kpɔ da, nyagblɔdilawo fe gbe sɔ, eye wogbɔ nya nyui na fia la; eyata wò nya nenɔ abe wo dome desiaɔe do ene, eye fo nu nyuie! 13 Tete Mixa gbɔ bena: Meta Yehowa fe agbe: Ne menye nya, si nye Mawu ato nam la, magbɔ o fi!

Mixa gbɔ tete de anyi di.

14 Esi wòva fia la gbɔ la, fia la gbɔ ne bena: Mixa, miho awa yi Ramot-Gilead loo, alo migayi oa? Edo nu be: Miho yi, adze edzi na mi, eye woatsɔ wo ade asi na mi! 15 Tete fia la gbɔ ne bena: Zi nenie maka atam na wò be, nato nyatefesɔɔ ko nam le Yehowa fe nko meá? 16 Edo nu be: Mekpɔ Israel blibo la woka xl̄e de towo dzi abe al̄e,

a Fia. II, 3, 11.

b kp. 10.

d 18, 10.

siwo kplɔlaa deke mele wo nu o ene; eye Yehowa gbɔ be: Afe-tɔa deke mele amesiawo nu o, wo dome amesiame negbugbo yi efe me faa! 17 Tete Israel-fia gbɔ na Yosafat bena: Nyemegbloe na wò be, metoa nya nyuia deke nam o, negbe v̄sa ko oa? 18 Eye wògbɔ ne be: Azɔ se Yehowa fe gbe: Mekpɔ Yehowa wòbobo no efe fiazikpui dzi, eye dzifoakɔ blibo la le tsitre le efe dusi kple mia me. 19 Eye Yehowa gbɔ be: Ameke ayi adaflu Israel-fia Axab, ne wòadatsi awa le Ramot-Gilead a? Amesi be ale, ame ke-me be ale. 20 Tete gbɔgbɔa de do de Yehowa nku me gbɔ bena: Mayi adaflu! Yehowa gbɔ ne bena: Aleke nawɔe? 21 Edo nu bena: Mayi adanye avatsogbɔgbɔ anɔ efe nyagblɔdilawo katá, fe nu me. Eye wògbɔ bena: Áte nu aflu vav̄. Heyi dawo alea! 22 Eyata kpɔ da, Yehowa ye de avatsogbɔgbɔ wò nyagblɔdila siawo nu; elabena Yehowa do dzogbev̄de de nuwò. 23 Tete bZedekya, Kenaana vi, te va fo to me na Mixa gbɔ bena: Afika Yehowa fe gbɔgbɔ dzo le gbonye yi hafi va fo nu kpli wò? 24 Mixa do nu bena: Kpɔ da, ákpɔe le gbesigbe nasi atso xɔ me ayi xɔ me, be nayla dokuiwò! 25 Tete Israel-fia gbɔ bena: Milé Mixa, ne miakplɔe agbugbo ayi dumegá Amon kple fiavi Yoas gbɔ, 26 eye migbɔ bena: Ale fia la gbɔ esi: Mitsɔ amesia de gaxɔ me, eye mina abolo via de koe wòadu kple tsi via de koe, vasede esime matrɔ agbɔ le n̄utifafa me. 27 Mixa do nu bena: Ne etrɔ gbɔ le n̄utifafa me la, ekema menye Yehowa ye fo nu to dzinye o. Eye wògbɔ bena: Mi dukwo katá, miele esema?

Axab je ku.

28 Tete Israel-fia kple Yuda-fia Yosafat woho yi Ramot-Gilead. 29 Eye Israel-fia gbɔ na Yosafat bena: Maɔɔ li nye awuwo, eye mayi awa la nu, ke wò la wò awuwo nenɔ nuwò! Eye Israel-fia do li efe awuwo heyi awa la nu. 30 Ke Aram-fia de se na efe tasiadam-amegāwo gbɔ bena: Migakpe kple ame tse loo alo amegāa deke o, ke boɔ mikpe kple Israel-

fia dede ko! 31 Esi tasiadam-amegawo kpo Yosafat la, wođe to dee, be woakpe kpili, elabena wobu be, eya nye Israel-fia la. Tete Yosafat de asi afadodo me; eye Yehowa xɔ nɛ, eye Mawu ble wo dzoe le enu. 32 Esi tasiadam-amegawo kpo be, menye Israel-fia lae o la, wotrɔ dzo le enu. 33 Ke nɔtsua de vu efe da me heda de ya me, eye wote Israel-fia le gawua kpefe. Tete wogblo na efe tasiadamkpɔla bena: Trɔ, ne nakpɔm dzo le ava la nu, elabena mexo abi! 34 Ava la nu sɛ gbe-magbe, eye Israel-fia tsi tre de tasiadam la me le Aramtowo kasa vasede fiɛ, eye woku, esime ye do to.

Yehu he to na Yosafat le efe dekawowo kple Axab nɔti. Yehu gado mawutisabasɔ vavato kple nyadadrɔ anyi.

19. Ke Yuda-fia Yosafat gbugbo yi efe me le Yerusalem le nɔtifaɛ me. 2 Tete nukpɔla Yehu, Xanani vi, yi dakpee, eye wogblo na fia Yosafat bena: Ame vlo nu nɛyi dakpe doa, eye nɛlɔ amesi lé fu Yehowa a? Le esia ta Yehowa fe domedzoe va dziwò do. 3 Ke wokpo "nyuiwɔwɔa dewo le nuwò, elabena ede Aserawo da le anyigba la dzi, eye nɛtsɔ wò dzi di Mawu.

4 Eye Yosafat nɔ Yerusalem; emegbe egatsa le dukɔ la dome tso Beer-Seba vasede Efrayim-to dzi, eye wotrɔ wo de Yehowa, wo fofowo fe Mawu la nu. 5 Edɔ vɔnudrɔlawo Yuda-du sesẽwo katã me le anyigba la dzi, du sia du kple etc. 6 Eye wogblo na vɔnudrɔlawo bena: Midɔ nku anyi le nusi ke miewona la me, elabena menye amegbetowo miedrɔa vɔnu na o, ke boɔ Yehowa ye, eye ele mia gbo le vɔnudrɔfe la. 7 Eyata Yehowa fe nɔdzi nelé mi, eye mikpo nyuie le miafe nuwɔwɔwo me, elabena le Yehowa, mia Mawu gbo la, nu madzɔmadzɔ wɔwɔa deke, amedzideea deke alo zãnu-xɔwɔa deke meli o! 8 Eye Yosafat do Lewi-viwo kple nunɔlawo kpakple Israel fe afekawo fe ta-towo dometa dewo Yerusalem hã de Yehowa fe vɔnudrɔlawo kple dzrenyawo nu. Esi wogbo va Yerusalem la, 9 ede se na wo gblo

bena: Ale miawo anukwaretɔe le Yehowa vɔvɔ me kple miafe dzi blibo la enye si: 10 Ne mia nɔvi, siwo le wođe duwo me, he nyaa de ve na mi, hlɔnya alo nufiamewo, sewo, doɔowo kple konuwo nu nya la, ekema mixlɔ nu wo, ne womagadi fɔ de Yehowa nu, eye domedzoe nava mia kple mia nɔ-viwo dzi o; alea miawo, ne miagadi fɔ o. 11 Kpo da, nunɔlagã Amarya le mia nu de Yehowa fe nyawo katã nu, eye Yuda fe afe fe amegã Zebadya, Ismael vi, li de fia fe nyawo katã nu, eye Lewi-viwo nye dɔnunɔlawo le mia si. Misẽ nu le miafe nuwo wɔwo me, eye Yehowa anɔ kple amenyui la!

Yosafat du Amonitowo kple Moabitowo dzi.

20. Leesia megbe la Moab-viwo kple Amon-viwo ho ava de Yosafat nu, eye Meunitetowo kpe de wo nu. 2 Eye wova gblo na Yosafat bena: Kpo da, ameha gãa de ho de nuwò tso Aram, tso fu la fe go keme dzi, eye kpo da, wole Xazeton-Tamar, si nye En-Gedi. 3 Tete Yosafat vɔ, eye wotrɔ efe nku do Yehowa didi nu, eye wòna wođe gbe fã le Yuda blibo la, be woatsi nu adɔ. 4 Eye Yuda va kpe ta, be woafɔ koko na Yehowa; Yuda-duwo katã me wotso, be woadi Yehowa. 5 Tete Yosafat va Yuda kple Yerusalem fe takpekpe la me le Yehowa fe me le kpo yeye la nɔ 6 gblo bena: Yehowa, mia fofowo fe Mawu, de menye wòe nye Mawu le dzifo kple dzidzifa de dukɔwo fe fiadufewo katã dzi oa? 7 Asiwò me nɔsẽ kple kamesesẽ le, eye amea dekemate nu anɔ te de nuwò o. 7 De menye wò, mia Mawue, nyã anyigba sia dzi nɔlawo da le wò dukɔ Israel nɔ, eye nɛtsɔe na xɔwò Abraham fe dzidzimeviwo tegbee oa? 8 Wotso afe de edzi, eye wotu kokɔfe de edzi na wò nku la gblo bena: 9 Ne /dzɔgbevɔe, yi, tohehe, dovɔ kple dzuame va mia dzi, eye mieva xɔ sia nɔ kple nkuwò me, elabena wò nku le xɔ sia me, eye miedo yli na wò le miafe xaxa me la, ekema nasee, eye nade mí! 10 Azɔ kpo da, Amon-viwo kple Moab-viwo kpakple amesiwo le Seir-towo dzi, amesi-

a 17, 9-6.

b 15, 9-15.

d Kron. I. 29, 12.

e 14, 10.

f 6, 28-30.

g Mo. II. 18, 21; Mo. V. 10, 17.

h Mo. V. 17, 8; 9; 19, 17.

wo "dome mède mō na Israel, be woato, esime wotso Egipte o, ke boŋ wode axa na wo, eye wometrō wo o la, 11 kpō ɔa, woawoe nye esi, be yewoawo v5 de mia ŋu, eye wova, be yewoanyā mi ɔa tso wō anyigba, si nētso na mi la dzi. 12 Mía Mawu, mādṛō wōnu wo o? Elabena nūsēa deke mele mía ŋu de ameha gbogbo sia, si ho de mia ŋu la ŋuti o. Mienya nuka wō ge miala o, negbe ŋuwō ko mīafe ŋku le.

13 Eye Yuda blibo la tsi tre de Yehowa ŋku me, keke wofe vi-dziewo, wo srōwo kple wofe vi-ŋutsuwo ke hā le eme. 14 Tete Yehowa fe gbogbo dze Yezaziel, Zaxarya vi, amesi nye Benaya vi, amesi nye Yeiel vi, amesi nye Matanya vi la dzi le takpekpe la me; enye Lewi-vi tso Asaf viwo dome, 15 eye wōgblo bena: Mifu to anyi, mi Yuda blibo la kple Yerusalem-nolawo kpakple wō fia Yosafat! Ale Yehowa le gbogblom na mi enye si: Migavō o, eye ameha gā sia megadzī ŋo na mi o, elabena "ava la menye mīafe nya o, ke boŋ Mawu tōe. 16 Etsō la miho de wo ŋu, kpō ɔa, woava Hazizito dzi mō dzi, eye miafo go wo le bali la nu le Yeruel-gbegbe ŋgō. 17 Miele asi de ge ava la me o, ke boŋ mitsi tre ɔi, ne miakpō, alesi Yehowa le xoxō ge na mi! Yuda kple Yerusalem, migavō o, eye dzika megatso mia fo o! Etsō la miho de wo ŋu, Yehowa li kpli mi! 18 Tete Yosafat de ta agu, eye Yuda blibo la kple Yerusalem-tōwo de ta agu de Yehowa ŋku me, eye wodo gbe ɔa na Yehowa. 19 Eye Lewi-viwo, siwo tso Kehat viwo kple Korax viwo dome la, tsi tre, eye wodo ŋli sesie kafu Yehowa, Israel fe Mawu la hoo.

20 Eye wofō ŋdi kanya heho ɔo ta Tekoa-gbe dzi. Esi woho la, Yosafat tsi tre ɔi gblo bena: Miɔtom, mi Yuda kple Yerusalem-tōwo! Ne "miexō Yehowa, mia Mawu dzi se la, ekema mianō te, eye ne miexō efe nyagblōdilawo dzi se la, ekema adze edzi na mi! 21 Tete wōdō aɔaŋu kple dukɔ la be, newohola, yeado Yehowa fe hadzilawo, siwo ɔoa atsyō kōkōe hedzia kafukafuha la, akpablalawo ŋgō,

Mo. V. 2, 4. 5.
9. 19.
Pa. 106, 1.

Sam. I. 14, 20.

Mo. II. 14, 14.

f 15, 15.

kp. 31-31, 1
kpo Pla. I. 22,
41-51.

Yes. 28, 16.

eye woanō ha dzim be: "Mida akpe na Yehowa, elabena efe amenuveve li tegbee! 22 Eye wōva me, esime wode asi aseyetso me, eye wole kafukafuha dzim la, Yehowa kplo xadelawo de Amon-viwo kple Moab-viwo kpakple amesiwo tso Seir-towo dzi, amesiwo ho de Yuda ŋu la, eye wowu wo nzewo. 23 Tete Amon-viwo kple Moab-viwo tso de amesiwo tso Seir-towo dzi la ŋuti, wodza wo fu anyi, eye wotrō wo. Eye esi wotrō Seir-to dzi nlawo va la, wotrō wo nzewo. 24 Esi Yuda va toa ta me le gbea dzi, eye wotrō de ameha la ŋu la, kpō ɔa, ame kukuwo ɔo baba de anyigba, eye amea deke mekpō o. 25 Tete Yosafat kple efe avako la va, be woaha aboyonuawo, eye wokpōkesinōnuwo, awuwo kple nu xōasiwo le wo dome fū; eye woho wa, ale be wōwu tsotsō na wo. Deke etō sōŋ wole aboyonuawo haha dzi, elabena wosō gbō ŋuto. 26 Le ŋeke eneagbe la wokpe ta de kafukafubali la me, elabena afima wokafu Yehowa le; eyata wona ŋko tefe ma be: kafukafubalime vase de egbe. 27 Eye Yuda-ŋutsuwo kple Yerusalem-ŋutsuwo katā trō gbō, eye Yosafat le wo nu hegbō va Yerusalem kple dzidzo, elabena Yehowa do dzidzo na wo de wofe futowo ŋu. 28 Eye wogbō va Yerusalem hetsō saŋkuwo, kasaŋkuwo kple kpēwo yi Yehowa fe afe la me. 29 Eye Mawu fe ŋodzi lē anyigba dzi fiadu fewo katā, esime wose be, Yehowa wō ava kple Israel fe futowo. 30 Ale Yosafat fe fiadufe la ŋu fa, elabena /Mawu na wokpō gbōdzoe godoo va kpe.

Yosafat bla nu kple Axazya.

31 "Yosafat du fia de Yuda dzi. Eɔo fe blaetō vō atō, esime wōzu fia, eye wōdu fia fe blave vō atō le Yerusalem. Dadaa ŋko nye Azuba, Silxi vinyōnu. 32 Eto fofoa Asa fe vō me, eye megbē nusi dze Yehowa ŋu la wōwō o. 33 Ke womede nuxefewo ɔa o, eye dukɔ la metsō wofe dzi ɔo wo fofowo fe Mawu la ŋu hade o. 34 Yosafat ŋutinya susceawo, tsātowo kple megbetowo la, wōŋlō wo de Yehu, Xanani vi fe ŋutinya,

si wotsɔ de Israel-fiawo fe agbalé me la me.

35 Esia megbe la Yuda-fia Yosafat bla nu kple Israel-fia ^aAxazya, amesi nye nu vlo wɔla. 36 Ebla nu kpɔli be, yeatu ɔuwo, ne woayi Tarsis, eye wotu ɔuwo le Ezyon-Geber. 37 Ke Eliezer, Dodawa vi, tso Maresa gbɔ nya di na Yosafat bena: Esi nɛbla nu kple Axazya la, eyata Yehowa gbɛ wò dɔwɔwɔ me na wò. Tete ɔuwo gbɔ, eye womete ɔu de Tarsis o.

Yoram fe Mawu mavɔmavɔ dɔzidudu.

21. ^bEye Yosafat mlɔ fofowoo gbɔ, eye wodii de fofowoo gbɔ le Dawid fe du la me, eye via Yoram zu fia de etefe.

2 Nɔviagutsu, siwo nye Yosafat viwo, wonye: Azarya, Yexiel, Zaxarya, Azarya, Mixael kple Sefatya. Amesiawo katã nye Yuda-fia Yosafat fe viwo. 3 Wo fofona nu gede wo, klosalo kple sika kple nu xɔ-siwo hekpe de Yuda-du sesɛwo ɔu, ke etsɔ fiadufe la na Yoram, elabena eya nye ɔgogbea. 4 Eye esi Yoram va do fofoa fe fiadufe la nu, eye wòli ke edokui la, etsɔ yi wu nɔviawo katã kple Israel-amegãwo dometɔa dewo. 5 Yoram xɔ fe blaetɔ vɔ eve, esime wòzu fia, eye wòdu fia fe enyi le Yerusalem. 6 Eye wòto Israel-fiawo fe ve me, abe alesi Axab fe afe la wɔ ene, elabena ede Axab fe vinyɔnu, eye wòwɔ nusi nye vɔ le Yehowa ɔku me. 7 Ke Yehowa mebe, yeagblɛ Dawid fe afe la o le nusi wòbla kple Dawid kple alesi wòdo nugbe be, yeana ^aakadida de eya kple viawo daa la ta.

Edomtowo fe megbedede.

8 Le ɛplɔ Edom dze aglã de Yuda fe dɔzidudu ɔu, eye wodo fia na wo dokui. 9 Tete Yoram kple amegãwo ho yi, eye tasiadamwo katã kpe de wo ɔu. Eye wòva me be, eya kple efe amegãwo tso le zã me dasi Edomto, siwo de to dee. 10 Ke Edom dze aglã de Yuda fe dɔzidudu ɔu vasede egbe. Eye Libna hã dze aglã de efe dɔzidudu ɔu le yemayi, le esi wògbɛ Yehowa fofowoo fe Mawu di la ta. 11 Ewɔ nuxefewo hã de Yuda-towo dzi, eye wona Yerusalemtowo subɔ trɔwo, eye wòble Yuda.

Eliya fe agbalé.

12 Tete nyagblɔdila Eliya do agbalé dee bena: Ale Yehowa, fofowò Dawid fe Mawu la, gbɔ esi: Esi mèto fofowò Yosafat fe ve me o, 13 ke boɔ nɛto Israel-fiawo fe ve me, eye nɛna Yuda kple Yerusalemtowo subɔ trɔwo abe Axab fe afe ene, eye nɛwu nɔviwòwo hã, amesiwo tso fofowò fe me, eye wonyo wu wò la, 14 eyata kpo da, Yehowa ahe fuwame ava wò dukɔ la, viwòwo kple srɔwòwo kpa-kple wò kesinɔnuwo katã dzi. 15 Ke wò ɔuto la adze do de wò dɔkawo ɔu, eye dɔléle la ana be, nanyè wò dɔkawo agbadre.

Yoram ku.

16 Eye Yehowa do Filistitowoo kple Arabiatowoo, amesiwo le Kusitowoo xa la fe gbɔgbɔ de Yoram ɔu. 17 Eye woho va dze Yuda dzi helɔ kesinɔnu, siwo katã wokpo le fia fe me la dzoe; wokplo viawoo kple srɔwo hã dzoe, eye vinyutsua deke mekpɔto ne o, negbe viawoo fe dɔmlɔea Yoaxaz ko. 18 Eye le nusiawo katã megbe la Yehowa de fu ne, eye wòdze do vɔdia de de efe dɔkawo ɔu. 19 Eye wòva me le yeyiyia dewo megbe, esime fe eve va yi la, dɔléle la na wònyè efe dɔkawo, eye wòse veve gede heku; ke efe dukɔ la medo dzoa deke ne, ^aabe alesi wodo dzo na fofowoo ene o. 20 Ewɔ fe blaetɔ vɔ eve, esime wòzu fia, eye wòdu fia fe enyi le Yerusalem; eye wòyi, ke efe nu meve amea deke o; wodii de Dawid fe du la me, ke ^bmenye de fiawo dife o.

^aAxazya fe dɔzidudu vɔ kple ku.

22. ^cEye Yerusalemtowo tso efe dɔmlɔea Axazya do fia de etefe, elabena adzoha, siwo va asada me kple Arabiatowoo, wu xoetowoo katã. Ale Yuda-fia Yoram fe vi Axazya zu fia. 2 Axazya xɔ fe blave vɔ eve, esime wòzu fia, eye wòdu fia fe deka le Yerusalem. Dadaa ɔku nye Atalya, Omri fe vinyɔnu. 3 Eya hã to Axab fe afe la ve me, elabena dadaa nye efe adanɔdola le nu vlo wɔwɔ me. 4 Eye wòwɔ nusi nye vɔ le Yehowa ɔku me abe Axab fe afe la ene, elabena woa-

^a Fia. I. 22, 52 v. 54.

^b kpo Fia. II. 8, 16-19.

^d 16, 14.

^e kp. 5.

^f Sam. II. 7, 12. ^g 24, 25. ^h Fia. I. 11, 36; Pa. 182, 17.

ⁱ kp. 1-6 kpo Fia. II. 8, 25 v. 29.

woe nye efe adaṅṅoṅawo le fofoa fe ku megbe hena efe gbeblé. 5 Edo to wofe adaṅṅodo-wo, eye wòho aṅa kple Israel-fia Yoram, Axab vi, yi Ramot-Gilead de Aram-fia Xazael nu; ke Aram-tòwo si Yoram. 6 Tete wògbɔ, be woada gbe le ye nu le Yezreel, elabena wode abi egu le Rama, esime wòwɔ aṅa kple Aram-fia Xazael. Eye Yuda-fia Axazya, Yoram viyi, be yeakpɔ Yoram, Axab vi la da le Yezreel, elabena ele dɔ lém. 7 Ke Mawue tɔtɔ ta me na Axazya, be wòayi Yoram gbɔ. Esi wòva la, eya kple Yoram wòho de Yehu, Nimsi vi, amesi Yehowa si ami na, be yeatsr5 Axab fe afe la nu. 8 Eye wòva me, esime Yehu le to hem na Axab fe afea la, ekpɔ Yuda-amegāwo kple Axazya nɔviwo fe viwo, amesiwo subɔa Axazya la, — eye wòwu wo. 9 Edi Axazya, eye wolée, esime wòyla de Samaria. Eye wokplɔe va Yehu gbɔ, eye wòna wuwui hetso di; elabena wogblo be, eya nye Yosafat, amesi tso efe dzi blibo di Yehowa la fe vi. Azɔ amea deke megale Axazya fe me, amesi ate nu aḍu fia o. 1

Aralya wu ame.

10 Eye esi Axazya dada kpɔ be, ye vi ku la, etso, eye wòwu Yuda fe afe fe fiafome blibo la. 11 Tete fia fe vinyonu Yoseba fi Yoas, Axazya vi, le fiavi, siwo nu ge woala la dome, eye wòkplɔ eya kple efe nonala yi abaxɔ me. Ale fia Yoram fe vinyonu Yoseba, amesi nye nunɔla Yoyada sr5 la, ylɛe de Atalya, eye mete nu wui o, elabena eya nye Axazya nɔvinyonu. 12 Eye wòyla de wo gbɔ le Mawu fe afe la me fe ade, eye Atalya du anyigba la dzi.

Nunɔla Yoyada si ami na Yoas.

23 /Ke le fe adrelia me la Yoyada do dzi hebala nu kple ame alafawo fe tatowo, woawo nye: Azarya, Yeroxam vi, Ismael, Yoxanan vi, Azarya, Obed vi, Maa-seya, Adaya vi, kple Elisafat, Zix-ri vi. 2 Eye wotsa le Yuda godoo hefo Lewi-viwo nu fu tso Yuda-duwo katã me kple Israel fe afe-kowo fe tatowo nu fu, eye wova Yerusalem. 3 Eye ameha blibo

^a Fla. I. 19, 16; Fla. II. 9, 6.

^b 1^a II. 10, 12 v. 14.

^c Fla. II. 9, 27 v. 29.

^d kp. 10-12 kpo Fla. II. 11, 1-3.

^e kpo Fla. II. 11, 4-12.

la bla nu kple fia la le mawufe me; eye wògbɔ na wo bena: Kpɔ da, fiavie aḍu fia, abe alesi Yehowa gbɔ de Dawid wawo nu ene. 4 Ale miawɔ enye si: Nunɔlawo kple Lewi-viwo, amesiwo le dɔ me dɔ ge le dzudzogbe dzi la fe akpa etɔlia nadzɔ agbo la nu; 5 akpa etɔliawo deka nana fia fe me, eye akpa etɔliawo deka nana Yesod-gbo la nu, eye duko blibo la nana Yehowa fe afe la fe xɔ-xɔnuwo. 6 Amea deke megava Yehowa fe afe la me o, negbe nunɔlawo kple Lewi-vi, siwo le dɔ wɔm la ko; woawo ko nava, elabena ame kɔkɔewo wonye. Eye duko blibo la nalé Yehowa fe dɔ-dowo me de asi. 7 Lewi-viwo dome amesiame nalé efe aṅawonu de asi, eye woade to de fia la, ne amea de va afea me la, woawui; eye minɔ fia la nu, ne eva me alo wòdo. 8 Eye Lewi-viwo kple Yuda blibo la wɔ, abe alesi nunɔla Yoyada de se pɔpɔpɔ ene, eye amesiame kplɔ efe amewo, amesiwo dɔ dɔ me le dzudzogbe dzi kple amesiwo do le dɔ me le dzudzogbe dzi siaa, elabena nunɔla Yoyada mede asi le amehawo nu o. 9 Eye nunɔla Yoyada tso fia Dawid fe akplowo, akpoxonu kple aṅawonu, siwo le mawufe la me la, na ame alafawo fe amegāwo. 10 Eye wòdo duko blibo la tso xɔ la fe dusi me kpa dzi vaseɖe xɔ la fe mia me kpa dzi hefo xlá vɔsamlekpu la kple xɔ la, eye wode to de fia la. 11 Tete wokplɔ fiavi la doe, woɖo fiakuku la nɛ, eye wotsɔ se la de asi nɛ; woɖo fiae, eye nunɔla Yoyada kple viawo si ami nɛ, eye wodo yli bena: Fia neno agbe!

Atalya wuwu.

12 Esi Atalya se duko, si nyã afa va le fia la kafum fe yli la, eyi de duko la gbɔ le Yehowa fe afe la me. 13 Ke esi wòkɔ be na, fia la tsi tre de kɔkɔfe le mo nu, eye amegāwo kple kpékulawo le fia la gbɔ, duko hahoo la katã le dzidzɔ kpɔm, eye wole kpɛ kum, eye hadzilawo tso hadzinuwo le kafukafuha dzim la, Atalya dze efe awuwo, eye wòdo yli bena: Nugbedoɖe! Nugbedoɖe! 14 Tete nunɔla Yoyada de se na ame

alafawo fe amegāwo, amesiwo nye avakɔ la kpɔlawo, gbɔ na wo bena: Mikpɔe to ameawo domee, eye ne amea de dze eyome la, miwui kple yi; elabena nunɔla la gbɔ be, womawui de Yehowa fe afe la me o. 15 Esi wolɛe va do afisi sowo tona yia fiafe me la, wowui de afima.

^{Baal subosuba gbeɖblɛ.}

16 Eye Yoyada ɖbla nu kple dukɔ blibo la kpakple fia la be, yewoanye Yehowa fe dukɔ. 17 Tete dukɔ blibo la ge de Baal-fe me, womu efe vɔsamlekpuɔ ju anyi, wogbã efe legbawo, eye wowu Baal fe nunɔla Matan de vɔsamlekpuɔia nɔ. 18 Eye Yoyada tso Yehowa fe afe la me dɔwo de asi na nunɔlawo kple Lewi-viwo, amesiwo me Dawid mā hena Yehowa fe afe la, be woasa Yehowa fe numevɔ kple dzidzo kpakple /hadzidzi le Dawid fe dodo la nu, abe alesi wonɔ de Mose fe se la me ene. 19 Edo agbonudzɔlawo Yehowa fe afe la fe agbowo nu, be ame makɔmakɔa deke magage de eme o. 20 Tete wode ame alafawo fe amegāwo, dukɔ la fe ame nku-tawo kple afetawo kpakple dukɔ hahoo la katã, eye wokpɔ fia la tso Yehowa-fe me heto dzigbegbo la nu yi fiafe me, eye wotsɔ fia la do fiazikpuɔ la dzi. 21 Eye anyigba dzi dukɔ blibo la kpɔ dzidzo, eye du la me fa. Ke wowu Atalya kple yi.

^{Fia Yoas wa kafukafunu.}

24. Yoas xɔ fe adre, esime wɔzu-fia, eye wɔdu fia fe blane le Yerusalem. Dadaa nko nye Zibya tso Beer-Seba. 2 Eye Yoas wɔ nusi dze Yehowa nu le nunɔla Yoyada fe agbenɔyi katã. 3 Eye Yoyada de sr5 eve ne, eye wɔdzi ntsuviwo kple nyɔnuviwo.

4 Le nusiawo megbe la Yoas do de ta me be, yeadɔ Yehowa fe afe la do. 5 Eye wɔfo nunɔlawo kple Lewi-viwo nu fu gbɔ na wo bena: Miyi Yuda-duwo me, eye midzo ga le Israel blibo la si fe sia fe, ne miatsɔ adɔ mia Mawu fe afe la do. Mitsɔ dzo de nusiawɔwo nyu! Ke Lewi-viwo metsɔ dzo de nɔ o. 6 Tete fia la yɔ Yoyada, si nye tato la, eye wɔgbɔ ne be-

na: Nukanuti mɛdi tso Lewi-viwo si be, woadaxɔ Yehowa fe dɔla ^{Mo. II. 20, 12.} Mose fe adzo, si wɔdo na Israel fe ameha la de Mawu fe agbado la nu la, tso Yuda kple Yerusalem si oa? 7 Elabena Atalya bada ma fe ɔviwo gbã Mawu fe afe la, eye wotsɔ Yehowa fe afe la fe nunana kɔkɔewo katã wɔ Baal tɔe. 8 Tete fia la de se be, woawɔ adakaa de, eye wotsɔe da de Yehowa fe afe la fe agbo nu le egodo. 9 Eye wɔna wode gbe fã le Yuda kple Yerusalem be, woatsɔ Mawu fe dɔla ^{Mo. II. 20, 12.} Mose fe adzo, si wɔdo na Israel le gbe dzi la, ve na Yehowa. 10 Tete amegāwo katã kple dukɔ blibo la kpɔ dzidzo, eye wotsɔe va kɔ de adaka la me, vasede esime wɔyɔ. 11 Ne wokpɔ be, ga la sɔ gbɔ la, ekema Lewi-viwo tsoa adaka la yia amesi fia la do la gbɔ, eye fia fe agbalɛɔla kple nunɔlagã fe dɔwɔla vana, eye wotrɔne le adaka la me gatɔne dadana de etefe. Alea wɔwɔe gbesiagbe, eye wofo ga gede nu fu. 12 Eye fia la kple Yoyada wotsɔ wo na Yehowa fe afe la fe dɔnunɔlawo, eye woda-tso kpefulawo kple atikpalawo, ne woadɔ Yehowa fe afe la do hekke de gayibo- kple akoblidɔwɔlawo nu, ne woadɔ Yehowa fe afe la do. 13 Esi dɔnunɔlawo le dɔa me la, do la de nɔ to wo si me, eye wogadɔ Mawu fe afe la do wɔdo efe nɔnɔme, eye wɔwɔe asi te nɔ. 14 Ke esi wɔwɔe vɔ la, wotsɔ ga susɛa na fia la kple Yoyada, eye wotsɔe wɔ Yehowa fe afe la me nuwo, subɔsubɔdɔwɔnuwo kple vɔsanuwo, trewo, sikanuwo kple klosalonuwo. Ale wosa numevɔ le Yehowa fe afe la me dɔa le Yoyada fe agbenɔyi katã. 15 Yoyada tsi, eye agbe tii, eye wɔku; exɔ fe alafa deka kple blaetɔ hafi ku. 16 Eye wɔdii de Dawid fe du la me de fiawo gbɔ, elabena ewɔ nyui na Israel kple Mawu kpakple efe afe la.

^{Yoas suta tr5.}

17 Le Yoyada fe ku megbe la Yuda-amegāwo va de ta agu na fia la, eye fia la do to wofe gbe. 18 Wogblɛ Yehowa, wo fofowo fe Mawu fe afe la di, eye wosubɔ Aserawo kple legbawo. Tete dɔ-

^{Mo. II. 20, 12.}

^{b 22, 3. 4.}

^{d 15, 12.}

^{e kp. 6.}

^{f 23, 30.}

^{g kpɔ Fia. II. 12, 1-13.}

medzoe va Yuda kple Yerusaleml dži le wofo fədididi sia ta. 19 Eye wòdo nyagblòdilàwo de wo gbò, be woatrò wo de Yehowa nu, eye woxlò nu wo, ke womedò to o. 20 Eye Mawu fe gbəgbə dze nunla Yoyada fe vi Zaxarya dzi, eye wòtsi tre de dukò la ŋku me gbò na wo bena: Ale Mawu gbò esi: Nukaŋuti mieda Yehowa fe se dzi, ne dzəgbenyuia deke maganò mia nu o? Esi miegbèlè Yehowa di la, eyata eya hā gblè mi di. 21 Tete wobla de eŋu, eye wofu kpee le Yehowa fe afe fe xaxònu, le fia la fe sedede nu. 22 Ke fia Yoas međo ŋku alesi fofoa Yoyada ve enu la dzi o, eye wòwu via. Eye esi wòle kukum la, egblò be: Yehowa kpəe, eye abia eta.

Tohehe na Yoas kple ku.

23 Le fe deka megbe la Aramtòwo fe avakò ho de eŋu, eye wo va Yuda kple Yerusaleml, wowu dukò la fe amegāwo katā le dukò la dome, eye wòdo wofo aboyonuwo katā de Damasko-fia. 24 Aramtòwo va kple avakò suea de ko hafi, ke Yehowa tsò avakò gā ŋuto na wo, le esi wogblè Yehowa, wo fofowo fe Mawu la di ta. Eye wohe to na Yoas. 25 Eye esi wodzo le egbò la, — ele dò lém vevie, hafi wogblèe di, — efe dólawo bla de eŋu le hlò, si wòdo de nunla Yoyada fe viwo nu la ta; eye wòwui de efe aba dzi. Ale wòku, eye wòdii de Dawid fe du la me, ke womeđii de fiawo dife o. 26 Amesiiwo bla de eŋu la, wonye esi: Zabad, Amoni-nyonu Siméat fe vi, kple Yozabad, Moabnyonu Simri fe vi. 27 Viaŋutsuwo kple nya gbogbo, siwo wogblò de eŋu kpakple alesi wògbugbo Mawu fe afe la gome dò anyi la, wòŋlò wo de nutinya, siwo le fiawo fe agbalé me la me. Eye via Amazya zu fia de etefe.

Amazya zu Yuda-fia.

25 /Amazya xò fe blave vò atò, esime wòzu fia, eye wòdu fia fe blave vò asieke le Yerusaleml. Dadaa ŋkò nye Yoadan tso Yerusaleml. 2 Ewò nusi dze Yehowa nu, deko menye kple dzi blibo o. 3 Eye esi fiadufe la li

a 24, 25.

b Mo. V. 24, 16.

d Mat. 23, 35;
Heb. 11, 37.

e 21, 20.

f kpo Fia. II. 14,
1-20.

ke de esi me la, ewu efe adola, siwo wu fofoa fia la. 4 Ke mewu wo viwo o, abe alesi Yehowa de se gbò bwoŋlò de Mose fe segbalèa me ene be: Fofowo megaku de viwo nu o, eye viwo megaku de fofowo nu o, ke boŋ amesiame neku de eya ŋuto fe nuvò ta.

5 Eye Amazya fo Yuda blibo la kple Benjamin nu fu, eye wòdo wo le wofo afekowo, le ame akpewo fe amegāwo kple ame alafawo fe amegāwo nu. Eye wòtia amesiwo xò fe blave kple edziwowo la xlè, wole ame tiatia akpe alafa etò, amesiwo ate nu ade ava, eye woawò akplò kple akpoxònu nu dò.

6 Eye wòtsò klosalo talento alafa deka datsò ava ŋutsu kalèto akpe alafa deka le Israel. 7 Eye Mawu fe amea de va egbò gbò bena: Oo fia, Israel fe avakò la megayii kpli wò o, elabena Yehowa meli kple Efrayim-viwo katā, amesiwo nye Israel o, 8 ke boŋ wò deka yi, eye nalé dzi de fo le ava la me; ne menye nenem o la, Mawu ana natsi wò futò si, elabena ŋusè le Mawu si, be wòaxò na ame, alo wòana wòatsi. 9 Amazya gbò na Mawu fe ame la bena: Ewo talento alafa deka, si metsò na Israel fe amehaawo de? Mawu fe ame la dò nu bena: Yehowa ana nu gede wò wu esia. 10 Eye Amazya de ameha, siwo tso Efrayim va egbò la, de vovo, be woayii wo de. Tete wodo damedzoe de Yuda nu ŋuto, eye wotrò yi wo de kple dziku heliheli.

11 Ke Amazya lé dzi de fo heklò efe avakò la; woho va dzele la me, eye wowu Seir-viwo ame akpe ewo. 12 Yuda-viwo lé ame akpe ewo agbagbe, eye wokplò wo yi agakpe la ta me, eye wotutu wo tso agakpea ta me, eye wo katā gbā yaayava. 13 Ke ameha, siwo Amazya gbugbo dò da, be womagayii ava la kplii o la, yi dakaka de Yuda-duwo me tso Samaria vase de Bet-Xoron; wowu ame akpe etò le wo dome, eye woho aboyonu gede.

14 Esime Amazya du Edomtòwo dzi, eye wògbò la, ehe Seir-viwo fe mawuwo gbəe, eye wòli mawuwo na edokui; ede ta agu na wo, eye wòdo dzudzò na wo.

15 Tete Yehowa do domedzoe de Amazya nu, eye wòdo nyagblòdila de dee wògblo nɛ bena: Nukaruti nèle nu biam mawu, siwo mete nu de wofe duko tso asiwò me o la? 16 Eye esi wòfo nu kpili la, egblo nɛ bena: Wòe mié-tso do fia fe adanudolaea? Duzdzo, ne menye nenem o la, woafò wò. Eye nyagblòdila la dzudzò wègblo bena: Menyae be, Mawu do gbeblé de nuwò, le esi nɛwò nusia, eye mèdo to nye adanudodo o ta.

17 Eye Yuda-fia Amazya de adanu hedo ame de Israel-fia Yoas, amesi nye Yehu vi Yoaxaz fe vi, be woagblo nɛ bena: Va, ne mia-kpe akò kple mia nɛwò kpo! 18 Tete Israel-fia Yoas do ame de Yuda-fia Amazya gblo bena: 'Duvègoe, si le Libanon dzi la, do ame do de sederti, si le Libanon dzi, gblo bena: Tso wivònyonu na vinyerutsu, ne wòade. Tete gbemelá, siwo le Libanon dzi la, va nyá avuzi le nuvegoe la dzi. 19 Ele bubum be: kpo da, mesi Edomtowo; eyatadzi do fowò, nèle dokuiwò dom de dzi. Tsi afe, nukaruti nèbe, yeade dokuiwò dzogbevè me, eye mia kple Yuda siaa miatsi? 20 Ke Amazya mèdo to o, elabena Mawu gbò wòtso, be wòatsò wo ade asi, le esi wobia nu Edomtowo fe mawuwo ta. 21 Tete Israel-fia Yoas ho, eye eya kple Yuda-fia Amazya wokpe akò le Bet-Semes, si nye Yuda to la. 22 Ke Israel si Yuda, eye wo dome amesiame si yi efe agbadò me. 23 Eye Israel-fia Yoas lé Yuda-fia Amazya, amesi nye Axaz vi Yoas fe vi la, le Bet-Semes, eye wòkplòe va Yerusalem; eye wògbá Yerusalem fe gli tso Efrayim-gbo la nu vase de dzogodzigbo la gbò, ele abòklugui alafa ene. 24 Eye wòlo sika kple klosalowo katá kpakple nudòwònuawo katá, siwo le Obed-Edom si me le Mawu fe afe la me, kple fia fe afe me kesinònuwo hekpe de awòbamewo nuti yi Samaria.

25 Le Israel-fia Yoas, Yoaxaz vi fe ku megbe la Yuda-fia Amazya, Yoas vi, nò agbe fe wuiatò. 26 Amazya nutinya susòeawo, tsà-towo kple megbetowo la, wònlò

a 24, 26.

òkpò Fia II, 14, 21, 22; 15, 1 - 7.

a 25, 2.

o Don. 9, 14.

wo de Yuda-fiawo kple Israel-fiawo fe agbalè me. 27 Tso esime Amazya trò le Yehowa yome la,^a wòdo nugbe de egu le Yerusalem. Tete wòsi yi Laxis; ke wòdo ame de eyome de Laxis, eye wòwui le afima. 28 Eye wokoe do sò dzi va di de fofowò gbò le Yuda-du la me.

Uziya alo Asarya du dzi nyuie gbá.

26. Tete Yuda-duko blibo la tso Uziya, amesi xò fe wuiade la, do fia de fofoa Amazya tefe. 2 Esime fia la mlò fofowò gbò la, etso Elot, eye wògagbugbòe na Yuda. 3 Uziya xò fe wuiade, esime wòzu fia, eye wòdu fia fe blaati vò eve le Yerusalem. 4 Ewò nusi dze Yehowa nu, abe alesi fofoa Amazya wò pɛpɛ ene.^d 5 Edi Mawu le Zaxarya, amesi fia Mawu wòvòe la fe agbenyɔi katá, eye Mawu na wòdze edzi ne le ŋeke, siwo katá me wòdi Yehowa. 6 Eye wòho dawò ava kple Filistitowo, eye wògbá Gat fe gliwo, Yabne fe gliwo kple Asdod fe gliwo, eye wòtso duwo de Asdod kple Filistitowo dome. 7 Eye Mawu de edzi de Filistitowo kple Arabiatowo, amesiwo nò Gur-Baal la, kple Meunitowo nuti. 8 Amonitowo dzò nu na Uziya, eye efe ŋko de Egipte ke, elabena ekpo nusè tso me. 9 Uziya tu xò tsralawo de Yerusalem, de dzogodzigbo la, bali me agbo la kple dzogoe la dzi, eye wòwò wo sesie. 10 Etu xò tsralawo de gbe dzi, eye wòde vudo gedewo, elabena lãha gede le esi le bali me kple tagba, eye agbledelawo kple weingbledelawo le esi le towo dzi kple Karmel, elabena elãa agbledede. 11 Awawla kalèto, siwo hona dea ava hamehame la, le Uziya si, agbalènlòla Yeiel kple dɔdzikpòla Maaseya tia wo xlè le Xananya, amesi tso fia fe amegawo dome fe dzikpòkpo te. 12 Afekowo fe tatowo, siwo le awawla kalètowo dome fe xexlème blibo la le ame akpe eve alafa ade; 13 eye awako la le wo si me; awawla, siwo le klalo la, le ame akpe alafa etò kple adre kple alafa atò, ne woakpe de fia la nu de futowo nuti. 14 Uziya wò akpoxònuwo, akplòwo, gaku-kuwo, gawuwo. dawo kple aka-

fomekpewo na awako blibo la. 15 Eye wowa mwa de, si adanuta de to va la, le Yerusalem, si wotsa da de ko tsralawo kple xowo ta me, ne woatsa ada anutrowo kple kpe gawoe. Efe nka de du, elabena woxo ne nukwa, vasede esime nusẽ do enu.

Uziya do edokui de dzi. eye Mawu tso anyi he to na le eya gũto fe numeme gũti.

16 Ke esi nusẽ do enu la, bede asi dadã me, vasede esime efe nuwowa gblẽ; medi anukware na Yehowa, efe Mawu la o, eye woge de Yehowa fe gbedoxo la me hedo dzudzo le dzudzodovosamlekpu la dzi. 17 Tete nunola Azarya do de eyome, eye Yehowa fe nunola blanyi, siwo nye nutsu kalẽtowo la, kpe de enu. 18 Eye wotsi tre de fia Uziya nu gblõ ne bena: Uziya, medze wõ be, nado dzudzo na Yehowa o, negbe nunlawo, siwonye Aron viwo, amesiwo nu woko hena dzudzododo la ko. Do go le kakãefe la, elabena ewo nu tovo, eye Yehowa made bubua deke nuwõ o. 19 Tete Uziya do damedzoe, eye wole dzudzodogba de asi be, wõdo dzudzo. Ke esi wõdo damedzoe de nunlawo nu la, anyi fo de efe ngonu le nunlawo nku me le Yehowa fe ko la me le dzudzodovosamlekpu la xa. 20 Eye esi nunlawo fe tã Azarya kple nunlawo katã trã ko de enu la, kpõ da, edze anyi de ngonu, eye wonyãe afo tsotsõ tso afima. Eya nuto hã wã kabakaba hedo, le esi Yehowa foe la ta.

21 Ale fia Uziya dze anyi vasede efe kugbe, eye wõnõ aga le xõ de me abe anyidzelawo ene, elabena wotsri Yehowa fe afe la ne, eye via Yotam nã fia fe afe la nu hedrõ wõnu dukõ hahoo la. 22 Uziya nutinya susõewo, tsãtowo kple megbetowo la, nyagblõdila Yesaya, Amoz vi la, nã wo. 23 Eye Uziya mlõ fofowõ gbo, eye wodii de agble me le fofowõ gbo lofo le fiawõ dife, elabena wogblõ be: Anyie wõdze. Eye via Yotam zu fia de etefe.

Yotam du dzi nyule.

27. Yotam xõ fe blave vã atõ, esime wõzu fia, eye wõdu

fia fe wuiade le Yerusalem. Dadaa nka nye Yerusa, Zadok fe vinyonu. 2 Ewo nusi dze Yehowa nu, abe alesi fofoa Uziya wã pẽpẽ ene, negbe deko eya mege de Yehowa fe gbedoxo la me o. Ke dukõ la gale nu gbegbliẽ wõwõ dzi daa ko. 3 Ede dzigbegbo de Yehowa fe afe la nu, eye wõdo Ofel-gli la yi edzi nuto. 4 Etso duwo de Yuda-towo dzi, eye dwõtu mõwo kple xõ tsralawo de awe wo me. 5 Ewo awa kple Amon-viwo fe fia hã, eye wõdu wo dzi, eye Amon-viwo tso klosalo talento alafa deka, lu kor akpe ewo kple fo kor akpe ewo ne le fe ma me. Nusiawo Amon-viwo tso ne le fe evelia kple fe etõlia hã me. 6 Ale Yotam kpõ nusẽ, elabena ezo le Yehowa, efe Mawu la nku me.

7 Yotam nutinya susõewo, efe awawõwõwõ katã kple efe nuwõwõwõwõ la, wõnõwo de Israel-fiawo kple Yuda-fiawo fe agbalẽ me. 8 Exõ fe blave vã atõ, esime wõzu fia, eye wõdu fia fe wuiade le Yerusalem. 9 Eye Yotam mlõ fofowõ gbo, eye wodii de Dawid fe du la me, eye via Axaz zu fia de etefe.

Axaz fe dziõdu manyomanyo.

28. Axaz xõ fe blave, esime wõzu fia, eye wõdu fia fe wuiade le Yerusalem. Mewõ nusi dze Yehowa nu abe fofoa Dawid ene o, 2 ke boõ eto Israel-fiawo fe õe me, eye wõko legbawo na Baalwo. 3 Edo dzudzo le Ben-Hinom-bali la me, eye wõna viawo to dzo me le dukõ, siwo Yehowa nyã le Israel-viwo nã la fe hũnyõnuwo nu. 4 Esa vã, eye wõdo dzudzo le nuxefewo, togbewo dzi kple ati damawo katã te. 5 Tete Yehowa, efe Mawu la, tso de asi na Aram-fia, eye wosii, eye wõde aboyo efe ame gedewo hekplõ yi Damasko. Wotsõ de asi na Israel-fia hã, amesi sii vevie nuto. 6 Eye Pekax, Remalya vi, wu ame akpe alafa deka blave, siwo nye kalẽtowo sõõ, le Yuda le nkeke deka dzi, elabena wogblẽ Yehowa, wo fofowo fe Mawu la di. 7 Efrayim fe kalẽto Zixri wu fiavi Maaseya kple afenua Azrikam kpa

a 26, 16.

b 25, 19.
d 26, 10.

e Mo. IV. 18, 7.

f kpo Fia. II. 15.

g Mo. IV. 5, 2.

h Mo. V. 18, 9.
10, 12.
i Fia. I. 14, 23.

k Yes. I. 1; 6, 1.

l kpo Fia. II. 15,
22-26, 36.

kple Elkana, amesi nye evelia, kplɔ fia ɔo. 8 Eye Israel-viwo ɔe aboyo nyɔnuwo, nɔtsuwiwo kple nyɔnuviwo ame akpe alafa eve le wo nɔviwo dome, eye woha wofe nu gedewo hã, eye wotsɔ aboyonua-wo va Samaria.

Nyagblɔdɔla Obed.

9 Ke Yehowa fe nyagblɔdɔlɔa ɔe le afima, si nko nye Obed. Eya eyi ɔakpe avako, si va Samaria, eye wɔgbɔ na wo bena: Kpɔ ɔa, Yehowa, mia fofowo fe Mawu la, do ɔmedzoe ɔe Yuda nu, eye wɔtsɔ wo de asi na mi; miafe adãwɔwɔ yi ɔato keke dzifo, eye miwu amewo le wo dome.^a 10 Azo miele bubum be, miazi Yuda-viwo kple Yerusalem-viwo dzi, ne woanye ɔɔlanɔtsuwo kple ɔɔlanɔnuwo na mia? Ɖe menye fo ɔde sɔɔ ko miawo hã miedɔ ɔe Yehowa, mia Mawu nu oa? 11 Eyata mido tom, eye migbugbɔ aboyome, siwo miedakplɔ tso mia nɔviwo gbɔ la na, elabena Yehowa fe ɔmedzoe le mia nu. 12 Tete nɔtsuwo tso Efrayim-viwo fe taɔwo dome, woawo nye: Azarya, Yoxanan vi, Berexya, Mesilemot vi, Yexizkiya, Salum vi, kple Amasa, Xadlai vi, eye wotsi tre ɔe amesiwo gbɔ tso awa la nu, 13 gbɔ na wo bena: Migakplɔ aboyomeawo va afisia o, elabena fo ko wɔanye miadi ɔe Yehowa nu! Ɖe miebe, yewoadzi miafe nuvɔwo kple miafe fɔɔɔɔɔwo ɔe dɔzia? Elabena miafe fɔɔɔɔɔwo sɔ gbɔ, eye ɔmedzoe le Israel dzi. 14 Tete akpablalawo he aboyomeawo kple aboyonuawo va amegãwo kple takpekpe la nku me. 15 Eye nɔtsu, siwo nko woyɔ la, tsi tre xɔ aboyomeawo, wotsɔ awu tso aboyonuawo dome do na amesiwo katã le amama, wotsɔ awuwo kple afɔkpawo, nuɔɔɔɔɔ kple nunono na wo, wosi ami na wo, eye wotsɔ amesiwo katã gbɔɔɔɔ la, ɔo tedziwo dzi hekpɔ wo va wo nɔviwo gbɔ le devedu Yerixo me, eye woga-gbugbɔ yi Samaria.

Mawu fe tohehe ɔɔnɔɔɔɔ Axaz.

16 Xemaɔi fia Axaz ɔo ame ɔo ɔe Asur-fiawo, be woava xɔ na ye. 17 Ke Edomɔwo gava, wosi Yuda, eye wode aboyo amewo. 18 Eye Filistitɔwo hã va kaka ɔe tagbadu-

wo me kple Yuda fe dziehe, eye woxɔ Bet-Semes, Ayalon, Gederot, Soxo kple enu duwo, Timna kple enu duwo kpakple Gimso kple enu duwo, eye wonɔ wo me. 19 Elabena Yehowa bɔbɔ Yuda ɔe anyi le Yuda fia Axaz ta, elabena ena Yuda dze ha, eye medi anukware na Yehowa o. 20 Asuria Tiglat-Pileser va foe ɔe anyi, ke mekpe asi ɔe asi nu ne o, hafi boɔ exaxae ɔo; 21 ewo wɔnye Axaz ha Yehowa fe afe kpakple fia kple amegãwo fe afe hetsɔ na Asuria la hafi; ke egbe kpekpe ɔe enu. 22 Ke Axaz sia gawo nu tovo ɔe dzi ɔe Yehowa nu le yeɔiye, si me woxaxae ɔo. 23 Esa vɔ na Damaskoto, siwo sii la fe mawuwo gbɔ bena: Esi Aram-fiawo fe mawuwo kpe ɔe wo nu la, eyata nye hã masa vɔ na wo, ne woakpe ɔe nye hã nɔnye! Ke wotɔ zu mɔ na eya kple Israel blibo la. 24 Eye fia la fo Mawu fe afe nu ɔwɔnuwo nu ju, eye wɔgbã Mawu fe afe nu ɔwɔnuwo; etu Yehowa fe afe fe ɔwɔruwo, eye wɔɔi ɔwɔsamlekpuwo ɔe dzo-goewo katã dzi le Yerusalem. 25 Ewo nuxefewo ɔe Yuda-duwo katã me, ne woado dzudzo na du bubu me tɔwo je mawuwo, eye wɔdo dziku na Yehowa, fofɔawo fe Mawu la. 26 Enutinya susɔeawo kple efe nuwɔwɔwo katã. tsãtɔwo kple megbetɔwo la. wonɔ wo ɔe Yuda-fiawo kple Israel-fiawo fe agbalẽ me. 27 Eye Axaz mlɔ fofɔawo gbɔ, eye wɔɔi ɔe du la me le Yerusalem. elabena ɔwometsɔe yi Israel-fiawo je dife o; eye via Xizkiya zu fia ɔe etefe.

Xizkiya gadzra mawusubasuba ɔo.

29. Xizkiya xɔ fe blave vɔ atɔ. esime wɔzu fia, eye wɔdu fia fe blave vɔ asieke le Yerusalem. Dadaa nko nye Abiya, Zaxarya fe vinyɔnu.^a 2 Eye wɔwo nusi dze Yehowa nu, abe alesi fofɔa Dawid wɔ pɔpɔpɔ ene. 3 Le efe fiadudu fe fe gbãto me le dzinu gbãto me la eɔu Yehowa fe afe la fe ɔwɔruwo, eye wɔdo wo ɔo. 4 Ena nunɔlawo kple Lewiviwo va, eye wokpe ta ɔe te fe la le yedze fe gome, 5 eye wɔgbɔ

^a Mo. I. 18, 21; Ezra 9, 6.

^b 21, 20.

^c Lod. 26, 21, 22.

^d 1'a. II. 18, 1-3.

na wo bena: Mi Lewi-viwo, mido tom! Miko mia dokui nu, eye miko Yehowa, mia fofowo fe Mawu fe afe la nu, eye mide nu makomakowo da le kokofe la. 6 Elabena mia fofowo da vo, eye wowo nusi nye v5 le Yehowa, mia Mawu nku me; wogblēe di, eye wode nku da le Yehowa, si wotro megbe dee la fe nefe la nu. 7 ^aWodo akpata la fe wotruwo hā, eye wotsi akadiawo, wometsō dzudzodonu la do dzudzoe o, eye womesa v5 le kokofe la na Israel fe Mawu la o. 8 Eyata Yehowa fe damedzoe va Yuda kple Yerusalem dzi, eye wōwo wo wozu bibidonu, nɔdzinu kple alomedenu, abe alesi miele ekpomi kple miafe nkuwo ene. 9 Kpɔ da, mia fofowo tsi yi nu, eye wode aboyo miafe ntsuviwo kple miafe nyɔnuviwo kpakple mia srōwo le esia ta.^b 10 Azɔ medo de ta me be, mabla nu kple Yehowa, Israel fe Mawu la, ne efe damedzoe nu nafa de mia nu. 11 Vinyewo, migawo fome o, elabena miawoe Yehowa tia, be mianɔ tsitre de nku me, miawo efe dɔwo, eye mianye efe sublawo kple dzudzɔlawo.

12 Tete Lewi-viwo tso; amesiwo tso Kehat viwo dome, wonye: Maxat, Amasai vi, kple Yoel, Azarya vi. Amesiwo tso Merari viwo dome, wonye: Kis, Abdi vi, kple Azarya, Yehalelel vi. Amesiwo tso Gerson viwo dome, wonye: Yoax, Zima vi, kple Eden, Yoax vi. 13 Amesiwo tso Elizafan viwo dome, enye Simri, Yeiel vi. Amesiwo tso Asaf viwo dome, wonye: Zaxarya kple Matanya. 14 Amesiwo tso Heman viwo dome, wonye: Yexiel kple Simeil. Eye amesiwo tso Yedutun viwo dome, wonye Semaya kple Uziel. 15 Wofo wo nɔviwo nu fu, eye wokɔ wo dokui nu, eye wova le fia fe sedede kple Yehowa fe nya nu, be yewoako Yehowa fe afe la nu. 16 Eye nunɔlawo ge de Yehowa fe xɔ la me, be yewoako enu, eye wode nu makomako, siwo katā wokpɔ le Yehowa fe gbexoxo me la, do goe va Yehowa fe afe la fe xoxoxo, eye Lewi-viwo xɔ wo hetsɔ yi Kidron-tɔbu la nu. 17 Wodze enu kɔkɔ gome le dzinu gbato fe

* 28, 24.

* 28, 6-8.

* Kron. I. 25, 1.

nkeke gbato dzi, eye wova do Yehowa fe akpata la me le dzinu la fe nkeke enyiliagbe hekɔ Yehowa fe xɔ la nu nkeke enyi sɔn, eye wowu enu le dzinu gbato fe nkeke wuiadelia dzi. 18 Eye nunɔlawo yi fia Xizkiya gbo gbo bena: Miekɔ Yehowa fe afe blibo la kple numevosamlekpi la kple enu nuwo katā kpakple nkumedobolokplɔ la kple enu nuwo katā nti. 19 Eye miagadɔ nusiwo katā fia Axaz do nɔnyɔe le efe fiaduɔ me, esime woda vo la do, eye mieko wo nu; kpɔ da, wole Yehowa fe vosamlekpi la nɔgo.

20 Tete fia Xizkiya fɔ nɔdi kanya, eye wɔfo dumegawo nu fu heyi Yehowa fe afe la me. 21 Eye wokplɔ nyitsu adre, agbo adre, alēvi adre kple gbɔtsu adre v8, be woanye nuvɔvɔsa de fiaduɔ la kple kokofe la kpakple Yuda ta. Eye wode se na Aron viwo, amesiwo nye nunɔlawo, be woasa v5 le Yehowa fe vosamlekpi la dzi. 22 Wowu nyiawo, eye nunɔlawo tso ɔu la wu de vosamlekpi la dzi; wowu agboawo, eye nunɔlawo tso ɔu la wu de vosamlekpi la dzi; wowu alēviawo, eye nunɔlawo tso ɔu la wu de vosamlekpi la dzi. 23 Eye wokplɔ nuvɔvɔsa fe gbɔtsuawo va fia la kple takpeke la nku me, eye wotsɔ wofe asiwo da de wo dzi. 24 Tete nunɔlawo wu wo hetsɔ wofe ɔu kɔ de vosamlekpi la dzi, ne wɔanye nuvɔvɔsa, ne woatsɔ alé avu na Israel blibo lae, elabena fia la de se be, numevɔsa la kple nuvɔvɔsa la wonye Israel blibo la tɔ. 25 Edo Lewi-viwo Yehowa fe afe la me, eye wolé gakogoewo, sankuwo kple kasankuwo de asi le Dawid kple fia fe nukpɔla Gad kpakple nyagblɔdila Natan fe sedede nu, elabena Yehowa ye de se la to efe nyagblɔdilawo dzi. 26 Lewi-viwo le tsitrenu kple Dawid fe hadzinuawo, eye nunɔlawo lé kpéawo de asi. 27 Eye Xizkiya de se be, woasa numevɔ le vosamlekpi la dzi. Azɔ esi wode asi numevɔ sasa me la, Yehowa fe ha kple kpéawo kpakple Israel-fia Dawid fe hadzinuawo de asi didi me. 28 Eye ameha blibo la

do gbe da, eye hawo kple kpēawo di, vasede esime wowu numevosa la nu. 29 Esi wowu numevosa la nu la, fia la kple efe amesiwo katā le egu la, dze klo, eye wodo gbe da. 30 Tete fia Xizkiya kple amegāwo do na Lewi-viwo be, woatsɔ Dawid kple nukpola Asaf fe "nyawo adzi kafukafuhawo na Yehowa. Wodzi kafukafuhawo kple dzidzo, eye wode ta agu hedo gbe da.

31 Emegbe Xizkiya xɔ edzi gblo bena: Azɔ mieko mia dokui nu na Yehowa. Mite va, ne miasa akpedavo kple kafukafuvo le Yehowa fe afe la me! Eye ameha blibo la sa akpedavo kple kafukafuvo, eye amesiame, si lɔ le edokui si la, sa numevo. 32 Numevo, si ameha la sa la, le nyi blaadre, agbo alafa deka kple alēvi alafa eve, nusiawo katā wotsɔ sa numevo na Yehowa. 33 Eye nunana kɔkɔewo le nyi alafa ade kple alē akpe etɔ. 34 Ke nunlawo mesɔ gbo, be woako numevosalāwo katā o; eyata wo novi Lewi-viwo kpe de wo nu, vasede esime do blibo la wu nu. Eye nunlawo ko wo dokui nu, elabena Lewi-viwo fe dzime ko wu nunlawo tɔ de wo dokui nutikoko nu.^b 35 Numevosa la sɔ gbo hekpe de akpedavosa fe "amiwo kple numevosa fe "nunovosawo nɔti. Ale wogado Yehowa fe afe la me subosubote dzi. 36 Eye Xizkiya kple duko blibo la kpo dzidzo le nusi Mawu wo na duko la nɔti; elabena deko wova dzo zi deka kpoyi.

Dutitotolēvi la dudu.

30. Eye Xizkiya do ame de Israel blibo la kple Yuda, eye wɔnlo agbalē do de Efrayim kple Manase, be woava Yehowa fe afe la me le Yerusalem, ne woado /nutitotonkekenyui la na Yehowa, Israel fe Mawu la. 2 Fia la kple efe amegāwo kpakple ameha blibo la do be, woado nutitotonkekenyui la le dzinu evelia me. 3 Elabena womete nu qui le yemayi o, elabena nunlawo katā mekpɔ ko wo dokui nu hade o, eye duko la mekpe

ta de Yerusalem o. 4 Eye nya la dze fia la kple ameha blibo la nu. 5 Eye wodo kpe nya la dzi be, woade gbe fā le Israel blibo la tso Beer-seba vasede Dan, ne woava do nutitotonkekenyui na Yehowa, Israel fe Mawu la, le Yerusalem, elabena etefe didi womegadui kpo, abe alesi wɔnlo de ene o. 6 Eye duxolawo xɔ agbalēawo le fia la kple efe amegāwo si datsa le Israel blibo la kple Yuda, eye wogblo le fia fe sedede nu bena: Israel-viwo, mitro de Yehowa, Abraham, Isak kple Israel fe Mawu la nu, ne woatɔ de miafe ame mamleawo, siwo gatso Asur-fia si me la nu! 7 Migano abe mia fofowo kple mia noviwo, amesiwo meɔi anukware na Yehowa, wo fofowo fe Mawu la o, eye wotsɔ wo wo bibidonui, abe alesi miele ekpomi ene la ene o. 8 Migasē ta me abe mia fofowo ene o, ke boɔ mina asi Yehowa, eye miva efe kɔkɔefe, si nu woko tegbee la, eye misubo Yehowa, nifa Mawu, ne efe domedzoe nu nafa de mia nu. 9 Elabena ne mietro de Yehowa nu la, ekema futowo akpo mia noviwo kple mia viwo fe nublani, eye woagatɔ ava anyigba sia dzi, elabena amenuvela kple nublaniukpola enye Yehowa, mia Mawu la, eye ne mietro de egu la, made ko da le mia nu o. 10 Esi duxolawo tsa tso du me yi du me le Efrayim-nyigba kple Manase-nyigba dzi vasede Zebulon la, woko wo hede alome le wo nu: 11 negbe amea dewo koe bobo wo dokui de anyi le Aser, Manase kple Zebulon, eye wova Yerusalem. 12 Mawu fe asi va Yuda hā dzi, eye wona dzi deka ngbee wo, be woawo fia kple amegāwo fe se la dzi le Yehowa fe nya nu.

13 Tete ameha gāa de va kpe ta de Yerusalem, be woado abolo maɔamaɔa nkekenyui la le dzinu evelia me, ameha la sɔ gbo nɔti. 14 Eye wotsi tre fo vosamlekpui, siwo le Yerusalem, kple dzudzo-dovosamlekpuiwo katā dafu gbe de Kidron-tɔu la me. 15 Wodu nutitotonkekenyui la le dzinu evelia fe nkeke wuienelia dzi:

a 29, 18.

b 30, 3, 16, 17.

d Mo. III, 9, 16, 17.

e Mo. IV, 15, 5, 7, 10.

f 36, 1.

g kp. 15.

h Mo. IV, 9, 11.

eye nukpe lé nunolawo kple Lewi-viwo woko wo dokui nu hesa numevɔ le Yehowa fe afe la me. 16 Wotsi tre de wo nɔfe le dodo la nu, abe alesi Mawu fe ame Mose de se ene. "Lewi-viwo lé lāvua de asi, eye nunolawo hlée. 17 Esi ame gedewo le ameha la dome, siwo meko wo dokui nu o la, eyata Lewi-viwo wu nutitotonkekenyuie fe vosalāwo na amesiwo nu meko o, ne woako wo nu na Yehowa. 18 Elabena duko la fe akpa gāto, siwo fe gedewo tso Efrayim, Manase, Isaxar kple Zebulon la, meko wo dokui nu o, eye womedū nutitotonkekenyuie fe lā la, abe alesi wɔwɔlɔe di ene o; gake Xizkiya do gbe da de wo ta gblɔ bena: Yehowa, dɔmenyoto, atsɔe ake, 19 amesiame, si tso efe dzi do Mawu Yehowa, fofowoo fe Mawu didi nu, nenyɛ be, mewɔe de kɔkɔefe la fe kɔkɔenyenyɛ nu o hā. 20 Tete Yehowa se Xizkiya fe gbe, eye wòyɔ do duko la. 21 Ale Israel-vi, siwo le Yerusalem la, dū abolo mavamavā ŋkekenyuie la ŋkeke adre kple dzidzo gāa de, eye Lewi-viwo kple nunolawo tso Yehowa fe hadzinuwo kafu Yehowa gbesiagbe sesie. 22 Eye Xizkiya fo nu kple Lewi-vi, siwo katā nya monu le Yehowa fe subosubo nu la, wɔxɔlɔtɔe, eye wodu ŋkekenyuie-vosalā la ŋkeke adre, wosa akpedavɔ, eye wovu go wo dokui na Yehowa, wo fofowo fe Mawu la.

23 Eye ameha blibo la do be, yewoagadui ŋkeke adre, eye wodu ŋkeke adre soŋ kple dzidzo. 24 Elabena Yuda-fia Xizkiya ina nyitsu akpe deka kple alé akpe adre ameha la. Eye nunola gedewo ko wo dokui nu. 25 Tete Yuda fe ameha blibo la, nunolawo kple Lewi-viwo, ameha blibo, si tso Israel, kpakple amedzro, siwo tso Israel-nyigba dzi, kple esiwo le Yuda la, kpo dzidzo. 26 Dzidzo gāa de no Yerusalem, elabena tso Israel-fia Salomo, Dawid vi la ŋoli la esia togbe medzo le Yerusalem kpo o. 27 Eye nunolawo kple Lewi-viwo tsi tre heyra dukɔ la, eye wose wofe gbe, eye wofe gbedododa de efe nɔfe kɔkɔe la le dzifo.

Trɔsubosubo dededa kple beléle na nunolawo kple Lewitawu.

31. Esi wowu nusiawo katā nu vɔ la, Israel blibo, si va la, ho yi Yuda-duwo me, eye wogbā afeliwo, womū Aserawo, eye vɔvɔgbā nuxefewo kple vɔsamlekpuivo le Yuda blibo la, Benyamin, Efrayim kple Manase, vasede esime wogblé wo kenken. Emegbe Israel-viwo katā dome amesiame gɔugbo yi efe du me le efe anyigba dzi. 2 Eye Xizkiya do nunolawo kple Lewi-viwo fe hawo. Nunolawo kple Lewi-viwo fe hawo dome desiadé le efe do nu de numevɔsa kple akpedavɔsa nu, eye woasubo, woda akpe, eye woakafu le Yehowa fe asaɔ la fe agbowo nu. 3 Eye fia la tso efe kesinonuwu fe akpa deka na de numevɔsa nu: numevɔsa le ŋdi kple fié kple numevɔsa le dzudzo-gbe kple dzinu yeye kpakple ŋkekenyuiewo dzi, abe alesi wɔwɔlɔe de Yehowa fe se la me ene. 4 Eye wode se na ameha, si nye Yerusalemto, bena woana nunolawo kple Lewi-viwo fe gome wo, ne woalé ŋku de Yehowa fe se la nu koŋ. 5 Esi nya sia di wose la, Israel-viwo na bli, wein, ami kple anyitsi kpakple agblemenuwo katā fe ŋgɔgbetɔwo, wona nuwo katā fe kewoliawo taŋtaŋ. 6 Eye Israel-vi kple Yuda-vi, siwo le Yuda-duwo me la, hā na nyiwo kple aléwo fe ewoliawo kpakple nunana kɔkɔe, siwo nu woko na Yehowa, wofe Mawu la fū. 7 Wodze nuawo fofofu gome le dzinu etɔlia dzi, eye wowu enu le dzinu adrelia dzi.

8 Esi Xizkiya kple amegāwo kpo nu fofuawo la, wokafu Yehowa kple efe duko Israel. 9 Eye Xizkiya bia nu fofuawo ta se le nunolawo kple Lewi-viwo gbo. 10 Tete nunlagā Azarya tso Zadokfe me do nu nɔ gblɔ bena: Tso esime wode asi nudzodzɔ tsotsɔ me va Yehowa-fe me la, miedu nu di fo, eye wɔkpɔto taŋtaŋ, elabena Yehowa yra efe duko la, eyata nu gbogbo siawo kpɔto. 11 Eye Xizkiya de se be, woawo xowo de Yehowa fe xɔ la nu, eye wowo wo. 12 Eye wotsɔ nudzodzɔawo, nuwo fe ewolia kple nunana

^a 29, 34.
^b Mo. V. 7, 8;
Fia. II. 18, 4.

^d Mo. II. 12.

^e Mo. IV. 28; 29.

^f Mo. II. 23, 18.
^g 32, 6.
^h Mo. V. 14, 22.
23.

ⁱ 35, 7.

kakɔeawo de wo me dedie; eye wotsɔ Lewi-vi Xananya do wo nu hekpe de novia Simei, si kplɔe do n̄ti. 13 Yexiel, Azarya, Naxat, Asabel, Yerimot, Yozabad, Eliel, Yismaxya, Maxat kple Benaya, wonye dzikplawo le Xananya kple novia Simei te, le fia Xizkiya kple Mawu fe afe me amegã Azarya fe doɔo nu. 14 Eye wotsɔ Kore, Yimna vi, si nye Lewivi, eye wɔnye agbonudzɔla le yedzefekpa dzi la, do nusiwo wona faa la nu, ne woatsɔ Yehowa fe nudzadzawo kple nu kakɔetɔwo n̄. 15 Amesiiwo le ete le nunɔlawo fe duwo me, be woatsɔ nuwo na wo nɔviwo fe hawo, tsi-tsiawo kple deviawo siaa dedie la, wonye: Eden, Minyamin, Yesua, Semaya, Amarya kple Sexanya, 16 negbe n̄tsuvi, siwo n̄ko won̄lɔ de dzidzimegalɛ la me, amesiwo xɔ fe etɔ kpakple amesiwo xɔ wu nenema, amesiwo katã va Yehowa fe afe la me, be yewoawo wofe subɔsubɔdɔwo le wofe do-dowo nu, abe alesi wohiã gbesiagbe ene la, koe mele eme o; 17 - won̄lɔ nunɔlawo fe n̄kɔwo di le wofe afekɔwo nu, eye won̄lɔ Lewi-viwo di tso amesiwo xɔ fe blave kpakple edzivɔwo dzi la, de wofe dɔwo kple wofe hawo nu - 18 hekpe de amesiwo n̄ko won̄lɔ la, kple wofe vidziewo katã, wo srɔwo kple wo n̄tsuviwo kpakple wo nyɔnuviwo, siwo tso ameha blibo la me n̄ti, elabena wowo nu kakɔeawo n̄u dɔ le nya-tefe me. 19 Eye wode n̄tsu, siwo n̄ko woyɔ la, na Aron viwo, siwo nye nunɔlawo le wofe lãnyifewo fe duwo me, ne woana nu nunɔlawo dome n̄tsu sia n̄tsu kpakple Lewi-vi, siwo katã n̄ko won̄lɔ di. 20 Alea Xizkiya wɔ le Yuda blibo la, eye wɔwo nusi nyo kple nusi dzo, eye wɔle etefe la, le Yehowa, efe Mawu la n̄ku me. 21 Eye nusiwo katã gome wɔdze le Mawu fe afe n̄u dɔwo me le nufiafia kple se la nu, be wɔatsɔ adi efe Mawu la, ewɔe kple efe dzi blibo, eye iwɔdze edzi n̄.

a 25, 28.

b 30, 22.

d Fla. II, 8, 16.

e Yer. 17, 5, 7.

f Ps. 1, 3.

Sanxerib de to de Yerusalem n̄ti; gake du la kpo dede nukutɔe.

32. Le nya siawo kple h̄nutefewoawo siawo megbe la Asur-

g kpo Fla. II 18

13-20, 21; Yes.

36-39.

h 21, 20.

fia Sanxerib va, eye wɔho de Yuda n̄u heɔe to de du sesɛwo, eye wɔdi be, yeaxɔ wo. 2 Esi Xizkiya kpo be, Sanxerib va, eye wɔdo ta me be, yeawo awa kple Yerusalem la, 3 ede adan̄u kple efe amegãwo kpakple efe kalɛtɔwo be, woaxe tsivudo, siwo le dua godo, eye wokpe de n̄u. 4 Efo ameha gãa de nu fu, eye woxe vudowo katã kple tɔɔu, si si to anyigba la titina hegblo bena, ne Asurfiawo va la, ne womagakpo tsia deke o. 5 Eglã edokui, eye wɔdo gli la fe ^agbagbãfewo katã do, etu xɔ tsralawo de wo dzi, eye wɔdo gli bubuwo de egodo, edo gli de Dawid-du la fe Milo n̄u, eye wɔwo awawɔnuwo kple akpoxɔnuwo kpaŋkpaŋ; 6 edo awafiawo awako la nu, eye wɔfo wo nu fu de edokui n̄u le ablo me le dugbo la nu, eye wɔfo nu kpli wo ^bxɔlɔtɔe gblo bena: 7 Milɛ dzi de fo, misɛ n̄u, eye migavɔ o; Asur-fia kple ame gbogbo, siwo katã le n̄u la, megadzi n̄o na mi o, elabena amesi le mia dzi la, ^dfo amesi le edzi la ta. 8 Eya la ^eamegbeto fe alɛe li kpli, ke miãwo la Yehowa, miã Mawu lae, li kpli mi, ne wɔakpe de miã n̄u, eye wɔawo miãfe awawo. Tete dukɔ la do n̄u de Yuda-fia Xizkiya fe nyawo n̄u.

9 Le nusiawo megbe la Asur-fia Sanxerib dɔ efe dolawo do de Yerusalem de Yuda-fia Xizkiya kple Yuda blibo, si le Yerusalem la gbo, be woagblo bena: - ke eya n̄tsɔ kple efe amewo katã le Laxis kasa - 10 Ale Asur-fia Sanxerib gblo esi: Nuka n̄u miele dzi dom do be, mietsi tɔ me le Yerusalem? 11 Alo menye de Xizkiya le mia flum, be wɔana dɔ kple tsiko nawu mi miãku, esi wɔle gbo gblo me: Yehowa, miã Mawu, ade mi tso Asur-fia si me oa? 12 De menye Xizkiya siae de efe nuxefewo kple wɔsamlekpuiwo dɔ hegblo na Yuda kple Yerusalem bena: Mide ta agu de wɔsamlekpui deka ko n̄go, eye mido dzudzo le edzi oa? 13 Miɛnya nusi miã kple fofonyewo miẽwo anyigba dzi dukɔwo katã oa? De anyigba dzi dukɔwo fe mawuwo te n̄u de wofe anyigbawo tso asinye me kpa? 14 Dukɔ, siwo fofowɔ

nyewo tsrō la fe mawuwo katā dometo kae te ŋu de efe duko tso asinye me, ne miafe Mawu nahayi mia de ge tso asinye me? 15 Eyata Xizkiya megable mi, eye wōdaga nō mia flum alea o, eye migaxo edzi se o, elabena duko kple fia-ɖufea deke fe mawua deke mete ŋu de efe duko tso mia kple fofonyewosi me o, ŋuu keke ne miafe mawuwo nahayi mia de ge tso asinye me o. 16 Eye efe dōlawo gagblō nya gedewo de Mawu Yehowa kple efe dōla Xizkiya ŋu. 17 Eye wōŋlō agbalē hetsō de alome le Yehowa, Israel fe Mawu la ŋu, gblō de eŋu bena: Abe alesi anyigba dzi dukōwo fe mawuwo mede wofe dukōwo tso asinye me o ene la, nenema ke Xizkiya fe Mawu hā made efe dukōwo atsoasi-nye me o. 18 Wodo ɣli sesie le Yuda-gbe me dō de Yerusalemtō, siwo le glia dzi, ne woade vovō kple ŋɔdzi na wo, eye woaxo du la; 19 eye wofo nu le Yusalem fe Mawu la ŋu abe anyigba dzi dukōwo fe mawu, siwo nye amegbetōwo fe asinudōwōwōwo la ene.

20 Ke fia Xizkiya kple nyagblō-dila Yesaya, Amoz vi, wodo gbe dā le nya sia ta, eye wodo ɣli dō de dziɖo. 21 Tete Yehowa dō dōlaa de dā wōva tsrō ŋutsu kalētōwo katā, avakplōlawo kple amegāwo le Asur-fia fe asaɖa la me, eye wōgbugbo yi efe anyigba dzi kple ŋukpe. Eye esi wōyi efe mawuwo fe me la, eya ŋuto fe alimeviwo va dzae kple yi de afo-ima. 22 Ale Yehowa xō na Xizkiya kple Yerusalemtōwo tso Asur-fia Sanxerib kple amewo katā si me, eye wōna gbōdzoe wo godoo va kpe. 23 Ame gedewo he nūnanawo va Yusalem na Yehowa kple nu xōasiwo na Yuda-fia Xizkiya. Tso ekema dzi la efe ŋkō de du le dukōwo katā dome.

Xizkiya fe dōfēle, ŋukelē kple ku.

24 Le ŋkeke mawo me la Xizkiya lé dō de kuku ge. Eye esi wōdo gbe dā na Yehowa la, efo nu kplii, eye wōna nukunudzēsii. 25 Ke Xizkiya mezo de dōmenyo, si wōwō ne la nu o, ke boŋ ede asi dāda me, eyata dōmedzoe va eya kple Yuda kpakple Yersa-

lem dzi. 26 Tete Xizkiya kple Yerusalemtōwo bōbō wo doku le efe dada la ta, eye Yehowa fe dōmedzoe meva wo dzi le Xizkiya fe agbenoŋi o. 27 Kesinōnu kple bubu gedē ŋuto su Xizkiya si, eye wōwō nudzraɖofewo de klosalo kple kpe sika, kpe xōasiwo kple atike vevēewo, akpoxōnuwo kple nu xōasi vovovowo ŋu. 28 Eto nudzraɖofewo de bli, wein kple ami ŋu, etu lāxō na lā vovovowo, eye wōtō kpō na lāhawo. 29 Etso duwo na edokui, eye alēha kple nyiha gāwo le esi, elabena Mawu na kesinōnu gedē ŋutoe. 30 Eya ne Xizkiya, si xe Gixon-to la fe nūgbo, eye wōde tōvu ne to Dawid fe du la fe ɣedze fe gome. Nusia- nu, si Xizkiya wō la, dze edzi ne. 31 Negbe esi wodo Babel-amegāwo fe ame dōdōwo dō dee, be woa-bia nukunu, siwo dzo le anyigba la dzi ta se la, ko Mawu gblēe di, be yeadoe akpō, ne yeanya nu-siwo katā le efe dzi me.

32 Xizkiya ŋutinya susōeawo kple efe nu dzadzoe wōwōwo la, kpō dā, wōŋlō wo de nyagblō-dila Yesaya, Amoz vi fe ŋutega-kpōkpōwo me de Yuda-fiawo kple Israel-fiawo fe agbalē me. 33 Eye Xizkiya mlō fofowoo gbo, eye wōdii de to dzi mō, si yi Dawid viwo fe yōdowo gbo la to. Yuda blibo la kple Yerusalemtōwo “de bubu eŋu le efe ku me, eye via Manase zu fia de etefe.

Manase subo trē.

33. Manase xō fe wuieve, esi-me wōzu fia, eye wōdu fia fe blaato vō atō le Yusalem. 2 Ewo nusi nye vō le Yehowa ŋku me le duko, siwo Yehowa nyā le Israel-viwo ŋgō la fe ɖnyonōnuwo nu. 3 Egagbugbo nuxefe, “siwo fofoa Xizkiya gbā la tu, eye wōdi vōsamlekpuwo na Baalwo, ewo Aserawo, eye wōde ta agu na dzifonuwo katā hesubō wo. 4 Eɖi vōsamlekpuwo de Yehowa fe afe, si ŋu Yehowa /gblō le be, yefe ŋkō ano le Yusalem tegbee la me. 5 Eɖi vōsamlekpuwo de Yehowa fe afe fe xōxōnuawo kple eve. 6 Eya hā na viawo to dzo me le Ben-Hinom-bali la me; esa dzo, eka afa, eye wōsa akpase, eye wō-

o 16, 14.

o kpo Fla. II. 21, 1-15.

o Mo. V. 18, 9.

o Fla. II. 18, 4.

o Mo. V. 12, 5, 11; Fla. I. 9, 2.

o 26, 16.

do ñaliyolawo kple akunyawolawo, eye wòwò nu vòdi gedè le Yebowa ñku me hetsò do dziku nɛ. 7 Etsò legba, si wòwò la, do mawuxò me, xò, si ñu Mawu gbò le na Dawid kple via Salomo bena: Matsò nye ñkò aɔ xò sia me tegbee kple Yerusalem, si metia le Israel-towo katà me la. 8 Nye-mana Israel fe afonate da le anyigba, si mena wo fofowo la dzi aɔ o, nenyè be, wolé nye sewo, ɔɔdowo kple kɔnuwo, siwo katà mena wo to Mose dzi la me de asi, eye wowò wo dzi ko. 9 Ke Manase ble Yuda kple Yerusalem wowò nu vòdi wu dukò, siwo Yehowa tsrò da le Israel-viwo ñgò. 10 Eye Yehowa fo nu kple Manase kple efe dukò la, ke wome-do toe o.

Manase fe za me nana, dzimetatɔ kple gbedododa.

• kp. 12.

11 Eyata Yebowa na Asur-fia fe aɔfiawo va fo de wo dzi; wo-de ga Manase heɔe aboyoe, eye wode kɔsɔkɔsɔe hekpɔe yi Babel. 12 Eye esi wòdo xaxa me la, efo koko le Yehowa, efe Mawu la ñku me, eye wòbòbò eɔkui de anyi vevie le fofowo fe Mawu la ñku me. 13 Edo gbe da nɛ, eye wòsee nɛ, eɔo to efe kokofofo, eye wògakpɔe va Yerusalem le efe fiadufe la me. Tete Manase dze sii be, "Yehowa ye nye Mawu."

14 Esia megbe la eɔo gli kotoetɔ de Dawid fe du la ñu le yetodofo gome to Gixon ñu le bahi la me do ta tɔmelãgbo la nu hefo xlã Ofel; eye wòdo wo wokò ñu-tɔ. Eye wòdo aɔfiawo Yuda-du sesèwo katà me. 15 Ede mawu tutowo kple legba la da le Yehowa fe afe la me hekpe de vɔsamlekpu, siwo katà wòdi de Yehowa fe afe fe to dzi kple Yerusalem la ñuti, eye wòtsò wo fu gbe de dua godo. 16 Eɔi Yehowa fe vɔsamlekpu la, eye wòsa akpedavɔ kple kafukafuvɔ le edzi, eye wòde se na Yuda be, woasubɔ Yehowa, Israel fe Mawu la. 17 Negbe deko dukò la gasa vɔ le nuxefewo, gake Yehowa ye wòsanɛ na. 18 Manase ñutinya susɛawo, efe gbedododa na efe Mawu kple nukpɔlawo fe nya, siwo wogbɔ nɛ le Yehowa, Israel

fe Mawu la fe ñkò me la, kpɔ da, wogbɔ wo de Israel-fiawo ñutinya me. 19 Efe gbedododa kple alesi wòdo toe, efe nuvòwo katà kple efe nu tovo wòwòwo kpakple tefe, siwo wòtu nuxefewo do, eye wòtsò Aserawo kple legbawo do hafi va bòbò eɔkui la, kpɔ da, wogbɔ wo de nukpɔlawo ñutinya me. 20 Eye Manase mlɔ fofowo gbɔ, eye wòdi de efe xò me, eye via Amon zu fia de etefe.

Wowu fia Amon, si suba tr5.

21 Amon xò fe blade vɔ eve, esime wòzu fia, eye wòdu fia fe eve le Yerusalem. 22 Ewo nusi nye vɔ le Yebowa ñku me, abe alesi fofoa Manase wò ene, eye Amon sa vɔ na legba, siwo katà fofoa Manase wò, eye wòsubɔ wo. 23 Ke mebòbò eɔkui de anyi le Yehowa ñku me, abe alesi "fofoa Manase va bòbò eɔkui ene o; ke boɔ Amon sia na vodada la sò gbɔ de edzi. 24 Eye efe dalawo do nugbe de eɔu hewu le efe me. 25 Tete dukò hahoo la tsò via Yosiya do fia de etefe.

Yosiya gbɛ tr5subasuba.

34. Yosiya xò fe enyi, esime wòzu fia, eye wòdu fia fe blaetɔ vɔ deke le Yerusalem. 2 "Ewo nusi dze Yehowa ñu, eye wòto fofoa Dawid fe vɔ me, eye medze de dusi alo mia me o. 3 Le efe fiadudu fe fe enyilia me, esime wònye dekapui ko la, ede asi fofoa Dawid fe Mawu la didi me, eye le fe wuievelia me la ede asi nuxefewo, Aserawo, aklama kpakpɛwo kple legba kòkòwo de-de me da le Yuda kple Yerusalem. 4 Wogbã Baal fe vɔsamlekpu kple /yelegba, siwo le wo dzi la, le efe ñku me, womũ Aserawo, eye wogbã aklama kpakpɛwo kple legba kòkòwo, eye wotu wo helɔ kò de amesiwo sa vɔ na wo la fe yɔdowo dzi. 5 "Etsò dzo nunɔlawo fe juwo le wofe vɔsamlekpuwo dzi, eye wòklɔ Yuda kple Yerusalem ñu. 6 Ewɔe le Manase, Efrayim kple Simeon fe duwo, le wofe aɔfowo me godoo va kpe vasede Naftali. 7 Eye esi wòmũ wofe vɔsamlekpuwo kple Aserawo, gbã legbawo hetu wo, eye wògbã yelegbawo katà le Is-

• kpo Fia. II. 22, 1. 2.

• 29, 2.

• Fia. I. 18, 38.

• 14, 4; Mo. III. 28, 30.

• Fia. I. 13, 2.

rael-nyigba blibo la dzi la, egbu-gbo va Yerusalem.

Yosia dzra gbexoxo do.

8 Le efe fiadudu fe fe wuienyilia me, esime woklo anyigba kple afe afe nu la, edo Safan, Azalya vi, kple dumegā Maaseya kpakple Yoax, Yoaxaz vi, amesi nye fia fe tsiami la da, be woado Yehowa, efe Mawu fe afe la do. 9 Eye woyi nunlagā Xilkiya gbo hetsogā, siwo wohe va Mawu fe afe me la na, ga, si Lewi-vi, siwo nye kpuiudzolawo, dzo le Manase kple Efrayim kpakple Israel fe ame kpotseawo katā, Yuda blibo la kple Benyamin kpakple Yerusalemtowo si. 10 Wotsow wo na donunolawo, siwo wotsow do Yehowa fe afe la nu, ne woado afe la fe gbagbafewo do. 11 Wotsow wo na atikpalawo kple glidolawo, ne woafle kpe fufuwo kple dadedzitiwo, ne woawo dadedziwo na xo, siwo Yuda-fiwawo gblē la. 12 Dutsuawo wo do la le anukware me. Eye wotsow Yaxat kple Obadya, amesiwo nye Lewi-viwo tso Meari viwo dome, kple Zaxarya kpakple Mesulam, amesiwo tso Kehat viwo dome, do wo nu; eye wotsow Lewi-vi, siwo katā nya sangkufowo la, 13 do agbatsolawo nu, woawoe nye do vovowawo wolawo fe dzikpolawo, eye agbalēnlolawo, donunolawo kple agbonudzolawo tso Lewi-viwo dome.

Segbalē, si wofa la xexlē.

14 Eye esi woyi ga, si wohe va Yehowa-fe mee la, tso ge la, nunola Xilkiya fo Yehowa fe se, si wona to Mose dzi la fe agbalē la. 15 Tete Xilkiya xo edzi gblo na agbalēnlola Safan bena: Mefo segbalē la le Yehowa-fe me! Eye Xilkiya tso agbalē la na Safan. 16 Safan tso agbalē la ve na fia la, eye wöhe gbe ve na fia la gblo bena: Nusiwo katā wò dolawo do la, wowo wo. 17 Wotro ga, si wokpo le Yehowa-fe me la, hetsow na donunolawo kple dolawo. 18 Emegbe agbalēnlola Safan gblo na fia la bena: Nunola Xilkiya tso agbalēa de nam. Eye Safan xlēe na fia la. 19 Esime fia la se se la me nyawo la, edze efe awuwo. 20 Eye fia la de se na Xilkiya kple Axikam, Safan vi, Abdon, Mixa vi,

kple agbalēnlola Safan kpakple fia fe subola Asaya bena: 21 Miyi dabia nu de mia kple Israel kple Yuda fe ame susseawo ta le agbalē, si wofa la me nyawo nuti. Elabena Yehowa fe domedzoe, si va mia dzi la, nu sē nuta, le esi mia fofowo melē Yehowa fe nyawo me de asi, eye womewo nusiwo katā wonlo de agbalē sia me la dzi o ta.

Nyōnu-nyagblodila Xulda.

22 Tete Xilkiya kple amesiwo fia la do la, woyi nyōnu-nyagblodila Xulda, amesi nye Salum, si nye Tokhat vi, amesi nye Xasra vi, eye wōnye awudzikpola, srō la gbo le dua fe to evelia le Yerusalem, eye wofa nu kpili alea. 23 Edo nu na wo bena: Ale Yehowa, Israel fe Mawu la, gblo esi: Midagblo na nutsu, si do mi de gbonye la bena: 24 Ale ^aYehowa gblo esi: Kpo da, mahe dzogbevōe kple fifode, siwo katā wonlo de agbalē, si woxlē na Yuda-fia me la, ava tefe sia kple eme nolawo dzi; 25 elabena wogblēm di, eye wodo dzudzo na mawu tutowo, ne woatsow wofe asinudowowowo katā ado dziku nam; eyata nye domedzoe va nefe sia dzi, eye enu matso o. 26 Migblo na Yuda-fia, si do mi da, be miadabia nu Yehowa ase la bena: Ale Yehowa, Israel fe Mawu la, gblo esi: Nya, siwo nese, 27 na wò dzi bobo bobobolo, eye ^bnēbobō dokuiwō de anyi le Mawu ŋku me, le esi nese nya, siwo wogblo de nefe sia kple eme nolawo nuti megbe la; esi nēbobō dokuiwō de anyi le ŋkunya me, eye nēdze wò awu hefa avi le ŋkunya me la, eyata Yehowa be, ye hā yese. 28 Kpo da, maḍo wò de fofowowo gbo, eye woadi wò de yo me le nutifafa me, eye wò ŋkuwo makpo dzogbevōe, siwo katā mahe ava nefe sia kple eme nolawo dzi la fe deke o. Eye wohe nya la ve na fia la.

Nubabia la wowo yeye.

29 Tete fia la do wofa Yuda-ame tsitsiwo kple Yerusalem-ame tsitsiwo katā nu fu. 30 Eye fia la, Yuda-nutsuwo katā kple Yerusalemtowo, nunolawo kple Lewi-viwo kpakple dukō blibo la, tsitsiwo kple deviwo siaa, woyi Ye-

^a Mo. III. 26, 14
v. 39; Mo. V. 28,
15-68.

^b 33, 12.

howa fe afe la me, eye wóxlē nubabla fe agbalē, si wofe le Yehowa-fe me la me nyawo katā de wofe towo me. 31 Eye fia la tsi tre de enofe, eye “wóbla nu kple Yehowa be, yeadze Yehowa yome, eye yealē efe sewo, dasedidiwo kple dōdowo me de asi tso dzi blibo kple luɔ blibo me, eye yea-wo nubabla fe nyawo, esiwo wogbo de agbalē sia me la dzi. 32 Eye “wóna amesiwo katā le Yerusalem kple Benyamin la, do nubabla la me, eye Yerusalemtowo zo de Mawu, wo fofowo fe Mawu fe nubabla la nu. 33 Yosiya de nuyonuwo katā le Israel-nyigbawo katā dzi, eye wózi amesiwo katā le Israel la dzi be, woasubo Yehowa, wofe Mawu la. Eye womete da le Yehowa, wo fofowo fe Mawu la nu le efe agbenɔyi katā o.

Yosiya du ntitotoŋkekenyuie la.

35. “Yosiya du ntitotoŋkekenyuie la na Yehowa le Yerusalem, eye wowu ntitotoŋkekenyuie fe lā le dzinu gbāto fe ŋkeke wuienelia dzi. 2 Edo nunɔlawo wofe dɔwo nu, eye wóde dzi fo na wo le Yehowa fe afe la nu dɔwo me. 3 Eye wógbɔ na Lewi-viwo, amesiwo fiaa nu Israel blibo la, eye wokɔa wo nu na Yehowa la bena: Mitsɔ adaka la yi “xɔ, si Dawid vi Salomo, Israel-fia, tu la me, eye migatsɔe de abɔta azo o. Eyata misubo Yehowa, mia Mawu la, kple efe dukɔ Israel ko. 4 Midzra mia dokuɔ do hamehame le miafe afekɔwo nu, abe alesi Israel-fia Dawid kple via Salomo ŋlɔe di ene. 5 Eye Lewi-viwo fe afekɔwo fe hawo natsi tre de kɔkɔefe la de wo nɔvi, siwo nye dukɔ la viwo fe hawo fe afekɔwo nu. 6 Miwu ntitotoŋkekenyuie fe lā la, eye miko mia dokuɔ nu, ne miadzrae do na mia nɔviwo, ne woawɔ nu de Mawu fe nya, si wógbɔ to Mose dzi la nu. 7 Eye Yosiya atsɔ alēvi kple gbɔvi akpe blaetɔ na dukɔ hahoo la, be woatsɔ wo katā asa ntitotoŋkekenyuie fe vo de amesiwo katā va la ta hekpe de nyi akpe etɔ nu; nusiawo tso fia la fe kesinɔnuwo me. 8 Eye efe amegāwo na nu dukɔ la, nunɔlawo kple Lewi-viwo faa. Xil-

kiya kple Zaxarya kpakple Ye-xiel, amesiwo nye Mawu fe afe la fe amegāwo la, tso alēvi kple gbɔvi akpe eve kple alafa ade kple nyi alafa etɔ na nunɔlawo de ntitotoŋkekenyuie fe vɔsa la nu. 9 Xananya kple via Semaya kple Netaneel, Xasabya, Yeiel kple Yozabad, amesiwo nye Lewi-viwo fe amegāwo la, tso alēvi kple gbɔvi akpe atɔ kple nyi alafa atɔ na Lewi-viwo de ntitotoŋkekenyuie fe vɔsa la nu. 10 Ale woɔ subɔsubɔ lae; nunɔlawo tsi tre de wo nɔfe, eye Lewi-viwo li le wofe hawo nu, abe alesi fia la de se ene. 11 Wowu ntitotoŋkekenyuie fe lāwo, eye nunɔlawo hlē ou la tso wo si me, eye Lewi-viwo ko agbalē le wo nu. 12 Wo de numevɔsawo hetsɔ na dukɔ hahoo la fe afekɔwo fe hawo, ne woatsɔ wo asa vɔe na Yehowa, abe alesi wongbo de Mose fe agbalē me ene. Alea wowo nyiawo hāe. 13 Womē ntitotoŋkekenyuie fe lā la le dzo me le dodo la nu; ko woɔ nunana kɔkɔeawo legaze, ze kple agbawo me hetsɔ yi na dukɔ hahoo la katā. 14 Emegbe wowɔe na woawo ntu dokuɔ kple nunɔlawo; elabena nunɔlawo, siwo nye Aron viwo, le dzo tɔm numevɔsa kple amiawo. vasede esime zā do. Eyata Lewi-viwo wɔe na woawo ntu dokuɔ kple nunɔlawo, siwo nye Aron viwo hā. 15/Hadzilawo, siwo nye Asaf viwo, le wo nɔfe le Dawid kple Asaf, Heman kple fia fe nukpɔla Yedutun fe sedede nu: eye “agbonudɔlawo le agbo sia agbo nu; womedzo le wofe do nu o, elabena wo nɔvi, Lewi-viwo, da nu na wo. 16 Ale woɔ Yehowa fe subɔsubɔ blibo lae gbemagbe, woɔ ntitotoŋkekenyuie la, eye wosa numevɔ le Yehowa fe vɔsamlekpuɔ la dzi, abe alesi fia Yosiya de se ene. 17 Israel-vi, siwo va la, du ntitotoŋkekenyuie le yemayi, eye woɔ abolo mavamavɔ ŋkekenyuie la ŋkeke adre. 18 Womeɔ ntitotoŋkekenyuie sia tɔgbe le Israel tso nyagblɔdila Samuel ŋli kpɔ o, eye Israel-fiawo katā meɔ ntitotoŋkekenyuie, abe esi Yosiya kple nunɔlawo kple Lewi-viwo, Yuda blibo la kple Israel, si

o 15, 12; Yos. 24, 26.

o 1^a Ia. II. 23, 3.

o kpo Fia. II. 23, 21 - 23.

o Fia. I. 6, 1.

o Kron. I. 25, 1.

o Kron. I. 26, 1.

h 30, 24.

o 30, 26.

va, kpakple Yerusalemto wo du la ene o. 19 Wođu ɔtutotoŋkekenyuie sia le Yosiya fe fiadudu fe fe wuienyilia me.

Yosiya kuf le aawowo kple Farao Nexo me.

20 Le nusiawo kata mege, esime Yosiya do afe la do vo la, Egipte-fia Nexo ho, be yeada wo ava le Karkemis gbo le Frat nu; eye Yosiya ho yi dakpee. 21 Tete wodo amewo do dee, ne woagblo ne bena: Yuda-fia, nya ka le mia kpli wo dome? Menye nuwoe meho do egbea o, ke boɔ de afe, si mia kplii mifele afa dzi la nu, eye Mawu be, mawo kaba. Eyata de asi le Mawu, si li kplim la nu, ne magagble wo o! 22 Ke Yosiya meto ko le enu o, ke boɔ edze avu, be yeawo ava kplii, eye medo to Nexo fe nyawo le Mawu fe nya la nu o, eye wova afa wo ge le Megido-bali la me. 23 Eye aɔturodalawo te fia Yosiya. Tete fia la gblo na efe dɔlawo bena: Mikplom dzoe, elabena mexo abi vevie. 24 Eye efe dɔlawo dee le tasiadam la me hetsɔ de efe tasiadam evelia me, eye wokplae va Yerusalem. Eye woku, eye wodii de fofowoo dife, eye Yuda blibo la kple Yerusalem fia na Yosiya. 25 Eye Yeremya kpa konyifaha le Yosiya nu, eye hadzilagutsuwo kple hadzilanyonuwo kata dzi Yosiya le wofe konyifahawo me, eye wozu konu na Israel vasede egbe; kpo da, woplo wo de konyifahawo me. 26 Yosiya nutinya susaeawo kple efe nu dzodzoe wawo de Yehowa fe se la nu, 27 efe nutinya tsatowo kple megbetowo la, kpo da, woplo wo de Israel-fiawo kple Yuda-fiawo fe agbalɛ me.

Yoaxaz.

36 Eye dukɔ hahoo la tso Yosiya fe vi Yoaxaz do fia de fofoa tefe le Yerusalem. 2 Yoaxaz xo fe blave vo etɔ, esime wozu fia, eye wodu fia dzinu etɔ le Yerusalem. 3 Eye Egipte-fia dee le zi dzi le Yerusalem, eye wotsɔ klosalo talento alafa deka kple sika talento deka he to na dukɔ la, be woxe.

Yoyakim.

4 Egipte-fia tso nɔvia Elyakim do fia de Yuda kple Yerusalem

^a Yer. 22, 18.

^b Ezra 1, 7.

^d Yer. 22, 24-30.

^e Yer. 22, 10, 11.

^f Yer. 52, 1-27.

^g Yer. 37; 38.

^h kp. 1-20 kpo Fia. II, 23, 30 v. 33.

ⁱ Mo. V, 18, 9.

^k Lu. 20, 10-12; Do. 7, 42.

nu, eye wotro ŋko ne be: Yoyakim; ke Nexo kplɔ nɔvia Yoaxaz yi Egipte. 5 Yoyakim xo fe blave vo atɔ, esime wozu fia, eye wodu fia fe wuideke le Yerusalem; eye wozu nusi nye vɔ le Yehowa, efe Mawu la ŋku me. 6 Eye Nebukadnezar, Babel-fia, ho de enu, eye wode kɔɔkɔɔe heklɔe yi Babel.^a 7 Eye Nebukadnezar fi Yehowa fe afe la nu dɔwɔnua dewo yi Babel, eye wotsɔ wo da de efe fiasa me le Babel.^b 8 Yoyakim nutinya susaeawo, nunonu, siwo wozu, kple vɔdiwo-wo, siwo wokpo le enu la, kpo da, woplo wo de Israel-fiawo kple Yuda-fiawo fe agbalɛ me; eye via Yoyaxin zu fia de etefe.

Yoyaxin.

9 Yoyaxin xo fe wuienyi, esime wozu fia; enu fia dzinu etɔ kple ŋkeke ewo le Yerusalem; eye wozu nusi nye vɔ le Yehowa ŋku me. 10 Esi fe tro la, fia Nebukadnezar do wodakplae va Babel, eye wofe Yehowa fe afe me enu dɔwɔnu veviwo kpe de enu, eye wotsɔ nɔvia Zedekiya do fia de Yuda kple Yerusalem nu.^d

Zedekiya. Babilonia boyo me nona.

11 Zedekiya xo fe blave vo eve, esime wozu fia, eye wodu fia fe wuideke le Yerusalem.^f 12 Ewo nusi nye vɔ le Yehowa, efe Mawu la ŋku me, eye meboɔ edokui na nyagblodila Yeremya, amesi do Yehowa fe numegbe la o.^g 13 Edze agla de fia Nebukadnezar, amesi na wota Mawu ne la ha ŋu, esɛ vu me, eye wosɛ efe ta me, ale be meto de Yehowa, efe Mawu la ŋku o. 14 Eye nunɔlawo fe amegawo kata ha kple dukɔ la wo nu tovo gede le dukwo fe nunyonuwo kata nu, eye wodo gu Yehowa fe afe, si nu woko le Yerusalem. 15 Tete Yehowa, wo fofowo fe Mawu la, do efe dɔlawo de wo enuenu, elabena Yehowa kpo efe dukɔ kple efe nɔfe la ta. 16 Ke wode alome le Mawu fe ame dɔdɔawo nu, wodo vlo efe nyawo, eye wodu fewu le efe nyagblodilawo nu, vasede esime Yehowa do dɔmedzoe de efe dukɔ nu de dzi, eye womete nu le enu o.^k 17 Eye wokplo Kaldea-

towo fe fia va fu wo, amesi wu wofe dekakpuiwo kple yi de wofe kəkəefe la fe afe me, eye meve dekakpuiwo kple detugbiwo, amesi tsitsiwo kple amegā dediwo nu; etsɔ wo katā de asi ne. 18 Eye wòlɔ Mawu fe afe nu dɔwɔnuwo katā, gāwo kple sueawo, kple Yehowa fe afe la me kesinɔnuwo kpakple fia kple amegāwo fe kesinɔnuwo; etsɔ wo katā yi Babel. 19 Wotɔ dzo Mawu fe afe la, eye wogbā Yerusalem fe gliwo fu anyi, wotɔ dzo wofe fiasāwo katā, eye wogblē wofe nu xɔasiwo katā. 20 Ekplɔ amesiwo metsi yi nu o la, yi Babel, eye wozu eya kple viawo fe dɔlawo, vasede esime Persiatowo fe dziduyi dɔ, 21 bena Yehowa fe nya, si wògbɔ to Ye-

o Mo. III. 28, 34.

o Yer. 25, 8-11.

o kp. 22, 29 kpo Ezra 1, 1-3.

o Yer. 29, 10.

o Yer. 44, 28.

remya "nu la, nava me be: ..vasede esime anyigba la nagbɔ de me". Egbo de me le efe afedodiyi la katā, vasede esime fe blaadre nu va yi.^b

22 "Le Persia-fia Kores fe fe gbāto me la, — bena Yehowa fe nya, si wògbɔ to Yeremya "nu la, nava me — Yehowa dɔ Persia-fia /Kores fe gbɔgbɔ, eye wòna wode gbe fā le efe fiadufe blibo la me, eye wòna wɔnlɔ agbalē hā bena: 23 Persia-fia Kores fe gbe enye si: Yehowa, dzifo Mawu la, tso anyigba dzi fiadufewo katā nam, eye wode se nam be, matu xɔ na ye de Yerusalem le Yuda. Eyata mi efe dukɔ la dome amesiame neyi, eye Yehowa. efe Mawu la, anɔ kpilii!

EZRA FE AGBALĒ.

Kores de mo na Yudatowo be, woatro ayi afe.

1. ^aLe Persia-fia Kores fe fe gbāto me la — ne Yehowa fe nya, si wògbɔ to ^bYeremya nu la, nava me — Yehowa nyo Persia-fia Kores fe gbɔgbɔ, eye wòna wode gbe fā le efe fiadufe blibo la me, eye wòna wɔnlɔ agbalē hā bena: 2 Persia-fia Kores fe gbe enye si: Yehowa, dzifo Mawu la, tso anyigba dzi fiadufewo katā nam, eye wode se nam be, matu xɔ na ye de Yerusalem le Yuda. 3 Eyata mi efe dukɔ la dome amesiame neyi Yerusalem le Yuda, eye efe Mawu anɔ kpilii, ne wòatu xɔ na Yehowa, Israel fe Mawu, si nye Mawu le Yerusalem. 4 Eye amesiwo tsi te fe, siwo katā wole la, te fe la nɔlawo natsɔ klosalo kple sika, kesinɔnu kple lāwo na wo akpe de nunana, siwo woana faa, de Mawu fe afe, si le Yerusalem nu la nuti.

5 Tete Yuda kple Benjamin fe afekɔwo, nunɔlawo kple Lewi-viwo, amesiame, si fe gbɔgbɔ Mawu nyo la, tso be, yewoayi adatu Yehowa fe xɔ le Yerusalem. 6 Eye wo gbɔ nɔlawo katā tso klosalonuwo kple sika, kesinɔnuwo kple lāwo kpakple nu xɔasiwo do

o Kron. II. 36, 22, 28.

o Yer. 25, 11: 29, 10.

o 2, 2. 88: 5, 14.

o Yer. 44, 28: 45, 1.

o kpo Nex. 7, 5-73.

o 1. 8: kp. 65.

alo na wo hekpe de nusiwo katā wona faa la nuti. 7 Eye fia Kores tso Yehowa fe afe me nusiwo Nebukadnezar dafɔ tso Yerusalem heva da de efe mawuwo fe me la na. 8 Persia-fia Kores na kesinɔnu dzikpola Mitredat de wo nu, eye wòxlēwo na Yuda fe amegā "Sesbazar. 9 Wofe xexlème enye si: sikagba blaetɔ kple klosalogba akpe deka, hɛ blave vɔ asieke. 10 sikakplu blaetɔ, klosalokplu ha evelia towo alafa ene kpleewo kpakple nu bubuwo akpe deka. 11 Sikanuawo kple klosalonuawo katā le akpe atɔ alafa ene: Nusiawo katā Sesbazar tso gbɔe, esime aboyomeawo tso Babel va Yerusalem.

Le Yudato, siwo tra gbɔ, kple wofe nudzadzɔ hena zbedoxɔ tutu nuti.

2. ^aAnyigbadzito, siwo gbɔ tso aboyo me, amesiwo Babel-fia Nebukadnezar de aboyoe yi Babel, eye wogbɔ va Yerusalem kple Yuda, eye amesiame yi efe du me la, wonye esi; 2 wogbɔ kple ^bZerubabel, Yesuya, Nexemya, Seraya, Reelaya, Mardoxai, Bilsan, Mizpar, Bigewai, Rexum kple Baana, Israel-dukɔ la fe x-

xlême enye si. 3 Pareos viwo le ame akpe eve alafa deka blaadre vɔ eve. 4 Sefatya viwo le ame alafa et̄5 kple blaadre vɔ eve. 5 Arax viwo le ame alafa adre kple blaadre vɔ at̄5. 6 Paxat-Moab vi, siwo tso Yesua viwo kple Yoab viwo dome la, le ame akpe eve alafa enyi kple wuiveve. 7 Elam viwo le ame akpe deka alafa eve kple blaet̄5 vɔ ene. 8 Zatu viwo le ame alafa asieke kple blane vɔ at̄5. 9 Zakai viwo le ame alafa adre kple blaade. 10 Bani viwo le ame alafa ade kple blane vɔ eve. 11 Bebai viwo le ame alafa ade kple blave vɔ et̄5. 12 Azgad viwo le ame akpe deka alafa eve kple blave vɔ eve. 13 Adonikam viwo le ame alafa ade kple blaade vɔ ade. 14 Bigewai viwo le ame akpe eve kple blaet̄5 vɔ ade. 15 Adin viwo le ame alafa ene kple blaet̄5 vɔ ene. 16 Ater viwo, siwo nye Xizkayi-hawo, le ame blaasieke vɔ enyi. 17 Bezai viwo le ame alafa et̄5 kple blave vɔ et̄5. 18 Yora viwo le ame alafa deka kple wuiveve. 19 Xasum viwo le ame alafa eve kple blave vɔ et̄5. 20 Gibar viwo le ame blaasieke vɔ at̄5. 21 Betlexem viwo le ame alafa deka kple blave vɔ et̄5. 22 Netofa-ɖutsuwo le ame blaet̄5 vɔ ade. 23 Anatot-ɖutsuwo le ame alafa deka kple blave vɔ enyi. 24 Azmawet viwo le ame blane vɔ eve. 25 Kiryat-Arim viwo, Kefira viwo kple Beerot viwo le ame alafa adre kple blane vɔ et̄5. 26 Rama viwo kple Geba viwo le ame alafa ade kple blave vɔ deke. 27 Mixmas ɖutsuwo le ame alafa deka kple blave vɔ eve. 28 Betel-ɖutsuwo kple Ai-ɖutsuwo le ame alafa eve kple blave vɔ et̄5. 29 Nebo viwo le ame blaet̄5 vɔ eve. 30 Magbis viwo le ame alafa deka kple blaet̄5 vɔ ade. 31 Elam eve-lia fe viwo le ame akpe deka alafa eve kple blaet̄5 vɔ ene. 32 Xarim viwo le ame alafa et̄5 kple blave. 33 Lod viwo, Hadid viwo kple Oni viwo le ame alafa adre kple blane vɔ at̄5. 34 Yerixo viwo le ame alafa et̄5 kple blane vɔ at̄5. 35 Senaa viwo le ame akpe et̄5 alafa ade kple blaet̄5. 36 Nunawo nye: Yedaya, amesi tso Ye-

^a Nex. 12, 8.

^b 8, 20.

^d Fla. I. 9, 21.

^e Sam. II. 19, 32.

sua fe me la fe viwo le ame alafa asieke kple blaadre vɔ et̄5. 37 Imer viwo le ame akpe deka kple blaet̄5 vɔ eve. 38 Pashur viwo le ame akpe deka alafa eve kple blane vɔ adre. 39 Xarim viwo le ame akpe deka kple wuiadre. 40 Lewi-viwo nye: ^aYesua kple Kadmiel, amesiwo tso Hodaya viwo dome la, fe viwo le ame blaadre vɔ ene. 41 Hadzilawo nye: Asaf viwo le ame alafa deka kple blave vɔ enyi. 42 Agbonudɖolawo fe viwo nye: Salum viwo, Ater viwo, Talmon viwo, Akub viwo, Xatita viwo kple Sobai viwo; wo katã le ame alafa deka kple blaet̄5 vɔ asieke.

43 ^bGbedoxo me dɔwɔlawo nye: Zixa viwo, Xasuia viwo, Tabaot viwo, 44 Keros viwo, Siaha viwo, Padon viwo, 45 Lebana viwo, Xagaba viwo, Akub viwo, 46 Xagab viwo, Samlai viwo, Xanan viwo, 47 Gidel viwo, Gaxar viwo, Reaya viwo, 48 Rezin viwo, Nekoda viwo, Gazam viwo, 49 Uza viwo, Paxeax viwo, Besai viwo, 50 Asna viwo, Meunitowo fe viwo, Nefusitowo fe viwo, 51 Bakbuk viwo, Xakufa viwo, Xarxur viwo, 52 Bazlut viwo, Mexida viwo, Xarsa viwo, 53 Barkos viwo, Sisera viwo, Temax viwo, 54 Neziar viwo kple Xatifa viwo.

55 Salomo ^ddɔlawo fe viwo nye: Sotai viwo, Soferet viwo, Peruda viwo, 56 Yaala viwo, Darkon viwo, Gidel viwo, 57 Sefatya viwo, Xatil viwo, Poxeret-Hazebayim viwo kple Ami viwo. 58 Gbedoxo me dɔwɔlawo katã kple Salomo dɔlawo fe viwo le ame alafa et̄5 kple blaasieke vɔ eve. 59 Amesiwo tso Tel-Melax, Tel-Xarsa kple Kerub-Adan-Imer va, eye womete ɖu fia wofe afekɔwo alo wofe dzɔdzɔme be, Israel yewotso o la, wonye: 60 Delaya viwo, Tobiya viwo kple Nekoda viwo, wole ame alafa ade kple blaet̄5 vɔ eve. 61 Amesiwo tso nunawo viwo dome, wonye Xabaya viwo, Hakoz viwo kple ^eBarzilai, amesi de sr̄5 tso Gileadto Barzilai fe vinyɔnuwo dome, eye woyɔ le nyɔnuawo fe ɖka nu la fe viwo. 62 Amesiwo di wofe dzidzimegbalē, gake womekpɔe

o; eyata wođe nunolanyenye la le wo ɲuti. 63 Eye "anyigba dzikpɔla gbɔ na wo bena, womekpɔ mo adu nu kɔkɔetɔ fe deke o, vaseđe esime nunɔlaa de natsɔ ʔUrim kple Tumim adoe hafi.

64 Ameha blibo la le ame akpe blane vɔ eve alafa etɔ kple blaade; 65 wofe dɔlanutsuwo kple dɔlanɔnuwo mele eme o, woawo le ame akpe adre alafa etɔ kple blaetɔ vɔ adre. Wofe hadzilanutsuwo kple hadzilanyɔnuwo le ame alafa eve. 66 Wofe sɔwo le alafa adre kple blaetɔ vɔ ade, wofe tedzisɔwo le alafa eve kple blane vɔ atɔ; 67 wofe kposɔwo le alafa ene kple blaetɔ vɔ atɔ, eye tedziwo le akpe ade alafa adre kple blave.

68 Esime wova Yehowa fe afe la gbɔ le Yerusalem la, avakɔwo fe amegãa dɛwo na nu de Mawu fe afe la ɲu, ne woagatu de etefe. 69 Wona nu, alesi woate ɲui wɔnye kesinɔnu na dɔ la, sika dariko akpe blaade vɔ deke kple klosalo mine akpe atɔ kpakple nunɔlawo fe dziwui alafa deka. 70 Ale nunɔlawo kple Lewi-viwo kple amesiwo tso duka la dome, hadzilawo, agbonudzɔlawo kple gbexɔ me dɔwɔlawo nɔ wofe duwo me, eye Israel blibo la nɔ wofe duwo me.

Numemlekpi la wawa kple agbada me nkekenyule dudu.

3 Esi Israel-viwo le wofe duwo me, eye dzinu adrelia dɔ la, duka la va kpe ta de Yerusalem sɔsɔe. 2 Tete Yesua, Yozadak vi, kple novia, siwo nye nunɔlawo, kpakple ʔZerubabel, Sealtiel vi, kple novyawo wotso, eye wodɔi Israel fe Mawu fe vɔsamlekpi la, ne wosa numevɔ le edzi, abe alesi wɔnɔlɔe de Mawu fe ame Mose fe se la me ene. 3 Wodɔi vɔsamlekpi la de etefe, elabena ɲdzɔ dɔ wo de anyigba dzi dukɔwo ɲu; eye wosa numevɔ le edzi na Yehowa ɲdi kple fiẽ. 4 Wodɔi agbadankekenyule la, abe alesi wɔnɔlɔe di ene, eye wosa numevɔ "gbesiagbe de xexlɛme la nu, abe alesi wɔnɔlɔe di, eye woɔ na gbesiagbe ene. 5 Emegbe wosa gbesiagbe-numevɔ, dzinu yeye

o kp. 2.

b Mo. II, 28, 30.

d Nex. 10, 10.

e 2, 64.

f 2, 2.

g Kron. I, 3, 17

v. 19.

h Kron. II 5, 13;

7, 3; Ps. 119, 1.

i Mo. II, 27, 1;

Mo. III, 6, 2.

k Xag. 2, 3.

l Mo. III, 23, 34.

m Mo. IV, 25, 12

v. 38.

kple Yehowa fe nkekenyule kɔkɔewo katã kpakple amesiwo sa vɔ le wo dɔkui si la fe numevɔwo. 6 Tso dzinu adrelia fe nkeke gbãtɔ dzi wodze numevɔsasa gɔme na Yehowa, esi womekpɔ dɔ Yehowa fe gbexɔ la gɔme anyi hade o. 7 Wotso ga na kpefulawo kple atikpalawo, eye wotso nududu kple nunono kpakple ami na Sidontɔwo kple Tirotoɔwo, ne woatso sedertiwo atso Libanon dzi ato fu dzi ava Yafo, abe alesi Persia-fia Kores de gbe na woe ene.

Gbedoxo gomeɔdo anyi.

8 Esi wogbɔ va Mawu fe afe la gbɔ le Yerusalem la, Zerubabel, Sealtiel vi, kple Yesua, Yozadak vi, kpakple wo novɔ susɔeawo, nunɔlawo kple Lewi-viwo kpakple amesiwo katã gbɔ tso aboɔ me va Yerusalem la, wodze egeme le fe eve megbe le dzinu ewelia me. Wodɔ Lewi-vi, siwo xɔ fe blave, kpakple edzivɔwo la, ne woanɔ Yehowa fe afe la fe dɔ nu. 9 Eye Yesua kple viawo kpakple novyawo, Kadmiel kple viawo, siwo nye Hodaya viwo, do va sɔsɔe, be yewoanɔ amesiwo le dɔ wɔm le Mawu fe afe ɲu la nu, nenna ke nye Xenadad viwo kple wo viwo kpakple wo novɔwo, siwo nye Lewi-viwo.

10 Esi xɔtulawo dɔ gbexɔ la gɔme anyi la, nunɔlawo le wofe awuwo me tsi tre di, eye wotso kpɛwo de asi, eye Lewi-vi, siwo nye Asaf viwo la, tso gakoɔewo de asi, ne woakafu Yehowa, abe alesi Israel-fia Dawid dɔ ene. 11 Wodɔi kafukafuha kple akpedaha na Yehowa be: "Efe dɔme nyo, eye efe amenuveve li tegbee de Israel dzi. Eye duka blibo la tso aseye sesie, esime wole Yehowa kafum, le esi woɔ Yehowa fe xɔ la gɔme anyi ɲuti. 12 Ke nunɔlawo kple Lewi-viwo kpakple afe-kɔwo fe tatawo dometo gedewo, amegã dɛdi, siwo kpɔ xɔ gbãtɔ la, esi woɔ xɔ sia gɔme anyi le wo ɲku me la, wofa avi kple ɲli; ke ame gedewo le aseye tsom hele dzidzɔ kpɔm, eye aja de dzi hoo, 13 ale be duka la mete ɲu de vovo ameha la fe dzidzɔseye kple avifagbe dome o, elabena duka

la tso dzidzɔseye sesì, eye wose yli la le didife ke.

Fudede na Yudatowo zu maxenu le gbedoxo la tutu kple Yerusalem nu gliawo dede me.

4 Ke esi Yuda kple Benjamin fe ketowo se be, aboyoviwo le gbedoxo tum na Yehowa, Israel fe Mawu la, 2 wova Zerubabel kple afekowo fe tatowo gbo gblɔ na wo bena: Miawo hã miatui kpɔ mi, elabena miele mia Mawu la dim abe miawo ke ene, eye eya miele vɔ sam na tso gbesigbe Asur-fia ^aAsar-Xadon kpɔ mi va afisiae la. 3 Tete Zerubabel kple Yesua kpakple Israel fe afekowo fe tato mamleawo do nu na wo bena: Medze be, mia kpɔ miawo miatu xo na mia Mawu la o, ke boɔ miawo dede miatui na Yehowa, Israel fe Mawu la, abe alesi Persia-fia ^bKores dese na mí ene. 4 Eye anyigba dzi dukɔ la do agblɔdo Yuda-dukɔ la, eye wodo ɔdzɔ na wo le xo la tutu me. 5 Woda adanudolawo de wo nu, be woagblẽ wofe tamedoɔ la me, tso Persia-fia Kores fe agbenɔyi katã ^cvasede Persia-fia Dario fe fiadudu me.

6 Esi Axasweros le fia dum la, wonɔ agbalẽ tso Yudatowo kple Yerusalemtowo nu le efe fiadudu fe gomedzedzea me. 7 Le Artaxsasta ɔli la Bislam, Mitredat, Tabeel kple wo nɔvi mamleawo ɔli agbalẽ do de Persia-fia Artaxsasta. Wonɔ agbalẽ la de Aramgbe me, eye wode egome de Persia-gbe me. 8 Adanumegã Rexum kple agbalẽɔlɔ Simsai wonɔ agbalẽ de Yerusalem nuti do de fia Artaxsasta bena: 9 Adanumegã Rexum kple agbalẽɔlɔ Simsai kpakple wo nɔvi mamleawo, siwo tso Dina, Afarsatax, Tarpal, Afarsa, Arkewa, Babel, Susan, Deha kple Elam, 10 hekpe de dukɔ bubu, siwo fia gã Asnapar, amesi nu bubu le, kpɔ va do Samaria-du me kple anyigba bubu, siwo le tɔsisi la fe go keme dzi, kple nya bubuwo. 11 Agbalẽ, si wonɔ do de fia Artaxsasta la me nya enye si: Wò dlawo, nɔtsu, siwo le tɔsisi la fe go keme dzi, kple nya bubuwo. 12 Fia la nanyae be, Yudato, siwo tso gbo-

wò va mia gbo le Yerusalem la, gale du dzeaglã vɔɖi la tsom, wole gliawo nu flom, eye wole wofe anyinowo dom do. 13 Azo fia la nanyae be, ne wotso du sia, eye wofɔ gliawo nu la, ekema woagbe nudzɔdzo, adzo kple motaho nana, eye mlɛe ke la woade fiawo hiã me. 14 Eyata esi wonye miawoe qua fiasã mɛ dze, eye medze be, mianɔ fia fe nukpe kpom o la, eyanuti miele ame dom da, ne miana fia la nanyae; 15 elabena ne wodro fofowowo fe nyadzɔdzɔgbalẽ me la, ekema akpɛe le nyadzɔdzɔgbalẽ la m.e, adze sii be, du sia nye aglãdzedu, si he gbe-gblẽ va tiawo kple anyigbawo dzi, eye wodzea aglã le eme tso gba-degbe ke; eyatae wogblẽ du sia do. 16 Eyata miele nanam fia la nanyae be, ne wogatso du sia, eye wofɔ gliawo nu la, ekema esia awo be, gomea deke magano asiwò le tɔsisi la fe go keme dzi o.

17 Tete fia la do du de adanumegã Rexum kple agbalẽɔlɔ Simsai kpakple wo nɔvi bubu, siwo le Samaria kple anyigba bubuwo dzi le tɔsisi la fe go keme dzi la bena: Dutifafa na mi! kple nya bubuwo. 18 Agbalẽ, si miedo de mi la, woxlɛe nam dedie. 19 Eye mede se be, woadro eme, eye wokpo be, du sia tsia tre de fiawo nu tso gba-degbe ke, wowɔa vunyavunya, eye wodzea aglã le eme. 20 Fia sɛnuwo nɔ Yerusalem, wokpo nusẽ de anyigba, siwo katã le tɔsisi la fe yetodofo gome la dzi, eye wona nudzɔdzo kple adzo kple motaho wo. 21 Eyata mide se, ne woaxe mo na nɔtsuawo, be womagatso du sia o, vasede esime made se hafi. 22 Eyata mikpo nyuie, ne miagawo fome le nusia me, be gbe-gblẽ la nadzi de dzi, eye wɛazu hiã na fiawo o.

23 Esi wonya xlẽ Artaxsasta fe agbalẽa me nya na Rexum kple agbalẽɔlɔ Simsai kpakple wo nɔviwo la, wowo kplakplakpla yi Yudatowo gbo le Yerusalem, eye wotso sesẽ xe mo na wo. 24 Yemaɔi wodzudzo Mawu fe xo do la le Yerusalem, eye wòtsi anyi vasede Persia-fia Dario fe fiadudu fe fe evelia me.

^a Fia. 11. 17, 24. 33; 19, 37.

^b 1, 2.

^c kp. 24.

^d kp. 2.

^e kp. 5; 6, 15.

Gbedoxo la tutu dzilyi le nyagblodila Xagai kple Zaxarya fe nyagblodli nu.

5. Eye nyagblodila Xagai kple Zaxarya, Ido vi, gblɔ nya dzi na Yudato, siwo le Yuda kple Yerusalem, le Israel fe Mawu, si le wo nu la fe ŋko me.^b 2 Yemayi Zerubabel, Sealtiel vi, kple Yesua, Yozadak vi, wotsɔ hede asi Mawu fe xɔ la tutu me le Yerusalem, eye Mawu fe nyagblodilawo le wo ŋu hedo alo na wo. 3 Le yemayi la Tatnai, amesi nye anyigba, si le tɔsisi la fe go keme dzi la fe dzikpɔla, kple Setar-Boznai kpakple wo nɔviwo va wo gbɔ gblɔ na wo bena: Ameka de gbe na mi be, miatu xɔ sia, eye miaflɔ gliawo nu? 4 Wogblɔ hã bena: Dutsu, siwo le xɔ sia tum la fe ŋkwo de? 5 Ke wofe Mawu fe ŋku le Yudato wo fe amesi tsiawo dzi, ale be womexe ma na wo o, vasede esime nya la na do Dario gbɔ, eye agbalɛ nava na wo le nya la ŋuti.

Agbalɛŋgɔlo na ŋa Dario.

6 Agbalɛ, si anyigba, si le tɔsisi la fe go keme dzi la fe dzikpɔla Tatnai kple Setar-Boznai kpakple wo nɔvi, siwo tso Afarsatex, si le tɔsisi la fe go keme dzi, ŋɔ do de fia Dario la me nya enye si. 7 Woɔ do du dee, eye ale wogblɔ enye si. Dufifawo katã na fia Dario! 8 Fia nenyae be, miede Mawu gã la fe xɔ gbɔ le Yuda-nyigba dzi, wotsɔ kpe gãwo le etumi, eye wode atiwo gliawo me, wole do sia dzi kple mo vevi, eye wole ŋɔ dem le wo si me. 9 Tete miebia ame tsi si mawo, eye miegbɔ na wo bena: Ameka de gbe na mi be, miatu xɔ sia, eye miaflɔ gli siawo nu? 10 Miebia wofe ŋkwo hã ta se, eye miŋɔlo ŋutsu, siwo nye wofe tatɔwo le wo nu la fe ŋkwo, ne miana nanya wo. 11 Ale wokpɔ do enu na mí enye si. Dzifo kple anyigba fe Mawu la fe dolawo miɛnye, eye miele xɔ, si Israel-fia gãa de tu gbadegbe ke fe nanewo nye esi va yi la tum. 12 Esi mia fofowo do dziku na dzifo Mawu la, etsɔ wo de asi na Kaldeato Nebukadnezar, Babel-fia; eya ŋgbã xɔ sia, eye wòde aboyo

duko la yi Babel. 13 Ke le Babel-fia Kores fe fe gbãto me la fia Kores de se be, woatu mawuxɔ sia.^a 14 Eye mawuxɔ me nuawo, sikatɔwo kple klosalotɔwo, siwo Nebukadnezar fɔ tso gbedoxɔ me le Yerusalem heyi dɔa de gbedoxɔ me le Babel la, woawo hã fia Kores fɔ tso gbedoxɔ me le Babel hetsɔ na Sesbazar, amesi wotsɔ do anyigba dzikpɔlae,^f 15 eye wògbɔ ne bena: Tso nusawo, ne nayi adada de gbedoxɔ me le Yerusalem, eye woagatu mawuxɔ de etefe. 16 Tete Sesbazar sia va do mawuxɔ la go me anyi le Yerusalem, eye wole etutu dzi tso yemayi vasede fifi, womekpɔ wu enu o. 17 Eyata ne edze fia ŋu la, ekema nena woadzro me le fia fe nudzradofe le Babel le afima be, ele me bena, fia Kores de se be, woatu mawuxɔ sia le Yerusalem mahã? Eye alesi fia la kpɔ le enu la, woagblɔe adɔ de mí.

Le Dario fe gudo do mege wawu gbedoxo tutu nu, ko eguti, eye wodu ŋutitotogkekenvule la.

6. Emegbe la fia Dario de se be, woadzro me le agbalɛxɔ, si me wodzraa nuwo do le Babel la me. 2 Tete wokpɔ agbalɛa de le Axmeta-mɔ, si le Media-nyigba dzi la me, eye ŋkuɔdɔzinya, si wonɔ de eme la, enye si. 3 Le fia Kores fe fe gbãto me la fia Kores de se be, woatu mawuxɔ de Yerusalem wòanye te fe, si woasa vo le; woado egome anyi, eye wòako aboklugui blaade, akeke aboklugui blaade.^f 4 Woatsɔ kpe gãwo adɔ amlɛ etɔ, eye amlɛ deka nanye ati; ga, si woagblɛ de eta la, natso fia fe me. 5 Woagatsɔ mawuxɔ me nuawo, sikatɔwo kple klosalotɔwo, siwo Nebukadnezar dafɔ tso gbedoxɔ me le Yerusalem va Babel la, ana woakɔ ayi gbedoxɔ me le Yerusalem le wo te fe, eye woada wo de mawuxɔ la me. 6 Eyata Tatnai, anyigba dzikpɔla le tɔsisi la fe go keme dzi, kple Setar-Boznai kpakple wo nɔvi, siwo tso Afarsax le tɔsisi la fe go keme dzi, mite dɔa tso affima! 7 Mina woawo Mawu fe xɔ do la! Yudato wo fe anyigba dzikpɔla kple

a 1, 1.

b Xag. 1, 1; Zax. 1, 1.

d 1, 8.

e Mo. V. 11, 12; Fia. I. 8, 29.

f 1, 1.

g Fia. U. 25, 2.

Yudatowo fe ame tsitsiwo netu mawuxo sia de etefe! 8 Eye mena wole se dem le nusi miawo na Yudatowo fe ame tsitsiwo, be woatu mawuxo sia la nuti. Woatso fia fe nudzodzole tosisia la fe go keme dzi fe gawo ana nutsu siawo dedie, eye womagaxe mo na wo o. 9 Eye ne nane le hiahiam, edanye nyitsuvi, agbo alo alēvi de nemevosa na dzifo Mawu la nu; lu, dze, wein kple ami la, ekema woatso wo na wo gbesiagbe, abe alesi nunola gblo le Yerusalem ene, eye womahe de mege o; 10 ne woado dzudzo vevē na dzifo Mawu la, eye woado gbe da de fia la kple viawo fe agbe ta. 11 Eye mena wole se dem be, ne amea de tro nya sia la, woade ati le efe xo me aklae de enuti, eye efe afe atrō zu adukpo le nya sia ta. 12 Eye Mawu, si na be, yefe nko nana afima la, atrō fia sia fia kple dukō, si ado efe asi da, be yeatsrē, eye yeagblē mawuxo sia le Yerusalem la! Nye Dario ye de sea, ele be, woawoe pēpēpē!

13 Esi fia Dario nya do ame da ko la, Tatnai, anyigba dzikpola le tosisia la fe go keme dzi, kple Seta-Boznai kpakple wo naviwo wō pēpēpē, abe alesi wogblo ene. 14 Eye Yudatowo fe ame tsitsiwo tui wōdze edzi na wo le nyagblodila Xagai kple Zaxarya, Ido vi fe nyagblodi la nu, eye wotui he-wu enu le Israel fe Mawu fe sedede kple Kores, Dario kpakple Persia-fia Artaxsasta fe sedede nu. 15 Wowu xo sia nu vase de dzinu Adar fe nkeke etōlia dzi le fia "Dario fe fiaduḍu fe fe adelia me. 16 Eye Israel-viwo, nunolawo kple Lewi-viwo kpakple aboyome mamleawo fko mawuxo sia nu kple dzidzo. 17 Wotso nyitsu alafa deka, agbo alafa eve kple alēvi alafa ene sa vōe le mawuxo la nutikoko me, eye wotsu gbōtsu wuieve de Israeltoawo fe xexlēme nu sa nūvōvōe de Israel blibo la ta. 18 Eye wo do nunolawo le wofe dōdowo nu kple Lewi-viwo le wofe hawo nu de mawusubosubō nu le Yerusalem, abe alesi wōwōlō de Mose fe agbalēa me ene.

Mo. II. 12, 6.

19 "Eye aboyomeawo du nutitotonḡekenyuie la le dzinu gbāto fe nkeke wuienelia dzi. 20 Elabena nunolawo kple Lewi-viwo ko wo doku nu hahoo; wo katā nu ko, eye wowu nutitotonḡekenyuie la de aboyomeawo katā kple nunolawo kpakple wo doku ta. 21 Eye Israel-vi, siwo gbō tso aboyome la, woḍui hekke de amesiame, si de edokui da tso anyigba dzi dukowo fe nu makomakowo me heva wo gbō, be yewoadi Yehowa, Israel fe Mawu la nuti. 22 Eye woḍu abolo mavāmaō nḡekenyuie la nkeke adre kple dzidzo, elabena Yehowa do dzidzo na wo, eye wōtro Asur-fia fe dzi de wo nu be, wōdo nuse wofe alowo de Israel fe Mawu fe xo la nu dōwōwō nuti.

Artaxsasta de mo na Ezra, eye wōkpo eta bena, woadra mawusubosubō do.

7 Le nya siawo megbe, esime Persia-fia Artaxsasta le fia dum la, Ezra ho va; enye Seraya vi, amesi nye Azarya vi, amesi nye Xilkiya vi, 2 amesi nye Salum vi, amesi nye Zadok vi, amesi nye Axitub vi, 3 amesi nye Amarya vi, amesi nye Azarya vi, amesi nye Merayot vi, 4 amesi nye Zeraxya vi, amesi nye Uzi vi, amesi nye Buki vi, 5 amesi nye Abisua vi, amesi nye Pinexas vi, amesi nye Eleazar vi, amesi nye nunolawo fe tato, Aron vi la. 6 Ezra sia ho tso Babel va, enye agbalēfiala, eye wōbi de Mose fe se, si Yehowa, Israel fe Mawu, de la me. Fia la na nusiwo katā wōbia lae, elabena Yehowa, efe Mawu fe asi le edzi. 7 Eye aniewo tso Israel-viwo, nunolawo Lewi-viwo, hadzilawo, agbonudzolawo kple gbedoxo me dōwōlawo dome va Yerusalem kpli le fia la fe fe adrelia me. 8 Ewa Yerusalem le fia la fe fe adrelia fe dzinu atōlia me. 9 Dzinu gbāto fe nkeke gbāto enye mōdzegbe tso Babel, eye wōdo Yerusalem le dzinu atōlia fe nkeke gbāto dzi, elabena efe Mawu fe asi nyui le edzi. 10 Elabena Ezra tso efe dzi do Yehowa fe se la me dzodzro nu, ne wōawo edzi, eye wōafia dōdowo kple konuwo le Israel.

Kron. I. 5, 40.

44, 24.
E kp. 9, 28; 8, 18.
2; Nex. 2, 8.

Mo IV 7, 10;
Fia. I. 8, 62-66.
p 2, 43.

8, 25.

kp. 6.

Mo. IV. 3, 6;
8, 24.

11 Agbalē, si fia Artaxsasta tso na nunola Ezra, amesi nye agbalē-fiala kple Yehowa fe se la fe nyawo kpakple efe dodoowo na Israel fe nufiala la me nya enye si. 12 Artaxsasta, ^afiawo fe fia, ^agbe na nunola Ezra, amesi nye dzifo Mawu fe seawo fiala kple nya bubuwo. 13 Nyee de se be, Israel-dukɔ la kple efe nunolawo kpakple Lewi-viwo dome amesiame, si lɔ le edokui si le nye fiadufo me be, yeayi Yerusalem la, neyi kpli wò! 14 Elabena fia la kple efe adanumegā adreawoe do wò da be, natsɔ wò Mawu fe se, si le asiwò la, adzro Yuda kple Yerusalem me akpɔ, 15 eye natsɔ klosalo kple sika, siwo fia la kple efe adanumegāwo na Israel fe Mawu, si fe nɔfe le Yerusalem la, faa la ayii, 16 akpe de klosalo kple sika, siwo katã nakpɔ le Babel-nyigba blibo la dzi kple nusiwo dukɔ la kple nunolawo ana le wo dokui si de Mawu fe xɔ, si le Yerusalem nu faa la nuti. 17 Eyata tso ga siawo fle nyitsuwɔ, agbowo kple alēviwo kpakple wo nu nuduvɔsawo kple nunovɔsawo pepɛpe, eye natsɔ wo asa vɔe le mia Mawu fe afe fe vɔsamlekpuɔ la dzi le Yerusalem. 18 Nusianu, si dze mia kple nɔviwo nu miebe, yewoawɔ klosalo kple sika susɔeawo la, miwɔe le mia Mawu fe lɔlɔnu nu! 19 Eye nusiwo wotsɔ na wò de subɔsubɔ le wò Mawu fe xɔ me nu la, tso wo na dedie le wò Mawu ŋku me le Yerusalem. 20 Eye ne nane hiã le wò Mawu fe xɔ la nu nèbe, yeafle la, ekema na woana wò tso fia fe kesinɔnu dzradɔfe. 21 Nye, fia Artaxsasta, mana woade se na kesinɔnu dzikpolawo katã le tɔsisi la fe go keme dzi be, nusianu, si nunola Ezra, amesi nye dzifo Mawu fe se fiala la, abia tso mia si la, mianae pepɛpe, 22 vasede klosalo talento alafa, lu kor alafa, wein bat alafa kple ami bat alafa dzi kpakple dze alesi nu wodi. 23 Woawɔ nusianu, si nye dzifo Mawu fe se la, pepɛpe de dzifo Mawu fe xɔ la nu, elabena nukanutɔ dɔmedzoe ava fia kple viawo fe fiadufo dzi do? 24 Eye miele nanam mianyae be, amea

^a Exz. 26, 7.

^b kp. 5.

^d 7, 1, 7.

^e Kron. 1, 3, 22.

^f 2, 6.

^g 2, 8.

^h 2, 10.

deke mekpɔ nusɛ be, wòado nudzɔdzɔ, adzɔ kple mɔtaho na nunolawo, Lewi-viwo, hadzilawo, agbonudzɔlawo, gbedɔxɔ me dɔwɔlawo kple mawuxɔ la nu dɔlawo katã o. 25 Eye wò Ezra do vɔnudrɔlawo kple dzikpolawo le wò Mawu fe nya, si le asiwò la nu, ne woadrɔ vɔnu dukɔ, si katã le tɔsisi la fe go keme dzi, amesiwo katã nya wò Mawu fe seawo, eye amesi ke menya wo o la, mi fia woe. 26 Eye ne amea de mewo Mawu fe se kple fia fe se dzi o la, woabu fɔe de etefe, edanye wòaku alo woadee le ha me o, edanye wòaxe fe alo woadee gaxɔ o.

27 Woakafu Yehowa, mia fofowo fe Mawu, si de nusia dzi me na fia la, be wòado atsyɔ na Yehowa fe xɔ le Yerusalem, 28 eye wòna fia la kple efe adanumegāwo kple fia la fe amegā nusɛtɔwo katã ve nunye! Eye dzi do fonye mefo tatɔwo nu fu tso Israel, ne woayi kplim, elabena Yehowa, nye Mawu fe basi le dzinye.

Ezra fe mozahawo.

8. Afekawo fe tatɔwo kple wofe fome, siwo tso Babel yi kplim le fia Artaxsasta fe fiadufo me la fe ŋkɔwo nye esi.^d 2 Amesi tso Pinexas viwo dome, enye Gerson. Amesi tso Itamar viwo dome, enye Daniel. Amesi tso Dawid viwo dome, enye Xatus, 3 si tso 'Sexanya viwo dome. Amesi tso Pareas viwo dome, enye Zaxarya, eye wonɔ nutsu alafa deka kple blaati kpe de enu. 4 Amesi tso Paxat-Moab viwo dome, enye Elyoenai, si nye Zeraxya vi, eye nutsu alafa eve kpe de enu. 5 Amesi tso Zatu viwo dome, enye Sexanya, Yexaziel vi, eye nutsu alafa eti kpe de enu. 6 Amesi tso Adin viwo dome, enye Ebed, Yonatan vi, eye nutsu blaati kpe de enu. 7 Amesi tso Elam viwo dome, enye Yesaya, Atalya vi, eye nutsu blaadre kpe de enu. 8 Amesi tso Sefatya viwo dome, enye Zebadya, Mixael vi; eye nutsu blanyi kpe de enu. 9 Amesi tso Yoab viwo dome, enye Obadya, Yexiel vi; eye nutsu alafa eve kple wuienyi kpe de enu. 10 Amesi tso Bani viwo dome, enye Selomit, Yosifya vi; eye nu-

tsu alafa deka kple blaade kpe de enu. 11 Amesi tso Bebai viwo dome, enye Zaxarya, Bebai vi; eye ntsu blave vo enyi kpe de enu. 12 Amesi tso Azgad viwo dome, enye Yoxanan, Hakatan vi; eye ntsu alafa deka kple ewo kpe de enu. 13 Amesiwo tso Adonikam vi mlæawo dome fe nkowo nye: Elifelet, Yeiel kple Semaya, eye ntsu blaade kpe de wo nu. 14 Amesiwo tso Bigewai viwo dome, wonye: Utai kple Zabud, eye ntsu blaadre kpe de wo nu.

15 Tete mefo wo nu fu de tōsisi, si si do ta Axawa la nu, eye miefu asaḍa anyi de afima nkeke etō; eye esi melé nku de dukō la kple nunolawo dome la, nyemekpo Lewi-via deke le afima o. 16 Tete medo Eliezer, Ariel, Semaya, Elnatan, Yarib, Elnatan, Natan, Zaxarya kple Mesulam, amesiwo nye nufialawo. 17 Medo wo de Ido, amesi nye tato le Kasifya, eye mede gbe asi na wo, ne woagblō na Ido kple nōvia, siwo nye "gbedoxo me dōwolawo le Kasifya, be woakplo subolawo ve na mí de mí Mawu fe afe la nu. 18 Eye esi wōnye mí Mawu fe basi nyui le mí dzi ta la, wokplo Isexel, si tso Maxli, amesi nye Lewi vi, amesi nye Israel vi fe viwo dome, kple Serabya kple viawo kpakple nōviawo ve na mí, wole ame wuienyi. 19 Xasabya kple Yesaya, amesi tso Merari viwo dome, kpe de enu; nōviawo kple wo viwo le ame blave. 20 Amesiwo tso "gbedoxo me dōwola, siwo Dawid kple amegāwo na de Lewi-viwo fe subōsobo nu dome la, le gbedoxo me dōwola alafa eve kple blave, wonlo wo katā fe nkowo di.

Nutitsido kple nu kokoewo nana.

21 Tete mede gbe fā le Ahawatōsisi la nu be, woatsi nu adō, ne míabobo mí aḍokui de anyi le mí Mawu nku me, eye miabia afo nyui tsotsō tso esi na mí nūtowo, mí viwo kple míafe kesinōnuwo katā. 22 Elabena nu le kpemyem be, miabia aḍako kple sōdolawo le fia si, ne woaxo na mí tso futowo si me le mota, elabena míegblō na fia la bena: Mía Mawu fe "asi le amesiwo katā

dine la dzi hena wofe nyonyo, ke efe nuse kple dziku le amesiwo katā gblēns di la dzi. 23 Ale mietsi nu do, eye miefo koko na mí Mawu la le esia ta, eye wōwo edzi na mí. 24 Míetia nunolawo fe amegā wuieve, Serebya kple Xasabya hekpe de wo nōviwo dometo ewo nu, 25 eye meda klosalo kple sika kpakple nudōwōnu, siwo fia kple adanumegāwo kple efe amegāwo kpakple Israel blibo, si va la na, wonye nunana kōkōe na mí Mawu fe afe la, na wo. 26 Eye meda nuawo de asi na wo, klosalo talento alafa ade kple blaato, klosalonuwo le talento alafa deka, sika le talento alafa deka, 27 sikakplu blave le dariko akpe deka, kpakple akoblinu xōasi eve, siwo daa dzo abe sika ene, eye wofe asime de sikato nu. 28 Eye megblo na wo be: Miele kōkōe na Yehowa, eye nuawo le kōkōe, klosalo kple sikawo nye nusiwo wona Yehowa, mí fofowo fe Mawu la faa la. 29 Midzo enu, eye midzrae do, vasede esime miada wo le Yehowa fe afe fe xowo me le nunolawo fe amegāwo, Lewi-viwo kple Israel fe avakowo fe amegāwo nku me le Yerusalem. 30 Tete nunolawo kple Lewi-viwo xō klosalo kple sika kpakple nudōwōnu, siwo woda la, be woatsō wo ayi mí Mawu fe me le Yerusalem.

Yerusalem dede.

31 Tete miedze mo tso Ahawatōsisi la nu le dzinu gbato fe nkeke wuievelia dzi, be miayi Yerusalem. Eye mí Mawu fe asi le mí dzi wode mí tso futowo kple mo dzi xadelawo si me. 32 Eye míeva Yerusalem heno afima nkeke etō. 33 Le nkeke eneagbe la woda klosalo kple sika kpakple nudōwōnuawo le mí Mawu fe afe la me de asi na nunola Meremot, Uriya vi; Eleazar, Pinexas vi, kpe de enu, eye Yozabad, Yesua vi, kple Noadya, Binui vi, amesiwo nye Lewi-viwo, kpe de wo nu. 34 Woda nuawo katā le wofe xelēme kple kpekpe me nu, eye wonlo kpekpe me blibo la yemayi. 35 Eye amesiwo gbo tso aboyo me, siwo nye aboyomewo la, sa numevō na Israel fe Mawu la, nyitsu wuieve

a 2, 43.

b 7, 6.

d Kron. I. 9, 2.

e 7, 6.

de Israel blibo la nu, agbo blaasieke vɔ ade, alévi blaadre vɔ adre kple gbɔtsu wuieve woawo nuvɔvɔsae, wo katá wotsɔ sa nu-mevo na Yehowa. 36 Wotsɔ a fia fe seawo de asi na fia la fe dzi-ɖulawo kple anyigba dzikpɔlawo le tɔsisi la fe go keme dzi, eye wɔkpe de duko la kple mawuxɔ la nu.

Israel-viwo de dzronyonuwo. Ezra fa konyi, eye wɔdo gbe da.

9. Eye esi wowu nusiawo nu vɔ la, amegáwo va gbɔnye gblɔ bena: Israel-duko la, nuno-lawo kple Lewi-viwo mede wo ɖokui da tso anyigba dzi duko, si wo nye Kanaanitɔwo, Xititɔwo, Perizitɔwo, Yebusitɔwo, Amonitɔwo, Moabitɔwo, Egiptetɔwo kple Amoritɔwo fe nunyɔnuwo me o; 2 elabena woawo nɔtɔwo kple wo viɔutsuwo de srɔ tso wo fe nyɔnuviwo dome, ale be fome kɔkɔe la tsaka kple anyigba dzi dukawo, eye amegáwo kple dzikpɔlawo fe asiwo do nɔ le nu tovo sia wɔwo me. 3 Esi mese nya siawo la, medze nye awuwo kple nye awu ɔlaya, mekaka nye tada kple nye ge, eye meboɔ no anyi de kɔ to. 4 Eye amesiwo katá vɔvɔ do le Israel fe Mawu fe nya, siwo wɔgbɔ de aboyomeawo fe nu tovo wɔwo nu la, kpe ta de gbɔnye, eye meboɔ no anyi de kɔ to, vasede esime fienuvɔvɔsai do.

5 Eye esi wole fienuvɔvɔ sam la, metsi tre tso nye nuxaxa me, eye nye awu kple nye awu ɔlaya le dzedze, eye medze klo heke nye abɔwo me na Yehowa, nye Mawu la, 6 gblɔ bena: Nye Mawu, nu le kpɛyem nɔtɔ, be mawu mo dzi na wɔ, nye Mawu; elabena miáfe vodadawo gblɔ mía ta, eye miáfe fɔɖidiwo kɔ yi dɔto keke dzifo ke. 7 Tso mía fofowo nɔli ke mieda vo gedɛ vasede egbe, eye le miáfe fɔɖidi ta wotsɔ mía kple miáfe fiawo kple miáfe nuno-lawo de asi na anyigba dzi fiawo, na yi kple aboyodede, na baha kple nukpedodo, abe alesí wɔgale egbe siawo ko ene. 8 Azɔ Yehowa, mía Mawu, ve mía nu vie, ekpɔtɔ ame susɔea dewo di na mí, eye wóna lagbadɔtsyoti mí

a 7, 12-26.

b Yes. 5, 5.

d Mo. Ul. 18, 24, 25.

e kpl. 11, 12; Nex. 13, 22.

f Mo. V. 7, 2, 3.

g Mo. I. 37, 34.

h Dan. 9, 7, 8.

i Ps. 38, 5.

k Nex. 9, 33.

l Yes. 22, 23.

le efe nɔfe kɔkɔe la, ne mía Mawu nana míafe nku dzi nako, eye wɔakpe de mía nu miano agbe vie le miáfe kluvinyenye me. 9 Elabena kluviwo mienye, ke mía Mawu meglé mí di de miáfe kluvinyenye la me o, ke boɔ eye mía nu le Persia-fiawo nku me, ne wóna agbe nado mía me, ne míatu mía Mawu fe xɔ la, eye miádo efe gli gbagbáwo do, eye bgli nana mía si le Yuda kple Yerusalem. 10 Azɔ mía Mawu, aleke gblɔ ge míala le nusiawo me gbe? Elabena miéglé wɔ seawo di, 11 se, siwo néde to wɔ dɔla nyagblɔɖilawo dzi gblɔ bena: Anyigba, si dzi mieva, be miáxɔe wɔanye mía to la, anyigba ma-kɔmakɔ wɔnye to anyigba dzi dukawo fe nu makɔmakɔ wɔwo me, elabena wotsɔ wo fe nunyɔnuwo kple wo fe nu makɔmakɔwo na wɔyɔ tso go deka vasede go keme. 12 Eyata migatsɔ mía viɔnuwo na wo fe viɔnuwo o, eye migade wo fe viɔnuwo na mía viɔnuwo o; migadi wo fe nɔtɔfafa kple wo fe nyui tegbee o, ne nusé nado mía nu, eye miádu anyigba dzi nu nyuitɔwo, eye miágbélé di na mía viɔnuwo wɔanye wo to tegbee. 13 Le nusiwo katá va mía dzi le miáfe nuwɔwo vɔdiwo kple miáfe fɔɖidi gá ta mege la, elabena to miáfe dzidadawo gblɔ há la ékpɔtɔ ame vɛea dewo di na mí. . . 14 de miágada wɔ seawo dzi, eye miádo fome kple duko nyɔnuwoa? De mádo dɔmedzoe de mía nu, vasede esime miátsrɔ avɔ, eye amea deke makpɔtɔ alo asi o? 15 Yehowa, Israel fe Mawu, enye dɔdzɔtɔ: elabena miawoe nye ame susɔawo, siwo kpɔtɔ di, abe alesí wole egbe siawo ene. Kpɔ da, míele miáfe fɔɖidiwo me le nkuwò me, elabena miáte nu ano te de nuwò le esia ta o.k

Israel-viwo de dzronyonuwo da le wo dome.

10. Esi Ezra do gbe da, eye wɔbu edokui me, efa avi, eye wómlo mawuxɔ nɔ la, ameha gáa de nɔtɔ tso Israel va kpe ta de egbo, nɔtsuwo, nyɔnuwo kple devivo; elabena duko la fa avi vevie. 2 Tete Yexiel vi Sexanya,

amesi tso Elam viwo dome la, xɔ edzi gblɔ na Ezra bena: Mieto vo de mia Mawu la ɔu, be miede nyɔnu tutɔwo tso anyigba dzi dukɔwo dome, ke mɔkpɔkpɔ gale Israel ɔu le esia ta. 3 Eyata mina miabla nu kple mia Mawu la, ne miade nyɔnuawo katã kple vi, siwo wodzi la da, le nye afeto kple amesiwo vɔvɔ do le mia Mawu fe sea ɔu la fe adaɔdodo nu, eye woawɔ le se la nu! 4 Tso, elabena nya la le asiwɔ me, eye mieli kpili wò; lé dzi de fo, eye nawò! 5 Tete Ezra tsi tre, eye wona amegã, siwo tso nunolawo kple Lewi-viwo kpakple dukɔ blibo la dome la, woka atam be, yewoawɔ de nya siawo nu. Eye woka atam la. 6 Tete Ezra fo tso mawuxo la ɔgo heyi Yoxanan, Elyasib vi fe xɔ me. Eye esi wova afima la, meɔu abolo o, eye meno isi o. Elabena exa nu le aboyoneawo fe nu tovo wawo ɔuti.

7 Tete wona woɔe gbe fã na aboyomeawo katã le Yuda kple Yerusalem be, woava kpe ta de Yerusalem. 8 Ke ne amea de meva le ɔkeke etɔ me o la, woagblẽ efe kesinɔnuwo katã gbidi-gbidi, eye woade eya ɔuto le aboyomeawo fe ha la me, abe alesi amegãwo kple ame tsitsiwo do ene. 9 Tete Yuda-ɔutsuwo kple Benjamin-ɔutsuwo va kpe ta de Yerusalem le ɔkeke etɔ megbe le dzinu asiekelia fe ɔkeke blavelia dzi, eye dukɔ blibo la bɔbɔ nɔ anyi de dogba dzi le Mawu fe xɔ la ɔgo, eye wole dzodzom nya-nyanya le nya la kple tsidzadza ta. 10 Eye nunɔla Ezra tsi tre gblɔ na wo bena: Miewo nu tovo be, miede nyɔnu tutɔwo, ne miana Israel fe fɔɔɔɔɔɔ naddi de dzi. 11 Eyata miɔu mia ɔkui me na Yehowa, mia Mawu la, eye miwo efe lolɔnu, eye miklã mia ɔkui da tso anyigba dzi dukɔwo kple nyɔnu tutɔwo ɔu! 12 Tete dukɔ blibo la do ɔli sesie do ɔu bena: Alesi nɛgblo la, nenema miawo! 13 Ke dukɔ la sɔ gbo, eye wonye isidzaxi, be womate ɔu anɔ tsi-tre de xexe o, eye do la menye ɔkeke deka alo ɔkeke eve tɔwònye o, elabena miawe dzidawo sɔ gbo le nya sia me. 14 Woado

miawe amegãwo na ameha blibo la, eye amesiame, si le miawe duwo me, de nyɔnu tutɔwo la, nava le yeyiɔ tɔxe dzi, eye du la fe ame tsitsiwo kple vɔvɔɔɔɔɔlawo nakpe de wo ɔu, vasede esime miana mia Mawu fe dɔmedzoo nu nafa de mia ɔu le nya sia ta. 15 Negbe Yonatan, Asahel vi, kple Yaxzeya, Tikwa vi, koe tsi tre de nya la ɔu, eye Mesulam kple Sabetai, amesiwo nye Lewi-viwo la, de wo dzi. 16 Ke aboyomeawo wɔ nenema, eye wotia nunɔla Ezra kple ɔutsu, siwo nye afekɔwo fe tutɔwo le wofe afekɔwo nu, amesiame kple efe ɔko; eye wodɔ vɔnu le dzinu ewolia fe ɔkeke gbɔto dzi be, woadzro nya la me. 17 Eye wowu nya la nu na ɔutsu, siwo katã de nyɔnu tutɔwo, vasede dzinu gbɔto fe ɔkeke gbɔto dzi.

18 Nunolawo fe vi, siwo de nyɔnu tutɔwo, wokpo le Yozadak vi 19 Yesua fe viwo kple noviawo dome la, wonye Maaseya, Eliezer, Yarib kple Gedalya, 19 eye woɔe be, yewoade asi le yewo srɔwo ɔu, eye yewoana agbo deka woawɔ fɔdivasa de yewofe fɔɔɔɔɔɔ la ta. 20 Amesiwo tso Imer viwo dome la, wonye Xanani kple Zebadya. 21 Amesiwo tso Xarim viwo dome la, wonye Maaseya, Eliya, Semaya, Yexiel kple Uziya. 22 Amesiwo tso Pasxur viwo dome la, wonye Elyoenai, Maaseya, Ismael, Netaneel, Yozabad kple Eleasa. 23 Amesiwo tso Lewi-viwo dome la, wonye Yozabad, Simei, Kelaya, eya enye Kelita, Pataxya, Yuda kple Eliezer. 24 Amesiwo tso hadzilawo dome la, enye Elyasib. Amesiwo tso agbonudzɔlawo dome la, wonye Salum, Telem kple Uri. 25 Esiwo tso Israel, wonye esi. Amesiwo tso Pareos viwo dome la, wonye Ramya, Yiziya, Malkiya, Miyamin, Eleazar, Malkiya kple Benaya. 26 Amesiwo tso Elam viwo dome la, wonye Matanya, Zaxarya, Yexiel, Abdi, Yeremot kple Eliya. 27 Amesiwo tso Zatu viwo dome la, wonye Elyoenai, Elyasib, Matanya, Yeremot, Zabad kple Aziza. 28 Amesiwo tso Bebai viwo dome la, wonye Yoxanan, Xananya, Za-

a 3, 2, 9, 2.

bai kple Atlai. 29 Amesiwo tso Bani viwo dome la, wonye Mesulam, Malux, Adaya, Yasub, Seal kple Yeramat. 30 Amesiwo tso Paxat-Moab viwo dome la, wonye Adna, Kelal, Benaya, Maaseya, Matanya, Bezaleel, Binui kple Manase. 31 Amesiwo tso Xarim viwo dome la, wonye Eliezer, Yisiya, Malkiya, Semaya, Simeon, 32 Benyamin, Malux kple Semarya. 33 Amesiwo tso Xasum viwo dome la, wonye Matenai, Matata, Zabad, Elifelet, Yeremai, Manase kple Simeil. 34 Amesiwo tso Bani

viwo dome la, wonye Maadai, Amram, Uel, 35 Benaya, Bedyá, Keluhu, 36 Wanya, Meremot, Elyasib, 37 Matanya, Matnai, Yaasai, 38 Bani, Binui, Simeil, 39 Selemya, Natan, Adaya, 40 Maxnadbai, Saisai, Sarai, 41 Azareel, Selemya, Semarya, 42 Salum, Amarya kple Yosef. 43 Amesiwo tso Nebo viwo la, wonye Yeiel, Matitya, Zabad, Zebina, Yadai, Yoel kple Benaya. 44 Amesiwo katã de nyonu tutowo, eye nyonuwo dome-ta dewo dzi viwo.

NEXEMYA JE AGBALĒ.

Nexemya do gbe da le denyigba je gbeḡblē ta.

1. Nexemya, Haxalya vi je nutilawo nye esi: Le dzinu Kislew dzi le je blavelia me, esime mele Susa-mō me la, 2 Xanani, amesi tso nɔvinyewo dome la, kple nɔtsua dewo tso Yuda va, eye mebia nya wo se le Yudato, siwo nye ame mamle, siwo suso tso aboyo me kple Yerusalem la nutilawo. 3 Tete wodo nu nam bena: Ame mamle, siwo suso tso aboyo me le anyigba dzi afima la, wole dzogbevoe gā kple nukpe me; wogbā Yerusalem je ḡgliwo, eye woto dzo efe agbowo.

4 Esi mese nya siawo la, meboḡo nɔ anyi hefa avi, eye mexa nu nkeke gede, metsi nu do, eye medo gbe da le dzifo Mawu la nku me 5 gblɔ bena: Ao, Yehowa, dzifo Mawu, wō Mawu 'gā, si nɔnɔdzi le, amesi léa nubabla kple amenuveve me de asi na amesiwo lōng, eye woléa efe seawo me de asi la, 6 ke wó to, eye naou wò nkuwo, ne nase wò dola je gbe, si mele dodom da egbe le nkuwò me zā kple keli de wò dola Israel-viwo ta, eye meou Israel-viwo fe nuvɔ, siwo miawo de nuwò la me; mia kple fofonye je afe hā miawo nuvɔ. 7 Miawo nu gbeḡblē de nuwò, eye miawo se, dodo kple kɔnu, siwo nède asi na wò dola Mose la dzi o. 8 Do nu nya, si nēḡblɔ na wò dola Mose bena:

a Mo. V. 30, 4.

b Kron. II. 35, 19.

d 9, 1; Ezra 9, 3.

e 4, 8; Dan. 9, 4.

Ne miawo nu tovo la, ekema maka mi ahlē de dukowo dome; 9 ke ne miawo de nyonye, eye mielē nye sewo me de asi hewo wo dzi la, nenye be, "miafe amesiwo wode aboye la, de wole keke dzifo je mlɔenu ke hā la, mafo mia nu ju tso afima akplɔ ava tefe, si metia be, nye nko nana afima. 10 Wò nuto wò dɔlawo wonye kple wò dukɔ, si nède kple wò nusē gā kpakple wò alɔ sesē. 11 Oo Afeto, ke wò to de wò dola je gbedododa kple wò dola, siwo wò nko vovɔ dzrona la je gbedododa nu, na wòadze edzi na wò dola egbea dzro, eye nana nutsu sia nave enu! Fia je ahakula nyene.

Nexemya bia nusē kple agbalē tso fia si bena woaite nu atu Yerusalem.

2. Eye wova me le dzinu Nisan me le fia Artaxsasta je je blavelia me, esime wein le egbo la, metsɔ wein la de asi na fia la; — ke nyemedo adā le enku me kpo o. 2 Tete fia la gblɔ nam be: Nukanuti nēdo adā, evɔ mēle do lém hafi o? Menye nu bubua dekee o, ke boḡ nu xam nèle le dzi me. Eyata vovɔ dom nuto, 3 eye medo nu na fia la bena: Fia neno agbe tegbee! Nukanuti nyemado adā o, esi du, si nye fofonyewo dife la, zu afedo, eye dzo fia efe agbowo la? 4 Fia la gblɔ nam be: Nuka biam nèle? Tete medo gbe

da na dzifo Mawu la, 5 eye medo ɔnu na fia la bena: Ne edze fia ɔnu, eye wò dɔla fe nu nyo ɔnuwò la, ekema ɔdom de fofonyewo fe ɔdifu la me le Yuda, ne magatsoe. 6 Tete fia la kple fiasrɔ, si bɔbɔ nɔ exa la, gbɔ nam bena: Dke-ke nenie nèle mɔ zɔ ge, eye gbe-kagbe natɔ agbɔ? Esi wòdze fia la ɔnube, wòadom ɔla la, medo ɔke-ke nɔ 7 gbɔ na fia la bena: Ne edze fia ɔnu la, ekema woana agbalèm matsɔ ana anyigba dzikpɔlawo le tɔsisi la fe go keme, be woana matsɔ me ayi, vasede esime made Yuda, 8 kple agbalèm matsɔ na fia fe ave dzikpɔla Asaf, be wòatsɔ atiwo nam, ne matsɔ akpa mɔ la fe agbowo, siwo le gbédokɔ kple du la fe gliwo kpakple afe, si me yi ge mala la ɔnu. Tete fia la 15 edzi nam, elabena nye Mawu fe ɔbasi nyui le dzinye. 9 Fia la kpe aɔafiawo kple sɔdolawo de ɔnyeye, eye meva anyigba dzikpɔlawo gbɔ le tɔsisi la fe go keme hetsɔ fia fe agbalèawo na wo. 10 Ke esi Xoronitɔ Sanebalat kple Amonitɔwo fe ɔdɔla Tobiya wosee la, dzi ku wo vevie ɔnɔ be, amea de va nyui di ge na Israel-viwo.

11 Esi meva Yerusalem, eye menɔ afima ɔkeke etɔ la, 12 mía kple ɔnutsu vɛɛa dɛwo míetso le zã; ke nyemegbɔ nusi nye Mawu de dzi me nam, be mawo na Yerusalem la, na amea deke o; eye lãa deke menɔ ɔnyeye o, negbe lã, si medo la koe. 13 Meto balimegbo la nu le zã me heva ke de lovudo la kple akoligbo la gbɔ, eye mede ɔku de Yerusalem fe gli gbagbãwo kple alesí dzo fiã efe agbowo. 14 Emegbe meyi ɔgo heva ɔvudogbo la kple fia fe ta la gbɔ; ke tɛfeja deke meli na lã, si le tenye la, be wòato ayi ɔgo o. 15 Eye meto bali la me le zã heɛe ɔku de gli la, emegbe metɔ va to balimegbo la nu hegbɔ va afe me. 16 Ke amegãwo me-nya afisi mede kple nusi medawo o; eye nyemeka eta na Yudatɔwo nunlawo, bubumewo, amegãwo kple ɔdɔwɔla bubuawo o. 17 Tete megbɔ na wo bena: Miele dzogbevɛ, si me míele la kpɔm, be Yerusalem zu afedo, eye efe agbo-

wo fiã oa? Eyata mina míado Yerusalem fe gliawo, be womagade alome le mía ɔnu azo o! 18 Megbɔ nye Mawu fe asi nyui, si le dzi-nye la na wo, eye meto fia fe nya, siwo wògbɔ nam la hã na wo. Tete wògbɔ bena: Miatso, eye míado wo! Ale wodo ɔnɔsɛ wofe asiwo de ɔnyui la wɔwɔ ɔnu.

19 Ke esi Xoronitɔ Sanebalat kple Amonitɔwo fe ɔdɔla Tobiya kpakple Arabiatɔ Gesem wosee la, woɔdu fewu heɛe alome le mía ɔnu gbɔ bena: Nuka nye esi wɔm míele, de míebe, yewoazde aglã de fia ɔna? 20 Tete medo ɔnu gbɔ na wo bena: Dzifo Mawu la ana wòadze edzi na mí, eye mí, efe ɔdɔlawo, míatso aɔwo; ke miawo la "gome kple nya kpakple ɔkɔa deke mele mí si le Yerusalem o.

Alesi wotu Yerusalem gliawo.

3. Tete nunlagã Elyasib kple ɔnoviawo, siwo nye nunlawo la, wotso, eye wode alɛgbɔ la, wokɔ ɔnu, eye wode ɔtruwo enu; wokɔ ɔnu vasede ɔ tsrala Hamea kple ɔ tsrala Xananel gbɔ. 2 Yerixɔ-ɔnutsuwo kpe de ɔnu le gliadodo me, eye Sakur, Imri vi, hã kpe de ɔnu le gliadodo me. 3 Sena viwo de tomelãgbo la wokpae, eye wode ɔtruwo, ɔtru ɔnu gawo kple ɔmedetiwo wo nu. 4 Meremot, Hakozi vi Uriya fe vi, kpe de wo ɔnu le gliadodo me, Mesulam, Mesezabeel vi Berexya fe vi, kpe de wo ɔnu le gliadodo me, eye Zadok, Baana vi, kpe de wo ɔnu le gliadodo me. 5 Eye Tekoatɔwo kpe de wo ɔnu le gliadodo me, ke wofe bubumewo mede ta wofe Afetɔ fe ɔ la te o. 6 Yoyada, Peseax vi, kple Mesulam, Besodya vi, wode agbo xoxo la wokpae, eye wode ɔtruwo, ɔtru ɔnu gawo kple ɔmedetiwo wo nu. 7 Eye Gibeontɔ Melatya kple Meronotitɔ Yadon kpakple Gibeon-ɔnutsuwo kple Mizpa-ɔnutsuwo, amesiwo dea anyigba dzikpɔla, si le tɔsisi la fe go keme fe zikpui ɔgo la, kpe de wo ɔnu le gliadodo me. 8 Uziel, Xarhaya vi, amesi tso sikanutulawo dome la, kpe de wo ɔnu le gliadodo me, eye Xananya, amesi tso ami vɛvɛe ɔdɔlawo dome la, kpe de ɔnu gliadodo me; eye wodra

a Ef. 2, 12.

b Ezra 7, 8.

d 3, 15.

Yerusalem de enu vasede gli keke la gbo. 9 Eye Refaya, Xur vi, amesi nye Yerusalem-nutowo me fe afā fe amegā la, kpe de wo nu le glia dodo me. 10 Yedeya, Xarumaf vi, kpe de wo nu le glia dodo me. 11 Millkiya, Xarim vi, kple Xasub, Paxat-Moab vi, wodo gli la fe akpa evelia, eye wotu kpoxo tsrala la. 12 Salum, Xaloxes vi, si nye Yerusalem-nutowo me fe afā fe amegā la, kpakple viyanuonu wokpe de wo nu le glia dodo me. 13 Xanun kple Zanoaxtowo do balimegbo la do; wowu enu, eye wode wotruwo, wotru nu gawo kple womedetiwo enu; eye wodo gli vasede akoligbo la gbo wole aboklugui akpe deka. 14 Malkiya, Rexab vi, si nye amegā le weingble-nutowo me la, do akoligbo la do; ewu enu, eye wode agbo, wotru nu gawo kple womedetiwo enu. 15 Salum, Kol-Xoze vi, amesi nye amegā le Mizpa-nutowo me la, do vudogbo la do; ewu enu, eye wogbā eta me hede agbo kple wotru nu gawo kpakple womedetiwo enu; edo "Selax-ta la fe gli, si le fia fe abo nu vasede atrakpui, si didi de Dawid fe dua me la gbo. 16 Eyome Nexemya, Azbuk vi, amesi nye amegā le Bet-Zur-nutowo fe afā me la, do vasede Dawid fe yodowo kasa kple ta, si wode, kpakple kalētowo fe xɔ gbo. 17 Eya yome Lewi-viwo dɔe do: Rexum, Bami vi, dɔe do; amesi kpe de enu le edo dodo me hena efe nutowo me la, enye Xosabya, amesi nye amegā le Kegila-nutowo fe afā me. 18 Eya yome wo noviwo dɔe do: Bawai, Xenadad vi, amesi nye amegā le Kegila-nutowo fe afā me. 19 Eser, Yesua vi, amesi nye amegā le Mizpa la, kpe de enu do akpa evelia, si le to dzi mo kasa la do vasede awawonuxɔ, si le dzogoe dzi la gbo. 20 Eya yome Barux, Zabai vi, do vevie do akpa evelia do tso dzogoea dzi vasede nunola gā /Elyasib fe afe fe wotru nu. 21 Eya ayome Merremot, Xakoz vi Uriya fe vi, dɔe do yi dzi tso Elyasib fe afe fe wotru nu vasede Elyasib fe afe fe mlɛnu. 22 Eya yome nuno-

lawo, siwo nye nutsuwo tso Yordan-nutowo me la dɔe do. 23 Emege Benyamin kple Xasub wodɔe do le wofe afe kasa; eyome Ananya vi Maaseya fe vi Azarya dɔe do le efe afe nu. 24 Eyome Binui, Xenadad vi, do akpa evelia do tso Azarya fe afe gbo vasede afisi glia fe tɔtɔfe, eye vasede dzogoe dzi. 25 Palal, Uzai vi, dɔe do le tɔtɔfe la kple xɔ tsrala dzigbetɔ, si le fiasā nu le "gaxɔ fe xoxonu la kasa; eye Pedaya, Paros vi, dze eyome. 26 Gbedoxɔ me dɔwɔlawo no Ofel dzi vasede tsigbo, si le yedzefe gome, kple xɔ tsrala, si do g5 la kasa. 27 Emege Tekoatowo do akpa evelia do le xɔ tsrala gɔ, si do g5 la kasa vasede Ofel fe gli gbo. 28 Nunɔlawo do bɔsɔgbo la fe dzigbe gome do, amesiame le efe afe kasa. 29 Emege Zadok, Imer vi, dɔe do le efe afe kasa; eya yome Semaya, Sexanya vi, si nye yedzefegbo la nudzola dɔe do. 30 Emege Xananya, Selemya vi, kple Xanun, amesi nye Zalaf fe vi adelia la, do akpa evelia do; eyome Mesulam, Berexya vi, dɔe do le efe afe kasa. 31 Eya yome sikanutula vi Malkiya dɔe do vasede gbedoxɔ me dɔwɔlawo kple nudzralawo fe afe gbo, tso Mifkadgbo la kasa vasede dzifoxɔ dzogodzito la gbo. 32 Sikanutula kple nudzralawo do dzifoxɔ dzogodzito kple alɛgbo la dome do.

33 Ke esi Sanebalat se be, miele glia dom la, eku dzi ne, eye wodo dɔmedzoe nuto hede alome le Yudatowo nu 34 gbo le noviawo kple Samaria-vako la nku me bena: Nuka wɔm Yudato beli siawo le? De woazi kpi akpo woa? De woasa vɔa? De woawu enu egbea? Eye de woagbo agbe kpe, siwo woto dzoe la, tso anyiglagoawo mea? 35 Eye Tobiya, Amonito la, de edzi gbo bena: Ne wotui ko! Ne abei de edzi la, akaka wofe kpegli la. 36 Oo mia Mawu, se alesi wodo vlo mi! Na wofe fe-wuduudu nava wofe ta dzi, eye na woaha wo ayi aboyonyigba dzi. 37 Megatsyo nu wofe vodada dzi o, eye megade wofe nuvɔ da le nkuwo me o; elabena wodo dziku

a Yer. 32, 2;
32, 1.

b Fla. 11, 11, 15.

d Yoh. 9, 7.

e 2, 19.

f kp. 1.
g Ps. 7, 17.
h Ezra 8, 33.

na wò le glidolawo ñku me. 38 Ke miedò gli la, eye gli blibo la va kpe vasede efe kòkòme fe afà, eye dzi nò dukò la fo de dò la ñu.

To futawo fe fewuqudu kple nyanyrà gbo hã la wodo gila yi dzi.

4. Ke esi Sanebalat kple Tobiya, Arabiatowo kple Amonitowo kpakple Asdodtowo se be, wodo Yerusalem ñu gliwo do, eye gbagbãfawo de asi xexe me la, dzi ku wo ñuto, 2 eye wo katã wobla be, yewoaho adawo awa kple Yerusalem, eye yewoade wunyaunya eme. 3 Ke miawo miedò gbe da na mia Mawu la, eye miede dzolawo do wo ñu keli kple zã le wo ta. 4 Tete Yuda gblò bena: Duse vò le agbatsolawo ñu, eye anyiglaḡoawo sò gbo akpa, eye miãte ñu ado gli la o. 5 Tete miafe futowo gblò bena: Womegadze sii o, eye womegakpo mi o, vasede esime miado wo dome, eye miawu wo ahana dò la nu natso. 6 Ke esi Yudato, siwo tso tefewo katã le wo gbo la, va gblò na mí zi ewo be, mítro va yewo gbo la, 7 tete mede amewo do anyigbe gome le glia godò le gbagbagbe; medò dukò la le wofo fomeawo nu, eye wolé wofo yiwo, akplòwo kple dawo de asi. 8 Eye mekpò hetsi tre gblò na bubumewo, amegãwo kple ame susɔewo bena: Migavò wo o; midò ñku Afeto "gã dzinɔ la dzi, eye miwo awa de mia nɔviwo, miafe ñutsuviwo kple miafe nyɔnuviwo, mia srɔwo kple miafe afewo ta!

9 Esime miafe futowo se be, miɛnyae, beye Mawu gblẽ wofo tamedodo me la, tete mí katã miertro va gli la gbo, eye amesiame yi efe dò dzi. 10 Tso gbemagbe nye dekapuiawo fe afã wɔa dò, eye afã ewelia léa akplò, akpoxonu kple da de asi, eye wodo gawu, eye amegãwo tsi tre de Yuda fe afe blibo la mege. 11 Amesiiwo le gli dom kple agbatsolawo siaa tso asi deka le dò wɔmi, eye wotsɔ asi deka lé awawɔnuwo de asi. 12 Amesiiwo le glia dom hã, ta yi de ali hafi le glia dom, eye kpékula tsi tre de axanye. 13 Tete megblo na bubumeawo kple amegãwo kpakple ame mamleawo be-

na: Dò la sò gbo, eye wòkeke ta, miekaka de gli dzi, eye amesiame le adzoge tso nɔvia gbo. 14 Tefe, si miase kpẽ fe didi le la, afima miakpe ta de mia gbo do; mia Mawu awɔ awa na mí!

15 Alea miẽwo dò lae; wofo afã léa akplò de asi tso agudzedze me, vasede esime yletiviwo tona. 16 Megblo na dukò la yemayi hã bena: Amesiame kple efe dekapui netsi Yerusalem dò, ne woanye dzolawo na mí le zã me, eye woawo dò le ñkeke me. 17 Mia kple nɔvinyewo kple nye dekapuiwo kpakple ñutsu, siwo nye dzolawo le yonyeme la, miede miafe awuwo dɔ kpò o, eye amesiame fe awawonu le exa.

Nexemya de ame dahewo fe fukpekpe da.

5. Eye dukò la kple wo srɔwo fe yli dɔ hoo de wo nɔvi Yudatowo ñuti. 2 Amea dewo gblò be: Mia viɔutsuwo kple mia vinyɔnuwo sò gbo, ele na mí be, miafle bli adu, ne miãtsi agbe! 3 Amea dewo gblò be: Miãtsɔ miafe agblewo, miafe weingblewo kple miafe xɔwo ado awoba afle bli le dɔ-ɔli la. 4 Eye ame bubuwo gblò bena: Miãtsɔ miafe agblewo kple miafe weingblewo do awoba, bena miãte ñu adzɔ nu na fia la. 5 Azɔ mia nɔviwo fe ñutilã le abe miafe ñutilã ene, eye wo viwo le abe mia viwo ene; kpò da, ele na mí be, miãtsɔ mia viɔutsuwo kple mia vinyɔnuwo awɔ kluiwoe, gɔglɔgo la mia vinyɔnuwo dometsa dewo zui xoxo, eye ñusẽa deke mele mia si o, elabena miafe agblewo kple miafe weingblewo zu ame bubuwo tɔ! 6 Esi mese wofo yli kple nya siawo la, dome vem ñuto. 7 Tete mede ñugble, eye mehe nya de bubumeawo kple amegãwo ñu gblò na wo bena: Miele mia nɔviwo "tafam! Eye medɔ wɔnu gaa de de wo ñu 8 gblò na wo bena: Miawo miẽxɔ mia nɔvi Yudato, siwo wotsɔ dzra na dukòwo la fle, alesi miẽte ñui ko la, eye azɔ miawo miãtsɔ mia nɔviwo le dzadzram, eye wole wo dzram na mia? Ke wozɔ kpi, eye womekpò nyaa deke do enu o. 9 Tete megblo bena: Nusi wɔm miele la, menyò o. Esi dukò, si-

a 1, 5.

b Hl. 5, 12.

c Mo. II. 23, 24.

wo nye míáfe futowo, le alme dem le míá ñu la, ðe miagbe zozo le míá Mawu la vovõ mea? 10 Mía kple novinyewo kple nye ðekakpuiawo há miedo ga kple bli gbana na wo; mina miatsõ fe la ake wo dzro! 11 Migbugbo wo fe agblewo, weingblewo kple amiti-gblewo kple wo fe xowo kpakple ga kple bli, wein kple ami fe alafaliawo ðeka, siwo miedo na wo la, na wo egbea! 12 Tete wogblo bena: Miagbugbo wo ana, eye miabia naneke tso wo si o; miawo, abe alesi nêgblo ene! Meyo nuncolawo vs, eye mena woka atam be, woawo nya sia dzi. 13 Mevu-vu nye akõnu gblo bena: Ale Mawu avuvu amesiame, si mewo nya sia dzi o la, tso efe me kple efe nuwo gbæ, eye alea wòavuvui wòadi gbolo! Tete ameha bli-bo la ðo ñu bena: Neva me! Eye wokafu Yehowa. Eye dukɔ la wo nya sia dzi.

Nexemya zu duña; gake menye videnu ta o.

14 Tso gbemagbe, esi wode se nam be, mazu anyigba dzikpola le Yuda-nyigba dzi la, míá kple novinyewo miedu anyigba dzikponu o fe wuie ve sɔɔ, tso fia Artaxsasta fe fe blavelia dzi vasede fe blaetõ vɔ evelia dzi. 15 Anyigba dzikpola tsãto, siwo no ñgonye la, do agba na dukɔ la, eye woxxa abolo kple wein wòwu klosalo sekel blane le wo si gbesiagbe, eye wo fe ðekakpuiwo há sê ñuta le dukɔ la ñu; ke nye la nyemewo alea o, le vovõ na Mawu ta. 16 Nye há mekpe asi ðe gliðodo sia ñu, eye miefle agblea ðeke o, eye nye ðekakpuiwo katã kpe ta ðe ðo la ñu le afima. 17 Yudatowo kple amegãwo, ame alafa ðeka kple blaatõ, kpakple amesiwo tso dukɔ, siwo fo xlã mí godoo dome va la, siaa nɔa nye kplõ ñu. 18 Nusiwò wodana gbesiagbela, wonye: nyitsu ðeka, alẽ tiatia ade kple xewo; nusiawo wodana ðe nye ñuta nye akɔta dzi; hekpe ðe wein vovovowo ñu fũ ðe ñkeke ewo nu; to egbo há nyemebia anyigba dzikponu o, elabena ðo la nu sê na dukɔ la. 19 Nye Mawu, ðo ñku nusiwo katã mewo na dukɔ la dzi nam hena nye nyui.

Nexemya meɔ to futowo fe nyawo o; ewu glia doɔo nu.

6 Eye wova me, esime Sanebalat, Tobiya kple Arabiatõ Gesem kpakple míafe futõ mamleawo se be, meɔ gliawo, eye gbagbãfea ðeke megale eɔu o la, — vasede yemayi la, nyemekpo ðe agbo monuwo nu haɔe o — 2 tete Sanebalat kple Gesem woɔo ame ðem, be woagblo nam bena: Va, ne miakpe le kɔfawo me le Onobali la me! Ke ðe woɔo ðe ta me be, yewoawo vɔm. 3 Eye meɔo ame ðo ðe wo, be woagblo na wo bena: Do gã dzi mele, eyata nyemate ñu ava o. Nukanuti ðo la atsi akpo dzi, eye magblẽe di adzo va mia gbɔa? 4 Woɔo ame ðem alea zi ene, eye meɔo ñu na wo alea. 5 Tete Sanebalat ðo efe ðekakpui ðem zi atõlia, eye wólẽ agbalẽ, si nu wometre o la, ðe asi. 6 Ale wonlo ðe eme enye si: Eɔi le dukɔwo dome wose, eye Gasmu be, mia kple Yudatowo miedo be, yewoazde aglã, eyata nêlẽ glia ðom, eye nêlẽ didim be, yeanye wo fe fia; kple nya bubuwo. 7 Edo nyagbloðilawo há, ne woade gbe fã le ñuwò le Yerusalem be: Fia le Yuda si! Azõ nya sia le fia la gbɔ ðe ge. Eyata va, ne miade adanũ kple míá nɔewo. 8 Tete meɔo ame ðee, ne woagblo nɛ bena: Nya, siwo nêse la, mele eme o, boɔ wò ñuta kpa wo tso wò ta me. 9 Elabena wo katã le didim be, yewoado ñoɔzi na mí hele susum be, wo fe asiwo ado agblo ðe ðo la ñu, eye womawu nu o. Eyata do ñusẽ nye asiwo! 10 Eye meyi Semaya, Mehetabeel vi Delaya fe vi, amesi do vɔ ðe eɔkui nu la fe me, eye wogblo bena: Mina miayi gbedoxo gãto me le mawufe la me, eye miado gbedoxo la fe vɔtruwo; elabena wogbona wu wò ge; zã mee wogbona wu wò ge. 11 Tete meɔo ñu bena: Ame abe nye ene nasia? Nyemayi gbedoxo me, be matsi agbea? Nyemele eme yi ge o. 12 Medze sii be, menye Mawue ðoe o; elabena ðeko wogblo nya di ðe ñunye, le esi Tobiya kple Sanebalat wodae ñunye la ta. 13 Eyata wodae ðo, be mavõ, eye mawo alea ahawo ðunvõ, ne nya

o Ezra 4, 12.

o 13, 14. 22. 31.

o Mo. IV. 18, 7.

v5 nadi woase ahatsɔ ade alomee le ɔnye. 14 Nye Mawu, "do ɔku Tobiya kple Sanebalat dzi le woƷe nuwɔwɔ siawo nu hekpe de nyɔnunyagblɔdila Noadia kple nya-gblɔdila susɔeawo, siwo be, ye-woado ɔɔdzi nam la ɔuti.

15 Gli la wu nu le ɔkeke bla-at5 vɔ eve megbe le dzinu Elul fe ɔkeke blave vɔ at5lia dzi. 16 Esime miafe futɔwo katã see la, vɔv5 do dukɔ, siwo katã fo xlã mi godoo va kpe la, eye dzi de le wo fo, eye wodze sii bena, mia Mawu gbɔ do sia tso wowo. 17 Le yemayi la Yuda bubumewo ɔlo agbalẽ do de Tobiya edziedzi, eye Tobiya hã doe de wo. 18 Elabena dzoduxɔl5 gedewo le esi le Yuda, elabena eya nye Sexanya, Arax vi fe to, eye via de Berexya vi Mesulam fe vinyɔnu. 19 Wofo nu nyuie hã le eɔu nam, eye wo-do nye nyawo de egbo. Ale To-biya do agbalẽ da, be yeatsɔ ado ɔɔdzi nam enye si.

Du gudzɔlawo dodo.

7. Esime woɔo gliawo, eye me-de agboawo vɔ la, woɔo agbo-nudzɔlawo, hadzilawo kple Lewi-viwo. 2 Eye meɔo nɔvinye Xanani kple m5 la fe amegã Xananya Yerusalem nu, elabena enye anukwaretɔ kple mawuvɔla wu ame kubu gedewo. 3 Eye megbɔ na wo bena: Womekpɔ mɔ avu Yerusalem-gboawo, vasede esime ɔdo navu o, eye woado agboawo ade gameti wo me, ne dzɔlawo le wo tefewo. Eye woɔe dzɔlawo tso Yerusalemɔwo dome, amesiamie le enɔfe le efe afe kasa. 4 Du la nyadri, eye wɔlolo, ke amesiwo le eme la, mesɔ gbɔ o, eye womekpɔ tu xɔwo o.

Duko la xexlẽ.

5 Tete nye Mawu dee dzi me nam be, mafo bubumewo, amegãwo kple dukɔ la nu fu, ne maɔlo woƷe ɔkɔwo le woƷe fomeawo nu. Eye mekpɔ amesiwo gbɔ zi gbã-tɔ la fe dzidzimegbalẽ, eye ale wonɔlo de eme enye si. 6 Anyigbadzito, siwo gbɔ tso aboyo me, amesiwo Nebukadnezar, Babel-fia de aboyoe yi Babel, eye wogbo va Yerusalem kple Yuda, amesiamie yi efe du me la, wonye si;

o 3, 36. 37.

7 wogbo kple Zerubabel, Yesua, Nexemya, Azarya, Raamya, Naxamani, Mardoxai, Bilsan, Misperet, Bigewai, Nexum kple Baana. Israel-duko la fe ɔutsuwo fe xexlẽme enye si: 8 Pareos viwo le ame akpe eve alafa deka kple blaadre vɔ eve. 9 Sefatya viwo le ame alafa et5 kple blaadre vɔ eve. 10 Arax viwo le ame alafa ade kple blaat5 vɔ eve. 11 Paxat-Moab viwo, siwo tso Yesua kple Yoab viwo dome la, le ame akpe eve alafa enyi kple wuienyi. 12 Elam viwo le ame akpe deka alafa eve kple blaat5 vɔ ene. 13 Zatu viwo le ame alafa enyi kple blane vɔ at5. 14 Zakai viwo le ame alafa adre kple blaade. 15 Binui viwo le ame alafa ade kple blane vɔ enyi; 16 Bebai viwo le ame alafa ade kple blave vɔ enyi. 17 Azgad viwo le ame akpe eve alafa et5 kple blave vɔ eve. 18 Adonikam viwo le ame alafa ade kple blaade vɔ adre. 19 Bigewai viwo le ame akpe eve kple blaade vɔ adre. 20 Adin viwo le ame alafa ade kple blaat5 vɔ at5. 21 Ater viwo, siwo nye Xizkiya-hawo, le ame blaasieke vɔ enyi. 22 Xasum viwo le ame alafa et5 kple blave vɔ enyi. 23 Bezai viwo le ame alafa et5 kple blave vɔ ene. 24 Karif viwo le ame alafa deka kple wuiieve. 25 Gibeon viwo le ame blaasieke vɔ at5; 26 Betlexem-ɔutsuwo kple Netofa-ɔutsuwo le ame alafa deka kple blanyi vɔ enyi. 27 Anatot-ɔutsuwo le ame alafa deka kple blave vɔ enyi. 28 Bet-Asmawet-ɔutsuwo le ame blane vɔ eve. 29 Kiryat-Yearim-ɔutsuwo, Kefira-ɔutsuwo kple Beerot-ɔutsuwo le ame alafa adre kple blane vɔ et5. 30 Rama-ɔutsuwo kple Geba-ɔutsuwo le ame alafa ade kple blave vɔ deke. 31 Mixmas-ɔutsuwo le ame alafa deka kple blave vɔ eve. 32 Betel-ɔutsuwo kple Ai-ɔutsuwo le ame alafa deka kple blave vɔ et5. 33 Nebo evelia fe ɔutsuwo le ame blaat5 vɔ eve. 34 Elam evelia fe ɔutsuwo le ame akpe deka alafa eve kple blaat5 vɔ ene. 35 Xarim viwo le ame alafa et5 kple blave. 36 Yerixo viwo le ame alafa et5 kple blane vɔ at5; 37 Lod

o kp. 6--78 kp
Ezra 2.

viwo, Hadid viwo kple Ono viwo le ame alafa adre kple blave vɔ deke. 38 Senaa viwo le ame akpe etɔ alafa asieke kple blaetɔ.

39 Nunɔlawo: Yedaya, amesi tso Yesua fe me la fe viwo le ame alafa asieke kple blaadre vɔ etɔ. 40 Imer viwo le ame akpe deka kple blaetɔ vɔ eve; 41 Pasxur viwo le ame akpe deka alafa eve kple blane vɔ adre; 42 Xarim viwo le ame akpe deka kple wuiadre. 43 Lewi-viwo: Yesua kple Kadmiel, amesiwo tso Hodeya viwo dome la fe viwo le ame blaadre vɔ ene. 44 Hadzilawo: Asaf viwo le ame alafa deka kple blane vɔ enyi. 45 Agbonudzɔlawo: Salum viwo, Ater viwo, Talmon viwo, Akub viwo Xatita viwo kple Sobai viwo, wole ame alafa deka kple blaetɔ vɔ enyi. 46 Gbedoxɔ me dɔwɔlawo: Zixa viwo, Xasufa viwo, Tabaot viwo, 47 Keros viwo, Sia viwo, Padon viwo, 48 Lebana viwo, Xagaba viwo, Salmi viwo, 49 Xanan viwo, Gidel viwo, Gaxar viwo, 50 Reaya viwo, Rezin viwo, Nekoda viwo, 51 Gazam viwo, Uza viwo, Peseax viwo, 52 Besai viwo, Meunitɔwo fe viwo, Nefusitɔwo fe viwo, 53 Bakbuk viwo, Xakufa viwo, Xarxur viwo, 54 Bazlut viwo, Mexida viwo, Xarsa viwo, 55 Bar-kos viwo, Sisera viwo, Temax viwo, 56 Neziax viwo kple Xatifa viwo. 57 Salome fe dɔlawo viwo nye: Sotai viwo, Soferet viwo, Perida viwo, 58 Yaala viwo, Darkon viwo, Gidel viwo, 59 Sefatya viwo, Xatil viwo, Poxeret-Hazebayim viwo kple Amon viwo. 60 Gbedoxɔ me dɔwɔlawo katã kple Salome fe dɔlawo viwo le ame alafa etɔ kple blaasieke vɔ eve. 61 Amesiwo tso Tel-Melax, Tel-Xarsa, Kerul, Adon kpakple Imer va, eye womete nu fia wofe afekowo alo wofe dzɔdzɔme be, Israel yewo tso o la, wonye: 62 Delaya viwo, Tobiya viwo kple Nekoda viwo, wole ame alafa ade kple blane vɔ eve. 63 Amesiwo tso nunɔlawo dome, wonye: Xabaya viwo, Hako-z viwo kple Barzilai, amesi de srɔ tso Gileadtɔ Barzilai vinyɔnuwo dome, eye woyɔe le nyɔnuwa fe ŋka nu la fe viwo. 64 Amesiawodi wofe dzidzimegbalɛ, gake

womekpɔe o, eyata wofe nunɔlawonyenye la le wo dzi. 65 Eye anyigbanua dzikpɔla gbɔ na wo bena, womekpɔ mɔ adu nu kɔkɔetɔwo fe deke o, vasede esime nunɔla natsɔ Urim kple Tumim adoe hafi.

66 Ameha blibo la le ame akpe blane vɔ eve alafa etɔ kple blaade. 67 Wofe dɔlanutsuwo kple wofe dɔlanɔnuwo mele eme o, woawo le ame akpe adre alafa etɔ kple blaetɔ vɔ adre. Wofe hadzilanyɔnuwo kple hadzilanyɔnuwo le ame alafa eve kple blane vɔ atɔ. 68 Wofe sɔwo le alafa adre kple blaetɔ vɔ ade, wofe tedzisɔwo le alafa eve kple blane vɔ atɔ, 69 kposɔwo le alafa ene kple blaetɔ vɔ atɔ, eye tedziwo le akpe ade alafa adre kple blave.

Nudzɔdzɔ nana faa.

70 Afekowo fe amegãa dewo na nu de dɔ la nu. Nusiwo anyigba dzikpɔla na hetsɔ de kesinonu la me la, wonye: sika dariko akpe deka, vutre blaetɔ kple nunɔlawo fe dziwui alafa atɔ kple blaetɔ. 71 Nusiwo afekowo fe amegãa dewo na hetsɔ de kesinonuawo me de dɔ la, wonye: sika dariko akpe blave, klosalo mine akpe eve kple alafa eve. 72 Nusiwo dukɔ mamlea na la, wonye: sika dariko akpe blave, klosalo mine akpe eve kple nunɔlawo fe dziwui blaade vɔ adre. 73 Eye nunɔlawo kple Lewi-viwo, agbonudzɔlawo kple hadzilawo kple amesiwo tso dukɔ la me, gbedoxɔ me dɔwɔlawo kple Israel blibo la no wofe duwo me.

Do gã, si sea xexlɛ wo de dukɔ la dzi.

8. Esi Israel-viwo le wofe duwo me, eye dzinu adrelia do la, dukɔ blibo la fo fu sɔsɔe de dogba dzi de tsigbo la nu; eye wogbɔ na agbalɛfiala bEzra bena, wɔatsɔ Mose fe se, si Yehowa de na Israel la fe agbalɛ ve. 2 Tete nunɔla Ezra tso se la va ameha la, nɔtsuwo kple nyɔnuwo siaa kpakple amesiame, si ate nu ase egome la ŋku me le dzinu adrelia fe ŋkeke gbãtɔ dzi. 3 Eye wɔxɛlɛ le dogba dzi le tsigbo la nu le nɔtsuwo kple nyɔnuwo kpakple amesiwo ate nu ase egome la ŋku

o kp. 65.

o Ezra 7, 6.

o Mo. V. 21, 10 v. 12.

me tso ŋdi kanya, vasede esime ye do ta, eye duko blibo la fe to le te de segbalē la ŋu. 4 Agbalēfiala Ezra tsi tre de kōkōfe, si wotsō wufo wōe de nusiawo tōge ŋu, eye Matitya, Sema, Anaya, Uriya, Xilkiya kple Maaseya wotsi tre de exa le dusi me, eye Pedaya, Misael, Malkiya, Xasum, Xasbadana, Zaxarya kple Mesulam wole efe mia me. 5 Eye agbalēfiala Ezra ŋu agbalē la le duko blibo la ŋku me, elabena eko de dzi wu duko blibo la; eye esi wò-ŋui la, duko blibo la tsi tre. 6 Ezra kafu Yehowa, Mawu gā la, eye duko blibo la wu asī dzi heḍo ŋu bena: Neva me! Neva me! Wobōbō hede ta agu de Yehowa ŋku me, eye wotsyō mo anyi. 7 Duko la tsi wo tefe, eye Yesua, Bani, Serebya, Yamin, Akub, Sabetai, Hodiya, Maaseya, Kelita, Azarya, Yozabad, Xanan, Pelaya kple Lewi-viwo wode se la me na duko la. 8 Woxlē Mawu fe segbalē la eme ko, eye wode eme, ale be wose nusi woxlē la gome.

a kp. 1.

9 Tete ban̄yigba dzikpola Nexemya kple nunola Ezra, amesi nye agbalēfiala, kpakple Lewi-vi, siwo le eme dem na dukca la, gblo na duko blibo la bena: Dkeke sia ŋu ko na Yehowa, mia Mawu la, migaxa nu o, eye migafa avi o! Elabena duko blibo le avi fam, esime wose se la me nyawo. 10 Eye wògblo na wo bena: Miyi, ne miadu aminu, eye miano aha vivi, eye miḍo de de amesiwo si deke mele o la, elabena ŋkeke sia ŋu ko na mia Afeto la, migaxa nu o; elabena dzidzokpoko de Yehowa ŋu enye miāfe mō sesē. 11 Eye Lewi-viwo fa ako na duko blibo la gblo bena: Mizi doḍoe, elabena ŋkeke sia ŋu ko; eye migaxa nu o! 12 Tete duko blibo la yi be, yewoadaḍu nu ano nu, eye woana nu amewo, eye woatu aglo gā; elabena wose nya, si wogblo na wo la gome.

Agbadō me nōgkekenyule dudu.

13 Le ŋkeke eveagbe la duko blibo la, nunolawo kple Lewi-viwo fe afekowo fe amegāwo va kpe ta de agbalēfiala Ezra gbo, be yewoase se la me nyawo gome. 14 Eye wokpō dwoḅlo de se, si

b 5, 14.

Yehowa de to Mose dzi la me be, Israel-viwo nana agbadō me le ŋkekenyule la dzi le dzinu adrelia me; 15 eye woado kpo aḍe gbe fā le wofe duwo katā me kple Yerusalem be: Mido yi towo dzi, eye mitso amiti ŋuto fe alowo, gbemiti fe alowo, mirte fe alowo, deḅayawo kple ati doḍewo fe alowo, ne miatsō awo agbadōe, abe alesi wogblo di ene! 16 Tete duko la yi datsō wo, eye amesiame wō agbadō de efe xota, wofe xoxo-nuwo, mawufe la fe xoxo-nuwo kple "tsigbo la fe ablo me kpa-kple Efrayim-gbo la fe ablo me. 17 Eye ameha blibo, si gbo tso aboyo me la, wō agbadowo, eye wōnō agbadowo me, elabena tso Yosua, Nun vi la ŋoli la Israel-viwo mewo alea kpo o vasede ŋkeke ma dzi, eye wōnye dzidzō gā ŋuto. 18 Exlē Mawu fe segbalē la gbesiagbe tso ŋkeke gbato dzi vasede ŋkeke mbeḍo dzi. Wodu ŋkekenyule la ŋkeke adre sōḅ, eye ŋkeke enyilia nye takpegbe, abe alesi wōnye konui ene.

Duko la fe dzimetotro.

9 Le dzinu sia fe ŋkeke blave va vō enelia dzi la Israel-viwo va kpe ta, wotsi nu do, wota akpanya, eye ke le ta me na wo. 2 Eye Israel-fome la de edokui da tso amedzroviwo katā dome, eye wote va heḅu wofe nuvōwo kple wo fofowo fe vodadawo me. 3 Wotsi tre de wo tefe, eye wotsō ŋkeke la fe akpa enelia xlē Yehowa, wofe Mawu la fe segbalē lae, eye wotsō akpa enelia ŋu wō dokui mee, eye wode ta agu de Yehowa, wofe Mawu la ŋku me. 4 Tete Yesua, Bani, Kadmiel, Sebanya, Euni, Serebya, Bani kple Kenani wotsi tre de Lewi-viwo fe kōkōfe la, eye wodo yli kple gbe sesī na Yehowa, wofe Mawu la. 5 Eye Lewi-viwo, siwo nye Yesua, Kadmiel, Bani, Xasabneya, Serebya, Hodiya, Sebanya kple Petanya, wogblo bena: Mitso, ne miakafu Yehowa, mia Mawu la, tso mavo me yi mavo me! Mikafu efe ŋko kōkōe, si fo kafukafu kple ŋkoxoxowo katā ta. 6 Wò deka koe nye Yehowa, wōe wō dzifowo kple dzifowo fe dzifowo kpakple wo ŋu

d Mo. III. 23, 42.

nuwo katā kple anyigba kple nu-
siwo katā le edzi, kpakple atsia-
fuwo kple nusiwo katā le wo me
la; wõe na agbe wo katā, eye dzi-
fonuwo le ta dem agu na wò.
7 Wõe nye Yehowa Mawu, amesi
tia Abram, eye nēkpłøe b̄tso Ur-
Kaldea hetsɔ ŋkɔ n̄e be d̄Abraham.
8 Eye esi nēkpɔ be, efe dzi d̄i
anukware le ŋkuwò me la, èbla
nu kpłii, be yeatsɔ Kanaanitɔwo,
Xititɔwo, Amoritɔwo, Perizitɔwo,
Yebusitɔwo kple Girgasitɔwo fe
anyigba ana efe dzidzimeviwo, eye
nēwɔ wò nya dzi, elabena dzɔ-
dzɔetsɔ nēnye.^g 9 Ekpɔ mia fofow
wo fe hiā le Egipte, eye nēse wofe
ɣli le Avafu la nu.^h 10 Ewɔ dze-
siwo kple nukunuwo de Farao kple
efedɔlawo katā kpakple efe anyi-
gba dzi dukɔ blibo la ŋu; elabena
ènya be, dadam wole de wo ŋu,
eye nēde ŋkɔ d̄okuiwò ŋu, abe
alesi wògale egbe siawo ko ene.
11 Emā fu la me le wo ŋgɔ, eye
woto fufuife le fu la titina; ke
èxlā wo yometilawo de tɔ me, abe
alesi kpe dzea tɔ sesēwo me ene.^k
12 Ekplɔ wo le ŋkeke me kple
alilikpɔ dodo, eye le zā me kple
dzo babla, ne nana mɔ, si woto
la dzi nako na wo.^l 13 Ed̄i va
Sinai-to la dzi, eye nēfo nu kpłii
wo tso dzifo; èna kɔnu dzɔdzɔe-
wo, nufiame, siwo le etefe, kpa-
kple dodo kple se nyuiwo wo.^p
14 Ena wonya wò dzudzɔgbe kɔ-
kɔe la, eye nēgbłɔ sewo, d̄odowo
kple nufiamewo na wo to wò d̄ola
Mose dzi. 15 Esi d̄o wu wo la,
èna abolo wo tso dzifo, eye esi
tsikɔ wu wo la, èna t̄si do tso
agakpe me na wo, eye nēgbłɔ na
wo be, woade anyigba, si nēdɔ
wò alɔ de dzi be, yeatsɔ na wo
la dzi axɔe wòanye wo tɔ.
16 Ke mia fofowo da, eye wolia
kɔ, "womedo to wò seawo o, 17 wo-
gbe tododo, womedo ŋku nukunu,
siwo nēwɔ na wo la dzi o, wolia
kɔ, eye wodo^q t̄ato na wò d̄okui, be
yewoagbugbo ayi yewofe klui-
nyenye me le Egipte. Ke wò la,
Mawu, si t̄sɔa nuvòwo kena la nē-
nye, ènye amenuvela kple nubla-
nuikpɔla, ènye ame fafa, eye wò
amenuveve sɔ gbo, eye mègbłè wo
d̄i o. 18 Esi wokɔ nyivi na wo
d̄okui hegbłɔ bena: esia nye wò

a Mo. II. 22, 4.

b Mo. I. 11, 31.

d Mo. I. 17, 5.

e Mo. IV. 11, 25.

f Mo. V. 8, 4.

g Mo. I. 15, 18
v. 21.h Mo. II. 3, 7.
i Mo. IV. 21, 24.
35.k Mo. II. 14, 21;
15, 5, 10.l Mo. II. 13, 21.
m Yos. 12.

n Mo. V. 6, 10, 11.

p Mo. II. 18, 19;
20, 1.

r Mo. V. 32, 15.

s Mo. II. 15, 4, 14.

t Mo. II. 17, 6.

u Mo. II. 32, 9.
v D̄on. 3, 9, 15.

y Mo. IV. 14, 4.

z Mo. II. 24, 6.

a D̄on. 2, 18-21.

Mawu, si kpłɔ wò tso Egipte, eye
wobɔ ahɔhl̄5 gā hā la,^a 19 mègbłè
wo de gbea dzi o le wò nubla-
nuikpɔkɔ gā la ta; alilikpɔ dodo
la medzo le wo gbo le ŋkeke me
o, be wòakplɔ wo ato mɔ dzii, eye
dzo babla la megbe keklè na wo
le zā me le mɔ, si woto la dzi o.
20 Ena wò gbogbo nyui la wo,
ne wòafia nu wo; mète wò mana
le wofe nu o, eye esi tsikɔ wu
wo la, èna tsi wo. 21 Fe blane sɔŋ
nēnyi wo le gbea dzi, eye naneke
mehiā wo o; fwofe avowo medo
xoxo o, eye wofe afowo mete o.
22 Etsɔ fiadufewo kple dukɔwo,
siwo nēkaka de afisiāfi la, de asi
na wo; eye woxɔ Sixon fe anyi-
gba, Xesbon-fia fe anyigba kple
Basan-fia Og fe anyigba wònye
wo tɔ. 23 Ena wò viwo sɔ gbo
abe dzifoletiviwo ene, eye nē-
kpłɔ wo va anyigba, si ŋu nēgbłɔ
le na wo fofowo be, woayi ada-
xɔe wòanye wo tɔ la dzi. 24 De-
viawo yi d̄axɔ anyigba la wònye
wo tɔ, eye nēbɔbɔ anyigbadzito,
siwo nye Kanaanitɔwo, de anyile
wo ŋku me; ètsɔ wofe fiawo kple
anyigba dzi dukɔwo sɔa de asi na
wo, ne woawo wo, alesi dze wo
ŋu.ⁿ 25 Woxɔ du sesēwo kple
anyigba wònuwo, eye woxɔ afe,
siwo me kesinonu gedewo le fū,
kple vudo d̄edewo, weingblewo
kple amitiwo kpakple ati tseku
d̄uduawo tantan; wodu nu d̄i fo
da ami, eye wono agbe vivi le
wò kesinonu gedewo me.

26 Tete wosè to, eye wodze aglā
de ŋuwò, wotsɔ wò se la fu gbe
de megbe, eye wowu wò nyagblɔ-
dila, siwo xl̄5 nu wo, be woatrɔ
wo de ŋuwò la, eye wobɔ ahɔhl̄5
gā. 27 Eyata nētso wo de asi na
wofe ketawo, eye woxaxa wo d̄o;
wodo ɣli na wò le wofe xaxayi
la me, eye nēsee le dzifo "hedo
xɔnametawo na wo le wò nubla-
nuikpɔkɔ gā la nu, amesiwo de
wo tso wofe ketawo si me. 28 Ke
esi wonya kɔ gbo dzɔe ko la, wo-
gawo nu v̄d̄i le ŋkuwò me; tete
nētso wo de asi na wofe futawo,
eye wonyā avuzi le wo dzi; eme-
gbe wogado ɣli na wò, eye nēsee
le dzifo hed̄e wo le wò nubla-
nuikpɔkɔ gā la nu zi gedewo.^a
29 Exl̄5 nu wo, be yeatrɔ wo de

wò se la nu; ke woda, eye womeđo to wò se la o hewò nuvò de wò konuwo nu, "evò wònye ne amea de wò wo dzi la, woana wò-anò agbe hafi. Wotrò megbe de wò kò, eye wosè ta me hegbe tođođo. 30 Ezi kpi kpò wo fe geđe, eye nètso wò gbogbo xl̄s nu wo to wò nyagblòd̄ilawo dzi, gake womeđo toe o, eyata nètso wo de asi na anyigba dzi dukòwo.^b 31 Ke mètr̄s̄ wo òkaka o, eye mègb̄lè wo òi o le wò nublaniukpòkpò gā la nu, elabena Mawu amenuvela kple nublaniukpòla nēnye.^d

32 Eyata, mia Mawu, wò Mawu ḡgā nusètò, si nu òd̄zi le, wò amesi lè nubabla kple amenuveve me de asi la, fu, siwo katā dzò de mia kple miāfe fiawo, amegāwo, nunòlawo, nyagblòd̄ilawo kple miā fofowo kpakple wò dukò blibo la dzi tso Asur-fiawo òl̄i vasede egbe la, megad̄i nu tse le òkuwò me o! 33 Tòwò dzò le nusiwo katā wa miā dzi la me, elabena èwòe de etefe, ke miāwo miawò nu tovo.^h 34 Miāfe fiawo, amegāwo, nunòlawo kple miā fofowo mewò wò nufiamewo dzi o, eye womele òku de wò sewo kple wò nuxl̄s̄amenya, siwo nètso xl̄s nu wo la nu o. 35 Eye esi wole wofe fiadufe me kple wò kesinònu gbogbo, siwo nètso na wo dome, eye wole anyigba nyadri wonu, si nètso na wo dzi hā la, womesubò wò o, eye wometrò tso wofe nuwòwo v̄d̄iawo me o. 36 Kpò òa, miēzu d̄olawo egbe siawo; anyigba, si nètso na miā fofowo, be woad̄u edzi kutsetsewo kple edzi nu nyuiwo la dzie miēzu d̄olawo le. 37 Edzi agblemenuwo le dzidzim de dzi na fia, siwo nètso òo miā nu le miāfe nuvòwo ta la, wodu miāfe òtilā kple miāfe lāwo dzi, alesi dze wo nu, eye miēdo xaxa gā me.

Duko la bu befié na sea do vevie.

10. Le nusiawo katā megbe la miebla nu òkaka, eye miē-òl̄e òi na miāfe amegāwo, miāfe Lewi-viwo kple miāfe nunòlawo, eye miēdo òko etc.

2 Amesiuwo òo òko etc, wonye: anyigba dzikpòla Nexemya, Xaxalya kple Zedekiya, 3 Seraya,

^a Mo. III. 18, 5.

^b Yer. 7, 25, 26; 44, 4-6.

^d Kony. 3, 22.
^e Ezra 2, 3.
^f Ezra 2, 6.
^g 1, 5.

^h Ezra 9, 15;
Dan. 9, 5, 7.
ⁱ Ezra 2, 70.

^k 13, 15, 16; Aur. 8, 5.

Azarya, Yeremya, 4 Pasxur, Amarya, Malkiya, 5 Xatus, Sebanya, Malux, 6 Xarim, Meremot, Obadya, 7 Daniyel, Gineton, Barux, 8 Mesulam, Abiya, Miyamin, 9 Maazya, Bilgai kple Semaya; amesiawo nye nunòlawo. 10 Lewi-viwo nye: Yesua, Azanya vi, Binui, amesi tso Xenadad viwo dome, kple Kadmiel. 11 Wo n̄viwo nye: Sebanya, Hodiya, Kelita, Pelaya, Xanan, 12 Mixa, Rexob, Xasabya, 13 Zakur, Serebya, Sebanya, 14 Hodiya, Bani kple Beninu. 15 Duko la fe tatowo nye: "Pareos, Paxat-Moab, Elam, Zatu, Bani, 16 Buni, Azgad, Bebai, 17 Adoniya, Bigewai, Adin, 18 Ater, Xizkiya, Azur, 19 Xodiya, Xasum, Bezai, 20 Xarif, Anatot, Nebai, 21 Magpias, Mesulam, Xezir, 22 Mesezabeel, Zadok, Yadua, 23 Pelatya, Xanan, Anaya, 24 Hosea, Xananya, Xasub, 25 Xaloxes, Pilxa, Sobek, 26 Rexum, Xasabna, Maaseya, 27 Axiya, Xanan, Anan, 28 Malux, Xarim kple Baana.

29 Eye duko la fe sussea, 'nunòlawo, Lewi-viwo, agbonudzòlawo, hadzilawo kple gbedoxò me d̄owòlawo kpakple amesiame, si de edokui òa tso anyigba dzi dukòwo dome hetrò de Mawu fe se la nu la, wo sr̄owo, wo ḡutsuviwo kple wo nyònuviwo, amesiame, si ate nu ase egome ko la, 30 wokpe de wo n̄vi, siwo nye bubumewo la nu, eye wota nu heka atam be, yewoazò de Mawu fe se, si wode to Mawu fe òla Mose dzi la nu, eye yewoalè Yehowa, miā Afetò fe sewo katā, konuwo kple òdowo me de asi, eye yewoawò wo dzi. 31 Eya enye bena, miātsò miā nyònuviwo na anyigba dzi dukòwo o, eye miāde wo nyònuviwo na miā viqutsuwo o. 32 Ne anyigba dzi dukòwo tso adzònu kple bli vovovowo va dzadzra ge le dzudzògbe la, miāfle wo le wo si le dzudzògbe kple òkeke kòkòewo dzi o; miāna agblewo navo le fe adrelia me, eye mialì fe o.

33 Miebla se na miā òkui be, miāna sekel et̄liawo òka fe sia fe de subsubò le miā Mawu fe afe me nu, 34 de òkumedobolo, gbesiagbe nuduvòsa kple gbe-

siagbe numevosa, dzudzogbevo-sawo kple dzinu yeye vosawo kple nkekenyuie vosawo, akpedavosawo kple nuvovosawo nu, be woalé avu na Israel kple mía Mawu fe afe nu dowo katá nu. 35 Eye mí nunlawo kple Lewi-viwo kpakple dukó la miedzidze nu de nakenana dzi, be woatsɔe ava mía Mawu fe afe la me fe sia fe le afe-kɔwo nu le yeyiwi dodo la dzi, be woatsɔ ado dzoe de Yehowa, mía Mawu fe vosamlekpui la dzi, abe alesí b'woɔlɔe de se la me ene. 36 Woatsɔ agblemenu gbátɔwo kple ati vovovowo fe tsetse desiadɛ ava Yehowa fe afe la me fe sia fe. 37 Woatsɔ mía viɔutsuwo kple míafe láwo fe ngogbeviwo kpakple míafe nyiwo kple aléwo fe ngogbeviwo ava mía Mawu fe afe la me na nunla, siwo le subɔsubɔdɔ wɔm le mía Mawu fe afe la me, abe alesí w'woɔlɔe de se la me ene. 38 Míatsɔ míafe amowɔ kple míafe nudzɔdɔ, kutsetse vovovowo, wein kple ami fe gbátɔwo avae na nunlawo le xowo me le mía Mawu fe afe la me, eye míatsɔ míafe agblemenuwo fe ewolia na Lewi-viwo, ne Lewi-viwo nava dzo nuwo fe ewolia le míafe agblededuwo katá me. 39 Eye ne Lewi-viwo le nuawo fe ewolia dzɔm la, nunla, si nye Aron vi la, na no Lewi-viawo gbo, eye Lewi-viawo natsɔ nuawo fe ewolia fe ewolia ayi nudzradofexɔwo me le mía Mawu fe afe la me. 40 Alabena xɔ siawo me Israel-viwo kple Lewi-viwo natsɔ bli, wein kple ami dzɔdzɔawo ayii; afima kokɔefe fe nuwo, nunla, siwo le subɔsubɔdɔ wɔm, agbonudzɔlawo kple hadzilawo nana; eye míagblé mía Mawu fe afe la di o.

Du me kple anyigba dzi nola yeyewo.

11. Dukó la fe hamegáwo no Yerusalem; ke dukó susɔea dzidze nu be, ame dekadɛka natsɔ ame ewoewo dome ava no du kɔkɔe Yerusalem me, ke ame asieke asieke bubuawo nana duwo me. 2 Eye dukó la yra nɔtsu, siwo katá 15 faa be, yewoana Yerusalem. 3 Anyigba dzikpɔla, siwo

no Yerusalem la, wonye si: — ke Israel, nunlawo Lewi-viwo, gbadoxɔ me dɔwɔlawo kpakple Salomo fe dɔlawo fe viwo no Yuda-duwo me, amesiame no efe anyigba dzi le efe du me — 4 Yuda-viwo kple Benyamin-viwo dome, siwo no Yerusalem, wonye si: Amesiwo tso Yuda-viwo dome, wonye: Ataya, Uziya vi Zaxarya vi, amesi enye Amarya vi, amesi enye Sefatya vi, amesi nye Mahalaleel vi tso Perez viwo dome; 5 kple Maaseya, Barux vi, amesi nye Kol-Xoze vi, amesi nye Xazaya vi, amesi enye Adaya vi, amesi enye Yoyarib vi, amesi nye Zaxarya vi, amesi nye Silonito fe vi. 6 Perez vi, siwo katá no Yerusalem la, le nɔtsu kalétɔwɔ alafa ene kple blaade vɔ enyi. 7 Benyamin-viwo nye: Salu, Mesulam vi, amesi nye Yoed vi, amesi nye Pedaya vi, amesi nye Kolaya vi, amesi nye Maaseya vi, amesi nye Itiel vi, amesi nye Yesaya vi; 8 Gabai, Salai wokplɔe do, wole ame alafa asieke kple blave vɔ enyi. 9 Yoel, Zixri vi, le wo nu, eye Yuda, Hase-nua vi, nye ame evelia le dua nu.

10 Amesiwo tso nunlawo dome la, wonye: Yedaya, Yoyarib vi, Yaxin, 11 Seraya, Xilkiya vi, amesi nye Mesulam vi, amesi nye Zaddock vi, amesi nye Merayot vi, anesi nye Axitub vi, eya nye amegá le Mawu fe afe la me. 12 Wɔnvi, siwo le dɔ wɔm le afe la me la, wole ame alafa enyi kple blave vɔ eve. Adaya, Yeroxam vi, amesi nye Pelalya vi, amesi nye Amzi vi, amesi nye Zaxarya vi, amesi nye Pasxur vi, amesi nye Malkiya vi. 13 Nɔvia, siwo nye afekɔwo fe tɔwɔwo la, le ame alafa eve kple blane vɔ eve. Amasai, Azareel vi, amesi nye Axzai vi, amesi nye Mesilemot vi, amesi nye Imer vi. 14 Wɔnvi, siwo nye nɔtsu kalétɔwɔwo la, wole ame alafa deka kple blave vɔ enyi; eye Zabdriel, Hagedolim vi la, le wo nu. 15 Amesiwo tso Lewi-viwo dome la, wonye: Semaya, Xasub vi, amesi nye Azrikam vi, amesi nye Xasabya vi, amesi nye Buni vi. 16 Zabetai kple Yoza-bad, amesiwo tso Lewi-viwo fe tɔwɔwo dome, eye wole gotadɔwo

* 7, 57.

Mo. III, 6, 5.

Mo. II, 23, 19.

Mo. II, 18, 2.

Mo. IV, 18, 21.

Mo. IV, 19, 26, 28.

* 7, 5.

kp. 3—19 kp. Kron. I, 2—17.

nu le Mawu fe afe la me. 17 Matanya, Mixa vi, amesi nye Zabdi vi, amesi nye Asaf vi, eya nye kafukafuha fe heno, amesi doa „Mida akpe“ da de gbedododa, kple Bakbukya, amesi nye evelia tso noviawo dome, kpakple Abda, Samua vi, amesi nye Galal vi, amesi nye Yedutun vi. 18 Lewi-vi, siwo katã le du kãkãe la me la, wole ame alafa eve kple blanyi vɔ ene. 19 Agbonudzɔlawo nye Akub, Talmon kple wo noviwo, amesiwo dzo agboawo nu, wole ame alafa deka kple blaadre vɔ eve.

20 Ke Israel kple nunlawo kpakple Lewi-viwo fe ame susɔawo nɔ Yuda-duwo katã me, amesiame nɔ efe anyigba dzi. 21 Gbedoxo me dɔwɔlawo nɔ Ofel dzi, eye Zixa kple Gispã wole gbedoxo me dɔwɔlawo nu. 22 Amesi le Lewi-viwo nu le Yerusalem de Mawu fe afe la fe dowo nu la, enye Uzi, Bani vi, amesi nye Xasabya vi, amesi nye Matanya vi, amesi nye Mixa vi tso Asaf vi, siwo nye hadzilawo dome. 23 Elabena fia la de se na wo, eye wɔdo kpe gbesiagbe fetu dzi na hadzilawo. 24 Petaxya, Mesezabeel vi, amesi tso Yuda vi Zerax fe viwo la, nye fia fe kpedeɔtɔ le dukɔ la fe nyawo gome.

25 Yuda-vi, siwo nɔ kɔfewo me le wofo agblewo me la, dometɔa dewo nɔ Kiryat-Arba kple efe kɔfewo me, Dibon kple efe kɔfewo me, Yekabzeel kple efe agbletawo, 26 Yesua, Molada kple Bet-Pelet, 27 Kazar-Sual, Beer-Seba kple efe kɔfewo me, 28 Ziklag, Mexona kple efe kɔfewo me, 29 En-Rimon, Zora kple Yarmut, 30 Zanoax, Adulam kple efe agbletawo, Laxis kple efe agblewo me, Azeka kple efe kɔfewo me. Eye womlo de nu tso Beer-Seba vasede Hinom-bali la me. 31 Benyamini-viwo dze yome tso Geba le Mixmas, Aya, Betel kple efe kɔfewo 32 Anatot, Nob, Ananya, 33 Kazor, Rama, Gitayim, 34 Xadid, Zeboyim, Nebalat, 35 Ledo kple Ono le atikpalawo fe bali la me. 36 Eye Lewi-viwo fe ha, siwo nɔ Yuda la dometɔa dewo nɔ Benyamini.

^a Ezra 2, 2.

^b Lu. 1, 5.

^d 11, 17.

^e kp. 1. 26.

^f 3, 1. 20.

^g Yos. 20, 7; 21, 11.

^h kp. 10. 11.

ⁱ Yos. 15, 31.

^k Kron. I. 25; Kron. II. 29, 25.

^l Yos. 18, 22.

ⁿ 11, 17. 19.

^o Kron. II. 8, 14.

^p Kron. I. 28, 15, 17.

^r kp. 10.

^s Kron. I. 5, 40, 41.

Nunlawo kple Lewitawo fe ɔkwo.

12. Nunlawo kple Lewi-vi, siwo gbo^a kple Zerubabel, Sealtiel vi, kpakple Yesua, wo nye: Seraya, Yeremya, Ezra, 2 Amarya, Malux, Xatus, 3 Sexanya, Rexun, Meremot, 4 Ido, Ginetoi, ^bAbiya, 5 Miyamin, Maadya, Bilga, 6 Semaya, Yoyarib, Yedaya, 7 Salu, Amok, Xilkiya kple Yedaya. Amesiawo nye nunlawo kple wo noviwo fe tatowo le Yesua ɔpli. 8 Lewi-viwo nye: Yesua, Binui, Kadmiel, Serebya, Yuda kple Matanya; eya kple noviawo le^c kafukafuhadzihawo nu; 9 Bakbukya kple Uni kpakple noviawo tsi tre de wo kasa le wofo hawo nu. 10 ^cYesua dzi Yoyakim, Yoyakim dzi Elyasib, eye /Elyasib dzi Yoyada, 11 Yoyada dzi Yonatan, eye Yonatan dzi Yadaa.

12 Nunla, siwo nye tatowo na afekowo le Yoyakim ɔpli la, wo nye: Meraya na Seraya; Xananya na Yeremya; 13 Mesulam na Ezra; Yoxanan na Amarya; 14 Yonatan na Meluxi; Yosef na Sebanya; 15 Adna na Xarim; Xelkai na Merayot; 16 Xaxarya na Ido; Mesulam na Gineton; 17 Sixri na Abiya, Piltai na Minyamin-Moadya; 18 Samua na Bilga; Yonatan na Semaya; 19 Matenai na Yoyarib; Uzi na Yedaya; 20 Kalai na Salai; Eber na Amok; 21 Xasabya na Xilkiya; Netaneel na Yedaya.

22 Le ^dElyasib, Yoyada, Yoxanan kple Yadaa ɔpli la wonɔ Lewi-viwo fe afekowo fe tatowo kple nunlawo di le Persiatɔ Dario fe fiaduɔ me. 23 Wonɔ afekowo fe fatu, siwo nye Lewi-viwo, de nyadzɔdzɔgbalẽ la me vasede Yoxanan, Elyasib vi ɔpli. 24 Lewi-viwo fe afekowo nye: Xasabya, Serebya kple Yesua, Kadmiel vi; eye wo noviwo tsi tre de wo kasa, be woakafu, eye woadã akpe le Mawu fe ame^e Dawid fe sededenu, ameha de ameha yome. 25 ^eMatanya, Bakbukya kple Obadya, Mesulam, Talmon kple Akub wo nye ^oagbonudzɔlawo, siwo dzoa ^pnudzɔɔfexɔ, siwo le agboawo nu la nu. 26 Amesiawo nɔ agbe le ^rYoyakim, Yesua vi, amesi nye ^sYozadak vi ɔpli kple anyigba

dzikpola "Nexemya kpakple nunla Ezra, amesi nye agbaléfiala la nli.

Yerusalem glia nu koko.

27 Esi wole Yerusalem nu gliawo tso ke ge la, wođadi Lewi-viwo nu wo nɔfewo katā vs, ne woatsɔ akpedahawo, hadzidziwo, gakogoewo, saŋkuwo kple kasaŋkuwo aɖu glia nu koko nkekenyuie kple dzidzo nkekenyuie lae. 28 Tete hadzihawo va kpe ta tso Yerusalem nutowo me godoo kple Netofatitɔwo fe agbletawo 29 kple Bet-Gilgal kple Geba-gblewo me kpakple Azmawet; elabena hadzilawo tso agbletawo na wo dokui de Yerusalem nu godoo. 30 Nunlawo kple Lewi-viwo ko wo dokui nu, eye wokɔ dukɔ la, agboawo kple gliawo nu. 31 Mena Yuda-amegāwo de gli la dzi, eye meɔ kafukafuhadziha gā eve, ha deka to glia dzi do ta akoligbo la gbo le dusi me gome; 32 wo yomedzelawo nye Hosaya kple Yuda-amegāwo fe afā, 33 Azarya, Ezra kple Mesulam, 34 Yuda, Benjamin, Semaya kple Yeremya. 35 Nunlawo fe viwo dometɔa dɛwo, siwo tsɔ kpɛwo de asi, wonye: Zaxarya, Yonatan vi, amesi nye Semaya vi, amesi nye Matanya vi, amesi nye Mixaya vi, amesi nye Zakur vi, amesi nye Asaf vi. 36 Nɔvia, siwo nye: Semaya, Azareel, Milalai, Gilalai, Maai, Netaneel, Yuda kple Xanani la wolé Mawu fe ame Dawid fe hadzinuwo de asi, eye agbaléfiala Ezra dze wo nɔ. 37 Wodo ta vudogbo la gbo, eye wolé nɔmɔ tē heto atrakuiawo dzi va Dawid fe du la gbo; wolía gli la to Dawid fe xɔ gbo vasede tsigbo la gbo le yedzefe gome. 38 Kafukafuhadziha evelia, si yome mia kple dukɔ la fe afā miedze la, to glia dzi le mia me gome do ta kpxɔ tsrala la gbo vasede gli keke la gbo. 39 Woto Efrayim-gbo, du xoxo la fe agbo kple tomelāgbo la ta me va to xɔ tsrala Xananeel kple xɔ tsrala Mea nu vasede alēgbo la gbo, eye woto de xaxogbo la gbo. 40 Tete kafukafuhadziha eveawo do de Mawu fe afe la me hekpe de mia kple amegāwo fe afā, si le nɔnye la nti. 41 Elyakim,

a 5, 14; Ezra 7, 1-4.

b 10, 37; 13, 5.

d 2, 13; 3, 13.

e Kron. I. 26.

f 10, 39.

g 3, 26.

h Mo. V. 23, 4-8.

i 3, 11.
j Mo. IV. 22, 5, 6.

Maaseya, Minyamin, Mixaya, Elyoenai, Zaxarya kple Xananya, amesiwo nye nunlawo la, wolé kpɛwo de asi, 42 eye Maaseya, Semaya, Eleazar, Uzi, Yoxanan, Malkiya, Elam kple Ezer, amesiwo nye hadzilawo la, dzi ha, eye Yizraxiya le wo nu. 43 Wosa vo gede gbemagbe, eye wokpo dzidzo, elabena Mawu do dzidzo gā na wo; nyɔnuwo kple dɛviwo hā kpɔ dzidzo, eye wose Yerusalem fe dzidzo la nko le didife ke.

Gbedoxo nu nudzɔdzɔwo dzikpolawo.

44 Gbemagbe wodo ntsuwo nudzɔdɔfexɔ, siwo me nudzɔdzɔ, nu gbāɔwo kple nuwo fe ewolia le la nu, be woadzɔ nu tso agblededuwo me ade wo me na nunlawo kple Lewi-viwo, abe alesí wode see ene; elabena Yuda kpɔ dzidzo le nunla kple Lewi-vi, siwo tsi tre di, 45 eye wofe Mawu fe do kple ntikaklɔdo le wo si me la nti; eye hadzilawo kple agbonudzɔlawo tsi tre di le Dawid kple via Salomo fe se la nu. 46 Elabena tso gbadegbe ke le Dawid kple Asaf nli amegāwo le hadzilawo kple Mawu fe kafukafuhawo kpakple akpedahawo nu. 47 Le Zerubabel nli kple Nexemya nli la Israel blibo la na nu hadzilawo kple agbonudzɔlawo, alesí nu hiā gbesiagbe; wotsɔ nunana kɔkɔeawo na Lewi-viwo, eye Lewi-viwo tsɔ nunana kɔkɔeawo na Aron viwo.

Nexemya de konugbegbiawo keɖ da.

13. Gbemagbe woxlɛ Mose fe se-gbalɛ la de dukɔ la fe to me, eye wokpo hwoŋɔ de eme be, Amonitɔ kple Moabitɔa deke megava Mawu fe ha la me gbedegbede o; 2 elabena wometsɔ abolo kple tsi va kple Israel-viwo o, eye hwoɖa Bileam de wo nu, be wɔafo fi ade wo, ke mia Mawu trɔ fifode la wòzu yayra. 3 Esime wose ke la, woɖe ame tsakatsakawo katā da le Israel dome.

4 Do nɔ de esia la, nunla Elyasib, amesi wotsɔ do mia Mawu fe afe fe xɔwo nu, eye wodo fome kple Tobiya la, dzra xɔ loloe deka me do nɔ, 5 a'isi wotsɔa numevɔsa, atike vevɛe kple nɔdɔ-

wonuawo, bli, wein kple ami fe ewoliawo, siwo nye Lewi-viwo, hadzilawo kple agbonudzɔlawo to kpakple nunɔlawo fe nudzɔdzɔ, dana do tsã la. 6 Ke nyemena Yerusalem, esime nusiawo katã dzɔ o; elabena le Babel-fia Artax-sasta fe fe blaetɔ vɔ evelia me la meyi de fia la gbo. Le ɣeyi-ɣia dewo megbe la, mebia gbe fia la. 7 Azo esi metɔ va Yerusalem la, medze si nu gbeɣblẽ, si Elyasib wo le esime be, wɔdɔ xɔ deka me do na Tobiya le Mawu fe afe fe xɔxɔnuwo. 8 Tete dzi kum nɔto, eye mefo Tobiya fe xɔmenuwo katã fu gbe tso xɔ la me. 9 "Emegbe megblɔ be,

* 10, 40.

woako xɔ la nu, eye megafo Mawu fe afe nu dɔwɔnuawo, nuɖu-voɔsa kple atike vɔvɔeawo va mee. 10 Eye mese be, womena Lewi-viwo fe gome wo o, eyata Lewi-viwo kple hadzilawo, amesiwo wɔa subɔsubɔdɔ la, do me amesiame yi efe agble me. 11 Tete meka mo na amegãwo gblɔ bena: Nukanuti bɔwogblẽ Mawu fe afe la di? Eye megafo wo nu fu hetsɔ wo do wo teɛ. 12 Azo Yuda blibo la tso bli, wein kple ami fe ewoliawo va nudzɔɔfexawo me; 13 eye metsɔ nunɔla Selemya kple agbalɛnɔla Zadok kpakple Pedaya tso Lewi-viwo dome do nudzɔɔfexawo dzikpɔlawoe, eye Matanya vi Zakur fe vi Xanan kpe de wo nu; elabena wobu wo anukwaretɔwoe, eye wɔnye wofo de be, woamã nu na wo nɔviwo. 14 Nye Mawu, do nu nam, eye megana nye lɔlɔdɔ, si mewo de nye Mawu fe afe kple efe subɔsubɔhawo nu la nu natsi o!

* 10, 40.

* kp. 14.

* Mo. IV. 18, 21.

* kp. 31; 5, 19.

* Mo. V. 7, 3.

* Fla. I. 11. 3-8.

* 10, 32; Yer. 17, 21-27.

* 11, 10.

* 12, 19.

15 Le ɣemaɣi mekpɔ be, amea dewo fiã wein le dzudzɔgbe la, wotsɔ lubablawo va afee, eye wotsɔ wein, weintsetse kple gbotitsetse kpakple agba vovovowo do agbae na tedziwo hetsɔ va Yerusalem le dzudzɔgbe la. Tete mexlɔ nu wo le gbesigbe wole nuɖuɖuawo dzram. 16 Tiroto, siwo le dua me hã, tso tomelãwo kple adzɔnu vovovo vɛ, eye wodzra wo na Yuda-viwo le Yerusalem le dzudzɔgbe la. 17 Tete meka mo na Yuda-bubumewo gblɔ na

wo bena: Nu gbeɣblẽ ka nye esi wɔm miele hele ka gblẽm do na dzudzɔgbe ia? 18 De menyɛ alea mia fofowowo, eye Mawu hedzɔgbevɔe siawo katã va mia kple du sia dzi oa? Azo miẽgale dɔmedzoe dzim de dzi hena Israel, eye miele ka gblẽm do na dzudzɔgbe laa? 19 Hafi dzudzɔgbe la naɔ la, mede se be, ne vɔvɔli nya do Yerusalem-gbowo nu ko la, woado agboawo, eye megblɔ be, womegavɔ wo o, vasede esime dzudzɔgbe la nu nayi hafi. Eye mede amewo tso nye dekakpuwo dome do agboawo nu, be womagatsɔ agbaa deke vɛ le dzudzɔgbe la o. 20 Ke asitsalawo kple adzɔnu vovovowo dzralawo tsi Yerusalem godo do zi deka kple zi eve. 21 Tete mexlɔ nu wo gblɔ na wo bena: Nukanuti mietsi glia godo do? Ne miẽgawɔe la, ekema malẽ mi! Tso ɣemaɣi dzi la womegava le dzudzɔgbe dzi kpɔ o. 22 Eye megblɔ na Lewi-viwo be, woako wo doƙui nu, eye woava dzɔ agboawo nu, ne woawo dzudzɔgbe la kɔkɔe. Nye Mawu, do nu esia hã nam, eye nakpɔ tante le wo amenuveve gã la nu!

23 Mekpɔ le ɣemaɣi hã be, Yudaɔwo de nyɔnuwo tso Asdod, Amon kple Moab. 24 Eye wo viwo fe afã doa Asdod-gbe, alo dukɔ si kple dukɔ keme fe gbe, ke womeɣa Yuda-gbedodo o. 25 Tete meka mo na wo, mefo fi de wo, mefo wo dome nɔsua dewo, eye menyɔ da na wo, eye meta Mawu na wo bena: 26 Migatsɔ miafe nyɔnuviwo na wofo nɔtsuviwo o, eye migade vɔfofe nyɔnuviwo na miafe nɔtsuviwo kple mia nɔtowo doƙui o! 26 De Israel-fia Salomo mewo nuvɔ le esia ta oa? To egbo be, fiaa deke mede enu le dukɔ gedewo dome o, eye wɔnye efe Mawu fe lɔlɔto, eye Mawu tsɔe do fia de Israel blibo la nu hã la, adutanɔnuwo blee de nuvɔ me. 27 Azo woase esia le mia nu be, miẽwo nu gbeɣblẽ gã sia heto vo de mia Mawu la nu be, miẽde dutanyɔnuwoa? 28 Nunɔlagã Elyasib vi ʔYoyada viwo dometo deka nye Xoronito ʔSanebalat fe to, eye menyãe da le nɔnye. 29 Nye Mawu, do nku, alesi wodji

gbɔ nunɔlanyenye kpakple nuno-
lawo kple Lewi-wiwo fe nubabla
lae la dzi na wo! 30 Ale mede du
bubu me tɔwo katã ða le wo do-
me, eye medo ðodowo hena nuno-

^a kp. 14. 22; 5,
19.

lawo kple Lewi-wiwo, amesiame
le efe ðo nu, 31 kple ðodowo ðe
nakenana de ɣeyiɣi dzi ɔu kpakple
de nu gbãtɔwo. Nye Mawu,^d ðo
ɔku edzi nam hena nye nyui.

ESTER JE AGBALĒ.

Axasweros, Persia-fia, nyã srɔa Wasti ða.

1. Eva me le Axasweros ɔli —
eya nye Axasweros, si ðu anyi-
gba alafa ðeka kple blave vo
adre dzi, tso India vasede Kus —
2 le ɣemayi, esime Axasweros bo-
bo no efe fiazikpui dzi le Susa-
mō me la, 3 etu aglo na efe ame-
gãwo katã kple efe ðlawo le efe
fiadudu fe fe etɔlia me, eye Persia-
vakɔwo kple Media-vakɔwo, bu-
bunawo kple anyigbawo dzikpo-
lawo le ɛɔku me; 4 eye wona
wokpo efe fiadufe fe kesinonu
veviwo kple efe ganyenye fe
atsyɔdodo nyuiawo ɔkeke gede,
ɔkeke alafa ðeka kple blanyi sɔɔ.
5 Esi ɔkekeawo de vo la, fia la
tu aglo na duko blibo, si va Susa-
mō la me, tso tsitsiwo dzi vasede
deviwo dzi ðe fiasã la fe abɔ nu
ɔkeke adre sɔɔ. 6 Wotsi avɔ
ɣitɔ, dzitɔ kple blɔɔ, siwo ɔu
wosa aklala kple adabe dzitɔ
fe ka ðo la, ðe klosalosisgewo ɔu
le kpe xɔasi sotiawo ɔu. Wotsɔ
sika kple klosalo lɔ kunrunuwo,
ðo ðe anyigba, si wotsɔ kpe xɔasi
dama, ɣitɔ, hētɔ kple yibɔtɔ ðo
la. 7 Woku aha ðe sikakpluwo
me, eye kplu ðesiade le vovo, eye
fia fe wein sɔ gbo taɔ, abe alesi
dze fia ene. 8 Wono aha la le
ðodo la nu dzizizi manɔme, ela-
bena fia la ðo na efe me amegãwo
katã be, amesiame nawɔ, alesi dze
ɛɔ. 9 Eye fiasrɔ Wasti hã tu
aglo na nyɔnuwo ðe fiasã, si nye
fia Axasweros tɔ la me.

^b Kron. I. 12. 32.

10 Le ɔkeke adreliagbe, esime
wein na fia la fe dzi gbo ðe me
la, ede se na afe dzikpola adrea-
wo, siwo nye Mehuman, Bizta,
Xarbona, Bigta, Abagta, Zetar
kple Xarkas, amesiwo subona le
fia Axasweros ɔku melabe, 11 wo-
dakplɔ fiasrɔ Wasti va fia ɔku me,

^d Dan. 6. 9.

eye fiakuku nana eta, ne wɔafia
efe tugbedzedze dukowo kple fia-
wo, elabena edze tugbe. 12 Ke
fiasrɔ Wasti gbe fia fe nya, si
wòde afe dzikpolawo si la, eye me-
va o. Tete fia la nyrã ɔutɔ, eye
dzi bi ðe ðo me ne. 13 Eye fia
la bia gbe, amesiwo nya ɔyeyiɣi
me la se be: — elabena alea fia
la tɔɔa efe nyawo ðoa amesiwo
nya seawo katã kple ɔnuduɔrɔ
me la ɔku mee. 14 Amesiwo te
de ɔu la, wonye Karsena, Zetar,
Admata, Tarsis, Meres, Marsena
kple Memuxan; woawoe nye ame-
gã adreawo le Persia kple Media,
amesiwo kpɔa fia la ɔku me, eye
wona nɔfe gbãtɔ le fiadufe la
me — 15 Nuka woawo fiasrɔ Wasti
le se la nu? Elabena mewo fia
Axasweros fe nya, si wòde afe
dzikpolawo si la dzi o. 16 Tete
Memuxan ðo ɔu le fia kple ame-
gãwo ɔku me bena: Menye fia la
ðedeko ɔu fiasrɔ Wasti da vo ðo
o, ke boɔ ðe amegãwo katã kple
duko, siwo katã le fia Axasweros
fe anyigbawo katã dzi la hã ɔti-
tie. 17 Elabena fiasrɔ fe nuwɔwo
la aɔo nyɔnuwo katã dome, eye
woava wo srɔwo kpo ge ðe fomevi
ahano gbɔgbɔm be: Fia Axaswe-
ros be, woakplɔ fiasrɔ Wasti va
egbɔe, ke meyi o! 18 Eye egbe sia
ke Persia-amegãwo kple Media-
amegãwo fe srɔwo hã agblɔ alea
ðe fia fe amegãwo katã ɔu, ne
wose fiasrɔ fe nuwɔwo la, eye
woahe vlododo kple dziku gede
ve. 19 Ne edze fia ɔu la, ekema
woade fia fe se, eye woanɔe ðe
Persiatɔwo kple Mediatɔwo fe se
la me, eye^d womada edzi o be:
Wasti mekpɔ mɔ agava fia Axas-
weros ɔku me o, eye fia la natsɔ
efe fianyenyne ana nyɔnu bubu,
si nyo wui. 20 Ne wose fia fe

se, si wòde le efe fiadufe blibo, si nyadri la me la, ekema nyonuwo katā abu wo sròwo tso tsiawo dzi vasede òviawo dzi. 21 Tete nya la dze fia kple amegāwo nu, eye fia la wò Memuxan fe nya la dzi, 22 eye wòdo agbalē òde fia fe anyigbawo katā dzi le anyigba sia anyigba kple efe nu-
 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

a 3, 12; 8, 9.

b Mo. 1. 3, 16.

Ester zu fianyõnu.

2. Le nya siawo megbe, esi fia Axasweros fe dziku nu fa la, edo ñku Wasti kple nusi wòwo kpakple tame, si wòdo de enu la dzi. 2 Tete fia la fe òkakpuiwo, amesiwo subõne la, gblo bena: Ne wodi òtugbi dzetugbewo na fia la, 3 eye fia la nedo dzikpawo òde efe fiadufe fe anyigbawo katā dzi, ne woafò òtugbi dzetugbewo katā nu fu de nyonuwo fe afe me le Susa-mò me, eye woafò wo ade fia fe afe dzikpola Hegai, amesi nye nyonuwo òdzola si me, eye wòasi atike na wo, 4 eye nyonuvi, si adze fia nu la, eya nanye fiasrò de Wasti tefe! Tete nya la dze fia la nu, eye wòwo nenema.

5 Yuda-ñtsua òde nò Susa-mò me, amesi ñko nye Mardoxai, Yair vi, amesi nye Simeï vi, amesi nye^d Kis vi, enye Benyaminto, 6 eye wòde aboye eya kple aboye meawo tso Yerusalem hekpe òde Yuda-fia Yexonya, amesi Babel-fia Nebukadnezar òde aboye la òti.^e 7 Eya nyi fetoña fe nyonuvi Hadasa, si nye Ester la wòsi, elabena tò kple nò megale esi o. Nyonuvi la nyo, eye wòdze tugbe. Eye esi fofoa kple dadaa woku la, Mardoxai xòe wòzu vianyõnu. 8 Esime fia fe nya kple efe se òi wose, eye wofo nyonuvi gedewo nu fu òde Susa-mò me hetso òde asi na Hegai la, wokplo Ester hā va fiasā la me hetso òde asi na nyonuwo òdzola Hegai. 9 Nyonuvi la dze enu, eye wòve enu. Tete wòwo kaba, be wòasi atike ne, wòana efe nuduui, eye wòafò tso nyonuvi adre, siwo wotia tso

d Sam. I. 14, 51.

e Fia. II. 24, 15.

f kp. 15.

g kp. 10.

fiafe me la, akpe òde enu, eye wòna nòfe nyuitò eya kple efe nyonuviwo le nyonuwo fe afe la me. 10 Ke Ester meyo efe dukò kple wo òde o, elabena Mardoxai òde se ne be, megagblòe o. 11 Eye Mardoxai òti tsa gbesiagbe le nyonuwo fe afe la fe xoxõnu la nu, be yeanya, alesi Ester le kple nusi òzo òde edzi. 12 Eye ne fia Axasweros gbò yiyi òdo nyonuviwo dome òsiadè dzi, esime wowò ne le nyonuwo fe kònu la nu dzinu wuieye sòñ megbe wò la, -- elabena yeiyi gedè siawo wogblèna òde wofo atikesisi nu; wosia miremi dzinu ade, eye wosia atike wòwò kple nyonuwo fe ami wòwò dzinu ade -- 13 ekema nyonuvi la yia fia gbò, eye wòtsò nusianu, si wòbia, be yeatsò tso nyonuwo fe me ayi fia fe me la ne. 14 Ne eyi le fiè, eye wòto gbò wa nyonuwo fe afe ewelia me le òdi le fia fe afe dzikpola Saasgaz, amesi nye ahiāwo òdzola fe dzikpòkpò te la, ekema mekpò mò agayi fia la gbò o, negbe ne efe nu nyo fia nu, eye wòyòe hafi. 15 Eye esi wòdo Ester, amesi nye Mardoxai òti Abixayil fe vianyõnu, si wòxò wò vianyõnuvi dzi, be wòayi fia gbò la, mebia naneke o, negbenusi fia fe afe dzikpola Hegai, amesi nye nyonuwo òdzola òde la ko. Eye Ester nu nyo amesiwo katā kpòe la nu. 16 Wokplo Ester yi fiasā me le fia Axasweros gbò le dzinu ewolia, si nye dzinu Tebet la me, le efe fiadudu fe fe adrelia me. 17 Eye fia la lōa Ester wu nyonuwo katā, efe nu nyo enu, eye wòve enu wu òtugbiawo katā, etsò fiakuku la òde ne, eye wòtsò òdo fiasrò òde Wasti tefe. 18 Eye fia la tu aglo gāa òde na efe amegāwo katā kple efe òlawo, si nye Ester fe aglo; ena anyigbawo dzinlawo dzudzo òwòwò, eye wòna nu, abe alesi dze fia ene.

19 Esi wofo òtugbiwo nu fu zi ewelia la, Mardoxai bobò nò fia fe agbo nu. 20 Ke Ester meyo wo òde kple efe dukò o, abe alesi Mardoxai òde se ne ene, eye Ester òdo tso Mardoxai fe gbe, abe alesi wòno egbo wònyii wòtsi ke ene.^g

Mardoxai ka atam de ña 911.

21 Le yemaɣi, esi Mardoxai bɔ-
bɔ nɔ fia fe agbo nu la, fia fe
afe dzikpɔla eve, Bigtan kple Te-
res, amesiwo tso agbonudzɔlawo
dome la, do dɔmedzoe, eye wodi
be, yewoawu fia Axasweros. 22
Tete Mardoxai se nya la, eye wɔ-
gbɔe na fiasrɔ Ester, eye Ester
gbɔe na fia la le Mardoxai fe
ɲkɔ me. 23 Esi wodzro nya la
me kpɔ be, ele me la, wohe wo
ame eve la de ati ɲu; eye wonɔe
de byadzɔdzɔgbalɛ me na fia la.

8, 2.

6, 1. 2.

Haman fe gukeklɛ kple dodo bena, woatsrɔ
Yudatɔwo.

1, 22.

3. Le nya siawo megbe la fia
Axasweros do gā Haman, Ha-
medata vi, si nye Agagito la, gāe
edoe de dzi, eye wɔtsɔ efe zikpui
ɔ amegā, siwo katā le eɲu la
tɔwo ɲgɔ. 2 Fia fe dɔla, siwo
katā le fia fe agbo me la, babɔna
dea ta agu na Haman, elabena
alea fia la de se le eɲu; ke Mar-
doxai mebabɔna nɛ o, eye mede
ta agu hā o. 3 Tete fia fe dɔla,
siwo le fia fe agbo me la, gblɔna
na Mardoxai bena: Nukanɲiti nɛle
fia fe se dzi dam? 4 Esime wole
alea gblɔm nɛ gbesiagbe, ke
medo toe na wo o la, wɔdɔgbɔe
na Haman be, yewoakpɔ be, woalɔ
de Mardoxai fe nuwɔwɔ dzi loo;
elabena egblɔ be, Yudatɔ yenye.
5 Eye esi Haman kpɔ be, Mardo-
xai mebabɔ hede ta agu na ye
o la, dzi ku Haman vevie. 6 Ke
ebu Mardoxai dedeko wuwu nu-
maɲinui; elabena woyɔ Mardoxai
fe dukɔ nɛ. Eyata Haman di be,
yeatsrɔ Yudatɔ, siwo katā le Axas-
weros fe fiadufe blibo la me, si-
wo nye Mardoxai fe dukɔ la.

8, 24.

7 Le dzinu gbɔto, si nye dzinu
Nisan me, le fia Axasweros fe fe
wuiwelia me la, woda^e pur, si
nye nudzidzenu le Haman ɲku me
le ɲkeke sia ɲkeke dzi kple dzinu
sia dzinu me vaseɔe dzinu wuiw-
velia, si nye dzinu Adar me. 8 Tete
Haman gblɔ na fia Axasweros
bena: Dukɔ dekaa de li, si kaka,
eye wɔmā de dukɔwo dome le wɔ
fiadufe fe anyigbawo katā dzi;
wofe sewo to vovo tso dukɔ sia
dukɔ tɔ gbɔ, eye womewɔa fia fe
sewo dzi o; eyata medze fia be,

wɔazi kpi akpɔ wo alea o. 9 Ne
edze fia ɲu la, ekema nena wo-
aɲɔ agbalɛ, ne woawu wo, eye
mada klosalo talento akpe ewo
na dzikpɔlawo woatsɔ ade fia fe
kesinɔnuwo me. 10 Tete fia la
de efe "ɲkɔsigɔ le asi hetsɔ na
Haman, Hamedata vi, Agagito, si
nye Yudatɔwo fe keto la. 11 Fia
la gblɔ na Haman bena: Klosalo
la neno anyi ko; gake woawɔ du-
ko la, alesi dze ɲuwò!

12 Tete woyɔ fia fe agbalɛɲɔ-
lawo le dzinu gbɔto fe ɲkeke
wuiwɛtɔlia dzi, eye wonɔ agbalɛ,
abe alesi Haman de see ene,^d de
anyigba sia anyigba fe nuɲɔɲɔ
kple dukɔ sia dukɔ fe gbeɲɔgbɔ
nu hedɔ de fia fe amegāwo kple
anyigba dzikpɔla, siwo le anyigba
sia anyigba nu kpakple dukɔ sia
dukɔ fe tatowo; wonɔe le fia
Axasweros fe ɲkɔ me, eye wɔtsɔ
fia fe ɲkɔsigɔ de ɲkɔ ete. 13 Tete
wode agbalɛ la duxɔlawo si de
de fia fe anyigbawo katā dzi, be
woatsrɔ Yudatɔwo katā, woawu
wo, eye woagblɛ wo, de wiwo kple
tsitsiawo, vidziewo kple nyɔnuwo
siala le ɲkeke deka dzi le dzinu
wuiwɛvelia, si nye dzinu Adar fe
ɲkeke wuiwɛtɔlia dzi, eye woaha
wofe nuwo. 14 Agbalɛ la me nya
enye si: Woade se le anyigba
vovovoawo dzi, eye woana du-
kɔwo katā nanyae, ne woadzra
do di le ɲkeke sia dzi. 15 Tete
duxɔlawo yi kaba le fia fe nya
la nu, eye wode se la le Susa-mɔ
me. Eye fia la kple Haman wo-
babɔ nɔ anyi le aha nom; ke
vunyavunya de Susa-du la nie.

Yudatɔwo fa konyi, eye wotsi nu do.

4. Esi Mardoxai se nya, siwo
katā dzɔ la, Mardoxai dze efe
awuwo, ta akpanya, si afi, eye wòto
dua titina le yi dom sesie nu-
blanuitɔe 2 heva fia fe agbo
nu; elabena amea deke mekpɔ
mɔ ano akpanya me age de fia
fe agbo me o. 3 Eye nuxaxa gāa
de de Yudatɔwo dome le anyigba,
siwo katā dzi fia fe nya kple efe
se la de la dzi, wotsi nu do, wofa
avi, eye wofa konyi, eye wo do-
meto gedewo ta akpanya hesi afi.
4 Esi Ester fe nyɔnudɔlawo
kple efe afe dzikpɔlawo va toe nɛ

la, dzika tso fiasrō la fo ntu, eye wōdo awuwo da, be woatsō ado na Mardoxai, ne woade akpanya la le enu; ke egbe wo xoxo. 5 Tete Ester yi Hatax tso fia fe afe dzi-kpola, siwo wōde, be woasubōe la dome, eye wōdōe dō de Mardoxai gbo, be yeanya nusi dzo kple nusi ta wōwō alea dō. 6 Eye Hatax yi Mardoxai gbo le dua fe ablo, si le fia fe agbo nu la me. 7 Tete Mardoxai gblō nusiwo katā dzo de edzi, kple klosalo, si nugbe Haman do be, yeada atso de fia fe kesinonuwō me de Yudatowo ta, ne yeatsrō wo la fe^b xexlēmē nē. 8 Etsō se, si wode le Susa, be woatsrō wo la fe nnglo de asi nē, ne wōadatsō afia Ester, eye wōagblō wo nē; eye wōdōe, be wōayi fia la gbo, ne wōafo koko nē, eye wōade kuku nē de efe duko la ta.

Mardoxai di kpekpedegu tso Ester gbo.

9 Eye esi Hatax va gblō Mardoxai fe nyawo na Ester la, 10 Ester fo nu kple Hatax, eye wōdōe de Mardoxai gbo bena: 11 Fia fe dolawo katā kple fia fe anyigbawo dzitowo nyae bena, ne ntsu alo nyonua de yi fia gbo le xoxonu emeto, eye womeyōe hafi o la, se deka koe li, be woawui, negbe amesi ke fia la do /sikafiatikplō dō la, eya koe tsia agbe; ke womeyom, be mayi fia la gbo o nkeke blaet^r enye si. 12 Eye wodagblō Ester fe nyawo na Mardoxai. 13 Tete Mardoxai be, woado nu na Ester be: Megasusu be, wōa akpō dede le fia fe me tso Yudatowo katā dome o; 14 elabena ne āzi kpi le yeyi si me la, ekema ablo de kple dede atso afi bubua de awa na Yudatowo, ke mia kple fofowō fe afe ya miatsrō amea de menya nu o,^g dewohi yeyi si tae fiannyenye la su asiwō dō. 15 Tete Ester be, woadagblō na Mardoxai be: 16 Yi dāfo Yudato, siwo katā le Susa la nu fu, eye mitsi nu dō le tanye, migadu nu o, eye migano nu o zā kple keli nkeke etō sō; mia kple nye nyonudolawo hā miatsi nu adō alea, eye manō alea ayi fia la gbo menye le seka la nu o, eye ^hne meku la, de meku! 17 Eye Mardoxai

yi dāwo pēpēpē, abe alesi Ester de se nē ene.

Ester yi fia gbo.

5. Le nkeke etōagbe la Ester do fiawu, eye wōyi fiasā fe xoxonu emeto, si le fia fe xō nngō la. Fia la bobo nō efe fiatikplō dzi le fiasā me dze nngō afe la fe wotru. 2 Ke esi fia la kpo fiasrō Ester wōtsi tre de xoxonua la, eve enu; eye^a fia la lé sikafiatikplō de asi dō de Ester; tete Ester te va heka asi fiatikplō la ta me. 3 Fia la gblō nē bena: Fiasrō Ester, nya ka dzo de dziwō, eye nuka dim nēle? Nenyē fiadufe le afā gōe hā la, woatsōe ana wō! 4 Ester dō nu bena: ^aNe edze fia nu la, ekema fia kple Haman neva kplō, si me dō nē egbe la nu. 5 Tete fia la gblō be: Midayo Haman ve kaba, be miawo Ester fe nya la dzi! Eye fia la kple Haman wova kplō, si Ester dō la nu. 6 Esime wole wein nom la, fia la gblō na Ester bena: ^aNuka dim nēle? Woana wō! Eye nuka biam nēle? Nenyē fiadufe fe afā gōe hā la, woawo edzi! 7 Ester dō nu gblō bena: Nye biabia kple nye didi enye si: 8 Ne fia la ve nunye, eye ne edze fia la nu be, wōana nye nubia-biam, eye wōawo nye didi dzi la, ekema, ne fia kple Haman wova kplō, si magado na wo nu la, mawo fia fe nya la dzi etsō.

Haman di Mardoxai fe ku.

9 Tete Haman do go gbemagbe kple dzidzo, eye efe dzi gbo de eme. Ke esi Haman kpo Mardoxai le fia fe agbo me metsi tre, ne wōahayi edokui oā ge le enku me o la, dzi ku Haman wēvie ntu de Mardoxai nu; 10 ke Haman zi edokui dzi. Esi wōva efe me la, edo wodayo exlōwo kple srōa Zeres ve. 11 Eye Haman xlē efe kesinonu nyuiawo, via gbogboawo kple nusiwo katā fia la tso dōe gāe, kpakple alesi wōtsōe dō amegāwo kple fia fe dolawo dzi la na wo. 12 Eye Haman gagblō bena: Fiasrō Ester hā mekpe amea deke kpe de fia nu de kplō, si wōdō la nu o, negbe nye ko; etsō hā egakpem kpe de fia la nu. ^a3 Ke nusiawo

^a 4, 11; 8, 4.

^b 3, 9.

^d 1, 19.

^e 9, 12.

^f 5, 2; 8, 4.

^g Mo. I. 45, 7.

^h Fla. II. 7, 4.

katā medī ve nam o, ŋkeke alesi megale Yudato Mardoxai kpoṃ wòbòbò nò fia fe agbo me. 14 Tete srō Zeres kple xòlōwo katā gblo nɛ bena: Na woatu ati wòako aboklugui blaati, eye etsa la nablɛ na fia la, ne woahɛ Mardoxai de enu; emegbe nayi kplɔ ŋu kple dzidzo kpakple fia la! Eye nya la dze Haman ŋu, eye wòna wotu ati la.

Ele na Haman be, wòabu Mardoxai le fia fe ŋko me.

6. Le zā ma me la fia la tsi zā-domadɔlɛ, eye wògblo be, woatsɔ ŋkudodo nyadzɔdzɔwo dzi fe agbalɛ vɛ, eye woxlɛɛ na fia la. 2 Tete wokpo wonlo di be: "Mardoxai de fia fe afe dzikpɔla eveawo Bigtana kple Zeres, amesiwo tso agbonudzɔlawo dome la gome de go be, wodi be, yewoawu fia Axasweros. 3 Tete fia la bia bena: Nuka wowo tso de bubu Mardoxai ŋui, eye aleke wodoe de dzi le esia ta? Fia fe dɔlawo, siwo le esubom la, do ŋu bena: Womewo naneke nɛ o. 4 Eye fia la gblo be: Amekae le xoxɔnu? — Haman ye va fiasā fe xoxɔnu gbato be, yeagblo na fia la be, woahɛ Mardoxai de ati, si wotu nɛ la ŋu. — 5 Tete fia fe dɔlawo gblo nɛ bena: Kpo da, Haman ye tsi tre de xoxɔnu la! Eye fia la gblo be: Neva me. 6 Esi Haman ge de eme la, fia la bia bena: Nuka woawo na ŋutsu, si ŋu fia le didim be, yeade bubui? Tete Haman bu le efe ta me be: Ameka gɔ ŋu fia la ade bubui, ne menye nye ko oa? 7 Tete Haman do ŋu na fia la bena: Ne fia la di be, yeade bubu amea de ŋu la, 8 ekema woade fiawu, si fia dona kple so, si fia dona, si fe ta fiakuku le la, de go; 9 emegbe woatsɔ awua kple so la, eye ade asi na bubumeawo, siwo nye fia fe amegawo dometo deka la, ne wòado na ŋutsu, si ŋu fia di be, yeade bubui la, wòana wòado so ato dua fe ablo me, eye wòano ŋli dom le eggo be: Ale woawo na ŋutsu, si ŋu fia di be, yeade bubui enye si! 10 Tete fia la gblo na Haman bena: Netsɔ, natsɔ awua kple so la, eye nawo na Yudato Mardoxai, amesi bobo nɔ

fia fe agbonu la, abe alesi nɛgblo ene; eye megana naneke nato le nya, siwo katā nɛgblo la me o! 11 Eye Haman tso awu kple so la, edo awua na Mardoxai, eye wòna wòdo so la to dua fe ablo me, eye wòle ŋli dom le eggo be: Ale woawo na ŋutsu, si ŋu fia di be, yeade bubui la enye si! 12 Azɔ Mardoxai tro va fia fe agbo me; ke Haman de abla yi efe me, eye wòle nu xam hetsɔ nu tso ta. 13 Eye Haman xlɛ nusiwo katā dzo de edzi la, fia srɔa Zeres kple exòlɔawo katā. Tete efe nunyalawo kple srɔa Zeres wogblo nɛ bena: Nenyɛ Yudatowo fe dzidzimeviwo dome Mardoxai, amesi ŋku me nɛde asi toyiyi me le tso la, ekema mâte ŋu awo naneke o, ke boŋ to kokoko nayi agayi le ŋku me! 14 Esime wogale nu fom kplii la, fia fe afe dzikpɔlawo va kple Haman enumake yi kplɔ, si b Ester do la ŋu.

Wohe Haman de ati, si wotu na Mardoxai ŋuti.

7. Tete fia la kple Haman wova kplɔ ŋu de le fiasrɔ Ester gbɔ. 2 Eye esi wole wein nom la, fia la gabia Ester le ŋkeke evelia dzi be: Fiasrɔ Ester, nuka biam nɛle? Woana wò. Eye nuka dim nɛle? Nenyɛ fiadufe fe afā gɛ hā la, woawo edzi na wò! 3 Fiasrɔ Ester do ŋu gblo bena: Fia, ne éve nunye, eye ne edze fia ŋu la, ekema woatsɔ nye agbe kem le nye biabia nu, eye woatsɔ nye duko nam le nye didi nu! 4 Elabena wotsɔ mia kple nye duko dzra, be woatsrɔ mí, woawu mí, eye woagblɛ mia dome. De wònye de wotsɔ mí dzra míenye kluviwo kple kosiviwo la, anye ne mezi kpi, elabena anye ne keto la mana gbegblɛ nava fia dzi o. 5 Tete fia Axasweros xɔ dzi gblo na fiasrɔ Ester bena: Amekae nye amesi do nusya de ta me be, yewo. eye afika eyama le? 6 Ester do ŋu bena: Keto kple futɔ lae nye Haman vɔdi sia! Tete Haman di vo le fia kple fiasrɔ ŋku me.

7 Ke fia la tso dziku tsi tre le wein la gbɔ heyi fiasā fe abo me; eye Haman tsi afima, be yeabia efe agbe tso fiasrɔ Ester

a 2, 21-22.

b 5, 8.

d 5, 8; 6, 14.

e 5, 14.

si, elabena ekpo be, fia la do dzogbevõe de ye nu kplikpaa. 8 Eye esi fia la trɔ tso fiasã fe abo me va xɔ, si me wono wein le me la, kpo da, Haman tsra de kuntrunu, si dzi Ester no anyi do la dzi, fia la gblɔ be: Fiasrɔ hãe wòbe, yealé sesè le afe me le gbonyea? Esi nya sia nya do le fia nu ko la, wotsyɔ nu mo na Haman xoxo. 9 Eye Xarbona, amesi nye afe dzikpolawo dometo deka la, gblɔ le fia nku me bena: Kpo da, Haman tu atia de de Mardoxai nu, evo wònye efo nu nyuie le fia nuti hafi; ele Haman-je me, eye wòko abòklugui blaato! Tete fia la gblɔ be: Mihee de enu! 10 Eye wohe Haman de ati, si wòtu de Mardoxai nu la nuti. Azɔ fia fe dziku la nu fa.

Mardoxai dodo de dzi.

8. Gbemagbe fia Axasweros tso Yudatowo fe keto Haman fe afe na fiasrɔ Ester. Eye Mardoxai va fia la nku me, elabena Ester gblɔ amesi wònye la ne. 2 Eye fia la de efe hɔksige, si wòko le Haman si la, na Mardoxai. Eye Ester tso Mardoxai do Haman fe afe nu. 3 Ester gafo nu le fia la nku me, ede ta agu de efe afo nu, eye wòfa avi hefo koko ne be, wòagblè Agagito Haman fe dzogbevõe kple efe ta me, si wòdo de Yudatowo nu la me. 4 Tete fia la tso sikafiatikplo la do de Ester, eye Ester fo hetsi tre de fia la nku me 5 gblɔ bena: Ne edze fia la nu, eye wòve nunye, ne nya sia nyo fia nu, eye nye nu nyo fia nu la, ekema nena woanlo agbalè, ne woagblè agbalè, si Hamedata vi Haman, Agagito, nlo hedo ta me be, yeatsrɔ Yudatowo le fia fe anyigbawo katã dzi la me. 6 Elabena aleke mate nu akpo dzogbevõe, si ava nye dukɔ dzi la kple nku, eye aleke mate nu akpo, alesi wole nye fometowo tsrɔmi la kple nku? 7 Tete fia Axasweros gblɔ na fiasrɔ Ester kple Yudato Mardoxai bena: Kpo da, metsɔ Haman fe afe na Ester, eye wohe eya nuto de ati nu, le esi wòdo efe asi dzi de Yudatowo nu la ta. 8 Ke miawo miɔlo agbalè do de

Yudatowo le fia fe nko me, alesi dze mia nu, eye mitsɔ fia fe nko-sige do nko ete; elabena agbalè, si wonlo le fia fe nko me, eye wotsɔ fia fe nko-sige do nko ete la, womate nu atrɔe o.

Fia fe se yeyewo dede, siwo na gbodeme Yudatowo.

9 Tete woɔo fia fe agbalènlɔ-lawo yemayi le dzinu etɔlia, si nye dzinu Siwan la fe nkeke blave vo etɔlia dzi, eye wonlo agbalè la, abe alesi Mardoxai de se pɔpɔe ene, le anyigba sia anyigba fe nuɔnɔlo nu, de dukɔ sia dukɔ fe gbeɔgblo me, le Yudatowo fe nuɔnɔlo nu, de wofo gbeɔgblo me, do de Yudatowo kple amegawo, anyigba dzikpolawo kple anyigbawo fe tatɔwo tso India vasede Kus, wole anyigba alafa deka kple blave vo adre. 10 Wonlo agbalè la le fia Axasweros fe nko me, eye wotsɔ fia fe nko-sige do nko ete, eye wòde agbalèawo duxɔlawo, siwo nye sɔdolawo, eye wodo fia fe sɔ diduwo la, si do da 11 be: Fia la de mo na Yudato, siwo le du sia du me be, woafɔ ju aoli wofo agbe ta, eye woatsrɔ dukɔ kple anyigbawo fe avako, siwo xaxa wo do la, woawu wo, eye woagblè wo dome, vidziwo kple nyɔnuwo siaa, eye woaha wofo nuwo 12 le nkeke deka dzi le fia Axasweros fe anyigbawo katã dzi le dzinu wuievelia, si nye dzinu Adar fe nkeke wuietɔlia dzi. 13 Agbalè la me nya enye si: Woade se le anyigba vovovoawo dzi, eye woana dukɔwo katã nanyae be: Yudatowo nadzra do di le nkeke sia dzi, eye woabia hlɔ wofo futɔwo. 14 Teta duxɔlawo wo kaba do fia fe sɔ diduwo, eye woyi enumake le fia fe nya la nu. Eye wode se la le Susa-mɔ me.

15 Eye Mardoxai le fiawu, si nye adabe blɔto kple aklala me, edo sikafiakuku gaa de, eye wòle awu olaya, si nye akalala kple adabe dzito me hedo le fia la gbɔ; eye Susa-du la tso aseye hekpɔ dzidzo. 16 Eye wònye dzogbenyuie, dzidzo, aseyetso kple bubu na Yudatowo. 17 Yudatowo kpo dzidzo, wotsɔ aseye, wotu aglo, eye wodu nkekenyuie le

a 1, 22.

b 2, 10.

a 5, 2.

anyigbawo katã dzi kple du, siwo katã me fia fe nya kple efe se la de; eye anyigba dzi dukɔwo dometo gedewo trɔ zu Yudatɔwo, elabena Yudatɔwo fe ɔɔdzɔ lɛ wo.

Yudatɔwo hia hlɔ wofe futɔwo.

9. Le dzinu wuievɛlia, si nye dzinu Adar la fe ɔkeke wuievɛlia, si dzi woawɔ fia fe nya kple efe sea dzi la dzi, gbesigbe Yudatɔwo fe futɔwo le mɔ kpɔm be, yewoakpɔ gusɛ de wo dzi la, nya la trɔ be, Yudatɔwo kpɔgusɛ de wofe ketɔwo dzi. **2** Tete Yudatɔwo fo wo dokui nu fu de wofe duwo me le fia Axasweros fe anyigbawo katã dzi, be yewoawu amesiwo katã dzi yewofe dzogbevɔe la. Amea deke menɔ te de wo nu o, elabena wofe ɔɔdzɔ lɛ dukɔwo katã. **3** Anyigbawo fe tatɔwo katã, amegãwo kple anyigba dzikpɔlawo kpakple fia fe dziɖulawo xɔ na Yudatɔwo, elabena Mardoxai fe ɔɔdzɔ lɛ wo. **4** Elabena Mardoxai zu gã le fia fe me, eye efe ɔko de anyigbawo katã dzi; elabena ɔutsu Mardoxai le gã zum de dzi daa. **5** Eye Yudatɔwo tsɔ yi dza wofe futɔwo katã, wowu wo, eye wotrɔ wo, eye wowɔ wofe ketɔwo, alesi dze wo ɔ. **6** Yudatɔwo wu ɔutsu alafa atɔ le Susa-mɔ me, eye wotrɔ wo. **7** Wowu Parsandata, Dalfon, Aspata, **8** Porata, Adalya, Aridata, **9** Parmasta, Arisai, Aridai kple Watsata, **10** amesiwo nye Hamedata vi Haman, Yudatɔwo fe ketɔ fe ɔutsuvi ewoawo; ke wome de asi aboyonuwo ɔ.

11 Gbemagbe wohe amesiwo wowu la fe xexlɛme va fia la ɔku me le Susa-mɔ me. **12** Tete fia la gbɔ na fiasrɔ Ester bena: Ne Yudatɔwo wu ɔutsu alafa atɔ le Susa-mɔ me, eye wotrɔ wo hekpe de Haman vi ewoawo ɔ la, aleke womahawo le fia fe anyigba mamleawo dzi oa? **13** Ester do ɔ ɔ. **14** Ester do ɔ bena: Ne edze fia ɔ la, ekema woade mɔ na Yudatɔ, siwo le Susa etsɔ hã, ne woawɔ de egbe fe se la nu, eye woawe Haman vi ewoawo de ati

Mo. II. 15, 14 v. 16.

8, 17.

5, 6; 7, 2.

3, 7.

ɔ. **14** Tete fia la gbɔ be, woawɔ nenema. Wode se le Susa, eye wohe Haman vi ewoawo de ati ɔ. **15** Eye Yudatɔ, siwo le Susa la, fo wo dokui nu fu le dzinu Adar fe ɔkeke wuievɛlia hã dzi, eye wowu ɔutsu alafa etɔ le Susa; ke wome de asi aboyonuawo ɔ. **16** Yudatɔ mamleawo, siwo le fia fe anyigbawo dzi, fo wo dokui nu fu hevi wofe agbeta, ale be wokpɔ gbɔdzɔe tso wofe futɔwo si me, eye wowu ame akpe blaadre vɔ atɔ le wofe ketɔwo dome, ke wome de asi aboyonuawo ɔ. **17** Esia va me le dzinu Adar fe ɔkeke wuievɛlia dzi, eye wogbo de eme le efe ɔkeke wuievɛlia, si wotsɔ wɔ aglotugbe kple dzidzɔkpɔgbe la dzi. **18** Ke Yudatɔ, siwo le Susa la, fo wo dokui nu fu le ɔkeke wuievɛlia kple wuievɛlia dzi, eye wogbo de eme le ɔkeke wuievɛlia, si wotsɔ wɔ aglotugbe kple dzidzɔkpɔgbe la dzi. **19** Eyata Yudatɔ, siwo le kɔfowo kple du nuwɔwo me la, tsɔ dzinu Adar fe ɔkeke wuievɛlia wɔ dzidzɔkpɔgbe, aglotugbe kple ɔkekenyuie, si dzi woɔa nuduɖu de wo nɛwo le.

Yudatɔwo do ɔkekenyuie de anyi hena ɔkekenyuie de anyi hena.

20 Mardoxai ɔko nya siawo di, eye woɔ agbalɛ de Yudatɔ, siwo katã le kpuike kple didife le fia Axasweros fe anyigbawo katã dzi la **21** hele doɔm na wo be, woɔ dzinu Adar fe ɔkeke wuievɛlia kple wuievɛlia daa fesia fe, **22** abe ɔkeke, siwo dzi Yudatɔwo kpɔ gbɔdzɔe tso wofe futɔwo si me, kple dzinu, si dzi wofe veve wo trɔ zu dzidzɔ, eye nuxaxa trɔ zu ɔkekenyuie ene; ne woatsɔ wo awɔ aglotugbe kple dzidzɔkpɔgbewo, esiwo dzi woɔa nuduɖu de wo nɛwo, eye wɔana nu ame dahewo le. **23** Eye Yudatɔwo tsɔ nusi wɔwɔ gome wodze kple nusi Mardoxai ɔko na wo la, wɔ konui. **24** Elabena Hamedata vi Haman, Agagitɔ la, si nye Yudatɔwo katã fe ketɔ do de ta me be, yeatsrɔ wo, eye woɔa ɔpur, si nye nudzidzenu la, ne yeade ɔunyaɔunya wo me, eye yeatsrɔ wo. **25** Ke esi Ester va fia la ɔku me la, ede se wɔɔla

agbalē, be efe tame v5, si wòdò de Yudatowo ñu la, natvò va eya ñutò fe ta dzi, eye "wohe eya kple viawo de ati ñu. 26 Eyata wona ñkò ñkeke siawo be Purim le pur fe ñkò nu. Le agbalē sia me nyawo katā kple nusi te fe wokpò, kpakple nusi dzò de wo dzi la nu, 27 Yudatowo ðoe, eye wotsæ wò kònu na woawo ñutò kple wofe dzidzimeviwo kpakple amesiwo katā aku de wo ñu la be, woadu ñkeke eve siawo le agbalē, si wonlò na wo, kple ñkeke ðoðo la nu, eye womada edzi o; 28 ñku madzo le ñkeke sia dzi o, eye woadui le dzidzimewo katā kple fomewo katā me le anyigba-wo katā dzi kple duwo katā me; Purim-ñkeke siawo nu matso le Yudatowo dome o, eye wofe dzidzimeviwo je ñku madzo le edzi o.

29 Eye fiasrõ Ester, Abixayil fe nyõnuvi, kple Yudatò Mardoxai wonlò agbalē zi evelia le Purim ñuti heté gbe de dzi be, woadò kpe edzi wòanye kònu. 30 Wòdò agbalē, si me xòlõnyawo kple

α kp. 14: 7, 10.

δ 8, 2, 15.

nyatefenyawo le la, de Yudatowo katā le Axasweros je fiadufe je anyigba alafa ðeka kple blave vò adreawo dzi, 31 be woadò kpe Purim-ñkekeawo dzi de wofe yeyiçi dzi, abe alesi Yudatò Mardoxai kple fiasrõ Ester wòdò na wo, kpakple alesi woawo ñutò wo-ðò nutsitsidò kple konyifafa na woawo kple wofe dzidzimeviwo ene. 32 Ester je se la ðò kpe Purim je ðodowo dzi, eye wonlò de agbalē me.

Mardoxai ði nyul na efe ðuko.

10. Fia Axasweros ðò nudzòdzo na anyigba la kple atsiawo me fukpowo. 2 Efe nu gā wòwòwò kple nu kiitsu wòwòwò katā kpakple Mardoxai je ðñkòxòxò, alesi fia la ðò gāe la, wonlò wo de Media kple Persia-fiawo ñli je ñutinyagbalē me. 3 Elabena Yudatò Mardoxai enye evelia kpo fia Axasweros ðò, exò ñkò le Yudatowo dome, eye nòvia gbogboawo l5 efe nya; edi nyui na efe ðuko, eye wòjo nu na edeviwo katā fe nyonyo.

HIQB FE AGBALĒ.

Mawuvõla Hiob fe agbenõnõ nyul.

1. Dutsua de nò "Uz-nyigba dzi, si ñkò nye "Hiob. Dutsu sia nye ame madifò, ame dzòdzòe kple mawuvõla, eye wòtsri nu v5-ði. 2 Wodzi ñutsuvi adre kple nyõnuvi etõ nɛ. 3 Efe lāwo le alē akpe adre, kposò akpe etõ, nyi eveve te fe alafa atõ kple tedzino alafa atõ kpakple ðala gedewo fũ. Eye ñutsu sia ðò kpo de yedzefiwo katā dzi. 4 Eye viañutsu-wa tua aglò de wofe afewo me, wo dome ðesiade le ñkeke, si dze edzi la dzi, eye wòdò ame ða wòðakpea wo nòvinyõnu etõawo, be woadu nu, eye woano nu kple yewo. 5 Eye ne aglotuyiawo trò va kpe la, Hiob ðaa ame ða wòðakòa wo ñu. Efona ñdi kanya, eye wòsa numevò de wo katā fe xelēme nu; elabena Hiob gblo be: Misela vinyewo wò nuv5, eye wo-

d Mo. 1.10, 23; 22, 21: 36, 2*; Yer. 25, 20; Kony. 4, 21. e Xez. 14, 14, 20, f 2, 1; Fla. 1, 22, 19-22. g Kron. 1, 21, 1; Zax. 3, 1.

h Ps. 73, 13.

fe Mawu de aga le wofe dziwo me hi. Alea Hiob wona yesiayi.

Hiob ge de do-ìokpò sesèa ðò me.

6 Eye wòwa me gbe ðeka be, esi /mawuviwo va tsi tre de Yehowa ñku me la, "Satana hā le wo dome va. 7 Tete Yehowa bia Satana be: Afika nètso? Satana ðò ñu na Yehowa gblo bena: Mètso tsatsa ge le anyigba dzi kple tsa ði ge le edzi. 8 Yehowa gblo na Satana be: Elé ñku de nye ðala Hiob ñua? Elabena enye ame madifò, ame dzòdzòe kple mawuvõla, eye wòtsri nu v5ði, eye amea ðeke mede enu le anyigba dzi o. 9 Tete Satana ðò ñu na Yehowa gblo bena: "Dzodzroe Hiob v5a Mawua? 10 ðe menye wòde tò kpo de eya ñutò kple efe nuwo katā ñu godooa? Eyra efe afe kpakple efe asinudòwòwòwò, eye efe lāhawo gbagba de anyigba dzi. 11 Ke

do asi da, ne nade asi nusiwo katā le esi la ŋu kpo, be magbe wò nya de ŋkuwò me keŋ oa? 12 Yehowa gblɔ na Satana be: Kpo da, efe nuwo katā le asiwò me; deko megade asi eya ŋuto ŋu o. Tete Satana dzo le Yehowa ŋku me.

13 Eye wòva me gbe deka be, esi viangutsuwo kple vianyonuwo le nu dum, eye wole wein nom le wo novi xoxoeto fe me la, 14 tete ame dɔdɔa de va Hiob gblɔ gblɔ bena: Nyiawo le agble ŋlom, eye tedzinawo le gbe dum le wo xa, 15 kasia ^bSabatowo va dze wo dzi, wolé wo, eye wowu dɔlaawo kple yi, eye nye deka koe kpɔtɔ, be mava gblɔe na wò. 16 Esi amesia gale nufofo dzi la, ame bubu va gblɔ bena: Mawu fe dzo ge tso dzifo dze alɛawo kple dɔlaawo dzi hefiã wo, eye nye deka koe kpɔtɔ, be mava gblɔe na wò. 17 Esi mekpɔ de nu le eme o la, ame bubu va gblɔ bena: ^dKaldea-towo dze aɔalogo etɔ va dze kposawo dzi, wolé wo, eye wowu dɔlaawo kple yi, eye nye deka koe kpɔtɔ, be mava gblɔe na wò. 18 Esi amesia gale nufofo dzi la, ame bubu va gblɔ bena: Esi viwònutsuwo kple viwònyonuwo le nu dum, eye wole wein nom le wo novi xoxoeto fe me la, 19 kpo da, ya vudua de tso gbe dzi va lo xo la fe dzogoe eneawo de eme wòmũ dze deka kpuaiwo dzi woku, eye nye deka koe kpɔtɔ, be mava gblɔe na wò.

20 Tete Hiob tso ^hhedze efe awu, elũ efe ta, eye wòde ta agu hedo gbe da 21 gblɔ bena: ⁱAmama mele tso danye fe dɔ me, eye amama manɔ agayi. Yehowae na, Yehowae gaxɔe, woakafu Yehowae ŋkɔ! 22 Le nusiawo katā me la Hiob mewɔ nuvɔ o, eye mebu vɔa deke de Mawu ŋu o.

Abosam tso Hiob ŋu le Mawu gbo. Dɔléle se-sɛa de dze Hiob dzi; sɔɔa lo dziku ne; xol: etɔ va kpɔe da.

2. Eye wòva me gbe deka, esi mawuviwo va tsi tre de Yehowa ŋku me la, Satana hã le wo dome va tsi tre de Yehowa ŋku me." 2 Tete Yehowa bia Satana bena: A ika nɛtso? Satana dɔ ŋu na Yehowa gblɔ bena: Metso tsa-tsa ge le anyigba dzi kple tsa dɔ

* 1, 1.

* Mo. 1. 10, 7. 28; 25, 3.

* Mo. 1. 11, 28. * 19, 17.

/ 1, 22; Yak. 5, 11.

* Mo. 1. 36, 15; Yer. 49, 7.

* Mo. 1. 25, 2. / Yos. 15, 41.

* Mo. 1. 37, 34.

/ Nyaab. 5, 4; Tim. 1. 6, 7.

ge le edzi. 3 Yehowa gblɔ na Satana be: Elé ŋku de nye dɔla Hiob ŋua? Elabena enye ame ^amadifo, ame dɔdɔzɔe kple mawuvɔla, eye wòtsri nu vɔdi, eye amea deke mede enu le anyigba dzi o. Egalé efe dɔdɔzɔenyenye me de asi ko, ke wòda éde adã ta me nam, be magblé edome naneke mawɔ-mawɔe. 4 Tete Satana dɔ ŋu na Yehowa gblɔ bena: Dutigbalé de ŋutigbalé te fe, eye amegbetɔ atso nusiwo katā le esi la, ana de efe agbe ta. 5 Ke do wò abɔ da, ne nade asi efe vu kple efe ŋutilã ŋu kpɔa, be magbe wò nya de ŋkuwò me keŋ ene oa? 6 Tete Yehowa gblɔ na Satana bena: Kpo da, ele asiwò me, deko kpo efe agbe ta!

7 Tete Satana dzo le Yehowa ŋku me hekpɔ fofoe vɔdi fu Hiob tso efe afɔfome vasede efe dzodome. 8 Eye wòbɔbɔ nɔ dzowo me hetsɔ sonu gagle le ŋuti kumi. 9 Tete ^rsɔa gblɔ ne bena: Egalé wò blibonyenye me de asi koa? Gbe Mawu, ne naku! 10 Ke eya dɔ ŋu ne bena: Efo nu, abe alesɔ nyɔnu abunetowo foa nui ene. Míexɔ nu nyuiwo tso Mawu si, de míaxɔ vɔ hã oa? Le nusiawo katā me la Hiob mewɔ nuvɔ kple efe nuyiwo o.

11 Esi Hiob fe xolɔ etɔawo se dzɔgbevɔe, siwo katā dzo de edzi la, wo dome amesiame tso wo de: Elifaz tso ^oTeman, Bildad tso ^aSuax, eye Zofar tso ⁱNaama; woɔo gbe dɔ kple wo nɛwo be, yewoayi adafa ne, eye yewoafa akɔ ne. 12 Ke esi wofɔ mo te le adzoge la, womedze sii o; tete wofa avi kple yli, wo dome amesiame dze efe awu, eye wohlé ke de ya me wòvuu de wofe ta me. 13 Eye wòbɔbɔ nɔ anyi de anyigba de egbo ŋkeke adre kple zã adre; ke wo dometɔa deke mefo nu kpli o, elabena wokpɔ be, veve la nu sɛ ŋuto.

Hiob fe konyifafa.

3. Emegbe Hiob ke nu hefo fi de efe dzigbe. 2 Eye Hiob xɔ edzi gblɔ bena: 3 ^oGbesigbe wodzim kple zã, si gblɔ be, wodzi ŋutsuvi la, nebu! 4 Dkeke ma nedo viviti, Mawu megabia eta tso

* 1. 6. * Yer. 20, 14-18.

dzifo o, eye keklē megaklē de edzi o! 5 Viviti kple bluko nebugbæ yii, alilikpo dodo netsyæ edzi, eye zādokeli nedo dzikatsofoe nē! 6 Viviti neklō zā ma yii, dzi megadzæ le fe me nkekewo dome o, eye meganō dzinuwo fe xexlē me o! 7 Kpō dā, zā ma nedī fuflu, eye aseye megadi le eme o! 8 Amesiwo dōa golo nkeke, eye wotea ŋu dee adā ta me na ɔɔ driba la, nedo dīŋu nē! 9 Efe ŋukeyleti nedo viviti; nelala keklē, ke deke megado o, eye megakpō agudzedze fe adaba o! 10 Elabena mexe danye fe vidzido nu o, eye meyla fuwame de nye ŋkuwo o.

11 Nukaŋuti nyemeku de danye fe dō me oa? Eye esi medo tso dō me la, nukaŋuti nyemetso me o? 12 Nukata wotsom dō ako? eye nukata meno no dō? 13 Anye ne memlō anyi, eye megbō de eme; anye ne medō alō, eye medzudzo 14 kple anyigba dzi fiawo kple adanumegāwo, amesiwo tu amedifewo na wo doku; 15 alo kple amegā, siwo si sika bō dō. amesiwo fe yodo yō kple klosalo. 16 De mele abe fu gege, si wode do ene la, anye ne nyemegali o; eye anye, ne mele abe vidzie, siwo mekpō kekeli kpō o la ene. 17 Afima ame nyanyrāwo dzudzo agbōdzedze le, afima ame gbōdzogbōdzōwo gbō de eme le. 18 Gatōwo hā gbō de eme, eye womegale kplolawo fe gbe sem o. 19 Deviwo kple tsitsiawo siaa sō le afima, eye kluvi vo tso efe afeto si me.

20 Nukaŋuti wōna kekeli ayadulawo? Eye wōtsō agbe na nuxalawo? 21 Amesiwo le ku dzom, ke meva o, eye wole ŋu tsom nēwu kesinōnuwo; 22 amesiwo akpō dzidzo atso aseye, ati kpō, nenyē be, woakpō yodo: 23 ŋutsu, si fe mō bu dee, amesi ŋgō Mawu/ tō kpō dō. 24 Elabena nye tseɖuɖu xō de nududu tefe nam, eye nye hūdeɖe le dodom abe tsi ene. 25 Elabena nusi vōm mele la, va dzinye. eye nusi ŋu mele dzodzom nyanyanya dō la, dzo de dzinye. 26 Nyemekpō ŋutifafa, dzudzo kple gbōdemea deke o tso, hafi veveawo le gā dom de dzi.

Elifa fe nufofo għāto: Mawu mebea to na fomadiiwa deke o.

4. Tete Temanito Elifaz xō edzi de gblo bena: 2 Ne wodo nya de gbwō la, de wōadu dzi na wōa? Ke ameka ate ŋu ami nya de dō me? 3 Exlō nu ame gedewo, eye nēdo ŋusē alo gbloɖowo. 4 Wō nya fo ame kudzewo de te, eye nēdo ŋusē klo benowo. 5 Azō, esi wōdo dziwō la, wōna vo le ŋuwōa? Azō, esi wōdzo de dziwō la, dzi de le fowōa? 6 De menye wō mawuvovō enye wō dzidefo oa? Eye wō zozo maɖi la enye wō mōkpōkpō oa?

7 Bu eme kpō! Ameka dome gblē fomaɖimaɖii kpōa? Eye afika wotsrō ame dzodzōewo le kpōa? 8 Le nye nukpōkpō nu la amesiwo ŋlā dzogbevōe hetszo agbadzedze fāna la, woawoe xaue hā. 9 Mawu fe fu, ŋu gblē wo dome, eye efe domedzoe gbogbo na wo nu yi. 10 Dzata le xoxlōm, dzata le gbe dem, ke woŋe adu na dzataviwo. 11 Dzata tsrō, le esi nulēle meli o ta, eye dzatano fe viwo ka hlē.

12 Gbea de di va gbonye dzaa, eye nye to se dalidodo 13 le zā me ŋutega fe tameyiyi me, esime amewo yi alō me o. 14 Nye lāme ble fu, dzidzi fom, eye nye fuwo katā dzo kpepepe. 15 Yaa de fo va to ŋunye, dādoe dō to de ŋunye. 16 Nōnōmea de tsi tre de ŋkūnye me, ke nyemedze sii o, eye mese gbe bōlōea de be: 17 De ame kodzogbea nye dzodzōetsu le Mawu ŋku mea? Alo de ŋutsua de dza le ewla ŋku mea? 18 Kpō dā, meɖoa dzi de efe subolawo ŋu o, eye wōbua tatra de efe dolawo ke hā ŋu? 19 ŋuu kekeke wōahayi anyi? me nolawo nye ge, amesiwo dzo tso anyi me, eye wōlilia afo wo dzi abe agbagblawo ene. 20 Woatugu wo tso ŋdi vasede fiē, eye woabu nigbi, amea deke madze sii o. 21 De mele eme oa? Ne wotso wofe agbadōka le wo ŋu la, ekema wokuna le numanyamanya me.

Elifa fe nufofo dzilyiyi: Mawu mavla tsrōna; gake amesi babo edokul de ete la, kpax dede.

5. Yō ame kpō, de amea de ato na wō hā? Eye kōkōɖawo

Mo. 1. 15. 12.

b 15. 15.

d Kor. II. 5. 1.

e Nyad. 9. 6.

f 19. 8.

dometo ka nu nèbe, yeatō dō? 2 Ke boŋ dziku wua bometsila, eye abuneto kuna de ruoavā me. 3 Mekpō bometsilaa de do ke; tete wōnyunyo de enjfe enumake.^a 4 Dede metsō de viawo gbō o, wofanya wo le agbo la me, eye xanametoa deke meli o. 5 Dō-wuitōwo mi efe agblemenuwo, eye wōdāhe wo tso keke ruvegoewo me ke, eye tsikōwuitōwo da tsoyo de efe kesinonuwō ru. 6 Elabena dzogbevōe medona tsoa ke me o, eye hiātuame metsōa anyigbatu me o, 7 ke boŋ wodzi amegbetō de hiātuame ru, abe alesi dzoxi dzona yia dzii ene.

8 Nyeē wōnyea, anye ne matrō de Mawu ru, eye matsō nye nya ade asi na Mawu, 9 amesi wōa nu^b gā, siwo me dzodzro meli o, kple nukunu, siwo mele xelē me o; 10 amesi naa tsidzadza anyigba, eye wōdōa tsi de lānyifewo. 11 Edoa amē^c bōbōdōkuiwo de dzi, eye wōkplōa dzogbenyuie fua nuxalawo. 12 Eglē ayetowō fe tamedōdō me, be wofe asiwo magawō naneke wōdō awo o. 13 Elēa nunalawo le wofe aye-nuwōwo me, eye wōnana ayedzelawo tsi klokloklo le wofe adanudedede me. 14 Viviti kpea wo le ŋeke me, eye wonōa asi tsam le ŋōkutsu abe zā me ene.^d 15 Ke edea ame dahe tsoa yi nu, tsoa wofe nu me, eye tsoa rušētō si me. 16 Mōkpōkpō li na hiātō, eye nu vlo wōwo amia nu.

17 Kpō dā, woayra amegbetō, si Mawu hea to na, eyata megado vlo rušēkatātō fe tohename o.^h 18 Elabena edea abi ame ru, eye wōgablanē, efoa ame, eye efe asi daa gbe le enu.ⁱ 19 Ade wō le fukpekepe ade me, eye le adadrelia me la vōa deke maka asi ruwō o.^j 20 Le dōŋli la ade wō tso ku me, eye le awa me la ade wō tso yi nu. 21 Aŋla de adedifoame, eye ne gbegblē va la, māvō o. 22 Ako gbegblē kple dōwua-me, eye māvō anyigbā dzi gbemelāwo o. 23 Elabena mia kple agble me kpewo miabla nu, eye gbemelāwo adze xōlō kpli wo.^f 24 Ekema ādze sii be, wō agbadō ru fa, eye ne ède ŋku de nōwōfe la, naneke mahiā wō o.

25 Ādze sii be, viwōwo sō gbō, eye wō dzidzimeviwo le abe gbe le anyigba dzi ene. 26 Ātsi afu ga, hafi ayi yō me, abe alesi wotsōa lu bablawo va afee le wofe yeyiyi dzi ene. 27 Kpō dā, nusia me mēdzro, eye ele eme alea; see, eye nadzrae dō!

Hiob[dze si efe hiā, eye wōfa konyi[ile] xōlōawo fe sesē ŋuti.

6. Tete Hiob dō ru gbō bena: 2 Ne woaxada nye dziku, eye woatsō nye fukpekepe ade nudanu me kpakpli de! 3 Ke azā la ele kpekpepe wu futake, eyata nye nyawo le mō tram dō. 4 Elabena rušēkatātō fe aŋutō le nye lā me, eye nye gbōgbō no efe ađi; eye Mawu fe ŋōdzidodowo kpe awa kplim.^d 5 De gbetedzi xōlōa le gbe mumu gbōa? Alo de nyitsu dea gbe le efe nududu gbōa? 6 De nu vōvō nya duna, ne womekpō dze oa? Alo de vivi le azi fe yia mea? 7 Nye luwō gbe asidede enu: nududu nyōru wōnyē nam. 8 Oo, de nye didi nava me, eye Mawu nawō nye mōkpōkpō dzi nam! 9 De wōadze Mawu ru, be wōagbām gudugudu, wōade ka efe asi, eye wōasē nye agbeka dā la! 10 Anye ne nye ako afa tso, be nyemesē nu le kōkōeto fe nyawo ru o, eye mati kpo le veve heliheli la me. 11 Nukae nye nye rušē, be mado dzi, eye nukae nye nye nuwuwu, be magbō dzi dī? 12 Nye rušē la, kpe fe rušē wōnyea? Eye nye rušē lā la, akōbli wōnyea? 13 Metsi ya me, eye wōde nu zidō enu dā le rušē.

14 Ne dzi de le amea de fo la, ele be, xōlōwo nafa tu nē, nenyē be, edzudzo rušēkatātō la vōvō hā. 15 Nōvinyewo wo alakpanu abe tōsisi ene; wōđi ta, siwo gbā gba go, 16 siwo tsi babla na wōblu, eye sno yla de wo me. 17 Yeyiyi, si dzo dō wo me la, womiēna, eye ne ŋōkutsu ou la, wōbuna le wo teŋe. 18 Asihawo dze gbe to tagba, eye wotsrō. 19 *Temamōzohawo le afima kpōm, eye *Saba-sihawo le ru dōm de wo nu; 20 ke wofe mōkpōkpō zu rupe, eye esi wova afima la, wofe mo tsi dā. 21 Alea miawo hā miele deke mee o; miekpō

^a Ps. 37, 36, 36.

^b 9, 10.

^d Ps. 38, 3.

^e Ps. 75, 8; Lu. 1, 52.

^f Kor. I. 3, 19.

^g Yes. 59, 9, 10.

^h Lod. 3, 11; Ps. 94, 12.

ⁱ Mo. V. 32, 39; Hos. 6, 1.

^k Ps. 38, 12.

^j Lod. 24, 16.

ⁿ Mo. I. 26, 15.

^o 1, 15.

^p Hos. 2, 20; Ycs. 11, 8-9.

ɔɔdzi, eye vovɔ do mi. 22 De megblo be: Mina num, eye mitso miafe kesinonuwo wo nunanae nam, 23 midem tso keto la si me, eye mixom le ɔlomito si me loo?

24 Mifia num, eye mazi kpo; eye mide nusi me metra le la, me nam! 25 Aleke gbegebe puse mehele nyatefe fe nyawo mee o! Ke aleke miafe nya hedeamequawo le? 26 Nya tɔe miebe, yewoɔɔa? Amesi do dikeke me nyawo la, yae wonye. 27 Nu ko wonye miele dzidzem de tsyɔevivo dzi, eye mietsɔ mia xolɔ le dzadzram. 28 Azo, ne mielɔ la, mitro de gunye, nyemaka avatso le mia ŋku me akpo o. 29 Mitro dzro, alakpa megano me o, mitro, tonyee nye dzodzɔea kokoko! 30 De alakpa le nye ade dzia? Eye de nye veme madze si nu vlo oa?

Dziyiya: Hlob de kuku na Mawu bena, wɔama yeaku loo, alo woakpo ye ta.

7 De menyee aya mee amegbetɔ le le anyigba dzi oa? Eye de efe ŋkekewo mele abe agbatedɔwɔla fe ŋkekewo ene oa?^d 2 Alesi kluvi fe ŋku biɔna de vovoli ŋu, eye alesi agbatedɔwɔla nɔa efe fetu dzɔmee la, 3 nenema nyea mexo hiɔyletiwoe, eye wotsɔ fuzawo nam. 4 Ne memlo anyi la, ekema mebuna be: Yekayi mele fofɔ ge? Fiɛ gbo hã metsɔ o; eye mefoa togogoe wɔtiam, vase de esime ŋu dena le eme. 5 Nye ŋutilã dze nyɛ, eye wɔfo anyi; nye ŋutigbalɛ lɛ akpo, eye wɔgabã tsi. 6 Nye ŋkekewo dia du wu avɔlɔɔu, eye wo nu yina makpokpo manomee.^h

7 Mibu eme kpo, fufu enye nye agbe, eye nye ŋku magakpo dzɔgbenyuie o. 8 Amesiwo fe ŋku le gunye la, womagakpom o; eye ne wɔ ŋkuwo dim la, nyemagano anyi o. 9 Alilikpo buna, eye enu yina; nenema ke, ne amea de yi tsiɛ la, megagbɔna o, 10 megatrona va efe me o, eye nɔɔfe megadzea si eyama o. 11 Eyata nye hã nyemaxe mo na nye nu o; mafo nu, esi nye dzi do ɔɔdzi me, eye mafa konyi le nye luɔ fe vevesese me. 12 Atsiafue menyee, alo bosoe menyee, be nede

ɔɔdzɔlawo do gunyea? 13 Ne megblo be: Nye aba nefa ako nam, eye nye dofe nexɔ nye hiawo tso nam ti la, 14 ekema nɛtsɔa drɛe doa vovɔ nam, eye nɛtsɔa ŋutega doa ɔɔdzi nam, 15 ale be nye luɔ do be, gbɔgbɔtsixɛ natsi ye fo, eye wɔlɔ ku wu judidi glanglan sia. 16 Etim azo, nyemebe, manɔ agbe tegbee o. De asi le gunye, elabena fufu enye nye ŋkekewo.^a

17 Nuka nye amegbetɔ be, nede kokɔe, eye be, nɛtsɔ wɔ tame do eɔu?^b 18 Edoɔ te fe ne ɔɔdi sia ɔɔdi, eye nɛdons kpɔna adabafofo sia adabafofo. 19 Yekayi nade ko da le gunye, eye nade asi le gunye, be mami ta tetee? 20 Ne mewo nuvɔ la, nuka wonye mewo wɔ, wɔ amegbetɔwo ŋu dzɔla? Nukanuti nɛtsɔm do nu dzidzea na dokuiwɔ, be metro zu agba na dokuniye? 21 Nukanuti metsɔ nye dzidadawo ke o, eye mɛna nye vodadawo nu yi o? Elabena azo mele ke me mlɔ ge, eye ne ɛdim la, nyemagano anyi o.

Bildad fe nufofo ghãta. Dzimetatɔ ko le vevie na Hlob; mawumavɔlawo tsɔna.

8 Tete Suaxto Bildad xɔ edzi gbo bena: 2 Zi nenie nana nu fom alea, eye wɔ nu me nya nanye ya vuduvudu? 3 De Mawu atrɔ gbo nya dzodzɔea? Eye de ŋusɛkatãtɔ atrɔ gbo dzodzɔenyenyee?^e 4 Nenyee de viwɔwo wo nuvɔ de eɔu la, ekema eyata wɔtsɔ wo de asi na wofe dzidada do.^f 5 Ke ne ɛdi Mawu vevie, eye nɛfo koko na ŋusɛkatãtɔ la, 6 ne ɛdza, eye nɛwo nu dzodzɔe la, ekema^g adzo ŋuwɔ, eye wɔgadɔ wɔ dzodzɔenyenyee fe nɔfe la do. 7 Eye ne ɛle nyanui gbã la, ekema ɛdzi de edzi emegbe.ⁱ

8 Elabena bia fome tsãto se kpo, eye nalɛ ŋku de nusiwo me wo fofowo dzro la ŋu! 9 Elabena miawo la etsoviwo mienye, eye ame makponutefewo mienye; elabena miafe ŋkekewo le abe vovoli ene le anyigba dzi. 10 Woawoe afia nu wɔ, woagbloe na wɔ, eye woahɛ nyawo ado goe tso wofe dziwo me be: 11 De nyonu fegbe miena de afisi sii mele oa? Eye de afla miena tsi makpomakpɔea? 12 Egale mumu ko, eye

^a Fir. 1. 19, 4.

^b 14, 1-5; Ps. 8, 6.

^d 14, 6.

^e 34, 10.

^f 1. 19, 19.

^g Ps. 35, 23.

^h Yes. 38, 12.

ⁱ 42, 10.

^k 10, 21; 14, 10 v. 12; 16, 22.

^l Ps. 102, 12.

^m Ps. 103, 16.

medo sisi me o, ke etrea fufu na gbewo katā. 13 Alea wòna na amesiwo katā ño Mawu be la, eye ame vlowo fe mōkpōkpō doa agu.^a 14 Efe dzidodo de nu ñu mele naneke me o, eye efe mōkpōkpō le abe yiyido ene. 15 Ezio-na de efe xō ñu, ke menoa tsi-trenu o, ekuna de enu, ke melina de te o. 16 Ewona mlomlomo le yetotoe nu, eye wòdea ka de efe abo me. 17 Edoa ke de kpewo dzi, eye wòtoa kpewo me. 18 Ne edee da le etefe la, ekema te fe la sēa nu le enu be: Nyemekpō wò kpō o. 19 Kpō da, ale efe mō fe dzidzo le enye si, eye bubu miena tso ke me.

20 Kpō da, Mawu medoa vlo mawuvōlawo o, eye melēa nu vō-dzi wolawo fe asi o. 21 Agana nu koko nayo wò nume, eye aseye-tsotso nayo wò nuyi nu. 22 Dukpe alé wò ketowo, eye nu tovo wola-wo fe agbado magano anyi o.

Hiob fe nufojo evela: Amea deke mate ñu adr5 nya kple Mawu o.

9. Hiob do ñu gblō bena: 2 Nya-tefe, menyae be, ele alea; eye aleke /amegbeto fe nya adzo le Mawu gbōa? 3 Ne edze enu wòbe, yeahe nya kpili la, mate ñu ado akpe fe deka ñu o.^g 4 Dzi nyanu le esi, eye efe ñusè kako. Ameka tsi tre de enu, eye megbe kpō-dodoe o? 5 Emli towo da, ke womenyae o; etrō wo bu anyi le efe damedzoe me. 6 Eouou anyi-gba le enofe, ale be efe sotiuo oā. 7 Ede se na ye, eye medze o, eye wòtu nu de yletiviwo nu. 8 Eya deka /keke dzingoli me, eye wòzo fu dzeagbo dzi. 9 Ewo koklovino, /avū kple avūto kple atifenu kpakple dzieheyletiviwo. 10 Ewo nu gā, si me dzodzoro meli o, kple nukunu, siwo mele xelē me o.^k 11 Kpō da, eto ñunye yi, eye nyemekpōe o; esa agba va yi, eye nyemedze sii o. 12 Kpō da, ehoa nu kple ke, ameka axe mō ne? Ameka agblō ne be: Nuka wom nèle? 13 Mawu mefaa efe dziku nu o, eye /Raxab fe xonametowo abobo deete. 14 Aleke nyea mahe nya kpili, eye afika makpō nya dzadzoe le leefe ñku me? 15 Ne tonye dzo ouu keke hā

la, nyemate ñu ado ñu ne o, koko boq mafo na nye òonudrōla la. 16 Ne meye, eye wòto nam hā, nyemaxe ase be, elē to de nye gbe ñu o. 17 Edze dzinye le ahom me, eye wòdzi nye abiwo de dzi naneke mawomawoe. 18 Mede mō nam be, magbo o, ke boq ena vevesesewo di fo nam. 19 Ne edi ñusè nu la, kpō da, ñusèto enye si; eye nenyè òonudrō la, ameka akplom ayii?^b 20 Ne tonye dzo la, nye nu abu fom, eye ne nyemedi fo o hā la, abum bubui. 21 Nyemedi fo o! Nyemedze si dokuinye o, eye megbe nye agbe! 22 Wo katā le deka! Eyata mebe: Ame madifo kple fodila siaa wotrōna.^d 23 Ne atam de asi amewuwu me de vo me la, ekema edea alome le ame madifowo fe vevesese ñu. 24 Wotsō anyigba de asi na nu vlo wōlawo, eye wòtsyo nu mo na wofe òonudrō-lawo. Ne menyè eyae o la, ekema amekae woe?

25 Nye ñkekewo le abla dem wu dufula; wosi, eye womekpō dzogbenyulea deke o. 26 Woyi mli abe aflawo ene, eye abe alesi hō dea agba anyi de nuudu dzì ene. 27 Ne mebu be: maglo nye konyifafa be, madzudzo adādodo, eye mako mo la, 28 ekema nye vevesesewo katā doa vovō nam. elabena menyae be, mèle tsotso ge nam o. 29 Fodila menyè tso, nukata manō agbagba dzem dzodzoro do? 30 Ne mele snotsi, eye meklo nye asi de adzalēsi me la, 31 ekema anyrom de ba me, eye manyo ñu na nye awuwo. 32 Elabena menyè ame wònye abe nye ene, ne mado ñu ne be: na miayi òonu o. 33 Nyametso-laa deke mele mia dome, ne wòado asi mí ame eve la dzi o. 34 Ne ede efe amefoti la da le ñunye, eye efe ñodzi megado vovō nam o la, 35 ekema mafo nu, eye nyemavōe o; elabena menyè alea mele o.

Dziyi: Hiob fa konyi bena, Mawu na fukpe kpe va eya guto fe nuwowo dzi alea.

10. Nye agbe le ñu nyom na nye luoo, eyata mana konyifafa nado bababa, eye mafo nu le nye luoo fe vevesesewo me. 2 Megblo na Mawu be: Megabu

a 11, 20; 18, 14; Lod. 10, 28.

b kp. 28.

d 8, 20; Nyagb. 9, 2. 5.

e Ps. 126, 2.

f 26, 4.

g Ps. 18, 13.

h Yes. 40, 22.

i 38, 31; Am. 5, 9; Yes. 13, 10.

k 5, 9.

l 26, 12.

fom o; na manya nusi ta nèle avu wòm kplim dọ! 3 Ɖe wòlè nuwò vivim be, nèle ame Ɖe anyi, eye nètso nye, wò asinudòwòwò la, fu gbe, eye nèklè Ɖe ame vlo fe adapudede dzia? 4 Dutilànkue le tawò? "alo Ɖe nèkpòa nu, abe alesi amegbetò kpòa nui enea? 5 Ɖe wò ñkekewo le abe amegbetò fe ñkekewo enea? Eye wò fewo le abe ñutsu fe fewo enea? 6 Hafi nèle nye vodadawo gòmè dim, eye nèle nye nuvòwo ta biam le sesem, 7 evò wònye ènyae be, nyemedi fò o hafi, eye amea òke mate ñu axò ame le asiwò me o.

8 fWò asie mem, eye nèwò nye afisiafi pèpèpè tso, hafi natsròm mahà? 9 Ɖo ñui be, 'tsue nètso wòm, eye Ɖe nèle, magatrò zu anyia? 10 Ɖe mèkòm Ɖe anyi abe notsi ene, eye nènà mebla abe notsi kpekè ene oa? 11 Efa ñutigbalè kple lā Ɖe ñunye, eye nède fu kple lāmeka menyè. 12 Ena agbe kple amenuvevem, eye wò ametakpòkpò dzra nye gbògbò dọ. 13 Nusia nèyla Ɖe wò dzi me, menyae be, èdò esia Ɖe tame. 14 Ne mewò nuvò la, èlè ñudzò nam hā, eye mètso nam le vodada me o. 15 Ne međi fò la, baba nam! Eye ne tonye dzo la, nyemafò ta dzi o, nye amesi nye ñukpego, eye mele nye hiā tefe kpòm. 16 Eye ne mefoe Ɖe dzi la, ekema àyòm Ɖe nu hābe dzata ene, eye àgawò nukunuwo Ɖe ñunye atradii. 17 Ađo Ɖasefo bubuwo Ɖe ñunye Ɖaa, àdzi wò dziku Ɖe dzi Ɖe ñunye, eye avakowo anò li Ɖòm wo nòewo atradii Ɖe ñunye.

18 Nukanuti nènà medo tso danye fe dọ me dọ? Ɖe wònye Ɖe metso me la, anye ne ñkua òke mekpòm o;* 19 anye ne nyemeli o, eye anye ne wotsòm tso danye fe dòmè hede yò me. 20 Ɖe nye ñkekewo mele vee ko oa? Nedzudzo, eye wòate Ɖa le ñunye, ne magbò Ɖe eme vie, 21 hafi mayi, eye "nyemagatrò agbò o, mayi viviti kple bluko fe anyigba dzi, 22 anyigba, si dzi viviti dọ dọ kpekpekpe, eye wòtòtò hólhólò, eye ne ñu ke la, ele abe bluko ene.

Zofar fe nufofo gbàto: Hiob nababo edokul Ɖe Mawu nusianu nyala te.

11. Tete Naamato Zofar xò dzi gblò bena: 2 Ɖe woagbe epudòdo na nyawòlaa? Eye Ɖe ađe gàto tó anye Ɖòdzòea? 3 Wò nyawòwò Ɖe ga nu na amewo, ale be nèle fewu dum, eye amea òke mede ñukpe mo na wò o; 4 eyata nèle gbògbòm be: Nye nufiafia me kò, eye medza le ñkuwò me.^b 5 Oo, ne Mawu ahafo nu, eye wòake efe nuyiwo Ɖe ñuwò,^d 6 eye wòade efe nunya "yaylawo afia, be wo gome goglo ñukutòe la, ekema àdze sii be, Mawu fe ñku dzo le wò vodadaa òewo dzi.

7 Ɖe àte ñu ake Ɖe Mawu fe agunu ñua? Alo àte ñu ake ñu sèkatàto fe mlòeanu kekeakea? 8 Eko abe dzifo ene, nuka wò nawa? Egoglo wu tsièfe, nuka wò nanya? 9 Efe dzidzeme didi wu anyigba, eye wòkeke wu atsiafu. 10 Ne eva tso me yi, elé ame, eye wòdi wònu la, ameka axe mo nò? 11 Elabena enya alakpatòwo, eye wòkpòa nu manyo wòwò, evò menyans Ɖi hafi o. 12 Ale gegeme hā adze nunya, eye woazdi gbetedzivi wòazu ame.

13 Azò ne èdzra wò dzi dọ, eye nèke wò alwo me nò, 14 ne èdè nu manyomanyo, si le asiwò me la Ɖa, eye nu madzòmadzò Ɖe ke mele wò agbado me o la, 15 ekema àwu wò mo dzi mokaka manomee, eye àli ke, eye màvò o; 16 ekema ànlo wò hiākame be, eye wòanò ñku dzi na wò abe tsi, si si va yi la ene. 17 Wò agbenonò me ako wu ñdòkutsu dzatsè, eye ne edo viviti hā la, ako abe ñdi ene. 18 Wò dzi adze eme, elabena màkpòkpò li, àtsa ñu afisiafi, eye àmlò anyi bòkò. 19 "Àmlò anyi, eye amea òke mado vodi na wò o, eye ame gedewo ako mo Ɖe ñuwò. 20 Nu ati kò na ame vlowo fe ñkuwo, sitsofewo katà abu Ɖe wo, eye wofe imòkpòkpò la luò Ɖe fufue.

Hiob fe nufofo etíta: Hiob ka mo na xólòawo, eye wòxiè Mawu fe ñusé gá la ñunya fia wo.

12. Eye Hiob dọ ñu gblò bena: 2 Nyatefee! Miawo koe nye amewo, eye ne miaku la, ekema nunya ku. 3 Nye hā nunya le

^a Sam. I. 16, 7.

^b 3, 21; 10, 7.

^d 38, 1.

^e Ps. 51, 8.

^f Ps. 139, 14.

^g 33, 6; Mo. I. 2, 7; 3, 19.

^h Yes. 38, 13.

ⁱ Ps. 3, 6; 4, 8.
^k 3, 3, 11; Yer. 20, 14.

^l 8, 13.

ⁿ 7, 10.

asinye abe miawo ke ene, eye mia kpli miawo miele kpo deka dzi. Amekae menya nusiawo to-gbe oa? 4 Ame nuto xolwo je alomedenu manye tsā, nye amesi yoa Mawu, eye wōdoā toe, ^{a 5, 14.} nye ame dzodzoe kple mawuvōla anye alomedenu! 5 Amesi le dedie buna be, yeado vlo dzogbevōe, eye yeatu nu amesi fe afo mele te dzi o la. 6 Adzoblasuwo je agbadwo le nūtifafa me, eye amesiwo le dedie do dziku na Mawu, eye wofe kōnōnlo nye mawu na wo.

7 Ke bia lāwo se, eye woafia nu wō, kple dzifoxewo, eye woagblōe nā wō, 8 kpakple anyigba dzi nutatawo, eye woafia nu wō, eye fumelāwo atoe na wō. 9 Amekae medze sii le nusiawo katā nū be, Yehowa fe asie wō nusiawo oa? 10 Eya, amesi si me nu gbagbewo katā fe luō kple amegbetōwo katā fe nūtlā fe gbogbo le! 11 De to medoa nya kpōna, ^{b 12, 3.} abe alesi veme dāa nuḍuḍu kpōna ene oa? 12 De nunya le amegā dēdiwo si, eye tagbo kōko li na ame tsitsiwoa??

13 Eya si ko nunya kple nūšē, adanḍodo kple tagbo kōko le. 14 Kpō da, ne egbā nane la, amea deke megatunē o, eye ne ede ame xō la, amea deke meṛunē o. 15 Kpō da, ^{d Lod. 17, 28.} ne exe mō na tōwo la, womiena; ne ede asi le wo nū la, wuwuwlua anyigba. 16 Eya si me nūšē kple nunya vavāto le, eye ete enye motrelawo kple amesiwo kplā amewo tra mōe. 17 Edea aboyo adanumegāwo amamae, eye wōdoā tsu onudrōlawo. 18 Edea fiawo fe dzizizi dā, eye wōdoā ka ali na wo. 19 Edea aboyo nunolawo amamae, eye wōlāa amesiwo fo kē de to la, fu anyi. 20 Exāa nufōfo nyui le nufolawo si, eye wōdēa nunya le tagbo na amegā dēdiwo. 21 Etra vlododo kōna de amegāwo dzi, eye wōdoā agblō nūšētōwo fe alidziblanu me. 22 Ekloa nu le nusi yla nigbinigbi la dzi tso viviti me, eye wōhea bluko vaa keli nui. 23 Enana duwo dzina de dzi, eye wōtsrōa wo; enana dukōwo kekea ta, eye wōgakplā wo dzonē. 24 Eglēa tagbo na

anyigba dzi dukōwo fe tatōwo, eye wōnana wotsaa tsa glāla le gbe-gbe, si mōa deke mele o. 25 Wotsaa asi le viviti me akadā deke menoa wo si o, eye wōnana wotsaa tsa glāla abe ahamulawoene.^a

Dziyiyi: Hlob x15 nu xolawo le Mawu fe dzodzenyenye nūti. Hlob de asi nufōfo me do de Mawu, eye mev5 efe gānyenye o.

13. Mikpō dā, nusiawo katā me-
kpo kple nye ŋkuwo, nye to see, eye wōdzrae dō. 2 Nu alesi nu mienya la, nye hā menyae; mia kple miawo la kpo deka dzi miele.^b 3 Ke medi be, mafo nu kple nūšēkatātō, eye wōle dzroyem be, mia kple Mawu miahe nya akpō. 4 Ke miawo la, ami dem miele de avatso, eye gbēdala dzodzrowo mienye. 5 Oo, ne miazi dōdōe dzro de; ekema woabu esia nunya na mi.^d 6 Mise dokuinye nūdeḍe dzro, eye milē to de nye nuyiwo fe nyavioli nū! 7 De miebe, yewoagblō nu madzomadzō ahatsō dī Mawu fe nyonyo, eye miaka avatso ahatsō dī efe nyonyoa? 8 De miebe, yewoade edzia? Alo de miebe, yewoawo dzre de Mawu nua? 9 Ne edzro mia me kpo la, de etefe akōa? Alo de miebe, yewoafliu, abe alesi woflua amegbetō enea? 10 Ahe to na mi kokoko, ne miele ame dzi dem le adza me. 11 De efe gānyenye mado ḥodzi na mi, eye efe vov5 malē mi oa? 12 Miafe nya tsitsiwo nye tofoko, eye miafe avakpofufuwo nye anyi dede.

13 Mide nu dā le ḥunye, ne mafo nu, eye nusi be, yeava dzi-nye la, neva! 14 Malē nye nūtlā de adu nu, eye matsō nye luō aḍo nye asi me. 15 Kpō dā, ele wu ye ge tsā, eya ko sinu kpom mele; ke deko mebe, maṣu go nye zōzōme de ŋku me nē, 16 eye esia nye nye dziḍuḍu xoxo, elabena ame vloa deke medona de ŋku me o. 17 Mise nye nyawo dzro, eye nye nyamedede nede to me na mi! 18 Kpō dā, medzra de de dzrenya la nū, eye menyae be, tonyee le dzodzō ge. 19 Ameka ate nū akpe kplim? Eya ko hafi mazi dōdōe, eye maku. 20 Negbe nu eve ko megawom o, ekema nyemayla dokuinye de ŋkuwō me

o: 21 Te wò asi da le ñunye, eye wò ñodzi megado dzikatsofoe nam o!^a 22 Ekema yom, eye ma-to, alo nyea mafo nu, eye nado enu nam!

23 Vodada kple nuvò nenie le ñunye? Na manya nye dzidada-wo kple nye nuvòwo! 24 "Nuka-ñuti nèyla wò ñku me dem, eye nèle buyem wò futœ? 25 Òe nèbe, yeado vodi na agba, si ou ya, alo nayo ahòliti fufu de nua? 26 Hafi nètsò vevesesewo do dzi-nye, eye nèna mele nye /devi-me vodadawo fe dome nyim; 27 ède ga nye afowo de atiboli ñu, èle ñudzo hà na nye mowo katã, eye nèdo lifo na nye afowme; 28 evò wònye menyunya abe nu ño-qua kple avò, si agbagblaoui du la, ene hafi.

Nuwuwu: HioB fa konyi le amegbetò fe naneke manyemanye guti, eye wòdì akofafa do kpui.

14. Amegbetò nyonu to dzidzia, efe agbe le kpui, eye fudede ti kò nœ. 2 "Edona abe sefofo ene, eye wòyrona; esina abe vovoli ene, eye metona di o. 3 Esia to-gbe ñu nèke ñku do, eye nèkplòm va wò vònuia? 4 "De ame dza-dze ate ñu atso ame madzadzamea? Òeka pœ hà o! 5 "Ne wođo efe ñkekewo, efe dzinuwo fe xe-xlème le gbòwò, eye nèdo lifo nœ, si dzi magbò o la, 6 ekema de kò da le enu, ne wòagbò de eme, eye wòakpo dzidzo, abe alesi "agbatedòwola kpœ dzidzo le efe ñkeke ñu ene!

7 Elabena mœkpœkpœ li na ati; ne wolœ la, ekema egadzena yeye, eye efe alowo nu metsina o. 8 Ne efe kewo do xoxo le anyigba me, eye efe takpo ku le to me la, 9 tsi fe vœvœ nana be, wògadzena, eye wòtoa alo abe atilò mumu, si wodo ene. 10 Ke ne ñutsu ku la, emlœ anyi drana di, eye ne amegbetò mia nu la, afika wògale? 11 Tsi nona le ta me, tœsisi miena, eye eme funa; 12 ke ne amegbetò mlò anyi la, megafœna o, ñkeke alesi dzi-fowo li la, menyœna o, eye wòmenyœne tsoa efe alòdòdœ me o.^r

13 Oo, ne naxaylam de tsiœfe, eye "nadzram do, vasede esime wò dœmedzœ nu nafa; nado ye-yiyl nam, eye nado ñku dzinye

a 8, 34.

b 7, 1.

d 10, 11.

e Hos. 13, 12.

f Ps. 25, 7.

g Rom. 5, 5.

h Ps. 90, 5.

i Ps. 14, 3.

k Ps. 31, 18.

l Ps. 38, 5.

m 7, 1. 2.

o 11, 7; Ro. 11, 32.

p 13, 2.

r 7, 10; 18, 25.

s Yes. 28, 20; Ps. 27, 5; 31, 21.

emegbe de! 14 Ne ñutsu ku la, de wòagbœa agbea? Le nye òavamenoyiwo katã la manò asidede le ñunye lalam. 15 Ayom, eye ma to na wò, ne wò asinudò-wòwò fe nu le dzrowòm. 16 Ke azò la èle nye afòdèdewo xlèm, eye mèto nye nuvò ñu yi o. 17 Wodzi nye dzidada de nu me gongon hetre enu, eye nègale nye vodadawo ditsim.^c

18 Ke ne to ñe dze eme la, etua wò, eye agakpe tena da le etefe. 19 Tsi nyla kpewo, eye tsidzadza kplœ anyigbakewo dzonae, ale nègbœa amegbetò fe "mœkpœkpœ mee. 20 Edzea edzi kple ñusè daa, eye enu va yina; ètrœa efe mo bubui henyœne do-na da. 21 Ne bubu le viawo ñu la, menyœne o, eye ne wođi gbò la, medzea sii o. 22 Negbe eya ñuto fe ñutilã fe veve ko wòsena, eye eya ñuto fe luò koe xaa nu.

Elifa fe nufofo evelia: Eka ñku me na HioB le efe nufofo ta, eye wòdì mawumavòlawa fe dzogbœa nœ.

15. Tete Elifaz, Temanito la, do enu gblo bena: 2 Òe nunyala atso nya toflokò ado enu, eye yedzefeya ayò efe dœmea? 3 Atso nufofo, si mele ðeke me o, kple nya, siwo made ame o la, ano edokul ta olimia? 4 Edzudzo mawuvovò, eye nèđi gbò tamesusuwo le Mawu ñku me. 5 Elabena wò vodada le nu fiam wò nu, eye nœtia ayetowo fe ade. 6 Wò nue le fo bum wò, menyee nye o, eye wò nuyiwoe nye ða-sesowo de ñuwò.

7 Wòe nye ame gbãto wodzi loo? Wòe tredzodzò na togbewoa? 8 Òe nèse Mawu fe adanudedede kple to, eye nèfi nunya na ðokui-wòda? 9 Nuka nœnya, eye miawo mienyœe o? Nuka gœme nèse, eye miawo miedze sii o? 10 Ta yi towo kple amegã ðeđiwo le miawo hà dome, amesiwo fe ñkeke so gbò wu fofowò to. 11 Òe Mawu fe akofanamewo kple nya bœbœ, si gblœm wole na wò la, nye nu tse na wò? 12 Afika wò dzi le fluwòm yinae, eye nukañuti wò ñku le totrom, 13 be nètro wò dziku de Mawu ñu, eye wò nu le nyawo dudum le fofom di? 14 Nuka nye amegbetò, be yeadza.

kple nyonu to dzidzia, be yeanye ame dzodzoe? ^a 15 Kpo da, medoa dzi de efe ame kakewo nu o, eye dzifo medza le enkpa me o, ^b 16 ouu eke, ne wohayi ame nyonu, ame gbeblé, amesi noa nu vlo wowo abe tsi ene la, nye ge? ^d Ps. 22, 8.

17 Mele nya to ge na wò, lè to de gunye! Eye nusi mekpò la, eya gbò ge mala: 18 nusi nuyalawo xlè fia le wo fofowo nu, eye womeylae o; 19 wo, amesiwo dede wotsò anyigba la na, eye amedzroa deke meto wo dome o. 20 Dòdzi léa 'ame vlo le efe agbe me nkekewo katà me, eye je gede siawo wotu do na gutasèla. 21 Dòdzigbe òi le efe to me be: Adzoblasu le fofo ge de edzi le nutifafayi me. 22 Mele mo kpòm be, yeasi le viviti nu o, eye de wotiae da òi hena yi. 23 Ele tsa glàla tsam le abolo ta be, afika de le? Enyae be, vivitidogbe le klalo de ye xa. 24 Dòdzi kple hià do dzikatsòfoe ne, wodze edzi abe fia, si dzra òo de tadede awa me nu ene. 25 Elabena edo efe asi de Mawu nu, eye wòdze aglá de nusèkatàto nu; 26 efu du de edzi kple kò dzeti kpakple akpoxonu je kpo titri la. 27 Eklà de mo gbò, eye efe alime da ami. 28 Eno du gbagbawo kple xòdowo me, siwo wòdo òi de anyiglàgozuzu nu. 29 Eyata makpò ho o, efe kesinonu mali ke o, eye mabi alò wòato anyi o. 30 Masi le viviti nu o, dzofade ana efe alowo nafu, eye Mawu fe nu me fufu adee da. 31 Meganò nu dom de yakanuwowo nu o, edokui flum wòle; elabena axò yakanu de etefe. 32 Ava me hafi efe yeyiyi naòo dzi, eye efe devala made ama o. 33 Adudu, abe alesi weintsetse gboewo luluna le weinka nu ene, eye woadudu abe amiti fe sefofo ene. 34 Elabena ame vlo wo fe ha medzina de dzi o, eye dzo afià zànuxolawo fe agbado. 35 Wofò agbagbadzedze fe fu hetsò dzogbevòe dzi, eye alakpa tsi de do me na wo.^p

Hiob fe nufofo enelia: Hiob mese xòlšawo fe nyawo game o, eye wòfa konyi na Mawu.

16. Tete Hiob òo nu gbò bena: 2 Mese nusiwawo togbe wòsò gbò azò; mi katà la akòfala fufu-

wo mienye. 3 Nya toflokawo wò azò? Nukae du lāme na wò, be nèdo egu? 4 Nye hā mate nu afo nu abe miawo ene; de wònye miawoe xò de tenyefe la, anye ne matró nyawo afo de anyi de mia nu, eye maouou òta de mia nu; 5 anye ne matsò nye nu ade dzi fo na mi, eye nyemagbe nye nuyi tsòtsò ado baba na mi o! 6 Ne mefo nu la, nye veveawo dzi maka ade o, eye ne medzudzo hā la, de woawò nama?

7 Ke azò la egbā lāme nam, eye nètrò nye ajemetowo. 8 Elém, esia nye dase; eye nye fudidi tsi tre de gunye hele dase òim de mo nam kan. 9 Efe domedzoe vuvum, eye wòwò avu kplim; /edu adukli de gunye, eye wòklè nku de gunye abe nye futo ene. 10 Woke wofe nu de gunye baa, woðu fewu hefo tome nam, eye wotsò ha de gunye. 11 Mawu gblém de devi vloewo si me, eye wòtsòm de asi na ame vlowo. 12 Meli bokò, tete wògbām nyananya; elé kògbò nam, eye wò-ouum, eye kwòtsòm òo nudzidzea na edokui. 13 Efe agutrowo blam kòwò, efe nye ayikuwo nublani makpòe, eye wòtrò nye vevegoe kò de anyigba. 14 Ede abi gunye gadee de dzi, eye wòlú de dzinye abe kalèto ene. 15 Metò lakpanya de nye nutigbalé nu, eye metsò nye dzo de ke me. 16 Mefa avi, nye mo do wòsrà, eye ku fe wòvòli le nye adabawo dzi, 17 ewò wònye nu madzomadzò deke mele nye asiwo me o, eye alakpa mele nye gbedodòda me o hafi.

18 Anyigba, megatsyò nye ou dzi o, eye nye aadodo megakpò nòfea deke o! ^a 19 Kpo da, nye dasefo le dzifo filia hā, eye tanyevòliia le dzi! 20 Xònyewo le fewu dum le gunye, eye nye nku le adatsi fam na Mawu, ^o 21 be wòatso na gutsu la le eya kple Mawu dome, kple amegbetovi la le eya kple xòlšà dome. 22 Elabena nye fe oeeawo le dedem, eye mayi demagbonugbe.

Dziyi: Hiob le konyi kò fam hele mo kpòm na yodo.

17 Nu ti kò na nye gbagbò, nye nkekewo nu tsi, eye yodo

a 14, 4.

b 4, 18, 19.

d Ps. 22, 8.

e Mo. I. 4, 14.

f Ps. 35, 10; 112, 10.

g Ps. 22, 8.

h Kony. 3, 12.

i Ps. 73, 7-18-20.

k Yoa. 6, 26.

l Mo. I. 37, 24.

m Mo. I. 4, 10.

n Kony. 3, 14.

p Ps. 7, 15; Yes, 59, 4.

r 10, 21.

enye tonye. 2 Nyatefe, fewududu de to dem, eye nye ŋku le wofe dzrehewo teŋe kp̄m. 3 ^aWò ŋuto xò nya de nunye le gbòwò! Ameka gōe gali ana asim? 4 Elabena èyla nunya de wofe dzi, eyata màna wofe alò nade dzi o. 5 Amesi tsò xòlòwo de awòba me la, viawo fe ŋkuwo atsi. 6 Etsòm wò òhameloe na dukòwo, eye ame, ne woade ta de mo na ko manye tsā. 7 Nye ŋku tsi vi le nuxaxa ta, eye nye ñutilā ŋu nuwo katā le abe vòvòli ene.^c 8 Ame dzadzòe fe nu ku le esia ta, eye dzi ku ame madifò de ame vòdi la ŋu. 9 Ke ame dzadzòe alé efe mò de asi sesè, eye asi dzadzè tò akpò gusè de edzi.

10 Ke mi katā mitrò va ko; nyemele nunyalaa ðeke kpo ge le mia dome o. 11 Nye ŋkekewo nu yi; nye tamedòdo, siwo xò nye dzi me la, me gblè. 12 Wobe, yewoatsò zā awò ŋekeke, kekeli natsò de gbonye kpuiè wu viviti. 13 Ne mele ŋu ðom de tsìŋfe ŋu abe nye afe ene, eye meðo nye aba de viviti me, 14 ne meyo yòdo be fofonye, eye ònyèwo be danye kple nòvinyenyonu la, 15 afika gōe nye m̀kp̀kp̀kp̀ la le? Amekae le nye m̀kp̀kp̀kp̀ la kp̄m? 16 Nenyè be, mia kp̄lii míegbò de me le ke me la, ekema ayi tsìŋfe fe gametiwo gbò.

Bildad fe nufojo evelia: Exiè mawumavòlawa fe gbegbliè fia Hiob.

18. Tete Suaxto Bildad ðo ŋu gblò bena: 2 Yekayi miawò nyava ase ðo? Midze nunya gbā, emegbe hafi miafo nu! 3 Nuka-ñuti wobu mí lāwoe, eye míenye bometsilawo le mia ŋku me? 4 Tsiā, wò amesi vuvu wò ñuto ðo-kuivò le wò ðamedzoe me, wò tae anyigba azu afedo, eye woate agakpe ða le etefea?

5 Ke ame vòdi fe akadi tsina, eye efe dzofade meklèna o. 6 Kekeli doa viviti le efe agbadò me, eye efe akadi tsina le eta me. 7 Efe afo legbe ðede tona de eme, eye eya ñuto fe adañudede funs anyi. 8 Elabena wonyāns wòtsòe efe afo dea ðo me, eye wòzòe mōka dzi. 9 Adoboli miāna de afòkpo dzi nē, eye mōka ðenē.

a 16, 19.

b Mo. III. 26, 38.

c 30, 8.

e Ps. 6, 8.

f Lod. 10, 7.

g Ps. 37, 13.

h 4, 19.

i 17, 4, 10.

k 30, 20.

l kp. 18; 21, 17; Ps. 73, 18-20; Lod. 13, 9; 24, 20.

m Kony. 3, 7, 9.

o 18, 24; 33, 10.

10 Wotrea foðetoe nē, eye wolía efe mō ðe etofe. 11 Dòdzidodowo doa dzikatsofoe nē, eye woyòns ðe nu kplikplikli.^b 12 Efe dzò-gbevòe tsia ðameyee de enu, eye gbegbliè nòe klalo ðe exa. 13 Efe ñutilā ŋu nuwo duduna, eye ku fe ŋgògbevi ðua efe ñutilā ŋu nuwo. 14 Woadee ða le efe agbadò, si ŋu wòle ŋu ðom ðo la me, eye nu akplòe afu fia dzinola. 15 Nusi menye etò o la, nòe efe agbadò me, eye wokòe afo de enofe. 16 Efe kewo kuna de to me, eye efe alòwo yròna ðe dzi me. 17 Womeðoa ŋku edzi le anyigba dzi o, eye efe ŋkò buna le abli me. 18 Wotua asii tsoa kekeli me dona ðe viviti me, eye wonyāns ða le xexeame. 19 Vi alo tɔgbuyivòvia ðeke manò esi le efe dukò dome o, eye amea ðeke makpòtò ðe enofe o. 20 Xetodofetòwo fe nu aku le ðefe ŋkeke la ŋu, eye yedzefetòwo fe tame able fu. 21 Alea nu madzòmadzò wòla fe nòfewo nona, eye alea amesi ŋlò Mawu be la, fe teŋe nona.

Hiob fe nufojo atsiia: Efa konyi le xòlòawo fe nya sesèwo ñuti, gblò efe nublani-nyawo fia: gake la enyae bena, yefe ðe la le agbo.

19. Eye Hiob ðo ŋu gblò bena: 2 Yekayi mianò nuxaxa ðom na nye luò, eye miatsò nyawo agbām nyanyanya ase ðo? 3 Zi ewo sòñ enye si miedò vlom, eye ŋu mele mia kpem, be miele funyafunya wòmem o! 4 Eye nenyè vavāe metra la, ekema nye tatra la le nye ðeka dzinye. 5 Nenyè vavāe miebe, yewoawò mia ðokui gā de ñunye, eye miafia nye ñkpem la, 6 ekema minyae be, Mawu wò nu madzòmadzò de ñunye, eye wòda ðo de ñunye godoo va kpe.

7 Kpò ða, meyo ame le ñuta-sesè ta, gake wometò nam o; me-ðo yli le xòname ñuti, ke wometò nam o.^k 8 Eto kpò ðe nye mò dzi, efòfò meli o, eye wòlò viviti fo ðe nye afòtofewo.ⁿ 9 Eklo nye bubu ða le ñunye, eye wòde fia-kuku le ta nam. 10 Egbām ke-keñ, eye nyemegali o, eye wòho nye m̀kp̀kp̀kp̀ abe ati ene. 11 Ena efe ðamedzoe bi ðe ñunye, eye òwòbum abe efe futòwo ene. 12 Tete efe adzohawo do, woðe mò ðe

gunye, eye wofu asada anyi de nye agbado nu godoo va kpe.^a 13 Ede ndvinyegutsuwo da le gunye, eye xñnyewo trɔ bubui dem ken.^d 14 Nye fometowo gbe nye nya, eye nye ame nyanyawo ɔlom be.^f 15 Nye afemetowo kple nye dolanyonuwu le buyem amedzroe, eye mezu ame tuto le wofe ŋku me. 16 Meyo nye dolanutsu, meto o, eye ele nam be, matsɔ nye nu afo koko ne. 17 Nye nume le o-
vɛm de 'srɔnye, eye mele ya dem de nye alimeviwo. 18 Dɛviwo ke hã le vlo domem, eye ne mebe, matsɔ la, wonɔa nu fom le gunye.ⁱ 19 Xñnye veviwo le ɔnyɔmem, eye amesiwo melɔna la, tso de gunye.ⁿ 20 Nye ɔutigbalɛ kple nye ɔutilã lɛ de nye fu nu, negbe nye nyɛ koe kpɔtɔ.^o 21 Mive nunye, xñnyewo, mive nunye! Elabena Mawu fe ɔasi fom. 22 Nuka-
ɔuti miele yonyeme tim abe Mawu ene, eye nye ɔutilã medi fo na mi kpɔ oa?

23 Oo, de woanɔ nye nyawo di, eye woade wo agbalɛ me, 24 woatsɔ ganunɔnu ade wo de agakpe dzi, eye woade wo me kple tsumi! 25 Ke 'nyea menyae be, nye 'xonameto le agbe, eye mlɛe ke la ado de anyigba me. 26 Eye ne nye ɔutilã vuvu yava-
yava, eye nye ɔutilã megali o la, makpɔ 'Mawu. 27 Makpɛ na do-
kuinye, nye ɔuto nye ŋkuwo akpɛ, eye menyae ame bubu o. Elɛ nye ayikuwo dzrom le do me. 28 'Ne miegbɔ be: aleke miawo
ati eyome? eye be: nya la fe agunu le gbɔnye la, 29 ekema yi netso dzika fo na mi; elabena yi wotsɔna hea to na vodada sia
tɔgbe; ne mianyaee be, vɔnudo-
drɔ li.

Zofar fe nusofo evelia: Eya te gbe de nya sia dzi bena: mawumavɔlawo mekpɔa dzidzo tefe didina o.

20. 'Tete Naamatɔ Zofar do nu gblɔ bena: 2 Esi metsi dzi le dokuinye me la, eyata nye su-
suwo do eɔu nam. 3 Manɔ nya hedeameɔu, si nye nye dzu la sem, eye wɔatsɔ nya toflokowo anɔ
eɔu dom nam. 4 De menya nusi li tso tititi ke, esime wɔdo ame-
gbetowo anyigba dzi la o be: 5 Ame vlowo fe aseyetso to nu

a Ps. 12.

b Ps. 37, 35.

d Ps. 69, 9; 31, 12.

e Fla. I. 14, 10.

f Ps. 38, 12.

g Ps. 73, 20.

h Ps. 37, 10.

i 2, 9.

k 27, 14.

l 30, 1.

n kp. 13.

o Ps. 102, 6.

p Rut I, 13.

r Mo. V, 28, 30
v. 33.

s Tim. II, 1, 12.

t Yes. 41, 14;
Hos. 13, 14.u Ps. 17, 15; 73,
24.

v Yoh. I, 3, 2.

w kpɔ 15; 18.

x Ps. 7, 13; Mo.
V, 32, 41.

y Mo. V, 32, 22.

mesena yina o, eye ame vɔdi fe dzidzo nɔa anyi adabafɔfo deka koa? 6 'Ne efe gānyenye de dzifo, eye efe ta dato alilikpo la, 7 ado agu dikaa abe efe 'mi ene; eye amesiwo kpɛe la, abia be: Afika eyama le? 8 Enu ayi abe drɛ-
kuku ene, eye womagakpɛe o, eye wɔabu abe zã me ɔutega ene.^g 9 Dku, si kpɛe la, magakpɛe akpɔ o; eye enɔfe hã magakpɛe o.^h 10 Viawo anyo dome na ame da-
hewo, eye wofe asi agbugbo efe kesinɔnuwo ana.^k 11 Dɔsɛ dzo-
dzo nɔ efe fuwo nu, ke woa kpɛli womlo ke me. 12 Ne nu vɔdi vivi le nu me ne, eye wɔɔlae de efe
ade te, 13 eɔo nuxi, mede asi le eɔu o, eye wɔgbɛe de efe veme la, 14 ekema efe nududu atrɔ le
efe dokaviwo me azu da kpui fe veve de dome ne. 15 Emi kesinɔnu, eye ele ne be, wɔadzɛ;
Mawu adee atso efe do me. 16 Eno da kpui fe adi, eye fli fe adi wui. 17 Makpɔ dzidzo le tɔuwu kple
tɔsisiwo, esiwo me anyi si kple notsi kpekɛ le sisim le la nu o. 18 Egbugbo nusi 'wɔwɔ do kpɔ
la na, eye memii o; eye mekpɔ dzidzo le nusi wɔdo li la nu o. 19 Elabena ete ame dahe de anyi,
eye wɔgbɛe di; exɔ xɔ, si metu o la sesɛe. 20 Elabena etsi dzo-
dzodzoe le edokui me, ke matsɔ efenu veviwo ade edokui o. 21 Nane-
ne mekpɔtɔ o le efe nutsududu ta, eyata efe dzɔgbenyui me mato di o. 22 Ne nu bo de esi kpan
la, ɔodzi alɛe be, hiãtowo fe asiwo katã le ye dzi va ge. 23 Esime wɔle efe fodo yom kple nu-
dudu la, ede ga efe dɔmedzoe heliheli la de eɔu, eye wɔna wɔ-
dza de edzi le nuadufe. 24 Ne esi le ga yibo lãnu nu la, ekema akoblida afo dee. 25 Ehoe wɔdo
le efe lã me, eye esi ga dadzo la do tso efe vevegoe me la, ɔodzi lɛe.^s 26 Wodzra vivitiwo katã do
di de efe kesinɔnuwo nu; 'dzo, si womefɔ do o la, fiãe, eye wɔ-
dudu nusi kpɔtɔ de efe agbado me la fiafiafia! 27 Dzifo aklo nu le efe vodada dzi, eye anyigba
atso de eɔu. 28 Wɔalɔ efe me gble-
menuwo adzoe, eye wɔdo dzodzozo yayaya le Mawu fe dɔmedzoe ŋke-
ke la dzi. 29 Esia nye ame vlo

fe gome tso Mawu gbo kpakple domenyinu, si wodo di ne tso Mawu gbo.

Hiob fe nufajo adella: Enyona na mawuma-vlawa yeadewoyi vase de donudogbe.

21. Tete Hiob do nu gbo bena: 2 Oo, misee, mise nye nufajo dzro, eye esia anye miafe akofa-name. 3 Migbo dzi di nam, ne majo nu vo, hafi miade alome le gunye. 4 Amewo que mele konyi fam do loo, eye nukaputi magbo dzi di do? 5 Mitro de gunye, eye miafe nu neku, eye mitso asi do nu! 6 Hm, ne medo nku edzi la, vovoa doam, eye nye lame blea fu.

7 Nukaputi ame vodiwo tsia agbe, wokua amega, eye wofe nuse dzina de edzi? 8 Wo viwo lia ke le wo gbo kple wofe dzidzimeviwo le wo nku me. 9 Wofe afewo na putifafa me, no medzia wo o, eye Mawu fe atam mevaa wo dzi o. 10 Efe nyitsu yoa asi, eye menyaa dzodzo o; efe nyino dzia vi, eye fu megena le efo o. 11 Wodea wofe putsuviwo doa goe abe laha ene, eye wo viwo na adzro dim. 12 Wonja ha dzim de gagogoe kple kakasanpu nu, eye wonja dzidzo kpom de dze fe didi nu. 13 Wodua wofe nkekewo le dzidzo me, eye le adabafajo deka me wodoa agu yia tsiife. 14 Ke wogblona na Mawu be: Te da le mia gbo, miele naneke dim, be mianya le wo mawo nu o. 15 Ameka nye nusekatato, ne miasuboe, eye vide ka wonye na mi, ne miade kuku ne?

16 Kpo da, wofe dzogbenyuiwe mele wo si me o; eyata fame vodiwo fe adanudee nede megbe xaa tso gbonye! 17 Zi nenie ame vodiwo fe akadi mehetsina, eye wofe gbegble mehevaa wo dzi o? Emaa wofe gome na wo le efe dmedzoe me, 18 be waano abe gbe fufu le ya nu ene, abe tso, si ahom kplona dzonae ene. 19 Mawu do nuxi dzogbevõ di na viawo. Ado etefe ne, be wovõ ase! 20 Efe nkuwo akpo eya nuto fe gbegble, eye wõano nusekatato fe dziku heliheli la. 21 Elabena efe afe me nya ka tso egbo le emegbe, nenye be, wotsi efe dzinuwo fe xexleme nu?

a Nyagb. 5, 7.

b 3, 13-18.

d Ps. 37, 73; Yer. 12, 1.

e 22, 17.

f 22, 18.

g 18, 5.

h 18, 12.

i Ps. 1, 4.

k 24, 9, 10; Mo. II, 22, 25, 26; Yes. 58, 7.

l 20, 10; Mo. II, 20, 5.

m Mat. 25, 42, 43.

n 29, 12.

22 De wobe, yewoafia nunya Mawu, eya amesi drõa õnu dzifotwõa? 23 Amea de ku, esime wõle dzogbenyuiwe gede me, esime wõde dzi di, eye wõli bokõõ; 24 efe zewo yõ fũ kple notsi, eye ami yõ efe futo me. 25 Ke ame bubu ku, esime efe luõ le nu xam, eye mede nu nu nyui nu kpo o. 26 Wo kple eve la womõ wo nẽwo gbo le ke me, eye nyẽwo di ba de wo dzi.^b

27 Kpo da, menya miafe susuwo kple tame võ, siwo dom miele de gunye. 28 Ne miele gbõgbõm be, afika nutasõla fe afe le, eye afika agbado, si me ame vodiwo no la, le hã la, 29 de miebia mawõawõ se, eye mielõ de wofe nutefekpõkpoõ nu be, 30 wokpõa ame vodi ta le gbegblẽyi, eye wotsonõ di le dmedzõedogbe oa? 31 Ameka agblõ efe zõzõme de nku me ne kaõ, eye ne efo nu la, ameka ado etefe ne? 32 Emegbe wokplõne do yia yõdo gbõe, eye woganõa efe yõdo nu dzõm. 33 Bali me anyikõwo vivi enu, eye xexeamõ katã tso efe afõ, abe alesõ wodo nãõ ne bibibi ene. 34 Aleke mianõ akõ fam nam de ya me? Miafe nuõõõwo la, ala-kpa dede ko wonye.

Elifa fe nufajo mibeto; ebu Hiob abe nuvõ gã de wõwo ene; exiõ nai bena, wõatro dzime.

22. Eye Temanito Elifaz do nu gbo bena: 2 De nutsu enye videnu na Mawu? Kpao, boõ nunya la enye videnu na eya nuto dokui ko. 3 Ne enye ame dzõdzõe la, de nusekatato tso de le emea? Eye ne fõdidi mele wõ zõzõme nu o la, vide ka wõnye ne? 4 De wõle to hem na wõ le wõ mawuvõvõ ta, eye wõkplõ wõ yi õõnuia? 5 De wõ nu võdi wo-wõ mekeke ta, eye sefõdo meli na wõ wodadawo oa? 6 Elabena exõ awõbanu le nõwiwõwo si yakatsyõ, eye nõde avõ le avõkoewõlawo nu. 7 Mena tsi amesiwo gbafa fo la wono o, eye nõte abolo dõwuitõwo. 8 Dutsu alõkpa sesõ to to enye anyigba la, eye ame nkatato anõ edzi. 9 Edo ahoõiwo da asi gbõlo, eye wõgbã alõ na tsiõevõwo. 10 Eyata adoboliwo kpe ta de nuwõ godoo, eye vovõ do dzi-

katsofoe na wò zi deka. 11 Mèle viviti kple tsidzò, si nyè tsyò dziwò la, kpòm oa?

12 Èe Mawu mekò abe dzifo ene oa? Eye kpo alesi yletivi kòkòtòwo gbo metsæ o ða! 13 Eye wò nèle gbogblòm be: Nuka Mawu nya? Èe wòate ñu adrè wònu to alilikpo dodo mea? 14 Allikpowo xe enku me, ale be mele nu kpòm o, eye wòle tsatsam le dzifo fe goawo dzi. 15 Èe nèbe, yealé blemamò, si ame gbeblèwo zò la, me de asia? 16 Amesiwò wotrè ða, "hafi wo fe yeyi la ðo edzi, eye wo fe agunu lolo zu btosisi. 17 Amesiwò gblò na Mawu be: Te ða le mía gbo, nuka nusèkatàto awò mí há? 18 Ewò wònye etsò keslònuwo yò xò na wo tañ hafi. Ame vòdiwo fe adadude nede megbe xaa tso gbonye! 19 Ame dzòdzæwo akpo etefe; eye dzi adzò wo, eye ame madifò adu fewu le wo ñu be? 20 Wotrè míafe adikàtòwo vavà, eye dzo fià woje nuwo!

21 Dze xòlè kpilí, eye ñuwò afa, elabena to esla me dzogbenyuie ava dziwò. 22 Xò nufiafia tso efe nu me, eye efe nufojo nede dzigbo na wò! 23 Ne ètro de nusèkatàto ñu, eye nèbòbò dokuiwò de anyi la, ne ède nu manyomanyo ða le wò agbadò me, 24 eye nètsò to me sika kò de ke me kple Ofir-sika kò de tóu fe kpekuiwo me la, 25 ekema nusèkatàto anye sika kple kloselo na wò gleglegle. 26 È, ekema kàkpo dzidzò le nusèkatàto ñu, eye àwu wò mo dzi na Mawu. 27 Ne èdo gbe ða nè la, adò to wò, eye àwò wò adzògbèdèdè dzi. 28 Ne èdo nane de tame la, adze edzi na wò, eye kekeli aklè de wò mowo dzi. 29 Ne wòle to yim la, ekema agblò be: Miva dzi! Exòna na amesi bobo edokui de anyi. 30 Ade ame difò há; eye woadee le wò aslwo fe dzadzenyenye ta.

Hiob fe nufojo adrella: Hiob dí bena, Mawu nadrè wònu ye.

23. Eye Hiob ðo ñu gblò bena: 2 Wobu nye konyifafa agladedzee egbea há, eye efe así nu sè de nye hùdèdè dzi. 3 Oo, ne mahanya, afa matu eyama le, eye

made kekeke enjfe ðe! 4 Matsò nye nya adò enku me, eye nye nume ayò fù kple dokuitaalinnyawo; 5 ne manya, alesi wòadò enu nam, eye madze si nya, si wòagblò nam. 6 Èe wòatsò efe nusè triako la awò awa kplima? Kpao, ke boñ akpo dzinye! 7 Eye ame dzòdzæ ahe nya kpilí, eye tonye adzò, madzò le nye wònu-dròla gbo dikaa.

8 Kpo ða, meto yedzeje gome, mele afima o; meto yetodofe gome, nyemekpoe o. 9 Ne ele nu wòm le anyiehe la, nyemekpoe o; eye ne ètro ðo ta dziehe la, nye ñku metune o. 10 Elabena edze si nye mò nyanye la, eye ne adom akpo la, matsi anyi abe sika ene. 11 Nye afo meda efe afòdedewo fu o, melé ñku de efe mò ñu, eye nyemedze o. 12 Nye-mete de aga le efe nyi fe sewo ñu o, eye medzra efe nu menyawo ðo wu nye ñuto nye se. 13 Ke eya la metrona o, ameka axe mò nè? Ne nane dzroe la, ewòne! 14 Afo nye nya la ade goe, ye esla togbe gedè le tame nè. 15 Eyata wòvò ðom le enku me, eye ne meyi tame la, dzidzi foam. 16 Mawu de dzi le fonye, eye nusèkatàto ðo dzikatsofoe nam. 17 Elabena menye viviti la ta wòtsròm ðo o, eye menye nye ñuto tae bluko tsoom ðo o.

Dziyiyi: Mawu fe dzigbo gbo blewu na mawu-nawòlawa enye nuku.

24. Nukaguti nusèkatàto medò nuxi yeyiñawo o, eye xòlèawo mekpòa efe ñkekewo o? 2 Wotròa lifowo, eye wòdaa adzò lãhawo kple lãkplawo. 3 Wokplòa tsyèwèl fe tedzi dzong, eye wòtsòa ahoñl fe nyi ðoa awòbae; 4 wotua asl ame dahewo ða le mò dzi, eye anyigba dzi hiàtòwo sina yilana. 5 Kpo ða, woyia wofo ðo dzi abe gbetedzi le gbèdzi ene; wofona ñdi kanya de nuhaha ñu, eye gbege naa nuðudu wo hena wo vlwo. 6 Woña nu le agble me le zã, eye wofòna nu dzòdzæ le ame vòdì fe weingble me. 7 Womlòa anyi amama le zã awò makpoe, eye nutsyatsyò mele wo si le wuvò me o. 8 Tsi gáwo foa wo le towò dzi tea wo ñu; wòdaa

o 15, 32, 33.

b Mo. 1, 7, 21.

d 21, 14.

e Ps. 17, 3; 138, 23, 24.

f 21, 16.

g Ps. 107, 42.

h 8, 5-7; 11, 14-19.

i Fla. 1, 9, 28.

k Ps. 37, 4.

l Ps. 50, 14, 15.

m Mo. V, 27, 17.

n Pet. I, 5, 5.

o Ps. 18, 21, 28.

ako na agakpewo, elabena bebefe meli na wo o. 9 Wodaa adzo tsyŋevi le dada fe ako, eye woxɔa awɔbanu le ame dahe si. 10 Wole yiyim amama, avɔ mele wo ɔu o, eye wole lu bablawo tsɔm dɔmeɣeyee.^b 11 Wole ami dɔam le wofe gliwo domee, eye wole wein fiām, gake "tsikɔ le wo wum. 12 Kudɔfolawo le ɳɛɳem le duwo me, eye amesiwo woda nui la, le ɣli dom, gake Mawu melé ŋku de nu gbe-
gblé wɔwɔ la ɳu o. 13 Woawoe nye kekeli fe futɔwo, womedzea si efe mɔwo o, eye wometɔa etofe o. 14 Ne ɳu le dɛdem le eme la, hlɔdola tsona hefoa ame dahe kple hiātɔ fua anyi, eye le zā me la ewɔa nu abe fiafitɔ ene. 15 Dutsu ahasitɔ fe ŋku le zādodo ɳu wòle gbɔgbɔm be, ŋkua deke mele ye kɔ ge o, eye wòtsɔ nu tsyɔ mo. 16 Wodzea zā de afewo ɳu; wɔdɔa wɔ de wo dɔkui nu le ŋkeke me, eye womenyaa keli o. 17 Elabena viviti tsiditsidi le na wo katā abe agudzedze ene, eye wodzea xɔlɔ zābluku fe ɳɔdzi. 18 Adia du le tɔ dzi, eye woafɔ fi ade efe domenyinu le anyigba dzi, be magatɔ weingblemo o. 19 Tsiēfe kplɔa nuvɔwɔlawo dzɔne, abe alesi kudidi kple ɳɔdzi heliheli kplɔa sno yine ene. 20 Dadaa fe ako aɳlɔe be, avivi nyéwo nu, eye womagado ŋku edzi o; woaɳe ame vlo abe ati ene, 21 eya amesi ha kono, siwo medzi via deke o, eye mewɔ dɔmenyo na ahoŋsiwo o. 22 Etsɔa efe ɳusé léa ɳutaséla de asi didie, eye amesi megado ɳu de agbenɔɔ ɳu o la, gafɔna de tsitrenu. 23 Enana wɔnɔa dedie, eziona de enu, eye efe ŋkuwo nɔa efe mɔwo ɳu. 24 Wɔdɔa wo de dzi, etefe didina vie ko wo nu va yina; wɔdɔa agu hekuna abe ame bubuwo ene, eye wolāa wo abe ahɔliti fe tagbɔ ene. 25 Ne mele alea o la, amekae ade avatso nam, eye wɔagblé nye nufofo me?

Bildad fe nufofo mbetɔwo: Nuka ame nye le Mawu fe ŋku me?

25. Tete Suaxtɔ Bildad dɔ ɳu gblɔ bena: 2 Dzidudu le esi, eye ɳɔdzi le enu; enaa ɳutifafa le dzi me vi. 3 Ameka ate ɳu axlé

a 9, 2.

b Yes. 58, 7.

d 15, 15.

e Yak. 5, 4.

f 4, 19, 20.

g Lod. 15, 11.

h Mo. I. 49, 4.

i Ps. 104, 2.

k 38, 10, 11; Lod. 8, 27-28.

l Yes. 27, 1.

m Ps. 34, 14.

efe avakɔwo, eye ameka tameefe kekeli mele oa? 4 Aleke amegbetɔ fe nya adzo le Mawu gbɔ, eye nyɔnu tɔ dzidzia adza?^{2a} 5 Kɔɔ da, ɣleti ke hā medina, eye ɣletiviwo me mekɔna le efe ŋku me o,^d 6 vuu kekeke wɔahayi amegbetɔ, si nye nyé, kpakple ame, si nye ɳu la, nye ge!'

Hiob fe nufofo enyilia: Efa bena, ye dze si Mawu fe ɳunyenyé, si me womate ɳu adzro o hā la.

26. Eye Hiob dɔ ɳu gblɔ bena: 2 Ame kudɔe ɳue nye esia nɛkpe dɔa, eye alɔ belɔ enye esia nɛxɔ naa? 3 Adɔɔ ɳe nye esia nɛdɔ na ame manyanu, eye nɛtrɔ nunya fo di dududua? 4 Ameka fe nyawo néva gblɔ, eye ameka fe gbɔgbɔe dɔ tso mewɔ? 5 Vɔvɔliwo le vuum nyanyanya le tsiwo kple wo me nuwo te. 6 Tsiēfe tsi go le enku me, eye woklo nu le ketu me dzi,^g 7 eya, amesi keke anyiehe de ya me, eye meku anyigba de naneke ɳu o; 8 amesi bla tsiwo de alilikpowo me, eye alilikpowo medzɔna le wo ɳu o; 9 amesi xea efe fiazikpui ŋku me hekekea alilikpo de edzi. 10 Ede lifo de tɔwo dzi godoo, vasede afisi kekeli ke de viviti ɳu le.^k 11 Dzi-fosɔtiwo le dzodzom kpekpekepe, eye dzika tso wo fo le efe ɳɔdzi-doname ta. 12 Efe ɳusé nana fu dzea agbo, eye wɔgbāa fu me lātsu gudugudu le efe nunya nu. 13 Efe jufu na dzingali me kɔ, eye efe asi fo nu de wɔ dranyi, si le 'sisim la. 14 Kɔɔ da, esia-wo nye efe mɔwo to ko, eye nusi sem miéle la, enye dalidodo. Ke ameka ate ɳu ase efe ɳusé fe gbedede gɔme?

Hiob fe nufofo mbetɔwo: Eka de efe fomadi-madi dzi heba bena, mawumavɔlawo fe dzɔ-benyuile va yina kaba.

27. Tete Hiob fo nu yi dzi gblɔ bena: 2 Meta Mawu, amesi gbe afiatso to nam la, fe agbe, kple ɳusékatātɔ, amesi dɔ nuxaxa na nye luɔ la; 3 ŋkeke alesi nye gbɔgbɔ le menye, eye Mawu fe gbɔgbɔ le ɳɔti me nam la, 4 ne nye nuyi ahagblɔ nu madzɔmadzɔ, eye nye ade agblɔ alakpanya fi!^m 5 Nede mege xaa tso gbɔnye, be matso na mi; nyemasé nu le nye fomadi-madi ɳu, vasede esime ma-

mia nu o. 6 Malè nye dzodzoe-nyenye me de asi sesie, eye nye-madè asi le enu o; nye 'dzi mado vlo nye nkekewo dometo deka hā o. 7 Nye futu anɔ abe ame vōdi ene, eye nye adikāto abe ame madzmadzō ene.

8 Elabena nuka nye ame vlo fe mōkpōkpō, ne Mawu lā efe luvo, eye wōhoe dāa? 9 De Mawu ase efe ɣli, ne xaxa va edzia? 10 Alo de wōakpō dzidzō le nūsēkatātō ŋu, eye wōayo Mawu yesiaɣia? 11 Mafia nu mi le Mawu fe asi ŋu, eye nyemayla nusi nūsēkatātō dō la o. 12 Kpō dā, mi katā mie-kpōe. Nukaŋuti miege de susu dzodzō siawo me? 13 Esia nye ame vōdiwo fe gome tso Mawu gbō kple nūtasēlawo fe domenyinu, si woxona tsoa nūsēkatātō la gbō. 14 Ne viawo dzi de dzi la, ekema yi tōe wonye, eye abolo madj fo na efe dzidzimeviwo o. 15 Dōvō atso amesiwo kpōto ne la, ade ɣo me, eye efe aho siwo mafa avi o. 16 Ne eli kō klosalo abe ke ene, eye wōto avo dō abe anyi ene la, 17 ekema deko wōtu wo dō dzro; 'ame dzodzoe atso wo ata, eye ame madifō amā klosaloawo. 18 Etu efe xō abe agbagblawui ene, eye wōdi agbadō, si dzola tu. 19 Kesinɔtōe wōnye mlō anyi, ke magamlōe zi evelia o; evu efe ŋkuwo, eye enu yi. 20 Dō-dzi dī kpee abe tōdōdō ene, eye ya vōduvōdu lōe de nu le zā me. 21 Xedzefeya de asi ete hekōe yi, eye wōkplōe dzoe le etefe. 22 Eyru aputrō de edzi, eye meve enu o, eye wōsi le efe asi nu afō tsotsōe. 23 Wofu akpe de eta, eye wōdu tse de enu wōdzō le enjfe.

Amegbetō ate ŋu adze si nusiwo ɣla de dzodzome la me; gake womatē ŋu afō Mawu fe nunya me o; mawuvōla koe ate ŋu akpōe.

28. Elabena klosalofe li, eye sika, si wōlōlona la, teje li. 2 Wokua ga yibō tso to me, eye kpe wōlōlona wōzua akōbli. 3 Wōdō sefe na viviti, eye wodi kpe, si le viviti tsiditsidi me la, teje goawo katā me kenken. 4 Wōdō do wōyi to vī tso dzitatōwo gbō; amesiwo ku de ya me le agbasam le eme la, le adzoge tso amewo gbō, eye afō sia afō ŋlō wo be. 5 Nududu tsoa anyigba me, ke

a Do. 24, 16;
Kor. I. 4, 4.

b Lu. 12, 20.
d kp. 25.

e Lod. 3, 14, 15;
8, 10, 11.
f 21, 19.
g Fla. I. 3, 28.

h Lod. 13, 22.
i Mo. II. 28, 17.

k Lod. 8, 22-31.

l 26, 10.

m Ps. 111, 10;
Lod. 1, 7.

wowlua ete, abe alesi dzo wlua nui ene. 6 Safir le efe kpewo me, eye afima wokpōa sikawo le; 7 woawo nye mō, si hō medze sii, eye avako fe ŋku mekpō kpō o; 8 mō, si dzi gbemelā dādadzawo meto, eye dzata mezo kpō o. 9 Edo asi kpe sesēwo dzi, eye wōwlu towo gome. 10 Ede tofewo de agakpewo me, eye efe ŋku kpō nu xōasi vovovowo. 11 'Exe mō na tsiwo, be womagaɖuɖu o, eye wōhe nusi ɣla la, va kekeli nui.

12 Ke nunya la, afika wotun le? Eye afika nye gomesese fe nɔfe? 13 Amea deke menya egbō mō o, eye womekpōne le agbagbeawo fe anyigba dzi o. 14 Agume gbō be: Mele menye o! Eye atiafju be: Mele gbonye o! 15 Womenaa sika nyuitō de eta o, eye womedaa klosalo de efe home nu o. 16 Womadae akpe de 'Ofir-sika nyuitō, soham-kpe kplesafir-kpe xōasiwo ŋu o. 17 Womabu sika kple ahuhōe de enu o, eye womatsō sikanuwo adō lii o. 18 Womayi sui kple gbłoti ŋkō ɣo ge de enu o, eye nunya fe amesinɔnɔ nyo wu adzagba. 19 Kus fe 'Topas-kpe mede enu o, eye womadae akpe de sika dzadzato ŋu o. 20 Afika gōe nunya dzo tso? Eye afika nye gomesese nɔfe? 21 Eyla de agbagbeawo katā fe ŋkuwo, eye wōbe de dzifoxewo. 22 Aolime kple ku le gbōgbłom be: Miele hūhūhū sem le enu kple mīafe towo. 23 Mawu nya egbō mō, eye wōdze si enjfe. 24 Elabena ele kekeke anyigba fe mbea-nu kpōm, eye wōkpōa nusi le dzi-fo blibo la te, 25 ne wōana ya fe kpekpe mee, eye wōado dzidzeme na tsi. 26 Esi wōdō sefe na tsi-dzadza, eye wōdō tofe na dzidegbe fe dzokeke la; 27 ekpōe, eye wōdee fia, edoe tē, eye wōdzro eme kpō hā, 28 hegbō na amegbetōwo be: Kpō dā, Afeto la vōvō enye nunya, eye vōtsitsri enye gomesese.^a

Hiob xlē efe dzogbenyute tsāto fia.

29. Eye Hiob yi efe nufōfo dzi 29. gbłō bena: 2 Oo, de wōano nam abe dzinu tsātōwo kple ŋkeke, siwo me Mawu kpō tanye la ene: 3 esime efe akadi klē de ta-

nye me, eye meno efe kekele me hezo to viviti me la;^a 4 esime meno nye adamenkekewo me, eye ^bMawu bo ha kplim le nye agbado me; 5 esime nusēkatātō gale gbonye, eye vinyewo de to dem godoo; 6 esime notsi kpekē fo nye afo bliba, eye ami do le agakpe me le axanye la! 7 Ne medo to agbo nu heyi dua me, eye meḍo nye zlkpui ablo me gli, 8 eye de-kakpuiwo kpom la, ekema wobena, eye ame tsitsiwo tsona henca tsitreu, 9 amegāwo tona kō le nufoso me hetsca asi ḍoa nu, 10 gbogblo buna de bubumewo, eye wofo ade lēna de aḍome na wo. 11 Elabena to, si se nye nya la, kafuam hedia nyuie nam, eye ŋku, si kpom la, nyca nye ŋku.

12 Elabena mexona na ame dahe, si le ḡli dom la, kple tsyḍevi, si xonametca deke meli na o la.^f 13 Ame tsiasi fe yayra vaa dzinye, eye mewca ahoṣi fe dzi wōtsoa aseye. 14 Dzodzonyenyeye enye nye awu, si medona, eye nye nu dzodzoe wowa le abe awu olaya kple tablanu ene. 15 Meye nye ŋku na ŋkuagbāto, eye mēnye afo na bunu. 16 ^hFofoe mēnye na ame dahewo, eye media ame manyamanya fe bonunya gome. 17 Mefea glā na nu madzomadzom wala, eye medea adzonu le efe aḍu dzi.ⁱ

18 Mebu be, mia kple nye ato koe atrō, eye nye ŋkekewo aso gbo abe ke ene, 19 nye kēwo ake nu de tsi ŋu, eye zāmu atsi nye alowo me; 20 nye bubu ano yeye zum le ḡnye daa, eye nye dati mado xoxo le asinye o. 21 Amewo lēa to de ḡnye henca nye asinu dzom, eye wozina vi de nye adaḡudede ŋu. 22 Ne mefo nu la, amea deke megafone o, eye nye nyawo nyona de wo dzi. 23 Wole lalayem abe tsidzadza ene, eye wofo veme fu abe de keletsi ŋu ene. 24 Ne dzi de le wo fo la, mekoa nu na wo ḡnyoe, eye womete ŋu nana nye nukomo la ḍoa adā o. 25 Ne melē mo yi wo dome la, ekema meboḍo nca anyi abe wofo tato ene, eye menca anyi gli abe fia le avakowo dome kple amesi le ako fam na konyifalawo ene.

HioB xlē efe nī dzogbevōe na.

30 Azo nye tsewo, amesiwo fofowo medzem be, mana woade ha kple nye lākplovūwo gō hā o la, le koyem.^d 2 Nuka wofo alokpa sesē nye nam? Tsi-tsinenyeye bu de wo. 3 Hiā kple dōwuame na wolē ayi, eye woku-ko gbege, si nye gbedzi feḡle la. 4 Amesiwo ke aḡoto le avekewo te, eye dōli fe ke enye wofo nuḍuḍu. 5 Wonyā wo le ha me, eye wole ḡli dom de wo ta abe fiafitowo ene. 6 Wonca be dziḡowo, dowo kple agadowo me. 7 Wole xoxlēm le avekewo dome, eye wofo ta kpli de aḡokawo te. 8 Bometsilawo kple ame digbowo fe viwo wonye, amesiwo wotsō atam nyā ḍa le anyigba dzi. 9 Azo metro zu lodonu na wo, eye mezu almedenu na wo.^e 10 Wole ŋu nyomem, wodea meḡbe le ḡnyeye, eye womegbea tadeḡbe de ḡmo nam o. 11 Elabena etso nye daka, eye wōbōḍom de anyi, eye wōna wōdaa ḍadzra le ḡnyeyeme. 12 De-^gvi vloewo tsia tre de ḡnyeye le ḍusi me, wotutua nye afo ḍa, eye wotaa mo de ḡnyeye, be yewoa-gblēm. 13 Wogblēa nye tofe, eye wo, amesiwo xonametca deke meli na o la, kpea asi de nye dzogbevōe ŋu. 14 Wogbā gli gbawoo hēgbona, eye wole nu gblēm hezōna de eme. 15 Dōdzidodo trona de ḡnyeye; woyca nye bubu de nu abe ya ene, eye nye dzogbenyui nu yina abe alilikpo ene.

16 Azo nye luwo ḡlōlo gbanaa de dome nam, eye hiāḡkekewo lēm. 17 Wowlua nye fuwo me le zā hēdea wo ḍa le ḡnyeye, eye dūnyelawo meḡbōna de eme o. 18 Kudidi na nye awu gblo de ḡnyeye, eye wole ḡnyeye abe nye awutewui fe kōme ene.^f 19 Wotsom fu gbe de ba me, eye mele abe ke kple aḡi ene. 20 ^hMedoa ḡli yca wō, ke mētōna nam o; metsia tre di, eye melēa ŋku de ḡnyeye o. 21 Etrō zu ḡtasēla de ḡnyeye, eye nētsoa wō asi sesē wca avu kplim. 22 Ekcam de dzi mezca ya me, eye nēnana menyina de ahom me keḡkeḡ. 23 Elabena menyae be, ākplom ade asi na ku, eye mayi xō, si me agba-gbeawo katā foa ta kpli ḍo la me.

^a Ps. 18, 29.

^b Ps. 25, 14.

^d 29, 8-11.

^e 17, 6; Ps. 68, 13; Kony. 3, 63.

^f Mo. III, 19, 18; Mo. II, 22, 20, 21.

^g Mat. 26, 67.

^h 31, 18.

ⁱ Ps. 58, 7.

^k Ps. 42, 5.

^f 7, 6.

ⁿ 19, 7; Ps. 22, 3.

24 Ke ne wole to yim la, de womedoa asi de dzi oa? Eye ne wo do dzogbevõe me la, de womedoa boboe oa? 25 De nyemefa avi de amesi do yeyiyi sesẽ me la nu kpo oa? Eye de nye huõ mexa nu de ame dahe nu kpo oa? 26 Elabena mekpõ mo na nyul, ke võ va; mekpõ kekeli sinu, ke viviti do. 27 Nye dokaviwo le tõtom klõklõklõ atradii, eye hiãkpekewo fo de dzinye. 28 Menyõ tsiditsidi le yiyim, evõ menyẽ yee flãm o; metso le takpekke me hele boboe dom. 29 Mezu agbotoe wo navi kple hatl na golowo. 30 Nye nutigbalẽ nyõ tsiditsidi heflo le nyunye, eye dzoxoxõ na nye fuwo fiã. 31 Nye gakasaŋku do konyifagbe, eye nye dze fe didi zu avigbe.⁹

Hiob je nufofo nuwuwu: Eka de efe zõzõ nyul le Mawu kple amewo je ŋku me dzi.

31. Mebla nu kple nye ŋku, eye aleke lawõ malẽ ŋku de detugbl nu? 2 Nuka ahanye nye gome tso Mawu gbõ le dzi me, kpakple nye domeniyinu tso gusẽkatãto gbõ le dzifo vi ma? 3 De gbegbõ mevaa ame võdi dzi, eye dzogbevõe vaa nu võdi wolawo dzi oa? 4 De mele nye mowo kpõm, eye wõxlẽa nye afõdõdewo katã oa? 5 Nenyẽ de metso avatso-kaka do dõe, eye nye afõ tsona de alakpadada nu la, 6 ekema nedam le nudanu nyuitõ dzi, eye Mawu nadze si nye fõmadimadi. 7 Ne nye afõ da le mo dzi, nye dzi dze nye ŋku yome, eye dinuwõwõa de lé de asi nu nam la, 8 ekema mafã nu, eye ame bubu naui, eye woaho nye nu miemie wo kple ke.

9 Ne woflu nye dzi de nyõnu nu, eye mede xa de hanyevi fe wõtru nu la, 10 ekema srõnye netu wõ na ame bubu, eye ame tutõ nedo egbo. 11 Elabena ŋukpenanu enye esla, eye se me dzedze wõnye le wõnudrõlawo ŋku me. 12 E, dzo wõnye, si abi nu vasede tslẽfe ke, eye wõafiã nye agblemenuwo katã kple ke.

13 Ne nye dolangutsu kple nye dolanyõnu do nya me kplim, eye megbe wofe nya dzõdzõe la, 14 nuka mawõ, nenyẽ be, Mawu tso?

a Ef. 6, 9.

b 28, 12.

d Yer. 14, 18.

e Yos. 58, 7.

f 29, 7.

g Ps. 30, 12.

h 32, 22.

i Mat. 5, 28, 29.

k Ps. 52, 2.

l Mo. V. 4, 18.

m Fla. I. 19, 18.

n 23, 10.

o Ps. 7, 4-8.

p 36, 13; Lod. 24, 17.

q Pet. I. 3, 2.

r Mo. V. 26, 30;

s Sam. II. 12, 11.

t Mo. I. 18, 2;

u Heb. 13, 2.

v 22, 2-7.

Eye ne edzro eme kpo la, aleke maõo egu ne? 15 De menyẽ amesi mem de vidzido me la, me eya hã, eye ame dekae wõ mí de dome oa? 16 De mete ame dahewo fe nudidi wo, eye mena nu ti ko na ahoslwo fe ŋkuwoa? 17 De nye dede meõu nu, eye nyemena tsyõevi dui kplim oa? 18 Kpao, ke boŋ enõ gbonye tsi tso nye devime abe fofoa gbõ ene, eye tso keke danye fe dome ke mefia monul. 19 Ne mekpõ ame doko avõ mele egu o, eye nutsyõtsyõ mele ame dahe si o la, e 20 de efe alime meyrãm, eye nye alẽwo fe fu de dzo lãme ne oa? 21 Ne menyẽ nye asi de tsyõevi nu, le esi xõnametõ le asinye le /dua me ta la, 22 ekema nye abõta nege le abõgba nu, eye nye abõnetu da le ekpefe! 23 Elabena gbegbõlẽ, si tso Mawu gbõ la, do ŋõdzidi nam, eye nyemate nu anõ te de efe gãnyenye nu o.^h

24 Ne meõo dzi de sika nu, eye megbõlõ kna sika nyuitõ be: wõ gome mele nu dom do; 25 ne mekpõ dzidzo be, nye kesinõnuwo sõ gbõ, eye nye alõ wõ do kpo nu gede; 26 ne mekpõ alesi yẽ le keklẽmi, kple alesi dzinu le yiyim le atsyõ mee, 27 eye woflu nye dzi le adzame "megbugbõ nye asi nu na wo la, 28 ekema esia hã anye se me dzedze le wõnudrõlawo ŋku me; elabena meda alakpa na Mawu le dzi. 29 De mekpõ dzidzo le nye keto fe dzogbevõe nu, eye metl kpo, esime võ dzo de edzia?" 30 Kpao, nyemena nye nu wõ nuvõ o, eye nyemede efe ku to dõdõdõdo ne me o. 31 De afenyẽ me towõ menõa gbegbõlom bena: Amekae meõu efe lã di fo oa? 32 Amedzro metsla xexe dona o, ke boŋ mevua nye wõ na mozõla. 33 De metsyõ nu nye dzidadawo dzi abe amegbetõ ene, eye meyla nye fõdidi de akõnu? 34 De menõa ame gedewo wõm, eye fomewo fe vlo-dodo nõa ŋõ dzim nam, eyata do-dõe zina le nyunye, eye nyemedona de wõtru nu oa?

35 Oo, de amea de naõo tom! Kpõ da, nye nuõõõlõ enye si, nusẽkatãto nedo egu nam! Nye adikãto fe nuõõõlõ de? 36 Vavã,

malée de abo, eye maxatsae de ta abe atsyōdonu ene. 37 Mato nye afōdedewo fe xexlēme nē, eye mate de eḡu abe amegā ene. 38 Ne nye agble nāa yli dom de ḡunye, eye eḡe bolifowu katā nāa avi fam, 39 ne medu eme nu femaxemaxe, eye mena gbōgbo do le agbleto me la,^a 40 ekema ḡu nemie de lu tefe, eye gbe vōe nemie de fo tefe!

Hiob gblō eḡe nya vō.

Elihu fe nufōjo gbāto: Eḡblo nusi ta mezi kpi
c i la eḡe devinyenye ɔuti o la fia.

32. Eye ḡutsu etōawo dzudzō nya ḡudōḡona Hiob, elabena edo edokul ame dzodzōe. 2 Tete dzi ku Elihu, bBuzito Baraxel fe vi, amesi tso Ram-fome la me la; Hiob ḡue dzi kui ḡo, elabena deḡu edokul dzōdzōetōe wu Mawu; 3 eye exōlō etōawo ḡue dzi kui ḡo, elabena womekpō nyaa deke aḡo ḡu atso abu eḡo Hiob o. 4 Ke Elihu tso nyawo le Hiob dzomi, elabena ame kemeawo nye xoxo nē. 5 Eye esi Elihu kpō be, nya ḡudōḡo vō le ḡutsu etōawo nu la, dzi kui.

6 Eye Buzito Elihu, Baraxel vi la, xō dzi gblō bēna: Devi menye, ke miawo mietsi fo wō, eyata dzi mele fonye o, eye mele vō vōm be, made nye nunyanya afia mi. 7 Mebu be: Tsitsi neḡo nu, eye fe gede nede nunya fia! 8 Ke gbōgbo la le amegbetōwo me, eye ḡusēkatātō fe gbōgbo fia nunya wō. 9 Nunya mele tsitsi me o, eye menye amegā deḡiwo koe nyaa nusi le tefe la o. 10 Eyata mebe, mido tom, nye hā made nye nunyanya afia! 11 Kpō ḡa, medzo miafe nyawo sinu, eye melē to de miafe ḡomesesewo ḡu, be miakpō nya vavāa de hīl 12 Melē ḡku de mia ḡu, ke mia dometōa deke mena Hiob fe nu de ga alo ḡo eḡe nyawo ḡu nē o. 13 Deko migagblō bēna: Miedo ḡo nunya, Mawu koe akpe de dzi, menye amegbetō o. 14 Ke medo nyaa deke de gbōnye o; eye menye miafe nyawo tso ḡe mala aḡo eḡu nē o. 15 Dzi de le wo fo, womagate ḡu aḡo eḡu o, eye gbōgblō bu de wo.

16 Eye de nyaa manō lalam,

esi womele nu fom o, wozī dōḡoe, eye nya ḡudōḡo megale wo ḡu o laa? 17 Nye hā madō tōnye nua ḡu, eye made nye nunya afia! 18 Elabena nya yōm banaa, eye helehele tsi akōta nam. 19 Kpō ḡa, nye dōme le abe wein, si nu wotu nu ḡo la ene, eye wōbe, yea-wō abe lāgbalēḡolo yeye ene. 20 Maḡo nu, ne nye akōta navo; make nye nuyiwo, eye madō eḡu. 21 Nyemade ame dzi o, eye nyemavivi nume na amea deke o. 22 Elabena nyemenya alesi wovivia nūmee o; anye, ne nye wōla adem ḡa bōbōe.

Dziyili: Elihu ka ḡku me na Hiob le eya ḡuto fe aḡatsotso na dokul ta. Mawu fe tohehe na ame enye luco fe dede.

33. Azō, Hiob, se nye nyawo, eye nafu to anyi de nye nufōfowo katā ḡu! 2 Kpō ḡa, meke nye nu, eye nye ade le nu fom le nye nu me. 3 Nye nyawo tso dzi dzadzē me, eye nunya, si tso nye nuyiwo me la dza. 4 Mawu fe gbōgboe wōm, eye ḡusēkatātō fe gbōgboe gbō agbem. 5 Ne ele ḡuwō la, ḡo ḡu nam; bla akpa de ḡunye, eye nadze avu ḡi! 6 Kpō ḡa, Mawu tōe menye abe wō ke ene, eye /tsue woka me nye hāe. 7 Kpō ḡa, megana madzi ḡo na wō o, eye nye asi megate de dzi-wō o!

8 Eḡo nu de nye to me, eye wō nyawo ḡi mese be: 9, "Medza, dzi-dada mele ḡunye o, ḡunye kō, eye vodada mele ḡunye o;" 10 kpō ḡa, ekpō nane le ḡunye, eye wōbum abe eḡe futō ene,ⁱ 11 de ga nye aḡo de atiboli ḡu, eye wōlé ḡku de nye mawo katā ḡu.^k 12 Kpō ḡa, mele eḡu ḡom na wō be: Tō-wō medzo le esia me o, elabena Mawu kpē wu amegbetō. 13 Nukaputi nēle dzre wōm kplii, le esi medo wō nyawo katā ḡu na wō o taa? 14 Elabena Mawu foa nu le mō si kple mō keme dzi, ke womedzea si! o.

15 Le drōekuku kple zā me ḡutega me, ne amewo yi aḡō me, eye wole aḡō ḡom le aba dzi la, 16 eḡua to na amegbetōwo, eye wōdōa kpe wofe tohehe dzi,ⁱ 17 ne wōate amegbetō ḡa le eḡe nuwōwō ḡu, eye wōade dādaa le ḡutsu la me,ⁿ 18 ne wōaxō eḡe luco tso

^a 24, 11.

^b Mo. I. 22, 21.

^d 9, 20; 13, 18; 19, 6, 7; 22, 7, 27; 2, 6; 31, 35.

^e 15, 5; 18, 21; 20, 29; 22, 5.

^f 10, 9.

^g 12, 12.

^h 16, 17; 27, 8; 31.

ⁱ 13, 24; 19, 11.

^k 13, 27.

^l 38, 10; Ps. 16, 7.

ⁿ Ps. 119, 67, 71.

yodo si me, eye efe agbe magatsi anutro nu o. 19 Wotsa vevesese ha hea to ne le efe aba dzi, eye efe juwo na edum fufufu. 20 Nududu nya nu ne, eye efe luvo nya nu efe nududu la. 21 La vo le enu, ale be meganya le kpokpo o, eye efe fu, siwo medzena tsã o la, tsi go glanglan; 22 ale be efe luvo gogo yodo, eye efe agbe gogo sadagatsi.

23 Ke ne dala deka, si nye nyaxladakoto, tso akpewo dome la va, be yeade nusi nye amegbeto fe do la afiae, 24 eye wove enu hegblo bena: Dee, ne magayi yodo me o, elabena wole avum la, 25 ekema dzo ado efe lame abe dekakupi ene, eye wogado efe dekakupi kekewe me. 26 Edo gbe da na Mawu, eye wove enu hekpo efe nku me dzidzote, eye wodo amegbeto fe dzodzobenye tefe ne. 27 Adzi ha na amewo agblo bena: Mewo nuvo, eye metro gbo nu dzodzoe la, ke womedo etefe nam o. 28 Ede nye luvo, ale be meyi yo me o, eye nye agbe kpo dzidzo le kekeli nu. 29 Kpo da, nusiwawo kata Mawu wona na ame zi efe kple zi eto, 30 ne yeaxo eye luvo tso yodo si, eye agbe fe kekeli nakle ne. 31 Hiob, do nku anyi, eye nale to de nyeye! Le wo nu, eye na mafo nu! 32 Ne nya le asiwo la, ekema do nu; fo nu, eye matso na wo kpoo; 33 ke ne mele alea o la, ekema le to de nyeye, zi dodo, eye mafia nunya wo!

Elihu fe nufofo eveia: Eka nku me na Hiob le nyawo guti. Mawu metea nya dzodzoe de anyi o.

34. Eye Elihu xo dzi gblo bena: 2 Mi nunyalawo, mise nye nyawo, eye mi nugomeselawo, milé to de nyeye! 3 Elabena to doa nya kpona, abe alesí veme doa nududu kpona ene. 4 Mina mfahe nya dzodzoe atu anyi, ne miadze si nusi nyo la le mia dome. 5 Elabena Hiob be: „Tonye dzo, gake Mawu gbe afiatso to nam; 6 wobum avatsokalae, eva wonye tonye dzo hafi; gbedala meli na nye anutrobi o, eva wonye nyemeda vo o hafi.” 7 Afika amea de le abe Hiob ene, amesi le djudoname nom abe tsi ene, 8 eya kple ame vlowo le ha bom,

eye eya kple ame vodiwo le afi deka dzi? 9 Elabena egblo be: „Menye vide na amegbeto, ne edze xoló kple Mawu o.”

10 Eyata, mi ntsu nunyalawo, milé to de nyeye! Nede megbe xaa be, Mawu nawo nu vodi, eye nusékátátó nawo nu madzomadzo; 11 ke boŋ edoa etefe na amegbeto le efe nuwowo nu, eye wónana wovaa me na ntsu le efe zozome nu. 12 Nyatefee, Mawu mewo nu vodi o, eye nusékátátó la metea nya dzodzoe de to o. 13 Ame-ka tso anyigba de asi ne, eye ameka do xexeme godoo la gome anyi? 14 Ne edia edokui to ko, eye wogbugbo efe gbogbo kple efe agbe gagbo de edokui me la; 15 ekema nutilawo kata nu ayi, eye amegbeto agazu ke. 16 Ne nunya le asiwo la, ekema se nya siawo, eye nale to de nye nyawo fe didi nu! 17 De amesi le fu nya dzodzoe la, ate nu adu dzia? Eye de nêbe, yeabu fo dzodzoe to, si nye nuseto la? 18 De wokpo mo agblo na fia be: yakame, eye na amegã be: ame vodia? 19 Eya, amesi medea amegãwo dzi o, eye media kesinotowo fe nya wua ame dahewo to o, elabena wo kata la efe asinudowowo wonye. 20 Woku le adabafofo deka me, dukowo fe mo tso zi le zãtife, eye wo nu yi; wode nusetowo da, ke menye to amegbetowo fe asi dzi o. 21 Elabena etsa nku do amegbeto fe mowo nu, eye wole efe afodedewo kata kpom. 22 Viviti kple blukwa deke meli, si me nu vodi wola abe do o. 23 Elabena medoa nkeke na amegbeto, be wovawo nu le Mawu nku me o. 24 Egbãa nusetowo gudugudu, eye wotsã bubuwo doa wo tefe. 25 Esi wonya wofe nuwonawo la, eyata wotua asi wo fua anyi le zã me, eye woagbã gudugudu. 26 Efoa wo abe ame vodiwo ene le dutofu; 27 elabena wode megbe le enu, eye womelé nku de efe mowo nu o, 28 eye womehe ame dahewo fe ylidodo va enku me, ne wãse hiãtowo fe ylidodo o. 29 Ne ena gbodeme va afe la, ameka abu fe? Eye ne eya efe mola, ameka ate nu akpoe? Ke efe nku le dukowo kple amegbetowo kata nu,

a Ps. 1, 1.

b 9, 22.

d Ro. 2, 6.

e 19, 3.

f Heb. 1, 14.

g Ps. 103, 5.

h Mfo. I. 3, 19;

Ps. 104, 28.

i kp. 18.

k Ps. 56, 14;

108, 4.

l 31, 4; Lod. 5,

21.

m Ps. 139, 11, 12.

o 12, 11.

p 27, 2.

r 33, 9.

s 3, 15, 20.

t 6, 4.

u Mo. II. 22, 22.

v 15, 16.

30 be ame vlowo magadu dzi, eye woanye mōka na duka la o.

31 De amea de gblō na Mawu kpōbe: Mekte fu, evō wōnye nyemewo vā deke o hafia? 32 Nusi kpōm nyemele o la, fiaem, eye ne mewo nu madzmadzōa de la, nyemagawōe azo oa? 33 De wōado etefe le wō susu nua? Wō que nu mele dzedzem o, eyata kpō eme natsō, menye nye o. Eye ne ēnya nane la, gblōe! 34 Nugōmeselawo kple nunyala, siwo le to domem la, agblō nam be: 35 „Nunya mele Hiob fe nufofo me o, eye tamebubua deke mele efe nyawo me o.“ 36 Oo, de woate Hiob akpō atradii le nūdoḍo, si wōna abe ame vlowo ene la ta! 37 Elabena etsō vōḍiwoḍo kpe de efe nuvōwo ḡu, ele alome dem le mia dome, eye wōle nu gede fom de Mawu ḡu.

Elihu fe nufofo etfik: Amegbeto gblōa edokul kple konyifafa ko. Mawu dḗa bonu dzodzoe.

35 Eye Elihu xō edzi gblō be-
na: 2 Nya nyui enye sia gblōm nēle be: „Tōnye dzo wu Mawu tōa?“ 3 Elabena ēle gbō-gblōm be: Vide ka wōnye nam? Eye ne nyemele nuvō wom o hā la, vide ka gō wōnye nam? 4 Ma-ḍo equ na mia kple xōwōwo! 5 Fo ko te, nalé ḡku de dzifo, eye kpō alilikpo, siwo le tawōme boola ḍa! 6 Ne ēwo nuvō la, nuka nēwōe, eye ne wō nu vōḍiwoḍo sō gblō la, edomee nagblēa? 7 Ne ēnye ame dzodzōe la, nuka tōm nēle ne? Alo nuka wōaxo le asiwō? 8 Ame abe wō ene, wō vōḍiwoḍo ava dziwō ke; eye wō amegbetovi, wō dzodzōenyenye ava dziwō!

9 Wodoa ḡli le ametedeanyi gedewo ta, eye wodoa boboe le ḡusētō fe alokpa ta; 10 ke womegblōna be: Afika Mawu, nye wō la, amesi na kafukafuhawe le zā me, 11 amesi fia nu mi wu anyigba dzi lāwo, eye wōde nunya tagbō na mi wu dzifoxewo la le o. 12 Wodo ḡli le ame vōḍiwoḍo fe da-
daa ta, ke meḍo equ o. 13 Yakanyawo koe Mawu mesena o, eye ḡusēkatātō la melēa ḡku de equ o. 14 “Azo nēle gbōgblōm hā be, yemele ekpōm o. Nya la le epku me, dzo esi nu ko! 15 Ke azo, esi

a Nyagb. 6, 11.

b 40, 5.

d 38, 2.

e kp. 5.
f Ps. 72, 4, 12.

g 22, 2.

h 33, 16.

i 34, 9.

k 7, 20.

l Ro. 11, 35.

m kp. 10.

n Ps. 42, 9; Do. 16, 25.

p Yoh. 9, 31.
q 22, 8, 9.

efe dōmedzoe mehe to na ame, eye metsō deke le vodada gede-
wo fe nya me o la, 16 eyata Hiob fo nu yakatsyo, eye wōlō nyawo fo di, nunyaa deke mele wo me o.

Elihu fe nufofo mbeto: Eya fia aai Mawu fe dzodzōenyenye kple ḡānyenye zi deka.

36 Eye Elihu fo nu yi dzi gblō
bena: 2 Kpō asinyenu vie. eye mafia nu wō, elabena nya ḡali woagblō de Mawu ḡu. 3 Mahe nye nunya tso adzōge ve, eye matso na nye wōla. 4 Elabena nyatefee, alakpa mele nye nyawo me o, eye nunyala kpamkpam enye si le gbōwō.

5 Kpō ḍa, Mawu lolo, efe nunya fe ḡusē tri ako, ke medoa vīo amea deke o. 6 Menana ame vōḍiwoḍo nōa agbe o, eye wōtsōna na hiātōwo. 7 Medea efe ḡku ḍa le ame dzodzōewo ḡu o, eye wōnana wobobo nōa fiawo gbō le fiazikpuiwo dzi ḍaa, ne woatsi kōkōfe. 8 Ne wode kōsōkōsō wo, eye wole hiā fe ka me la, 9 eḍea wofo nuwōwo kple wofo dzidada-
wo fiaa wo, le esi wodo wo ḍokui de dzi ta: 10 Aḗoua to na wo de tohehe la ḡu hegblōna be, woatḗo tso wofo nu vōḍiwoḍo me. 11 Ne wodo to, eye wosubōe la, ekema woawu wofo ḡkekewo nu le dzōgbenyuie me kple wofo fewo nu le dzidzo me. 12 Ke ne womeḍo to o la, ekema woatsi aḡutḗo nu, eye wo nu ayi le numanya-
manya me. 13 Dōmedzoe le dzi ta na ame vlowo, eye ne ede ga wo la, womefoa koko o, 14 ale be wokuna le dekaḡkui dzodzoe me, eye wofo agbe nōna abe matrewola tō ene. 15 Ke etsōa hiā ḍea hiātōwoe, eye wōtsōa xaxa oua “to na woe.

16 Ade wō hā tso xaxa fe ve me ayi tefe keke, afisi mexaxa o, eye nusiwo ava wō kplō dzi la, ada ami nyananyanya. 17 Ke ne ame vōḍi fe afiatsoḗo yō mewō fū la, ekema afiatsoḗo kple tohehe adze dziwō. 18 Elabena dōmedzoe megafū wō nayi fewo ḍu ge o, eye tawōflega gbogboawo megakplō wō traee o. 19 De wō ḡli, si nēdo le hiā me kple wō kutriakuwo katā ate ḡu ade nane nua? 20 Zā, si kplō dukōwo ḍa

le wo tefe fiafiafia la, megano dzrowòm o. 21 Kpò dokuiwò dzi nyuie! Megatò de yakanu ñu o, elabena èlāa eya wu hiā.

22 Kpò da, Mawu tsoa efe ñu-sè waa nu tsuwò; eye ameka nye "nufiala abe eya ene? 23 Ameka do efe mowo ne, eye ameka kpò mō agblò ne be: Ewò nu manyo-manyo? 24 Ke boq do efe nuwò-wò, siwo ñu amegbetowo dzia ha le la, de dzi! 25 Amegbetowò katā kpòa dzidzò le enu, eye kodzogebea kpòne tsoa adzoge. 26 Kpò da, Mawu tri ako, mele nyanya me na mí o, eye efe fewo gomedidi meli o. 27 Elabena ehea tsi tontonwò yia dzi, eye efe afuwò dzaa tsi. 28 woduduna tsoa alilikpowo me, eye wonyona de amegedewo dzi. 29 De amegbetòa de nya, alesi wokeya alilikpowo me, kpèr alesi efe agbadò dzena kpèrrr... laea? 30 Kpò da, eke-ke kekeli de edokui dzi, eye wò-tso afu, si do tso atsiafu me la, tsoy edokui dzi. 31 Elabena eya wòtsona hea to na dukowo, eye wónaa nududu wo kpankpan. 32 Eya dzikedzo de efe asiawo kple eve me, eye wòdòe da de efe ketowo ñu. 33 Efe gbèdède le boblo domi, eye efe domedzoe le ñu vām de nu vòdi wòwò ñu.

Elihu je nufòfo nuwuwu: Mawu je gányenye le ahom me.

37 È, esia na nye dzi lā kpo-kpokpo, eye wòbu de do me nam. 2 Oo, mise efe gbèdède hoo kple bublu, si dona tsoa efe nu me la da! 3 Edea asi enu dona de dzifo bilbo la te, eye efe dzikedzo dea anyigba je míòeanu. 4 Emegbe wòxlāna, eye wòdèa gbe fiatòe, naneke mexea mō ne o, ke boq wosea efe gbe. 5 Mawu dea gbe nukutòe, ewò na gā, si mele nyanya me o. 6 Elabena egblōna na "sno bena: Dza de anyigba dzi! eye na "tsidzadza gā be: Dudu yoo! 7 Enana amewo katā dea asi asite me, ne amegbetowò katā nadze si efe nuwò-wò. 8 Gbemelā yia bebefè, eye wògbona de emelemlòfe. 9 Ahom tsoa dziehe, eye vuvò tsoa anyiehe. 10 Mawu je fufu nana tsi blana, eyeto kekewo foa fudeka. 11 Etsòa

tsi doa agba na alilikpowo, eye efe dzikedzo kakaa alilikpowo me; 12 eye wòtrona foa xlā go-doo le efe kpòkplò nu, ne wòawò nusiwo katā wòdò ne la le anyigba bilboa dzi. 13 Enana wòvana, ne wòatsòe ahe to na anyigba dzi nòlawo loo, alo ne wòawò do-menyo na woe.

14 Hiob, lé to de esia ñu, zi dodoe, eye nalé ñku de Mawu je nukunuwo ñu! 15 Enya alesi Mawu doa dòwoe, eye wònana kekelidona tsoa efe alilikpowo mea? 16 De enya alesi alilikpowo nòa agba bami, nusi nye nunyala ñu-tonuto je nukunuwòwò? 17 Wò, amesi je awuwò xaa dzo, nenye be, dzieheya na anyigba do ho anyi la, 18 mí kpakpliie xa dzingoli, si le abe ahuhòe, si wokò ene la gobaa? 19 To nusi miadagblò ne la, na mí! Elabena miatè ñu ahe nya deke ayi enku mee o le miatè viviti la ta. 20 De woadagblò ne be, mele nu fo gea? Alo de amea de bi be, woatsròea? 21 Eye azò womele kekeli, si le keklèm le alilikpowo me la, kpòm o; ke ne ya fo to edzi la, enu kòna. 22 Sika tsoa anyiehe, eye atsyòdòdò, si dzia ñu la, le Mawu ñu. 23 Dusekatàto la, amea deke matui o, efe ñusè tri ako, ke metea se kple dzòdzòenyenye bilbo de to o. 24 Eyata amegbetò navòe. Meléa ñku de amesiwo katā bua wo dokui nunyalawoe la ñu o.

Mawu je nufòfo gbàto le ahom me. Exiè nukunuwo le nuwòwo me kple xexeamè dzidudu ña, eye wómia nu na Hiob.

38 Eye Yehowa do ñu na Hiob le dzia me gblo bena: 2 Amekae tso nufòfo, si nunyaa deke mele eme o la, blu adanudodo mee? 3 Tso, nasa avo de ali abe ñutsu ene; mabía nya wò, eye nafia num!

4 Afika nènò, esime medo anyigba gome anyi? Ne nunya le tagbo na wò la, ekema gbloe! 5 Ameka do efe dzidzeme? Enyae tso! Alo ameka da dzidzeka ne? 6 Nuka dzi wòdò egome anyi do, eye ameka do efe dzogoodzikpe, 7 esime ñukexletiviwo katā le aseye tso, eye Mawu je viwo katā gli kple dzidzò? 8 Ameka

a Ps. 26, 9.

b 38.

d 5, 10.

e Ps. 104, 3.

f Ps. 18, 16, 16.

g 28, 12-28.

h Ps. 29, 3.

i 31, 35.

k 24, 25.

l 40, 7.

m Ps. 147, 16.

n 38, 28.

p Lod. 30, 4.

r Ps. 104, 22.

tso wotruwo xe mɔ na atsiafu, esime wodo tso vidzido me? 9 Esime metsyo alilikpo ne, eye medzii gongon de bluko me;^a 10 medo lifo ne, eye mede gameti kple agbo enu 11 hegblo bena: b'Affi nava se do, eye mayi ngo o; eye affi wo tsotsoe kpakawo afo doa?

12 Le wo agbe me n'kekewo me la, de nede se na ndi kpo, eye nefia agudzedze fe n'afe, 13 ne w'ale anyigbatoga avuwo ame v'odiwo da le egua? 14 Etrona abe tsu, si wonya ene, eye nonomewo tsia anyi abe avo ene. 15 Woaxo kekeli le ame v'odi si, eye woage abo, si wodo de dzi la. 16 De nede atsiafu dzofe, eye nezɔ egame kpoo? 17 De wouku fe agbo na wo, eye nekpo bluko tsiditsidi fe agbo kpoo? 18 Ekpo anyigba fe kekemea? Ne enya nusiawo kata la, gblɔe!

19 Kekeli gbo mɔ de, eye afika nye viviti fe n'afe, 20 ne nakplo wo ayi wofe lifo dzii, eye nanya wofe afe gbo mɔa? 21 Enyae tso, elabena yemayi wodzi wo, eye wo n'kekewo fe xexleme so gbo!

22 De nede afisi wodzra sno do, eye nekpo afisi wofo dzikpewo nu fu do, 23 esiwo metu do de xaxayi, avuwagbe kple avakpegbe nua? 24 Mɔ ka kekeli mana tona, eye afika yedzefeya tona kakana de anyigba dzi? 25 Ameka do tofe na tsidzadza gawo kple mɔ na dzidegbe kple dzikedzo,^a 26 ne tsi nadza de anyigba, si dzi amegbetɔ mele o, kple gbepadafɔ, afisi amea deke mele o, 27 ne w'ana tagba kple gbegebe naɖi ko, eye gbe mumu namie? 28 De fofɔ li na tsidzadza, eye zamu fe tagegewo la, ameka dzi wo? 29 Ameka fe do mee tsi babla tso, eye ameka dzi dzifo fe smiatsi bablawo? 30 Tsiwo lia abe kpe ene, eye towo ngo bla dekae. 31 Woe saa atifiegwo fe ka, alo wode dea ka kavu kple avutɔa?

32 Woe kpɔa nukexletivi doa goe, eye wode kpɔa koklovino kple viawoa? 33 Enya dzifo fe sewoa, alo wode doa efe dzidudu de anyigba dzia? 34 Ate nu aɖe gbe na alilikpo be, tsi gede nanye atsyo dziwoa? 35 Ate nu ado dzike-

dzowo, eye woayi ava gblo na wo be: M'awoe nye esia? 36 Ameka tso nunya do alilikpo tsiditsidi me, eye ameka na gomesese yamenuwo? 37 Ameka tso nunya xle alilikpowoe, eye ameka tro dzifotsigoewo fo de anyi,^d 38 ale be anyigba wo agbi hefuna, eye anyikowo lena de wo n'ewo nu?

39 Woe kaa ade na dzatano, eye nefaa dowuame nu na dzataviwo, 40 ne wotsyo ako anyi de dowo me, eye wode xa de ave dodoewo mea? 41 Ameka daa nududu na akpaviã, ne viawo le yli dom na Mawu, eye wole tsa giãla tsam nududu makpomakpoe?!

Dziyili: Lãwo fe wawo de Mawu fe uunya de go fia.

39. Enya agamegbewo fe vi-dziyia? eye de nede si yeyiyl, si fu dua zinwoa? 2 Exle dzinu, alesi fu noa wo foa, eye enya yeyiyl, si wodzia via? 3 Wodzea klo heda wo viawo di, eye wovona tso wofe vevesesewo me. 4 Dusẽ doa wo viawo nu, eye wotsina le gbe me, wodzona, eye womegagbɔna vaa wo gbo o. 5 Ameka na ablode gbetedzi? Eye ameka tu ka gbetedzi, 6 si metsɔ gbegebe wo afe na, eye metsɔ dze-fe wo afe n'afe? 7 Du me howowo le kokoe dim ne, eye mele kpɔla fe ylidodo sem o. 8 Ele nu tsam na gbedufe le towɔ dzi, eye wole gbe mumu desiadɔ yome mɔ dim. 9 De to alɔ asubɔ wo kpoo, eye woatsi wo lato gbo adɔa? 10 De ate nu ade ka to de agbleplonu nu, alo woagudu bali me le yowomea? 11 De nado nu de egu, le esi pusẽ kako le esi ta, eye natsɔ wo do agblẽ de esi mea? 12 De nado dzi de egu be, atso wo agbemenuwɔ ava afee, eye woafɔ wo nu fu de wo ava mea?

13 Kolono foa avala kpakpaka, ke damixe fe avala kple fu ye wonyea? 14 Kpao, hafi bon edaa efe azi de anyigba, eye w'ana ke dzodzoe foa wo; 15 ke enlɔne be, be woado afo edzi, eye gbemelãwo agbãe. 16 Esẽa nuta le viawo nu, abe menye eto wonye o ene; eye ne efe agbagbadzedze zu dzodzro hã la, no me-

^a Lod. 8, 29.^b Ps. 104, 8. 9.
^d Mo. 1. 7, 11.^c 37, 8.^f Ps. 147, 8.^g Yos. 10, 11.^h 28, 26.ⁱ Ps. 147, 16.^k 9, 9.

dzins o. 17 Elabena Mawu na nunya bu dee, eye mena gome-sesea dekee o. 18 Ne edzo wawaa la, ekoa so kple edola.

19 Wòe na nusè saa, eye wòe tso kodza tso ko nu nea? 20 Wòe na wòdzoa kpo abe òetsuvi enea? Efe gbogbo fuxefuxe nyeye nòdzi. 21 Ele anyigba kam, ekpaa dzidzo le efe nusè nu, eye wòyina dakpea akpablalawo. 22 Vòvò doa nukokoe ne, nò medzins o, eye metroa megbe dea yi o. 23 Daku, akplo kple tunuhlo le zi dom de enu. 24 Enyrā, eye wòdze agbo heka anyigba le dadam, eye ne kpè dī hā la, metona o. 25 Ne kpè dī la, exlōna be: Edo dzi loo! Ava kple avafia je gbedede kpakple avayli je ya le edzi dzem tso adzoge ke!

26 Wò nunya nue avako dzona, eye wòkekea efe avala doa ta dziehe lena? 27 De hō dzona le wò nya nu, eye wòwɔa efe ato de kòkòfea? 28 Enoa agakpewo dzi, eye wòwɔa ato de agakpewo to kple towo je tsutsuēafe. 29 Afima wòtsaa nu nuɖuɖu tsona, eye efe nku kpaa keke didife ke. 30 Viawo noa vu, eye "afisi ametsiawo le la, afima wòwɔna.

HJOB bobo edokul de Mawu te.

40. Eye Yehowa do nu na Hiob gblɔ bena: 2 "De nyahe-deamegula ahe nya kple nusēka-tātɔa? Amesi fia nyanye Mawu la, nedo enu! 3 Tete Hiob do nu na Yehowa gblɔ bena: 4 Kpɔ da, nyemele deke me o, nya ka matsɔ ado enu na wò? Maɔo asi nu.

Mawu je nufofo evelia le ahom me. Ede efe nusè de go na le Nil-tasisi me nyi kple lowo guti.

5 Meɔo nu zi deka, eye mede nu le eme; meɔo evevea, eye nyemagawɔe azɔ o. 6 Tete Yehowa do nu na Hiob le dziya me gblɔ bena: 7 Sa avɔ de ali abe nɔtsu ene, mabia nya wò, eye nafia num! 8 De nagblè nye afiatso to me, eye nabu fom be, twòwè nye dzodzɔe? 9 De abɔ le asiwò abe Mawu ene, eye nate nu ade gbe abe eya enea? 10 Ekema tso bubu kple ganyenye do atsyɔe, eye nado fianyenye kple putikòke! 11 Trɔ wò damedzoe fo de anyi

duu, fo nku de dadalawo katã dzi, eye nabobo wo de anyi! 12 Lé nku de dadalawo katã dzi, te wo de anyi, eye naho ame vòɖiwo da le wo teɛ! 13 Ði wo katã de ke me, eye natu nu de woɛ mo nu de blukò me! 14 Ekema nye hā makafu wò be, wò nudusi xò na wò.

15 Kpɔ tɔmenyi, si mewo kpe de nuwò da! Eɖua gbe abe nyi ene. 16 Kpɔ da, efe nusè le efe ali me, eye efe nusè le efe fodo-kawo me. 17 Eli efe asike de dzi abe sederti ene, eye efe atagbo me kawo do wo nɛwo me kunyakunya. 18 Efe fuwo le abe akobliyetiwo ene, eye efe fuwo le abe gakpɔti ene. 19 Eya nye Mawu je nuwɔwɔwo je gbãto, eye ewɔla tso yi de asi ne. 20 Elabena nuɖuɖu miena de towo dzi ne, eye gbemelāwo katã dia adzɔ le afima. 21 Egbɔna de eme le tɔngɔrefe te, eye wòylana de aflawo me le si me. 22 Agungbawo do vɔvɔli de edzi, eye amutiwo de to dee. 23 Kpɔ da, ne tɔsisi de ati vɔ me la, dzika metsoa efo o, eye ne Yordan le fojom de nuti nu ne hā, enoa anyi bɔkɔ. 24 De amea de ate nu alée le ngɔdze, eye wòafɔ ka de nɔti me nea?

25 De nate nu atso ju adee blɔo, eye natsɔ ka amimi efe ade de anyia? 26 De nate nu afo keti de nɔti me ne, eye natsɔ fu agɔ alɔxatsa nea? 27 De wòafɔ koko na wò vu, eye wòafɔ nu kpɔli wò kple gbe bɔɔe? 28 De wòabla nu kpɔli wò, eye natsɔe awɔ dɔ-lae tegbea? 29 De nafe le enu abe xevi ene, eye nade kae na wò nyɔnuviwoa? 30 De dɔkpɔlawo doa asi de enu, eye wòmáns de asitsalawo domea? 31 Ate nu agɔ efe ayi kple akplo, eye nafa vɔ de efe ta? 32 Ka asi enu kpɔ, eye nanyae be, avu wòanye! Mágawɔe evevea o.

Nufofo le lo nu dziyiyi.

41. Kpɔ da, efe mɔkpɔkpɔ azu dzodzɔ: ne ekpɔe tete ko la, ado baba de anyi. 2 Amea deke medoa nu tamee, be wòavuvui o; eye ameka ate nu ana te de nunye? 3 Ameka tre nu na-

o Xab. 1, 8; Mat. 24, 28.

b Yes. 27, 1.

d Yes. 45, 9.

e 38, 3.

f 37, 5.

nam, ne mado etefe ne? Nusiwo le dzifo blibo la te la, tonye wonye.

4 Nyemazi dodo e le efe nti-
nuwo, efe nusē gbogboawo kple
efe nɔnɔme dzeani la nu o. 5 Ame-
ka aklo awo le egu, eye ameka
ado efe aduwo domee? 6 Ameka
awo efe ŋku me wotruwo? Dodzi
fo xlā efe aduwo. 7 Efe akpo-
xonu trikpawo nye adegbefonu,
eye wolē de wo nɛwo nu kpadi-
kpadi. 8 Womimi de wo nɛwo
nu, ale be ya metoa wo domee
o. 9 Desiade ku de nɔvia nu, eye
wode alo wo nɛwo me, ale be
womate nu amā o. 10 Efe nye-
nyē kea dzo, eye efe ŋkuwo le
abe agudzedze fe adabawo ene.
11 Kakati bibiwo dona tsoa efe
nu me, eye dzoxiwo hlēna gepe-
pe. 12 Dzudzo dona tsoa efe nti
me, abe alesi wōdona tsoa ze, si
te wotsō keti do dzo do wōle fi-
fiēm la me ene. 13 Ne egbo la,
akawo lēa dzo, eye dzofadewo
dona tsoa efe nu me. 14 Nusē le
efe kō me, eye godzi le ye dum
le engo. 15 Efe doyi medzo gbloyi
o, ke boŋ edo akpa de egu kpa-
dikpadi. 16 Efe dzi do akpa abe
kpe ene, edo akpa abe te ene.
17 Ne etso la, dzidzi foa nusētō-
wo, eye godzi nana woluluna. 18
Ne wotsō lānu de egu, edanye yi
alo akplo o, edanye fiavi alo aq-
tro o la, exa akpo. 19 Ebuwa ga
yibo abe gbe fufu ene kple akobli
abe ati nyunyo ene. 20 Aqutro
menyāne o, eye akafokpewo nɔna
ne abe ahōliti ene. 21 Ebuwa kpo-
viakpoe abe ahōliti ene, eye ne
akplo le wō lūm la, edia kokoe
ne. 22 Efe domegbo nye sonu-
gale dadewo, eye wōdena de ba
me abe lufotasiadam ene. 23 Ena-
na to gome fiēna wlowlowlo abe
nuḍaze me ene, eye wōblua atsia-
fu abe amidaze me ene. 24 Eyome
dea mumutsi, eye toa dzi funa til.
25 Etogbea deke mele anyigba
dzi o; nuwōwo, si ŋo medzina o
la, wōnye. 26 Eklēa ŋku de nu
gāwo katā; eya nye fia de lā da-
dadzrawo katā dzi.

Hiob tro dzime.

42. Tete Hiob do nu na Yeho-
wa gblō bena: 2 Azo me-

nyae be, ate nu awo nuwo katā,
eye nusi nēdo la, mesesēna na
wō o. 3 Ameka tsoa numanya-
manya tsyōa adagudede dzia?
Eyata b megblo nya, siwo gome
nyemese o, kple nusiwo kō wum,
eye nyemede si wo o la. 4 Do
to, ne majo nu; mabia nya wō,
eye nafia num! 5 Wogblo nya
le nuwō mese; ke azo la nye ŋku-
wo kpo wō. 6 Eyata megbe nye
nyawo, eye wovem le ke kple
afi me.

Mawu tro afa na Hiob le xolṣawo ŋku me.

7 Eye wōva me, esi Yehowa
fo nusiawo kple Hiob vō megbe
la, Yehowa gblō na Temanito Eli-
faz bena: Nye domezoe bi de
mia kple xōwō eveawo nu, ela-
bena miefo nu nyula deke le
ŋunye abe nye dola Hiob ene o.
8 Eyata milē nyitsu adre kple
agbo adre, eye miyi nye dola Hiob
gbo, ne wōasa numevō na mi.
eye nye dola Hiob nade kuku
de mia ta; elabena eya ke fe ŋku
me makpo, hafi nyemado bome-
tsitsi la tefe na mi o; elabena
miefo nu nyula deke le ŋunye abe
nye dola Hiob ene o. 9 Tete Te-
manito Elifaz, Suaxto Bildad kple
Naamatō Zofar woyi dawo, abe
alesi Yehowa gblō na wo ene;
eye Yehowa kpo Hiob ŋku me.

Mawu yra Hiob wu tsā.

10 Eye Yehowa gaḍo Hiob tē,
le esi wōde kuku de xolṣawo ta
la nti; eye Yehowa dzi nusiwo
katā nō Hiob si tsā la, de dzi tzi
gbo zi eve. 11 Eye nɔviaqutsuwo
kple nɔviaŋuwo katā kpakple
efe ame nyanye tsātōwo katā va
egbo; wodu nu kpili le efe me,
eye wodo baba ne hefa ako ne le
dzogbevō, siwo katā Yehowa he
va edzi la ta, eye wo dome ame-
sīame tso kesita dekadeka kple
sikasisge dekadeka ne. 12 Yeho-
wa yra Hiob fifia wu tsā, eye alē
akpe wuiene, kposo akpe ade, nyi
eveve tefe akpe deka kple tedzi-
no akpe deka nō esi. 13 Dutsuvi
adre kple nyonuvi etō nō esi. 14
Ena ŋko nyonuvi gbāto be Yemi-
ma, evelia be Kezia, eye etōlia
be Keren-Hapux. 15 Womekpo
nyonu dzetugbea deke le anyi-
gba blibo la dzi abe Hiob vinyo-
nuwo ene o; eye wo fofu na anyi-

a 28, 2.

b Lod. 28, 13;
Yoh. 1. 1, 9.

d 28, 2.

e Kex. 14, 14.

f 8, 7.

g Mo. IV. 27, 8
v. 11.

gba wo de wo naviutsuwo dome.
16 Esia megbe Hiob gano agbe fe
alafa deka kple blane, eye wò-

kpo viawo kple efe tɔgbuyiɔviwo,
dzidzime ene sɔɔ. 17 Hiob tsi, eye
agbenɔɔ tii, hafi wòku.^a

^a Mo. I. 25, 8.

PSALMOWO.

AGBALE GBATŌ.

Mawuvɔla kple mawumavɔla.

1. Woayra amesi mezonɔ de ame
vɔdiwo fe adanɔdɔdo nu o,
amesi metsia tsitre de nuvɔwɔla-
wo fe mɔ dzi o, eye menɔa anyi
de fewudulawo fe ha me o;^b 2 ke
boɔ fekpɔa dzidzo le Yehowa fe
se la nu, eye wòdea gungble le
efe se la nu zã kple keli. 3 Eya-
ma idi ati, si wodo de tɔuwuwo
to, si tsena le etseyi, eye efe angba-
wo melia xe o; eye nusianu, si
wòwɔna la, ewɔne wua nu nyuie!

4 Ame vɔdiwo ya mele alea o,
ke boɔ wole abe tsro, si ya lonɔ
de nu ene.^c 5 Eyata ame vɔdiwo
manɔ te le ɔɔnudɔdrɔ me o, eye
nuvɔwɔlawo manɔ te de ame dzo-
dzɔewo fe ha me o. 6 Elabena
Yehowa nya ame dzodzɔewo fe
mɔ, ke ame vɔdiwo fe mɔ buna
gbidi.

Nyagbidɔi le Mawuvi la fe fiadufe kple futowo
dzidzidu gunt.

2. Nukanuti dukɔwo le nya-
nyrã, eye anyigba dzi dukɔ-
wo le tame bum dzodzro?^d 2 Anyi-
gba dzi fiawo tso, eye amegãwo
fo takpli de adanu me de Yeho-
wa kple efe amesiamina nu.^e 3 Mi-
na miatso woje kawo, eye miade
wofe gawo afu gbe le mia nu!^f

4 Amesi bɔbɔ nɔ dzifo la, le
nu kom, eye Afeto la le alome
dem le wo nu.^g 5 Emegbe afo nu
kpli wo le efe damedzoe me, eye
wòado ɔɔdzi na wo le efe dziku
me.^h 6 Ke nye la meɔo fianye le
Zion, nye to kɔkɔe la dzi.

7 Mele tamedɔdɔ la gblɔ ge afia:
Yehowa gblɔ nam be: ^bVinye nè-
nye, egbea medzi wò.^d 8 Biam,
eye matsɔ dukɔwo awɔ wò do-
menyinu kple anyigba, fe mlɛ-
nuwo awɔ tɔwòe! 9 Atsɔ egati-

kplɔ ato wo nyanyanya, eye agbã
wo abe zemela fe ze ene!

10 Eyata mi fiawo, midze nu-
nya, eye mina woaxlɔ nu mi, mi
anyigba dzi ɔɔnudɔwɔlawo! 11 Mi-
subɔ Yehowa kple vɔvɔ, eye mi-
tso aseye kple dzodzo nyanya-
nya!^d 12 Migbugbɔ nu na via,
be magado damedzoe, eye mia-
tsrɔ le mɔ ta o! Elabena esuso
we, efe damedzoe nafla.^e Woayra
amesiwo katã sii tso la!

Dzidzido de Mawu nu le futowo katã gunt.

3. Dawid fe ha, esime wòsi le
via Absalom nu.^k

2 Yehowa, aleke nye ketɔwo sɔ
gbɔ ale! Ame gedewo tso de nu-
nye. 3 Ame gedewo le gbɔgbɔm
le nɔnye be: Xɔnamea deke mele
Mawu gbɔ ne o! Sela.

4 Ke wò, Yehowa, enye nye
akpoxɔnu kple nye bubu, eye wòe
fo nye ta de dzi.^o 5 Metsɔ gbenye
yo Yehowa, eye wòtɔ nam tso efe
to kɔkɔe la dzi. Sela.

6 Memlɔ anyi, eye medɔ alɔ:
meganyɔ, elabena Yehowa lɛm
de asi.^p 7 Ame akpe nane, siwo
ho de to dem godoo la, mele nɔ
dzim nam o.^q 8 Tso, Yehowa, nye
Mawu, xɔ nam! Elabena wòe fo
tome na nye futowo katã, eye
nɔye adu na ame vɔdiwo.^r 9 Ye-
howa si me xɔname le. Wò ya-
yra neva wò dukɔ dzi! Sela.^s

Dawid fe Bɛ gbedodɔa kple dzidzifo le xɔse
me de futowo nu. Mawu do ɔnkpe xɔlɔawo
le vɔvɔ ta.

4. Dawid fe ha na kasaɔkuto-
wo fe heno.

2 Ne meyo wò la, to nam, nye
dzodzɔenyenyeye fe Mawu, wò ame-
si na alomedefem le xaxa me; ve
nɔnye, eye nase nye gbedodɔa!
3 Mi nɔtsu fe viwo, zi nenie mi-
adi gbɔ nye bubu, yakanu nana
mia nu nyom, eye mianɔ aɔatso

^b 119, 1; 26, 4;
Lod. 4, 14; Yer.
15, 17.
^c Ps. 12, 12; Heb.
12, 28.
^d Sam. I. 10, 1.
^e 119, 36, 47, 70,
97.

^f Yos. 1, 8; Mo.
V. 6, 7.

^g 34, 9; 84, 13;
Yer. 30, 18.

^h 92, 13-18; Yer.
17, 8.

ⁱ Sam. II. 15, 14.

^j 35, 5; Hl. 21,
18; Hos. 13, 3.

^k 37, 18; Hl. 23,
10; Tim. II. 2,
19.

^l 84, 12.

^m 4, 9; Lod. 3, 24.

ⁿ Do. 4, 26-30.

^o 27, 3.

^p Nyad. 11, 18;
19, 19.

^q 56, 7.

^r Yer. 2, 20; 5, 5;
Lu. 19, 14.

^s Yer. 3, 23.

^t 37, 13; 59, 9.

^u Yer. 34.

^v 89, 27-30; Do.
13, 33; Heb. 1,
5; 5, 5.

^w Dan. 7, 12, 14.

^x Nyad. 2, 27;
12, 5; 19, 15.

yome dim? Sela. 4 Ke minyae be, Yehowa "tia mawumeme na edokui! Yehowa seae, ne meyoæ. 5 Dzi neku mi, ðke migawo nuvõ o! Mifo nu le dzi me le miafe abawo dzi, eye mizi doðoe! Sela. 6 Misa dzodzøenyenyevø, eye mido nu de Yehowa nu!

7 Ame gedewo le gbøgbølm be: Ameka ana miakpo nu nyui kple ŋku? Oo, Yehowa, na wò ŋku me kekeli naklè de mia dzi! 8 Ede dzidzo nye dzi me wu wo le ye-yiyi, si me bli kple wein bø de wo si. 9 Mamlo anyi le ñutifafa me ado alõ enumake: elabena wò Yehowa dedeko ana manò dedie.

Dawid fe ñdi gbedododa le dzidodo de Mawu nu me, eye wòla kpekedegø tso Mawu gbo le efe futowo nu.

5. Dawid fe ha na dzekulawo fe henø.

2 Yehowa, nye nyawo nede to me na wò, se nye hùdeðe, 3 eye nalè to de nye ãlidodo nu, fianyè kple Mawunye, elabena wòe mele gbe dom da na. 4 Yehowa, se gbenye le ñdi, medzra do de nu-wò le ñdi hele asiwò nu kpom. 5 Elabena Mawu, si nu tovo wo-wò medzea eñu o la, nenyè: nu võdi wola menõa gbawò o. 6 Adegbefolawo menõa te de ŋku-wò me o; èlèa fu nu vlo wlawo katã. 7 Etsrõa avatsokalawo; Yehowa tsria hlõme kple alakpatø. 8 Ke nyae mage de afewò me le wò amenuveve gede la nu, eye mavõ wò ahade ta agu de wò gbexoxø køkøe la nu.

9 Yehowa, kplòm le wò dzodzøenyenyè la nu le nye ketowo ta; ta wò mø de ngonye! 10 Elabena nya vavãa ðeke mele wofe nu me o, gbeblè le wofe dzi me, wofe veme enye yodo nuvo, eye wovivia nu me kple wofe aðe. 11 Mawu, bu fò wo! Wofe adanudedewo netsò wo fu anyi, tu asi wo fu anyi le wofe dzidada gbo-gboawo ta, elabena wodze aglã de nuwò! 12 Amesiwø katã doa nu de nuwò la, nakpø dzidzo, woatso aseye tegbee, elabena èkpo wo ta; amesiwo katã lõ wò ŋko la, nado de nuwò hoo! 13 Yehowa, wòe yraa ame dzadzøe, eye nò-tsoa amenuveve foa xlãe abe akpoxõnu ene.

a 17, 17.

b Ef. 4, 26.

d 16, 17.

e 51, 19, 21.

f 38, 2; Yer. 10, 24.

g Mo. IV. 6, 25, 26.

h 51, 10.

i 13, 2, 3.

j Mo. III. 26, 6; Ps. 3, 6.

k 30, 10; 88, 11; 116, 17.

l 31, 10; Hl. 17, 7.

m 84, 4.

n 26, 4, 26; 40, 15.

o Sam. I. 24, 10; 26, 19; Sam. II. 16, 5-11.

p 26, 8.

q 10, 8, 9.

r Hl. 31, 7-34.

s Ro. 3, 13.

t 40, 17.

u 108, 4.

v 18, 21-27.

Dawid do dzimetotrogbe da, le esime wòe putiã kple luvo fe fukpekpe te. Dudodo de Mawu fe kpekedegø nu.

6. Dawid fe ha na gbe gã kasa-ŋkutowo fe henø.

2 Oo, Yehowa, megaka mo nam le wò damedzoe me o, eye megahø to nam le wò dziku me o! 3 Yehowa, ve nunye, elabena nu te nunye belibeli; da gbe le nunye, elabena ñodzi lè nye fuwo! 4 Dzidzi fo nye luvo ñuto! Eye wò Yehowa, vasede xekayie?

5 Yehowa, trø kò, ne nade nye luvo, xò nam lè wò amenuveve la ta! 6 Elabena ñkudoðo dziwò meli le ku me o, eye ameka akafu wò le tsiẽfe! 7 Medea hũ ouu dedi tea nunye, mefoa adatsi nye aba bekee zã sia zã, eye adatsi foa nye dofe. 8 Nuxaxa na nye ŋkuwo lè ayi, nu te wo nu le nye ketowo katã ta.

9 Mi nu vlo wlawo katã, mite da le gbonye, elabena Yehowa se nye avigbe la. 10 Yehowa se nye kokofofo, Yehowa xõa nye gbedododa alo eve. 11 Du akpe nye futowo katã, eye dzidzi afo wo ñuto; woagbugbo, eye wofe mo atsi dã enumake.

Dawid kpo mo na Mawu dzodzøeto la be, ade ye le yefe futowo si me.

7. Dawid fe konyifaha, si wòdzi na Yehowa, le Benyamintø Kus fe nyawo ta.

2 Yehowa, nye Mawu, mesi wò tso, xòm tso yonyemetilawo katã si me, eye nadem, 3 ne womagalèm avuvu abe dzata ene, eye xõnametõa ðeke manò anyi o! 4 Yehowa, nye Mawu, ne mewo nusua, nu tovo lè de asi nu nam, 5 eye mewo võ de xõnye nu la, - evø wònye mede amesi lè fum yakatsyø la hafi - 6 ekema futo neti yonyeme, eye wòatum, nefanyam de anyigba, eye wòate nye bubu de ke me! Sela.

7 Tsi tre, Yehowa, le wò damedzoe me; tso de nye ketowo fe agbodzedze nu, eye nadzø nunye, wò amesi do wõnudrõ anyi la! 8 Dukowo fe amehawo de to de wò, to wo dzi nagbugbo ayi dzifo! 9 Yehowa enye dukowo fe wõnudrõla. Drõ wõnum, Yehowa, de nye dzodzøenyenyè kple fomadi-

mađi, si le ɣunye la nu! 10 Na ^aame vōdiwo fe nu vōdi wōwō nu natsō, eyenali ke ame dzodzōe la; elabena wō, Mawu dzodzōe la, bēdzroa dziwo kple ayikuwo me kpōna.

11 Nye akpoxōnu le Mawu si, eya xōna na amesiwo fe dzi toa mō dēka la.^d 12 Mawu enye vōnudrōla dzodzōe kple Mawu, si dzi kuna dāa.^e 13 Ne amea de metrō tame o la, enyrea efe yi, evua efe da me di, eye wōnōa adeklo dzi.^g 14 Edzidzēns kple lānuwo, eye wōdraa dzo efe aɣutrōwo. 15 Kpō dā, nu vōdi wōwō fe fu le edum; efo dzogbevōe fe fu, eye wōava dzi alakpa. 16 Ede vō, eye wōwlu eme, ke ege dze do, si wōde la me.^k 17 Efe dzogbevōe trō va efe ta dzi, eye efe ɣutasesē gbugbō va dze efe dzodome. 18 Makafu Yehowa le efe dzodzōenyenyē ɣuti, eye manyō Yehowa, dzifovōito la, fe ɣko.

Mawu fe ɣanyenyē de edokul fia le nuwōwo me. Amegbetovi la fe bobodanyi kple dododēdzi.

8. Dawid fe ha na hēnō la, ne woadzi dē Gatitōwo tō nu.

2 Yehowa, mīa Afetō, wō amesi na wō ɣutikōkōe gbagba gbō dzifō ta, ale gbege wō ɣko dzeani le anyigba blibo la dzi! 3 ^pDeviwo kple yi nonowo fe nu me nēli ɣusē anyi dō le wō ketōwo ta, ne nana ketōwo kple hlōbialawo fe nu natsō kpe. 4 Ne mekpō wō ^rdzifowō, siwo nye wō asinudōwōwō, ɣleti kple ɣletiviwo, siwo nēwō la, 5 ^snuka nye amegbetō, be nēdōa ɣku edzi, kple amegbetovi, be nēlēa ɣku dē eɣu? 6 ^tEsusō vie, nēna wōsō kple Mawu kloē, eye nētsō bubu kple ɣutikōkōe dō nē.^u 7 Etsōe dō wō asinudōwōwōwo nu, eye nētsō nuwo katā de efe afō te.^v 8 alēwō kple nyiwo siaa hekpe dē gbemelāwo hā ɣu, 9 dzifoxeviwō kple jumelāwo kpakple nusianu, si zōa atsiafu me. 10 Yehowa, mīa Afetō, ale gbege wō ɣko dzēani le anyigba blibo la dzi!

Dawid dzi akpedaha na Mawu le dede tso futowo si me ɣuti, eye wōde kuku nē bēna, wōgakpe dē ye ɣu.

9. Dawid fe ha na hēnō la, ne woadzi dē „Dutsuvi la fe ku“ fe gbēdidi nu.

2 Makafu Yehowa tso dzi blibo

a 104, 26.

b Yer. 11, 20; 17, 10 Nynad. 2, 23.

d 3, 4.

e 9, 5. f 7, 12.

g Mo. V. 32, 41; Kony. 2, 4; 3, 12.

h 34, 17.

i 103, 19.

k Lod. 26, 27.

l 96, 13.

n 132, 13.

o Mo. I. 4, 10.

p Mat. 21, 16.

r 22, 23; 40, 10, 11.

s 19, 2.

t 13, 6.

u 144, 3; Heb. 2, 6-9.

v 7, 16.

y Mo. I. 1, 26.

z 7, 17.

aa Mat. 28, 18; Kor. I. 15, 27.

bb 22, 25; 10, 17, 18.

cc 5^a, 14.

me, eye maxlē wō nukunuwōwōwo katā afia. 3 Makpō dzidzō, dzi adzom dē ɣuwō, eye manyō wō ɣko, wō dzifovōito, 4 le esi nye futowo te gbugbō dē megbee, wōdze anyi, eye wotrō le ɣkuwō me ta. 5 Elabena wōe tso nye nya kple nye kodzodōdo la wōde go; ēbōbō nō fiazi dzi, wō vōnudrōla /dzodzōe. 6 Ehe nya dē dukōwo ɣu, ētrō ame vōdiwo, eye nētutu wofe ɣko dā dīkadika. 7 Wotrō futowo, wogbā wofe duwo wozu afedo dīkaa, eye hḱkudōdo wo dzi megali o. 8 Ke Yehowa li tegbee, eye wōdō efe fiazikpui anyi gli dē vōnudrōrō ɣu. 9 Adrō vōnu xexeamē godōo dē etefe, eye wōatso afia dzodzōe na anyigba dzi dukōwo. 10 Yehowa enye mō sesē na hiātowo, enye mō sesē le xaxayiwo me. 11 Amesiwo dze si wō ɣko la, dōa ɣu dē ɣuwō; elabena wō, Yehowa, mēgblēa amesiwo dia yowōme mō la dī o. 12 Midzi kafukafuha na Yehowa, ⁿamesi le Zion, midē gbe fā efe nutsuwōwōwo le dukōwo dome! 13 Elabena ^oebia hlō hlōdolawo, edoa ɣku wo dzi, eye menḱa hiātowo fe ɣlidodo be o.

14 Ve nunye, Yehowa! Wō amesi de asi tenye tso ku fe agbowo me la, kpō alesi mele fu kpemi le nye adikātowo si me la dā: 15 ne ^rmaxlē nya afia le wō ɣko-xōxōwo katā ɣu le Zion-vinyōnu fe duwo me, eye ^smatso aseye le xōname ɣuti. 16 Dukōwo ge dze do, si woawo ɣuto wōde la me, eye dō, si wōdō dī la, dē wofe afō.^t 17 Yehowa dē edokul fia, eye wōdrō vōnu; ame vōdi fe asinudōwōwō dē eya ɣuto. Miyro saḱkuawo! Sela.^u 18 Ame vōdiwo kple duko, siwo katā ɣko Mawu be la, negbugbō yi tsiēfe. 19 Elabena womaḱō ame dahe be dīkaa o, eye hiātowo fe mōkpōkpō mabu tegbee o.^v 20 Tso, Yehowa, megana amegbetō fe alō nade dzi o! Na woadrō vōnu dukōwo le ɣkuwō me! 21 Yehowa. dō ɣodzi na wo, ne dukōwo ^wnadze sii be, amegbetowo yewonye! Sela.

Dawid dō gbe dā le alesi futowo tec dē anyi ɣuti.

10. Yehowa, nukaputi nētsi tre dē adzōge boō, eye nēɣla le

xaxayiwo me? 2 Ame vōdiwo fe dada doa dzikatsofoe na hiātowo: woatsō woawo nuto fe aye, si wo-
do la, alé woe. 3 Elabena ame
vōdi tsoa efe dzimediiwo foa
adegebe, eye nūbiala dea Yehowa
de aga hedea alome le equ.
4 Ame vōdi buna le efe dada me
be: Mabilia eta ase o, Mawua deke
meli o. Efe tamesusu katā nye
esi. 5 Efe nuwōwō dzea dzi ne
yesiyai; wō ʔnūdodrō le /dzifo
ʔi tso egbō, eye wōdoa fufu de
efe ketowo katā yome. 6 Eglbna
le efe dzi me bena: Ke made le
tenye akpō o, eye amesi mado
dzogbevōe me ʔeadekeyi akpō
gbedegbede o la, menyē. 7 Di-
nūdodo, alakpa kple nūtasēnya
yō ʔnu me nē taŋ, eye gbeblē
kple dzogbevōe le efe ade te.
8 Ena xa me de agblekofewo
xa, ebena wua ame madifo, eye
wōnca nū tsam na ame kudawo.
9 Edea xa de ʔaxlefe abe dzata
le ave dodoe me ene, edea xa di,
be yealē hiātō la, eye wōlēa hiā-
tō la hēnca ehem kple efe dō. 10
Efone jua anyi, eye wōmimins
de anyigba: efe nūšē nana ame
kudawo dzea anyi. 11 Eglbna
le efe dzi me be: Mawu fe ŋku
dzo le edzi, eyla efe mo, eye ʔmele
ekpō ge akpō gbedegbede o.

12 Yehowa, tso! Mawu, kō wō
asi dzi, eye meganlo hiātō be o!
13 Nukaŋuti ame vōdi le alome
dem le Mawu nū le gbogblom le
efe dzi me be, mabilia eta ase oa?
14 Ekpōe, elabena wō ŋku le hiā
kple nuxaxa nū, asiwō me wole;
hiātowo tsoe de asi na wō; xō-
nameto nēnye na ʔtsyševiwō. 15
De abo na ame vōdi kple nuwō-
wōla; de ādi efe ʔnu vōdi wōwō,
eye mākpōe oa? 16 ʔYehowa enye
fia tegbetegbe, dukowo tsrō dā
le efe anyigba dzi. 17 Wō Yehowa,
ēdō to hiātowo fe didi, ēli
ke wofe dzi, eye nēfu wō to anyi,
18 ne natso afia na tsyševiwō kple
hiātowo, be amegbetō magada
dādzra le anyigba dzi azo o.

Megasi o, ke bōq xō Mawu dzi se.

11. Dawid to na hēnca la.
Yehowae mesi tso. Aleke
miele gbogblom nam be: Misi yi
miafe towo dzi abe xevi ene? ʔ

a 44, 26.

b 37, 14; 84, 4. 5.

d Xab. 2, 20.

e Yes. 66, 1; P. 33, 13. 14.

f Am. 6, 3.

g 5, 5.

h Mo. 1, 19, 24.

i 73, 4-8.

k 33, 5.

l 17, 15.

m Ro. 3, 14.

o 17, 12.

p 94, 7.

r 73, 8, 9.

s 68, 6; Mo. II, 22, 22.

t 37, 10, 36.

u 19, 9.

v 99, 1.

y Lod. 28, 12.

z 77, 8; Xab. 1, 2.

aa Sam. I. 28, 20.

2 Elabena ame vōdiwo vu da me,
wotsō wofe anutrowo dō daka dzi,
be yewoate amesiwo fe dzi toa mō
deka la, le bluko me. 3 Elabena
wogbā gōmedoqanyiwo ke hā,
nuka ame dzodzōe ate nū wō ma?

4 ʔYehowa le efe gbedoxō kō-
kōe la me, ʔYehowa, amesi fe fia-
zikpui le dzifo la, fe ŋkuwo le
ekpōm, efe adabawo doa amegbe-
tōviwo kpōna. 5 Yehowa doa ame
dzodzōe kpōna, ke efe luō ʔlēa
fu ame vōdi kple amesi lōa nūta-
sēnuwōwō la. 6 Ana dzoka ʔna-
dza de ame vōdiwo dzi, eye dzo,
anp kple ya xōdzo anye wofe kplu
me nu. 7 Elabena Yehowa enye
nūtefewōla, eye wōlōa ʔnu dzō-
dzōe wōwō; ʔdzime dzodzōe tō-
wo akpō efe ŋku me.

Konyifafa le mawuvōlawo fe vōwō kple mawu-
māvōlawo fe qušē kpokpō quti.

12. Dawid fe ha na hēnca la, ne
woafo de gbe gā me.

2 Yehowa, xō na ame, elabena
mawumemewo nu tso, eye anu-
kwaretowo bu le amegbetōviwo
dome! 3 Amesiame vivia nūme
hēnca avatso kam na nōvia, eye
wogblōa adevee.

4 Yehowa netsrō nūme nans tō-
wo kple ade, siwo gblōa nya gā-
wo, 5 amesiwo gblōa be: Miafe
adewo doa nūšē mí, miafe nuyi-
wo li kpli mí, ameka nye afeto
de mia nu? ʔ

6 Yehowa be: Matso azo le nū-
tasesē le hiātowo nū kple ame
dahewo fe hūdege ta, eye mahe
xōname vē na amesi le eyome dim
la. 7 Yehowa fe nyawo dza abe
klosalo, si wōlōlona le kpo me
wotsrana de anyigba, eye woklōe
zi gbō zi adre la ene. ʔ

8 Oo, Yehowa, dzra mí dō, eye
nākpo mia ta le dzidzime sia quti
tegbēe! 9 Ne yakanuwōwō le gā
dom de dzi le amegbetōwō dome
la, eyae ame vōdiwo doa dzodzō. ʔ

Yehowa, vasede ʔekayi?

13. Dawid fe ha na hēnca la.
2 Yehowa, vasede ʔekayi
naŋlom be dikadika, eye vasede
ʔekayi naŋla wō ŋku me dem? ʔ
3 Vasede ʔekayi manō nūgble dem
le dokuinye me, eye nuxaxa anō
nye dzi me gbesiagbe? Vasede

yekayi nye futɔ akɔ edokui de dzi de ɔnyeye?

4 Kpɔm da, Yehowa, nye Mawu, eye natɔ nam; na nye ŋku dzi nako, ne magatso me le alɔ me o! 5 Ne nye futɔ magablobe: „Mede enu“ o, eye nye keto matso aseye, le esi ke de le tenye ta o! 6 Ke nyea mele ŋu dom de wɔ amenuveve ŋu; nye dzi le aseye tsom le wɔ xɔname nuti. Madzi ha na Yehowa, elabena ewɔ domenyɔ nam.

Gbedododa le amegbetɔwo fe dede tso gbeɖblɛ me nuti.

14. Dawid tɔ na hɛnɔ la. Abunetɔwo gblɔna le wofe dzi me be: Mawua deke meli o. Wowɔa nu gbeɖblɛwo kple nu nyɔnuwo. Amea deke meli, si wɔa nu nyui o. 2 Yehowa de ŋku de amegbetoviwo tso dzifo, ne yea-kpɔ be, amea de dze nunya, eye wɔbiaa Mawu ta sena hã? 3 Wo keɔ wote de aga, wo katã tim wogblɛ. Ame deka hã meli, si wɔa nu nyui o, deka hã hã meli o.

4 De nu vlo wolawo katã, amesiwo le nye dukɔ dum, abe alesi wodua aboloɛ ene, eye womeyɔa Yehowa o la, medze si esia oa? 5 Dzidzi fo wo nuto le afima, elabena Mawu le dzidzime dzodzɔe la dome. 6 Mins nukpe dom hiãto fe adanude la ko, ke Yehowa nye sitsofe nɛ.

7 Oo, de xɔname atso Zion ava na Israel! Ne Yehowa gado efe dukɔ te la, Yakob atso aseye, eye dzi ladzɔ Israel!

Ameka ano Yehowa fe ŋku me?

15. Dawid fe ha. Yehowa, ameka adze wɔ agbadɔ me, eye ameka ano wɔ to kɔkɔe la dzi ma? 2 Amesi fɔdidi mele efe zɔzɔme ŋu o, ewɔa nu dzodzɔe, eye wɔtoa nyatefe le efe dzi me; 3 amesi metsɔa efe ade zɔa ame gɔmee o, mewɔa vɔ de ehavi ŋu o, eye medea nukpe mo na xɔlɔvia o; 4 amesi fe ŋku me ame vɔdi media naneke le o, ke ebua amesiwo vɔa Yehowa la; amesi ka atam, si me eya nuto fe gbeɖblɛ tsona, ke megatrɔne o; 5 amesi menaa efe ga de deme dzi o, eye mexɔa zãnu de ame

madifo ŋu o. Amesi wɔa nusawo la, ke made le ete gbedegbede o.

Mawu enye domenyɔnu nyuita.

16. Dawid fe ha de futamee la. Mawu dzram do, elabena wɔe mesi tso! 2 Megblɔ na Yehowa be: Afetɔnyee nɛnye, nu nyuia deke mele asinye kpe de ŋuwɔ o. 3 Ame kɔkɔe, siwo le anyigba dzi, kple ame ŋkutawo fe nu nyoa ɔnyeye nutoɔ. 4 Veveseowo dzina de dzi na amesiwo tɔa Mawu dɔa li mawu bubuwoe; nyemafo wofe vɔsavu de anyi o, eye wofe ŋko mava nye nu me o. 5 Yehowa enye domenyinu kple nye kplu me nu; élé nye dzidzenu de asi. 6 Dzidzenu la dze nyuiafe nam; domenyinu la dze ɔnyeye. 7 Makafu Yehowa, amesi dɔa adanu nam; le zã me hã nye ayikuwo xɔlɔa num. 8 Metsɔa Yehowa dɔa ŋkunya me daa; ne ele nye nudusi me la, ke made le tenye o. 9 Eyata nye dzi le dzidzɔ kpɔm, eye nye bubu le aseye tsom, nye nutilã hã ano anyi dedie. 10 Elabena magblɛ nye luɔ de tsiɛfe si me o, eye malɔ be, wɔ mawumeme la nakpɔyɔdo. 11 Ana manya agbemɔ la, dzidzɔ bo de ŋkuwɔ me, eye vivisese le wɔ nudusi me tegbee.

Gbedododa le futawo fe yometiti nuti.

17. Dawid fe gbedododa. Yehowa, se nua dzodzɔe, do to nye ylidodo, eye nalé to de nye gbedododa, si metso alakpanuyiwo me o la nuti! 2 Dkuwɔ me nye afiatso tsona; wɔ ŋkuwo kpɔa nu tututu. 3 Edo nye dzi kpɔ, eye nede ŋku dem le zã me; élólom, eye mèkpɔ naneke le ɔnyeye o; eye susu vɔdiwo medona le nune o. 4 Le amegbetɔwo fe nuwɔwɔwo me la metsɔ wɔ numenyawo kpɔ dokuinye dzi de nutaselawo fe mawo ŋu. 5 Nye afɔdedewo li de wɔ mawo dzi zã, eye ke mede le nye afɔwo te o. 6 Mawu, mele yɔwɔm, elabena ato nam; lé to de ɔnyeye, eye nase nye nufɔfo! 7 De wɔ amenuveve fia nukutɔe, wɔ amesi nye xɔname to na amesiwo sina le aglã-dzelawo nu bena de wɔ nudusi

a 9, 15.

b 73, 25.

d kpo 83.

e Kony. 3, 24.

f 33, 13.

u 4, 5; 17, 3.

h Mo. 1. 6, 12;

Ro. 3, 10-12.

i Mo. 1. 49, 6.

k Mi. 3, 3.

l Do. 2, 26-32;

13, 35-37.

n 12, 6.

o kpo 24, 3-5.

p 49, 1.

r 16, 7; 139, 1.

s 84, 5.

t Yes. 33, 15.

u 4, 4.

v Mo. 11. 22, 24.

me la. 8 Dzram do abe ^agadamakui le nkui me ene; ylam de wò awala fe vovoli te 9 tso ame vōdi, siwo dze dzinye, kple nye futo, siwo nyrā de to dem la, si me. 10 Ami nyē tso wofe dzi, eye wotsa wofe nu gblā dadanyawo. 11 Wode to de mí le míafe afodewo katā me, eye wofe ŋku le mía nu, be woaxlá mí deanyi. 12 Wodidzata, si di be, yevuvu nu, kple dzatavi, si be di la. ^c 13 Yehowa, tso, nadakpe wo, fu wo anyi, eye de nye agbe tso ame vōdi la si me kple wò yi, 14 tso amegbetowo si me kple wò asi, Yehowa, tso ame kodzogbeawo si me, amesiwo kpo wofe gome le agbe me, eye nētso wò kesinonuwo te de ako me na wo; viwo bo de wo si kpaŋ, eye wogblé wofe nu susceawo di na wo viwo. 15 Ke nye la makpo wò mo le dzodzöenyenye me, eye ne menyö la, wò nonome adi fo nam.

Dawid dzi kafukafuha le efe dzidudu kpokpo de futowo dzi guti.

18. Na heno la, tso Yehowa fe dola Dawid gbo, amesi gblā ha sia fenyawo na Yehowa le yiyi, si me Yehowa dee tso efe futowo katāsi me kpakple Saul si me.

2 Eye wogblā bena: Yehowa, nye nusē, nyemelā nu le gbawò o; 3 Yehowa, nye agakpe, nye m5 kple nye xanameto; Mawu, nye aga, si mesi tso, nye akpoxonu, nye xaname fe dzo kple nye bebefe! 4 Meyö Yehowa, amesi dze kafukafu, eye wödem tso nye futowo si me.

5 Ku fe kawo de to dem, eye gbeblé fe tsoowo do dzikatsofoe nam. 6 Tsiēfe fe kawo fo xlām, eye ku fe adoboliwo va di kpem. 7 Esi medo xaxa me la, meyö Yehowa, eye medo yli na nye Mawu. Ese nye gbe le efe gbedoxo me, eye nye ylidodo de egbo ge de efe to me. 8 Tete anyigba vanya, eye wöwuu, towo fe anyinowo wuu, eye wodo kpekpekpe, elabena dzi kul. 9 Dzudzo de dzi tso efe ŋoti me, dzo binu tso efe nu me, eye dzoka tso egbo hehēhe. 10 Eviā dzi fo hedí de anyi, eye alilikpo dodo le efe afowo te. 11 Eno Keru-

^a Mo. V. 32, 10.

^b Yes. 50, 3.

^d Sam. I. 7, 10.

^e 10, 9.

^f 144, 7.

^g 69, 2, 3.

^h Lu. 16, 26; Fil. 3, 13.

ⁱ kp. 37.

^k kpo Sam. II. 22.

^l Mo. V. 17, 19.

ⁿ 15, 2.

^o Mo. V. 32, 4.

^p 116, 2.

^r Hl. 22, 29.

^s 60, 14.

^t 19, 9.

^u Mo. II. 19, 18.

^v 144, 5.

^y 98, 1.

biwo dzi hedzo, eye wòsa agba le ya fe awalawo dzi. 12 Eyla edokui de bluko me, eye tsidodo kple alilikpo dodo nye efe agbado fo xlāe. 13 Alilikpowo, dzikpe kple dzokawo do dzo keklé me le enku me. 14 Yehowa de gbe le dzifo, eye dzifovito la na wose efe gbe. 15 Edo efe agutrowo da wokaka wo me, kple dzikedzo gedé da wototo wo. 16 Towo gome dze, eye xexeme fe agunu tsi go le wò bubu la nu, Yehowa, kple wò domedzoe fe ŋoti me gbogbo fuxe-fuxe la nu. 17 Edo abo da tso dzi lém, eye wöhem tso tsi gāwo me. 18 Edem tso nye futo kako la si me, kple nye ketowo si me, elabena wotri ako wum. 19 Wodze dzinye le nye dzogbevöegbe, ke Yehowa nye nye zidoguto. 20 Ekplm yi dogba dzi, eye wödem do goe, elabena nye nu nyo egu.

21 Yehowa wö nyuie nam de nye dzodzöenyenye nu, eye wödo etefe nam, le esi nye asime dza guti. 22 Elabena melé ŋku de Yehowa fe mawo nu, eye nyemewo nu tovo de nye Mawu nu o. 23 Wö sewo katā le nkunye me, eye nyemede wò dodowo da le gbonye o. 24 Fodidia deke mele nuyne le enku me o, eye mekpö dokui nye dzi de nuvö nu. 25 Ale Yehowa do etefe nam le nye dzodzöenyenye kple nye asi dzadze, siwo le enku me la ta. 26 Wö dome nyo de domenyoto la nu, eye fodidi mele nuwò de ame madifo la nu o. 27 Duwò dza de ame dzadze la nu, eye nefia dokuiwò ayetoe de ayeto la nu. 28 Elabena wöde nye xanameto na dukö dhiāwo, eye neböba ŋku kakowo de anyi. 29 Ena nye akadi klé; Yehowa, nye Mawu, na nye viviti me ko. 30 Elabena wöde li kplim mefua du de awakowo dzi; nye Mawu li kplim metia kpo flāa gli. 31 Fodidi mele Mawu fe mawo nu, Yehowa fe nya me ko, akpoxonu wönye na amesiwo katā sii tso la.

32 Elabena Mawu kae li kpe de Yehowa nu, eye agakpe kae kpe de mía Mawu la nu? 33 Mawu tso nusē bla ali dzi nam, eye wöna be, fodidia deke mele nye mawo guti o. 34 Ewo nye afö abe zinwo

to ene, eye wòtsòm dọ nye kọkọfe. 35 ʼEfiá avawọwọ nye asi kple da me vuvu nye alọ. 36 Etsọ wò xọname fe akpoxonu nam, me-zio de wò dusi ɲu, eye ʼawọ tufafa dọ gām. 37 Ena ʼnye afodede me keke le tenye, eye nye afokawo mebotso o. 38 Meti nye futowo yome datu wo, eye nyemetrọ o, vase de esime metrọ wo vọ. 39 Mgbā wo nyanyanya, womagate ɲu afọ o, eye wodze anyi de nye afọ te. 40 Etsọ ɲusē bla ali dzi nam de avawọwọ ɲu, eye nẹbọbọ nye adikātowo de tenye. 41 Ena nye futowo trọ vume dem, eye metrọ nye ketowo. 42 Wodo ɲli, ke xọnameza deke meli o; wodo ɲli na Yehowa, ke meto na wo o. 43 Metu wo gudugudu abe vuvu-dedi le ya nu ene, eye metsọ wo fu gbe abe ablo me gbedudọ ene. 44 Edem tso dukawo fe avuwọwọ me, ẹtsòm dọ anyigba dzi dukawo fe tae, eye dukọ, si nyemenya o la, subóm. 45 Nya ko wose le ɲunye, gake wodo tom; du bubu me viwo vivi nume nam. 46 Nu te du bubu me viwo ɲu, eye wodzo nyanyanya hedo le wofe m̄wo me.

47 Yehowa le agbe, woakafu nye agakpe, eye woado nye xoxo fe Mawu la de dzi. 48 Mawu, amesi bia hl̄ nam, eye wonyā dukawo de tenye; 49 amesi dem le nye futowo si me, eye wókrom dọ nye ketowo nu hā; edem le ɲutasēla si me. 50 Eyata Yehowa, ʼmakafu wò le dukawo dome, eye madzi ha na wò ɲkọ. 51 Wò amesi na xọname gā wò fia la, eye nève Dawid, wò amesiamina ʼla kple efe dzidzime nu tegbee.

Mawu fe ɲutikokoe le efe dowowo kple nya me.

19. Dawid fe ha na heno la. 2 Dzifowo le Mawu fe bubu xlēm fia, eye dzingali le gbe fā dem efe asinudawọwọ. 3 ʼDeke dea gbe asi na ɲkeke, eye zā toa nya na zā. 4 Gbe kple nufojoa deke meli, si fe didi womesena o. 5 Wofe ʼdzidzeka de anyigba blibo la dzi, eye wofe nufojọ de xexeame fe ml̄enu ke; etsọ wo wo agbadọ na ɲe. 6 ʼXe doa go toa efe xọ me abe ɲugbetsr̄o ene, ekpọ dzidzọ abe kal̄eto ene, be yealé efe mọ. 7 Edzena de

a 144, 1.

b 104, 19.

d Lod. 15, 52.

e 31, 9.

f 118, 50, 130.

g 12, 7; 18, 31;

119, 106.

h 119, 72.

i Lod. 1, 28.

k Hi. 9, 3; Ps.

130, 3.

l 18, 24.

n Lod. 18, 10.

o 21, 3.

p Ro. 15, 9.

r Sam. II, 7, 12

v. 16.

s Mo. II, 15, 6.

t Ro. 1, 20.

u Mo. V, 20, 1;

Yes. 31, 1.

v Ro. 10, 18.

dzifo fe ml̄enu, eye wòtrona va efe ml̄enu, naneke meylana de efe dzoxoxo o.^b

8 Yehowa fe se de blibo, enana luvo gbona de eme; Yehowa fe dasedidi le etefe, enana bometsilawo dzea nunya. 9 ʼYehowa fe dọdowo dzọ, wodoa dzidzọ na dzi; Yehowa fe sewo dza, wonana ɲku dzi kona. 10 Yehowa vov̄o dza, eye wónoa anyi daa; Yehowa fe afiatsotsowo le etefe, wo katā wodzọ. 11 Wovena wu sika kple sika nyuito gede, eye wovivina wu anyitsi kple anyidada.^h

12 Woawo wotsọ fia m̄nu wò dola hā; fetu gā le wo me lelé de asi me. 13 Ameka adze si dzidada wo? Tso nam le dzidada ɲaxlawo me!^k 14 Dzra wò dola dọ tso dadalawo si me, ne womagadu afeto de nunye o! Ekema ʼfodidi manɲunye o, eye madza tso vodada gāwo me. 15 Nye numenyawo kple nye dzimesusuwo nedze ɲuwò, Yehowa, nye agakpe kple nye xọname!^l

Duko la dọ gbe da de efe fia ta le avagolfa de me.

20. Dawid fe ha na heno la. 2 Yehowa ado to wò le xaxagbe, ʼYakob fe Mawu la akpo tawò. 3 Ado xọname de wò tso kọkọfe la, eye wòado alọ na wò tso Zion. 4 Ado ɲku wò nuduvasawo katā dzi, eye wò numevosa ada ami le ɲku me. Sela. 5 ʼAwo na wò le wò dzimedidi nu, eye wòawo wò tamedodowo katā dzi na wò. 6 Miatso aseye de wò xọname ɲu, eye miado aflaga de dzi le mia Mawu fe ɲku me. Yehowa nawo wò biabiawo katā dzi na wò.

7 Azo menyae be, Yehowa xona na efe amesiamina la, eye wòtsọ efe ʼnudusi fe nutsuwọwọ, siwo xona na ame la, tona ne tso efe dzifo kọkọe la. 8 Ame meawo doa ɲu de tasiadam kple sowo ɲu, ke miawo m̄eyọ Yehowa, mia Mawu la, fe ɲko. 9 Ame meawo bobona dea ta agu, ke miawo mietsia tre dzona ká. 10 Yehowa, xọ ná fia la; eye nedo to mí le gbesigbe m̄eyọe la!

Alkpedaha dzidzi le Mawu fe kpekpede fia ɲu ɲuti.

21. Dawid fe ha na heno la. 2 Yehowa, fia la kpo dzi-

dzo le wò nṣē ṣu, eye aleke gbege mehele aseye tsom de wò xname nui o! 3 Ewo efe dzi-medidiwo dzi nṣ, eye mète nusi efe dzi di lae o. Sela.^b 4 Etsò yayra, siwo nye nu nyuiwo, va kpee, eye nēdò òsikafiakuku de ta nṣ. 5 Ebia agbe tso asiwò, eye nēna agbe didii daa tegbee. 6 Wò xname na efe nkòxòxò de dzi; bubu kple atsyò nētsò de eṣu. 7 Elabena èdòe wònye yayra tegbee, eye nētsò dzidzòkpòkpò na efe dzeme kò la nkùwò me. 8 Elabena fia la dò ṣu de Yehowa ṣu, eye nṣèkatàtò je amenuveve ana be, ke maḍe le ete o.

9 Wò asi axe wò futowo katà, eye wò nudusi atu wò ketowo. 10 Ne èdò la, àwò wo abe kpòdzo ene; Yehowa ami wo le efe dòmèdzo me, eye dzo afià wo. 11 Àtsrò wo òviwo dà le anyigba dzi kple wofe dzidzimeviwo le amegbetoviwo dome. 12 Elabena wobe, yewoahè gbeblè ava dzi-wò; wòdò tame vò, gake womete ṣu wòe o.^k 13 Elabena àna woatrò vume; "àtsò wò da adzidze wofe ṣku mee. 14 Yehowa, tso kple wò kamesesè, ekema míadzi ha, eye míakafu wò nṣē!

Ame dzadzàe fukpela la.

22. Dawid je ha na hènò la, ne woadzì de „Agudzedzezino“ je gbe ṣu.

2^pNye Mawu, nye Mawu, nukatù nēglēm dī? Nye hùdèdè je nyawo metsò de nye xname gbò o. 3 Nye Mawu, meyo wò le ṣkeke me, ke mètò nam o, eye le zā me, ke nyemekpò gbòdzòe o. 4 Ke wò la, èle kòkòe, eye nēbòbò nò Israel fe kafukafuwo dome gli. 5 Òuwò míá fofowo dò ṣu dò, ṣuwò wòdò ṣu dò, eye nēxò na wo. 6 Wòe wòdò ṣli na, eye wòdè wo; ṣuwò wòdò ṣu dò, eye "ṣu mekpe wo o. 7 Ke nye la ṣu menye, menye amegbetò o; amewo fe "alòmèdenu menye, eye dukò la dò vòm. 8 Amesiwo katà kpòm la, dū fewu le ṣunye, woke wofe nyuiwo, eye woòòu ta gblo be:⁹ 9 Nefae na Yehowa, axò nṣ, eye wòàḍee, elabena efe nu nyo eṣu. 10 Elabena wòe hem tso dò me, eye nēna menò danye fe' nò

a 71, 6.

b 20, 5; 37, 4.

d 132, 18.

e Lu. 22, 44.

f Yoh. 19, 28.

g Yoh. 20, 25, 27.

h Yoh. 19, 24.

i 109, 13.

k Yes. 8, 10.

l 35, 17.

m 7, 13.

n 9, 15; Heb. 2,

12; Yoh. 20, 17.

p Mat. 27, 46.

q 9, 13; Heb. 5, 7.

r 116, 14.

s 68, 33.

t 25, 2, 3.

u 69, 8; Yes. 53,

2; Mat. 27, 39

v. 44.

y HIL 16, 4, 10.

z PHIL 2, 10.

a Yes. 53, 10.

nu bókò.^a 11 Wotsòm gbèlè de dzi-wò tso dò me ke, eye nye Mawu nēnye tso danye fe dò me. 12 Meganò adzòge tso gbònye o, elabena xaxa tu afe; elabena xname-metsò deke mele afi o.

13 Nyitsu gedewo de to dem, Basan je nyitsuwo fò xlam. 14 Woke wofe nu de ṣunye abe dzata, si le xòxlòm hele nu vuvum ene. 15 Wofom de anyi abe tsi ene, nye fuwo katà dudu; nye dzi zu abe anyigba ene helólo de dò me nam.^e 16 Ami fu le futo me nam abe sonugagè ene, nye ade lé de nyò veme, eye nētsòm dò ku fe woòudedi me.^f 17 Elabena avùwo fò xlam, ame vòdiwo fe ha de to dem, eye "woku nye asiwo kple afowo. 18 Mate ṣu axlè nye fuwo katà. Ke woawo kpòe, eye wofò ṣku de dzinye. 19 "Womà nye avowo de wo nṣewo dome, eye wodzidze nu de nye awu dzi. 20 Ke wò, Yehowa, meganò adzòge o; nye nṣē, afò netsò naxò nam! 21 De nye luò tso yi nu, nye "tenu deka la tso avùwo si me. 22 Xòm tso dzata fe nu me, eye nadem tso tò fe dzowo nu.

23 Matsò wò ṣkò ade gbe fàe na nṣinyewo, eye makafu wò le amehawo dome be:^g 24 Mi amesiwo vòa Yehowa la, mikafui! Mi Yakob-fomeawo katà, mibui! Mi Israel-fomeawo katà, misi efe ṣku me! 25 Elabena medo vlo, eye "menyo ṣu hiàto fe hià o, meyla ṣku me dee o, eye esi wòdò ṣli nṣ la, èdò to. 26 Gbòwòe nye kafukafuha tso le ameha gāwo dome. Maxe nye "adzògbèdèfe le amesiwo vòne la ṣku me. 27 "Hiàtowo adu nu adi fo; amesiwo biaa Yehowa ta sena la, nekafui! Agbe nedo miafe dzi ṣu tegbee! 28 Anyigba je mlòenuwo katà adò ṣku edzi atrò de Yehowa ṣu, eye dukòwo je fomeawo katà ade ta agu de ṣkuwò me. 29 Elabena Yehowa tō enye fiadufe la, eye wòle fia dum de dukòwo dzi. 30 Amesiwo katà da ami le anyigba dzi la, ade ta agu de eṣku me, eye amesiwo katà adò agu de ke me la, "adze klo nṣ. Ke nye luò ya le agbe nṣ. 31 Dzidzimeviwo asubòe, eye megbeviwo axlè nya afia le Yehowa ṣu.^a 32 Woava atso

eŋe dzɔdzɔenyenye aɔe gbe fãe na "duko, si dzi ge woala la, be heyae wɔe de goe.

Alɔkplɔla nyui la.

23. Dawid fe ha. Yehowa enye /kplɔlanye, naneke mehiãam o. 2 Lãnyife damawo wɔna metsyɔ akɔ ɔ; gbɔdemefe tɔwo nu wɔkplɔmyii.⁹ 3 Ena nye luɔ ɔgbɔ ɔe eme, ekplɔm to tofe dzɔdzɔewo le efe ŋkɔ la ta. 4 Ne mezo bali doblu-ko tsiɔtsiɔidi me hã, nyemavɔ dzɔgbewɔe ðeke o, elabena wɔe le gbɔnye; wɔ atikplɔ kple wɔ atizɔti faa akɔ nam. 5 Eɔo kplɔ ɔe akɔnye me le nye ketɔwo ŋku me; èsi ami ɔe ta nam, nye kplɔ yɔ gba go.¹ 6 E, dzɔgbenyui kple amenuveve adze yonyeme le nye agbe me ŋkekewo katã me, eye manɔ Yehowa fe me ɔaa."

Yehowa ge ɔe kɔkɔefe la me.

24. Dawid fe ha. Yehowa tɔe nye ɔanyigba kple nusiwo yɔ edzi, xexeam kple eme nɔlawo. 2 Elabena eɔo egome anyi ɔe atsiɔfu dzi, eye wɔlii anyi ɔe tɔsiwo dzi zã.²

3 Ameka alia Yehowa fe to, eye ameka atsi tre ɔe efe tefe kɔkɔe la?" 4 Amesi fe asi me dza, eye efe dzi me kɔ, amesi fe luɔ media avatso yome mɔ o, eye meda alakpa heka atam o la, 5 eya axɔ yayra tso Yehowa gbɔ kple dzɔdzɔenyenye tso efe xɔname fe Mawu la gbɔ. 6 Esia nye amesiwo biaa eta sena la fe fome, amesiwo dia wɔ, Yakob fe Mawu la, fe ŋku me. Sela.²

7 Mi "agbowo, miko ta dzi, mi blemavɔtruwo, mifo dzi, ne bubufia la nage ɔe eme! 8 Amekae henyebubufia la ma? Yehowa gusɛto kple kalɛto lae, Yehowa avakalɛto lae! 9 Mi agbowo, miko ta dzi, mi blemavɔtruwo, mifo dzi, ne bubufia la nage ɔe eme! 10 Ameka gɛe henyebubufia la? Yehowa Zebaot ye, eyae nye bubufia la! Sela.

Kukudede ɔe Mawu fe ame takpɔkɔ, kɔkplɔ kple nuɔ tsotsokɔ ta.

25. Dawid tɔ. Yehowa, wɔe mewu nye luɔ ɔe dzi na. 2 Nye Mawu, wɔ

a 110, 3.
b Yoh. 19, 30.
d Yes. 48, 22.

c 27, 11.
f Mo. 1, 48, 16;
Yoh. 10, 12-16.

g Xez. 34, 14;
Nyad. 7, 17.
h Yer. 31, 25.

i 46, 3.
k Hi. 13, 26.

l 36, 9.

n 84, 4. 5.

o kpo Sam. 11, 8.
p 50, 12; Kor. 1,
10, 28.

r 32, 8.
s Mo. 1, 1, 9, 10.

t 37, 9.
u Hi. 29, 4.
v 15.

y Yes. 48, 16.

z Ro. 2, 28, 29.
a Yes. 40, 3, 4.

b 35, 18.

d 16, 1.
e Hi. 1, 1.

f 130, 8.

ɔu mele ɔu dom ɔ; megana ɔu nakpem, ne nye futɔwo natso aseye ɔe ɔnye o! 3 Amesiwo katã kɔɔa mɔ na wɔ hã, ɔu makpe wo o; ke ɔu akpe amesiwo tɔe le yowome yakatsyɔ. 4 Yehowa, ɔe wɔ mɔwo fiam, eye nafia wɔ tofewom! 5 Na mazo le wɔ nyatefe me, eye nafia num; elabena wɔe nye nye xɔname Mawu, wɔe mele mɔ kɔm na ɔesiayi. 6 Yehowa, ɔo ɔu wɔ nublanuikpɔkɔ kple wɔ amenuveve, elabena woli tso titi ke! 7 Meɔgɔo ɔu nye devimenuvɔwo kple nye dzidawo o, ke boɔ ɔo ŋku dzinye le wɔ amenuveve kple wɔ domenyɔ ta, Yehowa!

8 Yehowa fe ɔme nyo, eye wɔwɔa nutefe, elabena efiaa mɔ nuvɔwɔlawo. 9 Enaa hiãtɔwo zɔa dzɔdzɔenyenye me, eye wɔfiaa efe mɔ hiãtɔwo. 10 Yehowa fe tofewo katã nye amenuveve kple nyatefe na amesiwo léa efe nubla kple seawo me ɔe asi. 11 Le wɔ ŋkɔ la ta, Yehowa, tɔo nye vodada kem, elabena esɔ gbɔ!

12 Dutsu kae vɔa Yehowa? Eya wɔafia mɔ, si wɔatsɔ lae. 13 Efe luɔ ano dzɔgbenyui me, eye anyigba la ano viawo si me. 14 Yehowa "bɔa ha kple amesiwo vɔne la, eye wɔnana wonyaa efe nubla. 15 Nye ŋkuwo li ɔe Yehowa dzi ɔaa, elabena eya aɔe nye afo le ɔo me.

16 Trɔ kɔ ɔe ɔnye, eye nave nunye, elabena metsi akogo, eye mele hiã ðim. 17 Nye dzimexaxawo do gã ɔe dzi, dem tso nye hiãwo me! 18 Kɔ nye nuxaxa kple nye hiã ɔa, eye natso nye nuvɔwo katã kem! 19 Kɔ nye futɔwo ɔa, elabena wode ha, eye wolé fum gutasɛtoe.^b 20 Dzra nye luɔ ɔo, eye naɔem, ɔu nakpem o, elabena wɔe mesi tso.^d 21 Fɔmadimadi kple dzadzenyenyeny nakpɔ tanye, elabena mele mɔ kɔm na wɔ. 22 Mawu, ɔe Israel tso efe xaxawo katã me!

Kukudede ɔe fɔmadimadi ta.

26. Dawid tɔ. Tsoafia nam, Yehowa, elabena fɔɔidi mele nye zɔzɔme ɔu o, eye medo ɔu ɔe Yehowa ɔu. nyemvã o! 2 Yehowa, dom kɔ,

eye nadzro menye kpo, lólo nye ayikuwo kple nye dzi!^a 3 Elabena wò amenuveve le nkunye me, eye mezo le wò nyatefe me. 4 Nyemebobo no ame towowo gbo o, eye nyemede afo gbedegblemimewo fe ha me o. 5 Melé fu ame vlowo fe takpekpe, eye mía kple ame vdiwo miebobo nna du o. 6 Meklo nye asi fomaditoe, eye /mafo xla wò vosamlekpoi, Yehowa, 7 ahana kafukafuha nadi, eye maxilé wò nukunuwo katá afia. 8 Yehowa, melé wò afe nofe kple tefe, si wò bubu le.^b

9 Megade nye luvo da kpe de nuvòwòlawo nu o, kple nye agbe da kpe de hlómewo nu o; 10 amesiwo gupkenanuwo le asi nu na, eye zánunana yo dusi na. 11 Ke nyea mazo fomaditoe; dem, eye nave nunye! 12 Nye afo tsi tre de tefe gbadzaa.^c Makafu Yehowa le takpekpe me.

Le aawoaliwo me há Dawid do dzi de Yehowa gu.

27. Dawid to. Yehowa enye nye kekeli kple nye xname, ameka mavo? Yehowa enye mo na nye agbe, ameka adzi go nam?^d 2 Ne ame vlowo, nye ketowo kple nye futowo lu de dzinye, be yewoadu nye la la, woaki nu adze anyi. 3 Ne "avako fu asada de nunye há la, dzika matsò fonye o. Ne awo ho de nunye ale keke há, nyea made dzi di.

4 Nu deka mebia Yehowa, esi le dzroyem, be manò Yehowa fe me le nye agbe me nkekewo katá me, eye makpo Yehowa fe vivisesewo katá kple nku, eye mayi tame le efe gbedoxo me.^e 5 Elabena 'etsyo nu dzinye de efe agbado me le dzogbevogbe, eye woylam deefe agbado fe bebefe;^f ekom do agakpe dzi. 6 Azo nye ta ko dzi de nye futò, siwo fo xlam godoo la nuti, masa aseystovò le efe agbado me, madzi ha, eye mafo sanju na Yehowa.

7 Yehowa, mele yowom kple yli, see, ve nunye, eye nato nam! 8 Nye dzi tso wò nya gado nkuwò me be: „Midi nkunye me!“ Yehowa, nkuwò me madi. 9 Megayla wò nku me dem o! Megatutu wò dola da le domedzoe me

a 17, 3.

b 1, 1.

d Yes. 49, 15.

e 25, 4; 86, 11; 139, 24.

f 122.

g 142, 6; Yes. 38, 11.

h 27, 4.

i 31, 25.

k 22, 23.

l 143, 7.

n Fla. I, 8, 30; Kony. 3, 41.

o 56, 5; Yes. 12, 2.

p 26, 3.

r III, 19, 22.

s 3, 7.

t Yes. 5, 12.

u 23, 6; 26, 6-5; 63, 3; 84, 4, 5.

v 31, 21.

y 18, 2, 3.

z 40, 3.

a 29, 11.

b Mo. V, 4, 29.

d 89, 7; 103, 20.

e 110, 3.

o! Wòe nye nye xname, megatsom fu gbe o, eye megablém di o, nye xname fe Mawu! 10 Elabena fofonye kple danye wogblém di, ke Yehowa xom.^d

11 Yehowa, fia wò móm, eye nakplóm to tofe sòsòe le nye futowo ta!^e 12 Megatsom de asi na nye ketowo fe nyanyrà o, elabena avatsodasefowo kple amesiwo le nutasésé gbóm fuxefuxe la, tso de nunye. 13 Ne nyemehexoe se be, makpo Yehowa fe nu nyuiwo le agbagbeawo fe anyigba dzi o fi! 14 Kpo mo na Yehowa, sè nu, eye nalé dzi de fo! E, kpo mo na Yehowa!^f

Kukudede le dede tso Mawu mavòlawo si me guti.

28. Dawid to.

Yehowa, wò yom mele. Nye aga, megado tokum o, be ne édo tokum la, ne manò abe amesiwo yi auli me la ene o!^g 2 Se nye kokofogbe, ne medo yli na wò, eye mewu nye asiwo dzi do de wò kòkòefewo fe kòkòefe la!^h 3 Megakplóm kpe de ame vdi kple nu vlo wòlawo nu o, amesiwo foa nu kple wo xalòviwo fafe, ke vòdivòdi le wofe dzi me la o!ⁱ 4 Wò na wo le wofe nuwòwawo kple nu vdi wòwòwò nu; wò na wo le wofe asinudòwòwòwò nu, eye natu wofe fe na wo! 5 Elabena 'womelé nku de Yehowa fe nuwòwòwò kple efe asinudòwòwòwò nu o. Agbà wo, eye womagatu wo o.

6 Woakafu Yehowa, elabena ese nye kokofogbe! 7 Yehowa enye nye nusé kple nye akpoxonu, eya nu nye dzi le nu dom do, eye wòxo nam; eyata nye dzi le aseystom, eye matsò nye ha akafui.^j 8 Yehowa enye nusé na efe duko; eya nye m5 kple xname na efe amesiamina. 9 Xò na wò duko, eye "naya wò domenyinu la, nyi wo, eye natsò wo kpa dasede mavo me!

Dzidegbe adreawo.

29. Dawid fe ha.

Mi amawuviwo, mitsò bubu kple nusé na Yehowa, Yehowa ye miatsòe na! 2 Mitsò Yehowa fe nku nu bubu ne; mide ta agu na Yehowa le 'atsyòdodo kòkòe me.

3 Yehowa fe ^agbe di de tsiwo dzi; bubu fe Mawu la de gbe, Yehowa de gbe de tsi gāwo dzi. 4 Yehowa fe gbe di kplē nūsē, Yehowa fe gbe di le n̄tikak̄e me. 5 Yehowa fe gbe n̄e sedertiwo, ē, Yehowa n̄e Libanon fe sedertiwo. 6 Ena woti kpo abe nyivi ene, Libanon kplē ^aSirion abe tōvi ene. 7 Yehowa fe gbe ke dzo mia. 8 Yehowa fe gbe na gbedzi ou-ou, Yehowa na Kades-gbedzi ou-ou. 9 Yehowa fe gbe na fu du zinzowo, eye wòkò avemetiwo ta; eye nusianu le gb̄gbl̄m le efe gbedoxo me be: Bubui!

10 Yehowa b̄b̄b̄ n̄o anyi gli de t̄d̄d̄d̄o dzi; Yehowa b̄b̄b̄ n̄o anyi gli abe fia ene tegbee. 11 ^aYehowa atso nūsē na efe duko; Yehowa atso n̄utifafa ayra efe duko!

Dawid da akpe na Mawu bena, ede yefe agbe

30. Dawid fe ha; x̄o n̄u koha. 2 Mado wò d̄edzi, Yehowa, elabena wò hem dogoe, eye mēna be, nye fut̄wo kpo dzidzo de n̄unye o! 3 Yehowa, nye Mawu, wò medo ȳli na, eye nēda gbe le n̄unye. 4 Yehowa, ^awòe he nye lūo tso tsiēfe, eye nēgb̄o agbem tso amesiwo yi āli me la dome.

5 Midzi kafukafuha na Yehowa, mi efe ame k̄k̄w̄e, eye mikafu efe n̄k̄o k̄k̄e la! 6 Elabena efe ^adziku nu mesena yina o, ke efe amenuveve n̄o anyi agben̄ȳi katā; fiē la avi dz̄o, ke n̄di la aseyetso vaa afe.

7 Nyea megb̄o le nye dzid̄edi me bena: Ke māde le tenye akpo gbede o! 8 Yehowa, ètso wò amenuveve li ke nye to z̄a. Esi n̄ȳla wò n̄ku me la, dzidzi fom.

9 Yehowa, wò yam mele; Yehowa, wòe mele koko fom na be: 10 Vide ka le nye ou n̄u, ne meyi ^aāli me? De ou udedi ak̄a-fu wò, eye wòade gbe f̄a wò n̄u-^atefew̄o? 11 Yehowa, see, eye nave n̄unye; Yehowa, nanye nye x̄onameto!

12 Ena nye nuxaxa na yedudu nam; ède akpanya le n̄unye h̄e-tso dzidzo bla ali dzi nam, ^a13 ne nye bubu ^anadzi kafukafuha na wò, eye mazi d̄ōōe o. Yehowa, nye Mawu, makafu wò tegbee!

^a Hi. 37, 2.

^b 18, 2.

^d Mo. V. 2, 8. 9.

^e 23, 3.

^f 25, 15.
^g Lu. 22, 48.

^h 28, 8. 9.

ⁱ 15, 37.

^k 6, 8.

^l 35, 19. 24.

ⁿ 116, 3. 4.

^o 69, 11-13.

^p Yes. 54, 7.

^r Yer. 20, 10;
46, 5.

^s 139, 16.

^t Mo. IV. 6, 25;
^u Ps. 80, 4,
u 6, 6.

^v Yoh. 16, 20.

^y 16, 9.

Makpokpo mena n̄u kpea ame o.

31. Dawid fe ha na h̄e n̄o la. 2 Yehowa, wòe mesi tso, megana n̄u nakpem akpo gbede o! Tso wò dz̄dz̄ōenyenye la dem! 3 Fu to anyi de n̄unye, dem asi t̄sōe; zu ^abagakpe, si nye sitsofe nam, kplē m̄o sesē, ne naxo nam! 4 Elabena wòe nye nye agakpe kplē nye m̄o sesē, eye àl̄e nye alonu akpl̄m le ^awò n̄k̄o la ta. 5 Àdem le d̄o, si wòdo nam la me, elabena wòe nye nye sitsofe! 6 ^aMets̄o nye gb̄ḡb̄o le asi-wò me dem; Yehowa, èdem, wò Mawu nutefeto. 7 Mel̄e fu amesiwo ku de nu mādinuwo n̄u la; ke nyea mēdo n̄u de Yehowa n̄u. 8 Mats̄o aseye, eye dzi adz̄m le wò amenuveve n̄uti, le esi n̄èkp̄o nye hiā, eye n̄el̄e n̄ku de nye lūo fe xaxa n̄u ta; 9 m̄ets̄om de asi na fut̄o la o, eye ^an̄èdo nye afo tefe keke.

10 Ve n̄unye, Yehowa, elabena mēdo xaxa me, nuxaxa n̄a nye n̄ku, lūo kplē n̄util̄a l̄e ayi. ^a11 Elabena nye agbe nu yi le konyifafa me kplē nye fewo le h̄u-dede me; nye vodada na nye n̄usē nu tsi, eye nye fuwo nyunyo. 12 Mezu al̄medenu na nye ket̄wo katā kplē nye afelikawo vevie n̄uto; mezu bibi na nye ame nyanyawo, eye amesiwo kpoam le k̄podomee la, sina le n̄unye. ^a13 W̄onl̄om be le dzi me abe ame kuku ene, eye mēdi ze gb̄gb̄a. 14 Elabena mese ame gedewo fe dalidodo be: „D̄odzi n̄ede to dee!“ Wode adan̄u kplē wo n̄ewo de n̄unye be, yewoade nye agbe da. ^a

15 Ke nye la, n̄u wò mēdo n̄u do, Yehowa; megb̄o be, nye Mawu n̄enye. 16 Asiwò me nye ^aagbe me nyawo le, dem tso nye fut̄wo kplē yonyemetilawo si me! 17 Na ^awò n̄ku me nakl̄e de wò d̄ola dzi, eye nats̄o wò amenuveve axo nam! 18 Yehowa, megana n̄u nakpem o, elabena mele yowòm; n̄u nekke ame v̄diwo, eye wofe nu neto kpe le tsiēfel! 19 Woade ga nu na avatsoka-nuyiwo, amesiwo gb̄l̄ōa nya vlo de ame dz̄dz̄ōe la n̄u le dada kplē vlododo me.

20 Wò d̄omenyo, si n̄etu d̄o na amesiwo v̄a wò la, esi n̄ede fia

amesiwo si wò tso le amegbetoviwo nku me la, sò gbò loo! 21 ^aEyla wo de wò nku me fe ya-ylefe tso amewo fe aglãdzedzewo nu, eye n'yla wo de agbadò me tso adewawòwo nu. 22 Woakafu Yehowa, elabena ede efe amenuveve fiam /nukutòe le du sesè me. 23 Esi ^ddzi de le fonye la, nyea megblo be: Wodem da le wò nku ta: ke èsè nye kokofogbe, esi medo gli na wò. 24 Milò Yehowa, mi efe ame kòkòewo katã; Yehowa kpaa anukwaretòwo ta, ke edoa teje na dadalawò wòsaa gbò. 25 Misè nu, eye milè dzi de fo, mi amesiwo katã kpaa mò na Yehowa la!^k

Nuvòwo tsatsòke.

32. Dawid fe nufiameha. ^lWoayra amesi wotsò efe dzidawo kee, amesi fe nuvòwo dzi wotsyò nui. 2 Woayra amesi Yehowa mebu vodada na o, eye efe gbògbò me la alakpaa deke meli o.

3 Elabena esi mezi dodoe la, nye n'ene atradi na nye fuwo ⁿnyunyo. 4 Elabena wò asi sè de dzinye keli kple zã, ndò heliheli na nye futo me mi no. Sela. 5 Mede nye nuvòwo fia wò, eye nyemetso nu tso nye vodadawo dzi o; megblo be, mawu nye dzidawo me na Yehowa; tete n'etsò nye nuvòwo fe vodadawo kem. Sela.^l

6 Eyata mawumewo adogbe da na wò le kpawòyi, è, ne tò gãwo dò hã la, womade wo gbò o. 7 Bebefè n'nyè nam; èkpò tanye le xaxa me, eye n'etsò dede fe aseystosotso fo xlam. Sela.

8 Mafia nu wò, eye mafia mò, si nato la wò; mado adan na wò, eye nye nku anò nuwò.^v 9 Migano abe sò kple tedzisò, siwo nunya mele tagbo na o la ene o; wofe atsyòdonu enye ka kple numega, si wotsòna mlã woe, hafi woate de nuwò.^z 10 Ame vòdì kpaa vevesese gede; ke amesi doa nu de Yehowa nu la, atso amenuveve afo xlãe. 11 Mikpò dzidzo de Yehowa nu, eye mitso aseye, mi ame dzadzawo! Migli kple dzidzo, mi amesiwo katã fe dzi to mò deka!^b

^a 27, 5.
^b 32, 11.

^d 92, 4.
^e 40, 4; 96, 1; 98, 1; Nyad. 5, 9.
^f 17, 7.
^g 118, 11.

^h Mo. I. 1, 6. 14.
ⁱ 104, 9.
^k 27, 14.

^l Ro. 4, 6-9.

ⁿ 31, 11; 51, 10.
^o Mo. V. 33, 29.

^p Lod. 28, 13.
^r Sam. I. 17.

^s 20, 8.

^t 34, 16. 18.

^u 34, 10. 11.
^v 25, 12.

^w 3, 4.

^z Lod. 26, 3.

^a Sam. I. 21, 14
^v 16.

^b 33, 1.

Mawu fe domenyò kafukafu.

33. Migli kple dzidzo, mi ame dzadzawo, de Yehowa nu; kafukafuha dze nutefewolawo!^b 2 Mikafu Yehowa kple kasankuwo, eye ^dmifo sanku ka ewo to n'è! 3 Midzi 'ha yeye n'è; mitò asi kaawo nu kple nusè! 4 Elabena Yehowa fe nya toa mò deka, eye efe nuwòwòwo katã le etefe. 5 Elã dzadzawenyenyè kple ènu-dodrò; Yehowa fe amenuveve yo anyigba dzi ta. 6 Yehowa fe nya wotsò wo dzifowoe, eye efe nu me gbògbò wotsò wo wo nu wòwo katãe.^h 7 'Efoa atsiafutsiwo nu fu abe de goe me ene, eye wòdzraa tódòdò dò de nudzrado-je. 8 Anyigba blibo la nevò Yehowa; xexemetòwo katã nesi efe nku me! 9 Elabena efo nu, eye wòva me; ede se, eye wòdo di. 10 Yehowa tòtò dukòwo fe adanudedede me, eye wògbè anyigba dzi dukòwo fe tamedodo me. 11 Yehowa fe adanudedede li tegbee, eye efe dzimesusuwo tso dzidzime yi dzidzime.

12 Woayra dukò, si fe Mawu Yehowa nye; dukò, si wòtia wo domenyinu na edokui.^o 13 Yehowa kpaa nu tso dzifo ke, èkpaa amegbetoviwo katã. 14 Ele en'efe de nku de anyigba dzi tawo katã, 15 eya, amesi wo wofe dziwo katã tim, eye wòlè nku de wofe dawòwòwo katã nu. 16 Fia fe dzidudu mele avakò kpankpan me o, eye nusè gede medea kalétò o.' 17 Ne edò dzidudu teje la, sò mele deke me o, eye efe nusè la hã medea ame o.^s 18 Ke bon Yehowa fe nku le amesiwo vòne nu, amesiwo le efe amenuveve sinu kpom,^t 19 be wòade wofe luvo tso ku me, eye ^vwòalè wofe agbe de te le don'li.

20 Míafe luvo le mò kpom na Yehowa, míafe xname kple akpoxonu wònye.^v 21 Elabena míafe dzi le dzidzo kpom le enu, eye miele nu dom de efe nku kòkòe la nu. 22 Yehowa, wò amenuveve nenò mía dzi, abe alesi miele mò kpom na wò ene!

Dawid de dzi fo na edokui le Mawu kafukafu kple Mawu vovò outi.

34. Dawid to, esime ^awòdo adan'atò edokui le Abimelex nku me, eye wònyàe wòdzo.

2 Makafu Yehowa yeawokatāyi, eye efe kafukafu ano nunye me daa. 3 Nye luoo atso Yehowa afo adegbee, hiātowo asee, eye woakpo dzidzo. 4 Mido kōko Yehowa dem ti, eye mina miafo kpli ado efe ŋko de dzi! 5 Medi Yehowa, eto nam, eye wōdem tso nye ŋdziwo katā me. 6 Amesiwō tso ŋku do egu la, dzidzo do mo na wo, eye wofe mo meti dā o. 7 Esi hiāto sia yoe la, Yehowa do toe, eye wōdee tso efe hiāwo katā me. 8 Yehowa fe dola fua asada anyi de amesiwo vōne la ŋu, eye wōhea wo doa goe.^c 9 /Midže kpo, eye miakpo be, Yehowa fe dome nyo; woayra ŋutsu, si sii tso. 10 Mivō Yehowa, mi efe ame kōkewo, elabena hamesiwō vōne la, hiā metua wo o. 11 Hiā tua dzataviwo, eye do wua wo, ke amesiwo dia Yehowa la, kesinonua deke mehiāa wo o.ⁱ 12 Wiwo, miva, milē to de ŋunye, ne mafila Yehowa-vōvō mi! 13 kAmekae le agbe dim, amesi lōa ŋkeke gedē, be yeakpo dzogbenyule? 14 Kpo wō ađe dzi de vō ŋu kple wō nuyiwo dzi, ne womagagblo alakpanya o! 15 Te da le vō ŋu, eye nawo nu nyui: di ŋutifa'a, eye nati eyome!^m 16 Yehowa fe ŋkuwo le ame dzodzoe wo ŋu, eye efe towo le wofe ŋlido do ŋu. 17 Yehowa klē ŋku de amesiwo le vō wom la, ne yeatrō wofe ŋko da le anyigba dzi. 18 Wodo ŋli, Yehowa see, eye wōde wo tso wofe xaxawo katā me. 19 Yehowa tso de amesiwo fe dzi gbā gudugudu la gbo, eye wōxona na amesiwo fe gbo-gbo wofe fu anyi.ⁿ 20 Ame dzodzoe fe fukpekpewo so gbo, ke Yehowa dene tsoa wo katā me.^s 21 Ekpoa efe fuwo katā ta, womage wo dometōa deke o. 22 Dzogbevōe wua ame vōdi la, eye amesiwo lē fu ame dzodzoe la la, woakpo wofe dzidada to nua. 23 Yehowa nede efe dōlawo fe luoo, eye amesiwo katā sii tso la, womakpo wofe dzidada to nua o.

Gbedododa le dede tso futu vōdiawo si me gutil.

35. Dawid to. Yehowa, wō avu kple amesiwo le avu wom kplim, wō afa-

kple amesiwo le afa wom kplim! 2 Tso wō akpoxonu dagbitō kple loloto, eye tso, naxo nam!^a 3 Di wō akplo, naxe mo na yonyemetilawo; gblo na nye luoo be: Xōname menye na wō! 4 Dukpe kple vlododo ava amesiwo le nye luoo dim la dzi, eye amesiwo le nye dzogbevōe bum de tame la, agbugbo de megbe, eye wofe mo atsi dā.^b 5 Woano abe tsro le ya nu ene, eye Yehowa fe dola atutu wo da. 6 Wofe mo dzi nedo viviti, edzi nedidi, eye Yehowa fe dola neti wo yome! 7 Elabena y'akatsyo wodo do de ŋunye, eye yakatsyo wode be na nye luoo. 8 "Gbegblē nedo de edzi kpoyi; efe do, si wōdo la, nede eya ŋuto, eye nege dze gbegblē la me! 9 Ke nye luoo atso aseye de Yehowa ŋu, eye wōakpo dzidzo le efe xoname ŋu. 10 Nye fuwo katā agblo bena: Yehowa, amekae de nuwō? Wō amesi de hiāto tso amesi tri ako wui la si me, kpakple hiāto kple ame dahe tso amesi da adzoe la si me.

11 Dasefo ŋutaselawo tsi tre, eye wole nusi nyemenya o la biamem. 12 Wotsō vō do nyui tefe nam, eye wodo tsyōevim. 13 Ke ne "wole do lēm la, nyea metaa akpanya, metsōa nutsitsido woa funyafunya nye luoo, eye nye gbedododa doa ta nye akōme, 14 abe xōnye kple novinyeŋutsu wonye ene; mefo di do dōgōe le yiyim, abe amesi le fu nyim na dada ene. 15 Ke esi memu dze anyi la, wokpo dzidzo, eye wofe takpli, ame digbo, siwo nyemenya o la, kpe ta de ŋunye, eye wole alome dem numademee. 16 Apayolawo le alome dem, eye wole adukli dum de ŋunye. 17 Afeto, yekayi nana ekpom kple ŋku awa se do? De nye luoo tso wofe gbegblē me, kple nye "tenu la tso dzatavi si me! 18 Ekema manye wō ŋko le ameha gāwo me, eye makafu wō le ame gedewo dome.^r

19 Megana nye keto avatsoto wo nakpo dzidzo de ŋunye o, eye amesiwo lē fum^y yakatsyo la, nate ŋku dem o! 20 Elabena womegblōa ŋutifafanya o, eye wodo alakpadanya de anyigba dzi ame fafa-

a 7, 13, 14.

b 40, 15.

d kp. 19.
e Mo. 1. 32, 2;
Ps. 91, 11.
f Pet. 1. 2, 3.
g 9, 16.

h 37, 19.

i 33, 18, 19; 37,
25; Lu. 1, 53.k Pet. 1. 3, 10
v. 12.

l 38, 21.

m 37, 27.
n Ro. 12, 15; Hll.
31, 29.

p Lod. 10, 7.

r 51, 19.

s Kor. II. 1, 5.
t Hll. 16, 9.

u 22, 21.

v 22, 23.

y 25, 19; 69, 5;
Yoh. 15, 25.

wo ɲu. 21 Woke wofe nu baa de ɲunye le gbogblom be: Ehē, ehē, mīafē ɲkuwo kpɔe!^a 22 Yehowa, ɛkpɔe, megazi kpi o; Afeto, megano adzɔge tso gbɔnye o! 23 Mawunye kple Afetɔnye, nyo, eye nana nute de nye ɔɔnudɔdrɔ kple nye nya ɲu!^b 24 Yehowa, nye Mawu, drɔ ɔɔnum dewò dzɔdzɔenyenye la nu, ne womagakpɔ dzidzɔ de ɲunye o! 25 Megana woagblɔ le wofe dzi me be: Ehē, alea dim mīele o! Megana woagblɔ be: Mīemii o! 26 ^cDu nekpe amesiwo le dzidzɔ kpɔm le nye dzɔgbevɔe ɲu la, eye wofe mo netsi dā; vlododo kple ɲukpe nenyē tsyɔ amesiwo le asi fum aka de ɲunye la! 27 Amesiwo ɲu nye dzɔdzɔenyenye dze la, atso aseye, eye woakpɔ dzidzɔ ahanɔ gbogblom dāa be: Yehowa, amesi ɲu efe dola fe ɲutifafa dze la, lolol!^h 28 Nye ade afo nu le wò dzɔdzɔenyenye ɲu, eye wòakafu wò gbesiagbe.

Konyɔlafē le mawumavɔlawo ɲuti. Mawu fe domenyɔ wɔwɔ na mawavɔlawo.

36. Yehowa fe dola Dawid to na heno la.

2 Ame vɔdɔ fe dzidada fe gbe le nye dzi me be: "Mawu fe vɔvɔa deke metso ga de ɲku me ne o. 3 Elabena evivi nume ne le enku me, ne wòakpɔ mɔnu le efe dzidada ɲu, eye wòalé fui. 4 Efe nu me nya enye vovlo kple alakpa: edzudzɔ nuwɔwɔ de nu nya me kple nu nyui wɔwɔ. 5 Enca nu vlo ɲu bum le efe aba dzi, etsɔa edokui doa mɔ, si menyɔ o la dzi, eye metsria nu vɔdɔ o."

6 Yehowa, wò amenuveve dɔto dzifo ke, eye wò nutefewɔwɔ dasede alilikpowo ɲu.ⁱ 7 Wò dzɔdzɔenyenye le abe Mawu fe "to wo ene, wò ɔɔnudɔdrɔ enye to goglo; ɛxɔna na amegbetɔwo kple lāwo, wò Yehowa. 8 Mawu, wò amenuveve xɔ asi loo! Amegbetɔviwo be de wò avala fe vɔvɔti te. 9 Wodɔ fo kple afewò me nu gbogboawo, eye nēkpe wò vivisese fe tɔsisi na wo wono dɔ kɔ.^z 10 Elabena gbɔwò bagbedzɔfe le, eye wò kekeli me mīele kekeli kpɔm le.

11 Gblē wò amenuveve de amesiwo nya wò la dzi kple wò dzɔ-

dzɔenyenye de amesiwo fe dzi to mɔ deka la dzi! 12 Dadalawo megate afo de dzinye o, eye ame vɔdɔwo fe asi meganyām de gbe o! 13 Kpɔ da, nu vɔdɔ wɔlawo dze anyi de afima, wotutu wu fu anyi, eye womagate ɲu afo o.

Mawumavɔlawo fe dzɔgbenyuie nagadɔ na wò o.

37. Dawid to.

Dzi megaku wò le nu vlo wɔlawo ɲu o, eye megavɔ ɲu de amesiwo wɔ nu tovo la ɲu o!^l 2 Elabena woasi wo xoxoxo abe gbe ene, eye woayɔ abe angba ene. 3 Do ɲu de Yehowa ɲu, eye nawɔ nyuie!⁹ Nɔ anyigba dzi, eye naɔi anukware! 4 Yehowa fe nu nenyɔ ɲuwò, eye wòana nusi wò dzi di la wò. 5 Tso ɲu wò mɔwo gblē de Yehowa dzi, eye naɔo ɲu de enu, ekema awce ade goe.ⁱ 6 Ahe wò dzɔdzɔenyenye de go abe kekeli ene, kple wò nya dzɔdzɔe de go abe ɲɔkutsu ene.^k 7 Zi kpi na Yehowa kpoo, eye nakpɔ esinu! Dzi megaku wò de amesi fe mɔwo dzea dzi ne, kple ɲutsu, si nye ayeto la ɲu o!^l 8 Wò domedzoe nu nefa, eye naddudzɔ dzikudodo; dzi megaku wò o, elabena nu vɔdɔ ko nayi wɔwɔ ge!⁹ Elabena woatsɔ ame vlovo, ke amesiwo kpɔa mɔ na Yehowa la, ^owoanyi anyigba la dome. 10 Ekpɔto vie ko ame vɔdɔ la magano anyi o, eye ne éde ɲku de etefe la, mágakpɔe o.^p 11 Ke ame dihiawo anyi anyigba la dome, eye dzi adzɔ wo de ɲutifafa gbogbo la ɲuti.^s 12 Ame vɔdɔ doa vɔ de ame dzɔdzɔe la ɲu, eye wòɔua adukli de enu. 13 Afeto la le ekom, elabena ekpɔ be, "efe ɲkeke li gbɔna. 14 Ame vɔdɔwo di yi, eye wovu wofe da me, ne woaxlā hiatwo kple ame dahewo de anyi, eye woawu amesiwo fe zɔzɔme to mɔ deka la.^y 15 Ke wofe yi afo de woawo ɲuto fe dzi, eye wofe da aɲe. 16 Nu ɔee, si le ame dzɔdzɔewo si la, nyo wu ame vɔdɔ gedewo fe nu gbogboawo.^a 17 Elabena ame vɔdɔwo fe alɔ aɲe, ke Yehowa léa ame dzɔdzɔewo de te. 18 Elabena Yehowa nya ame maɔifɔwo fe ɲkeke, eye wofe domenyinu ano anyi tegbee. 19 Du

^a 40, 16.

^b 44, 24.

^d kpɔ 49; 73; Hɔb feagba-16.

^e kp. 4.
^f Lod. 24, 19.

^g kp. 27, 29.

^h 40, 17.
ⁱ Pet. I, 5, 7.

^k 97, 11; 112, 4; Hl. 11, 17.

^l 73, 3.

^m Ro. 3, 18.

ⁿ kp. 11, 22, 29, 34.

^o kp. 25.

^p Mi. 2, 1.
^q kp. 9; Mat. 5, 5.

^r 57, 11; 108, 5.
^s Hl. 18, 20.
^t 125, 1, 2.

^y 11, 2.

^z 23, 5.
^a Lod. 15, 16.
^b Yer. 2, 18.

makpe wo le nkeke v̄wo dzi o, eye woadi fo le d̄n̄ḡli.^a 20 Elabena ame v̄diwo atsr̄5, eye Yehowa fe ketowo nu ayi abe l̄anyife fe atsȳdodo ene; wo nu ayi abe dzudz̄o ene.^d 21 Ame v̄di la doa nugbana, eye mexene o; ke ame dzodz̄o la vea ame nu, eye wonaa nu ame. 22 Elabena amesiwo w̄yra la, woanyi anyigba la dome, ke woatsr̄5 amesiwo w̄fo fi de la.^h

23 Yehowa lia ke n̄tsu fe af̄d̄e, n̄nye be, efe m̄wo dze ēn̄. 24 Ne edze anyi la, māo baba de anyi o, elabena Yehowa l̄ea efe asi de te.^k 25 Meno d̄vime ts̄a, eye azo metsi, ke nyemekpo be, wogbl̄e ame dzodz̄o di, eye viawo d̄o abologbekpo o.^l 26 Ewea ame nu ʒesiayi, eye w̄doa nugbana, eye viawo zuayayra. 27 Tsri v̄5, eye nawo nyui, ekema àn̄o anyi tegbee.ⁿ 28 Elabena Yehowa l̄a n̄ya dzodz̄o, eye megl̄ea efe mawumewo di o; akpo wo ta tegbee, ke woatsr̄5 ame v̄diwo fe viwo.^o 29 Ame dzodz̄o anyi anyigba la dome, eye woano edzi tegbee.^p 30 Nunya le ame dzodz̄o la nu, eye efe āde gbl̄a n̄ya dzodz̄o. 31 Efe Mawu fe se la le efe dzi me, eye efe af̄d̄e me-vāna o.^s 32 Ame v̄di la de xa di na ame dzodz̄o la, eye w̄di be, yeawui.^t 33 Ke Yehowa megl̄e de esi me o, eye ne wodr̄5 v̄n̄ui la, meba fae o.^u

34 Kpo m̄o na Yehowa, eye nal̄e n̄ku de efe m̄wo nu, ekema ado w̄o de dzi, ne nanyi anyigba la dome, eye ne woatsr̄5 ame v̄diwo la, àkpo etefe.^v 35 Mekpo ame v̄dia de le dazra dam, eye w̄o- v̄o edokui dranyi abe ati dodo, si vu ke la ene.^x 36 Meto ēn̄u yi, eye kpo da, megali o; medii, eye nyemekp̄e o.^a 37 L̄e n̄ku de ame māifo la nu, eye nakpo ame dzodz̄o la da, elabena dzidzimeviwo le n̄utifafame la si.^b 38 Woatsr̄5 dzidalawo kat̄a, eye woatsr̄5 ame v̄diwo fe dzidzimeviwo. 39 Ke dzodz̄o fe x̄name tso Yehowa gb̄o, eya n̄ye sitsofe na wo le hiayi me.^c 40 Yehowa dea wo dzi, eye w̄d̄ea wo, ēdea wo tso ame v̄diwo si me, eye w̄ox̄na na wo, elabena wosine tsona.^g

a 33, 19.

b kpo 6.

d 68, 3.

e Hi. 6, 4.

f 32, 4.

g 61, 10.

h kp. 9.

i Kony. 1, 14.

k Lod. 24, 16.

l 34, 10, 11.

n 34, 15.

o 11, 7.

p Yes. 60, 21.

r 31, 12; Hi. 19, 14.

s 40, 9.

t 10, 8-10.

u 34, 23.

v 36, 3.

y kp. 9.

z Hi. 5, 3-6; 20, 6, 7; Xez. 31, 3 v. 14.

a kp. 10.

b Mo. I. 39, 8, 9.

d 32, 5.

e 46, 2.

f 35, 12.

g Lu. 18, 8.

Dawid fa konyi le fukpekpe ḡa de te, eye w̄bla Mawu fe kpekpedēn̄.

38. Dawid fe ha na n̄kuod̄zi. 2 Yehowa, megaka mo nam le w̄o d̄omedzo me o, eye megah̄e to nam le w̄o dziku me o! 3 Elabena w̄o ʒnutr̄owo d̄o agu de me-nye, eye w̄o fasi te de dzinye. 4 Agbagbefea deke mele nye l̄ame o le w̄o d̄omedzo la ta; n̄utifafaa deke mele nye ʒjuwo me o le nye nuv̄5 ta. 5 Elabena nye vodadawo gb̄o tanye, eye wole kpeyem n̄uts̄o abe agba kpekpe ene.ⁱ 6 Nye abiwo le v̄v̄em le tsi kpl̄m̄yoo le nye bometsitsi ta. 7 Mexa gobaa, eye mebi n̄uts̄o, mefo di le yiyim n̄kekeawo kat̄a. 8 Elabena nye alime v̄u dzo h̄e, eye agbagbefea deke mele nye l̄ame o. 9 Megb̄od̄zo, eye nye l̄ame gb̄a gudugudu, mele ʒli dom wu ales̄i dzata dea gbee.

10 Afeto, n̄kuw̄o me nye didiwo kat̄a le, eye nye h̄ud̄edewo meyla de w̄o o. 11 Nye dzi le totrom, nye n̄us̄e gbl̄em di, eye nye n̄kuwo fe kekeli h̄a megale gb̄onye o. 12 Nye ame lol̄wo kple x̄onyewo fo asa nam le nye fuw̄ame la ta, eye nye fomet̄owo tsi tre de adz̄oge.^r 13 Amesiwo le nye agbe yome dim la, tre m̄5 nam, amesiwo le nye dz̄ogbev̄e dim la, le nu fom le gbebl̄e nu, eye wole alakpadada nu bum n̄kekeawo kat̄a. 14 Mele abe tokun̄o ene, nyemesea nu o, eye mele abe ad̄etut̄o, si mekea efe nu o la ene.^v 15 Mele abe n̄tsu, si mesea nu o, eye nyakpenyaa deke mele efe nu me o la ene. 16 Elabena w̄o Yehowa, sinu kp̄om mele, àt̄o nam, Afeto, nye Mawu!

17 Elabena mele gb̄ogbl̄om be, womegakpo dzidzo de n̄nye o; eye esi ke de le nye af̄o te la, wole adegbe fom de n̄nye. 18 Nye anyidzedze gb̄o megadidi o, eye nye v̄evesewo le n̄kunya me daa. 19 Elabena mede nye vodadawo fia, eye metsi dzi le nye nuv̄5wo ta.^d 20 Ke nye fut̄owo le agbe, eye n̄us̄e le wo nu; amesiwo l̄e fum yakatsyo la, so gb̄o. 21 Amesiwo tso v̄5 d̄o nyuie tefe nam la, l̄em de ke me, le esi meti nyuie yome ta./ 22 Yehowa, me- gabl̄em di o, nye Mawu, megan̄o

adzoge tso gbonye o! 23 Afeto, nye xoname, netso nakpe de nyune!

Dawid bia Mawu fe akofafa.

39. Dawid fe ha na heno 6 Yedutun.

2 Mebe: Malé nku de nye zome nu, ne nyemagawo nuvō kple nye ade o; made ga nye nu, nkeke alesi ame vōdī la gale nku nye me ko. 3 Đodoe zi le nyune klenee, eye mezi đodoe le dzogbenyuiewo nu, ke nye vevesewo do gā de dzi.^d 4 Nye dzi xō dzo de dome nam; ne mele tame sum la, dzo la flana. Metsō nye ade le nu fom be: 5 Yehowa, na manya nye nuwuwu kple alesi nye nkekewo fe dzidzeme le; na madze si yesiyi nunye ava yi!^h 6 Kpō da, ewo nye nkekewo wonye asi fe kekeme, eye nye agbenyi menye naneke le nkuwō me o. Nyatefe, ne amegbetō li ke ouu hā la, fufu ko wōnye. Sela. 7 Vavā, amegbetō le yiyim abe vovoli ene, eye fufu nu ko wōle zi dom do; keli kō nu gleglegle, ke menya ameka si me wole yiyi ge de o.

8 Azo, Afeto, nuka sinu makpō? Wō dede koe mele mō kpom na. 9 Đem tso nye dzidadawo katā me; megatsom wō alomedenu na bometsilawo o!ⁿ 10 Đodoe zi le nyune, nyemeke nye nu o, elabena wōe woe. 11 Đe wō biākame da le nyune, wō asi fe avuwōwō kplim na metsrō. 12 Ne etsō tohehe ka mo na amegbetōa de le efe vodada ta la, ekema efe nyonyo dome agblē, abe agbagblavui ye dui ene. Vavāe, fufu ko amegbetōwō katā nye! Sela.^p 13 Yehowa, se nye gbedododa, nye gli-dodo nede to me na wō, eye megazi kpl kpo nye adatsiwo o, elabena amedzro menye le gbōwō, eye amegbōme menye abe fofonyewo katā ene. 14 Đe kō da le nyune, ne magbō de me, hafi mayi, eye nyemaganō anyi o!

Akpedanumeme nyuito na Mawu. Kukudede de kpekpedeɔu la.

40. Dawid fe ha na heno la. 2 Mele mō kpom na Yehowa kakaka, ezio to de nyune, eye wōse nye gli-dodo. 3 Ehem

^a 33, 3.

^b Kron. I. 25, 1. 3.

^d 38, 14.

^e 139, 17. 18.

^f 51, 18; Heb. 10, 5-10.

^g Yes. 50, 5.

^h 90, 12; Hl. 14, 5.

ⁱ 90, 5.

^k Nyagb. 2, 18. 21; Lu. 12, 18 v. 20.

^l 22, 23. 26.

ⁿ Sam. II. 16, 10.

^o kp. 14-18 kpō 70.

^p kp. 6.

^r Mo. III. 26, 23; Ps. 119, 19; Pet. I. 2, 11; Heb. 11, 13.

^s 6, 11.

^t Hl. 10, 20.

^u 35, 21. 25.

^v 109, 22.

tso gbeḡblē fe do la me, eye wōdem le ba finyafinya me, etsō nye afō do agakpe dzi, eye wōli ke nye afōdedewo, 4 ede "haye ye nunye kple kafukafuha na mia Mawu la. Amegedewo akpōe, eye vovō ado wo, eye woado dzi de Yehowa nu. 5 Woayra nutsu, si tso efe nudodo do Yehowa dzi, eye metrō edokui de dadzradalawo kple amesiwo ku de avatsokaka nu la, nūti o. 6 Yehowa, nye Mawu, wō nukunu kple wō tamesusu, siwo nēde fia de mia nu la, sō gbō. Naneke mede nuwō o! Mebe, matsō wo ade gbe fāe, eye mafa nu le wo nu, ke womele xexlē me o."

7 Akpedavōsa kple numevōsa medzea nuwō o; evu ɔto nam; mēdia numevōsa kple nuvōvōsa o. 8 Tete meḡblo bena: Kpō da, meḡbōna, agbalē me wonlo nya do le nyune. 9 Nye Mawu, wō lolōnu wōwō enye nye dzidzo, eye wō se la le nye dzi me. 10 Mede gbe fā wō dzadzzenyenye le ameha gāwo me; kpō da, nyememia nu o, Yehowa, ɛnyae!ⁱ 11 Nyemeyla wō dzadzzenyenye de nye dzi me o; meko nu le wō nutefe-wōwō kple wō xoname dzi, eye nyemeyla wō amenuveve kple wō nyatefe de ameha gāwo o.

12 Ke wō, Yehowa, mātē wō nublantokpōkpo da le gbōnye o; wō amenuveve kple wō nyatefe akpō tanye daa. 13 Elabena fukpekpewo de to dem taŋtaŋ, nye vodadawo lēm, womele kpōkpo me nam o; wosō gbō wu nye tada; eye nye dzi ḡblēm di. 14 Yehowa, nedze nuwō nađem; Yehowa, netsō naxō nam! 15 Du nekpe amesiwo le nye agbe dim, be yewoade da la, eye wo katā fe mo netsi dā; amesiwo le nye dzogbeve de dim la, nete gbugbō de meḡbe, eye nukpe nelē wo!^l 16 Dzdido nejo amesiwo le gbōḡblom de nyune be: Ehē, ehē! la, le wofe nukpe la ta!^m 17 Amesiwo katā dia wō la, fe dzeme neko, eye wōakpō dzidzo de nuwō! Amesiwo dia wō xoname la, neno gbōḡblom daa be: Yehowa lolo! 18 Ke nyēa, nenyē be, hiā tum, eye medo ko hā, Afeto la alē be nam. Nye kpedeɔtu kple xona-

meto nēnye; nye Mawu, megahe de megbe o!

Konyifafa le futo v3d1 kple xol5 anukware-madliã gũti.

41. Dawid fe ha na heno la. 2 Woayra amesi læa fo de hiãto nu! Yehowa adee le dzogbev5eyi. 3 Yehowa akpõ eta, eye wõaxõe de agbe, ne wõanyo ne le anyigba dzi; mãtsõe ade asi na efe futowo fe adãwõwo o! 4 Yehowa akpe de epu le dõba dzi; ne ele dõ læm la, atrõ efe aba dzi nonõ bubui.

5 Nyea mele gbõgblõm be: Yehowa, ve nunye, da gbe le nye luõõ nu, elabena mewõ nuv5 de nuwõ! 6 Nye futowo le nu v5 fom de nunye be: Yekaxi g5 wõaku, eye efe nko nabu? 7 Eye ne amea de va kpõ ye ge da la, edaa alakpa; efe dzi foa nu v5di nu fu, eye wõdona dagblõne. 8 Nye futowo katã le nu dem tenye, eye wole nusi nye nye dzogbevõe la susum de nunye be: 9 Wõlo gbe-gblẽ trõ de edzi, emlo anyi, eye magafõ akpõ o! 10 Xõnye kekeake, amesi nu medoa nu dõ, eye wõdua nye habolo la, kõ afõkpõdzi dzi de nunye.

11 Ke wõ Yehowa, ve nunye, eyenafõmdete, ekema madõ etefe na wõ! 12 Esia me menyae le be, nye nu nyõa nuwõ, ne nye futo magatso aseye de nunye o. 13 Ke èlẽ nyea de asi le nye fomadimadi ta, eye nẽtsõm dõnkuwõ me tegbee.

14 Woakafu Yehowa, Israel fe Mawu la, tso mavõ me yi mavõ me! Neno alea, è, neno alea!

AGBALE EVELIA.

Mawu ta biabiase le dzroawo de.

42. Korax-viwo fe nufiameha na heno la.

2 Alesi zino fe veme funa de tõõu nu la, nenema nye luõõ fe veme fu de nuwõ, Mawu! 3 Tsi-ko le nye luõõ wum de Mawu nu, de Mawu gbagbe la nu; gbe-kagbe made ahado de Mawu nku me? 4 Nye adatsiwo zu nududu nam zã kple keli, esi wole gbõgblõm nam edziedzi be: 'Afika g5 wõ Mawu la le? 5 Ne medõ nu, alesi "menõa amehawo dome, eye mia kpli wo m5eyia Mawu fe

afe la me kple aseyetso kple kafukafuhadzidzi le nkekenyuie-dulawo fe ha me la, nye dzi lõ-lona gbanaa. 6 Nye luõõ, nukaguti nèle nu xam, eye nẽtsi dzodzodzo le menye? Kpõ mõ na Mawu, elabena magakafui, eya, amesi nye nye xõnametõ kple nye Mawu la!

7 Mawunye! Nye luõõ le nu xam le menye, eyata mele nku dom dziwõ le Yordan-nyigba, Hermon-to kple to sue la dzi. 8 Le wõ 'tsiwo fe kõkõdanyi bababa me la tõdõdõ yõ tõdõdõ; wõ tsi kpakawo kple tsitsotsoewo ne de dzinye. 9 Dkeke me la Yehowa dõ efe amenuveve da, le zã me la efe ha le nunye, eye medõ gbe da na nye agbe fe Mawu la. 10 Magblõ na Mawu, nye /agakpe, be: Nukaguti nẽnglõm be, eye 'nukaguti mafo di anõ yiyim le nye futo fe tetedanyi te? 11 Ne nye ketowo le alõne dem le gbõgblõm nam edziedzi be: Afika g5 wõ Mawu le hã la, enõna abe nõ dunue le nye fuwo me ene. 12 Nye luõõ, nukaguti nèle nu xam, eye nẽtsi dzodzodzo le menye? Kpõ mõ na Mawu, elabena magakafui, eya, amesi nye nye xõnametõ kple nye Mawu la!

Dziyiyi: Mawu ta biabiase le dzroawo de.

43. Tso afia nam, Mawu, eye malõame la nam; dem tso alakpatõ kple ame vlo la si me! 2 Elabena wõe nye nye Mawu, amesi nye nye sitsofe; nukaguti nètu asim da, eye 'nukaguti mafo di anõ yiyim le futo la fe tetedanyi te? 3 Dõ wõ kekali kple wõ nyatefe da, ne woakplõm ayi 'wõ to kõkõe la kple wõ nõfe la gbõe, 4 ne made Mawu fe võsamlekpu la kple nye 'dzidzõseye fe Mawu la gbõ, eye matsõ saŋku akafu wõ, Mawu, nye Mawu la! 5 Nye luõõ, nukaguti nèle nu xam, eye nẽtsi dzodzodzo le menye? Kpõ mõ na Mawu, elabena magakafui, eya, amesi nye nye xõnametõ kple nye Mawu la!

Konyifafa le alesi Mawu nyã efe duko la da ta.

44. Korax-viwo fe nufiameha na heno la.

a Lod. 19, 17.

b kp. 12: 48, 5.

d 88, 8.

e 6, 3.

f Mo. V. 32, 4.

g 43, 2.

h 55, 14; Yoh. 13, 18; Dõ. 1, 16.

i kp. 6.

k 26, 1.

l 72, 18; 99, 53; 108, 48; 150, 6.

m 42, 10.

n 15, 1.

o 68, 6.

p 84, 3.

q 42, 6. 12.

r 79, 10.

s 27, 4.

2 Mawu, mísee kple míafe to, mfa fofowo da xo na mí, le nusiwo nêwɔ le wo nɔli le blema la nɔti.^b 3 Etsɔ wò asi nyà dukɔwo, ke woawo la éfo wofe aganu de to; ègbɛlè anyigbadzitowo, ke èna woawo keke ta. 4 Elabena menye woawo nɔto fe yi wotsɔ xo anyigba lae o, eye menye woawo nɔto fe alɛ xo na wo o; ke boɔ wò nudusi kple wò alɔ kpakple wò nku me fe kekelie, elabena wofe nu nyo nɔwò.

5 Mawu, nye fia nênye, do xo-name de Yakob!^f 6 Wòe míatsɔ afu míafe futowo anyii, eye wò nko míatsɔ anyã avuzi le míafe ketowo dzi. 7 Elabena nyemele nu dom de nye dati nu o, eye menye yie axɔ nam o;^h 8 ke boɔ wòe xo mí tso míafe futowo si me, eye nêna nukpe lé míafe ketowo. 9 Míetsɔ Mawu le adegbe fomi daa, eye míekafu wò nko tegbee. Sela.

10 Ke ètsɔ mí fu gbe, ède nukpe mo na mí, eye mèho yi kple míafe avakowo o. 11 Ena míede megbe le míafe futowo nu, eye míafe ketowo ha nu. 12 Etsɔ mí na, ne woadu abe alêwo ene, eye nêkaka mí de dukowo dome. 13 Etsɔ wò dukɔ dzra ho kpɔtsɔe, eye mèdo asi loloe de wo nu o. 14 Etsɔ mí wo vlodonu na míafe afelikawo kple alomedenu kpakple nu dikokoea na amesiwo fo xlá mí.ⁿ 15 Etsɔ mí wo hameloe le dukowo dome kple ame, ne woavusu ta de enua le anyigbadzitowo dome. 16 Nye vlododo le nkunye me nkekeawo katã, eye nukpe, si le nɔnye la, nyè tsyɔm, 17 be manɔ vlodoamela kple fewudula nko sem, eye manɔ futɔ kple hlɔ-biala kpɔm kple nku.

18 Nusiawo katã va mía dzi, ke míenɔ wò be o, eye míezu alakpɔtowo le wò nubabla la me o. 19 Míafe dzi mefe da o, eye míafe afɔdede mete da le wò mo dzi o. 20 Elabena èto mí nyanyanya le amegãxiwo nɔfe, eye nêtsɔ bluko tsiditsidi tsyɔ mía dzi. 21 De wònye de míenɔ mía Mawu fe nko be, eye míeke míafe asiwo na mawu tutowo la, 22 anye ne mía Mawu madi egome oa? Elabena enya dzi me gogloafe ke.^r 23 Elabena

a Ro. 8, 26.
b Mo. 8, 20
V. 26.

d 35, 23.

e 10, 1.

f 74, 12.

g 69, 1.

h 20, 8.

i Ha. 5, 10-16.

k 72, 4.

l Sam. II, 7, 13;
Heb. 1, 8. 9.
n 79, 4; Fla. 1
9, 7.

o Am. 3, 15.

p Mo. 1, 2, 24.

r 7, 10.

tawò wole mía wum atradi daa, eye wobua mí abe alê, siwo wu ge woala la ene.^a

24 Nya, Afetsɔ! Nukaɔuti nêle alɔ dom? Fo, eye megatsɔ mí fu gbe dika o!^d 25 Nukaɔuti nêɔla wò nku me, eye nênlɔ míafe hiã kple míafe xaxa be?^e 26 Elabena míafe luvo bobɔ vasede ke me ke, eye míafe fodo lé de anyigba nu. 27 Tso, naxɔ na mí, eye nade mí le wò amenuveve la ta!

Kafukafuha dzidzi le fia la kple efe nɔgbeto la nɔti.

45. Korax-viwo fe nufiameha, si nye lolɔha na hɛnɔ la, ne woatsɔ „Dzogbenya“ fe gbɛdidi adzii.

2 Nya nyuiwo le fiefiem le nye dzi me wlowlow. Mebe: Nye hawo nye fia la to; nye ade enye amesi bi de nunɔnlɔ me la, fe nunɔti. 3 Edze deka wu amegbetoviwo, wotrɔ amenuveve ko de nuyi dzi na wò, eyata Mawu yra wò tegbee! 4 Ta wo yi, wò bubu kple wò atsyɔdodo de ali, wò kalêto! 5 Nɔ wò atsyɔdodo me, naho, eye yi le nyatefenya la kple nya dzodzɔe, si kwote de to la ta, eye wò nudusi afia nu dziɔowo wɔwɔ wò! 6 Wò anɔtrɔ dadewo fo de fia fe futowo fe dzi me, dukowo dze anyi de tewò.

7 Mawu, wò fiazikpui li daa tegbee; wò fiadu fe fiatikplo enye fiatikplo dzodzɔe. 8 Elɔa dzodzɔenyenye, eye nêléa fu nu vɔdi, eyata Mawu, wò Mawu la, si dzidzɔmi na wò fo hawoviwo ta. 9 Wò avɔwo katã nye lifi, sikɔni kple kotoklobo; sanɔfofo le dzidzɔ dom na wò le nyidufiasã me. 10 Fianyɔnuwo le wò ame veviwò dome; fiasrɔ le Ofir-sikanuwo me tsi tre de wò nudusi me.

11 Nyɔnuvi, see, kpɔ nu, eye nafu to anyi, wò nku nedzo le wò dukɔ kple fofowo fe afe dzi,^p 12 eye na fia la nadi wò tugbedzede yome, elabena wò afetsɔ wònye, eye nade ta agu ne! 13 Tiro-vinyɔnu atso nunana ve, eye dukowo fe kesinɔtowo ado mo nans na wò. 14 Fianyɔnu, si le eme la, enye atsyɔdodo dede sɔn; sika wotsɔ lɔ efe avɔe. 15 Ele avɔ nɔnɔe me wokplo yi na fia la, detugbi, siwo

nye exolōwo le eyome, wokplo ve na wò. 16 Wotsò dzidzò kple aseyetso kplò wo yil, eye woge de fia je afe la me. 17 Viwònu-tsuwo anò fofowòwo teje, eye àtsò wo ađo amegāwoe de anyigba blibo la dzi. 18 Mana wo-đo ŋku wò ŋkò dzi le dzidzime-wo katā me; eyata dukòwo aka-fu wò ɔaa tegbee.

Mawu enye m5 sesè.

46. Korax-viwo je ha na heno la, ne woadzi de detugbiwo je gbe nu.

2 Yehowa enye sitsofe kple nusè na mí, xonameto nuto wònye le xaxawo me. 3 Eyata mía vò o, nenyè be, anyigba gli le enu, eye towo vā le atsiaju titina, 4 ne efe towo dze agbo, eye wotso futukpo, eye towo vuwu le efe nyanyrā me hā. Sela.

5 Tòsisi la je aldzewo doa dzidzo na Mawu je du, si nye dzifovito je noje kòkòe la.⁶ 6 Mawu le eme, mavā o, Mawu xona ne, ne agu dze. 7 Dukòwo dze agbo, ke de le fiadufewo te; ena efe gbe di, tete anyigba lólo. 8 Yehowa Zebaot li kpli mí, Yakob je Mawu la nye m5 sesè na mí! Sela.

9 Miva kpo Yehowa je nuwòwòwo, amesi doa afedo anyigba, 10 amesi ktsia awawòwòwo nu vasede anyigba je mlenu ke, efliā datí, egea akplo, eye wòtɔa dzo tasladamwo!¹¹ Midzudzo, ne miadze sii be, nyee nye Mawu; medo kpo de dukòwo dzi, medo kpo de anyigba dzi! 12 Yehowa Zebaot li kpli mí, Yakob je Mawu la nye m5 sesè na mí! Sela.

Mawu enye fia.

47. Korax viwo je ha na heno la.

2 Mí dukòwo katā, mifu akpe, eye mitsò afadodo tso aseye de Mawu nu! 3 Elabena nɔdzi le Yehowa dzifovito la nu, fia gā wònye de anyigba blibo la dzi. 4 Etsò dukòwo de mía te kple sesè, eye wòde anyigbadzitowo miafe afo te. 5 Etia miafe domenyinu na mí, si nye Yakob, amesi wòlɔna la, je adgebefonu. Sela.⁶

6 Mawu yi dzi kple aseyetso, Yehowa kple kpè fe didi.⁷ 7 Mi-

dzi kafukafuha na Mawu, midzi kafukafuha hee! Midzi kafukafuha na mía fia la, midzi kafukafuha! 8 Elabena Mawue nye fia de anyigba blibo la dzi, midzi nufiameha!⁹ 9 Mawu du fia de dukòwo dzi, Mawu bɔbɔ ne efe fiadzikpui kòkòe la dzi. 10 Dukòwo je ame ŋkutawo fo ju, wonye Abraham je Mawu la je dukò; elabena Mawu to enye anyigba je bakpoxònuwo. Edo kpo nuto.

Fia gā la je du.

48. Korax-viwo je ha. 2 Yehowa lolo, eye wòdze kafukafu le mía Mawu je du la me kple efe to kòkòe la dzi.³ 3 Zion-to, si nye fia gā la je du, kò edokui de dzi nyuie le anyiehe kekeake, eye wònye /dzidzodonu na anyigba blibo la. 4 Mawu fia edokui le efe fiasáwo me abe sitsofe ene.

5 Elabena kpo ɔa, fiawo fo ju, eye wa katā wova de enuti.⁶ 6 Esi wokpɔe la, woje nu ku, dzidzi fo wo, eye wosi. 7 Wodzo nyanya-nya le afima, eye nɔdzi léwo abe nyonu, si le ku lém ene. 8 Etsò yedzefeya gbā Tarsis-vuwo. 9 Miekpɔe le Yehowa Zebaot je du kple mía Mawu je du la me, abe alesi mísee ene. Mawu ali kee tegbee. Sela.

10 Mawu, míele ŋku dom wò amenuveve dzi le wò gbedoxò titina. 11 Mawu, wò kafukafu de anyigba je mlenu abe wò ŋkò ke ene. Wò nudusi yò fú kple dzodzɔenyenye. 12 Zion-to nekpo dzidzo, eye Yuda-nyonuviwo netso aseye le wò vɔnudɔdr5 ta!

13 Mizò Zion nu godoo, mifo xlāe va kpe, eye mixlè efe xò tsralawo! 14 Milé ŋku de efe agbo-gbowo nu, eye mito efe fiasáwo me, ne miaxlèe afia megbeviwo! 15 Elabena Mawu siae nye mía Mawu ɔaa tegbee, eye akplo mí vasede ku me.

Mawu mavɔlɔwo je dzɔgbenyule nuwuwu enye ku.

49. Korax-viwo je ha na heno la.

2 Mí dukòwo katā, mise esia, mi xexeametòwo katā, mifu to anyi, 3 mí hahooawo kple amegāviwo, mí kesinɔtòwo kple ame dahewo

a 93, 1.

b 89, 19.

d 46, 5.

e Mat. 5, 35.

f Kony. 2, 15.

g Fia. U. 19.

h 48, 3; Fia. U. 19, 21; Yes. 12, 3.

i Fia. U. 19, 35.

k 76, 4.

l Yes. 25, 3.

m kpo 37; 73.

n 18, 6.

o 68, 19.

siaa! 4 Nye nu agblɔ nunya, eye gɔmesese enye nye dzimesusuwo. 5 Mafu to anyi de abebubu ŋu, eye mato nye adzo de sanƙufo ŋu.^a

6 Nukanuti mavɔ le dzɔgbevɔeyiwo me, ne nye adikɔtɔwo fe vodada de to dem? 7 Amesiwo le dzi dom de woƣe nuwo ŋu, eye wotɔwo woƣe kesinɔnu gbogboawo le adegbɛ fomɪ. 8 Amea deke mate ŋu axɔ nɔvia akpɔ o, eye mate ŋu axe etafe na Mawu, 9 - elabena woƣe agbe feƣe xɔ asi ŋuɔ, eye ado kpɔe tegbee.^f - 10 be wɔnɔ agbe ayi dzi, eye makpɔ yɔdo o. 11 Kpao, ke boŋ akpɔe be, nunyalawo kuna, bometsilawo kple abunetɔwo nu yina, eye wɔgbɛa woƣe nuwo ɔi na ame bubuwo.^h 12 Woƣe tame enye be, ye-woƣe xɔwo anɔ anyi tegbetegbe, yewoƣe nɔƣewo anɔ anyi na dzidzi-meƣe katã, eye woƣa woƣe ŋkwɔwo de anyigbawo ŋu. 13 Ke amegbetɔ, si le agbe le atsyɔdodo me la, mali ke o; esɔ kple lã, eye nufofo abu dee.

14 Esia nye amesiwo doa ŋu de wo dokui ŋu la, fe zɔzɔme, eye woƣe nya dzea wo yometɔwo ŋu. Sela. 15 Woyi tsieƣe abe alɛwo ene, eye ku nye wo kplɔla; ame dzɔdzɔewo nyã avuzi le wo dzi le ŋdi, eye woƣe nɔnɔme nyunyɔ, elabena tsieƣe zɔ woƣe nɔƣe. 16 Ke Mawu aɔde nye luɔ atso tsieƣe si me, elabena axɔm de edokui gbɔ. Sela.

17 Ne amea de zɔ kesinɔtɔ, eye efe aƣe fe bubu dzi de dzi la, megavɔ o!^o 18 Elabena ne eku la, matsɔ nusiawo katã dometɔa deke ado asi o, eye efe bubu makpɔe do o.^r 19 Nenyɛ be, eyra edokui le efe agbenɔyi, eye wokafui be, ewɔ nyuie na edokui hã la, 20 ayi fofoawo fe fɔme, si megakpɔkekeli kpɔ o la gbɔ. 21 Amegbetɔ, si le agbe le atsyɔdodo me, eye tagbɔ mele esi o la, esɔ kple lã, eye nufofo abu dee!"

Akpedaunememe vavãto.

50.

Asaf^r fe ha.

Mawu, Yehowa, ñusɛkatãtɔ la le nu fom, eye wɔle xexea-me yɔm tso ƣe fe dzedze me va-

^a 78, 2.

^b 90, 13.

^d Yes. 1, 2.

^e Mo. II. 24, 4-8.

^f Mat. 16, 26.

^g Yes. 1, 11.

^h Nyagb. 2, 16; 8, 2.

ⁱ Nyagb. 3, 19; Pet. II. 2, 12.

^k 51, 8; 91, 16;

Hii. 22, 27.

^l Hos. 13, 14.

^m Ro. II. 21 - 23.

ⁿ Hi. 21, 7-16.

^p Ef. 5, 11.

^r Nyagb. 5, 13, 14.

^s Lu. 16, 19-51.

^t 73, 11.

^v kp. 13.

^w kpɔ Sam. I. 15, 22.

^y Kron. I. 25, 1.

sede efe tododo me. 2 Zion, si nye nyonyowo fe ta la, Mawu klɛ tso. 3 Mía Mawu gbɔna, dodɔe mazi le eƣu o, dzo le nu bim le engɔ, eye ahom sesɛ de to dee.^b 4 Ele dzi me yɔ dzifo kple anyigba da, ne wɔadrɔ wɔnu efe dukɔ.^d 5 Mifo nye mawumeme, siwo bla nu kplim de akpedavɔsa dzi la, nu fu nam!^e 6 Dzifowo de gbe ƣa efe dzɔdzɔenyenye, elabena Mawu enye wɔnadrɛla.

7 Nye dukɔ, see, mele nu fo ge; Israel, maɔi dase na wɔ be: Mawu, wɔ Mawu, menye! 8 Menye wɔ akpedavɔsa ta mele nya hem de ŋuwɔ do o, eye wɔ numevɔsa le ŋkunya me daa.^f 9 Nyemalɛ nyitsu le afewɔ me alo gbɔtsu le wɔ lãkpɔ me o. 10 Elabena tɔnyee nye avemelãwo katã kple lã akpe nane, siwo le towo dzi. 11 Menya xevi, siwo katã le towo dzi, eye nusiwo katã vãa wo dokui le gbe me la, mele manya-nya dem o. 12 De nye dɛe le wuyem la, ne nyematɔe na wɔ o, elabena tɔnyee nye xexea- me godoo kple eme nu gbogboawo. 13 Alo de meɔua nyitsuwo fe lã, eye menoa gbɔtsuwo fe vɔa? 14 Tso akpedada sa vɔ na Mawu, eye naxe wɔ adzɔgbedeƣe na dzi-fovɔtɔ la! 15 Yɔm le xaxagbe la, ekema maɔe wɔ, eye nade bubu nyunye!^k

16 Ke Mawu gbɔ na ame vɔɔi be: Nye doɔowo xelɛfia kae tso gbawɔ? Eye nukanutɔ nɛlɛ nye nubabla de nu?" 17 Wɔa òlè fu hehe, eye nɛtso nye nyawo fu gbe de megbewɔ tso! 18 Ne ñɛkpɔ fiafi la, ekema ɛkplɔe do, eye nɛdea ha kple ahasitɔwo. 19 Ede ga wɔ nu de nu vɔɔi ŋu, eye wɔ aɔde da alakpa. 20 Eboɔɔ nɔ anyi le nu fom le nɔviwo ŋu, eye nɛle adeɔi fom dawovi. 21 Nusiawo wɔm nɛle, eye mezi kpi; eyata nɛle bubum be, de mele abe wɔ ene. Maka mo na wɔ, eye matsɔe aɔo ŋkuwɔ me!

22 Mì, amesiwo ñɔ Mawu be, midze si esia dzro, ne nyemagavuvu nu, eye dɛlaa deke manɔ anyi o! 23 Amesi tso akpedada sa vɔe la, ede bubu nyunye; eye amesi lé ŋku de efe zɔzɔme ŋu la, mana wɔakpɔ Mawu fe xɔname!

Dawid fe dzimetotro gbedododa.

51. Dawid fe ha na heno la, 2 esime wòde Batseba gbo, eye nyagblòdila Natan va egbo.^b

3 Mawu, ve nunye le wò dōme-nyo la nu, eye le wò nublani-kpokpo sɔgbɔ la nu tutu nye dzidawo da!¹ 4 Le tsi nam ke-keg tso nye vodada me, eye naklo gunye tso nye nuvɔ me!⁵ Elabena nye dzidawo la, medze si wo, eye nye nuvɔ le nkunye me daa.⁶ 6 Wò deka dede ko nūti me-wo nuvɔ do, eye nusi nye vɔ le nkuwò me la, mewo, /ne tɔwò nadzɔ le wò nufofo me, eye nūwò nadza le wò vɔnudadr̄ me. 7 Kpɔ da, vodada me wodzim do, eye nuvɔ me danye fɔ nye fu do.⁸ 8 Kpɔ da, nyatefe, si le dzi me la, nēdina, eyata de nunya fiam le adzame!

9 Tso akutsa klo nye nuvɔ da, ne gunye nadi; le tsi nam, ne mafu tititi wu detifu! 10 Na mase dzidzɔ kple aseyetso, ne nye fu, siwo nēge la, nagli kple dzidzɔ!¹¹ 11 Xla wò mo de nuvɔ-nyewo, eye tutu nye vodadawo katà da!¹² Mawu, wɔ dzi dzadzɛa de nam, eye nade gbɔgbɔ yeye, si li ke la, menyel¹³ 13 Megatsɔm fu gbe le nkuwò me o, eye megaxɔ wò gbɔgbɔ kɔkɔe la le asinye o! 14 Gatsɔ wò xname do dzidzɔ nam, eye natsɔ gbɔgbɔ, si me lolɔnu le la, lém de asil!

15 Mafia wò mɔ dzidalawo, eye nuvɔwɔlawo atrɔ tame de nūwò. 16 Mawu, nye xname fe Mawu, dem tso hlɔfe me, ekema nye ade atso aseye le wò dzɔdzɔenyenyenu!¹⁷ Afetɔ, ke nye nuyiwo, eye nye nu ade gbe fã wò kafukafu! 18 Elabena mēdia akpedavɔsa o, anye ne mana wò; numevɔsa hã medzea nūwò o.¹⁹ 19 Vɔsawo na Mawu wonye gbɔgbɔ, si wote de anyi; Mawu, mado vlo dzi gbɔgbã, si tugu la o.²

20 Le wò amenuvele la nu wu nyi na Zion; do Yerusalem fe gliwo! 21 Ekema dzɔdzɔenyenyevɔsawo, numevɔsa kple vɔsa bli-bo adze nūwò; ekema woatsɔ nyitsuwo asa vɔe le wò vɔsamlekpui la dzi.

Mawu fe vɔnudadr̄ ahòhòbolaa de.

52. Dawid fe nufiameha na heno la, 2 le esime Edomto Doeg va to na Saul bena, Dawid le Abimelex fe me.^a

3 Kalɛto, nukaputi nētso vɔdi-vɔdi le adegbe fomi? Mawu fe amenuvele li tegbee. 4 Wò ade le gbeblɛ nū susum abe talūhe dade ene, wò alakpadala. 5 Elɔ vɔ wu nyui, eye nēlɔ aatso wu nya dzɔdzɔe gbɔgbɔ. Sela. 6 Wò alakpade, nu gbeblɛ nyawo sɔn nyoa nūwò.

7 Eyata Mawu hã agbã wò afu anyi dikaa, alé wò, eye wòahwe wò afu gbe tso agbado me, eye wòaho wò kple ke tso agbagbeawo fe anyigba dzi. Sela. 8 Ame dzɔdzɔewo lakpɔe, eye dzika atso wo fo, eye woakoe be:⁹ 9 Kpɔ da, nūtsu, si metsɔ Mawu wɔ efe mɔ sesēe o, ke boŋ wòdo dzi de efe kesinonu sɔgbawo nū, eye wòto asi kɔ de efe nuwo nū la enye si!

10 Ke nye la mele abe amiti dama ene le Mawu fe me; eye mele nū dom de Mawu fe amenuvele nū daa tegbee.¹¹ 11 Mada akpe na wò tegbee, elabena èwɔe de goe, eye makpɔ mɔ na wò nkɔ, elabena enyo le wò mawumemewo nku me.

Gbedododa le amegbetawo fe dede tso gbeblɛ me nū.

53. Dawid fe nufiameha na heno la, ne woadzi de nublaniugbe me.

2 Abunetawo gblɔna le wofe dzi me bena: Mawu deke meli o! Wowɔa nu gbeblɛwo kple nu nyɔnuwo le nu tovo wowɔwo me. Amea deke meli, si wɔa nu nyui o. 3 Mawu de nku de amegbetawo tso dzifo, ne yeakpɔ be, amea de dze nunya, eye wòbiaa Mawu ta sena hã? 4 Wo keg wote de aga, wo katã tim wogblɛ. Ame deka hã meli, si wɔa nu nyui o, deka hã hã meli o!

5 De nu vlo wɔlawo, amesiwo le nye duko dum, abe alesil woɔua aboloe ene, eye womeyɔa Mawu o la, medze si esia oa? 6 Tete vɔvɔ do dzikatsofoe na wo le afisi godzia deke mele o; elabena Mawu kaka amesi fu asada anyi de nūwò la, fe fuwo. Ena nukpe lè wo, elabena Mawu gbe wo.

^a Sam. I. 22, 9 v. 19.

^b Sam. II. 12.

^d Lu. 18, 13.

^e 32, 5.

^f Ro. 3, 4, 19.

^g Yoh. 3, 6.

^h 81, 8.

ⁱ Mo. III. 14, 5, 7.

^k Yes. 1, 18.

^l 92, 13-16.

ⁿ 32, 3, 4.

^o Xez. 36, 26.

^p kpo 14.

^r 40, 7; 50, 8-12.

^s 34, 19.

7 Oo, de xɔname atso Zion ava na Israel! Ne Mawu gaɔo efe dukɔ te la, Yakob atso aseye, dzi adzo Israel!

Yehowa enye nye kpedeguto.

54. Dawid fe nufiamaha na ka-
sanƙuwo fe heno, 2 le esi-
me Ziftɔwo va gblɔ na Saul be-
na: Menye Dawid ye nye esi ƣla
de mia gbo oa?^b

3 Mawu, tso wò ŋkɔ xɔ nam,
eye natsɔ wò nusē tso afia nam!
4 Mawu, se nye gbedododa, eye
nalé to de nye nu me nyawo nu!
5 Elabena ame tovowo tso de nu-
nye, eye nutasélawo le nye ku
dim. Wometsɔ Mawu do ŋku me
o. Sela.

6 Kpo da, Mawue nye xɔna-
metɔ, Afetsɔ la lé nyeluwɔ de asi.
7 V5 la agbugbo ayi nye ketowo
dzi; tsr5 wo da le wò nyatefe
la nu! 8 Lolɔnu faa matsɔ asa vo
na wòe, Yehowa, makafu wò
ŋkɔ, elabena enyo. 9 Elabena
edem tso xaxawo katã me, eye
nye ŋku atsa le nye ketowo dzi.

Gbedododa le xol5 v5di ta. Mawu me akofafa.

55. Dawid fe nufiamaha na ka-
sanƙuwo fe heno.

2 Mawu, se nye gbedododa, eye
megayla dokuiwò de nye koko-
fofo o! 3 Lé to de nɔnye, eye
nato nam; mele tsa glalã tsam le
konyifafa me, eye mele hũ dem
4 le futɔ la fe gbe kple amevõdi
la fe ametete de anyi nɔti; elabena
wolɔ gbeɣblẽ trɔ de dzinye, eye
wolẽ fum le dziku me. 5 Nye dzi
le dablibe fom le nye do me, eye
ku fe nɔdzidonamewo dze dzinye.
6 Vɔv5 kple dzodzo nyanyanya
lẽm, eye nye lãme ble fu. 7 Mebe:
Ao, de wònye avalae le asinye
abe ahõne ene la, anye ne madzo
adatsi afia de! 8 Kpo da, didife
vĩ mebe, masi ayi, eye matsi gbe-
dzi ado. Sela. 9 Mawo kaba asi
le ya vɔduvɔdu kple ahom nu.

10 Tsr5 wo, Afetsɔ, lɛye nafe
wofe ade me de eve, elabena me-
kpo nɔtasesẽ kple dzrewɔwo le
dua me. 11 Wodɛ to de le wofe
gliwo dzi zã kple keli, eye gbe-
ɣblẽ kple hiãkame le eme. 12 Gbe-
ɣblẽ le eme, eye nɔtasesẽ kple
amebaba mete da le efe ablo me

a 41, 10; Sam.
II, 15, 12.

b Sam. I, 23, 19;
26, 1.

a 102, 27.

e 58, 11.

/ Yer. 9, 7; 57, 5.

/ Pet. 1, 5, 7.

a 102, 25.

i Sam. I, 21, 11
v. 16.
k 11, 1.

/ Sam. II, 17, 14.

* 27, 1; 118, 6;
Yer. 12, 2; 61,
12; Heb. 13, 6.

o. 13 De wònye nye futɔe le vlo
domem la, anye ne mado dzi atsɔe;
de wònye nye ketɔe le asi tɔm
akɔ de nɔnye la, anye ne masi
abe le enu. 14 Ke boŋ amegbetɔ,
si mia kplii miele tasɔɔ deka me
lae, xõnye kple nye ame nyanye,^a
15 mí amesiwo dome nya viviwo
le, eye mienɔa amehawo dome
yia mawufe me lae. 16 Saɔaga-
tsi nedze wo dzi, woayi tsie agba-
gbe, elabena vòdinyenye le wo
nɔfe, le wofe dzi me.

17 Ke nyea meyo Mawu, eye
Yehowa xɔ nam. 18 Mefa konyi,
eye mede hũ le fiẽ, nɔi kple nɔi,
eye wòdo to nye gbe. 19 Ede
nye luɔ tso amesiwo le tetem
de nɔnye la si me, eye wòna nu-
nye fa; elabena amesiwo tso de
nɔnye la, sɔ gbo nɔto. 20 Mawu
asee, eye wòabobo wo de anyi,
eya, damesi le fiazikpui dzi tso
blema ke, Sela, wo, amesiwo ta-
metrotɔa deke meli na wo o, eye
womevãa Mawu o. 21 Edo asi da
de amesiwo le nɔtifafa me kplii
la nɔti, eye wòɣblẽ kɔ do na efe
nubabla. 22 Efe nu me nya zr5
drẽdrẽdrẽ abe notsi kpekẽ ene;
awawɔwo le efe dzi me, efe nu-
fofowo le bolobolo abe ami ene,
ke yi, si wodi, wonye./

23 Tso wò nyawo dro de Ye-
howa dzi, eyae akpo tawò; emana
ke nade le ame dzodzɔe te akpo
gbede o. 24 Ke wò, Mawu, atsɔ
wo afu gbeɣblẽ fe do la me, nu-
tsu hõmwewo kple alakpatɔwo ma-
no wofe agbe fe hafã o; ke nyea
mele nu dom de nuwò!

Kukudede de akofafa le yometiti me ta.

56. Dawid fe ha de futamee na
heno la, ne woadzi de „Ahõ-
ne tsi nu mafo le didife“ fe gbe nu,
le esime Filistitɔwo lɛe le Gat.

2 Mawu, ve nɔnye, elabena ame-
gbetɔwo lɔ gbɔgbɔtsixɛ de fo de
nɔnye, eye woxaxam do le ava
wɔm kplim yeawokatayi! 3 Nye
ketowo lɔ gbɔgbɔtsixɛ de fo daa;
eye amesiwo tso dada le ava wɔm
kplim la, sɔ gbo nɔto. 4 Ne vɔv5
dom la, meɔoa nu de nuwò. 5 Ma-
wu ana be, makafu yeƣe nya la;
Mawu nu mado nu do, nyemavõ
o, nuka nɔtilã awɔm ma?”

6 Wole nya trɔm nam gbesia-

gbe; eye wofe susuwo katā nye be, woawo v̄ de n̄unye. 7 Wokpe ta, wode xa, eye wole n̄ku dem de nye afokpodzi, abe alesi wole nye luoo yome dimee ene. 8 De woasi le wofe nu v̄d̄i w̄ow̄o la ta? Mawu, xl̄l̄ dukowo de anyi le d̄medzoe me! 9 W̄oe xl̄l̄ nye sisifewo, ède nye adatsiwo w̄o goe me! De m̄n̄l̄o wo de w̄o agbal̄e me oa? 10 Ekema nye futowo agbugbo de megbe le gbesigbe mayo w̄o. Menya esia be, Mawu le dzinye. 11 Mawu ana be, makafu nya la, Yehowa ana be, makafu nya la. 12 Mawu n̄u mele n̄u dom do, nyemav̄o o; n̄u-ka amegbet̄o awom ma?

13 Mawu, menȳi adz̄ogbedefe le asiw̄o, mats̄o akpedav̄osa axee na w̄o. 14 Elabena ēde nye luoo tso ku me, eye n̄ex̄o na nye afowo tso nukikli me, ne mazo le Mawu n̄ku me le agbagbeawo je kekeli me.

Kpekpedeṅu biabia Mawu le futowo titina.

57. Megagbl̄e nu o! Dawid je ha de futamee na heno la, le esime w̄os̄i le Saul nu yi agado la me.

2 Ve nunye, Mawu, ve nunye; elabena gb̄ow̄o meyla do, eye w̄o awala je v̄v̄oli te mebe do, v̄sede esime gbeḅl̄e la nu nayi! 3 Mele Mawu dzifooito la yom, Mawu, amesi awce ade goe nam. 4 Ado da tso dzifo, ne w̄oax̄o nam; ne amesi lo gb̄ogb̄otsixe de fo de n̄unye la, le vlo dom h̄a, Sela; Mawu ado efe amenuveve kple nyatefe da. 5 Nye luoo le dzatawo dome, mem̄lo amegbet̄ovi, siwo nye adzow̄olawo la dome, amesiwo je aduwo nye akpl̄o kple anutro, eye wofe ade nye yi da-de. 6 Oo, Mawu, ko dokuiw̄o de dzi gb̄o dzifo nu, eye w̄o n̄utikokoe nagbo anyigba blibo la ta!

7 Wodo do di na nye afowo, eye wote nye luoo de anyi; wode be de n̄kunya me; woawo n̄uto kee adze eme! Sela. 8 "Nye dzi dze eme, Mawu, nye dzi dze eme; madzi ha, eye mafo san̄ku. 9 F̄o, n̄nye kafukafu; san̄ku kple gaka-san̄ku, mifa! Manyo agudzedze! 10 Afeto, makafu w̄o le dukowo dome, madzi ha na w̄o, eye mafo

san̄ku na w̄o le anyigbadzitowo dome. 11 Elabena w̄o amenuveve ko d̄ato dzifo, eye w̄o nyatefe de alilikpowo gb̄o. 12 Oo, Mawu, ko dokuiw̄o de dzi gb̄o dzifo nu, eye w̄o n̄utikokoe nagbo anyigba blibo la ta!

Mawu ganve v̄onudr̄ila le anyigba dzi.

58. Megagbl̄e nu o! Dawid je ha de futamee na heno la.

2 Mi v̄onudr̄ilawo, de mietsoa afia de nyatefe mea? De miedr̄oa v̄onu amegbet̄owo, alesi dzea? 3 Nu tovo boṅ miewona le miafe dziwo me, eye miedāna miafe asiwo je n̄utas̄enuw̄ow̄o le anyigba dzi. 4 Ame v̄d̄iwo te de aga tso jodo me ke, eye amesiwo kaa avatso la, tra mo tso do me ke. 5 Adi le wo si abe da fe adi ene, abe fli toku, si xe nu tome, 6 eye mesea dzoto kple gbesala, si bi de gbesasa me la, fe gbe o la ene! 7 Mawu, n̄e adu le nu me na wo, Yehowa, ho tsyo na dzatawiwo! 8 Wo nu ayi abe tsi sisi ene; eye ne eda efe anutro la, woano abe de wo nu tsi kpo ene. 9 Wole abe abobo, si le azoli dzi le nyinyim ene, eye wodi nyonu fe fu gege, si mekp̄o ye kp̄o o. 10 Hafi anokadzo nabi de miafe zewo nu la, ade wo da le d̄medzoe me, esime wogale mumu. 11 Ame dz̄odz̄oe akp̄o dzidzo, elabena ele hl̄s̄biabia kp̄om, eye aklo efe afowo de ame v̄d̄i fe ou me. 12 Eye amewo agblo bena: E, k̄utsetse li na ame dz̄odz̄oe; E, Mawua de li, amesi dr̄ōa v̄onu le anyigba dzi!

Konyifafa kple kukudede le kpekpedeṅu n̄uti.

59. Megagbl̄e nu o! Dawid je ha de futamee na heno la, le esime Saul do be, woadzo afean̄u, ne woawui.

2 Nye Mawu, dem tso nye futowo nu, eye nakp̄o tanye tso amesiwo tso de n̄unye la si me! 3 Dem tso nu vlo w̄olawo si me, eye naxom tso hl̄mewo si me! 4 Elabena wode xa de nye luoo nu; ame ses̄ewo kpe ta de n̄unye, menȳe le nye dzidada kple nye nuv̄owo ta o, Yehowa! 5 Menȳe vodada n̄uti wole du dzi, eye wozdra do di do o. Nyo, nava kpem,

a 36, 6.

b 55, 24.

d 82.

e 116, 8; Hl. 33, 30.

f Nyagb. 10, 11.

g Sam. 1. 22, 1.

h 91, 1. 2.

i 7, 9.

k Sam. 1. 19, 11.

l 7, 16.
m kp. 9-12 kpo
108, 2-8.

o 16, 9.

p 44, 24.

eye kpɔ nya la me! 6 Wò, Yehowa, Mawu Zebaot, Israel je Mawu la nyo, eye natu fe na dukowo katã, megave nu vlo wola, siwo katã media anukware o la, dome tɔa ðeke nu o!

7 Wogbo le fiê le gbe tem abe avũwo ene, eye wole tsa glã!a tsam le dua me.^c 8 Kpɔ ða, nya le dodom le wo nu blobloblo be: Amea ðeke mehele esem o ðe? Yi le wofe nuyiwo dzi. 9 Ke wò, Yehowa, èlè wo kom, eye nèle alome ðem le dukowo katã nu.^d 10 Nye nusè, asiwò nu kpom mele, elabena Mawu enye nye sitsofe.

11 Nye Mawu ava kpem kple efe amenuveve, Mawu ana hnye nkɔ atsa le nye ketowo dzi. 12 Megawu wo o, ne nye duko je nkɔ nana edzi! Tso wò nusè nyã wo de gbe, eye natsɔ wo afu anyi, wò Afeto, mia akpoxonu! 13 Wofe nu me nuvò enye wofe nuyiwo je 1 ya, eyata woalé wo le wofe dada la me le fifode kple alakpa, si dona tsoa wo nu la ta. 14 Tsrò wo le damedzoe me, tsrò wo, ne womaganò anyi o, eye ne woanyae be, Mawue nye dzidula le Yakob vase ðe anyigba je mlɛnuvo! Sela.

15 Wotrɔna gbɔna le fiê nɔa gbe tem abe avũwo ene, hena tsatsam le dua me.^f 16 Wonɔa tsa glã!a tsam le nududu ta; eye ne womedì fo o la, wotsina ðona. 17 Ke nye la madzi ha le wò nusè nu, eye le ndi la matso aseye ðe wò amenuveve nu, elabena wòe nye nye mɔ sesè kple sitsofe le nye xaxaxi. 18 Nye nusè, wòe madzi ha na, elabena Mawu, nye amenuveve je Mawu lae nye nye sitsofe.

Le anagolliwo me.

60. Dawid je ha ðe futamee na heno la, ne woafia, eye woazdzi ðe „Dzogbenya je ðasedidi“ je gbe nu; 2 le esime wòwo ava kple Aramtowo le Mesopotamia kple Aramtowo le Zoba, eye Yoab tɔ hewu Edomtɔ akpe wuieve le dzeve la me.^g

3 Mawu, ègbe mí, èkaka mí hlè, èdo damedzoe; gatɔ mí gbœ! 4 Ebuvo anyigba, eye nèfee; gate efe fefejawo, elabena ele va-

^a Yes. 51, 17, 22.

^b 20, 6.

^d kp. 7-14 kpɔ 108, 7-14.

^e kp. 15.

^f Mo. 1, 48, 10.

^g 2, 4.

^h 54, 9.

ⁱ kp. 7.

^k 18, 2, 3; 71, 3.

^l 63, 3.

ⁿ 21, 5.

^o Sam. II, 7, 18.

^p Sam. II, 8, 3, 13; 10, 13, 18, 19, 1.

vãm! 5 Ena nu sesè kpe wò dukò la, eye nena wein mí mieno mu. 6 Ena baflaga amesiwo vɔa wò, ne woafɔ wo ðokui ðe tsitre le nyatefe la ta. Sela. 7 aNe woaxɔ na wò ame lɔlɔwo, tso wò nudusi ðe mí, eye nado to mí!

8 Mawu fo nu le efe kɔkɔefe la be: Makpɔ dzidzo, mamã Sixelm, eye madzidze Sukot-bali me la. 9 Gilead enye tonye, eye tonyee nye Manase; Efrayim enye nye taxenu, eye Yuda enye nye fiatikpɔ; 10 nye tsileze enye Moab, mada nye atokota ðe Edom dzi, eye matso aseye ðe Filistitowo nu!

11 Amekae akplɔm ayi du sesè la mee, eye amekae akplɔm vase ðe Edom? 12 Mawu, ðe menye wòe gbe mí oa, Mawu, eye mèho kple miafe avakowo oa? 13 Kpe ðe mia nu ðe miafe ketowo puti, elabena amegbetɔ je xɔname mele ðeke me o. 14 Mawue miatsɔ awò kalèe, eye eya anyã avuzi le miafe ketowo dzi.

Fia, si wole fu ðem na je gbedododa.

61. Dawid tɔ na kasanukuwo je heno.

2 Mawu, se nye yli, eye nalé to ðe nye gbedododa nu! 3 Anyigba je mlɛnu ke mele yowòm tsoe, esime nu te nye dzi nu; tso ðo agakpe, si kò nam akpa la dzi! 4 Elabena enye sitsofe nam kple xɔ tsrala sesè le futɔ la nkɔ me.^k 5 Medi be, manò wò agbadò me tegbee, eye mabe ðe wò avala te. Sela.^l 6 Elabena wò Mawu èdo to nye adzɔgbede-ðewo, eye nètso domenyinu na amesiwo vɔ wò nkɔ la.

7 Tso nkekewo kpe fia la je nkekewo, eye efe fewo netso dzidzime yi dzidzime!^m 8 Nedu fia le Mawu nkɔ me tegbee; ðo amenuveve kple nyatefe, ne woakpɔ eta! 9 Ekema madzi kafukafuha na wò nkɔ tegbee, eye maxe nye adzɔgbede ðe gbesiagbe.

Makpɔkpɔ na Mawu. Amegbetɔ menye naneke o.

62. Dawid je ha na heno Yedutun.

2 Nyatefee, ðodoe zi le nye luvo nu kpoo na Mawu, eya gbo nye

xɔname tso.^a 3 Eya koe nye nye aga, nye xɔname kple nye m̄ sesē, eyata nyemaṵā akp̄o. 4 Zi nenie mi katā mialū de amedeka dzi, be yewoafu anyi abe gli treazā kple gli gbagbā ene? 5 Vavā, wodo de tame be, yewoatufu tso efe kɔkɔfe la; alakpadada soe na wo p̄, woyra ame kple wofe nu, ke fifode le wofe dzi me. Sela.

6 Nye luɔ, zi doḍoḍo na Mawu kpoo ko, elabena eya gb̄o nye m̄kp̄kp̄o tso. 7 Eya koe nye nye aga, nye xɔname kple nye m̄ sesē, eyata nyemaṵā o.^b 8 Nye xɔname, nye bubu kple nye n̄sē je aga le Mawu gb̄o, eye Mawu me nye ^dsitsofe le. 9 Mi dukɔ la, mido ŋu de enu yewokatāyī, mitro miafe dzi fo de enku me; Mawu enye miafe sitsofe! Sela.

10 Vavā, tofloko enye amegbetov̄iwo, eye alakpa enye ameviw̄o; wole wodzoo le nudanu me, elabena wo katā la tofloko wonye. 11 Migado ŋu de sesēnuw̄o ŋu o, eye nuhaha megafu mo na mi o!⁹ Ne kesin̄u le dzi-dzim de edzi la, miafe dzi megaku de enu o! 12 Mawu fo nu zi deka, eye nu eve mese le eme: Mawu t̄e nye n̄sē, 13 eye tov̄w̄o, Afeto, enye amenuveve; elabena edoa etefe na amesiame le efe nuw̄ow̄o nu.¹

Mawu yome didi le efe kɔkɔfe.

63. Dawid fe ha, le esime kw̄ole Yuda-gbedzi.

2 Mawu, Mawunye n̄nye, eye mele diw̄om; ⁿtsiko le nye luɔ wum de ŋuw̄o, eye nu te nye ŋutilā ŋu de ŋuw̄o le kud̄idinyigba, si dzi fu kplakplakpa, eye tsia deke meli o la dzi. 3 Ale metsa ŋu na w̄o le kɔkɔfe la, be makp̄o w̄o n̄sē kple w̄o ŋutikɔkɔe. 4 Elabena w̄o amenuveve nyo wu agbe; nye nuyiwo akafu w̄o. 5 Ekema makafu w̄o le nye agbe me katā, eye mawu nye asiwo dzi le w̄o ŋk̄o me. 6 Nye luɔ ad̄i fo, abe alesi wodua ami kple lāmi ene, eye nye nu atso aseye-tonuyiwo akafu w̄o.

7 Ne medo ŋku dziw̄o le nye aba dzi, ne menȳo le zā, eye mebu ŋuw̄o la, 8 - elabena w̄o nye nye kpeden̄to, eye w̄o avala fe

^a Yes. 30, 15.

^b 18, 2, 3.

^d 61, 4.

^e 57, 5.

^f 11, 2.

^g Mat. 19, 22; Lu. 12, 19, 20; Tim. 1, 6, 17.

^h 84, 7.

ⁱ Ro. 2, 6-11.

^k Sam. 1, 22, 5; 23, 14; 24, 1, 17, 18.

ⁿ 42, 3; 143, 6.

^o 84.

v̄ov̄oli te mele aseye tsom le - 9 ekema nye luɔ kuna de ŋuw̄o; w̄o nudusi vaam gon̄gon̄. 10 Ke woawo, amesiwo le nye luɔ dim, be yewoagbl̄e la, woayi keke anyigba te oī ke. 11 Woats̄o wo ade yi nu, eye woazu aboyonu na amegāxiwo. 12 Ke fia la akp̄o dzidzo de Mawu ŋu, eye amesiame, si ka atam le egbo la, ajo adegbe; elabena woate nu de nu me na avatsokalawo.

Dawid do gbe da bena, Mawu nakp̄o ye ta le futo la outi.

64. Dawid fe ha na heno la. 2 Mawu, se nye gbe le nye konyifafa me, eye nakp̄o nye agbe ta tso futo la fe ŋodzidodo me! 3 Xlam tso ame v̄oḍiwo je takpekpe kple ame vlowo je howow̄o me! 4 Amesiwo nyre wofe ^aade abe yi ene, eye wovu wofe an̄tra, si nye wofe nya veve heliheli la me, 5 ne woada ame madifo la le vivi me; zi deka kasia wodae, eye dzika metso wo fo o.^f 6 Wode dzi fo na wo dokul de nu v̄oḍi w̄ow̄o ŋu, eye wodo be, yewoatre m̄ de vivime hele agbo-gblom be: Amekae le ekp̄o ge? 7 Wodo nu v̄oḍi de ta me gbl̄o be: Miewu tame nyui doḍo la nu v̄o! Dutsu je dome kple efe dzi-me goglo.

8 Tete Mawu te wo kple da, eye wox̄o abi enumake. 9 Woawo ŋuto fe ade atso wa afu anyi, eye amesiwo katā kp̄o wo la, woav̄u ta. 10 Tete v̄ov̄o ad̄o amewo katā, woade gbe fā Mawu je nuw̄ow̄o, eye woadze si efe nuw̄ow̄o. 11 Ame dzodze akp̄o dzidzo de Mawu Yehowa ŋu, eye woasii atso; amesiwo katā fe dzi to m̄ deka la, woajo adegbe.

Akpedahadzidzi le Mawu fe domenȳo ta.

65. Dawid fe ha. Ha na heno la. 2 Mawu, kafukafuha edze w̄o le Zion, eye w̄o woaxe adz̄ogbedefe na. 3 Edoa to gbedodoga, gb̄ow̄o ŋutilāwo katā woayi. 4 Miafe vodadawo do kpo demia dzi; ke ets̄o miafe dzidadawo ke. 5 Woayra amesi n̄tia, eye n̄na be, w̄oava n̄ w̄o x̄ox̄onuwo! Mia-du w̄o afe me nu nyuiwo ad̄i fo le w̄o gbedox̄o kɔkɔe la me.^o

6 Etsɔ nu dziŋwo do to mí le wò dzadzɛnyenye la nu, míafe xɔname je Mawu; wò amesi nye sitsofe na anyigba je mlɛnuwo kple didife je atsiafuwo, 7 amesi li kɛ towo zã le wò nusɛ me, eye nɛtsɔ nusɛ bla ali dzi, 8 amesi tsi fu me gbedede, futsotsoewo je howɔwo kple dukɔwo fe dzidodo nu,^b 9 ne anyigba je mlɛnutɔwo navɔ wò dzeɛsiwo; èna ŋɔɔ kple fiɛ fe tsofe tso aseye.

10 Edo ŋku anyigba dzi, eye nède tsi wòwu ko ne, tsi yɔ Mawu fe atɔɔ taŋ. Ena blii, eye ale nèwo anyigba lae enye si. 11 Ede tsi wofe bolifowo, ègbã wofe agble me nyiglawo hetsɔ tsidzadzã bɔbɔwoe; èyra wofe numiemiewo.^c 12 Etsɔ nu nyuiwo do atsyɔ na fe la, eye wò afɔtofewo le ami dzim. 13 Lányifewo le gbege hã le ami tsyɔm, eye togbewo tsɔ aseyetsoɔto bla ali dzi. 14 Alèwo yɔ lányifewo kpaŋ, eye bli do kpekpekepe de baliwo me; wole aseye tsom le ha dzim.

Alkedada na Mawu le dukɔ la takpɔkɔ ɔuti.

66. Ha na hɛno la. Mi anyigbawo katã, mitso aseye na Mawu! 2 Midzi ha na efe ŋko fe bubu, eye mido kɔkɔe efe kafukafu la! 3 Mígbo na Mawu be: Dɔdzi le wò dɔwɔwo ŋu loo! Le wò nusɛ fe agbɔɔɔ ta wò futɔwo avivi nu me na wò. 4 Anyigbawo katã ade ta agu na wò, eye woadzi kafukafuha na wò, woadzi kafukafuha na wò ŋko. Sela.

5 Miva, ne miakpɔ Mawu fe dɔwɔwo; eya, amesi wɔ nu dziŋwo de amegbetɔviwo ŋu! 6 Etsɔ atsiafu wòwu fufuife; afɔ wotsɔ tso tɔsisi lae; gama miɛkpɔ dzidzo de ɛnu le! 7 Ele fia dum le efe nusɛ me tegbee, efe ŋku le tsatsam le dukɔwo dzi. Tosɛlawo megafɔ wo dokuɛ de dzi o! Sela.

8 Mi dukɔwo, mikafu mia Mawu la, eye mina efe kafukafu nadi woase! 9 Eya, amesi lɛ míafe luɔ de agbe, eye mede ke le míafe afɔ te o. 10 Oo, Mawu, elabena èdo mí kpɔ, eye ɔnɛlɔlɔ mí, abe alesi wolɔlɔa klosalo ene. 11 Etsɔ mí de dɔ me, eye nèdro

^a Yes. 43, 2.

^b 89, 10.

^d 46, 5.

^e 104, 13-16.

^f Lod. 2°, 9; Yoh. 9, 31.

^g Mo. IV. 5, 24, 25.

^h 117, 1.

ⁱ 66, 10.

^k 33, 8.

^l Mo. II. 14, 21; Yoc. 3, 17.

ⁿ Mo. IV. 10, 35.

^o Lod. 17, 3.

agba de ali dzi na mí. 12 Ena amegbetɔwo nɔ míafe ta me; ^amíedze dzo kple tɔ me, ke nède mí do go heyi ablɔde mee.

13 Matsɔ numevɔsa ava afewò mee, ne maxe nye adzɔgbedefe, 14 siwo do tso nye nyuiwo me, eye nye nu gbɔ le nye hiã me la, na wò. 15 Matsɔ alɛ damiwo asa numevɔ na wò akpe de agbowo fe dzudzɔ lili ŋu, matsɔ nyiwo kple gbɔtsuwo asa vɔ na wò. Sela.

16 Mí mawuvɔlawo katã, miva, ne maxlɛ nusi wòwo na nye luɔ la, afia miase! 17 Eya metsɔ nye nu do yli na, eye kafukafu le nye ade te na. 18 De wònye de medo nu vɔɔi de nye dzi me la, anye ne Afetsɔ la gbe tododom/ 19 Ke Mawu see, eye wòdo to nye gbedododa fe gbe. 20 Woakafu Mawu, amesi megbe nye gbedododa o, eye mete efe amenuvevem o!

Mawu kafukafu le dukɔwo katã yayra ɔuti.

67. Ha na kasankuwo fe hɛno. 2 Mawu, ve mía nu, eye nayra mí, na wò mo naklɛ na mí, Sela,^g 3 ne woadze si wò mo le anyigba dzi kple wò xɔname le dukɔwo katã dome!

4 Mawu, dukɔwo akafu wò, wò dukɔwo katã woakafu.^h 5 Anyigbadzɔto akpɔ dzidzo, eye woadze aseye, elabena wòe drã ɔnu dukɔwo de etefe, eye wòe kplɔa anyigbadzɔto. Sela. 6 Mawu, dukɔwo akafu wò, wò dukɔwo katã akafu. 7 Anyigba mie efe nukuwo. Mawu, mía Mawu la, ayra mí. 8 Mawu ayra mí, eye kanyigba je mlɛnutɔwo katã avɛe.

Dziduduha.

68. Ha na hɛno la, Dawid tɔ. 2 Mawu tso, efe futɔwo ka hlɛ, eye efe ketɔwo si le ɛnu me.ⁱ 3 Abe alesi wogbɔa dzidzo dae ene la, nenema nanyã woe; alesi anyigba lɔlɔna le dzo nui la, nenema ame vɔɔiwo nu ayi le Mawu ŋku mee. 4 Ke ame dzodzɔewo le dzidzo kpɔm, wole aseye tsom le Mawu ŋku me, eye wogli kple dzidzo.

5 Midzi ha na Mawu, midzi kafukafuha na efe nkɔ! ^bMita mɔ na amesi tso gbedzi gbɔna; Yehowae nye enkɔ, eye mitso aseye le enku me! 6 Tsyuēviwo fofokple vɔnudrɔla na ahosiwo nye Mawu le efe nɔfe kɔkɔe la.^c 7 Mawu, amesi kplɔa ame tsigbewo va afee, eye wɔkplɔa gatɔwo yia dzɔgbenyuie mee; ke tosɛlawo atsi kudinyigba dzi.

8 Mawu, esi nɛho dze wò dukɔ ngɔ, eye nɛtsa le gbegbe la, Sela,^g 9 anyigba vɔvɔ, Sinai sia hɛ, le Mawu ŋku me, eye dzingɔ ga ta le Mawu, Israel fe Mawu la, ŋku me.^h 10 Mawu, èna tsi gedɛ wu, dɛ wò domenyinu la dzi, èdo nɛsɛ, esime dedɛ te enu belibeli. 11 Wò amehawo, nɔ edzi afima, Mawu, wò domenyi nɛtsɔ wɛ na hiatowo.

12 Afetɔ la fo nu, eye wòna nyɔnu kɔdu nyui xɔlawo de ha kpaŋ. 13 Avakɔwo fe fiawo sɛ, wosi, eye afeano mā aboyonu. 14 Ne mɛfɛju asada anyi dɛ "lãkɔwo domee la, enona abe ahɔne fe avala, si ŋu wofa klosalo dɔ, kple efe fu, si ŋu sika le hɛ la ene. 15 Esi nɛsɛkatãtã la kaka fiawo me le afima la, sno dza dɛ Zalmon dzi.

16 Mawu fe to enye Basan-towo, to tame tsutsuēwo nye Basan-towo. 17 Mi to tame tsutsuēwo, nukaŋuti miele to, ^psi Mawu di be, yeatsɔ awɔ ye nɔfee la, kɔm dɛ fomevii? E, Yehowa anɔ afima tegbee! 18 Mawu fe ^rtasiadawo le akpe nane tefe akpe. Afetɔ la le wo dome, Sinai ye le kɔkɔefe la. 19 Edzo yi dzi me vɛ, èdɛ amewo aboyoe, eye nɛxɔ nuna le amegbetowo dome. Tosɛlawo hã anɔ Mawu Yehowa gbɔ.

20 Woakafu Afetɔ la gbeawotsyogbe! Eya, mɛafɛ xɔname fe Mawu la, le mɛafɛ tsɔm. Sela.^v 21 Mawu enye mɛafɛ xɔname fe Mawu, eye Yehowa, Afetɔ la, nya mɔnu le ku ŋu. 22 Vavãe, Mawu agbã ta na efe futɔwo kple dzodome na amesiwo le yiyim le wofe fɔdidi me. 23 Afetɔ la gbɔ be: Makplɔ wo atso Basan, eye makplɔ wo atso atsiɔfo gome, 24 ne woaklɔ wofe afɔ dɛ vɔ me, eye wofe avũwo fe adewo nakpɔ wo to gome le wofe futɔwo ŋu.

^a Sam. II, 6, 13, 14; Ps. 24, 7.
^b Yes. 57, 14.

^d Mo. II, 15, 20.

^e 10, 14.

^f Yes. 48, 1.

^g Mo. II, 13, 21; Wan. 5, 4, 5.

^h Mo. II, 19, 18 v., 18.
ⁱ 72, 10, 15.

^k Yes. 52, 7.

^l Yes. 19, 21; Ps. 87, 4.
ⁿ Wan. 6, 16.

^o 29, 1.

^p 132, 13.

^r 29, 11.

^s Fia. II, 6, 17; Dan. 7, 10.

^t Ef. 4, 8-10.
^u 45, 1.

^v Kor. I, 10, 13.

^y 36, 19; Yoh. 15, 26.

25 Mawu, ^awole wò azɔlime kpɔm, nye Mawu, nye fia, wole wò azɔlime kpɔm le kɔkɔefe la. 26 Hadzilawo do ngɔ, saŋkufolawo xe megbe, eye ^ddetugbi gako-goe folawo tsɔ wo de dome. 27 Mikafu Mawu, Afetɔ la, le takpekpewo me, mi Israel fe fagunuwivo! 28 Benyamin, si nye dɔmbea, nye wofe dzidula, Yuda-amegãwo kple wofe ame gbogboawo, Zebulon-amegãwo kple Naftali-amegãwo.

29 Mawu, dɔ wò nɛsɛ te! Oo, Mawu, li ke nusi nɛwɔ na mí la! 30 Le wò gbedoxɔ, si kɔ gbɔ Yerusalem ta, ŋuti fiawo atso nuna vɛ na wò. 31 Blu dɛ aflame lã kple nyitsuwo fe ha, siwo le dukɔwo fe nyiviwo dome la ta; woawo, amesiwo na wonyã avuzi le wo dzi le klosalo ta. Kaka dukɔ, siwo lãa abawɔwo la hlɛ! 32 Amegãwo atso Egipte ava, eye Kus adɛ abla ado asi dɛ dzi na Mawu.

33 Mi anyigba dzi fiadufewo, midzi ha na Mawu, midzi kafukafuha na Afetɔ la! Sela. 34 Eya, amesi le yiyim le blemadzifowo fe dzi-fowo; kpɔ da, ana efe gbe, si nye gbe sesɛ la, naɔi woase. 35 ^oMitsɔ nɛsɛ na Mawu, efe ŋutikɔkɔe le Israel dzi, eye efe nɛsɛ le alilikpwo me. 36 Dɔdzi le Mawu ŋu le efe kɔkɔefe la; Israel fe ^rMawu la nena nɛsɛ kple kame-sesɛ efe dukɔ la! Woakafu Mawu!

Mawu fe dala le fukpeke gã me.

69 Dawid tɔ na hɛnɔ la, ne woadzi dɛ „Dzɔgbenya“ fe gbe nu.

2 Mawu, xɔ nam, elabena tsi de nye luɔ gbɔ! 3 De fe agbi mim, afɔdɔfe meli o, mege dɛ tɔ fe goglofe, eye tsi dɔ va to dzinye. 4 Medo ŋli nu ti kɔ nam, eye nye gbe me xe, mele mɔ kpɔm na nye Mawu vɔvɔ wòti nye ŋkuwo. 5 ^yAmesiwo lɛm dɛ ke me yakatsyɔ la, sɔ gbɔ wu nye tada, eye nye futɔ alakpadala, siwo be, yewoagblɛm la, de ha ŋutɔ, nusi nyemeda adzoe o la, tefe wobe, mado. 6 Mawu, ènya nye bometsitsi, eye nye fɔdidiwo meyla dɛ wò o. 7 Afetɔ, Yehowa Zebaot, ŋu megakpe amesiwo le mɔ kpɔm na wò la, le ta-

nye o! Israel fe Mawu, amesiwo dia wò la, fe mo megatsi dā o! 8 Elabena "tawò mele vlo-dodo tsam, eye nukpe tso nye mo do. 9 Mezu bamedzro na n-vinyegutsuwo, kple ame manya-manya na danyewiwo. 10 Elabena "nubawā de wò afe nu mim, eye amesiwo le vlo dom wò la, fe /vlo-doame va dzinye. 11 Mefa avi, eye metsi nu do, ke nukpe ko wòzu nam. 12 Metsɔ akpanya wò nye avɔe, eye mezu hamelo na wo. 13 Amesiwo bɔbɔ nɔ agbo nu la, le nu fom le gunye, eye ahamulawo le ha dzim deyem.^h

14 Ke nyea medo gbe da na wò, Yehowa, le amenuveyi la; Mawu, tso wò xoname nyatefeto la do tom le wò amenuveve sɔgbo la nu! 15 Dem tso agbi me, ne nyemagayi to o, ne mado tso nye ketowo si me kple tɔ goglowo me; 16 ne tsi magadɔ ato tanye o, ne goglofe magamim o, eye vudo magaxe efe nu de nunye o! 17 Do tom, Yehowa, elabena wò amenuveve la nyo; le wò nublanuikpɔkɔ sɔgbo la nu tɔ de gunye! 18 Megayla wò mo de wò dola o, elabena godzi lém, netsɔ nado tom! 19 Te de nye luvo nu, eye naxɔ; le nye futowo ta dem! 20 Enya nye vlododo, nukpe kple dzu; nkuwò me nyeketowo katá le. 21 Vlododogba nyedzi, eye wò dedola me nam; mekpɔ mo na babadoname, ke dzodzroe, eye na "akɔfalawo, gake nyemekpɔ deke o. 22 Wotsɔ veve nam be, maɖu, eye esi tsiko wum la, wokpe aha tsitsi nam.^o

23 Wofe kplɔ netrɔ zu dɔ na wo, eye wòanye mɔ na amesiwo de dzi dī! 24 Wofe mo netsyɔ zi, ne womagakpɔ nu o, eye na wofe ali nana vavām tegbee! 25 Trɔ wò domedzoe ko de wo dzi, eye wò dziku heliheli nelé wo! 26 Wofe agbletawo nezu afe-do, eye amea deke megano wofe agbadowo me o! 27 Elabena wole amesi "nɛfo la, yome tim, eye amesi nu nede abi la, fe vevesesowo nu wole nu fom le. 28 Tso fɔdidi fu fɔdidi dzi na wo, eye megana woade wò dzodzɔenyenye la gbo o." 29 Woatutu wo da le "agbalé la me, eye womeganɔ wo kpe de ame dzodzɔewo nu o!

a 44, 28.

b 88, 12; HL 19, 13.

d Yoh. 2, 17. e 60, 8-14. f Ro. 15, 3.

g 22, 27.

h HL 30, 8.

i Yes. 49, 8.

k kpo 40, 14-18. l 38, 1.

m Kony. 1, 2, 8.

n Mat. 27, 34, 48.

p Ro. 11, 9, 10.

r 18, 3; 31, 3, 4.

s Do. 1, 20.

t Yes. 58, 4.

u Ro. 1, 24.

v Lu. 10, 20.

30 Ke nyea mele nublanui me, eye veve dī tsi de gunye, gake Mawu, wò xoname akom de dzi. 31 Matsɔ hadzidzi akafu Mawu fe nkɔ, eye matsɔ akpedada ado bu-bui. 32 Eya adze Yehowa nu wu nyitsu, si dzo le eta, eye efe afokli me fe. 33 Hiátowo akpɔe, eye woakpɔ dzidzo. Ml amesiwo le Mawu dim la, miafe dzi negbo agbe! 34 Elabena Yehowa doa to ame dahewo, eye medoa vlo efe gatowo o. 35 Dzifo kple anyigba, atsiɔfu kpakple nusiwo katá vāna le eme, mikafui! 36 Elabena Mawu axo na Zion, eye wòatso Yuda-duwo, ne woano afima, eye woanye wo tɔ. 37 Efe dola fe viwo atsoe anyi domee, eye amesiwo lɔa efe nkɔ la, woano eme.

Kukudede le kpekpedegu guti.

70. Dawid tɔ na hena la hena nkudododzi.

2 Mawu, dem; Yehowa, netsɔ naxɔ nam! 3 Du nekke amesiwo le nye agbe yome tim la, eye wofe mo netsi dā; amesiwo le nye dzɔgbevɔe dim la, nete gbugbo de megbe, eye nukpe nelé wo! 4 Amesiwo le gbɔgbɔm be: Ehé, ehé! la, woatrɔ le wofe nukpe la ta. 5 Amesiwo katá dia wò la, fe dzeme neko, eye woakpɔ dzidzo de nuwò; eye amesiwo lɔa wò xoname la, neno gbɔgbɔm daa be: Mawu lolo! 6 Ke nyea, nenye be, hiá tum, eye medo ko há, Mawu, wò afo netsɔ de gunye! Nye xonameto kple denyela nɛnye, Yehowa, megahe de megbe o!

Mawu fe amenuveve bɔbia le amegákuku me.

71. Yehowa, wòe mesi tso, megana nu nakpem akpɔgbede o! 2 Tso wò dzodzɔenyenye dem. eye na mado le eme; fu to anyi de gunye, eye naxɔ nam! 3 Na wòanye agakpeto nam, afisi masi ayi daa; wò, amesi dɔ be, yeaxo nam; elabena nye "agakpe kple nye mɔ sesé nɛnye. 4 Nye Mawu, dem tso ame vɔdī la si me, eye nadem tso ame vlo la kple nugasēla fe fego me! 5 Elabena wòe nye nye mɔkpɔkɔ, Afeto Yehowa, nye nusi nu medoa nu do tso nye devime ke! 6 Duwò meziɔ do tso danye fe do me ke, eye danye fe do me nɛdem tsoe, nye kafukafu

enye tawò daa." 7 Nuku menye na ame gedewo, ke wòe nye nye sitsofe sesè. 8 Nye nu me yò fù kple wò kafukafu, nye nkekewo kple wò dodododedi.

9 Megagbem le amegākuyi o, eye ne nye nusè nu yi la, megablēm dī o!" 10 Elabena nye futawo le nu fom le nnye, eye amesiwo de xa de nye agbe nu la, le adanu dem kple wo nɔewo 11 le gbogblom be: Mawu gblēe dī, miti eyome, eye milēe, elabena xɔnametɔa deke meli o! 12 Mawu, megano adzoge tso gbonye o, nye Mawu, netsɔ naxo nam! 13 Nu nekpe amesiwo lé fu nye luɔ la, eye wo nu neyi; vlododo kple nupke nenyē tsyo amesiwo le nye dzogbevɔe dim la! 14 Ke nyea manɔ mɔkpɔkpɔ dzi daa, eye maddi wò kafukafu de dzi. 15 Nye nu axlè wò dzodzɔenyenye afia, kple wò xɔname hā yesiayi; elabena womele xexlè me nam o. 16 Mado kple Afeto Yehowa fe nutsuwɔwɔwo, eye efe dzodzɔenyenye dedeko makafu.

17 Mawu, éfia num tso nye devime ke, eye mede gbe fā wò nukunuwo ɔvasede fifi. 18 Eyata, Mawu, megablēm dī o vasede nye amegākuku kple nye wɔfofo me, vasede esime made gbe fā wò alo na dzidzimeviwo kple wò nusè na megbeviwo katā! 19 Mawu, wò dzodzɔenyenye kɔ de dzifo ke; wò amesi wɔ nu gāwo, Mawu, amekae de nuwò ma? 20 Wò amesi na miekpɔ hiā kple dzogbevɔe gede la, wò kee agbo agbe mí, eye nahe mí tso anyigbatu me ke ava dzi. 21 Adzi nye gānyenye de dzi, eye ágafa ako nam.

22 Ekema nye hā matsɔ sanɔku akafu wò le wò nyatefe la ta, nye Mawu; mafo gakasanɔku na wò, wò Israel fe kɔkɔe. 23 Nye nuyiwo kple nye luɔ, si nède la, atso aseye, ne mele sanɔku fom na wò. 24 Nye aɔe hā afo nu le wò dzodzɔenyenye nu daa; elabena nupke lé amesiwo di nye dzogbevɔe la, eye wofe mo tsi dā.

Wò fiadufe nava.

72. Salomo tɔ. Mawu, tsɔ wò ɔnudɔdɔ na fia la kple wò dzodzɔenyenye

a 22, 10.
h 4, 4.

f 85, 9-14.

e kp. 18.
f kp. 12.

y Zax. 9, 10.

h Yes. 49, 23.

i 68, 30; Yes. 60, 9.
k kp. 8; 40, 6.
l 2, 8, 10-12.

m Hi. 38, 15; Ps. 35, 10.

n Sam. 1, 7, 12.
o kp. 9; Yes. 46, 4.
p 9, 13.
q kp. 10; 84, 10.

r Mo. 11, 15, 11.

s Sam. 1, 2, 6.
t Mo. 1, 12, 3; 22, 18.

u 41, 14; Yes. 6, 3.

na fiavi la! 2 Adrɔ ɔnu wò dukɔ de etefe kple wò hiātɔwo alesi dze. 3 Towo kple togbewo netsɔ dzodzɔenyenye he nɔtɔfafa vɛ na dukɔ la!"

4 Atso afia na dukɔ la fe hiātɔwo, axo na ame daheviwo, eye wòato nɔtasèla nanyanya. 5 Ekema woavɔ wò, nkeke alesi ye kple yleti li, tso dzidzime yi dzidzime. 6 Adi de anyi abe tsidzadza de gbe talālāe dzi ene, abe tsi gāe fo anyigba ene. 7 Ekema ame dzodzɔe la amie le efe nkekewo me, eye nɔtɔfafa axo afe, vasede esime dzinu magano anyi o.

8 Adu fia tso atsiafu nu yi atsiafu nu, tso tɔsisi la nu dasede anyigba fe mlɔenuwo ke. 9 Gbegbenɔlawo adze klo de enku me, eye efe fɔtɔwo atu mo ke me. 10 Tarsis-fiawo kple fukpowo dzi fiawo atso nunanawo vɛ, Saba-fiawo kple Seba-fiawo axe nudzɔdzo. 11 Fiawo katā ade ta agu nɛ, eye dukɔwo katā asubɔe.

12 Elabena ade ame dahe, si le yli dom, kple hiātɔ, si xɔnametɔa deke meli na o la. 13 Ave hiātɔwo kple ame dahewo nu, eye wòade ame dahewo fe luɔ. 14 Ade wofe luɔ tso tetedeyani kple nɔtasè me, eye wofe ɔu axo asi le enku me.

15 Anɔ agbe, eye woana "Seba-sikae, woado gbe da de eta daa, eye woakafui yesiayi. 16 Bli ado kpekpekepe le anyigba dzi kple towo tame, efe agblemenuwo ado zi abe Libanon ene, eye woafɔ se le duwo me abe gbe le anyigba dzi ene. 17 Efe nko anɔ anyi tegbetegbe; nkeke alesi ye li la, efe nko amie, eye amewo atsɔe ayra wo nɔewo; dukɔwo katā akafui.

18 Woakafu Yehowa Mawu, Israel fe Mawu la, amesi dede ko wɔ nukunuwo! 19 Woakafu efe nko kɔkɔe la tegbee! Efe bubu ayo anyigba blibo la dzi fù! Nenɔ alea, è, nenɔ alea!"

20 Dawid, Isai vi la, fe gbedododa wu nu.

AGBALE ETŌLIA.

Mawu ɔla kpoa akɔfafa le xexexame fe dzogbe nyuie me.

a kpo 37; 49; Hlob fe agba-16.

73. Asaf fe ha. Nyatefee, Mawu fe dome nyo de Israel nu, de amesiwo fe

dzi dza la ɲu. 2 Ke nye la ekpɔtɔ
wɛɛ nye afo da kloɛ, esusɔ vie nye
afo diɖi kloɛ.^b 3 Elabena mevã
ɲu adegbefola, esi mekpɔ be, enyo-
na na ^aame vɔdi la. 4 Womesea
vevea deke vasede ku me o, eye
wofe fodo da ami. 5 Amegbetɔwo
fe hiãpekpe mele wo ɲu o, eye
womeɖea fu na wo abe amegbetɔ
bubuwo ene o. 6 Eyata dáda enye
wofe kɔdzonu, eye wotsɔɔ ɲuta-
sesɛ abe avɔ ene. 7 Wofe ɲku
‘do le ami me hã, eye wofe dzi-
mesusuwo do lululu. 8 Wole alo-
me dem le nu fom le nu vɔdi wo-
wɛ ɲuti, wole kɔkɔfe le nu fom
le tetedeani ɲuti do da. 9 Wo-
doa wofe nu de dzifo, eye wofe
ade le tsatsam le anyigba dzi.
10 Eyata amewo kpɔa wo do bi-
bibi, eye wokpɔa tsi gede hlo-
hlohlo. 11 Eye wole gbɔgbɔm
be: De Mawu nyae, eye de nu-
nya le dzifovito la sia?⁹ 12 Kpɔ
da, alea ame vɔdiwo le, eye wo-
lia kɔ kesinonuwo di daa fude-
dea deke makpɔmakpɔe.

13 Nyatefe, yakatsɔɛ mena nye
dzi ɲu dza, eye meklo nye asi de
fomadijadi me. 14 E, mekpea fu
gbesiagbe, eye nye tohehe li ɲdi
sia ɲdi. 15 De nye hã megbɔ be,
mafo nu abe woawo ke ene la,
anye ne meto vo de viwɔwo fe
dzidzime ɲu. 16 Mebu tame, be
madze si esia, hiãkame wɔnye le
ɲkunya me, 17 vasede esime me-
ge de Mawu fe kɔkɔfe la, eye
melɛ ɲku de wofe nuwuwu ɲu.
18 Nyatefee, etsɔ wo do didife,
eye nɛxlã wo de anyi wozu anyi-
glãgo. 19 Ale ɲɔdzi na wotrɔ le
adabafofo deka me, wobu, eye
wo nu yi! 20 Afeto, ne enyo la,
ádo wɔ wofe noname abe drẽ-
kuku le nyonyo megbɛ ene. 21
Esi dzi kum, eye nye ayikuwo
dum la, 22 mele abe bometsila
ene, nunya mele tagbɔ nam o,
eye medi lã le ɲkuwɔ me.

23 Ke mele gbɔwɔ daa, eye nɛ-
lɛ nye nudusi de asi.ⁿ 24 Akplom
le wɔ adagudede la nu, eye eme-
ge axom de gbɔwɔ kple bubu.
25 Amekae le dzifo nam? Nye-
mele naneke dim le anyigba dzi
kpe de ɲuwɔ o. 26 Ne nye ɲutilã
kple nye dzi nu yi hã, Mawue
nye nye dzi fe sitsofe kple nye

a 16, 5.

b 94, 18.

d Hi. 21, 7.

e Hi. 15, 27.

f 132, 13.

g 10, 11.

h Fla. 11, 25, 3.

i 83, 13.

k Mo. 11, 14, 21;
15, 8-10.

l 104, 10.

m Ro. 8, 35-39.

n 104, 19.

gometegbee.^a 27 Elabena amesiwo
te de aga le ɲuwɔ la, woagblɛ;
átsrɔ amesiwo katã trɔ nu le yo-
wɔme la. 28 Ke nye la, Mawu fe
gbɔnyenɔɔ enyenyɛ dzidzo; me-
do ɲu ke Afeto Yehowa ɲu, ne
maxlɛ efe dɔwɔwɔwo katã afia.

Nuxaxa le kɔkɔfe la gbeblɛ ɲuti.

74. Asaf fe nufiamaha.
Mawu, nukaguti nɛge mɛ
dikaa, eye wɔ domdzoe le adzu-
dzo tum de wɔ lãnyife fe lãhawo
ɲu? 2 Do ɲku wɔ ameha, si nɛxo
fle le blema, eye nɛde, be natsɔ
awɔ domenyinu na dokuiwɔ, kple
/Zion-to, si dzi nɛle la dzi! 3 De
wɔ afo yi gli gbagbã dikadikawo
gbɔ! Futo la gblɛ nuwo katã le
kɔkɔfe la. 4 Wɔ ketowo le xo-
xɔm le wɔ takpefewo titina, eye
wodo wofe dzesiwo, ne woanye
dzesiwo. 5 Ele abe amea de, si
kɔ fia dzi le ave dodo me, 6 eye
wɔtsɔ fia kple zũ gbã efe ati, siwo
katã ɲu wowɔ adanɔ do la ene.
7 Woto dzo wɔ kɔkɔfe la, wo-
gblɛ kɔ do na wɔ ɲku fe nɔfe la
vasede anyigba ke,^h 8 hele gbɔ-
gbɔm le wofe dzi me be: Mina
miate wo katã de anyi! Woto dzo
takpefe kɔkɔewo katã.ⁱ 9 Miele
miafe dzesiwo kpom o; nyagblo-
dila deke megali o, eye amea
deke mele mia dome anya yesiyi
wɔava ase do o.

10 Mawu, ɲekayi keto la ano
vlo dom, eye futo la ano alome
dem le wɔ ɲku ɲu dikaa ase do?
11 Nukaguti nɛhe wɔ asi kple wɔ
nudusi de megbɛ? Doe da tso
wɔ akɔnu nagblɛ nu!

12 Ke Mawue nye fianye tso
blema ke, amesi wɔ xɔnamedzwo
le anyigba dzi. 13 Etsɔ wɔ ɲusɛ
mã atsiafu me de eve, eye nɛ-
gbã bosowo fe ta le tɔwo dzi.
14 Egbã lo fe ta, eye nɛtsɔe wɔ
nududu na gbeɛnɔlawo fe ame-
hawo. 15 Wɔe na tsidzɔfewo kple
tɔuwɔ si, eye nɛna tsisi gãwo
mie. 16 Tɔwɔe nye ɲkeke, eye
tɔwɔe nye zã, wɔe do ɔkekeli
kple ye. 17 Wɔe de anyigba fe
lijowo katã, eye wɔe wɔ dzome-
ɲoli kple vuvuɲoli.

18 Yehowa, do ɲui be, wɔe futo
la do vloɛ, eye wɔ ɲku ɲu duko
bometsila la de alome le! 19 Me-

gatsɔ wò akpakpa fe luɔɔ de asi na ghemelāwo o, eye meganlo wò hiātowo fe agbe be dikaa o! 20 Ɖo ŋku nubabla la dzi! Elabena ŋu-tasesē fe nɔfewo yɔ anyigba fe ɣaxɛfewo fū. 21 Megana amesi wote de anyi la, natrɔ kple ŋkpe o! Hiātowo kple ame dahewo akafu wò ŋkɔ. 22 Mawu, tso, nawɔ wò ava! Ɖo ŋu alome, si bome-tsilawo le dedem le ŋuwò atradi la! 23 Meganlo wò futowo fe ɣi kple wò ketowo fe howowo, si le dzi dem daa la be o!

Mawu enye ɔɔnudrɔla.

75. Megagblē nu o! Hadzidzi, Asaf fe ha na heno la.

2 Mieda akpe na wò, Mawu, mieda akpe na wò; wò ŋkɔ tso kpuife, eye wole wò nukunuwo xlēm fia.^d 3 Elabena ne ɣeyiɣi, si meɔ, de la, madrɔ ɔɔnu de etefe. 4 Ne anyigba kple edzi nɔ-lawo katā lólo hā, nyee li ke efe sotiwo. Sela.

5 Megblo na adegbefolawo be: Migano adegbe fom o! eye na ame vɔdiwo be: Migako miafe dzo dzi o! 6 Migako miafe dzo de dzi o, eye migalia kɔ ano nya bada gblom o! 7 Elabena menye ɣdze fe alo yetofofe alo gbiedzie dodododzi tsona o, 8 ke boɣ Mawue nye ɔɔnudrɔla; eyae bɔbɔa amesi de anyi, eye wɔdoɔa ame keme de dzi.^f 9 Elabena kplu le Yehowa si, wein le fu tem le eme, eye aha tɔtɔ yɛe banaa; eku aha tso me, anyigba dzi ame vɔdiwo akplo keke ahafá ke hā, eye wo-anoe fiafiafia.^h

10 Ke nye la matsɔe aɔe gbe fāe tegbee, eye madzi kafukafuha na Yakob fe Mawu la. 11 Malá ame vɔdiwo fe dzowo katā; ame dzodzɔewo fe dzowo ade dzi.

Dzifo ɔɔnudrɔla la kafukafa.

76. Hadzidzi. Asaf fe ha na ka-saŋkuwo fe heno.

2 Wonya Mawu le Yuda, efe ŋkɔ lolo le Israel; 3 efe agbado le Salem, eye efe nɔfe le Zion.^k 4 Gama wòne aɔutɔ, akpoxɔnu kple yi, eye wòna aɔawɔwɔ nu tsi le. Sela.^l 5 Eklē, eye ŋuwò kɔ wu blematowo. 6 Woha nu le kalētɔ dzifowo ŋu, eye woyi alɔ

me oí; ŋutsuwɔlawo katā megan-nya afika wofe alo le o. 7 Yakob fe Mawu, le wò bublu la nu luɔɔ dzo le aɔawɔtasiadamwo kple sɔwo siaa ta.

8 Wò la, ŋɔdzi le ŋuwò, eye ameka ano te de nuwò, ne dzi ku wò? 9 Ena wose wò afiatso gbe tso dzifo; dzika tso anyigba fo, eye ɔɔɔoe zi le eɣu;^a 10 esime Mawu tso de ɔɔnudrɔ ŋu, ne wòaxɔ na anyigba dzi hiātowo katā. Sela. 11 Amegbetowo fe dɔmedzoe anye kafukafu na wò, eye dɔmedzoe fe susɔea natsɔ abla ali dzii. 12 Mide adzɔgbe, eye miwo edzi na Yehowa, mia Mawu la! Mi amesiwo le eɣu go-doo la, mitsɔ nunanawo vs na amesi ŋu ɔɔɔdzi le! 13 Amesi ŋea dāda nu na amegāwo, eye wò-dzia ŋɔ na anyigba dzi fiawo.

Akofafa kple Mawu fe tsā nublanuikpoko.

77. Asaf fe ha na heno ^eYedu-tun.

2 Meko gbe dzi na Mawu, eye mele ɣli dom; Mawue meko gbe dzi na, ɔo tom! 3 Medi Afeto la le nye xaxaxiwo me; meke nye abɔwo me le zā, eye womedo agblo o; akɔfafa la, toxa ko nye luɔɔ le esem ɔo. 4 Mele ŋu dom Mawu hele hū dem; mele ŋugble dem, eye nu ti kɔ na nye gbɔgbɔ. Sela.

5 Eke nye ŋkuyiwo de te, metsi dzodzodzoe, eye gbɔgbɔ bu dem. 6 Mele blemā ŋkekewo kple gbade gbe fewo ŋu bum.^g 7 Le zā me la mele tame bum le nye ka-saŋkufo ŋu, nye dzi le ŋugble dem, eye nye gbɔgbɔ le nu me dzrom. 8 Ɖe Afeto la agbe ame tegbee, eye magave ame nu oa? 9 Ɖe efe amenuveve nu yi dikaa, eye ɔe efe ŋugbedodo nu tsi na dzidzimewo katā? 10 Ɖe Mawu fe ŋku dzo le edzi be, wòave ame nua? eye de wòdo ɔo de efe nublanuikpoko nu le dziku mea? Sela. 11 Mebe: Nye kokofofo enye be, dzifofofo la fe nudusi netro!

12 Yehowa fe nuwɔwɔwo ano ŋku dzi nam, ē, maɔo ŋku wò blemānu kunuwo dzi. 13 Mabu tame le wò nuwɔwɔwo katā ŋu, eye made ŋugble le wò dɔwɔwɔwo ŋu. 14 Mawu, wò mɔ le kɔkɔe, Mawu kae lolo abe wò Mawu ene?^m 15 Wòe

^a Mo. II, 15, 11; Mo. V, 7, 21.

^b Mo. II, 15, 11; Mo. V, 7, 21.

^c Mo. II, 15, 11; Mo. V, 7, 21.

^d Yes. 46, 13.

^e Yes. 46, 13.

^f Yes. 46, 13.

^g Yes. 46, 13.

^h Yes. 46, 13.

ⁱ Yes. 46, 13.

^j Yes. 46, 13.

^k Yes. 46, 13.

^l Yes. 46, 13.

^m Yes. 46, 13.

ⁿ Yes. 46, 13.

^o Yes. 46, 13.

^p Yes. 46, 13.

^q Yes. 46, 13.

^r Yes. 46, 13.

^s Yes. 46, 13.

^t Yes. 46, 13.

^u Yes. 46, 13.

^v Yes. 46, 13.

^w Yes. 46, 13.

^x Yes. 46, 13.

^y Yes. 46, 13.

^z Yes. 46, 13.

^{aa} Yes. 46, 13.

^{ab} Yes. 46, 13.

^{ac} Yes. 46, 13.

^{ad} Yes. 46, 13.

^{ae} Yes. 46, 13.

^{af} Yes. 46, 13.

^{ag} Yes. 46, 13.

^{ah} Yes. 46, 13.

^{ai} Yes. 46, 13.

^{aj} Yes. 46, 13.

^{ak} Yes. 46, 13.

^{al} Yes. 46, 13.

^{am} Yes. 46, 13.

^{an} Yes. 46, 13.

^{ao} Yes. 46, 13.

^{ap} Yes. 46, 13.

^{aq} Yes. 46, 13.

^{ar} Yes. 46, 13.

^{as} Yes. 46, 13.

^{at} Yes. 46, 13.

^{au} Yes. 46, 13.

^{av} Yes. 46, 13.

^{aw} Yes. 46, 13.

^{ax} Yes. 46, 13.

^{ay} Yes. 46, 13.

^{az} Yes. 46, 13.

^{ba} Yes. 46, 13.

^{bb} Yes. 46, 13.

^{bc} Yes. 46, 13.

^{bd} Yes. 46, 13.

^{be} Yes. 46, 13.

^{bf} Yes. 46, 13.

^{bg} Yes. 46, 13.

^{bh} Yes. 46, 13.

^{bi} Yes. 46, 13.

^{bj} Yes. 46, 13.

^{bk} Yes. 46, 13.

^{bl} Yes. 46, 13.

^{bm} Yes. 46, 13.

^{bn} Yes. 46, 13.

^{bo} Yes. 46, 13.

^{bp} Yes. 46, 13.

^{bq} Yes. 46, 13.

^{br} Yes. 46, 13.

^{bs} Yes. 46, 13.

^{bt} Yes. 46, 13.

^{bu} Yes. 46, 13.

^{bv} Yes. 46, 13.

^{bw} Yes. 46, 13.

^{bx} Yes. 46, 13.

^{by} Yes. 46, 13.

^{bz} Yes. 46, 13.

nye Mawu, amesi wɔ nukunuwo, ɛdɛ wɔ ɔnɛ fia le dukɔwo dome. 16 Etsɔ abɔ sɛsɛ dɛ wɔ dukɔ la, Yakob-wiwo kple Yosef-wiwo. Sela. 17 Mawu, tsiwo kɔ wɔ; esi tsiawo kɔ wɔ la, ɔɔdzi lɛ wo, eye towɔ gɔme dzo kpekpekke. 18 Alilikpo dudu tsi, dzingɔ dɛ gbe, eye wɔ anutrowo va yi. 19 Wɔ gbedede di le yali me, dzi-kedzo ke dzo dɛ xexame; anyigba wuwu, eye wɔdzo nyanyanya. 20 Wɔ mɔ le atsiafuwo me, wɔ tofe le tɔ gedewo me, eye womedze si wɔ afɔveewo o. 21 Mose kple Aron dzi nɛto 'kplɔ wɔ dukɔ abe lãha ene.

Mawu fe nufefewo le Israel kɔkɔle me.

78. /Asaf fe nufiameha. Nye dukɔ, mise nye nufiame; mifu to anyi dɛ nye nu me nyawo ɔ! 2 Make nye nu kple lododowo, eye mato blemadzowo. 3 Nusi miese, mienya, eye mia mofowo tso da xo na mi la, 4 miaylae dɛ wo wiwo o, eye miaylae Yehowa fe ɔkɔkɔ kple efe ɔnɛ kɔkɔle nukunu, siwo wɔwɔ la, afia megbeviwo.

5 Etu se anyi dɛ Yakob, eye wɔdɔ nufiame anyi dɛ Israel, siwo ɔnɛ wɔde se na mia fofowo le be, woafia wo wo wiwo, 6 ne wofe fome megbetowo, devi, siwo dzi ge woala la, nanyae, eye woatso dɛ tsitre axlɛe afia wo wiwo, 7 ne woado ɔnɛ dɛ Mawu ɔnɛ, eye wɔmanɔ Mawu fe nuwɔwɔ be o, ke boɔ woalɛ efe sewo me dɛ asi, 8 ne womaganɔ abe wo fofowo, fome sɛto dzeaglã, fome, si fe dzi meli ke o, eye efe gbɔgbɔ meku dɛ Mawu ɔnɛ le nyatefe me o la ene o. 9 Efrayim-wiwo, anutrowo, siwo bla akpa la, dɛ megbe le awawɔgbe; 10 womelɛ Mawu fe nubabla la me dɛ asi o, eye wogbe zozo dɛ efe seawo nu, 11 eye wofe ɔnɛ dzo le efe nuwɔwɔ kple efe nukunu, siwo wɔna wokpo la dzi. 12 Ewo nukunuwo le wo fofowo ɔnɛ me le Egipte-nyigba dzi, le ɔzoan-tagba. 13 Emã atsiafu me dɛ eve, eye wɔna woto eme, ena tsiwo dzo kã abe gli ene. 14 Dweke me la etsɔ alilikpo 'kplɔ wɔe, eye le zã blibo la me la etsɔ dzo keklɛ.

^a Mo. II. 17, 6;
^b Mo. IV. 20, 7
v. 11.

^b Mo. II. 16, 3;
^c Mo. IV. 11, 4.

^d Mo. II. 12, 37;
14, 22.
^e Mo. IV. 11, 1.

^f Kpo 106; 106.

^g 49, 4, 5; Mat.
13, 35.
^h Mo. II. 13, 14;
ⁱ Mo. V. 4, 9, 10.
^j Mo. II. 16, 4,
14, 15.

^k Mo. IV. 11, 33.

^l Mo. V. 32, 5, 6.

^m Mo. IV. 14, 23.

ⁿ Vers. 19, 11.

^o Mo. II. 14, 21,
22.

^p Mo. II. 13, 21.

15 Efe agakpe me le gbedzi, eye wɔna tsi wo kpankpan wono. 16 Ena tsi, si tso agakpewo me, eye tsi do bababa abe tɔsisi gãwo ene.

17 Ke woyi dzi gawo nuwɔ dɛ ɛnu, eye wodze aglã dɛ dzifowito la ɔnɛ le kudinyigba dzi. 18 Wote Mawu kɔ le wofe dziwo me hebina nududu na wofe nudzodzro. 19 eye wofe nu dɛ Mawu ɔnɛ gblɔ bɛna: Dɛ Mawu ate ɔnɛ ado kplɔ dɛ gbedzi loo? 20 Kɔ da, efo agakpe, tsi do, eye tɔuwɔ si bababa; dɛ wɔte ɔnɛ ana abolo alo lã hã efe dukɔ loo? 21 Eyata esi Yehowa see la, dzi kui, 'dzo bi dɛ Yakob ɔnɛ, eye domedzoe dɛ dzi dɛ Israel ɔnɛ. 22 Elabena womexo Mawu dzi se o, eye womedzo dzi dɛ efe xɔname ɔnɛ o. 23 Eye wɔde se na alilikpowo le dzi me, ewu dzifo nu, 24 eye mana dza, ne woadu; ɛ, dzifobli wɔna wo, 25 mawudɔlawo fe abolo amegbetɔ du, eye wɔna nududu woɔ du fo. 26 Ena yedzefeya fo le dziwo ɔnɛ, eye wɔtso efe ɔnɛ kplɔ dzieheya ve. 27 Ena lã dza dɛ wo dzi abe wɔwɔdedi ene kple xewo abe futake ene. 28 Ena woge dze wofe asada titina fo xlã wofe ɔnɛ. 29 Ale wodui di fo taɔ, eye wɔwɔ wofe dzodzro dzi na wo. 30 Wofe nudzodzro la nu mekpɔ yi hade o, eye wofe nududu la gale nu me na wo ko, 31 tete Mawu fe domedzoe dɛ dzi dɛ wo ɔnɛ, ewu amewo le wofe amidalawo dome, eye wɔfo Israel-dekakpuiwo fu anyi.

32 Ke to nusiawo katã gbo hã wogawo nuwɔ yi dzi, eye womexo efe nukunuwo dzi se o. 33 Eyata wɔna wofe ɔnɛke wo bu dɛ gbahlaya me kple wofe fewo dɛ ɔɔdzi me. 34 Ne ewu wo la, woblaa eta sena, eye wotrɔna hedia Mawu; 35 woɔa ɔnɛ edzi be, Mawue nye yewofe agakpe, eye Mawu, dzifowito la, enye yewofe xɔnameto. 36 Wovivi nune ne kple wofe nu, eye wɔtso wofe ade da alakpa ne; 37 ke wofe dzi meku dɛ ɛnu tsehe o, eye womewo efe nubabla dzi le nyatefe me o. 38 Ke eya la nublanuikpɔla wɔnye, etsɔa vodada kena, eye metsrãa ame o; edɔa asl efe domedzoe dzi zi ge-

de, eye medea zsi le efe dziku katã ñu o. 39 Edoa ñku edzi be, ñutilã wonye, fufu, si yina, eye megatrõna gbõna o la, wonye.^a 40 Zi nenie womehedze aglã de egu le gbeadzi, eye womedo dziku ne le gbedadafo o!^d 41 Wole Mawu tetekpo dzi daa, eye wodo dziku na Israel je kãkãeto la. 42 Womedo ñku efe asi dzi le gbesigbe wõde wo tso keto la si me, 43 esime wõwo efe dzesiwo le Egipte kple efe /nukunuwo le Zoan-tagba la o. 44 Ena wofe tãsisiwõ trõ zu ou, eye womete ñu no wofe tãuwõ o.^b 45 Edo togbatowo de wo dome wodu wo, kple akpãkplõwo wogblẽ wo.ⁱ 46 Etsõ wofe numiemiewo na wotrãwo kple wofe agblemenuwo na wotsuwiwo.^j 47 Èto wofe weinkawo nyanyanya kple dzikpe, eye wofe gbõtiwo kple ketsi.^o 48 Etsõ wofe lãwo na dzikpe kple wofe lãhãwo na dzikedzo. 49 Edo efe dõmedzoe heliheli, nyanyrã, dziku kple xaxa de wo, siwo nye dõla wõdowo je ha. 50 Ede mõ na efe dõmedzoe, mede wofe luõ tso ku nu o, eye wõtsõ wofe agbe de asi na dõvõ.^r 51 Eye wõwu wofe ngõgbeviwo katã le Egipte, wofe ñsẽ fe ngõgbeawo le Xam je agbadõwo me.^s 52 Ena efe dukõ ho abe alẽwo ene, eye wõkplõ wo le gbedzi abe lãhãwo ene.^t 53 Ekplõ wo dedie, be womevõ o; ke wofe futõwo la atsiafu nyẽ tsyõ wo dzi.^u 54 Eye wõkplõ wo va efe anyigba kãkãe la dzi, va to, si efe nudusi xõ la gbãe.^v 55 Enyã dukõwo le wo ngõ, eye wõdzidze nu de edzi na wo, ne wõanye wo to, eye Israel-toawo nã wofe agbadõwo me.

56 Ke wote Mawu, dzifovõto la kpo, wodze aglã, eye womelẽ efe seawo me de asi o. 57 Wote de megbe, eye womedi anukware o abe wo fofowo ke ene, wofõ asa abe datã òdoagblõ ene. 58 Wotsõ wofe nuxefewo do dziku nã, eye wofe legbawo wotsõ do adãe.^w 59 Mawu see, dzi kui, egbe Israel kenken, 60 eye wõgblẽ nãfe, si le Silo, agbado, si wõtu de amegbetõwo dome la di.^x 61 Etsõ efe ñsẽ de aboyõ me, eye wõtsõ efe atsyõdõdõ de asi na keto la. 62

Etsõ efe dukõ de asi na yi, eye dzi kui de efe domenyinu ñu. 63 Dzo fiã efe òkãkãpuiwo, eye womedzi srõdeha na efe detugbiwo o. 64 Efe ònunõlawo tsi yi nu, eye avi bu de efe ahošiwõ. 65 Tete Afeto la nyõ abe alõ-dõla ene, abe kalẽto, si wein na wõle aseye tson ene, 66 eye wõnyã efe futõwo de megbe; ñukpe mavõ wõdo wo. 67 Ke edo vlo Yosef je agbado, eye metia 'Efrayim-to la o, 68 ke boñ etia Yuda-to la, Zion-to, si wõlõna.^y 69 Eye wõtu efe kãkãefe la abe dzingoli ene, abe anyigba, si gõme wõdo anyi tegbee ene. 70 Etia efe dõla Dawid, eye wõkplõ tso alẽkpo-wõ gbãe;^z 71 edee le alẽ vinõwo yome, ne wõakplõ efe dukõ Yakob kple efe domenyinu Israel.^{aa} 72 Ekpo wo dzi le efe dzi dzõdzõ nu, eye wõtsõ asi dzeadãnu kplõ woe.

Nuxaxa le Yerusalem gblẽlawo outt.

79.ª Asaf je ha. Mawu, dukõwo nyẽ zi de wõ domenyinu dzi, wogblẽ kã do na wõ gbedoxõ kãkãe la, eye wõtsõ Yerusalem wo anyiglagõ. 2 Wotsõ wõ dõlawo je kukuawo na dzifoxewo, newoadu, kple wõ ame kãkãewo je lã na gbemelãwo. 3 Wokõ wofe ou de Yerusalem ñu godoo abe tsi ene, eye amea deke meli adi wo o. 4 Miezũ ñukpe na mĩafe afelikawo kple alõmedenu kpakple vlododo na amesiwõ fo xlã mí.^b

5 Yehowa, yekayi nado dziku daa ase do, eye wõ ñuavã nabi abe dzo ene?^c 6 Trõ wõ dziku heliheli la kã de dukõ, siwo menyã wõ o, kpakple fiadufe, siwo meyo wõ ñkõ o la dzi!^d 7 Ela-bena womi Yakob, eye wodo afe-do enofewo. 8 Megadi tsãtõwo je vodadawo na mí o! Netsõ, na-kpõ nublanul na mí, elabena mĩegbõdzõ ñuto!

9 Mía xõname je Mawu, xõ na mí le wõ ñkõ je bubu la ta; de mí, eye natsõ mĩa nuvõwo ke mí le wõ ñkõ la ta! 10 Nukañuti dukõwo anõ gbõgblõm be: 'Afika wofe Mawu la le? Wõ dõlawo je wu, si wokõ de anyi, je hlõbiabia nedze le mĩa ñku me de dukõwo

^a 103, 14-16.
^b Sam. I. 4, 17, 20.

^d Mo. IV. 14, 22.

^e kp. 9.

^f kp. 12.

^g Kron. II. 6, 6.

^h Mo. II. 7, 19, 20.

ⁱ Mo. II. 9, 2. 20.
^k Sam. I. 16, 11, 12.

^l Mo. II. 10, 12.
^m Sam. II. 7, 8.

ⁿ Mo. II. 9, 25.

^p kpo 74.

^r Mo. II. 9, 15.

^s Mo. II. 12, 29.

^t 77, 21.

^u Mo. II. 14, 19, 22, 27.

^v 44, 14.

^w Mo. II. 15, 17.

^x 80, 5.

^y Yer. 10, 26.

^z Hos. 7, 16.

^{aa} Mo. V. 32, 21.

^{ab} 42, 4; 115, 2; Yoel 2, 17.
^{ac} Sam. I. 1, 3; 4, 11.

ɲu! 11 Gatwo fe ɲeɲe nede gbòwò! Le wò alò fe sesè la nu na kuviwo nakpòtò dī! 12 Oo, Afeto, dō míafe afelikawo fe vlo, si wo-do wò la, te fe de akònu na wo zi adre! 13 Ke mí, wò dukò kple wò lánɲife fe aléwo, míada akpe na wò tegbee, eye míaxlè wò ɲkòxòxò afia le dzidzimewo katá me.

Gbedododa le Israel lelédèasi ɲuti.

80. Asaf fe ha na heno la, ne woadzi de „dzogbenya fe dasedidi“ fe gbe nu.

2 Wò, Israel kpɔla, see! Wò, amesi kpo Yosef dzi abe alé ene, eye /nèbòbò nò kerubiwo dzi gli la, do! 3 Na wò ɲusè nana azòli dzi le Efrayim, Benyamin kplè Manase ɲgò, eye va xò na mí! 4 Mawu, gaɔo mí te, na wò ɲku me naklè, ne míakpo xòname!

5 Yehowa, Mawu Zèbaot, yekaxi nado dziku de wò dukò fe gbedododa ɲu ase do? 6 Ena aɔatsibolo wo woɔu, eye nena aɔatsi wo taɲtaɲ wono. 7 Etsò mí do dzrenui na míafe afelikawo, eye míafe futòwo le alome dem. 8 Mawu Zèbaot, gaɔo mí te, na wò ɲku me naklè, ne míakpo xòname!

9 Eho weinka tso Egipte, eye nènɲã dukòwo da hetsòe do. 10 Eɔdra ɲu do, eye wòde ke hexò anyigba. 11 Efe vòvòli do de towo dzi, eye wòde alò de Mawu fe sedertiwo ɲu. 12 Ede alò de keke atsiafu nu ke, eye efe dɔ de tasisi la nu. 13 Nukaɲuti nèvuvu kpo le ɲu, be amesiwo katá to mɔ dzi yina la, nana ekem? 14 Gbeha vuvui, eye gbemeláwo dui.

15 Mawu Zèbaot, trɔ dzro, do kɔ da tso dziɔo, kpo nu, eye galé ɲku de weinka sia, 16 kple alò, si wò nuɔusi tso do, kpakple dzedze, si dzi nèkpo wòtsi la ɲu! 17 Dzo fiá wo, wolá wo, eye wò ɲku me ɲòdzidido na wotrɔ. 18 Wò asi nenɔ wò nuɔusi fe ame kple amegbetòvi, si dzi nèkpo wòtsi la ɲu, 19 ekema míate da le ɲuwò o! Gbò agbe mí, eye míayò wò ɲkò! 20 Yehowa, Mawu Zèbaot, gaɔo mí te, na wò ɲku me naklè, ne míakpo xòname!

Dkekenyueɔdu ɲuyito.

81. Asaf tɔ na heno la, ne woadzi de Gat-viwo tɔ nu.

2 Migli kple dzidzɔ de Mawu, si nye míafe ɲusè la ɲu, eye mitso aseye de Yakob fe Mawu la ɲu! 3 Mixe ha, mina axatsewo, gakasanku kple sanku viviwo na-di! 4 Miku kpè le dzinu yeye dzi, eye ne dzinu sò tegblè le míafe ɲkekenyueɔdu! 5 Elabena esia nye dodo na Israel kple Yakob Mawu la fe kònu. 6 Esime wòho de Egipte-nyigba ɲu la, etsòe wò see na Yosef. Gbe, si nyemenya o la, di mese be: 7 Mede agba da le efe abɔta, eye efe asi de da le tsikpo ɲu. 8 Eyom le xaxa me, eye mexò na wò, medo to wò le dzidegbelili-kpo me, eye medo wò kpo le adzrewòtsi la gbò. Sela.

9 Nye dukò, see; Israel, maxlè nu wò, be àdo tom loo! 10 Mawu tutɔa deke meganò asiwò o, eye megádo gbe da na mawu bubuwo o! 11 Nye nye Yehowa, wò Mawu, si kplò wò tso Egipte-nyigba dzi. Ke wò nu baa, ne made nu eme na wò taɲ! 12 Ke nye dukò medo to nye gbe o, eye Israel melè edzi nam o. 13 Eyata mede asi le wo ɲu de wofe dzimesesè la me, ne woazò de woawo ɲuto fe aɔaɔudodo la nu. 14 Oo, de wònye de nye dukò do tom, eye Israel zònye mawo dzi la, 15 anye ne asusò vie ko mabòbò wofe futòwo de anyi, eye matrò nye asi de wofe ketowo ɲu; 16 anye ne Yehowa fe adikátowo avivi nu me na wo, eye wofe yeyixi anò anyi tegbee; 17 anye ne matsò lu va-òò anyi woe, eye mana woadi fo kple kpeto me nyitsi.

Dkumeka-nyagbògbò de dzidzila mawu-
nuteɲawo ɲu.

82. Asaf fe ha.

Mawu tsi tre de Mawu fe ha la me, eye wòdrò ɔonu le mawuwò dome. 2 Yekayi miadrò ɔonu madzomadzò ase do, eye miade ame vòdɔ la dzi? Sela. 3 Midrò ɔonu ame tsewo kple tsyiviwo de etefe, eye mitso na hiátowo kple ame dahewo! 4 Míxò na ame tsewo kple ame da-

a 102, 21.

b 137, 7.

c Mo. 111.23, 24.
24.

d 45, 1.

e Sam. I. 4, 4;
Ps. 99, 1.

f kp. 8, 20.

g Mo. 11, 17, 7;
Mo. 14, 20, 13.

h 102, 10.

i Mo. 11.20, 2, 3.

j kp. 4, 20.

k Yes. 5, 1-7;
Hos. 10, 1.
o Do. 14, 16.

p 89, 42.

q Mo. V. 32, 13.

r kp. 6.

s Mo. V. 1, 17.

t Yes. 1, 17.

u kp. 4, 8.

hewo, eye midu wo le ame vōdji la si!

5 Womedze sii o, eye wome-nyae o, wole zozom le viviti me, eye anyigba fe agunuwo katā le vōāām. 6 Nye gblō be: ʔMawuwuwo mienye, eye dzifouito la fe viwo mi katā mienye! 7 Ke miaku abe amegbetow ene, eye miatsi ava abe amegāwo dometo dēka ene. 8 Mawu, tso, nadrō vō-nu anyigba, elabena wōe nye dukōwo katā fe domenyila!

Kukudede le kpekpedegu ta le Israel fe futowo gutti.

83. Hadzidzi, Asaf fe ha. 2 Mawu, dodoe megazi le ŋuwō o, Mawu, megazi kpi o, eye megaḍo ho to o! 3 Elabena kpo ḍa, wō futowo nyrā, eye wō ketōwo kō ta dzi. 4 Wole tame dom le aye me ḍe wō dukō ŋu, eye wole adaḡu dem ḍe wō amesiwo ʔnēyla la ŋu. 5 Wole gbogblom be: Miva, miatsrō wo, ne womaganye dukō o, eye ne womagaḍo ŋku Israel fe ŋkō dzi azo o!

6 Wode adaḡu nu ḍeke, ŋuwō wobla nu ḍo: 7 Edom fe agbaḍowo kple Ismaeltowo, Moabtowo kple Hagaritowo, 8 Gebal, Amon, Amalek, Filistitowo kple Tiroto-wo. 9 Asur hā de wo dzi, woawoe nye Lot-viwo fe ala. Sela.

10 Wō wo abe Midiantowo kple Sisera ene, abe Yabin le Kison-tōwu la nu ene! 11 Wotsrō le Endor, eye wozu aḍu na anyigba. 12 Wō wofe amegāwo abe Oreb kple Zeeb ene, eye wofe avafia-wo katā abe Zebax kple Zalmuna ene. 13 wo, amesiwo gblō be: Míaxo Mawu fe ʔnōfewo na mía ḍokui!

14 Nye Mawu, wō wo abe yali ene, eye abe gbe fufu le ya nu ene! 15 Alesi dzo bia ave, eye dzo fe aḍe tōa dzo towoe la, 16 nenema natsō wō ya vuduvudu atí wo yomee, eye nado dzika-tsofoe na wo kple wō ahom! 17 De ŋukpe mo na wo fū, ne woadi wō ŋkō, Yehowa! 18 Du akpe wo, eye ŋo adzi wo tegbee, wofe mo atsi dā, eye woatsrō, 19 ne woadze sii be, ŋkōwōe nye Yehowa, eye wō ḍede koe ḍo kpo ḍe anyigba blibo la dzi!

Mawuxo la yome didi.

84. Korax-viwo fe ha na heno la, ne woadzi ḍe Gat-viwo to nu.

2 Yehowa Zebaot, wō nōfewo soe nam loo! 3 Yehowa fe xoxo-nuwo le nye luō dzrom yi ḍe menye ke; nye dzi kple nye ŋutíla le aseye isom ḍe Mawu gba-gbe la ŋu. 4 4 Xevi kpo afe, eye sagbadre kpo ato na eḍokui, afisi woatsō viawo aḍoe, eya nye wō vosamlekpuwo, Yehowa Zebaot, ʔfianye kple Mawunye. 5 Woayra amesiwo le afewō me la; woakafu wō ḍaa. Sela.

6 Woayra amegbetō, siwo fe ŋusē le mewō, amesiwo fe dziwo le Zion motatawo ŋu. 7 Ne woto aḍatsibali me la, wowōne wōzua tsidzofe; eye aḍatsi tsoa yayra doa atsý ne. 8 Wole azoli dzi, wofe ŋusē le gā dom ḍe dzi, wo-va do ḍe Mawu ŋku me le Zion. 9 Yehowa, Mawu Zebaot, ḍo to nye gbēdododa, Yakob fe Mawu, see! Sela.

10 Mawu, mía akpoxōnu, kpo nu, eye nalé ŋku ḍe wō amesia-mina la fe mo! 11 Elabena ŋke-ke akpe mede wō xoxōnu nōnō ŋkeke ḍeka nu o, melō be, matsi tre ḍe kpuí nu le nye Mawu fe me, wu esi manō ame vōḍiwo fe agbaḍo me. 12 Elabena ye kple kkpoxōnu enye Yehowa Mawu; Yehowa na amenuveve kple bubu, eye ʔmetea nu nyui amesiwo fōḍiḍi mele wofe zozome ŋu o la o. 13 Yehowa Zebaot, woayra amesiwo ḍo ḍe ŋuwō la!

Amenuveve yeye yome didi! kple egugbedodo.

85. Korax-viwo fe hana heno la. 2 Yehowa, éve wō anyigba nu, eye négaḍo Yakob te. 3 étsō wō dukō la fe vodada ke wo, eye nétsyo nu wofe nuvōwo katā dzi; Sela. 4 édzudzō wō dzikudodowo katā, eye nēḍe así le wō dziku heliheli la ŋu. 5 Gatrō ḍe mía ŋu, mía xōname Mawu, eye nadzudzō wō adāwōwō ḍe mía ŋu! 6 Ée áno ḍomedzoe dom ḍe mía ŋu ḍikaa, eye nānō wō dziku didim ḍe nu tso dzidzime yi dzidzimea. 7 Ée māgagbo agbe mí, ne wō dukō nakpo dzidzō ḍe ŋuwō oa? 8 Yehowa, na mía kpo

a Kron. I. 26, 1.

b kp. 1; Mo. II. 21, 6; Yoh. 10. 34.

d 42, 3. 5.

e 5, 3.

f 65, 5.

g 27, 5; 35, 20.

h 72, 15.

i 27, 4.

k 3, 4.

l Wōn. 7, 22; 4, 15, 21, 23. n 34, 11.

o Wōn. 7, 25; 8, 21. p 74, 8.

r 89, 50.

s 77, 8.

t Hos. 12, 6.

wò amenuveve, eye na wò xaname mí!

9 Mase nusi gblo ge Mawu Yehowa ala; elabena agblo ñutifafa na efe dukò kple efe mawumemewo, eye malò be, woagatrò de bometsitsi ñu o.ⁱ 10 Nyatefe, efe xaname tso de amesiwo vòne la gbo, ne bubu nanò míafe anyigba ñu. 11 Amenuveve kple nyatefe ado go wo nɔewo; dzodzɔenyenye kple ñutifafa agbugbo nu na wo nɔewo. 12 Nyatefe amie tso anyigba me, eye dzodzɔenyenye ado mo da tso dzifo. 13 Yehowa ana nu nyui hã, eye míafe anyigba atse efe ku. 14 Dzodzɔenyenye adze engo, eye wòalé ñku de efe afotofe ñu.

Gbedododa le hiã me.

86. Dawid je gbedododa. Yehowa, fu to anyi, eye naɔo tom, elabena hiã tum, eye meda ahe. 2 Kpò nye luɔ ta, elabena ame kòkòe menye; nye Mawu, xò na wò dola, si doa dzi de ñuwò la! 3 Afeto, ve nunye, elabena wò yom mele gbawotsyogbe.^k 4 Do dzidzo na wò dola je luɔ, elabena Afeto, wòe meko nye luɔ dzi na! 5 Elabena Afeto, wò dome nyo, eye nêlã tsotsokẽ; amenuveve bo de asiwò na amesiwo katã yoa wò la.ⁱ 6 Yehowa, se nye gbedododa, eye nalé to de nye kokofogbe ñu! 7 Mayo wò le nye xaxagbe, elabena aɔo tom.^k 8 Amea deke mede nanwò le mawuwo dome o, eye naneke mede wò dɔwɔwɔwo nu o.ⁱ 9 Afeto, dukò, siwo katã nêwo la, ava de ta agu na wò, eye woade bubu wò ñku ñu. 10 Elabena èlolo, eye nêwɔa nukunuwo; wò dede koe nye Mawu.

11 Yehowa, fia wò mòm, ne mazo le wò nyatefe la me; tso nye dzi do nu deka kolia ñu, ne mavò wò ñku!ⁿ 12 Makafu wò Afeto Mawu tso dzi blibo me, eye made bubu wò ñku ñu daa. 13 Elabena wò amenuveve sò gbo de dzinye, eye nêde nye luɔ tso keke tsiêfe vi ke. 14 Mawu, dadalawo tso de ñunye, eye ñutisêlawo fe ha le nye agbe yome tim, eye womele buwòm da o. 15 Ke wò, Afeto la, Mawu nublã

o Mo. II, 34, 6.

b 116, 16.

d 72, 3.

e Yes. 30, 7.

f 68, 32.

g 18, 21-27.

h 6, 3.

i kp. 15.

k 50, 15.

l 71, 19.

n 27, 11.

o 42, 8.

p kp. 16; 31, 12; 36, 12.

nuikpòla kple amenuvela nènye, ègbòa dzi blewu, eye amenuveve kple nyatefe bo de asiwò.^a 16 Tro de ñunye, eye nave nunye, na wò ñusè wò dola, eye naxo na wò dolanyonu *bvi!* 17 Wò dzesi le ñunye hena nyui, ne nye ketowo nakpòe, ñu nakpe wo, elabena wò Yehowae kpe de ñunye, eye nêfa ako nam.

Zion ñu kòkò to trɔsubolawo je dzimetotro me.

87. Hadzidzi; Korax-wiwo fe ha. Efe agunu le to kòkòewo dzi. 2 Yehowa lãa Zion je agbowo wu nɔfowo katã le Yakob. 3 Mawu je du, nya nyui wogblo de ñuwò. Sela. 4 Mayo 'Raxab kple Babel be, wonye amesiwo nyam; kpò da, Filistitowo, Tiro kple /Kus la, afima wodzi wo do. 5 Ke woagblo le Zion ñu be: Eya me wodzi amesiame do, eye eya dzifooito la li kee. 6 Ne Yehowa le dukowo dem agbalè me la, axlè wo be, afima wodzi wo do. Sela. 7 Hadzilawo kple yedulawo agblo be: „Nye susuwo katã le dziwò.“

Konyifafa gbedododa le hiã gãa de me.

88. Hadzidzi. Korax-wiwo fe ha na heno la, ne woadzi de „Doléle“ fe gbe nu. Heman tso Ezrax-wiwo dome je nufiamaha. 2 Yehowa, nye xaname je Mawu, medo yli le ñkeke me, eye zã me la mele ñkuwò me. 3 Nye gbedododa neva ñkuwò me, eye nafu to anyi de nye kokofogbe ñu! 4 Elabena fukpekpe di fo na nye luɔ, eye nye agbe te de tsiêfe ñu. 5 Wobum de amesiwo yi avli me la dome, eye mele abe ñutsu gbɔdzɔgbɔdzɔ ene. 6 Ede asi le ñunye de ame kukuwo dome, mele abe ame tsiava, siwo le yodo me, amesiwo dzi mɛgado ñkui o, eye woklã da le wò asi ñu la ene. 7 Etsòm de avli me fe do kple viviti me kpakple atsiafa je goglofe. 8 Wò dziku le dzinye, eye wò futsotsoewo tem de to. Sela. 9 Ede nye ame nyanyewo da le ñunye, eye nêtsòm do ñunyunui na wo, èdo bo de nunye, dodo meli nam o.^p 10 Hiã ti kò na nye ñku; meyo wò, Yehowa, gbawotsyogbe ye meke nye abo na

wò. 11 De áwò nukunu de ame kukuwo ñua? Alo de ñoliwo afò akafu wò? Sela.^a 12 De woaxlê wò amenuveve afia le yodo me kple wò nutefewòwò le tsiêfea? 13 De woade wò nukunuwo afia le viviti me, eye wò dzòdzòenyenye afia le anyigba, si dzi woñla nu be lena la dzia?

14 Ke nyea medo ñli na wò, eye ñdi la nye gbedododa va ñkuwò me. 15 Yehowa, nukañuti nētu asi nye luò òa, eye nýla wò ñku me dem? 16 Hiátò menye, eye mele kukum tso devime ke; wò ñdzidodowo le kpeyem, eye melulu. 17 Wò damedzoe heliheli va to dzinye, wò ñdzidodowo me tsròm. 18 Wođe to dem atradi abe tsi ene, wo katá tim de to dem. 19 Ede xólòwo kple hatiwo òa le ñunye, eye bluku zu nye ame nyanye.^c

ANka amenuveve, si ñugbe Mawu do na Dawid la le?

89. ^aEzrax-vi Etan fe nufiameha. 2 Madzi ha le Mawu fe amenuveve ñu òa, matsò nye nu ade gbe fã efe nutefewòwò le dzidzimewo katá me. 3 Elabena megblo be: Woatu amenuveve la de dzifo tegbee, eye ali ke wò nutefewòwò de afima. 4 „Mebla nu kple nye ame tiatia, eye meka atam na nye òla Dawid be: 5 Mali ke wò fome tegbee, eye mađowò fiazikpui anyi na dzidzimewo katá!“ Sela. 6 Yehowa, dzifowo le wò nukunuwo kple wò nutefewòwò kafum le ame kòkòewo fe takpekpe me. 7 Elabena ameka le dzingali me de Yehowa nu, eye ameka sò kple Yehowa le mawuwo fe „viwo dome? 8 Wòdzi le Mawu ñu ñuto le ame kòkòewo fe adanu me, eye vavò le eñu na amesiwo katá fo xlãe la. 9 Yehowa, Mawu Zebaot, ameka sesè abe wò, Yehowa, ene? Eye wò nutefewòwò de to de wò.“ ^fWòe du fia de atsiafu fe agbodzedze dzi; ne efe tsoesoewo le mimlim la, wòe tsia wò nu. 11 Egbã 'Raxab gudugudu, abe amesi woda nul ene, eye nêka wò futowo hlê. 12 Tòwòe nye dzifo, tòwòe nye anyigba hã, xexename kple eme nuwo, wòe do wo gome anyi.“ 13

^a 6, 6.

^b 97, 2.

^d 47, 10.

^e kp. 9.

^f kp. 4; Sam. 1. 13, 14.

^g kpo Sam. 11. 7, 8-16.
^h Sam. 1. 16, 13.

ⁱ Sam. 1. 2, 10; Ps. 132, 17.

^k 132, 11; Yes. 55, 3; Do. 2, 30.
^l 72, 8.

ⁿ Sam. 11. 7, 14.

^o Yes. 54, 10.

^p Hl. 1, 6.

^r 115, 3.
^s Mat. 8, 26; Ps. 65, 8.

^t 87, 4.

^u 24, 1.

Wòe wò anyiehe kple dziehe; Tabor kple Xermon le aseye tsom de wò ñko ñu. 14 Tòwòe nye alo sesè, ñusè le wò asi ñu, eye wò nudusi de dzi. 15 Dzòdzòenyenye kple vònudòrò nye wò fiazikpui fe anyinò; amenuveve kple nyatefe le tsitre de wò mo.^b 16 Woayra duko, si nya aseye-tsotso! Yehowa, woazo le wò ñku me kekeli me. 17 Woatso aseye le wò ñko me gbawotsyogbe, eye woado wò de dzi le wò dzòdzòenyenye me. 18 Elabena wòe ñusè fe atsyò nènnye, eye miáfe dzo kò de dzi to wò amenuveve me. 19 Elabena Yehowa tõe nye miáfe 'akpoxònu, eye miáfe fia enye Israel fe kòkòeto la to.

20 Yemayi nêfo nu to ñutega me na wò ame kòkòewo gblò bena: „Mekpe de kalèta de ñu, eye medo òkakpuia de de dzi le duko la dome.“ 21 Mekpò nye òla Dawid, eye mesi nye ami kòkòe ne. 22 Nye asi anò eñu sesie, eye nye alo ado ñusè.^b 23 Futò maxaxae do o, eye ame vlo matee de anyi o. 24 Magbã efe adikátowo le eñgò nyanyanya, eye malá nu de efe ketowo. 25 Nye nutefewòwò kple amenuveve anò anyi kpili, eye efe 'dzo akò de dzi to nye ñko me. 26 Matsò efe alo ado atsiafu dzi, eye efe nudusi ado tósisiwò dzi.ⁱ 27 Ayòm be: Fofonye nènnye, nye Mawu kple nye xoname fe aga.“ 28 Matsòe ado ñgògbevi kple tatòe de anyigba dzi fiawo nu. 29 Madzra nye amenuveve do ne tegbee, eye nye nubabla ali di ne.“ 30 Mana efe fome nanò anyi tegbetegbe kple efe fiazikpui abe dzifo fe ñkekewo ene. 31 Ne viawo gblè nye nufiame di, eye womewò de nye kònuwo nu o, 32 ne wogblè kò do na nye òdowo, eye womewò nye sewo dzi o la, 33 ekema matsò amefoti ava kpò wo fe dzidada òa, kple fudename ava kpò wo fe vodada òa. 34 Ke nyemana nye amenuveve nadzo le egbo o, eye nyemada alakpa le nye nutefewòwò me o. 35 Nye-magblè kò do na nye nubabla o, eye nyematrò nusí do tso nye nuyiwo me la o. 36 Meta nye kòkòenyenye zi òka, nyemada ala-

kpa na Dawid o: 37 Efe fome anyi anyi tegbee kple efe fiazikpui abe ye ene le nkunye me.^b 38 Ali ke abe yleti ene tegbee. Dasefo, si le dzingali me la, enye nyatefeto. Sela.

39 Ke egbe ame, eye nedo vlo ame; edo dziku de wo amesiamina nu. 40 Edi gbo wo dola fe nubabla, egble ko do na efe fiakuku hetsae fu gbe de anyigba. 41 Egbā efē gliwo katā, eye nēmu efe mō sesēwo fu anyi. 42 Amesiwō katā to mō dzi yina la, wohaē, eye wōzu alomedenu na efe afelikawo. 43 Ena efe adikātowo fe nudusi de dzi, eye nēdo dzidzo na efe futowo katā. 44 Ena efe yi nu fo asa, eye mēna wōno te le awa me o. 45 Etsi efe dzadzzenyenyē nu, eye nētso efe fiazikpui xiā de anyigba. 46 Etō efe dekakpui me nkekewo de eme, eye nētso nukpe tsyae. Sela. 47 Yehowa, yekayi nayla dokuiwo dikaa ase do, eye wō damedzoe heliheli nana bibim abe dzo ene?^k 48 Afeto, do nu, alesi nye agbe le kpui kple alesi nēwo amegbetoviwo katā dzodzroe! 49 Dutsu kae le agbe, mekuna o, eye wōde efe luwo tso tsiēfe si me? Sela. 50 Afeto, afika wō amenuveve tsāto, siwo dzi nēta wō nutefewowo do na Dawid la le? 51 Afeto, do nu wō dola fe vlo doame, siwo katā metsō de akonu tso duko gedewo gbo, 52 siwo wō futowo tso le alome demī, Yehowa, wotsō le alome demī le wō amesiamina la fe afotofewo nui!

53 Woakafa Yehowa tegbee! Neno alea, ē, neno alea!^o

AGBALE ENELIA.

Mawu mavoto la enye amegbetowo fe sitsofe.

90. Mose, Mawu fe ame, fe gbedododa.

Afeto, sitsofe nēnye na mí tso dzidzime yi dzidzime. 2 Hafi towo nava do, eye anyigba kple xexeme nadzo la, wōde nye Mawu tso mavo me yi mavo me. 3 Wōe nana amegbetowo gatrona zua kewo, eye nēgblona bena: ^aMitro gbo, mi amegbetoviwo! 4 Elabena fe akpe le nkuiwo me abe etsō nkeke, si nu va yi, kple nu-

^a Pet. II, 3, 8.

^b 72, 17.

^d 102, 12; 103, 15; HI, 14, 2; Yes. 40, 6, 7.

^e Mo. I, 9, 13.

^f 44, 10-25; 74; 79.

^g 80, 13.

^h Nyagb. 1, 3, 8.

ⁱ 39, 5.

^k 85, 6.

^l 90, 9, 10.

^m 85, 2.

^o 41, 14.

^p 18, 3.

^r 124, 7.

^s Nyagb. 1, 4; 12, 7.

dzoyi le zā me ene.^a 5 Ekplō wo yii, alōdōdō ko wonye; ndi la wōdze abe agbe ene. 6 Ddi la efo se, eye wōdze, fiē la woyae, eye wōfu.

7 Elabena wō damedzoe na mia nu yi, eye wō dziku de mí da kple nōdzi. 8 Etsō miafe voda-dawo do wō nkui me, kple miafe nu yaylawo do wō mo fe keli nu. 9 Elabena miafe nkekewo katā nu yi le wō dziku la nu, miafe fewo vo de mí abe ame fe gēge ene. 10 Miafe agbenofewo nye fe blaadre, ne ede fā la, fe blanyi, eye afudename kple hiā nye wo adegbefonu; elabena wova yi kabakaba, eye miedzo. 11 Amekae dze si wō damedzoe fe nuse kple wō dziku de alesi woavō wō nui? 12 Fia alesi miāxlē miafe nkekewo la mí, ne dzi nyanu nado mia si!

13 Yehowa, trō ko dzro! Vase-de yekayie? Eye na wō dome natro de wō dolawo nu! 14 Tso wō amenuveve di fo na mí le ndi, ekema miatso aseye, eye miakpo dzidzo le miafe nkekewo katā me! 15 Do dzidzo na mí de yeyiyi, si nēte mí de anyi, kple fe, siwo me dzogbewōe di kpe mí la nu! 16 Na wō dōwōwo nadze na wō dolawo, eye wō atsyi nana viwōwo nu! 17 Ale Afeto, mia Mawu, fe dōmenyo nana mia dzi, eye wōana miafe asinudowo nali ke zā na mí, ē, miafe asinudowo wōana woayi dzi nyuie!

Le dzifooto la fe vovoli te.

91. Amesi babo na dzifooto la fe bebefe, eye wōle nusekatātō la fe vovoli te la, 2 eya gblona na Yehowa be: Nye sitsofe kple nye mō sesē nēnye, nye Mawu, si nu meofo nu do.^p 3 Elabena ade wō tso xevimōtre la fe adoboli me, tso dovō, si gblēa nu me. 4 Atso efe fu atsyi dziwō, eye efe avala te nabe do; akpoxonu gā kple dagbitō enye efe nyatefe la. 5 Māvō zā me nōdzi kple agutro, si le oō lūm le nkeke me, 6 dovō, si le zozom le bluko me, kple do xoleamequa, si le nu gblēm le nōdo la o. 7 Akpe neno anyi dzem de axawō, eye akpe ewo de wō nudusi me, ke

wò la, mate de ñuwò o! 8 Vavá, ákpæ kple wò ñkuwo, eye ákpæ, alesi woado etefe na ame vòdiwoe.^a

9 Elabena Yehowa enye wò sifose, eye dzifovito la nètso wò nowófee. 10 Dzogbevõe mafo go wò o, eye hiákame mate de wò agbado ñu o. 11 Elabena ado efe dlawo de ñuwò, ne woakpo tawò le wò mawo katá dzi.^c 12 Asi me woakò wò do, ne mágatsò wò afo axlá de kpea deke o. 13 Azò dzata kple fli dzi, eye anyá avuzi le dzatavi kple ɔɔ driba dzi. 14 Madee, elabena eku de ñunye; makæ ado kòkòfe, elabena enya nye ñku. 15 Ayom, eye mate nɛ, meli kplii le hiá me; madee le eme, eye mahade bubu enu. 16 Matsò agbe didi aji fo nɛ, eye mana wòakpo nye xɔname.

Mawu fe ame takpokpo.

92. Dzudzogbehadzidzi la. 2 Enyo be, woada akpe na Yehowa, eye woadzi kafukafuha na wò ñku, wò dzifovito la,^b 3 woade gbe fá wò amenuveve le ñdi kple wò nutefewawò le zãwo me, 4 'de kasanu ka ewo to, sanu kple gakanu fe didi ñu. 5 Elabena wò, Yehowa, etsò wò dɔwɔwɔwo do dzidzò nam, wò asinudɔwo ta mele aseye tsom do.

6 Yehowa, wò nuwɔwɔwo lolo loo, wò susuwo me goglo ñu!^c 7 Gegeme menya esia o, eye bometsila medze sii o. 8 Ne ame vòdiwo mie abe gbe ene, eye nu vlo wɔlawo katá le se fom há la, tsòtsò ge ko woala dikaa.^d 9 Ke wò la èdo kpo tegbee, Yehowa.^e 10 Elabena kpo da, wò futɔwo, kpo da, wò futɔwo atrɔ, eye nu vlo wɔlawo katá aka ahlè! 11 Ke áko nwea nye dzo de dzi abe akpágbá to ene, eye. ^gwoakò ami yeye de dzinye. 12 Nye ñku atsa le nye ketawo dzi bokò, eye nye to ase nya le ame vlo, siwo tso de ñunye la ñu.

13 Ame dzòdzòe la atu hlo abe deti ene, eye wòade dzi abe sederti le Libanon dzi ene.^a 14 Wodo wo de Yehowa fe afe la me, eye wofo se de mía Mawu fe xɔxɔnuwo.^b 15 ^dWoaatse ku le tsitsime ke há, tsi anɔ wo me gugugu,

eye woade ama 16 ahade gbe fá be, Yehowa enye dzòdzòe to kple nye aga, si ñu fòdida deke mele o.^b

Mawu enye fia de Futsotsoewo dzi.

93. ^aYehowa enye fia! Eta gá-nyenye, Yehowa ye tae, etsò ñusè bla alí dzi, eyae li ke xexeamé, mavá o. 2 Wò fiazikpui li ke tso gbadegebe ke, eye neli tso mavo me ke. 3 Tòsisiwo, Yehowa, tòsisiwo dze agbo; tòsisiwo le gbe dem. 4 Yehowa kako le dzifo wu, to gáwo fe howòwo kple atsiaju fe agbodzedze sesè. 5 Wò ^asewo le eme tututu; Yehowa, ñutikòkòe dze wò afe la yeawokatayi.

Mawu nabla hì5 futɔwo.

94. Mawu hìlòbìala, Yehowa, Mawu hì5bìala, do! 2 Wò anyigba fe wònuadròla, kò dokuiwò dzi, eye naɔo dadalawo fe nuwɔwɔ teje na wo! 3 Yekayie, Yehowa, yekayi ame vòdiwo atso aseye ase do? 4 Wole nufofo yrom hele nya tovowo gblom; ame vòdiwo katá le dazra dam. 5 Yehowa, wogbá wò dukɔ la nyanyanya, eye wote wò domenyinu la de anyi, 6 wowu ahosiwo kple amedzrowo, eye wodo hì5 de tsyɔviwo ñu 7 hele gbogblom be: Yehowa mele ekpòm o, Yakob fe Mawu la medze sii o.^c

8 Mí gegeme, siwo le dukɔ la dome, midze sii, eye mi bometsilawo, yekayi miadze nunya?^d 9 Eya, amesi wò to, de mase nu oa? Eya, amesi wò ñku, de makpo nu oa? 10 Eya, amesi hea to na dukɔwo, de mahe to oa? Eya, amesi fia nunya amegbetɔwoa? 11 Yehowa nya amegbetɔwo fe susuwo be, dzodzro wonye.^e

12 Yehowa, woayra ñutsu, si nêhe to na, eye nètso wò se la fia nui,^f 13 ne nana gbòdzòe le dzogbevõe yi, si me wodea yodo na ame vòdiwo ya.^g 14 Elabena Yehowa magbe efe dukɔ la o, eye magblè efe domenyinu la di o. 15 Elabena wònuadrò agatò de dzòdzòenyenye nu, eye amesiwo katá fe dzi to mò deka la, aku de enu.

16 Ameke atso de ame vòdiwo ñu nam, eye ameka ado de nu

^a 54, 9.
^b Mo. V. 32, 4.

^c Mo II. 15, 19;
Ps. 97, 1; 94, 1;
56, 10.

^d Mat. 4, 6.

^e Lu. 10, 19.

^f 19, 8-11.

^g Mo. V. 32, 35.

^h Mo. 1. 18, 25.

ⁱ 147, 1.

^j 33, 2.

^k n 104, 24; Yes.
55, 9.
^l o 10, 11.

^m 92, 7.

ⁿ 37, 2.

^o 97, 9.

^p Mo. II. 4, 11.

^q Kor. I. 3, 20.

^r 23, 5.

^s 19, 12-14; HL.
5, 17.

^t 37, 7.

^u 52, 10.

^v 84, 3.

^w 1, 3.

v5d1 w6lawo nu de nunye? 17 De menye Yehowa ye x6 nam o la, anye ne etefe makp6 adidi hafi d6d6e nazi le nye luw6 nu le "tsi6fe o. 18 Ne mele gb6gbl6m be, nye afo le 6av6m la, Yehowa, w6 amenuveve l6am de asi. 19 Mele nguble ge6e dem le nye dzi me, ke w6 ak6faname doa dzi-dzo na nye luw6.^b

20 De gbegbl6 fe zikpui, si tsoa hi6kame doa anyi de sea tefe la. ade ha kpliwo6a? 21 Wode ha bibibi de ame dzodz6e la fe luw6 nu, eye w6bu fo 6u madifo. 22 Ke Yehowa enye nye m6 ses6, eye nye Mawu enye nye sitsofe fe aga. 23 Ana wofe dz6gbev6e n6tro va wo dzi, eye w6tso6 woawo nuto fe nu v5d1 w6w6 atr6 woe: Yehowa, m6a Mawu la, atr6 wo.

Akpedada kple to6odo.

95 Mitso! Mina m6atso aseye de Yehowa nu, eye miagli kple dzidzo de m6afe x6name fe agakpe la nu! 2 Mina m6atso akpedada ado de efe nku me, eye m6atso kafukafuhawo atso aseye de enu. 3 Elabena Mawu g6enye Yehowa kple fia g6 de mawuwo kat6 dzi.^d 4 Eya si me anyigba fe globofewo le, eye et6e nye towo fe tsutsu6fe; 5 et6e nye atsiafu, si w6w6, kple fufuife, si efe asi w6.

6 Miva, mina m6ab6b6 ade ta agu adze klo de Yehowa, m6a w6la, nku me! 7 Elabena 'eya nye mia Mawu, eye m6awo m6enye duk6 le efe l6nyife kple efe asi me l6wo. "Egbegbe, ne miese efe gbe la, 8 migas6 m6afe dzime abe le Meriba kple gbemagbe le Masa le gb6adzi ene o! 9 Afisi mia fofowo tem kp6, eye wodom kp6 le, ew6 w6nye w6kp6 nye nuw6w6wo hafi.^e 10 Fe blane s6g f6me sia nyo nu nam, eye megbl6 be: Duk6, si fe dzi tra m6, wonye, eye womenya nye m6wo o; 11 ale be meka atam le nye dziku me be: Ne woahade nye gb6demefe la fi!^f

Ha yeye dzidzi.

96 "Midzi ha 'yeye na Yehowa, mi anyigbawo kat6, midzi ha na Yehowa! 2 Midzi ha na

^a 116, 17.

^b Kor. II. 1, 4, 5.

^d 72, 10.

^e 93, 1.

^f 96, 7-9; Yes. 48, 13.

^g 96, 4.

^h Do. 17, 31.

ⁱ 100, 3; Yoh. 10, 27, 28.

^k 93, 1.

^l 89, 16.

^m Heb. 3, 7; 4, 7.

ⁿ Xab. 3, 3-6.

^o Mo. II. 17, 2, 7.

^p 19, 2.

^q Mo. IV. 14, 22, 23.

^r Heb. 1, 6.

^s kpo Kron. I. 16, 23-23.

^t 33, 3.

^u Fil. 4, 4, 5.

Yehowa, mikafu efe nku, eye mide gbe f6 efe x6name gbawotsyogbe! 3 Mixl6 efe nutik6k6e fia le duk6wo dome kple efe nukunuwo le anyigba dzi towo kat6 dome! 4 Elabena Yehowa lolo, eye w6dze kafukafu nuto, n6dzi le enu fo mawuwo kat6 ta. 5 Elabena duk6wo fe mawuwo kat6 nye nu dzodzrowo; ke Yehowa ye wo dzifo. 6 G6nyenye kple nutik6k6e le enku me, nus6 kple atsy6 le efe kok6efe la.

7 Mi duk6wo fe f6meawo, mits6 bubu kple nus6 na Yehowa, mits6e na Yehowa! 8 Mits6 Yehowa fe nku fe bubu n6, 'mido v6sanuwo asi va efe x6x6nuwoe! 9 Mino atsy6d6do kok6e me de ta agu de Yehowa nku me; anyigbawo kat6, midzo nyanyanya! 10 Migbl6 le duk6wo dome be: Yehowa ye nye fia! Xexeam li ke, mav6 o. Adr6 6onu duk6wo de etefe.^c 11 Dzifo akp6 dzidzo, anyigba atso aseye, eye atsiafu kple eme nuwo ade gbe; 12 agble kple nusiwo kat6 le eme la, akp6 dzidzo, emegbe avemetiwo kat6 atso aseye 13 le Yehowa nku me: elabena egb6na, egb6na 6onu dr6 ge anyigba; adr6 6onu xexeam de dz6dz6enyenye nu kple duk6wo de efe nyatefe nu.^b

Zion kpo dzidzo be, Mawu nye nus6 kat6 to.

97 Yehowa nye fia, anyigba netso aseye, fukpo ged6awo nekpo dzidzo!^k 2 Alilikpo kple tsizi fo xl6e, 'dz6dz6enyenye kple 6onud6dr6 nye efe fia-zikpui fe anyino. 3 Dzo le yiyim le engo, eye w6fi6 efe futowo godoo va kpe.^l 4 Efe dzikedzowo kl6 de xexea me; anyigba kp6e, eye w6lulu. 5 Towo l6lo abe anyigba ene le Yehowa nku me, le anyigba blibo la fe Afeto nku me. 6 Dzifowo de gbe f6 efe dz6dz6enyenye, eye duk6wo kat6 kp6 efe nutik6k6e.^m

7 Du nekpe aklama kpakpe sub6lawo kat6, amesiwo tsoa legbawo foa adegbee, mawuwo kat6 'nede ta agu n6! 8 Zion see, eye dzi dz6e, Yuda-ny6nuvi tso aseye le w6 6onud6dr6 ta, Yehowa.ⁿ 9 Elabena w6 Yehowa, 6nye tato le anyigba blibo la dzi, 6do kpo nuto

de mawuwo katādzi.^a 10 Mi amesiwo lōa Yehowa la, ^bmilē fu vō! Ekpōa efe mawumemewo fe luōō ta, eye wōdea wo tsoa ame vōdīwo si me. 11 Kekeli dona na amedzodzawo kple dzidzo na amesiwo fe dzi toa mo dēka la.^c 12 Mi amedzodzawo, mikpō dzidzo de Yehowa ŋu, eye mikafu efe ŋkō kōkōe la!

Wodzi aseye ha na Yehowa le xexe blibo la katā me.

98. Hadzidzi.

Midzi ha ^eyeye na Yehowa, elabena ewo nukunuwo! Efe nuḍusi kple efe alō kōkōe la xō nē. 2 Yehowa de efe xōname fia, eklo nu le efe dzodzōenyenyē dzi le dukōwo ŋku me. 3 Edo ŋu efe amenuveve kple nutefewōwō na Israel fe afe la. Anyigba fe ^fmlcenuwo katā kpō mia Mawu fe xōname.

4 Mi anyigbawo katā, mitso aseye de Yehowa ŋu, asejetsotso nedī le mia nu, eye midzi kafukafuha! 5 Midzi kafukafuha na Yehowa de kasaŋku ŋu, de kasaŋku kple ha fe dīdī ŋu, 6 de dze kple kpē fe dīdī ŋu! Mitso aseye le Yehowa, ^gfia la ŋku me!

7 Atsiafu kple eme nuwo nede gbe kpe de xexeamē kple eme nōlawo ŋu.^h 8 Tōsisiwo nefu akpe, towo katā netso aseye 9 le Yehowa ŋku me, elabena egbona vōnu drō ge anyigba! Adrō vōnu xexeamē de dzodzōenyenyē nu kple dukōwo de etefe.

Datikokoe nakpō dzidudu le mawufiaḍufe la me.

99. ⁱYehowa enye fia, dukōwo dzo nyanyanya; ebōbo nō ^jKerubiwo dzi, anyigba vanya. 2 Yehowa lolo le Zion, eye wōdō kpo de dukōwo katā dzi. 3 Woakafu wō ŋkō, elolo, ḡdzi le eḡu, eye wōle kōkōe. 4 Eli ḡsē anyi na fia, si lōa nu dzodzōe la, eye nēdō nusi dzo la te;^k ēnō vōnudōdrō kple dzodzōenyenyē dzi le Yakob. 5 Mido Yehowa, mia Mawu la, de dzi, eye mide ta agu de efe afododzinu ḡḡ! Eyama le kōkōe.

6 Mose kple Aron le efe nunlawo dome, eye Samuel le amesiwo yca efe ŋkō la dome. Woyō Yehowa, eye wōdō to wo.^l 7 Enō

^a 96, 4.
^b Am. 5, 14, 15.

^d 112, 4.

^e 33, 2.

^f 95, 7.
^g Yes. 52, 10.

^h 106, 1.

ⁱ Mo. IV. 23, 21.

^j 96, 11-13.

^k Lod. 20, 8, 28.

^l 93, 1.

^m 80, 2.

ⁿ Lod. 22, 11.

^o Yes. 9, 6.

^p Lod. 20, 26.

^q Yer. 15, 1.

alilikpo dodo me fo nu kpil wo, wōlē efesewo me de asi, eye wōde dōdō asi na wo. 8 Yehowa, mia Mawu, edo to wo; Mawu, si tsoa kena, nēnye na wo, eye nēbiaa hlō de wofe nu masomaso wōwōwo ta. 9 Mido Yehowa, mia Mawu la, de dzi, eye mide ta agu de efe to kōkōe la ḡḡ, elabena Yehowa, mia Mawu la, le kōkōe!

Akpedada-psalmo.

100. Akpedaha.

Anyigbawo katā, mitso aseye de Yehowa ŋu! 2 Misubo Yehowa kple dzidzo, eye mitso asejetsotso do de eḡku me! 3 Midze sii be, Yehowa ye nye Mawu! Eyae wō mi, eye eto mie nye, efe dukō kple alēwo le efe lānyife mienye.^r 4 Mitso akpedada ge de efe agbowo me kple kafukafuha ge de efe xōxōnuwo, mida akpe nē, eye mikafu efe ŋkō! 5 Elabena Yehowa fe dōme nyo, efe amenuveve li tegbee kple efe nutefewōwō tso dzidzime yi dzidzime.^s

Dzidulaa de Je adzōgbedede.

101. Dawid fe ha.

Madzi ha le amenuveve kple vōnudōdrō ŋu, wō Yehowa ye madzi kafukafuha na. 2 Malē ŋku de madifōmō ŋu. Yekayi nēle gbonye va ge? Mazō le nye dzi fe fomadimadi me le afenyē me. 3 Nyematsō nu tovo adō ŋku me o, melē fu dzidanuwōwō, malē de ḡnyne o.^t 4 Dzi matomōdeke nete da le ḡnyne, nyemele naneke dim, be manya le nu vōdī ŋu o. 5 Amesi lia ehavi ŋu le adza me la, matsrōe da; amesi dadanḡku le ta nē. eye efe dzi vu gblioto la, mia kpilii fe ḡlīme mefo go o. 6 Metsō nye ŋku dō anyigba dzi nutefewōlawo ŋu, be woanō gbonye; amesi zoa madifōmō dzi la, eya asubōm.^u 7 Amesi daa alakpa la, manō afenyē me o, eye amesi kaa avatso la, mali de ḡkunyē me o. 8 Magblē anyigba dzi ame vōdīwo katā ḡdī sia ḡdī, ne matsrō nu vōdī wōlawo katā da le Yehowa fe du la me.^v

Gbedododa le fuknekppe me kple kukudede de Zion ta.

102. Hiāto fe gbedododa, ne nu te eḡu, eye wōtrō efe

konyifafawo fo de Yehowa nku me.

2 Yehowa, se nye gbedododa, eye nye yli nede gbawo! 3 Megasa wò mo dem le nye xaxagbe o, ju to anyi de nnye! Netsò, nađo tom le gbesigbe meyo wò! 4 Elabena nye nkekewo nu va yi abe adzudzò ene, eye nye fuwo biã hê abe dzo ene. 5 Nye dzi yro, eye wòfu abe gbe ene; elabena meño aboloduđu be. 6 Nye nutilã miã de nye fu nu le nye npe se si la ta. 7 Medì aluge le gbedzi kple faviövotu, si le afedo me. 8 Alödödu zu do, eye mele abe xevi tsi akogo le xota ene. 9 Nye futowo le alome dem le nnye atradi, eye amesiwo nyã de nnye la, tsom wo ditudonui. 10 Elabena mele dzowo dum abe abolo ene, eye nye nunono tãtã kple adatsi^b 11 le wò domedzoe kple wò dziku la ta, elabena ède asi tenye xlã de anyi. 12 Nye nkekewo le abe vovoli, si do to la ene, eye mefu abe gbe ene.^k

13 Ke wò Yehowa la, èli tegbee, eye wò nku le dzidzimewo katã na. 14 Ato akpo nublanui na Zion, elabena enuveyi do, eye azãgbe la de.^o 15 Elabena wò dolawo melã nu le efe kpewo gbò o, eye efe anyiglãwo fe nu vea wo. 16 Dukowo avò Yehowa fe nku, eye anyigbawo dzi fiawo avò wò nutikokoe. 17 Yehowa agbugbo Zion atso, eye wòado le efe nutikokoe me, 18 atrò de ame deflewò fe gbedododa nu, eye mado vlo wofe kukudede o. 19 Woaño esia di na megbeviwo, eye dukò, si woava mè la, akafu Yehowa. 20 Elabena ekpo nu tso efe kokofe kokoe la, Yehowa do mo de anyigba dzi tso dzifo, 21 ne wòase gatowo fe npe, eye wòadè ga kuviwo, 22 ne woaxiè nya afia le Yehowa fe nku nu le Zion kple efe kafukafu nu le Yerusalem, 23 nenyè be, dukowo katã kple fiadufewo kpe ta, be woasubò Yehowa.^r

24 Ebòbo nye nusè de anyi le mo ta, eye wòtó nye nkekewo de eme. 25 Mele gbəglom be: Nye Mawu, megana nnyè nayi le nye nkekewo fe domedomee o! Wò fewo anò anyi tso dzidzime yi

^a Heb. 1, 10-12; Ps. 90, 2.

^b Pet. II, 8, 10. ^d kp. 13.

^e Yoh. I, 2, 17.

^f HL 19, 20.

^g 32, 1.

^h 80, 6.

ⁱ 5, 13.

^k 90, 5; HL 14, 2. ^l Yes. 40, 31.

^m Mo. II, 33, 13.

ⁿ 14, 7.

^o Mo. II, 34, 6; Ps. 86, 15.

^p Yes. 57, 16.

^q 36, 6.

^r 79, 11.

^s HL 10, 9; Mo. I, 2, 7; 3, 19.

^t 87, 4.

^u 90, 5, 6; Pet. I, 1, 24, 25.

^v 54, 24.

dzidzime. 26 ^aGbadegbe ke nédò anyigba gome anyi, eye wò asinudawawò enye dzifowo. 27 Woaño nu ayi, ke wò la anò anyi; wo katã anyunyo abe avò ene, eye adò li wo woado abe awu ene.^b 28 Ke wò la nenema ko nèle, eye wò fewo nu metsona o.^d 29 Wò dola fe viwo anò anyi, eye wofe fome ali ke le nkuwò me.^e

Kafu Yehowa.

103. Dawid tã. Luònye, kafu Yehowa, eye nusianu, si le menye la, mikafu efe nku kokoe la! 2 Luònye, kafu Yehowa, eye meganjo efe nyuiwawawo katã be o! 3 Amesi tsaa wò vodadawo katã ^gkea wò, eye wòdaa gbe le wò dolélewo katã nu, 4 amesi dea wò agbe tso gbeblè me, eye wòtsaa amenuveve kple nublanuikpoko idona na wò, 5 amesi tsaa nu nyui dia fo na wò amegakuku, aye be wò dekakpuinyenye gadoa yeye me òbe hõ to ene.

6 Yehowa woa nu dzodzoe, eye wòdrã vònu na amesiwo katã wote de anyi la. 7 ^hEna Mose nya efe mowo, eye wòna Israel-viwo nya efe nuwawawo. 8 Nublanuikpola kple amenuvela enye Yehowa, egbaa dzi di blewu, eye amenuveve bo de esi.^l 9 Menaa dzre dzi daa o, eye mèléa dziku de dome tegbee o.^r 10 Mewona na mí de mífè nuvòwo nu o, eye medoa etefe na mí de mífè vodadawo nu o. 11 Elabena alesi dzifo ko tso anyigba gbœ la, nenema efe amenuveve nu sè de amesiwo vòne la dzi.^u 12 Alesi yedzefe didi tso yetodofe gbœ la, nenema wòte mía dzidadawo da boo tso mía gbœ. 13 Alesi fofe fe dome trona de viwo nui la, nenema Yehowa fe dome trona de amesiwo vòne la nui.

14 Elabena enya mífè wawame, edoa nui be, ^vkewo mienye. 15 Amegbetò fe agbe la gbe wònye, efoa se abe sefoja le gbe me ene.^y 16 Elabena ne ya fo to edzi la, meganjo anyi o, eye etefe megadzea sii o. 17 Ke Yehowa fe amenuveve li tso mavo me yi mavo me na amesiwo vòne, eye efe dzodzœnyenye li na viwo fe

viwo,^a 18 na amesiwo léa efe nubabla me de asi, eye wodówa nu efe seawo, ne woawo wo dzi.

19 Yehowa li efe fiazikpui de dzifo, eye efe fiadufe qua nuwo katá dzi. 20 Mikafu Yehowa, mi efe dolawo, mi ^dkalétó sesé, ^csiwo woa efe nya dzi hesea efe nya fe gbe! 21 Mikafu Yehowa, mi efe avakowo katá, mi efe subola, siwo woa nusi dzea equ! 22 Mikafu Yehowa, mi efe /nuwawo katá le efe dzidufewo katá me! Luóonye, kafu Yehowa!

Mawu kafukafu to efe dowowo me.

104. ^aLuóonye, kafu Yehowa! Yehowa, nye Mawu, élolo nuto, étaa gányenye kple atsyódodo. 2 Etsyaa kekelí abe avo ene, eye wókeke dzifo abe agbadovo ene. 3 Etsaa tsiwo sáa efe dzifoxo dzi, etsaa alilikpowo woa efe tasiadam, eye wózoa ya fe avalawo dzi. 4 Etsaa ya woa efe dolawoe kple dzo flafia woa efe subolawoe. 5 Edo anyigba gome anyi de efe anyinowo dzi, ne magavá gbede akpo o. 6 Etsa tsi gbaná tsyó edzi abe avo ene; tsi ko gbo towo ta. 7 Wosi le wó bublu nu, eye wode afó du me le wó gbedede nu. 8 Towo ko dzi, baliwo nyé de eme le tefe, si nédo anyi na wo. 9 Edo lifo na wo, womagbo edzi o, eye womagbugbo atsyó anyigba dzi o.

10 Ena tsi dzo tso baliwo me, wosi to towo dome; 11 wonaa tsi ghemeláwo katá wonona, gbededzi faa efe tsikówuame nu. 12 Dzifoxewo nna wo to, eye wonana wosea wo nko le atilowo me. 13 Enana towo foa tsi beke tso efe dzifoxo me, eye efe dowowo fe kutsetse dia fo na anyigba. 14 Enana gbe miena na láwo kple agblemenuwo na amegbetowo fe nudowowo, ne woade nududu atso anyigba me. 15 ^bWein doa dzidzo na amegbetowo fe dzi, eye wónana efe mo zróna lálálá wu ami; ke abolo doa nusé amegbetowo fe dzi. 16 Mawu fe atiwo dia fo, Libanon fe sederti, siwo wódo. 17 Afima xewo woa ato do, eye damixe tsaa kpomitiwo me wo efe afee. 18 To kókowo li na aga-

^a Kony. 3, 22; Lu. 1, 60.

^b 19, 7; 74, 16.

^d 29, 1.

^c Dan. 7, 10.

^f 148.

^g kpo Mo. I. 1.

^h 146, 15, 16.

ⁱ Heb. 1, 7.

^k Mo. I. 3, 19.

^l HI. 38, 8-11.

^m 144, 5.

ⁿ 147, 8.

^o Don. 9, 13;

^p Nyagb. 10, 19.

^q kpo 78; kp. 1

^r v. 16 kpo Kron. 1, 16, 8-22.

^s Yes. 12, 4.

megbōwo, eye agawo nye sitsofe na hotoklolowo.

19 Ewo yleti, ne wóade vovo yeyiyi me; ^bye nya efe todofe. 20 Edoa viviti anyi, eye zā dona, eya me ave me láwo katá oáa wo dokui lena. 21 Dzataviwo le xoxlóm de nuléle nu, eye wobiaa wofe nududu tso Mawu si me. 22 Ne ye dze la, wofoa wo dokui nu fu, eye wotsyaa ako anyi de wo nafe. 23 Amegbetowo dona yia efe nuwofe kple efe dowowo dzi vasena de fié.

24 Yehowa, wó dowowowo so gbo loo! Ewo wo katá le nunya me; anyigba yo fú kple wó nuwawowo. 25 Atsiafu enye si, élolo, eye wókeke le goawo kple eve me; afima lá suewo kple gāwo siaa, siwo mele xexlē me o la, oáa wo dokui lena; 26 ouwo zaa edzi yina; afima boso, si néwo, be wóafe le eme la le.

27 Wo katá wole asiwo nu kpom, be nana nududu yewo le enayi. 28 Ena wo, eye wofoe, éwu wó asi me, eye wodí fo kple wó nu nyui. 29 Ne èyla wó nku me la, woluluna; ne éde wofe gbo-gbo da la, wokuna, eye wogbugbona yia wofe ke me. 30 Ne édo wó gbo-gbo da la, wodzona, eye negawoa anyigba fe nku me yeye.

31 Yehowa fe nutikokoe li te-gbee! Yehowa kpoa dzidzo le efe dowowowo nu! 32 Eya, amesi doa mo de anyigba dzi, tete wódzona nyanyanya, ekaa asi towo nu, eye wotua adzudzo. 33 Madzi ha na Yehowa, nkeke alesí mele agbe; majo saŋku na nye Mawu, nkeke alesí meli. 34 Nye susuwo avivi enu; nye la, Yehowa nu ko makpo dzidzo do. 35 Nuvówolawo atrsó le anyigba dzi, eye ame vódiwo magano anyi o! Luóonye, kafu Yehowa! Mikafu Yehowa!

Mawu kafukafu to Israel fe tsá guntnya me.

105. ^aMida akpe na Yehowa, mide efe nuwawowo fiale dukowo dome! 2 Midzi ha ne, mifo saŋku ne, eye mifo nu le efe nukunuwo katá nu! 3 Mifo adegbe le efe nko kókoe la nu; amesiwo

katã dia Yehowa la, fe dzi nekpõ dzidzõ! 4 Mibia Yehowa kple efe nusẽ ta se, eye midi efe ñku me daa! 5 Mido nu efe nukunu, siwo wõwõ, efe dzesiwo kple efe nu me fiatsotsowo! 6 Mi efe dolawo, Abraham-fomeawo, mi efe ame tiatiawo, Yakob-viwo, 7 eya nye Yehowa, mia Mawu la, efe õõnu-dõdrõ le anyigbawo katã dzi. 8 Aqõ nu efe nubabla, nya, si wõdõ hena dzidzime akpewo la tegbee, 9 nu, si wõbla kple Abraham, kple atam, si wõka na Isak, 10 etsõ wõ dõ-dõe na Yakob kple nubablae na Israel tegbee, 11 hegblo bena: Wõ matsõ Kanaan-nyigba na, ne wõa-nye miafe domeniyinu fe gome! 12 Esi me womede ha o, wole õee, eye wonye amedzro le edzi ko, 13 eye woho tso dukõgbõ yi dukõgbõ, tso fiadufe gbõ yi dukõ bubu gbõ la, 14 mena amea deke te wo de anyi o, eye wõhõ to na fiawo le wo ta. 15 Migaka asi nye amesi-aminawo nu o, eye migawo vãa deke nye nyagblõdilawo o!

16 Eyo dõwuame va anyigba dzi, eye wõnõ abolo fe zidõnõtiwo katã. 17 Edõ nũtsua de de wo ngõ; wotsõ Yosef dzra kluvii. 18 Womimi efe afo de atiboli nu, eye wodee kunyowu me, 19 va-sede yeyiyi, si efe nya va me, eye Yehowa fe nũfofo lolõ wõ-dza. 20 Tete fia la dõ wõdãde, dukõwo dzidula na wõde gae. 21 Etsõ dõ afeto de efe afe nu kple efe nuwo katã dzikpõlae, 22 ne wõabla efe amegãwo, alesi dze enu, eye wõafia nunya efe ame tsitsiwo. 23 Eye Israel va Egipte, eye Yakob nye amedzro le Xam-nyigba dzi. 24 Eye wõna efe dukõ dzi nũto, eye wokpõ nusẽ wu wofe ketõwo. 25 Etrõ wofe dzi, be wõalẽ fu yefe dukõ, eye wõdõ aye de yefe dolawo nu.

26 Edõ efe dõla Mose kple Aron, si wõtã la dõ. 27 Ewõ efe dzesiwo le wo dome kple nukunuwo le Xam-nyigba dzi. 28 Edõ viviti dõ, eye blukõ dõ, ke wõmibu efe nyawo o. 29 Ena wofe tãwo zu wu, eye wõwu wofe tomelãwo. 30 Wofe anyigba dzi gblẽ kple akpõkpõlõwo, keke wofe fiawo fe xõwo me ke hã. 31 Efo nu, tete togbatowo kple mũwo va wofe

anyigba blibo la dzi. 32 Ena tsi-kpewo wu de tsidzadzã tefe kple dzõfadewo de wofe anyigba dzi. 33 Efo wofe weinkawo kple gbõ-tiwo fu anyi, eye wõnõ wofe anyigba dzi tiwo. 34 Efo nu, eye õõtsuwiwo kple õõtrawo do bibibi, 35 eye wõdu numiemiewo katã le wofe anyigba dzi, eye wõdu wofe agble me nukuwo. 36 Ewu ngõ-gbeviwo katã le wofe anyigba dzi, wofe nusẽwo katã fe ngõ-gbeawo.

37 Ekplõ wo dzõe kple "klosalo kple sika, eye ame kudõea deke menõ wofe toawo me o. 38 Dzi dzõ Egipte le wofe õõwu la ta, elabena wofe ñõdzi lẽ wo. 39 Eke-ke alilikpõ tsysõ wo dzi, eye wõna dzo na zã me kõ. 40 Wobia nu, eye wõhõ tegliwo v; dzifobolo wõtõ di fo na woe. 41 Ewu agakpe nu, eye tsi dudu hesi le gbe-gbe abe tãsi ene. 42 Elabena edõ ñku efe nya kãkõe, si wõ-gblõ na efe dõla Abraham la dzi. 43 Eye wõkplõ efe dukõ la le dzidzõ me kple efe ame tiatiawo le aseyetõsõ me. 44 Etsõ dukõwo fe anyigbawo na wo, ne woaxõ nusi dukõwo dagba kpõ la, wõa-nye wo tã; 45 ne wõalẽ ñku de efe dõdõwo nu, eye wõalẽ efe sewo me de asi. Mikafu Yehowa!

Mawu fe domenyo kple dukõ la fe nuvõwo.

106. Mikafu Yehowa! Mida akpe na Yehowa, elabena efe dõme nyo, eye efe amenuveve li tegbee!" 2 Amekae ate nu agblõ Yehowa fe nũsuwõwõwo ade goe, eye wõdãde gbe fã efenkõ-xõxõwo katã? 3 Woayra amesiwo lã se la me de asi, eye wowõ na dzõdzõ yẽawo katã yi! 4 Yehowa, dõ ñku dzinye le wõ amenuveve, si nẽde fia wõ dukõ la nu; tã wõ xõname va kpõm dõ, 5 ne makpõ wõ ame tiatiawo fe dzõgbenyule, dzi nadzõm de wõ dukõ fe dzidzõ nu, eye mafo ade-gbe akpe de wõ domeniyinu nu! 6 Miewõ nuvõ kpe de mia fõfowo nu, mĩfeda vo, eye mĩfõwõ nu wõdĩ. 7 Mĩa fõfowo melẽ ñku de wõ nukunuwo ñule Egipte o, womedõ nu wõ amenuveve gedẽawo o, eye wõsõ to le fu la nu, le Avafu la nu. 8 Ke exõ na wo le efe ñkõ la ta, ne yeade efe nusẽ afia.

a Mo. II. 12, 35.

b Mo. II. 13, 21.

d Mo. I. 12, 7.

e Mo. II. 16, 13 v. 15; Yoh. 6, 31.

f Mo. II. 17, 6.

g Mo. I. 12, 17; 20, 3, 7.

h Mo. I. 41, 54.

i Mo. I. 37, 23.

k kp. 1. 47. 48 kpo Kron. 1. 16, 34-38.

l Mo. I. 41, 14.

m 107, 1; 118, 1; 136, 1.

n Mo. I. 46, 1.

p Mo. II. 1, 7, 12.

q Mo. II. 3-12.

r Dan. 9, 5.

s Mo. II. 14, 11, 12.

9 Eblu ɔ Avafu la ta wòmíe, eye wòkplɔ wo to tɔ gɔme abe tagba ene. 10 Exɔ na wo tso ketɔ la si me, eye wòde wo tso futɔ la fe ɔusɛ me. 11 Tsi nyɛ tsyɔ wofe adikátowo dzi, wo dometɔ deka hã hã mekpɔtɔ o, 12 eye woxɔ efe nyawo dzi se hedzi ha le efe kafukafu ɔu.^b

13 Woglo efe dɔwɔwɔwo be kaba, eye womekpɔ efe tamedodo sinu o. 14 Wodzro nu le gbedzi, eye wote Mawu kpɔ legbedadafo.^d 15 Ewɔ wofe didi dzi na wo, eye wòdɔ fudidí glanglan ɔe wo ɔu. 16 Eye wovɔ ɔu Mose le asada me kple Yehowa fe ame kɔkɔe Aron.^f 17 Anyigba ke nu hemi Datan, eye wòtsyɔ Abiram fe amehawo dzi. 18 Dzo bi wofe amehawo, eye dzofade fiã ame vɔɖia-wo. 19 Wovɔ nyivi le Xoreb gbɔ, eye wode ta agu na legba kɔkɔ la.^g 20 Eye wotsɔ wofe ɔutikɔe ɔo li nyitsu, si ɔua gbe, fe nɔnɔ-me.^h 21 Wofe ɔnku dzo le Mawu, wofe xɔnametɔ la dzi, amesi wo nu gãwo le Egipte, 22 amesi wo nukunuwo le Xam-nyigba dzi kple nu dzinɔwo le Avafu la nu. 23 Tete wòbe, yeatsɔ wo, ɔe menyee efe ame tiatia Mose ye tsi tre ɔe kɔba-gbãfe le eɔku me, ne wòafa efe dziku nu, be magagblɛ nu o la!

24 Wodo vlo anyigba nyo la, eye womexɔ efe nyawo dzi se o,ⁱ 25 woli liotioi le wofe agbadɔwo me, eye womedɔ to Yehowa fe gbe o. 26 Tete wòkɔ efe asi dzi de wo ɔu, be yeaxlã wo de anyi le gbea dzi, 27 yeakaka wo viwo ɔe dukɔwo dome, eye yeahlɛ wo de anyigbawo dzi. 28 Woku ɔe Baal-Peor ɔu, eye wodu ame kukuwo fe vasa.^j 29 wotsɔ wofe nuwɔwɔwo do dziku nɛ, eye fuwɔame ɔo wo dome. 30 Tete Pine-xas tso hetso nya la me, eye fuwoame la nu tso. 31 Eye wobui dzɔdzɔenyenyee na eya kple efe dzidzimeviwo katã tegbee.^k 32 Wodo dziku nɛ le dzrewɔtsi la gbɔ, eye le woawo ta eme menyoo na Mose o ɔo.^l 33 Wodo dziku na efe gbɔgbɔ, eye nya ge le enu.

34 Wometsɔ dukɔwo, abe alesi "Yehowa gblɔe na wo ene o, 35 ke boɔ wotsaka kple dukɔwo, eye wosrɔ wofe nuwɔwɔwo. 36 Wo-

subɔ wofe legbawo, eye wotrɔ zu mɔ na wo. 37 Eye wotsɔ wofe ɔutsuviwo kple wofe nyɔnuviwo sa vɔ na gbetsiwo.^a 38 Wokɔ ɔu madifɔ ɔi, si nye wofe ɔutsuvi kple wofe nyɔnuvi, siwo wotsɔ sa vɔ na Kanaan-legbawo la, fe ɔu, ale be wotsɔ hlɔdodo gblɛ kɔ ɔo na anyigba la. 39 Wotsɔ wofe dɔwɔwɔwo fo ɔi wo dokui, eye wozu ame dzegowo to wofe nuwɔwɔwo me.

40 Tete Yehowa fe dɔmedzoe bi de efe dukɔ la ɔu, eye wònyɔ ɔu efe domenyinu la. 41 "Etsɔ wo de asi na dukowo, be wofe ketɔwo naɖu fia ɔe wo dzi. 42 Wofe futɔwo xaxa wo ɔo, ale be wobɔbɔ ɔe wofe ɔusɛ te. 43 Exɔ na wo zi gedɛ; ke woawo sɛ to le wofe adaɔudedewo nu, eye woyi to le wofe vodadawo me. 44 Ekpɔ wofe hiã la ɔa, eye wòse wofe yli. 45 Eɔo ɔu efe nuballa le wo ta, eye wòvee le efe amenuveve gedɛ la nu. 46 Eye wòna amesiwo katã ɔe aboyo wo la, kpɔ nublanu na wo.

47 Yehowa, mia Mawu, xɔ na mí, eye nafo mia nu fu tso dukɔwo dome, ne miakafu wò ɔkɔ kɔkɔe la, eye miatsɔ wò kafukafu afo adegbee!^m

48 Woakafu Yehowa, Israel fe Mawu la, tso mavɔ me yi mavɔ me, eye dukɔ blibo la negblɔ be: Nenɔ alea, mikafu Yehowa!ⁿ

AGBALE ATɔLIA.

Amesiwo yɔ Yehowa le hiã me, eye wòde wo la, fe akpedaha ɔzidzi.

107 Mida akpe na "Yehowa, elabena efe dɔme nyo, eye efe amenuveve li tegbee! 2 Amesiwo Yehowa ɔe la, negblɔ alea, amesiwo wòde le xaxa me, 3 eye wòfo wo nu fu tso anyigbawo dzi, tso yedzefe kple yetodofe, tso anyiehe kple dziehe la!

4 Wotre mɔ le gbedzi kple gbedadafo, afisi mɔ mele o; eye womekpɔ du, si me woanɔ o. 5 Do kple tsikɔ wu wo, nu te wofe luɔ ɔu le wo me. 6 Tete wodo yli na Yehowa le wofe hiã me; ede wo tso wofe xaxa me" 7 hekpɔ wo to matata dzi, ne woayi du, si me woanɔ la me. 8 Woawo

^a Mo. III. 18, 21.

^b Mo. II. 15.

^d Mo. IV. 11, 4 v. 6.

^e Wov. 2, 14.

^f Mo. IV. 16.

^g Mo. II. 32.

^h Ro. 1, 22.
ⁱ Mo. V. 32, 18.

^j Xez. 13, 5.

^k Mo. V. 30, 3.

^l Mo. IV. 14, 2-4.
^m o 41, 14.

ⁿ 106, 1.

^o Mo. IV. 25, 3.

^p Mo. I. 15, 6;
^q Mo. IV. 25, 12.

^r Mo. IV. 20, 2 v. 12.

^s Mo. V. 7, 1, 2;
^t 13, 2, 3; ^u Con. 1, 28.

^v kp. 13. 19. 28.

neda akpe na Yehowa le efe amenuveve kple efe nukunu, siwo wòwò na amegbetoviwo la ta!⁹ 9 Elabena ena luò tsikòwuwo ò kò, eye wòtso nu nyui di fo na luò dówuiwo.^d

10 Wobobo na viviti kple bluko tsiditsidi me, eye wobò pà wo de hiã kple ga me. 11 Elabena wosè to de Mawu fe nyawo nu, eye wodo vlo dzifooito la fe adagudede, 12 ale be wòtso hiäkame bobo wo fe dzi de anyi, womu ya, ke xonametaa ò ke meli o. 13 Tete wodo yli na Yehowa le wo fe hiã me, eye wòde wo tso wo fe xaxa me.^e 14 Ede wo tso viviti kple bluko tsiditsidi me, eye wòtso wo fe gawo. 15 Woawo neda akpe na Yehowa le efe amenuveve kple efe nukunu, siwo wòwò na amegbetoviwo la ta!¹⁶ 16 Elabena egbã akòbligbowo, eye wòfli ga yibo gametiwo.

17 Bometsilawo wonye, amesiwokpe fu le wo fe dzidadawo kple wo fe vodadawo ta. 18 Nududuwo katã nyò nu na wo fe luò, ale be wo do ku fe agbo nu. 19 Tete wodo yli na Yehowa le wo fe hiã me, eye wòde wo tso wo fe xaxa me.^h 20 Edo efe nya da wòyò do wo, eye wòde wo tso wo fe be la me. 21 Woawo neda akpe na Yehowa le efe amenuveve kple efe nukunu, siwo wòwò na amegbetoviwo la ta!²² 22 woawo nesa akpedawo, eye woatso aseyetsootso axiè efe dówòwòwò afia!²³

23 Wole ouwo me zo atsiafu dzi, eye wotsa asi le to gawo dzi. 24 Wokpo Yehowa fe dówòwòwò kple efe nukunuwo le to gome. 25 Efo nu, eye ahomya tso hemli efe tsotsoewo. 26 Woyi dzi boò hedze abu me; wo fe luò lólo gbanaa le xaxa me. 27 Wole to trom le ya nu, eye wole mumum abe ahamula ene; eye wo fe nnyawo katã mele ò ke me o. 28 Tete wodo yli na Yehowa le wo fe hiã me, eye wòde wo tso wo fe xaxawo me.²⁹ 29 Ena ahom la dze anyi kpoò, eye efe tsitsotsoeawo do ho to. 30 Dzi dzo wo be, do-doe zi le wo nu, eye wòkpo wo de wutòkò de wo fe didi nu. 31 Woada akpe na Yehowa le efe amenuveve kple efe nukunu, si-

a kp. 8.

b kp. 15, 21, 31.

d Lu. 1, 88.

e kp. 6.

f kp. 8.

g Hl. 22, 18, 20.

h kp. 6.

i kp. 2-6 kpo 57, 8-12.

k 16, 9.

l kp. 8.

m 50, 14.

o kp. 7-14 kpo 80, 7-14.

p kp. 6.

wo wòwò na amegbetoviwo la ta;^a 32 woadoe de dzi le duko la fe takpeke me, eye woakafui le ame tsitsiwo fe adagu me!

33 Ewo tasisiwo wòzu gbege kple tsidzofewo wòzu kudinyigba, 34 anyigba wonu zu dzejee le edzinolawo fe nu vòdi wòwò ta. 35 Etrò gbege wòzu tsita kple kudinyigba wòzu tsidzofe. 36 Etsò dówuitowo do afima, ne woatso du, si me woano; 37 woafã nu de agble me, woade weingblewo, eye woage agble me nukuwò. 38 Eyra wo, eye wodzi de dzi òtuò, eye meka wo fe lãwo dzi de o. 39 Wozu bee, eye dzogbevòe kple nuxaxa fe agba te wo de anyi. 40 Etrò vlododo kò de ame òkutawo dzi, eye wòna wotra mò le gbege, afisi maa ò ke mele o. 41 Ke eko ame dahe de dzi tso hiã me, eye wòwò efe fome abe lãha ene. 42 ⁹Dzime dzodzoe towo kpoè, eye dzi dzo wo, eye vòdi-wòwòwò katã miã nu. 43 Amesi nye nunyala la, nelé òku de esia nu, eye wòadze si Yehowa fe amenuveve!

Mawu fe domenyo kple anukware kafukafu. Kukuqede hena futowo dziqutu.

108. ¹Hadzidzi, Dawid fe ha. 2 Mawu, nye dzi dze eme, madzi ha, eye majo saŋku; ²nye kafukafu hã awòe. 3 Saŋku kple kasaŋku, mifò! Manyò agudzedze. 4 Yehowa, makafu wò le dukòwo dome, eye madzi kafukafuha na wò le anyigbadzitowo dome. 5 Elabena wò amenuveve kò gbo dzifo ta, eye wò nyatefe datò alilikpo-wo. 6 Oo Mawu, kò òkuiwò dzi gbo dzifo nu, eye wò òtikòkòe nagbo anyigba blibo la ta! 7 ^oNe woaxò na wò ame lólòwo; tso wò nudusi de mí, eye na do tom!

8 Mawu fo nu le efe kòkòefe la be: Makpo dzidzo, mamã Sixel, eye madzidze Sukot-bali me la. 9 Gilead enye tonye, eye tonye nye Manase; Efrayim enye nye taxenu, eye Yuda enye nye fiatikplo; 10 nye tsileze enye Moab, mada nye atokota de Edom dzi, eye matso aseye de Filistitowo nu.

11 Amekae akplom ayi du sesè la mee, eye ameka akplom vase de Edom? 12 Mawu, de me-

nye wõe gbe mí oa, Mawu, eye mého kple míafe avakowo oa? 13 Kpe de míá ñu de míafe ketowo ñuti, elabena amegbeto je xɔname mele deke me o! 14 Mawue míatsɔ awɔ kalẽe, eye eya anyã avuzi le míafe ketowo dzi.

Gbedododa le kpekpedegu ñuti kple tɔfo de futowo.

109. Dawid je ha na heno la. Wò, nye kafukafu je Mawu, megazi kpi o! 2 Elabena ame vɔdiwo kple alakpadalawo je nu ke de ñunye, eye wotsɔ alakpadewo fo nu kplim. 3 Wotsɔ fuléamenyawo de to dem, eye wo wo avu kplim yakatsyɔ. 4 Wolém de ke me de nye lolɔ teje; gbedododa sɔɔ ko nyama mezu. 5 Wotsɔ vɔ do nyui teje nam kple fuléle do nye lolɔ teje.^d

6 Da ame vɔdi de egu, eye Satana netsi tre de efe nudusi me! 7 Nenyeye ame diɔ le vɔnudadrɔ me, eye efe gbedododa nezu nu vɔ! 8 Efe ñkekewo nezu vee, eye ame bubu nexɔ efe /do! 9 Viawo nezu tsyɔviwo, eye srɔa nezu ahoɔ! 10 Viawo neno tsa glála tsam anɔ nu biam, eye woadi nu le adzɔge tso woje afedowo gbo! 11 Fetɔ nehe efe nuwo katã de akome, eye ame tutowo neha nu siwo wòwɔ do kpo la! 12 Amea deke megano anyi ne, si ave enu o, eye amea deke megakpo nublanu na efe tsyɔviwo o! 13 Woatsrɔ efe dzidzimeviwo, eye woje ñkɔ netutu da le fome, si adze eyome la me! 14 Woado ñu fofoawo je vodada le Yehowa gbo, eye womegatutu dada je nuvɔwo da o; 15 ke boɔ woanɔ Yehowa ñku me daa, eye netsrɔ woje ñkɔ da le anyigba dzi! 16 Elabena meɔo ñku domenyowɔwo dzi o, ke boɔ eti hiãto kple ame dahe kpakple amesi je dzi le nu xam la yome be, yeawui. 17 Elɔ fifode, eyata neva edzi; yayra je nu menyo egu o, eyata neno adzɔge ne! 18 Eta fifode abe avɔ ene, eyata nedo lámé ne abe tsi ene kple efe juwo me abe ami ene! 19 Nenyeye efe avɔ, si wótana, kple alidzibanu, si wòblaa ali dzi daae! 20 Esia nenyeye nye ketowo kple

amesiwo le nya gbɔm de ñunye la, je fetu tso Yehowa gbo!

21 Ke wò, Afeto Yehowa, wo nam le wò ñkɔ la ta; esi wò amenuveve nyo ñuti la dem! 22 Elabena hiãkpela kple ame dahe menye, eye nye dzi xɔ abi de dome nam. 23 Nunye yi abe vɔvɔli, si le to dom la ene, eye wo vɔvɔm abe vɔtsuvi ene. 24 Nye klo zu belie le nutsitsido ta, eye ami no le lámé nam. 25 Nyea mezu alomedenu na wo, wokpɔm, eye vɔvɔvɔvɔ ta.

26 Kpe de ñunye, Yehowa, nye Mawu, xɔ nam le wò amenuveve la nu! 27 Ekema woadze sii be, wò asie nye esia, eye wò Yehowa ye wɔe. 28 Woafɔ fi ade faa, ke wò la, bayra tsã; ne wotsɔ de ñunye hã, woadu ñukpe; ke wò do la ya akpɔ dzidzo. 29 Nye ketowo ata vɔdodo, eye woado ñukpe abe awu olaya ene.^f 30 Matsɔ nye nu ada akpe na Yehowa vie, eye makafui le ame gedewo dome. 31 Elabena ele tsitre de ame dahe la je nudusi me, ne yeaxɔe tso amesiwo le fo bumee la si me.

Nunɔla kple ña mavo.

110. Dawid je ha. Yehowa gbɔ na nye Afeto be: Bɔbɔ nɔ nye nudusi me, vaseɔe esime matsɔ wò futowo awò wò afɔdzodinui!^a 2 Yehowa ado wò nusẽ je fiatikplɔ da tso Zion be: Du fia le wò futowo titina! 3 Wò dukɔ atso edokui ake wò le wò avakpegbe, eye wò dekapkuiwo anɔ katsyɔdodo kɔkɔe me ado na wò abe zamu tso agudzedze je do me ene. 4 Yehowa ka atam, eye mavee akpɔ o be: Wõe nye nunɔla tegbee le Melxizedek je kɔa nu.^o 5 Afeto la le wò nudusi me, agbã fiawo le domedzoe me nyanyanya.^p 6 Adrɔ vɔnu le dukowo dome; atso ame kukuwo ayɔ teje kekewoe, eye wòagbã ametawo di. 7 Tɔvɔ, si le mɔ to la me, wòano tsi le; eyata awu ta dzi.^r

Mawu je domenyowɔ kafukafu.

111. Mikafu Yehowa! Makafu Yehowa tso dzi blibo me le dzime dzɔdzɔe tɔwo je

a 22, 8.

b Mat. 5, 11.

d 35, 12.

e 36, 26.

f Do. 1, 20.

g kpo Mat. 22, 44; Do. 2, 34 35; Heb. 1, 13; 5, 6.

h Kor. I. 15, 25; Heb. 10, 12, 13. i 2, 6.

k 29, 2.

l Mo. II, 20, 5.

m Lod. 10, 7.

o Mo. I. 14, 18 v. 20; Heb. 5, 10; 6, 20; 7, 17, 21. p 2, 2. 5. 9.

r Fil. 2, 8. 9.

s Mo. IV. 5, 22.

adaŋu me kple amehawo dome. 2 Yehowa fe dɔwɔwɔ lolo, amesiwo katã dzrom wole la, dia eyome.^a 3 Gãnyenye kple atsyɔ nye efe efe nuwɔwɔ, eye efe dzɔdzɔɛnyenye li tegbee. 4 Edo ŋkudɔdzinu efe nukunuwo ŋu, amenuvela kple nublanuikpɔla enye Yehowa. 5 Ena nuɖuɖu amesiwo vɔns la; eɖoa ŋku efe nubabla dzi tegbee.^d 6 Ede efe nuwɔwɔ fe gusẽ fia efe dukɔ la, esime wɔtsɔ dukɔwɔ fe domenyinu na wo. 7 Efe asinudɔwɔwɔwɔ nye nyatefe kple ɔɔnudɔrɔ, eye efe se wo katã le etefe; 8 elia ke wo ɖaa tegbee, eye wɔwɔ wo le nyatefe kple nutefewɔwɔ me. 9 Edo dede de efe dukɔ, eye wɔdo efe nubabla anyi tegbee; efe ŋko le kɔkɔe, eye ŋɔdzi le eɣu. 10 Yehowa vɔvɔ enye nunya fe gɔmetoto; amesiwo katã lɛa eme la, gɔmesese nyui sua wo si; efe kafukafu li tegbee.ⁱ

Mawu vɔlawo fe dzɔgbenyiaie.

112. Mikafu Yehowa! Woayra ŋutsu, si vɔa Yehowa, eye wɔkpɔa dzidzo le efe seawo ŋu vevie.ⁿ 2 Dusẽ anɔ viawo ŋu le anyigba dzi, eye woayra dzime dzɔdzɔe towo fe fome.^o 3 Nu gedɛ kple kesinɔnu le efe me, eye efe dzɔdzɔɛnyenye li tegbee. 4 Amenuvela, nublanuikpɔla kple dzɔdzɔɛto nye ʔkekeli dze na nutefewɔlawo le viviti me. 5 Eme anyo na ŋutsu, si naa nu ame, eye wɔdoa nu na ame; eya fe nya adu dzi le ɔɔnudɔrɔ nu.^t 6 Elabena ke maɖe le ete akpɔ o tegbee; ame dzɔdzɔe anɔ anyi hena ŋkudɔɔdɔdzi tegbee. 7 Nya vɔ sɛsɛa deke madzi ŋɔ nɛ o, efe dzi dzea eme, eye wɔdoa dzi de Yehowa ŋu. 8 Dzi le efo mavɔ o, vasede esime ʔwɔakpɔ efe kɛto wo ta ɖa. 9 ʔEnaa nu ame dahewo fũ, efe dzɔdzɔɛnyenye li tegbee, eye efe dzo ade dzi le bubu me. 10 Ame vɔɖi kpɛe, eye dzi kui, edu baɖukli, eye wɔabu ɖa. Ame vɔɖiwo fe didi nu ayi.

Mawu vɛa amesiwo boboa wo dokui de anyi la nu.

113. Mikafu Yehowa! Mi Yehowa fe dɔlawo, mikafu Yehowa fe ŋko, mikafu!

a 104, 24.

b Mo. II, 15, 11; Yes. 57, 15.

d 145, 15.

c Lu. 1, 48.

f Mo. I, 41, 40, 41; Sam. I, 2, 8.

g Mo. I, 21, 2; Sam. I, 1, 20, 2; 21; Lu. 1, 57, 58.

h Mo. II, 12, 41.

i Lod. 1, 7.

k Mo. II, 14, 21, 22; Yos. 3, 13, 16.

l 88, 9.

n 1, 1.

o Lod. 20, 7.

p Mo. II, 19, 18.

r 37, 6.

s Mo. II, 17, 6.

t 41, 2.

u 42, 4.

v 91, 8.

y kp. 4-11 kpɔ 135, 15-20.

z Kor. II, 9, 8.

a Mo. V, 4, 28; Yes. 44, 9-20.

b 35, 16.

2 Woakafu Yehowa fe ŋko tso fifia vasede mavɔ me! 3 Woakafu Yehowa fe ŋko tso yɛɛɛɛ vasede efe todofe! 4 Yehowa do kpo de dukɔwɔ katã dzi, efe ŋuti-kɔkɔe do kpo de dzifo dzi.

5 Amekae de Yehowa, mia Mawu la, amesi bobo no dzi me,^b 6 amesi le ame bobodeanyiwo kpɔm ɖa le dzifo kple anyigba dzi la nu?^c 7 Eya, amesi fo ame tse la tso ɔvɔdedi me kple ame dahe la tso ba me; 8 ne wɔatsɔe aɖo bubumewo gbo, aɖo efe dukɔ la fe bubumewo gbo; 9 amesi na kono la nɔa afe me, ne wɔakpɔ dzidzo abe vidada ene. Mikafu Yehowa!^g

Yakob fe Mawu fe nuku gusẽ.

114. Esime Israel ou tso Egipte, Yakob fe afe la tso fiafiawo dome la,^h 2 Yuda nye efe kɔkɔefe, eye Israel nye efe fiaɖufe. 3 Atsiafu kpɛe, eye wɔsi, Yordan gbugbo de megbe; 4 towo ti kpo abe agbowo ene, togbɛwo abe alɛviwo ene.ⁱ 5 Atsiafu, nya kae dzo, be nɛsi, wɔ, Yordan, be nɛgbugbo de megbe? 6 Mi towo, be miele kpo tim abe agbowo ene, eye mi togbɛwo abe alɛviwo ene? 7 Anyigba, dzidzi nefo wɔ le Afɛto la ŋku me, le Yakob fe Mawu la ŋku me;^p 8 amesi na agakpe zu tsita, eye ahliha zu tsidzoje.^s

Mawu deka hɔ to enye bubu.

115. Menye miawo o, Yehowa, menye miawo ŋu nade bubui o, ke boŋ wɔ ŋko la ŋue le wɔ amenuvefe kple wɔ nyatefe la ta! 2 Nukaputi dukɔwɔ anɔ gbɔgbɔm be: Afika gɔ wofo Mawu la le?^u 3 Mia Mawu le dzifo, nusianu, si dze eɣu la, wɔwɔna. 4 ʔWofe legbawo nye klosalo kple sika, amegbetɔ fe asinudɔwɔwɔwɔ wonye.^v 5 Nu li na wo, womefoa nu o; ŋku li na wo, womekpɔa nu o; 6 to li na wo, womeɛa nu o; ɣɔti li na wo, womeɔɛa nu sena o; 7 asi li na wo, wometea nu kpɔna o; afo li na wo, womezoa azoli o, eye womefoa nu toa ve me o. 8 Amesiwo wɔa wo kple amesiwo katã ɖoa dzi de wo ŋu la, sɔ kpli wo.

9^a Israel, do dzi de Yehowa nu; wofe xɔname kple akpoxɔnu wònye! 10^b Aron fe afe, mido dzi de Yehowa nu; wofe xɔname kple akpoxɔnu wònye! 11 Mi amesiwo vɔ̄a Yehowa, mido dzi de Yehowa nu; wofe xɔname kple akpoxɔnu wònye! 12 Yehowa do ŋku mia dzi; ayra Israel fe afe la, ayrae; ayra Aron fe afe la; 13 ayra amesiwo vɔ̄a Yehowa, deviwɔ kple tsitsiawo siaa. 14 Yehowa adzi mia kple mia viwo de dzi! 15 Yehowa, dzi- kple anyigbawɔla, fe ame yayrawo mienye.

16 Dzifo enye dzifo na Yehowa, ke etsɔ anyigba na amegbetoviwo. 17 Menye ame kukuwoe akafu Yehowa o, alo amesiwo katãyi auli me la o;^g 18 boŋ miawoe akafu Yehowa tso fifia vasede mavɔ me. Mikafu Yehowa!

Alkedada kple adzɔgbedede le xɔname ta.

116. Melɔ̄ Yehowa, elabena edo to nye gbe kple nye kokofofo. 2 Elabena efu to anyi de ŋunye, eyata mayɔe le nye agbe me ŋkekewo me. 3 Ku fe kɔkɔwɔ de to dem, tsiɛfe fe ŋɔdzi lém, eye mekpe hiá kple nuxaxa. 4 Tete meyo Yehowa fe ŋko be: Oo Yehowa, de nye luɔɔ! 5 Amenuvela kple dzɔdzɔeto enye Yehowa, nublaniukpɔla enye Mawu. 6 Yehowa kpɔa amesiwo nu wɔna mele o la ta; megbɔdzɔ, ke exɔ nam. 7 Nye luɔɔ, pɔgagbɔ de me, elabena Yehowa wɔ nyui na wò! 8 Elabena ede nye luɔɔ tso ku me, nye ŋku tso adatsi me kple nye afɔ tso anyidzedze me. 9 Mazo le Yehowa ŋku me le agbageawo fe anyigba dzi.

10 Mexɔna sena, eyata mefoa nu; ke wokaa hiám ŋuto. 11 Esi me dzi de le fonye la, megblo be: vAmegbetɔwo katã nye alakpadalawo. 12 Aleke maɔo dɔmenyo, siwo katã Yehowa wɔ nam la, tefe ne? 13 Mako xɔname fe kplu la dzi ayo Yehowa fe ŋko. 14 Maxe nye adzɔgbedefe na Yehowa le efe dukɔ blibo la ŋku me.^h 15 Efe ame kɔkɔewo fe ku nye nu xɔasi le Yehowa ŋku me.ⁱ 16 Oo Yehowa, wò dɔla menye, wò dɔla, si nye wò dɔlanyonu fe vi la, menye; wòe tu nye bablawo.

a 118, 2.

b 118, 2.

d 118, 4.

e Ro. 15, 11.

f Mo. 11. 34. 6.

g 6, 8; Yes. 38, 18.

h 107, 1.

i 116, 9—13.

k kp. 8; 18, 6.
l 56, 5; Heb. 13, 6.

n 54, 9.

o 146, 9.

p 42, 6.

r 27, 13; 56, 14.

s Yes. 33, 12.

t Kor. II. 4, 13.

u Mo. II. 18, 2.

v Ro. 3, 4.

y 22, 26.

z 72, 14.

a Kor. II. 6, 9.

17 Wòe masa akpedawɔ na, eye mayɔ Yehowa fe ŋko. 18 Maxe nye adzɔgbedefe na Yehowa le efe dukɔ blibo la ŋku me, 19 le Yehowa fe afe fe xɔxɔnuwo, le mewò, Yerusalem. Mikafu Yehowa!

Mikafu Yehowa!

117. Mi dukowo katã, mikafu Yehowa, midoe de dzi, mi anyigbadzitowo katã;^e 2 elabena amenuveve sɔ gbo de mia dzi, eye Yehowa fe nutefewɔwo li tegbee. Mikafu Yehowa!/^f

Dkekenyueɔuha.

118. Mida akpe na Yehowa, elabena efe dome nyo, eye efe amenuveve li tegbee!^h 2 Israel negblo be: Efe amenuveve li tegbee!ⁱ 3 Aron fe afe negblo be: Efe amenuveve li tegbee! 4 Amesiwo vɔ̄a Yehowa la, negblo be: Efe amenuveve li tegbee!

5 Meyo Yehowa le xaxa me, Yehowa tɔ nam hetsɔm do teŋe keke. 6 Yehowa li kplim, nyemavɔ o, nuka amegbetɔ awɔm?^k 7 Yehowa li kplim, enye xɔnameto nam, eye makpɔ nye ketowo da kple ŋku.^l 8 Enyo be, woasi Yehowa atso, wu esi woado dzi de amegbetɔwo nu. 9 Enyo be, woasi Yehowa atso, wu esi woado dzi de amegawo nu.^o

10 Dukowo katã fo kɔ de ŋunye, Yehowa fe ŋko dzi matsrɔ wo da le. 11 Wofo kɔ de ŋunye, ẽ, wofo kɔ de ŋunye, Yehowa fe ŋko dzi matsrɔ wo da le. 12 Wofo kɔ de ŋunye abe anyiwo ene, eye wotsi abe aɔɔkɔdzɔ ene, Yehowa fe ŋko dzi matsrɔ wo da le. 13 Enya tu asim, be madze anyi, ke Yehowa xɔ nam.

14 Nye nuseɔ kple nye ha enye Yehowa, eye wònye nye xɔname. 15 Aseye kple dzidzayli le didim le ame dzɔdzɔewo fe agbadɔwo me be: Yehowa fe nudusi wɔa kalɛ! 16 Yehowa fe nudusi dea dzi, Yehowa fe nudusi wɔa kalɛ! 17 Nyemaku o, ke boŋ manɔ agbe axli Yehowa fe dɔwɔwɔwo afia. 18 Yehowa he to nam, gake medem asi na ku o.^a

19 Mitu dzɔdzɔenyenyegbowo nam, ne mage de eme ada akpe

na Yehowa. 20 Yehowa fe agboe nye esia, ame dzodzœwœ age de eme. 21 Meda akpe na wò, be nêdo tom, eye nênye xonameto nam.^b 22 Kpe, si xotulawo gbe la, eyae tra zu dzogedzikpe.^d 23 Yehowa gbo esia tso, enye nukunu le mîafe ŋkuwo me.

24 Esia nye ŋkeke, si Yehowa wò, mina mîatso aseye, eye mîakpo dzidzo de egu! 25 Oo Yehowa, xò na mí, Yehowa, na wòadze edzi dzro! 26 Woayra amesi gbona le Yehowa fe ŋko dzi! Mfeyra mi tso Yehowa fe me.^g 27 Yehowa enye Mawu, eye wòklê na mí. Mibla ŋkekenyuie vosaláwo kple ka de vosamlekpuí la fe dzowo gu! 28 Nye Mawu nênye, mada akpe na wò; nye Mawu, mado wò de dzi. 29 Mida akpe na Yehowa, elabena efe dœme nyo, eye efe amenuveve lí tegbee!

Sika gogladzesi.

119. Woayra amesiwo fòdidi mele wofe azólime ŋu o, amesiwo zóna le Yehowa fe se la me.ⁱ 2 Woayra amesiwo wœa efe dasedidiwo dzi, amesiwo dins tso dzi blibo me; 3 womewœa nu vœdia deke hã o, eye wozœa efe mœwo dzi. 4 Edò wò sededewo dí, ne woalé wo me de asi pœpe. Oo, de ŋusé anò nye azólime ŋu, be malé ŋku de wò dódowo gu! 6 Ekema ŋu makpem o, nênye be, mede ŋku de wò seawo katã. 7 Matsò dzi, si toa mœ deka la, ada akpe na wò, ne mesrò wò dodo dzodzœawo. 8 Malé ŋku de wò dódowo gu, megablém dí kenken o!

9 Aleke dekakpuí alé efe mœ atso fòdidi manœmee? Ne elé ŋku de edokui ŋu de wò nya la nu. 10 Medi wò tso dzi blibo me, megana matra tso wò seawo gbo o! 11 Meyla wò nyawo de nye dzi me, ne nyemagawo nuvò de nuwò o. 12 Yehowa, woakafu wò, ífia wò dódowom! 13 Matsò nye nuyiwo axlé wò nu me dódowo katã afia. 14 Mekpò dzidzo de wò dasedidi fe mœwo ŋu abe de kesinœnu vovowowo ŋu ene. 15 Made ŋugbe le wò sededewo ŋu, eye made ŋku de wò mœwo. 16 Nye "dzeme

^a kp. 61.

^b 119, 71.

^d Yes. 28, 16; Mat. 21, 42.

^e 39, 13.

^f Mo. V. 27, 26.

^g Mat. 21, 9; 28, 32.

^h kp. 35.

ⁱ 1, 1. 2; 112, 1.

^k kp. 47.

^l kp. 26, 64, 68.

ⁿ kp. 34; Ro. 7, 22.

ako de wò dódowo gu, "nyemaŋlo wo be o.

17 Wò nyuie na wò dola, ne manò agbe alé ŋku de wò nya la gu. 18 Klo nu da le nye ŋku dzi, ne makpò nukunuwo le wò se la me! 19 "Amedzroe menye le anyigba dzi; megayla wò se la dem o! 20 Wò dódowo yome didi yesiayi na nye luò gbã gudu-gudu. 21 Eblu de dadala, siwo/wofo fi de la ta, amesiwo tra tso wò se la gbo. 22 Mli ŋukpe kple vlodoame da le ŋunye, elabena meléa ŋku de wò dasedidiwo gu! 23 Ne amegãwo kpe ta, eye wole nu fom le ŋunye hã, wò dola dea ŋugbe le wò dódowo gu. 24 Wò dasedidiwo nye nye dzidzo kple adanudelawo nam.^h

25 Nye luò lé de anyigba gu, gbo agbem le wò nya la nu. 26 Mexlé nya ffa le nye zozœme gu, eye nêdo tom. Fia wò dódowom. 27 Na mase wò sededewo fe mœwo gœme, eye mayi tame le wò nukunuwo gu. 28 Nye luò fa adatsi le nuxaxa ta; fom de tsitrenu le wò nya la nu! 29 Te avatsomœ de aga tso gbœnye, eye natsò wò se la ve nunye! 30 Metia nyatefemœ, eye metsò wò dódowo tu anyi de ŋkunye me. 31 Yehowa, meku de wò dasedidiwo gu, megana gu nakpem o. 32 Mafu du le wò sewo fe mœ dzi, elabena èvu nye dzi gblo to.

33 Yehowa, fia wò dodo fe mœm, eye malé ŋku de egu vasede nuwuwu! 34 Na gœmesesem, ne malé ŋku de wò se la gu, eye malé eme de asi tso dzi blibo me. 35 Na mato wò se la fe mœ dzi, elabena efe nu nyo ŋunye.^k 36 Bi nye dzi de wò dasedidiwo gu, eye menye de gubiabia gu o. 37 Ë de nye ŋku da le nu dzodzrowo kpokpò gu. Gbo agbem le wò mœ dzi! 38 Wò wò ŋugbe, si nêdo na amesiwo vœa wò la, dzi na wò dola. 39 Na nye ŋukpe, si vœm mele la, nu nayi; elabena wò dódowo nyo. 40 Kpò da, wò sewo le dzroyem; tsò wò dzodzœnyenye gbo agbem.

41 Yehowa, wò amenuveve kple wò xœname neva dzinye le wò ŋugbedodo la nu.^l 42 ne mado nya gu na amesi le alœme dem le ŋunye la; elabena medo gu de wò

nya ɲu. 43 Megade nyatefenya la ɖa le nunye kenken o, elabena mele wò ɖoɖowo sinu dzɔm. 44 Malé ɲku de wò se la ɲu ɲesiayi daa tegbee, 45 eye mazo le teje keke, elabena medi wò se la yome. 46 ^dMafo nu le wò ɖasedidi la ɲu le fiawo ɲku me, eye ɲu makpem o. 47 Nye dzeme ako de wò se, siwo melɔna la ɲu. 48 Ma-wú nye alo dzi de wò se, siwo melɔna la ɲu, eye made ɲugble le wò ɖoɖowo ɲu.^f

49 Wò wò nya dzi na wò ɖola, le esi nɛna mele mo kpɔm ta. 50 Esia nye akofafa nam le nye hiã me be, wò nya la agbo agbem. 51 Dadalawo le fewu dum le ɲu nye vevie ɲuto, ke nyemete de aga le wò se la ɲu o. 52 Yehowa, meɖo ɲu wò se la tso mavo me ke, eye mefa ako na dokui nye. 53 Dzi kum heliheli de ame vòdi, siwo gblé wò sea di la ɲuti. 54 Wò ɖoɖoanyiwo nye hadzidzi nam le afe, si me menye amedzro le. 55 Yehowa, meɖoa ɲu wò ɲko le zã me, eye meléa ɲku de wò se la ɲu. 56 Esia su asinye, elabena medzra wò sededewo ɖo.

57 Yehowa enye nye gome, megblo be, malé ɲku de wò nyawo ɲu. 58 Mefo koko na wò tso dzi blibo me, ve nunye le wò ɲugbedodo la nu. 59 Mebu tame le nye zozome ɲu, eye metro nye afo de wò ɖasedidiwo ɲu. 60 Mewo kaba, be malé ɲku de wò seawo ɲu, eye nyemalala o. 61 Ame vòdiwo je kawo de to dem, ke nye^o ɲku medzo le wò se la dzi o. 62 Mefo le zãtife, be mada akpe na wò le wò ɖoɖo dzɔdzɔeawo ta.^r 63 Xolɔ menye na amesiwo katã vɔa wò kple amesiwo léa ɲku de wò sededewo ɲu. 64 Yehowa, wò amenuveve yo anyigba dzi fú; fia wò ɖoɖowom.^s

65 Yehowa, éwo nyuie na wò ɖola le wò nya la nu.^u 66 Fia gomesese nyui kple nunyam; elabena mexo wò nya dzi se. 67 Hafi woava bobom de anyi la, metra mo, ke azo la melé ɲku de wò nya ɲu.^y 68 Wò ɖome nyo, eye nɛwoa nu nyui, fia wò ɖoɖowom.^z 69 Dadalawo da alakpa de asinye; ke nyea melé wò seawo me de asi tso dzi blibo me.^b

a kp. 77.

b 118, 21.

d Mat. 10, 18;
Ro. 1, 18.
e 18, 11.

f kp. 70.

g kp. 67.

h 19, 8.
i 109, 21.

k kp. 148.

l kp. 86, 86.

n kp. 88.

o kp. 93.

p kp. 69.

r 42, 9.

s 33, 5.

t kp. 149.

u kp. 17, 41.

v Yes. 40, 8.

y kp. 75; Yes. 28,
19.

z kp. 12.

a kp. 50; Yer.
16, 16.b kp. 78.
d kp. 109.

70 Woje dzi ku atri abe ami ene, ke^a nyea mekpɔ dzidzo le wò seawo ɲu. 71 Enyo nam ɲuto be, wobobom de anyi, ne masrɔ wò ɖoɖowo.^b 72 Wò nu me sewo nyo nam wu sika kple klosalo akpe nanawo.^c

73 Wò asiwo wɔm, eye wodɔm ɖo; fia nunyam, ne masrɔ wò seawo! 74 Amesiwo vɔa wò la, woakpɔm ahakpɔ dzidzo, elabena mele wò nya la sinu kpɔm. 75 Yehowa, menyae be, wò ɔɔnudo-drɔwo le etefe, eye^g nɛbobom de anyi le nyatefe la me. 76 Wò amenuveve nye akofafa nam le wò ɲugbedodo na wò ɖola la nu.ⁱ 77 Wò nublanuikpɔkpɔ neva dzi nye, ne manɔ agbe, elabena wò se la enye ^knye dzidzo. 78 Du nekpe dadalawo, elabena wotem de anyi yakatsyo; ke nyea wò seawo ɲu medea ɲugble lena.^l 79 Amesiwo vɔa wò kple amesiwo nya wò ɖasedidiwo, netro de ɲu nye. 80 Fɔɖidi megano nye dzi ɲu le wò ɖoɖowo me, ne ɲu nakpem o.

81 Nu te nye luɔ ɲu le wò xɔname didi me, wò nya sinu kpɔm mele. 82 Nu te nye ɲkuwo ɲu le wò ɲugbedodo didi me be: Yekayi nafa ako nam? 83 Elabena ne mele abe lãgbalɛgolo, si le dzoko ene hã, nyemaɲlo wò ɖoɖowo be o.ⁿ 84 Wò ɖola fe ɲkekewo la, nenie wole? Gbekagbe nadrɔ ɔɔnu yonyemetilawo? 85 Dadalawo de ɔe nam, wo amesiwo mewo nu de wò se la nu o.^p 86 Wò seawo katã nye nyatefe; wole yonyeme tim yakatsyo, xɔ nam! 87 Ekpɔto vie wotrɔm ɖa le anyigba dzi klo, ke nyemegblé wò seawo di o. 88 Gbo agbem le wò amenuveve la nu, eye malé ɲku de wò nu me ɖasedidiwo ɲu.^f

89 Yehowa, wò nya la li ke de dziɔo tegbee.^v 90 Wò nutefewo ɔwɔ li tso dzidzime yina dzidzime, èdo anyigba anyi, eye wòto de tsitrenu. 91 Woli vaseɖe egbe, elabena wo katã wole subɔwɔm. 92 De menye wò see nye nye dzi-dzo o la, anye ne metsrɔ de nye hiã me.^a 93 Nyemaɲlo wò sewo be tegbee o, elabena woawo nɛtso gbo agbem.^d 94 Towò menye, xɔ

nam, elabena mebiaa wò seawo ta sena.^a 95 Ame vòdiwo de xa de ñunye, be yewoatsr̄m, ke nye la melèa ñku de wò dasediwiwo ñu. 96 Mekpò nuwo katā fe nuwuwu, ke sefedo meli na wò se la o.

97 Aleke gbegbe nyemehelā wò se lae o! Nye ñugbledede wònye daa.^b 98 Wò se la wòm nu nyalae wu nye futwo, elabena tonyee wonye tegbee.^c 99 Medze nunya wu nye nufialawo katā, elabena wò dasediwiwo nye nye ñugbledede. 100 Mese nu gome wu ame tsitsiwo, elabena melé wò seawo me ðe asi. 101 Mete nye afo ðe megbe tso tofe vòdiwo katā gbò, ne malé ñku de wò nya ñu. 102 Nyemete ða le wò dodoowo ñu o, elabena wòe fia num. 103 Wo nyawo vivi na nye veme wu anyĩsi le nye nū me.^d 104 Wò sewo na medze nunya, eyata melé fu avatsomowo katā.

105 Wò nya enye akadi na nye afo kple kekeli na nye tofe.^e 106 Meka atam, eye nyemagbe edziwo wò o be: Malé ñku de wò dodo dzodzoewo ñu. 107 Wobòbòm de anyi ñuto, Yehowa, gbò agbem le wò nya la nu.^f 108 Yehowa, na nye nu fe vòsa faawo nadze ñuwò, eye fia wò dodoowo.^g 109 Melé nye agbe de asifome daa, ke nyemenlò wò se la be o.^h 110 Ame vòdiwo tre mō nam, ke nyemetra ða tso wò seawo gbò o. 111 Wò dasediwiwo nye nye domenyinu tegbee, elabena woawoe nye nye dzi fe dzidzo. 112 Nye dzi l̄ be, yeawò wò dodoowo dzi tegbee vasede nuwuwu.

113 Meléⁱ fu adzòvedulawo, ke melā wò se la. 114 Yaylafe kple akpoxonu nènnye nam; wò nya la sinu dzòm mele.^j 115 Mi nu vlo wolawo, mite ða le ñunye, ne malé nye Mawu fe seawo me ðe asi. 116 Lém ðe asi le wò ñugbedodo la nu, ne manò agbe, megana ñu nakpeme le nye m̄kpòkpò me o. 117 Do ñusēm, ne woaxò nam, eye makpò dzidzo le wò dodoowo ñu tegbee. 118 Egbe amesiwo katā tra tso wò dodoowo gbò, elabena woje alakpadada mele ðeke me o. 119 Ede anyigba dzi ame vòdiwo katā ðe aga

o kp. 46.

b 1, 2.

d 19, 14.

e Mo. V. 4, 6.

f 19, 11.

g 19, 11.

h Pet. II. 1, 19.

i 19, 8.

j kp. 87. 71.

k 17, 5.

l 19, 15.

m kp. 141.

n 31, 7.

o 3, 4.

p 69, 10.

q kp. 153.

r kp. 174.

abe aguka ene, eyata melā wò dasediwiwo. 120 Nye lāme lulu le wò ñodzi ta, eye wò wònu dōdrō tso dzika fo nam.

121 Mewoa nusi le etefe kple nusi edzo; megagblēm de amesiwo tem de anyi la si me o. 122 Xò nya ðe wò dola nu hena efe nyui, ne dadalawo nagatem ðe anyi o.^s 123 Nu te nye ñkuwo ñu le wò xoname kple wò ñugbedodo dzodzo la ñuti. 124 Wò na wò dola le wò amenuveve la nu, eye nafia wò dodoowo. 125 Wò dola menye, fia nunyam, ne madze si wò dasediwiwo! 126 Yehowa fe nuwòyi ðo edzi, elabena wotu wò se la. 127 /Eyatae melā wò seawo wu sika kple sika nyuitò ðo. 128 Eyata mebua wò seawo katā be, wole etefe; melé fu avatsomowo katā.

129 Wò dasediwiwo nye nukunu, eyata nye luwò lēa wo me ðe asi. 130 Ne woowu go wò nya la, eklēna, eye wòfiaa nunya amesiwo ñu wòna mele o.^t 131 Meke nu de te, eye nye veme fu, elabena wò seawo le dzoyem. 132 Trò ðe ñunye, eye nave nunye, abe alesi wòdze amesiwo lāa wò ñkoe la ene. 133 Tso wò nya la li ke nye /afòdede, eye megana nu vòdja ðeke nađu fia ðe dzinye o! 134 Dem tso amegbetwo ðe tetedeanyi me, ekema malé ñku ðe wò seawo ñu. 135 Na wò ñku me naklē ðe wò dola dzi, eye nafia wò dodoowo. 136 Nye ñkuwo le tsi kpòm yoo abe tōu ene, le esi womelē ñku ðe wò sea ñu o ta.

137 Yehowa, dzodzoeto nènnye, eye wò wònu dōdrōwo le etefe. 138 Ede wò sewo le dzodzoenyenyeye kple nutefewo wò me ñuto. 139 Duvòā le wu ye ge, elabena nye ketowo ñlò wò nya la be.^u 140 Wò nya me kò ñuto, eye wò dola melā nu le egbò o. 141 Nyemele ðeke me o, eye wodo vlom, ke nyemenlò wò sewo be o.^v 142 Wò dzodzoenyenyeye le dzodzo tegbee, eye wò se la nye nyatefe. 143 Hiā kple xaxa dzo ðe dzinye, ke wò seawo nye nye dzidzo.^w 144 Wò dasediwiwo le dzodzo tegbee; fia nunyam, ne manò agbe.

145 MeƳo wò tso dzi blibo me, Yehowa, ɔo tom; malé wò ɔɔɔwo me de asi. 146 MeƳo wò, xò nam, ne malé ŋku de wò ɔaseɔdiɔwo ŋu. 147 Medo ɣli, hafi ŋu nava de le eme; wò nya la sinu dzom mele.^b 148 Nye ŋkuwo le te hafi zãdzãyiwo ɔo, bene made ŋugble le wò nyawo ŋu. 149 Ɖo to nye gbe le wò amenuveve la nu; Yehowa, gbo agbem le wò ɔɔɔwo nu.^c 150 Amesiwo le ŋukpenanuwawo yome tim la, gogo, wole adzoge tso wò se la gbo. 151 Yehowa, ɛtso kpuife, eye wò seawo katã nye ^hnyatefe. 152 Xoxoxo ke menya le wò ɔasediɔwo ŋu be, ɛɔwo wa anyi tegbee.

153 Kpɔ nye hiã ɔa, eye naɛm, elabena ^hnyemenɔ wò se la be o. 154 Wò nye dzre, eye naɛm; gbo agbem le wò ŋugbedodo la nu. 155 Xɔname le aga tso ame vɔɔiwo gbo, elabena womebiaa wò ɔɔɔwo ta sena o. 156 Wò nublanuikpɔkpɔ sɔ gbo, Yehowa, gbo agbem le wò ɔɔɔwo nu. 157 Yonyemetilawo kple nye ketɔwo de ha; ke nyemete de aga tso wò ɔasediɔwo gbo o. 158 Mekpɔ ame mawonutefewo, eye wòvem be, womelãa ŋku de wò nyawo ŋu o. 159 Kpɔe ɔa dzro, melãa wò seawo; Yehowa, gbo agbem le wò amenuveve la nu. 160 ^kWò nya fe tafofo enye nyatefe, eye wò ɔɔɔ dzɔdzɔeawo li tegbee.

161 Amegãwo ti yonyeme yakatsyɔ, eye nye dzi dzo nyanya-nya le wò nya la ta. 162 Dzi le dzoyem de wò ŋugbedodo la ŋu, abe amesi kpɔ aboyonu geɛe ene. 163 Melé fu aɔtso, eye menyɔ ŋui; ke melãa wò se ya. 164 Mekafua wò zi adre le ŋkeke me, le wò ɔɔɔ dzɔdzɔeawo ta. 165 Duɔifafa gã le amesiwo lãa wò sea la si, eye nukiklia deke meli na wo o. 166 Yehowa, mele mɔ kpɔm na wò xɔname, eye mewɔa wò seawo dzi.ⁿ 167 Nye luɔ lãa ŋku de wò ɔasediɔwo ŋu, eye melãa wo vevie ŋu. 168 Melãa ŋku de wò seawo kple ɔasediawo ŋu, elabena nye mɔwo katã le ŋkuwò me.^o

169 Yehowa, nye ɣli netu wò; fia nunyam le wò nya la nu. 170

a 1,2; Lod. 6, 22.

b kp. 114.

d kp. 16.

e kp. 88, 154, 159.

f Yes. 53, 6.

g kp. 16.

h kp. 88.

i kp. 176.

k Yob. 17, 17.

l Mo. IV. 6, 24.

m Mo. I. 49, 18.

o 18, 22.

Nye kokofɔfo nede ŋkuwò me, dem le wò ŋugbedodo la nu! 171 Nye nuyiwo adudu kafukafu afo di, elabena ɛfia wò ɔɔɔowom. 172 Nye ade ^aadzi ha le wò nya la ŋu, elabena wò seawo katã le dzɔdzɔe. 173 Na wò asi nakpe de ŋunye, elabena metia wò seawo. 174 Yehowa, wò xɔname le dzroyem, eye wò se la enye ^anye dzidzo. 175 Nye luɔ neno agbe, ne wòakafu wò, eye wò ɔɔnuduɔrɔwo nekpe de ŋunye. 176 ^aMetra abe alɛ bubu ene; di wò ɔɔla, elabena nye ^aŋku medzo le wò seawo dzi o.

Le alakpatɔwo ta.

120. Mɔzoha. MeƳo Yehowa le nye xaxa me, eye wòɔo tom. 2 Yehowa, de nye luɔ tso aɔatso-nuyi kple alakpaɛe si me! 3 Nuka alakpaɛe ana wò, eye nuka wò-atso akpee na wò? 4 Ele abe aɔawɔlawo fe aɔutro, siwo wonyrɛ; eye abe yɔkuti fe dzokawo.

5 Baba nam be, medze Mesex gbo, eye mele Kedar fe agbadowo gbo! 6 Nye luɔ le ŋuɔifafa fe ketɔwo gbo etefe didi ŋu. 7 Nye la ŋuɔifafa dede menyɛ, ke ne mefo nu ko la, woawo dzɛa aɔa gome.

Mawu enye ametakpɔla vavã.

121. Mɔzoha. Mewu mo dzi de toawo ŋu, afika xɔname atso ava nama? 2 Nye xɔname atso Yehowa, dzi-kple anyigbawɔla gbo. 3 Mana ke naɛ le wò afo te o; ŋuwò-dzɔla medɔa akɔlɛ o. 4 Kpɔ ɔa, Israel-ŋuɔdzɔla medɔa akɔlɛ, eye medɔa alɔ hã o.

5 Yehowa enye ŋuwòdzɔla, Yehowa enye wò vɔvɔli le wò nuɔusi me. 6 Ye maɔu wò le ŋkeke me o, eye ɣleti hã le zã me o. 7 Yehowa adzo ŋuwò tso vɔwo katã me, adzo wò luɔ ŋu. 8 Yehowa adzo wò dodo kple wò gbɔgbɔ ŋu tso fifia ɔasedɛ mavo me.

Yerusalem fe ŋuɔikɔe.

122. Dawid fe mɔzoha. Dzi dzom, esime wogblo nam be: Mina míayi Yehowa fe

me.^a 2 Míafe afáwo le tsitre de wò agbowo me, Yerusalem! 3 Wò Yerusalem, si wogbugbo tso, eye nèle abe du, si wotsiá de wo nàwo nu ene. 4 Gama fomeawo, Yehowa fe fomeawo yina, ne woa-kafu Yehowa fe nko, nusi nye se na Israel. 5 Elabena gama wođo zikpui anyi de ɔnuduđrõ ñu, Dawid fe afe la fe zikpui.

6 Mibia ñutifafa na Yerusalem! Amesiwo lãa wò la, woano anyi bokkõ. 7 Ñutifafa neno wò gliwo me, eye gbòdzoe neno wò fiasãwo me! Le ñovinyewo kple xõnyewo ta madi ñutifafa na wò. 9 Le Yehowa, mía Mawu fe afe la ta madi wò nyui.

Kpekpetegu biabia le futwo fe vlododo kple fewuđudu la.

123. Mòzoha.

Wò amesi bobo na dzi-fo, wòe mefu mo dzi na. 2 Kpo ña, alesi ñolañutsuwo fe nku ña wofo afeto fe asi ñu, eye ñolañyõnuwo fe nku ña wofo afeno fe asi ñui la, nenema mifeo nku de Yehowa, mía Mawu la dzi, vasede esime wòave mía nu. 3 Ve mía nu, Yehowa, ve mía nu, elabena vlododo di fo na mí ñute. 4 Amesiwo li bokkõ fe alomedede kple dadalawo fe vlododo di fo na míafe luõ ñutañuta.

Mawu li kplí mí le hiãwo me.

124. Dawid fe mòzoha.

Israel negblo be: De menyee Yehowa ye le mía dzi o, 2 esime amegbetõwo tso de mía ñu, de menyee Yehowa ye le mía dzi o la, 3 anye ne womi mí agbage, esime wofo ñamedzoe bí de mía ñu; 4 anye ne to de mí, eye tasisi si to míafe luõ dzi; 5 anye ne to dzeagbowo si to míafe luõ dzi.

6 Woakafu Yehowa, be metsõ mí wò adelã na wofo aduwo o. 7 Míafe luõ le abe xeve, si le mótrela fe mōka me la ene; mōka la lã, eye míawo miesi. 8 Míafe xõname le Yehowa, dzi-kple anyi-gbawola, fe nko me.ⁿ

Mokpokpo menaa ñu kpea ame o.

125. Mòzoha.

Amesiwo ñoa dzi de Yehowa ñu la, le abe Zion-to, si

^a 26, 6-8.

^b 36, 7.

^d Zac. 4, 7.

^e Gal. 6, 16.

^f 14, 7.

^g Mat. 5, 4.

^h Yes. 35, 10.

ⁱ 42, 8; 69, 16.

^k Lod. 10, 22.

^l Mo. I. 33, 5; Ps. 126, 3, 4.

ⁿ 121, 2.

mecãna o, eye wòli tegbee la ene. 2 Towo fo xlã Yerusalem va kpe, eye Yehowa fo xlã efe dukõ va kpe tso fiafia ñasede mavo me.^b 3 Elabena ame vòđiwo fe fiati-kplo manõ ame dzòdzõe fe dzi-dzenu dzi o, ne ame dzòdzõewo magado asi de nu madzõmadzõ gbõ o.

4 Yehowa, wò nyuie na ame nyuiwo kple dzime dzòdzõe tãwo. 5 Ke amesiwo dze yi wofo mõ goglõwo dzi la, Yehowa akplo wo akpe de nu vlo wòlawo ñu ayii. 6 Ñutifafa neno Israel dzi!

Le aboyomenolawo dede ñuti.

126. Mòzoha.

Esime Yehowa gađo Zion te la, mizu abe drõekulawo ene. 2 Tete nukoko yo míafe nume fũ, míafe ade tso aseye, eye wogblo le dukõwo dome be: Yehowa wò nu gã na woamawo. 3 Nu gãe Yehowa wò na mí vavã, eyata dzi dzo mí do!

4 Yehowa, gađo mí te abe dziehetõuwo ene. 5 Amesiwo fã nu kple adatsiwo la, woape nu kple aseyetso.^g 6 Azõli dzi wole le avi fam hele nuku fajãwo tso, ke wotsõ lu bablawo gbõ va afee kple dzidzo.^h

Nusiann ku de Mawu fe yayra ñuti.

127. Salomo fe mòzoha.

Ne Yehowa metu xõ o la, dzodzroe etulawo le agbagba dzem le egu; ne Yehowa medzo dua ñu o la, dzodzroe dzõla le ñudzo. 2 Dzodzroe mifeõa fõpli. eye mielalana ɔu kekeke hafi bobo ña anyi, be miadu miafe hiãbolo; alea kee wònaa nu efe ame vevi la le alõ mee.^k

3 Kpo ña, ñutsuwiwo nye domenyinu tso Yehowa gbõ, eye fufo enye fetu.^l 4 Alesi añutrowo le kalẽto sii la, nenema nye ñekakpui me viñutsuwo. 5 Woayra ñutsu, si wole daku me na tañ. Du make wo o, ne woa kple futõwo kpe nya le agboa nu.

Mawuvõlawo yayra le afe me ghenõno me.

128. Mòzoha.

Woayra amesi võa Yehowa, eye wòzoa efe mowõ dzi la. 2 Adu wò ñuta asiwò me nu;

woayra wò, tawò me nyo. 3 Sr5-wò le abe weinka, si tseña ene le wò xò fe xogã me, eye viwòwo le abe amiti fèwo ene le wò kpl5 ñu godoo.^a

4 Kpò òa, alea woayra ñutsu, si v5a Yehowa enye si. 5 Yehowa ayra wò tso Zion, eye àkpò Yerusalem fe dzagbenyuie le wò agbe me ñkekewo katã me. 6 Eye àkpò viwòwo fe viwo. ^dDutifafa neno Israel dzi!

Du nakpe Israel xaxalawo.

129. Mòzoha.

Israel negblò be: Woxaxam òo zi gedè tso nye òekakpui me, 2 zi gedè woxaxam òo tso nye òekakpui me, ke womede nunye o. 3 Agblenlòlawo ñlò nye mèdome, eye wodze bolifo lebe. 4 Ke Yehowa nye dzòdzòetò, elã ame vòdiwo fe kawo.

5 Du akpe amesiwo lé fu Zion, eye woagbugbò òe megbe. 6 Woano abe xotagbe, si yróna hafi woava yi eho ge ene, 7 si meyoa nungela fe asifome alo nubiala fe abòdome o! 8 Eye amesiwo tso eme va yina la, magblò be: „Yehowa fe kyayra neno mia dzi, mèyera mi le Yehowa fe ñko me“ o.

Gbedododa le hiã gãa òe me.

130. Mòzoha.

Yehowa, „globofe mele yowòm tso! 2 Afeto, òo to nye gbe, eye nalé to de nye kokofo-gbe ñu. 3 Yehowa, ne èbe, yealé vodadawo òi la, Afeto, ameka ano te ma?“ 4 Elabena gbòwò tso-tsoke le, ne woavò wò.

5 Mele mò kpòm na Yehowa, nye luò le mò kpòm, efe nya sinu dzòm mele. 6 Nye luò le mò kpòm na Afeto la wu zãdzòla na ñdi, wu zãdzòla g5 na ñdi. 7 Israel, kpò mò na Yehowa, elabena amenuveve gedè le Yehowa si, eye dede bò òe esi! 8 Eye wòade Israel atso efe vodadawo katã me.^t

Dokulbòdeanyi le Mawu fe ñku me.

131. Dawid fe mòzoha.

Yehowa, nye dzi mele dadam o, ñku tusã mele tanye o, eye nyemezòna le nu gã, siwo

nye nuku nam la me o. 2 Nyatefe, mefa akò na nye luò, eye mena wòdo ho to, abe alesi devi, si wode le no nu, nòa dada gbòe ene; nye luò le menye abe devi, si wode le no nu ene. 3 Israel, kpò mò na Yehowa tso fifia vasede mavò me!^b

Gbedododa le Dawid fe afe ñuti.

132. Mòzoha.

Yehowa, òo ñu Dawid fe dagbadagbawo katã; 2 eya, amesi ka atam na Yehowa, eye wòde adzagbe na Yakob fe ñusèto la be:^c 3 „Nyemage òe nye afe fe agbadò me o, eye nyemade ònyeje fe abati dzi o, 4 nyemana nye ñkuwo nadò alò o, eye nye adabawo nadò akòlòe o, 5 vasede esime makpò teje na Yehowa kple òje na Yakob fe ñusèto la.“^g

6 Kpò òa, miése enko le Efrata, eye mièkpòe le ^hYaar-gbegbe. 7 Mina miayi enòje, eye miade ta agu de efe afòdzinu ñgò. 8 Yehowa, mia kple wò ñusè fe adaka la mitso yi wò gbòdemeje la!ⁱ 9 Wò nunlòwo neta dzòdzòenyene, eye wò mawumemewo netso aseye. 10 Le wò dola Dawid ta megagbe wò amesiamina la fe mo o.

11 Yehowa ka nyatefetam na Dawid, eye matròe o be: Wò alimevi matsò ado wò fiazikpui dzi. 12 Ne viwòwo lé nye nubabla kple dasedidi, si mefia wo la, me òe asi la, ekema wo viwo hã ano fiazikpui dzi na wò tegbee. 13 ^oElabena Yehowa tia Zion, eye wòdi be, wòanye òje na ye. 14 Nye gbòdemeje enye esia tegbee, afii manò, elabena eya mèdi. 15 Mayra wofe nuòuòu, eye matsò abolo adi fo na wofe ame dahewo. 16 Mata xoname na wofe nunlòwo, eye wofe mawumemewo atso aseye sesie. 17 Gama ^umana dzo nato òo na Dawid, eye matsò akadi bibi ado anyi na nye amesiamina la. 18 Mata ñukpe na efe futòwo, ke efe fiakuku aklè le ta nò.

Nòviwo fe òekawowo yayra.

133. Dawid fe mòzoha.

Kpò òa, aleke mehenyo, eye wòvivinae, ne nòviwo le afi

^a 127, 3.

^b 130, 7.

^d 125, 5.

^e Sam. II. 7.

^f Yes. 50, 6; 51, 23.

^g Do. 7, 46.

^h Sam. I. 7, 1; Sam. II. 6, 3.

ⁱ Mo. IV. 10, 35; Kron. II. 6, 41. 42.

^k Rut 2, 4.

^l 89, 4.

ⁿ 89, 3.

^o 68, 17; 76, 3.

^p 18, 13.

^r Yes. 55, 7; Ro. 6, 1. 2.

^s Lu. 1, 69; Pa. 89, 26.

^t Mat. 1, 21.

deka! 2 Ele abe ^aami vevi le tame hetsyo de ge me, tsyo de Aron fe ge, si dze efe awu to la, me ene!^d 3 Ele abe Xermon-zāmu, si le tsyotsyom de Zion-towo dzi la ene; elabena gama Yehowa do yayra kple agbee tegbee.

Kafukafuhadzidzi zā le mawu xo me.

134. Moxoha. Mikafu Yehowa, mi Yehowa fe dolawo katā, mi amesiwo tsia tre de Yehowa fe me le zāwo me! 2 Miwu miafe asiwo dzi do de kokofe la gbo, eye mikafu Yehowa!^d 3 Yehowa, dzi-kple anyigbawola, ayra wò tso Zion!

Mawu fe gānyenye kafukafa.

135. Mikafu Yehowa! Mikafu Yehowa fe ŋko, mi Yehowa fe dolawo, mikafui; 2 mi amesiwo tsia tre de Yehowa fe me, le mia Mawu fe afe fe xoxonuwo! 3 Mikafu Yehowa, elabena Yehowa fe dome nyo; midzi kafukafuha na efe ŋko, elabena vivi le egu. 4 Elabena Yehowa tia Yakob na edokui, eye wòtsɔ Israel wò edokui tse.^f 5 Elabena menyae be, Yehowa lolo, eye mia Afeto fo mawuwo katā ta.^h 6 Nusanu, si dze Yehowa ŋu la, ewone le dzifo kple anyigba dzi, le atsiawo me kple goglofowo katā. 7 Eya, amesi nana alilikpo hona yia dzi tso anyigba fe mlɔenu, ewa dzikedzo, ne dzi le wuwum, eye wòkplɔa ya done tso efe nudzradofe;^k 8 eya, amesiwu Egipten-ŋogbeviwo tso amewo to dzi vasede lāwo to dzi;^l 9 edo dzesiwo kple nukunuwo de dowome, Egipte, de Farao kple efe dolawo katā ŋu;ⁿ 10 eya, amesi si duko gedewo, eye wòwu fia sesewo: 11 Amoritowo fe fia Sixon, Basan-fia Og kple Kanaan-fiadufewo katā,^o 12 eye wòtsɔ wofo anyigba wò domenyinu, domenyinu na efe duko Israel.^p 13 Yehowa, wò ŋko ano anyi tegbee, Yehowa, woado ŋku dziwò tso dzidzime yi dzidzime.^r 14 Elabena Yehowa atso na efe duko, eye efe dome atrɔ de efe dolawo ŋu.^s

15 Dukowo fe legbawo nye klosalo kple sika, amegbetowo fe asinudowawo wonye. 16 Nu li na

^a Mo. II. 28, 7; 30, 23—30.

^b 118, 2—4.

^d 115, 16.

^e 106, 1.

^f Mo. II. 19, 5, 6; Mo. V. 7, 8.
^g Mo. I. 1, 14—18.
^h 86, 8.

ⁱ 78, 51; 136, 8 v. 12.

^k Yer. 10, 13.

^l Mo. II. 12, 29.

ⁿ 78, 43—52.

^o Mo. IV. 21, 21 v. 35.

^p Yos. 12.

^r 102, 13.

^s Mo. V. 32, 36, 43.
^t kpl. 15—20 kpp. 115, 4—11.

wo, womefoa nu o; ŋku li na wo, womekpa nu o; 17 to li na wo, womesea nu o; eye gbogbo deka hā mele wofo nu me o. 18 Amesiwo wò wo kple amesiwo katā doa dzi de wo ŋu la, di woamawo. 19 Israel fe afe, mikafu Yehowa; Aron fe afe, mikafu Yehowa;^b 20 Lewi fe afe, mikafu Yehowa; mi amesiwo vɔa Yehowa, mikafu Yehowa! 21 Woakafu Yehowa tso Zion, eya, amesi le Yerusalem! Mikafu Yehowa!

Mawu fe domenyi mawo la.

136. Mida akpe na Yehowa, elabena efe dome nyo, eye efe amenuveve li tegbee.^c 2 Mida akpe na mawuwo fe Mawu la, elabena efe amenuveve li tegbee. 3 Mida akpe na afetowo dzi Afeto la, elabena efe amenuveve li tegbee. 4 Eya, amesi dedeko wɔa nukunuwo, elabena efe amenuveve li tegbee! 5 Eya, amesi wò dzifo de nunya me, elabena efe amenuveve li tegbee! 6 Eya, amesi keke anyigba de tsiwo dzi, elabena efe amenuveve li tegbee. 7 Eya, amesi wò nu keklè gāwo, elabena efe amenuveve li tegbee;^g 8 ye nadu ŋkeke dzi, elabena efe amenuveve li tegbee; 9 yleti kple yletiviwo nadu zā dzi, elabena efe amenuveve li tegbee.

10 Eya, amesi wu Egiptetowo fe ŋogbeviwo, elabena efe amenuveve li tegbee; 11 eye wòkplɔ Israel tso wo domee, elabena efe amenuveve li tegbee; 12 kple asi sesè kpakple abo, si wodo de dzi, elabena efe amenuveve li tegbee. 13 Eya, amesi mā Avafu de eve, elabena efe amenuveve li tegbee; 14 eye wona Israel to wo domee yi, elabena efe amenuveve li tegbee; 15 eye wòvuu Farao kple efe avako de Avafua me, elabena efe amenuveve li tegbee. 16 Eya, amesi na efe duko la to gbedzi, elabena efe amenuveve li tegbee. 17 Eya, amesi si fia gāwo, elabena efe amenuveve li tegbee; 18 eye wòwu fia xogkwo, elabena efe amenuveve li tegbee; 19 Amoritowo fe fia Sixon, elabena efe amenuveve li tegbee; 20 Og, Basan-fia, elabena efe amenuveve li tegbee; 21 eye wòtsɔ wofo anyi-

gba wò domenyinui, elabena efe amenuveve li tegbee; 22 domenyinu na efe dola Israel, elabena efe amenuveve li tegbee. 23 Eya, amesi do ŋku mía dzi, esime wòbòbò mí de anyi, elabena efe amenuveve li tegbee; 24 eye wòdè mí tso míafe ketowo si me, elabena efe amenuveve li tegbee. 25 Eya, amesi na nududu ^dñutiláwo katá, elabena efe amenuveve li tegbee. 26 Mida akpe na dzifo Mawu la, elabena efe amenuveve li tegbee!

Babel-boyomenolawo fe konyíafa.

137 Babel-tòsisiwo nu, gama míebòbò nò anyi do hele avi fam, esime míafe ŋku do Zion dzi. 2 Amuti, siwo le afima la, ŋu míeku míafe kasaŋkuwo do. 3 Elabena afima amesiwo de aboyo mí la, di ha tso mía nu, eye amesiwo ha mí la, di dzidzo tso mí si le hegblo be: Midzi Zionha na mí!

4 Aleke míadzi Yehowa fe ha le anyigba tuto dzi? Yerusalem, ne meŋlo wò be la, ekema nye nudusi netu!^g 6 Nye ađe nalé de aŋome, nenye be, nyemedo ŋku dziwò o, nenye be, Yerusalem mefo nye dzidzowo ta o!

7 Yehowa, do ŋku Edom-wiwo kple Yerusalem fe ŋkeke la dzi, amesiwo gblo be: Migbæ, migbæ vasede gomegomea ke!^h 8 Babel-nyonuvi, wò afedo, woayra amesi ađo nusi nêwo mí la, teje na wò! 9 Woayra amesi alá wò vidziewo axlá de agakpe!ⁱ

Mawu fe amenuveve kafukafu.

138. Dawid tó. Makafu wò tso dzi blibo me, eye madzi kafukafuha na wò le mawuwo ŋku me. 2 Made ta agu de wò gbedoxò kòkòe la ŋgo, eye makafu wò ŋko le wò amenuveve kple wò nyatefe la ta, elabena éna wò ñugbedodo kò gbo wò ŋkawo katá ta.^r 3 Gbesigbe meyo wò la, éto nam, éde dzi fo nam, eye nêdo nusé nye luò.

4 Yehowa, anyigba dzi fiawo katá akafu wò, nenye be, wose wò numenya;^u 5 eye woadzi ha le Yehowa fe mowo ŋu be, Yehowa fe bubu nye gá. 6 Elabena Yehowa

^a 113, 5.

^b Pfl. 1, 6.

^d 145, 15.

^e kp. 23; 7, 10.

^f Yer. 17, 10.

^g Yer. 51, 50.

^h Am. 9, 2.

ⁱ Yo. 1, 3.

^k 79, 12; Ob. 10 v. 15.

^l Hl. 34, 22.

ⁿ Yes. 13, 16.

^o Yak. 1, 17.

^p Nyagb. 11, 5.

^r 26, 8.

^s Hl. 14, 5.

^t Yes. 55, 9.

^u Yes. 2, 3.

^v 40, 6.

lolo, ekpoa ame bòbòdokui, eye wòdzea si dadala tso adzoge.^a

7 Ne mele zozom le xaxa me la, àgbò agbem; àdo wò asi da de nye futowo fe damedzoe ŋu, eye wò nudusi axo nam. 8 Yehowa bawoe ade goe nam. Yehowa, wò amenuveve li tegbee; me-gagblè wò asinudowawowo di o.

Mawu fe nusianu nyanya.

139. Dawid fe ha na heno la. Yehowa, èdzro menye, eye nêdze sim.^c 2 Enya nye anyinonò kple nye tsitreitsi, eye /nêdze si nye susuwo tso adzgedzogee ke. 3 Edo nye azolizozo kple nye anyimomlo kpo, eye nye mowo katá le nyanya na wò. 4 Elabena nyaa deke mele nye ađe dzi o, kpo da, Yehowa, énya wo keŋ. 5 Etsom de to me le mege kple ŋgo, eye nêdo wò asi dzinye. 6 Nunya sia nye nuku nam akpa, eko, nyemate ŋu anyi ta le enu o.

7 Afika madzo le wò gbogbo la gbo ayi, eye afika masi atso wò ŋku me ayi? 8 Ne melia yi dzifo la, éle afima, eye ne metsò tsiéfe wo mlonyefee la, éle gama;^h 9 ne metsò agudzedze fe avalawo dzoe, eye medano atsiafu fe mlöenu la, 10 kpo da, wò asi adakplom tso gama há, eye wò nudusi além. 11 Ne mebe, viviti netsyom há la, ekema zã azu kekeli ano ŋunye;ⁱ 12 viviti ke há medo tsizi le ŋkuwò me o, eye zã me kò abe ŋkeke ene; viviti kple kekeli la deka wole.^o

13 Elabena wòe wò nye ayikuwo, eye nêkpo tanye le danye fe dome. 14 Meda akpe na wò le alesi wowom nukutoe la ta; wò dawawowo nye nukunu, eye nye luò dze si esia keŋ. 15 Nye fuwo meyla de wò, esime wowom le ya-yafefe, eye wolóm de wo nçewo me le anyigba fe goglofe o.^p 16 Esi menye ukoe la, wò ŋkuwo kpoam, eye woŋlo ŋkeke, siwo katá ava emegbe, siwo dometsoa deke meli hade o la, de wò agbalè me. 17 Ke nye la, Mawu, wò susuwo xo asi nam guto! Aleke wofe xexlème meheso gbøe o! 18 Ne mebe, maxlè wo la, woso

gbɔ wu ke! ^aNe menyɔ la, megale gbawɔ ko.

19 Oo Mawu, ne nahawu ame vɔɖi la de! Mi nɔtsu hlɔdolawo, mite da le gbonye! 20 Wo, amesiwo le nu fom le nɔwɔ de nu vlo wɔwɔ nɔ, eye wole nkwɔwɔ yɔm de avatsokaka nɔ, wo, amesiwo nye wɔ futɔwo. 21 Yehowa, de nyemalɛ fu amesiwo lɛa fu wɔ, eye nyemanyɔ nɔ amesiwo tsona de nɔwɔ la oa? 22 Melɛ fu wo gbidigbidi, futɔwo wozu nam. 23 Mawu, dzro menye, eye nadze si nye dzi, dom kpɔ, eye nadze si nye susuwo! 24 Eye ne ɛkpɔ be, fukpekpemɔ le nkwɔnye me la, kplɔm to mɔ tegbeɛto la dzi!

Kukudede na Mawu le futɔwo nɔti.

140. Dawid fe ha na hɛnɔ la. Yehowa, dem tso ame vɔɖiwo si me, eye nakpɔ tanye tso nɔtsu nɔtasɛlawo si me! 3 Amesiwo le nu vɔɖi susum de dzi me, eye wole avawɔwo dim gbesiagbe; 4 wole woje adewo nyrem abe da to ene; ɛfli fe adi le woje nuyiwo te. Sela. 5 Yehowa, kpɔ tanye tso ame vɔɖiwo si me, eye nadzram do tso nɔtsu nɔtasɛlawo si me, amesiwo do de tame be, yewoade afo le tenye afu anyi. 6 Dadalawo do adoboli kple ka nam, woɔ do de mɔ to, eye wotre kpɔ nam. Sela.

7 Megblɔ na Yehowa be: "Nye Mawu nɛnye, Yehowa; se nye kɔkojogbe. 8 Yehowa, Afɛto la, enye nye xɔname sesɛ, ɛtsyɔ nu ta nam le avakpegbe. 9 Yehowa, megawo ame vɔɖi la fe didi dzi o; megaxɔ de efe tamedoɔ do dzi, ne wɔado edokui de dzi o. Sela. 10 Ne wokɔ ta dzi de to dem la, ekema woje nuyiwo fe dzogbevɛ nenyɛ tsyɔ wo!" 11 Nena dzoka nadza de wo dzi, netsɔ wo fu dzo kple be me, be womagafɔ akpɔ o. 12 Nɔtsu ade vɛ to megali de anyigba dzi o; nɔtsu nɔtasɛla la dzogbevɛ neyɔ de nu kplikplikli.

13 Menyae be, Yehowa adrɔ nya na hiɔtɔwo, eye wɔatso na ame dahewo. 14 Ɛ, ame dzɔdzɔewo ada akpe na wɔ nkwɔ, nutefewɔlawo abɔɔ nɔ nkwɔwɔ me.

a 63, 7.

b Mo. II. 30, 7.

d Mo. II. 23, 39.

e 29, 2.
f 119, 36.

g kɔp. 1.
h Mo. III. 19, 17;
Iod. 27, 5, 6.
i 27, 11.

k Ro. 2, 13.

l 7, 16.

m 22, 11.
n Sam. I. 24, 4.

p 138, 7.

r 7, 17.

s 27, 13.

t 7, 2.

Kukudede na Mawu le vɔɖiwo ta.

141. Dawid fe ha.

Yehowa, mele yɔwɔm, afo netsɔ de gunye; se nye gbe, ne mele yɔwɔm. 2 Nye gbedodoɔa nɛnɔ nkwɔwɔ me abe ɔdzudzo vɛvɛ ene, eye nye asiwo wuwu dzi nɛnɔ abe ɔfiɛnuɔvɔsa ene.

3 Yehowa, do dzɔla na nye nu, eye nabu nye nuyiwo fe mɔnu nɔ! ^e4 /Megana nye dzi natɔ de nu vɔɖi nɔ, ne mawu nu tovo akpe de nɔtsu, siwo nye nu vɔɖi wɔlawo la nɔ o, eye megana madɔ woje nuduɔ nɔne akpɔ o! 5 Ne ame dzɔdzɔe fom la, lɔɔɛ; ne ɛhe to nam la, tamemi wɔnye, nye ta magbee o, nɛnye be, ele ewom atradi hɔ. Medoa gbe da de woje nu vɔɖi wɔwɔwo nɔ. 6 Ne wotutu woje vɔvɔvɔlawo tso agakpe dzi fu abu me la, ekema woase nye nyawo be, wovivina. 7 Alesi wɔnɔla anyigba, eye wokane la, nenema wokaka mɔafe juwo hlɛ na tsiɛfe fe nu me.

8 Elabena wɔ Yehowa, Afɛto la, wɔ dzi ko metsɔ nkwɔ doe, gbawɔ mebe do, megafɔ nye agbe de anyi o! 9 Kpɔ tanye tso adoboli, si woɔ nam, kpakple nu vlo wɔlawo fe mɔwo me. 10 Na ame vɔɖiwo katã nadze woawo nɔtsɔ fe do me, eye nye ya mato enu ayi!

Konyifagbedodoɔa na Mawu le futɔwo nɔti.

142. Dawid fe nufiamɛha, esiwo me wɔnɔ agado me; gbedodoɔa.

2 Metsɔ nye gbe do gli na Yehowa, nye gbe metsɔ fo koko na Yehowa. 3 Metrɔa nye nuxaxa kɔna de enku me, eye medea nye hiawo fiana le enku me. 4 ^pNe nu te nye gbɔgbɔ nɔ la, ɛnyaa tonyefe. Woɔ adoboli de mɔ, si dzi metona la dzi nam. 5 De nkwɔ de dusi me, eye nakpɔ nu, nye ame nyanyɛa deke meli o, eye sitsofe bu dem; amea deke meli, si biaa tanye sena o.

6 Yehowa, wɔe mele gli dom na le gbɔgbɔm be: Wɔe nye nye sitsofe kple nye gome le agbagbeawo fe anyigba dzi. 7 Lɛ to de nye nuxaxa nɔ, elabena nu ti kɔ nam nɔtsɔ; dem tso yonyemɛtilawo si me, elabena wotri akɔ wum. 8 De nye luɔ tso gaxɔ

me, ne makafu wò ñkò. Ame dzòdzòewo ajo fu de ñnye, nenyebè, nêwò nyuie nam.

Gbedododa le dede guti.

143. Dawid fe ha. Yehowa, se nye gbedododa, lé to de nye kokofojo ñu, eye nađo tom le wò nyatefe kple dzòdzòenyenye nu! 2 Eye megadrò wònu wò dola o, elabena ñkuwò me la agbagbea deke menyè dzòdzòetò o. 3 Elabena futò la ti yonyeme, exlá nye agbe de anyi, eye wòdem wiviti me abe amesiwo ku xoxoxo ene. 4 Nu te nye gbògbò ñu, eye nye dzi lulu de menyè. 5 Medo ñu blema-ñkekewo, mede ñugble le wò nuwòwòwò katà ñu, eye mesusu wò asinudòwòwòwò ñu. 6 Meke nye alowo me na wò; nye luò fe kveve fu de ñuwò kplakplakpla abe anyigba ene. Sela.

7 Yehowa, netsò nađo tom, nu te nye gbògbò ñu, megayla wò ñku me dem, ne mađi amesiwo yi aoli me la o. 8 Na mase wò amenuveve le ñdi, elabena ñuwò mele ñu dom do; de mò, si mato la fiam, elabena wòe mewu nye luò dzi na. 9 Yehowa, dem tso nye futòwò si me, elabena gbòwò mebe do. 10 Fia wò lolònum mawò, elabena nye Mawu nenyè; wò gbògbò nyui la neklòm to anyigba sòsòe dzi! 11 Yehowa, gbò agbem le wò ñkò la ta; de nye luò tso xaxa me le wò dzòdzòenyenye la ta! 12 Le wò amenuveve la ta gblè nye futòwò, eye natsrò amesiwo katà lé fu nye luò, elabena wò dola menyè.

Kukudede na Mawu be, wòakpo efe dukò la ta, eye wòayrae.

144. Dawid tò. Woakafu Yehowa, nye agakpe, amesi fia avuwòwò nye asiwo kple awawòwò nye asibidewo; 2 nye amenuveve kple nye mò sesè, nye sitsofe kple delanye kpakple nye akpoxònu, si gbò mebe do, amesi tso nye dukò la de tenye. 3 Yehowa, nuka nye amegbetò be, nédze sii, kple amegbetòvi be, nélé ñku de egu? 4 Amegbetò le abe fufu ene, eye efe ñkekewo le abe wòvòli, si va

a 18, 10.
b 104, 32.

d kp. 11.

e 130, 3; Hl. 9, 2.
f 33, 2, 3.

g kp. 8.
h 77, 6.

i 128, 3.

k 42, 2, 3; 63, 2.

l 23, 1.

m Mo. V. 33, 29.

n 25, 5.
o 23, 3; 119, 25.

r 116, 16.

s 18, 35.

t 18, 3.

u 8, 5.

v Hl. 14, 2.
w Mo. II. 34, 6.

yina ene. 5 Yehowa, vià wò dzi-fo, eye nađi de anyi; ka basi towo ñu, ne woatu adzudzo. 6 Da wò dzikedzo, eye naka wo ahlè, do wò agutro da, eye natoto wo. 7 Do wò asi da tso dzi, eye nahem ado goe, dem tso to gāwo mekleamedzrowosi me, 8 amesiwo fe nu daa alakpa, eye wofe nudusi nye avatsoka nudusi!

9 Mawu, madzi ha yeye na wò, eye mafo ha na wò le kasañku ka ewo to dzi; 10 wò, amesi na dziduđu fiawo, eye nède wò dola Dawid tso yi gblènu la nu. 11 Hem do goe, eye nadem tso amedzrowiwo si me, 9 amesiwo fe nu daa alakpa, eye wofe nudusi nye avatsoka nudusi; 12 ne mia viñutsuwo natsi le wofe devime abe numiemiewo ene, eye mia vinyunuwo nana abe dzogbesoti, siwo ñu woglo le fiasāwo me ene; 13 ne miafe nudzradofewo nayo krañ ahade nuwo tsoyo fomevi ana nam; miafe alèwo nadzi akpe, eye woadzi de dzi akpe nane le miafe lanyiifewo; 14 ne miafe nyiwo natsò agba, ne gli gbagbà kple aboyodede magano anyi o, ne nuxaxa magadi le miafe ablòwo me o. 15 Woayra dukò, si wòana na alea! Woayra dukò, si fe Mawu Yehowa nye!"

Mawu fe gānyenye kple domenyiwo kafukafu.

145. Dawid fe kafukafuha. Nye Mawu, mado wò de dzi, wò fia, eye makafu wò ñkò daa tegbee. 2 Makafu wò gbesiagbe, eye mado wò ñkò de dzi daa tegbee. 3 Yehowa lolo, eye wòdze kafukafu ñutò, efe gānyenye me dzòdzò meli o. 4 Woakafu wò dòwòwòwò tso dzidzime yi dzidzime, eye woade gbe fā wò nutsuwòwòwò. 5 Made ñugble le wò gānyenye fe atsyòdodo nyoawo kple wò nukunuwòwòwò ñu. 6 Wò nuwòwò dzinçwo fe ñusè ñu woajo nu le; maxilè nya afia le wò nutsuwòwòwò ñu. 7 Woade wò nyuiwòwò gāwo fe ñkudodo-dzi afia, eye woatso aseye le wò dzòdzòenyenye guti.

8 Amenuvela kple nublanuikpola enye Yehowa, medoa dziku kabakaba o, eye efe amenuveve sò gbò. 9 Yehowa enye dome-

nyotō na amewo katā, eye efe nublanuikpōkpō gbagba de efe dōwōwōwō katā dzi.^b 10 Yehowa, wō dōwōwōwō katā ada akpe na wō, eye wō mawumemewo akafu wō. 11 Woagblō nya le wō fiadufe fe bubu ŋu, eye woafō nu le wō ŋusē ŋu, 12 ne woade efe nutsuwōwōwō kple efe fiadufe fe atsyō nyo la afia amegbetōviwo.^f 13 Wō fiadufe enye fiadufe mavo, eye wō fiadudu ano dzidzimewo katā me. 14 Yehowa tso amesiwo katā dze anyi la xō, eye wōfō amesiwo katā wobobo de anyi la, de Msitrenu. 15 Dkuwo katā le asiwō nu kpōm, eye nēna nududu wo de enayi; 16 ēvu wō asi me, eye nētso nu gbagbewo katā fe nudidi di fo na woe. 17 Yehowa enye dzodzōetso le efe mōwo katā me, kple amenuvetso le efe nuwōwōwō katā me. 18 Yehowa tso de amesiwo katā yōns, amesiwo katā yōns le nyatefe me la gbō. 19 Ewōa amesiwo vōns la, fe didi dzi na wo, esea wofe yli, eye wō-xona na wo.^p 20 Yehowa kpōa amesiwo katā lōns la ta, ke etsrāa ame vōdiwo katā. 21 Nye nu ne-gblō Yehowa fe kafukafu, eye ŋu-tilāwo katā nekafu efe ŋkō kōkōe la daa tegbee.

Mawu fe anukware mavo la.

146. Mikafu Yehowa! Nye luwō, kafu Yehowa! 2 Makafu Yehowa, ŋkeke alesi mele agbe; madzi kafukafuha na nye Mawu, ŋkeke alesi meli. 3 Migado ŋu de amegāwo, amegbetōvi, siwo mate ŋu axō na ame o la ŋu o.^a 4 'Ne efe gbagbo nu tso la, ebughbōna yia efe anyi gbō; gbagbe efe tamedodowo nu yina.

5 Woayra amesi Yakob fe Mawu la nye xōname na, amesi fe mōkpōkpō le Yehowa, efe Mawu la dzi; 6 eya, amesi wō dzi kple anyi, atsiafu kple nusiwo katā le eme, eya, amesi léa nutefewōwō me de asi tegbee; 7 eya, amesi tsona na amesiwo wote de anyi, eye wōnaa abolo dōwuitōwo. Yehowa dea ga gatowo. 8 Yehowa naa ŋkuagbātowo kpōa nu, Yehowa fōa amesiwo wobobo de anyi

^a Mo. II. 22, 20, 21.
^b Ro. 11, 22.
^d 10, 14; 88, 6.

^e 88, 1.

^f kp. 5.

^g 92, 2.

^h 146, 8; Lu. 1, 52.

ⁱ 104, 27, 28; 186, 25.

^k Yes. 61, 1.

^l Mo. V. 32, 4.
ⁿ Yes. 40, 26.

^o Lu. 1, 52.

^p Lod. 10, 34.

^r HI. 38, 41.

^s 118, 8, 9; Yer. 17, 5.
^t Mo. 1, 2, 19; Nyagb. 12, 7.
^u 81, 17.

^v 148, 8; HI. 38, 22-30.

^w 148, 14.

^x Mo. V. 4, 7; Do. 14, 16; Ro. 3, 2.

la, de tsitrenu, Yehowa lōa ame dzodzōewo. 9 Yehowa kpōa amegbetōwō ta, elēa atsyōviwo kple ahosiwo de asi, eye wōglōa ame vōdiwo fe mō. 10 Yehowa enye fia tegbee, Zion, wō Mawu le dzidzimewo katā me! Mikafu Yehowa!^e

Mawu fe kafukafu le nya kple dzadzōme me.

147. Mikafu Yehowa, elabena kafukafuhadzidzi na mīa Mawu la enyo, eye wōvivina; kafukafu edzee.^g 2 Yehowa tsoa Yerusalem, efōa Israel fe amesiwo woka hiē la, nu fu; 3 eya, amesi daa gbe le amesiwo fe dzi gbā la ŋu, eye woblāa wofe abiwo.^k 4 Eya, amesi dō xexlēmē na dzinuviwo, eye wōyōa wo katā ŋkō.ⁿ 5 Mīa Afeto la lolo, efe ŋusē tri ako, eye goléfe mele efe nunya ŋu o. 6 Yehowa léa hiātōwo de asi, ke ebōbōa ame vōdiwo vase-de anyigba ke.^o

7 Mixe akpedaha hena Yehowa, mitso kasangkuwo fo ha na mīa Mawu la; 8 eya, amesi tso alilikpowo xea dzingoli ŋku me, ewōa tsidzadza hena anyigba, eye wōnana gbe miena de towo dzi. 9 Eya, amesi na nududu lāwo kple akpaviāvi, siwo le xoxlōm. 10 Mekpōa dzidzo le so fe ŋusē ŋu o, eye ŋutsu fe ata medzea ŋu o. 11 Amesiwo vōa Yehowa la, fe nu dzea ŋu, amesiwo le efe amenuveve lalam.

12 Yerusalem, kafu Yehowa; Zion, fo wō Mawu de dzi. 13 Elabena ewō wō agbo fe gametiwo sesie, eye wōyra wivōwo le mewō; 14 eya, amesi na wō lifowo ŋu fa, eye wōtso lu oabā "di foe na wō. 15 Eya, amesi do efe nya de anyigba dzi, eye efe sedede di du; 16 eya, amesi naa sno abe detifu ene, eye wōwua miātsi babla abe dzowō ene;^v 17 eya, amesi tsoa efe tsi babla dana kōkōkōe; ameka anō te de efe vuvu nu? 18 Edo efe nya da, eye wōna wōlōlo, ena efe ya fo, eye tsia sina lalala. 19 Ede efe nya fia Yakob, efe dodowo kple kōnuwo fia Israel. 20 Emewō alea na dukpōa deke o, eye womenya efe kōnuwo o. Mikafu Yehowa!^x

Xexeme katā nakafu Afeta!

148. Mikafu Yehowa!
 Mikafu Yehowa tso dzi-fo; midoe de dzi le kōkōfowo! 2 Mikafui, mi efe dōlawo katā, mi efe avakowo katā, mikafui! 3 Ye kple yleti, mikafui; mikafui, mi dzinuvi keklēwo katā! 4 Mikafui, mi dzifo je dzifowo kple mi dzifotametsiwo! 5 Woakafu Yehowa je ŋko, elabena ede se, eye wodzo, 6 etsɔ wo do anyi daa tegbee; ena dōdowo, eye emagatrɔ wo o. 7 Mikafu Yehowa tso anyigba dzi, mi bosowo kple to goglowo katā, 8 mi dzo kple dzikpe, sno kple adzudzo kpakple ahom, si wɔa efe gbe dzi; 9 mi towo kple togbewo katā, ati tsekuwo kple sedertiwo katā; 10 mi gbemelāwo kple afemelāwo katā kpakple xevi dzodzoewo; 11 mi anyigba dzi fiawo kple dukowo katā, amegāwo kple anyigba dzi bonudrōlawo katā, 12 dekakpuiwo kple detugbiwo siaa, amegā dediwo kple deviwo! 13 Woakafu Yehowa je ŋko, elabena efe ŋko dedekoe do kpo, eye efe gānyenye xɔ anyigba dzi kple dzifo. 14 Ewu efe dukɔ je /dzo de dzi, eyata kafukafu nedī le efe mawumemewo katā, Israel-viwo, dukɔ, si tso de egbo la nu! Mikafu Yehowa!

Zion nakafu Afeta!

149. Mikafu Yehowa!
 Midzi ha yeye na 9Ye-

a 100, 3.

b 28, 1.

d 103, 20-22.

e 33, 2.

f 132, 17.

g 96, 1.

h 41, 14; Nyad. 5, 13.

howa, efe bubu nedī le mawumemewo je ha me! 2 Israel nekpɔ dzidzo de ʼewola ŋu; Zion-viwo netso aseye de wofe ʼfia ŋu! 3 Woatsɔ yedudu akafu efe ŋko, eye woatsɔ asiwi kple kasaŋku afo ha nɛ! 4 Elabena Yehowa je dukɔ fe nu nyo eɖu, etsɔa xɔname doa atsyɔ na hiātɔwo.

5 Mawumemewo nekpɔ dzidzo le bubu me, eye woagli le wo dɔfowo. 6 Mawu fe dododedzi le wofe nu me, eye yi nuvee le wo si, 7 ne woabia hiɔ le dukɔwo dome, eye woahe to le anyigba dzi towo dome, 8 ne woade kɔsɔkɔsɔ wofe fiawo kple kunyowu wofe ame ŋkutawo; 9 ne woawɔ bonudɔdrɔ, si wonɔ di la, dzi de wo ŋu. Atsyɔ nye esia na efe mawumemewo katā. Mikafu Yehowa!

Nusianu, si gbogbo le me la, nekafu Afeta!

150. Mikafu Yehowa! Mikafu Mawu le efe kōkōfe la me; mikafui le efe alili sesē la me! 2 Mikafui le efe nutsuwɔwɔwo ta; mikafui de efe gānyenye gbogbo la nu! 3 Mitsɔ kpēdidi kafui; mikafui kple saŋku kple kasaŋku! 4 Mitsɔ asiwi kple yedudu kafui, mikafui kple kasaŋkufo kpakple dze! 5 Mitsɔ gakogoe, siwo fe gbeme ko la, kafui; mikafui kple gakogoe. siwo dina sesie! 6 Nusianu, si me gbogbo le la, nekafu Yehowa! Mikafu Yehowa!

SALOMO FE LODODOWO.

Nunya je ameyɔɔ xalɔtɔe.

1. Israel-fia Salomo, Dawid vi la, je lododowo nye esi; 2 ne wo adze nunya kple amehhe, eye woase nufɔfo nunyatɔwo gɔme, 3 ne woaxɔ amehhe, si fiaa gɔmesese ame, dzɔdzɔenyenye, nu dzɔdzɔewo kple nutefɔwɔwo na ame dokui; 4 ne gegemewo nadze adagɔ, eye dekakpuiwo nadze si nu, eye woabu tame; 5 ne nunyala nasee, eye woadzi efe nunya de dzi, eye mɔ sɔsɔe nasu nugɔmesɛla si; 6 ne woase lododowo, abe-

f Fla. I. 5, 9-12.

k 9, 10; Ps. 111, 10; Hl. 28, 28.

l 6, 20.

m 4, 9.

bubuwo, nunyalawo je nyawo kple adzowo gome.

7 kYehowa-wɔwɔ enye sidzedze fe gometoto; ke bometsilawo doa vlo nunya kple amehhe. 8 Vinye, se fofowɔ fe amehhe, eye megagblē dawo fe nufiame di o; 9 elabena sefɔfɔtsihe nyui wɔnye na wɔ ta kple kɔge na wɔ kɔ."

Nuxaxiɔ le amehelawo puti.

10 Vinye, ne nunɔwɔlawo le nuwɔ blem la, megalɔ edzi o! 11 Ne wogblo be: Yi kpli mi, miade xa de vukakodi ŋu, eye miano

adeklo dzi de ame madifo nu naneke mawomawoe, 12 mfami wo agbagbe abe tsiŋe ene, 13 mfafe asi asu nu vevi vovovowo dzi, eye mfaŋso aboyonu ayo mfafe xawoe, 14 nana tasaso deka me kpili mi, eye akplo deka nana mi katã mia si la, 15 ekema vinye, megazo mo deka dzi kpili wo o, eye nahe wò afo de megbe tso wo tofe-wo. 16 Elabena wofe afowo le tso-tso-m de vòdiwowo nu, eye wole abla dem, be woako ou di. 17 Elabena dzodzroe wofoa mō di le xewo katã nku me. 18 Woawo la woawo nuto je ou que wole xa dem do, eye woawo nuto je agbe que wole adeklo dzi do. 19 Alea wòana na amesiwo katã le vide madzomadzo yome tim lae; ade ekpolawo je agbe da.

Tomadomado je tohehe.

20 Nunya le yili dom le kpodomee, eye wòko efe gbe dzi le ablowo me, 21 ele yili dom le kpodomeewo je dzogoe, siwo dzi zi le, kple agbowo nu, du blibo la katã me wòle efe nyawo gblom le be: 22 Yekayi mi gegemewo mialō bometsitsi, mi fewudulawo miakpo dzidzo le fewudulu nu, eye mi bometsilawo mialē fu sidzedze ase do? 23 Mitro ko de nye mokaname nuti. Kpo da, mana nye gbogbo nado bōbōbō, eye mana miadze si nye nyawo. 24 Esi mele ame yom, eye miegbe, meke nye abowo, eye amea deke melē nku de enu o, 25 miedō toku nye adanudodowo katã, eye miegbe nye mokaname la, 26 eyata nye hā mako nu le miafe dzogbevōe nu, eye made alome, ne nōdzi xa afe na mi, 27 ne nōdzi xa afe na mi abe dziya ene, eye miafe dzogbevōe do abe ahom ene; ne hiā kple xaxa ya mia dzi. 28 Ekema woayom, eye nyemato o; woadim, ke womakpom o. 29 Le esi wolē fu sidzedze, eye wometia Yehowa-vovō o, 30 le esi womelō de nye adanudodō dzi o, eye wodo vīo nye mokanamewo katã nuti la, 31 eyata woadu wofe zozome fe kutsetsewo, eye wofe adanudedewo nedī fo na wo. 32 Elabena gegemewo je godzedze wua woawo nutowo, eye bometsilawo

a 8, 36.

b 8, 34.

d Yak. 1, 5.

e Nyagh. 7, 29.

f 8, 1.

g Yes. 65, 2, 12.

h 6, 24; 7, 5.

i 6, 3.

k 3, 24.

l 5, 5, 6.

m Yes. 59, 2; Mt. 3, 4.

n Pa. 37, 9, 29; Mat. 5, 6.

o Yes. 3, 10, 11.

p Pa. 37, 10, 22.

fe anyināno bokoo tsrōa wo. 33 Ke amesi doa tom la, ano anyi bokoo, eye dzogbevōe fe nōdzi-doname made dzi le efo o.^b

Nuxotl5 bena, woadi nunya yome vevie; gake woakpo ame dokuti dzi le amehelawo ta.

2 Vinye, ne èxo nye nufoso wo towōe, eye nēdzra nye sewo do de dokuiwō gbo, 2 be nēfu wō do anyi de nunya nu, eye nēbi wō dzi de gomesese nuti, 3 ē, ne dēyo nunya, eye nēko wō gbe dzi de gomesese nu la, 4 ne edii abe klosalo ene, eye nēdi eyome mo abe kesinonu, si le to me ene la, 5 ekema ase Yehowa-vovō gome, eye wō asi atu sidzedze Mawu. 6 Elabena Yehowa naa nunya, efe nu me sidzedze kple gomesese dzo tso; 7 edzraa dzogbenyuie vavā do di na 'nutefewolawo, akpoxonu wōnye na amesiwo fe zozome nu fōdidi mele o, 8 ne wōakpo nu dzodzoe fe tofe ta, eye wōadzo efe mawumeme me fe mo nuti. 9 Ekema ase dzodzoenyenyē, nu dzodzoe kple nutefewowo gome; mo nyuiwo katã gome nase; 10 ekema nunya age de wō dzi me, eye sidzedze avivi wō luwo nu. 11 Tamebubu akpo dziwō, eye gomesese adzo nuwō, 12 ne wōade wō tso mo vō dzi, le amesiwo gblōa godzenya la nu, 13 amesiwo gblē mo dzodzoe la di, be woazo bluko je mo dzi, 14 amesiwo le dzidzo kpom de vōwowa nu, eye wole aseye tso-m de godzedze vōdi nu, 15 amesiwo tofe le godōgōdō, eye wodze tso wofe mowo dzi; 16 ne wōade wō tso ame tuto srō si me, tso dutanyonu, si 'dea ami de efe nyawo la, si me, 17 amesiwo gblē efe detugbi me srō di, eye wōnlo wofe Mawu je nubabla be; 18 elabena efe afe do agu yi ku gbo, eye efe mowo yi tsiēfe. 19 Amesiwo katã yia egbo la, womegatrona gbōna o, eye womegava tsoa agbemō me o. 20 Ne nato ame nyuiwo fe mo dzi, eye nalē ame dzodzoe-wo fe tofe de asi. 21 Elabena nutefewolawo ano anyigba la dzi, eye ame madifowo asuso de edzi. 22 ke woatsrō ame vōdiwo da le anyigba dzi, eye woaho ame madianukwarewo da le edzi.^f

Mawuwo^o kple nunya fe yayra.

3. Vinye, meganlo nye nufiame be o, eye wò dzi nedzra nye sededewo do; 2 elabena woah agbeno^o didi, fe nyuiwo kple nutifafa ve na wò kpankpan.^b 3 Amenuewe kple nyatefe megate da le nuwò o; ^dtsò wo de ko, nlo wo de wò dzi fe kpe dzi; 4 ekema amenuewe kple gomesese nyui asu asiwò le Mawu kple amegbetowo nku me.^c

5 Do nu de Yehowa nu tso dzi bliho me, ke megado nki de wò gomesese nu o. 6 Lé nku de enu le wò mowo katà dzi, ekema ata mo na wò. 7 ^gMeganye nunyala le dokuiwò nku me o, vò Yehowa, eye natsri vò; 8 ekema esia ada gbe le wò fodo nu, eye wòana wò fuwo me nafa miaa.^k 9 Tso wò kesinonwo kple wò agblemenuwo katà fe gbàtowo du bubu Yehowa nu.^k 10 ekema nu ayo wò ava taŋtaŋ, eye wein agbagba de wò ahafiàfe. 11 Vinye, megagbe Yehowa fe amehhe o, efe mokaⁿame megadu dzi na wò o!! 12 Elabena amesi Yehowa lōna la, eya wòhea to na abe vi, si gbo fofoa melōa nu le o ene.ⁿ

13 Woayra amesi tu nunya kple amesi fe asi su gomesese dzi.^o 14 Elabena efefle nyo wu klosalofefe, eye efe vide fo sika ta.^p 15 Exo asi wu adzagba, eye wò nu veviwo katà mede enu o.^s 16 Agbeno^o didie le efe dusi me, eye kesinonwo kple bubu le efe mia me.^u 17 Efe mowo nye mo vivi, eye efe tofowo katà nye nutifafa. 18 Agbeti wònye na amesiwo lee de asi, eye woayra amesi vae gongoŋ la. 19 Nunyae Yehowa nuto tso do anyigba gome anyii, eye gomesese wòtso li kedzifoe.^v 20 Efe sidzedze na towò gome nò, eye allikpowo dza zamu.

21 Vinye, megana wòate da le nkuwò me o; lé nunya vavà kple tangebubu me de asi sesie; 22 ekema woanye agbe na wò kple ^aatsy5-donu na wò ko. 23 Ekema alé wò mo atso dedie, eye wò afo makli naneke o. 24 Ne émlò anyi la, mádi vo o, ke boŋ aló avivi na wò.^d 25 Ne nɔdzi fo di kpoyi, eye gbe^gblé va ame vòdiwo dzi la, dzika matso fowò o. 26 Ela-

^a 10, 29.

^b 4, 10; Mo. III. 18, 5.

^d 6, 21; 7, 3; Mo. V. 6, 6; Yer. 31, 33.

^e Lu. 2, 52.

^f Ps. 25, 14.

^g Yes. 5, 21.

^h 4, 22.

ⁱ 1, 26; Pet. I. 5, 5.

^k Mo. II. 23, 18.

^l Hi. 5, 17-19; Heb. 12, 5, 6.

ⁿ Nyad. 3, 19.

^o Mat. 13, 44.

^p 8, 10, 19.

^q Mo. III. 18, 5.

^r Mat. 13, 45, 46.

^s 3, 5.

^u kp. 2.

^v 8, 24-30.

^w 1, 9.

^x 3, 2.

^y 1, 9.

^z Ps. 32, 8; 27, 11.

^a Ps. 3, 6; 4, 9.

bena Yehowa ye nye wò ^anuɔo-^odenuto, eye woakpo wò afo dzi tso mō me.

27 Megate nu nyui hiato, ne nye be nutete le nuwò na ewowo o. 28 Ne ele asiwò la, megagblo na hawovi be: „Heyi, ne nagava, etsò hā mana wò“ o! 29 Megabu vò de hawovi nu, esime wòde dzi di le gbowò o. 30 Megawo dzre kple amea deke yakatsyo, ne mewo vōa deke wò o. 31 Megavā nu sesenuɔula o, eye efe mōa deke megadze nuwò o. 32 Elabena godzala enye nunyo na Yehowa, ke /tsi metoa eya kple dzime dzadzæ to domee o. 33 Yehowa fe fifode le ame vòdi la fe me, ke eyraa ame dzadzæ la nofe. 34 Eɔua fewu le fewuɔulawo nu, ke evea ame bɔbɔdeanyiwo ya nu.ⁱ 35 Bubu anye nunyalawo fe gome, ke nukpe alé bometsilawo.

Nuxoxlō bena, woadze nunya fe nufiafia yome.

4. Mi viwo, mise fofowo fe amehhe, mido nku anyi, ne miadze si gomesese. 2 Nufiafia nyui mele tsotsom na mi, migagblé nye nufiame di o. 3 Elabena esi menye devi na fofonye, vi fe kple tenuvi na danye la, 4 efia num gblō nam bena: Wò dzi neku de nye nyawo nu, dzra nye sededewo do, ekema ano agbe. 5 Fle nunya, fle gomesese! Meganlo be o, eye megate de aga tso nye nu me nyawo nu o. 6 Megade asi le enu o, ekema adzra wò do; lēe, ekema akpo tawò. 7 Nunya fe gometoto enye be, woafle nunya. eye natsò wò kesinonwo katà afe gomesese. 8 Kœe de dzi, ne woako wò de dzi, akplo bubu afu wò, ne èkpla asi ko ne. 9 Ado sefofotsihe nyui de ta na wò, eye wòana fiakuku dzeani wò.^h

10 Vinye, see, eye naxo nye nyawo awo towòe, ekema agbeno^ofe gede ano asiwò. 11 Nunyamo fiam mele wò, eye mekplò wò to tofe dzadzæ.^b 12 Ne èle yiyim la, wò atame maxaxa o, eye ne èle du dzi la, makli nu o. 13 Lé amehhe de asi sesie, megage le asiwò o, dzo enu, elabena wò agbee wònye. 14 Megage de ame vòdiwo tofe o, eye megazo ame

vlowo fe mɔ dzi o.^a 15 De kɔ dɔ le egu, eye megato edzi o; dze le egu, eye nato egu ayi. 16 Elabena woawo la, ne womewo vɔ o kpaɔ, wometea ɔu daa alɔ o, eye ne womefu ame anyi o la, alɔ-dɔdɔ buna de wo. 17 Elabena wodua nu vɔdi wowo fe abolo, eye wonoa sesenuwowa fe wein. 28 Ame dzodzɔe fe tofe le abe agudzedze fe kekeli, si naa kɔkam de dzi, vasede esime ɔu kena keg ene. 19 Ke ame vɔdi fe mɔ le abe bluko ene; womonya afika wole nu kli ge le o.^b

20 Vinye, lé to de nye nyawo ɔu, eye nafu to anyi de nye nufofo ɔu. 21 Womegate da le ɔkuwò me o, dzra wo do de wò dzi fe gogloafe. 22 Elabena agbe wonye na amesiwo katá fe asi su wo dzi la, eye woyɔa do wofe ɔutílá blibo la.^c 23 Dzo wò dzi ɔu wu nuwo katá, elabena eya me agbe tsona. 24 De alakpanu da le dɔkuiwò ɔu, eye nate avatsonuyi da le dɔkuiwò gbo. 25 Wò ɔkuwo nekpo ɔgo té, eye wò adabawo nelé mɔ deka tso le ɔgòwò. 26 De tofe dzodzɔe na wò afowo, eye wò mowo katá nesɔ de etefe.^f 27 Megadze de dusi alo mia me o, te wò afo de aga tso vɔ gbo.^g

Nyagbegbe na ame le nu tovo wowo ɔuti.

5. Vinye, lé to de nye nunya ɔu, fu to anyi de nye gomesese ɔu, 2 ne nadzra tamebubu do, eye wò nuyiwo nalé sidzedze de asi. 3 Elabena nyonu tuto fe nuyi le anyi si tsoyom, eye efe veme zrɔ drèdrèdrè wu ami; 4 ke mlɛe ke la evena wu atsa, eye wòdana wua yi nuevee. 5 Efe afo di abu yina ku gbo, eye tsièfe ku de efe afo ɔu gongogɔ. 6 Efe tofowo le vovum, ke medze sii o, ne magalé agbema la atso o. 7 Eyata mi viwo, miɔo tom, eye migate de aga le nye numenya wo ɔu o. 8 Na wò mɔ nafa asane, eye megagogo efe afe fe vɔtru o, 9 ne magatsɔ wò atsyòdodo na ame tutowo kple wò fewo na ɔutasèla o; 10 ne ame bubu magatsɔ wò kesinonuwo adi foe, eye nusí nêwɔ dɔ kpɔ la, nayi ame tuto fe me o; 11 eye ne edo mlɛeanu na wò, eye wona le vovom le

^a 1, 10; Ps. 1, 1.

^b 13, 9; 24, 20.

^d Nyagb. 9, 9.

^e 3, 8. 13-16.

^f Heb. 12, 13.

^g Mo. V. 5, 29.

wò ɔutílá kple wò lákusi ɔu la, mágano hù dem 12 ano gbɔgbɔlom be: Ao, nukaɔuti mehelé fu amehhe, eye nye dzi do vlo mokaname, 13 nyemedo to amesiwo le nu fiamem la, fe gbe o, eye nyemefu to anyi de nye nufialawo ɔu oa? 14 Ekpoɔ vie mege de dzɔgbevɔewo tsoyomevi me le takpekewo kple amehawo dome kloe!

15 No tsi tso wò tsido me, tsidzidi tso wò vudo me! 16 De wò tsi adzi agba go, eye wò tsoowo asi de gbɔgbɔbea? 17 Wò deka tɔwò ke woanye, eye ame bubu makpe de ɔuwò o! 18 Wò vudo anye yayra, eye àkpɔ dzidzo le wò dekapui me srɔ ɔu, 19 eya, si nye zino dzeameɔu kple sàde nyo la, de fe no nemu wò, eye efe lolɔ nena nana ya mum daa.

20 Ke vinye, nukaɔuti nyonu tuto ana nana ya mum, eye nakpla asi kɔ na dutanyonu? 21 Elabena amesiame fe mɔ le nuvo le Yehowa ɔku me, eye eyae dea wofe tofowo katá. 22 Ame vɔdi ɔuto fe vodadawo léne, eye efe nuvɔ fe ka denɛ. 23 Eku, elabena edo ko le amehhe me, eye efe bometsi gbogboawo na wòle nagbanagba kum.

Nuxoxlɔ le ɔgogbenɔno ɔuti.

6. Vinye, ne èfu asi ako de hawòvi nu, eye nelé fe nu na ame tuto,^a 2 wò numenya de nyagbatee dowòme, eye wò numenya lé wò la, 3 ekema, vinye, wò ale, ne nade dɔkuiwò — ège de hawòvi si me de —: Yi naxlá dɔkuiwò de efe afo nu, eye nafoe de hawòvi nu. 4 Meganá alɔ nava wò ɔku dzi o, eye akolɔe megado wò adaba me o. 5 De dɔkuiwò le esi abe sàde ene, eye abe xevi tso mòtrela si me ene.

Nyagbegbe na ame le kuvlawaowo ɔuti.

6 Wò kuvlato, yi anyidi gbo, kpo efe nuwona da, eye nadze nunya!^k 7 Esi amegá, dzikpola kple dzidulaa deke mele esi o há la, 8 efoa efe abolo le dzomegoli, eye wòtua efe nududu do le nuneyi. 9 Kuvlato, yekayi nana aba dzi ase do? Yekayi nanyo tso wò alɔdɔdɔ me? 10 Gado alɔ vie, gado akolɔe vie, de asi asite me

^a 11, 15; 17, 18; 20, 16.

^k 2, 16-19.

^k 10, 4; 20, 4.

nagbo de eme vie!^a 11 Ekema wò ahedada adì kpe wò abe m̀zola ene, eye wò hiã abe ñutsu, si bla akpa ene.

Nuxoxl̄s le v̄d̄inyenye ñuti.

12 Yakame kple ame gbebl̄e enye amesi t̄sɔa balakpadanu n̄oa yiime, 13 eya, amesi ɔ̄miã ñku de ame, etoa nya kple efe afo, eye wòtsɔa efe asi fiaa d̄zesli, 14 eya, amesi fe dzi me ayedzedze le, edoa v̄s de tame yesiayi, eye wò-dea dzre afe. 15 Eyata efe gbebl̄e afo de edzi kpoyi, agbã zi deka, eye hayahaya manɔ ɛnu o.

16 Nu ade Yehowa l̄s fui, eye adadrelia nye ñnyo na efe luɔ: 17 dadankuwo, avatsode kple asi, siwo k̄oa ou madifo di, 18 dzi, si doa tame gbebl̄e, afo, siwo t̄sɔna de v̄s ñu, 19 amesi dua avatsodasefo hedaa alakpa, kpakple amesi dea dzre ñoviwo dome.

Le ahasiwoɔ ñuti.

20 Vinye, dzra fofowò fe sedede do, eye megagbl̄e dawò fe nufiame di o.^g 21 Blae de wò dzi ñu daa, eye naxatsae de wò k̄o ñu.^h 22 Ne èle azoli dzi la, akpl̄o wò, ne èml̄o anyi la, adzo ñuwò, eye ne ènyo la, iado dze kpli wò. 23 Elabena akadie nye se la, kekelie nye nufiame la, eye agbem̄o enye mokaname, siwo fiaa monu ame la. 24 Ne nadzra dokuiwo do tso nyonu v̄di la si me kpakple dutanyonu ade z̄zr̄eto la si me.^k 25 Efe tugbedzedze megadzro wò le dzi me o, eye megatsɔ efe adaba lé wò o. 26 Elabena gbolo de wò-dia gb̄o ame vasede abolo dzi, eye nyonu sr̄to le agbe x̄asi la minyam. 27 De amea de ate ñu ade dzo de akonu, eye efe avo nagbe fiafiã? 28 Alo de amea de azo dzoka x̄ox̄o dzi, eye efe afo nagbe fiafiã? 29 Alea ke wòano na amesi de ehavisr̄o gb̄o; amesiame, si de asi ɛnu la, matsi to mahemahe o.ⁿ 30 Womedia vlo fiafito, ne efi fi, be wòatsɔ atsi efe dowuame nu, esime fomenui le ewom o; 31 ke ne asi tui la, ad̄o etefe zi adre, eye wòatsɔ efe me nuwo katã ana. 32 Gake amesi wo ahasi kple nyonua de la, tagbo gbebl̄eto wònye; amesi le didim be, yeatsr̄o yefe agbe la, eyae w̄oa ale nusia tagbe.^o 33 Fofowò

o 24, 23, 34.

b 10, 31, 32.

d 10, 10.

e 3, 3.

f 2, 16.

g 1, 8.

h 3, 3.

i 118, 172.

k 2, 16.

l Mo. III. 3, 3, 4.

n 5, 10-14.

o Kor. I. 6, 18.

kple dzu atso eme n̄e, eye efe ñukpe nu matsi o. 34 Elabena ñutsu fe dziku de wòoã ñu, eye mekp̄oa nublani le hl̄obiagbe o. 35 Avul̄enua deke malé enu o, eye ne èna nu ged̄e hã la, mal̄o o.

Le amegbebl̄e kple eyomedzenenuo ñuti.

7 Vinye, dzra nye nufɔfo do, eye nayla nye sededewo de gb̄owò. 2 Dzra nye sededewo do, ne n̄ano agbe, kple nye nufiamewo do abe wò gadaglamakui ene. 3 Bla wo de wò asibidewo ñu, eye naño wo de wò dzi fe kpe dzi.^c 4 Gbl̄o na nunya be: ñoviye n̄enye, eye nayo x̄ol̄s na gomese; 5 ne woadzra wò do tso nyonu tuto si me, tso dutanyonu, si dea ami de efe nyawo la si me.^f

6 Mele nye x̄o fe fesre nu kpo nu to adzrala nu. 7 Tete mede ñku de ame bebuwuwo dome, eye mekp̄o dekapuivi bometsilaa de le ñutsuviwo dome. 8 Eya le tsatsam le kp̄odomee le efe dzogoe kasa, eye wòle z̄z̄om do ta efe afe gb̄o 9 le fiè, esime anyigba le tsyotsyom, le zã kple bluko me. 10 Eye kpo da, nyonua de le gbolovo me va do goe, eye ayedzedze le tame n̄e. 11 Efe mo nyr̄ã, eye wòde ka edokui, eye efe afowo gbe be, yewomato de efe me o. 12 Eyae le kp̄odomee fifi, kasaa eya nye ekem nyo de ablo me, eye wòde xa de dzogoe desiade dzi. 13 El̄e hegbugbo nu n̄e, eye wòdo ñku me kplalaa gb̄o ne be: 14 Egbea mets̄o akpedav̄sa xe nye adzgedefe de dokuiye nu. 15 Eyata medo be, mado go wò, eye mad̄i wò, eye azo la mekp̄o wò. 16 Medo kuntruwo de nye aba dzi, avo ñ̄oñ̄o, siwo wòts̄o Egipte-ka l̄s. 17 Mewu sikoni, anow̄tre kple adrike de nye aba dzi. 18 Eyata na miano lol̄s amu vasede ñdi, eye miafe dzeme nako de dzidz̄okp̄o me. 19 Elabena sr̄onye mele afe o, eyi nugbe didia de; 20 ets̄o gakotoku la do asi yi, gbesigbe dzinu so tegbl̄e la k̄o wòagbo va afe. 21 Ets̄o efe nufɔfo gedegedeawo blee, eye wòts̄o efe nuyi z̄z̄r̄e la l̄e. 22 Ekpl̄e do k̄s enumake abe nyitsu, si yina de ewufe ene, abe s̄e, si yina gege ge de m̄s me ene,

23 vaseḁe esime aḁutḁo nafa de efe aklā; eye abe xevi, si zo de m5 dzi, eye menyae be, yefe ku wōnye o la ene.

24 Eyata, mi viwo, mido tom, eye milē to de nye numenyawo ḁu. 25 Megana wō dzi nadze ayi efe mowo dzi o, eye megatra yi etofewo o. 26 Elabena amesiwo tsi esi me heḁo baba ḁi la, so gbo, eye amesiwo wōwu la, de ha. 27 Efe afe enye tsiēfe je ma geḁe, siwo ḁo ta ku je xogāwo me.^d

Nunya, si le Mawu gbo tso mawo me la fe ḁugbedodo na amḁ.

8 De nunya mele ḁli dom, eye gomeseḁe je gbe mele didim oa? 2 Etsi tre de togbewo tame le mo to, kple mo dogoewo nu. 3 Ele ḁli dom le agboawo xa, le dua je mo nu kple vōtruawo nu bena: 4 Dutsuwo, miawoe mele ḁli dom na, eye amegbetaviwoe nye gbe le ḁidim na. 5 Mi bebewuwo, mixo ayedzedze na mia ḁoku, eye mi bometsilawo, mixo gomeseḁe na mia ḁoku! 6 Miseen. elabena nya xasii gblom mele, eye nusi le etefe pēpēpē la, nye nu agbo. 7 Elabena nyatefe gblom nye nu le, eye nu vōḁi enye ḁunya na nye nuyiwo. 8 Nye numenyawo katā le etefe, aye kple alakpa mele wo me o. 9 Wo katā me ko na amesiwo dze nunya, eye woso na amesiwo je asi tu sidzedze la. 10 Mixo nye amehhe wu klosalo kple sidzedze wu sika nyuito. 11 Elabena nunya nyo wu adzagba, eye nu veviwō katā mede enu o. 12 Nye, nunya, gboe ayedzedze le, eye asinye mee tamebubu vavā fe sidzedze le. 13 Yehowa-vōvō enye fulēle v5; melē fu dada, ḁokuidododēdzi, mo vōḁi kple alakpanu. 14 Tonyee nye adanḁede kple edzisusu; nyee nye gomeseḁe, eye tonyee nye ḁusē. 15 Dzi-nyee fiawo tona qua fia, eye amegāwo dea se dzōdzōe. 16 Dzi-nyee tatowo tona qua amegā, eye anyigba dzi vōnudrōlawo katā nya ame ḁkutawo. 17 Melōa amesiwo lōm, eye amesiwo diam la, kpōam. 18 Kesinonu kple bubu, nu xoxo-wu kple dzōdzōenyenyē le asi-

nye.^a 19 Nye kutsetse xō asi wu sika kple sika nyuito, eye nye nukpōkpo nyo wu klosalo nyuito. 20 Dzōdzōenyenyē je mo dzi zom mele kple nu dzōdzōe je tofe, 21 ne mana kesinonu amesiwo lōam, eye made nu nudzrōḁe na wo fū.

22 Yehowa wōm menyē efe mo je gōmetoto, efe nuwōwōwo je gbāto tso blema ke.^b 23 Tso tititi wodom, tso gōmedzedze me ke, esime anyigba dzō kekekele. 24 Wodzim, hafi to goglowo nava ḁo anyi, hafi ne tsidzōfe, siwo me tsi le tanḁaḁ la, nava ḁo anyi. 25 Wodzim, hafi ne woava ḁi towo de agu me; medo ḁgō na togbawo, 26 hafi ne wōava wō anyigba kple gbeḁe kpakple anyigba godoo je anyiko gbāto. 27 Mele etefe, hafi wōwō dzifo, esime /wōdzidze dzingoli de to gogloawo dzi; 28 esime wōsa alilikpowo de dzi me, eye to goglowo dzi tsi bōbōbō. 29 Esime wōḁo sefe na atslafu, ne magagbo efe sedede dzi ayi o, eye wōḁo anyigba je zo anyi la,^c 30 menyē donunḁa le egbo, nye dzeme ko gbesiagbe, eye mewo ḁo abe fefe ene le eḁku me yeawokatāyi; 31 mefe le efe anyigba dzi godoo, eye ^ame-kpō dzidzo le amegbetaviwo ḁu.

32 Eyata, mi viwo, mido tom. Woayra amesiwo dzra nye mowo ḁo. 33 Mido to amehhe, ne miadze nunya, eye migagbee o. 34 Woayra amesi ḁoa tom hedzōa nye vōtru nu gbesiagbe, eye wōkpōa nye agbo fe agbalinu dzi. 35 Elabena amesi je asi tum la, efe asi tu agbe, eye wōkpōa amenuveve tso Yehowa gbo.^k 36 Ke amesiwo dam fu la, wowo nu vevi wo ḁoku; amesiwo katā lē fum la, ku lōm wole.

Nunya je ameyayo xōlōte.

9 Nunya tu xō, eye wōkpa efe soti adreawo, 2 ewu efe lāwo, edzro efe wein, eye wōḁo kplō hā;^o 3 edo efe dolanyōnuwo ḁa, ne woado ḁli le dua fe kōkōfewo be: 4 „Mi bebewuwo, miva dze afii!“ Ele gbōgblom na nnyalawo be: 5 „Miva, ne miadḁu nye abolo, eye miano nye wein, si metoto la! 6 Midē asi le bo-

^a16, 12; Nyagb. 10, 16.

^bMat. 22, 4.

^c6, 12-19.

^d3, 14.

^e3, 2.

^fMo. V. 39, 3.

^gHl. 38, 10, 11; Ps. 104, 9.

^hHl. 26, 10.

ⁱ1, 20-33.

^jHl. 28, 27.

^k2, 18, 19.

metsitsi nu, ne miano agbe, eye milé gomesese fe mo tso tē.^a 7 Amesi le monu fiam fewudula la, kpɔa ŋukpe fua edokui, eye amesi le mo kam na ame vōdi la, dzu wōnyena nē. 8 Megaka mo na fewudula, ne wōalé fu wò o; ka mo na nunyaala boŋ, eye aló wò.^f 9 Na nu nunyaala, eye wōganya nu de dzi; fia nu ame dzodzœ, eye wōadzi efe nunyanya de dzi. 10 Yehowa-vovó enye nunya fe gometoto, eye sidzedze kòkòeto la enye gomesese.^g 11 Elabena wò ŋkekewo asò gbò to dzinye, eye agbenofewo adzi de edzi na wò.^h 12 Ne édze nunya la, enye vide na wò ŋuto; ke ne enye fewudula la, wò dède akpee.

13 Nyonu bometsila fe mo nyrà, bebewu wōnye, eye nunya mele tagbo nē o. 14 Ebòbo nò zikpui dzi le efe afe fe agbalinu le dua fe kòkòfe, 15 ne yeayo amesiwo to mo dzi yina, amesiwo lé woje mo tso tē be: 16 "Amesi nye gegeme la, neva dze afi!" Eye wole gbogblom na nunalawo be: 17 "Tsi, si wofi, eyae vivina, eye vivinebolo le ŋane."ⁱ 18 Ke menyae be, ŋoliwo le afima, eye be amesiwo wokpe la, tsiéfe fe aɓi me wole o.

Dzodzœnyenye yayra, nuvó mayramayra.

10. Salomo fe lododowo. ðevi nyanu doa dzidzo na fofoa; ke ðevi tsibome enye nu-xaxa na dada.^p 2 Kesinonu madzomazdo menye videa deke o; ke dzodzœnyenye dea ame tsoa ku me. 3 Yehowa megbea ame dzodzœwo fe "dowuamenutsitsi o; ke etutua ame vōdiwo fe didi da. 4 Amesi woa alɔgbɔlɔ le dɔ ŋu la, ado ko, ke veviedolawo fe asi hea kesinonu vɛ.^t 5 Amesi foa nu fu le dzomeŋoli la, vi nyanue: amesi doa aló le nuŋeyi la, vi wɔŋukpenanue. 6 Yayra ava ame dzodzœ fe ta dzi, ke ŋutasesé yla de ame vōdiwo fe nu me. 7 Dkudodo ame dzodzœ la dzi zua yayra, ke "ame vōdi la fe ŋko nyunyona. 8 Amesi nunya le tagbo na la, xɔa sedede na edokui; ke bometsila, si glāgbɔ li na la, dea edokui gbegblé me. 9 Amesi fe azolime ŋu fɔdidi mele o la,

a 1, 22.
b 6, 13.

d kp. 31; 13, 14.

e Pet. I 4, 8.

f 23, 9.

g 1, 7.

h 3, 2. 16.

i 18, 11.

j Lu. 16, 19.

k 20, 17.

l Ps. 127, 2.

m 1, 27.

n 15, 20; 17, 21, 25.

o Ps. 37, 4.

p Ps. 37, 19, 25.

q 6, 8-11; 12, 24, 27; 13, 15; 28, 19.

r 9, 11; 14, 27.

s Ps. 9, 19.

t Hi. 8, 13.

u Hi. 18, 17; Ps. 9, 6.

v 3, 26.

w Ps. 112, 6.

x 2, 22.

y kp. 11; Ps. 37, 30.

azo dedie; amesi gló efe mo la, asi atui. 10 Amesi b̄miāa ŋku de ame la, hea dziku vɛ; bometsila, si glāgbɔ li na la, dea edokui gbegblé me. 11 Agbevudo enye ame dzodzœ fe nu, ke ŋutasesé yɔ ame vōdiwo fe nu me.^d 12 Fuléle dea dzre afe, ke 'lɔlɔ tsyɔa dzi-dadawo katā dzi. 13 Nɔgomeselawo fe nuyiwo dzi wokpɔa nunya lena, ke ame manyanuwo fe mēdome tɔ enye ati. 14 Nunya-lawo dzraa sidzedze dɔ; ke bometsila fe nu te de gbegblé ŋu. 15 Hoto fe kesinonuwo nye du sesé nē; ke hiāto fe gbegblé enye efe aheadada.ⁱ 16 Ame dzodzœ woa efe dowofetu ŋu dɔ hena agbenonɔ; kame vōdi la woa efe vide ŋu dɔ hena nuvówɔwɔ. 17 Amesi dzraa amehede dɔ la, ele agbemo dzi; ke amesi mebuwa mokaname o la, etra mo. 18 Amesi léa fu ame le adzame la, alakpanue; eye amesi lia ame gome la, bometsilae. 19 Dadafu megbea nufofo vivivo me o; ke amesi kpɔa efe nuyiwo dzi la, nunyaalae. 20 Klo-salo nyuito enye ame dzodzœ fe aɔe; ke ame vōdi fe dzi mele deke me o. 21 Ame dzodzœ fe nuyi kpɔa ame geɔewo; ke numanya wua bometsilawo. 22 Yehowa fe yayra woa ame kesinoto agbagba madzemadzee.ⁿ 23 Alesi nu vlo wɔwɔ nye fefenui na bometsila la, nenema nunya le na nɔgomesela. 24 "Nusi sim ame vōdi le la, eyae dzɔna de edzi; ke 'ame dzodzœwo fe didi vaa eme na wo. 25 Ne ahomya fo la, ekema ame vōdi la nu ayi; ke ame dzodzœ la ali ke tegbee. 26 Alesi aha tsitsi le na aduwo kple dzudzo na ŋkuwo la, nenema kviato le na amesi dɔ dœ. 27 Yehowa-vovó dzia agbe me ŋkekewo de edzi; ke ame vōdiwo fe fewo ato de eme."^r 28 Ame dzodzœwo fe 'lala zua dzidzo, ke ame vōdiwo fe 'mɔkpokpo zua ya. 29 Yehowa fe mo enye mō sesé na fɔmadila, ke enye gbegblé na nu madzomazdo wolawo.^o 30 Ame dzodzœ mavá akpɔ o tegbee, ke 'dame vōdiwo matsi anyigba dzi o. 31 Nunya miena tsoa ame dzodzœ fe nu me; ke alakpaɔe atrsɔ.^y 32 Ame dzodzœ fe nuyi nyaa

nya dzeto gbogblo, ke ame vōdī fe nu enye alakpago.

Mawuvōlāwo kpōa dzogbenyuie, mawumavō-
lāwo kpōa dzogbevōe. * 31, 30.

11. Nudanu amebato enye gūnyo na Yehowa; ke nudanu blibo dzēa egu.^d 2 Afisi dāda le la, afi-ma ŋukpe hā le; ke amesiwo bō-bōa wo dōkui de anyigba la, si me nunya le.^e 3 Fōmadi enye nutefewolawo kplōla; ke alakpa tsrōa ame mawonutefewo.^g 4 Kesinonu menye videa deke le dzi-kudogbe o; ke dzōdzōenyenye dea ame tsoa ku me.^h 5 Ame madifō fe dzōdzōenyenye taamō nē; ke ame vōdī fe vōwōwō tsoṅe fua anyi. 6 Nutefewolawo fe dzōdzōenyenye dea wo; ke ame mawonutefewo ŋuto fe dzōdzō wotsōna lēa woe. 7 Ne ame vōdī la ku la, ekema efe mōkpōkpō nu yi, eye ame vlowo fe lala zu ya.^k 8 Wōdeā ame dzōdzōe tsoa hiā me, eye ame vōdī xōna de etefe.ⁿ 9 Yakamewo fe nūfofo tsrōa wo haviwo; ke nunya wotsōna dea ame dzōdzōewoe. 10 Ne enyo na ame dzōdzōewo la, du kpōa dzōdzō; eye ne ame vōdīwo tsrō la, aseye dīna. 11 Nutefewolawo fe yayra nana du fe ŋko dea dzi; ke ame vōdīwo fe nu nana wōgbāne fua anyi.^r 12 Ame manyanu doa vlo ehavi; ke ame nyanu zia kpi. 13 Amegomezōla oua go nya yayla, ke nyatefeto ylaa nya. 14 Ne kplōla meli o la, duko yia to, ke dēde toa adagudela gedewo dzi. 15 Amesi fu asi ako de ame bubu nu la, eme manyo nē o; ke amesi gbe fenulēle la, anō dedie.^u 16 Nyōnu nyodōme fe asi sua bubu dzi; ke ŋutasēlāwo fe asi sua kesinōnu ko dzi. 17 Dōmenyoto wāa nyuie na eya ŋuto dōkui; ke ŋutasēla wāa nu vevee eya ŋuto fe ŋutilā. 18 Ame vōdī kpōa vide fuflu; ke amesi fāa dzōdzōenyenye la, akpō fetu vāvā. 19 Dzōdzōenyenye vāvā hea agbe vē; ke vōdīyometiti hea ku vē.^z 20 Amesiwo si alakpadzi le la, gūnyo wōnye na Yehowa; ke amesiwo fōdidi mele wo fe zōzōme ŋu o la, fe nu nyōa egu. 21 Mīna mīatso gbe, ne woahagbe tohehe na ame vōdī fi! Ke wōde ame

dzōdzōe fe fōme ya. 22 Nyōnu dzetugbee, si nye avō la, le abe afeha, si sikage le ŋoti me na ene.^a 23 Ame dzōdzōewo fe didi enye dzogbenyuie dēde sōŋ; ke ame vōdīwo fe mōkpōkpō enye dziku.^b 24 Amea dewo na nu gedē, ke wokpōa ho de edzi; amea dewo vea nu le nusi dze be, woawo la gbō, ke ahe ko wōdana. 25 Wōadi fo na luō dōmenyoto la taŋ, eye woana tsi amesi na tsi wono.^f 26 Amesi miā asi de bli dzi la, amewo ado diŋu nē, ke yayra ava blidzrala fe ta dzi. 27 Amesi ti nyuie yome la, efe nu adze ame ŋu; ke amesi di vō la, ado goe. 28 Amesi dō ŋu de efe kesinōnu ŋu la, adze anyi; ke ame dzōdzōewo ade ama abe angba ene.ⁱ 29 Amesi gblē efe afe la, adu aya; eye bometsila azu dola na nunyala. 30 Ame dzōdzōe fe kutsetse enye lagbeti, eye nunyala xōa dziwo na edokui. 31 Kpō dā, wōdōa etefe na ame dzōdzōe ke hā le anyigba dzi, ouu keke wōayi ame vōdīwo kple nuvōwōlāwo nye gea?^o

Nunyala kple bometsila fe dōkuliēle.

12. Amesi lōa amehēhe la, elōa sidzedze; ke amesi lēa fu mōkaname la, gbelēmēle.^p 2 Ame nyul fe nu nyōa Yehowa ŋu, ke ebua tō ayeme la. 3 Nu vōdī wōwō mana amegbetō nālī dī o; ke ame dzōdzōe fe ke mavā o.^s 4 'Nyōnu zāze enye fiakuku na tsrōa; ke nyōnu ŋukpenanuwōla enye ŋudui le efe fuwo me. 5 Ame dzōdzōewo fe tamesusuwo le etefe; ke ame vōdīwo fe adagudedewo nye alakpa.^v 6 Ame vōdīwo fe nya dea xa de amēvū ŋu; ke dzi me dzōdzōewo fe nu dea wo. 7 Wōatutu ame vōdīwo afu anyi, eye womaganō anyi o; ke ame dzōdzōe fe afe atsi anyi.^y 8 Ame fe nunya nue wokafunē dō, ke wōdōa vlo amesi fe nya medzea to o. 9 Ame tse, si si subōla le la, nyo wu amesi le asi tōm ako, gake abolokoe le ewōm. 10 Ame dzōdzōe sea veve na efe lāwo ti; ke dzi kplala li na ame vōdīwo.^a 11 Amesi de efe agble la, akpō abolo fū; ke amesi le nu fufluwo yome dim la, tagbō meli nē

^b kp. 7.
^d 16, 11; 20, 10;
Mo. III. 19, 35.

^e 16, 18; 18, 12.
^f 19, 17.

^g Ps. 52, 7.

^h 10, 2.

ⁱ Ps. 52, 9, 10.

^k 10, 28.
^l 3, 18; 15, 4.

ⁿ 21, 18; Yes.
43, 2.

^o Pet. I. 4, 17, 18.

^p 13, 1, 18.
^r 28, 12; 28, 2.

^s kp. 12.
^t 31, 10-31.

^u 6, 1, 2.
^v Fla. I. 12, 6-9.

^y 10, 25; Hl. 8, 13
v. 19.

^z 19, 22.

^a Mo. U. 22, 5.

o.^a 12 Nu vlo wɔlawo fe aboyonu le ame vɔdiwo dzrom; ke ame dzɔdzɔewo fe ke adze.^b 13 Nuyiwo fe dadaju enye mɔ na vɔdiwo la; ke ame dzɔdzɔe sina le hiã nu. 14 Amegbetɔ fe nu fe kutsetse hea nyui vana ne taŋtaŋ; eye 'nusi ame fe asi wɔ la, eya gbugbɔna vana ne. 15 Bometsila fe mɔ dzɔna le eya nɔto ŋku me: ke nunyala doa to adaŋudodo. 16 Bometsila mesea dzikudodo o; ke amesi xlaa efe dzu la, nunyala. 17 Amesi nu nyatefe dona le la, gbɔaa nusi le etefe; ke avatsodasefo daa alakpa. 18 Amea dewo fe nufofo le abe yitame ene; ke nunyalawo fe ade daa gbe le ame ŋu.ⁱ 19 Nyatefenuyi aɔ anyi tegbee; ke alakpaɔe aɔ anyi adabafofo deka ko. 20 Alakpa le dzi me na amesiwo do vɔwɔwɔ; ke amesiwo dea adaŋu le nɔtifafa ŋu la, hea dzidzo ve. 21 Vɔa deke makpe ame dzɔdzɔe o; ke ame vɔdiwo la, dzɔgbevɔgo wonye. 22 Alakpanuyiwo nye ŋunyo na Yehowa; ke amesiwo wɔa nutefe fe nu nyoa egu. 23 Nunyala mekɔa nu le efe sidzedze dzi o; ke bometsila fe dzi doa boblo efe bometsitsi.^o 24 Veviedola fe asi adu fia; ke kviatɔ adzo nu.^p 25 Nuxaxa le dzi me tea ame de anyi; ke 'xɔlɔnya doa dzidzo na ame. 26 Ame dzɔdzɔe tsaa ŋu na efe lɔnyife; ke ame vɔdiwo fe mɔ kplɔa wo tranae. 27 Kviatɔ memea efe adelã o; ke veviedodo la nu xɔasi wɔnye na amegbetɔ.^t 28 Agbe le dzɔdzɔenyenye fe mɔ dzi; ke mɔ dzedexe kplɔa ame yia ku mee.

Le nunyala kple bometsila ŋu.

13. Vi nyanu sea fofoa fe amesi hehe; ke mokaname metsɔa fu de fewudula ŋu o.^v 2 Ame fe nu fe 'kutsetse wotsɔna qua nu nyui; ke ame mawɔnutefewo fe dzodzro enye nɔtasese. 3 Amesi kpɔa efe nu dzi la, dzraa efe luwo do; ke amesi ke efe nuyiwo la, gbeɣlɛ adi kpee.^a 4 Nu le kviatɔ dzrom, gake dzodzroe; ke veviedola adi fo.^d 5 Ame dzɔdzɔe la lɛa fu alakpanya; ke ame vɔdi la dea dzu kple ŋukpe edokui ŋu. 6 Dzɔdzɔenyenye kpɔa

^a 28, 19.

^b kp. 3.

^d Mat. 5, 3; Nyad. 2, 9; 3, 17.

^e Ro. 2, 6.

^f 24, 20; Hi. 5, 14; 18, 5, 6, 18.

^g 28, 26.

^h 1, 5.

ⁱ 13, 2.

^k 10, 11; 14, 27.

^l 6, 17.

ⁿ 12, 23; 15, 2.

^o 29, 11.

^p 10, 4.

^q 16, 24.

^r 12, 1.

^t kp. 24.

^u 14, 14, 19; 28, 8; Nyagb. 2, 26.

^v 1, 8; 12, 1.

^w 12, 14.

^x 22, 15.

^y 12, 18; 21, 23.

^z Ps. 34, 11.

^d 10, 4.

amesiwo fɔdiɔi mele wofo zɔzɔme ŋu o la ta; ke nu tovo wɔwɔ fua nu vɔdi wɔlawo anyi. 7 Amea dewo doa kesinɔto wo dokui, ke agaga hã mele wo si o; amea dewo doa ame dahe wo dokui, ke nu bɔ de wo si.^d 8 Kesinɔnu amesiwo dea efe agbee; ke ame dahe mesea nɔdzidonyaa deke o. 9 Ame dzɔdzɔewo fe kekeli klɛna nyuie; ke ame vɔdiwo fe /akadi tsina. 10 Dadala dzre sɔŋ ko wɔhena ve; ke nunyala le amesiwo nana woɔa adaŋu na wo la dome. 11 Kesinɔnu, si wotsɔ hosuhosudodo kpɔe la, azu vee; ke nusi wofo fu veeve la, adzi de dzi. 12 Lala vivivo de wɔɔa veve na dzi; ke didi, si va me la, agbeti wɔnye. 13 Amesiwo vlo nya la, atsrɔ; ke amesiwo sedede dzia ŋu na la, woɔa etefe ne. 14 Nunyala fe nɔfiame la, agbevudo wɔnye, ne woɔa asa na ku fe mɔ.^k 15 Gɔmesese nyui hea nɔdzedzekpɔkpɔ ve; ke ame mawɔnutefewo fe mɔ kplɔa wo dea gbeɣlɛ me. 16 Nugɔmesela wɔa nu de nunya me; ke 'bometsila tsɔa bometsitsi doa boblo. 17 Duxɔla vɔdi gena de dzɔgbevɔe me; ke duxɔla nyatefeto daa gbe le ame ŋu. 18 Ahedada kple ŋukpe ava amesi gbe amehhe la dzi; ke amesi bu mokaname la, woade bubu egu.^s 19 Ne ame fe didi va me la, evivia luwo nu; ke vɔtsitsri enye ŋunyo na bometsilawo. 20 Ne ɛzo kple nunyalawo la, adze nunya; ke ne ɛde ha kple bometsilawo la, azu ame gbeɣlɛ. 21 Dzɔgbevɔe tia nuvɔwɔlawo yome; ke etsɔa nyui tua fe na ame dzɔdzɔewo. 22 Viwo fe viwo nyia dɔmenyoto fe dome; ke wodzraa nuvɔwɔla fe nuwo do na 'ame dzɔdzɔe. 23 Agble yeye me nu naa nuɔdu ame dahewe fũ; ke amea dewo tsrɔna to wofo nu madzɔmadzɔ wɔwɔ me. 24 Amesi vea nu le efe amefoti gbɔ la, lɛa fu via; ke amesi lɔns la, tsɔna de tohehe ŋu bla.^c 25 Nu le ame dzɔdzɔe si wɔɔa adɔ adɔ fo; ke dɔkoe le ame vɔdi fe fodo wɔm.^b

Nunya vavãto kafukafu le amegbetɔ fe agbe me.

14. Nyɔnuwo fe nunya tua wofo xɔ; ke bometsitsi tsɔa eya

nuto fe asi gbāns fua anyi. 2 Amesi
 vāa Yehowa la, toa mō dzodzōe
 dzi; ke amesi toa mō gōglō dzi
 la, doa vloē. 3 Bometsila fe nu
 enye amefoti hena efe dāda; ke
 nunyalawo fe nuyi kpōa wo dzi.
 4 Ne nyiwo meli o la, lāto me
 dia fuflu; ke nyitsu fe nūsē wo-
 tsona kpōa agblemenu gedē. 5
 Ɖasefo nyatefeto mekaa avatso
 o; ke avatsodasefo daa alakpa.
 6 Fewudula le nunya dim ouu do
 kpoe; ke sidzedze le bōbōe na nu-
 gomeselawo. 7 Te dā le bometsila
 gbō, elabena mēdēa si gomesese
 fe nuyiwo o. 8 Nunyalawo fe aye-
 dzedze enye be, wōalé ŋku de
 wofe zōzōme ŋu; ke bometsilawo
 fe bometsitsi enye alakpa. 9 Avu-
 lēvōsa le alome dem le bometsi-
 lawo ŋu; ke ŋudzedze kpōkpō le
 nutefewolawo dome. 10 Dzi nya
 eya nuto fe nuxaxa, eye ame tuto
 mate ŋu akpō dzidzo dēe ti o.
 11 Ame vōdiwo fe kafe agblē, ke
 nutefewolawo fe agbadō ade ama.
 12 Amea dewo fe mō dzo le wo
 ŋku me; ke efe nuwuwu enye ku
 fe mō. 13 Veve le dzi me wotoa
 egbō koa nu; ke dzidzo sia fe nu-
 wuwu nyea nuxaxa. 14 Tosēla fe
 zōzōme dia fo nē, nenema enye
 ame nyui fe nuwōwō hā. 15 Ame-
 bebewu xōa nya sia nya dzi se-
 na; ke nunyala lēa ŋku de efe
 afōdēde ŋu. 16 Nunyala vōna,
 eye wōtsria vō; ke bometsila nyrā-
 na, eye wōdōa dzi de edokui ŋu.
 17 Dōmedzoeto wōa bometsinu;
 wōalé fu amesi doa aye de tame.
 18 Amebebewuwo tōe nye bome-
 tsitsi, ke nunyalawo vāa 'sidze-
 dze gongōŋ. 19 Ame vōditōwo
 abōbō na ame nyuiwo, eye nu-
 vōwōlawo anō ame dzodzōe fe
 agbo nu. 20 Ame dahe fe hati-
 wo ke hā lēa fui; ke xōlō bō de
 kesinōto si. 21 Amesi doa vlo
 ehavi la, ewō nuvō; ke amesi vea
 hiātō nu la, "woayrae! 22 Ɖe ame-
 siwo dōa vō de tame la, metrana
 oa? Ke amenuveve kplē nyatefe
 vana na amesiwo dōa nyuie de
 tame. 23 Agbagbadzedze hea vide
 vs; ke nu kpōlōe fofo hea hiā vs.
 24 Nunyalawo fe kesinonu enye
 fiakuku; ke bometsilawo fe bo-
 metsitsi la, bometsitsi ko wōnye.
 25 Ɖasefo nyatefeto enye amexo-

a 12, 17.

b 18, 10.

d 13, 14.

e 16, 22; 19, 11.

f 12, 4.

g 17, 5.

h 18, 17.

i Mo. I. 41, 38.

k Hi. 18, 14.

l 12, 7.

m kp. 18; Fia. I.

12, 13, 16.

o 12, 22.

p kp. 22; 13, 1.

r Ef. 5, 15.

s 19, 4, 7.

t kp. 29; 21, 27;

28, 9; Mo. I. 4, 4.

5; Yes. 1, 11-15;

Lu. 18, 9-14.

u Ps. 41, 2.

v 11, 20.

y 10, 4.

z 10, 17; 29, 1.

aa Hi. 26, 6; Ps.

139, 8; Yer. 17,

10.

la de agbe; ke avatsodasefo enye
 alakpato.^a 26 Dzidefo vevi le Ye-
 howa-vōvō me, eye sitsofe wō-
 nye na viawo.^b 27 Yehowa-vōvō
 enye agbevudō, ne woafō asa na
 ku fe mō.^d 28 Fia fe atsyō le du-
 ko fe agbōsōsō me; ke ne amewo
 zu oee la, ekema amegādudu yi
 to. 29 Dzigbōdito la, nunya gedē
 le esi; ke dōmedzoeto doa boblo
 bometsitsi.^e 30 Dzi nyōdome enye
 agbe le lā me; ke ŋuōvāā enye
 /ŋudui le fuwo me. 31 Amesi ^{te}
 ame tss de anyi la, dea alōme le
 ewōla ŋu; ke ^hamesi vea ame dahe
 nu la, dea bubu eŋu. 32 Woatso
 ame vōdī fe vōwōwō atutui afu
 anyi; ke ame dzodzōe la akpō si-
 tosofe le efe ku me. 33 Nunya le
 nugomeselawo fe dzi me, eye wō-
 dea edokui fiana le bometsilawo
 dome. 34 Dzodzōenyenye doa du-
 ko de dzi; ke nuvō enye anyigba-
 dzitowo fe ahōlōbōbō. 35 Ɖola
 nyanu fe nu anyo fia ŋu; ke ado
 dziku de esi wōa ŋukpenanu la ŋu.

Nunya hea xoxo vanc; bometsitsi hea gbeblē vanc.

15. Nyanudōdō fāfātsia dziku nu;
 ke gbe da de ame gbō nana
 dōmedzoe flana.^q 2 Nunyala fe
 ade hea sidzedze vs; ke ^obome-
 tsitsi doa go tso bometsila nu
 gbēgbēgbē. 3 Yehowa fe ŋku le
 vō kplē nyui ŋu le afiawo katā.
 4 Ade fāfā enye agbeti; ke ne
 alakpa le eŋu la, enye abidede dzi
 ŋu. 5 Bometsila doa vlo fofoa fe
 amehehe; ke amesi bua mokana-
 me la, adze nunya.^p 6 Kesinōnu
 bō de ame dzodzōe la fe me; ke
 gbeblē le ame vōdī fe nukpō-
 kpō me. 7 Nunyalawo fe nuyiwo
 le dzodzo dom sidzedze; ke bo-
 metsilawo fe dzi metoa mō dēka
 o. 8 Ame vōdiwo fe vōsa enye
 ŋunyo na Yehowa; ke nutefewo-
 lawo fe gbedododa dzea eŋu.^t
 9 Ame vōdī fe zōzōme enye ŋu-
 nyo na Yehowa; ke eīsa amesi
 tia dzodzōenyenye yome.^v 10 To-
 hehe vōdī enye amesi gbēlē mō
 dzodzōe dī la tō; amesi lē fu mo-
 kaname la, aku.^z 11 ^{aa}Tsiēfe kplē
 aḷime le nuvo le Yehowa ŋku
 me, ouu keke wōahayī amegbeti-
 viwo fe dzi nye ge! 12 Fewudu-
 la melōna be, woagbe nya na ye

o, eye meya nunyalawo gbo. ^a 13 Dzi konu nana mo kona; ke ne dzi le nu xam la, ekema wona vna le dzidefo qu. 14 Nugomesela fe dzi dia sidzedze; ke bometsilawo fe nu medena le bometsitsi qu o. 15 Hiato fe pkekewo kata nye v; ke dzi kpdzidzo enye aglotutu atradi. ^c 16 Nu vi noamesi, si qu Yehowa-vov kpe do la, nyo wu kesino-nu gede, si me dzimadedi le. ^g 17 Ama agba deka, si qu lol kpe do la, nyo wu nyitsu dami, si qu fuléle kpe do. 18 Dome-dzoeto doa avu, ke tufala tsia dzre nu. ^h 19 Kuviatu fe mo enye nukpo; ke nutefewolawo fe tofe enye mo tata. 20 Vi nyanu doa dzidzo na fofoa; ke bometsila doa vlo dada. ⁿ 21 Bometsitsi enye ame manyanwo fe dzidzo; ke nugomesela toa mo dzodze. 22 Afisi adanudele mele o la, tamedodowo tsia akpo dzi; ke afisi adanudela gedewo le la, edzea edzi. ^p 23 Ame fe nu fe nya nudodo doa dzidzo ne: eye aleke nya, si wogblo de egbloxi la, mehevivinae oa? 24 Nunyalawo fe agbewo do ta dzi, ne woafu asa na tsiefe le anyi me. 25 Yehowa gbáa dadalawo fe afe da, ke edoa lifo na ahosiwo. 26 Tamedodo vdi enye gnyo na Yehowa; ke nya dzeto dzana le enku me. 27 Amesi le zánuxoxo yome dim la, efe afe agblé; ke amesi lé fu adzoxoxo la, ano agbe. ^q 28 Ame dzodze fe dzi bua tame, ne woado nya qu; ke vdiwawo le dodom le ame vdi nu gbebgégbé. 29 Yehowa le adzoge tso ame vdiwo gbo, ke esea ame dzodzewo fe gbedododa. ^s 30 Mokoko doa dzidzo na dzi, ^b nya nyui xoxo dea ami futo me. 31 To, si sea mokaname agbetu la, noa nunyalawo dome. 32 Amesi gbea amehehe la, edoa vlo eya guto dokui; ke amesi sea mokaname la, adze nunya. ^d 33 Yehowa-vov vdi enye amehehe, si kplaa ame dea nunya me; dokuibobo nye xoxo na bubu.

Mawu kpoa ame fe nuwona.

16. Amegbetu to enye dzi fe tamedodowo; ke Yehowagbo

ade fe nudodo tsona. 2 Ame fe zozomewo kata dzana le eya guto nku me; ke Yehowa ye daa gbo-gbowo kpona. ^b 3 Tso wo dawo de asi na Yehowa; ekema wo tamedodowo adze dzi. ^d 4 Nusianu, si Yehowa wo la, kple etoe li, eye ame vdiwo ha hena dzogbevde-gbe. 5 Dadalawo kata nye gnyo na Yehowa. Mina mitso gbe; ne woahagbe tohehe na wo fi! 6 Lol kple nyatefe wotsona lea avu vodada, eye Yehowa-vov wotsona tsria vde. 7 Ne amea de fe zozome dze Yehowa qu la, enana be, efe futowo ke ha naa gutfafa me kpili. ^k 8 Nu vee, si qu dzodzenyenye kpe do, nyo wu nukpoko gede, si qu nu madzomadzo wowo kpe do. ^j 9 Amegbetu fe dzi susua efe mo qu; ke Yehowa ye fiaa mo efe afodede. ^o 10 Afiatotsoto le fia fe nyiwo me; efe nu mada le vnododrwo me o. 11 Nudanu nyui kple nudada nyui tso Yehowa gbo; efe nuwawo enye nudakpewo le akplo me. ^f 12 Nu vdi wawo enye gnyo na fiawo; elabena dzodzenyenye nana fiazikpui lia ke. 13 Nyui dzodze dzea fiawo qu; eye amesi fe nyawo le etefe la, wolona. 14 Fia fe dziku enye ku fe dola; ke nunyala faa dzi ne. ⁱ 15 Ne fia fe mo ko la, agbee woye, eye efe gudzedzekpoko le abe adametsidodo ene. ^o 16 Aleke gbege nunyakpoko mehenyo wu skae, eye gomesesekpoko mehefo klosalo tae o! ^l 17 Vdi-tsitri enye nutefewolawo fe motata; amesi lea nku de efe zozome qu la, kpoa efe agbe ta. 18 Dada doa ngo na gbeblé, eye dokuidododedzi na anyidzedze. ^a 19 Dokuibobodeanyi le hiawo dome nyo wu ne woam aboyonu kple dadalawo. 20 Amesi lea to de nya qu la, efe asi sua nyui dzi; amesi doa dzi de Yehowa qu la, woayrae! 21 Amesi si dzi nyanu le la, woyona be nugomesela; nya vivi dzia nufiame de dzi. 22 Gomesese enye agbevudo na amesi si wole; ke bometsitsi enye tohenu na bometsilawo. 23 Nugomesela fe dzi nana efe nu dzea nunya, eye efe nyiwo dzia nufiame de dzi. 24 Nya dzeto la

a 9, 8; 13, 1.
b 21, 2.
c Pa. 37, 5.
e kp. 13; 17, 22.
f 11, 21.
g 16, 8; 17, 1; Pa. 37, 16.
h kp. 1; 26; 21; 22, 22.
i 24, 30, 31.
j Mo. I. 31, 24; 33, 4.
k 16, 18.
l nu 10, 1.
m 19, 21.
n 11, 14.
o 11, 1.
p 20, 28; 25, 5; 29, 14.
q 20, 2.
r 19, 12.
s Pa. 15, 5.
t 3, 14; 6, 10, 11, 19.
u kp. 8; Yoh. 9, 31.
v 18, 12.
w 25, 25.
x kp. 5.
y 1, 7.
z 13, 14; 14, 27.
aa 18, 12.

anyitsi wònye, evivina na luoo,
eye wòyaa dā fuwo.^a 25 Amea
dewo fe mō dzona le wo ŋku me;
ke efe nuwuwu nyea ku fe mō.^d
26 Dōwola fe dōwuamee woa dō
nē; elabena efe nūe le du fom
de ete.^c 27 Yakame tia dzogbe-
vōe yome, eye dzo binu le efe
nuyiwo me. 28 Alakpatō dea
dzre afe, eye sakplito māa xōlō-
wo dome.^g 29 Dutasēla blea eha-
vi nu, eye wōkplōne toa mō ma-
nyomanyo dzi.^h 30 Amesi miā
ŋku la, edo vō de ta me, amesi
vā nuyi de nu me gongōŋ la, ewo
vō de goe xoxo.ⁱ 31 Atsyōfiakuku
enye ta fowō, dzadzōenyenyē fe
mō dzi wokpōne lena.ⁿ 32 Dzi-
gōdītō nyo wu kalēto, eye amesi
qua edokui dzi la, nyo wu duwo
xōla.^o 33 Woda dzidzenu de aka-
me, ke Yehowa tōe nye emetso-
tso katā.

Nunya kple bometsitsi dea wo dokui tsana le
nufofo me.

17 Abolo fuŋlu dudu, si me dzi-
dzeme le, nyo wu afe, si
me yō fū kple akpedavosa, eye
dzre kpe de eḡu.^s 2 Kluvi nya-
nu adu amegā de afevi ŋukpena-
nuwola dzi, eye eye kple nōvia-
wo anyi dome. 3 Sonu li de klo-
salo ŋu, eye kpo li de sika ŋu;
ke Yehowa doa dziwo kpōna.^v
4 Vōdītō lēa to de alakpanuyiwo
ŋu, eye avatsokala fua to anyi
de gbegblē fe ade ŋu. 5 Amesi
dea alome le ahetō ŋu la, edoa
vlo ewola; amesi kpōa dzidzo le
dzogbevōe ŋu la, womagbe tohehe
nē o.^r 6 Amegā dedī fe fiakuku
enye viawo fe viwo, eye viwo fe
atsyō enye wo fofowo. 7 Nyagā-
gbgbo medze bometsila o, ouu
keke avatsokaka nahayi bubume
dze ge o. 8 Zānuxōla bu be, kpe
xōasi wònye yexo; afisiafi, si wō-
tō dō la, edzea afe. 9 Amesi
dia dzidada de to me la, ele lōlō
dim, ke amesi hea nya xoxo de
go la, klāa xōlōwo dome. 10 Nya-
heameḡu dea tamena nugōme-
selawo wu na wofe bometsilawo
zi alafa. 11 Aglādzelā dia vōdī-
wōwō yome; eyata woado dola
sēḡuta de eḡu. 12 Gododo sisi-
blisino, si ŋu wode viwo le la,
nyo wu gododo bometsila le efe
bometsitsi me. 13 Amesi tso vō

^a 12, 26.
^b Ps. 109, 5.

^d 14, 12.

^c 18, 7.

^f Yes. 5, 23.

^g 8, 14, 19.

^h 1, 10-14.

ⁱ 18, 24.

^k 8, 1.

^l 8, 13.

ⁿ 20, 29.

^o 14, 29.

^p 10, 1.

^r 15, 12, 15.

^s 15, 16, 17, 16, 8.

^t 4, 26.

^u kp. 21.

^v Ps. 66, 10.

^y 10, 19; Yak. 1, 19.

^z 14, 31.

^a Ps. 128, 6.

^b Hi. 13, 5.

^d Mo. V, 1, 17.

dō nyui tefe la, dzogbevōe mate
dā le efe me o.^b 14 Dzregōme-
toto le, abe alesi wōŋa tōe ene:
eyata dzudzo, hafi nē wōdava dō
gā. 15 Amesi tso afia nyui na
ame vōdī kple amesi bu fō ame
dzadzōe la, ḡunyō woa kple eve
la siaa wonye na Yehowa.^f 16 Nu-
kata bometsila lē ga de asi be,
yeafle nunyae, ewo tagbo mele
esi o de! 17 Xōlō lōa ame yē-
siafi, eye wōtrōna dzōa ame nōvi
le hiā me.ⁱ 18 Amesi lēa fe nu,
eye wōfua asi ako de ehavi nu
la, ame manyanue.^k 19 Amesi lōa
dzidada la, ele dzre lōm; amesi
dea efe agbo wōkōna tsrala la,
ele gbegblē dim. 20 Amesi si
alakpadzi le la, makpō nu nyula
deke o, eye amesi fe ade metoa
mō deka o la, age de dzogbevōe
me. 21 Amesi dzi bometsila la,
akpō nuxaxa, eye bometsila fofō
makpō dzidzo o.^p 22 Dzi kpō-
dzidzo nana lāme hayana, ke gbō-
gbō xanu nana fuwo funa kpla-
kplakpla.^r 23 Ame vōdī xōa zānu
tsoa akōnu, ne yeaglō nya dzō-
dzōe fe mō. 24 Nunya le nugō-
mesela ŋku me; ke bometsila fe
ŋku le anyigba fe mōenu ke.^t
25 Vi tsibome enye dziku na fo-
foa kple nuxaxa na dada.^u 26 To-
hehe na ame dzadzōewo menyo
o, ouu keke wōahayi bubume, si-
wo wōa nutefe la, fofo nye ge o.
27 Amesi mekea nu kplakplakpla
o la, sidzedze le esi, eye ame dō-
ḡudo enye nugōmesela.^y 28 Ne
bometsila zi kplī la, wobuns nu-
nyalae, ne emiā efe nuyiwo la,
wobuns nugōmeselae.^b

Xōlōwōwō.

18 Amesi de edokui de aga le
eya ḡuta fe dzodzro yome
dim la, etsia tre de nunyanawo
katā ŋu. 2 Gomesese medzea
bometsila ŋu o, ke boḡ be, wōade
efe tamesusu de go. 3 Afisi ame
vōdī va la, vlododo, alomedede
kpakple ḡukpe vana. 4 Dutsu
fe numenya enye tō goglo, eye
tōou, si le tsotsom kpakakpaka
la, enye nunya fe vudo. 5 Ame
vōdī dzidede, ne woate ame dzō-
dzōe de anyi le vōnudōrō me
la, menyo o.^d 6 Bometsila fe nuyi-
wo dea dzre afe, eye efe nu yōa

amefofo da. 7 Bometsila fe nu enye efe gbeblē, eye efe nuyiwo nye mō na eya n̄to fe agbe.^b 8 Sakplito fe nyawo le abe nududu n̄ane ene, wodēa d̄ame ke.^d 9 Amesi w̄a al̄gbl̄l̄e le d̄o n̄u la, n̄ugbl̄l̄a n̄ovi w̄onye.^c 10 Yehowa fe n̄ko enye m̄o ses̄ē; afima ame dz̄adz̄e la sina yina, eye w̄on̄a dedie.^g 11 Kesin̄to fe nuwo nye efe du ses̄ē, eye w̄obuna be, gli k̄ok̄owo wonye.^h 12 iHafi ame nadze anyi la, efe dzi dana gb̄ā; i'dokuib̄ob̄o doa n̄go na bubu. 13 Ne amea de mekp̄o se nya, hafi d̄o enu o la, bometsitsi kple n̄ukpe w̄onye n̄e. 14 Dutsu fe dzidodo ts̄oa efe fukpekpewo, ke ne w̄ona v̄o le dzidodo n̄u la, ameka at̄so eya?" 15 Nuḡomesela fe dzi kp̄oa sidzedze, eye nunyala fe to dia sidzedze yome. 16 Amegbet̄o fe nunana naa al̄medefee, eye w̄okpl̄ons̄ yia ame n̄kutawo n̄ku mee.^r 17 Ame gb̄āt̄o dzena abe dz̄adz̄et̄o ene le dzrenya me; ke ewelia va d̄ea eḡome de go. 18 Nudzidze i'tsia dzre nu, eye w̄otsoa nya me na n̄us̄ēt̄owo. 19 N̄ovi, si n̄u woda v̄o d̄o la, tri ako wu du ses̄ē, eye dzrew̄ow̄o le abe fias̄ā fe gametiwo ene. 20 Dutsu fe nu fe kutsetse adi fo na efe jodo, eye efe nuyiwo fe nukp̄okp̄o adi fo n̄e.^y 21 Ku kple agbe le ad̄e si me, amesi dze x̄ol̄s̄e, adu efe kutsetsewo.^a 22 Amesi si nȳon̄u su la, efe asi tu nu nyui, eye efe nu anyo Yehowa n̄u.ⁱ 23 Ame dahe foa koko, ke kesin̄to d̄oa n̄u kple mo kplala. 24 X̄ol̄s̄e ged̄e dzedze aulie; ke x̄ol̄s̄a d̄ewo kuna de ame n̄u wu ame n̄ovi ḡō h̄ā.

Ahedala v̄o Mawu. Bometsitsi, kuviawow̄o kple fewududa fe gukp̄e.

19. Ame dahe, si f̄od̄idi mele efe z̄oz̄ome n̄u o la, nyo wu amesi alakpa le efe nuf̄ofo me, eye w̄onye bometsila.^f 2 Nudzodzro tamebubu man̄ome menȳo o, eye amesi do du efe af̄o la, ada afu. 3 Amegbet̄o fe bometsitsi nana efe m̄o gl̄ōna; ke efe dzi n̄yr̄āna de Yehowa n̄u.ⁱ 4 Kesin̄onu dzea x̄ol̄s̄e ged̄e ame, ke x̄ol̄owo kana le kot̄o n̄u.ⁱ 5 Avatsodasefo matsi tomahe o, eye

a kp. 9; 21, 23; Mo. V. 18, 18 v. 21.

b 13, 3; 16, 28.

d 26, 22.

e 10, 4.

f kp. 4.

g 14, 26; Ps. 30, 2.

h 10, 15.

i 16, 18.

k kp. 5.

l 16, 33.

n 15, 13, 15.

o 20, 2; 16, 14, 15.

p 10, 1.

r Mo. 1. 43, 11.

s 18, 22.

t 16, 33.

u 10, 4; 23, 21.

v 16, 17.

y 12, 14; 13, 2.

z 14, 31; Ps. 41, 2-4; Mat. 25,

40.

a 13, 3.

b Ef. 6, 4.

d 18, 14; 31, 10.

e 16, 9; Yer. 10, 23.

f 23, 6.

g 14, 27.

h 26, 15.

i Kony. 3, 30.

k 21, 11.

l 14, 20.

amesi nu alakpa dona le la, masi o.^a 6 Ame gedewo w̄a n̄kumenui na bubume, eye amesi naa nu la, amewo kat̄a dzea x̄ol̄s̄e. 7 Ame dahe n̄oviwo l̄ea fui, de efe x̄ol̄s̄e w̄o ya agbe kaka le enua? Amesi ti nya yome la, mazu naneke n̄e o.^f 8 Amesi fie nunya la, l̄sa efe agbe; amesi dzra ḡomesese do la, efe asi tu nu nyui. 9 Avatsodasefo matsi tomahe o, eye amesi nu alakpa doa le la, atr̄s̄.^k 10 Agbe vivi n̄on̄o medze bometsila o, ouu keke kl̄uvi nahayi af̄eto du ge de ameḡawo dzi o. 11 Amesi gb̄oa dzi blewu la, nunyalae, eye bubu w̄onye n̄e, nenyē be, ede k̄o d̄a le dzidada n̄u. 12 Fia fe nyanyr̄a le abe dzatavi fe gbetete ene; ke efe n̄udzedz̄ekp̄okp̄o le abe z̄amu le gbe dzi ene.^o 13 Vi tsibome enye dz̄agbev̄e na fofoa, eye nȳon̄u nyaw̄ola enye bet̄r̄o, si le dudum d̄aa.^p 14 Afe kple kesin̄on̄uwo nye domenyinu tso ame fofowo gb̄o; ke nȳon̄u nyanu la, Yehowa gb̄o w̄otsona.^c 15 Kuviawow̄o de w̄od̄oa al̄s̄ ame, eye ame w̄ofome d̄ae wun̄e.^u 16 Amesi dzraa sedede d̄o la, dzraa efe agbe d̄o; amesi mel̄ea n̄ku de efe z̄oz̄ome n̄u o la, aku.^v 17 Amesi ve ame dahe nu la, edo n̄ugbana na Yehowa, eye w̄oad̄o efe nuw̄ow̄o teje n̄e.^y 18 He to na viw̄o. elabena makp̄okp̄o gali; ke megado de tame be, yeawui o.^b 19 Amesi dzi kune heliheli la, axe tohefe; elabena ne ēbe, yeax̄o n̄e la, d̄eko nagado ḡae de dzi. 20 Se ad̄an̄udodo, eye nax̄o amehēhe na d̄okuiw̄o, ne nadze nunya le ȳeȳiȳi, siwo gb̄ona me. 21 Tamedodo gedewo le amegbet̄o fe dzi me; ke Yehowa fe ad̄an̄udede n̄a anyi.^e 22 D̄omenyo enye amegbet̄o fe at̄sȳo, ahedada nyo wu alakpadada. 23 Yehowa-v̄ov̄o hea agbe ve, ame adi fo anyi anyi, eye dz̄agbev̄e d̄eke mava edzi o.^g 24 Ne kuviato de asi agba me la, megagbugbons yia efe nu me tete h̄ā o.^h 25 Ne ēfo fewudula la, ekema ame bebewu adze nunya; ne woka mo na nuḡomesela la, ekema adze si nu.^k 26 Amesi s̄e n̄uta le fofoa n̄u, eye w̄onȳa dada la, vi vloē n̄ukpenanu w̄ola w̄onye. 27 Vinye, ne āse

nyagbename vɔ, hafi ava te ɗa le sidzedze fe nyawo ɗu la, ekema dzudzæ dzro.^a 28 Ɖasefo vɔ dea alome le nya dzadzæ ɗu, eye ame vɔɗi fe nu mia nu madzamadzæ wɔwɔ. 29 Tohehe le dzadzæ ɗi de fewuɗulawo ɗu kple fofo ɗe bometsilawo fe mēdome ɗu.^d

Le nutsuɗu kple gidigidiwɔwɔ ɗuti.

20. Fewuɗula enye wein, eye zidola enye aha muame, amesi wòmu la, madze nunya o.^g 2 Ɖodzi, si le fia ɗu la, le abe dzata fe gbetete ene; amesi do adæ la, eto vo ɗe eya ɗutɔ fe agbe ɗu.^h 3 Bubu wònye na ame, ne wòfo asa na dzre, ke amesiwo katã dea dzre afe la, bometsilawo wonye. 4 Kuviatɔ be, yemade agble le kele me o, eyata wòdia nu le nuɗeyi doa kpoe.^k 5 Dutsu fe tamedoɗo ɗe dzi me le abe to goglo ene, ke nugomesela dune.ⁿ 6 Ame gedewo doa go amesi kɔa mo ɗe wo; ke amesi ɗu woado dzi ɗo la, afika woakpæ le? 7 Ame dzadzæ, si fe zozome ɗu fɔɗidi mele o la, eme anyo na viawo le emegbe.^r 8 Fia, si ba-bɔ na ɔɔnudrɔzikpui dzi la, fe ɗku dea vovo vɔɗiɔwɔwɔ katã me.^s 9 Amekae ate ɗu agbɔ be: Melòlo nye dzi wòkɔ, eye medza tso nye nuvòwo me?^t 10 Nudakpe eve fomevi kple nudotree eve fomevi la, ɗunyɔ woa kple eve la siaa wonye na Yehowa.^v 11 Dutsuvi fe nonome wotsɔna dzea sii be, efe nuwɔwɔ adza, eye wòato mo ɗeka loo.^u 12 To senu kple ɗku kpɔna la, Yehowa ye wɔ woa kple eve la siaa. 13 Megadikpi l5 alɔdɔdɔ akpa, ne nada ahe o; wò ɗku netsi te, ekema abolo abo ɗe asiwò!^z 14 Nufela be: „nua menyo o, menyo o;“ ke ne edzo la, ekafua edokui. 15 Sika kple adzagba gedewo li; ke sidzedze fe nuyiwo la, nu veviwò wonye. 16 Ɖe avɔ le eɗu, elabena efu asi ako ɗe ame bubu nu, eye natsæ aɗo awɔba ɗe ame tutɔ ta!^{aa} 17 Alakpabolo vivi na ɗutsu la, ke emegbe kpekui anɔ nu me ne.^{bb} 18 Tamedoɗowo vaa eme, ne adagudede kpe ɗe eɗu; eyata tso tamebubu wɔ avae.^{cc}

^a Yak. 1, 22.

^b Mo. II. 21, 17.

^d 26, 3.

^e 24, 29; Ro. 12, 17-19.

^f kp. 10.

^g 23, 29-35; 31, 5.

^h 16, 14; 19, 12.

ⁱ Pa. 101. 8.

^k 6, 6-8.

^l Kor. 1. 2, 11.

ⁿ 18, 4.

^o 16, 12.

^p 16, 31.

^r 14, 26; Ps. 112, 2.

^s Pa. 101, 3-8.

^t 28, 13; 30, 12.

^u Ps. 33, 16.

^v kp. 23; 11, 1.

^w 16, 2; 24, 12.

^x Sam. 1. 15, 22;

^y Yes. 1. 11-18;

^z Hos. 6, 6.

^{aa} 22. 6.

^{bb} Yes. 2. 11.

^{cc} 22, 23.

^{dd} 6, 10.

^{ee} 10, 2.

^{ff} 6, 1-5; 27, 13.

^{gg} kp. 19; 25, 24.

^{hh} 8, 17.

ⁱⁱ 24, 6.

19 Amesi nye sakplito le yiyim la, uua go nya yayla; eyata megade ha kple nu kpɔli jola o. 20 Amesi ado ɗiɗu na fofoa kple dada la, efe akadi atsi le bluko tsi-ditsidi me.^b 21 Domenyinu, si ɗu wotsi hohoho ɗo la, yayra manɔ me o. 22 Megagblo be: „maɗo vɔ tefe“ o; dzo Yehowa sinu, eye wòakpe ɗe ɗuwò.^c 23 Nudakpe eve fomevi enye ɗunyɔ na Yehowa; nudanu amebato menyo o.^d 24 Dutsu fe afodeɗe tso Yehowa gbo; eye ɗe amegbe se efe mo gmea? 25 M5 wònye na amegbe, ne nya ge le enu be: „nua ɗu ko!“ emegbe hafi wòayi tame bu ge le adzɔgedede la ɗu. 26 Fia nyanu dea vovo ame vɔɗiwo me, emegbe wònana wotea lufo-tasiadam toa wo dzii.^e 27 Yehowa fe akadi enye amegbe se fe ɓgɔgbo, edzroa ɗome fe gogloa-fewo. 28 Lolɔ kple nyatefe kpɔa fia ta, eye lolɔ léa efe fiazikpui ɗe te.^f 29 Ɖekakpuiwo fe atsyɔ enye wofe nusɔ, eye ta ɓyi enye amegɔ ɗeɗiwo fe bubu. 30 Amefoka fe abidede ame ɗu nyãa vɔ ɗa, nenema enye fofo, si dea lã me ke na ame hã.

Mawu fe takpoko troa amewo fe dziwo kple mawo.

21. Fia fe dzi le abe tɔuu ene le Yehowa si me; afisi wòlɔ la, eya wòkplɔne yinae. 2 Dutsu fe mawo katã dzo le eɗku me; ke Yehowa ye daa dziwo kpɔna.^g 3 Nusi dzo, eye wòle etefe la, wawo nyo Yehowa ɗu wu vɔsa.^h 4 Ame vɔɗiwo fe akadi enye nuvɔ, dadagkuwo kple dzi, si vu gbɔto.ⁱ 5 Veviedola fe tamedoɗo hea viɗe ve; ke amesi tsi klo-kloko la, dea hiã afe. 6 Alakpade tsotsɔ kpɔ kesinɔni enye jufu, si nu yina, ku fe m5 wònye.^j 7 Ame vɔɗiwo fe sesenuwɔwɔ tsrɔa wo; elabena wogbea nusi dzo la wawo. 8 Dutsu fɔɗila fe mo godɔ; ke ame dzadzæ la fe nuwɔwɔ toa mo ɗeka. 9 Enyo, ne woanɔ dzogoe dzi le xɔta wu nyɔnu nya-wɔla nana afe me kple ame.^k 10 Ame vɔɗi fe luɔ le vɔ yome dim, ehavi fe nu mewɔa nublani ne o. 11 Ne wohe to na fewuɗula la, ekema amebewu

dzea nunya; ke ne wofia nu nunyala la, edzea si nu.^a 12 Dzo-dzoeto la dea ŋku de ame vōdi fe afe ŋu, eye wōkplāa gbeḡblē jua ame vōdiwo. 13 Amesi xe nu to me de ame dahewo fe ɣlidodo la, eya hā ado ɣli, eye womasee o. 14 Adzamenunana faa dōmedzoe nu, eye zānunana, si wohe de akonu ve la, faa adāwōwo nu.^d 15 Nu dzōdzōe wōwo enye dzidzo na ame dzōdzōe; ke enye ŋodzi na nu madzōmadzō wōlawo. 16 Amesi tra tso gomesese fe mō dzi la, agbō de eme le ŋoliwo fe takpefe. 17 Amesi lāa dzidzōkōkpo la, azu hiāto; eye amesi lāa wein kple ami vevēe la, makpo ho o.^g 18 Ame vōdi enye avulēnu de ame dzōdzōe nu, eye ame mawō-nutefewo xōna de nutefewōla tefe.^k 19 Gbedadafononō nyo wu nyōnu nyawōla kple dzikuto gbōnonō.ⁿ 20 Nu xōasiwo kple ami le nunya fe me, ke bometsila tsōa wo doa dzōdzōe. 21 Amesi ti dzōdzōenyenye kple lōlō yome la, efe asi atu agbe, dzōdzōenyenye kple bubu. 22 Nunyala lia kalētōwo fe ŋu, eye wōmūa wofe kpofufu, si nu wole dzi dōm do la, jua anyi.^r 23 Amesi dzraa efe nu kple ade do la, dzraa efe agbe do tso hiā me.^t 24 Dadala kple adeḡbefola, si wōa nu tovo vivivo la, woyōna be fewudula. 25 Kuviatō fe nudzōdzro wune, elabena efe asi gbe dōwōwō.^u 26 Wole nu dim gbawotsyogbe; ke ame dzōdzōe la naa nu, eye metea ame o. 27 Dūnyō enye ame vōdi fe vōsa, aleke wōahano, nenye ŋukpenanuwōwo ta wohee ve do?^v 28 ^vAvatsōdasefo atrō; ke amesi se nya kple to la, afo nu yesiayi. 29 Ame vōdi doa mo vlo; ke nutefewōla lēa ŋku de efe zōzōme ŋu. 30 Nunya kple gomesese kpakple adānūdōdōa deke meli de Yehowa ŋu o.^z 31 Woblaa akpa na so de avawōḡbe ŋu, ke Yehowa si mee dzidudu le.^a

Le alesī wōwō ŋko nyui agabul la ŋuti.

22. Dko nyui xoxo fo kesinonu gede ta, eye nudzedzekpōkpo nyo wu klosalo kple sika.^d 2 Kesinoto kple ame dahe wodoa go wo nēwo; wo katā wōla enye

Yehowa. 3 Nunyala kpōa dzō-gbevōe, eye wōɣlaa edokui; ke ame bebewu dea ta eme, eye akpo etōnu.^b 4 Kesinonu, bubu kple agbe enye fetu tso dokuibōbo kple Yehowa-vōvō me. 5 Dū kple adoboliwo le mō dzi na alakpatō; amesi kpōa efe agbe ta la, foa asa na wo. 6 Mlā devi de mō, si wōato la ŋu, ne eva tsi la, mate da le edzi o.^e 7 Kesinoto dua fia de ame dahe dzi; amesi doa nugbana la, dōla wōnye na agbanato. 8 Amesi fāa nu madzōmadzō la, axa dzōḡbevōe; eye efe dōmedzoe fe toheti atrō ēya ŋuto.^f 9 Woayra dōmenyoto, elabena ede efe abolo hena ame dahe.^h 10 Ne ēnyā vlodola da la, ekema dzrewōwō hā dzo, eye nyawōwō kple dzu nu yi.ⁱ 11 Amesi lāa dzi dzadzē, eye efe nuyiwo nyo la, eya xōlē nyefia.^j 12 Yehowa fe ŋkuwo dzōa sidzedze ŋu; eye wōtrāa gbo ame dzegowo fe nyawo. 13 Kuviatō be, dzata le xexe ava wu ye le kpōdome.^o 14 Gbolo fe nu la be goglo wōnye; amesi Yehowa fe dōmedzoe xe hā la, eyae gena de eme.^p 15 Ne bometsiti bla de ŋutsuvi fe dzi ŋu la, amefoti afee da le afima.^q 16 Ne wote ame dahe de anyi la, efe nuwo ko wobe, nedzi de edzi; ke ne wona nu kesinoto la, ahdada wōnye wokplō fui.

17 Fu to anyi, eye nase nunyala wo fe nyawo, eye wō dzi netro de nye nufiame ŋuti. 18 Elabena enyo, nenye be, nēdzra wo do de wō dzi me, eye wo katā woli de nuyi ŋu na wō. 19 Be naḡo dzi de Yehowa ŋu ta, mele nu fiam wō egbea do he! 20 De nyemenlō nya vevi, siwo me adānūdōdō kple sidzedze le la, na wō, 21 ne mafia wō be, nyatefenyawo le etefe, eye nahe nya vavāvō ayi na amesiwo do wō la oa?

22 Megada adzo aheto le esi wōda ahe ta o, eye megate hiāto de anyi kple afo le vōnu o; 23 elabena Yehowa awō wofe dzre na wo, eye wōada adzo amesiwo da adzo wo la fe agbe.^b 24 Megade ha kple dōmedzōeto o, eye mia kple dzikuto migado ka o.^c 25 ne efe tofe namā wō, eye nahe gbeḡblē ve na wō luwō o. 26 Me-

a 18, 26.

b 27, 12.

d Sam. I. 26, 18.

e 20, 11.

f Hl. 4, 8.

g 23, 21.

h 18, 17.

i 26, 20; Mo. I.

j 21, 6. 10.

k 11, 8.

l Ps. 101, 6.

m kp. 9.

n 26, 13.

o 5, 3. 4; 23, 27.

p 24, 5.

q 23, 14; 26, 17.

r 13, 3.

u 13, 4.

v 15, 8.

w 19, 5. 9.

x Ps. 33, 10. 11.

y Pr. 33, 17; Yes.

z 31, 1. 3.

a 22, 11.

d Nyagb. 7, 1.

e 29, 22.

ganō amesiwo lēa fe nu, eye wofua asi ako de fenyila nu la dome o;^b 27 elabena ne mâte nu axe fea o la, de woagbe aba dede le tewōa? 28 Megatrō lifo xoxo, siwo fofowōwo do la o!^c 29 Kpō amesi zā le efe dōwōwo me la da, fiawoe wōasubō, eye menye ame tsewo wōasubō o.^f

Nuñaña le agbe me nunya kple mawuvovōvō ŋuti.

23 Ne mia kple dzidulaa de miebōbō nō anyi, be yewoa-du nu la, ekema de ŋku de amesi le ŋkuwō me la vevie; 2 nenye nudzrola nēnye la, ekema nađo he wō vehlo dzi! 3 Efe nuđudu viviawo megadzro wō o, elabena alakpanuđudu wōnye. 4 Meganu kutri kum, be nakpō ho o; dzudzo wō tamedodo sia!^k 5 Ne ēkpoe da la, maganō anyi o, elabena eto avala hedzo yi dzi abe hō ene. 6 Megadu domeveveto fe abolo o, eye efe nuđudu vivi megadzro wō o! 7 Egblo na wō be: „Du nu, nano nu!“ ke efe dzi mele nuwō o, elabena alesi wōbu de dzi me la, nenema eyama le. 8 Nusi nēdu la, ele na wō be, nadzoe, eye etso wō nya viviwo hā de aka. 9 Megafo nu de bome-tsila fe to me o, elabena deko wōado vio wō nunya fe nyawo.”

10 Megatrō lifo xoxowo o, eye megage de tsyōveviwo fe agble me o;^p 11 elabena wofe xonameto sesē, eye wōawo dzre kpli wō na wo. 12 Trō wō dzi de amehhe ŋu kple wō to de sidzedze fe nya-vo nu. 13 Megagbe tohehe na ŋutsuvi la o; ne ēfoe kple ati la, menye kuku ge wōala o. 14 Efoe kple ati, eye nēde efe luō tso tsiēfe.^r 15 Vinye, ne wō dzi dzi nunya la, ekema nye hā nye dzi akpō dzidzo, 16 eye nye ayikuwo agli kple dzidzo, nenye be, wō nuyiwo gblōa nusi le etefe la. 17 Wō dzi megavā ŋu nuvōwōla-wo o, ke boŋ neōā ŋu Yehowa-vovōvō yeawokatāyi. 18 Vavāe, ye-yiyi li gbōna, eye wō makpōkpō mazu dzodzro o. 19 Vinye, see, eye nadze nunya, eye nađo wō dzi mo dzodzoe dzi.^u 20 Meganu weintsunolawo kple lātsudulawo dome o. 21 Elabena “ahatsunola kple nutsudula de wōdaa ahe, eye

a 20, 13.

b 4, 1.

d 1, 8.

e 23, 10; Mo. V. 27, 17.

f 21, 5.

g 10, 1.

h 22, 14.

i 7, 12.

k 28, 22; Nyagb. 9, 11.

l 20, 1; Yes. 5, 11, 22.

n 9, 8.

o Yes. 56, 12.

p 22, 28.

r 13, 24; 22, 15.

s 31, 10-31.

t 20, 18; 11, 14.

u Lu. 21, 34.

v kp. 28-35; 21, 17.

“alōtsudula de wōnaa duvu me. 22 Do to fofowō, si dzi wō, eye megado vio dawō, ne eku nyagā o!^d 23 Fle nyatefe, nunya, amehhe kple gōmesese, eye megatsō wo dzra o! 24 Ame dzadzoe fofō tsoa aseye, eye ne amea de dzi vi nyanu la, ekpōa dzidzo le enu.^g 25 Fofowō kple dawō akpō dzidzo, eye dawō atso aseye.

26 Vinye, tso wō dzi nam, eye nye mōwo nedze wō ŋkuwo ŋu! 27 Elabena nyōnu ahasito la, ve globo wōnye, eye vudo xaxe nye gbolo.^h 28 E, ede xa di abe adzodala ene, eye wōle ame dzego-wo dzim de dzi le amegbetōwo dome.ⁱ 29 Amekae dea hū? amekae sea veve? amekae xaa nu? amekae xaa abi yakatsyo? amekae fe ŋku dzie wōna dō? 30 Amesiwo tsia wein te dedie la tōe; amesiwo yina, be woade nu aha, si wototo me akpō la tōe.^l 31 Megade ŋku de wein, alesi wōbiā kple alesi wōle dzo sim le kplu me kpakple alesi womine wōli la o. 32 Ke emegbe la edua ame abe da ene, eye wōnyōa adi abe fli ene. 33 Wō ŋkuwo akpō nu tutōwo, eye wō dzi anō nya bada-wo gblōm. 34 Aho abe amesi le atsiafu gōme kple amesi le abalati ta me ene. 35 „Wofom, ke mevem o.“ Yekayi gō manyō, ne magadi eyome mo?”^v

Nuxoxlōwo, vevito hena dzibobodanyi.

24 Megavā ŋu ame vōdiwo o, eye megadzro wō, be nade ha kpli wo o; 2 elabena wole gbe-gble bum le dzi me, eye wofe nuyiwo gblōa dzogbevōe. 3 Nunya wotsōna tua xōe, gōmesese wotsōna lia kee, 4 eye “sidzedze wotsōna dea kesinonu nyui vovovowa wofe xōwo me taŋtaŋ. 5 Dutsu nyanu sesēna, eye ŋutsu nugōmesela dea ŋusē fiana. 6 Elabena tamebubu natso awō abae, eye adaŋudela gedewo hea dziddu vane.^t 7 Nunya enye gbloti xōasi na bometsila, eyata mekea nu le tōnu o. 8 Amesi doa vō be, yeawo la, eya woyona be ame vō. 9 Bometsila fe tamedodo enye nuvō, eye fewudula enye ŋunyō na amegbetōwo. 10 Ne ēgbodzo

le xaxayi la, ekema nusē boō mele
 ŋuwō o. 11 Xō na amesiwo wo-
 kplō yina wuwu ge, eye de ame-
 siwo woyina nu da gee la.^a 12
 Ne ēgblo be: „Mienyae o“ la, kpo
 da, „amesi da dziwo kpona la,
 adze sii, eye amesi dea ŋku de
 wō luwō la, anyae, eye /wōado
 etefe na amegbetō le efe nuwō-
 wō nu. 13 Vinye, no anyitsi, ela-
 bena enyo, eye anyixe avivi le
 wō ve me. 14 Nenema ke srō
 nunya na wō luwō, eye ne wō
 asi tui la,^b ekema ŋkeke li gbōna
 na wō, eye wō mōkpōkpō mazu
 dzodzro o.

15 Wō ame vōdi, megade xa
 de ame dzodzōe fe nōfe ŋu o;
 megagblē edōfe o. 16 Elabena^b
 ame dzodzōe dzea anyi zi adre,
 eye wōgafōna; ke ame vōdiwo
 dzea dzagbevōe me. 17 Ne wō
 futō dze anyi la, dzi megadzō wō
 o, eye ne ekli nu la, wō dzi me-
 gatso aseye o.^k 18 bena ne Ye-
 howa nakpōe, madze eṅu o, eye
 wōaklo efe domedzōe da le eṅu
 o. 19 Dzi megaku wō de ame
 vlowo ŋu o, eye megavō ŋu ame
 vōdiwo o.ⁿ 20 elabena ŋu nyui ke-
 gbe meli na ame vlowo o, eye
 ame vōdiwo fe akadi atsi.^o 21 Vi-
 nyē, vō Yehowa kple fia la, eye
 megado ka kple godzelawo o;^p
 22 elabena wōfe gbeḡblē afo di
 kpo yi, eye ameka nya woa kple
 eve la fe dzagbevōe?^r

23 Nya siawo hā tso nunyala-
 wo gbō. Ame dzi dede le ɔnu-
 dōdrō me menyo o.^u 24 Amesi
 gbōna na fōdila be: „Tōwō dzō“
 la, dukowo afo fi adee, eye anyi-
 gbadzitōwo ado diṅu nē. 25 Ke
 amesiwo hea to la, yayra awa wo
 dzi fū. 26 Amesi doa nya ŋu tu-
 tutu la fe nyui wogbugbōna.^v
 27 Wō wō dōwo le xexe, eye na-
 de wō agble, emegbe hafi natu
 xō. 28 Meganye dasefo de nōvi-
 wō ŋu dzodzro o, eye megatso
 wō nyuiwo da alakpae o.^a 29 Me-
 gagblō be: „Alesi wōwōm la, ne-
 nema mawōe, eye maḡo etefe na
 ame le efe nuwōwo nu“ o.^b 30
 Meto kviatō fe agble kple ame
 manyanu fe weingble ŋu yi. 31
 Eye kpo da aḡōka yō eme taḡ,
 gbe to de eme, eye efe kpegliwo
 mū. 32 Tete mede ŋku dee, eye

wōde dzi gbō nam, mekpōe, eye
 wōzu nuxōxlō nam: 33 „Madō aīō
 vie, madō akōlōe vie, made asi
 asite me, ne magbō de eme“ la,^b
 34 aheadada de wōfona de ame
 dzi abe mōzola ene, eye hiā abe
 ŋutsu, si bla akpa ene.^c

Bubu vavāto enye nunya fe fetu.

25. Lododo siawo hā nye Salo-
 mo to, eye Yuda-fia Xis-
 kiya fe ŋutsuwoe fo wo nu fu.

2 Mawu fe bubue wōnye be,
 wōaḡla nya, eye fiawo fe bubu
 wōnye be, woadzro nya me. 3
 Alesi dzifo kō, eye anyigba go-
 gloe la, nenema fiawo fe dzime-
 dzodzro meli o. 4 Ne wōde aṅuka
 da le klosalo ŋu la, ekema edza-
 na keḡkeḡ. 5 Ne wōde ame vōdi
 da le fia ŋku me la, ekema dza-
 dzōenyenyē ali ke efe /fiāzikpui.
 6 Megadi bubu na dōkuiwō le fia
 ŋku me o, eye megatsi tre de ame
 ŋkutawo nōfe o; 7 elabena ne
 wogblō na wō be: „Te va dzi
 gome!“ enyo wu esi woabōwō wō
 de anyi le bubume, si nēkpō hafi
 la ŋku me.^f

8 Megatsi klokloklo dzi de dzre-
 wōwō ŋu o, elabena nuka nawō
 emegbe, ne hawōvi do ŋukpe
 wōa? 9 Wō wō ŋuto wō dzre
 kple hawōvi; ke megavō go ame
 tuto fe /nya ḡaḡla, 10 ne amesi
 see la, nanc dzuwōm, eye ŋkō
 vōe natsi ŋuwō o. 11 Nya, si
 wogblō de eḡblōyi la, sikatōto-
 ŋuti wōnye le klosalogba me.^t
 12 Nuxlōla nyanu enye sikasigē
 kple kōgē, si wotsō sika nyui-
 to tui la, na to senu. 13 Alesi
 sno fa le nuḡeyi la, nenema do-
 la nufefewōla le na amesi dōe,
 eye wōfaa dzi na efe afeto. 14
 Amesi doa nunana ŋugbe fuflu
 la, le abe tsie dō, ya le fojom,
 gake tsi gbe dzadzā ene.^y 15 Dzi-
 gbōdie xōa nu le fia si, eye ade
 fafe gbāa fuwo.^z 16 Nu ēkpō anyi-
 tsi la, noe de wō dō nu, ne ma-
 gati wō, eye wōado le nuwō eme-
 gbe o. 17 Meganō afo fom hawōvi
 fe me, ne wō nu nagati kō nē,
 eye wōalē fu wō o. 18 Amesi dia
 avatsodase le ehavi ŋu la, zū
 kple yi kpakple aḡutro dade wō-
 nye.^d 19 Dzidodo de ame mawo-
 nutefe ŋu le hiāyi le abe aḡu

^a Hl. 29, 13; Ps.
82, 4.
^b 8, 9-11.
^c d 16, 2; Sam. I.
16, 7.
^e 10, 4.
^f Ro. 2, 6.

^g 23, 18.

^h Hl. 5, 19; Ps.
37, 24.

ⁱ 16, 12.

^k Hl. 31, 29.

^l Lu. 14, 7-11.
^m 3, 31; Ps. 37,
1; 78, 3.

ⁿ 13, 9.

^p Pet. I. 2, 17.

^r 20, 19.

^s Ro. 13, 2.

^t 15, 23.

^u Mo. III. 19, 15.

^v 15, 23.

^y Pet. II. 2, 17.

^z 15, 1.

^a 13, 5.

^b 20, 22.

^d 19, 5.

nyunyo kple afo, si te ke mele o ene. 20 Amesi le ha dzim na dzi xanu la, le abe amesi de avo di le vuvuḡoli, eye abe ahafāe wokɔ de adzalēdaḡi dzi ene. 21 Ne do le wò keto wum la, na aboloe wòdaḡu, eye ne tsiko le ewum la, na tsii wòano;^c 22 elabena dzoka fom nèle fu de efe ta me, eye Yehowa ado etefe na wò. 23 Anyieheya hea tsidzadza ve, nenemae ame ḡu liḡe nana mo vena heliheli. 24 Enyo, ne woano dzogoe dzi le xota, wu ne nyonu nyawola nana afe me kpleame.^d 25 Nya nyui xoxo tso duta le abe tsi fafe na amesi fe ve me fu la ene. 26 Ame dzodzoe, si ke de le ete le ame vòḡi ḡku me la, le abe tsidzidzi bubu kple vudo kpòtò ene. 27 Anyitsi geḡe nono menyo o; ke nya sesēwo me dzodzro enye bubu. 28 Amesi mate ḡu aḡu efe gbogbo dzi o la, le abe du, si wogbā gli le eḡu, wòtsi nuvo ene.^k

Bometsilawo, kuviaḡwo kple ame wonutovowo medze na bubu o.

26. Bubu medze bometsila o, abe sno le dzomeḡoli kple tsidzadza le nuḡeyi ene.ⁿ 2 Alesi atsutsure dzona, eye sagbadre saa agbae la, nenema nyiffo de ame naneke mawomawo. 3 Sofoka li na so, numaga li na tedzi, bometsila fe medome tae nye ati.^o 4 Megado nya ḡu na bometsila de efe bometsitsi nu, ne wò hā nasò kpli o. 5 Do eḡu na bometsila de efe bometsitsi nu, ne magabu edokui nunyalae o. 6 Amesi dea du asi na bometsila la, lāa eya ḡuḡe fe afo, eye wògblēa edokui dome. 7 Alesi ata tu de xòdrò ḡu ḡledēe la, nenema nunyagbe noa nu me na bometsilae. 8 Ne wode bubu bometsila ḡu la, ele abe kpe wobla de akafo me ene.^t 9 Alesi ḡu noa ahamula si mee la, nenema nunyagbe noa nu me na bometsila. 10 Nu geḡe wotsona kpɔa nui fū, ke bometsila fe fetu kple fetuanala ḡuḡe woatsrò. 11 Alesi "avù trona de eya ḡuḡe fe xedeḡe ḡui la, nenema bometsila gbugboe efe bometsinu wɔnae. 12 Ele ḡutsu, si le edokui bum nu-

a 3, 7.

b 22, 13.

d 6, 9-11.

e Ro. 12, 20; Mat. 5, 44.
f 19, 24.

g 21, 9, 19.

h 22, 10.

i 15, 18.

k 29, 11.
l 18, 8.

n kp. 8.

o Ps. 32, 9, 10, 13.
p Ps. 7, 18;
Nyagb. 10, 8.

r Yak. 4, 13, 14.

s Kor. II. 10, 12.
t kp. 1.

u Pet. II. 2, 22.

v Ps. 141, 5.

nyalae la kpoma? Mòkpòkpò le bometsila ḡu wu eyama.^q

13 Kuviaḡo be: Gbedela le xexe, dzata le kpòdome.^b 14 Alesi vò-tru trona le efe megbega me la, nenema nye kuviaḡo le aba dzi.^d 15 Ne kuviaḡo de asi agba me la, edede nu me nyea do ne.^f 16 Kuviaḡo bua edokui nunyalae wu ame adre, siwo doa nya ḡu de nunya me. 17 Amesi dzre metsò egbo nya o, hafi wòku dzi ne la, elé to na avù, si tso me yina. 18 Alesi ḡodzo me nuwòla daa akakati bibi kple aḡutro hewua nui la, 19 nenema nye ḡutsu, si blea ehavi, eye wògbloḡa be: Fefem nye mele!

20 Ne nake vò la, dzo tsina; eye ne sakplito meli o la, doḡoe zina le dzrewòwò nu.^h 21 Aka nya dzo, eye nake doa dzo, nenema ḡutsu dzretò traa dzre doe.ⁱ 22 Sakplito fe nyawo le abe nuḡuḡu vivi ene, eye wodea keke do me ke.^l 23 Nugbugbo xòdzo, si ḡu dzi vòḡi kpe do la, le abe sonu gagle, si nu wofa kiosalòḡuka do ene. 24 Keto la tso efe nuyiwo trɔa edokui bubui, ke alakpa le efe dzi me. 25 Ne efe gbe vivina hā la, megado dzi de eḡu o, elabena ḡunyòḡu adre le efe dzi me. 26 Ne fulèle ḡla de beble me hā la, aḡi go le dutofò. 27 Amesi de ve la, eya ḡuḡe adze eme, eye kpe age adze emlila dzi.^p 28 Alakpaḡe lēa fu amesiwo dome wògbliē keḡkeḡ la, eye nu zòzròe hea gbeḡblē ve.

Nuxòlò le ḡokuikafukafu kple dzidzedze ḡuti.

27. Megafo adegbe de etsò, si gbona ḡu o, elabena mēnya nuka dzi ge etsò ala o.^r 2 Ame bubu nekafu wò, eye menye wò ḡuḡe wò nu o, ame tutò, eye menye wò nuyiwo o.^s 3 Kpe la, nu kpekpee, eye ke la, agbae; ke bometsila fe dziku kpɔna wu wo ame eve la. 4 Dzikula la, nu nya-yrāe, eye doḡedzoe dzea agbo; ke ameka ate ḡu ano te de ḡu-vaòā nu? 5 Mokaka de mo na ame kaḡ enyo wu amelòlò le adza me. 6 Xòlò fe abidede ame ḡu medze vò o; ke ketoḡo fe nugbugbo so gbò ḡuḡe.^v 7 Fodilae

zɔa anyitsi me, ke dɔwuitɔ la nu
vevewo katã vivia enu. 8 Dutsu,
si si tso wo de la, le abe xevi,
si si tso efe ato me ene. 9 Ami
kple dzudzɔ vɛvɛe donu doa dzi-
dzɔ na dzi; xɔlɔ fe nya vivi nyo
wu ame nuto fe adanudodo. 10
Megagblɛ xɔwɔ kple fofowɔ xɔlɔ
di o; gbesigbe hiã tu wò la, ^{o 14, 20.} me-
gade nɔviwò fe me o; afelika, si
te de ame nu, nyo wu ame nɔvi
le adzɔge. 11 Vinye, dze nunya,
be nado dzidzɔ na nye dzi, ne
mate nu aɔo nya nu na amesiwo
le alome dem le nunye. 12 Ne
nunyala kpɔ dzɔgbevɔe la, eyɔlaa
edokui; ke ame bebewuwo dea
ta eme, eye wòle na wo be, wo-
akpɔ wo tɔnuu.^d 13 Ëe avɔ le
ɛnu, elabena efu asi akɔ de ame
bubu nu, eye natsɔe aɔo awɔba
le ame tuto ta.^e 14 Amesi yra
ehavi nɔi kanya asi madetsimee
kple yli la, woabui fifode nɛ. 15
Betɔ, si nɔa dzɔdu dzi ɔaa, ne tsi
gã le dzadzam la, kple nyɔnu
nyawɔla wosɔ;^g 16 amesi be, ye-
atsi enu la, ya nu wòbe, yeatsi, eye
de wòbe, yeatsɔ yefe nudusi aku
amii. 17 Alesi wotsɔa ga nyrea
gae la, nenema ame nyrea nɔ-
viae. 18 Amesi kpɔa efe gboti
dzi la, aɔu efe kutsetse; nenema
ke amesi dzɔa efe afetɔ nu la,
woade bubu ɛnu. 19 Alesi nku
me dia nku me le tsi mee la, ne-
nema amegbetɔ fe dzi sɔna de
amegbetɔ tɔ qui. 20 ^kTsiefe kple
avli me maɔi fo akpɔ o; nenema
amegbetɔ fe nku hã maɔi fo
e. 21 Sonu de klosalo nu, eye
kpo de sika nu, nenema nɔtsu le
de efe nkɔxɔxɔ qui. 22 Ne ède
bometsila kple bli to me hetsɔ
tati toe la, efe bometsitsi mado
le ɛnu akpɔ o de!

23 Wò aléwo fe nɔnɔme neno
nyanya na wò, eye lè nku de wò
lãhawo nu; 24 elabena ^pkesinɔ-
nu menɔa anyi ɔaa o, alo de fia-
kuku nɔa anyi na dzidzimeawo
katãa? 25 Ne gbe megalì o, eye
gbe fèwo to, eye wofo gbe nu fu
le towo dzi la, 26 ekema aléviwo
nye avɔ na wò, eye gbòtsuwo
nye ho natsɔ afle agblee; 27 gbò-
notsi sɔ gbɔ na wò nududu kple
afewòmetɔwo fe nududu kpakple
wò dolanyɔnuwo fe nunyiamé.

Mawuvɔvɔ kple nu nyui wɔwo yayra, mawu-
mavɔmavɔ mayramayra.

28. Amea ðeke menyãa ame
vɔdiwo de nu, hafi wosina
o; ke ame dzɔdzɔewo ðea dzi ði
abe dzatavi ene. 2 Anyigbadzi-
tɔwo fe vodadawo nana amegãwo
sɔ gbɔna, eye to nugɔmesela nya-
nu ðeka dzi nu dzɔdzɔe wɔwo nɔa
anyi ðedie. 3 Amegã, si te ame
dahewo de anyi la, le abe tsidza-
dza, si de anyigba, eye mehe nu-
ɔdu vs o ene. 4 Amesiwo de
asi le se la nu la, kafua ame vɔ-
diwo, ke amesiwo dzraa se ɔo la,
ðzea agbo de wo nu.^b 5 Nu vɔdi
wɔlawo mesea nu dzɔdzɔe wɔwo
gome o, ke amesiwo dia Yehowa
la, sea nuwo katã gome. 6 Ame
dahe, si fɔdiɔi mele efe zɔzɔme
nu o la, nyo wu kesinɔto, si zɔa
mɔ gɔglɔ dzi. / 7 Amesi dzraa se
ɔo la, yi nyanue; ke amesi tsɔa
nutsududu ɔoa ðe la, ðea nɔkpe
fofoa nu. 8 Amesi tsɔa demexɔxɔ
kple kasadiɔi dzia efe kesinɔnu-
wo de dzii la, ele nu tum ɔo na
amesi vee ame dahewo nu.^h 9
Amesi de to ɔa, be yemase se o
la, efe gbedodɔa ke hã nye nu-
nyɔ.ⁱ 10 Amesi ble nutefewɔla-
wo yi mɔ vɔdi dzi la, eya nuto age
adze efe do me; ke fɔmadilawo
anyi nu nyui fe dome. 11 Kesin-
ɔto bua edokui nunyalae; ke ame
dahe nugɔmesela le egome kpɔm.
12 Ne ame dzɔdzɔewo le aseye
tsom la, atsyɔdɔdɔ tefe mekɔna
o; ke ne ame vɔdiwo fe alo de
dzi la, amewo kpɔkpɔ nyee ðo.^j
13 Amesi tsɔ nu tsyɔ efe vodada
dzi la, madze edzi ne o; ke amesi
wu eme, eye wòdzudzɔe la, wo-
ave enu.^o 14 Woayra nɔtsu, si
le vɔvɔ dzi ɔaa, ke amesi sè efe
dzi me gɔngɔn la, adze dzɔgb-
vɔe me. 15 Ame vɔdi, si le duko
dahe dzi dum la, le abe dzata
ɔegbe kple sisiblisi dɔwui ene.
16 Amegã, si ɔo ko le gɔmesese
me la, ametetedeanyi bɔ de esi;
amesi lé fu amebaba la, anɔ agbe
didie.

17 Amesi dzi hlɔfe le, ne esi
vaseɔe avli me ke hã, amea ðeke
megalée o! 18 Amesi fɔdiɔi mele
efe zɔzɔme nu o la, woakpe de
ɛnu; ke amesi toa mɔ gɔglɔ dzi
la, adze anyi zi ðeka. 19 Amesi

o 14, 20.

o Ps. 49, 14.

d 21, 29; 22, 3.

e 26, 16.
f 19, 1.

g 19, 13; 26, 24.

h 13, 22.

i 21, 27.

k 30, 15, 16.

l Nyagb. 1, 8.
m 11, 10, 11.

o Ps. 32, 3-6;
Yoh. 1, 1, 8, 9.

p Tim. 1, 6, 7.

r Mo. 1, 4, 14.

de efe agble la, nuḍuḍu abo de esi; ke amesi ti yakanuwo yome la, ahedada ado gā de edzi.^b 20 Woayra nutefewola gedē; ke amesi ḍtsi klokloklo de hokpōkpō ḡu la, womagbe tohehe nē o.

21 Amedzidede menyo o, abolo kake pē hā ana ame nada vo. 22 Dubiala le yoyom de kesinonu ḡu; ke menyae be, hiā le ye dzi va ge o.^f 23 Amesi ka mo na ame la, axo akpe emegbe wu amesi de ami de efe aḍe. 24 Amesi da adzo fofoa kple dadaa hegblo be: Menye nuvā deke o la! nugblēlawo fe hāi wōnye.ⁱ 25 Dubiala ḍoa dzre, ke amesi ḍoa dzi de Yehowa ḡu la, woaḍi fo nē taḡ. 26 Amesi ḍoa dzi de eya ḡuto fe ḡomesese ḡu la, bome-silae; ke amesi zōna le nunya me la, woaḍee. 27 Amesi naa nu ame dahe la, hiā matui akpo o, ke amesi troa mo de aga la, woa-do ḍiḡu gedē nē.^o 28 Ne ame vōḍiwo fe alō de dzi la, amewo ylaa wo ḍokui; ke ne wotsrō la, ame dzōdzōewo dzina de dzi.^p

Nunya hea yayra vane, ke bome-sitsi kple nuvō woa gbeḡblē.

29. Amesi woka mo na zi gedē, ke wōsē ta me la, agbā zi deka gudugudu, eye gbedada ma-no enu o.^t Ne ame dzōdzōewo dzi de dzi la, dukō kpōa dzidzo; ke ne ame vōḍi le fia ḍum la, dukō qua tse.^v 3 Amesi lāa nya-tefe la, doa dzidzo na fofoa, ke ḡamesi doa ka kple gbolowo la, gblēa kesinonuwo hame. 4 Dzōdzōenyenye fia tsona lia ke anyigba; ke ḡadzoḡola gblēns. 5 Amesi vivia nu me na ehavi la, eḍoa ḍo na efe afo. 6 Mōtetre le vōdada me na nu vōḍi wōlawo; ke ame dzōdzōe atso aseye, eye wōakpo dzidzo. 7 Ame dzōdzōe nyaa ame dahēwo fe nya me na wo, ke ame vōḍi mesea sidzedze ḡome o. 8 Fewuḍulawo fīoa dzo de du ḡu, ke nunyala faa ḍōmedzoe nu. 9 Ne bome-sila kple nunyala wōḍo nya me la, ḡeḍoa ḍōmedzoe nōa nu kom, eye mekpōa gbōdzoe o. 10 Hiḍdola lēa fu ame maḍifowo, eye wōḍia nutefewolawo fe agbe yome. 11 Bome-sila dudua efe ḍōmedzoe katā

a 25, 28; 12, 23.
b 6, 8-11; 10, 4;
12, 11.

d kp. 22; 20, 21.

e 16, 12.

f kp. 20; 23, 4;
Tim. I. 6, 9.

g kp. 17; 22, 15.

h Ps. 37, 36.

i Mat. 15, 5.

k 23, 13.

l 3, 5.

m Nyagb. 5, 1, 2;
Yak. 1, 19.
n Kor. II. 9, 6, 9.

p 29, 2.

r 15, 18; 26, 21.

s Mat. 23, 12;
Pet. I. 5, 5.

t 15, 10.

u Mo. III. 5, 1.

v Lu. 11, 10.

y 15, 18.

z Yes. 32, 7.

a Mat. 11, 17.

kona ḍi; ke nunyala fa enu emegbe.^a 12 Dzidula, si ḍoa to alakpanya la, ame vōḍiwo nye efe ḍolawo katā. 13 Ame dahe kple ametedeanyla wōḍoa go wo nōewo; amesi nana woa kple eve la fe ḡku dzi kōna la, enye Yehowa. 14 Fia, si ḍrōa ḍonu na ame dahewo le nyatefe me la, efe fia-zikpui ali ke tegbee.^c 15 Ati kple mokaname dzea nunya ame, ke ḍevi tsibodome dea ḡukpe mo na dadaa.^f 16 Ne ame vōḍiwo dzi de dzi la, vodada dzina de edzi; ke hame dzōdzōewo akpo woḍe anyidzedze ḍa. 17 He to na viwō, ekema ana gbōḍeme wō, eye wōaḍo vivi na wō luwō.^k 18 Ne nya-gblōḍi meli o la, dukō tsia bōdome; ke ne edzra sea ḍo la, woayrae. 19 Wometsōa nya hea to na klui o, elabena esens hafi gbea toḍoḍo. 20 Ele ḡutsu, si ḡtsi klokloklo dzi le nufoḍo me la, kpōma? Mōkpōkpō le bome-sila ḡu wu eyama. 21 Ne amea de wo vinugbee na efe klui tso ḍevime la, avā ḍu afeto emegbe. 22 ḍōmedzōeto dea dzre afe, eye dzikutō daa vo gedē.^f 23 Amegbetō fe ḍāda abōḍe de anyi, ke amesi bobō eḍokui de anyi la fe asi asu bubu dzi.^g 24 Amesi woa kple fiafito womā nu, eye wōse ḡḍiḡudodo, gake metoe o la, elē fu eya ḡuto fe agbe. 25 Amegbetōvōvō mōse wōnye dea ame; ke amesi ḍoa dzi de Yehowa ḡu la, woakpo eta. 26 Ame gedewo wōa nu, be woadze amegā ḡu; ke Yehowa gbōe ame fe afia-tsotso tsona. 27 Nu madzōmadzō wola enye ḡunyō na ame dzōdzōewo, eye amesi fe zōzōme to mo deka la, enye ḡunyō na ame vōḍi.

Agur fe emeḍouu.

30. Agur, Yake vi fe nyawo. Meku kutri, Mawu, meku kutri, eye nunye yi. 2 Elabena medzō lā wu amesiame, eye amegbetō fe ḡomesese mele asinye o, 3 eye nyemesrō nunya, be madze si kōkōeto la o. 4 Ameka lia yi ḍiḍiḍi gadi va anyi? Ameka lo ya de asiolo me? Ameka bla tsi de avo me? Ameka ḍo anyigba fe

mlöenuwo katã tsitrenu? Enko de, eye aleke woyöna na via? Enyaea?^a 5 Mawu fe nufowowo katã me dza; akpoxönu wönye na amesiwo sii tso la.^b 6 Megatsö nyaa ðeke kpe efe nyawo, ne wöade ga nu na wö, eye nanye avatsotö atsi anyi di o.^c

Agur fe kukuðedo.

7 Nu eve biam mele wö, megatem, hafi maku o: 8 Alakpa kple avatsokaka nefo asa nam! Megana ahedada kple hotsum o; na /maðu nye nusi nye tönye, 9 ne nyemagadi fo akpa ahasé nu agblö bena: „Amekae nye Yehowa hä“ o; eye ne nyemagado ko ayi fi ge ahada afu de nye Mawu fe nko nu o.

10 Megali dala nu le efe afeio gbo, ne wöado ðinu na wö, eye fodiði nana dziwö o.

11 Dzidzime, si doa ðinu na fofoa, eye meyraa dadaa o la, 12 nenema nye dzidzime, si buna be, yedza, gake mele efe dijofo kpöm o;^d 13 nenema nye dzidzime, si ta nku koko le, eye efe aqabawo de dzi;^e 14 nenema nye dzidzime, si fe aduwo nye yi, eye efe tsoyowo nye he, ne woadu hiätowo ða le anyigba dzi kple ame dahewo ða le amegbetowo dome.

15 Nyönuvi eve le axö si: Tsöe ve, tsöe ve! Nu etöe media fo gbede o, eye enelia meglöna be, esö gbo o: 16 Tsiéfe, nyönu fe ða tsiko, kple anyigba, si tsi media ko na o, kpakple dzo, si meglöna be: esö gbo gbo o.

17 Öku, si ðea alome le fofoa nu, eye mebuwa dada de naneke me o la, akpaviäwo ahoe le to me le töu to, eye hñwiwo adui.^f

18 Nu etöe nye nuku nam, eye enelia la nyemenya ta le enu o.^g

19 H5 tofe le dzifo, da tofe le agakpe dzi, ou tofe le atsiafu titina kpakple gutsu tofe le nyönuvi nu. 20 Alea nye gbolo tofe hä; eðuä nu tutua nu xalixali gblöna be: Nyemewo nu baðaa ðeke o.

20 Nu etöe nana anyigba dzona kpekpekepe, eye enelia mete tsotsö me ne o. 22 Ne kluvi zu fia, ne nuðuðu bö ðe bometsila si,^h 23 ne nyönu tsi tre heva ðe

^a Hi. 38.

^b Ps. 12, 7; 18, 31.

^c 8, 6-8; 10, 5.

^d Mo. V. 4, 2.

^e Tim. I. 6, 6-8; Mat. 6, 11.

^f 20, 9.

^g 21, 4.

^h Mo. V. 17, 17; Fil. I. 11, 1.

ⁱ 20, 1.

^j 20, 20.

^k 6, 16.

^l Hi. 29, 12, 15.

^m 12, 4; 18, 22.

ⁿ Nyagb. 10, 6.

srö emegbe kple ne dolanyönu do algo efe afeno do ða.

24 Nu enee nye suetowo le anyigba dzi, ke wodze nunya etefe meko o: 25 Anyidiwo menyé duko seséa ðeke o hafi, gake wodia wofo nuðuðu le dzomeñali;^d 26 hotoklolowo menyé duko sègua ðeke o, gake wowöwa wofo nefe ðe agakpewo me; 27 fiaa ðeke mele vetsuviwo nu o, ke wofo ha blibo la yina le ðodo me; 28 woate nu alé xö nu nyatri kple asi, gake enja fiasäwo me.

29 Nu etöe zaa atsyözöli, eye enelia zaa fiazöli: 30 dzata, si nye kalëtö le läwo dome, eye meträa megbe dea naneke o, 31 avawöso kple gbötsu kpakple fia, si nu womate nu ano te ðo o.

32 Ne ètsi bome le ðokuidododézi me la, ekema do asi nu, nyene be, nédze nunya. 33 Elabena, ne wofo notsi la, eye ami dona, ne wofiä nti sesie la, eye ou dona, eye ne wofiä ðamedzoe sesie la, eye dzre dzöna.

Dadaa ðe fe monustäfa haa ðe.

31. Fia Lemuel fe nyawo nye esi, nya, siwo dadaa ku ðe to me ne: 2 Oo vinye, oo nye ðamevi, oo nye adzögbedede fe vi! 3 Megatsö wö nusé na nyönuwo o kple wö zözome na nyönu fiaglälawo o!^e 4 Lemuel, menyé fiawo fe ðo o, wein nono menyé fiawo fe ðo o, eye aha muame menyé amegäwo fe ðo o!^f 5 Ne magano aha anjö se la be, eye wöatö gbo nya na hiätowo katã o! 6 Ke boñ mitsö aha muame na amesiwo ðo tsötsrö fe atua nu kple wein na nuxala, 7 ne wöano, eye wöanlö efe ahedada be, eye efe nku nadzo le hiäkame dzi!

8 Ke wö nu ðe adetututowo nu kple ðe dzögbevöetowo katã fe nya nu!^g 9 Ke wö nu natsö afia ðe etefe, eye nadržö öönu na hiätowo kple ame dahewo!

Nyönu nu dzeame wola fe kafakafa.

10 Amekae akpö nyönu zazé? Efe asime sè wu adzagba tö.^h 11 Sröa doa dzi ðe enu, eye nuwo kpakpö mavee o. 12 Ewöa nyuie ne, eye menyé vö o, le efe agbe me nkekewo katã me. 13 Edia ðetifu

kple anazi, eye efe asiwo woa do kple dzidzo. 14 Ele abe asiwo ene, eye wòhea nuɖuɖu tso didife ve. 15 Ne ɔ mekpɔ ke haɖe o la, efoɔna, eye wònaa nuɖuɖu efemetowo kple efe dolanyonuwo to gome wo. 16 Ebuwa ta me le agble ɔ, eye wòflene kā; efe asi fe kutsetse wòtsona dea weingblee. 17 Etsɔa ɔnɔsɛ blaa ali dzi, eye wòdoɔ ɔnɔsɛ efe alowo. 18 Edzea sii be, yefe asitsatsa nyo; efe akadi metsina le zā me o. 19 Edoɔ asi da lea ati, si ɔ wodoa detifu do, eye efe asibidewo lea keke. 20 Edoɔ efe asi de hiātowo, eye wòkea efe abo me na ame dahewo. 21 Mevɔna de efe afe nu le wuvɔ ta o, elabena wòtsoyɔ kuntru dzi na efe afemetowo. 22 Elɔa

* Da. 9, 39.

* Hl. 5, 22; Mat. 6, 34.

* 11, 22.

kuntruwo na edokui, aklala kple adabe nye efe avɔtata. 23 Wonyaa srɔa, ne eya kple anyigba dzi ame tsitsiwo wole vɔnudrɔfe. 24 Etsɔa awutewui hedzrana, eye asitsalawo xɔa alidzibanawo tsoa egbɔe.* 25 Dɔsɛ kple atsyɔ nye efe avɔ, eye ɔkeke bɔdia kokoe nɛ. 26 Ekea efe nu kple nunya, eye nufiame fafewo le efe ade dzi. 27 Elɛa ɔku de nuwɔwɔwo ɔ le efe me, eye medua kuviabolo o. 28 Viagutsuwo tsona heyrans; srɔa kafunɛ be: 29 „Nyɔnu zazɛ gedewo li; ke wò a ɛfo wo katā ta!” 30 Nyonyo la, alakpae, eye tugbedzedze la, yae; nyonu, si vɔa Yehowa la, ele be, woakafui.† 31 Mitsɔ efe asi fe kutsetse nɛ, eye efe dɔwɔwɔwo akafui le dua me!

NYAGBLOLA SALOMO.

Anyigba dzi nuwo katā fe dzodzronyena.

1 Nyagblola, amesi nye Dawid * kp. 1. vi, fia le Yerusalem la fe nya-wo nye esi:

2 Nyagblola be: Toflokowo fe tofloko, toflokowo fe toflokoe; nusianu enye tofloko! 3 Vide ka amegbetɔ kpɔna tsoa efe agbagba, siwo katā wòdzena le ɔea te la mea?†

/ 2, 22.

4 Dzidzime nu yina, eye bubu vana; ke anyigba ya li tegbee.‡ 5 Ye dzena, eye ɔe doɔ to, eye wòdeɔ abla yia enɔfe, afisi wòdzena tsona. 6 Ya doɔ ta dziehe, etrona yia anyiehe, eye wògatrɔna vaa afisi wòtso. 7 Tɔwo katā sina yia atsiafu me, ke atsiafu meyoɔna gbede o; afisi tɔwo sina yina la, afima woyina daa. 8 Nuwo katā

* Ps. 90, 3.

* 7, 13.

le agbagbadzedze dzi, amegbetɔ mate ɔ afo nu le wo ɔ avɔe o; nukpɔkpɔ media fo na ɔku o, eye nusese meyoɔa to o. 9 Nusi no anyi va yi la, eya kee gbɔna anyi no ge, eye nusi dzo va yi la, eya kee gbɔna dzɔdzo ge; ale nu yeye deke mele ɔea te o. 10 Ne nane to, eye amewo be: „Mikpɔ da, nu yeye de to” la, edzo do ɔgo na mi gbadegbe ke. 11 Dku dzo le blematowo dzi, nenema ke amesi gbɔna dzɔdzo ge hā, wo yometowo mado ɔku wo dzi o.

* Ps. 90, 10.

* 2, 12; 7, 25.

12 Nye, nyagblola, medu fia de Israel dzi le Yerusalem.† 13 Medo nye ta me anyi, be matsɔ nunya adzro nusiwo katā dzona le dzi-foa te la me akpɔ, eye makpɔ wo ta da. Agbagbadzedze vɛe wònye Mawu tso na amegbetɔviwo, ne woatsɔ ano kutri kumi. 14 Melɛ ɔku de nusiwo katā wowɔna le ɔea te la ɔ, eye kpo da, wo katā tofloko kple dagbadagba de ya me wonye. 15 Womate ɔ hadzo nu gɔgɔ o, eye nusi kpɔto la, womate ɔ axlɛe akpe de nu ɔ o. 16 Megblo le nye dzi me be: Vavāe, nye asi tu nunya gā gedewo wu amesiwo katā no Yerusalem nu do ɔgo nam la, eye nye dzi kpo nunya kple gomesese fū. 17 Eye esi medo ta me anyi, be madze si nunya, eye madze si adɔadzedze kple bometitsi la, medze sii be, esia hā dagbadagba de ya me wònye.‡ 18 Elabena dzi-ku gede kpe de nunya gede ɔ, eye amesi li ko sidzedze la, eli ko vevesese.

Anyigba dzi dzidzɔkpɔkpɔwo katā hā nye dzodzro.

2 Megblo le nye dzi me be: Matsɔ dzidzo atee akpɔ, eye madu agbe! Ke esia hā toflokoe.

2 Megblɔ na nukoko be: aɖaɖae! eye na dzidzo be: nuka esia ya awɔ? 3 Mebu le nye dzi me be: Matsɔ ^aweɛn anyro nye ɖutilã, ke nye dzi natsɔ nunya akplɔm, ne mavã bometsitsi gɔngɔn, eye makpɔ nusi nyo na amegbetɔviwo be, woawɔ le dzifoɔ te le wofe agbenɔyi me la. 4 Mewɔ dɔ klistuwo: metu xɔwo, mede weingblewo, 5 metɔ abɔwo, eye mewɔ tsadifevewo hedo ati tseku dudua vovovowo di; 6 medɔ tsitawo, ne matsɔ ade tsi avemeti damawo. 7 Mefle kluviwo kple kosiviwo, eye esiwo wodzi le afe me hã nɔ asinye. Nyihawo kple alẽhawo nɔ asinye taɲ wu amesiwo katã nɔ Yerusalem do ɲɔ nam. 8 Mefo klosalo kple sika, fiawo kple anyigbawo fe kesinɔnuwo nu fu; medɔ ɲutsu hadzilawo kple nyɔnu hadzilawo na dokuinye; mese amegbetɔviwo fe vivisese, eye nyɔnu bɔ de asinye kpaɲ. 9 Ale ^amedɔ kpo gado kpo de dzi wu amesiwo katã nɔ Yerusalem do ɲɔ nam; eye nye nunya hã tsi ɲunye. 10 Nusianu, si nye ɲkuwo di la, nyemete wo o; nyemetsri dzidzo deke na nye dzi o, ke boɲ nye dzi kpo dzidzo de nye agbagbadzedzewo katã ɲu, eye esia nye tonye gome tso nye agbagbadzedzewo katã me. 11 Ke esi metɔ kɔ de dɔ, siwo katã nye asi wɔ, kple agbagba, siwo medze de wo ɲu ɲuti la, kpo da, ^atofloko kple dagbadagba de ya me wonye, eye videɔ deke mele ye la te o.

12 Eye metɔ, be makpɔ hɔnunya, aɖaɖadzedze kple bometsitsi da, elabena nuka amesi ava dze fia yome la awɔ? Nusi wowɔ xoxo va yi la koe! 13 Tete mekpɔ be, nunya fo bometsitsi ta, abe alesikeli fo viviti ta ene. 14 ^aNunyalala to ɲku de ta, ke bometsilala zɔa viviti me. Ke medze sii be, nye deka tɔgbe koe dzona de wo katã dzi. 15 Tete megblɔ le nye dzi me be: Nya, si adzo de bometsila dzi la kee le dzodzo ge de nye hã dzinye tso, nukata gɔe nyea medze nunya alea gbege bo? Eye megblɔ le nye dzi me be: Esia hã tofloko. 16 Womeɖoɔ ɲku nunyalala kple bometsila dzi tegbee o, elabena ɲku adzo

^a Lod. 21, 4.
^b Pa. 49, 11.

^d kp. 21, 26; Pa. 38, 7.

^e Fla. I, 10, 23.

^f 3, 12, 22; 5, 17; 8, 16; 9, 7.

^g 1, 14.

^h 1, 17.

ⁱ Lod. 13, 22; 28, 8.

^k Lod. 17, 24.

^l 8, 6.

le wo dzi le ɲkeke, siwo gbɔna la me xoxo; alesikeli nunyalala kunae la, nenema ke bometsilala hã kunae. ^b 17 Tete melé fu agbenɔnɔ, elabena nusiwo wowɔna le yeɛ te la, medze ɲunye o, elabena wo katã tofloko kple dagbadagba de ya me wonye. 18 Eye melé fu agbagba, siwo katã medze le yeɛ te la, le esi mele wo gblé ge di na yonyemedzela ta. ^d 19 Eye amekae nyae be, nunyalala loo, alo bometsilala nye ge wògbɔna? Hafi eyae le ɲusé kpo ge de nye agbagba, siwo katã metsɔ kutrikuku kple nunya dze le yeɛ te la dzi. Esia hã tofloko!

20 Tete metɔ, eye dikeke do nye dzi me de agbagba, siwo katã medze le yeɛ te la ɲu. 21 Elabena ne amea de tso nunya, gomesese kple aɖaɲ wɔ efe de la, ele ne be, wòagblé di na ame bubu, si medze agbagba le eɲu o la, wòawo etc. Esia hã tofloko kple vɔ gã wonye. 22 Elabena nuka amegbetɔ kpɔna tsoa efe dɔwo katã kple agbagba, siwo efe dzi dzena le yeɛ te la mea? 23 Elabena efe ɲkekewo katã nye vevesese, eye nuxaxa nye efe dɔwɔwɔwo, le zã me gɔ hã efe dzi mekpɔa gbɔdzɔe o. Esia hã tofloko!

24 De /menyo na amegbetɔ wu be, wòadɔ nu ano nu, eye efe luɔɔ naɲu agbe akpe de efe agbagbadzedzewo ɲu oa? Ke esia la, Mawu si me ko wòtsona, abe alesikeli mekpɔe ene. 25 Elabena ameka ato exa adu nu, eye wòase vivi? 26 Elabena etsɔ nunya, sidzedze kple dzidzo na amesi fe nu dze eɲu la; ke nuvɔwɔla la, etsɔ dɔwɔwɔ ne, be ⁱwòafɔ nu nu fu, eye wòali kɔ nu, ne Mawu natsɔ na amesi fe nu dze eɲu la. Esia hã tofloko kple dagbadagba de ya me wonye.

Nuwuwu li na amegbetɔ fe nuwɔwɔwo: gake Mawu to nɔa anyi.

3. Xeyiyi li na nusianu, eye azã li na tamedodowo katã le dzifoɔ te. ^l 2 Amedziyi li, eye kuɲi li; nudoɲi li, eye nu dodoawo hoɲi li; 3 amewuɲi li, eye gbedayi li; xɔgbãyi li, eye etuɲi li; 4 avifayi li, eye nukoyi li; konyifayi li, eye

yeduyi li; 5 kpekakayi li, eye kpe-
fojofuyi li; asikplakayi li, eye
adzogenano na asikplakayi li;
6 nudiyi li, eye nubuyi li; nudzra-
doyi li, eye nufugbeyi li; 7 nuvu-
vuyi li, eye nutoyi li; dodoeziyi
li, eye nufoyi li; 8 lolōyi li, eye
fulēyi li; aawoyi li, eye gutifa-
fayi li.

9 Vide ka ame kpōna tsoa dō,
si ŋu wōdzea agbagba lena la me?
10 Mekpō dō, siwo Mawu tso de
asi na amegbetōviwo, ne woatsō
aku kutrii la dā. 11 Ewo nuwo
katā nyuie de wo wōyi, eye wōde
mavomavo dzi me na wo, negbe
deko amegbetō menya monu le
nusiwo Mawu wō la je agomegbo
kple tagbo ŋu o.^a 12 Medze sii
bena, anu nyuia deke meli na wo
wu be, woakpō dzidzo, eye wo-
adu agbe le wofe agbenoyi o. 13 Ke
be amea de nado nu ano nu, eye
wōanyo ne le efe agbagbadzedze-
wo katā me la, Mawu fenunanae.
14 Medze sii be, nusiwo katā Ma-
wu wō la, ano anyi dāa, womatsō
naneke akpee o, eye womade na-
neke le eme o. Mawu de wōwōe
alea, be woavō ye. 15 Nusi li la,
no anyi tsā va yi, eye nusi gbo-
na anyi no ge la, no anyi gbadeg-
be ke; eye Mawu gadia nusi nu
va yi la.

^{V5} Mawu. eye na wō gome nade quwō.

16 Eye megakpō le ŋea te be,
nu madzomadzo le wōndrōje, eye
nu madzomadzo le dzodzōenyenyē
nafe. 17 Tete megblo le nye dzi
me be: Mawu le wōnu drō ge ame
dzodzōewo kple ame vōdiwo, ela-
bena edōazā na tamedōdowo katā
kple nuwōwōwo katā. 18 Megblo
le nye dzi me bena: Amegbetō-
viwo ta esia va me dō, ne Ma-
wu nado wo akpō, eye ne woadze
sii be, lāwo yewonye. 19 Elabena
anya deka togbe dzōna de ame-
gbetōviwo kple lāwo siaa dzi; alesi
esiawo kuna la, nenema ke eke-
meawo hā kuna, gbogbo dekae
le wo katā si, eye amegbetō mexo
asi wu lā o; elabena wo katā to-
flokō wonye. 20 Wo katā woyina
tefe deka; anyi me wo katā wo-
tso, eye anyi wo katā wagazu.
21 De amea de nyae be, amegbe-
tōviwo fe gbogbo yia dzi, eye
lāwo fe gbogbo yia anyi meloo?^a

22 Eyata mekpō be, enyo wu na
amegbetō be, wōakpō dzidzo le
efe dōwōwōwo ŋu, elabena esia
nye efe gome. Elabena amekae
akplae ayi afisi wōakpō nusi adzo
le emegbe la le?

Akofafa meli na ame dābe kple wēviedola siaa
o; Ba gō hā mele dedie o.

4 Eye megade ŋku de ametete-
deanyi, siwo katā dzōna le
ŋea te la, eye kpō dā, amesiwo
wote de anyi la fe adatsiwo le
tsyotsyom, ke akofalaa deke meli
na wo o; amesiwo te wo de anyi
la, sē ŋuta le wo ŋu, ke akofalaa
deke meli na wo o. 2 Tete me-
kafu amesiwo ku gbadegbe ke la,
wu agbagbeawo, siwo gale agbe;^b
3 eye amesi medzo gō, ne wōayi
nuwōwo vōdi, siwo dzōna le ŋea
te, kpō ge o la to me nyo wu wo
ame eve la to.^c

4 Eye mekpō agbagbadzedzewo
katā kple adagudzedzewo katā de
dōwōwo ŋu be, quwōā wonye de
amehavi ŋu. Esia hā toflokō kple
dagbadagba de ya me wōnye. 5
Bometsila de asi asite me hele
eya ŋuto fe ŋutilā dum.^f 6 Gbo-
deme asiolo deka nyo wo agba-
gbadzedze kple dagbadagba de
ya me asiolo eve ta.^g

7 Eye megakpō toflokō le ŋea
te: 8 Amea de eya deka kolia li,
eye evelia mekpe de eṅu o, ŋu-
tsuvi alo novigutsu hā mele esi o,
gake efe agbagbadzedzewo me-
wua enu o, eye kesinōnuwo me-
dia fo na efe ŋkuwo o. Ke ameka
ta gōe mehele agbagba dzem, eye
mele nu nyui tsrim na dōkuinye
dō? Esia bā toflokō kple agba-
gbadzedze vōdi wōnye! 9 Ne ame
le eve la, enyo wu ame deka, ela-
bena woakpō fetu nyui de wofe
agbagbadzedzewo ta. 10 Elabena
ne wo dometo deka dze anyi la,
novia afōe de tsitre; ke baba na
amesi tsi akogo, elabena ne edze
anyi la, evelia meli afōe de tsi-
tre o. 11 Nenema ke ne ame eve
womō wo nōewo gbo la, wolēa
dzo de wo nōewo ŋu; aleke ame
deka alē dzo de edokui nui?
12 Eye ne ame deka kpō nusē de
amesi tsi akogo dzi bā la, ame
eveawo ya ano te de enu, eye ka
ŋukplaba etō mate ŋu alā bobōe o.

^a 8, 17.
^b Hl. 3. 11.
^d 2, 24.

^e 6, 8.

^f Lod. 6, 10.

^g Lod. 15, 16.
^h 2, 12.

ⁱ 12, 14.

^k Ps. 49, 13. 21.

^l Mo. 1. 3, 19.

^m 12, 7.

13 Dekakpui dahe nyanu nyo wu fia tsitsi tsibome, si menana woxlāa nui o. 14 Eya la ^agaxo mee wōtso, ne wōava du fia, eye aheadada me wōdzii dō dē fiadufe la me. 15 Mekpo be, agbagbeawo katā, siwo le zozom le yea te la, xō dē dekakpui, si ano ame kemea te fe la dzi. 16 Dukō, siwo katā nu wōle la sefedo meli na wo o; ke wo megbeviwo mava kpō dzidzo dē egu o. Esia ^ahā tofloko kple dagbadagba dē ya me wōnye.

17 Ne ēyina dē wō Mawu fe me la, kpō wō afō dzi; elabena vava, ne woase nya, ^anyo wu bometsilawo fe akpedavōsa; elabena numanyamanyae na wole nu vōdī wōm.

Nuxoxi5 le gudedi le nufoso me gu.

5. ^aWō nu megatsō blablaba o, eye wō dzi megatsō, ne wōafo nu le Mawu ŋku me o; elabena Mawu le dzifo, eye wōa nēle anyigba, eyata wō nyawo neno vee. 2 Afisi kutrikuku gedē le la, drōekuku nōa anyi, eye ^anu kpoloe fofo dēa ha bometsilawo. 3 Ne èdē ^aadzogbe na Mawu la, megahe edziwōwō dē megbe o, elabena bometsilawo fe nu medzea egu o; alesi nēdē adzogbe la, wōe. 4 Ne mēdē adzogbe kura o la, enyo wu esi nade adzogbe, eye māwō edzi o. 5 Megadē mō na wō nu, nē wōahe wō nutilā ade nuvō me o, eye megagblō le Mawu fe ^aame dōdō ŋku me be, dē wōge le ye nu o. Nukanuti Mawu ade dōmedzoe dē wō nufoso gu, eye wōagblē wō asinudōwōwōa? 6 Elabena tofloko gedē le drōekuku kple nu kpoloe fofo gedē me. Ke wō la vō Mawu boq!

Kesinonuwō fe dzodzronyenyē.

7 Ne èle ame dahewo tetedeanyi kple nya dzodzōe tsitsri kpakple dzodzōenyenyetsitsri kpom le anyigba dzi la, nya la megawō nuku na wō o; elabena ame kōkō le ame kōkō nuti dzom, ke kōkōtō le wo katā nu. 8 Le afiawo katā la anyigba fe vidē wōnye, ne fia tso agbledede dō dōe. 9 Amesī lōa ga la, ga madi fo ne o, eye amesi lōa kesinonu la, vidēa dēke matso eme ne o. Esia hā toflokoe. 10 Ne kesinonu dzi dē dzi

^a Mo. I. 41, 14.

^b Lod. 28, 22.

^d 1, 14.

^e Sam. I. 16, 22.

^f Hl. 1, 21; Ps. 49, 18.

^g Yak. 1, 19.

^h 2, 24; Lod. 15, 15.

ⁱ 10, 14; Lod. 10, 18.

^k Mo. V. 23, 22.

^l Mal. 2, 7.

ⁿ 2, 18.

la, edulawo hā dzina dē edzi, eye nuato mekpōa vidēa dēke tsoa eme o, negbe ekpōkpō kple ŋku ko.^b 11 Dōwōla daqu nu vee o, edaqu nu gedē o, alō vivina ne; ke kesinotō fe nu gbogboawo menana wōdōa alō o. 12 Vō gā, si mekpō le yea te la, enye be, kesinotō le efe nuwo gu dzom hena eya nuto fe dzogbevōe. 13 Ne nya vōa dē na kesinonu siawo bu, eye wōdzi nutsuvi la, ekema naneke metsia esi me o. 14 Alesi wōletso dadaa fe dō me la, nenema ke wōagan amama ayii, abe alesi wōle va ene, eye matsō naneke adō asi tso efe agbagbadzedzewo me o. 15 Esia hā vō gā wōnye be, alesi wōnō va la, nenema ke wōagan ayi, eye vidē ka wōkpō, be wōdze agbagba dē ya me? 16 Edu efe ŋkekewo katā le viviti, dzibibi gedē, fukpepe kple dziku me.

Dokunudedē.

17 Kpō da, ^anusi nyea mekpō be, enyo, eye wōdze ani la, enye be, ame nadi nu ano nu, eye wōadu agbe dē efe agbagba, siwo katā wōdze le yea te la nuti le efe agbe me ŋkeke, siwo katā Mawu tso ne la me; elabena esia nye efe gome. 18 Eye ne Mawu na kesinonu kple nu xōasiwo amea dē, eye wōna nusēe be, wōadui, wōaxo eto gome, eye wōakpō dzidzo dē efe dōwōwō gu la, Mawu fe nunana nye esia. 19 Elabena mebu ta me le efe agbe me ŋkekewo gu boo o, le esi Mawu do dzidzo na efe dzi ta.

Kesinonū kple bubu hā wonye nu dzodzro.

6. Dzogbevōea dē li mekpō le ^ayea te, eye wōdo agba dē amegbetōwo dzi fū: 2 Ne Mawu na kesinonu, nu xōasiwo kple bubu amea dē, ale be nusiwo katā wōdina la, mehianē o, gake Mawu mena nusēe, be wōadui o, ^ake boq ame tuto nadi la, tofloko kple vō gā wōnye. 3 Ne amea dē dzi vi alafa, eno agbe fe gedē, efe agbe me ŋkekewo sō gbō, gake medi fo dē nu nyuiawo gu o, eye amedifea dēke mesu esi o la, mele gbōgbōm be, fu gege nyo wu eyama. 4 Elabena edzo dē gbahlaya me, eye wōyi viviti me, eye viviti nyē tsoyefe ŋko. 5 Me-

kpɔ ye loo, alo dze sii hā o; eto me nyo nɛ wu ame kemɛ tɔ. 6 Eye nenyɛ fe akpe eve wɔnɔ agbe, ke meɖu agbe o la, de me nye te fe deka wo katā woyi oa?

7 Amegbetɔ fe dɔwɔwɔwɔ katā la, nue wɔwɔnɛ, ke womefaa nudzodzro nu gbɛde o. 8 Elabena nuka nunyala tɔ wu bometsila, eye vide ka ame dahe, si nya zɔzɔ le agbagbeawo ŋku me la, kpɔna? 9 Nukpɔkpɔ kple ŋku nyo wu nudzodzro fe tsa glalā tsatsa. Esia hā toflokɔ kple dagbadagba de ya me wɔnye.

10 Nusi dzo la, woyɔ efe ŋkɔ di tsā, eye nusi ame ava zu la, woɖe da di, eye mate ŋu ahe nya kple amesi sɛ wui o. 11 Elabena nya geɖe li, si dzia toflokonye nye de edzi, ke vide ka amegbetɔ kpɔna tsoa eme? 12 Elabena ameka nya nusi nyo na amegbetɔ le agbe me, le efe agbe fuflu, si wɔnɔ abe 'vɔvɔli ene la fe ŋkeke wo katā me? Elabena ameka agblɔ nusi adzo le amegbetɔ megbe le yea te la nɛ?

Nunya, gudzedze kpɔkpɔ kple madzramadzra kafukafu.

7 /Dkɔ nyui nyo wu ami xɔasi, eye kugbe nyo wu dzigbe. 2 Kutefeyiyi nyo wu aglotufeyiyi; elabena afi kemea nye amegbetɔ wo katā fe nuwufe, eye wɔdeɛ dzigbo na agbagbeawo. 3 Nuxaxa nyo wu nukoko, elabena ne mo do adā la, esɔnɛ na dzi. 4 Nunyalawo fe dzi le kute fe, ke bometsilawo fe dzi le dzidzɔtefe. 5 Nunyalawo fe dzusese nyo wu, ne woase bometsilawo fe ha. 6 Elabena alesi aŋka wona kpotokpoto le ze gɔme la, nenema nye bometsilawo fe nukoko. Esia hā toflokɔe.

7 Elabena sesɛnuɖuɖu doa bometsila nunyalawo, eye zānunana gblɛa dzi. 8 Nu fe nuwuwu nyo wu efe gɔmedzedze; dzigboɖito nyo wu dadala. 9 Wɔ gbɔgbɔ hamegayɔ de dzikudodo ŋu o, elabena bometsilawo fe akotae dziku nɔna. 10 Megagblɔ be, nukata tsā ŋkeke wo nyo wu fifitɔwo hā o, elabena mɛle biabiam de nunya me o. 11 Nunya nyo kpe de domenyinu ŋu, eye wɔnye vide na ame-

a Lod. 3, 2.

b 1, 15.

d 8, 14; Ps. 73, 12, 13.

e Kron. 1, 29, 15; Ps. 90, 5.

f Lod. 22, 1. g Ps. 14, 3.

h Yak. 1, 13.

i Lod. 2, 16-22.

siwo le ye kpɔm. 12 Elabena nunya doa vɔvɔli, eye ga hā doa vɔvɔli; eye sidzedze fe vide enye: Nunya lɛa amesi si wɔle la fe agbe de te.^a 13 De ŋku de Mawu fe dɔwo; elabena ameka badzo nusi wɔglɔ la? 14 Kpɔ dzidzo le gbe nyui gbe, eye le dzɔgbɛvɔe-gbe la do ŋui be, Mawu ye wɛ abe ekeme ke ene, ne amegbetɔ maganya nusi adzo le emegbe o.

15 Nusiwo katā mekpɔ le nye agbe me ŋkeke fufluawo me la, enye esi: 'Ame dzɔdzɔɛa dewo tsrɔna de wofe dzɔdzɔɛnyenye me, eye ame vɔɖia dewo nɔa agbe didie de wofe vɔɖiwɔwɔ me. 16 Megawo nu dzɔdzɔɛ vivivo o, eye meganya nu tso eme akpa o; nukaputi nɛbe, yeade ye dokui tsɔtsrɔ me do? 17 Megawo nu vɔɖi wɔagbo eme o, eye meganye bometsila o; nukaputi nɛbe, yeaku, hafi azā nava de? 18 Enyo, ne élɛ esia de asi sesie, eye ekemea hā mege le asiwɔ o; elabena amesi vɔa Mawu la, foa asa na wo katā.

19 Nunya naa ŋusɛ nunyalawo wu ŋusɛto ewo, siwo le du me. 20 Elabena ame dzɔdzɔɛa deke mele anyigba dzi, si wɔa nu nyui sɔŋ, eye mewɔa nuvɔ o.^g 21 Megalɛ to hā de amewo fe nusiwo katā wofona la ŋu o, ne mágasee, ne wɔ dɔla le diŋu dom na wɔ o. 22 Elabena ele ŋku dzi na wɔ be, wɔ hā édo diŋu na ame bubuwo zi geɖewo.

23 Nusiwo katā metsɔ nunya te kpɔ la, wonye si: Mebu be, madze nunya; ke etsi adzɔgedzɔgee nam. 24 Nusi li la, adzɔge wɔle; ele to me, ē, to me wɔle; ameka fe asi atui? 25 Eye metro hetso tame do anyi, be madze si nunya kple tamebubu, madzro eme, eye madii, ne manyae be, nu vɔɖi wɔwɔ la bometsi si wɔnye, eye lānyenye la adɔadzedze wɔnye. 26 Eye mekpɔ be, nusi vena wu ku, enye nyɔnu, si nye do vena kadikadi wu ku deɖe sɔŋ, efe dzi nye mɔka, eye efe asiwo nye kunyowu. Amesi fe nu nyo Mawu ŋu la, sina le enu, ke eɖea nuvɔwɔlawo.ⁱ 27 Kpɔ da, nya-gblɔla be: Esiawo nye asi tu dekadeka, ne makpɔ sidzedze. 28 Nusi dim mele atradi nyemekpɔe o la,

enye si: Mekpɔ ɔtsu deka le wo ame akpe dome, ke nyemekpɔ nyonu le esiawo katã dome o. 29 Negbe esia ko mekpɔ be, Mawu wo amegbetowo "woto mo deka, ke woawo dia ayedzedze gade.

a Lod. 2, 7.
b 7, 15.
d 2, 24.

Tododo dɔdɔdu. Enyona na amesiwo vɔa Mawu.

8. Amekae le abe nunyala ene? Eye ameka se nuwo gɔmedede me? Nunya nana amegbetɔ fe mo kɔna, eye efe mo kplala la trɔna. 2 Mebe: Dzra fia fe sedede dɔ le Mawu fe atam la te. 3 Wɔ afɔ megatɔ nadzo le esia gbɔ o; megadɔ nya vɔ me o; elabena nusianu, si dze enu la, awɔe. 4 Esi wɔnye ɔsɛ le fia fe nya ɔu ta la, ameka agblɔ nɛ be: Nuka wɔm nɛle? 5 Amesi dzra sedede dɔ la, vɔa deke mava edzi o, eye nunyala fe dzi nya azãgbe kple ɔɔnudɔdrɔ. 6 Elabena azãgbe kple ɔɔnudɔdrɔ li na /nuwɔwɔ deɔsiade, elabena amegbetɔ fe vɔwɔwɔ do agba de edzi. 7 Elabena menya nusi gbɔna dzɔdzɔ ge o; eye ɔameka ate ɔu agblɔ nusi le dzɔdzɔ ge la nɛ? 8 Amegbetɔa deke mekpɔ ɔsɛ deya dzi be, wɔaxe mo na ya o; amea deke mekpɔ ɔsɛ de kugbe dzi o, eye asidede le ame ɔu meli le ava me o; nu vɔdi wɔwɔ mexona na ewola o. 9 Nusiwɔ katã mekpɔ, eye metsɔ nye tame dɔ nuwɔwɔ, siwo katã dzɔna le ɔea te, le ɔeyiɔi, si me amegbetɔ dua fia de ame bubuwo dzi hena wofe dzɔgbevɔe la ɔuti.

e 3, 11.
f 3, 1.

g 10, 14.

10 Emegbe mekpɔ wode ame vɔdiwo yɔ me, eye woyi gbɔdemefe; ke ele na amesiwo wɔa nu dzɔdzɔe la be, woawu adzo le tefe kɔkɔe la, eye wɔnɔ wo be le dua me. Esia hã toflokɔ wɔnye. 11 Esi afia menya tsona le nu vɔdi wɔwɔ ɔu kaba o ɔuti la, eyata dzi dɔa amegbetɔviwo fo ɔuti de nu vɔdi wɔwɔ ɔu.^k 12 Ne nuvɔwɔla wɔa vɔ zi alafa, gake nɔa agbe didie hã la, nyea menyae be, eme anyo na mawuvɔla, siwo sia efe ɔku me.^l 13 Ke eme manyo na ame vɔdiwo o, eye abe vɔvɔli ene wɔmanɔ agbe didie o, elabena womenvɔa Mawu o. 14 Nu dzɔdzɔroa wɔnye dzɔna le anyigba dzi be: Ame dzɔdzɔe dewo li nya dzɔna

h 2, 14; Hl. 3, 22.

i 8, 11.

k Hl. 35, 15.

l Ps. 73, 17 - 22.

de wo dzi le ame vɔdiwo fe nuwɔwɔ nu, eye ame vɔdia dewo li nya dzɔna de wo dzi le ame dzɔdzɔewo fe nuwɔwɔ nu. Mebe: Esia hã toflokɔe!^b 15 Eyata mekafu dzidzɔkpɔkpɔ be: "Nu nyuia deke mele ɔea te na amegbetɔ wu esia be, wɔadu nu ano nu akpɔ dzidzɔ o. Eye esia akplɔe ato efe agbe me ɔkeke, siwo Mawu nae le ɔea te la fe agbagbadzedzewo me.

16 Esi medo nye tame anyi, be madze si nunya, eye makpɔ nuwɔwɔ, siwo dzɔna le anyigba dzi da la, - elabena ɔkeke kple zã amegbetɔ fe ɔku mekpɔa alɔ o - 17 mekpɔ Mawu fe dɔwo katã be, amegbetɔ manya ta le nusiwo le ɔea te la nu o, eye ne amegbetɔ le kutri kum le edim hã, manya ta le enu o, eye ne nunyala be, yedze sii hã la, manya ta le enu akpɔ o.^f

Megana mawuvɔwɔla kple vɔditwo fe sɔsɔ le gɔta naɔu wɔ o.

9. Nusiwɔ katã ɔu metsɔ nye tame dɔ, eye medzro wo katã me kpɔ be: Ame dzɔdzɔewo kple nunyalawo kpakple wofe nuwɔwɔwɔ le Mawu si me; amegbetɔ medze si lɔlɔ kple fulɛle tsã o; wo katã wodo ɔgɔ na wo. 2 Nu deka fomevie kpea amewo katã: Nya deka tɔgbe dzɔna de ame dzɔdzɔe kple ame vɔdi, ame nyui, ame dzadze kple ame madzama-dza, vɔsala kple ame masavo, ame nyui kple nuvɔwɔla, atamkala kple amesi atam dzia ɔu na la dzi.^k 3 Esia nye vɔ gã le nusiwo katã dzɔna le ɔea te la dome be, nya deka tɔgbe dzɔna de amewo katã dzi; "eyata vɔdiwɔwɔ yɔa amegbetɔviwo fe dzi me, eye adavɔadzedze le wofe dzi me le wofe agbenɔɔi katã; ke emegbe la woa-yi kukuawo gbɔ. 4 Elabena amesi gale ha dem kple agbagbeawo ko la, mɔkpɔkpɔ le esi; elabena avɔ gbagbe nyo wu dzata kuku. 5 Elabena agbagbeawo nyae be, yewogbɔna kuku ge, ke kukuawo menya naneki o, fetua deke megali na wo o, eye wɔnɔ wofe ɔku be. 6 Wofe amelɔlɔ kple fulɛle kpakple ɔuɔavɔ nu yi gbadege be, eye womagakpɔ gome le nusiwo katã dzɔna le ɔea te la me akpɔ o.

Du Mawu fe nunanawo kple dzidzo, eye nawo nusi fe se wode na wo.

7 Eyata yi naɖu wò abolo kple dzidzo, eye nano wò wein le dzidzeme me, elabena gbadegbe ke Mawu tsona wò nuwòwò sia.^o 8 Wò avòwo nefu yeawokatāyi, eye ami megagbe wò tamenonɔ o. 9 ^bMia kple nyonu, si nēlōna la, midu agbe le wò agbenonɔ fufu le ŋkekewo katā, si wòtso na wò le yea te la me, ŋkeke fufu, siwo katā nēle agbe; elabena esia nye wò agbe kple wò agbagba, si nēdze le yea te la fe gome. 10 Nusiānu, si wò asi ate ŋu awo la, woe kple wò nusē; elabena nuwòwò alo tamebubu, sidzedze alo nunya mele tsiefe, afisi yi ge nala o.

11 Eye megakpo le yea te be, dufufu mele afo dabrae me o, aawòwò mele kalē me o, nududukpokpo mele nunya me o, kesinonɔ mele ayedzedze me o, eye nudzedzekpokpo mele nugomesese me o, ke boŋ azāgbe kple nudideame fi na wo katā.^a 12 Amegbetɔ menya efe azāgbe o, ke boŋ abe alesi wotsɔa dɔ vɔɖi dea tɔmelāwo, eye wotsɔa mɔ dea xewo la, nenema wodea amegbetoviwo abe woawo ene le dzogbevɔeyi, ne efo de wo dzi kpoi.

Nunya tsoa aseye.

13 Mekpo nunya sia hā le yea te, eye wòdze gā nam: 14 Du suea de li, nutsu veeɔa dɔwo koe le eme; tete fia gāa de ho de eɖu, ede to dee, eye wòfo kpo gāwo de eɖu. 15 Nutsu dahe nyanua de le eme; eyae tso efe nunya xo du lae; ke amea deke medo ŋku nutsu dahe ma dzi o. 16 Tete megblo be: Nunya nyo wu nusē, ke wodoa vio ame dahe fe nunya, eye womelēa to de efe nyawo ŋu o. 17 Wosea nunyala fe nyawo le dzidedi me wu dzidula fe yi le bometsilawo dome. 18 Nunya nyo wu aawonuwu; ke nuvɔwɔla deka gblēa nu nyui gedede dome.

Nunya kple bometsitsi le bubumewo kple ame gblɔwo gbo.

10. Nudzodze wuamewo nana amidala fe ami vena kũ hefašana; bometsitsi veeɔa de kpena

wua nunya kple bubu. 2 Gomesese le dusi me na nunyala, ke bometsila fe gomesese le mia me ne. 3 Ne bometsila le moa de dzi la, nunya menɔa tagbo ne o, eye wòbua amewo katā bometsilawo.

4 Ne dzidula fe domedzoe bi de ŋuwò la, ^dmegade afo le tewofe o, elabena tufafa tsia nuvɔ gāwo nu. 5 Mekpo nu vɔɖia de le yea te, esɔ kple dzidula fe dadafu: 6 Wotsɔ bometsitsi dɔ kɔkɔfe vi ke, eye kesinonɔwo bobo na anyi me.^e 7 Mekpo kluiwo le sɔ dzi, eye amegāwo le afo zom abe kluiwo ene.

8 ^fAmesi le ve dem la, eyae gena dzea eme, eye amesi le gli gbām la, eyae da duna. 9 Amesi le kpe dem la, eyae woa nu vevi edokui, eye amesi le nake dzem la, eyae xɔa abi. 10 Ne lānu tsi kpo, eye womenyire enu o la, ele be, woahē alokame; ke nuwòwò, ne wòadze edzi, enye nunya fe vide. 11 Ne ^gda du ame, hafi wosa gbe doe la, ekema gbesala mekpo videa deke tso eme o.

12 Nya, si tso nunyala nu la, nyo; ke bometsila fe nyui gblēa eya nɔto dokui dome. 13 Efe nu me nya fe gomedzedze enye bometsitsi, eye efe nufɔfo fe nuwuwu enye adaɔadzedze vɔɖi. 14 Bometsila ifoa nu kpoloe; amegbetɔ menya nusi gbɔna dzɔdzɔ ge o, eye ^hameka agblo nusi ava dzo le emegbe la ne? 15 Bometsilawo fe agbagbadzedze nana dedɔ tea amesi menya du me mo o la ŋu.

16 Anyigba, si fe fia nye ⁱdevi, eye efe amegāwo fɔa ŋɔɔi de nududu ŋu la, baba ne! 17 Woayra anyigba, si fe fia nye bubume, eye efe amegāwo dua nu de eduyi hena nusédodo, eye menye hena nutsududu o! 18 Kuviawòwò nana dadedziwo nyēna de eme, alo gblɔlɔ wòwò nana xo duɖuna.^j 19 De wòdaa nududu hena dzidzekpokpo, ^kwein doa dzidzo na agbe, eye gae wotsɔna kpoa nuwo katāe. 20 Megado diŋu na ^lfia le wò tamesusuwo me o, eye megado diŋu na kesinonɔ le wò xɔgā me o, elabena dzifoxeviwo atso gbedidi la ayil, eye xewo adato nya la.

^a o 5, 17.

^b Lod. 5, 18.
^d Ps. 37, 1; Lod. 24, 19.

^e Lod. 30, 21-22.

^f Lod. 28, 27.

^g Ps. 58, 5, 6.

^h Yer. 10, 23.

ⁱ 5, 2.

^k 8, 7.

^l Yer. 3, 4.

^m Lod. 18, 15.

ⁿ Don. 9, 13;
Ps. 104, 15.

^o Mo. II, 22, 27.

Fā wò nukuwo le qđi me.

11. Na wò abolo nato to dzi yii, elabena àgakpœ le ñkeke gedewo megbe.^a 2 Mā nu de akpa adre, de akpa enyi, elabena mēnya dzogbevōe ka le anyigba dzi va ge o. 3 Ne tsi yò alilikpowo la, wotrōne kōna de anyigba dzi; ne ati mū le dziehe alo anyiehe la, afisi atia mū dō la, afima wōtsina. 4 Amesi le to lēm de ya ñu la, mafā nuku o, eye amesi le ñku lēm de alilikpo ñu la, mañe nu o. 5 Alesi mēnya ya btofe kple alesi fuwo va wōna de dō me na funo o la, nenema amēdze si Mawu, amesi wò nuwo katā la fe dōwōwōwo o. 6 Fā wò nukuwo le ñdi, eye megadzudzo le yetrō me o; elabena mēnya kae le wōwō ge o, edanye esi alo ekeme alo woa kple eve lae le nyonyo ge o. 7 Kekeli nyu, eye ye kpōkpō vivia ñku nu. 8 Elabena ne amegbetō nō agbe fe gedē la, nekpō dzidzo le wo katā me, eye wōano ñku dōm vivitidogbe dzi be, wole agbō sō ge; nusiwo katā le vavam la, toflokowoe.

9 Dekakpui, kpō dzidzo le wò dekapuime, na wò dzi nađu agbe le wò dekapui ñkekewo me, eye nazo de wò dzi fe tofewo kple nusi wò ñku kpō la nu; ke nyae be, Mawu le kplwō ge ava oñui le nusiawo katā ta.^b 10 De dziku da le wò dzi ñu, eye vō ñefo asa na wò ñutilā; elabena dekapui me nōno kple ñutsu me nōno toflokowoe.

Do ñku Mawu dzi le wò dekapulme, ekema àkpō akofafa le amegākuku me.

12. Do ñku wōwōla dzi le wò dekapuiñkekewo me, hafi ne ñkeke vōwo nava, eye fe, siwo ñu nēle gbōgbō ge le be, womedze ye ñu o la, nagogo; 2 hafi ne ye, yleti kple yletiviwo nado viviti,

^a Lod. 19, 17.

^b Yoh. 3, 8.

^c 8, 17.

^d 3, 20; Mo. 1. 3, 19.

^e 1, 2.

^f Fia. 1. 5, 12.

^g 8, 15.

^h Heb. 4, 12.

ⁱ Tim. I. 1, 5.

^j Ro. 2, 16; Kor. 1, 4, 5.

eye alilikpo nagatrō ava le tsi-dzadzad megbe; 3 esime afe ñu dzōlawo dzona nyanyanya, eye ñutsu kakowo xana gobaa, nyōnu wotulawo dzudzōa dōwōwō, elabena womegaso gbō o; esime fesrenukpolawo fe mo doa viviti, 4 eye wodoa wōtru, siwo trō de ablo me, elabena wotutu megale dīdim sesie o, eye wofōna, ne xevi fe gbe tete dī, eye nyōnu hadzilawo fe gbeme xena; 5 togbewo hā dzia ño na ame, eye ñodzi nōa mōwo dzi; wotsria azi, eye wetsuwiwo tea textlolo, eye nududu medzroa ame o; elabena amegbetō yia efe afe mavō me, eye konyifalawo nōa yiyim le kpōdome; 6 hafi ne klosaloka natso, eye sikagba nagbā, trekpezi nafli le vudo to, eye tsidumō nakaka; 7 hafi ne kewo nagatrō yi anyigba, si wōnye tsā la gbō, eye gbōgbō la nagbugbō ayi Mawu, amesi tsōe na la gbō.

Mawuvōvō enye nufafawo katā fe biboto.

8 Toflokowo fe toflokō! Nyagblōla be: Nuwo katā toflokowoe! 9 Nyagblōla sia la menye nunya ko o, ke boq efia sidzedze duko la, edo nu kpō, edi nu gōme, eye wōdo lo gedewo. 10 Nyagblōla la di nya viviwo be, yeakpō, eye nyatefenya, siwo wonlo dī la, wole etefe. 11 Nunyalawo fe nyawo le abe ñu kple gatagbadze, si wofo de nu ene. Kplōla dekae dō amewo wofo wo nu fu.

12 Hekpe de esia ñu la, vinye, na woaxlō nu wò! Agbalē gedewo mekpōa sefedo o, eye nusōsrō gedē de wōtea dedī ñutilā ñu. 13 Mina míase nyaawo katā fe tafonya be: Vō Mawu, eye nalē efe seawo me de asi; elabena esia nye amegbetōwo katā tō! 14 Elabena Mawu le nuwōwōwo katā, siwo yla la, he ge ava oñui, edanye nyui alo vō o.^j

HAWO FE HA.

Xolōwo fe lolō na wo nōwo.

1. Salomo hawo fe ha. 2 Etsō wò nu gbūgbū nu nam, elabena wò lolō nyo wu wein.

3 Wò ami le ya dem nyuie; wò ñko le abe ami, si wowu ene, eyata detugbiwo lōa wò nya dō. 4 Kplōm yii, na mfade abla! Fia la kplōm

yi efe xɔ me. Miatso aseye, eye miakpɔ dzidzɔ, eye miakafu wɔ lɔlɔ wu wein; amewo lɔa wɔ dɛ etefe.

5 Yerusalem-nyɔnuwiwo, menyɛ ameyi, gake menyɔ abe Kedar fe agbadɔwo kple Salomo fe kuntuwo ene. 6 Miganyɔ kpɔyem be, menyɔ alea o, elabena yee dum. Danye viɔutsuwo do dɔmedzoe dɛ ɔnyɛ; wotsɔm dɔ weingbledzɔlae, ke nyemedzɔ nye ɔntɔ nye weingble ɔu o.

7 Wɔ, amesi nye luɔ lɔna, gblɔe nam dzro: Afika nɛnyia lɔwo le, eye afika wotsyɔa akɔ dɔ le ɔdɔ me? Nukaɔuti manɔ tsa glɔla tsam le hawɔviwo fe lɔhawo gbɔ? 8 Wɔ tugbedzɛ le nyɔnuwo dome, ne mɛnyae o la, ekema do go, eye nado lɔhawo fe afɔ, eye nanyi wɔ gbɔviwo le lɔkpɔlawo fe agbadɔwo gbɔ!

9 Xɔnye, ɛle abe nye sɔnɔ le Faraofetasiadamɔuene. 10 Dzonu le tonu na wɔ nyuie, eye adzaga le kɔ na wɔ. 11 Miatu sikakɔsɔkɔ kple klosalokpɛviwo na wɔ. 12 Esime fia la bɔbɔ nɔ efe aɔbleɔ me la, nye gbe vɔvɔewo dɛ ya. 13 Nye lɔlɔtɔ le abe mi-regoe le akɔnu nam ene. 14 Nye lɔlɔtɔ nye kofersefofo nam le Engedi-weingblewo me. 15 Edze tugbe, xɔnye, ɛdze tugbe loo! Wɔ ŋkuwo le abe ahɔne fe ŋkuwo ene. 16 Nye lɔlɔtɔ, ɛdze dɛka, eye ɔnɛnyo; mia dofe de ama. 17 Mɔafe xɔ fe dɔdɛdziwo nye sedertlɔwo, eye mɔafe xɔmedɔuufowo nye fɔfɔli.

Lɔlɔtɔwo di wo nɔewo yome vevie.

2 Nye nye sefofo le Saron kple dzogbenya le baliwo me. 2 Alesi dzogbenya nɔa aɔka mee la, nenema xɔnye le nyɔnuwiwo domee. 3 Alesi atɔtɔɔɔtiiti le avemetiwo domee la, nenema nye lɔlɔtɔ le dɛkakpuiwo domee. Mɔlɔa efe vɔvɔli te nonɔ, eye efe kutsetsewo vivina le nye nu me. 4 Ekplɔm yi weinxɔ me, eye lɔlɔ enye efe aɔflaga le dzinye. 5 Miatso weintsetsebolo de agbe ɔnyɛ, eye miatso atɔtɔɔɔti fa dzi nam, elabena lɔlɔ de dɔ lɔ me nam. 6 Etsɔ efe mia de nye ta te, eye wɔtsɔ

a 8, 2.

b 3, 5; 8, 4.

d kp. 17; 8, 14.

e 5, 9; 8, 1.

f 4, 7.

g 2, 14; 4, 1; 7; 8, 4.

h 6, 2.

i 8, 14.

k 5, 16.

l 5, 6.

m 8, 2.

n 2, 7.

o 5, 8.

efe nudusi kpla kɔ nam.^a 7 Yerusalem-nyɔnuwiwo, meta sɔde alo bɔzino le gbe me na mi: Miganyɔ lɔlɔ o, migavɔvɔvi o, vasede esime wɔadze eya ɔntɔ ɔu hafi!

8 Nye lɔlɔtɔ ŋkɔ le didim! Kpɔ dɔ, eya nye ekem gbɔna; ele kpɔ dzom flɔ towo, eye wɔle kpɔ tim flɔ togbɛwo. 9 Nye lɔlɔtɔ le ɔabe sɔde alo zivi ene, ele tsitre dɛ mɔafe gli te xoxo. Ele nu kpɔm to fesre nu, eye wɔdo ŋku dɛ adzrala nu. 10 Nye lɔlɔtɔ xɔ edzi gblɔ nam bena: Xɔnye, tso; nye tugbedzɛ, va! 11 Elabena vuvɔ-ɔli yi afe, tsidzadza ke, eye enu yi. 12 Sefofowo do dɛ anyigba dzi, weinkawo ɔu dɛyi dɔ, eye wole akpakpa fe xɔxlɔ sem le mɔafe anyigba dzi. 13 Gboti fe tsetsewo de asi didi me, eye weinka fe sefofowo le ya dem nyuie. Tso, xɔnye, nye tugbedzɛ, va! 14 Nye ahɔne le kpetowo me, le agawo fe globoeafe; na makpɔ ŋkuwɔ me, na mase wɔ gbe! Elabena wɔ gbe vivina, eye ŋkuwɔ me nyo. 15 Milɛ abeiwo na mi, abeiwiwo, siwo gblɛa weingblewo; elabena mɔafe weingblewo fo se.

16 Tonyee nye nye lɔlɔtɔ la, eye nye hɔ menyɛ etɔ, eya amesi nyia lɔwo le dzogbenyawo me.^h 17 Nye lɔlɔtɔ, tɔ gbɔ, hafi anyi-nu nafa, eye vɔvɔli nu nanyi, eye inano abe sɔde alo zivi le atike vɔvɔe towo dzi ene!

Lɔlɔtɔ fe anukwareɔliɔi.

3 Medi amesi nye luɔ lɔna la, le nye aba dzi le zɔ me, mɔdii nyemekpɔe o. 2 Eyata mafa adatsa le dua me le abɔ me kple kpɔdomewo, ne madi amesi nye luɔ lɔna la! Medii, ke nyemekpɔe o. 3 Dzɔla, siwo le tsatsam le dua me la, do gom. „Miekpɔ amesi nye luɔ lɔna la o?” 4 Nyemekpɔ to wo ɔu yi o, tete mekpɔ amesi nye luɔ lɔna la. Melɛe, eye megbe asidɛde le ɛgu, vasede esime mekpɔe va danye fe me, va nɔnye fe xɔ mee. 5 Yerusalem-nyɔnuwiwo, meta sɔde alo bɔzino le gbe me na mi: Miganyɔ lɔlɔ o, migavɔvɔvi o, vasede esime wɔadze eya ɔntɔ ɔu hafi!

Xols je atsyđodo.

6 Amekae nye ekem tso gbe me gbóna abe dzudzò babla ene, eye atike ɔɔɛɛ, dzudzò ɔɔɛɛ donu kple nudzralawo fe atike vovowo le ya dem le egu? 7 Kpò dā, Salomo fe apakae! Kalētò blaade tso Israel fe kalētowo dome fo xlāe. 8 Wo katā wobi de awawo me, eye wofe asi le yi dzi; amesiame tayi de aklito le zā me gɔdzi ta. 9 Fia Salomo na wotsò Libanon-ti kpa atiklāe. 10 Efe afowo nye klosalo, eye medefe nye sika, anyinɔfe nye adabe, eye Yerusalem nyonuwiwo fe lolō do atsiā nɛ de emegome. 11 Mi Zionnyonuwiwo, mido va, ne miakpo fia Salomo le fiakuku, si dadaa dɔ nɛ la me le efe srɔdegbe, le efe dzi fe dzidzokpogbe!

Lolō na xolō.

4. Èdze tugbe, xōnye, èdze tugbe gbe guto. Wò ŋkuwo nye aħone fe ŋkuwo le moxevo la me. Wò bɔda le abe gbɔhawoe tsoy ako anyi de Gilead-to kogo ene. 2 Wò aɔduwo le abe alēha, si woko fu na tete, eye wodo tso tsilefe la ene; wo katā wonye venwo, eye wo dometɔa deke metsi ko o. 3 Wò nuyiwo le abe ka dzē ene, eye wò nu dze ani; wò tonufuiwo le dzedzem le moxevo me abe yevuboda, si me wofe ene. 4 Wò kɔ ɔle abe Dawid fe xɔ tsrala, si wotu hena gbetakpɔkpɔ ene. Woku akpoxonu gagā akpe de egu, siwo katā nye kalētowo fe akpoxonuwo. 5 Wò nowo le abe sãdevi eve, zi venwi, siwo le gbe dum le dzogbenyawo me ene. 6 Mayi atike ɔɔɛɛ towo kple dzudzò ɔɔɛɛ donu togbewo dzi, ħafi anyinu nafa, eye vɔvɔli nu nayi. 7 Xōnye, nusianu nyo le ŋuwò, dzufeadeke mele ŋuwò o!

8 Ìi kplim tso Libanon dzi, ŋugbeto, ði kplim tso Libanon dzi! Zo tso Amana ta me, tso Senir kple Xermon ta me, tso dzatawo nɔfe kple lãkletowo dzi. 9 Nɔvinyenyonu, nye ŋugbeto, ègblē tame nam, ètsò wò nukpɔkpɔ kple kɔskɔsɔ, si le wò kodzonuwo me, gblē tame nam. 10 Nɔvinyenyonu, nye ŋugbeto, wò lolō vivina

loo! Wò lolō nyo wu wein, eye wò ami fe ɔɔɛɛ fo atike ɔɔɛɛewo ta. 11 Ŋugbeto, anyitsi le tsoy-tsoy le nuyi ŋu na wò; anyitsi kple notsi le wò aɔde te; wò avowo me fe ɔɔɛɛ le abe Libanon fe ɔɔɛɛ ene. 12 Nɔvinyenyonu, nye ŋugbeto enye abo, si fe ɔɔ wodo, vudo, si nu wotu nu dɔ, kple tsidzɔfe, si nu wotre. 13 Wò numiemiewo nye yevubodabo, si me kutsetse nyuiwo, kofersefojo kple gbe ɔɔɛɛewo, 14 gbe ɔɔɔewo kple agumetaku, gbekee, botsyo kple dzudzò ɔɔɛɛ dogbewo katā, mire kple aloe kpakple atike veviwo katā le. 15 Abo me tsidzidzi, tsi gbagbe vudo kpletovu, si si tso Libanon dzi la nēnye. 16 Anyieħya, tso, eye dzieħya, va, nafo ato nye abo me, ne efe ɔɔɛɛ nagbagba ði. 17 Nye lolōto va efe abo me, eye wòdu efe kutsetse nyuiawo.

Lolō se xolōa fe gbe, fa konyi le mamā guti, eye wòkafu efe nyonyo.

5. Nɔvinyenyonu, nye ŋugbeto, aħmeva nye abo me, meke nye mire kple atike ɔɔɛɛewo, menyì nye anyixe kple anyitsi, menɔ nye wein kple nye notsi. Xōnyewo, midu nu, miano nu, nye lolōto, mino aha mu!

2 Mele alō dom, ke nye dzi le gute. Midò to, nye lolōto le ɔɔ fom! Nɔvinyenyonu, xōnye, nye aħone, nye ame dzadze, ɔu ɔɔ nam! Elabena zāmu fo tame nam fū, eye nye dā me yɔ fū kple dzadza. 3 Mede nye avowo ði, de magatsò wo ataa? Meklɔ nye afowo, de magafo ði woa? 4 Nye lolōto do asi de fesre nu, tete nye lāme gbagba yi de egu. 5 Mefo, be maɔu ɔɔa na nye lolōto, eye ami ɔɔɛɛ le tsoy-tsoy le asi ŋu nam, ami ɔɔɛɛ tsrolo le dudum le nye asibide ŋu de gameti fe asilēfe ŋu. 6 Mefu ɔɔa na nye lolōto, ke nye lolōto trɔ dzo, ebu. Luɔɔ dzo le tanye, esime wòfo nu. "Medii, nyemekpɔe o; meyoɔ, gake metɔ nam o. 7 Dzola, siwo le tsatsam le dua me la, do gom, wofom de abi ŋunye; gli ŋu dzɔlawo de tadɛdzi le ŋunye. 8 Yerusalem-nyonuwiwo, meta mi: Ne miakpo nye lolōto la, mito nɛ be, lolō de dɔ lā me nam!

a 5, 12.

b 4, 5.

c 6, 2.

e 6, 4.

f 6, 7.

g 7, 5.

h 6, 9.

i 7, 4.

k 2, 17.

l Ps. 45, 14.

m 3, 1.

o 2, 5.

9 Nyɔnuwo je tugbedze, nuka wò lálǎtò tso fo lálǎtò bubuwo tae? Nuka wò lálǎtò tso fo lálǎtò bubuwo tae, hafi neta nu na mí alea? 10 Nye lálǎtò fu, eye wò-biã, eye wòfo ame akpe nanewo ta; 11 efe ta enye sika nyuito, efe da le abe devala, siwo dzo de anyi me ene, eye wònyo abe akpaviã ene; 12 efe ŋkuwo le abe ahone le tsoo to ene, wole notsi, eye woso de ŋku to me; 13 efe alogo enye atike ɔɔɔe kpo, si dzi atike ɔɔɔe mie do; 14 efe nuyiwo nye dzogbenya, siwo le mire tsrolo tsoyom; 14 efe alogo nye sikati mlimowo, siwo nu woɔo Tarsis-kpewoe; efe fodo enye aɔaɔudo, si wotsɔ nyidu wae, eye wotsɔ safir do atsyɔ de enu; 15 efe atawo nye kpe yi soti, siwo woɔo sikafɔ dzi; efe dzedzeme le abe Libanon ene, eye wònye nu vevi abe sederti ene; 16 vivi le efe nu me, eye eyama dze ani. Yerusalem-nyɔnuviwo, nye lálǎtò lae nye esia; amesiae nye xònye la!

Dzidzɔkpokpo le dekawowo ŋuti.

6. Nyɔnuwo je tugbedze, afika wò lálǎtò la yi? Gakae wò lálǎtò la tso do, ne miadii na wò ti. 2 Nye lálǎtò yi efe aabo me, yi atike ɔɔɔe kpowo gbo, ne wòanyi lã le abo me, eye wòaké dzogbenya. 3 Nye lálǎtò la enye tonye, eye nye hã menye eto, eya, amesi nyia lãwo le dzogbenyawo me.

4 Xònye, ɔɔɔe tugbe abe Tirza ene, ènyo abe Yerusalem ene, eye nédzia ŋɔ abe avako ene. 5 Òe ŋku da le gunye, elabena wole ŋo dzim nam! Wò da le abe gbòhawoe tsoyɔ ako anyi de Gilead kogo ene. 6 Wò aɔuwo le abe aléha, siwo do tso tsilefe ene, wo katã wonye venowo, eye wo dometã deke metsi ko o. 7 Wò tonufui le dzedzem le moxevɔ me abe yevuboda, si me wofe ene. 8 Fiasròwo le blaade, ahiãwo le blanyi, hekpe de ɔdetugbiwo ŋu kpaŋkpaŋ. 9 Ke deka koe nye nye ahone, nye ame dzadzze, eya nye dadaa fe tenu, naa fe nu vevi. Nyɔnuviwo kpɔe, eye woyrae, fiasròwo kple ahiãwo kafui.

10 Amekae le anyi me kpom abe agudzedze ene, nyo abe yleti ene, dza abe ye ene, eye wòdzia ŋɔ abe avakowo ene? 11 Meyi de azibo me, ne makpo gbe fèwo le bali me da, eye maɔakpo be, weinkawo dze, eye yevubodatiwo fo se hã? 12 Nye didi kplom le manyamanya me yi de nye duko ŋku ta fe tasiadam gboe.

Lálǎtowo fe dzedodo.

7. Tro, tro, Sulamit, tro, tro, ne miãde ŋku de ŋuwò! Nuka miebe, yewoakpo le Sulamit ŋu? Avayeduque loo? 2 Wò bubume vinyonu, aleke wò azolime nyo le atokota me ale? Wò kpenyenye le abe kodzonu, si nye aɔaɔua fe asinudowowo ene; 3 wò akonu enye ze tegblè, si me aha tɔto mevona le o, wò fodo enye bli, si woli kɔe, eye dzogbenya de to dee; 4 wò nowo le abe sãdevi eve, zi venovi ene; 5 wò kɔ enye nyiduxo tsrala; wò ŋkuwo le abe ta, si le Xesbon le Batrabim-gbo nu ene; wò ŋoti le abe Libanon fe xɔ tsrala, si do ta Damasko ene. 6 Wò ta, si le nuwò, di Karmel; wò tada le abe aɔabs ene; wò da de ga fia. 7 Edze tugbe, eye nènyo loo, wò lálǎ, si nye vivisesego! 8 Ele tsrais abe deti ene, eye wò nowo nye detawo. 9 Mebe, made deti la dzi, eye malé efe alogo. Wò nowo nenye weinkpo le weinka ŋu, eye wò ŋoti fe ɔɔɔe nedidatɔŋuti tɔ! 10 Wò nu me nenye wein nyuito, si ato nuyi kple adu dzi na nye lálǎtò woli.

11 Nye lálǎtò tɔ menye, eye yonyeme mɔ dim wòle. 12 Nye lálǎtò, va miãdo ayi gbe me, eye miãno kofersefofowo me. 13 Miãfɔ ŋdi kanya ayi weingblewo me, ne miãkpo be, weinkaawo dze, sefofoawo ke, eye yevubodatiwo fo se hã? Afima matsɔ nye lálǎ na wò le. 14 Agbitsawo fe ɔɔɔe gbagba di, eye kutsetse nyui vovovowo le miãfe ɔstru nu; nye lálǎtò, medzra yeyeawo kple xoawo do na wò.

Anukwaredididi, si ano anyi daa.

8. Oo, esi nahano nam abe nɔvi-nyegutsu, si no danye fe no

o 4, 1.

b Ps. 45, 3.

d 4, 5.

e 4, 4.

f 1, 15; 2, 14.

g 4, 16.

h 2, 16.

i 1, 15.

k 2, 16.

l 4, 1.

m 2, 10-12.

n 4, 2.

o 6, 11.

p 4, 3.

q Ps. 45, 15.

r 5, 2.

ene de! Anye ne mekpɔ wò le kpadome la, magbugbɔ nu na wò, eye amea deke mado vlom o; 2 anye ne makplɔ wò ayi ^adanye fe me, ayi nanye fe xɔ mee. Mana atike beɔɔe fe wein kple yevubodaha wò nano. 3 Etsɔ efe mia de nye ta te, eye wòtsɔ efe nusi kpla kɔ nam. ^b4 Yerusalem-nyɔnuviwo, meta mi: Miganyɔ lɔlɔ o, migavuvui o, vasede esime woadze eya guto ɔu hafi!

5 Ameka nye ekem tso gbe me gbɔna hezi de efe lɔlɔto ɔu? Atɔtoɔntiti te menyɔ wò le; afima dawò se veve dzi wò do, afiina nɔwò lè ku dzi wò do. 6 Tsɔm wò ɔkɔsigɛ de wò dzi ɔu kple ɔkɔsigɛ de wò asi! Elabena lɔlɔ tri akɔ wu ku, eye ɔuavã sɛ wu tsiefe, efe bibi le abe dzo fe bibi ene, Yehowa fe dzofade wònye! 7 Tsi gedɛ mate ɔu atsi lɔlɔ o, eye tɔsisi gãwo mate ɔu akplɔe adzoe o. Ne amea de be, yeatsɔ efe afe me kesinonuwo katã ana

a 3, 4.

b 2, 6.

d 2, 7.

e Ps. 46, 15.

f 2, 8.

de lɔlɔ ta la, deko woade alome le ɔu.

8 Nɔvinyɔnu sua de le mia si, mekpɔ te no hade o. Aleke mia-wɔ na mia nɔvinyɔnu la, le gbesigbe woabia eta? 9 Nenyɛ glie wònye la, miatsɔ klosalo atɔ kɔ de edzi, eye nenyɛ agboe wònye la, miatsɔ sederufowo aklãe. 10 Gli menyɛ, eye nye nowo le abe xɔ tsralawo ene; eye mekpɔ gɔtifafa le ɔku me.

11 Weingble le Salomo si le Baal-Hamon; etsɔ weingble la de asi na dzikpolawo be, wo dome amesiame nana klosalo sekel akpe deka de kutsetseawo ta. 12 Nye weingble le nye guto asinye me; Salomo, tɔwɔe nye sekel akpe deka, eye alafa eve enye kutsetse dzikpolawo tɔ!

13 Wò nyonu, si nɔa abɔ me, xɔlɔwo fu to anyi de wò gbe ɔu; na masee! 14 Nye lɔlɔto, de afo du me, eye /nana abe sãde alo zivi, si le atike beɔɔe towo dzi ene!

YESAYA FE AGBALÈ.

Israel fe nuvɔ kple tohehe.

1 Esia nye nɔtega, si Yesaya, Amoz vi la, kɔ le Yuda kple Yerusalem ɔu le Yuda-fiawo Uziya, Yotam, Axaz kple Xizkiya ɔli. 2 Mi dzifowo, misee, eye anyigba, fu to anyi; elabena Yehowa le nu fom bena: Menyi viwo wotsi, eye medo wo de dzi, ke wòdze aglã de gunye. 3 Nyitsu nyaa etɔa, eye tedzi nyaa efe afeto fe lãto; ke Israel menyaa o, eye nye dukɔ melè ɔku de ɔu o: 4 Baba na mi anyigba dzi nɔlawo, dukɔ, si dzi fɔdidi li kɔ do, vodalawo fe viwo, vi gbeɔblẽwo! Wogblẽ Yehowa di, wodo diɔu na Israel fe kɔkɔeto la, eye wogbugbɔ de megbe. 5 Nukaɔnti woa-ano mia fofo dzi, esi miele godzedze dzi daa? Ta blibo la xɔ abi, eye nu te dzi blibo la ɔu belibeli. 6 Teɔ nyuia deke mele ɔu o, tso afofo me vasede dzodome: abi kple dodro kpakple fofo yeye; womeyɔ tsi le eme o, womeblae

g Mo. V. 32, 1.

h. 6.

h Ro. 9, 25.

i Mo. L. 19, 24, 25.

Mo. V. 29, 21 v.

27.

k Yer. 23, 14;

Kony. 4, 6.

l Yer. 2, 30;

Kex. 21, 18.

m Mo. V. 28, 35.

o Ps. 50, 8; Lod.

21, 27; Yer. 6,

20; Am. 5, 22.

o, eye womede ami de wòbɔbo o. 7 Miafe anyigba zu gbeɔbe; dzo fiã miafe duwo, eye du bubu me tɔwo du miafe agble le mia ɔku me, eye wòzu gbeɔbe, abe alesi wogblẽ Sodom ene. 8 Eye Zion-nyɔnuvi tsi anyi abe agbado le weingble me, abe miɔfe le adzamatregble me kple du, si wode to do la ene. 9 De menyɛ Yehowa Zebaot ye kɔto ame beea de wo dina mi o la, anye ne esuso vie ko miele abe Sodom ene, eye miedɔ Gomora!

Blabia tso Israel si bena, wɔtra dzi me, eye megasubo Mawɔ le gota dedeko o.

10 Mi kSodom-amegãwo, mise Yehowa fe nya, mi Gomora-dukɔ, mifu to anyi de mia Mawu fe nufiame ɔu! 11 Yehowa be: Nuka miafe akpedavɔsa gbogboawo awɔ nam? Agbowo fe nufiame kple nyivi damiwo fe ami ti kɔnam, eye nyiwo, alẽviwo kple gbɔtsuwo fe vu medzea gunye o. 12 Ne mieva, be yewoado de ɔkunye me

la, amekae bia esia tso mia si be, mianɔ afo fom nye xɔxɔnuwo? 13 Migasa nuɔɔvɔ alakpatɔ azo o, dzudzɔdonu nyɔɔɔ wɔnye nam. Dzinu yeyewo, dzudzɔgbewo kple gbefãdeɛ takpegbewo la, nyemate nu ado dzi atso alakpa kple takpekpewo o! 14 Melé fu miafe dzinu yeyewo kple miafe ŋkekenyiewo, wozu agba nam, eye wo tsɔtsɔ glom. 15 Ne mieke miafe abɔwo la, matsyɔ nu ŋku me de mi, eye ne mieli kɔ gbedododa gleglegle hã la, nyemasee o, elabena nu yɔ asɔ me na mi!^d 16 Mile tsi, miklɔ mia ɔkui ŋu! Mide miafe nuwɔwɔ vɔdiwo ɔa le ŋkunya me, eye midzudzo vɔdiwo wɔ!^e 17 Misrɔ nu nyui wɔwɔ, miti nya dzɔdzɔe yome, mixɔ na amesi wote de anyi, midrɔ ɔɔnu na tsyɔdeviwo, eye mihe nya na ahosiwo!^f

^g Dugbedodo kple godzidodo.

18 Yehowa be: Miva midrɔ ɔɔnu! Ne miafe nuvɔwo le abe nyagadzi ene la, woafu abe isno ene, eye ne wobiã abe aɔabe ene la, woazu abe alɛfu ene. 19 Ne mielɔ, eye miɛdo to la, ekema miadu anyigba fe nu nyuito.^h 20 Ke ne miegbe, eye miesɛ to la, yi adu mi, elabena Yehowa fe nue gblɛ.

21 Aleke du wonutefe, si me nya dzɔdzɔe no fũ la, zu gbolo? Afisi dzɔdzɔenyenye no tsã la, "hlɔdolawo li fifia! 22 Wɔ klosalo zu aɔuka, eye wotsɔ tsi dzro wɔ wein! 23 Wɔ amegãwo zu aglãdzelawo kple fiafiwo xɔlɔ; wo dome amesiame lɔa zãnunana, eye wotia fetu yome; womedrãa ɔɔnu na tsyɔdeviwo o, eye ahosiwo fe nya medea wo gbo o.ⁱ 24 Eyata Afeto, Yehowa Zebaot, Israel fe ŋusɛto la fe gbe enye si: Alele, mele akɔ fa ge na ɔkui nye de nye ketɔwo ŋu, eye mele hlɔ bia ge de nye futɔwo ŋu. 25 Matrɔ nye asi de ŋuwɔ, eye malólo wɔ aɔukawo abe adzalɛɔadi wotsɔ wɔe ene, eye maɛde wɔ tsumiwo katã ɔa. 26 Magaɔ ɔɔnudrɔlawo na wɔ abe tsã ene, kple adanudelawo na wɔ abe le gɔmedzedzea me ene.^j Esia megbe woayo wɔ be dzɔdzɔenyenye fe du, du wonutefe. 27 Woatsɔ ɔɔnudrɔ aɛde Zion, eye woatsɔ dzɔdzɔenyenye aɛde efe amesiwo

^a 46, 13.

^b 66, 3.

^d 1. 10, 23; ta 59, 1-3; Yoh. 9, 31.

^e Yoel 2, 12, 13; Mi. 6, 6-8. / kp. 2-4 kpo Mi. 4, 1-3.

^f kp. 23; Yer. 7, 3-7; Sam. 1, 15, 22.

^g Yer. 3, 17.

^h 43, 26; 44, 22; Ps. 51, 9.

ⁱ Mo. III, 26, 25.

^j Yoh. 4, 22.

^k Mat. 23, 37.

^l o 9, 4.

^m kp. 17.

ⁿ Mo. V, 17, 18; Mi. 5, 9.

^o kp. 22; Mal. 3, 2, 2.

^p Zax. 3, 3.

^q kp. 19, 21.

^r 5, 15.

trɔ ta me la.^a 28 Woagbã godzelawo kple nuvɔwɔlawo siaa nya nyanya, eye amesiwo trɔ le Yehowa yome la nu ayi. 29 Elabena ŋu akpe mi le logoti, siwo ŋu miekpɔa dzidzo le la ŋu, eye miafe mo atsi dã le abɔ, siwo mielɔna la ŋu.^b 30 Elabena mia ŋutawo mianɔ abe logoti, siwo fe angba yrɔ, kple abɔ, si tsia deke meli na o la ene. 31 Ame sesɛ la azu ɔetifu, eye efe ɔwɔwɔ azu dzoxi; wo kple eve la siaa woabi, eye amea deke mate ŋu atsi wo o.

Xoxo kple ɔutifafa atso Zion ava na dukowo katã; gake la ɔɔnudrɔ ava Israel dzi gbã le efe trãubɔsɔbo ta.

2 Nya, si Yesaya, Amoz vi la, kpo le Yuda kple Yerusalem ŋu la enye si: 2 /Ava me le ŋkeke mlɛawo me be, Yehowa fe afe fe to la akɔ ta agbo towo ŋu, eye wɔafo togbewo la, eye anyigba dzi dukowo katã afo zi de eɔɔ.^c 3 Eye dukɔ gedewo atso agblɔ bena: Mina miayi Yehowa fe to la, Yakob fe Mawu fe afe la gbo, ne wɔafia nu mi le efe mɔwo ŋu, eye miãzo efe tofewo. Elabena nufiame atso Zion, eye Yehowa fe nya atso Yerusalem.^d 4 Adrɔ ɔɔnu na anyigba dzi dukowo, eye wɔatso nya me na dukɔ gedewo; woatsɔ wofe yiwo atu kodziwoe, eye woatsɔ wofe akplɔwo atu he gobewoe; dukɔ magatso yi de dukɔ ŋu azo o, eye womagasrɔ aɔawɔwɔ hã azo o.^e 5 Yakob fe afe, mitso, ne miãzo le Yehowa fe kekelɔ me!

6 Etsɔ wɔ dukɔ, Yakob fe afe la, fu gbe, elabena yedzefetɔwo fe afakaka yɔ wo fũ, wosa dzo abe Filistitowo ene, eye wosa asi du bubu me viwo. 7 Klosalo kple sika yɔ efe anyigba dzi fũ, eye efe kesinɔnuwo tefe meko o; fɔwo yɔ efe anyigba dzi fũ, eye efe tasiadamwo tefe meko o. 8 Legbawo yɔ efe anyigba dzi fũ; wo de ta agu na woawo ŋutawo fe asinɔwɔwɔwo, nusiwo woawo ŋutawo fe asibide wɔ. 9 Ale amegbetɔ de ta agu, eye ŋutsu babɔ edokui; matsɔe ake wo o! 10 *Yi de agato me, eye nayla ɔkuiwo de ke me tso Yehowa fe ɔɔzi kple efe gãnyenye fe atsyɔ la nu! 11 Woababɔ amegbetɔwo fe ŋku

kòkòwo de anyi, eye woate ñu-tsuwo fe dàda de to, ale be Yehowa dedeko lanye gā le ñkeke ma dzi. 12 Elabena ñkeke li na Yehowa Zebaot de dadalawo katā kple ame kòkòwo, de nusiwo katā kpa ta dzi la ñu, ne woabòwo de anyi; 13 de Libanon fe sedertiwo katā, siwo kò, eye wofo ta la ñu, de Basan fe logotiwo katā ñu; 14 de to kòkòwo katā kple togbe kòkòwo katā ñu; 15 de xò tsrala kòkòwo katā kple gli sesèwo katā ñu; 16 de Tarsis-uuwo katā kple nukpòkpò veviwo katā ñu. 17 Woabòwo amegbetòwo fe adegbefofo de anyi, eye woate ñutsuwo fe dàda de to, ne Yehowa dedeko nanye gā le ñkeke ma dzi. 18 Eye legbawo nu ayi kenken. 19 Eye woayi kpetowo kple anyigba dzi dowo me tso Yehowa fe ñodzi kple efe gānyenye fe atsyò nu, ne etso, be yeado ñodzi na anyigba.^d 20 Gbemagbe la amegbetò atso efe klosalolegba kple efe sikalegba, siwo wòwo, be yeade ta agu na la, afu gbe na afelegiwo kple agutòwo, 21 ne woayi agadowo kple kpetowo me tso Yehowa fe ñodzi kple efe gānyenye fe atsyò la nu, ne etso, be yeado ñodzi na anyigba. 22 Eyata midè asi le amegbetò, si fe ñoti me gbəgbə le la fe nya me, elabena nukata gō woabui do?/

Donudodró awa duko la dzi le efe nuvò, vevitò nyonnuwo fe yakanuwowo ta.

3. Elabena kpò da, Afetò, Yehowa Zebaot, ade fatizoti kple zidəndənu da le Jerusalem kple Yuda, abolo fe xonamewo katā kple tsi fe xonamewo katā, 2 kalətòwo kple abawolawo, onudròlawo kple nyagblodilawo, afakalawo kple ame tsitsiwo, 3 ame blaatòwo fe amegāwo, ame ñkutawo, adanudelawo, adanuwawo fe amegāwo kple dzotòwo. 4 Matsò deviwò adò wofe amegāwo, eye devinuwoławo adu fia de wo dzi; 5 amewo asè ñuta le wo nɔewo ñu, eye amesiamè le ehavi ñu, deviwò adze agbo de amegā de diwo ñu, eye yakamewo de bubumewo ñu. 6 Ne amea de alé nɔvia le fofoa fe me bena: „Avo le

asiwò, eyata nanye miafe amegā, eye afe gbəgbə sia nana asiwò me“ la, 7 axò edzi agblò gbemagbe bena: „Nyemele abiwolaa deke nye ge o, elabena abolo kple avoa deke mele afenye me o; migatsom do duko fe amegā o!“ 8 Elabena Jerusalem amù, eye Yuda adze anyi, le esi wofe adewo kple wofe nuwowo tso de Yehowa ñu, ne woado dziku na efe kòkənyenye fe ñkuwo ta. 9 Wofe mododo le dase dim le wo ñu, eye wode wofe nuvòwo fia faa abe Sodom ene, womeylae o; baba na wo, elabena awoawo ñuto dokui ñu wole vò wòm do. 10 Woayra ame dzadzəwo, wo to me nyo na wo, elabena woadu wofe nuwowo wofe kutsetse.^b 11 Baba na ame vòdi, eto me vòe nɛ, elabena nusi efe asi wò la, eya woatsò awɔe. 12 Nye duko fe ñutasəlawo nye deviwò, eye nyonnuwo du fia de wo dzi. Nye duko, kpləwòlawo nye amefulawo, eye wobada wò tofe fe mawo. 13 Yehowa tso, be yeae nya, etsi tre di va, be yeadrò onnu dukòwo. 14 Yehowa kple efe duko fe ame tsitsiwo kpakple efe amegāwo di onnu be: Miawo miegbli nye weingble, eye mieha ame dahewo fe nuwo de miafe xəwo me. 15 Afetò, Yehowa Zebaot fe gbe enye si be: Nukanuti mienya avuzi le nye duko dzi, eye mieto hiətəwo fe mo nyanyanya?

16 Yehowa be: Esi Zion-nyonnuwivo dana, eye wolia kò ganɛ nɔa yiyim, woɔa mo ganɛ, wonɔa ble nyem xatsəxatse nɔa yiyim, eye wofe afagawo nɔa didim glenglen la,^b 17 eyata Afetò la abebe ta na Zion-nyonnuwivo, eye Yehowa ade ama wo. 18 Gbemagbe Afetò la ade afagewo fe atsyòdodo da, ñgoblanuwo, gaviwo, 19 togewo, abokpowo kple moxevòwo, 20 takuwo, afowò dome kòkòkòwo, ali-dzibanuwo, anuwotregowewo kple kadodowo, 21 asigewo kple ñotigewo, 22 atsyòvòwo, awu olayawo, tadədziwo kple akplowo, 23 ahuhəwo, awutewuiwo, tabablawo kple moxevò gāwo. 24 Devè kù axò de vevè lilili tefe, ka axò de alidzibanu tefe, tabebe axò de dafɔfo tefe, akpanyatata axò de

^a Hos. 12, 9.

^b Ez. 17.

^d Lu. 23, 30.

^e Tes. II. 1, 9.

^f Mo. I. 2, 7.

^g Mo. III. 23, 28; Xez. 4, 16.

^h Lod. 31, 30; Tim. I. 2, 9.

ⁱ Nyagb. 10, 16.

awu olaya nyui tefe, eye dzobi axo de nyonyo tefe. 25 Wò nùtsuwo atsi yi nu, eye wò kalèto-wo atsi awa me. 26 Wofe agbo-wo axa nu, woafa konyi, eye woadi fufu abobo nò anyigba.

Le Mesia fe amedede quti.

4 Nyonu adre alé nùtsu deka gbmagbe agblo bena: Míadu mía nùtowo fe abolo, eye míata mía nùtowo fe awò; na woayo wò ñkò de mía ñu ko; de míafe a'ñu-
kpe da le mia ñu.

2 Gbmagbe la Yehowa fe bati-dzedze anye atsyé kple bubu, eye anyigba fe kutsetse anye adegbe-fofo, dekadzenu na Israel fe ame susceawo. 3 Eye awa me be, woayo amesiwo kpo to de Zion kple amesiwo tsi Yerusalem, amesiame, si ñkò wò'ño de agbagbeawo dome le Yerusalem la be kòkòewo, 4 nenye be, Afeto la tso wònu-dòdrò fe fya kple dzo fe ya ñkò Zion-nyonuwo fe difofo, eye wòkpala Yerusalem fe ou da le wo dome. 5 Eye Yehowa ado halilikpo kple dzudzo de Zion-to fe nòfewo katà kple efe takpewo le ñkeke me kpakple dzo keklé le zà me; elabena woatsyo nu atsyòdodowo katà dzi, 6 eye wò'agbado anò anyi anye wò'oli dodo le ñkeke, me le dzoxoxo ta, eye wò'anye sitsofe kple bebefé le dziya kple lodzadza ta.

Lododo le Afeto la fe weinbo mawonu la quti.

5 Mele ha dzi ge le xñye ñu, mele xñye fe ha dzi ge le efe "weingble ñu. Weingblea de le xñye si le totame wònu da. 2 Edzobo eme, ede kpewo le eme, eye wòdo weinka nyuitowo de eme, etu xò tsrala de etitina, ekpa weinfiànu hà da de eme hele mò kpòm be, atse weintsetsewo; ke etse wukatsetsewo. 3 Eyata mi Yerusalemtowo kple mi Yuda-ñutsuwo, midrò nya le mía kple nye weingble la dome! 4 Nukae woawo na nye weingble la, eye nyemewo nò o? Nukanuti mele mò kpòm be, atse weintsetsewo, eye wòtse wukatsetsewo? 5 Azo mana mianya nusi wò ge mala nye weingble la: Makaka kpo le enu, ne lãwo naqúi, magbà gli le

enu, ne woazo edzi. 6 Mawo wòazu afutime; womade enu o, eye womaga eme o, ke boñ aña-kawo kple ñuwo amie de eme; eye made se na alilikpowo be, womagadza tsi de edzi azo o. 7 Elabena Israel fe afe lae nye Yehowa Zebaot fe weingble, eye Yuda ñutsuwo nye efe dzidzokpo kpo fe nudodowo; ekpo mò na afiatsofo, ke wòkòdie li; ekpo mò na nu dzòdze wòwo, ke konyifafe li.

Wotsò Mawu fe wònu-dòdrò ato futowo fe anyigba dzi dzedze do ñadzi na duko la.

8 Baba na amesiwo le xò tsiàm de xò nu, eye wole agble didim de agble nu, vasede esime tefea deke magano anyi o, ne woawo dede nana anyigba dzi! 9 Yehowa Zebaot gblò de to me nam bena: Ne xò gboğboawo matro zu gbegbe, eye xò gá nyuiawo mazu xodowo o fi! 10 Elabena weingble, si nyi eveve tefe ewo anò gbe deka la, anye bat deka, eye nuku gomer deka anye efa deka.

11 Baba na amesiwo fòa fò'li hetia aha muame yome, eye wotsia anyi vasede zàtife, ne wein nade dzo là me na wo! 12 Kasa-ñkuwo, sanikuwo, asiwuiwo kple dzewo kpakple wein kpèna de wofe aglotutu la ñu; ke wòmede-
wofe ñku de Yehowa fe dòwòwo o, eye womekpòe efe asinudòwòwo o. 13 Eyata woade aboyo nye duko le manyamanyà me, wofe ame ñkutawo azu dòwuitowo, eye tsiko awu wofe amehawo ate wo ñu. 14 Eyata tsiefe ke efe ve me, eye wòke efe nu baa, eye Yerusalem fe atsyò, efe amehawo, efe ho-
wòwo kple amesiwo kpòe dzidzo le eme la, age de eme. 15 Eke-
ma amegbetò atsyò ako anyi, wo-
bòbo nùtsu de anyi, eye wòate dàda ñkuwo de to; 16 Yehowa Zebaot anye gá le wònu-dòdrò me, eye Mawu kòkòe la ako edokui ñu le dzòdze nyenyene me. 17 Alé-
wiwo adu gbe le afima, abe wo-
wo nùto fe gbèdufee wònye ene, eye là tutowo adu nu le amida-
lawo fe afedowo me.

18 Baba na amesiwo tsoa ala-
kpaka dea vodada nòe hehem, eye wotsò tasiadamka hea nuwòe!

a Mo. 1, 30, 23; Sam. 1, 1, 5, 6.

b 11, 1.

d Mt. 2, 2.

e Lu. 10, 20.

f Zax. 13, 1. g Mat. 3, 11.

h Mo. 11, 13, 21; 40, 34, 38.

i Am. 6, 5, 6. k 25, 4, 5.

l Ps. 28, 5.

n 27, 2; Ps. 90, 9-16; Mar. 12, 1-9.

o 2, 11.

19 Amesiwo n̄a gb̄ogblom bena: "Newo kabakaba, neso du de efe d̄o nu, ne miakp̄oe; eye Israel fe k̄ok̄oet̄o la fe adan̄udede nete va, ne miadze sii.

20 Baba na amesiwo ȳa v̄o be nyui kple nyui be v̄o, amesiwo ts̄a viviti w̄a kekelii, eye wots̄o kekelii w̄o viviti, amesiwo ts̄a veve w̄a vivii, eye wots̄a vivi w̄o vevee!

21 Baba na amesiwo bua wo dokui nunyalawoe, eye wonye nuḡomeselawo le woawo n̄ut̄o wo n̄ku me./

22 Baba na amesiwo nye kal̄a-wo le weinnono me kple n̄utsu-wolawo le aha muame t̄at̄o me. 23 Amesiwo x̄a z̄anu hetsona na ame v̄odiwo, eye wodaa adzo nya dz̄adz̄oe le ame dz̄adz̄oewo si.

24 Eyata wofe ke azu nu nyu-nyo abe ah̄iliti takpoe, si dzo fe ade fīa, kple gbe fufu, si nȳe afi de dzo me la ene, eye wofe sefofo avu ya abe v̄uudedi ene, elabena wogbe Yehowa Zebaot fe nufiame, eye wofe alome le Israel fe k̄ok̄oet̄o la fe nyawo n̄u. 25 Eyata Yehowa fe d̄omedzoe bi de efe duk̄o n̄u, eye w̄odo efe al̄o de dzi hefo wo, ale be towo dzo kpekpekepe, eye wofe kukua-wo t̄si kp̄odome abe gbedud̄o ene.^k Ke to esiawo kat̄a gb̄o h̄a la efe d̄omedzoe nu mefa o, eye efe al̄o gale dzi ko.

26 Ako aflaga dzi na duk̄a de le didife, eye w̄oala aku aȳe tso anyigba fe ml̄enu, eye kp̄o da, an̄o du dzi ava kaba. 27 D̄edi mate amea deke n̄u o, eye ame kud̄oea deke man̄o wo dome o; womad̄o al̄o o, eye womad̄o ak̄ol̄e o, ali-dzibanu matu le wofe ali o, eye wofe atokotaka matso o; 28 wonȳe wofe an̄ut̄rowo, eye wovu wofe dawo kat̄a me; wofe s̄owo fe af̄owo le abe kpe ene, eye wofe tasiad̄amf̄owo di ahom. 29 Wole gbe dem abe dzatan̄o ene, eye wole x̄oxl̄̄m abe dzataviwo ene; wole gbe tem hel̄e nu t̄so dzoe, eye amea deke mate n̄u ax̄e o. 30 Eye w̄od̄ae gbe de edzi gbe-magbe abe at̄siafu fe gbed̄ede ene, eye ne wode n̄ku de anyigba dzi la, hīa fe bluko koe li, eye wofe alilikpo na kekelii do viviti.

a Yer. 17, 15; Pet. II. 3, 4.

b Yoh. 12, 41.

d Nyad. 4, 8.

e Xab. 3, 2.

f Lod. 3, 7; Ro. 12, 17.

g Xez. 10, 4; Nyad. 16, 8.

h Mo. II. 32, 20.

i Zax. 3, 4.

k 9, 11.

l Mat. 12, 11-15; Yoh. 12, 40; Do. 28, 26, 27.

m Mo. V. 22, 3.

n 4, 3.

o Fla. II. 15, 37; 16, 5.

Yesaya kpo n̄utega: wodoe nyagblola.

6 Le fe, si me fia Uziya ku la, mekp̄o Afeto la b̄ob̄o n̄o fiazi-kpui k̄ok̄o ḡa de dzi, eye efe awu-toga ȳo gbedox̄o la taṅ.^b 2 Serafiwo le eta me, wo dome desiade to awala adeade, wots̄o wo ame eye tsȳo n̄ku me, wots̄o eve tsȳo af̄o, eye wots̄o wo ame eve le dzodzomee. 3 Eye "wodo ȳli d̄o de wo n̄ewo gb̄o bena: K̄ok̄e, k̄ok̄e, k̄ok̄e, k̄ok̄e enye Yehowa Zebaot! Efe n̄utikok̄oe ȳo "anyigba blibo la dzi! 4 X̄lidola la fe gbe na kpuiawo fe agunu v̄ubu, eye "dzu-dzo ȳo x̄o la taṅ. 5 Tete megblo be: Alele, ev̄o nam! Elabena ame nuyi makamak̄ot̄o menye, eye mele duk̄o, si fe nuyi mek̄o o la dome; elabena nye n̄kuwo kp̄o fia Yehowa Zebaot.^h 6 Tete Serafiwo domet̄o deka dzo va gb̄onye, eye w̄ol̄e kpe x̄odzo h̄e, si wots̄o abe de le v̄osamlekpuiame la, de asi; 7 eye w̄ots̄oe lili nu nam gb̄o bena: Kp̄o da, esia ka nuyi n̄u na w̄o, "w̄o vodadawo de da, eye w̄ol̄e avu w̄o nuv̄owo.

8 Tete mese Afeto la fe gbe w̄ogb̄lo bena: Ameka mad̄o, eye ameka ayi na mi? Tete megblo bena: Nye n̄ȳe esi, d̄om! 9 Eye w̄ogb̄lo bena: Yi nadagb̄lo na duk̄o sia bena: Min̄o nusese dzi ko, ke migase nu ḡome o; min̄o nukp̄ok̄o dzi, ke migadze si nu o.^l 10 Na duk̄o sia fe dzi naku atri, t̄si to ne, eye natre efe n̄kuwo, ne magakp̄o nu kple efe n̄kuwo, w̄oase nu kple efe towo, eye w̄oase nu ḡome kple efe dzi, ne w̄oat̄ro ta me, eye efe l̄ame nahaya o." 11 Tete megblo bena: Afeto, vasede yekaȳie? Edo n̄u bena: Vasede esime duwo nagb̄a, eye woazu afedo, x̄owo nazu x̄odo, eye anyigba nazu gbegebe, 12 vasede esime Yehowa nakpl̄o amewo adzoe, eye gbegbewo nas̄o gb̄o de anyigba la dzi. 13 Eye ne akpa ewolia sus̄o la, woagats̄r̄o eya h̄a da; ke abe alesi ne wol̄a sesewu kple logoti, eye takpoea kp̄ot̄ona la, nenema "fome k̄ok̄e la anye takpoea.

Xaxa va Yerusalem dzi to Astriatowo kple Israel-viwo dzi.

7 Le Yuda-fia Axaz, Uziya vi Yotam fe vi n̄oli la "Aram-

fia Rezin kple Israel-fia Remalya fe vi Pekax woho aya va Yerusalem de wo nu, ke womete nu wo aya kpli wo o. 2 Eye wova gblɔ na Dawid fe afe la bena: Aram fu asaɖa anyi de Efrayim. Tete eya kple efe dukɔ fe dzi wuonu nyanyanya, abe alesi ave-metiwo wuona le ya nu ene. 3 Tete Yehowa gblɔ na Yesaya bena: Mia kple viwo Sear-Yasub mido yi dakpe Axaz le dzigbeta la fe tɔu fe mlɛnu le avonyala fe agblemo to, 4 eye nagblɔ na bena: Kpɔ dokuiwo dzi, eye nana anyi kpoo! Megavɔ o, eye dzi megade le fowɔ le dzoti takpɔe eve, siwo le dzudzo tum, le Rezin kple Aram kpakple Remalya vi fe dɔmedzoe la ta o. 5 Esi Aram, Efrayim kple Remalya vi wɔdɔ vɔ de nuwo gblɔ bena, 6 mina miaho de Yuda nu, miado nɔ-dzi nɛ, eye miaxɔe na mia dokui atso Tabeal vi aɖo fiaɛ de edzi la, 7 ale Afeto Yehowa gblɔ esi: Madze edzi o, eye mava me o! 8 Elabena Aram fe ta enye Damasko, eye Damasko fe ta enye Rezin, eye le fe blaade vɔ atɔ me la woagbã Efrayim gudugudu, eye maganye dukɔ azo o. 9 Efrayim fe ta enye Samaria, eye Samaria fe ta enye Remalya vi. Ne miexɔe se o la, ekema miano te hã o!*

Immanuel gugbedodo.

10 Eye Yehowa gafo nu kple Axaz gblɔ bena: 11 Bia dzesi tso Yehowa, wɔ Mawu la si, edanye tso tsiefe ke alo tso dzifo vi o. 12 Tete Axaz gblɔ bena: Nyemabiae o, ne nyemahayi Yehowa te ge akpɔ o. 13 Eye wɔgblɔ bena: Dawid fe afe la, misee: Nu tse wɔnye na mi be, miana nu nati kɔ na amegbetɔ, hafi miebe, yewoana nu nati kɔ na nye Mawu ke hã? 14 Eyata Afeto la nuɔ ana dzesi mi: /Kpɔ da, detugbi afo fu, eye wɔadzi nutsuvi ana nkeɛ be „Mawu li kpli mi“. 15 Notsi kpekɛ kple anyitsi wɔano, vaseɖe esime wɔanya vɔtsitsri kple nyuitiatia. 16 Elabena hafi kɛvi la nava nya vɔtsitsri kple nyuitiatia la, anyigba, si fe fia-wo kple eve le nɔ dzim na wɔ la, lazu gbege!

Tohehe wɔnɔdɔdɔ to Asiriatowo dzi.

17 Eye Yehowa akplɔ Asur-fia afu mia kple wɔ dukɔ kpakple fofowɔ fe afe, nkeke, siwo meva kpɔ tso esime Efrayim klã da le Yuda nu o! 18 Eye wɔava me le nkeke ma dzi be, Yehowa ala aku ayo togbato, siwo le Egiptetsiwo fe mlɛnu, kple anyi, siwo le Asur-nyigba dzi, 19 eye wo katã woava afo de bali globowo kple kpetowo kple nuvegoewo katã kpakple lanyiɛfowo katã. 20 Gbemagbe la Afeto la aye taluhs, si nye Asur-fia tso tasisi la fe go keme, alu ta kple ayo me fu nɛ, eye wɔafɔ ge nɛ. 21 Eye wɔava me le yemaɣi be, ame deka anyi nyinovi deka kple alɛvi eve. 22 Eye le esi notsi bo ta la, woano notsi kpekɛ, elabena amesiwo kpɔɔ de anyigba dzi la dometo desiaɖe ano notsi kpekɛ kple anyitsi. 23 Eye wɔava me le yemaɣi be, afisi weinka akpe le, eye woxɔa klosalo sekel akpe la, lazu ayo ka kple nuwo. 24 Anutɔ kple da woatsɔ yi afimae, elabena ayo ka kple nuwo axɔ anyigba blibo la dzi. 25 Eye womagate nu ade to, siwo katã wotsɔ agblenu nɔ tsã la dzi o le ayo ka kple nuwo wɔvɔ ta, eye woazu nyikplɔfe kple alɛwo tofe.

* 20, 15.

* Kron. II. 26, 20.

Akofafa na xosetowo le yeyi vi me.

8 Eye Yehowa gblɔ nam bena: Tso nunɔkpe gãa de, eye nɔnɔ nuɔnɔ hahootɔ de edzi bena: Aboyonu, afo netsɔ, nuhaha, va kaba! 2 De dasefo wɔnutefewo nam: nunɔla Uriya kple Zaxarya, Yeberexya vi. 3 Eye mete de nyɔnu nyagblɔdila nu wɔfo fu, eye wɔdzi nutsuvi. Tete Yehowa gblɔ nam be: Yo efe nko be „Aboyonu, afo netsɔ, nuhaha, va kaba!“ 4 Elabena hafi deyi la anade asi fofɔ kple dada yoyɔ me la, woatsɔ Damasko fe kesinonuwo kple Samaria fe aboyonuwo adze Asur-fia nɔɔe.

5 Eye Yehowa gafo nu kplim gblɔ bena: 6 Esi dukɔ sia do vlo Siloa-tsi, si sina blewu la, eye wɔkpɔ dzidzo kple Rezin kpakple Remalya vi la, 7 eyata Afeto la akplɔ tasisi la fe tsi gã sɛnuwo ava fo de wo dzi, si nye Asur-

* 7, 16; Fia. II. 16, 9; 15, 20.

* Mi. 5, 2. / Mat. 1, 23.

* 8, 8, 10; 9, 5.

* kp. 21. 22. / 30, 15. / 8, 4.

fia kple efe n̄sē blibo; ayɔ efe baliwo katā me, eye wɔagbagba efe tɔgowo katā, 8 asi ato Yuda, eye ado agbagba vasede ve ke, eye efe avala, siwo ke la, aso wo anyigba fe kekeme. ^bMawuli kpli mī! ⁹ Mi dukowo, midze agbo, eye dzi nedē le mia fo; mi amesiwo katā le didife le anyigba dzi la, mifu to anyi! Mibla ali dzi, eye dzi nedē le mia fo, ē, mibla ali dzi, eye dzi nedē le mia fo! ¹⁰ Ne miede adanu la, woagblē eme, ne miedɔ gbe ɔi la, mava me o; elabena Mawu li kpli mī! ^{Nuxoxlō} bena, woxox Mawu gbagbe la dzi ase.

¹¹ Elabena ale Yehowa fo nu kplim, eye efe asi nu sē de dzinye wogbe nya nam be, nyemagazo dukɔ sia fe mɔ dzi o hegblo bena: ¹² Migayo nusiwo katā dukɔ sia yona be nugbedodo la, be nugbedodo o, migavō nusi wovona la o, eye megadzi n̄ na mi o. ¹³ ^{Mibu} Yehowa Zebaot kɔkɔe, eye ^{eya} nenyē vovō kple n̄dzi na mi. ¹⁴ Azu kɔkɔefe, ke anye nudiaɖia fe ^okpe kple agakpe kikli na Israel fe afe eveawo, eye anye mō kple adoboli na Yerusalemto; ¹⁵ eye ame gedewo aklii adze anyi ahaɛ keɛkeɛ, eye mō aɖe wo alē wo.

¹⁶ Bla ɖasedidi la, eye natre nufiame la nu de nye nusrōviwo me. ¹⁷ Eyata mele Yehowa, amesi tso nu efe n̄ku me de Jakob fe afa la sinu dzom, eye mele mɔ kpom n̄. ¹⁸ ^{Kpɔ} ɖa, mia kple ^{vi}, siwo Yehowa tso nam la, mfenye dzesi kple kpɔɖeɖu le Israel tso Yehowa Zebaot, amesi le Zionto dzi la gbo. ¹⁹ Ne wogblo na mi be, mibia nu goliyɔlawo kple afakalawo se, amesiwo n̄a n̄ti me gbee dom, eye wonɔa gbe tem la, ^{de} dukɔ mabia nu efe Mawu ase o? ^{De} woabia nu kukuawo na agbagbeawoa? ²⁰ Mitro de nufiame kple ɖasedidi la n̄! Ne womegblo alea o la, ekema agu medze na wo o. ²¹ Woano tsa glāla tsam, woate wo de anyi, eye ɖo awu wo, eye ne ɖo le wo wum la, woado dziku ^{ahafo} fi ade wo fe fia kple wofe Mawu. Eye ne wofe kɔ dzi ²² alo wode kɔ to la, kpɔ ɖa, xaxa kple viviti li; xaxa fe ^{tsizi} kple bluko me woatutu wo

^a Mat. 4, 12-16.

^b 7, 14.

^d Lu. 1, 79.

^e Ps. 2.

^f kp. 8.

^g Don. 7, 22.

^h 29, 22.

ⁱ Mat. 10, 28; Pet. 1, 3, 15.

^k 7, 14.

^l 22, 22.

^m Mi. 5, 1; Lu. 2, 7, 11.

ⁿ 28, 16; Ro. 9, 23; Pet. 1, 2, 7, 8.

^p 10, 21.

^q II; Ps. 72, 3, 4.

^r Sam. II, 7, 12, 13; Ln. 1, 32.

^t Heb. 2, 13.

^u 7, 3; 8, 2.

^v Fla. II, 1, 3.

^w kp. 16; 5, 25.

^x Nyad. 16, 9, 11.

^y 10, 33.

^z 5, 30.

ade. ²³ Elabena afisi xaxa le la, matsi viviti me o. Tsā la eɖi gbo ^aZebulon-nyigba kple Naftali-nyigba, emegbe la ade bubu futam, si le Yordan fe go keme la n̄u, si nye dukowo fe anyigba.

Mesia dzidzi, engko kple efe fiaɖe.

⁹ ^aDuko, si le viviti me zom la, ^{kpɔ} kekeli gaa de, amesiwo le bluko tsiditsidi fe anyigba dzi la, kekeli klē de wo dzi. ² Edzi dukɔ la de edzi, eye n̄na dzidzo do gā; wokpɔ dzidzo le n̄kuwō me, abe alesi wokpɔa dzidzo le nuɖeyi ene, abe alesi wotsoa aseye, ne womā aboyonu ene. ³ Elabena eɛe wofe agba fe kɔkuti, ati, si le wofe kɔvu me, kple wo kplɔlawo fe ati, abe ^bMidian n̄li ene. ⁴ Elabena woto dzo amesiwo fo avazi la fe afɔkpawo katā kple awu, siwo wobliba de vu me la, eye dzo afiā wo. ⁵ Elabena wodzi vi na mi, eye wona ^hutsuvi mī, dzidudu le ^{abota} ne, eye wotsɔ n̄ko n̄e be: ^hNukunu, adanudela, ^{mawu} kalēto, fofomawo, n̄tɔfafaɖia, ⁶ ne efe dzidudu nakeke ta, eye sefedo manɔe na ^hn̄tɔfafa le Dawid fe ^{fi}azikpui dzi kple efe fiadufe la me o, ne wɔafɔe de te, eye wɔatsɔ vɔnu-ɖadrō dzɔdzɔe ali kee tso fiaɖa ɖasede mavo me. Yehowa Zebaot fe n̄vavā awo esia ade goe.

Donudadrō Israel.

⁷ Afeto la gblo nya do de Yakob, eye wova fo de Israel dzi, ⁸ ne dukɔ blibo la nadze sii hekpe de Efrayim kple Samariatowo n̄u, amesiwo n̄a gbɔgbɔm le adegbefofo kple dāda me be: ⁹ „Anyikpewoe mū dze anyi, ke miatsɔ gāwo atui, gbotiwoe wolā, ke miado sedertiwo de wo tefe.“ ¹⁰ Eye Yehowa do Rezin fe ketowo de dzi de enu, eye wode akiti lā me na efe futowo: ¹¹ Aram tso yedzefe, eye Filistitowo tso yetodofe, eye wodu Israel woyo nu me na wo. ^{Ke} toesiawo katā gbo hā efe dɔmedzoe nu mefa o, eye efe alo gale dzi ko. ¹² Eye dukɔ la metro de amesi foe la n̄u o, eye womeɖi Yehowa Zebaot yome mɔ o. ¹³ Eye Yehowa ^atsrō ta kple asike, deɔaya kple keti da tso Israel le n̄keke deka dzi.

14 Ame tsitsiwo kple ame ŋkuta-wo nye ta la, eye nyagblɔdila, siwo fiaa alakpadada la, wonye asike la. 15 Duko sia kplɔlawo nye amebelawo, eye amesiwo woble la, wobu. 16 Eyata Afeto la makpo dzidzo le wofe dekakpuiwo ŋu o, eye mave wofe tsyɔviwo kple ahosiwo nu o, elabena wo katã wonye ame vɔdiwo kple nu tovo wɔlawo, eye nusianu gbɔa nya gbegblɛ.^d Ke to esiawo katã gbɔ hã efe dɔmedzoe nu mefa o, eye efe alo gale dzi ko. 17 Elabena vɔdiwo le bibim abe dzo ene, efiã aɔkawo kple ŋuwo, eye wòto dzo ave dodowo, ale be dzudzo de dzi kɔtɔ. 18 Yehowa Zebaot fe dziku na dzo fo anyigba, eye duko la le abe dzo fe nuɖuɖu ene; amea deke mekpɔ nɔvia ta o. 19 Wole tɔyo dam nu le dɔsi me, ke dɔwuame nu mefa o, wole nu dum le mia me, ke womeɖi fo o, amesiame du eya nuto fe abo fe lã; 20 Manase du Efrayim, eye Efrayim du Manase; woa kple eve la siaa wotso de Yuda ŋu. /Ke to esiawo katã gbɔ hã efe dɔmedzoe nu mefa o, eye efe alo gale dzi ko.

Tohehe na ɔnɔdrɔla madzɔmadzowo.

10. Baba na amesiwo tso dɔdɔ gbegblɛwo wɔ see, kple agbalɛŋlɔla, siwo le ametetedanyi ŋɔm di, 2 ne woate ame dahewo fe nya de to, eye woada adzo nya dzɔdzɔe le nye duko fe hiãtowo si, ne ahosiwo nazu wofe aboyonu, eye woaha tsyɔviwo! 3 Nuka miawo le gbesigbe wotu eɖu fe, eye gbegblɛ tso adzoge va? Ameka miasi atso, eye afika miagblɛ miafe kesinɔnuwo dɔ? 4 Ke boɔ ame labɔɔ de gatowo dome, eye woadze anyi de ame tsiabawo dome. Ke to esiawo katã gbɔ hã la efe dɔmedzoe nu mefa o, eye efe alo gale dzi ko!

Asur fe dɔda kple bobɔdanyi.

5 Baba na Asur, nye dɔmedzoe fe amefoti wɔnye, eye nye dziku fe ati le esi me. 6 Medɔe de duko vɔdi la ŋu, eye mede gbe ne de nye dɔmedzoe fe duko la ŋu, ne, wòade aboyo, wòaha nu, eye wòafanyae abe ba le kpɔdome ene. 7 Ke eya mesusu alea o, eye mebu

a Zax. 1, 15.

b 36, 18—20.

c kp. 20.

e 37, 36.

f 10, 4.

g kp. 5.

h Mo. V. 4, 24.

i 5, 25.

k 7, 20.

de dzi me alea o, ke boɔ eɔ de ta be, yeagblɛ nu, eye yeatsrɔ duko gedewo.^a 8 Elabena egblɔ be: De nye amegãwo katã mentye fiawo oa? 9 De meva me na Kalno abe Karkemis ene, Xamat abe Arpad ene, Samaria abe Damasko ene oa? 10 Alesi nye asi tu fiadufe siawo kple wofe legba, siwo nyo wu Yerusalem kple Samaria tɔwoe la,^b 11 de nyemawo Yerusalem kple efe legbawo, abe alesi mewo Samaria kple efe legbawo ene oa? 12 Eye ava me, ne Afeto la awu efe dɔwo katã nu de Zion-to la kple Yerusalem ŋu vɔ la, /atu Asur-fia fe dɔda fe kutsete kpakple efe dɔdɔŋku fe adegbefofo ŋu fe ne. 13 Elabena egblɔ be: Nye asi fe ŋusɛ kple nye nunya metsɔ wɔe, elabena mese nu gome, mede dukowo fe lifowo da, eye metutu fiakpui dzi nɔlawo fu anyi abe ŋusɛto ene; 14 nye asi tu dukowo fe kesinɔnuwo abe xevito ene, abe alesi wɔlɔa azi, siwo dzi xeviwɔ dzo le lae la, nenema melo anyigba blibo lae, eye amea deke mefo awala alo ke dɔ heyi xɔxlɔ ge o. 15 De fia afo adegbe de amesi tɔe le nu lãmee la ŋua? Alo de laxalaxa atɔ asi ako de amesi le ehem la ŋua? De /ati anyɛ amesi fe de dzi la da? Eye de atizoti ako nusi menye ati o la dzia? 16 Eyata Afeto, Yehowa Zebaot, ado kpexlɛ de efe ame damiwo dome, eye efe avako abi, abe alesi dzo binae ene. 17 Israel fe kerekeli azu dzo, eye efe kɔkɔeto la azu dzofade ahabi efe aɔkawo kple nuwo le nkeke deka dzi, eye wòafiã wo;^h 18 agblɛ efe ave kple atibɔwo tso tu me vasede tsrokpa dzi, eye wo nu ayi abe donɔ ene; 19 woate ŋu axlɛ efe avemeti susɔeawo, eye devi deka ade wo agbalɛ me.

Israelto susɔeawo fe dzimetotro.

20 Eye wòava me le yemayi be, Israel fe ame susɔeawo kple Yakob fe afe fe ame sisiwo magado dzi de amesi fo wo la ŋu azo o, ke boɔ woado dzi de Yehowa, Israel fe kɔkɔeto la ŋu le nyatefe me. 21 Ame susɔeawo atrɔ, Yakob fe ame susɔeawo atrɔ de Mawu ŋusɛto la ŋu. 22 Elabena Is-

rael, ne wò "duko le abe futake ene hã la, ame mamleawo koe atra ta me. Wođo gbeḡblē, eye dzodzɔenyenye gbagba dī! 23 Elabena "Afeto, Yehowa Zebaot, ahe tsotsr̄s̄, si wòdo kplikpaa la, ava anyigba blibo la dzi. 24 Eyata ale Afeto, Yehowa Zebaot, gbl̄ esi: Nye duko, si le Zion, megav̄o Asur, si tso ati, be yeafo wòe, eye wòko atizoti dzi de ɳwò abe Egipte ene la o! 25 Elabena ekp̄to vie ko dziku la nu natso, eye nye dzɔmedzoe natr̄ de wo ɳu, ne wòatsr̄s̄ wo. 26 Yehowa Zebaot ađe atam de wo dzi, abe alesi /wòfo Midian le Oreb-kpe la gb̄o ene, eye efe atikp̄o "ano atsiafu dzi, abe alesi wòdoe de dzi de Egipte ɳu ene. 27 Eye ava me le ɳemaɳi be, efe agba ađe le wò ab̄ota kple efe k̄kuti le wò ko, eye k̄kuti la aḡe le amida-da ta.

28 Eva dze Ayat dzi, eto Migron, eye wòva gbl̄ efe nuwo de Mixmas. 29 Woto to dome mo, eye wotsi Geba d̄o. Rama dzo nya-nyanya, Saul fe Gibea de afo du me! 30 Galim-nyɳuvi do boboe; Laisa fu to anyi; nublanuit̄ enye Anatot! 31 Madmena si, Gebim-towo de afo du me! 32 Egbea ke wòadze ava de Nob, eye wòanyē efe asi de Zion-nyɳuvi fe to, Yerusalem fe togbe la ɳu. 33 Kp̄o da, Afeto, Yehowa Zebaot, atso ɳodzidodo alã atilowo, atso esiwo de dzi bobobo, eye k̄k̄atowo amū; 34 woats̄o lãnu afo ave dodowo, eye ɳus̄et̄o la amū Libanon afu anyi.

Mesia kple efe ɳutifafa ɳaḡufe.

11. Eye atil̄o amie tso Isai fe atitakpo me, eye dzedze atso efe ke me atse ku. 2 Eye Yehowa fe "gb̄ogb̄o, si nye nunya kple gomesese fe gb̄ogb̄o, adan̄-dede kple nus̄ē fe gb̄ogb̄o, sidzedze kple Yehowa v̄ov̄o fe gb̄ogb̄o la, an̄o edzi. 3 Yehowa v̄ov̄o fe nu anyo eɳu, madr̄s̄ v̄ov̄o de nus̄i efe ɳku le kp̄okp̄om la nu o, eye matso afia de nus̄i efe to le sesem la nu o. 4 Adr̄s̄ v̄ov̄o na ame dahewo le "dzodzɔenyenye me, eye wòatso afia na anyigba dzi hiãtowo de etefe; atso efe

o Ro. 9, 27.
b Tes. II, 2, 8.

d 28, 22.
e 68, 26.

f D̄on. 7, 25.
g Mo. II, 14, 26.
h Xab. 2, 14.

i Ro. 15, 12.

k Xez. 37, 22.

l 4, 2; 53, 2.

m 42, 1; Mat. 12, 18.

o Mo. II, 14, 29.

p Ps. 72, 4. 12-14.

h̄nu me tikp̄o afo ɳutas̄ela la, eye wòats̄o efe nu me gb̄ogb̄o awu ame v̄ođi lae. 5 Dzodzɔenyenye anye alidzibanlu le efe ali, eye nyatefe anye alidzibanlu le efe aklīto. 6 "Amegãxi an̄o alēvi gb̄o, lãkle atsȳo ak̄o de gb̄ovi gb̄o, nyivi, dzata kple nyi dami woano wo n̄ewo gb̄o, eye ɳutsuvi suea de akp̄o wo. 7 Nyin̄o kple sisiblisin̄o woadu gbe, eye wo viwo atsȳo ak̄o de afi deka. Dzata adu gbe abe nyi ene. 8 Đevi nono afe le fli fe do nu, eye đevi, si d̄i no ia, afo asi de dakpui fe do me. 9 Womawo v̄oã deke o, eye womahe gbeḡblē ava nye tonyigba k̄k̄oe akp̄o la dzi o; elabena sidzedze Yehowa x̄o "anyigba la dzi, abe alesi tsi ȳo atsiafu me ene.

Duko kaka la fe d̄ede.

10 Eye wòava me le ɳemaɳi be, dukowo adi Isai fe ike, si nye aflaga li na anyigba dzi dukowo la yome, eye efe gb̄odemeje anye atsȳo. 11 Eye wòava me le ɳemaɳi be, Afeto la ado efe asi d̄a zi evelia, ne wòax̄o efe duko mamlea, si kp̄to d̄i la, afle tso Asur, Egipte, Patros, Kus, Elam, Sinear, Xamat kple atsiafu me fukpowo dzi. 12 Ak̄o aflaga dzi na dukowo, eye wòaf̄o Israel fe amesiwo wonyã de gbe kple Yuda-nyɳu, siwo wokaka hl̄e la nu fu tso anyigba fe go eneawo dzi. 13 Efrayim fe ɳuov̄o nu atso, eye woatsr̄s̄ Yuda fe ketowo. Efrayim mav̄o ɳu Yuda o, eye Yuda maxaxa Efrayim do o. 14 Woadzo de ab̄ota na Fili-stitowo le fu gome, eye woaf̄o fu adaha yedzefeviwo, woake asi de Edom kple Moab ɳu, eye Amon-viwo ado to wo. 15 Yehowa ana Egipte-fu la fe ad̄s̄ namie, eye anyē efe asi de t̄asisi la dzi le efe ya ses̄e me, eye wòamãe de t̄ov̄u adre me, ale be woan̄o atokota me atsoe. 16 Eye wòanye mo tata na efe duko fe ame mamlea, siwo akp̄to tso Asur, abe alesi wòno na "Israel, esime wòov̄o tso Egipte-nyigba dzi la ene.

Amesiwo wode la, dzi kafukafuha.

12. Xemaɳi la agbl̄o bena: Me-kafu wò, Yehowa, elabena èdo d̄amedzoe de ɳunye, ke wò d̄amedzoe nu fa, eye nève nunye.

2 Kpɔ ɔa, Mawu enye nye xɔna-me, dzi le fonye, ^anyemavɔ o; elabena nye nusɛ kple nye hadzi-dzi enye ^aYehowa, ɛ, Yehowa, eye eya zu nye xɔname! 3 Eye miadu tsi le ^axɔname fe vudowo me kple dzidzo 4 ahagblɔ le yemaɣi be: /Mikafu Yehowa, miyɔ efe ŋkɔ, mide efe nuwɔwɔwo fia le dukɔwo dome, mide gbe faɛ be, efe ŋkɔ de dzi. 5 Midzi ha na Yehowa, elabena ewo nu klitsuwɔ; woanya esia le anyigba blibo la dzi. 6 Zion-nɔla, kpɔ dzidzo, eye natso aseye, elabena Israel fe kɔkɔɛto la tri aka le dowò me.

Nyagblɔdi le Babel fe gbeɣblɛ to Mediatowo dzi puti.

13. ^aNya, si Yesaya, Amoz vi la, kpɔ de Babel nu enye si: 2 Mitu aflaga de to feŋle la ta me, mido yi iyo wo, mimiã asi wo, ne woage de amegãwo fe du la me! 3 Medo nye ame kɔkɔewo, meyo nye kalɛtowo, nye aseystolawo kple adegbefolawo de nye dɔmedzoe la nu. 4 Mifu to anyi, zi le di-dim le towodzi abedukɔgedewo to ene; fiadufewo kple anyigba dzi dukɔ, siwo kpe ta la fe howɔwo le di-dim. Yehowa Zebaot le avakɔwo xɛm! 5 Wotso anyigba didi dzi, tso dzifo fe mlɛnu, Yehowa kple efe dziku fe dɔwɔnuwo, ne woagblɛ anyigba blibo la. 6 ^aMifa avi, elabena Yehowa fe ŋkeke la tu afe, egbɔna abe nusɛkatãto fe nugbeɣblɛ ene. 7 Eyata asiwo katã ado agblɔ, eye amegbetowo fe dziwo katã alólo gbanaa. 8 Dzedzi fo wo, nutsoame kple vevelé wo, eye wole ku lém abe nyonu dzivi ene; wofɔ ŋku de wo nɛwo dzi gã, eye wofo mo le vem hɛ!

9 Kpɔ ɔa, Yehowa fe ŋkeke dzi-ŋɔ la gbɔna, dziku kple dɔmedzoe heliheli, ne wòado gbeɣbe anyigba la, eye wòatsrɔ nuwɔwɔlawo ɔa le edzi. 10 Elabena dzifoyletiviwo kple wofo ^aavũ kple avũtowo mana wofo kekeli naklɛ o, ne tye dze la, ado viviti, eye yleti mana efo kekeli naɔi o. 11 Matu xexeamo fe vɔdiwɔwɔ kple ame vɔdiwo fe vodada nu fe na wo, mana dadalawo fe ɔɔa nu natso, eye mate nɔtasɛlawo fe adegbɛ-

^a Ps. 56, 5.
^b Fia. I. 9, 28.
^c Mo. II. 15, 2.

^e Zax. 13, 1; Ps. 46, 5.
^f Kron. I. 16, 8; Ps. 105, 1.

^g Ps. 137, 8, 9.

^h Yer. 50; 51.

ⁱ kp. 17.
^k kp. 17.

^l Mo. L. 19, 24-25.

^m Yoel 1, 15.

ⁿ 34, 10-17.

^o Zax. 1, 17.

^p Am. 5, 8; Hi. 9, 9.
^q 49, 22.
^r Xez. 32, 7; Yoel 2, 10; 3, 4; 4, 15; Mat. 24, 29.

fofo de to. 12 Mana amegbetɔ nave abe sika nyuitɔ ene, eye ame kodzogbea abe ^bOfir-sika ene. 13 Eyata matsɔ Yehowa Zebaot fe dzikudodo kple efo dɔmedzoedogbe ana dzifo nadozo kpekpekke, eye anyigba naɔuɔu le enofo. 14 Ava me na wo abe sãde, si wonyã de nu, kple alɛ, siwo amea deke mele wo nu o la ene; amesiame atu ta efo dukɔ gbɔ, eye amesiame asi ayi efo anyigba dzi. 15 Woda nu amesi ke woakpɔ, eye amesi ke asi tu la, atsi yi nu; 16 ^gwoaxlã wo viwo de nu le wo ŋku me, woaha wofo afewo, eye woade asi wo srɔwo nu.

17 Kpɔ ɔa, made adã Mediatowo fe ta me de wo nu, amesiwo mebuwa klosalo o, eye sika medzroa wo o; 18 wofo dawo tea dekakpuiwo, womekpɔa nublani na ^kfu nodɔmee o, eye wofo ŋkuwo mevea deviwo nu o. 19 Ale wòava me na Babel, si nye fiadufewo fe nu vevi kple Kaldeatowo fe adegbefofo kple atsyɔ la, abe alesi Mawu trɔ ^lSodom kple Gomora bu anyi ene. 20 Womatsɔ afo de afima akpɔ o tegbee, eye wòatsi anyi afedoo tso dzidzime yi dzidzime, Arabiatowo matu agbado de afima o, eye lãkplɔviwo mana lãwo natsyɔ ako de afima o; 21 gbemelãwo atsyɔ ako de afima, eye favieɔuto ayɔ wofo xɔwo me, golowo atso afo de afima, eye azizãwo adi adzro le afima. 22 Gbewiwo axlɔ le wofo dzifoxɔwo me kple amegãxiwo le wofo agbedudu fe fiasãwo me. Wofo yeyiɣi ^otu afe, eye wofo ŋkeke mahe de mege o.

Israel dede. Didiwadzidzi le Babel-na fe anyidzedze puti.

14. Elabena Yehowa ave Yakob nu, eye wòagatia ^pIsrael aha-kplɔ wo ado wofo anyigba dzi, du bubu me tɔwo akpe de wo nu, eye woaku de Yakob fe afo la nu. 2 Woakplɔ ^qdukɔwo ayi wo tefee, eye woazu Israel fe afo la to anye dɔlanɔtsuwɔ kple dɔlanɔnuwo le Yehowa fe anyigba la dzi; ale woalɛ amesiwo de aboyo wo la, eye woadu amegã de wofo nɔtasɛlawo dzi.

3 Eye ava me le gbesigbe Ye-

howa ana gbɔdzɔe wɔ tso wɔ fudɛdɛwɔ kple hiakakawo kpakple dɔ sesɛ, siwo wotsɔ do kluvi wɔ me la, 4 be ɔdo hamelo sia da de Babel-fia ɔu agblɔ bɛna: Funya-funyawɔwɔ nu tso, eye nɔasesɛ wu enu! 5 Yehowa ɔe ame vɔdɛwɔ fe ati, dziɔdulawo fe atikplɔ, 6 si fo dukɔwo le dziku me atradi, si te anyigba dzi dukɔwo de anyi le dɔmedzɔe me hetɔ wɔ yome madzudzɔmadzudzɔe la. 7 Anyigba blibo la ɔgbɔ de eme bɔkɔwɔ, wode asi aseyetso me. 8 Sesewuwo kple Libanon fe sedertiwo le dzi-dzɔ kpɔm de ɔuwɔ be: Esime nɛmlɔ anyi kpaɔ la, mia lalawo megahɔ de mia ɔu kpɔ o. 9 Tsiefe le to me o dzo nyanyanya le ɔkuwɔ me, le esi nɛva do goe la ta; enyɔ ɔnɔli, siwo nye anyigba dzi nɔsɛtɔwo katɔ le ɔkuwɔ me, ena dukawo fe fiawo katɔ tso le wofe fiadzikuwo dzi. 10 Wo katɔ woxɔ dzi gblɔ na wɔ bɛna: Wɔ hɔ ɛgbɔdzɔ abe miawo ke ene, ɛzu abe miawo ene. 11 Wɔ atsyɔ kple wɔ sankuwo fe didi ɔyi tsiefe, wotsɔ nyɛwo do aba na wɔ, eye ɔwo tsyɔ dziwɔ. 12 Wɔ nukeyɛletivi, agudzevi, ale nɛge tso dzifo enye si! Wɔ, amesi te dukɔwo de anyi, wofo wɔ fu anyigba! 13 Egbɔ le wɔ dzi me be: Malia dzifo, mali nye fiadzikuwo de Mawu fe ɔletiviwo ta me, eye mabɔbɔ no takpeto la dzi le anyiehe kekeake; 14 malia alilikpowo ta me, eye mia kple dzifoɔtɔ la mia nɔ tasɔwɔ me. 15 Ke woatutu wɔ afu tsiefe, de aɔli doblukɔ tsidi-tsidi la me. 16 Amesiwo kpɔ wɔ la, ade ɔku de wɔ, agade ɔku de wɔ ɔu agblɔ bɛna: Dutsu, si na anyigba dzo nyanyanya, eye wɔwɔwɔ fiadzufewo la, nye esia? 17 Amesi wɔ xexɛame wɔzu gbege, gbɔ efe duwo fu anyi, eye mede asi le efe aboyomewo ɔu do de afe o la, nye esia? 18 Anyigba dzi dukɔwo fe fiawo katɔ la, wo katɔ womlɔ anyi le bubu me, wo dometɔ desiadɛ de efe dife. 19 Ke wotsɔ wɔ ya fu gbe tso wɔ yɔdo gbɔ, abe atilo, si wotsɔ fu gbe, kple lɔ kuku, si wofanya kple afɔ la ene, eye ame tsiaɔa, siwo woda yii, eye woyi agu me kpewo gbɔ la, tsyɔ dziwɔ. 20 Mɔsɔ kple

a Mo. II, 20, 5.

b Xab. 2, 20.

d 37, 24.

e Xez. 32, 18-19.

f Kron. II, 28, 27.
g Yer. 47.

h Xez. 28, 14.

i kpa Yer. 48.
k Zef. 2, 8-11.

l 34, 3; Yer. 22, 19.

woamawo le yɔ me o; elabena ɛgbɛlɛ wɔ anyigba, eye nɛwu wɔ dukɔ. Womayɔ ame vɔdɛwɔ fe viwo ɔku akpɔ o tegbee. 21 Midzra awufe do hena viawo le wo fofowo fe vodada ta. Womegatsɔ, ne woaxɔ anyigba la, eye woatsɔ anyiglagowo ayɔ xexɛame o. 22 Eyata Yehowa Zebaot be: Matsɔ de wo ɔu, Yehowa Zebaot be: Matsɔ ɔku kple ame susɛawo, viwo kple dzidzimeviwo da le Babel ɔu. 23 Yehowa Zebaot be: Matsɔ awɔ hlɔmadewo nɔfe kple simee, eye matsɔ tsɔtsɔrɛ fe abaya akplɔe.

Filistitowo kple Asiriatowo fe gbegeblɛ.

24 Yehowa Zebaot ka atam be: Alesi mebu de ta me la, nenema wɔanɔ, eye alesi medo la, nɛnema wɔava mee: 25 Magbɔ Asur le nye anyigba dzi, eye mafanyae kple afɔ de nye towo dzi, efe kɔkuti ade da le wo ɔu, eye efe agba adzo da le wofe kɔwu me. 26 Esia nye ta me, si wodo de anyigba blibo la ɔu, eye esia nye ala, si wodo de dzi de dukɔwo katɔ ɔu. 27 Elabena ne Yehowa Zebaot do nu de ta me la, ameka agblɛ eme, eye ne edo efe ala de dzi la, ameka agbugbɔe?

28 Gbe, siwo va le fe, si me fia Axaz ku la, wonye esi: 29 Filisti-nyigba blibo la, meganɔ dzidzɔ kpɔm le esi ati, si fo wɔ la ɔe ta o! Elabena fli ado tso da fe ke me, eye efe kutsetse anye da toaɔala. 30 Ame dahewo fe ame dahewo adu nu, eye hiatɔwo anɔ anyi bɔkɔwɔ, ke matsɔ dawuame awu wɔ ke, eye matsɔrɛ wɔ ame susɛawo. 31 Agbo, fa avi; du, do yli: Filisti-nyigba blibo la, lolɔ gbanaa! Elabena dzudzɔ tso anyiehe gbana, eye amea deke metsi megbe le efe aɔawɔlawo dome o. 32 Eye aleke woahado ɛɔu na dukɔwo fe ame dɔdɔwo ma? Yehowa tso Zion, eye eyae efe dukɔ fe hiatɔwo asi atso.

Nyagblɔdi le Moab ɔuti.

15 Nya de Moab ɔu: Vavɛ, woaha Ar-Moab le zɔ, eye woatsɔrɛ! Vavɛ, woaha Kir-Moab le zɔ, eye woatsɔrɛ! 2 Dibon-nyɔnuvi yi nuxefe avi fa ge, Moab le konyi fam le Nebo kple Medeba

ta me, wo katā wolū "ta kokoe, eye wolū gewo katā. 3 Wosa akpanya de ali le efe kpōdomewo, amesiame le konyi fam le efe "xotawo kple ablowo me, eye adatsi le dodom yoyoyo. 4 Xesbon kple Eleale le boboe dom, eye wose wofo yli le Yahaz ke. Eyata Moab fe awawolawo do yli, eye efe luw dzo kpekpeke. 5 'Nye dzi le nu xam de Moab nu, eya, si fe amewo si de Zoar kple Eglat etōlia ke; elabena wole avi fam le Luxit-to dzi mā la dzi; elabena konyifayli le didim le wo nu le Xoronayim-mōta. 6 Elabena Nimrim fe tsiwo azu tagba, gbe afu, gbe fē aku, eye angba manɔ anyi o. 7 Eyata woatsɔ wofo kesinɔnu, siwo wofo fu, kple nusiwo wodzra do la, ato amutitɔwu la dzi ayi. 8 Elabena konyifayli kpe Moab fe lifo do, efe avifafa de Eglayim ke, efe avifafa de Beer-Elim ke! 9 Elabena ou yɔ Dimon fe tɔwo me fū; elabena magahe dzɔgbevɔe ava Dimon dzi, eye makplɔ dzata ade Moab fe ame sisiwo kple amesiwo kpɔɔ de anyigba la dzi.

Nyagblɔdi le Moab puti dziyiti.

16. Midɔ anyigbadziɔula fe 'alɛ-viwo da tso kSela togbegbe de Zion-nyɔnuvi fe to la gbɔ! 2 Moab-nyɔnuviwo anɔ abe xevi, si wonyā le ato me wòsi ene le Arnon fe tɔtsofe. 3 De adanu, drɔ ɔɔnu, na wo vɔvɔli nanɔ abe dzɛ ene le ndokutsu dzatse! Xla amesiwo wonyā de gbe, eye megade ame sisiwo gome de go o! 4 Na Moab fe amesiwo wonyā de gbe la, nanɔ gbɔwò, eye nanye sitsofe na wo tso nugblɛla si me, vasede esime ntasese nu natso, tsɔtsrɔ nawu enu, eye amefanyala nate da le anyigba dzi! 5 Eye woatsɔ amenuveve ali ke fiazikpuia de, eye ɔɔnuɔrɔlaa de anɔ edzi le Dawid fe agbado me dikaa, amesi dia nya dzɔdzɔeyome, eye wɔsea dzɔdzɔenyeye me.

6 Miese Moab fe dāda, alesi wòle asi tɔm akɔe vevie, efe dāda, efe dziku kple efe nu kpɔloe fofo de ya me. 7 Eyata Moab afa avi de Moab nu, eye wo katā woawu avi; mifa konyi de Kir-Xareset fe weintsetse nu, eye nu ate mia nu.

a Xez. 7, 18.

b 22, 1.

d 18, 6.

e 16, 9-11.
f Yer. 4, 18; Am. 2, 2.

g kp. 9.

a 21, 16.

f Fla. II, 3, 4.

k Fla. II, 14, 7.

l Yer. 49, 23;
Am. 1, 3.

n 7, 1, 8.

8 Elabena Xesbon-gblewo yɔ, Sibma fe weinka, si fe tsetse nyuitɔwo fo dukɔwo fe amegāwo fu anyi, eye wode Yaezer ke heva bu de gbege, efe alɔwo vu gbɔ atsiafu ta! 9 Eyata "mafa avi, abe alesi Yaezer le avi fam de Sibma fe weinka nu ene, Xesbon kple Eleale, mafa nye adatsi de mia dzi, le esi /avayli dze miafe kutsetsegbeɣi kple nupeɣi me la nuti. 10 Dzidzo kple vivisee nu tso le abɔwo me, eye womegale aseye tsom le dzidzo kpɔm le weingblewo me o; womegafiāa wein le weiniānu me o, eye metsi dzidzoɣli nu. 11 Eyata nye dɔkavi le gbe dem de Moab nu abe kasanku ene kple nye dome de Kir-Xeres nu.^o 12 Eye wòava me, ne Moab do de nuxefe hele dagbadagbam, eye wòva efe kɔkɔefe, ne wòado gbe da la, mate nui o. 13 Esia nye nya, si Yehowa gbɔ de Moab nu tsā. 14 Azɔ la Yehowa gbɔ be: Le fe etɔ me tututu abe agbatedɔwɔla fe fe ene la, maɔi gbɔ Moab fe nusɛ hekpe de efe ameha gbogboawo nu, eye susɔea anɔ ɔee, manɔ nemi me hā o.

Nyagblɔdi le Damasko puti.

17. Nya de Damasko nu: Kpɔ da, woade Damasko da maganye du azɔ o, eye wɔatɔɔ zu anyiglagɔ. 2 Woagblɛ Aroer fe duwo di woazu lāhawo tɔ, woatsyɔ akɔ anyi de afima, eye amea deke mado vodi na wo o. 3 Efrayim fe mɔ kple "Damasko fe fiadufe nu ayi, eye Aram fe ame susɔeawo fe nusɛ anɔ abe Israel-viwo tɔ ene, Yehowa Zebaot ye gblɔe! 4 Ava me le yemayi be, Yakob fe nusɛ ado agblɔ, eye ami ano le efe lā me. 5 Anɔ abe alesi nupeɣa lēa ahɔliti, eye efe asi ŋea bliwo ene, eye anɔ abe alesi wofɔa bli dzɔdzɔe le Refaimbali me ene. 6 Kutsetse akpɔɔ de edzi hena nu dzɔdzɔe folawo, abe alesi wogbea amitii ene, kutsetse eve alo etɔ tsia efe dɔ mee, wo ame ene alo atɔ noa ati tseku la fe alɔwo me, Yehowa Israel fe Mawu la gblɔe. 7 Le yemayi la amegbetɔ atrɔ kɔ de ewɔla nu, eye efe ŋkuwo akpɔ Israel fe kɔ-

kpɛtɔ la dzi dɔ; 8 eye matrɔ kɔ de vɔsamlekpui, siwo nye efe asi-nudɔwɔwɔ la ŋu o, eye made ŋku de Asera kple yelegba, siwo eya nɔtɔ fe asi wɔ la o. 9 Yemaɣi la wofe du sesɛwo azu gbege, abe Xiwitɔwo kple Amoritɔwo fe afedo, siwo wogblɛ dɔ hesi le Israel-viwo nu la ene. 10 Elabena ɛŋlɔ wò xoxɔ fe Mawu la be, eye mɛdo ŋu wò sitsofe fe agakpe la o; eyata nɛde agble nyowo, eye nɛdo du bubu me tɔwo fe weinka de wo me. 11 Gbesigbe nɛdoe la, ɛtɔ kpɔ de ɛnu, eye esi ŋu ke la, ɛna wò nukuuwo fo se, ke nuɛɣi la ou ya le fukpege kple veve heliheli segbe.

Nyagblɔdɔ le Israeli nɔti.

12 Alele, dukɔ gedewo fe gbedede, wole gbe dem abe atsiafu fe gbedede ene! Dukɔwo fe howɔwɔ, wole ho wɔm abe tsi sesɛwo fe howɔwɔ ene! 13 Dukɔwo le ho wɔm abe tsi gedewo fe howɔwɔ ene, ke eblu de wo ta, eye wosi yi adzɔgedzɔgee, wode wo de nu abe gbe fufu le ya nu le towo dzi kple yali le ahom nu ene. 14 Dɔdzi li le fiɛnyi, eye hafi ŋu nava ke la, womegali o. Esia nye amesiwo da adzo mí la fe gome kple mía halawo fe dzi-dzenu.

Ame yibowo denyigba tso bubu na Mawu.

18. Baba na anyigba, si le avala fom kpakpakpa le Kus fe tɔsisiwo fe go keme, 2 anyigba, si dɔ amewo dɔ de atsiafu dzi, eye wole aflawo me to towo dzi! Mí dɔla dablewo, miyi dukɔ, si dzo atsu flalu, eye ɛnu zrɔ dredredre la gbɔ, dukɔ, si wovɔna dea didife ke, dukɔ, si klitsu, eye wɔnyaa avuzi le ame dzi, dukɔ, si fe anyigba me tɔsisiwo to yi. 3 Mí xexea me nɔlawo katã kple anyigbadzitɔwo, ne wotu aflaga de towo dzi la, miakpɛ, eye ne woku kpɛ la, miasee! 4 Elabena ale Yehowa gbɔ nam enye si: Manɔ nɔnye fe kpoo anɔ ekpɔm, ne ndokutsu le vevem heliheli, ne alilikpowo le zãmu dzam le nuɛɣi fe dzoxoxɔ me. 5 Elabena hafi nuɛɣi nado, ne sefofowo nu yi, eye weintsetse gbogbowo zu didiawo la, atso he gobe alã kaa-

wo, aflilawo dɔ, eye wɔnɛ wo. 6 Woagblɛ wo katã dɔ na to dzi ke fonuwo kple anyigba dzi lãwo; ke fonuwo anɔ wo dzi le dzomeɔli, eye anyigba dzi lãwo katã anɔ wo dzi le vuvuɔli. 7 Yemaɣi la dukɔ, si dzo atsu flalu, eye ɛnu zrɔ dredredre, dukɔ, si wovɔna le dea didife ke, dukɔ, si klitsu, eye wɔnyaa avuzi le ame dzi, dukɔ, si fe anyigba me tɔsisiwo to yi la, ahe nunanawo ve na Yehowa Zebaot, ayi Yehowa Zebaot fe ŋko fe nɔfe, ayi Zion-to la gbɔ.

Nyagblɔdɔ le Egipte nɔti.

19. Nya de Egipte ŋu: Kpɔ dɔ, Yehowa dɔ alilikpo didu gbɔna de Egipte: Egipte legbawo dzo nyanyanya le ɛnku me, eye dzi lolo de dɔ me na Egipte. 2 Eye mado avu na Egipte kple Egipte, nɔvi kple nɔvi, havi kple havi, du kple du, fiadufe kple fiadufe, ne woawɔ awa kple wo nɛwo. 3 Made gbogbo le Egipte me kenken, eye magblɛ efe tamedodo me, eye woabia nu legbawo, dzotɔwo, nɔliyɔlawo kple afakalawo. 4 Matsɔ Egipte ade asi na amegã sesɛa de, eye fia sɛnuta adu wo dzi, Afeto, Yehowa Zebaot, ye gblɛ! 5 Tsi ano le atsiafu me, eye tɔsisi la amie afu kplakplakpla. 6 Tɔsisiwo avɛ kũ, Egipte tɔuwu nu atso ahamie, eye aflã kple ava ayrɔ. 7 Gbetefe, siwo le Nil to, le Nil fe azizã nu kple nudodowo katã afu kplakplakpla, woado fufu de wo, eye womaganɔ anyi o. 8 Tɔfodelawo le nu xam, amesiwo katã doa fu le Nil me la, wole konyi fam, eye nu te amesiwo kplɔa dɔ le towo me la ŋu. 9 Dukpe lé amesiwo trea anazi kple amesiwo lãa akla-la. 10 Wogbã efe agunusɔtiwo, eye agbatedɔwɔlawo katã le nu xam. 11 Bometsilawo dede sɔɔ nye Zoan-amegãwo, Farao fe adanɔdela nyanuwo; wodo lã wofe adanɔdede. Aleke miagblɔ na Farao be: Nunyalawo fe vi menye, blemafiawo fe vi menye? 12 Afika wò nunyalawo le, ne woatɔe na wò, eye woadze si nusi Yehowa Zebaot dɔ de Egipte ŋu? 13 Zoan-amegãwo zu bometsilawo, Nof-amegãwo flu wo dokui, ame-

a Mo. V. 32, 15.
18.
b Ps. 68, 30, 32.

d Yer. 46; Xez. 29; 30.

e 37, 36.

siwo nye wofe fomeawo fe dzo-goekpewo na Egipte le nagbana-gba kum. 14 Yehowa de ^anyuzitsa-me fe gbogbo wo me, ne woafu Egipte le efe nuwawo wo kata me, abe alesi ahamula nsa ya mum le efe xedede me ene. 15 Ale nuwowa deke mele Egipte, si ata kple asike, devaya kple keti nayi wawo ge o.

Egipte fe dekawo kple Asur kpakple Israel hena gbedododa na Mawu vavã.

16 Yemayi la Egiptetowo ano abe nyonuwo ene, na adzi wo, eye woadzo nyanyanya le Yehowa Zebaot fe asi, si wonye de wo nu la nuti. 17 Yuda-nyigba azu nodzi na Egipte, eye ne woyno enko le egbo la, adzo nyanyanya le Yehowa fe ta me, si wodo de enu la ta. 18 Le yemayi la du atã ano Egipte-nyigba dzi, siwo agblo Kanaan-gbe, woaka atam na Yehowa Zebaot, eye woayo wo dometo deka be dzodzøenyenyedu. 19 Yemayi la vøsamlekpuini ano Egipte-nyigba titina na Yehowa, eye dzesikpe ano efe lifo dzi na Yehowa, 20 si anye dzezi kple dasedidi na Yehowa Zebaot le Egipte-nyigba dzi, eye ne wodo yli na Yehowa le wofe ketowo ta la, ado xanameto de wo, amesi awo ava ade wo. 21 Yehowa ade edokui afia Egiptetowo, eye Egiptetowo adze si Yehowa yemayi, woatsø akpedavosa kple nuduvosa asubøe, woade adzø-gbe na Yehowa, eye woawo edzi. 22 Yehowa afo Egiptetowo, eye wøagahaya wo; elabena ne wotro de enu la, ase wofe kukudedø, eye wøahaya wo. 23 Yemayi la mo tata atso Egipte ayi Asur; Asur ava Egipte, eye Egipte ayi Asur, eye Egipte kple Asur siaa woasubøe. 24 Yemayi la Israel anye etõlia akpe de Egipte kple Asur nu ahanye yayra ano anyigba titina, 25 eye Yehowa Zebaot ayrae agblo bena: Woayra wò, nye duko Egipte kple nye asinudawawo Asur kpakple nye domenyinu Israel!^g

Nyagblodi le Asurtowo fe Egiptetowo kple ame yibowo denyigba dziidudu nuti.

20. Le fe, si me Tartan va Asdod, esime Asur-fia Sargon

^a 29, 10; Fla. I. 22, 21.

^b Xez. 24, 24.

^d 9, 13.

^e 65, 18; Yer. 12, 16.

^f 13; 14.

^g Ro. 15, 18.

^h Xab. 2, 1.

ⁱ Fla. II, 18, 17.

døe da, eye wòwo ava kple Asdod hexøe la, 2 yemayi Yehowa fo nu to Yesaya, Amoz vi la dzi bena: Yi natu akpanya le ali, eye nade atokotawo le wò afo. Tete wòwo nenema, eye wòde ama le afo fuflu le yiyim.^b 3 Eye Yehowa gblo bena: Alesi nye dola Yesaya de ama le afo fuflu le yiyim fe etõ son la, dzezi kple kpødegu wònye na Egipte kple Kus, 4 nenema Asur-fia akplo Egipte fe aboyomewo kple Kus fe amesiwo wonya de gbe la ayii, dekapuiwo kple amegã dediwo, woade ama, ano afo fuflu, eye wofe agonu atsi fefle; nukpe wònye na Egipte. 5 Eye dzika atso wo fo, eye nu akpe wo de Kus, si nu wole nu dom do kple Egipte, si ta wole adegbe fom do la nuti. 6 Eye futa sia nolawo agblo le yemayi bena: Kpo da, ale wòzu na amesiwo nu miele nu dom do la enye si, amesiwo miesi yi dado, be woade mi tso Asur-fia si me. Aleke miawo miawo asi?

Nyagblodi le Babel nuti.

21. Nya de atsiafutagba nu: Egbøna tso anyigba dzi no dzi abe ahom le dziehe, si le tutum tso gbe dzi ene.^f 2 Dutega sesøa de wode fiam be: Amegømezola, zo ame gøme; adzøblasu, ha nu! Elam, ho va; Media, de to de nu! Matsi efe hūdedewo kata nu. 3 Eyata nye ali tsom, eye veve fo de dzinye abe nyonu dzivi fe vevese ene. Nye ta me toto, ale be nyemele nu sem o, eye dzi-dzi fom, ale be nyemele nu kpom o. 4 Nye dzi le ya mum sagsaga, dzidzi foame ble fu la me nam, wona fiø, si nu mele nu dom do la, zu nodzi nam. 5 Midø kplø, eye mikeke kuntruwo, midu nu, mino nu! Mi amegawo, midu, ne miasi ami na akpoxonu! 6 Elabena ale Afeto la gblo namenye si: Yi nado gbetakpo la, ne wòto nusi wøkpø. 7 Eye ne ekpo sòdolawo fe ha le eveve, tedzidolawo kple kposòdolawo la, wòaju to anyi vevie, 8 ahade gbe abe dzata ene be: Afeto, metsi tre de nye dzøfe la daa le nkeke me, eye metsi dzøfe la le zã blibo

la me, 9 tete n̄tsu s̄dolawo gb̄na hele b̄gb̄gbl̄m be: Babel m̄, em̄, eye wogb̄a efe legbawo kat̄a fu anyi. 10 Nye amesiwo wogb̄a gudugudu, nye lugb̄afeviwo, nya, si mese tso Yehowa Zebaot, Israel fe Mawu la gb̄o la, meto na mi.

Nyagbl̄oḍi de Edom guti.

11 Nya de /Duma n̄: Woyom tso 9Seir be: Dzola, z̄a gb̄o tsoa? Dzola, z̄a gb̄o tsoa? 12 Dzola be: Ɖkeke kple z̄a sia gb̄ona, ne miebe, yewoabia la, migava ne miabia!

Nyagbl̄oḍi de Arabia gu.

13 Nya de Arabia n̄: Mi Dantawo fe asihawo, mitsi ave me d̄o le Arabia! 14 Mi Tema-nyi-gbadz̄iwo, mits̄o tsi yi dakpe ame tsik̄owuwo, mits̄o nududu dakpe ame sisiwoe! 15 Elabena yi nu wosi le; yi, si wodi, kple da, si me wovu, kpakple aya fe nyanyr̄a nu wosi le. 16 Elabena ale Afeto la gb̄o nam enye si: Le fe deka me tututu abe ʼagbat̄awola fe fe ene la Kedar fe nus̄ewo kat̄a nu ayi, 17 eye Kedar-viwo fe awawlawo fe dati sus̄eawo fe xexl̄eme azu vee; elabena Yehowa, Israel fe Mawu la, ye gbl̄oe!

Woado to de Yerusalem guti.

22. Nya de n̄utegabalime la n̄: Nya ka dzo, be mi kat̄a miede ʼx̄ota? 2 Wò, howawo kple ounyaounya fe du; wò, m̄ tsoaseye! Wò ame kukuwo la, menye yi woda wo o, eye menye aya me wotsi o; 3 wò tat̄awo kat̄a si, wobla wo da mats̄omats̄e, wode ga wò amewo kat̄a, esi wosi yi didife ke h̄a. 4 Eyata mebe: Mide k̄o da le n̄unye, ne mafa avi vevie, migaf̄o du de n̄unye, beyewoafa ak̄anam le nye duk̄o fe vinyonu ts̄otsr̄5 la n̄uti o. 5 Elabena Afeto, Yehowa Zebaot, he ounyaounya, ts̄otsr̄5 kple t̄o to fe n̄keke va n̄utegabali la me; wowlu gliwo te, eye ylikpe o! de to la gb̄o. 6 Elam kpla daku, eye tasiadam, siwo am̄e ȳo, kple s̄dolawo kpe de enu; Kir klo nu le akpox̄onu n̄. 7 Ale tasiadam-wo ȳo wò bal̄i nyuit̄awo me, eye s̄dolawo dze aya de wò agbowo n̄. 8 Eklo av̄o le Yuda dzi, eye

a Fla. I, 7, 2.

b Nyad. 18, 2.

d 7, 3.

e Yer. 33, 4.

f Yer. 49, 7.

g Mo. V, 2, 5.

h Kor. I, 15, 32.

i 16, 14.

k 38, 2.

l 15, 3.

m 38, 3.

n Nyad. 8, 7.

n̄etsa n̄u na ʼavex̄o fe awawonuwo gbemagbe. 9 Miek̄o be, Dawid fe du la fe gbagb̄afewo s̄o gb̄o, eye miefo ʼanyigbeta fe tsiwo nu fu; 10 miexl̄e Yerusalem-x̄awo, eye miegb̄a ʼx̄awo, be mia-t̄so ali ke gliawoe. 11 Eye miede tsiwe de gli eveawo dome na ta xoxo la me tsiwo; ke miets̄o k̄o de amesi w̄e la n̄u o, eye miel̄e n̄ku de amesi w̄e tso gbadegbe ke la n̄u o. 12 Yemayi la Afeto, Yehowa Zebaot, ȳo ame hena avifafa, konyifafa, talul̄u kple akpanyatata; 13 ke agbedudu kple dzidz̄okp̄okp̄o li: wole nyi wum, wole al̄e tsom, wole l̄a dum, eye wole wein nom! Mina h̄miadu nu, eye miano nu, elabena ets̄o miele kuku ge! 14 Ke Yehowa Zebaot gb̄o de to me nam be: Womats̄o vodada sia ake mi akp̄o o, vasede esime miaku! Afeto, Yehowa Zebaot, ye gbl̄oe!

Woaḡbl̄e Sebna.

15 Ale Afeto, Yehowa Zebaot, gb̄o esi: Tso, n̄ayi nuwo dzikp̄ola ʼSebna, amesi le afe na la gb̄o. 16 Nukae le asiwò le afe, eye amekae li na wò le afe, hafi n̄ede ȳod̄o na d̄okuiwò de afe, ʼede ȳod̄o de kak̄ofe, eye n̄ewo n̄afe na d̄okuiwò de agakpe me? 17 Kp̄o da, Yehowa ada wò da, abe alesi n̄tsu daa nu dae ene, eye wòav̄a wò gongon, 18 eye wòan̄lo wò kotikoti abe nu ml̄igoe ene aḍo de anyigba, si keke le goawo kple eve me la dzi. Afima naku d̄o, eye afima wò tasiadam nyuia-wo atsi, wò, amesi nye wò afeto fe afe fe n̄ukpe la! 19 Made wò le wò d̄o nu, eye matutu wò da le n̄wòfe.

Woado Elyakim de dzi.

20 Eye wòava me le yemayi be, maȳo nye dola ʼElyakim, Xilkiya vi, 21 mado wò awu ne, eye mats̄o wò alidziblanu abla ali dzi ne, mats̄o wò dzidudu ade asi ne, eye wòanye fof̄o na Yerusalem-t̄awo kple Yuda fe ʼafe la. 22 Mats̄o Dawid fe afe la fe safui aḍo ab̄ota ne, ʼaoui, eye amea deke madoe o; adoe, eye amea deke m̄avui o! 23 Maf̄oe de tefe ses̄e abe tsyoti ene, eye wòazu bubufiazikpui na fof̄oa fe afe. 24 Eye fof̄oa fe afe hahoo bl̄ibo la

aku de enu, viwo kple tɔgbuiyo-viwo kple nu kpotoekpotoewo katã, tso agbanuwo dzi vasede goenuwo katã dzi. 25 Yehowa Zebaot be: Le yemaɣi la tsyoti, si wofo de teƣe sesẽ la, agli, aɣe, age adze anyi, eye agba, si le enu la, akaka gbẽ; elabena Yehowa ye gblɔe!

Wogbã Tiro gagbugboe tu liena Mawu fe bubu.

23. Nya de "Tiro nu: Mi Tarsis-ɔukulawo, mifa avi, elabena etsrõ, aƣea deke megali o, eye tɔtrɔgbɔ megali o! Wosee le Kititɔwo fe anyigba dzi. 2 Mi futatɔwo, Zidon-sitsalawo, amesiwo toa atsiafu dzi, eye woyɔɔa dua me taɲ la, miafe nu netsi te! 3 Wotsɔ Sixor fe nukuwo kple Nil fe agblemenuwo va me, eye wɔzu dukɔwo fe asidife. 4 Zidon, nu nekpe wò, elabena atsiafu, atsiafu fe mɔ sesẽ gblɔ be: Fu meɖum o, nyemedzi vi o, eye nyemenyi deƣakpuwiwo kple deƣugbiwo wotsi o. 5 Ne nya la de Egipte la, woadzo nyanyanya le Tiro fe nya la ta. 6 Miyi Tarsis, mifa avi, mi futatɔwo! 7 Miafe dzidzɔdu, si dzo tso blema ke la, nye esia? Wofe afɔwo kɔe yi didife, ne woadanye amedzro le afima. 8 Amekae do esia de Tiro, si ɖaa fiakuku na ame la nu? Efe basitsalawo nye amegãwo, eye efe nudzralawo nye ame nkutawo le anyigba dzi. 9 Yehowa Zebaot doe de ta me be, yeadi gbɔ atsyɔdodɔwo katã fe dãda, eye yeaklo bubu le ame nkutawo nu le anyigba dzi. 10 Gbagba de wò anyigba dzi abe Nil ene, wò Tarsis-nyonuvi, aalidziblanua deke megali o! 11 Edo efe ala de atsiafu nu, eɔɔɔ fiaɖufewo, Yehowa dese de Kanaan nu, ne wòatsrõ efe mɔ sesẽwo, 12 eye wɔgbɔ bena: Măgatso aseye o, wò /Zidon-ɖetugbi, si wogblẽ; tso, nayi Kititɔwo gbo, mākpa gbɔdzɔe le gama hã o. 13 Kpa ɖa, Asur tso Kaldeato, siwo meganye duko o la fe anyigba na gbedzilãwo; wotu xɔ tsralawo, eye wogbã wofe fiasãwo wozu gliƣpo. 14 Mi Tarsis-ɔukulawo, mifa avi, elabena wogblẽ miafe mɔ sesẽ la.

^a Xez. 26; 27.

^b Nyad. 18, 23.

^d Hl. 12, 21, 18.

^e Yoel 1, 12.

^f Xez. 28, 21.

^g Yer. 7, 34; 18, 9.

15 Eye ava me le yemaɣi be, nku adzo le Tiro dzi fe blaadre sɔɲ abe fia fe fe ene. Le fe blaadre megbe la ava me na Tiro, abe alesi wodzia gbolohae ene be: 16 Wò gbolo, si wonɔ be, tso kasaɲku natsa le dua me godoo; fo saɲku nyuie, dzi ha geɖe, ne woagado nku dziwò! 17 Le fe blaadre megbe la Yehowa agado nku Tiro dzi, eye wòagatrɔ de efe gboloho nu, eye wòawo gbolo kple anyigba dzi fiadufe, siwo katã le xexea me. 18 Ke efe viɖe kple gboloho nu ako na Yehowa; womali kɔe o, eye womatui do gleglegle o, ke boɲ efe adzododo anye amesiwo le Yehowa nku me la tɔ, ne woadu nu adi fo, eye woata avo nyuiwo.

Mawu fe nonudɔrõ anyigba.

24. Kpa ɖa, Yehowa adi gbolo anyigba, eye wòagblẽe, atrɔ efe nku me abu anyi, eye wòaka edzi nɔlawo ahlẽ. 2 Eye wòava me na duko abe nunɔla ene, do-lagutsu abe efe afeto ene, do-lanyonu abe efe afeno ene, nuflela abe nudzrala ene, agbanato abe agbanadola ene, eye fenyila abe fetɔ ene. 3 Woadi gbolo anyigba fiafiafia, eye woahae keɲkeɲ, elabena Yehowa gblɔ nya sia. 4 Anyigba le nu xam, eye wòyɔ; nu te xexeamenu, eye wòlẽ akpɔ; nu te anyigba dzi dukɔwo fe bumewo nu. 5 Wogblẽ kɔ do na anyigba to edzi nɔlawo dzi, elabena woda seawo dzi, woto vo de dodoawo nu, eye wotu nubabla mavɔ la. 6 Eyata fifode le anyigba dum, eye edzi nɔlawo akpɔe de enu. Eyata anyigbadzɔtɔwo afiã kolikoli, eye amegbetɔ ɔɔɔa dewo kɔe asuso. 7 Wein yeye ano fiafiafia, weinka ayɔ, eye amesiwo katã fe dzi kpa dzidzo la, adu tse. 8 Asivuiwo fe vivisese nu tso, dzidzɔkpɔlawo fe howowo se do, eye kasaɲkuwo fe vivisese nu tso. 9 Womagadzɔ ha de wein-nono nu o, eye aha muame ave heliheli na enolawo. 10 Wogbã du difefle la, wotu xɔwo katã fe ɔɔwo, eye wo me yi yi meli o. 11 Wole konyi fam de wein nu le ablowo me, dzidzɔwo katã nu yi, vivisesewo

bu le anyigba dzi. 12 Du la zu afedo, eye wogbā agbo la wòzu glikpo. 13 Elabena alea wòano le anyigba dzi le dukowo dome, abe alesi wogbea amititsetse kple alesi woxaa nu ml̄o, ne weinxaxa nu va yi ene.^b

14 Ame kemeawo kò wofe gbe dzi le aseye tsom le fu gome le Yehowa fe gányenye ta be: 15 Eyata mikafu Yehowa le yedzefe kple Yehowa, Israel fe Mawu la fe nkò le fukpowo dzi! 16 Miese hadzidzi tso anyigba fe ml̄oenu be: Woakafu ame dzodzòwo! Ke nyea megblo be: Nye nubl̄nuitò, baba nam! Adzodalawo le nu ham, nuhaha dzi adzodalawo le! 17 Mi anyigbadzitòwo, òdz̄zi, ve kple mōka le mia dzi va gò! 18 Eye amesi ase òdz̄zi nkò asi la, age adze ve me, eye amesi ado le ve me la, mōka adee. Elabena wouu dzimefesrewo, eye anyigba fe agunu le dzodzom kpekpekepe. 19 Anyigba fe kpla, anyigba wò kpla, anyigba le ououm kekedede;^a 20 anyigba le ya mum 'abe ahamula ene, eye wòle nyenyem oakaoka abe ahamaka ene, elabena efe dzidadawo do agba de edzi; adze anyi, eye magafò o.

Mawu ade efe gutikokoe de go le Zion.

21 Eye wòava me le yemayi be, Yehowa ahe to na dzifovakowo le dzi me kple anyigba dzi fiawo le anyigba dzi.ⁱ 22 Woafu wo nu fu abe gatowo ene de do me, eye woatu gaxo de wo nu, eye le yeyi yi gede mege hafi woado òku wo dzi. 23 Du akpe yleti, eye ye fe mo atsi dā, elabena Yehowa Zebaot du fia le Zion-to la dzi kple Yerusalem, eye atsyòdo do le efe ame tsitsiwo òku me.ⁿ

Mawu kafukafu.

25. Yehowa, nye Mawu n̄nye, mado wò de dzi, eye makafu wò nkò! Elabena èwò nukunuwo, wò gbadegbe tamedodowo nye nyatefe, eye wometr̄ona o! 2 Elabena èna du la zu anyiglago, eye mō sesè la zu glikpo, du bubu me t̄owo fe fiasā maganye du o, eye womagatui akpò gbedegbede o. 3 Eyata duko nyanyràwo ade bubu nuwò, eye duko sesèwo fe duwo avò wò. 4 Elabe-

na mō sesè n̄nye na ame beliwò, mō sesè n̄nye na ame dahewo le wofe hiā me;^o sitsofe n̄nye tso dziya nu kple vovoli tso òdokutsu nu; elabena òtasèlawo fe gbogbo fuxefuxe le abe dziyae le fofom de gli ònu ene. 5 Ete du bubu me t̄owo fe nyanyrà de to abe òdokutsu le kudidinyigba dzi ene; ètsi òtasèlawo fe aseyetsoha nu, abe alesi alilikpowo fe vovoli tsia òdokutsu nu ene.

Mawu ade dzidzòkp̄is na dukowo le Zion.

6 Eye Yehowa Zebaot atso ònu-òdu òdamiwò kple wein, siwo do fā la, atu aglo na dukowo katā de to sia dzi; nuòduawo da ami, eye futo me mi le wo me, weinawo do fā, eye wo me dza. 7 Eye woade avo, si tsyò dukowo katā dzi, kple nutsyònu, si tsyò anyigba dzi dukowo katā dzi la da le to sia dzi. 8 Ami 'ku sadagatsi tegbee, eye Afeto Yehowa atutu 'adatsi da le òkuwo katā me, eye wòade efe dolawo fe òkpe da tso anyigba bilbo la dzi. Elabena Yehowa ye gbl̄e.

9 Yemayi woagblo bena: Kpò da, mia Mawu, amesi òu miedò òu do be, ade mí la, enye si; Yehowa, amesi òu miedò òu do la, enye sí! Mina miatso aseye, eye miakpò dzidzò le efe xoname òu!^k 10 Elabena Yehowa fe asi aqidi de to sia dzi, eye wòafanya Moab de enjfe, abe alesi wofanyaa gbe de agboti me ene; 11 akeke abo me le eme, abe alesi tsifula kekea abo, be yeafu tsi ene; ke ate efe dàda kple efe ayedzesiwo de to. 12 Eye wòagbā wò gli kòkò sesèwo afu anyi, abòbò wò de anyi, eye wòate wò de ke me.

Mawu fe duko fe kafukafuha kple mokpokpo.

26. Yemayi woadzi ha sia le Du sesè le mia si, etsò efe xoname wò gli kple vewo na mí.^o 2 Mi-vu agboawo, ne duko dzodzòe, si dzraa nyatefe do la, nage de eme.^p 3 Etsò òutifafa dzra amesi fe susu li ke la do, elabena edò dzi de nuwò. 4 Midò dzi de Yehowa òu daa, elabena Yehowa, è, Yehowa enye 'agakpe tegbee. 5 Elabena efu kòkòfenolawo anyi,

^a 4, 6.

^b 17, 6.

^d Ps. 22, 27-30; Mat. 22, 2.

^e Kor. I, 14, 55.

^f Yer. 48, 43, 44; Am. 5, 19. ^g Nyad. 7, 17.

^h Pet. II, 3, 10. ⁱ 19, 14.

^k Ps. 48, 15.

^l Nyad. 19, 19 v. 21.

^m 60, 19, 20; Nyad. 21, 22.

^o 60, 18.

^p Ps. 118, 19.

^q Mo. V, 32, 4.

ebɔɔ du kɔkɔ la de anyi, ebɔɔɔe vasede anyigba ke, eye wɔtee de ke me. 6 Afo fanya wo, ame dahewo fe afo kple hiatowo fe afo-dede. 7 Ame dzɔdzɔe fe tofe to mo deka, eta ame dzɔdzɔe fe mo wɔdzɔ. 8 Yehowa, miekpɔ mo na wɔ le wɔ ɔnɔdɔdrɔwo fe mo dzi ke hã; "wɔ nko kple wɔ kafu-kafu dzro luɔwo. 9 Ele nye luɔ dzrom le zã me, nye gbɔgbɔ hã le diwɔm le menye; elabena ne wɔ ɔnɔdɔdrɔwo va anyigba dzi la, xexeametowo srɔa dzɔdzɔenyenye. 10 Ne wove ame vɔɔi nu la, mesrɔa dzɔdzɔenyenye o, ke bon ewɔa nu vɔɔi le anyigba dzɔdzɔe dzi, eye melɛa nku de Yehowa fe gãnyenye nu o. 11 Yehowa, wɔ alo le dzi, ke womele ekpɔm o; woakpɔ nuɔɔvã de dukɔ la nu, eye nu akpe wo, eye dzo afiã wɔ ketowo. 12 Yehowa, ana nɔtifa-mi, elabena ewɔ miafe dwo katã de goe na mi.

13 Yehowa, mia Mawu, ame gedewo du afeto de mia dzi hekpe de nuwɔ; wɔ dede kple wɔ nko ko miakafu! 14 Ame kukuwo megagbɔa agbe o, eye nliwo megafɔna o; eyata nɛhe to na wo hetsrɔ wo, eye nɛsi wofe nkwɔwo katã nu. 15 Ena dukɔ la dzi de dzi, Yehowa, ɛna dukɔ la dzi de dzi, ɛde bubu dokuiwɔ nu, eye nɛkeke anyigba fe lifowo katã de nu. 16 Yehowa, wodi wɔ le hiã me, eye esi wɔ tohename va wo dzi la, wotrɔ wofe dzi me nya-wo fo de anyi. 17 Alesi ne ifunɔ fe vididzi tu afe wɔnɔa togotogoe fom nɔa yi dom le vevesese ta la, Yehowa, nenema mienɔ le nkuwɔ mee. 18 "Miefɔ fu, eye mielɛ ku, ke toflokɔ ko miedzi: xɔname meva na anyigba la o, eye amewo medzo de xexea me o. 19 Wɔ amɛ kukuwo agbɔ agbe, eye nye ame kukuwo afo de tsitre! Minyɔ, mi ketu me towo, eye mitso aseye, elabena miafe zãmu enye kekeli fe zãmu, eye anyigba ade nliwo ana.

20 Nye dukɔ, yi de wɔ xɔgã me, eye nado ɔ de dokuiwɔ nu, yi la dokuiwɔ vie, vasede esime dziku la nu nava yi. 21 Elabena Yehowa ado tso enɔfe, ne wɔaxe anyigbadzitowo fe vodada nu fe

na wo, anyigba aklo nu le efe ɔu dzi, eye magatsyɔ nu amesiwo wowu de edzi la dzi o.

Dusɛtowo bobɔdanyi kple Israel Jofofu.

27. Yemaɣi la Yehowa atso efe to na ɔ driba, si nye da, si le sisim, kple ɔ driba, si nye da xatsaxatsa la, eye wɔawu boso le atsiafu me.^b 2 Yemaɣi la midzi ha le dweingble nyo la nu be: 3 Nye Yehowa manye enu dzɔla, eye made tsii yesiaɣi, be naneke magawɔe o; madzo enu zã kple keli. 4 Dzi mele kuyem o; ne makpɔ anɔkawo kple nuwo la, maho aba de wo nu atɔ dzo wo katã; 5 negbe deko woava sim atso, eye woawɔ nɔtifa kplim hafi, nɔtifa ko woawɔ kplim hafi! 6 Le nkeke, siwo gbɔna me la, Yakob ato ke, Israel adze, eye wɔafo se, eye efe kutsetse ayɔ xexeametɔ.^c

7 De wɔfo Israel, abe alesi wɔfo efolowo enea? Alo de wɔwui, abe alesi wɔwu ewulawo enea? 8 Esi nɛnyã wo da la, mɛhe to na wo wɔtso eme o; ɛtsɔ wɔ ya vuduudu kplɔ wo dae le gbe-sigbe yedzefeya fo. 9 Eyata alea ko woawɔ hafi atso Yakob fe vodadawo akee, eye esia katã anye efe nuwɔwo dededa fe kutsetse: be wɔfo vɔsamlekpuɛ fe kpewo katã abe akalokpe gbagbã ene, eye hAsera kple iyelegbawo maganɔ anyi o. 10 Elabena du sesɛ la tsi akogo, amenɔfe di afedo, eye wogblɛe di abe gbegbe ene. Nyiviwo adu gbe le afima, woatsyɔ ako anyi de afima, eye woadu efe alowo. 11 Ne wofe alowo fu la, woaɔe wo, nyanuwo ava ade dzo wo me; elabena dukɔ manyanu wonye. Eyata wo wɔla makpɔ nublani na wo o, eye wo mɛla mave wo nu o. 12 Eye ava me le yemaɣi be, Yehowa atso ati afo luwo tso tsisi la nu vasede Egipte-tɔvu la nu, eye woafɔ mi dekada, mi Israel-viwo. 13 Eye wɔava me be, woaku kpɛ gã la, eye amesiwo bu de Asur-nyigba dzi kple amesiwo wonyã de gbe de Egipte-nyigba dzi la, ava ado gbe da le Yehowa nku me le to kɔkɔe la dzi le Yerusalem.^f

a Ps. 37, 4.

b Nyad. 12, 9; 20, 2, 10; Hi. 28, 13.

d 5, 1.

e 37, 31.

f Yer. 30, 11.

g Yer. 18, 17.

h 31, 7.

i Mo. III. 26, 30.

k 28, 19; Hos. 5, 15.

l Yoh. 16, 21; Nyad. 12, 2.

m Mi. 4, 10.

n Xez. 37, 1-14; Nyad. 20, 12.

o Ps. 57, 2.

p 11, 10-16.

Ɔnũdũdrũ Efrayim kple Yuda.

28. Baba na Efrayim-hamula-wo fe dádafiakuku kple efe atsyõ fe sefofo dzeani yoyrõ, si le weinmulawo fe bali wõnu ta me! 2 Kpõ ða, nu sesẽ kako atso Afetõ la gbõ ava abe dzikpe fe dzadza kple ahom gblẽnu ene; afoe afu anyi kple nusẽ, abe tsi-ðoðo sesẽ fe gbagba de anyi ene. 3 Woafanya Efrayim-hamulawo fe dádafiakuku kple afo; 4 eye wõava me na efe atsyõ fe sefofo dzeani yoyrõ, si le bali wõnu ta me la, abe gbotsetse, si ði, hafi dzome-nyõli ðo, esi, ne amea de kpõ la, mekpõa ðoa asi me hafi wõmine o la ene. 5 Le yemayĩ la Yehowa Zebaot anye atsyõkuku kple ngoblanu dzeani na efe dukõ susõea; 6 anye Ɔnũdũdrũgbugbõ na amesi le Ɔnũdũdrũ nu kple nusẽ na amesiwo gbugbõ ava ðo de agbo nu.

7 Ke wein le ya mum amesiawo hã, eye aha muame na wole yiyim sagã sagã. Aha muame le ya mum nunõla kple nyagblõdila, wein tõtõ ta me na wo, eye aha muame na wole yiyim sagã sagã; wole ya mum le nyagblõdi gbõ, eye wole yiyim sagã sagã le afiatso toso gbõ. 8 Elabena xedede yõ kplõwo katã dzi fũ, ale be tefea ðeke megali o. 9 Ameka wõafia sidzedzee, eye ameka wõade nya gõme na? ðevi, si dzudzo notsi, kple ðevi, si ði le noea? 10 Se ðe se dzi, se ðe se dzi, ðoðo de ðoðo dzi, ðoðo de ðoðo dzi, afi vee, game vee. 11 Eyata atso nuyi, si kòkòna, kple gade tutõ afo nu kple dukõ sia! 12 Egbõ na wo be: "Dzudzo enye si, mina dzudzo amesiwo nu ðedi te, eye gbõdeme enye si! Ke wogbe to-ðoðo. 13 Eyata Yehowa fe nya ava me ðe wo nu be: Se ðe se dzi, se ðe se dzi, ðoðo de ðoðo dzi, ðoðo de ðoðo dzi, afi vee, game vee, ne woazo ahate gbõgbõdemegee adze anyi, eye woagbã gudugudu, m5 ade wo, eye asi atu wo." 14 Eyata mi fewudulawo, dukõ sia, si le Yerusalem la fe dziqulawo, mise Yehowa fe gbe: 15 Elabena miegbõ be: Miebã nu kple ku, eye mie-ðu dzo kple tsiefe. Atã, si le

nyenyem le yiyim la, mava mia gbõ o, elabena mietsõ avatso wo miãfe sitsofee, eye miebe ðe ala-kpa gbõ.

Dzogoedzikpe xõasi la.

16 Eyata ale Afetõ Yehowa gbõ esi: Kpõ ða, "medo kpea de anyi ðe Zion, kpe, si wodo kpõ, dzogoeke xõasi, si li ke zã. Amesi xõe se la, masi o. 17 Matsõ Ɔnũdũdrũ awõ dzidzekae, eye dzõ-dzõenyenye anye nudanu; dzikpe atsrõ avatso sitsofe la, eye tsi akplõ bebefe la adzoe; 18 woagblẽ mia kple ku fe nubabla la me, eye mia kple tsiefe fe dzõdudu la mali ke o. Atã, si le nyenyem le yiyim la, agbã mi gudugudu. 19 Ne eva le yiyim la, efe asi axe mi kã, elabena ava yi ñdi sia ñdi, le ñkeke kple zã me, eye ñõdzĩ ðede sõõ ade nya gõme na mi. 20 Elabena aba anõ kpui, be afõadra manõ anyi o, eye avõ makeke, be woaxatsa ame ðokuĩ ðe eme o. 21 Elabena Yehowa akõ edokuĩ ðe dzi abe le "Perazim-to la gbõ ene, eye wõanyrã abe le "Gibeon-bali me ene, ne wõawõ efe ðõ, ðõ tutõ enye efe ðõ la, ne wõawõ efe nuwõwõ, nuku enye efe nuwõwõ. 22 Eyata migano fewu dum, ne miafe babla nadzi gõngõõ o; elabena /tsõ-tsrõ kple tamedodo kplikpaa mese tso Afetõ, Yehowa Zebaot gbõ de anyigba blibo la ñu.

Mawu fe nuku ðagu la.

23 Mifu to anyi, ne miase nye gbe, mido ñku anyi, ne miase nye nufõfo. 24 ðe agblẽnyõla noa nu-nyõnyõ dzi atradi, ne wõafã nua? ðe wõdzaa anyigba ðo hedzobõns atradiã? 25 Alo ne edzobo eme la, ðe mewua sikõni kple adrike ði, efãa lu ðe agbaka nu kple fo ðe enõfe kpakple bli ðe bolifo dzi oa? 26 Efe Mawu fia mõnuĩ ðe kõnu la nu, eye wõfia nuĩ. 27 Elabena menye lufotasiadam wotsõna foa sikõni o, eye wome-mlia tasiadamfõ toa adrike dzi o, ke boõ kpõ wotsõna foa sikõni, eye ati wotsõna foa adrike. 28 ðe wogbãa lu, si wofoa aboloe la nyanyanyaa? Womefõns atradi o, wohea tasiadamfõ kple sõwo toa edzi, ke womegbãns nyanya-nya o. 29 Esia hã tso Yehowa

a Ps. 118, 22; Ro. 9, 33; 10, 11; Pet. 1.2, 6.

b 28, 16; Ps. 118, 67.

d Sam. II. 5, 20. e Kron. I. 14, 16.

f 10, 22, 23.

g Kor. I. 14, 21.

h Mat. 11, 28, 29.

i kp. 10.

Zebaot gbo. Efe adanudedede enye nuku, eye efe nunya lolo.

Woado godzi na Yerusalem, eye woades.

29. Baba na ^aAriel, Ariel-du, si me Dawid fu asada anyi do! Ne miekpe fe de fe nu, eye nkeke nyuiwo tro va kpe la, 2 ekema maxaxa Ariel do, konyifafa kple nuxaxa ayee, eye wozu Ariel vava nam. 3 Mafu asada anyi de nuwo godoo, mana avakowo namimi wo do, eye made ve de nuwo. ^d4 Afu nu tso anyigba tu me ke, eye wo nufoso adi tso ke me; wo gbe ano abe noli to ene tso anyigba me, eye wo nufoso adi huhuhu tso ke me. 5 Ke wo keto gbogboawo azu abe kewo memee ene, eye ntasela gedegedawo azu abe tsro, si vu ya ene; ava me zi deka kpoyi. 6 Yehowa Zebaot atso dzidegbe kple anyigbaawo, gbedidi sesii, ya kple ahom kpa-kple dzofade binu ahe to na wo. 7 Eye dukowo fe amehawo kata, siwo ho afa de Ariel nu, kple amesiwo kata tso de eya kple efe mo sesii la nu, eye woxaxae do la, ano abe drökuku kple za me nutege ene. 8 Alesi dawuwo kua dröe be, ye le nu dum, ke ne enyo la, dda nu mefana ne o, eye alesi tsikowuwo kua dröe be, ye le tsi nom, ke ne enyo la, nu tea enu, eye efe veme funa la, nenemae duko, siwo kata ho afa de Ziontoa nu la fe amehawo ano.

Wogbã nku na duko la.

9 Mido asi nu, eye miafe nu wetsi te, mitre nku, eye mizu nkua-gbatowo! Womu aha, ke menye wein ye woe o, wole ya mum, ke menye aha muame ye woe o. 10 Elabena Yehowa tro alödödo sesii fe gbogbo ko de mia dzi, etre miafe nkuwo, siwo nye nyagblodilawo, eye wotsyo nu miafe tawo, siwo nye nukpolawo! 11 Ale nutekawo kata ano na mi, abe agbalé, si nu wotre la me nya ene, esi ne wotsöe na agbalényala gblö be: Xlêe la, ado nu be: Nyemate nui o, elabena wotre enu. 12 Eye ne wotsö agbalé la na ame manyagbalé gblö be: Xlêe la, ado nu be: Nyemena agbalé o. 13 Eyata ale Afeto la gblö esi: Esi dukö sia te va kple wofe nu, eye

^a kp. 7, 8.

^b 44, 26; Kor. I, 1, 19.

^d Lu. 19, 48.
^e Ps. 10, 11.

^f 45, 9.

^g 82, 15.

^h 30, 30.

ⁱ 35, 5.

^k Am. 5, 10.

^l 8, 10; 19, 14; Ro. 11, 8.

^m 1, 2.

ⁿ 1, 16; 58, 2, 3; Mat. 15, 8, 9.

wotsö wofe nuyiwo de bubu nnye, ke wofe dzi le adzöge tso gbonye, eye wofe wovö nam nye amegbetowo fe dodo, siwo wosrö ko la, 14 eyata kpo da, magade nukunu afia de dzi de dukö sia nu, nukunuwo fe nukunu wöanye, nunya abu de wofe nunyalawo, eye gomesese asi abe de wofe nugomeselawo. ^b 15 Baba na amesiwo na bebem le Yehowa nku me, woxiaa wofe adanudedede, eye wowaa wofe nu le vivi me henca 'gbogblom be: Ameka le mia kpom, eye ameka dze si mi? 16 Oo, mieflu mia dokui! De /tsu le abe zemela ene, ne nuwowa nagblö na ewola be: Menye wöe wöm o, eye numeme nagblö na emela be: Mele deke nyam oa?

Nuku totro la.

17 De mekpoto vie ko, ne Libanon nazu atibo, eye woabu atibo de awewo me oa? 18 Le yemayi la tokunowo ase agbalé sia me nyawo, eye nkuagbatowo fe nkukuwo akpo nu tso biuko kple viviti me. 19 Hiätowo akpo dzidzo de Yehowa nu agakpe de dzi, eye amedahewo le amegbetowo dome atso aseye de Israel fe kökötö la nu. 20 Elabena ntasélawo nu tso, fewudulawo nu yi, eye wotsrö amesiwo kata bua nu madzomadzö nuti; 21 amesiwo tsoa nya blea amewo dea nuvö me le onnudödrö me, wotrea mö na knyadröla le onnu, eye wotsöa alakpadada fua ame dzodzöe anyi. 22 Eyata ale Yehowa, amesi de Abraham la, gblö na Yakob fe afe la enye si: Du magakpe Yakob azo o, eye efe mo magatsi dö azo o. 23 Ne viawo kpo nye asinudowowowo le wo dome la, woako nye nku nu, woako Yakob fe kökötö la nu, eye woavö Israel fe Mawu la; 24 tamedadadawo ase nu game, eye tosélawo asrö nunya.

Vö na amesiwo le sism yi Egipte.

30. Yehowa be, baba na visetowo, amesiwo de adanu nye manomee, eye wobla nu nye gbogbo manomee, ne woali ko nuvö de nuvö dzi! 2 Amesiwo mebia nye nu me gbe se, hafi yi Egipte, be woasi Farao fe nusé

atso, eye woabe de Egipte fe vovoli te o. 3 Farao fe nusé azu nukpe na wo, eye bebe de Egipte fe vovoli te azu dzu na wo. 4 Elabena ne efe amegāwo va Zoon, eye efe ame dādo wo de keke Xanes ke hā, 5 wo katā woafu wo dokui de dukō, si mele deke me o, mate ŋu axo na wo o, eye me nye videa deke na wo o, ke boŋ nukpe kple vlododo ko la ŋuti.

6 Nya de dziehe-nyigba fe lāwo ŋu. Le hiā kplē xaxa fe anyigba dzi, afisi dzatano kple dzatatsu dona tsona, afisi fli kple da toavala le la, afima wotsa wofe nuwo doa tedziwo fe mēdome kple wofe kesinonuwō doa kposōwo fe kpo dzi tsona yia dukō, si mele videa deke me o la gbo. 7 Egipte fe xname mele nemi me hā o, eyata meye be, enye d'numedila, si ŋu nanekewōwo mele o.

8 Eyata yi nanlōe de nunlōkpe dzi le wo gbo, eye nanlōe de agbalē me, ne wōano anyi anye dase tegbee le ŋkeke, siwo gbōna la me. 9 Elabena dukō sēto, vi dalakpa, vi, siwo gbe Yehowa fe nufiamewō sese la, wonye; 10 amesiwo gblō na nukpolawo be: Migakpō nu o, eye wogblō na nyagblōdilawo be: Migagblō nya, si le etefe la, dī na mī o, ke boŋ migblō nya ŋonawo na mi, eye migblō alakpanyawo dī! 11 Mite da le mo la dzi, midze le tofe la, eye mina Israel fe kōkōeto la nabu le mīa ŋku me! 12 Eyata ale Israel fe kōkōeto la gblō esi: Esi miedō vlo nya sia, eye miedō ŋu de ŋutasēsē kple ayedzedze ŋu heziō de enu la, 13 miafe vodada sia azu abe gli dzeabi, si le mumum hetre azā le gli kōkōa de ŋu la ene, esi fe mūyi ado zi deka kpoyi. 14 Eye wōagbā wo, abe alesī zemela fe ze gbāna gudu-gudu, ale be sonu gaglā deke menca gbagbā la me, si woatsō ade dzo le adokpo me, alo woatsō adu tsii le vudo me o la ene. 15 Elabena ale Afeto Yehowa, Israel fe kōkōeto la, gblō esi: Tametotō kple anyinonō kpoo woatsō axo na mi, eye miafe nusē le dooēzizi kple nudodo de enu me, ke mielō o 16 hegblo bena: Kpao, ke boŋ mīano sōwo dzi asi, eye

a Mo. III. 26, 26.

b 65, 24.

d Ps. 37, 4; 88, 11.

e Mo. V. 5, 29; 23, 14.

f 2, 20; 27, 9; Mo. I. 35, 2. 4.

g 61, 1.
h 60, 19.

i Ps. 37, 7; 82, 2; Mo. II. 14, 14.

mīado sō diduwo. Eyata miasī, eye mia yometilawo ado sō diduwo. 17 Mia dometo akpe deka asi le ame deka kolia fe bublu nu, eye mi katā miasī le ame atō fe bublu nu, vasede esime miasusō abe aflagati le to ta me kple aflaga le togbe dzi ene.

Woayra amesiwo do ŋu de Mawu fe nusē ŋu.

18 Eyata Yehowa le lalam, be yeave mia nu, eyata wōtso, be yeakpō nublani na mi; elabena vōnudōrō fe Mawu enye Yehowa. Woayra amesiwo katā kpaa esinu! 19 Zion-duko, si le Yerusaleim, megano avifafa dzi o, elabena ave nuwō vavā le wō afadodo ta; ne benya see ko la, ato na wō. 20 Afeto la ana abolo mi le hiā me kple tsi mi le xaxa me, eye miafe nufialawo magabe azo o, ke boŋ miakpō miafe nufialawo kple ŋku, 21 eye miafe to ase nya sia le mia megbe bena: Mō la enye si, mito edzi! 'nenye dusi me alo mia me miebe, yewoato. 22 /Miado gū klosalo, siwo wofa de miafe aklama kpakpawo ŋu, kple sika, si le miafe legbawo ŋu; miade wo da abe nūnyōnu ene ahagblō de wo ŋu bena: Mido! 23 Ana tsi nadza de nuku, siwo nēfā de agble me la dzi, nuḍuḍu, si tso wō agble me nukuwo me la, avivi, eye woada ami; le yemayi la wō lāwo adu gbe le lānyife kekewo; 24 eye nyitsuwo kple tedzi, siwo ŋlōa agble la, adu bli tsakatsaka, si me dze le, eye wotsō sofi kple gaslo gā dzoboe. 25 Eye wōava me le amewugbe gā, si xō tsralawo amū la be, tōvuwō ano tsi tсам le to kōkōwo katā kple togbe kōkōwo katā ta me. 26 Gbesigbe Yehowa bla efe dukō fe kakafe, eye wōda gbe fe efe s'abi, si wōxō ŋu la, yleti fe keklē ano abe ye to ene, eye ye fe keklē adzi de dzi zi gbo zi adre abe keklē le ŋkeke adre me ene.

27 Kpō da, Yehowa fe ŋkō tso adzoge gbōna, efe damedzoe le bibim, eye wōde dzi kōtō; efe nu-yiwo dzi yō fū kple dziku, efe ade le abe dzo binu ene; 28 eye efe gbagbō le abe tōdōdō, si me woase ve le ene, ne wōanyē dukōwo, vasede esime woatsrō avo,

eye wòade numega dukowo fe nu me, si akplɔ wo atrae. 29 Miazɔ ha abe le ŋkekenyueduyi fe zã me ene, eye miafe dzi akpɔ dzidzo abe amesiwo le dze kum le mɔ zom heyina de Yehowa fe to la, de Israel fe agakpe la gbɔ ene. 30 Eye Yehowa ana woase efe ganyenye fe gbe, eye woakpɔ efe alo fe didideanyi le dmedzoe fe bublu, dzo binu fe aɔe, ahom, tsidzadza gawo kple dzikpewo me. 31 Elabena Yehowa fe gbe ade dzi le Asur fo, nenye be, etsɔ ati foe. 32 Zi gede alesi efe toheti, si wodo de enu la, dze edzii la, zi gede ma ke asiuiwo kple kasankuwo ano didimi, eye wòawo awa kpili ano alonyenye dzi daa. 33 Elabena wodzra dzotafe do di xoxo, fiawo hæ wodzrae do di na, eye wògoglo hekeke; dzo kple nake li kpankpan hekpe de efe nakekwo nu; Yehowa fe gbogbo enye anɔtoɔu, si ato dzoe.^a

Ɔɔnudɔdrɔ Asur.

31. Baba na amesiwo yi Egipte, be woaxɔ na yewo, wodo dzi de sɔwo nu, eye wodo nu de tasiadam sɔgbɔwo kple sɔdola gedawo nu; ke womelɛ ŋku de Israel fe kɔkɔɛto la nu o, eye womebia Yehowa ta se o!^k 2 Ke nunyala eya hæ nye, eye wòahɛ dzɔgbevɔe vɛ, *magbe efe nya o, ke boŋ atso de ame vɔdiwo fe afe kple nu tovo wɔlawo fe xɔname nu. 3 Ke Egiptetɔwo la, amegbetɔwo wonye, menyɛ Mawu o; wofo sɔwo la, nutilã wonye, menyɛ gbogbo o; eye ne Yehowa do efe asi da la, ke aɔe le xɔnametɔ la te, eye amesi wòle xɔxɔm na la, adze anyi, eye woakpɛ eve la siaa nu ayi. 4 Elabena ale Yehowa gbɔ nam enye si: Alesi dzata kple dzatavi nɔa gbe tem de nulɛle nu, eye ne wofo lãkplɔviwo de enu kpankpan hæ, wofo ŋli medea dzi le efo o, eye medoa to wofo howɔwo o la, nenema Yehowa Zebaot adi de anyi, ne wòawo awa le Zion-to la kple efe togbɛ la dzi. 5 Alesi xevi doa agbae la, nenema Yehowa adzo Yerusalem nu, adzo enu, eye wòaxɔ nɛ, akpɔ eta, eye wòawo

^a Mo. V. 32, 11; Mat. 23, 37.

^b 2, 20.

^d 37, 36.

^e 29, 6, / Mo. V. 32, 31.

^g Yer. 23, 5.

^h Nyad. 19, 20.

ⁱ 35, 6.

^k 30, 1. 2.

^l Am. 3, 6. / Mo. IV. 23, 10.

^o L. od. 29, 4.

^p 3, 16-4, 1.

dee.^a 6 Mi Israel-viwo, migatɔ de amesi yome mietɔ le la nu! 7 Elabena le yemaɣi la bwo dome amesiame anyɔ nu efe klosalolegba kple sikalegba, siwo efe asiwo wo na edokui hena nuvɔwɔwo la. 8 Asur atsi yi nu, ke menyɛ dɔgutsu fe yi nu o, eye yi adui, ke menyɛ amegbetɔ fe yi o; asi le yi nu, eye efe dekapuiwo azu yakadɔwɔlawo; 9 /efe agakpe ate da le vɔvɔ ta, eye aflaga ana dzidzi nafo efe amegawo; Yehowa, amesi fe dzo le Zion, eye efe mlekpui le Yerusalem lae gbɔe.

Mawu fe duko la akpɔ gutifafa le fia wonu dzɔdzɔe de te le ɔɔnudɔdrɔwo megbɛ.

32. Kpɔ da, fia adu fia de dzɔdzɔenyenye nu, eye amegawo adu dzi de ɔɔnudɔdrɔ nu.^g 2 Amesiame ano abe sitsofe tso ya nu, bebefɛ tso tsidzadza nu, toɔu le gbegbe kple agakpe gã nyadri fe vɔvɔli le kudidinyigba dzi ene. 3 Nukpɔlawo fe ŋku maganyɛ atre o, eye nuselawo afu to anyi. 4 Ame mabutamewo fe dzi adze si nunya, eye kɔkɔlawo fe ade afo nu eme nako.ⁱ 5 Womagayɔ bometsilawo be bubumewo azo o, eye womagayɔ aye-tɔwo be ŋkutatɔwo o. 6 Elabena bometsila gbɔa bometsinya, efe dzi hea dzɔgbevɔe va afee, ne wòawo nu tovo ahagbɔ nya trame de Yehowa nu, wòana dɔwuitɔwo natsi domeyi, eye nunono nahiã tsikɔwuitɔwo. 7 ^oAyetɔ doa ta me vɔdi, edea adanu vɔ be, yeatɔ alakpanya agblɛ hiãtɔwoe, nenye be, ame dahe la to nya dzɔdzɔe hæ. 8 Ke tamesusu vavawo li na bubumewo, eye nu vavawo dzi wolina do.

9 Mi nyɔnu, siwo li bɔkɔɔ, mitso, ne miase nye gbe! Mi nyɔnuvi, siwo le ablɔde me, mifu to anyi de nye nyawo nu.^p 10 Ne fe kple edzi ŋkekewo va yi la, mi ablɔdewo miadzo nyanyanya, elabena weintsetsexaxi nu yi, eye kutsetsegbeyi megbona o. 11 Mi amesiwo li bɔkɔɔ, dzidzi nefo mi; mi ablɔdewo, midzo nyanyanya! Mi de avɔ di, mide amama, eye misa akpanya de ali! 12 Wofo akɔta le agble nyowo kple weinka tsekuwo ta. 13 Anɔkawo kple nuwo

mie de nye duko la fe anyigba dzi kple du sevivi la fe dzidzoxowo katã me. 14 Elabena fiasãwo zu xodo, eye du, si me zi no la, zu gbege, togbe kple gbetakpaxo zu agado, wozu gbetedziwo fe adzɔɔɔife kple gbedufena lãhawo, 15 vaseɔe esime woatrɔ gbgbgbo ako de mia dzi tso dzi me, eye gbege nazu atibo, eye woabu atibowo de awevo dome. 16 Nu dzodzɔe wɔwɔ ano gbege, eye dzodzɔenyenye ano atibowo me; 17 dzodzɔenyenye fe dɔwɔwɔ anye nɔɔifafa, eye dzodzɔenyenye fe vide anye gbodzɔe kple dzidedi tegbee. 18 Eye nye duko ano nɔɔifafa te fe kple dzidedi tefewo kpa kple abɔɔde gbɔdemefewo. 19 Ke ne dzikpewo dza la, ave la amũ, eye du la aɔo agu. 20 Woayra mi, amesiwo fã nu de towo toɔɔ, mi amesiwo de ka nyiwo kple te-dziwo wole yayim.

Wodo futawo fe toyiwi nugbe na Mawu fe duko, si le konyi fam la; wodo nɔɔɔɔ na nuvɔwɔlawo; ke xɔsetwo ya la, wodo dzidzo na wo.

33. Baba na wò nugblãla, si womegblãna o, wò adzoblasu, si womedaa adzoe o! Ne èwu nugbe glã nu la, woagblẽ wò hã, eye ne èda adzo vɔ la, woada adzo wò hã! 2 Yehowa, ve mia nu, asiwònu kpom miele! Nye miafe alo nɔɔ si nɔɔ kple miafe xɔname le hiãyi! 3 Duko si le gbɔɔɔde nu, eye anyigba dzi dukowo ka hlẽ le wò tsitretsitsi nu. 4 Eye woafɔ miafe nuhawo nu fu, abe alesí wofoa vɔsvuviwo nu fu ene, eye woafu du de wo nu, abe alesí abo tia kpoe ene. 5 Yehowa ɔo kpo, elabena ele dzi me, eye wòtsɔ nu dzodzɔe wɔwɔ kple dzodzɔenyenye yɔ Zion taɔ; 6 eye dzidɔɔɔ, xɔname gede, nunya kple sidzedze ano wò nkekewo me; Yehowa-vɔvɔ anye wò kesinonu. 7 Kpo ɔa, kalẽtowo le avi fam le xexe, eye du nyui xɔlawo le avi fam hehehe. 8 Ametofe zu gbege, amea deke megale mɔ dzi tom o. Etu nubabla la, eɔi gbɔ duwo, eye amegbetɔ menyenaneke le enku me o. 9 Anyigba le nu xam wòte enu, nu kpe Libanon, efe lãme gbã, Saron zu abe gbege ene, eye Basan kple Karmel lū xe. 10 Yehowa be: Azɔ

Ps. 118, 12.
844, 3; Yoel 3, 1.

29, 17.

Ps. 15, 2-5;
24, 3, 4.

32, 1.

Mo. V, 28, 49.

Ps. 68, 2.

Zax. 12, 8.

matso, azɔ matsi tre, azɔ matso de afɔ dzi. 11 Miefɔ gbe fufu fe fu, eye ahɔliti takpoe miadzi; miafe gbgbgbo enye dzo, si afiã mi. 12 Woamè dukowo abe akalɔ ene, eye woato dzo wo abe aɔɔka ene.

13 Mi didifewo, mise nusi mewo, mi kpufewo, midze si nye kalẽwɔwɔ! 14 Dzidzi fo nuvɔwɔlawo le Zion, ame vɔɔiwo fe lãme ble fu: Mía dometo ka ano dzo binu gbɔ, eye mía dometo ka ano dzoxoxo mavo gbɔ? 15 Amesi fe zozome to mɔ deka, eye efe nufofo le eme, amesi tsri nɔɔɔtsɔ tsɔtsɔ kpɔ videe, amesi vɔvɔ efe asi, be magaxo zãnunana o, amesi xe efe towo, be magase hiɔdodo o, amesi miã afe nkuwo, be womagakpɔ vɔɔiwo wɔ la. 16 eyae ano kɔkɔfewo, mɔ sesẽ, siwo le agakpewo dzi la, anye efe bebefee, woana aboloe, eye efe tsi mamie o. 17 Wò nkuwo akpɔ fia la le efe atsyɔ me, akpɔ anyigba keke la, 18 eye wò dzi abu nɔɔɔziyi la nu bena: Afika agbalẽnlala, afika nudala le, eye afika amesi xlẽ xɔ tsralawo la le? 19 Mágakpɔ duko nyanyrã azɔ o, duko, si fe gbegbgbo sesẽ, eye womate nu ase eme o, wofe afe kɔkɔna, eye gomesesea deke mele enu o. 20 Kpɔ Zion, du, si nye miafe takpefe la ɔa! Wò nkuwo akpɔ Jerusalem, nafe dedie la, agbado, si womakaka o, efe tsyotiwo maho o, eye efe kawo katã matso akpɔ o. 21 Ke boɔ Yehowa enye nusẽ na mí le afima, abe tsisi gã keke le goawo kple eve me ene, esi dzi atablukulawo mato o, eye vu gãwo mazo o. 22 Elabena Yehowa enye miafe vɔvɔndrãla, Yehowa enye miafe avafia, Yehowa enye miafe fia, eya afe mí. 23 Wò atagbiwo me do agbɔ, womedzi abalati la gongɔɔ, o, eye womehẽ abala me o. Emegbe woamã aboyonu kple nuhaha; xɔdrɔwo ke hã aha nu. 24 Duametɔa deke magbɔ be, ye le dɔ lém o; wotsɔ vodada ke amesiwo le eme.

Mawu fe tohehe vɔvɔndrẽ efe duko la fe futawo katã, vevito Edom.

34. Mite va, mí dukowo, ne miase nu, mí anyigba dzi dukowo,

mifu to anyi! Anyigba kple edzi nuwo, xexeame kple edzi numienuwo katã nesee! 2 Elabena Yehowa do damedzoe de dukowo katã nu kple dziku de wofo awakowo katã nu; edo busu wo, eye wòtsɔ wo de asi, be woawu; 3 wòtsɔ wofo ame tsiavawo ^axlã de anyi, wofo ame kukuwo fe vevê de dzi, eye wofo vu na towo lólo gbanaa. 4 Dzifo nu nuwo katã nu ayi, woanɔ ɔdzifowo, abe alesi wonɔɔa agbalêe ene, eye enu nuwo katã alé akpɔ, abe alesi angba yrona le weinka nu kple alesi gboli fe angba yronae ene.

5 Elabena nye yi mu aha le dzifo, eye wòge dze ^eEdom, dukɔ, si medo busu la dzi hena vɔnu-dadrɔ. 6 Ɖu fo Yehowa fe yi, ami doe, aléviwo kple gbɔtsuwo fe vɔe, agbowo fe ayikuwo nu mie; elabena Yehowa le vɔsa nkenyenuie dɔm le Bozra kple lãwu nkenyenuie gã le Edom-nyigba dzi. 7 Woawo kple tówo siaa woamũ adze anyi hekpe de nyitsuwo kple nyiwo nu, wofo anyigba ano wofo vu, eye ami adzaba wofo ke. 8 Elabena ^hhlɔbiagbe, tefedɔɔo fe fe wònye tso Yehowa gbo, ne wòawo avu na Zion. 9 Efe tɔɔuwo atrɔ zu aɔe, efe kewo azu aɔe, eye efe anyigba azu aɔe bidzo. ^k10 Matsi o zã kple keli, eye efe ⁱɔdzudo ade dzi tegbee, atsi anyi gbegee tso dzidzime yi dzidzime, eye amea deke mato edzi akpɔ o tegbee. 11 Aluge kple hlɔmade ano edzi, eye adzexe kple akpaviã atso afe de edzi; ada dzidzeka de edzi, be wòazu gbegee kple nudakpe de edzi, be wòazu afedo. 12 Efe bubumewo magana afima atso fiaɔufe la ano boblo dome o, eye efe amegãwo katã nu atso. 13 Anɔka amie de efe fiasãwo me kple dzawo kpakple nuwo de efe mɔ sesêwo me, eye wòazu ^pɔafe na amegãwiwo kple kpɔtɔ na goloviwo. 14 Gbedzilãwo kple amegãwiwo ado go le afima, azizãwo ayɔ wo nɔewo le afima, eye gbetsiwo adzudo le afima, agbo de eme bokɔ. ^r15 Dakpui awɔ atɔ de afima, ada azi ahafo wo, eye wòafɔ viawo nu fu de efe vɔvɔli te; akagãwo sɔnɔ afo ta kpli de afima. 16 Midzro Ye-

howa fe agbalê me, eye miawlêe: Wo dometɔa deke makpɔtɔ o, eye womabu de wo nɔewo o. Elabena nye nuê de se, eye nye gbɔgbɔe fo wo nu fu. 17 Eyaê dzidze nu na wo, eye efe asiê tso dzidzeka mãe na wo, anye wo tɔ tegbee, eye woano edzi tso dzidzime yi dzidzime.

Mawu fe duko la fe nɔtikokoe le fukpekpewo megebe.

35. Gbegee kple gbedadafo akpɔ dzidzo, tagba atso aseye, eye wòafɔ se abe dzogbenya ene. ^d2 Woafɔ se ake, eye woatsɔ dzidzɔkpɔkpɔ kple aseye-tso tso ase vivii. Woatsɔ Libanon fe nɔtikokoe, Karmel kple Saron fe atsyɔ nɔ. Woakpɔ Yehowa fe nɔtikokoe kple mia Mawu fe atsyɔ. 3 Mido nusê alo gbɔdɔwo, eye mide agbe klo beliwɔ me. ^f4 Migbɔ na amesiwo fo dzi de le la be: Milé dzi de fo, migavɔ o! Kpɔ da, mia Mawu enye si! Hlɔbiabia gbɔna, Mawu fe tefedɔɔo; eya nɔto gbɔna, ne wòaxɔ na mi. ^g5 Ekema nkuagbãtɔwo fe nku avu, eye tokunwo fe to avu; ^h6 ekema xadrɔwo ati kpo abe zi ene, eye adetututɔwo fe ade atso aseye; elabena tɔ nɔ tso gbegee, eye tɔɔu tso tagba. 7 Bleziblezi azu tã, eye kudidinyigba azu tsidzɔfe; amegãxiwo nɔfe, afisi wotsyɔa ako do la, azu afia kple avãwo tefe. ⁱ8 Ameto fe kple mɔ tata ano afima, si woayɔ be „mɔ tata kɔkɔe.“ Ame makɔmakɔa deke mato edzi o; woawo dedeko tɔ wòanye. Amesi ke to edzi la, matra mɔ o, keke gegemewo ke hã. 9 Dzataa deke manɔ afima o, lã woadãa deke manɔ edzi loo, alo woakpɔe le afima o, eye ale amesiwo wode la, woato edzi, 10 Yehowa fe amesiwo wòxɔ fle la, atrɔ agbo, eye woava Zion kple aseyetso-tso, eye dzidzo mavɔ ano wofo ta me; vivisee kple dzidzo asu wo si, eye nuxaxa kple hùdede abu de wo. ^j

Sanxerib de to de Yerusalem nɔti.

36. Eye wòva me le fia Xiz-kiya fe fe wuienelia me be, Asur-fia Sanxerib ho de Yuda-du sesêwo katã nu, eye wòxɔ wo.

a 14, 19.

b Nyad. 6, 13, 14.

d 32, 15.

e Yer. 48, 7-22.

f Heb. 12, 12.

g Ps. 94, 1.

h 18, 6, 9; 63, 4; i 28, 18; Mat. 11, 5.

k Mo. 1, 19, 24.

l Nyad. 14, 11; 19, 3.

m 41, 18.

n 62, 10.

p 18, 21, 22.

q 51, 11; Ps. 126, 6; Nyad. 21, 4.

r Nyad. 18, 2.

s Fla. 11, 18, 19 v. 37; Kron. II. 32, 1-18.

2 Eye Asur-fia do Rabsake kple avakã gãa de tso Laxis de fia Xizkiya le Yerusalem, eye wòdze ava de dzigbeta fe tɔu to le avonyãla fe agblemɔ to. 3 Tete afenunɔla ^aElyakim, Xilkiya vi, kple agbalẽnlɔla Sebna kpakple Yoax, Asaf vi, fia fe tsiami, wodo yi egbo. 4 Eye Rabsake gbɔ na wo bena: Midagbɔ na Xizkiya be: Ale ^dfia gã Asur-fia gbɔ esi: Nuka nu gɔgɔgɔe nèle dzi dom do? 5 De nèle bubum be, nu me nya fuflu enye adanudo kple nusẽ hena avawɔwɔa? Ameka nu gɔe nèle nu dom do, be nèdze aglã de nɔnye? 6 Azɔ èle dzi dom de afla nɛɛe sia, si nye Egipte la nu, esi ne amea de zio de enu la, wòɔɔa asi nɛ flo la; alea Egipte-fia Farao le na amesiwo katã le dzi dom de enu la! 7 Ke ne agbɔ nam be: Yehowa, mia Mawu la nɛe miele dzi dom do la, de me nye eya fe nuxefewo kple vɔsamlekpuwo Xizkiya de da hgbɔ na Yuda kple Yerusalem bena: Mido gbe da le vɔsamlekpu sia ngɔ oa? 8 Azɔ mia kple nye afetɔ Asur-fia mitso gbe, eye matso akpe eve na wò, be àte nu akpɔ sɔdolawo ado wo dzi hã? 9 Mâte nu asi avafia deka, si nye nye afetɔ fe dolawo dometo sueto hã o, hafi nèle dzi dom de Egipte nu le tasiadamwo kple sɔdolawo taa? 10 Azɔ de Yehowa megbee meto ho de anyigba sia nu, be magblẽe loo? Yehowa ye gbɔ nam be: Ho de anyigba sia nu nagblẽe!

11 Tete Elyakim, Sebna kple Yoax wogbɔ na Rabsake bena: Fo nu kple wò dolawo de Aramgbe me, elabena miesenɛ; ke megafɔ nu kpli mí le Yuda-gbe me de dukɔ, si le glia dzi la fe to me o. 12 Rabsake do nu bena: Mia kple wò afetɔ gbɔe nye afetɔ dom do, be magbɔ nya siawoa? De menyɛ nɔtsu, siwo bɔbɔ no glia dzi, be woadu woawo nɔtɔwo fe mí, eye woano wofe adudɔ kpli mí la gbɔe oa? 13 Tete Rabsake te va do yí sesie le Yuda-gbe me gbɔ bena: Mise fia gã, Asur-fia fe nya! 14 Ale fia la gbɔ esi: Migana Xizkiya nana mia flum o, elabena mate nu ade mi o! 15 Mi-

a 22, 20.

b Fia. I. 5, 5; Mi. 4, 4.

d kp. 13.

e 10, 10; 37, 12.

f Fia. II. 19; Kron. II. 32, 20 v. 23.

g Mo. I. 37, 29.

gana Xizkiya natsɔ Yehowa ano dzi dem fo na mi ahana gbogblom be: Yehowa ade mí vavã, eye womatsɔ du sia ade asi na Asur-fia o. 16 Migana to dom Xizkiya o; elabena ale Asur-fia gbɔ esi: Mibla nu kplim, eye mido va gbonye, eye mia dome amesiame nadu efe weintsetse, amesiame nadu efe gbotitsetse, eye amesiame nana efe vudo me tsi, 17 vasede esime mava akplɔ mi ayi anyigba, si le abe mia to ene la dzi, anyigba, si dzi bli kple wein le, anyigba, si dzi abolo kple atibowo le. 18 Migana Xizkiya nana mia blem ana gbogblom be: Yehowa ade mi o! De dukɔwo fe mawuwo dometo de te nu de efe anyigba tso Asur-fia si mea? 19 Afika Xamat kple Arpad fe mawuwo le? Afika Sefarwayim fe mawuwo le? De wote nu de Samaria tso asinye mea? 20 Anyigba siawo fe mawuwo katã dometo kae de efe anyigba tso asinye me, ne Yehowa nade Yerusalem atso asinye me?

21 Ke wozi kpi, womedo nyaa deke nu nɛ o. 22 Tete afenunɔla Elyakim, Xilkiya vi, kple agbalẽnlɔla Sebna kpakple Yoax, Asaf vi, fia fe tsiami, wole awu vuvuwo me va Xizkiya gbɔ, eye wogbɔ Rabsake fe nyaawo nɛ.

Woɔ Sanxerib dzi le Xizkiya fe gbedododa ta le zã deka me.

37 Eye wòwa me, esi fia Xizkiya see la, edze efe awuwo, eye wòta akpanya heyi Yehowa fe me. 2 Eye wòdo afenunɔla Elyakim kple agbalẽnlɔla Sebna kpakple nunlawo fe ame tsitsiwo, amesiwo ta akpanya la, de nya-gbɔdila Yesaya, Amoz vi la gbɔ 3 wogbɔ nɛ bena: Ale Xizkiya gbɔ esi: Egbe enye xaxa, tohehe-kple viodogbe. Elabena viwo do dzi-dzi me, ke nusẽ meli woadzi wo o. 4 Dewohi Yehowa, wò Mawu la, se Rabsake fe nya, siwo efe afetɔ Asur-fia de esi do da, be wòatsɔ ade alome le Mawu gbagbe la nui, eye Yehowa, wò Mawu la, ahe to nɛ le nya, si wose la ta; eyata do gbe da de ame mamlea, siwo li la ta. 5 Tete fia Xizkiya fe dolawo va Yesaya gbɔ. 6 Eye Ye-

saya gbl̄ na wo bena: Ale miadagbl̄ na miafe afet̄o enye si: Yehowa fe gbe enye si: Migav̄o nya, siwo Asur-fia fe dekakpuiwo tso de alome le n̄unye n̄ese la o. 7 Kp̄o da, made gb̄agb̄o de eme, eye mana w̄oase nyaa de ahagbugb̄o ayi efe anyigba dzi, eye mana w̄oatsi yi nu le efe anyigba dzi.

8 Esi Rabsake gb̄ugb̄o la, ekp̄o Asur-fia w̄ole awa w̄om kple Libna, elabena ese be, eho tso Laxis. 9 Eye esi w̄ose le Kus-fia Tirhaka nu be, eho, be yeawo awa kp̄lii la, egad̄o ame do de Xizkiya, a 14, 8. ne woagbl̄o n̄e bena: 10 Ale miagbl̄o na Yuda-fia Xizkiya enye si: Megana w̄o Mawu, si nu n̄ele dzi dom do la, n̄an̄o fluw̄om, eye n̄an̄o gb̄ogbl̄om be, womats̄o Yerusalem ade asi na Asur-fia o. 11 Kp̄o da, w̄o n̄uto ēse nusi Asur-fiawo wo anyigbawo kat̄a, eye wotsr̄o wo gbidigbidi, eye woade w̄o ya? 12 De duk̄o, siwo fofonyewo tsr̄o: Gozan, Xaran, Rezef kple Edenwiwo, siwo le Telasar la fe mawuwo de woa? b 36, 18. 13 Afika Xamat-fia, Arpad-fia kple du Sefarwayim, Hena kple Iwa fe fia le?

14 Esi Xizkiya x̄o agbal̄ea le d̄olawo si, eye w̄oxl̄ee la, eyi Yehowa fe me, eye Xizkiya kekee de Yehowa n̄ku me. 15 Eye Xizkiya do gbe da na Yehowa gbl̄o bena: 16 Yehowa Zebaot, Israel fe Mawu, w̄o amesi n̄oa Kerubiw̄o dzi, w̄o deka koe nye Mawu de anyigba dzi fiadufewo kat̄a dzi, w̄o w̄o dzi fo kple anyigba. 17 Yehowa, ju to anyi, ne nase nu, Yehowa, ke n̄ku, ne nakp̄o nu, eye nase nya, siwo kat̄a Sanxerib do da, be yeats̄o ade alome le Mawu gb̄agbe la n̄ui! 18 Yehowa, Asur-fiawo tsr̄o duk̄owo kple wo fe anyigbawo vav̄a, 19 eye wots̄o wo fe mawuwo de dzo me, elabena me nye mawuwo wonye o, ke boŋ amegbet̄owo fe asinudowow̄owoe, ati kple kpe wonye, eyata wotsr̄o wo do. 20 Azo Yehowa, mia Mawu, de mi tso esi me, /ne anyigba dzi fiadufewo kat̄a nadze sii be, w̄o dede koe nye Yehowa. c 27, 6.

21 Tete Yesaya, Amoz vi la, do ame de Xizkiya gbl̄o bena: Ale Yehowa, Israel fe Mawu la, gbl̄o esi: Gbe, si n̄edo da nam le Asur-

fia Sanxerib n̄uti la, mesee. 22 Ale Yehowa gbl̄o de enu enye si: De-tugbi, Zion-nȳonuvi, de alome le n̄uw̄o, eye w̄oko wo, Yerusalem-nȳonuvi ouou ta de yow̄ome. 23 Ameka n̄edo vloee, eye ameka nu n̄ede alome le? Ameka ta n̄edo x̄li do, eye ameka nu n̄ewu w̄o n̄kuwo dzi do? De Israel fe k̄ok̄eto la nu loo! 24 Ede alome le Afet̄o la nu to w̄o d̄olawo dzi gbl̄o bena: Mets̄o nye tasiadam gedewo va towo ta me, vasede Libanon fe tsutsuefe ke, eye mel̄a efe "sederti k̄ok̄owo kple efe sesewu nyuit̄owo, eye mede efe k̄ok̄ofe kekeake kple efe abo me ti dodowo gb̄o. 25 Mede vudo heno tsia, eye mets̄o nye af̄ofome na Egipte-t̄osisiwo kat̄a mie. 26 M̄esee kp̄o be, tso titi ke mew̄ee, eye med̄oe tso gb̄adegbe ke oa? Azo mena w̄ova me be, nagbl̄e du ses̄ewo woazu anyigl̄ago; 27 wo me n̄olawo fe lame natu, dzi nade le wo fo, eye nu nakpe wo woa n̄o abe agble me ma, gbe mumu, x̄otagbe kple bli, si tsi to nu la ene. 28 Menya w̄o anyin̄o, w̄o yi yi kple w̄o gb̄ogb̄o kple w̄o agb̄odzedze de n̄unye. 29 Esi n̄edze agbo de n̄unye, eye w̄o "d̄ada va nye to me n̄uti la, eyata mats̄o nye ga ade n̄uti na w̄o, eye made nye numega nu na w̄o ahakpl̄o w̄o agbugb̄o ato mo, si dzi n̄eto va la. 30 Esia anye dzesi na w̄o: Le fe sia me la miadu nusiwo mie dzro le wo dokui si, le fe evelia me la miadu flumenu, eye le fe et̄olia me la miaf̄a nu aye nu, eye miade weingblewo adu wo me kutsetsewo. 31 Yuda fe afe la fe ame mamlea, siwo wode la, "ade ke ado ta to me, eye w̄oatse ku de dzi me. 32 Elabena ame sus̄eawo ado tso Yerusalem, eye amesiwo wode la, atso Zion-to la dzi; Yehowa Zebaot fe n̄uav̄a la le esia wo ge. 33 Eyata ale Yehowa gbl̄o de Asur-fia nu enye si: Mava du sia me o, eye mada an̄ut̄o de eme o, mats̄o akpox̄onu ate de enu o, eye mafu kpo de enu o. 34 Agbugb̄o ato mo, si dzi w̄oto va, eye mava du sia me o; Yehowa ye gbl̄oe! 35 Makp̄o du sia ta, eye m̄ade le nye n̄uto kple nye d̄ola Dawid ta. d Mo. V. 32, 27.

36 Tete Yehowa fe dola do ɗa-wu ame akpealafa ɗeka kple blanyi vɔ atɔ le Asurtowo fe asaɗa me. Eye esi wofɔ le ɗɔi kanya la, kpo ɗa, wo katã wozu ame kukuwo sɔɗ. 37 Tete Asur-fia Sanxerib ho gbugbo dzo yi afe, eye wɔɗana Ninive. 38 Eye wòwa me, esime wòle gbe dom ɗa le efe mawu Nisrox fe me la, via Adramelex kple Sarezur wowui kple yi hesi yi Ararat-nyigba dzi; eye via Esar-Xadon zu fia ɗe etefe.

Xizkiya fe do sesé léle, hayahaya kple akpedaha dɔdɔi.

38. 'Le ɗɛke mawo me la. Xizkiya lé kudo. Eye nyagblodila Yesaya, Amoz vi la, va egbo gblɔ nɛ bena: Ale Yehowa gblɔ esi: Ɖɔ wò afe ɗo, elabena éle kuku ge, eye mèle agbe no ge o. 2 Tete Xizkiya trɔ mo ɗe gli nu hedo gbe ɗa na Yehowa 3 gblɔ bena: Oo Yehowa, ɗo nu, alesi metsɔ nyatefe kple ɗɔdzi blibo zo le ɗkuwò me, eye mewo nu nyui le ɗkuwò me. Eye Xizkiya fa avi kple yli. 4 Tete Yehowa fe gbe va Yesaya gbo bena: 5 Yi nadagblɔ na Xizkiya be: Ale Yehowa, tofowò Dawid fe Mawu la, gblɔ esi: Mese wò kokofofo, eye mekpɔ wò adatsiwo; kpo ɗa, matsɔ fe wuiatɔ akpe ɗe wò ɗekewo nu. 6 Mada mia kple du sia tso Asur-fia si me, eye makpo du sia ta. 7 Eye esia anye dzesi na wò tso Yehowa gbo be, Yehowa le nya, si wògblɔ la, dzi wo ge: 8 Kpo ɗa, mana vɔvɔli nagbugbo de megbe ɗofe ewo tso Axab fe yega fe ɗofe, si wòle la dzi; tete ye gbugbo ɗe megbe tso ɗofe, si wòle la, ɗofe ewo.

9 Yuda-fia Xizkiya fe nuɗɗɔle enye si, esime wòlè ɗo, eye ɗo la vɔ nɛ: 10 Megblɔ be, mage ɗe tsiefe fe agbowo me le nye ɗekewo fe gbodemeyi; woda adzo nye fe susɔe le asinye! 11 Megblɔ be: Nyemagakpo Yehowa, Yehowa le ɗagbagbeawo fe anyigba dzi o, eye nyemagakpo amegbetɔ le tsiefenɔlawo dome o. 12 Wogbã nye nofe, eye wòte ɗa le gbonye abe lãkplɔviwo fe agbadɔ ene. Menɔ nye agbe, abe alesi avɔlɔla wɔna ene; ètsom le avɔ-

a Hi. 7, a.

b Hi. 10, 16.

d 17, 14; 31, a.

e kp. 1-9, 21-22
kpo Fia. 11, 20,
1-11; Kron.
II. 32, 24.

f Ps. 32, 1, 2; Mi.
7, 18, 19.

g Fia. II. 18, 3-6.
h Pa. 6, 6.

i Fia. II. 20, 12v.
19; kpo Kron.
II. 32, 25-31.

k Pa. 27, 12.

tsitsi nu, eye nɛna wòvo nam le ɗeke me, hafi zã va do. 13 Medo boboe vasede ɗɔi; egbã nye fuwo katã abe ɗdzata ene, eye nɛna wòvo nam le ɗeke me, hafi zã va do. 14 Mele fafã abe sagbadre kple tsãle ene, eye mele xoxlãm abe ahone ene; nye ɗkuwo le dzi kpɔm nu te wo nu; Yehowa, medo xaxa me, xɔ nya ɗe nunye! 15 Nya ka magblɔ, esi nɛdo ɗugbe nam, eye nɛwo edzi? Mazo kpookpookpo le nye fewo katã me, le nye luɔ fe nuxaxa megbe. 16 Afeto, esia nu ame nɔa agbe do, eye esia nu nye gboɗbo le agbe do blibo; eyata da gbe le nunye, eye na manɔ agbe! 17 Kpo ɗa, veve zu xɔname nam, ètsɔ lɔlɔ he nye luɔ tso gbeɗlè fe do me, elabena fetsɔ nye nuvɔwo katã fu gbe ɗe megbewò. 18 Elabena tsiefe mada akpe na wò o, ku sadagatsi makafu wò o, eye amesiwo yi avli me la, makpo mɔ na wò nyatefe o. 19 Agbagbea, agbagbea koe akafu wò, abe alesi mele wɔwɔm egbe sia ene; fofɔ ɗe wò nyatefe fiaa viwo. 20 Yehowa le xoxɔ ge nam, eyata mina míafe sanɗuwo naɗi le Yehowa fe me le míafe agbe me ɗekewo katã me.

21 Eye Yesaya be, woatsɔ gbɔtsetsebelo ava do fɔfoeawo dzi, ne wòahaya. 22 Eye Xizkiya gblɔ be: Nuka nye dzesi be, mayi Yehowa fe me?

Wotso toheha do ɗodzi na Xizkiya le efe yakawuwɔwo quti.

39. 'Xemaɣi Babel-fia Merodax-gbalè kple nunanawo ɗe Xizkiya, esime wòse be, élé ɗo wòvo nɛ. 2 Eye Xizkiya kpo dɔdzɔ le nusiawo quti, eye wòfia efe kesinɔnu dzradɔfe, klosalo kple sika, atike vevɛe kple ami xɔasi kple efe avawɔnuxɔ blibo la kpakple nusiwo katã le efe kesinɔnu dzradɔfe la wo; naneke meli, si Xizkiya metsɔ fia wo le efe me kple fiadufe blibo la me o. 3 Tete nyagblɔdila Yesaya va fia Xizkiya gbo gblɔ nɛ bena: Nya ka qutsu siawo gblɔ, eye afika wotso va gbo-wò? Xizkiya ɗo nu bena: Didife wotso va gbonye, tso keke Babel

ke. 4 Eye wógblo bena: Nuka wokpó le afewó me? Xizkiya do ñu bena: Wokpó nusiwo katá le afenye me, naneke mele nye kesinonu dzradofela, si nyemetsó fia wo o. 5 Eye Yesaya gbló na Xizkiya bena: Se Yehowa Zebaot fe nya: 6 Kpó ða, ñkekewo li gbóna, esiwo me woalo nusiwo katá le afewó me kple nusiwo katá fofowówo tu ðo vase ðe egbe la, ayi Babel, naneke makpótó o, Yehowa ye gblóe? 7 Eye woakpló viwònutsu, siwo ado tso wó alí me, esiwo dzi ge nala la dometsá ðewo woadanye nudzikpóláwo le Babel-fia fe me. 8 Xizkiya do ñu na Yesaya be: Yehowa fe gbe, si ñéjo la, enyo. Eye wógagbló bena: Ne ñutifafa kple nyatefe le nye ñkekewo me ko!

Afeto la awa ðe efe dukó la.

40 Mifa akó, mifa akó na nye dukó, mia Mawu la gblóe! 2 Mide dzi fo na Yerusalem be, efe awawódo la wu enu, eye woxe efe vodada ñu fe, elabena exó/tefedodo eve nu tso Yehowa gbó ðe efe nuvówo katá ta. 3 Mifu to anyi, gbefádelaa ðe fe gbe enye si: Mita mó ðe gbe dzi na Yehowa, eye miwo mówo dzódzóe ðe gbege na mia Mawu la! 4 Balmewo katá akó kpó, eye to kple togbáwo katá anyé ðe eme, kpofewo azu zózróe, eye kówo asó kple anyigba, 5 ne Yehowa fe ñutikókóe ná ðe edókui afia, eye ñutíláwo katá nakpóe; elabena Yehowa fe nue gblóe. 6 Mifu to anyi, amea ðe le gbógbóm be: ðe gbe fá! Tete megblo be: Nya ka tso ge mala a ðe gbe fá lae? 7 Dutiláwo katá le abe gbe ene, eye wofe atsyó le abe sefofo le gbe me ene. 8 Gbe funa, eye sefofo yróna, elabena Yehowa fe gbógbó ðee. Nyatefe, gbe enye dukó la! 8 Gbe funa, eye sefofo yróna, ke mia Mawu fe nya anó anyi tegbee. 9 Zion, wó du nyui xóla, lia to kókó la; wó Yerusalem, du nyui xóla, kó wó gbe dzi sesie; kóe dzi megavó o, eye gbló na Yuda-duwo bena: Kpó ða, mia Mawu enye si! 10 Kpó ða, Afeto Yehowa gbóna kple ñsè, eye efe aló adu fia ðe enu.

a 62, 11.

b Yoh. 10, 11, 12.

c Kor. 1, 2, 16; Ro. 11, 34.

e Hos. 2, 16.

f Zax. 9, 12.

g 44, 9-20; Do. 17, 29.

h Lu. 3, 4-6; Yoh. 1, 22.

i Pet. 1, 23-25; Yak. 1, 10, 11; Ps. 90, 5, 6. k Ps. 104, 2.

l Ps. 119, 89; Lu. 21, 32.

Kpó ða, efe fetu kpe ðe enu, eye efe tefedodo le engó. 11 Anyi efe aléhawo abe alékpólvi ene, alé aléviawo ðe abó dome, eye wóakó wo ðe akónu, eye wóakpló viwówo ðó ðó ðó.

12 Ameka tso asiolo dzidze tsii, eye wódzidze asi ðe dzifo ñu? Ameka tso nudonui do anyigba dzi kee, etsó nudanu da to, eye wóda togbáwo le nudagbe me?

13 Ameka nya ta le Yehowa fe gbógbó nu, eye ameka nye efe adanudela, si fia nui? 14 Ameka wóde adanu kpilii, be wóafia nunyae, eye wóafia nui le nu dzódzóe fe mó ñu, wóafia sidzedzee, eye wóade gómesese fe mó afiae?

15 Kpó ða, dukwó le abe tsi toñtoñ le ze ñu ene, wobu wo abe ouudedi le nudanu ñu ene; kpó ða, edo fukpowo abe kekui ko ene! 16 Libanon fe atiwo mesó gbó hena dzododo o, eye edzi láwo mesó gbó hena numevósa o. 17 Dukwó katá mele ðeke me le enku me o, ebu wo abe nu ma ðinui kple toflokó ene.

18 Amekae miebe, yewoabu ðe Mawu ñu, eye nónome ka miebe, yewoatsó asó kpilii? 19 Adanua kóe legba, nutula faa sika ðe enu, eye wódea klosalo kósókósówo enu. 20 Amesi do ko, be mate ñu ana nu o la, tiaa ati, si manyunyó o la, na edókui, eye wódia adanúto nyanua ðe, amesi a ðo legba la anyi maouo o. 21 Miele nunyam oa? Miele nu sem oa? ðe wometto na mi tso gómedzedzea ke oa? ðe mielé ñku ðe anyigba fe agunu ñu oa? 22 Eya, amesi le xeame godoo ta me, eye eme nóláwo le dzedzem abe wetsuviwo ene; eya, amesi khe dzifo me abe avó beli ene, eye wókekee abe agbá ðo ene, be yeano eme; 23 eya, amesi na amegáwo zu nu ma ðinui, eye anyigba dzi wóndróláwo zu toflokó. 24 Womekpó do wo o, womekpó fá wo o, wofe ati mekpó fo ke ðe to o, tete wógbó ðe wo, wofu, eye ahom lo wo ðe nu abe gbe fufu ene.

25 Kókóeto la be: Ameka ñu miebe, yewoatsóm a ðoe, ne masó kpilii? 26 Mifo mó dzi, ne miakpó nu! Ameka wó nusiawo, eye wókpólá enu nuwo doa goe dedie?

Eyɔa wo katá "nko, eye wo do-
metɔa deke mesusɔna o le efe
nɔsɛ gedɛ kple alokame sesɛ la
nu. 27 Yakob, nukaŋutí nèle nu
fom, Israel, nèle gbɔgbɔm be:
Nye ma ɔla de Yehowa, eye nye
nye nya dzodzɔe to nye Mawu ku yi?
28 Mɛnyae, eye mɛsee kpɔ be,
Mawu mavɔ enye Yehowa, amesi
awɔ anyigba fe mlɔɛnuwo oa?
Nu metia kɔ nɛ o, dɛdɛ metea enu
o, eye efe "nunya fe ta metsɔ o.
29 Eyae naa lãmesesɛ amesiwo
nu dɛdɛ te, eye wɔnaa nɔsɛ gedɛ
ame beliwo. 30 Nu tia kɔ na dɛ-
kakpuiwo, eye dɛdɛ tea wo nu,
eye nɔtsuwo dzea anyi; 31 ke nɔsɛ
yeye doa amesiwo kpɔa ma
na Yehowa ya nu, wodɔa li fu
abe ʒhɔ ene, wofua du metia wo
o, wozɔa azɔli dɛdɛ metea wo nu o.

Mawu ana akotafa efe dɔla kple hiãtowo;
ke ado nukpe trɛsubɔlawo.

41. Mí fukpowo, mímiã nu le nku-
nye me, nɔsɛ yeye nedo duk-
kɔwo nu; woate va, haŋ woafɔ
nu; mina míafo ta kpɛlɛ ayi wɔnu.
2 Ameka nɔ amesi yome xɔna-
me le kplɛkplɛkplɛ la, tso yɛdɛze?
Ameka tso dukɔwo de asi le enku
me, eye wɔna wonyã avuzi le
fiawo dzi? Ameka na wofe yi zu
abe ke ene, eye wofe datiwɔ le
abe tsro, si wu ya ene? 3 Eti
wo yome, eto mo, si dzi efe afo
meto kpɔ o, ke naneke mewɔ o.
4 Ameka wɛ hefoe wɔde go?
Eya, amesi yɔ fomewo tso gɔmɛ-
dzɛdɛza me ke lae. Nye Yehowa
enye kgbãto, eye alea ke mele na
ame mlɔɛawo! 5 Fukpowo kpɔe,
eye dzidzi fo wo, anyigba fe mlɔɛ-
nuwo dzo nyanyanya; wofɔ ta
kpɛlɛ heva. 6 Wokpe de wo nɔewo
nu, eye amesiame gbɔ na novia
be: Lé dzi de fo! 7 Adanua de
dzi fo na sikanutula, amesi foa
ga gbabɛ la, de dzi fo na zúdala
hegbɔ be: Wotsiãe nyuie. Tete
wofɔ gatagbadze dee, be maga-
wã o.

8 Ke wò, nye dɔla Israel, Ya-
kob, amesi metia, "xɔnye Abra-
ham fe fome, 9 wò, amesi melé
tso anyigba fe mlɔɛnuwo, eye
meyɔ wò tso efe dzogewo dzi
hegbɔ na wò be: Nye dɔla nè-
nye, metia wò, eye nyemegbe wò

a Pa. 147, 4.

b 48, 1.

d 48, 12.

e kp. 18.

f 48, 2.

g Pa. 108, 5.

h kp. 28; 44, 28;
45, 1, 13; 46, 11;
48, 14, 15.

i 36, 1, 7; 48, 20.

k 44, 6; 48, 12;
Nɔyad. 1, 6, 11.
17.

l 48, 10; 42, 19;
44, 1, 21; 46, 4;
kpɔ 42, 1.

n Yak. 2, 22.
o 48, 8, 9; 44, 7.

o; 10 megavɔ o, elabena meli
kpɛlɛ wò; nɔ megadzi wò o, ela-
bena nyee nye wò Mawu, mali ke
wò, makpe de nuwò, eye matsɔ
nye xɔname fe nudusi alé wò.
11 Kpɔ da, nukpe kple vlododo
ava amesiwo katá do dɔmɛdzoe
de nuwò la dzi, wò ketɔwo atrɔ,
eye wo nu ayi. 12 Adɛ amesiwo le
dzre wom kpɛlɛ wò la, ke mākɔ
wo o, amesiwo le awa wom kpɛlɛ
wò la, azu tofɔloko agazui de dzi.
13 Elabena nye Yehowa, wò Ma-
wu, amesi le gbɔgbɔm na wò be,
megavɔ o, makpe de nuwò lae
lé wò nudusi de asi. 14 Wò, nyɛ-
vi Yakob, wò, ha sue Israel, me-
gavɔ o! Makpe de nuwò, Yeho-
wa ye gblɛ; wò xɔnametɔ enye
Israel fe kɔkɔɛto la. 15 Kpɔ da,
matsɔ wò awɔ lufotasiadam yeye
dɛdɛ, si nu do gedɛ le. Afanya
towo, ágbã wo gudugudu, eye áwɔ
togbɛwo abe tsro ene. 16 Ágbɔ
wo, ya alo wo de nu, eye ahom
aka wo ahlɛ; ke wò la átsɔ aseye
de Yehowa nu, eye áfo adegbe
de Israel fe kɔkɔɛto la nu. 17 Ame
dahewo kple hiãtowo, siwo le tsi
dim, ke deke meli o, eye wofe
ade fu le tsikɔwuame ta la, nye
Yehowa makpe de wo nu, nye
Israel fe Mawu, nyemagblɛ wo
di o. 18 Mawu go tɔsisiwo le to
feflewɔ ta me, eye tsidzɔfe anɔ
balimewo; mana gbege nazu tá,
eye tsi nado bababa le kudidinyi-
gba dzi. 19 Mado sederti, xe, gbemiti
kple amiti nɔtsɔ de gbe dzi,
eye mado sesewu, fofɔli kple kpɔ-
mi siaa de gbege; 20 ne woak-
kpɔe, eye woadze sii, wòdɛ dzi-
gbɔ na wò, eye woanyae be, Ye-
howa fe asie wo esia, Israel fe
kɔkɔɛto lae wɛ.

21 Yehowa be, mihe miafe dzre-
nyawo vɛ, Yakob fe fia la be, mi-
he miafe dɔkuitaolinyawo vɛ.
22 Woate va, ne woagblɔ nusi
gbɔna dzɔdzɔ ge la, na mí. Ka-
woe nye tsãtɔwo? Migblɛ, ne
mialé nku de woawo kple wofe
nuwuwo nu, alo mina míaase nusi
le dzɔdzɔ ge la. 23 Migblɔ nusi
gbɔna dzɔdzɔ ge la, ne miadze
sii be, mawuwo mienye; miwo
nyuie alo vɔa de, ekema miafe nu
aku, eye mí katá miakpɔe kple
nku. 24 Kpɔ da, miele deke me

o, eye toflokko enye miafe dɔwɔwɔ; amesi tia mi la, nɔnyɔ wònye! 25 Menyɔ amea de tso anyiehe wòva, amesi ađe gbe fā nye nko la, tso yedzefer; azo anyigbanunɔlawo dzi abe anyi me ene, eye abe alesi zemela nyāa tsui ene. 26 Ameka gblɔe tso gɔmedzedzea me, ne miadze sii, eye ameka gblɔe tso gbadegebe, ne miagblɔ be, eto dzo? Amea deke megblo e o, amea deke mena wosee o, eye amea deke mese miafe nyawo o. 27 Nyee nye ame gbato gblɔ na Zion be: Kpo da, woawoe nye esi! Eye medo ɔdu nyui xɔlawo de Yerusalem. 28 Metsa nu, ke amea deke meli o; adanɔdolaa deke mele wo dome, ne mabia nyae wɔdado enu o. 29 Kpo da, wo kata mele deke me o, nu dzodzroa enye wofe dɔwɔwɔ, ya kple toflokko enye wofe ɔlegbawo.

Mesia enye kekeli na trɔsubalawo kple kpɔla na dukɔ pkuagbato la.

42. Kpo da, nye ɔdɔla enye si, malée de te, nye ame tia-tia, si fe /nu nyo nɔnyee! Meda nye gbogbo de edzi, ne woahe nye dɔdowo ayi na dukɔwo. 2 Mado yli alo ado boboe o, eye mana woase efe gbe le kpɔdome o. 3 Made afɔa nepe la leenu o, eye matsi dovu bibi fidifidi la o. Ahe dodo la ayii lenyatefe me. 4 De-di mate enu o, eye efe lame matu o, vasede esime wɔdado dodo la anyigba dzi, fukpowo le mɔkpɔm na efe nufiame. 5 Ale Mawu Yehowa, amesi wɔ dzifowo, eye wòhe wo me, amesi keke anyigba kple efe numiemiewo de nu, amesi na agbe dukɔ, si le edzi, kple gbogbo amesiwo zɔa edzi la, gblɔ esi: 6 Nye Yehowa ye yɔ wò le dzodzɔenyenye me, melé wò alo nu, eye mekpɔ tawò, eye metsɔ wò wɔ nubabla na dukɔ la kple kekeli na anyigba dzi dukɔwo, 7 ne naɔu nku na nkuagbatɔwo, eye nade amesiwo wode gae la, tso ga me, kple amesiwo bɔbɔ na viviti me la, tso gaxo me. 8 Nyee nye Yehowa, nko nyee, nyematsɔ nye bubu na ametɔ kple nye kafukafu na legbawo o. 9 Kpo da, gbadegebe nyawo

a 41. 2. 27.

b Mat. 23, 34.

d Ps. 96, 5.

e 49, 1-6; 52, 13; kpo 41, 8; Mat. 12, 18-21.

f Mat. 3, 17.

g 35, 5, 8.

h Ps. 34, 19.

i 44, 9-20.

k 48, 8.

l 41, 8.

m 53, 1.

n 49, 5, 8.

p 35, 5.

r Mo. II, 3, 15.

s 48, 11.

va me, magblo yeyewo, eye mana miasee, hafi woava dzo.^a

10 Mi amesiwo toa atsiafu dzi, kple atsiafu me nuwo, mi fukpowo kple wo dzi nɔlawo, midzi ha yeye na Yehowa, mide gbe fā efe kafukafu tso anyigba fe mlɛnu! 11 Gbgbewo kple wofe duwo kpakple kɔfe, siwo me Kedar le la, negli! Agakpe dzi nɔlawo netso aseye, woado yli tso towo fe tsutsuēfe ke! 12 Woade bubu Yehowa nu, eye woade gbe fā efe kafukafu le fukpowo dzi! 13 Yehowa ho abe kalɛto ene, ede dzo nuavã me abe avavã ene, edo yli, eye wòtso ayiboopɛɛ, ede nusɛ fia de efe futɔwo nu.

14 Mezi dɔdɔe etefe didi, memiã nu kpoo, eye mezi dokuinye dzi; azo mado yli abe nyɔnɔ léku ene, eye malɔ gbogbɔsixe de fo anɔ gbogbɔm fufufuxe. 15 Magblé towo kple togbewo, eye mana wofe gbe mumuwo kata nafu, mana tɔsisiwo nado kpo, eye mana táwo namie. 16 Mana nkuagbatɔwo nazo mɔ, si womenya o la dzi, eye makplɔ wo ato tofe manyamanyae, mana viviti nazu kekeli le wo nɔ, eye kpofeevo nazu zɔzɔɛ. Nusiawo wɔ ge mala, eye nyemadzudzo e.^g 17 Amesiwo dɔa dzi de aklama kpakpewo nu, eye wogblɔna na legbawo be: Miawoe nye miafe mawuwo la, woate gbugbo de megbee, eye nu akpe wo vevie.ⁱ

18 Mi tokunɔwo, mise nu, mi nkuagbatɔwo, mifɔ kɔ dzi miakpo nu!^k 19 Amekae nye nkuɔ, de menye nye dɔlae oa? Amekae nye tokunɔ abe nye amesi medo la enea? Amekae nye nkuɔ abe Mawu fe xɔlɛ ene, eye amekae nye nkuɔ abe Yehowa fe dɔla ene?^l 20 Ekpo nu gedɛ, ke melé wo de ta me o; èke to, ke mɛse nu o. 21 Edze Yehowa nu be, wòade gányenye kple putikɔkɔe se la nu le efe dzodzɔenyenye ta; 22 ke dukɔ, si woha, eye woda adzoe la wonye, mɔ de wo kata le do me, eye woyla de gaxo me; wode aboyo wo, ke amea deke mexo wo, woha wo, ke amea deke megblo be: Migbugbo wo vɛ o. 23 Mia dometo kae ase nusiawo, alé nku de nusiwo gbɔ-

na la nu, eye woafu to anyi de wo nu? 24 Amekae de Yakob asi, be woaha, eye wòde Israel asi na adzodalawo? De menye Yehowa, amesi nu míewo nuwò do, miégbe efe mawo dzi zozo, eye miése efe nufiame o lae oa? 25 Etrò efe dziku fe dómédzoe kple ava fe nusè kò de wo dzi, eye wòlé dzo bi fo xlā wo, ke womedze sii o, efiā wo, ke mede dzi gbò na wo o.

Mawu ađe efe dukò la, abe alesi wòdo gúgbe ene, eye wòatsò efe dzidawo akee to amenuveve me.

43. Azo ale Yehowa, amesi wò wò Yakob, eye wòmè wò Israel la, gblò esi: Megavò o, elabena mede wò, metsò wò nkò yo wò be: Tonye nènnye. 2 Ne èto to me la, meli kpli wò, eye ne èto tósisiwò me la, womalé wò o. Ne èto dzo me, mamè wò o, eye dzo fe adewo mafiā wò o. 3 Elabena nye Yehowa enye wò Mawu, nye Israel fe kòkòeto la enye wò xonameto. Matsò Egipte afle tawò, eye Kus kple Seba axò de tewòfe. 4 Esi nèxò asi le nkunye me, bubu le nuwò, eye meli wò ta la, matsò amegbetòwo ana de tewòfe kple dukòwo de wò agbe ta. 5 Megavò o, elabena meli kpli wò; makplò viwòwo tso yedzeje vè, eye mafo nuwò fu tso yetodofe! 6 Magblò na anyiehe be: Tsòe vè! eye na dziehe be: Megasika ame di o! Kplò vinyenutuwò tso didife vè kple vinyenyonuwò tso anyigba fe mloenu, 7 amesiwo katà nu woyò nye nkò do, amesiwo mewò hena nye bubu, memè wo, eye mewò wo.

8 Kplò dukò, si ta nkú le, hafi wònye nkunò, to le eta, hafi wònye tokunò la doe! 9 Dukòwo katà nefo fu, anyigba dzi dukòwo katà nefo ta kpli: "Ameka le wo dome agblò esia, alo ana míase nya, siwo dzo va yi? Wofe dasefowo neva, ne woatso na wo, eye woasee ahagblò bena: Ele eme. 10 Yehowa be: Miawoe nye nye dasefowo kple nye òdola, si metia, ne mianyaè, miaxò dzinye ase, eye miadze sii be, nyee. Womewò mawua deke do ngò nam o, eye deke mado megbe nam o. 11 Nyee nye Yehowa, eye xonameto deke meli kpe de gunye o.

o kp. 10.

b Mo. II, 14, 22; Yos. 3, 16.

d Ps. 66, 12.

e Lo. 11, 8.

f 41, 18.

g 11, 11-16.

h Pet. I, 2, 9.

i Yer. 14, 9.

j 42, 18.

k 1, 11-15.

l 41, 22, 26.

m 41, 8.
n 44, 22; Yer. 31, 34.
o 58, 2; Yer. 2, 26.

p Dan. 3, 6, 8.
q 44, 6; Mo. V, 32, 39.

12 Medo gúgbe, eye mexò na ame; mena miesee, eye mawu tutò deke menò mia dome o; Yehowa be, "miawoe nye nye dasefowo, eye nyee nye Mawu. 13 Nyee li tso tititi ke, eye amea deke maxò ame le asinye o; ne mewò nu la, ameka atrèe?

14 Ale Yehowa, miafe xonameto, Israel fe kòkòeto la, gblò esi: Le mia tae medò ame do de Babel, eye mena wonyà amewo de nu, eye wonyà Kaldeatòwo do de wofe vu, siwo me wokpò dzidzo le tsā la me. 15 Nye Yehowa enye miafe kòkòeto, nye Israel fe wola enye miafe fia. 16 Ale Yehowa, amesi ta mò de batsiafu me, eye wòde tofe de to sesèwo me la, gblò esi; 17 eya, amesi na tasiadamwo, sòwo, avakòwo kple kalètòwo siaa ho; wòdo baba de anyigba, eye womegafò o, wo nu tsí, abe alesi akadi me dovu tsina ene: 18 Migado nu gbadegbe nuwo o, eye migalé nkú de nusiwo dzo va yi la nu o. 19 Kpò da, mele nu yeye wo ge; ele nu dom da xoxo, mi-dze sii oa? Mana mò tata nađo gbe dzi, eye tósisiwò nađo gbege. 20 Gbemelāwo, amegāxiwo kple golowo akafum, elabena mena tsí do gbe dzi, eye tósisiwò do gbege, ne mana tsí nye dukò, nye ame tiatiawo, ne woano. 21 Dukò, si mewò na dokuinye la, axlé nya afia le nye kafukafu nu.

22 Yakob, menye wòe yom o, eye Israel, mède agbagba le nunye o. 23 Mètsò wò aléviwo sa numevò nam o, eye mètsò wò akpedavosawo de bubu gunye o. Nye-metsò wò nuđuvosawo do agba na wò o, alo tsò dzudzo vevèe dodo de fu na wò o. 24 Mètsò ga fle gbekee nam o, eye mètsò wò akpedavosawo fe ami di foe nam o; ke boñ ètsò wò nuwòwo do agba nam, eye nède fu nam kple wò vodadawo. 25 Nyee, nyee atutu wò dzidadawo da le nye nuto dokuinye ta, eye nyemado nu wò nuwòwo o. 26 Do nkú edzi nam, na miahe nya kple mia nòewo; to wò nyawo, ne tawò nadzo. 27 Fofowò gbàto wò nuwò, eye amesiwo nò nuwò la, to vo de gunye. 28 Eyata medo gu amegā kòkòeawo, metsò Yakob de asi

na tsotsrō gbidigbidi, eye Israel na fewuḍuḍu.

Amenaveve gbogbo la kokodanyi.

44. Azō nye dola Yakob kple nye ame tiatia Israel, see^a 2 Ale Yehowa, wawola kple mēwola tso dō me ke, amesi li kpli wō la, gblō esi: Nye dola Yakob kple nye ame tiatia^b Yesurun, megavō o! 3 Elabena mafo tsi de kudidinyigba dzi kple tōuwo de anyigba jufu dzi. Matrō nye gbogbo ako de wivōwo dzi kple nye yayra de wō dzidzimeviwo dzi,^d 4 ne woamie abe gbe ene, abe amuti le tō to ene. 5 Amesi agblō be, Yehowa tō ye nye, ame keme atso Yakob fe ŋkō na edokui, eye ame bubu aṅlō Yehowa de efe asi ŋu, eye wōafo Israel ŋkō dō na edokui.

Trāsabasubō fe bometsinuwo.

6 Ale Yehowa, Israel fe fia kple efe xonameto, Yehowa Zebaot, gblō esi: Nyeeye nye gbāto, eye nyeeye nye mlēto; f mawua deke mekpe de ṅunye o. 7 Ameka agblō nya abe nye, amesi dō dukōwo gōme anyi tso blema ke la ene, ne wōadee afia, eye wōatōe nam? 8 Woagblō nusi le eme wa ge kple nusi le dzadzō ge la na wo! 8 Dō megadzi mi o, eye migadzo nyanyanya o! De nyemena miesee tso gbadegbe ke, eye nyemetoe na mi oa? Miawoe nye nye dasefowo. De mawua de li kpe de ṅunyea? Agakpea deke meli o, nyemenya deke o.

9 Legba mēlawo katā la toflokowo wonye, eye wofe nu lōlōawo mele deke me o; woawo nūtawoe nye wofe dasefowo be, womele nu kpom o, eye womedzea si nu o, eyata nukpe alē wo. 10 Amekae wō mawua de, eye amekae kō legbaa de, si mele deke me o? 11 Kpō da, ŋu akpe wo hatiwo katā; adanuwawo la, amegbetawo wonye, wo katā nafo ta kpli, eye woado; ke woadzo nyanyanya, eye nukpe alē wo katā.ⁿ 12 Gbede tsaa gayibō tua fiaa, ewaa eṅu dō le dzoka xoxo me, etsaa zū tuns, eye wōtsaa efe alokpa sesē waa dō le eṅu; ne dō va wui la, ekema ṅusē vana le eṅu, ne menotsi ola, ekema efelāmetuna.^p

13 Alikpala daa dzidzeka, etsaa ye tans, eye wōtsaa fi kpana, etsaa nudzidzega tans, eye wōwōns de ntsu fe nonome me, de amegbetō fe dekadzedze me, ne wōānō xō me. 14 Amea de lā sedertiwo, etsō fofoli kple logoti, eye wōtia avemetiwo na edokui. Edo sesewuwo, eye tsidzadza na wotsi. 15 Wonye dzodonu na amegbetō; etsō de dō dzoe hefu, eye wōtsōe dō dzo fo abolo; etsō de wō mawui hede ta agu nē, eye wōtsō de wō aklama kpakpse hedo gbe dā nē. 16 Etsaa efe afā dzo dzoe, eye efe afā dzi woḍua lā le; etsā lā duna dia fo, efua dzo hegblo na be: Ehē, dzo dō lā me nam, dzoa le nunye vivim! 17 Etsō mamlea wō mawui, etsōe wō efe legbae, eye wōdze klo de ta agu nē hedo gbe dā nē gblō bēna: Dem, elabena wōe nye nye mawui! 18 Womenyaa nu o, eye womedzea si nu o, elabena wofe ŋku nyē tre mele nu kpom o, eye wofe dzi mele nu gōme sem o. 19 Amea deke mebuwa ta me, eye wōkpō siddzedze kple gōmesese o, ne wōagblō be: Metsō afā dō dzoe, mefo abolo de efe akawo dzi, eye metō lā du tso; de matsō mamlea awō ṅunyanui, eye de mado gbe na atikpoa? 20 Amesi le dzofi yome la, dzi bleamee flui, maḍe efe agbe o, eye magblō na edokui o be: De menye avatsoe melē de nudusi oa?

Israel nuveve kple edede.

21 Yakob kple Israel, dō ŋui, elabena nye dola nēnye; inyeel wō wō nēnye nye dola; Israel, woganlōm be o! 22 Mena wō dzidadawo bu abe afu ene kple wō nuvōwo abe alilikpo ene; trō va gbanye, elabena mede wō. 23 Mi dzifowo, mitso aseye, elabena Yehowa wōe wōde go! Mi anyigba fe agunuwo, mido aja! Mi towo, avewo kple wo me nuwo katā, mitso aseye hoo, elabena Yehowa de Yakob, eye wōdō kōkōe edokui de Israel ŋu.^o

24 Ale Yehowa, dewōla, amesi mē wō tso dō me ke la, gblō esi: Nyeeye nye Yehowa, amesi wō nusiawo katā, nye deka koliae he dzifo me, eye mekeke anyigba me, amea deke mekpe de ṅunye

a 41, 8.

b Mo. V. 32, 15; 33, 5. 26.

d 32, 15; Yoel 3, 1.

e 41, 4.

f 43, 11.

g 41, 22.

h 41, 8.

i kcp. 2.

k 1, 18; 43, 25.

l 45, 16; Yer. 10, 2-16; Ps. 116, 4-5.

n 42, 17.

o 43, 13; 55, 12; Ps. 96, 11.

p 40, 18-20.

o. 25 Eya, amesi gblēa nu kpo-
loe folawo fe dzei me, eye wōdoa
bometsila afakalawo; eya, amesi
nana nunyalawo gbugbōna, eye
wōdoa lā wofe nunya;^b 26 eya,
amesi nana efe dlawo fe nya vaa
me, eye wōwōa efe ame dōdō fe
aḍaḍuḍoḍo dzi; eya, amesi gblō
na Yerusalem be, woagano eme,
eye wōgblō na Yuda-duwo be,
woatso wo, eye yeafō efe glikpō-
wo ḍe tsitreḅu; 27 eya, amesi gblō
na tō gōme be, mie, eye mana
wō tōsisiwo nafa kplakplakpla;^d
28 eya, amesi gblō na "Kores be:
Nye lākplavi nēnye! Eyae awō
nye didiwo katā ade goe, eye
wōagblō na Yerusalem be, woa-
tsoe, eye na gbedoxō be, woado
egōme anyi!

Dusēkatāto la di hena, yeagblī trēsuhosubō,
eye yeade Israel to Kores dzi.

45. Ale Yehowa gblō na "Kores,
efe amesiamina la, amesi fe
nudusi melē, ne maḅanya dukwō
le enḅō, eye matu ali dzi na fiawo,
mawu wōwo le enḅu me, eye agbo-
wo matsi dodo o la, enye si:
2 Madze ngwōwō, eye mana kpo-
fewo nasō, magbā akōbligbowo,
eye maḅe gametiwo, 3 eye matsō
kesinōnu, si le blukō me, kple nu
xōasi, siwo woyla la, ana wō, ne
nadze sii be, nye Yehowa, Israel
fe Mawu la, enye amesi tso ḅkō
yo wōe, 4 le nye dōla Yakob kple
nye ame tiatia Israel ta; metsō
wō ḅkō yo wō, eye metsō bubu-
ḅkō na wō, esi mēkpō dze sim
hade o. 5 "Nye nye Yehowa, de-
ke megali o; mawua ḍeke me-
kpe ḍe ḅnye o; mebla ali dzi
na wō, esi mēkpō dze sim ha-
ḍe o, 6 ne woadze sii tso ḅe-
dzeḅe kple ḅetodoḅe be, amea ḍe-
ke mekpe ḍe ḅnye o. Nye nye
Yehowa, ḍeke megali o, 7 nye
amesi ḍo kekeli, eye mewō viviti,
nye amesi wō dzōgbenyuiē, eye
mehe dzōgbeḅōe ve. Nye Ye-
howa ye wō nusiawo katā! 8 Mi
dzifowo, miduḍu tso dzi me, eye
alilikpowo nadza dzōdzōenyenyē;
anyigba neke nu, ne xōname na-
do, eye dzōdzōenyenyē hā namie.
Nye Yehowa ye wōe.^f

9 Baba na amesi le dzre hem
kple emēla, sonu gaglē wōnye le

^a 29, 16; Yer. 18,
6; Ro. 9, 20, 21.

^b 29, 14.

^d Mo. 11, 14, 21;
Yos. 3, 9-17.
^e 45, 1; Ezra 1,
1-3.

^f kp. 1; 41, 2.

^g 44, 28; 41, 2.

^h kp. 5.

ⁱ Ro. 11, 32.

^k 44, 9, 11.

^l 41, 8.

ⁿ 44, 6.

^o Am. 3, 6.

^p 43, 9.

^r Ps. 72, 3.

anyisonu gaglēwo dome! Ḍe "tsu
agblō na emēla be: Nuka wōm
nēle? alo efe dōwōwō nagblō be:
Mēto asi oa? 10 Baba na amesi
gblō na fofoa be: Nuka ta nēdzim?
eye na nyōnu be: Nuka ta nēlē
ku ḍo? 11 Ale Yehowa, Israel fe
kōkōetō kple emēla, gblō esi: Mi-
bia nusiwo gblōna dzōdzō ge la
ta se, ke mina makpō vinyewo
kple nye asinudōwōwōwō fe nya
gblō. 12 Nye wō anyigba, eye
mewō ame ḍe edzi. Nye asie he
dzifo me, eye meḍo enu nuwo ka-
tā. 13 Menyē le dzōdzōenyenyē
me, eye mata efe mōwo katā.
Eyae atso nye do la, eye wōade
asi le nye aboyomewo ḅu, menyē
le ga alo nunana ta o; Yehowa
Zebaot ye gblōe! 14 Ale Yehō-
wa gblō esi: Egipte fe adzōnuwo,
Kus kple Sebato flalaawo fe vide
age ḍe asiwō me ahazu tōwō;
woanō ga me adze yowōme, eye
woade ta agu na wō ahaḅo koko
na wō be: Wō ḍeḍe ko gbōe Ma-
wu le, ḍeke megali o, mawu bu-
bua ḍeke megali o. 15 Vavāe, wō
Israel fe Mawu, xōnametō la, Ma-
wu ḅayla nēnye! 16 Ḍukpe lé
wo katā, eye wofe mo tsi dā; le-
gbamēlawo katā le yiyim le vlo-
dodo me. 17 Yehowa atso xōna-
me mawō aḍe Israel; ḅukpe kple
vlododo malē mi tegbetegbe
akpō o.

18 Elabena ale Yehowa, dzifo-
wola, eya amesi nye Mawu, eya
amesi mē anyigba, eye wōwōe;
eya amesi ḍoe anyi, menyē ḍe
wōwōe, be wōatsi fuḅlu o, ke boḅ
ḍe wōmēe, be woanō edzi la, gblō
esi: Nye nye Mawu, ḍeke me-
kpe ḍe ḅnye o. 19 Nyemeḅo nu
le vivi me le anyigba fe teḅe, si
do blukō o; nyemegblō na Yakob
fe fome la be: "Midim yakatsyō" o.
Nye Yehowa meḅblō nusi le eme,
eye meto nyateḅe. 20 Mi dukowo
fe ame sisiwo, mifo ta kpli, eye
miva, mi katā mite va! Ame ma-
nyanuwo wonye, amesiwo lé wofe
aklama kpakpe tikpowo ḍe ta, eye
wole gbe dom ḍa na mawu, siwo
medea ame o.^p 21 Migblōe, eye
mihee ve, woade aḍanu kple wo
nēwo. Ameka na wose nusiawo
gbadegbe ke, eye wōgblōe tso
blema ke? Nye Yehowa ye, eye

“mawua deke mekpe de nnye o! 22 Mi anyigba fe mbenuwo katā, mitrō de nnye, eye mina woaxo na mi; elabena nyee nye Mawu, deke megali o. 23 Meta dokuinye, nya vavā do tso nye nu me, eye matrō o be: “Klowo katā ato anyi nam, eye adewo katā aka atam nam 24 ahagblō bena: Miafe/dzō-dzōnyenyenye kple nysē le Yehowa gbō; amesiwo katā do dziku de enu la, ava egbō, eye nū akpe wo. 25 Yehowa ye woatsō atso afia na Israel fe fomeawo katā, eye ^owoafo adegbe.

Bablonia legbawo gbeḡblē. Xoxo li na Israel le Mawu anukwaretō la gbō.

46. Bel mū, eye Nebo do dō-gbē; wotsō miafe legba, siwo mielēna de ta la, de asi na agbatsolāwo, wotsō wo do agbae de lā, si nū dēdi te la dzi. 2 Wo katā wodo dōgbē, eye womū, wamate nū axo agba la o, eye woawo nūto wozo yi aboyo me.

3 Yakob fe afe la kple Israel fe afe me ame mamleawo, miḡo tom, mi amesiwo metsō do agba de dokuinye dzi tso do me ke, eye metsō mi tso vidzido me ke. 4 Ame ma ke manye, vasede esime miaku amegā; matsō mi ado agbae de dokuinye dzi, eye made mi. 5 Ameka nū miebe, yewoatsom adoe, ne miasō kple mia nɔewo? eye ameka miebe, yewoatsō ado nnye, ne miadi mia nɔewo? 6 Wo, amesiwo dudua sika tsoa kotoku me de anyi, eye wodaa klosalo le nudanu me, wodatsōa gbede, ne wōatsōe awō mawu, si woadze klo ade ta agu na. 7 Wokoe dō abota, eye wode ta ete dadro de enɔfe; etsia tre di mevāna tsoa etefe o. Ne amea de do yli ne hā, mesene o, eye medene tsoa efe hiā la me o. 8 Miḡo nū esia, eye mili de nu dēka dzi; mi godzelawo, mina wōade dzi gbō na mi. 9 Miḡo nū nusiwo dzo va yi tso blema la be, nyee nye Mawu, deke megali o, nyee nye Mawu, amea deke mesō kplim o; 10 nye amesi de nuwuwu fia le gomedzedzea me ke kple nusi gbona dzadzō ge la fia le blema ke gblo bena: Nye tamedodo ava me, eye mawo nye di-

^a kp. 5.
^b 42, 9.

^d 41, 2.
^e Ro. 14, 11; Fil. 2, 10, 11.

^f Yer. 23, 6.

^g Kor. L 1, 31.

^h Mo. V. 28, 55.

ⁱ Yer. 50, 2.
^k Nax. 3, 5.

^l Pa. 71, 18.

ⁿ 10, 5-7; Zax. 1, 15.

^o 44, 9-20.

^p Nyad. 18, 7;
^q Zef. 2, 15.

^r 44, 6.

diwo katā dzi; 11 nye amesi yo hō tso yedzeze kple nutsu, si nye nye tamedodotsola la, tso anyigba matsōmatsō dzi; meḡblo nya, eye mana wōava eme hā, medo nu, eye mawōe hā. 12 Miḡo tom, mi tameselawo, mi amesiwo le adzoge na dzadzōnyenyenye. 13 Mehe nye dzadzōnyenyenye va kpuiḡee, mele adzoge o, eye nye xōname mahe de meḡbe o; mana xōname Zion kple nye atsyō Israel.

Babel fe gbeḡblē.

47. Wō detugbi, Babel nnyōnuvi, di de anyi, eye nabōbō nō ke me! Bōbō nō anyigba fiazkpui makpōmakpōe, wō Kaldea nnyōnuvi! Elabena womagayo wō azo be afewunuwola kple atsyōnuwola vivivo o. 2 Do teḡo natu wō, de moxovo da, de tadedzi da, de ata fufu, ne natso to! 3 Wō kama adze go, eye woakpō wō nūkpeḡe. Mabilia hō, eye amea deke matso mia dome o. 4 Miafe xōnameḡo la nko enye Yehowa Zebaot, Israel fe kōkōeta! 5 Kaldea nnyōnuvi, zi dōdōe klenee nabōbō nō anyi, eye nayi de bluko me! Elabena womagayo wō azo be fiadufewo fe afenō o. 6 Medo dōmedzoe de nye duko nū, medo gu nye domenyinu, eye metsō wo de asi na wō; ke mekpō nublanu na wo o, eye nētso wō kōkuti kpeḡe do amegā dēdiwo dzi. 7 Eḡblo be, yeanye afenō daa tegbee; esia mede dzigbō na wō o, eye medo nū alesi wōava nō emegbe o.

8 Azō see, wō agbe vivi dula, si li bōkō, eye nēle ḡbōḡblōm le wō dzi me be: Nye koe, deke megali o, nyemazu ahoḡo o, eye wōmade vi le nnye o. 9 Eyata nusiawo kple eve adzō de dziwō gbe dēka kpoyi, woade vi le nnyō, eye nazu ahoḡo; to wō dzosasa gedeawo kple wō gbesa gboḡboawo gbō hā woafo de dziwō bibibi. 10 Edo nū de wō vōdi-vōdi nū gblo bena: Amea deke mele kpoyem o. Wō nunya kple wō ayedzedze flu wō, nēḡblo le wō dzi me bena: Nye koe, deke megali o! 11 Eyata dzōḡbeḡe adzō de dziwō, eye mātē nū asa gbe adoe o; ḡbeḡblē ava dziwō, mātē nū atsi enu o, eye tsōtsrō

afo de dziwò kpoyi, hafi nava nyae. 12 Do kple wò gbesawo kpakple wò dzo gbogbo, siwo nu nèku kutri le tso wò devime ke; dewohi àte nu awò nane, dewohi àte nu ado òdži na amea de. 13 Ede adanu gede wòti kò na wò; na dzingali me nyalawo, amesiwo dea nku de dzinuwiwo, eye wodzea si nusi gbona dzodzo ge de dziwò le dzinu me la, natso axò na wò. 14 Kpò da, gbe fufu wonye, dzo afià wo, womadè wo fe agbe tso dzofadè fe nusè nu o, elabena menye dzoka xoxò wò nye, ne woafu o, eye menye mlekpui me dzo wònye, ne woabòbò nu enu o. 15 Alea amesiwo nu nèku kutri do, eye mia kpil wo mietsa asi tso wò devime ke la, woazu na wò, amesiame lé efe mò, eye deke mexò na wò o.

Mawu bia tso efe dukò kolifalato la si bena, wòaxò efe amenuveve dede la dzi ase, eye wòado to ye.

48 Misee, Yakob fe afe, mi amesiwo tso Israel fe nku, eye miedzo tso Yuda fe tsidzofewo, mi amesiwo taa Yehowa fe nku, eye miekafua Israel fe Mawu la, ke menye le nyatefe kple dzodzɔenyenyè me o. 2 Elabena woyɔ du kòkòe la de wo dokui nu, eye wodoa dzi de Israel fe Mawu, si nku nye Yehowa Zebaoi la nu. 3 Mede blemanyawo fia gbadegbe ke; nye nu me wodo tso, eye mena wosee; mewɔe zi deka kpoyi, eye wova dzɔ. 4 Esi menyae be, wò tãme sè, wò nu-me nye gakpɔti, eye wò ngonu nye akòbli la, 5 eyata medee fia wò gbadegbe ke, eye mena nèsee, hafi wòava dzɔ, ne màgagblɔ be: Nye legbawoe wɔe, nye aklama kpakpewo kple nye legba kòkòe woe doe o. 6 Esee, eye nèdè nku de wo katà; ke miawo, de miagbe boblododoea? Madè nu yeyewo afia wò tso azɔ kple nu yaɣla, siwo mènɔa o. 7 Fifiawoe, eye menye tso blema o, eye mèse enu nya kpò vasede fifi o, ne nagagblɔ be, yenyae tsà o. 8 Mèsee kpò alo nyae o, eye wò to meke de enu tsà o, elabena menyae be, ame mawonutefe nènɔe, eye godzela woyɔna na wò tso da me ke. 9 Metsi nye damedzoe nu le nye

nku ta, eye le tawò medo asi do-kuinye dzi le nye kafukafu nti, be magatrɔ wò o; 10 kpò da, melólo wò, ke menye abe klosalo ene o, eye medo wò kpò le hià fe aṇḍakpo me.^b 11 Le tanye, le tanye mawɔe, elabena aleke womehegblè kò do na nye nkòe o! ^aNyematsò nye bubu na ame tutaa deke o.

12 Yakob kple wò Israel, si meyo, mido tom! Nyee, nyee nye gbàto, eye nyee nye mlɔeto hã. 13 Nye asie do anyigba game anyi, eye nye nudusie he dzifo me; esi meyo wo la, wo katà wova tsi tre di. 14 Mi katà mikpe ta, ne miasee! Wo dometo kae gblɔ esia? ^fAmesi Yehowa lɔna la, adè efe lɔlɔnu afia de Babel kple efe alokpa afia de Kaldea-towo nu. 15 Nyee, nyee fo nu, meyo, eye mena wòva, eye efe mò adze edzi nɛ. 16 Mite de nu nye, ne miasee; tso gomedzedzea me ke nyemefo nu le ^oadza me o; mele etefe tso gbadegbe ke, esi-me wòva me. Azɔ Afeto Yehowa kple efe gbogbo la dom da. 17 Ale Yehowa, wò xonameto, Israel fe kòkòe la, gblɔ esi: Nye Yehowa, wò Mawu, enye amesi fia nusi nyo na wò la wò, nyee akplɔ wò to mò, si dzi nato la. 18 De wònye de nèdo to nye seawo la, anye ne wò nɔtifafa anɔ abe tɔsisi ene, eye wò dzodzɔenyenyè anɔ abe futsoseowo ene; ⁱ 19 anye ne wò fome anɔ abe ke ene, eye wò domeviwo abe kekui ene; eye womatrɔ wò nku alo atutui da le nkunye me o. 20 Mitrɔ aseyetso to tso Babel, eye misi tso Kaldea-nyigba dzi! Migblɔ nusia, eye midè gbe fãe, mihee yi anyigba fe mlɔenu ke; migblɔ be: Yehowa de efe dɔla Yakob! 21 Tsikò mewu wo, esi wòkplɔ wo to gbegbe o; ena tsi do tso agakpe me na wo, eye wòfe agakpe wòdudu tsi.^o 22 Yehowa be: Dutifafaa deke mɛli na ame vòdiwo o.^o

Mawu fe dɔla, trɛnsulawo fe kakeli kple Israel fe xoxò.

49 Mi fukpowo, mido tom, mi adzoge dukòwo, mifu to anyi! Yehowa yom tso da me ke, eye

^a Dan. 2, 2.

^b Ps. 66, 10.

^d 42, 8.

^e 41, 4.

^f 41, 2.

^o 45, 19.

^h 51, 1.

ⁱ Mo. V. 5, 26.

^k Yer. 5, 3.

^l 52, 11; Yer. 51, 8; Kor. II. 6, 17; Nyad. 18, 4.

^m Mo. II. 17, 6.

ⁿ 57, 21; 66, 24.

wóyó ñkónye tso danye fe dō me ke. 2 Ewō nye ^anu abe yi dāde ene, exlam de efe asi fe ^bavvōli te, eye wótsōm wō aputrō bīdōe he-tōm fo de efe daku me. 3 Eye wógblō nam be: Israel, nye dōla nēnye, amesi ñu mawō dokuinye kākōe dō. 4 Ke megblō be: Me-dze agbagba yakatsyo, eye me-gblē nye ñusē de ya me dzodzro; ke Yehowa si me nye ^cnya le, eye nye fetu le nye Mawu gbō. 5 Azō ale Yehowa, amesi mēm tso dō me ke hewō efe dōlae, ne wōakplō Yakob agbōe, eye wōafo Israel nu fu la gblō nam esi; elabena bubu le ñunye le Yehowa ñku me, eye nye Mawu enye nye ñusē. 6 Egblō bena: Nu tse wōnye be, nēnye nye dōla, ne nafō Yakob fe toawo de tsitrenu, eye nakplō Israel fe amesiwo wōde la agbōe; ^dmetso wō dō kekeli na dukōwo hā, ne nanye nye xōname vasede anyigba fe mlōenu ke. 7 Ale Yehowa, Israel fe xōnameṭo kple efe kākōeṭo la gblō na amesi wodo vloē, amesi duko la nyō ñui, amesi nye dzi-ḍulawo fe kluvi la, enye si: Fia-wo akpōe ahato de tsitrenu, eye amegāwo ade ta agu le Yehowa, amesi metrōa ta me o la ta, le Israel fe kākōeṭo, amesi tia wō la ta. 8 Ale Yehowa gblō esi: ^eMase wō gbe le amenuveyi, eye maxō na wō le xōnamegbe, makpō tawō, eye matsō wō adō ^fnu-babla na duko la, ne naḍo anyigba la te, eye namā domenyinu, si zu gbegebe la; 9 ne nagblō na gatōwo be: Mido! eye na amesiwo le viviti me la be: Miva kekeli nu! Woḍu gbe le mō to, eye wofe gbedufe anō togbe fe-flewo katā ta me. 10 Dō kple tsikō mawu wo o, eye ḡdō kple ye maḍu wo o, elabena wo nuvela le wo kplōm, eye wōakplō wo ato tsidzidziwo ñu. 11 Matsō nye towo katā awō mōe, eye woado nye mō tatawo. 12 Kpō ḍa, amesiwo atso adzōge ava, ame keme-wo atso anyiehe kple yetodofe, eye ame bubuwo atso Sinitōwo fe anyigba dzi. ^g13 Mi dzifowo, mi-tso aseye, anyigba, kpō dzidzā, eye mi towo, mido afa; elabena Yehowa fa akō na efe duko, eye

wōkpō nublanui na efe hiātō-wo.^h

Zion fe akō nafa le dometotrō de egu ta.

14 Ke Zion be: Yehowa gblēm di, Afeto la ñlōm be. 15 De nyōnu anlō efe ⁱ'vidzie be, eye efe dō-me agbe tōtrō de efe dōmevi ñua? Ne woawo ñlōe be hā, nyea nyemanlō wō be o! 16 Kpō ḍa, me-ñlō wō de nye asi ñu, wō gliwo le ñkunye me daa. 17 Viwōwo gbō-na afo tsōtsōe, tsrōwōlawo kple gblēwōlawo atu le mewō adzō. 18 ^jƆfō kō dzi nakpō nu godoo: Wo katā wofo takpli gbōna va gbōwō! Yehowa be: Meta dokuinye fe agbe: Ado wo katā abe lekewōnu ene, eye ātsō wo abla ali dzi abe ñugbeto ene. 19 Azō wō afedo, wō gbegebe kple wō anyigba, si wogblē la, axaxa ñuto na edzinlāwo, eye gblēwōlawo anō adzōgedzōge na wō. 20 Azō vi, siwo wōde le ñuwō la, agblō de to me na wō be: Nāfe la xaxa nam, te ḍa tso gbōnye, ne manō anyi! ^k21 Eye āgblō le wō dzi me be: Wōde vi le ñunye, eye metsi kō, wōde aboyom, eye wōnyām de gbe tso, ameka dzi esia-wo nam? Ameka nyi wo wotsi? Kpō ḍa, nye ḍeka ko wogblē di, afika woawo ya nō? 22 Ale Afeto Yehowa gblō esi: Kpō ḍa, mamiā asi dukōwo, eye mado aflaga de dzi na anyigba dzi dukōwo, ne woatsō wō ^lñutsuviwo de akōnu ve, eye woako wō nyōnuviwo de abōta ve. 23 ^mFiawo anye vinyi-lawo na wō, eye wo srōwo anye nonala na wō; ⁿwōade ta agu atsyō mo anyi de ñkuwō me, eye woadzōdō wō afo ñu ke, eye ādze si be, nyee nye Yehowa, eye nyemena-na ñu kpea amesiwo ḍoa ñu de ñunye la o. 24 De woaxō nuhaha le kalētsō sia? eye de aboyomewo age le ñutasēla sia? 25 Yehowa be: ^oWoxōa aboyomewo le kalētsō si, eye nuhaha gena le ñutasēla si; mawō avu kple amesiwo le avu wōm kpli wō, eye maḍe vi-wōwo; 26 mana amesiwo te wō de anyi la, naḍu woawo ñuto fe lā, eye woamu wofe o u abe wein ene. Eye ñutilāwo katā nadze sii be, nye Yehowa enye wō xōnameṭo, eye Yakob fe ñusēto enye wō dela.

^a Nyaq. 1, 10.
^b 44, 23.
^c 51, 16.

^d Fla. 1, 3, 26;
Yer. 31, 20.

^e /kp. 5; 42, 1;
kpo 41, 8.

^f Fla. 1, 18, 10.

^g 60, 4.

^h 42, 6; 60, 3; Lu.
2, 32; Do. 13, 47.

ⁱ 54, 1.

^j Ps. 68, 14; Kor.
II, 6, 2.

^k 60, 4.

^l o 42, 6.

^m 60, 16.

ⁿ Ps. 72, 9; Mt. 7,
17.

^o Mat. 12, 29.

^p Nyaq. 7, 16.

^q Lu. 13, 29.

Wonyá Israel da le eya guto fe nuvú ta;
Mawu fe dala lue xoxo ve.

50. Ale Yehowa gbló esi: Afika mia dada fe "asigbegbalé, si metsó gbee la le? alo ameka nye nye fetó, si metsó mi "dzra ná? Kpó da, mia vodadawo ta wotsó mi dzra, eye le mia dzidadawo ta wogbe mia dada do. 2 Nuka-puti meva, eye amea deke meli o, meyo ame, eye amea deke metó o? De nye /aló le kpuie, be wòagbe xoxó na amea? eye de nusé mele gunye, be made ame oa? Kpó da, matsó nye nyanyrá ana "atsiafu namie, eye mana tó-sisiwo nazu tagba, wo me láwo afafá, elabena tsi megale wo nu o, eye tsikó awu wo woaku. 3 Mata ahovó na dzifo, eye matsyo akpanya ne.

4 Afeto Yehowa tsó "nusróviwo fe ade nam, ne manya alesí matsó nufófo akpe de amesiwo nu dedí te la nui. Enyóam ndi sia ndi, eova to nam, ne mase nu abe nusróvi ene. 5 Afeto Yehowa nu kto nam, nyemesé to o, eye nyemede megbe o. 6 Mesia nye mēdome dí na amefolawo, eye međo nye tome anyi na amesiwo nyoa dá; nyemetsyo nu nku me le vlo-dodo kple tadede puti o. 7 Ke Afeto Yehowa kpe de gunye, eyata nukpe malém o; eyata nye mo sé abe ahliha ene, eye menyae be, nu mele kpe ye ge o. 8 "Amesi le afia tso ge nam la, tsó gbo-nye; ameka be, yeahenya kplim? Mina míava kpe ta! Amesi si nya le de gunye la, nete de gunye! 9 Kpó da, Afeto Yehowa axó nam; amekae abu fóm ma? Kpó da, wo katá anyunyo abe avó ene, eye agbagblavui adu wo. 10 Mia dometsó, si vóa Yehowa la, nedo to efe dala fe gbe; amesi le viviti me zóm, eye kekeliá deke meklé-na ne o la, nedo dzi de Yehowa fe nko nu, eye wòazío de efe Mawu nu. 11 Kpó da, mi amesiwo katá tóa dzo nu, eye mietsóa dzofade bla akpae la, mige de miafe dzobibi la kple dzoti, si miekpe la me. Asinye me esia tso na mi, eye miamló vevesese me.

Ame dzodzoe wo tro tso fukpeke me, eye wòdzó dzi le Zion.

51. Mi amesiwo tia dzódzóenyeyeyehowa la, mido tom! Mide nku de agakpe, si wotsó wo mi, kple "vudove, si me wode mi tsoe. 2 Mide nku de mia foto Abraham kple Sara, si dzi mi; elabena eya "deka meyo, eye meyrae wòdzi de dzi. 3 Elabena Yehowa afa akó na Zion, afa akó na wofe afedowo katá, awó wofe gbege abe Eden ene kple wofe tagba abe Yehowa fe abó ene; vivisese kple dzidzo, kafukafuha kple san-ku-fojo anó anyi.

4 Nye dukó, mifu to anyi de gunye, nye ameha, milé to de gunye! Elabena nufiame ado tso asinye me, eye mađo nye dođo anyi, wòanye kekeli na dukówo. 5 Nye dzódzóenyenyeyehowa tu afe, nye xoname ado, eye nye alowo adró bonu dukówo; fukpowo le mo kpom nam, eye wole nye aló sinu dzóm. 6 Mifo mo dzi de dzifo, eye mide mo to de anyigba; elabena "dzifo abu abe dzudzó ene, anyigba anyunyo abe avó ene, eye edzinlawo aku abe tagba-tsuwo ene; ke nye xoname anó anyi tegbee, eye nye dzódzóenyenyehowa nu matsi o. 7 Mi amesiwo nyaá dzódzóenyenyehowa, dukó, si fe dzi me nye se la le, mido tom! Migavó "amegbetówo fe fewudu o, eye wofe vloodoame megade dzi le mia fo o! 8 Elabena agbagblavui adu wo abe avó ene, eye tsifomee adu wo abe kuntru ene; ke nye dzódzóenyenyehowa anó anyi tegbee, eye nye xoname anó dzidzimewo katá me.

9 Nya, Yehowa fe aló, nyo, eye nata nusé! Nya abe le "tsá nkeke-wo me ene, abe le blema fomea-wo nllí ene. De menyé wòe flí Raxab, eye nēfo nu de boso la oa? 10 De menyé wòe na atsiafu, tago glo la me tsiwo mie, eye neta mo de atsiafu gome, be amesiwo wode la, to edzi yi oa? 11 Yehowa fe amesiwo wòxó fle la, atro gba, woava Zion kple aseyetso-tso, eye dzidzo mavo anó wofe ta me; vivisese kple dzidzo asu wo si, eye nuxaxa kple hùdede abu de wo. 12 Nyee, nyee nye

o Mo. V. 24, 1;
54, 6.
o 48, 1.
d 42, 3.

o Xez. 23, 24.

/ 59, 1; Mo. IV.
11, 23.

o Mo. II. 14, 21.

o Mat. 7, 28, 29;
11, 28.

o Pa. 102, 27.

o Pa. 40, 7.

o Mat. 26, 67-68;
Yoh. 18, 1.

o Mat. 5, 11.

o Ro. 8, 33.

o Mo. II. 14, 14;
15, 7.

o Mo. II. 14, 21.
22.

o 35, 10.

amesi afa ako na mi. Ameka nē-nye, be nēle amegbetō, si nye nu kukua, kple amegbetōvi, si wōwōna abe bge ene la vōm? 13 eye nēnlo Yehowa, wōwōla, amesi he dzifo me, eye wōdo anyigba gome anyi la be, eye nēle dzodzom nyanyanya gbawotsyogbe daa le ametedeanyigba fe dziku ta, ne edo be, yeagblē wō? Afika ametedeanyila fe dziku le azo? 14 Woade ga amesi do dōgōe dī la kaba, maku de gaxo me o, eye abolokoe mawo o. 15 Nyee nye Yehowa, wō Mawu, amesi de adā ta me na atsiafu, ale be efe tso-tsoewo dze agbo; efe nko nye Yehowa Zebaot. 16 Metsō nye nya de nuwō, eye meyla wō de nye asi fe vovoli te, ne magbugbō dzifo me ahe, maḍo anyigba gome anyi, eye magblō na Zion be: Nye duko nēnye.

17 Fō, fō, Yerusalem, tso, wō, si no dōmedzoekplu tso Yehowa si me, èno kplu muame la kpo egome fiafiafia. 18 Vi, siwo katā wōdzi la dometā deke mekpōe o, eye vi, siwo katā wōnyi wotsi la dometā deke melé efe alonu o. 19 Nu levee dzo de dziwō, amekae afa na wō? Gbegblē kple tsōtsrō, dōwuame kple yi, amekae afa ako na wō? 20 Nu te viwōwo ŋu, womlō kpodomewo katā fe dzogowō dzi abe sē, si mō de ene, eye Yehowa fe dziku kple wō Mawu fe nyanyrā dī fo na wō. 21 Eyata, wō hiātō, yamula, si meno wein hafi o la, se esia! 22 Ale wō Afeto Yehowa kple wō Mawu, amesi woa avu de efe dukō nu la, gblō esi: Maxō kplu muame, nye dōmedzoekplu la, le asiwō me, eye māganoe azo o; 23 matsōe ade asi na amesiwo wō funyafunya wō, amesiwo gblō na wō be: "Bobo, ne miato dziwō ayi, wō wō mēdome wōaso kple anyigba, eye wōano, abe alesi mō le na edzitolawo ene.

Dutifafa gbeḍadelawo de gbe fā xoxo le Zion.

52. Nyo, Zion, nyo nata wō ŋukōe sē! Yerusalem, wō do kōkōe la, ta wō atsyōvōwo! Elabena bolotōwo kple ame makōmakōwo magava mewō azo o. 2 Ovu ke le ŋuwō, Yerusalem, tso na-

* Ps. 54, 5.

b 40, 6.

d 50, 1.

* Xez. 36, 20.

/Nax. 2, 1; Ro. 10, 15. p 49, 2.

A Zax. 9, 9. f 56, 10; 62, 6; Xez. 3, 17.

* Ps. 60, 5; 75, 9; Yer. 25, 15-18.

i 47, 9. n 53, 1.

o Kony. 2, 11. 19.

p 48, 20; Kor. II, 6, 17. r Mo. II, 12, 11.

* kp. 17. f 42, 1.

u Ps. 129, 3.

v 65, 1; Ro. 15, 21.

y Yoh. 12, 38; Ro. 10, 16.

bobō no anyi! Zion-nyōnuvi, si wōde aboyoe, de ga le wō kō! 3 Elabena ale Yehowa gblō esi: Wotsō mi dzra yaka, eye menye ga tso ge woala axo mi o. 4 Elabena ale Afeto Yehowa gblō esi: Tsā la nye duko yi Egipte, be wōano afima, eye Asur tee de anyi yakatsyo. 5 Yehowa be: Azo do ka le ŋunye le afi, esi wokplō nye duko dzoe yakatsyo? Yehowa be, wo dzidulawo leaseye tsom, eye wole alome dem le nye "nko ŋu gbeawotsyogbe daa. 6 Eyata nye duko adze si nye nko gbe magbe be, nyee nye amesi le gbogblōm be: Nyee nye si!

7 Du nyui xola fe afōwo/nyo le towo dzi loo! Eya, amesi dea gbe fā nutifafa, eye wōtoa gbe nyui, edea gbe fā xōname, eye wōle gbogblōm na Zion be: "Wō Mawu enye fia! 8 Lé to de wō idzola ŋu! Wo katā fe gbe de dzi, eye wotsō aseye; elabena wofe ŋkuwo kpo etefe, esime Yehowa tso gbo va Zion. 9 Mi Yerusalem fe afedowo, mido afa, mitso aseye yoo; elabena Yehowa fa ako na efe duko, eye wōde Yerusalem! 10 Yehowa "klo nu le efe alo kōkōe la ŋu le dukōwo katā ŋku me, eye anyigba fe mlōnuwo katā akpō mia Mawu fe xōname. 11 Midzo, midzo, miou tso afima! Migaka asi nu makōmakō deke ŋu o! Miou tso wo dome; mi Yehowa fe nutsolawo, miko mia ḍokuu ŋu! 12 Elabena menye "kplakplakpla dzi miano avu o, eye miasi adzo o; elabena Yehowa adze ŋgo na mi, eye Israel fe Mawu la axe megbē na mi.

13 Kpō da, nye dola awo nu de nunya me, woadoe de dzi, axo nko, eye wōado kpo nuto. 14 Alesi ame gedewo fe nu ku de ŋuwō, alesi efe nōnōme vlo wu amegbetōwo tō, eye efe kpōkpōme vlo wu amegbetōviwo tō la, 15 ne-nema wōano duko gedewo fe nu naku, eye fiawo fe nu ade ga le eta, elabena "nusi womegblō na wo kpo o la, wokpō, eye nusi wome-se kpo o la, wodze sii.

Fukpeke de ame tefe kple Mawu fe dola fe nutikōe.

53. Amekae xō nya, siwo wō-gblō na mí la dzi se, eye

ameka n̄ue Yehowa fe ^aal̄o de edo-
kui fia d̄o? 2 Edz̄e abe atil̄o f̄e
ene le eṅku me, eye abe ^ake fe
dz̄edz̄e tso anyigba fufu me ene.
N̄on̄ome kple d̄ekadzedze mele
eṅu, ne miade ṅku d̄ee o, eye
kp̄okp̄ome mele eṅu, ne efe nu
nadzro m̄i o. 3 Amegbetawo ^od̄o
vlōe, eye wogbee, ṅutsu kpehīa
kple amesi dzi d̄ol̄ele le la w̄o-
nye, wodo vlōe abe amesi ta wo-
tsȳo nu ṅku me d̄o la ene, eye
mīebui de naneke me o.

4 Ke eyae ^ots̄o mīafe d̄ol̄elewo,
eye w̄ode ta mīafe vevesewo
te; ev̄o w̄onye mīawo mīebui abe
amesi wohe to na, amesi Mawu
fo, eye w̄ow̄o funyafunyae ene
hafi. 5 Ke wode abi eṅu le mīafe
dz̄idawo ta, eye wogb̄ae gudu-
gudu le mīafe vodadawo ta. Mīafe
ṅutifafa fe tohehe le edzi, eye
efe kabiw̄o wots̄o ȳo d̄o m̄i. 6
M̄i kat̄a ^omietra m̄o abe al̄ewo
ene, eye amesiame l̄e efe m̄o t̄s̄o;
ke Yehowa na mīafe ^ovodadawo
kat̄a va eyama dzi.

7 Wow̄o fui, ke eb̄ob̄o edokui,
eye meke nu o; abe al̄e, si wo-
kp̄l̄o yin̄a wuwu ge, kple al̄evi, si
li kpoo le efe fukolawo ṅku me
ene la, nenema eya h̄a meke nui
o. 8 Wodee le xaxa kple v̄on̄u-
d̄odr̄o me, eye eṅl̄imeviwo do-
met̄o kae bu eṅuti kp̄o be, wodee
da le agbagbeawo fe anyigba dzi,
eye wow̄o fui le nye duk̄o fe dzi-
dadawo ta? 9 Wode ȳodo n̄e d̄e
ame v̄odiwo dome, eye esi w̄oku
la, en̄o vodalawo dome, ^oev̄o w̄o-
nye mes̄e ṅuta o, eye alakpa me-
n̄o efe nu me kp̄o o hafi.

10 Ke Yehowa di be, yeats̄o d̄o-
l̄ele agb̄ae gudugudu; ne ets̄o
edokui w̄o f̄odiv̄osae la, akp̄o ^odzi-
dzimeviwo, an̄o agbe didie, eye
Yehowa fe tamedodo adze edzi
to efe asi dzi. 11 Akp̄o nu kple
ṅku, w̄oadi fo n̄e le efe lūo
fe agbagbadzedze ta. Nye d̄ola
dz̄odz̄e la atso nunya ^oatso afia
na ame gedewo, eye ^ow̄oad̄e ta
wofe vodadawo te. 12 Eyata ma-
na gomee d̄e ame gedewo dome,
eye eya kple kal̄et̄owo am̄a abo-
yonu, elabena ets̄o efe agbe de
ku me, eye w̄ona wobui kpe d̄e
^ovodalawo ṅu, ev̄o w̄onye ede
ta ame gedewo fe nuv̄owo te,

a 52, 10.
b Lu. 23, 34.

d 11, 1.

e Ps. 22, 7, 8;
Mar. 9, 12.
f 49, 20; Gal. 4,
27.

g Mat. 8, 17.

h Yer. 51, 5.
i Pet. I. 2, 24.
k Hos. 2, 21.
l Pet. I. 2, 25.

n Kor. II. 5, 21.

o 50, 1.

p Ps. 30, 6.
q Yoh. I. 29; Do.
8, 32.

r 60, 10.
s Mo. I. 9, 11-17.

t Pet. I. 2, 22;
Yoh. I. 3, 5.

v Ps. 22, 31.

w Xez. 37, 26.

x Ro. 10, 4; Kor.
II. 5, 21.
y Yoh. I. 29.

b Nyad. 21, 18
v. 21.

d Yoh. 6, 45.
e Mar. 15, 28;
Lu. 23, 37.

eye w̄ode kuku d̄e vodalawo ta
hafi.

Mawu do kaka d̄e xexea me kple am̄enuveve
mavo gubbe na efe duk̄o la.

54. W̄o kon̄o, si medzi vi o, tso
aseye; kp̄o dz̄idz̄e, eye na-
do aja, w̄o amesi mel̄e ku kp̄o o!
Yehowa be: Amesi tsi akogo la
fe viwo s̄o gb̄owu sr̄ot̄o fe viwo. /
2 Keke w̄o agbado fe n̄ofe de nu,
eye nahe w̄o agbadoṅ me, me-
gahe asi d̄e megbe o! Didi w̄o
kawo d̄e nu, eye najo w̄o t̄syo-
tiwo d̄e to! 3 Elabena akeke d̄e
dusi kple mia me, viw̄owo ax̄o du-
k̄owo fe anyigba, eye woan̄o du
zu afedowo me. 4 Megav̄o o, ela-
bena ṅu makpe w̄o o; w̄o mo me-
gatsi d̄a o, elabena ṅukpe mal̄e
w̄o o. Elabena aṅl̄o w̄o d̄etugbi-
me ṅukpe be, eye m̄ado ṅu w̄o
hahosinyenye me vlododo o. 5 Ela-
bena w̄ow̄ola enye ^osr̄ow̄o, eṅko
nye Yehowa Zebaot, eye w̄o d̄ela
enye Israel fe k̄ok̄ot̄o la, eṅko
nye xexeam̄e blibo fe Mawu. 6
Elabena Yehowa ȳo w̄o abe nȳo-
nu, si wogbl̄e d̄i w̄ole nu xam
ene, eye abe d̄ekakpuime sr̄o, si
^owogbe ene, Yehowa ye gbl̄oe.
7 Megbl̄e w̄o d̄i vie ko, ke mats̄o
nublanuikp̄okp̄o ḡa afo w̄o fu. 8
Le d̄omedzoedodo fe nyanyr̄a
me meȳla nye ṅku me d̄e w̄o v̄ee;
ke mats̄o am̄enuveve mavo akp̄o
nublanui na w̄o, Yehowa, w̄o d̄e-
lae gbl̄oe. 9 Elabena esia le nam
abe Noa fe tsid̄oṅ ene; alesi me-
ka atam be, Noa fe tsid̄oṅ ma-
gade anyigba akp̄o o la, nenema
ke meka atam be, nyemagado d̄o-
medzoe d̄e ṅuw̄o, eye nyemagaka
mo na w̄o az̄o o. 10 Elabena ne
towo te d̄a, eye togb̄ewo v̄a h̄a
la, nye am̄enuveve mate d̄a le ṅu-
wo o, eye nye ^oṅutifafa nubabla
mav̄a o, Yehowa, w̄o nublanui-
kp̄ol̄ae gbl̄oe!

11 W̄o hīat̄o, si ahom lo d̄e nu,
eye womefa ak̄o na w̄o o, kp̄o d̄a,
mats̄o kpe ṅop̄ewo aṅo gow̄ome
anyi, eye mats̄o adzaga aṅo w̄o
agunu anyi. 12 Mana w̄o x̄ota
tsutsūewo nanye gbl̄oti, w̄o agbo-
w̄o nanye soe, eye w̄o kp̄ot̄o
blibo la nanye kpe x̄asiwo. 13
Viw̄owo kat̄a anye Yehowa fe ^onu-
sr̄oviwo, eye viw̄owo fe ṅutifafa
as̄o gb̄o. 14 Dz̄odz̄enyenye woa-

tso ali ke wò; ànò adzòge na nù-tasesè, elabena màvò o, eye ànò adzòge na nùdzi, elabena mate de nùwò o. 15 Kpò dà, ne amea de wò avu la, menye nyee doe o; amesi wò avu kpì wò la, atsi asi-wò me.^a 16 Kpò dà, nyee wò gbe-de, amesi fìlò dzo dzo, eye wòtùà lánu le efe dówòwò nu; eye nyee wò nùgbèlè há, be wòagblè nu. 17 Lánu sia lánu, si wotu de nùwò la, madze edzi o, eye ábu fá ade, siwo katá tso de nùwò le wònu. Esia nye Yehowa fe dóláwo fe domenyinu, eye wofe dzòdzònyenyè tso gbònye, Yehowa ye gblòe!

Amewo katá kpelpe hena Mawu fe amenuveve nubabla.

55. Kuwui! Mi ame tsikòwuwo katá, miva tsi gbò! Mi amesiwo si ga mele o, miva fle nu, ne miadu! Miva, ne miadze wein kple notsi, menye kple ga alo le asixòxò nu o! 2 Nuka ta miebe, yewoaxlé ga de nusi menye abolo o la ta, eye miawò dò de nusi media fo o la ta? Midò tom ko, ekema miadu nu nyui, eye miafe luò fe dzeme akò de ami nu. 3 Mifu to anyi, eye miva gbònye! Mise nu, ekema miafe luò ànò agbe! Mabla /nu mavò kpì mi, mana Dawid fe amenuveve, si li ke la mí. 4 Kpò dà, metsòe dò dasefo na dukòwo, eye metsòe dò dukòwo fe amegá kple dzidula. 5 Kpò dà, àyò duka, si ménya o la ve, eye duka, si ménya wò o la, afu du ava gbòwò le Yehowa, wò Mawu, kple Israel fe kòkòetò la ta, elabena ede bubu nùwò. 6 Midì Yehowa, ñkeke alesi wòlè gaglègbe, miyòe, esime wòtò kpui-fe.^k 7 Ame vòdi nedè asi le efe mò nu, eye nu vlo wòla nedè asi le efe susuwo nu, ne wòatrò de Yehowa nu, ekema akpò nublani nè, eye wòatrò de míà Mawu nu, elabena *etsòà nùvò kena gede.

Mawu fe nya fe dówòwò wòdàà manogui.

8 Elabena Yehowa be: Nye susuwo menye miafe susuwo o, eye miafe mòwo menye nye mòwo o; 9 ke boq alesi dzifo kò boò wu anyigbae la, nenema nye mowò kò wu miafe mowò kple nye susuwo wu miafe susu-

^a Ro. 8, 31.

^b Mat. 13, 8.

^d 44, 23.

^e 53, 13.

^f Yer. 31, 31-34.

^g 14, 1.

^h Ps. 89, 2-5;

ⁱ Dò. 13, 34.

^j Mo. V. 23, 2.

^k Yer. 23, 13.

^l Xez. 23, 11.

ⁿ Ps. 130, 4.

^o Ps. 92, 6.

wò. 10 Elabena alesi tsidzadzà kple sno dzana tso dzifo, eye megagbugbona yina o, ke boq wòdea tsi anyigba wònana wòmèa nu hevàa nu, eye wònaa nukù nufàla kple abolo, ne woadu la, 11 nenema ke nye nya, si do tso nye nu me la ànò: Magbugbò va gbònye fuflu o, negbe deko wòawò nye lólònu, eye wòawò nusi gbe medòe dò la hafì.^b

12 Elabena miawò adzo kple dzidzo, eye woado mí dà le nùtífafa me.^d Towo kple togbewo atso aseye le mia ngò, eye gbemetiwo katá afu akpe. 13 Sesewuwo amie de nùwewo tefe, eye gbe wèwèwo amie de dzawo tefe, eye wòazu kafukafu na Yehowa kple ñkudòzinu mavò, si nu mayi o.

Nuxòlò hena mawusubosubo.
Tròsubolawo totrò.

56. Ale Yehowa gbò esi: Mì-dzra dodo la dò, eye miwò nu dzòdzòe. Elabena nye xòname tu afe, ne wòava, kple nye dzòdzònyenyè, ne wòade edokui afia. 2 Woayra amegbetò, si wòà alea, kple amegbetòvi, si kuna de nusia nu, amesi dzraa dzòdzògbe la dò, be wòagagblè kò dò nè o, eye wòkpòa efe asi dzi, be magawò vòà deke o! 3 Amèdzrovì, si ku de Yehowa nu la, megagblò be, Yehowa le ye de ge dà atso efe dukò nu o; eye ame tata megagblò be, kpò dà, ye la, ati fufu ko ye nye o. 4 Elabena ale Yehowa gbò na ame tata, siwo dzraa nye dzòdzògbewo dò, wotiaa nusi dzea punye, eye wokuna de nye nubabla nu tsehee la, enye si: 5 Mana ñkudòzinu kple ñkò, siwo nyo wu nùtsuviwo kple nyo-nuviwo la wo de afenye me kple nye gliwo me; ñkò mavò, si mètstròna o la, mana amesiawo togbe. 6 Eye amèdzrovì, siwo ku de Yehowa nu, be yewoasubòe, yewoalò Yehowa fe ñkò, eye yewoanye dolawo nè, wo amesiwo katá dzraa dzòdzògbe la dò, be yewomagagblè kò dò nè o, eye wokuna de nye nubabla nu la, 7 mana woade nye to kòkòe la gbò, eye mado dzidzo na wo le nye gbedòxò me. Wofe numewòsawo kple wofe akpedavòsawo

adze nnye le nye vosamlekpu dzi; elabena woayo "nye afe be: Dukowo katã fe gbedoxo. 8 Afeto Yehowa, amesi fo Israel fe ame kahlẽwo nu fu la be: Magafo amewo nu fu akpe de ame fofuawo nu.

Tohehe na duko la kplola vɔdlawo.

9 Mi ghemelãwo katã, miva du nu, mi avemelãwo katã! 10 Wofe bɔzɔlawo katã nye nkuagbãtɔwo, womole si dzem naneke o; avũ adetututɔ, siwo mate nu aɔe gbe o la, wo katã wonye, womlɔ anyi le drɛe kum, eye alɔ le wo nu vivim. 11 Dɔ le avũawo wum vevie, eye womenya fɔdidi o; lã-kplɔvi, siwo mele deke nyam o la, wonye; wo katã wolɛ wofe mɔ, eye wo 'dometɔ desiadɛ le efe vidɛ yome dim le goawo katã me. 12 Miva, ne madaku wein vɛ, eye miano aha muame; etsɔ hã nano abe egbe ene, eye /eteje makɔ o.

Le ku me ke hã ame dzɔdzɛwo akpo putifafa, eye mawumavɔlawo akpo putimafamafa.

57. Ame dzɔdzɛ kuna, eye medea dzigbo na amea deke o, wodea mawumemewo da, ke amea deke medzea sii be, vɔdijawo nu wodea kame dzɔdzɛ da le o. 2 Amesiwo fe zɔzɔme to mɔ deka la, woayi de putifafa me, eye lwoagbo de eme le wo mlɔfewo.

3 Mi nyɔnu dzosala fe viwo, mi nɔsu ahasitɔ kple gbolo fe dzidzimeviwo, mite va! 4 Ameka nu miele fefem le, ameka nu mieke nu dɔ baa, eye miedɔ aɔe de go biɔaa dɔ? De menye godzelawo fe dzidzimeviwo kple alakpaviwo mienye, 5 amesiwo fe lãme le fiefiem de legbawo nu le ati damawo katã te, mi amesiwo wu mia viwo de balimewo le agakpetowo te la oa? 6 Etia bali me kpe zɔzɔrɛwo na dokuwɔ, woawoe nye wɔ gome; ẽfo tsi de anyi na wo, eye nɛde dza na wo, de mazi kpi akpo nusiawoa? 7 Etu mlɔwɔfe de to, si kɔ bobobo la dzi, eye nɛyi edzi, be nawu vɔsalã. 8 Etsɔ wɔ nkuɔɔdzinu dɔ wɔ vɔtruwo kple vɔtrutiwo godo, elabena ẽtrɔ nu le yonyeme, ẽkɔ nu le wɔ aba nu, ẽde edzi, eye nɛkeke de nu, eye mia kple wo miebla asi; wo mlɔfe dze nuwɔ, eye nɛde nku de ama. 9 Etsɔ

a Mar. 11, 17.

b 52, 8; Hez. 3, 17; 33, 2-9.
d Ps. 50, 21.

e Yer. 6, 13.

f Lod. 23, 35.

g 62, 10.

h Ps. 113, 5-9.
i 66, 1, 2; Ps. 51, 19.

k Fla. II, 22, 20.

l 26, 20; Dan. 12, 13.
n Ps. 103, 9.

o Mat. 12, 30.

p Yer. 2, 20-24.

r Ef. 2, 17.

s Yu. 13.
t 48, 22.

ami yi fia gbɔe, eye nɛdo atike vɛvɛe asi fũ; ẽdo wɔ amewo de didife ke, eye nɛbɔbo ta wɔdato tsiefe ke. 10 Ne wɔ mɔ didi la te dedi nuwɔ hã la, mɛgbɔnabe, yeadzudzo o; agbe gale nuwɔ, eyata nu mete nuwɔ o. 11 Amekae le nɔ dzim na wɔ, eye ameka vɔm nɛle, be nɛzu alakpato, mɛdo nku dzinye o, eye nya mede dzigbo na wɔ o? 12 Esi mezi kpi etefe didi la, menye eyatae nɛgbem vɔvɔ dɔ oa? 12 Made wɔ dzɔdzɔenyenye afia; ke wɔ dɔwɔwɔwo maxo na wɔ o. 13 Edo yli be, wɔ legba gbogboawo naxo na wɔ, ke ya lɔ wo katã de nu, eye fufu kplɔ wo dzoe. Ke amesi sim tso la, anyi anyigba fe dome, eye wɔaxo nye to kɔkɔe la wɔanye eto.

14 Eye wɔgbɔ be: Mita mɔ, mita mɔ, mikplɔ mɔwo dzi; midɛ nukikliwo katã da le mɔ me na nye dukɔ! 15 Elabena ale ame gã, si dɔ kpo, eli tegbee, eye efe nku nye kɔkɔe la, hgbɔesi: Mele dzi kple kɔkɔefe la, mele amesi wogbã gudugudu, kple amesi fe gbɔgbɔ wobɔbo de anyi la gbɔ, ne magbo agbe amesiwo wobɔbo de anyi la fe gbɔgbɔ, eye magbo agbe amesiwo wogbã gudugudu la fe dzi. 16 Elabena "nyemano dzre hem godogodo o, eye nyemano dɔmedzoe dom daa o; elabena nu ava te gbɔgbɔ nu le nku nye me kple luɔ, siwo mewo la nu. 17 Le efe nubiabia fe vodada ta medo dɔmedzoe, eye mefoe dɔ, medo dɔmedzoe, eye meyla dokuinye, tete wɔtɔe go helɛ efe tamesusu fe mɔ tɔ. 18 Mekpɔ efe mɔwo, mayɔ dɛ, makplɔe, eye mafa akɔ na eya kple efe nuxalawo. 19 Yehowa, amesi wo nuyiwo fe kutsetse la, gbɔ be: Putifafa, putifafa mana didife nɔlawo kple kpuife nɔlawo, eye mayɔ dɔ wo. 20 Ke ame vɔdiiwo le abe atsiafu dzeagbo ene, elabena mate nu anyi kpo o, eye efe tsiwo le bã kple gbedudɔ dem de go. 21 Nye Mawu be: Putifafaa deke meli na ame vɔdiiwo o.

Nutsitsido nyuito kple vɔditi.

58. He vekati nado yli, mega-dzudzo! Wɔ gbenede dzi

abe kpē ene, eye nagblō nye^adu-
ka fe vodada nē kple Yakob fe
afe je nuvōwo nē! 2 Wole di-
yem gbeawotsyogbe, eye wole di-
dimbe, yewoanya nye mōwo; wole
“vōnudōrō dzōdzōe dimtso gbo-
nye abe duko, si wōa nu dzōdzōe,
eye megblēa efe Mawu fe dōdō-
wo dī o la ene; wole didim be,
Mawu natsō de yewo gbo! 3 „Nu-
kanuti mietsi nu dō, eye mēlé
ŋku de eŋu o, miēka hiā mīa dō-
kui, eye mēdze sii o?“ Kpō dā,
miewō dō le miāfe nutsitsidōge,
eye miefō du de miāfe dōwōlāwo
nu. 4 Kpō dā, dzrewōwo kple avu-
wōwo ta mietsi nu le dōdōm dō,
eye be miada kō madzōmadzō.
Menye de mietsi nu dō le ŋkeke
mawo me, be woase miāfe gbe
le dzi o. 5 De /nutsitsido, si mel-
lōna, kple ŋkeke, si dzi amegbeto
naka hiā edokui la, enye esia?
Ne wobī ta de anyi abe keti ene,
eye womlō akpanya kple afi dzi
la, eya yōm nēle be nutsitsido
kple ŋkeke, si adze Yehowa ŋua?

Mawusubosubo vavito yayra.

6 De menye esia nye nutsitsido,
si melōna la oa be, woade ga ma-
dzōmadzōwo, woatu kōkuti fe ka-
wo, woana ablode amesiwo wote
de anyi, eye miāge kōkutiwo ka-
tā, 7 naka wō abolo na dōwuito,
eye nakplō ame dahe, siwo le
tsaglāla tsam la, ayi afewō mee,
ne ēkpō amea de amama la, nata
avō nē, eye māgayla dokuiwō de
wō ŋutō wō ŋutilā o. 8 Ekema
kōwō kekeli adze abe agudzedze
ene, eye wō hayahaya ado kaba,
wō dzōdzōenyenyē adze ŋgōwō,
eye Yehowa fe ŋutikōkōe ahe
megbe na wō. 9 Ekema ŋāyo Ye-
howa, eye wōato na wō; ado ŋli,
eye wōagblō be: Nyee nye si!
Ne ēde ametetedeani, asifiatia-
me kple nu vōdī fofo le dōwōme,
10 ne ētsō wō abolo na dōwuito,
eye nēdī fo na amesi wote de
anyi la, ekema wō kekeli aklē le
viviti me, eye wō tsi zi anō abe
ŋdōkutsu dzatse ene, 11 ekema
Yehowa akplō wō daa, eye wōadi
fo na wō le kudidinyigba dzi, ade
agbe wō fuwo me, eye anō abe
“abo, si wode tsiī, kple tsidzōfe,
si fe tsiwo memiēna o la ene. 12
Viwōwo atso blemafedowo, eye

^a Mi. 3, 8.

^b 61, 4.

^d 56, 2, 4.

^e 43, 26.

^f Zax. 7, 5; Mat.
6, 16-18.

^g 50, 2.

^h 1, 15.

ⁱ Mat. 25, 35.
^k kp. 10; Pa.
37, 6.

^l 30, 19.

^m Ro. 3, 15-17.

ⁿ Yer. 31, 12.

āfō gbadegbetōwo fe glikpowo
de tsitrenu, eye woayō wō be „gli
gbagbāwo dōdola, mōwo dzrādo-
la, ne woatso afe dī.“^b 13 Ne ēte
wō afō de megbe tso dōdzōdzōge
la ŋu, be mēwō wō dōwo le nye
ŋkeke kōkōe la dzi o, ne ēyo dzu-
dzōge la be „dzidzō“ kple Ye-
howa fe nu kōkōe la be „bubu“,
eye nēde bubu eyama ŋu, ale be
mēlé wō mō tso o, mēwō wō dō-
wo o, eye mēfo nu kpōlōe o la,
14 ekema ākpō dzidzō le Yehō-
wa ŋu, mana nade anyigba fe kō-
kōfewo, eye mana nadu fofowō
Yakob fe domeniyinu; elabena
Yehowa fe nue gblōe!

Duko mavōmawu la fe gbegbliē.

59 Kpō dā, Yehowa fe alo meto
de eme, be maxō na ame
o, eye efe to metsi, be mase nu
o;^g 2 ke boŋ miāfe vodadawoe klā
mia kple miāfe Mawu dome, eye
miāfe nuvōwoe na be, wōyā ŋku
me de mi, be magadō to mi o.
3 Elabena vū fo hāsi na mi, eye
vodada le miāfe asibidewo ŋu,
miāfe nuyiwo daa alakpa, eye
miāfe adewo gblōa nya tovo. 4
Amea deke meli, si biaa dzōdzōe-
nyenyē ta sena o, eye ame deke
medrōa vōnu de etefe o, woḍoa ŋu
de nu dzōdzōroa ŋu, eye wodaa ala-
kpa, wofōa hiākame fe fu hetsōa
dzōgbevōe dzina. 5 Wofōa da-
kpui fe azi, eye wolōa yiyidō;
amesi dua wofe azi la, aku, eye
ne wogbāe kple afō la, fli ado
atso me. 6 Wofe kawo mazu avō
akpō o, eye womatsyō wofe dō-
wōwōwo o; wofe dōwōwōwo nye
dō vōdiwo, eye ŋutasesē le wofe
asiwo me. 7 Wofe afōwo le du
dzi de vōdiwōwo ŋu, eye wole
abla dem, be woakō vū madifō
dī. Wofe susuwo nye susu vōdi-
wo, gbegbliē kple tsōtsrō le wo
tofewo.^h 8 Womenyaa ŋutifafa
mō la o, eye nu dzōdzōea deke
menōa wo tofe o, woglōa wofe
mō, eye amesi toa edzi la, me-
nyaa ŋutifafaa deke o.

9 Eyata dōdō la le adzōge na
mī, eye dzōdzōenyenyē gbe miā
gbo vava; mīele mō kpōm na ke-
keli, kpō dā, viviti li, mīele mō
kpōm na xexeme fe kōkō, ke mīele
zōzōm le bluko me. 10 Mīele asi

tsam le gli ñu abe ñkuagbātowo ene, eye miele asi tsam abe ñku-nowo ene. Miekli nu le ñdokutsu dzatsē abe le zā me ene, eye miele ame damiwo dome abe ame ku-kuwo ene! 11 Mā katā miele gbe tem abe sisiblisiwo ene, eye miele xoxlōm abe ahōnewo ene; miele mō kpōm na vōnūdōdrō, ke meva o, miele mō kpōm na xōname, ke etsi adzoge na mī. 12 Elabena miāfe dzidadawo sō gbō le ñku-wō me, eye miāfe nuvōwo le dase ñim le miā ñu. Elabena miedze si miāfe dzidadawo, eye miāfe vōdadawo la, mīnyā wo. 13 Mīeda vo, eye miēgbe Yehowa, mīede megbe tso miā Mawu la gbō, eye miēfo ntasēsē kple godzedze je nu, miēfo alakpanya je fu, eye mīedzii tso dzi me. 14 Dōdō la gbugbō ñe megbe, eye dzōdzōe-nyenye tsi adzoge. Elabena nya-tefe le nu klim le kpōdome, eye nutefewōwo mate ñu age ñe eme o. 15 Ale nyatefe bu ñe ame, eye amesi fo asa na vōdiwōwo la, wohae. Eye Yehowa kpō be, nu dzōdzōe wōwō ñe deke meli o, eye medze eñu o.

Delaa ñe gūgbedodo.

16 Eye wōkpō be, amea ñeke meli o, eye wōwo mo yaa ñe be, avulēlaa ñeke meli o. Tete wō-tso efe alo xō na eđokui, eye efe dzōdzōenyenye kpe ñe eñu.^c 17 Edo dzōdzōenyenye abe gawu ene, eye wōdō xōname je gakuku ñe ta; eta hlōbiabia abe avō ene, eye wōda ñuavā ñe abō abe ta-de-dzi ene. 18 Ađo etefe ñe nuwō-wōwo nu: efe ketōwo tō enye dziku, tefedōdo enye efe futōwo tō, eye wōdādo fukpowo je nuwō-wōwo teje na wo. 19 Yetōdōfe-tōwo avō Yehowa je ñkō, eye ye-dzefetōwo avō efe ñutikōkōe, elabena ele vava ge abe tōsisi, si xaxa, eye Yehowa je ahom lō ñe nu la ene. 20 Anye ñela ava na Zion, eye na amesiwo trō tso wofe dzidadawo me le Yakob; Yehowa ye gblōe.^h 21 Yehowa be: Nusī me-bla kpli wō la, enye si: Nye gbō-gbō, si le dziwō, kple nye ñya, si metsō ñe nuwō la, mate ña le nuwō me alo le viwōwo kple viwōwo je viwo nu me o, tso fiñia

ñasede mavō me, Yehowa ye gblōe!

Zion je ñutikōkōe. Trōsūbolawo totro.

60. Tso naklē, elabena wō ke-keli gbōna, eye Yehowa ye ñutikōkōe adze ñe dziwō! 2 Elabena viviti xō anyigba dzi, eye blukō tso dukōwo, ke wō la, Yehowa adze ñe dziwō, eye efe ñutikōkōe ado ñe dziwō. 3 Anyigba dzi dukōwo azō le ^awō kekeli nu kple fiawo le wō kekli je dze-dze nu. 4 Fō kō dzi nakpō nu godoo va kpe, wo katā wofō ta kpli gbōna gbōwō! Wō ñutsuviwo atso didife ava, eye woakpa wō ñyō-nuviwo ñe axada me.^b 5 Ekema ākpōe, eye āko atsemenu, wō dzi adzo kpo, eye wōavu eđokui; elabena atsiafu me nu xōasiwo ñe agbogbo ñe dziwō, eye dukōwo je kesinōnuwo va na wō. 6 Kpō-sawo anyē atsyō wō bibibi kple kpōsōviwo tso Midian kple Efa; wo katā woatsō sika kple dzudzo vevēdonu atso ^dSeba ve, eye wōdō gbe fā Yehowa je kafukafu. 7 Kedar je lāhawo katā afo ñu ñe ñuwō, eye Nebayot je agbowo asubōwō; woava nye vōsamlekpu dzi, ne woadze ñunye, eye mawo leke na nye atsyōxō la. 8 Amekawoe nye esiawo, siwo le ya vum abe alilikpo ene, eye abe ahōnee yina ñe efe xō gbō ene? 9 Nye fukpowo le mō kpōm na, eye Tarsis-fukpowo ñe ñgō, be woakplō viwōwō tso didife ve; wohe wofe klosalo kple sika ñe asi hena Yehowa, wō Mawu je ñkō, hena Israel je kōkōeto la, elabena eđo atsyō na wō. 10 Amedzroviwo ađōwō gliwo, eye wofe fiawo asubō wō; elabena le ñye ñomedzoe me mefo wō, eye makpō nublanui na wō le nye amenuveve me. 11 Wō agbowo anō nuvo ñaa, eye womado wo o zā kple keli, ne woahē dukōwo je kesinōnuwo ve na wō, eye wofe fiawo nauwo nu.^g 12 Dukō kple fiadufe, siwo be, yewomade ta tewō o la nu ayi, eye woatsrō anyigba dzi dukō mawo gbidiğbidi. 13 Woahē Libanon je atsyō, sesewu, fōfōli kple kpomi siaa ve na wō, ne natsō ađo atsyō na nye kōkōefe je ñafe, eye nade bubu nye afo ñafe ñu.

^a Nyad. 21, 24.

^b 49, 18; 66, 12.

^d Ps. 72, 10; Mat. 2, 1-11.

^c 63, 5.

^f 54, 7, 8.

^g Nyad. 21, 25, 26.

^h 1, 27; Ro. 11, 25.

ⁱ Yer. 1, 9.

14 Eye amesiwo sê nûta le nûwò la fe viwo ado dogõe ava gbòwò, amesiwo katã de alòme le nûwò la, ade ta agu de wò afò nu ahayo wò be „Yehowa fe du,“ „Israel fe kòkòtò fe Zion“.^a 15 Esi wògbè wò dì, wogbe wò nya, eye amea deke meto nûwòyi o ta la, matsò wò awò atsyõe tegbee kple dzidzo na fomeawo katã. 16 A no dukòwo fe notsi, eye àno bfiawo fe no, ne nadze sii be, nye Yehowa enye wò xònametò, Yakob fe nùsètò enye wò dèla. 17 Mahe sika vè de akòbli te fe kple klosalo de gayibò te fe, akòbli de ati te fe, eye gayibò de kpewo te fe, matsò ìnutifafa ado tatòe na wò kple dzòdzòenyenye ado wò dononù-lae. 18 Womase nùtasesè ñkò le wò anyigba dzi azò o kple tso-tsrò kpakple gbeblè ñkò le wò lifowo dzi o, eye àyo h wò gliwo be „xòname“ kple wò agbowo be „kafukafu“.

Mawu, si nye kekeli na efe dukò la.

19 Xè maganye kekeli na wò le ñkeke me azò o, eye dzinu magadì na wò, be xexeme nakò o; ke boñ Yehowa anye wò kekeli tegbee, eye wò Mawu anye wò atsyòdodo. 20 Wò ye magado to azò o, eye wò dzinu magado xò o, elabena Yehowa lanye wò kekeli tegbee, eye wò nuxayi nu wa yi. 21 Wò dukò anye ame dzòdzòewo sòñ, eye anyigba anye wo to tegbee, nye atibometi fè kple nye asinudòwòwò, si ade bubu ñunye la, wonye. 22 Ame suewo azu akpe, eye ame oewo azu dukò sesè. Nye Yehowa, nye asi matsò awòe le ewòyi.

Nyanuile le Mesia fe vava nùti.

61. Afetò Yehowa fe gbògbò le dzinye, elabena Yehowa si ami nam, be mahe du nyui la ayi na amesiwo wote de anyi; edom da, be mada gbe le amesiwo fe dzi gbã la ñu, made gbe fã ablodè na gatòwo, ne woade ga amesiwo wode gae;” 2 made gbe fã Yehowa fe Pamenuvefe kple mia Mawu fe hìlòbiankeke la, ne mafa ako na konyifalawo katã; 3 ne mata avò na Zion fe konyifalawo, mana atsyòdodo wo de dzowò te fe, dzidzomi de konyi-

a 14, 2; 49, 23.

b 49, 23.

d 60, 10-16.

e 66, 21.

f 62, 7.

g 40, 2.

h 26, 1.

i 54, 10; 55, 3.

k 24, 23; 30, 26; Nyad. 21, 23.

l Mat. 22, 11-12.

m Mat. 11, 5; Lu. 4, 19, 19.

n 66, 16; Nyad.

o 17.

p Mo. III, 25, 10.

q 63, 4.

r 60, 15.

fafa te fe, atsyòwò de gbògbò, si nu ti kò na te fe, eye woayo wo be „dzòdzòenyenye fe logotiwo“, „Yehowa fe atibo“, si wòbe, yeatsò ade bubu edokui ñu. 4 Woatsò blemafedowo, woafò gbade-gbeglikpowo de tsitre nu, eye woagbugbò du gbagbawo kple tsàto-wo fe glikpowo atso. 5 Du bubu me tòwo atsi tre di anyi miafe là-hawo, eye amedzro viwo anye miafe agbledelawo kple miafe weingbledelawo.^d 6 Ke miawola, woatsò ñkò na mi be „Yehowa fe nùnlawo“, eye woayo mi be „mia Mawu fe subolawo“; miadu dukòwo fe kesinonuwò, eye wofe atsyò atu mia nu. 7 Le wofe ñukpe eve fokpli kple wofe flododo, si nye wofe gome ta la woaxò tefedodo eve nu le wofe anyigba dzi, eye woakpo dzidzo tegbee. 8 Elabena nye Yehowa melòna nya dzòdzòe, eye meléa fu nuhaha vòdì; matu wofe dòwòwò ñu fe na wo pèpèpè, eye mabla ìnu mawò kpli wo. 9 Woanya wo viwo le dukòwo dome kple wofe dzidzimeviwo le anyigba dzi dukòwo dome. Amesiwo katã kpò wo la, adze si wo be, fome, si Yehowa yra la wonye.

10 Mele dzidzo kpòm de Yehowa ñu, nye luwò le aseye tsom de nye Mawu ñu; elabena eta xòname fe lavò nam, eye wòdo dzòdzòenyenye fe awu playa nam, abe alesi ñugbetòsrò blaa atsyòtae kple alesi ñugbetò doa nui la ene. 11 Elabena alesi anyigba nana nuwo miena, eye abo nana nukuwo dzenae la, nenema Afetò Yehowa ana dzòdzòenyenye kple kafukafu namie le dukòwo katã ñku mee.

Zion fe ñutikòkòe, si a va ne.

62. Nyemazi dodo o le Zion ta, eye le Jerusalem ta nyemagbò de eme o, vasede esime efe dzòdzòenyenye nado abe kekeli ene, eye efe xòname nabi abe akakati ene. 2 Dukòwo akpò wò dzòdzòenyenye, fiawo katã akpò wò ñutikòkòe, eye woayo ñkò yeye, si Yehowa fe nu agblò la, na wò. 3 Ànye atsyò fiakuku le Yehowa si me kple fia fe tablanu le wò Mawu si me. 4 Womagayo wò azò be „amesi wogbe“ o, eye womagayo wò anyigba be „afedo“

o: ke boŋ woayo wò be ^a „mekpò dzidzo le enu“¹. eye woayo wò anyigba be „srõnyõnu“²: elabena Yehowa akpò dzidzo le ñuwò. eye wòade wò anyigba wòazu srõa. 5 Alesi ðekakpui ðea ðetugbii la. nenema dziwòwiwo ađe wòde: alesi ñugbetòsrõ kpò dzidzo le ñugbetò ñui la. nenema wò Mawu akpò dzidzo le ñuwòde.^f

6 Yerusalem. međo dzòlawa wò gliwo dzi. amesiwo mazi ðođoe ñkeke blibo kple zā blibo o. Mi amesiwo ðoa ñku nu zibi na Yehowa. migagbo ðe eme o!^g 7 Mi-đee toe. vasede esime wòado Yerusalem te. eye wòatsòe awò kafu-kafu le anyigba dzi. 8 Yehowa ta efe nudusi kple efe ala sesè: Nye-magatsò wò bli na wò futòwo woadu azò o. eye du bubu me tòwo magano wò wein. si ñu nèku kutri ðo-la, azò o:ⁱ 9 ke boŋ amesiwo xa nuku la. woawoe ađui. eye woakafu Yehowa. eye amesiwo xa nu la. woawoe anoe le nye xòxònu kòkòewo.

10 Mito agboawo me yi. mito wo me yi! Midzra mò dzi ðo na dukò la: mido mò, mido mò: mi-ðe kpewo ða. miko aflaga dzi na dukòwo! 11 Kpò ða. Yehowa na wosee le anyigba fe mlòenu ke: “Migblò na Zion-nyõnuvi be: Kpò ða. wò xòname gbòna. kpò ða. efe ñfetu kpe ðe enu. eye efe ðo dze engò. 12 Woayo wo be „dukò kòkòe“⁷. „Yehowa fe amesiwo wode“: ke wò la. woayo wò be „du. si fe nya wodina“⁸. „du. si womagblè ði o.“

Afeto la tu afo efe futòwo dzi.

63. Amekae nye esi tso Edom gbòna. eye wòle awu dziwo me tso Bozra. amesi tso efe awuwo ðo atsyòe. eye wòle yi-yim le efe ñusè geđe la me? Nyeeye nye amesi foa nu ðe etefe. eye xòname bò ðe asinye. 2 Nukanuti wò awuwo biā. eye wò avòwo le abe weinflāla tò ene?⁹ 3 Nye ðeđee fanya wein kple afo. eye dukòwo ðometò ðeke mekpe ðe ñunye o. Ale menyā avuzi le wo dzi le nye ðòmedzoe me. eye mefanya wo le nye dziku me. eye woje vu hlē ðe nye awuwo ñu. eye nye avòwo katā me gblè.¹⁰

o Hos. 2, 21.
 b 13, 9; 34, 8; 61, 2.
 d 59, 18.
 e 51, 17.
 f Zef. 3, 17.
 g 52, 8.
 h Mo. V. 32, 5, 2.
 i 65, 21, 22.
 k Mo. II. 23, 14, 15.
 l 57, 14.
 m Zax. 9, 9.
 n Mo. II. 14, 30.
 p 40, 10; Nyad. 22, 12.
 q 35, 10.
 r 42, 1, 2.
 s Nyad. 19, 15.
 t Mo. V. 32, 6.
 u Nyad. 14, 20; Yeel 4, 13.

4 Elabena međo nye hlõbiagbe ðe ta me. eye nye xòname fe fe la ðo.^b 5 Eye metsa ñku. ke amea ðeke mexò nam o. eye nye mo wò yaa be. xòname tò ðeke meli o: tete nye abò xò nam. eye nye dziku kpe ðe ñunye.^d 6 Mefanya dukòwo le nye ðòmedzoe me. “meto wo nyanyanya le nye dziku me. eye mena woje vu dudu ðe anyigba.

7 Makafu Yehowa fe amenuveve kple Yehowa fe ñkòxòxò le nusiwo katā Yehowa wò na mí la nu kpakple efe ðòmenyo gbogbo, siwo wòwo na Israel fe afe la le efe nublanuikpòkpò kple efe amenuveve geđe la nu. 8 Egblo be: Vavā. nye dukò wonye. ^hvi. siwo madaa alakpa o la wonye, eye wòzu xòname tò na wo. 9 Esi wòxaxa wo ðo hā la. hiā ðeke menò anyi o. elabena ðòdòla. si me wò ðea eđokui fiana lena la. xò na wo: eđe wo le efe lólò kple efe tufafa ta. eye wòkò wo hetsò wo le blema ñkekewo katā me. 10 Ke woawo dze aglā ðe enu. eye wo ðo dziku na efe gbògbò kòkòe la: tete wòtrò zu futò na wo. eye eya ñuto wò avu kpli wo. 11 Tete efe dukò la ðo ñku Mose dzi le blema ñkekewo me be: Afika amesi kplò wo tso ^aatsiaju hekpe ðe efe lāha fe kplòla ñu la le? Afika amesi na efe gbògbò kòkòe no wo dome la le? 12 Amesi na efe atsyòdabò tso Mose fe nudusi dzi. eye wò mā tsi la me ðe eve le wo ñgò. be wòade ñkò mavò eđokui ñu? 13 Eya amesi na woto tò gòme womekli nu o. abe alesi sòa toa gbegbee ene? 14 Yehowa fe gbògbò kplò wo yi gbòdemefe. abe alesi lā yia bali me ene. Ale nèkplò wò dukò la. be nade ñkò gā ðokuiwò ñu.

Gbedododa hena ðede.

15 **Do** ñku ða tso dzifo. eye na-kpò nu tso wò ñofe kòkòe nyo la me! Afika wò ñuavā kple wò nutsuwòwòwo le? Wò ðòmetòtrò kple nublanuikpòkpò ðe megbe le ñunye. 16 Wòe nye mía fofò. elabena Abraham menya mí o. eye Israel medze si mí o. Wò Yehowa “enye mía fofò. eye ñkòwòe nye „mía ðela“ tso gbàdegbè ke. 17 Yehowa. nukanuti nēna miele

tatram tso wò m̀wò dzi, eye ǹesè míafe ta me, be míevò wò o? Gatrò va le wò dola kple wò domenyinyi je toawo ta! 18 Xeyiyi v̄eaa de ko wò to kòkòe la ǹwò si me, tete míafe futòwonyà avuzi le wò kòkòefe la dzi.^a 19 Míezu abe amesiwo dzi mèdu fia d̀o kpò o, kple amesiwo ñu womeyò wò ñkò d̀o kpò o la ene. Oo, esi nahadze dzingoli adi de anyi, eye towo nadzo kpekpekepe le ñkuwò me;

Gbedododa hena dede dziyiyi.

64. abe alesi dzo fiã nakeye, eye dzo nana tsi fiãna wlowlow enee de, ne nade wò ñkò afia dukòwo, eye dukòwo katã nadzo nyanyanya le ñkuwò me, 2 esime ǹewo nu dzingò, siwomiekpò m̀o na o, èdi de anyi, eye towo dzo kpekpekepe le ñkuwò me! 3 Womesee tso blema ke o, eye mede to me na amea deke o, ñkua deke mekpò Mawu bubua deke kpe de ñuwò, si wò alea na amesi le m̀o kpom ǹe o.^g 4 Edo go amesi w̄aa nu dzòdzòe kple dzidzò, kpakple amesiwo doa ñku dziwò le wò m̀wò dzi. Kpò da, èdo domedzoe, eye míezu nuv̀wòwò; míele eme etefe didi, de woagade mia?

5 Mí katã míele abe ame makmakòwo ene, eye míafe dzòdzòenyenyewo katã le abe avò, si fo vu ene; mí katã míeyò abe angba ene, eye míafe vodadawo l̀o mí de nu abe ya ene. 6 Amea deke meli, si yaa wò ñkò, eye wòtsona be, yeaku de ñuwò o; elabena èyla wò ñku me de mí, eye ǹena nu ti kò na mí de míafe vodadawo me. 7 Azò Yehowa, míafa fofoǹyene: miawola, tsu mfenye, eye wòe nye mía mèla, wò asinudòwòwò mí katã mfenye. 8 Yehowa, megado d̀omedzoe akpa o, eye megado ñu vodada daa o! Kpò da, trò kò de afi, wò dukò mí katã mfenye! 9 Wò du kòkòewo zu gbegbe, Zion zu gbegbe, eye Yerusalem tsi anyi afedoe.^o 10 Dzo fiã míafe afe kòkòe nyo, si me mía fofowo kafu wò le, eye míafe nu veviwo katã gblè. 11 Yehowa, de àlè d̀okuiwò le nu-

siawo katã me, àzi kpi, eye nate mí de anyi wòatso mea?

Afeto je gudodo: Tr̄subolawo kple Israel susɔea xoxo.

65. Mele nyanya na amesiwo media nye m̀o o, eye mele kpòkpò na amesiwo mediam o; megblo na dukò, si meyoa nye ñkò o la be: Nyee nye esi, nyee nye esi!^b 2 ^dMeke nye abò me ñekeke blibo la d̀o de dukò sèto, si le m̀o bada dzi hedze ^eeya ñuto je susuwo yome la. 3 Amesiwo le dziku dom nam le ñkunya me daa, wosaa vò le abòwo me, eye wodoo dzudzo le anyikpewo dzi; 4 amesiwo bobò naa yodowo me, eye wotsia tefe yayl̀ewo dona, amesiwo qua/halà, eye detsi nyo ñu le wofo kutuwo me; 5 amesiwo le gbògbòm be: Nò adzoge, megaka asi ñunya o, mava wò wò kòkòe la, amesiawoe nye dzudzo le nye ñoti me kple dzo, si abi nu ñekeke blibo la. 6 Kpò da, me ñlòe di de ñkunya me, nyemazi kpi o, negbe deko mado etefe hafi, mado etefe de wofo ako me; 7 Yehowa be: Madzidze míafe nuv̀wòwo de ako me na mi gbã, míafe vodadawo kple mia fofowo je vodadawo siaa, amesiwo do dzudzo le towo dzi, eye wofo alòme le ñunya le togbawo dzi. 8 Ale Yehowa gblò esi: Alesi ne wokpò tsi le weintsetse me wogblona be: Migagblèe o, elabena yayra le eme la, nenemae mawò, eye anyemagblè wo katã o, le ñnye dolawo ta; 9 eye mana fome nado tso Yakob me, eye nye towo je domenyila natso Yuda me; nye ame tiatiawo anyi edome, eye nye dolawo anò afima. 10 Saron azu al̀ewo je gbedufe, eye ^hAxorbalime la azu nyiwo je akotsyofe hena nye dukò, si biaa tanye sena la.

Tohehe na dukò dzeanyi la.

11 Ke miawo, esi miegb̀lè Yehowa di, eye mieng̀lò nye to kòkòe la be, miedò kpl̄l̄ na aklama, eye mioku aha tre banaa na dzògbe la, 12 eyata mado yi da de mia ñu, eye mí katã miado d̀ogòe woawu, elabena ⁱmeyò mí, mieto o, mefo nu, miesee o, miawò nusi

^a Ps. 78, 1.

^b Ro. 10, 20.
^d Lod. 1, 24.

^e Yer. 2, 17.

^f 66, 17; Mo. III, 11, 7.

^g Kor. I. 2, 9.

^h 6, 13.

ⁱ Mo. I. 18, 26.

^k 63, 16.

^l 45, 9.

ⁿ Yos. 7, 26.

^o Ps. 74, 7; 79, 1.

^p kp. 2; 66, 4.

nye v̄o le nkunye me, eye miatia nusi medze n̄unye o la.

13 Eyata ale Afeto Yehowa gblo esi: Kp̄o da, nye d̄olawo adu nu, ke miawo la, d̄o awu mi; kp̄o da, nye d̄olawo ʼano nu, ke miawo la, tsiko awu mi; kp̄o da, nye d̄olawo akp̄o dzidzo, ke miawo la, nu akpe mi. 14 Kp̄o da, nye d̄olawo atso aseye le dzi fe dzidzokp̄okp̄o ta, ke miawo la, miado ʼli le dzi fe vevesese ta, eye miafa avile gbogbo fe tetedeenyi ta. 15 Eye miagbl̄e miafe n̄ko di na nye ame tiatiawo woatso ado diɲi be: „Ale Yehowa nawu w̄o!” Ke aȳo ʼn̄ko yeye na efe d̄olawo ya, 16 ale be amesi ayra edokui le anyigba dzi la, atso Mawu nyatefeto la ayra edokui, eye amesi at̄a nu le anyigba dzi la, ʼat̄a Mawu nyatefeto la, elabena n̄ku dzo le gbadegebe xaxawo dzi, elabena woɣla de nye n̄kuwo.

Dzi fo kple anyigba yeye.

17 Elabena kp̄o da, mawo dzifo yeye kple anyigba yeye, eye womagado n̄ku tsat̄owo dzi, alo woava ame fe ta me o;^h 18 ke boɲ miakp̄o dzidzo, eye miatso aseye daa le nusi mawo la n̄uti, elabena kp̄o da, mawo Yerusalem hena aseyetso, eye efe duko la hena dzidzokp̄okp̄o.^k 19 Matso aseye de Yerusalem nu, eye makp̄o dzidzo de nye duko nu, eye womagase avifagbe kple konyifagbe le eme azo o.ⁱ 20 Devi, si x̄o n̄keke vee alo ameḡa dedi, si fe n̄kekewo mede keɲ o la, magano afima o; elabena amesi x̄o fe alafa hafi ku la, devie, eye nuv̄ow̄ola, si x̄o fe alafa la, fifode ava edzi.^o 21 Woawo x̄o ano eme, eye woade weingble adu eme kutsetse.^p 22 ʼWomat̄u x̄o ame bubu n̄ano eme o, eye womaf̄a nu ame bubu nadu o; elabena nye duko atsi, abe alesi ati tsinae ene, eye nye ame tiatiawo adu woawo n̄uto fe asinud̄ow̄ow̄o. 23 Womadze agbagba dzodzro o, eye womadzi dzikudziku o; elabena Yehowa fe ame yayrawo fe fome wonye, eye wo viwo le wo nu. 24 Eye woava me be, mat̄o, hafi woava yom, eye ne wogale nuf̄ofo dzi la, masee.^d 25. ʼAmeḡaxi kple al̄evi woadu

gbe le wo n̄ewo gb̄o, dzata adu gbe abe nyi ene, eye da fe nuɲudu anye kew̄o. Womawo v̄oa deke o, eye womahe gbeɣl̄e ava nye to k̄ok̄oe blibo la dzi o, Yehowa ye gbloe!

Didriw̄ola fe tohehe.

66. Ale Yehowa gblo esi: ʼDzi-fo enye nye fiazikpui, eye anyigba enye nye af̄ododzinu. X̄o ka fomevie miebe, yewoatu nam, eye te fe ka anye nye gb̄o-deme fe? 2 Yehowa be: Nye asie wo nusiawo kat̄a, ale be nusiawo kat̄a li. Ke ʼmel̄e n̄ku de amesiawo nu: de hīat̄owo kple amesiwo fe gbogbo wote de anyi, eye wov̄oa nye nyawo la nu. 3 Amesi wu nyitsu la, so /kple amesi wu ame, amesi tso al̄evi sa v̄oe la, so kple amesi tro ko le av̄u nu, amesi sa nuɲuv̄o la, so kple amesi tso havu sa v̄oe, amesi do dzudzo v̄eev̄e la, so kple amesi kafua tr̄owo. Alesi amesiawo tiaa woawo n̄uto fe m̄o, eye wofe luvo kp̄oa dzidzo le wofe n̄unȳonuw̄o nu la, 4 nenema nye h̄a makp̄o dzidzo le n̄utases̄e le wo nu n̄uti, eye mahe nusi dzia n̄o na wo la, ava wo dzi; elabena ʼmeyo ame, ke amea deke meto o, mefo nu, ke womesee o, wowo nusi nye v̄o le nkunye me, eye wotia nusi medze n̄unye o.

Yerusalem yeye fe xoxo kple alesi w̄okaka de tr̄osobolawo kat̄a dome.

5 Mi amesiwo v̄oa Yehowa fe nya la, mise efe nya la! Mia no-vi, siwo l̄e fu mi, eye ʼwonȳa mi da le nye n̄ko ta hele gbogbl̄om be: „Yehowa nede bubu edokui nu, ne miakp̄o miafe dzidzo” la, n̄ukpe al̄e wo. 6 How̄ow̄o fe didi tso dua me, gbe tso gbex̄o me, Yehowa, amesi ado etefe na efe futwo la fe gbe ye! 7 Woadzi vi, hafi woava l̄e ku, woadzi n̄utsuvi, hafi fu nava du wo. 8 Ame-ka se esia t̄ogbe kp̄o, eye ameka kp̄o esia t̄ogbe kp̄o? De anyigbaa de adzo gbe deka, eye de woadzi duk̄oa de zi deka? Hafi Zion ya l̄e ku, eye wodzi viawo zi deka. 9 Yehowa be: Nye amesi uua vididzo nu, de mana be, womadzi vi oa? W̄o Mawu be: Nye amesi na wozia vi, de maxe m̄oa?^u

a 55, 1.

b Fia. I, 8, 27; Do. 7, 49; 17, 24.

d 57, 15.

e 62, 2.

f Mo. III, 17, 4.

g 19, 18; Yer. 4, 2; 12, 16.

h 66, 22; Pet. II, 3, 13; Nyad. 21, 1.

i 65, 12.

k 35, 10.

l 25, 8.

n Lu. 8, 22.

o Zax. 8, 4.

p 62, 8.
r Mo. V, 28, 30.

s 30, 19; 56, 8.
t 11, 6-9.
u 37, 3.

10 Mikpɔ dzidzɔ kple Yerusalem, eye mitso aseye de ɛɛɛ, mi amesiwo katã lãa efe nya! Mitso aseye kpilii le dzidzɔ me, mi amesiwo katã xaa nu le ɛɛɛ!^a 11 Ne miano efe akɔfafa fe no, wɔdɔi kɔ na mi, eye miakplɔ efe atsɔyɔdodo fe nu gbogboawo hlɔhlohlo, miafe dzi nagbɔ de eme. 12 Elabena ale Yehowa gblɔ esi: Kpɔ ɔa, matɔ putifafa de ɛɛɛ abe tɔsisi ene kple dukɔwo fe ɛɛɛkɔkɔe de ɛɛɛ abe tɔɔu, si gba go ene, be miano no, woatsɔ mi de axada me, eye woalɛ mi de akɔ dzaa.^d 13 Alesi ɛɛɛtsua de dada fa akɔ ne la, nenema mafa akɔ na mii, eye miafe akɔ afa le Yerusalem ɛɛɛ. 14 Miakpɔe, miafe dzi akpɔ dzidzɔ, eye miafe fuwo amie abe gbe ene, Yehowa fe asi aɔe edokui afia de efe dɔlawo ɛɛɛ, eye wɔdɔi dziku de efe futɔwo ɛɛɛ.

15 Elabena kpɔ ɔa, Yehowa gbɔna le dzo me, eye efe tasiadamwo le abe ahomene, ne wɔdɔi etefe le efe dɔmedzoe fe dziku me, eye wɔdɔi le dzofade me.^h 16 Elabena dzo kple yi Yehowa atsɔ adɔɔ tɔnu ɛɛɛlɔwɔ katãe, eye Yehowa fe ame wuwuwo asɔ gbɔ. 17 Yehowa be: Amesiwo wɔa wo dɔkui kɔkɔe, eye wokɔa wo dɔkui ɛɛɛ hena trɔkpɔwo, eye wokplɔa ame deka ɔo le dome, amesiwo ɔɔua halã, nu nyɔnuwo kple afiwo la, wo katã nu ayi.

18 Ke nye la, menya wofe nu-

^a Ps. 122, 6.

^b Mat. 28, 18.

^d 60, 4.

^e 60, 3-7.

^f 61, 6.

^g 65, 17.

^h Nyad. 19, 11 v. 15.

ⁱ 65, 4. 5.

^k Mar. 9, 44.

wɔwɔwo kple tamedodowo. Azã su, be woafɔ dukɔwo katã kple adewo nu fu, eye woava akpɔ nye ɛɛɛkɔkɔe la. 19 Mawɔ dzesi de wo ɛɛɛ, eye maɔo ame sisiwo ɔa tso wo dome de dukɔwo, de Tarsis, Pul kple Lud, amesiwo nye aɛɛtrɔdalawo, de Tubal kple Yawan kpakple de didife fukpɔwo, amesiwo mese ɛɛɛkɔkɔe o la gbɔ, eye woade gbe fã nye ɛɛɛkɔkɔe le dukɔwo dome;^b 20 ne woakplɔ mia nɔviwo katã tso dukɔwo katã dome adɔ sɔwo dzi kple tasiadam kple apakawo me kple tedzisɔwo kple kposɔwo dzi abe nuduvɔsa ene na Yehowa ahava Yerusalem le nye to kɔkɔe la dzi, abe alesi Israel-viwo tɔɔa nuduvɔsa dea nu dzadzɔwo me vaa Yehowa fe mee ene, Yehowa ye gblɔe!^c 21 Yehowa be: Matsɔ wo dometɔa de-wo hã awɔ /nunlawo kple Lewi-viwoe! 22 Yehowa be: Alesi ɔɔzi-fo yeye kple anyigba yeye, si wɔ ge mala la, anɔ anyi le ɛɛɛkɔkɔe mee la, nenema ke miafe fome kple miafe ɛɛɛ anɔ anyi tegbee. 23 Eye wɔava me, ne dzinu yeye sia dzinu yeye kple dzudzɔgbe sia dzudzɔgbe ɔo la, ɛɛɛlɔwɔ katã ava adɔ gbe ɔa le ɛɛɛkɔkɔe me, Yehowa ye gblɔe! 24 Eye woado ayi, be woakpɔ amesiwo dze go dem la fe kukuwo; elabena wofe ɛɛɛnyɛwo maku o, wofe dzo matsi o, eye woanye ɛɛɛnyɔ la ɛɛɛlɔwɔ katã.

YEREMYA FE AGBALĒ.

Wɔdɔi Yeremya nyagblɔlae.

1 Xilkiya, amesiwo tso nunlawo dome le Anatot le Benyaminyigba dzi la fe vi Yeremya fe nyawo enye si; 2 eya gbɔ Yehowa fe gbe va le Yuda-fia Yosiya, Amon vi ɛɛɛli le efe fiadudu fe fe wuietɔlia me;^o 3 emegbe le Yuda-fia Yoyakim, Yosiya vi ɛɛɛli dasede Yuda-fia Zedekiya, Yosiya vi fe fe wuidekelia fe nuwuwu, vasede esime wɔdɔi aboyo Yerusalem le dzinu atɔlia me.^p

ⁱ Yes. 48, 1; Gal. 1, 15.

ⁿ Mo. II. 3, 11; Yes. 6, 5-8.
^o Fla. II. 21, 24.

^p Fla. II. 23, 34; 24, 17; 25, 2. 8.

4 Eye Yehowa fe gbe va gbɔnye be: 5 Hafi mava mɛ wɔ de ɔo me la, menya wɔ, mekɔ nuwɔ, hafi nɛdo tso ɔo me, eye metsɔ wɔ ɔo nyagblɔdila le dukɔwo.^l 6 Eye megblɔ bena: Oo, Afɛto Yehowa, kpɔ ɔa, ɛɛɛnyemate ɛɛɛ afo nu o, elabena nyemetsi o. 7 Yehowa gblɔ nam bena: Megano gbɔgblɔm be, yemetsi o, ke bon afisiafi, si mado wɔ ɔo la, nayi, eye gbe, siwo katã made asiwo la, nagblɔe. 8 Megavɔ wo o, ela-

bena meli kpili wò, be made wò, Yehowa ye gblœ! 9 Eye Yehowa do efe asi ða hetò nu nam, eye Yehowa gblò nam bena: Kpò ða, "metsò nye nyawo le nuwò dem. 10 Kpò ða, metsò wò ðo dukòwo kple fiadufewo nu, nalà nu, eye nagbà nu, natsrò nu, eye nagblè nu, natso afe, eye nafà nu!^b

11 Eye Yehowa fe gbe va gbonye bena: Yeremya, nuka kpòm nèle? Meðo ñu bena: Adatsigoti kpòm mele. 12 Yehowa gblò nam bena: Ekpœ de etefe; elabena manò 'ñute de nye nya ñu, ne mawœ ade goe. 13 Eye Yehowa fe gbe va gbonye zi ewelia bena: Nuka kpòm nèle? Meðo ñu bena: Mele ze, si le fiefiem la kpòm, wòtrò ñgò dze anyiehe. 14 Eye Yehowa gblò nam bena: Dzogbevœ atso anyiehe gome afo de anyigba la dzinlawo katà dzi. 15 Yehowa be: Kpò ða, mayò fiadufewo fe fomeawo katà tso anyiehe, ne wo dometò desiadè nava ali zikpui anyi de Yerusalem-gbowo nu, de efe gliwo katà ñu kple de Yuda-duwo katà ñu. 16 Eye madrò wònu kpili wo le wofe wòdì-wòwòwo katà ta, le esi wogblèmi ði, eye wòdò dzudzo na mawu tutòwo, eye wode ta agu na wofe asinudòwòwòwo ñuti. 17 Ke wò la, bla ali dzi, eye tso nadagblò nya, siwo katà made asiwò la, na wo. Womegadzi ño na wò o, ne mágana ño nadzi wò le wo ñku me o. 18 Kpò ða, nyea matsò wò awò du sesè, gasòti kple akoblìgli egbea de anyigba blibo la nu, de Yuda-fiawo, efe amegãwo, efe nunolawo kple dukò hahoo la ñuti.⁷ 19 Woawò avu kpili wò, ke woado kpoe, elabena meli kpili wò, be made wò, Yehowa ye gblœ!

Israel fe akpèmadamada kpte tohehe ne.

2. Eye Yehowa fe gbe va gbonye bena: 2 Yi ðade gbe fã de Yerusalem fe to me bena: Ale Yehowa gblò esi: Meðo ñu wò ðetugbime ðomenyo kple wò ñugbetònyenye fe lolò na wò, esime nèklòm ðo to gbèdaðafò, to anyigba, si dzi womefãa nu ðo o. 3 Yehowa be: Israel le kòkòe na Yehowa, efe agblemenu gbàtòwo

wonye; amesiwo katà ðui la, kpœ de enu; dzogbevœ va wo dzi!

4 Mi Yakob fe afe kple Israel fe afe fe fomeawo katà, mise Yehowa fe nya! 5 Ale Yehowa gblò esi: Nu manyo ka mia fofowo kpò le ñunye, be wode megebe le ñunye, eye wodze ya nuwo yome hezu toflokò?^d 6 Eye womegblò be: Afika Yehowa, amesi kpò mí tso Egipte-nyigba dzi la le hà o; eya amesi kpò mí to gbe dzi, to kudidinyigba kple blukò tsiditsidi fe anyigba dzi, to anyigba, si dzi amea ðeke metona o, afisi amegbetò ðeke mele o la dzi. 7 Eye mekpò mí va anyigba wònu dzi, be miadù efe kutsetsewo kple efe nu nyuiwo; ke miawo mieva hedo gu nye anyigba la, eye mietsò nye domenyinu la wò ñunyonui. 8 Nunolawo megblò be: Afika Yehowa le hà o. Amesiwo si me se la le la, menyam o, eye làkpòlviwo dze aglã de ñunye, nya-gblòdilawo gblò nya ði le Baal fe ñkò me, eye wodze nusiwo mele ðeke me o la yome. 9 Yehowa be: Eyata magawò dzre kpili mi, eye mawò dzre kple mia viwo fe viwo. 10 Miyi Kititòwo fe fukpòwo dzi, eye mikpò nu; midò ame de Kedar, eye midò ñku anyi nyuie, ne miakpò be, esia tógbe dzo kpò mahã? 11 De dukò de ðo li efe mawuwoa? Ewò wònye menyè Mawu wonye o hafi. Ke nye dukò ya tso efe 'ñutikòkòe ðo li nusi mele ðeke me o lae. 12 Yehowa be: Dzifowo, miafe nu neku le esia ta, miafe làme neble fu, eye miafe mo newò yaa. 13 Elabena nye dukò wò wò fomevi eve: wogblè nye, amesi nye 'tsi gbagbe vudo la ði, be woadè tsido na woawo ñutò ðokui, tsido, siwo gome ño, tsi mate ñu anò wo me o. 14 Kluvie nye Israel loo alo afeviea? Nukanjuti wòtrò zu aboyome? 15 Dzatawo xlò de enu, eye wode gbe; wowò efe anyigba wòzu gbege, wogbã efe du wòzu afedo. 16 'Nof-viwo kple Taxpanes-viwo hà woadu gbe le wò dzodome. 17 'Ðe esia medzò de dziwò, le esi nèglèlè Yehowa, wò Mawu ði le 'yeyi, si me wònye kplòwòla le mótà la ñuti oa? 18 Azo nya ka le mia kple Egipte-

a Mo. V, 18, 18.

b 18, 7-10.
d Mi. 6, 3-5.

c 31, 28.

f Ro. 1, 23.

g 15, 20; Xez 3, 8, 9.
h 17, 13; Ps. 36, 10.

i 44, 1.

k Hos. 13, 9.

mō dome, be nađano Nil me tsi? Eye nya ka le mia kple Asur-mō dome, be nađano Frat me tsi? 19 Wō vōđinyenye aka mo na wō, eye wō godzedze ahe to na wō, ne nadze sii, eye nakpō, alesi wō-vōđii, eye wōvenae be, nēgblē Yehowa. wō Mawu la di, eye vōvōa deke mele nūnye na wō o, Afeto Yehowa Zebaot ye gblōe!

20 Elabena tso gbađegbe ke nē-
 ŋe wō kōkuti, eye nētso wō kawo
 gblō bēna, yemasubō o. Elabena
 ēnye ahasitō mlō btoḡbe kōkōwo
 katā dzi kple ati damawo katā
 gōme. 21 Weinka nyuitō tso ka
 vavātōwo dome nēnye metsō do,
 ke aleke wō nētso zu uuka je
 alōwo nam? 22 Afeto Yehowa
 be: Ne ēle ađitsi lem, eye nēle
 adzalē gedē ŋu dō wōm hā, wō
 vodadawo nye difofo le ŋkūnye
 me. 23 Aleke nagblō be, yeme-
 gblē ye dōkui ŋu o, yemedze Baal
 yome o? Lē ŋku de wō azōlime
 ŋu le bali la me, eye nadze si nusi
 nēwō la, kposōnō didu, si le tsa
 glāla tsam le efe mō dzi la, nē-
 nye. 24 Gbetedzinō, si gbeḡbe
 mā, eye wōle gbōḡbōm fuxefuxe
 de efe luwō je nudzodro ŋuti la,
 ameka ate ŋu axe mō na efe asi-
 yoyō? Amesiwo katā be, yewoa-
 dii la, womadze agbagbaa deke
 o, ne efe dzinu nya dō dzi ko la,
 woakpōe. 25 Kpō wō afo dzi, be
 magatsi fefle o, kple wō ve me dzi,
 be tsikō magawui o! Ke wō la,
 ēle gbōḡblōm be: Dzodzroe, kpao!
 Elabena melō amedzrowo, eye
 woawo yome madze. 26 Alesi ne
 asi tu fiafi ŋu kpens la, nenema
 ŋu akpe Israel je afe la hekpe de
 wofe fiawo, amegāwo, nonolawo
 kple nyagblōdilawo ŋu, 27 ame-
 siwo le gbōḡblōm na ati be: Wōe
 nye mia fofō, eye na kpe be: Wōe
 dzi mi. Elabena wotrō vume dem,
 eye menye ŋku me o; ke wole
 gbōḡblōm le wofe hiāyi be: Tso
 nade mi! 28 Ke afika wō mawu,
 siwo nēwō na dōkuiwō la le? Woa-
 wo netso kpō, be woate ŋu ađe
 wō le wō hiāyi la hā? Yuda, ela-
 bena alesi wō duwo sō gbōe la,
 nenema wō mawuwo sō gbōe!

29 Yehowa be: Nukanuti miele
 dzre wōm kplim? Mi katā mieto
 vo de ŋūnye. 30 Yakatsyo mefo

^a Yes. 1, 5.

^b 3, 6; Yes. 37, 5;
 Xez. 8, 13.

^d Yes. 5, 1-4.

^e Yes. 43, 26.

^f Mo. V. 24, 1-11.

^g Dcn. 10, 14.

^h 11, 13.

mia viwo, ^awodo toku tohehe la.
 Miafe yi du miafe nyagblōdilawo
 abe dzata vuvunu ene. 31 Oo, dzi-
 dzime ka miehenye! Milē ŋku de
 Yehowa je nya ŋu. Gbeḡbe me-
 nye na Israel loo, alo anyigba do-
 bluko tsiditsidia? Nukanuti nye
 dukō le gbōḡblōm be: Miele tsa
 glāla tsam, eye miagava gbōwō
 o? 32 De detugri anḡo efe atsyō-
 dōdō be, eye ŋugbetō anḡo efe
 alidziblanu bea? Ke nye dukō
 ŋlōm be, ŋkekeawo mele xexlē
 me o. 33 Aleke nēle ami dem de
 wō zōzōme ŋu, be nati ahasiwo-
 wō yome? Eyata wō zōzōme mā
 wō de vōđiwōwo ŋu. 34 Ame mađi-
 fō dahewo je ou hā le wō avō
 toga. Menye fifife mekpō wō le
 o, ke boḡ le teḡe siawo katā. 35
 Ke wō la ēḡblō be, yemedi fō o,
 efe dōmedzōe fa de ye ŋu vavā!
 Kpō ḡa, ^cmia kpli wō miadi vōnu,
 le esi nēḡblō be, yemewo nūvō
 o la ta. 36 Nukanuti nēwō kaba,
 be natrō wō azōlime? Du akpe
 wō de Egipte hā ŋu, abe alesi ŋu
 kpe wō de Asur ŋui ene. 37 Ađzo
 tso afima, eye nakpla asi ta. Ela-
 bena Yehowa gbe amesiwo ŋu
 nēle dzi dom dō la, eye madze
 edzi na mia kpli wo o.

Dzimetro didi tso dukō la gbo.

3 Eye wōḡblō nam bēna: Ne
 /nūtsua de gbe srōa, eye wōyi
 ḡade nūtsu bubu la, de wōaga-
 gbugbō ayi nyōnu la gbōa? De
 magblē kō dō na anyigba ma oa?
 Yehowa be: Ke wō la ēwō ama-
 tre kple ahasitōwo tso, hafi nēbe,
 yeatrō de ŋūnye? 2 Fō kō dzi
 de to feflewo ŋu, eye nakpō nu!
 Afikae womehede asi ŋuwō le o?
 Ede xa de mō to na wo abe Ara-
 biatōwo le gbe dzi ene, eye nētso
 wō ahasiwowo kple vōđiwōwo do
 gu anyigba la. 3 Woklo tsidzadza,
 eye keletsī hā medza o. Ke wō
 la, gbolo je mo li na wō, eye ŋu
 gbe wō kpeḡpe. 4 Azō de mēde
 asim yoyō me be, ye fofō kple
 yefe dekapuime xōlōe menye
 oa? 5 De wōado dziku daa, eye
 wōalē ame de dō me tegbeea?
 Kpō ḡa, alea nēḡblō, ke mēdo
 kpō vōwōwo o.

6 Eye Yehowa gblō nam le fia
 Yosiya ŋoli bēna: Ekpō nusi Is-

rael dzeaglā la wɔa? Eyi ^ato kɔ-
kɔwo katā dzi kple ati damawo
gɔme, eye wòwɔ ahasi le afima.
7 Eye nyea mebu be, esi wòwɔ
nusiawo katā mege la, atrɔ de
nunyɛ, gake metrɔ de nunyɛ o,
eye nɔvianyɔnu Yuda dzego la
kpɔe. 8 Eye esi wòkpɔ be, me-
gbe Israel dzeaglā la le efe
ahasiwɔwɔ ta, eye mena srɔgbe-
gbalēē hā la, nɔvianyɔnu Yuda
dzego la mevɔ o, ke boŋ eya hā
yi dawɔ ahasi. 9 Eye wòwa me
be, wotsɔ woƒe ahasiwɔwɔ fe ho-
wɔwɔ gblē kɔ dɔ na anyigba la,
eye wòwɔ ahasi kple kpe kpakple
ati. 10 Ke to esiawo katā gbɔ
hā nɔvianyɔnu Yuda dzego la me-
trɔ de nunyɛ kple efe dzi blibo
o, ke boŋ ewɔ alakpanu, Yehowa
ye gblɔe!

Mawu fe amenuveve nugbedodo.

11 Tete Yehowa gblɔ nam be-
na: Israel dzeaglā la tɔ dzo wu
Yuda dzego la tɔ. 12 Yi naɖaɖe
gbe fā nya siawo do de anyiehe
gome bena: Israel dzeaglā, ale
Yehowa gblɔ esi: Gatrɔ, nyemaɖo
adā de mia ŋu o, elabena hame-
lɔla menye, eye nyemalé nya de
dɔ me tegbee o, Yehowa ye gblɔe.
13 Yehowa be: Dze si wò voda-
da, elabena èto vo de Yehowa, wò
Mawu ŋu, eye nɛtsa tsa glāla yi
mawu tutɔwo gbɔ le ati damawo
katā gɔme, eye miegbe nye gbe
sese. 14 Yehowa be: Mi vi dzea-
glāwo, migatrɔ va, elabena nyee
nye mia srɔ, eye made hame deka
tso du me kple ame efe tso jome
me ahakplɔ mi ava Zion; 15 eye
mana kplɔlawo mi de nye dzi nu,
ne woatsɔ nunya kple gomesese
akplɔ mi.⁹ 16 Yehowa be: Ava
me be, ne miekeke ta, eye mie-
dzi de anyigba dzi le nkeke ma-
wo me la, womagagblɔ azo be:
„Yehowa fe nubladaka“ o, ma-
gava ame fe ta me o, eye woma-
gado ŋui o, womagabia eta ase
o, eye womagakpɔe o. 17 Le yɛ-
mayi la woayɔ Yerusalema be, „Ye-
howa fe fiazikpui“, eye dukɔwo
katā afo takpli de afima le Yeh-
owa fe ŋko, si le Yerusalema la ta,
eye womagazɔ le woƒe dzi vɔɖi-
wo fe tamesesé nu o.

18 Le yɛmayi la Yuda fe afe
ayi Israel fe afe gbɔ, eye woafɔ

a 2, 20.

b Yes. 11, 11-13.

d kp. 4.
e Fil. 11, 17, 18,
19.

f Xez. 23, 2-11.

g Hos. 6, 1.

h Ps 103, 8, 5.

i Hos. 2, 21.

k Yes. 6, 13.

l 12, 16; Yes. 65,
16.

n 23, 4.

o Hos. 10, 12.

p 9, 25; Mo. V,
10, 16.

r Yes. 2, 2-4.

s Yes. 65, 2.

takpli tso anyiehe-nyigba dzi ayi
anyigba, si metsɔ na mia fofowo,
ne wòanye domenyinu la dzi.^b
19 Megblɔ be: Matsɔ wò ado vi-
nɔtsu tefe, eye mana anyigba nyo
la wò, si nye domenyinu vevietɔ
le dukɔwo dome! Mebe: Yɔm be
dye fofɔ, eye megatrɔ le yonye-
me o. 20 Israel fe afe, Yehowa
be: Alesi nyɔnu dzea go tsoa srɔa
gbɔ la, nenema miedze go tso gbɔ-
nyee! 21 Wose yi le to feƒlewo
ta me, Israel-viwo fe avifafa kple
kokofofo, elabena woto mo gɔglɔ
dzi, eye wonlɔ Yehowa, woƒe Ma-
wu la be. 22 Mi vi dzeaglāwo,
migatrɔ va, eye mahaya mi tso
miafe tatrɔwo me! ⁹Kpɔ da, mieva
gbɔwɔ, elabena miedze nye Yehowa,
mia Mawu! 23 Vavā, alakpae nye
togbɛwo kple howɔwo le towo dzi;
vavā, Israel fe xɔname le Yeh-
owa, mia Mawu la gbɔ. 24 Du-
kpenamawuwo du mia fofowo fe
kesinonuwo tso miafe devime ke:
woƒe alēwo kple nyiwo, woƒe ŋu-
tsuviwo kple nyɔnuviwo. 25 Mia-
mlɔ miafe ŋukpe me, eye miafe
vlododo netsyɔ mia dzi; elabena
mia kple mia fofowo mlɛwɔ nuvɔ
de Yehowa, mia Mawu la ŋu tso
miafe devime vasede egbe, eye
miedɔ to Yehowa, mia Mawu la
fe gbe o.

Dzimetrɔ nyagbɔgbɔ.

4 Israel, Yehowa be: Ne èbe,
yeatrɔ la, ekema trɔ de nū-
nye, eye ne ède wò nūnyɔnuwo
ɖa le ŋkunya me la, ekema mā-
gatsa tsa glāla o! 2 Eye ne lèta
Yehowa fe agbe le nyatefe kple
dzɔdzɔenyenyɛ me, eye de etefe
la, ekema dukɔwo atsɔ wò ayra
wo ɖokui, eye woatsɔ wò afo ade-
gbee! 3 Elabena ale Yehowa gblɔ
na Yuda-ŋutsuwo kple Yerusalema
enye si: ⁹Mide agbe yeye, eye
migafā nu de aŋokawo me o. 4 Mi
Yuda-ŋutsuwo kple Yerusalema-
towo, mina ^pwoatso ava na mi na
Yehowa, eye mide miafe dzi fe
boloyiwo ɖa, ne nye dziku ma-
galé dzo gè abe dzo ene, ahabile
miafe nuwɔwo vɔɖiawo ta, eye
amea deke mate ŋu atsii o.

Nyagblɔɖi le Yuda-nyigba gbeɖiɖi quti.

5 Migblɔe fia le Yuda, eye mide
gbe fāe le Yerusalema be: „Miku

kpè le anyigba la dzi!^o Mihe vekati miado yli be: „Mifo takpli, eye mina mfiayi du sesèwo me!“^o 6 Miko aflaga dzi do de Zion! Misi, migato o! ^oElabena mahe dzogbevõe kple tsotsrõ gã tso anyiehe vs. 7 Dzata do tso avegoe me, dukowo gblèla tso, eye wòho tso enafe, be woatsõ wò anyigba awò gbegee, eye wòagblè wò duwo woazu afedo. 8 Le esia ta mita akpanya, mifa konyi, eye mifa avi, elabena Yehowa je dõmedzoe heliheli la nu mefa de mfa ñu o. 9 Yehowa be: Ava me le yemayi be, dzi ade le fia kple amegãwo fo, nunlawo alulu, eye nyagblodilawo je mo awoyaa. 10 Tete megblo be: Alele, Afeto Yehowa, vavãe nèflu duko sia kple Yerusalem, esime nègblo be: „Miakpo ñutifafa“, evò wònye yi de keke luò gbo hafi!

11 Yemayi woagblo na nye dukò kple Yerusalem bena: Ya xòdzo tso to difefle ta me le gbe dzi gbõna nye dukò je nyõnuvi gbo, menye be, woatsõ agbo lui, alo woatsõ ana nu me nadzæ o. 12 Ya sesè wu esia fom; azò mardrõ wõnu wò hã. 13 Kpò òa, eho gbõna abe alilikpo ene, efe tasiadamwo le abe ahom ene, eye efe sowo òia du wu hõ; baba na mí, elabena mietsrõ. 14 Yerusalem, /klo vòdiwòwo òa le wò dzi ñu, ne woaxò na wò. Yekayi tame-susu vòdiwo nana wò dzi me ase ò? 15 Elabena wole gbe fã demee tso Dan, eye wona wose dzogbevõe nya tso Efrayim-towo dzi. 16 Mitoe na dukowo! Kpò òa, mide gbe fãe na Yerusalem be: Amesiwo dea to de du la, tso didifenyigba dzi gbõna, eye woana wofe yli nade dzi de Yuda-duwo ñu. 17 Woafò xlæe godoo abe agbledzoviwo ene, le esi wodze aglã de nyunye la ta, Yehowa ye gblæ. 18 Wò zòzome kple wò nuwònwawo wò esia wò, wò vòdiwòwøe wò esia, eve kadikadi, eye ade dzigbo ke na wò.

Nyagblodila je konyifafa.

19 Nye dõkaviwo, nye dõkaviwo! Mele togotogoe fom le vevesese ta, nye dzixò, nye dzi dze agbo le menye, nyemate ñu azi dõdõe o, elabena nye luò le kpè-

^o Yes. 16, 9.

^o 1, 14.

^o 6, 14.

^o 5, 10, 18.

^o Yes. 1, 16.

^o 1, 15; 6, 3.

wo je didi kple avayli sem!^o 20 Gligbagbã tsia de wo nɔewo nu, elabena wogblè anyigba bliho la; woagblè nye xòwo enumake kple nye agbadõwo le adabafõfo deka me. 21 Yekayi manò aflaga kpòm, eye manò kpèwo je didi sem ase ò? 22 Elabena nye dukò dzo lã, womedze sim o; vi tsibomewo wonye, eye wõnenya nu o; nunyalawo wonye le vòdiwòwøe me, ke nyuiwòwøe la, womedzea si eya o. 23 Mede ñku de anyigba, nònõme meli ne o, ele fuflu; mede ñku de dzifo, kekeliã deke meli o. 24 Mede ñku de towo, kpò òa, wole dzodzom kpekpekepe, kple de togbèwo katã, kpò òa, wole vavãm. 25 Medo ñku anyi, kpò òa, amegbetõa deke megali o, eye dzifoxewo katã dzo yi. 26 Medo ñku anyi, kpò òa, anyigba wõnu tu gbege, wogbã efe duwo katã le Yehowa ñgò le efe dõmedzoe je bibi ta.

27 Elabena ale Yehowa gblò esi: Anyigba bliho la azu gbege, ke nyemagblèe gbidigbidi o. 28 Eyata anyigba nefa konyi, eye dzifo nenò ahovò me, elabena mefo nu, eye mavem o, medo ta me, eye nyematrøe o. 29 Du bliho la si le sòdolawo kple anutrodalawo je howòwò nu, woyi ave dodowo me, eye wolia agakpewo; wogblè du bliho la òi amea deke megale eme o. 30 Ke wò, amesi wotsrõ, nuka nahawò ma? Ne èta adabe, nèdo sikanuwo, eye nèdo tũ de ñku hã la, dzodzroe nèwo leke; wò lólò-towo ado vlo wò, eye woadi wò ku. 31 Elabena mese yli abe nyõnu, si le ku lém la tã ene, abe nyõnu, si le vi ñgogbea dzim la je ñodziyli ene, mese Zion-nyõnuvi, si le ñegem hewu asi dzi la je gbe be: Baba nam, elabena nye luò tsi amewulawo si!

Yudatowo gawo nuvòwo tsyo somevi, eye wogatsò tohehe do òdizi na wo.

5. Miyi datsa le Yerusalem je kpòdomeewo, mikpò nu, eye midze si nu, midi nu gòme se le efe ablowo me, be miakpò amea de loo, alo amea de li, si wò nu dzòdzøe, eye wòbiaa nyatefe ta sena hã, ekema matsøe akee. 2 Esi wole gbogblòm be, yewota Yeho-

wa fe agbe hā la, alakpa dzie wole nu tam do. 3 Yehowa, de wò nkwo mele nyatefe nu oa? "Efo wo, gake mede lā me na wo o; ètsrō wo da, ke wogbe todođo tohehe, b'wosē wo fe nkwo me wu agakpe, eye wogbe tametōtrō. 4 Nyea mebu be: Amesiawo, ame dahe-woe, wodzo lā, elabena womenya Yehowa je mō kple wo fe Mawu je se la o. 5 Eyata mayi ame nkutawo gbō, eye mafo nu kpli wo; elabena woawoe nya Yehowa je mō kple wo fe Mawu je se la me. Ke wo katā woye akokuti la, eye wotso kaawo! 6 Eyata dzata ado tso ave me agbā wo, amegāxi, si le gbegbe, atrō wo, lākle ade xa de wo fe duwo nu, eye wòavuvu amesiame, si do tso wo me. Elabena wo fe vodadawo sō gbō, eye wo fe godzewo do agbōgbō. 7 Aleke matsœ ake wò? Viwòwo gblēm di, wodakpe ta de gboloxo me. 8 Wole asi yom le yiyimee abe sotsu dami ene, eye amesiame le gbe tem de ehavi srō nu. 9 Yehowa be: h'De nyemahe to le esia ta, eye de nye luō mabia hlō dukō sia tōgbe oa?

10 Mide wo fe gliwo dzi, ne miagblē nu; ke k'menye gbidigbidi o! Mīho wo fe weinkawo, elabena menye Yehowa to wonye o. 11 Yehowa be: Israel je afe kple Yuda je afe dze go dem. 12 Wosē nu le Yehowa nu gblō bena: „Menye eyae o; dzogbevōe mava mīa dzi o, eye miakpō yi kple dōwuame kple nkwo o; 13 nyagblōdīlawo azu ya, elabena menye eyae fo nu to wo dzi o; woawo ntōwo nu ke wòadi.“

14 Eyata ale Yehowa, Mawu Zebaot gblō esi: Esi miele nu fom alea la, eyata kpō da, mana nye nya, si le nuwò la, nanye dzo, eye dukō sia nanye nake, ne wòafīa wo. 15 Yehowa be: Israel je afe, eyata makplō dukōa de tso didife ava fo de mia dzi, dukō sēnu wònye, blema dukō wònye, dukō, si fe gbe mēnya o, eye mēsea efe nufōfo me hā o. 16 Efe daku le abe yodo nuvo ene; kalētowo sōn wonye. 17 Adu wò agblemenu kple wò abolo, adu wò ntsuwiwo kple wò nyonuwiwo, adu wò alē-

wo kple wò nyiwo, adu wò weinka kple wò gbotiwo, eye atso yi agbā wò du sesē, siwo nu nèle dzi dom do. 18 Ke yemayi hā nyematsrō mi gbidigbidi o, Yehowa ye ge gblōe. 19 Eye wòawa me, ne wogblō be: Nukata Yehowa wò nusiawo katā mí do hā la, eke-ma nado nu na wo be: Alesi miagblēm di hesubō mawu tutōwole mia ntōwo miafe anyigba dzii la, nenema ke miasubō du bubu me tōwo le anyigba, si menye mia to o la dzii.

20 De gbe fā nya sia le Yakob je afe la me, eye na woasee le Yuda be: 21 'Duko tsibome manyan, mise esia, amesiwo nkwo li na, hafi womekpōa nu o, to li na wo, ke womesea nu o! 22 Yehowa be: De miagbem vovō, eye miadzo nyanyanya le nkwo me oa? 'Nye amesi tso ke do lifo na atsiafu wònye kpododo mavo, si dzi magbō o, ne edze agbo hā, mate nui o, eye ne efe tsotsoewo le gbe dem hā, magbō edzi ayi o. 23 Ke dzi dzeaglā sēto li na dukō sia, wote de aga helé wo fe mō tso; 24 eye womegblō le wo fe dzi me be: mina miavō Yehowa, mīa Mawu, amesi na tsi dzana, 'adametsi kple keletsi de wo dzayi la o, eya amesi wò nuneyi fe kwasidawo dzi na mí peppe. 25 Miafe vodadawoe gblē nusia me, eye 'miafe nuvōwoe te nu nyui mi. 26 Elabena ame vōdīwo le nye dukō la dome, wode xa di, eye wodo dōgōe abe xevimōtre la ene; wote mō hede amegbetowo! 27 Alesi xevi yōa xadzae tan la, nenema alakpadada yōa wo fe xōwo fū, eyata wozu amegāwo kple kesinatōwo do. 28 Woda ami lalala, eye vōdīwōwo yō wo gbagba; womedrōa nya o, womedrōa 'tsyōewiwo je nya, be wòadze edzi na wo o, eye womedrōa nya na ame dahewo o. 29 Yehowa be: De nyemahe to le esia ta, eye de nye luō mabia hlō dukō sia tōgbe oa? 30 Dōdzinu kple nnyonue dzo le anyigba dzi: 31 Nyagblōdīlawo gblōa alakpanya di, eye nunolawo le afeto dum, alesi wofia woe, eye wòdze nye dukō nu alea! Ke nuka miawo, ne efe nuwuwu la va do?

a 2, 30.

b Yes. 48, 4.

d 2, 20.

e Yes. 6, 9, 10.

f Mo. III, 26, 22.
g Hl. 38, 8-11.

h kp. 29.

i Do. 14, 17.

k 4, 27.

l Yes. 59, 2.

m Mo. II, 22, 21;
Yes. 1, 23.

o 5, 22.

p kp. 9.

Futo sэгutawo alla va de duko la kple eblelawo gutf.

6. Mi Benjamin-viwo, misi tso Yerusalem! Miku kpè le Te-koa, eye mitu aflaga de Bet-Hakerem; elabena dzogbevõe kple gbegblè gā tso anyiehe gbona.^a 2 Matsrõ wò Zion-nyonuvi dze-tugbee duvii la. 3 Lākploviwo kple wofe lāhawo vaa egbo, wotua wofe agbadowo de egu godoo, eye amesiame nyta lā le efe akpa dzi. 4 „Miko awawowo nu de egu! Mitso, ne miaho le goda! Baba na mí, be anyinu le wawom, eye yetro fe wovoli le kekem de nu! 5 Mitso, ne miaho le zā me, eye miagblè efe fiasāwo!“ 6 Elabena ale Yehowa Zebaot gblò esi: Milā efe atiwo, eye mifu kpo de Yerusalem nu; eyae nye du, si woahè to na, eye agutasesè yoe fū. 7 Alesi vudo dzia tsii la, nenema efe vò-djawo le dzidzimee; wose nu vlo wawo kple gutasèsè òko le eme; abideamegu kple dodro le nkunye me daa. 8 Yerusalem, na woaka mo na wò, ne nye luw magadzo le gbawò, eye matsò wò awò gbegbe kple anyigba zu afedoe o.

9 Ale Yehowa Zebaot gblò esi: Woaxa Israel fe ame susawo, abe alesi woxaa weintsetse mlèawoe ene; gado wò asi da abe weingbledela de kawo nu ene. 10 Ame-ka mafo nu na, eye mađi dase na, be woasee? Kpo da, wofe to me-ḡ, ne woalé to de nya nu o. Kpo da, Yehowa fe nya zu alomedonu na wo, efe nu medze wo nu o. 11 Ke Yehowa fe domedzoe yom fū, eye eléle de do me tim. Tre ke de deviwò dzi le ablo me kple dekakpuiwo fe ha siaa dzi; elabena woalé ntsu kple nyonu, ame tsi-tsi kple amegā dedí siaa! 12 Wofe afewo anye ame bubuwo to he-kpe de wofe agblewo kple wo srõwo nu; elabena mado nye asi de anyigba dzinlawo nu, Yehowa ye gblòe! 13 Elabena “wo katā wonye amebalawo tso deviwò dzi vasede tsitsiawo dzi; wo katā wonye alakpatowo tso nyagblodilla-wò dzi vasede nunlawo dzi. 14 Wotre nye duko fe gbagbāfe be-tsebetse hele gbogblom be: “Duti-fafa, gutfafa! ewo gutfafa meli

a 4, 6.

b 4, 17.

c Mat. 11, 29.

d 44, 16.

e Yes. 52, 8; Xez. 3, 17.

f Mo. V. 32, 1; Yes. 1, 2.

g 5, 1.

i Yes. 1, 11.

k 5, 15; Mo. V. 28, 48.

l 50, 42.

m 8, 10-12.

n Am. 8, 10.

p Xez. 18, 16, 15; Tes. I. 5, 3.

o hafi. 15 Ne ḡkpe lé wo, le esi wowo ḡnyonu ta hā la, wofe mo metsia dā o, eye womenyaa nukae nye ḡkpe o. Eyata woatsi ame tsiawo dome, eye woadze anyi le ḡeyiḡi, si mahe to na wo, Yehowa ye gblòe!

16 Ale Yehowa gblò esi: Miyi mowo dzi, mido ḡku anyi, eye mi-bia blema mowo ta se be, mo kae nye nyuia hā, eye mizo edzi, ne miakpo gbodzoe na miafe luwwo. Ke woawo do nu be: “Miele edzi to ge o. 17 Medo dzolawo wo nu wole gbogblom be: Milè to de kpè fe didi ḡu! Ke woḡo nu be: Miele to lé ge de egu o. 18 Eyata mi dukowo, misee, eye mi amehawo, midze si nusi le dzodzo ge le wo dome! 19 “Anyigba, see! Kpo da, mahe dzogbevõe ava duko sia dzi wòanye wofe tamesusuwo fe kutsetse, elabena womedo to nye nyawo o, eye wodo vlo nye se la. 20 Nuka dzudzovèedonon tso Saba kple gbe-kee xɔasi tso didifenyigba dzi nye nam? Miafe numevsawo medzea ḡnye o, eye miafe akpedavosawo mevivina nam o. 21 Eyata ale Yehowa gblò esi: Kpo da, maḡo nukikli na duko sia, fofowo kple viwo siaa, afelika kple xolḡa woaklii, eye woatsrõ.

22 Ale Yehowa gblò esi: Kpo da, dukoo de tso anyiehe-nyigba dzi agbõna, eye anyigba dzi duko gāa de nyo tso anyigba fe mlèenu. 23 Da kple akplo le wo si; gutasèlawo wonye, eye womekpõa nublanui o; wofe vunyawunya-wawo le abe atsiawo fe gbetedè ene, wodo sawo, eye wobla akpa abe ntsu ene, be woawo ava kpli wò, Zion-nyonuvi. 24 „Miese egu nya, miafe asiwo do agblò, ḡodzi lé mí, eye miele fofom titi abe nyonu léku ene.“ 25 Migado yi agble me o, eye migato mɔ dzi o, elabena yi le futo si, eye ḡodzi li godoo va kpe. 26 Nye duko fe nyonuvi, ta akpanya, eye nafa togotogoe le dzowo me; xa nu òle tenuvi la nu, eye nafa konyi vevie; elabena nugblèla le fofo ge de mia dzi kpoyi.

27 Metsowò do galólolae lenye duko dome, be nadze si wofe zozome, eye nadoe akpo. 28 Aglā-

dzelawo je aglādzelawo, ame gomezolawo, "akobli kple gayibōwe wo katā wonye, nugblēlawo nye wo katā tim. 29 Yoxōmewu le gbōgbom fufufu, tsumi koe do tso efe dzo me; yakatsyō wolōloe galōloe de dzi, elabena manyo-manyoawo gbe dodo le eme. 30 Woayō wo be "klosalo gbegbea; elabena Yehowa gbe wo.

Alakpa mawusubosubo enye gunyōnu le Mawu ōku me.

7 Gbe, si tso Yehowa gbō va na Yeremya la, enye si: 2 Tsi tre de Yehowa fe afe je agbo la me, eye nade gbe fā nya sia gblō bena: Mise Yehowa je nya, mi Yuda blibo la, mi amesiwo vaa agbo sia me, be miade ta agu de Yehowa ōku me. 3 Ale Yehowa Zebaot, Israel fe Mawu la, gblō esi: Midō miafe zōzome kple miafe nuwōnawo dō, ekema mana mianō tefe sia.^h 4 Migado dzi de alakpanya, si wole gbōgbōm be: „Yehowa fe gbedoxō, Yehowa fe gbedoxō nye esia“ la ō! 5 Ke boŋ ne miedō miafe zōzome kple nuwōnawo dō, ne miedrō nya na amesianie kple ehavi, 6 miete amedzrowo, tsyōviwo kple ahoŋsiwo de anyi o, miekō ōu madifō dī de tefe sia o, eye miedze mawu tutōwo yome hena miafe gbegblō o la, 7 ekema mana mianō tefe sia le anyigba, si metsō na mia fofowo tegbee la dzi.

8 Kpō dā, miele dzi dōm de alakpanya, si mele deke me o la nuti. 9 Nuka? Miele fifim, le amewum, le ahasi wōm, le atam dzodzro kam, eye miedo dzudzō na mawu tutō, siwo miyenya o tso, 10 hafi mievana hetsia tre de ōkunye me le afe sia, si ōu woyō nye ōkō dō la me henōa gbōgbōm be: „Mia ōu vo“, ne miawō gunyōnu siawo katā? 11 De afe sia, si ōu woyō nye ōkō dō la, zu adzodalawo fe do le mia ōku mea? Yehowa be: Nye hā mekpōe! 12 Elabena miyi nōnyefe le Silo, afisi mena nye ōkō nō tsā la, eye mikpō nusi mewōe le nye dukō Israel fe vōdīwōwō ta la dā. 13 Yehowa be: Azo esi miewō nusiawo katā, eye „mele

a Xez. 22, 18.

b 16, 6.

d Fia. II 17, 18; 20, 23.

e Yes. 1, 22.

f 11, 14; 14, 11.

g 44, 17.

h 26, 13; Yes. 1, 16.

i Mo. II. 22, 20, 21.

k Ps. 50, 8-15.

l Mi. 6, 6-8; Sam. I. 15, 22.

m Mo. II. 18, 5.

n 4, 10.

o 11, 8; Yes. 66, 2.

p Mat. 21, 13.

q Yos. 18, 1; Sam. I. 4, 12; Ps. 78, 60.

r 16, 12.

s Ud. 1, 24; Yes. 66, 12.

nufofo kpli mi dzi dāa, ke miesee o, meyo mi, eye miētō o la, 14 eyata mawō afe, si ōu woyōa nye ōkō dō, esi ōu miele dzi dōm dō, kple tefe, si metsō na mia kple mia fofowo la, abe alesi mewō Silo ene, 15 eye matsō mi afu gbe atso nye ōku ta, dabe alesi metsō mia noviwo katā, siwo nye Efrayim fe fome blibo la ju gbee ene.

16 Ke wō la megade kuku de dukō sia ta o, megafō koko de wo ta o, megado gbe dā de wo ta o, eye megafōe de nunye o, elabena nyemase na wō o. 17 De mēle nusi wōm wole le Yuda-duwo me kple Yerusalem-kpōdomeewo la kpōm oa? 18 Viwo le nake fōm, fofowo le dzo dom, eye nyōnuwo le amōwō blum, ne woatsō tō tatali na dzifofianyōnu, eye wofo tsi de anyi na mawu tutōwo, ne woatsō do dziku nam. 19 Yehowa be: Nye wole dziku dom na loo? Woawo nutōwo boŋ fe moe wole ōkpe demi. 20 Eyata ale Afetō Yehowa gblō esi: Kpō dā, nye dōmedzoe kple nye dziku atrō akō de tefe sia, amegbetōwo kple lāwo, gbemetiwo kple anyigba dzi kutsetsewo dzi, eye wōabi, womatsii o.

21 Ale Yehowa Zebaot, Israel fe Mawu la, gblō esi: Mikpe miafe numevōsawo de akpedavōsawo ōu, eye miđu lā! 22 Elabena nyemefo nu kple mia fofowo alo de se na wo le numevōsa kple akpedavōsa ōu le gbesigbe mekpōwo tso Egipte-nyigba dzi o. 23 Ke boŋ nya siae metsō de se na wo be: Mise nye gbe, ne manye miafe Mawu, eye miawo mianye nye dukō, eye mizō nye mē, si medo na mi la dzi, be eme nanyo na mi. 24 Ke wogbe esese, eye womefu to anyi de nunye o; wozō le adanū, si wode le wofe dzi vōdī fe tamesesē me la nu, eye wotrō megbe dem, menye ōku me o. 25 Medo nye dōlawo katā, siwo nye nyagblōdilawo la, de mi tso gbesigbe mia fofowo ōu tso Egipte-nyigba dzi vasede egbe, mele wo dōdōdā dzi gbesiagbe dāa; 26 ke womeđo tom o, eye womefu to anyi de nunye o, ke boŋ wosē ōume, eye wogblē wu wo fofowo. 27 Ne ēgblō nya siawo katā na

wo la, womasee na wò o, eye ne èyò wo la, womatò na wò o. 28 Eyata gblo na wo be: Esia nye duko, si mesea Yehowa, efe Mawu fe gbe o, eye medoa to amehhe o. "Nyatefetoto nu yi, eye wòtsrò òa le wofe nu me.

29 Lū wò tada natsò afu gbe, eye yi nadato konyifaha le to feflewò ta me, elabena Yehowa gbe fome, si le damedzoe dom n8 la, eye wònyā wo. 30 Yehowa be: Elabena Yuda-viwo wò nu gbe-gblé le nkunye me, eye woli nnyonu de afe, si nu woyaa nye nkò do la me, ne woagblé kò do ne.^d 31 wowò "Tofet-nuxeje de Ben-Hinon-bali me la, ne woato dzo wofe /nɔtsuviwo kple wofe nyanuviwo, nusi nu nyemede se na wo le loo, alo wòayi nye ta me va ge o. 32 Yehowa be: Eyata nkeke li gbòna, eye womagayoe be „Tofet“ kple „Ben-Hinon-balime“ azò o, ke boŋ be „Amewubalime“, eye woadi ame de Tofet, le esi teŋe meli o ta.^e 33 Duko sia fe kukuawo azu nududu na dzifoxewo kple anyigba dzi lāwo, eye womanyā wo o.^f 34 Eye mana aseyetsoḡbe kple dzidzḡbe, nḡ-gbetsoḡ fe gbe kple nḡgbeto fe gbe nu natsò le Yuda-duwo kple Yerusalem fe kpòdomeewo; elabena anyigba la azu gbeḡbe.^g

Woabo ahohi5 duko la, agblēe, eye woanyāe òa le efe nuv5 gnti.

8. Yehowa be: Le yemayila woa-ho Yuda-fiawo fe fuwo kple wofe amegāwo fe fuwo, wofe nunalawo fe fuwo, wofe nyagbladi-lawo fe fuwo kpakple Yerusalem-tawo fe fuwo tso wofe yodowo me, 2 ahasia de ye kple yleti kpakple dzifo nu nuwo nu, nusiwo^h fe nya wolō, eye wosubò, wodze wo yome, wobia nu wo se, eye wode ta agu na wo; womafo wo o, eye womatso wo "adi o, eye woazu gbedudò le anyigba dzi. 3 Yehowa Zebaot be: Fome vōdi sia fe ame mamlea, siwo katā susò de tefe, siwo katā menyā wo do do la, alō ku wu agbe.

4 Eyata ale nagblò na wo enye si: Ale Yehowa gblo esi: Òe wodzea anyi womegafona oa, alo de wotrɔa megbe womegatrɔa kò oa?

5 Nukaḡuti duko sia, si nye Yerusalem, dze go dikaa? Woku de alakpadada nu, eye wogbe tɔtro. 6 Mefu to anyi, eye mese be, womele nu fom de etefe o; amea deke meli, si efe vōdiwòwò veng wògblona be: Nuka nye esi mehewò hā o! Amesiame lé efe mō abe sò, si lū de awa me ene. 7 Damixe le dzifo te hā nya efe azā, eye akpakpa, sagbadre kple tsale dzea si wofe gbḡgbḡyi; ke nye duko menya Yehowa fe dō-dōwo o.ⁱ 8 Aleke miate nu anò gbḡ-gblom be, nunalawo yewonye, eye Yehowa fe se la le yewo si me? Kpò òa, vavāe agbalényalawo fe nunlɔnu trɔe wò avatsoe. 9 Du akpe nunalawo, dzi adé le wo fo, eye asi atu wo; kpò òa, Yehowa fe nya wogbe, nunya kae hele wo si azò ma? 10 Eyata matso wo srōwo na ame tutsowo kple wofe agblewo na wo nyālawo, elabena nḡnkulélawo sḡn wonye tso devyawo dzi vasede tsitsiawo dzi, alakpadalawo sḡn wonye tso nyagbladi-lawo dzi vasede nunlɔlawo dzi. 11 Wotre nye duko fe gbḡ-gbāfe betsebetse hele gbḡ-gblom be: Dutifafa, nutifafa; evò wònye nutifafaa deke meli o hafi. 12 Ne nukpe lé wo, le esi wowò nu nnyo nu ta hā la, wofe mo metsia dā o, eye womenyaa nukae nye nukpe o. Eyata woatsi ame tsianawo dome, eye woadze anyi le yeyiḡi, si mahe to na wo, Yehowa ye gblɔe.

13 Yehowa be: Made wo òa kenken, ale be weintsetsea deke manò weinka nu o, gbotsetsea deke manò gboti dzi o, eye angba ayro, eye madò amesiwo ava fo de wo dzi la, de wo nu. 14 Nukaḡuti miégale anyinḡfe kò? Mifo takpli, miayi du sesēwo me, ne miatsrò de afima; elabena Yehowa, mía Mawu la, le miáfe tsòtsrò dim; ekpe "aditsi na mí míeno, le esi míewò nuv5 de Yehowa nu ta. 15 Míele mō kpom na nḡnutifafa, ke nu nyuia deke meva o; míele mō kpom na hayahaya, ke nḡdzi li. 16 Wose efe sòwo fe gbḡgbḡ fuxefuxe tso Dan, eye efe sòtsuwo fe xoxl5 fe didi na anyigba bilbo la uuvu; wogbòna, ne woadu anyigba kple edzi nuwo, du

a 5, 1.

b Yes. 1, 3.

d 32, 34.

e Psa. II. 23, 10.

f Mo. III. 18, 21.

g 6, 13-15; Yes. 56, 11.

h 19, 6.

i 19, 7; 9, 21.

k 16, 9.

l Mo. V. 4, 19.

m 14, 16.

n 9, 14.

p 14, 19.

la kple eme nɔlawo. 17 Yehowa be: Mado dawo kple fliwo de mia ŋu, siwo ŋu a'gbesa medina o, eye woadu mi.

18 Oo, nukae ana nye dzeme nako le nye nuxaxa me! Nu te nye dzi ŋu le menye!^d 19 Kpo da, nye dukɔ fe ylikpe di tso didifenyigba dzi be: „De Yehowa megale Zion oa, eye de efe fia megale eme oa?” Nukaŋuti wotsɔ wofe aklama kpakpɛwokple du bubu me tɔwo fe yakanuwo do dziku nam? 20 Nuŋeyi va yi, eye kutsetsegbegbe nu tso, ke miawo la, womeɔ na mi o! 21 Nye dukɔ fe fofo na megbã gudugudu, mele nu xam, eye nye lãme ble fu. 22 ^aDe atikea deke megale Gilead o, eye gbedalaa deke mele afima oa? Nukaŋuti nye dukɔ mehaya o? 23 ^bDe wònye nye ta tsie wònye, eye adatsivudoo nye nye ŋkuwo la, anye ne mafa na nye dukɔ fe ame tsiaɔawo zã kple keli.

Konyifafa le dukɔ, si do vlo efe xaxo la ŋuti.

9 Oo, de wònye dzefee le asinye le gbegbe la, anye ne magblẽ nye dukɔ di, eye mabu tso wo gbɔ! Elabena ahasiwɔla kple ame tovowo fe ha wo katã wonye. 2 Yehowa be: Wotsɔa alakpa vua wofe adekawo mee abe dati ene, eye menye nyatefetotoe nana wokpɔa nɔsẽ le anyigba dzi o. Elabena wohona tsoa vodada gbɔyia vodada gbɔ, ke nye la, womedzea sim o. 3 Amesiamie nekpɔ edokui dzi nyuie le ehavi ŋu, eye megado ŋu de nɔvia deke ŋu o; elabena nɔvi sia nɔvi enye ayeto, eye xɔlẽ sia xɔlẽ enye ame gomezola. 4 Amesiamie flua ehavi, eye wometoa nyatefe o; wona alakpadada mã wofe ade, eye wokua kutri le nu tovo wɔwɔ me. 5 Yehowa be: Alakpadada le dowòme, eye wogbe sidzedzem le alakpadada ta. 6 Eyata ale Yehowa Zebaot gblo esi: Kpo da, malólo wo, eye mado wo akpɔ; elabena aleke mawɔ le nye dukɔ fe vɔdiwɔwɔ ta? 7 Ajutrɔ wuame enye wofe ade, eye wodaa alakpa; wotsɔa wofe ade gbloa nya fafe na wo havi, ke aye le wofe dzi me. 8 Yehowa be: De nyemahe to na

wo le esia ta oa, eye de nye lu-
wɔ mabia hlɔ dukɔ sia tɔgbe
oa?^b

9 Madafa avi le towo dzi, maxa nu, eye mato konyifaha le gbe-
gbe fe lãnyife, elabena wogblẽ
ale be amegbetɔa deke megato
wo dzi yi o, eye womegase lã-
hawo fe xɔlẽ o; ^cdzifoxewo kple
lãwo ou dzo. 10 Mawo Yerusalem
wɔazu anyiglãgo kple amegãxiwo
nɔfe, eye mana Yuda-duwo nazu
gbegbe kple afedo. 11 Amesia nye
nutsu ^gnyanu la, nese esia gɔme,
eye amesi Yehowa fe nu toa nya
na la, eya negblo nusi ta wotsrɔ
anyigba la, eye wogblẽe wɔzu
gbegbe, ale be amea deke mega-
toa edzi yina o la do. 12 Yehowa
be: Esi wogblẽ nyese, si me-
tsɔ do wo ŋku me la di, womeɔ
to nye gbe o, eye womezɔ de
enu o, 13 ke boŋ wodze wofe
^ddziwo fe tamesesẽ kple Baalwo
yome, abe alesi wo fofowo fia wo
ene la, 14 eyata ale Yehowa Ze-
baot, Israel fe Mawu la, gblo esi:
Kpo da, mana atsa dukɔ sia wɔa-
du, eye makpe aditsi ne wòano,ⁱ
15 eye makaka wo ahlẽ de dukɔ,
siwo woawo kple wo fofowo menya
o la dome, eye mado yi de
wo yome, vasede esime matsrɔ
wo avɔ.ⁿ

16 Ale Yehowa Zebaot gblo esi:
Mitsa ŋu, eye miyɔ nyonu yofe-
wɔlawo, ne woava, eye mido ame
de nyonu nyanuwo, ne woava,
17 ne woato konyifaha de mia ŋu
kaba, be miafe ŋkuwo nafa ada-
tsi yoyoyo, eye miafe adabawo
nadudu tsi. 18 Elabena wose ko-
nyifagbe tso Zion be: Aleke wot-
srɔ mí, eye ŋu kpe mí vieve ale?
Elabena ele na mí be, miadzo le
anyigba dzi, eye wogbã mia nɔ-
fewo fu anyi. 19 Mi nyɔnuwo, mise
Yehowa fe nya, eye efe nu me nya
nege de miafe towo me; mifia nu-
xaxa mia vinyɔnuwo, eye nyɔnu
sia nyɔnu nefia konyifaha ehavi.
20 Elabena ku to miafe fesre nu
ge de eme, ege de miafe fiasáwo
me, ne wòatsrɔ deviwo le kpodo-
mee kple dekapuiwo le ablo me.
21 Fo nu: Yehowa fe gbe enye si:
Amegbetɔwo fe ^hkukuwo ano
anyi abe gbedudɔ le agble me
ene, eye abe lubabla le nunjelawo

^aNyagb. 10, 11.
^b 5, 9.

^d 4, 19.

^e 4, 25; 12, 4.

^f 26, 18.

^g Mo. V. 32, 29.

^h 46, 11.

ⁱ 13, 17; Kony.
1, 16.

ⁿ 7, 24.

ⁱ 23, 15.

ⁿ Mo. III. 26, 33.

^o Mi. 7, 5. 6.

^p 7, 88.

megbe, siwo amea deke meli afo wo nu fu o la ene.

22 Ale Yehowa gbl̄o esi: Nunyaala megaf̄o adegbe le efe nunya ̄nu o, ̄n̄s̄ēt̄o megaf̄o adegbe le efe ̄n̄s̄ē ̄nu o, eye kesin̄t̄o megaf̄o adegbe le efe kesin̄onu ̄nu o; 23 ke bōn̄ amesi ke be, yeafo adegbela, 4nefo adegbe be, enya nu, eye w̄d̄ze sim be, nyee nye Yehowa, amesi si me amenuveve, v̄n̄ud̄dr̄5 kple dz̄dz̄oenyenyeye le le anyigba dzi, elabena nusia-woe nyoa ̄n̄nye, Yehowaye gbl̄e.

24 Yehowa be: Kp̄o da, ̄n̄keke li gb̄ona, esi mahe to na avatso-tsōt̄owo kple bolot̄owo kat̄a: 25 Na Egipte kple Yuda, na Edom kple Amon-viwo, na Moab kple d̄akotsola, siwo kat̄a le gbegbe. Elabena duk̄owo kat̄a nye bolot̄owo, eye /dzi matsomatso li na Israel fe afe blibo la.

Mawu gbagbe la agbl̄e legba kple esubolawo; ke ahe to na efe duk̄o la ya ḡutu.

10 Mi Israel fe afe, mise nya, si Yehowa gbl̄o d̄e mia ̄nu! 2 Ale Yehowa gbl̄o esi: Duk̄owo fe m̄o megam̄a mi o, eye dzifo ̄nu dze siwo megadzi ̄n̄o na mi o, nenyee be, won̄a ̄n̄o dzim na duk̄owo h̄a. 3 Elabena duk̄owo fe d̄od̄owo la, nu dzodzroe. Ati w̄d̄nye /wotso le ave me, eye adan̄a t̄so fiavi w̄o ēn̄u d̄e. 4 Wots̄o klosalo kple sika d̄o atsȳ5 n̄e, eye wots̄o z̄u fo gatagbadze d̄ee, be magam̄u o. 5 Wodi xenȳanu le adzamatregble me, eye womate ̄nu afo nu o; ele be, woats̄o wo, elabena womez̄a az̄oli o. Migav̄5 wo o, elabena womew̄a v̄a d̄eke o, eye nyuiw̄o h̄a mele wo ̄nu o. 6 Yehowa, amea deke mede nuw̄o o, elolo, eye w̄o ̄n̄s̄ē na w̄o ̄n̄ko lolo. 7 Duk̄owo fe fia, amekae mav̄5 w̄o o ma? Elabena w̄o w̄d̄ze; elabena amea deke mele duk̄owo fe nunalawo kat̄a kple wofe fiadufewo kat̄a dome, si le abe w̄o ene o. 8 Wo kat̄a wodzo l̄a, eye wozu bometsilawo; wohe to na legbawo, ati wonye. 9 Wots̄o klosalo, si wofe gbabe la, tso Tarsis ve, kple sika tso Ofir; adan̄a fe d̄ow̄o w̄d̄nye kple sikanutula fe asinud̄ow̄o, wofe av̄otata nye adabe bl̄ot̄o kple

4 Kor. I. 51; Kor. II. 10, 17. 5 kp. 12-16 kpo 51, 15 - 19.

d Mo. III. 19, 27. e Ps. 135, 7; III. 38, 24 - 30.

f 4, 4; Mo. V. 30, 6.

g Ps. 16, 5.

h Mo. V. 32, 9.

i Yes. 44, 10-20.

j Ps. 77, 11.

k Lod. 16, 9; Nyagb. 9, 11.

dzit̄o; adan̄a fe d̄ow̄o wokata wonye! 10 Ke Yehowa enye Mawu vav̄a; eyae nye Mawu gbagbe kple fia mav̄o; anyigba v̄v̄u le efe domedzoe nu, eye efe dziku menya le tsōt̄sam na duk̄owo o. 11 Ale miagbl̄o na wo enye si: Mawu, siwo mew̄o dzifoa kple anyigba o la, wo nu ayi tso anyigba dzi kple dzifo te. 12 5Eyae nye amesi t̄so efe ̄n̄s̄ē w̄o anyigba, ets̄o efe nunya d̄o xexeame te, eye w̄ots̄o efe sidzedze keke dzifo me. 13 Efe gbedede nana tsiwo dina hoo le dzifo, eye w̄onana afu hona yia dzi le anyigba fe ml̄enu; ew̄a dzikedzo kp̄ena d̄e tsidzadza ̄nu, eye w̄odea ya donae tsoa efe nudzradofe. 14 Amegbet̄owo kat̄a dz̄oa l̄a le wofe nunyanya me, eye ̄n̄kpe l̄ea legbak̄olawo kat̄a, elabena alakpa enye nusi wokona, eye gb̄ogb̄oa deke men̄a eme o. 15 Nu dzodzroawo wonye, d̄ow̄ow̄o, si ̄nu woade al̄ome le la, wonye, woats̄r̄5 le wofe tohegbe. 16 Ke Yakob fe 9gome mele abe woamawo ene o, elabena eya nye nuwo kat̄a w̄ola, eye Israel enye eya ̄n̄t̄o fe h̄fome; Yehowa Zebaot enye efe ̄n̄ko.

17 W̄o amesi wode to d̄o, ko w̄o agba dzoe le anyigba dzi. 18 Elabena ale Yehowa gbl̄o esi: Kp̄o da, mats̄o anyigba dzi n̄lawo afu gbe, eye mana woade to d̄e wo, be asi natu wo. 19 Baba nam le nye gbegbl̄e la ta, nye abi le veyem! Ke mebe: Fukpekpe la t̄onyee, k̄mado dzi ats̄e. 20 Wogbl̄e nye agbad̄o, eye wotso nye atagbiwo kat̄a. Vinyewo dzo le gbonye, eye womegali o. Amea deke meli, si agatu nye agbad̄o nam, eye w̄otsi nye agbad̄ow̄o o. 21 L̄akpl̄oviwo kat̄a dz̄o l̄a, eye womedi Yehowa yome m̄o o; eyata medze edzi na wo o, eye wofe l̄ahawo kat̄a ka hl̄e. 22 Fu to anyi, nane le d̄id̄im gb̄ona, eye how̄ow̄o ḡa tso anyiehe-nyigba dzi, ne w̄oado gbegbe Yuda-duwo, ne woazu ameḡaxiwo n̄ofe! 23 Yehowa, menyae be, amegbet̄o fe m̄o kple ̄n̄tsu fe z̄oz̄ome la menyee eya ̄n̄t̄o si me w̄ole, ne efe az̄olime nato m̄o deka o. 24 Yehowa, he to nam, ke megagbo me o, eye menyee le w̄o d̄ome-

dzoe me, be natsrām da o.^a 25^b Trō wò dōmedzoe kō de dukō, siwo medze si wò o, kple fome, siwo meyo wò ŋkō o la dzi, elabena woḍu Yakob, ē, woḍui petepete, eye wogblē efe nɔfewo.

Mawu fe nubabla.

11. Yehowa fe gbe, si va na Yelabla sia fe nyawo, eye miḥo nu kple Yuda-ḡutsuwo kple Yerusalemto. 3 Eye nagblō na wo bena: Ale Yehowa, Israel fe Mawu la, gblō esi: fWoafō fi ade amesi meḍo to nubabla sia fe nyawo o, 4 nya, siwo mede asi na mia fofowo le gbesigbe mekplō wo tso Egipte-nyigba dzi, tso gkpo me, gblō bena: Ne miese nye gbe, eye miewo, abe alesi mede se na mi ene la, ekema mianye nye dukō, eye manye miafe Mawu, 5 ne mawo atam, si meka na mia fofowo be, matsō anyigba, si dzi notsi kple anyitsi bō ḍo la, na wo la dzi, abe alesi wòzu egbeawo ene. Eye meḍo ḡu gblō bena: Yehowa, neva me!

6 Tete Yehowa gblō nam be: De gbe fā nya siawo katā le Yuda-duwo kple Yerusalem fe kpōdomeewo bena: Mise nubabla sia fe nyawo, eye miwo wo dzi. 7 Elabena mexlō nu mia fofowo tso gbesigbe mekplō wo tso Egipte-nyigba dzi vasede egbe, eye megale nu xlōm wo vevie daa be: Mido to nye gbe! 8 Ke womedo to o, eye womefu to anyi o, ke boḡ wo katā woza le wofe dzimesesē vōḍi me; tete mehe nubabla sia fe nyawo katā va wo dzi, nya, siwo ḡu mede se na wo le, haḍi womewo wo dzi o la.^c

Duko la fe anukware maḍimadi.

9 Eye Yehowa gblō nam be: Gbedododi le Yuda-ḡutsuwo kple Yerusalemto dome. 10 Woḡrō de wo fofō, siwo gbe be, yewomado to nye nyawo o la fe vodada tsātowo ḡu; wodze mawu tutowo hā yome, ne woasubwo; Israel fe afe kple Yuda fe afe la tu nye nu, si mebla kple wo fofowo la. 11 Eyata ale Yehowa gblō esi: Kpō da, mahe dzōgbevōe ava wo dzi, esi me womado le o, eye woado ḡli nam, ke nye-

^a 46, 28; Ps. 6, 2; Xab. 1, 12.

^b Ps. 78, 6.

^c 2, 28; Mo. V. 32, 37, 38.

^d 7, 16; 14, 11.

^e Mo. V. 27, 26.

^f Mo. II. 3, 8.

^g Yes. 53, 7.

^h 7, 24, 26.

ⁱ Ps. 7, 10.

^j 1, 1.

^k Lod. 1, 28; Yes. 1, 15.

mado to wo o. 12 Eye Yuda-duwo kple Yerusalemto woayi adado ḡli na mawu, siwo wodoa dzudzo na, ke awomaxo na wo le wofe hiā me o. 13 Elabena Yuda, alesi wò duwo so gbōe la, nenema nu wò mawuwo le ḍo, eye miedī vōsamlekpuwo de Yerusalem-blōwo fe xelēme nu na ḡukpenamawuwo, ne miado dzudzo le vōsamlekpuwo dzi na Baal.

14 Ke wò la 'megade kuku de dukō sia ta o, megafo koko, eye megado gbe da de wo ta o, elabena ne wodo ḡli yom le wofe hiā me la, nyemado to wo o. 15 Nuka xōnye veviwō be, yewoawo le afenye me? De wobe, yewoawo yewofe aye tamedodowo dzia? Ne gbedododa kple vōsalā kōkōewo de wò nu vōḍi wōwo da la, ekema akpō dzidzo. 16 Yehowa yō wò be „amiti dama, si fe tsetse nyo, eye wònya kpōna“. Le howōwo gā fe ḍiḍi me la ado dzo de eḡu, eye efe alowo aḡe. 17 Yehowa Zebaot, amesi de wò aganu to la, ḍo vō de ḡuwò le Israel fe afe kple Yuda fe afe fe vōḍi, si wōwo hedo dzudzo na Baal, ne woatsō ado dziku nam la ta.

Yeremya nɔ xaxa me.

18 Yehowa na menyae, eye medze sii; tete nède wofe nuwōwo wō fiam yemayi. 19 Ke nye la mele abe halēvi mamlā, si wokplō yina wuwu ge ene, nyemenyae be, wodo ta me de ḡunye o be: Mina miawu ati la kple efe tsetsewo, eye miatsrōe da le agbagbeawo fe anyigba dzi, ne womagado ḡu efe ḡkō azo o. 20 Ke wò Yehowa Zebaot, amesi drōa vōnu de etefe, eye nēdoa kayikuwo kple dziwo kpōna la, na makpō wò hlōbiabiawo de wo ḡu, elabena asiwò me metsō nye nya dee. 21 Eyata ale Yehowa gblō de Anatot-ḡutsu, siwo le wò ku dim le gbōgblōm be: Megagblō nya ḍi le Yehowa fe ḡkō me, ne miafe asi magawu wò o la, enye si. 22 Ale Yehowa Zebaot gblō esi: Kpō da, mahe to na wo: Dekakpuwiwo aku de yi nu, eye wofe ḡutsuwiwo kple nyōnuwiwo aku de dōwuame si me; 23 wofe amea deke makpōto o, elabena mahe dzōgbevōe ava Ana-

tot-putsuwo dzi le fe, si me mahe to na wo.

Anyigba la dzi wo nublanul le edzi nolawo fe nuv5 ta.

12. Yehowa, ne mebe, mahe nya kpli wò la, tawò dzona, gake mađi vonu kpli wò.^b Nukata ame v5diwo je mo dzea edzi na wo, eye eme nyona na ame tovowo katađ do? 2 Ede wofe agunu to, eye woto ke, wotsi, eye wotsea ku hã. Etsò de wofe nu gbo, ke èle adzògedzòge na wofe dzi. 3 Kewò, Yehowa, èdzesim, èkpòm, eye nèdo nye dzi kpò le dokuiwò gbo. He wo dawu abe alèwo ene, eye nađo wo òi hena wuwugbe. 4 Xekayi anyigba naxa nu ase do, eye gbe nafu le anyigba blibo la dzi le edzi nolawo je v5diwòwo ta, 1ãwo kple xewo natsr5, le esi wole gbogblom be, makpò miafe nuwuwu o la ta? 5 Mia kple afòzòlawo miafu du, eye deđi te nuwò, aleke nahayi dudime ke ge kple sòwo? Eli bokò le gbòdeme nyigba dzi, aleke nahawò le Yordan je aflatsuwo me? 6 Elabena noviwòwo kple fofowò femetòwo hã trò le yowòme, woawo hã le yli dom de yowòme sesie, megado dzi de wo nu o, nenye be, wole nya nògòe gblom na wò hã.

7 Megblè nye afe òi, megbe nye domenyinu, eye metsò nusi gbo nye luwò melãa nu le o la, de asi na efe futòwo. 8 Nye domenyinu zu nam abe dzata le ave me ene, ele gbe tem de nunye, eyata melé fui. 9 De menye xe fonu nògòe enye nye domenyinu nam oa? De xe fonuwo mefo xlãe godoo oa? Miđafò gbemelãwo katã nu fu, ne woava du nu! 10 Lãkplovi gedewo gblè nye weingble, wonyã avuzi le nye agble me, eye wowo nye dzidzòkpògble wòzu gbege deđe sòp. 11 Wona wòzu gbege, gbege le nu xam le nunye godoo; anyigba blibo la gblè, elabena mede dzigbo na amea deke o. 12 Nugblèlawo va to feflewo katã ta me le gbe dzi; elabena Yehowa fe yi le nu dum tso anyigba fe mlòenu; putifafaa deke meli na putilãwo katã o. 13 Wofã lu, ke nu woaxa, woku kutri, ke viđe manò

eme na wo o; ale nu akpe mi de miafe agblemenuwo nu le Yehowa fe dòmédzòe heliheli la ta.^a

Nyagblòdi le dukò bubuwo puti.

14 Ale Yehowa gblò de nye afe-likã v5điawo katã, siwo de asi nusi metsò na nye dukò Israel, be wòanye etò la nu la puti enye si: Kpò òa, mahowo òa tso wofe anyigba dzi, eye maho Yuda je afe la òa le wo dome. 15 Ke ne meho wo òa megbe la, magakpò nublanu na wo, eye mana amesiame nagbugbò ayi efe domenyinu gbo, eye amesiame nayi efe anyigba dzi. 16 Eye ne wosr5 nye dukò je mowo, be òwoaka atam le nye nko me, abe alesi wofia nye dukò be, wòata Baal ene be: „Meta Yehowa je agbe“ la, ekema woado wo gòme anyi de nye dukò la dome. 17 Ke ne womedo to o la, ekema maho dukò sia òa, eye matsr5e gbidiğbidi, Yehowa ye gblòe.

Tohehe, si awa Yudatòwo dzi.

13. Ale Yehowa gblò nam enye si: Yi nađafle aklala lidziblanu, eye natsòe abla ali dzii, ke megana wòade tsi me o. 2 Tete mefle alidziblanu la le Yehowa fe nya la nu hetsò bla ali dzii. 3 Tete Yehowa fe gbe va gbonye zi ewelia bena: 4 Tso alidziblanu, si nẽfle wòle ali na wò la, eye natso ayi Frat nu adaylae de kpeto me le afima. 5 Tete meyi daylae de Frat nu, abe alesi Yehowa gblò nam ene. 6 Le nkeke gedede megbe la Yehowa gblò nam be: Tso nayi Frat nu nađatsò alidziblanu, si megblò na wò be, nayla de afima la. 7 Tete meyi Frat nu, eye meku alidziblanu la le te fe, si meylãe do; kpò òa, alidziblanu la nyunyo, wónaa deke megale enu o. 8 Eye Yehowa fe gbe va gbonye bena: 9 Ale Yehowa gblò esi: Alea ke magblè Yuda je òada kple Yerusalem fe òada gã lae. 10 Dukò v5đi sia, si gbe nye nyawo sese, wole fzòzòm le wofe dzimesesè nu, wodze mawu tutòwo yome, eye wosubò wo hede ta agu na wo la, anò abe alidziblanu sia, si nu wónaa deke megale o la ene. 11 Yehowa be: Alesi alidziblanu

^a Mo. V. 28, 38; Hos. 8, 7.

^b Hl. 21, 7; Ps. 73, 3.

^d 4, 2; Mo. V. 6, 13.

^e 9, 9.

^f 11, 8.

nɔa ali na ɔutsui la, nenema memiã Israel fe afe blibo la kple Yuda fe afe blibo la de ɔokuinye ɔui, ne wɔanye dukɔ, ɔkɔ, kafukafu kple atsyɔ nam, ke womedo to o.

12 Eye nagblɔ nya sia na wo bena: Ale Yehowa, Israel fe Mawu la, gblɔ esi: Woaku wein de goewo katã me banaa. Ke ne wo ɔɔ ɔu na wò be: De mienyae be, wokua wein de goe sia goe me banaa o hã la, 13 ekema nagblɔ na wo bena, ale Yehowa gblɔ esi: Kpɔ ɔa, matsɔ ɔahamumu ayo anyigba sia dzinɔlawo katã kple fia, siwo le Dawid fe zi dzi, nunɔlawo kple nyagblɔdilawo kpa-kple Yerusalemtowo katã fũ. 14 Yehowa be: Maxlã wo de wo nɔewo, fofowo kple viwo siaa; nyemave wo nu o, nyemakpɔ wo ta o, eye nyemakpɔ nublanui agbe wo tsɔtsrɔ o.

Woakplɔ dukɔ la adzoe.

15 Miseen, eye mifu to anyi; mi-ganɔ dadam o, elabena Yehowa le nu fom. 16 Mide bubu Yehowa, mia Mawu la ɔu, hafi ne bluko nava do, hafi miafe afo nava kli bluko fe towo, eye mianɔ mɔ kpɔm na kekeli, gake wòana wòazu tsizi, eye wòana viviti nado. 17 Ke ne miegbe toɔɔdo la, ekema nye luɔ afa avi le adza me le dɔda la ɔuti, eye nye ɔkuwo afa adatsi yoyoyo, le esi wokplo Yehowa fe lãhawo dzoe ta. 18 Gblɔ na fia kple fia srɔ bena: Mibɔbɔ nɔ anyi me, elabena miafe ɔatsyɔfiakuku ge le mia ta! 19 Wotu dziehe-duwo fe agbowo, eye amea deke mevu wo o; wode aboyo Yuda katã, wode aboyo wo petepete. 20 Fo kɔ dzi nakpɔ amesiwo tso anyiehe gbɔna la ɔa! Afrika wò lãha, siwo wotsɔ na wò, wò alãha nyoawo le? 21 Aleke nagblɔ, nenyɛ be etsɔ xɔwò, siwo fe nu mã wò la, ɔu tatowo de nuwò? De malé ku abe nyɔnu, si le vi dzim la ene oa? 22 Ne ègblɔ le wò dzi me be: Nukata nusia dzo de ye dzi hã la, le wò vodada gbogbowo tae woklo ɔtadedzi le ɔuwò, eye wode fuflu wò afakpodzi ɔ. 23 Ne ameyibo ate ɔu atrɔ efe ɔutigbalé, eye lãkle atrɔ efe agbalé ɔtaɔta la,

a Ps. 55, 20.

b kp. 22.

d 25, 15-18; Yes. 51, 17.

e Yoel 1, 11.

f 5, 23.

g Kony. 5, 16.

h Dan. 9, 4-14.

i 15, 16; Yes. 43, 7.

k Yes. 47, 2, 3; Kez. 18, 37.

ekema mi, amesiwo nu wòdi wɔwo mã la hã, ɔmiate ɔu awɔ nu nyui. 24 Eyata makaka wo ahlé abegbe fufu le tagbaya nu ene. 25 Yehowa be: Esia nye wò dzidzenu kple towò gome, si medzidze na wò, elabena èɔlom be, eye nèdo dzi de alakpadada ɔu. 26 Eyata nye hã meklo tadedzi le ɔgɔgbe na wò, ne woakpɔ wò ɔukpefe. 27 Mekpɔ wò ahasiwɔwɔ, wò gbete, wò amatrewɔwɔ vivivo kple wò ɔnyɔnuwɔwɔwɔ le togbawo dzi le gbeɔgbe. Yerusalem, baba na wò! Xekayi gɔ hafi ɔuwò nakɔ?

Gbefãdeɔe kudidi kple dowuame.

14 Esia nye Yehowa fe gbe, si va na Yeremya le kudidi ta: 2 Yuda le nu xam, nu te efe agbowo ɔu, eye wole ahovo me bɔbɔ nɔ anyigba; Yerusalem fe afadodo de dzi. 3 Bubumewo dɔa wo teviwo dona de tsidufe, wovaa vudowo gbo, ke womekpɔa tsia deke o, eye wotrɔna gbɔna fuflu kple wofe zeawo; ɔukpe léa wo, eye wofe mo tsia dá, eye wotsyɔa nu ta. 4 Dukpe léa agbledelawo, eye wotsyɔa nu ta, elabena agbleawo gblé, le esi tsi megadza de anyigba dzi o ta. 5 Zino le gbe me ke hã dzia vi gbléna di, elabena gbe mumua deke megali o. 6 Gbetedziwo tsia tre de to feflewɔ ta me nɔaya nom abe amegãxiwo ene; nu tea wofe ɔkuwo ɔu, elabena gbea deke megali o. 7 Yehowa, ne miafe vodadawo le dase dim le mia ɔu la, ekema wɔ nu le wò ɔku la ta; elabena miafe toseséwo do sɔ gbo, ɔuwòe míewo nuvò ɔ. 8 Wò Israel fe mɔkpɔkɔ, wò efe xɔnameto le hiãxi, nukaguti nèbe, yeano anyigba la dzi abe amedzro ene, eye abe mɔzɔla, si tu efe agbado, be wòatsi adɔ la ene? 9 Nukaguti nèbe, yeano abe ɔutsu, si fo dzi de le kple kaléto, si mate ɔu axa na amé o la ene? Yehowa, èle mia dome, eye woyɔa wò ɔku de mia ɔu, magagblé mí di o!

10 Ale Yehowa gblɔ na dukɔ sia enye si: Tsa glãla tsatsa nyo wo ɔu, eye womexe mɔ na wofe afowo o, eyata wofe nu menyo Yehowa ɔu o ɔ; azɔ adɔ ɔu wofe

vodadawo, eye woahe to le wofe nuvōwo ta. 11 Eye Yehowa gblō nam bena: ^aMegade kuku de dukō sia fe nyui ta o. 12 Ne wotsi nu dō la, nyemase wofe konyifafa o, eye ne wosa numewo kple nuḍuwo la, madze ḡnyeye o; boḡ matsō yi, dōwuame kple dōvō atrō woe.^b 13 Tete megblō bena: Oo, Afetō Yehowa, kpō da, nya-gblōdīlawo le gbōgblōm na wo be: Miele yi alo dōwuame kpō ge o, ke boḡ ḡutifafa mawō mana mi le afisia. 14 Eye Yehowa gblō nam bena: Alakpanya gblōm ^cnya-gblōdīlawo le di le nye ḡkō me, nyemedō wo o, nyemedē se na wo o, eye nyemeḡo nu kpli wo o; alakpaḡutega, afakaka, trōsubo-subo kple wofe dziwo fe amebēble gblōm wole na mi. 15 Eyata ale Yehowa gblō de nyagblōdila, siwo nyemedō o, hafi wole nya gblōm di le ^dnye ḡkō me be: Yi kple dōwuame manō anyigba sia dzi o la ḡu enye si: Yi kple dōwuame awu nyagblōdila mawo. 16 Eye dōwuame kple yi atso amesiwo wole nya gblōm di na la afu Yerusalem-kpōdomeewo, eye ^ekwomadi wo o, woawo kple wo srōwo, wofe ḡutsuwiwo kple nyḡnuwiosiaa, eye matrō wofe nu vōdi wōwo ako de wo dzi. 17 Eye wō la gblō nya sia na wo bena: Nye ḡku le aḡatsi fam zā kple keli, eye madzudzo o, elabena wogbā nye dukō fe nyḡnuvi, detugbi, wote enu, eye wōxo abi veviel. 18 Ne meyi gbe me la, amesiwo tsi yi nu li, eye ne meva du me la, kpō da, amesiwo dō te wo ḡu li; elabena nyagblōdīlawo kple nunḡlawo siaa yina de anyigba, si womenya o la dzi.

19 De nēgbe Yuda godooa, eye de Zion fe nu ti kō na wō luooa? Nukaḡuti nēḡo mi, ale be hayahaya megale mīa ḡu o? Miele ^fmō kpōmna ḡutifafa, ke nu nyuia ḡeke meva o, miele mō kpōm na hayahayaḡi, ke ḡḡdzi li! 20 Yehowa, mīedze si mīa fe nu vōdi wōwōwo kple mīa fofowo fe vodadawo be, mīewo nuvō de ḡuwō.^g 21 Megagbe mī o, le wō ḡkō la ta, megadi gbō wō ḡutikōkōe fe fia-zikpui la o; dō ḡui, eye megatu wō nu, si nēbla kpli mī la o. 22 De

tsinala le dukōwo fe trōwo domea, eye de dziḡo ate ḡu ana tsi nadda? De menye wō Yehowa ye nye mīa Mawuoa? Asiwō nu kpōm miele, elabena wōe wō nusiawo katā!

Woaḡblē dukō la; gake ame mīeawo akpo dede.

15. Tete Yehowa gblō nam be na: Ne ^dMose kple Samuel wotsi tre de ḡkunya me hā la, nye dzi matrō de dukō sia ḡu o. Nyā wo da le ḡkunya me, ne woadoz. 2 Eye ne wogblō na wō be, afika yi ge yewoala hā la, ekema dō ḡu na wo be: Ale Yehowa gblō esi: Amesi woḡo di na /ku la, neyi ku gbō, amesi woḡo di na yi la, neyi yi gbō, amesi woḡo di na dōwuame la, neyi dōwuame gbō, eye amesi woḡo di na aboyo la, neyi aboyo me. 3 Ale Yehowa gblō esi: Mado nu ^eene fomevi de wo ḡu: Yi, ne wōawu wo, avūwo, ne woahē wo dranyi-dranyi, dzifoxewo kple gbeme-lāwo, ne woadu wo, eye woatrō wo. 4 Eye mana woanye bibi na anyigba dzi fiadufewo katā le Yuda-fia Xizkiya vi Manase ta, le nusi wōwo le Yerusalem la ḡuti. 5 Elabena Yerusalem, ameka akpō nublanui na wō, ameka ado baba na wō, eye ameka ava gbōwō abia wō lāme ta ase? 6 Yehowa be: Egbem, eye nēde megbe, eyata mado nye asi ḡa de ḡuwō, eye matsrō wō, nublanui-kpōkpō tim. 7 Eyata matsō ^flu-gbonu agbō wō le anyigba la fe agbowo nu, made vi le nye dukō, si gbe tatrō tso eḡe mōwo dzi la ḡu, eye matsrōe. 8 Wofe ahoḡiwo aḡo gbō wu futake; makplō nuggblēla afu dekakpuiwo dada le ḡḡokutsu dzatse, mana vovō kple ḡḡdzi nava wo dzi kpoyi. 9 Nu te vi adre nō ḡu, eye eḡe luḡo dzo le eme; eḡe ^gye dō to le keli me, ḡukpe lēe, eye eḡe mo tsi dā; matsō eḡe ame susḡeawo ade asi na yi le eḡe futawo nu, Yehowa ye gblōe.

10 ^hDanye, baba nam be, nēdzi nye, amesi ḡu xexeamē blibo la le avu kple dzre wōm dō! Nyemedo nugbana o, eye amea ḡeke medo agbana nam o tso, hafi wo katā wole diḡu dom nam. 11 Ye-

^a 7, 16; 11, 14.

^b Yes. 58, 3; 6, 20.

^c Ps. 99, 6; Xez. 14, 14.

^e 22, 21; 27, 14, 15; 29, 8, 9.

^f 43, 11; Zax. 11, 9.

^g Xez. 14, 21.

^h Mo. V. 18, 20.

ⁱ Fla. 11, 21, 11 v. 16; 22, 20. k 8, 2.

^j 8, 33.

^k Mat. 3, 12.

^l Am. 8, 9.

^m 8, 15.

ⁿ 20, 14.

^o kp. 7.

howa be: Vavā, mali ke wò hena nyuie, vavā, mana ketò la nafa koko na wò le dzogbevõeyi kple hiāyi. 12 De gayibò aṇe gayibò kple akòbli, siwo tso anyiehea? 13 Matsò wò kesinonuo kple wò nu xasíwo ana woaha, eye womaxe fe de wo ta o, le wò nuvò, siwo katā nẽwò le wò anyigba-wò katā dzi la ta, 14 eye mana nasubò wò futòwo le anyigba, si mènya o la dzi. Elabena dzo le bibim le nye damedzoe me, mia-wo ñue wòle bibim do.

Akofafa na Yeremya.

15 Yehowa, ènyae, do ñku dzinye, eye naḍe ñku de ñunye, netsò nabia hl̩ yonyemetilawo nam; megawò nu de wò dzigbògbò blewu la nu o; tso nam, eye nanyae be, tawòe ñukpe le dzinye do. 16 Esi wò nyawo do gbonye la, "memi wo, eye wò nyawo nye vivisese kple dzidzo na nye dzi, elabena wò ñkæ woyò de ñunye, Yehowa, Mawu Zebaot. 17 Nye-mebòbò nò nukolawo dome le dzidzo kpòm o, ke boṇ nye deka me-bòbò nò aga le wò alò ta, elabena ètsò dziku yò menyè fũ. 18 Nukanjuti nye vevesewo anò anyi ḍaa, eye nye ḍabiwo anye abi võe agbè kuku? Ezu nam abe tòu, si blea ame, kple tsi, si metona ò la ene.

19 Eyata ale Yehowa gblò esi: Ne ètrò de ñunye la, matrò de ñuwò, eye àtsi tre de ñkunye me. Eye ne èḍe nu nyuiwo de go, menyè gbegblèawo o la, ekema ànye nye nú; woawo atrò de ñuwò, ke wòà matrò de wo ñu o. 20 Yehowa be: "Matsò wò awà akòbligli sesè na dukò sia, eye ne wowò awa kpli wò la, womakpe dziwò o, elabena meli kpli wò, ne maxò na wò, eye made wò; 21 made wò le ame vòḍiwo si me, eye maxò wò le ñutasèlawo fe fego me.

Yudatowo gbegblè kple wo nyanyà ḍa le wofe legbasubosubo ta.

16. Eye Yehowa fe gbe va nam bena: 2 Megadè sr̩ò o, ne mágadzì ñutsuviwo kple nyõnu-viwo de tefe sia o. 3 Elabena ale Yehowa gblò de ñutsuvi kple nyõnuvi, siwo wodzi de tefe sia, kple

wo dada, siwo dzi wo, kpakple wo fofò, siwo dzi wo le anyigba sia dzi la ñu enye si: 4 Dòvò awu wo, womafa na wo o, womaḍi wo o, eye woanye gbèduḍò de anyigba dzi; yi kple dõwuame atr̩ò wo, eye wofe kukuawo anye nududu na dzifoxewo kple gbemelāwo. 5 Elabena ale Yehowa gblò esi: Megayi ahoxò me o, megayi kutefe o, eye megado baba na wo o; elabena mede nye ñutifafa, amenuveve kple nublanui-kpòkpò ḍa le dukò sia ñu, Yehowa ye gblòe. 6 Tsitsiawo kple devíawo aku le anyigba sia dzi, womaḍi wo o, eye womafa na wo o, womasi blinui o, eye womalù ta kokoe le wo ta o. 7 Womaḍu yòfenu ahatsò afa akò na ame ḍokui le ame kuku ta o, eye womano yòfèha le ame fofò kple ame ada ta o. 8 Megayi aglotufe, ne nabòbò nò anyi adu nu, ano nu kpli wo o. 9 Elabena ale Yehowa Zebaot, Israel fe Mawu la, gblò esi: Kpò ḍa, b̩matsi aseye-tsotsò fe didi, dzidzokpòkpò fe didi, ñugbetòsr̩ò fe gbe kple ñugbetò fe gbe nu le tefe sia le mia ñku me le mia ñoli.

10 Eye ne èto nya siawo katā na dukò sia, eye wogblò na wò be: Nukanjuti Yehowa do dzogbevõe gā siawo katā de mia ñu, vo ka mieda, eye nuvò ka miewò de Yehowa, mia Mawu la ñu hā la, 11 ekema naḍo ñu na wo bena: Ale Yehowa gblò esi: Elabena mia fofowo gblèm ò, eye wodze mawu tutòwo yome, wosubò wo, eye wode ta agu na wo, ke wogblè nye ya ò, eye womelè nye seawo me de asi o. 12 Ke miawo miewò nu gbegblè wu mia fofowo, mia dome amesiame dze efe dzimesesè vòḍi yome, eye miegbe tododom. 13 Eyata matsò mi afu gbe tso anyigba sia dzi de anyigba, si mia kple mia fofowo miénya o la dzi, gama mi-subò mawu tutòwo le zā kple kelì, elabena nyemele mia nu ve ge o.

Wogakplò Israel tso Babel.

14 Yehowa be: Eyata, kpò ḍa, ñkekewo li gbõna, esi womaga-gblò azò be, yewotà Yehowa, amesi kplò Israel-viwo tso Egipte-nyigba dzi la fe agbe o; 15 ke boḶ

o Xez. 3, 1-3.

o 7, 34.

o 30, 12.

o 1, 18.

o 7, 24-26.

o 23, 7, 8, 4

yewotá Yehowa, amesi kpló Israel-
wivo tso anyiehe-nyigba kple anyi-
gba, siwo katá dzi wònyá wo do
do dzi la fe agbe. Magakpló wo
agbá va wofe anyigba, si metsó na
na wo fofowo la dzi. 16 Yehowa
be: Kpó dá, madó dákplóla gedewo
dá, ne woade wo; emegbe madó
adela gedewo dá, ne woayo wo
de nu tso towo katá kple togbawo
katá dzi kpakple agatowo me. 17
Elabena nye ŋku le wofe mowo
katá nu, womeyla dem o, eye wofe
vodadawo mebe de nye ŋkuwo o.
18 Gbagbiágbá la maxe wofe vodadawo
kple wofe nuvɔwo nu fe na wo zigbo
zi eve, elabena wotsɔ wofe nu makomakowo
fe kukuwo gblé kɔ do na nye anyigba,
eye wotsɔ wofe ŋunyo-nuwo yɔ nye
domenyinu la dzi fú.

19 Yehowa, wòe nye míafe nɔsɛ,
míafe mɔ sesɛ kple míafe sitsofe le
hiáyi! Dukowo atso anyigba fe mbeanuwo
ava gbɔwɔ agblɔ bena: Alakpa dede
sɔŋ mía fofowo tso nyi domee, toflokowo
wonye, eye womele deke me o. 20 De
amegbeto awɔ mawuwo na edokui,
siwo menyɛ Mawu wonye oa? 21 Eyata
mana woadze si nye al kple nye nɔsɛ,
mana woadze sii, eye woanyae be,
ŋkonyee nye Yehowa.

Trɔsubosubo, dziɔdoɔ de amegbeto nu kple
amebeble fe tohehe.

17. Wotsɔ ganuɔnu kple lota-
mekpe tsutsuɛ nɔ Yuda me nuvɔwo
de wofe dzi fe nuɔloke dzi kple
wofe vɔsamlekpuwo fe dzowo nu.
2 Wofe vɔsamlekpuwo kple wofe
Aserawo, siwo le ati damawo te
kple togbɛ kɔkɔwo ta me la, le ŋku
dzi na wo abe wo viwo ene. 3 Matsɔ
nye to le agble me, wò kesinonuwo
kple wò nu xɔasiwo katá kpakple wò
nuxefewo ana woaha, le nuvɔ, siwo
nɛwo le wò anyigbawo katá dzi la
nuti. 4 Eye áde asi le wò domenyinu,
si metsɔ na wò la nu, eye mana
nasubɔ wò futɔwo le anyigba, si
mɛnya o la dzi, elabena míede dzo
nye domedzoe la me, eye wòabi
tegbɛ.

5 Ale Yehowa gblɔ esi: Adi nu-
tsu, si fe dzi te dá le Yehowa nu,
eye wòle dzi dom de amegbeto

^aPs. 118, 8; 148, 3.
^b48, 8.

^dPs. 146, 5.

^ePs. 1, 3.

^fPs. 7, 10.

^gRo. 2, 6.

^hPs. 39, 7.

ⁱ2, 12.

^kYes. 5, 19.

^l15, 14.

nu hetsɔ nutilá wò efe abe la
nuti kpekpekepe! ^a 6 Anɔ babe fe-
kplɔ le gbegebe ene, eye ne dzogbenyui
va la, makpɔe o, anɔ kudidinigba
dzi kple dzefee le tagba, afisi menyɛ
ame nɔfe o. 7 Woayra nɔtsu, si doa
dzi de Yehowa nu, ame fe nu donudenua
enye Yehowa! ^d 8 Eyama le abe
ati, si wodo de to to, eye wòde
ke de toɔ nu la ene; ne nɔdo le
vevem la, mevɔna o, eye efe agbawo
dea ama; ne ku di há, metsia
dzimadi o, eye wòna tsetse dzi
daa. ^e

9 Ame fe dzi la, alakpatɔ wònye
wu nuwo katá, nu gbegbɛ wònye,
ameka ahadze sii ma? 10 Nye
Yehowa ye dzroa dziwo me, eye
medoa ayikuwo me kpɔna; ^gmadɔ
ete fe na amesiame de efe zɔzɔ
kple efe nuwɔnawo fe kutsetse
nu. 11 Amesi fo kesinonu nu fu,
ke menyɛ to dzɔdzɔenyenyɛ mɔ
dzi o la, ele abe tegli, si fo vi,
gake menyɛ eya nɔtɔe dá azi la
o la ene; agblɛe di le efe agbenɔ
titina, eye le nuwuwu me la azu
bometsila. ^h

12 Dutikɔkɔe fe fiazikpui, si do
kpo tso gommedzedzea me ke la,
enye míafe kɔkɔefe la nɔfe. 13 Wò
Yehowa, Israel fe mɔkpɔkpɔ, amesiwo
katá gblɛ wò di la nu akpe wo!
Woaɔlo amesiwo de megbe le nuwò
la fe ŋkɔ de kewo me; elabena
iwogblɛ Yehowa, tsi gba-gbe vudo
la di!

14 Yehowa, yɔ dom, ne mahaya,
xɔ nam, ne woadem, elabena wòe
nye nye kafukafu. 15 Kpɔ dá,
ame kemeawo le gbegbɔm nam be:
Afika Yehowa fe nya tsi? Neva
dzro! ^k 16 Nyemegbe be, maganye
lákplɔvi le yowòme o, eye ŋkeke
vɔe la medzrom o, wò nɔto ényae;
nya, si do tso nye nuyi me la,
nɔ nyanya na wò. 17 Maganye
nɔdzi nam o dzro, wò, nye sitsofe
le dzogbevɔeyi. 18 Du ne kpe
yonyemetilawo, ke nye la, nu megakpɔ
o, dzi nede le wo fo, ke dzi
megade le nye ya fo o. He dzogbevɔeyi
va wo dzi, eye nagbá wo gudugudu
agagbá wo de dzi!

Miwo Sabat kɔkɔe.

19 Ale Yehowa gblɔ nam enye
si: Yi naɔatsi tre de mia deviwo

fe agbo kple Yerusalem fe agbowo katã, esiwo me Yuda-fiawo tona vaa me, eye wogadona la nu; 20 eye nagblɔ na wo bena: Mi Yuda-fiawo kple Yuda blibo la kpakple mi Yerusalemtɔwo katã, mi amesiwo gena de agbo siawo me la, mise Yehowa fe nya! 21 Ale Yehowa gblɔ esi: Mikpɔ miafe agbe dzi, eye migatsɔ agba le dzudzɔgbe la dzi, ne miatsɔ ato Yerusalem-gbowo nu ava mee o. 22 Migatsɔ agba tso miafe afewo me do gee le dzudzɔgbe la dzi o, migawo dɔa deke fomevi o, eye mikɔ dzudzɔgbe la ɔ, "abe alesi medese na mia fofowo ene. 23 Ke wogbe tododo, eye womefu to anyi o, ke boɔ wolía vume, womedo to o, eye wodo toku tohehe. 24 Yehowa be: Nenye be, miedo tom, mietsɔ agba ge de du sia fe agbowo me le dzudzɔgbe la dzi o, eye miekɔ dzudzɔgbe la ɔ, miewo dɔa deke le edzi o la, 25 ekema fiawo kple amegãwo, amesiwo abɔɔɔ nɔ Dawid fe fia-zikpui dzi la, aɔo tasiadamwo, eye woado sɔwo age de du sia fe agbowo me, woawo kple wofe amegãwo, Yuda-ɔutsuwo kple Yerusalemtɔwo siaa, eye woana du sia me tegbee. 26 Eye amewo atso Yuda-duwo kple Yerusalem-nutowo me, tso Benyamin-nyigba dzi, tso balimewo kple towo dzi kpakple tso dziehe, eye woahɛ numevɔsa, akpedavɔsa, nuɖuvɔsa kple dzudzɔvɔvɔedonu vɛ, eye woatsɔ kafukafuvɔsa ava Yehowa fe me. 27 Ke ne miegbe tododom, miekɔ dzudzɔgbe la ɔ, eye mietsɔ agba ge de Yerusalem fe agbowo me le dzudzɔgbe dzi la, ekema mado dzo de efe agbowo nu, be wɔafiã Yerusalem fe fiasãwo, eye matsi o.

Dzimetɔtro nyɔ, ke dzimematromatɔ gblẽa sime.

18. Yehowa fe gbe, si va na Yeremya, enye si: 2 Tso, nayi zemela fe me, afima mana nase nye nyawo le. 3 Tete meyi zemela fe me, eye kpɔ da, ele do wɔm le zemenu dzi. 4 Eye ne ze, si mem wòle la gblẽ, abe alesi tsu dia wɔwɔ le zemela si me godoo ene la, ekema zemela la

tsɔnɛ wɔa ze bubui, alesi dze egu wòbe, yeaɔ. 5 Tete Yehowa fe gbe va gbɔnye bena: 6 Ale Yehowa gblɔ esi: Israel fe afe, de nyemate ɔu awɔ mi, abe alesi zemela sia wɔna ene oa? Israel fe afe, kpɔ da, alesi tsu le zemela si mee la, nenema miele asinye mee! 7 Fifiã mefo nu kple dukɔ kple fiadufeã de, be mahoe da, magbãe, eye matrɔe; 8 ke ne dukɔ matrɔ tso efe nu vɔdi wɔwɔ, si ɔu mefo nu le me la, ekema vɔ, si medo be, mawɔe la, avem. 9 Xebubuyi la mefo nu le dukɔ kple fiadufeã de ɔu be, matsoe, eye made efe agunu to; 10 ke ne ewɔ nusi nye vɔ le ɔkunya me, eye medo to nye gbe o la, ekema nyuie, si megblɔ be, mawɔ ne la, avem.

11 Azɔ gblɔ na Yuda-ɔutsuwo kple Yerusalemtɔwo bena: Ale Yehowa gblɔ esi: Kpɔ da, medo dzɔgbevɔe de mia ɔu, eye medo ɔa me de mia ɔu. Mia dome amesjame ɔnetrɔ tso efe mɔ vɔwo dzi, eye miɔɔ miafe zɔzɔme kple miafe nuwɔnawo do. 12 Ke wogblɔ bena: 13 Dzodzroe! Elabena miazɔ de miafe susuwo nu, eye mia dome amesiame awɔ nu de efe dzimesesɛ vɔdi nu. 13 Mibia se le dukɔwo dome be, ameka se esia tɔgbe kpɔ hã? Nu gbeglɛ ɔutsu-ɔutsu Israel-detugbi wɔ. 14 De Libanon fe sno dzona da le towo fe agakpewo dzia, eye de tɔ gã fafe, siwo le sisim la miena? 15 Elabena nye dukɔ la ɔlɔm be, eye wòdoa dzudzɔ na nu dzodzroawo, siwo kplɔa wo da tsoa wofe mɔ, si nye tofe mavɔ la dzi, ne woazɔ mɔ kple tofe xexewo; 16 ne woana wofe anyigba nazu gbege kple alomedenu tegbee, ne amea de to egu yina la, efe nu aku, eye wòavɔvu ta. 17 Makaka wo ahlɛ le wofe futowo nu abe yedzefeya ene, matrɔ kɔume ade wo le wofe tsɔtsrɔgbe, eye menye ɔku me o.

Yeremya fe konyifafa kple gbedododa.

18 Tete wogblɔ bena: Mina miãdo nugbe de Yeremya ɔu; elabena nufiame mabu de nunɔlawo o, adaɔdɛde mabu de nunyalawo loo, alo nya nabu de nya-gblɔdilawo o. Eyata mina miatsɔ

^a Yes. 45, 9; Ro. 9, 21.

^b 1, 10.

^d 26, 3, 19; Yo. 3, 10.

^e Yes. 56, 2; 58, 13.

^f 11, 8.

^g 25, 5; 7, 3.

^h 6, 18.

ⁱ 3, 17.

^k 2, 27.

ade afo Yeremya, eye miagalé to de efe nyawo katá ñu o. 19 Yehowa, lé to de ñunye, eye nase nye ketowo fe gbe. 20 De wo tsoa vò doa nyuie tefe, hafi^awoawo de òe na nye lúboá? Òo ñu, alesi metsi tre de ñkuwò me, be magblò nya nyui de wo ñu, ne wò dziku nu nafa de wo ñu. 21 Eyata tso wofe ñutsuviwo de asi na dõwuame, eye naxlá wo de yi nu, na woade vi le wo srõwo ñu, eye woazu ahosi, ku nestrõ wofe ñutsuwo ña, eye yi newo wofe dekakupiwo le awa me. 22 Woase ylikps le wofe afewo me, ne èkplò adzohawo va fo de wo dzi kpoyi; elabena wode òe, be yewoatsò adem, eye wodo mò na nye afowo. 32 Ké wò, Yehowa, ènya wofe tame, siwo katá wodo de ñunye hena nye ku; megatsyò nu wofe vodadawo dzi o, eye megatsi wofe nuvò nu le ñkuwò me o; ke boñ woadez anyi le ñkuwò me. Wò wo alea le wò dõmedzoedogbe!

Wogblò Yerusalem fe gbeblé dî to zea de gbagbá me.

19. Ale Yehowa gblò esi: Yi ná-dafle ze le zemela si, eye nade duko la fe ame tsitsiwo kple nunõlawo fe ame tsitsiwo akpe de dokuiwò ñu 2 nayi^b Ben-Hinombali me, si le zemegboa ngõdze la me, eye nade gbe fá nya, siwo gblò ge mala na wò la le afima. 3 Eye nagblò na wo bena: Mi Yuda-fiawo kple mi Yerusalem-towo, mise Yehowa fe nya! Ale Yehowa Zebaot, Israel fe Mawu la, gblò esi: Kpò ña, mele dzogbevõe he ge awa tefe sia dzi, eye amesiwo katá see la fe tome lađi yeñ; 4 elabena wogblém dî, eye wodo gu tefe sia, wodo dzudzo na mawu tuto, siwo woawo kple wo fofowo kpakple Yuda-fiawo menya o la, le afima, eye wotsò ame madifowo fe ou yo tefe sia tañ; 5 wodi nuxefewona Baal, ne woato dzo wo^c viwo abe numevõsa ene na Baal, nusi nyemedo na wo o, nyemegblòe na wo, alo wòahayi nye ta me va ge gõ há o. 6 Eyata Yehowa be: Kpò ña, ñkekewo li gbõna, esi womagayò tefe sia be Tofet kple Ben-

Hinom-bali me o, ke boñ be amewubalime. 7 Magblé Yuda kple Yerusalem fe adanude me le tefe sia, eye mana woatsi wofe futowo fe yi nu kple amesiwo le wofe ku dim la si me, eye matsò wofe^d kukuawo ana dzifoxewo kple gbemeláwo woawu. 8 Mana du sia nazu gbegbe kple alomedenu; amesiame, si to enu yina la fe nu aku le efe fudenamewo katá ñu, eye wòade alome le enu. 9 Mana woawu wofe ñutsuviwo kple wofe nyõnuviwo fe lá, eye amesiame nadu ehavi fe lá le todede kple xaxa, siwo wofe futowo kple amesiwo le wofe ku dim la, kplò fu wo la me. 10 Eye nagbá ze la le ñutsu, siwo yi kpli wò la ñku me, 11 ahagblò na wo bena: Ale Yehowa Zebaot gblò esi: Alea magbá dukò sia kple du siae, fabe alesi wogbáa zemela fe ze, eye womegatea ñu trens o la ene, eye woadı ame de^e Tofet, le esi amedife le vevem ta. 12 Yehowa be: Alea mawò tefe sia kple edzinlawoe, eye mawò du sia wòazu Tofet. 13 Eye mado gu Yerusalem-xawo kple Yuda-fiawo fe xawo abe tefe Tofet ene, xò, siwo katá ñta me wodo dzudzo le na dzifo ñu nuwo katá, eye wofo tsi de anyi na mawu tutowo le. 14 Eye Yeremya gbò tso Tofet, afisi Yehowa doe do, be wòadagblò nya dî le la, etsi tre de Yehowa fe afe fe xoxõnu hegblo na dukò blibo la bena: 15 Ale Yehowa Zebaot, Israel fe Mawu la, gblò esi: Kpò ña, mahe dzogbevõe, siwo katá megblò de wo ñu la, awa du sia kple efe duwo katá dzi; elabena wolía òume gongõñ hegbe nye nyawo sese.

Pasxur wo fu Yeremya; Yeremya de gbe fá Babilonia boyomenõna.

20. Esi nunõla Pasxur, Imer vi, amesi nye dzikpõlawo fe amegá le Yehowa fe me la, se Yeremya le nya siawo gblóm dî la, 2 Pasxur fo nyagblõdila Yeremya, eye wòbò pãe de Benyamin-gbo dzigbetò, si le Yehowa fe afe ñu la nu. 3 Eye esi ñu ke la, Pasxur na wòade Yeremya le pã me. Tete Yeremya gblò na bena: Yehowa megayò wò be Pas-

^a Ps. 35, 7.

^b 7, 33.

^c 13, 1e.

^d Mo. V. 28, 53.

^e Yes. 30, 14.

^f Ps. 109, 14, 15.

^g 7, 32.

ⁱ 32, 29; Zef. 1, 5.

^k kp. 11; 7, 31.

^l Sam. I. 3, 11; Psa. 11, 12.

ⁿ 7, 31. 32.

xur azo o, ke boŋ „nɔdzi li godoo“.
4 Elabena ale Yehowa gblɔ esi: Kpɔ da, matsɔ wɔ awɔ nɔdzi na wɔ nɔto kple xɔwɔwo katã, woatsi wofe futɔwo fe yi nu, eye akpɔ etefe. Matsɔ Yuda blibo la ade asi na Babel-fia, ade aboyo wo ayi Babel, eye wɔawu wo kple yi. 5 Eye matsɔ du sia fe nusiwo katã wɔtu do, efe nukpɔkpɔwo katã kple ɔnu veviwo katã kpakple Yuda-fiawo fe kesinɔnuwo katã ade asi na wofe futɔwo, eye woaha wo ahatsɔ wo ayi Babel. 6 Ke woade aboyo wɔ Pasxur kple afewɔ me tɔwo katã, eye mia kple xɔwɔ, siwo katã nèka abatso gblɔ nya di na la, miayi Babel aku woadi de afima.

Yeremya fa konyi bena, yezu nyagblɔɔɔɔ.

7 Yehowa, ɛfo nya de nunye, eye melɔ nèfoe de nunye, èlɛm sesɛ, eye nèkpe le dzinye; mezu alomedenu nkeke blibo la, eye wo katã wole koyem. 8 Elabena ne mebe, mafo nu yesia yi la, ele be, manɔ yi dom, eye manɔ boblo dom nu vɔdi wɔwo kple nɔtasɛsɛ; elabena Yehowa fe nya zu dzu kple vlododo nam nkeke blibo la. 9 Eye ne mebe, made nku da le edzi, eye magafo nu le efe nku me o la, enɔa nye dzi me abe dzobibi nue wotu nu do de nye juwo me ene, etsɔtsɔ tia ka nam, eye wɔgloam. 10 Mese ame gedewo fe amɛnɔlɔli kple nɔdzi godoo be: „Mide egɔme de go, ne miade egɔme de go!“ Amesiwɔ katã nye xɔnyewo la, le xa me de nye anyidzedze nu be: Dewohi ana woblee, eye miadi ba de edzi ahabia miafe hlɛ. 11 Ke Yehowa, nye kalɛtsɔ sesɛ, ɔli kplim, eyata yonyemetilawo adze anyi, eye wofe alɔ made dzi o, nu akpe wo, elabena womedze aye o, nupke mavo, si womaɔlɔ be akpɔ o la, wɔanye. 12 Wɔ Yehowa Zebaot, amesi doa ame dzɔdzɔe la kpɔna, eye nèdea nku de ayiku kple dzi la, na makpɔ wɔ hlɔbiabia de wo nu, elabena asiwɔ me metsɔ nye nya de. 13 Midzi ha na Yehowa, mikafu Yehowa, elabena ede hiãto fe agbe tso ame vɔdiwo si me!

14 Adɔ nkeke, si dzi wodzim la nu kpekpekpe; womayra gbesigbe danye dzim o! 15 Adɔ nutsu,

si he dzidzɔnya ve na fofonye be, wodzi nɔtsuvi ne, eye wɔdo dzidzɔ ne nɔto la nu kpekpekpe! 16 Dutsu ma nenɔ ɔabe du, siwo Yehowa tɔ bu anyi, eye mevee o la ene! Nese afadodo le nɔdi kple avayli le nɔ! 17 Elabena mewum de do me, ne danye nanye yodo nam, eye fu natsi efo tegbee o! Nukata medo tso danye fe do me do, ne manɔ fukpekpe kple nuxaxa kpɔm, eye nye nkekewo nayi le nupke me?

Yeremya de gbe fã Yerusalem fe gbeɔblɛ, eye wɔña mo, si dzi woakpɔ dede atoe la.

21 Yehowa fe gbe, si va na Yeremya, enye si, esime fia Zedekiya do Pasxur, Malxiya vi, kple nunɔla ɔZefanya, Maaseya vi, do de egbo, ne woagblɔ bena: 2 Bia gbe Yehowa na mi, elabena Babel-fia Nebukadnezar le awa wɔm kpli mi; dewohi Yehowa awɔ na mi de efe nukunuwo katã nu, eye wɔaho adzo tso mia nu. 3 Tete Yeremya gblɔ na wo bena: Miɔagblɔ na Zedekiya be: 4 Ale Yehowa, Israel fe Mawu la, gblɔ esi: Kpɔ da, mana miafe avawɔnu, siwo le mia si mietsɔ le awa wɔm le glia godo kple Babel-fia kpakple Kaldeatɔwo, amesiwo xaxa mi do la, natɔ agbo, eye mafo wo nu fu de du sia titina; 5 matsɔ alo, si le dzi, kple abɔ sesɛ awɔ awa kpli mi le domedzoe, dziku kple nyanyra ga me; 6 eye mawu du sia me nɔlawo: amegbetɔwo kple lãwo siaa, do vɔ ga awu wo. 7 Yehowa be: Emegbe la matsɔ Yuda-fia Zedekiya, efe dolawo kple dukɔ la kpakple amesiwo susɔ de du sia me tso do vɔ, yi kple do wuame nu la, ade asi na Babel-fia Nebukadnezar kple wofe futɔwo kpakple amesiwo le wofe ku dim, eye wɔatsɔ yi dadɛ awu wo, mave wo nu o, makpɔ wo ta o, eye makpɔ nublanui na wo o.

8 Eye gblɔ na dukɔ sia be: Ale Yehowa gblɔ esi: Kpɔ da, metsɔ agbemɔ kple kumɔ le mia nku me dom: 9 Amesi tsi du sia me la, aku de yi, do wuame kple do vɔ si me; ke amesi do yi Kaldeatɔ, siwo de to de mi gbo la, atsi agbe, eye efe agbe anye aboyonu

α Mo. I, 18, 24, 25.

β Yes. 39, 6.

δ 29, 25.

ε 1, 7.

ζ Yes. 48, 4.

η Ps. 81, 14.

θ 1, 8, 19; 16, 20.

ι Mo. V, 11, 26.

κ 11, 20.

λ 15, 10; Hl. 3, 1 v. 10; 10, 18.

ng.^a 10 Yehowa be: Metro nye ŋku me de du sia ŋu de vōwōwō ŋu, menye de nyuiwōwō ŋu o; woatsōe ade asi na Babel-fia, ne wōatō dzoe.

11 Eye gblō na Yuda-fia, Dawid fe afe la bena: Mise Yehowa fe nya: 12 Dawid fe afe, ale Yehowa gblō esi: Midrō vōnu de etefe ŋdi sia ŋdi, eye ^bmixō amesiwo woda adzoe la, tso ŋutasēla si me, ^cne nye dziku magalē abe dzo ene, eye wōabi woade tsitsi ge ado kpoe le miafe nuwōwō vōdjiwo ta o! 13 Yehowa be: Kpō dā, mafo de dziwō, wō balime nōla, wō gbadzafe fe agakpe, mi amesiwo le gbōgblōm be: Ameka adi abu de mia dzi, eye ameka ava mīa nōfe? 14 Yehowa be: Mahe to na mi de miafe nuwōwōwō fe kutsetse nu, eye mado dzo de wofe ave me, ne wōabi wofe nutowo katā me.

Nyagblōd! le fia Salum, Yoyakim kple Yexonya ŋuti.

22. Ale Yehowa gblō esi: Yi Yuda-fia fe me, eye nagblō nya siawo le afima be: 2 Wō Yuda-fia, amesi bōbō nō Dawid fe zikpui dzi, mia kple wō dōlawo kple wō dukō, si gena de agba siawo me, mise Yehowa fe nya! 3 Ale Yehowa gblō esi: Midrō vōnu de etefe, eye miwō nu dzo-dzoe, mixō amesi woda adzoe la, tso ŋutasēla si me; migate amedzrowo, tsyōewiwo kple aho siwo de anyi o, migawō funyafunya wo o, eye migakō vū madifo de te fe sia o.^a 4 Elabena ne miewo nu, de nya siawo nu la, ekema fia, siwo abōbō nō Dawid fe zikpui dzi la, ado tasiadam, eye woado sō age de afe sia fe agbowo me, woawo kple wofe dōlawo kple wofe dukō siaa.^b 5 Yehowa be: Ke ne miedō to nya siawo o la, ekema metā dokuinye fe agbe: Ne afe sia mazu afedo o fi! 6 Elabena ale Yehowa gblō de Yuda-fia fe afe ŋu enye si: Gilead kple Libanon-ta me nēnye nam, ke mawō wō nazu gbege kple du diafedo. 7 Eye mado nūgblēlawo de ŋuwō, eye wo dometo desiade atso efe lānu alā Libanon fe sederti nyuitōwo ahatsō de dzo me.

^a 38, 2.

^b 22, 3.

^c 7, 20.

^e Kron. II. 36, 3, 4.

^f Mi. 3, 10.

^g Mo. II. 19, 13.

^h 21, 12.

ⁱ 17, 26.

^k 24, 5.

^l Yes. 14, 19.

8 Eye dukō gedewo ava to du sia ŋu ayi, eye woagblō na wo nēwo bena: Nukata Yehowa wō du gā sia alea do? 9 Eye woado ŋu bena: Elabena wogblē Yehowa, wofe Mawu fe nubabla di, eye wode ta agu na mawu tutōwo hesubō wo.

10 Megafa avi de ame kuku ŋu o, eye megafa ne o, ke boŋ fa avi de amesi vū dzo la ŋu, elabena megale totro ge agbō o, eye megale wo denyigba kpō ge o. 11 Elabena ale Yehowa gblō de Yuda-fia Salum, Yosiya vi, amesi du fia de fofoa Yosiya te fe, eye ^ewōvū dzo tso te fe sia la ŋu enye si: Magatro gbō va afisia o, 12 ke boŋ afisi wode aboyoe yi la, afima wōaku do, eye magakpō anyigba sia o.

13 Baba na amesi le efe /xō tum le madzomadzōnyenye me, eye efe dzifoxō le vōdinyenye me, amesi nana ehavi wōa dō ne yaka, eye mexea efe ^ddōwōfe ne o; 14 eya amesi gblōna be: Matu xō gāwo kple dzifoxō kekewo, made fesrewo wo nu, maklā sederoufowo de wo me, eye masi aŋō dzē na wo! 15 Ne ēle adika dom le sedertiwo me la, de nēbuna be, eyae nye fianyenya? Fofowō hā du nu, eye wōno nu, ke edrō vōnu de etefe, eye wōwo nu dzōdzoe, eye eme nyo ne. 16 Etso na hiātōwo kple ame dahewo, eyata eme nyo ne. Yehowa be: De menye esia woyōna be sidzedem oa? 17 Elabena wō ŋku kple wō dzi le vide kple ame madifo je vū kōkōdeanyi kple ŋutasēsē kpakple fuwōame ko ŋu. 18 Eyata ale Yehowa gblō de Yuda-fia Yoyakim, Yosiya vi la ŋu enye si: Womafa ne be: „Ao, nōvinyenutsu, ao, nōvinyenōnu“ o! Eye womafa ne be: „Ao, nye afeto, ao, efe atsyō“ o!^k 19 Woaddii abe tedzi ene, woatee le anyigba atso afu gbe de adzoge tso Yerusalem fe agbowo gbō.^l

20 De Libanon dzi nado ŋli, eye na wō gbe nadi le Basan; do ŋli tso Abarim dzi, elabena wogbā wō ahiāviwo katā nyanyanya! 21 Esi nēli bōkō la, mefo nu kpli wō, ke ēgblō be, yomasee o; esia nye wō nōnōme tso wō de vime ke, be nē-

gbe tododo nye gbe. 22 Ya akplo wó lăkplôviwo katá, eye wó ahiá-viwo ayi aboyo me; ɓɓu akpe wó, eye wó mo atsi dá le wó nu vó-dí wówo ta. 23 Wó amesi tso afe de Libanon dzi, eye nêwo ató de sedertiwo me, ne vevesese fo de dziwó, eye nélé ku abe nyónu, si le vi dzim ene la, aleke máhade hūi o! 24 Yehowa be: Metá do-kuinye je agbe: De wònye ɓkosi-nye Yuda-fia ɓXonya, Yoyakim vi la, le nye dusi la, anye ne madae afu gbe tso gama, 25 aha-tso wó ade asi na amesiwo le wó ku dim, kple amesiwo le ɓo dzim na wó, eye matsó wó ade asi na Babel-fia Nebukadnezar kple Kal-deatowo. 26 Matsó ɓmia kple dá-wó, si dzi wó la, afu gbe de anyigba tuto dzi, afisi womedzi mi do o, eye miaku de gama; 27 eye womagbugbo ayi anyigba, si dzi yi yi le wo dzrom la dzi o. 28 De ze gbagbá, si dí gbo, enye Xonya sia loo, alo ze, si je nu menyoa amea deke ɓu o la, wònye? Nukata wonyá eya kple viawo de gbe, eye wotsó wo fu gbe de anyigba, si womenya o la dzi? 29 Anyigba, anyigba, anyigba, se Yehowa je nya! 30 Ale Yehowa gbló esi: Miɓlɔ ɓutsu sia dí be, medzi vi o, enye ɓutsu, si naneke medze dzi na le efe agbe me o; elabena madze dzi na viawo dometa deke, be wóabobo no Dawid je flazikpui dzi ahaɗu le Yuda akpo o.

Le lăkplôla vóɗlawo ɓuti. Lăkplôvi nyufa de kple fia, si atso Dawid je some la ɓugbedodo.

23 Yehowa be: Baba na ɓlă-kplôvi, siwo tsɓɓ nye lănyife je aléwo, eye woka wo hlé la! 2 Eyata ale Yehowa, Israel fe Ma-wu la, gbló de lăkplôvi, siwo le nye dukɔa kplom la ɓu enye si: Miekaka nye aléwo, mienyá wo de gbe, eye miedi wo yome mo o, eyata mahe to na mi le miafe nuwówo vóɗiawo ta; Yehowa ye gblóe! 3 Mafo nye alé mamleawo nu fu atso anyigba, siwo katá dzi menyá wo do da la dzi, eye magakplo wo ava wofe gbedufe, eye woadzi akeke ta. 4 Eye ma-do lăkplôviwo wo nu, amesiwo anyi wo; womagavó azo o, dzi ma-

o 3, 15.

o 25, a. 18.

d Zax. 3, 8; 6, 12.

e Yes. 32, 1.

f 13, 21.

g 24, 1.

h 39, 16.

i 16, 14. 16.

k Fla. II, 24, 12. 15.

l 13, 16; Ps 35, 6.

m Xez. 13, 2-16; 34; Zax. 11, 5.

o Xez. 13, 22.

p Yes. 1, 10.

r 9, 14.

gade le wo fo o, eye wo dometa deke mabu o, Yehowa ye gblóe.^a 5 Yehowa be: Kpo da, ɓkekewo li gbóna, eye ɗɗidzimevi dzo-dzoe de ado na Dawid, adu dzi abe ɓfia ene, eye wóawo nu de nunya me, adró ɔnu de etefe, eye wóawo nu dzodzoe le anyigba dzi. 6 Le ɓɓali woade Yuda, eye Israel ano anyi ɓokoo. Eye ɓko, si woayo ne la, enye: „Yehowa, miafe dzodzɔenyenyé“.^b 7 Yehowa be: Eyata kpo da, ɓkekewo li gbóna, esi womagagblo azo be, yewotá Yehowa, amesi kplo Israel-viwo tso Egipte-nyigba dzi la fe agbe o; 8 ke ɓon yewotá Yehowa, amesi kplo Israel fe afe la fe viwo tso anyiehe-nyigba kple anyigba, siwo katá dzi wonyá wo do da la dzi ve, ne woano wofe anyigba dzi la fe agbe.

Le nyagbloɗilawo ɓuti.

9 De nyagbloɗilawo ɓu: Nye dzi fli de do me nam, eye nye fuwo katá zu behebehe; mezu abe ahamula kple ɓutsu, si wein wu ko na la ene le Yehowa kple efe nya kókɔawo ta. 10 Elabena ahasitowo yo anyigba la dzi fú, fiɓode na nu ti ko na anyigba la, eye gbegebe fe lănyifewo fu, elabena wofe zozome enye vó, eye wofe kaléwawo mele etefe o. 11 Yehowa be: Nyagbloɗilawo kple nunɔlawo siaa nye ame tovowo, eye mekpo wofe nu vóɗi wówo le aɓenye me ke há. 12 Elabena wofe ɓmo dzi adidi dredredre na wo le bluko me, eye woakli nu adze anyi le edzi; elabena mahe dzogbevóe ava wo dzi le fe, si me mahe to na wo la, Yehowa ye gblóe. 13 Mekpo bometsinuwo-wo le nyagbloɗila, siwo le Samaria la há ɓu: Wogblo nya dí to Baal dzi, eye wokplo nye dukɔ Israel trae. 14 Ke mekpo ɓunyɔnuwo-wo le nyagbloɗila, siwo le Yerusalem la ɓu: Wole amatre wom, wole alakpadada dzi, eye ɔwodo ɓusé nu vóɗi wólawo fe asi, ale be wometro tso wofe nu vóɗi wówo me o; wo katá le nam abe ɓSodom ene, eye emenɔlawo le abe Gomora ene. 15 Eyata ale Yehowa Zebaot gbló de nyagbloɗilawo ɓu enye si: ɓKpo da, mana

atsa wo woadu, eye makpe aditsi na wo woano; elabena nyagblodila, siwo le Yerusalem, gbɔ nu tovo wɔwɔ yi de anyigba blibo la dzi. 16 Eyata ale Yehowa Zebaot gblɔ esi: Migado to nyagblodila, siwo le nya gblɔm di na mi la o; mia ɛflum wole, eye woawo nuto fe dzi fe nutega tom wole, menyeye Yehowa fenu me wɔtso o. 17 Wole gbɔgbɔlɔm na amesiwo le vlo domem la be: „Eme anyo na mi“, eye wole gbɔgbɔlɔm na amesiwo katã le zɔzɔm ^dde wofe dzimesesẽ nu la be: „Dzɔgbevɔea deke mava mia dzi o“. 18 Elabena amesiwo Yehowa fe adanu me, amesiwo kpɔ nu, eye wɔse efe nya, amesiwo lãa to de nye nya nu la, eya na tsoe ade gbe fãe! 19 Kpɔ da, Yehowa fe ahom kple efe dziku tso, eye yali abla ta na ame vɔdiwo kɔtɔ. 20 Yehowa fe domedzoe matrɔ kɔ o, negbe deko wɔawo efe dzimesusu dzi ade goe hafi; le nkekeawo fe nuwuwu la miadze sii. 21 Menyeye nyee dɔ nyagblodilawo, hafi wole du fum o, eye menyeye nyee fo nu kpɔi wo, hafi wole nya gblɔm di o. 22 De wɔnyeye de wono nye adanu me la, anye ne wode gbe fã nye nyawo na nye dukɔ, eye wotrɔ wo tso wofe mɔ vɔwo dzi kple wofe nuwɔwɔ vɔdiwo me.

23 Yehowa be: Kpui fe Mawu kɔ menyeye, eye nyemenye adzoge fe Mawu oa? 24 Yehowa be: De ame ayã de yayãse, eye magbe ekpɔkpɔa? Yehowa be: De menyeye nyee yɔ dzifo kple anyigba dzi taɔ oa? 25 Mese nyagblodilawo fe nufɔfo, amesiwo le alakpanya gblɔm di le nye nko me be: Meku drɛe, meku drɛe! 26 Yekaxi hafi nyagblodila, siwo gblɔa alakpanya di, amesiwo nye nyagblodilawo le wofe dzi fe alakpada nu la, atrɔ ta me? 27 Wo amesiwo di be, yewoatsɔ yewofe drɛekuku, siwo wo dome amesiame li na ehavi la, ana nye dukɔ nanlɔ nye nko be, abe alesiwofofowo nlo nye nko be le Baal nuti ene. 28 Yehowa be: Nyagblodila, si ku drɛe la, nelɛ drɛe, eye amesi si nye nya le la, negblɔ nye nya le nyatefe me; tso gbɔ nya kae tso lu gbɔ nya?

^a Heb. 4, 12.

^b 6, 14.

^d 7, 24.

^e kp. 21.

^f Yes. 40, 13.

^g 30, 23.

^h 14, 14.

ⁱ 20, 11.

^k 29, 2; Fla. 11, 24, 14, 15.

29 Yehowa be: De nye nya mele abe dzo ene, eye abe zũ, si agbã agakpe gudugudu la ene oa? 30 Eyata ale Yehowa gblɔ esi: Mado de nyagblodila, siwo le nye nya fim le wo nɔewo gbɔ la dzi. 31 Yehowa be: Kpɔ da, mado de nyagblodila, siwo gblɔa woawo nuto fe nya henɔa gbɔgbɔlɔm be „Mawu fe gbee“ la dzi. 32 Kpɔ da, ale Yehowa gblɔ esi: Mado de amesiwo tso alakpa drɛewo gblɔa nya di, eye wolã wo la dzi, amesiwo tsoa wofe alakpadadawo kple adegbefowoo kplɔa nye dukɔ tranae, evɔ wɔnyeye nyemedo wo o, eye nyemedo wo da o hafi; womenye videe deke na nye dukɔ o, Yehowa ye gblɔe.

33 Eye ne dukɔ sia, nyagblodila alo nunɔlaa de bia wò be, nuka nye Yehowa fe agba hã la, eke ma do nu na wo be: Yehowa be: Miawoe nye agba la, eye matsɔ mi afu anyi. 34 Eye ne nyagblodila, nunɔla kple dukɔ la gblɔ be „Yehowa fe agba“ la, mahe to na nutsu ma kple efe afe siaa. 35 Ale mia dome amesiame nagblɔ na ehavi kple novia enye si: Aleke Yehowa do enui, eye nya ka Yehowa gblɔ? 36 Ke migako nu le „Yehowa fe agba“ dzi azo o; elabena amesiame fe nya azu agba ne, le esi miatrɔ gbɔ Mawu gbagbe, Yehowa Zebaot, mia Mawu la fe nyawo ta. 37 Eyata gblɔ na nyagblodila be: Aleke Yehowa do enui, eye nya ka Yehowa gblɔ? 38 Ke esi mienɔa gbɔgbɔlɔm be „Yehowa fe agba“ la, le esia ta Yehowa gblɔ be: Esi miele nya sia gblɔm be „Yehowa fe agba“, evɔ wɔnyeye medo ame de mi gblɔ be, migagblɔ be „Yehowa fe agba“ o hafi la, 39 eyata kpɔ da, makɔ mi de dzi, eye matsɔ mia kple du, si metsɔ na mia kple mia fofowo la, afu gbe tso nku nye me, 40 eye mahe nkupe mavɔ kple vlododo mavɔ, si womanlɔ be akpɔ o la, ava mia dzi.

Wotsɔ gbɔti nyui kple gbɔti manyomanyo wo kpodzidze na Yuda-dukɔ la.

24. Esi kɔBabel-fia Nebukadnere zar de aboyo Yuda-fia Yexonya, Yoyakim vi, kple Yudaamegãwo, atikpalawo kple gbede-

wo tso Yerusalem yi Babel megbela, Yehowa na mekpɔ gbotsetse kusi eve, si wotsɔ da de Yehowa fe gbédoxɔ nu. 2 Gbotsetse nyui, siwo le abe gbotsetse ngɔgbéawo ene la, le kusi dɛka me, eye gbotsetse gbeḡbléwo le kusi evelia me, esiwo ḡblé, ale be womele dudu me o. 3 Eye Yehowa ḡblɔ nam be: Yeremya, bɔnuka kpɔm néle? Meɔo ŋu be: Gbotsetsewoe; gbotsetse nyuitowo nyo ŋuto, eye gbeḡbléawo ḡblé vevie, ale be dudu mele wo ŋu o.

4 Tete Yehowa fe gbe va nam bena: 5 Ale Yehowa, Israel fe Mawu la, ḡblɔ esi: Mɛkpɔ nyuie de Yuda fe aboyome, siwo menyá tso teje sia dɔ de Kaldeanyigba dzi la ŋu, abe gbotsetse nyui siawo ene. 6 Matsɔ nye ŋku aɔ wo ŋu hena nyuiwɔwɔ, eye mana woatrɔ agbɔ va anyigba sia dzi, a matu wo, eye nyemagbá wo o, mado wo, eye nyemaho wo o. 7 Mana dzi wo, ne woatsɔ adze sim be, nyee nye Yehowa; woanye dukɔ nam, eye manye Mawu na wo, nenye be wotrɔ de ŋunye tso wofe dzi blibo me.

8 Ale Yehowa ḡblɔ esi: 9 Alesi gbotsetse gbeḡbléawo ḡblé, ale be dudu mele wo ŋu o la, nene-ma mawo Yuda-fia Zedekiya kple efe amegáwo, amesiwo kpɔɔ de Yerusalem, kple amesiwo susɔ de anyigba la dzi, kpakple amesiwo le Egipte-nyigba dzi lae. 9 Matsɔ wo awɔ bibi kple dzogbevɔe na anyigba dzi fiadufewo katá, woanye alomedenu, lodonu, ahamasinu kple dɔɔdonu le teje, siwo katá manyá wo aɔo dɔ. 10 Mado yi, dɔwuame kple dɔvɔ de wo, vase de esime woatrɔ avɔ le anyigba, si metsɔ na woawo kple wo fofowo la dzi.

Yuda-duko la ano aboyo me fe blaadre.

25. Esia nye gbe, si va na Yeremya de Yuda-duko blibo la ŋu le Yuda-fia Yoyakim, Yosiya vi fe fe enelia, si nye Babel-fia Nebukadnezar fe fe ḡbáto me, 2 gbe, si nyagblɔdila Yeremya to na Yuda-duko blibo la kple Yerusalemto katá: 3 Yehowa fe gbe va nam tso Yuda-fia Yosiya, Amon vi fe fe wuietɔlia dzi va-

sede egbe, fe blave vɔ etɔ sɔŋ nye esi, eye mefo nu kpli mi ɔaa atradi; ke miedɔ to o. 4 Eye Yehowa dɔ efe dɔlawo katá, siwo nye nyagblɔdɔlawo de mi, edo wo de mi ɔaa atradi; ke miedɔ to o, eye miefu to anyi, be miase nu o. 5 Eḡblɔ bena: Amesiame a netro tso efe mɔ vɔwo dzi kple efe nuwɔna vɔdɔwo me, ne mianɔ anyigba, si Yehowa tso na mia kple mia fofowo tso mavɔ me yi mavɔ me la dzi. 6 Migadze mawu tutowo yome, ne miasubɔ wo ahade ta agu na wo o, eye migatsɔ miafe asinudɔwɔwɔwo do dziku nam o, ekema nyemawɔ vɔa dɛke mi o. 7 Yehowa be: Ke mieḡbe tododom, ne miatsɔ miafe asinudɔwɔwɔwo aɔo dziku nam hena miafe gbeḡblé. 8 Eyata ale Yehowa Zebaot ḡblɔ esi: Esi mieḡbe tododo nye nyawo la, 9 eyata, kpɔ da, makple anyiehe fomeawo katá kple nye dɔla Babel-fia Nebukadnezar ve, eye mana woava fo de anyigba sia kple edzinolawo kple dukɔ sia katá dzi godoo, matsrɔ wo ḡbidigbidi, eye matsɔ wo awɔ bibi, alomedenu kple afedoe tegbee; Yehowa ye ḡblae! 10 Eye matsi asejetsotso fe didi kple dzidzo fe didi, ḡḡbetasrɔ fe gbe kple ḡḡbetɔ fe gbe, tetutu fe didi kple akadi fe keklɛ nu le wo dome. 11 Anyigba sia azu afedo kple gbeḡbe, eye dukɔ sia asubɔ Babel-fia fe blaadre sɔŋ.

Babel fe gbeḡblé.

12 Yehowa be: Ne fe blaadre la de vɔ la, ekema mahe to na Babel-fia kple dukɔ ma kpakple Kaldeanyigba le wofe vodada ta, eye matsɔ awɔ gbeḡbee dikaa. 13 Eye mana nye nya, siwo katá meḡblɔ de anyigba ma ŋu la, nava edzi; nya, siwo katá Yeremya ḡblɔ di de dukɔwo katá ŋu wonɔ de agbalé sia me la. 14 Elabena woawo hã asubɔ dukɔ gedewo kple fia ḡawo, eye mado etefe na wo le wofe nuwɔna kple wofe asinudɔwɔwɔwo nu.

Domedzoe kplu la enye dukɔwo katá to.

15 Elabena ale Yehowa, Israel fe Mawu la, ḡblɔ nam enye si: Xɔ domedzoe fe weinkplu sia le asinye, eye natsɔe na dukɔ, siwo katá ḡbɔ mado wɔ dɔ la, woano.

a 18, 11.

b 1, 11, 13.

c 31, 29.

d 27, 6.

e 31, 33, 34.

f 29, 17.

g 16, 9.

h 29, 10; Kron. I, 36, 21; Ezra I, 1; Dan. 9, 2.

k 29, 18.

l 51, 7; Yes. 51, 17.

m Nyad. 14, 10.

16 Eye ne wonoe la, woano munmū sagāsagā, eye woadze adava le yi, si maḍo de wo dome la ta. 17 Tete mexo kplu la le Yehowa si, eye mekpee na doko, siwo katā gbɔ Yehowa dom do: 18 na Yerusalem kple Yuda-duwo, wofe fiawo kple wofe amegāwo, ne mawo wo wozu afedo, bibi, alomedenu kple diḅudonu, abe alesiwòle egbe siawo ene; 19 na Egiptefia Farao kple efe dɔlawo, efe amegāwo kple efe duko blibo la; 20 na duko tsakatsaka blibo la, Uz-nyigba dzi fiawo katā, Filistitowo fe anyigba dzi fiawo katā, Askalon, Gaza, Ekron kple Asdod fe ame mamleawo; 21 na Edom, Moab kple Amon-viwo; 22 na Tirofiawo katā, Zidon-fiawo katā kple fupkowo dzi fia, siwo le atsiafu fe go keme; 23 na Dedan, Tema, Buz kple akotsolawo katā; 24 na Arabia-fiawo katā kple duko tsakatsaka, siwo le gbegbe fe fiawo katā; 25 na Zimri-fiawo katā, Elamfiawo katā kple Media-fiawo katā; 26 na anyiehe fiawo katā, esiwo le kpuife kple adzoge tso wo nɔewo gbɔ, kple xexeme fiadufe, siwo katā le anyigba dzi; eye fSesaxfia anoe de wo yome.

27 Eye nagblɔ na wo bena: Ale Yehowa Zebaot, Israel fe Mawu la, gblɔ esi: Mino aha miamu, eye midze xe, midze anyi, eye migafɔ o, le yi, si maḍo de mia dome la ta. 28 Eye ne wogbe be, yewomaxo kplu la le asiwò o la, ekema gblɔ na wo be: Ale Yehowa Zebaot gblɔ esi: Mianoe kokoko! 29 Elabena keke du, si nu woyɔ nye nko do ke hā nwe medze vɔwɔwɔ gɔme do, eye miawo miato le emea? Womagbe tohehe na mi o! Elabena meyo yi de anyigbadzitowo katā nu, Yehowa Zebaot ye gblɔe.

30 Eye wò la nagblɔ nya siawo katā di de wo nu agblɔ na wo bena: Yehowa le igbe dem tso dzi me, eye wòna efe gbe di tso efe nɔfe kəkɔe la me; ele gbe dem de efe lānyife nu, eye wòtso ayiboopɔe abe weinflawo ene de anyigbadzitowo katā nu. 31 Hovɔwɔ de anyigba fe mlɔenu; elabena Yehowa le avu wom kple dukowo, ele tɔnu drɔm nutilawo

katā, eye wòtso ame vɔdiwo ade asi na yi, Yehowa ye gblɔe.

32 Ale Yehowa Zebaot gblɔ esi: Kpɔ da, dzogbevɔe tso duko gbɔ yi duko gbɔ, eye wode zi ahom gā me le anyigba fe mlɔenu. 33 Yehowa fe amesiwo wòwu le nkeke ma me la, woano anyi tso anyigba fe mlɔenu dasede anyigba fe mlɔenu; womafa na wo o, womafo wo nu fu o, eye womadi wo o, eye wozu aduɔ le agble me. 34 Mifa avi, mi blākpɔviwo, mido afa, eye mifo togotogoe, mi lāha fe bubumewo, elabena miafe azā de, ne woawu mi, eye makaka mi ahlē, ne miano abe agba xɔsi, si ge dze anyi ene! 35 Sitsofe abu de lākpɔviwo, eye sisi abu de lāha fe bubumewo. 36 Lākpɔviwo fe yli kple lāha fe bubumewo fe avi le diḅim; elabena Yehowa gblɔ wofe lānyife, 37 eye gbedufe, si wovona do la nu yi le Yehowa fe dɔmedzoe nu. 38 Eglɔe efe avegoe di abe dzata ene; elabena wofe anyigba zu gbegbe le yi gblɔenu kple efe dɔmedzoe heliheli nu.^c

Yeremya di tso duko la si bena, wòtso dzi me. Wòtso enu hedibena, yewoawui; gake ededokui nu, eye ame tsitsisa dewo hā ohi eta.

26. Le Yuda-fia Yoyakim, Yosiya vi fe fiaduɔ fe gomedzedzea me la, gbe sia tso Yehowa gbɔ bena: 2 Ale Yehowa gblɔ esi: Yi datsi tre de Yehowa fe afe fe xoxonu, eye nagblɔ nya, siwo katā meto na wò be, nagblɔ na wo la, na Yuda-du, siwo katā va gbe do ge da le Yehowa fe me; megana nyaa deke nato le eme o. 3 Dewohi woasee, eye amesiame atrɔ tso efe mo vɔ dzi; ekema vɔ, si medo be, mawo wo le wofe nuwɔna vɔdiwo tala, avem. 4 Eye nagblɔ na wo bena: Ale Yehowa gblɔ esi: Ne miedo tom, be miazɔ de nye se, siwo mede na mi nu o, 5 miedo to nye dɔla nyagblɔdɔlawo fe nya, siwo medo de mi dɔaa atradi la o, eye miegbe wo sese la, 6 ekema mawo afe sia abe Silo ene, eye matsɔ du sia awo diḅudonu na anyigba dzi dukowo katā.

7 Eye nunɔlawo kple nyagblɔdɔlawo kpakple duko blibo la wosee Yeremya le nya siawo gblɔm le Yehowa fe me. 8 Eye esi Ye-

a 7, 33.

b 23, 1.

d 3, 25.

e 4, 7.

f 51, 41.

g 36, 3.

h 49, 12; Pet. I, 4, 17.

i Yoel 4, 16; Am. 1, 2; Hos. 11, 10, k 25, 4.

l 7, 12-14; Sam. I, 4, 4, 12.

remya mekpõ de nu le nya, siwo katã Yehowa de esi, be wõagblõ na dukõ blibo la gbõgblõ me o la, nunolawo kple nyagblõdilàwo kpakple dukõ blibo la lée gbõ bena: Àku kokoko! 9 Nukanuti nègbõ nya ði le Yehowa fe ñkõ me be, afe sia anõ abe Silo ene, eye du sia agbã azu afedo? Tete dukõ blibo la fo takpli de Yeremya nu le Yehowa fe me. 10 Esi Yuda-amegãwo se nya siawo la, wotso fia fe me va Yehowa fe me, eye wobõbõ nõ Yehowa fe agbo ye ye la nu. 11 Tete nunolawo kple nyagblõdilàwo gbõ na amegãwo kple dukõ blibo la bena: Dutsu sia dze ku; elabena egbõ nya ði de du sia nu, abe alesi mia nu-towo miesee kple miafe to ene. 12 Eye Yeremya gbõ na amegãwo katã kple dukõ blibo la bena: Yehowa ye ðõm, be magblõ nya, siwo katã miese la, de afe sia kple du sia nu. 13 Azõ midõ miafe zõzõme kple nuwõnawo ðo, eye mise Yehowa, mia Mawu fe gbe; ekema võ, si Yehowa gbõ de mia nu la, avee.^d 14 Ke nye la mele mia si me, miwõm abe alesi dze, eye wõnyo mia nu ene. 15 Ke ne miwum la, ekema minyae be, miehe õu madifõ va mia ðokui kple du sia kpakple emenolawo ðzi; elabena nyatefe Yehowa ðõm de mi, be magblõ nya siawo katã de miafe towo me.

16 Tete amegãwo kple dukõ blibo la gbõ na nunolawo kple nyagblõdilàwo bena: Dutsu sia medze ku o, elabena efo nu na mí le Yehowa, mí Mawu fe ñkõ me. 17 Eye ñutsuwo tsi tre tso anyigba la fe ame tsitsiwo dome gbõ na dukõ la fe takpekpe blibo la bena: 18 Mixa, Morasito la, gbõ nya ði le Yuda-fia Xizkiya ñli, eye wõgbõ na Yuda-dukõ blibo la bena: Ale Yehowa Zebaot gbõ esi: Woade Zion abe agble ene, Yerusalem azu anyiglãgo, eye gbedoxõ fe togbe la azu togbe toave. 19 De Yuda-fia Xizkiya kple Yuda blibo la wuia? De mevõ Yehowa bon, eye wõfo koko na Yehowa, ale be võ, si Yehowa gbõ de wo nu la, kvee oa? Eye de míawo míahè võ gã sia ava mía ðokui dzia?

20 Eye ñutsu bubu gbõ nya ði le Yehowa fe ñkõ me, amesi ñkõ nye Uriya, Semaya vi, tso Kiryat-Yearim; egbõ nya ði de du sia kple anyigba sia nu wõsõ kple Yeremya fe nyawo. 21 Eye esi fia Yoyakim kple efe kalètõwo katã kpakple amegãwo katã se efe nyawo la, fia la di be, yeawui. Ke Uriya see, eye wõvõ hési yi Egipte. 22 Tete fia Yoyakim ðo amewo de Egipte: Elnatan, Axbor vi, kple ñutsu, siwo kpe de enu. 23 Wokplõ Uriya tso Egipte ve na fia Yoyakim, eye wõwui kple yi hetsõ efe kukua fu gbe de dukõ hahoo la fe yõdowo ðzi. 24 Ke Axikam, Safan vi, kpe de Yeremya nu, eye metsõ de asi na dukõ la, be wõawu o.

Yeremya bíà tso ñiawo kple Yuda-towo sí bena, woabõbõ wo ðokui de Babel-towo te, elabena esia nye Mawu fe lolõnu.

27 Le Yuda-fia Zedekiya, Yo-
siya vi fe fiadu ðu fe gõmedzedzea me la, Yehowa fe gbe sia va na Yeremya bena: 2 Ale Yehowa gbõ nam enye si: Gbe ka, eye nawõ kòkuti atso ku wõ kò.^e 3 Eye natsõ de ðõla, siwo va Yuda-fia Zedekiya gbõ le Yerusalem la si faðo de Edom-fia, Moab-fia, Amon-viwo fe fia, Tiro-fia kple Sidon-fia. 4 Eye nade gbe wo si afo de wofe afetõwo bena: Yehowa Zebaot, Israel fe Mawu la be: Ale miagblõ na miafe afetõwo enye si: 5 Nyee tso nye ñusè gã kple nye alo, si le ðzi la, wõ anyigba, amegbetõwo kple lãwo, siwo le anyigba ðzi, eye amesi dze ñunye la, metsõne na. 6 Azõ metsõ anyigba siawo katã de asi na nye ðõla Babel-fia Nebukadnezar, eye gbemelãwo hæ metsõ de asi ne, ne woasubõ. 7 Eye dukõ gedewo asubõ eya kple via kpakple efe togbuiyõvi, vasede hesime azã nade na efe anyigba, eye wõasubõ dukõ gedewo kple fia gãwo. 8 Eye ne dukõ kple fiadu fea de be, yemasubõ Babel-fia Nebukadnezar o, eye yemade kò Babel-fia fe kòkuti me o la, matsõ yi, ðõwuame kple ðavõ ahe to na dukõ ma, vasede esime mato efe asi ðzi atsrõe kenken, Yehowa ye gbõ. 9 Ke miawo la migado to

^a Psa. II. 22, 12.

^b Do. 6, 13.

^d 7, 3.

^e 18, 1.

^f 26, 21. 22.

^g 25, 9.

^h 26, 12.

ⁱ Mi. 3, 12.

^k 18, 8.

miafe nyagblodilawo, bokonawo, drɔ̀ekulawo, gbesalawo kple dzotawo, amesiwo le gbogblom na mi be, miasubɔ Babel-fia o la o.^a 10 Elabena alakpanya gblom wole di na mi, be woade mi da le miafe anyigba dzi, ne manya mi, eye miatsrɔ. 11 Yehowa be: Ke dukɔ, si tso efe ko de Babel-fia fe kɔkuti me, eye wosubɔe la, mana wɔnɔ anyigba dzi ade dzi di, ade agble de edzi, eye wɔnɔ edzi.

12 Mefo nu kple Yuda-fia Zedekiya de nya siawo nu pɛpɛpɛ gblɔ bena: Mitsɔ miafe ko de Babel-fia fe kɔkuti me, eye miasubɔ eya kple efe dukɔ, ekema mianɔ agbe. 13 Nukanuti mia kple wɔ dukɔ miebe, yewoaku de yi, dɔwuame kple dɔvɔ si me, abe alesi Yehowa gblɔ de dukɔ, si gbe be, yemasubɔ Babel-fia o la nu ene? 14 Eye migado to nyagblodila, siwo le gbogblom na mi be, migasubɔ Babel-fia o la fe nya-wo o; elabena alakpanya gblom wole di na mi. 15 Yehowa be: Menye nyee do wo o, alakpanya gblom wole di le nye nko me, ne manya mi da, eye mia kple nyagblodila, siwo le nya gblom di na mi la, miatsrɔ. 16 Eye ale megblɔ na nunlawo kple dukɔ blibo sia enye si: Yehowa be: Migado to miafe nyagblodila, siwo le nya gblom di na mi be: Kpo da, woahe Yehowa fe afe me nuwo agbɔe tso Babel kaba la fe nya o; elabena alakpanya gblom wole di na mi. 17 Migado to wo o, ke boɲ miasubɔ Babel-fia, ekema mianɔ agbe. Nukanuti du sia nazu afedo do? 18 Eye nenyɛ nyagblodilawo wonye, eye Yehowa fe gbe le wo si la, ekema woafɔ koko na Yehowa Zebaot, ne womagatsɔ nusiwo susɔ de Yehowa fe me, de Yuda-fia fe me kple de Yerusalem la, ayi Babel o. 19 Elabena ale Yehowa Zebaot gblɔ de sotia-wo, gazo la, anyinɔawo kple nu bubuawo, siwo susɔ de du sia me la nu; 20 nusiwo Babel-fia Nebukadnezar metsɔ dzoe, esime wɔde aboyo Yuda-fia Yexonyia, Yoyakim vi, tso Yerusalem yi Babel hekpe de Yuda kple Yerusalem fe bubumewo katã nu la o. 21 Elabena ale Yehowa Zebaot,

a 14, 13. 14.

b Kron. II. 36, 22; Ezra 1, 7-11.

d 27, 1c.

e 27, 20.

f kp. 9.

g 23, 3; Kron. II. 36, 10.

h 52, 17.

i 27, 2.

k Fla. II. 24, 14, 16.

l kp. 3.

Israel fe Mawu la, gblɔ de nusiwo susɔ de Yehowa fe me, de Yuda-fia fe me kple de Yerusalem la nu enye si: 22 Yehowa be: Woatsɔ wo ayi Babel, eye woatsi afima, vaseɔe gbesigbe mava bkpɔ wo da, eye makplɔ wo agbɔe va tefe sia.

Avatsɔ nyagblɔla Xananya tsi tre de Yeremya guti.

28. Eye wɔva me le fe ma me le Yuda-fia Zedekiya fe fiadudu fe gomɛdzɛza me le fe enelia fe dzinu atɔlia me be, nyagblodila Xananya, Asur vi tso Gibeon, gblɔ nam le Yehowa fe me le nunlawo kple dukɔ blibo la nku me bena: 2 Ale Yehowa Zebaot, Israel fe Mawu la, gblɔ esi: Maɲe Babel-fia fe kɔkuti. 3 Le fe eve megbe la matsɔ Yehowa fe afe me nusiwo katã Babel-fia Nebukadnezar tso tso tefe sia yi Babel la, agbɔ va tefe sia. 4 Yehowa be: Makplɔ Yuda-fia Yexonyia, Yoyakim vi, kple Yuda fe aboyome, siwo katã yi Babel la, agbɔ va tefe sia; elabena maɲe Babel-fia fe kɔkuti. 5 Tete nyagblodila Yeremya do nu na nyagblodila Xananya le nunlawo kple dukɔ blibo la, amesiwo tsi tre de Yehowa fe afe me la nku me 6 gblɔ bena: Neva me, Yehowa newɔ alea! Yehowa newɔ wɔ nya, si nɛgblo di la dzi, eye wɔahe Yehowa fe afe me nuwo kple aboyomeawo katã tso Babel agbɔ va tefe sia. 7 Deko se nya sia, si gblɔ de mala de wɔ to me kple de dukɔ blibo la fe to me: 8 Nyagblodila, siwo dongɔ na mia kple wɔ tsã la, wogblo awawo, dzogbevɔe kple dɔvɔ fe nya di de anyigba gedewo kple fiadufe gawo nu. 9 Ne nyagblodilaa de gblɔ nutifafanya di, eye efe nya va me la, ekema woadze sii be, Yehowa ye do nyagblodila sia da vavã. 10 Tete nyagblodila Xananya de kɔkuti la le nyagblodila Yeremya fe ko, eye wɔnɛe. 11 Eye Xananya gblɔ le dukɔ blibo la nku me bena: Ale Yehowa gblɔ esi: Alea maɲe Babel-fia Nebukadnezar fe kɔkuti da le dukɔwo katã fe ko le fe eve megbe. Eye Yeremya lé efe ma do.

12 Tete Yehowa je gbe va na Yeremya, le esime nyagblodila Xananya ne kókuti le nyagblodila Yeremya je kò megbe bena: 13 Yi nadagblò na Xananya bena: Ale Yehowa gblò esi: Kókuti atitò nēne, eye nēwò gatò de etefe. 14 Elabena ale Yehowa Zebaot, Israel je Mawu la, gblò esi: ^bGakókuti metsò de kò na duko sia-wò katà, ne woanye Babel-fia Nebukadnezar teviwo, eye woasubòe; gbemeláwo háe metsò de asi nē. 15 Tete nyagblodila Yeremya gblò na nyagblodila Xananya bena: Xananya, see: Menye Yehowa ye dò wò o, hafi nèle nanam be, dukò sia nanò dzi dóm de alakpanya nu. 16 Eyata ale Yehowa gblò esi: Kpò dā, madò wò dā le anyigba dzi; áku le je sia me, elabena ègblò ^aaglādzenya de Yehowa nu. 17 Eye nyagblodila Xananya ku le je ma me le dzinu adrelia me.

Yeremya gblò agbalé na Yudatowo le Babel.

29. Agbalé, si nyagblodila Yeremya gblò le Yerusaleme dò de aboyomeawo je ame tsitsi susòeawo, nunolawo, nyagblodilawo kple dukò blibo, si Nebukadnezar de aboyoe tso Yerusaleme yi Babel la me nya enye si; 2 le aboyode de ^afia Yexonya kple fiasrò, afe-dzikpòlawo kple Yuda-amegáwo kpakple Yerusaleme-amegáwo, atikapalawo kple gbedewo tso Yerusaleme megbe; 3 etsòe de Eleasa, Safan vi, kple Gemarya, Xilkiya vi, amesiwo Yuda-fia Zedekiya dò dò de Babel-fia Nebukadnezar gblò le Babel la si: 4 Ale Yehowa Zebaot, Israel je Mawu la, gblò na aboyomeawo katà, amesiwo mena wokplò tso Yerusaleme yi Babel la enye si: 5 Mító afe miano eme; mítò abò, eye miadu eme kutsetse. 6 Mide srò, eye midzi nutsuviwo kple nyonuviwo; mide nyonu na mia vinutsuwo, eye mide nutsu na mia vinyonuwo, ne woadzi nutsuviwo kple nyonuviwo; midzi de dzi le afima, eye migázu vee o. 7 Midi du, si me mena wòde aboyo mi yi la fe nyuie, eye mido gbe dā na Yehowa de eta; elabena ne eme nyo nē la, eme anyo na miawo há. 8 Elabena ale

a 14, 14.

b 27, 6.

c 26, 11–13.

e 23, 14; 29, 33.

f Mo. V. 4, 29; Yes. 55, 6. g Ps. 126, 4.

h Fla. II. 24, 14. 15.

i 24, 8.

k 24, 9. 10.

l 25, 4. m kp. 4.

Yehowa Zebaot, Israel je Mawu la, gblò esi: ^aMigana miafe nyagblodila, siwo le mia dome, kple miafe bokonowo nable mi o, eye migalé to de miafe dròe, siwo miekuna la nu o. 9 Elabena alakpanya gblom wole di le nye nkò me. Menye nyee dò wo o, Yehowa ye gblòe!

10 Yehowa be: Ne ^afe blaadre de na Babel wò la, ekema madò nkú mia dzi, eye mawò nye nu-gbe nyui, si medo na mi be, magakplò mi ava tefe sia la dzi. 11 Yehowa be: Elabena menya tame, si medo de mia nu la, nutifafa je tamee, eye menye dzogbevòe je tame o, ne mana nuwuwu, si miele mò kpòm na la mi. 12 Miayom, miadado gbe dā nam, eye madò to mi. 13 Miadim, eye miakpom, nenye be miebia tanye se tso miafe dzi blibo me kof. 14 Eye mana miakpom, Yehowa ye gblòe. ^aMagadó mi te, eye mafo mia nu ju tso dukowo katà dome kple tefe, siwo katà menyà mi dò dò, eye makplò mi agbò va tefe, si mena wòde aboyo mi le, Yehowa ye gblòe.

15 Ke miawo miele gbogblom be, Yehowa ye dò nyagblodilawo na yewo le Babel. 16 Elabena ale Yehowa gblò de fia, si bobò nò Dawid je zikpui dzi, kple dukò blibo, si le du sia me, mia novi, siwo meyi aboyo me kpli mi o la nuti enye si: 17 Ale Yehowa Zebaot gblò esi: Kpò dā, madò yi, dōwuame kple dōvò de wo, eye ^amawò wo abe gbotsetse vovo, siwo gblé, dudu mele wo nu o la ene. 18 Matsò yi, dōwuame kple dōvò anyà wò de nu; matsò wo awò nòdzinu na ^anyigba dzi fiadufewo katà, eye woazu dīqudonu, bibi, almedenu kple vlodonu le dukowo katà dome, afisi manya wò adò dò.

19 Yehowa be: Elabena wome-dò to nye nya, siwo mede nye dola nyagblodilawo si dò de wo dāa atradi, eye wogbe tododo la o, Yehowa ye gblòe! 20 Ke ^ami aboyomewo katà, amesiwo mena wokplò tso Yerusaleme yi Babel la, mise Yehowa je nya! 21 Ale Yehowa Zebaot, Israel je Mawu la, gblò de Axab, Kolaya vi, kple

Zedekiya, Maaseya vi, ^aamesiwo le alakpanya gblom di na mi le nye ŋko me la nu enye si: Matsɔ wo ade asi na Babel-fia Nebukadnezar, eye wɔawu wo le mia ŋku me. 22 Eye woazu dɔnudonu na Yuda fe aboyome, siwo katã le Babel la bena: „Yehowa awɔ wò abe Zedekiya kple Axab, amesiwo Babel-fia mè le dzo me la ene.“ 23 elabena wowo ŋukpenanu le Israel, be wowo ahasi kple wo haviwo srɔwo, eye wogblɔ alakpanya, si nyemede wo si o la, le nye ŋko me. Menyae, eye menyae dasefo, Yehowa ye gblɔe!

Tohehe gbogblɔdi na Semaya.

24 Eye nagblɔ na Semaya, Nexelamito bena: 25 Ale Yehowa Zebaot, Israel fe Mawu la, gblɔ esi: Eɖlo agbalɛ le wò ŋko me do de dukɔ blibo, si le Yerusalem kple nunɔla /Zefanya, Maaseya vi, kpakple nunɔlawo katã bena: 26 Yehowa tsɔ wò do nunɔla de nunɔla Yoyada teƒe, ne nanye dzi-kpɔla le Yehowa fe aƒe la me de amesiame, si fe ^htagbo gblɛ, wòle nya gblom di la nu, eye nadee kunyowu kple ga me. 27 Nukaŋuti mèxe mɔ na Yeremya, Anatotito, amesi le nya gblom di na mi la oa? 28 Elabena eɖo agbalɛ de mí le Babel be: „Eteƒe adidi; eyata mitso aƒe mianɔ eme; mitso abɔ miadu eme kusetse.“ 29 Eye nunɔla Zefanya xlɛ agbalɛ sia de nyagblɔdila Yeremya fe to me. 30 Tete Yehowa fe gbe va na Yeremya bena: 31 Do ame ɖa, ne woagblɔ na aboyomeawo katã bena: Ale Yehowa gblɔ de Semaya, Nexelamito nu enye si: Esi Semaya gblɔ nya di na mi, evɔ wònye nyemedɔe o hafi, eye wòna miele dzi dom de alakpanya nu la, 32 eyata ale Yehowa gblɔ esi: Kpɔ ɖa, mahe to na Semaya, Nexelamito la, kple eƒe fome; amea deke makpɔtɔ ne, si anɔ dukɔ sia dome o, eye makpɔ nyuie, si mawo na nye dukɔ la o, Yehowa ye gblɔe; elabena egblɔ ^oaglãdzenya de Yehowa nu.

Nyagblɔdi le Israel kple Yuda fe dede kple amesiawo fe vava ŋuti.

30. Yehowa fe gbe, si va na Yeremya, enye si: 2 Ale Ye-

^a kp. 8.

^b 29, 14.

^d Yes. 13, 8.

^e Yoel 2, 11; Zef. 1, 15.

^f 21, 1; Fla. II. 25, 18. ^g 27, 12.

^h Hos. 9, 7.

ⁱ 23, 5; Xez. 34, 22.

^k 46, 27; Yes. 44, 2.

^l 10, 24.

ⁿ 15, 18.

^o 28, 16.

howa, Israel fe Mawu la, gblɔ esi: Dlo nya, siwo katã megblo na wò la, de agbalɛ me. 3 Yehowa be: Elabena kpɔ ɖa, ŋkeke li gbɔna, eye ^bmado nye dukɔ Israel kple Yuda te, mana woagbo va anyigba, si metsɔ na wo fofowo la dzi, eye woaxɔe wòanye wo tɔ, Yehowa ye gblɔe.

4 Nya, siwo Yehowa gblɔ de Israel kple Yuda nu la, wonye si: 5 Ale Yehowa gblɔ esi: Miesɛ ŋɔdziyli, vovɔ dede sɔŋ, eye ŋutifafaa deke meli o. 6 Mibia se, eye mido ŋku anyi be, de ŋutsu dzia vi loo? Nukaŋuti mele ŋutsu sia ŋutsu kpɔm wòtsɔ asi do ali abe ^dnyɔnu léku ene, eye woƒe ŋku me wo katã fu tititi? 7 Alele, ^eŋkeke ma enye ŋkeke gã, eye eteƒe meko o; xaxayi li na Yakob, ke woadee le eme. 8 Yehowa Zebaot be: Ava me le ŋkeke ma dzi be, maƒe eƒe ^gkokuti ɖa le wò ko, eye matsɔ wò kawo, eye magasubɔ ame tutɔwo azo o; 9 ke boŋ woasubɔ Yehowa, woƒe Mawu la, kple woƒe fia Dawid, amesi do ge mala na wo.

10 Yehowa be: Eyata nye dɔla Yakob, ^kmegavɔ o, Israel, dzi meƒe de le fowo o; elabena made wò tso didife kple wò fome tso anyigba, si dzi woɔe aboyoyi la dzi; Yakob agatɔ agbo, eye woagbo de eme bokɔ, amea deke mado vodji ne o. 11 Yehowa be: Meli kpɔli wò, ne made wò; matsɔ dukɔ, siwo katã dome mekaka wò do la, ke nyematsɔ wò ya o; nyemagblɛ wò di tomahemahee o, ke boŋ mahe to na wò de ^ldo-do nu.

12 Ale Yehowa gblɔ esi: ⁿWofo wò vie ŋuto, eye abi vɔe le nu wò. 13 Wò nya meɖi amea deke o, hayahaya mele wò abiawo nu o, eye atikea deke meli na wò o. 14 Wò ahiaviwo katã ŋlo wò be, eye womebia tawò se o; elabena metsɔ tohehe, si teƒe meko o la, fo wò abe futɔ fe amefofo ene le wò vodada gbogboawo kple wò nuvɔ gedeawo ta. 15 Nukaŋuti nèle yli dom le wò fofo ta be, wò vevesese teƒe meko o? Le wò vodada gbogboawo kple wò nuvɔ gedeawo tae mewo nusia wò do. 16 Eyata woadu amesiwo katã ɖu

wò, eye wò ketowo katá ayi aboyo me; woaha amesiwo ha wò, eye woada adzo amesiwo katá da adzo wò.^b 17 Yehowa be: „Mahaya wò, eye mayo dɔ wò abiawo; elabena wole yowòm be „amenyādegbea“ Zion, „si ta womebiana sena o.“

18 Ale Yehowa gblo esi: “Kpo da, maɔ Jakob fe agbado te, eye makpo nublani na efe nɔfewo, woagatso du la de efe togbe dzi, eye fiasā anɔ etefe xoxoa. 19 Kafukafuha kple dzidzɔkpolawo fe gbe adɔ le wo dome; mana woaddi de dzi, eye womazu wɛe o, made bubu wo ɔu, eye womadi gbɔ o. 20 Viawo anɔ abe tsā ene, efe amehawo ali ke le ɔkunye me, eye mahe to na amesiwo katá te wo de anyi la. 21 Wofe ɔamegā ado tso wo dome, eye wo dzidula ado tso wo titina; mana wòate va agogom, elabena amekae adodzi, be yeate de ɔnyie ma? Yehowa ye gbloe. 22 Mianya dukɔ nam, eye manye Mawu na mi.^k

23 Kpo da, Yehowa fe ahom le tutum le dɔmedzoe me, eye ya vuduvudu le ɔjom de ame vɔ-ɔjiwo fe ta dzi.^k 24 Yehowa fe dɔmedzoe nu mafa o, vasede esime wòawo efe dzimesusuwo dzi ade goe hafi; miava dze sii le ɔkeke mɔceawo me xoxo.

Nyagbloɔi le Israel fe xoxo ɔu.

31. Yehowa be: Le yemayi la manye Mawu na Israel fe fomeawo katá, eye woawo anye dukɔ nam.ⁿ 2 Ale Yehowa gblo esi: Dukɔ, si susɔ tso yi nu la, kpo amenuveve le gbea dzi. Tso nakplɔ Israel ayi gbɔdemefee! 3 Yehowa de edokui fiam le didife. Metsɔ lɔlɔ mavɔ lɔ wò, eyata meɔ amenuveve ɔi na wò didie alea. 4 Detugbi Israel, magatso wò, eye natsi tsotso; agakpla wò asiwuiwo, eye adɔ dzidzɔkpolawo fe to me; 5 woagade weingble de Samaria-towo dzi; amesiwo de wo la, woadu wo me kutsetse. 6 Elabena ɔkeke li gbɔna, eye dzɔlawo ado yi le Efrayim-towo dzi bena: Mitso, ne miayi Yehowa, mia Mawu la gbɔ le Zion.

7 Elabena ale Yehowa gblo esi: Mido dzidzɔyɔli de Jakob ɔu, eye mitso aseye de dukowo fe ta ɔu:

^a Yes. 36, 8-10.

^b Yes. 33, 1.

^c 23, 6.

^d kp. 2.

^e Kor. II. 6, 18.

^f kp. 9.

^g 24, 7.

^h Yes. 58, 11.

ⁱ 23, 19.

^j Mat. 2, 18.

^k kp. 33; 24, 7.

Mina kafukafuha nadi, eye migblo be: Yehowa, xɔ na wò dukɔ, na Israel mamlea! 8 “Kpo da, makplɔ wo tso anyiehe-nyigba dzi, eye mafo wo nu fu tso anyigba fe dzogowoo dzi, ɔkunowo, xɔdrɔwo, funowo kple vɔnowo siaa anɔ wo dome, woanɔ ha gawo me agbo va afisia. 9 Woanɔ avi dzi ava, eye woanɔ koko fom makplɔ wo ve; makplɔ wo ato mɔ dzɔdzɔe, si dzi womakli nu le o la dzi ayi ɔtɔuwo toe; elabena ɔfofo menyɛ na Israel, eye Efrayim la, vinye ɔgogbea ye. 10 Mi dukowo, mise Yehowa fe nya, mitoe le fukpowo dzi le didife gblo bena: Eya, amesi kaka Israel hlɛ la, agafo enu fu, eye wòanyii, abe alesi lã-kplɔvi nyia lãhae ene. 11 Elabena Yehowa xɔ Jakob fle, eye wò-dee tso ɔusɛto si me. 12 Woava atso aseye le Zion fe togbe dzi, eye woanyɛ zi de Yehowa fe nu nyuiwo dzi, de lu, wein kple ami, alɛviwo kple nyiwo dzi, wofe luwo anɔ abe ɔbo, si wode tsii ene, eye nu magati kɔ na wo azɔ o. 13 Emegbe la detugbiwo, deka-kpuiwo kple ame tsitsiwo siaa adu ye akpo dzidzɔ; matɔ wofe nu-xaxa wòazu dzidzɔ, mafa akɔ na wo, eye mado dzidzɔ na wo le wofe konyifafa megbe; 14 matsɔ ami adi fo na nunɔlawo, eye madi fo na nye dukɔ la kple nye nu nyuiwo, Yehowa ye gbloe.

15 Ale Yehowa gblo esi: “Wose konyifagbe le Rama kple avifafa vevie, Raxel le fafam na viawo, eye wògbe be, womegafa akɔ na ye le ye viwo guti o, le esi womegali o la ta. 16 Ale Yehowa gblo esi: Tsri avifafa na wò gbe kple adatsi na wò ɔkuwo; elabena fetu li na wò dɔwɔwo, eye woagatrɔ agbo tso futɔwo fe anyigba dzi, Yehowa ye gbloe. 17 Yehowa be: Mɔkpɔkpo le wò ɔkeke, siwo gbɔna la ɔu, eye deviawo agatrɔ va wofe anyigba dzi. 18 Mese Efrayim le nu xam xoxo be: „Ehe to nam, eye mena nɛhe to nam abe nyivi, si womemlã o la ene; gakplɔm gbɔe, ekema matɔ ta me; elabena wòe nye Yehowa, nye Mawu. 19 Elabena esi metro ta me la, evem, eye esi medze si nu la, mefo akli to; ɔu kpem, eye

nye mo tsi dā, elabena nye devime n̄kpe le n̄nye. 20 Efrayim la, vi vevi kple vi mal̄nugb̄a w̄onye nama? Elabena ̄ne menȳa fo nu le en̄u ko la, nye n̄ku n̄a eyama dzi daa; eyata nye ̄do me le t̄otrom de en̄u, makp̄o nu-blanui n̄e kokoko, Yehowa ye gbl̄e. 21 Do n̄kud̄odz̄ikpewo, tu d̄zesidonuwo, ts̄o w̄o tame do mo, si n̄eto la n̄u. Tr̄o gbo, detugbi Israel, tr̄o gbo, va w̄o du siawo me! 22 Xeka xi n̄ano tsa gl̄ala tsam ase do, w̄o nȳonu dzego? Elabena Yehowa le nu yeye w̄o ge le anyigba dzi: Nȳonu ade to de n̄utsu.

23 Ale Yehowa Zebaot, Israel fe Mawu la, gbl̄o esi: Ne megado w̄o te la, ekema woagbl̄o n̄ya sia le Yuda-nyigba dzi kple efe duwo me bena: Yehowa ayra w̄o, w̄o dzodz̄onyenyenyefo, w̄o to k̄o-k̄o! 24 Eye Yuda kple efe duwo kat̄a an̄o edzi hekpe de agbledelawo kpakple amesiwo hona kple l̄ahawo la n̄u. 25 Elabena ̄mafa dzi na luw̄o, siwo n̄u nu te, eye maɖi fo na luw̄o, siwo nu ti k̄o na. 26 Esia ta men̄o do, eye mekp̄o be, nye al̄o la vivi nam.

27 Yehowa be: Kp̄o da, n̄eke li gb̄ona, eye maf̄a amegbet̄owo kple l̄awo fe nuku de Israel fe afe kple Yuda fe afe la me. 28 Eye alesi men̄o n̄ute de wo n̄u, be mal̄a wo, maho wo, magb̄a wo, magbl̄e wo, eye mats̄o wo la, n̄ema man̄o n̄udzo de wo n̄u, be matso wo, eye made wofe agunu to, Yehowa ye gbl̄e. 29 Le n̄eke mawo me la womagagbl̄o azo be: „Fofowo du weintsetse h̄ohl̄e; eye adu n̄yo viwo“ o; 30 ke boɖ amesiame aku de eya n̄uto fe vodada ta, eye amesi du weintsetse h̄ohl̄e la, eyae adu anyo.

Nyagbl̄adi le nubabla yeyea n̄uti.

31 Yehowa be: Kp̄o da, n̄eke li gb̄ona, eye mabla nu yeye kple Israel fe afe kpakple Yuda fe afe.

32 Man̄o abe nusi mebla kple wo fofowo le gbesigbe mel̄e wofe al̄onu, be makpl̄o wo tso Egiptenyigba dzi, nubabla, si wotu, eye nye h̄a megbe wo la ene o, Yehowa ye gbl̄e; 33 ke boɖ n̄nusi mele babla ge kple Israel fe afe la le n̄eke stawo megbe la, enye

^a Yes. 54, 13; Heb. 10, 16, 17.

^b kp. 1.

^c Yes. 48, 16.

^e Hos. 11, 8.

^f 33, 8; Yes. 43, 25.

^g 33, 25.

^h Ro. 11, 1.

ⁱ Mat. 11, 28.

^k Zax. 14, 10.

^l Kony. 5, 7; Xez. 18, 2.

Yeremya fe agblea de abe totrogbo tso Babel fe dzesi ene.

^m Fla. 11, 25, 1, 2.

ⁿ Heb. 8, 8 - 12.

^p Ro. 11, 27.

^q 21, 7; 27, 6.

esi: ̄Mats̄o nye se la ade wofe do me, eye magl̄e de wofe dzi n̄u, manye Mawu na wo, eye ̄bwoawo nanye nye duko, Yehowa ye gbl̄e. 34 Amea deke magafia nu xol̄ovia kple novia agbl̄o be: „Dze si Yehowa“ o, elabena wo kat̄a woadze sim tso deviw̄o dzi vasede tsitsiawo dzi, Yehowa ye gbl̄e; elabena /mats̄o wofe vodadawo ake wo, eye nyemagado n̄u wofe nuv̄owo azo o. 35 Ale Yehowa gbl̄o esi; eya amesi w̄o ye, ne woakl̄e le n̄eke me, eye w̄odo na x̄leti kple x̄letiviwo be, woakl̄e le z̄a me, eya amesi de ad̄a ta me na atsiaju, be efe tsotsoewo n̄adze agbo la, en̄ko enye Yehowa Zebaot: 36 Ne ̄dodo siawo te da le n̄kunya me la, ekema ̄Israel-fome la h̄a nu atsi, maganye duko le n̄kunya me akp̄o gb̄ede o, Yehowa ye gbl̄e. 37 Yehowa be: Ne woate n̄u adzidze dzifowo le dzi me, eye woate n̄u adzro anyigba fe agunu me akp̄o le anyi me la, ekema nye h̄a mats̄o Israel fe fome b̄l̄ibo la afu gbe le nusiwo kat̄a wowo la ta, Yehowa ye gbl̄e.

38 Yehowa be: Kp̄o da, n̄eke li gb̄ona, eye woatso du la na Yehowa tso Xananeel fe x̄o tsrala gbo vasede dzogoe gbo la nu.^k 39 Eye dzidzeka agato Gareb fe togbe dzi t̄e ahanȳe kpo ado ta Goa. 40 Eye ame kuku balime, dzowo balime b̄l̄ibo la kpakple agblewo kat̄a dake de Kidront̄ovu la nu vasede s̄ogbo la fe dzogoe dzi an̄o k̄ok̄o na Yehowa; womagagbl̄e azo o, eye womagagb̄ae afu anyi akp̄o gb̄ede o.

32. Yehowa fe gbe, si va na Yeremya le Yuda-fia Zedekiya fe fe ewolia, si nye Nebukadnezar fe fe wuienyilia me la, enye si: 2 Yemayi ̄Babel-fia fe avako de to de Yerusalem, eye wode nyagbl̄oɖila Yeremya gaxo de dzolawo fe x̄ox̄onu, si le Yuda-fia fe me. 3 Elabena Yuda-fia Zedekiya ye dee gaxo me gbl̄o bena: Nukan̄uti n̄egbl̄o nya di be: „Ale Yehowa gbl̄o esi: Kp̄o da, mats̄o du sia ade asi na Babel-fia, eye woax̄e; 4 Yuda-fia Zedekiya ma-

ge le Kaldeatowo si me o, ke bon woatsæ ade asi na Babel-fia kokoko, eye wo kpakplii woafu nu kple wo nɔewo, eye woakpɔ wo nɔewo ŋku me; 5 akplɔ Zedekiya ayi Babel, eye wɔatsi afima, vasede esime ɔmadɔ ŋku edzi, Yehowa ye gbɔe; ne miawo ava kple Kaldeatowo la, madze edzi na mi o."

6 Eye Yeremya gbɔ be: Yehowa fe gbe va gbonye bena: 7 Kpɔ da, tɔwɔdia Salum vi Xanameel le gbɔwɔ va ge agblɔna wɔ bena: Xɔ nye agble, si le Anatot la fle, elabena 'wɔ nya wɔnye, be naxɔe afle. 8 Tete tɔnyedia vi Xanameel va gbonye le dzɔlawo fe xɔxɔnu, abe alesi Yehowa gbɔ ene, eye wɔgbɔ nam bena: Xɔ nye agble, si le Anatot le Benyamin-nyigba dzi la fle, elabena tɔwɔe nye domenyinyi la, eye exɔxɔ la, wɔ nya wɔnye; xɔe fle. Eye medze sii bena, Yehowa fe nya wɔnye. 9 Ale mefle agble, si le Anatot la le tɔnyedia vi Xanameel si, eye meda klosalo sekel wuiadre nɛ. 10 Menɔe de agbalɛ me, eye metre enu, mede dasefowo, eye meda ga la le nudanu me. 11 Eye metsɔ asinyigbalɛ, si nu wotre, kple esi le vuvu, seawo kple do-dɔawo 12 de asi na Maxseyia vi Neriya fe vi Barux le nye tɔdiayɔvi Xanameel kple dasefowo, amesiwo ŋɔ ŋkɔ de asinyigbalɛa te la ŋku me kpakple le Yudata, siwo katã le dzɔlawo fe xɔxɔnu la ŋku me, 13 eye mede se na Barux le wo ŋku me bena: 14 Ale Yehowa Zebaot, Israel fe Mawu la, gbɔ esi: Tɔ agbalɛ siawo, asinyigbalɛ, si nu wotre kple esi le vuvu la siaa de ze me, ne woanɔ anyi etefe nadidi. 15 Elabena ale Yehowa Zebaot, Israel fe Mawu la, gbɔ esi: Woagafle xɔwo, agblewo kple weingblewo le anyigba sia dzi.

Yeremya do gbe da, eye Mawu gado ŋugbe ne le Israel fe dede guti.

16 Eye esi metsɔ asinyigbalɛ la na Barux, Neriya vi la megbe la, medo gbe da na Yehowa gbɔ bena: 17 Oo, Afeto Yehowa, kɛtsɔ wɔ nɔsɛ gã kple wɔ alo, si le dzi la, wɔ dzifo kple anyigba, nane-

a Mo. II. 20, 5, 6.

b 62, 11.

c Ro. 2, 6.

e Mo. III. 25, 25; Rut 4, 3, 4.

f Mo. IV. 16, 22; g kp. 17.

A kp. 3.

i 19, 18.

k 27, 5.

l Lu. 1, 37.

ke mekpe na wɔ akpa o, 18 "wɔ amesi ve ame akpe nanewo nu, eye nɛdo fofowo fe yodadawo tefe de akɔ me na wo viwo le wo megbe, wɔ Mawu gã nɔsɛto, si ŋkɔ nye Yehowa Zebaot; 19 amesi fe adanudedede kpe, eye efe nuwɔwɔ sɔ gbɔ, wɔ amesi fe ŋkuwo le te de amegbetɔviwo fe mɔwo katã ŋu, ne nawo na amesiame le efe ɔmɔwo kple efe nuwɔnawo fe kutsetse nu; 20 wɔ amesi wɔ dze-siwo kple nukunuwo le Egiptenyigba dzi de Israel kple amegbetɔwo siaa nu vasede egbe, eye nɛde ŋkɔ dokuiwɔ ŋu, abe alesi wɔle egbe siawo ene, 21 ɛtsɔ dze-siwo kple nukunuwo, asi sesɛ kple alo, si le dzi, kpakple ŋɔdzi gã kplɔ wɔ dukɔ tso Egiptenyigba dzi, 22 eye nɛtsɔ anyigba sia na wo, si ŋu nɛka atam do na wo fofowo be, yeatsɔ anyigba, si dzi notsi kple anyitsi bɔ do la, na wo. 23 Eye wova hexɔe wɔnye wo tɔ, ke wogbe tododo wɔ gbe, womezɔ de wɔ seawo nu o, eye womewɔ nusiwo katã ŋu nɛde se le na wo la o; eyata nɛna dzɔgbevɔe siawo katã va wo dzi do. 24 Kpɔ da, kpofufu va keke dua ŋu ke, ne woaxɔe, eye woatsɔ du la ade asi na Kaldeatɔ, siwo le ava wɔm kplii, le yi, do-wuame kple dovɔ ta; nya, si nɛgbɔ la, va me, eye nɛle ekpɔm tso, 25 hafi wɔ, Afeto Yehowa, nɛgagblɔ nam be: Tɔ klosalo nafle agblee, eye nado dasefowo eŋu, evɔ wɔnye wole du la tɔ ge ade asi na Kaldeatowo hafi!

26 Tete Yehowa fe gbe va na Yeremya bena: 27 Kpɔ da, nyee nye Yehowa, nutilawo katã fe 'Mawu; 'de mado kpo nanea? 28 Eyata ale Yehowa gbɔ esi: Kpɔ da, matsɔ du sia ade asi na Kaldeatowo kple Babel-fia Nebukadnezar, ne wɔaxɔe. 29 Eye Kaldeatɔ, siwo le ava wɔm kple du sia la, age de eme, woato dzo du sia, eye eya kple xɔ, siwo ita me wodo dzudzɔ na Baal, eye wofo tsi de anyi na mawu tutɔwo le, ne woatsɔ ado dzikui nam la, afiã. 30 Elabena Israel-viwo kple Yuda-viwo le nu vɔdi dede sɔŋ wɔwɔ dzi le ŋkunye me tso wo fe devime ke, elabena Israel-viwo

tso wofe asinudawawo dodziku nam, Yehowaye gblæ. 31 Elabena du sia do damedzoe kple dziku nam tso gbesigbe wotsœ vasede egbe, ale be mele ede ge da le nkunye me kokoko, 32 le Israel-viwo kple Yuda-viwo, wofe fiawo kple wofe amegawo, wofe nunlawo kple wofe nyagblodilawo, Yuda-ntusuwo kple Yerusalemtowo fe nu vōdi, siwo katã wowa, ne woatsœ ado dzikui nam la ta. 33 Wotro òume dem, eye menye ŋku me o, womedo to o, eye wodo toku amehhe, eva wōnye wofia nu wo dœa atradi hafi. 34 Wotsœ wofe nɔnyɔnuwo do afe, si ŋu woyɔ nye ŋko do la me, ne woagblẽ kɔ do nœ. 35 Wo-wɔ nuxefewo na Baal de Ben-Hinom-bali la me, ne woakɔ wofe ntusuvivo kple wofe nyɔnuviwo ŋu na Molox, nusi nyemedo na wo alo wɔayi nye ta me va ge, be woawɔ nɔnyɔnu sia ahatsɔ ble Yuda ade nuvɔ me o.

36 Eyata ale Yehowa, Israel fe Mawu la, gblɔ de du, si ŋu mia-wo miele gbɔgbɔm le be, woatsœ ade asi na Babel-fia to yi, dowuame kple dovɔ dzi la nɔti enye si: 37 Kpɔ da, mafo wo nu fu atso anyigbawo katã dzi, afisi menyã wo do do le nye damedzoe kple nye dziku kpakple nye nyanyrã gã me, magakplɔ wo ava tefe sia, eye woanɔ anyi bokɔ, 38 woanye dukɔ nam, eye manye Mawu na wo. 39 Mana dzi deka kple mɔ deka wo, ne woavɔm xɛawo katã yi hena woawo nɔto kple wo megbeviwo fe nyuie. 40 Mabla nu mavɔ kpli wo, ale be nyemadzudzo nyuiwo wɔ na wo o. Made nɔnyɔ vɔvɔ wofe dzi me, be womagate da le nɔnyɔ o. 41 Makpɔ dzidzo le nyuiwo wɔ na wo ŋu, eye made wofe agunu to de anyigba sia dzi le nyatefe me tso nye dzi blibo kple nye luɔ blibo me. 42 Elabena ale Yehowa gblɔ esi: Alesi mehe dzogbevɔe gã siawo katã va dukɔ sia dzi la, nenema ke mahe nyui, siwo katã ŋu mefo nu le la, ava wo dzi. 43 Eye woagafle agble le anyigba sia, si ŋu miawo miele gbɔgbɔm le be, ezu gbege, elabena amegbetɔ kple lãwo megal

o, eye wotsœ de asi na Kaldeatwo la dzi. 44 Woagatsɔ ga afle agblewoe le Benyamin-nyigba dzi kple Yerusalem-nutowo me le Yuda-duwo kple to dzi duwo me, le bali me duwo kple dzieheduwo me, woade wo agbalẽ me, eye woa tre enu ahado dasefowo wo ŋu; elabena magado wo te, Yehowa ye gblæ.

Nyagblodi le Israel fe dede tso Babel nɔti.

33 Eye Yehowa fe gbe va na wòle gaxɔ me le dzɔlawo fe bɔxɔxɔnu bena: 2 Ale Yehowa, amesi wɔa nu, Yehowa, amesi doa tame, eye wòwɔnɛ dea goe, eya amesi ŋko nye Yehowa la, gblɔ esi: 3 Yɔm, ekema matɔ na wò, eye made nu gã kako, siwo mènɔya o la, afia wò. 4 Elabena ale Yehowa, Israel fe Mawu la, gblɔ de du siawo me xɔwo kple Yuda-fia-wo fe xɔwo, siwo wogbã fu anyi le kpofufuawo kple yi ta la nɔti enye si: 5 Elabena wova, be woawo aɔa kple Kaldeatwo, ne woatsœ amegbetɔ, siwo mewu le nye damedzoe kple nye dziku me la fe kukuawo ayo wo me fũ, le esi meyla nye ŋku me de du sia le wofe nu vōdi wawowo katã ta la nɔti: 6 Kpɔ da, mayɔ do wo, eye mahaya wo, eye mana nɔtifafa kple nyatefe wo fũ, 7 mana Yuda kple Israel fe aboyomewo nagatɔ agbɔ, eye mado wo te abe tsã ene, 8 eye maklo wo ŋu tso wofe vodada, siwo katã wotsœ wo nuvɔ de nɔnyɔ la me, eye matsœ wofe vodada, siwo katã wotsœ wo nuvɔ de nɔnyɔ, eye wodze aglã de nɔnyɔ la, ake wo. 9 Eye woanye dzidzo ŋko, kafukafu kple adegbe-fofo nam le anyigba dzi dukɔwo katã dome, amesiwo ne wose nu nyui, siwo katã mawo na wo ŋko la, nɔdzi alé wo, eye woadzo nyanyanya le nu nyui kple nɔtifafa, siwo katã mena wo la nɔti.

10 Ale Yehowa gblɔ esi: Te fe sia, si ŋu miele gbɔgbɔm le be, ezu afedo, amegbetɔwo kple lãwo megalɔ o, Yuda-duwo kple Yerusalem-kpɔdomeewo tsɔ fuflu, eye amegbetɔwo kple lãwo megalɔ o la, 11 afima woase ase yetso gbe kple dzidzɔgbe, nɔgbetɔ-

α 29, 14; 30, 3.

β 32, 2.

δ 7, 30; Fia. II. 21, 4, 5.

ε Yes. 22, 10.

ζ 7, 31; 19, 5.

θ 29, 14; 30, 3.

η 24, 7; 30, 22; 31, 1, 33.

ι 31, 34.

κ Xez. 36, 27.

ι 7, 24.

srõ fe gbe kple nugbetõ fe gbe, amesiwo le gbõgbõm be: „Mikafu Yehowa Zebaot, elabena Yehowa fe dome nyo, eye efe amenuveve li tegbee“ la fe gbe le; elabena magadõ anyigba le a be tsã ene, Yehowa ye gbõe. 12 Ale Yehowa Zebaot gbõ esi: Tefe sia kple efe duwo katã, siwo zu afedo, eye amegbetõwo kple lãwo vò li la, aganye lãnyife na lã-kplaviwo, eye lãhawo atsyõ akõ dī; 13 eye alẽwo agato wo xlẽla fe asi te ayi le to dzi duwo, bali me duwo kple dzieheduwo me le Benyamin-nyigba dzi kple Yerusalem-nutowo kple Yuda-duwo me, Yehowa ye gbõe.

Nyagblodī le Mesia guti.

14 Yehowa be: Kpõ da, ñkeke li gbõna, eye mawo nya nyui, si megbõ de Israel fe afe kple Yuda fe afe ñu la dzi. 15 Le ñkeke mawo me le yemaɣi la mana atidzedze dzõdzõe nadze na Dawid, eye wõawõ nu dzõdzõe, si le etefe le anyigba dzi. 16 Le ñkeke mawo me la woade Yuda, eye Yerusalema hano anyi bokõ, eye ñkõ, si woayõ ne la, anye „Yehowa miafe dzõdzõenyenye.“ 17 Ale Yehowa gbõ esi: Dawid fe amesi abõbõ nã Israel fe fiaɣikpui dzi la, mave gbede o; 18 eye amesi asa nemevõ, atõ dzo nuduvõ, eye wõasa akpedavõ le ñkunye me yesiaɣi la, mave le nunõla, siwo nye Lewi-viwo dome gbede o.

Nyagblodī le Mawu fe nubabla mawo la nu.

19 Eye Yehowa fe gbe va na Yeremya bena: 20 Ale Yehowa gbõ esi: Ne miata ñu atu nye nusi mebla kple ñkeke kple zã, ale be ñkeke kple zã maganõ anyi le wo ñõli o la,^p 21 ekema nye nusi mebla kple nye dõla Dawid la atu, ale be via deke manõ esi, si anye fia de efe fiaɣikpui dzi o; nenema ke nye nusi mebla kple nunõla, siwo nye Lewi-viwo, amesiwo le suboyem la, hã atui. 22 Alesi „dzifo ñu nuwo mele xelẽ me o, eye futake mele dzidze me o la, nenema ke madzi nye dõla Dawid kple nye subõla Lewi-viwo fe fome de dzii.

23 Eye Yehowa fe gbe va na Yeremya bena: 24 Mẽdze si nya,

a Ps. 106, 1;
Ezra 2, 11.

b kp. 20.

d 32, 44.
e 32, 44.

f 23, 5; Yes. 4, 2.
g 23, 6.

h Mo. V. 33, 28.

i 32, 4.

k Sam. II. 7, 12;
Fla. I. 9, 5.

l 52, 11.

n Kron. II. 16,
14.

o Yer. 22, 18.

p 31, 35, 36.

q Fla. II. 25, 1.

r Mo. I. 15, 5;
22, 17.

s kp. 14.

si gbõm dukõ sia le bena: „Yehowa gbe fome eve, si wõtia“ la oa? Ale wole alome dem le nye dukõ ñu, eye megadi dukõ le wo ñku me o. 25 Ale Yehowa gbõ esi: De nye nusi mebla kple ñkeke kple zã meli ke, eye medo dzifo kple anyigba fe dõdowo o la,^b 26 anye ne magbe Yakob kple nye dõla Dawid fe fome, ale be nyemade dzidula tso efe fome adõ Abraham, Isak kple Yakob fe fome la nu o. Elabena „megale wo dõ ge te, eye makpõ nublanu na wo.

Mawu fe tohehe ava Zedekiya kple dukõ la dzi le se la dzidada guti.

34. Yehowa fe gbe, si va na Yeremya, esime Babel-fia Nebukadnezar kple efe avakõ blibo la, anyigba dzi fiadufe, siwo katã nye eteviwo, kple dukõwo katã le ava wom kple Yerusalem kpa-kple efe duwo katã la, enye si: 2 Ale Yehowa, Israel fe Mawu la, gbõ esi: Yi dagbõ na Yuda-fia Zedekiya bena: Yehowa be: Kpõ da, matsõ du sia ade asi na Babel-fia, ne wõtõ dzoe. 3 Mãge le esi me o, ke boɣ woalẽ wò atõ ade asi ne kokoko, wò ñkuwo akpõ Babel-fia fe ñkuwo, miafo nu kple mia nẽwo, eye ayi Babel. 4 Ke Yuda-fia Zedekiya se Yehowa fe nya. Ale Yehowa gbõ de ñuwò enye si: Yi mawu wò o; 5 ke boɣ àku le ñutifafa me, eye „woado dzo na wò abe fofowò, fia xoxoawo, amesiwo do ñgõ na wò la fe ame kuku dzo ene, eye „woafa na wò be „ao, afetõ“; nyee gbõ nya sia, Yehowa ye gbõe. 6 Eye nyagblodila Yeremya gbõ nya siawo katã na Yuda-fia Zedekiya le Yerusalem, 7 esime Babel-fia fe avakõ le ava wom kple Yerusalem kple Yuda-du, siwo katã kpõtõ dī, siwo nye Laxis kple Aseka; elabena woawo nye du sesẽwo kpõtõ le Yuda-duwo dome. 8 Eye Yehowa fe gbe va na Yeremya, esime fia Zedekiya bla nu kple dukõ, si le Yerusalem la, be wõade gbe fã abõde na wo megbẽ,^t 9 ne amestame nade asi le kluvi kple kovisi, siwo nye Hebritõwo la ñu, be amea deke magana novia Yudatõ nawo kluidõ

ne o. 10 Amegāwo katā kple dukɔ blibo la do to, eye woɔ nubabla me be, yewo dome amesiame nade asi le efe klɔvi kple kosivi ŋu, ne womagawo klɔvi do na yewo azo o; eye woɔ to hede asi le wo ŋu. 11 Ke emegbe la wogakplɔ klɔviawo kple kosiviawo, siwo ŋu wode asi le la ve, eye wozi wo dzi be, woanye klɔviawo kple kosiviawo. 12 Tete Yehowa fe gbe va na Yeremya bena: 13 Ale Yehowa, Israel fe Mawu la, gblo esi: Mebla nu kple mia fofowo le gbesigbe meklɔ wo tso Egipte-nyigba dzi tso klɔvinyenye fe me la gblo bena: 14 Le fe adre megbe la mia dome amesiame nade asi le novia Hebrito, si tso edokui fle ne la ŋuti; nesubɔ wò fe ade, emegbe nade asi le eɖu wòadzo le gbawò. Ke mia fofowo medo tom o, eye womefu to anyi o. 15 Miawo miɛtrɔ egbe siawo, eye miawo nusi nyo le ŋkunya me, be miɛde gbe fã abloɔde na mia haviwo, eye miebla nu le ŋkunya me le afe, si ŋu woɔ nye ŋko do la me. 16 Emegbe miɛgatɔ, eye miɛgblɛ ko do na nye ŋko, mia dome amesiame gakplɔ efe klɔvi kple kosivi, siwo ŋu miɛde asi le, abe alesi wodi ene la ve, eye miezi wo dzi, be woanye klɔviawo kple kosiviawo na mi. 17 Eyata ale Yehowa gblo esi: Miɛdo tom, be mia dome amesiame nade gbe fã abloɔde na novia kple ehavi o, eyata ale Yehowa gblo esi: Made gbe fã abloɔde na mi hena yi, doɔvɔ kple do-wuame, eye matsɔ mi awo ŋa-dzidonu na anyigba dzi fiadufewo katã. 18 Eye mawo ŋutsu, siwo tu nye nubabla la, amesiawo mewo nusi wobla le ŋkunya me fe nyawo dzi o la, abe nyivi, si me wofe de eve, eye /woto efe akpaawo dome yi la ene. 19 Yuda-amegāwo kple Yerusalem-amegāwo, afedzikplawo, nunɔlawo kple anyigba dzi dukɔ blibo la, amesiawo to nyivi la fe akpaawo dome yi la, 20 matsɔ woamawo ade asi na wofe futɔwo kple wofe kudilawo, eye wofe kukuawo anye nɔduɔ na dziɔxewo kple anyigba dzi lãwo. 21 Matsɔ Yuda-fia Zedekiya kple efe amegāwo ade

a 37, 8.

b Kron. I. 2, 55.

d Mo. II. 21, 2;
Mo. V. 15, 12.e Fla. II. 10, 15.
22.f Mo. I. 15, 10.
17.

g 7, 33.

asi na wofe futɔwo kple wofe kudilawo kpakple Babel-fia fe avako, si dzo le mia ŋu la. 22 Yehowa be: Kpɔ da, made se wofe-
trɔ agbo va du sia ŋu, ne woawo
ava kpɔli axɔe, ato dzoe, eye ma-
na Yuda-duwo nazu gbege kple
afedo.

Mawu fe dukɔ la fe ŋutikokoe le fufekpe megbe.

35 Yehowa fe gbe, si va na Yere-
mya le Yuda-fia Yoyakim, Yosiya vi ŋoli la, enye si:
2 Yi Rexab viwo fe me, fo nu
kpli wo, eye nakplɔ wo ayi Yehowa
fe me xɔwo dometo deka me,
eye nana wein wo woano. 3 Tete
medakplɔ Xabazinya vi Yeremya
fe vi Yaasanya kple noviaawo
kple viawo katã kpakple Rexab
viwo fe afe blibo la 4 yi Yehowa
fe me de Mawu fe ame Yigdalya
vi Xanan viwo fe xɔ, si xe de
amegāwo fe xɔ ŋu le kpɔnuɔzɔla
Salum fe vi Maaseya fe xɔ fe
dzigbe gome la me. 5 Eye metsɔ
weingo, si yo taɔ, kple kplɔwo
do Rexab viwo fe afe la kome
gblo na wo bena: Mino wein!
6 Ke wodo ŋu bena: Miele wein
no ge o, elabena mia fofe Yonadab,
Rexab vi, de se na mi bena: Mia
kple mia viwo migano wein gbede
o; 7 migatu xɔ o, migafã nuku o,
eye migade weingble alo de nanye
mia to o; ke boɔ mino agbadowo
me le miafe agbe me ŋkekewo
katã me, ne miano agbe etefe
nadidi le anyigba, si dzi miɛnye
amedzro le la dzi. 8 Miɛdo to
mia fofe Yonadab, Rexab vi fe
gbe le nusiwo katã ŋu wode se
na mi le me, ale be mia kple
mia srɔwo, mia ŋutsuviwo kple
mia nyɔnuviwo miɛno wein le
miafe agbe me ŋkekewo katã me
o; 9 miɛtu xɔwo, be miano wo me
o, eye weingblewo, agblewo kple
nukuwo mele mia si o; 10 ke boɔ
miele agbadowo me, miɛdo to,
eye miawo nusiwo katã ŋu mia
fofo Yonadab de se na mi le la.
11 Ke esi Babel-fia Nebukadnezar
ho va anyigba dzi la, miɛgblɔ
bena: Mina miayi Yerusalem le
Kaldeawo fe avako kple Aramto
wo fe avako ta; ale miɛva le
Yerusalem.

12 Eye Yehowa fe gbe va na Yeremya bena: 13 Ale Yehowa Zebaot, Israel fe Mawu la, gbl̄o esi: Yi dagbl̄o na Yuda-ṅutsuwo kple Yerusalemt̄owo bena: Yehowa be: De miagbe toḍoḍo tohehe kple nye nyawo sesea? 14 Wowo Yonadab, Rexab vi fe se, si wòde na viawo be, womegano wein o la dzi, eye womenoe o vasede egbe, elabena woḍo to wo-fofo fe sedede. Nye la mefo nu kpli mi daa atradi, gake miegbe toḍoḍo. 15 Meḍo nye dola nyagbl̄oḍilawo kat̄a de mi daa atradii gbl̄o bena: 16 Mia dome amesiame netro tso efe m̄o v̄wo dzi, mid̄o miafe nuw̄o-nawo ḍo, eye migadze mawu tu-towo yome, ne miasub̄o wo o; ekema mian̄o anyigba, si metso na mia kple mia fofowo la dzi; ke miefu to anyi o, eye miegbe toḍoḍo. 16 Rexab vi Yonadab fe viwo wo wo fofo fe se, si wòde na wo la dzi, ke duk̄o sia meḍo tom o! 17 Eyata ale Yehowa, Mawu Zebaot, Israel fe Mawu la, gbl̄o esi: Kp̄o ḍa, mahe dzogbe-v̄o, siwo kat̄a megbl̄o ḍe Yuda kple Yerusalemt̄owo kat̄a ṅu la, ava wo dzi, elabena mefo nu kpli wo, ke womesee o, meyo wo, ke wometo o. 18 Eye Yeremya gbl̄o na Rexab viwo fe afe la bena: Ale Yehowa Zebaot, Israel fe Mawu la, gbl̄o esi: Esi miedo to mia fofo Yonadab fe se la, miel̄e efe seawo kat̄a me ḍe asi, eye miewo, abe alesi wòde se na mi ene la, 19 eyata ale Yehowa Zebaot, Israel fe Mawu la, gbl̄o esi: Rexab vi Yonadab fe amesi atsi tre ḍe ṅkunya me la, mave akp̄o o.

Wof̄a Yeremya fe nyagbl̄oḍigbal̄e; gake egaḡo wo yeye le afeto la fe nya nu.

36. Eye Yehowa fe gbe va na Yeremya le Yuda-fia Yoyakim, Yosiya vi fe fe tenelia me bena: 2 Tso agbal̄e nan̄o nya, siwo kat̄a megbl̄o na wò ḍe Israel kple Yuda kpakple dukowo kat̄a ṅu tso esime mede asi nufofo me kpli wò tso Yosiya ṅli vasede egbe la, ḍe eme. 3 Amea de menya nu o Yuda fe afe la ase v̄o, siwo kat̄a meḍo be, mawo wo la, eye amesiame atr̄o tso efe m̄o v̄wo dzi, eye mats̄o wofo vodada-

wo kple wofo nuv̄owo ake wo. 4 Tete Yeremya yo Amea, Neriya vi, eye Barux ṅl̄o Yehowa fe nya, siwo kat̄a wògbl̄o n̄e la, tso Yeremya nu de agbal̄e me. 5 Eye Yeremya de se na Barux bena: Mele ga me, nyemate ṅu ayi Yehowa fe me o. 6 Eyata yi nada-xl̄e agbal̄e sia, Yehowa fe nya, siwo n̄eṅl̄o tso nunye me la, ḍe duk̄o la fe to me le Yehowa fe me le nutsid̄ogbe, eye naxl̄e ḍe Yuda blibo, si tso wofo duwo me va la h̄a fe to me. 7 Amea de menya nu o woats̄o kokofofo ab̄o wo dokui de anyi le Yehowa ṅku me, eye amesiame atr̄o tso efe m̄o v̄wo dzi, elabena dome-dzoe kple dziku, si ṅu Yehowa fo nu le na duk̄o sia la tefe meko o. 8 Tete Barux, Neriya vi, wo abe alesi nyagbl̄oḍila Yeremya de se n̄e be, wòdaxl̄e Yehowa fe nya tso agbal̄e la me le Yehowa fe me la ene.

9 Le Yuda-fia Yoyakim, Yosiya vi fe fe at̄olia me le dzinu asielia dzi la woḍe gbe f̄a nutsitsi-ḍo le Yehowa ṅku me na duk̄o blibo, si le Yerusalem, kple duk̄o, siwo kat̄a tso Yuda-duwo me va Yerusalem. 10 Eye Barux xl̄e Yeremya fe nyawo le agbal̄e la me ḍe duk̄o blibo la fe towo me le agbal̄eṅl̄ola Gemarya, Safan vi fe x̄o me le x̄ox̄onu dzigbet̄o le Yehowa fe afe fe agbo yeyea nu. 11 Eye Safan vi Gemarya fe vi Mixaya se Yehowa fe nyawo kat̄a tso agbal̄e la me. 12 Tete w̄oyi agbal̄eṅl̄ola fe x̄o me le fia fe me, eye kp̄o ḍa, ameḡawo kat̄a b̄ob̄o no afima: agbal̄eṅl̄ola Elisama, Delaya, Semaya vi, Elnatan, Axbor vi, Gemarya, Safan vi, kple Zedekiya, Xananya vi, hekpe ḍe ameḡawo kat̄a ṅu. 13 Eye Mixaya gbl̄o nya, siwo kat̄a wòde, esime Barux xl̄e agbal̄e la ḍe duk̄o fe to me la na wo. 14 Tete ameḡawo kat̄a ḍo Kus vi Selemya fe vi Netanya fe vi Yehudi ḍo ḍe Barux gbl̄o bena: Tso agbal̄e, si n̄e-xl̄e de duk̄o fe to me la, ḍe asi nava! Eye Barux, Neriya vi, tso agbal̄e la ḍe asi heva wo gb̄o. 15 Eye wogbl̄o n̄e bena: B̄ob̄o no anyi naxl̄e ḍe to me na m̄i! Eye Barux xl̄e ḍe to me na wo.

16 Esi wose nya siawo katā la, dzi-dzi fo wo, wode asi wo nɛwo fe ŋku me kpɔkpɔ me, eye wogblo na Barux bena: Mídato nya siawo katā na fia la kokoko. 17 Eye wobia Barux bena: Gbɔ alesi nɛwo hafi ŋɔ nya siawo katā tso enu me la na mí. 18 Barux do ŋu na wo bena: Etsɔ efe nu gbɔ nya siawo katā nam, eye metsɔ agbalɛŋlɔtsi ŋɔɔ de agbalɛ la me. 19 Eye amegáwo gbɔ na Barux bena: Yi, ne mia kple Yeremya miayla mia doƒu, be amea deke maganya afisi miele o. 20 Esi wotsɔ agbalɛ la dzra do de agbalɛ-ŋlɔla Elisama fe xɔ me la, woyi de fia la gbɔ le xoxonu, eye woto nya siawo katā nɛ. 21 Tete fia la do Yehudi ɔa, be woadatsɔ agbalɛ la vɛ, eye wòyi datsɔe tso agbalɛŋlɔla Elisama fe xɔ me vɛ, eye Yehudi xlɛe de fia la kple amegá, siwo katā tsi tre de fia la ŋu la fe to me. 22 Fia la bɔbɔ nɔ vuvoŋlɔxɔ me le dzinu asielia me, eye sonu, si me wodo dzo to la, le efe ako me. 23 Eye ne Yehudi xlɛ axa etɔ alo ene vo la, etsɔa agbalɛsɛhɛ lãns hedeado, si le sonua me la me, vaseɔe esime agbalɛ bɔbɔ la fiã de sonumedzo la me. 24 Eye dzidzi mefo fia la kple efe dolawo katā, ne woahayi wofe awuwo 'dze ge, esime wose nya siawo katā o. 25 Eye esi Elnatan, Delaya kple Gemarya woɔe kuku na fia la be, megatɔ dzo agbalɛa o hã la, meɔo to wo o. 26 Eye fia la de se na fiavi Yeraxmeel kple Seraya, Azriel vi, kpakple Selemya, Abdiel vi, be woadakplɔ agbalɛŋlɔla Barux kple nyagblɔɔila Yeremya vɛ; ke Yehowa tso wo yla.

27 Eye esi fia la to dzo agbalɛ, si me Barux ŋɔ Yeremya fe ŋu me nyawo do megbe la, Yehowa fe gbe va na Yeremya bena: 28 Gatsɔ agbalɛ bubu, eye nanɔ nya tsátɔwo katā, siwo nɔ agbalɛ gbãto, si Yuda-fia Yoyakim to dzo me la, de eme. 29 Eye nagblo de Yuda-fia Yoyakim ŋu be: Ale Yehowa gbɔ esi: Esi nɛto dzo agbalɛ sia hegbɔ be: Nukanuti nɛŋlɔ de eme be, 'Babel-fia ava gblɛ anyigba sia, eye wòatsɔ amegbetowo kple lãwo le edzi hã

o 22, 19.

o Fla. II. 24, 17.

o 42, 2; Yes. 37, 4.

o Fla. II. 22, 11.

/ kp. 4.

o 26, 9 - 11.

o 7, 20; 9, 9.

la, 30 eyata ale Yehowa gbɔ de Yuda-fia Yoyakim ŋu enye si: Amea deke manɔ esi abɔbɔ nɔ Dawid fe fiazikpui dzi o, eye woatsɔ efe 'kukua afu gbe de ndokutsu nu le ŋkeke me kple vuvo nu le zã me. 31 Mahe to na eya kple viawo kple efe dolawo le wofe vodadawo ta, eye mahe dzogbevɔe, siwo katā megbɔ de wo ŋu wogbe esese la, ava woa kple Yerusalemtowo kpakple Yuda-ŋutsuwo dzii. 32 Eye Yeremya tso agbalɛ bubu na agbalɛŋlɔla Barux, Neriya vi, eye wòŋlɔ agbalɛ kemea, si Yuda-fia Yoyakim to dzo la me nyawo katā tso Yeremya nu de eme, eye wogakpe nya mawo togbɛ gedɛ de eŋu.

Wofe Yeremya, eye wolɛe.

37 Eye Zedekiya, Yosiya vi, zu fia de Xonya, Yoyakim vi teƒe; elabena Babel-fia Nebukadnezar tsɔe do fia de Yuda-nyigba dzi. ² Ke eya kple efe dolawo kple anyigba dzi dukɔ la meɔo to Yehowa fe nya, si wògbɔ to nyagblɔɔila Yeremya dzi la o. 3 Eye fia Zedekiya do Yuxal, Selemya vi, kple nunɔla Zefanya, Maaseya vi, do de nyagblɔɔila Yeremya, ne woagblo ne bena: ⁴ De kuku na Yehowa, mia Mawu, de mia ta! 4 Yeremya dona yia dukɔ la dome gagbɔna, elabena womedee gaxɔ me o. 5 Ke esi Farao fe avako ho tso Egipte, eye Kaldeato, siwo de to de Yerusalem la, se wo ŋko la, wotu dzo le Yerusalem ŋu.

6 Tete Yehowa fe gbe va na nyagblɔɔila Yeremya bena: 7 Ale Yehowa, Israel fe Mawu la, gbɔ esi: Midagblo na Yuda-fia, si do mi de gbɔnye be, miabia gbem ase la bena: Kpɔ ɔa, Farao fe avako, si ho, be yeaxɔ na mi la, agagbugbo ayi wo de Egipte, 8 eye Kaldeatowo agbugbo ava wo avakple du sia, woaxɔe, eye woato dzo. 9 Yehowa be: Migano mia doƒui flumano gbogblo me be: Kaldeatowo adzo le mia ŋu kokoko o; elabena womele tutu ge adzo o. 10 Elabena ne miasi Kaldeatowo fe avako bɔbɔ, si le ava wam kpɔ mi la, eye abixɔlawo ko akpato de wo dome hã la, wo do-

me amesiamе atso le eje agbado me atso dzo du sia.

11 Eye wova me be, esime Kaldeatowo je avako dzo le Yerusalem nu le Farao je avakoa ta la, 12 Yeremya do tso Yerusalem, be yeayi Benyamin-nyigba dzi, ne yeaxo yefe gome de yefe duko dome.^b 13 Eye esi wodo Benyamin-gbo nu la, Xananya vi Selemya je vi Yiriya, amesi nye dzolawo je amegā la, le afima, eye wole nyagblodila Yeremya gblō bena: Kaldeatowo dzi nēbe, yeayi. 14 Yeremya do nu be: Avatsoe, nyemebe, mayi Kaldeatowo dzi o! Ke Yiriya medo toe o, eye wole Yeremya heklpoe yi amegāwo gbōe. 15 Tete amegāwo do domedzoe de Yeremya nu, eye wofoe hetsoe de gaxo me de agbalēqlola Yonatan je xo, si wotsa wo gaxoe la me. 16 Ale Yeremya va gaxo, si nye domexo la me, eye Yeremya tsi afima nkeke gede.

17 Eye fia Zedekiya do ame woda kplae ve, eye fia la biae le adza me le eje me gblō bena: Yehowa je gbea de lia? Yeremya do nu be: E! Eye wogblō bena: Wole tso wo ge ade asi na Babel-fia! 18 Eye Yeremya gblō na fia Zedekiya bena: Nuvō ka me wo de mia kple wō dolawo kple duko sia nu, hafi mietsom de ga me? 19 Eye afika miawe nyagblodila, siwo gblō nya di na mi bēna, Babel-fia mava fo de mia kple anyigba sia dzi o la le? 20 Azo nye afeto fia neseē, metsō kokofō bōbō dokuinye de anyi le nkuwo me be, megagbugbom yi agbalēqlola Yonatan je xo me, ne maku de afima o. 21 Tete fia Zedekiya de se be, woadzo Yeremya nu le dzolawo je xoxonu, eye wotsa abolo deka ne gbesiagbe tso abolofolawo je ablo me, vasede esime wodu abolowo katā wōvo le dua me. Eye Yeremya tsi dzolawo je xoxonu.

Wotsa Yeremya de do me; wogadee le doa me le fia je sedede ta, Yeremya di tso fia Zedekiya si bēna, wotsa edokui ana futowo.

38. Eye Sefatya, Matan vi, Gedaiya, Pasxur vi, kple Yuxal, Selemya vi, kpakple Pasxur, Malxiya vi, wose nya, siwo Yeremya gblō na duko blibo la be-

na: 2 Yehowa be: Amesi tsi dua me la, aku de yi, dowuame kple dōvō si me; ke amesi do yi Kaldeatowo gbō la, atsi agbe, efe huvo anye aboyonu ne, eye wōatsi agbe.^a 3 Yehowa be: Wotsa do sia ade asi na Babel-fia je avako kokoko, eye wōaxoe. 4 Tete amegāwo gblō na fia la bēna: Woadzo nu siwo wotsa, elabena ele alo-gblōlō dom avawola, siwo kpoto de du sia me kple duko blibo la, esi wole nya siawo togbe gblōm na wo la; elabena nutsu sia mele duko la je nyui dim o, negbe wōfe dzogbevōe ko. 5 Fia Zedekiya do nu bēna: Kpō da, ele mia si me, elabena fia la mate nu awo naneke atsi tre de mia nu o. 6 Tete wotsa Yeremya de fiavi Malxiya je vudo, si le dzolawo je xoxonu la me, eye wotsa atagbi didi Yeremya de eme; ke tsi mele vudo me o, negbe ba ko, eye Yeremya do to de ba la me.

7 Eye afedzikipola Ebed-Melex, Kusito la, amesi le fia je me la, se be, wotsa Yeremya de do me; fia la bōbō na Benyamin-gbo nu. 8 Tete Ebed-Melex do tso fia je me yi dajo nu kple fia la gblō bena: 9 Nye afeto fia, nutsu siawo wo nu manyomanyo de nyagblodila Yeremya nu, be wotsa de do me, ne do nawui wōaku de afima; elabena abolo vo le dua me. 10 Tete fia la de sena Kusito Ebed-Melex gblō bena: De nutsu etō kpe de dokuiwo nu tso afisia, ne nade nyagblodila Yeremya le doa me, hafi ne wōaku. 11 Eye Ebed-Melex de nutsuawo kpe de edokui nu; ege de fia je afe la me, eye wōyi de xo, si le nudzradofea te la me hetsa dovuwo kple avo nyunyowo le afima, eye wōtsa atagbi didi wo de Yeremya le do la me. 12 Tete Kusito Ebed-Melex gblō na Yeremya bēna: Tso dovu kple avo nyunyowo de atagbiawo te le wō axato eveawo me, eye Yeremya wo nenema. 13 Eye wotsa atagbi he Yeremya tso do la me, eye Yeremya tsi dzolawo je xoxonu.

14 Emegbe fia Zedekiya do ame woda kplae nyagblodila Yeremya va Yehowa je afe je monu etōlia me. Eye fia la gblō na Yeremya

a 21, 2.

b 32, 9.

d Am. 7, 10.

e 20, 2.

f 39, 18.

g 34, 21.

h 32, 2.

i 20, 1.

bena: Mele nya bia ge wò, me-
 gayla naneke dem o. 15 Yeremya
 do ñu na Zedekiya bena: Ne me-
 gblœ fia wò la, de màwum oa?
 Eye ne meḍo adan na wò la, me-
 hele to do gem o de? 16 Tete fia
 Zedekiya ka atam na Yeremya le
 adza me bena: Metá Yehowa, amesi
 na agbe sia mí la fe agbe: Ne
 mawu wò alo atso wò ade asi na
 aṅutsu, siwo le wò ku dim la
 fi! 17 Tete Yeremya gblœ na Ze-
 dekiya bena: Ale Yehowa, Mawu
 Zebaot, Israel fe Mawu la, gblœ
 esi: Ne édo yi Babel-fia fe ame-
 gāwo gbœ la, ekema átsi agbe, wo-
 matò dzo du sia o, eye mía kple
 wò afe miatsi agbe. 18 Ke ne
 mèdo yi Babel-fia fe amegāwo
 gbœ o la, ekema woatsò du sia
 ade asi na Kaldeatwo, be woatsò
 dzoe, eye mási le wo si me o. 19
 Eye fia Zedekiya gblœ na Yerem-
 ya bena: Mele vovòm le Yudato,
 siwo yi Kaldeatwo dzi la ta, be
 woava tsòm ade asi na wo, ne
 woawo funyafunyam. 20 Yeremya
 do ñu bena: Womele tso wò ge
 ade asi o. Do to Yehowa fe gbe
 ko, abe alesi megblo na wò ene,
 ne eme nanyo na wò, eye natsi
 agbe. 21 Ke ne égbe dodo yi la,
 ekema nya, si Yehowa de fiam
 la, enye si: 22 Kpœ da, woakplœ
 nyɔnu, siwo katã kpœ de Yuda-
 fia fe me la, ayi Babel-fia fe ame-
 gāwo gbœ, eye woanò gbœgblo
 bena: ^e „Xwòwo flu wò, eye wo-
 kpe le dziwò, eye esi wò afo do
 ba la, woka le ñuwò.“ 23 Woa-
 kplœ sròwòwo katã kple viwòwo
 ayi na Kaldeatwo, eye woma de
 /wò le wo si me o, ke boṅ Babel-
 fia fe asi axe wò, eye woatsò dzo
 du sia. 24 Tete Zedekiya gblœ
 na Yeremya bena: Amea deke
 megase nya sia, ne nava ku o!
 25 Eye ne amegāwo se be, mefo
 nu kpilè wò, eye woava gbòwò gblo
 na wò bena, to nya, si nègblo na
 fia la na mí, megaylae de mí o,
 ekema miawu wò o, eye aleke fia
 la gblœ na wò hã la, 26 ekema
 naḍo ñu na wo bena: De metsò
 kokofofo bəbò dokunye de anyi
 le fia la ñku me be, megagbu-
 gbom do de Yonatan fe xò me,
 ne maku de afima o. 27 Tete
 amegāwo katã va bia Yeremya se,

o 37, 21.

b kp. 1-10 kpò
52, 4-16; Fia.
II. 25, 1-12.

d kp. 4. 5.

e 6, 14.

/ 32, 4; 34, 3.

eye wòdo ñu na wo, abe alesi fia
 la de se ne pɛpɛɛ ene, eye wona
 gbòdzœ, elabena nya la meḍi wose
 o. 28 Ke Yeremya tsi dzɔlawo
 fe xoxonu, vaseḍe gbesigbe wo-
 xò Yerusalem.^a

Woxò Yerusalem, gbã ñkuwo na Zedekiya
 hekplœ yi Babel.

39 Eye woxò Yerusalem. Ba-
 bel-fia Nebukadnezar kple
 efe avakò blibo la va Yerusalem
 hede to dee le Yuda-fia Zedekiya
 fe fe asiekelia me le dzinu ewo-
 lia dzi, 2 eye wogbã du la le Ze-
 dekiya fe fe wuḍekelia me le dzi-
 nu enelia fe ñkeke asiekelia dzi.
 3 Eye Babel-fia fe amegāwo katã
 va bəbò na agbo dometo nu: Ner-
 gal-Sarez, Samgar-Nebo, Sarse-
 xim, amesi nye afedzikplawo
 fe amegā, kple Nergal-Sarez,
 amesi nye trɔnuawo fe amegā,
 hekpe de Babel-fia fe amegāwo
 katã ñu. 4 Eye esi Yuda-fia Ze-
 dekiya kple avawɔlawo katã kpò
 wo la, wosi dzo le dua me le zã
 to fia fe abo me mɔ heto agbo, si
 le gli ñukplaba eve dome la nu
 hede ta gbeḍe. 5 Ke Kaldea-
 tɔwo fe avakò la ti wo yome, eye
 wotu Zedekiya le Yerixo-tagba,
 eye wolée hekplœ ve na Babel-fia
 Nebukadnezar le Ribla le Xamat-
 nyigba dzi, eye wòbu fœ le afi-
 ma. 6 Babel-fia wu Zedekiya vi-
 wo le eya ñutsò ñku me le Ribla
 eye Babel-fia wu Yuda fe bubu-
 mewo katã. 7 Egbã ñku na Ze-
 dekiya, eye wòde koxokoxœ, be
 wòakplœ ayi Babel. 8 Eye Kal-
 deatɔwo to dzo fia fe afe kple
 dukɔ la fe afewo, eye wogbã Ye-
 rusalem fe gliwo ñu anyi. 9 Eye
 fia ñu srafowo fe amegā Nebuzar-
 dan de aboyo dukɔ fe amesuxœ,
 si kpœ de dua me, kpakple ame-
 siwo de edzi la, yi Babel. 10 Ke
 fia ñu srafowo fe amegā Nebuzar-
 dan gblè dukɔ la fe ame dahe,
 siwo si naneke mele o la dome-
 tɔ dewo de Yuda-nyigba dzi, eye
 wòtsò weingblewo kple agblewo
 na wo gbemagbe.

Nebukadnezar kpò Yeremya ta; Yeremya gblœ
 Ebed-Meleḥ fe dede di ne.

11 Eye Babel-fia Nebukadnezar
 de se na fia ñu srafowo fe amegā
 Nebuzaradan le Yeremya ñu be-

na: 12 Kplɔe, eye wò ŋku nano enu, eye megawò v̄sa dekee o, ke boŋ alesi wòagblɔ na wò la, nenema nawò n̄e. 13 Tete fia ŋu srafowo je amegã Nebuzaradan, afedzikplawo je amegã Nebuzasban kple tr̄onuawo je amegã Nergal-Sarez̄er kpakple Babel-fia je amegãwò katã do ame da 14 wodakplɔ Yeremya tso dzɔlawo je ^axoxonu v̄e, eye wotsɔe de asi na ^bGedalya, Safan vi Axikam fe vi, ne wòakplɔe ayi afe mee, eye wòno dukɔ la dome.

15 Esi Yeremya le ga me le dzɔlawo je xoxonu la, Yehowa fe gbe va n̄e bena: 16 Yi nagblɔ na Kusitɔ ^dEbed-Melex bena: Ale Yehowa Zebaot, Israel fe Mawu la, gblɔ esi: Kpɔ da, mana nye nya-wò nava me de du sia ŋu hena v̄v̄, eye menye hena nyui o, eye woava me le ŋkuwò me le yemaȳi. 17 Yehowa be: Ke mad̄e wò le yemaȳi, eye womatsɔ wò ade asi na amesiwo le ŋɔ dzim na wò la o; 18 ke boŋ mana nasi, eye ^hmatsi yi nu o, eye wò agbe anye aboyonu na wò, elabena èdo dzi de ŋunye, Yehowa ye gblɔe!

Yeremya no Gedalya gbo le anyigba la dzi.

40 Yehowa fe gbe va na Yeremya, esime fia-ŋusrafowo je amegã Nebuzaradan dee tso Yerusalem kple Yuda fe aboyome, siwo wokplɔ yina Babel la dome; ede ga le enu, eye wòde asi le enu le Rama la. ² Eye fia ŋu srafowo je amegã na wokplɔ Yeremya v̄e, eye wògblɔ n̄e bena: Yehowa, wò Mawu, gblɔ dzɔgbev̄e sia de teje sia ŋu. ³ Yehowa na wòva me, eye wòwò abe alesi wògblɔ ene, elabena miewò nuv̄ɔ de Yehowa ŋu, eye miedo to efe gbe o, eyata nusia dzɔ de mia dzi do. ⁴ Azɔ kpɔ da, mede ga le wò alo ŋu egbe; ne edze ŋu-wò nèbe, yeayi Babel kplim la, va miyi, eye nye ŋku ano ŋuwò; ke ne medze ŋuwò be, nayi Babel kplim o la, ekema no anyi; kpɔ da, anyigba blibo la le ŋkuwò me, afisi nyo ŋuwò nebe, yeayi la, yi gama. ⁵ Ke esi t̄tr̄o mele lãme s̄em n̄e o la, egblɔ n̄e bena: Gbugbo yi ^kGedalya, Safan vi Axikam fe vi, amesi Babel-fia tso do Yu-

da-duwo nu la gbo, eye nano egbo le dukɔ la dome, alo yi afisiafi, si dze ŋuwò nèbe, yeayi. Eye fia ŋu srafowo je amegã la tso mo dzi nududu kple nunana n̄e, eye wòdo moe wòdo. ⁶ Ale Yeremya va Gedalya, Axikam vi la gbo le Mizpa, eye wòno dukɔ, si kpɔto de anyigba dzi la dome.

Gedalya melɔ be, yeaxoe se bena,
wola ye wu ge o.

⁷ Esi avafia, siwo katã ga le avagbe me kple wofe avawolawo la, se be, Babel-fia tso Gedalya, Axikam vi, do anyigba la nu, eye wòtsɔ ŋutsuwo, nyonuwo kple devivo kple anyigba dzi ame dahe, siwo womekplɔ yi Babel o la, de esi me la, ^e 8 woawo kple wofe amehawo va Gedalya gbo le Mizpa: Ismael, Netanya vi, ⁹Yoxanan kple Yonatan, Kareax vi, Seraya, Tanxumet vi, kple Netofatitɔ Efai viwo kpakple Yezanya, Maaxatitɔ la vi. ⁹ Eye Gedalya, Safan vi Axikam fe vi, ka atam na wo kple wofe amehawo gblɔ bena: Kaldeatowo subosubɔ megadzi ŋɔ na mi o; mitsi anyigba la dzi, eye misubɔ Babel-fia, ekema eme anyo na mi. ¹⁰ Ke nye la manɔ Mizpa, ne matsi tre de Kaldeatɔ, siwo ava mia gbo la ŋku me. Miawo la mifo wein, kutsetse kple ami nu fu tso de miafe nuwo me, eye minɔ miafe du, siwo miexɔ la me. ¹¹ Eye Yudatɔ, siwo katã le Moab kple Amonitowo dome kple Edom kpakple anyigba katã dzi la h̄a se be, Babel-fia susɔ amewo de Yuda, eye wòtsɔ Gedalya, Safan vi Axikam fe vi, do wo nu. ¹² Tete Yudatowo katã tr̄o gbo tso teje, siwo katã wokaka hl̄e do la, heva Yuda-nyigba dzi le Gedalya gbo le Mizpa, eye wofo wein kple kutsetse nu fu kpaŋkpaŋ. ¹³ Eye Yoxanan, Kareax vi, kple avafia, siwo katã no avagbe me la, va Gedalya gbo le Mizpa ¹⁴ hegblo n̄e bena: M̄enyaie be, de Amonitowo je fia Baalis do Ismael, Netanya vi la da be, wòawu wò oa? Ke Gedalya, Axikam vi la, mexo wo dzi se o. ¹⁵ Eye Yoxanan, Kareax vi la, gblɔ na Gedalya le adza me le Mizpa bena: Mayi, ne madawu Ismael, Netanya vi la,

^a 38, 28.

^b 40, 5, 6.

^d 38, 7.

^e Fia. 11, 25, 22 v. 24.

^f 41, 1.

^g 41, 11.

^h Hl. 5, 20.

^k 39, 11-14.

^k 39, 14.

eye amea deke manyae o. Nuka-
nuti wòawu wò, ne Yudato, siwo
katã fo fu de nuwò la, naka ahlè,
eye Yuda fe ame susòeawo na-
tsrò? 16 Gedalya, Axikam vi la,
do nu na Yoxanan, Kareax vi be-
na: Megawò nusia o, elabena ala-
kpa dam nèle de Ismael si.

Ismael wu Gedalya, Yuda- kple Kaldeato gedewo.

41. Eye wòva me le dzinu adre-
fia me be, Ismael, Elisama
vi Netanya fe vi, amesi nye fia
fe amegãwo dometo deka tso fia
fome la me la, wa Gedalya, Axi-
kam vi la gbò le Mizpa, eye nu-
tsu ewo kpe de enu, eye wodu
nu kple wo nòewo le Mizpa. 2 Tete
Ismael, Netanya vi, kple nutsu
ewo, siwo kpe de enu la, wotso
heda yi Gedalya, Safan vi Axi-
kam fe vi la, eye wowu eya, amesi
Babel-fia tso do anyigba la nu.
3 Eye Ismael wu Yudato, siwo
katã le Gedalya gbò le Mizpa la,
hekke de Kaldeato, siwo le afima,
amesiwo nye awawòlawo la nu.
4 Ke le ñkeke eve megbe, esi
amea deke mekpò see be, wowu
Gedalya o la, 5 nutsu blanyi tso
Sixem, Silo kple Samaria, wolù
ge, wole awu wuvuwu me, eye
wosi blini helé nuquvòsa kple
dzudzòvèèdonu de asi, be woa-
tsò asa vòe le Yehowa fe me.
6 Tete Ismael, Netanya vi la, do
tso Mizpa le avi dzi yi dakpe wo,
eye esi wòdo go wo la, egblò na
wo bena: Míva míyí Gedalya, Axi-
kam vi la gbò. 7 Ke esi wòdo
dua titina la, Ismael, Netanya vi
la, kple nutsu, siwo kpe de enu
la, wu wo de vudo la me. 8 Ke
wo dome nutsu ewo gbò na Is-
mael bena: Megawu mí o, elabena
míedí nuwo de gbe me: lu, fo,
ami kple anyitsi. Tete wòdzudzo,
eye mewu wo kpe de wo nòviwo
nu o. 9 Vudo, si me Ismael tso
nutsu, siwo katã wòwu kpe de
Gedalya nu fe kukuawo fu gbò
do la, fía Asa ye ðee le Israel-
fia Baesa ta; vudo sia mee Ismael,
Netanya vi la, tso ame kukuawò
dee fú. 10 Emegbe Ismael kplò
duko la fe ame susòeawo, siwo katã
le Mizpa, fía vinyonuwo kple duko
blibo, si kpòto de Mizpa, amesiwo
nu fía nu srafowo fe amegã Nebu-

zaradan tso Gedalya, Axikam vi
la do; woawo Ismael, Netanya vi
la, de aboyoe, eye wòdzo, be yeayi
Amon-viwo gbò.

Yoxanan ti Ismael yome. Yudatowo di bena,
yewoayi Egipte.

11 Ke esi Yoxanan, Kareax vi,
kple awafia, siwo katã kpe de enu
la, se vò, siwo katã Ismael, Ne-
tanya vi, wò la, 12 wòde wofe
awawòlawo katã, eye woho, be
yewoadawò awa kple Ismael, Ne-
tanya vi la, eye wodatui le dzo gã,
si le Gibeon la to. 13 Esi duko
blibo, si le Ismael nu la, kpò Yo-
xanan, Kareax vi kpakple awafia,
siwo katã kpe de enu la, dzi dzo
wo. 14 Tete duko blibo, si Is-
mael de aboyo tso Mizpa la, tso
le eyome heyi de Yoxanan, Ka-
reax vi dzi. 15 Ke Ismael, Ne-
tanya vi la, kple nutsu enyi wosi
le Yoxanan nu yi Amon-viwo gbò.
16 Tete Yoxanan, Kareax vi la, kple
awafia, siwo katã kpe de enu la, kplò
duko fe ame susòeawo katã, nu-
tsu, siwo nye awamewo, nyònuwo
kple deviwo kpakple afedzikpò-
lawo, amesiwo Ismael, Netanya
vi la, de aboyo tso Mizpa, esime
wòwu Gedalya, Axikam vi la me-
gbe; woawo wòkplò tso Gibeon,
17 eye wova no Gerut-Kimham,
si le Betlexem gbò, ne hwoayi
Egipte 18 le Kaldeato ta; ela-
bena wole wo vòm, le esi Ismael,
Netanya vi la, wu Gedalya, Axi-
kam vi, amesi Babel-fia tso do
anyigba la nu la nuti.

Yeremya gbe na Yoxanan kple Yudato namlea-
wo le fía fe sedede nu bena, womagayi Egipte o.

42. Eye awafiawo katã, Yoxa-
nan, Kareax vi, kple Yeza-
nya, Hosaya vi, kpakple duko
blibo la, tso tsitsiawo dzi vasede
deviawo dzi, va 2 gbò na nya-
gblòdila Yeremya bena: Míetsò
míafe kokofofo bòbò mía dokui
de anyi le ñkuwò me: De kuku
na Yehowa, wò Mawu la, de mí
ta le ame susòeawo katã nuti, ela-
bena mí ame vee siawoe kpòto tso
ame gbogboawo dome, abe alesí
wò ñku le mía kpòmi ene; 3 ne
Yehowa, wò Mawu la, nafía mò,
si dzi míato kple nusi míawò la
mí. 4 Tete nyagblòdila Yeremya
do nu na wo bena: Mesee! Kpò

a 40, 8. 13-16.

b 40, 8; Fia. II.
25, 25.
c Sam. II. 2, 13.

e 40, 5.

f Mo. III. 19, 28.
g Sam. II. 19, 38.
h 43, 7.

i 37, 3.

k Fia. I. 15, 16.
22.

da, madade kuku na Yehowa, mia Mawu la, na mi, abe alesi miegblo ene, eye magblo nya sia nya, si Yehowa tso do nu na mi la, na mi, nyemaɣla nyaa deke de mi o. 5 Eye wogblo na Yeremya bena: Yehowa nenye dasefo anukwareto kple nutefewola na mi, nenye be, miewo de nya, siwo kata Yehowa, wo Mawu, ado de mi la nu o. 6 Edanye nyui alo v5 o, Yehowa, mia Mawu la fe gbe kokoko mia-se, amesi gbo miele dowom do, be eme nanyo na mi, le esi miedo to Yehowa, mia Mawu fe gbe ta.

7 Eye wova me le nkeke ewo megbe be, Yehowa fe gbe va na Yeremya, 8 eye woyo Yoxanan, Kareax vi, kple avafia, siwo kata le epu, kpakple duko blibo la tso dewiwo dzi vasede tsitsiawo dzi 9 hegblo na wo bena: Ale Yehowa, Israel fe Mawu, amesi gbo miedom do, be mahe miafe kokofofowo ayi enku mee la, gblo esi: 10 Ne mienco anyigba sia dzi la, ekema matu mi, eye nyemagba mi o, mado mi, eye nyemaho mi o; elabena v5, si mewa mi la, vem. 11 Babel-fia, si v5m miele la, megadzi no na mi o; Yehowa be: Migavoe o, elabena maxo na ni, eye made mi atso esi me; 12 mana nublanuikpakpo nasu mia si, eye wopakpo nublanu na mi aha-kplo mi agbo va miafe anyigba dzi. 13 Ke ne miebe, yewomele anyigba sia dzi no ge o, ale be miegbe tododo Yehowa, mia Mawu la fe gbe 14 hele gbogblom be: Kpao, ke boɣ mina miayi Egipte, afisi miakpo avawowo nku me, eye miase kpɛ fe didi le o, afisi abolodo mawu mi le o, afima miadano la, 15 ekema mi Yuda fe ame susceawo, mise Yehowa fe gbe: Ale Yehowa Zebaot, Israel fe Mawu la, gblo esi: Ne mietsi miafe nku do Egipte-yiyi nu, eye mieyi, be mianye amedzro le affma la, 16 ekema yi, si v5m miele la, atu mi le Egipte-nyigba dzi afima, eye dowuame, si nu mietsi dzi do la, ano mia yome kplikplikpli le Egipte, eye miaku de affma. 17 Eye nutsu, siwo kata tso wofe nku do Egipte nu, be yewoayi adanye amedzro le affma la, aku de yi, dowuame kple dov5

o 28, 17, 18.

o kp. 5.

si me, eye wofe amea deke makpoto asi le dzogbev5e, si mahe va wo dzi la nu o.^a 18 Elabena ale Yehowa Zebaot, Israel fe Mawu la, gblo esi: Alesi metro nye domedzoe kple nye dziku ko de Yerusalemtowo dzii la, nenema ke matro nye dziku ako de mia dzii, nenye be, mieyi Egipte; miazu atamkanu, nɔdzinu, dijudonu kple alomedenu, eye miagakpo teje sia kple nku o. 19 Mi Yuda fe ame susceawo, Yehowa gblo de mia nu be: Migayi Egipte o. Minyae be, megbe na mi egbea! 20 Elabena mia nutwoe flu mia dokui be, miedom de Yehowa, mia Mawu la gbo gblo bena: De kuku na Yehowa, mia Mawu la, na mi, eye balesi tututu Yehowa, mia Mawu la, agblo la, nenema nagblo na mi, ne miawo. 21 Megbloe na mi egbea, ke miedo to Yehowa, mia Mawu la fe gbe le nusiwo kata nuti wodom de mia gbo do la me o. 22 Eyata minyae kokoko be, miaku de yi, dowuame kple dov5 si me, le teje, si le mia dzrom miebe, yewoadanye amedzro le la.

Yudatowo medo to Mawu fe gbe o, eye woyi Egipte. Wokplo nyagbloɖila la ha yi Egipte, afisi wogblo Nebukadnezar fe anyidzedze di le.

43. Esi Yeremya wu Yehowa, wofe Mawu la fe nya, siwo kata Yehowa, wofe Mawu, de asi ne do de wo la gbogblo na duko blibo la nu v5 la, 2 Azarya, Hosaya vi, kple Yoxanan, Kareax vi kpakple nutsu vlowo kata gblo na Yeremya bena: Alakpa dam nele; menye Yehowa, mia Mawu, ye do wo da gblo bena: Migayi Egipte danye amedzro le affma o; 3 ke boɣ Barux, Neriya vi la le vuyom de tewo de mia nu, ne woatsɔ mi ade asi na Kaldeatowo, ne woawu mi, eye woade aboyo mi ayi Babel. 4 Eye Yoxanan, Kareax vi, kple avafiawo kata kpakple duko blibo la medo to Yehowa fe gbe, be woatsi Yuda-nyigba dzi o. 5 Tete Yoxanan, Kareax vi, kple avafiawo kata kplo Yuda fe ame susceawo, siwo kata tro gbo tso dukowo kata dome, afisi wokaka hle do, be yewoava ano Yuda-nyigba dzi, 6 nutsuwo, nyonuwo kple dewiwo, fia vinyonuwo kple amesiwo

katã fia ñu srafowo fe amegã Nebuzaradan gblẽ di de Gedalya, Safan vi Axikam fe vi si me la, hekpe de nyagblodila Yeremya kple Barux, Neriya vi la ñu, 7 eye ^awodzo yi Egipte-nyigba dzi, elabena wogbe tododo Yehowa fe gbe, eye wova Taxpanxes.

8 Eye Yehowa fe gbe va na Yeremya le Taxpanxes bena: 9 Tso kpe gãwo nadi de Farao fe afe, si le Taxpanxes la fe mo nu le anyikpe, siwo wodo anyigba la te le Yuda-ñutsuwo ñku me, 10 eye nagblo na wo bena: Ale Yehowa Zebaot, Israel fe Mawu la, gblõ esi: Mado woadakplõ ñnye dõla Babel-fia Nebukadnezar ve, ali efe fiazikpui de kpe, siwo medi la dzi, eye wõakeke efe fiakunturuwo de wo dzi. 11 Ava si Egipte-nyigba, eye wõatsõ nusi nye ku to la, ade asi na ku, nusi nye aboyo to la, ^aade asi na aboyo, eye nusi nye yi to la, ade asi na yi. 12 Mado dzo de ^eEgiptemawuwo fe me, eye wõato dzo wo ahade aboyo wo, ado Egipte-nyigba, abe alesi lãkplõvi doa awu vlayae ene, eye wõadzo le ñutifafa me. 13 Agbã soti, siwo le Bet-Semes le Egipte-nyigba dzi, eye wõato dzo Egiptemawuwo fe xõwo.

Wodo ñodzi na Yudatowo le wofe trõsubõsubo le Egipte guti.

44. Yehowa fe gbe, si va na Yeremya hena Yudato, siwo katã le Egipte-nyigba dzi, amesiwo le Migdol, /Taxpanxes, Nof kple Patros-nyigba dzi la, enye si: 2 Ale Yehowa Zebaot, Israel fe Mawu la, gblõ esi: Miekpã dzo-gbevõe, siwo katã mehe va Yerusalem kple Yuda-duwo katã dzi, eye kpõ ña, wozu afedowo egbe siawo, eye amea ðeke mele wo me o, 3 le wofe võ, siwo wowõ hetsõ do dziku nam, eye woyi dasubõ mawu tuto, siwo woawo loo alo miawo kple mia fofowo miyenya o, eye wodo dzudzo na wo la ta. 4 Eye medo nye dõla nyagblodilawo katã de mi ñaa atradii gblõ bena: Migawõ ñunyõnu sia, si melẽ fui la o. 5 Ke wogbe tododom, eye womefu to anyi, be woatõ tso wofe nu võdi wõwõwo

^a Fia. II, 25, 26.

^b 25, 9.

^d 15, 2.

^e 46, 25.

^f 43, 7.
^g 29, 17, 18.

me, eye womagado dzudzo na mawu tutowo azõ o. 6 Eyata nye dziku trõfo de anyi, eye nye ðome-dzoẽ fiã Yuda-duwo kple Yerusalem-kpõdomeewo, ale be wozu afedo kple gbege, abe alesi wõle egbe siawo ene. 7 Azõ ale Yehowa, Mawu Zebaot, Israel fe Mawu la, gblõ esi: Nukanuti miahe võ gã sia ava mia ðokui dzi, be ñutsu kple nyõnu, ðevi kple vidzie natsrõ le Yuda, ale be miana be, amea ðeke makpõto na mi o, 8 mietsõ miafe asinudõwõwõwo do dziku nam, eye miedo dzudzo na mawu tutowo le Egipte-nyigba dzi, afisi miyi, be miadanye amedzro le, ne miatsrõ mia ðokui, eye miawo ðinudonu kple alo medenu le anyigba dzi dukowo katã domea? 9 ðe mienlõ mia fofowo fe nu võdi wõwõwo, Yuda-fiawo kple wofe amegãwo fe nu võdi wõwõwo, miawo kple mia srõwo fe nu võdi wõwõwo, siwo wowõ le Yuda-nyigba kple Yerusalem-kpõdomeewo la bea? 10 Womebõbo wo ðokui de anyi vasede egbe o, võvõ medo wo o, eye womezõ de nye sewo kple nye ðodowo, siwo mede asi na woawo kple wo fofowo la nu o. 11 Eyata ale Yehowa Zebaot, Israel fe Mawu la, gblõ esi: Kpõ ña, matsõ nye ñku ado mia ñu hena võwõwo mi, eye matsrõ Yuda blibo la. 12 Makplõ Yuda fe ame susõea, siwo tso ñku do Egipte-nyigba dzi yi yi ñu, be woadanye amedzro le afimãla, eye wo katã woatsrõ; woatsi Egipte-nyigba dzi. eye ^fwoatsrõ de yi kple ðõwuame si me: ðewiwo kple tsitsiawo siaa aku de yi kple ðõwuame si me, eye woazu atamkanu, ñõdzinu, ðinudonu kple alo medenu. 13 Mahe to na amesiwo le Egipte-nyigba dzi la, abe alesi metsõ yi, ðõwuame kple ðõvõ he to na Yerusalem ene. 14 Amea ðeke masi alo asusõ le Yuda fe ame mamlea, siwo yi, be woadanye amedzro le Egipte-nyigba dzi la dome agbugbõ ayi Yuda-nyigba, si le wo dzrom be, yewo agbugbõ adano afimã la dzi o; elabena womele gbugbõ ge ayi o, negbe ame sisia ðewo ko.

15 Tete ñutsu, siwo katã nyae be, yewo srõwo do dzudzo na ma-

wu tutowo, kple nyɔnu, siwo katã le tsitre le ha gã me, kpakple dukɔ blibo, si le Egipte-nyigba dzi kple "Patros la, do ɔnu na Yeremya bena: 16 Nya, si nɛgblo na mi le Yehowa fe nko me la, miele to do ge wo o; 17 ke boɔ miawo de nya sia nya, si do tso mia nu la nu, miado dzudzɔ na dzifo fianyɔnu, eye miafo tsi de anyi ne, abe alesi mia kple mia fofowo, miafe fiawo kple miafe amegãwo miɛna wɔwɔme le Yuda-duwo kple Yerusalem-kpɔdomeewo, eye "miekpɔa nu duna dia fo, eme nyona na mi, eye miekpɔa dzogbevɔea deke kple nku o la ene. 18 Ke esi miedzudzo dzudzododo na dzifo fianyɔnu kple tsi fofodeanyi ne la, nusianu fe hiã tu mi, eye yi kple dawuame tsrɔ mi. 19 Eye ne miedo dzudzɔ na dzifo fianyɔnu hefo tsi de anyi ne la, de mia srɔwo megbe miɛtona taɔ tatali de efe nɔnɔme, eye miefoa tsi de anyi nea?

20 Tete Yeremya gblo na dukɔ blibo la, nutsuwo kple nyɔnuwo kpakple amesiwo katã do nyaa nu ne la bena: 21 De menyɛ miafe dzudzɔ, siwo mia kple mia fofowo, miafe fiawo kple miafe amegãwo kpakple dukɔ hahoo la miedo le Yuda-duwo me kple Yerusalem-kpɔdomeewo la dzi Yehowa do nkui, eye wova ta me ne oa? 22 Eye esi etsɔtsɔ ti Yehowa, le miafe nuwɔna vɔdiwo kple miafe nyɔnuɔnu, siwo miewɔ ta la, eyata miafe anyigba zu afedo, gbɛgbe kple diɔudonu, eye ame wo le edzi, abe alesi wɔle egbe siawo ene! 23 Esi miedo dzudzɔ, eye miewɔ nuvɔ de Yehowa nu, miɛse Yehowa fe gbe o, eye miezo de efe seawo, doɔoawo kple dasedidiawo nu o la, eyata dzogbevɔe sia va mia dzi do, abe alesi wɔle egbe siawo ene.

24 Eye Yeremya gblo na dukɔ blibo la kple nyɔnuawo katã bena: Mi Yuda blibo, si le Egipte-nyigba dzi, mise Yehowa fe nya! 25 Ale Yehowa Zebaot, Israel fe Mawu la, gblo esi: Mia kple mia srɔwo miefo nu kple miafe nu, eye mietsɔ miafe asiwo wo edzi gblo bena: Mina miawo miafe adzɔgbe, si miede la dzi, ne mia-

do dzudzɔ na dzifo fianyɔnu, eye miafo tsi de anyi ne. Mili de miafe adzɔgbededewo dzi, eye miwo miafe nɔgbedodowo dzi ko! 26 Eyata mi Yuda blibo, si le Egipte-nyigba dzi, mise Yehowa fe gbe! Yehowa be: Metã nye nko gã la: Ne Yuda-nutsua de fe nu ayo nye nko le Egipte-nyigba blibo la dzi agblo be, yetã Afeto Yehowa fe agbe fi! 27 Kpɔ da, mele nute de mia nu hena vɔwɔwɔ, menyɛ hena nyui o, eye yi kple dawuame atrɔ Yuda-nutsu, siwo katã le Egipte-nyigba dzi la, vaseɔ esime wo nu ayi. 28 Eye amesiwo si le yi nu la, agbugbo tso Egipte-nyigba dzi /ayi Yuda-nyigba dzi, eye woanyi ame xliẽewo; eye Yuda fe ame susɔea-wo katã, amesiwo yi Egipte, be woanyi amedzro le afima la, adze si amesi fe nya le eme, tonye loo alo wo to. 29 Yehowa be: Esia anye dzesi na mi be, mele to he ge na mi le teɛe sia, ne miadze si be, nye nyawo ava me de mia nu hena vɔwɔwɔ: 30 Ale Yehowa gblo esi: Matsɔ Egipte-fia Farao Xofra ade asi na efe futɔwo kple efe kudilawo, abe alesi metsɔ Yuda-fia Zedekiya de asi na efe futɔ kple efe kudila Babel-fia "Nebukadnezar ene.

Nyagbloɖila la de dzi fo na Barux bena, mele kuku ge o.

45. Nyagbloɖila Yeremya fe nya, si wɔgblo na Barux, Neria vi la, esime wɔnɔlɔ nya siawo tso Yeremya nu de agbalẽ me le Yuda-fia Yoyakim, Yosiya vi fe fe enelia me la, enye si: 2 Barux, ale Yehowa, Israel fe Mawu la, gblo de nuwɔɔenyɛ si: 3 Egblo be: „Baba nam, elabena Yehowa tso nuxaxa kpe de nye vevesese nu, nye hũdɛde ti ko nam, eye nyemekpɔ gbɔdzɔea deke o.“ 4 Ale nagblo ne enye si: Yehowa be: Nusi nye nuto metu la, magbãe afu anyi, eye nusi medo la, mahoe da, anyigba blibo la dzi wɔawa; 5 hafi wɔa nɛbe, yeadi nu gãwo? Megadi wo o; elabena Yehowa be: Mahe dzogbevɔe ava nutilãwo katã dzi; ke mana wɔle agbe nazu aboyonu na wɔle teɛe, siwo katã nayi.

a Yes. 11, 11.
b kp. 17.

d 7, 17. 18.

e Hos. 2, 7.

f Yes. 11, 11.

g Kron. II, 36,
13. 20.

h 36, 4.

i 39, 18; 43, 6.

Tsitretsitai de Egipte quti.

46. Yehowa fe gbe, si va na nyagblodila Yeremya de dukowo nu enye si: 2 ^aHena Egipte, de Egipte-fia Farao Nexo fe avako, si le Frat-tosisi nu le Karkemis gbo, eye Babel-fia Nebukadnezar sii le Yuda-fia Yoyakim, Yosiya vi fe fe enelia me la nu: 3 Mitsɔ akpoxonu gā kple via bla akpae, eye mido de ava nu! 4 Mitsi sotsuwo de tasiadam nu, eye mide sowo dzi, mido gakukuwo miado, minyre akplowo, eye mido gawuwo! 5 Nukaḡuti mele wo kpom dzidzi fo wo, eye wogbugbo de megbe, wogbā woje kalētowo gudugudu, eye wosi womegale megbe kpom o? Yehowa be: Dodzi li godoo. 6 Ame deable masi o, eye kalēto made edokui o! Wotsra de anyiehe le Frat-tosisi la to hetsi afima. 7 Ameka nye esi gbona abe Nil ene, eye efe tsiwo le tsotsom abe tasisiwo ene? 8 Egipte ye gbona abe Nil ene, eye efe tsiwo le tsotsom abe tasisiwo ene, eye wogblo be: Mayi adade anyigba la, eye matsrɔ duwo kple wo me nlawo. 9 Mi sowo, mide ta eme, mi tasiadamwo, minyē zi de eme! Kalētowo neho, Kusi-viwo kple Put-viwo, amesiwo si me akpoxonu le, kpakple Libiatowo, amesiwo nye anutɔdala, siwo hea da me! 10 Gbemagbe enye hɔbiagbe na Afeto, Yehowa Zebaot, ne wɔabia hɔ efe futowo. Yi adu nu adi fo, eye wɔdamu woje nu; elabena Afeto, Yehowa Zebaot, le vɔsankekenyule dum le anyiehe-nyigba dzi, le Frat-tosisi la nu. 11 Egipte-detugbi, yi nadatsɔ atike tso Gillead; yakatsyɔe nèle atike gedewom, mähaya akpo o. 12 Dukowo se wò nukpe ŋko, eye wò ylikpedodo yo anyigba dzi fũ; elabena kalēto dze anyi de kalēto dzi, eye wo kple eve la siaa wotsi.

13 Yehowa fe nya, si wogblo na nyagblodila Yeremya be, Babel-fia Nebukadnezar gbona Egipte-nyigba si ge la, enye si: 14 Mido kpo le Egipte, mide gbe fā le Migdol, eye mide gbe fā le Nof kple Taxpanxēs! Migblo bena: Tso nadzra dokuiwò do, elabena yi le nu dum le nuwò godoo. 15

^a Yes. 19; Xez. 29; 30.
^b Kron. II. 35, 20.

^d 48, 12.

^e Mo. V. 32, 42; Yes. 34, 5.

^f 8, 22.

^g 30, 10; Yes. 44, 2.

^h 30, 11.

Nukaḡuti wò nusētowo do baba de anyi? Womeno te o, elabena Yehowa ye tutu wo fu anyi. 16 Ena ame gedewo kli nu, eye wodze anyi de wo nɛwo dzi hegblo bena: Mina miagbugbo ayi mafe dukɔ gbo kple anyigba, si dzi wodzi mí do la dzi, tsoyi wuame la nu! 17 Miyo Egipte-fia Farao be „hohohodola, si dea nu di le yeyiyi nyuito nu.“ 18 Ale fia, si ŋko nye Yehowa Zebaot la, gblo esi: Metà dokui nye fe agbe: Ava abe alesi Tabor le towo dome, eye Karmel le atsiafu nu ene. 19 Egipte-nyonuvi, do mɔzɔgba na dokuiwò; elabena Nof azu afedo, eye woagblēe, ame navo le eme. 20 Nyinovi enye Egipte. Adzɔe tso anyiehe gbona. 21 Amedzro, siwo nye asrafowo le wo dome, hā le abe nyivi dami ene; wo katā trɔ megbe hesi, eye womeno te o; elabena woje dzogbevɔgbe, woje toheyi va wo dzi. 22 Woje zinyenyē le abe da, si le sisim la to ene; elabena wogbɔna kple avako, eye wolé fiavi de asi fo de edzi abe atilāla ene. 23 Yehowa be: Woafɔ efe ave, si do kpekpeke, elabena woso gbo wu vɛsuviwo, eye womele xexlɛ me o. 24 Dukpe lé, Egipte-nyonuvi, elabena wotsɔe de asi na anyiehe dukɔ. 25 Yehowa Zebaot, Israel fe Mawu la be: Mahe to na Amon le No, na Farao, na Egipte kple efe mawuwo kple efe fiawo kpakple amesiwo le dzi dom de Farao nu la. 26 Matsɔ ade asi na efe kudilawo kple Babel-fia Nebukadnezar kpakple efe dɔlawo; ke emegbe la ame agano edzi abe tsā ene, Yehowa ye gblɔe.

Akofafa na Israel.

27 Ke sɔwò, nye dɔla Yakob, megavɔ o, eye Israel, dzi megade le fowò o; elabena made wò atso didife kple viwòwo atso woje abonyigba dzi; Yakob atrɔ agbo, ava no anyi ade dzi di bokoo, eye amea deke made vodi ne o. 28 Yehowa be: Wò, nye dɔla Yakob, megavɔ o; elabena meli kpli wò, eye matsrɔ dukɔ, siwo katā dome menyā wò do la gbidigbidi; ke wò la, nyematsrɔ wò keŋ o; nyemagbe tohehe na wò o, ke bon mahe to na wò de dodo la nu. ^a

Nyagblodi le Filistitowo. Tiro kple Sidon nuti.

47 Yehowa fe gbe. si va na nyagblodi la Yeremya de Filistitowo nu. hafi Farao nava si Gaza. enye si: 2 Ale Yehowa gblɔ esi: Kpo da. tsi tso anyiehe gbɔna. eye wɔawo tɔdɔdɔ ade anyigba kple edzi nu wo. duwo kple wo me nɔlawo: amegbetowo ado yil. eye anyigbadzitowo afa avi 3 le sotsuwo fe afotutu anyi kpitikpiti. le tasiadamwo fe zinyenyɛ kple tasiadamfowo fe hoowowo ta: fofowo matrɔ de wo viwo nu o. elabena wofe asi ado agblɔ 4 le nkeke. si gbɔna la ta. be woagblɛ Filistitowo katã. eye woatsrɔ Tiro kple Sidon fe xɔnametɔ susɔeawo: elabena Yehowa le Filistito. siwo kpoɔ de Kafator-fukpo dzi la gblɛ ge. 5 Gaza atsi juflu. eye woatsrɔ Askalon: ame dzɔtsuwo fe susɔeawo. yekayi misi /blini na mia dokui ase do? 6 Ao. Yehowa fe yi, yekayi hafi nagbo de eme? Trɔ va do wɔ aku. wɔ ako nefa. eye nana anyi kpoo! 7 Nukanuti nagbo de eme. esi wɔnye Yehowa ye de se na wɔ de Askalon nu. eye wɔdo wɔ de futawo nu de?

Nyagblodi le Moab nu.

48 De Moab nu: Ale Yehowa Zebaot. Israel fe Mawu la. gblɔ esi: Baba na Nebo. elabena wogblɛ! Woxo Kiryatayim. eye nukpe lee. wogbã mɔ sesɛ la wɔzu nukpe! 2 Moab fe adegbefofo nu tso. woɔ tame vɔ de enu le Xesbon be: Mina miatsrɔe, ne woniagan ye duko azo o! Woatsrɔ wɔ Madmen hã. eye yi ano yowome. 3 Xli di le Xoronayim be: Gbegblɛ kple mumu gã! 4 Moab mu dze anyi. eye wo viwo le ylikpe dom. 5 Wole avi fam lia Luxit fe to dzi mo la. eye konyifaɣli le didim le wo nu le Xoronayim fe abu nu le gbegblɛ la ta. 6 Misi. midɛ miafe agbe. eye mino abe kame defefle le gbegbene. 7 Esi nɛle dzi dom de wɔ dɔwɔwɔwɔ kple wɔ kesinɔnuwo nu la. eyata woaxo wɔ hã. eye Kamos ayi aboyo me hekpe de efe trɔnuawo kple amegãwo nu. 8 Nugblɛla ava du sia du me. eye dua deke masi o, bali me nu ayi. eye tagba

^a Yes. 14, 29-32; Xez. 25, 15-17.

^b Sam. I. 13. 3. 9. 11.

^d Am. 9. 7.

^e Am. 1. 8-9; Zef. 2. 4; Zax. 9. 5.

^f 41. 5; 48. 27.

^g Yes. 15; 16; Xez. 25, 8-11; Am. 2, 1-3; Zef. 2, 8-11.

^h 17. 6.

ⁱ Fla. I. 11. 7. 25. 15.

atsrɔ. abe alesi Yehowa gblɔ ene. 9 Mina awala Moab. ne wɔadzo adzo: efe duwo le afedo zu ge, amea deke manɔ wo me o. 10 Adi amesi le alagblɔ wɔm le Yehowa fe do nu la nuti. eye adamesi he efe yi de megbe tso wukokodi me la nu kpekpekepe.^b

11 Moab li bakɔ tso efɛ dɛvime ke. edo fã di kpoo. eye wometrɔe tso goe me kɔ de goe bubu me o. eye meyi aboyo me o. eyata efe vivi gale enu. eye efe vɛvɛ metrɔ o. 12 Yehowa be: Eyata kpo da. nkeke li gbɔna, eye mado goevialawo da. ne woaviãe. woadi juflu efe goewo. eye woagbã efe zewo. 13 Du akpe Moab de Kamos nu. abe alesi nu kpe Israel fe afe la de Betel. si nu wodo dzi do la nu ene. 14 Aleke miãno gbagblɔm be: Kalɛtowo miɛnye. eye nutsu avamewo miɛnye? 15 Fia. si nko nye Yehowa Zebaot la be: Moab kple efe duwo gblɛla gbɔna xoxo. eye efe dekapui tiatiawo yina de amewufe. 16 Moab fe gbegblɛ tu afe. ne wɔava eme. eye efe dzogbevɛ le du dzi nutsu. 17 Mi efe afelikawo katã kple amesiwo katã nya efe nko la. mifa nɛ! Migblɔ be: Aleke ati tɔdɛnu sesɛ la, atikpo nyo la ne? 18 Dibon-nyonuvi. di tso wɔ nutikokɔe me. nabobo nɔ ke me: elabena Moabgblɛla le fofo ge de dziwɔ. eye wɔagblɛ wɔ mɔ sesɛwo. 19 Aroer-nyonu. va tsi tre de mo to nana nu tsam. bia amesiwo si. eye wokpoɔ la bena: Nya kae dzo? 20 Dukpe lɛ Moab. elabena wogbãe. Mifa avi. eye mido yil. mido boblo le Arnon nu be: Wogblɛ Moab! 21 Dɔnudɔdrɔ va gbadzafe nyigba. Xolon. Yaza kple Mefaat dzi. 22 Dibon. Nebo kple Bet-Diblatayim dzi. 23 Kiryatayim. Bet-Gamul kple Bet-Meon dzi. 24 Keriyot kple Bozra kpakple Moab-nyigba fe du. siwo katã le didife kple kpuife la dzi. 25 Yehowa be: Wone Moab fe dzo. eye wolã efe alo. 26 Mina aha Moab. ne wɔano kamu. be wɔadze anyi de efe xedede me. neeya hã nazu alɔmedenu. elabena Yehowa nu wɔto asi ako do. 27 De Israel mezu alɔmedenu na wɔ oa? Fia-

fiwo domee wolée le, hafi ne ènya fo nu le egu ko la, nènna ta nu-uma? 28 Mi Moabitowo, migblé mlafe duwo di, ne miadano agatowo me, mino abe akpakpa, si wo ato de agakpewo toga ene. 29 Miese Moab dadala nko be, edoa edokui de dzi nuto, efoa adegbe, edana, edzraa edokui, eye efe dzi doa edokui de dzi. 30 Yehowa be: Menya efe domedzoe-dodo kple efe numedidi, efe nuwowo mele deke me o. 31 Eyata mafa avi de Moab nu, mado yli de Moab bibo la nu, eye made hu de Kir-Xeres-gutsuwo nu. 32 Sibna fe weinka, mafa avi na wo, wu alesi mafa avi na Yaezer, wo kawo to atsiafu dzi vasede fu nu le Yaezer, nugbléla va fo di le wo kutsetsegbeyi kple wo weinxayi. 33 Dzidzo kple aseyetso-tso nu tso le agblewo me le Moab-nyigba dzi; metsi wein nu le weinfiānu me, eye womagafiā wein kple aseyetso-tso azo o; aseyetso-tso maganye aseyetso-tso o! 34 Le Xesbon fe afadodo, si di vasede Eleale kple Yahaz ta wodo yli tso Zoar va ke de Xoronayim vase de Eglat etšlia ke, elabena Nimrim fe tsiwo hā amie. 35 Yehowa be: Matsrō amesiwo dea nuxefe, eye wodoa dzudzo na wofe mawuwo la da le Moab.

36 Eyata nye dzi axa nu de Moab nu abe dzekuku ene, eye nye dzi axa nu de Kir-Xeres-gutsuwo nu abe dzekuku ene, elabena nusiwo wotu do la fe mlēa d5. 37 Elabena tawo katā nye ta kokoe, wolū gewo katā, hābi kuku tefe le asiwo katā nu, eye akpanya le aliwo katā dzi. 38 Amewo katā le nu xam le Moab fe xotawo katā kple efe kpodomeewo katā, elabena megbā Moab abe ze manyomanyo ene. 39 Aleke wōhegbāe ale? Mifa avi! Aleke Moab trō megbē kple nukpee? Moab nu alomedenu kple bibi na efe afelikawo katā. 40 Elabena ale Yehowa gblō esi: Futō la adzo abe hō ene, eye wōake awala de Moab dzi! 41 Woxo duwo, eye woxo mō sesēwo. Moab-kalētōwo fe dzi le yemayi abe nyōnu, si le ku lēm fe dzi ene. 42 Wotsrō Moab, eye meganye duko azo o,

elabena eto asi ako de Yehowa nu. 43 Mi Moabitowo, Yehowa be: Dōdzi, ve kple mōka le mia nu. 44 Amesi si le nōdzi nu la, age adze ve me, eye amesi do le ve me la, mōka adee. Elabena Yehowa be: Mahe toheyi awaena Moab. 45 Amesisiawo tsra wōwo de wovoli te le Xesbon; elabena dzo tso Xesbon, eye dzofade tso Sixon, efiā Moab fe tonufuji kple wunyawunyawo fe dzodzoma. 46 Moab, baba na wō! Kamoduko tsrō, elabena wokplo wō gutsuwiwo dade gaxo me, eye wokplo wō nyōnuwiwo yi aboyo mee. 47 Yehowa be: Ke magado Moab te le nkeke mlēawo me. Moab fe nōnudōdrō sefe enye si.

Nyagblodi le Amon-wiwo nu.

49. De dAmon-wiwo nu: Ale Yehowa gblō esi: De gutsuvia deke mele Israel si, alo domenyilaa deke mele esi oa? Nukaputi Malkam xō Gad wo etōe, eye efe duko le efe duwo me? 2 Eyata Yehowa be: Kpo da, nkeke li gbōna, eye mana awayli nadi de Amon-wiwo fe Raba nu, be wōazu anyiglāgo, woato dzo egu duwo, eye Israel agaxo efe domenyinu, Yehowa ye gblōe. 3 Xesbon, fa avi, elabena wogblē Ai! Mi Raba-nyōnuwiwo mido yli, eye mita akpanya de ali, mixa nu, eye mino tsa glāla tsam le lākpo-wo me, elabena Malkam ayi aboyo me hekpe de efe trōnuawo kple amegāwo nu. 4 Wō nyōnuvi dzeaglā, si le dzi dom de wō kesinōnuwo nu, nukaputi nētso wo balime le adegbe fomee be, wō balime wōnu wōnye hele gbogblom be: Amekae awa gbōnye? 5 Kpo da, Afeto, Yehowa Zebaot, be: Mana mlafe afelikawo katā nāhe nōdzi awa mia dzi, woaka mi ahlē, eye amesiame ado ta engo tē, ale be womafo sisilawo nu fu o. 6 Ke emegbe la magado Amon-wiwo te, Yehowa ye gblōe.

Le Edom puti.

7 De Edom nu: Ale Yehowa Zebaot gblō esi: De nunyaa deke megale Teman o, adapudede bu de nunyalawo, eye wotro nunya fo de anyia? 8 Mi Dedantowo, misi, mitro dzo, eye miyla mia do-

^a Yes. 24, 17-18.

^b Mo. IV. 21, 28, 29.

^c Yes. 25, 2-7; Am. 1, 13-15; Zef. 2, 8-11.

^d Yes. 25, 2-7; Am. 1, 13-15; Zef. 2, 8-11.

^e Fig. 1, 11, 5.

^f kp. 1.

^g 4, 19; Yes. 15, 7; 18, 11.

^h 47, 8.

ⁱ 48, 47.

^k Yes. 21, 11; 34, 5-16; Xez. 25, 12-14; Am. 1, 11, 12; Ob. 1, 48, 22.

kui de agu me; elabena mahe dzogbevoe ava Esau dzi le gbesigbe mahe to na. 9 Ne weintsetsexalawo fo de dziwo la, womasuso mamlea deke di o; ne fiafitowo va le za me la, woagble nu, vase de esime woti ko na wo. 10 Elabena made ama Esau, maklo nu le efe bebefe dzi, be magatsi yaylafa o. Woatsro viawo, noviawo kple efe afelikawo, eye eya nuto nu ayi. 11 Gble wo tsyoveviwo di nam, maxo wo de agbe, eye wo ahošiwu nedo dzi de nuyeye! 12 Ale Yehowa gble esi: Kpo da, amesiwo akplu la nono medze o ha, wonone kokoko, eye de woagbe tohehe na wo ya? Matsi tomahemahe o, ke boŋ ano kokoko! 13 Elabena ale Yehowa gble esi: Metã dokuinye fe agbe: Ne Bozra mazu godzinu, alomedenu, afedo kple didodonu, eye efe duwo kata nazu gbege mavo o fi! 14 Mese nya tso Yehowa nu, eye wodo ame de dukowo dome be: Miŋo takpli miava de wo nu, eye mitso miakpe ava! 15 Elabena mewo wo sue le dukowo dome, eye medo vlo wo le amegbetowo dome. 16 Dodzi le wo; wo dzi fe da da ble wo, wo amesi le agatowo me, eye netso afe de towo fe tsutsuefe! Ne ewo ato de kakafe abe ho ene ha la, matutu wo afu anyi tso afima, Yehowa ye gble! 17 Edom azu gbege, eye amesiame, si to enu yina la fe nu aku wodo tsiã de wofe abixowo kata nu. 18 Yehowa be: Amea deke magatso afe de afima o, eye amegbetovia deke manã afima o, abe alesi woto Sodom kple Gomora kple wofe afelikawo bu anyi ene. 19 Kpo da, ado tso Jordan fe aflawo me abe dzata ene ahayi lanyife, si de ama daa la; elabena manyãe da le enu le adabafofo deka me, eye amesi metia la, eya matso ado enu. Elabena ameka de nunye, ameka akplom ayi vonui, eye ameka nye lakplovi ano te de nunye? 20 Eyata mise Yehowa fe adanu, si wode de Edom nu kple efe tame, si wodo de Temantowo nu la: Vava woakplo la kudawo adzoe, eye wofe lanyife fe nu aku de wo nu. 21 Anyigba vovu le efe

a 48, 40, 4

b Yes. 17, 1; Am. 1, 3-6.

d 25, 15, 21.

e 44, 12.

f Yes. 21, 16, 17. g Yos. 11, 10.

h 50, 19. i kp. 8.

j Yes. 1, 9. k 9, 25; 25, 23.

l 50, 44. m 9, 10.

p 25, 25.

anyidzedze fe didi ta, wose koniyafyli le Avafu la nu ke. 22 Kpo da, egbona abe ho ene, eye wodo akeke efe avala de Bozra dzi, eye Edom-kalotowo fe dzi ano le yemayi abe nyonu, si le ku lem fe dzi ene.

Le Damasko guti.

23 De Damasko nu: Du kpe Xamat kple Arpad; elabena wose nya vo, eye dzi de le wo fo; godzi le atsiawo nu, wmate nu agbo de eme o. 24 Damasko fe lame tu, etro hesi, eye dzidzi foe; godzi kple vevesese va edzi abe nyonu leku ene. 25 Aleke wogble du nyonyo la, nye dzidzokpokpo fe mo sesẽ la di? 26 Eyata wofe dekakpuiwo atsi wofe kpodomeewo, eye wofe avawolawo kata atsrõ gbemagbe, Yehowa ye gble. 27 Eye matõ dzo Damasko fe gliwo, ne wofia Ben-Hadad fe fia-sawo.

Le Kedar kple Hazor fadufe, siwo Nebukadnezar, Babel-na, si la guti.

28 De Kedar kple Xazor-fadufe, siwo Babel-fia Nebukadnezar si la nu: Ale Yehowa gble esi: Mitso, ne miaho de Kedar nu, eye mitsro yedzefeviwu. 29 Woaxo wofe agbadowo kple alẽwo, wofe agbadowo kple wofe nuwo kata, eye woakplo wofe kposowo adzoe, woado yli de wo nu be: Dodzi li godoo! 30 Yehowa be: Mi Xazortowo, misi, afo netso na mi, eye miyla mia dokui de agu me; elabena Babel-fia de adanu de mia nu, eye wodo ta me de mia nu. 31 Yehowa be: Mitso, miaho de duko, si de dzi di bokoo la nu, agbo kple gameti mele wo si o, eye wole aga. 32 Wofe kposowo kple wofe la gbogboawo azu nuhaha, eye makaka akotsolawo ahle de yawo kata me, eye mahe dzogbevoe tso goawo kata me ava wo dzi, Yehowa ye gble. 33 Xazor azu amegaxiwo nãfe, eye wozu gbege daa, amea deke matso afe de afima o, eye amegbetovia deke manõ eme o.^o

Le Elam guti.

34 Yehowa fe gbe, si va na nyagblodila Yeremya de Elam nu le Yuda-fia Zedekiya fe fiadu du fe gomedzedzea me la, enye si: 35 Ale Yehowa Zebaot gble

esi: Maṅe Elam je dati, si nye woje nuse vevieto la. 36 Makplo ya eneawo tso dzi fo je go enea-wo dzi ava fo de Elam dzi, maka wo ahlē de ya siawo katā me, eye dukpa deke manɔ anyi, si dome Elam je amewo makaka do o. 37 Mana dzi naḍe le Elam fo le efe futowo kple efe kudilawo nu, mahe dzogbeve, nye dome-dzoe heliheli, ava wo dzi, eye maḍo yi de wo yome, vasede esime woatsrō avo, Yehowa ye gblōe! 38 Yehowa be: Mali nye fiazikpui de Elam, eye matsrō fia kple amegāwo siaa. 39 Ke magado Elam te le nkeke mlōawo me, Yehowa ye gblōe.^b

Nyagblodi le Babel gbeḅlē kple Israel dede gudi.

50. Yehowa je nya, si wòḅlō de Babel kple Kaldea-nyigba nu to nyagblodi la Yeremya dzi la, enye si:^a 2 Mido kpo le dukowo dome, mide gbe fā, eye mido aflaga de dzi! Mide gbe fā, migaylae o! Migblo be: Woxo Babel, nukpe lé Bel, eye wogbā Merodax fu anyi! Dukpe lé woje legbawo, eye wogbā woje mawu-wo!⁹ 3 Elabena dukpa de ho de wo nu tso anylehe, ne wòḍo afedo woje anyigba, be amea deke naganɔ edzi o; amegbetowo kple lāwo siaa si, eye wovu dzo.

4 Yehowa be: Le nkeke mawo me, le yemaɣi la Israel-viwo kple Yuda-viwo siaa atrɔ agbo, eye wano avi dzi ava di Yehowa, woje Mawu la. 5 Woabia Zion ta ase, eye afima mo ano nku dzi na wo be: „Mina miaku de Yehowa nu, eye miabla nu mavo, si womaḅlō be akpo o!” 6 Alē tatravoe nye nye dukpa; wo kploviwo flu wo, eye wokplo wo tra yi towo dzi, wole tsatsam tso to dzi yi togbe dzi, eye wonlo wo mlōfe be. 7 Amesio katā kpo wo la, du wo, eye woje futowo gblō be na: Miedī fo o, elabena de wovo nuvō de Yehowa, woje dzodzoe-nyenye je lanyiŋfe, kple Yehowa, wo fofowo je makpoko la nu.

8 Misi tso Babel, miu tso Kaldea-nyigba dzi, eye mino abe agbowo le alēhawo ngo ene!⁸ 9 Elabena manyo dukpa gā de tso

anylehe-nyigba dzi, eye makplo wo avo de Babel nu, ne woadze avo de enu ahaxoe; woje anu-trōwo le abe kalēto dzeadapu to ene, womedaa dadagbo o. 10 Ale Kaldea azu nuhaha; amesio katā hae la, adī fo, Yehowa ye gblōe. 11 Nye domenyinu halawo, mino dzidzo kpom, eye mino aseye tsom ko, midī adzro abe nyinovi, si le lu tugum la ene, eye mixlō abe sotsu ene. 12 Du akpe mia dada, mia no je mo atsi dā; kpo da, dukowo je nuwuwu anyegbe, kudidi kple tagba! 13 Le Yehowa je domedzoe ta azu afedo kple gbeḅe dikaa, ale be amesiame, si to Babel nu yina la je nu aku, eye wòḍo tsiā le woje abixowo katā ta.^d 14 Mi anu-trōdalawo katā, midze avo de Babel nu godoo va kpe; mitee, eye migawe nu le anu-trō gbo o, elabena Yehowa nu wòwo nuvō do. 15 Mitso ayiboopex de enu godoo; ena ta, efe sotiwo ne dze eme, eye efe gliwo mi, elabena Yehowa je hiḅbiabia nye esia; /mibia hlōe, eye miwo nɛ, abe alesī wòwo ene! 16 Mitsrō nufala kple nuḅala le nuḅeyi da le Babel! Amesiamē trō yi efe dukpa gbo, eye amesiame si yi efe anyigba dzi le yi wuame la ta. 17 Israel la, alē, si wonyā de gbe, eye dzatowo yo de nu la wonye; gbā la Asur-fia qui, emegbe Babel-fia Nebukadnezar kuko efe juwo. 18 Eyata ale Yehowa Zebao, Israel je Mawu la, gblō esi: Kpo da, mahe to na Babel-fia kple efe anyigba, abe alesī mehe to na Asur-fia ene. 19 Magakplo Israel agbo va efe gbedufe, ne wòḍo gbe le Karmel dzi kple Basan, eye wòḍo nu adī fo le Efrayim-towo dzi kple Gilead. 20 Yehowa be: Le nkeke mawo me, le yemaɣi la woadī Israel je vodada, ke manɔ anyi o, eye womagakpo Yuda je nuvōwo o, elabena matsoe ake amesio makpoto di.

21 Yehowa be: Ho de aglādzela vivivowo je anyigba kple tohehe-viwo nu, wu ame, eye natsrō woje susseawo gblidigbidi, eye nawo nusiwo katā nu mede se na wò le la. 22 Awaɣi kple gbeḅlē gā le anyigba dzi! 23 Aleke anyi-

^a Mo. V. 22, 27; Yes. 10, 6, 7, 15.

^b kp. 6.

^d 51, 37; 49, 17.

^e Yes. 13, 14.

^f Nyad. 18, 6.

^g Yes. 46, 1.

^h 31, 9.

ⁱ 31, 34; 33, 8.

^k 51, 8, 45.

gba blibo la fe "zū gbā, eye wò-kaka ale? Aleke Babel zu ḡdzinu le dukowo dome ale? 24 Babel, meḡo m̄ na wò, ke mēdze sii o, eye wòde wò; asi tu wò, eye wolé wò, elabena Yehowa ye nēwo avu kple. 25 Yehowa vu efe nudzradoje, eye wòde efe dziku fe avawonuwo do goe; elabena dɔ le Afetɔ, Yehowa Zebaot ḡu le Kaldea-nyigba dzi. 26 Mitso goawo katá me va fo de edzi, miwu nu le efe avawo nu, milɔe trɔ de anyi abe lubabla ene, eye mitsrɔe gbidigbidi; migakpɔtɔ naneke di ne o. 27 Miwu wofe nyitsuwo katá, mikplɔ wo yi wufee. Baba na wo, elabena wofe toheyi do. 28 Mifu to anyi! Sisilawo kple amesiwo kpɔtɔ tso Babel-nyigba dzi va, be woade gbe fá Yehowa, mía Mawu fe hl̄biabia, efe hl̄biabia de efe gbexoxo nu le Zion!

29 Miyo aḡutradalawo de Babel ḡu! Mi amesiwo katá hea da me, mide to dee godoo va kpe, amea deke megakpɔtɔ o! Mido efe nuwona teje ns, miwo ne psɔpsɔ, abe alesi wòwɔ ene, elabena Yehowa, Israel fe kɔkɔetɔ la ḡu wòwɔ nu tovo do. 30 Yehowa be: Eyata wofe dekapuiwo atsi wofe kpɔdomeewo, eye wofe avawolawo katá atr̄s̄ gbemagbe. 31 Afetɔ, Yehowa Zebaot, be: Kpɔ da, mado de dziwò, wò ame tovo; elabena wò ḡkeke de, wò toheyi do. 32 Ame tovo la akli nu adze anyi, eye amea deke mafɔe de tsitre nu o, matsɔ dzo efe duwo, ne wòabi efe nutowo katá me.

33 Ale Yehowa Zebaot gblo esi: Wote Israel-viwo kple Yuda-viwo siaa de anyi, eye amesiwo katá de aboyo wo la, va wo gongon, gbe be, yewomade asi le wo ḡu o. 34 Ke wo dela sesɛ, eḡko nye Yehowa Zebaot. Adr̄s̄ wofe nya ade goe, ne wòana gbɔdze anyigba, eye wòade zi Babeltɔwo me. 35 Yehowa be, yi neva Kaldeatɔwo, Babeltɔwo kple wofe amegawo kple wofe nunyalawo dzi! 36 Yi neva wofe afakalawo dzi, ne woazu bometsilawo! Yi neva wofe kalétɔwo dzi, ne dzi nade le wo fo! 37 Yi neva wofe sɔwo kple wofe tasiadamwo kpakple amedzro, siwo katá le wo dome

a 51, 20.
b 51, 30.

d Mo. I. 19, 24.
25.

e kp. 9.

f 8, 28.

g kp. 18.

h 49, 19-21.

i 26, 7.

la dzi, ne woazu b̄nyɔnugbomewo! Yi neva wofe kesinonuwo dzi, ne woaha wo! 38 Kudjɔ neva na wofe tsiwo, ne woamie! Elabena legbawo fe anyigba wònye, eye wotsɔ ḡdzinuwo le adegbe fomee. 39 Eyata gbɔdadiwo kple amegaxiwo atso afe di, eye golowo aḡo afima; ame magatso afe di akpɔ o, eye ame manɔ eme o, tso dzidzime yi dzidzime. 40 Yehowa be: Ame matso afe de afima alo amegbetovia de nanɔ eme o, abe alesi Mawu tr̄s̄ Sodom kple Gomora kpakple wofe afelikawo bu anyii ene.

41 Kpɔ da, dukɔa de tso anyiehe gbɔna, eye dukɔ gāa de kple fia gedewo ho tso anyigba fe mlɔenu. 42 Da kple akplɔ le wo si, ḡutasɛlawo wonye, eye womekpɔa nublanui o; wofe ḡli le abefatsiafu fe gbexede ene, wole sɔ dzi, eye wobla akpa abe avawola ene de wò Babel-nyonuvi ḡu. 43 Esi Babel-fia se nya le wo ḡu la, efe asiwo do agblo, wɔwɔ doe, eye wòse veve abe nyonu léku ene. 44 Kpɔ da, ado tso Yordan fe aflawo me abe dzata ene ayi de lanyiye, si de ama daa la; elabena manyāe da le eḡu le adabafɔfo deka me, eye amesi metia la, eya matsɔ ado enu. Elabena amekae sɔ kplim, amekae akplɔm ayi wɔnui, eye amekae nyl̄l̄kplɔvi, si aḡo te de nunye? 45 Eyata mise Yehowa fe adan̄u, si wòde de Babel ḡu, kple efe tame, si wòdo de Kaldea-nyigba ḡu: Vav̄a woakplɔ lā kudzewo adzoe, eye wofe lanyiye fe nu aku de wo ḡu. 46 Anyigba wuu, eye wose konyifayli le dukowo dome le ḡli, si di be, woxɔ Babel la ta.

Mediatowo agbl̄ Babel; ke Yudatowo atr̄ va s̄fe.

51. Ale Yehowa gblo esi: Manyɔ nugaléla fe gbɔgbɔ de Babel kple amesiwo le nye futɔwo fe domedomee la ḡu. 2 Mado amedzrowo de Babel ḡu, ne woagbɔe, eye woadi gblo efe anyigba, elabena woafɔ de edzi le dzɔgbevɔe-gbe tso goawo katá me. 3 Aḡutradalawo nehe da me de amesi he da me kple amesi le gawu me la ḡu! Migakpɔ wofe dekapuiwo

ta o, eye mitsrō wofe avako blibo la; 4 ne ame tsiawawo nana Kaldēa-nyigba dzi, eye amesiwo woda nui la, nana wofe ablowo me. 5 Ke wofe Mawu, Yehowa Zebaot, meglbē Israel kple Yuda di wonye "ahosi o; elabena anyigba ma b̄di fo gede de Israel fe kōkōeto la ŋu. 6 Misi dzo le Babel, eye amesiame nede efe agbe, ne miagatsrō de wofe vodadawo me o, elabena Yehowa fe hlōbiayi enye esia; nusi wōwō la, eya te fe woado nē.^d 7 Sikakplu enye Babel le Yehowa si me, si na /anyigba blibo la mu aha; dukwō no efe wein, eyata dukwō le ya mum sagāsagā dō. 8 Zi dēka kasia "Babel ge dze anyi hegbā. Mifa avi de enu, midatsō atike ve hena efe veveseseawo, dewohiefelāme ahaya. 9 Miebe, miada gbe le Babel ŋu, ke hayahaya mele enu o; eyata migblēe di, eye mia dome amesiame neyi efe anyigba dzi, elabena efe vōnudōdrō de dzifo ke, eye wōdatō alilikpowo. 10 Yehowa he miāfe nya dzōdzōe de go, miva, ne miāqxlē nusi Yehowa, miā Mawu, wō la afia le Zion. 11 Minyre anutrōwo, mikpla akpoxōnuwo! Yehowa nyo "Media-fiawo fe gbōgbo, eye wode adanu de Babel ŋu, be woagblēe; elabena Yehowa fe khlōbiabiae, hlōbiabia de efe gbedoxo nue. 12 Mitu aflaga de Babel-gliwo dzi, mina dzōlawo nasō gbo de edzi, mido gbetakpolawo, eye mide amewo dō xa me; elabena Yehowa dō ta me, eye awo nusi wōgblō de Babeltowo ŋu la hā "ade goe. 13 Wō amesi "le tō gāwo to, eye kesinōnu do agbogbo de asiwō, wō nuwuwu dō, eye dzidze, si nu "woalā wō dō la de! 14 Yehowa Zebaot tā efe agbe be: Ne metsō amewo yō wō taŋ abe vetsuviwo ene hā la, woatso ayi-boopee de nuwō!^p

15 Eya amesi tsō efe nuse wō anyigba, tsō efe nunya dō xexee-me anyi, eye wōtsō efe gomesese keke dzifo mee. 16 Efe gbedede nana tsiwo dīna hoo le dzifo, eye wōnana afu honayia dzi tso anyigba fe mlōenu; ewōa dzikedzo kpna de tsidzadza ŋu, eye wōdēa ya donae tsoa efe nudzrafo.

17 Amegbetōwo katā dzoa lā le wofe nunya me, eye ŋukpe lēa legbakolawo katā, elabena alakpa enye nusi wokona, eye gbōgboa dēke menōa eme o. 18 Nu dzodzoroawo wonye, dōwōwō, si ŋu woade alome le la wonye; woatsrō le gbesigbe woahē to na wo. 19 Ke Yakob fe gome mele abe woamawo ene o, elabena eyama nye nuwo katā wōla, eye Israel enye eya nuto fe fome; Yehowa Zebaot enye efe ŋko.

20 "Zū kple avawōnu nēnye nam, wōe matsō agbā dukōwe gudugudu, eye wōe matsō atrō fiadufewoe. 21 Wōe matsō agbā sō kple edola, eye wōe matsō agbā tasiadam kple emenōla; 22 wōe matsō agbā ŋutsu kple nyōnu, wōe matsō agbā amegā dēdi kple dēvi, eye wōe matsō agbā dēkakpui kple dētugbi; 23 wōe matsō agbā lākplovi kple lāha, wōe matsō agbā agbledela kple efe lāwo, eye wōe matsō agbā anyigbanunōla kple amegāwo. 24 Ke Amahe to na Babel kple Kaldeatowo katā le mia ŋku me le wofe vō, siwo katā wōwō de Zion ŋu la ta, Yehowa ye gblōe. 25 Yehowa be: Kpō dā, mafo de dziwō, wō togblēnu, si tsrō anyigba blibo la, mado nye asi dā de nuwō ahamli wō tso agakpe dzi afu anyi, eye matsō wō awō to fiafiaē, 26 ale be womagatsō wō kpea dēke awō dzogokpe alo gōmedokpēe o, elabena āzu gbege tegbee, Yehowa ye gblōe.

27 Mitu aflaga de anyigba dzi, miku kpē le dukōwo dome, "miko dukōwo ŋu de enuti, miyō fiadufewo de enuti tso Ararat, Mini kple "Askenas, mido avafiawo de enuti, eye mikplo sōwo ve abe vetsuvi tofuwo ene! 28 Miko dukōwo ŋu de enuti, Media-fiawo, wofe anyigbanunōlawo kple wofe amegāwo katā kpakple wofe fiadufe fe anyigba blibo la! 29 Tete anyigba vuvu, eye dzidzi foe, elabena Yehowa wō efe tame, si wōdō de Babel ŋu, be yeana Babel-nyigba nazu gbege, eye amēnawo le edzi la dzi. 30 Babel-kalētōwo dzudzo avawōwō, wōbōbō nō wofe mōwo me, eye nuse vō le wo ŋu wozu nyōnugbōme-

a Yes. 54, 4.

b 50, 11, 29.

d 50, 8; Nyad. 18, 4; Yes. 48, 20.

e 50, 23; Yes. 10, 5.

f 25, 15; Nyad. 17, 4; 18, 3.

g Nyad. 18, 2.

h 50, 29.

i Yes. 13, 17.

k 50, 28.

l Yes. 13, 3.

m Nyad. 17, 1.

n Mo. 1, 10, 3.

p kp. 15-19 kpō 10, 12-16.

wo; woto dzo wofe nɔfewo, eye wofe wofe gametiwo. 31 Dufula yi dakpe dufula, eye duxɔla yi dakpe duxɔla, ne woagblo na Babel-fia be, woxɔ efe du la le goawo katã me, 32 woxɔ tɔtsofowo, woto dzo tɔuwo, eye dzi de le awawɔlawo fo. 33 Elabena ale Yehowa Zebaot, Israel fe Mawu la, gblɔ esi: Babel-nyɔnuvi le abe lugbofe le ɣeyiɣi, si me wofoa eme dana di la ene; esuso vie ko, ne nuɣeyi nado ne. 34 Babel-fia Nebukadnezar du mi, etɔrɔ mi, eye wɔtsɔ mi wɔ goe fufluɪ, emi mi abe ɔɔ ene, etɔɔ miafe nu viwiwo yɔ efe fodoe, eye wɔnyã mi de gbe. 35 Zion-nyɔnu negblo be: Duta, si wosɛ le nɔnye, kple nye ɔutilã neva Babel dzi! Yerusalem negblo be: Nye ɔu neva Kaldeatɔwo dzi! 36 Eyata ale Yehowa gblɔ esi: Madrɔ wɔ nya, eye mabia hlɔ na wɔ, mana wofe atsiafu nafu kplakplakpla, eye wofe wudo namie. 37 Babel azu anyiglagɔ kple amegãxiwo nɔfe, azu gbege kple tsiadonu, eye ame avɔ le eme. 38 Wo katã le xɔxlɔm abe dzatowo ene, eye wole gbe tem abe dzataviwo ene. 39 Yehowa be: Ne wofe lãme to dzo la, matu aglo na wo, eye mana woamu aha, ne woadɔ alɔ tegbetegbe, eye womaganyɔ akpɔ o. 40 Mana woakplɔ wo ayi wufe abe alɛviwo, agbowo kple gbɔtsuwo ene. 41 Aleke asi su ɛSesax dzi, eye woxɔ anyigba blibo la fe adegbefonu, alekɛ Babel zu ɔɔzidonu le dukɔwo dome ale? 42 Atsiafu fo de Babel dzi, eye efe tɔtsoewo fe nyanyrã nyɛ tɔyɛ edzi. 43 Efe duwo zu gbege, kudidinyigba kple tagba, anyigba, si dzi amea deke mele o, eye amegbetɔvia deke metona yina o. 44 Mahe to na Babel fe Bel, made nusi wɔmi la le nu me ne, eye dukɔwo magafo zi de enu azɔ o; Babel fe gliwo hã amũ. 45 Nye dukɔ, midzo le egbo, eye amesia-me nedɛ efe agbe tso Yehowa fe dɔmedzoe heliheli la nuli. 46 Ne nyaa de di le fe si me, eye nya bubu di le fe keme me, ɔutasesɛ le anyigba dzi, eye dzidula tso de dzidula nu la, dzi megade le mia fo o, eye wɔvɔ megado mi

a Nyad. 18, 20.

b Ps. 137, 5.

c 50, 13.

d 25, 26.

e Mo. V. 32, 35.

f kp. 39.

g 50, 2.

h kp. 6.
i Xab. 2, 13.

j 36, 4.

le nya, si miese le anyigba dzi la ta o. 47 Eyata kpɔ da, ɔkeke li gbɔna, eye mahe to na Babel fe legbawo, ɔkpe alɛ efe anyigba blibo la, eye efe ame tsiawawo katã atsi eme. 48 ɔDzifo kple anyigba kple edzi nuwo katã atso aseye de Babel nu; elabena nugblɛla atso anyiehe ava fo de edzi, Yehowa ye gblɛ. 49 Israel fe ame tsiawawo, ele na Babel hã be, wɔatsi awa, abe alesi anyigba blibo la fe amewo tsi awa le Babel ta ene.

50 Mi amesiwo si le yi nu, midzo, eye migato di o! Midzo nu Yehowa le adzɔge, eye Yerusalem bɛnɔ ta me na mi! 51 Dukpe lɛ mi, elabena ele na mi be, miase vlodoame kple to; ɔkpe tɔyɔ mo na mi, elabena ame tutɔwo va fo de Yehowa fe afemenu kɔkɔawo dzi. 52 Yehowa be: Kpɔ da, ɔkeke li gbɔna, eye mahe to na wofe legbawo, eye ame tsiawawo ano ɔɔɔɔ le anyigba blibo la dzi. 53 Ne Babel lia dzingoli me, eye efe mɔ sesɛwo mele lialia o hã la, nugblɛla atso gbɔnye ava fo de edzi, Yehowa ye gblɛ. 54 Mifu to anyi, ɣli di tso Babel, eye mumũ gãa de tso Kaldea-nyigba dzi! 55 Elabena Yehowa atɔrɔ Babel, eye wɔatsi efe hoowɔwo nu, efe tɔtɔtsoewo adze agbo abe to gãwo to ene, eye wofe gbedede nu asɛ. 56 Elabena nugblɛla afo de Babel dzi, eye wɔade aboyo efe kalɛtɔwo, eye wofe dawo anɛ, elabena Mawu /nutɛfedɔla enye Yehowa, eye ahe to kokoko. 57 Eye mana aha wofe tatɔwo kple wofe nunyalawo, wofe anyigbanunɔlawo kple wofe amegãwo kpakple wofe kalɛtɔwo woano ɔamu, eye woadɔ alɔ tegbetegbe, womaganyɔ o; fia, si ɔkɔ nye Yehowa Zebaot lae gblɛ. 58 Ale Yehowa Zebaot gblɛ esi: Woagbã Babel fe gli kekeawo vasede agunu ke, eye woatɔ dzo efe agbo kɔkɔwo, ale be wɔanye deko dukɔwo wɔ de de ya me, eye anyigbadzitɔwo ku kutri hena dzo. 59 Nyagblɔdila Yeremya fe nya, si wɔtsɔ de se na Seraya, Max-seya vi, ɔNeriya fe vi, esime woa kple Yuda-fia Zedekiya woyina Babel le efe fiaɔɔdu fe fe enelia

me, eye Seraya nye mɔzɔmegā la, enye si. 60 Tete Yeremya ŋlɔ dzɔgbevɔe, siwo katā le Babel dzi va ge la, de agbalē me; eya nye nya, siwo katā wonlɔ de Babel ŋu. 61 Eye Yeremya gblo na Seraya bena: Ne ēva Babel la, ekema dɔ ŋu anyi, eye naxlē nya siawo katā 62 gblo bena: Yehowa, wɔde gblo de tefe sia ŋu be, yeatsrɔe, ne amea deke maganɔ anyi o, amegbetɔwo kple lāwo siaa, eye wɔanye gbege tegbee. 63 Eye ne exlē agbalē sia vɔ la, ekema bla kpe de enu, natsɔe afu gbe de Frat me⁴ 64 agblo bena: Ale dzɔgbevɔe, si mahe va wo dzi la, anyrɔ Babel de toe, magaho de dzi akpɔ o, eye enu ayi. Yeremya fe nyawo sefe enye si.

Kpekpedegunya: Yerusalem gbeɣblē xexlē fia kpule.

52. ^aZedekiya xɔ fe blave vɔ deke, esime wɔzu fia, eye wɔdu fia fe wuidexe le Yerusalem. Dada ŋko enye Xamital, Libnato Yeremya fe vinyɔnu. 2 Ewo nusi nye vɔ le Yehowa ŋku me, abe alesi Yoyakim wɔ pɔpɔpɔ ene. 3 Elabena Yehowa do dɔmedzoe de Yerusalem kple Yuda ŋu, vasede esime wɔtsɔ wo fu gbe le efe ŋku ta. Eye esi Zedekiya dze aglā de Babel-fia ŋu la, 4 Babel-fia Nebukadnezar kple efe avako blibo la ho de Yerusalem ŋu le efe fiadudu fe fe asiekelia me le dzinu ewolia fe ŋkeke ewolia dzi; wode to dee, eye wofu kpo de enu godoo va kpe. 5 Wode to de dua, vasede Zedekiya fe fe wuidékelia me. 6 Le dzinu enelia fe ŋkeke asiekelia dzi la dɔwuame nu sɛ le dua me, ale be aboloa deke megali na duko hahoo la o. 7 Wonɔ mɔ de dua ŋu, eye avawɔlawo katā si to fia fe abo me mɔ, to agbo, si le gli ŋukplaba eve dome la nu heɣblē du la dɔ le zā me, eye woto gbeɣbemɔ; ke Kaldeatɔwo le glia ŋu godoo. 8 Tete Kaldeatɔwo fe avako yɔ fia la de nu heva tu Zedekiya le Yerixo-tagba, eye efe avawɔlawo katā kaka le enu. 9 Tete wolé fia la hekpɔe yina Babel-fia le Ribla le Xamatnyigba dzi, eye wɔbu fɔe. 10 Eye Babel-fia wu Zedekiya viwo le

^a 32, 5.

^b Nyad. 18, 21.

^d kp. 1 - 27 kpo 39, 1-10; Fia. II. 24, 18 - 25, 21; Kron. II. 36, 11 v. 21.

^e 27, 19 - 22.

^f Fia. I. 7, 15-47.

eya ŋuto ŋku me, eye wɔwu Yuda-amegāwo katā hā le Ribla. 11 Egbā ŋku na Zedekiya, eye wɔde kɔsɔkɔsɔe, eye Babel-fia kplɔe yi Babel heɣsɔe de gaxɔ me vasede efe heɣbe.^a

12 Le dzinu atɔlia fe ŋkeke ewolia dzi, si nye fia Nebukadnezar, Babel-fia fe fe wuiasiekelia dzi la, fia ŋu srafowo fe amegā Nebuzaradan, amesi nɔa tsire de Babel-fia ŋku me la, va Yerusalem, 13 eye wɔto dzo Yehowa fe afe kple fia fe afe, Yerusalem-xɔwo katā kple bubumewo fe xɔwo katā. 14 Eye Kaldeatɔwo fe avako blibo, si le fia ŋu srafowo fe amegā ŋu la, gbā Yerusalem fe gliwo katā fu anyi. 15 Fia ŋu srafowo fe amegā Nebuzaradan de aboyo duko la fe ame dahewo dometɔa dɔwo, duko la fe ame mamlea, siwo kpɔto de dua me, kple amesiwo yi de Babel-fiadzi, kpakple ada-ɣudɔwɔlawo fe susɔeawo dzoe. 16 Eye fia ŋu srafowo fe amegā Nebuzaradan gbɛ anyigba dzi ame dɔha dɔwo dɔ, be woanye weingbledelawo kple agbledelawo. 17 Kaldeatɔwo gbā akɔblisɔti, siwo le Yehowa fe xɔ ŋu, kple anyinɔwo kpakple akɔbligazo, si le Yehowa fe me la, eye wotsɔ wofe akɔbliwo katā yi Babel.^e 18 Eye wotsɔ zɛawo, softiawo, hɛawo, treawo, gatsiawo kple akɔblinuawo katā, siwo wotsɔna subnae la dzoe. 19 Eye fia ŋu srafowo fe amegā tɔo nusiwo nye sika kple klosalo sɔŋ la dzoe: Kpluwo, sonuwo, trewo, zɛwo, akaditiwo, gatsiwo kple agbawo. 20 Sɔti eveawo, gazo la kple akɔblinyi wuiweawo, siwo le ete, kpakple anyinɔawo, nusiwo /fia Salomo wɔ hena Yehowa fe afe la; nusiawo katā fe akɔbli mele dada me o. 21 Sɔti deka kɔ aboklugui wuienyi, eye ka aboklugui wuiweve atui akpe dɔ, to le eme, eye wɔtri asibide ene fe kekeme. 22 Wotsɔ akɔbli wɔ kɔ de eta me, eye kɔ la kɔ aboklugui atɔ, dɔ lɔlɔ kple yevubodawo fo xlā kɔ la godoo va kpe, akɔbli sɔŋ wonye. Nusiawo tɔge kple yevubodawo le sɔti ewelia hā ŋu. 23 Yevuboda blaasieke vɔ ade le goawo katā me; yevuboda, siwo katā le dɔ la ŋu godoo va kpe la, le

wo ame alafa deka. 24 Eye fia nu srafowo fe amegã kplɔ nunɔlagã Seraya kple nunɔlagã yometɔ Zefanya kpakple kpɔnu-dzola etɔ 25 kple afedzikpɔla deka, si le avawolawo nu, fiaɔume adre, siwo wokpɔ le dua me, avafia fe agbalɛnɔla, amesi yɔa dukɔ hahoo la hena avawowo kpakple dukɔ hahoo la dome nu-tsu blaade, siwo wokpɔ le dua me; 26 amesiawo fia nu srafowo fe amegã Nebuzaradan kplɔ yi na Babel-fia le Ribla. 27 Eye Babel-fia da nu wo hewu wo le Ribla le Xamat-nyigba dzi. Ale woɔe aboyo Yuda tso edenyigba dzi. 28 Amesiwo Nebukadnezar de aboye la, wonye si: Le fe adrelia me la woɔe aboyo Yudatɔ akpe etɔ kple blave vɔ etɔ; 29 woɔe aboyo ame alafa enyi kple blaetɔ vɔ eve tso Yerusalem le Nebukadnezar fe fe wuienyilia me;

c Kron. I. 5, 40.

b kp. 31-34 kpo
Fia. II. 25, 27
v. 30.d Fia. II. 24, 11
v. 16.

30 eye fia nu srafowo fe amegã Nebuzaradan de aboyo ame alafa adre kple blane vɔ atɔ dzoe le Nebukadnezar fe fe blave vɔ etɔ-lia me; wo katã le ame akpe ene alafa ade.

Fia Yoyaxin nu veve.

31 Esime woɔe aboyo Yuda-fia Yoyaxin le fe blaetɔ vɔ adre me-gbe le dzinu wuivelia fe nkeke blave vɔ atɔlia dzi la, Babel-fia Evil-Merodax de ga Yuda-fia Yoyaxin le fe, si me wòzu fia, eye woɔe tso gaxɔ me; 32 efo nu fafs kpilii, eye wòtsɔ efe zikpui do fia, siwo kpe de enu le Babel la fe zikpui nɔ. 33 Edɔ li efe gaxɔmewuwo, eye wòdu nu le egbɔ daa le efe agbenɔyi katã. 34 Eye Babel-fia na efe nuɔdui daa, alesi nu wòhiã gbesiagbe le efe agbenɔyi katã, vasede esime wòku.

YEREMYA FE KONYIFAHAWO.

Yerusalem gbã, ele konyi fam, eye wòle dede dim.

1 Aa, du, si ame yɔ, tsi akogo! Du gã le dukɔwo dome zu ahosi; duwo fe fia zu yakadɔwola. 2 Ele avi fam le zã me hehehe, eye adatsi tsi alɔgo dzi ne. Efe /ahiãviwo dometɔa deke mefa ako ne o. Xɔlɔwo katã trɔ ou le eyome hezu efe futɔwo. 3 Yuda ou dzo le tetedeani kple do sesɛ ta; ele dukɔwo dome, ke mekpɔ gbɔdzɔe o. Eyometilawo katã datul le xaxɛfe. 4 Zion-mɔwo to gbe, elabena amea deke megava nkekenyuedufe o. Efe agbowo katã tsi juflu, eye efe nunɔlawo le hũ dem. Efe detugbiwo le nɛ-nɛm, eye eya nuto le veve sem. 5 Efe ketɔwo fe ala de dzi, eye eme nyo na efe futɔwo, elabena Yehowa ye do hiã ne le efe vodada sogbɔawo ta. Viawo dze ketɔwo nɔ yi aboyo me. 6 Zionnyɔnuvi fe atsyɔwo katã dzo le enu. Efe amegãwo le abe agbo, siwo mekpɔ gbɔdufea deke o la

e Yer. 51, 5.

f Ps. 68, 21.
g Mo. III. 26, 34.
35.

h kp. 17.

i Yer. 13, 22.

k Mo. V. 23, 4.

ene, eye wole te klole tem le wo yometilawo nɔ. 7 Yerusalem le nu dom efe atsyɔ, siwo katã nɔ enu le blema nkekewo me la, le efe hiãyi kple anyidzɛgi, elabena efe amewo tsi futɔ la si me, eye xɔnametɔ meli o. Keto la kpɔe, eye wòko efe toiyi. 8 Nuvɔe Yerusalem wɔ, eyata wòzu nɔnyɔnu. Amesiwo katã bui tsã la, le vlo domi, le esi wokpɔ efe ama ta. Ke eya nuto le hũ dem, eye wòde edokui de aga. 9 Di-fofo le efe avɔ toga, meɔo nu efe nuwuwo o. Tete wòyi to veve, eye akɔfalaa deke meli o. Yehowa, lé nku de nye hiã nɔ, elabena futɔ la le asi tɔm ako! 10 Futɔ la do asi de efe nu veviwo katã nu; elabena ekpɔ dukɔ, siwo nɛde se na be, womegava wò amehawo dome o la, woge de efe kokɔefe la.

11 Efe amewo katã le hũ dem hele abolo dim. Wòtsɔ wofe nu veviwo na de nuɔduɔ ta, ne woalé agbe de te. Yehowa, do nku anyi

nakpo alesi wodo vlom da! 12 Eya-ta mi amesiwo katã wa to ma dzi yina, miđo ŋku anyi, ne miakpo nu be, vevea de de vevesese, si va dzinye, kple "nuxaxa, si Yehowa do nam le efe damedzoe heliheli dogbe la nu mahã? 13 Edo dzo da tso dzi me de nye fuwo me, eye wòdi bà de dzinye. Edo do na nye afowo, wògbugbom de megbe, ena mezu gbege, eye mele nuxaxa dzi daa. 14 Efe asi na nye vodadawo fe kòkuti nu sè, eblae de nye kòume, eye wòna nusè vò le ñunye. Afeto la tsom de asi na amesiwo nu nyemate ŋu anò te do o. 15 Afeto la tso nye kalètowo katã fu gbe le donyeme, ede gbe fã ŋkekenyui de ñunye, ne woagbã nye deka-kpuiwo nyanyanya. Afeto la "fiã wein na Yuda-detugbi. 16 Esia ta mele avi fam, eye nye ŋkuwo le adatsi kplòm yoyoyo do; akò-fala, si afa dzi nam la, le adzoge nam. Wotsrò vinyewo, elabena futò la fe alo de dzi. 17 Zion ke efe abowo me, ke akòfalaa deke meli ne o. Yehowa do ketowo de Yakob ŋu godoo va kpe, eye Yerusalem zu ñunyonu le wo dome. 18 Yehowa to dzo, elabena "mesè to de efe nyawo ŋu. Mi dukowo katã, misee, eye milè ŋku de nye vevesese ŋu! Nye detugbiwo kple nye dekapuiwo yi aboyo me. 19 Meyo nye ahiãviwo, ke woble. Nu te nye nunlawo kple ame tsitsiwo ŋu le dua me, elabena "wole nududu dim, ne woatsò lé wofo agbe de te.

20 Yehowa, kpò alesi vovò dom da! Nye dokaviwo ou dzo hè, eye nye dzi le togotogoe fom le menye, le esi mesè to ta. Yi le nu gblèm le xexe abe ku le afe me ene. 21 Wose alesi mele hù demee, ke xonametwa deke meli o. Nye futowo katã se nye dzogbevòe ŋkò, eye wole dzidzo kpòm, elabena wòe wòe. Ne èhe ŋkeke, si ŋu nède gbe fã le vè la, eke-ma "woawo hã woano abe nye ene. 22 Wofo nu vòdi wòwòwo katã neva ŋkuwò me, eye nawo na wo, abe alesi nêwòm le nye vodadawo katã ta ene; elabena nye hùdedewo sò gbò, eye nye dzi le nu xam.

Konyifahadzidzi le Yuda kple Yerusalem fe afedozuzu guti.

2. Aleke Afeto la na Zion-nyonuvi do tsizi le efe damedzoe me! Exlà Israel fe atsyò de anyi tso dzifo, eye međo ŋu efe bafododzinu le damedzoe dogbe o. 2 Afeto la gblè Yakob fe lanyi fowo katã, mekpò wo ta o, egbã Yuda-nyonuvi fe mō sesèwo woso kple anyigba le efe dziku me, eye wò-gblè kò do na fiadufe la kple efe amegãwo. 3 Efe dzowo katã na Israel le efe damedzoe heliheli me; ehe efe nudusi de megbe le futò nu, eye wòdo dzo de Yakob wòbi nu godoo va kpe. 4 Ehe efe da me abe futò ene, eye wòtsi tre di kple efe nudusi abe keto ene hetsrò nusiwo katã dze na kpòkpò; etrò efe dziku fo de Zion-nyonuvi fe agbadò me abe dzo ene. 5 Afeto la trò zu futò, etrò Israel, eye wòtsrò efe fiasãwo katã, egblè efe mō sesèwo, eye wòli kò nuxaxa de nuxaxa dzi na Yuda-nyonuvi. 6 Eka kpò le eñu abe le abò ŋu ene, eye wògbè efe takpefe. Yehowa na wonlò ŋkekenyui kple dzudzogbe be le Zion, eye wòdo vlo fia kple nunla le efe damedzoe heliheli me. 7 Yehowa gbe efe vòsamlekpu, edì gbò efe kòkòfe la, eye wòtsò efe fiasãwo fe gliwo de asi na futò la; wofo yli le diđim le Yehowa fe me abe le ŋkekenyui-dugbe ene. 8 Yehowa do be, yeatsrò Zion-nyonuvi fe gli; eda ka, mehe efe asi de megbe tso nù-gbegblè me o, eye wòna kpofufu kple gli le nu xam; nu te wo kple eve la siaa ŋu. 9 Efe agbowo do agu, eye wògbè efe game-tiwo heje wo; efe fia kple efe amegãwo le dukowo dome, se mele wo si o, wofo nyagblòdila-wo hã mekpòa ntega tso Yehowa gbò o. 10 Zion-nyonuvi fe amegã dediwò bobò nò anyigba, eye wofo nu de ga, wòli afi kò de ta me, eye wota akpanya; Yerusalem-detugbi de kò to.

11 "Nye ŋkuwo fa adatsi wòti kò na wo, nye dokaviwo ou dzo hè, eye nye aklà wò de do me nam le nye dukò fe nyonu fe anyidzedze ta, esime nu te dewiwo kple vidziwo ŋu le dua fe kpò-

^a kp. 5.
^b Kron. I. 28, 2.

^d Ps. 7, 13.

^e Yes. 63, 3.

^f Yer. 9, 23.

^g kp. 8.
^h 3, 42; 5, 16.

ⁱ kp. 22.

^k kp. 11.

^l 4, 21.
ⁿ Yer. 14, 17.

domeewo. 12 Wogblɔ na wo dadawo be: Bli kple wein de? Eye nu te wo nu le dua fe kpɔdomeewo abe ame xɔabi ene, eye wofe gbɔgbɔ do le wo me le wo dadawo fe ako nu. 13 Yerusalem-nyɔnuvi, ameka matsɔ asɔ kpli wò, ne wòdadi wò? Zion-detugbi, ameka matsɔ ado ɔwò, ne mafa ako na wò? Elabena wò abi lolo abe atsiafu ene, amekae ada gbe le ɔwò ma? 14 Wò nyagblɔdilawo gblɔ alakpanya kple nya masiasa di na wò, eye womeklo nu le wò vodadawo dzi, ne woagaɔ wò te o, ke boɔwogblɔ alakpanya kple ameflunya di na wò.^a 15 Amesiwò katã va tso eme yi la, si akpe de ɔwò, wode tsiã hevuɔu ta de Yerusalem-nyɔnuvi ɔu be: Du, si ɔu wogblɔ le be, enye anyonyowo sefe kple anyigba blibola fe dzidzo la, enye esia? 16 Wò futowo katã ke nu de ɔwò baa, wodo tsiã heɖu adukli gblɔ be na: Mietsrɔe! Ehẽ, ɔkeke, si mifele ɔmɔ kpɔm na la, enye esia, miafe asi su edzi, mifeke etefe kple ɔku!

17 Yehowa wɔ efe tame, si wò do la, de goe, eye wòwɔ efe nya, si ɔgbe wòdo tso blema ke la dzi; egbã nu fu anyi, mekpɔ eta o, ena wò futowo kpɔ dzidzo de ɔwò, eye wòdo wò ketowo fe dzo de dzi. 18 Efe dzi do ɔli na Afetɔ la. Zion-nyɔnuvi fe gli, na wò adatsi nasɔ abe tɔu ene zã kple keli; megagbɔ de eme o, eye megana wò ɔkuvi nakpɔ gbɔdzɔe o. 19 Fɔ nado ɔli le zã le ɔdzɔyi fe gɔmedzedze! Trɔ wò dzi fo de Afetɔ la ɔku me abe tsi ene! Wu wò asiwo dzi ne le wiwò, siwo dɔwuame na nu te wo ɔu de kpɔdomeewo fe dzogɔewo katã dzi la fe agbe ta! 20 Yehowa, do ɔku anyi, ne nakpɔ nu, ameka nɛwo esiae? De nyɔnuwo adu wofe "dɔmevi, devɔ, siwo dzi wokpɔa? De woawu nunɔla kple nyagblɔdila de Afetɔ la fe kɔkɔefe laa? 21 Deviwò kple amegã dediwò do baba de anyigba le kpɔdomeewo, eye nye detugbiwo kple nye dekakpuiwo tsi yi nu. Eda nu ame le wò dɔmedzoedogbe, eye nɛwu ame, mekpɔ eta o. 22 Eyo ɔdzɔ de nyɔnuwo godoo abe le ɔkekenyuiedugbe ene, eye

amea deke mesi alo susɔ le Yehowa fe dɔmedzoedogbe o. Amesiwò dzi mekpɔ, eye menyɔ wotsi la, nye futɔ tsrɔ wo.

Yeremya fe konyifafa kple akofafa.

3. Nyee nye ɔutsu, si kpɔ hiã te fe le efe amefoti te. 2 Ekplɔm, eye wòna mezo viviti me, menyɔ kekeli me o. 3 Dunyee wòle efe asi trɔm do daa atradi le ɔkeke blibo la me.

4 Edze lã kple agbalẽ le nyɔnye yaayava, eye wògbã nye fuwo. 5 Etsɔ adɔ kple fukpekpe tɔ kpɔ de nyɔnye godoo va kpe. 6 Ena menɔ bluko me abe amesiwò ku gbadege be ene.^b

7 Eɖo gli de nyɔnye, tofe meli o, eye wòna nye kɔsɔkɔsɔwo nu sɛ de dzi.^c 8 Ne mele ɔli dom le eyom hã la, etua nu de nye gbɔdɔdɔda nu. 9 Etsɔ kpe gãwo do amlɔ de nye mɔ dzi, eye wògodɔ nye tofe.

10 Sisiblisi, si de xa di, kple idzata, si le xa me, wònye nam. 11 Ekplɔm trae, eye wòvuvum hetsɔ wɔ nu dziɔɔe. 12 Ehe efe da me, eye wòtsɔm do nudzidzea na efe aɔutrowo.

13 Eɖo efe dakumeviwo de nye ayikuwo me. 14 Metrɔ zu nu di-kokoea na nye duko kple wofe hamelo ɔkeke blibo la.^k 15 Etsɔ ama veve di fo nam, eye wòkpe atsa nam meno.

16 Ena ahliha ɔe adu nam, eye wòtigim de dzowo me. 17 Woxɔ ɔutifafa le nye luɔ si, eye meɔnɔ dzogbenyuie be. 18 Mebe, nye ɔnɔ si nu yi, eye mebu mɔkpɔkpɔ na Yehowa.

19 Do ɔu nye hiã kple nye fukpekpe, atsa kple adɔ. 20 Do ɔui, nagado ɔui de dzi be, nye luɔ xa gɔbaa le menyɔ. 21 Mana esia nade dzigbɔ nam, eyata mele mɔ kpɔm be:

22 Yehowa fe amenuveve nu metso o, eye efe nublanuikpɔkpɔ mese do o;^o 23 ke boɔ ele yeye ɔdi sia ɔdi, eye wò amenuveve tri ako! 24 Nye luɔ be: Nye ɔgome enye Yehowa, eyata mele esinu kpɔm do.

25 Yehowa fe dɔme nyo de amesi le dzi dom de ɔnu, kple luɔ, si le edim la ɔu. 26 Enyo

^a Yer. 14, 14-16; 23, 14-22.
^b Ps. 142, 3.

^d Ps. 48, 3; Xez. 16, 14.
^e Hl. 19, 8.
^f Ps. 22, 3; 69, 4.

^g Hl. 16, 9.

^h Ps. 35, 25; 137, 7.
ⁱ Hl. 10, 16.

^k Hl. 30, 3.

^l kp. 11.

^m Mo. V. 28, 53
ⁿ v. 57.

^o Nex. 9, 31.

^p Ps. 16, 5; 73, 26.

^r kp. 7.

be, woanɔ anyi kpoo anɔ Yehowa fe xɔname sinu kpɔm. 27 Enyo na nɔtsu be, wɔatsɔ kɔkuti le efe devime.

28 Nebɔbɔ nɔ aga, eye wɔazi dɔdɔe, elabena eyamae tsɔe dɔ edzi; 29 netsɔ efe nu fo de ke me, dewohi mɔkpɔkpɔ gali; 30 nedo to me anyi na amesi le efom, eye netsɔ nukpe di foe.

31 Elabena Afeto la megbea ame dikaa o; 32 ke boɔ ne edo nuxaxa na ame la, egakpɔa nublani le efe amenuvege gede la nu. 33 Elabena mewɔa fu ame, eye medoa nuxaxa na amegbetɔviwo le dzidzɔ te fe o.

34 Ne wofanya anyigba dzi gatwo katã kple afo, 35 ne wote ame fe nya de to le dzifovito la ŋku me, 36 eye wotrɔ gbo ame fe dzrenya la, de Afeto la makpɔe oa?

37 Amekae gblo nya wɔvɔa me, ne Afeto la mede se hafi o? 38 De vɔ kple nyui metsoa dzifovito la nu me oa? 39 Nuka ta amegbetɔ le nu xam le efe agbe me? Amesiame nexa nu le efe nuvɔ ŋu boɔ.

40 Mina miado miafe zɔzɔme a' pɔ, miadzro eme akpɔ, eye miafɔ de Yehowa ŋu! 41 Mina miafɔ miafe dzi kple miafe asiwo dzi dɔ de Mawu le dzifo. 42 Miafɔ miédze aglã, eye miesɛ to, eye wò la mɛtsɔe ke o.

43 Eyla dɔkuiwò le dziku me, eye nɛti mia yome hewu mí, mèkpɔ mfa ta o. 44 Eyla dɔkuiwò de alilikpo me, ale be gbedododaa deke medí go de egodo o. 45 Etsɔ mí wɔ gbedudɔ kple ŋunɔnu le dukowo dome.

46 Miafe futowo katã ke nu de mia ŋu baa. 47 Mia tɔ gome enye ŋɔdzi kple ɔe, tsɔtsrɔ kple gbe-
gblɛ. 48 Nye ŋku le tsi kplɔm yoyoyo le nye duko fe nyɔnuvi fe gbe-
gblɛ ta. 49 Nye ŋku le tsyotsyo dzi daa, enu gbe tsotsɔ, 50 vasede esime Yehowa naɔ ŋku anyi akpɔe tso dzifo. 51 Nye ŋku le veyem de luɔ me ke nam le nye du fe nyɔnuvi katã ta. 52 Nye futowo yɔm de nu yakatsyo abe xevi ene. 35 Wotigi nye agbe de do me, eye wofu kpe do

a Ro. 12, 12.

b Ps. 130, 1.

d Yes. 54, 8.

e kp. 14.

f 1, 21; Ps. 137, 8.

g Yes. 45, 7; Am. 3, 6.

h 1. s. 10.

i Ps. 106, 8; Dan. 9, 5.

k Yer. 8, 23.

l Mo. 1. 18, 20; 19, 24. 25.

m 2, 11.

dzinye. 54 Tsi fiɛ tanye, eye me-be: Eyo nam!

55 Yehowa, wò ŋkɔe meyo le do me vi ke. 56 Ese nye yli, megadewò to da le nye kɔfofo ŋu nagbe akɔfafa nam o. 57 Etsɔ kpuie le gbesigbe meyo wò, eye nɛgblo be: Megavɔ o!

58 Afeto, asiwò me nye nya le, eye nɛde nye agbe. 59 Yehowa, èkpɔ nye tetedeanyi, drɔ nye nya nam. 60 Ekpɔ wofe hlɔbiabiawo katã kple tame, si woɔ de ŋunya le.

61 Yehowa, èse wofe alɔmedede kple tame, si woɔ de ŋunya, 62 nye futowo fe nufɔfo kple wofe susuwo de ŋunya gbesiagbe. 63 De ŋku de wofe anyinɔnɔ kple tsitrenɔnɔ ŋu, hamelo menye na wo.

64 Yehowa, dɔ etefe na wo le wofe asinudɔwɔwɔ nu. 65 Tsɔ tamesesɛ na wo, wò fifode neva wo dzi! 66 Ti wo yome le dziku me, eye natsrɔ wo da le Yehowa fe dzifoa te!

Yuda fe nublani kple viododo.

4. Aleke sika nyo tsiditsidi, eye sika nyui le nɔnɔme tɔ? Aleke wolo kpe kɔkɔewo kɔ de kpɔdomee fe dzogɔewo katã dzi? 2 Aleke Zion fe vi vevi, siwo wobuna abe sika ene la, sɔ kple sonugagle, si nye zemela fe asinudɔwɔwɔ? 3 Keke amegaxi ke hã naa no viawo wonona, ke nye duko fe nyɔnuvi le ŋlɔmie wam abe golo le gbe dzi ene. 4 Tsiko na vidziewo fe adɛ lé de aɔfo-me na wo, deviwɔ bia abolo, ke amea deke mekae na wo o. 5 Amesiwo du nu vivivo tsã la, nu te wo ŋu le kpɔdomeewo, amesiwo ta adabe tsã la, le gbedudɔ me. 6 Nye duko fe nyɔnuvi fe vodadawo sɔ gbo wu Sodom, si wotrɔ bu anyile adabafofo deka me, eye amea deke mekpe asi de eɔu o la fe nuvɔwo. 7 Wofe amegawo da dzo wu sno, eye wofu wu notsi, wofe mo biã wu soe, eye wofe nɔnɔme nɔ abe gbloti ene. 8 Ke azɔ la wofe dzedzeme nyo wu zemabi, eye amea deke medzea si wo le kpɔdomee o. Wofe agbalɛ lé de wofe fuwo ŋu kpadii, eye wofu abe nake ene. 9 Amesiwo tsi yi nu to nyo wu

amesiwo tsi dɔwuame si me tɔ, nu ti kɔ na wo, eye woku, le esi agblemenu le hiahiam ta. 10 Nyɔnu, siwo ame fe nu wɔa nublani na la fe asi da woawo ɔntɔ, fe viwo, eye wonye nuɔduɔ na wo le nye dukɔ fe nyɔnuvi la gblɛyi.^b 11 Yehowa wu efe dziku nu, eye wɔtrɔ efe dɔmedzoe fo de anyi, edo dzo de Zion, eye wɔfiã efe agunusɔtiwo.

12 Anyigba dzi fiawo kple xeametɔwo katã mexɔe se be, keto kple futɔ la age de Yerusalem fe agbowo me hafi o. 13 Eva me le wofe nyagblɔdilawo fe nuvɔwo kple wofe nunɔlawo fe vodadawo ta, amesiwo kɔ ame dzɔdzɔewo fe nu de anyi le eme. 14 Wole tsa glãla tsam le kpɔdomee abeɔku-nɔwo ene, eye wofo vu, ale be amea deke mete nu de asi wofe avɔwo nu o. 15 Wole ɔli dom de wo nu be: Midzo, mi ame makɔ-makɔwo, midzo, midzo, migaka asi naneke nu o! Eye esi wosi hele tsa glãla tsam la, wogblɔ le dukɔwo dome be: Womele anyi nɔ ge didie o! 16 Yehowa fe adãmo kaka wo hlɛ, magade ŋku de wo nu azo o. Womebu nunɔlawo o, eye womeve amegã dediwo nu o. 17 Míafe ŋkuwo le xɔname dzodzroa nu, wòti kɔ na wo; eye esi miele mɔ kpɔm la, mietsɔ ŋku do dukɔ, si mate nu axɔ na ame o la nu. 18 Wole ŋku dem de míafe afɔdede nu hã, ale be míafe mɔwo dzi toto zu dɔ; míafe nuwuwu tu afe, míafe ŋkekewo de, elabena míafe nuwuwu dɔ. 19 Mía yometilawo dí du wu hɛ le dzifo nu; woyɔ mí de nu le towo dzi, eye wode xa de gbe dzi na mí. 20 Míafe agbegbɔgɔ, si nye Yehowa fe amesiamina la, ge de wofe ve me; eya amesi ŋu miegbɔ le be: Mianɔ agbe le efe vɔvɔti te le dukɔwo dome la.^a 21 Edom-nyɔnuvi, wò Uz-nyigba dzi nyɔnu, tso aseye, nakpɔ dzidzo; ɔkplu la le vava ge na wò hã, eye namu aha aɔe ama. 22 Zion-nyɔnuvi,

^a Yes. 40, 2.

^b 2, 20.

^d Mo. II, 20, 5; Yer. 31, 29; Xez. 18, 2.

^e 5, 12; Mo. V, 28, 50; Yes. 47, 6.

^f Yer. 13, 18.

^g Ps. 13, 2.

^h Yer. 52, 8, 11.

ⁱ 1, 21; Ps. 137, 7; Yer. 25, 15, 21.

wò vodada se dɔ, eye maganyã wò ade gbe azo o. Edom-nyɔnuvi, ahe to na wò vodada, eye aklo nu le wò nuvɔwo dzi.

Duko la fe amenuveve yome didi.

5. Yehowa, dɔ nu nusi dzo de mía dzi la; dɔ ŋku anyi nakpɔ míafe ŋukpe da! 2 Míafe domenyinu ge de amedzrowo si me, eye míafe afewo ge de du bubu me tɔwo si me. 3 Tsyɔviwo mienye, tɔ mele mía si o, eye mía nɔwo zu ahosiwo. 4 Gae mietsɔna hafi noa míafe tsi, eye de mieflea míafe nakewo. 5 Woti mía yome kplikplikpli, dedi te mía nu, ke womena miegbɔ de eme o. 6 Míena ta Egipte kple Asur, ne miakpɔ abolo adu adi fo. 7 Mía fofowo wɔ nuvɔ, eye womegali o, ke miawo miele wofe vodadawo tɔsom.^d 8 Kluviwo le amegã dum de mía nu, ke amea deke mele mía dem le wo si me o. 9 Míafe agbe mietsɔ dadi abolo, le yi, si le gbe dzi ta. 10 Dɔwuame heliheli na míafe ɔtigbalɛ vu dzo hɛ abe kpo ene. 11 Wogblɛ nyɔnuwo le Zion kple detugbiwo le Yuda-duwo me. 12 Wode ka ve na amegãwo, eye womesi amegã dediwo ŋku me o. 13 Dekakpuiwo lé tɛ de ta, eye deviwo dze anyi de nake te. 14 Ame tsitsiwo vɔ le vɔnu, eye dekakpuiwo megale saŋku fom o. 15 Míafe dzidzo nu tso, míafe yedudu zu nu-xaxa. 16 Míafe fiakuku ge le mía ta. Baba na mí be, míewɔ nuvɔ! 17 Eyata míafe dzi le nu xam, eye míafe ŋkuwo zu vi 18 de Zion-to la nu, elabena ezu gbege, eye abeiwo le edzi tom. 19 Ke wò Yehowa, èli tegbee, eye wò fiazikpui noa dzidzimewo katã me. 20 Nukanuti ɔnɛɔ mí be dikaa, eye nɛgbɛ mí dí etefe didi ale? 21 Yehowa, trɔ mí de ɔwò, ne miatrɔ; wɔ míafe ŋkekewo yeye abe tsã ene. 22 Alo de nɛge mi keɔ, eye nɛdo dɔmedzoe de mía nu vie ɔntɔntɔta?

XEZEKIEL FE AGBALĒ.

Afeto la fe gutikooce kiš de Kerubiwo dzi.

1 Le fe blaatošlia me le dzinu ene-
lia fe ŋkeke atšlia dzi, esime
mele aboyomewo domele ^aKebar-
tosisi to la, eva me be, dzifo nu
ou, eye mekpō Mawu fe ŋutega.
2 Le dzinu la fe ŋkeke atšlia dzi
la, — eya nye aboyodefe fia ^bYo-
yaxin fe atš megbe — 3 Yehowa
fe gbe va na Xezekiel, nunola
Buzi vi, le Kebar-tosisi la nu le
Kaldea-nyigba dzi, eye Yehowa
fe asi va edzi le afima.

4 Međo ŋku anyi, eye kpō đa,
ahom tu tso anyiehe, alilikpo gāa
de bla kotō, keklē fo xlā alilikpo
gāa de, eye dzobabla kotō le eme;
nāe le dzedzem le dzo la titina
abe sika, si me kō keŋkeŋ ene;

5 nu gbagbe ene do tso eme, eye
wofe nonome enye si: Wodj ame-
gbeto, 6 desiađe to mo ene, eye
avala ene li na wo dometo đe-
siađe, 7 wofe atatiwo dze ti, wofe
afōfome le abe nyivi tō ene, eye
wofe dzo dam kaŋkaŋ abe ayawa
ene. 8 Amegbeto fe asi li na wo
le wofe avalawo te le go eneawo
dzi; mowo kple avalawo li na wo
ame eneawo; 9 wofe avalawo kpe
wo nɔewo, eye ne wofe azoli dzi
la, wometrōa kō o; wo dometo
desiađe lēa efe mō tē. 10 Wofe
mo đj amegbeto fe mo le ŋgō, wo
ame enea to dzata fe mo de đu-
si me, wo ame enea to nyitsu fe
mo de mia me, eye wo ame enea
to hō fe mo de megbe, 11 esia
nye wofe mowo. Woklē wofe ava-
lawo do ta dzi me, desiađe tso eve
fo go novia, eye wōtsō eve tsoy
nuti. 12 Ne wofe yiyim la, wo
dome desiađe kpōa engō tē; ⁹afisi
gbōgbō la do wo do la, afima wo-
yina, eye ne wofe azoli dzi la,
wometrōa kō o. 13 Eye nane le
nu gbagbeawo domee le abe dzo-
ka ene hele bibim abe akakati
ene, dzo la le faflam le nu gba-
gbeawo domee, eye eme kō keŋ-
keŋ, eye dzikedzo do tso dzoa
me. 14 Eye nu gbagbeawo le du
dzi tso afi yi afi abe dzikedzo
ene.

^a 10, 15.

^b Fia. II. 24, 15.

^d 10; Nyad. 4,
⁶⁻⁸.

^e kp. 12.

^f Mo. II. 24, 10.

^g kp. 20.

^h kp. 22.

15 Esi međe ŋku de nu gba-
gbeawo la, kpō đa, tasiadamfō le
nu gbagbeawo xa le anyigba le
wofe ŋgōdze eneawo katā. 16 Ta-
siadamfōawo fe dzedzeme le abe
adzagba wōtsō wō woe ene, eye
wo ame eneawo katā đj wo nɔe-
wo, wofe dzedzeme kple wofe wō-
wōme sō abe de tasiadamfō đeka
le novia me ene. 17 Wozōna de
wofe go eneawo me, eye ne wofe
yiyim la, wometrōa o. 18 Wo
medotiwo la, gānyenye kple ŋdži
wonye, eye ŋku le wo ame ene-
awo katā medotiwoŋu godoo. 19 Ne
nu gbagbeawo le azoli dzi la, ta-
siadamfōawo nɔa yiyim le wo xa,
eye ne nu gbagbeawo kō wo do-
kui dzi tso anyigba la, tasiadam-
fōawo hā kōa dzi. 20 Afisi gbō-
gbō la do wo do la, afima woyina,
eye tasiadamfōawo kōa wo đokui
dzi kpena de wo ŋu; elabena nu
gbagbeawo fe gbōgbō le tasi-
adamfōawo me. ^c 21 Ne wofe zō la,
tasiadamfōawo hā đea zō, ne woto
la, wotrōa, eye ne woko wo do-
kui tso anyigba la, woawo hā kōa
wo đokui dzi; elabena nu gba-
gbeawo fe gbōgbō le tasiadam-
fōawo me.

22 Eye nane le nu gbagbeawo
ta me abe dzingoli ene hele dzo
sim abe kpe yi ene, eye wōkeke
de wo ta me le dzifo gome. ^d 23
Woklē avala eveve datō wo nɔe-
wo le dzingoli la te, eye desiađe
tso eve tsoy nuti. 24 Eye esi wofe
yiyim la, mese wofe avalawo me
le didim abe tō gāwo fe hoowōwō,
abe nusekatatō fe gbedede kple
avakōwo fe ylidodo ene, eye ne
woto la, wodidia wofe avalawo
de anyi. 25 Eye gbea de đj le
dzingoli, si le wo ta me la dzi; ne
woto la, wodidia wofe avalawo
de anyi. 26 Nane đj fiazikpui le
dzingoli, si le wo ta me la dzi le
abe gbłoti ene, eye nonomea de,
si đj amegbeto la, bōbō nō nusi
đj fiazikpui la dzi. ^e 27 Međe ŋku
de efe ali ŋu do ta dzifo gome,
wōle abe sika, si me kō keŋkeŋ
la ene, eye nane le dzedzem le

eme godoo abe dzo ene; eye mede ŋku de efe ali ŋu do ta anyi me gome, wòle abe dzo ene, eye keklè de to dee. 28 Keklè, si de to dee la, le abe alesì anyiewò dina de alilikpo ŋu le tsidzadza megbe ene. Esia nye Yehowa fe ñutikòkòe fe nòwòme. Eye esi mekpòe la, metsyò mo anyi, eye amea de le nu fom mese.^a

Kezekiel dodo nyagblòdila.

2. Eye wògblo nam bena: Amevi, tsi tre de wò afo dzi, ne mafo nu kpli wò. 2 Esi wòfo nu kplim la, gbogbo la do menye, eye wòfòm de te de nye afòwo dzi, eye melé to de amesi le nu fom kplim la ŋu. 3 Eye wògblo nam bena: Amevi, madò wò de Israel-wiwo, dukò dzeaglā, si dze aglā de ñunye la gbo, woawo kple wo fofowo trò wu le yonyeme va do egbenòwo tse. 4 Vi, siwo gbo mele dówòm do la, mo kplala li na wo, eye wofe tamesè gongon. Gblò na wo bena: „Ale Afeto Yehowa gblò esi!“ 5 Ke wosee o, womedasee o, woanyae be, nyagblòdila de ñoyewo dome kpò; elabena fome sèto wonye. 6 Ke wò amevi, nenyè be, nèlè dza kple aṅkawo gbo, eye nètso afe de dzidegbewo gbo hā la, megavò wo o, eye megavò wofe nyawo o! Megavò wofe nyawo o, eye wofe mo megatso dzika fo na wò o, elabena fome sèto wonye; 7 ke boṅ gblò nye nyawo na wo, wosee o, womedasee o; elabena fome sèto wonye.

8 Ke wò amevi, se nya, si gblò ge mala na wò, eye megasè to abe fome sèto la ene o! Ke wò nu naḍu nusi tso ge mala na wò la! 9 Tete mekpò wodo asia de de gbonye, si me agbalè le.^g 10 Eye wòkeke de ñkunye me, wòṅbò nu de eme kple ekògo, eye wòṅbò konyifahawo, hùdedewo kple wevesesewo de eme.

Mawu tso agbalè na nyagblòdila la, bena wòadu.

3. Eye wògblo nam bena: Amevi, du nusi kpòm nèlè la! Du agbalè sia, eye yi naḍafu nu kple Israel fe afe la.ⁱ 2 Tete meke nu, eye wòtso agbalè la nam, be madu, 3 hegblo nam bena: Amevi,

tso agbalè, si metsò na wò la, di foe, eye natsòe ayò wò dɔgboe! Eye meḍui, wòvivi le nu me nam abe anyitsi ene. 4 Tete wògblo nam bena: Amevi, yi Israel fe afe la gbo nagblo nye nyawo na wo. 5 Elabena menye dukò fiafiawo kple kòkolawo gbo wole dówòm do o, ke boṅ Israel fe afe la gbòe; 6 eye menye dukò gede, siwo nye fiafiawo kple kòkolawo, amesiwo fe gbe mèsena o la gbòe mele dówòm do o; eye de wònye woawo gbòe medò wò do la, anye ne woado to wò. 7 Ke Israel fe afe la mele to do ge wò o, le esi wogbe to-dodòm ta; elabena ŋgonu kplala kple dzi kuatri li na Israel fe afe liblo la. 8 Kpò da, mana wò ŋku me nasè abe wofe ŋku me ene, eye wò ŋgonu nanò kplala abe wofe ŋgonu ene.^b 9 Mawò wò ŋku me wòasè abe lotamekpe ene, eye wòalia wu ahlia; megavò wo o, eye womegatso dzika fo na wò o, elabena fome sèto wonye. 10 Eye wògblo nam bena: Amevi, lé nya, siwo katā gblò ge mala na wò la, de wò dzi me, eye nase wo kple wò to. 11 Yi aboyome, siwo nye mia deviwo la gbo, eye nafo nu kpli wo agblò na wo bena: „Ale Afeto Yehowa gblò esi!“; wosee o, womedasee o!^c

Gbogbo la ko Xezekiel dzo.

12 Tete /gbogbo la kòm, eye mese hoowòwo abe anyigbavuvu gaa de ene le megbenye, esime Yehowa fe ñutikòkòe ho le etefe, 13 kple nu gbagbeawo fe awala, siwo le wo nɛwo kam fe didi hekpe de tasiadámfawo fe didi kpakple anyigbavuvu gaa de ŋu. 14 Tete gbogbo la kòm dzo, eye melé nye mò tso, dzi kum wéve, eye Yehowa fe asi nu sè de dzinye. 15 Eye meva Tel-Abib le aboyome, siwo le Kebar-tòsisi nu la gbo, eye menò wo dome le afi-ma nkeke adre nu mafomafoe.

Wodo Xezekiel Israel fe afe ñudzòae.

16 Eye le nkeke adre megbe la Yehowa fe gbe va nam bena: 17 Amevi, metsò wò do hɔdzola na Israel fe afe la be, ne èsè nya de tso nunye me la, naxl̩s nu wo nam. 18 Ne megblò na ame vòdi be: „Ele kuku ge,“ eye mèxl̩s nui

^a Nyad. 4, 3.

^b Yer. 1, 18.

^c 3, 11. 27.

^d 2, 5. 7.

^e 8, 3; Do. 8, 39.

^f Nyad. 10, 8 v. 11.

^g 33, 7-9; Yes. 52, 8; Heb. 13, 17.

ⁱ 2, 9.

hefo nu kpilii be, ame v̄d̄i la n-
kpo edokui dzi de efe mo v̄d̄i-
wo nu, ne w̄atsi agbe o la, eke-
ma ame v̄d̄i la aku le efe vodada-
wo ta; ke asiw̄o me mabia efe vu
le. 19 Ke ne èxl̄5 nu ame v̄d̄i
la, eye w̄ogbe asidede le efe v̄d̄i-
nyenye kple efe mo v̄wo nu la,
ekema aku le efe vodadawo ta; ke
w̄o la ède w̄o agbe. 20 Ne "ame
dz̄dz̄oe de asi le efe nu dz̄dz̄oe
w̄ow̄o nu hewo nu v̄d̄i la, eke-
ma maɔ nu ne, w̄okli aku. Ela-
bena esi mèxl̄5 nui o la, eyata
w̄oku le efe nuv̄wo ta do, eye
womagado nu efe nu dz̄dz̄oe, si-
wo w̄ow̄o la o; ke asiw̄o me ma-
bia efe vu le. 21 Ke ne èxl̄5 nu
ame dz̄dz̄oe la be, megawo nuv̄
o, eye ame dz̄dz̄oe la mewo nuv̄
o, ke boɔw̄ona woxl̄5 nui la, ekema
atsi agbe; eye w̄o la ède w̄o agbe.

Nyagbloɔia la gakpo Mawu fe nutikokoe.

22 Eye Yehowa fe asi va dzi-
nye le afima w̄ogblo nam bena:
Tso nayi bali la me, ne mafo nu
kpli w̄o le afima! 23 Tete metso
heyi bali la me, eye kpo da, Ye-
howa fe nutikokoe le tsitre de
afima abe nutikokoe, si mekp̄o le
Kebars̄tsisi la nu ene, eye me-
tsȳo mo anyi. 24 Eye gb̄ogbo la
do menȳe /hefom de te de nye
afowo dzi, eye w̄ofo nu kplim gblo
nam bena: Yi nadatu w̄o de do-
kuiw̄o nu le afewo me. 25 W̄o
amevi, kpo da, wole ka tso ge
ado nuw̄o ahabla w̄o, be magado
ayi wo dome o. 26 Eye mana w̄o
ade nalé de aɔ me na w̄o kad̄ii,
ne w̄o ade natu, be magagblo to-
henya na wo o; elabena "fome
s̄eto wonye. 27 Ke ne mafo nu
kpli w̄o la, maɔ nu na w̄o, eye
nagblo na wo bena: „Ale Afeto
Yehowa gblo esi.“ Ames̄i see la,
nese; amesi gbe la, negbe; ela-
bena fome s̄eto wonye.

Todede de Yerusalem nu fe kpodegu.

4. W̄oamevi, tso anyikpe do nku-
w̄o me, eye nata Yerusalem-
du la de edzi; 2 do todelawo enu,
eye natu dz̄olawo fe x̄o tsrala de
enu, fu kpo de enu, de avakowo
do enu, eye nats̄o gligb̄anuwo fo
xl̄ae godoo. 3 Ke w̄o la tso gagba
nawo gagli atso mia kple du la
dome, t̄o mo de du la, woade to

dee, eye naxaxae do; dzesi enye
esia na Israel fe afe la.

4 M̄lo w̄o miamekpa dzi, eye
nats̄o Israel fe afe la fe vodada
ado dokuiw̄o dzi; n̄keke alesi n̄-
m̄lo anyi alea la, nenema nue na-
tso wofe vodadawo do. 5 Eye maɔ
wofe vodadawo fe fe na w̄o de n̄ke-
ke alafa et̄3 kple blaasieke, siwo
n̄ets̄o Israel fe afe fe vodada la
fe xexl̄eme nu. 6 Eye ne èwu
esia nu v̄o la, ekema m̄lo w̄o d̄usi-
kpa dzi, eye nats̄o Yuda fe afe
la fe vodada n̄keke blane; mebu
n̄keke deka na w̄o fe dekae. 7
T̄o n̄ku me de Yerusalem, si wo-
de to do la, eye nade abo fuflu
agblo nya de anyi de enuti. 8 Kpo
da, mede ka w̄o, be magat̄o de
axa bubu dzi, hafi ne w̄o todede
fe n̄kekeawo nava de o.

9 Ke w̄o la tso bli, lu, gbagbaya,
ayi, fo kple mali de ze me, eye
nats̄o wo afo aboloe na dokuiw̄o,
ne naɔ le n̄keke alafa et̄3 kple
blaasieke, siwo n̄emlo w̄o axa dzi
la me. 10 W̄o gbe sia gbe nuɔɔ
fe dadame nanye sekel blave, eya
naɔ tso yeyiɔ dzi dasede bubu
dzi. 11 Eye nano tsi de dzidze
nu, hin fe adeliawo deka nano
tso yeyiɔ dzi dasede bubu dzi.
12 Foe abe lubolo ene naɔ, eye
namée le amemi dzi le wo n̄ku
me. 13 Eye Yehowa gblo bena:
Alea Israel-viwo aɔ abolo mak̄o-
mak̄o le dukowo domee, afisi ma-
nȳa wo aɔ do. 14 Tete megblo
bena: Ao, Afeto Yehowa, kpo da,
nyemegbl̄e ko do na dokuinye
kpo o, nyemedu l̄a kuku alo l̄a,
si nu vuvu la, tso nye devime va-
sede egbe o, eye l̄a faj̄a mede
nye nu me kpo o! 15 Eye w̄o-
gblo nam bena: Kpo da, mede
gbe na w̄o bena, nam̄e w̄o abolo
la le nyimi dzi de amemi tefe.
16 Eye w̄ogblo nam be: Amevi,
kpo da, k̄m̄aɔe abolo fe zid̄en̄u
le Yerusalem, eye woats̄o v̄v̄o
aɔ abolo de dáda nu, eye woat̄s̄o
n̄od̄zi ano tsi de dzidze nu;
17 ne abolo kple tsi nahīa wo, eye
ame fe nu naku de n̄ovia nu, eye
woats̄r̄o de wofe vodada me.

Mawu fe tohehe v̄onudod̄r̄o Yerusalem.

5. W̄o amegbet̄ovi, tso yi daɔe
w̄o tal̄uhs, ne nats̄o al̄u w̄o ta

a 18, 24.

b 1, 3.

d kp. 5.

e 1, 4.

f 2, 2.

g 2, 5, 7.

h Do. 10, 14.

i kp. 11.

k 5, 16.

kple wò ge, eye natsò nudanu amā dawo mee. 2 Tò dzo akpa et̄liawo ðeka ðe dua me, nenye be, todeðe fe ñkekeawo wu enu; tsò yi fli akpa et̄liawo ðeka fo xlāe godoo, eye natsò akpa et̄liawo ðeka ahlē de ya nu, eye madi yi anò wo yome. 3 ðe suea ðe le epu nasa ðe wò awò nu, 4 eye gaðe beea ðe le esia ñu ðe dzo me, ne wòafiā ðe dzo me; esia me dzo atso ðe Israel fe afe bli-bo la ñu.

5 Ale Afeto Yehowa gblò esi: Nyeet̄ tsò Yerusalem sia ðo dukòwo dome, eye anyigbawo ðe to ðee godoo. 6 Wosē to ðe nye sewo ñu vloee wu dukòwo, eye ðe nye ðoðowo ñu wu anyigba, siwo ðe to ðe wo godoo; elabena wogbe nye seawo, eye womezò ðe nye ðoðowo nu o. 7 Eyata ale Afeto Yehowa gblò esi: Esi miesē to wu dukò, siwo fo xlā mi godoo, miezò ðe nye ðoðowo nu o, eye miewò nu ðe nye sewo nu, ọu kekeke miahayi nu wò ge ðe dukò, siwo fo xlā mi godoo fe sewo nu o la, 8 eyata ale Afeto Yehowa gblò esi: Kpò ða, nye hā mafo ðe dziwò, eye madr̄s̄ ọnu le me-wò le dukòwo ñku me, 9 eye ma-wò nu mawòkpòa ðe ñuwò le wò ñunyọnuwo katā ta, nusi togbeyemegale wòwò ge o. 10 Eyata fofowo adu wo h̄viwo le mewò, eye viwo adu wo fofowo; madr̄s̄ ọnu wò, eye makaka wò ame mamleawo katā ahlē ðe yawo nu. 11 Eyata ale Afeto Yehowa gblò esi: Metà ðokuinye fe agbe, esi nēt̄sò wò legbawo katā kple wò ñunyọnuwo katā igblē kò ðo na nye kòkòefe ta la, ne magbe wò gbagbā gudugudu, nye ñku akpò nublanui na wò, eye makpò tawò fi! 12 Wò akpa et̄liawo ðeka aku ðe ðov̄s̄ nu, eye ðowuame atr̄s̄ wo ðe mewò; akpa et̄liawo ðeka atsi yi nu afo xlā wò godoo ava kpe, eye makaka akpa et̄liawo ðeka ahlē ðe yawo katā nu, eye madi yi anò wo yome. 13 Eye nye ðomedzoe abi ade esefe ke, nye dziku nu afa ðe wo ñu, eye mafa dzi na ðokuinye, ne woadze sii be, nye Yehowa ye fo nu le nye ñuav̄a me, nenye be, metr̄o nye dziku blibo la fo

ðe wo dzi. 14 Matsò wò awò gbe-gbe kple alomedenu le dukò, siwo fo xlā wò godoo la dome kple amesiwo katā toa ñuwò yina la ñku me. 15 Eye azu alomedenu kple vlodonu, nuxlōamenu kple ñodzinu na dukò, siwo fo xlā wò godoo, nenye be, medr̄s̄ ọnu wò le ðomedzoe kple dziku me, eye mehe to na wò kple dziku; nye Yehowa ye gblòe; 16 ne meda ðowuame fe h̄agutr̄o v̄oðiwo ðe wo dome, ne wòazu amewula, eye meda wo, be woagblē mi, eye meli kò ðowuame ði na mi gleglegle, eye mepe abolo fe zìoðeju na mi. 17 Mahe ðowuame kple lā woadāwo ava mia dzi, ne woadē vi le ñuwò, ðov̄s̄ kple ọukòkòdeanyi ava fo ðe dziwò, eye mana yi nava dziwò; nye Yehowa ye gblòe.

Wogblē Israel-nyigba le efe tr̄subosubo ta.

6. Eye Yehowa fe gbe va nam bena: 2 Amevi, tr̄o mo /de Israel-towo, eye nagblò nya ði ðe wo ñu 3 gblò bena: Mi Israel-towo, mise Afeto Yehowa fe nya! Ale Afeto Yehowa gblò ðe towo kple togbawo, agatowo kple balimewo ñu enye si: Kpò ða, mahe yi ava mia dzi, eye magblē miafe nuxefewo. 4 Miafe vsamlekpu-iwo agblē, miafe yelegbawo agbā, eye matsò miafe ame tsiaavawo afu gbe ðe miafe legbawo ñku me; 5 matsò Israel-viwo fe kukua-wo ado wofe legbawo ñku me, eye makaka miafe juwo afo xlā miafe vsamlekpu-iwo. 6 Miafe duwo azu afedo le mia ñofewo katā, eye miafe nuxefewo agblē: elabena woagbā miafe vsamlekpu-iwo, eye woatr̄s̄ wo; woagbā miafe legbawo, eye woadē wo ða, woamū miafe yelegbawo, eye woatr̄s̄ miafe ðowòwòwo. 7 Eye ame tsiaavawo atsi mia dome, ne mia-dze sii be, nyee nye Yehowa. 8 Ke ne miekaka ðe anyigbawo dzi la, mana amesiwo si le yi nu la, nakpòto na mi ðe dukòwo dome. 9 Miafe ame sisiwo ado ñku dzi-nye le dukòwo dome, afisi wode aboyo wo yii, nenye be, megbā wofe ahasiwòd̄zi, si tr̄o le yonye-me, kple wofe ñku, siwo dze legbawo yome la; eye woanyò ñu na woawo ñut̄owo ðokui le wofe

a Yer. 24, 9.

b Mo. V. 32, 22.

c 4, 16.

d 14, 21.

f 36, 1; ML 6, 1.

g Mo. III. 26, 30.

h Mo. V. 28, 53 v. 55; Do. 4, 10.

i 8, 6-18.

k Yes. 6, 13.

l kp. 2.

n 18, 42.

nu v̄di, siwo wots̄o wofe n̄nȳo-
nuwo kat̄a w̄o la ta; ^a10 eye wo-
dze sii be, nyee nye Yehowa; me-
nye dzodzroe megbl̄o be, mele v̄d̄
sia w̄o ge wo o.

11 Ale Afeto Yehowa gbl̄o esi:
Fu akpe, tu afo anyi, eye nado
aléle de Israel fe afe fe n̄nȳo-
v̄d̄iawo kat̄a n̄u, elabena wole yi,
d̄owuame kple d̄ov̄s̄ si me tsi ge.
12 Amesi le didife la, d̄ov̄s̄ awui,
amesi le kpui fe la, atsi yi nu, eye
amesi kp̄ot̄o d̄i wode la, aku de
d̄owuame si me, eye matr̄o nye
dziku afo de wo dzi. 13 Eye mia-
dze sii be, nyee nye Yehowa,
ne miafe ame tsiavawo tsi miafe
legbawo dome fo xl̄a miafe v̄s̄-
samlekpuiw̄o le ^dtoḡbe k̄ok̄owo
kat̄a dzi, le towo kat̄a ta me, le ati
damawo kat̄a kple logoti dodowo
kat̄a gome, tefe, siwo wodo dzu-
dzo v̄eḡe na wofe legbawo kat̄a
le. 14 Mado nye asi d̄a de wo
n̄u, eye mado gbeḡbe kple afedo
anyigba la tso gbe dzi vasede Ri-
bla le wo n̄ofewo kat̄a, ne /wo-
dze sii be, nyee nye Yehowa.

Mawu fe tohehe na Israel ḡodzit̄o.

7 Eye Yehowa fe gbe va nam
•bena: 2 Amevi, ale Afeto Ye-
howa gbl̄o de Israel-nyigba n̄u
enye si: Nuwuwu ḡb̄ona, nuwu-
wu ḡb̄ona na anyigba la fe go
eneawo! 3 Azo nuwuwu ḡb̄ona
na w̄o, eye mado nye d̄omedzoe
de n̄uw̄o, matr̄o v̄onu w̄o de w̄o
z̄oz̄ome nu, eye mahe w̄o n̄nȳo-
nuwo kat̄a ava dziw̄o; 4 nye n̄ku
makp̄o nublani na w̄o o, eye
nyemakp̄o taw̄o o; ke boḡ mahe
w̄o z̄oz̄ome ava dziw̄o, eye w̄o
n̄nȳo-
nuwo an̄o dow̄ome, ne mia-
dze sii be, nyee nye Yehowa.

5 Ale Afeto Yehowa gbl̄o esi:
Kp̄o d̄a, dz̄ogbev̄eḡe kple dz̄ogbe-
v̄eḡe do ḡb̄ona! 6 Nuwuwu ḡb̄ona,
nuwuwu ḡb̄ona, efo de n̄uw̄o, kp̄o
d̄a, egb̄ona! 7 Anyigbadzin̄la,
nuw̄ame ḡb̄ona de dziw̄o! Ye-
yiḡi la ḡb̄ona, n̄uxagbe tu afe,
eye menȳe aseyetsoḡe le towo
dzi o! 8 Azo ekp̄ot̄o vie matr̄o
nye dziku afo de dziw̄o, eye nye
d̄omedzoe kat̄a nu nafa de n̄uw̄o,
matr̄o v̄onu w̄o de w̄o z̄oz̄ome
nu, eye mahe w̄o n̄nȳo-
nuwo kat̄a

^a Mo. V. 30, 2.

^b Yes. 10, 5.

^d Fla. I. 14, 23.

^e Mo. III. 27, 24.

^f kp. 7.

^g Yes. 15, 2; Yer. 48, 37.

^h Lod. 11, 4; Zef. 1, 13.

ⁱ Yoel 1, 15.

ava dziw̄o: 9 Nye n̄ku makp̄o nu-
blani na w̄o o, eye nyemakp̄o
taw̄o o, mahe w̄o z̄oz̄omewo ava
dziw̄o, eye w̄o n̄nȳo-
nuwo an̄o
dow̄ome, ne miadze sii be, nye
Yehowa ye fo ame.

10 Kp̄o d̄a, egb̄ona, n̄keke la
ḡb̄ona! Nuw̄ame do, b̄amefoti fo
se, eye d̄ada de ama! 11 Duta-
ses̄e tsi zu v̄d̄iaw̄o fe amefoti:
wo domet̄a deke megali o, wofe
ame ḡbogboawo domet̄a deke
megali o, wofe nu ḡbogboawo
domet̄a deke megali o, eye wofe
atsȳd̄odo nu yi! 12 Az̄a la d̄o,
n̄keke la de, n̄uflela makp̄o dzi-
dzo o, eye nudzrala maxa nu o;
elabena d̄omedzoe va wofe ame-
hawo kat̄a dzi. 13 Ne nudzrala
tsi agbe h̄a la, matr̄o yi efe ^gnu-
dzadzrawo ḡb̄o o, elabena wokp̄o
n̄utega de wofe amehawo kat̄a n̄u,
eye dzi aḡe le amesiame fo le efe
vodadawo ta. 14 Woku kp̄e, eye
wo kat̄a wobla akpa, ke amea de-
ke meho yi ava o, elabena nye
d̄omedzoe va wofe amehawo kat̄a
dzi. 15 Yi le xexe, d̄ov̄s̄ kple
d̄owuame le afe me; amesi le gbe
me la, yi awui, eye amesi le du
me la, d̄owuame kple d̄ov̄s̄ aḡi.
16 Miafe sisilawo asi, eye woan̄o
towo dzi abe akpakpawo le agato
me ene, eye wo kat̄a woan̄o x̄o-
xl̄m le wofe vodadawo ta. 17 Alo-
wo kat̄a ado agbl̄o, eye klowo ka-
t̄a al̄olo azu tsi; 18 woata akpa-
nya, eye woalulu, n̄ukpe alé n̄ku-
mewo kat̄a, eye tawo kat̄a anye
^gta kokoe. 19 Woats̄o wofe klo-
salo afu gbe de kp̄odomee, eye
woabu wofe sika n̄nȳo-
nui; wofe
k̄klosalo kple sika made wo le
Yehowa fe dzikudogbe o; woma-
ts̄oe atsi wofe d̄owuame nu o, eye
womats̄oe aḡi foe o; elabena eyae
ble wo de vodada me. 20 Wots̄o
wofe atsȳo-
n̄u, siwo nye wofe ade-
ḡbefonuwo, w̄o legba, siwo nye
wofe n̄nȳo-
nuwoe, eyata mena
nez̄u n̄nȳo-
nu na wo d̄o; 21 ma-
ts̄oe ade asi na ame tut̄owo, ne
woaha, eye mats̄oe ade asi na
anyigba dzi ame v̄d̄iawo, ne woade
aboyoe, eye woagbl̄e k̄o d̄o n̄e.
22 Made k̄o d̄a le wo n̄u, ne wo-
agbl̄e k̄o d̄o na nye nu vevi la,
eye mana adzoblasuwo nage d̄e
eme ahagbl̄e k̄o d̄o n̄e.

23 Mitu k̄s̄ok̄s̄o, elabena hl̄dodo ȳo anyigba dzi, eye n̄ta-ses̄ē ȳo dua me. 24 Mana duk̄wo fe v̄d̄it̄owo nava x̄o wofe afewo, matsi n̄s̄ēt̄owo fe d̄ada nu, eye woagbl̄ē k̄o d̄o na wofe k̄ok̄efewo. 25 D̄od̄zinu gb̄ona, eye woadi n̄t̄ifafa, ke man̄o anyi o. 26 Dz̄ogbev̄ē akpl̄o dz̄ogbev̄ē d̄o, eye n̄dz̄inya ava d̄e n̄dz̄inya yome; woadi n̄tega tso n̄yagbl̄od̄ilawo si, nufiame abu d̄e n̄nolawo, eye adan̄udede d̄e ame ts̄itsiwo. 27 Fia axa nu, dz̄idzi ajo ameḡā, eye duk̄o hahoo la fe asi adz̄onyanyanya; maw̄o wo d̄e wofe z̄oz̄ome nu, eye madr̄ō t̄o-nu wo d̄e wofe t̄onudr̄ō nu, ne woadze sii be, nyee nye Yehowa.

* Ro. 1, 22.

* 9, 9; Ps. 94, 7.

Wokp̄o Xezekiel yi Yerusalem, eye w̄okp̄o tr̄s̄ubosubo fe n̄nyon̄u le gb̄edox̄o me.

8 Eye w̄ova me, esime meb̄ob̄o n̄o afenye me le fe adelia me, le dz̄inu adelia fe n̄keke at̄ōlia dzi, eye ȳuda ame ts̄itsiwo b̄ob̄o n̄o n̄kunya me la, Afet̄o Yehowa fe asi va dz̄inye le afima. 2 Eye med̄o n̄ku anyi, kp̄o d̄a, nane le abe ame ene; efe ali fe anyi me gome le abe dzo ene, eye efe ali fe dzi me gome d̄i kekeli heleabe sika, si me k̄o ken̄ken̄ la ene. 3 Tete w̄odo nane d̄a abe asi ene hel̄ē nye t̄ada, eye ḡb̄ogb̄o la k̄om d̄e anyigba kple dz̄ifo domee hekp̄l̄om le Mawu fe n̄tega me va d̄o Yerusalem le agbo met̄o, si d̄o ta anyiehe gome la nu, afisi legbaa d̄e, si dea n̄uvav̄ā Yehowa me la le. 4 Eye Israel fe Mawu la fe n̄utik̄ok̄e le afima abe n̄on̄ome, si mekp̄o le bali la me ene. 5 Eye w̄ogbl̄o nam bena: Amevi, f̄o k̄o dzi d̄e anyiehe gome! Tete mef̄o k̄o dzi, eye kp̄o d̄a, n̄uvav̄ā fe legba sia le v̄samlekpu la fe agbo la nu le anyiehe gome. 6 Eye w̄ogbl̄o nam bena: Amevi, ēle nusi w̄om wole la kp̄oma? D̄unȳon̄u ḡā Israel fe afe la le w̄ow̄om le afisia, ne w̄oat̄so anȳam d̄a le nye k̄ok̄efe la n̄u; ke ēgale n̄nyon̄u ḡawo kp̄o ge.

* 14, 1.

* 3, 12.

* Kron. II. 29, 6.

* 1, 4-28.

* Yes. 1, 15.

d̄e li. 9 Eye w̄ogbl̄o nam bena: Yi d̄e eme, ne nakp̄o n̄nyon̄u v̄d̄ē, siwo w̄om wole le afisia la d̄a! 10 Esi mege d̄e eme la, kp̄o d̄a, w̄ota nutatawo kple l̄af̄onewo, siwo nye n̄nyon̄uwo la fe n̄on̄ome vovovowo, kple Israel fe afe la fe legbawo kat̄a d̄e gl̄ia n̄u godoo va kpe. 11 Eye Israel fe afe la fe ame ts̄itsiwo domet̄o blaadre, amesiwo nu Yaazanya, Safan vi, le la tsi tre d̄e wo n̄ḡā, amesiame lé sonu d̄e asi, eye dz̄udz̄o v̄ev̄ē d̄e dzi k̄ot̄o. 12 Tete w̄ogbl̄o nam be: Amevi, ēle nusi Israel fe afe la fe ame ts̄itsiwo domet̄o d̄esiade le w̄ow̄om le vi-vi me le efe x̄ovi, si me n̄on̄ometatawo le me la kp̄oma? Wole gb̄ogbl̄om be: Yehowa mele m̄ia kp̄om o, Yehowa gbl̄ē anyigba la d̄i! 13 Emegbe w̄ogbl̄o nam bena: Egale n̄nyon̄u ḡā, siwo w̄om wole la, kp̄o ge.

14 Eye w̄okpl̄om va Yehowa fe afe fe agbo, si le anyiehe gome la nu, kp̄o d̄a, n̄nyon̄uwo b̄ob̄o n̄o afima le fafam na Tamus. 15 Eye w̄ogbl̄o nam bena: Amevi, ēkp̄oēa? Egale n̄nyon̄u ḡawo kp̄o ge wu esia.

16 Eye w̄okpl̄om va Yehowa fe afe fe x̄ox̄onu met̄o, kp̄o d̄a, an̄o n̄utsu blave v̄o at̄ō le Yehowa fe gb̄edox̄o fe m̄o nu le akpata la kple v̄samlekpu la dome, wotr̄o /mege d̄e Yehowa fe gb̄edox̄o la, eye wotr̄o n̄ḡo dze ȳedze fe hele gbe dom d̄a na ȳe d̄o d̄e ȳedze fe gome. 17 Eye w̄ogbl̄o nam be: Amevi, ēkp̄oēa? D̄e Israel fe afe la fe n̄nyon̄u, siwo w̄om wole le afisia, mes̄o gb̄o n̄e o, hafi wotr̄o n̄tases̄ē le anyigba dzi yom, eye wole dz̄iku domnam d̄e edzia? Kp̄o d̄a, wotr̄o hahlays̄ le dodom d̄e wofe n̄oti nu. 18 Eya-ta n̄ye h̄ā maw̄o nu le dz̄iku me, nye n̄ku makp̄o nubl̄anu o, eye nyemakp̄o wo ta o; eye n̄ne wodo ȳli d̄e to me nam ses̄ie h̄ā la, nyemasee na wo o.

Anas̄isi le Yerusalem; wokp̄o mawuv̄olawo ta.

9 Emegbe w̄odo ȳli d̄e to me nam ses̄ie gb̄lo bena: Mihe du la fe tohehe v̄e, eye amesiame nel̄ē efe amewunu d̄e asi! 2 Tete n̄utsu ade to dz̄igbegbo,

si do ta anyiehe la fe mɔ va, wo dome amesiame lé ametsrɔnu de asi, eye ɔnutsua de le dome na wo, amesi ta aklala, eye agbalɛnɔnu le aklito nɛ. Eye wova he-tsi tre de akɔblivosamlekpu la xa. 3 Eye Israel fe Mawu fe ɔnutikɔkɔe la ho tso Kerubiawo ta me, afisi wɔnɔ tsá la, heyi de xɔ la fe kpui nu. Tete wòyɔ nɔtsu, si ta aklala, eye agbalɛnɔnu le aklito nɛ la. 4 Eye Yehowa gbɔ nɛ bena: Yi naɔatsale Yerusalem-dua me, eye ɔnade dzesi nɔgonu na amesiwo le ɔhú dem, eye wole nu xam de nɔnyɔnu, siwo katá wole wɔwɔm le eme nɔti la. 5 Ke egblɔ na ame kemeawo mese bena: Mino eyome miatsa le dua me, eye mida nu ame! Miafe nku megakpɔ nublani o, eye migakpɔ ame ta o. 6 Miwu amegã dediwo, dekapkuiwo kple detugbiwo, deɔviwo kple nɔnyuwo, ne miatsrɔ wo; ke migade asi amesiwo katá nɔ dzesi le la nɔti o, eye ɔmidze egome tso nye kɔkɔefe la gbɔ! Tete wodze egome de ame tsitsi, siwo le afeɔ nɔ la nɔ. 7 Eye wògbɔ na wo bena: Migblɛ kɔ do na afe la, eye mitso ame kukuwo yɔ xɔxɔnu la taɔ! Miho yi! Tete woyi ɔawu amewo le dua me. 8 Eye wòva me, esime wowu wo, eye nye deka mekpɔ la, ɔmetsyɔ mo anyi hedo yi gbɔ bena: Aɔ, Afeto Yehowa, Israel fe ame susɔawo katã nɛbe, yeatsrɔ, esi nɛtrɔ wò dziku fo de Yerusalem dzia? 9 Tete wòdo nɔ nam bena: Israel fe afe kple Yuda fe vodada sɔ gbɔ nɔtsu, hlɔdodo yɔ anyigba dzi, eye nu madzɔmadzɔ wɔwo le dua me fũ; elabena wole ɔgbɔgbɔm be: Yehowa gbɛ anyigba la di, Yehowa mele míá kpɔm o. 10 Eyata nye há nye nku makpɔ nublani o, eye nyemakpɔ wo ta o, ke boɔ mahe wofe zɔzɔme ava wofe ta dzi. 11 Eye kpɔ da, nɔtsu, si ta aklala, eye agbalɛnɔnu le aklito nɛ la, trɔ gbɔ gbɔ bena: Mewɔ, abe alesi nɛde se nam ene.

Mawu fe ɔnutikɔkɔe le Kerubiwo dzi.

10 Eye meɔo nku anyi, kpɔ da, nane di fiakpui do de dzi-
ngoli, si le Kerubiawo ta me la

a 1, 22. 28.
b 9, 2.
d 10, 2; Dan. 10,
5.

e Nyad. 8, 5.
f 1, 4-28.

g 1, 4-28.

h Yes. 6, 4.
i Nyad. 7, 3.
k Pet. II. 2, 8.

l Pet. I. 4, 17;
Ver. 25, 29.

n 11, 13.
o 1, 15. 18.

p 8, 12.

dzi le ɔdzedzem abe gbɔti ene. 2 Eye wògbɔ na ɔnutsu, si ta aklala bena: Yi de tasiadam, siwo le Kerubiawo gɔme la domee, eye naku dzo asiolo deka le Kerubiawo domee ɔakɔ de dua dzi! Eye wòyi mekpɔ. 3 Kerubiawo le tsitre de xɔ la fe dɔsi me gome, esime nɔtsu la yi, eye alilikpo yɔ xɔxɔnu metɔ fũ. 4 Tete Yehowa fe ɔnutikɔkɔe ho dzo le Kerubiawo dzi yi xɔ la fe kpui nu, eye alilikpo yɔ ɔhɔ la taɔ, eye Yehowa fe ɔnutikɔkɔe fe keklɛ yɔ xɔxɔnu la fũ. 5 Eye wose Kerubiawo fe avala fe didi le xɔxɔnu kɔtoeto ke abe Mawu nɔsɛkatãto la fe gbe, ne ele nu jom ene. 6 Eye esi wòde se na nɔtsu, si ta aklala, gbɔ bena: yi nade dzo le tasiadamfɔawo me le Kerubiawo domee la, eyi datsi tre de tasiadamfɔ deka xa. 7 Tete Kerubiawo do asi de Kerubiawo domee heɔe dzo, si le Kerubiawo dome la, de asi na nɔtsu, si ta aklala la, eye wòxɔe hedzo. 8 Nane dze le Kerubiawo nɔ abe amegbetɔ fe asi ene le wofe avawo te. 9 Eye meɔo nku anyi, kpɔ da, tasiadamfɔ ene le Kerubiawo xa, tasiadamfɔ deka le Kerubi deka xa, eye tasiadamfɔ deka le Kerubi bubu xa; tasiadamfɔawo le dzedzem abe adzaga ene. 10 Nɔnɔme deka li na wo ame enawo katá, eye wole abe de tasiadamfɔ deka le bubu me ene. 11 Ne wole yiyim la, wozɔna de wofe axa enawo dzi, eye wometrɔna, ne wole azali dzi o, elabena afisi nɔngbetɔ do tae la, afima wokplɔns do yina, eye wometrɔna, ne wole azali dzi o. 12 Dkuwo yɔ wofe fodo blibo la kple wofe megbe, wofe asiwo kple wofe avawo kpakple wofe tasiadamfɔ enawo katá nɔ godoo va kpe. 13 Woyɔ tasiadamfɔawo be „yali“ mese. 14 Mo ene li na wo dometo deɔsiade: mo gbãto nye Kerubi fe mo, mo evelia nye amegbetɔ fe mo, etɔlia nye dzata fe mo, eye enelia nye hɔ fe mo. 15 Eye Kerubiawo kɔ wo ɔokui dzi; woawoe nye nu gbagbe, siwo mekpɔ le Kebar-tɔtsi la nu. 16 Ne Kerubiawo le yiyim la, tasiadamfɔawo nɔa

zozom le wo xa, eye ne Kerubia-
wo fo avala, be woakw wo dokui
dzi tso anyigba la, tasiadamfawo
metena da le wo xa o; 17 ne
woto la, woawo ha tona, eye ne
woko wo dokui dzi la, woawo ha
kwa wo dokui dzi, elabena nu
gbagbeawo fe gbogbo le wo me.
18 Eye Yehowa fe nutikokoe dzo
le xo la fe kpui nu yi dan Keru-
biawo ta me. 19 Tete Kerubiawo
fo avala hekwo wo dokui dzi tso
anyigba le nkunye me; esi woho
la, tasiadamfawo ha kpe de wo
nu, eye wova to de Yehowa fe
afe fe agbo nu le yedzefe gome,
eye Israel fe Mawu fe nutikokoe
la le xo la fe kpui nu yi dan Keru-
biawo ta me. 20 Woawo nye
nu gbagbe, siwo mekpwo le Israel
fe Mawu la gome le Kebar-tosisi
la nu; azo medze sii be, Kerubi-
wonye. 21 Desiade tso mo ene,
avala ene li na desiade, eye nane
di amegbeto fe asi le wofe ava-
lawo te. 22 Wofe mowo fe no-
nome enye mo, siwo mekpwo le
Kebar-tosisi la nu; wo dome de-
siade doa ta engo te.

Woho to na Yuda fe amegawo, eye wofa ako
na aboyo me nolawo.

11 Tete 'gbogbo la kom yi Ye-
howa fe afe fe yedzefe-gbo,
si do ta yedzefe gome la nu; kpo
da, nutsu blawe vo at3 le agbo
la nu, eye mekpwo Yaazanya, Azur
vi, kple Pelatya, Benaya vi, ame-
siwo nye dukwo la fe amegawo le
wo dome. 2 Eye wogblo nam
bena: Amevi, nutsu siawo nye
amesiwo le tame gbeblē dom,
eye wole adanu vōdi dem le du
sia me, 3 woawoe le gbogblom
be: Xotutu gbo metsa o; du la
nye kutu, eye miawoe nye la. 4
Eyata gblo nya di de wo nu,
amevi, gblo nya di 5 Tete Ye-
howa fe gbogbo va dzinye, eye
wogblo nam bena: Gblo be: Ale
Yehowa gblo esi: Israel fe afe,
ale miefo nu enye si, eye nusi
do tso dzi me na mi la, menyae.
6 Miedzi miafe ame kukuwo de
dzi le du sia me, eye mietso
ame kukuwo yo efe kpodomee
ta. 7 Eyata ale Afeto Yehowa
gblo esi: Miafe ame kuku, siwo
mietso da de dua me la, woawoe
nye la, eye eyamae nye kutu;

ke miawo la, woakplo mi adzoe
le eme. 8 Yi vōm miele, ke yie
mahe va mia dzi, Afeto Yehowa
ye gblo! 9 Makplo mi adzoe le
eme, matsa mi ade asi na ame
tutowo, eye madrō vōnu mi. 10
Miatsi yi nu, eye madrō vōnu mi
le Israel fe lifo dzi, ne miadze sii
be, nyee nye Yehowa. 11 Dua
manye kutu na mi, eye miawo mia-
nye la anō eme o, ke boŋ madrō
vōnu mi le Israel fe lifo dzi, 12 ne
miadze sii be, nyee nye Yehowa;
elabena miezo de nye dōdowo nu
o, eye miewo nu de nye sewo nu
o, ke boŋ miewo nu de dukwo, siwo
fo xlā mi godoo la fe sewo nu.
13 Eye wova me, esi mele nya
gblo di la, kasia Pelatya, Be-
naya vi la ku; tete ametsyo mo
anyi hedo yli sesie gblo bena:
Alele, Afeto Yehowa, Israel fe
ame mamleawo nēbe, yeatsrōa?

14 Tete Yehowa fe gbe va nam
bena: 15 Amevi, noviwōwo, novi-
wō aboyomeawo kple Israel fe
afe blibo la, wonye amesiwo nu
Yerusalemto le gbogblom le
be: Woamawo le adzoge tso Ye-
howa gbo, miawoe wotsa anyigba
la na, be wōanye mia to. 16 Eyata
gblo be: Ale Afeto Yehowa gblo
esi: Medo mi de dukwo dome
vi, eye mekaka mi de anyigbawo
dzi, eye menye kokosefe na mi
vie le anyigba, siwo dzi mieiyi.
17 Eyata gblo be: Ale Afeto Ye-
howa gblo esi: Mafo mia nu fu
tso dukwo dome, eye mafo mia
nu fu tso anyigba, siwo dzi mie-
kaka do la dzi ahatsa Israel-
nyigba na mi. 18 Woayi afima,
eye woade efe legbawo katā kple
efe nuyonuwo katā da le edzi.
19 Mana dzi bubu wo, eye made
gbogbo yeye wo me, made kpe-
dzi le do me na wo, eye mana
lakusidzi wo, 20 ne woazo de nye
dōdowo nu, eye woalē nye sewo
me de asi ahawo wo dzi, woanye
dukwo nam, eye manye Mawu na
wo. 21 Ke amesiwo fe dzi dze
wofe legbawo kple wofe nuyonu-
wu yome la, mahe wofe zozome
ava wofe ta dzi, Afeto Yehowa
ye gblo!

22 Tete Kerubiawo fo avala,
eye tasiadamfawo kpe de wo nu,
eye Israel fe Mawu la fe nuti-

^a Fia. II. 26, 20.
21.

^b kp. 1.

^c 9, 8.

^e 3, 12.

^f 6, 8-10; Yer.
24, 6, 8.

^g Yer. 29, 14.

^h 26, 26; Yer.
24, 7.

ⁱ Yer. 31, 28.

kəkəe le wo ta me.^a 23 Eye Yehowa fe ɲutikəkəe kə edokui dzi tso dua me heva nò to, si le dua fe yedzeje la dzi. 24 Eye ɠbɔ-ɠbɔ la kɔm le ɲutega me dāda de aboyomeawo ɠbɔ le Kaldeanyigba dzi to Mawu fe ɠbɔɠbɔ la me, eye ɲutega, si mekpɔ la, dzo le ɠbɔnye. 25 Eye meɠblɔ Yehowa fe nya, siwo katā wode fiam la, na aboyomeawo.

Alesi woakplɔ sia la ayi la fe kpoɲeɲu, kple alesi nyagbladi sia awa me kaba.

12. Eye Yehowa fe gbe va nam bena: 2 Amevi, fome sɛto me nɛle, amesiwo ɲku li na, ne woatsɔ akpɔ nui, ke womekpɔa nu o, eye to li na wo, ne woatsɔ ase nui, ke womesea nu o, elabena fome sɛto wonye.^g 3 Wɔ amevi, do mɔzɔɠba, eye nadze mɔ le ɲkeke me le wo ɲku me, dze mɔ tso nɔwɔfe yi teje bubu le wo ɲku me, dɛwohi woakpɔe bena, fome sɛto yewonye. 4 Tso wɔ agba la do goe le ɲkeke me abe mɔzɔɠba ene, ne woakpɔ, eye nadze mɔ le wo ɲku me le fiɛ, abe alesi aboyomewo dzea mɔe ene. 5 Dɔ gli le wo ɲku me, eye nato eme ado de egodo. 6 Kɔe do abɔta le wo ɲku me, eye ne bluko do la, natsɔe adzoe; tɔyɔ nu ɲku me, be mɔgakpɔ anyigba la o; elabena de metsɔ wɔ do adzesi na Israel fe afe la. 7 Eye mewɔ, abe alesi wode se nam ene: Metsɔ nye agba la do goe le ɲkeke me abe mɔzɔɠba ene, eye metsɔ asi ɲɔ gli la le fiɛ; esi bluko do la, metsɔe dzoe, eye mekɔe do abɔta le wo ɲku me.

8 Esi ɲu ke la, Yehowa fe gbe va nam bena: 9 Amevi, de Israel fe afe, fome sɛto la, meɠblɔ na wɔ be: Nuka wɔm nɛle hã oa? 10 Gblɔ na wo bena: Ale Afeto Yehowa gblɔ esi: Amegã, si le Yerusalemi, kple Israel fe afe bli-bo, si le eme la tɔe nye nya sia. 11 Gblɔ bena: Dzesi menyɛ na mi, alesi mewɔ la, nenema awa me na woe: Woakplɔ woamawo adzoe, eye woayi aboyo me. 12 Amegã, si le wo dome la, alɛ agba de abɔta adzo le bluko me, woanɔ gli, ne wɔato eme adzo, eye atɔyɔ nu ɲku me, le esi wɔbe,

^a 1, 4-28.
^b Yer. 39, 7.
^d 17, 20; 32, 3-6.
^e 3, 12.

^f 6, 8.

^g Yes. 6, 9, 10.

^h 24, 24, 27.

ⁱ Pet. II, 3, 4.

^k Xab. 2, 3.

^l kp. 6.

yemele anyigba la kpɔ ge kple ɲku o ta.^b 13 Maɔo dɔɔ ne, eye nye mɔ aɔee, makplɔe ayi Babel le Kaldeatowo fe anyigba dzi, ke makpɔe o, eye afima wɔaku do. 14 Eye makaka efe xɔnametɔ, siwo katā fo xlɛe godoo, kple efe avakowo katā ahlɛ de yawo katā nu, eye madi yi anɔ wo yome. 15 Eye ne mekaka wo de dukɔwo dome, eye mehlɛ wo de anyigba-wo dzi la, woadze sii be, nyee nye Yehowa. 16 Ke makpɔto woje ame /veea dewo di tso yi, dɔwuame kple dɔvɔ si me, ne woaxlɛ woje ɲunyɔnuwɔwɔwo katā afia le dukɔwo dome, afisi woayi, ne woawo nadze sii be, nyee nye Yehowa.

17 Tete Yehowa fe gbe va nam be: 18 Amevi, nɔ fofom kpakpaka naɔ wɔ abolo, eye nana wɔ tsi le dzodo nyanyanya kple ɲɔdzi me. 19 Eye nagblɔ na dukɔ hahoo la bena: Ale Afeto Yehowa gblɔ de Yerusalemitɔ, siwo le Israel-nyigba dzi la ɲu enye si: Woadu woje abolo kple vɔvɔ, eye woano woje tsi le ɲɔdzi me, elabena woje anyigba azu gbegbe, eye woadɛ edzi nuwo katā da le edzinɔlawo katā fe nu madzɔmadzɔ wɔwɔ ta. 20 Du, siwo me ame le la, azu afedo, eye anyigba la azu gbegbe, ne miadze sii be, nyee nye Yehowa.

21 Eye Yehowa fe gbe va nam be: 22 Amevi, nya ka fomevi enye ekem gblɔm miele le Israel-nyigba dzi be, yeyiɣiawo ɠbɔ metsɔ o, eye ɲutegawo katā nu tso? 23 Eyata gblɔ na wo be: Ale Afeto Yehowa gblɔ esi: Matsi nya siawo tɔɠbe nu, eye womagagblɔe le Israel azo o, ke boɲ gblɔ na wo bena: Yeyiɣi la kple ɲutegawo katā fe nyawo tu afe.^k 24 Elabena ɲutega dzodzroa deke kple alakpanyagblɔdi magano Israel fe afe la me azo o. 25 Elabena Yehowa menyɛ, nya, si gblɔm mele la, awa me, eye manɔ anyi etefe nadidi o; mi fome sɛto, mia ɲɔlie mawo nya, si mele gbɔgblɔm la dzi, Afeto Yehowa ye gblɔe.

26 Eye Yehowa fe gbe va nam be: 27 Amevi, kpɔ da, Israel fe afe la le gbɔgblɔm be: Dkeke nanewo ɲue wɔle ɲutega kpɔm

do, eye gbadegbe n̄e wòlè n̄ya gbl̄m̄ d̄i d̄o. 28 Eyata gbl̄n̄ na wo bena: Ale Afet̄o Yehowa gbl̄n̄ esi: Nye nyawo kat̄a magan̄o anyi etefe nadidi o. Nya, si megbl̄n̄ la, ava me, Afet̄o Yehowa ye gbl̄n̄e!

Nyagbl̄n̄ d̄i le aont̄ouyagbl̄n̄ d̄ilawo ḡuti.

13. Eye Yehowa fe gbe va nam bena: 2 Amevi, gbl̄n̄ nya d̄i d̄e Israel fe nyagbl̄n̄ d̄ilawo, amesiwo le n̄ya gbl̄m̄ d̄i la n̄u, eye nagbl̄n̄ na amesiwo le n̄ya gbl̄m̄ d̄i tso woawo n̄uto fe dzi me la bena: Mise Yehowa fe nya! 3 Ale Afet̄o Yehowa gbl̄n̄ esi: ^{a kp. 10.} ^{b Yer. 23, 21. 31.} Baba na nyagbl̄n̄ d̄ila tsibomewo, amesiwo dze woawo n̄uto fe dzi kple nusi womekp̄o la yome! 4 Israel, wò nyagbl̄n̄ d̄ilawo zu abe abeiwo le glikp̄owo me ene. 5 ^{d 22, 30.} Miexe gb̄agb̄afewo o, eye mied̄o gli de Israel fe afe la n̄u, ne wòan̄o te de ava nu le Yehowa fe n̄keke la dzi o. 6 Nu dzodzroa kp̄om wole, eye ^{e 22, 28; Yer. 23, 32.} alakpanya gbl̄m̄ wole d̄i; wo, amesiwo le gb̄ogbl̄m̄ be: „Yehowa fe gbe enye si,” ev̄o wònye Yehowa med̄o wo o hafi, eye wole m̄o kp̄om be, nya la ava me. 7 ^{f Yer. 5, 23; Lod, 17, 15.} De menȳe n̄utega dzodzroa miekp̄o, eye miegb̄n̄ alakpanya d̄i le gb̄ogbl̄m̄ be: „Yehowa fe gbe enye si,” ev̄o wònye nyemejo nu hafi o oa? 8 Eyata ale Afet̄o Yehowa gbl̄n̄ esi: Esi miefo nu dzodzroa, eye miekp̄o alakpanu la, eyata mafo de mia dzi, Afet̄o Yehowa ye gbl̄n̄e. 9 Nye asi ava nyagbl̄n̄ d̄ila, siwo kp̄aa nu dzodzroa, eye wogbl̄n̄ alakpanya d̄i la dzi: ^{g 14. 9.} „womano nye duko fe ha me o, woman̄l̄ wo d̄e Israel fe afe la fe agbal̄e me o, eye womade Israel-nyigba dzi o, ne woadze sii be, nyee nye Afet̄o Yehowa. 10 Elabena wokpl̄o nye duko la trae hele gb̄ogbl̄m̄ be „nutifafa“, ev̄o wònye nutifafaa deke meli o hafi. ^{h Yer. 23, 14.} Duko la d̄o gli, eye woawo si akalo n̄e. 11 Gbl̄n̄ na akalosi-laawo be: Tsidzadza gb̄ona bababa, tsikpewo adza, eye ahom atu, 12 eye gli la am̄u! De womagbl̄n̄ na mi emegbe be: Afika aka-lo, si miesi la, le h̄a oa? 13 Eyata

ale Afet̄o Yehowa gbl̄n̄ esi: Mana ahom natu le nye dziku me, tsi nadza bababa le nye d̄omedzoe me, eye tsikpewo nadza le nye dziku me, ne woagbl̄n̄ nu. 14 Mam̄u gli, si miesi akalo na la, eye matutui afu anyi, ale be efe agunu natsi go; am̄u, eye miawo miaku d̄e ete, ne miadze sii be, nyee nye Yehowa. 15 Matr̄o nye dziku bl̄ibo la afo d̄e gli la kple amesiwo si akalo n̄e la dzi ahagbl̄n̄ na mi be: Glia nu yi, eye amesiwo si akalo n̄e la nu yi, 16 woawo nye Israel fe nyagbl̄n̄ d̄ilawo, amesiwo gbl̄n̄ nya d̄i d̄e Yerusalem n̄u, eye wokp̄o ^{i Yer. 23, 21. 31.} „nutifafan̄utega n̄e, ev̄o wònye nutifafa meli o hafi, Afet̄o Yehowa ye gbl̄n̄e!

17 Wò amevi, tr̄o nḡo dze wò duko fe nyonuvi, siwo le n̄ya gbl̄m̄ d̄i tso woawo n̄uto fe dzi me, eye nagbl̄n̄ nya d̄i d̄e wo n̄u, 18 gbl̄n̄ bena: Ale Afet̄o Yehowa gbl̄n̄ esi: Baba na amesiwo saa dzoka d̄e alonuwo kat̄a, eye wo-waa tatsyn̄u d̄e tawo kat̄a, d̄ewiwo kple tsitsiawo t̄o n̄u, ne woat̄so al̄e luw̄woe; wòl̄e nye duko fe luw̄, be woawo n̄uto fe luw̄ natsi agbe. 19 Miedo gum le nye duko la n̄ku me le lu asiv̄lo d̄eka kple abolo algomedede d̄eka ta, be miawo /luw̄, siwo medze ku o, eye miawo luw̄, siwo dze ku la, d̄e agbe, esime mieka avatso na nye duko, si l̄aa avatsonya sese la. 20 Eyata ale Afet̄o Yehowa gbl̄n̄ esi: Kp̄o d̄a, matso miafe dzoka, siwo miet̄sona d̄ea luw̄woe abe xevi ene la, le miafe alonuwo, eye maxo luw̄, siwo miede abe xevi ene la. 21 Mavuvu miafetatsyn̄uawo, eye made nye duko le mia si me, be maganye nul̄ele an̄o mia si me azo o, ne miadze sii be, nyee nye Yehowa. 22 Esi miet̄so alakpa do nuxaxa na ame dzodzoe fe dzi, ev̄o wònye nyemebe, mado nuxaxa n̄e hafi o, eye ^{j Yer. 23, 14.} m̄iedo nus̄e ame v̄o d̄i fe asi, be magatr̄o tso efe m̄o v̄wo dzi, ne wòatsi agbe o la, 23 eyata miagakp̄o nu dzodzroa azo o, eye miagagbl̄n̄ alakpanya d̄i azo o, eye made nye duko le mia si me, ne miadze sii be, nyee nye Yehowa.

Womedo legbasubolawo fe biabia gu na wo o.

14. Eye ʔutsuwo tso Israel fe ame tsitsiwo dome va gbonye, eye wobobo no nkunye me. 2 Tete Yehowa fe gbe va nam bena: 3 Amevi, ʔutsu siawo le wofe legbawo de dzi me, eye wotsu wofe vodadawo fe nukikliwo do ŋku me, de mana woabia gbe ma? 4 Eyata fo nu kpli wo nagblo na wo bena: Ale Afeto Yehowa gblo esi: Ne Israel fe afe la fe ʔutsua de le efe legba de dzi me, eye wotsu efe vodada fe nukikli do ŋku me heva nyagblodila gbo la, nye Yehowa ʔuto mado enu ne, eva wonye efe legbawo so gbo hafi; 5 ne nye asi natu Israel fe afe la fe dzi, wo amesiwo tso wofe legbawo kata tro le yonyeme. 6 Eyata gblo na Israel fe afe la bena: Ale Afeto Yehowa gblo esi: /Mitro, mitro tso miafe legbawo yome, eye mide ka da le miafe ʔunyonuwo kata ŋu! 7 Elabena ne Israel fe afe la fe amea de, alo amedzro, siwo le Israel la dometso de tro le yonyeme, ele efe legbawo de dzi me, eye wotsu efe vodada fe nukikli do ŋku me heva nyagblodila gbo, ne wobia gbem ne la, nye Yehowa ʔuto mado ŋu ne. 8 Matsu nye ŋku ado ʔutsu ma nu, eye matsu awo ddesi kple hamelo, eye matsu de le nye duku la dome, ne miadze sii be, nyee nye Yehowa. 9 Ke ne woflu nyagblodila de wofu nu la, nye Yehowa ye flu nyagblodila ma, eye mado nye asi da de enu ahatsru de le nye duku Israel dome; 10 Eye woatsu woawo ʔuto fe vodada: alesi gbebiala fe vodada le la, nenema nyagblodila ha fe vodada ano; 11 ne Israel fe afe la magatra le ʔunye, eye woatsu wofe dzidadawo kata agble ka do na wo dokui azo o, ke boŋ woanye nye duku, eye manye wofe Ma-wu, Afeto Yehowa ye gblae.

Womazhe ʔopudodru Jerusalem de megbe le mawuvlawa fe kukudedede de eta go ha ʔuti o.

12 Eye Yehowa fe gbe va nam bena: 13 Amevi, ne anyigbaa de wo nuvo de ʔunye hetro ou le yonyeme, eye medo nye asi da de enu hene abolo fe izidenu,

a 20, 1.

b Yer. 15, 1.

d 20, 3.

e kp. 21.

f Yea. 31, 8.

g 5, 15.

h Mo. III. 26, 18 v. 25; Yer. 15, 3.

i Fla. I. 22, 20 v. 23.

k 11, 20.

l 5, 18.

m Yer. 2, 21.

eye medo dowuame de afima, be matsru amegbetowo kple lawo le edzi, 14 eye ʔutsu eto siawo: Noa, Daniel kple Hiob le edzi la, woade wofe agbe le wofe dzodzonyenye ta, Afeto Yehowa ye gblae. 15 Ne medo la woadawo de anyigba dzi, be woade ame le edzi, eye wozu gbege, be amea deke magato edzi ayi o le lawo ta, 16 eye ʔutsu eto siawo le edzi la, Afeto Yehowa be: Metu dokuiye fe agbe: Womade ʔutsuvi alo nyonuvi o, negbe woawo dede ko woade, eye anyigba la azu gbege. 17 Alo ne medo yi de anyigba ma dzi hegblo be: Yi, to anyigba dzi yi, eye mebe, matsru amegbetowo kple lawo le edzi, 18 eye ʔutsu eto siawo le edzi la, Afeto Yehowa be: Metu dokuiye fe agbe: Womade ʔutsuvi alo nyonuvi o, negbe woawo dede ko woade. 19 Alo ne medo dov de anyigba ma dzi, eye nye dziku zu bu meto ko de edzi, be matsru amegbetowo kple lawo le edzi, 20 eye Noa, Daniel kple Hiob le edzi la, Afeto Yehowa be: Metu dokuiye fe agbe: Womade ʔutsuvi alo nyonuvia deke o, negbe woawo ʔuto fe agbe ko woade le wofe dzodzonyenye ta. 21 Elabena ale Afeto Yehowa gblo esi: Ke ne hmedo yi, dowuame, la woadu kple dov, siwo nye nye tohenu vdi eneawo da de Yerusalem nu, be matsru amegbetowo kple lawo le eme la, 22 kpo da, ʔutsuviwo kple nyonuviwo, siwo tsi agbe la, akpo de eme, eye woakpo wo adzo; woava mia gbo, eye ne miekpo wofe zozome kple wofe nuwona la, miafa ako na mia dokui le dzogbevoo, si mehe va Yerusalem dzi, kple nusiwo kata mena wova edzi la ʔuti. 23 Eye woafa ako na mi, nenyee be, miekpo wofe zozome kple wofe nuwono, eye miadze sii be, menyee dzodzroe mewo nusiawo kata de enu do o, Afeto Yehowa ye gblae!

Weinka fe nake vide manogu la.

15. Eye Yehowa fe gbe va nam be: 2 Amevi, nukae nye weinka fe nake le nake bubuwo

katā dome, eye nukae nye weinka le avemetiwo dome? 3 De woatsō efe ati awō nanea, eye de woatsōe awō tsyoti aku nu de enua? 4 Kpō dā, wotsōe na dzo, be wōafiā. Ne dzo fiā efe goawo kple eve, eye dzo fō dome-domee na la, de wōgale nane wōwo mea? 5 Kpō dā, esi wōgale blibo la, mele naneke wōwo me o, azo esi dzo fiāe, eye wōfo dzo la, de wōayi nane wōwo me nō gea? 6 Eyata ale Afetō Yehowa gblo esi: Alesi metsō weinka fe nake de asi na dzo, be wōafiā le avemetiwo dome la, nenema ke mawō Yerusalemtōwoe. 7 Matrō nye mo de wo ŋu: dzo nu wosi le, dzo ke afiā wo, eye miadze sii be, nyee nye Yehowa, nenyē be, metrō nye mo de wo ŋu. 8 Eye mado gbegbe wofe anyigba, le esi wotrō vu le yonyeme ta, Afetō Yehowa ye gblōe.

Yerusalem fe anukwaretō manyemanye, tohehe ne kple exoko.

16. Eye Yehowa fe gbe va gbonye bena: 2 Amevi, de Yerusalem fe ŋunyōnuwo katā fiae. 3 Eye gblo bena: Ale Afetō Yehowa gblo na Yerusalem enye si: Wō dzōfe kple dziwōfe enye Kanaan-nyigba; Amoritōe nye fofowō, eye Xititōe nye dawō. 4 Gbesigbe wodzi wō la, wometso fofolika na wō o, eye womele tsi na wō, be ŋuwō n-dza o, womesi dze na wō o, eye wometsō wō mlō tsihe dzi o. 5 Dkua deke mekpō nublanui na wō, ne woawō nusiawo dometsoa deke na wō ahakpō tawō o, ke boŋ wotsō wō fu gbe de gbe me, eye wonyō ŋu wō agbe le gbesigbe wodzi wō. 6 Tete meva to ŋuwō yi, eye mekpō wō nèle afōti dam le wō vu me. Eye megblo na wō le wō vu me be: Àtsi agbe! Wō vu mee nèle megblo na wō be: Àtsi agbe! 7 Eye mana nasō gbō abe gbe le gbe mene! Etsi heko ta, eye nēdō de-tugbi atiati me; ēte nō, eye wō dā to; ke ēnō amama hēnō fefle. 8 Tete meva to ŋuwō yi, eye mekpō be, wō srđēyi dō; imekeke nye abala de dziwō, eye metsyō nu wō ama, meka atam na wō,

^a Mo. II, 19, 6.

^b Yoh. 15, 6.

^d Kony. 2, 15.

^e Mo. II, 34, 15.

^f kpo 22.

^g Fia. II, 16, 3; Yer. 7, 31.

^h kp. 6. 7.

ⁱ Rut 3, 9.

eye "mebla nu kpli wō nēzu to-nye; Afetō Yehowa ye gblōe. 9 Mele tsi na wō, meklō vu le ŋuwō, eye mesi ami na wō; 10 meta avō ŋōŋōe na wō, eye medo lā-gbalē nyuitō fe atokota na wō, metsō akkala bla ta na wō, eye metsō seda wō tađedzi na wō; 11 medo atsyō na wō, mede abōge abō na wō, eye mede kōge kō na wō; 12 mede ŋotige ŋoti na wō, kple toge to na wō, eye metsō sikatsyōnu nyui dō de ta na wō. 13 Edo sika kple klosalo, wō avō-tata nye akkala, seda kple avō ŋōŋōe, eye wō nuđudu nye wō mēmee, anyitsi kple ami; ale nēdze tugbe etefe mekō o, eye fiadufe su asiwō. 14 Eye wō ŋkō nyo le dukowo dome le wō tugbedze-dze ta, elabena nye atsyō, si medo na wō la, gbōgblo mele enu o, Afetō Yehowa ye gblōe.^d

15 Ke ēdō dzi de wō tugbedze-dze ŋu, eye esi wō ŋkō nyo ŋuti la, ētsō wō 'gbolowōwō do dzod-zoe de amesiame, si va tso me yi la ŋu wōzu etō. 16 Etsō wō avōwo dometsoa dēwo wō nuxefe ŋōŋōewoe, eye nēwō gbolo le afima, nusi tōgbe meva eme kpō o, eye mele eme va ge akpō o. 17 Etsō nye sika kple nye klosalo fe atsyōnu, siwo metsō na wō la, wō ŋutsu fe nōnōmewo, eye nēwō gbolo kple wo. 18 Etsō nye avō ŋōŋōewo tsyō na wō, eye nētsō nye ami kple nye dzudzō-voeōedonu dō wo kōme. 19 Eye nusi metsō na wō, be nađu, wō mēmee, ami kple anyitsi la, woawō nētsō dō wo kōme, ne wōavē de wo lilili; alea nēwō, Afetō Yehowa ye gblōe! 20 Elē wō 'ŋu-tsuvi kple wō nyōnuvi, siwo nēdzi nam la, hewu na wo, be woađu. De wō gbolowōwō mesō gbō o, 21 hafi nēgawu vinyeŋutsuwo hētō dzoea? 22 Le wō ŋunyōnuwo katā kple wō gbolowōwōwo me la mēdō ŋu wō de vimenōyi, esime nēde hama le fefle hele afōti dam le wō vu me la o. 23 Afetō Yehowa be: Baba na wō, baba na wō! Le wō nu vōđiwo katā wōwo mege la 24 ētu trāxōwo na dokuiwō, eye nēwō nuxefewo de kpōdomeewo katā; 25 ēwō nuxefewo de kpōdomeewo fe dzogoe-

wo katā dzi, eye nēdo n̄nyo wó tugbedzedze; éke ata na amesiwo katā va yina, eye nēna wó gbolowáwá sá gbo de edzi. 26 Ewá gbolo kple wó afelika Egipteviwo, amesiwo n̄utsu lekpé li na, eye nēna wó gbolowáwá sá gbo de edzi, ne natsáwá ado dziku nam. 27 Kpá dá, mado nye asi dá de n̄uwó, eye maka de le wó gome nu, eye matsá wó ade asi na wó futáwó, Filistitáwó fe n̄yónuwiwo fe nyanyrá, amesiwo wó n̄ukpenanuwáwáwó le nu kpem na. 28 Ewá gbolo kple Asur-wiwo, le esi nu metia ká na wó o ta; éwá gbolo kpli wo, ke nu meti ká na wó o. 29 Eye nēgawá gbolo de dzi kple Kaldea, si nye asitsalawo fe anyigba; ke eya há meti ká na wó o. 30 Afetá Yehowa be: Nu te wó dzi nu, esi nēwá nusyawo katā, abe alesí gbolo n̄ukpenanuwóla wóna ene; 31 esi nētu tr̄xáwó de kpódomeewo fe dzogowó katā dzi, eye nēwá nuxefewo de ablowó katā me. Ke wóa mēle abe gbolo bubuwó ene, ne nahayi vlo do ge gbolohoa deke o.^b 32 Nyónu ahasitá, si de n̄utsu bubu de sr̄á te, nēnye! 33 Gbolo bubuwó katā la, de wonaa nu wo, ke wóa éna nu wó ahiáviwo katā; de nēna nu wo, be woatso goawo katā me awa wó amatre kpli wó. 34 Tówó to wovo le wó gbolowáwá me tso nyónu bubuwó tó gbo, womedi ahiá wó o, eye wóa nēxe fe de eta, ewá wónye wóe woaxe fe na hafi; ale tówó to wovo sá.

35 Eyata, wó gbolo, se Yehowa fe nya! 36 Ale Afetá Yehowa gblo esi: Esi nētsá wó gbolowáwá kple wó ahiáviwo kpakple wó legba nyónuawo katā, siwo nētsá viwówo fe ou na la, hewá be, wó n̄ukpe gbagba fo di, eye wó ama dze la, 37 eyata mafo wó ahiáviwo katā nu fu, esiwo fe nu dze n̄uwó kple esiwo katā nēl̄na kpakple esiwo katā nēlé fui, mafo wo nu fu de n̄uwó tso goawo katā me, eye madé ama wó, ne woakpá wó ama blibo la.^g 38 Madr̄ ónu wó de gbolowó kple nyónu hl̄dólawo fe se nu, eye mahe dziku kple n̄usáá fe ou awa dziwó. 39 Matsá wó ade asi

^a 5, 13.

^b kp. 24, 25.

^d kp. 3.

^e 23, 4.

^f Mo. I. 18, 20.

^g Yer. 13, 22, 26.

na wo, eye woagbá wó tr̄xáwó ahamū wó nuxefewo afu anyi, woade awó le n̄uwó, eye woaxó wó atsyónuawo ahagblé wó di natsi ama anó jefle. 40 Woayó amehawo de n̄uwó, eye woaxlá kpe de wó ahadza wó kple wofe yiwo. 41 Woatá dzo wó xáwó, eye woaxe to na wó le nyónu gedewo n̄ku me; matsi wó gbolowáwá nu, eye mágaxe gboloho azó o. 42 Mana "nye dziku nu nafa de n̄uwó, be nye n̄usáá nadzo le n̄uwó, eye magbá de eme, nyemagado dmedzoe azó o. 43 Esi mēdo nu wó devimenc̄yi o, ke boŋ nētsá nusyawo katā do dziku nam n̄uti la, eyata kpá dá, mahe wó zozome awa wó ta dzi, Afetá Yehowa ye gbloe. De mēhewá n̄ukpenanu sia kpe de wó n̄yónuwo katā nu o de!

44 Kpá dá, ne amesiame be, yeado hamelo la, adoe de n̄uwó bena: „Alesi dada le la, nēnema vianyónu n̄ona.“ 45 Dawó vinyónu k̄pamk̄pam nēnye, eya amesi gbe sr̄á kple viawo; eye n̄vinyónu k̄pamk̄pam nēnye na n̄viwónyónuwo, amesiwo gbe wo sr̄áwó kple wó amir; „Xitit̄e nye mia dada, eye Amorit̄e nye mia fofó. 46 Dawóe nye Samaria hekke de vianyónu, siwo le wó mia me la nu, eye wó tse nye Sodom hekke de vianyónu, siwo le wó dusi me la nu. 47 Yeyiŋi k̄pua de ko mēzú wofe mawo dzi o, eye mēwó nu de wofe n̄yónuwo nu o; tete nēwá nu le wó mawo katā dzi wóvloe wu wo tó. 48 Ale Afetá Yehowa gblo esi: Metá dokuinye fe agbe: Ne n̄viwónyónu Sodom kple vianyónuwo hewá, abe alesí mia kple viwónyónuwo miewá ene fi! 49 Kpá dá, n̄viwónyónu Sodom fe vodada enye: Dáda kple nududu fū, eye eya kple n̄vianyónuwo n̄o agbe vivi bóká; ke mekke de ame dahewo kple hiátawo nu o. 50 Woda, eye wowá n̄yónu le n̄kunye me, eye esi mekke ko la, mede wo dá.^f 51 Samaria mēwá wó nuwówo fe afá o, eye éwá n̄yónu wui; ale nētsá wó n̄yónu, siwo katā nēwá la, tso afia na n̄viwónyónuwo. 52 Eyata wó há n̄ukpe nēn̄o dziwó, le esi

něxo nya de nowiwónyónuwo ta n̄uti, ɛtsɔ wò nuw̄ nyon̄u, siwo n̄ew̄o wu wo la, na be, wo tɔ dzɔ wu tow̄o. Eyata n̄u nekpe wò, eye wò ñukpe n̄enɔ dziw̄ò, le esi n̄etsɔ afia na nowiwónyónuwo ta.

53^b Magaðo wo te, maɔo Sodom kple vianyónuwo te kple Samaria kpakple vianyónuwo te, eye maɔo wò h̄a te le wo dome, 54 ne wò ñukpe n̄anɔ dziw̄ò, eye ñu nakpe wò le nusiwo katã n̄ew̄o hetsɔ fa akɔ na wo la ta. 55 N̄owiwónyónu Sodom kple vianyónuwo agaðo wofe n̄on̄ome ts̄at̄o me, Samaria kple vianyónuwo agaðo wofe n̄on̄ome ts̄at̄o me, eye mia kple viwónyónuwo miagaɔo miafe n̄on̄ome ts̄at̄o me. 56 De nowiwónyónu Sodom fe ñɔdzinya menɔ nuw̄o me le wò dáɔaɔi, 57 hafi ne woava klo nu le wò w̄ɔdiw̄aw̄o dzi, abe alesi n̄ezu vlodonu na Aram-nyon̄uwiwo kple Filistit̄ow̄o fe nyon̄uviwo, amesiwo fo xl̄a wò godoo, eye wole alome ñem le ñuw̄o le goawo katã me la ene oa? 58 Wò ñukpenanuw̄aw̄aw̄o kple wò ñunyon̄uwo anɔ dziw̄ò, Yehowa ye gbl̄oe! 59 Elabena ale Afeto Yehowa gbl̄o esi: Esi n̄édo vlo atam la, eye n̄étu nubabla la, eye mewo na wò, abe alesi n̄ew̄o ene h̄a la, 60 ‘maɔo ñu nye nu, si mebla kpli wò le wò /devimenɔxi, eye mabla /nu mavo kpli wò. 61 N̄enye be, ɛkpl̄o nowiwónyónuwo, esiwo nye xoxo na wò kple esiwo nye ñevi na wò, eye metsɔ wo wò viwónyónuwoe, ke menye le wò nubabla la ta o la, ekema k̄aɔo ñu wò z̄oz̄ome, eye ñu akpe wò. 62 Mabla nu kpli wò, ne nadze sii be, nyee nye Yehowa; 63 ne /naɔo ñui, ñukpe nalé wò, eye wò nu nade ga le ñukpe ta, n̄enye be, metsɔ nusiwo katã n̄ew̄o la, ke wò, Afeto Yehowa ye gbl̄oe!

Adzototo le Dawid fe afe la n̄uti.

17. Eye Yehowa fe gbe va nam bena: 2 Amevi, to adzo, eye nado lo na Israel fe afe la 3 gbl̄o bena: Ale Afeto Yehowa gbl̄o esi: H̄o ḡaa de, si fe awalawo lolo, efe awalafuwo didi, eye wòtu fu ñon̄oe kpoyoo la, va Libanon dzi, eye w̄on̄e sederti fe ñomee dzoe. 4 Eñe wofe alowo fe ta-

^a 16, 29.

^b 11, 17.

^d 19, 10.

^e Mo. III. 26, 45.

^f Hos. 2, 17.

^g Fla. II. 24, 10.

^h 37, 26; Yer. 31, 31–34.

ⁱ Fla. II. 24, 17.

^k 20, 43.

^l 38, 31. 32.

metsɔ hetsɔ yi ‘nudzralawo fe anyigba dzi, eye wòtsɔe do de asitsalawo fe du me. 5 Eye wòtsɔ anyigba dzi nukuwo dometsɔ deka ñaf̄a de agble me, efae de tɔ ḡawo to abe amuti ene. 6 Tete wò-dze hezu ‘weinka, si vu dranyi, efe zekp̄e mekɔ o, ne efe alowo nadzo de eyama ñu, eye efe kewo natsi ete. Ale wòzu weinka, eye wòde ka hevu alo. 7 Eye h̄o ḡa bubua de li, efe awalawo lolo, eye wòtu fu kpoyoo; eye kp̄o ña, weinka ma bi efe kewo de enu, eye wòdidi efe alowo de egbo tso kpo, si dzi wodoe do la dzi, ne woana tsii wòano, 8 evɔ wò-nye agblew̄onu mee wodoe do le tɔ ḡawo to, be wòade alo, atse ku, eye wòazu weinka nyui hafi. 9 Gbl̄o be: Ale Afeto Yehowa gbl̄o esi: De wòadze edzia? De mava aho efe kewo, ne wòaku, efe alo f̄ewo nafu, eye wòatso efe tsetsewo oa? Menye ñus̄e ḡa kple duko gede wòle ts̄ots̄o ge ava ahoe kple ke o. 10 Kp̄o ña, wodoe, ke de wòadze edzia? Ne yedzefeya be de eme la, de maku oa? Kp̄o, si dzi wómie do la dzie wòaku do.

11 Tete Yehowa fe gbe va nam bena: 12 Gbl̄o na fome s̄eto la bena: Miese n̄usia gomea? Gbl̄o bena: Kp̄o ña, /Nabel-fia va Yerusalem, eye wòkpl̄o efe fia kple efe ameḡawo yi eɔokui gbl̄o le Babel. 13 ‘Ede ame ñeka le fiafome la me, eye wòbla nu kpli heka atam na, ke ekpl̄o anyigba dzi bubumewo dzoe; 14 ne fiaɔufe la natsi to, eye magaf̄o eɔokui de dzi o, be wòawo efe nubabla dzi, eye wòali ke. 15 Ke edze agl̄a de enu, eye wòdo ame de Egipte, ne woana sɔ kple ame gedewoe. De wòadze edzi n̄sa, eye de amesi wo aloa la, asia? Eye esi wònye nubabla wòtu la, de wòasia? 16 Ale Afeto Yehowa gbl̄o esi: Metã ñokuinye fe agbe: Ne menye de wòaku de fia, si ts̄oe do fia, amesi fe atam wòdo vlo, eye wòtu efe nubabla la de le Babel o fi! 17 Eye ne wofu kp̄o de enu, eye wotu dzalawo fe xɔ tsralawo, be woatsr̄o ame gedewo la, Farao matsɔ avakɔ ḡa kple ameha gede akpe de enu le awa me o. 18 Esi

wòdo vlo atam la hetu nubabla la, evò wònye ena asi ame tso hafi wò nusiawo katā la, eyata masi o. 19 Eyata ale Afeto Yehowa gblò esi: Metā dokuinye fe agbe: Ne nyemahe nye atam, si wòdo vlo, kple nye nubabla, si wòtu la, ava efe ta dzi o fil 20 Mado^anye dō ns, eye nye m⁵ adēe, makplōe ayi Babel, eye mahe nya kplii le afima le vu, si wòtrò le yonyeme la ta. 21 Efe awa-wola tiatiawo katā, siwo le efe avalogowo katā me la, atsi yi nu, eye ame mamleawo akaka dēyawo katā nu, ne miadze sii be, nye Yehowa ye gblōe.

22 Ale Afeto Yehowa gblò esi: Nyea matsò sederti kòkò fe dōmee, adado; wo tametowo fe alo b⁵fēa de mane adado de to kòkò gāa de dzi. 23 Israel fe d^{to} kòkò dzi madoe dō, adze alo, atse ku, eye wòazu sederti nyuia de, eye xevi f^{omevi} vovovowo katā ano ete, efe alowo fe vòvòli te woano. 24 Eye gbemetiwo katā adze sii be, nye Yehowa ye bòbò ati /kòkò la de anyi, eye mekò ati tehee la de dzi; nyee na ati mumu la ku, eye ati kuku la dze, nye Yehowa ye fo nu, eye mewòe hā.

Ameslame aku le eya guto fe nuv⁵ ta.

18. Eye Yehowa fe gbe va nam bena: 2 Nukaṅuti miele lo sia dom le Israel-nyigba dzi bena: „Fofowo dū weintsetse hōhlōe, eye adu nyò viwo? 3 Afeto Yehowa be: Metā dokuinye fe agbe: Ne miagado lo sia le Israel fi! 4 Kpò dā, luòowo katā, tonye wonye, fofò kple vi fe luò sīaa, tonye wonye; luò, si wò nuv⁵ la, eyae aku. 5 Ne amea de nye amē dzodzòe, eye wòwò nu dzodzòe kple nusi le etefe, 6 meḍua nu le towo dzi o, eye mefòa mo te de Israel fe afe la fe legbawo ṅu o, megblēa kò dō na ehavi sr⁵ o, eye metena de nyònu ṅuti le efe dzinukpòyi o, 7 mebaa ame o, megbughòa awòbanu, si wòxò de efe fe nu la nana, eye meḍua sesènu o, enaa efe abolo dōwuitowo, eye wòtaa avò na amesiwo tsi fefle, 8 meḍia kasa le agbanadodo me o, eye mexòa deme o, edea efe asi dā tsonu gbeḅlè wòwò me,

eye wòtsoa afia na ame kple ehavi de etefe, 9 ezona de nye dōdowo nu, eye wòlèa nye sewo me de asi hewòa nutefe la, eya nye ame dzodzòe, ano agbe kokoko, Afeto Yehowaye gblōe. 10 Eye ne edzi vi sēṅuta, si kòa vu dī, amesi wòa nusiawo dometòa de, 11 evò wònye fofoa mewòa nusiawo dometòa deke o hafi; eyama dua nu le towo dzi, eye wòḅlèa kò dō na ehavi sr⁵, 12 esēa ṅuta le ame dahewo kple hiātowo ṅu, edea sesènu, eye megbughòa awòbanu nana o, efòa mo te de legbawo ṅu, eye wòwòa ṅunyònu, 13 edia kasa le agbanadodo me, eye wòxòa deme la, de wòano agbea? Manò agbe o, ke boṅ esi wòwòa ṅunyònu siawo katā ṅuti la, eyata aku, eye efe vu ava edzi. 14 Eye ne edzi vi, eye wòkpò nuv⁵, siwo katā fofoa wòna, ke ev⁵, eye mewòa emawo tōgbe o: 15 Meḍua nu le towo dzi o, mefòa kò te de Israel fe afe la fe legbawo ṅu o, eye megblēa kò dō na ehavi sr⁵ o, 16 mesēa ṅuta le amea deke ṅu o, mexòa awòbanu o, eye meḍua sesènu o, enaa efe abolo dōwuitowo, eye wòtaa avò na amesiwo tsi fefle, 17 edea efe asi dā tso nu gbeḅlè wòwò me, meḍia kasa o, eye mexòa deme o, ewòa nye sewo dzi, eye wòzòna de nye dōdowo nu la, eya maku le fofoa fe vodadawo ta o, ke boṅ ano agbe. 18 Ke esi fofoa sēa ṅuta le ame ṅu, exòa sesènu le novia si, eye wòwòa nu manyomanyo le wo deviwo dome la, eyata aku le efe vodadawo ta. 19 Miawo miele gbeḅlòm be: Nukaṅuti fofò fe vodada manò via dzi dō o hā? Ne via wò nu dzodzòe kple nusi le etefe, eye wòlèa nye dōdowo katā me de asi hewòa wo dzi la, ano agbe. 20 Amesì wò nuv⁵ la, eyae aku; fofò fe vodada manò k^{via} dzi o, eye vi fe vodada manò fofò dzi o; ame dzodzòe fe dzodzòenyenyenya ava eya ṅuto dzi, eye ame vòdī fe nu vòdī wòwò ava eya ṅuto dzi.

Mawu kpaa ṅudzedze le vòwòla le dzimetotrò ṅuti.

21 Ne ame vòdī trò tso efe nuv⁵, siwo katā wòwòna la me, eye wòlè nye dōdowo katā me de asi he-

a 12, 18.

b Yes. 11, 1; 53, 2.

d 20, 40.

e Dan. 4, 8; Mat. 13, 32.

f 21, 31.

g Yer. 31, 29.

h Mo. II, 20, 5.

i Mo. III, 18, 19, 20.

k Mo. IV, 26, 11.

l Ps. 15, 3.

m Mo. V, 24, 10 v. 13.

o Mo. II, 22, 24.

wɔa nu dzɔdzɔe kple nusi le etefe la, anɔ agbe, maku o. 22 ^aWomagaɔo nu efe dzi, siwo katã wɔda la o, ke boɔ anɔ agbe le efe nu dzɔdzɔe, siwo wɔwɔna la ta. 23 Afeto Yehowa be: De ame vɔɔɔi fe ku ɔvivia nunyea? negbe ne etɔ tso efe mowo dzi, be wɔano agbe la koe! 24 Eye ne ame dzɔdzɔe de asi le efe dzɔdzɔenyenye nu hewɔa nu gbeɔblẽ, eye wɔwɔa nunyɔnu, siwo katã ame vɔɔɔi wɔna la, de wɔano agbea? Womagaɔo nu nu dzɔdzɔe, siwo katã wɔwɔ la o, le efe go, si wɔdze, kple efe nuvɔ, siwo wɔwɔ la ta; woawo ta wɔaku do. 25 Ke miele gbɔgbɔm be: „Afeto la fe nuwɔna mele etefe o.” Israel fe afe, misee: Nye nuwɔnae mele etefe oa? De menye miawo boɔ fe nuwɔnae mele etefe oa? 26 Ne ame dzɔdzɔe de asi le efe dzɔdzɔenyenye nu, eye wɔwɔa nu gbeɔblẽ la, aku de esia ta; efe nu gbeɔblẽ, si wɔwɔna la tae wɔaku do. 27 Eye ne ame vɔɔɔi de asi le efe nu vɔɔɔi, si wɔwɔ nu hewɔa nu dzɔdzɔe kple nusi le etefe la, axɔ efe luɔ de agbe. 28 Eye ne edze sii, eye wɔde asi le efe dzi, siwo katã wɔda nu la, anɔ agbe, maku o. 29 Israel fe afe la le gbɔgbɔm be: „Afeto la fe nuwɔna mele etefe o.” Israel fe afe, nye nuwɔnae mele etefe oa? De menye miawo boɔ fe nuwɔnae mele etefe oa? 30 Eyata ale Afeto Yehowa gbɔ esi: Israel fe afe, madrɔ vɔnu mia dome amesiame de efe zɔzome nu. 31 Mide asi le miase dzidawo katã nu, mide asi le wo nu, ne vodadawo maganye mɔ na mi o! 31 Mide miase dzi, siwo katã mieda de nunye la da, eye miwo ɔdzi yeye kple gbɔgbɔ yeye na mia dokui. Israel fe afe, nukantɔ miabe, yewoaku? 32 Afeto Yehowa be: Elabena ame fe ku ɔmevivia nunye o. Eyata mitɔ ta me, ne miano agbe!

Konyifahadzidzi le Yuda dziduiawo ɔnti.

19. Ke wò la to konyifaha de Israel fe amegã nu 2 gbɔ bena: Ameka nye dawò? Dzatano wònye tsyɔ akɔ de dzatawo dome, eye wònyi viawo wotsi le

dzataviwo dome. 3 Enyi viawo dometo deka wòtsi, eye wòzu dzatavi; esrɔ nulẽ, eye wòdu amelã. 4 Ke esi dukɔwo se enko la, wodo asɔwe ne heɔee, eye wode ɔtigage hekpɔ yi Egipte-niyigba dzi. 5 Eye esi dada kpɔ be, yelala dzodzro, eye yefe mɔkpɔkpɔ nu tsi la, etsɔ viawo dometo deka heɔ dzatae. 6 Enɔ dzatawo dome, eye wòzu dzatavi; esrɔ nulẽ, eye wòdu amelã. 7 Egbã wofe fiasãwo, edo afedo wofe duwo, eye efe gbedede fe didi na ɔɔɔɔi lé anyigba kple edzinlawo. 8 Tete dukɔwo tso de enu godoo tso anyigbawo dzi, woɔ do na, eye wodee le wofe asɔwe me. 9 Wode ɔtigage, eye wotsɔe de kpã me hekpɔe yi na Babel-fia; wotsɔe de mɔ sesẽ me, ne womagase efe gbe le Israel-towo dzi azo o.

10 Dawò nye weinka wodo de to to abe wò ene, etse fũ, eye wòto angba mlamlamla le tsi geɔ de ta. 11 Efe alo deka lolo hezu dzidula fe fiatikpɔ, eye wòko alo gbɔ alo dodoawo ta. Esi wokpɔ be, akɔ alea, eye wòto geɔ de la, 12 wohoe fu anyi le dzi-ku me, eye yedzefeya no tsi le efe tsetsewo me; wofe efe alo gã la, eye wòfofu woto dzoe. 13 Azo wotsɔe do de gbeɔbe le ku-dinyigba kple anyigba fufu dzi. 14 Eye dzo do tso efe alowo fe zekpẽ me hefiã efe tsetsewo, eye alo gãa deke megale enu ahanye dzidula fe fiatikpɔ o. Konyifaha wònye, eye wòzu konyifaha.

Israel fe tomadomado tsã kple ɔɔ hã.

20. Eye wòwa me le fe adrelia ewolia dzi be, ɔnutsuwo tso Israel ame tsitsiwo dome va gbe bia ge Yehowa se, eye wobɔɔ no nkunye me. 2 Tete Yehowa fe gbe va nam bena: 3 Amevi, fo nu kple Israel ame tsitsiwo nagbɔ na wo bena: Ale Afeto Yehowa gbɔ esi: Nye miava gbe bia geea? Metã dokuinye fe agbe: Ne mana miabia gbem ase akpɔ fi! Afeto Yehowa ye gbɔe. 4 MAdrɔ vɔnu wo oa, amevi, madrɔ vɔnu wo oa? De wo fofowo fe nunyɔnuwo fia wo! 5 Gbɔ na wo bena: Ale Afeto Yehowa gbɔ esi:

^a Yes. 43, 25; 44, 22.

^b Fla. II. 23, 30 v. 34.
^d kp. 32; 33, 11.

^e Fla. II. 24, 5, 9.

^f 3, 20.
^g 33, 17-20.

^h Fla. II. 24, 15.

ⁱ 17, 6.

^k 15, 4.

^l 33, 11; Yes. 55, 7.

^m 14, 1.

ⁿ 26, 26.

^p kp. 23.

^r 14, 9.

Gbesigbe metia Israel, eye ^ameko nye asi dzi na Yakob je afe je fomea, mede dokuinye fia wo le Egipte-nyigba dzi, eye meko nye asi dzi na wo hegblo bena: Nyeeye nye Yehowa, mia Mawu la, 6 gbe-magbe meko nye asi dzi na wo, ne makplo wo tso Egipte-nyigba dzi ayi anyigba, si medi da di na wo la dzi, afisi notsi kple anyitsi bo do; anyigba nyuito wonye le anyigbawo kata dome. 7 ^bMia dome amesiamede nede nunyenu da le nku ta, eye migatsɔ Egipte-legbawo gblẽ ko do na mia dokui o; nye Yehowa ye nyemia Mawu. 8 Ke wosẽ to de nunye, eye wogbe tododom; wo dometsa deke mede nunyenuawo da le nku ta o, eye womede asi le Egipte-legbawo nu o. Tete medo be, matro nye dziku afo de wo dzi, eye nye domedzoe nabi avo de wo nu le Egipte-nyigba dzi. 9 Ke ^cnyemewo o le nye nku ta, ne magado gui le dukɔ, siwo dome wole la nku me o, amesiwo nku me mede dokuinye fia wo le, ne makplo wo tso Egipte-nyigba dzi. 10 Ale mekpo wo tso Egipte-nyigba dzi heva gbe dzi. 11 Mena nye dodowo wo, eye mede nye se, siwo; neamewo wozila, ^dwoana woano agbe la, fia wo. 12 Eye metsɔ nye dzudzɔgbewo ha na wo, ne woanye dzesi ano mia kple wo dome, eye woadze sii be, nye Yehowa ye ko wo nu. 13 Ke Israel je afe la se to de nunye le gbea dzi; womezo de nye dodowo nu o, wodo vlo nye se, siwo, ne ame wo wo dzi la, woana woano agbe la, eye wogblẽ ko do na nye dzudzɔgbewo vevie nuto. Tete medo be, matro nye dziku afo de wo dzi le gbea dzi, eye matsrɔ wo. 14 Ke nyemewo o le nye nku ta, ne magado gui le dukowo nku me, amesiwo nku me mekpo wo dzoe le la o. ^e15 Gake ha ^fmeko nye asi dzi de wo nu le gbea dzi, be nyemakplo wo ayi anyigba, si metsɔ na wo, afisi notsi kple anyitsi bo do, eye wonye anyigba nyuito le anyigbawo kata dome la dzi o; 16 le esi wodo vlo nye seawo, womezo de nye dodowo nu o, eye wogblẽ ko do na nye dzudzɔgbewo ta; elabena wofe

^a Mo. II. 6, 7, 8.

^b Yos. 24, 14, 23.

^d kp. 12.

^c 26, 21, 22; Mo. II. 32, 12.

^f kp. 9.

^d Mo. III. 18, 5.

^a Mo. II. 31, 13, 17.

^f kp. 31; Kron. II. 33, 6.

^k kp. 9.
ⁱ Mo. IV. 14, 12.

dzi de wofe legbawo yome. 17 Ke nye nku kpo nublanu na wo, be nyemagblẽ wo o, eye nyemetsrɔ wo le gbea dzi o.

18 Eye megblo na wo viwo le gbea dzi bena: Migazo de mia fofowo je dodowo nu o, migalẽ wofe sewo me de asi o, eye migatsɔ wofe legbawo gblẽ ko do na mia dokui o! 19 Nye Yehowa, ye nye mia Mawu, mizo de nye dodowo nu, eye milẽ nye sewo me de asi, ne miawo wo dzi; 20 miko nye dzudzɔgbewo nu, ne woanye dzesi ano mia kpli mi dome, eye woadze sii be, nye Yehowa yenye mia Mawu. ^d 21 Ke wo viwo se to de nunye, womezo de nye dodowo nu o, womelẽ nye sewo me de asi, ne woawo wo dzi o, evɔ wonye ne ame wo wo dzi la, woana woano agbe hafi, eye wogblẽ ko do na nye dzudzɔgbewo. Tete medo be, matro nye dziku afo de wo dzi, eye nye domedzoe nabi avo de wo nu le gbea dzi. 22 Ke megagbugbo nye asi de megbe, eye nyemewo o le nye nku ta, ne magado gui le dukowo nku me, amesiwo nku me mekpo wo dzoe le la o. ^f 23 Gake ha meko nye asi dzi de wo nu le gbea dzi, ne makala wo de dukowo dome, eye mahlẽ wo de anyigbawo dzi; 24 le esi womewo nye sewo dzi o, eye wodo vlo nye dodowo, wogblẽ ko do na nye dzudzɔgbewo, eye wofe nkuwo le wo fofowo je legbawo yome ta. 25 Eyata metsɔ dodo gbe-gblẽwo kple se, siwo mana woano agbe o la, na wo. 26 Eye mena wotsɔ wofe vɔsanuwo gblẽ ko do na wo dokui, esime wotsɔ wofe vi ngogbeawo kata to dzo mee, ne magblẽ wo, eye ne woadze sii be, nyeeye nye Yehowa.

27 Eyata, amevi, fo nu kple Israel je afe la, eye nagblo na wo bena: Ale Afeto Yehowa gblẽ esi: Mia fofowo gado dɔnu nam, esime wotro vu le yonyeme. 28 Esi mekpo wo va anyigba, si nu meka atam do be, matsɔ na wo la dzi, eye wokpo togbe koko sia togbe koko kple ati dodo sia ati dodo la, wosa wofe akpedavowo le afima, eye wohe wofe vɔsanu kudzinawo va afima, wodo

dzudzɔ vɛvɛe le afima, eye wofɔ tsi de anyi de afima. 29 Tete megblo na wo bena: Nuxefe ka nye esi mieva? Eyata woyɔa togbɛ be nuxefe vasede egbe.

Danudadr5 kple gɔgbɛdodo.

30 Eyata gblɔ na Israel fe afe la bena: Ale Afetɔ Yehowa gblɔ esi: Mietsɔ mia fofowo fe zɔzɔme le kɔ gblɛm do na mia dokui, eye miele wofe nɔnɔnɔnuwo yome dzem; 31 Israel fe afe, mietsɔ miafe legbawo katã gblɛ kɔ do na mia dokui, eye mietsɔ miafe vɔsanuwo sa vɛe, esime mietsɔ mia viwo to dzo mee vasede egbe tso, hafi nyea mana miabia gbem ase? Metã dokui nye fe agbe: Nyemana miabia gbem ase akpo o, Afetɔ Yehowa ye gblɛ. 32 Nusi do ta me na mi la, mava me akpo o, esime miele gbɔgbɛlom bena: Mianɔ abe dukɔwo kple anyigbawo fe fɔmawo ene, ne miasubɔ ati kple kpe. 33 Afetɔ Yehowa be: Metã dokui nye fe agbe be: Ne nyematsɔ asi sesɛ kple alo, si le dzi, kpakple dziku, si wotrɔ fo de anyi la, adu fia de mia dzi o fi! 34 Matsɔ asi sesɛ kple alo, si le dzi, kpakple dziku, si wotrɔ fo de anyi la, akplɔ mi tso dukɔwo dome, eye mafo mia nu fu tso anyigba, siwo dzi miekaka do la dzi, 35 eye makplɔ mi ayi dukɔwo fe gbe dzi, eye gama mahe nya kpli mi le ŋku me kple ŋku me. 36 Alesi mehe nya kple mia fofowo le Egipte-nyigba fe gbe dzi la, nenema mahe nya kple miawo hãe, Afetɔ Yehowa ye gblɛ. 37 Mana miato atikplɔ te ayi, eye makplɔ mi ayi nubabla la fe ga mee; 38 eye matia aglã-dzelawo kple amesiwo trɔ nu le yonyeme la, le mia dome; makplɔ wo adzoe tso anyigba, si dzi wonye amedzro le la dzi, ke wmade Israel-nyigba dzi o, eye miadzɛ sii be, nyee nye Yehowa.

39 Israel fe afe, ale Afetɔ Yehowa gblɔ esi: Mía dome amesiame neyi, ne wɔdadasubɔ efe legbawo ko; ke emegbe la miava do tom xoxo, eye miagatsɔ miafe vɔsanuwo kple miafe legbawo agblɛ kɔ do na nye ŋkɔ kɔkɔe la azo o. 40 Ale Afetɔ Yehowa gblɔ esi: Israel fe afe blibo la, ame-

a 17, 28.

b kp. 26; Fia. II, 16, 3; 17, 17.

c 36, 31, 32.

d Hos. 2, 16.

e Mo. IV. 14, 22.

siwo katã le anyigba dzi la, asubɔm le nye to kɔkɔe la, Israel fe to kɔkɔ la dzi; gama maxo wo le atuu, eye madi wofe adzɔwo, wofe vɔsanuwo fe gbãtɔwo kpakple wofe nusiwo katã nu wokɔ la le. 41 Ne mekplɔ mi tso dukɔwo dome la, maxo mi atuu abe dzudzɔ vɛvɛe ene, mafo mia nu fu tso anyigba, siwo dzi miekaka do la dzi, eye makɔ dokui nye ŋu de mia ŋuti le dukɔwo ŋku me. 42 Eye miadzɛ sii be, nyee nye Yehowa, nenyɛ be, mekplɔ mi va Israel-nyigba, anyigba, si ŋu meka atam do be, matsɔ na mia fofowo la dzi. 43 Míado ŋu miafe zɔzɔme kple miafe nuwɔnawo katã, siwo mietsɔ gblɛ kɔ do na mia dokui la, le afima, eye miava ŋu nyo ge na mia dokui le nu vɔdi, siwo katã miwo la ta. 44 Israel fe afe, miadzɛ sii be, nyee nye Yehowa, nenyɛ be, me wo na mi le nye ŋkɔ ta, eye menyɛ de miafe zɔzɔme vɔdiwo kple miafe nuwɔna gbegblɛwo nu o, Afetɔ Yehowa ye gblɛ!

Kalɛatɔwo di yi de Yudaɔwo kple Amonitɔwo ŋuti.

21. Eye Yehowa fe gbe va nam bena: 2 Amevi, trɔ ŋgɔ dze dziehe gome, dudu nya fo de dziehe, eye nagblo nya di de ave, si le gbegbe le dziehe la ŋuti. 3 Eye nagblo na dzieheve la bena: Se Yehowa fe gbe, ale Afetɔ Yehowa gblɔ esi: Mado dzo de mewò, ne wɔafiã ati mumuwo katã kple ati fufuwo katã; womatsi dzo fe adeawo o, eye ŋkuwo katã me ato aka tso dziehe vasede anyiehe; 4 eye ŋutilawo katã adzesii bena, nye Yehowa ye to dzoe; eye tsitsi manɔ enu o. 5 Tete megblo be: Aɔ, Afetɔ Yehowa, wole gbɔgbɛlom le nɔnye be: Eyama lo sɔŋ ko wɔnɔa dodom!

6 Tete Yehowa fe gbe va nam bena: 7 Amevi, trɔ ŋgɔ dze Yerusalem, dudu nya fo de kɔkɔefe la ŋu, eye nagblo nya di de Israel-nyigba ŋu 8 agblo na Israel-nyigba bena: Ale Yehowa gblɔ esi: Kpɔ da, mafo de dziwò, eye madi nye yi le aku me atrɔ ame dzɔdzɔe kple ame vɔdi siaa le dziwò. 9 Esi wɔnye ame dzɔdzɔe kple

ame vōdī siaa mebe, matsrō le dzi-wò la, eyata nye yi ado le aku me de nutilāwo katā ŋu tso dziehe vasede anyiehe. 10 Eye nutilāwo katā adze sii be, nye Yehowa ye di nye yi tso aku me; magatrō agbō o. 11 Ke wò amevi, nò hū dem! Nò hū dem abe amesi ali le dūdum la ene, eye nana hū dem le vevesese heliheli ta le wo ŋku me. 12 Eye ne wova gblō na wò be: Nukata nèle hū dem do hā la, ekema do ŋu na wo bena: Le nya la tae, elabena ele eme va ge, dziwo katā alólo gbanaa, eye asiwo katā ado agblō, dzi ade le amewo katā fo, eye klowo katā alólo azu tsi. Kpō da, egbōna, eye wòle eme va ge, Afetō Yehowa ye gblōe!

13 Tete Yehowa ye gbe va nam bena: 14 Amevi, gblō nya dī bena: Ale Yehowa gblō esi: Gblō be: "Yi, yi! Wonyree, eye wosiae. 15 Wonyree de amewuwu ŋu, eye de wosiae, be wòana dzo dam kaŋkaŋ. De miakpō dzidzoa? Vinye fe amefoti le vlo dom atiwo katā. 16 Etsae na, be woasia, ne woalée kple asi; wonyre yi la, eye wosiae, be woatsō ade asi na amewula. 17 Amevi, do ŷli, eye nafa avi, elabena egbōna de nye dukō dzi, egbōna de Israel fe amegāwo katā dzi; woawo kple nye dukō siaa la, yi tō wonye; eyata fo akli-to! 18 Elabena wodoe kpō, ke ne amefoti la do vlo de? Esia ya mava me o. Afetō Yehowa ye gblōe. 19 Ke wò amevi, gblō nya dī, eye nafa asi kpoloe, elabena yi la adzi de edzi zi eve kple zi etō; amewuyie, amewuyi gā lae ade to de wo. 20 Mena yi le dzo dam le miafe agbowo katā nu, ne dzi nalólo gbanaa, eye ame tsiaawo nasō gbō; de wowoe, be wòada dzo, eye de wonyree de amewuwu ŋu. 21 Dza nu le dusi kple mia me afisiafi, si wò nu trō do! 22 Ekema nye hā majo asi kpoloe, eye nye dziku nu afa, nye Yehowa ye gblōe.

23 Tete Yehowa ye gbe va nam bena: 24 Amevi, aia mō eve na dokuiwò, siwo dzi Babel-fia fe yi ato ava, anyigba deka dzie woa kple eve la woatsō, eye nađo mofianu mō sia mō fe gomedzedze

do ta du sia du me, 25 ne yi nate ŋu ava Amon-wiwo fe Raba kple Yerusalem, si ŋu wodo gli do le Yuda. 26 Elabena Babel-fia ava tō de modzevee nu le mawo kple eve fe godofe, be wòaka afā, adzobo aŋutrōwo, abia gbe aklama kpakpewo ase, eye woade ŋku de lāklā ŋu. 27 Yerusalem fe dzi-dzenu dze dusi me ne, ne woatu gligbānu, woake nu ado ŷli, eye woatsō ayiboopsesie, woatu gligbānu de efe agbowo ŋu, woafu kpō, eye woatu dzolawo fe xō tsralawo. 28 Eye wòle na wo abe de afā međi o ene, elabena etefe didi kwasida gedewo; ke eya ado ŋu wofe vodadawo, ne asi natu wo. 29 Eyata ale Afetō Yehowa gblō esi: Esi miedō ŋu miafe vodadawo, eye miafe tosesēwo dze go, be wokpō miafe nuvōwo le miafe nuwanawo me, esi wodo ŋku mia dzi la, eyata asi atu mi. 30 Wò Israel fe amegā, wò ame vōdī, si wodo gui, wò amesi fe ŋkeke de le vodadawo fe nuwuwu, 31 ale Afetō Yehowa gblō esi: Woade tablanu da, eye woade fiakuku dī. Magano alea o, ke boŋ woado ame iss de dzi, eye woabobo amegā de anyi. 32 Anyiglabo, anyiglagowo fe anyiglabo mawo woe; esia magano anyi o, vasede esime amesi tō wònye la, nava, eye matsōe ne.

33 Amevi, gblō nya dī bena: Ale Afetō Yehowa gblō de Amon-wiwo kple wofe alomededenu nye si: Gblō bena: Yi, wò yi, si wodi de amewuwu ŋu, eye wosia wò nèle dzo dam, ne woatsō awu amee, 34 wò, amesi wokpō awatso-ntega na, eye woka alakpafā na be, wole tso wò ge akpe de ame vōdī, siwo woda nui la fe kowo ŋu, amesiwo fe ŋkeke de le wofe vodadawo fe nuwuwu me. 35 Bgubō yi wò aku me! Tefe, si wowo wò le, anyigba, si dzi nédzo do la, afima madrō vonu wò le. 36 Matrō nye dōmedzoe ako de dziwò, maflo nye dziku fe dzo de ŋuwò, eye matsō wò ade asi na ame nyanyrāwo kple gbegblē fe adanawo. 37 Dzo afiā wò, wò u si le anyigba dzi, eye womagado ŋku dziwò azo o, elabena nye Yehowa ye gblōe!

e 32, 20.

s Mo. II, 28, 4.

d 17, 24; Lu. 18, 14.

e Mo. I, 48, 10.

f Ysa. 1, 8.

g 25, 2-7.

A 4, 1.

Yerusalem je nuwó kple tohebe na.

22. Eye Yehowa fe gbe va nam bena: 2 Amevi, de nebe, yeadró vonu, yeadró vonu "hl5-dodu laa? Ekema de efe nunya-nuwo katá fiae 3 gbló bena: Ale Afeto Yehowa gbló esi: Wò du, si kò ou de edokui me, ne wò yeyií nade, eye nèwò legbawo, ne natsò agblé kò dọ na dọkui-wò. 4 Eda vo to wò ou, si nèkò de anyi la me, eye nètsò wò legba, siwo nèwò la, gblé kò dọ na dọkuiwò, èhe wo nkeke va afegbæ, eye nèdọ wò fewo je nuwuwu; eyata matsò wò awó vlodonu na dukowo kple alome-denu na anyigbawo katá. 5 Ame-siwo le kpuiife kple didife la, adu fewu le ñuwò be, wò ñkò gblé, eye unyavunya bọ de mewò. 6 Kpò dā, Israel fe amegāwo dome to desiadé le adegbe fom de efe alo ñu le mewò, ne woakò vu dī. 7 Wodea vlo fofu kple dada le mewò, wotea amedzro de anyi le mewò, eye wosēa ñuta le tsyḡevi kple ahosi ñu le mewò. 8 Edoa vlo nye kòkòefe la, eye nègblēa kò dọ na nye dzudzogbewo. 9 Ame gomezolawo le mewò, ne woakò vu dī, woḡua nu le towo dzi le mewò, eye wowo ñukpenanu le mewò. 10 Wodea ama fofu le mewò, eye wodea asi nyonu, si kpò dzinu la ñu le mewò. 11 Amesiamē woa ñunyōnu de ehavi sró ñu, amesiamē woa ñukpenanu kple efe ktayōvinyōnu hedoa gu edokui, eye amesiamē dea asi novianyōnu, si nye fofoa fe vinyōnu la ñu. 12 Woxa zānu le mewò, ne woakò vu dī, òdia kasa, eye nèxoa deme, èḡua sesēnu le noviwò si, eye wò ñku dzona le dzinye, Afeto Yehowa ye gblæ. 13 Kpò dā, masi akpe de vide, siwo nèkpò, kple hl5, si wodo le mewò la ñu. 14 Èe dzi anò fowò, eye ñusè anò wò asi ñu le ñkeke, siwo me mawò nu kpil wò? Nye Yehowa ye fo nu, eye mawò hā. 15 Makaka wò de dukowo dome, mahlè wò de anyigbawo dzi, eye mana wò difofu nu natsò le ñuwò, 16 eye àzu busu me le dukowo ñku me, ne nade sii be, nyee nye Yehowa.

a 24, 6. b Yes. 1, 22; Yer. 6, 22.

d Mo. II, 22, 20. 21. e 34, 3. 6; Ps. 14, 4. f Mat. 23, 14. g Zef. 3, 4.

h 44, 23.

i Mo. III, 18, 7. 19.

k Mo. III, 18, 9. 15. 20.

l Mo. II, 22, 24. n 13, 6.

o kp. 7. p 13, 5.

17 Eye Yehowa fe gbe va nam bena: 18 Amevi, Israel fe afe blibo la zu aḡuka nam; akòbli, gayi, gayibò kple tsumi wonye le kpo me, klosaloguka wozu. 19 Eyata ale Afeto Yehowa gbló esi: Esi mi katá miezu aḡuka la, eyata malò mi ako de Yerusalem. 20 Àlesi wolòla klosalo, akòbli, gayibo, tsumi kple gayi kona de kpo me, ne woaflo dzo de egu wòalólo la, nenema malò mi ako dī le nye dōmedzoe kple nye dziku me, eye matsò miade eme miálólo. 21 Mafo mia nu ju, eye maflo nye dōmedzoe fe dzo de mia ñu, ne miálólo le eme. 22 Àlesi wolòloa klosalo le kpo mee la, nenema woalólo mi le emee, eye miadze sii be, nye Yehowa ye trò nye dziku fo de mia dzi.

23 Eye Yehowa fe gbe va nam bena: 24 Amevi, gbló na bena: Wòe nye anyigba, si dzi tsi madza dọ o, eye tsi mafoe le dzikudoḡi o. 25 Èfe nyagblòdilawo dọa gbe dī le eme, wole abe dzata, si le gbe tem hele nu vuvum ene, "woḡua amewo, /wolòla kesinonnuwo kple nu veviwo dzons, eye wonana ahosiwo sǎgbona le eme. 26 Èfe "nunolawo toa vo de nye se la ñu, eye wogblēa kò dọ na nye kòkòefe la; "womedeaa vovo nu kòkòe kple nu makomako dome o, eye womefiaa vovototo, si le nu dzadze kple nu madzamadza dome o, wotsyā nu ñku me de nye dzudzogbewo, eye wogblēa kò dọ nam le wo dome. 27 Èfe amegāwo le abe amegāxi lénuwo ene le eme, ne woakò vu de anyi, woatsrò amewo, eye woakpò vide. 28 Wofe "nyagblòdilawo sia akalo de nu ñu na wo, wokpaa abatso-ñutega, eye wogblaa alakpanya dī na wo bena: „Ale Afeto Yehowa gbló esi;“ evò wònye Yehowa mefo nu o hafi. 29 Dukò hahoo la dua sesēnu, eye wòdaa adzo, esēa ñuta le ame dahewo kple hiātowo ñu, èḡua sesēnu le amedzrowo si hedaa se la dzi. 30 Medi ame le se dome, si ado gli, eye Pwòatsi tre de gbagbāfe le ñkunya me de anyigba la nu, ne magagblēe o, ke nyemekpò deke o. 31 Èyata metro nye dōmedzoe fo de wo

dzi, metsɔ nye dziku fe dzo tsrɔ woe, eye mehe wofe zɔzɔme va wofe ta dzi, Afeto Yehowa ye gblɛ!¹⁴

Israel kple Yuda wowo ahasi kple tsrɔsubolawo.

23. ^bEye Yehowa fe gbe va nam be: 2 Amevi, nyɔnu eve nɔ anyi, wonye dada deka viwo. 3 Wowo gbolo le Egipte, wofe detugbimee wowo gbolo le; afima wolɛ no na wo le, eye afima wofanya akɔnu na wo le. 4 Wofe ŋkɔwo nye: xoxoɛto nye Ohola, eye nɔvianyɔnu nye Oholiba; wozu tɔnye, eye wodzi nɔtsuviwo kple nyɔnuviwo. Woyɔ Ohola be Samaria, eye Oholiba be Yerusalem. 5 Ohola wa ahasi le megbenye, eye wɛle kukum de efe ahiaviwo dzi, woawo nye Asurto, siwo fe ŋkɔ nyɔ; 6 anyigbanunɔlawo kple amegawo, siwo le adabɛ blɔto me, dekapuivi dzedekɛwo sɔŋ wonye, eye wole sɔ dzi. 7 Ewo gbolo kple Asur-viwo fe ame tiatiawo katã, eye wɔtsɔ woa kple amesiwo wa ahasi la fe legbawo katã gblɛ kɔ do na edokui. 8 Ke mede asi le efe gbolowɔwo tso Egipte nu o, elabena woawoe de asi enu le efe detugbime, wofanya efe akɔnu, eye wole wofe amatrewɔwɔwo trɔ de edzi. 9 Eyata metsɛ de asi na efe ahiavi, siwo nye Asur-viwo, amesiwo dzi wɛle kukum do. 10 Wode amae, wokple viɔnutsuwo kple viɔnyunuwo dzoe, eye wowu eya nɔto kple yi, ale be wɔzu kpɔdzidze na nyɔnuwo, eye wohe to nɛ.^c

11 Nɔvianyɔnu Oholiba kpɛ, ke, fewo gbolo wɔvloe wui, eye wɔwɔ ahasi wu nɔvianyɔnu. 12 Eku de Asur-viwo dzi, anyigbanunɔlawo kple amegawo, amesiwo ŋkɔ nyɔ, eye wodo atsyɔ, wole sɔ dzi, eye wonye dekapuivi dzedekɛwo sɔŋ. 13 Tete mekpɔ be, egblɛ kɔ do na edokui, mɔ deka dzi woa kple eve la woto. 14 Ke egawo gbolo de edzi, ekpɔ nɔtsu, siwo wota de gli nu, Kaldeatowo fe nɔnɔme, si wotsɔ de tae, 15 ali-dziblano le ali na wo, eye tablanu le ta na wo hedzo de anyi, wo katã fe nɔnɔme le abe avafiawo ene, eye wodɔ Babel-viwo, amesiwo de nye Kaldea. 16 Eye esi

a 21, 36.

b kpo 16.

d Lu. 19, 42.

e kp. 29.

f 16, 51.

wɔkpɔ wofe ŋku me la, wo nu lɛ dzi nɛ, eye wɔdɔ ame do de wo le Kaldea. 17 Tete Babel-viwo va egbo le edɔfe, eye wotsɔ wofe amatrewɔwɔwo gblɛ kɔ do nɛ, eye wɔtsɔ wo do gu edokui; einegbe la wofe nu gblɛ le efe ŋku me. 18 Eye esi efe gbolowɔwo dze go, eye efe ama dze la, efe nu ti kɔ nam, abe alesi nɔvianyɔnu fe nu ti kɔ nam ene. 19 Egawo gbolo de edzi, eye wɔdo nu efe detugbimenɔyi, esime wɔwɔ gbolo le Egipte-nyigba dzi. 20 Eye wɛle kukum de efe ahiaviwo dzi, amesiwo fe nɔtsu le abe tedzi to ene, eye wofe tsi le abe sɔtsu to ene. 21 Edo ŋku wɔ nɔkpenanuwo wɔ le wɔ detugbime dzi, esime Egiptetowo fanya wɔ akɔnu, eye wolɛ wɔ detugbimeno.

Tohehe le anukware maɖimadi nuti.

22 Eyata Oholiba, ale Afeto Yehowa gblɛ esi: Kpɔ da, made adã ta me na wɔ ahiaviwo, amesiwo fe nu gblɛ le ŋkuwɔ me la, de nuwɔ, eye mana woatso goawo katã me ava fo de dziwɔ. 23 Babel-viwo, Kaldeatowo katã. Pekod, Soa kple Koa kpɔkple Asur-viwo katã kple de wo nu, dekapuivi dzedekɛwo, anyigbanunɔlawo kple amegawo sɔŋ kple avafiawo wonye, wofe ŋkɔ nyɔ, eye wo katã wole sɔ dzi. 24 Woatso tasiadam kple tasiadamfo gedewo ava fo de dziwɔ; woatso akpoxɔnu gã kple via kpakple gakuku adze ava de nuwɔ godoo, eye matsɔ vɔnudɔdrɔ ade asi na wo, ne woadrɔ vɔnu wɔ de wofe se nu. 25 Mahie nye nuavã ava dziwɔ, eye woawo nu kpli wɔ le dziku me: Woakpa nɔti kple to na wɔ, eye viwɔwo atsi yi nu; woakplɔ wɔ nɔtsuviwo kple wɔ nyɔnuviwo adzoe, eye dzo affã wɔ nu susɛawo. 26 Woade avɔ le nuwɔ, eye woalɔ wɔ atsyɔnuwo adzoe. 27 Matsi wɔ nɔkpenanuwo kple wɔ gbolowɔwo tso Egipte-nyigba dzi nu, magafɔ mo te de wo nu azo o, eye wɔ ŋku magadze Egipte dzi azo o. 28 Elabena ale Afeto Yehowa gblɛ esi: Kpɔ da, matsɔ wɔ ade asi na amesiwo nelɛ fui, eye matsɔ wɔ ade asi na amesiwo fe nu gblɛ le ŋkuwɔ me. 29 Woawo nu kplɔ

wò abe ketò ene, eye woalò wò nuwo katà adzoe ahagblè wò dī natsi ama kple fefle, ale be wò ahasiwòwò fe ama, wò nukpenanuwòwò kple wò gbolowòwò natsi go. 30 Nusiawo ava dziwò, le esi nèwò gbolo kple dukowo, eye nètsò wofe legbawo gblè kò dò na dokuiwò ta. 31 Nòviwònyonu fe afò nètsò, eyata matsò efe kplu ade asi na wò. 32 Ale Afetò Yehowa gblò esi: Àno nòviwònyonu fe kplu, si kò helolo, eye wòdī nu, ne nazu nu dīkokoea kple almedenu; 33 ahamuame kple nuxaxa 'ayo mewò fū, elabena nòviwònyonu Samaria fe kplu enye òdži kple mo yaa wòwò fe kplu! 34 Ànoe fīafīafia ahađudò efe gbāgbāwò bidabida, eye àde abi wò no ñu; Afetò Yehowa be: Nyee gblòe! 35 Eyata ale Afetò Yehowa gblò esi: Esi nēñlòm be, eye nètsòm fu gbe de megbewò la, eyata wò nukpenanuwòwò kple wò gbolowòwò anò dziwò.

36 Eye Yehowa gblò nam bena: Amevi, de nèbe, yeadrò ɔnu Ohola kple Oholiba? Ekema de wofe ñunyòwu fia wo. 37 Elabena wòwò ahasi, eye ɔu le asi ñu na wo, wotsò wofe legbawo wò ahasi, eye wotsò wo /vi, siwo wodzi nam la, to dzome, ne woanye nududu na wo. 38 Nusi wogawo de ñunye la, enye si: Wodogu nye kòkòefe la gbemagbe, eye wogblè kò dò na nye dzudzogbewo. 39 Ne wowu wo viwo na legbawo la, wovaa nye kòkòefe la gbemagbe ke, ne woagblè kò dò ne; alea wòwò le nye xò me. 40 Wodò ame de ñutsuwo le didife, be woava, eye esi wodò ame de wo wova la, èle tsi, èdò tù de ñku, eye nèwò leke, 41 èbòbò no ada nyuia de dzi, si ngò wodò kplò dò, eye nètsò nye dzudzodonu kple nye ami da de edzi. 42 Wole xli dom hoo le afima, eye woyò Salbatòwò tso gbe dzi kpe de ame gbogboawo ñu, amesiwo tso alonuga de alonu na wo, eye wodò fiakuku nyui de ta na wo. 43 Eye megblo be: De nyonu léayi agano gbolo woma? De woagano ahasi wom kplia? 44 Wova egbo, abe alesi wovaa gbolo gbœ ene; alea wova Ohola kple Oho-

liba, siwo nye nyonu wò nukpenanuwo la gbœ. 45 Dutsu dzodzowewo 'adrò ɔnu wo de gbolowo kple nyonu dohlòwo fe se nu; elabena gbolowo wonye, eye ɔu le asi ñu na wo. 46 Elabena ale Afetò Yehowa gblò esi: Woakplò amehawo ava fu wo, eye woatsò wo ade asi na ñutasesè kple nuhaha. 47 Amehawo nexlā kpe de wo, eye woadza wo kple wofe yiwo, woawu wofe ñutsuviwo kple nyonuviwo, eye woato dzo wofe xòwo. 48 Matsi nukpenanuwòwò nu le anyigba dzi, eye anye nuwlòm na nyonuwo katà, ne womagawò nukpenanuwo abe woawo ene o. 49 Woahè miafe nukpenanuwòwò ava mia dzi, eye nuvò, siwo miawo to miafe legbawo dzi la, anò mia dzi, ne miadze sii be, nyee nye Afetò Yehowa.

Yerusalem fe gbegbie.

24. Eye Yehowa fe gbe va nam le 'fe asiekelia me, le dzinu ewolia fe ñkeke ewolia dzi bena: 2 Amevi, ñlò ñkeke sia tututu fe ñkò dī; elabena ñkeke sia dzi Babel-fia de to de Yerusalem. 3 Do lo na fome sèto la, eye nagblò na wo bena: Ale Afetò Yehowa gblò esi: Tso gaze dò dzoe, tsoe dò dzoe, eye naku tsi de eme! 4 Fò lākòwo de eme, lākò nyuiwo katà, alime kple abogba; tso fu nyuitowo de eme fū. 5 Tso alē nyuitowo, eye nade nake ete! Na lākòwo nafte, eye juawo hā nabi de wo me. 6 Eyata ale Afetò Yehowa gblò esi: 'Baba na hlòdodu la, gaze, si lé yebia, eye efe yebia mede le enu o! De lāwo le eme kokoko, eye megadzidze nu de edzi hafi o. 7 Elabena efe ɔu le eme, agakpe fefle dzi wòkòe dò, menye anyigba dzi wòwòe dò, ne ke natsyò edzi o. 8 Meka efe ɔu dze agakpe fefle dzi, be nu magatsyò dee o, ne mahe dziku ava edzi, eye mabia hlò. 9 Eyata ale Afetò Yehowa gblò esi: 'Baba na hlòdodu la! Nye hā matu nake dò gleglegle. 10 De nake gedè vè, eye nado dzoa, na lāwo nabi, detsia neto, eye juawo nalé ze. 11 Na zea natsi dzoa dzi, ne wòaxò dzo, eye efe akòbli nabiā hē, nu ma-

a Mo. III, 20, 10.

b kp. 33.

d Yes. 51, 17; Ver. 26, 15, 18.

e Fia. II, 25, 1; Ver. 52, 4.

f Ver. 7, 31.

g kp. 9.

h Naz. 3, 1.

kamako, si le eme, nalólo, eye efe yebia nafiá. 12 Woku kutri, ke efe yebia gbogboawo gbe dodo le enu. 13 Esi meklo ruwò, kè wò nu makamakawo gbe didi le ruwò le wò nukpenanuwowo makamakawo ta la, eyata ruwò ma-di akpo o, vasede esime nye ^adzi-ku nu nafa de ruwò. 14 Nye Yehowa ye fo nu, egbona, eye mawo edzi, nyemadzudo o, nyemakpo ame ta o, eye nyemakpo nublanui o, ke boṅ woadrò onu wò de wò zozome kple wò nuwonawo nu, Afeto Yehowa ye gbloe.

15 Eye Yehowa fe gbe va nam bena: 16 Amevi, mele ku kpata-kpata tso ge ade nusi ^evivia wo ŋku nu la da; megaxa nu o, megafa avi o, eye wò adatsi megado o. 17 De hù le adza me, eye megawo kunu o; bla ta, eye nado atokota de afo, megabla nu de wò ge o, eye megadu konyifabolo o. 18 Eye esi mefo nu kple dukoa le ŋdi la, srõnye ku le fiẽ, eye mewo le ŋdi, abe alesi wode se nam ene. 19 Tete dukò la gblo nam bena: Magblo nusi wòm nèle la gòme na mi oa? 20 Eye meḍo ru na wo bena: Yehowa fe gbe va nam be: 21 Gblo na Israel fe afe la bena: Ale Afeto Yehowa gblo esi: Kpo da, magblè kò dò na nye kòkòefe la, miafe sitsofe, si nye miafe adegbefonu, nusi vivia miafe ŋkuwo nu kple nusi nye miafe luowo fe didi; miafe ŋutsuviwo kple miafe nyõnuviwo, siwo miegbli de megbe la, atsi yi nu. 22 Eye miawo pɛpɛpɛ abe nye ene: miabla nu de ge o, eye miadu konyifabolo o, 23 miafe tablanu anò ta na mi, eye miafe atokotawo atsi afo na mi, miaxa nu o, eye miafa avi o, miatsrò de miafe vodadawo me, eye miade hù le mia nɛwo dome. 24 Xezekiel anye ^gkpodzidze na mi, eye ne eva me la, miawo pɛpɛpɛ, abe alesi wòwo ene, eye miadze sii be, nyee nye Afeto Yehowa. 25 Wò amevi, gbesigbe made wofe sitsofe, wofe dzidzo vevi, nusi vivia wofe ŋkuwo nu, kple wofe luowo fe didi, wofe ŋutsuviwo kple wofe nyõnuviwo da la, 26 gbmagbe ame asi ava gbawò, be yeava to nya na wò. 27 Gbema-

gbe woawu nu na mia kple ame sisi la siaa, afo nu, eye mazi kpi o. Ale nanye kpodzidze na wo, ne woadze sii be, nyee nye Yehowa.

Nyagblodi le Amon-viwo nuti.

25. Eye Yehowa fe gbe va nam bena: 2 Amevi, trò me de ^bAmon-viwo ru, eye nagblo nya di de wo ru. 3 Gblo na Amon-viwo bena: Mise Afeto Yehowa fe nya! Ale Afeto Yehowa gblo esi: ^aEsi miele ehẽ dom de nye kòkòefe la ru be, wodo gui, de Israel-nyigba ru be, ezu gbege, eye de Yuda fe afe la ru be, eyi aboyo me nuti la, 4 eyata kpo da, matsò wò ana yedzefewiwo nanye wo to, ne woatu wofe agbadò de gbawò, eye woadze afe de gbawò, woadu wò kutsetsewo, eye woano wò notsi. 5 Mana Raba nazu kposowo fe gbedufe, eye Amon-viwo fe anyigba nazu akotsyofe na alẽwo; eye miadze sii be, nyee nye Yehowa. 6 Elabena ale Afeto Yehowa gblo esi: Esi nẽfu akpe, eye nẽtu afo anyi hekpò dzidzo tso wò dzi blibo me de Israel-nyigba ru de fewududu me la, 7 eyata kpo da, mado nye asi da de mia ru, eye matsò mi awò nuhaha na dukowo, matsrò mi da le dukowo dome, miabu le anyigbawo dzi gbidi, eye magblè mi, ne miadze sii be, nyee nye Yehowa.

Nyagblodi le Moabitowo nuti.

8 Ale Afeto Yehowa gblo esi: Esi /Moab kple Seir wole gbogblom be, Yuda fe afe la to abe dukò bubuwo katã ene la, 9 eyata kpo da, maṅu Moab fe abota, si nye efe duwo, efe duwo le goawo katã me, Bet-Yesimot-nyigba fe nu vevi, Baal-Meon kple Kiryatayim, 10 eye matsò ana yedzefewiwo akpe de Amon-viwo fe anyigba ru, ne wòanye wo to, eye ŋku magadze Amon-viwo dzi le dukowo dome azò o. 11 Mahe to na Moab, ne woadze sii be, nyee nye Yehowa.

Nyagblodi le Edomtowo nuti.

12 Ale Afeto Yehowa gblo esi: Esi Edom bia hlõ Yuda fe afe la, eye wòdi fò vevie, le esi wòbia hlõ wo nuti la, ^b13 eyata ale Afeto Yehowa gblo esi: Mado nye asi da de Edom ru, eye matsrò ame-

^a 5, 13.

^b 21, 23-27; Yer. 49, 1-6.

^c 26, 2; Kony. 2, 16.

^d kp. 18.

^e Yea. 16; Yer. 48.

^f kp. 27; 12, 11.

^g Yer. 49, 7-22; Ob.; Pa. 137, 7; 23, 21.

gbetowo kple lāwo siaa da leedzi, mana wòazu gbege, eye woatsi yi nu, tso Teman vasede Dedan. 14 Matsɔ nye hl̩biabia Edom ade asi na nye duko Israel, eye woawo Edom de nye domedzoe kple nye dziku nu, eye woadze si nye hl̩biabia, Afetɔ Yehowa ye gbl̩e.

Nyagbl̩di le Filistitowo outi.

15 Ale Afetɔ Yehowa gbl̩ esi: Esi 'Filistitowo wò nu de hl̩biabia me, eye wotsɔ ful̩le makumaku de dzi me bia hl̩e le fewudu du me, be woatsr̩ ame la, 16 eyata ale Afetɔ Yehowa gbl̩ esi: Kpɔ da, mado nye asi da de Filistitowo nu, matsr̩ 'Kretatowo, eye mana amesiwo kpɔ de atsiafu nu la, nabu gbidii. 17 Mabilia hl̩ gā wo, eye mahe to na wo le dziku me, ne woadze sii be, nyee nye Yehowa, nenyee be, mebia hl̩ wo.

Nyagbl̩di le Tiro-du fe gbegebl̩ outi.

26. Eye Yehowa fe gbe va nam le fe wuid̩k̩lia me le dzi nu gb̩tɔ fe n̩eke gb̩tɔ dzi bena: 2 Amevi, esi Tiro le 'eh̩ dom de Yerusalem nu be: Dukowo fe agbo gb̩, eyi de dzinye, eye nu abo de asinye, le esi wòzu gbege outi la, 3 eyata ale Afetɔ Yehowa gbl̩ esi: Tiro, mafo de dzi wò, eye mana duko gedewo naho de nuwò, abe alesì atsiafu nana efe tsotsoewo honae ene. 4 Magbl̩ Tiro fe gliwo, eye mamū efe xɔ tsralawo afu anyi, makpl̩ efe anyigl̩agowo da, eye mawo wòazu agakpe fefle. 5 Azu d̩siafe le atsiafu titina, Afetɔ Yehowa be, nyee gbl̩e, eye azu nuhana na dukowo; 6 eye woatsɔ yi awu efe du, siwo le anyigba dzi la me t̩wo, ne woadze sii be, nyee nye Yehowa.

7 Elabena ale Afetɔ Yehowa gbl̩ esi: Kpɔ da, makpl̩ Babelia Nebukadnezar, amesi nye fia-wo dzi fia, atso anyiehe akpe de sowo, tasiadamwo kple sɔdolawo, amehawo kple duko gede nu ava fo de Tiro dzi. 8 Atsɔ yi awu wò du, 'siwo le anyigba dzi la me t̩wo, eye wòatu dzolawo fe xɔ tsralawo de nuwò, afu kpo de nuwò, eye wòako akpoxonu dzi de nuwò. 9 Atsɔ efe gligb̩anuwo

atu wò gli, eye wòatsɔ efe fia-wo agb̩ wò xɔ tsralawo afu anyi. 10 Efe sɔ gbogboawo fe wuu-dedi abla wò k̩t̩w, eye sɔdolawo, tasiadamwo kple tasiadamwo fe hoowowo ana be, wò gliwo nadzo kpekpekepe, ne ege de wò agbowo me, abe alesì wogena de du gbagb̩ me ene. 11 Efe sowo fe afu anyi avuzi le wò kpodomee-wo kat̩, awu wò duko kple yi, eye wò nus̩ fe sotiawo amū adze anyi. 12 Woaha wò kesinonuwo, eye woada adzo wò adzonuwo, woamū wò gliwo, woagb̩ wò dzi-dzokp̩x̩owo, eye woal̩ wò kpe-wo, atiwo kple anyigl̩agowo afu gbe de atsiafu me. 13 Matsi wò hadzidziwo fe didi nu, eye womagase wò kasan̩kuwo fe 'didi azo o. 14 Mawo wò nazu agakpe fefle, d̩siafe nazu, eye womagatso wò akp̩ o; Afetɔ Yehowa be, nye Yehowa ye gbl̩e.

15 Ale Afetɔ Yehowa gbl̩ de Tiro nu enye si: Ne amesiwo woda nui, le n̩gem, eye wowu amewo le mewò la, wò anyidzedze fe didi ana fukpowo nadzo kpekpekepe. 16 Futa amegāwo kat̩ adile wofe fiazikpuiwo dzi de anyi, woadze wofe awu wlayawo di, eyewoadze wofe avo n̩pewo di; n̩dzi anyē atsyɔ wo, woabobo n̩ anyigba, woano dzodzom nyanyanya daa, eye wofe nu aku de nuwò. 17 Eye woato konyifaha de nuwò agbl̩ de nuwò bena: Aleke du, si n̩ko n̩yo la, tsr̩ hebu le atsiafu nu, wò, si mia kple mewò n̩lawo miekp̩ nus̩ le atsiafu dzi, eye wò n̩dzi kaka de nuwò n̩lawo kat̩ dome la! 18 Azu fukpowo le dzodzom kpekpekepe le wò anyidzegbe, eye dzidzi fo fukpowo le atsiafu me le wò nuwuwu ta. 19 Elabena ale Afetɔ Yehowa gbl̩ esi: Ne mena n̩zu afedo abe du, si me amea deke mele o ene, ne mehe t̩d̩d̩o va dziwò, eye tsi gāwo nyē tsyɔ wò la, 20 mana nayi awimeto, siwo nye blematowo gb̩; mana nana tsiefle le blemafedo me akpe de amesiwo le awli me la nu, ale be womagatso afe de mewò o, eye m̩gadzle le agbagbeawo fe anyigba dzi akp̩ o. 21 Matsɔ wò awo n̩dzinui, eye nuwò ayi, woadi wò,

a Yes. 14, 29; Yer. 47; Zef. 2, 5.

b Sam. I. 30, 14.

d Yes. 14, 11.

e 26, 3.

f Yes. 23.

g Dan. 2, 37.

h kp. 6.

ke womagakpɔ wò gbédégbédé akpɔ o, Afetɔ Yehowa ye gblɔe!

Konyifaha dzidzi le Tiro ɔuti.

27 Eye Yehowa fe gbe va nam • bena: 2 Amevi, ^ato konyifaha de Tiro ɔu, 3 eye nagblɔ na Tiro bena: Wò, si le atsiafu to, eye nèle asi tsam kple dukɔwo yi fukpo gedewo dzi, ale Afetɔ Yehowa gblɔ esi: Tiro, èle gbɔgbɔm be: „Menyo betefe mekɔ o.“ 4 Wò anyigba le atsiafu titina; tsowòlawa na nènyo etefe mekɔ o. 5 ^dSenirtɔwo fe sesewu wotsɔ kpa wò, eye Libanon fe sederti wotsɔ wò abalati de mewò. 6 Wotsɔ Basantɔwo fe fɔfoli kpa wò akɔfawoe, eye wofa nyidu de mewò hetsakae kple kpomi, si tso Kittitɔwo fe fukpowo dzi. 7 Egiptetɔwo fe aklala, si wolɔ ɔɔɔ la, nye wò abala, ne wòanye aflaga na wò; adabe blɔto kple dzito /Elisa-fukpowo dzi nye wò agbadɔ. 8 Zidonitɔwo kple Arwadɔwo nye wo oukulawo; Tiro, wò ame nyanu, siwo nɔ mewò la, nye wò kudɔɔlawa. 9 ^fGebal-ame tsitsiwo kple wo fe adanɔwawo nɔ mewò, ne woatre wò dudufewo; atsiafu dzi ouwo kple wo kulawa nɔ mewò, ne woaddɔ li adzɔnu na wò. 10 Amewo tso Persia, Lud kple Put nye awawɔlawa nɔ wò avakɔwo dome; wotsɔ akpoxɔnu kple gakuku ku nu de mewò, woawoe dɔ atsiyɔ na wò. 11 Arwad-viwo kple wò avakɔwo le wò gliwo dzi godoo va kpe, eye Gamaditɔwo le wò xɔ tsralawo me; wotsɔ wo fe akpoxɔnuwo ku wò gliwo ɔu godoo va kpe, woawoe na wò nyonyo tefe mekɔ o.

12 Tarsis tsa asi kpli wò le kesinɔnu gbogboawo katã ta; etsɔ klasalo, gayibo, gayi kple tsumi fle wò adzɔnuwoe. 13 Yawan, ^hTubal kple Mesex tsa asi kpli wò, amegbetɔwo kple akɔblinuwo wotsɔ fle wò adzɔnuwoe. 14 Amesiwo tso Togarma fe me la, tso sowo, awawɔwo kple tedzisowo fle wò adzɔnuwoe. 15 Dedantɔwo tsa asi kpli wò, fukpo gedewo fe asitsatsa le asiwò me, eye wodzra nyiduwo kple keyi na wò. 16 Aram tsa asi kpli wò

^a Yes. 23.

^b Hos. 9, 13.

^d Mo. V. 3, 8. 9.

^e Mo. I. 25, 13.

^f Mo. I. 10, 4.

^g Fla. I. 5, 32.

^h 28, 2.

le wò adanɔdu gbogboawo ta; etsɔ adzagba, adabs dzito, avɔ ɔɔɔɔ, aklala, soe kple gbloti fle wò adzɔnuwoe. 17 Yuda kple Israel tsa asi kpli wò; wotsɔ Minitɔwo fe lu, fo, anyitsi, ami kple lifi fle wò adzɔnuwoe. 18 Damasko tso Xelbontɔwo fe wein kple alɛfu yi fle wò adanɔdu gbogboawo kple wò kesinɔnu gbogboawo katã. 19 Wotsɔ Usaltɔwo fe wein fle wò adzɔnuwoe, wotsɔ gayibo tété, kotoklobo kple gbekee dɔ li wò adzɔnuwoe. 20 Dedan tso sɔkpa kuntru, siwo wotsɔna doa soe, tsa asi kpli wò. 21 Arabia-tɔwo kple ^eKedar-amegãwo katã nye asitsalawo nɔ asiwò me, wotsɔ alɛviwo, agbowo kple gbɔtsuwo tsa asi kpli wò. 22 Asitsalawo tso Saba kple Ragma tsa asi kpli wò; wotsɔ atike nyuitɔ vovovowo, kpe xɔasi vovovowo kple sika fle wò adzɔnuwoe. 23 Xaran, Kane, Eden kple asitsalawo tso Saba, Asur kple Media blibo la tsa asi kpli wò. 24 Wotsɔ atsiyɔvɔwo, adabe blɔto fe awu ɔlayawo, avɔ ɔɔɔɔwo, kuntru ɔɔɔɔwo kple atagbi, siwo wofo fefekae kple asiwo wogbe mligoe la, va tsa asi kpli wò le wò asiwo me. 25 Tarsis-ouwo he wò adzɔnuwo vɛ na wò, ale be nu bɔ de asiwò, eye nèkpɔ ho fũ le atsiafu titina.

26 Kuwòlawa ku wò to tɔ gãwo dzi; yedzefeya gbã wò de atsiafu titina! 27 Wò kesinɔnuwo, wò asitsanuwo kple wò adzɔnuwo, wò oukulawo, wò kudɔɔlawa kple amesiwo trea wò dudufewo, kpakple amesiwo dɔa li adzɔnu na wò, wò avawɔla, siwo katã le mewò, kple wò ameha blibo, si le mewò la, anyɔ de atsiafu titina le wò anyidzegbe. 28 Kudɔɔlawa fe yli ana futawo nadzo kpekpekepe, 29 atablukulawo katã ado le wo fe ouwo me; oukulawo kple kudɔɔlawa, siwo katã le atsiafu dzi la, adi go de gota. 30 Woado aja de ɔwò, eye woaxa nu vevie, woalɔ kewɔ akɔ de ta me, eye woano togotogoe fom le dzowɔ me. 31 Woalũ ta kokoe le tawò, eye woata akpanya, woafa avi de ɔwò vevie tso dzi me, eye woaxa nu. 32 Woato

konyifaha de nuwò le wofe nuxaxa me adzi ha ade wò bena: „Ameka le abe Tiro ene? Dođozi le enu abe afedo ene le atsiafu titina. 33 Esi wò adzònuwo to atsiafu dzi va la, eđi fo na duko gedewo, ẹtsò wò kesinonu gbogboawo kple wò adzònuwo na anyigba dzi fiawo kpò hoe. 34 Azò ẹgbà gudugudu de tò gòme, eye nẹte da tso atsiafu nu; wò adzònuwo kple wò ameha, siwo katà nò mewò la nyrò!“ 35 Fùkpo dzinolawo katà fe nu ku de nuwò, wofe fiawo fe lãme ble fu, eye wođo adà lilili. 36 Dukòwo fe asitsalawo le tsià dom de nuwò; nuwò yi ñòđzitɔe, eye máganò anyi akpò gbedegebede o.

Le Tiro-ŋa ɔuti.

28. Eye Yehowa fe gbe va nam bena: 2 Amevi, gblò na Tiro-amegà be: Ale Afetò Yehowa gblò esi: Esi wò dzi le dádám, eye nèle gbògblòm be, Mawu yenye, eye Mawu fe nɔfe yele le atsiafu titina, eye nẹwò wò dzi abe Mawu tò ene, evò wònye amegbetò nẹnye, eye menye Mawu o la, — 3 kpò ɔa, ẹnya nu wò Daniel, nya ɔyɔlaa deke mele vivi me de wò o; 4 wò nunya kple wò gòmesese nẹtsò kpò kesinonu, eye nẹde sika kple klosalò wò nudzra-ɔfewo; 5 wò nunya geɖe kple wò asitsatsa nẹtsò kpò kesinonu kpaŋkpaŋ, eye wò dzi de asi dáda me le wò kesinonuawo ta — 6 eyata ale Afetò Yehowa gblò esi: Esi nẹwò wò dzi abe Mawu tò ene la, 7 eyata kpò ɔa, makplò du bubu me tò, siwo nye ɔutasèlawo afu wò duko, woadi yi de wò nunya fe nyonyo nu, eye woado gu wò atsyò. 8 Woatutu wò ade abli me, eye àku abe ame tsiawa ene de atsiafu titina. 9 Ɖe àgblo emegbe le wuwòlawo ñku me be, ²Mawu yenyea? Amegbetò nẹnye le amesiwo da nu wò la si me, eye menye Mawu o. 10 Àku abe bolotòwo ene de du bubu me tawo si me; Afetò Yehowa be: Nyee gblòe!

11 Eye Yehowa fe gbe va nam bena: 12 Amevi, to konyifaha de Tiro-ŋa nu, eye nagblò ne bena: Ale Afetò Yehowa gblò esi: Ɖko-

sigs, si wodzidze wòsò, nẹnye, nunya bò de asiwò, eye wò nyonyo teŋe mekò o. 13 Ɖnò Mawu fe abò Eden me, eye wotsò kpe xòasi vovovowo de nuwò: Karneol, topas kple yaspis, krisolit, soham kple oniks, safir, ametist kple smaragd; sika wotsò de to na wò, eyae wotsò do atsià na wò le gbesigbe wowò wò. 14 Enye Kerubi keke avala me, metsò wò de Mawu fe “to kòkòe la dzi, eye nẹzò dzokpewo dome. 15 Dzufe menò wò zozòme nu tso gbesigbe wowò wò, vasede esime wokpò nu madzòmadzò le nuwò o. 16 Le wò asitsatsa gbogboawo ta nẹtsò nu vòđi wòwò yò ɔkuiwò mee, eye nẹzu nuvòwòla; eyata menyà wò da le Mawu fe to kòkòe la dzi, eye metsrò wò le dzokpewo dome, wò Kerubi, si keke avala me. 17 Wò dzi de asi dáda me le wò nyonyo ta, ẹtsò wò nunya de aka le wò atsyò ta; eyata matsò wò afu anyi, eye matsò wò ade asi na fiawo, ne woakpò wò vu keke wòati wo. 18 Etsò wò vodada gbogboawo kple wò asitsatsa madzòmadzò gblè kò de na wò kòkòe fe la; eyata mena dzo do tso mewò hefià wò, eye metsò wò wò dzowòe de anyigba dzi le amesiwo katà kpò wò la ñku me. 19 Wò ame nyanyewo katà le dukòwo dome fe nu ku de nuwò; nuwò yi ñòđzitɔe, eye máganò anyi akpò gbedegebede o.

Zidon gbagbà.

20 Eye Yehowa fe gbe va nam bena: 21 Amevi, trò ñgò de ²Zidon, eye nagblò nya ɔi de enu 22 gblò bena: Ale Afetò Yehowa gblò esi: Zidon, mele fofo ge de dziwò, eye mako ɔkui nye nu le mewò, eye woadze sii be, nyee nye Yehowa, nyene be, medrò wò-nul, eye mekò ɔkui nye nu de enuti. 23 Mađo ɔwò de enu, eye vu anò efe kpòdomeewo, amesiwo woda nui la, atsi yi, si tso goawo katà me va de enu la nu le eme, eye woadze sii be, nyee nye Afetò Yehowa. 24 Eye nu tɔame kple aɔjka wònuveviame maganò na Israel fe afe la tso amesiwo fo xlià wo godoo, eye wole vlo dom wo la si me o, ne woadze sii be, nyee nye Afetò Ye-

a Yes. 14, 14.

b 28, 19.

d Dan. 5, 20; Do. 12, 23.

e 14, 14.

f 27, 36.

g Yes. 23, 2. 12.

h Mo. II, 14, 18.

i 26, 20.

k kp. 2.

l 27, 2.

howa. 25 Ale Afeto Yehowa gblɔ esi: Ne mefo Israel fe afe la nu fu tso dukɔ, siwo katã dome wokaka do dome la, ekema mako dokuinye nu de wo nuti le dukɔwo ŋku me, eye woano wofe anyigba, si metsɔ na nye dɔla Yakob la dzi. 26 Woano edzi bokɔɔ, eye woatu xɔwo ahade weingblewo; ne medrɔ vɔnu amesiwo katã le vlo dom wo le goawo katã me la, woawo ano anyi bokɔɔ, eye woadze sii be, nye Yehowa ye nye wofe Mawu.

Le Egipte nuti.

29. Le fe ewolia me, le dzinu ewolia fe ŋkeke wuievelia dzi la Yehowa fe gbe va nam bena: 2 Amevi, trɔ ŋgo de Egiptefia Farao, eye nagblɔ nya di de eya kple Egipte blibo la nu.^a 3 Fo nu gblɔ bena: Ale Afeto Yehowa gblɔ esi: Egiptefia Farao, mele fofo ge de dziwò, wò blo gã, si tsyɔ ako de Nil-tɔsisi titina hele gbɔgbɔm be: „Tɔnyee nye tɔsisi la, eye nyee wɛe.“ 4 Matsɔ afu afo de aloxatsa me na wò, eye mana wò tɔwo me lãwo nalé de wò tsrokpa nu, mahe wò ado goe tso wò tɔ me, eye wò tɔwo me lãwo katã alé de wò tsrokpa nu. 5 Matsɔ wò afu gbe de gbege, eye nadze dogba dzi le gbe me, womafɔ wò afo fu o, eye womadi wò o, matsɔ wò awɔ nuduɖui na gbemelãwo kple dzifoxewo. 6 Eye Egiptetɔwo katã adze sii be, nyee nye Yehowa, elabena wonye afɔlati na Israel fe afe la; 7 ne wolé wò kple asi la, aɛ avuvu wofe asi blibo la, eye ne wozio de nuwò la, aɛ afo de wofe ali me blibo la.

8 Eyata ale Afeto Yehowa gblɔ esi: Kpɔ da, mahe yi ava dziwò, eye matsrɔ amegbetɔ kple lã le dziwò. 9 Eye Egipte-nyigba azu afedo kple gbege, ne woadze sii be, nyee nye Yehowa. Esi nɛgbɔ be, ye tɛe nye Nil-tɔsisi la, eye yee wɛe nuti la, 10 eyata kpɔ da, mafo de mia kple wò tɔsisiwo dzi, eye mana Egipte-nyigba nazu gbege kple afedo, tso Migdol va ke de Siene dasede Kus fe lifo dzi. 11 Amegbetɔ fe afo kple lã fe afo mato edzi o,

eye ame manɔ edzi o fe blane. 12 Mana Egipte-nyigba nazu afedo abe anyigba, siwo wogblɛ ene, eye efe duwo atsi anyi afedoe abe du gbagbãwo ene fe blane; makaka Egiptetɔwo de dukɔwo dome, eye mahlɛ wo de anyigbawo dzi.

13 Elabena ale Afeto Yehowa gblɔ esi: Le fe blane megbe la mafo Egiptetɔwo nu fu tso dukɔwo dome, afisi woka hlɛ do; 14 magado Egiptetɔwo te, eye mana wotrɔ agbɔ va Patros-nyigba, si nye wo denyigba la dzi, eye woanyefiaɖufe suea de le afima. 15 Ano sue le fiaɖufewo dome, eye magakɔ ta dzi de dukɔwo nu azo o, mana woano vee, ne womagafanya dukɔwo o. 16 Israel fe afe la magado nu de wo nu azo, ne woado ŋku vodada dzi na wo, nenye be, woku de wo nu la o; eye woadze sii be, nyee nye Afeto Yehowa.

17 Le fe blave vɔ adrelia me le dzinu gbãto fe ŋkeke gbãto dzi la Yehowa fe gbe va nam bena: 18 Amevi, Babel-fia Nebukadnezar na efe avakɔ wo do sesé de Tiro nu, tawo katã bebe, eye abotawo de bo, ke eya kple efe avakɔ la mekpɔ fetua deke tso Tiro gbo de do, si wòwo de enu la ta o. 19 Eyata ale Afeto Yehowa gblɔ esi: Kpɔ da, matsɔ Egipte-nyigba ade asi na Babel-fia Nebukadnezar, eye wòalɔ efe kesinonuwo adzoe, ade aboyonu, eye wòaha nu; esia anye fetu na efe avakɔ. 20 Matsɔ Egipte-nyigba ne wòanye efe fetu, si ta wòwo do do, elabena /nyee wòwo do na, Afeto Yehowa ye gblɔe. 21 Yemayi la mana Israel fe afe la nato dzo, eye mavu nu na wò le wo dome, ne woadze sii be, nyee nye Yehowa.

Nebukadnezar aɛe Egipte fe nusé nu, eye Mawu ado nusé Nebukadnezar.

30. Eye Yehowa fe gbe va nam bena: 2 Amevi, gblɔ nya di gblɔ bena: Ale Afeto Yehowa gblɔ esi: Mixa nu be: Baba na ŋkeke la! 3 Elabena ŋkeke la gogo, Yehowa fe ŋkeke la tu afe, blukodogbe anye dukɔwo fe azã la. 4 Yi age de Egipte, eye ŋodzi

^a Yes. 19; Yer. 46.

^b 32, 2.

^d 38, 4; Fia. II. 18, 28.

^e Fia. II. 18, 21.

^f 30, 24; Yes. 10, 5.

^g Yoel 1, 15.

alé Kus, nenyé be, amewo tsi ava le Egipte, wolo efe kesinonuwo dzoe, eye wogbā efe agunuwo. 5 Kus, Put, Lud kplé dukó tsakatsakawo katā, Lub kplé dzodu-xalōwo fe viwo atsi yi nu akpe de wo ŋu.

6 Ale Yehowa gbló esi: Egipte fe zidēnu amū, eye efe nusē fe adegbefofo ayi to; woatsi yi nu tso Migdol vasede Siene, Afeto Yehowa ye gblóe. 7 Woatsi gbe-gbe le anyigba, siwo wogblé la dome, eye efe duwo ano d gba-gbāwo dome. 8 Eye woadze sii be, nyee nye Yehowa, ne medo dzo de Egipte, eye megbā efe xonametōwo katā nyanyanya. 9 Gbemagbe la ame dōdōwo atso gbonye ado vuwo, ne woadado vodí na Kus, si li bókó la, eye ŋodzi alé wo le Egipte fe ŋkeke la ta; elabena kpó da, ele vava ge.

10 Ale Afeto Yehowa gbló esi: Matsi Egipte fe hoowōwo nu to Babel-fia Nebukadnezar dzi. 11 Woakpló eya kplé efe duko, si nye duko sēnuta la vè, ne woagblé anyigba la, woadi wofo yiwo de Egipte ŋu, eye woatsó ame tsiavawo ayó anyigba dzi fū. 12 Mana tōsisiwo nafu kplakplakpla; matsó anyigba la adzra na ame vōdiwo, eye mana ame tutōwo nagblé anyigba la kplé edzi nuwo. Nye Yehowa ye fo nu!

13 Ale Afeto Yehowa gbló esi: Matsrō legbawo, eye mana trōwo nu natsó le Nof, amegāa deke magano Egipte-nyigba nu azó o, eye makaka ŋodzi de Egipte-nyigba dzi. 14 Matsrō Patros, matsó dzo Zoan, eye mahe to na No; 15 matsó nye dziku akó de Sin, si nye Egipte fe mō sesé la dzi, eye matsi hoowōwo nu le No. 16 Matsó dzo Egipte: Sin alé ku ŋodzitoe, woagbā No, eye woaxaxa Nof do le ŋdókutsu dzatsse. 17 On kplé Pibeset fe dekakpuiwo atsi yi nu, eye nyōnuwo ayi aboyo me. 18 Dkeke ado viviti le Taxpanxes, ne meŋe Egipte fe atikpló, eye mena efe nusē fe adegbefofo nu tso; blukó atsyó eya nuto, eye woade aboyo efe duwo. 19 Eye mahe to na Egipte, ne woadze sii be, nyee nye Yehowa.

20 Le fe wuidékslia me, le dzi-nu gbāto fe ŋkeke adrelia dzi la Yehowa fe gbe va nam bena: 21 Amevi, meŋe aló na Egipte-fia Farao, womablae, ne wòahaya o, eye womablae, ne nusē nado enu, ne wòalé yi o. 22 Eyata ale Afeto Yehowa gbló esi: Kpó da, mafo de Egipte-fia Farao dzi, eye maŋe efe alówo, nyuto kplé ŋeŋea, eye mana yi nage le esi. 23 Makaka Egiptetōwo de dukowo dome, eye mahlé wo de anyigbawo dzi. 24 Mado nusē Babel-fia fe aló, eye matsó nye “yi ade asi ne; maŋe Farao fe aló, eye wòano ŋeŋem le efe ŋku me, abe alesi ame tsiava ŋeŋae ene. 25 Mado nusē Babel-fia fe aló, ke Farao fe aló adidi de anyi, ne woadze sii be, nyee nye Yehowa, ne metsó nye yi de asi na Babel-fia, be wòado de Egipte-nyigba dzi. 26 Makaka Egiptetōwo de dukowo dome, eye mahlé wo de anyigbawo dz. ne woadze sii be, nyee nye Yeho va.

Asiria hā agblé abe Egipte ene.

31. Le fe wuidékslia me, le dzi-nu etōlia fe ŋkeke gbāto dzi la Yehowa fe gbe va nam bena: 2 Amevi, gbló na Egipte-fia Farao kplé efe ame gbogboawo bena: Amekae nésó kplii le wò gānyenye me? 3 Sederti nō Libanon ta me, efe alówo nyo, eye wòdo kpekpeke, ekó, eye efe dōmee dātó alilikpowo. 4 Tsiwo na wòtsi, eye agu metsiwo na wòkó, wofo tōsisiwo si fo xiā atí dodo la, eye wode tōvūwo do de gbemetiwo katā. 5 Eyata wòkó wu gbemetiwo katā, efe alówo sò gbó, eye wodidi, elabena ekpó tsi gedé, ne wòavu edókui. 6 Dzifoxewo katā wó ató de efe alówo me, gbemelāwo katā dzi vi de efe alówo te, eye duko gedewo le efe vòvòli te. 7 Efe lolome nyo, eye efe alówo didi, elabena efe kewo le tsi gedewo ŋu. 8 Sedertiwo medo vòvòli de edzi le Mawu fe abó me o; sesewu mede efe alówo nu o, eye xetiwo mede aló abe eya ene o; ati, siwo katā le Mawu fe abó mé la, menyo de enu o. 9 Mewōe wònyo le efe aló gbogboawo ta, ale be Eden-ti, siwo katā le Mawu fe abó me la, le ŋu vāmi.

* 29, 20.

* Yes. 18, 2; 20, 3, 4.

* Dan. 4, 7-11.

10 Eyata ale Afeto Yehowa gblɔ esi: Esi wòkò alea, efe òmèe òtò alilikpowo, eye wò.e òdádám le efe kòkò ta la, 11 eyata matsɔe ade así na dukòwo je òsètò, eye wòawò nu kplii; le efe nu wòdì wòwò ta la manyàe òa. 12 Du bubu me tɔ, siwo nye duko sè-putawo la, làe, eye wotsɔe fu anyi; efe alwo dze towo dzi kple baliwo katà me, eye efe alwo fli òe anyigba fe gbadzafewo katà; anyigba dzi dukòwo katà dzo le efe wòvòli te hegbèe òi. 13 Dzifoxewo katà dze òe efe zekpè, si wolà la dzi, eye gbemelàwo katà mlo efe alwo dzi; 14 ne ati, siwo katà le tɔ to, magafò adegbe le wofe kòkò ta, wofe òmèe magatò alilikpo, eye wofe òsètò, siwo katà nye tsinolawo la, magadò dzi òe wo òkui nu le wofe gānyenye me o! Elabena kuwiwo wo katà wonye, eye woayì tsiefe abe amegbetòvi, siwo yi avli me la ene.

15 Ale Afeto Yehowa gblɔ esi: Gbesigbe wòyi tsiefe la, mena agu me tsiwo xa nu le eta, wogbugbo wofe tasiwo òe megbe, be wofe tsiwo nu tso; Libanon ta ahovò le eta, eye gbemetiwo katà yɔ le eta. 16 Efe anyidzedze fe òdì òa dukòwo dzo nyanyanya, esi mena wòyi tsiefe kpe òe avli meyilawo nu; eye Eden-tiwo katà, Libanon fe ati tiatia nyuitòwo, siwo katà nye tsinolawo, fa ako na wo òkui le tsiefe. / 17 Woa-wo hā yi amesiwo woda yii la gbɔ le tsiefe, amesiwo nye efe alo no efe wòvòli te le dukòwo dome. 18 Azò Eden-tiwo dometò ka nésò kpli le atsyò kple lolo gome? Ke woatsò wò afu tsiefe akpe òe Eden-tiwo nu; bolotòwo dome namlo le amesiwo woda yii la gbɔ. Farao kple efe ame gbo- gboawo katà nye esia, Afeto Yehowa ye gblɔe!

Egipetòwo hā woayì avli me abe duko bubuawo ene.

32. Le fe wuivelia me, le dzinu dzo wuivelia fe òkeke gbàtò dzi la Yehowa fe gbe va nam bena: 2 Amevi, 3 to konyifaha òe Egipete-fia Farao nu nagblò ne bena: Wò amesi nye dzata le

a 29, 3.

b 28, 2-10.

d 17, 20.

e Yes. 13, 10.

f kp. 14.

g 27, 2.

dukòwo dome la, nuwò yi!^a Lo nɛnye nò tɔ me, ètu tsi to òtɔ me, ètsò wò afò blu tɔe, eye nɛnyà avuzi le tòsisi me. 3 Eyata ale Afeto Yehowa gblɔ esi: Mana duko, siwo kpe ta, nada òa na wò, eye woatsò nye òa ahe wò òe go.^d 4 Matsò wò axlà òe anyi, matsò wò afu gbe òe dogba dzi, eye mana dzifoxewo katà nadze òe dziwò, eye anyigba blibo la dzi làwo naɖu wò adì fo. 5 Matsò wò là ada òe towo dzi, eye matsò wò kukua ayò baliwo me fù. 6 Mana anyigba, si dzi wò tsi gbagba òa la, nano wò vu vasede towo gbɔ ke, eye nayò baliwo me taɖ. 7 Ne mena nuwò yi la, matsò nu na 'dzingòli, eye efe gletiviwo ata ahovò; alilikpo atsyò ye dzi, eye dzinu magadì o. 8 Mata ahovò na dzifo fe nu keklèwo katà le tawò, eye mana bluko nado òe wò anyigba dzi, Afeto Yehowa ye gblɔe. 9 Mado nuxaxa na duko geɖewo fe dzi, ne mehe wò anyidzedze yi dukòwo dome le anyigba, siwo mènya o la dzi. 10 Mana dzidzi nafo duko geɖewo le tawò, eye wofe fiawo fe làme able fu le tawò, ne menyè nye yi le wo òku me, eye wo dome amesiame anò dzodzom nyanyanya yeawokatàyi le wofe agbe ta le wò anyidzegbe. 11 Elabena ale Afeto Yehowa gblɔ esi: Babel-fia fe yi afo òe dziwò. 12 Matsò kalètòwo fe yi adza wò ame gbogboawo, amesiwo katà nye duko sèputawo; woagblè Egipete fe atsyò dome, eye woatsò efe ame gbogboawo katà. 13 Matsò efe làwo katà òa le tɔ gāwo to, amegbetò fe afò magablu wo azò o, eye làwo fe afò magablu wo azò o. 14 Emegbe mana efe tsiwo nadze anyi, eye efe tasiwo nasi abe ami ene, Afeto Yehowa ye gblɔe, 15 ne medo gbege Egipete-nyigba, megbè nusiwo katà le anyigba dzi, eye mewu amesiwo katà le edzi, ne woadze sii be, nyee nye Yehowa. 16 Konyifaha nye esia woadzii; dukòwo fe nyònuviwo nedzi konyifaha sia; woadzi konyifaha sia òe Egipete kple efe ame gbogboawo katà nu, Afeto Yehowa ye gblɔe.

17 Le fe wuivelia me le dzinu la fe òkeke wuiatòlia dzi la Ye-

howa fe gbe va nam bena: 18 Amevi, fa na Egipte fe ame gbo-gboawo, eye mia kple dukowo fe nusetoowo fe nyonuviwo mido wo de tsiefe de amesiwo yi avli me la gbo! 19 Ameka nenyo so kpilii? Yi naɖamlɔ bolotowo gbo! 20 Woatsi amesiwo woda yii la dome. Wotsɔ ʒyi la de asi; mikplɔ eyama kple efe ame gbogboawo katã yii! 21 Kalɛtowo fe ame sesɛwo kple wofe dzoɖuxɔlɔwo agblɔ le tsiefe de wo ɖu be: Bolotowo, amesiwo woda yii la, va be, woamlɔ afi. 22 Asur kple efe amehawo katã le afima, wofe yɔdowo de to dee, ame tsiavawo sɔɖ wonye, eye wotsi yi nu. 23 Wode yɔdo nɛ de avli me fe dzo-goe dzi ke, eye efe amehawo de to de efe yɔdo; ame tsiavawo sɔɖ wonye, eye wotsi yi nu, woawo nye amesiwo de ɖɔdzi agbagbeawo fe anyigba dzi. 24 Elam le afima, eye efe amehawo katã de to de efe yɔdo, ame tsiavawo sɔɖ wonye, eye wotsi yi nu, wonye bolotowo yi tsiefe, woawoe de ɖɔdzi agbagbeawo fe anyigba dzi; azɔ ɖu akpe wo akpe de avli me yilawo ɖu. 25 Wotsɔ eya kple efe amehawo katã mlɔ ame tsiavawo dome, wofe yɔdowo de to dee, bolotowo sɔɖ wonye, eye woda yi wo, elabena wode ɖɔdzi agbagbeawo fe anyigba dzi; azɔ ɖu akpe wo akpe de avli me yilawo ɖu; ame tsiavawo dome wotsɔ wo mlɔe. 26 Mesex kple Tubal kpakple wofe amehawo katã le afima, eye wofe yɔdowo de to de wo, bolotowo sɔɖ wonye, eye woda yi wo, elabena wode ɖɔdzi agbagbeawo fe anyigba dzi. 27 Womemlɔ kalɛto, siwo tsi ava gbadegebe ke, amesiwo tso wofe avawonuwo yi tsiefe, wotsɔ wofe yi zio tae, eye wofe vodadawo le de wofe fuwo ɖu la gbo o, evɔ wɔnye kalɛtowo de ɖɔdzi agbagbeawo fe anyigba dzi hafi. 28 Woagbã wò hã nyanyanya le bolotowo dome, eye àmlɔ amesiwo woda yii la gbo. 29 Edom kple efe fiawo kpakple efe amegãwo katã le afima, wotsɔ wo mlɔ amesiwo woda yii la gbo, evɔ wɔnye nusɛ le wo ɖu hafi; womlɔ bolotowo kple avli me yilawo gbo. 30

^a 38, 6.
^b 28, 21-22.
^d 31, 18.
^e Yes. 14, 11 v. 19.
^f Yes. 14, 10.
^g 21, 14.
^h Yes. 14, 9.
ⁱ Yes. 14, 15.
^k 38, 2.
^l 3, 17-19; Yes. 5e, 10; Heb. 13, 17.
^m 25, 12-14.

Anyiehe amegãwo katã kple Zidonitowo katã le afima, woyi ame tsiavawo gbo, eye ɖukpe lé wo, evɔ wɔnye wofe nusɛ dzi ɖu hafi; azɔ wonye bolotowo mlɔ amesiwo woda yii la gbo, eye ɖu akpe wo akpe de avli me yilawo ɖu. 31 Farao akpɔ amesiawo, eye /wɔafa akɔ na edokui le efe ame gbogboawo katã ta; amesiwo woda yii enye Farao kple efe avakɔ blibo la, Afeto Yehowa ye gblɔe. 32 Mena wòde ɖɔdzi agbagbeawo fe anyigba dzi; ke Farao kple efe ame gbogboawo katã woamlɔ bolotowo dome le amesiwo woda yii la gbo, Afeto Yehowa ye gblɔe.

Le nyagblolawo fe do ɖuti.

33. Eye Yehowa fe gbe va nani mia deviwɔ nagblɔ na wo bena: Ne mena yi va anyigbaa de dzi, eye anyigba dzi tɔwo de ame tso wo dokui dome tso do gbetakpɔ-lae, 3 ekpɔ yi gbɔna de anyigba la ɖu, eye wòku kpɛ xɔ nu dukɔ la, 4 eye amea de se kpɛa fe didi, ke mena woxlɔ nui o, eye yi la va dee da la, ame ma fe ɔu anɔ eya ɖutɔ fe ta dzi. 5 Ne ese kpɛa fe didi, eye mena woxlɔ nui o la, efe ɔu anɔ eya ɖutɔ dzi; ke ne ame ma na woxlɔ nui la, ade efe agbe. 6 Ne gbetakpɔla kpɔ yi gbɔna, ke meku kpɛ o, eye mexlɔ nu dukɔ la o, eye yi va hede ame deka da le wo dome la, ame ma fe vodada tae wodee da do, ke mabia efe ɔu tso gbetakpɔla la si me. 7 Amevi, wòde metsɔ do gbetakpɔla na Israel fe afe la be, ne èse nyaa de tso nunye me la, naxlɔ nu wo nam. 8 Ne megblɔ na ame vɔdi be: „Ame vɔdi, èle kuku ge,” ke mèfo nu hexlɔ nu ame vɔdi la le efe zɔzɔme ɖuti o la, ekema ame vɔdi la aku le efe vodada ta, ke mabia efe ɔu tso asiwo me. 9 Ke ne èxlɔ nu ame vɔdi la le efe zɔzɔme ɖuti, be wòade asi le enu, eye wògbe asidede le efe zɔzɔme ɖu la, ekema aku le efe vodada ta, ke wò la ède wò agbe.

Mawu fe domenyo kple dzodzɔnenyɛ.
 19 Amevi, gblɔ na Israel fe afe la bena: Aleke miele gbɔgbɔm be: „Miafe dzidadawo kple miafe

nuvõwo do agba de mia dzi, eye wona mia nu le yiyim, de miano agbea?" 11 Gblõ na wo bena: Ale Afeto Yehowa gblõ esi: Metà dokuinye fe agbe be: Ame võdi fe ku "mevivia nunye o, negbe be, ame võdi nađe asi le efe zozome nu, ne wòdano agbe boŋ ye. Israel fe afe, "miđe asi le miafe zozome võdiwo nu, miđe asi le wo nu, nukaputi miebe, yewoaku do? 12 Amevi, gblõ na mia deviwo bena: "Ame dzodzoe fe dzodzoenyenye madee le gbesigbe wòda fu o, eye ame võdi fe nu võdi wo wo mana wòadze anyi le gbesigbe wòde asi le efe nu võdi wòwo nu o; eye ame dzodzoe mate nu atsi agbe le gbesigbe wòwo nuvõ o. 13 Ne megblo na ame dzodzoe be, ano agbe kokoko, gake wòde asi dzođo me de efe dzodzoenyenye nu, eye wòwo nu võdi la, ekema womagado nu efe dzodzoenyenye wo katã o, ke boŋ efe nu võdi, si wòwo la, eyae ana wòaku. 14 Ne megblo na ame võdi be, aku kokoko, gake wòde asi le efe nuvõ nu, eye wòwo nu dzodzoe kple nusi le etefe, 15 ame võdi la gbugbo/awobanu na, "edo nusi wòda adzoe la tefe, eye wòwo de dođo agbetowo nu, be megawo nu võdi azo o la, ekema ano agbe kokoko, maku o. 16 Womagado nu efe nuvõ, siwo katã wòwo la ne o; nu dzodzoe kple nusi le etefe lae wòwo, eyata ano agbe kokoko! 17 Ke mia deviwo legboblom be: Afeto la fe nuwona mele etefe o; ewo wònye woawo nuto fe nuwona mele etefe o hafi. 18 Ne ame dzodzoe de asi le efe dzodzoenyenye nu hewo nu võdi la, esia tae wòaku do. 19 Eye ne ame võdi de asi le efe nu võdi wòwo nu hewo nu dzodzoe kple nusi le etefe la, esia tae wòano agbe do. 20 Eye ne miele gbolom be: Afeto la fe nuwona mele etefe o hã la, Israel fe afe, madrõ vònu ml de amesiame fe zozome nu!

Nyawo le Yerusalem fe gbeblẽ nuti.

21 Le aboyodeđe mí fe fe wui-dekslia me, le dzinu ewolia fe nkeke atõlia dzi la kamea de si tso Yerusalem va gbonye gblõ

bena: „Wosi du la!“ 22 Eye Yehowa fe asi va dzinye le fiẽ, hafi ame sisi la nava, eye wòwo nu nam, hafi wòwa le nđi; ale nye nu vu, eye nyemegazi kpi azo o. 23 Eye Yehowa fe gbe va nam bena: 24 Amevi, glikpo dzi vi, siwo le Israel-nyigba dzi la, le gbolom be: Abraham la "eya deka koliae no anyi, ke exo anyigba la wònye eto, miawo la mieso gbo, miawoe wotsõ anyigba la na, be wòanye mia to. 25 Eyata gblõ na wo bena: Ale Afeto Yehowa gblõ esi: Miele lã kple vu dum, miefo mo te de miafe legbawo nu, eye miele vu kom di tso, hafi miebe, anyigba la nanye yewo tã? 26 Miele dzi dom de miafe yiwo nu, miwo nunyõnu, eye amesiame gblẽ ko do na ehavi srõ tso, hafi miebe, anyigba la nanye yewo tã? 27 Eyata gblõ na wo bena: Ale Afeto Yehowa gblõ esi: Metà dokuinye fe agbe: Amesiwo le glikpo dzi la, atsi yi nu, matsõ amesiwo le gbe me la, ana gbemelawo woawo, eye amesiwo le mõ sesewo kple agatowo me la, aku de dovõ si me. 28 Mana anyigba la nazu afedo kple gbegebe, matsi efe nuse, si nu wòle adegbe fom do la nu, eye Israel-towo atsi fefle, ale be amea deke magato wo dzi ayi o. 29 Eye woadze sii bena, nyee nye Yehowa, ne mena anyigba la zu afedo kple gbegebe le wofo nunyõnu, siwo katã wòwo la ta.

Tohehe nyagblodí yeye.

30 Amevi, mia deviwo le nu fom le nuwò le gliwo nu kple xowo fe vòtruwo nu, eye wole gbolom le wo nãewo dome bena: Miva, ne miae gbe, si tso Yehowa gbo! 31 Woava akpe ta de gbawò, eye woabobo no nkuwò me abe nye duko ene ahase wò nyawo, ke "womawo wo dzi o, hafi boŋ ano ñonje le nu me na wo, eye wofo dzi adze vide yome. 32 Kpo da, ele na wo abe ha vivi kple amesi gbe vivi li na, eye wònya kasankufo la ene, woawo wò nyawo, ke womawo wo dzi o. 33 Kpo da, ele eme va ge, ne eva me la, woadze sii be, "nyagblodilaa de no yewo dome kpo.

a 18, 23, 31, 32.

b Yes. 55, 7; Yoel 2, 12, 13, d Yes. 51, 2; Mal. 2, 15.

e 3, 20; 18, 24.

f 18, 7. g Lu. 19, 8.

h 18, 25-30.

i Yes. 53, 1; Yak. 1, 22.

k 24, 26. l 2, 8.

Nyagblođi le kplola mađlanukwareawo guti.

34. Eye Yehowa fe gbe va nam bena: 2 Amevi, gbl̄o nya ði ðe Israel fe l̄akpl̄oviwo ɔu, l̄akpl̄oviawo ɔue nagblo nya ðo bena: Ale Afeto Yehowa gbl̄o esi: Baba ʼna Israel fe l̄akpl̄oviwo, amesi nyi woawo ɔuto ðokui; ðe menye l̄ahawoe l̄akpl̄oviwo nanyi oa? 3 Mieno notsi, mietsɔ l̄afu wo avoe ta, eye miwuwu l̄a damiwo, ke mienyi al̄awo o. 4 Miedo ɔusē l̄a kudawo o, eye mietsɔ ðo esiwo fe l̄ame gbl̄e o, miebla abi na esiwo ɔe ata o, miegbungbo esiwo ka hl̄e la gb̄oe o, eye mietsɔ esiwo bu la o, ke boɔ mietsɔ amegā ðe wo dzi kpl̄e sesē, eye ʼmiesē ɔuta le wo ɔu. 5 Woka hl̄e, elabena kpl̄ola mele wo nu o, wozu nuɔɔdu na gbemel̄awo katā, eye woka hl̄e. 6 Nye al̄ewo le tsa gl̄ala tsam le towo katā kpl̄e togbe kɔkɔwo katā dzi, eye nye al̄ewo ka hl̄e ðe anyigba blibo la dzi; amea ðeke meli abia wo ta ase alo adi wo o. 7 Eyata mi l̄akpl̄oviwo, mise Yehowa fe nya! 8 Ale Afeto Yehowa gbl̄o esi: Metā ðokuinye fe agbe: Esi nye al̄ewo zu nuhaha, eye nye al̄ewo zu nuɔɔdu na gbemel̄awo katā, elabena kpl̄olaa ðeke meli o, eye nye l̄akpl̄oviwo mebiaa nye al̄ewo ta sena o, l̄akpl̄oviawo ʼnyi woawo ɔuto ðokui, eye wogbe nye al̄ewo nyinyi la, 9 eyata mi l̄akpl̄oviwo, mise Yehowa fe nya! 10 Ale Afeto Yehowa gbl̄o esi: Kpɔ ða, mafo ðe l̄akpl̄oviawo dzi, eye mabla nye al̄ewo tso wo si me, mana be, womagakpɔ nye al̄ewo dzi azo o, eye l̄akpl̄oviawo maganyi woawo ɔuto ðokui azo o, maɔe nye al̄ewo le ve me na wo, be womaganye nuɔɔdu na wo azo o.

Afeto la ɔuto akpɔ efe al̄eha la dzi.

11 Elabena ale Afeto Yehowa gbl̄o esi: Kpɔ ða, meli madi nye al̄ewo, eye malē ŋku ðe wo ɔu. 12 Alesi ʼl̄akpl̄ovi dea ŋku ðe efe l̄ahawo le gbesigbe wole efe alē, siwo ka hl̄e dome la, nenema maɔe ŋku ðe nye al̄ewo, eye madi wo afo fu tso tefe, siwo katā woka hl̄e ðo le bluko kpl̄e tsizidogbe la. 13 Makpl̄o wo tso dukɔwo dome, eye mafo wo nu fu tso anyigbawo dzi, makpl̄o wo ava wofe

a Ps. 23, 2.

b 13, 2; Yer. 23, 1-6.

d Zax. 11, 16.

e Pet. I. 5, 3.
f Mat. 25, 32.

g Mat. 9, 36.

h kp. 2.

i 37, 24; Yoh. 10, 12-18.
k Yer. 30, 9;
Hos. 3, 5.

l 37, 26.

m Lu. 15, 4.

anyigba dzi, eye manyi wo le Israel fe towo dzi kpl̄e bali wo me kpakple anyigba la fe amenojefewo katā. 14 Manyi wo le ʼl̄anyiife nyuiwo, eye wofe gbedufe ano Israel fe to kɔkɔwo ta me; afima woatsyɔ akɔ ðo le gbedufe nyuiwo, eye l̄anyiife damawo ano wo si le Israel-towo dzi. 15 Nye ɔuto manyi nye al̄ewo, eye mana woatsyɔ akɔ anyi ði, Afeto Yehowa ye gbl̄oe. 16 Madi esiwo bu, eye makpl̄o esiwo ka hl̄e la agb̄oe, mabla abi na esiwo ɔe ata, eye mado ɔusē esiwo fe l̄ame gbl̄e, makpɔ esiwo da ami, kpl̄e esiwo fe l̄ame sē la ta, eye manyi wo, abe alesi dze ene.

17 Mi, nye l̄ahawo, ale Afeto Yehowa gbl̄o esi: Kpɔ ða, /madr̄o ʼonu le alē kpl̄e alē dome, le agbo kpl̄e gb̄otsu dome. 18 Esi miele gbedum le l̄anyiife nyui la, nu tse ko wònye na mi, hafi mienyā avuzi le miafe gbe mamlea dzia? Eye esi miele tsi zɔzr̄e nom la, nu tse ko wònye na mi, hafi mietsɔ afo blu mamlea, 19 ne nye al̄ewo nadu nusi dzi mienyā avuzi le, eye woano nusi mieblu kpl̄e afoa? 20 Eyata ale Afeto Yehowa gbl̄o esi: Kpɔ ða, meli, eye madr̄o ʼonu le alē dami kpl̄e alē d̄iku dome. 21 Esi mietsɔ axadame kpl̄e abogba mimi l̄a kudawo katā ðo, eye mietu dzo wo, vasede esime mienyā wo do goe la, 22 eyata maxo na nye al̄ewo, eye womaganye nuhaha azo o, eye madr̄o ʼonu le alē kpl̄e alē dome.

Kpl̄ola, si adɔ go tso Dawid fe me pugbedodo.

23 Maɔo ʼkpl̄ola ðeka kolia, si nye nye ʼdola Dawid la, wo nu, ne wòanyi wo; eya anyi wo, eye wòanye kpl̄ola na wo. 24 Nye Yehowa manye Mawu na wo, eye nye dola Dawid anye amegā le wo dome; nye Yehowa ye gbl̄oe. 25 Mabla ʼɔutifafa fe nu kpl̄i wo, eye matsr̄o l̄a wòɔwo ða le anyigba dzi, ne woanɔ gbege aɔe dzi ði, eye woatsi awe wo me adɔ. 26 Mayra woawo kpl̄e nye togbe fe nutowo me, eye mana tsi na dza ðe edzayi, yaira fe tsi wòanye. 27 Gbemeti atse ku, anyigba awo nu, eye woanɔ wofe anyigba dzi aɔe dzi ði, ne woadze sii be, nyee nye Yehowa, ne meɔe

wofe kəkuti, eye mede wo tso amesiwo wonye kluvi na la si me. 28 Womaganye nuhaha na dukowo azo o, gbemelā magadu wo o, eye woano anyi ade dzi di, amea deke mado vodi na wo o. 29 Mana nudodo namie na wo ade nko wo nu, ne dōwuame magatsrō wo da le anyigba dzi azo o, eye dukowo magado nukpe wo azo o.^a 30 Eye woadze sii be, nye Yehowa, bwofe Mawu la, meli kpli wo, eye woawo, Israel fe afe la, wonye nye duko, Afeto Yehowa ye gblae! 31 Ke miawoe nye nye alēwo, mi amegbetwoe nye nye lānyife fe alēwo la, eye nyee nye mia Mawu; Afeto Yehowa ye gblae!

Nyagblodi le Edom nūti.

35. Eye Yehowa fe gbe va nam bena: 2 Amevi, trō mo /de Seir-to la, eye nagblo nya di de enu 3 gblo nē bena: Ale Afeto Yehowa gblo esi: Seir-to, mele fofo ge de dziwō, mado nye asi da de nuwo, eye matsō wō awo gbege kple afedoe. 4 Mado afedo wō duwo, eye wō nuto azu gbege, ne nadze sii be, nyee nye Yehowa. 5 Esi nēlē fu ame dikā-dika, eye nētso Israel-viwo de asi na yi le dzogbevōyēi kple vodadawo fe nuwuwu la, 6 eyata ale Afeto Yehowa gblo esi: Metā dokuinye fe agbe: Ne nyematsō wō awo vūi, eye vū nati yowō-me o fi! 7 Uhlē nēdo, eyata vū ati yowōme! 7 Matsō Seir-to la awo afedo kple gbege, eye matsrō amesiwo vana kple amesiwo dzona la da le edzi. 8 Matsō wō ame tsiavawo ayō wō towo dzi, eye amesiwo woda yii la, atsi wō togbawo dzi, wō baliwo me kple wō gbadzafewo katā. 9 Matsō wō awo gbege dikaa, eye wō duwo atsi anyi afedoe, ne miadze sii be, nyee nye Yehowa.

10 Esi nēlē gbogblom be, dukō eve mawo kple anyigba eve mawo anye ye tō, eye yewoe axē wōanye yewo tō, evō wōnye Yehowa nō afima kpō hafi la, 11 eyata ale Afeto Yehowa gblo esi: Metā dokuinye fe agbe: Mawo nu kpli wō de wō dōme-

dzoe kple wō nuavā nu, abe alesi nēlē fu wo wō ene, eye made dokuinye afia le wo dome, ne medrō vōnu wō. 12 Eye nadze sii be, nye Yehowa mese wō didudunya, siwo katā nēgblō de Israel fe towo nu bena: „Wozu gbege, miawoe wotsō na, be miadu.“ 13 Mietsō miafe nuwo fo adegbe de punye, eye miedudu nya fo di bababa de punye mese. 14 Ale Afeto Yehowa gblo esi: Matsō wō awo gbege, ne dzi nadzo anyigba blibo la. 15 Alesi nēkpō /dzidzo de Israel fe afe la fe anyigba nu be, ezū gbege la, nenema ke mawo wōe; Seir-to kple Edom blibo la azu gbege, ne woadze sii be, nyee nye Yehowa.

Israel dede.

36. Wō amevi, gblo nya di de Israel-towo nu gblo bena: Mi Israel-towo, mise Yehowa fe nya! 2 Ale Afeto Yehowa gblo esi: Esi futō la le hēhē dom de mia nu be, blematowo zu yewo to la, 3 eyata gblo nya di gblo bena: Ale Afeto Yehowa gblo esi: Esi wogblē mi, eye wole tsoyo dam de mia nu le goawo katā me, ne miazu dukō susoawo tō, eye amewo le nu fom le mia nu hele adedi fom mi la, 4 eyata mi Israel-towo, mise Afeto Yehowa fe nya! Ale Afeto Yehowa gblo de towo kple togbawo, balimewo kple gbadzafewo, glikpo gbagbawo kple du fufluwo, siwo zu nuhaha kple alomedenu na dukowo fe mamleawo godoo la nu enye si: 5 Afeto Yehowa be: Matsō nye nuavā fe dzobibi afo nu kple dukowo fe susōea kpakple /Edom blibo la, amesiwo tso nye anyigba wō wo doku tō, wofe dzi le nu kom nyrenyreny, eye wole alome dem, le esi wotsō na wōzu nuhaha la ta. 6 Eyata gblo nya di de Israel-nyigba nu, eye nagblo na towo kple togbawo, balimewo kple gbadzafewo bena: Ale Afeto Yehowa gblo esi: Kpō da, mefo nu le nye nuavā kple nye dzi-ku me bena: Esi mietsō dukowo fe nukpedoame la, 7 eyata ale Afeto Yehowa gblo esi: Mekō nye asi dzi heka atam be: Dukō, siwo

a 36, 30.

b 11, 20.

d 25, 3; Ps. 137, 7.

e Ps. 100, 3.

f 25, 8, 12.

g 6, 2.

h 25, 3.

i Nyad. 16, 5, 6.

k 35, 15.

de to de mi godoo la, atso woawo nuto fe nukpe!

8 Ke mi Israel-towo, mide ama, eye mitse ku na nye duko Israel, elabena wofe gbagboyi tu afe. 9 Elabena kpo da, mele mia gbo, eye matro de mia nu, woade agble de mia dzi, eye woafā nu de mia dzi! 10 Mana Israel fe afe blibo la fe amewo naso gbo de mia dzi, amewo ano duwo me, eye woado gli gbagbawo. 11 Mana amegbetowo kple lawo naso gbo de mia dzi, woakeke ta, eye woafā dzi; mana ame nana mia dzi abe tsā ene, eye mawo nyui na mi wu tsā, ne miadze sii be, nyee, nye Yehowa. 12 Mana amegbetowo, nye duko Israel, nazo mia dzi, woaxo wò, eye nazu wofe domenyinu, eye magade vi le wo nu azo o. 13 Ale Afeto Yehowa gblo esi: Esi wole gbagblom na mi be, amelādule nēnye, eye nēde vi le wò nuto wò duko nu la, 14 eyata magadu amelā azo o, eye magade vi le wò duko nu azo o, Afeto Yehowa ye gblae. 15 Nye-mana nagase dukowo fe vlodoame azo o, magatsɔ dukowo fe nukpedoame azo o, eye magade vi le wò duko nu azo o, Afeto Yehowa ye gblae.

Dzi yeye gubgedodo.

16 Eye Yehowa fe gbe va nam bena: 17 Amevi, esi Israel fe afe la no wofe anyigba dzi la, wotsɔ wofe zozome kple wofe nuwɔnawo kɔdo gui; wofe zozo le nkunye me abe nyɔnu kpɔdzinu fe vu ene. 18 Eyata metro nye dziku fo de wo dzi le vu, si wokɔ de anyigba dzi, kple wofe legba, siwo wotsɔ gblē kɔ do ne la ta. 19 Mekaka wo de dukowo dome, eye mehlē wo de anyigbawo dzi; wofe zozome kple wofe nuwɔnawo nue medrɔ ɔnu wo do. 20 Eye esi wova dukowo dome la, wodo ɔgu nye nko kɔkɔe la le afistafi, si woyi, ale be wole gbagblom le wo nu bena: „Yehowa fe dukɔe nye esia, eye efe anyigba dzi wovu tso.“ 21 Tete Pwovem le nye nko kɔkɔe, si Israel-viwo do gui le dukowo dome, afisi woyi la ta. 22 Eyata gblo na Israel fe afe la bena: Ale Afeto Yehowa gblo esi: Israel fe afe,

^aPs. 115, 1; Yer. 14, 7.

^b 37, 28.

^d kp. 38.

^e Zax. 13, 1; Heb. 10, 22.

/ 11, 19.

^g 37, 24; 39, 29; Yes. 44, 3.

^h 11, 20.

ⁱ Yoel 2, 17, 19.

^k Mo. III, 18, 25, 28.

^l 16, 61, 63. n kp. 22.

^o Yes. 52, 5.

^p 20, 9.

menye mia ta mele ewom do o, ke bon nye nko kɔkɔe, si miedo gui le dukowo dome, afisi mieyi la tae. 23 Eye mako nye nko gā, si wodo gui le dukowo dome, esi miawo miedo gui le wo dome la nuti, eye dukowo adze sii bena, nyee nye Yehowa, ne meko do-kuinye nu le wo nku me de mia nuti, Afeto Yehowa ye gblae. 24 Makplo mi atso dukowo dome, eye mafo mia nu fu atso anyigbawo katā dzi ahakplo mi ava miafe anyigba dzi. 25 Mahlē tsi dazdze de mia nu, ne miafe nu makomakowo katā nadi le mia nu, eye maklo miafe legbawo katā da le mia nu. 26 Mana /dzi yeye mi, eye made gbagbo yeye mia me, made kpedzi la le miafe do me, eye mana lakusidzi mi. 27 Made nye gbagbo mia me, eye mana be, miago de nye dodowo kple nye sewo nu, ne mialē wo me de asi ahawo wo dzi. 28 Eye mianɔ anyigba, si metsɔ na mia fofowo la dzi, mianye dukɔ nam, eye manye mia Mawu. 29 Made mi atso miafe nu makomakowo katā me; mayo bli ve, mana wɔaso gbo, eye nyemahe dowuame ava mia dzi o. 30 Mana atikutsetsewo kple agble me nukuwo naso gbo, ne miagahe dukowo fe vlodoame ava mia dukui dzi le dowuame ta azo o. 31 Miado gu miafe zozome vɔdia-wo kple miafe nuwɔna manyo-manyoawo, eye miava nu nyo ge na mia nutowo mia dukui le miafe vodadawo kple miafe nunyɔnuwo ta. 32 Afeto Yehowa be: „Menye mia tae mele ewom do o, minyae loo! Israel fe afe, nu nekpe mi, eye miafe mo netsi dā le miafe zozome ta!

Anyigba nyui la gubgedodo.

33 Ale Afeto Yehowa gblo esi: Gbesigbe mako mia nu tso miafe vodadawo katā me la, mana ame nana duawo me, eye woagado gli gbagbawo. 34 Woade anyigba, si nye gbege la, de esi wonye gbege le amesiwo katā va tsoa eme yina nku me la tefe; 35 eye woagblo bena: „Anyigba, si nye gbege tsā la, zu abe Eden-bo ene, ame le du, siwo nye afedo kple gbege, eye wogbā wo fu anyi tsā la me, eye wozu du sesewo.“

36 Eye dukɔ mamlea, siwo fo xlā mi godoo la, adze sii bena, nye Yehowa ye tso du, siwo wogbā fu anyi, eye mede anyigba, si nye gbege la; ^anye Yehowa ye fo nu, eye mawɔ edzi hā. 37 Ale Afetɔ Yehowa gblo esi: Mana Israel fe afe la naɔe kuku nam de esia hā ta, eye mawɔe na wo: Mana wofe amewo nasɔ gbɔ abe balēwo ene. 38 Alesi alē, siwo nu wokɔ, kple alesi alē na Yerusalem le nkekenyuieduyii la, nenema amehawo ayɔ du di afedo la mee, eye woadze sii be, nyee nye Yehowa.

Israel fe tsitreitsi.

37 Eye Yehowa fe asi va dzi nye, eye wɔtsɔ Yehowa fe gbɔgbɔ kplɔm yi dada de tagba, si yo fū kple amefuwo. 2 Ekplɔm to wo nui godoo, kpɔ da, wosɔgbɔ le tagba la fū, eye wofu kplakplakpla. 3 Tete wɔgblo nam be: Amevi, de fu siawo agagbɔ agbea? Meɔo nu bena: Afetɔ Yehowa, wɔ nɔtsɔ ɛnyae! 4 Eye wɔgblo nam bena: Gbɔ nya di de fu siawo nu gblo na wo bena: Mi fu fufuwo, mise Yehowa fe nya! 5 Ale Afetɔ Yehowa gblo na fu siawo enye si: Made 'gbɔgbɔ mia me, ne miagbɔ agbe. 6 Made lāmeka mia nu, eye mana lā naɔo mia nu; mafa agbalē de mia nu, eye made gbɔgbɔ mia me, be miagbɔ agbe, ne miadze sii be, nyee nye Yehowa. 7 Eye mægblɔ nya di, abe alesi wode se nam ene. Esi megblɔ nya di la, hoowɔwɔ le didim, fuawo le kpekpeɔ de wo nɔewo nu, eye wo dome desiaɔe va nɔvia gbɔ. 8 Eye meɔo nku anyi hekpɔ bena, lāmeka ɔo wo nu, lā ɔo wo nu, eye agbalē fa de edzi, ke gbɔgbɔ mekpɔ ɔo wo me hade o. 9 Tete wɔgblo nam bena: Gbɔ nya di do de gbɔgbɔ, amevi, gbɔ nya di, eye nagblɔ na gbɔgbɔ bena: Ale Afetɔ Yehowa gblo esi: Gbɔgbɔ tso ya eneawo gbɔ nava agbɔ de ame kuku siawo me, ne woagbɔ agbe! 10 Eye megblɔ nya di, abe alesi wode se nam la ene. Tete gbɔgbɔ va ɔo wo me, eye wogbɔ agbe hetso de wofe afɔwo dzi, avakɔ gā nyadria de

wonye. 11 Eye wɔgblo nam bena: Fu siawo nye Israel fe afe blibo la! Kpɔ da, wole gbɔgbɔm be: „Tsi no le miafe fuwo me, miafe makpɔkpɔ nu yi, eye miebu!“ 12 Eyata gblo nya di nagblɔ na wo bena: Ale Afetɔ Yehowa gblo esi: Nye dukɔ, kpɔ da, mele miafe yɔdowo ɔu ge, mana miado atso miafe yɔdowo me, eye makplɔ mi ayi miafe anyigba dzi. 13 Nye dukɔ, miadze sii be, nyee nye Yehowa, ne meɔu miafe yɔdowo, eye mena miedo tso miafe yɔdowo me. 14 Made nye gbɔgbɔ mia me, ne miagbɔ agbe, eye makplɔ mi aɔo miafe anyigba dzi, ne miadze sii be, nyee nye Yehowa. Yehowa be: Nyee gbɔbe, eye mawɔe hā.

Israel dzadzraɔo.

15 Eye Yehowa fe gbe va nam bena: 16 Amevi, tso ati nanlo nu de edzi be: „Yuda kple Israelvi, siwo wo deka kplii la tɔe.“ Eye gatso ati bubu nanlo nu de edzi bena: „Yosef, si nye Efrayim fe ati, kple Israel fe afe blibo, si wo deka kplii la tɔe.“ 17 Eye natsiā wo de wo nɔewo nu, ne woanye ati deka ano asiwɔ me. 18 Eye ne mia deviwo gblo na wo bena: Gbɔ gɔme, si le eme na wo na yewo la, 19 ekema gblo na wo bena: Ale Afetɔ Yehowa gblo esi: Kpɔ da, matsɔ Yosef fe ati, si le Efrayim si, kple Israel-to, siwo wo deka kplii la, atsiā de Yuda fe ati nu, eye matsɔ wo awɔ dekae, ne woanye ati deka ano asinye me. 20 Lé ati, siwo dzi nenlo nu ɔo la, de asi le wo nku me, 21 eye nagblɔ na wo bena: Ale Afetɔ Yehowa gblo esi: Kpɔ da, madakplɔ Israel-viwo atso dukɔwo dome, afisi wovu yi, eye mafo wo nu fu atso goawo katā me ava wofe anyigba dzi. 22 Matsɔ wo awɔ dukɔ dekae de anyigba dzi le Israel-towo dzi, eye fia deka anye wo katā fe fia, womaganye dukɔ eve aɔo o, eye womagamā de fiadu fe eve me aɔo o. 23 Womagatso wofe legbawo kple wofe nunyɔnuwo kpakple wofe dzidawo katā agblɔ kɔ ɔo na wo ɔokui aɔo o, made wo tso wofe dzidada, siwo katā wotsɔ wo nuvɔe la me, eye mako wo nu,

a 17, 24.

b Mi. 2, 12.

d 4, 1.

e Ps. 104, 30.

f Yes. 26, 19.

g kp. 10.

h 36, 24.

i Yes. 11, 12, 13; Hos. 2, 2; Yer. 3, 18.

ne woanye "nye dukɔ, eye manye Mawu na wo. 24 Nye ɔdɔla Dawid anye fia de wo nu, eye kplɔla deka anɔ wo katã si, "woawo de nye sewo nu, eye woalɛ nye ɔdɔdowo me de asi ahawo wo dzi. 25 Woano anyigba, si dzi wo fofowo nɔ, eye metsɔ na nye ɔdɔla Yakob la dzi, woawo kple wo viwo kpakple wo viwo fe viwo anɔ edzi tegbee, eye nye ɔdɔla Dawid anye amegã de wo nu tegbee. 26 Mabla ɔnutifafa fe nu kpli wo, nubabla mavo wɔanye na wo, malɛ wo de te, madzi wo de dzi, eye mali nye kɔkɔefe la de wo dome tegbee. 27 Nye nɔfe anɔ wo dome, manye wo fe Mawu, eye woawo anye nye dukɔ. 28 Eye ɔdukɔwo adze sii be, nye Yehowa ye kɔ Israel ɔ, ne nye kɔkɔefe la le wo dome tegbee.

Nyagblɔdi le Gog fe anyigba la dzidzedze kple efe sisi gɔti.

38. Eye Yehowa fe gbe va nam bena: 2 Amevi, tɔ mo de Gog ɔ le Magog-nyigba dzi, amesi nye amegã le Ros, ɔMesex kple Tubal, eye nagblɔ nya di de ɛɔ 3 gblɔ bena: Ale Afeto Yehowa gblɔ esi: Gog, mele fofo ge de dziwò, wò amesi nye amegã le Ros, Mesex kple Tubal. 4 Mable nuwò, eye made ɔga alɔgo na wò ahakplɔ mia kple wò avakɔ blibo la, sɔwo kple sɔdolawo, adzo, wo katã wo ɔ atsyɔ, ameha gã, si kpla akpɔxɔnu gã kple via, eye wo katã wolɛ yi de asi. 5 Persia, Kus kple Put kpe de wo ɔ, akpɔxɔnu kple gakuku le wo katã si, 6 hekpe de Gomer kple efe avakɔ blibo la, Togarma fe afe, si le anyiehe kekeake kple efe avakɔ blibo la ɔ; du gede kpe de ɔnuwò. 7 Dzra ɔkuiwò ɔ, mia kple ameha, siwo katã fo fu de ɔnuwò la, misu te, eye nanye wo fe tɔ.

8 Le ɔyeyi gede megbe la woadɛ se na wò! Le fewo fe nuwu-wu la ɔyi anyigba, si wo tso yi si me la dzi, dukɔ, si wofo fu tso dukɔ gedewo dome wole Israel-to, siwo nye gbegbe etefe didi la dzi, dukɔ, si wokplɔ tso dukɔwo dome, eye wo katã woli de dzi di. 9 Aho ava abe ahom ene, eye

ava abe alilikpo ene, ɔnyɛ atsyɔ anyigba la, mia kple wò avakɔ blibo la, eye dukɔ gedewo akpe de ɔnuwò.

10 Ale Afeto Yehowa gblɔ esi: Gbemagbe la nu ɔdo dzi me na wò, eye ɔdo tame vɔdi 11 agblɔ bena: Maho de anyigba, si le nuvo la ɔ, eye mafo de amesiwo li ɔkɔ, eye wode dzi di la dzi, amesiwo li, eye ɔgli, gameti kple agbo mele wo si o, 12 ne naha nu, nade aboyo nu, eye nanyɛ wò asi de afedo, si me ame le, kple dukɔ, si wofo fu tso dukɔwo dome la dzi, amesiwo si lãwo kple kesinɔnuwo le, eye wole anyigba fe ɔfofoli nu. 13 Seba, Dedan kple Tarsis fe asitsalawo kpakple wo fe dzatawo katã agblɔ na wò be: De nɛva, be naha nu, eye de nɛfo wò amehawo nu fu, be nade aboyo nu, nalo klosalo kple sika ahatsɔ lãwo kple kesinɔnuwo adzo, eye naxa nu gedewo? 14 Eyata amevi, gblɔ nya di, eye nagblɔ na Gog bena: Ale Afeto Yehowa gblɔ esi: Ne nye dukɔ Israel li hede dzi di la, ɔho yemayi, 15 ɔtso nɔwɔfe le anyiehe kekeake ava, eye dukɔ gede akpe de ɔnuwò, wo katã woano sɔ dzi, ameha gã kple avakɔ dranyi wɔanye; 16 eye ɔho de nye dukɔ Israel ɔ, ɔnyɛ atsyɔ anyigba la abe alilikpo ene; ɔkekeawo fe nuwuwo wɔava me; Gog, makplɔ wò afu nye anyigba, ne dukɔwo nadze sim, ne meko ɔkuiwe ɔ de ɔtiwò le wo ɔku me!

17 Ale Afeto Yehowa gblɔ esi: Wòde nye amesi ɔ mefo nu le le blema-ɔkekeawo me to nye ɔdɔla Israel fe nyagblɔdilawo dzi, amesiwo gblɔ nya di yemayi fe gede be, wòde wole kpakplɔ ge ava fu woa? 18 Afeto Yehowa be: Ava me le yemayi be, gbesigbe Gog aho de Israel-nyigba ɔ la, nye ɔmedzo ade dzi le nye ɔti me. 19 Nye ɔvavã kple nye dziku fe dzo mee mefo nu le be, yemayi la anyigbaɔvavã gã de le Israel-nyigba dzi nɔ ge. 20 Fumelãwo kple dzifoxewo, gbemelãwo kple nutata, siwo katã tana le anyigba dzi, kpakple amegbetɔ, siwo katã le anyigba dzi la, adzo kpekpekpe le ɔkunye me, towo

a 36, 28.

b 34, 23.

d 36, 27.

e Zax. 2, 8.

f 34, 25; Yos. 54, 10.

g 5, 5.

h 36, 36.

i 39, 1; Nyad.

20, 8.

k 32, 26.

l 29, 4.

m Yos. 24, 21; 63, 8; Yoel 4, 2, 12; Zef. 3, 8.

aye adze eme, agakpewo amū, eye gliwo katā amū adze anyi. 21 Afeto Yehowa be: Mayo yi de enu le nye towo katā dzi, eye amesiame atso yi de ehavi nu. 22 Matsɔ dɔvɔ kple vu, tsidzadza gāwo kple tsikpewo adrɔ vɔnu, eye mana dzo kple aɔo "nadza de eya kple efe avako kpakple dukɔ gedɛ, siwo kpe de enu la dzi. 23 Mado gā dokuinye, mako dokuinye nu, eye mado dokuinye afia le dukɔ gedewo ŋku me, ne bwoadze sii be, nyee nye Yehowa.

Nyagbloɔi le Gog fe tsotsrɔ ɔuti.

39. Amevi, gblɔ nya di de "Gog nu, nagblo bena: Ale Afeto Yehowa gblɔ esi: Gog, kpɔ da, mele fofo ge de dziwɔ, wɔ amesi nye amegā le Ros, Mesex kple Tubal! 2 Mable nuwɔ, eye malé wɔ alonu akplɔ wɔ atso anyiehe kekeake ava Israel-towo dzi. 3 Mafo dati da le mia na wɔ, eye wɔ aɔutrɔwo age le dusi na wɔ. 4 Mia kple wɔ avako blibo la kple dukɔ, siwo katā kpe de nu wɔ la, miatsi Israel-towo dzi; eye /matsɔ wɔ ana xe fonuwɔ, lā, siwo katā to avala, kple gbemelāwo, ne woadu. 5 Afeto Yehowa be: Dogba dzi natsi, elabena nyee gblɔe. 6 Mado dzo de Magog kple amesiwo le fukpowo dzi bokɔ la dome, ne woadze sii be, nyee nye Yehowa. 7 Made nye ŋkɔ kɔkɔe la afia le nye dukɔ Israel dome, eye nyemana woagado gu nye ŋkɔ kɔkɔe la azo o, ne dukɔwo nadze sii be, nye Yehowa ye nye kɔkɔe le Israel.

8 Afeto Yehowa be: Kpɔ da, egbona, eye wɔle eme va ge; esia nye nkeke, si nu mefo nu le. 9 Eye Israel-duwo me towo ado ayi adado dzo, eye woatsɔ awawɔruwo, ʒakpoxɔnu gā kple via, datiwo kple aɔutrɔwo, kpowo kple akplɔwo ade dzo; woatsɔ wo ado dzoe fe adre sɔɔ. 10 Womatsɔ nake atso gbe me ve o, eye wmafɔe le avewo me hā o, ke boɔ awawɔruwo woatsɔ ado dzoe; woada adzo amesiwo da adzo wo, eye woaha wo halawo, Afeto Yehowa ye gblɔe. 11 Yemaɣi la

a Nyad. 20, 9.

b 29, 6.

d 38, 2.

e Nyad. 19, 17, 18.

f kp. 17.

g Ps. 46, 10.

h Yer. 54, 8.

mana tefea de Gog de Israel-nyigba dzi, si nye Abarim-bali me la le atsiafu fe yedzeje gome; woaxe Abarim-bali la fe mo, eye afima woadi Gog kple efe amehawo katā do, eye woayɔe be „Gog fe amehawo fe balime“. 12 Israel fe afe la adi wo dzinu adre sɔɔ, ne woako anyigba la nu. 13 Dukɔ hahoo la adi wo, eye woako ŋkɔ le gbesigbe mede bubu dokuinye nu, Afeto Yehowa ye gblɔe. 14 Woade amewo, ne woano tsatsam le anyigba dzi daa, ne woadi amesiwo gakpɔɔ de anyigba la dzi, be woako enu; le dzinu adre me gbe la woagadzro eme akpɔ. 15 Eye ne amesiwo le tsatsam le anyigba dzi la dometo deka kpɔ amefua de la, ade dzesi egbo, vasede esime amedilawo natsɔe adi de Gog fe amehawo fe balime. 16 Afima woadi amehawo do, eye woako anyigba la nu.

17 Amevi, ale Afeto Yehowa gblɔ esi: Gblɔ na xe fomevi vovowo katā kpakple gbemelāwo katā bena: "Mifo ta kpli, eye mifo mia dokui nu fu tso goawo katā me, nemiava nye vɔsa ŋkekenyuié, si du ge mala na mi la dufe, aglotutu gā wɔnye le Israel-towo dzi, eye miaɔu lā ano vu. 18 Miaɔu kalétowo fe lā, eye miano anyigba dzi amegāwo fe vu hekpe de agbowo, aléviwo, gbɔtsuwo kple nyitsuwo nu, wo katā lā damiwo wonye tso Basan, 19 eye miaɔu nye vɔsalā, si mewu na mi la fe ami wɔadi fo na mi, eye miano efe wo wɔamu mi. 20 Eye miaɔu sɔwo kple sɔdolawo, kalétowo kple awawɔla fomevi vovovowo adi fo le nye kplɔ nu, Afeto Yehowa ye gblɔe. 21 Matsɔ nye nutikɔkɔe ado dukɔwo dome, eye dukɔwo katā akpɔ nye vɔnu, si medrɔ, kple nye asi, si metsɔ do wo dzi. 22 Israel fe afe la adze sii bena, nye Yehowa ye nye wofe Mawu tso gbemagbe heyii. 23 Eye dukɔwo nadze si be, Israel fe afe la fe vodadawo ta wonyā wo de gbe do; le esi wotrɔ vu le yonyeme nuti la, eyata meɣla nye hɔku me de wo, eye metsɔ wo de asi na wofe ketɔwo, be wo katā wotsi yi nu. 24 Mewo na wo le kɔ, si wogblɛ do na wo

dokui kple wofe dzidawo nu, eye meyla nye ŋku me de wo.

Israel agatro gbo.

25 Eyata ale Afeto Yehowa gblɔ esi: Azo maɔo Yakob te, makpɔ nublani na Israel fe afe blibo la, eye mavã nu de nye ŋko kókɔe la nu.^a 26 Eye woanɔ wofe ŋukpewo katã kple go, siwo katã wodze de nyunye la be, nenyee be, wogale wofe anyigbadzibakɔ, eye amea deke medoa vodi na wo o. 27 Ne mekpɔ wo gbɔe tso dukowo dome, eye mefo wo nu fu tso wofe futowo fe anyigba dzi la, makɔ dokui nye nu de wo nuti le duko gedewo ŋku me. 28 Eye woadze sii be, nye Yehowa ye nye wofe Mawu, esi mena wode aboyo woyi dukowo dome, eye megafɔ wo nu fu de wofe anyigba dzi, eye nyemegblẽ wo dometɔa deke de afima o nuti. 29 Eye nyemagayla nye ŋku me de wo azɔ o, le esi ^bmetrɔ nye gbɔgbɔ kɔ de Israel fe afe la dzi ta, Afeto Yehowa ye gblɔe.

^a 16, 53-58.

^b 36, 26, 27; Yes. 44, 3.

Dutega kpokpo le gbexɔ yeyea nuti. Gbexɔ la fe xoxonuwo, agboawo kple akpatawo.

40. ^aLe aboyode me mí fe fe blave vɔ atɔlia fe gomedzedzea me, le dzinu la fe ŋkeke ewolia dzi, le esi wosi du la fe wuiene megbe la, ŋkeke ma dzi tututu Yehowa fe asi va dzinye, eye wòkplɔm yi afimae. 2 Ekɔm le Mawu fe dutega me va dro de to kɔkɔ booa de dzi le Israel-nyigba dzi, eye wòle abe dua dee wotso de edzi le dziehe gome ene. 3 Esi wòkplɔm va afimae la, kpɔ da, nutsua de le tsi tre de agbo nu, efe nonome le abe akabli ene, eye wòlẽ anazika gbe-gbe kple dzidzeti de asi. 4 Eye ŋutsu la gblɔ nam bena: Amevi, /kpɔ nu kple ŋku, se nu kple to, eye nalé ŋku de nusiwo katã mele fiawò ge la nu; elabena de wokplɔ wò va afisiae, be woafia nu wò. Gblɔ nusiwo katã kpɔ ge nala la, na Israel fe afe la.

^a kpo Fla. I. 6.

^b 47, 3; Zax. 2, 5; Nyad. 21, 16.

^c 44, 5.

5 Eye gli fo xlã xɔ la godoo va kpe. Dzidzeti, si le nutsua si la, le aboklugui ade; aboklugui deka tso asi fe kekeme wu aboklugui hahoo tɔ. Eye wòdzidze

gli la, ekeke dzidzeti deka, eye wòkɔ dzidzeti deka. 6 Eye woyi de agbo, si dze ŋgɔ yedzefe gome la nu, efo efe atrakpuiwo, eye wòdzidze agbo la fe agbalinu wò-keke dzidzeti deka, 7 eye xovi, siwo le agbo la fe axawo kple eve dzi fe desiadɛ didi dzidzeti deka, eye wòkeke dzidzeti deka. Tefe, si le xoviawo domee, le aboklugui atɔ, eye agbo meto fe agbali, si xe de agbo la fe akpata nu, le dzidzeti deka. 8 Eye wòdzidze agbo la fe akpata, si le eme gome wòle dzidzeti deka. 9 Edzidze agbo la fe akpata wòle aboklugui enyi, eye efe domegliwo le aboklugui eve; agbo la fe akpata le eme go dzi. 10 Xovi etɔ le agbo, si dze ŋgɔ yedzefe gome la fe akpa deka, eye wo ame etɔ le akpa keme; dzidze deka li na wo ame etɔawo katã, eye dzidze deka li na wofe domegliawo le go si kple go keme me. 11 Edzidze agbo la fe mɔnu wò-keke aboklugui ewo, eye agbo la me keke aboklugui wuietɔ. 12 Adzrala le xoviawo ŋgɔ do de ŋgɔgbe, aboklugui deka le afi kple afime; xoviawo le aboklugui adeade le afi kple afime. 13 Eye wòdzidze agbo la fe kekeme tso xovi deka megbe vasede evelia megbe wòle aboklugui blave vɔ atɔ; mɔnu dze ŋgɔ mɔnu. 14 Ewo akpata la wòle aboklugui blave, eye xoxonu la va to agbo la fe akpata le goawo katã me. 15 Tso agbo gotatɔ nu vasede akpata fe agbo meto nu le aboklugui blaetɔ. 16 Fesre, siwo fe nugbo keke do ta eme lofo de xoviawo kple wofe domegliwo gbo la, le agbo la nu godoo va kpe, alea fesrewo fo xlã akpata la hãe, eye wota detiwo de domegliawo nu. 17 Eye wòkplɔm yi xoxonu egodotɔ, kpɔ da, xoviwo le xoxonu la, eye wotso kpe srã anyigbae godoo va kpe; xoviawo le blaetɔ, eye wotso kpe srã wo nu. 18 Kpenyigba le agbo la fe axawo dzi de agbo la fe didime nu; esia nye kpenyigba anyigbe gometo. 19 Eye wòdzidze kekeme, si tso anyigbe-gbo la nu, le eme gome vasede xoxonu meto nu wòle aboklugui alafa deka, alea wòle

le yedzefe kple anyiehe hā. 20 Eye wòdzidze agbo, si le anyiehe gome le xoxonu kotoetsu nu la fe didime kple kekeme. 21 Xovi et5 le efe axa deka, eye wo ame et5 le axa evelia, efe domegliwo kple akpata la fe dzidzeme so kple agbo gbāto to; edidi aboklugui blaati, eye wòkeke aboklugui blave vo at5. 22 Efe fesrewo, efe akpata kple efe detiwo fe dzidzeme so kple agbo, si le yedzefe gome la to, atrakpuifoflo adre woliana vaa edzi, eye efe akpata le eme lofo. 23 Xoxonu meto fe agbo dze ngo agbo, siwo le anyiehe kple yedzefe; eye wòdzidzee tso agbo deka nu yi evelia nu wòle aboklugui alafa deka. 24 Tete wòkplom yi dziehe gome, eye kpò da, agboa de dze ngo dziehe gome; eye wòdzidze efe domegliwo kple efe akpata wòle abe dzidzeme kemeawo ene. 25 Fesrewo le eya kple efe akpata nu godoo va kpe abe fesre kemeawo ene; edidi aboklugui blaati, eye wòkeke aboklugui blave vo at5. 26 Atrakpuifoflo adre woliana yia edzi, efe akpata le eme gome, eye detiwo le efe domegliwo nu le go si kple go keme me. 27 Agbo le xoxonu meto nu do ta dziehe gome, eye wòdzidzee tso agbo deka nu yi evelia nu le dziehe gome wòle aboklugui alafa deka.

28 Tete wòkplom to dzigbegbo la nu yi xoxonu meto; eye wòdzidze dzigbegbo la abe dzidzeme kemeawo ene. 29 Efe xoviwo, domegliwo kple efe akpata wòle abe dzidzeme kemeawo ene, eye fesrewo le eya kple efe akpata nu godoo va kpe; efe didime le aboklugui blaati, eye wòkeke aboklugui blave vo at5. 30 Akpatawo fo xlae godoo va kpe, desia de didi aboklugui blave vo at5, eye wòkeke aboklugui at5. 31 Efe akpata do ta xoxonu kotoetsu gbo, detiwo le efe sotiwo nu, eye atrakpuifoflo enyi woliana yia edzi. 32 Eye wòkplom yi xoxonu meto le yedzefe gome, eye wòdzidze agbo la abe dzidzeme kemeawo ene. 33 Efe xoviwo, domegliwo kple efe akpata le abe dzidzeme kemeawo ene, fesrewo

le eya kple efe akpata nu godoo va kpe; edidi aboklugui blaati, eye wòkeke aboklugui blave vo at5. 34 Efe akpata do ta xoxonu kotoetsu gbo, detiwo le efe domegliwo nu le go si kple go keme me, eye atrakpuifoflo enyi woliana yia edzi. 35 Eye wòkplom yi anyiehe-gbo la nu; edzidze 36 efe xoviwo, domegliwo kple efe akpata wòle abe dzidzeme kemeawo ene, eye fesrewo le enu godoo va kpe; edidi aboklugui blaati, eye wòkeke aboklugui blave vo at5. 37 Efe akpata do ta xoxonu kotoetsu gbo, detiwo le efe domegliwo nu le go si kple go keme me, eye atrakpuifoflo enyi woliana yia edzi.

38 Eye xovia de li, si fe ngo dze le agbo la fe domegliwo nu, afima wokpalaa numevosalā le. 39 Kpl5 eve le agbo la fe akpata fe go si me, eye eve le go keme me, woawo dzi wowua numevosalā, nuvovosalā kple fodi vosalā le. 40 Ne woto agbo la nu va la, kpl5 eve le glia godo le anyiehe gome, eye kpl5 eve le agbo la fe akpata fe gli evelia godo. 41 Kpl5 ene le agbo la fe gli fe go si me, eye kpl5 ene le go keme me, wole kpl5 enyi, siwo dzi wowua lā le. 42 Eye wotsò kpe fufuwo wò kpl5 ene de numevosa nu, wodidi aboklugui deka kple afā, wòkeke aboklugui deka kple afā, eye woko aboklugui deka, woawo dzi woatsò hē, siwo wotsona wua numevosalā kple akpedavosalā la ada do. 43 Wo do to na kpl5awo godoo va kpe wòko asi fe kekeme deka, eye woawo dzi woda vosalāwo do. 44 Eye wòkplom yi agbo meto me, kpò da, xovi eve le xoxonu meto la, deka le anyiehe-gbo fe axa dzi hetro ngo dze dziehe gome, eye evelia le dziehe-gbo fe axa dzi hetro ngo dze anyiehe gome. 45 Eye wògblo nam bens: Xovi, si tro ngo dze dziehe gome la, enye nunla, siwo le do wòm le afea me la to; 46 eye xovi, si tro ngo dze anyiehe gome la, enye nunla, siwo le do wòm le vosamlekpuaia nu la to; woawo nye ^aZadok-viwo tso Lewi-viwo dome, amesiwo kpò mō ate de Ye-

^a 42, 19; 44, 15;
Fla. I, 1, 8, 29;
Kron. I, 5, 24.

howa nu asubæ. 47 Eye wòdzidze xòxònu la, edidi abòklugui alafa ðeka, eye wòkeke abòklugui alafa ðeka; ele dzogoe ene me, "wòsamlekpuì la le xòà ngò-dze.

48 Emegbe wòkplòm yi xò la fe "akpata me, eye wòdzidze akpata la fe domegliwo, go si metò le abòklugui atò, eye go keme metò le abòklugui atò, agbo la fe kekeme le abòklugui wuiene, eye agbo la fe axa dzi gli le abòklugui etò le go si me, eye wòle abòklugui etò le go keme me. 49 Akpata la didi abòklugui blave, eye wòkeke abòklugui ewo; atrakpuifòlò ewo woliana yia edzi, eye "sòtiwo le domegliawo nu, ðeka le go si me, eye evelia le go keme me.

Gbedoxò la me.

41. Tete wòkplòm yi gbedoxò me, eye wòdzidze efe domegliwo, go si metò keke abòklugui ade, eye go keme metò keke abòklugui ade. 2 Òtrua nu keke abòklugui ewo, eye òtrua fe axa dzi gli go si metò le abòklugui atò, eye go keme metò le abòklugui atò. Edzidze efe didime wòle abòklugui blane, eye efe kekeme le abòklugui blave. 3 Eye wòge ðe xò metò me hedzidze domegli, siwo le mòmù wòle abòklugui eve, òtrua nu le abòklugui ade, eye òtrua fe axa dzi gliwo le abòklugui adre. 4 Eye wòdzidze efe didime ðo ta gbedoxò la gbò wòle abòklugui blave, eye kekeme le abòklugui blave. Eye wògbò nam be: /Esià nye kòkòefewo fe kòkòefe. 5 Edzidze xò la fe gli wòle abòklugui ade, eye xònguxòe, siwo fò xlà xò la godoo va kpe fe kekeme le abòklugui ene. 6 Xònguxòeawo le blaetò tefe etò le wo nòewo ta me, womimi ðe gli, si wo ðo fò xlà xò la godoo hena xòviawo la nu, ne wòalé wo ðe te sesie, ke womemimi ðe xò la nuto fe gli nu o. 7 Xònguxòeawo le kekem ðe dzi ðo ta dzi me, elabena xòviawo ðe dzi fò xlà xò la, eyata xò la fe kekeme lo le dzi me gome. Xòvi tete me wòtona yia titinatò kple etametò me. 8 Eye mekpò kprofufu le xò la nu

godoo va kpe, si nye xònguxòeawo fe gòmedòdò, ele dzidzeti ðeka, si nye abòklugui ade. 9 Xònguxòeawo fe gli, si le gota gome la, keke abòklugui atò. Eye tefe, si tsi xònguxòe, siwo le xòà nu 10 kple "akpatawo dome fò xlà xò la godoo va kpe la, keke abòklugui blave. 11 Xònguxòeawo fe òtrua ðo ta tefe, si wòtso ði la gbò, òtrua ðeka ðo ta anyiehe gome, eye òtrua evelia ðo ta dziehe gome, tefe, si wòtso ði la fe kekeme le abòklugui atò le goawo katà me.

12 Eye xò, si le tefe, si nu wòtò kpò ðo la ngòdze le yetòdofe gome la, keke abòklugui blaadre, edidi abòklugui blaasieke, eye xò la fe gli keke abòklugui atò fò xlàe godoo. 13 Edzidze gbedoxò la wòdidi abòklugui alafa ðeka, eye tefe, si nu wòtò kpò ðo la, kple xò la kpakple efe gli, didi abòklugui alafa ðeka. 14 Eye gbedoxò la fe ngòdze le yetdèze gome kple tefe, si nu wòtò kpò ðo la, keke abòklugui alafa ðeka.

15 Eye wòdzidze xò la fe didime le megbe gome, si ðo ta tefe, si nu wòtò kpò ðo la gbò, kple efe dzogoe dzi gli le go si me kple go keme me wòle abòklugui alafa ðeka. Eye wòfa wòfo ðe gbedoxò la, xò metò kple akpata, si le xòxònu la, 16 agbalinu kple fesre, siwo fe nugbo lo ðe eme lofo kpakple gbedoxò la fe akpa etòawo fe gliwo nu le agbalì la ngòdze tso anyigba vasede fesreawo gbò; ke wotu fesreawo. 17 Eye wòta Kerubiwo kple detiwo ðe òtruaawo ta me vasede xò metò kple dodonutò me kpakple xò metò kple dodonutò fe gliwo katà nu godoo va kpe; 18 deti ðeka ðeka le Kerubi eve dome, eye Kerubi ðesiade to mo eve. 19 Amegbetò fe mo trò ðe deti ðeka nu le go si me, eye dzata fe mo trò ðe deti ðeka nu le go keme me; alea wòwòe ðe xò blibo la me godoo va kpe. 20 Wowò Kerubiwo kple detiwo ðe gbedoxò la fe gli nu tso anyigba vasede òtruaawo ta me. 21 Gbedoxò la fe òtrutiwo le dzogoe ene me, eye nane le kòkòefewo fe kòkòefe la ngò abe 22 "wòsamlekpuì, si wo-

44, 13.

44, 1-3.

4 Psa. I. 6, 3.

4 Psa. I. 7, 21.

44, 12.

4 Mo. II. 30, 1 v. 10.

tsɔ ati wɛe la ene, ekɔ abɔklugui et̩5, eye wɔdidi abɔklugui eve, dzogowɛ li nɛ, afo le egome, eye efe axawo dzi nye wufo. Eye wɔgbɔ nam bɛna: Esia nye kpl̩5, si le Yehowa ŋku me. 23 Ɖɔtru agavee le kɔkɔefe la kple kɔkɔefewo fe kɔkɔefe la nu; 24 ɔɔtruawo dze eve, eye wotrɔna, wo ame eve le mɔnu deka, eye wo ame eve le mɔnu kemɛ. 25 Eye wowɔ Kerubiwo kple detiwo de wo ŋu, abe alesi wowɛe de gliawo ŋu ene. Eye wotsɔ wufo wɔ agbali de akpata la nu le gota gome. 26 Fesreawo fe nugbɔ lo de eme lofo, eye detiwo le akpata la fe axawo kple eve kpakple xɔŋuxɔeawo fe gli ŋu.

Xɔ, siwo le te fe, si ŋu woto kpo do, kple gbexɔ la dzidze.

42. Eye wɔkplɔm yi xɔxɔnu kɔtoeto le anyiehe gome, eye wɔkplɔm va xɔ, si le te fe, si ŋu woto kpo do la ŋgodze kple gli, si le anyiehe gome la ŋgodze la gbɔ; 2 edidi abɔklugui alafa deka le anyiehekpa dzi, eye wɔkeke abɔklugui blaati. 3 Le te fe, si le xɔxɔnu metɔ hekeke abɔklugui blave gbɔ lofo, kple kpe nyigba, si le xɔxɔnu kɔtoeto gbɔ lofo la, sɔtiwo fe akpata dze ŋgo wo nɛwo le dzisarsã et̩5 me. 4 To fe de le xɔviawo nu do ta xɔxɔnu metɔ, ekeke abɔklugui ewo, eye wɔdidi abɔklugui alafa deka; wofe ɔɔtruwo do ta anyiehe gome. 5 Xɔvi tametowo mekeke abe etetowo kple dometowo ene o, elabena sɔtiwo fe akpata la xɔ te fe le wo si. 6 Dzisarsã et̩5 me wole; ke sɔti mele wo ŋu abe le xɔxɔnuawo ŋu ene o, eyata xɔvi tametowo mekeke abe etetowo kple dometowo ene o. 7 Eye gli, si le xɔviawo ŋu le gota gome do ta xɔxɔnu kɔtoeto le xɔviawo ŋgodze la fe didime le abɔklugui blaati. 8 Elabena xɔviawo fe didime le abɔklugui blaati do ta xɔxɔnu kɔtoeto lae, ke wɔdidi abɔklugui alafa deka do ta gbexɔ gbɔ lofo. 9 Mɔnu le xɔviawo fe anyigbe le yedzefe gome, ne wotsɔ xɔxɔnu kɔtoeto va wo gbɔ 10 le xɔxɔnu fe gliawo fe gɔmedzedze. Xɔviwo

le dziehe gome hã le te fe, si ŋu woto kpo do la ŋgodze kple gli la ŋgodze. 11 To fe le wo ŋgo, abe esi le xɔvi, siwo le anyiehe gome la ŋgo ene, wɔdidi, eye wokeke abe ekemeawo ene, eye wowɔ wofe mɔnuwo katã wosɔ kple ekemeawo. 12 Wofe ɔɔtruwo le abe xɔvi, siwo le dziehe gome la fe ɔɔtruwo ene, eye mɔnu deka le gli fe gɔmedzedze, ne wotsɔ yedzefe gome va. 13 Eye wɔgbɔ nam be: Xɔvi, siwo le anyiehe gome, kple xɔvi, siwo le dziehe gome le te fe, si ŋu woto kpo do la ŋgodze la, xɔvi kɔkɔewo wonye, afisi nunla, siwo kpo mɔ ate de Yehowa ŋu la, adu nu kɔkɔetɔ le; afima wotsɔ nu kɔkɔetɔ, siwo nye nuduvɔsa, nuvɔvɔsa kple fɔdivɔsa ada do, elabena te fe kɔkɔe ye. 14 Ne nunlawa ge de kɔkɔefa me la, womado ayi xɔxɔnu kɔtoeto o, ke boŋ woade wofe awu, siwo wodo subɔ la, de afima, elabena nu kɔkɔewo wonye, eye woado awu bubuwo hafi ayi te fe, si wodo di na dukɔ la.

15 Eye esi wɔdzidze xɔ metɔ va la, ekplɔm to agbo, si le yedzefe gome la nu, eye wɔdzidze wo katã godoo va kpe. 16 Etsɔ dzidzeti dzidze yedzefekpa wɔle abɔklugui alafa at̩5; 17 eye wɔtsɔ dzidzeti dzidze anyiehekpa wɔle abɔklugui alafa at̩5; 18 etsɔ dzidzeti dzidze dziehekpa wɔle abɔklugui alafa at̩5; 19 eye wɔtsɔ dzidzeti dzidze yetodofekpa wɔle abɔklugui alafa at̩5. 20 Edzidzee le go enawo me, eye gli fo xlãe godoo va kpe didi abɔklugui alafa at̩5, eye wɔkeke abɔklugui alafa at̩5, ne wɔatso nu kɔkɔewo kple nu makɔmakɔwo dome.

Gbexɔ yeyea fe ŋutikɔke.

43. Emegbe wɔkplɔm yi agbo, si dze ŋgo yedzefe gome la nu. 2 Eye kpo da, Israel fe Mawu fe ŋutikɔke tso yedzefe gome va, eye efe zinyenyɛ le abe to gãwo fe hoowɔwo ene, eye efe ŋutikɔke na anyigbe le keklɛm. 3 Eye nusi mekpɔ la, le abe esi mekpɔ, esime meva dua gbɛle ge la ene, eye nɔnɔmeawo le abe

a 41, 13.

b 41, 10.

d 40, 17.

e 8-11.

esiwo mekpɔ le ^aKebar-tɔsisi la nu ene. Tete metsyɔ mo anyi. 4 Eye Yehowa fe ^bɛntikɔkɔe to ^cagbo, si dze nɔɔ yedzefe gome la nu ge de xɔ la me. 5 Tete gbɔgbɔ la kɔm dɔda de xɔxɔnu mets, eye kpɔ da, Yehowa fe ^dɛntikɔkɔe yɔ xɔ la taɔ.

6 Tete mese amea de le nu fom kplim tso xɔa me; ke nɔtsu la tsi tre de axanye. 7 Eye wɔgbɔ nam bena: Amevi, /esia enye nye fiazi kpui nɔɔfe kple nye afofo-me dɔfe, afisi manɔ le Israel-viwo dome tegbee, eye Israel fe afe la, woawo kple wofe fiawo magatsɔ wofe gbolowɔwɔ le wofe nuxefewo kple wofe fiawo fe kukuawo ado gu nye nɔkɔ kɔkɔe la azɔ o; 8 wotsɔ wofe kpuiwo dɔ nye kpui nu, eye wotsɔ wofe ɔ-trutiwo dɔ nye ɔ-trutiwo xa, ale be gli koe tso mɔa kple wo dome; eye wotsɔ wofe nɔnyɔnu, siwo wowo la, do gu nye nɔkɔ kɔkɔe la, ale be metsrɔ wo le nye dɔ-medzoe me.^h 9 Azɔ woate wofe gbolowɔwɔ kple wofe fiawo fe kukuawo da le gbɔnye, eye manɔ wo dome tegbee.

10 Amevi, fia gbexɔ la Israel fe afe la, ne wofe vodadawo ^kna-kpe nɔ na wo; eye na woadzidze efe nɔnɔme. 11 Eye ne wofe nuwɔnawo katã kpe nɔ na wo la, ekema de xɔ la fe nɔnɔme kple etutume, efe mɔnuwo kple ɔ-truwo, efe nɔnɔmewo katã, efe dɔdɔwo katã kple sewo katã fia wo, eye nanɔ wo le wo nku me, ne woadzra efe nɔnɔmewo katã kple efe dɔdɔwo katã dɔ, eye woawo wo dzi. 12 Se, si le afea nu la, enye si: Eya kple enu katã godoo le kɔkɔe le toa ta me. Esi nye se, si le afea nu.

Vosamlekpui la kple efe dzidze.

13 Vosamlekpui la fe dzidze enye si le abɔklugui nu; abɔklugui deka tso asi fe kekeme wu abɔklugui hahoo tɔ: Efe zɔ kple abɔklugui deka, eye wòkeke abɔklugui deka; wodo to nɔ fo xlɛe wòkeke asi deka. Vosamlekpui la fe kɔkɔme enye si: 14 Tso efe zɔ, si le anyigba gbɔ, vase de kɔ eteto nɔ le abɔklugui eve, eye wòkeke abɔklugui deka; tso kɔ

^a 1.

^b 11, 22, 23.

^d 10, 19.

^e Mo. 11, 40, 34;
Fia. 1. 8, 10. 11.

^f Ps. 132, 13. 14.

^g 40, 46.

^h 8, 7-10.

ⁱ Mo. 11, 29.

^k 16, 61. 63; 38,
32.

^l 40, 47; Mo. 11,
27. 1-8.

^m Mo. 11, 28, 41.

sueto gbɔ vase de kɔ gãto nɔ le abɔklugui ene, eye wòkeke abɔklugui deka. 15 „Mawu fe mlekpui“ la le abɔklugui ene, eye dzo ene le „Mawu fe mlekpui“ la ta dɔ ta dzi. 16 „Mawu fe mlekpui“ la didi abɔklugui wuieve, eye wòkeke abɔklugui wuieve, ele dzogoe ene me le efe go eneawo dzi. 17 Kɔawo didi abɔklugui wuieve, eye wòkeke abɔklugui wuieve le wofe go eneawo; to, si wodo nɔ fo xlɛe la, le abɔklugui afã, eye efe zɔ la le abɔklugui deka godoo va kpe. Efe atrakpui-fɔfɔwo dze nɔɔ yetodofo gome.

18 Eye wɔgbɔ nam bena: Amevi, ale Afeto Yehowa gbɔ esi: Vosamlekpui la fe dɔdɔwo nye esi: Ne wowɔe vɔ, be woasa numevɔ le edzi, eye woawu ɔu de edzi la, 19 ekema natsɔ nyitsuvi deka na nunɔla, siwo nye Lewi-viwo dome, eye wokpɔ mɔ ate de nɔnye, ne woasubom la, be woatsɔ asa nuvɔvɔe; Afeto Yehowa ye gblɛe. 20 Tso efe ɔu fe de sisi de efe dzo eneawo kple efe kɔwo fe dzogoe eneawo kpa-kple to, si wodo nɔ godoo va kpe la nɔ, eye nade nuvɔ da le enu alɛ avui. 21 Eye natsɔ nuvɔ-vɔsanyitsu la adato dzoe de afe la fe teɛe, si wodo di le kɔkɔefe la godo la. 22 Le nkeke evagbe la natsɔ gbɔtsu, si sɔ blibo la, asa nuvɔvɔe, eye woatsɔe ade nuvɔ da le vosamlekpui la nɔti, abe alesɔ wotsɔ nyitsu de nuvɔ da le enu ene. 23 Ne ède nuvɔ da le enu vɔ la, nade nyitsu, si sɔ blibo, kple agbo, si sɔ blibo, le alɛwo dome asa vɔe. 24 He wo va Yehowa nku me, eye nunɔlawo nawu dze de edzi ahatsɔe asa numevɔe na Yehowa. 25 Dkeke adre sɔɔ natsɔ nuvɔvɔsa fe gbɔtsu, nyitsuvi kple agbo tso alɛwo dome asa vɔe; nu megawo wo hafi woatsɔ asa vɔ lɛe o. 26 Dkeke adre sɔɔ woalɛ avu vosamlekpui la, woakɔ enu, eye woakɔ enu.ⁿ 27 Eye ne wowu nkeke siawo nu vɔ la, ekema nunɔlawo nasa miafe numevɔwo kple miafe akpedavɔwo tso nkekeenylia dzi heyii, eye miafe nu adze nɔnye, Afeto Yehowa ye gblɛe.

Le gbedoxo yeyea nunlawa guti.

44. Tete wògbugbòm va kò-kòefe je agbo kòtoetò, si dze ngò yedzeje gome la nu; ke ele dodo. **2** Eye Yehowa gblo nam bena: Agbo sia netsi dodo, womavui o, eye amea ðeke mato enu age ðe eme o; esi wònye Yehowa, Israel je Mawu la, to enu ge ðe eme la, eyata netsi dodo. **3** Ke ^aamegā la nebbòbò nò anyi ðe eme, ne wòadu nu le Yehowa ñku me. Agbo la je akpata je axa dzi wòato ava eme, eye afi-ma ke wòato ado go.

4 Emegbe wòkplòm to anyiehgbo la nu yi gbedoxò la nu, eye mekpò be, Yehowa je ñutikòkòe yò ^dYehowa je xò la tañ; tete metsyò mo anyi. **5** Eye Yehowa gblo nam bena: Amevi, ðo ñku anyi nakpò nu kple ñku, eye nase nya, siwo katà gblo ge mala na wò le Yehowa je afe je ðòdowo katà kple sewo katà ñu la, kple wò to; lé ñku ðe afisi woato age ðe afe la me kple kòkòefe la je afisiwo katà woato ado la ñu. **6** Eye gblo na Israel je afe sèto la bena: Ale Afetò Yehowa gblo esi: Israel je afe, miafe ñunyonuwo katà do dodo, **7** elabena miekplò amedzro, siwo nye bolotòwo, eye wometso dziwa hà na wo o la vs, be woano nye kòkòefe la, eye woagblè kò ðo na nye afe la; eye mietu nye nubabla la hekpe ðe miafe ñunyonuwo katà ñu, le esime mietsò nye nududu, ami kple vu sa vòe, **8** eye miewò nye kòkòefe la je ðowo o, ke boñ miedo woawo, be woasubò le nye kòkòefe la.

9 Eyata ale Afetò Yehowa gblo esi: Amedzro, siwo nye bolotòwo, wometso dziwa hà na wo o, amedzro, siwo katà le Israel-viwo dome la dometò ðeke megava nye kòkòefe la o; **10** ke boñ Lewi-vi, siwo trò le yonyeme, esime Israel tra mo, eye wòdzo le gbònye hedze legbawo yome la je vodadawo anò wo dzi; **11** eye woanye afe la je agbonudzòlawo le nye kòkòefe la, eye woasubò le afe la me: Woawu numevòsalà kple akpedavòsalà na dukò la, eye woatsi tre ðe wo gbò asubò wo. **12** Esi wosubò wo le wofe legba-

wo ñku me, eye wokplò Israel je afe la de vodada me la, eyata mekò nye asi dzi ðe wo ñu, ka atam bena: Ne womatsò wofe vodadawo o fi! Afetò Yehowa ye gblo. **13** Womate ðe ñunye anye nunlawa asubò o, eye womate ðe nye nu kòkòewo katà, siwo nye nu kòkòetòwo la ñu o, ke boñ woatsò wofe ñukpe kple ñunyonu, siwo wowò la. **14** Eye matsò wo ado afe la je subalawo hena efe subòsubòdòwo katà kple ðò, siwo katà wowòna le eme.

15 Ke nunlò, siwo nye Lewi-viwo, amesiwo tso ^bZadok-viwo dome, eye wosubò le nye kòkòefe la me, esime Israel-viwo trò le yonyeme la, woawo nete ðe ñunye, ne woasubò, eye woatsi tre ðe ñkunye me, ne woatsò ami kple vu asa vòe nam, Afetò Yehowa ye gblo. **16** Woawo neyi nye kòkòefe la, eye woate ðe nye kplò ñu, ne woasubò, eye woawò nye subòsubòdòwo. **17** Ne wobe, yewoage ðe xòxònu metò je agbo me la, woado ^eaklaluwo; làfuvò ðeke megano wo ñu, ne wole subòsubò le xòxònu metò je agbo me kple xò la me o. **18** Aklalatablanu nenò ta na wo, eye woado aklalagbò ðe ali; womegatsò nusi wò ò fifia ame la, bla ali dzi o. **19** Ne wole dodo ge ayl dukò la gbò le xòxònu kòtoetò la, woadè wofe awu, siwo wodo subò la, ðe xòvi kòkòewo me, eye woado awu bubuwo, ne womagatsò wofe awuwo ana dukò la ñu nako o. **20** Womegalù ^gta kokoe o, ke womegana wofe tada nato vuya o, ke boñ woako ta woasò. **21** ^hNunlò ðeke megano wein, ne ele xòxònu metò yi ge o. **22** Womate ⁱahosi alo nyònu, si wogbe la o, ke boñ woade ðetugbi tso Israel je afe je fome la me; ke wokpò mò ade nunlawa je ahosi. **23** Woafia ^kvovo, si le nu kòkòe kple nu makòmako dome, kpakple vovo, si le nu madzamadza kple nu dzadzè dome la, nye dukò. **24** Woabòbò nò anyi ðe dzrenyawo ñu, eye woadrò ònu ðe nye ðòdowo nu; woalé ñku ðe nye sewo, nye ðòdowo kple nye ñkekenyiwewo katà ñu, eye woako nye dzudzògbe la ñuti.

^a 45, 7.

^b 40, 46; 48, 11.

^d 43, 5.

^e Mo. III. 16, 4.

^f 42, 14.

^g Mo. III. 19, 27; 21, 5.

^h Mo. III. 10, 9.

ⁱ Mo. III. 21, 7; 13, 14.

^k Mo. III. 10, 10.

25 Womegayi ame kuku gbɔ, ne woagblɛ kɔ ɔo na wo ɔokui o; negbe wo fofɔ kple wo dada, wo viɔutsu kple wo vinyɔnu, wo naviɔutsu kple wo nɔvinyɔnu, si me-
de srɔ o la ɔu ko wokpɔ mo agblɛ kɔ ɔo le.^b 26 Ne egu kɔ la, woaxlɛ ŋkeke adre nɛ, 27 eye gbesigbe wɔyi xɔxɔnu metɔ le kɔkɔfe la, be yeasubɔ le kɔkɔfe-
fea la, nesa nuvɔɔ, Afetɔ Yehowa ye gblɛ. 28 Wofe domenyinu enye si: Nye ɔutɔe nye wofe domenyinu; migana gomea deke wo le Israel o, ɔnye ɔutɔe nye wofe gome. 29 Woaɔu nuɔvɔsa, nuvɔ-
vɔsa kple ɔɔdivɔsa, eye nusiwo katã wodo busui le Israel la, nanye wo tɔ. 30 Miafe agblemenu gbãtɔwo katã fe nyuitɔwo kple miafe adzɔwo katã fe adzɔ enye nunɔlawo tɔ, mitsɔ miafe amɔwo ɔgɔgbeawo na nunɔlawo, ne yayra nana afewɔ me. 31 ƼLã kukuwo katã kple lã, siwo nu lé, eɔanye xe alɔ lãfɔnee o la, nunɔlawo mekpɔ mo aɔui o.

AnYigba tɔxe na nunɔlawo, Lewitowo kple amegãwo.

45. Eye ne miemã anyigba la wɔnye mia tɔ la, ekema mi-
de adzɔ le anyigba la ɔu wɔanye nu kɔkɔe na Yehowa, efe didime nanye abɔklugui akpe blave vɔ atɔ, eye wɔakeke abɔklugui akpe blave; egu neko le efe goawo katã me. 2 Woade abɔklugui alafa atɔ le esia ɔu wɔana dzogoe ene me hena kɔkɔefe la, eye woatso tefe ɔi de egu afoxlãe godoo ava kpe wɔana abɔklugui blaati. 3 Tefe sia, si didi abɔklugui akpe blave vɔ atɔ, eye wɔakeke abɔklugui akpe ewo la dzi kɔkɔefe, si nye kɔkɔefewo fe kɔkɔefe la, nana. 4 Nu kɔkɔe wɔnye tso anyigba la ɔu; nunɔla, siwo le subɔsubom le kɔkɔefe la, amesiwo tena de Yehowa ɔu, ne woasubɔe la tɔ wɔanye; xɔtefe wɔanye na wo, eye tefe kɔkɔe wɔnye kpe de kɔkɔefe la ɔu. 5 Eye tefe, si didi abɔklugui akpe blave vɔ atɔ, eye wɔakeke akpe ewo la, nanye Lewi-vi, siwo subɔna le afea me la tɔ, ne woatso du de edzi ana eme. 6 Eye mitsɔ du la fe anyigba na Israel fe afe blibo la wɔa-

keke abɔklugui akpe atɔ, eye wɔadidi abɔklugui akpe blave vɔ atɔ, woa kple adzɔ kɔkɔe la nana akasa deka nu. 7 Eye miana anyigba ɔamegã la de akpa eweawo dzi de anyigba kɔkɔe la kple du la fe anyigba fe akpa dzi wɔafo go kple anyigba kɔkɔe la le yetodofe gome kpakple du la fe anyigba le yetdzeze gome, efe didime nana akasa deka nu kple anyigba, si le yetodofe kple yetdzeze gome. 8 Esia nye efe anyigba, si ana esi le Israel, bene nye amegãwo magate nye duko de anyi azɔ o, ke boɔ woatsɔ anyigba la ana Israel fe afe la de wofe towo nu.

Nudanu sɔsɔe nana amegãwo si.

9 Ale Afetɔ Yehowa gblɛ esi: Israel-amegãwo, esɔ gbɔ na mi azɔ! Mide asi le ametetedeanyi kple ɔutasese ɔu; miwɔ nu dzɔdzɔe kple nusi le etefe, eye midzudzo adzodada nye duko; Afetɔ Yehowa ye gblɛ! 10 ƼNudanu sɔsɔe, efa kple bat sɔsɔe neno mia si. 11 Efa kple bat nesɔ kple wo nɔewo, ale be xomer ewoliawo deka nanye bat deka, eye efa deka nanye xomer ewolia deka; xomer nu nudonuiwo nana ɔo. 12 Gera blave nanye sekel deka; sekel atɔ nanye sekel atɔ, sekel ewo nanye sekel ewo, eye sekel blaati nanye mine deka na mi. 13 Adzɔ, si miana, enye si: Woade lu efa fe adeliawo deka le xomer deka ɔu, eye woade fo efa fe adeliawo deka le xomer deka ɔu. 14 Ami, si miana la, enye si: Woade bat ewolia deka le kor deka ɔu; kor enye bat ewo, eye wɔsɔ kple xomer deka; elabena bat ewo enye xomer deka. 15 Eye woade alɛ deka le alɛ alafa eve ɔu tso Israel fe lãnyife damawo de nuɔvɔsa, numevɔsa kple akpedavɔsa ɔu, ne woatso alɛ avui, Afetɔ Yehowa ye gblɛ. 16 Duko hahoo la katã natsɔ adzɔ siawo ve na Israel-amegã la. 17 Amegã la si me numevɔsa, nuɔvɔsa kple nunovɔsa le ŋkekenyuiewo dzi, le dzi-nu yeyewo kple dzudzɔgbewo dzi, kpakple le Israel fe takpegbewo katã nana, eya ana woasa nuvɔvo, nuɔvɔvo, numevɔ kple akpedavɔ, ne woalɛ avu na Israel fe afe la.

^a 44, 3; 48, 21, 22.

^b Mo. III. 21, 1 v. 4.

^d Mo. IV. 18, 20.

^e Mo. III. 27, 8.

^f 46, 18.
^g Mo. III. 19, 30;
Mo. V. 25, 15.

Numeme ɔu se.

18 Ale Afeto Yehowa gblɔ esi: Le dzinu gbãto fe ɔkeke gbãto dzi la nalé nyitsuvi, si sɔ blibo la, eye natsɔ ade nuvɔ da le kɔkɔefe la ɔu. 19 Eye nunɔla natsɔ nuvɔvɔsalã fe ɔu fe de asisi de xɔ la fe vɔtrutiwo kple vɔsamlekpu la fe kɔwo fe dzogoe enawo kple xɔxɔnu meto fe vɔtrutiwo ɔu. 20 Alea nawo le dzinu adrelia fe ɔkeke gbãto dzi de amesiwo ^ade ɔu di alo wɔ nu le manyamanya me la ta, ne mialé avu na afe la. 21 Le ^ddzinu gbãto fe ɔkeke wuienelia dzi la miadu ɔutitoto-ɔkekenyuie; miadui ɔkeke adre sɔɔ, eye woadu abolo maɔãmavã. 22 Gbemagbe amegã la nana woatsɔ nyitsu deka asa nuvɔvɔ de eya ɔuto kple duko hahoo la ta. 23 Le ɔkekenyuie la fe ɔkeke adreawo me la wòana woatsɔ nyitsu adre kple agbo adre, siwo sɔ blibo la, asa numevɔ na Yehowa gbesiagbe, eye woatsɔ gbɔtsu dekadeka asa nuvɔvɔe gbesiagbe. ^e24 Eye wòatsɔ nuɖuvɔsa efa deka akpe de nyitsu deka ɔu, eye efa deka nakpe de agbo deka ɔu, eye ami hin deka nana efa deka ɔu. ^g25 Le ^ddzinu adrelia fe ɔkeke wuiatɔlia dzi le ɔkekenyuie dzi la wòawo alea ke ɔkeke adre sɔɔ, nuvɔvɔsa kple numevɔsa, nuɖuvɔsa kple amiawo nana abe eke-meawo ene.

Amegãwo fe numeme.

46. Ale Afeto Yehowa gblɔ esi: Xɔxɔnu meto fe agbo, si dze ɔgo yedze fe la, nana dodo le gbedzrogbe-ɔkeke adeawo dzi, ke woawui le dzudzogbe kple dzinu yeye dzi. 2 ⁱAmegã la nato agba la fe akpata nu le gota gome age de eme ahatsi tre de agbo la fe vɔtruti ɔu, eye ne nunɔlawo le efe numevɔ kple akpedavɔ sam la, wòana gbe dom da le agbo la fe agbali nu, emegbe wòadzo; ke womegado agbo la vasede fié o. 3 Eye duko hahoo la nana gbe dom da le agbo ma nu le Yehowa ɔku me le dzudzogbewo kple dzinu yeyewo dzi. 4 Numevɔ, si amegã la nasa na Yehowa le dzudzogbe enye: Alévi ade, siwo sɔ blibo, kple agbo deka, si sɔ blibo;

5 nuɖuvɔsa efa deka nakpe de agbo la ɔu, eye nuɖuvɔsa, si wòate ɔu ana, nakpe de aléviawo ɔu, eye ami hin deka nana efa deka ɔu. 6 Dzinu yeye la tɔ nanye nyitsuvi deka, si sɔ blibo, kple alévi ade kpakple agbo deka, siwo sɔ blibo. 7 Wòatsɔ nuɖuvɔsa efa deka akpe de nyitsu la ɔu kple efa deka akpe de agbo la ɔu, ke wòakpe alesi nu wòate ɔu ana la, de aléviawo ɔu, eye ami hin deka nana efa deka ɔu. ^b8 Ne amegã la be, yeage de eme la, neto agbo la fe akpata nu yi eme, eye wòato ma ma ke ado. 9 Eye ne duko hahoo la va Yehowa ɔku me le ɔkekenyuiewo dzi la, ekema amesi to anyiehe-gbo nu ge de eme be, yeado gbe da la, neto dziehe-gbo nu do, eye amesi to dziehe-gbo nu ge de eme la, neto anyiehe-gbo nu do; amea deke megagbugbo to agbo, si nu wòto ge de eme la o, ke boɔ nedo ta ɔgo tẽ, ne wòado go. 10 Amegã la nana wo dome, ne wova eme, eye ne wodɔ la, wòado kpili wo. 11 Le ɔkekenyuiewo dzi kple ɔkekenyuiewo fe takpegbewo la nuɖuvɔsa efa deka nakpe de nyitsu deka ɔu eye efa deka nakpe de agbo deka ɔu, ke wòakpe alesi nu wòate ɔu la, de aléviawo ɔu, eye ami hin deka nana efa deka ɔu. 12 Eye ne amegã la be, yeasa numevɔ alo akpedavɔ na Yehowa le edokui si la, ekema woawu agbo, si de ta yedze fe gome la ne, eye wòasa efe numevɔ kple akpedavɔ, abe alesi wòawona le dzudzogbe ene, emegbe wòado go, eye ne edzo la, ekema woatu agbo la. 13 Eye wòatsɔ alévi, si xɔ fe deka, eye wòsɔ blibo la, asa numevɔ na Yehowa gbesiagbe; ɔdi sia ɔdi wòatsɔe asa vɔe. 14 Wòatsɔ nuɖuvɔsa efa fe adeliawo deka akpe de egu asa vɔe ɔdi sia ɔdi hekpe de ami hin fe etɔliawo deka ɔu, ne woatsɔ adzaba wɔ memee wòanye nuɖuvɔsa na Yehowa; dodo anye esia daa. 15 Ale wòatsɔ alévi la, nuɖuvɔsa kple ami la asa numevɔe daa ɔdi sia ɔdi.

Amegãwo fe domenyinunana wo viwo.

16 Ale Afeto Yehowa gblɔ esi: Ne amegã la na efe anyigbaa de viawo dometo deka la, netsi via-

^a Mo. III. 4, 2; 5, 17. ^b 45, 24.

^d Mo. III. 23, 5.

^e Mo. IV. 28, 19 v. 22.

^f ɔp. 7.

^g 46, 5; Mo. IV. 15, 4, 6, 9. ^h Mo. III. 23, 34.

ⁱ 44, 3.

^k Mo. IV. 28, 3.

^l Mo. IV. 28, 3.

wo si me ahanye wofe domenyinu. 17 Eye ne ena efe anyigbaa de efe kluwiwo dometo deka la, eke ma nentye eto, vasede esime ^aabla-
deje naḡo, emegbe wòagayi de amegā la si me; negbe viawo fe domenyinu koe atsi wo si me. 18 Ke amegā la megaka duko la fe anyigba, ne wòaxo wofe anyigba le wo si sesē o, ke boḡ netso eya nuto fe anyigba na viawo, ne wòanye wo to, ne nye duko la dometoa deke magaka hlē tso efe anyigba dzi o.^b

Nudaxowo.

19 Eye wòkplòm to monu, si le agbo la fe axa dzi la, heyi nunolawo fe xovi kòkòe, siwo le anyiehe gome la me; eye kpo da, tejea de le axa dzi le yetodofe gome. 20 Tete wògblo nam bena: Teje siae nunolawo naḡa fodi-vosalā kple nuvòvosala le, eye afisiae woato nuduvosa le, ne womagatsae ayi xoxonu kotoeto ana duko la nu nako o. 21 Emegbe wòkplòm yi xoxonu kotoeto, eye wòkplòm to xoxonu la fe dzogoe eneawo dzi, kpo da, xoxonu suesewo le xoxonu la fe dzogoe wo dzi. 22 Xoxonu suesewo le xoxonu la fe dzogoe eneawo dzi, wodidi aboklugui blane, eye wokeke aboklugui blaets; dzidzeme deka li na xoxonu sue eneawo kata. 23 Wodo glikpoe fo xla wo ame eneawo kata me, eye wodi mlekpui de glikpoeawo nu godoo va kpe. 24 Eye wògblo nam bena: Esia nye nudaxo, afisi afe la fe subolawo ada duko la fe akpeda-vosalā le.

Tsi, si do go tso gbedoxo la me.

47 Eye wòkplòm gbugbo yi xo la nu, eye kpo da, tsi le dzidzim le xo la fe kpui te do ta yedzeje gome; elabena xo la tro ngò dze yedzeje gome; eye tsi la si to xo la fe dusikpa dzi do ta vosamlekpui la fe dzigbe gome. 2 Emegbe wòkplòm to anyiehegbo nu, eye megodō mo va agbo kotoeto, si dze ngò yedzeje gome la nu; eye kpo da, tsi la le dzidzim le dusikpa dzi. 3 Eye nutsu la do do ta yedzeje gome helē dzidzeka de asi; edzidze aboklugui akpe deka, eye wòkplòm to

tsi la me, tsi la va se afokoe. 4 Edzidze aboklugui akpe deka, eye wòkplòm to tsi la me, tsi la va se klotevi nu; eye wògadzidze aboklugui akpe deka hekplòm to tsi la me, tsi la va se ali. 5 Emegbe wògadzidze aboklugui akpe deka, tōsisi wònye, nyemete nu tsoe o, elabena tsi la goglo, ale be deko woate nu afui, tōsisi, si womate nu atso o la, wònye. 6 Eye wògblo nam bena: Amevi, èkpoea? Tete wòkplòm gbugbo to tōsisi la nu. 7 Eye esi metro la, kpo da, ati gedewo mie de tōsisi la fe goawo kple eve dzi fū. 8 Tete wògblo nam bena: Tsi sia si to yedzeje nutowo me, esi to tagba hedade nu atsiafu, si nye Dzeju la me, eye efe tsi atro zu tsi nyui. 9 Afisiafi, si to la de la, nu gbagbe, siwo kata vana, agbo agbe, eye tamelawo aso gbo fū; afisiafi, si to la va la, tsi la atro zu tsi nyui, eye nusianu, si gbo to la de la, agbo agbe. 10 Dòkplolawo ano eto tso En-Gedi vasede En-Eglayim, eye dōkplōse wòazu; eme lāwo aso gbo kpaḡ-kpaḡ abe atsiafu gā me lāwo ene. 11 Ke efe siwo kple tawo metro o, ke boḡ dze ano wo me. 12 Ati tseku vovowowo amie de tōsisi la fe goawo kple eve dzi, wofe angbawo mayro o, eye wofe tsetsewo nu matso o; woate ku yeye yleti sia yleti, elabena kòkòefe la wofe tsi dzo tso; wofe tsetse anye nududu, eye wofe angbawo anye dzyogbe.^c

Anyigba la fe lifowo.

13 Ale Afeto Yehowa gbo esi: Lifo, siwo me miamā anyigba la do de Israel fe to wuievaowo nu la enye si: Yosef nexo /gome eve. 14 Amesiamē nexo abe no-via ene, elabena meko nye asi dzi ka atam be, matsae na mia fofowo, eye anyigba sia nanye miafe domenyinu. 15 Anyigba la fe lifo le anyiehe gome enye si: Tso atsiafu gā la nu to Xetlon vasede Zedad,^a 16 Xamat, Berota, Sibrayim, si le Damasko fe lifo kple Xamat fe lifo dome, Xazer-Enon, si le Xauran fe lifo dzi. 17 Ale lifo la natso atsiafu nu vasede Xazer-Enon le Damasko fe lifo dzi, eye wòato anyiehe

^a Mo. III, 25, 10.

^b 45, 8, 9.

^c Mo. I, 14, 3.

^d Nyad. 22, 2.

^e Mo. I, 48, 5; Yos. 17, 17.
^f Yeel 4, 19;
Zax. 14, 8;
Nyad. 22, 1.

^g Mo. IV, 34, 2
v. 12.

^h 40, 3.

gome vasede Xamat fe lifo dzi; esia nye anyiehelifo. 18 Yedzeze gome enye si: Yordan nanye lifo le Xauran kple Damasko, Gilead kple Israel-nyigba dome; midzidzee tso lifo kemea nu vasede atsiafu la nu le yedzeze gome; esia nye yedzefekpa. 19 Dziehelifo natso Tamar vasede "dzrewotsila nu le Kades, eye wòato b̄t̄ouu la nu vasede atsiafu gā la nu; esia nye dziehelifo. 20 Atsiafu gā la nanye lifo le yetodofe gome tso lifo sia gb̄o vasede Xamat kasa; esia nye yetodofelifo. 21 Eye mīmā anyigba sia de mia n̄oawo dome de Israel fe toawo nu. 22 Ne miedzidze nu de edzi, be wòanye miafe domenynu la, mibu "amedzro, siwo le mia dome, eye wodzi viwo de mia dome la abe Israel-viwo fe afeviwo ene; woawo domenynu kpe de mia nu de Israel fe toawo dome. 23 Eye to, si me amedzroa le la, afimae miana efe domenynui do, Afeto Yehowa ye gbl̄e!

Anyigba la mamā.

48. Toawo fe nk̄owo nye esi: Tso anyiehe kekeake mlo de Xetlon-m̄o nu to Xamat vasede Xazer-Enon heɖe Damasko fe lifo de Xamat fe anyiehe gome; Dan nex̄o gome deka tso yedzeze vasede yetodofe. 2 Aser nex̄o gome deka de Dan fe lifo nu tso yedzeze vasede yetodofe. 3 Naftali nex̄o gome deka de Aser fe lifo nu tso yedzeze vasede yetodofe. 4 Manase nex̄o gome deka de Naftali fe lifo nu tso yedzeze vasede yetodofe. 5 Efrayim nex̄o gome deka de Manase fe lifo nu tso yedzeze vasede yetodofe. 6 Ruben nex̄o gome deka de Efrayim fe lifo nu tso yedzeze vasede yetodofe. 7 Yuda nex̄o gome deka de Ruben fe lifo nu tso yedzeze vasede yetodofe.

8 Adzo, si na ge miala la, nāno Yuda fe lifo nu tso yedzeze vasede yetodofe, wòakeke hab̄oklugui akpe blave v̄o at̄s, eye wòadidi abe gomeawo dometo deka ene tso yedzeze vasede yetodofe, eye k̄ok̄e fe la nāno etitina. 9 Adzo, si miana Yehowa, nadidi ab̄oklugui akpe blave v̄o at̄s, eye wò-

keke ab̄oklugui akpe blave. 10 Adzo k̄ok̄e la nanye nūn̄olawo to, wòadidi le anyiehe gome ab̄oklugui akpe blave v̄o at̄s, eye wòakeke le yetodofe gome ab̄oklugui akpe ewo, wòakeke le yedzeze gome ab̄oklugui akpe ewo, eye wòadidi le dziehe gome ab̄oklugui akpe blave v̄o at̄s, eye Yehowa fe k̄ok̄e fe la nāno etitina; 11 nūn̄ola, siwo nu woko, amesiwo nye Zadok-viwo, eye w̄ow̄o nye sub̄sub̄oɖ̄owo, wome-tr̄o le yonyeme abe Lewi-viwo ene, esime Israel-viwo tra m̄o o la to wòanye. 12 Eye wòanye adzo, si wode le anyigba la nu na wo de Lewi-viwo fe lifo dzi ahanye nu k̄ok̄eto. 13 Lewi-viwo mex̄e de nūn̄olawo fe lifo nu wòadidi ab̄oklugui akpe blave v̄o at̄s, eye wòakeke ab̄oklugui akpe ewo. Didime blibo la nanye ab̄oklugui akpe blave v̄o at̄s, eye kekeme nanye ab̄oklugui akpe blave. 14 Womekp̄o m̄o at̄so de adzra o, womaɖ̄o lii o, eye anyigba la fe nyuit̄o mayi de ame bubu si me o; elabena nu k̄ok̄e wònye na Yehowa. 15 Ke te fe mamlea, si keke ab̄oklugui akpe at̄s mlo de didime ab̄oklugui akpe blave v̄o at̄s nu la, nanye hahoo fe anyigba hena du la, wòanye nofe kple lānyife, eye du la nāno titina. 16 Du la fe dzidzeme enye si: Anyiehe gome nanye ab̄oklugui akpe ene alafa at̄s, eye dziehe gome nanye ab̄oklugui akpe ene alafa at̄s, yedzeze gome nanye ab̄oklugui akpe ene alafa at̄s, eye yetodofe gome nanye ab̄oklugui akpe ene alafa at̄s.⁹ 17 Lānyife, si āno dua nu, nake le anyiehe gome ab̄oklugui alafa eve kple blaāt̄s, eye le dziehe gome ab̄oklugui alafa eve kple blaāt̄s, le yedzeze gome ab̄oklugui alafa eve kple blaāt̄s, eye le yetodofe gome ab̄oklugui alafa eve kple blaāt̄s. 18 Didime la fe sus̄oɖ̄e, si mlo de adzo k̄ok̄e nu hele ab̄oklugui akpe ewo le yedzeze gome kple ab̄oklugui akpe ewo le yetodofe gome la fe agble me nuwo nanye nuɖudu na dua fe agbledelawo. 19 Eye agbledela, siwo tso Israel fe toawo kat̄a me le dua me la, nade agble de edzi. 20 Adzo blibo,

a Mo. IV. 20, 13.

b Mo. IV. 34, 5.

d 44, 15.

e Mo. II. 22, 20.

f 47, 15, 17.

g Nyad. 21, 16.

h 45, 1-8.

si miana, kpakple du la fe anyigba nanye abòklugui akpe blave vò atò le dzogoe eneawo me, eye adzò kòkòe wòanye. 21 Ke mamle, si le adzò kòkòe la kple du la fe anyigba fe goawo kple eve dzi la, nanye amegã la tò; amegã la tò nana abòklugui akpe blave vò atò la xa le yedzefe gome vasede yedzefe-lifo dzi, eye wòana abòklugui akpe blave vò atò la xa le yetodofofe gome vasede yetodofofe-lifo dzi ahasò kple toawo fe gomeawo; adzò kòkòe la kple xò kòkòe ia nana titina. 22 Lewi-viwo fe anyigba kple du la fe anyigba le amegã la tò dome, eye amegã la tò le Yuda fe lifo kple Benyamin fe lifo dome.

23 To mamleawo nye esi: Benyamin nexò gome deka tso yedzefe vasede yetodofofe. 24 Simeon nexò gome deka de Benyamin fe lifo nu tso yedzefe vasede yetodofofe. 25 Isaxar nexò gome deka de Simeon fe lifo nu tso yedzefe vasede yetodofofe. 26 Zebulon nexò gome deka de Isaxar fe lifo nu tso yedzefe vasede yetodofofe. 27 Gad nexò gome deka de Zebulon fe lifo nu tso yedzefe vasede yetodofofe. 28 Eye Gad fe lifo le

a 47, 19.

b 46, 7.

d Nyad. 21, 12, 13.

e 43, 7; Nyad. 21, 3.

dziehe gome nanye lifo, si tso "Tamar vasede dzrewòtsi la nu le Kades heto tòru la nu va ke de atsiaju gã la nu. 29 Esia nye anyigba, si dzi miadzidze nu do wòanye domenyinu na Israel fe toawo, eye esia nye woje gome-wo, Afeto Yehowa ye gblæ.

Du kòkòe la fe noname kple efe agbowo gko.

30 Du la fe sefowo nye esi: Anyiehe gome le abòklugui akpe ene alafa atò. 31 Wotsò ñkò na du la fe agbowo de Israel-toawo nu; agbo etò le anyiehe gome: Ruben-gbo deka, Yuda-gbo deka kple Lewi-gbo deka. 32 Yedzefe gome le abòklugui akpe ene alafa atò; agbo etò le enu, siwo nye: Yosef-gbo deka, Benyamin-gbo deka kple Dan-gbo deka. 33 Dziehe gome le abòklugui akpe ene alafa atò, eye agbo etò le enu, siwo nye: Simeon-gbo deka, Isaxar-gbo deka kple Zebulon-gbo deka. 34 Yetodofofe gome le abòklugui akpe ene alafa atò, eye agbo etò le enu, siwo nye: Gad-gbo deka, Aser-gbo deka kple Naftali-gbo deka. 35 Efe lolome le abòklugui akpe wuienyi, eye woawò dua tso gbemagbe dzi be "Yehowa le afima".

DANIEL FE AGBALĒ.

Daniel kple xòlɔawo hehe le Babel-fia fe nasã me, woje nyatefetonnyenye kple nunya.

1 Le Yuda-fia Yoyakim fe fiadudu fe fe etòlia me la Babel-fia Nebukadnezar ho de Yerusalem nu, eye wòde to dee. 2 Eye Afeto la tso Yuda-fia Yoyakim kple Mawu fe afe me nua dewo de asi ns; ekplò wo yi efe mawu fe nɔfe le Sinear-nyigba dzi, eye wòtsò nuawo de efe mawu fe nudzradofofe. 3 Eye fia la de se na afedzikpòlawo fe amegã Aspenaz be, wòade nutsuviwo tso Israel-viwo dome, amesiwo tso fiafome kple bubumewo dome, 4 nutsuvi, siwo nu mewò afiaa deke na o, eye wodze deka, aɔanu le mo na wo, wodze si nu, nunya le tagbo na wo, eye wozã la, be woasubò le fiasã me, eye woafia Kaldeatwo

f Fia. II. 24, 1, 2.

g Fia. II. 20, 18.

h Mo. III. 11.

i Mo. I. 39, 21.

fe nuɔɔɔlò kple gbe wo. 5 Eye fia la do woje gbesiagbe nududu na wo tso fia fe nududu kple wein me, ne woatsò anyi woe fe etò; emegbe woasubò fia la. 6 Yuda-vi, siwo le wo dome la, wonye: Daniel, Xananya, Misael kple Azarya. 7 Eye afedzikpòlawo fe amegã tso ñkò na wo: Daniel tɔe nye Beltsazar, Xananya tɔe nye Sadrax, Misael tɔe nye Mesax, eye Azarya tɔe nye Abed-Nego.

8 Ke Daniel do de ta me be, ye-mele fia fe nududu kple wein tso ge agblè kò do na ye dokui o, eye wòde kuku na afedzikpòlawo fe amegã, ne yemagagblè kò do na ye dokui o. 9 Eye Mawu na afedzikpòlawo fe amegã nyo dome na Daniel, eye wòde enu. 10 Eye afedzikpòlawo fe amegã gblò na

Daniel bena: Mele nye afeto fia, amesi do nududu kple nunono na mi la vɔm; elabena ne ekpo be, miafe mo di ku wu mia hatiwo to la, ekema nye tae nye ekem mietsɔ na fia la. 11 Tete Daniel gblo na dzikpola, si afedzikpolawo je amegã do Daniel, Xananya, Misael kple Azarya nu la bena: 12 Tee kpo kple wò dɔlawo nkeke ewo, ne woatsɔ amã na mí miadu kple tsi na mí miano. 13 Eme-gbe nade nku de miafe nonome kple nɔtsuvi, siwo dua fia je nududu la je nonome, eye alesi nakpo la, nenema nu nawo na wò dɔlawo do. 14 Eye wòdo to wo le nya sia me hetee kpo kpli wo nkeke ewo. 15 Le nkeke ewo megbe la wofo nonome nyo, eye woklã wu nɔtsuvi, siwo katã dua fia je nududu. 16 Tso gbe magbe dzi dzikpola la de wofo nududu kple wein, si woɔo na wo la da, eye wona ama wo. 17 Eye Mawu na nunya kple gomesese nɔtsuvi ene siawo le nono nɔ nɔvovo kple nunya gome; ke Daniel ya nya nute gawo katã kple drẽwo gome.^b

18 Esi yeiyi, si fia la de se be, woakplo wo ve, de la, afedzikpolawo je amegã kple wo va Nebukadnezar nku me. 19 Eye esi fia la fo nu kpli wo la, womekpo amea deke le wo katã dome, si de Daniel, Xananya, Misael kple Azarya nu o; eye wosubo le fia la nku me. 20 Eye nya sia nya, si fia la bia wo le nunya kple gomesese gome la, ekpo be, wofo efe fiadu fe blibo la je dzotawo kple bokonowo katã ta zi gbɔ zi ewo. 21 Eye Daniel tsi anyi vasede fia Kores je efe gbãto me.

Daniel de Nebukadnezar je drẽ le xexeme fiadu fe amawo kple Mawu je fiadu fe mavo la gu gome ne, eye wodoe de dzi nɔ.

2. Le Nebukadnezar je fiadu du je fe evelia me la Nebukadnezar ku drẽ, eye wòdo haha, ale be alɔ bu dee. 2 Tete fia la de se be, woayɔ dzotawo kple bokonowo, gbesalawo kple Kaldeatowo ve, ne woade drẽ la gome na fia la; eye wova hetsi tre de fia la nku me.^c 3 Eye fia la gblo na wo bena: Meku drẽ, eye drẽ la gomesese na medzo haha.

^a 3, 9.

^b Xez. 28, 3.

^d Ezra 1, 1.

^e 1, 17, 20.

^f kp. 24.

^g kpo 7.

^h Yes. 47, 12, 13.

4 Tete Kaldeatowo fo nu kple fia la de Aram-gbe me bena: "Fia la nenɔ agbe tegbee! Li drẽ la na wò dɔlawo, ekema miade egome na wò. 5 Fia la do nu na Kaldeatowo gblo bena: Tame, si me do, enye si: Ne mieli drẽ la, eye miade egome nam o la, ekema woafli mi kakakaka, eye miafe afewo azu adukpo. 6 Ke ne mieli drẽ la, eye miade egome la, ekema miawo nunana vovovovo kple bubu gede tso gbonye, eyata milli drẽ la, eye mide egome. 7 Wo do nu zi evelia gblo bena: Fia la neli drẽ la na efe dɔlawo, ekema miade egome. 8 Fia la xɔ edzi gblo bena: Medze sii keg be, yeiyi ko dim miele, elabena miekpo be, me do tame kplikpa. 9 Ke ne mieli drẽ la nam o la, ekema afiatso tso deka koe le mia nu; elabena de miado gbe di, be miagblo alakpanyawo kple nya gbe-gblẽwo le nɔkunya me, vasede esime yeiyi la nu nayi. Eyata milli drẽ la nam, ekema madze sii be, miade nu ade egome hã nam. 10 Kaldeatowo do nu na fia la gblo bena: Amegbetɔa deke mele anyigba dzi, si ate nu ade nusi fia di la gome o; eye fia gã sɛnua deke meli, si bia nusiawo tɔgbe tso dzotawo, bokonowo kple Kaldeatowo si me kpo o. 11 Nusi dim fia le la sesẽ, eye amea deke meli ate nu ade egome na fia la o, negbe mawuwo ko, amesiwo je nɔfe mele kodzogbeawo dome o. 12 Tete dzi ku fia la, eye wòdo domedzoe nɔto hede se be, woawu Babel-nunyalawo katã. 13 Eye esi wode se be, woawu nunyalawo la, wodi Daniel kple ehatiwo hã, be woawu.

14 Tete Daniel tso 'nunya kple gomesese fo nu kple fia nu srafowo je amegã /Aryox, amesi ho be, yeawu Babel-nunyalawo la. 15 Eye wògblo na fia fe avafia Aryox bena: Nukatae fia la de se sesẽ sia do? Tete Aryox to nya la na Daniel. 16 Eye Daniel yi fia la gbɔ da de kuku ne be, wòna azã ye, ne yeade drẽ la gome na fia la. 17 Eme-gbe Daniel yi afe me, eye woto nya la na efe hatiwo Xananya, Misael kple Azarya; 18 ne woabia amenuveve le

dzifo je Mawu la si le nya ɣayla sia ta, ne womagawu Daniel kple efe hatiwo akpe de Babel-nunyalama mawo nu o. 19 Tete ^awode nya ɣayla la fia Daniel le nutege me le zā. Eye Daniel kafu dzifo Mawu la. 20 Eye Daniel xɔ edzi gbɔ bena: Woakafu Mawu je n̄kɔ tso mavɔ me yi de mavɔ me, elabena etɔe nye nunya kple n̄sɛ. 21 Eyae d̄ɔa li ɣeyiɣiwo kple azā-gbewo, b̄deɛa fiawo le zi dzi, eye wòd̄ɔa fiawo zi dzi, enaa nunya nunyalawo kple sidzedze nugomeselawo; 22 eɛa nusi me goglo, kple nu ɣayla fiana, enya nusi le viviti me, elabena kekeli le egbo. 23 Fofonyewo je Mawu, meda akpe na wò, eye mekafu wò, be n̄na nunya kple n̄sɛm, eye n̄de nusi mieb̄ia wò la fiam; elabena fia je nyae n̄de fia mi! 24 Tete Daniel yi ^dAryox, amesi fia la d̄ɔ, be wòawu Babel-nunyalawo la gbɔ, eye wògbɔ n̄sɛ bena: Megawu Babel-nunyalawo o; ke boɲ kplɔm yi fia la gbɔe, eye made dr̄ɛa la gome na fia la. 25 Eye Aryox kplɔ Daniel yi fia la gbɔ enumake hegbɔ n̄sɛ bena: Mekpɔ n̄tsua de le Yuda-viwo je aboyomewo dome, amesi be ye, yea de dr̄ɛa gome na fia. 26 Fia la xɔ edzi gbɔ na Daniel, amesi n̄kɔ nyi dr̄ɛa, si meku la, eye nade egome nam vavāa?

27 Daniel d̄ɔ nu na fia la gbɔ bena: Nya ɣayla, si dim fia le la, nunyalawo, bokɔnɔwo, dzotɔwo kple dzinuvi menyalawo mate nu ade egome na fia la o. 28 Ke Mawu de le dzi me, amesi dea nya ɣaylawo de go, eye eyae de nusi gbɔna dzɔdzɔ ge gbadegebe la fia fia Nebukadnezar. Wò dr̄ɛkuku kple n̄tege, si va ta me na wò le wò aba dzi la, enye si: 29 Wò fia, èle tame bum le nusi gbɔna dzɔdzɔ ge le ɣeyiɣi siawo megbe la nu le wò aba dzi, eye ^eamesi dea nya ɣaylawo de go la, de nusi gbɔna dzɔdzɔ ge la fia wò. 30 Ke nye la, ^hmenye esi nunya le asinye wu agbagbeawo katã ta, wode nya ɣayla sia fiam d̄ɔ o, ke boɲ, be woade egome na fia la, eye nadze si wò dzimesusuwo. 31 Wò fia, èd̄ɔ n̄ku anyi, eye n̄kɔ le-

^a kp. 30.^b 4, 14, 22, 25.^d kp. 14.e Xez. 26, 7.^f Yer. 27, 6.^g kp. 22.^h Mo. I. 41, 15.ⁱ 7, 14, 27; Yer. 9, 6.

gba gāa de; legba la lolo, eye efe dzodada teje mekɔ o, ele tsitrenu de n̄kuwò me, eye efe n̄nɔme dzi n̄ɔ. 32 Legba sia fe ta nye sika nyuitɔ, efe akɔta kple efe abowo nye klosalo, eye efe fodo kple ali nye akɔbli; 33 efe atawo nye gayibɔ, efe afowo je akpaa dewo nye gayibɔ, eye akpaa dewo nye tsu. 34 Eye esi n̄le ekpɔm la, kpea de, si menye ame fe asie dae o la, ge va dze legba la fe afɔ, si nye gayibɔ kple tsu la dzi, eye wògbāe gudugudu. 35 Ale gayibɔ kple tsu, akɔbli, klosalo kple sika wogbā gudugudu, eye wozu abe tsro le lugboje le dzomeɲoli ene, ya kplɔ wo dzoe, eye womegakpɔ wo te fe o; ke kpe, si dze legbaa dzi la, zu to gāa de hexo anyigba blibo la dzi.

36 Dr̄ɛa la nye esia. Azɔ mia-de egome na fia la. 37 Wò fia, si nye ^efiawo je fia, amesi dzifo je Mawu la tso fiaduɖu, n̄sɛ, kamesesɛ kple bubu na, 38 wò amesi wòtso nu gbagbewo katã, amegbetɔwo, /gbemelāwo kple dzifoxewo de asi na, eye wòtso wò d̄ɔ afeto de wo katã nu la, wòe nye sika ta la. 39 Ke fiaduɖe bubu ava de yowome, si anɔ ɔee wu tɔwò; emegbe fiaduɖe et̄liia ava, si nye akɔblitɔ, eye wòadu anyigba blibo la dzi. 40 Fiaduɖe enelia asesɛ abe gayibɔ ene, elabena gayibɔ foa nuwo katã, eye wògbāwo gudugudu; alesi gayibɔ gbāa nui la, nenema wòawo ekemeawo katã, eye wòagbāwo gudugudui. 41 Esi n̄kɔ be, afowo kple afɔbideawo je akpaa dewo nye tsu, eye akpaa dewo nye gayibɔ la, nenema fiaduɖe la amāe; gayibɔ fe sesɛ anɔ eme, elabena èkpɔ gayibɔ kple tsu wotsaka. 42 Alesi afɔbideawo je akpaa dewo nye gayibɔ, eye akpaa dewo nye tsu la, nenema fiaduɖe la fe akpaa de asesɛ, eye akpaa de masesɛ o. 43 Eye alesi n̄kɔ gayibɔ kple tsu wotsaka la, nenema wotsaka kple amegbetɔwo je fomeawo, ke womalɛ de wo n̄ewo nu o, abe alesi gayibɔ kple tsu menya tsakana o ene. 44 Le fia mawo n̄li la dzifo je Mawu la adɔ fiaduɖe de anyi, si matsr̄o igbedegbede o, eye efe fiaduɖe mayi de dukɔ bubua deke

si me o;^a agbā fiaduḡe mawo katā, eye wòagblē wo, ke eya gũto anyitegbee. 45 Elabena èkpòkpèe de, si ame fe asi meda o la, ge tso to dzi va gbā gayibo, akòbli kple tsu, klosalo kple sika la. Mawu gā lae de nusi gbõna gbade-gbe la fia fia la. Drõe la le eme, eye efe gòmedede le etefe.

46 Tete fia Nebukadnezar tso mo anyi hede ta agu de Daniel ŋku me, eye wòde se be, woasa vo, eye woado dzudzò vevõe nɛ. 47 Tete fia la gblo na Daniel bena: Nyatefee, miafe Mawu la enye mawuwo dzi. Mawu kple fia wo dzi Afeto kpakple nya yaɣlawo defiala; elabena ète nu de nya yaɣla sia fia. 48 Eye fia la de bubu Daniel nu, eye /wòtso nunana gā gedewo nɛ, etsøe do Babel-nyigba blibo la nu, eye wòtsøe do Babel-nunyalawo katā fe tatøe. 49 Eye Daniel de kuku na fia la wòtso Babel-nyigba fe dzidudu-ɔwo de asi na Sadrax, Mesax kple Abed-Nego. Ke Daniel gũto ya nɔ fiafe me.

Dutsu etšawo le kpodzo me.

3. Eye fia Nebukadnezar wò sika-legba wòkò abòklugui blaade, eye wòkeke abòklugui ade; eye wòtsøe li anyi de Dura-bali la me le Babel-nyigba dzi. 2 Eye fia Nebukadnezar do amewo do da, be woadafo amegāwo, anyigba dzi nunlawo, avafiawo, vònu-dròlawo fe amegāwo, nudzikpòlawo, sefiawo, vònu-dròlawo kple anyigbawo fe dzidudu dɔwòlawo katā nu fu, newoava akò legba, si fia Nebukadnezar li anyi la nu. 3 Tete amegāwo, anyigba dzi nunlawo, avafiawo, vònu-dròlawo fe amegāwo, nudzikpòlawo, sefiawo, vònu-dròlawo kple anyigbawo fe dzidudu dɔwòlawo katā fo wo dokui nu fu, be woakò legba, si fia Nebukadnezar li anyi la nu, eye wòtsi tre de legba, si Nebukadnezar li anyi la ngò. 4 Eye gbefādela do ɣli sesie bena: Mi dukowo, anyigba dzi dukowo kple gbegbògblo wo, wole se dem na mi be: 5 Ne miese kpèwo, dzewo, ga kasaŋkuwo, kasaŋkuwo, saŋkuwo, venowo fe dzewo kpakple saŋku fomevi vovovowo fe didi

^a Kor. I, 15, 24; Nyad. 11, 15.

^b kp. 34.

^d 3, 29; Yos. 2, 11; Fg. 86, 8; Yos. 42, 8, 9.

^e 6, 13.

^f kp. 6.

^g 3, 12.

^h 2, 49.

ⁱ Fia. II, 18, 35.

^k Pa. 68, 12.

la, miadze klo ado gbe da na sika-legba, si fia Nebukadnezar li anyi la! 6 Ke amesi medze klo do gbe da o la, woatsøe afu gbe de kpo, si me dzo le bibim le la mēnumake! 7 Eyata esi dukowo katā, anyigba dzi dukowo kple gbegbògblo wo nya se kpèwo, dzewo, ga kasaŋkuwo: kasaŋkuwo kple saŋkuwo kpa' le saŋku fomevi vovovowo fe didi ko la, wo katā wodze klo hedo gbe da na sikalegba, si fia Nebukadnezar li anyi la.

8 Enumake Kaldea-gũtsuwo va tso Yudato wo nu. 9 Eye woxo edzi gblo na fia Nebukadnezar bena: Fia nenò agbe tegbee! 10 Wò fia, ède se bena, ne amesimese kpèwo, dzewo, ga kasaŋkuwo, kasaŋkuwo, saŋkuwo kple venowo fe dzewo kpakple saŋku fomevi vovovowo fe didi la, woadze klo ado gbe da na sikalegba la; 11 ke amesi medze klo hedo gbe da o la, woatsøe afu gbe de kpodzo, si le bibim la me. 12 Yuda-gũtsu, asiwo nètso do Babel-nyigba fe dzidudu do nu: Sadrax, Mesax kple Abed-Nego la, fia fe se la metsò fu lā me na wo o, womesubò wò mawuwo o, eye wòmedo gbe da na sikalegba, si neli anyi la o. 13 Enumake Nebukadnezar de se le dɔmedzoe kple dziku me be, woada kplò Sadrax, Mesax kple Abed-Nego vɛ; eye wokplò gũtsu siawo vɛ na fia la. 14 Tete Nebukadnezar xo edzi gblo na wo bena: Sadrax, Mesax kple Abed-Nego, vavāe miegbe be, yewomasubò nye mawu, eye miado gbe da na sikalegba, si meli anyi la oa? 15 Eyata midò do! Ne miese kpèwo, dzewo, ga kasaŋkuwo, saŋkuwo, venowo fe dzewo kple saŋku fomevi vovovowo fe didi la, ekema miadze klo ado gbe da na legba, si mewo la; ke ne miedo gbe da nɛ o la, ekema woatsò mi afu gbe de kpodzo bibi la me enumake. Mawu kae ate nu adɛ mi tso asinye me? 16 Tete Sadrax, Mesax kple Abed-Nego wo do nu gblo na fia la bena: Nebukadnezar, nya sia gudodo meve mi o. 17 Kpò da, mia Mawu, si subom miele la, ate nu adɛ mi tso kpodzo bibi la me, eye wòate

nu ade mi tso wò fia si mie. 18 Ke ne menò alea o hã la, fia, nyae be, miele wò mawuwo subò ge akpò gbede o, eye miado gbe da na sikalegba, si neli anyi la o.^a

19 Tete dzi ku Nebukadnezar vevie, eye efe mo trò de Sadrax, Mesax kple Abed-Nego nu; eye wòde se be, woado dzo de kpò me zi gbò zi adre wu alesi wo-doe tsã. 20 Eye wòde se na ñutsu sesè, siwo le efe avakò me la be, woabla Sadrax, Mesax kple Abed-Nego atso afu gbe de kpò-dzo bibi la me. 21 Tete ñutsuawo bla wo, wofe agbotso, dzi-wuiwo kple awu olayawo kpa-kple avowo le wo nu, wotsò fu gbe de kpòdzo bibi la me. 22 Eye dzofadewo wu ñutsu, siwo kplò Sadrax, Mesax kple Abed-Nego yii la, elabena fia fe se la sesè, eye wodo kpòdzo la wògbò eme. 23 Ñutsu etòawo: Sadrax, Mesax kple Abed-Nego wole babla wotsò fu gbe de kpòdzo bibi la me.

24 Tete fia Nebukadnezar fe nu ku, eye wòso zi deka kplà gbò na efe adanudelawo bena: È me-nye ñutsu etòe miebla tso fu gbe de dzoa me oa? Wodo ñu gbò na fia la bena: E, fia! 25 Exò edzi gbò bena: Kpò da, mele ñutsu ene kpòm, ka tu le wo nu, eye wole tsatsam le dzoa me, eye womexò abi o; enelia fe nòmme le abe mawuwo tvi tó ene. 26 Tete Nebukadnezar te de kpòdzo bibi la ñu hexò edzi gbò bena: Sadrax, Mesax kple Abed-Nego, mi dzifooitò la viwo, mido va! Enumake Sadrax, Mesax kple Abed-Nego wodo tso dzoa me. 27 Eye amegãwo, anyigba dzi nunolawo, avafiawo kple fia fe adanudelawo fo wo dokui nu fu, eye wode ñku de ñutsuawo hekpo be, dzo mewò naneke ñuti na wo o, eye wofe taða mefiã o, naneke mewò wofe awuwo o, eye dzo meò le wo nu o.^k

28 Tete Nebukadnezar xò edzi gbò bena: Woakafu Sadrax, Mesax kple Abed-Nego fe Mawu la, amesi dò efe dola da, be wòde efe subòla, siwo dola ñu de egu, wo amesiwo da fia fe nya dzi, eye wotsò wo dokui na, be yewomagasubò mawu bubua deke alo

ado gbe da nò akpe de yewofe Mawu la ñu o. 29 Eyata se, si dem mele, enye si: Ne amea de gbò nya tovoa de de Sadrax, Mesax kple Abed-Nego fe Mawu ñu le dukòwo, anyigba dzi dukòwo kple gbegbòglòwo katà dome la, woafli kakakaks, eye efe afe azu adukpo; elabena mawu bubua deke meli ate ñu ade ame abe eya ene o. 30 Emegbe fia la na eme nyo na Sadrax, Mesax kple Abed-Nego le Babel-nyigba dzi.

31 Fia Nebukadnezar fe nya na dukòwo katà, anyigba dzi dukòwo kple gbegbògbò, siwo le anyigba blibo la dzi, enye si: Eme nenyò na mi! 32 Enye nye didi be, matsò dzesi kple nukunu, siwo Mawu dzifooitò la wò nam la, ade gbe fãe. 33 Efe dzesiwo lolo, eye efe nuku nuwo tri akò loo! Efe dzifadufe enye fiadufe mavò, eye efe dzidudu le fomewo katà me!

Nebukadnezar fe sedede le dròe bubu ñuti kple egomedege.

4. Nye Nebukadnezar menò afe-nye me bokò, eye meðu agbe le nye fiasã me. 2 Meku dròe, eye wòna medzo haha, nye tame-susuwo le nye aba dzi kple nye ñutegawo na dzidzi fom. 3 Eye mede se be, woakplò Babel-nunyalawo katà vè nam, ne woade dròe la gòmè nam. 4 Tete dzotowo, bokòkòwo, Kaldeatowo kple gbesalawo va, eye meli dròe la na wo, ke womede egòmè nam o.⁹ 5 Mlòeba la Daniel, amesi tso nye mawu Beltsazar ñkò, eye mawu kòkòewo fe agbògbò le eme la, va gbònye, eye meli dròe la nò be: 6 Wò Beltsazar, dzotowo fe tətò, wò amesi me mawu kòkòewo fe gbògbò le menya, eye nya yaɣlaa deke mele vivi me de wò o, gbò nye ñutega, si mekpò le dròe me la, eye nade egòmè. 7 Ñutega, si mekpò le nye aba dzi, enye si: Medò ñku anyi, eye kpò da, atia de le anyigba tiftina, si kò ñutò. 8 Ati la lolo, eye wòsesè, ekò datò dzingoli ke, eye wòwu vasede anyigba blibo la fe mlòenu. 9 Efe angbawo nyo, efe tsetsewo sò gbò, eye wònye nududu na nuwo katà; gbemelawo nò efe vòvòli te, dzifoxewo wò

^a Mo. II. 20, 3-5.

^b 2, 47.

^d 6, 27.

^e Yes. 43, 2.

^f kp. 28.

^g 2, 2.

^h 5, 11, 14.

ⁱ Xez. 28, 3.

^k Heb. 11, 24.

^l Xez. 31, 3-14.

ⁿ 6, 23.

^o kp. 18; Xez. 17, 22.

ato de efe alowo me, eye wònyi
 utiláwo katá. 10 Eye meḍo ŋku
 anyi le ŋutega, si mekpò le nye
 aba dzi la me, kpò ḍa, dzola kò-
 koea de ḍi tso dzifo 11 hedo ḡi
 sesie gblo bena: ^aMilá ati la, eye
 mitso efe alowo, mido dzodzo efe
 angbawo, eye mikaka efe tsetse-
 wo hlè, minyá gbemeláwo ḍa le
 ete kple dzifoxewo ḍa leefe alow-
 o me! 12 Ke migblè efe takpoea
 ḍe to me, eye mide gayibo- kple
 akòbli kòkòkòsɔe ḍe gbe dama
 me, dzifo zāmu nafo, eye eya kple
 gbemeláwo naḍu anyigba dzi gbe.
 13 Woade amegbetò fe dzi le eme
 ahatsò lā fe dzi ne, vasede esime
 bazā adre nu nava yi ne. 14 Esia
 nye dzolawo fe tamedodo, eye
 kòkòtò la fe se enye nya sia, ne
 agbagbeawo nadze si be, dzifo-
 vito la kpò nusedu amegbetowo
 fe fiadufewo dzi, amesi dze enu
 la, wòtsɔa wo nana, eye ate ŋu
 atso ame tsewo aḍo wo nu. 15
 Esia nye drè, si nye fia Nebu-
 kadnezar meku; Beltsazar, de eg-
 me nam, elabena nunyala, siwo
 katá le nye fiadufe me la, mete
 ḡu de egome nam o; ke wò la
 àte ŋu aḍe egome, elabena mawu
 kòkòwewo fe gbogbo le mewò.

^a kp. 20.

^b 7, 25.

^d Lod. 19, 17;
 Mat. 5, 7; 19, 21.
^e 2, 21.

^f Lod. 15, 18;
 Ds. 12, 22.

^g 5, 21.

^h 5, 22.

16 Tete Daniel, amesi ŋkò nye
 Beltsazar la fe nu tsi tì sè, eye
 efe susuwo do ḡḍzi ne. Eye fia
 la xò edzi gblo bena: Beltsazar,
 drè la kple egomedeḍe megadzi
 ḡo na wò o. Beltsazar ḍo enu
 gblo bena: Nye afeto, drè la nedì
 wò ketowo ḡu, eye egomedeḍe
 nedì wò futowo ḡu! 17 Ati gā
 lolò, si nèkpò wòkò ḍato dzingali,
 eye wòvu ḍe anyigba liblo la dzi,
 18 efe angbawo nyo, efe tsetsewo
 sò gbò, eye wònye nuḍudu na nu-
 wo katá, gbemeláwo nò ete, eye
 dzifoxewo wò ato de efe alowo
 me la, 19 enye wò fia, amesi tri
 ako, eye nusedu le ḡuwò, wò gā-
 nyenye ḍato dzingali, eye wò nusedu
 de anyigba fe mlòenu ke. 20 Eye
 esi fia la kpò dzola kòkoea de wò-
 ḍi tso dzifo gblo bena: Milá ati
 la, eye migblèe; ke mina efe ta-
 kpoea natsi to me, eye mide ga-
 yibo- kple akòbli kòkòkòsɔe ḍe gbe
 dama me, dzifo zāmu nafoe, eye
 eya kple gbemeláwo naḍu nu, va-
 sede esime azā adre nu nava yi

ne la, 21 fia, egomedeḍe enye si,
 eye dzifovito fe tamedodo, si le
 nye afeto fia dzi va ge la, enye
 si: 22 Woanyā wò ḍa le amegbe-
 towo dome, eye ànò gbemeláwo
 gbò, woana gbe wò naḍu abe
 nyitsu ene, eye woana dzifo zā-
 mu nafo wò, vasede esime azā
 adre nu navi na wò, ne nadze
 sii be, dzifovito la kpò nusedu
 de amegbetowo fe fiadufewo dzi,
 eye amesi dze enu la, eyae wòtsɔa
 wo nana. 23 Eye esi wode se be,
 ati la fe takpoea nesuso la, eya
 nye be, wò fiadufe la atsi anyi na
 wò, ne nadze sii be, dzifo si me
 nusedu le. 24 Eyata fia, na nye ada-
 ḡudedede nadze ḡuwò: Tso dzodzo-
 nyenye fle wò nuwòwo tae, eye
 natsò adomenyowowò na ame da-
 hewo fle wò vodadawo tae; amea
 de menya nu o àgbò de eme etefe
 nadidi hi.

Fia Nebukadnezar fe tsukuku kple bobodanyi.

25 Nusiawo katá va fia Nebu-
 kadnezar dzi. 26 Le dzinu wuieve
 megbe, esime fia la le tsa ḍim le
 fiasā ta me le Babel la, 27 exò edzi
 gblo bena: De menye esia nye
 Babel gā, si metsò nye nusedu tri-
 ko la tsoe, ne wòanye fia nòfe kple
 nye atsyò fe bubu oa? 28 Esi
 fia la mekpò de nu le nyaa me
 o la, gbe ḍi tso dzifo be: Fia Nebu-
 kadnezar, xò gbe se: Woxò fia-
 dufe la le asiwò; 29 woanyā wò
 le amegbetowo dome, eye ànò
 gbemeláwo gbò, woana gbe wò
 naḍu abe nyitsu ene, vasede esi-
 me azā adre nu nava yi na wò,
 eye ^hnadze sii be, dzifovito la kpò
 nusedu de amegbetowo fe fiadufe-
 wo dzi, eye amesi dze enu la, eyae
 wòtsɔa wo nana. 30 Enumake nya
 la va me na Nebukadnezar; wo-
 nyāe ḍa le amegbetowo dome,
 eḍu gbe abe nyitsu ene, eye dzi-
 fo zāmu foe, vasede esime efe ḍa
 to abe hōwo fe fu ene, eye efe
 fe to abe xewo to ene.

31 Esi azā de la, nye Nebuka-
 nezar mefò mo dzi, nye mo gako,
 eye meda akpe na dzifovito la,
 mekafo amesi le agbe tegbee la,
 eye mede bubu enu, eya amesi
 fe ⁱdzidudu li tegbee, eye efe fia-
 dufe le fomewo katá me. 32 Anyi-
 ḡbadzitowo katá medì naneke ne
 o, eye wòwɔa dzifo ḡu nuwo kple

anyigbadzitowo alesi dze enu, eye amea deke meli alé efe asi agblo be, nuka nye esi wóm nèle há o. 33 Nye mo gako le yemayi, eye nye fiadufe fe bubu, nye putikókœ kple nye atsyõ gasu asinye; nye adanudelawo kple nye amegãwo di yonyeme mɔ, wogatsom do nye fiadufe la nu, eye nye gányenye sɔ gbo de dzi. 34 Eyata nye Nebukadnezar makafu dzifo fia la, made bubu enu, eye mada akpe nɛ; elabena efe nuwɔwɔwo katã le etefe, efe mowo dzo, eye wòbɔbɔa ɔɔadalawo de anyi.

Belsazar fo aglotutu; nuku nuɔɔlo de gli nuti; Daniel de egome.

5 Fia ɔBelsazar tu aglo gãa de na efe amegã akpewo, eye wòno wein le ame akpewo ŋku me. 2 Eye esi Belsazar mu aha la, ede se be, woadatsɔ sikanu kple klosalonu, siwo fofoa Nebukadnezar fo tso gbedoxɔ me le Yerusalem la ve, ne fia la kple efe amegãwo, srɔawo kple efe ahiãwo nano nu le wo me. 3 Tete wodatsɔ sikanu, siwo wofɔ le Mawu fe afe fe gbedoxɔ me le Yerusalem la ve, eye fia la kple efe amegãwo, srɔawo kple efe ahiãwo no nu le wo me. 4 Wono wein, eye wokafu mawu, siwo nye sika, klosalo, akɔbli, gayibo, ati kple kpe. 5 Enumake kasia amegbetɔ fe asibide va ŋlo nu de fiasã la fe gli, si wosi akalo na la ŋu le akaditia ŋgodze. Eye esi fia la kpo asi, si ŋlo nua la, 6 fia la fe mo fu tititi, eye efe tamesusuwo do ɔɔdzi nɛ, efe ali me ka tso, eye efe klowo le wo nɔewo fom kpakpa. 7 Tete fia la do yli sesie be, 8 woayɔ bokɔnɔwo, Kaldeatɔwo kple dzotɔwo ve. Eye fia la xɔ edzi gblɔ na Babel-nunyalawo bena: Amesɔ axlẽ nuɔɔlo sia, eye wɔɔade egome nam la, woata adabe nɛ, woade sika kɔsɔkɔsɔ kɔ nɛ, eye wɔɔanye etɔlia adu dzi le nye fiadufe la me. 8 Enumake fia fe nunyalawo katã va, ke womete ŋu xlẽ nuɔɔlo la, ne woahayi egome de ge na fia la o. 9 Tete vɔvɔ do fia Belsazar, eye efe mo fu tititi, eye dzidzi fo efe amegãwo.

10 Eye fia dada yi aglotufe la le fia la kple efe amegãwo fe nya la ta. Tete fia dada xɔ edzi gblɔ bena: Fia nɛnɔ agbe tegbee! Wò tamesusuwo megado ɔɔdzi na wò o, eye wò mo megafu tititi o! 11 Dutsua de le wò fiadufe la me, amesi me mawu kɔkɔewo fe ɔgbo-gbo le. Le fofowò ŋoli la wokpo sidzedze, gomesese kple nunya le esi abe mawuwo fe nunya ene, eye fofowò, fia Nebukadnezar, tsɔe do dzotɔwo, bokɔnɔwo, Kaldeatɔwo kple gbesalawo fe tatɔe, 12 elabena gbo-gbo triako, sidzedze kple nunya le esi, eye wò-dea drɔewo, adzowo kple nya manyatanuwo gome; eyama nye Daniel, amesi fia la tsɔ ŋko na be Beltsazar. Eyata woayɔ Daniel ve, ekema ade egome. 13 Tete wokplo Daniel ve na fia la. Eye fia la xɔ edzi gblɔ na Daniel bena: Wòe nye Daniel tso Yuda fe aboyovi, siwo fofonye fia kple tso Yuda ve la domea? 14 Mese le ŋuwò be, mawuwo fe gbo-gbo le mewò, eye sidzedze, gomesese kple nunya triako le asiwò wokpo. 15 Azo wokplo nunyalawo kple bokɔnɔwo ve nam, be woaxlẽ nuɔɔlo sia, eye woade egome nam, ke womete ŋu de nu sia gome nam o. 16 Mese le ŋuwò be, ɔdea nu gome, eye nɔdea nya manyatanuwo gome. Ne ète ŋu xlẽ nuɔɔlo sia, eye nɔde egome nam la, àta adabe, àdo sika kɔsɔkɔsɔ de kɔ, eye ànye etɔlia adu dzi le nye fiadufe la me.

17 Daniel do ŋu gblɔ na fia la bena: Wò nunanawo nɛnɔ anyi na wò, eye natsɔ wo na ame bubu! Ke maxlẽ nuɔɔlo la na fia la, eye made egome nɛ. 18 Fia, Mawu dzifovito tsɔ ɔfiadufe, gányenye, bubu kple putikókœ na fofowò Nebukadnezar. 19 Vɔvɔ do dukɔwo katã, anyigba dzi dukɔwo kple gbe-gbo-gblɔwo, eye wɔdzo nyanyanya le ŋusɛ, si wonae la ta; ne elɔ la, ewua ame, ne elɔ la, exɔa ame de agbe; ne elɔ la, edoa ame de dzi, eye ne elɔ la, ebɔbɔa ame de anyi. 20 Ke esi efe dzi do edokui de dzi, eye efe gbo-gbo sɛ ta me hede asi dàda me la, wotutui tso efe fiadufe fe fiazikipui la dzi, eye woxɔ bubu

a 4, 5.

b 5, 20; Lu. 1, 51; 18, 14.

d 7, 1.

e Kex. 28, 3.

f 1, 2; Kron. II 36, 10.

g 2, 2; 4, 2. h 2, 37; 4, 22.

le esi.^a 21 Wonyāe le amegbetowo dome, eye efe dzi zu abe la to ene, eno gbetedziwo gbo, wona gbee wōdu abe nyitsu ene, eye dziwo zānu foe, vasede esime wōdze sii be, ^bMawu dziḡovito la kpo ḡusē de amegbetowo fe fiadufe wo dzi, eye amesi dze egu la, eyae wōtsone na. 22 Ke wō, via Belsazar, mēbobo wō dzi de anyi o, evō wōnye ēnya nusiawo katāhafi. 23 Edo ḡokuiwō de dzi de dziḡo fe Afeto la ḡu, eye wofō efe ^cafe me nuwo ve na wō, mia kple wō amegāwo, srōwōwo kple wō ahiawo mieno wein le wo me, eye nēkafu mawu, siwo nye klosalo, sika, akōbli, gayibo, ati kple kpe, siwo /mekpaa nu o, womesea nu o, eye womedzea si nu o; ke Mawu, amesi si me wō agbe kple wō mowo katā le la, mēde bubu eya ḡu o. 24 Eyata wōdo asi sia ḡa, wōva ḡlo nusia ḡo. 25 Nusi wōḡlo la enye si: Mene, mene, tekēl, ufarsin. 26 Nya la ḡome enye si: Mene: Mawu xiē wō fiadufe, eye wōdo nuwuwu na wō. 27 Tekel: Woda wō le nudanu me, ke ēle hodzoe akpa. 28 Peres: Woamā wō fiadufe la atso na Mediatowo kple Persiatowo. 29 Tete Belsazar de se be, woata aḡabe na Daniel, woatsō sika kōkōkōade kōne, eye woado kpo le egbo be, eyae nye dziḡula etōlia le fiadufe la me.^k

30 Zā ma me ke wowu Kaldeatowo fe fia Belsazar.

Daniel le dzatawo fe do me.

6. ⁱMediatō Dario xō fiadufe la, esime wōtsi xō fe blaade vō eve.

2 Eye Dario kpo be, enyo, ne yeado amegāalafa deka kple blave fiadufe la nu, amesiwo anō fiadufe blibo la me. 3 Edo tātō etō wo nu, amesiwo dome Daniel le; woawoe amegāwo nabu akōnta na, ne fia la maganē de eme o. 4 Eye Daniel fo tātawo kple amegāwo ta, elabena gbōgbō triakō le eme; eye fia la ḡo be, yeatsōe aḡo fiadufe blibo la nu.^o

5 Tete tātawo kple amegāwo di nya le Daniel ḡu le dziḡunya ḡome, ke womete ḡu kpo nya alo

^a Do. 12, 23.

^b 4, 32.

^d 3, 9; 5, 10.

^e kp. 2.

^f Ps. 115, 4-7.

^g kp. 16; Est. 1, 19; 8, 8.

^h Fia. 1, 8, 45; Yer. 51, 50.

ⁱ Ps. 55, 18.

^k 2, 48; Mo. 1, 41, 42, 43.

^l 9, 1; Yes. 18, 17.

ⁿ 3, 10.

^o 5, 12.

nu gbeḡblē wōwōa deke o, elabena eḡi anukware, eye womekpō vōtoto alo nu gbeḡblē wōwō le egu o. 6 Eye ḡutsuawo gblō bēna: Miele nyaa deke kpōge le Daniel sia ḡu o, negbe de efe mawusubōsubō ḡu ko. 7 Tete tātawo kple amegāwo va fia la ḡo bibibi, eye wogblō ne bēna: ^dFia Dario nenō agbe tegbee! 8 Fiadufe la fe tātawo katā, anyigbanunōlawo, amegāwo, adaḡudelawo kple dziḡkpolawo de adaḡu be, fia la naḡo dodo, eye wōade se sesēa de be, amesiame, si abia nu mawu alo amegbetō bubua de le ḡkeke blaetō me, eye menye tso wō fia si ko o la, woatsōe afu gbe de dzatawo fe do me. 9 Eyata fia, ḡo kpe se la dzi, eye nade ḡkō ete be, tātō maganō egu o de Mediatowo kple Persiatowo fe ^gse, si metrōna o la nu. 10 Ale fia Dario de ḡkō nuḡḡḡo la te, eye wōde se la.

11 Esi Daniel se be, wode ḡkō nuḡḡḡo la te la, eyi efe me le dziḡoxo, si fe fesrewo vu aḡo ta Yerusalem la me, eye wōdze kḡo do gbe ḡa na efe Mawu hekaḡui gbe deka ⁱzi etō, abe alesi wōwona tsā ene. 12 Tete ḡutsu mawo ge de eme, eye wokpō Daniel wōle gbe dom ḡa hele koko fom le efe Mawu ḡku me. 13 Tete wowa fia la ḡo fo nu kpili le fia fe se la ḡu bēna: ^eDe mēḡlo ḡkō de sea te be, amesiame, si abia nu mawu alo amegbetō bubua de le ḡkeke blaetō me, eye menye tso wō fia si ko o la, woatsōe afu gbe de dzatawo fe do me oa? Fia la ḡo ḡu gblō bēna: Nya la le eme de Mediatowo kple Persiatowo fe se, si metrōna o la nu.ⁿ 14 Emegbe wōdo ḡu gblō na fia la bēna: Ke Daniel, amesi nye Yuda fe aboyoviawo dometō deka la, melēa aḡo de fia la kple se, si te wōḡlo ḡkō ḡo la ḡu o, eye wōdoa gbe ḡa gbe deka zi etō. 15 Esi fia la se nya sia la, evee ḡuto, eye wōdo be, yeade Daniel; edze agbagba, vasede esime ḡe ḡo to be, yeadee. 16 Tete ḡutsu mawo va fia la ḡo bibibi gblō na fia la bēna: Fia, nyae be, se wōnye na Mediatowo kple Persiatowo be, se sia se kple dodo sia

dodo, si dzi fia do kpee la, tatro megale enu o. 17 Tete fia la de se wokplo Daniel dafu gbe de dzatawo fe do me. Eye fia la xo edzi gblō na Daniel bena: *Wò Mawu*, si nēsubōna atradi la, nedē wò! 18 Womli kpe va do do la nu, eye fia la tso efe nkōsigē kple efe amegāwo fe nkōsigē tre enu, be nya bubua deke magadzō de Daniel dzi o. 19 Emegbe fia la yi efe fiasā me, eye wōtsi nu do, womekplo nyōnu ve ne o, eye wōtsi zādomadolē.

20 Eye fia la fōndi kanya, esime agu dze, eye wōde abla yi dzatawo fe do la gbō. 21 Esi wōva doa gbō la, edo avisimegbee yo Daniel; fia la xo edzi gblō na Daniel bena: Daniel, wò Mawu gbagbe la subōla, de wò Mawu, hsi nēsubōna atradi la, te nu de wò tso dzatawo si mea? 22 Tete Daniel fu nu kple fia la be: Fia neno agbe tegbee! 23 Nye Mawu do efe kdōla da wōde ga nu na dzatawo, be womewo nanekem o, elabena nyemedi fō le enku me o, eye nyemedi fō le wò fia nku me hā o. 24 Tete fia la kpō dzidzo guto, eye wōde se be, woade Daniel le do la me. Eye wōde Daniel le do la me, ke nanekem mewo o, elabena *edō nu de efe Mawu la nu*. 25 Eye fia la de se be, woatsō guto, siwo tso Daniel nu, wo viwo kple wo srōwo afu gbe de dzatawo fe do la me; ke womekpo do do la gome hafi dzatawo tso wo xo, eye wogbā wofe fuwo katā o.

26 Emegbe fia Dario nlo agbalē do de dukōwo katā, anyigba dzi dukōwo kple gbebgblō, siwo le anyigba blibo la dzi bena: Eme nenyō na mi! 27 Nyee de se be, Daniel fe Mawu nadzi nō, eye woavōe le nye dziḍudu fe fiaduḍe blibo la me, elabena Mawu gbagbe wōnye, eye wōli tegbee, efe fiaduḍe nu meyina o, eye efe dziḍudu li vasede nuwuwu. 28 Edeā ame, eye wōxōna na ame, ewā dzesiwo kple nukunuwo le dziḍo kple anyigba dzi, eyae nye amesi de Daniel tso dzatawo si me. 29 Eme nyō na Daniel le Dario fe dziḍuyi kple Persiatō *Kores* fe dziḍuyi.

Daniel kpo nutega le xexeme fiaduḍe eneawo kple amegbetovi la fe fiaduḍe mavo la nuli.

7. *Le Babel-fia* *Belsazar* fe fe gbātō me la Daniel ku drē, eye wōkpō nutega le efe aba dzi; eye wōnlo drē la di hexlē nu vevitōwo fia. 2 Daniel xlēe fia gblō bena: Mekpō le nye nutega me le zā me be, dzifo fe ya eneawo lo *atsiafu gā* la de nu. 3 Lā gā ene do tso atsiafu la me, eye woto vovo tso wo nōewo gbō. 4 Gbātō di dzata, eye wōto avala abe hō ene; mede nku dee, vasede esime wotu avala le enu, eye wokōe dzi tso anyigba hetsōe do afō dzi abe amegbetō ene, eye wona *ame* fe dzi. 5 Lā evelia di sisiblisi, eye wotsōe do go deka me; agbafuti etō le nu me ne le efe aduwo dome, eye wogblō ne bena: Tso naḍu lā gede! 6 Eyome medo nku anyi hekpō lā bubu wōdi lākle, eye wōto avala ene de mēdome abe xevi ene; lā la to ta ene, eye wona *nusēe*. 7 Emegbe mekpō lā enelia le nutega me le zā, nōdzi kple vovō le enu, eye wōsēsē nuto, eto gaḍu kakowo, edu nu gbā nu, eye wōfanya mamlea kple afō, eto vovo tso lā, siwo katā do nḡo ne la gbō, eye wōto dzo ewo. 8 Mede nku de dzoawo, eye kpō da, dzo suea de to de wo domee, dzo sia to nku abe amegbetō fe nku ene, eye nu, si *gblōna nya gāwo* la, li ne; eye wotu efe dzo gbātōwo dometo etō. 9 Mede nku dee, vasede esime wotsō fiadzikpui li anyi, eye *amegā dedia* de bōbo nō edzi, eye avo fu tititi, eye efe tādā le abe detifu, si me dza la ene, efe fiadzikpui la nye dzofade, eye tasiadāmfo, siwo le enu la, nye dzobibi. 10 Dzatōsisi tsoegbō gbagba di bababa; ame akpe tefe akpe le esubom, eye ame *akpe* ewo tefe akpe ewo tsi tre de egbō; wōdi vōnu, eye woke agbalēwo. 11 Medo nku anyi le nu kpom le nya gāgā, siwo gblōm lādzoa le la ta; mede nku dee, vasede esime wowu lā la, wogblē efe kua, eye woto dzoe. 12 Woxō nusē le lā mamleawo hā si, eye wōdo agbenoxi na wo vasede *gēyixi* kple gafōfo dzi. 13 Medo nku anyi le nutega me le zā, kpō da, nane zō kple alilikpowo le abe

^a kpō 2.
^b 5, 1.

^d kp. 21.

^e Nyad. 17, 15.

^f Nyad. 13, 1. 2.

^g 4, 31.

^h 3, 17.

ⁱ kp. 7.

^k 3, 28.

^l Heb. 11, 33.

^m Ps. 37, 40.

ⁿ 11, 38.

^p Ps. 90, 2.

^r Ps. 68, 18;
Nyad. 5, 11.

^s 3, 38.

^t Nyad. 19, 20.

^u 2, 21.

^v 1, 21.

“amegbeto ene heva ke de amegā dēdi la gbo, eye wokplae yi egboe. 14 Wotsō nusē, bubu kple dzidudu ns, eye dukowo katā, anyigba dzi dukowo kple gbegbogblo wo suboe; efe dzidudu li tegbee, eye enu mayi o, eye efe fiadufe magbā o. 15 Nye Daniel, nye gbo-gbo tsi dzi le menyē, eye nuteḡa, si mekpō la, do ḡodzi nam.

16 Mete de amesiwo tsi tre di la ḡdometo deka ḡu, eye mebia nyae le nusiawo katā ḡu tsito-tsito, eye wōgbloe nam heḡe nusiawo ḡome nam be: 17 Lā ḡā eneawo nye fia ene, siwo le anyigba dzi va ge. 18 Fiadufe la asu dzifooito la fe aame kōkōewo si, eye fiadufe la anwo si me ḡaa tegbetegbe. 19 Emegbe mebia nyae tsitoo le lā enelia, si to vovo tso bubuawo katā gbo, ḡodzi kple vovō le enu, efe aduwo nye gayibo, eye efe fewo nye akobli, edu nu ḡbā nu hefanya mamlea kple afo; 20 dzo ewo, siwo le eta, eye wo ame etō tu le wo ḡu, kple dzo bubu, si to, eye ḡkuwo le enu, eto nu; si ḡbloa nya ḡāḡāwo, eye wōlolo wu bubuawo la ḡu. 21 Meḡo ḡku anyi kpo be, /dzo keme awo awa kple ame kōkōewo, eye wōḡu wo dzi. 22 Mlōeba la amegā dēdi la va, eye wōtso afia na dzifooito la fe ame kōkōewo, eye azā de be, ame kōkōewo naxo fiadufe la. 23 Ale wōgblo esi: Lā enelia le fiadufe enelia nye ge le anyigba dzi, eye wōtso vovo tso fiadufewo katā gbo, adu anyigba blibo la, eye wōafanyae ahaḡbāe gudugudu. 24 “Dzo ewoawo ḡome enye si: Fia ewo adzo le fiadufe ma me, eye bubu adzo de wo yome ato vovo atso ḡbāḡowo gbo, eye wōabobo fia etō de anyi. 25 Agblo nya tovowo de ḡdzifooito la ḡu, eye wōatsrō dzifooito la fe ame kōkōewo; aḡo de ta me be, yeatḡo yeḡiyiwo kple sewo, eye woatswo wo ade asi ns “yeḡiyi deka kple yeḡiyi eve kpakple yeḡiyi afā. 26 Eye woadi vōnu axo dzidudu la le esi, eye woagblēe ahatsrōe ḡbidigbidi. 27 Woa-tsō fiadufe la, dzidudu kple fiadufewo fe nusē le dzifo blibo la te ana dzifooito la fe ame kōkōewo fe dukō; efe fiadufe anye fia-

a Lu. 21, 27.

b kp. 10.

d kp. 22.

e kp. 7.

f Nyad. 13, 7.

g Nyad. 17, 12.

h 7, 6; 11, 4.

i 7, 8.

k Nyad. 18, 5, 6.

l 11, 16.

m 12, 7; 4, 13.

o 11, 31.

adufe mavo, eye dzidulawo katā asuboe ahado toe. 23 Nyaawo sefe enye si. Ke nye Daniel, nye tamesusuwo’ do ḡodzi nam, eye nye mo fu tititi; eye medzra nyaawo do de nye dzi me.

Dutega kpakpo le Media-, Persia- kple Hela-fiadufe kpakple fiaa de, si asē ḡuta le Mawu je duko la ḡuti ḡu.

8. Le fia Belsazar fe fiadudu fe etōlia me la nye Daniel mekpō nuteḡa, abe esi mekpō tsā ene. 2 Meno nuteḡa la me yi Susan-mō, si le Elam-nyigba dzi la me, eye wōwō nam le nuteḡa me abe Ulai-tōsisi la to mele ene. 3 Eye mefo kō dzi kpo agboa de le tōsisi la to, si to dzo legbee eve, ke deka didi wu nōvia, eye le-gbeeto enye mamleto, si to. 4 Mekpō agbo la wōle dzo dam ḡo ta yetodofo, anyiehe kple dziehe ḡome, eye lāa deke meno te de enu o, amea deke mete ḡu xō ame le esi me o, ewo alesi dze enu, eye wōkpō nusē etefe meko o. 5 Esi meḡo ḡku anyi la, ḡbōtsua de tso yetodofo ḡome va anyigba blibo la dzi, efe afo mele anyi kam’ o, eye ḡbōtsu la to dzo sesēa de de ḡugbladome. 6 Eva agbo dzoevee, si mekpō wōtsi tre de tōsisi to la gbo, eye wōlū de edzi kple nusē le dziku me. 7 Mekpoe wōḡo agbo la gbo, dzi kui de enu, eye wōtu dzo agbo la heḡe efe dzo eveawo, eye nusē mele agbo la ḡu, ne wōāno te de enu o; etutui fu anyi henyā avuzi le edzi, eye amea deke meko agbo la le esi me o. 8 ḡbōtsu la kpo nusē etefe meko o; eye esi nusē do enu la, dzo ḡā la ḡe, eye /dzo kako ene to de etefe do ta dzifo fe ya eneawo dzi. 9 /Dzo suea de to tso wo dometo deka me, eye wōlolo ḡuto do ta dziehe kple yeḡzeḡe gome kpakple ‘anyigba nyo la gbo. 10 Edo edokui de dzi de dzifo ḡu nuwo ḡuti, eye wōdudu dzifo ḡu nua deko kple dzinuviwo fo de anyi henyā avuzi le wo dzi. 11 Edo edokui de dzi de avakowo fe amegā hā ḡu, eye wōxō ḡbesiagbe vōsa le esi heḡbā efe nofe kōkōe la. 12 Wōtsō nu vō-dzi wōwō wo awa de ḡbesiagbe vōsa ḡu; elē nyatefe fu anyi, eye efe

nuwowa dze edzi ne. 13 Eye mese ame kokoea de le nu fom; ame kokoe la bia amea de gblo bena: Yekayie gbesiagbe vosa kple nublila fe nu vodi wowa, si va me le nutega me, be wotsa kokoeje la kple avakowo na wofanya la, ava se do? 14 Edo nu nam bena: Ade fiẽ kple ndi akpe blave vo etõ, emegbe woagado kokoeje la te.

15 Esi nye Daniel mekpõ nutega sia la, medi be, mase egome, eye kpõ da, amea de le tsitre de ngonye le abe nutsu ene. 16 Eye mese amegbetõ fe gbe le Ulai titina wõgblo bena: "Gabriel, de nutega la gome na ame sia! 17 Eva afisi metsi tre do, eye esi wõva la, dzidzi fom 'metsyõ mo anyi. Tete wõgblo nam bena: Amevi, fu to anyi, nutega sia la, nuwuyi nu wõle do. 18 Eye esi wõle nu fom kplim la, nuzi tsom metsyõ mo anyi. Tete wõka asi nunye hefom de tsitrenu de nonyefe. 19 Eye wõgblo nam be: Kpõ da, made nusi le dzodzo ge, ne domedzoẽ wu enu la, afia wõ; elabena nuwuyi nu wõle do. 20 Agbo dzoevee, si nekpo la, enye Media-kple Persia-fiawo. 21 Gbõtsu la nye Hela-nyigba fe fia, eye dzo gã, si le nugbladome ne la, enye fia gbãto. 22 Eye esi dzo ene to de nẽnea tefe la, egome enye: Fiadufe ene atso dukõ la me, ke womasesẽ ade eya nu o. 23 Ne woje dzidudu wu nu, eye nu vlo wõwõwo nu flo la, fia vlo, si dze adanu la, ado. 24 Dusẽ anõ equ, ke menye to eya nuto fe nusẽ me o, agblẽ nu etefe makõ o, eye efe nuwowa adze edzi ne, eye wõatsrõ ame gedewo kple ame kokõewo fe dukõ la. 25 Efe asi ana alakpadada nadze edzi ne le efe ayedzedze ta, ado edokui de dzi le dzi me, eye wõatsrõ ame gedewo le vo me; ado edokui de dzi de afetowo fe Afeto la nu, ke woagbãe gudugudu, ame fe asi manõmee. 26 Fiẽ kple ndi fe nutega, si nu wofo nu le na wõ la, nyatefee; dzra nutega la do de ta me, elabena etefe le didi ge. 27 Nu te nye Daniel nu, eye melẽ do nkekea dewo; emegbe mefo hewo fia fe dawo; eye

esi nutega la de ga nu nam la, amea deke medze sii o.

Daniel do gbe da de Israel dukõ la ta.

9 Le Axasveros vi "Dario, amesi tso Media-fome la me, eye wotsõ do fiafe de Kaldea-fiadufe la nu fe fe gbãto me, 2 le efe fiadudu fe fe gbãto me la nye Daniel melẽ nku de agbalẽwo me de fe, siwo nu Yehowa fe gbe va na nyagblodila Yeremya do be, woanye bfe blaadre ayi de Yerusalem fe afedo nu la fe xelexeme nu. 3 Tete metro mo de Afeto Mawu la nu, ne matsõ nutsitsido, akpanyatata kple dzowo ado gbe da, eye mafo koko. 4 Eye medo gbe da na Yehowa, nye Mawu, heõu nuvõ me gblo bena: Ao, Afeto, wõ Mawu gã dzigo, amesi dzraa nubabla kple amenueve do na amesiwo lãne, eye wolãa efe sewo me de asi! 5 Miewõ nuvõ, mieda fu, eye miewõ nu tovo, miesẽ to, eye miefo asa na wõ sewo kple wõ dõdowo. 6 Miegbe tododo wõ dõla nyagblodilawo, amesiwo fo nu le wõ nko me na miafe fiawo, miafe amegãwo, mia fofowo kple dukõ hoo la katã. 7 Afeto, towõ dzo, ke miawo kple Yuda-nutsuwo, Yerusalemtowo kple Israel blibo la, amesiwo le kpuike kple didife le anyigba, siwo katã dzi nenyã wo do do le õu, si wotrõ le yowõme ta la, mia tõe nye nukpe, abe alesi wõle egbe siawo ene. 8 Afeto, mia kple miafe fiawo, miafe amegãwo kple mia fofowo, mi amesiwo wõ nuvõ de nuwõ la, mia tõe nye nukpe. 9 Ke nublanuikpõkpo kple tsotsõke le Afeto, mia Mawu la si; elabena miesẽ to de equ, 10 miese Yehowa, mia Mawu la fe gbe, ne miazo de efe nufiame, siwo wõde asi na mi to efe dõla nyagblodilawo dzi la nu o. 11 Israel blibo la da wõ nufiamewo dzi, eye wõte de aga hegbe wõ gbesese, eyata fifode kple atam, siwo wõwõlo de Mawu fe dõla Mose fe sea me la, va mia dzi, elabena miewõ nuvõ de equ. 12 Eye wõwõ efe nya, si wõgblo de mia kple miafe wõnudrõla, siwo drõ wõnu mi nu la dzi, be yeahe dzogbevõ, si

a 6, 1.

b Yer. 25, 11-12.

d 8, 21.

e 10, 2.

f 11, 21.

g Yes. 43, 27.

h Ps. 130, 4.

i Mo. V, 28, 15 v. 68; Mo. III, 26, 14-89.

k 12, 4.

meva me le dzifo blibo la te kpo o la, ava mia dzii, abe alesi wo-dzo de Yerusalem dzii ene. 13 Dzagbevõe siawo katã va mia dzi, abe alesi woŋlõe de Mose fe sea me ene; ke miefo koko na Yehowa, mia Mawu la, ne miãde asi le miãfe vodadawo nu, eye miãlẽ nku de efe nyatefe ju o. 14 Mawu fe nku ^ano te de dzagbevõe la nu, eye wõhee va mia dzi, elabena Yehowa, mia Mawu to dzo le nusiwo katã wõwo la me; ke miãwo miegbe todođo efe gbe. 15 Azo Afeto, mia Mawu, wõ amesi tso alo sesẽ kplõ wõ duko tso Egipte-nyigba dzi, eye nẽde nko ðokuiwõ nu, abe alesi wõle egbe siawo ene, miẽwo nuvõ, eye miẽwo nu tovo. 16 Afeto, wõ dome-dzoe kple wõ dziku nedzo da le wõ du Yerusalem, wõ to kãkõe la nu le wõ dzodzõenyenye blibo la ta; elabena miãfe nuvõwo kple mia tofowo fe vodadawo ta Yerusalem kple wõ duko la zu almedenu na amesiwo katã fo xlã mi la do. 17 Eyata, mia Mawu, se wõ dõla fe gbedododa kple efe kokofofo la, eye nana wõ nku me naklẽ de wõ kãkõefe, si zu afedo la dzi; elabena wõe nye Afeto. 18 Mia Mawu, ju to anyi nase nu, eye nake nku akpo alesi miãtsi gbeegbee, kple du, si ju woyõ wõ nko do la da; elabena ^cmenye miãfe dzodzõenyenye ta miẽbõbõ mia ðokui de anyi le koko fom na wõ do o, ke boŋ le wõ nublanuikpõkpo gede la tae. 19 Afeto, see! Afeto, tsõe ke! Afeto, do nku anyi nawo nu, eye megahede de megbe o, le wõ nuto ðokuiwõ ta, nye Mawu! Elabena wõ ^bnkõe woyõ de wõ du la kple wõ duko la nu.

Mawu fe dedeña le kwasida blaadreawo guti.

20 Esi megale nufõfo dzi, mele gbe dom da, mele nye nuvõwo kple nye duko Israel fe nuvõwo me wum, eye mebõbõ ðokui nye de anyi le koko fom na Yehowa, nye Mawu la, de nye Mawu fe to kãkõe la ta, 21 esi megale gbe dom da la, nutsu ^kGabriel, si mekpo le ñutega me tsã la, dzo va gbõnye le fiẽvosayi. 22 Efiã num gblõ bena: Daniel, de meva be, mafia nu wõ. 23 Esi nẽdze ko-

kofofo gõme la, nyaa de tso Mawu gbo, eye meva, be magblõe na wõ, elabena wolõ wõ; eyata lé to de nya la nu, eye nalé to de ñutega la hã nu. 24 Kwasida blaadre woyõ de wõ duko kple wõ du kãkõe la nu, ne woaxe mo na dzidada, eye woatsi nuvõ nu, woalé avu de vodada nu, eye woahede dzodzõenyenye mavõ vs, woyõ kple ñutega kple nyagblõdiwo dzi, eye woako nu kãkõeto nu. 25 Azo nyae, eye nafu to anyi: Tso yeyi, si wode se be, woagaiso Yerusalem vasede amegã, si wosi ami na dzi la, le kwasida adre; eye woatsõ kwasida blaade võ eve atso ablowo kple kpõdomeewo le xaxayi. 26 Le kwasida blaade võ eve megbe la woatsrõ amesiãmina la fomadiãdii, eye amegã, si le vava ge la fe duko agbã du la kple kãkõefe la, eye enu ayi abe tosisie kplõe dzoe ene; ^bawawõwo kple afedo ano anyi vasede nuwuwu. 27 Abia nu sesẽ kple ame gedewo kwasida ðeka, eye le kwasida afã me la atsi akpedavõsa kple nudivõsa nu, eye ^dgunyo, si mele gbõgblo me o la, axo de wo tefe vasede nuwuwu, si wodo; emegbe woatso gbeblẽ afo de nuablẽla dzi.

Dedeña yeye.

10. Le Persia-fia /Kores fe fe etõlia me la wode nyaa de fia Daniel, amesi nko nye ^bBeltsazar; nya la nye nyatefe kple nu-xaxa gã; elé nya la de ta me, eye wõlẽ nku de ñutega la nu. 2 Yemayi nye Daniel mexa nu kwasida etõ sã. 3 Nyemedu nu vivia ðeke o, lã kple wein mede nu me nam o, eye nyemesi ami hã o, vasede esime kwasida etõawo de. 4 Le dzinu gbãto fe ñkeke blave võ enelia dzi la menõ Xidekel tosisie gã la to. 5 Eye esi mefo kã dzi do nku anyi la, kpo da, ñutsua de le awu yi me, eye sika nyuito fe alidziblanu le ali ne. 6 Eputi ði adzãgba, efe mo le abe dzikedzo ene, eye efe nkuwo ði akakati, efe abowõ kple afõwo le abe ayawa, si le dzo dam ene, eye efe nufõfo fe ðidi le abe amehawo fe hoowõwo ene. 7 Nye Daniel de-

^a Yer. 1, 12.

^b Lu. 21, 24.

^d 12, 11; Mat. 24, 16.

^c Ps. 115, 1. f 1, 21.

^g 1, 7.

^h Yer. 14, 9.

ⁱ Xez. 9, 2; Nyad. 1, 13-15.

^k 8, 16.

dekoe kpo nutege sia, nutsu, siwo le nnye la, mekpɔ nutege la o, ke boŋ nɔdzi gāa de lé wo, eye wosi, be woayla wo dokui.

8 Eye nye deka ko mesuso di hafi kpo nutege gā sia, nusé vɔ le nnye, nye mo fe nyonyome trɔ de fomevii, eye nuséa deke meno nnye o. 9 Tete mese efe nufɔfo fe didi; eye esi mese efe nufɔfo fe didi la, ^bguzi tsom metsɔ mo anyi hetsɔ nku me bu anyigba. 10 Kpo da, asia de va ka nnye, eye wɔfom de nye klo kple asi dzi. 11 Eye wɔgblo nam bena: Wò Daniel, ame malɔnugbɔa, lé to de nya, si gblo ge mala na wò la nu, eye natsi tre de tewófe, elabena azo wodom de gbawò! Eye esi wɔgblo nya sia nam la, metsi tre di hele dzodzom nyanyanya. 12 Eye wɔgblo nam bena: Daniel, megavò o, elabena tso gbesigbe nedi tso dzi me be, yease nya gome, eye nɛtsi nu dɔ le wò Mawu nku me la, wose wò nyawo, eye wò nyawo dzi mezo dɔ va. 13 Persia-fiadufe la fe amegã nɔ te de nnye nkeke blave vɔ deke sɔn, eye Mixael, amegãwo fe tatowo dometo deka, va xɔ nam, eye meglɛe de Persia-fiawo gbo le gama. 14 Eye meva, be magblo nusi gbɔna dzodzɔ ge de wò dukɔ dzi emegbe la afia ⁹wò, elabena gbadegbe nu nutege la le dɔ.

15 Eye esi wɔgblo nya siawo nam la, mede kɔ to, eye gbɔgblo bu dem. 16 Eye nonomea de, si di amegbetɔvi la, aka asi nye nuyi nu, tete nye nu ɔu mefo nu gblo na amesi tsi tre de nɔnye la bena: Nye Afeto, nutege la na dzidzi fom, eye nusé vɔ le nnye. 17 Aleke nye afeto fe dɔla ate nu afo nu kple ame abe wò, nye afeto, ene? Elabena azo nusé vɔ le nnye, eye gbɔgbɔa deke megale menye o. 18 Tete nonome, si di amegbetɔ la, gaka asi nnye, eye wòdo nusém 19 hegblo bena: Ame malɔnugbɔa, megavò o, nuwò nefa, sɛ nu, eye nalé dzi de fo! Eye esi wòfo nu kplim la, agbe dɔ nnye, megblo bena: Nye afeto nefo nu, elabena édo nusém! 20 Tete wɔgblo bena: Enya nusi ta meva gbawò dɔa?

a kp. 13.

b 8, 17, 18.

d 10, 21.

e 8, 8, 22.

f kp. 20, 21.

g 9, 22.

h Yes. 6, 7; Yer. 1, 8.

i Nyad. 1, 17.

Azo magbugbɔ adawɔ ava kple ^aPersia-amegã, eye ne medzo la, ekema Hela-amegã levava ge. 21 Ke magblo nusi wɔnlo de nya-tefe-gbalé me la, na wò; amea deke made dzinye de wo nu o, negbe miafe amegã Mixael ko.

Nyagblodi le Persia-na, Aleksander Gã, Egipte-kple Asiria-na, vevieto Antiokus Epifania kple Kristo fe futɔ puti.

11. Elabena mekpe de enu, ne manye xonameto kple sitsofe ne le Mediatɔ Dario fe fe gbato me.

2 Eye azo ^dmatɔ nyatefe la na wò: Kpo da, fia etɔ le dzodzɔ ge le Persia, eye enelia akpo ho nuto wu bubuawo katã; ne nusé dɔ enu la, atso kesinonu ado adã bubuawo katã de Hela-fiadufe la nu. 3 Eye fia sɛnua de ado ahatsɔ nusé gã adu dzi, eye wòawɔ nusi dze enu. 4 Ne enya do ko la, woagbã efe fiadufe la, eye ^ewoamãe de dziɔfo fe ya eneawo dzi, menye na efe dzidzimeviwo o, eye menye de nusé, si wòtsɔ du dzi la nu o; ke boŋ woagbã efe fiadufe la atso na ame bubuwo, eye menye na woawo o.

5 Dusé ado dziehefia nu, eye efe awafiawo dometo deka akpo nusé wu eyama, adu fia, eye efe fiadufe alolo. 6 Le fea dewo me gbe la woadu dzo kple wo nɔewo, eye dziehefia fe vinyonu ayi anyiehefia gbo, ne wòade nufifafa afe; ke nusé manɔ efe alo nu o, eye eya kple efe alo mali ke o, ke boŋ woatsɔ eya kple amesiwo kplɔe dɔ, kple edzila kpakple efe dzoduxolɔ ade asi le yemayi. 7 Ke alo adze atso efe ke me de etefe; aho ava ahage de anyiehefia fe mɔ seséwo me, awɔ nu kple wo, eye wòadu dzi. 8 Ade aboyo wo fe mawuwɔ kple legba kɔkɔwo kpakple nu vevi, siwo wòtsɔ klosalo kple sika woe la, ayi Egipte, eye wòadzudzo nuwɔwo kple anyiehefia fea dewo. 9 Afo de dziehefia fe fiadufe dzi, ke agagbugbɔ ayi efe anyigba dzi.

10 Viawo adze ava gome, eye woafɔ awakɔ gãa de nu fu fũ, woava afo de anyi ahagbagba di, eye woagawɔ ava kplii vasede efe mɔ seséwo gbo. 11 Dziehefia anyrã, eye wòaho adawɔ ava

kple anyiehefia, atso avako gaa de adze ava de egu, eye woatsɔ avakɔawo ade asi nɛ. 12 Ne avakɔawo ho la, efe dzi ado edokui de dzi, atrɔ ame akpe nanewo, ke maɖu dzi o. 13 Elabena anyiehefia agafo avako nu fu wɔlolo wu gbɔto, eye le fea dewo megbe la ava kple avako gaa kple avawonu gede. 14 Le yemayi la ame gedewo atso de dziehefia nu, eye mia devi sɛnutawo atso, be woana nutega la nava me, ke woadze anyi. 15 Anyiehefia ava afu kpo, eye wɔaxɔ du sesɛ la; dziehevakɔ manɔ te o, eye efe ame tiatiawo mate nu anɔ te o. 16 Amesi ho de egu la, awɔ nu alesi dze egu, eye amea deke manɔ te de enu o; ava to de anyigba nyo la dzi, eye efe asi agblɛ nu. 17 Ado ta me be, yeatsɔ yefe fiadufe blibo la fe avakɔwo vɛ; eye wɔadɔ dzo kpilii ahatsɔ vianyɔnu nɛ wɔade, ne wɔagblɛ anyigba la; ke mava me o, eye madze edzi nɛ o. 18 Atrɔ de fukpowo nu, eye wɔaxɔ gedewo; ke avafiaa de atsi efe vlodoame la nu, eye magado vloee azo o. 19 Atrɔ de efe anyigba fe mɔ sesɛwo nu, ke ade gloglomi adze anyi, eye womagakpɔe azo o. 20 Emegbe amea de axɔ de etefe, eye wɔana nudzɔdzɔxɔlawo natsa le fiadufe nyo la me; ke woawui le nkeke dewo megbe, menyɛ le domedzoe kple ava me o. 21 Ame digbɔa de axɔ de etefe, amesi nu womedo fiadufe la fe atsyɔ do o, ke afo de anyi le vo me, eye wɔatsɔ numevivinyawo axɔ fiadudu lae. 22 Akplo avako, siwo gbagba di bibibi la, adzoe abe tɔsisi ene, eye wɔatsrɔ wo hekke de nubabla la fe amegã hã nu. 23 Ne wodɔ dzo kpilii hã la, awɔ nu de alakpa me, eye wɔaho atso ame vɛɛa dewo aɖu dzii. 24 Afo de anyigba la fe tefe wɔnuwo le vo me, eye wɔawɔ nusi fofowoo kple tɔgbuiawo mewo o, amã abonyonu, nuhaha kple kesinɔnu na wo, eye wɔado ta me de mɔ sesɛwo nu yeyiyia dewo. 25 Atso avako gã ado adã efe nusɛ kple dzi etefe nadidi vɛɛ, eye dziehefia atso avako gã, si tefe meko o la, aho ava de egu, ke manɔ te o, elabena wodɔ nugbe de egu.

26 Amesiwo dua nu le efe agba nu la, awui, woakplo efe avako adzoe abe tɔsisi ene, eye ame gedewo atsi ava. 27 Fia eveawo adɔ ta me de gbeɖblɛ nu, eye woagblɔ alakpanya le kplɔ deka nu, ke madze edzi na wo o, elabena yeyiyi wodɔ na nuwuwu la. 28 Atso kesinɔnu gede atrɔ yi efe anyigba dzi; atso efe tame ado nubabla kɔkɔe la nu, eye ne ewɔe vɔ la, atrɔ yi efe anyigba dzi. 29 Le yeyiyi, si wodɔ dzi la, agava fo de dziehe-nyigba dzi, ke zievefia manɔ abe zi gbɔto ene o. 30 Elabena Kititɔwo fe vɔwo aho de egu, dzi ade le efo, eye wɔatrɔ ahado dziku de nubabla kɔkɔe la nu, eye wɔawɔe ade goe; eye ne etrɔ yi afe la, atso nku adɔ amesiwo gblɛ nubabla kɔkɔe di la nuti. 31 Ado avako da, wɔava gblɛ kɔ do na mɔ sesɛ kɔkɔe la, woatsi gbesiagbe vɔsa nu, eye wɔadɔ nɔnɔnu, si tefe meko o la anyi. 32 Atso numevivi able amesiwo to vo de nubablaa nu la nui; ke amesiwo dze si wofe Mawu la, alɛ dzi de fo awɔ nu ade goe. 33 Dukɔ la fe ame anyanuwɔ afia nunya ame gedewo; eye woatsi yi, dzo, gaxɔ kple nuxaxa si me etefe nadidi vɛɛ. 34 Le wofe alɔ fe toyiyi me la woaxɔ na wo vie, eye ame gedewo atso numevivi aku de wo nu. 35 Nunyalawo dometɔa dewo atsi ava, ne woado wo akpɔ kple dzo, woakɔ wo nuti, ne wo me nadza vasede nuwuyi, si wodɔ di la. 36 Fia la awɔ nusi dze egu, adɔ edokui de dzi, eye wɔato asi akɔ de mawu sia mawu nu, agblɔ^d diɔndonyawo de mawuwo dzi Mawula nu, eye wɔadze edzi nɛ, vasede esime dziku la nu natsɔ, elabena wole nusi wodɔ la wɔ ge. 37 Malɛ nku de fofowoo fe mawuwo nu o, eye malɛ nku de anyonuwɔ fe nu malɔnugbɔa kple mawu sia mawu nu o, ke bog atɔ asi akɔ de nusiawo nu. 38 Asubɔ mawu, si le mɔ sesɛwo me la, de wo tefe, eye wɔatsɔ sika kple klosalo, kpe xɔasiwo kple nu veviwɔ asubɔ mawu, si fofowoo menyɛ o. 39 Atso mawu tuto fe dukɔ ade mɔ sesɛwo me; ade bubu gã amesiwo xɔ de edzi la nu, atso wo

* 8, 9.

* 9, 27; 12, 11; Mat. 24, 15.

* 12, 3.

* Tes. II. 2, 4.

* 8, 28.

* 7, 8, 25; Nyad. 13, 5, 6.

* Tim. I. 4, 3.

ado amegā de ame gedewo nu, eye wōamā anyigba wōanye fetu na wo.

40 Le nuwuyi la dziehefia akpe kplii; anyiehefia atso tasia-damwo, sɔdolowo kple vu gedewo aho de enu, eye wōava afo de anyigbawo dzi bibibi. 41 Ava banyigba nyo la dzi, eye ame nanewo atsi ava; ke Edom, Moab kple Amon-viwo fe ame ŋkutawo asi le enu. 42 Ado efe asi da de anyigbawo nu, eye womade Egipite-nyigba o. 43 Egipte fe sikanuwo kple klosalonuwo kpakple nu yeviwo katā anɔ esi me, eye Libitɔwo kple Kusitɔwo anɔ eyome. 44 Ase nya tso yedze fe kple anyiehe wōado ŋodzi ne, eye wōa-ho kple dziku gā, be wōagblē ame gedewo atrɔ wo. 45 Atu efe fiasā fe agbadɔ de atsiafu kple to kɔkɔe nyo la dome; ke efe nuwuwu ado, eye amea deke maxo ne o.

Wotre nyagblodi la nu.

12. Le yemayi la amegāwo fe tato ʾMixael, amesi le mia deviwo nu la, ado; ʾaxaxayi, si meva kpo tso esime dukɔwo li vasede yemayi o la, anɔ anyi; woadɔ de wɔ duko yemayi, amesiame, si wonɔ de ʾagbalēa me. 2 Amesiwo le alɔ dom le anyigba fe ke me la dometo gedewo anyo: ʾwofe dewo hena agbenonɔ mavomavo, eye bubuwo hena ŋukpe kple ŋunyo mavomavo. 3 Nunyalawo ʾaklē abe dzingoli fe keklē ene, eye amesiwo fia dzodzɔenyenye fe mɔ nu ame gedewo la, abe dzinuviwo ene daa tegbee.

a kp. 9; Nyad. 10, 4.

b kp. 16. d 10, 5.

e Nyad. 10, 5, 6. f 7, 25.

g 10, 13.

h Mat. 24, 21.

i Mo. II. 32, 32; Fil. 4, 3. k 11, 31; Mat. 24, 15. l Yoh. 5, 29.

m Mat. 13, 43; Kor. I. 15, 41, 42.

4 Ke wɔ Daniel, dzra nya siawo do, eye ʾnatre agbalē la nu vasede nuwuyi; ame gedewo adzro eme, eye sidzedze adzi de edzi. 5 Eye nye Daniel mekpɔ ame bubu eve wole tsitre di, deka le tɔsisi la fe go si me, eye evelia le tɔsisi la fe go keme. 6 Eye wo dometo deka gblo na ŋutsu, si le ʾaklalawu me tsi tre de tɔsisi la fe dzigbe gome bena: Yekayie nu manyatanuwo fe nuwuwu la ase do? 7 Tete mese amesi le aklalawu me tsi tre de tɔsisia fe dzigbe gome la, ʾkɔ dusi kple mia dzi hetā amesi le agbe tegbee la bena: /Le yeyiyi deka, yeyiyi eve kple yeyiyi afā megbe, ne duko kɔkɔe la fe akpa deka kaka vɔ la, ekema nusiawo katā ava me. 8 Mese, ke nyemese egome o, eye megblo bena: Nye afeto, nusiawo fe nuwuwu de? 9 Edo nu bena: Daniel, heyi, elabena nya siawo le ya-yla, eye wotre wo nu vasede nuwuyi. 10 Woatia ame gedewo, woako wo guti, eye woado wo akpo kple dzo; ame vɔdiwo awɔ nu vɔdi, eye ame vɔdiwo katā mase egome o, ke nunyalawo ase egome. 11 Tso yeyiyi, si dzi wotsi gbesiagbe vɔsa nu, eye wodo ʾŋunyonu, si te fe meko o anyi la, le ŋeke akpe deka alafa eve kple blaasieke. 12 Woayra amesi do dzi, eye ŋeke akpe deka alafa etɔ blaetɔ vɔ atɔ do dee la. 13 Ke wɔ la heyi, vasede esime nuwuwu nado, gbɔ de eme, eye nafa le ŋekeawo fe nuwuwu naxo wɔ gome.

HOSEA FE AGBALĒ.

Israel fe trɔsubɔsubɔ kple tohehe ne.

1. Esia nye Yehowa fe gbe, si va ʾna Hosea, Beerī vi, le Yuda-fiawo ʾUziya, Yotam, Axaz kple Xizkiya ŋoli kpakple Israel-fia ʾYerobeam, Yoas vi ŋoli.

2 Esi Yehowa dze nufofo gome kple Hosea la, Yehowa gblo na Hosea bena: Yi nade ʾgbolo, ne wɔadzi ahasiviwo na wɔ; elabena anyigba la wɔ gbolo, eye wɔtrɔ

o Yes. 1, 1.

p Fia. II. 14, 23; Am. 1, 1. q Fia. II. 10, 30.

r 3, 1.

le Yehowa yome! 3 Tete woyi dade Gomer, Diblayim fe vinyonu, eye wɔfo fu dzi ŋutsuvi ne. 4 Eye Yehowa gblo ne bena: Tso ŋko ne be Yezreel; elabena ekpɔto vie mahe to na Yezreel fe hlɔ-dodo de ʾYehu fe afe la nu, eye matsi Israel fe afe fe fiadufe la nu. 5 Le yemayi la mane Israel fe dati le Yezreel-bali me la. 6 Eye wɔgafɔ fu dzi nyonuvi. Tete

wògblo nɛ bena: Tso ŋkɔ nɛ be „Amemalɛ,” elabena ʔnyemagakpo nublani na Israel fe afe la atsɛ anɔ wo kem ɔa o. 7 Ke makpo nublani na Yuda fe afe la, eye maxɔ na wo to Yehowa, wofe Mawu la dzi, menye dati, yi kple aɔawɔwɔ, sɔwo kple sodolawo matsɔ axɔ na wo o. 8 Esi Amemalɛ di no nu la, egafɔ fu dzi ŋutsuvi. 9 Eye wògblo bena: Tso ŋkɔ nɛ be „Manyenyedukɛ,” elabena menye nye dukɔ miɛnye o, eye nye hã nyemanye mia to o.

Mawu fe nubabia kple efe dukɔ la gbɛ, eye wogadzrae ɔo.

2 Israel-viwo fe xexlɛme anɔ abe ʔfutake, si mele dzidze kple xexlɛ me o la ene. Eye wòava me be, ʔwoayɔ wo be „Mawu gbagbe viwo,” ɔe esi wogblo na wo be, Manyenyedukɛ miɛnye la teje. 2 Yuda-viwo kple Israel-viwo afo takpli, eye woado tato deka na wo ɔokui aho aɔa atso anyigba la dzi; elabena Yezreel fe ŋkeke la teje meko o. 3 Miyo mia nɔviŋutsu be „Dukonye,” eye mia nɔviŋɔnu be „Ame lolɛ.”

4 Mihe nya kple mia dada, mihe nya kplii; elabena menye srɔnye wònye o, eye menye srɔŋatsua menye o. Mide efe gbolowɔwɔ le mo nɛ, eye efe ahasiwɔwɔ nage le akota nɛ,⁷ 5 ne magade amae ana wòanɔ abe gbesigbe wòdzi ene, mana wòasɔ kple gbege, wòadi kudinyigba, eye mana tsikɔ nawul wòaku o. 6 Nye-makpo nublani na viawo o, elabena ahasiviwo wonye. 7 Elabena wo dada wɔ ahasi, eye wo nɔ wɔ ŋukpenanu; elabena egblo be: Madze nye ʔahiãviwo yome, woawoe tsɔa abolo kple tsi, ɔetifu kple anazi, ami kple nunono nam. 8 Eyata matsɔ ŋu atɔ kpo ɔe efe mo dzi, eye mado gli ɔe edzi, ale be magakpo etofe o. 9 Ati efe ahiãviwo yome, ke efe asi matu wo o; adi wo, ke makpo wo o; eye wòagblo be: Matso agbugbo yi srɔnye tsãto kple, elabena eme nyo nam tsã wu fifia. 10 Medze sii be, nyee na bli, wein kple ami, klosalo kple sika gedɛ, siwo ŋu ɔo wòwɔ na Baal lae o. 11

a 2, 3, 25.

b Yer. 13, 22, 26.

d 2, 3, 25.

e Mo. I, 22, 17.

f Ro. 9, 26.

g Xez. 20, 35.

h Yes. 40, 2.

i Yos. 7, 24-26.

k Mo. II, 15, 1.

l Yes. 11, 11-13; Yer. 3, 18; Xez. 37, 22.

m 1, 9.

n 1, 6.

p Xez. 16; 23.

r Xez. 34, 26.

s Nyad. 19, 7.

t Ps. 148, 6.

u Yer. 31, 34.

v Yer. 44, 17.

w 1, 6.

x 1, 9; Ro. 9, 25.

y Pet. I, 2, 10.

Eyata ne azã ɔo edzi la, made bli kple wein ɔa, eye maxɔ nye deti kple nye anazi, si wòtsɔna xea efe amae la. 12 Maklo nu le efe ŋukpefe dzi le efe ahiãviwo ŋku me, eye amea deke maxɔe le asinye me o. 13 Eye matsu efe dzidzokpokpowo katã, ŋkenyuiwewo, dzinu yeyewo, dzudzɔgbewo kple takpegbewo katã nu. 14 Magblɛ efe weinkawo kple efe gbotiwo, siwo ŋu wògblo le be, nunana wonye na ye, yefe ahiãviwoe na ye la, eye mana woawo ave, ne gbemelãwo naɔu wo. 15 Yehowa be: Mahe to nɛ de ŋkeke, siwo wòdo dzudzo na Baalwo, wòde wofe ga ŋɔti kple wofe kɔsɔkɔsɔ kɔ, eye wòdze efe ahiãviwo yome heŋlo nyea be la ta.

16 Eyata, kpo ɔa, mable enu akplɛ ayi ʔgbege, eye mafo nu ʔwòade dzi me nɛ. 17 Matsɔ efe weingble nɛ ɔe afima, eye ʔnuxaxabali me la atɔ zu mɔkpokpo fe abgo! Adzi ha le afima abe le efe ʔdetugbimɛnyɔi kple ʔeyiyi, si wòwu tso Egipte-nyigba dzi la ene. 18 Ale Yehowa gblo esi: Le ʔemayi la ʔyom be „srɔnye,” eye magayom be „nye Baal” azɔ o. 19 Made Baalwo fe ŋkɔ ɔa le efe nu me, eye wofe ŋkɔ magava ame fe ta me azɔ o. 20 ʔemayi la mabla nu kple gbemelãwo, dzifoxewo kple nusiwo tana le anyigba dzi, mane dati kple yi, manya aɔa ɔa le anyigba dzi, eye mana woanɔ anyi bɔkɔ. 21 Anye nye ŋugbetɔ tegbee, eye matsɔ dzɔdzɔenyenye kple ɔɔnudɔrɔ, amenuveve kple nublaniukpokpo ana nanye nye ŋugbetɔ. 22 Anye nye ŋugbetɔ le ʔnyatefe me, ne ʔnadze si Yehowa. 23 Ale Yehowa gblo esi: Le ʔemayi la mase dzifo fe gbe, eye dzifo ase anyigba fe gbe; 24 anyigba ase bli, wein kple ami fe gbe, eye woawo ase Yezreel fe gbe. 25 Mafã wo ɔe anyigba dzi na ɔokuiɛnye, makpo nublani na ʔAmemalɛ, eye magblo na ʔManyenyedukɛ be: Nye dukɔ nɛnye! eye eya agblo be: Nye Mawu nɛnye!

Mawu fe dzigbogbo blewu agade vi dukɔ la.

3 Eye Yehowa gblo nam bena: Gayi nalɔ nyɔnu, si ame bubu

le lolôm, eye wönye gbolo la, abe alesi Yehowa lî Israel-viwo, ke woawo trô de mawu tutôwo nu, eye wole weintsetebolo lôm la ene.^a 2 Tete metsô kloşalo sekel wuiatô kple bli gomer deka kple afâ flee. 3 Eye megblô ne bena: Nô gbonye kpoo etefe nadi, didi, megawô gbolo o, eye mega-de ntsu bubua deke o, eye alea nye hâ manô na wô. 4 Elabena Israel-viwo anyi etefe nadi, eye fia kple amegâ, akpedavsa kple legba, kômewu kple aklama kpakpsa deke manô wo si o. 5 Emegbe Israel-viwo atrô adi Yehowa, wofe Mawu la, kple wofe fîa Dawid; eye woano dzodzom nyanyanya awa Yehowa kple efe dâmenyo gbô le nkekeawo fe nuwuwu.

Nyahehe de Israel nu le efe nuwô ta.

4. Israel-viwo, mise Yehowa fe nya, Yehowa le dzre hem kple anyigbadzitôwo, elabena nutejewôwo, lolô kple sidzedze Mawu mele anyigba dzi o. 2 Wole atam dzodzro kam, eye wole alakpa dam, wole ame wum, wole fi fim, eye wole ahasi wom, wole kpo dzem, eye hlôdodo tsiâ de wo nœwo nu. 3 Eyata anyigba axa nu, eye nu ati kô na edzinlawo katâ, eye woatsrô gbemelâwo, dzifoxewo kple keke atsiáfumelâwo ke hâ. 4 Đeko amea deke megawô dzre, eye wôaka mo na ame o, elabena wô dukô la le abe amesiwo nsa dzre wom kple inunlawo la ene. 5 Eyata adze anyi le nkeke me, nunôla hâ adze anyi akpe de nuwô le zâ me, eye matsrô dawô.

6 Woatsrô nye dukô, le esi sidzedze mele esi o ta; elabena édo vlo sidzedze, eyata nye hâ mado vlo wô be, máganye nunôla nam o; énlô wô Mawu fe se la be, eyata nye hâ manô wivôwo be. 7 Alesi wosô gbô de edzii la, nenemae wowô nuwô de nnyee; eyata matrô kwofe bubu wôazu nukpe. 8 Nye dukô fe nuwôwo nye nududu na wo, eye dô le wo wum de wofe vodada nu.^o 9 Ava me na nunôla abe dukô la ene; mahe to ne le efe zozome ta, eye mado efe nuwô-

nawo te fe ne. 10 Ne wođu nu la, madi fo na wo o, eye ne wo-wô ahasi la, womadzi de edzi o, elabena wodzudzo nkulêle de Yehowa nu. 11 Amatrewôwo, wein kple aha yeye de wôdo la ame.

12 Nye dukô le gbe biam efe batiwo, eye efe atizoti toa nya ne. Elabena ahasiwôgbôgbô kplô wo trae, wowô ahasi, eye wotrô le wofe Mawu yome. 13 Wosa vò le /towo ta me, eye wodo dzudzo le togbêwo dzi, le fôfôliwo, sesewuwo kple logowo te, le esi wofe vovoli nyo ta; eyata miafe nyônuviwo awô gbolo, eye miafe toyôvinyônuwo awô ahasi. 14 Nye mahe to na miafe nyônuviwo le esi wofe gbolo wom ta o, eye nyemahe to na miafe toyôvinyônuwo le esi wole ahasi wom ta o; elabena woawo nutowo kplô ahasiwo de kpœe, eye wosa vò kple gbolowo, ale be dukô manyanu la dze anyi.

Woxiô nu Yuda bena, eya hâ nagawô nuwô o. 15 Israel, ne êwo gbolo la, Yuda megadi fô o dzro! Eyata migava Gilgal o, migayi Bet-Awen o, eye migaka atam gbô bena: „Mietâ Yehowa fe agbe“ o! 16 Elabena Israel dze aglâ abe nyino dzea-gbo ene; azo Yehowa anyii abe alêvi ene le te fe gbao. 17 Efrayim dze xolô kple legbawo, mide kô le egu! 18 Ne wono aha tsu vò la, wowô ahasi; wofe amegâwo lãa nukpenanuwo. 19 Ya bla wo kotô, eye nukpe lé wo de wofe wosawo nu.

Đodzidodo na hadufe eweawo.

5. Mi nunlawo, misee, Israel fe afe, do nku anyi, eye mi fiafemetôwo, mifu to anyi, elabena mia tœ nye onudôdrô la! Elabena miawoe nye mô na Mizpa, eye miawoe nye dô wodo de Tabor dzi 2 kple ve goglo le Sitim; ke mahe to na mi katâ! 3 Menya Efrayim, eye Israel meyla dem o; Efrayim, azo êwo ahasi, eye Israel, égblê kô do na dokuiwô.^l 4 Wofe nuwônowo xe mô na wo, be womagatrô de wofe Mawu nu o, elabena ahasiwôgbôgbô le wo me, eye womedze si Yehowa o. 5 Israel fe dâda adi dase de mo ne kaŋ, Israel kple Efrayim adze

a 1, 2.

b Yer. 2, 27.

d 5, 4.

e Kron. II. 15, 3.
f Xez. 6, 13.

g Yer. 30, 9, 21.
h Xez. 34, 23, 24.

i 10, 5; Am. 5, 5.

j No. V. 17, 12.

k Fil. 3, 19.
l 1, 2.

n 4, 12.
o Mo. III. 6, 15.

anyi le wofe vodadawo ta, eye Yuda hã adze anyi akpe de wo nu. 6 Woatsɔ wofe alẽwo kple nyiwo ayi Yehowa di gee, ke wamakpɔe o, elabena ede edokui da tso wo gbɔ. 7 Yehowa yomee wotrɔ ɔu le, elabena wodzi vi tutɔwo; azɔ dzinu yeye adu woawo kple wofe anyigbawo.

8 Miku lãdzo le Gibeá, eye miku kpɛ le Rama! Mido afa le /Bet-Awen be: Benyamin, kpɔ megbewò! 9 Efrayim azu gbege le tohegbe; nusi megbɔ de Israel fe toawo nu la, le etefe. 10 Yuda-amegãwo zu abe amesiwo nea lifo de eme la ene, matrɔ nye dziku akɔ de wo dzi abe tɔdɔɔ ene. 11 Wote Efrayim de anyi, eye wotsɔ tohehe bɔbɔe de anyi, le esi wòlɔ dze kmawuwo je sewo yome la ta. 12 Ke agbagblaouiemye na Efrayim, eye ɔu dnu ne menyem na Yuda je afe la.

13 Efrayim kpɔ dɔlɛle, si le egu, eye Yuda kpɔ efe abiwɔ; tete Efrayim yi /Asur, eye wòdɔ ame dɔ de fia *Yareb; ke mate ɔu ada gbe le mia nu o, eye mayɔ dɔ miafe abiwɔ o. 14 Elabena ɔdzata menyem na Efrayim, eye dzatavi menyem na Yuda je afe; *mavuvunu ahadzo, malɛnu adzoe amea deke maxɔe o. 15 Magagbugbɔ ayi nɔnyefe, vasede esime woafufu ŋku ahadi nye ŋku me; ne *woɔ xaxa me la, woadi yonyeme mɔ.

Mawu hea to na ame, bena woagatrɔ dzi me.

6 Eyata mina miagatrɔ de Yehowa nu; elabena eyae wuvu mí, eye agada gbe le mia nu, eyae de abi mia nu, eye agablae na mí. 2 *Agbɔ agbe mí le ŋkeke eve megbe, eye le ŋkeke etɔagbe la afo mí de tsitrenu, ne míano agbe le enku me. 3 Ele dodo ge kokoko abe agudzedze ene, eye ele vava ge na mí abe tsidzadza ene, abe keletsi, si foa anyigba ene.

4 Efrayim, nuka mawɔ wò, eye Yuda, nuka mawɔ wò? Elabena miafe lɔlɔ le abe ndililikpo kple zãmu, si nu yina le ndi ene. 5 Eyata mefo wo to nyagblɔdɔlawo dzi, metsɔ nye numenyawo wu woe, eye nye ɔɔnudɔrɔ adze

a Yer. 23, 29.

b Yes. 1, 11-15.
d Sam. 1. 15, 22;
Mat. 9, 13; 12, 7.
e Mo. 1. 3, 6.

f 4, 15.

v 5, 2.

h Yoel 4, 13.

i Yoel 4, 1.

* Yes. 26, 13.

f 7, 11.

* 10, 6.

o 13, 7.

p 6, 1.

r Yes. 26, 16.

s 4, 11.

t 5, 14.

* Mo. V. 32, 39.

abe kekeli ene.^a 6 Elabena lɔlɔ je nu dze ŋunye wu akpedavosa, eye sidzedze Mawu dze ŋunye wu numevɔsa.^d 7 Ke woawo nu nye nubabla la abe *Adam ene, eye wotrɔ ɔu le yonyeme le afima. 8 Gilead enye nu tovo wɔlawo je du, eye ɔu foe. 9 Nunɔlawo je ha le abe adzoblasu, siwo de xa di la ene, wowu ame le Sixem-mɔ dzi, eye wowɔ ŋukpenanu. 10 Mekpɔ nusi mele gbɔgbɔ me o la, le Israel je afe la me; Efrayim tso *ahasiwowo dɔ dɔe le afima, eye Israel do gu edokui. 11 Yuda, woɔ *nuŋɛyi di na wò hã, ne imegadó nye dukɔ te.

Konyifafa le Israel ŋuti.

7 Ne mebe, mada gbe le Israel *nu la, Efrayim je vodadawo kple Samaria je nu vɔdi wɔwɔwo doa ta da. Elabena wodaa alakpa, fiafitɔwo dzea kpɔ, eye adzohawo nɔa nu ham le mɔ dzi. 2 Womegbɔ le wofe dzi me kpɔ be, ye wofe nu vɔdi wɔwɔwo katã le ŋku dzi nam o. 3 Azɔ wofe nuwɔwɔwo de to de wo, eye wotsɔ wofe alakpadada do dzidzɔ na amegãwo. 4 Ahasitɔwo wo katã wonye, wole abe kpo, si me abolofoa do dzo dɔ ene; ne eblu amɔwo la, edzudzɔa dzoa tutu dɔ, vasede esime wòawɔ. 5 Le miafe fia je ŋkenyenyue dzi la amegãwo tsoa *wein je dzooɔɔu dea dɔ lã me na wo dɔkui; ebɔa ha kple fewudulawo. 6 Elabena wofe dzi le bibim abe kpo ene le wofe aye-dzedze me; wofe abolofoa dɔ alɔ le zã blibo la me, eye wòbi le ndi flafafa. 7 Wo katã le bibim abe kpo ene, eye wofiã wofe ɔɔnudɔrɔlawo, wofe fiawo katã dze anyi, eye wo dometsa deke me-yom o.

Gbefãdɛde tohehe la.

8 Efrayim tsaka kple dukɔwo; Efrayim le abe abolo, si wofo de afi dzi, eye wometrɔe o la ene. 9 Du bubu me towo xɔŋusɛ le esi, ke medze sii o; efe ta fo wo, ke menyae o. 10 Israel je dãda le dase dim de mo ne kaŋ; ke wometrɔ de Yehowa, wofe Mawu la nu o, eye womedi eyome mɔ le nusiawo katã me o. 11 Efrayim

le abe ahone tsibome, si nunya mele tagbo na o la ene: wole Egipte yom, eye woyi Asur.^a 12 Ne wonya yi ko la, mada asabu de wo dzi, madidi wo de anyi abe dzifoxewo ene, eye mahe to na wo, abe alesi wotoe na wofo amehawo ene. 13 Baba na wo, elabena wodzo le gbonye! Gbegblē neva wo dzi, elabena wotrō wo le yonyeme! ^eMebe, made wo, ke woawo da alakpa de asinye. 14 Womedo yli nam le wofo dzi me o, ke boŋ wofa avi le wofo abawo dzi; wova kpe ta le bli kple aha yeye ta, eye wotrō wo le yonyeme. 15 Nyee fia nu wo, eye medo nusē wofo alwo, ke wofo ta me vō de nūnye. 16 Wotrō, ke menye do ta dzifo o, eye wole abe dati ^ddoagblo ene; wofo amegāwo atsi yi nu le wofo ade fe nyanyrā ta; esia woatsō ade almee le wo ŋu le Egipte-nyigba dzi.

Futo la do de duko, si subo legba la dzi.

8. Tso kkpē do nu! Egbona Yehowa fe afe la dzi abe hā ene! Elabena wotu nye nubabla la, eye wosē to de nye seawo ŋu. 2 Wole yli dom nam be: Nye Mawu, mī Israel-viwo miedze si wō! 3 Israel do vlo nu nyui; futo neti eyome! 4 ^fWofo fiawo, ke metso gbonye o; wofo amegāwo, nyemenya naneke le eŋu o. Wotsō wofo klosalo kple sika wo legba-wōe, ne woatsrō.

5 Samaria, wō ^gnyivi le ŋu nyom, nye damedzoe bi de wo ŋu; ^hƷe-kayī hafi woate ŋu ana wo dokui ŋu nadza? 6 Elabena Israel wō-dzo tso, gbede ye wōe, eye menye Mawu wōnye o; eyata Samaria fe nyivi la ⁱƷafi kakekake. 7 Elabena yae ^jwofā, eye ahom woaxa, wofo nukuwo mamie o; ahōliti matse ku o, ne etse hā la, ame tutōwo adui. 8 Woami Israel; azo woano dukōwo dome abe ^kze dī-gbo ene. 9 Elabena woyi ^lAsur; gbetedzi la, eya deka koliae nca anyi, ke Efrayim ya na nu efe ahiāviwo. 10 Ne wogana ahiānu le dukōwo dome hā la, mafo wo nu fu de wo ŋu, eye woavo vie tso amegāwo fe fia fe adzonana si me.

11 Elabena Efrayim dī vōsamlekpuiwō kpaŋkpaŋ, ne wōatsō awo nūvōe, eye vōsamlekpuiwō zu nūvō nē. 12 Ne meŋlo nye se akpe nane nē hā la, ebune abe ametuto tōe wonye ene. 13 ^mWowu nye vōsalāwo, ne woadu lā; wofo nu medze Yehowa ŋu o. Azō ado ŋu wofo vodadawo, ahe to na wo le wofo nūvōwo ta, eye ⁿwoaga-gbugbo ayi Egipte. 14 Israel ŋlo ewola be; etu fiasāwo, eye Yuda tso du sesēwo kpaŋkpaŋ; mado ^odzō de efe duwo me, ne wōafiā wofo fiasāwo.

Dzidzo nu va yi vo, gake tsotsake gale.

9. Israel, megakpō dzidzo o, me-gatso aseye abe dukōwo ene o! Elabena ^pƷewō gbolo, ètrō wo le wō Mawu yome, eye nēlō gbolonunana le lugbofowo katā. 2 ^qLugbofo kple ahafiāfe manyi wo o, eye aha yeye afu wo. 3 Womatsi Yehowa ^rfe anyigba dzi o, ke boŋ Efrayim ^sagbugbo ayi Egipte, eye woadu nu makomako le Asur. 4 Womafo wein de anyi na Yehowa o, eye wofo akpedavōsawo mado dzidzo nē o; kutefenududu wōnye na wo; amesiwo katā dui la, agblē ko do na wo dokui; elabena wofo nududu la, wofo do nu koe wōle do, wometsōe va Yehowa fe mee o. 5 Nuka miawo le takpege kple Yehowa fe ^tŋekenyuie la dzi? 6 Elabena ne wosi le gbe-gblē nu la, Egipte afo wo nu fu, eye Mofadi wo. ^uƷza ato de wofo klosalonu veviwo dzi, eye aŋoka amie de wofo agbadōwo me. 7 Tohege do, eye tefedogbe do, Israel adze sii! Nyagblōdila tsi bome, eye amesi si gbōgbo le la, zu tsukunō le wō vodada gbo-gboawo kple fulēle gedewo ta. 8 Gbetakpō la enye Efrayim de nye Mawu ŋu; ^vmōka enye nyagblōdila le efe tofowo katā, eye fulēle le efe Mawu fe afe me! 9 Wogblē wōtso me abe le ^wƷi-bea ŋoli ene; ado ŋu wofo vodadawo, eye wōahe to le wofo nūvōwo ta.

10 ^xMefō Israel le gbege abe weintsetse ene, eye mekpō mia fofowo abe gbotsetse ^yngōgbea ene; ke esi wova ^zBaal-Peor la, wotsō wo dokui na ^{aa}ŋukpenamawu

a 5, 13; 12, 2.

b Yes. 1, 11.

d 9, 3; Mo. V. 28, 68.
e Ps. 81, 14, 15.

f Yer. 17, 27; Am. 2, 5.

g 1, 2.

h Ps. 78, 57.

i 8, 13.

k Yes. 58, 1.

l Fla. II. 15, 10.
14, 25, 30.

m 10, 8.

o Fla. I. 12, 28.

p Mo. II. 32, 20.

q Yer. 12, 13.

r 5, 1.

s Yer. 22, 28.

t Dan. 19, 22

v 30; 20, 13.

w 5, 19; 7, 11.

x Mo. V. 32, 10.

y Mo. IV. 25, 3.

la, eye wozu nyonyonu, abe nusi
 nu woku do la ke ene. 11 Efrayim
 fe nutikokoe adzo abe xe vi ene,
 vidzidzi kple fufofa deke manɔ
 anyi o. 12 Ne wobe, yewoanyi wo
 viwo woatsi la, made vi le wo nu,
 be amegbetɔa deke magano anyi
 o; elabena baba na woawo nuto
 hã, nenyè be, medzo le wo gbo.
 13 Eye meɔo ŋku anyi kpo Efra-
 yim vasede Tiro be, wodoe de
 lanyi fe, ke Efrayim akplo viawo
 ayi na amewula. 14 Yehowa, nuka
 nana wo ma? Na do, tsiko kple
 nu fufu kpale wo. 15 Wowo wo-
 fe nu vɔdiwo katã le Gilgal; a fi-
 ma melé fu wo le le wo fe nu-
 wona vɔdiwo ta; manyã wo atso
 afenye me, eye nyemagalɔ wo
 azo o; wo fe amegãwo katã nye
 aglãdzelawo. 16 Ati ŋɔɔua enye
 Efrayim, wo fe kewo ayɔ, eye
 womatse ku o; ne wobe, yewoadzi
 vi hã la, mawu wo fe dɔmevi, siwo
 gbo womelãa nu le o. 17 Nye
 Mawu agbe wo, elabena womeɔo
 toe o, eye woano tsa glãla tсам
 le dukwo dome.

Ne dzodzonyenyè meli o la, xoxoa deke hã
 manɔ anyi o.

10. Weinka, si nu dranyi, eye
 wɔtse la, enye Israel; alesi
 wɔtsee la, nenema nu wɔdi vo-
 samlekpuwo do; alesi efe anyig-
 ba vã nui la, nenema nu wòwo
 legbawo do. 2 Wofe dzi dze eve,
 eyata woakpɔe de enu; agbã wo fe
 vɔsamlekpuwo, eye wɔagblẽ wo fe
 legbawo. 3 Ekema woagblɔ bena:
 Fiaa deke mele mia si o; mifge
 Yehowa vovɔ, nukae fia awo na
 mi ma? 4 Ade gã le nu me na
 wo, wooka atam dzodzro, eye wo-
 bla na kple wo nɔewo, ale be
 onnudrɔ amie abe adigbe le bo-
 lifo dzi le agble me ene. 5 Do-
 dzi do Samariatwo le Bet-Awen
 fe nyivi la nuti; elabena esubo-
 lawo le nu xam le eta, eye efe
 trɔnuawo le dzodzom nyanyanya,
 le esi efe nutikokoe dzo le egbo
 ta. 6 Woakplo nyivi la ayi Asur
 atso awo nunanae na fia Yareb;
 ŋukpe alé Efrayim, eye Israel fe
 mo atsi dã de efe tamedodo la
 nu. 7 Samaria fe fia abu abe fu-
 tukpo le to ŋɔ ene. 8 Woatsrɔ
 nuxefe, siwo Israel tso wo nuvɔe

a 3, 6.

b Lu. 23, 30;
 Nyad. 6, 16.

d 3, 9.

e Xez. 27, 3.

f Yer. 4, 3.

g Yes. 55, 6.

h Hi. 4, 8.

i Yer. 2, 21.

k Mo. II. 4, 22;
 Mat. 2, 15.

l kp. 15; 4, 15.

m 5, 13.

la da le Awen, ɔnuwo kple aɔ-
 kawo ato de wo fe vɔsamlekpu-
 wo dzi, eye bwoagblɔ na towo
 bena: Mitsyo mia dzi! mie na
 togbawo be: Mimũ dze mia dzi!

9 Israel, ewo nuvɔ tso Gibe-
 a nɔll ke. Eya dzi wogale; de ava
 matu ame vɔdiwo le Gibe a o? d
 10 Mahe to na wo de nye didi
 nu, eye dukwo afo wo dokui nu
 fu de wo nu, ne mebe, mahe to
 na wo le wo fe vodada eveawo ta.
 11 Efrayim enye nyivi mamlã, si
 nu lufojo vivina: Mekpo efe ko
 nyul la ta vasede fifi, ke azo
 matsi Efrayim de tasiadam nu,
 Yuda aɔ agble, eye Yakob adzo-
 bo anyigba. 12 Mifã dzodzonye-
 nye, eye mixa nu kple lɔlɔ; /mide
 agble yeye, elabena azã do be,
 miadi Yehowa, vasede esime wò-
 va, eye wòana dzodzonyenyè
 nadza de mia dzi. 13 Miede nu
 vɔdi wòwo fe agble, miexa nu ma-
 dzomadzɔ wòwo, eye miedu ala-
 kpakutsetse; elabena èle dzi dom
 de wò tasiadamwo kple wò ava-
 wla gbogboawo nu. 14 Awaɔli
 adi le wò dukɔ la dome, eye wo-
 agbã wò mɔ sesèwo katã, abe alesi
 Salman gbã Bet-Arbel, eye wòxlã
 dadawo kple viwo de nu la ene.
 15 Betel, alea wòle mia wo gee
 le miafe nu vɔdi wòwo vivivo la
 ta; le ŋdi kanya asimadetsimee
 la Israel-fia nu ayi.

Mawu fe nublanulkpɔkpo.

11. Esi Israel nɔ devime la, me-
 lɔe, eye kmeɔo vinye la tso
 Egipte vs. 2 Woyɔ wo, ke wotrɔ
 oume de ame: Wòsa vɔ na Baal-
 wo, eye wodo dzudzɔ na legba-
 wo. 3 Eɔ wònye nyee fia azɔli
 Efrayim, eye melée de alo to hafi;
 ke womedze sii be, nyee da gbe
 le wo nu o. 4 Mede amegbetɔwo
 fe atgbi, si nye lɔlɔka la wo he,
 menɔ na wo abe amesiwo dea
 kɔkuti le ko la ene, eye mena
 nududu wo. 5 Womagagbugbo
 ayi Egipte-nyigba dzi o, ke boɔ
 Asur nenyè wo fe fia, elabena wo-
 gbe tametotrɔ. 6 Yi ava wo fe du-
 wo dzi, aɔ wo fe gametiwo, eye
 wòadu nu le wo fe tamedodowo
 ta. 7 Aglãdzedze de nyeye vivia
 nye dukɔ nu, eye ne woyɔ wo

do ta dzi hã la, wo dometɔa deke mefɔa edokui dzi o.

8 Efrayim, aleke matsɔ wò ana, eye matsɔ wò Israel ade asi? Aleke mawɔ wò abe ^aAdma ene, eye mawɔ wò abe Zebom ene? Nye bɔdzi trɔ le menye, eye nye nublanuikpɔkpɔ le fiefiem wɔwɔwɔ! 9 Nyemawɔ nu le nye domedzoe heliheli me o, eye nyemagagblẽ Efrayim azɔ o; elabena Mawu menye, eye menye amegbetɔ o, kɔkɔetɔ menye le domewo, eye nyemava le dziku me o.⁹ 10 Woakplɔ Yehowa do, ne ñede gbe abe dzata ene; elabena ele gbe de ge, eye yetodofewiwo ade abla ava.¹¹ 11 Woadzo tso Egipte abe xe viwo ene, eye abe ahonewo ene tso Asur-nyigba dzi, eye mana woanɔ wo fe afewo me; Yehowa ye gbloẽ.

Yakob fe agbenonɔ enye kpodeɔnu na efe dukɔ.

12. Efrayim tso alakpadada de to dem, eye Israel fe afe la tso amefulu de to dem, ke Yuda gale edokui trɔm de tsifo agbafɔ na efe Mawu, na kɔkɔetɔ nyatefeto la ko. 2 Efrayim melɔa nu le ya gbɔ o, eye wòtia yedzefeya yome; ele alakpadada kple nɔtasese dzim de dzi gbesiagbe, edua dzo kple ^aAsur, eye wòdoã ami de Egipte. 3 Yehowa le nya he ge kple Yuda, ahe to na Yakob le efe zozome nu, eye wòado efe nuwɔnawo te fe ns. 4 Elé nɔvia fe afɔkpodzi le do me, eye esi wòdo nɔtsu me la, ete kame kple Mawu.⁵ 5 Ete kame kple mawudɔla, eye wòlɛe, efa avi, eye wòfo koko ns; edo goe le Betel, eye ^wwòfo nu kpilii le afima. 6 Yehowa enye Mawu Zebaot, Yehowa enye ^wenkɔ. 7 Ke wò la trɔ de wò Mawu nu; dzra lolɔ kple se la do, eye nado dzi de wò Mawu nu ñaa!

8 Alakpanudanu le Kanaan si, amebaba vivia enu. 9 Eye Efrayim gblo be: ^aMekpɔ ho, eye kesinonɔ su asinye, womekpɔ vodadaa deke le nye dawɔwɔwo katã nu, si nye nuvɔ o. 10 Nyee nye Yehowa, ^wwò Mawu, tso Egipte-nyigba dzi ke, magana nana agbadɔ me abe le nkekenyueduɔxi ene. 11 Mefo nu kple nyagblodilawo,

mede nɔtega gedewo fia, eye medo lowo to nyagblodilawo dzi. 12 Esi Gilead wɔ nu vɔdi la, eyata woatsɔ wo; esi wotsɔ nyitsuwo sa vɔe le Gilgal la, eyata woatsɔ wo fe vosamlekpuiwo ali kɔe de bolifo dzi le agble me abe kpewo ene. 13 Yakob ^asi yi Aram-nyigba dzi; nyonɔ tae ^aIsrael subɔ do, eye nyonɔ tae wònyi lã do. 14 Ke Yehowa /kplɔ Israel tso Egipte to nyagblodilawo de dzi, eye wòna nyagblodilawo de kpe wo dzi. 15 Ke Efrayim do dziku ne vevie, eyata efe Afeto ahe efe hlɔdodo ava edzi, eye wòado efe vlodoame te fe ns.

Dede tso ku me. Nuvɔ fe amegbegblẽ.

13. Ne Efrayim fo nu la, nɔdzi doã ame; eyae nye tato nɔ Israel; ke edi fo to Baal dzi, eye wòku. 2 Ke wogale nuvɔwɔwɔ dzi; wotsɔ wo fe klosalowo kɔ nonomewo, eye wotsɔ wo fe adanu wo legbawo; ^kgbede fe dawɔwɔ wo katã wonye; woawo wofoa nu na, eye vosalowo gbugbɔa nu na nyiviwo! 3 Eyata woanɔ abe ^hndililikpo kple zãmu, si nu yina le ndi ene, abe ^{ts}tro, si ya kplɔna dzons le lugbɔfe, kple dzudzo, si toa fesre nu ene. 4 Ke ^{ny}nyee nye Yehowa, wò Mawu, tso Egipte-nyigba dzi ke, menya mawua deke kpe de nɔnye o, eye xɔnametɔa deke meli abe nye ene o. 5 Melé nku de nuwɔ le gbegebe, le kudinyigba dzi.⁶ 6 ^{esi}Esi wo-kpɔ gbedufe la, woɔnu nu di fo; eye esi wodi fo la, wo fe dzi de asi dɔda me, eye wonɔm be. 7 Eyata mezu ^ddzata na wo, eye mede xa de mo to abe lãkle ene. 8 Madze wo dzi abe sisiblisino, si nu wode vi le la ene, maflo tsrokpa da le wo fe dzi nu, maɔu wo abe dzatanɔ ene, eye gbemelawo avuwo.

9 Israel, ^wwò gbegeblẽ wònye, be nɛtso de nye, wò xɔnametɔ nu. 10 Afika wò fia le azɔ, ne wòaxɔ na wò le wò duwo katã me, eye afika wò ^oonudrɔlawo le, amesiwo nu ^anegblo le be: „Na fia kple amegãwom?” 11 Mena fia wò le nye domedzoe me, eye magaxɔe le nye dziku me.

^a Mo. V. 29, 22.

^b Yer. 31, 20.

^d Mo. I. 28, 5.

^e Mo. I. 29, 20.

^f Mo. II. 3, 10.

^g Kony. 3, 31 v. 39.

^h Yes. 31, 4, 5; Yer. 25, 30.

ⁱ 2, 1.

^k Yes. 44, 12.

^l 6, 4.

ⁿ Ps. 1, 4.

^o 7, 11.

^p Mo. II. 20, 2, 3.

^r 9, 10.

^s Mo. V. 52, 15.

^t Mo. I. 25, 22, 26; 32, 25-29.

^u Mo. I. 35, 15.

^v 5, 14.

^y Ps. 83, 19.

^z Yer. 2, 17.

^a Nyad. 3, 17.

^b 13, 4.

^d Sam. I. 8, 5.

12 Wodzi Efrayim fe vodada-
wo gongon, eye wotu nu de efe
nuvõ nu sesie. 13 Alé ku abe
onyonu, si le vi dzim ene; vi ma-
nyanu wõnye, elabena ne dazá de
la, metoa vidzimo nu o. 14 Mava
ade wo le tsiefe si me, eye mava
axo wo afle le ku si me! Ku, wò
dovõ de? Tsiefe, wò veve de?
Nublanuikpòkpò yla de mo nam!
15 Elabena ne enye /ati tseku le
noviawo dome hã la, ⁹yedzefeya
afo, Yehowa fe ahom atu tso gbe-
gbe, ale be efe vudowo amie, eye
efe tsidzofewo afu, eye woaha
efe kesinonu veviwo katã.

Israel fe dzimetoto; Mawu agaya Israel.

14 Esi Samaria sê to de efe
Mawu nu la, eyata akpœ de
enu; woatsi yi nu, woaxlã wofe
vidziewo de nu, eye woadze fo le
wofe funwo nu.

2 Israel, agatɔ de Yehowa, wò
Mawu la nu, elabena wò vodada-
woe tso wò ju anyi. 3 Mihe nya
de asi, eye mitro de Yehowa nu!
Migblo ne be: „Tso vodadawo
katã ke, eye wò dome neganyo,

^a Heb. 13, 15.

^b Ml. 4, 10.

^d Yes. 37, 3.

^e Kor. I. 15, 54.
⁵⁵; Tim. II. 1,
10; Nyad. 20,
14; 21, 4.
^f Mo. I. 48, 22.
^g 4, 13.

^h 12, 7; Zax. 1, 4.

ⁱ Ps. 25, 10.

ekema ^amiana nyitsu, siwo tugbe
miedo, kple miafe nuyiwo la! 4
Asur mate nu axo na mí o, mia-
gado sɔwo o, eye miagayo miafe
asinudowɔwo be mia Mawu azo
o, elabena gbawò nublanuikpò-
kpò le na tsyõviwo.“

5 Mayo dɔ wofe godzedze, eye
malõ wo tso dzi me, elabena nye
dɔmedzoe nu fa de wo nu. 6 Manɔ
na Israel abe zãmu ene, afo se
abe dzogbenya ene, eye wòato ke
abe Libanon ene. 7 Efe alowo
avu dranyi, adze ani abe amiti
ene, eye wòavẽ lillili abe Liba-
non ene. 8 Amewo agano efe vɔ-
võ te, eye woafã bli; woafɔ se
abe weinka ene, eye woaxo nkɔ
abe Libanon fe wein enẽ. 9 Efra-
yim, legbawo fe nya kae tso gbo-
nye? Medo toe, eye melé nku de
enu. Sesewu dama menyẽ, dzi-
nye nakpò wò kutsetsewo le. 10
Amesi nye nunyala la, kae nusia
gome; amesi si gomesese le la,
nedze sii! Elabena Yehowa fe
imowo dzo, ame dzodzɔewoe zɔa
edzi; ke ame vɔdiwo adze anyi
de edzi.

YOEL FE AGBALÈ.

Detsuviwo fe fudename, si nye kpodzide na
Afeto la fe vava.

1 Esia nye Yehowa fe gbe, si
va na Yoel, Petuel vi.

2 Miamegã dedjiwo, mise nyasia,
eye mi anyigbadzitowo katã, mifu
to anyi! De esia togbe dzo le mia
noli alo lemia fofowo noli kpɔa?
3 Mixlẽe fia mia viwo, mia viwo na-
xlẽe afia wo viwo, eye wo viwo na-
xlẽe afia wo megbeviwo! 4 Nusi nɔ-
wo kpɔto di la, vetsuviwo dui; nusi
vetsuviwo kpɔto di la, vɛtrawo
dui, eye nusi vɛtrawo kpɔto di
la, abowo dui. 5 Mi ahamulawo,
minyɔ, eye mifa avi! Mi weintsu-
nolawo katã, mixa nu de aha yeye
nu, elabena wodɛe le nu me na
mi. 6 Elabena dukɔa de ho va
nye anyigba dzi, nusẽ le enu, eye
wòsɔ gbo kpaɔ, efe aduwo le abe
dzatansu fe adu ene, eye efe tsyo
le abe dzatano tɛ ene. 7 Egbã
nye weinkawo, eye wòɔe nye gbo-

^k kp. 13; 2, 14.

^l 2, 25.

tiwo, eflo tsro le wo nu hetsɔ wo
fu anyi, eye wofe kawo fu yie.

8 Xa nu abe detugbi, si ta akpa-
nya de efe detugbimesrõ nu la
ene! 9 Nuduvɔsa kple nunu-
vɔsa nu tso le Yehowa fe me;
nunɔla, siwo subɔa Yehowa la,
le konyi fam. 10 Agble zu gbe-
gbe, eye anyigba le nu xam, elab-
ena bli gblẽ, aha yeye no fia-
fiafia, eye ami fu kplakplakpla.
11 Dukpe lè agbledelawo, eye
weingbledelawo le nu xam le lu
kple fo ta, elabena nunɛɛe nu tso
le agble me. 12 Weinka ku, eye
gboti yɔ, yevubodatiwo fu, keke
detiwo kple atɔtɔqutiwo kpa-
kple agblemetiwo katã ke hã;
dzidzɔkpɔkpɔ nu tso le amegbe-
toviwo dome.

Konyifafa kple kukuɔɔɛ.

13 Mi nunɔlawo, mibla ahi dzi,
ne miafa konyi! Mi vosamlekpu
la subolawo, mifa avi! Miva mia-

tsi akpanya me ado, mi, nye Mawu subolawo; elabena "nuḍu-voṣa kple nunovoṣa nu tso le mia Mawu fe me. 14 Mido nutsitsido kókoe, eye mide gbe fã takpegbe! Mifo ame tsitsiwo kple anyigbadzitowo katã nu fu de Yehowa, mia Mawu la fe me, eye mido yli na Yehowa! 15 Aleke, nkeke la! Elabena Yehowa fe nkeke la tu afe, eye gbegblẽ wõnye tso nusékátátò la gbò gbòna. 16 Èe wometsi nududu nu le mia nku me, eye /dzidzo kple aseyetsotso nu le mia Mawu fe me oa? 17 Blikuwo lé akpò de to me, avawo di fuflu, eye nudzradofewo mü; elabena bliwiwo tsi tonu. 18 Lãwo le xoxlõm, eye nyihawo le tsa glãla tsam, elabena gbedufea deke meli na wo o; nu ti kò na alẽhawo hã. 19 Yehowa, wò yom mele; elabena dzo bi lãnyifewo fe gbewo, eye dzofade fiã agblemetiwo katã. 20 Gbemelãwo hã le xoxlõm na wò, elabena tɔuwu mie, eye dzo bi lãnyifewo fe gbewo.

Detsuviwo fe tuḍename xoxlẽ fiã dziyiyi.

2 Miku kpẽ le Zion, mido afa le nye to kókoe la dzi! Anyigbadzitowo katã nedzo nyanyanya, elabena Yehowa fe "nkeke la gbòna, etu afe! 2 Viviti kple blukodogbe, alilikpo kple tsizidogbe wõnye! Alesi agudzedze gbabana de towo dzi la, nenema "duko gã sɛnua de avae, "si tɔgbe me no anyi kpò gbede, eye mele anyi no ge le emegbe vaseḍe fome, siwo gbòna la nli o. 3 Dzo le nu dum le engo, eye "dzofade le nu fiãm le emegbe; anyigba la le engo abe Eden-bò ene, eye emegbe nye gbegbe dede sɔn; amea deke masi le enu o. 4 Wofo mo le abe sɔwo fe mo ene, eye wole du dzi abe sɔdolawo ene. 5 Wole kpo tim le towo tã me abe tasiadãmwò fe hoowòwo ene; wole zi nyẽm, abe alesi dzo fiã gbe fufui ene, eye wole dze ava abe avako gãa de ene. 6 Dukòwo dzo nyanyanya le engo, eye mowo katã fu tititi. 7 Wole du dzi abe kalẽtowo ene, eye wole gliam abe avamewo ene, wo dome to desiade lé efe mo tso, eye

womedɔa li wofo tofewo o. 8 Wo dome to deke memimi novia do o, amesiame lé efe mo tso; wode ta agutrowo me, ke womexo abi o. 9 Wole tsa glãla tsam le dua me, eye wole du jum le gli dzi, woge de xowo me, eye woto fɛsrenu ge de eme abe fiãfito ene. 10 Anyigba dzo kpekpekpe le enu, eye dziwo vɔvu; "ye kple yleti do viviti, eye yletiviwo fe keklẽ nu tsi. 11 Yehowa le gbe dem le efe avako ngò, efe "avako lolo nuto, eye ame sesẽe nye efe gbe dzi wola; elabena Yehowa fe nkeke la tri ako, eye godzi le enu nuto, amekae ate nu anò te de enu?

Nuxoxlẽ hena dzimetoto.

12 Yehowa be: Azo hã la, "mitso miafe dzi blibo kple nutsitsido, avifafa kple konyifafa tɔ de nnye! 13 Midze miafe dziwo, me nye miafe awuwo o, eye migatɔ de Yehowa, mia Mawu la nu! Elabena kamenuvela kple nublanuikpola wõnye, egbɔa dzi di blewu, amenuveve bɔ de esi, eye vɔwòwo vene. 14 Amea de menya nu o, avee, eye wòatɔ adzo aha-gblẽ yayra de mege, ne woatso asa nuḍuwo kple nunovo na Yehowa, mia Mawu la. 15 Miku kpẽ le Zion, mido nutsitsido kókoe, eye mide gbe fã takpegbe! 16 Mifo duko la nu fu, eye miko ameha la nu, miyo amegã dediwò ve, eye mifo de wiwo kple vi nonowo nu fu; nugbetosrò nedo tso efe xò me, eye nugbetò nedo tso nugbetoxò me. 17 Nunolawo, amesiwo subɔa Yehowa la, nefa avi le akpata kple vɔsamlekpu la dome agblò be: Yehowa, kpò nublanu na wò duko, eye megahe nukpe va wò domenyinu la dzi, ne dukòwo nãno ahama sim de wo nu o. "Nukanuti woanò gbogblom le dukòwo dome be: Afika wofo Mawu le hã?

Yayra yeye nugbedodo.

18 Tete Yehowa vã nu de efe anyigba la nu, eye wòkpo nublanu na efe duko la. 19 Eye Yehowa do nu gblo na efe duko bena: Kpò da, maḍo bli, aha yeye kple ami de mi, ne miadũ adĩ fo, eye "nyemagana nu nakpe mi le dukòwo dome azo o. 20 Maḍe

o kp. 9.

58,4; Yee. 13, 10.
d 2, 1; Yee. 13, 6.

e kp. 25.

f kp. 12; Mo. V. 16, 11.

g Xez. 33, 11.

h 2, 3.

i Ps. 104, 11.

k Mo. II. 34, 6.

l Yo. 3, 9.

m 1, 15.

n o 1, 14.

p 1, 6.

q Mo. II. 10, 14.

r 1, 18.

s Ps. 79, 10.

t kp. 26, 27.

"anyieheto la ɗa le mia ɗu, aha-nyæ aɗo de kuɗinyigba dzi kple gbegebe, atrɔ ta ade yedzefefu, eye wɔatrɔ agomegbo ade yetoɗofefu, eye wɔafafã anɔ vɔvɔm, elabena ewɔ nu etefe mekɔ o. 21 Anyigba, megavɔ o, tso aseye, eye nakpɔ dzidzo, elabena Yehowa le nu gã wɔ ge. 22 Mi gbemelawo, migavɔ o, elabena lãnyife fe gbewo ade ama; elabena atiwatse, eye kutsetsewo ado agba de gboti kple weinka dzi. 23 Mi Zion-viwo, mitso aseye, ne miakpɔ dzidzo de Yehowa, mia Mawu la ɗu; elabena atso tsidzadza ayra mi, ana /adatsi kple keletsina nadda de mia dzi abe tsã ene. 24 Lu ayo lugbofe fũ, eye aha yeye kple ami ado agbogbo de ahafiãfe. 25 Eye maɗo fe, siwo ʒetsuviwo kple vɔtrawo, abɔwo kple ɗɔwo ɗu nu la teƒe na mi, woawoe nye nye avakɔ gã, si meɗo de mia ɗu. 26 Miadu nu adɔ fo, eye miakafu Yehowa, mia Mawu, amesi wɔ nukunu de mia ɗu la fe ʒɔko, eye ɗu magakpe nye dukɔ akpɔ gbede o. 27 Eye miadze si be, mele Israel dome, nyee nye Yehowa, mia Mawu la, ɗeke mekpe de ɗunye o; eye ɗu magakpe nye dukɔ akpɔ gbede o.

Gbogbo kokoe la koko de anyi.

3. Le nusiawo mege la matɔ nye igbogbo la akɔ de nutilawo katã dzi, eye miafe gɔtsuviwo kple miafe nyɔnuviwo agblɔ nya ɗi, miafe amegã ɗedɔwo aku drɔewo, eye miafe ɗekakpuiwo akpɔ ɗutegawo. 2 Matɔ nye gboɗo la akɔ de kluviwo kple kosiwiwo hã dzi yemayi. 3 Eye mana nukunuwo nado de dzifo ɗu kple anyigba dzi: ʉu, dzo kple dzudzɔbabla kɔtɔ. 4 Ye ado viviti, eye yleti azu vɔ, hafi Yehowa fe ɗeke gã dzigo la nava ɗo.⁵ 5 Eye wɔava me be, ʒwoade amesiame, si ayo Yehowa ɔko la; elabena xɔname anɔ Zion-to la dzi kple Jerusalem kpakple ame mamea, siwo Yehowa ayo la dome, abe alesi Yehowa do enugbee ene.

Mawu fe tohehe nonudrɔ futsawo.

4. Elabena kpɔ ɗa, ne meɗo Yuda kple Jerusalem te le ɗeke

a 1, 4, 6.

b Hos. 6, 11.

c kp. 12, 14.

e Max. 3, 10.

f Yer. 5, 24.

g 1, 4.

h Mo. V. 8, 10.

i Mo. IV. 11, 29; Yer. 44, 3; Kez. 33, 29; Do. 2, 16 v. 21; TI. 3, 6.

k Yer. 2, 4.

l kp. 2.

m Nyad. 14, 15, 18. o 2, 10, 11; Mat. 24, 25; Nyad. 6, 12.

p Ro. 10, 18.

q Yer. 63, 3, 6.

r 2, 10; 3, 4.

s Am. 1, 2.

mawo me kple yemayi la.^b 2 mafo dukɔwo katã nu fu ahakplɔ wo ayi.^d Yosafat fe bali la me, eye ma-drɔ vɔnu kpɔli wo le afima le nye dukɔ kple nye domenyinu Israel ta, elabena wokakae de dukɔwo dome, eye womã nye anyigba la. 3 ʒWodzidze nu de nye dukɔ dzi, wotsɔ gɔtsuvi ɗo li gbolo, eye wotsɔ nyɔnuvi dze wein heno. 4 Mi Tiro, Zidon kple Filistitowo fe anyigbawo katã, nuka dimiele le ɗunye? De miebe, yewo aɗo nusi wowo mi la teƒe nam loo, alo miawo nanem ma? Nye asi atso mahe miafe nuwɔwo ava miafe ta dzi enumake. 5 Miawoe lo nye klo-salo kple nye sika dzoe, eye mietsɔ nye nu xɔasi vevitowo yi miafe gbedoxɔwo me; 6 eye mietsɔ Yuda-viwo kple Jerusalem-viwo dzra na Helatowo, ne miade wo tso woƒe anyigba dzi ayi adzoge vi. 7 Kpɔ ɗa, manyɔ wo le teƒe, siwo wotsɔ wo fle ɗo, eye mahe miafe nuwɔwo ava miafe ta dzi. 8 Eye matsɔ miafe gɔtsuviwo kple miafe nyɔnuviwo adzra na Yuda-viwo, eye woawo atso wo adzra na Sabato, siwo nye dukɔ le didife ke; elabena Yehowa ye gblɔe.

Mawu ade efe dukɔ la, eye wɔayrae.

9 Mide gbe fã nya sia le dukɔwo dome be: Mibla akpa de ava kɔkɔe ɗu, minyo kalɔtowo, eye avawolawo katã neho va! 10 Mitsɔ miafe agblenuwo tu yiwoe, eye mitsɔ miafe he gobewo tu akplɔwoe! Ame beli negblɔ be: Miawoe nye kalɔawo.^k 11 Mi dukɔwo katã, miƒo zi tso goawo katã me, miva fo mia ɗokui nu fu. Yehowa, ɗiɗi wò kalɔtowo de anyi de gama! 12 Dukɔwo netso, ne woava /Yosafat fe bali la me; elabena afima mabobo no anyi ɗo adrɔ vɔnu dukɔwo katã godoo. 13 ʒMinyɛ he gobewo, elabena nukwo ɗi! Miva miáfanyu nu, elabena ʒweinfiãfe yo, eye weinfiãnu gbagba; elabena woƒe nu vɔɗi wɔwo do agbogbo. 14 Amehawo kpɔ amehawo ɗo gbɔna nyametsobali la me; elabena Yehowa fe ɗeke la tu afe le nyametsobali me la. 15 Ye kple yleti ado viviti, eye yletiviwo fe keklɛ nu atsi.⁶ 16 ʒYehowa le gbe dem tso Zion,

eye wóna wose efe gbe tso Yerusalem, ale be dziŋo kple anyigba vòu. Ke Yehowa enye si-tsofe na efe dukò kple mō sesē na Israel-viwo. 17 Eye b̄miadze sii be, nyee nye Yehowa, mia Mawu la, amesi le nye to kòkòe Zion dzi; Yerusalem azu kòkòefe, eye ame tutowo magato eme azo o. 18 Le yemaŋi la t̄owo atsyaha yeye, eye togbewo adudu notsi, tsi ayò Yuda-tòuwo katā

^a Xez. 47. 1;
^{Zax.} 14. 8.

^b Xez. 34. 30.
^d Ob. 10.

^e Am. 9. 13.
^f Mo. V. 32, 43.
^g Xez. 48. 35.

agbagba, eye t̄si adzò tso Yehowa fe afe la me ahade tsi xetiwo fe bali la me. 19 Egipte azu afedo, eye Edom azu gbege feŋfe, le d̄nuta, si wosē le Yuda-viwo nu, eye wokò vò madifò de anyi le woŋe anyigba dzi la ta. 20 Ke Yuda anò anyi tegbee, eye Yerusalem anò dzidzimewo katā me; 21 mabia hl̄s woŋe /vò, si nu nyemebia hl̄s d̄o hade o, eye Yehowa anò Zion.

AMOS ƆE AGBALĒ.

Nyagblod̄l le tohehe na dukò, siwo fo x̄iā Israel-viwo guti.

1 Esia nye Amos, amesi tso alēnyilawo dome le Tekoa la fe nya, si wòkpò de Israel nu je eve do ngò na kanyigba vòu le Yuda-fia Uziya n̄li kple Israel-fia Yerobeam, Yoas-vi n̄li la. 2 Eye wògblo bena: Yehowa le gbe dem tso Zion, eye wòna efe gbe le d̄idim tso Yerusalem, tete lākploviwo je lānyife yrò, eye Karmel tame fu.

3 Ale Yehowa gblò esi: Le Damasko je nu v̄d̄i wòwò et̄s kple eneawo ta la, nyemats̄e akee o; elabena emli galufotasiadam to Gilead dzi. 4 Eyata mada dzo de Xazael je me, eye wòfiā Ben-Hadad je fiasāwo. 5 Maŋe Damasko je gametiwo, eye amesiwo le nuv̄bali me la kple amesi lē fiatikplò de asi le dzidzòkpòxòwo me la, atr̄s̄, eye woade aboyo Aram-dukò la ayi Kir; Yehowa ye gblòe!

6 Ale Yehowa gblò esi: Le Gaza fe nu v̄d̄i wòwò et̄s kple eneawo ta, nyemats̄e akee o; elabena wòde amewo kenken, be woakplò wo ayi adade asi na Edom. 7 Eyata mada dzo de Gaza fe gliwo dzi, ne wòfiā woŋe fiasāwo. 8 Eye matsr̄s̄ Asdotòwo kple amesi lē fiatikplò de asi le Askalon, matr̄s̄ nye asi de Ekron nu, eye Filistitowò je sus̄e na ayi; Afet̄s̄ Yehowa ye gblòe!

9 Ale Yehowa gblò esi: Le Tiro je nu v̄d̄i wòwò et̄s kple eneawo ta, nyemats̄e akee o; elabena wòde aboyo amewo ken-

^a Fla. 1. 5, 2^a.
^f 7. 14.

^k Zax. 14. 5.
^l Yer. 49. 7.
^m Fla. II. 15. 1:
14. 23.

ⁿ Mo. V. 23. 8:
Ob. 10.
^p Yer. 25. 30:
Yoel 4. 16.

^r Yer. 17. 1-3.

^s Yer. 49. 1-6.

^t Fla. II. 16. 9.

^u Kron. II. 28,
17, 18: Yer.
47. 1.

^v Yer. 15: Yer.
48.

^w Yer. 23: Yoel
4. 4.
^x Mo. IV. 24. 17.

ken dade asi na Edom, eye wòmedo nu n̄viwo fe nubabla la o. 10 Eyata mada dzo de Tiro fe gliwo dzi, ne wòfiā woŋe fiasāwo.

11 Ale Yehowa gblò esi: Le Edom je nu v̄d̄i wòwò et̄s kple eneawo ta, nyemats̄e akee o; elabena etsò yi ti n̄ovia yome, eye wòmia n̄ku de nublanuikpòkpò dzi na edokui, ele nu vuvum d̄aa le d̄omedzoe me, eye wòlè dziku de d̄o me d̄ikaa. 12 Eyata mada dzo de Teman, ne wòfiā Bozra fe fiasāwo.

13 Ale Yehowa gblò esi: Le Amon-viwo je nu v̄d̄i wòwò et̄s kple eneawo ta, nyemats̄e akee o; elabena wodze fo le Gilead je funowo nu, ne woakeke woŋe anyigba de enu. 14 Eyata mado dzo de Raba fe gliwo nu, ne wòfiā woŋe fiasāwo, ne ŋli d̄i le avakpege, eye ya tso v̄duv̄udu le ahomtugbe. 15 Eye woŋe fia kple efe amegāwo siaa woayi aboyo me; Yehowa ye gblòe!

Tohehe nyagblod̄l de Moab. Yuda kple Israel guti.

2 Ale Yehowa gblò esi: Le Moab je nu v̄d̄i wòwò et̄s kple eneawo ta, nyemats̄e akee o; elabena etsò Edom-fia fe fuwo mè akaloe. 2 Eyata mada dzo de Moab, ne wòfiā Keriyot fe fiasāwo, eye Moab naku le v̄unya-v̄unya wòwò me, ne ŋli d̄i, eye kp̄ewo d̄i. 3 Matsr̄s̄ v̄nudr̄s̄la le wo dome, eye mawu efe amegāwo katā akpe de enu; Yehowa ye gblòe!

4 Ale Yehowa gblò esi: Le Yuda

fe nu vōdi wōwō etō kple eneawo ta, nyematsōe akēe o; elabena wogbe Yehowa fe se, eye womelē efe dōdowo me de asi o, ke boŋ wona wofo alakpalegba, siwo yome wo fofowo dze la, kplō wo trae. 5 Eyata mada dzo de Yuda, ne wōafiā Yerusalem fe fiasāwo!

6 Ale Yehowa gblo esi: Le Israel fe nu vōdi wōwō etō kple eneawo ta, nyematsōe akēe o; elabena etsō ame dzōdzōe dzra de ga nu kple hiātō de "atokota dodo deka nu. 7 Wo amesiwo fe ve me le fiefiēm de kekui, si le ame dāhe fe ta me la nu, woglōa mō na hiātōwo, eye vi kple sofoa woyia gbolo deka gbo, ne woado gu nye ŋkō kōkōe la. 8 Wodraa afō de 'awōbavō dzi le vōsamlekpuwo katā gbo, eye wonoa nyadrōha le wofo mawuwo fe me. 9 Ewō wōnye metsrō /Amoritōwo le wo ŋgō, amesiwo dzo atsu, abe alesi sederti kōe ene, eye wosēsē abe sesewu ene hafi; metsrō wofo tsetsele dzi me kple wofo ke le to me. 10 Mekplō mi tso Egipte-nyigba dzi, eye mena miezō gbe dzi fe blane, ne miaxō Amoritōwo fe anyigba. 11 Eye međo nyagblo-dilawo tso miafe ntsuwiwo dome kple Mawu fe kluwo tso miafe dekakpuwiwo dome. Israel-wiwo, Yehowa be, de mele alea oa? 12 Ke miena wein Mawu fe kluwo wono, eye miede se na nyagblo-dilawo gblo be: "Migagblo nya di o! 13 Kpō dā, mate mi de to me, abe alesi tasiadām, si wode lubablae taŋ la, nyēna de to mee ene. 14 Sitsofe abu de ame dāble, nū-sētō mate nu awō efe nūšē nu dō o, eye kalētō made efe agbe o; 15 anutōdala manō te o, afō tso-tsoe tō masi o, eye sōdola made efe agbe o; 16 eye amesi nye dzidefotō le kalētōwo dome la, asi amama gbemagbe; Yehowa ye gbloē!

Tohehe awa Israel dzi tso Mawu gbo, abe alesi nyagblo-dila la gblo ene.

3. Mise Yehowa fe nya, si wō-gblo de mi Israel-wiwo, mi fome blibo, si wōkplō tso Egipte-nyigba dzi la nu: 2 Miawo koe menya le anyigba dzi jomeawo katā dome; eyata mahe to na mi

le miafe vodadawo katā ta. 3 Ne ame eve be, yewoazō mō la, de womeđoa gbe di hafi oa? 4 Ne nulēle mesu dzata si o la, de wō-xlōna le ave mea? De, dzatavi dea gbe le emlōfe, ne mekpō lē nu hade oa? 5 De xevi dzona de mō dzi le anyigba, ne mōa deke meli ne oa? Eye de mō fena, ne naneke međo eme oa? 6 De wokua kpē le du me, eye vōvō gbea amewo dōđoa? De bōdzogbevōe dzōna le du me, eye menye Yehowa ye wōe oa? 7 Elabena Yehowa mewōa naneke, ne međe efe tamedođo fia efe dōla, nyagblo-dilawo hafi o. 8 Ne dzata de gbe la, amekae agbe vōvō? Ne Afeto Yehowa fo nu la, amekae agbe nyagbōgblo di?

9 Mido kpo de fiasāwo ta le Asdod kple de fiasāwo ta le Egipte-nyigba dzi gblo bena: Mifo takpli de Samaria-towo dzi, eye mīkpō sonyawonyawōwō gedē kple ame tetedeanyi, si le eme la dā. 10 Yehowa be: Womenya nu dzōdzōe wōwō o, eye woli kō nu madzōmadzō wōwō kple ntsasesē de wofo fiasāwo me gleglegie. 11 Eyata ale Afeto Yehowa gblo esi: Futō de to de wō anyigba godoo, atu nūšēle nūwō, eye wōa-ha wō fiasāwo. 12 Eyata ale Yehowa gblo esi: Alesi lākplovi dea lā fe ata eve kple to kake tsoa dzata fe nu mee la, nenema ke woade Israel-wi, siwo bobo nō Samaria le aba fe dzogoe dzi kple aba fe kuntru dzi lae. 13 Afeto Yehowa, Mawu Zebaot, be: Miseen, eye mitsōe di dase na Israel fe afe la be: 14 Gbesigbe mahe to na Israel fe nu vōdi wōwō la, mahe to na Betel fe vōsamlekpuwiwo hā, eye woaje vōsamlekpuwiwo la fe dzowoage adze anyi. 15 Magbā vuvōŋolixō akpe de dzomeŋolixō nu, inyiduxōwo atrō, eye xō gbogboawo nu ayi; Yehowa ye gbloē!

Dodzidodo na Israel-amegāwo.

4. Mise nya sia, mi Basan-nyino, siwo le Samaria-to dzi! Mi amesiwo te ame dahewo de anyi, miegbā hiātōwo gudugudu, eye miegblo na miafe atsuwo bena: Miku aha ve miano! 2 Afeto Yehowa tā efe dzōdzōenyenyē be:

a 8, 6.
b Yes. 45, 7;
Kony. 3, 37.
d 8, 4.

e Mo. 11, 22, 25.

f Mo. IV, 21, 21
v. 28.

g Mo. IV, 6, 2-13.

h 7, 13, 16; Yer. 11, 21.

i 6, 4; Fia. I, 22, 39; Ps. 46, 8.

k Mo. V. 4, 34.

Kpɔ da, nkeke li gbɔna na mi, woade mi kple fu, eye woatsɔ vɔ̄ aɔ mia viwo. 3 Miato gli fe gba-gbɔfe, amesiame akpɔ engɔ tɛ, eye miatsɔ miafe legbawo axlɔ de anyi; Yehowa ye gblɔe!

4 Miyi Betel, ne miadawɔ nu tovo; miyi Gilgal, ne miadawɔ nu tovo de edzi! Misa miafe vɔ̄ wo nɔ̄di sia nɔ̄di, eye miatsɔ miafe nuwo fe ^{ewoliawo deka sa vɔ̄} nkeke etsetɔ. 5 Mina dzudzo nade dzi de babolo vavɔ̄ nɔ̄, ne wɔ̄nyane akpedavɔsa; mide gbe fɔ̄ be, woana nu faa, midɛe sesie, elabena alea vivia mi Israel-viwo nu, Afetɔ Yehowa ye gblɔe! 6 Medo kuvia miafe aduwo le miafe duwo katɔ me, eye mena abolokoe wɔ̄ mi le mia nɔ̄fewo katɔ; ke miegbe tɔtrɔ de nɔ̄nye, Yehowa ye gblɔe. 7 Esi dzinu etɔ susɔ, ne nɔ̄nyɛi nado la, mete /tsi-dzadza mi; mena tsi dza de du deka me, ke nyemena wɔ̄dza de evelia me o; tsi dza de agble deka me, ke agble, si me tsi medza do o la me fu kplakplakpla.

8 Du eve kple du etɔ wole ya mum sagasagɔ yi du deka me, be yewoanɔ tsi, ke womedji kɔ o; gake miegbe tɔtrɔ de nɔ̄nye, Yehowa ye gblɔe! 9 Mena miafe kɔbiwo dze heteku, eye wohlɔ: ^{hetsuviwo du miafe abɔwo kple weingblewo, gbotiwo kple amitiwo; ke miegbe tɔtrɔ de nɔ̄nye, Yehowa ye gblɔe!} 10 Mehe dɔvɔ̄ va mia dzi abe ^{Egipte tɔa ene;} mewu miafe dekapuiwo kple yi, woha miafe sɔwo, eye miafe asaɔa me vɛ̄ kɔ̄ do nɔ̄ti me na mi; ke miegbe tɔtrɔ de nɔ̄nye, Yehowa ye gblɔe! 11 Metro mi bu anyi, abe alesi ^{Mawu tɔ̄ Sodom kple Gomora bu anyi ene, eye miele abe ^{ati, si wode tso dzo me la ene;} ke miegbe tɔtrɔ de nɔ̄nye, Yehowa ye gblɔe!}

12 Eyata Israel, ale mele wo wɔ̄ ge enye si: Esi mele esia wo ge wɔ̄ la, eyata Israel, dzra do nadakpe kple wɔ̄ Mawu! 13 Elabena eya amesi mɛ̄ towo, eye wɔ̄wɔ̄ ya, etoa amegbetɔ fe tame-susuwo ne, enana agudzedze zua viviti, eye wɔ̄zɔa anyigba fe ^{kɔ̄-kɔ̄fewo la nɔ̄kɔ̄ enye Yehowa, Mawu Zebaot!}

14 Elabena ale Yehowa gblɔ̄ esi: Israel fe afe, mise nya sia, elabena mele konyifaha toge de mia nɔ̄! 2 Israel-detugbi dze anyi, megale fɔ̄fɔ̄ ge o; edo baba de efe anyigba dzi, amea deke mele efo ge de tsitredu o! 3 Elabena ale Afetɔ Yehowa gblɔ̄ esi: Ne dua de ho kple ame akpe le Israel fe afe la me la, ame alafa akpɔ̄, eye ne eho kple ame alafa la, ame ewo akpɔ̄.

4 Elabena ale Yehowa gblɔ̄ na Israel fe afe la enye si: ^{Midim, ne miano agbe!} 5 Ke migabia ^{Betel ta se o, migava Gilgal o, eye migayi Beer-Seba o; elabena Gilgal ayi aboyo me, eye Betel atrɔ.} 6 Midi Yehowa, be miano agbe, ne magadze Yosef fe afe la dzi, abe dzo ene ahiafiɛ, eye dzotsilaa deke manɔ̄ anyi na Betel o; 7 mi amesiwo tɔ̄ nya dzɔ-dzɔe wɔ̄zu atsa, eye miete dzɔ-dzɔenyenyɛ de to! 8 Eya amesi ^{hɔ̄wɔ̄ atifiɛnɔ̄ kpakple avɔ̄ kple avɔ̄tɔ, eye wɔ̄tɔ̄ blukɔ̄ wɔ̄ nɔ̄di, ena nkeke do viviti abe zɔ̄ ene, eye wɔ̄yɔ̄ atsiafu me ^{tsiwo vɛ̄ hɛ-tɔ̄ wo fo de anyigba dzi la nɔ̄kɔ̄ enye Yehowa;} 9 eya amesi de gbegbɔ̄ ame sesɛ la dome, eye wɔ̄he gbegbɔ̄ va du sesɛ la dzi.}

10 Wɔ̄le fu amesi xɔ̄na nu ame le vɔ̄nu, eye wonyɔ̄ nɔ̄ nyatefetola. 11 Esi miefanya ame dahewo kple afɔ̄, eye miexɔ̄ blidzo le wo si la, eyata ^{miatsɔ kpe fufuwɔ̄ atɔ̄ xɔ̄e, gake miano wo me o; miade weingble nyowo, gake miano wofe wein o.} 12 Elabena menyae be, miafe dzidada-wo sɔ̄ gbɔ, eye miafe nudɔ̄wɔ̄ tefe meko o, mielɛ ame dzɔdzɔe-wo de ke me, miexɔ̄ zɔ̄nu, eye miete ame dahewo de anyi le vɔ̄nu! 13 Eyata nunya la fe nu ne-de ga le yemayi, elabena yeyiɔ̄ vɔ̄e wɔ̄nyɛ. 14 Midi nyui, eye menyɛ vɔ̄ o, ne miano agbe, eye Yehowa, Mawu Zebaot, nanɔ̄ anyi kpli mi, abe alesi miele gbegbɔ̄m ene. 15 Milɛ fu ^{vɔ̄vɔ̄, milɔ̄ nyui,} eye mifɔ̄ nya dzɔdzɔe de tsitre-
nu le vɔ̄nu, amea de menyɛ nu o Yehowa, Mawu Zebaot, ave Yosef fe ame mamleawo nu.

16 Eyata ale Yehowa, Mawu Zebaot, Afetɔ la, gblɔ̄ esi: Konyi-

Konyifaha kple dukɔ la yɔyɔ hena dzimetotro.

5 Israel fe afe, mise nya sia, elabena mele konyifaha toge de mia nɔ̄! 2 Israel-detugbi dze anyi, megale fɔ̄fɔ̄ ge o; edo baba de efe anyigba dzi, amea deke mele efo ge de tsitredu o! 3 Elabena ale Afetɔ Yehowa gblɔ̄ esi: Ne dua de ho kple ame akpe le Israel fe afe la me la, ame alafa akpɔ̄, eye ne eho kple ame alafa la, ame ewo akpɔ̄.

4 Elabena ale Yehowa gblɔ̄ na Israel fe afe la enye si: ^{Midim, ne miano agbe!} 5 Ke migabia ^{Betel ta se o, migava Gilgal o, eye migayi Beer-Seba o; elabena Gilgal ayi aboyo me, eye Betel atrɔ.} 6 Midi Yehowa, be miano agbe, ne magadze Yosef fe afe la dzi, abe dzo ene ahiafiɛ, eye dzotsilaa deke manɔ̄ anyi na Betel o; 7 mi amesiwo tɔ̄ nya dzɔ-dzɔe wɔ̄zu atsa, eye miete dzɔ-dzɔenyenyɛ de to! 8 Eya amesi ^{hɔ̄wɔ̄ atifiɛnɔ̄ kpakple avɔ̄ kple avɔ̄tɔ, eye wɔ̄tɔ̄ blukɔ̄ wɔ̄ nɔ̄di, ena nkeke do viviti abe zɔ̄ ene, eye wɔ̄yɔ̄ atsiafu me ^{tsiwo vɛ̄ hɛ-tɔ̄ wo fo de anyigba dzi la nɔ̄kɔ̄ enye Yehowa;} 9 eya amesi de gbegbɔ̄ ame sesɛ la dome, eye wɔ̄he gbegbɔ̄ va du sesɛ la dzi.}

10 Wɔ̄le fu amesi xɔ̄na nu ame le vɔ̄nu, eye wonyɔ̄ nɔ̄ nyatefetola. 11 Esi miefanya ame dahewo kple afɔ̄, eye miexɔ̄ blidzo le wo si la, eyata ^{miatsɔ kpe fufuwɔ̄ atɔ̄ xɔ̄e, gake miano wo me o; miade weingble nyowo, gake miano wofe wein o.} 12 Elabena menyae be, miafe dzidada-wo sɔ̄ gbɔ, eye miafe nudɔ̄wɔ̄ tefe meko o, mielɛ ame dzɔdzɔe-wo de ke me, miexɔ̄ zɔ̄nu, eye miete ame dahewo de anyi le vɔ̄nu! 13 Eyata nunya la fe nu ne-de ga le yemayi, elabena yeyiɔ̄ vɔ̄e wɔ̄nyɛ. 14 Midi nyui, eye menyɛ vɔ̄ o, ne miano agbe, eye Yehowa, Mawu Zebaot, nanɔ̄ anyi kpli mi, abe alesi miele gbegbɔ̄m ene. 15 Milɛ fu ^{vɔ̄vɔ̄, milɔ̄ nyui,} eye mifɔ̄ nya dzɔdzɔe de tsitre-
nu le vɔ̄nu, amea de menyɛ nu o Yehowa, Mawu Zebaot, ave Yosef fe ame mamleawo nu.

16 Eyata ale Yehowa, Mawu Zebaot, Afetɔ la, gblɔ̄ esi: Konyi-

Mo. V. 14, 28.

Mo. III. 2, 11.

Jer. 29, 13.

4, 4; Hos. 4, 15.

Fla. I. 17, 1.

6, 12; Yes. 5,

20.

Hi. 38, 31.

9, 6.

Xag. 1, 11.

Yoel 1, 4.

Yes. 28, 21.

Zef. 1, 13.

Mo. II. 9, 3.

Mo. I. 18, 24.

25.

Zax. 3, 2.

Ps. 34, 15; Ro.

12, 9.

Mi. 1, 2.

fafa anɔ ablowo katã me, eye woanɔ alele dom le kpɔdomeewo katã, woayɔ agbledela de nuxaxa ŋu, eye kutefehazilawo de konyifafa ŋu; 17 eye konyifafa anɔ weingblewo katã me, ne meva to dowome yi, Yehowa ye gbloe.

18 Baba na amesiwo dzrom Yehowa fe ŋkeke la le! Vide ka 'Yehowa fe ŋkeke la nye na mi? Viviti wɔnye, menye kekeli o. 19 Ele abe ŋutsua de, si si le dzata nu, eye sisiblisi va do goe, eye esi wɔgbɔ va afe hetsɔ asi zɔ de gli ŋu la, da dui la ene. 20 De menye vivitie nye Yehowa fe ŋkeke la, eye menye kekeli oa, de menye bluko wɔnye, eye eme meko oa?

Gota mawusubosubɔ dede menye naneki o.

21 'Melé fu miafe ŋkekenyuiwo, eye metsri wo, eye nyemavé miafe takpegbewo ase o. 22 Elabena ne miesa /numevɔ kple nuduvɔ nam hã la, womadze ŋunye o, eye nyemanyé ko akpɔ miafe nyivi damiwo fe akpedavɔsawo o. 23 Te wò hawo fe didi de inegbe tso gbɔnye, wò saŋkufofowo le to me vem nam! 24 Nya dzɔdzɔe nesi abe tsi ene, eye dzɔdzɔenyenye abe tɔuu, si memienna o la ene boŋ! 25 'Israel fe afe, de miesa akpedavɔ kple nuduvɔ nam le gbe dzi le fe blanea-wo me! 26 Eyata miatsɔ miafe legbawo: Miafe fia Sakut kple miafe mawu Kewan fe dzinuvi, si miewɔ na mia dɔkui la; 27 eye mana woade aboyo mi agbɔ Damasko ŋu vi ayii, Yehowa, amesi ŋko nye Mawu Zebaot lae gbloe!

Dɔdzidodo na gkutatowo le Israel kple Yuda le wofe agbedudu kple dɔkuidodo de dzi ta.

6 Baba na mi amesiwo de dzi de anyi le Zion, kple mi amesiwo le Samaria-towo dzi bɔkɔɔ, mi dukɔwo fe ame veviwo dome gkutatowo, amesiwo gbɔ Israel fe afe la vana! 2 Miyi 'Kalne, eye milé ŋku de anyi, mitɔ edzi tso afima yi Xamat-gã, eye miho de dzi yi Filistitɔwo fe Gat be, de eme nyo na wo wu fiadufe siawo tɔ loo, alo wofe anyigba lolo wu mia tɔa? 3 Mi amesiwo 'di be, dzɔgbevɔgbɔ la nate da, eye miele ŋutasésé fe fiazikpui hem

a 2, 15.

b Yes. 5, 12.

d Yoel 2, 11.

e Yes. 1, 11-15.

f Mt. 6, 6, 7.

g 8, 3.

h Do. 7, 42, 43.

i 5, 7.

k Mo. 1, 10, 10.

l Ps. 10, 5.

ve; 4 mi amesiwo mlɔ 'nyidubatiwo dzi, eye miedra de mia mlɔfewo, miedu aléviwo le lãhawo dome kple nyiviwo le lãkpɔ me; 5 mi amesiwo nɔa saŋku ŋom ko kple avu, eye mienɔa ha kpam abe Dawid ene; 6 mi amesiwo noa wein le vɔsatrewo me, eye miesa ami veviwo, eye Yosef fe abixɔɔ metsɔa fu lã me na mi o! 7 Eyata mianɔ ŋgɔ na aboyomewo ayi aboyo me, eye amesiwo dra de aba dzi la fe nukoko hahaha nu atso!

8 Afetɔ Yehowa tã efe agbe be: Ale Yehowa, Mawu Zebaot, gblo esi: Yakob fe dáda le ŋu nyɔm nam, melé fu efe fiasáwo, eye matsɔ du la kple eme nuwo ade asi. 9 Eye wɔava me be, ne ŋutsu ewo kpɔɔ de afe deka me la, woaku; 10 eye ne wofe fometɔ, amesi be, yeato dzo wo la, va, be yeafɔ ame kukuawo tso afea me, eye wɔbia amesi kpɔɔ de xɔgá me be: Amea de gale gbɔwò hã, eye wòdo ŋu be: Deke megali o la, agblo be: 'Mia nu, ne womagado ŋku Yehowa fe ŋko dzi o.

11 Elabena kpɔ da, Yehowa le se de ge, tete woagbã xɔ gãwo, eye xɔ suewo agbã gudugudu. 12 De sɔwo ate ŋu afu du le agakpe dzia, eye de woatsɔ nyiwo anɔ agbe de atsiafu dzia? Elabena miawo 'mietrɔ nya dzɔdzɔe wòzu adi, kple dzɔdzɔenyenye fe kutsetse wòzu atsa. 13 Mi amesiwo le dzidzo kpɔm le nu madiniwo ŋu, eye miele gbɔgbɔm be: De menye sesé mietɔ to dzo de ta oa? 14 Israel fe afe, ale Yehowa, Mawu Zebaot gblo esi: Maɔo dukɔa de da de mia ŋu, ne woaxaxa mi do tso Xamatnutowo me vaseɔe tɔuu, si le gbegebe la nu.

Dutega eye kpokpo le nonudɔɔ, si ava Israel kple Yerobeam fe afe dzi ŋuti.

7 Eye Afetɔ Yehowa na mekpɔ 7. putega, kpɔ da, ewo vɛtsuviwo, esime kelegbewo de asi mie-mie me; elabena kelegbewo mienaa, ne woya gbe na fia megbe. 2 Eye esi woɔ anyigba dzi gbewo vɔ kenken la, megblo bena: Afetɔ Yehowa, tsɔe ke dzro! Aleke Yakob ate ŋu anɔ te, esi mele deke

me o? 3 Tete wòve Yehowa, eye Yehowa gblo bena: Mava me o.

4 Eye Afeto Yehowa na mekpò putega, kpò da, Afeto Yehowa yò dzo vè, be wòatsò ahe toe, eye wòfià tò gāwo helé agblewo. 5 Eye megblo be: Afeto Yehowa, dzudzò dzro! Aleke Yakob ate nu anò te, esi mele deke me o? 6 Tete wòve Yehowa, eye Afeto Yehowa gblo be: Esia hā mava me o.

7 Eye wòna mekpò putega, kpò da, Afeto la tsi tre de gli, si dzo kà la dzi, eye wólé tsumikpe de asi.

8 Tete Yehowa gblo nam bena: Amos, nuka kpòm nèle? Međo nu bena: 'Tsumikpee. Eye Afeto la gblo bena: Kpò da, mada tsumikpe de Israel-dukò la dome, eye /nyemagatsæ akee azò o. 9 Isak je nuxefewo azu gbegbe, Israel je kòkòfewo azu afedo, eye matsò yi atso de Yerobeam je afe la nu.

Amazya tso Amos nu; ke Amos de gbe fi tohehe, si ava edzi la ne.

10 Tete Amazya, amesi nye nuna le Betel la, dò ame dò de Israel-fia Yerobeam, ne woagblo nē bena: Amos dò gbe di de nu-wò le Israel je afe la dome; anyigba la magado dzi atso efe nyawo katā o. 11 Elabena ale Amos gblo esi: Yerobeam aku de yi nu, eye woade aboyo Israel atso efe anyigba dzi. 12 Eye Amazya gblo na Amos bena: 'Nukpòla, si yi Yuda-nyigba dzi, gblo nya di le gama, ne nakpò abolo adu le afima. 13 Ke megagblo nya di le Betel azò o; elabena fia je kòkòfe kple fiadufe je gbedoxò wònye. 14 Tete Amos dò nu gblo na Amazya bena: Nyemenye nyagblo dila alo nyagblo dilawo je vi o, ke boŋ 'lākplōvi kple gbotidola menye. 15 Ke Yehowa dem le lāhawo yome, eye Yehowa gblo nam bena: Yi dagblo nya di de nye dukò Israel nu. 16 Azò se Yehowa je nya! Egblo be: 'Megagblo nya di de Israel nu o, eye megadudu nya fo di de Isak je afe la nu o! 17 Eyata ale Yehowa gblo esi: Sr5wò awò gbolo le dua me, wò nutsuviwo kple wò nyonuviwo atsi yi nu, eye woatsò dzidzeka amā wò anyigbae, wò nuto àku de anyigba makomako

dzi, eye woade aboyo Israel atso efe anyigba dzi.

Israel adi Mawu je nya yome, gake magakpoe o.

8 Eye Afeto Yehowa na mekpò putega, kpò da, kutsetse didiwo yò kusia de fū. 2 Eye wògblo nam bena: Amos, nuka kpòm nèle? Međo nu be: Kutsetse didi kusi taŋ. Tete Yehowa gblo nam bena: Nye dukò Israel dxi dò, 'nyemagatsæ akee azò o. 3 Ale Afeto Yehowa gblo esi: Nyónu, siwo dzia ha le fiasāwo me la, afa avi gbemagbe, ame kukuwo asò gbò, eye 'bwoazi dodo atso wo afu gbe de tefewo katā.

4 Miseen, 'mi amesiwo je ve me le fiefiem de ame dahewo nu, eye mietsr5 hiātowo; 5 mi amesiwo le gbogblom be: Gbekagbe g5 dzinu yeye nu le yiyl ge, ne miadzra bli, eye 'dzudzogbe nu le yiyl ge, ne miāvu avawo nu aha-kpa nudotree sue, miadzi asi de edzi, eye miāne nudanu de eme aba amee; 6 miāfle ame dahewo de ga nu kple hiātowo de 'atokota dodo deka nu, eye miadzra bli toto de bli nuto teje?

7 Yehowa tā nu de Yakob je dāda nu be: Nyematsò wofe nu-wonawo katā ake wo akpò gbede o! 8 De anyigba maouu, eye edzinlawo katā naxa nu le esia ta oa? Ako dzi glodzoo abe 'Nil, eye woadze agbo agadze anyiabe Egipte-tōsisi la ene. 9 Ale Afeto Yehowa gblo esi: Le ŋkeke ma me la 'mana ye nado to le ŋdò-kutsu dzatsæ, eye viviti nado de anyigba dzi le ŋkeke me. 10 Matrò miāfe ŋkekenyuiewo woazu nuxaxa kple miāfe hawo katā woazu konyifaha, made akpanya aliwo katā, eye tawo katā nazu ta kokoe, mana wòano, 'abe alesi wofaa konyi na tenuvi ene, eye efe nuwuwu anò abe ŋkeke vōe ene.

11 Ale Afeto Yehowa gblo esi: Kpò da, ŋkekewo li gbōna, eye mado dawuame de anyigba dzi, ke menye abolodò alo tsikowuame de tsi nu o, ke boŋ de Yehowa je nyawo sese nu. 12 Woa-no ya mum tso atsiafu nuyi atsiafu nu, eye woano tsatsam tso anyiehe yi yedzefe, ne woadi Yehowa je nya, 'ke womakpoe o.

a 7, 8.

b 6, 10.

d Yes. 34, 11.

e 2, 7.

f 8, 2.

g Nex. 10, 32; 13, 15.

h 2, 6.

i Jer. 38, 4.

k 9, 5.

l Sam. I. 9, 9.

m Jer. 15, 9.

o 1, 1.

p Jer. 6, 26.

r kp. 13; 2, 12.

s Mi. 3, 7.

13 Le yemayi la tsiko awu detugbi dzetugbeewo kple dekakpuiwo, eye gbafa afo wo; 14 wo amesiwo ta Samaria fe dzidada, eye wogblona bena: „Dan, mieta wò mawu fe agbe, eye mieta Beer-Seba-ma!“ Woadze anyi, eye womagafɔ o.

Tohehe dziɔ ava Israel dzi.

9 Eye mekpɔ Afeto la wòtsi tre de vosamlekpui la dzi gblɔ bena: De ko le sɔtiawo nu, ne kpuiawo nadzo kpekpekepe, eye nagbã wo de wo katã fe ta dzi! Matsɔ yi awu wo viwoe, wo do metɔa deke masi o, eye amea deke makpɔɔ o. 2 Ne woyi tsiefe ke hã la, nye asi ahe wo tso afima, eye ne wolia dzifo la, maɖiɖi wo de anyi tso afima.^c 3 Ne wobe de Karmel ta me la, madi wo le afima ahe wo agbɔe, eye ne woyla dem de atsiafu gome la, mado da wòadu wo le afima. 4 Eye ne wodze wofe futɔwo nɔɔ yi aboyo me la, mado yi wòawu wo le afima; /matsɔ nye nku aɔo wo nu de vɔ me, eye menye de nyui me o. 5 Afeto, Yehowa Zebaot, amesi ka asi anyigba nu wòlòlo gbanaa, eye edzinɔlawo katãxanu, ede dzi glodzoo abe Nil ene, eye wòdze eme abe Egipte-tosisi ene; 6 eya amesi tu efe dzifoxo de dzi me, eye wòdo efe xɔ goba gome anyi de anyigba dzi, eya amesi nyɔ atsiafu me tsiwo hetsɔ fo de anyigba dzi la nku enye Yehowa!

7 Ale Yehowa gblɔ esi: De mi Israel-wiwo, ɔmiele nam abe Kusi-wiwo ene oa? De nyemekpɔ Is-

^a Yer. 47, 4.

^b 6, 3.

^d Do. 15, 16. 17.

^e Ps. 139, 6.

^f Yer. 44, 11.

^g Mo. III. 26, 5.

^h Yoei 4, 18.

ⁱ 8, 8.

^k Mo. V. 30, 3.

^l Yes. 65, 21.

^m 5, 8.

ⁿ Mo. V. 7, 7.

rael tso Egipte-nyigba dzi, ɔFilitiɔwo tso Kaftor, eye Aramtɔwo tso Kir oa? 8 Kpɔ da, Afeto Yehowa fe nku le fiadufo wɔnuvɔ sia nu, eye matsrɔe da tso anyigba dzi; ke deko nyematsrɔ Yakob fe afe la keŋkeŋ o, Yehowa ye gblɔe. 9 Elabena made se, eye woawuu Israel fe afe la le dukɔwo katã dome, abe alesi wo wuuua asɔe, eye blikua deke megena de anyigba o ene. 10 Nye dukɔ fe nuvɔwɔlawo katã ake de yi nu, wo amesiwo le ɔgbagblɔm bena: Dzɔgbevɔe la matu mi o, eye maɖi kpe mi o.

Keyiɣi nyuia de guɔbedodo na Israel.

11 Le yemayi la ɔmafo Dawid fe agbado gbagbã la de tsitreɔnu, eye matre efe gbagbãfewo, mafa efe glikpowo de tsitreɔnu, eye matui abe tsã ene; 12 ne woaxo Edom fe ame mamleawo kple dukɔ, siwo katã nu woyɔ nye nku do la, woanye wo to; Yehowa, amesi le nusiawo wɔ ge lae gblɔe. 13 Ale Yehowa gblɔ esi: Kpɔ da, nkeke li gbana, eye woano ɔagble-ɔnɔnɔ dzi ahade asi na nuɔeyi, woano weinfiafiã dzi ahade asi na nufãyi, ɔtowo atsyɔ aha yeye, eye togbɔwo katã afo beke. 14 ɔMagado nye dukɔ Israel te, eye woatso du zuafedowo ano wo me, ɔwoade weingblewo ano wo me wein, eye woato abɔwo aɖu wo me kutsetsewo. 15 Made wofe agunu to de wofe anyigba dzi, eye womagafɔ wo tso wofe anyigba, si mena wo la dzi o, Yehowa, wò Mawue gblɔe!

OBADYA FE AGBALĒ.

Gbeɖedede tohehe bonudodɔ.

1 ɔObadya fe nuteɔa. Ale Afeto Yehowa gblɔ de Edom nu enye si: Miese nya tso Yehowa gblɔ, eye wodo du de dukɔwo dome be: Mitso, ne miãho ava de wo nu! 2 Kpɔ da, mawo wò sue le dukɔwo dome, eye maɖi gbɔ wò vevie. 3 Wò dzi fe dàda ble wo, wò amesi le ɔagatowo me, eye nɛtso afe de kɔkɔfewo, wò amesi le gbɔgblɔm le wò dzi me be:

^p kpɔ Yer. 49, 7-22.

^r Mo. IV. 24, 21.

Ameka atutum afu anyi? 4 Ne èyi dzi vi abe hɔ ene, eye nɛwo ato de dzinuviwo dome hã la, matutu wò afu anyi tso afima, Yehowa ye gblɔe. 5 Nenyɛ fiafiwo kple adzodalawo fo de dziwò le zã la, de womafi nu alesi ko asu wo nu oa? Ke aleke wò a nɛhetsrɔe! Nenyɛ weinxalawo fo de dziwò la, de womakpɔɔ de di oa? 6 Aleke womehedzro Esau me, eye wotsa le efe kesinɔnuwo mee

o! 7 Wò dzoduxolōwo katā nyā wò vasede lifo dzi ke, xōwòwò ble wò, eye wokpe dziwò; wò abolodulawo dō mō dē tewò, ke mēdze sīi o. 8 Yehowa be: Dē nyematsrō nunalawo dā le Edom kple gomesese dā le Esau je towo dzi gbemagbe oa? 9 Teman, dzi adē le wò kalētowo fo, ne woatsō amewuwu atsrō amesiame dā le Esau je towo dzi.

10 Le guta, si nēsē le 'nōviwò Yakob ŋu ŋuti la, ŋukpe anyē atsyō wò, eye woatsrō wò dā te-gbee. 11 Gbemagbe ēle etefe; esi amedzrowo dē aboyo efe awakowo dzoe gbemagbe, du bubu me towo ge dē efe agbowo me, eye wodzidze nu dē Yerusalem dzi la, wò hā ēnye wo dometo dēka. 12 Ke 'megafō ŋku dē nōviwò dzi le efe ŋkeke la dzi, le efe dzogbevōegbe o, megakpō dzidzō dē Yuda-viwo ŋu le woje tsotsrōgbe o, eye megake wò nu baa le xaxagbe o. 13 Megage dē nye dukō je agbo me le efe dzogbevōegbe o, megafō ŋku dē efe gbeblē dzi le efe dzogbevōegbe o, eye megado wò asi dā dē efe kesinonwu ŋu le efe dzogbevōegbe o. 14 Megatsi tre dē mō dzevee nu natsrō efe ame sisiwo o, eye

a Yoel 1, 15.
b Yer. 50, 18, 20.

d Yer. 25, 15.

e Yoel 4, 19.
f Yoel 3, 5; 4, 17.

g Zax. 12, 6.

h Ps. 137, 7.

megade aboyo efe ame mamlea-wò le xaxagbe o! 15 Elabena Yehowa je 'ŋkeke la tu afe na dukōwokatā; balesi nēwō la, nēnema woawō wò, eye wò nuwōwōwo awa wò ta dzi. 16 Alesi miēno aha le nye to kōkōe dzii la, nēnema dukōwo katā anō 'denono dzii dāa; woanoe adudō egōme fiafiafia, eye woanō abe amesiwo medzō kpō o la ene.

17 Ke /xoname anō Zion-to dzi, anye kōkōefe, eye Yakob je afe la axō woje domenyinu. 18 Yakob je afe la anye 'dzo, eye Yosef je afe la anye dzofade, ke Esau je afe la anye gbe fufu; woafiāe wòabi, ale be amea deke makpōto na Esau je afe la o; elabena Yehowa ye gblōe. 19 Dzieheto-wō axō Esau je towo, eye balli me nolawo axō Filisitōwo je anyigba, woaxō Efrayim-tagba kple Samaria-tagba, eye Benyamin axō Gilead; 20 eye Israel-viwo je awakō, siwo wōdē aboyoe la, axō Kanaanitōwo je anyigba vasede Zarpat, eye Yerusalem je aboyome, siwo le Sefarad la, axō dzieheduwo. 21 Xōnametōwo awa Zionto la dzi, ne woadrō wōnu Esau je towo, eye fiadufo la anye Yehowa to.

YONA JE AGBALĒ.

Nyagbloḍila la yoyō, afe tomadomado kple tohehe nē.

1 Eye Yehowa je gbe va na 'Yona, Amitai vi, bēna: 2 Tso, nanyi Niniwe, du gā la me, eye nagblo nya di dē enu; elabena wofo nu vōdi wōwō va ŋkunye me. 3 Ke Yona tso, be yeasi le Yehowa ŋku me ayi Tarsis. Eye esi wòva Yafo, eye wòkpō oua dē, si le Tarsis yi ge la, exe fe, eye wòdōe, be yeasi 'atso Yehowa ŋku me ayi Tarsis kpli wo.

4 Ke Yehowa lo ya gāa dē tro dē atsiafu la dzi, eye ahom sesēa dē tu dē atsiafu dzi, ale be ou la di be, yeagbā. 5 Tete wukulawo vō, eye wo dome amesiame do yli yo efe mawu, eye wotsō oua me nuwo fu gbe dē fu me, ne wòazu wodzoe, ke Yona ya yi dē

i Fla. II, 14, 25.

k Lod. 16, 28.

l Ps. 139, 7, 9, 10.

m Mo. I, 1, 9, 10.

oua gōme, eye wòmlō anyi dō alō yi me vi. 6 Tete pumefia te dē enu gblō nē bēna: Alō dom wò nēlea? Fō nayo wò Mawu! Amea dē menya nu o Mawu ado ŋku mia dzi, be miagatsrō o hī. 7 Eye wogblō na wo nēwo bēna: Mina miadzidze nu, ne miakpō amesi ta dzogbevōe sia dzo dē mia dzi dō la! Tete wodzidze nu, eye nudzidze la 'dzeze Yona dzi. 8 Eye wogblō nē bēna: Gblō nusi ta dzogbevōe sia dzo dē mia dzi dō la na mi! Dō ka wòla nēnye, eye afika nētso? Mia dē dē, eye dukō ka me nētso? 9 Edo ŋu na wo bēna: Hebritō menyē, eye mevōa Yehowa, dzifo Mawu la, amesi 'wō atsiafu kple anyigba fufui. 10 Tete ŋutsuawo vō ŋuto, eye wogblō nē bēna: Nukae nē-

hewo ma? Elabena wonyae be, Yehowa nu wòsi le; elabena etoe na wo tsā. 11 Eye wogblo n̄s bena: Nuka miawo wò, be atsiafu la nadze kò anyi le mia ñugodoo? Elabena fu la fe nyanyrà nu le sesēm de dzi. 12 Edo ñu na wo be: Mikom fu gbe de fua me, ekema fua adze anyi le mia ñu godoo; elabena menyae be, tanyee ahom gā sia va mia dzi do.

13 Tete ñutsuawo ku oua, be woat̄o ayi gota, ke womete ñui o, elabena atsiafu la nyrā de edzi hekpe wo. 14 Eye woye Yehowa gblo bena: Ao, Yehowa, megana miatsr̄o le ñutsu sia fe agbe ta o, eye megats̄o ou madif̄o do mia dzi o; elabena Yehowa n̄nye, eye nusi dze ñuwò la, n̄wona. 15 Eye wok̄o Yona fu gbe de fua me; tete fu la dzudz̄o agbodzedze. 16 Tete ñutsuawo v̄o Yehowa ñuto, wosa v̄o na Yehowa, eye wode adz̄ogbe.

Yona do gbe da, eye wodee.

2. Eye Yehowa do fumelā gāa de, be woadami Yona; eye Yona n̄o lā la fe do me ñkeke et̄o kple zā. 2 Tete Yona do gbe da na Yehowa, efe Mawu la, le lā la fe do me 3 gblo bena: Meyo Yehowa le nye xaxa me, eye wòto nam; medo yli tso tsiefe fe jodo me, eye n̄ese nye gbe. 4 Etsom fu gbe de to gome le atsiafu titina, tsi sisiwo de to dem, eye wò t̄si kpakpawo katā kple wò tsi tsotsoewo to tanye yi. 5 Megblo be, wonyām da le ñkuwò me, de magakp̄o wò gbedox̄o k̄ok̄oe la akp̄oa? 6 Tsiwo de to dem de keke nye luò gb̄o; to gome le ñunye godoo, eye awawo xatsa de ta nam. 7 Mede towo fe agunu ke, eye anyigba do gameti de nunye dikaa, "ke èhe nye agbe tso do me, Yehowa, nye Mawu! 8 Esi ñu te nye luò ñu le menye la, medo ñku Yehowa dzi, eye nye gbedododa do gbawò le wò gbedox̄o k̄ok̄oe la me. 9 Amesiwò 'subaa yakanu dzodzrowo la, gbl̄ea wofe amenuvele di. 10 Ke nye la mats̄o akpedagbe asa v̄o na wò, eye mawo adz̄ogbe, si mede la dzi. X̄oname enye Yehowa to!" 11 Eye Yehowa de se nalā la be, woadadz̄o Yona de gota.

Nyagblo la gblo dzimet̄o ñutinya dzigoo de na Niniweto wo.

3. Tete Yehowa fe gbe va na n̄yoni. Yona zi ewelia bena: 2 "Tso, nayi Niniwe, du gā la me, eye nade gbe fā nya, si gblo ge mala na wò la n̄s. 3 Tete Yona tso yi Niniwe de Yehowa fe nya la nu. Niniwe enye b̄du gāa de le Mawu ñku me, eye efe didime enye ñkeke et̄o fe m̄oz̄o. 4 Eye Yona z̄o ñkeke deka fe m̄o le dua me hede gbe fā gblo bena: Esus̄o ñkeke blane, ne Niniwe natsr̄o!

5 Tete Niniwet̄o x̄o Mawu dzi se; wodo kpo, be woatsi nu ad̄o, eye woata akpanya, tso tsitlawo dzi vasede deviwawo dzi. 6 Esi nya la de Niniwe-fia gblo la, etso le efe fiazikpui dzi, ede efe awu playa di, eye wòta akpanya heb̄o n̄o dzowo me. 7 Eye wóna wodo kpo gblo le Niniwe de fia kple efe amegāwo fe se nu bena: Amegbet̄owo kple lāwo, nyiwo kple al̄ewo megade nanek̄e nu me o; womega ñu gbe alo ano tsi o, 8 ke boñ amegbet̄owo kple lāwo siaa nata akpanya, woaȳo Mawu sesie, eye amesiame nade asi le efe m̄o v̄wo kple nu v̄di, si le edome la ñuti. 9 /Amea de menya nu o Mawu at̄o ta me, avee, eye efe d̄omedzoe heliheli la nu afa, be miatsr̄o o hi! 10 Eye esi Mawu kp̄o, aiesi wowo, be wode asi le wofe m̄o v̄wo ñu la, v̄o, si Mawu gblo be, yeawo wo la ivee, eye mewoe o.

Yona mekp̄o ñudzedze le nublanukpokpo na Niniweto ñuti o; eyata woka ñku me n̄s.

4. Ke esia medze Yona ñu o, eye dzi kui vevie. 2 Eye wòdo gbe da na Yehowa gblo bena: Oo, Yehowa, esia ñu p̄e mebu, esime mele mia de; eyata medo ngo be, masi ayi Tarsis; elabena menyae be, Mawu amenuvela kple nublanukpola n̄nye, egbaa dzi di blewu, d̄omenyo b̄o de asiwò. eye v̄wawo vea wò. 3 Eyata Yehowa, x̄o nye agbe le asinye! Elabena enyo nam be, maku wu esi man̄o agbe. 4 Eye Yehowa gblo be: "De n̄ele d̄omedzoe dom de etefee?

5 Tete Yona do le dua me d̄ab̄o n̄o dua fe yedzefe gome,

a 1, 2.

b 4, 11.

d Mat. 12, 41.

e Mat. 12, 40; 16, 4.

f Yoel 2, 14.

g Ps. 120, 1.

h Ps. 42, 8.

i Yer. 18, 7, 8.

k Ps. 31, 23.

l Ps. 18, 5; 89, 2.

m Ps. 103, 4.

n Ps. 142, 4.

o Mo. II, 34, 6.

p Ps. 31, 7.

q Fla. I, 19, 4.

r kp. 9.

s Ps. 80, 14; 116, 17, 18.

eye wòtu agbado de afima hebobo no efe vòvòli te, ne yeakpo nusi le dzodzo ge de dua dzi. 6 Eye Yehowa Mawu do treklonu wòva mie de Yona ta me, ne wòado vòvòli de edzi ahafa efe dzikudodo nu ne; tete Yona kpo dzidzo le treklonu la nu nuto. 7 Ke esi agu dze le nkeke evelia dzi la, Mawu do nò wòva du treklonu la wòku. 8 Esi ye dze la, Mawu do yedzefeya xodzo da, eye ye du Yona fe ta, ale be nu te enu belibeli. Tete wòdi ku na edokui gblò bena: Ne meku la, enyo wu esi man agbe.

* kp. 4.

* 3, 3.

9 Eye Mawu gblò na Yona bena: "De nèle dziku dom de etefe le treklonu la taa? Edo nu bena: Tonye dzo be, mado dziku, vasede esime maku. 10 Tete Yehowa gblò be: Treklonu, si nu mèdze agbagba le o, mèkpo edzi wòtsi o, emie le zā deka me, eye wòku le zā deka me la je nu le vewòm, — 11 de bdu gā Niniwe, si me amewo le wu ame akpe alafa deka blave, siwo menya nuka enye dusi kple mia hekpe de lā gedewo nu la fe nu mawem oa?

MIXA FE AGBALĒ.

Yuda- kple Israel-ɖadufe gbeɖblē le trɔsubosubo ta.

1 Esia nye Yehowa fe nya, si va na "Mixa, Moresito la, eye wòkpo de Samaria kple Yerusalem nu le Yuda-fia /Yotam, Axaz kple Xizkiya nɔli.

2 Mi dukowo katā, misee, anyigba kple edzi nuwo, mifu to anyi! Afeto Yehowa nye dasefo de mia nu, Afeto la tso efe gbedoxo kòkò la me! 3 Elabena kpo da, Yehowa atso le enɔfe ahadi de anyi, eye wòatsa le anyigba fe ɔkòkòfowo. 4 Towo alólo le ete abe anyigba le dzo nu ene, eye gbadzafewo ade dzoglo, abe alesi tsi sina tsoa aganu wònona ene. 5 Yakob fe dzidadawo kple Israel fe afe fe nuvòwo tae nusiawo katā dzo do. Yakob fe dzidada de? "De menye eya nye Samaria oa? Yuda fe nuxefe de? De menye eyae nye Yerusalem oa? 6 Eyata matsɔ Samaria awɔ anyiglãgoe de gbe me kple weingbledefee, malo efe kpewo afu gbe de abu me, eye maɖi jefle efe agunu. 7 Woa-gbā wofe aklama kpakpewo katā, woato dzo wofe igbolonunanawo katā, eye matsrɔ wofe legbawo katā; elabena gboloho wotsɔ fo wo nu fui, eye gboloho woagazu.

8 Eyata mafa konyi, mafa avi, eye made jefle anɔ yiyim; mafa konyi abe amegaxiwo ene, eye maxa nu abe golowo ene. 9 Elabena gbedada mele efe fofowo nu o; elabena eva Yuda ke, eye

* Sam. II. 1, 20.

* Yer. 28, 18.

/ Yer. 1, 1.

* Am. 4, 13.

* Yer. 23, 13, 14.

* Hos. 2, 7, 14.

* Pa. 36, 5.

wòde nye dukɔ fe agbo nu vasede Yerusalem ke. 10 "Migado bobloe le Gat o; migafa avi le Ako o, eye migafɔ togotogoe le ke me le Bet-Leafra o! 11 Mi Safirtowo, miɖe ama miawo adzo; Zaanantowo mele dzodzo ge o; mifa konyi le Bet-Haezel, elabena mia gbɔwò dze ava do! 12 Dzidzi afo Marrottowo le wofe dzɔgbenyuiɖe ta, elabena dzɔgbevɔe di tso Yehowa gbɔ de Yerusalem fe agbowo dzi. 13 Laxistowo, mitsi sowo de tasiadamwo nu! Elabena wòde nye Zion-nyɔnuvi fe nuvò gāto, eye gbɔwòde wokpo Israel fe dzidawo le. 14 Eyata àklā da tso Moreset-Gat nu; Axsib-xowo aflu Israel-fiawo. 15 Mi Maresatowo, magakplo nugbléla afu mi, eye Israel fe bubumewo ade Adulam ke. 16 Lū ta kokoe le viwò, siwo gbɔ mèlɔa nu le o la ta; wò ta nebebe tegblé abe akagā to ene, elabena wokplo wo dzoe le gbɔwò.

V5 na nu madzmadzɔ wola, siwo kpoa dzidzo le anatsokaka nutil.

2 Baba na amesiwo doa dzɔ-gbevɔe de ta me, eye wobua nu vòdi wòwo nu le wofe kabawo dzi! Ne agu dze la, wowɔne, elabena nusé le wo si. 2 Ne agble dzro wo la, woxɔne; ne xɔ dzro wo la, wodaa adzoe, eye wodua sesénu le afe kple afeto si, le nɔtsu kple efe domenyinu si. 3 Eyata ale Yehowa gblò esi: Mèdo tame v5 de fome sia nu, miade ta le

eme o, eye miadzō kā anō yiyim o, elabena "yeyiḡi vōḡi wōnye. 4 Yemayi la woado lo de mia ḡu, eye woadzi konyifaha agblō bēna: Wogblē mī kenken, wodzidze nye dukō je anyigba, eye womegagbugbōe na mī o; womā mīafe agblewo na amesiwo de aboyo mī. 5 „Eyata wō amea deke mada dzidzeka de efe anyigba ḡu le Yehowa je amehawo dome o.“

6 Wole gbōgblōm be: ^bMigagblō nya o, migagblō nya siawo togbe o, vlodoame nu metso o. 7 ^aNya kae nye esia gblōm Yakob je afe la le be: „De Yehowa mesea dziku dona o, eye esia nye efe nuwōna?“ De nye nyawo mēfa na ame dzodzōewo oa? 8 Ke gba-degbe ke nye dukō dze aglā hezu keto: Miede awu olaya le amesiwo de dzi ḡi bōkōo va tso me yina la je awuwo dzi, abe awae miegbo tso ene. 9 Mienyā nye dukō je nyōnuwo ḡa le wofe xō, siwo gbō womelōa nu le o la me, eye miexō atsyō le wo viwo si ḡikaa. 10 Mitso miadzo! Elabena aḡi menye mia nofe o; le nu makomako wōwō ta woatsō gbeḡblē, si teḡe mekō o la, agblē mi. 11 Ne amea de le ya yome lelele, eye wōda alakpa be: „Magblō nya na mi le wein kple aha muame ḡu“ la, eya anye nyagblōla asōe na dukō sia.

12 Mafo Yakob nu fu blibo, eye makplō Israel je ame mamleawo de du; mafo wo nu fu de lākpo me abe alēwo ene, abe lāha le lānyife titina ene; eye afima agblē kple amegbetowō. 13 Gligbāla aho adze wo ḡḡo, woagbāe ato agbo nu age de eme, eye woagado, wofe fia adze wo ḡḡo, eye Yehowa anō wo nu.

Tohehe, si awa Israel je amegāwo dzi.

3 Eye megblō bēna: Mī Yakob je tatowō kple Israel je afe me amegāwo, de menye mīafe de wōnye be, miadze si se la oa? 2 Mī amesiwo lēa fu nyui, eye mielōa vō, mievuvua agbalē le wo ḡu kple lā le wofe fuwo ḡu. 3 Mī amesiwo ^odua nye dukō je lā, miefioa agbalē le wo ḡu, eye miegbāa wofe fuwo; miefioa wo dea ze abe lā ene, eye abe lā le kutu me ene. 4 Emegbe woado ḡli ayo

^a Am. 5, 13.

^b Am. 7, 16.

^d Am. 6, 3.

^e Yes. 58, 1.

^f Xab. 2, 12.

^g Yer. 7, 4.

^h Yer. 9, 10; 28, 18.

ⁱ Xez. 38, 37.

^k kp. 1-3 kpo Yes. 2, 3-4.

^l Yes. 52, 12.

ⁿ Lu. 24, 47.

^o Ps. 14, 4.

Yehowa, ke matō na wo o, eye wōayla ḡku me de wo yemayi le wofe nuwōna vōḡiwo ta.

5 Ale Yehowa gblo de nyagblo-dilawo ḡu, wo amesiwo kplōa nye dukō tranae, eye ne wofe adu kpo nu le ḡḡum la, wodoa boblo ḡutifafa, ke wotsōa awa de amesi mēna nu wo, be woado o ḡu la, enye si: 6 Eyata zā gbōna dodo ge na mi, miakpo ḡutega o; bluko le dodo ge na mi, miaka afā o; ye ḡdo to de nyagblo-dilawo, eye ḡkeke anyō tsiditsidi de wo. 7 Dukpe alē nukplawo, bokonowō je mo atsi dā, eye wo katā woabla nu de ge, elabena Mawu megale nya ḡu ḡom azo o. 8 Ke nye la, ḡusē kple Yehowa je gbōgbo, dzodzōenyenye kple dzideḡo yom fū, ne magblō Yakob je dzidada-wo kple Israel je nuvōwo nē.^e

Yerusalem gbeḡblē gbōgblōḡi.

9 Miseen, mi Yakob je afe je tatowō kple mi Israel je afe je amegāwo, mi amesiwo nyōa ḡu se la, eye mieḡlōa nu dzodzōewo katā; 10 mi amesiwo tsoa /ou tsoa Zion kple nu vōḡi wōwō tsoa Yerusalem. 11 Wofe tatowō drōa vōnu le zānunana ta, wofe nunolawo fiaa nu ame le fetu ta, eye wofe nyagblo-dilawo gbloa nya ḡi le ga ta; woziona de Yehowa ḡu nōa gbōgblōm be: ^oDe Yehowa mele mīa dome oa? Dzōgbevōea deke mele mīa dzi va ge o. 12 Eyata le mia ta ^hwoadē Zion abe agble ene, Yerusalem azu glikpo, eye gbedoxo je to azu togbe toave.

Le Mesia je ḡadufe ḡuti.

4 Eye wōawa me le ḡkeke mlōea-wo me be, Yehowa je afe je to la akō ta agbo towō ḡu, eye wōafo togbewo ta, eye anyigba dzi dukowō afo zi de enu. 2 Eye dukō ḡedewo atso agblō bēna: „Mina mīayi Yehowa je to la kple Yakob je Mawu je afe la gbō, ne wōafia efe mōwo mī, eye mīazō efe toḡewo!“ Elabena nufiame atso Zion, eye Yehowa je nya ⁿatso Yerusalem. 3 Adrō vōnu na dukō ḡedewo, eye wōatso nya me na anyigba dzi dukō ḡedewo vaseḡe didife ke. Woatsō wofe yiwo atu agblenuwoe, eye woatsō wofe akplowō atu he gobewoe; dukō

magatsɔ yi de dukɔ ɔu azɔ o, eye womagasɔ awawɔ azɔ o. 4 Eye wo dome amesiame abɔɔɔ no anyi de efe ɔweinka kple efe gbɔti te bɔkɔ; elabena Yehowa Zebaot fe nue gblɔe. 5 Elabena ne dukɔwo katã dometo desiade le zɔzɔm le efe mawu fe ɔkɔ me hã la, mlawo ya míaɔ le Yehowa, mia Mawu la fe ɔkɔ me daa tegbee.

Woagafo Israel nu fu, eye woade le tohebe ne megebe.

6 Ale Yehowa gblɔ esi: Le yemayi la mafo abutɔlawo nu fu, eye makplɔ amesiwo kaka hã, kple amesiwo dzi mehe gbeɔblɔ vɛ la, de du. 7 Mana abutɔlawo nazu ame susɔeawo, eye amesiwo wonyã yi didifese, nazu dukɔ sesɛ, eye Yehowa aɔu fia de wo nu le Zion-to la dzi tso fifia ɔasede mawo me. 8 Ke wò òhãhawo fe xɔ tsrala, wò Zion-nyɔnuvi fe togbe, dziɔɔdu tsãto asu asiwò, Yerusalem-nyɔnuvi fe fiaduɔfe asu asiwò.

9 Azo nukaɔnti nèle afa dome ale? De fiaa deke megale me wò o, eye adaɔudela bu de wò, ale be nèle ku lém abe nyɔnu, si le vi dzim la enea? 10 Zion-nyɔnuvi, fo togotogoe nalé ku abe nyɔnu, si le vi dzim la ene! Elabena ele na wò be, naru le dua me aɔano gbedadafo, eye nade Babel ke; afima woade wò le, eye afima Yehowa axɔ wò le wò futɔwo si me le. 11 Ekema dukɔ gedewo afo takpli de ɔuwò agblɔ bena: „Wogblɔkɔ dɔne, eye miafe ŋkuwo aɔi fo de Zion ɔu!” 12 Ke womenyaa Yehowa fe susuwo o, eye womedzea si efe tamedɔdɔwo be, eli kɔ wo abe lubabla de lugbɔfe ene o. 13 Zion-nyɔnuvi, tso nafanya nu! Elabena mana wò dzo nanye gayibo, eye wò afakli nanye akɔbli, ne nagbã dukɔ gedewo gudugudu, eye nako aboyonuwo ɔu na Yehowa kple wofe kesinɔnuwo ɔu na anyigba blibo la dzi Afeto.

14 Azo kuko ɔnti na dokuiwò; elabena woafu kpo de ɔuwò, eye woatsɔ ati afo to me na Israel fe wɔnudɔla.

Le Kristo fe dziɔfe kple efe fiaduɔfe ɔnti.

5. Ke wò ɔBetlexem Efrata, esi nɛnye sueto le Yuda fe fo-

a Yoh. 1, 1. 2.

b Fia. 1, 5, 5; Zax. 3, 10.

d Yes. 7, 14.

e Yes. 11, 12.

f Xez. 34, 23.

g Yes. 9, 5; Ezi. 2, 14.

h Yer. 31, 8.

i Mo. 1, 35, 21.

k Ps. 110, 3.

l Yer. 8, 19.

m Ps. 7, 3. 6.

o Zax. 9, 10.

p Zax. 13, 2.

r Xez. 6, 2.

s Mat. 2, 5. 6.

meawo dome hã la, mewò Israel fe dziɔla le dzɔdzɔ ge atso nam, amesi dzɔyi ɔtso tititi le gbedegbe vi ke.

2 Eyata atso wo ade asi vasede yeyeyi, si ɔfunɔa de nadzi vi; emegbe noviawo fe mamlea ɔatɔ agbɔ akpe de Israel-viwo ɔu. 3 Aɔo ahatsɔ Yehowa fe ɔusɛ kple efe Mawu, Yehowa ɔkɔ fe ganye-nye /anyi woe, eye woano anyi bɔkɔ, elabena alolo azɔ vasede anyigba fe mlɔenu. 4 Eyama anye ɔnutifafa. Eye ne Asur va mlafe anyigba dzi, eye wòbe, yeadɔ afo miafe fiasãwo me la, miado lã-kplɔvi adre kple amegã enyi de ɔɔu. 5 Woatsɔ yi agblɔ Asur fe anyigba la, eye woadi yi agblɔ Nimrod fe anyigba la; woade mí tso Asur si me, ne eva miafe anyigba dzi, eye wòbe, yeadɔ afo miafe lifowo dzi la. 6 Yakob fe ame mamleawo anɔ dukɔ gedewo dome, abe Yehowa fe kɔzãmu kple tsidzadza de gbe dzi, si mekpɔa amea deke sinu o, eye melalaa amegbetɔvia deke o la ene. 7 Eye Yakob fe ame mamleawo anɔ anyigba dzi dukɔwo me le dukɔ gedewo dome abe dzata le gbelãwo dome ene, abe dzatavi le alɛhawo dome, si, ne ɛto wo dome la, ɔenyã avuzi le nu dzi, eye wòvuvua nu, ke xɔnametã deke mena anyi o la ene. 8 Wò alo ade dzi de wò ketɔwo ɔu, eye woatsɔ wò futɔwo katã!

9 Ale Yehowa gblɔ esi: Yemayi la matsɔ wò sɔwo da le dowòme, eye magblɔ wò tasiadamwo. 10 Matsɔ wò anyigba dzi duwo, eye magbã wò mɔ seséwo katã aɔu anyi. 11 Matsɔ dzokawo le asiwò, eye gbesalawo magano asiwò azɔ o. 12 Matsɔ wò aklama kpakpɛwo kple afeliwo da le dowòme, eye magade ta agu na wò asinudɔwɔwɔwo azɔ o. 13 Maho wò Aserawo da le dowòme, eye magblɔ wò duwo. 14 Eye mabia hlɔ dukɔ, siwo gbe toɔɔdo la, le domedzoe kple dziku me.

Duko la fe akpemadamada.

6. Mise nya, si gblɔm Yehowa le: Tso nahe nya kple ɔtowo, eye togbewo nase wò gbe! 2 Mi towo kple anyigba fe agunu sesé-

wo, mise Yehowa fe dzrenya! Elabena dzre le Yehowa kple efe dukɔ la dome, eye wòle ɔnu yi ge kple Israel. 3 Nye dukɔ, nukae mewɔ wò, eye fu kae mede na wò ma? Do ɔnu nam! 4 Nye kplɔ wò tso Egipte-nyigba dzi, mexɔ wò fle tso kluvinyenyefe me, eye medɔ Mose, Aron kple Miryam wodze ngɔwò de! 5 Nye dukɔ, do ɔnu tame, si Moab-fia 'Balak do, kple alesi Bileam, Beor vi la, do ɔnu nɛ; do ɔnu nya, siwo dzɔ tso Sitim vasede Gilgal, ne nadze si Yehowa fe domenyɔ!

Numeɛ, si dzea Mawu ɔ.

6 Nukae matsɔ de asi ado de Yehowa ŋku me, eye made ta agu de Mawu dzifovito la ŋku me? De matsɔ n'umevɔsa kple nyivi, siwo xɔ fe deka la, de asi ado de ɛnku me? 7 De agbo akpewo kple amitɔwu akpe nanewo adze Yehowa ŋua? De matsɔ vinye ngɔgbea ana de nye dzidadawo ta kple nye domevi ana de nye luɔ fe nuvɔwo taa? 8 Amegbetɔ, egblɔ nusi nyo la na wò; nusi ko d'ɔm Yehowa le tso asiwò la, enye be, nawɔ nusi le etefe, nalɔ domenyowɔwo, eye nabɔɔ do-kuiwò de anyi ahazɔ le wò Mawu ŋku me. 9 Yehowa le du la yɔm; amesi vɔa wò ŋkɔ la, nunyalae; milɛ to de amefoti kple amesi doe da la ŋu!

Nuku manyomanyo de ɛyɛl.

10 De kesinonu madzɔmadzɔ kple nudotree nyanui, si ŋu fifode le la, gale ame vɔdi fe me koa? 11 De matsɔ afia na ame, ne nudanu madzɔmadzɔ li, eye nudakpe amebato le akplo me? 12 Elabena wofe kesinotowo yɔ fũ kple ntasesɛ, duametɔwo ka avatso, eye alakpade le nu me na wo. 13 Eyata nye hã mafo wò vevie, eye magblɛ dowome le wò nuvɔwo ta. 14 Adu nu, ke madi fo o, eye do ano wuwom daa; ne edzra nu do la, deke makpɔ o, eye ne de susɔ la, matsɔe ade asi na yi. 15 Afã nu, ke mape nu o; aɔa ami, ke makpɔ ami asi o; afiã aha, ke makpɔ wein ano. 16 Miewu nu de 'Omri fe dodowo kple Axab fe afe fe nuwɔnawo katã ŋu, eye miezo de wofe adaɔnudedewo nu, ne matsɔ wò

awɔ gbegee, duametɔwo nazu tsiadonu, eye nye dukɔ fe dzu nanɔ mia dzi.

Mawuvɔia beea dewo koe gall.

7 Baba nam! Elabena ezu nam, abe alesi kutsetsegbeyi kple weinxayi nu yinae ene: weintsetsea deke meli, ne woadu o, eye nye ve me le fiefiem de kutsetse ngɔgbea ŋu. 2 Nutefewɔlawo nu yi le anyigba dzi, eye amedzɔdzɔea deke megale amegbetɔwo dome o; wo katã wode xa de vu nu, eye wodo do na wo nɛwo. 3 Vɔdi-wɔwo sɔ alo me na wo; amegã dia nu, vɔnudrɔla drɔa ɔnu le fetu ta, eye dumegãwo gblɔa nusi le wo dzrom; ale woblua afɔ na nya. 4 Ame nyuto le wo dome le abe ŋu ene, eye nutefewɔla vɔdi wu aɔka. Le wò gbetakpɔlawo fe ŋkekea dzi la tohehe ava na wò; azɔ tɔto aɔdo wo dome. 5 Migaxɔ miafe zɔhe dzi se o, eye migado dzi de mia xɔlɔ kutsimea ŋu o; kpɔ wò ade dzi le nyɔnu, si le akɔwɔnu la gbo. 6 Dutsuvi ade alome le fofoa ŋu, eye nyɔnuvi atso de dada ŋu; lɔxoyɔvinyonu atso de lɔxoa ŋu, eye nɔtsu fe afemetowo anye efe fetuwo.

Mawu fe amenuveve ngbededo le tohehe mebe.

7 Ke nye la matsa ŋu na Yehowa, eye makpɔ Mawu, nye xɔ-nametɔ sinu; nye Mawu ase nye gbe. 8 Nye futɔ, megano dzidzo kpɔm de nɔnye o; elabena ne medze anyi la, magafɔ, eye ne meɔɔɔ nɔ viviti me la, Yehowa ye nye nye kekele. 9 Mado dzi atso Yehowa fe dziku, elabena mewo nuvɔ de ɛnu, vasede esime woadrɔ nye nya ahatso nam; akpɔm ado de kekele ni, eye makpɔ efe dzɔdzɔenyenyefe kple ŋku. 10 Nye keto, amesi le gbɔgbɔm nam be: 'Afika Yehowa, wò Mawu, le hã la, akpɔe, eye ŋukpe alɛe. Nyeŋku adi fo de ɛnu, emegbe woafanyae abe ba le kpɔdomee ene.

11 Dɛke li gbɔna, be woado wò gliwo, eye wò lifowo ate ayi adzoge vi gbemagbe. 12 Yemayi la amewo ava gbɔwò tso Asur vasede Egipte-duwo gbo, eye tso Egipte vasede Frat nu, tso atsiayu

• Yer. 2, 5.

• Ps. 12, 2.

• Mo. IV. 22-24.

• Yer. 1, 11; Am. 5, 21, 22.

• Mo. V. 10, 12;

Sam. I. 15, 22.

• Yer. 9, 3, 4;

Mat. 10, 35, 36.

• Am. 8, 5.

• Ob. 12.

• Yer. 14, 7.

• Ps. 79, 10.

• Mo. V. 28, 38

v. 40.

• Fla. I. 16, 25.

29-32.

nu yi atsiafu nu, eye tso to gbo yi to gbo. 13 Ke anyigba anye gbegbe le edzinolawo n̄uti le wofe nuwɔnawo fe kutsetse ta.

14 "Tso wò atikplɔ kplɔ wò dukɔ, wò n̄utɔ wò lāha, siwo b̄de de aga le ave me le Karmel dzi; woadu gbe le Basan kple Gilead abe blema ene. 15 Mana wòakpɔ nukunuwo abe gbesigbe n̄evu tso Egipte-nyigba dzi ene. 16 Dukowo akpɔe, eye wofe n̄usẽwo katã akpe nu na wo, woatsɔ ʼasi ado nu, eye wofe towo me atsi. 17 /Woadudɔ kewɔ abe dawo kple anyigbadzi nutatawo ene, eye woa-

a 5, 3.
b Mo. IV. 22, 9.

d Ps. 108, 3. 8
v. 13.

e Hl. 21, 5.

f Yes. 48, 22.

g Mo. I. 22, 16v.
18; 28, 13-15; Lu. I, 73.

dzo nyanyanya ado atso wofe m̄wo me; dzidzi afo wo woava Yehowa, mia Mawu la gbo, eye woavɔ wò. 18 Mawu kae de nuwò? Wò amesi tsoa vodada kena, eye mèlɛa n̄ku de wò domenɔnu mamlea fe dzidada nu o; mèlɛa dɔmedzoe de dɔ me dikaa o, eye amenuveve fe nu dzea nuwò. 19 Agakpɔ nublani na mi, àxɔ adɔ le miafe vodadawosi, eye wòatsɔ miafe nuvɔ; wo katã aju gbe de atsiafu fe goglofe. 20 Awo nutefe na Yakob, eye ave Abraham nu, abe alesi n̄nɛka atam na mia fofowo tso blema n̄oli ke ene.

NAXUM FE AGBALĒ.

Mawu fe n̄utikokoe, si bla hl̄5 Niniwe.

1. Nya de Niniwe nu : Naxum, Eklo-sitɔ fe nyagblɔdigbalɛ enye si.

2 Mawu ānuvɔla kple hl̄5biala enye Yehowa; Yehowa biaa hl̄5, eye dzi kuns vevie; Yehowa biaa hl̄5 efe ketowo, eye wòlɛa nya de dɔ me na efe futowo. 3 Yehowa gboɔ dzi ñi blewu, eye n̄usẽ gã le esi, ike megbea tohehe o. Yehowa fe m̄o to ahom kple ya vuduvudu me, eye alilikpowo nye efe afo fe vuvudedi. 4 Eblu de atsiafu ta wòmie, eye wòna tɔsisivo katã ju kplakplakpa; Basan kple Karmel woyrɔ, eye Libanon fe numiemiewo yrɔ. 5 K̄Towo vuvu le engɔ, togbewo lolo gbanaa, eye anyigba kple xexame kpakple emenolawo katã dzo kpekpekepe le en̄ku me. 6 Ame-ka ate nu anɔ te de efe dziku nu, eye ameka ato de efe dɔmedzoe heliheli nu? Etrɔ efe dziku fo ñi abe dzo ene, eye agkpewo le wowom le engɔ. 7 Yehowa fe ʼdome nyo, enye sitsofe le xaxagbe, eye ʼwònya amesiwo doa dzi de en̄u. 8 Ke ana tsi nafo ñi bababa, eye wòatsr̄ɔ efe n̄ofe, eye wòatsɔ viviti ayɔ efe futowo de nu.

9 Tame ka miebe, yewoado de Yehowa nu? Ele nu tsr̄ɔ ge, eye xaxa mado ta ña zi velia o. 10 Elabena ne wodo wo n̄ewo me nyamanyama abe ānoka ene, eye wofe tsi abe wofe nunonowo ene la, woabi kenken abe gbe fufu

h Mo. II. 20, 5;
Mo. V. 4, 24.

i Mo. II. 34, 7.

k Ps. 97, 5.
l Yes. 52, 7.

m 1, 11.

o Mo. V. 4, 31.
p Ps. 1, 6.

ene. 11 Gbɔwòde amesi do tame vɔ de Yehowa nu, eye wòde adanu vlo la tso. 12 Ale Yehowa gblɔ esi: Ne n̄usẽ le wo nu, eye woso gbo kpag hã la, woasẽ wo ña, eye wo nu ayi; meboɔ wò de anyi, ke nyemagabobo wò de anyi azo o. 13 Azɔ manɛ efe kɔkuti ña le dziwò, eye matso efe kawo. 14 Ke nuwò la, ale Yehowa do ñi enye si: Womagatsɔ wò n̄kɔ afã azo o; matsr̄ɔ aklama kpakpewo kple legba kɔkɔwo ña le wò mawuwo fe me; made yodona wò, elabena èle wodzoe akpa.

Nyagblɔdi le Niniwe gbegbiẽ n̄uti.

2. Kpɔ ña, du nyui xola fe afowo nu do ʼtowo dzi, eye wòle gbe fã ñem n̄utifafa be: Yuda, ñu wò n̄kekenyuiwewo, eye nawo wò adzɔgbededewo dzi; elabena ʼame vlo la magafɔ de dziwò azo o, wotsr̄ɔe kenken!

2 Nugblɛla le fofo ge de dziwò: Kpɔ m̄o sesẽwo ta, eye natsa do le m̄o dzi, bla ali dzi, eye nade dzo lã me vevie! 3 Elabena Yehowa agagbugbo Yakob fe ganyenye vs abe Israel fe ganyenye ene. Elabena nuhalawo hae kenken, eye wogblɛ efe weinkawo. 4 Efe kalɛtowo fe akpoxɔnuwo biã hẽ, eye āwɔlawo le abe adabe dzifo ene, tasiadam nu gawo le dzo kem le akpablagbe, eye wole akplawo nyẽm. 5 Tasiadamwo le zi nyẽm le kpɔdo-

meewo; eye wole du dzi le ablowo me; wole abe kakatiwo ene, eye wole zozam abe dzikedzo ene.

6 Edo nku efe bubumewo dzi; wole ya mum leyiyim, eye wode abla yi dua fe gli gbo, ke wotu akpoxo di xoxo. 7 Woovu agbo, siwo le to to, eye dzidzi ajo fiasa la. 8 Woade ama fiasrɔ akplo adzoe, efe nyonudolawo ano fafam abe akpakpa ene, eye woano akota fom. 9 Tso gbadegbe ke Niniwe le abe ta, si tsi yo fũ ene; ke woasi, eye ne wobe, „mito, mito“ la, amea deke manyẽ ko o. 10 Miha klosalo, miha sika! Afe-menuwo te fe meko o, eye nu ve vi vovovowo so gbo kpaŋkpaŋ! 11 Woadi gbaloẽ fiafiafia, eye woahae! 12 Dziwo alõlo gbanaa, eye klowo ano fofom kpaŋkpaŋ, aliwo katã adzo nyanyanya, eye nkumewo katã afu tititi.

12 Afika dzatawo nɔfe le azo, eye afika dzatawiwo fe nudufe le, afisi dzatatsu kple dzatano kpa-kple dzatawiwo tsana le, eye amea deke medoa vodi na wo o? 13 Dzata lẽ nu alesi atu wiawo nu, eye wõwu nu na dzatanowo; etsɔ adzonu yo efe dowo fũ kple nulẽle yo enɔfewoe. 14 Ale Yehowa Zebaot gbõesi: Kpo da, mafo de dziwõ, eye wõ dzatawiwo atsi yi nu, matsi wõ adzodada nu le anyigba dzi, eye womagase wõ ame dõdõwo fe gbe azo o.

Niniwe fe nuvõ ta wole to hem ne.

3. Baba /na hlõdodu, si me ala-kpadada bo do, nutasesẽ yõ fe fũ, eye wõgbe asidede le adzodada nu! 2 Fu to anyi, sɔfokawo le didim, eye tasiadãmfowo le zi nyẽm, sɔwo le du dzi, eye tasiadãmwõ le hoo wõm! 3 Sõdolawo dze awa, yi le dzo dam, eye akplawo le dzo sim; ame tsiaawo te fe meko o, eye ame kukuwo so gbo kpaŋkpaŋ, sefe meli na ame kukuwo o, eye wodze anyi de wofe ame kukuwo dzi. 4 Le gbolo fe ahasiawõwo vivivo kple dzoto adzetugbee nyo la, amesi tso efe gbolowõwo fle dukawoe, eye wõ tso efe dzosasa fle fomewoe ta la, 5 kpo da, ale Yehowa Zebaot gbõ esi: Mafo de dziwõ, eye made wõ tadedzi le wõ nuto nku-

wõ me, mana dukawo nakpo wõ ama, eye fiadufewo nakpo wõ nupkefe. 6 Matsõ nu nyõnuwo axlã de wõ, madi gbo wõ, eye matsõ wõ adõ kpõdzidzee. 7 Eye wõava me be, ne amea de to nuwõ yina la, asi le nuwõ agblõ bena: Wogblẽ Niniwe, ameka afa ne, eye afika madadi akõfala le na wõ?

8 De nẽnyo wu 9No-Amon, si bobo no Nil-tõsisi to, tsi de to dee godoo, atsiafu nye kpo no enu, eye tsi nye gli no enu laa? 9 Kusito kple Egipteto gbogboawo nye efe nusẽ, Putitawo kple Lubitawo nye wõ xõnametawo. 10 Ke wonyã eya hã de gbe wõyi aboyo me, eye woxlã wiawo de kpõdomeewo fe dzogowõ katã, adwodzidze nu de efe bubumewo dzi, eye wode koxokoxo efe amegãwo katã. 11 Wõ hã 4amu aha, wõ mo atsyo zi, eye nadi sitsofe le futõ la nu.

12 Wõ mõ sesẽwo katã le abe gboti, siwo dzi kusetse didiwo le la ene; ne woovuu wo la, woage adze nu me na wo dula. 13 Kpo da, wõ amewo le abe nyõnuwo ene le dowõme; wõ anyigba fe agbowo awu wo dokui na wõ futawo siaa, eye dzo afiã wõ gametiwo. 14 Du tsi na dokuiwõ, elabena wole to de ge de wõ, eye fu kpo de dzi, do agbi me nanyã anyi, eye namẽ anyikpewo! 15 Afima dzo adu wõ le, adu wõ abe wõtra ene, eye yi atrõ wõ, ne ède ha abe wõtrawo ene, eye nẽso gbo kpaŋkpaŋ abe wõtsuviwo ene hã. 16 Wõ asitsalawo so gbo wu dzifoletiviwo, ke wõtrawo adõ li awala ahadzo adzo. 17 Wõ amegãwo le abe wõtrawo ene, eye wõ awafiawo le abe wõtsuviwo fe ha ene, wodzona de gliwo nu le gbesigbe wuvõ le wõwõm, ke ne ye dze la, wõtuna dzona, eye womegadzea si wo tefe o. 18 Asur-fia, wõ lãkpliwõ le alõ dõm, eye wõ bubumewo le gbõgbõm de eme, wõ amewo kaka de towõ dzi, eye amea deke mefo wo nu fu o. 19 Wõ gbe-gblẽ nu mafa o, eye hayahaya manɔe na wõ abixoxo o. Amesiwo katã se nya le nuwõ la, afu akpe de nuwõ; elabena ameka dzie wõ wõdiiwõwo mebeva atradii o ma?

* Yer. 46, 25.

† Yer. 13, 7. 8.
‡ Yoel 4, 3.

• Yer. 25, 15.

f Xez. 24, 6. 9.
g Yoel 1, 4.

h Yer. 23, 16;
Nyad. 17.

† Yer. 47, 3.

XABAKUK JE AGBALĒ.

Yuda je nuv3.

1 Nya, si nyagblodila Xabakuk kpo, enye si:

2 Yehowa, yekayi manɔ yowɔm sesie, eye nagbe esese ase do? Mado xli na wɔ le ntasesɛ ta, ke mɔxɔ na ame o? 3 Nukanuti nɛna mele nu vlo wɔwɔ teƒe kpɔm, eye nɛle hiakame kpɔm kple ŋku, gbeɓblɛ kple ntasesɛ le ŋkunyeme, avuwɔwɔ li, eye dzre dzo? 4 Eyata se la nti nufafia me gbo-dzo, eye nutefewɔwɔ megadona de gota o. Elabena ame vɔdi de to de ame dzɔdzɔe, eyata nutefewɔwɔ trɔ tagbo hafi do.

5 Miɔe ŋku de dukɔwo dome, mikpo nu, eye miafe nu neku! Elabena mele nane wɔ ge le mia nɔli, eye ne wotoe na mi la, miele exɔ ge ase o. 6 Kpo da, manyɔ Kaldeatɔwo, dukɔ nyanyrɔ, si je afo tsona; woato anyigba je kekeme, ne woaxɔ nɔfe, siwo menye wo to o la. 7 Dɔdzi kple vɔvɔ anɔ eɣu, ade se, eye wɔaɔu gɔ de eya nɔto je akɔta. 8 Efe sɔwo di du wu lɔkle, eye woƒe afɔwo tɔ wu /amegaxi le zã me, efe sɔdolawo le zi nyɛm, didife ke efe sɔdolawo tso, eye wole dzɔdzɔm abe ahɔ, si le abla dem de nuɔduɔ ŋu la ene. 9 Wo katã wova de ntasesɛ ŋu, wotsɔ woƒe ŋku me tungo tɛ, eye woƒo aboyomewo nu fu abe ke ene. 10 Woade alɔme le fiawo ŋu, eye woako amegãwo, mɔ sesɛwo anye fefenu na wo, eye woatsɔ anyi afu kpoe ahaxɔ wo. 11 Emegbe aho adzo abe ahom ene, eye enu ayi; ke amesi tɔ eƒe nɔsɛ wɔ mawui la, to vo de eya nɔto dukui gu.

12 Yehowa, nye Mawu, nye kɔkɔe, de menye wɔle li tso blema ke oa? Mifele kuku ge o. Yehowa, wɔe ɔe na ɔnuɔɔdrɔ, wɔ agakpe, wɔe ɔe na tohehe. 13 Wɔ amesi je ŋkuwo dza, be mɔte ŋu akpo nu vɔdi wɔwɔ o, eye mɔte ŋu alɛ ŋku de hiakame ŋu o, nukaputi nɛle ame tovo kpɔm kple ŋku, eye nɛzi kpi, ne ame vɔdi mi amesi nye ame dzɔdzɔe wui la? 14 Ewo amegbetɔ abe fume-

lã ene, abe nutata, siwo nu afe-tɔa deke mele o la ene. 15 Etsɔ fu he wo katã de go, eƒe wo kple eƒe ɔɔ, eye wɔle wo trɔ de eƒe agudɔe me. Eyata wɔle dzidzo kpɔm le aseƒe tɔsom ɔo. 16 Eyata wɔsa vɔ na eƒe ɔɔ, eye wɔle dzu-dzo na eƒe agudɔe; elabena woawoe na eƒe gome da ami, eye eƒe nuɔduɔ sɔ gbo fũ. 17 De wɔanɔ eƒe ɔɔ kam, eye wɔanɔ dukɔwo wuwu dzi ɔaa nublanui makpɔmakpɔe?

Akɔfafa li na xɔseto.

2 Mayi nye dzɔfe, eye matsi tre de xɔta, ne matsa ŋu akpo nya, si wɔle gbeɓblɛ ge nam, kple nya, si tɔ ge wɔala aɔo nye nyahehe ŋu nam. 2 Tete Yehowa ɔo ŋu nam gblɔ bɛna: Dlo nuteɔa la di, eye nadee de kpe dzi, be wɔanya xli bɔbɔe. 3 Elabena azãge li na nuteɔa la, eƒe nuwuwu le aƒe tum, eye mafu ame o; ke ne etsi meɓe la, kpo esinu; elabena ele vava ge kokoko, eye amabe de meɓe o. 4 Kpo da, eƒe luvo vu gblotoo, eye meto mɔ deka le eme o; ke ame dzɔdzɔe ya anɔ agbe to eƒe xɔse me.

Nyagblodi le dadalawo je gbeɓblɛ nɔti. Kaldeatɔwo je nuwo.

5 Wein la, ameflulɛ, nɔtsu adegbeƒola manɔ anyi aɔe dzi di akpo o, eyama ke eƒe nu abe tsiefe ene, eye nu media fo ne o abe sadagatsi ene, eƒo dukɔwo katã nu fu de eɔkui gbo, eye wɔle anyigba dzi dukɔwo katã li kɔe de eɔkui gbo. 6 De amesiwo katã mado hamelo de eɣu, woasi ahama, eye woado lo de eɣu agblɔ bɛna: „Baba na amesi fo nu gede fu, hafi menye etɔ o, eye wɔtsɔ awɔbanu do agba na eɔkui la“ oa? Yekayi wɔanɔ anyi ase do? 7 De wɔ fetawo matso kpoyi, amesiwo axaxa wɔ do la, nanyɔ, eye woaha wɔ oa? 8 Elabena esi nɛha dukɔ gedewo la, eyata dukɔwo je susɔawo katã aha wɔ le kamevu, si nɛko de anyi, kple nɔta, si nɛsɛ le anyigba kple du la kpakple emenɔlawo katã ŋu la ta.

9 Baba na amesi tafaa ame na

a Yes. 21, 2.

a Do. 13, 41.

a Pet. II, 3, 9.

a Yes. 48, 22.

/ Zef. 3, 2.

/ Ro. 1, 17; Gal.

3, 11; Heb. 10,

3.

a Mat. 24, 28.

a Yer. 10, 24.

k kp. 17.

e fe afe, ne wòawo ato de dzifo vi, be wòasi le dzogbevõe nu la! 10 Edo nukpe de ta me de wò afe nu, esi nèbe, yeatsrõ ùku gede-wò, eye nègbilè wò agbe dome. 11 Elabena kpewo axlõ le gli me, eye dadedziwo ađo nu na wo le xotiwo me.

12 Baba òna amesi tso ou tso dui, eye wòtso nu vòdi wòwò tu mõe! 13 Kpo òa, de menye Yehowa Zebaot gbo wòtso be, dukwo nadze agbagba hena dzo, eye anyigba dzi dukowo naku kutri yakatsyo oa? 14 Elabena siddedze Yehowa fe ñutikokoe ayò /anyigba dzi tañ, abe alesi tsi yo atsiafui ene.

15 Baba na amesi na nu ehavi wòno, eye wòku dziku nè wòno mu, be yeakpo e fe ama! 16 Dukpe ađi fo na wò, eye menye bubu o; wò hã noe, ne nade ama; Yehowa fe nudusi lè kplu la wòva do gbawò, eye wò bubu ađi gbo. 17 Elabena ñuta, si wosè le Libanon nu la, ava dziwò, eye lã, siwo wotrõ la, ađo ñodzi na wò le ameu, si nèko de anyi, kple ñuta, si nèsè le anyigba kple du la kpakple emenolawo katã nu la ta. 18 Viđe ka nye aklama kpakpe be, ekpala kpaè, eye viđe ka nye legba koko kple alakpanufiala be, legbamela le dzi dom de e fe legba nu, esi wòwò legba mafonuwo?

19 Baba na amesi le gbogblom na ati be: Nya! eye na kpe mafonu be: Fõ! De wòate nu afia nu amea? Kpo òa, "sika kple klosalo wotsò fa de egu, eye gbo-gbo ku deka hã mele eme o. 20 Ke "Yehowa le e fe gbexoxo kòkoe la me; anyigba blibo lanezi dođoe le enku me.

Nyagblola la do gbe de kple mokpokpo.

3. Nyagblodila Xabakuk fe gbe-dododa, ne woadzi de konyifahawo nu.

2 Yehowa, esi mese nya le nu-wò la, vovò dom! Yehowa, gbo agbe wò dawa wò le fewo fe dome-domee, dee fia le fewo fe dome-domee; do ñku nublanuikpòkpo dzi le domedzoedome me! 3 Mawu tso Teman, eye kòkòeto la tso Paran-towo dzi. Sela. Efe

a Mo. V. 33, 2;
Don. 5, 4.

b Yer. 22, 13;
Mi. 3, 10.
c Ps. 104, 32.

e Yer. 51, 58.

f Yes. 11, 9.

g Yer. 25, 15, 26.

h Ps. 77, 17.

i Yos. 10, 12.

k Ps. 18, 8, 16.

l Yes. 44, 10.

n Ps. 115, 4-8.

o Ps. 11, 4.

p Ps. 76, 9; Zax. 2, 17; Nyad. 8, 1.

r Yes. 61, 10.

s Ps. 18, 34.

ñutikokoe nyè tso dzifo, eye e fe kafukafu yo anyigba dzi tañ. 4 Keklè do abe ye to ene, keklè le e fe axa dzi, eye mee e fe ñusè be do. 5 Davò dze engò, eye dzoxoxo kpløe do. 6 Eto, eye anyigba vuvu; edo ñku anyi kpo nu, eye dzidzi fo dukowo, blema towo fe kpla, gbadegbe togbewo ñe dze eme, eye wòzò blema mowo dzi. 7 Mekpo Kusan fe agbadò wòle hiã me, agbadovowo le dzodzom nyanyanya le Midian-nyigba dzi.

8 Yehowa, tòsisiwo ñue dzi le kuwòm doa, tòsisiwo ñue nèle domedzoe dom do loo, alo atsiafu ñue dzi le kuwòm do, be nèdo wò sowo, eye nèdo wò tasiadamwoa? 9 Wò dati di fe fe, eye agutrowo yo wò daku fi. Sela. Emã tòsisiwo me wòzò anyigba fufui. 10 Towo kpo wò, eye wodzo kpekpe, eye towo gbagba de anyi bababa; agumetsiwo na wose wo ñko, eye wodo alo de dzi. 11 Ye kple yleti to de wo tefe, bene wò agutro, siwo le yiyim la, nanye kekelì, eye wò akpla, siwo le dzo kem la, nanye keklè.

12 Eto anyigba dzi le dziku me, eye nefanya dukowo le domedzoe me. 13 Eho, be naxo na wò dukò, naxo na wò amesiamina la; ègbã ta le ame vòdi fe afe nu, eye wòdi fe fe tso afo gome vase de kò gbo. Sela. 14 Etsò e fe akplo fo de ta na e fe amegãwo; wonyè zi va, be woakam ahle; wole aseye tsom abe de wobe, yewoadu ame dahe le bebe me ene. 15 Etsò wò sowo to atsiafu kple to gã nyanyawo dzi.

16 Mesez, eye nye dame vuvu, nye nyuiwo le fojom kokòko, eye ñudui do fuwo me nam; ne meti tre di la, menja dzodzom nyanyanya, elabena mele anyi no ge kpo akpo hiãyi, si le dukò, si xaxa mi do la dzi va ge. 17 Gboti magafo se o, eye weinka matse o; amiti agbè aminana, eye agblewo mana nududu o; wotrõ alèwo le lãkpowo me, eye nyiwo maganò lãxowo me o. 18 Ke nyea matso aseye, eye makpo dzidzo de Mawu, nye xonameto la nu. 19 Afeto Yehowa enye nye ñusè, awo nye afo abe zino to ene, eye wòana mazo kòkòfewo. Na kasañkuwo fe hena.

ZEFANYA FE AGBALĒ.

Afeto la fe ŋkeke.

1 Esia nye Yehowa fe gbe, si va na Zefanya, Kus, amesi nye Xizkiya vi Amarya fe vi Gedalya fe vi la, le Yuda-fia ^bYosiya, Amon vi la ŋli.

2 Yehowa be: Matsrō nusianu da le anyigba dzi petepete. 3 Matsrō amegbetowo kple lāwo, dzi foxewo kple jumelāwo, matsrō ^anuɖianuwo kple ame vōɖiwo ɖa, eye matsrō amegbetowo ɖa le anyigba dzi, Yehowa ye gblōe! 4 Mado nye asi ɖa de Yuda kple Yerusalemto kata ŋu, eye matsrō Baal fe susoɖa ɖa le teɖe sia akpe de/trōnuawo kple nunlāwo fe ŋko ŋu; 5 matsrō amesiwo dea ta agu na ^ddziɖo ŋu nuwo la, akpe de amesiwo dea ta agu na Yehowa, gake wogakaa atam na ^eMilkom la siaa ŋu; 6 eye matsrō amesiwo trō le Yehowa yome, kple amesiwo medi Yehowa alo bia eta se kpɔ o la siaa. 7 ^fMizi doɖoe le Afeto Yehowa ŋku me, elabena Yehowa fe ŋkeke la tu afe, elabena Yehowa do vosagbe la di, eye wōkɔ amesiwo wōkpe la ŋu!

8 Eye wōava me le Yehowa fe vosagbe be, mahe to na amegāwo kple fiaviwo kpakple amesiwo katā taa dutatowo fe avowo la. 9 Mahe to na amesiwo katā tia kpo flā kpuiwo, eye wotsa ŋu-tasesē kple alakpadada yɔa wofe afeto fe xowo taŋ la, gbe-magbe. 10 Gbemagbe la asifunu aɖi tso tomelāgbo la nu, avifaɖa atso du la fe to evella, eye hoo-wowo gā atso togbewo dzi, Yehowa ye gblōe! 11 Mi be me no-lawo, mifa avi, elabena woatrō asitsalawo katā kple amesiwo do klosalogba de ta. 12 Le yemayi la matsɔ akadi atsa le Yerusalem, eye mahe to na amesiwo katā do fā di hele gbogblom le wofe dzi me be: Yehowa mele nyui alo vō wo ge o. 13 Woaha wofe ke-sinonuwo, eye wofe afewo azu afedo; ^gwoatu xɔ, ke womano eme o, eye ^hwoade weingble, ke womano efe wein o.

14 ⁱYehowa fe ŋkeke gā la tu

^a Yer. 30, 7.

^b Yer. 1, 2.

^d Mat. 13, 41.

^e Xez. 7, 19.

^f Fla. 11, 28, 5; Hos. 10, 5.

^g Yer. 19, 13.

^h Yer. 49, 1.

ⁱ Xab. 2, 20.

^k Sam. 1, 30, 14.

^l Yer. 47.

^m Am. 5, 11.

ⁿ Mo. V, 28, 39.

^o Yoel 1, 15, 2, 20.

afe, etu afe, eye wōle du dzi ŋuɔ. Yehowa fe ŋkeke la ŋko le didim, eye kalēto le avayli dom sesie. 15 ^aDoɖmedzoedogbe, hiagbe kple xaxagbee, afedodigbe kple nublēgbee, bluko- kple vivitidogbee, alilikpo- kple tsizidogbee; 16 lādzo- kple kpēkugbe woanye ava du sesēwo kple xɔta kōkōwo dzi. 17 Mahe xaxa ava ainegbetowo dzi, ne woano yiyim abe ŋkunwo ene, elabena wowo nuvō de Yehowa ŋu; woako wofe ou de anyi abe ke ene, eye wofe doɖenuwo adudu de anyi abe mi ene. 18 ^bWofe klosalo kple sika hā mate ŋu aɖe wo le Yehowa fe doɖmedzoedogbe o, eye efe ŋuava o fe dzo afiā anyigba blibo la; elabena ele anyigbadzitowo katā tsrō ge zi deka.

Nuxxɔl5 hena dzimetatɔ. Doɖudoɖr5 dukowo katā.

2 Mi dukɔ, si ŋu mekpena o, 2 hafi ne tamedodo la fe vidziyi nado, eye yeyiɣi la nu nayi, abe alesi gbe fufu ova yae ene, hafi ne Yehowa fe doɖmedzoe heliheli nava mia dzi, eye hafi ne Yehowa fe dzikudogbe nava mia dzi! 3 Midi Yehowa, mi amesiwo katā bɔbɔ mia doƆkui de anyi le anyigba dzi, midi dzɔdzɔenyenye, eye midi doƆkui bɔbɔ yome mɔ, amea de menya nu o woatsɔ mi ayila le Yehowa fe dzikudogbe la hi!

4 Elabena Gaza azu du gbolo, eye Askalon azu afedo; woanyā Asdod le ŋɔɔkutsu dzatse, eye woaho Ekron kple ke. 5 Baba na mi ^cKreta-duko, mi amesiwo le atsiafu nu! ^dFilistitowo fe anyigba Kanaan, mia que Yehowa fe gbe va do, eye matsrō wō, ale be ame nava le dziwō. 6 Kreta azu lānyife na lākpɔviwo kple lākpɔ na alēwo. 7 Anyigba, si le atsiafu nu la, azu Yuda fe afe la fe ame mamleawo to, eye woadu gbe le edzi; woatsyɔ ako de Askalon fe afewo me le fiē, ne Yehowa, wofe Mawu la, va kpɔ wo ɖa, eye ^ewogado wo te.

8 Mese ^aMoab je alomedede kple ^bAmon-viwo je vlododo, wo amesiwo de alome le nye dukɔ nu, eye woka de efe anyigba nu. 9 Eyata ale Yehowa Zebaot, Israel fe Mawula, gblo esi: Metá dokui nye fe agbe: Ne Moab mazu abe ^aSodom ene, eye Amon-viwo abe Gomora ene o fi! Woazu nuve, dzeoe kple gbege tegbee; nye dukɔ je susoea aha wo, eye nye dukɔ je mamlea atso wo anyi domee. 10 Esia adzo de wo dzi le wofe dáda ta, elabena wofe alome, eye woka de Yehowa Zebaot fe dukɔ la nu. 11 Yehowa anye ame dziɔ anɔ wo nu, elabena ana legbawo katá nu nayi le anyigba dzi, eye dukɔwo fe fukpowo katá ado gbe da ne, amesiame le enafe.

12 Mada nye yi mi ^aKusitowo há! 13 Ado efe asi da de anyiehe nu, eye wóatsrɔ Asur, ana Niniwe nazu gbege, eye wóafu kplakplakla abe tagba ene.^b 14 Láhawo kple gbemelá vovovowo atsyɔ ako kɔde eme, eye ^caluge kple hlomade atsi wofe sotiwo je kɔ te ado. Ha anɔ didim le fesre nu, eye anyiglágo anɔ kpui nu, elabena sederufowo atsi go. 15 De du, si nɔa aseye tsom, eye wóli bɔkɔ hena gbɔgbɔm leefe dzi me be: ^dMíawoe nye gɔgɔlmitɔgɔwo la, nye esia? Ke azo la ezu gbege kple gbemeláwo mlɔfe, eye amesiame, si ato egu ayi la, ado tsiá, eye wóavuu asi.

Dodzidodo na Yerusalem.

3 Baba na du sɛto, si fo di, eye wóseá nuta! 2 Egbe tododo, eye mena wohe to ne o; medo dzi de Yehowa nu o, eye mete de efe Mawu nu o. 3 Efe amegáwo le eme abe dzata degbe ene, eye efe vɔnudrɔlawo le abe amegáxi, siwo le zã me, eye womekpɔɔa nanekɛ di na ndi o la ene.^f 4 Efe nyagblɔdilawo nye toflokowo kple alakpatowo; efenu nolawo do gu nu kɔkɔe la, eye woto vo de se la nu.^g 5 Yehowa enye dzadzɔeto le wo dome, eye mewɔa nu gbegbɛlɛa deke o; edea efe vɔnudrɔɔ doo gɔe ndi sia ndi, eye medzudzɔne o; ke ame vɔdi menya nuka nye nukpe o.

^a Yer. 48.
^b Yer. 49, 1.

^d Mo. 1. 18, 24.

^e Yoel 4, 2.

^f Ps. 79, 6.

^g Xez. 30, 9.

^h Naz. 1, 1.
ⁱ Pa. 68, 32; Do. 8, 27.

^k Yes. 13, 21.
^l Yes. 34, 11.

ⁿ Xez. 6, 8.

^o Yes. 47, 8.

^p Zax. 9, 9.

^r Xez. 22, 27.

^s Mi. 3, 11.

^t Yes. 62, 5.

6 Metsrɔ dukɔwo, eye wofe mɔwo gbã; medo gbege wofe ablowo, eye ame megatoa wo me yina o; wofe duwo gbã zu afedo, eye ame vo le wo me. 7 Megblo be: Ne evɔm, eye wóna wohe to ne la, ekema nyemagblɛ efe nɔfe o, eye nusiwo katá medo de egu la, mava edzi o; ke wole nu vɔdi wɔwo dzi daa atradi. 8 Eyata ale Yehowa gblo esi: Mikpɔ asinyenu, vasede gbesigbe ^amanyɛ dasefo atso; elabena nye dodo wɔnye be, mafo dukɔwo nu fu, eye mana fiadufewo nakpe ta, ne matro /nye dziku kple nye domedzoe heliheli katá ako de wo dzi. Elabena nye nuvaɔá fe dzo afiá anyigba blibo la.

Mesia fe vavayi gɔgbedodo.

9 Emegbe makɔ nuyi nu na dukɔwo, ne wo katá nayo Yehowa nka, eye woatsɔ nusɔɔ asubɔe. 10 Nye ameha, siwo ka hlɛ, amesiwo doa gbe da nam la, atso tosis la fe go keme le ^aKus, eye woahɛ vɔsanuwo ve nam. 11 Yemaɔi la nu magakpe wɔ le wɔ nuwɔna, siwo katá nɛtsɔ to vo de nɔnye la nu o; elabena made amesiwo nɔa aseye tsom nɔa dadam la da le dowɔme, eye mágado dokuiwɔ de dzi le nye to kɔkɔe la dzi azo o. 12 Eye ^bma-kpɔɔ dukɔ dagbi, si bɔbɔ edokui de anyi la, de mewɔ, eye woayla wo dokui de Yehowa fe nka me. 13 Israel fe ame mamleawo mawo nu gbegbɛlɛ o, womaka avatso o, eye alakpade manɔ nu me na wo o; ke boɔ woadu nu, eye woatsyɔ ako anyi di, amea deke mado vodɔ na wo o.

14 Zion-nyɔnuvi, ^ctsɔ aseye, Israel, do xli; Yerusalem-nyɔnuvi, kpɔ dzidzo, natso aseye iso dzi blibo me! 15 Yehowa de wɔ vɔnudrɔɔ da, eye wɔkplɔ wɔ futɔ dzoe; Yehowa, Israel fe fia la, le dowɔme, nu vɔdia deke madzi nɔ na wɔ azo o. 16 Yemaɔi la woagblo na Yerusalem be: Megavɔ o; Zion, wɔ asi megado agblo o! 17 Yehowa, wɔ Mawu la, le dowɔme, kalɛto, si ate nu azo na ame la wɔnye. ^dAkpɔ dzidzo le nuwɔd vevie, azi dɔdɔe le lɔɔ me, eye wɔakpɔ dzidzo atso aseye de nuwɔ! 18 Mafo amesiwo le nu

xam, eye wole adzoge tso takpe-
kpe gbo la nu fu; mia deviwo
wonye, eye nukpe le wo dzi.
19 Kpo da, mawo nu kple ame-
siwo katā te mi de anyi la yema-
yi, bmakpe de ata neŋee towo nu,
mafo amesiwo kaka hlē la nu fu,
eye matsɔ wo awɔ kafukafu kple

a Yer. 28, 14;
ta 2, 7.
b Mi. 4, 7.

bubu le anyigba, siwo katā dzi
wodo nukpe wo le la dzi. 20 Ma-
kplɔ mi agbɔe yemaŋi, eye mafo
mia nu fu yemaŋi; elabena ne
a medo mi te miekpo kple ŋku la,
matsɔ mi awɔ bubu kple kafu-
kafu le anyigba dzi dukɔwo katā
dome; Yehowa ye gblɔe!

XAGAI FE AGBALĒ.

Tohehe-nyagblodi le fomewo le gbedoxo-
tutu me quti.

1 Le fia Dario fe fe evelia me,
le dzinu adelia fe ŋkeke gbātɔ
dzi la Yehowa fe gbe va na Yuda
fe anyigbanunɔla Zerubabel, Seal-
tiel vi, kple nunɔlagā Yosua, Yo-
zadak vi, to nyagblodi la Xagai
dzi bena: 2 Ale Yehowa Zebaot
gblɔ esi: Amesiwo le gbɔgbɔm
be: Azā medo edzi, be woatu Ye-
howa fe xɔ hadɔ o. 3 Eye Ye-
howa fe gbe va to nyagblodi la
Xagai dzi bena: 4 Azā de na mia-
wo ya, be mianɔ xɔ, siwo me wofa
vɔfo do la me, eye xɔ sia ya na-
nye glikpo anɔ anyia? 5 Eyata
ale Yehowa Zebaot gblɔ esi: Milē
ŋku de miafe zɔzome nu: 6 Miefā
nu tanɔtan, gake nu vɔvɔ de ko mie-
ŋe; miedu nu, medi fo na mi o;
mienɔ nu, medi ko na mi o; mieta
avɔ, mede dzo lā me na mi o; mie-
wo do xɔ fetu, eye mietsɔe de
kotoku ŋɔɔ me. 7 Ale Yehowa
Zebaot gblɔ esi: Milē ŋku de miafe
zɔzome nu! 8 Miyi towo dzi mia-
tsɔ atiwo vɔ, be miatu xɔ lae, ne
wɔdɔdze ŋunye, eye bubu nanɔ
ŋunye, Yehowa ye gblɔe. 9 Miele
nu gedɔ sinu kpɔm, gake mesɔ
gbo o; miehe nu va afee, ke medo
fufu dee. Yehowa be: Nuka tae
ma? Le esi nye xɔ nye glikpo
li, ke miawo mia dome amesiame
le dudime kem le efe xotutu me
la tae! 10 Eyata dzifo te zāmu
mi, eye anyigba te agblemenu mi
do; 11 eyata meyo kkuɔɔɔ de
anyigba kple towo nu, de bli, aha
yeye kple ami nu, de nusiwo miena
tsoa anyigba me la nu, de ame-
gbetɔwo kple lāwo kpakple do,
siwo katā wɔtsɔa asi wonɔ la nu.
12 Tete Zerubabel, Sealtiel vi,
kple nunɔlagā Yosua, Yozadak vi,

d Mal. 2, 7.

e Ezra 4, 24; 5,
1, 2.

f Sam. II. 7, 2.

g 2, 16; Mo. V.
28, 38.

h Ezra 3, 12.

i Fla. I. 17, 1.

k 2, 17; Am. 4, 9.
l Mo. II. 19, 5.

m Zak. 4, 6.

o Heb. 12, 28.

kpakple dukɔ la fe susɔeawo katā
wose Yehowa, wofe Mawu fe gbe
kple nyagblodi la Xagai fe nya,
siwo Yehowa, wofe Mawu la, de
asi nɔ do de wo; eye dukɔ la vɔ
Yehowa. 13 Eye Xagai, Yehowa
fe aame dɔdo la, to Yehowa fe gbe
na dukɔ la bena: Ale Yehowa
gblɔ esi: Meli kpɔli mi. 14 Tete
Yehowa de dzo lā me na Yuda fe
anyigbanunɔla Zerubabel, Seal-
tiel vi, kple nunɔlagā Yosua, Yo-
zadak vi, kpakple dukɔ fe susɔe-
awo katā, be wova hewo do le Ye-
howa Zebaot, wofe Mawu la fe
xɔ la nu, 15 le fia Dario fe fe eve-
lia me le dzinu adelia fe ŋkeke
blave vɔ enelia dzi.

Nyagblodi le gbedoxo la fe putikakoe kple
Mesta vart quti.

2 Le dzinu adelia fe ŋkeke bla-
ve vɔ dekelia dzi la Yehowa
fe gbe va to nyagblodi la Xagai
dzi bena: 2 Gblɔ na Yuda fe anyi-
gbanunɔla Zerubabel, Sealtiel vi,
kple nunɔlagā Yosua, Yozadak vi,
kpakple dukɔ la fe susɔeawo bena:
3 Mia dometo susɔeawo, siwo kpo
xɔ atsɔto fe atsyɔ la, aleke miele
esia kpomi? Esia medi naneke
le mia ŋku me o de! 4 Eyata
Zerubabel, lé dzi de fo, Yehowa
ye gblɔe! Nunɔlagā Yosua, Yo-
zadak vi, lé dzi de fo! Mi dukɔ
hahoo la katā, milē dzi de fo, eye
miwo do, Yehowa ye gblɔe! Ela-
bena meli kpɔli mi, Yehowa Ze-
baot ye gblɔe, 5 abe alesi medo
gbe di kpɔli mi, esime mievu tso
Egipte la ene; eye nye gbo gbo
anɔ mia dome. Migavɔ o! 6 Ela-
bena ale Yehowa Zebaot gblɔ esi:
Esusɔ vie ko mavuu dzifo kple
anyigba, atsiafu kple fufuife; 7
mavuu dukɔwo katā, eye wohe

dukowo katã fe nu vevito vè, eye matsò òutikòkòe ayò xò sia tañ, Yehowa Zebaot ye gblòe. 8 Tònyee nye klosalo, eye tonyee nye sika, Yehowa Zebaot ye gblòe! 9 Xò megbeto fe atsyò asò gbòwu gbàto tò, Yehowa Zebaot ye gblòe! Eye made òutifafa te fe sia, Yehowa Zebaot ye gblòe!

10 Le Dario fe fe evelia me, le dzinu asiekelia fe òkeke blave vò enelia dzi la Yehowa fe gbe va to nyagblòdila Xagai dzi bena: 11 Ale Yehowa Zebaot gblò esi: Mibia nunlawa, ne woafia nu mi be: 12 Ne òutsua òo òu lã kòkòe òe avò nu, eye avò la toga ka abolo alo nudada, wein, ami alo nududua òe òu la, òe nusiwò òu akò? Nunlawa òo òu gblò bena: Kpao. 13 Eye Xagai gblò bena: Ne amea òe gblè kò òo na eòokui òe amekuku òu, eye wòka esi nusiwò katã òu la, òe woawo hã azu nu makòmakò? Nunlawa òo òu gblò bena: Woazu nu makòmakò. 14 Tete Xagai òo òu gblò bena: Yehowa be: Alea dukò sia kple anyigba dzi dukò sia le; alea wòfe asinudòwòwòwò katã kple vò, siwo wosana la le; wo òu mekò o. 15 Azò minyè kò kpò megbè tso egbe dzi, esi womekpò tso kpe òo kpe dzi le Yehowa fe gbedoxò la tutu me hadè

a 1, 6.

b 1, 11.

d Mo. III. 5, 2;
Ez. IV. 19, 22.
e kp. 6.

f Zak. 4. 6. 7.

o: 16 Xema yi la wova òu bablakò òe, si anye nudotree blave la gbò, ke wo ame ewo kò wòwò; wova weinflãfe, be woaku goe blaatò, gake wo ame blave kò wòwò. 17 Mehe to na mi òe miafe asinudòwòwòwò katã òu, ale be miafe bliwo hlò, eye wodze heteku, eye dzikpewo dza; gake miegbè tòtrò òe òunye, Yehowa ye gblòe! 18 Minyè kò kpò megbè tso egbe, dzinu asiekelia fe òkeke blave vò enelia dzi vasede gbesigbe wòdò Yehowa fe gbedoxò gòme anyi la dzi; milé òku òe òu: 19 Èe nukuwo tsi ava mea, eye òe weinka kple gbòti, yevubòdati kple amiti wogbe tsetsea? Made yayra afe tso òkeke ma dzi.

20 Eye Yehowa fe gbe va na Xagai zi evelia, le dzinu la fe òkeke blave vò enelia dzi bena: 21 Gblò na Yuda fe anyigbanunlò Zerubabel bena: Mele dzi fo kple anyigba vòvò ge, 22 mamù fiadufe wo fe fiadzikpuiwo afu anyi, eye matsrò dukòwò fe fiadufe sesèwo, mamù tasiadamwo kple wo me nòlawa afu anyi, sòwo kple wo dolawo adze anyi, eye amesiame atsi ehavi fe yi nu. 23 Ale Yehowa Zebaot gblò esi: Xema yi la matsò wò, nye dola Zerubabel, Sealtiel vi, avò òkosigee; elabena wòe metia, Yehowa Zebaot ye gblòe!

ZAXARYA FE AGBALÈ.

Kpokpoyideme. Nuxòxì5 hena dzimetotro.

1 Le Dario fe fe evelia me, le dzinu enyilia dzi la Yehowa fe gbe va na nyagblòdila Xaxarya, Ido vi Berexya fe vi, bena: 2 Yehowa do òmedzoe òe mia fofowo òu vevie. 3 Eyata ale nagblò na wo enye si: Yehowa Zebaot be: Mitro òe òunye, Yehowa Zebaot ye gblòe, ekema nye hã matro òe mia òu, Yehowa Zebaot ye gblòe! 4 Miganò abe mia fofowo ene o; wo amesiwo nyagblòdila tsàtòwo gblò na bena: Yehowa Zebaot be: Mide asi le miafe zòzòme vòdìwo kple nuwòna vòdìwo òu! Ke wogbe todòdò, eye womelè òku òe òunye o, Yehowa ye gblòe! 5 Afika mia fo-

g Ezra 5, 1.

h Mal. 3, 7; Yak. 4, 8.

i Yer. 3, 12;
Xez. 33, 11.

fowo le azò, eye òe nyagblòdila wo anò agbe tegbetegbea? 6 Ke nye gbe kple nye tamedòdò, siwo mede asi na nye dola nyagblòdila wo la, òe womeva mia fofowo dzi, ale be woyi ta me hegblo bena: Alesi Yehowa Zebaot òo be, yeawò mí òe miafe zòzòme kple miafe nuwòwò nu la, nenema wòwò mí oa?

Sodola la le amitive me.

7 Le Dario fe fe evelia me, le dzinu wuidékalia Sebat fe òkeke blave vò enelia dzi la Yehowa fe gbe va na Zaxarya, Ido vi Berexya fe vi, bena: 8 Le zã me la mekpò òutega, eye kpò òa, òutsua òe òo sò dzia òe, eye wòtò òe gbemiti, siwo le bali me la do-

mee, eye sɔ, siwo le dzie, hē kple yie la, le emegbe. 9 Tete megblo bena: Nye afeto, amekawoe nye esiawo? Eye mawudola, si fo nu kplim la, gblo nam bena: Magblo amesiwo wonye la, afia wò. 10 Tete ntu, si to de gbemitiawo domee la, xɔ edzi gblo bena: Woawo nye amesiwo Yehowa dɔ, be woadatsa le anyigba dzi. 11 Eye wodo nu na Yehowa fe dola, si to de gbemitiawo domee la, gblo bena: Miei datsa le anyigba dzi, eye kpo da, do-doe zi le anyigba liblo la nu kle-nee. 12 Tete Yehowa fe dola la xɔ edzi gblo bena: Yehowa Zebaot, yekayi nagbe nublaniukpo kpo na Yerusalem kple Yuda-du, siwo nu nedo dziku do fe blaadre sɔn enye si la, ase do? 13 Tete Yehowa gblo nya nyui kple akofanyawo na mawudola, si fo nu kplim la. 14 Eye mawudola, si fo nu kplim la, gblo nam bena: De gbe fa be: Ale Yehowa Zebaot gblo esi: Mava nu de Yerusalem kple Zion nu vevie, 15 eye dzi akum vevie de dukɔ dadalawo nu; elabena esi do me nya vem vie ko la, woawo kpe asi de egu hetro gbegble la do. 16 Eyaia ale Yehowa gblo esi: Makpo nublani na Yerusalem agatɔ de egu, woatu nye xɔ de eme, eye woada dzidzeka de Yerusalem nu, Yehowa Zebaot ye gbloe! 17 Gade gbe fa bena: Ale Yehowa Zebaot gblo esi: Nu nyui agagbaba de nye duwo me, Yehowa agave Zion nu, eye wɔdagatia Yerusalem.

Lãdzo eneawo kple nutala eneawo.

2. Tete mefo ko dzi hedɔ nku anyi, eye mekpɔ lãdzo ene. 2 Eye megblo na mawudola, si fo nu kplim bena: Nusiwɔ gome de? Edo nu nam bena: Woawoe nye lãdzo, siwo kaka Yuda, Israel kple Yerusalem hlẽ la. 3 Eye Yehowa na mekpɔ gbede ene. 4 Tete megblo be: Nuka wɔ ge amesiawo va? Edo nu bena: Esiawo nye lãdzo, siwo kaka Yuda hlẽ, ale be amea deke megafɔ ta dzi o la; eyata wova, be yewoado godzi na wo, eye yewoatutu dukɔ, siwo ko dzo dzi de Yuda-nyi-

gba nu, be woakakae ahle la fe dzowo afu anyi.

Dutsu la kple nudzidzeka la.

5 Tete mefo ko dzi hedɔ nku anyi, eye mekpɔ gutsu de le dzidzeka de asi. 6 Eye megblo bena: Afika neyina? Edo nu nam bena: Yerusalem dzidze ge me-yina, ne makpo alesi wòkeke kple alesi wòdidii. 7 Eye mawudola, si fo nu kplim la do, eye mawudola bubu do va kpee. 8 Tete wògblo ne bena: De abla nada-gblo na dekapuivi ma bena: Yerusalem anɔ nuvo le ame kple la gede, siwo anɔ eme la ta. 9 Nye ntu manye dzogli anɔ egu godoo, eye manye atsyɔ anɔ eme, Yehowa ye gbloe.

10 Hee! hee! Misi tso anyiehe-nyigba dzi, Yehowa ye gbloe; elabena mekaka mi hlẽ de dziɔ feyaneawo dzi, Yehowa ye gbloe! 11 Hee! Mi amesiwo le Babel-nyo-nuvi gbo, misi yi Zion! 12 Elabena ale Yehowa Zebaot gblo esi: Bubu ta wòdom de dukɔ, siwo ha mi la gbo do; elabena amesi ka asi mia nu la, eka asi efe hukuvi nu. 13 Kpo da, manye nye asi de wo nu, ne woazu aboyonu na woje kluwiwo, eye miadze sii be, Yehowa Zebaot ye dom da.

14 Zion-nyo-nuvi, tso aseye narko dzidzo; elabena meghona, be manɔ dowome, Yehowa ye gbloe! 15 Xemayi la dukɔ gedewo aku de Yehowa nu ahazu nye dukɔ, eye manɔ dowome, ne nadze sii be, Yehowa Zebaot ye dom de gbawo. 16 Yehowa axo Yuda awo eya ntu toe le anyigba kɔkɔe la dzi, eye wɔdagatia Yerusalem. 17 Dutilawo kata nezi do-doe le Yehowa nku me! Elabena efo tso efe nɔfe kɔkɔe la.

Nunolagã Yosua le Afeto la fe dola nku me.

3. Eye wona mekpɔ nunolagã. Yosua tsi tre de Yehowa fe dola nku me, eye Satana tsi tre de efe dzi me, be wòatso enu. 2 Tete Yehowa gblo na Satana bena: "Yehowa blu de tawò, Satana, Yehowa, amesi tia Yerusalem la, blu de tawò! De menye eyae nye ati takpoe wo de tso dzo me oa? 3 Ke Yosua le awu fo-diwo me hetsi tre de mawudola

a 6, 1-8.

b Xez. 40, 3.

d Xez. 38, 11.

e 9, 8.

f Ps. 102, 14.

g Dan. 9, 2.

h Mo. V. 32, 10.

i Yes. 47, 6.

k 8, 3.

l Yes. 11, 10.

m Yes. 40, 1. 2.

n Yes. 14, 1.

p 1, 17.

r Xab. 2, 20.

s Xag. 1, 4.

t Hl. 1, 9; Nyad. 12, 10.

u Yu. 9.

la ŋku me. 4 Tete wòxò edzi gblò na amesiwo tsi tre de eŋku me la bena: Miðe awu fodjawo le eŋu! Eye wògblò ne bena: Kpò òa, òmede wò vodadawo òa le ŋwò, eye òmado atsýwuwu na wò. 5 Eye megblo bena: Woatsò /tablanu dzadze abla ta ne! Tete wotsò tablanu dzadze bla ta ne, eye wodo awuwu ne, esime Yehowa fe òla gali ko.

6 Tete Yehowa fe òla x15 nu Yosua gblò bena: 7 Ale Yehowa Zebaot gblò esi: Ne èzò nye mòwò dzi, eye nèle ŋku de nye òdòwò ŋu, ènò nye afe nu, eye nèle ŋku de nye xòxònuwo ŋu la, ekema maðe mò na wò nazo òamesiwo tsi tre òi la dome. 8 Wò nunolagá Yosua kple xòwò, siwo bobò nò gbòwò la, misee; elabena ŋutsu, siwo nye òkpòdzidze la wonye. Elabena mele nana ge nye òla "Zemax nava. 9 Elabena wofò òŋku adre de kpe, si metsò ò Yosua ŋku me la dzi; kpò òa, mangbò nu de edzi, eye maðe anyigba sia fe vodada òa le ŋkeke òa dzi, Yehowa Zebaot ye gblòe. 10 Yemaxi la 'mia dome amesiame akpe òvia ayi weinka kple gbotowi te, Yehowa Zebaot ye gblòe.

Sika kaðiti kple amiti eve.

4. Tete mawudòla, si fo nu kplim la, trò gbò va nyòm, abe alesi wonyòa ame tsoa alò me ene. 2 Eye wògblò nam bena: "Nuka kpòm nèle? Meðo ŋu bena: Mele òkaðitia òe, si wotsò sika òe òe wòe la kpòm; aminu le eta me, eye akadigbè adre le eŋu, eye alò adre, siwo me to le la, le akadigbèawo ŋu. 3 Amiti eve le exa, òka le aminu la fe òsi me, eye ewella le efe mia me. 4 Eye me-xò edzi gblò na mawudòla, si fo nu kplim la bena: Nye afeto, nusiawo gòme òe? 5 Tete mawudòla, si fo nu kplim la, xò edzi gblò nam bena: Mènya nusiawo gòme òa? Meðo ŋu bena: O, nye afeto! 6 Tete wòdò ŋu gblò nam bena: Yehowa fe gbe na Zerubabel enye si: Mava me to aòakò alo ŋusè me o, ke boŋ to nye gbògbò dzi, Yehowa Zebaot ye gblòe! 7 Wò to gá, nenye nuka

a Ps. 122, 6.

b Yes. 6, 7.

c Yes. 61, 3.

d Ezra 3, 8; 6,

14-16.

e Mo. II. 28, 30.

f 2, 13, 16.

h Xag. 2, 3.

i 3, 8.

k Ps. 91, 11.

l Yes. 8, 18.

m 6, 12; Yer. 25,

5; 33, 15.

n o 4, 10; Nyad.

o 5, 6.

p Nyad. 11, 4.

r Fla. I, 5, 5;

Ml. 4, 4.

s Yer. I, 11, 13;

Am. 8, 2.

t Mo. II. 28, 31

v, 40.

u Ml. 6, 10.

ke nènye hã, àzu gbadzafe le Zerubabel ŋku me. Eyama aðe etamekpe adoe, eye "woaño ŋi dom be: Eme nenyo, eme nenyo nã!

8 Eye Yehowa fe gbe va nam bena: 9 "Zerubabel fe asie òò xò sia gòme anyi, eye efe asi kee awu enu, ne "nadze sii be, Yehowa Zebaot ye òom òe mia gbò. 10 Elabena amekae ado vlo gòmedzedze "nyañui? Woakpò tsumikpe, si le Zerubabel si la, kple dzidzò, wo ame òadre siawo nye Yehowa fe ŋku, siwo le tsatsam le anyigba blibo la dzi.

11 Tete meðo ŋu gblò ne bena: Amiti eve, siwo le akaditi la fe òsi me kple mia me la gòme òe? 12 Eye megaxò edzi gblò ne bena: Amitidòmee eve, siwo le sikalo, siwo me to le, eye sikami sina toa wo me la xa la gòme òe? 13 Tete wògblò nam bena: Mènya nusiawo gòme òa? Meðo ŋu bena: O, nye afeto! 14 Eye wògblò bena: Woawo nye amivi eveawo, siwo tsi tre òe anyigba blibo la fe Afeto ŋku me.²

Agbalè, si le dzodzom.

5. Eye megafò kò dzi hedò ŋku anyi, eye mekpò agbalè toaalaa òe. 2 Tete wògblò nam bena: Nuka kpòm nèle? Meðo ŋu bena: Mele agbalè toaalaa òe kpòm wòdidi aboklugui blave, eye wòkeke aboklugui ewo. 3 Eye wògblò nam bena: Esia nye fifode, si le anyigba blibo la dzi yim; elabena fiafitòwò katá tsi tomahemahe, eye atam dzodzro kalawo katá tsi tomahemahe. 4 Ale Yehowa Zebaot gblò esi: Nye òe òe òa, be wòayi fiafitò kple atam dzodzro kala fe me le nye ŋkò me, eye wòatsi efe xò me afiã efe xòtiwo kple kpewo.

5 Eye mawudòla, si fo nu kplim la, òo va gbò nam bena: Fò kò dzi nakpò nusi òo gbòna la òa! 6 Tete megblo be: Nuka enye esia? Edo ŋu bena: Esia enye "nudotree, si òo gbòna. Eye wògblò bena: Eyae nye wofe vodada le anyigba blibo la dzi. 7 Eye kpò òa, tsumigbaa òe kò edokui dzi, eye nyònya òe bobò nò nudotree la me. 8 Eye wògblò bena: Esia enye nu vòdì wòwò. Tete wòtigii òe

nudotree la me, eye wòtsò tsu-
migba tu enu. 9 Eye esi mefo
kò dzi la, mekpò nyònu eye wodo
va, eye ya do avàla me na wo,
woto avàla abe damixe fe avàla
ene, eye wokò nudotree la de dzifo
kple anyigba domee. 10 Eye me-
bia mawudòla, si fo nu kplim la
bena: Afika wokò nudotree la yi-
nae? 11 Edo ñu nam bena: De
wobe, yewoatu xò ne de^bSinear-
nyigba dzi, eye ne wotui vò la,
woatsòe adro de enòfe le afima.

Tasiadam eneawo.

6. Eye megafò kò dzi hedò ñku
anyi, eye mekpò tasiadam ene
woto to eve domee; toawo nye
akòbli towò.^d 2 Sò dziwo le tasi-
dam gbàtsò ñu, eye sò yibòwo le
tasiadam evelia ñu, 3 sò xiwo
le tasiadam etòlia ñu, eye sò ñò-
ñòe hēwo le tasiadam enelia ñu.
4 Tete mexò edzi gbò na mawu-
dòla, si fo nu kplim la bena: Nye
afetsò, nusiawo gòme de? 5 Ma-
wudòla la do ñu gbò nam bena:
Woawoe nye dzifo fe ya eneawo,
siwo tso, esime wotsi tre de anyi-
gba blibo la fe /Afetsò ñku me
megbe. 6 Tasiadam, siwo ñu sò
yibòwo le la, ho do ta anyiehe,
eye yiawo kplò wo do; ke ñò-
ñòeawo ho do ta dziehe. 7 Eye
dziawo ho, be yewoayi adatsa le
anyigba dzi. Eye wògbò bena:
Miyi miadatsa le anyigba la dzi!
Tete wodatsa le anyigba la dzi.
8 Eye wòyòm gbò nam bena:
Kpò da, esiwo ho do ta anyiehe-
nyigba dzi la, woawoe le nye dò-
medzoe nu fa ge le anyiehe-nyi-
gba dzi.

Fiakuku dodo na nunolagà Yosua.

9 Tete Yehowa fe gbe va nam
bena: 10 Xò nunanawo le Xeldai,
Tobiya kple Yedaya si, eye nabi
Yosiya, Zefanya vi la fe me gbe-
magbe, afisi wotso Babel va dze;
11 eye natsò klosalo kple sika
awò fiakuku adò de ta na nunolagà
Yosua, Yozadak vi; 12 eye na-
gbò nē bena: Ale Yehowa Ze-
baot gbò esi: Dutsua de, si ñkò
nye iZemax la, amie tso to me,
eye wòatu Yehowa fe gbedoxò la.
13 Eyama atu Yehowa fe gbedoxò
la, eye atsyò anò enu, abòbò nò
efe fiazikpui dzi adu fia, anye

^a Pa. 110, 4.

^b Mo. I. 11, 2.

^d 1, 8; Nyad. 6,
2-8.

^e 8, 19; Yer. 62,
12.

^f 4, 14.

^g 8, 19; Yes. 68,
5.

^h 1, 10.

ⁱ Mi. 6, 8.

^k Mo. II. 22, 20,
21.

^l 3, 8.

^m Yes. 48, 4.

"nunola anò efe fiazikpui dzi, eye
ñutifafa anò woa kple eve la do-
me. 14 Ke fiakuku la nenò Ye-
howa fe gbedoxò me, ne woatsò
adò ñku Xeldai, Tobiya kple Ye-
daya kpakple Zefanya vi la fe
dòmenyowòwò dzi. 15 Amewo
atso didife ava tu Yehowa fe gbe-
doxò, eye miadze sii be, Yehowa
Zebaot ye dòm de mi. Esia ava
me, nenyè be, miese Yehowa, mia
Mawu la fe gbe.

Menye gota nutsitaidoe dzea Afetsò la ñu o, ke
boq amenuveve dowwoe dzea egu.

7. Le fia Dario fe fe enelia me
la Yehowa fe gbe va na Za-
xarya, le dzinu asiekelia Kislew
fe ñkeke enelia dzi. 2 Eye Betelò,
siwo nye Sarezèr kple Regem-
Melex kpakple wo fe fometòwo, do
ame da, be woadafo koko le Ye-
howa ñku me, 3 eye woabia nu-
nolawo kple nyagblòdilawo, siwo
le Yehowa Zebaot fe me la, agbò
bena: De mafa avi atsi nu adò le
dzinu atòlia me, abe alesi mewò
fe gede xoxo enea? 4 Eye Ye-
howa Zebaot fe gbe va nam be-
na: 5 Gbò na dukò hahoo la katà
kple nunolawo bena: Esi mietsi
nu do, eye miexa nu le dzinu atò-
lia kple adrelia me fe blaadre sòq
nye esi la, nyee mietsi nu do na
loo? 6 Eye ne mièdu nu nò nu
la, de menye mia ñutòwoe nye
nuadulawo kple nuanolawo oa?
7 De menye esia nye nya, si Ye-
howa tso de gbe fà to nyagblò-
dilla tsàtòwo dzi, esime Yerusa-
lem kple efe du, siwo fo xlàe
godoo la, li bókò, eye ame le
wo me, eye ame le dziehe kple
gbadzafè la oa?

8 Eye Yehowa fe gbe va na
Zaxarya bena: 9 Ale Yehowa Ze-
baot gbò esi: Midrò wònu de
etefe, eye mia dome amesiame
nelò ehavi, eye wòakpò nublani
nē! 10 Migate ahosiwo kple tsyòe-
viwo, amedzrowo kple ame dahe-
wo de anyi o, eye migadò nu wòdì
wòwò de ta me de mia nòewo ñu
o! 11 Ke wogbe tododo, wolia
vume kpakoo, eye wote nu de to
me, be yewomagase nu o. 12 Wo-
tso wo fe dzi wò lotamekpee, be
yewomagase se la kple Yehowa
Zebaot fe nya, siwo wòdo da to

eŋe gbogbo kple nyagblodila tsãtowo dzi la o; eyata domedzoe gã tso Yehowa Zebaot gbõ va do. 13 Eyata alesi meyo wo wogbe esese la, nenema woayom, ke nyemasee o, Yehowa Zebaot ye gblõe. 14 Makaka wo ahlẽ de dukõ, siwo katã womenya o la dome, eye anyigba la atsi anyi afedoe le wo megbẽ, ale be amea deke magato edzi ayi o; eye ale woatsõ anyigba vevi la awõ gbegebe.

Nyagblodi le xoxõ, si ava na Mawu fe dukõ la outi, si aõã trõsubolawo, ale bena woadi Mawu vavã yome.

8. Eye Yehowa Zebaot fe gbe va bena: 2 Ale Yehowa Zebaot gblõ esi: *Mevã* nu de Zion nu vevie, eye medo dziku vevie hevã nu de enu. 3 Ale Yehowa gblõ esi: *Magatrõ* de Zion nu, eye manõ Yerusalem. Woayo Yerusalem be „nyatefedu“, eye Yehowa Zebaot fe to la be „to kãkã“. 4 Ale Yehowa Zebaot gblõ esi: Amegã dediiwo kple nyagãwo agabobõ na Yerusalem fe ablõwo me, eye wo dometõ desiadẽ alẽ atizõ de asi le fe gedẽ xoxõ ta. 5 Dutsuviwo kple nyõnuviwo ayõ dua fe ablõwo me tan, eye woanõ fefem leefẽ ablõwo me. 6 Ale Yehowa Zebaot gblõ esi: Ne enye nukunu na dukõ sia fe susõea le yemaɣi la, de wõanye inukunu na nye hã loo? Yehowa Zebaot ye gblõe. 7 Ale Yehowa Zebaot gblõ esi: Kpõ da, made nye dukõ tso yedzefe-nyigba kple yetodofenyigba dzi, 8 eye makplõwo vã, ne woanõ Yerusalem, kwoanye nye dukõ, eye manye Mawu na wo le nyatefe kple dzodzõenyenyẽ me.

9 Ale Yehowa Zebaot gblõ esi: Agbe nedo miafe asiwo me, mi amesiwo se nya siawo tso nyagblodilawo nu le nkeke siawo me, nya, siwo wogblõ na mi le gbesigbe woɔo Yehowa Zebaot fe xõ la gome anyi, be woagatu gbedoxõ la. 10 Hafi nkeke siawo nado la, fetu menõ anyi na amegbetowo kple lãwo o; amesi do alo va eme la nu mefa o, le futõ ta, eye mede adã ta me na amegbetowo katã de wo nãewo nu. 11 Ke azõ la nyemele na dukõ sia fe susõea abe tsã ene o, Yehowa Zebaot ye gblõe; 12 ke boɣ nuku

nu afa, eye weinka atse, anyigba aõã nu, eye dzifo adza zãmu, eye mana nusiawo katã nazu dukõ sia fe susõea tã. 13 Yuda fe afe kple Israel fe afe, alesi mienye fifode le dukõwo domee la, nenenma maxõ na mi, be miazu ayayra; migavõ o, agbe nedo miafe asiwo me! 14 Ale Yehowa Zebaot gblõ esi: Alesi medo ta me be, mawõ võ mi, eye mevem o, le esi mia fofowo do dziku nam ta la, Yehowa ye gblõe, 15 nenemae megaɔ ta me le nkeke siawo me be, mawõ nyuie na Yerusalem kple Yuda fe afe la; migavõ o! 16 Nusiiwo miawo la, wonye esi: Amesiame nãeto nyatefe na ehavi, midrõ bonu de etefe le nutifafa me le miafe ablõwo me! 17 Migado võ de dzi me de mia nãewo nu o, eye alakpatamkaka megavivi mia nu o, elabena melẽ fu nusiiawo katã, Yehowa ye gblõe.

18 Eye Yehowa Zebaot fe gbe va nam bena: 19 Ale Yehowa Zebaot gblõ esi: Nutsitsido le dzinu enelia kple etõlia dzi, le dzinu adrelia kple ewolia dzi azu dzidzõkpõ kple aseyetosõo kpakple nkekenyuie na Yuda fe afe la; ke milõ nyatefe kple nutifafa! 20 Ale Yehowa Zebaot gblõ esi: Dukõwo kple du gedewo me nãlawo agava. 21 Eye du si me nãlawo atso adagblõ na eke me me nãlawo bena: Mitso, ne miayi adafo koko le Yehowa nku me, eye miadi Yehowa Zebaot. Nye hã mayi! 22 Eye dukõ gedewo kple anyigba dzi dukõ gãwo ava di Yehowa Zebaot le Yerusalem, eye woafõ koko le Yehowa nku me. 23 Ale Yehowa Zebaot gblõ esi: Yemaɣi la nutsu ewo atso dukõwo fe gbegegbõwo katã me alẽ Yuda-nutsu deka fe awu toga agblõ bena: Miayi kpli mi, elabena miese be, Mawu li kpli mi.

Trõsubolawo tetedeanyi.

9. Esia nye Yehowa fe nya, si wõgblõ de Xadrax-nyigba nu, kple efe nya, si va nã Damasko — elabena Yehowa fe nku le amegbetowo kple Israel fe toawo katã, nu — 2 hekpe de Xamat, si do lifõ ne, kple Tiro kpakple Zidon nuti,

o Mo. I. 12, 2.

b 1, 14.
d Et. 4, 25.

e 7, 10.
f 1, 16.

g Yes. 65, 20.

h 7, 3, 5; Yer. 52, 6, 12; 41, 1; 52, 4.
i Lu. 1, 37.

k Yer. 24, 7.

l Yes. 35, 3.

m Yes. 17, 1.

n Yes. 28; Yer. 47, 4; Xez. 25 v. 28.

le esi nunya le wo si nuto ta. 3 Tiro tu mō sesē na edokui, elf kō klosalo gleglegle abe ke ene kple sika abe gbēdudō le kpōdomee ene. 4 Kpō dā, Afetō la ana woaxōe, eye atsiafu agblē efe nuse dome, ke dzo afiā eya nuto. 5 "Askalon akpōe, eye vovō adoe, dzidzi afo Gaza akpe de Ekron nu, elabena efe sitsofe azu nukpe. Fia atrō dā le Gaza, eye Askalon azu afedo. 6 Ame tsakatsakawo anō Asdod, eye matsi Filistitōwo fe dāda nu. 7 Made wu dā le efe nu me kple nunyōnu dā le efe aduwo dzi, eya hā asuso na miā Mawu, eye wōanō abe Yuda fe amegāwo ene, eye Ekron anō abe Yebusitōwo ene. 8 "Manye dzola afu asada anyi de nye afe nu le amesiwo vana gadzona la ta, eye nūtasēla magafo de wo dzi azo o, elabena nye nuto mekpōe kple nye ŋkuwo.

Mesia, si anye fia nūtifafato kple nusesto gubgedodo.

9 Zion-nyōnuvi, kpō dzidzo vie, Yerusalem-nyōnuvi, tsoaseye! Kpō dā, wō fia gbōna gbōwō, dzōdzōeto kple xonameto wōnye, eye wōdo tedzi kple tedzivi, si nye tedzino fe vi. 10 Matsrō tasiadam dā le Efrayim kple sōwo dā le Yerusalem, avadatiwo atrō, eye wōade gbe fā nūtifafa le dukōwo dome; efe fiadu fe atsiafu nu ayi atsiafu nu, eye tso tōsisi la nu vase de anyigba fe mlēnuwo ke. 11 Made asi le wō gatōwo hā nu tso do fuflu la me, le wu, si metsō bla nu kpil wō la ta. 12 Mi gato, siwo le mō kpom, mitrō gbō va mō sesē la me! Mele gbe fā dem egbea be: Mado etefe na wō kzi gbō zi eve.

13 Elabena mehe Yuda me abe dati ene, eye metsō Efrayim wō apurōe hedō edzi; Zion, made adā ta me na viwōwo de Helaviwo nu, eye matsō wō awō kalētō fe yii. 14 Yehowa ado de wo ta me, eye efe apurō alū wō abe dzikedzo ene. Afetō Yehowa aku kpē, eye wōanō dzlehe fe ahom me ava yi. 15 Yehowa Zebaot akpō wo ta, be woadu wo, eye woanyā avuzi le akafokpewo dzi, woano nu anō yli dom abe weinmulawo ene, eye woayō banaa

abe vosatre kple vosamlekpui fe dzogewo ene. 16 Yehowa, wofe Mawu, axo na efe dukō yemayi abe lāha ene; elabena woanō dzo sim le efe anyigba dzi abe kpe xōasi le fiakuku nu ene. 17 Elabena aleke wōhenyo, eye wōdze ani ale? Bli nana dekakpuiwo tsina, eye aha yeye nana detugbiwo tsina.

Woade dukō la le futowo te, eye woafō enu fu.

10. Mibia tsidzadza Yehowa; Yehowa ye nana tsi dzana de edzayi le kele me, enana dzi dona, eye tsi dzana na gbe me numiemiewo katā. 2 Elabena aklama kpakpewo gbōna nya madinyawo, eye bokōnōwo kpōa alakpanute-gawo, wolia drōe, siwo mele deke me o, eye wofe akofaname la, to-flokoe; eyata "woanō tsagilātsam abe alēwo ene, eye fu awō wo, elabena lākplovīa deke meli o. 3 Nye dōmēdzoe bi de fākplovīwo nu, eye mahe to na gbōtsuwo; elabena Yehowa Zebaot ava kpō Yuda fe afe, si nye efe lāha la dā, eye wōatsō wo awō efe sō, si wōdo atsyō na le ava me. 4 Eya me dzogoe kple gatagbadzewo, eya me avadatiwo kple dzidulawo katā ado atso. 5 Woanō abe kalētōwo ene ahafanya gbēdudō le kpōdomeewo le ava me; woawo ava, elabena Yehowa li kpil wo, eye sōdolawo adu nukpe. 6 Made agbe Yuda fe afe la nu, made Yosef fe afe, eye mana wōatrō agbō; elabena mave wo nu, eye woanō abe de nyemenyā wo de gbe o ene; elabena nye Yehowa enye wofe Mawu, eye mase wofe gbe. 7 Efrayim azu abe kalētō ene, eye wofe dzi akpō dzidzo abe wein-nolawo ene; wo viwo akpōe ahakpō dzidzo, eye wofe dzi atso asefe de Yehowa nu.

8 Mala aku ayo de wo nu fu, elabena mexō wo fle, eye woaso gbō abe tsā ene. 9 Mekaka wo hlē de dukōwo dome, eye woado ŋku dzinye le didife ke, woawo kple wo viwo atsi agbe, eye wōatrō agbō va afe. 10 Mana woagbō tso Egipte-nyigba dzi, mafo wo nu fu tso Asur, eye makplō wo ayi Gilead-nyigba kple Libanon dzi, eye te fe matu wo nu gō

ⁿ Yer. 47.

^b 2, 9.

^d Mat. 9, 36.

^e 11, 5.

^f Zef. 3, 14; Mat. 21, 5.

^g Yer. 30, 21.

^h Mi. 5, 9.

ⁱ Mo. II. 24, 8.

^k Yes. 61, 7.

^l Dan. 8, 21, 22.

ⁿ Yes. 66, 19.

hā o. 11 Xaxa ava "atsiafu dzi, eye age atsiafu fe tsotsoewo nu, ale be Nil-tōsisi fe goglofewo katā namie; Asur je dāda ava anyi me, eye fiatikplō adzo le Egipte si me. 12 Matsō Yehowa ade agbe wo ŋu, eye woazō le efe ŋkō me, Yehowa ye gblōe.

Konyffafa le duko la kplōla madjanukwareawo gūti. Atikplowo domefafa kple dekawōwō.

11. Libanon, wu wō agbowo, ne dzo nafiā wō sedertiwo. 2 Mi logotiwō, mifa avi, elabena sedertiwo mū, elabena ati nyuitōwo gblē! Mi Basan fe sesewuwō, mifa avi, elabena wofo ave nyadri la! 3 Lākplōwiwo fe avi le didim, elabena wofo atsyō gblē; dzataviwo le xōxlōm, elabena wogblē Yordan fe avegoe la!

4 Ale Yehowa, nye Mawu la, gblō esi: Nyi alē, siwo woḍo di na wuwu la! 5 Wo flelawo wu wo, womedi fō o, eye wo dzralawo gblō be: Woakafu Yehowa, be mezu hotō! Eye wo kplōlawo hā mekpō wo ta o. 6 Ale Yehowa gblō esi: Nyemagakpō anyigbadzitōwo ta azo o, eye matsō amesiame ade asi na ehavi kple efe fia, woagbā anyigba gudugudu, eye nyemaxō ame le wo si me o. 7 Menyī alē, siwo woḍo di na wuwu, eye woḍi hiā ŋuto le alēwo dome la. Metsō atikplō eve; meyo deka be „domefafa“, eye meyo ewelia be „dekawōwō“, eye menyī alēawo. 8 Metsō lākplōwi etō da le dzinu deka me; wofo nu ti kō nam, eye nye nu ti kō na woawo hā. 9 Tete megblo be: Nye-mele mia nyi ge o; amesi be, yeaku la, neku, amesi be, yeabu la, nebu, eye mamleawo neḍu wo nḍewo fe.lā. 10 Tete metsō nye atikplō „domefafa“, eye meḥee, ne matu nye nu, si mebla kple dukōwo katā la. 11 Eye esi wōtu gbe magbe la, alē dīhiā, siwo lé ŋku de ŋunye la, dze sii bena, Yehowa fe nya wōnye. 12 Eye megblo na wo bena: Ne edze mia ŋu la, mina nye fetum, ke ne meṣo na mi o la, midzudzo! Tete woxe klosalo sekel "blaetō nam. 13 Eye Yehowa gblō nam bena: Tso fetu gbogbo ma, si wobe, yewotso de bubu ŋunye la, fu gbe

^a Mo. II, 14, 16; ^b Yes. 11, 15. ^b Mat. 27, 9, 10.

^d Xez. 37, 22.

^e Yer. 23; Xez. 13, 34. ^f Yes. 51, 17.

^g kp. 11. ^h 14, 2; Yoel 4, 12.

ⁱ Yer. 15, 2.

^k Ob. 18.

^l kp. 7.

^m Mat. 26, 15.

ⁿ Yes. 33, 24.

de nudzradofe la me. Tete bmetso klosalo sekel blaetō la fu gbe de Yehowa fe afe fe nudzradofe me. 14 Emegbe meḥee nye atikplō ewelia „dekawōwō“, ne magblē Yuda kple Israel fe nōwiwō dome.

15 Eye Yehowa gagblō nam bena: Tso lākplōwi mawonutefe fe lākplōnuwo. 16 Elabena kpō da, mado lākplōwia de anyigba la dzi, mabia esiwo bu la ta se o, eye madi esiwo ka hlē la o, mada gbe le esiwo xō abi la ŋu o, eye malē fō de sesēawo ŋu o, ke adu damiawo felā, eye wōawuvu wofo afokliwo. 17 Baba na lākplōwi dzodzro, si gblē lāha la de ya me! Yi neva efe alō kpleefe dusi ŋku dzi! Efe alō afu kplakplakpla, eye efe dusi ŋku agbā.

Mawu kpō Yerusalem ta.

12. wōgblō de Israel ŋu: Ale Yehowa, amesi keke dzifo me, amesi dō anyigba gōme anyi, eye wōwō gbogbo de amegbetō me la, gblō esi: 2 Yerusalem anye /ahamuametre na dukōwo katā godoo; eye ne woḍo to de Yerusalem la, Yuda hā anō eme. 3 Yemayi la matsō Yerusalem awō kpegbae na dukōwo katā; amesiwo katā be, yewoakōe la, woade abi wo dokui ŋu, eye anyigba dzi dukōwo katā afo takpli de eḡu. 4 Ale Yehowa gblō esi: Yemayi la mado wōwō na sōwo katā, eye sōdolawo adze aḍawa; nye ŋku anō te de Yuda fe afe la ŋu, ke mana dukōwo fe sōwo katā fe ŋku nagbā. 5 Eye Yuda-amegāwo agblō le wofo dzi me bena: Yerusalemtōwo la, Yehowa Zebaot, wofo Mawu la, enye ŋusē na wo. 6 Yemayi la matsō Yuda-amegāwo awō dzodesonu de nake titina, woanō abe akakati bibi le kgebe fufu me ene, eye woafiā dukōwo katā godoo le dusi me kple mia me; ke Yerusalem aganō etefe. 7 Yehowa axo na Yuda fe agbado gbā, ne Dawid fe afe kple Yerusalemtōwo magafō adegbe de Yuda ŋu akpa o. 8 Yemayi la Yehowa kpō Yerusalemtōwo ta, wofo ame obeliwo anō yemayi abe Dawid ene, eye Dawid fe afe la anō abe Mawu ene, abe Yehowa fe dola ene

adze wo ngo. 9 Le yemayi la madi be, matsrõ duko, siwo katã ho de Yerusalem nu la.^a

Gbõgbõ la pugbedodo. Dukõ la fa konyi le amesi woto nui la guti.

10 ^aMatrõ amenuveve kple kofofo fe gbõgbõ ako de Dawid fe afe kple Yerusalemtowo dzi, eye ^cwoafo nku de amesi wofo nu do la dzi, woafa konyi ne, abe alesi wofoaa konyi na tenuvi ene, eye woafa avi ne vevie, abe alesi wofoaa avi na vi ngõgbea ene. 11 Le yemayi la konyifafa te fe mako le Yerusalem o, abe alesi wowo kutefe na Hadad-Rimon le ^dMegido-tagba ene. 12 Anyigba la afa konyi, fome sia fome etoxe: Dawid fe afe fe fome la afa konyi wo toxe, eye wo srõwo wo toxe; Natan fe afe fe fome la wo toxe, eye wo srõwo wo toxe; 13 Lewi fe afe fe fome la wo toxe, eye wo srõwo wo toxe; Si-meï fe fome la wo toxe, eye wo srõwo wo toxe; 14 fome mamleawo katã wo toxe wo toxe le fomeawo nu, eye wo srõwo wo toxe.

Nubabla yeye la fe amenuveve.

13. Le yemayi la vudo laou na Dawid fe afe la kple Yerusalemtowo de nuvõ kple makomakonyenye nu. 2 Ale Yehowa Zebaot gblõ esi: Le yemayi la ^amatsrõ legbawo fe nko da le anyigba dzi, eye womagava nku dzi na ame azo o; eye mana nyagblõdilawo kple gbõgbõ makomakowo hã nu natsõ le anyigba dzi. 3 Eye ne amea de gale nya gblõm di la, ekema efe dzilawo; fofoa kple dadaa, woagblõ ne bena: ^bMãtsi agbe o, elabena ègblo alakpanya le Yehowa fe nko me; eye efe dzilawo, fofoa kple dadaa, woadã nui, ne egblõ nya di. 4 Le yemayi la nu akpe nyagblõdilawo dometo desiade deefe ntega nu, ne egblõ nya di, eye womado ðã-fuwu, be woafu ame o. 5 Wo dometo desiade agblõ bena: Nye-menye nyagblõdila o, agbledela menye, eye agbledede enye nye do tso devime ke. 6 Eye ne wogblõ ne be: Abi kawoe nye esi le asi nu na wò hã la, ado nu be: Ðe wofom le xõnyewo fe me.

Kplõla gã la ku, efe alãha la ka; gake wogajo enu fu.

7 Yi, nyo de nye lãkplõvi kple gutsu, si mia kplii mĩebõa ha la nu, Yehowa Zebaot ye gblõe. ^bDza lãkplõvi, ne lãha nakaka ^cahlẽ! Ke matrõ nye asi de ame tsewo nu. 8 Ale Yehowa gblõ esi: Woa-trõ akpa etõliawo eve le anyigba blibo la dzi, eye woaku, eye akpa etõliawo deka asuso de edzi. 9 Matrõ akpa etõliawo deka ade dzo me ahalõloe, abe alesi wolõloa klosalo ene, eye madoe akpo, abe alesi wodoa sika kpona ene. Woayo nye nko, eye matrõ na wo; magblõ be: ^dNye dukõ nye esi, eye woawo agblõ be: Yehowa enye nye Mawu!

Yerusalem fe xaxa.

14. Kpo da, nkeke di gbõna na Yehowa, eye woamã aboyonu le mewõ. 2 Mafo ^adukowo katã nu fu de Yerusalem nu, ne woawo awa kplii, woaxo dua, eye woaha xõwo, woagblẽ nyõnuwo, eye du la fe afã ayi aboyo me, ke womatsrõ duko la fe susõ le dua me o. 3 Eye Yehowa aho awo awa kple dukõ siawo abe gbesigbe wõwo awa le awakpe-gbe ene. ^b4 Efe afõ anõ amito, si le Yerusalem fe yedzeze gome la dzi, eye amito la afe de titina kpla ado ta yedzeze kple yetodofe; to la fe afã ado ta anyiehe, eye afã ado ta dziehe; bali la me akeke nuto. 5 Eye miasi ayi nye to la fe bali me, elabena to la fe balime ade Azal ke; miasi, abe alesi miesi le ^cpanyigbaawõ nu le Yuda-fia Uriya noli ene; Yehowa, nye Mawu la, awa eye ame kãkõawo katã akpe de enu! 6 Yemayi la kekele magano anyi o, ke boq vuvõ kple tsi babla ko. 7 Ðeke deka kolia anõ anyi, si le ^dnyanya na Yehowa; nkeke kple zã manõ anyi o, eye kekele anõ anyi le fiẽwõyi.

Mawu fe amedede.

8 Le yemayi la tsĩ gbagbe asi atso Yerusalem, efe afã ado ta yedzefefu la me, eye afã ado ta yetodofefu la me le dzomengoli kple vuvõnoli siaa. ^e9 Yehowa anye ^ffia de anyigba blibo la nu; yemayi la Yehowa deka ko anõ anyi, eye nko

^a Nyad. 20, 2.

^b Mat. 26, 51.

^c Yoel 3, 1.

^d Yoh. 19, 37; Nyad. 1, 7.

^e Yes. 6, 12.

^f Kron. II, 35, 22-25.
^g Hos. 2, 25.

^h Yes. 39, 6.

ⁱ 12, 3.

^j Yes. 12, 3; 55, 1.
^k Nyad. 18, 19.

^l Mt. 6, 12.

^m Am. 1, 1.

ⁿ Mo. V, 13, 6.

^o Mar. 13, 32.

^p Fia. II, 1, 8.

^q Xez. 47, 1-8.
^r Ps. 97, 1; Nyad. 11, 14.

daka ko anɔ egu. 10 Anyigba blibo la azu gbadzafe tso Geba vasede Rimon le Yerusalem fe dziede. Yerusalem ado kpo, eye wɔanɔ etefe bɔkɔ tso Benyamingbo la nu dake de agbo tsɔtɔ nɔfe vasede dzogoe gbo la nu, tso Xananeel fe xɔ tsrala gbo vasede fia fe ahafiãfe. 11 Amewo anɔ eme, "womagado busu ame azɔ o, eye e Yerusalem anɔ anyi bɔkɔo.

Tohehe na futowo.

12 Eye hiãkame, si Yehowa le hehe ge ava dukɔ, siwo katã ho ava de Yerusalem nu dzi la, enye si: Lã afafã de nuti na amesiame, esime wogale tsitreku ko, ŋku afafã de to me na wo, eye ade afafã de nu me na wo. 13 Le yemaɣi la Yehowa ade vunyavunya gã wo dome, ale be amesiame alé ehavi fe alonu, eye amesiame ako asi dzi de ehavi nu. 14 Yuda hã awɔ ava kple Yerusalem, eye woafɔ dukɔwo katã godoo fe kesinɔnuwo nu fu, sika kple klosalo kpakple avɔwo kpakpaŋ. 15 Eye hiãkame ava sɔwo kple tedzisɔwo, kposɔwo kple tedziwo kpakple lã, siwo katã le asada me la dzi abe hiãkame kemeawo ene.

a kp. 8.

b Yer. 31, 38.

d Nyad. 22, 3.

e Yer. 33, 16.

f Mo. II, 28, 36.

g Nyad. 21, 27.

Mawufadufe la fe outikokoe kple kaka.

16 Eye ava me be, dukɔ, siwo katã ho ava de Yerusalem nu fe susɔawo katã ava fe sia fe, be yewoade ta agu na "fia Yehowa Zebaot, eye yewoadu agbadɔŋkenyui la. 17 Ke anyigba dzi fomeawo dometo, si meyi Yerusalem, be yeade ta agu na fia Yehowa Zebaot o la, tsi madza ne o. 18 Eye ne Egipte-fome la meho va o la, ekema tsi madza na woawo hã o. Yehowa fe hiãkame ava dukɔ, siwo meva, be yewoadu agbadɔŋkenyui o la dzi. 19 Esia anye tohehe na Egipte kple dukɔ, siwo katã mava, be yewoadu agbadɔŋkenyui la o.

Woako nusianu nu na Mawu.

20 Yemaɣi la woanɔ nu de sɔwo fe nyawowoe nu be "Kɔkɔe na Yehowa"; eye ze, siwo le Yehowa fe me la, anɔ abe outre, siwo le vɔsamlekpu ŋgo ene. 21 Ze, siwo katã le Yerusalem kple Yuda la nu ako na Yehowa Zebaot; vɔsalawo katã ava atso wo ada nu le wo me, eye "nudzrala deke magano Yehowa Zebaot fe me le yemaɣi o.

MALEAXI FE AGBALĒ.

Israel fe akpemadamada.

1 Esia nye Yehowa fe nya, si wɔgblo na Israel to Maleaxi dzi.

2 Ale Yehowa gblo esi: Melɔ mi. Eye ne miebe: Nuka nɛtsɔ lɔ mí hã la, ale Yehowa gblo esi: De menye Jakob novie nye Esau oa? Melɔ Yakob, 3 ke melé fu Esau ya; metsɔ efe towowo gbegee, eye efe domenyinu zu gbadafa na amegãxiwo. 4 Ne Edom gblo be: Wogbã mí, ke miagatso afedawo, ale Yehowa Zebaot gblo esi: Ne wotsoe hã la, magbãe afu anyi, eye woawo wo be "nu vɔdi wowo fe anyigba" kple "duko, si nu Yehowa do dziku do dikaa". 5 Eye miakpɔe kple miafe ŋkuwo agblo bena: Yehowa tri ako gbo Israel fe anyigba ta!

a Mo. II, 20, 12; Yoh. 8, 48.

i Mo. I, 25, 23; Ro. 9, 13.

k Yer. 34, 13.

l Mo. III, 22, 20, 23.

Tohehe na nunɔlawo kple dukɔ la le nu manyomanyo mɛme guti.

6 Wi dea bubu efe afeto nu, eye klivi dea bubu efe afeto nu. Mi nunɔla, siwo doa vlo nye ŋko la, ale Yehowa Zebaot gblo na mi enye si: Nenyé Fofó menyé la, afika nye bubu le, eye nenyé Afeto menyé la, afika vɔvɔ, si le ŋnye la le? Eye ne miegblo be: Nuka mietsɔ do vlo wò ŋkɔe hã la? 7 Mietsɔ nududu makomakowo va nye vɔsamlekpu dzi hafi le gbɔgblo be: Nuka mietsɔ do gu wò hã? Eye miele gbɔgblo be: Yehowa fe kplɔ di gbo. 8 Ne mietsɔ 4ã ŋkuagbã va sa vɔe la, miegblo be, medze vɔ o; eye ne mietsɔ lã dixɔdrɔwo kple lã léɔwo va la, miegblo be, medze vɔ o. Tsɔe yi na wò anyigbanunɔla kpo be, wò

nu adze enu, eye wòal5 wò nya hã? Yehowa Zebaot ye gblœ. 9 Eyata mifo koko na Mawu, ne wòave mia nu. Miawoe wònusia, de miebuna be, agal5 miafe nya? Yehowa Zebaot ye gblœ. 10 Esi mia dometo deka nahatu agboawo, be miagano dzo dom de nye vosamlekpuì dzi de yakatsyo tefe o de! Miafe nu medze nyune o, eye nyemele 'vosanua deke dim tso mia si o, Yehowa Zebaot ye gblœ. 11 Elabena nye nko lolo le dukowo dome tso yedzeze vase de yetodofe, eye woado dzudzo ahasa vo dzadze na nye nko le tefewo kata; elabena nye nko lolo le dukowo dome, Yehowa Zebaot ye gblœ. 12 Ke miawo miedo gui hele gbogblom be: Yehowa fe kpl5 nu meko o, eye edzi nududu le nu nyom. 13 Ale Yehowa Zebaot gblœ esi: Miele gbogblom be, edudu la, fudename wonye; eye mietsò adzonuwo, la dixodrwo kple la ledowo va sa vœ. De mele esia dim tso mia si mea? Yehowa ye gblœ. 14 Adi ameflula la nu kpekpekepe, nenye be, 'latsu le efe laha me, eye wòde adzogbe hetsò la nuwœ wu na Afetsò la! Elabena ale Yehowa Zebaot gblœ esi: Fia gã menye, eye nɔdzi le nye nko nu le dukowo dome.

Tohehe nyagblodi de nunlawo kple dukò la guti le woje nuv5, vevieto tr5subola nyonuwò dede guti.

2 Mi nunlawo, mia tœ nye se siawo: 2 Ale Yehowa Zebaot gblœ esi: Ne miegbe tododo, eye nya mede dzi gbo na mi o la, eke-ma maɔo 'fifode da de mia nu, eye matro miafe yayra wòazu fifode; mefo fi dee xoxo, elabena nya mede dzi gbo na mi o. 3 Kpo da, malà alo na mi, mahlè miafe nkekenyuiewo fe miwo de mo na mi, eye woako mi ayi wo gbœ. 4 Eye miadze sii be, nyee do se siawo de mi, ne wòanye nu, si mebla kple Lewi, Yehowa Zebaot ye gblœ. 5 Nye nu, si mebla kplii la, enye agbetò kple nɔtifafato, eye metsò wov5 de asi nœ, ev5m, eye nye nko do nɔdzi nœ. 6 Nufiame dzodzœ nœ efe nu me, eye womekpo alakpa le efe nuyiwo dzi o. Ezo kplim le nɔtifafa kple

a Mo. V. 39, 10.
 b Xag. 1, 18.
 d 2, 13; Yes. 1, 12.
 e 1, 6.
 f Hi. 31, 15.
 g Yes. 60, 1-7.
 h Ezra 9, 2.
 i Mo. III. 22, 17.
 k 1, 10.
 l Mo. V. 28, 15.
 m Yes. 61, 2; Xez. 33, 24.
 n Mo. I. 15, 6. 8. 21, 12.
 o Mo. V. 24, 1.
 p 2, 18, 14.

nyatefe me, eye wòde ame gedewo da tso vodada me. 7 Elabena "nunola fe nuyiwo nedzra siddedze do, eye woadi nufiame le efe nu me; elabena Yehowa Zebaot fe bame dodo wonye. 8 Ke miawo miete da le mo dzi, mietsò nufiame na ame gedewo dze anyi, eye mieglè Lewi fe nubabla la dome, Yehowa Zebaot ye gblœ. 9 Eyata nye hã medi gbo mi, eye meboɔo mi de anyi le duko blibo la nku me; elabena mielè nku de nye mowo nu o, eye miede ame dzi le nufiafia me. 10 De menye fofò 'dekae li na mi katà oa, eye de menye Mawu /dekae mè mi oa? Nukaɔuti mia dome amesiame awo nu tovo de ehavi nu, ne miagblè ko do na mia fofowo fe nubabla la? 11 Yuda wo nu tovo, eye wowo nyononu le Israel kple Yerusalem. Elabena Yuda gblè ko do na Yehowa fe kœkœfe, si gbo melõa nu le o, eye wòde 'mawu tuto fe nyonuvi. 12 Yehowa atrõ nɔtsu, si wœa nusia la da le Yakob fe agbadowo me akpe de vi kple tɔgbuiyovi kpakple amesi saa vo na Yehowa Zebaot la nɔti. 13 Eye nusi miagawo evevea la, enye si: Miatsò adatsi, avifafa kple hũdede anyè atsyò Yehowa fe vosamlekpuì la, elabena megatrona de mia nu o, eye 'mexœa nusi dzea enu la, tso mia si me o. 14 Eye ne miegblò be, nuka tae hã la, le esi Yehowa nye dasefo na mia kple wò dekaekpui-mesrõ, si nu nètò vo do la tae, evò wonye wò zohè kple nyonu, si nèbla nu kplii la, wonye hafi. 15 De menye ame "dekae wo mi, eye wòlè miafe agbe de te oa? Nuka dim ame deka la le? Mawu fe 'fome dim wòle. Eyata mikpo miafe gbogbo dzi, eye megawo nu tovo de wò dekaekpui-mesrõ nu o. 16 Elabena melè fu 'srõgbegbe, Yehowa, Israel fe Mawu la gblœ, kple amesi tso nu vòdi wòwò tsyo efe avò dzi la, Yehowa Zebaot ye gblœ; eyata mikpo miafe gbogbo dzi, eye migawo nu tovo o! 17 Mietsò miafe 'nyawo do dziku na Yehowa. Eye ne miegblò be: Nukae mietsò do dziku ne hã

la, de miele gbogblom be: Ame vōdiwo katā nyo le Yehowa ŋku me, eye woje nu dze eḡu, alo afika Mawu, ɔɔndrōla la le mahā oa?

Le Meṣia ɔgodzela kple Afeto la je reyiri, si gbona guti.

3. Kpɔ da, "mele nye dola do ge da, ne wòata mo le ḡḡnye, eye Afeto, si ta biam miele la, ava efe gbedoxo me zi deka kpoyi, kpɔ da, nubabla fe dola, si dim miele la, le vava ge, Yehowa ye gblɔe. 2 Amekae ado dzi anɔ anyi le efe vavagbe, eye amekae anɔ te de efe dodo nu? "Elabena ele abe galólola fe dzo ene, eye wòle abe avonyála fe adzalétsi ene. 3 Abòxò nɔ anyi alólo klosalo, eye wòadza eḡu, ako Lewi-viwo ḡu, eye "wòadza wo ḡu abe sika kple klosalo ene, eye woasa vɔ na Yehowa le dzodzɔenyenye me. 4 Eye Yuda kple Yerusalem fe vɔsawo avivi Yehowa nu abe le tsá ḡkekewo kple gbadeḡbe fewe me ene. 5 Maḡi ɔnu de mia ḡu, eye manye da-sefo zāze de dzotwo kple ahasitwo, atam dzodzro kalawo kple amesiwo ɔea fetu de eme na do-wolawo, de amesiwo tea ahosiwo, tsyɔviwo kple amedzrowo de anyi, eye wogbem vovó la guti, Yehowa Zebaot ye gblɔe. 6 Elabena nye Yehowa nyemetɔ o, eye mi Jakob hā miedzudzo o.

7 Tso mia fofowo ḡoli ke miefo asa na nye doḡowo, eye miewo wo dzi o. "Mitɔ de ḡunye, eke-ma nye hā matɔ de mia ḡu, Yehowa Zebaot ye gblɔe! Eye ne miebe: Aleke miatɔe hā la, 8 de amegbetɔ afi Mawu, hafi miawo miele fluyema? Eye ne miebe: Nuka mietsɔ flu wòe hā la, de menye nuwɔ fe ewolia kple adzowoe oa? 9 Wofo fi de mi tso, hafi mi katā miele fluyem. 10 Mihe nuwo fe ewoliawo katā yi nudzraḡofe la, ne woanye nudu-ḡu le afenye me; mitsɔ esia dom kpɔ abe nyemaɔu dzifo nu, eye nyemadudu yayra afo de mia dzi wòagbɔ eme o hā? Yehowa Zebaot ye gblɔe. 11 Mablu de vɔtsuviwo ta na mi, be womagagblé miafe anyigba dzi nukuwo o, eye

weinka magbe tsetse na mi le agble me o; Yehowa Zebaot ye gblɔe. 12 Eye dukwo katā akafu mi, elabena mianye anyigba dze-ani, Yehowa Zebaot ye gblɔe.

13 Yehowa be: Miegbɔa nya sesé de ḡunye! Eye ne miebe: Nya ka miegbɔna de ḡuwò hā la, 14 de miegbɔna be: "Mawusubɔ-subɔ la, dzodzroe, vide ka wònye be, mieléa efe doḡowo me de asi, eye miéna ahovɔ me nɔa yiyim le Yehowa Zebaot ḡku me hā oa? 15 Ke azo la yewole dadalawo kafum; nu vōḡi wòlawo li ke, eye esi wote Mawu kpɔ la, wosi le enu oa?" 16 Ale Yehowa-vòlawo gblɔ le wo nɔeawo dome enye si: Yehowa do to see, eye wòḡlɔ ḡku-dodzibalé le eḡku me na Yehowa-vòlawo kple amesiwo léa ḡku de efe ḡku ḡu la. 17 Woawoe azu /tonye le ḡkeke, si wo ge mala la dzi, Yehowa Zebaot ye gblɔe, eye makpɔ wo ta, abe alesi ḡutsu kpɔa via, si subɔne ta ene.

Le ɔɔndrɔgbe guti.

18 Emegbe miagakpɔ vovo, si le ame dzodzɔe kple ame vōḡi dome, kple vovo, si le mawusubɔla kple amesi mesubɔne o la dome. 19 Elabena kpɔ da, ḡkeke, si gbɔna la, le bibim abe kpodzo ene; dadalawo katā kple nu vōḡi wòlawo katā anɔ abe gbe fufu ene, eye ḡkeke, si gbɔna la, afiá wo masusɔ ke kple alo di na wo o, Yehowa Zebaot ye gblɔe. 20 Eye dzodzɔenyenye fe ye, si fe avalawo me xoxo le la, hadze na mi, amesiwo vɔa nye ḡku la, eye miaho adzo anɔ kpɔ tim abe nyiviwoe do tso lákpɔ me ene. 21 Eye mifanya ame vōḡiwo, ne woanye dzowo anɔ miafe afɔfo-me le ḡkeke, si wo ge mala la dzi, Yehowa Zebaot ye gblɔe.

22 Midò ḡku nye dola Mose fe se, si mede asi ne le Xoreb dzi, be wòanye doḡowo kple konuwo na Israel bliboa la dzi. 23 Kpɔ da, "mado nyagblɔḡila Eliya ado de mi, "hafi ne Yehowa fe ḡkeke gā dziḡo la nava do; 24 ne "wòatɔ fofowo fe dziwo de viwo ḡu, eye viwo fe dziwo de fofowo ḡu, ne nyemagava atsrɔ anyigba la gbidigbidi o.

* Mat. 11, 10; Mar. 1, 2; Lu. 1, 17.

* Pa. 73, 18, 14.

* Yes. 1, 25.

* Zak. 13, 9.

* Mo. II, 18, 5.

* Zak. 1, 3.
* Lu. 1, 78.

* kp. 17.

* Xag. 1, 6.

* Mat. 11, 14;
17, 11-13.
* Yoel 3, 4.
* Lu. 1, 17.

NYANYUIE LA, ABE ALESI MATEO DLŌE ENE.

Kristo fe dzidzimegbalē.

1 "Yesu Kristo, si nye Dawid vi, amesi nye Abraham vi la, fe dzidzimegbalē. 2 Abraham dzi Isak, Isak dzi Yakob, eye Yakob dzi Yuda kple nɔviawo; 3 Yuda kpakple Tamar wodzi Perez kple Zarax, Perez dzi Xezron, eye Xezron dzi Aram;^a 4 Aram dzi Aminadab, Aminadab dzi Naxeson, eye Naxeson dzi Salmon; 5 Salmon kpakple Raxab wodzi Boaz, Boaz kpakple Rut wodzi Obed, eye Obed dzi Isai; 6 Isai dzi Dawid, fia la, eye /Dawid, fia la, kpakple Uriya sr5 wodzi Salomo; 7 Salomo dzi Rexabeam, Rexabeam dzi Abiya, eye Abiya dzi Asa;^b 8 Asa dzi Yosafat, Yosafat dzi Yoram, eye Yoram dzi Uziya; 9 Uziya dzi Yotam, Yotam dzi Axaz, eye Axaz dzi Xizkiya; 10 Xizkiya dzi Manase, Manase dzi Amon, eye Amon dzi Yosiya; 11 eye Yosiya dzi Yexonya kple nɔviawo, le esime wokplɔ wo yi de Babilonia.

12 Eye esi wokplɔ wo yi de Babilonia megbe la, Yexonya dzi Sealtiel, eye Sealtiel dzi Zerubabel;^c 13 Zerubabel dzi Abihud, Abihud dzi Elyakim, eye Elyakim dzi Azur; 14 Azur dzi Zadok, Zadok dzi Yaxin, eye Yaxin dzi Elihud; 15 Elihud dzi Eleazar, Eleazar dzi Matan, eye Matan dzi Yakob; 16 eye Yakob dzi Yosef, si nye Maria, amesi dzi Yesu, si woyona ^dbe Kristo la, sr5.

17 Azo dzidzimeawo katã tso Abraham dzi vaseɖe Dawid dzi la wole dzidzime wuiene, eye tso Dawid dzi vaseɖe kpokplɔ yi de Babilonia dzi la wole dzidzime wuiene, eye tso kpokplɔ yi de Babilonia dzi vaseɖe Kristo dzi la wole dzidzime wuiene.

^a Kp. 1-17 kpɔ Lu. 3, 23-38.

^b Lu. 1, 27.
^d Mo. IV. 5, 30.

^c Rut 4, 18

^f Sam. II. 12, 24;
Kron. I. 3, 10.

^g Lu. 1, 36.

^h Kron. II. 10.

ⁱ Lu. 1, 31; 2, 21.

^k Da. 4, 12; 5, 31.

^l Yes. 7, 14.

ⁿ Ezra 3, 2.

^o Lu. 2, 7, 21.

^p 27, 17.

^r Lu. 2, 4; Yes. 60, 3.

^s Mo. IV. 24, 17.

Maria fe fufɔfo. Dko, si woyɔ na ɖevi la. Yesu dzidzi.

18 Ke Yesu Kristo fe dzidzi le ale: Esime wodo dadaa Maria ɖugbe na Yosef, eye hafi wova kple la, wokpɔ bena, efo fu tso Gbɔgbɔ kɔkɔe la me.^b 19 Ke ^dsr5a Yosef, si nye ame dzɔdzɔe, eye mele didim be, yeado ɖukpee o la, do tame bena, yeagblēe di le adaɖu me. 20 Ke esi wòle nu siawo ɖuti bum la, kpɔ da, Afeto fe dɔla de eɖokui fiae le dr5efe gbɔ ne bena: Yosef, Dawid vi, megav5 sr5wɔ Maria kpɔkplɔ va gbɔwɔ o, elabena ^ffu, si ke wòfo la, Gbɔgbɔ kɔkɔe la mee wòtso. 21 Adzi ɖutsuvi, eye nayo efe ɖkɔ be Yesu; elabena eyae klade efe duko la tso wofe nuv5wo me. 22 Ke esia katã va me, bene woa-wu nya, si Afeto la gbɔ di to nyagblɔdila dzi la nu bena: 23 ⁱ, "Kpɔ da, detugbi, si menya ɖutsu o la, le fu fo ge, eye wɔadzi ɖutsuvi, eye woyɔ efe ɖkɔ be Immanuel, si gɔme enye: Mawu li kpli mi." 24 Ke esi Yosef nyo tso al5 me la, ewɔ alesi Afeto fe dɔla la gbɔ ne, eye wòkplɔ sr5a va eɖokui gbɔe; 25 ^oeye menyae o ouu keke vaseɖe esime wòdzi efe ɖutsuvi ngɔgbeto la, eye wòyo efe ɖkɔ be Yesu.

Nunyalawo tso yedzeɖe.

2 Ke esi wodzi Yesu le Betle-ɔem le Yudea, le fia Herodes ɔɔli la, kpɔ da, nunyalawo tso yedzeɖe va Yerusalem va bia bena:^r 2 ^sAfika Yudatowo fe fia, si wodzi la le? Elabena miekpɔ efe yletivi le yedzeɖe, eye mieva ta de ge agu na eyama esi. 3 Ke esi fia Herodes se esia la, dzika tso eya kple Yerusalem katã fo.

4 Eye esi wòfo dukò la fe nuna-
lagawo kple agbaléfialawo katà
nu fù la, edzro me bia wo afisi
wodzi Kristo la le. 5 "Eye wo-
gblo na be: Le Betlexem le Yu-
dea, elabena nenema wonlo di to
nyagblodila dzi bena: 6 „Eye wò
Betlexem le Yuda-nyigba dzi, me-
nye sueto nènnye le Yuda fe fia-
duwo dome kura o; elabena wò
me fia, si le nye duko Israel nyi
ge la, ado atso.“^d 7 Tete la He-
rodes yò nunyalawo yi de adza-
me, eye wòbia yeyi, si dzi yletivi
la do la wo tsitotsito. 8 Eye
esi wòdo wo do de Betlexem la,
egblo bena: Miheyi dadi devi la
vevie; eye ne miekpòe la, migava
ka eta nam bena, nye hā mayi
adade ta agu nē. 9 Ke woawo
la, esi wose fia fe nya la, woto
edzi heyi; eye kpò da, yletivi, si
wokpò le yedze fe la, zo wo ngò
laa keke va to de afe, si me devi
la le fe tame. 10 Ke esi wokpò
yletivia la, dzi dzò wo gedè
guto. 11 Eye esi woyi de afa
me la, wokpò devi la kple dadaa
Maria; tete wodze klo de ta agu
nē, eye woawo wofe nuwo nu he-
tsò nunanawo, sika, kotoklobo
kple li si nē. / 12 Eye esi Mawu gbe
nya na wo le drèfe be, womaga-
gbugbò ayi Herodes gbò o la,
woto mò bubu gbugbò yi wo de.

Sis! kple Kristo yi Egipte.

13 Ke esi wodzo yi la, kpò da,
Afeto fe dola de edokui fia Yosef
le drèfe gblo bena: „Fò, natsò
devi la kple dadaa, eye nasi ayi
Egipte, eye nana afima, vasede
esime magblòe na wò; elabena
Herodes le devi la dim be, yea-
wu. 14 Tete wòfo, eye wòkpò
devi la kple dadaa le zā me he-
dzo yi Egipte; 15 eye wòno afima
vasede Herodes fe ku megbe, be-
na nya, si Afeto la gblo de anyi to
nyagblodila dzi la, nava ve me
bena: „Keke Egipte ke meyo vi-
nye la tsoe.“

Herodes wu deviwò.

16 Esi Herodes kpò bena, nu-
nyalawo flu ye la, edze agbo do
dòmedzoe guto, eye wòdo wodà-
wu gutsuvi, siwo katà le Betlexem
kple efe nutowo katà me, esiwo
xò fe eve kple esiwo mexò nena-
ma hade o, de alesi wòbia yeyi

a Yoh. 7, 42.

b Yer. 31, 15;
Mo 1. 35, 19.

d Mt. 5, 1. 3.

e Yes. 11, 1; 53,
2; Yoh. 1, 46.

f Lu. 2, 16; Yes.
60, 6.

g kp. 1-12 kpò
Mar. 1, 1-8;
Lu. 3, 1-18;
Yoh. 1, 6.

h 4, 17.

i Yes. 40, 3;
Yoh. 1, 22.

k Fia. II, 1, 8.

l Hos. 11, 1; Mo.
11, 4, 22.

n Do. 18, 4.

o 23, 33.

la tsitotsito tso nunyalawo gbòe
la nu. 17 Ale wowu nya, si wo-
gblo de anyi to nyagblodila Ye-
remya dzi la nu bena: 18 „Wose
yidodo le Rama, avifafa kple nu-
blanuyli gedè; ^bRaxel le fafam
na viawo, eye mele lolòm bena,
woafa akò na ye o, elabena wo-
megali o.“

Yesu fe dziawo tso tso Egipte gbò, eye wova
no Nazaret.

19 Ke esi Herodes ku la, kpò
da, Afeto fe dola de edokui fia
Yosef le drèfe le Egipte 20 gblo
bena: Fò, nakpò devi la kple
dadaa ayi de Israel-nyigba dzi,
elabena amesiwo le devi la fe ku
dim la, woku. 21 Tete wòfo he-
kpò devi la kple dadaa va Israel-
nyigba dzii. 22 Ke esi wòse bena,
Arxelao du fia le Yudea de fofoa
Herodes tefe la, evò afimayiyi;
ke esi wònyè Mawue gblòe nē le
drèfe ta la, edzo heyi Galilea-
nutowo me: 23 eye wòva no du,
si woyona be Nazaret la me, bene
woawu nya, si wogblo de anyi
to nyagblodilawo dzi la nu bena:
Woayò be 'Nazaretò.

Yohanes gblo dzimetotonya.

3 Le nkeke mawo me la Yo-
hanes, mawutsidetanamela, va
do, eye wòle gbe fā dem le Yu-
dea-gbedzi 2 le gbgblòm bena:
Mitro le miafe dzi me: elabena
dzifofiaduje la do wo. ^h 3 Elabena
nenem me sia enye ame, si puti
wogblo nya di le to nyagblodila
Yesaya dzi bena: „Amesi le yli
dom le gbeadzi la fe gbe enye
esi: Midzra Afeto fe mò la do,
miwo efe mótatawo dzòdzòe.“ 4
Ke Yohanes la guto la, kkpòsofu-
wu le enu, eye lagbalèlidzibanu
le efe ali dzi; eye efe nududu
enye òetsuviwo kple gbemenyiti.
5 Tete wotso Yerusalem kple
Yudea blibo la katà kple Yordan-
nutowo katà me godoo va egbò.
6 Eye wona wòde mawutsi ta na
wo de Yordan-tòsisi la me, le
esime woawo wofe nuwòwo me nē.^h
7 Eye esi wòkpò farisitò kple za-
dukito gedewo va efe mawutsi-
dedetaname gbò la, egblo na wo
bena: “Dawo fe dzidzimewo! Ame-
kae gblòe fia mi bena, miasi atso
dòmedzoe, si gbòna la nu mahā?

8 Azo mitse ku, si dze dzimetotro, 9 eye migabu ne miagblo le mia dokui me bena: Abraham enye mia fofu o; elabena mele eglom na mi bena: Mawu ate pu anyo viwo atso keke kpe siawome ke na Abraham.^b 10 Ke aza la wotsu fia do atiwu fe ke dzi g5 ha xoxo: Ati sia ati, si metsea ku nyui o la, wolane, eye wotsone dea dzo me.^c 11 Nye la metsu tsi de mawutsi ta na mi hena dzimetotro; gake amesi le megbenye gbana la, tri ako wum, amesi fe atokotawo medzem be, matsu wo o la, eya atso Gbagbo kakoe kple dzo ade mawutsi ta na mi; 12 amesi si lugbonu le, eye wopaklo efe lugbofe kenken, eye wofa efe lu nu fu ala de awa me, ke tsroa la, wotsu dzo matsimatsi atoe.ⁱ

Yohanes de mawutsi ta na Yesu.

13 Le yemayi me Yesu tso Galilea va Yohanes gbo le Yordantosisi la to, bena wode mawutsi ta na ye. 14 Ke Yohanes xe mo ne gbo bena: Nye boq woha bena, wo nade mawutsi ta na, eye woa neva gbonyea? 15 Ke Yesu do enu gbo ne bena: Na mo aza, elabena nenema koe dze mi bena, miawu nu dzodzowo kata nu. Tete wode mo ne.^h 16 Ke esi wode mawutsi ta na Yesu vo la, edo go tso tsa me enumake; eye kpo da, dzifowo ou ne, eye wopk Mawu fe Gbagbo la le didim abe akpakpa ene va edzi; 17 eye kpo da, gbe tso dzifowo le gbogblom bena: Amesia enye vinye, si gbo nyemelisa nu lena o la, si dzea nyune!

Abosam te Yesu kpo.

4. "Tete Gbagbo la kple Yesu yi gbedzii, bena Abosam natee akpo. 2 Eye esi wotsi nu do nkeke "blane kple za ha blane megbe la, do va wui. 3 Eye tela te de enu gbo ne bena: Neny Mawu neny la, ekema gbo na kpe siawo be, woatso zu abolo.^g 4 Ke eya do enu gbo bena: Woglo di bena: „Menye abolo dede ko nuti ame lano agbe do o, ne gbe de nya sia nya, si dona tsoa Mawu fe nu me la nuti.“^h 5 Tete Abosam kple eyama heyi de du

kakoe la me, eye wotsu da de gbedoxo fe tsutsuefe, 6 eye wogbo ne bena: Neny Mawu neny la, ekema dzo nadade anyigba; elabena "woglo di bena: „Ade se na efe dalawo le nutiw, eye woaxo wo de asiwo me, be nagatsi wo afo axla de kpe o.“ 7 Yesu gbo ne bena: „Woglo di ha bena: „Megate Afeto, wo Mawu la, kpo o!“ 8 Abosam gakpoe heyi de to kaka nuta de dzi, eye wode xexame fiadufewo kata kple wofe nutikakoe la fia; 9 eye wogbo ne bena: Matsi nu siawo kata ana wo, ne edze klo de ta agba nam. 10 Tete Yesu gbo ne bena: Te da le gbanye, Satana! Elabena "woglo di bena: „Afeto, wo Mawu la, nade ta agba na, eye eya deka ko "nasubu.“ 11 Tete Abosam gblee di, eye kpo da, mawudawo va sube.

Ye-u dze efe do gome.

12 Ke esi Yesu se bena, wotsu Yohanes de asi la, edzo heyi de Galilea. 13 Eye esi wovu le Nazaret la, eva no Kapernaum, si le fua nu le Zebulon kple Naftalinitowo me, 14 bena woawu nya, si wogbo di to nyagblodila Yesaya dzi la nu bena: 15 „Zebulon-nyigba kple Naftali-nyigba, futamo, Yordan godo, trisubawo fe Galilea,^g 16 duka, si ke no viviti me la, kpo kekeli gaa de, eye amesiwo no ku fe anyigba dzi kple efe vovoli me la, kekeli dze na wo.“^h 17 Tso ekema dzi la Yesu de asi gbefadede me le gbogblom bena: Mitso ne miasfe dzi me, elabena dzifofiadufe la do vo!ⁱ

Yesu yo efe nusr3ia gbawo.

18 Ke esi wole tsa dim le Galilea-fua nu la, ekpo noviutsu eve, Simon, si woyona be Petro, kple novia Andrea, wole asabu dam de fua me; elabena tofodelawo wonye. 19 Eye wogbo na wo bena: Miva no yonyeme, eye mawo mi mianye amedelawo! 20 Enumake wogblē asabuwo di, eye wodze eyome. 21 Ke esi wozdo le afima te yi ogbo la, ekpo noviutsu bubu eve, Yakobo. si nye Zebedeo vi, kple novia Yohanes, wole ou me kple wo fofu Zebedeo hele wofe ayliwo sam, eye woywo. 22 Enumake wo-

^a Ps. 91, 11, 12.

^b Yoh. 8, 39.

^c Mo. Y. 6, 16; Mo. 11, 17, 7.

^e 7, 19.

^f Yoh. 1, 28; Do. 1, 5.

^g Mo. Y. 6, 13.

^h Yoh. 1, 51.

ⁱ Mal. 3, 2.

^k kp. 13-17 kpo Mar. 1, 9-11; Lu. 3, 21, 22; Yoh. 1, 31-34.

^l kp. 12-17 kpo Mar. 1, 14, 15; Lu. 4, 14, 16; ta 14, 3; Lu. 3, 19.

^m Gal. 4, 4.

ⁿ Yes. 6, 22; 9, 1, 2.

^o Lu. 1, 79.

^p 17, 5; 12, 18; Yoh. 12, 28.

^q Mar. 1, 14; ta 3, 2; 6, 33.

^r kp. 18-22 kpo Mar. 1, 16-20; Lu. 5, 1-11.

^s kp. 1-11 kpo Mar. 1, 12, 13; Lu. 4, 1-13.

^t Mo. 11, 34, 28.

^u 3, 17; Mo. 1, 3, 1-7.

^v Mo. Y. 8, 3.

gblé ou la kple wo fofó dí, eye wodze eyome.

Yesu ya dá dóléla wovovowo.

23 Eye ^aYesu yi datsa le Galilea katá, le nu fiam amewo le wofe fufofowe, eye wòle gbe fá dem fiadufo la fe nyanyuie, eye wòle dólélewo katá kple láme-gbegbléwo katá fomevi dem dá le duká la dome. 24 Eye efe nkó dí hoo le Siria blibo la katá; eye ^bwotsó amesiwo katá feláme gblé, kple amesiwo le dá bubu fomeviwo lém, kple amesiwo le fukpém, kple amesiwo me gbogbo vówo le la, kple kpeguikulawo kple lá-metututówo katá va egbo, eye wó-da gbe le wo nu. 25 Eye ^cameha gedewo dze eyome tso Galilea kple Dekapoli kple Yerusaleim, Yudea kpakple Yordan godo.

To dzi nyagbogblo: Yayrayawo.

5. ^aKe esi wòkpó ameha gedé wo la, elia to la; eye esi wò-bobo ná anyi la, efe nusróláwo te va egbo, 2 eye wòke nu, fia nu wo gblé bena:

3 Woayra amesiwo da ahe le gbogbo me la; elabena woawo tse nye dzifofiadufe la. 4 Woayra amesiwo le konyi fam la; elabena woawo woafa akó ná. 5 Woayra amesiwo nye ame safawo la; elabena woawo anyi anyigba la fe dome. 6 Woayra amesiwo dzó-dzényenyé fe dá kple tsikó le wo wum la; elabena woawo adí fo. 7 Woayra amesiwo le nublani kpm na amewo la; elabena woawo woakpó nublani ná. 8 Woayra amesiwo dza le wofe dzi me la; elabena woawo akpó Mawu. 9 Woayra amesiwo léa avu la; elabena woawo wo be mawuviwo. 10 Woayra amesiwo yome wotina le dzódzényenyé nti la; elabena woawo tse nye dzifofiadufe la. 11 Woayra mi, ne woadzu mi, eye woati mia yome, eye woake avatso agbló nya vó bubu fomeviwo katá de mia nti le tanye. 12 Dzi nadzo mi, eye mitso aseye: elabena miafe fetu sá gbó le dzifo; elabena nena me woti nyagblédila, siwo dze mia ngó la yomee.

13 Miawoe nye anyigba fe dze; ke ne dze bu efe vivi la, nuka

tso ge woala ado vivi ne mahá? Tso esia dzi la meganyo na naneke o; ke boŋ woatsé afu gbe, bena amewo nádo afó edzi. 14 Miawoe nye xexeame fe kekeli. Du, si le to dzi la, womate nu aylae o. 15 Eye womesia akadi há dana de afianu te o, ke de akaditi dzi boŋ, eye wòaklé na amesiwo katá le afe me. 16 Nene-ma ke mina miafe kekeli naklé le amewo fe nkú me, bena woakpó miafe nu nyui wòwòwo, eye woakafu mia Fofó, si le dzifo.

Sedziwòwo nyulta.

17 Migabu xa bena, meva se la alo nyagblóláwo tu ge o. Nye-meva wo tu ge o, ke boŋ wo nu wu ge meva. 18 Elabena vavá mele eglóm na mi bena: Vasede esime dzifo kple anyigba nu nava yi la, yota deka alo ngóló-dzesi deka nu mele yi yi ge tso se la me, vasede esime wo katá nava ve me o. 19 Eyaŋuti amesi ke tu nenem se siawo dome sueto deka, eye wófia amewo nenema la, woayó be wo katá fe sueto le dzifofiadufe la me; ke amesi ke wo edzi, eye wófia amewo la, woayó eyama be gá le dzifofiadufe la me. 20 Elabena mele eglóm na mi bena: Ne miafe dzódzényenyé la mafo agbaléfiáláwo kple farisitáwo tó ta sá o la, ekema miele yi yi ge de dzifofiadufe la me akpó o. 21 Miese wogbló na blematáwo bena: Megawu ame o; ke amesi ke awu ame la, adze ónúdódró. 22 Ke nye la mele eglóm na mi bena: Amesiame, si le dómédzoe dom de nóvia nti la, adze ónúdódró; eye amesi ke agbló na nóvia bena takukuto la, adze daŋudede gá, eye amesi ke agbló bena lá la, adze dzomavóemeyi. 23 Eyaŋuti ne étsó wò nunana va da de vósamlekpua dzi, eye nédo nti le afima bena, nyaa de le nóviwò fe dzi me de ntiwò la, 24 gblé wò nunana la de afima le vósamlekpua ngó, eye nayi adadzra mia kple nóviwò dome de gbágbiagbá, hafi nava tso wò nunana la vae. 25 Dkeke alesi né-gale mó dzi kplé wò ketó la, wó deka kpili kaba bena, ne wò ketó nagava tso wò ade asi na ónú-

^a Lu. 4, 14, 44; Ia 9, 35; 24, 14.
^b Lu. 14, 34, 35; Mar. 9, 50.

^c Lu. 8, 16; 11, 33; Mar. 4, 21.

^e Mar. 6, 55.

^f Pet. I. 2, 12; Yoh. 15, 8.

^g Lu. 6, 17-19; Mar. 3, 7, 8.
^h Ro. 3, 31; Lu. 16, 17.

ⁱ ta 5-7 kpo
Lu. 6, 20-49.
^k Ro 10, 4.

^l Yes. 57, 15.

^m Ps. 126, 5.

ⁿ Ps. 37, 11.
^o 23, 2, 3, 23.

^p Yoh. 4, 14; Ps. 42, 3.

^q Mo. 11, 20, 13; Mo. 11, 24, 17.

^r Yak. 2, 13.

^s Ps. 51, 12; Yoh. I. 3, 2.

^t Yoh. I. 3, 15; Ef. 4, 26.

^u Pet. I. 7, 14.

^v Mar. 11, 25.

^w Pet. I. 4, 14.

^x Kor. 11, 4, 17; Yak 5, 10.
^y Lu. 12, 58.

drōla, eye ɔɔnɔdrōla nagatsɔ wò ade asi na atikplɔtɔ la, eye woadede wò gaxɔ me o. 26 Vavā mele egblɔm na wò bena: Mādo go le afima gbede o, vasede esime naxe agaga mbeto hafi.^b

27 Miese wogblɔ bena: Megawɔ ahasi o;^c 28 ke nye la mele egblɔm na mi bena: Amesiame, si ke kpɔ nyɔnua de wòdzroe la, ewɔ ahasi kpilii xoxo le efe dzi me.^g 29 Ke ne wò nudusi ŋku dia nu wò la, hoe le eme, eye natsɔe afu gbe, elabena enyo na wò be, wò ŋutinuwo dome deka nagblɛ, wu esi woatsɔ wò ame blibo la katá afu gbe de dzomavɔve la me.^h 30 Eye ne wò nudusi dia nu wò la, lãe da le putiwò, eye natsɔe afu gbe, elabena enyo na wò be, wò ŋutinuwo dometo deka nagblɛ, wu esi wò ame blibo la katá nagblɛ le dzomavɔve la me.ⁱ 31 Wogblɔ hã bena: Amesi ade asi le srãa ŋu la, nena kaklãgbalẽe;^k 32 ke nye la mele egblɔm na mi bena: Amesiame, si ke ade asi le srãa ŋu, ewɔ menye le ahasiwɔwɔ ŋuti o la, eyae na wòwɔ ahasi; eye amesi ke ade nyɔnu, si ŋu wode asi le la, ewɔ ahasi.ⁿ

33 Miegase wogblɔ na blematɔwɔ bena: Megaka atam dzodzro o, ke nawɔ wò atamkaka dzi na Afeto la.^o 34 Ke nye la mele egblɔm na mi bena: ^pMigatã nu kura o, edanye dzifo o, elabena Mawu fe zikpuì wònye; 35 edanye anyigba o, elabena efe afɔdodzinue; edanye Yerusalem o, elabena ^qfia gã la fe due. 36 Megatã wò ta hã o; elabena mâte ŋu awɔ tada deka yie alo yibo o. 37 Ke boŋ miafe nya nanye: E, ê; o, o; eye nusi ke wu esiwawo la, etso vòditsɔ la me.^t

38 Miese wogblɔ bena: Dku de ŋku tefe, eye adu de adu tefe;^u 39 ke nye la mele egblɔm na mi bena: Migatsi tre de ame vòdji la ŋuti o; ke boŋ amesi ke fo wò nudusi tome la, nyè ekeme hã ne;^v 40 eye amesi le didim be, yeadrō ɔɔnu kpilii wò, bene yeaxɔ wò awu le asiwò la, na ne wòaxɔ avɔ hã le asiwò; 41 eye amesi ke azi dzi wò be, nazɔ kpilii gafɔfo deka la, zɔ eve kpilii.^y 42 Na nu amesi le nu biawòm, eye amesi le didim

be, yeaye nu le asiwò la, megatrɔ dzo le egbo o.

43 Miese wogblɔ bena: L5 hawòvi, eye nalé fu wò ketɔ;^a 44 ke nye la mele egblɔm na mi bena: ^bMilò miafe ketɔwo; miyra amesiwo foa fi dea mi; miwɔ nyui na amesiwo lèa mi de ke me; mido gbe da de amesiwo foa di mi la ta; eye /mido gbe da de amesiwo le mia yome tim la ta, 45 bena ne miazu mia Fofò, si le dzifo la, fe viwo; elabena eyae nana efe ye dzena na ame vòdjinuwo kple ame nyuiwo, eye wòdana tsi dzana na ame dzɔdzɔewo kple ame madzɔmadzɔwo. 46 Elabena ne mielãa amesiwo lãa mi la, fetu ka kpom miele mahã? Alo menye nudzɔlawo hã wɔa nenema ke o de? 47 Eye ne mie-doa gbe na mia nɔviwo dede ko la, wɔwui ka wòm miele? Alo menye xexemeviwo hã wɔa nenema ke o de? 48 Eyaŋuti miawo hã 'mizu blibo, sigbe alesi mia Fofò, si le dzifo la, le blibo ene.

Le damenyowɔwɔ, gbedododa kple nutsitsida ŋuti.

6. Mikpɔ mia dokuì dzi nyuie, ne miagawɔ miafe dzɔdzɔenyenyenu le amewo fe ŋku me, be woakpɔ o; ne menye nenem o la, fetu deke meli na mi le mia Fofò, si le dzifowo la, gbo o.^r

2 Eyaŋuti ne èna nu ame la, megana kpè nađi le ŋgɔwò, sigbe alesi alakpatɔwɔ wɔna le wofe fufɔfewo kple ablowo me, bena amewo nakafu yewo la, ene o. Vavā, mele egblɔm na mi bena: Woxɔ wofe fetu yil xoxo. 3 Ke wò la, ne èle nu nam ame la, megana wò miasì nanya nusi wò nudusi wɔna o, 4 bena wò nunana nana yaɣlafe, eye Fofowò, si le nu kpomle yaɣlafela, lađo tefena wò.

5 Eye ne miele gbe dom da la, migano abe alakpatɔwɔ ene o; elabena wolãa gbedododa le tsi-trenu le fufɔfewo kple ablowo fe dzogowoo dzi, bena amewo nakpɔ yewo. Vavā mele egblɔm na mi bena: Woxɔ wofe fetu yi xoxo. 6 Ke wò la, ne èle gbe do ge da la, yi de wò xɔgã me, eye esi nētu ɔɔa la, nado gbe da na Fofowò le yaɣlafe, eye Fofowò, si

^a Mo. III. 19, 18, 34; Yak 2, 8.

^b 18, 34.

^c Ro. 12, 14, 20.

^d Mo. II. 20, 14.

^f Da. 7, 59.

^g Hi. 31, 1.

^h 19, 9; Kol. 3, 5; Gal. 5, 24.

ⁱ 18, 8.

^k Mo. V. 24, 1.

^l Mo. III. 18, 2.

ⁿ 18, 3; Mar. 10, 11, 12; Lu. 16, 18; Kor. I. 7, 10.

^o Mo. II. 20, 7; Mo. III. 19, 12; Mo. IV. 30, 3.

^p 23, 16; Yes. 66, 1; Da. 7, 49.

^q 23, 5.

^r Ps. 48, 3.

^t Yak. 5, 12.

^u Mo. II. 21, 24; Mo. III. 24, 18, 20.

^v Kor. I. 6, 7.

^y 27, 32.

le nu kp̄m le ɣaylafɛ la, lado tɛfɛ na wò. 7 Ke ne miele gbe dom ɗa la, migagbl̄ nyatsinyatsi abe tr̄subolawo ene o; elabena wobu xa bɛna, le yewofɛ nya gɛde gb̄gbl̄ ɗuti la woado to yewo.^a 8 Eyaɗuti migadi woawo o; elabena mia Fofɔ nya nusiwo hiã mi, hafi miɛbians. 9 Eyata miawo mido gbe ɗa ale: ^bMia Fofɔ, si le dzifowo! Wò ɗk̄o ɗuti nako! 10 Wò fiaduɗe nava! Woawo wò l̄l̄onu le anyigba dzi, sigbe alesi wowɔna le dzifo ene! 11 Na miafe nuɗuɗu, si asu mia nu egbe la mi! 12 Eye natsɔ miafe vodada-wo ake mi, sigbe alesi miawo hã mietsɔna kea amesiwo daa vo ɗe mia ɗuti la ene! 13 Eye megakpl̄ mi yi ɗe teteɗk̄o me o; ke ɗe mi tso v̄ɗito la si me! Elabena /tɔwòe nye fiaduɗe kple ɗusɛ kple ɗutik̄ok̄e yi ɗe mavo-mavo me. Amen. 14 Elabena ne mietsɔ amewo fe vodadawo ke wo la, ekema mia Fofɔ, si le dzifo la, atsɔe ake miawo hã.^k 15 Ke ne mietsɔ ke amewo o la, mia Fofɔ hã matsɔ miafe vodadawo ake mi o.

16 Ke ne mietsi nu ɗo la, migato mo sigbe alakpatɔwo ene o; elabena wogbl̄a mo na wo ɗokui, bɛna amewo nadze si wo abe amesiwo tsia nu ɗona la ene. Vavã mele egbl̄m na mi bɛna: Woxɔ wofɛ fetu yii xoxo.ⁱ 17 Ke wò la, ne èle nu tsim le ɗɗɔm la, si ami ɗe ta, eye nafu mo, 18 bɛna amewo nagadze si wò nu-tsitsido o; negbe Fofowò, si le ɣaylafɛ la ko, eye Fofowò, si le nu kp̄m le ɣaylafɛ la, lado tɛfɛ na wò.

ⁿNuxɔl̄o le anyigba dzi nuwo ɗuti.

19 Migadzra nu nyuiwo ɗo na mia ɗokui le anyigba dzi, afisi agbagbl̄aui kple nusiwo dua nu la, gbl̄a nu le, eye fiafito dzea kp̄o va fia, nu le la o; 20 ke boɗ midzra nu nyuiwo ɗo na mia ɗokui le dzifo, afisi agbagbl̄aui kple nusiwo dua nu la, megb̄l̄a nu le o, eye fiafito medzea kp̄o va fia nu le o;^a 21 elabena afisi wò nu nyui le la, afima wò dzi hã lano. 22 Ame blibo la fe aka-ɗi enye ɗku; ne wò ɗku dzi dza la, wò ame blibo la katã melako.^p

^a Fia. I. 18, 26.

^b Lu. 11, 2-4; Ezra 3^b, 23; ^d Yoh. I. 2, 15; Yak. 4. 4.

^c Lu. 12, 22-31.

^f Kor. I. 10, 13. ^g 10, 31.

^h 18, 21; Mar. 11, 26, 26.

ⁱ Yes. 58, 5.

^k Ps. 90, 1.

^j Fia. I. 3, 13.

ⁿ Lu. 12, 33; Tim. I. 6, 17; Yak. 5, 1.

^o Mo. II. 16, 18.

^p Lu. 11, 34.

23 Ke ne ɗku v̄o li na wò la, wò ame blibo la katã me lado viviti. Azɔ ne kekeli, si le mewò la, zu viviti la, aleke viviti ɗuto lahasɔ gbɔe! 24 Amea ɗeke mate ɗu asubɔ afeto eve o; elabena dewo alè fu ame ɗeka, eye wòal̄o eve-lia, alo aku ɗe ame ɗeka ɗuti, eye wòado vlo evelia. Miate ɗu asubɔ Mawukple anyigba dzi nuwo o.^d 25 Eyaɗuti mele egbl̄m na mi bɛna: ^eMigatsi dzimadi le miafe agbe ɗuti, nusi miadu kple nusi miano o, alo le miafe ame blibo la ɗuti, nusi miata o. Alo agbe mewu nuɗuɗu o ɗe, eye ame blibo la mewu avotata o ɗe? 26 Mikp̄o dzifoxeviwo ɗa, womefã nu o, womɛɛa nu hã o, eye womefo nuwo fu ɗe avawo me hã o, ke mia Fofɔ, si le dzifo la, nyla wo. Alo ɗe mia tɔ mevɛna wua woawo tɔ o mahã?^g 27 Eye amekae le mia dome, ne ele fu dem na eɗokui la, wòate ɗu atsɔ abɔ ɗeka akpe ɗe efe agbɛɔyi ɗu mahã? 28 Eye nukaputi miele fu dem na mia ɗokui le avotata ɗuti mahã? Mibu dzogbenyã, si le gbedzi la, ɗuti kp̄o, alesi wò-wɔnae; mewɔa ɗo o, metrea deti hã o; 29 ke mele egbl̄m na mi bɛna: Salomo le efe ɗutik̄ok̄e katã me la meɗo atsyɔ kp̄o abe esiawo dometo ɗeka ene o. 30 Eye ne Mawu ɗo atsyɔ na gbe, si le gbedzi egbe, eye etsɔ kasia woatsɔe afu gbe ɗe kpodzo me la, ɗe mawo na miawo gede awu o mahã? Mi xɔseɔetɔwo!^k 31 Eyaɗuti migade fu na mia ɗokui agbl̄o bɛna: Nuka miadu, nuka miano, alo nuka miatsɔ ata mahã o. 32 Elabena nenem nusiawo katã tɔ-gbe tr̄subolawo dina; ke mia Fofɔ, si le dzifo la, nyae bɛna, nenem nusiawo katã hiã mi. 33 Mide mawufiadufe la kple efe dzo-dzoenyɛnye gb̄agbiagbã, eye woatsɔ nusiawo katã akpe ɗe ɛɗuti na mi.^l 34 Eyaɗuti migatsi dzimadi le etsɔ si gbɔna la, fe nuwo ɗuti o; elabena etsɔ si gbɔna la, adze agbagba le eya ɗuto fe nuwo ɗuti. ɗeke fe v̄o la sɔ gbɔ ne.^o

Le nonudɔr̄o ɗuti.

7 Migadr̄o ɔɔnu, ne woagadr̄o ɔɔnu mi o. 2 Elabena ɔɔnudo-

dr̄s, si miedr̄s la, eya ke woats̄o adr̄s
oṅu mi; eye dzidzenu, si miets̄o
dzidze la, eya ke woats̄o adzidzenu
miawo hā.^a 3 Ke nuka w̄o n̄k̄p̄o
ati fefee, si d̄o n̄w̄iw̄o f̄e ṅku me
la, eye atikpo, si le w̄o ṅut̄o w̄o
ṅku dzi la, m̄edzea si eya o ma-
hā? 4 Alo aleke law̄o nagbl̄o na
n̄w̄iw̄o bena: Na m̄m, ne made
ati fefee la le w̄o ṅku me, eye
kp̄o ḡa, atikpo le w̄o ṅut̄o w̄o ṅku
dzi mahā? 5 Alakpat̄o, d̄e atikpo
la le w̄o ṅut̄o w̄o ṅku dzi gb̄a,
hafi nakp̄o nyule, alesi naw̄o ade
ati fefee la le n̄w̄iw̄o f̄e ṅku me.
6 /Migats̄o nu k̄k̄oe la na av̄i-
wo o, eye migats̄o miase dzonu
nyuiwo hā fu gbe de hawo f̄e ṅku
me, ne woaganyā avuzi le wo dzi
kple wofe af̄w̄o, hafi agbugb̄o
ava vuvu mi o.

Le gbedododa f̄e gus̄e ḡuti.

7 Mibia, eye woana mi; midi,
eye miakp̄o; miḡo oṅa, eye wo-
vui na mi;^h 8 elabena amesiame,
si b̄iaa nu la, ex̄o nu; eye amesi
dia nu la, ekp̄o nu; eye amesi
foa oṅ la, w̄oṅns̄ ne. 9 Alo
ameka le mia dome, ne via abia
aboloe la, w̄oats̄o kpe anae mahā?
10 Alo ne abia t̄mel̄ae la, w̄oats̄o
da anae mahā? 11 Az̄o ne
mi, amesiwo nye ame v̄ḡdiwo la,
mienya alesi miana nunana nyui-
wo mia viwo la, d̄e mia Fof̄o, si
le dzif̄o la, mana nu nyuiwo ame-
siwo b̄iana la, awu mi o mahā?
12 Eyaṅuti nusianu, si miel̄ṅna
bena, amewo naw̄o na mi la, mia-
wo hā miw̄o nenema ke na wo;
elabena esia enye se la kple nya-
gb̄lodilawo.^k

Le Mawu f̄e l̄l̄ṅnu dzi wawo ḡuti.

13 Miyi de agbo bii la me; el-
abena agbo la keke, eye m̄o la le
gbadza, si kpl̄o amewo yina d̄e
ts̄ots̄r̄s me, eye ame gedewo nye
amesiwo le edzi yina d̄e eme.ⁿ
14 Elabena agbo la le biie, eye
m̄o la hā xaxa, si kpl̄o amewo
yina d̄e agbe la me, eye ame o-
v̄e-wo nye amesiwo kp̄oṅe.^p

15 Mikp̄o mia d̄okui dzi nyuile le
arats̄onyagbl̄odilawo ḡuti, ame-
siwo vaa mia gb̄o le al̄ēgbal̄ēwo
me, ev̄o le wo me la wonye ame-
ḡāxi nyanyr̄awo. 16 Mits̄o wofe
tsetsewo dze si wo. D̄e wogbea
weinkpo le aṅokawo dzi loo, alo

wogbea gb̄owo le sr̄ēwo dzi ma-
hā? 17 Nenema ke ati nyui sia
ati nyui t̄sea ku nyui; eye ati ma-
nyomanyo t̄sea ku manyomanyo.^b
18 Ati nyui mate ṅu atse ku ma-
nyomanyo o, eye ati manyomanyo
hā mate ṅu atse ku nyui o. 19 Ati
sia ati, si met̄sea ku nyui o la,
wol̄āns̄, eye w̄oats̄o dea dzome.^d
20 Eyaṅuti mits̄o wofe tsetseawo
dze si woe! 21 Menye amesiame,
si le gb̄ogbl̄om nam bena: Afet̄o!
Afet̄o! ayi d̄e dzifofiadufe la me
o, negbe amesi le Fofonye, si le
dzifowo la, f̄e l̄l̄ṅnu w̄m la koe.
22 Ame gedewo lagbl̄o nam le
ṅkeke ma dzi bena: Afet̄o! Afet̄o!
Alo menye w̄o ṅk̄o dzi miēgb̄o
nya d̄e anyi le o d̄e, eye w̄o ṅk̄o
dzi mienyā gb̄ogb̄o v̄w̄o do goe
le o d̄e, eye w̄o ṅk̄o dzi miēw̄o
gus̄ēd̄o gedewo le o d̄e?^g 23 Eke-
ma nye hā maou me na wo be-
na: Nyemenya mi kp̄o o, mi nu
madz̄madz̄o w̄olawo; mite ḡa le
gb̄onye!

24 Eyaṅuti amesiame, si se nye
nya siawo, eye w̄ow̄o wo dzi la,
mats̄e ad̄o ṅutsu nyanu, si tu efe
x̄o d̄e kpe gbadza dzi la ṅuti;
25 eye t̄si dzana, eye t̄w̄o d̄ṅna,
eye yawo f̄ona, eye wova nyēa zi
le nenem x̄o ma te, eye memuna
o; elabena wodo eḡome anyi d̄e
kpe gbadza dzi. 26 Eye amesiame,
si sea nye nya siawo, eye
mew̄o wo dzi o la, woats̄e ad̄o
ṅutsu manyanu, si tu efe x̄o d̄e
ke dzi la ṅuti; 27 eye t̄si dzana,
eye t̄w̄o d̄ṅna, eye yawo f̄ona,
eye wova nyēa zi le nenem x̄o
ma te, eye w̄ow̄o, eye efe anyi-
dzedze d̄i gb̄loo.

28 Eye w̄ova me, esime Yesu
wu nenem nya siawo nu v̄o la,
k̄uvia d̄o amehawo le efe nufia-
fia la ṅuti; 29 elabena ele nu fiam
wo abe amesi si gus̄e le ene, eye
menye abe wofe agbal̄ēfiawo
ene o.^o

Yesu ȳo d̄o anyidz̄elaa d̄e.

8. Eye esi w̄odi t̄so toa dzi la,
ameha gedewo kpl̄oe d̄o. 2 Eye
kp̄o ḡa, anyidz̄elaa d̄e va dze klo
ne gb̄o bena: Afet̄o, ne el̄s̄o ko
la, āte ṅu ana ṅutinye nak̄o. 3 Tete
Yesu do ab̄o ḡa, eye w̄ode asi
ēṅu gb̄o bena: Mel̄s̄, ṅutiw̄o ne-

^a Mar. 4, 24.
^b 12, 23.

^d 3, 10.

^e Ro. 2, 13; Yak.
1, 22.

^f 10, 11.

^g 24, 24.

^h Lu. 11, 8; Yoh.
14, 13.

ⁱ Yak. 1, 5, 17.

^k Lu. 22, 40; Ro.
13, 8; Gal. 5, 14.

^l Mar. 1, 22; Lu.
4, 22.

^m Lu. 13, 24.

ⁿ Yoh. 7, 46.

^p Da. 14, 22.

^q kp. 1-4 kp̄o
Mar. 1, 40-44;
Lu. 5, 12-14.

^r 24, 4, 5, 24;
Yoh. 1, 4, 1; Da.
20, 29.

ko! Eye enumake efe anyi la kɔ da. 4 Eye Yesu gblɔ nɛ bena: "Kpɔ da, megagblɔe na amea de-ke o; ke heyi datsɔ bɔdokuiwɔ fia mawunɔla boŋ, eye natsɔ nuna, nana, ɔsi Mose ɔ anyi la, ana, ne wɔanye ɔasedidi na wo.

Yesu da gbe le Kapernaum aɔafia la fe dola nɔti.

5 Eye esi wɔva Kapernaum la, aɔafia de va egbo le kuku dem nɛ 6 le gbɔgblɔm bena: Afetsɔ, nye datsɔla mlɔ anyi le afe me le lɔmetutudo lɛm, eye wɔle fu kpem nɔti. 7 Egblɔ nɛ bena: Nye la megbɔna be, mada gbe le enu. 8 Eye aɔafia la ɔo enu gblɔ bena: Afetsɔ, medzem be, nava ge de nye xɔ te o; ke gblɔ nya deka ko, eye nye datsɔla fe lɔme asɛ. 9 Elabena nye hã menye amesi le nɔsɛ te, eye asrafowo le nye hã tenye: eye ne megbɔ na ame sia be: Yi! eyina; eye ne megbɔ na ame bubu bena: Va! evana; eye ne megbɔ na ye datsɔla bena: Wɔ esia! ewɔne. 10 Ke esi Yesu see la, efe mo wɔ yaa, eye wɔgblɔ na amesiwo le eyome la bena: Vavã mele egblɔm na mi bena: Le Israel me hã la nyemekpɔ nenem dzixɔse sia tɔgbe kpɔ o. 11 Ke mele egblɔm na mi bena: Ame gedewo latso yedzefe kple yetodofe ava, eye woanɔ kplɔ nɔti akpe de Abraham, Isak kple Yakob nɔti le dzifofiadufe la me; 12 hafi fiadufe la fe viwo la, woatsɔ wo afu gbe ɔde viviti, si le egodo la me; afima avifafa kple aduklidudu lano. 13 Eye Yesu gblɔ na aɔafia la bena: "Heyi, eye alesi nɛxɔe se la, woawo na wɔ nenema ke! Eye efe datsɔla fe lɔme sɛ le gajofe ma ke dzi.

Yesu da gbe le Petro lɔxɔ kple dɔlɔla bubu gedewo nɔti.

14 Eye esi Yesu va Petro fe me la, ekpɔ lɔxɔla le anyimlɔfe, le nɔdza lɛm. 15 Eye wɔde asi efe asi nɔti, tete nɔdza la dzo le edzi; eye wɔtsi tre hesubɔe. 16 Ke esi fiɛsi ɔo la, wɔtsɔ ame gede, siwo gbɔgbo vɔwo le wo me la, va egbo: eye wɔgblɔ nya henyã gbɔgbo vɔawo do goe, eye wɔda gbe le amesiwo katã fe lɔme gblɛ la nɔti, 17 bena woawu nya, si wogblɔ di to 'Yesaya, nyagblɔdila dzi la nu bena: „Eya nɔti tɔ

miafe gbɔdzɔgbɔdzɔwo kple dɔlɔlewo ɔo edokui dzi."

Yesu gbe nya na nusrɔla eve.

18 Ke esi Yesu kpɔ ameha gedewo le enɔti la, edo bena, yewoatsɔ fu la ayi egodo. 19 Eye agbalɛfiɔlɔla de va gblɔ nɛ bena: Nufiɔla, afisi ke nayi ɔo la, manɔ yowome. 20 Eye Yesu gblɔ nɛ bena: Abeiwo kpɔ dowo, eye dzi-foxeviwo hã kpɔ atɔwo; ke Amegbetɔvi la hmekpɔ afisi wɔatsɔ ta azizɔ ɔo. 21 Eye efe nusrɔlawo dome ame bubu gblɔ nɛ bena: Afetsɔ, de mo nam, ne mayi adadi fofonye gbo. 22 Ke Yesu gblɔ nɛ bena: Nɔ yonyeme, eye nana ame kukuwo nadi woawo nɔtiwo fe ame kukuwo.

Yesu tsi ahom nu le fu dzi.

23 Eye esi wɔdo dua la, efe nusrɔlawo kplɔe ɔo. 24 Eye kpɔ da, ya sesɛa de va fo de fua dzi, eye futsotsoewo le nɛnem de dua me; ke eya nɔti ɔo alɔ. 25 Eye wova egbo, nyɔe gblɔ bena: Afetsɔ, de mi, miele tsatsrɔm! 26 Eye wɔgblɔ na wo bena: Nuka wɔ miele vɔvɔm ale, mi xɔsebetɔwo! Tete la wɔtsi tre, eye wɔblu de ya kple fu la ta, eye ɔdoe gãa de zi kpoo. 27 Eye amea wo fe mo wɔ yaa, eye wogblɔ bena: Ameka fomevi enye sia be, yawo kple fu hã doa toe?"

Yesu da gbe le gbogbo vɔ to eve nu.

28 Eye esi wɔva egodo le Gardaratɔwo fe anyigba dzi la, ame eve, siwo me gbɔgbo vɔwo le, eye adã le mo na wo nɔti, ale bena amea deke metea nu toa afimamo o la, do go tso yɔdowo me va kpee. 29 Eye kpɔ da, wodo yli gblɔ bena: Nya ka le mia kpli wɔ dome, wɔ Mawuvi? De nɛva afiɔla funyafunya wɔ gemi, hafi yeyiɔ la nade mahã? 30 Ke afehawo fe ha gãa de le adzɔge le gbe dum. 31 Eye gbɔgbo vɔawo de kuku nɛ gblɔ bena: Ne ɛnyã mi do go la, ɔo mi de hawo me. 32 Eye wɔgblɔ na wo bena: Miheyi! Eye esi wodo go la, woyi de haawo me; kasia kpɔ da. wo katã wosi du kplikplikpli tso to la kogo ge de fu la me, eye woku de tsiawo me. 33 Tete wo kplɔviwo si, eye esi wova dua me la, woka nyaawo katã kple amesiwo

o 9, 30.

b Lu. 17, 14.

d Mo. III. 14, 2.

e Mar. 4, 36; Lu. 8, 22.

f kp. 19-22 kpɔ Lu. 19, 57-60.

g kp. 5-13 kpɔ Lu. 7, 1-10.

h Kor. II. 8, 9

i Ef. 2, 1; Nyad. 3, 1.

k kp. 23-27 kpɔ Mar. 4, 36-41; Lu. 8, 23-25.

l Lu. 13, 28-29; Mal. 1, 11.

m Lɔd. 30, 4.

n kp. 28-34 kpɔ Mar. 5, 1-17; Lu. 8, 26-37.

o 13, 42; 21, 43; 22, 13; 25, 30.

p 9, 29.

q kp. 14-17 kpɔ Mar. 1, 29-34; Lu. 4, 38-41; Kor. I. 9, 6.

r Yes. 53, 4; Pet. I. 2, 24.

me gbgbw vwo do go le la, hā fe nya ta na wo. 34 Eye kpɔ da, du blibo la katā do go yi Yesu kpe ge; eye esi wokpɛ la, wodɛ kuku na bena, wɔadzo le yewofe nutoawo me ayi.

Lāmetututo la.

9. Eye esi wòdɔ ou la, etso fu la va ye nɔtɔ fe dua me. 2 Eye kpɔ da, wotsɔ lāmetututɔa de, si mlɔ aba dzi la, va egbo. Ke esi Yesu kpɔ wofe xɔse la la, egblɔ na lāmetututɔ la bena: Vinye, na wò dzi nadze me, wotsɔ wò nuvɔawo ke wò. 3 Eye kpɔ da, agbalɛfia!awo dometɔa dewo gblo le wo dɔkui me bena: Amesia le busunya gblom. 4 Eye esi Yesu kpɔ wofe tamebubuwo la, egblɔ bena: Nukaɣuti miele nu vɔdiwo bum le miafe dzi me ale mahā? 5 Elabena kae bɔbɔ wu be, woagblɔ: Wotsɔ wò nuvɔawo ke wò loo, alo woagblɔ bena: Tsi tre, ne nazo azali mahā? 6 Ke ne mianya bena, nɔsɛ le Amegbetovi la si be, wɔatsɔ nuvɔawo ake le anyigba dzi; tete wògblo na lāmetututɔ la bena: Tsi tre, kɔ wò aba dzi, eye nayi afewò me! 7 Eye wòtsi tre heyi de efe me. 8 Eye esi amehawo kpɛ la, wovò, eye wokafu Mawu, si tso nenem nɔsɛ sia tɔgbe na amegbetovio.

Mateo yɔyɔ. Yohanes fe nusrɔlawo.

9 Eye esi Yesu to afima yina la, ekpɔ nɔtsua de, si woyɔna be Mateo, si nɔ anyi le nudzɔfe, eye wògblo ne bena: Dze yonyeme! Eye wòtsi tre dze eyome. 10 Eye wòva me, esime wòle kplɔ nɔti le afea me la, kpɔ da, nudzɔla kple nuvɔawo gedewo va, eye wobɔbɔ nɔ anyi kple Yesu kpakple efe nusrɔlawo. 11 Ke esi farisɔtɔwo kpɛ la, wogblɔ na efe nusrɔlawo bena: Nukaɣuti miafe nufiala dua nu kple nudzɔlawo kpakple nuvɔawo mahā? 12 Esi Yesu see la, egblɔ na wo bena: Menye lāmesesɛtɔwoe hiā gbedala o, negbe dɔlɛlawo ko. 13 Ke miyi darsim nusia gɔme: „Nublanuikpɔkpɔ dim mele, menye numeme o.“ Elabena nyemeva ame dɔdzɔewo yɔ ge o, negbe nuvɔawo la wo ko. 14 Tete Yohanes fe nusrɔlawo va egbo gblo bena: Nukaɣuti mia-

a Lu. 18. 12.

b kp. 1-8 kpo Mar. 2, 7-12; Lu. 5, 17-26.

d Yoh. 3, 29.

e Yoh. 2, 24.

f kp. 18-26 kpo Mar. 6, 22-43; Lu. 8, 41-56.

g Mar. 3, 10; ta 14, 26; Lu. 17, 19.

h kp. 9-13 kpo Mar. 2, 13-17; Lu. 5, 27-32.

i Yoh. 11, 11.

k Lu. 16, 7.

l Lu. 7, 17.

m Hos. 6, 6.

n kp. 14-17 kpo Mar. 2, 18-22; Lu. 8, 33-38.

wo kple farisɔtɔwo mietsia ru dɔna atradii, ke wò nusrɔlawo metsia nu dɔna o mahā? 15 Eye Yesu gblo na wo bena: Alo de nɔgbetɔsrɔ la fe xɔlɔwo ate nɔ afa konyi, nkeke alesi nɔgbetɔsrɔ la li kpli wo mahā? Ke nkeke wo gbɔna, esime woatsɔ nɔgbetɔsrɔ la ayi le wo gbɔ la, ekema woatsi nu adɔ. 16 Eye amea deke metsɔa avɔ matakpɔ fe nudedi hekaa avɔ xoxo o; elabena nudedi, si wotsɔ kae la, aho avɔ la de edokui nɔ, eye efe vuvu la awu tsãtɔ. 17 Wometsɔa aha yeye hā dea lāgbalɛgolo xoxowo me o; ke ne menye nenem o la, lāgbalɛgolowo awo, eye aha la afu gbe, eye lāgbalɛgolowo agblɛ; ke wotsɔa aha yeye dea lāgbalɛgolo yeyewo me, eye wo kpakple eve la slaa wonɔna dedie.

Yairo vinyɔnuvi kple nyɔnu, si lɛ nusiɔtɔ.

18 Esi wòle nusiawo gblom na wo la, kpɔ da, amegaa de va dze klo ne gblo bena: Ye nyɔnuvi ku fifi laa; gake la va natsɔ wò asi ada de edzi, eye wòagbɔ agbe. 19 Eye esi Yesu tsi tre la, eya kple efe nusrɔlawo dze eyome. 20 Eye kpɔ da, nyɔnu de, si nɔ ou le dodom le fe wuive sɔɣ la. to emegbe va te de enu, eye wò de asi efe awuto nɔ; 21 elabena egblɔ le edokui me bena: Ne mede asi efe awu la nɔ ko la, mahaya. 22 Ke esi wòtɔ kpɛ la, egblɔ ne bena: Vinyɔnuvi, na wò dzi nadze me! Wò xɔse la de wò. Eye nyɔnu la fe lāme sɛ le gafɔfo ma ke dzi. 23 Ke esi Yesu va amegā la fe me, eye wòkpɔ dzekulawo kple ameha, siwo le sɔnya sɔnya wɔm la, 24 egblɔ na wo bena: Mite yi megbe! Elabena nyɔnuvia meku o; ke alɛe wòdɔ. Eye wokoe. 25 Eye esi wonyā ameha la do go la, eyi de eme, eye wòlé efe asi, eye nyɔnuvi la fo de tsi tre. 26 Nenem efe nko nyɔ kaka de afima-nyigba katā dzi.

Dikuagbãto eve kple aderututo la.

27 Esi Yesu dzo le afima yina la, nkuagbãto eve dze eyome, le yili dom gblo bena: Dawid vi la, kpɔ mia nublanui! 28 Eye esi wòyi de afea me la, nkuagbãto va egbo, eye Yesu gblo na wo

bena: Miexæ se bena, mate nu awo esia mahā? Eye wogblo ns bena: E, Afeto. 29 Tete Yesu de asi woje ŋkuwo nu gblo bena: "Ava me na mi le miafe xose la nu. 30 Eye woje ŋkuwo nu. Eye Yesu gbe nya na wo vevie gblo bena: Kpo da, migana amea deke nanyae o.^d 31 Ke woawo la, esi wodogo ko la, wona efe ŋko di hoo le afima-nyigba blibo la katā dzi.

32 Eye esi woawo do go la, kpo da, wots adetutut, si me gbo-gbo vō 5 le la, va egbo. 33 Eye esi wōnyā gbo-gbo vō la do goe la, adetutut la fo nu. Eye amehawo fe mo wo yaa, wogblo bena: Womekpo nusia togbee le Israel kpo o. 34 Ke farisitawo gblo bena: Gbo-gbo vōwo fe fia la dzie woto nyā gbo-gbo vōwo do goe.^g

Yesu fia nu, eye wōyo do amewo.
Nuŋelawo mede ha o.

35 Eye Yesu yi kdato duawo kple kofeawo katā me, hele nu fiam le woje fufofewo, eye wole fiadufe la ŋutinya nyui la gblom hele dolélewo kple lāmegbegbléwo katā fomevi dem da le duka la dome. 36 Ke esi wōkpo amehawo la, efe dame tro de wo nuti; elabena woje lāme gbodzo, eye woka hlē abe alē, siwo kplola meli na o la ene.^b 37 Tete wōgblō na efe nusrōlawo bena: Nuŋeŋe la so gbo; ke nuŋelawo mede ha o.^p 38 Eyaŋuti midē kuku na nuŋeŋe fe Afeto la bena, woado dāwōlawo ado de efe nuŋeŋe la me.

Yesu do efe nusrōla wuleveawo, na ŋusē wo, eye wōfia nu wo.

10. "Eye wōyo efe nusrōla wuiveawo va egbo, hena ŋusē wo de gbo-gbo blibawo dzi bena, ne woanyā wo ado goe, eye ne woadē dolélewo kple lāmegbegbléwo katā fomevi da.

2 "Apostolo wuiveawo fe ŋkwo nye esiawo: Gbāto enye Simon, si woyona be Petro, kple novia Andrea; Yakobo, Zebedeo vi, kple novia Yohanes; 3 Filipino kple Bartolomeo; Toma kple Mateo, nudzala; Yakobo, si nye Alfeo vi, kple Lebeo, si woyona hā be Tadeo; 4 Simon Kanato kple Yuda Iskariot, si fia eyome mo la hā.^a

5 Nenem me wuivee siawo Yesu do hede se na wo gblo bena: Migayi dato trōsubolawo fe mo dzi o, eye migayi de Samariatawo fe dua deke me hā o; 6 ke miyi de Israel fe me alē, siwo bu la, gbo boŋ.^b 7 Eye ne miele yiyim la, mide gbe fā gblo bena: „Dzifofiadufe la do vo!^c 8 Mida gbe le dolélewo nu, migbo agbe ame kukuwo; mina anyidzelawo ŋuti nako, eye minyā gbo-gbo vōwo do goe. Faa miexæ, faa minae.⁹ Migadi sika alo klosalo alo akobli de miafe gabutuwo me o; 10 migatsō mazokotoku alo awu eve, atokotawo alo atizoti o; elabena dāwōla dze efe nududu. 11 Ke ne miayi de du alo kofea de me la, midi amesi dze le eme la vevie; eye mino afima, vasede esime miadzo.^h 12 Eye ne imiayi afea me la, imido gbe na wo. 13 Ne afea dze la, miafe ŋutifafa lava edzi; ne medze o la, miafe ŋutifafa agagbugbo ava mia dzi. 14 Eye amesi ke mexo mi o, eye medo to miafe nyawo hā o la, mido go tso afe ma alo du ma me, eye imivuuu ke le miafe afōwo ŋuti de anyi. 15 Vavā mele eglom na mi bena: Mele sesē ge na Sodom- kple Gomora-nyigba la le bonudrōge la, abe nenem du ma ene o.^o

16 "Kpo da, nye la mele mia dom abe alēwo ene de amegāxiwo dome; "eyaŋuti midze adanu abe dawo ene, eye midza abe ahōnewo ene. 17 "Mikpo mia dokui dzi nyuie le amewo ŋuti; elabena woade mi asi na bonudrōlawo, eye woafō mi kple atam le woje fufofewo; 18 eye woakplō mi ayi de mōmefiawo kple fiawo fe ŋku me le tanye, ne wōanye dasedidi na woa kple trōsubolawo. 19 Eye ne wode mi asi la, migade fu na mia dokui be, aleke alo nuka gblo ge miala o; elabena le nenem gajofo ma me la woana nusi ke gblo ge miala la mi.^y 20 Elabena menyē miawoe nye amesiwo le nu fom o; ke boŋ mia Fofe fe Gbo-gbo lae nye amesi le nu fom le mia me.^z 21 Nōvi lade novi ku me, eye fofe lade vi asi, deviwo latsi tre de dzilawo ŋuti, eye woado wo ana woawu. 22 Eye wo

o 8, 13.

b 15, 24; Dō. 13, 46.

d 8, 4; Mar. 1, 44. e 3, 2.

f Lu. 10, 9; ta 11, 6; Mar. 16, 17.

g 12, 24.

h Lu. 10, 7.

i Lu. 10, 5, 6.

k 4, 23; Dō. 10, 38.

l Dō. 13, 51; 18, 6.

m Yer. 50, 6; Mn. IV. 27, 17; Pet. I. 2, 26.

n 11, 24.

p Lu. 10, 2.

q Lu. 10, 3.

r Ro. 16, 19; Dō. 23, 6; 24, 10.

s kp. 17-22 kpo Mar. 13, 9-13; Lu. 21, 12-17; Dō. 22, 19-25.

t kp. 1-15 kpo Mar. 6, 7-13; Lu. 9, 1-5.

u kp. 2-4 kpo Mar. 3, 14-19; Lu. 6, 13-16; Dō. 7, 13; ta 4, 18; Yoh. 1, 40.

v 41, 46; ta 8, 9; 27, 56; Yoh. 14, 22.

y Lu. 12, 11, 12.

z Dō. 4, 4.

a Yoh. 6, 71.

katā woalé mi de ke me le nye ŋkɔ la ŋuti; ke amesi ke ado dzi vevie vasede nuwuwu la, eya lakpɔ dede.^b 23 Ne woti mia yome le du sia me la, misi yi de bubua de me; elabena vavā mele eglɔm na mi bena: Miele Israel-duawo nu wu ge, hafi amegbetovi la nava o.

24 Nusrōla mewua nufiala o, eye subɔla hā mewua efe afeto o.^c 25 Eso gbɔ na nusrōla, ne wɔazu abe efe nufiala ene, kple subɔla abe efe afeto ene.^d Ne woyɔ afeto la be Beelzebul la, aleke woahayɔ efe afemetɔwo awui? 26 Eyanuti migavɔ wo o, elabena naneke meli wotsyɔ nu edzi, si womele dede ge afia o; eye wometɔ naneke hā ŋla, si womele nyanya ge o. 27 Nusi gbɔm mele na mi le viviti me la, migblɔe le kekele me, eye nusi ke sem miele de to me la, miɔe gbe fāe le xɔwo ta me. 28 Eye migavɔ amesiwo le ŋutilā wum, eye womate ŋu awu luɔ o la o, ke boŋ mivɔ amesi ate ŋu atsrɔ luɔ kple ŋutilā siaa le dzomavɔe me. 29 Alo wometɔa atsutsurɔe eve flena xɔa hotsui ewo oa? Eye ne menyem mia Fofɔ fe lɔlɔnu o la, wo dometɔa deke mele dzedze ge de anyigba o; 30 ke miafe tadawo katā hā woxlē! 31 Eyanuti migavɔ o! Mia to vena wu atsutsurɔe gedewo to. 32 Azɔ amesiame, si awu menyem le amewo fe ŋku me la, nye hā maou eyama me le Fofonye, si le dziɔfowo la, fe ŋku me; 33 ke amesi ke lagbe nu le gbonye le amewo fe ŋku me la, nye hā magbe nu le eyama gbɔ le Fofonye, si le dziɔfowo la, fe ŋku me.^e

34 Migabu xa bena, meva to-mefafa na ge le anyigba dzi o, nyemeva to-mefafa na ge o, ne gbe yi boŋ. 35 Elabena meva ame kple fofoa, vɔnyɔnuvi kple dadaa, ŋutsuvi srɔ kple lɔxoa dome mā ge; 36 eye ame fe ketɔwo anye ye ŋuto femetɔwo. 37 Amesi ke lɔa fofɔ alo dada wum la, eya medzem o.^f 38 Eye amesi ke metɔ efe atitsoga do edokui dzi dze yonyeme o la, eya medzem o. 39 Amesi ke de efe agbe la, eya labui; eye amesi ke bu

^a Lu. 17, 36; Yoh. 12, 26.

^b 24, 13.

^d Lu. 10, 16; Yoh. 13, 20.

^e Lu. 4, 40; Yoh. 13, 16; 16, 20.

^f 9, 34; 12, 24; Yoh. 8, 48; Fia. II, 1, 2.

^g 26, 40; Mar. 3, 41.

^h kp. 26-33 kpo Lu. 12, 2-9; Lu. 8, 17; Mar. 4, 22.

ⁱ kp. 2-19 kpo Lu. 7, 18-36.

^k 14, 3.

^l 15, 30; Yes. 36, 5; 61, 1.

ⁿ Lu. 9, 26.

^o kp. 34-36 kpo Lu. 12, 51-53.

^p Lu. 1, 76; Mal. 3, 1; Mar. 1, 2.

^r Mt. 7, 8.

^s 18, 29; Lu. 14, 26.

efe agbe le tanye la, eya lakpɔe.^a 40 Amesi ke xɔa mi la, nyee wɔxɔ, eye amesi ke xɔam la, exɔ amesi dɔm da.^d 41 Amesi ke xɔa nyagblɔdila le nyagblɔdila fe ŋkɔ dzi la, eya laxɔ nyagblɔdila fe fetu; eye amesi ke xɔa ame dzɔdzɔe le ame dzɔdzɔe fe ŋkɔ dzi la, eya laxɔ ame dzɔdzɔe fe fetu. 42 Eye amesi ke tɔ tsi fafa kplu na ame tsɛ siawo dometɔ deka le nusrōla dede fe ŋkɔ dzi ko la, vavā mele eglɔm na mi bena: Efe fetu la mele enu tsi ge o.^g

Yohanes do efe nusrōlawo de Yesu gbɔ. Yesu fe dasedɔli le Yohanes ŋuti.

11 Eye wɔva me, esi Yesu de se na efe nusrōla wuieveawo vɔ la, edzo le afima, be yeayi adafia nu, eye yeagblɔ nya le wofe duawo me.

2 Ke esi Yohanes le kɔxɔ me se Kristo fe dɔwɔwɔwo la, edo efe nusrōlawo be, woadagblɔ ne bena: 3 Alo wɔe nye amesi gbana loo, alo ame bubua deɛ miakpɔ mɔ na mahā? 4 Eye Yesu do enu gbɔ na wo bena: Miyi dato nusi miese kple nusi miekpɔ la, na Yohanes: 5 Dkunɔwo le nu kpom, eye tekunɔwo le azɔli zɔm, anyidzelawo ŋuti le kɔkɔm, eye tokunɔwo le nu sem, ame kukuwo le tsi tre tsim, eye wole nyanyuie la gbɔm fia ame dahewo.^l 6 Eye woayra amesi ke mekpɔ nudiaɔia le ŋutinye o. 7 Ke esi woawo trɔ yina la, Yesu de asi nyagblɔgbɔ me na amehawo le Yohanes ŋuti bena: Nuka kpɔ ge miedɔ go yi le gbedzi mahā? Alo ayeti, si ya le ouom mahā? 8 Alo nuka kpɔ ge miedɔ go yii? Alo amesi do awu bɔbɔwoa? Kpɔ da, amesiwo do awu bɔbɔewo la, woawoe le fiawo fe afewo me. 9 Ekema nukaguti gɔe miedɔ go do? Alo nyagblɔdila kpɔ gea? E, mele eglɔm na mi bena: Ewu nyagblɔdila hā. 10 Eyaɛ nye amesi ŋuti wonɔ di le bena: „Kpɔ da, mele ye dɔla dɔm do de ŋɔwɔ, amesi adzra wɔ mɔ la do le ŋɔwɔ.“ 11 Vavā, mele eglɔm na mi bena: Le amesiwo nyɔnuwo dzi dome la, amea deke metsi tre kpɔ, si wu Yohanes mawutsidetanamela o; gake amesi nye sueto

le dzifofiadufe la me la, wu eyama.^a 12 Eye tso Yohanes mawutsidetanamela fe pkekeawo dzi vasede egbegbe dzi la wofo zi de dzifofiadufe la nuti, eye amesiwo fo zi de eguti la, woawoe le eham. 13 Elabena nyagblodilawo katã kple se la wogblɔ nya di vasede Yohanes dzi. 14 Eye ne mielɔ be, yewoaxɔe la, esia nye Eliya, si ke le vava ge la.^b 15 Amesi to senu li ne la, nesee. 16 Ke ameka gɔ nuti matsɔ egbevi sia-wo adɔe mahã? Wodɔi devi, siwo babɔ na asi me, eye wole wo tɔwo yɔm 17 le gbɔgbɔm bena: Miewu dze na mi, eye miedu ye o; miedzi konyifaha na mi, eye miefɔ akɔta o. 18 Elabena Yohanes va, medua nu o, menoa nu hã o, eye wogblɔ bena: Gbɔgbɔ vɔ le eme. 19 Amegbetovi la va, dua nu, noa nu hã, eye wogblɔ bena: Kpɔ da, amesia enye nutsudɔla kple ahatsunola, nudzɔlawo kple nuvɔwɔlawo fexɔlɔ. Eye nunya la fe dɔwɔwɔ tso afia ne.^b

Vɔdɔdo na du, siwo metɔo dzi me o.

20 Tete la wɔde asi nyahehe me de du, siwo me wɔwɔ efe nusɛdɔ gedewo wu le la nuti, elabena wometɔ le wofo dzi me o. 21 Vɔ ana wɔ, Korazin! Vɔ ana wɔ, Betsaida! Elabena nusɛdɔwɔwɔ, siwo wowo le mewo la, de wowo wo le Tiro kple Zidon la, ne wotrɔ le wofo dzi me le blema le akpanya kple afime. 22 Eye megale egblom na mi bena: Mele sesɛ ge na Tiro kple Zidon le vɔnudrɔgbenkeke la dzi abe mia-wo ene o. 23 Eye wɔ, Kaper-naum, alo menyɛ de wokɔ wɔ de dzi yi dɔtɔ dzingɔli me oa? Woate wɔ de to vasede tsifɛfe ke; elabena nusɛdɔwɔwɔ, siwo wowo le mewo la, de wowo wo le Sodom la, ne etsi anyi vasede egbegbe. 24 Gake megale egblom na mi bena: Mele sesɛ ge na Sodom-niyiba le vɔnudrɔgbenkeke la dzi abe wɔ ene o.^c

Yesu kafu Fotoa.

25 Le yemayi me la Yesu do nu gblɔ bena: Fofɔ, dzifu kple anyigba dzi Afeto, mekafu wɔ, elabena ɛtsɔ nusɔlawo yla de nunyalawo kple nugomeselawo, eye nede woawo fia vidziewo.^d 26 ɛ,

Fofɔ, elabena nenema enyo nuwɔ. 27 Fofonye tso nuwo katã de asi nam; eye amea deke menya Vi la kpɔ o, negbe Fofɔ la ko; eye amea deke menya Fofɔ la hã kpɔ o, negbe Vi la ko, kple amesi ke Vi la lɔ bena, yeadee afiae.

Agbagbadzelawo kpekpe.

28 Mite va gbɔnye, mi amesiwo katã le agbagba dzem, eye agba le mia wum la, eye nye la mana dzudzo mi.^e 29 Mitsɔ nye kɔkuti la do mia dokui dzi, eye miasɔ nu tso gbɔnye, elabena nye dome fa, eye mebɔbɔ dokui nye de anyi le dzi me, eye miakpɔ dzudzo na miafe luwɔwo. 30 Elabena ye kɔkuti la le bɔbɔe, eye nye agba la le wodzo.

Nusrɔlawo fe lu tugutugu kple Yesu fe gbedada le Sabat dzi.

12 Le yemayi me la Yesu yi dɔtɔ lugbleawo me le Sabat dzi, eye do wu efe nusrɔlawo, eye wode asi lutiawo nege me heva dudu ge. 2 Ke esi farisitɔwo kpɔe la, wogblɔ ne bena: Kpɔ da, wɔ nusrɔlawo wɔ nusi mele sekɔa nu o la, le Sabat dzi.^f 3 Ke egblɔ na wo bena: Alo miexlɛ nusi Dawid wɔ, esime do wu eya kple amesiwo kpe de eguti la, kpɔ o mahã? 4 Alesi wɔyi de mawufe la me, eye wɔdu nkumedobolo, si womede mɔ le eguti ne bena, eya kple amesiwo kpe de eguti nadu o, "negbe nunɔlawo ko la o? 5 Alo miexlɛ le se la me kpɔ bena, nunɔlawo gblɛa Sabat do le mawuxɔa me, eye nuvɔ mele wo nu o oa?" 6 Ke mele egblom na mi bena: Amesi wu mawuxɔa la, le afii.^g 7 Ke de mi-nya nusɔ bena: "Nublanuikpɔ-kpɔ dim mele, eye menyɛ numentɔ o" gome la, anye ne miedu de amesiwo nu nuvɔ mele o la, ta o. 8 Elabena Sabat fe afeto enye Amegbetovi la.

9 Esi wɔdzo le afima la, eyi de wofo fufufe; 10 eye kpɔ da, amea de li, eye titi lɛ asi ne. Eye wobiae bena: De wɔle se la nu bena, woadã gbe le ame nu le Sabat dzi mahã? bena watso enu.^h 11 Eye wogblɔ na wo bena: Ameka le mia dome, ne alɛ deka le esi, eye alɛ ma dze do

^a 13, 17; Lu. 16, 16.

^b 17, 10; Lu. 1, 17; Mat. 4, 5, 4 Yes. 55, 1.

^c Yoh. 1, 5, 3.

^d 3, 4; Yoh. 10, 20.

^e Kp. 1-8 kpo Mar. 2, 23-28; Lu. 6, 1-5.

^f Yoh. 2, 2.

^g Kp. 20-24 kpo Lu. 10, 12-15, k. Mo. 11, 20, 10, t. Sam. I. 21, 6.

^h Mo. 11, 28, 33, Mo. 111, 24, 9.

ⁱ Mo. 14, 28, 9.

^j Kp. 41, 42.

^k 9, 13; Hos. 6, 6.

^l Kp. 9-14 kpo Mar. 3, 1-6; Lu. 6, 8-11, t. 10, 16; Lu. 12, 47.

^m Kp. 25-27 kpo Lu. 10, 21, 22.

ⁿ Yoh. 9, 16; Lu. 13, 14; 14, 3.

^o 5, 3; Kor. 1, 1, 28; Yoh. 17, 2; Ef. 1, 22; Yoh. 1, 18.

me le Sabat dzi la, malée, ađee o mahā? 12 Azo amegbetɔ to mevena wu alē to oa? Ale wɔ wode mɔ bena, woawɔ nu nyui le Sabat dzi esi. 13 Tete wogblɔ na ame la bena: Mlo wò asi! Eye wòmloe, eye wògadó do zu bibo abe ekeme ene. 14 Ke esi farisitowo do go la, wode adanu le eguti, alesi woawo awui.^b

15 Ke esi Yesu dze si esia la, ete edokui da tso afima, eye ameha gedewo dze eyome, eye wòda gbe le wo katā nu, 16 eye wògbe nya na wo bena, woagana woanya ye o.^c 17 ne woawu nya, si wogblɔ di to nyagblɔdila Yesaya dzi la nu bena: 18 „Kpo da, ye dɔla, si metia; ye lɔlɔto, amesi dzea ye luɔ nu la; matsɔ ye Gbɔgbɔ la ada de eyama dzi, eye wòaka ɔɔ-nudadrɔ ta na dukawo. 19 Mele nya he ge alo yli do ge gbede o; eye amea deke mele efe gbe se ge le ablwo me hā o. 20 Mele afla nege la de ge le enu o, eye mele dovu bibi fidifidi la tsi ge o, vasede esime wòawu ɔɔ-nudadrɔ nu hena dzidudu o.^b 21 Eye dukawo lakpo mɔ na efe nka.“

Doyoyo gbɔgbɔ vɔ toa dze. Nuwɔwɔwo de Gbɔgbɔ kɔkɔe nu fe tohehe. Yona fe dzesi.

22 Tete wotsɔ amea de, si me gbɔgbɔ vɔ le, eye wònye nkua-gbãto kple adetutɔ la, wa egbɔe. Eye wòda gbe le enu ale bena, adetutɔ la fo nu, eye wòkpo nu. 23 Eye kuvia do ameha la katā, eye wogblɔ bena: Alo nenem me sia la menyɛ Dawid vie o de? 24 Ke esi farisitowo see la, wogblɔ bena: „Nenem me sia manyā gbɔgbɔ vɔwo ado goe, ne menyɛ to Beelzebul, si nye gbɔgbɔ vɔwo fe fia la dzi o. 25 Ke esi Yesu nya wofe tamebubuwo la, egblɔ na wo bena: Fiaɔufe sia fiaɔufe, si mā de ye nuto dokui nuti la, ezua afedo, eye du sia du alo afe sia afe, si mā de ye nuto dokui nuti la, mele anyi no ge o? 26 eye ne Satana nyā Satana do go la, emā de ye nuto dokui nuti; azo aleke lawo, eye efe fiaɔufe la ano anyi mahā? 27 Ne nye la menyā gbɔgbɔ vɔwo do go to Beelzebul dzi la, ekema miafe ntu-suviwo la, ameka dzi woto nyā wo do goe mahā? Eyakeguti la

woawo azu miafe ɔɔ-nudrɔlawo. 28 Ke ne nye la menyā gbɔgbɔ vɔwo do go to Mawu fe Gbɔgbɔ la dzi la, ekema Mawu fe fiaɔufe la do de mia dzi. 29 Alo aleke ame lawo ayi de nuseto la fe me, bena ɔyeha efe afemenuwo le esi, ne melé nuseto la bla gbā hafi oa? Ekema ko hafi wòaha efe afemenuwo. 30 Amesi ke mele kplim o la, eya to vo de putinye; eye amesi ke mefoa fu kplim o la, eya kana hlēna.^d 31 Eyakeguti mele egblɔm na mi bena: Woatsɔ nuvɔ sia nuvɔ kple busunya sia busunya ake amewo; ke busunya de Gbɔgbɔ la nuti la, womatsɔe ake o. 32 Eye ne amea de agblɔ nya de amegbetɔvi la nuti la, woatsɔe akee, ke amesi ke agblɔ nya de Gbɔgbɔ kɔkɔe la nuti la, womatsɔe akee le xexe sia alo esi lavɔ va la me o.^f 33 Alo mido ati nyui la, eye efe kutsetse lanyo; alo mido ati manyo-manyo la, eye efe kutsetse la manyo o; elabena ati fe tsetse wotsɔna dzea sii.^g 34 Dawo fe dzidzimewo! Aleke lawo mi, amesiwo vɔdi la, miate nu agblɔ nya nyuiwo mahā? Elabena nya, si ke wu dzi la, eya nu gblɔna.ⁱ 35 Ame nyui la dea nu nyuiwo do go tsoa nunyuidzraɔfofe la, eye ame vɔdi la dea nu vɔdiwo do go tsoa nuvɔdidzraɔfofe la.^k 36 Eye mele egblɔm na mi bena: Nya dzodzro sia nya dzodzro, si amegbetɔwo lagblɔ la, woabu akonta le eguti le ɔɔ-nudrɔgbenkeke la dzi.^l 37 Elabena wò nya-wo woatsɔ atso afia na wò, eye wò nyawo woatsɔ abu fo wò.

38 Tete agbalɛfialawo kple farisitowo dome toa dewo do enu gblɔ bena: ɔNufiala, miedi be, miakpo dzesi tso gbɔwò. 39 Eye wòxo edzi gblɔ na wo bena: Dzidzime vɔdi wachasi le dzesi biam, eye womele dzesi na gee o, negbe nyagblɔdila Yona fe dzesi la ko.^r 40 elabena abe alesi Yona no jumelatsu fe do me xo nkeke etɔ kple zā hā etɔ la, nenema ke amegbetɔvi la ano anyigba fe tu me nkeke etɔ kple zā hā etɔ.^s 41 Ninuwe-nutsuwo atsi tre le ɔɔ-nudadrɔ la me kple nenem dzidzime sia, eye woabu fɔe; ela-

^a Yes. 40, 24.

^b Yoh. 5, 18.

^d Mar. 9, 40.

^e 9, 30; 16, 20; Yoh. 42, 1-4; Da. 3, 13; Yes. 11, 2; 61, 1.

^f Lu. 12, 10; Heb. 6, 4-8; 10, 26; Yoh. 1, 5, 16.

^g 7, 17; Lu. 6, 48.

^h 11, 29; Ezra 34, 18.

ⁱ 3, 7.

^k Lu. 6, 45; 15, 19.

^l Ef. 4, 29.

^m 9, 34.

^o 16, 1.

^p 9, 4.

^q 16, 4.

^r Yoh. 2, 1.

bena wotrɔ le wofe dzi me le Yona fe gbefādeḍe la nu; eye kpɔ ɔa, amesi wu Yona la, le afii!^a 42 Dziehe-fianyɔnu la atsi tre le ɔɔnudoḍrɔ la me kple nenem dzi-dzime sia, eye wɔabu fɔe;^b elabena etso keke anyigba sefe ke va Salomo fe nunya se ge; eye kpɔ ɔa, amesi wu Salomo la, le afii! 43 Ke esi gbɔgbɔ bliba la do go tso ame la me la, eyi ɔato fufufewo le dzudzɔ dim, eye mekpɔe o. 44 Tete wɔgbɔ bena: Magbugbɔ ayi ɔe nye afe, si me metso va la me; eye esi wɔva la, ekpɔe wɔle fufu, wokplɔ eme, eye woɔo atsyɔ nɛ. 45 Tete la wɔta edzi heyi ɔatsɔ gbɔgbɔ bubu adadre, siwo vɔḍi wu ye ɔuto la, hekpe ɔe eɔokui ɔuti, eye esi woyi ɔe eme la, wonɔ afima; eye nenem me sia fe anyinɔnɔ megbeto va vɔḍi wu gbɔta; nenema ke wɔnɔ na nenem dzidzime vɔḍi sia hā.

Yesu ha aai amesiwo nye efe fometo vavawo.

46 Ke esi wɔgale nu fom na amehawo la, kpɔ ɔa, dadaa kple nɔviawo le tsitre le xexe le didim be, yewoafɔ nu kpakplii. 47 Eye amea ɔe va gbɔ nɛ bena: Kpɔ ɔa, dawɔ kple nɔviwɔwo le tsitre le xexe le didim be, yewoafɔ nu kpli wɔ. 48 Ke eɔo ɔu gbɔ na amesi gblɔe nɛ la, bena: Amekae nye danye, eye amekawo nye nɔvinyewo mahā? 49 Eye wɔdo efe abɔ ɔe efe nusrɔlawo dzi gbɔ bena: Kpɔ danye kple nɔvinyewo ɔa! 50 Elabena amesi ke le Fofonye, si le dzifowo, fe laɔnɔ wɔm la, eyae nye nɔvinyegutsu, enye nɔvinyenyɔnu, ganye danye hā.^k

Lododo adreawo le dzifofiaɔufe la ɔuti.

13. Gbemagbe ke Yesu do go tso afe la me yi ɔabɔɔ na anyi ɔe fua nu. 2 Eye ameha gedewo fo fu ɔe egu ale bena, wɔyi ɔe ɔu me ɔabɔɔ nɔ anyi, eye ameha blibo la katā le tsitre ɔe fua nu. 3 Eye wɔgbɔ nya gedewo na wo le lododowo me bena: Kpɔ ɔa, nukuwula do go yi nuku wu ge; 4 eye esi wɔle ewum la, ɔewo ge ɔe mɔ to, eye dzifoxewiwo va mi; 5 ke bubuwo ge ɔe kpenyigba dzi, afisi womekpɔ anyi gede le o; eye wodo nu ɔa

^a Yo. 3, 5.

^b Fla. 1. 10, 1.

^d Yoh. 6, 37, 44, 65.

^e 25, 29; Lu. 8, 18.

^f Pet. II. 2, 20.

^g kp. 46-50 kpɔ Mar. 3, 31-35; Lu. 8, 19-21.

^h Yes. 6, 9; Yoh. 12, 40; Da. 28, 26.

ⁱ Ro. 11, 8.

^k 7, 21; Yoh. 6, 40; Lu. 11, 27, 28.

^l kp. 1-23 kpɔ Mar. 4, 1-20; Lu. 8, 4-15.

ⁿ Pet. I. 1, 10, 12.

enumake, elabena womekpɔ anyi sɔ gbɔ o; 6 ke esi ye dze la, ɔɔ-kutsu ɔu wo, eye esi ke meli na wo o ɔuti la, woyrɔ. 7 Bubuwo ge ɔe ɔuwo me, eye ɔuwo mie vu tsyɔ wo dzi. 8 Ke bubuwo ge ɔe anyigba nyui la dzi, eye wotse, ɔewo alafa, ɔewo blaade, ɔewo blaetɔ. 9 Amesi to senu li nɛ la, nesee.

10 Tete nusrɔlawo va egbɔ gbɔ nɛ bena: Nukaɔuti nɛle nu fom na wo le lododowo me? 11 Eye wɔxɔ edzi gbɔ na wo bena: Elabena miawo la, wona mi bena, mianya dzifofiaɔufe la fe nu yaɔlawo, ke woawo la, womena wo o.^d 12 Elabena 'amesi ke nu le esi la, eya woana nui, eye wɔagbā go nɛ; ke amesi ke nu mele esi o la, nusi ke le esi la, woaxɔ eya hā le esi. 13 Eyata mele nu fom na wo le lododowo me ɔo, elabena wole nu kpɔm, eye womekpɔa nu o; wole nu sem, eye womesea nu ahayi egome se ge o. 14 Eye woawu Yesaya fe nya-gblɔɔ, si wɔgbɔ le wo ɔuti la nu bena: „Miasa nu kple to, eye miele egome se ge gbede o; mia-kpɔ nu kple ɔku, eye miele si dze gee gbede o; 15 elabena dukɔ sia fe dzi ku atri, eye wofe towo sɛ, eye womiā wofe ɔkuwo, bena woagakpɔ nu kple ɔkuwo o, eye woagase nu kple towo o, eye woagase nu gome kple dzi, ne wotrɔ, eye mada gbɛ le wo ɔu o.“ⁱ 16 Ke woayra miafe ɔkuwo, elabena wokpɔa nu, kple miafe towo hā, elabena wosea nu. 17 Vavā mele egblɔm na mi bena: Nyagblɔɔlawo kple ame dzɔdzɔe gedewo di be, yewoakpɔ nusiwo kpɔm miele, eye womekpɔe o; eye be, yewoase nusiwo sem miele la, eye womesee o.“ⁿ 18 Miawo la, azɔ miɔ to lododo la le nukuwula ɔuti. 19 Amesiame, si le fiaɔufe la ɔutinya sem, eye mesea egome o la, vɔḍito la lava aha nusi wowu ɔe efe dzi me. Esia enye amesi gbɔ wowui ɔe mɔto le la. 20 Ke nusi wowu ɔe kpenyigba dzi la, eya nye amesi, ne ese nyaa la, exɔnɛ enumake kple dzidzo; 21 ke esi ke meli nɛ o ɔuti la, enɔa anyi ɔee ko, eye ne fukpekpe kple yometiti le nya

la n̄uti va la, enumake woḍia enu. 22 Ke nusi wowu de n̄uwo me la, eya nye amesi le nya la sem, eye tete xexeame fe agbagbadzedze kple kesin̄onuwo fe beble vu t̄s̄ȳ nya la dzi, eye w̄otsi matsematse la. 23 Ke nusi wowu de anyigba nyui la dzi la, eya nye amesi le nya la sem, eye w̄osea eḡome, amesi t̄sena, dewo alafa, dewo blaade, dewo blaet̄5 la.

24 Lo bubu w̄ogado na wo b̄ena: Dzifofiadufe la ḍi amesi le nuku nyui wum de efe ab̄o me; 25 eye esi amewo ḍo al̄5 la, efe fut̄o la va wu gbe wuw̄lui de lua domee, eye w̄oḍzo. 26 Ke esi lu la t̄si, eye w̄otse ku la, gbe wuw̄luiawo h̄a do. 27 Eye afeato fe ḍolawo va eḡb̄o ḡb̄o ns̄ b̄ena: Afeto, alo de menye nuku nyui n̄ewu de w̄o ab̄o me oa? Afika gbe wuw̄lui la t̄so? 28 Eya ḡb̄o na wo b̄ena: Fut̄o lae w̄o esia. ḍolawo ḡb̄o ns̄ b̄ena: Ekema el̄5 be, miayi adagae mah̄a? 29 Ke eya ḡb̄o b̄ena: O, ne miele gbe wuw̄luiawo gam la, miava aholuawo h̄a akpe de wo n̄uti mah̄i! 30 Mina wo kpakple eve la kat̄a natsi vasede nuḅeyi, eye ne nuḅeyia ḍo la, magb̄o na nuḅelawo b̄ena: Mifo gbe wuw̄luiawo nu fu gb̄a, eye mibla wo tatata, b̄ena woato ḍzo wo; ke lu la, mifo eya nu fu de nye ava la me.

31 'Lo bubu w̄ogado na wo b̄ena: Dzifofiadufe la ḍi logoku, si amea de t̄s̄o f̄a de efe ab̄o me; 32 ewo w̄onye eyae nye sueto le atikuwo kat̄a dome hafi; gake ne etsi ko la, ezua at̄i, eye w̄ofoa abom̄etiwo kat̄a ta; ale b̄ena dzifoxeyiwo va w̄o at̄o de eme.

33 Lo bubu w̄ogado na wo b̄ena: Dzifofiadufe la ḍi am̄owo ba-v̄a, si nȳnua de t̄s̄o de am̄owo dzidzenu et̄5 me, halase esime w̄oḅa keḅkeḅ.^b

34 Nenem k̄nusiawo kat̄a Yesu ḡb̄o na amehawo le lododowo me, eye ne menye to lododowo me o la, meḡb̄o nyaa deke na wo o; 35 b̄ena woawu nya, si woḡb̄o ḍi "to nyaḡb̄oḍila dzi la nu b̄ena: „Make nye nu kple lododowo; eye made nu yaḅla, siwo woḅla t̄so keke xexeame je ḡo-medoḍoanyi me ke la afia.

^a Kor. I. 3, 9;
Yoh. I. 3, 8.

^b kp. 50.

^d Fil 3, 7.

^e kp. 31-32 kp̄o
Mar. 4, 30—37;
Lu. 13, 18, 19.

^f Lod. 8, 11.

^g 22, 10.

^h Lu. 13, 20, 21.

ⁱ kp. 41.

^k Mar. 4, 33, 34.

^l 8, 12; 22, 13;
24, 51; 25, 30.

^m Ps. 78, 2.

36 Tete esi Yesu de asi le amehawo n̄u la, eva afe me. Eye efe nusr̄olawo va eḡb̄o ḡb̄o b̄ena: De ab̄o me gbe wuw̄luiawo fe lododoa ḡome na mi. 37 Eye w̄oḍo enu na wo b̄ena: Amesi le nuku nyuia wum la, eya nye amegbet̄ovi la; 38 ke ab̄o la enye xexe la me; eye "nuku nyui la enye fiadufe la fe viwo; ke gbe wuw̄luiawo nye v̄oḍito la fe viwo; 39 eye fut̄o, si le wo wum la, enye Abosam, eye nuḅeyi la enye xexeame fe nuwuwu, ke nuḅelawo nye mawudolawo. 40 Azo la sigbe alesi wofoa gbe wuw̄luiwo nu fu, eye wot̄oḅa ḍzo wo la, nenema ke w̄oan̄o le xexeame fe nuwuwu. 41 Amegbet̄ovi la laḍo efe ḍolawo ḍa, eye woaf̄o amenuḍianuwo kat̄a kple amesiwo le nu madz̄omadz̄o w̄om la, nu fu t̄so efe fiadufe la me, 42 eye woato wo afu gbe de dzokpo la me; afima avifafa kple adukliḍuḍu lano.^b 43 Tete ame dz̄oḍz̄oewo lakl̄e abe ye ene le wo Fof̄o fe fiadufe la me. Amesi to senu li ns̄ la, nesee.

44 Dzifofiadufe la ḍi kesin̄onu, si woḅla de ab̄o me, esi amea de kp̄o, eye w̄ot̄s̄e ḅla; eye le dzidzo, si w̄okp̄o le enuti ta la, 'eyi ḍats̄o nusiwo kat̄a le esi la dzra, eye w̄ofle nenem ab̄o ma.

45 Dzifofiadufe la gaḍi asitsala, si le dzonu nyuiwo dim; 46 eye esi w̄okp̄o dzonu deka, si fe asi s̄e n̄uto la, eyi ḍats̄o nusiwo kat̄a le esi la dzra, eye w̄oflee.^f

47 Dzifofiadufe la gaḍi ḍo, si woḍi de fu me, eye w̄oḍe l̄a f̄omevi gedewo;^g 48 eye esi w̄oḅo f̄u la, wohee va gota, eye wob̄oḅo n̄o anyi fo nyuiawo nu fu de nuwo me, ke wots̄o vloawo fu gbe. 49 Nenema ke w̄oan̄o le xexeame fe nuwuwu; mawudolawo laḍo go. eye 'woam̄a ame v̄oḍiwo t̄so ame dz̄oḍz̄oewo ḡb̄o: 50 eye woato wo afu gbe de dzokpo la me: afima avifafa kple adukliḍuḍu lano.^l

51 Yesu ḡb̄o na wo b̄ena: De miese nusiawo kat̄a ḡomea? Woḡb̄o ns̄ b̄ena: E. 52 Eye w̄oḡb̄o na wo b̄ena: Eyakeḅuti agbal̄efiala sia agbal̄efiala. si wowo nusr̄olae na dzifofiadufe la la. edi afeto, si dea nu yeyewo kple nu

xoxowo de go tsoa efe nudzra-
dofe la me.

Vlododo Yesu le fofoa fe du me.

53 ^aEye wòva ve me, esi Yesu wu lododo siawo nu la, edzo le afima. 54 Eye esi wòva fofowò de la, efia nu wo le wofe fufofe, ale bena kuvia do wo wogblò bena: Afika amesia kpo nenem nu-nya kple nusèawo tsoe mahā? 55 Nenem me sia la menye atikpala fe vie o de? Alo menye de woyoa dadaa be: Maria, eye nɔvianɔtsuwo be: Yakobo, Yosef, Simon kple Yuda oa? 56 Eye nɔvianɔnuwo la menye wokatae le mia dome o de? Afika g5 amesia kpo nenem nusiawo katā tsoe mahā? Eye efe nu dia nu na wo. 57 Ke Yesu gblò na wo bena: Womedoa kpo nyagblòdila bubu o, negbe le ye nɔto fofowò de kple ye nɔto fe me ko. Eye mewo nusèdò gedewo le afima o, le wofe dzimaxose nɔti.^g

Tatsotso le Yohanes nu

14 ^aLe yemayi me la dziɖula Herodes se Yesu nka. 2 Eye wògblò na efe dɔlawo bena: Yobanes mawutsidetanamela la enye esi; eyae tsi tre tso ame kukuwo dome; eyanɔti nusèwo le dɔ wɔm le eme alea.^k 3 Elabena esi Herodes lé Yobanes la, eblae hede gaxo me le Herodia, si nye nɔvia Filipò sr5 la nɔti. 4 Elabena Yobanes gblò nɛ bena: "Womedo ma na wò be, naɖee o. 5 Eye wòle didim be, yeawui; gake ev5 ameha la, elabena wobua eyama abe nyagblòdila ene. 6 Ke esi wodu Herodes fe dzigbe la, Herodia fe vinyonuvi la va du ye le wo titina, eye wòdze Herodes nɔ. 7 Eyata wòka atam do gugbe ne be, nusianu, si ke wòabia la, yeanae. 8 Ke eya la, esi dadaa gblòe di ne là, egblò bena: Tso Yohanes mawutsidetanamela la fe ta de agba me nam le afii! 9 Eye wòve fia la, gake le atam, si wòka, kple amesiwo nɔ kpl3a nɔ kpl1 nɔti la, ede se be, woatsɔe nɛ, 10 eye wòdɔ be, woayi adatso Yobanes fe ta le enu le gaxo me. 11 Eye wotsɔ efe ta de agba me ve, eye wotsɔe na nyonuvia, eye wòtsɔe yi na dadaa. 12 Ke efe nusr5-

lawo va kɔ efe kukua yi dadi, eye woyi daka eta na Yesu.

Yesu nyi ame 8000.

13 ^bKe esi Yesu see la, edo ou dzo le afima, eye wòfo asa yi de gbedzi. Eye esi amehawo see la, woto afɔ tso duawo me va dze eyome. 14 Eye esi Yesu do go, eye wòkpo ame gedɛ la, ^cdefe dome tra de wo nɔ, eye wòda gbe le wofe dɔlɛlawo nɔ. 15 Eye esi fiɛsi do la, efe nusrɔlawo va egbo gblò bena: Afisia gbedzie, eye yeyi yi la va yi xoxo; de asi le amehawo nɔ azɔ, ne woayi de kɔfeawo me adafle nududu na wo doku. 16 Ke eya gblò na wo bena: Mehiā bena, woayi o; mia-wo mina nu wo woadu! 17 Eye wogblò nɛ bena: Naneke mele mia si le afisia o, negbe abolo at5 kple tɔmelā eve ko. 18 Eye wòbe: Mitsɔ wo ve nam! 19 Eye wòdo bena, amehawo nabɔɔ nɔ gbea dzi; eye esi wòtsɔ abolo at5 la kple là eveawo la, ekpo dzifo, eye wòyra de wo dzi, eye esi wòne wo me la, etsɔ wo na efe nusrɔlawo, eye nusrɔlawo tso wo na amehaawo. 20 Eye wo katā wodu nu, eye wodi fo, eye wofɔ kake, siwo suso la, de kevi wuivee me fũ. 21 Ke amesiwo du nua la, woanɔ nɔtsu akpe at5, nyonuwo kple deviwo mele eme o.

Yesu zo fu dzi, eye wòde Petro, si le to yim ia.

22 ^dEye Yesu joe de nusrɔlawo nu enumake bena, woado ou adze ye nɔgo ayi go keme dzi, vasede esime yeade asi le amehawo nɔ. 23 Eye esi wòde asi le amehawo nɔ va la, eya deka yi to la dzi be, yeado gbe da. Eye esi zā do la, eya deka tsi afima.^f 24 Ke ou la do fu titina xoxo, eye futso-tsoewo le enyamam, elabena ya fo le ou la kpem. 25 Ke le zā fe nudzɔyi enelia me la Yesu le fu dzi zɔm gbɔna wo gbo. 26 Ke esi nusrɔlawo kpɔe wòle fu dzi zɔm gbɔna la, dzika tso wo fo, eye wogblò bena: "Dolie! Eye wodo wɔvɔyli. 27 Enumake Yesu fo nu na wo gblò bena: Miafe dzi nedze me, nye enye esi; migav5 o bee! 28 Eye Petro kɔ edzi gblò nɛ bena: Afeto, nenye wòe la, na bena, mazo tsia dzi ava gbɔwò. 29 Tete wògblò bena: Va!

^a kp. 53-58 kpo
Mar. 6, 1-6;
Lu. 4, 15-30.
^b kp. 13-21 kpo
Mar. 6, 31-44;
Lu. 9, 10-17;
Yoh. 8, 1-13.

^c 9, 36; 15, 32.

^e 2, 23.

^f 12, 46.

^g Yoh. 4, 44; 6, 42.

^h kp. 1-12 kpo
Mar. 6, 14, 17,
v. 30; Lu. 3, 19,
20; 7, 9-13.

ⁱ 15, 35.

^k 18, 14.

^l kp. 22-36 kpo
Mar. 6, 45-56;
Yoh. 6, 15-21.
^m Mo. III. 18, 16.

ⁿ 21, 26.

^o Lu. 6, 12.

^p Lu. 24, 37.

Eye esi Petro di le oua me la, ezɔ tsia dzi va Yesu gbo. 30 Gake esi wòkpɔ ya le fofom la, evɔ, eye esi wòde asi toyiyi me la, edo yli gblɔ bena: Afetɔ, dem! 31 Eye Yesu do abɔ ɔa enumake, eye wòlɛe hegblo nɛ bena: Wò xɔse-veeta, nukaŋuti nèke di mahã? 32 Eye esi wòde de oua me la, ya la dzudzɔ. 33 Ke amesiwo le oua me la, dze klo nɛ gblɔ bena: Mawuvi nɛnye vavã.

Yesu da gbe le dalɛlawo nu.

34 Eye esi wotso fua la, wodo Genezaret-nyigba la dzi. 35 Eye esi afimatɔwo dze sii la, wodo du de afimanutoawo katã me godoo, eye wotso dalɛlawo katã va egbo; 36 eye wova de kuku nɛ bena, yewoade asi befe awuto ko ŋuti; eye ame gedɛ alesi nu de asi egu la, fe lãme sɛ.

Farisitowo kple agbalɛfiawo va Yesu gbo le nusrɔlawo fe asimaklomaklo ŋuti.

15. Tete agbalɛfiawo kple farisitowo tso Yerusalem va Yesu gbo gblɔ bena: 2 Nukaŋuti wò nusrɔlawo daa blematɔwo fe kɔawo dzi mahã? Elabena womekloa asi hafi dua abolo o. 3 Ke exɔ edzi gblɔ na wo bena: Nukaŋuti miawo hã miedaa Mawu fe se la dzi le miafe kɔawo ŋuti mahã? 4 Elabena Mawu de se bena: Bu fofowò kple dawò! Eye amesi ke gblɔa nya vɔ de fofoa alo dadaa ŋuti la, ku ke wòaku. 5 Ke miawo la miegblo bena: Amesi ke lagblo na fofoa alo dadaa bena: Nusi ke nate nu akpɔ tso gbonye la, nanye nunana na Mawu la, eya magabu fofoa alo dadaa o! 6 Eye miegabua Mawu fe se la o le miafe kɔa ŋuti. 7 Alakpatɔwo! Yesaya gblɛe di nyuie le mia ŋuti bena: 8 „Duko sia le buyem kple nuyiwo; gake wofe dzi te da xaa tso gbonye. 9 Eye dzodzro wole subayem hele nufiafia, siwo nye amewo fe sededewo la fiam.“

10 Eye wòyɔ ameha la va egbo gblɔ na wo bena: Midɔ to, eye miase nu gɔme. 11 Menye nusi ke „yia nu me la, gblɛa kɔ do na ame o; ke nusi ke doa go tsoa nu me la, eya koe gblɛa kɔ do na ame. 12 Tete nusrɔlawo va

egbo gblɔ nɛ bena: Enyae bena, esi farisitowo se nyaa la, edja wo nu mahã? 13 Eye wòxɔ edzi gblɔ bena: Ati sia ati, si Fofonye, si le dzifo la, medo o la, woahoe. 14 Mide asi le wo nu! Mɔfiaa ŋkuagbãtowo wonye na ŋkuagbãtowo. Ke ne ŋkuagbãtɔ le mɔ fiam ŋkuagbãtɔ la, wo kpakple eve la katã woayi aɖadze do me. 15 Eye Petro xɔ edzi gblɔ nɛ bena: De lo sia gɔme na mí. 16 Eye wògblo bena: Alo miawo hã ame masenugomewo mieganye mahã? 17 Alo miedze sii kpɔ bena, nusianu, si yia nu me la, eyina de do me, eye wotsonɛ fua gbe de kpɔxa o mahã? 18 Ke nusiwo doa go tsoa nu me la, woawo doa go tso dzi me, eye nenem nu mawo foa di ame. 19 Elabena dɖzi mee nu vɔdi susuwo, amewuwuwo, ahasiwɔwɔwo, matrewɔwɔwo, fififiwo, avatsodasedidiwo kple dipudodowo doa go tsona. 20 Woawoe nye nusiwo foa di ame; ke ne wodu nu asi maklo maklo la, eya mefoa di ame o.

Kanaan-nyɔnu la.

21 Eye esi Yesu do go tso afima la, eva Tiro- kple Sidon-nutoawo me. 22 Eye kpɔ da, Kanaan-nyɔnu de do go tso afima nutoawo me, eye wodo yli gblɔ bena: Afetɔ, Dawid vi la, kpɔ ye nublanui! Vinyenyɔnuvi le fu kpem ŋɖdzitɔe tso gbɔgbɔ vɔ si me. 23 Ke medo nyaa deke nu nɛ o. Eye esi efe nusrɔlawo va egbo la, wode kuku nɛ gblɔ bena: Do mɔe, ne wòayi; elabena ele yli dom le mia yome. 24 Ke eya do egu gblɔ bena: Womedɔm o, ne gbe de Israel-fe me alɛ bubuwo gblɔ ko. 25 Ke nyɔnu va dze klo nɛ gblɔ bena: Afetɔ, xɔ nam! 26 Eye wòdo egu gblɔ bena: Womedɔ mɔ bena, woatsɔ deviwo fe abolo afu gbe na avuviwo o. 27 Ke eya gblɔ bena: Yoo, Afetɔ! Gake avuviwo hã qua abolo wuwlu, siwo duduna tsoa wofe afetɔ fe kplɔ dzi. 28 Tete Yesu xɔ edzi gblɔ nɛ bena: O, nyɔnu, wò xɔse la lolo! Neva me na wò, abe alesi nɛdi ene. Eye efe nyɔnuvi la fe lãme sɛ le nenem gafɔfo ma dzi.

c 23, 16; Lu. 6, 29; Ro. 2, 18.

b 9, 21; Lu. 8, 19.

d Yak. 1, 14; Gal. 5, 17; Mo. 1, 6, 8; 8, 21.

e kp. 1-20 kpo Mar. 7, 1-23.

f kp. 21-29 kpo Mar. 7, 21-30.

g Mo. II. 20, 12.

h Lod. 28, 24.

i 10, 6.

k Yes. 29, 13.

l 8, 10, 13.

m Ro. 14, 14.

Yesu yo do dólélawo.

29 Eye Yesu dzo le afima te yi ngó va Galilea-fua nu; eye wólia to la hebóbo nò anyi de afima. 30 Eye ameha gedewo va egbo; eye wokpló tekunówo, nkuagbátówo, adétututówo, ame glómówo kple dóléla bubu fomevi gedewo de asi ve, eye wotsó wo da de efe afó nu; eye wóda gbe le wo nu.^a 31 Esi ameha la kpó bena, adétututówo le nu fom, ame glómówo le dzadzóm, tekunówo le azólí zóm, eye nkuagbátówo le nu kpóm la, wofe mo wó yaa, eye wokafu Israel fe Mawu la.

32 Ke Yesu yo efe nusrólawo fo ju de egbo gbló bena: "Nye dome tró de ameha la nuti; elabena egbe enye nkeke etóagbe wole nütinye, eye naneke mele wo sí woádu o; ke nyemeló bena, mado mó wo dome yeyi o, de-wóhí afetré latsó wo le mó dzi." 33 Eye nusrólawo gbló nò bena: Afika miakpó abolo gedé alea gbege atsoe le gbe sia dzi, bena ameha gá sia nádu adjí fo mahá? 34 Eye Yesu gbló na wo bena: Abolo nenie le mia sii? Eye wogbló bena: Wo ame adre kple lávi óeaa dèwo. 35 Eye wódo bena, ameha la nabóbo nò anyigba; 36 eye wótsó abolo adre la kple láwo, eye esi wóda akpe de wo dzi la, ege wo mé hetsó na nusrólawo, eye nusrólawo tsó wo na ameha la. 37 Eye wo katá wodú nu, eye wodí fo, eye wóló abolo kake, siwo susó la, de kevi adre me fú. 38 Eye amesiwo dú nua la, wole nütusu akpe ene, nyunuwo kple dèwiwo mele me o. 39 Eye esi wódo mó amehawo la, edo vu va Magdala-nutoawo me.

Yesu fo nu le farisitawo fe dzesibiabia kple wofe amowo óavá nuti

16 Eye farisitawo kple zadukítawo va egbo, eye wole etem kpó biaé bena, wóafia dzesi yewo tso dzifo. 2 Ke exó edzi gbló na wo bena: Fiési la miegblóna bena: Xexeme le kóko ge; elabena dzifo biá.^o 3 Eye ndi la miegblóna bena: Egbe la tsí le dzadza ge; elabena dzifo biá, eye wóxe lití. Alakpatowo, miedzea sí dzifo fe nónome, aleke wó miáte

nu adze sí yeyíyíwo fe dzesiwo o mahá? 4 Dzidzime wódi wáhasi le dzesi biam, eye womele dzesi na gee o, negbe Yona fe dzesi la ko. Tete wóglblé wo dí hedzo.

5 Eye nusrólawo va go keme dzi, eye wonló abolotsótsódeasi be. 6 Ke Yesu gbló na wo bena: Mikpó nyuie, eye milé be na mia dókui le farisitawo kple zadukítawo fe amowo óavá la nuti.^b 7 Eye woawo ke dí le wo nòewo dome gbló bena, le esi yewometsó abolo de asi o la nütie. 8 Ke esi Yesu nya eme la, egbló bena: Nuka miele dí kem le mia nòewo dome be, mietsó abolo de asi o mahá? Mi xóseveetówo! 9 Alo de miedze sí nu kpó oa?^o Eye miedó nku ame akpe ató la fe abolo ató dzi kple kevi alesí nu mieló o mahá? 10 Alo ame akpe ene la fe abolo adre dzi kple kevi alesí nu mieló o mahá? 11 Aleke wó miedze sí kpó bena, menye abolo nuti mefo nu le na mi o bena: Mikpó mia dókui dzi nyuie le farisitawo kple zadukítawo fe amowo óavá la nuti o mahá? 12 Tete wodze sí bena, menye de wóglbló bena, yewoakpó yewo dókui dzi nyuie le farisitawo kple zadukítawo fe amowo óavá la nuti o, negbe le farisitawo kple zadukítawo fe nufiafia la nuti bop.

Petro vu Yesu me.

13 Eye esi Yesu va Kaisarea Filipi-nutoawo me la, ebia efe nusrólawo bena: Ameka amewo gblóna bena, Amegbetóvi la nye mahá?^k 14 Eye woawo gbló bena: Dèwo bena, Yohanes mawutsidetanamelae, ke bubuwo bena, Elia ye, eye amea dèwo há gbló bena, Yeremya, alo nyagbló dílawo dometsó dèkae. 15 Egbló na wo bena: Ke miawo la, amekae miegblóna bena, menye mahá? 16 Eye Simon Petro xó edzi gbló bena: "Wóe nye Kristo, Mawu gbagbe la fe vi! 17 Ke Yesu do egu gbló nò bena: Woayra wò, Simon, Bar-Yona! Elabena nutilá kple yo mede esia fia wò o, negbe Fofonye, sí le dzífwó la ko.^p 18 Eye nye há mele egblóm na wò bena: Wóe nye Petro, eye

^a 11. 5.

^b Lu. 12. 1; Gal. 5. 9; Kor. I. 5. 7. 8.

^d kp. 32-39 kpó Mar. 8. 1-10.

^e 14. 15.

^f 6. 31.

^g 14. 19.

^h 16. 36.

ⁱ kp. 13-20 kpó Mar. 8. 27-30; Lu. 9. 18-21.

^k 14. 2; 26. 64.

^l kp. 1-12 kpó Mar. 8. 11-21.

^m Yoh. 1. 49. 50.

^o Lu. 12. 64; ta 11. 4; 12. 39.

^p Yoh. 1. 42; Kor. I. 2. 10; 1. 18. 22.

nenem kpe gbadza sia dzi matu ye ha la do, eye tsiēfe fe agbowo hā mele edzi du ge o. 19 Matsō dzifofiaɖufe fe safuiawo ana wò, eye nusi ke nabra le anyigba dzi la, ano babla le dzifowo, eye nusi ke natu le anyigba dzi la, ano tutu le dzifowo. 20 Tete wòde se na nusrōlawo bena, woa-gagblae na amea deke bena, yee nye Kristo la o.

Yesu gblɔ efe fukpeke ɖi zi gbato, eye wòfo nu le eyomedzedze guti.

21 Tso ekema dzi la Yesu de asi efe nusrōlawo fiafia me, alesi wòle ne godoo bena, wòayi Yerusalem, eye wòakpe fu gede atso amegāwo kple nunlagāwo kpa-kple agbalēfialawo si me, eye woawui, eye le ŋekeke etōagbe woafae de tsitre. 22 Eye Petro de kpae, eye wòde asi nyagbe-gbe me ne gblɔ bena: Mawu nehesia da xaa tso gbawò, Afetɔ; esia nagava dziwò gbede o! 23 Ke etɔ gblɔ na Petro bena: Te da yi megbenye, Satana! Nudiaɖia nēnye nam, elabena menye Mawu tɔ nesusu o, negbe nusi nye amegbetɔwo tɔ ko. 24 Tete Yesu gblɔ na efe nusrōlawo bena: Ne amea de lɔ bena, yeano yonyenie la, negbe nu le eya ɖuto dokui gbo, ne wòatsɔ efe atisoga la, eye wòadze yonyeme. 25 Elabena amesi ke be, yeade yefe agbe la, atrɔe; ke amesi ke atrɔ efe agbe le tanye la, akpae. 26 Elabena vide ka wòanyi na ame, ne xexeme blibo la katã zu etɔ, ke wòabu efe luɔ mahã? Alo nuka amegbetɔ atso ana agaxo efe luɔ mahã? 27 Elabena Amegbetɔvi la le vava ge le Fofoa fe ŋutikakae la me kple efe dolawo; eye ekema ado etefe na amesiame le efe nuwɔwɔwo nu. 28 Vavã mele eglɔm na mi bena, amea dewo le amesiwo le tsi tre de afisia la dome, siwo mele ku dɔ ge akpɔ o, vasede esime woa-kpɔ Amegbetɔvi la le efe fiadufe la me gbɔna.

Yesu tɔ efe nonome le toa dzi.

17 Le ŋekeke ade megbe la . Yesu tɔ Petro kple Yakobo kple novia Yohanes kpe de edokui ŋuti, eye wòkplɔ wo yi to

a 26, 37; Pet. II. 1, 16, 17.

b Mo. II. 34, 29; ta 28, 3.

d Yes. 22, 22; ta 18, 18; Yoh. 20, 23.

e kp. 21-28 kpo Mar. 8, 31-9, 1; Lu. 9, 22-27. f 3, 17.

g 17, 22; 20, 18; Yoh. 10, 18.

h 16, 20.

i Yoh. I, 21; Mal. 3, 1; Fin. II. 2, 11.

k 10, 32.

l Lu. 17, 33.

m 14, 10; Yoh. 5, 33; ta 16, 21.

n Ps. 49, 9.

o 11, 10, 14.

p 25, 34; Ro. 2, 6; Yoh. 9, 29.

q kp. 14-21 kpo Mar. 9, 14-28; Lu. 9, 37-42.

r kp. 1-13 kpo Mar. 9, 2-13; Lu. 9, 28-35.

kaɔka de dzi, woawo dede. 2 Eye efe nonome tɔ le wofe ŋku me, eye efe mo klē sigbe ye ene, eye efe awuwo fu tititi abe kekeli ene. 3 Eye kpɔ da, Mose kple Eliya wòde wo dokui fia wo hele dze dom kpilii. 4 Ke Petro do eɖu gblɔ na Yesu bena: Afetɔ, enyo na mi bena, mianɔ afisia. Ne èlò la, mawo agbadɔ etɔ de afisia; tawò deka, Mose tɔ deka, eye Eliya tɔ deka. 5 Esi wògale nufɔfo la dzi la, kpɔ da, alilikpo, si klē la, do wɔvɔli de wo dzi; eye kpɔ da, gbe tso alilikpo la me gblɔ bena: Amesia enye vinye, si nyemelɔa nu egbo o, si dzea ŋunye; mido to eyama! 6 Eye esi nusrōlawo see la, wotsɔ mo anyi, eye wovò ŋuto. 7 Eye Yesu va wo gbo, eye wòde asi wo ŋu gblɔ bena: Mitsi tre, eye migavò o! 8 Ke esi wowu mo dzi la, womekpɔ amea deke o, negbe Yesu deka ko.

9 Eye esi wole didim tso to la dzi la, Yesu de se na wo gblɔ bena: Migagblɔ nukpɔkpɔ la na amea deke o, halase esime Amegbetɔvi la afo tso ame kukuwo dome. 10 Eye nusrōlawo bia e bena: Nukaŋuti gɔ agbalēfialawo gblɔ bena: Ele na Eliya be, wòava gbāgbgiagbã mahã? 11 Ke edo eɖu gblɔ bena: Ele me bena. Eliya nava gbāgbgiagbã, eye wòadɔ nuwo katã do. 12 Ke mele eglɔm na mi bena: Eliya va xoxo, eye womedete sii o: "ke boɔ wovò nusianu, si wolò la, de eɖu. Nema ke Amegbetɔvi la hā le fu kpe ge atso wo si mee. 13 Tete nusrōlawo dze sii bena, Yohanes mawutsidetanamela ŋutie wògblae le na wo."

Yesu da ebe le kpeɖutɔa de ŋu.

14 Eye esi wova ameha la gbo la, amea de va egbo, eye wòde klo ne 15 le gbogblɔm bena: Afetɔ, kpɔ nye ŋutsuvi fe nublannui! Elabena ele kpeɖui kum, eye wòle fu kpeɖ ŋɔdzitae; elabena enuenu la edzea dzo me, eye enuenu la edzea to me. 16 Eye mekplae va wò nusrōlawo gbo, eye womete ŋu da gbe le eɖu o. 17 Ke Yesu xɔ edzi gblɔ bena: O, dzidzime maxɔse kple dzidzime, si tro kpadiɔkpaɖi; xekaxie

manɔ anyi kpɩ mi ase ɔ? Eye yekayie mado dzi ahe mi ase ɔ mahã? Mikplɔe va gbɔnye afii! 18 Eye Yesu wo de eta, eye gbɔgbɔ vɔ la do go tso eme, eye devɩ la fe lãme sɛ le nenem gafojo ma dzi. 19 Tete nusrɔlawo dede va Yesu gbɔ gbɔ bena: Nukaɣuti miawo miete nu nyãe do go o mahã? 20 Ke egblɔ na wo bena: Le miafe xɔse vee ɣutie; elabena vavã mele egblom na mi bena: Ne xɔse le mia si abe logoku ene la, miagblɔ na to sla bena: Te da tso afisla nayi afime, eye ate ayi, eye naneke mele miafe ɣutete wu ge o. 21 Ke esia ɣomevi la mele go do ge o, ne menye to gbédododa kple nutsitsido me o.

Yesu ɣblɔ efe fukpɔkpe di zi evetta.

22 /Ke esi wofo wo ɔkui nu fu le Galilea la, Yesu gbɔ na wo bena: Wole Amegbetovi lã ge asi na amewo, h 23 eye woawui, eye le nkeke etãgbe la wɔafa. Eye woxa nu ɣuto.

Mawuxo me nudzɔdo nana.

24 Esi wova Kapernaum la, amesiwo dzɔa ga la, va Petro gbɔ, eye wogbla bena: Alo miafe nyifala ya menaa mawuxo me nudzɔdo o mahã? 25 Eye wɔbena: Enana! Eye esi wova afe me la, Yesu tre ebiabia gbɔ bena: Simon, nuka nesusuna? Anyigba dzi fiawo la, ameka si woxa adzo alo nudzɔdo lena mahã? Le woadzrowo fe viwo si loo, alo le amedzrowo si mahã? 26 Egblɔ bena: Le amedzrowo si. Yesu gbɔ na bena: Ekema viwo le wo ɔkui si. 27 Ke ne miagadã wo nu o la, yi futa nada fu, eye lã, si ke naɔe gbã la, lée, eye ne éke efe nu la, akpɔ ga; eyae natsɔ ana wo de mia kpɩ wò ta.^f

Ameka fo ta le mawufiadufe la me? Le nudiaɣanana ɣuti.

18. Le gafojo ma dzi la nusrɔlawo va Yesu gbɔ gbɔ bena: Azo ameka fo ta le dzifofiadufe la me mahã? 2 Eye Yesu yɔ devɩ suea de va egbo, eye wɔtsɔe ɔ wo titina. 3 Eye wogbla bena: Vavã mele egblom na mi bena: Ne mietro. eye miezu abe devɩwo ene o la, miele yiyi ge de dzifofiadufe la me akpɔ o.^g 4 Eya-

a 23, 12.

b 10, 40.

d 21, 21; Lu. 17, 6.
e Lu. 17, 1, 2;
Ro. 14, 13.

f kp. 22-23 kpo
Mar. 9, 31-32;
Lu. 9, 43-46.
g 5, 29, 30.
h 16, 21.

i Mo. II, 30, 13.
k Do. 12, 15;
Heb. 1, 14.

l 9, 13; Lu. 19, 10.
m kp. 12-14 kpo
Lu. 15, 4-7.

n Ezra 34, 11.

o 3, 15.
p Lu. 16, 22.

q Pet. II, 3, 9.
r kp. 1-9 kpo
Mar. 9, 33-37.
42-47; Lu. 9, 46-48.

s Lu. 17, 3; Mo. III, 19, 17; Gal. 6, 1; Yak. 8, 20.

t Mo. Y. 19, 15;
Kor. II, 13, 1;
Tim. I, 5, 19, 20;
y 19, 14; Kor. I, 14, 20.

ɣuti amesi ke bɔbɔ edokui de anyi abe nenem devɩ sia ene la, eyae fo ta le dzifofiadufe la me.^a 5 Eye amesi ke laxɔ nenem devɩ sia tagbe deka le nye nkaɔa dzi la, nyee woxo;^b 6 ke amesi ke laɔia nenem devɩ sue, siwo xɔa dzinye sena, dometo deka nu la, enyo ne bena, woatsɔ te atsi de ko ne, eye woatsɔe ada de fu fe goglofe, be wɔano tsi aku.^c 7 Baba na xexeame le nudiaɔia ɣuti: Elabena nudiaɔiawo lava tsã; ke baba na nenem me, si dzi nudiaɔia lato ava la. 8 Ke ne wò asi alo wò afo ɔia nuwò la, lãe ɔa, eye natsɔe afu gbe le ɣutiwò; enyo na wò bena, nayi de agbe la me kple afɔkpo alo abɔkpo wu esi abɔ eve alo afo eve anɔ asiwò, eye woatsɔ wò afu gbe de dzo mavɔ la me.^d 9 Eye ne wò nku ɔia nuwò la, hoe le eme, eye natsɔe afu gbe le ɣutiwò; enyo na wò bena, nayi de agbe la me kple nku deka, wu esi nku eve nana asiwò, eye woatsɔ wò afu gbe de dzomavɔe la me.

10 Mikpɔ nyuie, ne miagado vlo nenem devɩ sue siawo dometo deka o; elabena mele egblom na mi bena: ^kWofe mawudɔla, siwo le dzifowo la, le Fofonye, si le dzifowo la, fe mo kpom daasi. 11 Elabena Amegbetovi la va be, wòade nusiwo bu la.ⁱ 12 ⁿNuka miesusuna? Ne amea de kpo alɛ alafa, eye wo dometo deka bu la, de magblɛ blasieke vɔ asieke la de toawo dzi, eye wòayi adadi esi bu la o mahã?^o 13 Eye ne eva me bena, eyi dakpɔe la, vavã mele egblom na mi bena, akpɔ dzidzo le eya ɣuti awu le blasieke vɔ asieke, siwo metra mo o la ɣu.^r 14 Nenema ke menye mia Fofɔ. si le dzifowo la, fe lɔlɔnu bena, nenem devɩ sue siawo dometo deka nusu o.^s

Dusɛ, si le nusrɔlawo si.

15 Ke ne noviwò wo nuvò de ɣutiwò la, yi ɔadee fiafe le mia kple eya deka ko dome; ne edo to wò la, ekema ede noviwò.^t 16 Ke ne meɔo to wò o la, yi ɔatsɔ ame deka alo eve kpe de ɔkuiwò ɣu, ^ubena le ɔasedila eve alo etɔ nu la woado kpe nya sia nya dzi. 17 Ke ne meɔo to woado

wo hā o la, yi dagbløe na hame la, eye ne meɔo to hame la hā o la, na ne wòanɔ na wò abe tr̄subɔla kple nudzɔla ene. 18 Vavā mele egblom na mi bena: Nusianu, si ke miabla le anyigba dzi la, anɔ babla le dzifo, eye nusianu, si ke miatu le anyigba dzi la, anɔ tutu le dzifo.^d 19 Megale egblom na mi hā bena: Ne mia dome ame eve woawo deka le anyigba dzi le nusianu me, eye woade kuku la, ava ve me na wo tso Fofonye, si le dzifowo la gbo.^f 20 Elabena afisi ame eve alo ame et̄w wope ta ɔo le nye ŋkɔa dzi la, afima mele wo titina.

Lododo le fenyila ŋā la ŋu.

21 Tete Petro va egbo gblɔ bena: Afeto, zi nenie nɔvinye awɔ nuv̄ɔ de ŋutinye, eye matsɔe akee mahā? Halase zi adre loo?^h 22 Yesu gblɔ ne bena: Nyemegblɔ na wò bena, vasede zi adre o, ke boŋ vasede zi adre tef̄e blaadre. 23 Eyaŋuti wotsɔ dzifofia dufe la ɔo flaa de, si le didim be, yeabu akonta kple efe dɔlawo la ŋu. 24 Ke esi wòde asi ebubu mela, wokplo fenyila deka, si talento akpe ewo le eŋu la, va egbo. 25 Eye esi naneke mele esi wòatsɔ axee o la, efe afeto la de se bena, woatsɔ eya kple sr̄ɔa kple viawo kple nusiwo katā le esi la afle, ne woatsɔ aɔo etef̄e.ⁿ 26 Tete dɔla ma dze klo fo koko ne gblɔ bena: Gbo dzi blewu, eye maɔo wo katā tefe na wò. 27 Eye afeto la kpo dɔla ma fe nublanui, eye wòde asi le eŋu hetsɔ fe la kee. 28 Ke esi nenem dɔla ma do go la, ekpo efe hadɔtsɔlawo dometɔ deka, si nyi denario alafa le esi, eye wòlèe, lé ve ne gblɔ bena: Ɖo nusi n̄enyi la tefe! 29 Tete efe hadɔtsɔla la dze klo de kuku ne gblɔ bena: 30 Fa tu blewu, eye maɔo etef̄e na wò. Gake mel̄ɔ o; ke boŋ eyi ɔatsɔe de gaxɔ me, vasede esime wòado nusi wònyi la tefe. 31 Ke esi wo tɔwo kpo nusi va yi la, eye wo ŋuto, eye woyi dagblɔ nusiwo katā va ve me la, fia wofe afeto etef̄etefe. 32 Tete efe afeto la yce va egbo, gblɔ ne bena: Dɔla v̄ɔd̄i! Esi nède kuku nam, metsɔ nenem fe ma

katā ke wò la; 33 alo mele na wò bena, wò hā nakpo wò hadɔtsɔla fe nublanui, abe alesi nye hā mekpɔ wò nublanui ene o mahā?^a 34 Eye efe afeto la do ɔomedzoe, dee asi na ŋutasēlawo,^b halase esime wòaxe fe, siwo katā wònyi la. 35 Nenema ke Fofonye, si le dzifo la, hā lawɔ mi, ne mia dome amesiame metsɔ ke nɔvia tso efe dzi me o.^c

Le sr̄ɔtawo fe asidede le wo nɔewo ŋu ŋuti.

19. ^gEye wòva me, esime Yesu wu nenem nya siawo nu la, edzo le Galilea, eye wòva Yudeanutowo me le Yordan godo. 2 Eye ameha gedewo dze eyome, eye wòda gbe le wo ŋu le afima.

3 Eye farisitowo va egbo, eye wotee kpo gblɔ bena: Alo wode mɔ na ame bena, wòade asi le sr̄ɔa ŋu le nya sia nya ŋuti mahā?ⁱ 4 Ke eɔo ŋu gblɔ bena: Alo miel̄ee kpo bena, amesi wɔ ame le ɔomedzedzea me ke la, atsu kple asi wòwo woe o mahā?^k 5 Eye wòbe: Le esia ta ame agbl̄e fofoa kple dadaa di, eye wòalé de sr̄ɔa ŋuti, eye wo kpakple eve la woanye ŋutilā deka;^l 6 nenem bena tso esia dzi yina la womeganye ame eve o, negbe ŋutilā deka ko. Azɔ nusi ke Mawu bla la, ame nagamā eme o. 7 Wogblɔ ne bena: Azɔ nukaŋuti Mose de se bena, woana gbegbegbalèe, eye woade asi le eŋuti mahā?^m 8 Egblɔ na wo bena: Le miafe dzimesesè ŋutie Mose na mɔ mi bena, miade asi le mia sr̄ɔwo ŋuti ɔo; gake tso ɔomedzedzea me ke la mele nenema o. 9 Ke mele egblom na mi bena: Amesi ke lade asi le sr̄ɔa ŋuti, ne menye le ahasiwɔwo ŋuti o, eye wòade bubua de la, eyae wòwo ahasi.^p 10 Eye nusrl̄awo gblɔ ne bena: Ne ŋutsu kple sr̄ɔa dome nya le ale la, ekema menyo bena, woade sr̄ɔ o. 11 Eye wògblɔ na wo bena: Menye amewo katāe ase nya sia me o, negbe amesiwo wona la ko.^r 12 Elabena ame tataa dewo li, siwo wodzi wo nenema tso keke wo dada fe ɔo me ke; eye ame tataa dewo li, siwo amewo ta wo; eye ame tataa dewo li, siwo ta

^a Yak. 2, 12.

^b 5, 25.

^d 16, 19; Yoh. 20, 22.

^e 6, 15.

^f 7, 7.

^g kp. 1-9 kpo Mar. 10, 1-12.

^h 6, 14; Lu. 17, 4.

ⁱ 5, 31, 32.

^k Mo. I, 1, 27.

^l Mo. I, 2, 24; Kor. I, 6, 16; 7, 10.

^m Fia. II, 4, 1.

ⁿ Mo. V, 24, 1.

^p Lu. 16, 18.

^r Kor. I, 7, 7.

wo dokui le dzifofiadufe la nuti. Amesi ke ate nu ase eme la, nesee.

Yesu yra deviuo.

13 "Tete wotsɔ devi suewo va egbo, bena wɔada asi de wo dzi, eye ne wɔado gbe da; ke nusrɔ-lawo blu de wo ta. 14 Eye Yesu gblɔ na wo bena: Mina deviuo nava gbɔnye, eye migaxe mo na wo o; elabena nenem mewo tɛ nye dzifofiadufe la.^d 15 Eye wɔda asi de wo dzi, eye wɔdzo le afima.

Dekakpui kesinoto la.

16 "Eye kpɔ da, amea de va egbo gblɔ nɛ bena: Nufiala, nu nyui ka mawɔ, ne makpɔ agbe mavɔ mahã? 17 Eye wɔgblɔ nɛ bena: Nuka nɛle biayem le nyuie nuti mahã? Amea deke mele nyuie o negbe Mawu deka ko; ke ne èle didim bena, yeayi de agbe la me la, lé seawo me de asi. 18 Eye wɔbena: Kawoe? Yesu gblɔ nɛ bena: Megawu ame o. Megawɔ ahasi o. Megafi fi o; Megafi avatsɔdase o.^f 19 Bu fofowɔ kple dawɔ,^g eye nalɔ hawɔvi abe wɔ nuto dokuiwɔ ene. 20 Dekakpui la gblɔ nɛ bena: Mewɔ nusiawo katã dzi tso nye devime ke; nuka gasusɔ nama? 21 Yesu gblɔ nɛ bena: Ne èle didim be, yeazu blibo la, heyi dadzra nusiwo le asiwɔ la, ne natsɔ wo ana ame dahewo, ekema kesinonu anɔ dzifo na wɔ, eye nava anɔ yonyeme.^h 22 Ke esi dekakpui la see la, edzo yi kple nuxaxa; elabena nu gede le esi. 23 Eye Yesu gblɔ na efe nusrɔlawo bena: Vavã mele egblɔm na mi bena, esɛ na kesinoto bena, wɔayi de dzifofiadufe la me. 24 Eye megale egblɔm na mi hã bena: Ele bobɔe na kposɔ be, wɔato abi fe wɔ me wu alesi kesinoto nayi de dzifofiadufe la mee.ⁱ 25 Ke esi nusrɔlawo see la, kuvia do wo nuto, eye wogblɔ bena: Ekema ameka gɔe ate nu akpɔ dede mahã? 26 Eye Yesu le wo kpɔm dũ gblɔ na wo bena: Amegbetɔwo gblɔ la womate nu awɔ esia o; ke Mawu gblɔ la woate nu awɔ nusianu.^k 27 Tete Petro xɔ edzi gblɔ nɛ bena: Kpɔ da, miawo miegbɛle nuwo katã di, eye mledze yowɔme: nuka gɔe lanye mia tɔ mahã?

^a kp. 13-15 kpo
Mar. 10, 13-16;
Lu. 18, 15-17.

^b Lu. 22, 30;
Kor. I, 6, 2.

^d 18, 3.

^e kp. 16-30 kpo
Mar. 10, 17-31;
Lu. 18, 18-30.

^f Mo. II, 20, 12
v. 16.
^g Mo. III, 19, 18.

^h 6, 20; Lu. 16, 9.

ⁱ 13, 22.

^k Lu. 1, 37.

28 Eye Yesu gblɔ na wo bena: Vavã mele egblɔm na mi bena, mi amesiwo dze yonyeme la, le nuwo fe gbugbɔgadzi me la, gbesigbe ke Amegbetɔvi la abɔɔ nɔ efe nutikɔkɔezikpui la dzi la, miawo hã miabɔɔ nɔ zikpui wuieye dzi, eye miadrɔ vɔnu Israel fome wuieveawo.^b 29 Eye amesiame, si ke gblɛ nɔvɔnutsuwo alo nɔvinyonuwo alo fofu alo dada alo srɔ alo viwo alo abɔwo alo xɔwo di le nye nko nuti la, elaxɔ tefedodo gede, eye anyi agbe mavɔ dome. 30 Ke ame gede, siwo nye mlɛtɔwo, lazu gbãtɔwo, eye gbãtɔwo lazu mlɛtɔwo.

Lododo le weinba me dawolawo nu.

20 Elabena dzifofiadufe la di afetɔa de, si do go ndikanya, be yeado dawolawo de ye fe weinbo me. 2 Ke esi eya kple dawolawo nyi denario deka fe asi de nkeke deka dzi la, edo wo de efe weinbo la me. 3 Eye esi wɔdo go le gafɔfo etɔlia me la, ekpɔ ame bubuwo le tsitre le asi me le kuvia me; 4 eye wɔgblɔ na wo bena: Miawo hã miheyi de weinbo la me, eye nusi ke anyo la, mana mi. Eye woyi. 5 Ke egado go le gafɔfo adelia kple asiekelia me, eye wɔgawɔ nene ma ke. 6 Ke esi wɔdo go le gafɔfo wuidekelia me la, ekpɔ ame bubuwo le tsitre, eye wɔgblɔ na wo bena: Nuka nuti mietsi tre le kuvia me de afisia nkeke blibo la katã mahã? 7 Wogblɔ nɛ bena: Elabena amea deke medɔ mi o. Egblɔ na wo bena: Miawo hã miheyi de weinbo la me. 8 Ke esi fiɛsi do la, weinbo la gblɔ na efe xɔnuvi bena: Yɔ dawolawo vs, eye nana fetu wo, eye nadze egɔme atso mlɛtɔwo dzi vasede gbãtɔwo dzi. 9 Eye esi gafɔfo wuidekelia me tɔwo va la, wo katã woxɔ denario dekadeka. 10 Ke esi gbãtɔwo na la, wobu xa bena, yewoaxɔ dewo de dzi, eye woawo hã woxɔ denario dekadeka. 11 Eye esi woxɔe la, woli liivilio le afetɔ la nuti 12 gblɔ bena: Ame mlɛtɔ siawo wo do gafɔfo deka ko, eye nɛwo wo woxɔ kpli mi, amesiwo kpe hã

ņkeke blibo la katā, eye ņdoku-tsu du mī la. 13 Eye wòdō eņu gblō na wo dometo dēka bēna: Xōnye, nyemewo nu madzōmadzō de ņwō o, alo mia kplī wō la menye denario dzi mienyi asi dō o mahā? 14 Tso tōwō nayi; gake melō bēna, mana mlbetō sia, abe alesi mena wō ene. 15 Alo de mō mele asinye bēna, mawo nusi nye tonye la ņuti dō, alesi melō o mahā? Alo nye dōmenyo-nyo ņutie nēle ņku biām de ņu-tinye dō mahā? 16 Nenem eye 'mlbetōwo lazū gbātōwo, eye gbātōwo lazū mlbetōwo; ^eelabēna amegedewo nye amesiwo woyō, eye ame oewo nye amesiwo wotia.

Fukpekpe vobgblōdī etšia.

17 ^aEye esi Yesu yina Yerusalem la, ena nusrōla wuiewe la de de va egbo, eye le mō dzi la egblō na wo bēna: 18 Kpō dā, mīeyina Yerusalem, eye woade Amegbetōvi la asi na nunclagāwo kple agbalēfiawo, eye woatso kufia nē; 19 eye woatsō ade asi na trōsubōlawo, bēna woadu fewu le eņuti, eye woafōe kple atam, eye woahē de ati ņuti; eye ņkeke etōgabē la wōatsi trē.^k

Zebedeo vi eweawo. Ameka enye gāto?

20 ⁱTete Zebedeo wiwo dada va egbo kple efe ņutsuvi eve, eye wōdze klo nē le nane biāmii. 21 Eye wōgblō nē bēna: Nuka dim nēle? Egblō nē bēna: Na bēna, nye ņutsuvi eve siawo nabōbo nō anyi, dēka nānō wō nudusi me, eye dēka nānō wō mia me le wō fiadufe la me.^o 22 Ke Yesu xō edzi gblō bēna: Mienya nusi biām miele o.^p Alo miate ņu ano kplu, si no ge malaa? Eye mawutsi, si woade ta nam la, woadee ta na miawo hā mahā? Wogblō na bēna: Miate ņui. 23 Egblō na wo bēna: Ele me bēna, miano nye kplu la, eye mawutsi, si woade ta nam la, woadee ta na miawo hā; ke anyinōnō de nye nudusi me kple mia me la, eya menye tonye be, mana o, negbe amesiwo Fofonye dzrae dō dī na la ko. 24 Ke esi ame ewo la see la, eye dōme na wo de ņovi eweawo ņuti.^s 25 Ke Yesu yō wo va egbo gblō bēna: Mienya bēna, dukōwo fe dzidulawo nye afetōwo de wo dzi,

eye amegāwo kpō ņusē de wo dzi. 26 Neganō nenema le mia dome o; ke amesi ke dī bēna, yeazu amegā le mia dome la, nanye miafe subōla;^a 27 eye amesi ke dī bēna, yeanye gbātō le mia dome la, nanye miafe dōla;^b 28 abe alesi Amegbetōvi la meva bēna, woasubō ye o, ke boņ bēna 'yeasubō, eye yeatsō efe agbe la ana de ame gedewo fe xōxō ta la ene.

Dkuagbātō eve le Yerixo gba.

29 Eye esi wodo go tso Yerixodua me yina la, ameha gedewo dze eyome.^r 30 Eye kpō dā, ņkuagbātō eve bōbō nō mō to; esi wose bēna, Yesu le wo ņuti tom yina la, wodo yli gblō bēna: Dawid vi la, kpō mia nublanui! 31 Eye ameha la blu de wo ta, bēna woazi dōdōe. Ke woawo gado yli de edzi gblō bēna: Afeto, Dawid vi la, kpō mia nublanui! 32 Eye Yesu tō de tsitre, eye wōyō wo vō gblō bēna: Nuka dim miele, bēna mawo na mī mahā? 33 Wogblō nē bēna: Afeto, bēna miafe ņkuwo navu. 34 Eye Yesu fe dōme trō de wo ņu, eye wōde asi wofe ņkuwo ņu, eye enumake wokpō nu, eye wodze eyome.

Yesu fe Yerusalem iyli.

21 ^aEye esi wogogo Yerusalem, eye wova Betfage le Amito la ņuti la, tete Yesu dō nusrōla eve 2 gblō na wo bēna: Miyi kafe, si le mia ņgo la me, eye enumake miakpō tedzi kple via le ka me; mitu wo, ne miakplō wo vō nam. 3 Eye ne amea de agblō nane na mī la, migblō bēna: Afeto la le wo hiām, eye enumake adō wo dā. 4 Ke nusia va me, bēna woawu nya, si wogblō dī to nyagblōdila dzi la nu bēna: 5 ^rMigblō na Zion vinyōnuvi la bēna: Kpō dā, wō fia gbōna gbōwō; efe dōme la, eye wōdō tedzi kple dōwōlā, si nye tedzivi.^s 6 Ke esi nusrōlawo yi la, wōwō abe alesi Yesu dō na wo la ene; 7 eye wokplō tedzino kple via vō, eye watsō wofe avowō dō wo dzi, eye wōbōbō nō wo dzi. 8 Eye ameha la dome ame gede ņuto tso wofe avowō keke de mōfo; ke bubuwo lā ati fe alōwo kaka de mōfo. 9 Eye ameha, siwo

a 18, 4; 28, 11.

b Mar. 8, 35.

d Yoh. 13, 14; Fil. 2, 7; Gal. 1, 4.

e 19, 30.

f kp. 29-34 kpō Mar. 10, 46-52; Lu. 18, 36-43.

g 22, 14.

h kp. 17-19 kpō Mar. 10, 29-34; Lu. 18, 31-33.

i 16, 21.

k 21, 39; 27, 2; Dō. 4, 27.

l kp. 20-28 kpō Mar. 10, 35-46; ta 27, 56; Mar. 1^r, 40.

m kp. 1-11 kpō Mar. 11, 1-10; Lu. 19, 29-38; Yoh. 12, 12-19.

n Ps. 110, 1; Fia. I, 2, 19.

o 26, 39; Yoh. 18, 11; Yes. 51, 17; Yer. 25, 16; Nyad. 14, 10.

p Zax. 8, 9; Yes. 62, 11.

q 18, 1; Lu. 22, 24, 27.

r Fia. II, 9, 13.

le engo kple esiwo le eyome la, do yi gblɔ bena: "Hosana na Dawid vi la; woayra amesi gbɔna le Afeto fe ŋko la me; Hosana le dzifo vi! 10 Eye esi wòva wɔ Yerusalem la, du blibo la katã fo zi gblɔ bena: Ameka nye esia? 11 Eye amehawo gblɔ bena: Amesia enye nyagblodila Yesu, si tso Nazaret le Galilea.

Nudzralawo nyanya le gbexoxo me.

12 "Eye Yesu yi de mawufe la me, eye wònyã amesiwo katã le nu dzram kple nu flem le mawufe me la do go, eye wòmu gadudɔlawo fe kpɔwo kple amesiwo le akpakpa dzram la fe zikpuivo fu anyi; 13 eye wògbɔ na wo bena: "Wònyã dɔ bena: „Nye afe la, woayɔe be gbexoxo; ke miawo mietsɔe wɔ adzodalawo fe doe." 14 Eye ŋkuagbãtɔwo kple tekunawo va egbo le mawufe la me, eye wòda gbe le wo ŋu.^a 15 Eye esi nunlagãwo kple agbalẽfiawo kpo nukudo, siwo wòwɔ, kple devi, siwo le yi dom le mawufe la me bena: Hosana na Dawid vi la! la, eve dome na wo. 16 Eye wogblɔ ne bena: Eɛ nusi amesiwo le gbogblom mahã? Eye Yesu gblɔ na wo bena: E! Alo miexlẽe kpo bena: „Deviwo kple vi nonowo fe nu me nẽdzra kafukafu do" o mahã? 17 Eye wògbɔ wo dɔ do go tso dua me yi de Betania, eye wòtsi afima dɔ.

Gboti matsɛku la.

18 Ke esi wògayina de dua me le ndi me la, dɔ yina. 19 Eye esi wòkpo gbotia de le mɔ to la, ete de enuti, ke mekpo naneke le edzi o, negbe angbawo ko, eye wògbɔ ne bena: Tso esia dzi yina la megale tsetse ge halase tegbetegbe o. Eye enumake gboti la yro sũ. 20 Eye esi nusrɔlawo kpo la, wofe mo wo yaa, eye wogblɔ bena: Aleke wɔ gboti la yro sũ enumake mahã? 21 Yesu do egu gblɔ na wo bena: Vavã mele egblom na mi bena: Ne xose le mia si, eye mieke dɔ o la, ekema menye nusi wɔ gboti la dedeko mlawo o; ke boɔ ne miagblɔ na to sia hã bena: Ho, ne nayi adadze fu me la, ava ve me.^b 22 Eye nusianu, si ke miabia le gbexoxo me kple xose la, miaxɔe.^c

Yesu fe nyagbagblo le gbexoxo me.

23 "Ke esi wòva mawufe me, eye wòle nu fiam amewo la, nunlagãwo kple dumegãwo va egbo gblɔ bena: Dusẽ kpa nẽtɔ wɔ esiawoe, eye amekae tɔ nenem gusẽ sia na wò mahã? 24 Eye Yesu do egu gblɔ na wo bena: Nye hã mabia nya deka mi, eye ne miegbloẽ nam la, ekema nye hã magblo gusẽ, si metsɔ wɔ esiawo la, na mi: 25 Yohanes fe mawutsidedetaname la de, afika wòtso? Tso dzifo loo, alo tso amewo gbo mahã? Ke woawo ke dɔ le wo nɛwo dome bena: 26 Ne miegblo bena, dzifo wòtso la, agblɔ na mi bena: Ekema nukaɔti miexɔ edzi se o? Ke ne miegblo bena, amewo gbo wòtso la, ekema miẽvɔ ameha la; 27 elabena wo katã wobu Yohanes abe nyagblodila ene. 27 Eye wòdo egu na Yesu bena: Mienye o. Eya hã gblɔ na wo bena: Ekema nye hã nyemagblo gusẽ, si metsɔ wɔ esiawoe la, na mi o. 28 Ke nuka miesusuna? Vi eve le amea de si, eye wòva gbãtɔ gbo gblɔ bena: Vinye, heyi nawo dɔ le weinbo la me egbe. 29 Ke edo egu gblɔ bena: Megbe! Ke emegbe la evee, eye wòyi. 30 Eye esi wòva eweɔla gbo la, egagbloẽ ne nenema ke. Eya do egu gblɔ bena: Afeto, mayi! Ke meyi o.^d 31 Ame eve siawo dometɔ kae wɔ fofoa fe lɔlɔnu mahã? Wogblɔ bena: Gbãtɔ lae. Yesu gblɔ na wo bena: Vavã mele egblom na mi bena: Nudzɔlawo kple ahasiwɔlawo tre mawufiadufe la me yi yi na mi. 32 Elabena Yohanes va mia gbo le dzadzɔenyenyẽ fe mɔ dzi, eye miexɔ eyama dzi se o; ke nudzɔlawo kple ahasiwɔlawo xɔ edzi se; gake miawo la, esi miekpɔe la, miẽtro miafe tame emegbe bena, miaxɔ edzi ase o.^e

Lododo le weinbo gbledelawo pnti.

33 "Mise lo bubu: Afeto de de weingble, eye wòtɔ kpo de egu godoo, eye wòwɔ weinfiãnu de eme, eye wòwɔ mɔ de eme, eye wòtsɔe de asi na weingbledelawo, eye wòyi nugbe. 34 Eye esi kutseyi dɔ la, edo efe dɔlawo do de agbledelawo gbo, bena woaxɔ efe kutsetsewo ve. 35 Ke

^a Ps. 118, 25-26.
^b kp. 23-27 kpo Mar. 11, 7-33; Lu. 20, 1-8.

^d kp. 12-22 kpo Mar. 11, 11-24; Lu. 19, 46-48; Joh. 2, 14-18.

^e Yes. 56, 7.

^f Yer. 7, 11.

^g 14, 5.

^h Yes. 36, 5.

ⁱ Ps. 8, 3.

^k Dɔ. 9, 10; Sam. 1, 3, 8.

^l 3, 1; Lu. 3, 3.

^m kp. 33-46 kpo Mar. 12, 1-12; Lu. 20, 9-19.

ⁿ Yes. 5, 1, 2.

^o Yak. 1, 6; 17, 20.

^p 7, 7; 18, 19.

agbledelawo lé efe dɔlawo, wofu ame deka, wowu ame deka, eye wofu kpe ame deka.^a 36 Egado dɔla bubu gedewo sɔ gbɔ wu gbɔtɔwo, eye wowo woawo hã nenema ke. 37 Ke emegbe la edo via do de wo gbɔ gblɔ bena: Woasi vinye fe ŋku me mahi. 38 Ke esi agbledelawo kpɔ via la, wogblɔ le wo nɛwo dome bena: Domenyila enye esi; ^amiva, ne mlawui, ne miawo efe domenyinyi. 39 Tete wolée hetu asi vume ne do go tso weingble la me, eye wowui. 40 Azo ne weingbleato ava la, nuka wɔawo agbledela mawo mahã? 41 Wogblɔ ne bena: Atsrɔ ame vlo siawo ŋɔdzitɔe, eye wɔatsɔ weingble la ade asi na agbledela bubu, siwo atso kutsesewo ne de wofe ŋeyiŋi nyuiwo dzi. 42 Yesu gblɔ na wo bena: /Alo miexlê le ŋɔŋlawo me kpɔ bena: „Kpe, si xɔtulawo gbe la, eya ke trɔ zu dzogoeke; Afeto la gbɔ esia tso, eye wɔnye nukunu le miafe ŋkuwo me“ o mahã? 43 Eyakeŋuti mele egblom na mi bena: Woaxɔ mawufiadufe la le mia si, eye wɔatsɔe ana dukɔ, si atse ku la.^b 44 Eye amesi ke ladze kpe sia dzi la, aŋe gudugudu; eye amesi ke dzi wɔadze la, atui memie.

45 Ke esi nunlagãwo kple farisitɔwo se efe lododowo la, wɔdze sii bena, yewo ŋuti wòdo wo do. 46 Eye wole didim be, yewoalée, ke wovɔ ameha la, elabena wobune abe nyagblɔdila ene.^c

Lododo le fiavɔ de fe srɔdeŋkekenyuiédudu ŋuti.

22. Eye Yesu do ŋu, eye wòdo gafu nu na wo le lododowo me gblɔ bena: 2^dDzifofiadufe la di fiaa de, si wɔ srɔdeŋkekenyui na via,^d 3 eye wòdo efe dɔlawo, bena woayi adayo amesiwo wokpe la, ava srɔdeŋkekenyuiédufe; ke womefɔ bena, yewoava o. 4 Egado dɔla bubuwo gblɔ bena: Mi-gblɔ na amesiwo wokpe la bena: Kpɔ da, medzra nye nududu do; wowu nye nyitsuwo kple lã damiwo, eye nuwo katã sɔ gbe; miva srɔdeŋkekenyuiédufe. 5 Ke womebui ne o, eye wodzo heyi, ame deka yi efe abo me, eye ame

bubu yi efe adzo do ge. 6 Eye mamleawo lé efe dɔlawo, wodo vlo wo, eye wowu wo. 7 Ke fia la do damedzoe, eye wòdo efe avakɔwo, eye woyi dagblê nenem hl̄sɔdola mawo, eye wɔtɔ dzo wofe du. 8 Tete wògblɔ na efe dɔlawo bena: Srɔdenuawo sɔ gbe; gake amesiwo wokpe la, womedze o.^b 9 Eyaŋuti miyi mo dzeveewo dzi, eye amesiame, si ke miakpɔ la, miyɔe va srɔdeŋkekenyuiédufe. 10 Eye nenem dɔla mawo do go yi mɔwo dzi, eye wofu amesiame, si wokpɔ la, nu fu, ame vɔdiwo kple ame nyuiwo siaa, eye srɔde-fe la yɔ fũ kple kpl̄ŋutinɔlawo. 11 Ke esi fia la va kpl̄ŋutinɔlawo kpɔ ge da la, ekpɔ amea de le afima, si medo srɔdewu o; 12 eye wògblɔ ne bena: X̄nye, aleke wɔ nɛva afisia, eye médo srɔdewu o mahã? Eye efe nu tsi te. 13 Tete fia la gblɔ na kpl̄ŋutisubɔlawo bena: Mibla afɔwo kple asiwo ne, eye mitsɔe fu gbe de viviti tsiditsidi la me, afima avifafa kple aduklidudu lano.^d 14 Elabena ame gedewo nye amesiwo woyɔ; ke ame beewo nye amesiwo wotia.^e

Nudzodzo na kaisaro.

15^fTete farisitɔwo yi, eye wode adayu alesi woawo, ne wɔatsɔ eya ŋutsɔ fe nyagbɔgblɔ atre mɔ ne alée. 16 Eye wɔdo wofe nusrɔlawo kple Herodiahawo do de egbo gblɔ bena: Nufiala, mienye bena, nyatefeto nɛnye, eye nèle Mawu fe mo fiam le nyatefe me, eye amea deke fe nya media wò o; elabena mèkpɔa amewo fe ŋku me o. 17 Eyaŋuti gblɔe na mi, nuka nɛsuna mahã? Wode mo bena, woadzo nu na kaisaro loo, abo womedze mo o mahã? 18 Ke esi Yesu dze si wofe vɔdinyenye la, egblɔ bena: Nukaŋuti miele teyem kpɔ? Alakpatɔwo! 19 Mifia nudzɔsika lam. Eye wɔtsɔ denario la va fiaa. 20 Yesu gblɔ na wo bena: Ameka fe nonome kple ŋɔŋlɔ enye esia mahã? 21 Wodo ŋu ne bena: Kaisaro tɔe. Tete wògblɔ na wo bena: Ekema mitsɔ nusi cnye kaisaro tɔ la, na kaisaro, eye nusi enye Mawu tɔ la, na Mawu. 22 Eye esi wosee la, wotsi yaa, eye wogblêe di hedzo.

^a Dɔ. 7, 52.

^b 21, 43.

^c 26, 66; 27, 2, 23.

^e Yes. 61, 10; Kol. 3, 12; Ef. 4, 22, 24.

^f Ps. 118, 22, 23; Dɔ. 4, 11; Ro. 9, 33; Pet. I, 2, 6; Ef. 2, 20.

^g 8, 12; 13, 50.

^h 8, 11; 2^a, 9; Dɔ. 13, 46.

ⁱ 20, 16.

^k kp. 15-22 kpɔ Mar. 12, 13-17; Lu. 20, 20-26.

^l Mar. 3, 6; Mo. V. 1, 17; 10, 17.

^m Lu. 7, 16.

ⁿ kp. 2-14 kpɔ Lu. 14, 16-24.

^o Nyad. 19, 7.

Ame kukuwo fe tsitre-tsitsi.

23 "Le nkeke ma dzi la zadukito, siwo gblona bena, tsitre-tsitsi meli o la, va egbo, eye wobiae bena: 24 Nufiala, "Mose gblɔ bena, ne amea de ku, eye viwo mele esi o la, novia naɛe srɔa, ne wòdo fome di na novia. 25 Azɔ novigutsu adre nɔ mia dome, eye gbãto, si de srɔ la, ku, eye esi fomea deke mele esi o la, eglɛ srɔa di na novia; 26 nenema ke evelia kple etɔlia hã wowo, vasede adrelia dzi. 27 Wo katã me gbe la nyonu la hã ku. 28 Aze le tsitre-tsitsi la me deɛ, wo ame adre la dometo ka srɔ wòazu mahã? Elabena wo katã woɛe kpo. 29 Eye Yesu do nu gblɔ na wo bena: Mieda fu, elabena mienya nɔnɔlawo kple Mawu fe gusẽ la o. 30 Elabena le tsitre-tsitsi la me la womedea srɔ o, eye womenana woɛa wo hã o; ke boɔ wole abe mawudolawo le dzifo ene. 31 Ke le ame kukuwo fe tsitre-tsitsi gome la, de miexlẽ nya, si Mawu gblɔ di na mi bena: 32 k, "Nye enye Abraham fe Mawu, Isak fe Mawu kple Jakob fe Mawu" la o mahã? Menye ame kukuwo fe Mawu wònye o, ke boɔ ame gbagbewo tɔe. 33 Eye esi amehaawo see la, kuvia do wo le efe nufiala la nuti.

Se loloto.

34 "Ke esi farisitowo se bena, ede ga nu na zadukitowo la, wofo wo dokui nu fu de afi deka. 35 Eye wo dome ame deka, si nye sefiala la, biaɛ hele etem kpo bena: 36 Nufiala, se ka nye vevio le sea me mahã? 37 Eye wògblɔ ne bena: „L5 Afeto, wò Mawu, kple wò dzi blibo kple wò luɔ blibo kpakple wò tamesusu blibo.“ 38 Esia enye se gbãto. si le vevie. 39 Eye evelia, si dii la, enye bena: „L5 hawòvi abe wò nuto dokuiwò ene.“ 40 Se blibo la katã kple nyagblɔɔdilawo ku de nenem se eve siawo nuti.

Kristo enye Dawid vi kple efe afeto.

41 "Ke esi farisitowo fo fu la, Yesu bia wo bena: 42 Aleke miebuna le Kristo la nuti? Ameka vi wònye? Woɔo nu ne bena: Dawid vie. 43 Eglɔ na wo bena: Aleke gɔ wò Dawid yoe le

a kp. 23-33 kpo
Mar. 12, 15-27;
Lu. 20, 27-40.
b Ps. 110, 1; Kor.
1. 15, 25.
c Do. 23, 8.
d Mo. V. 25, 5.

f Lu. 14, 6.

g kpo Mar. 12,
38-40; Lu. 20,
45-47; 11, 39
v. 52.

h 5, 17, 20; Mal.
2, 7.

i Do. 15, 10.

k Mo. 11, 3, 6;
Heb. 11, 16.

l 6, 1; Mo. V. 6, 8;
Mo. 11, 13, 9;
Mo. IV. 16, 38
v. 40.

n kp. 34-40 kpo
Mar. 12, 28-31;
Lu. 10, 25-28.

o Mo. V. 6, 5.
p 0, 26; Lu. 14,
11; ta 18, 4; Pet.
1, 5, 6; Lod. 29,
23.

r Mo. III. 19, 18;
Ro. 13, 8, 10;
Gal. 5, 14.

s kp. 41-46 kpo
Mar. 12, 35-37;
Lu. 20, 41-44.

t Yoh. 7, 42.

gbagbo me be Afeto, esi wògblɔ bena: 44 b, Afeto la gblɔ na nye Afeto bena: Bɔbɔ nɔ anyi de nye nuɔsi me, vasede esime matsɔ wò ketowo ade wò afɔ te. 45 Azɔ ne Dawid yoe be Afeto la, aleke wò wònye via mahã? 46 Eye amea deke mete nu do nyaa deke nu ne, alo do dzi gabia nyaa deɛ tso nkeke ma dzi heyina o/f

Vàdodo na farisitowo kple agbalẽfialawo. Yesualem fe nuv5. Gbedoxo fe gbe glɛ gbogblo d.

23. Tete 9 Yesu fo nu na amehawo kple efe nusrɔlawo gblɔ bena: 2 Agbalẽfialawo kple farisitowo bɔbɔ nɔ Mose fe zikpui dzi; 3 eyaguti nusianu, si wogblɔ na mi la, miwɔe, eye milɛ eme de asi; gake la migawo nu de wofo nuwɔnawo nu o, elabena wogblɔne, ke womewɔne o. 4 Ke wodoa agba kpekpe, siwo wu tɔtɔ la, hetsɔna doa amewo fe abɔta; gake woawo nuto melɔna be, wofo asibide deka naka wo nu o. 5 Eye wowɔa wofo nuwo katã, bena amewo nakpo wo; elabena wowɔa wofo nkuɔɔdzi nuwo wokekɛna, eye wowɔa wofo awutogbowo wololona; 6 eye wolɔa kplɛtanɔnɔ le nudufewo kple nɔfe gbãto wo nɔnɔ le wofo fufewo 7 kpakple gbedoname le abɔawo me, eye bena, amewo nayo wo be Rabi. 8 Ke miawo la migana woayo mi be Rabi o, elabena ame deka koe nye miafe nufiala, eye mi katã la nɔviwo mienye. 9 Eye migayo amea deke be mia fofo le anyigba dzi o; elabena ame dekaɛ nye mia fofo, eyae le dzifo. 10 Eye womegayo mi be kplɔlawo o; elabena ame dekaɛ nye miafe kplɔla, eyae nye Kristo. 11 Ke amesi nye gãto le mia dome la, nanye miafe sɔɔla. 12 Eye amesi ke lada edokui de dzi la, woabɔbɔe de anyi, eye amesi ke labɔbɔ edokui de anyi la, woadoe de dzi.

13 Ke baba na mi, agbalẽfialawo kple farisitowo, alakpatowo, bena mietua dzifofiadufe la de amewo nu; elabena mia nuto wo mleyina de eme o, eye amesiwo le yiyim de eme hã la, miedea mɔ na wo be, woayi o. 14 Baba na mi, agbalẽfialawo kple farisi-

towo, alakpatowo, elabena miemia ahoſiwo fe afewo, eye miedaa alakpa nɔa gbe didiwo dom ɔa. 15 Baba na mi, agbalɛfialawo kple farisitowo, alakpatowo, elabena mietsana le fu kple anyigba dzi, bena miawo trɔsubɔla deka wɔawo Yudato, eye ne ezui la, eke ma miewɔe dzomavɔɔe fe vi, si wu mia ɔutowo zi eve.

16 Baba na mi mɔfiala ŋkuagbɔto, siwo gblɔna bena: Amesi ke atɔ mawufe la, eya menye naneke o; ke amesi ke atɔ mawufe me sika la, eyae nyi fe.^a 17 Movitowo kple ŋkuagbɔtowo, kae lolo wu, sika lolo alo mawufe, si na sika la ɔuti kona, mahã? 18 Eye amesi ke atɔ vɔsamlekpu la, eya menye naneke o, ke amesi ke atɔ nunana, si le edzi la, eyae nyi fe. 19 Ōkuagbɔtowo, kae lolo wu, nunana lolo alo vɔsamlekpu, si na nunana la ɔuti kona, mahã? 20 Eyaɔuti amesi ke atɔ vɔsamlekpu la, eya tã eya kple nusianu, si le edzi. 21 Eye amesi ke atɔ mawufe la, eya tã eya kple amesi nɔa eme. 22 Eye amesi ke atɔ dzifo la, eya tã Mawu fe zikpu kple amesi nɔa edzi.

23 Baba na mi, agbalɛfialawo kple farisitowo, alakpatowo, elabena miena ahame, sikɔni kple tsyo fe memama ewolia, eye mieglɛ nusiwo le kpekpep wu le sedede la me: vɔnudɔdrɔ kple nublanuikpɔkpɔ kple xɔse la di; ke esiawo le bena, miawo, eye miagagblɛ ekemeawo di mawo mawo o. 24 Mɔfiala ŋkuagbɔtowo, miele tagbatsu tsyom, ke kposɔ miemina.

25 Baba na mi, agbalɛfialawo kple farisitowo, alakpatowo, elabena mieklɔa kplu kple agba ɔuti, ke wo me yɔ fũ kple adzodada kple adifudidudu.^k 26 Wɔ farisitɔ, ŋkuagbɔto, klɔ kplu me gbãgbiagbã, bena eputi hã naɔi. 27 Baba na mi, agbalɛfialawo kple farisitowo, alakpatowo; elabena miedji yɔdo, siwo ɔuti wosi akalo do, eye wole dzedzem nyuie la, ke wo me yɔ fũ kple ame kukuwo fe fuwo kpakple diɔfo katã. 28 Nenema ke miawo hã miedzena ame dzɔdzɔewo le gota le amewo fe ŋku me; ke mia me

yɔ taɔ kple alakpadada kpakple madzɔmadzɔnyenye.

29 Baba na mi, agbalɛfialawo kple farisitowo, alakpatowo, elabena miedɔa nyagblɔdilawo fe yɔdowo do, eye miewɔa leke na ame dzɔdzɔewo fe difewo 30 hegbɔna bena: De mieli le mia fofowo ɔli la, ne miewɔ deka kpli wo le nyagblɔdilawo fe ɔu la me o. 31 Alea miedja dase le mia dokui ɔuti bena, mienye amesiwo wu nyagblɔdilawo la fe viwo. 32 Miawo hã miyɔ mia fofowo fe dzidzenu la nu!^b 33 «Dawo, fliwo fe dzidzimewo! Aleke miawo asi atɔ dzomavɔɔe fe vɔnudɔdrɔ la nu mahã? 34 Eyaɔuti kpɔ ɔa, mele nyagblɔdilawo, nunyalawo kple agbalɛfialawo dom de mia gbɔ; miawu wo dometɔa dewo, eye miahe wo de ati ɔuti, miafo wo dometɔa dewo kple atam le miafe fufofowo, eye miati wo yome tso du me yi du me, 35 bena ɔu dzɔdzɔe fe desiade, si woda ahe le anyigba dzi la, nava mia dzi, tso /Abel, ame dzɔdzɔe la, fe ɔu la dzi vasede Zaxarya, Baraxya vi la fe ɔu la dzi, amesi miewu le mawuxɔ kple vɔsamlekpu la dome. 36 Vavã mele egblom na mi bena: Nenem nusiawo katã ava dzidzime sia dzi.

37 Yerusalem, Yerusalem, si wu nyagblɔdilawo, eye wɔfo kpe fu amesiwo wodo do de egbɔ! Zi nenie medi bena, mafo viwɔwo nu fu, abe alesi koklono foa viawo nu fu de efe avala te ene, gake mielɔ o! 38 Kpɔ ɔa, woagblɛ miafe afe di na mi afedee. 39 Elabena mele egblom na mi bena: Tso esia dzi yina la miegale kpɔ ye ge o, vasede esime miagblɔ bena: Woayra amesi gbɔna le Afeto fe ŋko la dzi.

Yerusalem fe afedozu. Kristo fe vava evelia kple xexeme fe nuwuwu. Nuxxɔlɔ bena ɔudromɔna.

24. «Eye esi Yesu do go la, egeblɛ mawufe la di dzo yina, eye efe nurɔlawo va egbɔ, bena woafia mawuxɔ fe tutume-woe. 2 Ke edo enu gbɔ na wo bena: De miele nusiawo katã kpɔma? Vavã mele egblom na mi bena: Womele kpe gblɛ ge de kpea deke dzi le afii, si womatu

^a 5, 53.
^b Tes. I. 2, 16.
^d 3, 7.

^c Yoh. 16, 2; ta 10, 17.

^e Mo. I. 4, 8; Kron. II. 24, 20, 21.

^f Mo. III. 27, 30; Mi. 6, 8.

^h Lu. 13, 34.

ⁱ Lu. 19, 44; Fia. I. 9, 7.

^k Mar. 7, 4.

^l Ti. 1, 15.

^m kpɔ Mar. 13; Lu. 21, 5-36.
ⁿ Do. 23, 3.

asii afu anyi o. 3 Eye esi wòbòbò nò anyi de Amitoa dzi la, nusrò-lawo va egbò wo tɔxe gblò bena: Gblòe na mi, ɣekayie nusiawo ava? Eye ka enye wò vava la kple xexeame fe nuwuwu la fe dzesii.^a 4 Yesu dɔ nu gblò na wo bena: Mikpò nyuie, bena amea deke nagafu mi o.^b 5 Elabena ame gedewo ava le nye ɣkɔa dzi agblò bena: Nye enye Kristo; eye woafu ame gedewo. 6 Eye miase ava kple avanutiɣliwo; kpɔ da, migadi vo o, elabena esiawo ava me tsà; gake nuwuwu la me dɔ haɔe o. 7 Elabena dukɔ latsi tre de dukɔ nuti, eye fiadufe de fiadufe nuti, dɔwuame kple dɔlèame kple anyigbaɔvuu ava tefetefewo.^c 8 Ke nenem nusiawo katà wonye fuɔuame fe gɔmedzedze. 9 Le ɣkeke ma me woade mi asi na fukpekpe, eye woawu mi, eye dukɔwo katà woalé fu mi le nye ɣkɔ nuti.^k 10 Ekema woadia ame gedewo nu, eye woade wo nɔewo asi, eye woalé fu wo nɔewo.^l 11 Eye avatsonyagblòdila gedewo atsi tre ahaflu ame gedewo.ⁿ 12 Eye le nu madzɔmadzɔ wɔwɔ fe agbɔsɔsɔ nuti la ame gedewo fe loló nu latsi. 13 Ke amesi ke lado dzi vasede nuwuwu la, eya lakpɔ dede.^r 14 Eye woade gbe fá fiadufenutinya nyuisia afia amewo le xexe blibo la katà me, bena wòanye ɔasedidi na dukɔwo katà, eye ekema nuwuwu aɔo.

15 Azɔ ne miakpɔ afedo fe nyɔnu, si wogblò dɔ to nyagblòdila Daniel dzi la, aɔo tsitre le kɔkɔfeja la (amesi le exlèm la, nese egɔme).^t 16 ekema amesiwo le Yudea la, nasi ayi towo dzi; 17 amesi le xɔ ta la, megadi va tɔo naneke tso efe me yii o;^u 18 eye amesi le abɔ me la, megagbugbɔ va tɔo efe avɔ yii o. 19 Ke baba na amesiwo fu le wo fo kple amesiwo le notsi nam le ɣkeke mawo me. 20 Ke mido gbe da bena, miafe sisigbe nagadze vuvɔɔɔ alo Sabat-ɣkeke dzi o. 21 Elabena le ɣemaɣi me xaxa gālava, esi meva kpɔ tso xexeame fe gɔmedzedze vasede egbege o, eye megale vava ge akpɔ o.^v 22 Eye ne womede ɣkeke mawo

dzi o la, ekema ɣutilāa deke makpɔ dede o; ke le ame tiatiawo ta woade ɣkeke mawo dzi. 23 Ekema ne amea de agblò na mi bena: Kpɔ da, Kristo la le afii, alo ele afii la, migaxɔe se o. 24 Elabena avatsokristowo kple avatsonyagblòdila wo atsi tre, eye woafia dzesi gāwo kple nukunuwo bena, ne woate ɣui la, woafu ame tiatiawo hā.^w 25 Kpɔ da, megblòe dɔ na mi. 26 Eyanuti ne woagblò na mi bena: Kpɔ da, ele gbedzi, migayi o; kpɔ da, ele xɔgā me, migaxɔe se o.^x 27 Elabena alesi dzi kea dzo le yetzeze, eye wòklèna de yetodofee la, nenema ke lanye Amegbetovi la fe vava. 28 Afisi ke nu kuku le la, afima hōwo foa fu dɔ.^y

29 Ke enumake le ɣkeke mawo fe xaxa megbe la ɣye la ado vi-yiti, eye ɣleti megale didi ge o, ɣletiviwo lage tso dzifo, eye dzi-fowo fe nusẽwo avuu. 30 Tete Amegbetovi la fe dzesi lado de dzingali me, eye anyigba dzi fo-mewo katà woado konyifaɣi, eye woakpɔ Amegbetovi la le dzifo-lilikpowo dzi gbɔna kple nusẽ kple ɣutikakɔe gede.^z 31 Eye wòado efe dolawo kple ɣkpɔ fe didi gāa de, eye woafɔ efe ame tiatiawo nu fu tso ya enewo dzi, tso dzifogo deka dzi vasede go keme dzi. 32 Ke misrò lododo le gbɔti nuti! Ne tsi dɔ efe alɔwo me, eye wòto angbawo la, ekema midze sii bena, dzomɔnli le dɔdɔ ge; 33 nenema ke miawo hā, ne miekpɔ nusiawo katà la, midze sii bena, egogo agbo la nu.^{aa} 34 Vavā mele egblom na mi bena: Dzidzime sia nu mele yiye ge, vasede esime nusiawo katà nava ve me o.^{ab} 35 Dzi kple anyigba nu lava yi, ke nye nyawo nu mele yiye ge akpɔ o.^{ac} 36 Ke le ɣkeke ma kple gafɔfo ma nuti la, amea deke menyae o; mawudɔla, siwo le dzifowo, kple Vi la hā menyae o, negbe Fofonye deka ko. 37 Eye sigbe alesi Noa fe ɣkekewo nɔ la, nenema ke lanye Amegbetovi la fe vava.^{ad} 38 Elabena alesi wo-wo le ɣkeke, si dze ɣgɔ na bɔ-ɔdɔdɔ me, wole nu dɔm, eye wole nu nom, wole sr5 dem, eye wole wo tsɔm na, bena woade, vasede

a kp. 36.

b kp. 11, 24; 7, 15, 22.

c Yoh. 1. 4, 1; Pet. II. 2, 1. e 7, 22; Tes. II. 2, 9.

f Lu. 17, 23.

g Da. 11, 28.

h Lu. 17, 37; Hi. 39, 30.

i Yes. 13, 10; Xez. 32, 7; Nyar. 6, 12.

k Yoh. 16, 2; ta 10, 22.

l 11, 6.

m Tim. II. 3, 1. o 16, 1; 26, 64; Dan. 7, 13; ta 23, 31.

p Tes. II. 1, 7; Kor. I. 15, 52; Tes. I. 4, 16.

q 10, 22; Yak. 1, 12.

r Yak. 5, 9.

t Dan. 3, 27; 11, 31.

u 10, 23; 18, 28.

v Lu. 17, 31.

w Pet. II. 3, 7.

x Mo. II. 16, 29.

y Mo. I. 6, 11; Lu. 17, 26.

z Pet. I. 3, 20.

aa Yoel 2, 2-11.

ŋkeke, si dzi Noa yi de adakaawa me, 39 eye womedze sii o, vasede esime tɔdɔdɔ va, eye wɔkplɔ wo katã yii la, nenema ke lanye Amegbetovi la fe vava.^a 40 Ekema ame eve woano abo me; woaxo deka, eye woagblẽ deka di;^b 41 nyɔnu eve woano tejo; woaxo deka, eye woagblẽ deka di.

42 Eyaŋuti mino ɔudzɔ, elabena miɛnya ŋkeke ka dzi mia Afeto la ava o.^d 43 Ke minya esia bena, de wɔnye afeato anya zã fe ɔudzɔyi, si me fiafito ava la, anye ne ano ɔudzɔ, eye mana mɔe bena, wɔdadze kpɔ age de efe afe me o. 44 Eyaŋuti miawo hã misute; elabena Amegbetovi la ava le gafɔfo, si ɔuti miebu o la me.^g 45 Azo amekae nye dɔla nutefewɔla kple adanudzela, si efe afeato la do efe afemetwo nu, ne wɔana nuɔdu wo le yeiyi nyui dzi mahã?ⁱ 46 Woayra dɔla ma, si, ne efe afeto ava la, akpɔe be, ewɔ nenema. 47 Vavã mele eglɔm na mi bena, adoe efe nuwo katã dzi.^k 48 Ke ne dɔla vɔɖi la agblɔ le efe dzi me bena: Nye afeto la tsi anyi, 49 eye wɔade asi efe hadɔtsɔlawo fofo me, eye wɔadu nu, ano nu kple ahamulawo, 50 dɔla ma fe afeto ava le ŋkeke, si dzi mele mɔ kpɔm nɛ o kple gafɔfo, si menya o la dzi, 51 eye wɔafe eyama de eve, eye wɔana efe gomee akpe de alakpatwo ɔu; afima avifafa kple aduklidudu lano.

Lodofo le detugbi ewoawo ɔuti.

25. Ekema dzifofladufe la adi detugbi ewo, siwo do go kple wofe akadiwo, bena yewoayi adakpe nɔgbetsrɔ.^o 2 Eye wo dome ame atɔ nye abunetwo, eye ame atɔ hã nye adanudzela. 3 Elabena abunetwo la wotsɔ wofe akadiwo, ke wometsɔ ami kpe de wo ɔuti o; 4 ke adanudzela wo ya tɔɔ ami de wofe guiwo me kpe de wofe akadiwo ɔuti. 5 Eye esi nɔgbetsrɔ la tsi anyi la, wo katã wɔdɔ akɔɔɛ, eye wɔdɔ aɔ. 6 Ke le zãtitina la yli di bena: Kpɔ da, nɔgbetsrɔ la gbɔna! Mido go yi dakpee! 7 Tete detugbi kemawo katã fa, eye wɔdzra wofe akadi-

wo do. 8 Eye abunetwo gblɔ na adanudzela wo bena: Mina miafe ami la de mi, elabena miafe akadiwo le tsitsim. 9 Ke adanudzela wo xɔ edzi gblɔ bena: O, de wɔhi made mia kpli miawo nu o; miyi amesiwo le edzram la gbɔ boŋ, ne miadzee na mia dokui. 10 Ke esi woyi edze ge la, nɔgbetsrɔ la va; eye amesiwo dzra wo dokui do la, wokpe de eɔuti yi srɔdefe la, eye wotu ɔɔtru la. 11 Emegbe la detugbi mamleawo hã va gblɔ bena: Afeto, Afeto, ɔui na mi! 12 Ke xɔ edzi gblɔ bena: Vavã mele eglɔm na mi bena: Nyemenya mi o.^e 13 /Eyaŋuti mino ɔudzɔ, elabena miɛnya ŋkeke la alo gafɔfo la o.

Amea de fe talento mamã na efe dolawo

14 /Elabena ele abe amea de, si yi nugbe la ene, amesi yo efe dolawo, eye wɔtsɔ efe nuwo de asi na wo la. 15 Eye wɔna talento atɔ ame deka, eye eve ame deka, ke deka ame deka, wo dome amesiame le efe ɔutete nu, eye wɔyi nugbe. 16 Enumake amesi xɔ talento atɔ la, yi dɔtrɔ le wo dzi, eye wɔde vi talento atɔ de wo dzi. 17 Nenema ke amesi xɔ eve la, de vi eve de wo dzi. 18 Ke amesi xɔ deka la, dzo yi dɔde do, eye wɔyla efe afeto fe klosalo la de eme. 19 Ke le ŋkeke gedɛ megbe la dɔla mawo fe afeto la va, eye wɔbu akɔnta kple "wo. 20 Eye amesi xɔ talento atɔ la va, eye wɔtsɔ talento atɔ bubuwo vae gblɔ bena: Afeto, etsɔ talento atɔ de asi nam; kpɔ da, mede vi talento atɔ de wo dzi. 21 Efe afeto la gblɔ nɛ bena: Ehẽ, dɔla nyui kple nutefewɔla! Ewo nutefe le nu beewo me, matsɔ wɔ adɔ nu gedewo nu; yi de wɔ afeto fe dzidzo la me! 22 Eye amesi xɔ talento eve la, hã va gblɔ bena: Afeto, talento evee nɛtsɔ de asi nam; kpɔ da, mede vi talento eve de wo dzi. 23 Efe afeto la gblɔ nɛ bena: Ehẽ, dɔla nyui kple nutefewɔla! Ewo nutefe le nu beewo me, matsɔ wɔ adɔ nu gedewo nu; yi de wɔ afeto fe dzidzo la me! 24 Ke amesi xɔ talento deka la hã va gblɔ bena: Afeto, menya wɔ bena, ame sesẽ nɛnye, eɔnea nu le afisi

^a Mo. 1. 7, 8.

^b Lu. 17, 34.

^d 25, 13; Lu. 12, 39.

^e 7, 23.
^f 24, 42; Mar. 13, 33-37.

^g Tes. 1. 5, 2.

^h kp. 14-30 kpo
Lu. 19, 12-27.

ⁱ Lu. 12, 42-46.

^k 25, 21.

^l Lu. 12, 47.
^m 18, 23.

^o 22, 2.

mêfâ nu dɔ o, eye nèfoa nu fu le afisi mèwu nu dɔ o, 25 eye esi mele vovõm la, medzo yi dadi wò talento la de do me; kpɔ da, xɔ wò nu. 26 Efe afeto la xɔ edzi gbɔlɔ nɛ bena: Dɔla vɔdi kple kuviato! De nɛnyae bena, megea nu le afisi nyemefâ nu dɔ o, eye mefoa nu fu le afisi nyemewu nu dɔ o mahã? 27 Ekema ele na wò bena, natsɔ nye klosalo la ayi adana gasitsalawo, eye le nye vava me la maxɔ ye nu la kple deme. 28 Eyaɔuti mixɔ talento la le esi, eye mitsɔe na amesi si talento ewo le la. 29 Elabena amesiame, si nu le esi la, woana nui, wòagbã go nɛ; ke amesi si nu mele o la, nusi le esi la, woaxɔ eya hã le esi.^d 30 Eye dɔla, si menyo na naneke o la, "mitsɔe fu gbe de viviti tsiditsidi la me, afima avifafa kple adukli-
duɔu lana.

Nuwuwu nɔnɔdɔdɔ

31 Ke ne Amegbetovi la ava le efe ñutikakɔe me, eye dɔlawo katã akpe de eputi la, ekema abɔbɔ nɔ efe ñutikakɔezikpui la dzi; 32 eye ʒwoafo dukwo katã nu fu de efe ŋku me, eye wòamã wo me atso wo nɛwo gbɔ, abe alesi alɛkpɔla mãa alɛwo kple gbõwo mee ene; 33 eye wòatsɔ alɛwo aɔo efe nudusi me, ke atso gbõwo aɔo efe mia me. 34 Tete fia la agbɔ na amesiwo le efe nudusi me la bena: Miva, mi Fofonye fe ame yayrawo, minyi fiadufe, si wodzra dɔ di na mi tso xexeme fe gmedoɔanyi me la, fe dome!^k 35 Elabena dɔ wum, eye miena nududum; tsikɔ wum, eye miena tsim; amedzro menye, eye miexɔm medze mia gbɔ.ⁿ 36 Mele amama, eye miedo awu nam; nye lãme gblɛ, eye mieva kpɔm da, mele gaxɔ me, eye mieva gbɔnye. 37 Tete ame dzɔdzɔeawo axɔ edzi nɛ agbɔ bena: Afeto, gbekagbee miekpɔ bena, dɔ le wuwòm, eye miényi wò, alo tsikɔ le wuwòm, eye miena tsi wò mahã? 38 Gbekagbe miekpɔ wò nɛnye amedzro, eye miexɔ wò nɛdze mia gbɔ, alo amama, eye miedo awu na wò mahã? 39 Alo gbekagbe miekpɔ bena, wò lãme gblɛ, alo nɛle gaxɔ me, eye mie-

va kpɔ wò da mahã? 40 Eye fia la aɔo epu agbɔ na wo bena: Vavã mele egbɔm na mi bena: Nusianu, si miexo na nenem nɔvinye sue siawo dometo deka la, nyee miexo na.^a 41 Tete wòagbɔ na amesiwo le mia me la hã bena: Mite da tso gbɔnye, mi amesiwo wofo fi de; miyi de dzo mavɔ, si wodzra dɔ di na Abosam kple efe dɔlawo la me!^b 42 Elabena dɔ wum, eye miena nududum o; tsikɔ wum, eya miena tsim o; 43 amedzro menye, eye miexɔm medze mia gbɔ o; menɔ amama, eye miedo awu nam o; nye lãme gblɛ, menɔ gaxɔ me, eye mieva kpɔm da o. 44 Tete woawo hã woaxɔ edzi nɛ agbɔ bena: Afeto, gbekagbe miekpɔ wò bena, dɔ le wuwòm, alo tsikɔ le wuwòm, alo nɛnye amedzro, alo nɛle amama, alo wò lãme gblɛ, alo nɛle gaxɔ me, eye miexɔm medze wò o mahã? 45 Tete wòadɔ ŋu na wo agbɔ bena: Vavã mele egbɔm na mi bena: Nusianu, si miexo na nenem me sue siawo dometo deka o la, miexo na nye hã o. 46 Eye woawo la woayi de fukpekpe mavɔ la me, ke ame dzɔdzɔewo la woayi de agbe mavɔ la me.^h

Yesu fe fukpekpegbagbɔdɔlɔ mamiato.

26. Eye wòva me, esi Yesu wu nenem nya siawo katã nu vɔ la, egbɔ na efe nusɔlawo bena: 2 ʒMinyae bena, ŋkeke eve mege la ñutitoto la aɔo, eye woade Amegbetovi la asi, be woaklãe de ati ñuti.ⁱ

3 Tete nunɔlagãwo kple dume-gãwo wa kpe ta de nunɔlagã, si ŋkɔ nye Kayafa la, fe mɔ la me; 4 eye wode adaɔu bena, yewoale Yesu le adaɔu me, eye yewoawui. 5 Ke wogbɔ bena: Menye le ŋkekenyuie la dzi o, bena zi nagato le duka la dome o.

Amisiɔ na Yesu le Betania.

6 ʒEsi Yesu le Betania le Simnon, dzɔbutɔ la fe me la, 7 nyɔnua de va egbɔ kple alabastrogui, eye ami, si fe asi sɛ ñuto la, le eme, eye wòtsɔe kɔ de ta me nɛ, esi wòle kplɔ ñuti. 8 Ke esi nusɔlawo kpɔe la, eve dɔme na wo, eye wogbɔ bena: Nugbegblɛ

^a 10, 40; Lod. 19, 17; Heb. 6, 10.

^b Lu. 13, 27; Nyad. 20, 15.

^d 13, 12; Mar. 4, 25; Lu. 8, 18.

^e 8, 12; 22, 13.

^f 16, 27; 24, 30; Tes. I. 4, 16.

^g Ro. 14, 10;

Kor. II. 5, 10;

Do. 10, 42; 17,

31; Xez. 34, 17.

^h Dan. 12, 2;

Yoh. 8, 28.

ⁱ kp. 2-5 kpo Mar. 14, 1, 2; Lu. 22, 1, 2.

^k 16, 27; Yoh. 5, 29; Ro. 2, 6; Ps. 37, 22.

^l 16, 21.

^m Yes. 58, 7;

Xez. 18, 7.

ⁿ kp. 6-13 kpo Mar. 14, 3-9; Yoh. 12, 1-8; Lu. 7, 36-50.

sia gōme de? 9 Elabena woate ŋu adzra ami sia ho gāe, eye woatsōe ana ame dahewo. 10 Ke esi Yesu dze sii la, eglbō na wo bēna: Nukaputi miele fu dem na nyōnu la? Elabena ewo do nyui nam. 11 Elabena ame dahewo la woli kpli mi dāa, ke nye la nye-meli kpli mi dāa o. 12 Elabena esi wōtsō ami sia ko de nye ŋutilā dzi la, ewōe hena nye didi. 13 Vavā mele eglbōm na mi bēna: Afisi ke woade gbe fā nyanyuie sia afia le le xexeme blibo la katā la, woagblō nusi nyōnu sia wō la hā hena ŋkudodo edzi.^e

14 Tete ame wuieveawo dome-to deka, si woyōna bēna Yuda Iskariot la, tō edzi yi de nunōla-gāwō gbō gbō bēna: 15 Nuka mielō be, mianam, ne made eyama asi na mia? Ke woawo la wona klosalo blaetōe.^k 16 Eye tso ekema dzi la ele asinu dim, bēna yeadee asi.

Nuduqu kakoe dooonyi.

17 Eye le abolo mavāmaōā fe ŋkeke gbāto dzi la nusrōlawo va Yesu gbō gbō bēna: Afika dim nēle bēna, miadzra do na wō, ne nađu ŋutitotolēvi la le mahā? 18 Eglbō bēna: Miyi de dua me de ame ma gbō, eye migblō nē bēna: Nufiala la gbō bēna: Nye azā-gbe la le doodom, gbōwō mađu ŋutitotolēvi la le kple nye nusrōlawo. 19 Eye nusrōlawo wō, abe alesi Yesu do na wo la ene, eye wodzra ŋutitotolēvi la do.

20 Eye esi fiēsi do la, eno kplō ŋuti kple ame wuieve la; 21 eye esi wole nu dum la, eglbō bēna: Vavā mele eglbōm na mi bēna: Mia dometo deka adem asi. 22 Tete woxa nu ŋuto, eye wo dome amesiame de asi biabiame me gbō bēna: Afeto, nyee loo? 23 Ke edo ŋu gbō bēna: Amesi fe asi le agba me dem kplim la, eya kee ladem asi. 24 Amegbetōvi la le yiyim, abe alesi wōŋlō di le eŋuti ene; ke baba na nenem me, si lade Amegbetōvi la asi! Eno na nenem me la bēna, womega-xae dzi o.^g 25 Eye Yuda, amesi fia eyome mo la, xō edzi gbō bēna: Nyee, Rabi? Eglbō nē bēna: Wōe gbļe.

^a Kor. I. 11, 23.

^b Mo. V. 15, 11.
^c Mo. II. 24, 8;
ta 20, 28.

^e 24, 14.

^f kp. 14-16 kpo
Mar. 14, 10-11;
Lu. 22, 3-6.

^g 8, 11; Lu. 14, 15.

^h Yoh. 18, 1.

ⁱ kp. 31-35 kpo
Mar. 14, 27-31;
Lu. 22, 31-34;
39; Zax. 13, 7.

^k Mo. II. 21, 32.

^l 28, 7.

^m kp. 17-19 kpo
Mar. 14, 12-16;
Lu. 22, 7-13;

Mo. II. 12, 1.

ⁿ Yoh. 13, 37.

^p kp. 36-46 kpo
Mar. 14, 32-42;
Lu. 22, 47-46;

Yoh. 18, 1.

^q kp. 20-30 kpo
Mar. 14, 17-24;
Lu. 22, 14-23;
Yoh. 13, 31-6.

^r 17, 1; Mar. 5,
37; 14, 3.

^s Yoh. 12, 27.

^t 20, 22.

^u kp. 64.

26 Eye esi wole nua dum la, Yesu tso abolo de asi, eye esi wōgbō akpedanya la, ege eme hetsō na nusrōlawo gbō bēna: Mixōe du! Esia nye nye ŋutilā!^a 27 Eye wōtsō kplu de asi, eye esi wōda akpe le eta la, etsae na wo gbō bēna: Mi katā mino le enu; 28 elabena esiae nye nye dzu, si nye nubabla yeye la tō, si woko de anyi le ame gedewo ŋuti hena nuvōkeke la. 29 Ke mele eglbōm na mi bēna: Tso esia dzi la nye-megale weinkutetsie sia me tsi no ge, vasede ŋkeke ma dzi, esi mia kpli mi miano yeye le Fofonye fe fiadufe la me o.^b

30 Eye le akpedahadzidzi vō mege la hwodo go yi de Amito la ŋu. 31 Tete Yesu gbō na wo bēna: Mi katā miele nudiaḍia kpo ge le ŋutinye le zā sia me; elabena wōŋlō di bēna: „Mele alē-kplōla fo ge, eye alēha blibo la katā laka ahlē.“ 32 Ke le nye tsitre-tsitsi mege la madze mia ŋgo ayi Galilea.^c 33 Ke Petro xō dzi gbō nē bēna: Ne wo katā woakpo nudiaḍia le ŋutiwō la, nye la nyemele ekpo ge gbede o.^d 34 Yesu tō nē bēna: Vavā mele eglbōm na wō bēna: Zā sia me ke, hafi koklo naku ato la, agbe nu le gbōnye zi etō. 35 Petro gbō nē bēna: Ne anō nam bēna, maku kpli wō hā la, nyemele nu gbe ge le gbōwō akpo o. Nenema ke nusrōlawo katā wōgbō.

Otoli le Getsemane.

36 Tete woa kple Yesu wova tefea de, si woyōna be Getsemane, eye wōgbō na nusrōlawo bēna: Mibōbo nō afisia, vasede esime mayi aḍado gbe ḍa le afime. 37 Eye wōtsō Petro kple Zebedeo fe ŋutsuvi eweawo kpe de edokui ŋuti, eye wōde asi nuxaxa me kple dzodzo me nyanyanya.^e 38 Tete wōgbō na wo bēna: Nye luwo le nu xam kakaka vasede kzo kpakplim.^f 39 Eye esi wōte yi ŋgo vee la, edze klo tso mo anyi hedo gbe ḍa gbō bēna: Fofonye, ne ate ŋui la, na be, “kplu sia nato ŋutinye ayi; gake la menyee alesi nye ŋuto medi o, negbe alesi wōda nēdi ko. 40 Eye wōva nusrōlawo gbō, eye wōkpo wo le

al5 me, eye wògblo na Petro bena: De miate nu ano pudzo kplim gajofa deka oa? 41 Mino pudzo, eye mido gbe da, ne miagadze tetekpo me o; gbogbo la le lólóm, hake nutilá la gbdzo. 42 Egayi zi evelia, eye wòdo gbe da gbló bena: Fofonye, ne esia nu mate nu ayi o, wònye deko manoe la, woawo wò lólónu. 43 Eye esi wògava la, ekpo wo le al5 me, elabena wofe nkuwo dzi wo d5. 44 Eye wògagblé wo di hedzo yi be, yeado gbe da zi et5lia, eye wògagbló nenem nya mawo ke. 45 Tete wòva nusrólawo gbo, eye wògblo na wo bena: Miyi al5dò-dò dzi azo, eye migbo de eme; mikpo da, gajofa la do vo, eye woade Amegbetovi la asi na nuvòwólawo. 46 Mitsi tre, mina midzo! Kpo da, amesi le yonyeme mo fiam la gogo.⁹

Yuda fia Yesu yome ma.

47 Eye esi wòbe, yeado nu le eme kasia la, kpo da, Yuda, ame wuiveawo dometo deka la, va do, eye ameha gaa de le eyome kple yiwo kple kpowo tso nunolagá kple dumegáwo gbo. 48 Eye yomemofiala la do dzesi di na wo gbló bena: Amesi fe nu gbugbo ge mala la, eyae, ne mialée kpli. 49 Eye enumake wòte de Yesu nu, eye wògblo bena: Rabi, fié na wò loo! Eye wògbugbo nu n5. 50 Eye Yesu gbló n5 bena: X5, nukanuti néva do? Tete wote de eputi, eye wotsò wofe asiwo do Yesu dzi, eye wolée kpli. 51 Eye kpo da, amesiwo li kple Yesu la, wo dometo deka do efe asi da, di yi heda nunolagá fe dola, eye wòkpa to n5. 52 Tete Yesu gbló n5 bena: Gbugbo wò yi la do etefe; elabena amesiwo katá dia yi la, yi kee woatsò awu woe.^o 53 Alo èsusu bena, nyemate nu ađe kuku na Fofonye, eye wòatsò mawudólawo nam wòawu avatsò wuivee o mahá? 54 Ke aleke awò ne woawu nòwólawo nu mahá? Elabena ele be, woava me nenema tsá! 55 Le gajofa ma dzi Yesu gbló na amehawo bena: Alesi wotsona de hìsdola nuti la, nenenmae mieva lé ye ge kple yiwo kple kpowo; gbawotsyogbe mebbò no anyi de mawufe la me le nu fiam,

a kp. 31.

b 6, 13.

d kp. 57-75 kpo Mar. 14, 53-72; Lu. 22, 54-71; Yoh. 18, 13-27.

e Mo. V. 19, 15. /27, 40, 63; Yoh. 2, 19, 21; Do. 5, 13.

f Yoh. 14, 31.

h kp. 47-56 kpo Mar. 14, 43-50; Lu. 22, 47-53; Yoh. 18, 3-12.

i Ps. 110, 1; Dan. 7, 13.

k 16, 27.

l Yoh. 18, 7; Mo. III. 24, 16.

n Yes. 50, 6.

o Mo. I. 9, 6.

p Lu. 24, 44.

eye mielém kpo o. 56 Ke esiawo katá va me, bena woawu nyagbló-dilawo fe nòwólawo nu. "Tete la nusrólawo katá gblée di hesi.

Yesu léle kple ekpakpa yi nunola ga gbo.

57 Ke amesiwo lé Yesu la, kplé yi de nunolagá Kayafa gbo, afisi agbaléfialawo kple amegáwo kpe ta do. 58 Ke Petro le eyome oí gbona vasede nunolagá fe mó la gbo, eye wòyi de eme, eye wòbòbò no anyi de dolawo gbo, bena yeakpo alesi woawu nu.

59 Ke nunolagáwo kple onundrólawo katá le avatsodasedidiwo dim de Yesu nuti, bena ye woawui; 60 ke womekpo deke o, ewo wònye avatsodasedila gedewo va hafi. Ke emegbe la avatsodasedila eve va gbló bena: 61 Amesia gbló bena: /Mate nu agbá mawuxò la, eye magatui le nkeke et5agbe. 62 Eye nunolagá la tsi tre gbló n5 bena: Méle nyaa deke nu do ge na amesiwo le dase dim le nutiwò o mahá? 63 Ke Yesu zi kpi. Eye nunolagá la xò edzi gbló n5 bena: Metá Mawu gbagbe la na wò, be nagblóe na mí. nenye wòe nye Kristo, Mawuvi la! 64 Yesu gbló n5 bena: Wòe gblóe; gake la mele eglóm na mi bena: Tso esia dzi miele Amegbetovi la kpo ge, iwòabòbò no anyi de nusé fe nudusi me, ano dzifo fe kalilikpowo dzi gbona. 65 Tete nunolagá la dze efe awuwo gbló bena: Egló busunya! Dasedila kawo gahiá mi? Kpo da, azò miese busunya la; 66 nuka susum miele? Eye wo do nu gbló bena: Edze ku. 67 "Tete wote ta de mo n5, wotu koe, eye amea dewo há fo tome n5 68 le gbugblóm bena: Kristo, amekae fo wò, gblóe fia mi.

Petro fe nugbege le Yesu gbo.

69 Ke Petro bòbò no anyi de gota le akpata me, eye nyonudóláa de va egbo gbló n5 bena: Wò há èno Yesu, Galileato la gbo kpo. 70 Gake esé nu le wo katá fe nku me gbló bena: Nyemenya nusi gblóm néle o. 71 Ke esi wòto agboa nu do go la, nyonudóláa bubu há kpo, eye wògblo na amesiwo le afima bena: Amesia no anyi kple Yesu, Nazareteto la kpo. 72 Eye wògasé nu kple

atamkaka gblɔ bena: Nyemenya ame la o. 73 Eye esia megbe de la amesiwo le tsitre de affima la, va gblɔ na Petro bena: Nyatefee, wò hā wo dometo deka nɛnye; elabena wò nufɔfo le ha dem wò. 74 Tete la wòde asi fɔfɔde kple atamkaka me bena: Nyemenya ame la o. Eye kasia koklo ku ato. 75 Eye Petro do ŋku Yesu fe nya, si wògblɔ na la dzi bena: Hafi koklo naku ato la, agbe nu le gbɔnye zi etɔ. Eye wòdo go, eye wòfa avi vieve.

Yesu le Pilato fe ŋku me. Yuda fe nuuwu.

27 Ke esi bɔnu ke la, nunɔlagāwo kple dumegāwo katã de adanɔ le Yesu ŋuti, bena yewoawui; 2 eye woblae, kplɔe yi dade asi na Pontio Pilato, mōmfia la.^c

3 Tete esi Yuda, amesi fia eyome mo, kpɔ bena, wotso kufia na la, evee, eye wògbugbo klosalo blaetɔ la yi na nunɔlagāwo kple amegāwo gblɔ bena: 4 Mewo nu vɔ be, mede ou madifo asi. Ke woawo gblɔ bena: Mia gbɔ nya kae wòtsɔa? Wò nuto kpɔ edzi! 5 Eye wòtsɔ klosalo la fu gbe de mawuxo la me hedzo, eye wòyi dade ka ve na edokui. 6 Ke nunɔlagāwo fɔ klosalo la gblɔ bena: Womeɔ me mo bena, woatsɔe ade nɔudzɔdɔ me o; elabena ou flegae. 7 Eye wode adanɔ, eye wòtsɔe fle zemela fe abɔ, ne wòanye amedzrowo fe dife.^a 8 Eya-ŋuti woyɔ abɔ ma be oubo vaseɔde egbege. 9 Ale wowu nya, si nyagblɔdila Yeremya gblɔ di la nu bena: „Eye wòtsɔ klosalo blaetɔ, si enye amesi ŋu Israelia via dewo do asi do la, fe tanu,^b 10 eye wòtsɔ wo na de zemela fe abɔ ta, abe alesi Afeto la do nam ene.“

11 Eye Yesu le tsitre de mōmfia la fe ŋku me, eye mōmfia la biaɛ bena: Wòde nye Yudatɔwo fe fia la mahã? Yesu gblɔ na bena: Wòde gblɔe. 12 Eye esi nunɔlagāwo kple dumegāwo tso enu la, meɔ nyaa deke ŋu o. 13 Tete Pilato gblɔ na bena: De mèle dase, si dim wole le ŋutilwò la, sem o mahã? 14 Eye meɔ nyaku deka hɔ hã ŋu ne o, ale bena mōmfia la fe mo wo yaa ŋutu.

Yesu kple Baraba.

15 Eye le ŋkenyenye sia dzi daa la mōmfia la lɔa asidede le gato deka ŋuti na ameha la, amesi ke wolɔ. 16 Ke le yemaɣi me la gatɔa de, si amawo nya la, le wo si, si woyona be Baraba. 17 Eya-ŋuti esi wofo wo dokui nu fu la, Pilato gblɔ na wo bena: Ameka ŋue mielɔ bena, maɔe asi le na mia? Baraba loo alo Yesu, si woyona be Kristo la mahã? 18 Elabena enyae bena, nɔvavã ŋutie wòtsɔe de asi do. 19 Ke esi wòbobo nɔ ɔɔnɔdrɔzɔkpuɔ la dzi la, srɔa do do de egbo gblɔ bena: Megawo naneke kple ame dzɔdzɔe ma o; elabena eto fe zã me la mekpe fu geɔde le drɔfe le eta.^d 20 Ke nunɔlagāwo kple amegāwo fɔe de amehawo nu bena, woabia Baraba, eye woawu Yesu. 21 Eye mōmfia la xɔ edzi gblɔ na wo bena: Ame eve la dometo ka ŋuti miele didim bena, maɔe asi le na mi mahã? Ke woawo gblɔ bena: Baraba ye! 22 Pilato gblɔ na wo bena: Ekema nuka mawo Yesu, si woyona be Kristo la mahã? Wo katã wogblɔ bena: Na woaklãe de ati ŋuti! 23 Ke egblɔ bena: Ekema vɔ ka gɔ wòwo mahã? Ke woawo do ŋli sesie wu bena: Na woaklãe de ati ŋuti! 24 Eye esi Pilato kpɔ bena, wòwɔa deke megali o, ke zi to hoo boŋ la, etsɔ tsi klo asi le ameha la fe ŋku me gblɔ bena: Nye la, ou sia mele asinye me o; mia ŋutawo mikpɔ edzi! 25 Eye duko blibo la katã xɔ dzi bena: Efe ou neva mia kple mia wiwo dzi! 26 Tete wòde asi le Baraba ŋu na wo; ke Yesu la, efoe kple atam, eye wòdeɔe asi, bena woaklãe de ati ŋuti.

Wofo Yesu kple atam, du fewu le eɔu, klãe de ati ŋu, eye wòku.

27 Tete mōmfia la fe asrafowotso Yesu, eye wokplɔe yi de ɔɔnɔdrɔfe, eye asrafoha blibo la katã fo fu de eɔuti. 28 Eye wode awu le eɔuti, eye wòtsɔ awu dzi playa hedo ne. 29 Eye wòtsɔ ŋu he tsilhe do na, eye wòtsɔ ayeti de nudusi me ne, eye wòdze klo de efe ŋku me, du fewu le eɔuti gblɔ bena: Miedo gbe na wò, Yudatɔwo fe fia! 30 Eye owo-

^a kp. 15-26 kpo Mar. 16, 8-15; Lu. 22, 13-25; Yoh. 18, 39 v. 19, 1.

^b Mar. 15, 1; Lu. 22, 66.

^c Yoh. 19, 18. ^d Lu. 23, 1; Yoh. 18, 28.

/ kp. 24 lia.

^e Mar. 12, 41.

^f Da. 1, 18, 19.

^g 23, 35.

^h Zax. 11, 12-13; Yer. 32, 6-9; 16, 2.

ⁱ kp. 11-14 kpo Mar. 15, 2-5; Lu. 23, 2-3; Yoh. 18, 29, 39. ^j kp. 27-30 kpo Mar. 16, 16-19; Yoh. 19, 2, 3.

^k 26, 27; Yes. 50, 6.

de ta de enuti, eye woxo ayeti la fo tame ne. 31 Eye esi woɖu fewu le enuti vo la, woɖe awu ɔlaya la le enu, eye wogatsɔ ye nɔto fe awuwu do ne, eye wokpɔe yina kablã ge de ati nɔti.

32 Ke esi wodo go yina la, wokpɔ nɔtsua de, si tso Kirene, amesi fe nko enye Simon, eye wozi eyama dzi bena, woatsɔ atitsoga la ne. 33 Eye esi woɖo afisi woɔyona be Golgata, si gome nye ametakolife la, 34 wotsɔ /aha tsitsi kple veve tɔto do nu ne; eye esi woɖe kpo la, egbe be, yemele eno ge o. 35 Ke esi woklãe de ati nɔti megbe la, womã efe awuwu me, eye wodzidze nu de wo dzi, bena woawu nya, si nyagblɔdila gblɔ di la nu bena: „Womã nye awuwu de wo nɛwo dome, eye wodzidze nu de nye awu ɔlaya dzi.” 36 Eye wobobo no anyi de afima le enu dzom. 37 Eye wonɔ efe nɔtsunya do tagbo ne bena: Yesu, Yudatowo fe fia la, enye esi! 38 Eye woklã adzodala eve de ati nu kpe de enuti, deka le nudusi me, eye deka le mia me. 39 Eye amesiwo le enuti tom le yiyim la, do dɔnu ne de ta ɔɔwum, 40 eye wole gbɔgbɔm bena: “Wò, amesi le mawuxo la gbãm gale etum le nkeke etɔagbe la, de ɖokuiwò; nɛnye Mawuvi nɛnye la, ekema di le atitsoga la nɔti! 41 Nenema ke nunɔlagãwo kple agbalẽfiawo kple dumegãwo le fewu dum le enuti le gbɔgbɔm bena: 42 Ede ame bubuwu, eye mate nu aɖe ye nɔto ɖokui o; nɛnye Israel fe fia wònye la, ekema nedi le atitsoga la nɔti aɖo, eye miawo edzi ase. 43 Edo dzi de Mawu nɔti; eya naɖe aɖo, ne elɔne, elabena egblɔ be, Mawuvi yenye. 44 Nenema ke adzodala, siwo woklã ge de ati nu kpe de enuti la, hã dzi.

45 Ke tso gafofo adelia dzi la zãdokeli do de anyigba la kaɖã dzi vasede gafofo asiekelia dzi. 46 Eye le gafofo asiekelia dzi Yesu do ɔli kple gbe sesie bena: Eli, eli, lama sabaxtani! si gome enye: “Nye Mawu, nye Mawu, nukɔnɔti nɛgbɔm di mahã? 47 Ke esi amesiwo le tsitre de afima dometɔa dewo see la, wogblɔ be-

a 17, 10.

b kp. 31-56 kpo
Mat. 15, 20-41;
Lu. 22, 26, 33 v.
49; Yoh. 19, 16
v. 30.

d Heb. 13, 12.

e Mo. II, 26, 31;
Kron. II, 3, 14.

f Ps. 69, 22.

g Lu. 8, 2.

h Lu. 23, 32.

i Ps. 22, 8.

k 1, 39.

l 26, 61.

m kp. 57-61 kpo
Mar. 15, 42-47;
Lu. 23, 40-55;
Yoh. 19, 30-42.

n Yoh. 19, 31.

o Yes. 53, 9;
Yoh. 11, 39.

p Ps. 22, 9.

q Ps. 22, 2.

r 26, 61; 16, 21.

na: Amesia le Eliya yom. 48 Eye enumake wo dometɔ deka fu du yi ɖatsɔ fumekutsa, eye wòko aha tsitsi de eme fũ, eye wòtsɔe do ayeti nu hekpe ne. 49 Ke ame mamleawo gblɔ bena: De asi le enu! Na ne miakpɔe, abe Eliya ava dee ene.

50 Eye Yesu gado ɔli kple gbe sesie, eye wòtsɔ efe gbɔgbɔ la hena. 51 Eye kpo da, mawuxo-metsovo la dze de eve tso tagbo vasede egome, eye anyigba ɔɔwum, eye kpe gbadzawo wo, 52 eye yɔdowo nu ɔu, eye ame kòkòe gede, siwo do alɔ la, fe nutilawo tsi tre, 53 eye esi wodo go tso yɔdowo me le efe fɔfo megbe la, woyi de du kòkòe la me, eye woɖe wo ɖokui fia ame gedewo. 54 Ke esi avafia la kple amesiwo kpe de enuti hele Yesu dzom la, kpo anyigba ɔɔwum kple nusiwo va dzo la, wovɔ nɔto hegbɔ bena: Nyatefe, Mawuvi nye esia! 55 Eye nyɔnu gedewo le afima le nu kpom le adzage, amesiwo dze Yesu yome tso Galilea le esubom; 56 amesiwo dome Maria, Magdalato, kple Maria, si nye Yakobo kple Yosef dada, kple Zebedeo fe viwo dada wo.e. 5

Yesu di di.

57 Eye esi fiɛsi do la, nɔtsu kesinɔtɔa de tso Arimatia, si nko nye Yosef, amesi nɔto hã nye Yesu fe nusrɔla, 58 amesia yi Pilato gbo ɖabia Yesu fe kukua. Tete Pilato do bena, woatsɔe ne. 59 Eye Yosef tso ame kuku la, eye wòtsɔ aklala, si fu tititi la xatsa de enuti; 60 eye wòtsɔe mlɔ ye nɔto fe yɔdo yeye, si wòna woɖe de kpe gbadza me la me; eye esi wòmlɔ kpe gãa de do yɔdo la nu la, edzo. 61 Eye Maria, Magdalato la, kple Maria keme la wole afima, eye wobobo no anyi hedze ngo yɔdo la.

62 Eye le dzadzradonkeke fe nufɔke dzi la nunɔlagãwo kple farisitowo va kpe ta de Pilato gbo gblɔ bena: 63 Afeto, miɛdo nɔti bena, esi amelela ma le agbe la, egblɔ bena: Le nkeke etɔ mege la magatsi tre. 64 Eyata de se bena, woadzo yɔdo la nu vasede nkeke etɔagbe, bene efe nusrɔlawo magava afii ayii, eye woa-

gblɔ na amewo bena: Etsi tre tso ame kukuwo dome, eye beble megbeto la nagavɔɔɔ wu ngɔgbeto la o. 65 Pilato gblɔ na wo bena: Dzalawo nye ekem, miheyi ne miadzɛ, abe alesi mienya ene. 66 Eye wodzo heyi ɔatre kpe la de enu, beye wodɔ dzalawo afima.

Yesu fe tsitreitsi. Efe dokuideɔeflawo kple nusrɔlawo dɔɔ hena mawunyagbogblo.

28. ^aKe le nkeke, si dze Sabat yome, si nye kwasida fe nkeke gbato fe ndikanya la, Maria, Magdalato, kple Maria keme la wova yodo la kpo ge da. 2 Eye kpo da, anyigba ɔɔɔ ɔtu, elabena Afeto la fe dɔla di tso dzifo va mli kpe la da le yodo la nu, eye wobɔɔ no edzi. 3 Eye efe kpokpome le abe dzikedzo ene, eye efe awu fu tititi abesno ene; 4 ke dzalawo dzo nyanyanya, eye wozu abe ame kukuwo ene le ɔ, si wodzi na wo la ɔtu. 5 Eye mawudɔla la gblɔ na nyonuawo bena: Miawo la migavɔ o; elabena menyae bena, Yesu, amesi woklɔ de ati ɔu la, dim miele. 6 Mele afisia o, elabena etsi tre, abe alesi wɔgbɔ di ene. Mite va kpo afisi wɔmlɔ la da. 7 Eye miyi kaba ɔagblɔ na efe nusrɔlawo bena: Etsi tre tso ame kukuwo dome; eye kpo da, edze mia ngɔ yi Galileia, afima miakpɛ le; kpo da, metoe na mi. 8 Eye wodɔ go tso yodo la me enumake kple vɔvɔ kpakple dzidzo gɔ, eye wofu du, bena woadaka eta na efe nusrɔ-

^a kp. 17.

^b Dan. 6, 17.

^d kp. 1-10 kpo
Mar. 16, 1-10;
Lu. 24, 1-10;
Yoh. 20, 1-18;
27, 26.

^e 17, 2.

^f 26, 32.

^g Lu. 24, 11;
Yoh. 20, 26.

^h 11, 27; Yoh. 13,
3; Fil. 2, 9.

ⁱ 12, 40; 16, 21.

^k Mar. 16 15.

^l 26, 32.

ⁿ 18, 20; 24, 3.

lawo. 9 Eye kpo da, Yesu va kpe wo gblɔ bena: Mido afe! Eye wote de ɛɔu lé efe afɔwo hedze klo ns. 10 Tete Yesu gblɔ na wo bena: Migavɔ o! Miyi ɔaka eta na nɔvinyewo bena, woayi Galilea, eye afima woakpɔm le.

11 Ke esi wole yiyim la, kpo da, dzalawo dometsa dewo yi dua me ɔaka nusiwo katã va dzɔ la ta na nunlagawo. 12 Eye esi woa kple amegawo fo fu la, wode adanɔ, eye wotsɔ klosalo geɔe na asrafoawo bena: 13 Migblɔ bena: Efe nusrɔlawo va le zã me, eye wofii yii, esime miedɔ aɔ. 14 Eye ne nya sia di mɔmefia se la, ekema miawo mialé enu, eye miawo miawo atso fudeɔe me. 15 Eye woxɔ klosalo la, eye wowo, abe alesi wofia mɔnu wo ene; eye nenem nya sia kaka de Yudaɔwo dome vasede egbegbe.

16 Ke nusrɔla wuidekɛawo yi Galilea de to, si Yesu fia wo di la dzi. 17 Eye esi wokpɛe la, wodze klo ns, ke amea dewo ke di. 18 Eye Yesu te va wo gbo, fo nu na wo gblɔ bena: ^hWotsɔ ɔusé katã, si le dzifo kple anyigba dzi la, de asi nam. 19 ^kMiheyi dawo dukɔwo katã ne woanye nusrɔlawo, miade mawutsi ta na wo de Fofɔ la kple Vi la kpakple Gbo-gbo kokɔe la fe ɔkɔa me, 20 miafia wo bena, woawɔ nusiwo katã meɔo na mi la; eye kpo da, ⁿnye la meli kpɛli mi nkekeawo katã vasede xexeame fe nuwuwu.

NYANYUIE LA, ABE ALESI MARKO DLɔE ENE.

Yohanes de gbe fã Kristo, eye wɔde mawutsi ta ne. Abosam fe Yesu kpo; Yesu ɔblo nya, yo nusrɔlawo, eye wɔde dɔalɔawo.

1. Yesu Kristo, si ene Mawuvi la, fe nyanyuie la fe gmedzedze enye esi. 2ª Abe alesi wɔnɔ di le nyagblɔdila Yesaya fe agbalɛ la me ene bena: „Kpo da, mele ye dɔla dɔm do de ngɔwɔ, amesi adzra wɔ mɔ la do; 3 amesi

^o kp. 2-8 kpo
Mat. 3, 1-12;
Lu. 3, 1-18;
Yoh. 1, 19-30;
Mal. 3, 1; Lu. 7,
27; Yes. 40, 3.
^p Yoh. 1, 6; Do.
18, 4.

le yli dom le gbeadzi la fe gbe enye esi: „Midzra Afeto fe mɔ la do, miwɔ efe mɔtatawo dzɔdzɔe.“ 4 Yohanes va do, amesi de mawutsi ta na amewo le gbeadzi, eye wɔde gbe fã dzimetɔɔɔ fe mawutsidedetaname hena nuvɔkeke. 5 Eye amesiwe le Yudeanyigba dzi, kple Yerusalemɔwo katã do go va egbo, eye wɔde

mawutsi ta na wo de Yordan-tosisi la me, esi wou wofe nuwōwo me na. 6 Eye kposofuwu le Yohanes nu, eye lāgbalēlidzibanu le efe ali dzi, eye wōdua pētsuviwo henoa gbemenyitsi. 7 Eye wōde gbe fā gbls bēna: Amesi tri ako wum la, le megbenye gbōna, amesi fe atokota nu ka medzem be, mabōbo atu o. 8 Nye la metsō tsi de mawutsi ta na mi; ke eya la atsō Gbōgbō kōkōe ade mawutsi ta na mi.

9 Eye wōva ve me le ŋkeke mawo me bēna, Yesu tso Nazaret le Galilea va, eye Yohanes de mawutsi ta ne de Yordan-tosisi la me. 10 Eye enumake esime wōle go dom tso tsia me la, ekpō dzifowo nu ou, eye Gbōgbō la le abe akpakpa ene hele didim de edzi; 11 eye gbe di tso dzifowo bēna: Wōe nye vinye, si gbō nyemēlā nu le o; wō nu mekpōa ŋudzedze lena.

12 Eye enumake Gbōgbō la kplē yi de gbedzi. 13 Eye wōnō gbeadzī ŋkeke blane, eye Satana tee kpō, eye wōnō anyi kple gbemēlā wōadāwo, eye mawudōlawo va subōe.

14 Ke esi wōlē Yohanes de gaxo me megbe la, Yesu va Galilea hele gbe fā dem Mawu fe nyanyuie la bēna: 15 Azāgbe la dō dzi, eye mawufiadufe la dō vō. Mitrō le miafe dzi me, eye mixo nyanyuie la dzi se!

16 Eye esi wōlē Galilea-fua nu tom yina la, ekpō Simon kple nōvia Andrea wole asabu dam de fu la me; elabena tōfodelawo wōnye. 17 Eye Yesu gbls na wo bēna: Miva nō yonyeme, eye mawō mi miazu amedelawo. 18 Eye enumake la wogblē asabuawo di, eye wodze eyome. 19 Eye esi wōte yi ŋgō ōe la, ekpō Yakobo, si nye Zebedeo vi kplē nōvia Yohanes, woawo hā le ou me le asabuwo sam. 20 Eye enumake la wōyō wo, eye wogblē wo fofō Zebedeo kple bulēviawo di de oua me. eye woyl dādze eyome.

21 Eye wōdzo yi de Kapernaum; eye enumake le Sabat-ŋkeke dzi la efia nu le fufufe la. 22 Eye *kuvia dō wo le efe nufiafia la ŋuti; elabena efia nu wo

abe amesi si ŋusē le la ene, eye menyē abe agbalēfalawo ene o. 23 Eye enumake amea de, si me gbōgbō makōmakō le la, le wofe fufufe, eye wōdō ŋli gbls bēna: 24 Nya ka le mia kple wō dome, wō Yesu Nazaretō? De nēva mia tsrō ge mahā? Menyā amesi nēnye, Mawu fe kōkōetō la nēnye. 25 Eye Yesu blu de eta bēna: Mia wō nu, eye nado go le eme! 26 Eye gbōgbō makōmakō la nyamae, eye wōdō ŋli kple gbe sesie, eye wōdō go le eme. 27 Eye wōwō nuku na wo katā, nenem bēna, wobia wo nēwo bēna: Nuka enye esia? Nufiafia yeye! Etsō ŋusē dea se na gbōgbō makōmakōwo, eye wōdōa toe. 28 Eye enumake la efe ŋkō di hoo le Galilea-nutowo katā me godoo.

29 Eye enumake esi wōdō go tso fufufe la, Yakobo kple Yohanes kpe de wo nu yi de Simon kple Andrea fe me. 30 Ke Simon lēxo le anyimlōfe le ŋudza lēm, eye enumake la wogbls enutinya ne. 31 Eye esi wōte va la, elē efe alōnu hekōe de dzi, eye ŋudza la dzo le edzi, eye wōsubō wo. 32 Ke le fiē me, esime ye dō to la, wotsō amesiwo katā fe lāme gblē, kple esiwō me gbōgbō vōwo le la, va egbōe. 33 Eye du blibō la katā fo ju de ostrua nu. 34 Eye wōda gbe le amesiwo katā le dō bubu fomeviwo katā lēm la nu, eye wōnyā gbōgbō vō gedewo dō goe, eye mede mō na gbōgbō vōwo be, woafō nu o, elabena wonyae.

35 Eye esi wōfō fōŋli la, edo go heyi de gbedzi, eye wōdō gbe da le afima. 36 Eye Simon kple amesiwo kpe de enuti la, di eyome mō; 37 eye wokpōe, eye wogbls ne bēna: Amewo katā le diwōm. 38 Eye wōgbls na wo bēna: Mina ne miayi du bubuwo me, bēna magbls nya le afima hā; elabena esia ta medo go dō. 39 Eye wōyi de wofe fufufeawo me le Galilea katā hele gbe fā dem, eye wōlē gbōgbō vōwo nyām le go domii.

40 Eye anyidzelaa de va egbō le kuku dem ne, eye wōdze klo ne gbls bēna: Ne ēlō ko, āte ŋu aklo ŋutinye. 41 Eye esi efe dō-

a 5, 7.

b Da. 13, 25.

d 9, 25.

e kp. 9-11 kpo
Mat. 3, 13-17;
Lu. 3, 21, 22;
Yoh. 1, 31-34.

/ Mat. 4, 24.

g kp. 29-34 kpo
Mat. 8, 14-17.
Lu. 4, 38-41.h kp. 12, 13 kpo
Mat. 4, 1-11;
Lu. 4, 1-13.i kp. 14, 15 kpo
Mat. 4, 12-17;
Lu. 4, 14, 15.
k Gal. 4, 4.l kp. 16-20 kpo
Mat. 4, 18-22;
Lu. 5, 1-11.
m Da. 16, 17; ta
5, 43.o kp. 35-39 kpo
Lu. 4, 42-44.p kp. 21-28 kpo
Lu. 4, 31-37.
r kp. 40-45 kpo
Mat. 8, 2-4;
Lu. 5, 12-14.
s Mat. 7, 28;
Yoh. 7, 46.

me trɔ de ɛnuti la, edo efe abo da, eye wode asi ɛnu hegblo ne bena: Melɔ, ɛnutiwɔ nako! 42 Eye enumake la anyi la vɔ le ɛnuti, eye ɛnuti ka. 43 Eye "esi wɔblu de eta la, enyɛe do go enumake, 44 eye wɔgblo ne bena: Kpɔ nyuie! Megagblo naneke na amea deke o; ke heyi natsɔ ɔkuiwɔ afia mawununɔla boɔ, eye na nusiwo ɛnuti Mose de se ɔ la, le wɔ ɛnuti-kaɔ la ɛnuti, ne wɔanye ɔasedidi na wo. 45 Ke eya do go de asi gbeɔadede me lelele kple nya la kaka me ale gbege bena, Yesu magate ɛu adze gaglɛ ayi du me o, ke gbedzi ko wɔnɔna, eye wotsɔ afisiafi va egbo."

Gbedada le lɛmetututɔa de ɛu.

2. Eye esi wɔgayi de Kaper-naum le ɛkekea dewo megbe la, wose bena, ele afea me. 2 Eye ame gedewo fo fu ale bena, womegakpɔ nɔfea deke le ɔtrua nu hã o, eye wɔgblo nya na wo. 3 Eye ame ene tsɔ lɛmetututɔa de gbɔna va egbo. 4 Eye esi womete ɛu te va egbo le ameha la ɛnuti o la, woyi ɔade mɔ de xɔ, si me wɔle la tame, eye esime woɔɔe vɔ la, wodidi aba, si dzi lɛmetututɔ la mlɔ la, de anyi. 5 Eye esi Yesu kpɔ wofe xɔse la, egblo na lɛmetututɔa bena: Vinye, wotsɔ wɔ nuvɔwo ke wɔ. 6 Ke agbalɛɛfialaa dewo bɔbɔ nɔ anyi de afima, eye wole di kem le wofe dzi me bena: 7 Aleke wɔ amesia fo nu alea? Egblo busunya; ameka ate ɛu atɔ nuvɔwo ake, ne menye Mawu deka ko o mahã? 8 Eye enumake esi Yesu dze sii le efe gbɔgbɔ me bena, wole di kem le woa ɛnutɔwo ɔkui me ale la, egblo na wo bena: Nuka wɔ miele nusiawo fe di kem le miafe dzi me mahã? 9 Kae bɔbɔ wu? Be woagblo na lɛmetututɔ la bena: Wotsɔ wɔ nuvɔwo ke wɔ loo, alo woagblo bena: Tsi tre natsɔ wɔ aba, eye nazo azɔli mahã? 10 Ke ne mianyaɛ bena, ɛusɛ le Amegbetɔvi la si be, woatsɔ nuvɔwo ake le anyigba dzi, - egblo na lɛmetututɔ la bena: Mele egblo na wo bena: Tsi tre, tsɔ wɔ aba, ne nayi afewɔ me. 12 Tete wɔtsi tre, eye enumake, esi

wɔtsɔ efe aba la, edo go le wo katã fe ɛku me nenem bena, ku-
via ɔo wo katã, eye wokafu Ma-
wu gblo bena: Miekpɔ ale nu-
siawo tagbe kpɔ o.

Yesu yɔ Mateo.

13 Eye wɔgayi de fu la nu, eye ameha la katã va egbo, eye wɔfia nu wo. 14 Eye esi wɔto afima yina la, ekpɔ Lewi, Alfeo vi la, bɔbɔ nɔ anyi le nudzɔfe, eye wɔgblo ne bena: Dze yonyeme! Tete wɔtsi tre dze eyome. 15 Eye wɔva ve me bena, esi wɔle kplɔa ɛu le efe me la, nudzɔla kple nuvɔwɔla gedewo bɔbɔ nɔ anyi kple Yesu kpakple efe nusrɔlawo; elabena ame gedɛe wonye dze eyome. 16 Ke esi farisitawo dome agbalɛɛfialawo kpɔ bena, ele nu dum kple nuvɔwɔlawo kpakple nudzɔlawo la, wogblo na efe nusrɔlawo bena: Aleke wɔ bena, wɔdua nu, eye wɔnoa nu kple nudzɔlawo kpakple nuvɔwɔlawo mahã? 17 Eye esi Yesu see la, egblo na wo bena: Menye lɛmesesɛtawoɛ hiã gbedala o, negbe ɔlɛlawo ko; nyemeva ame dzadzɛwo yɔ ge o, negbe nuvɔwɔlawo ko.

Le nutsitsido guti.

18 Eye Yohanes fe nusrɔlawo kple farisitawo tsia nu dana; eye wova gblo ne bena: Nukaɛnuti Yohanes fe nusrɔlawo kple farisitawo fe nusrɔlawo tsia nu dana, eye wɔ nusrɔlawo ya metsia nu dana o mahã? 19 Eye Yesu gblo na wo bena: Alo de ɛugbetɔsrɔ la fe xɔlɔwo ate ɛu atsi nu adɔ, esime ɛugbetɔsrɔ la li kpli wo mahã? ɔkeke alesi ɛugbetɔsrɔ la le wo gbɔ la, womate ɛu atsi nu adɔ o. 20 Ke ɛkekewo gbɔna, esime woatsɔ ɛugbetɔsrɔ la ayii le wo gbɔ; ekema woatsi nu adɔ le ɛkeke ma dzi. 21 Amea deke metsɔa avɔ matakpɔ fe nudedi kaa avɔ xoxo o; ke ne menye nenem o la, avɔ yeye, si wotsɔ kae la, aho avɔ xoxo la de edokui ɛu, eye efe vuvu awu tsãto. 22 Eye amea deke metsɔa aha yeye dea lagbalɛgolo xoxowo me o; ke ne menye nenem o la, aha yeye la awo lagbalɛgoloawo, eye aha la kple lagbalɛgoloawo siaa agblɛ; ke wotsɔa aha yeye dea lagbalɛgolo yeyewo me.

a kp. 25; 3, 12.

b kp. 13-17 kpɔ
Mat. 9, 9-13;
Lu. 5, 27-32.

d 5, 42; Mo. III.
14, 2, 3.

e Lu. 5, 15.

f kp. 1-12 kpɔ
Mat. 9, 1-9;
Lu. 5, 17-26.

g Lu. 15, 2.

h kp. 18-22 kpɔ
Mat. 9, 14-17;
Lu. 5, 33-38;
18, 12.

i Yoh. 6, 14.

k Yoh. 3, 29.

l Yoh. 16, 20.

m Yoh. 2, 25.

Nusrōlawo tugu lu le Sabat dzi.

23 "Eye wōva ve me bena, eyi dato lugbleawo me le Sabat dzi, eye le wofe yiwi me la efe nusrōlawo de asi lutiawo ŋeŋe me. 24 Eye farisitōwo gblō nē bena: Kpō dā, wōwō nusi mele sea nu o la le Sabat dzi!^d 25 Eye wō-gblō na wo bena: Alo miexlē nusi Dawid wō la kpō o, esime hiā tui, eye dō wu eya kple amesiwo kpe de ɛnuti la o mahā?^g 26 "Alesi wōyi de mawuxō la me, le esime Abyatar enye nunolagā, eye wōdu ŋkumedobolo, si womede mō le nuti nē be, woadu o, negbe nunnlawo ko, eye wōna amesiwo kpe de ɛnuti la o mahā? 27 Eye wōgblō na wo bena: Wōwō Sabat le ame ta, eye menye ame le Sabat ta o;^k 28 eyanuti Amegbetovi lae nye Sabat hā dzi Afeto.

Yesu da gbe le amea de, si titi lé asi ne la qu le Sabat dzi.

3. "Eye wōgayi de fufufe, eye amea de le afima, si titi lé asi na. 2 Eye wole nudzō nē be, ada gbe le ɛnu le Sabat dzi loo, bena yewoatso enu.^p 3 Eye wō-gblō na amesi titi lé asi na la bena: Tsi tre de titina. 4 Eye wōbia wo bena: De wode mō bēna, wōawo nu nyui alo wōawo nuvō le Sabat dzi, be woadē ame, alo wōawui mahā? Ke wōawo zi kpi. 5 Eye esi wōkpō wo godoo kple dziku la, exa nu le wofe dzi-mesēsē la nuti, eye wōgblō na ame la bena: Mlo wō asi! Eye wōmloe, eye efe asi la gadō dō. 6 Tete farisitōwo do go enumake kple Herodiahawo, eye wode adan le eyama nuti, alesi wōawo awui.

Yesu yo dō gbōgbo vō to gedewo.

7 "Eye Yesu kple efe nusrōlawo de wo dokuī dā yi fu la nu; eye ameha gā tso Gailea kple Yudea va dze eyome. 8 Eye esi wose nusiwo wōwō la, ameha gāa de tso Yerusalem kple Idumea kple Yordan godō kpakple Tiro kple Zidon-nutoawo me va egbo. 9 Eye wōgblō na efe nusrōlawo bēna, woadzra nūvi la dō na ye lē ameha la nuti bēna, ne woagamimi ye dō o; 10 elabena eda gbe le ame gedewo nuti ale bēna, ame gedē

alesinu le veve sem la, te de edzi, bena yewoade asi ɛnu.^b 11 Eye gbōgbo makmakōwo, ne wokpōe ko la, wodzea klo de ekō me, eye wodoa ŋli gbōna bēna: Wōe nye Mawuvi la. 12 Eye wōgbe nya na wo vevie nuto bēna, ne wōagana wōanya ye o.^c

Yesu tia efe nusrōla wuievwawo.

13 "Eye wōyi de to la dzi, eye wōyō amesiwo ye nuto le didim la, va egboe, eye woyi egbo. 14 Eye wōdō ame wuievwawo, bēna wōnō ye nuti, eye bēna yeadō wo adō dā woadade gbe fā, 15 eye bēna nusē nānō wo si hēna gbō-gbō vōwo nyanyā do goe. 16 "Eye wōdō ame wuievwawo, Simon, eyae wōna ŋkōe bēna Petro, 17 Yakobo, Zebedeo vi la, kple Yōhanes, Yakobo novi la, eye wōna ŋkō woawo bēna Boanerges, si gōme enye dzidegbeviwo; Andrea kple Filipino, Bartolomeo kple Toma, Yakobo, Alfeo vi la, Tadeo, Simon, Kananito la,ⁿ 19 kpakple Yuda Iskariot, si fia eyome mō la hā.^o

Yesu fo nu le nuvōwōwo de Gbōgbo kōkōe nu fe tohehe nu na gbalēfialawo.

20 Eye wōva afe me. Eye ameha la gale fu fom ale bēna, womete ŋu dū abolo gō hā o.^r 21 Eye esi etowo see la, wodo go yi elē ge; elabena wōgblō be: Efe tame da!

22 "Eye agbalēfiala, siwo tso Yerusalem va la, gblō bēna: Beelzebub le eme, eye wōnyā gbōgbo vōwo do go to gbōgbo vōwo fe fia la dzi. 23 Eye esi wōyō wo va egbo la, efo nu na wo le lododowo me bēna: Aleke Satana ate nu anyā Satana ado goe mahā? 24 Eye ne fiadufe mā de ye nuto dokuī nuti la, ekema fiadufe ma mate nu anyi anyi o. 25 Eye ne afe mā de ye nuto dokuī nuti la, ekema afe ma mate nu anyi anyi o. 26 Eye ne Satana tsi tre de ye nuto dokuī nuti la, ekema emā, eye emate nu anyi anyi o, ke boŋ enu lava tsi. 27 Ameha deke mate nu ayi de nusētō la fe me, eye wōaha efe afemenuwo o: negbe deko wōabla nusētō la gbā hafi aha efe afe. 28 Vavā mele egblom na mi bēna: Woatso amegbetoviwo fe nuvō, siwo katā wōwōna, kple busunya, siwo wo-

a kp. 23-28 kpo
Mat. 12. 1-8;
Lu. 6. 1-5; Mo.
V. 21, 26.
b Mat. 14. 36.

d Mo. II. 20, 10.
e 1, 24; Lu. 4. 41;
ta. 8. 43.

f kp. 13-19 kpo
Mat. 10. 1-4;
Lu. 6. 12-16;
Mat. 5. 1.
g Sam. I. 21. 6.
h Sam. I. 22. 20;
Mo. III. 24. 5-9;
Mo. II. 29. 32.

i Yoh. I. 42; Do.
1, 13; Lu. 9. 54.

k Mo. V. 5. 14.

l kp. 1-6 kpo
Mat. 12. 9-14;
Lu. 6. 6-11.

m Yoh. I. 41-45;
11. 16.

n Yoh. 6. 71.

o Yoh. 9. 16;
Lu. 13, 14; 14, 3.

r 6. 31.

s kp. 22-30 kpo
Mat. 12. 24-31;
Lu. 11. 15-22;
12. 10; Mat. 9.
34.

t Yoh. 5. 18.

u kp. 7-12 kpo
Mat. 12. 15, 16;
Lu. 6. 17-18.

gblona la, ake wo; 29 ke amesi agblɔ busunya de Gbɔgbɔ kɔkɔe la nu la, makpɔ tsɔtsɔke vasede mavɔmavɔ me o; ke boŋ enyi nuvɔ mavɔmavɔ fe fe; 30 elabena wogblɔ be: Gbɔgbɔ makɔmako le eme.

Amesiwo nye Yesu fe fometo vavawo.

31 Eye dadaa kple noviawo va afima, eye wole tsi tre le xexe, da ame de egbo be, woayɔe da. 32 Eye ameha la le anyinɔfe fo xlɛe. Eye wogblɔ nɛ bena: Kpɔ da, dawɔ kple noviwɔnɔutsuwokpakple noviwɔnɔnuwo le xexe le diwɔm. 33 Eye wɔdo nu na wo bena: Amekawo nye danye kple novinyewo mahã? 34 Eye esi wɔkpɔ amesiwo le anyinɔfe fo xlɛe dzi godoo la, egblɔ bena: Mikpɔ danye kple novinyewo da! 35 Amesi ke awɔ Mawu fe lɔlɔnu la, eya kee nye novinyeɔtsu, ganye novinyeɔnu, ganye danye hã.

Yesu do lo vovowowo le mawufiadufe la nu.

4. Eye wɔgade asi nufiafia me le fua nu, eye ameha gã nɔto fo ju de eɔu ale bena, wɔyi de vu me, eye wɔbɔbɔ nɔ eme le fua dzi, ke ameha la katã le fua nu. 2 Eye wɔfia nu gedewo le lododowo me, eye wɔgbɔ na wo le efe nufiafia me bena: 3 Miɔto! Kpɔ da, nukuwula do go yi nuku wu ge; 4 eye wɔva ve me bena, esi wɔle ewum la, dewo ge de mɔ to, eye xe viwo va mi wo. 5 Eye bubu ge de kpenyigba dzi, afisi mekpɔ anyi gede le o; eye wɔdo nu da enumake, elabena mekpɔ anyi sɔ gbo o; 6 eye esi ye dze la, ndɔkutsu dui; eye esi ke meli nɛ o nɔti la, eyra. 7 Eye bubu ge de nuwo me; eye nuwo mie, eye wovu tɔyɔ edzi, eye metse ku o. 8 Eye bubuwo ge de anyigba nyui la dzi, eye esi womie la, wotsi, eye wotse, dewo blaetɔ, dewo blaade, eye dewo alafa. 9 Eye wɔgbɔ bena: Amesi to senu li nɛ la, nesee!

10 Eye esi wɔsusɔ eya deka di la, amesiwo kpe de eɔuti kple ame wuieve la, wobia lo la gome. 11 Eye wɔgbɔ na wo bena: Miawo la wona mawufiadufe la fe nuɔyɔla mi; ke ame mawo, siwo le egodo la, wona nuwo katã wo

a Mat. 11, 28.

b Yes. 6, 10.

d kp. 31-35 kpo
Mat. 12, 46-50;
Lu. 8, 19-21.

e kp. 1-20 kpo
Mat. 13, 1-23;
Lu. 8, 4-15.

f 10, 23.

g kp. 21-26 kpo
Lu. 8, 16-18;
11, 33; Mat. 5,
16.

h kp. 15.

i Lu. 12, 2; Mat.
10, 26.

k Mat. 7, 2; Lu.
6, 36.

l Mat. 13, 12;
26, 29.

le lododowo me,^a 12 bena amesiwo le nu kpɔm la, nakpɔ nu, ke womagadze sii o; eye amesiwo le nu sem la, nase nu, ke womagase egɔme o, bena woagatrɔ, ne woatsɔ wofe nuvɔwo ake wo o.^b 13 Eye wɔgbɔ na wo bena: Ne mie se lo sia gome o la, aleke lawɔ, eye mianya lododoawo katã gome mahã? 14 Nukuwula le nya la wum. 15 Ke esiawo nye amesiwo le mɔ to, afisi wowu nya la do; eye ne wosee ko la, enumake Sataana vana, eye wɔtsɔa nya, si wowu de wo me la, yine. 16 Ke esiwo wowu de kpenyigba dzi la, wonye amesiwo, ne wose nya la, woxɔne enumake kple dzidzo; 17 eye kɛ meli na wo o, eye wonɔa anyi ɔee ko; ke ne fukpeke kple yometiti va le nya la nɔti la, enumake wozua nudiaɔia na wo. 18 Eye bubu, siwo wowu de nuwo dome la, woawo nye amesiwo sea nya la, 19 eye xexeame fe agbagbadzedzewo kple kesinɔnu fe beble kpakple nu mamleawo fe amedzodzɔ yina de wo me, eye wotsyɔa nya la dzi, eye wɔtsia matsematse. 20 Eye esiwo wowu de anyigba nyui la dzi la, woawo nye amesiwo sea nya la, eye woxɔne, eye wotsena, dewo blaetɔ, dewo blaade, dewo alafa.

21 Eye wɔgbɔ na wo bena: De wotsɔa akadi vanae, be woada de aflanu alo abati te mahã? Alo menye be woatsɔe ada de akadi dzi oa? 22 Elabena naneke mele ɔyɔla o, negbe deko woade de go afla; eye womewo naneke hã le vivi me o, ke boŋ bena woava kekeli me!ⁱ 23 Amesi to senu li nɛ la, nesee. 24 Eye wɔgbɔ na wo bena: Milɛ to de nusi sem miele la nɔti; dzidzenu, si mietsɔ dzidze nui la, eya ke woatsɔ adzidze nui na mi, eye woade edzi na mi.^k 25 Elabena amesi ke si nu le la, woana nui; ke amesi si nu mele o la, nusi le esi la, wɔaxɔ eya hã le esi.^l

26 Eye wɔgbɔ bena: Mawufiadufe la le ale, abe alesi ame tsɔa nuku dea anyigbatu me ene; 27 eye wɔdɔa alɔ, eye wɔfɔna zã kple keli, eye nuku la miena, eye wɔtsina ale bena, eya nɔto menyane o. 28 Anyigba la na nuku wona

le edokui si; gbā ewā togba, ekema liṅṅ, emegbe la kutsetse blibo nāa liṅṅ la me. 29 Ke ne kutsetse la dī la, enumake edāa nuṅehs dā; elabena nuṅeyi la dō.

30 "Eye wògblo bena: Nuka ṅu miatsō mawufiadufe la adōe mahā? Alo lo ka woado le eṅuti mahā? 31 Ele abe logoku ene, esi ne wofāe de anyigba me la, ele sue wu atiku, siwo katā le anyigba la dzi; 32 eye ne wofāe la, emlena, eye wōva lolona wua abo me tiwo katā, eye wòdea alo gāwo nenem bena, dzifoxeviwo ate ṅu adze de efe vovoli me.

33 Eye wògblo nya fia wo le lododo sia fomevi gedewo me, abe alesi wòanya se na wo ene. 34 Eye ne menye lododowo o la, mefoa nu na wo o; ke ne eya kple efe nusrōlawo dede woli la, edea nuwato katā gōme fia wo.

Yesu tsi ahom na le fu dzi.

35 "Eye le nenem nkeke ma dzi, esi fiēsi dō la, egblo na wo bena: Mina ne miayi go keme dzi. 36 Eye esi wogblē ameha la dī la, wokui yi, abe alesi wòle ou la me ene; eye ou bubuwo hā kpe de eṅuti. 37 Eye ahom sesēa de va tu, eye futsotsoewo le ṅerem de ou la me, ale bena ou la de asi yoyō me. 38 Ke eya ṅuto le ou gōme, zio sudī le alō dom, eye wonyōe gblo ns bena: Nufiala, de miase tsatsrō metsō gbawō nya o mahā? 39 Eye esi wònyo la, eblu de ya la ta, eye wògblo na fu la bena: Zi dōdōe, dze anyi! Tete ya la dzudzo fofo, eye dōdōe gāa de zi. 40 Eye wògblo na wo bena: Nuka wō mlevō ale? De xose mele mia si o mahā? 41 Eye wovō gede ṅuto, eye wogblo na wo n̄ewo bena: Ame-ka gōe nye esia bena, ya kple fu gō hā dōa toe mahā?"^d

Yesu da gbē le gbogbo vō toa de ṅu.

5. "Eye wōva dō fu la godo le 5. Gadaratowo fe anyigba dzi. 2 Eye esi wòdo go le ou la me la, amea de, si me gbogbo makōmakō le la, dō go tso yodowo me va kpee, 3 amesi fe n̄je nye yodowo me, eye amea deke mete ṅu blans kple kōsōkōsō gō hā o;

^a kp. 30-34 kpo
Mat. 13, 31-32;
Lu. 13, 18, 19.

^b kp. 35-41 kpo
Mat. 8, 18, 23v.
27; Lu. 8, 22-25.

^d Ps. 107, 24;
Lod. 30, 4.

^e kp. 1-21 kpo
Mat. 8, 28-34;
Lu. 8, 26-40.

4 elabena enuenu wodea kunyowo efe afowo, eye woblans kple kōsōkōsōwo, ke etsoa kōsōkōsōwo, eye wònea kunyowuawo, eye amea deke mete ṅu nana efe mo fana o. 5 Eye daa zā kple keli wòna yodowo me kple towo dzi henoa ṅli dom, eye wòna kpe xlām de edokui. 6 Eye esi wòkpo Yesu le adzoge ke la, esu du va dze klo ne; 7 eye wòdo ṅli kple gbe sesē bena: Nya kae le mfa kpli wò dome, Yesu, Mawu dzifo-ōito la fe Vi! Metā Mawu na wò bena, megawo funyafunyam o. 8 Elabena egblo ns bena: Dō go tso ame la me, wò gbogbo makōmakō! 9 Eye wòbiae bena: Wò ṅko de? Eye wòdo eṅu ns bena: Nye ṅkōe nye Legio; elabena mi ame gedewoe. 10 Eye wòde kuku ns vevie ṅuto bena, wòganyā yewo tso afima nutoawo me o. 11 Ke afehawo fe ha gāa de le afima le gbe dum le to la dzi. 12 Eye wòde kuku ns gblo bena: Dō mi de hawo me, ne miayi de wo me. 13 Eye wòna n̄o wo. Eye esi gbogbo makōmakōwo dō go la, woyi de hawo me. Tete hawo katā si du kplikplikpli tso to la kogo ge de fu la me, wo nu an̄o akpe eve, eye wono tsi ku de fu la me. 14 Eye amesiwo le wo kplom la si, eye woyi daxlēe fia le dua me kple agbletawo. Eye wodo go va nusi wonye va ve me la, kpo ge dā. 15 Eye wova Yesu gbo, eye wokpo amesi me gbogbo vōwo fe legio n̄o la, le anyin̄je, eye wòta avo, eye efe mo kō, eye wovō. 16 Eye amesiwo kpoe la, woxlē nusi wòwo na amesi me gbogbo vōawo n̄o la, kple hawo ṅutina hefia wo. 17 Eye wode asi kukudede me ns bena, wòadzo le yewofe nutoawo me. 18 Eye esi wòdo ou la, amesi me gbogbo vōawo n̄o la, de kuku ne bena, yeano eṅuti. 19 Eye mena m̄e o; ke egblo ns bena: Heyi afewō me de towòwo gbo, eye naxlē nusiwo, si Afeto la wō na wò kple alesi wòkpo nublanu na wò la, afia wo. 20 Eye wòdzo yi hede asi gbefādede me nusiwo, si Yesu wō ne la le Dekapoli; eye wo katā wotsi yaa. 21 Eye esi Yesu dō ou gatso fua va egodo la,

ameha gāa de fo fu de enuti, eye wòndò fu la nu.^a

Yesu da gbe le n. onu nusi dóléla kple Yairo vinyonuvi nuti.

22 Eye fufoje la fe amegāwo dometo deka, si ŋko nye Yairo la, va, eye esi wòkpòe la, edze klo de efe afo nu, 23 eye wòde kuku ne vevie nuto gblò bena: Vinye-nyonuvi do kudo nu, va ne natsò wò asi ada de edzi, bena efe lāme nasē, eye wòatsi agbe. 24 Eye wòyi kpli, eye ameha gāa de dze eyome ale be, womimii do.

25 Eye nyonua de, si ŋu ou le dodom le fe wuieve sɔŋ, 26 eye wòkpe fu gede tso gbedala gedewo gbò hegblē nusiwo katā le esi, gake mele nyonyom ne o, ke boŋ wògado gā de edzi wu la, 27 esi wòse Yesu ŋko la, eva dze amehawo le emegbe, eye wòde asi efe awu nuti; 28 elabena egblò bena: Ne mede asi efe awu ŋu ko la, nye lāme asē. 29 Eye enumake efe ou la nu tso, eye wòse le efe lāme bena, yefe do la vo. 30 Eye enumake Yesu dze sii le edokui me bena, nusi do go tso ye me, eye wòtrò de ameha' la gbo gblò bena: Amekae de asi nye awu ŋu mahā?^b 31 Eye efe nusròlawo gblò ne bena: Ekpo be, ameha la mimi wò do tso, hafi nèle gbògbòm bena: Amekae de asi nyunye mahā? 32 Eye wòtsa ŋku godoo, bena yeakpo amesi wo esia. 33 Ke nyonu la le vovòm, eye wòle dzodzom nyanyanya; elabena enya nusi wòwò ne, eye wòva dze klo ne, eye wògblo nya-tefe blibo katā ne. 34 Ke egblò ne bena: Vinyenyonuvi, wò xòse la de wò; heyi le nutifafa me, wò lāme nasē tso wò dóléla le mel.

35 Esi wògale nu fom la, du tso fufojemegā la fe me va bena: Wò nyonuvi la ku; nukaŋuti nè-gale fu dem na nufiala mahā? 36 Ke esi Yesu se nya, si gblòm wole la, egblò na fufojemegā la bena: Megavò o, xò se ko. 37 Eye mede mɔ na ameha deke be, wòadze eyome o, negbe Petro kple Yakobo kple Yohanes, Yakobo nvi la ko. 38 Eye wòva fufojemegā la fe me, eye wòkpò amesiwo le sunyavunya wom, eye wole avi fam le yil dom sesie la, le afima.

^a Mat. 9, 1.

^b Yoh. 11, 11.

^c kp. 22-48 kpo Mat. 8, 18-26; Lu. 8, 41-54.

^e Lu. 7, 14.

^f 1, 34, 44; 3, 12; 7, 36; 8, 28, 30; 9, 9, 30.

^g kp. 1-8 kpo Mat. 13, 53-58; Lu. 4, 15-30.

^h Lu. 6, 19.

ⁱ Yoh. 6, 42.

^k Yoh. 4, 44.

^l Mat. 9, 35.

^m kp. 7-13 kpo Mat. 10, 1, 9-15; Lu. 9, 1-6.

39 Eye esi wòge de afea me la, egblò na wo bena: Nukaŋuti miele sunyavunya wom hele avi fam ale?^b Devi la meku o, ke boŋ alɔ dom wòle. 40 Eye wokoe. Ke esi wònyā wo katā do goe la, ekplò devia fofoa kple dadaa kple amesiwo kpe de enuti la, eye wòyi afisi devi la mlò. 41 Eye wòlé devi la fe alonu hegblo ne bena: Talita kumi, si gome enye bena: Nyonuvi, 'mele egblòm na wò bena: Tsi tre! 42 Eye enumake nyonuvi la tsi tre, eye wòzò azòli; elabena exò fe wuieve, eye wòlulu nuto. 43 Eye wògbe nya na wo vevie bena, ameha deke naganayae o; eye wòbena, woana nanee, ne wòadu.^c

Wodo vto Yesu le Nazaret.

6. Eye wòdo go tso afima, eye wòva fofowò de; eye efe nusròlawo le eyome. 2 Eye esi Sabat do la, ede asi nufiafia me le fufoje la, eye ame gede, siwo see la, fe nu ku, eye wògblo bena: Afika amesia kpo nusiawo tsoe, eye nunya ka fomevi nye esi wònae mahā, ale be nusiédo siawo va ve me to efe asi dzi mahā? 3 Alo amesia la, de menye atikpala, si nye Maria vi la, kple Yakobo, Yose, Yuda kpakple Simon nvi lae o mahā? Eye nvi nyonuwò hā mele mia dome afisia o mahā? Eye wòzu nudiafia na wo le eyama nuti. 4 Eye Yesu gblò na wo bena: Womedoa kpo nyagblòdila bubu o, negbe le eya nuto fofowò de kple efomeawo dome kpakple efe me ko.^k 5 Eye mete ŋu wò nusiédo deke le afima o, negbe dóléla vee de wòde go ŋu wòda gbe le, le esime wòda asi de wo dzi. 6 Eye efe mo wò yaa le wofe dzimaxòse la nuti. Eye wòtsa le kòse, siwo fo xlā afima la me hele nu fiam.^l

Yesu da nusròla wuieveawo.

7 "Tete wòyò ame wuieve la va egbo, eye wòde asi wo dodo me eveveve; eye wòna nusi wo de gbògbò makomakowo dzi; 8 eye wòde se na wo bena, woagatsò naneke de asi de mɔzɔzɔ ŋu o, negbe atizòti ko; menye kotoku alo abolo o, alo ga nanò wofe go nu hā o; 9 ke woado atokotawo; eye wo-

magado dziwui eve o. 10 Eye wò-gb̀̀̀ na wo bena: Afisi ke miayi de afea de me le la, mino afima vasede gbesigbe ke miadzo. 11 Eye teŋe, si womexò mi le o, alo womedo to mi le o la, ne miele dzodzo ge le afima la, miouou ke le miafe afowo nuti de anyi, ne wòanye dasedidi na wo. Vavã mele egblom na mi bena: Mele sesè ge na Sodomtowo kple Gomoratowo le onudrògbe la abe du ma ene o.^a 12 Eye esi wodo go yi la, wode gbe fã bena, wotrò le wofe dzi me. 13 Eye wonyã gbogbo vò gedewo do go, beye wosi ami na dolèla gedewo heda gbe le wo nu.

Herodes Antipa tso ta le Yohanes mawutsidetanamela nu.

14 Eye fia Herodes see; elabena efeŋko di hoo, eye wòbena: Yohanes mawutsidetanamelae tsi tre tso ame kukuwo dome; eya-nuti nusèwo le do wom le eme. 15 Ke bubuwo gblò bena: Eliya ye; eye bubuwo bena: Nyagblò-dilae abe nyagblòdilawo dometo deka ene.^f 16 Ke esi Herodes see la, egblò bena: Yohanes, si nu metso ta le la, eyae tsi tre tso ame kukuwo dome.

17 Ke Herodes nutæ do wolè Yohanes, eye woblae de gaxo me le Herodia, si nye nɔvia Filipino srõ la, nuti, elabena edee. 18 Elabena Yohanes gblò na Herodes bena: Womede mo na wò bena, naxo nɔviwò srõ o. 19 Eye Herodia lée de dome, eye wòle didim be, yeawul, ke mete nui o; 20 elabena Herodes vò Yohanes, amesi wònya bena, enye ame dzodzæ kple ame kaxæ wònye la, eye wòkpò eta. Eye ne edo toe la, edoa xaxa me le nu gedewo nuti, eye efe gbesese vivina ne. 21 Eye le nkeke, si dze efe dzi nu dzi la Herodes tu aglo le efe dzigbenkeke dzi na efe amegã-wple avafia gãwo kpakple Galilea-me nkutawo; 22 eye esi Herodia vinyonuvi la ge de eme, eye wòdu ye la, edze Herodes kple amesiwo kpe de enuti le kplãa nuti la nu; eye fia la gblò na nyonuvi la bena: Bia nusi ke nelã lam, eye mana wò. 23 Eye wòka atam ne bena: Nusi ke na-

biam la, mana wò vasede nye fia-ɖufe la fe akpa afã dzi. 24 Eye esi wòdo go yi la, egblò na dadaa bena: Nuka mabia mahã? Ke eya gblò bena: Bia Yohanes, mawutsidetanamela, fe ta. 25 Eye enumake wòde abla va fia la gbo, eye wòbiae gblò bena: Medi bena, natsò Yohanes mawutsidetanamela fe ta nam le agba me fifilaasi. 26 Eye wòve fia la nutò; gake la le efe atamkaka kple amesiwo le kplãa nuti kpakpli ta la melò be, yeagbe enana o. 27 Eye enumake fia la do enudzò-srafo deka da, eye wòde se ne be, wòadatsò efe ta vs; 28 eye wòyi, eye wòtso ta le enu le gaxo me, eye wòtsò efe ta de agba me vs, eye wòtsæ na nyonuvi la, eye nyonuvi la tsæ na dadaa. 29 Eye esi efe nusròlawo see la, wova tsò efe kukua yi dadi.

Yesu nyi ame 5000.

30 Eye apostolowo fo fu de Yesu gbo, eye woxlè nusiwo katã wo-wò kple nusiwo wofia la ne.^g 31 Eye wògblò na wo bena: Miva, ne miawo dede miayi gbedzi, ne miadzudzo mia dokui bee. Elabena amesiwo le vavam gale yiyim la, woxò gbo, eye womekpo asinu gò hã, ne woadu nu o. 32 Eye wodo nu dzo heyi de gbedzi, woawo dede. 33 Eye ame gedewo kpo wo woyina, eye wòdze si wo, eye wosi du tso dua-wo katã me fo fu heto afò yi afima, eye wotre vava na woawo.

34 Eye esi Yesu do go la, ekpo ameha gãa de, eye efe dome trò de wo nuti, elabena wole abe alè, siwo nu kplòla mele o ene, eye wòde asi nu gedè fiafia me wo. 35 Eye esi wòsuso bee, ne zãna-do la, efe nusròlawo va egbo gblò bena: Tefe la enye gbedzi, eye zã hã le dodom; 36 do mo wo, bena ne woayi de agbleta kple kafe, siwo fo xlã mi la me, ne woafle nududu na wo dokui. 37 Eye wòxò edzi na wo gblò bena: Miawo la mina nu wo, ne woadu. Eye wogblò ne bena: Ekema de miayi adafle abolo denario alafa eve nu, ne miatsò ana wo, ne woadu mahã? 38 Eye wògblò na wo bena: Abolo nenie le mia si mahã? Miyi dakpæ da. Eye esi

^a Lu. 10, 10-12; Do. 13, 51; 18, 6.

^b Yak. 5, 14.

^d kp. 14-29 kpo Mat. 14, 1-12; Lu. 3, 19, 20; 9, 7-9. 19.

^e Lu. 9, 10.

^f 8, 28; Mat. 16, 14.

^g kp. 32-44 kpo Mat. 14, 13-21; Lu. 9, 11-17; Yoh. 6, 1-13.

^b Mo. III, 18, 16.

ⁱ 8, 1; Mat. 15, 32.

wonyae la, wogblɔ bena: Wo ame atɔ kple tɔmelã eve. 39 Eye wɔdɔ na wo bena, wo katã nana anyi hamẽhame de gbe mumu la dzi. 40 Eye wonɔ anyi hamẽhame, dewo alafa, dewo blaɔ. 41 Eye esi wɔtsɔ abolo atɔ la kple lã eveawo la, ekpɔ dzifo, eye wɔyra de wo dzi, eye wɔnẽ aboloawo me, eye wɔtsɔ wo na nusrɔlawo, bena woatsɔ wo aɔ wo kɔ me, eye wɔmã lã eveawo hã me de wo katã dome. 42 Eye wo katã woɔ nu, eye woɔi fo. 43 Eye wofɔ kake, siwo susɔ la, de kevi wuieve me fũ kple lãwo fe de hã. 44 Eye amesiwo du aboloawo la, wo nu ana nɔtsu akpe atɔ.

Yesu zɔ fu dzi.

45 Eye enumake wɔfoe de efe nusrɔlawo nu be, woawo ou, ne woadze ye nɔg ayi go keme dzi de Betsaida, vasede esime ye nɔtsɔ yeade asi le ameha la nɔ. 46 Eye esi wɔde mɔ na wo megbɛ la, edzo heyi de to la dzi, be yeado gbe da. 47 Eye esi fiẽsi ɔ la, ou la ɔ fu titina, eye eya deka susɔ de gota. 48 Eye wɔkpɔ wo wole fu kpem le wuakuku me; elabena ya fo le wo kpem. Eye ana zã fe nɔdzɔyi enelia me la ele fu dzi zom gbɔna wo gbo, eye wɔdi be, yeato wo nɔti ayi; 49 ke esi wɔkpɔe wɔle fua dzi zom la, wobu xa bena, nɔlie, eye wodo xli. 50 elabena wo katã wɔkpɔe, eye dzika tso wo fo. Ke efo nu kpli wo enumake gblɛ bena: Mina miafe dzi nadze eme; nyee nye esi, migavɔ o hee! 51 Eye wɔge de ou la me le wo gbo, ieye ya la dzudzɔ, eye wofe nu ku nɔtsɔ; 52 elabena womenya ta le aboloawo nu o, ke boɔ wofe dzime sɛ.

Yesu yo ɔ dolɛlawo.

53 Eye wotso fu la di go de Genezaret. 54 Eye esi wodo go le oua me la, enumake wodze sii, 55 eye du dzo le afima nutoawo katã me godoo, eye wode asi amesiwo fe lãme gblɛ la tsɔtsɔ me de abawo dzi wa afisi wose be, ele. 56 Eye afisi woyina ɔ la kɔfewo alo duwo me alo agbletawo la, wotsɔa dolɛlawo va dana de ablawo me, eye wodea kuku ns bena, iyewoade asi efe awuto

dedeko nɔ; eye ame alesi nu de asi nɔ ko la, fe lãme sɛna.

Yesu fo nu le nuɔɔɔ kple asi maklɔmaklɔ nɔti.

7 Eye farisitowo kple agbalɛ-fialaa dewo, siwo tso Yerusalem va la, fo fu de egbo. 2 Eye wɔkpɔ bena, efe nusrɔlaa dewo le abolo dum kple asi fodi, egome nye asi maklɔmaklɛ la; — 3 elabena farisitowo kple Yuda-towo katã la, ne womeklɔ asi nyuie o la, womeɔna nu o; ale wonɔa nku lɛm de amegãwo fe kɔ la nɔti vevie; 4 eye ne wotso asi me gbo la, ne womele tsi o la, womeɔna nu o, eye nu bubu gedewo li, siwo nɔti wolɛa nku ɔ le tsikpluwo kple zewo kple ganuwo kɔklɔ la me. 5 Eye farisitowo kple agbalɛfialawo bia bena: Nukanɔti wɔ nusrɔlawo me zɔna le amegãwo fe kɔa nu o, ke boɔ woɔua abolo asi maklɔmaklɛ mahã? 6 Edo nɔ na wo bena: “Yesaya gblɛ di nyuie le mi alakpatowo nɔti, abe alesi wo nɔle di ene bena: „Duko sia le buyem kple nuyiwo; gake wofe dzi te ɔa xaa tso gbɔnye. 7 Ke dzodzroe wole subayem, hele nufiafia, siwo nye amewo fe sededewo la fiam.“ 8 Miegblɛ Mawu fe se la di, eye mielɛ amewo fe kɔnyinyi me de asi le zewo kple kpluwo kɔklɔ me; eye nu bubu gede, siwo le abe esiawo ene la, miwɔna. 9 Eye wɔgblɛ na wo bena: Miede Mawu fe se la ɔa nyuie, bena miãnyi mia nɔtsɔwo fe kɔ. 10 Elabena Mose gblɛ bena: „Bu fofowɔ kple dawɔ; eye amesi ke gblɛa nya vɔ de fofoa kple dadaa nɔti la, ku ke wɔaku;“ 11 ke miawo la miegbɛ be: Ne amea de lagblɛ na fofoa alo dadaa bena: Nusi ke nate nɔ akpɔ tso gbɔnye la, nanye korban (esi gome enye nunana na Mawu), 12 miena mɛe be, wɔagawɔ naneke na fofoa alo dadaa o; 13 eye miena Mawu fe nya la tsi mabumabu le miafe kɔ, si miedɔ anyi la nɔti; eye nusiawo tɔge gede miwɔna.

14 Eye wɔgayɔ ameha la va egbo, gblɛ na wo bena: Mi katã mido tom, ne miase nu gome. 15 Naneke meli, si atso gota ayi

a kp. 1-23 kpo
Mat. 15. 1-20.

b kp. 45-56 kpo
Mat. 1. 22-30;
Yoh. 6. 15-21.

d Ltu. 11, 38;
Mat. 23, 25.

e Yes. 29. 13.

f Lu. 6. 12.

g Lu. 24. 37.

h Mo. II. 20, 12;
Mo. II. 21, 17;
Lod. 28, 24.
i 4, 39.

k 8, 17.

l 5, 28; Lu. 6, 19.

de ame me, si ate nu afo dñi o; ke boj nusiwo le go dom tso ame me la, woawoe nye nusiwo foa di ame.^b 16 Ne amea de to senu li ne la, nesee! 17 Eye esi wòdzo le ameha la gbɔ yi de afe me la, efe nusrɔlawo bia lo la gamee. 18 Eye wògbɔ na wo bena: Ale miawo hã mienye ame masenugomewoe nye esi mahã? Alo miedze sii kpɔ bena, nusianu, si tsoa gota yina de ame me la, mate nu afo dñi o; 19 elabena mentye efe dzi me wòyina do o, hafi boj efe do me wòyina do, eye wòdadena de kpɔxa, le esia me nududuawo katã guti kona lena o mahã? 20 Eye wògbɔ bena: Nusi ke doa go tsoa ame me la, eya foa di ame. 21 Elabena tso ame fe dzi me ke nu vòdɔ su-suwo doa go tsona, matrewòwòwo, fififiwo, amewuwuwo,^c 22 ahasiwòwòwo, ñubiabiãwo, nu vòdɔ wòwòwo, beble, ahiãdzedze, ñku vòdɔ, busubòbò, dàda, movidzòdzò; 23 nu vòdɔ siawo katã doa go tsoa eme ke, eye wofoa di anie.

Yesu da gbe le Kanaan-nyonu la je vinyonuvi la nu.

24 ^aEye wòdzo le afima heyi de Tiro-nutoawo me. Eye wòyi de afeja de me, eye melɔ be, amea deke nanyae o, ke mete nu ɔla edokui o. 25 Elabena nyonuua de, si gbògbò makomako le vianyonuvi me la, se eƙkɔ, eye wòva dze klo de efe aƙ nu. 26 Ke nyonu la nye Helatɔ, si wodzi le Sirofoinike; eye wòde kuku ne bena, wòanyã gbògbò vɔ la ado goe tso vianyonuvi la me. 27 Eye wògbɔ ne bena: Na ñeviwo nađi fo gbɔ; elabena menyo bena, woatsɔ ñeviwo je abolo aƙu gbe na avùviwo o. 28 Ke eya xɔ edzi gbɔ ne bena: Yoo, Afeta! Gake avùvi, siwo le kplɔ te la, ñua ñeviwo je abolo wuwliwiwo tso. 29 Eye wògbɔ ne bena: Le nya sia guti la heyi; gbògbò vɔ la do go tso viwònyonuvi la me. 30 Eye esi wòdzo va efe me la, eƙpɔ ñevi la mlɔ aba dzi, eye gbògbò vɔ la do go.

Yesu da gbe le adetututɔa de ou.

31 Esi wògado go tso Tiro-nutoawo me la, etso Sidon heto Ga-

lilea-fu la nu heva Dekapoli-nutoawo me ke.^a 32 Eye wòtsɔ amea de, si nye tokunɔ kple adetututɔ la, va egbɔ, eye wòde kuku ne bena, wòatsɔ efe asi ada deedzi.^d 33 Eye wòtsɔ eyama hefo asae tso ameha la gbɔ, eye wòtsɔ efe asibidewo fo de efe to me, eye wòde ta do efe ade nu; 34 eye esi wòle dzifo kpom la, ede hũ, eye wògbɔ ne bena: „Hefata“, si gome enye: Dua! 35 Tete efe to la vu, eye enumake efe adeka hã do do, eye wòfo nu nyuie. 36 Eye wòde se na wo bena, woagatoe na amea deke o; ke gedɛ alesi wòde se na woe la, gedɛ wu woyi dakakae.^f 37 Eye kuvia do wo guto, eye wole gbògbɔmla bena: Ewo nuwo katã nyuie, ena tokunwo sea nu, eye adetututɔwo hã foa nu.

Yesu nyi ame 4000.

^aYak. 1, 14; Ro. 7, 14; Gal. 5, 17; Mo. 1, 6, 5.

^bkp. 1-10 kpɔ Mat. 15, 32-39.

^ckp. 24-30 kpɔ Mat. 15, 21-28. 1, 6, 34; Mat. 14, 14.

^dFia. II. 4. 41.

8. Le ƙeke mawome, esi ameha gãa de gava, eye nanekemele wo si, be woadu o la, Yesu yo efe nusrɔlawo va egbɔ gbɔ na wo bena: 2 Nye ñome trɔ de ameha la guti; elabena egbee nye ƙeke etɔagbe wole gutinnye, eye womekpɔ nanekemele, be woadu o; 3 eye ne medo mɔ wo ñome ƙeyi, be woayi afe la, afetro latsɔ wo le mɔ dzi, eye wo ñome amea ñewo hã tso didife. 4 Eye efe nusrɔlawo xɔ edzi ne bena: Afika amea de late nu akpɔ abolo atsoe le gbedzi afii, be amesiawo nađi fo mahã? 5 Eye wòbia wo bena: Abolo nenie le mia si mahã? Ke wògbɔ bena: Wo ame adre. 6 Eye wòdo bena, ameha la nabòbò nɔ anyigba; eye wòtsɔ abolo adre la, eye esi wòda akpe de wo dzi la, eƙe me, eye wòtsɔe na efe nusrɔlawo, bena woatsɔe na wo, eye wòtsɔe do ameha la kɔ me. 7 Eye lãvi ñee ñewo hã le wo si, eye esi wòyra de wo dzi la, ena wòtsɔ woawo hã do wo kɔ me. 8 Eye wòdu nu, eye wòdi fo, eye wòle kake, siwo susɔ la, wòde kevi adre.^e 9 Ke wo nu anɔ ame akpe ene, eye wòdo mɔ wo. 10 Eye enumake wòdo vu kple efe nusrɔlawo, eye wova Dalmanuta-nutoawo me.

Yesu lo nu le dzešiw kple farisitowo fe amowo ovaà ɔtɔ.

11 Eye farisitowo do go va, eye wodeasi nusesɔ me kpilil hele dzeši biamii tso dzifo hele etem kpo. 12 Eye wòde hũ le efe gbogbo la me gblɔ bena: Nukaɔuti dzidzime sia le dzeši dim mahã? Vavã mele eglɔm na mi bena: Womele dzešia deke na ge dzidzime sia o.^d 13 Eye wògbɔ wo ɔi gado oɔ heyi go keme dzi.

14 Eye wonɔ abolotsɔtsɔ de asi be, eye deke mele wo si le ova me o, negbe abolo deka ko. 15 Eye wòde se na wo bena: /Mikpo nyuie, eye mlé be na mia dokui le farisitowo fe amowo ovaà kple Herodes fe amowo ovaà la ɔtɔ. 16 Eye woke ɔi le wo nɛowo dome gblɔ bena: Le esi mietsɔ abolo de asi o la ɔtɔ. 17 Eye esi wòdze si la, eglɔ na wo bena: Nuka miele ɔi kem be, mietsɔ abolo de asi o mahã? De miedze si nu kpo hade alo se nu gɔme hã oa, alo miafe dzime de wògasé mahã? 18 Dku li na mi, miekpɔa nu o! Eye to li na mi, miesea nu o! Eye miedoa ŋku nu dzi o.^k 19 bena mepe abolo atɔ me hemã de ame akpe atɔ dome, eye abolo kakeawo la kevi nenie miefo mahã? Wogblɔ ne be: Wo ame wuieve.^o 20 Eye wo ame adre de ame akpe ene dome la, kakeawo la kevi nenie fũ miefo mahã? Eye wobena: Wo ame adre.^o 21 Eye wògbɔ na wo bena: De miese nu gɔme hade ke o mahã?

Yesu yo do ŋkuagbãtɔa de.

22 Eye wòva Betsaida. Eye wokpɔ ŋkuagbãtɔa de va egbo, eye wode kuku ne bena, wòade asi enu. 23 Eye esi wòlé ŋkuagbãtɔ la fe alonu la, ekplɔe do go tso du la me, eye esi wòde ta de ŋku dzi ne, eye wòtsɔ efe asiwo do edzi la, ebiae bena: Ele nane kpɔma? 24 Esi wòwu ŋku dzi la, eglɔ bena: Mekpɔ amewo; mekpɔ wo wole abe atiwo ene hele azoli zam. 25 Tete wògatsɔ efe asiwo do efe ŋkuwo dzi, eye wòklé ŋku sesie; eye wòdɔe do, eye wòkpɔ nusianu nyuie. 26 Eye wòdɔe do de efe me gblɔ bena: Megayi de du la me o.^o

a kp. 27-9, 11 kpo
Mat. 16, 12-26;
Lu. 9, 18-27.

b kp. 11-21 kpo
Mat. 16, 1-12;
Mat. 12, 28, 29.

d Lu. 11, 29.

e Mat. 14, 2; 17, 10.

f Lu. 12, 1; Gal. 5, 8; Kor. 1.5, 6, 9 5, 43.

h 6, 52; 4, 12.

i Mat. 16, 22;
Yoh. 11, 6.

k Lu. 24, 25.

l Sam. II. 19, 22.
n 6, 49.

o kp. 8 lia.

p Mat. 10, 38.

r Yoh. 12, 26.

s 7, 33; Yoh. 9, 6.

t Mat. 10, 33.

u 14, 62; Mat. 25, 64.
v 5, 43.

Petro oɔ Yesu me.

27 Eye Yesu do go kple efe nusrɔlawo heyi de Kaisarea Filiipi fe kɔfewo me; eye le mo dzi la ebia efe nusrɔlawo gblɔ na wo bena: Ameka amewo gblɔna bena, menyé mahã? 28 Ke wogblɔ ne bena: Yohanes mawutsidetanamelae, eye bubuwo bena: Eliya ye; ke bubuwo bena: Nyagblɔdilawo dometo dekae.^c 29 Eye wòbia wo bena: Ke miawo la, ameka mieglɔna bena, menyé mahã? Eye Petro do ŋu gblɔ ne bena: Wòe nye Kristo la. 30 Eye wògbe nya na wo bena, woagagblɔ nya le ye ɔtɔ na amea deke o.^g

Yesu gblɔ nya le efe fukpekpe ɔtɔ zi gbãto.

31 Eye wòde asi wo fiafia me bena: Ele na Amegbetovi la bena, wòakpe fu gedɔ, eye amegãwo kple nunɔlagãwo kple agbalɔfialawo woado vloɔ, eye woawui, eye wòatsi tre le ŋkeke etɔagbe. 32 Eye wòto nya sia na wo faa. Tete Petro de kpɔe, eye wòde asi nyagbege me ne.ⁱ 33 Ke etɔ kpɔ efe nusrɔlawo, eye wògbe nya na Petro gblɔ bena: Te dokuiwò da yi megbenye, Sataana! Elabena menyé Mawu to nè-susu o, negbe nusi nye amegbetowo to la ko.^l

34 Eye wòyɔ ameha la kple efe nusrɔlawo va egbo gblɔ na wo bena: Amesi ke le lɔlɔm bena, yeade yonyeme la, negbe nu le ye ɔtɔ dokui gbo, eye wòatsɔ efe atitsoga, eye wòadze yonyeme.^p 35 Elabena amesi ke di be, yeade yefe agbe la, atrɔe; ke amesi atrɔ efe agbe le nye kple nyanyuie la ɔtɔ la, adee.^r 36 Elabena vide ka wòanye na ame, ne xexeme blibo la katã zu etɔ, ke wòabu efe luɔ mahã? 37 Alo nuka amegbetɔ atso ana agaxo efe luɔ mahã? 38 Elabena amesi ke kpe ŋu nye kple nye nyawo le dzidzime wòahasi kple dzidzime wòunvɔ sia dome la, Amegbetovi la hã akpe ŋui, ne ava le Fofoa fe ɔtɔkɔe me kple mawudɔla kòkòeawo.^t

Yesu tro efe nonome le toa dzi.

9. Eye wògbɔ na wo bena: Vavã mele eglɔm na mi bena:

Amea dewo le amesiwo le tsitre le afisia la dome, siwo mele ku dɔ ge akpɔ o, vaseɔe esime woakpɔ Mawu fe fiaduɔe la wɔgbɔna kple nusɛ.

2 ^aƊkeke ade megbe la Yesu de Petro, Yakobo kple Yohanes kpe de eɔkui puti, eye wɔkpɔ wo yi to kɔkɔa de dzi, woawo dede; eye efe nɔnɔme trɔ le wofe ŋku me, 3 eye efe awuwo trɔ le dzo dam hefu tititi, eye nunyɔlaa deke mele anyigba dzi ate ŋu awɔ wo woafu alea o. 4 Eye Eliya kple Mose wɔde wo ɔkui fia wo, eye wole nu fom kple Yesu. 5 Eye Petro xɔ edzi gbɔ na Yesu bena: Rabi, enyo na mi bena, mia-nɔ afisia, eye miawɔ agbadɔ etɔ, tɔwɔ deka, Mose tɔ deka kple Eliya tɔ deka. 6 Elabena menya nusi wɔagbɔ o, elabena wovɔ ŋu-tɔ. 7 Eye alilikpo va do vɔvɔli de wo dzi, eye gbe tso alilikpo la me gbɔ bena: „Amesia enye vinye, si nyemelɔa nu egbɔ o, mi-dɔ to eyama!” 8 Eye enumake, esi wole ŋku tsam godoo la, womegakpɔ amea deke o, negbe Yesu deka koe le wo gbɔ.

9 Eye esi wole ɔɔdim tso to la dzi la, Yesu de se na wo bena, woagagbɔ nusiwo wokpɔ la, na amea deke o, negbe ne Amegbetɔvi la tsi tre tso ame kukuwo dome ko.^d 10 Eye wodzra nya la dɔ, eye wobia le wo nɔewo dome bena: Nukae nye tsitre-tsitsi tso ame kukuwo dome la mahã? 11 Eye wobiae gbɔ bena: Aleke wɔle be, farisitɔwo kple agbalɛfialawo gbɔ bena: Ele na Eliya be, wɔava gbãgbiagbã mahã? 12 Ke egbɔ na wo bena: Eliya gbɔna gbãgbiagbã, eye wɔadɔ nuwo katã dɔ; eye aleke woŋɔ dɔ le Amegbetɔvi la puti bena, akpe fu gede, eye woado vloɛ mahã? 13 Gake mele egbɔm na mi bena: Eliya va xoxo, eye wowɔ nusi wolɔ la, de eputi, abe alesi wo-ŋɔ dɔ le eputi ene.

Yesu da gbe le zgbɔvɔ vɔ tɔa de gu.

14 Eye esi wɔva nusɔrlawo gbɔ la, ekpɔ ameha gãa de fo xlã wo, eye agbalɛfialawo le nu sɛm kpli wo. 15 Eye enumake, esi ameha la katã kpɔe la, dzidzi fo wo ŋu-tɔ, eye wosi du yi egbɔ hedo gbe

na. 16 Eye wɔbia wo bena: Nuka miele nu sɛm kpli wo? 17 Eye ame deka tso ameha la dome dɔ eɔu nɛ bena: Nufiala, mekpɔ vinyeputsuvi, si me gbɔgbɔ mafonu le la, va gbɔwɔ; 18 eye afisi ke wɔlɛe le la, enyamane, eye futukpɔ dona le enu, eye wɔdua adukli, eye wɔdia ku; megbɔ na wɔ nusɔrlawo bena, woanyãe ado goe, eye womete ŋui o. 19 Eye wɔdo eɔu na wo gbɔ bena: O, dzidzime maxɔe! Xekaxi manɔ anyi kpli mi ase dɔ? Eye xekaxi mado dzi ahe mi ase dɔ mahã? Mikplɔe va gbɔnye! 20 Eye wokplɔe va egbɔ; esi wokpɔe la, enumake gbɔgbɔ la nyamae, eye wɔtsyɔ kplɔ hele dablɛbe fom le futukpɔ dem. 21 Eye wɔbia fofoa bena: Xekaxi nusia va edzi mahã? Eye wɔbena: Tso keke efe deɔime kee. 22 Eye enuenu wɔtsɔne fua dzo me kple to me, bena yeawui; ke ne àte ŋu awɔ nane la, kpɔ miafe nublanui, ne naxɔ na mi. 23 Eye Yesu gbɔ nɛ bena: Ne àte ŋui! Amesii xɔe se la, ate ŋu awɔ nusianu.^b 24 Enumake deɔvia fofɔ do yi gbɔ bena: Mexɔe se, xɔ na nye maxɔe la! 25 Ke esi Yesu kpɔ bena, ameha la le du fum gbɔna la, ewo de gbɔgbɔ makɔmakɔ la ta gbɔ bena: Wɔ gbɔgbɔ mafonu kple tokunkɔ, mede se na wɔ, do go le eme, eye tso esia dzi la megayi de eme o! 26 Eye wɔdo go kple ylidodo hele enyamam ŋu-tɔ, eye wɔzu abe de wɔku ene; ale bena ame gedewo gbɔ bena: Eku. 27 Ke Yesu lé efe alɔnu hekɔe de dzi, eye wɔtsi tre. 28 Eye esi wɔva afeɔ me la, efe nusɔrlawo dede va egbɔ biaɛ bena: Aleke wo míawo míete ŋu nyãe do go o mahã? 29 Eye wɔgbɔ na wo bena: Esia fomevi la mate ŋu ado go to naneke me o, negbe to gbedodoɔa kple nutsitsido me ko.

Yesu gbɔ nya le efe fakpeke ŋu zi eweila.

30 Eye esi wodze le afima la, wotso Galilea me yi, eye melɔ bena, amea deke nanya ye o. 31 Elabena efia nu efe nusɔrlawo, eye wɔgbɔ na wo bena: Woade Amegbetɔvi la asi na amewo, eye woawui, eye ne wowui la, agatsi tre le ŋkeke etɔagbe. 32 Ke woawo

^a kp. 2-13 kpo
Mat. 17, 1-13.
Lu. 9, 24-36;
Pet. II, 1, 16 v.
18; Mo. II, 34,
29.

^b Mat. 21, 21;
Lu. 17, 5.

^d Mat. 16, 20.

^e kp. 30-32 kpo
Mat. 17, 23, 23;
Lu. 9, 43-46;
^f kp. 14-29 kpo
Mat. 17, 14-21;
Lu. 9, 37-42.

la womese nya sia gome o, eye wovõ le ebiabia n̄uti.

Ameka fo ta le mawufiadufe la me?
Le n̄udjadianana n̄uti.

33 ^aEye wõva Kapernaum. Esi wõva afe me la, ebia wo bena: Nuka miele di kem le mia n̄ewo dome le m̄o dzi mahã? 34 Ke wozi kpi; elabena wole nya òlim le wo n̄ewo dome le m̄o dzi bena: Amekae nye gãto mahã? 35 Eye esi wõbõbõ n̄o anyi la, eyo amewuieveawo, eye wõgblo na wo bena: Ne amea de di bena, yea-nye gbãto la, nanye wo katã fe ml̄etõ kple wo katã fe subõla.^g 36 Eye wõtsõ ðevi suea de do wo titina, eye wõl̄ee de efe akõnu gblo na wo bena: 37 Amesi ke laxõ ðevi siawo dometõ ðeka le nye ñkõ dzi la, nyee wõxõ, eye amesi ke laxõm la, menye nye wõxõ o, ke boŋ amesi ðõm lae.ⁱ

38 Yohanes gblo ne bena: Nufiala, miekpo amea de, si le gblo- gblo v̄õwo nyãm le go dom le wõ ñkõ la dzi, eye miegbe ne, elabena mele mia yome o. 39 Eye Yesu gblo bena: Migagbe ne o! Elabena amea ðeke meli, si awõ ñusẽdõ le nye ñkõ la dzi, eye wõate ñu agblo nya v̄õ enumakc de ñunye o. 40 Elabena amesi ke meto vo de mia n̄uti o la, eya le mia dzi.^p 41 Elabena amesi ke ana tsi kplu ðeka mi be, miano le nye ñkõ me, esi wõnye Kristo tã mienye n̄uti la, vavã mele eglõm na mi bena: Efe fetu la mele egu tsi ge o. 42 Ke amesi ke ladia ðevi sue, siwo xõa dzi-nye sena, dometõ ðeka nu la, enyo ne wu bena, woatsõ tẽ atsi de kõ ne, eye woatsõ afu gbe de fu me.^q 43 Eye ne wõ asi dia nu wõ la, lãe ða; enyo na wõ bena, nayi de agbe la me kple asikpo, wu esi esi eve nanõ na wõ, eye nayi de dzomavõõ la me.^u

44 afisi wofo nyẽ mekana le o, eye dzo la hã metsina le o. 45 Ke ne wõ afõ dia nu wõ la, lãe ða; enyo na wõ be, nayi de agbe la me kple afõkpo, wu esi afõ eve nanõ na wõ, eye woatsõ wõ afu gbe de dzomavõõ la me.⁴⁶ afisi wofo nyẽ mekana le o, eye dzo la hã metsina le o. 47 Eye ne wõ ñku dia nu wõ la, hoe le eme;

enyo na wõ bena, nayi de mawufiadufe la me kple ñku ðeka, wu esi ñku eve nanõ na wõ, eye woatsõ wõ afu gbe de dzomavõõ la me.^b 48 afisi wofo nyẽ mekana le o, eye dzo la hã metsina le o.^d 49 Elabena amesiame la woatsõ dzo ade dzee, ^eeye v̄õsã sia v̄õsã la woatsõ dze adee. 50 Dze la nu nyui wõnye; ke ne dze bu efe vivi la, nuka tsõ ge miala ado vivii mahã? Mina dze naðo mi, eye ñutifafa nanõ mia dome.^f

Le sr̄õtowo fe mamã n̄uti.

10 ^hEye esi wõdzo le afima la, eva Yudea-nutoawo me kple Yordan godo, eye amehawo gava fo ju de egbo, eye abe alesi wõnõa wõwõm ene la, egafia nu wo. 2 Eye farisitõwo va egbo, eye wobiae hele etem kpo bena: Alo woðe m̄o na ñutsu bena, wõaðe asi le sr̄õa ñu mahã? 3 Eye wõdõ ñu na wo bena: Aleke Mose de see na mi mahã?^k 4 Ke wõgblo bena: Mose de m̄o bena, wo-agn̄õ sr̄õgbegbalẽ, eye woaðe asi le egu. 5 Eye Yesu gblo na wo bena: Le miafe dzimesesẽ n̄uti wo-agn̄õ se sia di na mi ðõ.ⁿ 6 Tso nuwõwo fe gõmedzedea me ke la atsu kple asi wõwo woe.^o 7 Le esia ta ame agblẽ fofoa kple dadaa di, eye wõalẽ de sr̄õnyõna n̄uti, 8 eye wo kpakple eve wo-nye ñutilã ðeka, ale bena tso esia dzi yina la womeganye ame eve o, negbe ñutilã ðeka ko. 9 Azõ nusi ke Mawu bla ðekae la, ame nagamã me o.^r 10 Eye le afea me la nusrl̄awo gabia le nya sia n̄uti. 11 Eye wõgblo na wo bena: Amesi ke ade asi le sr̄õa n̄uti, eye wõaðe bubu la, ewõ ahasi de eyama n̄uti;^s 12 eye ne nyõnu agbe sr̄õa, eye wõaðe bubu la, ewõ ahasi.

Yesu yra ðewiwo.

13 ^vEye wõtsõ ðevi suewo va egbo be, wõaða asi de wo dzi; ke nusrl̄awo blu de amesiwo tsõ wo ve la ta. 14 Ke esi Yesu kpõe la, menyo egu o, eye wõgblo na wo bena: Mina ðewiwo nava gbo-nye, eye migaxe m̄o na wo o; elabena nenem m̄ewo t̄enyẽ mawufiadufe la. 15 Vavã mele eglõm

^a kp. 33-60 kpo
Mat. 18, 1-9;
Lu. 9, 46-50.
^b Mat. 5, 28.
^d Yes. 66, 24.
^e Mo. III, 2, 13.

^f Lu. 14, 34;
Mat. 5, 13.

^g Lu. 14, 34;
Mat. 5, 13.

^h kp. 1-12 kpo
Mat. 19, 1-9.

ⁱ Mat. 10, 40;
Yoh. 13, 20.

^k Mat. 5, 31; Mo.
V. 24, 1.

^l Kor. I, 12, 3;
Mo. IV, 11, 29.

ⁿ Mo. V, 9, 27.

^o Mo. I, 1, 27;
2, 24; Ef. 5, 31;
Kor. I, 8, 16.
^p Mat. 12, 30.

^r Kor. I, 7, 10.

^s Lu. 17, 2; Ro.
14, 13.

^t Mat. 5, 32; Lu.
16, 18.

^u Mat. 5, 30.

^v kp. 13-16 kpo
Mat. 19, 13-16;
Lu. 16, 15-17.

na mi bena: Amesí ke mexo mawufiadufe la abe devi ene o la, mele eme yi ge o.^a 16 Eye esi wólé wo de efe akonu la, eyra wo, le esime wóda asi de wo dzi.^b

^a Dekakpui kesinoto la.

17 Eye esi wódze mo dzi la, amea de si du va dze klo de efe ako me, eye wòbiae bena: Nufiala nyui, nuka mawo, bena manyi agbe mavo la dome mahā? 18 Eye Yesu gbló nē bena: Nuka nēle yoyem benanyui mahā? A mea deke mele nyui o, negbe Mawu deka ko. 19 Enya seawo bena: ^c „Megawo ahasi o. Megawu ame o. Megafi fi o. Megadi awotsodase o. Megaba ame o. Bu fofowó kple dawó.“ 20 Ke egbló nē bena: Nufiala, mewo nusiawo katá dzi tso nye devime ke. 21 Ke Yesu kpoe dú, eye wólōe, gbló nē bena: Nu deka suso na wó; heyi dazra nusiwo le asiwò, eye natsò wo ana ame dahewo; eke-ma kesinonu ano dzifo na wó, eye nava ano yonyeme; eye natsò atitsoga la. 22 Ke eto mo le nya sia nuti hedzo kple nuxaxa; elabena nu gedewo le esi.

23 Eye Yesu tsa ŋku godoo gbló na efe nusrlawo bena: Aleke gbege wòsé na amesiwo si kesinonuwo le la, bena woayi de mawufiadufe la mee! 24 Ke nusrlawo tsi yaa le efe nyawo nuti. Eye Yesu gaxo edzi gbló na wo bena: Viwo, esé bena,^d amesiwo doa dzi de kesinonuwo nuti la, nayi de mawufiadufe la me! 25 Ele boboe na kposo be, wòato abi fe wo me, wu alesi kesinotowo nayi de mawufiadufe la mee. 26 Eye kuvia do wo nuto, eye wogbló na wo nɔewo bena: Ekema ameka gōe ate ŋu akpo dede mahā? 27 Eye Yesu kpo wo dú gbló bena: Amegbetowo gbo la womate ŋu awo esia o; gake Mawu gbo la woate ŋui; elabena woate ŋu awo nusianu le Mawu gbo.^e

28 Petro de asi gbo gbló me nē bena: Kpo da, miawo la miegbli nuwo katá di, eye mfedze yowó-me. 29 Yesu gbló bena: Vavā mele egblóm na mi bena: A mea deke meli, si gblé xó alo novinutsuwo alo novinyonuwo alo fofó alo dada alo sró alo viwo

^a Mat. 18, 2.

^b 9, 26.

^c kp. 17-31 kpo
Mat 19, 16-20;
Lu. 18, 18-30;
10, 25.

^e Mat. 20, 16;
Lu. 18, 30.

^f kp. 22-34 kpo
Mat. 20, 17-19;
Lu. 18, 31-34.

^g Mo. II 20, 12
v. 17.

^h Mat. 16, 21.

ⁱ Mat. 6, 20; Lu. 12, 33; 16, 9.

^k kp. 35-45 kpo
Mat. 20, 20-28.

^l Mat. 13, 22.

^m Tim. I 6, 17.

ⁿ Ps. 110, 1.

^o Lu. 12, 50.

^p Do. 12, 2.

^q Lu. 1, 37.

alo agblewo di le nye kple nya-nyuie la nuti, 30 ne menye bena, de wòaxo tefedowo alafa le yeyi-ŋi sia me o: Xɔwo kple novinutsuwo kple novinyonuwo kple dawo kple viwo kple agblewo hekpe de yometitiwo nuti, kple agbe mavo le xexe, si gbona la me. 31 Ke ame gedé, siwo nye mlɔetɔwo, lazú gbátowo, eye gbátowo lazú mlɔetɔwo.^c

Yesu gbló nya di le efe fukpekpe ŋu zi etóla.

32 Eye esi wole mo dzi yina Yerusalem la, Yesu dze wo ŋgo, eye woje mo wo yaa, ke amesiwo dze eyome la, wovó. Eye esi wógayó ame wuievwawo va egboe la, ede asi nusiwo le edzi va ge la, gbo gbló me na wo bena: 33 Kpo da, míeyina Yerusalem, eye woade Amegbetovi la asi na nunlagawo kple agbaléfialawo, eye woatso kufia nē, eye woatsɔe ade asi na trɔsubolawo;^b 34 eye woadu fewu le enuti, eye woade ta de egu, eye woafoe kple atam, eye woawui, eye nkeke etóagbe la atsi tre.

Zebedeo viwo.

35 Eye Yakobo kple Yohanes, siwo nye Zebedeo viwo la, va egbo gbló nē bena: Nufiala, miele didim bena, nusi ke miabia wó la, nawo na mi. 36 Eye wógbló na wo bena: Nuka dim miele be, mawo na mi mahā? 37 Ke wogbló nē bena: Na bena, mia dome ame deka nabobo no anyi de wò nudusi me, eye deka hā nana wò mia me le wò nutilokoe la me.^o 38 Ke Yesu gbló na wo bena: Mienna nusi biam miele o. Alo miate ŋu ano kplu, si no ge nye nuto malaa? Alo woade mawutsi ta na mi kple mawutsi, si woatsɔe ade ta na nye nuto mahā? 39 Eye wogbló nē bena: Miate ŋui. Ke Yesu gbló na wo bena: Kplu, si ke nye nuto mano la, mianoe, eye mawutsi, si woatsɔe ade ta na nye nuto la, woatsɔe ade ta na mi; 40 ke anyinono de nye nudusi kple mia me la, menye tonye be, mana o, negbe amesiwo wodzre do di na la ko.

41 Eye esi ame ewo la see la, ede asi domeveve me na wo le Yakobo kple Yohanes nuti. 42 Eye Yesu yo wo va egbo gbló na wo

bena: Mienyae bena, amesiwo nu bubu le bena, woadu dukowo dzi la, woawoe dua afeto de wo dzi, eye wofe amegawo kpaa nusê de wo dzi.^a 43 Ke negano nenema le mia dome o; ke boŋ amesi di bena, yeazu gā le mia dome la, nanye miafesubōla;^b 44 eye amesi ke di bena, yeanye gbāto le mia dome la, nanye amewo katā je dōla.^d 45 Elabena Amegbetovi la hā menye de wōva bena, woasubō ye o; ke boŋ bena, yeasubō, eye bena, yeatsō yefe agbe la ana le ame gedewo fe xoxo ta.

Bartimeo.

46 Eye wova Yerixo; eye esi wōdo go tso Yerixo kple efe nusrōlawo kple ameha gā la, Bartimeo, Timeo vi, si nye nubiala ŋkuagbāto la, bōbō nō anyi de mō to. 47 Eye esi wōse bena, Yesu, Nazareteto lae la, ede asi ylidodo me le gbogblom bena: Yesu, Dawid vi la, kpɔ ye nublanui! 48 Eye ame gedewo blu de eta, bena wōazi dōdoo; ke egado yli gedē wu tsāto bena: Dawid vi la, kpɔ ye nublanui! 49 Tete Yesu to de tsitre gblo bena: Miyoe da. Eye esi woyō ŋkuagbāto la la, wogblo nē bena: Na wō dzi nadze eme! Tsi tre, ele yowōm. 50 Ke esi wōde efe awu fu gbe la, etso hiā va Yesu gbō. 51 Eye Yesu xō dzi gblo nē bena: Nuka dim nēle be, mawō na wōa? Eye ŋkuagbāto la gblo nē bena: Rabuni, bena makpɔ nu. 52 Eye Yesu gblo nē bena: Heyi, wō xose la de wō! Eye enumake la wōkpɔ nu, eye wōdze eyome le mō la dzi.

Yesu yi Yerusalem.

11 Eye esi wogogo Yerusalem te de Betfage kple Betania nu le Amito la guti la, ede efe nusrōlawo dome ame eve; 2 eye wōgblo na wo bena: Miyi de kofe, si le mia ŋgō la me, eye enumake, nē miage de eme la, miakpɔ tedzivi, si wode kae, esi dzi amea deke menɔ kpɔ o; mitui, eye mikplōe vɛ. 3 Eye nē amea de lagblo na mi bena: Nukaquti miele esia wōm mahā la, migblo be: Afeto la le ehiām, eye enumake adoe de afisia. 4 Tete wo-

dzo yi, eye wokpɔ tedzivi la, wode kae de agbo la nu le xexe le mō to, eye wotui. 5 Eye amesiwo le tsitre de afima la, dometōa dēwo bia wo bena: Nuka wō, eye miele tedzivi la tum mahā? 6 Eye wogblo na wo, abe alesi Yesu gblo la ene; eye wode mō le epu na wo. 7 Tete wokplɔ tedzivi la va Yesu gbō, eye wotsō wofe avwo do edzi; eye wōbōbō nō edzi. 8 Eye ame gedewo keke wofe avwo de mō la dzi, ke bubuwo ya gbewo tso agblewo me.^c 9 Eye amesiwo le engo kple esiwo le eyome la, do yli gblo bena: Hosana! Woayra amesi gbōna le Afeto la fe ŋkōa me.^f 10 Woayra mia fofō Dawid fe fiadufe, si gbōna la! Hosana le dzifo vi!

Yesu fo fi de gbotoi maseku la, nyā nudzralawo le gbadoxo me; egbō ŋya le xose, gbadoxo da kple avulēfi guti.

11 Eye wōyi Yerusalem de mawufe la me, eye esi wōtsa ŋku nuwo katā godoo, eye fiēsi le dōdom la, eyi de Betania kple amewuieve la.

12 Eye esi ŋu ke wodo go tso Betania la, do wui. 13 Eye esi wōkpɔ gbōtia de le adzoge, si dzi angbawo le la, eyi bena dēwohi yeakpɔ nane le edzi; eye esi wōte de epu la, mekpɔ naneke o, negbe angbawo ko, elabena gbotoiwo tseyi medo hade o. 14 Eye wōde asi gbogblo me nē bena: Tso esia dzi yina la amea deke maɖu wō kutsetsea deke o halase tegbetegbe. Eye efe nusrōlawo see.

15 Eye wova Yerusalem; eye esi wōyi de mawufe la me la, ede asi amesiwo le nu dzram kple amesiwo le nu flem le mawufe la me la, nyanyā me do goe, eye wōmwo gadudolawo fe kplōwo kple amesiwo le ahōnewo dzram la, fe zikpuiwo fu anyi.^k 16 Eye mede mō bena, amea deke netsō goe ato mawufe la me o. 17 Eye wōfia nu gblo na wo bena: Alo womenlo di bena: Woayo nye afe la be gbadoxo na dukowo katā oa? "Ke miawo la mietswe wō adzodalawo fe doe. 18 Eye nusnolagawo kple agbalēfiawo see, eye wodi, alesi woawo awui, elabena wovōe; elabena kuvia do

^a Lu. 22, 25-27.

^b 9, 35.

^d Mat 18, 4; 23, 11; Pet. 1.5, 3.

^e Fia. II, 9, 13.

^f kp. 46-52 kpɔ Mat. 20, 29-31; Lu. 18, 35-43. ^g Ps. 118, 25, 26.

^h kp. 11-24 kpɔ Mat. 21, 12-22; Lu. 19, 45-48.

ⁱ kp. 1-10 kpɔ Mat. 21, 1-9; Lu. 19, 29-38; Yoh. 11; 12-16

^k Yoh. 2, 14.

^l Yes. 56, 7.

^m Yer. 7, 11.

ameha blibo la katã le efe nufiafla la nuti.

19 Eye ne fiësi do la, edoa go le dua me.

20 Eye esi wòva yina le ndi me la, wokpo gboti la yro sũ tso keke efe ke te. 21 Eye Petro do nku edzi gblò ne bena: Rabi, kpo da, gboti, si néfo fi dee la yro. 22 Eye Yesu xo dzi gblò na wo bena: Mawu dzi xose neno mia si! 23 Vavã mele egblòm na mi bena: ^bAmesi ke lagblo na to sia bena: Ho, ne nayi adadze fu me, eye mekea di le efe dzi me o, hafi boŋ wòxone sena bena, nusi gblòm yeke, le eme va ge la, ava ve me ne. 24 Eyanuti mele egblòm na mi bena: ^cNusianu, si ke ta miado gbe da le, eye mia-bia la, mixoe se bena, asu mia si, eye ava ve me na mi. 25 Eye ne miele tsitre le gbe dom da, eye nyaa de le miafe dzi me de amea de nu la, mitsoe kee, bena mia Fofò, si le dzifowo la, natsò miafe vodadawo hã ake mi. 26 Ke ne mietsoe ke o la, ekema mia Fofò, si le dzifowo la, matsò miafe vodadawo hã ake mi o.

Yesu nil efe gusè ta.

27 ^dEye wogava Yerusalem; eye esi wòle tsatsam le mawufe la me la, nunolagãwo kple agbalẽfiawo kple dumegãwo va egbò; 28 eye wogblò ne bena: Dusè ka nètso wo esiawoe; alo ameka tso gusè sia na wò be, nawo esiawoe mahã? 29 Eye Yesu gblò na wo bena: Nye hã mabia nya deka mi, ne miedo enu nam la, nye hã magblo gusè, si metsò wo esiawoe la, na mi. 30 Yohanes fe mawutsidedetaname la de, dzifwo wòtso loo, alo amewo gbo wòtso mahã? Midò enu nam! 31 Eye woke di le wo nɛwo dome bena: Ne miegblò bena: Dzifwo wòtso la, agblò bena: Nukanuti miexo edzi se o mahã? 32 ^eAlo de mia-gblò bena: Amewo gbo wòtsoa? — Wovò duko la; elabena amea-wo katã bua Yohanes bena, nya-gblòdila nutoquto wonye. 33 Eye woxo edzi gblò na Yesu bena: Mienyae o. Eye Yesu gblò na wo bena: Ekema nye hã nye-magblo gusè, si metsò wo esiawoe la, na mi o.

Lododo le weinborbledelawo nuti.

12 ^aEye wòde asi nufɔfo me na wo le lododowo me bena: Amea de de weingble, eye wòto kpo de enu godoo, eye wòwo weinfiãnu de eme, eye wòtu mɔ de eme, eye wòtsœ de asi na agble-qlolawo heyi nugbe. 2 Eye esi yeyixia do la, edo dala do de agbleqlolawo gbo bena, yeaxo agble la me kutsetsea dewo tso enqlolawo si me. 3 Eye wolée, eye wofoe, eye wodoe da asi fu-llu. 4 Eye wògado dala bubu do de wo gbo; eye wode abi eya fe ta nu, eye wodo nukpee. 5 Eye wògado bubu da; eye wowu eya kple ame bubu gedewo, eye wofo dewo, eye wowu dewo. 6 Azò esi vi deka, si melãa nu egbo o la, gale esi la, mlœba la edo eya hã do de wo gbo gblò bena: Woasi vinyenutsvi la da. 7 Tete agbledela mawo gblò na wo nɛwo bena: Esiae nye domenyila la, miva, ne miawui, eye domenyinyi la nazu mia to. 8 Eye esi wolée la, wowui, eye wokoe fu gbe de weingble la xa. 9 Azò nuka weingble la fe afeto awo mahã? Ava, eye wòatsrò agbledelawo, eye wòatsò weingble la ade asi na ame bubuwo. 10 De miexlè goglo sia hã kpo bena: „Kpe, si xotulawo gbe la, eya ke tro zu dzogoeke;” 11 Afeto la gbo esia tso, eye wònye nukunu le miafe nkuwo me“ o mahã? 12 Eye wodi bena, yewoalée, ke wovò ameha la; elabena wonyae bena, yewo nu wòdo lo sia do; eye wogblèe di hedzo.

Nudzodzo na kaisaro.

13 Eye wodo farisitowo kple Herodiatowo dome amea dewo do de egbo, bena ne woalée le nya me. 14 Eye esi wova la, wobiae bena: Nufiala, mienyae bena, nyatefeto nɛnye, eye amea deke fe nya media wò o; elabena mɛkpoa ame nku me o; hafi boŋ nèle Mawu fe mɔ fiam le nyatefe nu. Wode mɔ bena, woana nudzodzo kaisaro loo, alo womede mɔ oa? De miana loo, alo miana o mahã? 15 Ke esi wòdze si wofe alakpadada la, egblò na wo bena: Nuka miele teyem kpo ma-

^a kp. 1-12 kpo Mat. 21, 32-46; Lu. 20, 9-19; Yes. 5, 1; Ps. 80, 9.

^b Mat. 17, 20; Lu. 17, 6; Kor. I, 12, 2; Yak. 1, 6.

^c Do. 7, 82.

^d Mat. 18, 12; 7, 7.

^e Mat. 6, 14; 5, 23, 24.

^f kp. 27-33 kpo Mat. 21, 23-27; Lu. 20, 1-8.

^g Ps. 118, 22, 23.

^h Yoh. 2, 18.

ⁱ Mat. 14, 5.

^j Mo. V, 1, 17; 10, 17; 17, 16.

bena: Ahoſi dahe ſia fe nuſi wòtſo da de eme la, wu nuſi ame ſiawo tſo da de nudzòdaka la me;^a 44 elabena wo katà wòtſo wo fe agbòſòſò vivivo la fe de da de eme; ke eya la tſo efe aheadada la me wòtſo nuſiwo katà le eſi na efe agbenonò la, da de eme.

Yesu fo nu le Yerusalem fe afedozuzu kple Kristo fe vava zi evelia nuti, eye wòtſo nu nuſròlawo le gudzononò nuti.

13. Eye eſi wòdò go tſo mawu- fe la me la, efe nuſròlawo dometò deka gbò nò bena: Nu- fiala, kpò ale kpe ſiawo kple ale xòtutu ſiawo da! **2** Eye Yesu gbò nò bena: Ele xòtutu gā ſiawo kpòm mahā? Womele kpe gbìe ge de kpe dzi, ſi womatu aſi afu anyi o.^b

3 Eye eſi wòbòbò nò anyi de Amito la dzi hedze ngò mawu- fea la, Petro kple Yakobo kple Yohanes kpakple Andrea, woawo dede bia e bena: **4** Gbò yeiyi, ſi dzi nuſiawo lava la, na mi, eye nuka lanye dzeſi na yeiyi, ſi me nuſiawo katà lawu nu mahā? **5** Eye Yesu de aſi gbò- gbò me na wo bena: Mìkpò nyuie, bena amea deke nagafu mi o. **6** Ame gedewo ava le nye nkò dzi agbò bena: Nyee nye ſi! Eye woafu ame gedewo. **7** Ke ne miase aawo kple aawo- nutiyiwo la, migadi vo o, ele be, eſia nava me tsā; gake nuwuwu la medo hade o. **8** Elabena dukò latsi tre de dukò nuti, eye fiadu- fe de fiaduſe nuti, eye anyigba- ouuwu lava tefetefewo, eye do- wuame lava; nuſiawo nye fudua- me fe gomedzedze. **9** Ke miawo la mìkpò mia doku dzi nyuie; elabena woade mi aſi na onu- dròlawo, eye woafu mi le fufofe- wo; eye miatsi tre de mòmefiawo kple fiawo nku me le tanye, be wòanye daſedidi na wo. **10** Eye ele be, woade gbe fā nyanyuie la aſia dukòwo katà gbāgbiagbā. **11** Eye ne wokpò mi de aſi la, migatsi dzimadi da di de nuſi gbò ge miala nuti o; ke boſu nuſi woana mi le gafofo ma dzi la, eya miagbò; elabena menye mia- woe nye amesiwo le nu fom o; ke boſu Gbògbò kòkòe lae.^c **12** Eye novi lade novi ku me, eye

^a Kor. II. 8, 12.

^b Mat. 10, 21.

^d Dan. 9, 27; 11, 31.

^e kpo Mat. 24; Lu. 21, 5-36.

^f Lu. 17, 31.

^g Lu. 19, 44.

^h Yoel 2, 2; Dan. 12, 1.

ⁱ Lu. 17, 23.

^k Mat. 7, 15, 22; Tes. II, 2, 9.

^l Mat. 10, 17; Yoh. 16, 2.

ⁿ Lu. 21, 27; Dan. 7, 13.

^o Mat. 13, 41.

^p Lu. 12, 11; Mat. 10, 19.

fofo lade via aſi, eye deviwo la- tſi tre de dzilawo nuti, eye woat- ſò wo ana woawu.^b **13** Eye ame- wo katà woalè fu mi le nye nkò la nuti; ke amesi ado dzi vasede nuwuwu la, eya lakpò dede.

14 Ke gbesigbe miakpò daſedo fe nunyònu, ſi nyagblòdila Da- niel gbò di la, wòano tsitre de afiſi mele ne be, wòatsi tre do o la — amesi le exlēm la, nese egome — ekema amesiwo le Yu- dea la, naſi ayi towò dzi; **15** ke amesi le xòta la, nagadi va anyi alo wòayi adatsò nane atso efe xò me o; **16** eye amesi le abò me la, nagatrò ava tſò efe avò ayii o. **17** Ke baba na amesiwo fu le wo fo kple amesiwo le no- tſi nam le nkeke mawo me! **18** Ke mido gbe da bena, miafe ſiſi nagadze vuvòſoli dzi o. **19** Ela- bena nkeke mawo lanye haxaxa, ſi togbe meva kpò tſo nuwòwo, ſi Mawu wò la, fe gomedzedze vasede egbege o, eye megale vava ge akpò o. **20** Eye ne me- nye bena, de Afeto la de nkekea- wo dzi o la, nutilāa deke makpò dede o; gake le ame tiatia, ſiwo wotia nuti la, ede nkekeawo dzi. **21** Eye le yemayi me, ne amea de lagbò na mi bena: Kpò da, Kristo la le afii alo kpò da, ele afime la, migaxòe se o. **22** Ke avatsokristowo kple avatsonya- gbòdilawo latsi tre, eye woawò dzeſiwo kple nukunuwo bena, ne woate nui la, ede woafu ame tia- tiawo hā.^k **23** Ke miawo la mì- kpò nyuie! Kpò da, megbò nu- wo katà di na mi!

24 Ke le nkeke mawo fe xaxa megbe la ye la ado viviti, eye yleti megale didi ge o; **25** yletivi- wo lage tſo dzifo, eye dzifowo fe nuſewo aouu. **26** Eye ekema woakpò Amegbetovi la le aili- kpowo me gbòna kple nuſe kra- kple nutikòkòe gede.ⁿ **27** Tete wòado "efe dolawo da, eye woafu ame tiatiawo nu fu tſo ya ena- wo dzi, tſo anyigba sefe vasede dzifo sefe. **28** Ke miſrò lododo la le gbòti la nuti: Ne tſi do efe alowo me, eye wòto angbawo la, ekema midze ſii bena, dzomenjoli le dodo ge; **29** nenema ke mia- wo hā, ne miakpò nuſiawo le

eme vam la, midze sii bena, ego-
go agbo la nu.^a 30 Vavā mele
egblom na mi bena: Dzidzime
sia nu mele yiyl ge, vasede esime
nuslawo katā. nava ve me o.^b
31 Dzi kple anyigba nu lava yi,
ke nye nyawo nu mele yiyl ge
akpo o. 32 Ke le ŋkeke ma alo
gafofu ma ŋuti la amea deke me-
nyae o, mawudola, siwo le dzifo,
hā menyae o, Vi la ŋuto hā me-
nyae o, negbe Fofu la ko. 33 Mi-
kpo nyuie, eye mino ŋudzɔ; ela-
bena mienya ŋekayɔ azāgbe la
le edzi su ge o.^c 34 Ele abe amea
de, si yi nugbe, eglē efe afe di,
eye wōna ŋusē efe dɔlawo, ame-
siamē xɔ efe dɔwɔwɔ, eye wōde
se na xɔwui la bena, wōano ŋu-
dzɔ la ene. 35 Azɔ la mino ŋu-
dzɔ. Elabena mienya ŋekayɔ dzi
Afetɔ la le vava ge o, edanye fiē
alo zā titina alo koklo kuato
alo ŋdi o.^d 36 bena ne efe vava
di de mi la, ne megakpo mi le
alɔ me o. 37 Ke nusi gblom mele
na mi la, mele egblom na amewo
katā bena: Minɔ ŋudzɔ!

Amisisi na Yesu le Betania.

14. Eye wōsusɔ ŋkeke eve, ne
ŋutitoto kple abolo mavā-
mavā fe ŋkekenyuie la naɔ; eye
nunlagāwo kple agbalēfialawo
di alesi woawɔ alēe le aɔaŋu me,
ne woawui; 2 elabena wogblo
bena: Menye ŋkekenyuie la dzi
o, bena zi nagato le dukɔ la do-
me o.

3 Eye esi wōle Betania le Si-
mon, dzobuto la, fe me le nuɔ-
fe la, nyɔnwua de va kple alaba-
strogoe, si me nardomi nyuitɔ,
si fe asi sē ŋuto la le, eye wō-
gbā goe la hetrɔe kɔ de efe ta
me. 4 Ke eve dome na wo do-
metɔa dewo, eye wogblo bena:
Amigbegblē sia gome de? 5 Ela-
bena de wōnye be, wodzra ami
sia la, ne axɔ asi awu denario
alafa etɔ, si woatsɔ ana ame da-
hewo. Eye woblu de eta li livi-
lioi le enuti. 6 Ke Yesu gblo be-
na: Mina mae; nuka fe fu dem
miele ne mahā? Dɔ nyui wōwo
nam. 7 Elabena ame dahewo
le mia gbo daasi, eye yesiayi, si
mielɔ la, miate ŋu awɔ nyuie na
wo; ke nye la nyemeli kpli mi

^a Yak. 5, 9.

^b Mat. 16, 25.

^c Mat. 24, 14.

^e kp. 10-11 kpo
Mat. 26, 14-16;
Lu. 22, 3-8.

^f Mat. 26, 13.

^g kp. 12-16 kpo
Mat. 26, 17-19;
Lu. 22, 7-13;
Mo. II. 12, 1.

^h Lu. 12, 35, 36;
Tes. I. 5, 2, 6.

ⁱ kp. 1, 2 kpo
Mat. 26, 1-5;
Lu. 22, 1, 2;
Yoh. 11, 47.

^j kp. 3-9 kpo
Mat. 26, 6-13;
Yoh. 12, 1-8.

^k kp. 17-25 kpo
Mat. 26, 20-29;
Lu. 22, 14-23;
Yoh. 13, 21-26.

^l Mo. V. 15, 11.

ɔaa o. 8 Ewo nusi wōate ŋui;
edze ŋgogbe va si ami na nye
ŋutilā la hena didi. 9 Vavā mele
egblom na mi bena: Afisi ke wo-
de gbe fā nyanyuie la afia le, le
xexe blibo la katā la, woafu nu
le nusi nyɔnwua sia wo la hā ŋuti
hena ŋkudodo edzi.^d

10 Eye Yuda Iskariot, ame
wuiveawo dometo deka la, to
edzi yi de nunlagāwo gbo, be-
na yeade eyama asi na wo.^e 11
Ke esi wosee la, dzi dzɔ wo, eye
wodo ga ŋugbe ne be, yewoanae.
Eye wōle asinu nyuia de dim be,
yeadee asi.

Dutitotolēvi la; nuɔduɔ kokoe la doɔo anyi.

12 Eye abolo mavā mavā fe
ŋkeke gbāto, si dzi wowua ŋuti-
totolēvi la le la, efe nusrlawo
gblɔ ne bena: Afika dim nēle be,
miayi adadzra do, ne naɔu ŋuti-
totolēvi la le mahā? 13 Eye wō-
do efe nusrlawo dome ame eve
gblɔ na wo bena: Miyl de dua
me, eye amea de, si tso tsize la,
akpe mi, midze eyome; 14 eye
afisi ke wōayi de eme le la, mi-
gblɔ na afeato bena: Nufiala be:
Afika dzenyefe le, afisi mia kple
nye nusrlawo miadu ŋutitotolēvi
la le mahā? 15 Eye eya ŋuto
afia xɔ gāa de mi le dzifoxɔ me,
si me woɔo nuwo do, eye midzra
afima do na mi. 16 Eye nusrla-
wo dzo heyi, eye wova dua me,
eye wokpɔe, abe alesi wōgblɔ na
wo la ene; eye wodzra ŋutitoto-
lēvi la do.

17 Eye esi fiēsi do la, eya
kple ame wuiveawo wova. 18
Eye esi wobobo no anyi le nua
dum la, Yesu gblo bena: Vavā
mele egblom na mi bena: Mia
dome ame deka, si le nua dum
kplim la, ladem asi. 19 Eye wo-
de asi nuxaxa me le ebiam deka-
deka bena: Nyee loo? 20 Ke egblo
na wo bena: Enye ame wuivea-
wo dometo deka, amesi fe asi le
agba me dem kplim. 21 Ke Ame-
gbetovi la le yiyim, abe alesi wo-
ŋlo di le enuti ene; gake baba
na ame ma, si dzi woato ade
Amegbetovi la asi! Enyo na ame
ma bena, womegaxae dzi o.

22 Ke esi wole nua dum la,
etsɔ abolo de asi, eye esi wōgblɔ
akpedanya la, epe me, eye wō-

tsɔe na wo gbɔ bɛna: Mixɔe du, esia nye nye nutilã.^a 23 Eye wòtso kplu de asi, eye esi wòda akpe le eta la, etsɔe na wo, eye wo katã wono le enu. 24 Eye wògbɔ na wo bɛna: Esia nye nye nubabla yeye fe ou, si woko de anyi le ame gedewo ta.^d 25 Vavã, vavã mele egblom na mi bɛna: Tso esia dzi la nyemegale weintsetsea deke me tsi no ge o vasede nkeke ma dzi, esime mano yeye le mawufiadufe la me.

26 Eye esi wodzi akpedaha vɔ la, wodo go yi de Amito la nu. 27 Eye Yesu gbɔ na wo bɛna: Mi katã miele nudladiã kpo ge le nutinye le zã sia me; elabena wonɔ di bɛna: „Mele alɛkpɔla fo ge, eye alɛawo laka ahlã.“ 28 Gake ^gne metsi tre megbe la, madze mia nɔ ayi Galilea. 29 Ke Petro gbɔ nɛ bɛna: Ne wo katã woakpo nudladiã hã la, menyeye nye o.^h 30 Eye Yesu gbɔ nɛ bɛna: Mele egblom na wò bɛna: Egbe fe zã sia me ke, hafi koklo naku ato zi eve la, agbe nu zi etɔ le gbonye.ⁱ 31 Eye wòfo nu kple kakadedzi wu bɛna: Ne ano nam be, maku kpli wò hã la, nyemele nu gbe ge le gbɔwò akpo o. Nenema ke wo katã hã wogbɔ.

Yesu oŋ le Getsemãne.

32 Eye wova do teŋa de, si nko enye Getsemãne; eye wògbɔ na efe nusrɔlawo bɛna: Mibɔbɔ no afisia, vasede esime mado gbe da. 33 Eye wòde Petro, Yakobɔ kple Yohanes kpe de edokul nufi, eye dzidzi foe, eye wòde asi dzodzo me nyanyanya. 34 Eye wògbɔ na wo bɛna: ⁿNye luɔ le nu xam kakaka vasede ku me; minɔ afisia, eye minɔ nudzo! 35 Eye wòte yi nɔ oee, eye wòdze klo tso mo anyi, eye wòdo gbe da bɛna, ne ate nu ava me la, ne gajofo sia nato ye nu ayi. 36 Eye wòbɛna: Aba, Fofol! Etea nu wɔa nuwo katã; tso kplu sia yii le gbonye; gake menyeye nusi nye nuto melɔ o, negbe nusi wò nɛlɔ ko.^o 37 Eye wova kpo wo wole alɔ me, eye wògbɔ na Petro bɛna: Simon, alɔ dom nɛlea? Mâte nu ano nudzo gajofo deka oa? 38 Minɔ nudzo, eye mi-

^a Kor. I. 11, 23.

^b Mat. 6, 13.

^d Mo. II. 24, 8.

^e kp. 26-31 kpo
Mat. 26, 30-35;
Lu. 22, 31-34.
39; Yoh. 13, 1.

^f kp. 43-54 kpo
Mat. 26, 47-53;
Lu. 22, 47-55;
Yoh. 18, 2-18.

^g 18, 7.

^h Yoh. 13, 37.

ⁱ kp. 72.

^k kp. 32-42 kpo
Mat. 26, 36-46;
Lu. 22, 39-46;
Yoh. 18, 1.

^l Mat. 17, 1.

^m Yoh. 12, 27;
Lu. 12, 50.

^o Mat. 20, 22;
Yoh. 6, 28.

^p kp. 55-65 kpo
Mat. 26, 59-68;
Lu. 22, 63-71;
Yoh. 18, 19-24.

do gbe da, bɛna miagadze tetekpo me o! Gbogbo la le lolɔm, gake nutilã la gbɔdzɔ.^b 39 Eye wògadzɔ yi dɔdo gbe da, eye wògbɔ nya ma ke. 40 Eye esi wògatrɔ va la, egakpo wo le alɔ me; elabena wofe nkuwo dzi wò dɔ, eye womenya nya, si woado enu ne o. 41 Eye wòva zi etɔlia gbɔ na wo bɛna: Miyi alɔdɔdo dzi azɔ, eye migbo de eme! Eɔo gbo, gajofo la do vɔ! Kpo da, woatsɔ Amegbetovi la ade nuwɔwɔlawo si me. 42 Mitsi tre, mina midzo! Kpo da, amesi le yonyeme mo fiam la, egogo!

Yesu léle.

43 Eye enumake esi wògale nufɔfoa dzi ko la, Yuda, ame wuievawo dometo deka la, va do, eye ame gedewo le eyome kple yiwo kpakple kpowo tso nunɔlagawo kple agbalɛfiɔlawo kple amegawo gbo. 44 Ke eyomemɔfiɔla do dzesi di na wo gbɔ bɛna: Amesi ke fe nu gbugbo ge mala la, eyae; milɛe, eye mikplɔe yi kɔ. 45 Eye esi wova la, enumake wòte de enu gbɔ bɛna: Rabi! eye wògbugbo nu nɛ. 46 Ke woawo la wotsɔ wofe asiwo do edzi, eye wolɛe. 47 Ke amesiwo le tsitre de egbo la, dometo deka di yi heda nunɔlagã la fe dɔla, eye wòkpa to nɛ. 48 Eye Yesu xɔ edzi gbɔ na wo bɛna: Alesi wotsona de adzodala nufi la, nenema mieva lé ye ge kple yiwo kpakple kpowo. 49 Gbawotsyogbe menɔa mawufe la me kpli mi nɔa nu fiam, ke mielɛm o; gake wowo esia, bɛna woawu nɔɔlawo nu. 50 Eye wo katã wogblɛe di hesi.

51 Eye dekapuia de, si ta akkala ko la, kplɔe do, eye wolɛe; 52 ke egblɛ akkala la di hesi dzo amama le wo gbo.

53 Eye wokplɔ Yesu yi de nunɔlagã la gbɔ, eye nunɔlagawo kple amegawo kpakple agbalɛfiɔlawo katã fo fu de enuti. 54 Eye Petro le eyome o gbɔna vasede nunɔlagã la fe mɔ me, eye wòbɔbɔ no dolawo gbɔ le dzo fum.

Dasedidi le Yesu nu kple efe fukpeke le Kayata fe nku me.

55 Ke nunɔlagawo kple wɔnurdɔlawo katã di dasedidi de Yesu

nuti, bena yewoawui, eye womekpo deke o. 56 Elabena amegedewo va di avatsodase deenuti, eye wofe dasedidia deke meso o. 57 Eye amea dewo tsi tre, eye wodi avatsodase de enuti bena: 58 Miese wogblo bena: Magba mawuxo sia, si wotsa asi woe la, eye nkeke efogabe la magatu bubu, si wometsa asi woe o. 59 Eye ale wofe dasedidi la ha meso o. 60 Eye nunolaga la tsi tre de wo tifina, eye wobia Yesu bena: Mele nyaa deke tso ge ado nya, si gblom amesiawo le de nuwo la nu o mahā? 61 Ke 'ezi kpi, eye medo nyaa deke nu ne o. Nunolaga la gabiae gblo ne bena: Alo woe nye Kristo, Mawu, si wokafana la, fe Vi mahā? 62 Eye Yesu gblo bena: Nyee! Eye miakpo Amegbetovi la woano anyi de nusē fe nudusi me gbona kple dzifo fe alilikpowo. 63 Tete nunolaga la dze efe awu olaya la gblo bena: Dasedila kawoe gahiā mi mahā? 64 Miese efe busunya la, nuka sum miele mahā? Ke wo katā wobu foe be: Edze ku. 65 Eye amea dewo de asi tadede me de enu, eye wotsyo nu mo ne, eye wotu koe, eye wogblo ne bena: Fia amesi fo wō; eye dolawo fo tome ne.

Petro gbe nu le Yesu gbo.

66 Eye esi Petro le mō la me le anyigba la, nunolaga la fe nyonudolawo dometo deka gbona, 67 eye esi wokpo Petro le dzo fum la, ekpoe dū hebena: Wō hā eno Yesu Nazareteto la gbo kpo. 68 Ke esē nu gblo bena: Nyemenya alo se nya, si gblom nèle la gome o; eye wodo go yi de akpata la nu; tete koklo ku ato. 69 Eye esi dolanyonu la gbkpoe la, egade asi gbgblo me na amesiwo le tsitre le afima la, bena: Amesia enye wo dometo deka. Ke egasē nu. 70 Eye emegbe oee la amesiwo le tsitre le afima la gagblo na Petro bena: Vavā wo dometo deka nēnye; elabena Galileato hā nēnye. 71 Ke ede asi fifofode kple atamkaka me bena: Nyemenya amesia, si nuti miele nu fom le la o. 72 Eye enumake la koklo ku ato zi

a kp. 30.

b Joh. 2, 19, 21; Do. 6, 13.
c Mat. 2, 1; Lu. 23, 1; Joh. 18, 28.

e Yes. 53, 7.

f kp. 2-19 kpo
Mat. 27, 11-30;
Lu. 23, 2-25;
Yoh. 18, 29 v.
18, 16.

g 14, 61.

h Mat. 24, 30.

i kp. 66-72 kpo
Mat. 26, 69-75;
Lu. 22, 56-62;
Yoh. 18, 17, 25
v. 27.

k Do. 3, 14.

velia. Eye Petro do nku nya la dzi, alesi "Yesu gblo ne bena: Hafi koklo naku ato zi eve la, agbe nu le gbonye zi etō. Eye wofu du do go, eye wōfa avi.

Yesu le Pilato fe nku me. Wotso kufia na Yesu, do gūkuku ne.

15. Eye enumake le ndikanya, esi nunolagāwo kple dume-gāwo kple agbalēfialawo kpakple vundrōlawo katā de adanu la, wobla Yesu, eye wokploē yi dade asi na Pilato. 2 Eye Pilato biaē bena: Wōe nye Yudatowo fe fia la mahā? Eye wodo enu ne gblo bena: Wōe gblōe. 3 Eye nunolagāwo tso enu le nu gede nuti. 4 Eye Pilato gabiae bena: Mele nyaa deke nu do ge o mahā? Kpo alesi wole nuwo tsoṃ le nu gedewo nuti da! 5 Ke Yesu me-gado nyaa deke nu o, ale bena Pilato fe mo wo yaa.

6 Eye le nkekenyuiē dzi la edea asi le gatō deka nu na wo godoo, amesi ke wobiae. 7 Ke gatō deka li, si woyona be Baraba, hekpe de amesiwo na zi to la nuti; amesiwo do hlō le zitoto la me. 8 Eye ameha la yi dzi de asi biabia me bena, newo na yewo, abe alesi wōnwa wōwōm tsā la ene. 9 Ke Pilato do enu na wo gblo bena: De miele didim bena, made asi le Yudatowo fe fia la nuti na mi mahā? 10 Elabena edze sii bena, nwaavā nutie nunolagāwo tsoe de asi do. 11 Ke nunolagāwo foe de ameha la nu bena, wōade asi le Baraba boṃ nuti na wo. 12 Eye Pilato gaxo edzi gblo na wo bena: Ekema nuka gō miele didim bena, mawo amesi mieyona be Yudatowo fe fia la mahā? 13 Ke woawo gado yli bena: Klāe de ati nuti! 14 Eye Pilato gblo na wo bena: Nuvō ka gō wōwō mahā? Ke wogado yli sesie wu bena: Klāe de ati nuti! 15 Eye esi Pilato lō bena, yeawo ameha la fe lōlōnu la, ede asi le Baraba nuti na wo, eye Yesu la, esi wōna wofoe kple atam la, etsōe de asi, bena woaklāe de ati nuti.

16 Ke asrafoawo kplōe yi de xo gā, si nye vundrōfe la me, eye woyō asrafoha liblo la katā fo ju. 17 Eye wotsa awu dzi olaya

hedo nē, eye wotsō ŋu he tsihe dō nē; 18 eye wode asi gbedodo me nē bena: Eme nefa na wò loo, Yudatwo fe fia! 19 Eye wofo tame nē kple ayeti, eye wode ta de enuti, eye wodge klo nē hede ta agu nē.

Yesu fe ku le atitsoga ŋu.

20 Eye esi wodu fewu le enuti vò la, wode awu dzi la le enu, eye wogatsō ye nuto fe awuwo do nē, eye wokplæ do goe, bena woaklæ de ati nuti. 21 Eye wozi Simon, Kireneto, Aleksandro kple Rufo fofu, amesi tso agbleta va to wo nuti yina la dzi bena, wòatsō efe atitsoga la. 22 Eye wokplæ yi de tefe, si woyōna be Golgata, si gome nye ametakoli fe. 23 Eye wotsō aha tsitsi kple mire tōto hekpe nē, gake mexē o. 24 Eye woklæ de ati nuti, eye womā efe awuwo, esi wodzidze nu de wo dzi, bene woakpō nusi ke desiade laxo. 25 Eye le gafōfo etōlia dzi woklæ de ati nuti. 26 Eye wonlo efe nutsotso hedo efe tagbo bena: Yudatwo fe fia la.

27 Eye woklā adzodala eve hā kpe de enuti, deka le efe nudusi me, eye deka le efe mia me. 28 Eye wovowu ŋnlo, si wonlo di la nu bena: „Wobui kpe de vodalawo nuti.“ 29 Eye amesiwo le enuti tom le yiyim la, do diŋu nē hele ta ovuom, eye wole gbogblom bena: „Hoo na wò, wò amesi le mawuxo la gbām, eye nēgale etum le ŋeke etōagbe la; 30 de dokuiwò, eye nadi le atitsoga la nuti! 31 Nenema ke nunalagāwo kple agbalēfialawo hā le fewu dum le wo nēwo dome bena: Ame bubuwo la, edea wo, eye mate ŋu ade edokui o. 32 Kristo, Israel fe fia la, azo di le atitsoga la nuti, bena miakpæ, eye miaxo ase! Eye amesiwo woklā de ati nuti kpe de enuti la, woawo hā dzui.

33 Eye esi gafōfo adelia do edzi la, zādokeli do de anyigba blibo la katā dzi vasede gafōfo asiekelia dzi. 34 Eye le gafōfo asiekelia dzi Yesu do xli kple gbe sesie bena: „Eli, eli, lama sabaxtani? Esi, ne wode egōmela, enye: Nye Mawu, nye Mawu, nukanuti nēgblēm di mahā? 35 Eye amesiwo

a Mat. 17, 10.

b kp. 20-41 kpo
Mat. 27, 31-66;
Lu. 22, 28-49;
Yoh. 19, 16-30;
Heb. 13, 12.

d Ps. 69, 22.

e Lu. 8, 2.

f kp. 42-47 kpo
Mat. 27, 57-61;
Lu. 22, 50-55;
Yoh. 18, 31, 38
v. 42.

g Yes. 53, 12.

h 14, 58.

i kp. 1-8 kpo
Mat. 28, 1-8;
Lu. 24, 1-12;
Yoh. 20, 1-10;
ta 15, 40.

k Ps. 22, 2.

le tsitre de egbo la, dometwa de-wo, esi wosee la, wogblo bena: Kpo da, ele Eliya yam.^a 36 Eye ame deka fu du, eye wòko aha tsitsi de fumekutsa me, eye wòtsæ do ayeti nu hekpe nē gblo bena: Mide asi le enu; mina miakpō be, Eliya ava dee de anyi hā.^d 37 Ke Yesu gado xli kple gbe sesie, eye wòtsō efe gbogbo la hena. 38 Eye mawuxometsovo la dze de eve tso tagbo vasede egōme. 39 Ke esi avafia, si le tsitre dze ngæ la, kpo bena, etsō efe gbogbo la na ale la, egblo bena: Nyatefe, nenem me sia enye Mawuvi.

40 Eye nyōnuwo hā le tsitre, le nu kpom le adzoge; amesiawo dome Maria, Magdalato, kple Maria, Yakobo sueto kple Yose dada, kpakple Salome wole; 41 amesiawo hā dze eyome, le esime wōno Galilea, eye wosubæ kpe de nyonu bubu gede, siwo va Yerusalem kpakpli la nuti.^e

Yesu didi.

42 Eye esi fiēsi do la, elabena enye dzadzadonkeke, si dze Sabat ngō, 43 Yosef tso Arimatia, si nye adanudela ŋkutato, amesi nuto hā le mo kpom na Mawu fe fiadufe la va, eye wòdo dzi yi de Pilato gbō dabia Yesu fe kukua. 44 Ke Pilato fe mo wò yaa be, eku xoxo; eye esi wòyo avafia la ve la, ebiae be, de woku xoxo mahā? 45 Eye esi wòsee tso avafia la nu la, etsō ame kuku la na Yosef. 46 Eye wòfle aklala, eye esi wòdee de anyi la, exatsa aklala de enuti, eye wòtsæ mlò yodo, si wode de kpe gbadza me la me; eye wòmli kpe do yodoa nu. 47 Eye Maria, Magdalato kple Maria, Yose dada, wokpō afisi wòtsæ mlò.

Yesu tsi tre tso ame kukuwo dome, eye wòyi dzi fo.

16 Eye esi Sabat la nu yi vò la, Maria, Magdalato, kple Maria, Yakobo dada, kple Salome wofle afike vèvè lili, bena ye-woasi nē. 2 Eye le kwasida fe ŋeke gbāto fe ndikanya, esi agu dze la, wova yodo la gbō. 3 Eye wogblo le wo nēwo dome bena: Ameka amlī kpe la da le yodo la nu na mi mahā? 4 Eye esi

wowu mo dzi la, wokpɔ bena, womli kpe la de megbe xoxo; elabena elolo akpa. ⁵ Eye esi woyi de yodo la me la, wokpɔ dekapuia de le nudusi gome le anyinofe, eye wodo awu yi olaya, eye dzidzi fo wo. ⁶ Eye wɔgblo na wo bena: Dzidzi megafo mi o! Yesu, Nazareteto, amesi woklā de ati n̄uti la, dim miele; etsi tre, mele afisia o; mikpɔ afisi wotsɔe m̄lo la da! ⁷ Ke miheyi dagbloe na efe nusr̄lawo kple Petro hā bena: Edze mia n̄go yina Galilea, afima miakpɔe le, abe alesi wɔgblo di na mi la ene. ⁸ Eye esi wodo go la, wosi tso yodo la gbɔ; elabena dzodzo nyanyanya kple n̄dzi lé wo, eye womegblo nyaa deke na amea deke o; elabena wov̄ɔ.

Yesu de edokui fia.

⁹ Ke esi Yesu tsi tre le kwa-sida gbāto fe n̄dikanya la, ede edokui fia Maria, Magdalato gbā, amesi me wonyā 'gbogbo v̄o adre do go le. ¹⁰ Eya la yi daka eta na amesiwo li kpakplii tsā la, siwo le konyi fam, eye wole av̄i fam la. ¹¹ Eye woawo la, esi wose bena, ele agbe, eye wokpɔe la, womexɔ se o.

¹² Ke nusiawo megbe la ede edokui fia wo dome ame eve, siwo le tsa dim yina agbleta la, le

a Lu. 24, 13.

b kp. 14-18 kpo Lu. 24, 38-49; Yoh. 20, 19-23; Luk. 24, 25-27; Kor. I. 15, 5. d Yoh. 20, 12.

e Mat. 28, 19; Kol. 1, 23; Yoh. 3, 36. f 14, 72. 28.

g Do. 16, 18; 2, 4.

h Lu. 10, 18; Do. 28, 3. 8.

i Yoh. 20, 14; Lu. 8, 2.

k kp. 19, 20 kpo Lu. 24, 50-53; Do. 1, 4-11. l Yoh. 20, 18; Mat. 28, 8.

m Do. 3, 16; 14, 2; Heb. 2, 4.

n̄onome bubu me. ^a 13 Eye woawo hā wodzo yi daka eta na ame mawlewo; gake womexɔ woawo hā dzi se o.

Mawuisidetaname pu se.

¹⁴ Eya megbe la ede edokui fia ame wuidekɔawo n̄uto, esi wole nudufe; eye wöhe nya de wo n̄u le wofe dzimaxɔse kple dzimese la n̄uti bena, womexɔ amesiwo kpɔe wotsi tre la, dzi se o. ¹⁵ Eye wɔgblo na wo bena: Miheyi de xexe la me katā, eye mi-de gbe fā nyanyuie la na amewo katā. ¹⁶ Amesi ke xɔe se, eye wode mawutsi ta n̄e la, woaxɔe de agbe; ke amesi ke mexɔe se o la, woabu fɔe. ¹⁷ Ke dzesi siawo lakplɔ amesiwo xɔe se la do: Le nye n̄ko la me 'woanyā gbogbo v̄owo ado goe, eye woajo nu kple ade yeyewo. ¹⁸ Woyalé dawo, eye ne wono nu wuame hā la, mele wo si ge o; woatsɔ wofe asiwo ado d̄al̄elawo dzi, eye wofe lame lasé.

Yesu fe dzifoyiyi.

¹⁹ Esi Afeto la fo nu na wo v̄o megbe la, wokɔe tē yi dzifo, eye wɔbɔbɔ n̄o anyi de Mawu fe nudusi me. ²⁰ Ke woamawo yi da-de gbe fā nya la fia le afisiafi, ⁿ eye Afeto la le do wɔm kpli wo, le n̄usé dom nya la to dzesi, siwo kpe de wo n̄u la me.

NYANYUIE LA, ABE ALESI LUKA DLŌE ENE.

Kpɔkpliyideme.

¹ Esi ame gedewo tso asi de nya-
totoa do do me le nyadzodzo,
siwo nu wowu le mla dome la
n̄uti, ² abe alesi amesiwo kpɔ
etefe kple n̄ku tso gɔmedzedzea
me ke, eye wonye nya la fe do-
lawo, tsoe de asi na mi ene la,
ta la, ³ enyo nye hā n̄u, esi me-
dzro wo katā me kpɔ tsitotsito
vasede egome ke bena, mapl̄e
na wò dekadeka, 'amegā Teofil,
⁴ bena nadze si nya, siwo wofia
wò la, fe nyatefenyenyé.

o Kron. I. 24, 10.

p Yoh. I. 1, 1.

r Do. 1, 1.

Mawudola de gbe fā Yohanes mawutsideta-
namela fe dzidzi.

⁵ Le Herodes, si nye Yudea-fia,
fe n̄kekewo me la mawununolaa
de li, epko enye Zaxarya, si tso
^o Abiya fe n̄kekedodo me, eye sr̄oa
tso Aron fe vinyɔnuwiwo dome,
eye efe n̄ko enye Elisabet. ⁶ Eye
woa kple eve la katā wonye ame
dzodzɔewo le Mawu fe n̄ku me,
eye wozona le Afeto la fe seawo
kple efe do doawo katā nu moma-
kamakaa. ⁷ Ke vi mele wo si o,
elabena Elisabet tsi ko, eye woa
kple eve la siaa woxɔ fe gedé.

8 Ke eva me bena, esime wòle nunonodo wom le edzidedze je nkekedodo la nu le Mawu fe nku me 9 le nunonodo je kaa nu la, nudzidze dze edzi bena,^a wòayi de Afeto la fe xoa me, eye wòamè nu. 10 Eye ameha blibo la kata le gbe dom da le gota le numeyi la. 11 Ke Afeto je dola de edokui fia, le tsitre de numemlekpuì la fe nuḍusi me.^b 12 Eye esi Zaxarya kpæ la, edi vo, eye vovò dze edzi. 13 Ke dola la gblo ne bena: Megavò o, Zaxarya; elabena wose wò kukudeḍe la, eye sròwò Elisabet adzi nṣutsuvi na wò, eye nayo efe nko be Yohanes. 14 Eye wòanye dzidzo kple aseyetso na wò, eye ame gedewo adzo dzi le efe dzidzi nṣuti. 15 Elabena anye gā le Afeto la nku me, eye mele wein alo aha sesè no ge o, eye Gbogbo kòkòe ayòe fū tso keke dadaa fe do me ke.^c 16 Eye wòatò Israel-wiwo dome ame gedewo ava Afeto, wofo Mawu la gbò.^d 17 Eye wòano engo le Eliya fe gbogbo kple nṣusè me be, wòatò fofowo fe dziwo ava deviwo gbò kple toṣelawo de ame dzodzowo fe nunya me, ne wòadzra dukò la do di wòasu te na Afeto la.^e 18 Eye Zaxarya gblo na dola la bena: Nuka me madze si nusia le mahā? Elabena nye la amegā deḍi menye, eye srònye hā xò fe gedè. 19 Eye dola la do enu ne bena: Nyeeye nye "Gabriel, si nṣa tsitre de Mawu nku me, eye wòdom da, be mafo nu na wò, eye magblo nya nyuì sia fla wò. 20 Eye kpò da, wò aḍe latu, eye mèle nute ge afo nu o, halase nkeke, si dzi nusiawo ava ve me, le esi mèxò nye nya, síwo nu woawu le wofo yeyiyi me la, dzi se o la nṣuti. 21 Eye dukò la le Zaxarya lalam, eye wofo mo wò yaa le efe mawuxò me tsitsi la nṣuti. 22 Ke esi wòdo go la, mete nu fo nu na wo o, eye wodze sù bena, ekpe nu le mawuxò la me, eye wòmia asi wo, eye wòtsi nu mafomajo. 23 Eye wòva me bena, esime wòwu efe subosubò nkekeawo nu la, edzo yi efe me.^f 24 Eye le nkeke siawo megbe la sròa Elisabet fò fu, eye wòyla edokui

yleti atò hegblò bena: 25 Elabena ale Afeto la wò nam le nkeke, siwo me wòkpm da, be wòade nye nṣupe da le amewo dome.

Mawudola Gabriel gblo Kristo fe dzidzi di.

26 Eye le yleti adelia me la Mawu do dola Gabriel do de Galilea-dua de, si nko enye Nazaret la me, 27 de detugbi, si nṣugbe wodo na nṣua de, si nko nye Yosef, tso Dawid fe me la gbò, eye detugbi la nko nye Maria.^g 28 Eye esi mawudola va me le egbo la, egbo ne bena: Medo gbe na wò, wò amesi nu wove! Afeto la li kpli wò. 29 Ke efe dzi lā kpo le nya la nṣuti, eye wòde nṣugbe sè bena: Nuka gbedoname gò enye esi! 30 Eye dola la gblo ne bena: Megavò o, Maria! Elabena èkpò amenuvefe le Mawu gbò. 31 Eye kpò da,^h èle fu fo ge, eye nadzi nṣutsuvi, eye nayo efe nko be /Yesu. 32 Eya la anye gā, eye woayòe be dzi-foṣiṣi la fe Vi, eye Afeto Mawu lai atso fofoa Dawid fe fiazikpuì la anae; 33 eye wòadu fia le Yakob fe afe dzi tegbetegbe, eye nuwuwu manṣe na efe fiadu fe la o. 34 Eye Maria gblo na dola la bena: Aleke nusia lava mee, esi nyemenya nṣutsu o mahā? 35 Eye dola la do enu gblo ne bena: /Gbogbo kòkòe ava dziwò, eye dzi-foṣiṣi fe nṣusè ado vovòli de dziwò, eyanṣuti nusi dzi ge nala la, woayòe be kòkòe, Mawu vi-nṣutsuvi. 36 Eye kpò da, Elisabet, wò fometò la, fò fu le nṣutsuvi dzi ge le efe nyagākuku me, eye yleti sia enye adelia na eya, amesi woyna be konò. 37 Elabena naneke mesè na Mawu o.ⁱ 38 Eye Maria gblo bena: Kpò da, Afeto la fe dolanyonu menye, ava me nam le wò nya la nu. Eye mawudola dzo le egbo.

Maria va kpo Elisabet da.

39 Eye Maria tsi tre le nkeke siawo me, eye wòde abla yi to la dzi, de Yuda-dua de me; 40 eye wòge de Zaxarya fe me, eye wòdo gbe na Elisabet. 41 Eye wòva me bena, esi Elisabet se Maria fe gbedoname ko la, via ho le efe do me; eye Gbogbo kòkòe yò Elisabet fū, 42 eye wòdo yì kple gbe sesè gblo bena: Woayra wò

^a Mo. II, 30, 7.

^b Mo. II, 30, 1.
^d Mat. I, 16-18.

^c Yes. 7, 14.

^f Mat. I, 21-23.
^g Mo. V, 6, 3.

^h Mal. 3, 1.
ⁱ Yes. 9, 8; Sam. II, 7, 16; Yer. 23, 14.

^k Mat. 17, 11-13

^l Mat. I, 18, 20.

ⁿ Dan. 8, 16; 9, 21.

^o 18, 27; Mo. I, 18, 14; Ro. 4, 21.

^p kp. 39.

le nyɔnwɔ dome, eye woayra wò domevi la!^a 43 Eye afika gò nusia tso bena, nye Afeto la da-da va gbɔnye mahā? 44 Elabena kpɔ da, esi wò gbedoname di de nye to me la, devi la ho le nye dɔ me le dzidzɔ nɔti. 45 Eye woayra wò, amesi xɔe se, elabena woawu nusiwo wogblo na wò tso Afeto gbo la nu.

Maria fe kafukafuha.

46 Eye Maria gblɔ bena: Nye luɔɔ do Afeto la de dzi,^d 47 eye nye gbogbo tso aseye le Mawu, nye xola nɔti,^f 48 bena ekpɔ efe dolanyɔnu fe bobɔnyenye da; elabena kpɔ da, tso esia dzi la fomewo katā woayɔm be yayrame, 49 bena nusɛto la wɔ nu dzɔtsuwo nam, eye kɔkɔe nye efe ŋkɔ.ⁱ 50 Eye efe nublaniukpɔkpɔ li tso dzidzime vasede dzidzime na amesiwo vɔnɛ.^j 51 Ewo nu sesɛ kple efe abɔ; ekaka amesiwo do wo dokui de dzi le wofe dzimesusuwo me la me.ⁿ 52 Etu asi nusɛtowo fu anyi tso fiazkpuiwo dzi, eye wòdo ame bobɔdanyiwo de dzi.^p 53 Eyo dɔwuitɔwo kple nu nyuiwo, eye kesinɔtɔwo la edɔwo da fuflu.^q 54 Ede efe dɔla Israel dzi hena ŋkudodo nublaniukpɔkpɔ dzi;^r 55 ate alesi wòfo nu na mia fofowo ene, na Abraham kple efe fome vasede mavɔ me.^s 56 Eye Maria nɔ egbo anyi leti etɔ; eye wògbugbo yi ye nɔti fe me.

Yohanes dzidzi kple soatsotso nɛ.

57 Azɔ la Elisabet fe vidziyi dɔ, eye wòdzi nɔtsuvi. 58 Eye esi efe afelikawo kple efe fometɔwo se bena, Afeto kpɔ nublani gedɛ nɛ la, wokpɔ dzidzɔ kpakplii. 59 Eye wòva ve me le ŋkeke denyilia dzi bena, wova apa tso ge na devi la, eye wotsɔ fofoa ŋkɔ Zaxarya nɛ. 60 Eye dadaa xɔ edzi gblɔ bena: O! Đeko woayɔe be Yohanes.^c 61 Eye wogblo nɛ bena: Amea deke mele wò fome, si wotsɔ ŋkɔ sia na o. 62 Eye womia asi fofoa, alesi wòdi be, woayɔ nɛ. 63 Eye wòbia nu-ŋlɔkpe suea de, eye wòŋlɔ bena: Yohanes enye efe ŋkɔ. Tete wo katā fe mo wɔ yaa. 64 Eye efe nu ke enumake, eye efe ade trɔ, eye wòfo nu le Mawu kafum. 65

Eye vɔvɔ va amesiwo katā de afelika kpɔli wo la dzi, eye wojo nu le nyadzɔdzɔ siawo katā nɔti le Yudea-tonyigba blibo la katā dzi. 66 Eye amesiwo katā see la, wolɛe de ta me le gbogblo bena: Nuka gò devi sia lava zu mahā? Elabena Afeto la fe asi hā li kplii.

Zaxarya fe kafukafuha

67 Eye fofoa Zaxarya yɔ fũ kple Gbogbo kɔkɔe, eye wògblɔ de anyi bena:^c 68 Woakafu Afeto, Israel fe Mawu la, elabena eva kpɔ efe duko da, eye wòwo dede nɛ, 69 eye wòna xɔxɔ fe dzo do na mi le Dawid, efe dɔla, fe me;^k 70 ate alesi wòfo nu to efe nyagbloɔla kɔkɔe, siwo li tso blema ke la, fe nu me ene: 71 Đede tso miafe futɔwo kple amesiwo katā lɛa fu mi la, fe asi me;^k 72 be yeakpɔ nublani na mia fofowo, eye yeado ŋku yefe nubabla kɔkɔe, 73 atamkaka, si wòka na mia fofu Abraham la dzi,^o 74 be esi wòde mi tso miafe futɔwo si me la, wòana miasubɔe kple mavɔ-mavɔ^r 75 le kɔkɔenyenye kple dzɔdzɔenyenye me, miafe ŋkekewo katā le efe ŋku me.^t 76 Ke wò, devi la, woayɔ wò be dzifovito fe nyagbloɔla; elabena adze Afeto la ŋgɔ, be nadzra efe mɔwo do,^v 77 be nana xɔxɔ fe nyanya le wofe nuvɔtsɔske me^f 78 le miafe Mawu fe dometɔtrɔ kple nublaniukpɔkpɔ nɔti, esime kekeli dze tso dzifo vi va kpɔ mi da,^e 79 be wòaklɛ na amesiwo bobɔ nɔ viviti kple ku fe vɔvɔli me, be wòado miafe afɔwo nɔti-fafa fe mɔ dzi.^b 80 Eye devi la tsi, eye wòva sɛ nu le gbogbo la me; eye wòle gbedzi vasede ededefia Israel ŋkeke dzi.

Yesu dzidzi.

2. Eye wòva ve me le ŋkeke ma-wo me be, sedede tso kaisaro Augusto gbo bena, woaxlɛ xexeme katā anɔ. 2 Dɔŋlɔ gbãto sia va me, esime Kirenio le mòmefia dum le Siria. 3 Eye amewo katā dze mɔ heyi be, woanɔ wofe ŋkɔwo, amesiame yi de ye nɔti fe du me. 4 Eye Yosef hā dzo le Galilea, tso Nazaret-du la me heyi Yudea de Dawid du, si woyɔna

a 11, 27.

b Yoh. 20, 29.

d Sam. 1. 2, 1.

e Pet. II. 1. 21.

f Xab. 3, 18.

g Sam. 1. 1, 11;

Ps. 113, 6.

h Ps. 132, 17;

Sam. 1. 2, 10.

i Ps. 126, 2. 3.

k Yer. 23, 6.

l Mo. II. 20, 6;

34, 6.

n Yes. 51, 9.

o Mo. 1. 22, 16;

Mo. III. 26, 42;

Mi. 7, 20.

p Pet. 1. 5, 5.

q Ti. 2, 12. 14.

r Ps. 34, 11; Mat.

5, 3. 6.

t Ef. 4, 24.

u Ps. 98, 3.

v 2. 4.

w Mo. I. 17, 7; 18,

18.

x Yer. 31, 34.

a Mal. 4, 2.

b Mat. 4, 16.

d Mo. 1. 17, 10.

e kp. 13.

be Betlexem la me, elabena etso Dawid fe me kple efome la me,^a 5 be woanlo eya kple Maria, amesi nugbe wodo nɛ, si nye funo la, fe ŋko.^c 6 Eye esi wole afima la, eva ve me be, efe ŋkeke la de be, woadzi vi. 7 Eye /wodzi nɛtsuvi, si nye efe ngogbevi, eye woxatsa avo de enu, eye wotsɔe mlo lānudunu me; elabena womekpo te fe la amedzrodze fe o.

8 Eye alēnyilawo le nuto ma ke me le gbedzi, eye wole wofe alēha nuti dzom le zā me. 9 Eye Afeto fe dolaa de tsi tre de wo gbo, eye Afeto fe nutikokoe klē fo xīā wo, eye wovō nuto. 10 Eye dola la gblɔ na wo bena: Migavō o! Elabena kpo da, me va dzidzo gā nutinya gblɔ ge fia mi, esi lanye na dukɔ blibo la katā; 11 elabena wodzi xola, si nye Kristo, Afeto la, na mi egbe le Dawid dua me. 12 Eye esia anye dzesi na mi: Miakpo vidzie, si woxatsa avo de enu, eye wōmlo lānudunu me. 13 Eye kasia dzifovakoha gāa de kpe de mawudola la nuti, wole Mawu kafum le gbogblom bena: 14 Dutikokoe woana Mawu le dzifo boo, eye nutifafa ava anyigba dzi; amegbetowo nu woakpo nudzedze nyui le.^k

15 Eye wōva me, esime mawudolawo dzo le wo gbo heyi dzifo la, alēnyilawo gblɔ na wo nɛwo bena: Mina ne mīayi Betlexem, adakpo nusia, si va dzo, esi Afeto la na mienya. 16 Eye wode abla va, eye wokpo Maria kple Yosef kpakple vidzie, si le anyimlofe le lānudunu me. 17 Esi wokpoe la, wokaka nya, si wogblo na wo le devi sia nuti. 18 Eye amesiwo katā see la, wofe mo wo yaa le nya, siwo alēnyilawo gblɔ na wo la nuti. 19 Ke Maria lé nya siawo katā de ta me, eye wōbu wo nuti le efe dzi me.ⁿ 20 Eye alēnyilawo gbugbo, eye wole nutikokoe kple kafukafu tsom na Mawu le nusiwo katā wose, eye wokpo la nuti, abe alesi wogblo na wo la ene.

Wotso aya na Yesu hetsɔe do Mawu fe ŋku me. Simeon kple Hana.

21 Eye esi wotso aya nɛ le ŋkeke enyilia dzi la, wotsɔ ŋko nɛ

be Yesu, abe alesi mawudola yɔe di, hafi wofe efe fu ene.^b

22 Eye esi wowu wofe nutikokokokeawo nu le ^aMose fe se la nu la, wotsɔe yi Yerusalem, be woatsɔe ado Afeto ŋku me, 23 abe alesi wonlo di le Afeto fe se la me ene bena: „Atsu sia atsu, si ou donu la, woayo eya kokoe na Afeto la“;^d 24 eye be woana numeme, abe alesi wogblo le Afeto fe se la me ene bena: „Akpa kpa eve alo ahōnevi eve.“

25 Eye kpo da, amea de le Yerusalem, si ŋko enye Simeon; amesia enye ame dzodzɔe kple mawumeme, si le Israel ^efe akofafa lalam, eye Gbogbo kokoe le eyama dzi. 26 Eye Gbogbo kokoe la dee fiae bena, mele kuku ge, hafi akpo Afeto la fe Kristo o. 27 Eye wole Gbogbo la me va mawuxɔa me; eye esi dzilawo yi de eme kple devi Yesu, bena woawo nɛ le se la fe kɔa nu la, 28 eya hā xɔe de efe abowo dome, eye wōkafu Mawu hegblo bena: 29 Afeto, azo edo mo wō dola le nutifafa me le wō nya la nu; 30 elabena nye ŋkuwo kpo wō xoxo, 31 si nédzra do de dukɔwo katā fe ŋku me; 32 kekeli fe nyadedefia na trɔsubolawo kple wō dukɔ Israel fe nutikokoe. 33 Eye fofoa kple dadaa fe mo wo yaa le nya, siwo wogblo le eyama nuti la ta. 34 Eye Simeon yra wo, eye wogblo na dadaa Maria bena: ^fKpo da, wodo amesia anyi na ame gedewo fe anyidzedze kple tsitrestiti le Israel, kple dzesi, si woagblo nya de enuti; 35 ke wō la, yi ato wō nuto wō luɔ me, bena woade ame gedewo fe dzimesusuwo afia. 36 Eye Hana, nyonu nyagblodilaa de li, enye Fanuel fe nyonuvi tso Aserfome me, si xɔ fe gede nuto, eye wōnɔ anyi kple srɔa fe adre tso efe detugbi me; 37 eye wōnye ahosi, si xɔ fe blaenyi vɔ ene, eye medzona le mawufe la me o hele Mawu subom kple nutsitsido kpakple kukudedede zā kple keli.^o 38 Eya hā va tsi tre le gafɔfo ma ke dzi, le Afeto kafum, eye wōfo nu le enuti na amesiwo katā le Yerusalem fe dede lalam.

^a Sam. L 16, 1; Mi. 5, 1.

^b 1, 31, 69.

^c Mo. III. 12.

^e 1, 27.

^f 1, 27.

^g Mo. II. 13, 2, 12 v. 15.

^h 23, 51; Do. 13, 15.

ⁱ Yes. 11, 10; 42, 6; 49, 6.

^k 19, 38; Ef. 2, 14, 17; Lu. 3, 22; Yes. 57, 19.

^l Yes. 8, 14; Ro. 9, 33; Kor. I. 1, 23, 24.

ⁿ kp. 51.

^o Tim. I. 5, 6.

39 Eye esi wowu nuwo katā nu le Afeto fe sea nu la, wogatō yi Galilea de woawo nuto fe du Nazaret la me.^d 40 Eye devi la tsi, eye wōva sē ŋu, eye nunya yōe fū, eye Mawu fe amenuveve le edzi.^f

Yesu, si xō fe wuieve. le mawuxo me; eno devi me le Nazaret.

41 Eye efe dzilawo yia Yerusalem fe sia fe de nūtutotōŋkekenyuiedufe. 42 Eye esi wōxo fe wuieve la, woyi Yerusalem le ŋkekenyuie fe kōa nu. 43 Eye esi wowu ŋkekeawo nu la, Yesu devi la tsi megbe le Yerusalem le wofe totrogbo me, eye efe dzilawo menyō o. 44 Ke esi wobu xa bena, anō mōzōha la dome la, wōxo ŋkeke deka fe mō, eye wodii le wofe fōmeawo kple ame nyanyawo dome; 45 eye esi womekpō o la, wogatō yi Yerusalem le edim. 46 Eye le ŋkeke etō megbe la eva ve me bena, wokpōe le mawufe la me le anyinofe le nufialawo dome, hele to dom wo, eye wōle nya biam wo; 47 eye amesiwo katā see la, wofe mo wo yaa le efe nugomesese kple efe nudoḍowo nūtl. 48 Eye esi wokpōe la, kuvia do wo, eye dadaa gblō nē bena: Vinye, nukaŋuti nēwo de mia ŋu ale? Kpō da, mia kple fofowō miedi wō kple nuxaxa. 49 Eye wōgblō na wo bena: Nuka wō miedim ma?ⁱ De mienya bena, ele nam be, manō nusiwo nye fofonye to me o mahā? 50 Eye womese nya, si wōgblō na wo la gōme o. 51 Eye wōyi kplī wo, eye wōva Nazaret, eye wōbōbo edokui na wo, eye dadaa ŋsō nya siawo katā dzra do de efe dzi me. 52 Eye Yesu tsi de dzi le nunya kple tsitsi kple amenuveve le Mawu kple amewo gbo la me.^o

Yohanes fe dzimetotro-nyagbōgblō kple dasedidi le Kristo ŋu.

3. Eye le kaisaro Tiberio fe fia-
duḍu fe fe wuiatōlia me, esi Pontio Pilato le mōmfia dūm le Yudea, eye Herodes enye dziḍula le Galilea, eye novia Filipino enye dziḍula le Iturea kple Traxonlityigbawo dzi, eye Lisania enye dziḍula le Abilene, 2 eye Hana kple Kayafa wonye nunolagāwo

^a Yoh. 18, 13.

^b kp. 3 - 18 kpo
Mat. 3, 1 - 12;
Mar. 1, 3 - 8;
Yoh. 1, 6 - 28.

^d Mat. 2, 21.

^e kp. 52.

^f Yes. 40, 3 - 5.

^g Mo. II, 24, 14, 15.

^h Yoh. 8, 39.

ⁱ Yoh. 2, 16.

^k Mat. 21, 32.

^l kp. 19.

ⁿ 19, 8.

^o kp. 40; Sam. I, 2, 26.

la, Mawu fe nya va Yohanes, Zaxarya vi la gbo le gbedzi.^a 3 Eye wōva Jordan-nutowo katā me godoo hele gbe fā dem dzimetotro fe mawutsidedetaname hena nuwōwo fe keke; 4 alesi wonlo di le nyagblōdila /Yesaya fe nyagblōdigbalē me bena: „Amesi le yli dom le gbeadzi fe gbe enye esi: Midzra Afeto fe mō la do, miwo efe motatawo dzōdzōe. 5 Woaxe ve sia ve, eye woabobo to sia to kple togbe sia togbe de anyi, eye mō gōgōwo lazu dzōdzōe, eye mō tsakiwo lazu zōzrōe! 6 Eye nūtlā katā akpō Mawu fe xōxo la.“

7 Azo egblō na ameha, siwo do go, bena wōade mawutsi ta na yewo la bena: Dawo fe dzidzimewo! Amekae gblōe fia mi bena, miasi atso domedzōe, si gbona la nu mahā? 8 Azo mitse ku, siwo dze dzimetotro, eye migade asi gbo-gblō me le mia dokui me bena: Abraham ye nye mia fofō o; elabena mele egblōm na mi bena: Mawu ate ŋu anyo viwo atso kpe siawo me ke na Abraham.^h 9 Ke wotsō fia do atiwō fe ke dzi gō hā xoxo; azo ati sia ati, si metsea ku nyui o la, wolāns, eye wotsōns dea dzo me. 10 Eye amehawo bia bena: Ekema nuka wō ge miala? 11 Eye wōdo ŋu gblō na wo bena: Amesi awu eve le esi la, nena amesi deke mele esi o, eye amesi nunyame le esi la, newo nenema ke. 12 Eye nudzōlawo hā va be, wōade mawutsi ta na yewo, eye wogblō nē bena: Nufiala, nuka wō ge miala?^k 13 Eye wōgblō na wo bena: Nusi ke woḍo na mi la, migaxo xōdedzi o.ⁿ 14 Eye asrafowo hā bia gblō bena: Miawo hā nuka wō ge miala? Eye wōgblō na wo bena: Migado ḥodzi na amea deke xō nu le esi o, eye migatso amea deke nu hā dzro o, eye miafe fetu nadze mia ŋu!

15 Ke esi dukō la le mōkpōkpō me, eye wo katā wole di kem le wofe dzi me le Yohanes nūti be, dēwo mahi eyae nye Kristo la la, 16 Yohanes do ŋu gblō na wo bena: Nye la metsō tsi de mawutsi ta na mi; ke amesi tri ako wum, amesi fe atokotawo nu ka me-

dzem be, matui o la, eya n̄tɔ gbɔna be, wɔatsɔ Gbɔgbɔ kɔkɔe kple dzo ade mawutsi ta na mi; 17 amesi si lugbɔnu le, be wɔakplɔ efe lugbɔfe kenken, eye wɔafo lu la fu alɔ de efe ava me; ke tsroa la, wɔatsɔ dzo matsimatsi atɔe.

18 Eye wɔgblo nyanyuie fia dukɔ la hele nu xl̄m wo le nu bu bu fɔmevi gedewo h̄a n̄ti; 19 ke d̄zidula Herodes, si wɔgbɔ n̄ya na le Herodia, n̄ovia sr̄o kple nu v̄ɔdi, siwo kat̄a Herodes wɔ la n̄ti la,^b 20 etsɔ Yohanes de gaxo me hekke de nusiawo kat̄a n̄ti.

Wode mawutsi ta na Yesu: Yesu fe d̄zidzime-xexl̄eflagbal̄e.

21 Eye esi wɔde mawutsi ta na dukɔ la kat̄a, eye wɔdee na Yesu h̄a la, edo gbe ɔa, eye wɔva ve me bena, dzifo ou, 22 eye Gbɔgbɔ kɔkɔe la di le n̄nɔme-kpɔkpɔ me abe akpakpa ene de eyama dzi, eye gbe di tso dzifo gblo bena: Wɔe n̄ye vinye, si gbɔ nyemel̄ɔa nu le o, wɔ me mekpɔa n̄dzedze lena.

23 Eye Yesu n̄tɔ, esi wɔdze dɔ gome la, exo fe an̄o fe blaet̄o, eye wɔnye — le amewo fe susu nu — Yosef vi, amesi nye Eli vi, 24 amesi nye Mata vi, amesi nye Lewi vi, amesi nye Melxi vi, amesi nye Yona vi, amesi nye Yosef vi, 25 amesi nye Matatia vi, amesi nye Amos vi, amesi nye Nahum vi, amesi nye Esli vi, amesi nye Nagae vi, 26 amesi nye Mahat vi, amesi nye Matatia vi, amesi nye Semei vi, amesi nye Yosef vi, amesi nye Yuda vi, 27 amesi nye Yohanan vi, amesi nye Resa vi, amesi nye Zerubabel vi, amesi nye Salatiel vi, amesi nye Neri vi, 28 amesi nye Melxi vi, amesi nye Adi vi, amesi nye Kosam vi, amesi nye Elmadam vi, amesi nye Er vi, 29 amesi nye Yose vi, amesi nye Eliezer vi, amesi nye Yorim vi, amesi nye Matat vi, amesi nye Lewi vi, 30 amesi nye Simeon vi, amesi nye Yuda vi, amesi nye Yosef vi, amesi nye Yonan vi, amesi nye Eliakim vi, 31 amesi nye Melea vi, amesi nye Mena vi, amesi nye Matata vi, amesi nye Natan vi, amesi nye Dawid vi, 32 amesi nye Isai vi, amesi nye

Obed vi, amesi nye Boaz vi, amesi nye Salmon vi, amesi nye Nahason vi, 33 amesi nye Aminadab vi, amesi nye Aram vi, amesi nye Esron vi, amesi nye Fares vi, amesi nye Yuda vi, 34 amesi nye Yakob vi, amesi nye Isak vi, amesi nye Abraham vi, amesi nye Tara vi, amesi nye Nahor vi,^a 35 amesi nye Seruk vi, amesi nye Regu vi, amesi nye Peleg vi, amesi nye Eber vi, amesi nye Sala vi, 36 amesi nye Kainan vi, amesi nye Arfaksad vi, amesi nye Sem vi, amesi nye Noa vi, amesi nye Lamex vi, 37 amesi nye Metusala vi, amesi nye Enox vi, amesi nye Yared vi, amesi nye Mahalaleel vi, amesi nye Kainan vi, 38 amesi nye Enos vi, amesi nye Set vi, amesi nye Adam vi, amesi nye Mawu tɔ.

Abosam te Yesu kpo.

4 Eye Yesu, esi wɔyo fū kple Gbɔgbɔ kɔkɔe la, egbugbɔ tso Yordan nu, eye Gbɔgbɔ la kplɔe yi gbedzi, 2 eye Abosam le etem kpo n̄keke blane sɔɔ. Eye meɔu naneke le n̄keke mawo me o, eye esi n̄kekeawo wu nu la, dɔ wui.^b 3 Eye Abosam gblo n̄e bena: Nenyɔ Mawuvi n̄enyɔ la, ekema gblo na kpe sia, ne wɔatrɔ zu abolo. 4 Eye Yesu xɔ edzi gblo n̄e bena: „Wɔn̄lo di bena: „Menye abolo dedeko n̄ti ame lano agbe dɔ o, negbe le Mawu fe n̄ya sia n̄ya n̄ti.“ 5 Eye esi wɔkplɔe yi to kɔkɔa de dzi la, ede xexeme fiadu fewo kat̄a fia le adabafofo deka me. 6 Eye Abosam gblo n̄e bena: Wɔe matsɔ n̄usɔ sia kat̄a kple wofe n̄tikɔkɔe ana; elabena nyee wɔtsɔe de asi na, eye matsɔe ana amesi ke mel̄o. 7 Azɔ wɔ la, ne ede ta agu nam la, wo kat̄a lazɔ tɔwɔ. 8 Eye Yesu xɔ edzi gblo n̄e bena: „Wɔn̄lo di bena: „Afetɔ, wɔ Mawu la, nade ta agu na, eye eya deka ko nasubɔ.“ 9 Tete wɔkplɔe yi Yerusalem, eye wɔtsɔe dɔ mawuxɔ fe tsutsuɔfe, eye wɔgblo n̄e bena: Nenyɔ Mawuvi n̄enyɔ la, ekema tɔɔ dokuiwɔ xl̄a de anyi tso afisia; 10 elabena wɔn̄lo di bena: „Ade se na efe dɔ lawo le n̄tiwɔ bena, woakpɔ tawɔ nyuie, 11 eye wofe asiwo me

^a Mo. 1. 21, 2. 3; 11, 10-26; Kron. 1. 1, 24 v. 27.

^b Mar. 6, 17; Mat. 14, 3; 11, 2. d Mo. 1. 5, 32.

^c kp. 21-22 kpo Mat. 3, 13-17; Mar. 1, 9-11; Yoh. 1, 32, 33.

^f kp. 1-13 kpo Mat. 4, 1-11; Mar. 1, 12, 13.

^g kp. 23-38 kpo Mat. 1, 1-17.

^h Mo. II. 34, 28.

ⁱ Mo. V. 8, 3.

^k Mo. V. 6, 13; 10, 12, 20.

^l Ps. 91, 11, 12.

^m Sam. II. 5, 14.

woatsɔ wò ado, bena nagatsɔ wò afɔ axlã de kpea deke o." 12 Eye Yesu xɔ edzi nɛ bena: Wogblo dɛ bena: "Megate Afetsɔ, wò Mawu la, kpɔ o!" 13 Eye esi Abosam wu tetekpɔwɔ katã nu la, ete da le egbo gbɔ.

Yesu dze efe dowowɔ game, eye wògblo nya le Nazaret.

14 Eye Yesu gbugbɔ yi Galilea le Gbogbɔ la fe nusɛ me; eye efe nkɔ dɛ hoo le afima nutawo katã me godoo.^d 15 Eye wòfia nu le wofe fufofewo, eye wo katã wokafui.

16 Eye wòva Nazaret, afisi wonyii le, eye le efe kɔa nu la eyi de fufofe la le Sabat-nkeke dzi, eye wòtsi tre be, yeaxlẽ agbalẽ. 17 Eye wotsɔ nyagblodila Yesaya fe agbalẽ nɛ, eye esi wòwu agbalẽa la, ekpɔ tefe, afisi wonlo do bena: 18 Afetsɔ fe Gbogbɔ le dzi nye, le esi ta wosi ami nam do, bena magblo Nyanyuie afia ame dahewo, edom, bena mayɔ do amesiwo fe dzi gbã.ⁱ 19 eye be ma de gbe fã dokuisinonɔ na aboyomewo kple nukpɔkpɔ na nkua-gbãtɔwɔ, be mana amesiwo wole funyafunya womi la, nanɔ wo dokui si, eye be made gbe fã Afetsɔ fe fe nyui la." 20 Eye esi wòtu agbalẽa la, etsɔe na dɔla la, eye wòbɔbɔ nɔ anyi, eye amesiwo katã le fufofe la, fɔ nkɔ de edzi dzoylii. 21 Eye wòde asi gbugbɔ me na wo bena: Egbe wowu nkɔlɔ sia nu le miafe towo me.^j 22 Eye ameawo katã dɛ dase nɛ, eye wofe mo wɔ yaa le amenuvevenya, siwo do go tso efe nu me la nɔti, eye wogblo bena: "Alo amesia la menye Yosef vie o de?" 23 Eye wògblo na wo bena: Miado lo sia nam tsã be: "Gbedala, da gbe dokuiwɔ nu!" Nusiwo miese bena, nɛwɔ le "Kapernaum la, wɔe le mia de afisia hã. 24 Eye wògblo bena: Vavã mele egblom na mi bena: Nyagblodilaa deke medzea ye nɔto detɔwɔ nu o." 25 Ke nya-tefe gblom mele na mi bena: Ahosi gedewo le Israel le "Eliya fe nkekewo me, esime wotu dzifo nu fe etɔ kple yleti ade, eye dowuame gãa de va anyigba la katã dzi; 26 eye womedɔ Eliya de wo dometɔa deke gbɔ o, negbe de Sa-

repta le Zidon-nyigba dzi de nyɔnu ahosia de gbɔ ko. 27 Eye anyidzela gedewo le Israel le nyagblodila Elisa nɔli, eye womeklɔ wo dometɔa deke nɔti o, negbe bNaeman, Siriato la ko. 28 Eye esi amesiwo katã le fufofe la, se nusiawo la, dome ve wo nɔto; 29 eye wotsi tre, eye wotu asi oume nɛ do go le dua me, eye wokplɔe vasede to, si dzi wotsɔ wofe dua do la, fe abunu, bena wotrɔ gboe afu abu me. 30 Ke eto wo titina ke heyi kɔ.^k

Yesu gblo nya le Kapernaum, afisi wòyo do gbugbɔ vɔ tɔa de le.

31 Eye wòdi va Kapernaum, si nye Galilea-du la me. Eye wòle nu fiam wo le Sabat-nkeke dzi; 32 eye akuvia do wo le efe nufiafia la nɔti, elabena egblo nya nusɛtɔe.

33 Eye nɔtsua de le fufofe la, amesi me Abosam fe gbugbɔ bliba le, eye wòdo yli kple gbe sesie bena: 34 Ago gbɔ, nya kae le mia kpli wò dome, wò Yesu, Nazaretetɔ? De nɛva mia tsrɔ gea? Menya wò amesi nɛnye: Mawu fe kɔkɔetɔ la nɛnye.^k 35 Eye Yesu wo de eta gblo bena: Mia wò nu, eye nado go le eme! Eye esi Abosam la tsɔe xlã de titina la, edo go le eme, eye mewɔ nu vevia dekee o. 36 Eye kuvia do wo katã, eye wogblo le wo nɔwɔ dome bena: Nuka nyae nye esi ma? Elabena ekpɔ mɔ kple nusɛ hedeɔ se na gbugbɔ blibawo, eye wodoo go. 37 Eye efe nkɔ dɛ hoo le afima nutowo katã me godoo.ⁿ

Yesu da gbe Petro-lɔxo kple dɔlɛla bubu gedewo nu.

38 Ke esi wòtsi tre la, edo go le fufofe la heyi de Simon fe me. Eye Simon lɔxo le nudza sesɛa de lɛm, eye wode kuku nɛ de eta. 39 Eye esi wòtsi tre bi de edzi la, ewo de nudza la ta, eye wòdɔz le edzi; ke etsi tre enumake, eye wòsubɔ wo.^l

40 Eye esime ye le to dom la, amesiwo katã si dɔlɛla bubu fomeviwo le la, wotsɔ wo va egbo, eye wòda asiwo de wo dome desiadɔ dzi dekadaka heda gbe wo nu.^o 41 Eye gbugbɔ vòwo hã do go le ame gedewo me, eye wole

a Mo. V. 6, 16; Mo. II. 17, 7.

b Fla. II. 5, 14.

d Mar. 1, 14.

e Yoh. 8, 59.

f kp. 18-20 kpɔ; Mat. 13, 54-56; Mar. 6, 1-5.

g Mat. 4, 13; Mar. 1, 21-28.

h Mat. 7, 28; Yoh. 7, 46.

i Yes. 61, 1-2.

k kp. 41; 5, 28; 1, 35; Yoh. 10, 36.

l Mar. 1, 16.

m Mat. 4, 24.

n Yoh. 6, 42.

o Mar. 1, 29-31; Mat. 5, 14, 15; Kor. 1, 3, 5.

p Yoh. 4, 47; Mat. 4, 13; 8, 5.

q Yoh. 4, 44.

r 8, 2.

s Fla. 1, 17, 9; 18, 1; Yak. 5, 17.

t Mat. 8, 16; Mar. 1, 32, 34.

yli dóm le gbogblóm bena: Wòde nye Mawu fe Vi la. Eye wòwona de wo ta, eye mena mɔ wo be, woafɔ nu o, elabena wonyae bena, eyae nye Kristo la.^b

42 Eye esi nu eke la, edo go heyi gbedzi, eye amehawo di, eye wova egbo, eye wosikae di, bena megadzo le yewo gbɔ o.^d 43 Ke egblɔ na wo bena: Ele nam be, magblɔ mawuffadufe la nu nyanyule afia du bubuawo hã; elabena eyata wodóm do. 44 Eye wòle nya gblóm le Galilea fufɔjawo.

Petro fe dɔkpɔkplɔ.

5. Eye wòva ve me, esi ameha nya la mimii do, be woase mawunya la bena, ye nuto le tsitre de Genezaret-ta la nu; 2 eye wòkpɔ vu eve le ta la nu; ke dɔkpɔlawo do go tso wo me, eye wole wofe dɔwo kpalam. 3 Eye esi wòge de ou deka, si enye Simon to me la, ede kuku ne be, wòatee ayii atso go nu oee. Eyè esi wòbobo no oua me la, efia nu do de amehawo. 4 Eye esi wòdzudzo nufɔfo la, egblɔ na Simon bena: Mite yi to fo, eye midimiafe dɔwo, ne miade lã. 5 Eye Simon xɔ edzi gblɔ ne bena: Amegã, miedze agbagba zã blibo la katã, eye mièkpɔ naneke o, gake le wò nya nu la maɔi dɔwo. 6 Eye esi wowɔ esia la, wode lã gedede nuto, eye wofe dɔwo le dzedzem; 7 eye womia asi wo to, siwo le ou bubu me la bena, woava ade asi eme na yewo. Eye wova, eye woyɔ ouawo kple eve fũ, ale be wode asi toyii me. 8 Eye esi Simon Petro kpɔe la, edze klo de Yesu fe afɔ nu gblɔ bena: Afetɔ, do go le gbonye, elabena ame wònuvɔ menyee. 9 Elabena kuvia doe kple amesiwo katã kpe de eguti, le dɔdidi zi deka fe lã, si wode la nuti; 10 nenema ke hãe nye Yakobo kple Yohanes, Zebedeo fe viwo, amesiwo nye Simon fe hadowolawo. Eye Yesu gblɔ na Simon bena: Megavɔ ol Tso esia dzi yina la èle amewo de ge. 11 Eye esi woku ouawo va fo de go la, wogblẽ nuwo katã di, eye wodze eyome.

a kp. 12-14 kpo
Mat. 8, 1-4;
Mar. 1, 40-46.

b Mar. 3, 11; Do.
16, 17.

d Mar. 1, 35-39.

e 8, 56; Mo. III.
14, 2.

f kp. 1-11 kpo
Mat. 4, 18-22;
Mar. 1, 16-20.

g Mar. 1, 35.

h kp. 18-26 kpo
Mat. 9, 1-31;
Mar. 2, 1-12.

i 7, 48.

k Yes. 43, 25.

l 6, 9.

Yesu da gbe le anyidzeiaa de gu.

12 Eye wòva ve me bena, esi-me wòle duawo dometo deka me la, kpɔ da, nutsua de li, si nu yɔ fũ kple anyi, ke esi wòkpɔ Yesu la, edze klo tsyɔ mo anyi, eye wòde kuku ne bena: Afetɔ, ne èlɔ ko, àte nu aklo nutinye. 13 Eye wòdo abo da hede asi enu gblɔ bena: Melɔ, nutiwò nakɔ! Eye enumake anyi la vɔ ne. 14 Eye wòde se ne be: Megagblɔe na amea deke o, ke boɔ heyi datsɔ dokuiwò fia nunɔla, eye namè nu le wò nutikoklo la nuti, fe alesi Mose de se la nu, wòanye dasedidi na wo. 15 Ke gedede wu nya la de dzi le eguti, eye ameha gedewo va fo fu be, yewoase nya, eye be wòda gbe yewo nu le yewofe dɔlèlèwò me. 16 Ke ete edokui heyi gbedzi, eye wòdo gbe da.

Yesu da gbe le lametututa de gu.

17 Eye gbe deka la eva ve me bena, esi wòle nu fiam, eye farisitowo kple sefiãla, siwo tso Galilea kple Yudea-duwo katã me kpakple Yerusalem va la, wobobo no afima, eye Afetɔ fe nusè li be, wòada gbe le wo nu. 18 Eye kpɔ da, nutsua dewo tso amea de, si nye lametututa la, de aba dzi ve, eye wodi alesi woawo atsɔe ayi de eme, eye be woatsɔe ado efe nku me.^h 19 Eye esi womekpɔ alesi woawo atsɔe ve le ameha la nuti o la, woyi de xɔta, eye wodidii de anyi to mo, si wode la me kple efe aba la de titina de Yesu nku me. 20 Eye esi wòkpɔ wofe xɔse la, egblɔ bena: Ame, wotsɔ wò nuvɔwo ke wò! 21 Eye agbalèfiãlawo kple farisitowo de asi ðikeke me gblɔ bena: Ameka enye esia, si gblɔ busunyawo? Ameka ate nu atso nuvɔwo ake, ne menyee Mawu deka ko oa? 22 Eye esi Yesu dze si wofe ðikekewo la, exɔ dzi gblɔ na wo bena: Nuka di kem miele le miafe dzi me mahã? 23 Kae bobo wu, be woagblɔ: wotsɔ wò nuvɔwo ke wò loo, alo woagblɔ bena: Tsi tre, eye nazɔ azɔli mahã? 24 Ke ne mianye bena, nusè le Amegbetovi la si be, wòatsɔ nuvɔwo ake le anyigba dzi, — egblɔ na lametututa la bena: Mele egblóm na wò bena: Tsi tre, eye

nako wò aba dzi, eye nayi afe-
wò me. 25 Eye enumake wòtsi
tre le wofe ŋku me, eye esi wò-
kò nusi dzi wòmlo la, edzo yi
efe me hele Mawu kafum. 26 Eye
kuvia do wo katā, eye wokafu
Mawu, eye woyò fū kple vovò he-
gblò bena: Miekpò nu makpogbe-
dewo egbe.

Yesu yò Lewi.

27 Eye nusiawo megbe la edo
go, eye wòkpò nudzola de, eŋkò
enye Lewi, le anyinofe le nudzo-
fe, eye wògblò nɛ bena: Dze yo-
nyeme. 28 Eye wògblè nuwo
katā di, eye wòtsi tre dze eyome.
29 Eye Lewi do kplò gāa de nɛ
le efe me; eye nudzɔlawo kple
ame bubuwo fe ha gāa de bobò
nò anyi de nuadufe kpli wo. 30
Eye farisitɔwo kple wofe agba-
lɛfialawo ni livilivi de efe nusɔ-
lawo nti gblò bena: Nukaŋuti
mieɖua nu, eye mienoa nu kple
nudzɔlawo kpakple nuvòwɔlawo
mahā? 31 Eye Yesu do eŋu gblò
na wo bena: Menye lamesesɛto-
woe hīaa gbedala o, negbe dɔlɛ-
lawo ko. 32 Nyemewa ame dzɔ-
dzɔewo yò ge o, negbe nuvòwɔ-
lawo ko hena dzimetɔrɔ.

Yesu de nutsitsido game.

33 Ke woawo la wogblò nɛ
bena: Yohanes fe nusɔlawo tsia
nu dɔna atradi, eye wono gbe
dom da, nenema ke farisitɔwo
tɔwo hā wɔna; ke tɔwòwo dua
nu, eye wono nu. 34 Eye Yesu
gblò na wo bena: Alo de ŋugbe-
tsrɔ la fe xɔwò ate ŋu atsi nu
adɔ, esime ŋugbetɔsrɔ la li kpli
wo mahā? 35 Ke ŋkekewo gbo-
na, esime woatsɔ ŋugbetɔsrɔ la
ayil le wo gbo; ekema woatsi nu
adɔ le ŋekeke mawo me." 36 Eye
wòdo lo hā na wo gblò bena:
Amea deke metsɔa avɔnɔdedi
yeye kaa avɔ xoxo o; ke nɛ me-
nye nenem o la, yeye la hā adze,
eye yeye la fe nudedi mawo de-
ka kple xoxo la o. 37 Eye amea
deke metsɔa aha yeye dea lāgba-
lēgolo xoxowo me o, ke nɛ me-
nye nenem o la, aha yeye la awo
lāgbalēgoloawo, eye eya ŋuto afu
gbe, eye lāgbalēgoloawo agblè;
38 ke boŋ woatsɔ aha yeye ade
lāgbalēgolo yeyewo me, eye wo
kpakple eve la siaa woanɔ dedie.

39 Eye amea deke menɔa wein
xoxo nom tso, eye wògadia yeye
o; elabena egblò be: Xoxo la
enyo wu.

Nusɔlawo fe lutugutugu kple Yesu fe gbedala le amesi titi lé asi na la ŋu le Sabat dzi.

6 Eye wòva ve me le Sabat
evelia, si dze gbàto yome la
dzi bena, eto lugbleawo me yi,
eye efe nusɔlawo ŋe lutiawo,
eye wotugui kple asiwo heɖu. 2
Ke farisitɔa dewo gblò bena:
Nukaŋuti miewò nusi mele se la
nu be, woawo le Sabat-ŋekeke dzi
o mahā? 3 Eye Yesu do ŋu na
wo bena: Alo miexlè nusi Da-
wid wò, esime dɔ wu eya kple
amesiwo kpe de eŋuti, 4 alesi
wòyi de mawuxo la me, eye wò-
tsɔ ŋkumedobolo, eye wòdu, eye
wòna amesiwo kpe de eŋuti hā,
si womeɖe mɔ be, woadu o, ne-
gbe nunlawo dedeko la, kpo o
mahā? 5 Eye wògblò na wo
bena: Amegbetovi lae nye Sabat
la fe Afeto.

6 Eye wòva ve me le Sabat
bubu dzi bena, eyi de fufufe la,
be yefia nu; eye amea de le
afima, si titi lé nudusi na. 7 Ke
lāgbalɛfialawo kple farisitɔwo le
nudzo nɛ be, dewohi ada gbe le
eŋu le Sabat dzi, bena yewoakpò
nya atso enu. 8 Ke enya wofe
lamesusuwo, eye wògblò na ŋu-
tsu, si titi lé asi na la bena: Tso,
eye natsi tre de titina. Eye wò-
tso de tsitrenu. 9 Eye Yesu gblò
na wo bena: Mabi mi: De wome
mɔ be, woawo nu nyui alo wo-
awo nuvò le Sabat dzi, be woade
agbe alo woatsrɔe mahā? 10 Eye
wòkpò wo katā godoo hegblò nɛ
bena: Mlo wò asi! Eye wòwɔe,
eye efe asi la gadɔ do. 11 Ke
woawo la movidzɔdzo yò wo fū,
eye wofo nu na wo nɔewo, nusi
woate ŋu awò Yesu.

Yesu tia apostolo wuleveawo.

12 Eye wòva ve me le ŋekeke
siawo me bena, edo go yi to la
dzi be, yeado gbe da, eye wòdo
ŋu hele gbe dom da na Mawu.
13 Eye esi ŋu ke la, eyò efe nu-
sɔlawo va egbo, eye wòtia ame
wueve le wo dome, amesiwo
wòyò hā bena apostolowo: 14
Simon, si woyɔna hā be Petro,

a kp. 1-11 kpo
Mat. 12, 1-14;
Mar. 2, 22-3,
6; Mo. V. 22, 25.

b kp. 27-32 kpo
Mat. 9, 9-13;
Mar. 2, 14-17.

d Mo. II. 20, 10.

e Sam. I. 21, 6.

f Mo. II. 29, 33.

g 15, 2.

h 13, 14; 14, 3;
Yoh. 9, 16.

i kp. 33-39 kpo
Mat. 9, 14-17;
Mar. 2, 18-22;
ta 18, 12.

k 5, 22.

l Yoh. 8, 29.

n Yoh. 16, 20.

o kp. 19-16 kpo
Mat. 10, 1-4;
Mar. 3, 13-18.

kple nɔvia Andrea, Yakobo kple Yohanes, Filipo kple Bartolomeo,^b 15 Mateo kple Toma, Yakobo, Alfeovi kple Simon, si woyona be Zelotes, 16 Yuda, Yakobo vi, kpakple Yuda Iskariot, si zu yomemɔfiala.^d

Yesu fe to dzi nyagbogblo.

17 'Eye esi wòdɔ kpli wo la, etsi tre de gbadzafea de, eye efe nusrɔlawo fe ha gaa de kple amewo fe ha gaa de, si tso Yudea katã kple Yerusalem kple Tiro kpakple Sidon-futa la, va be woado toe, eye be wòda gbe le yewo nu le wofo dɔwo me; 18 eye wòda gbe le amesiwo gbogbo blibawo le fu dem na la nu.^f 19 Eye ameha la katã di be, yewoade asi ɛnu, elabena nusɛ do go tso eme, eye wòda gbe le wo katã nu.

20 Eye wòwu efe mo dzi de efe nusrɔlawo dzi gblo bena: Woayra mi, amesiwo nye ame dahewo; elabena miawo toe nye mawufiadufe la. 21 Woayra mi, amesiwo do le mia wum azo la, elabena miadi fo. Woayra mi, amesiwo le avi fam azo la, elabena miako nu.^h 22 Woayra mi, ne amewo alé fu mi, eye woade mi le wofo ha me, eye woadzu mi, eye woatsɔ miafe ŋko afu gbe abe vɔ ene le Amegbetovi la ta. 23 Dzi nadzo mi le ŋkeke ma me, eye midzo kpo, elabena kpo da, miafe fetu lolo le dzifo, elabena nenema ke wo fofowo wo nyagblodilawoe.ⁱ 24 Gake baba na mi kesinɔtowo; elabena miekpo miafe akɔfafa la xoxo.^o 25 Baba na mi, amesiwo fe fodo yo; elabena do awu mi. Baba na mi, amesiwo le nu kom azo la, elabena miafa konyi, eye miafa avi.^r 26 Baba na mi, ne amewo katã afo nu nyuie le mia nuti; elabena nenema ke wo fofowo wo na avatsonyagblodilawo.

27 Ke mi, amesiwo le to dom la, mele egblom na mi bena: Milɔ miafe ketɔwo, miwo nyuie na amesiwo lé fu mi; 28 miyra amesiwo fo fi de mi, mido gbe da de amesiwo fo di mi la ta. 29 Amesí fo tome deka na wò la, nyé ekeme há ne, eye amesí tso wò awu la, megagbe wò avo há

^a Kor. 1. 6, 7.

^b Do. 1, 13.

^d Yoh. 14, 22; Yu. 1.

^e kp. 17-49 kpo; Mat. 4, 25; 5-7; Mar. 3, 7.

^f Mat. 9, 21.

^g Mo. 11, 34, 6.

^h Nyad. 7, 18; Ysa. 61, 2; i Kor. 1, 4, 5.

^k Mar. 4, 24.

ⁱ Kor. 11, 4, 17.

^m Mat. 15, 14.

^o Yak. 5, 1.

^p Mat. 10, 24; Yoh. 15, 20.

^r Lu. 2, 25.

^s 23, 34; Do. 7, 59.

tsotsɔ ne o.^a 30 Na nu amesiame, si le biawòm, eye amesi tso wò nu la, megabia ta se o. 31 Eye alesi miedi bena, amewo nawo na mi la, miawo há miwo na wo nenema ke. 32 Eye ne mielɔa amesiwo lɔa mi la, akpedada kae li na mi? Elabena nuvɔwɔlawo há lɔa amesiwo lɔa wo. 33 Elabena ne miewo nu nyui na amesiwo wɔa nu nyui na mi la, akpedada kae li na mi? Nuvɔwɔlawo há wɔa nenema ke. 34 Eye ne miedo nu na amesiwo miele mo kpom na be, woagaxee na mi la, akpedada kae li na mi? Nuvɔwɔlawo há doa nu na nuvɔwɔlawo, be woagakpo nenema nu ke. 35 Gake milɔ miafe ketɔwo, eye miwo nu nyui, mido nu, eye migakpo mo na exoxo o, ekema miafe fetu alolo, eye mianye dzifoɔito la fe viwo, elabena eya há fe do me nyo na ame madakpewo kple ame vòdiwo. 36 Mizu nublanuikpɔlawo, abe alesi mia Fofu há nye nublanuikpɔla ene.^g 37 Migadrɔ ɔonu, eye woagadrɔ ɔonu ml o; migabu fo, eye woagabu fo mi o, mide asi le amewo nu, eye woade asi le mia nu;^h 38 mina, eye woana mi, dzidzenu nyui, si wote, eye woɔɔɔ wògbá go la, woatsɔ ado miafe akɔ; elabena dzidzenu, si mietsɔ dzidze la, eya ke woatsɔ adzidze na miawo há.^k

39 Eye wòdo lo há na wobena: De ŋkuagbãto ate nu akplo ŋkuagbãto? Alo de wo ame eye la katã madze do me o mahã?ⁿ 40 Nusrɔla mewua efe nufiala o, ke amesiame, si wofla nuí la, lano abe efe nufiala ene.^p 41 Ke nukanutí nèkpo atí fefee le nɔviwò fe ŋku me, eye mɛdzea si atikpo, si le wò nutɔ wò ŋku me la o mahã? 42 Aleke lawo nate nu agblo na nɔviwò bena: Nɔvinye, na mɔm, ne made atí fefee, si le wò ŋku me, esi wò nutɔ mèkpo atikpo, si le wò ŋku me la o mahã? Alakpatɔ, de atikpo la le wò ŋku me gbá, eye ekema nakpo nyuie be, nade atí fefee, si le nɔviwò fe ŋku me. 43 Elabena atí nyuia deke meli, si tseá ku manyomanyo o, eye atí manyomanyo deke há metsea ku nyui

o.^a 44 Elabena ati sia ati n̄tɔ fe tsetse wotsona dzea sii; elabena womegbea gbowo le n̄tɔwo dzi o, alo wotsoa weinkpo le n̄ve me o.^b 45 Ame nyui la dea nu nyui doa go tsoa efe dzi fe nu nyui dzradofe; eye ame v̄d̄i la dea nu v̄d̄i doa go tsoa efe nu v̄d̄i dzradofe; elabena nya, si ke wu dzi la, eyae nu gbl̄na.^d

46 Ke nukanuti miele yoyem bena: Afeto, Afeto, eye miewo nusiwo megblo na mi la dzi o mahā? 47 Amesiamē, si va gbonye, eye wōse nye nyawo, eye wōwō wo dzi la, mafia mi, amesi wōd̄i: 48 Ed̄i amea de, si le x̄o tum, amesi ku do wōgoglo, eye wōdo egōme anyi de kpe gbadza dzi; ke esi t̄o d̄o, eye t̄osisi fo de x̄o ma n̄u la, mete n̄u ōuui o le efe tutu nyui ta. 49 Ke amesi sens̄, eye mewōa edzi o la, ed̄i amea de, si tu x̄o de anyigba, eye meḍo egōme anyi o, eye t̄osisi fo de en̄u, eye wōmu enumake, eye x̄o ma fe anyidzedze d̄i gblo.

Yesu da gbe le Kapernaum-nafia la fe dola n̄u.

7 /Esi wōwu efe nyawo katā n̄u le duko la fe to me la, eyl de Kapernaum.

2 Eye aofafia de fe dola, si nye ame v̄vi n̄a la, le d̄o l̄em do kudo nu. 3 Eye esi wōse Yesu n̄k̄o la, ed̄o Yudatowo fe amegāwo d̄o de egbo de kuku n̄a bena, wōava de efe dola. 4 Eye woawo la, esi wova Yesu gbo la, wode kuku n̄a v̄vie gbl̄o bena: Edzee be, nawo esia n̄a; 5 elabena el̄o miafe duko la, eye eya kee tu miafe fufufe la na mi. 6 Eye Yesu yi kpli wo. Ke esi eya kple afe la dome megadidi o la, aofafia la d̄o efe x̄ol̄owo de egbo gbl̄o bena: Afeto, megade fu na d̄okuiwō o; elabena medzem bena, nava nye x̄o te o; 7 eyanuti nyemebu d̄okuinye hā bena, edzem be, maya gbōwō o, ke boḅ gbl̄o nya deka ko, eye nye dola fe lāme asē. 8 Elabena nye hā mēnye ame le nusē te, eye asrafowo le nye hā tenye, eye megb̄l̄na na amesia be: Yi, eye wōyina, eye na ame bubu be: Va, eye wōvana, eye na nye dola be: Wō

^a Mat. 12, 33.

^b Yak. 3, 12.

^d Mat. 12, 35.

^e Yoh. 11, 11;
Fla. 1, 17, 17;
Fla. 11, 4, 32;
Mar. 5, 41.

^f kp. 1-10 kp̄o
Mat. 8, 5-12.

^g kp. 18-35 kp̄o
Mat. 11, 2-19;
ta 3, 20.

esia, eye wōwōn̄e. 9 Eye esi Yesu se esiawo la, efe mowō yaa le en̄uti; eye esi wōtr̄o la, egbl̄o na ameha, si dze eyome la bena: Mele egbl̄om na mi bena: Le Israel gō hā la nyemekp̄o x̄ose sia t̄ogbe kp̄o o. 10 Eye esi ame d̄od̄owo tr̄o yi afe la, wokp̄o dola la bena, efe lāme sē.

Nain-dekakpui la.

11 Eye esi n̄u eke la, eva me bena, eyi de dua de, si woyōna be Nain la me; eye efe nusrl̄a gedewo kple ameha gāa de kpe de en̄uti yi. 12 Ke esi wōgogo du la fe agbo nu la, kp̄o da, wotso ame kukua de, si nye tenuvi na dadaa, si nye ahosi la, le go domi, eye duameto gedewo kpe de en̄uti. 13 Eye esi Afeto la kp̄o ahosi la la, efe dome tr̄o de en̄uti, eye wōgblo n̄a bena: Megafa avi o! 14 Eye esi wōte va la, ede asi adaka la n̄uti; eye etsolawo t̄o de tsitre. Eye wōgblo bena: Dekakpui, mele egbl̄om na wō bena: Tsi tre!^e 15 Eye ame kuku la f̄o b̄ob̄o n̄o anyi, eye wōde asi nufofe me, eye wōts̄oe na dadaa. 16 Eye v̄v̄o l̄e wo katā, eye wokafila Mawu gbl̄o bena: Nyagbl̄odila gāa de tsi tre le mia dome, eye Mawu kp̄o efe duko la da. 17 Eye nya sia d̄i hoo le en̄uti le Yudea bl̄ibo la kple nutoawo katā me godoo.

Yohanes do efe nusrl̄awo de Yesu gbo.

18 /Eye Yohanes fe nusrl̄awo va gbl̄o nusiawo katā fi. 19 Eye Yohanes ȳo efe nusrl̄awo dome ame eve va egbo, eye wōd̄o wo d̄o de Afeto la gbo gbl̄o bena: Alo wōde nye amesi gb̄ona loo, alo ame bubua de miakp̄o m̄o na mahā? 20 Eye esi n̄utsuawo va egbo la, wogbl̄o bena: Yohanes, mawutsidetanamelae d̄o mi d̄o de gbōwō bena: Wōde nye amesi gb̄ona loo, alo ame bubua de miakp̄o m̄o na mahā? 21 Eye le gaf̄ofo ma dzi la eda gbe le d̄ol̄ela gedewo kple fukpelawo kple amesiwo me gb̄ogbo v̄wo le la n̄u, eye wōna n̄kuagb̄at̄o gedewo kp̄o nu. 22 Eye Yesu d̄o en̄u gbl̄o na wo bena: Miheyi d̄agbl̄o nusi miekp̄o kple nusi miese la, fia Yohanes bena: D̄kuagb̄at̄owo le nu kp̄om, tekun̄owo le az̄oli z̄om,

eye anyidzelawo n̄uti le k̄ok̄om; tokun̄owo le nu sem, ame kukuwo le tsitre tsim, eye wole nyanyuie la gbl̄om fia ame dahewo.^a 23 Eye woayra amesi mekp̄o nudiafia le n̄utl̄nye o.

24 Ke esi Yohanes fe ame d̄o d̄owo dzo yina la, ede asi gb̄o gbl̄o me na amehawo le Yohanes n̄uti bena: Nuka kp̄o ge mledo go yi gbedzi mah̄a? Alo ayeti, si ya le ououm la mah̄a?^b 25 Alo nuka ḡs kp̄o ge mledo go yie? Alo amesi do awu b̄ob̄oea? Kp̄o da, amesiwo le awu n̄p̄oewo me, eye wole agbe vivi n̄om la, woa-woe le fiam̄owo me.^d 26 Ekema nuka ḡs kp̄o ge mledo go yie? Nyagbl̄odila^e E, mele egbl̄om na mi bena: Ewu nyagbl̄odila h̄a.^e 27 Esia enye amesi n̄uti wonl̄o d̄o bena: „Kp̄o da, mele ye dola d̄om de nḡow̄o, amesi adzra w̄o mo la d̄o le nḡow̄o.“^f 28 Mele egbl̄om na mi bena: Le amesiwo nyonuwo dzi dome la, deke ^gme-wo Yohanes o; ke amesi nye sueto le mawufiadufe la me la, wu eyama. 29 Eye esi duk̄o la kat̄a kple nudz̄olawo see la, wots̄o afia na Mawu, eye wona wots̄o Yohanes fe mawutsl̄ de ta na wo.ⁱ 30 Ke farisit̄o kple sefiala, siwo mede mawutsl̄ ta na o la,^k wow̄o Mawu fe lol̄nu numadin̄u na wo d̄okui. 31 Ameka ḡs n̄uti mats̄o dzidzime sia fe amewo ad̄oe, eye ameka wod̄i mah̄a? 32 Wod̄i devl̄, siwo b̄ob̄o n̄o anyi de asl̄ me, eye wole wo n̄ewo yom gbl̄o bena: M̄ieku dze na mi, eye mledo ye o; m̄fedzi konyifaha na mi, eye m̄iefa avl̄ o. 33 Elabena Yohanes, mawutsl̄detanemela va, meɖua abolo o, menoa aha o, eye miegbl̄o bena: Gb̄ogb̄o v̄o le eme. 34 Amegbet̄ovi la va, qua nu, ^onoa nu, eye miegbl̄o bena: Nutsudula kple ahatsunola, nudz̄olawo kple nuv̄ow̄olawo fe x̄al̄s̄. 35 Eye nu-nya la fe viwo kat̄a tso afia n̄e.

Nyonu nuv̄ow̄olaa de si ami na Yesu.

36 Eye farisit̄o de kpee be, w̄oɖu nu kpl̄ii. Eye esi w̄oyi de farisit̄o la fe me la, eb̄ob̄o n̄o kpl̄s̄ n̄uti.^r 37 Eye kp̄o da, n̄ȳo nu nuv̄ow̄olaa de fe dua me, eye esi w̄onye bena, ele kpl̄s̄ n̄uti le farisit̄o la fe me la, ets̄o alabas-

^a Yes. 35, 5; 61, 1.

^b Ef. 4, 14.

^d Mat. 3, 4.

^e 1, 70.

^f Mal. 3, 1.

^g 1, 15.

^h Mo. 1, 18, 4.

ⁱ 3, 7, 12; Mat. 21, 32.

^k Do. 13, 46.

^l Ro. 16, 16.

ⁿ 5, 20, 21.

^o 15, 2.

^p 8, 48; 17, 19; 18, 42.

^r 11, 37.

^s 4, 43.

trogoe, si me ami le la v̄o, 38 eye w̄otsi tre de emegbe le efe af̄o nu hele avi fam, eye w̄ode asi adatsifafa me de efe af̄owo dzi, eye w̄otutu wo kple tada, eye w̄odud̄o efe af̄owo n̄uti, eye w̄ots̄o ami la hesi na wo. 39 Ke esi farisit̄o, si kpee la, kp̄o esia la, egbl̄o le ye n̄uto d̄okui me bena: De amesia nye nyagbl̄odila la, anya amesi kple amesi fomevi nye nȳonu sia, si le asi dem enu; elabena nuv̄ow̄ola w̄o-nye. 40 Eye Yesu x̄o dzl̄ gbl̄o n̄e bena: Simon, nyaa de le asi-nye, be magbl̄o na w̄o. Eye w̄o-gbl̄o bena: Nufiala, gbl̄oe. — 41 Fenyilla eve wole fet̄o deka si; deka nyi denario alafa at̄s̄, ke bubu nyi blaats̄. 42 Esi naneke mele wo si be, woaxee o la, ets̄o ke wo ame eve la kat̄a. Az̄o wo dometo kae al̄se awu mah̄a? 43 Simon d̄o nu gbl̄o bena: Mebu xa bena: Amesi w̄ots̄o ged̄e wu kee lae. Eye w̄ogbl̄o n̄e bena: Ebui nyuie. 44 Eye esi w̄ot̄o de nȳonua gb̄o la, egbl̄o na Si-mon bena: Ele nȳonu sia kp̄oma? ^hMeva afew̄o me, eye m̄ena tsim be, makl̄o nye af̄owo n̄uti o, ke eya la fa adatsi de nye af̄owo dzi, eye w̄ots̄o efe tada hetutu woe. 45 Medud̄o ⁱnu nam o; ke eya la tso esime w̄ova eme la, medzud̄z̄o nye af̄owo gb̄ogb̄ogbu-gb̄o o. 46 M̄esi ami de ta nam o; ke eya la tso ami hesi de nye af̄owo n̄uti. 47 Eyanuti mele egbl̄om na w̄o bena: Wots̄o efe nuv̄o, siwo s̄o gb̄o la kee, elabe-na el̄s̄ ged̄e; ke amesi wots̄o oee kee la, oee ko w̄ol̄na. 48 Eye w̄ogbl̄o n̄e bena: Wots̄o w̄o nu-v̄owo ke w̄o! 49 Tete amesiwo le kpl̄s̄a n̄uti kpl̄ii la, de asi gb̄o-gbl̄o me le woa n̄uto d̄okui me bena: Amekae nye esia, si tsoa nuv̄ow̄o; h̄a kena mah̄a? 50 Eye w̄ogbl̄o na nȳonua bena: W̄o x̄o-se la de w̄o; yi de n̄utifafa me!^p

Nyonu nuv̄ow̄olaa de si ami na Yesu.

8. Eye w̄ova ve me le esia me-gbe oee la bena, eyi dato dua-wokple k̄ofeawo me, hele mawu-fiadufe nu nyanyuie gbl̄om fia;^r eye ame wuiveawo le enu 2kple nȳonua d̄ewo, amesiwo w̄ode tso

gbogbo v̄wo kple dólélewo me: Maria, si woyona be Magdalene,^a amesi me gboḡbo v̄3 adre do go le 3 kple Yohana, Kuza, si nye Herodes fe xonuvi la sr̄5, kple Susana kple ame bubu gedε, siwo tso wofe nuwo subo woe.

Yesu do lo le agble fomevi aneawo nu.

4 *Ke esi ameha gā va fo fu, eye wotso du sia du me va egbo la, efo nu le lododo me bena: 5 Nukuwula do go yi efe nuku wu ge; eye esi wòle ewum la, dεwo ge de mo to, eye wodo afo edzi, eye dzifoxeiviwo va mii. 6 Eye bubu ge de kpe gbadza dzi, eye wòmie, eye wòyɔ, elabena mekp̄o v̄onyigba o. 7 Ke bubu ge de nuwo me, eye nuawo mie kp̄lii, eye wovu t̄syo edzi. 8 Eye bubu ge de anyigba nyui la dzi, eye wòmie, eye wòtse tefe alafa. Eye esi wògblo esiawo la, edo yli bena: Amesi to senu li ne la, neseel!

9 Eye efe nusrlawo bia bena: Nuka lo nye esia? 10 Ke egblo bena: Miawo la wona mi bena, mianya mawufiadufe fenu yaylawo, *ke na ame bubuwo la le lododowo me bena, esi wole nu kp̄om la, ne woagakp̄o o, eye ne wole nu sem la, ne woagase ego me o. 11 Ke lo lae nye esi: Nuku la enye Mawu fe nya. 12 Ke esiwo le mo to la, woawo nye amesiwo le esem; tete Abosam vana, eye wòdea nya la le wofe dzi me yins, bena woagax̄o ase, eye woakp̄o dede o. 13 Eye esiwo le kpe gbadza dzi la, woawo nye amesiwo, ne wole esem la, wox̄o nya la kple dzidzo, eye esiawo la ke meli na wo o, esiwo x̄ona sena yeyiyia de, eye le tetekp̄o fe nkekewo me la wodea megbe. 14 Eye esi ge de nuwo me la, woawo nye amesiwo see, eye wodoz̄o heyi, eye agbagbadzedze kple kesinonuwo kple agbe fe dzidzo wo vu t̄syo wo dzi, eye wometsena dina o. 15 Eye esi le anyigba nyui la me la, woawo nye amesiwo se nya la kple dzi nyui, si dza, eye wolé eme de asi sesie, eye wotsena le "dzigbodanyi me.

16 *Ke amea deke mesia akadi ylana de ze te alo t̄sone dana de

^a Mar. 15, 40-41; 16, 9.

^b Mat. 5, 15.

^d Mat. 10, 26.

^e kp. 4-15 kpo Mat. 13, 1-22; Mar. 4, 1-20.

^f kp. 19-21 kpo Mat. 12, 46-50; Mar. 3, 31-35.

^g kp. 22-25 kpo Mat. 8, 18, 23 v. 27; Mar. 4, 35-41.

^h Yes. 6, 9, 10.

ⁱ Pet. 1, 1, 23.

^k kp. 28-33 kpo Mat. 8, 28-34; Mar. 8, 1-20.

^l Do. 16, 14.

^m Heb. 10, 36.

ⁿ kp. 18-18 kpo Mar. 4, 21 v. 25.

abati te o, ke boḡ wotsone dana de akadi dzi, bena amesiwo ge de eme la, nakp̄o keklē.^b 17 Elabena naneke mele yayla, si womele dede ge de go o, eye naneke hā mele vivi me, si womele nyanya ge alo le kekelu me va ge o.^d 18 Eyaḡuti mikp̄o nyuie, alesi miese; elabena amesi nu le esi la, woanae; eye amesi nu mele esi o la, woax̄o nusi wòsusu be, ele ye si hā le esi.

Amesiwo nye Yesu fe fometo vavāwo.

19 /Eye dadaa kple noviawo va egbo, eye womete nu te de enu o le ameha la nuti. 20 Eye wogblo ne bena: Dawò kple noviwòwo le tsitre le xexe le didim be, yewoakp̄o wò. 21 Eye wòdo enu na wo bena: Danye kple novinyewo nye esiawo, amesiwo le mawunya la sem, eye wole edzi wòm.

Yesu tsi ahom nu le fu dzi.

22 *Ke eva ve me le n̄keke mawo dome deka dzi bena, eya nu to kple efe nusrlawo yi de oua de me, eye wògblo na wo bena: Mina ne miayi ta la godo, eye wode vu yi. 23 Eye esi wode oua la, edo al̄5, eye ahom tu le ta la dzi, eye wofe vu la yo, eye wodo xaxa me. 24 Ke wova egbo, eye wonȳe gblo bena: Amegā, amegā, miele tsotsr̄om! Eye wòfo blu de ya kple futsoetsoeawo ta, eye wodzudzo, eye d̄odoe zi kpoo. 25 Eye wògblo na wo bena: Afika miafe x̄ose le? Eye esi wole vov̄m la, wofe mo wo yaa wole gboḡblo na wo n̄ewo bena: Ameka ḡse nye esia? Elabena ede se na yawo kple tsi, eye wodo toe.

Yesu da gbe le gboḡbo v̄3 t̄oa de nu le Gadara gbo.

26 *Eye wòdo Gadarat̄o fe anyigba, si le Galilea kasa la dzi. 27 Eye esi wòd̄i go la, n̄utsua de, si gboḡbo v̄wo le eme, eye megado awu kp̄o o, eye men̄oa afe me o, negbe yodowo me ko la, do go tso dua me va kpee. 28 Ke esi wòkp̄o Yesu la, edo yli, eye wòdze klo ne hegblo kple gbe ses̄e bena: Nya ka le mia kp̄li wò domea? Yesu, Mawu, dzifov̄ito la fe Vi! Mede kuku na wò, megawo funyafunyam o.

29 Elabena ede se na gbogbo bliba la be, wòado go tso ame la me. Elabena enyaman enue-nu, eye esi wole enu dzom la, woblae kple kòsòkòsò, eye wode kunyowu efe afòwo, eye wòge gawo, eye gbogbo vò la nyàe de gbe. 30 Eye Yesu biae bena: *Òkòwò de?* Eye wògblo bena: Legio, elabena gbogbo vò gede yi de eme. 31 Eye wode kuku nà bena, megade se na yewo be, yewoayi de do globo la me o. 32 Eye afèha gedewo le afima le gbe dum le to la dzi, eye wode kuku nà bena, wòade mò na yewo be, yewoayi de woawo me. Eye wò-de mò na wo. 33 Eye gbogbo vòwo do go tso ame la me heyi de hawo me, eye hawo si du kplikplikli tso to la kògo ge de fu la me, eye wono tsi ku. 34 Ke esi wo kplalawo kpò nusi va ve me la, wosi, eye wogblae fia le dua me kple agbletawo. 35 Eye wodo go, be woakpò nusi va ve me, eye esi wova Yesu gbo la, wokpò amesi me gbogbo vòwo do go le la, ta avò hele anyinofe le Yesu fe afò nu, eye efe mò kò, eye wovò. 36 Ke amesiwo kpòe la, gblae na wo, alesi wode gbogbo vò to la. 37 Tete eye Gadara nutometawo katà va de kuku nà be, wòadzo le yewo gbo; elabena vovò gá lé wo; eye eya la, esi wòdo ova la, egagbugbo. 38 Eye ntsu, si me gbogbo vòwo do go le la, de kuku nà bena, yeano egbo; ke edo mòe gblò bena: 39 Trò yi afewò me, eye naxlè nusiwo Mawu wò na wò la afia. Eye wòdzo yi hele gbe fà dem nusiwo Yesu wò nà la, to du blibo la katà me.

Yesu da gbe le Yairo fe vinyonuvi kple nyonua de, si le vusisido lém la nu.

40 *Ke esi Yesu trò va la, ameha la xòe kple dzidzo; elabena wo katà wole elalam.* 41 Eye kpò da, ntsua de, si òkò enye Yairo, amesi nye fufufe fe amegà la va, eye wòdze klo de Yesu fe afò nu hele kuku dem nà be, wòava ye fe me; 42 elabena vianyonuvi deka pè, si xò fe anò fe wuieve la, le esi, eye eya le kudo fom. Ke esi wòyina la, ameha la mi-mii do.

a 7, 50.

b 7, 13.

d kp. 40-56 kpo
Mat. 9, 18-26;
Mar. 5, 21-43.
e 5, 14; Mar. 7, 36.

f kp. 1-6 kpo
Mat. 10, 1, 7, 9
v. 11, 14; Mar. 6, 7-13.

43 Eye nyonua de, si le vusisido lém fe wuieve soq, amesi gblè efe agbemenuwò katà na gbedalawo, eye deke mete nu da gbe enu o la, 44 va te de enu le emegbe, eye wòde asi efe awu to nu; eye enumake efe vusisi la nu tso. 45 Eye Yesu gblò bena: Amekae nye amesi de asi nntinye mahà? Eye esi wo katà wosè nu la, Petro kple amesiwo kpe de enu la, gblò bena: Amegà, amehawo mimi wò do, eye wote de dziwò, eye nèle gbogbblom bena: Amekae de asi nnyea? 46 Ke Yesu gblò bena: Amea de de asi nnye; elabena medze sii bena, nusè do go tso menyè. 47 Ke esi nyonua kpò bena, womeyla ye o la, eva kple dzodzo nyanyanya, eye wòdze klo nà, eye wòxlè nusi nnti wòde asi enu, kple alési efe lème sè enumake la, fia le ameha la katà fe òku me. 48 Eye wògblo nà bena: Vinyonuvi, wò xòse la de wò, yi de nutifafa me!^a

49 Esi wògale nufòfo dzi la, amea de tso fufufemegà la fe me va gblò bena: Wò nyonuvi la ku, megade fu na nufiala o! 50 Eye esi Yesu see la, exò dzi nà bena: Megavò o, xòe se ko, eye woadee! 51 Eye esi wòva afèa me la, mede mò na amea deke be, wòava me kpli o, negbe Petro kple Yohanes kple Yakobo kpakple òevi la fofò kple dada ko. 52 Eye wo katà wole avi fam, eye wole konyi fam nà. Ke egblò bena: *Migafa avi o!* Meku o, alò ko dòm wòle. 53 Eye wokoe, esi wonya bena, eku. 54 Eye esi wònyà wo katà do go la, elè efe alonu, eye wòyòe gblò bena: *Òevi, tsi tre!* 55 Eye efe gbogbo la gagbugbo, eye wòtsi tre enumake, eye wòdo bena, woana wòadu nu. 56 Eye kuvia do efe dzilawo; ke egbe nya na wo be, woagagblò nusi va ve me la, na amea deke o.

Yesu do efe nusrla wuiveawo.

9 Eye wòyò nusrla wuiveawo wo fo ju, eye wòna nusè kple mò wo de gbogbo vòwo katà dzi, eye be, woade dolèlewo da. 2 Eye wòdo wo da be, woade gbe fà

mawufiadufe la, eye be woada gbe dolélawo nu. 3 Eye wògblo na wo bena: Migatsò naneke de asi hena mawozo o, ati loo, alo kotoku alo abolo alo klosalo alo awu eve o. 4 Eye afe, si ke me miage do la, mino afima, eye miagadze mo atso afima. 5 Eye amesiwo mexo mi o la, ne miele dzodzo ge le du ma me la, 'miouou ke le miafe afowo nufi hena dasedidi de wo nufi. 6 Eye esi wodzo la, woyi dato kofeawo me hele nyanyuie la gblom fia, eye wole gbe dam le amewo nu le afisiafi.

7 /Ke esi dzidula Herodes se nusiwo katã wòwò la, etsi dzodzodze, elabena amea dewo gblò be: Yohanes tsi tre tso ame kukuwo dome; 8 eye dewo hã gblò bena: Eliya de edokui fia; eye ame bubuwo gblò bena: Blema nyagblodilaa de gatsi tre. 9 Ke Herodes gblò bena: Yohanes la, metso ta le enu. ke ameka nye esia, amesi nufi mese nusiawo to gbe le mahã? Eye wòdi be, yea-kpæ.

Yesu nyi ame 6000.

10 Eye esi apostoloawo trò va la, woxilè nusiwo wowo la fiafe. Eye wòtsò wo kpe de edokui nu hekplò wo de aga de dua de, si woyona be Betsaida la me. 11 Ke esi amehawo dze sii la, wodze eyome, eye wòxò wo, eye wòfo nu na wo le mawufiadufe nufi, eye amesiwo hiã gbedala la, eda gbe le wo nu. 12 Eye esi fié le dodom la, ame wuieveawo vaegbo gblò nɛ bena: De asi le ameha la nu, bena woayi de kofeawo me kple agbleta, siwo fo xilá mí la, eye woadze afima, eye woakpò nuɖuɖu, elabena gbedzi miele le afisia. 13 Ke egblò na wo bena: Miawo la mina nu wo, ne woaðu. Eye wogblò bena: Naneke mele mia si wu abolo atɔ kple tomelá eve o; negbe deko miayi adafle nuɖuɖu na ameha sia katã. 14 Ke wo nu anɔ nutsu akpe atɔ. Eye wògblo na efe nusròlawo bena: Mina woabobo nɔ anyi le hahawo me, desiadè blaati. 15 Eye wo-wò nenema, eye wona wo katã bobo nɔ anyi. 16 Eye wòtsò abolo atɔ la kple lá eveawo, eye esi wò-

kpo dzifo la, eyra de wo dzi, eye wòwe wo me hetsòe na nusròlawo be, woatsò wo ana ameha la. 17 Eye "woɖu nu, eye wo katã wodí fo; eye wofò kake, siwo suso la, de kevi wuiewe me heyii.

Petro nu Yesu me. Yesu gblò efe fukpekpe nu nya dí zi gbato.

18 Eye wòva ve me bena, esi eya deka le gbe dom da la, nusròlawo le enu, eye wòbia wo bena: Ameka amehawo gblona bena, menye mahã? 19 Eye wo-do nu gblò bena: Yohanes mawutsidetanamelae, ke bubuwo bena: Eliya, eye ame bubuwo bena: Blema nyagblodilaa de gatsi tre. 20 Eye wògblo na wo bena: Ke miawo la, ameka miegblona bena, menye mahã? Eye Petro do nu gblò bena: Mawu fe Kristo la. 21 Ke egbe nya na wo, eye wò-de se na wo bena, woagagblò esia na amea deke o 22 hegblo bena: Ele na Amegbetovi la be, wòakpe fu gede, eye amegawo kple nunlagawo kple agbaléfialawo ado vlo, eye woawui, eye ŋkeke etɔagbe la atsi tre. 23 Eye wògblo na wo katã bena: Ne amea de le didim be, yeadze yonyeme la, negbe nu le ye nuto gbo, eye wòatsò efe atisoga gbawotsyogbe, eye wòadze yonyeme. 24 Elabena amesi ke di bena, yeade 'yefe agbe la, atròe, ke amesi ke atròe efe agbe le tanye la, adee. 25 Elabena vide ka wòanye na ame, ne xexeme blibo la katã zu eto, eye wòatsrò, alo wòdabu ye nuto dokui mahã? 26 Elabena amesi ke kpe nu nye kple nye nyawo la, Amegbetovi la akpe nu eya hã, ne ava le eya nuto kple Fofoa kple mawudola kòkòeawo fe nutikòkòe la me. 27 Ke mele egblom na mi nyatefetoe bena: Amea dewo le amesiwo le tsitre le afisia dome, esiwo mele ku do ge akpo, vasede esime woakpo mawufiadufe la o.

Yesu trò edokui fe noname le to dzi.

28 Eye wòva ve me anɔ ŋkeke enyi le nya siawo megbe bena, esi wòde Petro kple Yohanes kple Yakobo kpe de edokui nu la, eyi to la dzi, be yeado gbe da. 29 Eye esime wòle gbe dom da la, efe mo fe dzedzeme trò, eye efe

a Fla. II, 4, 44.

b 10, 5-7.

d kp. 19-27 kpo
Mat. 16, 19-28;
Mar. 8, 27-9, 1.

e 10, 11.

f kp. 7-9 kpo
Mat. 14, 1, 2;
Mar. 6, 14-16.

g kp. 44; 18, 32, 33.

h kp. 10-17 kpo
Mat. 14, 13-21;
Mar. 6, 30-44;
Yoh. 6, 1-13.

i 17, 33; Mat. 10, 39; Yoh. 12, 26.

k Mat. 10, 33.

l kp. 29-36 kpo
Mat. 17, 1-9;
Mar. 9, 2-9.

awu fu tititi hele dzo dam kanƙan. 30 Eye kpo ɗa, nutsu eve wole dze dom kpili, amesiwo nye Mose kple Eliya; 31 amesiawo de wo dokui fia le nutikakoe me, eye wofo nu le efe ^agododo, si nu wu ge wòala le Yerusalem la nuti. 32 Eye alɔ tso Petro kple amesiwo kpe de enu la nuto, ke esi wofo mo ko ken la, wokpo efe nutikakoe la kple nutsu eve, siwo le tsitre de egbo. 33 Eye wòva ve me, esi wole dzodzom le egbo la, Petro gblɔ na Yesu bena: Amegã, enyo na mi bena, mianɔ afisia; eye miawo agbado etɔ, tawò deka, Mose to deka, kple Eliya to deka; eye menya nusi gblom wòle o. 34 Ke esi wòle nusiawo gblom la, alilikpo va, eye wòdo vòvòli de wo dzi; ke wovɔ, esi woyi de alilikpo la me. 35 Eye gbe di tso alilikpo la me gblɔ bena: Amesia enye vinye tiatia, mido to eyama! / 36 Eye esi gbe la di la, wokpo Yesu deka ko. Eye wozi kpl, eye wometo nusiwo wokpo la fe deke na amea deke le nkeke mawo me o.

Yesu da gbe le gbogbo vɔ tsa de nu. Yesu gblɔ efe fukpekpe gu nya di zi evela.

37 Esi nu eke, eye wole didim tso to la dzi la, eva ve me bena, ameha gaa de va kpee. 38 Eye kpo ɗa, nutsua de tso ameha la me do yli bena: Nufiala, mede kuku na wò be, nakpo vinyenutsuvi ɗa, elabena nye tenu wònye; 39 eye kpo ɗa, gbogboa de léne, eye kasia wòdoa yli, eye wònyamans ale bena, futukpo dona le enu, eye bebli hafi wòdzona le edzi, eye wògbãa lame na bli-bibli. 40 Eye mede kuku na wò nusrɔlawo be, woanyae do goe, eye womete gui o. 41 Eye Yesu xɔ edzi gblɔ bena: O, dzidzime maxose kple dzidzime totro kpadikpadi! Yekayi dzi mansanyi kpil mi, eye mado dzi ahe mi ase do mahã? Kplɔ víwò la va afisi. 42 Eye esi wògbona la, gbogbo la hee fu anyi, eye wònyamae nuto. Ke Yesu wo de gbogbo bliba la ta, eye wòda gbe le devi la nu, ^eeye wòtsɛna fofoa. 43 Eye kuvia do wo katã le Mawu fe ganyenye nuti.

^a kp. 22.
^b kp. 22.
^d 18, 34.

^e Mat. 10, 40.

^f 3, 32.

^g 11, 23; ^h 11, 1, 18.

ⁱ Mar. 10, 32.

^j kp. 37-45 kpo
Mat. 17, 14-23;
Mar. 9, 14-32.

^k Yoh. 4, 4.

^l Fia. 11, 1, 10, 12.

^m kp. 57-60 kpo
Mat. 8, 19-22.

ⁿ 7, 15.

Ke esi wo katã fe mo wo yaa le nusiwo katã wòwo nuti la, egbo na efe nusrɔlawo bena: 44 Miawo la milé nya sia do miafe towo me; elabena wole Amegbetovi la de ge asi na amewo. ^b 45 Ke woawo la ^dwomese nya sia gome o; eye wòle yayla de wo bena, ne womagadze sù o, eye wovɔ le nya sia biabia nuti.

46 Eye nusesã de do wo dome bena, yewo dometo kae nye gã wu? 47 Ke esi Yesu kpo wofo dzimesusuwo la, etsɔ devia de do exa; 48 eye wògblɔ na wo bena: Amesi ke axo devi sia le nye nko dzi la, nyee wòxo, eye amesi ke axom la, exo amesi dom la; elabena amesi ke nye sueto le mi katã dome la, eyae nye gãto. ^c 49 Eye Yohanes xɔ dzi gblɔ bena: Amegã, miekpo amea de le gbogbo vòwò nyam le go dom le wò nko dzi; eye miegbe ne, elabena mele mia yome o. 50 Ke Yesu gblɔ ne bena: Migagbe ne o; elabena ^gamesi meto vo de mia nti o la, eya le mia dzi.

51 Ke eva ve me, esime nkekeawo le enu wu ge be, woakoe ayi dzifo la, eya nuto tso efe nku do Yerusalem yi dzi; ^h 52 eye wòdo dolawo do de engo, eye esi wole yiyim la, ^kwova ge de Samariatowo fe dua de me, be yewoadzra dzeje do di ne. 53 Eye womexoe o, elabena Yerusalem yi yi do efe nku me. 54 Ke esi nusrɔlawo, Yakobo kple Yohanes, kpe la, wogblɔ bena: Afeto, elɔ bena, miana dzo natso dzifo, eye wòafiã wo mahã? ⁱ 55 Ke etɔ, eye wòblu de wo ta gblɔ bena: Alo mienya gbogbo ka fomevi to mienye o ba? 56 Elabena Amegbetovi la meva, be wòagblẽ amewo fe agbe o; ke boɔ, bena wòade wo. Eye wodzo yi de kafe bubu me.

Yesu yomedzela etɔawo.

57 ^mKe esi wole mo dzi yina la, amea de gblɔ ne bena: Afeto, afisi ke nayi do la, mansoyowome. 58 Eye Yesu gblɔ ne bena: Abelwo kpo dowo, eye dzifoxevivo hã kpo atowo; ke Amegbetovi la mekpɔ afisi wòatsɔ ta azio do o. 59 Eye wògblɔ na ame bubu bena: Dze yonyeme! Ke eya

gblɔ bena: Afeto, de mo nam, be mayi adadi fofonye hafi. 60 Ke egblo ne bena: Na ame kukuawo nadi woa nutɔwo fe kukuawo; ke wɔ la yi dagblo mawufiadufe la fia. 61 Eye ame bubu hã gblo bena: Afeto, manɔ yowɔme; gake de mo nam, be mayi adakã amesiwo le afenye me hafi. 62 Ke Yesu gblɔ ne bena: Amesi tso efe asi da de kodzi dzi, eye wɔgale megbe kpɔm la, medze mawufiadufe la o.

Nusrɔla blaadreawo dodo kple tɔtro gbo.

10. Ke nusiawo megbe la Afeto la do ame blaadre bubu, eye wɔdo wo eveveve do de engɔ de du kple kɔfe, siwo katã me to ge ye nutɔ gbɔna la me.⁹ 2 Eye wɔgblo na wo bena: Nugeɛe la so gbo, ke dɔwɔlawo mede ha o; eyanuti mide kuku na nugeɛe la fe Afeto bena, wɔdɔdo dɔwɔlawo adɔ de efe nugeɛe la me.³ 3 Miiheyi! Kpɔ da, mele mia dom abe alɛviwo ene do de amegãxiwo dome. 4 Migatso igakotoku alo mo-zokotoku alo atokotawo o, eye migado gbe na amea deke le mo dzi o. 5 Eye afe, si ke me miayi do la, gbã migblo bena: Dutifafa na afe sial! 6 Eye ne nutifafamea de le afima la, miafe nutifafana edzi; ke ne menyee nenem o la, agagbugbo ava mia dzi. 7 Eye afe ma me ke miano, adu, eye ano nusi ke le wo si; elabena dɔwɔla dze efe fetu. Migatso afe me yi afe me o. 8 Eye du, si ke me miayi do, eye woxɔ mi la, midu nusiwo ke wɔtso do mia kome, 9 eye mida gbe le dolɛla, siwo le eme la nu, eye migblo na wo bena: Mawufiadufe la gogo mi vo! 10 Ke du, si ke me miege do, eye womexo mi o la, miyi de efe ablowo me, eye migblo bena: 11 Mleɔɔnu miafe du me ɔɔɔɔdedi, si ke le de miafe afɔwo nuti, gɔ hã di na mi; gake minya esia bena, mawufiadufe la gogo. 12 Ke mele egblo na mi bena: Mele sesɛ ge na Sodom le nkeke ma dzi abe du ma ene o. 13 Baba na wɔ, Korazin! Baba na wɔ, Betsaida! Elabena de wowo nusɛdo, siwo wowo le mia dome la, le Tiro kple Zidon la, ne wɔtro

a Mat. 18, 21-23.
 b Fla. 1, 18, 20.
 d Mat. 10, 40.
 e kp. 1-12 kpo Mat. 10, 7-18.
 f Yoh. 12, 31; Nyad. 12, 8, 9.
 g Mar. 6, 7.
 h Mar. 16, 18; Ps. 91, 12.
 i Yoh. 4, 35; Mat. 9, 37-38; Mo. 11, 32, 33; Fil. 4, 3; Nyad. 9, 5.
 j 18, 3-5; Fla. 11, 4, 29.
 k kp. 21-22 kpo Mat. 11, 28-27.
 l Tim. 1, 5, 18.
 m Mat. 13, 16, 17.
 n Pet. 1, 1, 10.
 o kp. 25-28 kpo Mat. 22, 35-40; Mar. 12, 28-34.
 p 18, 18-20.

le wofe dziwo me le akpanya kple afi me nɔno me.^a 14 Gake mele sesɛ ge na Tiro kple Zidon le ɔɔɔɔdɔdrɔ la me abe miawo ene o. 15 Eye wɔ, Kapernaum, alo menyee de woko wɔ de dzi yi dɔto dzingoli me oa! Woate wɔ de to vaseɛe tsiɛfe ke. 16 Amesi doa to mi la, nyee wɔdo to, eye amesi gbea mi la, nyee wɔgbena; ke amesi le gbeyem la, ele amesi dom da la gbem.^d

17 Eye ame blaadre la gbugbo va kple dzidzo gblo bena: Afeto, gbugbo vɔwo ke hã doa to mi le wɔ nko la dzi. 18 Eye wɔgblo na wo bena: Mekpɔ Satana abe dzikedzo ene ge tso dzifo.^f 19 Kpɔ da, mena nusɛ mi be, miado afɔ dawo kple dzidegbewo kpa-kple keto la fe nusɛ katã dzi, eye naneki meli, si awɔ vɔ mi gbede o.^h 20 Gake migakpo dzidzo bena, gbugboawo doa to mi o; ke mikpo dzidzo bena, kwɔnglo miafe nkwɔwo di le dzifowo.

Yesu kafu Fotoa.

21 Le gajofo ma ke dzi la etso aseye le Gbugbo kɔkɔe la me gblo bena: Fofɔ, dzifo kple anyigba fe Afeto, me kafu wɔ, elabena etso nusiawo yla de nunyalawo kple nugomeselawo, eye nede wo fia vidziwo; e, Fofɔ, elabena nene-mae nyoa nuwɔ. 22 Eye wɔtro de nusrɔlawo nu gblo bena: Fofonye tso nuwo katã de asi nam; eye amea deke menyee amesi enye Vi la o, negbe Fofɔ la ko, kple amesi enye Fofɔ la o, negbe Vi la ko kple amesi ke Vi la 15 be, yeadee afiafe. 23 Eye wɔtro de efe nusrɔlawo dede nu gblo bena: Woayra nku, siwo le nusiwo kpɔm miele la kpɔm; 24 elabena mele egblo na mi bena: Nyagbloɔdila kple fiagedewo di bena, yewoakpo nusiwo kpɔm miawo miele, eye womekpɛe o, eye be, yewoase nusiwo sem miele, eye womesee o.

Lododo le Samaria-nutsu amenuveto la nu.

25 Eye kpɔ da, sefialaa de tsi tre le etem kpɔ gblo bena: Nufiala, nuka mawɔ, be manyi agbe mavɔ dome mahã? 26 Eye wɔgblo ne bena: Nuka wɔnglo de se-gbalɛa me mahã? Aleke xliem nɛlea? 27 Eye wɔdo nu ne be-

na: "Nalõ Afeto, wò Mawu, kple wò dzi blibo kple wò luwò blibo kple wò nusẽ blibo kple wò tamesusu blibo, kpakple ʔhawòvi, abe alesi nẽlõa wò nuto dokuiwò ene. 28 Eye wògblo nẽ bena: Edo nu nyuie; wò esia, eye nakpò agbe." 29 Ke eya la, esi wòle didim be, yeatso afia na edokui la, eglbò na Yesu bena: Amekae nye hanyevi mahã? 30 Eye Yesu xò dzi gblò bena: Amea de tso Yerusalem heyina Yerixo; eye wòdadze adzodalawo si me, eye wode efe awu le epu, eye esi wode abi epu la, wodzo heglbẽe di wòku afã kple afã. 31 Ke eva ve me bena, mawununõlaa de va to mò ma yina, eye esi wòkpòe la, eto epu heyi. 32 Nenema ke Lewitõa de hã, esi wòva do tefe la, eye wòkpòe la, eto epu heyi. 33 Ke Samariatõa de le mò zòm va do afisi wòle, eye esi wòkpòe la, efe dome trò de epu; 34 eye esi wòva egbò la, etsò ami kple wein hekò de efe abiawo me, eye wòbla wo, eye esi wòtsòe do ye nuto fe lã dzi la, ekplòe yi amedzrodzefe, eye wòkpò edzi. 35 Eye esi nu eke la, etsò denario eve na afeato, eye wògblo bena: Kpò edzi, eye nusi ke nagagblẽ de edzi la, nye lã le nye tãtragbò me la ma do etefe na wò. 36 Ame etõ siawo dome la kae nesusu be, ezu havi na amesi dze adzodalawo si me mahã? 37 Eye wògblo bena: Amesi kpò nublanui nẽ lae. Ke Yesu gblò nẽ bena: Heyi, eye nawò nenema ke.

Novinyonu eveawo le Betania.

38 Eye wòva ve me le wofe mawòzò me bena, eyi de kofe de me; eye nyonua de, si ñkò nye Marta la, xòe de efe me. 39 Eye novinyonu, si woyõna be Maria la, le esi, eye eya bõbò nò Afeto la fe afu nu, eye wòse efe nya-wo. 40 Ke Marta le sredi dzem le subsubò gedè nuti, eye wòva tsi tre gblò bena: Afeto, de mètsò deke le eme bena, novinye gblẽ nye deka di na subsubò o mahã? Gblòe nẽ azò, nẽ wòakpe asi de epu nam. 41 Ke Afeto la xò edzi gblò nẽ bena: Marta, Marta, èle agbagba dzem, eye nèle fu dem na dokuiwò le nu gedè-

a Mo. V. 6, 5.

b Mat. 6, 32.

d Mo. III. 19, 18.

e Mo. III. 18, 5; Mat. 19, 17.

f kp. 2-4 kpò Mat. 6, 9-13.

g 18, 5.

h kp. 9-13 kpò Mat. 7, 7-11.

i Yoh. 11, 1; 12, 2, 3.

wo nuti, ke nu deka koe le vevie; 42 elabena Maria tia nyuia gome, si womele xoxò ge le esi o.^b

Yesu fia gbedododa efe nusrõlawo.

11. Eye wòva ve me bena, esi wòle gbe dom da le tefe de, eye wòdzudzo la, efe nusrõlawo dometo deka gblò nẽ bena: Afeto, fia gbedododa mi, abe alesi Yohanes fia efe nusrõlawo ene. 2 Eye wògblo bena: Ne miele gbe dom da la, migblò bena: Mia Fofò, si le dzifowo, wò ñkò nuti nakò! Wò fiadufe nava! Woawò wò lólõnu le anyigba dzi, sigbe alesi wowõna le dzifo ene! 3 Na miafe abolo, si asu mia nu gbesiagbe la mi! 4 Eye tso miafe nuvõwo ke mi; elabena mia nutowo hã mietsone kea amesiame, si nya fe le mia si! Eye megakplò mi yi de tetekpaa me o, ke de mi tso vòditò la si me!

5 Eye wògblo na wo bena: Mia dometo ka si xòlõ anò, eye wòayi egbò le zãtitina, eye wòagblò nẽ bena; Xò, do abolo etõ nam; 6 elabena xõnyea de tso mò dzi va gbõnye, ke naneke mele asinye ma do ekome o; 7 eye de ame ma ado epu nẽ le xõa me agblò bena: Megade fu nam o; wò la le tutu xoxo, eye vinyewo le aba dzi kplim, nyemate nu afu ana wò o mahã? 8 Mele eglbòm na mi bena: Ne mefò, eye wònae le xòlõ, si wònye nẽ ta o la, ekema le fu, si dem wòle nẽ ta la afu, eye wònae alesi nu dim wòle. 9 Eye nye la mele eglbòm na mi bena: Mibia nu, eye woana mi; midl nu, eye miakpò; mifo wõa, eye woavui na mi. 10 Elabena amesiame, si le nu biam la, exõna; eye amesi le nu dim la, ekpõna; eye amesi le wõa fom la, wovune nẽ. 11 Ke fofò ka le mia dome, si via abia abolo, eye wòana kpee, alo tòmela, eye wòana dae de tòmela tefe mahã? 12 Alo ne abia koklozi la, wòana dzidegbee mahã? 13 Azò mi, amesiwo nye ame vòdiwo, mi-nya alesi miana nunana nyui mia viwo, wuu keke Fofò, si le dzifo la, mana Gbõgbò kòkòe amesiwo biane la o mahã?

Yesu he nya de farisitò, siwo di bena, yewoado vloe hebía dzesi tso dzifo la nùti.

14 Eye wòle gbogbo v̄o mafo-
nu nyām. Eye wòva ve me, esi
gbogbo v̄o la do go la, ame ma-
fonu la fo nu, eye amehawo fe
mo wò yaa. 15 Ke wo dometa
dewo gbl bena: Enyā gboḡbo
v̄wo do go to Beelzebul, si nye
gbogbo v̄wo fe fia la dzi. 16 Eye
bubuwo le etem kpò hele dzesi
dim tso egbo tso dzifo.^c 17 Ke
esi wònya wofe tamesusuwo la,
egbl na wo bena: Fiaḡufe sia
fiadufe, si mā de ye nùto dokui
nùti la, ezu afedo, eye xò mu dze
xò dzi. 18 Eye ne Satana hā mā
de ye nùto nùti la, aleke efe fia-
ḡufe la anò anyii mahā? Elabe-
na mieḡbl bena, menyā gboḡbo
v̄wo do goe to Beelzebul dzi.
19 Eye nye la, ne menyā gboḡbo
v̄wo do goe to Beelzebul dzi la,
ekema mia viwo la, ameka dzie
woto nyā wo do goe mahā? Le
esia ta woawo azu miafe v̄nu-
dr̄lāwo. 20 Ke ne menyā gbo-
ḡbo v̄wo do go to Mawu fe asi-
bide dzi la, ekema mawufiadufe
la di de mi. 21 Ne n̄sētò la do
awawonuwo me hele efe m̄o nùti
dzom la, efe nuwo n̄a dedie;
22 Ke ne n̄sētò wu eya va dze
edzi, eye wòḡu edzi la, atso efe
awawonu blibo, si n̄u wòle dzi
dom ḡo la, le egbo, eye wòamā
efe aboyonuwo me. 23 Amesì ke
mele dzinye o la, eya tsi tre de
n̄nye; eye amesi ke mefoa yu
kplim o la, ekana hlēna. 24 Esi
gbogbo bliba la do go le ame la
me la, eyi dato fufuifewo le dzu-
dzò dim; eye esi mekp̄e o la,
egbl bena: Magbugbò ayi de afe,
si me metso va la me. 25 Eye
esi wòva la, ekp̄e wòle kpokpl̄o,
eye woḡo atsȳo ne. 26 Tete la
wòdzo heyi datsò gboḡbo bubu
adre, siwo v̄ḡḡi wu ye nùto he-
kpe de edokui nùti, eye woyi de
eme, eye wono afima, eye amesia
fe anyin̄o ml̄betò va v̄ḡḡi wu
gb̄ato.

27 Eye wòva ve me, esi wòḡbl̄o
nusiawo la, nyonua de kò efe gbe
dzi le ameha la dome gbl̄o ne
bena: Woayra d̄o, si me n̄eno,
kple no, si n̄eno. 28 Ke eya gbl̄o
bena: E, woayra amesiwo le ma-

wunya la sem, eye wole edzi wòm
la boḡ.^a

29 Eye esi amehawo le fu fom
de egbo la, ede asi gboḡbl̄o me
bena: Dzidzime sia enye dzidzi-
me v̄ḡḡi; ele dzesi dim, eye wo-
mele dzesia ḡeke na gee o, ne-
gbe Yona fe dzesi la ko. 30 Ela-
bena sigbe alesi Yona zu dzesi
na Niniwe-towo la, nenema ke
Amegbetovi la hā lanyee na dzi-
dzime sia. 31 Dziehe-fianȳonu la
atsi tre le v̄n̄nudr̄ḡ la me kple
dzidzime sia fe n̄utsuwo, eye wò-
abu f̄o wo; elabena etso anyiba
sefe ke va Salomo fe n̄unya se
ge; eye kp̄o da, amesi wu Salo-
mo, le afisi! 32 Niniwe-n̄utsuwo
atsi tre le v̄n̄nudr̄ḡ la me kple
dzidzime sia, eye woabu f̄o; ela-
bena wotr̄o le wofe dzi me le Yo-
na fe gbeḡadede nu, eye kp̄o da,
amesi wu Yona, le afisi!^b

33 Eye amea ḡeke mesia akadi
dana de yaylafe alo afianu te o,
ke de akadiḡi dzi boḡ, bena ame-
siwo le yiyim de eme la, nakp̄o
kekeli. 34 Dutilā k̄fe akadi enye
wò n̄ku; ne wò n̄ku dzi dza la, wò
ame blibo la katā hā me lako; ke
ne ev̄ḡḡi la, wò ame blibo la katā
hā me lado viviti. 35 Eyanuti kp̄o
nyuie, bena kekeli, si le mewò
la, naganye viviti o. 36 Azo, ne
wò nutilā blibo la me kl̄e, eye
afia ḡeke medo viviti o la, eme
blibo la katā lakl̄e, abe alesi akadi
kple efe kekl̄e kl̄ena na wò ene.

37 Eye esi wòle nu fom la, fa-
risit̄o de de kuku ne be, wòava
du nu le ye gbo, eye esi wòyi de
eme la, ebobo n̄o anyi.^c 38 Ke esi
farisit̄o la kp̄e la, efe mo wò yaa
bena, mele tsi gbā, hafi le nu
ḡu ge o.^d 39 Eye Afeto la gbl̄o
ne bena: Mi egbe farisit̄owo, mie-
kl̄o kplu kple agba nùti, ke mia
me yo fū kple adzodada kple v̄-
ḡinye. 40 Mi movit̄owo! Alo
de menye amesi wò en̄uti la, wò
eme hā o mahā? 41 Gake mie-
t̄so nusiwo le eme la, wò nunana
na ame dahewo, eye kp̄o da, nu-
wo katā le dzadze na mi. 42 Ke
baba na mi farisit̄owo! Elabena
mienaa ahamee kple f̄aglo kpa-
kple ama bubu fomeviwo katā fe
ewolia, eye mieto v̄n̄nudr̄ḡ
kple Mawu fe l̄l̄ḡ nùti; ke esia-

^a 8, 16, 21.

^b kp. 14-26 kp̄o
Mat. 12, 29-30,
43-45; Mar. 3,
22-27.

^c kp. 29-32 kp̄o
Mat. 12, 29-42.

^e Mar. 8, 11.

^f Fla. 1, 10, 1.

^g Yo. 3, 5.

^h Mo. II, 8, 15,
18, 16; Mat. 5, 16,
k kp. 24-26 kp̄o
Mat. 5, 22, 23.

ⁱ Kol. 2, 15.

^j 9, 50.

^k 7, 36; 14, 1.

^l Mat. 15, 2.

^m kp. 39-52 kp̄o
Mat. 23, 1-36.

ⁿ Yoh. 5, 14.

^o 1, 28, 48.

wo le be, miawo, eye miagagblé ekeme há ði mawomawo o. 43 Baba na mi farisitowo! Elabena mielā nāje gbātowo nāno le fufofewo, kplé gbedonamewo le ablōwo me.^c 44 Baba na mi! Elabena miele abe yodo, siwo mele dzedzem o ene, eye amesiwo le wo dzi zom la, womenye o.

45 Ke sefialawo dometo deka xō dzi gblō nē bēna: Nufiala, esi nēgblō esilawo la, èdzu miawo há. 46 Eye wògblō bēna: Baba na mi sefialawo há! Elabena mietsōa agba kpekpe, siwo wu tsotsō la, ðoa amewo dzi, eye miā nūtowo la mietsōa miāfe asibide deka ka agbawo ñu o. 47 Baba na mi! Elabena mietsōa nyagblōdilawo fe yodowo do, ke miā fofowoe wu wo. 48 Ale mienye dasedilawo, eye miēfiāa kpòdenu be, miā fofowo fe nuwōwō la nyo miā ñu; elabena woawoe wu wo, ke miawoe ðoa woje yodowo do. 49 Le esia ta há Mawu fe nunya gblō bēna: Madō nyagblōdilawo kplé apostolowo ado ðe wo gblō, eye woawu wo dome dewo, eye woatli wo yome, 50 bēna woabia nyagblōdila, siwo katā fe ñu woda ahe tso xexeme fe gomedzedze la, atso dzidime sia si me 51 tso Abel fe ou dzi vasede Zaxarya, amesi wowu le vōsamlekpuī kplé xō la dome la, fe ou la dzi. E, mele egblōm na mi bēna: Woabia atso dzidime sia si me. 52 Baba na mi sefialawo! Elabena mietsōa nunya fe safui la dzoe, miā nūtowo miēyl ðe eme o, eye amesiwo le yiyim ðe eme la, miexemo na wo.

53 Eye esi wòdo go tso afimala, agbalēfialawo kplé farisitowo lée ðe do me vevie nuto, eye wole ađe dem nu me nē le nu gedewo nuti, 54 hele enu dzom, be woadi nyaa ðe atso efe nu me.^k

Yesu xis nu nusrilawo le farisitowo fe nufiala kplé susu nuti.

12. Esi ameha, si fe xexlème ade akpeakpewo, va fo fu ale bēna, wole afo dom wo nōewo dzi la, ede asi gbōgblō me na efe nusrilawo gbā bēna: Mikpō miā ðokui dzi nyule le farisitowo fe amōwō oaoā, si nye alakpadada

^a Mat. 16, 6; Mar. 8, 15.
^b kp. 2-9 kpo Mat. 10, 26-52.
^d 8, 17.

^e 20, 46.

^f 21, 18.

^g 9, 26.
^h Mat. 12, 32; Mar. 3, 28, 29.

ⁱ 21, 14-15; Mat. 10, 19, 20.

^k 20, 20.

^l Tim. I, 6, 9, 10.

la, nuti.^a 2 Ke ðwometsyo nu naneke dzi, si womele dede ge ðe go o, eye ðnaneke mele yaŷla, si womele nyanya ge o. 3 Eyañuti nusianu, si ke mlegblō le viviti me la, woasee le kekeli me, eye nusi mlegblō ðe to me le xōgā me la, woade gbe fāe le xōwo ta me. 4 Ke mele egblōm na mi, xōnyewo, bēna: Migavō amesiwo wua nutilā, eye esia megbe la naneke megale wo si wu bēna, woawo o la o. 5 Ke mafia amesi miavō la mi: Mivō amesi, ne ewu ame, emegbe la nuse le esi be, wòatsē afu gbe ðe dzomavōwe me; ē, mele egblōm na mi bēna: Eyama miavō! 6 Alo womedzraa atsutsre atō xōa hotakpo oa? Eye womeñlō wo dometsōa ðeke be le Mawu fe ñku me o. 7 Ke woxlē miāfe /tadawo katā há. Migavō o; miā tō vena wua atsutsre gedewo tō. 8 Ke mele egblōm na mi bēna: Amesiame, si ke atsom aou me le amewo fe ñku me la, Amegbetōvi la há aou eyama me le mawudolawo fe ñku me; 9 ke amesi ke gbe nu le gbōnye le amewo fe ñku me la, woagbe nu le eya há gbō le mawudolawo fe ñku me.^g 10 Eye amesiame,^h si agblō nya ðe Amegbetōvi la nuti la, woatsē akee; ke amesi agblō busunya ðe Gbōgblō kōkōe la nuti la, womele etsō ge akee o. 11 Eye ne wokplō mi yi ðe fufufewo kplé dziḍilawo kplé nusētowo fe ñku me la, migatsi dzimadi be, aleke miawo alo nuka tso ge miala ade miā ðokui nu alo agblō o.ⁱ 12 elabena Gbōgblō kōkōe la afia nusi miagblō la mi le gafōfo ma dzi.

Yesu xis nu duko la kplé nusrilawo le anyigba dzi nuwo nuti.

13 Eye ameha ðe tso ameha la me gblō nē bēna: Nufiala, gblō na nōvine be, wōamā domēnyl-nyi la me kplim. 14 Eye wōgblō nē bēna: Ame, amekae ðom o-nudrōla alo numāla ðe miā dzi mahā? 15 Eye wōgblō na wo bēna: Mikpō nyuie, eye milē be na miā ðokui le nukeklē nuti; elabena ame fe agbe menōa efe nukpōkpo vivivo la me o.^l 16 Eye wòdo lo na wo gblō bēna: Dutsu kesinōta ðe fe anyigba wo nu gedē; 17 eye wòbu le edokui me

bena: Nuka wo ge mala? Elabena nyemekpo afisi mafo nye kutsetsewu nu fu do o. 18 Eye wogbbl bena: Esia mawo: mamu nye awawo, eye matu gatowo, eye afima mafo nye nukuwo kple nye nu nyuiwo nu fu do. 19 Eye magbbl na nye luwo bena: Luwo, ekpo nu nyui gede, siwo nedzra do hena fe gedewo; gbo de me, du nu, no nu, na dzi nadzo wo. 20 Ke Mawu gbl na bena: Ame tsibome, za sia me ke woabia wo agbe le asiwo me; ke nusiwo nedzra do la, ameka to woazu mahã? 21 Ale amesi le nu nyuiwo dzram do na edokui, eye kesinonuwu mele esi le Mawu gome o la, le enye si.

22 Eye wogbbl na efe nusrölawo bena: Le esia ta mele eglblm na mi bena: Migatsi dzimadi le miafe agbe guti nusi miado o. 23 Agbe la wu nunyiamе, eye gutilã wu nutata. 24 Mibu akpaviãwo nu bena, womefãa nu, alo pea nu o, eye nudzradofe alo awa mele wo si o, ke Mawu nya wo; miawo la mia to vena wua xewo to. 25 Eye ameka le mia dome, ne ele fu dem na edokui la, wöate nu atso abo deka akpe de efe agbenyi nu mahã? 26 Azo, esi miate nu le nu sueto wom o la, nukaguti miele fu dem na mia dokui le nu mamleawo guti mahã? 27 Mibu dzogbenyawo nu, alesi wowonae: Wometrea deti, alo lãa avo o; ke mele eglblm na mi bena: Salomo g5 hã le efe gutikokoe katã me me do atsyõ abe esiwawo dometo deka ene o. 28 Ke ne Mawu do atsyõ alea na gbe, si le gbedzi egbe, eye etsõ woatsõ afu gbe de kpodzõ me la, gede wu wöawoe na mlawo, mi xõsebetowo! 29 Eye miawo la, migadi nusi miado alo nusi miano o, eye miafe tamesusu naganyama mi o. 30 Elabena nusiawo katã yome xexeamе dukowo dina; ke mia Fofõ nya bena, nusiawo hiã mi. 31 Ke boq midi efe fiadufe la, eye woatsõ nusiawo katã akpe de eputi na mi. 32 Ha sue, megavõ o! Elabena edze mia Fofõ la nu be, yeatsõ fiadufe la na mi. 33 Midzra "nusi le mia si, eye mina nu ame dahewo; miwo ko-

toku, siwo medo xoxo o la, na mia dokui, nu nyui, siwo nu metsina o la, de dzifo, afisi fiafito megogo o, eye agbagblawui hã meglëa nu le o. 34 Elabena afisi miafe nu nyui le la, afima miafe dzi hã lana.

Nuxoxõ bena nudzonono.

35 Mina miafe aliwo dzi nana babla, eye miafe akadiwo nana bibim; 36 eye miawo la midi amesiwo le mo kpõm na wofe afeto bena, ne adzo le srõdefe, eye wöava afo oca la, ne woawoi ne enumake. 37 Woayra dõla ma, siwo, ne afeto la va la, akpo wo le nudzo; vavã mele eglblm na mi bena: Asa avo de all, eye wöana be, woano kplõ guti, eye wöatsa wo dzi asubo wo. 38 Eye ne awa le nudzoyi evelia kple etõlia me, eye wöakpo wo nenema la, woayra woamawo. 39 Ke minya esia bena, ne afeto anya gafõfo, si dzi fiafito awa la, ano nudzo, eye mana mõe be, wöadze kpo age de efe afe me o. 40 Eyanuti miawo hã mino dzadzradoqi; elabena Amegbetovi la awa le gafõfo, si miele mo kpõm ne o la dzi.

41 Tete Petro gbl na bena: Afeto, miawoe nèle lo sia dom na loo, alo na wo katã hã mahã? 42 Eye Afeto la gbl bena: Azo amekae nye xõnuvi nutefewõla kple nunyala, amesi efe afeto ado efe afemetowo dzi be, wöana wofe nuuduwo wo le yeyiyi nyui dzi mahã? 43 Woayra dõla ma, si, ne efe afeto va la, akpoe be, ewo nenema. 44 Vavã mele eglblm na mi bena, adoe efe nuwo katã dzi. 45 Ke ne dõla ma gbl le efe dzi me bena: Nye afeto la fe vava he de megbe, eye wöade asi dõlanutsuwo kple dõlanyõnuwo fofo me, eye wöadu nu, ano nu, eye wöamu aha; 46 dõla ma fe afeto awa le nkeke, si mele mo kpõm ne o kple gafõfo, si menya o la dzi; eye wöafee de eve, eye wöana efe gomee akpe de ame mawõnutefewo nu. 47 Eye dõla ma, si nya efe afeto fe lõõnu, eye medzrae do alo wo efe lõõnu o la, woafõe gede? 48 Eye amesi menyae o, ke wöwõ nusi dze fofo la, woafõe bee. Eye amesiame, si wona nu gede la, woabia nu gede

o 18, 28.

b kp. 35-46 kpo
Mat. 24, 48-51;
Mo. II, 12, 11;
Pet. I, 1, 13.
c Mat. 26, 1-13.

c Heb. 9, 27.

f Mat. 6, 20.

g kp. 22-31 kpo
Mat. 6, 26-33.

h Tes. I, 5, 2.

i Ps. 147, 9.

k Mat. 26, 21.

i Yak. 4, 17.

n 22, 29; Yen. 41, 14.

o kp. 33, 34 kpo
Mat. 6, 20, 21.

le esi; eye amesi wode nu gede esi la, woabia nu gede wu le esi.

49 Meva dzo da ge de anyigba dzi, eye nuka dim mele wu efe xoxo xoxo mahā? 50 Ke ele nam be, woade mawutsi ta nam kple mawutsia de, eye ale wotee de nyune, vasede esime woawu enu! 51 Miebū xa bena, nutifafa na ge meva le anyigba dzi mahā? Kpao, mele eglblom na mi bena, memamā boŋ ye; 52 elabena tso esia dzi yina la ame atɔ anɔ afe deka me, eye woamā wo me, etɔ atsi tre de eve nuti, eye eve atsi tre de etɔ nuti. 53 Woamā fofokple viŋutsu me, eye viŋutsu kple fofome, dada kple vinyonu me, eye vinyonu kple dada me; lɔxo kple viŋrɔ me, eye viŋrɔ kple lɔxo me.

Yesu xlɔ nu le yeŋyi la fe dzeafɔ kple ame dokui fe luoo dede nuti.

54 Eye eglblom na amehawo hā bena: Ne miekpɔ alilikpo le dodom le yetodofe la, enumake mieglblona bena: Tsi gbɔna, eye wɔva vea me nenema. 55 Eye ne dzieheya le fofom la, mieglblona bena: Xexeme le dzo xo ge, eye wɔva vea me. 56 Alakpatwo! Mienya alesi miado anyigba kple dzifo fe ŋku me akpɔ; ke aleke wɔ, bena mienya alesi miado yeŋyi sia akpɔ o mahā? 57 Eye nukanutɔ miekpɔa nusi dzo la me le mia nutɔwo mia dokui si o mahā?

58 Elabena ne mia kple wɔ keto miele fia fe ŋku me yim la, dze agbagba le mo dzi be, nade dokuiwɔ le esi me; ne menye nenum o la, ahe wɔ ayi onudrɔla gbo, eye onudrɔla ade wɔ asi na atikplɔtɔ, eye atikplɔtɔ la ade wɔ gaxo me. 59 Mele eglblom na wɔ bena: Mado go le afima o, vasede esime naxe ho mlɔetɔ.

Yesu gblɔ dzimetɔtrɔnya le Galilea-tɔa dewo fe tsotsɔ nuti.

13 Ke le yemayi me la amea dewo le afima, siwo ka Galileatɔ, siwo fe ou Pilato tɔtɔ kple wofe numemewo la, nutinya ta ne. 2 Eye wɔxo dzi gblɔ na wo bena: De miesusu bena, Galileatɔ siawo nye nuvɔwɔlawo wu Galileatɔwo katā, elabena wokpe fu siawo mahā? 3 Gbede, ke boŋ mele eglblom na mi bena:

a Ps. 7, 13.

Ne miertɔ le miafe dzi me o la, mi katā miatsrɔ nenema ke. 4 Alo ame wuienyi ma, siwo dzi Siloamɔ mu dze, eye wɔwu wo la, de miesusu bena, woawoe nye fenyilawo wu amesiwo katā no Yerusalem mahā? 5 Gbede, ke boŋ mele eglblom na mi bena: Ne miertɔ le miafe dzi me o la, mi katā miatsrɔ nenema ke.

Lododo le gbɔti matseka la nuti.

6 Eye wɔdo lo sia bena: Amea de do gbɔti de efe weingble me, eye wɔva dzi kutsetsewo le edzi, eye mekpɔ deke o. 7 Eye wɔgblɔ na agbledela bena: Kpɔ da, fe etɔ soŋ mele vavam le kutsetse dim le gbɔti sia dzi, eye nyemekpɔ deke o; lāe fu anyi, nukanutɔ wɔxe mo na anyigba la mahā? 8 Eye wɔxo edzi gblɔ ne bena: Afetɔ, na wɔano anyi fe sia hā, vasede esime made do afo xlāe, eye maku adu de enu; 9 dewohi ava tse ku; ke ne mele nenema o la, nalāe afu anyi.

c Pet. 11.3, 9.15.

f Mat. 16, 2. 3.

10 Eye wɔle nu fiam le fufofeawo dometo deka me le Sabat dzi. 11 Eye kpɔ da, nyɔnuva de, si me dolɔamegbɔgbɔa de le fe wuienyi, eye wɔxa godā, eye metea ŋu kɔa edokui de dzi kulɔ o la, le afima. 12 Eye esi Yesu kpɔe la, eye va egbo, eye wɔgblɔ ne bena: Nyɔnu, wotu wɔ tso wɔ dolɔle la me! 13 Tete wɔwɔtɔ efe asiwo do edzi, eye wɔdo enumake. eye wɔkafu Mawu. 14 Ke fufofemegā, si dome ve le Yesu fe gbedada le Sabat dzi nuti la, xo dzi gblɔ na ameha la bena: Dɔkeke adee li, siwo dze be, amewo nawo do le me; eyanutɔ le woawo me la miva, be woada gbe le mia ŋu, ke menye le Sabat fe ŋkeke la dzi o. 15 Tete Afetɔ la xo dzi gblɔ ne bena: Alakpatwo! De mia dome amesiame metua efe nyi alo tedzi le lānudunu la nuti le Sabat dzi, be wɔakplɔe ayi tsinofe o mahā? 16 Ke Abraham fe vinyonu sia, si Satana bla, kpɔ da, fe wuienyi soŋ la, de medze be, woatui le babla sia me le Sabat ŋkeke dzi o mahā? 17 Eye esi wɔgblɔ esiawo la, ŋukpe lé efe adikɔtɔwo katā, eye ameha la katā kpɔ dzidzo le nutikokɔedo, siwo katā wɔwo la nuti.

g Mat. 7, 32.

h Mat. 5, 25. 26.

i 14, 5.
k 19, 9.

l Yoh. 9, 2.

Lododo le logoku kple amowo vavã nuti.

18 "Eye wògblo bena: Nuka mawufiadufe la di, eye nuka nu matswe ado mahã? 19 Eɖi logoku, si amea de tso fã de efe abo me, eye wòtsi zu ati, eye dzifoxeviwo va wò ato de efe alowo me. 20 Eye wògagblo bena: Nuka nu matsowufiadufe la adoe mahã? 21 Eɖi amowo vavã, si nyɔnua de tso de amowo dzidzenu etõ me, vasede esime wo katã vã.

Nufofo le Israel fe tsotsogugbe kple trɔsubolawo xaxo nuti.

22 Eye wòyi dato duwo kple kɔfowo me hele nu fiam, eye wòle mɔ zom yina Yerusalem. 23 Eye amea de gblo nɛ bena: Afeto, ame veeã dewo koe akpo dede mahã? Eye wògblo na wo bena: 24 Miuli be, miayi de agbo bii la me, elabena mele eglɔm na mi bena: Ame gedewo ladi be, woayi de eme, eye womate nui o. 25 Tso esia dzi, ne afeto la tsi tre, eye wòtu vaa, eye ne mietsi tre de egodo, de asi vɔtrua fofo me gblo bena: Afeto, Afeto, vui na mi la, axo dzi agblo na mi bena: Nyemenya mi, afisi mietso o; 26 ekema miade asi gbogblo me bena: Miedu nu, eye mieno nu le ŋkwo wò me, eye nɛfia nu le miafe ablowo me. 27 Eye wòagblo bena: Mele eglɔm na mi bena: Nyemenya mi, afisi mietso o; mite da le gbonye, mi nu madzmadzo wolawo katã! 28 Afima havifafa kple adukliɖudu lano, ne miakpo Abraham kple Isak kple Yakob kple nyagbloɖilawo katã le mawufiadufe la me, ke wotsɔ miawo ya fu gbe de egodo. 29 Eye woatso yedzefe kple yetodoje kple anyiehe kple dziehe ava, eye woanɔ kplɔ nu le mawufiadufe la me. 30 Eye kpo da, mlɛɛtɔwo li, siwo azu gbãtɔwo, eye gbãtɔwo li, siwo azu mlɛɛtɔwo."

Herodes di bena, yeawu Yesu. Konyifaã le Yerusalem nuti.

31 Le gafɔfo na me ke farisitɔa dewo va gblo nɛ bena: Do go, eye nadzo le afisia; elabena Herodes le didim be, yeawu wò. 32 Eye wògblo na wo bena: Miheyi dagblo na abel sia bena: Kpo da, mele gbogbo vɔwo nyãm, eye mele gbe dam amewo nu egbe

a kp. 18-21 kpo
Mat. 13, 31-33;
Mar. 4, 30-32.

b Ps. 118, 26.

d Mat. 7, 13, 14;
Fil. 3, 12.

e 6, 8-11; 11, 27.

f Mat. 26, 11, 12.

g Mat. 7, 22, 23.

A kp. 28, 29 kpo
Mat. 8, 11, 12;
i 13, 15; Mat. 12,
11.

k Mat. 23, 6.

l 14, 15.

m Mat. 18, 30.

n 18, 14; Mat. 23,
12.

kple etsɔ, eye ŋkeke etõlia dzi la mawu enu. 33 Gake ele nam be, mazo mɔ egbe kple etsɔ kple ŋkeke, si dze eyome; elabena womede mɔ be, woawu nyagbloɖilaa de le afia deke o, negbe le Yerusalem ko. 34 Yerusalem, Yerusalem, si wu nyagbloɖilawo, eye wòfu kpe amesiwo wodo do de egbo! Zi nenle medi be, mafo viwòwo nu fu, abe alesi koklono foa viawo nu fu de efe avala te ene, eye mielõ o! 35 Kpo da, woagblẽ miafe afe di na mi afe-doe. Mele eglɔm na mi bena: Miegale kpo ye ge o, vasede esime miagblo bena: Woayra amesi gbɔna le Afeto fe ŋkɔa me."

Yesu da gbe le ame tetea de nu le Sabat dzi, x15 nu le dokulbobo kple domenyowowo nuti.

14. Eye wòva ve me, esi wòyi de farisitowo fe amegãwo dometo deka fe me le Sabat dzi, be yeadu abolo la, wole ŋudzo ne. 2 Eye kpo da, ame tetea de le efe ŋku me. 3 Eye Yesu xo dzi gblo na sefiawo kple farisitowo bena: Wode mɔ be, woada gbe le Sabat dzi loo, alo womede mɔ o mahã? Ke woawo la wozɔ kpi. 4 Eye esi wòde asi enu la, eda gbe le enu, eye wòdo mɔe. 5 Eye wògblo na woawo bena: Ameka le mia dome, ne via alo efe nyi ge de vudo me la, maɖee le eme enumake le Sabat ŋkeke dzi o mahã? 6 Eye womete nu gado nusiawo nu o.

7 Eye esi wòdze si, alesi ame kpekpeawo tia nofe gbãtɔwo la, edo lo na wo gblo bena: 8 Ne amea de kpe wò va srɔɖefe la, megano nofe gbãtɔ o; dewohi wokpe ame ŋkuta wu wò vɛ; 9 eye amesi kpe mia kple ame ma la, ava gblo na wò bena: Tso nkwofe na amesia, eye ekema áde asi nofe mlɛto tsotsɔ me kple ŋkpe. 10 Ke boɔ, ne wokpe wò la, yi dano nofe mlɛto bena, ne amesi kpe wò va la, agblo na wò bena: X5, te yi kplɔ ta; ekema anye bubu na wò le amesiwo katã le kplɔa nuti la, fe ŋku me. 11 Elabena amesiame, si ado edokui de dzi la, woabɔbɔe de anyi, eye amesi abɔbɔ edokui de anyi la. woadoe de dzi."

12 Eye wògblo na amesi kpee há bena: Ne èdo ndò- alo fièkpl5 la, megayo xòwòwo alo nòwìwòwo, alo wò fometòwo, alo hawòvi kesinòtòwo o, bena woawo há nagakpe wò, eye woado etefe na wò o. 13 Ke bon, ne èdo kpl5 la, yo ame dahewo, nuwòametòwo, bunòwo, pkuagbátòwo, 14 eye nazu yayrame, esi naneke mele wo si be, woado etefe na wò o òuti; ke woado etefe na wò le dame dzòdzòewo je tsitretsisi la me.

Loḍodo le fiènuḍuḍu gá la gu.

15 Eye esi kpl5 òuti nòlawo dometo deka se nusiawo la, egblo bena: Woayra amesi aḍu abolo le mawufiadafe la me! 16 Eye wògblo na bena: Amea de do fièkpl5 gáa de, eye wòkpe ame gedewo; 17 eye esi fiènuḍuyi la do la, edo efe dola la be, woagblo na amesiwo wokpe la bena: Miva, elabena nuawo so gbe vo. 18 Eye ameawo katá de asi taflatseḍodo me kple tame deka. Gbátò gblo na bena: Meffe anyigba, eye wòle wèvie nam be, mayi adakpòe da; mede kuku na wò, bui taflatse nam. 19 Bubu gblo bena: Meffe nyi eveve teje at5, eye meyi na be, mado wo akpo; mede kuku na wò, bui taflatse nam. 20 Eye bubu gblo bena: Mede sr5; eyata nyemate nu ava o. 21 Eye esi dola la trò va la, exlè nusiawo fia efe afeto. Tete afeto la do dome-dzoe, eye wògblo na efe dola la bena: Do go kaba yi de du la je ablowo me kple kpòdomiwo, eye nakpl5 ame dahewo kple nuwòametòwo kple pkuagbátòwo kple bunòwo va afii. 22 Eye dola la gblo bena: Afeto, wowo se, si nède la dzi, eye gake nòfe gali. 23 Eye afeto la gblo na dola la bena: Do go yi mò gáwo dzi kple kpòwo godo, eye nazi wo dzi be, woawa me, bena nye afe la nayò fù. 24 Elabena mele egblom na mi bena: Dutsu mawo, siwo wokpe la, dometòa deke maḍo nye fiènuḍuḍu la akpo o.

Nugbegbe le ame ḍokni gbo.

25 Eye ameha gedewo yi kplii, eye wòtrò gblo na wo bena: 26 Ne amea de va gbonye, eye *melé fu fofoa kple dadaa kple sr5a kple viawo kple nòvianu-

o 9, 22.

Mo. IV. 14, 29.

d Yoh. 5, 29.

o kp. 15-24 kpo
Mat. 22, 2-10;
ta 19, 29.

f Mat. 5, 13;
Mar. 9, 50.

o Kor. I. 7, 33.

a 5, 30.

f kp. 4-7 kpo
Mat. 18, 12-14.

o Xez. 24, 11-15;
ta 19, 10.

f kp. 26, 27 kpo
Mat. 10, 37, 38.

o Mo. V. 33, 9, 10;
ta 18, 29, 30.

tsuwo kple nòvianuwo, è, ye òuto je agbe g3 há o la, mate nu anye nye nusròla o. 27 Amesi ke metso efe atitsoga, eye wòva dze yonyeme o la, mate nu anye nye nusròla o. 28 Elabena ameka le mia dome, ne ele didim be, yeatu m5 la, mabòbò nò anyi gbá, eye wòabu epu konta, ne nu le esi, be wòawu enu la o mahá? 29 Menye bena, ne èdo egòme anyi tso, eye mete nu wu enu o la, ne amesiwo katá kpòe la, nade asi fewuḍuḍu me le eputi o, 30 agblo bena: Amesia de asi m5tutu me, eye mete nu wu enu o. 31 Alo fia ka li, si, ne eyina ava kpe ge kple fia bubu la, mabòbò nò anyi, eye wòade adaḍu, ne ate nu atso akpe ewo akpe amesi tso akpe blaave gbona edzi dze ge la, o mahá? 32 Ke ne mele nenema o la, ado dlawo aḍo de amesi le mò dzi oi gbona la gbo, be wòabia tomedafa. 33 Azò nenema ke mia dome amesiame, si megbe nusiwo katá le esi la o la, mate nu anye nye nusròla o. 34 Dze la, nu nyui ye; ke ne dze há bu efe vivi la, nuka woatsò ado vivi ne mahá? 35 Menyo na anyigba alo na aḍukpo dzi há o; deko woatsòe afu gbe. Amesi to senu li ne la, nesee.

Loḍodo le alé, klosalo kple vi bubu la òuti.

15 Ke nudzòlawo kple nuvòwòlawo katá nòa egbo vam nòa to òomi. 2 Eye farisitawo kple agbalèfiawo li liioioi gblo bena: Amesia xòa nuvòwòlawo, eye wòḍua nu kpli wo. 3 Ke edo lo sia na wo gblo bena: 4 Ameka le mia dome, ne alé alafa le esi, eye wo dometo deka bu dee la, de magblé blaasieke vo asieke la de gheadzi, eye wòadi esi bu la, vasede esime wòakpòe o mahá? 5 Eye ne ekpòe la, akòe ada de efe abòta kple dzidzò. 6 Eye ne eva afe la, ayò xòl5awo kple afelikawo afo ju, agblo na wo bena: Mikpò dzidzò kplim, elabena mekpò nye alé, si bu la. 7 Mele egblom na mi bena: Nenema ke wòanye dzidzò le dzifo le nuvòwòla deka, si trò le dzi me la òuti wu ame dzòdzòe blaasieke vo asieke, siwo mehiá dzimetòtrò o la.

8 Alo nyonu ka si klosalo ewo le, ne ebu deka la, de masi akadi, eye wòakplò xòà me, eye wòadi vevie, vasede esime wòakpòe o mahā? 9 Eye ne ekpòe la, ayò xòlòawo kple afelikawo afo fu, agblò na wo bena: Mikpò dzidzo kplim, elabena mekpò klosalo, si mebu la. 10 Mele egblòm na mi bena: Nenema ke wòanye dzidzo le "mawudòlawo je ñku me le nuvòwòla deka, si trò le dzi me la ñuti.

a Ef. 3, 10.
b kp. 2.

11 Eye wògblò bena: Dutsuvi eve le amea de si; 12 eye wo dome devitò gblò na fofoa bena: Fofò, tsò nuawo je akpa, si nye tonye la nam. Eye wòmā nuawo me na wo. 13 Eye mede ñeke gedea deke o, ñutsuvi devitò la fo efe nuwo katā nu fu, eye wòou heyi anyigba didia de dzi, eye afima wògblè efe nuwo le kple agbe badabada nòno. 14 Ke esi wògblè wo katā vò la, dòwuame sesèa de va anyigba ma katā dzi, eye hiā de asi etutu me. 15 Eye wòyi datsò edokui lé de anyigba ma je dumetò de ñu, eye wòdòe de efe abò me, be wòanyi hawo. 16 Eye wòdi be, yeatsò akanyi, si hawo duna la, ade yefe dò me, ke amea deke menae o.^c 17 Ke esi wòyi edokui me la, egblò bena: Fofonye je agbatedòwòla nenie kpò abolo sò gbo, ke nye la mele tsòtsòròm le dòwuame ta. 18 /Matsi tre, eye mayi fofonye gbo, eye magblò nò bena: Fofò, mewò nuvò de dzifo ñu kple ñutiwò. 19 Nyemegadze be, nayòm be viwò o; wòm abe wò dólawo dometò deka ene. 20 Eye wòtsi tre va fofoa gbo. Ke esi wòle mò dzi oì gbòna la, fofoa kpòe, eye efe dòmè trò de epu, eye wòfu du dardze efe kò dzi, eye wòdudò nu nò. 21 Ke ñevi la gblò nò bena: Fofò, mewò nuvò de dzifo ñu kple ñutiwò, eye nyemegadze be, nayòm be viwò o. 22 Ke fofoa gblò na efe dólawo bena: Miyi datsò awu nyuitò vè, be miado nò, eye mide asige asi nò, kple atokotawo de efe afòwo; 23 eye milé nyivi dami la vè, miwui, eye mína miadu nu, eye miakpò dzidzo; 24 elabena vinyenutsuvi sia ku. ^eeye wòga-

d Lod. 29, 8.

e Lod. 23, 21.

f Yer. 3, 12, 13.

g Ps. 51, 6.

h Ef. 2, 1-5; 5, 14.

gbo agbe; ebu, eye wogakpòe. Eye wode asi dzidzòkpòkpò me. 25 Ke vianutsuvi xoxoetò le agble me; eye esi wòva tu afe la, ese sanjudidi kple yedudu. 26 Eye wòyò dólawo dometò deka va egbo, eye wòbiae bena: Nukawo nye nu siawo mahā? 27 Eye wògblò nò bena: Nòviwò va, eye fofowò wu nyivi dami; elabena egakpòe dedie. 28 Eye wòbòbi dzi, eye melò be, yeayi de afèa me o. Ke fofoa do go va de kuku nò. 29 Eye wòdò ñu gblò na fofoa bena: Kpò da, nenem je gedè siawo mesubò wò, eye nyemeda wò seawo dzi kpò o, ke nye la mèna gbò tatam kpò bena, mia kple xònyewo miakpò dzidzo o; 30 ke esi viwòñutsuvi sia, si gblè wò nuwo kple nyonu wòahasiwo la, va kò la, nèwu nyivi dami nò. 31 Eye wògblò nò bena: Vinye, wò la èle gbonye yesiayi, eye nusiwo katā nye tonye la, tòwòe. 32 Ke ele be, dzi nadzò wò; elabena nòviwò sia ku, eye wògagbo agbe; ebu, eye wogakpòe.

Lododo le xònuvi madzomadzo ñuti.

16 Eye wògblò na nusròlawo hā bena: Dutsu kesinòwò de li, si xònuvi le esi, eye wotso eyama nu nò bena, ele efe nuwo gblè. 2 Eye wòyòe gblò nò bena: Alekè wò, eye mese esia le ñuwò mahā? Bu akònta le wò xònuvinyenye la ñuti, elabena mègale ñu te ge anye xònuvi gbède o. 3 Ke xònuvi la gblò le ye ñu-tò dokui me bena: Nuka wò ge mala? Elabena nye afetò le xònuvinyenye la xòm le asinye, nyemate ñu ade agble o, eye nubia-bia kpea ñu nam. 4 Menya nusi mawò bena, ne wòdem da le xònuvinyenye la nu la, ne woaxòm de wofe afewo me. 5 Eye esí wòyò efe afetò je fenyilawo katā va egbo dekadèka la, egblò na gbàtò bena: Ho nenie nènnyi le nye afetò sí mahā? 6 Eye wògblò bena: Amigo alafa. Tete wògblò nò bena: Tsò wò fegbalè nabòbò nò anyi, eye nanpa kaba be blaats. 7 Eye yome wògblò na ame bubu bena: Ke wò de, ho nenie nènnyi? Eye wògblò bena: Bli golo alafa. Egblò nò be-

na: Tso wò fegbalè, eye nanlo blaenyi. 8 Eye afeto la kafu xò-nuvi madzomadzò la, elabena ewò nu le adanu me. Elabena xexe sia me wiwo dze adanu wu ^akeliviwo hena woa nutowo fe dzidzimeviwo. 9 Eye nye hà mele eglom na mi bena: Mitsò anyigbadzinu madzomadzòwo dze xò-lòwoe na mia dokui bena, ne wo nu tsi la, woaxò mi de agbadò mavòwo me.^b 10 Amesi woa nutefe le nu sueto ke me la, enyea nutefewola le nu gedewo hà me, eye amesi woa nu madzomadzò le nu sueto ke me la, enyea nu madzomadzò wola le nu gedewo hà me.^d 11 Eyanuti, ne miezu nutefewolawo le anyigbadzinu madzomadzòwo me o la, ameka atso nyatefenu ade mia si mahà? 12 Eye ne mienye nutefewolawo le ame tuto fe nuwo me o la, ameka atso mia nutowo to ana mi mahà? 13 Dolaa deke mate nu asubò afeto eve o; elabena dewo alé fu deka, eye wòalò ewelia, alo aku de deka nti, eye wòado vlo ewelia. Miate nu asubò Mawu kple anyigbadzinuwo o.^e

Yesu he to na farisitò fewudulawo.

14 Eye farisitòwo, siwo nye galawo la, se nusiawo katà, eye wodo hehe de eta.^f 15 Eye wògblò na wo bena: Miawoe nye amesiwo le afia tsom na ^gmia nutowo mia dokui le amewo fe nku me, gake ^hMawu nya miafe dziwo me; elabena nusi nye nu gá le amewo dome la, enye nunyònu le Mawu fe nku me. 16 Se la kple nyagblòdilawo nò anyi vasede Yohanes dzi; tso ekema dzi la wole mawufiadufe fe nyanyuie la gblom fia, eye amesiame yi de eme sesètòe.ⁱ 17 Ke ele bòbòe, be dzifo kple anyigba nu nayi wu esi se la fe nònlodzesi deka natsi anyi.^j 18 Amesiame, si ade asi le sròa nu, eye wòade bubu la, ewò ahasi; eye amesi ade esi nu nutsua de de asi le la, ewò ahasi.^k

Lododo le kesinotò kple ame dahe Lazaro nti.

19 Eye ntsu kesinotò de li, si doa awu dzi kple aklalabidi-bidiwo, eye wòdua agbe gbesiagbe le dzidzo me; 20 ke ame dahea de, si nko nye Lazaro la, mlo

^a Ef. 5, 9; Tes. 1, 5.

^b 14, 14; Mat. 6, 20; 10, 40; 19, 21.

^d 19, 17.

^e Mat. 6, 24.

^f Mat. 23, 14.

^g 18, 9-14.

^h Ps. 7, 10.

ⁱ Lod. 6, 16, 17.

^j Tim. II, 3, 15.

^k Mat. 11, 12, 13.

^l Mat. 5, 18.

^m Mat. 5, 32; 19, 8.

ⁿ Mat. 18, 6, 7.

efe agbo nu, eye abiwo yo eguti fù; 21 eye wòle didim be, yeadu nusiwo le dudum le kesinotò la fe kplò dzi la, adi fo; ke avùwo hà va, eye wodudò efe abiwo mo ne. 22 Eye wòva ve me bena, ame dahe la ku, eye mawudòlawo tsòe yi dada de Abraham akonu; eye kesinotò la hà ku, eye wodii. 23 Eye le tsiéfe, esi wòle fukpeke me la, ewu efe mo dzi, eye wòkpo Abraham da vi, eye Lazaro le efe akonu. 24 Eye wòdo yli gblò bena: Fofò Abraham, ve nunye, eye nado Lazaro da bena wòatsò efe asibidenu atò tsi me, eye wòafa ade nam, elabena mele fu kpem le dzo fe ade sia me. 25 Ke Abraham gblò bena: Vinye, do nku edzi bena, èxò wò nu nyuiwo vò le wò agbenoyi me, eye nenema ke Lazaro xò vòawo; ke azò la wole akò fam ne le afii, eye wò la èle fu kpem. 26 Eye kpe de nusiawo katà nti la ve gaa de le mia kple miawo dome, ale bena, ne amewo le didim be, woatso afii ayi mia gblò la, womate nti o, eye afimatòwo hà mate nu ava mia gblò o. 27 Eye wògblò bena: Ekema mede kuku na wò, fofò bena, nado de fofonye fe me; 28 elabena nvi atò le asinye, bena wòadi dase na wo, bena woawo hà nagava fukpefe sia o. 29 Ke Abraham gblò bena: Mose kple nyagblòdilawo le wo si: woado to woamawo!^k 30 Eye wògblò bena: Gbede, fofò Abraham; ke boñ ne amea de tso ame kukuwo dome yi wo gblò la, woatò le woje dziwo me. 31 Ke eglò ne bena: Ne womedo to Mose kple nyagblòdilawo o la, ne amea de tsi tre tso ame kukuwo dome hà la, mele nu te ge afòe de wo nu o.

Yesu fo nu le nudidiadana, nuvòtsòtsòke kple xexe fe do nti.

17 Eye wògblò na efe nusròla-wo bena: Womate nu axe mo na nudidiadiawo fe vava o; gake baba na amesi dzi woato ava. 2 Enyo ne be, woatsò té atsi de kò ne, eye woatsòe afu gbe de atsiawo me wu esi wòadia devi sue siawo dometo deka nu.ⁿ

3 Mikpɔ mia ɔkui dzi! Ne nɔ-viwò wɔ nuvò la, ka ŋku me nɛ; eye ne etro le efe dzi me la, tsɔe kee.^a 4 Eye ne ewɔ nuvò de ŋu-wò zi adre le ŋkeke deka dzi, eye wògatɔ zi adre va de kuku na wò la, tsɔe kee.^d

5 Eye apostoloawo gbɔ na Afe-tɔ la bena: Na miafe xɔse nadzi de edzi na mi.^f 6 Eye Afetɔ la gbɔ bena: Ne xɔse le mia si abe logoku ene la, miagblɔ na gbɔti sia bena: Ho dokulwò nadado de atsiafu me! eye aɔ to mi.^g 7 Ke mia dome ameka fe dola le agble ŋlom alo le lã nyim, eye ne etso agble va afe la, wòagblɔ nɛ bena: Va kaba, eye nabobɔ nɔ anyi mahã? 8 Alo menye de wòagblɔ nɛ bena: Dzra nusi maɖu la ɔ, nasa avɔ de ali asubɔm, vasede esime meɖu nu, eye meno nu, eye esia mege wò hã naɖu nu, eye nano-nu o mahã? 9 Alo de wòada akpe na dola la bena, ewɔ nusiwo fe se wòde nɛ la dzi mahã? 10 Nenema ke miawo hã, ne mie-wɔ nusiwo katã woɔ na mi la, migblɔ bena: Dola madzemadzewo mienye; nusi le na mi be, miawo la, eya koe miewɔ.

Samariato akpedala.

11 Eye wòva ve me, esi wole mɔ dzi yina Yerusalem la bena, eto Samaria kple Galilea titina.^o 12 Eye esi wòyi de kɔfea de me la, ŋutsu ewo, siwo nye anyidzela-wo la, va kpee, eye wotsi tre de adzoge;^p 13 eye wokɔ wofe gbe-wo dzi gbɔ bena: Yesu, amegã, kpɔ mia nublanui! 14 Eye esi wòkpɔ wo la, egblɔ na wo bena: 'Miheyi datsɔ mia ɔkui fia nunlawo. Eye wòva ve me, esi woyina la, wo ŋuti kɔ. 15 Ke wo dometɔ deka, esi wòkpɔ bena, woda gbe le ye ŋu la, egbugbɔ le Mawu kafum kple gbe sesẽ, 16 eye wòdze klo tsyɔ mo anyi de efe aɔ nu hele akpe dam nɛ; eye eya la Samariato wònye. 17 Eye Yesu xɔ dzi gbɔ bena: Alo menye ame ewo ŋutie kɔ o mahã? Ke afika wo ame asieke la le? 18 Alo amesiwo atrɔ atrɔ bubu na Mawu la meli o, negbe amedzro sia ko mahã? 19 Eye wògblɔ nɛ bena: Tsi tre, nadzo, wò xɔse la de wò.^f

Le mawufiadufe la fe vava ŋuti.

20 Eye esi farisitowo bia yeyi-yi, si dzi mawufiadufe la ava lae la, edo eɖu na wo gbɔ bena: Mawufiadufe la megbɔna kple zi,^b 21 alo woagblɔ bena: kpɔ da, affi alo afimee o; elabena kpɔ da, mawufiadufe la le mia dome.^e

22 Eye wògblɔ na nusrɔlawo bena: Dɔkekewo gbɔna, le esi me miadi be, miakpɔ Amegbetovi la fe ŋkekewo dometɔ deka, eye miakpɔe o. 23 Eye woagblɔ na mi bena: Kpɔ da, afimee, kpɔ da, affii! Migayi o, eye migadze wo yome o!^h 24 Elabena alesi dzi-keɖzo, ne eke dzo le dzifo fe go deka me, wòklɛna de dzifo fe go keme dzi la, nenema Amegbetovi la lano le efe ŋkeke la dzi.ⁱ

25 Gake ele nɛ gbã be, wòakpe fu gede, eye dzidzime sia lado vlo.^k 26 Eye alesi wòva ve me le Noa fe ŋkekeawo mee la, nenema wòano le Amegbetovi la fe ŋkekeawo hã me.^j 27 Wole nududu dzi, wole nunono dzi, wole srɔdede dzi, eye wole wo tsɔm na, be woade, vasede ŋkeke, si "dzi Noa yi de adakavu la me, eye tsidɔɔ va, eye wòtsrɔ wo katã. 28 Alesi ke wòva ve me le Lot fe ŋkekeawo me: Wole nududu dzi, wole punono dzi, wole nufesle dzi, wole nudzadzra dzi, wole nukuwo dodo dzi, wole xɔtutu dzi; 29 ke le ŋkeke, si dzi Lot do go tso Sodom la, dzo kple dzokpe wu tso dzifo, eye wòtsrɔ wo katã;^r 30 nenema ke wòano le ŋkeke, si dzi Amegbetovi la lade ɔkui afia. 31 Le ŋkeke ma dzi la amesi lano xɔta, eye efe nuwo le xɔ me la, magadi be, wòatsɔ wo ayii o, eye nenema ke amesi le agble me la, mega-gbugbɔ de nusiwo le emegbe la ŋuti o.^t 32 Mido ŋku Lot srɔ dzi!"

33 Amesi ke le didim be, yeade ye fe agbe la, abui, eye amesi ke labui la, agaxɔe agbagbee.^o 34 Mele egblɔm na mi bena: Le zã ma me la ame eve woano abɛ deka dzi, woaxɔ deka, eye woagblɛ ekeme di. 35 Nyɔnu eve lano tefo, woaxɔ deka, eye woagblɛ ekeme di. 36 Ame eve lano abɛ me, woaxɔ deka, eye woagblɛ ekeme di. 37 Eye woaxɔ dzi

^a Mat. 18, 15.

^b Yoh. 18, 38.

^d Mat. 18, 21, 22.

^e Mat. 24, 22.

^f Mar. 9, 24.

^g Mat. 17, 20; 21, 21.

^h 21, a.

ⁱ Mat. 24, 26-27.

^k 9, 22.

^j Mat. 24, 37-39.

ⁿ Mo. 1, 7, 7-23.

^o 9, 51; 13, 22.

^p Mo. 11, 13, 45, 46.

^r Mo. 1, 19, 15, 24, 25.

^s 5, 14; Mo. 11, 14, 2, 3.

^t Mat. 24, 17-18.

^u Mo. 1, 19, 26.

^v 9, 24.

^w Mat. 24, 40-41.

^x 7, 50.

gblɔ nɛ bɛna: Afikae, Afetɔ? Eye wɔgbɔ na wo bɛna: Afisi nu kuku le la, afima hɔwo foa fu do.^b

Yesu do lo le ahosi kukudɛla la ŋu.

18. Eye wɔdo lo na wo, le alesi wɔle na wo be, woado gbe da daa, eye dedi nagate wo ŋu o la nɔti,^c 2 gblɔ bɛna: ɔɔnɔdrɔlaa de nɔ dua de me, amesi mevɔa Mawu o, eye mesia ame hã o. 3 Ke ahosia de nɔ du ma me, eye wɔvaa egbɔ enuenugblɔna bɛna: Dem le nye keto si me. 4 Eye melɔ o etefe didi; ke eslawo me gbe la egblɔ le ye nɔto dokui me bɛna: Esi nyemevɔa Mawu o, eye nyemesia ame hã o la, 5 gake le esi ahosi sia le fu dem nam nɔti la, madee, bɛna mlɔeba la wɔa-gava ade fe ŋku me nam o.^d 6 Eye Afetɔ la gblɔ bɛna: Mise nusi ɔɔnɔdrɔla madzɔmadzɔ la gblɔ. 7 Ke de Mawu made efe ame tiatia, siwo le yli dom nɛ ŋkeke kple zã, eye magbɔ dzi di na wo o mahã? 8 Mele egblɔm na mi bɛna: Aɔe wo kaba. Gake nɛ Amegbetɔvi la va la, de wɔakpɔ xɔse la le anyigba la dzi mahã?

Lododo le farisito la kpie nudzɔla la nɔti.

9 Eye wɔdo lo sia na amea de-wo, siwo do dzi de woa nɔtwo dokui ŋu bɛna, yewonye ame dzɔdzɔewo, eye wobu ame bubuwo be, womenye naneke o la bɛna: 10 Ame eve yi mawuxɔ me, be yewoado gbe da; deka nye farisito, eye ewella nye nudzɔla. 11 Farisito la le tsitredu, eye wɔdo gbe da de ta me be: Mawu, meda akpe na wɔ bɛna, nyemele abe ame bubuwo, adzodalawo, ame madzɔmadzɔwo, ahasiwolawo, alo abe nudzɔla sia hã ene o.^e 12 Metsia nu dɔna zi eve le kwasida deka me, eye "metsɔa nusiwo katã sua asinye la, fe ewolla nana. 13 Ke nudzɔla la tsi tre le adzoge ke, eye melɔ be, yeawu efe mo hã dzi akpɔ dzifo o; ke boŋ efo akɔta gblɔ bɛna: "Mawu, kpɔ nublanui na nye, nuvɔwɔla! 14 Mele egblɔm na mi bɛna: Amesia la wotso afia nɛ, eye wɔtre afemeyiyi na ame kame; elabena amesiame, si doa edokui de dzi la, woabɔbɔe de anyi; ke amesi

bɔba edokui de anyi la, woadoe de dzi.^a

Yesu yra de viwo.

15 "Eye wotso vidziewo hã va egbɔ, bɛna wɔdaa asi de wo dzi; ke esi nusrɔlawo kpɔe la, woblu de wo ta. 16 Eye Yesu yɔ wo va egbɔ gblɔ bɛna: Mina de viawo nava gbonye, eye migaxe mɔ na wo o; elabena nenem mewo tɛ nye mawufiadufe la. 17 Vavã mele egblɔm na mi bɛna: Amesi ke mexɔ mawufiadufe la abe de-vi ene o la, mele eme yi ge o.^f

De kakpui kesinoto la. Xaxa, si le kesinonu ŋu.

18 "Eye amegãa de va biae bɛna: Nufiala nyui, nuka mawɔ, be manyi agbe mavɔ la dome mahã? 19 Ke Yesu gblɔ nɛ bɛna: Nuka nɛle yoyem be nyui mahã? Amea deke mele nyui o, negbe Mawu deka ko. 20 Enya seawo bɛna: "Megawɔ ahasi o; megawu ame o; megafi fi o; megadi avatso-dase o; bu fofowɔ kple dawɔ. 21 Ke eya gblɔ bɛna: Mewɔ nusiwo katã dzi tso nye de vi me ke. 22 Eye esi Yesu see la, egblɔ nɛ bɛna: Egasusɔ nu deka na wɔ; dzra nusiwo katã le asiwɔ la, eye namã wo na ame dahewo, keye nu nyui anɔ dzifo na wɔ; eye nava adze yonyeme. 23 Ke esi wɔse eslawo la, evee nɔto; elabena kesinoto nɔto wɔnye. 24 Eye esi Yesu kpɔe la, egblɔ bɛna: Ale wɔsɛ na amesiwo si nu le la be, woayi de mawufiadufe la me enye esi. 25 Elabena ele bɔbɔe na kposɔ be, wɔato abi fe wo me wu alesi kesinoto navi de mawufiadufe la mee. 26 Ke amesiwo see la, gblɔ bɛna: Ekema ameka gɔe ate ŋu akpɔ dede mahã? 27 Eye wɔgbɔ bɛna: Nusiwo womate ŋu awɔ le amegbetɔwo gblɔ o la, wɔate ŋu awɔe le Mawu gblɔ. 28 Ke Petro gblɔ bɛna: Kpɔ da, miawo la miegbɛle miafe nuwo di, eye miedze yowɔme. 29 Eye wɔgbɔ na wo bɛna: Vavã mele egblɔm na mi bɛna: Amea deke meli, si gblɛlɛ afe alo srɔ alo novɔnɔtsuwo alo dzilawo alo viwo di le mawufiadufe la nɔti, 30 eye wɔdɔdo kpo tefedodo gedɛ xɔxɔ awu le ye-yiyi sia me kple agbe mavɔ la xɔxɔ le xexe, si lava va la me o.

^a 14, 11; Mat. 23, 12.
^b Mat. 24, 28.
^c kp. 15-17 kpo Mat. 13, 13-15; Mar. 10, 13-16.

^d Ro. 12, 12; Kol. 4, 2; Tes. 1, 5, 17.

^e Mat. 18, 3.

^f kp. 18-30 kpo Mat. 19, 16-29; Mar. 10, 17-30.

^h 11, 7, 8.

ⁱ Mo. 11, 20, 12 v. 18.

^k Mat. 6, 20.

^l Yes. 58, 2, 3.

^m Mat. 23, 23.

ⁿ Ps. 51, 3.

Yesu de gbe fã le efe fukpekepe ñu zi etãlã.

31 Eye wòyò ame wuieveawo va egbò gblo na wo bena: Kpò da, mleyina Yerusalem, eye woawu nuslwo katã wonlò dli to nya-gblòdilàwo dzl le Amegbetòvì la ñuti la nu. 32 Elabena woadee asl na tr̄subolawo, eye woawu fewu le epùtl, eye woado vloee, eye woade ta de epù; 33 eye woafòe kple atam, eye woawui, eye ñkeke etãgbe la wòatsi tre. 34 Eye womese nuslawo dometò deke gòme o, eye nya sia le ya-yla de wo, eye womedze si nuslwo wògblo la o.⁹

Yesu da gbe le ñkuagbãta de ñu le Yerixo gbo.

35 Eye wòva ve me, esi wògògò Yerixo la bena, ñkuagbãta de bòbò nò m̀ to le nu biam; 36 ke esi wòse bena, ameha le epùti tom yina la, ebla be: Nukae nye esia? 37 Eye woto n̄ bena: Yesu, Nazaretò lae le epùti tom. 38 Eye wòdò yli gblo bena: Yesu, Dawid vl la, kpò nye nublanui! 39 Eye ameslwo dze ngò la, blu de eta bena, wòazi dòdòe; ke eya do yli wu tsãto bena: Dawid vl lee, kpò nye nublanui! 40 Eye Yesu to de tsitre, eye wòde se be, woakpløe ava ye gbøe: eye esi wòte va egbò la, eblaee bena: 41 Nuka ñim n̄le, be mawo na wò mahã? Eye wògblo bena: Afetò, bena makpò nu! 42 Eye Yesu gblo n̄ bena: Kpò nu, wò xòse la de wò." 43 Eye enumake wòkpò nu, eye wòdze eyome le Mawu kafum, eye dukò la katã, esi wokpøe la, wotsò kafu-kafu na Mawu.

Yesu dze Zaxeo gbo.

19. Eye esi wòva Yerixo la, etso me yi. 2 Eye kpò da, ñutsua de, si ñkò woyona be Zaxeo la li, eye wònye nudzòlawo fe amegã ganye kesinòto hã. 3 Eye wòdì be, yeakpò Yesu, amesi wònye, eye mete ñui o le ameha la ñuti; elabena ame kpui wònye. 4 Eye wòfu du dze ngò dalia gbotia de dzl, be yeakpøe, elabena egbona afima to ge. 5 Eye esi Yesu va do tefea la, ewu mo dzi gblo n̄ bena: Zaxeo, dli kaba; elabena ele nam egbea be, manò afewò me. 6 Eye wòdli kaba, eye

wòxøe kple dzidzò. 7 Eye esi wokpøe la, wo katã woli livilivi gblo bena: Eyna ñutsu, si nye nuwòwola gbò dze ge.^b 8 Eye Zaxeo tsi tre gblo na Afetò la bena: Kpò da, Afetò, metsò nye nuwo fe afã na ame dahewo, eye ne medzò nu le amea de si dzro la, amedoa etefe n̄ zi ene. 9 Eye Yesu gblo n̄ bena: Egbe xòxò va afe sia me, ñe esi eya hã nye Abraham vl ñuti. 10 Elabena Amegbetòvì la va, be yeadi, eye yeade ameslwo bu la.^f

Yesu do lo le pòunde mamã ñuti.

11 Eye esi wole nuslawo sem la, edo lo fu dzi na wo, elabena egogo Yerusalem, eye woawo bu xa bena, mawufiadufe la le dodo ge enumake. 12 Eyañuti wògblo bena: Ame ñkutaa de yi de anyigba didia de dzl be, yeaxò fiadufe na ye dokuì, eye yeagatò agbò.^k 13 Eye esi wòyò efe dolawo dome ame ewo ve la, etsò pòunde ewo na wo, eye wògblo na wo bena: Mitrò le wo dzl, vase de esime magagbò. 14 Ke efe dumetòwo lé fui, eye wòdò ame de eyome gblo bena: Mielò bena, amesia nađu fia de mía dzi o.^l 15 Eye wòva ve me, esi wòxò fladufe la vò, eye wòtrò gbò la, bena ena woyò dola siawo, ameslwo si wòtsò ga dee la, ve n̄, bena wòanya amesi de vi, kple vl, si wòde. 16 Eye gbãto va do gblo bena: Afetò, wò pòunde la de vi pòunde ewo de edzi. 17 Eye wògblo n̄ bena: Ehè, dola nyui, esi n̄zù nutefewola le nu suetò me ñuti la, ñusè anò asiwò de du ewo dzi.^o 18 Eye evelia va gblo bena: Afetò, wò pòunde la de vi pòunde afò. 19 Eye wògblo na eya hã bena: Wò hã anò du afò dzi. 20 Eye bubu va gblo bena: Afetò, kpò da, wò pòunde, si metsò dzra do de taku nu la, nye esi; 21 elabena mevò wò, esi n̄nye ame s̄nputa ñuti, etsò nusi mèda dli o, eye n̄ne n̄ nusi mèfã o. 22 Egblo n̄ bena: Wò ñutò wò numenya metsò drò wò nu wò, dola vòdif Enyae bena, nye la ame s̄nputa menye, metsò nusi nyemeda dli o, eye menye nusi nyemefã o la, 23 nukaguti mètsò nye ga na gasltsalawo, eye

a kp. 31-34 kpo
Mat. 20, 17-19;
Mar. 10, 29-34;
Lu. 9, 22. 44.

b 15, 2.

d Mo. II, 21, 27.

c 18, 16.

f 5, 32; Tim. I. 1-15.

g Mar. 9, 22.

h kp. 11-27 kpo

Mat. 25, 14-30.

i kp. 35-43 kpo

Mat. 20, 29-34;

Mar. 10, 46-52.

k Mar. 13, 34.

l Yoh. 1, 11.

n 17, 19.

o 16, 10.

nye la le nye vava me la, ne ma-xœ kple deme o mahã? 24 Eye wògblo na amesiwo le tsitre le egbo la bena: Mixo pounce la le esi, eye mitsœ na amesi pounce ewo le esi! 25 Eye wògblo na bena: Afeto, pounce ewo le esi! 26 Mele egblom na mi bena: Ameslame, si nu le esi la, woana nul; ke amesi nu mele esi o la, nusi le esi hã la, woaxœ le esi. 27 Gake nye keto ma, siwo melõ be, maɖu fia de wo dzi o la, mi-kplo wo va afli, eye miwu wo le ŋkanyo me. 28 Eye esi wògblo esiawe la, edze ŋgɔ yina Yerusalem.

Yesu je Yerusalem yiyl.

29 Eye wòva ve me, esi wògogo Beifage kple Betania le to, si woyona be Amito la nuti la, edo efe nusrlawo dome ame eve 30 gblo bena: Miyi kofe, si le mia ŋgɔ la me, eye ne miege de eme la, miakpo tedzivi le ka me, esi dzi amea deke menɔ kpo o; mitul, eye mikplo ve. 31 Eye ne amea de bia mi bena: Nukanuti miele etum hã la, migblo ale: Afeto la le ehiã. 32 Eye esi ame dodo wo yi la, wokpo alesi wògblo na wo. 33 Ke esi wole tedzivi la tum la, nuatowo gblo na wo bena: Nukanuti miele tedzivi la tum? 34 Eye wògblo bena: Afeto la le ehiã. 35 Eye wokplo ve na Yesu; eye wotsɔ wofe avowo do tedzivi la dzi, eye wokɔ Yesu do edzi. 36 Eye le efe yiyl me la wotsɔ wofe avowo keke de mofo me. 37 Ke esi wògogo va do afisi wodã Amito la fe abu lena la, nusrlawo fe ha blibo la katã de asi dzidzokpokpo kple mawukafu-kafu me kple gbe sesẽ le nusẽ-dowowo, siwo katã wokpo la nuti 38 gblo bena: Woayra fia, si gbɔna le Afeto la fe ŋkœa me; nuti-fafa le dzifo, eye nutilokœ le dzifo bo! 39 Eye farisitowo dometɔa dewo tso amehã la dome gblo ne bena: Nufiala, gbe nya na wò nusrlawo. 40 Eye wòxo edzi gblo na wo bena: Mele egblom na mi bena: Ne amesiawo zi kpl la, kpewo ado yil.

Yesu fa avi de Yerusalem nuti.

41 Eye esi wòte va, eye wòkpo dua la, lefa avi de enuti 42 gblo

Mo. V. 32, 23.

2 8, 18; Mat. 13. 12.
d 21. 6.

4 kp. 45-48 kpo
Mat. 11. 12-16;
Mar. 11. 15-18;
Yoh. 2. 13-16.

J kp. 29-38 kpo
Mat. 21. 1-9;
Mar. 11. 1-10;
Yoh. 12. 12-16.
p Yes. 56, 7.
n Yer. 7. 11.

f kp. 1-8 kpo
Mat. 21. 23-27;
Mar. 11. 27-33.

* 2, 14.

f Fla. II. 8, 11;
Yoh. 11. 35.

bena: "Wò hã, de nɛnya nusi na nutifafa wò le wò ŋkeke sia me; ke azo la eyla de wò ŋkuwo! 43 Elabena ŋkekewo ava dziwò, eye wò ketowo afu kpo de ŋuwò, eye woade to ajo xlã wò, eye woaxaxa wò de eme le goawo katã dzi, 44 eye woaxlã wò kple viwò, siwo le mewò la, de anyi, eye womele kpe gblẽ ge de kpe dzi le mewò o, le esi mèdze si wò kpokpodayi o la ta."

Yesu dzra mawufe la me do.

45 "Eye esi wòyi de mawufe la me la, ede asi amesiwo le nu dzram kple amesiwo le nu flem la nyãnyã me do goe 46 gblo na wo bena: "Wòŋlo di bena: „Eye nye afe la lanye gbexox; ke miawo miewœ adzodalawo fe do."

47 Eye wòle nu fiam le mawufe la me gbesiagbe. Ke nunlagãwo kple agbalẽfialawo kple dumegãwo di be, yewoawui; 48 eye womekpo alesi woawo o; elabena duko la katã ku de enu hele to domil.

Yudatowo je amegãwo fe nyabiabla Yesu efe nusẽdo la ta.

20. "Eye le ŋkekeawo dometo deka dzi, esi wòle nu fiam, eye wòle nyanyuie la gblom na duko la le mawufe me la, eva ve me bena, nunlagãwo kple agbalẽfialawo kpakple amegãwo va tsi tre, 2 eye wògblo ne bena: Gblœ na mi, nusẽ ka nɛtsɔ wò esiawoe? Alo amekae tso nusẽ sia na wò mahã? 3 Eye wòdo enu gblo na wo bena: Nye hã mabia nya deka mi, ne miagblœ nam; 4 Yohanes fe mawutsidedetaname la, dzifo wòtso loo. alo amewo gbo wòtso mahã? 5 Ke woawo la wòke di kple wo nɛwo gblo bena: Ne miegblo bena: Dzifo wòtso la, agblo bena: Ekema nukanuti miewo edzi se oa? 6 Ke ne miegblo bena: Amewo gbo wòtso la, ekema duko la katã lafu kpe mi; elabena wokpo kakadedzi bena, Yohanes enye nyagbloɖila. 7 Eye wòdo nu bena, yewomenya afisi wòtso o. 8 Eye Yesu gblo na wo bena: Ekema nye hã nyemagblo nusẽ, si metsɔ wò nuslawo la, na mi o.

Yesu do lo le weingbledela vōdlawo ŋu.

9 "Eye wōde asi lo sia dodo me na dukō la bena: Amea de de weingble, eye wōdee asi na agbledelawo, eye wōyi nugbe etefe didi. 10 Eye le ʒeyiʒi nyui la dzi la bēdō dōla do de agbledelawo gbō, bena woatsō weingble la fe kutsetsea dewo an; ke agbledelawo foe, eye wōdōe da asi fuflu. 11 Eye wōgado dōla bubu da; ke wofo eya hā, eye esi wodo nukpee la, wōdōe da asi fuflu. 12 Eye wōgado etōlia da, ke esi wode abi eya ŋu la, wokōe fu gbe. 13 Ke weingble la fe afeto gblo bena: Nuka wo ge mala? Madō vinye lōlōtō da; de-wohi woasi eya ŋku me da. 14 Ke esi agbledelawo kpōe la, wode adaŋu kple wo nōewo gblo bena: Esia nye domenyila la, mina m̄fawui, bena domenyinyi la nazu m̄fiatō. 15 Eye esi wokōe fu gbe de weingble la xa la, wowui. Azo nuka weingble la fe afeto awō wo mahā? 16 Ava, eye wōatsrō agbledela siawo, eye wōade agble la asi na ame bubuwo. Ke esi wose esia la, wogblo bena: Kpao, megano nenema o! 17 Eye wōkpō wo dū gblo bena: "Nuka gōe nye esia, si wonlo di bena: „Kpe, si xotulawo gbe la, eya ke trō zu dzogokepe“ mahā? 18 Amesiamē, si adze kpe ma dzi la, aŋe gudu-gudu; ke amesi dzi wōadze la, atui memie. 19 Eye agbalēfiawo kple nunolagāwo di bena, yewalēe le gafofo ma me; ke wōvō dukō la, elabena wodze sii bena, edo lo sia de yewo ŋu.

Nudzōdzo na kaisaro.

20 "Eye wole eŋu dzōm, eye wodo adzamenola, siwo da alakpa be, yewonye ame dzōdzōewo la da, bena woalēe le nya me, ne yewoadee asi na fia kple mōmēfia fe nuse. 21 Eye wobiae gblo bena: Nufiala, mienyae bena, nēgbloa nya, eye nēfia nu de etefe, eye mēkpōa ame ŋku me o; ke boŋ nēle Mawu fe mō la fiam le nyatefe me. 22 Wode mō bena, mīadzo nu na kaisaro loo, alo womeɛe mō oa? 23 Eye esi wōdze si wofe adaŋu vōa la, egblo na wo bena: Nuka miele teyem kpō mahā? 24 Mifia denario lam; ame-

• kp. 9-19 kpō
Mat. 21, 23-46;
Mar. 12, 1-12.

• Kron. II. 26,
15, 16.

• kp. 27-40 kpō
Mat. 22, 23-33,
46; Mar. 12, 18
v. 27, 34.

• Mo. V. 25, 5, 6.

• Ps. 118, 22.

• Yoh. I. 3, 1, 2.

• 18, 48.

• Mo. II. 3, 2, 6.

• kp. 20-28 kpō
Mat. 22, 15-22;
Mar. 12, 13-17.

• 11, 54.

• kp. 41-44 kpō
Mat. 22, 41-46;
Mar. 12, 36-37.

• Ps. 118, 1.

ka fe tata kple ŋōlōe le edzi mahā? Eye wogblo bena: Kaisaro tōe. 25 Eye wōgblo na wo bena: Eyaŋuti mitsō nusi nye kaisaro tō la, na kaisaro, eye nusi nye Mawu tō la, na Mawu! 26 Eye womete ŋu lēe le efe nya me le dukō la fe ŋku me o, eye wofe mo wo yaa le efe ŋudodo la ŋuti, eye wozi kpi.

Le ame kukuwo fe tsitretsiti ŋuti.

27 "Tete zadukitōwo dometōa dewo, siwo sēa nu le tsitretsiti ŋuti bena, meli o la, va biae bena: 28 Nufiala, "Mose ŋlo di na mī bena: Ne amea de nōviquitsu, si srō le esi la ku, eye meglbē viwo di o la, nōvia nade srōa, eye wōado fome di na nōvia. 29 Azo nōviquitsu adre li, eye esi gbātō de srō la, eku meglbē viwo di o; 30 eye evelia 31 kple etōlia hā dee, eye nenema ke wo ame adre la katā meglbē viwo di o, eye woku. 32 Emegbe la nyōnu la hā ku. 33 Azo le tsitretsiti la me dee, wo dometō ka srō nyōnu la azu mahā? Elabena wo ame adre la katā dee kpō. 34 Eye Yesu gblo na wo bena: Xexe sia me viwo dea srō, eye wotsōa wo nana, be woade; 35 ke amesiwo dze be, wofe asi nasu xexe keme kple ame kukuwo fe tsitretsiti dzi la, womede srō o, eye womeṣoa wo nana, be woade hā o; 36 elabena womagate ŋu aku o; elabena wo di mawudolawo, eye wonye "Mawu kple tsitretsiti la fe viwo. 37 Ke bena ame kukuwo atsi tre la, Mose hā gblo fia le ŋve la gbō, esi wōyō Afeto la bena: "Abraham fe Mawu kple Isak fe Mawu kple Jakob fe Mawu." 38 Ke Mawu la, menye ame kukuwo fe Mawu wōnye o, ke boŋ ame gbagbewo tōe; elabena wo katā wole agbe ne. 39 Eye agbalēfiawo dometōa dewo xō edzi gblo bena: Nufiala, egbloe nyuie. 40 Eye womegado dzi bia nyaa de-kee o.

Amea vi Kristo nye?

41 "Eye wōgblo na wo bena: Aleke wō miegblo bena: Kristo la nye Dawid vi mahā? 42 Elabena Dawid ŋuto gblo le "Psalmo fe agbalē me bena: Afeto la gblo na nye Afeto bena: „Bōbō nō nye

nudusf me, 43 vasede esime matso wò ketowo awò wò afòdodzinu. 44 Azo ne Dawid yonã be Afeto la, aleke wò wònye via mahã?

Yezu xis na nusrlawo le agbaléfialawo nuti.

45 *Ke esi dukò la katã le to domii la, egblò na nusrlawo bena: 46 Mikpò mia òkui dzi nyule le agbaléfialawo nuti, amesiwo lãa tsatsa le awu wlayawo me kple gbedonamewo le ablòwo me kple nãfe gbãtowo nono le fufefewo kpakple kplãta nonowo le nudufewo; 47 amesiwo mia aho-siwo fe afewo, eye wodaa alakpa nãa gbe didiwo dom da; amesiawo laxò fobubu sesèto awu.

Ahozia de fe lepta eve dzodzò.

21. *Eye wòfò kò te kpò kesi-nòto, siwo tso woje nunana-wo le dadam de nudzòdaka la me. 2 Eye wòkpò aho-si dahea de, si tso lepta eve da de eme le afima. 3 Eye wògblò bena: Mele egblòm na mi nyatefetõe bena: Aho-si dahe sia tso gedè de eme wu wo katã; 4 elabena nenem me siawo katã fe nunana la nye woje nu-kpòkpò vivivo la fe de; ke eya la, tso efe ahedada la me wòtso nusiwo katã le esi la, heda de eme.

Yerusalem fe afedozuku kple Kristo fe vava xi eweña.

5 *Eye esi amea dewo le nu fom le mawuxò la nuti, alesi woò atsyò nã kple kpe nyuiwo kpa-kple nunana, siwo nuti wokò na Mawu la, egblò bena: 6 Nusrlawo, siwo ke kpòm miele la, òkekewo gbòna, le esiwo me womele kpe gblè gè de kpe dzi, si womatu asii afu anyi o. 7 Eye wobiae gblò bena: Nufiala, ekema yekayi nusrlawo lava, eye nuka anye dzesi na yeyi, si dzi nusrlawo lava me mahã?

8 Eye wògblò bena: Mikpò nyule, bena woagafu mi o! Elabena ame gedewo lava le nye òkò la dzi agblò bena: Nye nyee esi, eye azãgbe la ò vò! Migadze wo yome o. 9 Ke ne miase awawo kple zitòtowo la, migadi vo o; elabena ele be, nusrlawo nava ve me gbã; gake nuwuwu la maòo enumake o. 10 Tete wògblò na wo bena: Dukò latsi tre de dukò nuti, eye fiadufe de fiadufe nuti,

11 eye anyigbaowu gã kple dawuame kple òvòwo lava tefete-fewo, eye òdzidonuwu kple dzesi gãwo latso dzifo. 12 Ke le nusrlawo katã ògò la woàò woje asiwo mia dzi, eye woati mia yome, akplò mi ayi de fufefewo kple gaxòwo me, be woade mi asi na fiawo kple mòmefialawo le nye òkò la nuti. 13 Esia ava mia dzi hena dasedidi. 14 Azo la miò de miafe dzi me be, miagasusu gbã alesi miade mia òkui na nu o; 15 elabena nye la mana nu kple nunya mi, si nuti miafe ketowo katã mate nu atsi tre alo afo nu ò o. 16 Gake dzilawo kple nòvòvòtuwo kple fometowo kple xòlòwo ade mi asi, eye woawu mia dometso dewo. 17 Eye amewo katã woalé fu mi le nye òkò la nuti. 18 Eye miafe taða òkò mele tsòtsò ge o.

Mide miafe agbe le dzi gbòdanyi me.

19 Le miafe dzi gbòdanyi me la miade miafe luòowo. 20 Ke ne miekpò awakowo de to de Yerusalem nu la, ekema midze sii bena, efe afedozuyi ò vò. 21 Ekema amesiwo le Yudea la, nasi ayi towo dzi, eye amesiwo le etitina la, nadzo ayi, eye amesiwo le agble-tawo la, nagayi de eme o. 22 Elabena òkeke siawo nye *hlõbiabia-òkekewo, bena woawu nuslwo katã wonlò di la nu. 23 Ke baba na amesiwo fu le wo fo kple amesiwo le notsi nam le òkeke mawo me; elabena hiäkame gã lava anyigba la dzi kple òmedzoe na dukò sia. 24 Eye woazde yi nu, eye woazde wo aboyo ayi de dukòwo katã dome, eye trõsubòlawo latu afo Yerusalem dzi, halase esime woawu trõsubòlawo fe yeyi la nu. 25 Eye dzesiwo lado de ye kple yleti kple yletiviwo me, eye le anyigba dzi la vòvò lado dukòwo, eye woawo dzodzodzoe le atsi afu fe gbèdèdè kple efe agbòdzèdè la nuti; 26 eye amewo fe gbògbò nu latsi le vòvò kple mòkpòkpò na nuslwo le anyigba blibo la katã dzi vam la nuti; elabena woawu dzifowo fe nuslwo. 27 Eye ekema (woakpò Amegbetovi la wògbòna le alilikpo me kple nusè kple nutikòkòe gedè. 28 Ke ne nusrlawo de asi emevava me la, ekema miwu mo dzi, eye miko

o kp. 45-47 kpo Mat. 23, 1-5-7, 14; Mar. 12, 38 v. 40.

b 12, 11.

d Mat. 10, 19.

e 11, 43.

f Do. 8, 10.

g kp. 1-4 kpo Mar. 12, 41-44.

h Mat. 10, 21, 22.

i 12, 7.

k Kron. II, 15, 7; Heb. 10, 38.

l Kor. II, 8, 12.

n Yer. 5, 29.

o kp. 5-24 kpo Mat. 24, 1-21; Mar. 13, 1-19.

p 19, 44.

r Ro. 11, 25; Nyad. 11, 2.

s kp. 26-28 kpo Mat. 24, 29, 30; Mar. 13, 24-26.

t Dan. 7, 13.

miafe tawo de dzi, elabena miafe dede la gogo.^a

29 Eye wòdo lo na wo gblò bena: Mikpò gboti la kple atíwo katá ò; 30 ne woto angbawo la, miakpòe adze sii le mia òkui si bena, dzomeṅoli le òdodom. 31 Nema ke miawo há, ne miekpò nusiawo le eme vam la, midze sii bena, mawufiadufe la gogo. 32 Vavá mele egblóm na mi bena: Dzidzime sia nu mele yi yi ge akpò o, vasede esime woawu nusiawo katá nu. 33 Dzi kple anyigba nu lava yi, ke nye nyawo nu mele yi yi ge akpò o.^c

34 Ke mikpò mia òkui dzi nyuie, bena nutsuduḍu kple ahamumu kple dzimaḍitsitsi de nududu nu nagate miafe dzi de to o, eye ŋeke ma nagalili mi abe mō ene o; 35 elabena adze amesiwo katá nu anyigba blibo la fe ŋku me la dzi.^d 36 Eyanuti hminò ḡudzo le yeawo katá yi me kple gbedododa, bena miate nu asi le nusiawo katá, siwo le eme va ge la nu, eye be miatsi tre de Amegbetovi la ŋku me.

37 Ke le ŋeke me la efiaa nu le mawufe la me, eye le zã me la edoa go yina òdòdò to, si woyona be Amító la dzi. 38 Eye dukò la katá vaa egbo ḡdikanya le mawufe la me, be yewoado toe.

Yuda sia Yesu yome mō.

22. Eye abolo maòamaòã fe ŋkekenyuie, si woyona be ḡtitoto la ò. 2 Eye nunlagãwo kple agbaléfiawo di alesi woawo awui, elabena wovò dukò la.^e

3 Ke Satana yi de Yuda, amewuevawo dometo òka, si woyona be Iskariot la me. 4 Eye wòdzo heyi òafo nu kple nunlagãwo kple awafiawo, alesi wòawo ade eyama asi na wo. 5 Eye dzi dzò wo, eye wodo ḡugbe ne be, yewoana gae. 6 Eye wòlò edzi na wo, eye wòle asinu nyuia de dim be, yeadee asi na wo zimatamatae.

Dutitotolèvi kple nududu kokoe la.

7 Eye abolo maòamaòã fe ŋeke la ò, esi dzi wòle be, woawu ḡtitotolèvi la le. 8 Eye wòdo Petro kple Yohanes gblò bena: Miheyi òdzra ḡtitotolèvi la ò

na mi, be miadu. 9 Ke wogblò ne bena: Afika dim nèle bena, miadzra ò mahã? 10 Eye wògblò na wo bena: Kpò òa, ne miède dua me la, amea òe, si tsò tsikplu la, akpe mi; midze eyome yi afe, si ke me wòyi ò la me. 11 Eye miagblò na afeato bena: Nufiala gblò na wò bena: Afika dzele fe, afisi mia kple nye nusrãlawo miadu ḡtitotolèvi la le mahã? 12 Eye ame ma afia xò gãa òe, si me wòdo nuwoe la mi le dzifo, midzre ò la afima. 13 Eye esi wòyi la, wòkpòe, abe alesi wògblò na wo la ene; eye wòdzra ḡtitotolèvi la ò.

14 Eye esi gafofo la de la, ebòbò nò anyi, eye apostoloawo kpe òe eputi. 15 Eye wògblò na wo bena: Medi vevie ḡuto bena, maḍu ḡtitotolèvi sia kpli mi, hafi ne makpe fu; 16 elabena mele egblóm na mi bena: Nyemegale òeke òu ge akpò o, vasede esime woawu enu le mawufiadufe la me. 17 Eye esi wòtsò kplu òe asi la, eda akpe òe edzi hegblo bena: Mixò esia, eye mimã me le mia nòewo dome; 18 elabena mele egblóm na mi bena: Tso esia dzi la nyemegale weintsetsea òeke me tsi no ge akpò o, vasede esime mawufiadufe la ava. 19 Eye esi wòtsò abolo òe asi la, eda akpe òe edzi, eye wòḡe eme hetsòe na wo gblò bena: Esiae nye nye ḡutilã, si wona le mia ta; miwò esia hena ḡkudòdo dzinye. 20 Eye nenema ke wòtsò kplu la le fienuḍuḍu la megbe hegblo bena: Kplu sia enye nubabla yeye le nye ou me, si wòkò òe anyi le mia ta. 21 Ke kpò òa, yonyemefiala fe asi le kplãa dzi kplim. 22 Elabena ele eme bena, Amegbetovi la le yi-yim le òdò la nu; gake baba na ame ma, si dzi woato adee asi! 23 Eye wode asi biabia me le wo nòewo dome bena, yewo dometo ka gòe le nusia wò ge mahã?

Ameka fo ta le mawufiadufe la me?

24 Ke dzre há ò wo dome bena, yewo dometo kae nye gãto mahã? 25 Eye wògblò na wo bena: Dukowo fe fiawo òu afe-towo òe wo dzi, eye amesiwo kpò ḡusè òe wo dzi la, woyò wo bena amenuvelawo. 26 Ke miawo

a Fil. 4, 4. 5.

b kp. 29-30 kpo
Mat. 24, 29-36;
Mar. 13, 29-31.

d 19, 32.

e 16, 17.

f Mar. 4, 19.

g Tes. 1, 5, 3.
h Mar. 13, 33.

i 13, 29.

k kp. 1-2 kpo
Mat. 26, 1-5;
Mar. 14, 1. 2.
l Kor. 1, 11, 23
v. 25.

n 20, 19.

o kp. 3-6 kpo
Mat. 26, 14-16;
Mar. 14, 10. 11.
p Yoh. 13, 2-27.
r Yoh. 13, 21. 22.

s kp. 7-23 kpo
Mat. 26, 17-29;
Mar. 14, 12-26;
Mo. II, 12, 18
v. 40.

t kp. 25. 26 kpo
Mat. 20, 25-27;
Mar. 10, 42-44.

la migano nenema o; hafi boŋ amesi nye gāto le mia dome la, nazu abe sueto ene; eye amesi nye amegā la, nazu abe subola ene. 27 Elabena amekae nye gā wu, amesi bobo no kpl5 puti loo, alo amesi le subosubom mahā? Menye amesi bobo no kpl5 puti oa? Ke nye la mele mia titina abe subola ene.^a 28 Ke miawo la miedo dzi no anyi kplim le nye tetekpowo me; 29 eye nye la mele fiaduŋe dom di na mi, abe alesi Fofonye hā doe di nam ene, 30 bena miaqu nu, eye miano nu le nye kpl5 nu le nye fiaduŋe la me, eye miabobo no fiakikpuiwo dzi, be miadr5 onnu Israel-fome wuie-veawo.^d

Yesu gblɔ na Petro be, agbe nu le ye gbo zi et5.

31 Ke Afeto la gblɔ bena: Simon, Simon, kpo da, Satana le mia dim, bena yeagbo mi, abe alesi wogbɔa lu ene; 32 ke nye la ʔmede kuku de tawo, bena wɔ xose nu nagatsi o; eye wɔ la, ʔgbesigbe nɛtro la, nado nuse no-viwowo! 33 Eye wɔgblɔ ne bena: Afeto, mesu te be, mia kpli wɔ miayi gaxo me kple ku me. 34 Eye wɔgblɔ bena: Petro, mele eglɔm na wɔ bena: Koklo mele ato ku ge egbea, hafi nasɛ nu zi et5 bena, yemenyam o.

De nane hiā mi kpo mahā?

35 Eye wɔgblɔ na wo bena: Esi medo mi, ʔgakotoku kple mozokotoku kple atokatwa manɔ mia sii la, de nane hiā mi mahā? Eye wogblɔ bena: Naneke mehīā mi o. 36 Eglɔ na wo bena: Ke azo la, amesi gakotoku le esi la, netsɔe, nenema ke mozokotoku hā; eye amesi si mele o la, nedzra efe avo, eye wɔafle yi. 37 Elabena mele eglɔm na mi bena: ʔEbe be, woawu nusia, si wogblɔ di la nu de nɔnye bena: „Eye wobui de vodawo dome;“ elabena nusi wogblɔ di le nɔtinye la, le enu wu ge. 38 Eye wogblɔ bena: Afeto, kpo da, yi evee nye esi! Eye wɔgblɔ na wo bena: Eso gbo.

Getsemame.

39 Eye abe alesi wɔnɔa wɔwɔm ene la, edo go yi de Amito la nu, eye nusrɔlawo hā kplɔe do.^f 40 Ke esi wɔdo tefea la, eglɔ na

wo bena: Mido gbe da bena, miagadze tetekpoa me o. 41 Eye wɔdo le wo gbo ano abe kpedadadzeŋe ene, eye wɔdze klo do gbe da gblɔ bena: 42 Fofɔ, ne ɛ15 la, tso kplu sia yi le gbonye; gake menye nye lɔlɔnu o, ke boŋ tawo woawo. 43 Ke mawudɔlaa de tso dzifo de edokui fiaa hele nuse domii.^b 44 Eye le efe violi me la edo gbe da vevie gawu, eye wɔva ve me bena, efe fiaa le abe vukɔwo ene hele gegem de anyigba toŋtoŋ. 45 Eye esi wɔtsi tre tso gbedododa me la, eva nusrɔlawo gbo, eye wɔkpo wo le a15 dom le nuxaxa ta; 46 eye wɔgblɔ na wo bena: Nukanuti miele a15 dom? Mitsi tre, ne miado gbe da, bena miagadze tetekpo me o!

47 Esi wɔgale nufɔfo dzi la, kpo da, amehaa de kple ame wuieveawo dometo deka, si woyɔna be Yuda la, le nɔgo na wo; eye wɔte de Yesu nu, be yeagbugbo nu ne. 48 Ke Yesu gblɔ ne bena: Yuda, nugbugbo nɛtro le Amegbetovi la dem asi mahā? 49 Eye esi amesiwo le egu la, kpo nusi le dzɔdzɔ ge la, wogblɔ bena: Afeto, de miadza wo kple yi mahā? 50 Eye wo dometo deka da yi nunlagā la fe dala, eye wɔkpa efe nudusimeto. 51 Ke Yesu xɔ dzi gblɔ bena: Mina mo wo, be woayi dzi nenema. Eye wɔde asi efe to nu, eye wɔda gbe egu. 25 Eye Yesu gblɔ na nunlagāwo kple mawuxɔdzikpɔlawo kple amegā, siwo va dze edzi la bena: Mietso de nɔnye kple yiwo kple kpowo, abe alesi wotsona de adzodala nu ene. 53 Gbawotsyogbe menɔ mawuxo la me kpli mi, ʔeye miedo miafe asiwo de gbonye kpo o; ke esia enye miafe gafɔfo kple viviti fe nuse.

Petro gbe nu le Yesu gbo zi et5. Yesu le nunlagā fe me.

54 Eye esi wolɛe la, wokplɛ heyi de nunlagā la fe me. Ke Petro dze eyome vi gbɔna. 55 Eye esi wodo dzo de m5 la titina, eye wofo fu de egbo la, Petro bobo no wo dome. 56 Eye esi dolanyɔnuua de kpo le anyinɔfe de dzo la gbo la, ekpɔe dū gblɔ bena: Amesia hā no egbo kpo. 57 Ke egbe nu le egbo gblɔ be-

^a Yoh. 13, 4-14.

^b Fta. 1, 19, 5.

^d Mat. 19, 28.

^e kp. 31-34 kpo
Mat. 26, 31-35;
Mar. 14, 27-31;
Yoh. 13, 36-38.

^f Kor. II, 2, 11.
^g Yoh. 17, 11, 15.
20.

^h Ps. 51, 15.

ⁱ 9, 3.

^k Yoh. 7, 30; 8, 21.

^l Yes. 53, 12.

ⁿ kp. 54-62 kpo
Mat. 26, 57-66;
Mar. 14, 53-72;
Yoh. 18, 12-18.
25-27.

^o kp. 39-46 kpo
Mat. 26, 36-46;
Mar. 14, 28, 32
v. 42; Yoh. 18,
2-11.
^p Yoh. 18, 1.

na: Nyonu, nyemenya eyama o. 58 Eye emegbe vee la ame bubu kpoe, eye wogblo bena: Wò hã wo dometo deka nenyee. Ke Petro gblo bena: Ame, menyee nyee o. 59 Eye ano gajofo deka megbe la ame bubua de va do kpe edzi gblo bena: Nyatefee, amesia hã no egbo kpo; elabena Galileato hã wonye. 60 Ke Petro gblo bena: Ame, nyemenya nusi gblom nèle o. Eye esi wogale nuforo dzi la, kasia koklo ku ato. 61 Eye Afeto la trõ kpo Petro dü. Eye Petro do nku Afeto la fe nya dzi, alesi wogblo ne bena: Hafì koklo naku ato egbe sia la, agbe nu le gbonye zi etõ. 62 Eye Petro do go, eye wofa avi vevle.

63 Eye ntsu, siwo lé Yesu de asi la, woðu fewu le enuti, eye wofoe. 64 Eye esi wotsyo nu mo ne la, wobiae gblo bena: Amekae nye amesi fo wò, gbløe fia mí! 65 Eye wogblo busunya bubu fomevi gedewo de enu.

66 Eye esi nu ke la, dumegãwo kple nunlagãwo kpakple agbalẽfialawo di anyi, eye wokpløe heyi de wofe takpekpe la me gblo bena: Nenyee wòe nye Kristo la, gbløe na mí. 67 Eye wogblo na wo bena: Ne megbløe na mi la, miele exo ge ase o; 68 eye ne mebia nyaa de mi la, miele enu do ge nam o; eye miele asi hã de ge le nnyee o. 69 Tso esia dzi la Amegbetovi la ano anyi de Mawu fe nusẽ fe nudusi me. 70 Eye wo katã gblo bena: Ekema Mawuvi nenyee mahã? Eye wogblo na wo bena: Miawoe le egblom bena: Nyee. 71 Tete woawo gblo bena: Dasedidi ka gahiã mí? Elabena mia nutowo miesee tso eya nuto fe nu me.

Yesu kpe fu le Pilato kple Herodes gbo.

23 Eye wofe ha blibo la katã tsi tre, eye wokpløe yi Pilato gbo. 2 Tete wode asi enutsotso megblo bena: Miekpo amesia wòe miafe dukò la fe tame trom, eye wogbe na amewo bena, woagadzò nu na kaisaro o hele gbogblom bena, ye nutowe nye Kristo, fia la. 3 Eye Pilato bia gblo bena: Wòe nye Yudatowo fe fia la mahã? Eye wodo nu ne gblo

bena: Wòe le egblom. 4 Eye Pilato gblo na nunlagãwo kple amehawo bena: Nyemekpo vãa deke le amesia nu o. 5 Ke wogatsi edzi gblo bena: Ede zi dukò la me hele nu fiam to Yudea katã me, eye wòdze gome tso Galilea vasede afisia. 6 Eye esi Pilato se Galilea nko la, ebia be, Galileato enye ame la mahã? 7 Eye esi wòdze sii bena, "Herodes fe nusẽ te wòtso la, edoe de Herodes gbo, amesi nuto hã le Yerusalem le nkeke siawo me.

8 Eye esi Herodes kpo Yesu la, ekpo dzidzo nuto; elabena edi xoxoxo be, yeakpoe, le nusi wòse le enu la ta, eye wòkpo mo be, awo dzesia de yeakpo. 9 Eye wòbia nya gedewoe, ke eya la medo deke nu ne o. 10 Eye nunlagãwo kple agbalẽfialawo le tsitre hele enu tsom vevie. 11 Ke Herodes kple efe asrafowo do vloee, eye woðu fewu le enu, eye esi wodo aklabidi bidiwu ne la, egbugbøe do de Pilato gbo. 12 Eye Herodes kple Pilato wozu xolowo le nkeke ma ke dzi; elabena tsã la adikã no wo dome.

13 Eye esi Pilato yo nunlagãwo kple amegãwo kpakple dukò la fo fu la, 14 egblo na wo bena: Miekplo amesia va gbonye abe amesi le dukò la fe tame trom ene; eye kpo da, esi medrõ vonui le miafe nku me la, nyemekpo vãa deke le amesia nu, si nuti miele enu tsom do o; 15 nena kee nye Herodes hã; elabena egbugbøe do de mí; eye kpo da, mewo naneke, si dze ku o. 16 Eyanuti maføe, eye made asi le enu. 17 Ke ele ne be, wòade asi le gato deka nu na wo le nkekenyuie la dzi. 18 Ke wo katã do yli hoo gblo bena: De esia da, eye nade asi le Baraba nuti na mí, 19 amesi wolé de gaxo me le zito le dua me kple hiãdodo ta. 20 Tete Pilato gajo nu na wo hele didim bena, yeade asi le Yesu nu. 21 Ke woawo la wodo yli gblo bena: Klãe de ati nuti, klãe de ati nuti! 22 Eye wogblo na wo zi etõla ke bena: Nuvò ka gò amesia wo mahã? Nyemekpo naneke le enu, si dze ku o; azo maføe, eye made asi le enu! 23 Ke

a 3, 1.

b 9, 9.

d kp. 34.

e kp. 63-65 kpo
Mat. 26, 67-68;
Mar. 14, 65.

f kp. 66-71 kpo
Mat. 26, 59-66;
Mar. 14, 55-64;
Yoh. 18, 24.

g kp. 1-25 kpo
Mat. 27, 2, 11
v. 31; Mar. 15,
1-20; Yoh. 18,
28-19, 16.

h 20, 25.

woawo la wotee de egu hele ebiam kple gbe sesie bena, deko woaklãe de ati nuti. Eye wofe gbewo wu eto. 24 Tete Pilato tso afia bena, woawo wofe biabia dzi na wo. 25 Nenem eye wode asi le amesi wolè de gaxo me le zito kple hlãdodo ta la nu na wo, amesi wobia; ke Yesu la, edee asi na wofe lolõnu.

Golgota.

26 Eye esi wokpløe yina la, wolè Simon, Kirenetoa de, si tso agbleta gbõna, eye wotsa atisoga la do edzi, bena wòatsøe adze Yesu yome.^b 27 Eye ameha gãa de kple nyõnu, siwo le konyi kple avi fam na la, kpløe do. 28 Ke Yesu tɔ de wo nu gblø bena: Yerusalem vinyõnuviwo, migafa avi nam o; ke boɔ miãfa avi na mia nũtowo mia doku kple mia viwo. 29 Elabena kpo da, nkekewo gbõna, le esiwo me woagblø bena: Woayra konowo kple do, siwo medzi vi o, kple no, siwo mena notsi kpo o la.^f 30 Ekema woade asi gbogblø me na towo bena: Midze mia dzi! eye na togbewo bena: Mitsyo mia dzi!^g 31 Elabena ne wole nusiawo wom de ati mumu nuti la, ekema nuka wo ge woala de fufua nuti mahã?^h 32 Eye wokplø vòwola bubu eve hã, be woawo akpe de egu.

33 Eye esi wova tefe, si woyõna be ametakolife la, woklãe de ati nuti le afima kple vòwolawo, deka le nudusi me, eye deka le mia me. 34 Eye Yesu gblø bena: "Fofò, tsøe ke wo, elabena womenya nusi wom wole o." Eye esi womã efe awuwo me la, wodzidze nu de wo dzi. 35 Eye ameha la le tsi tre le nu kpom da. Eye dumegãwo hã do hehe de eta gblø bena: Ede ame bubuwo, nede ye nũtò doku hã, ne esia nye Kristo, Mawu fe ame tiatia la. 36 Eye asrafo, siwo va egbo, be woatsø aha tsitsi nã la, hã du fewu le enuti 37 gblø bena: Nenyè wòe nye Yudatowo fe fia la, ekema de wò nũtò dokuwò. 38 Eye nunõnõ hã le efe tagbo, esi wonlò de Helatowo, Romatowo kple Hebritowo fe gbe me bena: Esia nye Yudatowo fe fia la! 39 Eye vòwola, siwo wohe

de ati nuti la, dometo deka hã gblø busunya de egu bena: De menyè wòe nye Kristo la oa, de wò nũtò dokuwò kple miawo hã. 40 Tete ekeme xò edzi hewo de eta gblø bena: Alo wò hã, esi nèle fobubu ma ke me la, de mè-vò Mawu oa? 41 Ke miawo la edze mí: elabena nusi dze miãfe nuwòwòwo la, eya kpom miãfe; ke amesia la mewò nu tovoa deke kpo o. 42 Eye wògblo bena: Yesu, do nku dzinye, "ne èva do wò fiadufe la me. 43 Eye wògblo ne bena: Vavã mele egblom na wò bena: Egbea ke nanò Paradiso la me kplim.

44 Eye anò gafjofo adelia me la zãdokeli do de anyigba blibo la katã dzi vasede gafjofo asiekelia dzi, 45 eye ye la do viviti, eye mawuxõmetsovò la dze de eve kpla. 46 Eye esi Yesu do yli kple gbe sesie la, egblø bena: "Fofò, asiwò me metsò nye gbogbo la de; ke esi wògblo esia la, etsò gbogbo la na. 47 Eye esi asrafowo dzikpola kpo nusiwo va dzò la, ekafu Mawu gblø bena: Vavã amesia nye ame dzodzoe. 48 Eye ameha, siwo katã va fo ju de nukpòkpo sia nu la, esi wokpo nusiwo va dzò la, wogbugbo hele wofe akotawo fom. 49 Eye efe ame nyanyawo katã kple nyõnu, siwo dze eyome tso Galilea la, le tsitre le adzøge ke hele nusiawo kpom da.

Yesu dtdl.

50 Eye kpo da, nũtsua de, si nkò enye Yosef, amesi nye adãndelã kple ame nyui kple ame dzodzoe, 51 (amesia melò wofe adãndede kple wofe nuwòwò dzi o,) etsò Arimatia, si nye Yudatowo fe dua de la, eye wòle mawufiadufe la lalam; 52 amesia yi Pilato gbò dabia Yesu fe kukua. 53 Eye wòdee de anyi, eye wòxatsa aklala de egu, eye wòtsøe mlò yodo, si wode de kpe gbazma me la me, esi me amea deke memlò kpo o. 54 Eye wònye dazdadonkeke, eye Sabat tu afe.

55 Eye nyõnu, siwo dze eyome tso Galilea va la, kpo yodo la da, kple alesi wotsø efe kuku la mlò anyii.ⁱ 56 Eye wogbugbo yi dadzra atike vevøe kple ami do.

^a Mat. 16, 28.^b Mat. 27, 32; Mar. 15, 21.^d Mo. II. 96, 35.^e Ps. 31, 6; Do. 7, 56.^f 21, 28.^g Hos. 10, 8; Nyad. 8, 16; 9, 6.^h Pet. I. 4, 17.ⁱ kp. 33-49 kpo Mat. 27, 33-56; Mar. 15, 22-41; Yoh. 19, 17-30. k 8, 2.^j kp. 50-56 kpo Mat. 27, 57-61; Mar. 15, 42-47; Yoh. 19, 38-42.^k Mat. 5, 44; Yes. 53, 12. ^o Ps. 22, 19.^p 2, 25, 38.

kp. 49.

Ke wodzudzɔ le Sabat dzi ʔe se la nu.

Yesu fe tsitretsitsi.

24. Eye le kwasidɔ fe nkeke gbãto fe ndikanya la wova yodo la gbo, eye wotsɔ atike o-e-e, si wodzra do la, de asi, eye amea dewo hã kpe de wo nu heva. 2 Ke wokpɔ be, womli kpe la da le yodo la nu. 3 Eye esi woyi de eme la, womekpɔ Afeto Yesu fe kuku la o. 4 Eye wova ve me, esi wotsi dzodzodzoe le esia nuti la, kpɔ da, zodusu eve le tsitre de wo gbo le awu olaya dadzowo me; 5 ke esi wovɔ, eye wode mo to la, wogblo na wo bena: Nukanuti miele ame gba-gbe dim le ame kukuwo dome mahã? 6 Mele afisia o, ke boɔ etsi tre; mido nku edzi, alesi wogblo na mi, esime wogale Galilea la bena: 7 Ele be, woade Amegbetavi la asi na nuvɔwɔlawo, eye woaklãe de ati nuti, eye nkeke etɔagbe la wɔatsi tre! 8 Eye wodo nku efe nyawo dzi, 9 eye esi wogbugbo tso yodo la gbo la, woka nusiawo katã ta na ame wuidekɛawo kple ame mamleawo katã. 10 Ke amesiwo gblo nusiawo na apostolawo la, wowaowo nye Maria, Magdalato, kple Yohana kple Maria, Yakobo dada, kple nyonu mamle, siwo kpe de wo nuti. 11 Eye nya siawo dze le wofe nku me abe bometsinya ene, eye womexɔ wo dzi se o. 12 Ke Petro tsi tre, eye wofu du yi yodo la gbo, eye esi wodo ko de eme la, ekpo aklala dedeko, eye wodo yi afe, eye efe mo wo yaa le nusiawo dzo la nuti.

Yesu de edokui fia le Emaus-mo dzi.

13 Eye kpɔ da, le nkeke ma dzi la wo dome ame eve yina de kɔfea de, si nko nye Emaus la me, eya kple Yerusalem dome ano stadio blaade. 14 Eye wole dze dom kple wo nɛwo le nusiawo katã, siwo va dzo la nuti. 15 Eye wova ve me bena, esi wole dze dom, eye wole wo nɛwo biam la, Yesu nuto va tu wo hele azoli zom kpɔ wo. 16 Gake wofe nkuwo dzi tsyɔ, bena womedze sii o. 17 Eye wogblo na

a Mo. II. 20, 10.

b kp. 1-12 kpɔ
Mat. 28, 1-8;
Mar. 16, 1-8;
Yoh. 20, 1-13.

d Mat. 21, 11.

e Do. 1, 6.

f kp. 1-11.
g Mat. 17, 22, 23.

h kp. 12; Yoh.
20, 3-10.
i 8, 2, 3.

k Mo. V. 18, 15;
Ps. 22; Yes. 53.

l kp. 13-35 kpɔ
Mar. 16, 12, 13.

m Mat. 18, 20.
o 22, 19.

wo bena: Nya ka fomeviwo nye esi nuti miele dze dom le le mia nɛwo dome le miafe azolizɔzo me, eye miele nublanuinu wom ale? 18 Eye wo dometo deka, si nko nye Kleopa la, do nu gblo ng bena: Alo wò deka koe dze Yerusalem, eye mɛnya nusiwo va dzo le eme le nkeke siawo me o mahã? 19 Egblo na wo bena: Kawoe? Eye wodo nu ng bena: Yesu, Nazaretetɔ la, nutinyae, amesi nye nyagbloɔila nuseto le nuwɔwo kple nyagbogblo me le Mawu kple dukɔ la fe nku me; 20 alesi miafe nunɔlagawo kple dumegawo dee asi, be wootso kufia nɛ, eye woaklãe de ati nuti. 21 Ke mɛfawo la miekpɔ mo bena, eyae nye amesi le Israel de ge. Kpe de esiawo katã nuti la egbee nye nkeke etɔlia, tso esime nusiawo va ve me. 22 Gawu la mia dome nyɔnua dewo hã, siwo de yodo la gbo ndikanya la, do vodi na mi; 23 eye esi womekpɔ efe kuku o la, wova gblo bena, yewokpɔ mawudɔlawo, amesiwo gblo bena: Ele agbe! 24 Eye mia dometo dewo yi yodo la gbo, eye wokpɔ, abe alesi nyɔnuawo gblo ene; ke eya nuto la womekpɔe o. 25 Eye wogblo na wo bena: O, ame masenugomewo kple amesiwo fe dzi le blewu be, woaxɔ nusiwo katã nyagbloɔilawo gblo di la, dzi ase. 26 Alo mele na Kristo be, wɔakpe nusiawo fe fu, eye wɔayi de efe nutikɔkɔe la me o mahã? 27 Eye esi wɔdze egome tso Mose kple nyagbloɔilawo katã dzi la; ede nusiwo le nɔnɔlawo katã me le enuti la, fe gome fia wo. 28 Eye esi wogogo kɔfe. si me yim wole la, ewo abe de wole eme tsom ene. 29 Eye wozi edzi gblo bena: Nɔ anyi kpɔ mi. elabena zã le dodom, eye nkeke la yi vɔ. Eye woyi de eme, be yeano anyi kpɔ wo. 30 Eye wova ve me bena, esi eya kple wo le nudufe la, etsɔ abolo la, eye esi woyra de edzi, eye wone eme la, etsɔc na wo. 31 Tete wofe nkuwo ou, eye wodze sii, eye wobu vi le wo gbo. 32 Eye wogblo na wo nɛwo bena: Alo miafe dzi melé dzo le mia me, esi wole nu fom na mi le moa

dzi, eye wòle ñòlòawo me dem na mi la o mahā? 33 Eye wotsi tre le gajofo ma ke dzi, eye wogbugbo yi Yerusalem, eye wokpo ame wuideksawo kple amesiwo kpe de wo ñuti la, fo ju di, 34 eye wogbbo bena: Afeto la tsi tre vavā, eye wòde edokui fia Simon.^d 35 Eye woawo la woxlē nusiwo va dzo le mōa dzi kple alesi wodze sii le aboloŋe la me la, fia wo.

Yesu de edokui fia apostoloawo.

36 ^aKe esi wole nu fom le nusiawo ñuti la, eya ñuto tsi tre de wo titina, eye wògblo na wo bena: Dutifafa nana anyi kpli mi! 37 Eye wodji vo, eye wovò ñuto, eye wosusu bena, yewokpo /gbogbo de. 38 Eye wògblo na wo bena: Nuka wo mieouou, eye nukajuti dikeke do miafe dzi me mahā? 39 Mikpo nye asiwo kple nye afowo da bena, nye ñutse nye esi; mifo asi ñunye, eye mia-kpoe; elabena lā kple fu meli na gbogbo, abe alesi miekpo le ñunye la ene o. 40 Eye esi wògblo esia la, etsò efe asiwo kple efe afowo hefia wo. 41 Ke esi womexe se o le dzi, si dzo wo kple nuku, si wòwò na wo ñuti la, egblo na wo bena: Nuđudua de le mia si le afisia mahā? 42 Eye wotsò /kalāmi kakea de ne.

^a 9,22; 18,31-33.

^b kp. 27.

^d Kor. I. 15, 4, 5.

^e kp. 36-40 kpo Mar. 16, 14-18; Yoh. 20, 19-23; Kor. I. 15, 5.

^f Mat. 14, 26.

^g Yoh. 15, 28; 16, 7; Do. 1, 4.

^h kp. 50-53 kpo Mar. 16, 18; Do. 1, 4-14.

ⁱ Yoh. 21, 10.

43 Eye wòtsæ heđu le woje ñku me.

44 Eye wògblo na wo bena: ^aEsiawo nye nye nya, siwo megblo na mi, esi megali kpli mi la bena: Ele be, woawu nusiwo katā wonlo bde Mose fe se la kple nyagblođilawo kpakple Psalmowo me le putinye la nu. 45 Tete wòu woje tame, bena woase ñòlòawo gome; 46 eye wògblo na wo bena: Nenema wonlo di bena: Kristo lakpe fu, eye wòatsi tre tso ame kukuwò dome le ñkeke etşagbe; 47 eye bena, woade gbe fā dzimetotro hena nuvòwo fe keke le efe ñkwa dzi na dukowo katā la, adze gome atso Yerusalem. 48 Miawoe nye nusiawo fe dasedilawo. 49 Eye ñnye la madò Fofonye fe ñugbedodo la de mia dzi; ke miawo la mino Yerusalem-du la me, vase-de esime woatsò ñusè atso dzifo ado na mi.

Yesu fe dzifoyiyl.

50 ^bEye wòkplò wo do go vase-de Betania, eye wòkò efe asiwo dzi heyra wo. 51 Eye wòva ve me, esime wòle wo yram la, wotee da le wo gbo, eye wokce yi dzifo. 52 Eye esi wodze klo de ta agu ne la, wogbugbo yi Yerusalem kple dzidzo gā; 53 eye-wonca mawuxo la me daa henca Mawu kafum.

NYANYUIE LA, ABE ALESI YOHANES ĐLŌE ENE.

Nya mawo la tro zu ñutiā.

1. Le gomedzedzea me Nya la li, eye Nya la li kple Mawu, eye Nya lae nye Mawu.^k 2 Eya kple Mawue li le gomedzedzea me.ⁿ 3 Wowò nuwo katā to eyama dzi, eye eya manome la womewo naneke, si wowona o.^o 4 Eya me agbe le, eye agbe la nye amewo fe kekeli la.^r 5 Eye kekeli la klēna le viviti me, eye viviti la mexe o.^s 6 Amea de va dzo, si Mawu do, epkoe nye Yohanes.^u 7 Amesia va le dasedidi ta, bena wòadi dase le kekeli la ñuti,

^k Yoh. I. 1, 1, 2; ta 17, 5; Nyad. 14, 13.

^l kp. 20.

^m Lod. 8, 22.

ⁿ Kol. 1, 16, 17; Heb. 1, 2.

^o kp. 2-5, r 5, 26.

^s 3, 18.

^t Gal. 3, 26.

^u Lu. 1, 13-17, 57-58; Mat. 3, 1.

bena amewo katā naxo ase to eyama dzi. 8 Menye eyae nye kekeli la o, ke boŋ bena wòadi dase le kekeli la ñuti.^l 9 Kekeli vavā, si klēna de amesiame me la, li gbona de xexea me. 10 Ele xexea me, eye wowò xexeamo to eyama dzi, eye xexeamo medze sii o.^p 11 Eya ye ñuto towo gbo, eye ye ñuto towo mexe o. 12 Ke ame gedè alesinu xoe la, ena ñusè wo, be woazu mawuviwo, amesiwo xoa efe ñkò dzi sena; 13 amesiwo womedzi tso ou alo tso ñutiā fe lolōnu alo tso ñutsu

fe lolõnu me o; ke "boñ Mawu me wodzi wo tso. 14 Eye Nya la trõ zu nutilã, eye wõnõ anyi le mia dome, eye miekpõ efe ñutikõkõe abe Tenuvi, si wodzi tso Fofoa gbõ la, fe ñutikõkõe ene, eye amenuveve kple nyatefe yõ fũ. 15 Yohanes di dase le enuti, eye wõdo ñli gbõ bena: Esia nye amesi ñuti megblo le bena: Amesi le megbenye gbõna la, tre vava nan; elabena eli, hafi meli. 16 Elabena tso efe "agbõsõsõ me la mi katã miexõ amenuveve de amenuveve dzi. 17 Elabena wona se la to Mose dzi; amenuveve kple nyatefe va to Yesu Kristo dzi. 18 "Amea ðeke mekpõ Mawu yea-ðekeyi kpõ o; "Tenuvi, si le Fofoa kome la, eya gblõe fia mi.

Yohanes di dase le Yesu ñu le nunotagãwo kple Lewitõwo õku me.

19 Eye esia nye Yohanes fe dase di, esi Yudatõwo dõ nunotawo kple Lewitõwo da tso Yerusalem, bena woabiae bena: Ame-ka nẽnyea? 20 Eye wõwu me, eye mesẽ nu o, eye wõwu me bena: Menye nyee nye Kristo la o. 21 Eye wõbiae bena: Ekema amekae? "Eliya nẽnyea? Egblo bena: Menye nyee o. Nyagblõ-ðila la nẽnyea? Eye wõdo ñu bena: O. 22 Eye wõgblo ñe bena: Ameka gõ nẽnyea? Bena mia-na nuðoðo amesiwo ðe mi da. Nuka gblõm nẽle le ðokuiwõ ñu? 23 Egblo bena: "Ame si le ñli dom le gbeadzi la fe gbe menye: „Midzra Afeto fe mo la ðo," abe alesi nyagblõðila Yesaya gblo ene. 24 Eye ame dõdõwo tso farisitõwo gbõ. 25 Eye wõbiae gblo ñe bena: Nukanuti nẽle mawutsi dem ta na amewo, esi menye Kristo alo Eliya alo nyagblõ-ðila nẽnyea o mahã? 26 Yohanes ðo ñu gblo na wo bena: Nye la mele mawutsi dem ta na amewo kple tsi; amesi mlenya o la, le tsitre le mia titina. 27 "amesi le megbenye gbõna, amesi fe atokotawo nu ka medzem be, matu o. 28 Nusiawo va ve me le Betania le Yordan godo, afisi Yohanes le mawutsi dem ta na amewo le.

Yohanes fe dase ewelia didi le Yesu ñu.

29 Esi ñu ke la, ekpõ Yesu gbõna ðe egbõ, eye wõgblo bena:

" 3, 5, 6.

o kp. 38; Yes. 53, 7.

d kp. 15, 27.

e Yes. 7, 14; Pet. 11, 1, 16, 17; Yes. 60, 1.

f Mat. 3, 15; Mar. 1, 10; Lu. 3, 22.

g kp. 27, 30. h 3, 34; Kol. 1, 19. i Lu. 3, 2.

k Ro. 10, 4. l 6, 46; Yoh. I, 4, 12.

m Mat. 11, 27.

o Lu. 3, 15, 16.

p Mat. 17, 10; Mo. V, 15, 15.

r Yes. 40, 3; Mat. 3, 3; Mar. 1, 3; Lu. 3, 4.

s Sam. 1, 2, 10; Ps. 2, 2.

t Mat. 3, 11; Mar. 1, 7, 8. u 3, 26.

v Mat. 16, 18.

Kpõ ða, Mawu fe alẽvi, si le xe-xeame fe nuvõ la tsõm yina la, enye si! 30 Nenem me sia enye amesi ñuti megblo le be: Dutsua ðe le megbenye gbõna, si tre vava nam; elabena eli, hafi meli. 31 Eye nyemenyae o; ke boñ bena woadee ðe go afia Israel, le esia ta meva le mawutsi dem ta na amewo ðe tsi me. 32 Eye Yohanes di dase gblo bena: "Mekpõ Gbõgbõ la le ðidim tso dzifo abe akpakpa ene, eye wõnõ edzi. 33 Eye nyemenyae o; ke "amesi dom be, mawutsi ta na amewo kple tsi la, eya ke gblo nam bena: Amesi ke dzi nakpõ Gbõgbõ la le ðidim ðo, eye wõnõ edzi la, eyae nye amesi le mawutsi dem ta na amewo kple Gbõgbõ kõkõ la. 34 Eye nye la mekpõe, eye medi dase bena, amesia enye Mawuvi la.

Yesu fe nusrõla gbãtõwo.

35 Esi ñu gake la, Yohanes gatsi tre kple efe nusrõlawo dome ame eve; 36 eye esi wõkpõ Yesu, si le tsa ðim, dzi dũ la, egblo bena: Kpõ ða, Mawu fe alẽvie nye ekem. 37 Eye nusrõla eveawo se efe nufofo, eye wodze Yesu yome. 38 Eye Yesu trõ, eye esi wõkpõ wo le eyome dzem la, egblo na wo bena: Nuka dim miele? Eye wõgblo ñe bena: Rabi (si gõmee nye nufiala), afika nẽnõna? 39 Egblo na wo bena: Miva kpõe. Eye wova, eye wõkpõ afisi wõnõna; eye wonõ anyi kpõli le ñkeke ma dzi, anõ gafõfo ewolia dzi. 40 Eye anie eveawo dometõ ðeka, si se Yohanes fe nufofo, eye wõdze Yesu yome la, enye Andrea, Simon Petro novi. 41 Eya kpõ ye ñutõ novia Simon gbã, eye wõgblo ñe bena: Miekpõ Mesia la, (si gõme enye Kristo). 42 Ekpõe va Yesu gbõ. Eye esi Yesu kpõe dũ la, egblo ñe bena: Wõe nye Simon, Yona vi la, "woayõ wõ be Kefas, (si gõme enye kpe gbadzã).

43 Esi ñu gake la, ele didim be, yeayi ðe Galilea, eye wõkpõ Filipino; eye Yesu gblo ñe bena: Dze yonyeme. 44 Ke Filipino tso Betsaida, Andrea kple Petro fe du. 45 Filipino kpõ Natanael, eye wõgblo ñe bena: Miekpõ Yesu.

Yosef vi tso Nazaret, amesi n̄uti won̄lo di le le Mose fe se la kple nyagbl̄odilawo me.^a 46 Natanael gbl̄o n̄e bena: "De nu nyuia de ate nu atso Nazaret mah̄a? Filip̄o gbl̄o n̄e bena: Va kp̄o. 47 Yesu kp̄o Natanael gb̄ona de egb̄o, eye w̄ogbl̄o le en̄uti bena: Kp̄o da, Israel̄to vav̄ae, amesi me alakpa mele o. 48 Natanael gbl̄o n̄e bena: Afika n̄enyam le? Yesu do nu gbl̄o n̄e bena: Hafi Filip̄o ȳo w̄o, esime n̄ele gbotia te la, mekp̄o w̄o tso. 49 Natanael do nu n̄e bena: Rabi, w̄o nye Mawu fe Vi, w̄o nye Israel̄ fe fia. 50 Yesu do nu gbl̄o n̄e bena: Esi megb̄lo na w̄o bena, mekp̄o w̄o le gbotia te la, ɛ̄x̄e se mah̄a? Nu ḡawo wu esiawo kp̄o ge nala. 51 Eye w̄ogbl̄o n̄e bena: Vav̄a, vav̄a mele egbl̄om na mi bena: Miakp̄o dzifo nuvo, eye "mawud̄olawo an̄o dzi liam, eye woan̄o didim de Amegbet̄ovi la dzi.

sr̄odepkekenyuledudu le Kana.

2. Eye le n̄ekeke et̄sagbe la wo-
du sr̄odepkekenyule le Kana le Galilea, eye Yesu dada le afima; 2 eye wokpe Yesu h̄a kple efe nusr̄olawo va sr̄odefe. 3 Eye esi wein mede wo nu o la, Yesu dada gbl̄o n̄e bena: Wein mele wo si o. 4 Yesu gbl̄o n̄e bena: Nȳonu, nya kae le mia kple w̄o dome mah̄a? Nye gaf̄ofo medo hade o.¹ 5 Dadaa gbl̄o na subalawo bena: Nusi ke w̄ogbl̄o na mi la, miw̄oe. 6 Wod̄i kpez̄o ade de afima le "Yudat̄owo fe n̄utik̄ok̄lo fe k̄oa nu; desiad̄e x̄oa t̄o medeze eve alo et̄s. 7 Yesu gbl̄o na wo bena: Midu tsi de z̄awo me. Eye wodui de wo me vasede keke wo to ke. 8 Eye w̄ogbl̄o na wo bena: Az̄o mikui yi d̄ana nudududzikp̄ola la. Eye wokui yi n̄e. 9 Ke esi nudududzikp̄ola la d̄o tsi, si tr̄o zu wein, kp̄o la, - eye menya afisi w̄otso o, hafi subola, siwo ku tsi la v̄e la, woawo nyae - tete nudududzikp̄ola la ȳo n̄ugbet̄sr̄o la, 10 eye w̄ogbl̄o n̄e bena: Amesiame ts̄oa wein nyuit̄o d̄oa anyi gb̄a, eye ne won̄oe mu la, ekema hafi wot̄s̄oa manyomanyoto la vans; w̄o

^a Mo. V. 18, 18;
Yes. 7, 14; 53, 2;
Yer. 23, 6; X̄ez.
34, 23.
^b 7, 41.
^d 1, 14.
^e 7, 3.

^f Sam. II. 7, 14;
Ps. 2, 7; ta 6, 69;
Mat. 14, 33; 16,
16.

^g Mo. I. 28, 12.

^h Ps. 69, 10.

ⁱ Mat. 21, 23.

^k Mat. 26, 61;
27, 40.

^l 19, 26; Mat. 12,
48.

^m Kor. I. 6, 19.

ⁿ Mar. 7, 3, 4.

^p Mar. 2, 8.

la ɛ̄dzra wein nyui la d̄o vasede fifi. 11 Esia nye Yesu fe dzesiwo fe gometoto, si w̄ow̄o le Kana le Galilea, eye w̄ode efe "n̄utik̄ok̄oe la de go fia, eye efe nusr̄olawo x̄o edzi se. 12 Esia megb̄e la eya kple dadaa kple "n̄oviawo kple efe nusr̄olawo yi de Kapernaum, eye wono afima n̄ekeke gedewo.

Gbedexo me dzadzrado gb̄alo.

13 Eye Yudat̄owo fe n̄utitoto la d̄o, eye Yesu yi de Yerusalem. 14 Eye w̄okp̄o amesiwo le nyiwo kple al̄ewo kple akpakpawo dzram kpakple amesiwo le ga dud̄om la b̄ob̄o n̄o anyi le mawufe la me. 15 Eye w̄ot̄s̄o kawo tro atam, eye won̄ȳa wo kat̄a do go le mawufe la me kpe de al̄ewo kple nyiwo nu, eye w̄ot̄ro gadud̄olawo fe ga k̄o de anyi, eye w̄otu asi wofe kpl̄owo fu anyi; 16 eye w̄ogbl̄o na amesiwo le akpakpawo dzram la bena: Mits̄o nusiawo dzoe le afisia, eye migats̄o Fofonye fe afe la w̄o nudzrafee o! 17 Tete eye nusr̄olawo do n̄ku nya, si won̄lo di la dzi bena: "W̄o afe n̄uti n̄utav̄a la mim." 18 Tete Yudat̄owo x̄o dzi gbl̄o n̄e bena: Dzesi kawo n̄efia mi bena, ɛ̄wo nusiawo mah̄a? 19 Yesu do nu, eye w̄ogbl̄o na wo bena: Mimu mawux̄o sia, eye le n̄ekeke et̄sagbe la magagbugb̄oe atu.^k 20 Az̄o Yudat̄owo gbl̄o bena: Mawux̄o sia tutu x̄o fe blane v̄o ade s̄on̄, eye w̄o la agagbugb̄oe atu le n̄ekeke et̄sagbe mah̄a? 21 Ke eya la fo nu le efe n̄util̄a fe mawux̄o n̄uti." 22 Eye esi w̄ot̄si tre tso ame kukuwo dome la, efe nusr̄olawo do n̄ku edzi bena, egbl̄o esia di, eye wox̄o n̄n̄lo la kple nya, si Yesu gbl̄o la, dzi se.

23 Eye esi w̄ole Yerusalem le n̄utitot̄on̄ekekenyule la dufe la, ame gedewo x̄o efe n̄ko dzi se, esi wokp̄o efe dzesi, siwo w̄ow̄o. 24 Ke Yesu n̄uto medo nu de wo nu o; elabena edze si wo kat̄a; 25 eye mehīa bena, amea de nađi d̄ase le ame n̄uti o; elabena eya n̄uto dze si nusi le ame me.^p

Yesu fe nufofo kple Nikodem̄o. Yohanes di d̄ase le Kristo nu.

3. Ke amea de, si tso farisit̄owo dome la li, en̄k̄oe nye Niko-

demo, eye wònye Yudatwo fe amegã.^a 2 Amesia va egbo le zã me, eye wògblo nɛ bena: Rabi, mienya bena, nufiala nɛnye tso Mawu gbo va; elabena amea deke mate ɛu awɔ dzesi, siwo nɛwɔna o, nɛ menye Mawue li kpili o. 3 Yesu xɔ dzi, eye wògblo nɛ bena: Vavã, vavã mele egblom na wò bena: Ne womedzi ame tso dzifo o la, mate ɛu akpo mawufiadufe la akpo o.^f 4 Nikodemogbo nɛ bena: Aleke lawo woadzi amesi ku amegã mahã? De wòate ɛu ayi de dadaa fe dɔme zi evelia, be woagadzia? 5 Yesu dɔ ɛu bena: Vavã, vavã mele egblom na wò bena: ^hNe womedzi ame tso tsi kple Gbogbo me o la, mate ɛu ayi de dzifofiadufe la me o. 6 Nusi wodzi tso ɛutuilã me la, ɛutuilã wònye, eye nusi wodzi tso Gbogbo me la, Gbogbo wònye. 7 Megawo mo yaa na wò be, megblo na wò bena: Ele be, woadzi mi atso dzifo o. 8 Ya la le fofom, afisi ke wòlõna, eye nɛsea efe gbe, ke mɛnya afisi wòtso alo afisi wòyina o; nenema kee nye amesiame, si wodzi tso Gbogbo la me. 9 Nikodemogbo xɔ dzi gblɔ nɛ bena: Aleke esiwawo ate ɛu ava me mahã? 10 Yesu dɔ ɛu gblɔ nɛ bena: Israel fe nufiala nɛnye, eye mɛnya nusiawo o mahã? 11 Vavã, vavã mele egblom na wò bena: Miefɔa nu le nusi mienya la ɛuti, eye miedia dase le nusi miekpo la ɛuti, eye miexɔa miafe dasedidi la o.^o 12 Ne megblo anyigbadzinuwo ɛutinya na mi, eye miexɔe se o la, aleke lawo miaxɔ ase, nɛ megblo dzifonuwo ɛutinya na mi mahã? 13 Eye amea deke melia yi dzifo kpo o, negbe amesi di tso dzifo va ko, eyae nye Amegbetovi, si le dzifo.^t 14 Eye abe alesi ^u"Mose kɔ da la de dzi le gbeadzɔ ene la, nenema ke woakɔ Amegbetovi la de dzi tsã, 15 bena amesiame, si xɔa edzi sena la, nako agbe mavɔ. 16 Elabena ale gbege Mawu lãa xexeamɛ bena, wòtso ye ɛuto fe Tenuvi hena, bena amesiame, si xɔa edzi sena la, mele tsɔtsrɔge o, ke boɲ wòakpo agbe mavɔ.^y 17 Elabena Mawu medɔ via de

a 7, 50; 18, 20.

b 12, 47.

d kp. 36; 5, 24.

e 1, 6. 9-11.

f Pet. 1. 1, 22.

g Ef. 5, 13.

h Kex. 36, 25-27; Ef. 5, 26; Tl. 3, 5.

i 1, 13; Mo. 1, 5, 2; Ps. 51, 7.

k 4, 1, 2.

l Mat. 14, 3.

m 1, 28-34.

o 7, 16; 8, 26, 28.

p Heb. 5, 4.

r 1, 20. 23. 27.

s Mat. 22, 2.

t Ef. 4, 9.

u Mo. 1V. 21, 8, 9.

v 8, 23.

y Ro. 5, 8; 8, 32; Yoh. 1, 4, 9.

xexeamɛ, be wòadrɔ tɔnu xexeamɛ o; ke boɲ be woade xexeamɛ to eyama dzi.^b 18 Amesi xɔa edzi sena la, womadrɔ tɔnu o; ke amesi mexɔa edzi sena o la, wòdrɔ tɔnu xoxo; elabena mexɔa Mawu fe Tenuvi fe ɛkɔa dzi se o.^d 19 Ke esiae nye tɔnudadrɔ la bena, kekeli va xexeamɛ, eye amewo lãa viviti la wu kekeli la; elabena wofo dɔwɔwɔwo vòdi.^e 20 Elabena amesiame, si wɔa nu vlo la, lãa fu kekeli la, eye meva kekeli la gbo o, bena woagahe adãnya de efe dɔwɔwɔwo ɛu o.^g 21 Ke amesi wɔa nutefe la, eya va kekeli la gbo, bena woade efe dɔwɔwɔwo de go afia; elabena Mawu me wòwo wo le.

Yohanes fe dase mioe, si wòdi le Yesu ɛu.

22 Nusiwawo megebe la Yesu kple efe nusrɔlawo va Yudeanyigba dzi, eye wòno afima kpili wo, eye kwòde mawutsi ta na amewo. 23 Ke Yohanes hã le mawutsi dem ta na amewo le Aenon, si te de Salem ɛuti, elabena tsi gedɛ le afima, eye amewo va, eye wona wòde mawutsi ta na wo. 24 Elabena womede Yohanes igaxɔ me hade o. 25 Azɔ nyahehe dɔ Yohanes fe nusrɔlawo kple Yudatwo dome le ɛutikoklo ɛuti. 26 Eye wova Yohanes gbo gblɔ nɛ bena: Rabi, amesi le Yordan godo kpili wò, ⁿamesi ɛuti nɛdi dase le la, kpo da, eya ke le mawutsi dem ta na amewo, eye amewo katã yi egbo. 27 Yohanes dɔ ɛu gblɔ bena: Ame mate ɛu axɔ naneke o, nɛ menye de wonae tso dzifo o.^p 28 Mia ɛutowo miedɔ dase nam be, megblo bena: ^r"Menye nyee nye Kristo la o, ke boɲ ame dɔdɔ menye le eyama ɛgo. 29 Amesi si ^sɛugbetɔ le la, eyae nye ɛugbetɔsrɔ, ke ɛugbetɔsrɔ la fe xɔlɔ, amesi le tsitre le to domi la, kpoa dzidzɔ ɛuto le ɛugbetɔsrɔ la fe gbe ɛuti; azɔ nye dzidzɔ sia ze edzi tsã; ke nye la mayi to. 31 Amesi ^tɛtso dzifo gbɔna la, eya fo wo katã ta; amesi tso anyigba la, anyigba wòtso, eye anyigbanuwo ɛu wòfoa nu lena; amesi tso dzifo gbɔna la, eya fo wo katã ta. 32 Nusi wòkpo kple nusi wòse la,

eya n̄uti wòdia dase lena, eye amea ðeke mexoa efe dasedidi la o." 33 Amesi le efe dasedidi xom la, eya ðo kpe edzi bena, Mawue nye nyatefeto. 34 Ela-bena amesi Mawu ðo la, Mawu fe nyawo n̄uti wòfoa nu lena; elabena mena Gbògbò la le dzi-dzenu nu o. 35 Fofò la l̄sa Via, eye wòtso nuwo katà de esi me. 36 Amesi xoa Via dzi sena la, agbe mavo le esi; amesi medoa to Via o la, makpo agbe o, ke boq Mawu fe ðomedzoe tsia eyama dzi./

• Yesu fe nufoso kple Samaria-nyonu la.

4. Azò esi Yesu nyae bena, fa-risitowo se bena, Yesu le mawutsi dem ta na amewo, eye wòle nusr̄lawo wom wu Yohanes la — 2 gake Yesu n̄uto mede mawutsi ta na amewo o, ke boq efe nusr̄lawoc, — 3 egbl̄e Yudea ði, eye wògadzo heyina Galilea. 4 Ke ele n̄e be, wòato Samaria ayi. 5 Ale wòva Samariatowo fe dua ðe, si woyona be Sixar me, si te ðe anyigba, si Yakob na via Yosef la n̄uti; 6 eye Yakob fe vudo le afima. Eye esi mozozo te ðedi Yesu nu la, ebobo no anyi nene-ma ke ðe vudo la to, anò gafòfo adelia me. 7 Eye Samaria-nyonua ðe va tsi du ge. Yesu gbl̄o n̄e bena: Na dem mano. 8 Ela-bena efe nusr̄lawo yi ðe dua me, be woafle nuduðu. 9 Samaria-nyonu la gbl̄o n̄e bena: Aleke wò, si nye Yudato la, n̄ele tsi biam nye, si nye Samaria-nyonu, be yeano mahā? — Elabena Yudato wu kple Samaria-towo menyina o —. 10 Yesu ðo nu gbl̄o n̄e bena: ðe n̄nya Mawu fe nunana la kple amesi nye amesi gbl̄o na wò bena: Na dem manola, ne wò boq àbiae, p̄eye wòana agbetsi wò. 11 Nyonua gbl̄o n̄e bena: Afeto, tsikunu mele asiwò o, eye vudoa me goglo; afika gò n̄ekpo agbetsi la tsoc mahā? 12 Alo ðe n̄ewu mia fofò Yakob, amesi na vudo la mí, eye eya n̄uto kple viawo kpakple efe l̄awo no eme tsi mahā? 13 Yesu ðo nu gbl̄o n̄e bena: Ame-siame, si le tsi sia fe ðe nom la, tsikò agawui; 14 ke amesi ke lano tsi, si nye manae fe ðe la,

o kp. 11.

6 8, 27, 35.

d 1, 33, 34.

e 8, 20; Mat. 11, 27.

f kp. 18.

g 3, 22, 26.

h Mo. V. 12. 5; Ps. 122.

i Fia. II. 17, 29 v. 41; Yes. 2, 3.

k Mo. I. 48, 22; Yos. 24, 32.

l Kor. II. 3, 17.

m 1, 41.

n 9, 37.

o 7, 38, 39.

p 6, 56.

tsikò megale eya wu ge akpo o vasede mavomavo me; elabena tsi, si nye manae la, latro azu tsivudo le eme, esi anò dzidzim ayi ðe agbe mavo me.^b 15 Nyonua gbl̄o n̄e bena: Afeto, na tsi siam, bena tsikò nagawum alo inava afisia tsi du ge o. 16 Egblo n̄e bena: Heyi dayo sr̄wò, eye nava afisia. 17 Nyonua xò dzi, eye wògblo n̄e bena: Sr̄5 mele asinye o. Yesu gbl̄o n̄e bena: Egblo n̄e nyuie bena: Sr̄5 mele asinye o; 18 elabena n̄utsu at̄3 no asiwò kpò, eye amesi le asiwò fifia la, menyè sr̄wò wònye o; èto nyatefe le esia me. 19 Nyonua gbl̄o n̄e bena: Afeto, medze sii bena, nyagbl̄odila n̄nya. 20 Mía fofowo doa gbe ða le to sia dzi, eye miawo miegblo bena, te fe le "Yerusalem, afisi wòle be, woado gbe ða le. 21 Yesu gbl̄o n̄e bena: Nyonu, xom se bena, gafòfo gbona, esi menyè to sia dzi alo Yerusalem miado gbe ða na Fofò la le o. 22 Miawo la miedoa gbe ða na nusi mienya o; miawo la miedoa gbe ða na nusi mienya; elabena xoxo la tso Yudato wu gbo. 23 Gake gafòfo gbona, eye wòde azo, esi nyatefegbedodalawo ado gbe ða na Fofò la le gbògbò kple nyatefe me; elabena Fofò la dia gbedodala siawo t̄gbe. 24 Mawue nye Gbògbò, eye amesiwo le gbe dom ða n̄e la, ele be, woado gbe ða le gbògbò kple nyatefe me.²⁵ Nyonua gbl̄o n̄e bena: Menyae bena, "Mesia, si woyona be Kristo la gbona; ne eyama va la, agbl̄o nuwo katà afia mí. 26 Yesu gbl̄o n̄e bena: Nye, amesi le nu fom kpli wò la, nyee."

27 Wole esia dzi efe nusr̄lawo va, eye wòwò mo yaa na wo bena, ele nu fom kple nyonua ðe; gake amea ðeke megbl̄o bena: Nuka ðim n̄ele alo nuka nu fom n̄ele kpli mahā o. 28 Tete nyonu la gbl̄e efe tsize ði, eye wòzo yi ðe dua me. eye wògblo na amewo bena: 29 Miva kpò amea ðe, si gbl̄o nusiwo katà mewo kpò la nam; ðe menyè esia nye Kristo la oa? 30 Tete wodo go le dua me, eye wova egbo. 31 Le esia me la nusr̄lawo ðe kuku n̄e gbl̄o

bena: Rabi, va du nu. 32 Ke egblɔ na wo bena: "Nye la nuɖuɖu le asinye, be maɖu, si miawo mi-enya o. 33 Eyaɖutɔ nusrɔlawo gblɔ na wo nɛwo bena: De amea de na nanee wɔɖu mahã? 34 Yesu gblɔ na wo bena: Nye nuɖuɖu enye bena, mawɔ amesi dɔm da la fe lolɔanu, eye mawu efe dɔwɔwɔ la nu." 35 Menye miawo gblɔ bena: Xleti ene koe suso, eye nuɖeyi la laɖo o mahã? Kpɔ da, mele egblɔm dzi mi bena: Mi-wu miafe ŋkuwo ŋɔ, eye miakpo agblewo dzi da bena, "wofu xoxo, eye wonyo na ɖeɖe. 36 Amesi ŋea nu la, kpɔa fetu, eye wɔfoa kutsetse nu ju de agbe mavɔ me, bena amesi jã nu kple amesi ŋe nu la, siaa nakpo dzidzo. 37 Elabena le eya me nya, si wogblɔ di be: Bu dona, bu ŋena la, enye nyatefe. 38 Nye la meɖo mi, be miaɖe nusi nɔti miedze agbagba le o; ame bubuwo dze agbagba, eye miawo miege de wofe dɔwɔwɔ la me. 39 Eye tso du ma me Samariatɔwo dome ame geɖe xɔ edzi se le nyɔnu, si di ɖase bena: Egblɔ nusiwo katã mewo kpɔ la fiam la, fe nya nɔti. 40 Azo esi Samariatɔwo va egbo la, wo de kuku ne bena, wɔanɔ yewo gbo, eye wɔnɔ afima ŋkeke eve. 41 Eye ame geɖe wu xɔ edzi se le eya nɔti fe nya nɔti; 42 eye wogblɔ na nyɔnu bena: Azo menye le wɔ nufofo nɔti miexɔe se do o; elabena mia nɔtowo miese, eye mi enya bena, ame siae nye xexeamɛ xɔla vavã.

Yesu da gbe le Kapernaum anafia la fe vi-
nɔtsu ŋu.

43 Eye le ŋkeke eve megbe la edzo le afima yi de Galilea." 44 Elabena Yesu nɔti di ɖase bena, nyaɖblɔɖila mekpɔa bubu le eya nɔti de o. 45 Azo esi wɔva Galilea la, Galileatɔwo xɔe, esime wokpo nusiwo katã wɔwɔ le Yerusalem le ŋkekenyuie la ɖufe; elabena woawo hã de ŋkekenyuie la ɖufe.

46 Ale wɔgava Kana le Galilea, afisi wɔtrɔ tsi wɔzu wein le. Ke fiaɖutimeɖe li, amesi fe vi le do lɛm le Kapernaum." 47 Esi wɔse bena, Yesu tso Yudea va Galilea la, eyi egbo, eye wɔde

a kp. 34.

b 2, 18; Kor. L. 1, 22.

d 17, 4.

e Mat. 9, 37; Lu. 10, 2.

f 2, 11, 23.

g Mat. 4, 12.

h Mat. 13, 57; Mar. 6, 4; Lu. 4, 24.

i 3, 23.

k Mat. 9, 6.

l 9, 14.

m 2, t. 9.

kuku bena, neva, eye wɔdada gbe le ye vi ŋu; elabena edo kudo nu. 48 Tete Yesu gblɔ ne bena: Ne menye dzesiwo kple nukunuwo miekpɔ o la, miexɔne sena o. 49 Fiaɖutime la gblɔ ne bena: Afeto, va, hafi vinye la naku! 50 Yesu gblɔ ne bena: Heyi, viwɔ le agbe. Eye ame la xɔ nya, si Yesu gblɔ ne la dzi se, eye wɔyi. 51 Ke esi wɔyina la, efe dɔlawo va kpee, eye woka eta ne bena: Viwɔ la tsi agbe. 52 Tete wɔbia gafofo, si dzi wɔka de eme ne la wo tsitotsito. Eye wogblɔ ne bena: Etsɔ le gafofo adrelia dzi ɖudza la dzo le edzi. 53 Tete fofoa dze sii bena, enye gafofo ma, si dzi Yesu gblɔ ne bena: Viwɔ la le agbe; eye eya nɔti xɔe se kple efeme blibo katã. 54 Esia nye dzesi evelia, si Yesu wo, esi wɔtso Yudea va Galilea.

Yesu yɔ do fe 38 dɔlɛla de le Betesda-ta to.

5 Nusiawo megbe la Yudatɔwo fe ŋkekenyuie de do, eye Yesu yi de Yerusalem. 2 Ke taa de le Yerusalem le alɛgboa nɔti, si woyina le Hebri-gbe me bena Betesda, esi ŋu akpata atɔ le. 3 Akpata siawo me dɔlɛlawo fe ha: Dkuagbatɔwo, xɔɔrɔwo, titilɛlawo mlɔna henɔa tsi la fe bublu lalam. — 4 Elabena xɛadewoyi la mawudɔlaa de ɖina de ta la me, eye wɔblua tsi la; eye amesi tre tsi la me dzedze le efe bublu megbe la, fe lãme sɛna tso do sia do, si lɛm wɔle la me. — 5 Ke amea de, si le do lɛm fe blaetɔ wo enyi sɔɖ la, le afima. 6 Esi Yesu kpɔ eyama le anyimlɔfe, eye wɔnyae bena, enɔ anyi alea etefe didi la, egblɔ ne bena: Ele didim bena, wɔ lãme nasɛ mahã? 7 Dɔnɔ la do enu ne bena: Afeto, amea deke mele asinye, bena ne woblu tsia la, wɔakɔm ada de ta la me o; ke ne megbona la, kasia ame bubu trea emedzedze nam. 8 Yesu gblɔ ne bena: Tsi tre, naku wɔ aba dzi, eye nazo azali! 9 Eye ame la fe lãme sɛ enumake, eye wɔkɔ efe aba dzi hezo azali.

10 Ke ŋkeke ma enye Sabat. 10 Eyaɖuti Yudatɔwo gblɔ na amesi ŋu woda gbe le la bena: Egbee nye Sabat, eye womede mɔ na

wò be, natsò wò aba o.^a 11 Exò dzi na wo bena: Amesi na nye lãme sê la, eya kee gblò nam bena: 12 Kò wò aba dzi, eye nazo azoli. Wobiae bena: Amekae nye amesi gblò na wò bena: Kæe dzi, eye nazo azoli mahã? 13 Ke amesi ñu woda gbe le la, menya amesi wònye o; elabena Yesu de edokui da le ameha, si le afima la ta. 14 Nusiawo megbe la Yesu kpœ le mawufe la me, eye wògblò ne bena: Kpœ da, wò lãme sê,^g megawò nuvò azò o, bena ne nu wòdi wu esia nagawò wò o. 15 Ame la tò dzi heyi dagblò na Yuda-two bena, Yesu yenye amesi na yefe lãme sê. 16 Eye le esia ta Yudatowo ti Yesu yome, eye wodi be, yewoawui; elabena ewò nusia le Sabat dzi.ⁱ

Yesu òlì edokui ta.

17 Ke edo ñu na wo bena: Fofonye le dò wòm vasede fifi, eye nye hã mele dò wòm.^k 18 Le esia ta Yudatowo igadii de edzi wu, bena yewoawui; elabena menye de wògblè kò dò na Sabat la de-deko o, ke boŋ eyò Mawu hã be eya ñutsò Fofoa, eye wòtsò eya ñutsò dokui dò Mawu ñu. 19 Tete Yesu dò ñu, eye wògblò na wo bena: Vavã, vavã mele eglòm na mi bena: Vi la mate ñu awò naneke le eya ñutsò dokui si o, 'ne menye Fofoa le ewòm wòkpò o; elabena nusiwo ke wòm eyama le la, esiawo Vi la hã wona nenema ke. 20 *Ke Fofò la lãa Via, eye nusiwo katà wòm eya ñutsò le la, efiane, eye wòafia dò-wawò gãwoe awu esiawo, bena miafe mo nawò yaa. 21 Elabena sigbe alesi Fofò la fãa ame kukuwo de tsitre, eye wògblò agbe wo la, nenema ke Vi la hã agbò agbe amesiwo wòlõna. 22 Elabena Fofò la medrõa wòm amea deke o, ke boŋ etsò wòmudrõ la katà de asi nã Via,^u 23 bena amewo katà nabu Vi la, abe alesi wobua Fofò la ene. Amesi mele Vi la bum o la, mebua Fofò la, amesi dœ da la o.^y 24 Vavã, vavã mele eglòm na mi bena: Amesi le nye nya la sem, eye wòle amesi dòm da la dzi xòm le sesem la, agbe mavò le esi, eye mava wòmudrõ me o, elabena eto ku me yi

^a Yer. 17, 21.
^b 3, 16, 18.

^d Ef. 2, 5, 6.

^e 1, 1-4.

^f kp. 22.

^g 8, 11.

^h 6, 40; Dan. 12, 2.

ⁱ Mat. 12, 14.

^k 9, 4.

^l 7, 30; 10, 33.

ⁿ kp. 19; 8, 38.

^o kp. 35, 37.

^p 1, 19-34.

^q 3, 11, 32.

^r 3, 35.

^t Yoh. I. 5, 9; ta 1, 33; 3, 2.

^u Dan. 7, 13, 14; Do. 17, 31.

^v Mat. 3, 17.

^y Fil. 2, 10, 11; Yoh. I. 2, 23.

^z Lu. 24, 27; Tim. II. 3, 15 v. 17.

de agbe la me xoxo.^b 25 Vavã, vavã mele eglòm na mi bena: Gafòfo gblòna, ^deye wòde azò, esime ame kukuwo ase Mawuvi la fe gbe, eye amesiwo sigbe la, woano agbe. 26 Elabena sigbe alesi agbe le Fofò la ñutsò dokui me la, nenema ke wòna Vi la hã be, agbe nanzò esi le eya ñutsò dokui me;^e 27 eye wòna ñusée, be /wòadrò wòm hã, elabena Amegbetovi wònye. 28 Esia megawò mo yaa na mi o; elabena gafòfo gblòna, le esi me amesiwo katà le yòdowo me la, woase efe gbe: 29 eye amesiwo wò nu nyuiwo la, woado go hena agbe fe tsitre-tsi, ke amesiwo wò nu wlowo la, hena wòmudrõ fe tsitre-tsi.^h 30 Nyemele naneke wòm le dokuinye si o; abe alesi mesena la, nenema ñu medrõa wòm dò, eye nye wòmudrõ la le dzadzæ; elabena nyemedia nye ñutsò nye lólõnu o, ke boŋ amesi dòm da la fe lólõnu ko.ⁱ

31 Nye la, ne medi dase le dokuinye ñu la, ekema nye dasedidi la menye nyatefe o. 32 Ame bubue nye amesi le dase ñim le ñutinye, eye menyae bena, dase, si ñim wòle le ñutinye la, enye nyatefe.^j 33 Miawo la miedò dò de Yohanes gblò, eye wòdi dase na nyatefe la.^k 34 Ke nye la nyemexò dasedidi tso ame gblò o, ke mele nusiawo gblòm, bena miakpò dede. 35 Eyama enye akadi, si le bibim, eye wòle keklém; ke miawo la miedi be, yewoakpò dzidzo gafòfo deka le efe keklè la me. 36 Ke nye la mexò dasedidi, si lolo wu Yohanes tò; elabena dò-wawò, siwo Fofò la nam, bena mawu wo nu la, dòwawò ma, siwo ke wòm mele la, le dase ñim le ñutinye bena, Fofò lae dòm da.^l 37 Eye Fofò, si dòm da la, eyama di dase le ñutinye. Miese efe gbe yeadekeyi alo kpò efe nonome hã kpò o.^m 38 Eye efe nya menò mia me o; elabena amesi eyama dò da la, eya dzie miexò se o. 39 Miele ñòŋlɔawo me dzrom tsito-tsi; elabena miesusu bena, miakpò agbe mavò le wo me, eye woamawo nye nusiwo le dase ñim le ñutinye;ⁿ 40 eye mielò be, mia-va gblonye, bena miakpò agbe o.

41 Nyemexa kafukafu tso amewo gbo o. 42 Gake menya mi bena, Mawu fe loló la mele mia nutowo mia dokui me o. 43 Nye la meva le Fofonye fe nkwa dzi, eye miele xoyem o; de ame bubu lava le ye nuto fe nkwa dzi la, ne eya xo ge miala. 44 Aleke lawo mia-wo miate nu axo ase, esi miele kafukafu xom tso mia nzewo gbo, eye kafukafu ma, si tso Mawu deka gbo la, media eya o mahã? 45 Migasusu bena, nye la matso mia nu na Fofu la o; amea de li, si tosa mia nu, eyae nye Mose, amesi dzi mietsa miafe makpo- kpo do. 46 Elabena de miexo Mose dzi se la, ne miexo nye hã dzinye ase; elabena eyama nlo nya di le nutinye. 47 Ke ne mie- xo eyama fe nqolawo dzi se o la, aleke lawo miexo nye nyawo dzi ase mahã?

Yesu nyi ame 5000, zo fu dzi

6 Nusiawo mege la Yesu dzo nyi de Galilea-fu, si nye Tiberia-fu la godo. 2 Eye ameha gãa de dze eyome, elabena wokpo dzesi, siwo wowa na dolélawo. 3 Eye Yesu yi de to la dzi, eye wòbòbò nò afima kple efe nusrò- lawo. 4 Ke Yudatowo fe nuti- totonkenkenyule la do. 5 Azo esi Yesu wu efe mo dzi, eye wokpo bena, ameha gãa de gbona de ye gbo la, eglò na Filipino bena: Afika miafle abolo le, bena amesiawo na du mahã? 6 Ke eglò esia, be wòadoe akpo; elabena eya nuto nya nusi wo ge wòala. 7 Filipino do nu ne bena: Abolo denario alafa eve hã mele wo nu de ge, bena wo dome desia de naxo via de o. 8 Efe nusròlawo dometo deka, Andrea, Simon Petro novi la, gblò ne bena: 9 Dekakpuia de le afii, eye lubolo atò kple tomelã memee eve le esi; gake nuka wò- nye na ame gedè siawo mahã? 10 Yesu gblò bena: Mina amea- wo nabòbò nò anyi. Ke gbe mu- mu gedè le afima. Eye nutsu, siwo fe xexlème nu anò akpe atò la, bòbò nò anyi. 11 Eye Yesu tso aboloawo heda akpe le wo ta, eye wòtso wo na amesiwo le anyi- nɔfe; nenema ke hã wòna tomelã memee wo gedè alesi nu dim wole.

12 Ke esi wodì fo la, eglò na efe nusròlawo bena: Mifo kake, siwo susò la, nu fu, bena naneke nagagblè o. 13 Tete wofo wo nu fu, eye lubolo atò, siwo amea wo du la, fe kake, siwo susò la, yo kevi wuieve fũ.

14 Azo esi amea wo kpo dzesi, si wòwò la, wogblò bena: "Vavã amesia nye nyagblòdila, si gbona de xexeame. 15 Eye esi Yesu dze sii bena, wole vava ge, eye wòalé ye sesé ado fiae la, ede edokui de aga yi de to la dzi."

16 Eye esi fiè do la, efe nusròlawo yi de fu nu; 17 eye wo- do ou heyina fu la godo de Kapernaum. Ke zã do xoxo, eye Yesu meva wo gbo hade o. 18 Eye le ya gã, si le fofom nuti la, fu la dze agbo. 19 Eye esi woku ou la anò stadio blave vo atò ablaetò la, wokpo Yesu le fua dzi zom gbona, eye wòle tetem de ou la nu, eye wovò. 20 Ke eglò na wo bena: Nye nye esi, mi- gavò o hee! 21 Eye esi wodi be- na, yewoaxoe de ou la me la, ka- sia ou la di go de anyigba, si dzi yim wole la.

Yesu enye agbebolo la.

22 Esi nu ke, eye ameha la le tsitre le fu la fe go keme dzi la, wokpo bena, ou bubua deke me- gale afima o, negbe deka ko, eye bena Yesu medo oua kple efe nusròlawo o, ke boŋ efe nusrò- lawo dedekoe yi, — 23 eye ou bubuwo tso Tiberia va do afisi medidi tso tefe, si wodu abolo, si ta Afeto la da akpe le la, gbo o. — 24 Azo esi ameha la kpo bena, Yesu alo efe nusròlawo me- le afima o la, wo nutowo do ou- wo me, eye wova Kapernaum hele Yesu dim. 25 Eye esi wokpoe le fua godo la, wogblò ne bena: Ra- bi, ɣekayi nèva afisia? 26 Yesu do nu na wo, eye wògblò bena: Vavã, vavã mele eglòm na mi bena: Miele diyem, menye bena, miekpo dzesiwo o; ke boŋ bena, miedu aboloawo fe de, eye miedu fo. 27 Midze agbagba, menye de nududu, si gblèna ta o, "ke boŋ de nududu, si anò anyi hena agbe mavo la ta, esi Amegbetovi la la- na mi; elabena nenem me la nu Mawu Fofu la de dzesii. 28 Tete

a Mo. V. 18, 18.

b 12, 48.

d 18, 36.

e Mo. V. 31, 26.

f kp. 16-21 kpo
Mat. 14, 22-38;
Mar. 6, 45-52.

g Mo. I. 3, 15; 49;
10; Mo. V. 18,
15.

h Lu. 16, 31.

i kp. 1-15 kpo
Mat. 14, 13-21;
Mar. 6, 32-44;
Lu. 9, 10-17.

k 2, 13; 11, 55.

l kp. 11.

m 4, 14.

n 5, 36.

wogblɔ ne bena: Nuka miawɔ, bena miawɔ Mawu fe dɔwɔwɔ wo mahã? 29 Yesu dɔ ɔu gblɔ na wo bena: Esiaɛ nye Mawu fe dɔwɔwɔ la bena, miawɔ amesi wɔdɔ da la, dzi ase.^b 30 Tete wogblɔ ne bena: Ekema dzesi ka nɛwɔ, bena niakpɔ, eye miawɔ dziwɔ ase mahã? Nuka nɛwɔna?^c 31 Mía fofowo du mana le gbeadzi, abe alesí wɔnɔ ɔi ene bena: „Ena abolo wo tso dzifo, be woadu.”^g 32 Yesu gblɔ na wo bena: Vavã, vavã mele eglɔm na mi bena: ^dMenye Mose ye na abolo, si tso dzifo la mi o, ke boɔ Fofonyee na abolo vavã mi tso dzifo. 33 Elabena Mawu fe abolo la enye esi ɔi tso dzifo va, eye wɔna agbe xexeame. 34 Tete wogblɔ ne bena: Afetɔ, na abolo sia mi daa. 35 Yesu gblɔ na wo bena: Nyeɛ nye agbebolo la, amesi vaa gbɔnye la, dɔ mele ewu ge akpɔ o; eye amesi le dzinye xɔm le sesem la, tsikɔ mele ewu ge akpɔ o.” 36 Gake ^emeɓlɔe na mi bena, miexɔm, eye miexɔm se o. 37 Nusianu, si Fofɔ la tso nam la, ava gbɔnye; eye amesi vaa gbɔnye la, ^fnyemele efu ge gbe akpɔ o. 38 Elabena meɓi tso dzifo va, menyee bena mawɔ nye ɔutɔ nye lɔlɔnu o, negbe amesi dɔm da la fe lɔlɔnu ko.^h 39 Ke esia enye amesi dɔm da la fe lɔlɔnu, bena nusianu, si wɔtɔ nam la, ne magabu deke o, ke boɔ bena mafɛ de tsitre le nuwuwɔnkeke la dzi.ⁱ 40 Elabena esiaɛ nye Fofonye la fe lɔlɔnu, bena amesiame, si le Via kpɔm, eye wɔle edzi xɔm le sesem la, akpɔ agbe mawɔ, eye ^jnye la mafɛ de tsitre le nuwuwɔnkeke la dzi.

41 Tete Yudatɔwo li liɔliɔli le enuti; elabena eglɔ bena: Nyeɛ nye abolo, si ɔi tso dzifo va. 42 Eye wogblɔ bena: Alo amesia la menyee Yesu, Yosef vi la, amesi fofɔ kple dada miawɔ mienya lae o de? Azɔ aleke wɔ amesia le gbɔglɔm bena: Meɓi tso dzifo va mahã?^k 43 Yesu dɔ ɔu gblɔ na wo bena: Migali liɔliɔli le mia nɛwɔ dome o. 44 ^lAmea deke mate ɔu ava gbɔnye o, ne menyee Fofɔ, si dɔm da lae hee ve o, eye nye la mafɛ de tsitre le nuwuwu-

^a Yes. 54, 13; Yer. 31, 33, 34.

^b Yoh. I. 3, 23.

^d 2, 18.

^e 1, 18.

^f 3, 16.

^g Mo. II. 16, 13.

^h Pa. 78, 24.

ⁱ kp. 35.

^j kp. 31, 32; Kor. I. 10, 3, 5.

^k kp. 49.

^l Heb. 10, 5, 10.

^m kp. 49; ta. 4, 14;

7, 37.

ⁿ kp. 26, 29.

^o 17, 6-8; Mat. 11, 28.

^p 4, 34.

^q 15, 4; Yoh. I. 3, 24.

^r 10, 38, 29; 17, 12.

^s 5, 29; 11, 24.

^t I. u. 4, 22.

^u kp. 65.

nkeke la dzi. 45 Wɔnɔ de “nya-gblɔdilawo me bena: „Eye wo katã woanye amesiwo Mawu fia nu wo.” Amesiame, si see le Fofɔ gblɔ, eye wɔsrɔe la, ava gbɔnye. 46 Menye bena, amea deɛ kpo Fofɔ la kpo o, negbe amesi tso Mawu gblɔ la, eyae kpo Fofɔ la.” 47 Vavã, vavã mele eglɔm na mi bena: Amesi xɔe se la, agbe mavɔ le esi.^v 48 Nyeɛ nye agbeboi la.^w 49 Mía fofowo du mana le gbeadzi, eye woku.^x 50 Esiaɛ nye abolo, si ɔi tso dzifo va, bena ame naɔu efe de, eye maku o.

51 Nyeɛ nye agbeboi la, si ɔi tso dzifo va; ne amea deɛ du abolo sia fe de la, anɔ agbe tegbetegbe; eye abolo, ^ysi na ge mala de xexeame fe agbe ta la, enye nye ɔutilã. 52 Azɔ Yudatɔwo he nya le wo nɛwɔ dome gblɔ bena: Aleke amesia ate ɔu ana efe ɔutilã mi, be miaɔu mahã? 53 Tete Yesu gblɔ na wo bena: Vavã, vavã mele eglɔm na mi bena: Ne menyee de mieɔu Amegbetɔvi la fe ɔutilã, eye mieno efe ɔu o la, ekema agbea deke manɔ mia me o. 54 Amesi dua nye ɔutilã, eye wɔnoa nye ɔu la, agbe mavɔ le esi, eye nye la mafɛ de tsitre le nuwuwɔnkeke la dzi. 55 Elabena nye ɔutilã enye nuɔduɔ vavã, eye nye ɔu enye nunono vavã. 56 Amesi dua nye ɔutilã, eye wɔnoa nye ɔu la, ^zenɔa menyee, eye nye hã menɔa eme. 57 Si-gbe alesí Fofɔ gbagbe la dɔm da, eye nye la mele agbe le Fofɔ ɔuti la, nenema ke amesi quam la, eya hã anɔ agbe le ɔutinye. 58 Esiaɛ nye abolo, si ɔi tso dzifo va, menyee abe esi fofowɔ du, eye woku la ene o; amesi du abolo sia la, anɔ agbe tegbetegbe. 59 Nusiawo wogblɔ le fufɔfe la me, le esime wɔle nu fiam le Kapernaum.

60 Azɔ efe nusɔlawo dome ame geɔewo, esi wose esia la, wogblɔ bena: Esia nye nya sesɛ; ameka ate ɔu ase mahã? 61 Ke esi Yesu nya le ye ɔutɔ ɔkui me bena, efe nusɔlawo le liɔliɔli lim le esia ɔuti la, eglɔ na wo bena: Alo de esia le nu dɔm na mi mahã? 62 Azɔ, ne miakpɔ Amegbetɔvi la le dzifo, afisi wɔ-

tso la, yim de?^a 63 Gbɔgbɔ la gbɔa agbe, nutilā menyo na naneke o; nya, siwo megblo na mi la, Gbɔgbɔ kple agbe wonye.^b 64 Ke amea dewo le mia dome, siwo mexona sena o. Elabena Yesu nya tso gɔmedzedzea me wo amesiwo mexo edzi se o kple amesi 'le eyome mo fia ge. 65 Eye wɔgblo bena: Le esia ta megblo na mi bena, amea deke mate nu ava gbonye o, ne menye de wonae tso Fofonye gbɔ o.^c 66 Tso esia dzi la efe nusrɔlawo dome ame gedewo de mege, eye womegazana kpakplii o.

Petro nu Yesu me.

67 Tete Yesu gblo na ame wuiveawo bena: Alo miawo hã de miele didim be, miadzo mahã? 68 Simon Petro do nu ne bena: Afeto, ameka gbɔ gɔ miaɔu ayi mahã? Agbe 'mawo nyawo le asiwo. 69 Eye miexoe se, eye mi-dze sii bena, 'wɔe nye Kristo, Mawu fe kɔkɔeto la. 70 Yesu xɔ dzi na wo bena: Menye nyee tia mi ame wuivee oa? Eye mia dometo deka nye abosam! 71 Ke egblo esia le Yuda, Simon Iskariot vi nɔti, elabena eyae nye amesi le eyome mo fia ge, eye wonye ame wuiveawo dometo deka.

Yesu yi agbado me-nkekenyitiedufe.

7 Le nusiawo mege la Yesu tsa le Galilea; elabena melɔ be, yeatsa le Yudea o, le esi Yuda-towo di be, yewoawui ta. 2 Ke Yudatowo fe nkekenyuie, si nye 'agbadonkekenyuie la do. 3 Tete la 'nɔviawo gblo ne bena: Dzo le afisia, eye nayi Yudea, bena wɔ nusrɔlawo hã nakpo wɔ dɔwɔwɔ, siwo nɛwɔna. 4 Elabena amea deke mewɔa naneke le ya-ɣiafe, eye wɔdina be, ye nɔti ye-dze le gaglãge o. Ne ewo esiawo la, ekema de dokiuwɔ fia xexame. 5 Elabena nɔviawo ke hã mexo edzi se o. 6 Yesu gblo na wo bena: 'Nye azãge la me-do hadẽ o; ke miawo la miafe azãge la dona daa. 7 Xexame mate nu alẽ fu mi o; ke 'nye la elẽa fum, elabena nye la medi dase le enɔti bena, efe dɔwɔwɔwo vɔdi. 8 Miawo la, miheyi nkekenyuiea dufe; nye la nyemeyina

^a 3, 13.

^b Kor. II. 3, 6.

^d 13, 11.

^e kp. 44.

^f 9,22;12,42;19,38.

^g Mat. 13, 54.

^h kp. 63.

ⁱ 1, 49; 11, 27; Mat. 16, 16.

^k 5, 41. 44.

^l 8, 1.

^m Do. 7, 63.

ⁿ 5, 16. 18.

^o Mo. III. 23. 34.

^p 2, 12; Mat. 12, 46; Do. 1, 14.

^q 8,48.52;10,20.

^r 5, 16.

^s Mo. I. 17, 10 v. 12.

^t 2, 4.

^u 15, 18.

^x kp. 19.

nkekenyuie sia dufe o; elabena nye azãge la mede vɔ hadẽ o. 9 Esi wɔgblo esiawo na wo la, etsi Galilea. 10 Ke esi nɔviawo yi nkekenyuiea dufe la, eya hã yi, menye le gaglãge o, ke boɔ le adza me. 11 Azo Yudatowo dii le nkekenyuiea dufe, eye wɔgblo bena: Afika ame ma le? 12 Eye liɔliɔliɔliɔli sɔ gbɔ le amehawo dome le enɔti; dewo gblo bena: Ame nyui wɔnye; bubuwo gblo bena: Ðabi, ke boɔ eflu ameha la. 13 Gake la amea deke megblo le enɔti kple dzidefo o; elabena wovɔ Yudatowo.^f

14 Ke esi nkekenyuie la fe afã nu yi la, Yesu yi de mawufe la me, eye wɔfia nu. 15 Eyanɔti Yudatowo tsi yaa gblo bena: Ale-ke wɔ amesia nya agbalẽ, esi mesrɔ nu kpɔ o mahã!^g 16 Te'e Yesu do nu na wo, eye wɔgblo bena: Nye nufiafia la menye tonye o, ke boɔ amesi dom da la tɔe. 17 Ne amea de le didim be, yeawo efe lɔlɔnu la, eya ladze sii le nufiafia la nɔti, nenyee Mawu me wɔtso, alo nye nɔtɔe le nu fom le dokiunye nɔti. 18 Amesi le nu fom le ye nɔti dokiui nɔti la, kɔdia ye nɔti fe kafukafu; ke amesi le amesi dɔe da la fe kafukafu dim la, eyae nye nyatefeto, eye nu madzɔmadzɔ mele eyama me o. 19 Alo menye Mose ye na se la mi oa, eye 'mia dometoa deke mewo se la dzi o; nukanɔti 'miele didim be, miawum mahã? 20 Ameha la do nu bena: Gbɔgbɔ vɔ le mewo; ameka le didim be, yeawu wɔ mahã?^h 21 Yesu do nu, eye wɔgblo na wo bena: Do deka ko mewo, eye mi katã miafe mo wɔ yaa.ⁱ 22 Mose tɔo avatɔso na mi, menye bena, etso Mose gbɔ o, 'ke boɔ fofowoo gbɔ wɔtso, eye le Sabat dzi la mietsoa ava na ame. 23 Ne wotso ava na ame le Sabat dzi, bena woagada Mose fe sea dzi o la, nukanɔti miele dɔmedzoe dom de nɔtɔnye, elabena mena ame blibo la fe lame sɛ le Sabat dzi mahã? 24 Migadrɔ vɔnu le dzedze nu o; ke boɔ midrɔ vɔnu dzɔdzɔe.

25 Tete Yerusalemɔa dewo gblo bena: Alo menye esiae nye amesi wodi be, yewoawu o mahã?^j

26 Eye kpo da, ele nu fom faa, eye womegbla nyaa deke ne o. De dumegwã dze sii vavã bena, amesia nye Kristo la mahã? 27 Ke amesia la mienya afisi wõtso; gake ne Kristo ava la, amea deke manya afisi wõtso o.^b 28 Azo Yesu do yli le mawufe la me hele nu fiam, eye wõle gbãgbãm bena: E, mienyam, eye mienya afisi metso, eye nyemeva le nye nũto do kuinye si o, ke nyatefeta de li, amesi dãm da, amesi miawo mienya o. 29 Nye la menyae, elabena egbo metso, eye eyamae dãm da.^g 30 Tete wodi bena, yewoalée, eye amea deke medo asi de egbo o; elabena efe gafõfo mede hade o.ⁱ 31 Ke kame gedewo xo edzi se le ameha la dome, eye wõgblo bena: Ne Kristo ava la, de wõawo dze siwo awu esiawo, siwo amesia wo la mahã? 32 Farisitowo se alesi amewo le nusiawo fe libiloi lim le eputi. Eye farisitowo kple nunlagãwo do atikplãtowo da, bene woadalée. 33 Tete Yesu gblo bena: Mano anyi kpli mi yeyi yi via de ko, eye magblẽ mi di ayi amesi dãm da la gbo.^o 34 Miadim, eye miakpãm o, eye afisi nye la mele la, miawo la miate nu ava o.^p 35 Tete Yudatowo gblo na wo nãewo bena: Afika amesia le ytyi ge bena, miate nu akpãe oa? De wõle amesiwo kaka de Helatowo dome la gbo yi ge, eye wõafia nu Helatowo mahã? 36 Nya ka fomevi gõe nye esia, si wõgblo bena: Miadim, eye miakpãm o, eye afisi nye la mele la, miawo la miate nu ava o mahã?

37 Ke le nkeke mamleto, si nye nkekenyule gãto dzi la, Yesu le tsitre, eye wõdo yli gblo bena: Ne tsiko le amea de wum la, neva gbonye, eye wõano tsi. 38 Amesi xã dzinye sena, "abe alesi nã nã la gblo di ene bena: Agbetsitãsisiwõ le sisi ge atso eyama fe do me. 39 Ke egblo esia le Gbãgbã la nũti, esi amesiwo le edzi xãm le sesem la, laxo; elabena Gbãgbã la meli hade o, le esi womekã Yesu nũti hade o la ta.ⁿ 40 Esi ameha la dometã de wo se nya siawo la, wõgblo bena: "Vavã amesia nye nyagblo-

a 1, 46.

b kp. 41.

d Sam. II. 7, 12; Mt. 5, 1; Mat. 2, 5. 6; 22, 42.

e 9, 16.

f kp. 30.

g Mat. 11, 27.

h Mat. 7, 28. 29.

i 8, 20; Lu. 22, 53.

k 8, 30.

l 3, 1. 2.

m Mo. V. 1, 16. 17.

o 13, 38.

p 8, 21.

r kp. 41.

s Mo. III. 23, 36.

t 4, 10.

u Yes. 44, 3; Yoel 3, 1.

v Mo. III. 20, 10.

y 16, 7.

z 6, 14; Mo. V. 16.

dila la. 41 Bubuwõ gblo bena: Esiae nye Kristo la. Eye bubuwõ hã gblo bena: "De Kristo la atso Galilea mahã? 42 De nã nã la megblo bena: Kristo la ava atso Dawid fe fome kple Betlexemkõfe, afisi Dawid nã la me o mahã?^d 43 Ale ameha la dome mã le eyama ta.^f 44 Ke wo dometã dewo di be, yewoalée; gake amea deke medo asi de egbo o.ⁱ

45 Tete atikplãtowo va nunlagãwo kple farisitowo gbo; eye woãmawõ gblo na wo bena: Nukãnuti miekplãe ve o mahã? 46 Atikplãtowo do nu bena: Amea deke mefo nu ale, abe alesi amesia fo nui ene kpo o.^k 47 Tete farisitowo xo dzi na wo bena: Alo de wõflu miawo hã mahã? 48 De amegãwo alo farisitowo dometã de xo edzi se mahã? 49 Negbe ameha sia, si mele se la me nyam o la, koe le wo nũdinu wãm. 50 Nikodemo, si nye wo dometã deka, amesi va egbo tsã la, gblo na wo bena.^l 51 Alo de "miafe se la drãa wõnu ame, ne menyẽ de woase ame la fe numegbe gbã, eye wonya nusi wõwo o mahã? 52 Wõdo nu gblo ne bena: Alo wõ hã Galileatõ nẽnye mahã? Dzro me, eye nakpõ bena, nyagblo dila deke metsi tre tso Galilea kpo o.^r 53 Eye amesiame yi efe me.

Nyõnu ahasito la.

8. Ke Yesu dzo yi Amito la dzi. 2 Eye le ndikanya la egava mawufe la me, eye ameha la katã va egbo, eye esi wõbõbõ nã anyi la, efia nu wo. 3 Eye agbalẽfialawo kple farisitowo kplõ nyõnu de, si wolé le ahasiwõwo me la, va egbo, eye wõtsãe do titina 4 hegblo ne bena: Nufiala, wolé nyõnu sia le ahasiwõwo me ke. 5 Eye Mose de se na mi le se la me bena, woafu kpe amesia tãgbe; azo wõ la, aleke gblãm nèle le eputi mahã?^v 6 Ke wõgblo esia hele etem kpo, bena yewoakpõ nyaa de atso enu. Eye Yesu do dãgõe, eye wõtso asibi-de nã nu de anyigba. 7 Eye esi wõgale ebiabia dzi la, efõ kã te, eye wõgblo na wo bena: Amesi ke nuvõ mele eputi le mia dome

o la, netre kpe la fɔfɔ fui. 8 Eye wɔgado dɔgɔe heɪtɔ efe asibide ɔlɔ nu de anyigba. 9 Eye esi wo-see la, ^bwofe dzi tsi nya na wo, eye wodo go dekaɔka hedze ego me tso xoxoawo dzi vaseɔe de-
vitɔwo dzi, eye wogblɛ Yesu de-
ka di kple nyɔnu la le afisi wɔle
la, le titina. 10 Eye esi Yesu fɔ
kɔ te, eye mekpɔ amea deke o
negbe nyɔnu ko la, egblɔ nɛ be-
na: Nyɔnu, afika amesiwo le nu-
wɔ tsonu la le? De amea deke
mebu fɔ wɔ o mahã? 11 Eye wɔ-
gblɔ bena: Amea deke o, Afeto.
Ke Yesu gblɔ nɛ bena: Ekema
nye hã nyemebu fɔ wɔ o; heyi,
eye tso esia dzi la /megawɔ nu-
vɔ o.

Yesu enye xexeame fe kekeli.

12 Azɔ Yesu gafo nu na wo gblɔ
bena: ^aNyee nye xexeame fe ke-
keli la; amesi ke dzea yonyeme
la, mele viviti la me zɔ ge akpɔ
o, ke boɔ agbe la fe kekeli anɔ
esi. 13 Tete farisitɔwo gblɔ nɛ
bena: Wɔ nɔtɔ ɔkuiwɔ nɔti nɛle
ɔase ɔim le, wɔ ɔasedidi la me-
nye nyatefe o. 14 Yesu ɔo nɔ
gblɔ na wo bena: ⁱNye la, ne me-
di ɔase le nye nɔtɔ ɔkui nye
nɔti hã la, nye ɔasedidi la nye
nyatefe; elabena menya afisi me-
tso va kple afisi meyina; mia-
wo la miyenya afisi metso va alo
afisi meyina o. 15 Miawo la nɔ-
tilã nu miedrɔa ɔɔnu ɔo, nye la
nyemedrɔa ɔɔnu amea deke o.
16 Gake ne nye la medrɔ ɔɔnu
la, eke nyatefe nu, ^h"elabena me-
nye nye dekae li o, ke boɔ mia
kple amesi ɔɔm ɔa lae. 17 Eye
wonɔ de miafe se la me hã be-
na, ame eve fe ɔasedidi le nya-
tefe nu." 18 Nyee nye amesi le
ɔase ɔim le ɔkui nye nɔti, eye
Fofɔ, si ɔɔm ɔa la, ɔia ɔase le
nɔtɔnye. 19 Tete wogblɔ nɛ be-
na: Afika fofowɔ la le? Yesu ɔo
nɔ bena: Mienya mia kple Fofɔ-
nye o. De miyenam la, miyenya
Fofɔnye hã. 20 Egblɔ nya siawo
le nunyuedzraɔfofe la, esi wɔle
nu fiam le mawufe la me; eye
amea deke melɛe o, elabena efe
gafofo mede hadɛ o."

21 Azɔ egagblɔ na wo bena: Nye
la mele dzodzo ge, eye miadim, eye
miaku de miafe nuvɔ la me; afisi

nye la meyina la, miawo la miate
nɔ ava o." 22 Tete Yudatɔwo gblɔ
bena: De wɔyina eɔkui wu ge,
esi wɔgblɔ bena: Afisi nye la me-
yina la, miawo la miate nɔ ava
o mahã? 23 Eye wɔgblɔ na wo
bena: Miawo la anyigba mietso,
ke nye la dzifo metso; miawo la
xexe sia me mietso, nye la nye-
metso xexe sia me o." 24 Eyata
megblɔ na mi bena, miaku de miafe
nuvɔwo me; elabena ne miexɔe
se bena, nyee nye esi o la, mia-
ku de miafe nuvɔwo me. 25 Tete
wogblɔ nɛ bena: Wɔ la ameka
nɛnye? Yesu gblɔ na wo bena:
Nusi megblɔ na mi tso gɔmedze-
dzea me ke lae. 26 Nu gedewo
le asinye, be magblɔ, eye madrɔ
ɔɔnu le mia nɔti; ke amesi ɔɔm
ɔa la, enye nyatefeto, eye nusi-
wo nye hã mese le egblɔ la, nu
mawo ke meglɔna na xexeame.
27 Womenyae bena, efo nu na wo
le Fofɔ la nɔti o. 28 Yesu gblɔ
na wo bena: ^gNe mieko Amegbe-
tɔvi la de dzi la, ekema miadze
sil bena, nyee; eye bena nyeme-
wɔa naneke le ɔkui nye si o, ke
boɔ abe alesi Fofɔnye fiam ene
la, nu mawo ke meglɔna. 29 Eye
amesi ɔɔm ɔa la, li kplim, eye
^kmegblɛ nye deka di o; elabena
nye la mewɔa nusi dzea enu ɔaa.
30 Esi wɔgblɔ esiawo la, ame ge-
dewo xɔ edzi se."

31 Tete Yesu gblɔ na Yudatɔ,
siwo xɔ edzi se la bena: Ne mie-
nɔ nye nya la me la, ekema nye
nusrɔla vavawo mienye, 32 eye
miadze si nyatefe la, eye nyatefe
la lawɔ mi ablɔɔdeviwoe. 33 Wo-
ɔo nɔ nɛ bena: Abraham fomea-
wo mienye, eye mienye amea de-
ke fe klɔvi kpɔ o; aleke wɔ nɛ-
gblɔ bena: Miazɔ ablɔɔdeviwo ma-
hã? 34 Yesu ɔo nɔ na wo bena:
Vavã, vavã mele egblɔm na mi
bena: Amesiame, si le nuvɔ wɔm
la, nuvɔ fe klɔvi wɔnye." 35 Ke
klɔvi menɔa afe me ɔaa o, afevi
la nɔa anyi ɔaa. 36 Eyata ne Vi
la wɔ mi ablɔɔdeviwo la, ekema
mi'anye ablɔɔdeviwo vavã." 37 Me-
nyae bena, Abraham fomeawo mie-
nye; gake miedi be, yewoawum,
elabena nye nya la mexɔ dzi na
mi o. 38 Nye la nusiwo ke mekpɔ
le Fofɔnye gblɔ la, eya meglɔna,

a 7, 34; 13, 33.

b Ro. 2, 22.

d 7, 35.

e 3, 31.

f 5, 14.

g Yes. 49, 5; ta
1, 5, 9.

h 3, 14; 12, 32.

i 5, 31.

k kp. 16.

l 7, 31.

m kp. 29.
o 15, 14.

p Mo. V. 19. 15.

q Mat. 3, 9.

r Ro. 6, 16. 20;
Yoh. 1, 3, 8.

s 14, 7.

t Ro. 6, 18. 22.

u 7, 30; Lu. 22,
53.

eye miawo hā nusiwo miese tso mia fofu gbo la, eya miawona. 39 Woxo dzi gblō nē bēna: Mia fofue nye Abraham. Yesu gblō na wo bēna: De Abraham viwo miēnye la, nē miawo Abraham fe dōwōwōwo. 40 Ke azo la miedi be, yewoawum, nye amesi gblō nyatefe, si mese tso Mawu gblō la, na mi; Abraham mewo esia o. 41 Miele mia fofu la fe nuwōnawo wōm. Wogblō nē bēna: Miawo la menye ahasiviwo miēnye o; fofu dekae li na mi, eyae nye Mawu. 42 Yesu gblō na wo bēna: De Mawu nye mia Fofu la, nē mialōm, elabena nye la medo go tso Mawu me va; elabena menye dokuinye si meva le o, ke boj eyae dōm dā. 43 Nukanuti miele si dzem nye nufofu oa? Elabena miate ŋu ase nye nya la o. 44 ^bMiawo la mietso fofu, si nye Abosam la me, eye mia fofu fe nudzodzrowo miedina be, miawo. ^dEya la amewula wōnye tso gōmedzedzea me, "eye mele tsitre de nyatefe la me o, elabena nyatefe mele eyama me o. Ne ele awatso kam la, efoa nu tso eya ŋuto dokui me, elabena awatsokala kple awatsokafu wōnye. 45 Ke nye la, le esi mele nyatefe gblōm ta la, miele dzinye xom le sesem o. 46 ^aAmeke le mia dome ali nuvō de dzinye mahā? Ne megblo nyatefe la, nukanutu miexom se o mahā? 47 Amesi ^htso Mawu me la, sea Mawu fe nyawo; miawo la miele wo sem o, le esi mietso Mawu me o la ta.

48 Yudatowo xō dzi gblō nē bēna: De miegblo de etefe bēna, Samariato nēnye, eye igbōgbo vō le mewō o mahā? 49 Yesu dō ŋu bēna: Nye la gbōgbo vō mele menye o; ke mele Fofonye bum, eye miawo miele vlo domem. 50 Ke nye la nyemedia nye kafukafu o; amea de li, si le edim, eye wōle wōnu drōm. ^p51 Vavā, vavā mele egblōm na mi bēna: Ne amea de dzra nye nya dō la, mele ku kpō ge akpō o vasede mavōmavo me. ^r52 Yudatowo gblō nē bēna: Azō ko miedze sii bēna, gbōgbo vō le mewō. Abraham ku, nyagblōdīlawo hā ku, eye

wōa nēle gbōgblōm bēna: Ne amea de dzra nye nya dō la, mele ku dō ge akpō o vasede mavōmavo me mahā? 53 De wōa nēwu mia fofu Abraham, si ku la, mahā? Eye nyagblōdīlawo hā ku! Ameke nēle dokuiwō bumii mahā? 54 Yesu dō ŋu bēna: Nenyē de mekafu dokuinye la, ekema nye kafukafu la menye naneke o; Fofonye li, amesi miawo miele gbōgblōm bēna, enye miafe Mawu la, eyae le kafuyem. 55 Eye "miēnyae o, gake nye la menyae, eye nē megblo bēna, nyemēnyae o la, ekema manye awatsokala abe miawo ke ene; gake menyae, eye medzra efe nya la dō. 56 Mia fofu Abraham dō dzi be, yeakpō nye ŋekeke la, eye wōkpōe, eye wōkpō dzidzo. 57 Tete Yudatowo gblō nē bēna: Mēxō fe blaato hādō o, eye nēkpō Abraham mahā? 58 Yesu gblō na wo bēna: Vavā, vavā mele egblōm na mi bēna: Hafi Abraham nava dō la, nyeama meli xoxo. 59 Tete /wofu kpewo, be yewoafui; ke Yesu ŋla edokui, eye wōdo go le mawufe la me.

Yesu yo dō amea de, si nye ŋkuagbatō tso efe dzidzine ke la, le Sabat dzi.

9. Eye esi wōle eme tso m yina la, ekpō amea de, si nye ŋkuagbatō tso efe dzidzi me ke. 2 Eye efe nusrōlawo bia bēna: Rabi, ameka wō nuvō, amesia loo, alo efe dzilawo bēna, wodzii ŋkugba gbāe mahā? 3 Yesu dō ŋu bēna: Menye amesia alo efe dzilawo wō nuvō o, ke boj bēna woadē ^kMawu fe dōwōwōwo de go afia le eyama me. 4 Ele nam bēna, mawō amesi dōm dā la fe dōwōwōwo, zi alesi ŋekeke li; zā gbōna dodo ge, le esi me amea deke mate ŋu awō dō o. ⁱ5 Esi mele xexeamē la, xexeamē fe keli menye. ^l6 Esi wōgblō esia wo la, ede ta de anyigba, eye wōtsō ta la henyā anyi, eye wōtsō anyi la hesisi de efe ŋkuwo dzi; ⁿ7 eye wōgblō nē bēna: Yi, nale tsi le Siloa-ta la me (si gōme enye wodōe dā). Tete wōyi dale tsi la, eye wōva le nu kpōm. 8 Eyata efe afelikawo kple amesiwo kpōe tsā bēna, nubiala wō-

^a 7, 28.

^b Yoh. 1.3, 9-10.

^d Mo. 1. 3, 4.

^e Pet. 11. 2. 4.
^f 10, 31.

^g Kor. 11. 5, 21;
^h Pet. 1. 2, 22.

^h 18, 37.

ⁱ Lm. 13, 2.

^k 11, 4.

^l 7, 20.

ⁿ 5, 17.

^o 8, 12.

^p 5, 41.

^r Mar. 8, 23.

^s 6, 40. 47.

nye la, gblɔ bena: De menye amesia nɔ anyi henɔa nu biam la o mahã? 9 Bubuwo gblɔ bena: Eyae; dewo hã gblɔ bena: Ðabi, ke boŋ de wòdii; eya nuto gblɔ bena: Nyee. 10 Eyaŋuti wogblɔ ne bena: Ekema aleke wɔ wò ŋkuwo ou mahã? 11 Edo ŋu bena: Amesi woyɔna be Yesu la, eyae nyã anyi, eye wòtsɛe sisi de nye ŋkuwo dzi, eye wògblɔ nam bena: Yi Siloa me nale tsi; ale meyi dale tsi, eye mekpɔ nu. 12 Wogblɔ ne bena: Afika eyama le? Egblo bena: Nyemenyae o.

Farisitowo dzro nukudɔwɔwɔ la me.

13 Wokplɔ amesi fe ŋku gbãtsã la yi de farisitowo gbo. 14 Ke gbesigbe Yesu nyã anyi heu efe ŋkuwo la, enye Sabat-ŋkeke.^b 15 Tete farisitowo hã gabiae, alesi wòwɔ hafi kpɔ nu. Eye wògblɔ na wo bena: Anyi wòtsɔ hedɔ nye ŋkuwo dzi, eye mele tsi, eye mele nu kpɔm. 16 Tete farisitowo dome dewo gblɔ bena: Amesia la menye Mawu gbo wòtso o, elabena medzra Sabat la do o. Bubuwo gblɔ bena: 'Aleke nuvòwɔla ate ŋu awɔ dzesi siawo togbe mahã? /Eye mamã do wo dome. 17 Azo wogagblɔ na ŋkuagbãto la bena: Wò la, esi wòwu ŋkuwo na wò la, aleke gblɔm nèle le eguti mahã? Eye wògblɔ bena: Nyagblɔdila wònye. 18 Ke Yudatowo mexɔe se le eguti bena, ŋkuagbãto wònye tsã hele nu kpɔm o, vaseɔe esime woyɔ amesi gale nu kpɔm la, fe dzilawo ve. 19 Eye wobia wo bena: Ðe esia nye miafe vi, si miegblɔ bena, ŋkugbagbã wodzi mahã? Aleke wo wòle nu kpɔm azo mahã? 20 Efe dzilawo do ŋu gblɔ bena: Mienyae bena, amesia mia vi wònye, eye ŋkugbagbã wodzi; 21 ke alesi wò wòle nu kpɔm azo la, mienyae o, alo amesi wo ŋkuwo ne la, mienyae o; mibia eya nuto, etsi, afo nu le edokui nuti. 22 Esia wɔ efe dzilawo gblɔ, elabena wovò Yudatowo; elabena Yudatowo do de anyi xoxoxo bena, ne amea de katse ou eyama me bena, Kristo wònye la, ekema nyewoadee le yewofe ha me. 23 Le esia ta efe dzilawo gblɔ bena: Etsi, mibia eya nuto.

^a Yos. 7, 19.

^b 5, 9.

^d Yes. 1, 15; Lod. 15, 29.

^e kp. 31. 33.

^f 7, 43.

^g kp. 16.

^h kp. 2.

ⁱ 4, 26.

^k 7, 13.

^l Mat. 13, 11-15.

^m 12, 42.

24 Ale wogayɔ amesi fe ŋkuwo gbã tsã la zi evelia, eye wogblɔ ne bena: "Tso kafukafu na Mawu, miawo mienyae bena, amesia la nuvòwɔla wònye. 25 Tete eyama xɔ dzi bena: Nenyɛ nuvòwɔla wònye la, nyemenyɛ o, nu deka ko menya bena, ŋkuagbãto menye tsã, azo mele nu kpɔm. 26 Eye wogagblɔ ne bena: Nuka wòwɔ na wò? Aleke wòwu ŋkui na wò mahã? 27 Edo ŋu na wo bena: Megblɔe na mi xoxo, eye miesee o; nukaŋuti miele didim bena, miagasee mahã? Ðe miawo hã miele didim bena, miawo efe nusròlawo mahã? 28 Eye wòdzui gblɔ bena: Wòe nye eyama fe nusròla, ke miawo la Mose fe nusròlawo mienye. 29 Mienya bena, Mawu fo nu kple Mose; ke amesia la mienya afisi wòtso o. 30 Ame la xɔ dzi gblɔ na wo bena: Esia mee wòwɔ nuku le bena, mienya afisi wòtso o, eye wòwu nye ŋkuwo. 31 Mienya bena, 'Mawu medɔa to nuvòwɔlawo o, ke boŋ ne amea de vɔa Mawu, eye wòwɔa efe lɔlɔnu la, eyae wòdɔa toe. 32 Tso xexemedzɔgbe ta la womese kpɔ bena, amea de ou ŋkuwo na amesi wodzi ŋkugbagbã o. 33 Ðe amesia metso Mawu gbo o la, ne mate ŋu awɔ naneke o. 34 Woxɔ dzi gblɔ ne bena: Nuvò me pete wodzi wò do, eye wòe nèle nu fiam mi mahã? Eye wonyãe do goe.^h

Yesu wu gbedada na ŋkuagbãto la nu.

35 Yesu se bena, wonyãe do goe, eye esi wòkpɔe la, egblo bena: Ele Mawuvi la dzi xɔm le sesem mahã? 36 Edo ŋu ne gblɔ bena: Afeto, amekae nye esi, bena maxɔ edzi ase mahã? 37 Yesu gblɔ ne bena: Amesi nèkpɔ kple amesi le nu fom kpɔi wò la, eyae.ⁱ 38 Ke egblo bena: Afeto, mexɔe se; eye wòdze klo de ta agu ne. 39 Eye Yesu gblɔ bena: Nye la ɔɔnudɔrɔ ta meva xexe sia me do, bena amesiwo mele nu kpɔm o la, ne woakpɔ nu, eye amesiwo le nu kpɔm la, ne woazu ŋkuagbãto.^l 40 Eye farisito, siwo le eguti la see, eye wogblɔ ne bena: Ðe miawo hã mienye ŋkuagbãto mahã? 41 Yesu gblɔ na wo bena: Ðe mienye ŋkuagbãto

wo la, ne nuvō mele mia ŋu o; ke azō la miele gbogblom bena: Miele na kpom; eyata miafe nuvō la tsi anyi.^o

Alēkplola nyui la kple efe alēwo.

10. Vavā, vavā mele eglom na mi bena: Amesi metoa agboa nu heyina de alēxōa me o, ke wōyi daliaa afi bubu gena de eme la, eya nye fiafito kple adzodala. 2 Ke amesi toa agboa nu heyina de eme la, alēwo je kplola wōnye. 3 Eya la agbonudzola un na ne, eye alēwo sea eyama je gbe, eye wōyōa ye nuto je alēwo kple ŋkō, eye wōkplōa wo doa goe. 4 Ne ede ye nuto tōwo katā do go la, edzea ŋgō na wo, eye alēwo dzea eyame, elabena wōdzea si efe gbe. 5 Ke womele ame tuto yome dze ge o, ke boŋ woasi le egbo, elabena womedzea si ame tutōwo je gbe o. 6 Lo sia Yesu do na wo; ke ame mawo mese nusiwo wōgblo na wo la go me o. 7 Azō Yesu gblo na wo bena: Vavā, vavā mele eglom na mi bena: Nyee nye agbo na alēwo. 8 Ame gedē alesi tre vava nam la, wo katā fiafitōwo kple adzodalawo wonye; ke alēwo medoa to woamawo o.^o 9 Nyee nye agbo la; ne amea de to menye yi de eme la, akpō dede, eye wōayi de eme agado go, eye wōakpō nyife. 10 Fiafi la mevana o, ne menye le fififi kple wuwu kpakple gbegblē ta o. 11 Nye la meva, bena woakpō agbe kple agbōsōsō.ⁱ

12 Nyee nye alēkplola nyui la, alēkplola nyui la tsoa efe "agbe doa anyi de alēwo ta. Eye amesi nye agbatedawola, eye menye alēkplola o, amesi alēwo menye eya nuto tō o la, kpōa amegāxi gbōna, eye wōgblēa alēwo ŋi, eye wōsina, eye amegāxi la lēa alēwo, eye wōka wo gbē; 13 esina, elabena agbatedawola wōnye, eye melēa be na alēwo o. 14 Nyee nye alēkplola nyui la; "eye menya tōnyewo, eye tōnyewo hā nyam; 15 sigbe "alesi Fofō la nyam, eye nye hā menya Fofō la ene, eye metso nye agbe do anyi de alēwo ta. 16 Eye alē bubuwo le asinye, siwo metso alēxō sia me o,

^o Lof. 26, 12.

^o 5, 26.

^o 7, 42; 9, 16.

^o 7, 20.

^o Do. 3, 11.

^o Yer. 23, 1, 2.

^o 5, 36.

^o Ps. 23, 1.

^o 8, 45.

^o Yes. 40, 11;

^o Xez. 34, 11-23;

^o ta 37, 24.

^o 15, 13.

^o kp. 3, 4; 8, 47.

^o 8, 59.

^o Tim. II. 2, 15.

^o Mat. 11, 27.

^o 11, 52.

eye ele nam be, makplō woawo hā, eye woase nye gbe, eye woawo alēha dēka kple alēkplola dēka. 17 Le esia ta Fofō la lōam do; elabena nye la metsō nye agbe do anyi, bena magaxōe. 18 Amea dēke mexōe le asinye o, ke nye nutoe tsoe do anyi le do-kuinye si; "nyusē le asinye, be matsoe do anyi, eye nyusē le asinye, be magatsōe. Nenem se sia la mexōa tso Fofonye gbo.

19 Tete mamā gaḍo Yudatōwo dome le nya siawo ta.^d 20 Eye wo dome ame gedewo gblo bena: Gbogbo vō le eme, eye efe tame da; nukaḡuti miele to dōmi mahā?^e 21 Bubuwō gblo bena: Nenem nya siawo la menye amesi me gbogbo vō le la, je nyawo o. De gbogbo vō ate ŋu avu ŋkuwo na ŋkuagbatōwo mahā?

Yesu je nyagbogblo le gbedoxo ŋu kofe.

22 Eye mawuxo fe dōdōdōnkekenyui do le Yerusalem, eye wōnye vuvōḡoli; 23 eye Yesu le tsa ḡim le mawufe la le Salomo fe akpata la me. 24 Tete la Yudatōwo va fo xlāe, eye wogblo ne bena: Xekayi dzi nana miafe lu-ḡo natsi dzodzozoe ase do mahā? Nyene wōe nye Kristo la, gblōe na mi faa. 25 Yesu do ŋu na wo bena: Megblōe na mi, eye mie-xōe se o; "do, siwo wam mele le Fofonye je ŋkōa dzi la, woawo le dase ḡim le putinye. 26 Ke miawo miele exom le sesem o: elabena miawo mienye nye alēwo dometōwo o, abe alesi megblo na mi ene.^k 27 Nye alēwo sea nye gbe, eye nye la menya wo, eye wōdzea yonyeme;^o 28 eye nye la mena agbe mavo wo, eye womele tsoḡtrō ge akpō o, eye amea dēke mele woamawo xō ge sesē le asinye o. 29 Fofonye, si tso wo nam la, eya fo nuwo katā ta, eye amea dēke mate ŋu axo wo sesē le Fofonye si me o. 30 Mia kple Fofonye la dēkae miele.

31 Te'e la Yudatōwo ḡgafō kpewo, bena yewoafui. 32 Yesu do ŋu na wo bena: Dōwōwō nyui gedewo mefia mi tso Fofonye gbo; dōwōwōwō dome ka ta miele kpe fo ge afum do mahā? 33 Yudatōwo do ŋu ne bena: Menye dōwōwō nyuiwo ḡuti miele kpe fu

ge wò ò o, ke boŋ le busubòbò òuti; elabena ame nèneye, eye nè-wò òokuiwò Mawui.^a 34 Yesu xò dzi na wo bena: Alo ^bwomenlò òe miàfe se la me o bena: „Me-bena: mawuwo miénye“ mahà? 35 Ne eyò amesiwo ta mawunya va òo la be mawuwo la, womate òu ada òòòlò la dzi o; 36 amesi Fofò la wò kòkòe, eye wòòò òo òe xexea me la, eyama òuti miawo miele gbògbòlòm le bena: Ebo busu, esi mebena: Mawuvi me-nye mahà?^o 37 Ne nyemele Fofonye fe òòwòòwò wòm o la, ekema migaxò dzinye se o. 38 Ke ne mele wo wòm la, ne miexo dzinye se o hã la, mixò òòwòòwò wò dzi se, bena miadze sii, eye miase egòme bena, Fofò la le me-nye, eye nye hã mele Fofò la me. 39 Tete wogadi bena, yewoalée, ke edo le wo si me heyi.^k

40 Eye wògadzo yi òe Yordan godo, afisi Yohanes òe mawutsi ta na amewo le gbã, eye wòòò afima. 41 Eye ame gedewo va egbò, eye wogblò bena: Yohanes mewò dzesia òeke o, gake nusiwò katã Yohanes gbò le amesia òuti la, wonye nyatefe. 42 Eye ame gedewo xò edzi se le afima.

Yesu fo Lazaro òe tsitre tso ame kukuwo dome.

11. Eye amea òe le òò lém, eŋkòe nye Lazaro tso Betania, si nye *Maria kple novianyònu Marta fe kòfe la. 2 Eye eya enye Maria, si tso ami òeòè si na Afetò la, eye wòtutu efe afòwo òuti kple efe taða, amesia fe novitutsu enye Lazaro, si le òò lém la.^l 3 Eya-òuti novianyònuawo òò ame òò òe egbò hegbò bena: Afetò, kpo òa, amesi mèlòa nu egbò o la, le òò lém. 4 Eye esi Yesu see la, egblò bena: Òò sia menye kudòe o, ke boŋ ^ohena Mawu fe òuti-kòkòe, bena woakò Mawuvi la òuti to eyama me. 5 Eye Yesu lãa Marta kple novianyònu kpa-kple Lazaro. 6 Eye esi wòse bena, ele òò lém la, etsi afisi wòle la xò òkeke eve. 7 Esia megbe la egblò na nusròlawo bena: Mina, ne miagayi òe Yudea. 8 Nusròlawò gbò ne bena: Rabi, *nyitso laa Yudatòwo di be, yewoafu kpe wò, eye nègale afima yi gea?

a 5, 19; Mat. 26, 66.
b Pa. 82, 6.
d 9, 4, 5.

e 12, 36.

f Mat. 9, 24.

g 5, 17-20.

h 8, 59; Lu. 4, 30.

i 1, 28.

k Lu. 10, 38, 39.

l 12, 3.

m 5, 29; 6, 40; Lu. 14, 14.

o 9, 3.

p 8, 51.

r 6, 69.

s 8, 59; 10, 31.

9 Yesu òò òu bena: Alo menye gajofò wuivee le òkeke òeke me o? Ne amea òe zò le òkeke me la, meklia nu o, elabena ele xexe sia me fe kekeli la kpoam.^d 10 Ke ne amea òe zò zã la, eklia nu, elabena kekeli la mele eyama me o.^f 11 Esiawo wògbò, eye le esia megbe la egblò na wo bena: Mia xòlò Lazaro fe alò òòm; gake la meylina, bena maðanyòe atso alò me. 12 Tete nusròlawò gbò ne bena: Afetò, ne ele alò òòm la, ekema efe lãme asè. 13 Ke Yesu fo nu le efe ku òuti; ke woa wòbu xa bena, efo nu le alòòòòò òutò òuti. 14 Azò Yesu òu me na wo faa bena: Lazaro ku. 15 Eye dzi òòm le mia ta bena, nyemele afima o, be miaxò ase; ke mina, ne miayi òe egbò. 16 Tete Toma, si woyòna be Venovi la, gbò na novia nusròlawò bena: Mina, ne miawo hã miayi, bena miaku kpakplii.

17 Azò esi Yesu òe la, ekpò bena, exò òkeke ene xoxo le yòòò me. 18 Ke Betania te òe Yerusalem òu, efe didime anò stadio wuiatò; 19 eye Yudatòwo dome ame gedewo va Marta kple Maria gbò, bena yewoafa akò na wo le wo novi la òuti. 20 Ke esi Marta se bena, Yesu gbòna la, eyi òakpee, eye Maria tsi afeame. 21 Tete la Marta gbò na Yesu bena: Afetò, òe nèle afisia la, ne novinye meku o. 22 Gake azò hã menyae bena, nusi ke nabia Mawu la, Mawu ana wò. 23 Yesu gbò ne bena: Noviwò la atsi tre. 24 Marta gbò ne bena: Menyae bena, *atsi tre le tsitre-tsitsi la me le nuwuwunkeke la dzi. 25 Yesu gbò ne bena: Nyeeyi tsitre-tsitsi la kple agbe la; amesi xò dzinye sena la, ne eku hã la, anò agbe; 26 eye amesia-me, si le agbe, eye wòxò dzinye sena la, maku akpò o. Ele esia xòm le sesema?^p 27 Egblò ne bena: E, Afetò, mexòe se bena, wòe nye Kristo, Mawuvi la, si gbòna xexeam.^r 28 Eye esi wògbò esia la, etò edzi yi òayò novianyònu Maria dzaa, eye wògbò bena: Nufiala va, eye wòle yòwòm. 29 Esi eyama see la, etsi tre kaba, eye wòva egbò. —

30 Eye Yesu mekpɔ va kɔfea me hade o, ke boɔ egale "afisi Marta yi dakpee le la ko. - 31 Azo Yudato, siwo le afea me kpili, eye wole ako fam ne la, esi wokpɔ bena, Maria tsi tre kaba do go la, wodze eyome hele susum bena, eyina yɔdo la gbɔ, bena yeafa avi le afima. 32 Azo esi Maria va afisi Yesu le, eye wɔkpɔe la, edze klo de efe afɔ nu hegblo ne bena: Afeto, de nɛle afisia la, ne novinye meku o. 33 Eye esi Yesu kpɔe wɔle avi fam, eye Yudato, siwo va kpili hã le avi fam la, edo dɔmedzoe le gbagbo la me,^d eye efe dzi vuuvu, 34 eye wɔbena: Afika mietsɔe yi damlo mahã? Wogblo ne bena: Afeto, va kpɔe. 35 Yesu fa avi.^f 36 Tete Yudatowo gblo bena: Mikpɔ alesi wɔlɔne da! 37 Ke wo dometɔa dewo bena: Ame sia, si ou ŋkuagbãto fe ŋkuwo la, de mete ŋu wɔ, bena amesia hã nagaku o mahã? 38 Tete Yesu gale dɔmedzoe dom le edokui me heva yɔdo la gbɔ. Ke enye do,^h eye kpe le enu. 39 Yesu gblo bena: Mikpɔ kpe la da! Amesi ku la fe novinyonu Marta gblo ne bena: Afeto, efafã xoxo, elabena exo ŋkeke ene sɔɔ. 40 Yesu gblo ne bena: De nyemegblo na wɔ bena, ne exɔe se la,ⁱ akpɔ Mawu fe putikɔkɔe la o mahã? 41 Tete wokpɔ kpe la da. Ke Yesu wu efe mo dzi, eye wɔbena: Fofɔ, meda akpe na wɔ bena, edoa tom. 42 Nye la menyae bena, edoa tom daasi;^j ke le ameha, si le tsitre fo xlam la ta, megblo de, bena woaxɔ ase bena, wɔedɔm da. 43 Eye esi wɔgblo esia la, edo gli kple gbe sesɛ bena: Lazaro lee, do go! 44 Eye ame kuku, si fe afɔwo kple asiwo le babla la, do go kple amedivɔwo, eye taku bla ŋku me ne. Yesu gblo bena: Mitui, eye mina wɔayi.

Nunɔlagãwo de adapo le alesi woawo awu Yesu la puti.

45 Azo Yudatowo dome ame gede, siwo va Maria gbɔ, eye wokpɔ nusiwo Yesu wɔ la, woaxɔ edzi se. 46 Ke wo dometɔa dewo ta edzi yi farisitɔwo gbɔ, eye wogblo nusiwo Yesu wɔ la, na wo.

o kp. 20.

b 18, 14.

d 13, 21.

e Mo. II. 28, 30;
Mo. IV. 27, 21.
f Lu. 19, 41.

g 10, 16.

h Mat. 27, 60.

i kp. 4-23. 25. 26.
k Kron. II. 30,
17.

l 12, 30.

n kp. 1-8 kpo
Mat. 26, 6-13;
Mar. 14, 3-9.

o 11, 1. 43.

47 Tete la nunɔlagãwo kple farisitɔwo kpe ta de adanudefe, eye wogblo bena: Nuka miawo? Elabena amesia le dzesi gedewo wɔm. 48 Ne miena mɔe alea la, ekema amewo katã le edzi xɔ ge ase, eye Romatɔwo ava, eye woaxɔ miafe anyigba kple miafe dukɔ le mia si. 49 Eye wo dometɔ deka, Kayafa, si nye nunɔlagã le fe ma me la, gblo na wo bena: Miawo mienya naneke kulɛ o, 50 eye miedea ngble de eme hã c bena, enyo na mi bena, ame deka naku de dukɔ la ta, eye bena dukɔ blibo la nagatsɔ o.^b 51 Gake megblo esia le eya ŋuɔ dokui si o; ke boɔ, esi wɔnye nunɔlagã le fe ma me la ŋuti,^c wogblo nya di bena, Yesu laku de dukɔ la ta; 52 eye menyɛ de dukɔ la ta dedeko o, ke boɔ, bena wɔafo mawuvi, siwo kaka la,^d nu fu dekae. 53 Azo tsi ŋkeke ma dzi la wɔdo bena, yewoawui.

54 Eyaŋuti Yesu megatsana le Yudatowo dome le gaglãgbe o, ke boɔ edzo le afima yi anyigba, si te de gbedzi ŋu la dzi, de dua de, si woɔna be Efrayim la me, eye eya kple efe nusrɔlawo tsi afima. 55 Eye Yudatowo fe ŋutitoto la do, eye ame gedewo dzo le anyigba la dzi heyi Yerusalem, bena woaxɔ wo dokufi ŋuti, hafi ŋutitoto la naɔo. 56 Eye wodi Yesu, eye wofo nu kple wo nɛwo, esi wole tsitre le mawufe la me bena: Nuka susum miele, de megbona ŋkekenyute la dufo o mahã? 57 Ke nunɔlagãwo kple farisitɔwo de se di bena, ne amea de nya afisi wɔle la, nefia, ne yewoayi adalɛe.

Amisiã na Yesu le Betania.

12. ^aAzo ŋkeke ade hafi ŋutitoto la naɔo la, Yesu va Betania, afisi Lazaro, si wɔfo de tsitre tso ame kukuwo dome la le.^a 2 Eye wowo fienuɔduɔ ne le afima, eye Marta subɔ kplãa ŋuti, ke Lazaro enye amesiwo na kplãa ŋuti kpili la, dometɔ deka. 3 Tete Maria tso nardomi nyuitɔ pounde deka nu, si fe asi sɛ ŋuɔ la, hesi de Yesu fe afɔwo ŋuti, eye wɔtutu efe afɔwo ŋuti kple efe ta da; eye afea me yo fũ kple ami

la fe bevê lilili la." 4 Tete Yuda Iskariot, efe nusrôlawo dometo dëka, amesi le eyome mo fia ge la, gblô bena: 5 Nukaŋuti womedzra ami sia xô denario alafa etô, eye woatsô ana ame dahewo o mahâ? 6 Ke eglô esia, menye ame dahewo nu vem wôle o, ke boŋ fiafito wônye, eye gakatoku la le esi, "eye wôfia nusiwo wotsôna dana de eme. 7 Tete Yesu gblô bena: Na mœ, edzrae do di na nye digbe. 8 Elabena /ame dahewo li kpli mi daa; ke nye la nyemeli kpli mi daa o.

9 Tete la Yudatôwo fe ameha gedewo se eŋkô bena, ele afima, eye wova, menye de Yesu dedeko ta o; ke boŋ, bena woakpo Lazaro hâ, amesi wôfo de tsitre tso ame kukuwo dome. 10 Ke nunlagâwo do bena, yewoawu Lazaro hâ; 11 elabena le eyama ta Yudatôwo dome ame gedewo dzo yi, eye woxô edzi se do.

Yesu fe Yerusalem yiyi.

12 Esi nu ke la, ameha gedê, siwo va nkekenyuidêufe la, esi wose bena, Yesu gbôna Yerusalem la, 13 wotsô deŋayawo, eye wodo go yi ekpe ge, eye wodo yli bena: 'Hosana! Woayra amesi gbôna le Afeto fe nka me, amesi nye Israel fe fia la. 14 Ke Yesu kpo tedzivia de, eye wôde edzi, "abe alesi wonjo di ene bena: 15 „Megavô o, Zion vinyônuvi, kpo da, wô fia la nô tedzivia de dzi gbôna!" 16 Efe nusrôlawo mese nusiawo gome gbâ o; ke esi wokô Yesu nti la, tete wodo nku edzi bena, wonjo nu siawo di le enuti, eye bena woxô nusiawo ns. 17 Azô ameha, si le enuti la, di dase bena, eyô Lazaro tso yôdo me, eye wôfœ de tsitre tso ame kukuwo dome. 18 Eyaŋuti ameha la hâ yi dakpee, elabena wose bena, ewô dzesi sia. 19 Tete farisitôwo gblô le wo nœwo dome bena: Mie-kpo bena, miete nu le naneke wôm o; kpo da," xexeame katâ dze eyome.

Helatôwo di bena, yewoakpo Yesu; Yesu fo nu le efe ku fe viđe qu.

20 Ke Helatôa dewo le amesiwo yina gbe do ge da le nkeke-

a Lu. 7, 38.

b 1, 44.

d I.u. 8, 3.

e Ro. 14, 9.

f Mo. V. 15, 11.

g Mat. 10, 39;
Lu. 17, 33.

h 14, 3; 17, 24.

i Mat. 25, 38.

k kp. 12-19 kpo
Mat. 21, 1-11;
Mar. 11, 1-10;
Lu. 19, 29-40.

l Ps. 118, 25, 26.

m 11, 42.

n Zax. 9, 9.

o 14, 30; 15, 11;
Lu. 10, 18.
p 8, 28.

q Ps. 110, 4; Dan. 7, 14.

r 8, 12.

s 11, 48.

t 11, 10.

u Ef. 5, 9.

nyuiea dufe la dome; 21 amesia-
wo va Filipino, bsi tso Betsaida le
Galilea la gbo, eye wode kuku
ne gblô bena: Afeto, miele didim
be, miakpo Yesu da. 22 Filipino
va, eye wôgbloe na Andrea, eye
Andrea kple Filipino woyi dagbloe
na Yesu. 23 Ke Yesu do nu na
wo gblô bena: Gafôfo la do vo
bena, woakô Amegbetôvi la nti.
24 Vavâ, vavâ mele eglôm na mi
bena, ne "bliku la mege de anyi-
gba me, eye wôku o la, ekema
eya dëka tsia anyi; ke ne eku
la, etsea ku gedê. 25 Amesi ke
lôa efe agbe la, abui; eye amesi
ke léa fu efe agbe le xexe sia
me la, adzrae do di hena agbe
mavo." 26 Ne amea de di be,
yeasubôm la, nedze yonyeme;
"eye afisi nye la mele la, afima
nye subôla hâ lanô; ne amea de
subôam la, eya Fofô la labu. 27
Fifi ko nye luôo ouu kpêkpê-
kpê, eye aleke magblô? Fofô,
dem tso gafôfo sia me! Gake esia
ta meva gafôfo sia me do. 28
Fofô, kô wo nka nti. Tete gbe
di tso dzifo gblô bena: Meko
enuti xoxo, eye magakô enuti. 29
Azô ameha, siwo le tsitre, eye
wosee la, gblô bena: Dzie de
gbe, bubuwo gblô bena: mawu-
dôlaa dee fo nu kpli. 30 Yesu
xô dzi bena: Menye tanyee gbe
sia di do o; "ke boŋ mia tae. 31
Azô xexe sia me fe wôndadrô
la do; fifi ko woatsô xexe sia me
fia la afu gbe." 32 Eye nye la,
ne "woakôm de dzi tso anyigba
dzi la, mahe amewo katâ ava nye
ntu gbônye. 33 Ke eglô esia
hefia ku, si fomevi ku ge wôala.
34 Tete ameha la xô edzi ne be-
na: Miawo la miese le se la me
bena, Kristo anô anyi vasede
"mavmavo me, eye wô la, aleke
gblôm nêle bena, ele be, woakô
Amegbetôvi la de dzi mahâ?
Amekae nye nenem Amegbetôvi
sia? 35 Tete Yesu gblô na wo
bena: 'Kekeli la agano mia dome
yeyi viadê ko. Mizô azôli, esi
kekeli la le mia gbo, bena viviti
la nagatu mi o; eye "amesi le
azôli zom le viviti me la, menyaa
afisi wôyina o. 36 Esi "kekeli la
le mia gbo la, mixô kekeli la dzi
se, bena miazu kekeli fe viwo.

Nusiawo Yesu gblɔ, eye wòdzo yi ðayla edokui ðe wo.

Yudatowo fe dzimaxose.

37 Ke esi wòdzo ale dzesi gedɛ siawo le woƒe ŋku me hã la, womeɔ edzi se o, 38 bena woawu nya, si nyagblɔdɔla Yesaya gblɔ ði la nu bena: "Afeto, ameka xɔ miaƒe nyagbɔgblɔ la dzi se mahã? Eye ameka woƒe Afeto fe abo la fia mahã?" 39 Le esia ta womete nu xɔe se o; elabena Yesaya gagblɔ bena: "40 „Egbã woƒe ŋkuwo, eye wòna woƒe dzi sɛ, bena woagakpɔ nu kple ŋkuwo, eye woase nu gome kple dzi, eye woatɔ, eye mada gbe le wo nu o." 41 Nusiawo Yesaya gblɔ, elabena ekpɔ eƒe ƒutikɔkɔe la, eye wòfo nu le eƒu. 42 Ke amegãwo dometo gedewo xɔ edzi se; gake la le farisitowo ta la womevu eme o, bena woagade yewo le ha me o; 43 elabena wolɔa amewo fe bubu wu Mawu fe bubu. 44 Ke Yesu do yi, eye wògblɔ bena: Amesɔ xɔa dzinye sena la, menyɛ dzinye xɔm wòle le sesem o, ke boɔ amesi ðom ða la dzie. 45 Eye kamesi le kpɔyem la, ele amesi ðom ða la kpɔm. 46 Nye la kekeli menyɛ va xexeame, bena amesiame, si xɔa dzinye sena la, manɔ viviti me o." 47 Eye ne amea ðe sea nye nyawo, eye medzra wo ðo o la, nyemedrɔa vɔnu o; elabena nyemeva, be madrɔ vɔnu xexeame o, ke boɔ bena made xexeame." 48 Amesɔ le gbeyem, eye mexɔa nye nyawo o la, ekpɔ amesi le vɔnu drɔmi; nya, si megbɔ la, eya ke ladrɔ vɔnu le nuwuwuɔkeke la dzi. 49 Elabena nye la nyemefo nu le dokuinye si o; ke Fofɔ, si ðom ða la, eya nɔtɔ na nusi magblɔ kple nusi mafo la fe sem. 50 Eye menyɛ bena, eƒe se la nye agbe mavɔ. Eyaɔuti nusiwo fe nu meƒona, abe alesi Fofɔ la gblɔ nam ene la, nenema mefoa nui.

Yesu klo eƒe nusrɔlawo fe aƒowo nɔti.

13. Eye hafi nɔtitotopkenyuiɛ la naɔ, esi Yesu nya bena, yefe gafofo la do va, bena yeado le xexe sia me ayi ðe Fofɔa gblɔ, esi wòlɔ etɔ, siwo le xexeame la, elɔ wo vaseɔ nuwuwu.

o Lu. 22, 3.

b 3, 35.

d 18, 28.

e Yes. 53, 1; Ro. 10, 16.

f Yes. 6, 9. 10; Mat. 13, 14. 15.

g Yes. 6, 1.

h 9, 22.

i 5, 44.

k 14, 9.

l 15, 3.

m kp. 35.

o 8, 64. 70. 71.

p 3, 17; Lu. 9, 66.

r Mat. 23, 8. 10.

s Lu. 22, 27.

t Fil. 2, 5; Kol. 3, 13.

u Mat. 10, 24.

v Mat. 7, 24.

2 Eye le fienuɔufe, "esi Abosam ðee Yuda Iskariot, Simon vi la, fe dzi me xoxo bena, wòfia eyome mɔ, 3 esi Yesu nya bena, bFofɔa tɔɔ nuwo katã ðe esi me, deye bena Mawu gblɔ wòto va, eeye wògale Mawu gblɔ yi ge la, 4 etsi tre le nua ðufe, eye wòde eƒe awu da ði, eye wòtɔɔ tsiletse sa ðe ali. 5 Tete wòtɔɔ tsi ðe tsilleze me, eye wòde asi eƒe nusrɔlawo fe aƒowo nɔti kɔkɔ me, eye wòle wo tutum kple tsiletse, si wòsa ðe ali. 6 Azo wòva ðo Simon Petro gblɔ. Eya gblɔ ne bena: Afeto, wòde akɔ aƒo nɔti nam mahã? 7 Yesu do nu gblɔ ne bena: Nusi ke wɔm mele la, mɛnyaɛ fifia o; ke emegbe la áse egome. 8 Petro gblɔ ne bena: Wò la màkɔ nye aƒowo nɔti akpɔ o. Yesu xɔ dzi ne bena: Ne nyemeklɔe na wò o la, ekema mèle gome ðeke kpɔ ge le gbɔnye o. 9 Simon Petro gblɔ ne bena: Eke ma menyɛ nye aƒowo nɔti dedeko o, ke boɔ nye asiwo kple nye ta hã. 10 Yesu gblɔ ne bena: Amesɔ le tsi la, aƒo nɔti kɔkɔ koe hiã ne; elabena eɔuti blibo la katã ði; eye mia nɔti ði, gake menyɛ mi katãe o. 11 Elabena enya amesi le eyome mɔ fia ge; eyaɔuti wògblɔ bena: Menyɛ mi katã nɔti ði o."

12 Eye esime wòkɔ woƒe aƒowo nɔti va, eye wòdo eƒe awuwo, eye wògababɔ nɔ anyi la, egblɔ na wo bena: Mienya nusi mewɔ na mia? 13 Mieiɔam bena: Nufiala kple Afeto, eye miegbɔe nyuie, elabena eyae menyɛ." 14 Azo la ne nye, si nye Afeto kple nufiala la, mekɔ miaƒe aƒowo nɔti la, ele na miawo hã be, miakɔ mia nɔewo fe aƒowo nɔti." 15 Elabena mena kpɔdegu mi, bena miawo hã miawo, abe alesi nye la mewɔ na mi ene." 16 Vavã, vavã mele egblɔm na mi bena: Subɔla mewua eƒe afeto o, eye ame ðoɔ hã mewua amesi ðe ða la o." 17 Ne mienya nusiawo, eye miewo wo la, woayra mi." 18 Menyɛ mi katã nɔti mele egblɔm do o; menyɛ amesiwo metia, gake bena woawu nɔkɔ la nu bena: „Amesi le abolo ðum kplim la, kɔ eƒe aƒokpodzi dzi ðe

gunye.^a 19 Tso esia dzi la mele egblom na mi, hafi wòava ve me bena, ne eva ve me la, ne mia-xœ ase bena nyee. 20 Vavā, vavā mele egblom na mi bena: Amesi xœa amesi ke medo da la, nyee wòxœ, eye amesi xœam la, exœa amesi dòm da.^d

Yesu fia asi eyome mofiala.

21 /Esi Yesu gblœ esiawo la, eouou kpèkpèkpè le gbœgbœ me, eye wòdi dase gblœ bena: Vavā, vavā mele egblom na mi bena: Mia dometo ðeka lafia yonyeme mœ. 22 Tete nusrôlawo kpo wo nœwo fe ŋku me hele dzodzodzoe wœm le amesi ŋu wògblo esia do la nuti. 23 Eye nusrôlawo dometo ðeka, si Yesu lœna la, via ðe ekœme. 24 Tete Simon Petro miã ŋku dee, eye wògblo ne bena: Biae, amesi ŋuti wògblo esia do. 25 Azo ame ma bi ko do ðe Yesu fe ako nu hegblo ne bena: Afeto, amekae? 26 Yesu do ŋu bena: Amesi ke matsœ alogomedede ðeka asisi detsi ne la, eyae. Azo esi wòtsœ alogomedede ðeka sisi detsi la, etsœ na Yuda Iskariot, Simon vi la. 27 Eye le alogomedede la megbe la, tete /Abosam yi ðe eyama me. Tete Yesu gblœ ne bena: Nusi wo ge nala la, wœ kaba. 28 Ke kplœŋutinolawo dometsœ ðeke menyaa nusi ŋuti wògblo esia ne do o. 29 Elabena ðewo bu xa bena, /esi gakotoku la le Yuda si la, eyata Yesu gblœ ne bena: /Fie nusiwo miehiã la, hena ŋkekenyuite la ðudu, alo bena netsœ nane na ame dahewo mahi. 30 Tete esi wòxœ alogomedede la, edo go enumake; eye zœa do.

Yesu na se yeye efe nusrôlawo, eye wògblo Petro fe nuggbege le egbo di ne.

31 Azo esi wòdo go la, Yesu gblœ bena: Fifi ko woko Amegbetovi la nuti, eye woko Mawu ŋuti le eyama me; 32 ne "woko Mawu ŋuti le eya me la, ekema Mawu hã ako eyama ŋuti le eya ŋuto ðokui me, eye enumake wòakœ enuti. 33 Vinyewo, xeyixi via ðe ko magano anyi kpli mi. Miadim, /eye abe alesì megblo na Yudatœwo ene bena: Afisi nye la meyina la, miawo la miate ŋu ava o la, nenema kee mele egblom

a Ps. 41, 10.

b 15, 12. 12. 17.

d Mat. 10, 40.

e kp. 36-38 kpo
Mat 26, 32-36;
Mar. 14, 29-31;
Lu. 22, 31-34.

f kp. 21-30 kpo
Mat. 26, 21-25;
Mar. 14, 18-21;
Lu. 22, 21-22.

g 7, 34.

h 21, 18. 19.

i 12, 27.

k 19, 26; 20, 2;
21, 30.

l kp. 2.

n 12, 20; 17, 24.

o 12, 6.

p Heb. 10, 20.

r Mat. 11, 27.

s 11, 25.

t Ro. 5, 1. 2.

u 12, 23; 17, 1-5.

v 12, 45; Heb. 1, 3.

w 8, 21.

x 12, 48.

na miawo hã azo. 34 Se yeye mena mi bena, mial5 mia nœwo, sigbe alesì mel5a mi ene, bena miawo hã mial5 mia nœwo nenema ke.^b 35 Esia me amewo katã woanyae le bena, nye nusrôlawo mienye, ne lol5 le mia dome. 36 /Simon Petro gblœ ne bena: Afeto, afika nœyina? Yesu do ŋu ne bena: /Afisi nye la meyina la, mèle ŋute ge adze yonyeme fifia o; /ke emegbe la /adze yonyeme. 37 Petro gblœ ne bena: Afeto, nukanuti nyemate ŋu adze yowòmœ fifia o mahã? Matsœ nye agbe ado anyi ðe ta-wò. 38 Yesu do ŋu bena: /Atsœ wò agbe ado anyi ðe tanyea? Vavā, vavā mele egblom na wò bena: Koklo maku ato, hafi nagbe nu le gbœnye zi et5 o.

Yesu fe kaklányawo: Gbœgbœ kokœ nuggbege na nusrôlawo.

14. Migana miafe dzi naouou nyanyanya o; mixœ Mawu dzi se, eye mixœ nye hã dzinye se. 2 Fofonye fe me la nofe gedewo li; ðe mele nenema o la, ne megbloe na mi; elabena meyina, be madzra teje do di na mi. 3 Eye ne meyi, eye medzra teje do di na mi la, magava, /eye maxœ mi ðe nye ŋuto gbœnye, bena afisi nye la mele la, miawo hã mianœ afima. 4 Eye afisi meyina la, mienyae, eye mœ la hã mienyae. 5 Toma gblœ ne bena: Afeto, mienya afisi nœyina o, eye aleke lawo mianya mœ la mahã? 6 Yesu gblœ ne bena: Nyee nye /mœ la kple /nyatefe la kpakple /agbe la, /amea ðeke mevaa Fofa la gbœ o, negbe to dzinye ko. 7 /De mienyam la, ne mienya Fofonye hã, eye tso esia dzi la mienyae, eye miekpœ. 8 Filipino gblœ ne bena: Afeto, fia Fofa la mi, eye adi ko na mi. 9 Yesu gblœ ne bena: Filipino, xeyixi gedœ siawo menœ anyi kpli mi, eye mienyam o mahã? Amesi ke kpœm la, ekpo Fofa la, eye aleke gblœm nèle bena: Fia Fofa la mí mahã? 10 /De mèxœ se bena, mele Fofa la me, eye Fofa la hã le menyœ o mahã? Nya, siwo gblœm mele na mi la, /nyemegblo wo le do-kuinye si o, ke Fofa, si nœ me-

nye la, le efe dɔwo wɔm. 11 Mi-
xɔm se bena, mele Fofɔ la me,
eye Fofɔ la hã le menye; ke ne
menye nenem o la, ekema mixɔe
se le dɔwɔwɔawo ta.^d 12 Vavã,
vavã mele egblɔm na mi bena:
Amesi xɔa dzinye sena la, dɔ, si-
wo wɔm mele la, eya hã awɔe;
eye gãtɔwo wu esiawo wɔawɔ,
elabena nye la meyina Fofɔ la
gbɔ.^f 13 Eye nusi ke miabia le
nye ŋkɔa dzi la, nu ma ke mawɔ,
bena woakɔ Fofɔ la puti le Via
me.^h 14 Ne miabia uane le 'nye
ŋkɔa dzi la, nye la mawɔe.

15 Ne miele lɔyem la, milé nye
seawo me de asi.ⁱ 16 Eye nye
la maɔe kuku na Fofɔ la, eye
wɔana 'nyaxɔɔakɔla bubu mi, be-
na wɔano anyi kpɔli mi vasede
mavɔmavɔ me: 17 'Nyatefegbɔ-
gbɔ, 'si xexeamate me ŋu axɔ o,
elabena mekpɔne o, eye menyena
hã o; ke miawo la mienya eya-
ma, elabena ele mia gbɔ, eye
wɔano mia me. 18 Nyemagblé mi
ɔi tsyɔeviwɔ o, megbɔna mia
gbɔ. 19 Esusɔ vee ko, eye xe-
xeamé megale kpɔ ye ge o; ke
miawo la miakpɔm; elabena nye
la mele agbe, eye miawo hã mia-
no agbe.^k 20 Le ŋkeke ma me
la miadze sii bena, mele Fofonye
me, eye miawo miele menye, eye
nye hã mele mia me.^l 21 Amesi
si nye seawo le, eye wòlè wo me
de asi la, ame ma enye amesi le
lɔyem; amesi lɔam la, Fofonye
alɔe, eye nye hã malɔe, 'eye ma-
de nye putɔ dɔkuinye afiafe. 22
Yuda, si menye Iskariot lae o la,
gbɔ ne bena: Afetɔ, aleke wɔ
bena, nèle dɔkuiwò de ge afia
miawo, eye menye xexeamé o ma-
hã? 23 Yesu dɔ ŋu, eye wògbɔ
ne bena: Ne amea de le lɔyem
la, alé nye nya la me de asi, eye
Fofonye alɔ eyama, eye miava
egbɔ, eye miawo nɔfe de egbɔ.^m
24 Amesi mele lɔyem o la, meléa
nye nyawo me de asi o, eyeⁿ nya,
si sem miele la, menye tɔnyee
o, ke boŋ Fofɔ, si dɔm ɔa la tɔe.

25 Megblɔ esiawo na mi, esi
megale mia gbɔ. 26 Ke nyaxɔ-
ɔakɔla, Gbɔgbɔ kɔkɔe, si Fofɔ
la aɔo ɔa le nye ŋkɔa dzi la, eya
afia nuwo katã mi, eye wòado
ŋku nusiwo katã megbɔ na mi

^a kp. 16.
^b 15, 33; Fil. 4, 7.

^d kp. 20; 10, 25.
^e 38.

^f 3. 18.

^g kp. 6.

^h Mar. 16, 19, 20.

ⁱ 15, 7; Mar. 11,
24.

^j 18, 23. 24.

^k 12, 31; Ef. 2, 2

^l 15, 10; Yoh. I.
5, 3.

^m kp. 26; 15, 26;
18, 7.

ⁿ 10, 18.

^o 16, 13.

^p 7, 39.

^q 16, 16.

^r 17, 21-23.

^s Kor. II. 3, 18.

^t Kor. II. 3, 5.

^u kp. 21; 13, 34;
Lod. 8, 17; Ef.
3, 17.

^v Mar. 11, 24.

^w 7, 16.

la, dzi na mi.^a 27 ^bDutifafa gblém
mele ɔi na mi; nye dutifafa tsɔm
mele na mi; menye alesi xexea-
me nana la, nye la mele mia nam
o. Miafe dzi nagaowu nyanya-
nya o, eye dzika hã nagatso mia
fo o! 28 Miese alesi 'megblɔ na
mi bena: Mele dzodzom, eye ma-
gava mia gbɔ. De mielɔm la, ne
miekpɔ dzidzo bena, /meyina Fo-
fo, amesi lolo wum la gbɔ. 29
Eye azɔ megbɔe na mi, hafi ne
wòava ve me bena, ne eva ve me
la, ne miaxɔe ase. 30 Nyemagafe
nu gede kpɔli mi o; elabena 'xe-
xeamefia gbɔna, eye mekpɔ na-
neke le ŋunye o; 31 gake bena
xexeamé nanyae bena, melɔa Fo-
fo la, 'eye alesi Fofɔ la de se
nam la, nenema ke mewona. Mi-
tsi tre, ne miadzo le afisia!

Yesu fe kaklianyawo fe dziyiyi: Yesu enye
weinti nyul la.

15. Nyeeye nye weinti vavã la, eye
Fofonyee nye agbledela la. 2 Alo sia alo, si le ŋutinye, eye
metsena o la, elãne, eye deɔiade,
si tsena la, edea enu, bena wò-
tse gede awu. 3 Mia puti kɔ
xoxo le nya, si megbɔ na mi la
ta. 4 Mino menye, eye nye hã
manɔ mia me. Alesi alo la mate
ŋu atse le edokui si, ne menɔ
weinti la puti o la, nenema ke
miawo hã, ne mienɔ menye o la,
miele enute ge atse o. 5 Nyeeye
nye weinti la, miawo mienye alo-
wo. Amesi nɔa menye, eye nye
hã menɔa eme la, eya tsea ku
gede; 'elabena nye manɔmee la
miele enute ge awɔ naneke o.
6 Ne amea de menɔ menye o la,
woatsɔe afu gbe abe weinti fe
alo ene, eye wòafu, eye woafɔ
wo nu fu, eye woatɔ dzo wo, eye
woafiã. 7 Ne mienɔa menye, eye
nye nyawo hã nɔa mia me la,
ekema nusi ke mielɔ bia la, wa-
wɔe na mi.^z 8 Esia me wokɔ
Fofonye puti le, bena mietsɔa ku
gede, eye miazu nye nusrɔlawo.
9 Sigbe alesi Fofɔ la lɔam ene
la, nenema ke nye hã melɔa mi;
mino nye lɔlɔ la me! 10 Ne
mielɔ nye seawo me de asi la,
mienɔ nye lɔlɔ la me, abe alesi
nye hã melé Fofonye fe seawo
me de asi, eye menɔ efe lɔlɔ la

me ene." 11 Esiawo megblo na mi. bena nye dzidzo la nana mia me. eye miafe dzidzo la nayo fu. 12 Esia nye nye se la bena. mia-l5 mia nnewo. sigbe alesi mel5a mi ene." 13 /Lol5 gā wu esia me-gale amea deke si bena. wóatso efe agbe ado anyi de xol5awo ta o. 14 Miawoe nye x5nyewo. ne miw5a nusiwo fe se mede na mi. 15 Nyemagayo mi be dolawo o; elabena dola menyaa nusi efe afeto wana o; ke meyo mi be xol5awo. elabena nusiwo katā mese tso Fofonye gbo la, mena mi-nya wo. 16 Menye miawoe tiam o. ke boñ nyee tia mi. eye meḍo mi anyi, bena miayi aḍatse ku. eye miafe kutsetse la nana anyi. bena nusi ke miabia Fofo la le nye nk5a dzi la. ne w5ana mi. 17 Esiawo fe se dem mele na mi bena. mia-l5 mia nnewo.

Le xexeame fe fuléle guti.

18 Ne xexeame lé fu mi la. mi-nyae bena. nyee w5tre fuléle. 19 De mietso xexeame la. ne xe-xeame al5 ye nuto to; ke esi mie-tso xexeame o. hafi boñ nye la metia mi tso xexeame la. eyanuti xexeame le fu lé m mi do." 20 Miḍo nku nya. si megblo na mi la dzi bena; "Dola mewua efe afe-to o. Ne woti yonyeme la. woati miawo hā yome. ne wolé nye nya me de asi la. woalet miawo hā to me de asi. 21 Ke woawo esiawo katā de mia nuti le nye nk5a la ta, "elabena womenya amesi d5m ḍa la o. 22 De nyemeva fo nu kpli wo o la. ne nuv5 mele wo nu o; ke azo la tafletsedooa de-ke mele wo si le wofe nuv5 nuti o. 23 Amesi léa fum la. eléa fu Fofonye hā." 24 De nyemewo d5. siwo amea deke mewo kpo le wo dome o la. ne nuv5 mele wo nu o; ke azo la wokp5e. eye wolé mia kple Fofonye hā de fu me. 25 Gake bena woawu nya. si wonḍo de wofe sea me la nu be-na: „Woléa fum dzodzro!" 26 Ne „nyaxoḍakola va, amesi yma-ḍo de mi atso Fofo la gbo. nya-tefe la fe Gb5gbo. si doa go tsoa Fofoa gbo la. eyama aḍi dase le nutinye; 27 eye miawo hā miadi dase. elabena mieli kplim tso g5-medzedzea me ke."

a 14. 15.

b 17. 18.

d 14. 29.

e 13. 34.

f 10. 12; Yoh. I.

3. 16.

g Mat. 24. 9.

h 15. 21.

i 8. 31.

k 7. 33.

l 7. 7.

n 14. 16. 26.

o Yoh. I. 4. 5;

ta 17. 14.

u Kor. I. 14. 24.

v 13. 16.

w 3. 18.

x Do. 5. 31; Ro.

4. 25.

y 17. 31; 14. 30.

z 16. 3.

aa Kor. I. 3. 1.

ab 5. 23.

ac 14. 26; Yoh. I.

2. 27.

ad 14. 11.

ae 17. 10.

af Ps. 68. 5.

ag 14. 26.

ah Lu. 24. 49.

ai 14. 19.

aj Do. 1. 8; 5. 32

Yesu fe kaktānyawo fe niwuwu: Le Fofa la gbo ylyi guti.

16. Esiawo megblo na mi. bena woagaḍia mia nu o. 2 Woa-de mi le wofe ha me. ē. gafofo li gb5na bena. amesiame. si awu mi la. abu xa bena. yele sub5u-b5oḍo w5m na Mawu. 3 Eye woawo esiawo. elabena womenya Fofo la kple nye hā o. 4 Ke esiawo megblo na mi. bena ne wofe gafofo ḍo la. ne miḍo nku wo dzi bena. nyee gbl5e na mi. Ke nyemegblo esiawo na mi tso g5-medzedzea me o; elabena meli kpli mi.

Gb5gbo la fe ḍawowa le nusr5lawo kple xexeame gu.

5 Eye lazo la meйна amesi d5m ḍa la gbo. eye mia domet5a deke mebiām bena: Afika n5yina o. 6 Hafi boñ. esi megblo esiawo na mi la. nuxaxa yo miafe dzi me fu. 7 Gake la nyatefe gblom mele na mi: Enyo na mi be. me-yina; elabena ne nyemeyi o la. nyaxoḍakola mele mia gbo va ge o; ke ne meyi la. maḍoe de mi." 8 Eye ne eyama va la. afoe de xexeame nu le nuv5 kple dz5-dz5enyenye kpakple 5onud5r5 nuti. 9 Le nuv5 nuti. elabena womex5a dzinye sena o. 10 le dz5dz5enyenye nuti. elabena meйна Fofa la gbo. eye miagakp5m o; 11 le 5onud5r5 nuti. elabena wodr5 5onu xexe sia me fia la xoxo." 12 Nya gedewo gale asinye be. magblo na mi: gake miele ejute ge at55e fiafia o. 13 Ke ne eya. si nye nyatefegbo-gbo va la. akplo mi ayi de nya-tefe blibo la katā me; elabena majo nu le ye nuto ḍokui si o; ke boñ nusianu. si ke w5ase la. eya w5agblo. eye w5agblo nusiwo gb5na la. afia mi." 14 Eya ako nutinye: elabena aḍe atso tonye me. eye w5agbl5e afia mi. 15 "Nusianu. si le Fofa la si la, tonyee: eyanuti megblo bena. aḍe atso tonye me. eye w5agbl5e afia mi.

16 Esus5o vee. eye miele kpo ye ge o. eye w5gasus5o vee. eye miagakp5m: elabena meйна Fofoa gbo. 17 Tete la efe nusr5lawo domet5a ḍewo gbl5 na wo nnewo bena: Nukae nye esia. si w5gbl5

na mi bena: Esusɔ ɔee, eye miakpɔm o, eye wɔgasusɔ ɔee, eye miakpɔm; eye bena meyina Fofoa gbɔ mahā? 18 Tete wogblɔ bena: Nukae nye esia, si wɔgbɔ bena: Esusɔ ɔee mahā? Mienya nusi gblɔm wɔle o. 19 Yesu dze sii bena, wole didim be, yewoabia, eye wɔgbɔ na wo bena: Alo esi megblɔ bena: Esusɔ ɔee, eye miele kpɔ ye ge o, eye wɔgasusɔ ɔee, eye miakpɔm la, esia ntie miele mia nɔewo biam ɔo mahā? 20 Vavā, vavā mele egblɔm na mi bena: Miafa avi, eye miafa konyi; ke xexeame lakpɔ dzidzɔ; miawo la miaxa nu, gake miafe nuxaxa latrɔ zu dzidzɔ. 21 Nyɔnu la, ne fu le ɔdum la, exaa nu, elabena efe gafofo la ɔo; ke ne edzi vi la vɔ la, emegadoa ŋku efe nuxaxa dzi o, le dzidzɔ ta bena, yedzi ame ɔe xexeame.^h 22 Azo miawo hā miele nu xam fifia; ke magakpɔ mi, eye miafe dzi lakpɔ dzidzɔ, eye miafe dzidzɔ la, amea ɔeke maxɔe le mia si o. 23 Eye ɔle ŋkeke ma me la miabia nanekem o. Vavā, vavā mele egblɔm na mi bena: ʼNe miabia nane Fofoa la, ana mi le nye ŋkɔa dzi. 24 Vasede fifi la miebia naneke le nye ŋkɔa dzi kpɔ o: Mide kuku, eye miaxɔ nu, bena ʼmiafe dzidzɔ la nayo fi.

25 Esiawo megblɔ na mi le lododowo me; gafofo gbɔna, le esi me nyemagafo nu na mi le lododowo me o, ke boŋ magblɔe afia mi faa le Fofa la puti. 26 Le ŋkeke ma me la miade kuku le nye ŋkɔa dzi, eye nyemele egblɔm na mi bena. nye la mabia Fofa la ɔe mia nu o; 27 ʼke Fofoa puti lɔa mi, elabena miawo mielɔm, eye miexɔe se bena, medo go tso Mawu gbɔ. 28 Metso Fofa la gbɔ, eye meva xexeame; megale xexeame gblɔm ɔi, eye meyina Fofa la gbɔ. 29 Efe nusrɔlawo gblɔ nɛ bena: Kpɔ ɔa, fifi ko nɛfo nu faa, eye ʼmegblɔ lodonyaa ɔeke o. 30 Azo mienyae bena, ɛnya nuwo katā, eye mehīā bena, amea ɔe nabiā wɔ o, le esia ta miexɔe se bena, ɛdo go tso Mawu gbɔ. 31 Yesu ɔo ŋu na wo bena: Fifi ko miele exɔm le sesem mahā? 32 Kpɔ ɔa, gafofo li gbɔna, eye

^a Zax. 13, 7; Mat. 26, 31; Mar. 14, 27.
^b 8, 29.

^d 14, 27; Ro. 5, 1.

^e Yoh. I. 5, 4.

^f Mat. 11, 27.

^g Yoh. I. 5, 20.

^h Yes. 26, 17.

ⁱ 14, 20.

^k kp. 24; 1, 1; Fil. 2, 6.

^l 14, 13, 14.

ⁿ kp. 9.

^o 15, 11.

^p 16, 30.

^r 6, 37, 44.

^s 14, 21.

^t 16, 15.

^u kp. 26.

^v 10, 30.

^y 6, 39.

^z Ps. 41, 10; 106, 6.

wɔle vɔ, ʼbena woaka mi ahlɛ. amesiame ayi ye putɔ tɔ gbɔ, eye miagblɛ nye ɔeka ɔi, ʼhafi menye nye ɔekae li o, elabena Fofa la li kpakplim. 33 Esiawo megblɔ na mi, bena miakpɔ ʼntufafa le menye. Le xexea me la miekpɔ xaxa; gake miafe dzi nedze eme: ʼnye la meɔu xexeame dzi.

Yesu fe gbədodoɔa ɔe ɔdokui, nusrɔlawo kple hame la ta.

17. Nusiawo Yesu gblɔ, eye wɔ-wu efemo dzi kpɔ dzifo, eye wɔgbɔ bena: Fofa, gafofo la de, ko Viwò la ntuti, bena Viwò hā nakɔ ntuwò. 2 Sigbe alesi nɛna ʼŋusɛe ɔe ntulāa katā dzi ene. bena nusianu, si nɛnae la, wɔna agbe mavɔ wo. 3 Ke esiae nye agbe mavɔ la bena, ʼwoanya wò, Mawu vavā ɔeka la, kple Yesu Kristo, si nɛdo ɔa la. 4 Nye la meko ntuwò le anyigba dzi, esi mewu ɔo, si nɛtsɔ nam, be mawɔ la nu. 5 Eye azɔ wò hā, Fofa, ko ntinye le wò ntɔ gbɔwò kple ntikakɔe, si mekpɔ le gbɔwò, hafi xexeame va dzɔ la.^k 6 Meɔe wò ŋkɔ la ɔe go fia ʼamesiwo nɛde tso xexeame nam. Tɔwò wonye, eye nɛtsɔ wo nam, eye wolé wò nya la me ɔe asi. 7 Fifi ko wonya bena, nusiwo katā nɛtsɔ nam la, gbɔwò wotso; 8 elabena nya, siwo nɛtsɔ nam la, metɔ wo na wo, eye woxɔ wo,^l eye wonyae vavā bena, gbɔwò medo go tso, eye woxɔe se bena, wòe ɔam ɔa.

9 Nye la mele biabiam ɔe wo nu, menye ɔe xexeame nu mele biabiam ɔo o; ke boŋ ɔe amesiwo nɛtsɔ nam la nu; elabena tɔwò wonye; 10 eye nusiwo katā nye tɔnye la, tɔwòe, eye ʼtɔwò hā tɔnyee, eye wokɔ ntinye le wo me. 11 Eye nyemegale xexeame o, ke woawo le xexeame, eye nye la megbɔna gbɔwò. Fofa kakɔe, dzra wo ɔo ɔe wò ŋkɔ, si nɛtsɔ nam la me, bena woazu ɔeka ʼabe miawo ene! 12 ʼDkeke alesi mbeli kpli wo le xexeame la, nye la medzra wo ɔo ɔe wò ŋkɔ la me: amesiwo nɛtsɔ nam la, medzɔ wo ŋu, ʼeye wo dometɔa ɔeke mebu o, negbe tsɔtsrɔvi la koe, bena woawu ʼɔŋɔli la nu. 13 Ke azɔ

la megbona gbawò, eye mele nuslawo gblóm le xexeame, bena nye dzidzò la nana wo me, ayo wo fù.^b 14 Nye la metsò wò nya la na wo, eye xexeame lé fu wo, elabena wometso xexeame o, abe alesí nye há nyemetso xexeame o ene.^c 15 Nyemele biabiam be, nade wo tso xexeame o, f ke boj bena, nadzra wo do tso vòdító la sí me. 16 Wometso xexeame o, abe alesí nye há nyemetso xexeame o ene. 17 Wò wo kókòe le nyatefe la me, wò nya la enye nyatefe.^d 18 Sigbe alesí nédóm do de xexeame ene la, nenema ke nye há medò wo do de xexeame.^e 19 Mewò 'dokuinye kókòe de wo ta, bena woawo há woawo ame kókòe wo le nyatefe la me.

20 Ke menye de amesiawo nu dedeko mele biabiam do o; ke boj de amesiwo le dzinye xò ge ase to wofe nya me la, há nu; 21 bena wo katá woawo deka, sigbe alesí wò, Fofò, nèle menye,^f eye nye há mele mewò ene, bena woawo há woawo deka le mía me, bena xexeame naxòe ase be, wòe dóm da. 22 Eye nye la, ñutikókòe, sí nètso nam la, metsòe na wo, bena "woawo deka, sigbe alesí míawo há miele deka ene. 23 Nye "la mele woawo me, eye woawo há wole menye, bena woawo blibo le nu deka me, bena xexeame nadze síi bena, wòe dóm da, eye nélò wo, abe alesí nélóm ene. 24 Fofò, amesiwo nètso nam la, mele didím bena, afísí "nye la mele la, ne woamawo há nana ñutinye, bena woakpo nye ñutikókòe, sí nètso nam; elabena èlóm, háfi wo do xexeame gòme anyi. 25 Fofò dzadzòe, xexeame menya wò o, ke nye la menya wò, eye amesiawo há wonya bena, wòe dóm da; 26 eye mena wonya wò ñkò la, eye mana woanyae, bena lólò, sí nètso lóm la, nana woawo me, eye nye há mana woawo me.

Yesu 1610.

18. Esi Yesu gblò eslawo wò la, eya kple efe nusrlawo do go yi datso Kidron-tòu la, afisi abòe de le, sí me eya kple efe nusrlawo yi do.² Ke "Yuda há, amesi fia eyome mò la, nya teje

a Lu. 21, 37.

b 15, 11.

d 19, 28.

e 15, 19.

f Tes. II. 3, 3.

g 6, 63.

h 20, 21.

i Heb. 10, 10.

k 17, 12.

l Gal. 3, 26.

m Do. 4, 32.

n Mat. 26, 39.

o Kor. I. 6, 17.

p kp. 12-27 kpo
Mat. 26, 57-76;
Mar. 14, 58-72;
Lu. 22, 54-71.

q 12, 28.

r 11, 49, 50.

u Mat. 26, 36;
Mar. 14, 32;
Lu. 22, 39;
Sam. II. 15, 29.
v kp. 2-11 kpo
Mat. 26, 47-54;
Mar. 14, 43-52;
Lu. 22, 47-53.

la; elabena "enuenu la Yesu kple efe nusrlawo foa fu de afima. 3 Azo, esi Yuda xò asrafoha kpe de nunolagáwo kple farisitowo fe dólawo nu la, egbona afima kple akakatiwo kple akadiwo kpakple awawonuwo. 4 Ke esi Yesu "nya nusiwo katá le edzi va ge la, edo go, eye wògblò na wo bena: "Ameke dim miele? 5 Wo do nu ne bena: Yesu, Nazaretò lae! Yesu gblò na wo bena: Nyeeye nye esi! Ke Yuda há, amesi fia eyome mò la, le tsitre de wo gblò. 6 Azo, esi wògblò na wo bena: Nyeeye nye esi la, wozò gbugbò demegbee, eye wodze anyi. 7 Tete wògabia wo bena: "Ameke dim miele? Eye wògblò bena: Yesu, Nazaretò lae! 8 Yesu do nu bena: Megblòe na mi xoxo bena, nyeeye nye esi; eyanuti nenye nye dim miele la, ekema mina mò amesiawo, be woadozò ayi, 9 "bena woawo nya, sí wògblò di la nu bena: "Amesiwo nètso nam la, nyemebu wo dometso deke o." 10 Tete Simon Petro di yi, sí le esi la, heda nunolagá la fe dola, eye wòkpa efe nudusimeto, eye dola ma fe ñkòe nye Malxo. 11 Tete Yesu gblò na Petro bena: Tso yi la de aku; "kplu, sí Fofò la tso nam la, de nyemanoe o mahá?

Yesu le nunolagáwo ñku me. Petro gbè nu le Yesu gbò.

12 "Azo asrafoha kple awafia gá la kple Yudatowo fe dólawo lé Yesu, eye woblae, 13 eye wokplae yi Hana gbò gbà, elabena enye Kayafa, sí nye nunolagá le fe ma me la, fe to. 14 Ke Kayafa ye nye "amesi do adanu na Yudatowo bena, enyo bena, ame deka naku de dukò la ta. 15 Eye Simon Petro kple nusrla bubu la dze Yesu yome. Ke nusrla la enye nunolagá la fe ame nyanye, eye wòkpe de Yesu ñuti yi de mò la me. 16 Ke Petro le tsitre de wòtru la nu le gota. Tete nusrla keme, sí nye nunolagá la fe ame nyanye la, do go, eye wòfo nu kple nyonu wòtru-nudzola la, eye wòkplò Petro yi de eme. 17 Tete dólanyonu, sí nye wòtru-nudzola la, gblò na Petro bena: Wò há, de menye amesia fe nusrlawo dometso deka nè-

nye o mahā? 18 Eye kluviawo kple dɔlawo le tsitre, eye wodo akadzo; elabena vuvu le wɔwɔm, eye wole dzo la fum, eye Petro hā tsi tre de wo gbɔ le dzo la fum.

19 Azo la nunɔlagā la bia Yesu le efe nusrɔlawo kple efe nufiafia ŋuti. 20 Yesu do ŋu ne bena: Nye la mefo nu na xexeame le gaglāgbe, mefia nu daa le fufufe-wo kple mawufe me, afisi Yuda-tɔwo katā foa ju do, eye nyeme-gblɔ nyaa deke le yaylafe kpɔ o.^a

^a 7, 14. 26.

21 Nukaŋuti nèle biayem? Bia amesiwo se nusi megblo na wo; kpo da, woawo nya nusiwo nye la me-gblɔ. 22 Ke esi wɔgblo nusiawo la, dɔlawo dometo deka, si le tsitre de egbo la, fo tome na Yesu gblɔ bena: Ale nēdo ŋu na nunɔlagā la enye si mahā? 23 Yesu do ŋu ne bena: Ne megblo nya vɔ la, ekema fia kpodeŋu le nusi nye vɔ la ŋu; ke ne enyo la, nukaŋuti nèle foyem mahā? 24 Azo Hana doe de Kayafa, nunɔlagā la gbɔ bablae. 25 Ke Simon Petro le tsitre le dzo fum. Eye wogblɔ ne bena: Alo wò hā efe nusrɔ-lawo dometo deka nēnye mahā? Eyama sē nu gblɔ bena: Menye nyee o. 26 Nunɔlagā la fe kluviawo dometo deka, si nye amesi fe to Petro kpa la fe fometo la, gblɔ bena: Alo de nyemekpɔ wò le abɔa me kpilii o mahā? 27 Tete Petro gasē nu, eye enumake kolo ku ato.

Wodɔ ɔanu Yesu le Pilato ŋku me.

28 Azo wokplo Yesu tso Kayafa gbɔ heyi de ɔnudrɔfe la, eye fɔŋli ti, ke woa ŋutwo meyi de ɔnudrɔfe la, bena yewomagagblē kɔ do o, ke boŋ bena yewoate ŋu adu ŋutitoto la. 29 Tete Pilato do go va wo gbɔ, eye wɔgblo bena: Nutsotso ka mietsɔ ve de amesia ŋu mahā? 30 Wodo ŋu gblɔ ne bena: Amesia la, de me-nye vɔwɔla wònye o la, ne miēle ede ge asi na wò o. 31 Tete Pilato gblɔ na wo bena: Ekema mia ŋutwo mikplae yii, ne miadrɔ ɔnui le miafe se la nu. Yuda-tɔwo gblɔ ne bena: Womeɔe mo na mi bena, miawu ame o, 32 bena woawu nya, si Yesu gblɔ hefia ku, si fomevi ku ge wòala la nu. 33 Azo Pilato gayi de ɔnudrɔfe

la, eye wòye Yesu, eye wɔgblo ne bena: Alo wòe nye Yuda-tɔwo fe fia la mahā? 34 Yesu do ŋu ne bena: Wò ŋuto dokuivo si nèle esia gblɔm le loo, alo ame bubuwoe gblɔ ŋutinye nya na wò mahā? 35 Pilato do ŋu bena: Nye la Yuda-tɔwo menye mahā? Wò ŋuto wò dukɔ la kple nunɔlagāwoe tso wò de asi nam, nuka nēwoa? 36 Yesu do ŋu bena: Nye fia-dufe metso xexe sia me o; nye fiadufo, de wòtso xexe sia me la, ne nye dɔlawo avli tanye, bena womagadem asi na Yuda-tɔwo o; ke azo la nye fiadufo metso afisia o. 37 Tete Pilato gblɔ ne bena: Ekema fia nēnye ni? Yesu do ŋu bena: Wòe le egblɔm bena, fia menye. Nye la, esia ta wodzim do, eye esia ta meva xexeame do, bena maɔi dase na nyatefe la. Amesiame, si tso nyatefe me la, doa to nye gbe.^b 38 Pilato gblɔ ne bena: Nukae nye nyatefe? Eye esi wɔgblo esia la, egado go yi Yuda-tɔwo gbɔ, eye wɔgblo na wo bena: Nye la nyemekpɔ nya vɔa deke le eyama ŋuti o. 39 Ke kɔnuwo-wo le mia si bena, maɔe asi le ame deka ŋuti na mi le ŋutioto la dzi; mielɔ azo bena, maɔe asi le Yuda-tɔwo fe fia la ŋuti na mi mahā? 40 Tete la wo katā gado yli gblɔ bena: Menye amesia o, ke boŋ Baraba. Ke Baraba la adzodalae.

^b Tini. I. 6, 13.

^d kp. 28—19, 15
kp. Mat. 27, 2,
11—30; Mar. : 5,
1—19; Lu. 23
1—25.

Yesu le Pilato fe ŋku me. efofo kple atam kp'e ŋukukudada ne.

19 Tete Pilato tso Yesu na wofo kple atam. 2 Eye asrafoawo tso ŋu he tsihe, eye wotsɔe do ne, eye wodo awu dzi ne; 3 eye wova egbo gblɔ bena: Miedo gbe na wò loo, Yuda-tɔwo fe fia! Eye wofo tome ne. 4 Pilato gado go, eye wɔgblo na wo bena: Mikpɔ da, mekplae do go ve na mi, ne miadze sii bena, nyemekpɔ nya vɔa deke le eputi o. 5 Ale Yesu do go, ŋutsihe la le eta, eye awu dzi la hā le eŋu enye esi. Eye wɔgblo na wo bena: Mikpɔ amea da! 6 Eye esi nunɔlagāwo kple dɔlawo kpae la, wodo yli bena: Klāe de ati ŋuti, klāe de ati ŋuti! Pilato gblɔ na wo bena: Ekema

^e 19, 6 7.

^f 12, 32, 33; Mat.
20, 18.

mia ɔtowo mikplɔe yii, eye miklāe ɔe ati ɔnti, elabena nye la nye-mekpɔ nya vɔa ɔeke le ɔnti o. 7 Yudatowo ɔo ɔnu ne bena: Sele mia si, eye le se la nu la edze bena, wɔaku; elabena etsɔ edokui wɔ Mawuvi." 8 Eye esi Pilato se nya sia la, evɔ wu tsɔto; 9 eye wɔyi ɔe ɔonudrɔfe la, eye wɔgbɔ na Yesu bena: Afika nɛtso? Ke Yesu meɔo nyaa ɔeke ɔu ne o. 10 Pilato gbɔ ne bena: Mɛle nu fo ge nam oa? Mɛnyae bena, mekpɔnɛsɛ be, maɔe asi le ɔuwɔ, eye mekpɔnɛsɛ be, maktlā wɔ ɔe ati ɔnti oa? 11 Yesu ɔo ɔu ne bena: Ɖusɛa ɔeke manɔ asiwɔ ɔe ɔunye o, ne menye ɔe wona wɔ tso dzifo o; le esia ta amesi dem asi na wɔ la, wɔ nuvɔ wu wɔ. 12 Tso esia dzi la Pilato di be, yeade asi le ɔnu; ke Yudatowo ɔo ɔli gbɔ bena: Ne ɛkatse ɔe asi le amesia ɔu la, ekema mɛnye kaisaro xɔlɔ o, amesi ke tso edokui wɔ fia la, etsi tre ɔe kaisaro ɔu. 13 Azɔ esi Pilato se nya siawo la, ekplɔ Yesu ɔo goe, eye wɔbɔbɔ nɔ ɔnudurɔzikpui la dzi le tefe, si woyona be Kpenyigba, eye le Hebrige me la enye Gabata. 14 Ke enye ɔntitoto la je dzadzraɔnkeke, eye anɔ gafojo adelia dzi. Eye wɔgbɔ na Yudatowo bena: Mikpɔ miafe fia la ɔa! 15 Ke woawo ɔo ɔli gbɔ bena: Kplɔe yii, kplɔe yii, /klāe ɔe ati ɔnti! Pilato gbɔ na wo bena: Miafe fia lae maktlā ɔe ati ɔntia? Nunɔlagawo ɔo ɔu ne bena: Fiaa ɔeke mele mia si o, negbe kaisaro ko.

Woklā Yesu ɔe ati ɔu. Yesu fe nya mamleawo.

16 Tete wɔdee asi na wo, bena woaklāe ɔe ati ɔnti. 17 Eye wolé Yesu, eye wokplɔe yii, eye wɔdo go hele eya ɔntɔ je atitsoga la tsoɔ yina ɔe tefe, si woyona be ametakolife, eye woyone le Hebrige me be Golgata; 18 afisi woklāe ɔe ati ɔu le, eye ame bubu eve hā kpe ɔe ɔnti, le efe axawo kple eve dzi, eye Yesu le tina. 19 Ke Pilato ɔo efe nutsonya heɔo atitsoga la je tagbɔ. Eye wɔnɔ bena: Yesu, Nazarete, Yudatowo je fia la. 20 Azɔ Yudatowo dome ame gedewo xlɛ nunɔnɔ sia, elabena tefe, si woklā Yesu ɔo la, te ɔe du la ɔu,

eye wɔnɔ ɔe Hebrige kple Helakple Roma-gbe me. 21 Tete Yudatowo je nunɔlagawo va gbɔ na Pilato bena: Meganɔ bena: Yudatowo je fia la o; ke boɔ bena eyama gbɔ bena: Yudatowo je fia menye. 22 Pilato ɔo ɔu bena: Nusi menɔ la, menɔe xoxo.

23 Azɔ esi asrafoawo klā Yesu ɔe ati ɔnti vɔ la, wotsɔ efe awuwo, eye womā wo ɔe akpa ene me, asrafo deka xɔ deka, kple awu wlaya la hā; ke awu wlaya la le matamato, wolɔe blibo tso tagbɔ vasede egɔme. 24 Tete wɔgbɔ na wo nɔewo bena: Migana miadze eya o, ke boɔ miadzidze nu ɔe edzi, amesi tɔ wɔazu, bena woawu ɔnɔnɔ la nu, si gbɔ bena: "Womā awunyewo na wo nɔewo, eye nye awu wlaya la wodzidze nu ɔe edzi." Nenem nusyawo asrafoawo wɔ.

25 Ke dadaa kple dadaa nɔvinyonu Maria, Klopa srɔ, kpakple Maria, Magdalato, wole tsitre ɔe Yesu je atitsoga la gbɔ. 26 Eye esi Yesu kpɔ dadaa kple nusɔla, si wɔlɔna, wole tsitre ɔe egbɔ la, egbɔ na dadaa bena: Nyonu, kpɔ ɔa, wivɔnɔtsu enye si! 17 Emegbe la egbɔ na nusɔla ma bena: Kpɔ ɔa, dawɔe nye esi! Eye tso gafojo ma ke dzi la nusɔla la kplɔ eyama yi ye ɔntɔ fe me. 28 Esia megbe la, esi Yesu nyae bena, wowu nuwo katā nu azɔ, bena ɔnɔnɔ la nava ve me la, egbɔ bena: Tsikɔ le wuyem! 29 Eye nane le afima, si me aha tsitsi le fū, tete wotsɔ fumekutsa, si me wode aha tsitsii fū la, tɔ ɔe ayeti nu heɔo nu ne. 30 Eye esi Yesu xɔ aha tsitsia la, egbɔ bena: Wowu nu vɔ! Eye wode ta anyi, eye wotsɔ gbɔgbɔ la na.

31 Azɔ esi wɔnye dzadzraɔnkeke la, Yudatowo bia Pilato bena, woane wofe afowo, eye ne woade wo ɔa, bena ame kukuwo nagatsi atitsoga ɔu le Sabat dzi o; elabena Sabat gāe nye nkeke ma. 32 Tete asrafoawo va, eye wone gbato je afowo kple kɔtoeto, si woklā ɔe ati ɔu kpe ɔe ɔnti la, hā tɔ; 33 ke esi wova Yesu gbɔ, eye wokpɔ bena, eku xoxo la, womeɔe efe afowo o; 34 ke boɔ asrafoawo dometo deka tso

^a 10, 33; Mo. III. 24, 16.

^b Ps. 22, 19.

^c 13, 23.

^e 13, 3; 18, 4.
/ kp. 6.
^f Ps. 22, 16.

^h Ps. 69, 22.

ⁱ kp. 18-30 kpo
Mat. 27, 31-50;
Mar. 15, 20-37;
Lu. 23, 26-46.

^k Mo. V. 21, 23.

akplɔ tɔ efe axada me, eye enu-
make ou kple tsi do go. 35 Eye
amesi kpɔe la, ɔi dase, eye efe
ɔasedidi la nye nyatefe, eye ame
ma nyae bena, yegblɔ nyatefe,
bena miawo hã miawɔe ase. 36
Elabena nuslawo va ve me, bena
"woawu nɔnɔ la nu bena: „Wo-
male efe fua deke ne ge o!" 37
Eye nɔnɔ bubu gablɔ bena:
„Woafɔ nku de amesi wofo nu do
la dzi!"

Yesu didi.

38 Eye nuslawo megbe la Yo-
sef tso Arimatia, amesi nye Yesu
fe nusɔla le adza me le vɔvɔ na
Yudatɔwo ta la, bia Pilato bena,
yeade Yesu fe kuku la de anyi,
eye Pilato na mɔe. Tete wɔva,
eye wɔde Yesu fe kuku la de
anyi. 39 Eye Nikodemo, famesi
va Yesu gbɔ le zã me gbã la, hã
va, eye wɔtsɔ mire kple aloe,
ano pounce alafa deka nu hetɔtɔ
de asi ve. 40 Tete wɔtsɔ Yesu
fe kuku la, eye woblae de akiala
me kple atike vevɛe la, abe alesi
Yudatɔwo wɔna dia amee ene.
41 Ke abɔa de le tefe, si woklã
Yesu do la, eye yɔdo yeyea de,
si me amea deke memlɔ kpɔ o
la, le abɔ ma me. 42 Afima wo-
tsɔ Yesu mlɔ, le Yudatɔwo fe
dzadzadɔnkeke la ta; elabena
yɔdo la gbɔ medidi o.

Yesu fe bitretsiɔsi; eɔe edokui fia Maria,
Magdalato la.

20 Ke le kwasida fe nkeke
gbãtɔ fe ndikanya fute la
Maria, Magdalato, va yɔdo la gbɔ,
eye wɔkpɔ bena, wɔde kpe la da
le yɔdo la nu. 2 Tete wɔfu du
va Simon Petro kple nusɔla bu-
bu, si Yesu lɔna la gbɔ, eye wɔ-
gbɔ na wo bena: Wotsɔ Afeto
la le yɔdo la me yii, eye mienya
afisi wotsɔe dɔda do o. 3 Azo
Petro kple nusɔla keme la tso
hiã do go va yɔdo la gbɔ. 4 Eye
woa kple eve la wɔfu du, eye nu-
sɔla keme la fu du gbɔ Petro
nu tre yɔdo la gbɔ vava; 5 eye
esi wɔdo kɔ de eme la, ekpɔ akla-
lawo le afima; gake la meyi de
eme o. 6 Tete Simon Petro hã
le eyome gbɔna, eye wɔyi de yɔdo
la me, eye wɔkpɔ aklalawo mlɔ
afima; 7 eye taku, si wobla ta

a Mo. II, 12, 46.
b Kor. I, 15, 47;
Do. 2, 24-32
c Zax. 12, 10;
Nyad. 1, 7.

e kp. 38-42 kpo
Mat. 27, 57-61;
Mar. 15, 42-47;
Lu. 23, 50-55.

f 3, 2.

g Mat. 2, 11.

h kp. 1-18 kpo
Mat. 28, 1-10;
Mar. 16, 1-11;
Lu. 24, 1-12;
i Heb. 2, 11-12.

k 13, 23.

l kp. 19-23 kpo
Mar. 16, 14-18;
Lu. 24, 36-49.

n Yoh. I, 1, 1.

o 11, 44.

ne la, mele aklalawo gbɔ o, ke
boɔ woɔe eme do afi bubu. 8 Tete
nusɔla keme la hã, si tre yɔdo
la gbɔ vava la, yi de eme azɔ,
eye wɔkpɔe, eye wɔxɔe se. 9 Ela-
bena womenya nɔnɔ la bena, ele
nɔ be, wɔatsi tre tso ame kuku-
wo dome la, hade o. 10 Azo
nusɔlawo gadzo yi woa nɔtɔwo
fe me.

11 Ke Maria le tsitre de yɔdo
la godo le avi fam, eye esi wɔle
avi fam ale la, edo kɔ de yɔdo
la me; 12 eye wɔkpɔ mawudɔla
eve le awu yi me le anyinɔfe,
deka le tade, eye deka le afɔde
le afisi Yesu fe kuku la mlɔ. 13
Eye ame mawo gbɔ ne bena:
Nyɔnu, nukaɔuti nɛle avi fam?
Egblɔ na wo bena: Elabena wo-
tsɔ nye Afeto la yii, eye nyeme-
nya afisi wɔdae do o. 14 Esi wɔ-
gbɔ nuslawo la, etɔ megbe, eye
wɔkpɔ Yesu le tsitre, eye menyae
bena, Yesu ye o. 15 Yesu gbɔ
ne bena: Nyɔnu, nukaɔuti nɛle
avi fam? Ameke dim nɛle? Ke
eya bu xa bena, abɔdzikpɔlae,
egblɔ ne bena: Afeto, nenyɛ wɔe
tsɔe yii la, gbɔ afisi nɛtsɔe yi
ɔamlo la nam, eye nye la mayi
adatsɔe ve. 16 Yesu gbɔ ne be-
na: Maria! Ke esi wɔtsɔ edokui
la, egblɔ ne le Hebrɛ-gbe me be-
na: Rabuni! si gɔmee nye nufiala.
17 Yesu gbɔ ne bena: Megaka
asi nɔnye o; elabena nyemekpɔ
yi dzifo, Fofɔ la gbɔ, hade o; ke
yi inɔvinyɛnɔtsuwo gbɔ, eye na-
gbɔ na wo bena: Meyina dzifo
de Fofonye kple miawo hã mia
Fofɔ, nye Mawu kple miawo hã
mia Mawu la gbɔ. 18 Maria, Mag-
dalato la, va gbɔe fia nusɔlawo
bena: Mekpɔ Afeto la, eye wɔ-
gbɔ nya siawo nam.

Yesu de edokui fia nusɔla wuidɛkɛawo, eye le
nkeke enyi megbe Toma hã.

19 Azo esi kwasida fe nkeke
gbãtɔ ma fe fiɛsi do, eye afisi nu-
sɔlawo le la fe vɔtru le tutu le
vɔvɔ na Yudatɔwo ta la, Yesu va
tsi tre de wo titina, eye wɔgbɔ
na wo bena: Dutifafa na mi! 20
Eye esi wɔgbɔ esiawo la, "etsɔ
efe asiwo kple efe axada me he-
fia wo. Ke esi nusɔlawo kpɔ
Afeto la la, dzi dzo wo. 21 Tete
Yesu gablɔ na wo bena: Duti-

fafa na mi! "Sigbe alesi Fofa la dɔm ɔa ene la, nenema ke nye hã mele mia dɔm ɔa. 22 Eye esi wɔgbɔ esia la, egbɔ de wo dzi, eye wɔgbɔ na wo bena: Mixɔ Gbɔgbɔ kɔkɔe! 23 "Amesiwo ke fe nuvɔwo mietsɔ ke wo la, wotsɔ wo ke wo, eye amesiwo ke tɔ mietsɔ dzra ɔa la, wotsɔ wo dzra ɔa.

24 Ke /Toma, ame wuiveawo dometsɔ deka, si woyɔna be Venɔvi la, mele wo dome, esime Yesu va o. 25 Tete nusrɔla bubuawo gbɔ ne bena: Miekpɔ Afetsɔ la. Ke egbɔ na wo bena: Ne nyemekpɔ gatagbadzawo tefe le efe asi me, eye metsɔ nye asibide fo de gatagbadzawo tefe, eye metsɔ nye asi fo ɔde efe axada me o la, nyemele exɔ ge ase o. 26 Eye le nkeke enyi megbe la nusrɔlawo gale xɔ ma me, eye Toma le wo dome. Yesu va, keye vɔtruawo le tutu, eye wɔle tsitre de wo titina, eye wɔgbɔ bena: Dutifafa na mi! 27 Esia megbe la egbɔ na Toma bena: Do wɔ asibide de afii, eye nakpɔ nye asiwo ɔa, eye do wɔ asi ɔa, eye nafa de nye axada me, eye megazɔ maxɔsetɔ o, ke boɔ xɔsetɔ. 28 Toma ɔa nu gbɔ ne bena: Yesu Afetsɔ kple nye Mawu! 29 Yesu gbɔ ne bena: Toma, esi nekɔm la, ɛxɔe se; woayra "amesiwo mekpɔa nu o, eye gake woxɔne sena.

30 Eye dzesi bubu gedewo hã Yesu wɔ le efe nusrɔlawo nku me, esiwo womenɔ de agbalɛ sia me o; 31 ke wɔnɔ eslawo di, bena miaxɔ ase bena, Yesu enye Kristo, Mawuvi la, eye bena ne /miexɔe se la, miakpɔ agbe le efe nku la me.

Yesu de edokui fia nusrɔlawo le Genezaret-fu nu.

21. Nusiawo megbe la Yesu gade edokui fia nusrɔlawo le Tiberia-fu la nu; eye wɔde edokui fia ale: 2 Simon Petro kple Toma, si woyɔna be Venɔvi, kple "Nata-nael tso Kana le Galilea kple Zebedeo fe viwo kpakple efe nusrɔlawo dome ame bubu eve, wole afi deka. 3 Simon Petro gbɔ na wo bena: Meyina tɔ fo. Wɔgbɔ ne bena: Mɔawo hã mɔayi kplɔ wɔ.

α 17, 18.

β 20, 14; Lu. 24, 18.

γ Mat. 16, 19; Ia 18, 18.

δ Lu. 24, 41.

ε 11, 16; 14, 5.

ζ Lu. 5, 4-7.

η 13, 28.

ι 19, 34.

κ kp. 19.

ι 1, 1.

π Pet. I. 1, 8.

ο 6, 11.

ρ Yoh. I. 5, 13.

σ 1, 42.

τ 1, 46.

υ Pet. I. 5, 2, 4.

φ 13, 38.

Wodo go, eye wodo vu la, eye womede naneke le zã ma me o. 4 Ke esi fɔnli ɔa la, Yesu le tsitre de fu la nu; gake nusrɔlawo menyae bena, Yesu ye o. 5 Tete Yesu gbɔ na wo bena: Deviwo lee, lã mele mia si o mahã? Wodo nu ne bena: O! 6 Egbɔ na wo bena: Miɔi ɔa la de vu la fe nudusi me, eye miadee. Tete wodii, eye womete nu le ehem o le lã gede, si wode la nɔti. 7 Tete nusrɔla ma, si Yesu lɔna la, gbɔ na Petro bena: Afetsɔ lae! Azo esi Simon Petro se bena, Afetsɔ lae la, etsɔ efe dziwui sa de ali, elabena amama wɔle, eye wɔdzo kpo dze fu la me doo. 8 Ke nusrɔla bubuawo le vuvi la me va; elabena woawo kple gota dome medidi o, anɔ abɔ alafa eve ko, eye wole ɔa, si yo fũ kple lãwo la hem. 9 Eye esi wodii go la, wokpɔ akadzo le afima, eye lã kple abolo le edzi. 10 Yesu gbɔ na wo bena: Mitsɔ lã, si miede filia la, fe de ve. 11 Simon Petro yi dalia vu la, eye wɔhe ɔa la va gota, eye woyɔ fũ kple lã gã alafa kple blaatsɔ vɔ etɔ, eye esi wosɔ gbɔ ale hã la, ɔa la medze o. 12 Yesu gbɔ na wo bena: Miva du nu. Ke nusrɔlawo dometsɔa deke medo dzi biae bena: Ameda nɛnye mahã o, elabena wonyae xoxo bena, Afetsɔ lae. 13 Yesu va, eye wɔtsɔ abolo la na wo kple lã la hã nenema ke. 14 Esia enye zi etɔlia, si Yesu de edokui fia nusrɔlawo le efe tsitreɔsi tso ame kukuwo dome megbe.

Yesu bia nya Petro, eye wɔgbɔ nya di le eya kple Yohanes nu.

15 Azo esi wodu nu vɔ la, Yesu gbɔ na Simon Petro bena: "Simon, Yona vi, ɛle lɔyem wu nenem me siawo mahã? Egbɔ ne bena: E, Afetsɔ, wɔe nyae bena, nyemelɔa nu gbɔwɔ o. Egbɔ ne bena: Nyl nye alɛviawo. 16 Ega-gbɔ ne zi evelia bena: Simon, Yona vi, ɛle lɔyem mahã? Egbɔ ne bena: E, Afetsɔ, wɔe nyae bena, nyemelɔa nu gbɔwɔ o. Egbɔ ne bena: "Kpɔ nye alɛawo dzi. 17 Egbɔ ne zi etɔlia bena: "Simon, Yona vi, melɔa nu gbonye oa? Eve Petro, elabena egbɔ

ne zi etšlia bena: Mëlōa nu gbonye oa? Eye wōgblō ne bena: Afeto, "wōe nya nuwo katā, wōe dze sii bena, nyemelōa nu gbōwō o. Yesu gblō ne bena: Nyi nye alēawa. 18 Vavā, vavā mele egblōm na wō bena: Esime nēnye dēkakupi la, wō nūto ēsaa avo dē ali na dōkuiwō, eye nēyia afisi ke nēlōna; ke ne ēku amegā la, āmlō wō abōwo me, eye ame bubu asa avo dē ali na wō, eye wōakplō wō ayi afisi mēlōna o. 19 Ke egblō esia, bena wōatsō afia ku, si fōmevi ku ge wōala akafu Mawui. Esi wōgblō esia la, egblō ne bena: Dze yonyeme!^a 20 Esi Petro trō la, ekpō nusrōla, "si Yesu lōna la, le eyome dzem, amesi hā via dē ekōme le nuadufe, eye wōgblō bena: Afeto, amekae nye amesi le yowōme mō fia gea? 21 Azō esi Petro kpō eyama la,

a 16, 30.

b 13, 36.

c 13, 23.

d 15, 27.

e 20, 30.

egblō na Yesu bena: Afeto, ke amesia dē? 22 Yesu gblō ne bena: Ne medi bena, nenō anyi, vasede esime mava la, gbōwō nya ka wōtsōa? Wō la dze yonyeme! 23 Tete nya sia dō nōviawo dome bena, nusrōla ma mele kuku ge o; eye Yesu megblō ne bena, mele kuku ge o, ke boṅ: Ne medi bena, nenō anyi, vasede esime mava la, gbōwō nya ka wōtsōa?

Aḡbalē la je nuwuwunyawo.

24 Amesia nye nusrōla, si le dase dīm le nusiawo nūti, eye wōṅlō nya siawo, eye mienyae bena, efe dasedidi la nye nyatefe. 25 Ke nu bubu gede, siwo Yesu wō la, hā gali, esiwo, ne woṅlō wo dēkadēka la, mebu bena, xexeamē nūto mele nū te ge axo aḡbalē, siwo ṅlō ge woala o./

APOSTOLOWO FE DŌWŌWŌWO DUTINYA.

Kpōkplōyideme. Kristo fe dzifoyiyi.

1 O Teofil, menlō nya gbāto nā wō le nusiwo katā Yesu de asi wōwō kple fiafia me,^a 2 vasede ṅkeke, si me wōde se na apostolo, siwo wōtia to Gbōgbo kōkōe la me, hafi woxōe yi dzi la nūti; 3 amesiwo hā wōtsō edokui fia agbagbe le efe fukpeke la me, eye wōle nu fōm le mawu fiadufe la nūti. 4 Eye esi eya kpli wo fō fu la, ede se na wo be, woagadzo le Yerusalem o, ke boṅ woalala Fofō la fe nūgbedodo, "si miese tso nunye me; 5 elabena Yohanes tso tsi de mawutsi ta na ame; ke miawo la woatsō Gbōgbo kōkōe ade mawutsi ta na mi, mele ṅkeke gedēa dēke xō ge le esia megbe o."^b 6 Azō amesiwo kpe ta la, biaē gblō bēna: Afeto, dē nēgale fiadufe la dō ge dō na Israel le yeyiyi sia meā? 7 Egblō na wo bēna: Mia-wo la mele na mi be, mianya yeyiyi alo azāgbe, siwo Fofō la dō le ye nūto fe nūšē nu o. 8 Hafi

g Lu. 1, 3.

h Mar. 16, 19; Lu. 24, 51.

i Lu. 24, 4.

k Lu. 21, 27.

l Yoh. 15, 26; Lu. 24, 49.

m Lu. 24, 50, 52, 53.

n Mat. 3, 11.

o Lu. 24, 21.

p Lu. 6, 13-16.

boṅ miāxō Gbōgbo kōkōe, si le mia dzi va ge la, fe nūšē, eye mianye nye dasedilawo le Yerusalem kple Yudea katā kple Samaria, eye vasede anyigba fe sefe ke. 9 Eye esi wōgblō nusiawo, eye wole ekpōm la, wokōe yi dzi, eye alilikpo xōe tso wofe ṅkuwo me.^h 10 Eye esime wole dzifo kpōm gā le efe yiyi me la, kpō dā, nūtsu eve le tsitre dē wo gbō le awu yi me, 11 amesiwo hā gblō bēna: Galilea nūtsuwo! Nuka wo miele tsitre le dzifo kpōm? Yesu sia, si woxō tso mia gbō yi dzifo la, "agava nenema ke, abe alesi miekpōe wōle dzifo yim ene.

12 Tete wotrō yi Yerusalem tso to, si woyōna be Amito la dzi, esi tso dē Yerusalem gbō anō Sabat dzi fe azōlōzō." 13 Eye esi wova dua me la, woyi dē dzifoxō, si me wōnōna la me: Petro kple Yakobo, Yohanes kple Andrea, Filipino kple Toma, Bartolomeo kple Mateo, Yakobo, Alteo yi, kple Simon Zelotes kpakple Yuda, Yakobo vi.ⁱ 14 Amesiawo katā nō gbedododa kpakple kuku-dēdē dzi kple tame dēka kpe dē

nyɔnuawo kple Maria, Yesu dada, kple efe noviɔtsuawo ɔuti.^b

Matia titina.

15 Eye le ŋkeke siawo me la Petro tsi tre de noviawo titina (ameha, si fo fu la, nu anɔ alafa deka kple blave), eye wɔgblo bena: 16 Dutsuwo kple noviwo, ele be, /woawu ŋɔɔlo, si Gbɔgbɔ kokɔe la gblɔ di to Dawid nu la nu le Yuda, amesi zu mɔfiala na amesiwo lɛ Yesu la ɔuti. 17 Elabena woxlɛe de mia dome, eye wɔkpɔ gome le subɔsubɔdo sia me. 18 Azɔ amesia tɔɔ nu madzɔmadzɔ fetu fle abɔ, eye esi wɔde gogłomi dze anyi la, ewo de titina; eye efe dɔmenuwɔ do go hlɛ. 19 Eye amesiwo katã nɔ Yerusalem la, se nya sia, ale bena woyɔ abɔ ma le woa ɔutɔwo fe gbe me be Akeldama, egɔme enye vubɔ. 20 Elabena wɔɔlo de /Psalmogbalɛ me bena: „Efe nɔfe nazu afedo, eye amea deke maganɔ me o, eye efe do la ame bubu naxɛ.“ 21 Eyaɔuti ele be, ɔutsu, siwo zɔ kpɛ mi le yeawokatãyi me, le esi me Afeto Yesu va me, eye wɔdoɔ go le mia dome. 22 Tso keke Yohanes fe mawutsidedetaname dzi vaseɔe ŋkeke, si dzi woxɔe yi dzi le mia gbɔ; wo dometo deka nazu efe tsitretsiti fe daseɔɔila akpe de mia ɔu. 23 Eye wɔtsɔ ame eve: Yosef, si woyɔna be Barsaba, amesi wogayɔna hã be Yusto, kple Matia la, do tsi-tre. 24 Eye wodo gbe da gblɔ bena: Afeto, wɔ amesi nya amewo katã fe dzime la, fia ame eve siawo dometo deka, si nɛtia, 25 be wɔaxɔ subɔsubɔdo sia kple apostolonjenje, si gbɔ Yuda te da le, be yeayi de ye ɔutɔ tefe la. 26 Eye /wɔdzidze nu de wo dzi, eye nudzidze la dze Matia dzi, eye wotie kpe de apostolo wuidekɛawo ɔu.

Gbɔgbɔ kokɔe kokɔanyi; gbe bubuwo gbɔgblo.

2. Eye esi /Pentekoste-ŋkeke la do la, wo katã /wɔtsɔ tame deka nɔ afi deka. 2 Eye kasia gbea de di tso dzifo abe yafofo sesɛ ene, eye wɔyɔ afe, si me wole la fũ. 3 Eye aɔe mamãwo do de wo gbɔ le abe dzofadewo ene, eye wodze de wo dome ame-

^a Mat. 3, 11.
^b 2, 1; Yoh. 7, 3.

^d 10, 44-46.

^e 13, 26.

^f Ps. 41, 10.

^g Mat. 27, 3-10.

^h Ps. 69, 26;
109, 8.

ⁱ Yoh. 15, 27.

^k Lod. 16, 33.

^l Yoel 3, 1-5.

^m Mo. III, 23, 15
v. 21.
^o 1, 14.

siame dzi dekadeka.⁷ 4 Eye Gbɔgbɔ kokɔe la yɔ wo katã tɔntɔn, eye wode asi gbe bubuwo gbɔgblo me, abe alesi Gbɔgbɔ la na wo, be woafɔ nui ene.⁷ 5 Eye Yudataɔ dewo nɔ Yerusalem, ɔutsu, /siwo vɔa Mawu la, wotso dukɔ, siwo katã le dzifo te la me. 6 Ke esi gbe sia di la, ameha la fo zi va kpe ta, eye wofe nu ku, elabena amesiame se wole ye ɔutɔ degbe gblɔm. 7 Eye kuvia do wo katã, eye wotsi yaa hegblo bena: Kpɔ da, amesiwo katã le nu fom la, de menye Galileatwoe wonye oa? 8 Aleke wɔ, eye mia dome amesiame le ye ɔutɔ degbe, si me wodzi mi do la, sem mahã? 9 Partiatwo kple Mediatwo, Elamtwo kple amesiwo nɔa Mesopotamia, Yudea kple Kapadokia, Ponto kple Asia, 10 Frigia kple Pamfilia. Egipte kple Libianutowo me, si le Kirene gbɔ, kple amesiwo nye amedzrowo tso Roma, Yudatwo kple trɔsubɔla-zu-Yudatwo, 11 Kretatwo kple Arabiatwo: Miese wole Mawu fe nu dzɔtsuwo gblɔm le mia ɔutɔwo degbe me. 12 Eye kuvia do wo katã, eye wotsi dzodzodzoe hele gbɔgblo na wo nɛwo bena: Esia gɔme de? 13 Ke bubuwo le alɔme dem de wo ɔu gblɔ bena: Aha yeye le wo mum.

Petro fe nyagbɔgblo le Yesu, si nye Mesia la ɔuti.

14 Tete la Petro kple ame wuidekɛawo tsi tre, eye wɔkɔ efe gbe dzi gblɔ na wo bena: Yudea-ɔutsuwo kple mi amesiwo katã nɔa Yerusalem, minya esia, eye mina nye nyawo nayi de miafe towo me; 15 elabena menye aha amesiawo mu, abe alesi miele bubum la ene o; elabena ŋkeke fe gafofo etɔlia ko wɔnye: 16 Ke esia nye nya, si wogblo to /nyagbloɔɔila Yoel dzi bena: 17 „Eye ava me le ŋkeke mlɛawo me, Mawu gblɔe, bena matɔ nye Gbɔgbɔ la ako de ɔutilã katã dzi, eye miafe ɔutsuwiwo kple miafe nyɔnuwiwo agblɔ nya di, eye miafe dekapuiwo akpɔ nutegawo, eye miafe amegã dediwɔ aku drɛewo. 18 Eye le ŋkeke mawo me la matɔ nye Gbɔgbɔ la ako de nye dɔlanɔtsuwo kple nye dɔlanyɔ-

nuwo hā dzi, eye woagblɔ nya di. 19 Eye mana nukunuwo nado de dzifo ɔu, eye dzesiwo nado de anyigba dzi, ɔu kple dzo kple dzudzɔbɔbla kɔtɔ. 20 Ye latɔ ɔu vlvlti, eye yleti latɔ ɔu, hafi Afeto fe ɔkeke gā, si nye atsɔyɔ-ɔkeke la nava do. 21 Eye wɔava me bena, ameslame, si ke ayo Afeto la fe ɔkɔa la, woadee.¹⁶ 22 Israel-ɔutsuwo, mlɔdo to nya siawo! Yesu, Nazaretɔ la, ɔutsu, si ɔuti Mawu na kpedododɔzi mi le to nu dzɔtsuwo kple nukunuwo kple dzeslwo, slwo Mawu wɔ to eyama dzi le mia titina la me, abe alesi mia ɔutɔwo mienya ene; 23 amesi /wɔtɔ de asi le Mawu fe adagudodɔdi kple nyanyadi la nu, esi mieto nu madzɔmadzɔ wolawo fe asi dzi klāe de ati ɔuti, eye miewui. 24 Eya ke Mawu fɔ de tsitre, esi wɔtsi ku fe vevevo nu, le esi mete ɔu lée de anyi o la ta.¹⁷ 25 Elabena Dawid gblɔ le ɔuti bena: „Mekpɔa Afeto la le ɔkunye me ɔaa, elabena ele nye nuɔsi me, be ke maɔe le tenye o. 26 Esia ta nye dzi kpɔ dzidzo, eye nye aɔe tso aseye; ē, nye ɔutilā hā adzudzɔ le mɔkpɔkpɔ me. 27 Elabena magblɔ nye luɔ de tsiɛfe o, eye mana be, wɔ mamuweme la nakpɔ nyunyɔ o. 28 Wɔe na menya agbemɔwo, wɔe yom taɔ kple dzidzo le ɔkuwo me.“ 29 Dutsuwo kple nɔviwo! Mɔ ll be, magblɔ nya na mi kple dzidefo le tɔgbui Dawid la ɔuti, bena eku, eye wodli, eye efe yɔdo le mia dome vaseɔe egbege.¹⁸ 30 Esi wɔnye nyagblɔɔila, eye wɔnyae bena, Mawu do ɔuge ne kple atamkaka bena, efe alimevia de nana efe fiazikpuidzi, 31 eye esi wɔkpɔe di la, efo nu le Kristo fe tsitreɔtsi la ɔuti bena, womegblɔe de tsiɛfe o, eye efe ɔutilā hā mekpɔ nyunyɔ o. 32 Nenem Yesu sia la Mawu fɔe de tsitre, nusia ɔuti mi katā mienye dasedilawo le. 33 Azo la esi wodoe de dzi de Mawu fe nuɔsi me, eye wɔxɔ Gbɔgbɔ kɔkɔe fe ɔugbedodo hā tso Fofoa gbo la, etɔ nusi kpɔm miele kple nusi sem miele la kɔ de anyi. 34 Elabena Dawid mella yi dzifo o, gake “egblɔ bena: „Afeto la gblɔ na

a 5, 21.
 b Ro. 10, 13.
 d 18, 30.
 e 3, 17-19; L. 11, 24, 47.
 f 4, 28.
 g Yoel 2, 5.
 h 3, 15.
 i Pa. 16, 8-11.
 k Mo. V, 32, 5; Fil. 2, 15.
 l 20, 7.
 n 4, 32.
 o 13, 38; Fia. I. 2, 10.
 p Pa. 88, 4, 5; Sam. II. 7, 12, 13.
 r kp. 42.
 s 4, 4; 5, 14; 11, 21; 14, 1.
 t 14, 8.
 u Pa. 110, 1.

nye Afeto bena: 35 Bɔbɔ nɔ anyi de nye nuɔsi me, vaseɔe esime matsɔ wɔ ketɔwo awɔ wɔ afɔdo-dzinui.“ 36 Eyata Israel-feme katā nanyae kɔte bena, Yesu sia, si ke miawo mieklā de ati ɔuti la, Mawu wɔe Afeto kple Kristo.¹⁹

37 Ke esi wose esla la, etɔ wofe dzi me, eye wogblɔ na Petro kple apostolo mamleawo bena: Dutsuwo kple nɔviwo!²⁰ Nuka wɔ ge miala? 38 Eye Petro gblɔ na wo bena: “Mitɔ le miafe dzi me, eye mia dome amesiame nana woade mawutsi ta ne de Yesu Kristo fe ɔkɔa dzi hena miafe nuvɔwo fe keke, eye miaxɔ Gbɔgbɔ kɔkɔe wɔanye nunana. 39 Elabena mia kple mla vlwo kple amesiwo katā le adzɔge kple ame geɔe alesi nu Afeto, ɔmia Mawu la, ayo ve la, tɔe nye ɔugbedodo la. 40 Eɔi ɔase kple nya bubu geɔewo hā, eye wɔxlɔ nu wo gblɔ bena: Mina woade mi tso kdzidzime gɔglɔ sia me! 41 Azo amesiwo xɔ efe nyaa la, wode mawutsi ta na wo; eye le ɔkeke ma dzi wɔtɔ luɔwo ano akpe etɔ kpe de wo ɔu.

Yerusalem-hame la.

42 Eye wɔnɔ apostolowo fe nu-fiafia kple habɔbɔ, labolokaka kple gbedododa me. 43 Eye wɔvɔ gā va amewo katā dzi, eye apostolowo wɔ nukunuwo kple dzesi geɔewo le Yerusalem. 44 Eye amesiwo katā xɔe se la, nɔ afi deka, eye wowɔ nuwo katā hame-nui.²¹ 45 eye wɔtɔ wofe anyigba-wo kple wofe ɔutinowo dzra, eye womā wo me na wo katā le amesiame fe hihiā nu. 46 Eye gbeslamege wonɔa gbedoxɔ me kple tame deka, eye wole abolo kam le afe sia afe me, eye wodua nu kple dzidzo kpakple dzlmekeko²² 47 hele Mawu kafum, eye wokpɔ amenueve le duka blibo la katā gbo. Eye Afeto la tɔɔa amesiwo kpɔ agbexɔxɔ la “kpɔna de ha la ɔu gbesiagbe.

Petro kple Yohanes fe gbedada le tekunɔa de ɔu.

3. Eye Petro kple Yohanes woyl de mawuxɔ me le gbedodaxi, si nye gawofu asielokia dzi. 2 Eye wɔtɔ ɔutsua de, si nye tekunɔ tso dadaa fe dome ke la ve, amesi wɔtsona dana de mawuxɔ la fe

votru, si woyona be nyui la nu gbesiagbe, be wòabia nu le amesiwo yina de mawuxoa me la si. 3 Eya la, esi wòkpo Petro kple Yohanes woyina de mawuxoa me la, ebia nunana wo. 4 Ke Petro kple Yohanes wokpoe dū gblō bena: Kpō mi dā! 5 Eye wòlè ŋku de wo dzi gā, bu xa bena, yeaxo nane le wo si. 6 Ke Petro gblō bena: Klosalo kple sika mele asinye o; gake nusi le asinye la, eya mana wò: Le Yesu Kristo, Nazareteto la fe ŋkōa me tsi tre, eye nazo azali! 7 Eye esi wòlè efe nuɖusi la, ekoe de dzi, eye enu-make nusē do efe afowo kple afokwemo me. 8 Eye wòti kpo hele tsitre nu, eye wòzo azali; eye wòyi de mawuxoa me kpli wo le tsatsam hele du fum, eye wòlè Mawu kafum. 9 Eye duko blibo la katā kpoe wòlè azali zom, eye wòlè Mawu kafum. 10 Ke wodze sii bena, eyae nye amesi nō anyi de mawuxo la fe votru nyui la nu le nubiabia ta, eye wotsi yaa, eye kuvia do wo ŋuto le nusi va ve me la ŋuti.

Petro fe dasedidī le Yesu Kristo ŋu hena dzimetatso.

11 Eye esi wòmīā edokui de Petro kple Yohanes ŋu la, duko blibo la katā si du va fo fu de wo gbo le /akpata, si woyona be Salomo fe akpata la me, eye wofe nu ku. 12 Eye esi Petro kpoe la, egblō na duko la bena: Israel-nutsuwo, nukaputi miafe mo wò yaa le amesia ŋuti mahā? Alo nuka wò, eye mielè ŋku de mia dzi gā, abe de mieto mia ŋutowo fe ŋusē, alo vovō na Mawu dzi wò be, amesia le azali zom ene? 13 Abraham kple Isak kple Yakob fe Mawu la, mia fofowo fe Mawu la, kō efe dola Yesu ŋuti, amesi miawo mietsɔ de asi, eye miegbe nu le egbo le Pilato fe ŋku me, esi ame ma tso afia bena, yeade asi le enu. 14 Ke miawo la miegbe nu le kōkɔto kple dzɔdzɔto la gbo, eye miegbe kuku be, woatsɔ amewula ana mi, 15 eye miawo agbefia la, amesi Mawu fɔ de tsitre tso ame kukuwo dome, esi fe dasedilawo miawo mienye. 16 Eye efe ŋkō la do pusē amesia, si kpom miele, eye mienya la, hena

α 23, 34.

β Lu. 24, 27.

γ 2, 38.

δ Mo. V. 18, 15, 18.

ε 5, 12.

ζ Mo. I. 22, 18.

η 13, 46.

θ 5, 30.

ι Yes. 53, 11.

κ 2, 23.

λ Lu. 22, 4, 55.

μ Mat. 27, 20, 21.

ν 4, 10.

ξ 22, 8.

efe ŋkō dzi xose; eye dzixose, si to eyama dzi la, na lamesesē blibo sia le mi katā fe ŋku me. 17 Eye azo la, noviutsuwo, menya bena, miwɔle le numanyamana me abe miafe dzidulawo hā ene. 18 Ke ale Mawu wu nya, siwo wògblō di to efe nyagblodilawo katā fe nu me bena, efe Kristo akpe fu la nu.

19 Eyata mitro le miafe dzi me, eye migbugbo, be woatutu miafe nuvōwo, 20 bena ne gbodemeyi nava tso Afeto la fe ŋku me, eye wòado Kristo Yesu, si wodo di na mi la dā. 21 Amesi wòle na dzifo be, wòaxo tsā vasede nuwo katā fe dɔdɔdɔyi la dzi, esiwo ŋuti Mawu fo nu le, to efe nyagblodila kōkɔewo katā fe nu me tso xexeme fe gamedzedzea me la. 22 Mose gblō na fofowoo bena: „Afeto, mia Mawu la, ana be, nyagblodilaa de natsi tre na mi abe nye ene tso mia noviwo dome, eya la miado toe le nusiwo katā wògblō na mi la me. 23 Ke ava me bena, luvo sia luvo, si maɔo to nyagblodila ma o la, woatsrōe keŋ tso duko la dome.“ 24 Eye nyagblodilawo katā tso Samuel dzi vasede amesiwo katā dze eyome dzi, ame gedɛ alesi nu fo nu la, wogblō nya fia le ŋkeke siawo hā ŋuti. 25 Miawoe nye nyagblodilawo kple nubabla, si Mawu bla kple mia fofowo fe viwo, esi wògblō na Abraham bena: „Eye le wò fome la me woayra anyigba dzi fomewo katā le.“ 26 Miawo Mawu fɔ efe dola de tsitre na gbā, eye wòdɔe dā, be wòayra mi le esi me be, mia dome amesiame natro tso efe vōdinyenyewo me.

Petro kple Yohanes dede gaxo me; wofe dokunɖede le amegawo fe ŋku me kple asidede le wo nu.

4 Ke esi wole nu fom na dukɔa la, nunɔlawo kple mawuxo-dzikpola kpakple zadukitowo do de wo dzi, 2 le esi wòwɔ wo bena, wole nu fiam duko la, eye wole tsitre siti tso ame kukuwo dome gblom fia le Yesu ŋuti la ta. 3 Eye wodo asiwo wo dzi, eye wode wo gaxo me, vasede ŋu ke; elabena fiē do hafl. 4 Ke amesiwo se nyaa la, dome gedɛa xɔe

se; eye ntsuawo fe xexlème ano akpe atō.^a

5 Eye wòva me le ndi bena, wofe dziđulawo kple amegāwo kpakple agbalēfialawo fo ju de Yerusalem, 6 kple Hana, nunlagā, kpe de Kayafa kple Yohanes kple Aleksandro nti kple ame geđe alesi nu tso nunlagā fe fome la me. 7 Eye esi wotsō wo do titina la, wobia bena: Dusē ka nu alo nko ka dzie miewo nusia le mahā?^d 8 Tete Petro, amesi Gbōgbō kōkōe la yō fū la, gblō na wo bena: Mi dukō la fe dziđulawo kple Israel-amegāwo!^e 9 Ne wotrō ōnu mi egbe le do nyui, si wowa na dōwo la ta be, to ameka dzi amesia kpo lāmesesē la, 10 ekema mi katā kple Israel dukō blibo la minyae bena, le Yesu Kristo, Nazaretō, fe nko dzie, amesi miawo mieklā de ati nti, amesi Mawu fō de tsitre tso ame kukuwo dome la, le eya me amesia le tsitre de miafe nku me, eye efe lāme sē.^f 11 Esia nye kpe, si mi xotulawo miegbe la, eya trō zu dzogoeke.^h 12 Eye menye ame bubua deke me xoxo la le o; elabena nko bubua deke mele dzifoa te, si wona amegbetowo, le esi me wōle be, miakpo xoxo la le o.ⁱ

13 Ke esi wokpo Petro kple Yohanes fe dzidefo, eye wose bena, ame masrōnuwo kple ame manyanuwo wonye la, wofe mo wo yaa, eye wodze si wo hā bena, woa kple Yesu wono anyi. 14 Eye esi wokpo "amesi nu woda gbe le, le tsitre de wo gbo la, nyaa deke mele wo si woagblo de enuti o. 15 Ke esi wona wodo go tso ōnu me la, wode adanu le wo nnewo dome gblō bena: Nuka miawo ame siawoa? 16 Elabena vavā, dzesi, si wowa la, amewo nyae, eye wōdze fā na amesiwo katā nō Yerusalem; eye miate nu asē nu le enu o.^j 17 Gake bena wōagakaka de dzi le dukō la dome o la, 'mina miado nōdzi na wo vevie, bena ne womagafo nu le nko sia nti na amea deke o. 18 Eye esi woyō wo vs la, wode se na wo bena, woagagblo nyaa deke alo afia nu hā le Yesu fe nko dzi akpo gbede o. 19 Ke Petro kple Yohanes woxo dzi na

a 2, 47.
b 5, 29.

d Mat. 21, 23.

e Mat. 10, 19, 20.

f 3, 6, 13-16.
g Ps. 2, 1, 2.

h Mat. 21, 42;
Ps. 118, 22.

i Mat. 1, 21.

j Lu. 23, 12.

k 2, 23.

l 3, 8, 9.

m Ef. 6, 19.

n Yoh. 11, 47.

o 5, 28.

p 2, 44.

q 2, 47.

wo gblō bena: Nenye be, edzo le Mawu fe nku me bena, bniado to miawo awu Mawu la, mibu enu kpo! 20 Elabena miate nu agbe nufōfo le nusi miekpo kple nusi miēse la nti o. 21 Ke esi wogado nōdzi na wo de edzi la, wode asi le wo nu, esi womekpo naneke woatsō ahe to na wo o la ta, le dukō la nti; elabena amea wo katā le Mawu kafum le nusi ke va me la nti. 22 Elabena amesi nu wowa dōyoyodzesi sia le la, xō fe wōwu fe blane.

Hametowo fe gbedododa.

23 Eye esi wode asi le wo nu la, wowa wo tawo gbo, eye woxlē nusiwo katā nunlagāwo kple amegāwo gblō na wo la, fia wo. 24 Eye esi wosee la, woko wofe gbe dzi na Mawu kple tame deka gblō bena: Afeto, wōe nye Mawu, si wo dzifo kple anyigba kple atsiafu kpakple wofe nuwo katā la. 25 Wō amesi gblō to Gbōgbō kōkōe la me le mīa fofō Dawid, wō dola, fe nu me bena: „Nuka nti trōsublawo le nyanyrām, eye dukowo le tame bum dzodzro? 26 Anyigba dzi fiawo tso, eye amegāwo fo takpli de Afeto kple efe Kristo nu.“ 27 Elabena vavā wofe fu le du sia me de wō dola kōkōe Yesu, amesi nēsi ami na la nti; 28 Herodes kple Pontio Pilato kpe de trōsublawo kple Israel-dukowo nti, 28 be woawo nusi wō asi kple wō adanu do di be, wōava me la.^r 29 Eye azo, Afeto, kpo wofe nōdzidodowo da, eye nana be, wō dōlawo nagblo wō nya la kple dzidefo katā,^s 30 le esi me be, nado wō asi da hena dōyoyō, eye bena dzesiwo kple nukunuwo nava me to wō dola kōkōe Yesu fe nko dzi. 31 Eye esi wodo gbe da vō la, teje, si wofe fu do la ōnu; eye Gbōgbō kōkōe la yō wo katā tan, eye wogblo mawunya la kple dzidefo.

Hametowo fe dekawowo.

32 Eye xōsetowo fe ha fe dzi kple luvo le deka, eye wo dome amea deke meyoa nusiwo le esi la be ye to o; ke nuwo katā nye hamenu na wo.^t 33 Eye apostolowo di dase kple nuse gā le Afeto Yesu fe tsitre tsitsi la nti, eye 'amenuveve gā le wo katā

dzi. 34 Elabena hiātā deke mele wo dome o; elabena ame gedē alesi si anyigbawo alo xōwo le la, tso wo dzra, eye wotsō nusiwo wodzra la fe home ve,^a 35 eye wotsōe da de apostolowo fe afo nu; eye womāe na amesiame le desiadē fe hiahīā nu. 36 Ke Yosef, amesi apostolowo yana hā be Barnaba, esi fe gōme wodēbena akōfāfavi, si nye Lewita, amesi wodzi le Kipro la, agble le esi, 37 eye esi wōtsōe dzra la, etsō gō la va da de apostolowo fe afo nu.

Anania kple Saffira.

5. Ke ntsua de, si nko nye Anania, kple srōa Saffira wotsō anyigba dzra, 2 eye wotsō ga la fe de yla, nusi me srōa hā nya, eye wotsō efe de va da de apostolowo fe afo nu. 3 Ke Petro gblō bena: Anania, nukaputi Satana yo wō dzi me fū be, nēka awatsō na Gbōgbō kōkōe la, eye nētsō anyigbaga fe de yla mahā? 4 Esi wōli la, de menye tōwōe oa? Eye esi nētsōe dzra la, de menye wō nūsē nue oa? Nukaputi nētsō nuwōwō sia dō wō dzi me mahā? Menye amewo nēka awatsō na o, ke na Mawu boŋ. 5 Ke esi Anania se nya siawo la, edze anyi, eye efe agbe nu tso. Eye vōvō gā dze amesiwo katā se nusiawo la dzi. 6 Eye dekakpuiawo tsi tre, eye wodzrae dō, eye wotsōe do go yi dadi. 7 Eye wōva me ano gajōfo etō megbe, eye srōa, si menya nusi va dzo o la, va me. 8 Eye Petro xō dzi ne bena: Gblōe nam, nenye nenemaē miedzra anyigba la xō. Ke eya gblō be: E, nenemaē. 9 Eye Petro gblō ne bena: Aleke wō miafe nu sō ale be, miēte Afeto la fe Gbōgbō la kpo mahā? Kpo dā, amesiwo dī srōwō la fe afōwo le wotrua nu, be woatsō wō hā ado goe. 10 Tete wōdze anyi enumake de efe afo nu, eye efe agbe nu tso. Eye esi dekakpuiawo va me la, wokpo bena, eku, eye wotsōe do go dadi de srōa gbō. 11 Eye vōvō gāa de va dze hame blibo la katā kple amesiwo katā se nusiawo la dzi.

12 Eye dzesi kple nukunu gedewo va me le dukō la dome to apostolowo fe asi dzi. Eye wo katā wonō anyi kple tame deka le Salomo fe bakpata la me. 13 Ke amesiwo susō la, wo dome-tōa deke medoa dzi tena de wo ŋu o, hafi boŋ dukō la bua wo ŋutsō. 14 Ke ame gedē wu va kpe de wo ŋu, amesiwo xō Afeto la dzi se, ntsuwo kple nyōnuwo gedē fū ŋutsō,^c 15 nenem bena wotsō dōlōlawo hā do go va ablo me, eye wotsō wo mlō abawo kple abatiwo dzi, bena ne Petro gbōna la, efe vōvōli dedeko nadze wo dome-tōa de dzi. 16 Eye amehawo tso du, siwo fo xlā Yerusalem la hā me fo fu. Eye wotsō dōlōlawo kple amesiwo gbōgbō makōmakōwo le fu dem na la ve, eye woda gbe le wo katā ŋu.

Apostolowo lēte de gaxo me kple wo dede.

17 Ke nunlagā la tsi tre kple amesiwo le eŋu la, siwo nye zadukitowo fe komamā, eye woyō fū kple nūvavā. 18 Eye wōdō asi apostolowo dzi, eye wode wo dua me gaxō me. 19 Ke Afeto fe dōla va vū gaxōa fe wotrua-wo le zā me, eye wōkplō wo do goe gblō bena: 20 Miheyi, ne miatsi tre agblō agbenya siawo katā na dukō la le mawuxō me. 21 Eye esi wosee la, wotsō dzi yi mawuxō me le ndikanya, eye wofia nu. Ke nunlagā kple amesiwo le eŋu la, wova, eye woyō adanudelawo kple Israel-wiwo fe ame tsitsiwo katā va fo ju, eye wōdō dō de gaxō me, be woakplō wo ve. 22 Ke esi atikplō-tōwo de, eye womekpō wo le gaxōa me o la, wogbugbō va gblō bena: 23 Miekpō gaxōa wōle tutu nyule pe, eye dzolawo le tsitre le wotrua nu; gake esi mie-ōui la, miekpō amea deke le eme o. 24 Eye esi mawuxōdzikpōla kple nunlagāwo se nya siawo la, wotsi dzodzodzo le wo ŋuti bena: Nuka gōe nye esia? 25 Ke amea de va ka eta na wo bena: Kpo dā, ntsu, siwo mietsō de gaxō me la, wole tsitre de mawuxō me, eye wole nu fiam dukō la. 26 Tete la awafia kple atikplō-tōwo tō edzi yi dākplō wo ve, me-

a 2, 45.
b 3, 11.

d 11, 22. 24.

e 2, 47; 6, 7.

f 19, 11. 12.

g 4, 37.

h Yoh. 13, 2.
i 4, 1. 8.

k 12, 7.

nye sesetoe o, elabena wovõ du-
ko la, bena woagafu kpe yewo
o. 27 Eye esi wokplo wo ve la,
wotsõ wo do õõnu-drõlawo fe ñku
me. Eye nunõlagã bia wo bena:
28 Alo bde menyẽ se miede na
mi bena: Migafia nu de ñko sia
dzi oa? Eye kpo da, mieyo Ye-
rusalem fũ kple miafe nufiafia,
eye miele didim be, miatsõ ame
sia fe ðou aqo mia dzi. 29 Eye
Petro kple apostoloawo do ñu
gblõ bena: Ele be, woabu Mawu
awu amewo. 30 Mia tofowo fe
Mawu la fo Yesu de tsitre, ame-
si miawo miawu, esime miehee
de ati ñuti. 31 Amesia Mawu
ado de dzi le efe nudusi me abe
kplõla kple xõla ene, bena wõ-
na dzimetõtrõ kple nuvõwo fe
keke Israel. 32 Eye miawo la
nya siawo fe dasedilawo mienye
kple Gbõgbõ kõkõe la, si Mawu
na amesiwo doã toe. 33 Eye esi
wose esia la, eku dzi na wo ñuto,
eye wodo be, yewoawu wo.

Gamaliel fe adanũ.

34 Ke farisitõa de, si ñko nye
"Gamaliel, sefiala, si duko la ka-
tã buna la, tsi tre le õõnu-drõla-
wo me; eye wõde se be, woakplo
amesiawo ado goe õee. 35 Eye
wõgblõ na wo bena: Israel-ñu-
tsuwo, mikpo mia dokui dzi nyuic
le nusi wõ ge miala de ame sia-
wo ñuti la ñuti. 36 Elabena hafi
ñkeke siawo naqo la, Teuda tsi
tre gblõ bena, ye enye amea de,
amesi ñu ñutsuwo woano alafa
ene ku do; wowu eya, eye ame
gede alesĩ do toe la, ka hlẽ, eye
meva zu naneke o. 37 Amesia
megbe la Yuda, Galileato la, tsi
tre le ñkõõõõ ñkekeawo me,
eye wõhe ame gedẽ de edokui
ñu, ame ma hã tsrõ, eye ame
gedẽ alesĩ do toe la, ka hlẽ. 38
Eye azõ la mele eglõm na mi
bena: Mite da le amesiawo gbo,
eye midẽ asi le wo ñu; "elabena
ne tamedodo alo do sia tso ame-
wo gbo la, ekema ava gblẽ; 39
ke ne etso Mawu gbo la, miele
enũ te ge agblẽe o, bena woma-
gakpo mi abe amesiwo le tsitre
tsim de Mawu ñuti ene o. 40 Tete
wodo toe; eye esi woyõ aposto-
loawo ve la, "wofo wo, eye wode
se na wo be, woagafu nu le Yesu

fe ñkõa dzi o, eye wodo mõ wo.
41 Ke woawo la wodzo le õõnu-
drõlawo fe ñku me kple "dizido
be, wobu wo be, wodze bena
woado ñukpe wo le efe ñko la ta.
42 Eye gbesiagbe womedzudo
nufiafia kple nyanyuiegõgblõ fia
le Yesu Kristo ñuti le mawuxõ
me kple afe me o.

d Mat. 27, 25. Nunanadzikpala adreawo tiatia. Hame la fe
tsitai de dzi.

6 Eye le ñkeke siawo me, esi-
me nusrõlawo le agbõ som
la, liõliõ do Helatõwo dome de
Hebritõwo ñu, elabena wosaa
woawo fe ahosiwo di le "gbesia-
gbe dzikpõkpo la me. 2 Tete
ame wuieawo yo nusrõlawo fe
ha fo fu, eye wogblõ bena: Me-
dze be, miagblẽ mawunya la di
asubõ le kplõ ñuti o. 3 Eyata,
nõwiwo, miyĩ qadi mia dome ñu-
tsuwo adre, "amesiwo kpo dasedidi
nyui, eye woyõ fũ kple Gbõgbõ
kõkõe kple nunya la, amesiwo
miado do sia nu. 4 Ke miawo
la mianõ gbedododa kple nya la
fe subõsubõ dzi. 5 Eye nya la
dze ha blibo la katã ñu; eye wo-
tia Stefano, ñutsu, si yo fũ kple
xõse kpakple Gbõgbõ kõkõe la,
kple "Filipo, Prokoro kple Nika-
nora, Timona, Parmena kple Ni-
kolao, si nye trõsubõla-zu-Yuda-
to tso Antioxia, 6 amesiwo wotsõ
do apostoloawo fe ñku me; "eye
esi wodo gbe da vo la, woda asi
de wo dzi.

7 Eye "mawunya la keke ta,
eye nusrõlawo fe xexlẽme le
agbõ som ñuto le Yerusalem; eye
nunõlawo fe ha gãa de hã na
ta xõse la.

Stefano lãle.

8 Ke Stefano, si yo fũ kple
amenuveve kple nusẽ la, wõ nu-
kunuwo kple dzesi gãwo le duko
la dome. 9 Eye amea dewo tso
fufufe, si woyõna be Libertine-
tõwo kple Kirenetõwo kple Alek-
sandriatõwo fe fufufe la me, kpa-
kple amesiwo tso Kilikia kple
Asia la, tsi tre hele nusesẽe wõm
kple Stefano. 10 Eye womete ñu
tsi tre de nunya kple gbõgbõ, si
wõtsõ le nu fom la nu o." 11
Tete wotra ñutsua dewo de wo
me, amesiwo gblõ bena: Miese

a Mat. 5, 10-12;
Pet. I. 4, 13.

b 4, 18.

d Mat. 27, 25.

e 4, 19; Dan. 3,
18.

f 3, 15.
g 4, 35.
h 2, 33.

i Lu. 24, 48;
Yob. 15, 26-27.

j Tim. I. 3, 7, 8.

l 7, 54.

n 22, 3.

o 8, 5.

p 1, 24; 13, 3; 14,
29.

r 19, 20.

s Mat. 15, 13.

t 9, 5.

u Lu. 21, 15.

v 22, 19.

wòle busunyawo gblóm de Mose kple Mawu nu.^a 12 Eye wode zi dukò la kple amegawò kpakple agbaléfiálawo me; eye wova dze edzi, eye wolée hekplæ yi de wònudròlawo fe ñku me; 13 eye wòdo avatsodasedilawo, amesiwo gblò bena: Nenem me sia me-dzudzò nufòfo de tefe kòkòe la kple se la nu o; 14 elabena miese wògblò bena: Yesu, Nazaretò sia lagblé tefe sia, eye wòadudò kònuwòwò, siwo Mose tso de asi na mi. 15 Eye amesiwo katà bò-bò nò wònu la, esi wolé ñku de edzi gā la, wokpò efe mo abe mawudòlaa de fe mo ene.

Stefano fe nyagbògblo kple kpefufu.
efe ñutegakpòkpò.

7 Azo nunlagā la gblò bena:
Ele me nenema?

2 Eye eya gblò bena: Dutsuwo, ñaviwo kple fofowo, midò to! Dutikòkòe fe Mawu la de edokui fia mia tofo Abraham, esime wòle Mesopotamia, hafi wòna nò Xaran,¹ 3 eye wògblò nē bena: „Dù tso wò anyigba dzi kple fowò-meawo gblò, eye nayi anyigba, si mafia wò la dzi.“² 4 Tete la esi wòdo go tso Kaldea-nyigba dzi la, eva nò Xaran; le fofoa fe ku megbe la ena wòwu va anyigba sia, si dzi miele azo la dzi;³ 5 eye mena domenyinya ðeeke de edzi o, menyè afò ðeka fe kekeme hā o; eye wòdo ñugbe bena, yeatsòe anae wòanye eya kple efome, si gbòna le emegbe la tò, esi vi mele esi hāde o.⁴ 6 Ke ale Mawu fo nu enye esi bena, efe dzidzimeviwo anye amedzrowo le dzonyigba dzi, eye woawò wo kluiwoe, eye woasē nuta le wo nu fe alafa ene sòñ.⁵ 7 Eye dukò, si woanye kluiwo na la, nye la madrò wònu, Mawue gblæ. Eye nusiawo megbe la woado go, eye woasubòm le tefe sia. 8 Eye wòna avatsotso fe nubablae, eye ale wòdzi Isak, eye wòdo ava nē le ñkeke enyigbe; eye Isak dzi Yakob, eye Yakob dzi tógbui wuiveawo.

9 Eye esi tógbuiawo le ñu wām Yosef la, wòtsòe ñle de Egipte; ke Mawu li kpilii,⁶ 10 eye wòdee tso efe xaxawo katà me; eye

wòna amenuveve kple nunyae le Farao, Egipte-fia la fe ñku me, eye wòtsòe do dzidula de Egipte kple efeme blibo la katà dzi.^b 11 Eye dōwuame va Egipte kple Kanaan-nyigba blibo la katà dzi kple xaxa gāa de, eye mia fofowo mekpò nududu o. 12 Eye esi Yakob se bena, bli le Egipte la, edo mia fofowo ða zi gbāto.^c 13 Eye zi evelia Yosef na ñavia-wo dze sii, eye Farao hā va nya Yosef fe fome.^d 14 Eye Yosef do wòdayò fofoa Yakob kple efome la katà, wole luò blaadre wò atò la, vè nē.^e 15 Eye Yakob dzo yi Egipte, eye wòku, eya ñutò kple mia fofoawo;^f 16 eye wòtsò wo va Sixem, eye wòtsò wo mlò yòdo, si Abraham tso klo-salo ñlee le Xemor-viwo si le Sixem la me.^g

17 Ke esi ñugbedodo fe yeyi-yi, si dzi Mawu kà do na Abraham do la, dukò la dzi, eye wòso gblò le Egipte,^h 18 vasede esime fia bubu tsi tre le Egipte, amesi menya Yosef o. 19 Amesia do aye de miafe fome la nu, eye wòsē nuta de mia fofowo nu, eye wòna bena, wode wofe vidziwo ða, bena woaganò agbe o.ⁱ 20 Le yemayì me la wodzi Mose, eye wòdze ðeka le Mawu fe ñku me, eye wonyii le fofoa fe me yleti etò sòñ.^j 21 ke esime wodee ða la, Farao fe vinyònuvi la fæ, eye wònyii, be wòanye eya ñutò via.^k 22 Eye wofia Egiptetawo fe nu-nyawo katà Mose, eye wòsē ñu le efe nyawo kple dōwòwòwò me. 23 Eye esi wòxò fe blane la, edo tame be, yeàdàkpò ñavia Israel-viwo ða.^l 24 Eye esi wòkpò be, wole nu madzòmazò wòm de wo dometo ðeka nu la, exò nē, eye wòdo hl5 de akò na amesi wote de anyi, esi wòwu Egiptetò la; 25 eye wòwu xa bena, ñaviawo ase egòme bena, Mawu ato yefe asi dzi ana dede wo; ke womese egòme o. 26 Eye esi ñu gake la, eva do de wo dzi, le esime wole kò dam, eye wòlé avu wo gblò bena: „Dutsuwo, ñaviwo mienye! Nukanutì miele nu madzòmazò wòm de mia ñewo nu?“ 27 Ke amesi le nu madzòmazò wòm de xòl5via nu la, tu

^a Mat. 23. 50-55.

^b Mo. I. 41, 38 v. 45.

^d Yer. 26. 11.

^e Mo. I. 42. 1.

^f Mo. I. 45. 3. 15.

^g Mo. I. 45. 9-11.

^h Mo. I. 46, 1: 49. 33.

ⁱ Mo. I. 28. 16. 17: 60. 18: Yos. 24. 32.

^j Mo. II. 1. 7.

^k Mo. I. 11. 31: 15. 7.

^l Mo. I. 12. 1.

^m Mo. II. 1, 22.

ⁿ Mo. I. 11. 32: 14. 6.

^o Mo. II. 2. 2: Heb. 11. 23.

^p Mo. II. 2. 10.

^q Mo. I. 13, 15.

^r Mo. II. 2, 11.

^s Mo. I. 15. 13. 14; Mo. II. 12, 40.

^t Mo. I. 17. 10.

^u Mo. I. 37. 28: 39. 1. 2. 21.

asii da gblɔ bena: „Amekae do wò dziɖila alo ɔnɔdrɔla de mia dzi mahā? 28 De nèbe, yeawu nye hā, abe alesi nɛwu Egipteto la etsɔ enea?” 29 Ke Mose si le nya sia nu, eye wòzu amedzro le Midian-nyigba dzi, afisi wòdzi nɛtsuvi eve le.^b 30 Eye le fe blane megbe la Afeto fe dɔla de edokui fiafe le Sinai-to la fe gbedzi le dzo fe ade me le puve me.^d 31 Eye esi Mose kpɔe la, efe mo wɔ yaa le nukpɔkpɔ la nɛti, ke esi wòte de egu, be yeakpɔe nyuie la, Afeto la fe gbe di va egbo bena: 32 „Nyee nye fofowòwo fe Mawu la, Abraham fe Mawu kple Isak fe Mawu kple Yakob fe Mawu la.” Ke Mose dzo nyanyanya, eye medo dzi be, yeakpɔe nyuie o. 33 Eye Afeto la gblɔ nɛ bena: „De atokotawo le wò afo; elabena afisi nèle tsi tre do la, anyigba kɔkɔe ye. 34 De mekpɔ nye dukɔ, si le Egipte la, fe momenuveve, eye mese wo fe nepe, eye meɖi va wo de ge, eye azɔ va, ne mado wò de Egipte.” 35 Mose sia, kɔsi gbo wogbe nu le gblɔ bena: „Amekae do wò dziɖila kple ɔnɔdrɔla la,” eya Mawu do abe dziɖila kple dɛla ene to mawudɔla, si de edokui fiafe le puvea me la fe asi dzi. 36 Amesia kplɔ wo do goe, eye wòwɔ nukunuwo kple dzesiwo le Egiptenyigba dzi kple Fudzie lanu kpa kple gbedzi fe blane sɔn.^p 37 Eya kee nye Mose, si gblɔ na Israelviwo bena: „Afeto, miafe Mawu la, ana nyagblɔdɛlaa de natsi tre na mi tso mia noviawo dome abe nye ene, eya miado toe.”^r 38 Eyaee nye amesi nɔ ha la dome le gbedzi kple mawudɔla la, esi wòfo nu nɛ le Sinai-to la nɛti kple mia fofowo, amesi xɔ agbenyawo be, yeana mi; 39 amesi mia fofowo melɔ be, yewoado toe o, hafi boɔ wotu asii da, eye wotro yi de Egipte le wofo dziwo me 40 hegblo na Aron bena: „Wɔ mawu, siwo azɔ mia nɔgo la, na mi; elabena Mose sia, si kplɔ mi tso Egipte-nyigba dzi la, miennyanya nusi wɛe o.”^q 41 Eye wowo nyivi le nkeke mawo me, eye womè nu na legba, eye wokpɔ dzidzo le wofo asinudɔwɔwɔ

^a Am. 5, 25 - 27.
^b Mo. II. 2, 15; 18, 3, 4.
^c Mo. II. 3, 2; Mo. V. 33, 16.
^d Mo. II. 25, 40.
^e Mo. II. 3, 6.
^f Yos. 3, 14; 18, 1.
^g Sam. II. 7, 2; Ps. 132, 5.
^h Fla. I. 6, 1.
ⁱ Mo. II. 2, 14.
^j Yes. 66, 1, 2.
^k Mo. II. 32, 9.
^l Mo. III. 26, 41.
^m Mo. II. 7, 10; 14, 21.
ⁿ Mo. V. 18, 15.
^o Kron. II. 36, 16; Mat. 23, 31.
^p Mo. II. 19, 3.
^q Mo. II. 20; Gal. 3, 19; Heb. 2, 2.
^r 5, 38.
^s Mo. II. 37, 1.
^t Lu. 22, 69.

nu. 42 Ke Mawu tro de wo, eye wòtsɔ wo na dziɖoha fe subasubo, abe alesi wonlo de nyagblɔdɛlawo fe agbalè me ene bena: „Israel-jeme, alo nyee mietsɔ lā wuwuwo kple numemewo vs na le fe blanea me le gbedzia? 43 E, mietsɔ Molox fe agbado kple mawu Romfan fe yletivi, nonome, siwo miawo, be miasubɔ la, de asi, eye mado asi le mia nu, be miayi Babilonia godoo.”
 44 Dasedidi fe agbado la nɔ mia fofowo dome le gbedzi, abe alesi amesi fo nu kple Mose la do, bena wòawɔe le nonome, si wòkpɔ la nu ene.^c 45 Agbado sia hā do mia fofowo si me, eye woawo kple Yosua wotsɔe va dukɔ, siwo Mawu tu asii da tso mia fofowo fe nku me la fe anyigba dzi vasede Dawid fe nkekeawo dzi;^g 46 amesi kpɔ amenuveve le Mawu fe nku me, eye wòde kuku bena, yeakpɔ nɔfeɔ de na Yakob fe Mawu la.^h 47 Ke Salomo tu xɔ nɛ. 48 Gake nuwokatātafola la menɔ nusi wowo kple asi la me o, abe alesi nyagblɔdɛla gblɔ ene bena: 49 „Dzifo enye nye fia-zikpui, eye anyigba enye nye afo-dodzɔnu; xɔ ka fomevi tu ge mi-la nama? Afeto la gblɔe, alo afikae nye dzudzɔfe nama? 50 Alo menye nye asie wɔ nusiawo katā oa?”ⁱ 51 Mi kɔlialiatɔwo kple amesiwo fe dzi kple to sɛ, daa mietsi tre de Gbɔgbɔ kɔkɔe la nu; alesi mia fofowo wɔ la, nenema ke wɔm miawo hā miele. 52 Alo nyagblɔdɛlawo dometo ka yome mia fofowo meti oa? Eye wowu amesiwo gblɔ nya di le ame dzudzɔe la fe vava nɛti, amesi fe yomemɔfialawo kple wulawo miawo miezu azɔ;^f 53 mi amesiwo xɔ se la le mawudɔlawo fe doɖo nu, eye mielè wo me de asi o.”
 Stefano fe ku.
 54 Tete la esi wose nya siawo la, edo dzi na wo, eye woɖu adukli de egu.^v 55 Ke eya la, esi Gbɔgbɔ kɔkɔe la yɛe fū la, ekpɔ dzifo gā, eye wòkpɔ Mawu fe nutikɔkɔe la kple Yesu le tsitre de Mawu fe nudusi me, eye wògblɔ bena: Kpɔ da, mekpɔ dzifo nu nu, eye Amegbetovi la le tsi-

tre de Mawu fe nudusi me. 56 Ke woawo do ʒli kple gbe sesē, eye woxe asi to me, eye wolū de edzi kple tame deka, eye wotu asi vume nɛ do go le dua me, eye wofu kpee; 57 eye dasedila-wo da wofe awuwo de dekaakuia de, si woyona be Saul la fe afonun. 58 Eye wofu kpe Stefano, si le gbe dom da le gbɔgbɔm bena: ^hAfeto Yesu, xɔ nye gbɔgbɔ la! 59 Eye esi wɔdze klo la, edo ʒli kple gbe sesē bena: ^dAfeto, megado nuvɔ sia tefe na wo o! Eye esi wɔgbɔ esia la, eto me do alɔ.

Sati ti kristotowo yome.

8. Ke Saul ^ekpa dzidzo le efe wuwu nti. Eye le nkeke ma ke dzi yometiti gaa de va hame, si le Yerusalem la dzi, eye wo kata woka hlɛ de Yudea kple Samaria-nutoawo me, negbe apostolowo koe mele me o. 2 Eye ntsu, siwo vɔa Mawu la, di Stefano, eye wofa konyi nɛ ntu. 3 Ke Saul gblɛ hame la hegana de afewo me, eye wɔhea ntsuwo kple nyɔnuwo yi dadea gaxo me. 4 Ke amesiwo ka hlɛ la, le tsatsam hele nyanyuie la gblɔm fia.

Filipo gblɔ mawunya le Samaria. (Ta 1, 8.)

5 Eye ^hFilipo va Samaria-dua me, eye wɔde gbe fa le Kristo nti na wo. 6 Eye amehawo do to nusi Filipo gblɔ la kple tame deka, esi wosee, eye wokpa dzesi, siwo wɔwo. 7 Elabena ame gede, siwo me gbɔgbɔ makmakɔwo le la, do go hele ʒli dom kple gbe sesē; eye wɔda gbe le tekunɔwo kple dɔnɔ gedewo nu. 8 Eye wɔzu dzidzo gaa de le du ma me. 9 Ke ntsua de, si nka nye Simon la, va nɔ dua me heka afa, eye wɔna Samaria-duka la fe nu ku, esi wɔgbɔ bena, ye ntuɔe nye gā; 10 amesia nti wo kata ku do, tso dewiwo dzi vasede tsi-tsiawo dzi, hele gbɔgbɔm bena: Amesia nye Mawu fe nusɛ la, si woyona be gā. 11 Ke woku de enu; elabena xoxoxo wɔna wofe nu ku le efe afakaka la nti. 12 Eye esi woxo Filipo, amesi le mawufiadufe la kple Yesu Kristo fe nka nti nyanyuie gblɔm la dzi se la, wode mawutsi ta na

wo, ntsuwo kple nyɔnuwo siaa. 13 Ke Simon ntu hā xɔe se, eye esi wode mawutsi ta nɛ la, eno Filipo nu kplikplikli; eye esi wɔkpa dzesi kple nusɛdo gā, siwo wɔm wɔle la, kuvia doe. 14 Tete la esi apostolo, siwo le Yerusalem la, se bena, Samaria xɔ mawunya la, wodo Petro kple Yohanes de wo gbɔ; 15 esi amesiawo va la, wodo gbe da de wo ta, bena woaxo Gbɔgbɔ kɔkɔe la. 16 Elabena medze de wo dome amea deke dzi hade o; negbe Afeto Yesu fe nka dzi ko wode mawutsi ta na wo do. 17 Tete woda asi de wo dzi, eye woxo Gbɔgbɔ kɔkɔe la. 18 Ke esi Simon kpa bena, to apostolowo fe asidada de ame dzi me wona Gbɔgbɔ kɔkɔe la, etsɔ ga vɛ na wo 19 gblɔ bena: Mina nusɛ sia nye hā, bena amesi ke dzi mada asi do la, naxo Gbɔgbɔ kɔkɔe la. 20 Eye Petro gblɔ nɛ bena: Mia kple wɔ klosalo miatsrɔ, elabena ɛbu xa bena, yeafle Mawu fe nunana la kple ga. 21 Gome kple domenyinyia deke mele nya sia me na wɔ o; elabena wɔ dzi medze le Mawu fe nku me o. 22 Eyata trɔ le wɔ dzi me tso wɔ vɔdinyenye sia me, eye nade kuku na Afeto la, bena dewohi atso wɔ dzimesusu la ake wɔ. 23 Elabena mekpɔ wɔ bena, ɛle veve heliheli kple nu madzɔmadzɔ fe babla me. 24 Eye Simon do nu gblɔ bena: Miawo la midɛ kuku na Afeto la de tanye, bena nusiwo kata miegbɔ la fe deke nagava dzinye o. 25 Azɔ woawo la, esi wodi dase, eye wogblɔ Afeto fe nya la vɔ la, wogagbu-gbo va Yerusalem; eye wogblɔ nyanyuie la fia le Samaria fe kofe gedewo me.

Etiopia-fianyɔnu la fe nuwo dzikpola trɔ dzime.

26 Ke Afeto fe dolaa de fo nu na Filipo gblɔ bena: Tsi tre, eye nayi dziehe gome, de ma, si tso Yerusalem yina Gaza, si nye gbedzimo la dzi. 27 Eye wɔtsi tre heyi; eye kpa da, Etiopia-ntsua de, afedzikpola, si nye Etiopiatowo fe fianyɔnu Kandake fe nusɛto, amesi kpa efe kesinonuwo kata dzi la, eya va Yerusalem gbe do ge da; 28 ke esi wɔga-

^a 22, 20.

^b Ps. 31, 6; Lu. 23, 46.

^d Lu. 23, 34.

^e 7, 57; 11, 19.

^f Mat. 14, 12.

^g 9, 1; 22, 4.

^h 6, 5.

ⁱ Mar. 16, 17.

^k Yoh. 4, 40-42.

^l Mat. 28, 19.

gbugbo, eye wōbōbo nō efe tasiadam me la, ele nyagblōdila Yesaya fe agbalē xlēm. 29 Eye Gbōgbo la gblō na Filipino bena: Te de ŋu, eye natsō dokuwō akpe de tasiadam sia ŋu. 30 Eye esi Filipino fu du yi egbo la, ese bena, ele nyagblōdila Yesaya fe agbalē xlēm, eye wōgblō nē bēna: Ele nya, si xlēm nēle la gōme sema? 31 Ke eya gblō bēna: Aleke mate ŋui, ne amea deke mefiām oa? Eye wōde kuku na Filipino bēna, nēdō tasiadam la, eye wōbōbo nō egbo. 32 Eye nya, si xlēm wōle la, enye esi: „Wokplōe abe alē ene yina wuwu gē, eye alēsi aiē zia kpi le amēsi le fu sēm nē la fe ŋku me la, nenema ke eya hā meke efe nu o. 33 Le efe bōbōdeanyi me wōde efe bōnudōdrō da: Ameka axlē efe dzidzime afia mahā? Elabena wōde efe agbe da tso anyigba dzi.“ 34 Eye afedzikipōla la dō ŋu na Filipino gblō bēna: Meḍe kuku na wō, ameka ŋuti nyagblōdila la gblō esia dō, ye ŋutō ŋuti loo alo ame bubua de ŋutie mahā? 35 Eye Filipino ke nu, eye wōdze gōme tso ŋōḡle sia dzi hegblō Yesu ŋu nyanyuie la fia. 36 Ke esi wole mōa dzi heyina la, wova dō tsia de gbo. Eye afedzikipōla la gblō bēna: Kpō da, tsie nye esi, nuka xe mō na nye mawutsidedeta mahā? 37 Eye Filipino gblō nē bēna: Ne ēxōe se kple wō dzi blibo la katā la, ekema wōde mō na wō. Eye wōxō dzi nē gblō bēna: Mexōe se bēna, Yesu Kristo enye Mawuvi la. 38 Eye wōna wotō tasiadam la, eye woa kple eve la katā, Filipino kple afedzikipōla la, wōdi de tsi la me, eye wōde mawutsi ta nē. 39 Ke esi wodo go le tsia me la, ^bAfeto fe Gbōgbo la tso Filipino dzoe, eye afedzikipōla la megakpōe o; elabena edze efe mō la dzi kple dzidzo. 40 Eye wokpō Filipino le Asdōd, eye wōle tsatsam hele nyanyuie la gblōm fia le dua wo katā me vaseḍe Kaisarea.

o 8, 9.
 b Kor. L. 15, 8.
 d 5, 39.
 c Yes. 53, 7. 8.

f 21, 39.
 g Mat. 16, 16; Mar. 16, 16.
 h Fia. L. 18, 12.
 i 21, 8. 9.
 k Kor. L. 1, 2.
 l kp. 1-22 kpō 22, 3-16: 26, 9-18.
 m Ro. 1, 5.

de fo ^ade Afeto la fe nusrōlawo ŋuti la, yi de nunlagā gbo, 2 eye wōbia agbalēwoe bēna, yeayi Damasko de fufōfeawo me, ne yeakpō amesiwo le nenem mō sia dzi, ŋutsuwo kple nyonuwo la, ne yeabla wo akplō va Yerusalem. 3 Ke esi wōle mōa dzi, eye wōgogo Damasko la, kasia keklē tso dzifo klē fo xlāe;^b 4 eye wōdze anyi, eye wōse gbea de le gbōgblōm nē bēna: Saul, Saul, nuka wō nēle yonyeme tima? 5 Eye wōgblō bēna: Wō amekae, Afeto? Eye Afeto la gblō bēna: Nyee nye Yesu, ^damesi yome tim nēle; asē na wō be, nada afōkpo nutōnu. 6 Eye esi wōle dzodzom nyanyanya, eye dzidzi foe la, egblō bēna: Afeto, nuka dim nēle, be mawō? Eye Afeto la gblō nē bēna: Tsi tre, eye nayi de dua me, eye woāgblō nusi ele be, nawō la na wō. 7 Ke ŋutsu, siwo le mō zōm kplii la, tsi tre di nu mafomafōe; wōle gbe la sem, gake womele amea deke kpōm o. 8 Tete la Saul tsi tre tso anyigba; ke esi wōwu ŋku la, mekpō amea deke o, eye wōle efe alōnu, eye wokplōe yi Damasko. 9 Eye ŋeke etō sōḡ mekpō nu kpō o, meḍu naneke o, eye meno naneke hā o. 10 Eye nusrōlaa de le Damasko, eḡkōe nye Anania, eye Afeto la gblō nē le ŋutega me bēna: Anania! Eye wōgblō be: Kpō da, nyee nye esi, Afeto! 11 Eye Afeto la gblō nē bēna: Tsi tre, eye nayi ablo, si woyona be dzodzōe la me, eye nabia amea de, si ŋkō nye Saul tso Tarso la ta se le Yuda-fe me; elabena kpō da, ele gbe dom da, 12 eye wōkpō ŋutsua de le ŋutega me, amesi ŋkō nye Anania la, gbōna egbo, eye wōle asi dam de edzi, bēna wōagkpō nu. 13 Ke Anania xō edzi gblō bēna: Afeto, mese le ame geḍewo nu le ŋutsu sia ŋuti, alēsi wōwō vō geḍe de wō ame kōkōe, siwo le Yerusalem la ŋu; 14 eye afisia hā ekpō ŋusē tso nunlagāwo gbo, be wōabla amesiwo katā yōa kwō ŋkō dzi. 15 Gake Afeto la gblō nē bēna: Heyi, elabena amesia enye dōwōnu tiatia nam, be wōatso nye ŋkō la ayi de ^mtrōsubō

Saul fe dzimetsōro kple nusiwo va ve me nē le Damasko kple Yerusalem.

9. Ke Saul, si galē ḡdzidodo kple hlōdodo fe gbōgbōtsixe

lawo kple afiawo kpakple Israel-
viwo fe ŋku me; 16 elabena nye
la mafiae alesi wòle nɛ be, wò-
akpe fu gedɛ le nye ŋko la ŋuti.
17 Tete Anania tɔ dzi yi, eye
wòva afea me, eye wòda efe asi-
wo de edzi gbɔ bɛna: Nɔvi Saul,
Afeto la, Yesu, si de edokui fia
wò le mɔ dzi, esi nɛgbɔna la, dɔm
da, be nagakpo nu, eye ne Gbɔ-
gbɔ kɔkɔe la nayo wò fũ. 18 Eye
enumake ewɔ abe nanee ge tso
efe ŋkuwo dzi abe tsrowo ene,
eye wògakpo nu; eye esi wòtsi
tre la, wode mawutsi ta nɛ; 19
eye wòdu nu, eye wòkpo nusɛ.
Eye wòno nusrɔla, siwo le Da-
masko la gbɔ ŋkekea dɛwo.

saulo fe do gbato le Damasko kple Yerusalem.

20 Eye enumake wòde gbe fã
le Yesu ŋuti le fufofeawo me be-
na, eyae nye Mawuvi. 21 Eye
amesiwo katã see la, kuvia do
wo, eye wogblɔ bɛna: Alo me-
nye eyae nye amesi gblɛ ame-
siwo yɔa ŋko sia dzi le Yerus-
alem, eye eyata wòva afisia do,
be yeabla wo akplɔ ayi de nuna-
lagãwo gbɛe oa? 22 Ke Saul sɛ
ɔu de dzi gawu, eye wòna Yuda-
tɔ, siwo le Damasko la fe nu tsi
te, esi wòfia kɔte bɛna, amesia
nye Kristo.^o 23 Eye esi ŋkeke
gedɛ va yi la, Yudatowo de ada-
ɔu, bɛna yewoawui; 24 gake Saul
se wofe adaɔu vɔ doɔo la. Eye
wodɔ agboawo gɛ hã ŋu ŋkeke
kple zã, bɛna yewoawui. 25 Ke
nusrɔlawo tsɔe le zã me heto gli
dzi didi de anyigba le kusɛ me.

26 Eye esi wòva Yerusalem la,
ete kpo be, wòdamiã edokui de
nusrɔlawo ŋu; eye wo katã le
evɔm, esi womexɛ se bɛna, nur-
sɔla wònye o.^h 27 Ke Barnaba
xɔe, eye wòkplɛe yi apostoloawo
gbɔ, eye wòxlɛe fia wo, alesi wò-
kpo Afeto la le mɔ dzi, eye be-
na efo nu nɛ, kple alesi wògblɔ
nya dzidefotɛ le Yesu fe ŋkɔa
me le Damasko.^k 28 Eye eya
kplii wovaa me, gadoa go le Ye-
rusalem hele nya gblɔm dzidefo-
tɛ le Afeto la fe ŋkɔa me; 29
efo nu, eye wòsɛ nu hã kple He-
latowo; ke woawo di be, yewoaw-
wui. 30 Tete esi nɔviawo see la,
wokplɛe yi Kaisarea, eye wòdoe
de Tarso. 31 Azɔ hame, si le Yu-

a 25, 19; 27, 24.

b kp. 23, 29; Kor.
II. 11, 23-25.

d kp. I. 14; 8, 1;
26, 10.

e 19, 28.

f Kor. II. 11, 32.
33.

g Mar. 5, 41.

h Gal. I. 17-19.

i kp. 32.

k kp. 20.

l 19, 8.

m 11, 25; Gal. I.
21.

n Mat. 8, 5.

dea kple Galilea kple Samaria ka-
tã la, kpo tomedafa, eye wotu wo
dokui, eye wole zɔzɔm le Afeto la
vɔvɔ me; eye wosɔ gbɔ to Gbɔ-
gbɔ kɔkɔe la fe akɔfafa me.

Petro da gbe le Ainea ŋuti, eye wònyo Tabita
tso ame kukunwo dome.

32 Eye wòva me bɛna, esi Petro
tɛa le afiawo katã la, eva ame kɔ-
kɔe, siwo le Lida hã gbɔ. 33 Eye
afima wòkpo ŋutsua de, si ŋko nye
Ainea, amesi mlo efe aba dzi fe
enyi sɔɔ, elabena ele lametutudo
lɛm. 34 Eye Petro gbɔ nɛ bɛna:
Ainea, Yesu Kristo yɔ do wò; tsi
tre, eye wò nuto nado wò aba!
Eye enumake wòtsi tre. 35 Eye
amesiwo katã nɔ Lida kple Saron
la kɔe, eye wotro va Afeto la gbɔ.

36 Eye nyɔnu-nusrɔlaa de le
Yope, amesi ŋko nye Tabita, si
gɔmee nye zi, eya la yɔ fũ kple
do nyui wɔwɔ kple dɔmenyonu,
siwo wòwɔna. 37 Ke eva me le
ŋkeke mawo me bɛna, elɛ do,
eye wòku; eye esi wole tsi nɛ
la, wokɔe da de dzifoxɔ me. 38
Ke esi Lida te de Yope ŋu, eye
nusrɔlawo se bɛna, Petro le afi-
ma la, wodo ŋutsu eve do de
egbo de kuku nɛ bɛna, megatsi
anyi, hafi ava yewo gbɔ o. 39
Eye Petro tsi tre, eye wòyi kpli
wo. Eye esi wòva la, wokplɛe
yi de dzifoxɔa me, eye ahosiawo
katã le tsitre de egbo le avi fam
hele awutewui kple awu ɔlaya,
siwo Zi tɔ, esime woa kpli wo
wono anyi la, fiam. 40 Eye esi
Petro nyã wo katã do go la, edze
klo, eye wòdo gbe da; eye wò-
tro de ame kukua gbɔ gbɔ bɛna:
Tabita, tsi tre! Eye eya la nu
efe ŋkuwo, eye esi wòkpo Petro
la, efo babo nɔ anyi. 41 Eye wò-
na asii hekɔe de dzi; eye esi wò-
yɔ amesi kɔkɔeawo kple ahosiawo
ve la, etsɔe do wofe ŋku me
agbagbee. 42 Eye wose nusia
le Yope katã, eye ame gedewo
xɔ Afeto la dzi se. 43 Ke eva
me bɛna, eno Yope xɔ ŋkeke ge-
de le Simon de, si tea kpe agba-
lɛ la gbɔ.^l

Kornelio kple efe afe tro dzime, eye wode
mawutsi ta na wo.

10. Eye ŋutsua de le Kaisarea,
enkɔe nye Kornelio, amesi

nye aofia le asrafoha, si woyona bena Italiatowo to la nu, 2 enye mawumeme, eye wovōa Mawu kple efe afe blibo la; amesi wo dāmenyonu gedewo na amewo, eye wōdoā gbe da na Mawu daa. 3 Ekpo le nutege me kote ano nkeke fe ga asieke me bena, mawudalaa de va egbo le eme, eye wōgblo ne bena: Kornelio! 4 Ke esi eya kpoe gā, eye wōvō la, egblo bena: Nukae, Afeto? Eye wōgblo ne bena: Wō gbedododawo kple wō dāmenyowōwōwo yi dzi le Mawu nku me hena nku-dododzi. 5 Azo do nutsuwo do de Yoipe, ne woadakpe Simon, si woyona be Petro la ve; 6 amesia dze Simon, si tea kpe agbalē la gbo, amesi fe afe le fua nu; eya agblo nusi le be, nawo la na wō. 7 Ke esi dola, si fo nu kpili la dzo la, eya efe dola dome ame eve kpe de asrafowa de, si vōa Mawu la nu, tso amesiwo dzoa enu la dome; 8 eye esi wōxlē nya siawo katā fia wo la, edo wo do de Yoipe.

9 Ke esi nu ke, esime wole mōa dzi, eye wotu dua la, Petro yi gbe do ge da le xota, anō ga ade me; 10 eye esi do wui la, edi nu be, yeadu; ke esi wole edam la, ekpo nutege, 11 eye wōkpō dzi fo nu vu, eye nane le didim de anyigba abe aklala gāa de, si wosa ko dzogoe ene me ne ene,^d 12 nusi me anyigba dzi lāfnewo kple lā woadāwo kple nu tatawo kpakple dzifoxevi bubu fomeviwo katā le. 13 Eye gbea de di va egbo bena: Petro, tsi tre, wu wo naqu. 14 Ke Petro gblo bena: Kpaō, Afeto, elabena nyemedu nusianu, si nye nu dzodzro kple nu makomako kpo o.^e 15 Eye gbe la gagblo na zi ewelia bena: Nusi nuti Mawu ko la, wō la megayoe be nu dzodzro o./ 16 Eye wowō esia zi etō, eye enumake wogako nu la yi dziffo. 17 Ke esi Petro tsi dzodzozoe le edokui me, nusi nutege, si yekpo la lanye la, kpo da, nutsu, siwo Kornelio do do da la, le Simon fe afe ta biam hele tsitre de agbo la nu; 18 eye woyō ame da bia bena, Simon, si woyona be Petro la, dze afisia mahā? 19 Ke esi Petro le nutege la nuti

bum la, Gbogbo la gblo ne bena: Kpo da, nutsu etō le diwōm. 20 Eyata tsi tre, ne naqi, eye nayi kpili wo, eye megake dia deke o; elabena nyee do wo. 21 Eye esi Petro di va nutsu, siwo Kornelio do do de egbo la gbo la, egblo bena: Kpo da, nyee nye amesi dim miele, nukanuti mieva afisia do? 22 Eye wogblo bena: aofia Kornelio, ame dzodzoe kple amesi vōa Mawu, amesi nuti Yuda-duko blibo la katā di dase nyuie le la, eya mawudala kōkōea de de se na be, nedo, ne woayi dayo wō va efe me, bena wōase nyawo tso gbawō. 23 Tete woyō wo va me, eye wōwō amedzro na wo.

Eye esi nu ke la, etsi tre, eye wōyi kpili wo, eye navi, siwo le Yoipe la, dometōa dewo kpe de enu. 24 Ke esi nu gake la, wova Kaisarea. Eye Korneliolemo kpom na wo, eye woyō efomeawo kple xolōa veviwō va fo fu. 25 Eye wōva me bena, esi Petro le eme yim la, Kornelio va kpee, eye wōdze klo de efe afo nu hede ta agu ne. 26 Ke Petro koe de dzi gblo bena: Tsi tre, nye nuto hā ame menyē.^b 27 Eye esi wōle nu fom kpili la, eyi de eme, eye wōkpō ame gedewo fo fu di. 28 Eye wōgblo na wo bena: Mia nutowo mienya, alesi mele sea nu bena, Yuda-nutsua de nabo ha kple dukō bubu me tōa de alo ava egbo o, eye nye la Mawu fiam bena, nyemagayo amea deke be ame dzodzro alo ame makomako o; 29 eyanuti esi woyom la, nyemegblo nyaa deke de enuti hafi va o. Azo mele mia biam be: Nya ka nuti miteyom do mahā? 30 Eye Kornelio gblo be: Egbee nye nkeke enegabe, esi metsi nu do vasede gafōfo sia dzi, eye le gafōfo asiekelia dzi la mele gbe dom da le afenye me, eye kpo da, nutsua de le tsitre de nkunye me le awu, si le dzo dam la me, 31 eye wōgblo bena: Kornelio, wose wō gbedododa, eye wōdo nku wō dāmenyowōwōwo dzi le Mawu fe nku me. 32 Eyata do ame do de Yoipe, ne woadayo Simon, si woyona be Petro la ve; amesia dze Simon de, si tea kpe agbalē la, fe me le fua nu; ne amesia

^a 9, 43.

^b 14, 15; Nyad. 19, 10.

^d 11, 5-17.

^e Xez. 4, 14; Mo. III. 11.

^f Mat. 15, 11.

va la, afo nu na wò. 33 Eyata medo ame do de gbwò enumake, eye ewae nyuie be, nêva. Azo mi katã miele afii le Mawu fe ŋku me, bena miase nusiwo katã fe se Afeto la de na wò.

Petro fe mawunyagbɔblo.

34 Tete Petro ke nu gblo bena: Medze sii le nyatefe me be, Mawu mekpɔa ame ŋku me o,^a 35 hafi boŋ le duko sia duko me, amesi ke vɔns, eye wòwɔa nu dzɔdzɔe la, eya dzɛa enu.^d 36 Nya, si wòdo do de Israel-wiwo, eye wògblo putifafanyuie la fia to Yesu Kristo dzi;^e amesi nye amewo katã fe Afeto. 37 Mia putɔwo mienya nya, si va ve me le Yudea katã, eye wòdze gome tso Galilea, le mawutsidedetaname, si Yohanes de gbe fãe la megbe:^f 38 Yesu, Nazareto la, alesi Mawu tso Gbɔgbɔ kɔkɔe la kple nyusê hesi ne, amesi tsa hele nu nyui wɔm, eye wòda gbe le amesiwo katã dzi Abosam du la nu; elabena Mawu li kpilii. 39 Eye miawoe nye dasedilawo le nusiwo katã wòwɔ le Yudatowo fe anyigba dzi kple Yerusalem la puti; amesi hã wowu to ehehe de ati nuti me. 40 Eya ke Mawu fo de tsitre le ŋkeke etɔagbe, eye wòna wodee fia,^g 41 menyɛ duko blibo la katã o, ke boŋ efe dasedila, siwo Mawu tia di xoxo, "mi, amesiwo du nu, eye mieno nu kpilii le efe tsitretsisi tso amekukuwo dome megbe. 42 Eye wòde se na mi be, miade gbe fãe afia duko la, eye miadi gase bena, eyae nye amesi Mawu do, be wòanye ^hɔnudurɔla de agbagbeawo kple kukuawo dzi. 43 Eyama nuti ⁱnyagblɔdɔlawo katã di dase le, bena ameslame, si axo edzi ase la, akpɔ nuvòkeke to efe ŋko la me.

Mawunya fe dowowo.

44 Esi Petro gale nya siawo gbɔgblo dzi la, Gbɔgblo kɔkɔe la dze amesiwo katã le nya la sem la dzi. 45 Eye kuvia do xɔseto, siwo tso avatsotso la me, amegede alesi nu va kple Petro, bena wotsɔ Gbɔgblo kɔkɔe fe nunana kɔ de trɔsubɔlawo hã dzi. 46 Elabena wose bena, wole ^jnu fom kple adewo, eye wole Mawu dom

de dzi. 47 Tete Petro xɔ dzi gblo bena: Alo amea de ate nu axe mo de tsi be, woagade mawutsi ta na amesiawo, siwo xɔ Gbɔgblo kɔkɔe la abe miawo ke ene la o mahã? 48 Eye wòde se be, woade mawutsi ta na wo le Yesu Kristo fe ŋko la me." Eye wode kuku ne be, wòanɔ yevo gbɔ ŋkeke dewo.

Petro de edokui nu le hadede kple trɔsubɔlawo nuti.

11. Eye apostolowo kple novi, siwo le Yudea la se bena, trɔsubɔlawo hã xɔ Mawu fe nya la. 2 Ke esi Petro va Yerusalem la, famesiwo tso avatsotsoa me la, sê nu kpilii 3 gblo bena: Dutsu avamatsomatsotowo gblo nêyi, eye nêdu nu kpilii wo.^h 4 Tete Petro dze gome heto nya la na wo dekadeka bena: 5 Mele Yope-dua me le gbe dom da, eye le putega me la mekpɔ nane le didim de anyi abe aklala gãa de, si wosa kɔ dzogoe ene me ne ene hedzi tso dziwo va gbonye.^k 6 Eye esi melê ŋku de edzi gã la, mebu enu, eye mekpɔ anyigba dzi lafɔnewo kple lã woadawo kple nu tatawo kpakple dzifoxewiwo le eme. 7 Eye mese gbea de hã gblo nam bena: Petro, tsi tre wu wo naɖu. 8 Ke megblo bena: Kpɔa, Afeto, elabena nu dzodzro alo nu makmakɔa deke mede nye nu me kpɔ o. 9 Gake gbea gaɖo enu nam zi ewelia tso dzifo bena: Nusi nuti Mawu kɔ la, wò la megabul nu dzodzro o. 10 Eye esia va me zi etɔ, eye wogahe wokata yi dzifoe. 11 Eye kpɔ da, le gafofo ma ke dzi la nutsu etɔ le tsitre de afe, si me mele la nu; amesiwo wodo de gbonye tso Kaisarea. 12 Eye Gbɔgblo la gblo nam bena, mayi kpilii wo, eye nye-megake dia deke o. Eye novi ade siawo hã kpe de nyuie, eye mieyi de nutsu la fe me; 13 eye wòka eta na mi, alesi wòkpɔ mawudɔla la le tsitre le efe me, eye wògblo bena: Do ame do de Yope, ne woadawo Simon, si woyona be Petro la ve, 14 amesi lagblo nya, siwo me nato akpɔ dede la, na mia kple afewò katã. 15 Eye esi mede asi nufɔfo me la, Gbɔ-

a Yoh. 4, 40.

b Sam. I. 16, 7; Ro. 2. 11.

d Yoh. 10, 16.

e Mat. 28, 18.

f 10, 45.

g Mat. 4, 12-17; h Gal. 2, 12.

i Yes. 61, 1; Mat. 3, 16.

k 10, 9-48.

l Kor. I. 15, 4-7.

m Yoh. 14, 22; 16, 27.

n 17, 31; Ro. 14, 10.

o Yes. 53, 5, 6; Yer. 31, 34; Xez. 34, 16; Dan. 9, 24.

p 2, 4; Mar. 16, 17.

gbɔ kɔkɔe la dze wo dzi, abe alesi wɔdze miawo hã dzi le gɔmedzedzea me ene. 16 Tete medo ŋku Afeto fe nya la dzi, alesi wɔgbɔ bena: „Yohanes de mawutsi ta na ame kple tsi; ke miawo la woade mawutsi ta na mi kple Gbɔgbɔ kɔkɔe la.”^b 17 Azɔ ne Mawu tsɔ nenem nunana ma ke na wo, abe alesi wɔna mi, amesiwo xɔ Afeto Yesu Kristo dzi se la ene la, nye la ameka menye be, mate ŋu axe mɔ na Mawua? 18 Eye esi wose nya siawo la, wɔzi dɔdɔe, eye wokafu Mawu gbɔ bena: Ekema Mawu na dzi-metɔtrɔ trɔsubɔlawo hã hena agbe.

Kristo-hame, si le Antioxia.

19 Azɔ amesiwo ka hlɛ le xaxa, si va le Stefano ŋuti me la, tso me yi vaseɖe Foinike kple Kipro kpakple Antioxia; ke womegbɔ nya la na amea ðeke o, negbe na Yudatɔwo ðede ko. 20 Ke esime wo dome ŋutsua ðewo tso Kipro kple Kirene va Antioxia la, wofo nu na Helatɔwo hã hele Afeto Yesu ŋuti nyanyuie la gblom fia wo. 21 Eye Afeto fe asi li kpli wo, eye ame gedewo xɔe se, eye wotrɔ va Afeto la gbɔ.^f 22 Eye wo ŋutinnya ði va hame, si le Yerusalem la, fe to me, eye woda Barnaba ðo ðe Antioxia. 23 Esi amesia va, eye wɔkpɔ Mawu fe amenuveve la, edzɔ dzi, eye wɔde dzi fo na wo katã bena, woanɔ Afeto la gbɔ kple wofe dzime-ðodo. 24 Elabena ame nyui wɔnye, ke eye wɔyɔ fũ kple Gbɔgbɔ kɔkɔe kple xɔe; ke eye wotsɔ ameha gãa ðe kpe ðe Afeto la ŋu. 25 Eye Barnaba dzo yi Tarso, “Saul di ge, eye esi wɔkpɔe la, ekplɔe va Antioxia. 26 Eye wɔva me bena, fe blibo ðeka wofo fu le hame la me, eye wofia nu ameha gãa ðe, eye bena Antioxia woyɔ nusrɔlawo le gbã be kristotɔwo.”

Belɛe na kristohame, si le Yudea le dogoli.

27 Eye le ŋkeke slawo me la nyagblɔɖilawo tso Yerusalem va Antioxia. 28 Eye wo dometo ðeka, si ŋkɔ nye Agabo la, tsi tre, eye wɔfia dzesi to Gbɔgbɔ la dzi bena, dɔwuame gãa ðe le xexe blibo la katã me va ge, esia va ve me le kaisaro Klaudio ŋoli. 29 Eye nusrɔlawo ðo bena, wo

dome amesiame naɔo nunanaa ðe ðe novi, siwo le Yudea la, alesi woate ŋui. 30 Nusia wowo hã, eye woɖoe ðe amegãawo to Barnaba kple Saul si me.

Yakobo fe ku. Mawudɔlaa ðe ðe Petro tso gaxɔ me. Herodes fe nuwuwu.

12. Le yemaɣi me fia Herodes ðo asi hamevia ðewo dzi. bena yeasɛ ŋuta le wo ŋu. 2 Eye wɔwu Yakobo, Yohanes novi la, kple yi. 3 Ke esi wɔkpɔ be, edze Yudatɔwo ŋu la, eyi dzi be, yealɛ Petro hã. Ke enye amɔwo mavã-mavã fe ŋkekewo. 4 Eye esi wɔsu esi me la, etsɔe ðe gaxɔ me, eye wɔtsɔe ðe asi na asrafoha ene, siwo dome ðesiade me asrafo ene nɔna la, bena woadzɔ epu, eye wɔdi be, yeadee afia dukɔ la le ŋutitoto ŋkeke la megbe. 5 Eye wɔdzɔ Petro ŋu le gaxɔ me; gake hame la le gbedodoɖa dzi vevie na Mawu ðe eta. 6 Ke gbesigbe Herodes le eɖe ge ðe go afia fe zã me la, Petro le alɔ ðom hele babla kple kɔkɔkɔe eve le asrafo eve dome, eye dzɔlawo le vɔtrua nu hele gaxɔ la ŋuti dzɔm. 7 Eye kpɔ ða, Afeto fe dɔlaa ðe le tsi-tre ðe egbɔ, eye kekeli klɛ ðe gaxɔa me. Eye wɔfo Petro fe axada me henyɔe gbɔ bena: Tsi tre kaba! Eye efe kɔkɔkɔe ge le efe asiwo ŋu. 8 Eye dɔla la gbɔ ne bena: Bla wɔ ali dzi, eye nado wɔ atokotawo! Eye wɔwo nene-ma. Eye wɔgbɔ ne bena: Do wɔ awu ɔlaya la, eye nadze yonyeme. 9 Eye wɔdo go dze eyome, eye menyae bena, nusi va me to mawudɔla dzi la, ele me vavã o, ke ebu xa bena, nutega yekpɔ. 10 Ke esi woto dzɔla gbãtɔwo kple eveliawo ŋu yi la, wova g-gbo, si dze ŋgo dua la nu, eye eya ŋutɔ vɔ edokui na wo; eye esi wodo go la, woto ablɔ ðeka me, eye kasia mawudɔla la dzo le egbɔ. 11 Eye esi Petro fe mo ko la, egbɔ bena: Azɔ menyae vavã bena, Afeto la ðo efe dɔla ða, eye wɔdem tso Herodes si me kpakple Yudatɔwo katã fe mokpɔ-kpɔ me. 12 Eye esi wɔle epɔti bum la, eva Maria, Yohanes, si woyɔna be Marko la, dada fe xɔ nu, afisi ame gedewo fo fu ðo

a 12, 26.

b 1, 5.

d 4, 3.

e 8, 1-4.

f 2, 47.

g 4, 36.

h 5, 19.

i 13, 48.

k 6, 5.

l 5, 14.

m 9, 30.

o Gal. 2, 11.

p 12, 1; 15, 32.

r 21, 10.

s 15, 37.

t Gal. 2, 10.

hele gbe dom da la. 13 Eye esi wōfo agboa la, nyonudolaa de, si ŋkɔ nye Roda la, va do gbe. 14 Eye esi wōdze si Petro fe gbe la, mevu agbo la o le dzidzo, si wōkpɔ la nuti; ke efu du yi de eme, eye wōka ta na wo bena, Petro le tsitre de agbo la nu.

15 Woawo gblo nɛ bena: Adava dzem nɛle. Ke ekā de edzi bena, ele me nenema. Gake woawo gblo bena: 'Efe mawudolae. 16 Ke Petro gale efofo dzi; eye esi wovui, eye wokpɛ la, kuvia do wo. 17 Eye wōdo asi wo dzi bena, woazi doḍo, eye wōxlɛ alesi Afeto la kplɛ do goe tso gaxɔa me la, fia wo. Eye wōgblo bena: Mika nusiawo ta na Yakobo kple noviauwo. Eye wōdzo le afima yi afi bubu. 18 Ke esi ŋu ke la, me nye dzidzi via dee fo asrafoawo le nusi wɔ Petro la nuti o. 19 Eye esi Herodes dii, eye mekpɛ o la, edrɔ vɔnu dzɔlawo, eye wōde se bena, woakplɔ wo ayi amewufe. Eye wōdzo le Yudea yi Kaisarea, eye wōnɔ afima.

20 Eye dɔme vee de Tirotɔwo kple Zidontɔwo ŋu; ke wova egbo kple nu sɔsɔe, eye esi wowo xɔlɛ kple Blasto, si nye fia fe nuwo dzikpɔla la, wobia tometafa; elabena hwofe anyigba kpɔa nunyiametso fia la tɔ dzi. 21 Eye le ŋkeke doḍo de dzi, esi Herodes do fiawu la, ebɔbo nɔ fiazikpui la dzi, eye wōfo nu na wo. 22 Tete takpelawo do ylɛ bena: Mawu fe gbee, eye menyɛ ame tɔe o. 23 Eye enumake Afeto fe dɔla foe,^k le esi metsɔ bubu na Mawu o la ta, eye ŋowo qui, eye efe agbe nu tso.

24 Ke mawunya la tsi, eye wōkeke ta.^l 25 Eye Barnaba kple Saul, esi wowu subɔsubɔdo nu la, wogbugbo tso Yerusalem, eye wotsɔ Yohanes, si woyɔna be 'Marko la, kpe de wo dokuŋu.

Paulo fe mɔzɔa gbãta yl de trɔsubɔlawo gbɔ.

13. Eye^r nyagblɔdila kple nufialaa dewo le ha me, si le Antioxia la me, siwo nye: Barnaba kple Simeon, si woyɔna be Niger, kple Lukio, Kirenɛto kple Manahem, amesi wonyi kple dzidula Herodes. kple Saul. 2 Eye esi

wole Afeto la subɔm, eye wotsia nu dana la, Gbɔgbɔ kɔkɔe la gblo bena: Azo mitia Barnaba kple Saul nam hena dɔwɔwɔ,^o si nuti meyo wo do. 3^b Tete wotsi nu do, eye wodo gbe da, 'eye wotsɔ wofe asiwo da de wo dzi, eye wodo mɔ wo.

Paulo gblo mawunya le Kipro.

4 Azo woawo la, esi Gbɔgbɔ kɔkɔe la do wo da la, wova Seleukia, eye tso afima wodo vu yi Kipro. 5 Eye esi wodo Salami la, wogblo mawunya la fia le Yudatɔwo fe fufufewo me; eye Yohanes hã le wo ŋu abe wofe subɔla ene. 6 Ke esi woto fukpo blibo la me vaseḍe Pafɔ la, wokpɔ Yudatɔa de, si nye afakala kple avatsonyagblɔdila, amesi ŋkɔ nye Baryesu, 7 si le dua me dzidula, Sergio Paulo, nutsu nyanua de gbɔ. Amesia yo Barnaba kple Saul ve, eye wōdi bena, yease mawunya la. 8 Ke afakala Elima (elabena nenema wode efe ŋkɔ la gome) tsi tre de wo ŋu, eye wōdi bena, yeatɔ dua me dzidula atso xɔse la me.^o 9 Tete la Saul, si woyɔna hã be Paulo, si Gbɔgbɔ kɔkɔe la yo fũ la, le ŋku de edzi gã 10 gblo bena: Oo, abosamvi, wò amesi yo fũ kple alakpa kpakple nu vɔdi wɔwɔ katã, dzɔdzɔenyenyewo katã fe keto, de mādzuɔɔ Afeto la fe mɔ dzɔdzɔewo tɔtrɔ oa? 11 Eye azo la kpɔ da, Afeto la fe asi ava dziwò, eye wò ŋku agbã, eye mägakpɔ ye o vaseḍe yeiyia de dzi. Eye enumake afu kple viviti dze edzi, eye wòle asi tsam le amesi alɛ efe alonu akplɛ la dim. 12 Tete esi dua me dzidula kpɔ nusi va ve me la, exɔe se, eye kuvia doe le Afeto la fe nufialia nuti.

Paulo gblo nyanyule la le Antioxia, si le Pisidia.

13 Eye esi Paulo kple amesiwo kpe de enuti la, do vu tso Pafɔ la, wova Perge le Pamfilia. Eye Yohanes dzo le wo gbɔ 'gatɔ yo Yerusalem. 14 Ke woawo la wotsa tso Perge, eye wova do Antioxia le Pisidia. Eye woyi de fufufe me le Sabat-ŋkeke dzi, eye wobobo nɔ anyi. 15 Eye esi woxlɛ^s se la kple nyagblɔdilawo me gbe la, fufufemegã do do de wo

a 9, 15.
b 14, 23.
d 6, 8.

e Lu. 24, 37.

f 12, 12. 26.

g Tlm. II. 3, 8.

h Fia. I. 5. 25.
Xez. 27, 17.

i Xez. 28, 2.

k Dan. 5. 20.

l 6, 7; Yes. 55. 11.

m 11, 28.

n kp. 12; 15, 87.

p 15, 38.

r 11, 27.

s 15, 21.

gbo gbl̄ bēna: Dutsuwo, n̄viwo, ne nuxl̄mēnyaa de le mia si na dukaa la, migbl̄e. 16 Tete Paulo tsi tre, eye wōd̄o asi wo dzi gbl̄ bēna: Israel-gutsuwo kple mi amesiwo v̄a Mawu la, mi d̄o to! 17 Israel-duk̄o sia fe Mawu la fia mia fofowo, "eye wōd̄o duk̄o sia de dzi, esi wōnye amedzro le Egiptenyigba dzi, eye wōts̄o ab̄o ses̄ē kpl̄ wo tso afima. 18 Eye an̄o fe blane s̄o w̄l̄e wo de asi le wo nyim le gb̄eadzi." 19 Eye h̄wōts̄o d̄r̄s̄ duk̄o adre le Kanaan-nyigba dzi, "eye wōm̄a wofe anyigba mē na wo hena domenyinyi. 20 Eye esia megbe wōts̄o w̄onudr̄lawo na wo an̄o fe alafa ene kple fe blaats̄o s̄o, "vase de nyagbl̄od̄ia Samuel dzi. 21 Tso ekema dzi la wobia fia, eye Mawu ts̄o Saul, K̄is fe vi, ḡutsua de, si tso Benyam̄in-fomea me la, na wo fe blane." 22 Esi wōde de qa la, ena Dawid tsi tre, be wōanye fia na wo, amesi n̄uti h̄a wōd̄i d̄ase le gbl̄ bēna: „Mekp̄o Dawid, Isai vi la, ḡutsu, si dze nye dzi n̄u. amesi law̄o nye l̄l̄ōnu kat̄a.“ 23 Tso nenem me sia fe dzidzime me Mawu ts̄o x̄la Yesu na wofe n̄uti h̄a wōd̄i d̄ase le gbl̄ bēna: „Mekp̄o Dawid, Isai vi la, ḡutsu, si dze nye dzi n̄u. amesi law̄o nye l̄l̄ōnu kat̄a.“ 24 le esime Yohanes gbl̄ dzimet̄o fe maw̄usidedetaname fia Israel duk̄o bil̄o la kat̄a le efe vava n̄ḡo. 25 Ke esi Yohanes wu efe m̄az̄o nu la, egbl̄ bēna: Ameka miebu xa bēna, menyea? Menye nyee nye Kristo la o; kekp̄o da, egb̄ona le megbenye, amesi fe atokota nu ka medzem be, matu o. 26 Dutsuwo, n̄viwo, Abraham fomeviwo kple mia dome amesiwo v̄a Mawu la, miawo wots̄o x̄x̄onyā sia d̄o da." 27 Eiabena amesiwo le Yerusaleme kple wofe dzid̄ilawo, esi womedze si amesia kple nyagbl̄od̄ilawo fe gbe, siwo woxl̄ēna le Sabat sia Sabat dzi o la, wowu wo nu to wofe w̄onud̄r̄s̄ me. 28 Eye esi womekp̄o kunyaa deke h̄a o la, wobia tso Pilato si me bēna, w̄awui. 29 Eye esi wowu nusiwo kat̄a wogbl̄o di le en̄uti la nu la, wode le ati n̄u, eye wots̄o m̄o yodo me. 30 Gake la Mawu f̄e de tsitre tso ame kukuwo dome, 31 eye wōde edokui fia amesiwo kpe de en̄uti tso Ga-

lilea va Yerusaleme, n̄eke gedewo, amesiwo zu efe d̄ased̄ilawo az̄o na duk̄o la." 32 Eye miawo miele nyanyuie, si n̄ugbe wodo na fofowo la, gbl̄om fia mi, 33 bēna Mawu wu eya ke nu na mi, amesiwo nye wo viwo, le esime be wōna Yesu tsi tre, abe alesi wogbl̄o "de Psalmo ewelia me ene bēna: „Vinye n̄ēnye, egbe sia medzi wo.“ 34 Ke esi wōf̄e de tsitre tso ame kukuwo dome, eye megale t̄at̄o ge ayi de nyunȳo me o la, egbl̄o ale bēna: „Mats̄o Dawid fe amenueve, siwo li ke la, ana mi.“ 35 Eyata wogbl̄o le tefe bubu h̄a bēna: „Wō la māna wō mawumeme la nakpo nyunȳo o.“ 36 Elabena Dawid, esi wōsub̄o Mawu fe tamed̄o de le ye n̄uti n̄li la, ed̄o al̄; eye wots̄o m̄o fofowo gbo, eye wōkp̄o nyunȳo; 37 ke amesi ke Mawu f̄e de tsitre la, mekp̄o nyunȳo o. 38 Minya esia az̄o, ḡutsuwo, n̄viwo, bēna to nenem me sia dzi wogbl̄o "n̄uv̄okekenya fia mi; eye "nusiwo kat̄a me womete n̄u tso afia na mi de Mose fe se la nu le o la, to eyama me la 39 wotso afia na amesiame, si x̄o edzi se." 40 Az̄o la mikp̄o nyuie, bēna nusi wogbl̄o di le "nyagbl̄od̄ilawo me la, nagava mia dzi o: 41 „Mikp̄o da, mi w̄od̄olawo, eye miafe mo nawo yaa, eye m̄itr̄s̄; elabena nye la mele d̄a de w̄om le miafe n̄ekeawo me, d̄o, si ne amea de xl̄ēe afia mi la, miele ex̄o ge ase o.“

Paulo fe mawunyagb̄o kpo dzidzede.

42 Eye esi wole go dom la, wode kuku na wo bēna, woagbl̄o n̄ya siawo na yewo le Sabat keme dzi. 43 Eye esi fufofemet̄o ka la, Yudato kple tr̄sub̄ola-zu-Yudato, siwo v̄a Mawu la, dometo ged̄e dze Paulo kple Barnaba yome, amesiwo fo nu na wo, eye wode dzi fo na wo bēna, woan̄o Mawu fe amenueve la me. 44 Eye le Sabat, si dze eyome dzi la, esus̄o vee, ne du bil̄o la kat̄a kloa n̄afo fu ase mawunya la. 45 Ke esi Yudato kpo amehawo la, woȳo f̄u kple n̄uab̄e eye wogbl̄o busunya tsi tre de nusiwo Paulo gbl̄o la n̄u. 46 Ke Paulo kple Barnaba fo nu kple dzidefo bēna:

- o 1, 3.
 b kp. 23.
 d Yes. 1, 2.
 e Ps. 2, 7.
 f Mo. II. 12, 37. 41; 14, 8.
 g Mo. II. 16, 35; Mo. IV. 14, 34; Mo. V. 1, 31.
 h Mo. V. 7, 1.
 i Yos. 14, 2.
 k Yes. 55, 3.
 l Dan. 2, 16.
 m Sam. I. 3, 20.
 n Ps. 16, 10.
 o 2, 29.
 p Sam. I. 8, 5; 10, 21, 24.
 q 10, 43.
 r Mo. IV. 15, 30.
 s Sam. I. 16, 12, 13; 13, 14.
 t Ro. 10, 4.
 u Sam. II. 7, 12; Yes. 11, 1.
 v Xab. 1, 5.
 w Lu. 3, 3.
 x Yoh. 1, 20, 27; Lu. 3, 16; Mar. 1, 7.
 y kp. 46.
 z Yoh. 16, 3.
 aa 11, 23.
 ab Mat. 27, 22, 23.
 ac Mat. 27, 59, 60.
 ad 3, 16.
 ae kp. 50; 14, 2.

"Ele vieve bena, woagblo mawunya na mi gbā; ke esi miedee da iso mia gbo," eye miebu mia dokui be, miedze agbe mavo la o la, kpo da, mietro yi tr̄subolawo gbo. 47 Elabena nenema Afeto la de se na mi bena:" „Medo wò nanye tr̄subolawo fe kekeli, bena nanye xoxo hena anyigba fe sefe ke." 48 Eye esi tr̄subolawo see la, dzi dzo wo, eye wokafu Afeto fe nya la; eye amealesi nu wodo di na agbe mavo la, xoe se. 49 Eye Afeto fe nya la kaka de anyigba biblo la katā dzi. 50 Tete Yudatowo de zi nyonu nkutata, siwo v̄a Mawu kple dumegāwo me, eye wona yometiti dzo de Paulo kple Barnaba dzi, eye wonyā wo tso wofo nutoawo me. 51 Ke woawo la, esi awowuwo ke le wofo afowo nuti de wo nu la, wova Ikonio. 52 Eye nusr̄lawo yo taq kple dzidzo kpakple Gbogbo kakoe la.

Paulo fe dowowo kple nusiwo va ve me ne le Ikonio, Listra kple Derbe.

14. Eye wova ve me le Ikonio bena, woa kple eve la woyi de Yudatowo fe fufufe la me, eye wofo nu, ale bena Yudatowo kple Helatowo dome ame gedewo xoe se. 2 Eye Yudato, siwo mexoe se o la, de zi tr̄subolawo fe luowo me, eye wodo adā wo de nviawo nu. 3 Gake la wotsi afima nkeke gede hele nu fom kple dzidefo le Afeto la me, eya amesi di dase le efe amenuvenya la nuti, le esime wona wowo dze-siwo kple nukunuwo to wofo asiwodzi. 4 Ke duametowo mā, dewo de Yudatowo dzi, eye bubuwo le apostolowo dzi. 5 Eye esi tr̄subolawo kple Yudatowo kpakple wofo dziqulawo do bena, woadze wo dzi, be woadi gbo wo, eye woafu kpe wo la, 6 wodze sii, eye wosi yi de Likaonia fe duwo, Listra kple Derbe, kple afima nutoawo me. 7 Eye wogblo nyanyuie la fia le afima hā.⁹

8 Eye nutsua de le Listra le anyinofe, si metea nu tsia tre de efe afowo dzi o, eye wònye tekunso tso keke dadaa fe dome ke; amesi mezo azoli kpo o. 9 Eya se Paulo fe nufufe, amesi lé nku

a3,28; Mat.10,6
b Mat. 9, 28.

d Lu. 7, 30.

e Yoa. 49, 6.
f 28, 6.

g Ro. 8, 29.

h 18, 6; Mat. 10, 14.
i 10, 26.

k 17, 30.

l 13, 45.

m Ps.147,8; Yer. 5, 24.

n 19, 11; Heb. 2, 4.

p Kor. II. 11, 25; Tim. II. 2, 11.

q kp.19; Tim. II. 3, 11.

r 11, 19, 20.

s 3, 2.

de edzi gā, eye esi wòkpo bena,^b xose le esi be, woayo dze la, 10 egblo kple gbe sesē bena: Tsi tre, nadzo de wò afowo dzi! Eye wòdzo kpo, eye wòzo azoli. 11 Eye esi amehawo kpo nusi Paulo wo la, woko wofo gbe dzi le Likaonia-gbe me bena: /Mawuwo tso amewo fe nonome di va mia gbo. 12 Eye wofo Barnaba be Yupiter, ke Paulo be Merkurio; elabena eyae gbloa nya. 13 Tete la Yupiter, si le dua xa la, fe nunola tso nyitsu kple sefofotihewo va agboa nu, eye wòle didim bena, ye kple amehawo yewoasa vo. 14 Ke esi apostolowo, Barnaba kple Paulo, see la, wodge wofo awuwo, eye wofu du do ameha la me hele yi dom, le gbgoblom bena: 15 Dutsuwo, nukae nye esi wom miele?ⁱ Miawo hā amegbeto, siwo nu vena la mienye abe miawo ke ene, eye miele nyanyuie la gblom fia mi, bena miatso atso nenem yakanu siawo gbo ava Mawu gbagbe, si wo dzi kple anyigba kple atsiafu kpakple nusiwo katā le wo me la gbo; 16 amesi le dzidzime, siwo va yi la me la, wona dukowo katā zo woa nutowo fe mowo dzi.^k 17 Gake la medzudzo dasedidi le edokui nuti o, le esime wòwca nyuie, eye wona tsidzadza mi tso dzifo kple nufayiwu, eye wòtso nududu kple dzidzo yo miafe dziwo me fū.^m 18 Eye esi wogblo nya siawo la, bebli hafi woxe mo na amehawo, bena womesa vo na wo o.

Paulo tro va Antioxia.

19 Ke Yudatowo tso Antioxia kple Ikonio va afima, eye esi wofo de amehawo nu la, wofu kple Paulo, eye wohee do go tso dua me hebu xa bena, eku. 20 Ke esi nusr̄lawo va fo xlāe la, etsi tre heyi de dua me; eye esi nu ke la, eya kple Barnaba wodzo yi Derbe. 21 Eye esi wogblo nyanyuie la fia du ma, eye wowo ame gedewo zu nusr̄lawo la, wogbugbo va Listra kple Ikonio kpakple Antioxia, 22 hele nusē dom nusr̄lawo fe luowo, eye wole nu xlām wo be, woano xose la me; eye bena xaxa gedewo me to ge miala tsā ayi de mawufia-

dufe la me.^a 23 Eye esi wotta amegāwo na wo le ha sla ha me la, wodo gbe da kple nutsitsido, eye wotsɔ wo de Afetɔ, si dzi woxɔ se la, si me.^d 24 Eye esi woto Plsidla la, wova Pamfilia. 25 Eye esi wogblɔnya lale Perge la, wotɔ edzi va Atalia. 26 Tso afima woɔo vu va Antioxia, afisi wotsɔ wo de Mawu fe amenuveve me le hena dɔ, si nu wowa la.^f 27 Ke esi wova afima, eye wofo hamea nu fu la, woka nu gā, siwo Mawu wɔ kplɔ wo la ta na wo, kple alesi ^hwòwòu dzixɔse fe wò-tru na trɔsubolawo. 28 Eye wono nusrɔlawo gbɔ xɔ nkeke gedɛ.

Apostolowo fe takpeke le Yerusalem kple dodo be, womatsɔ se la adɔ agbae de xosetawo dzi o.

15. Eye amea dewo tso Yudea va fia nu nɔviawo bena: Ne wometso ava na mi le Mose fe kɔa nu o la, miate nu akpɔ xɔxɔ o.^g 2 Eye esi menye nusesɛ kple anukutsyotsyɔ via de wònye dzo de woawo kple Paulo kple Barnaba dome o la, woɔo bena, ^oPaulo kple Barnaba kpakple wo dome-tɔa dewo nayi apostolowo kple hamemegā, slwo le Yerusalem la gbɔ le biabia sia ta. 3 Azɔ woawo la, esi hame la dɔ wo da la, woto Foinike kple Samaria hele trɔsubolawo fe tɔtrɔɔutɔnya xlɛm fia. Eye wòzu dzidzo gā na nɔvlawo katā. 4 Eye esl wova Yerusalem la, hame la kple apostolowo kpakple hamemegāwo xɔ wo; eye woka nɔslwo katā Mawu wɔ kplɔ wo la ta na wo.^p 5 Ke amea dewo, slwo tso farislɔwo fe kɔmamā me, ameslwo xɔ se la, tsi tre, eye wogblɔ bena, ele bena, woatso ava na wo, eye woado na wo be, woalé Mose fe se la me de asi.

6 Eye apostolowo kple hamemegāwo va kpe ta be. yewoakpɔ nya sia me da. 7 Ke esi wole nusesɛe gedɛ wɔm la wa, Petro tsi tre, eye wogblɔ na wo bena: Dutsuwo, nɔviwo, mlenyae bena, tsā la Mawu tiam le mia dome, bena trɔsubolawo nase nyanyuie la tso nunye me, eye ne woaxɔ ase.^r 8 Eye Mawu, si nya dziwo me la, dɔ dase na wo, le eslime wòtsɔ Gbɔgbɔ kɔkɔe la na wo, abe alesi

^a 11, 28; Tes. I. 3, 3.
^b 10, 34.

^d 13, 3.

^e Gal. 3, 10; 5, 1.

^f 13, 1, 2.
^g Gal. 2, 16; Ef. 2, 4-10.

^h Kor. I. 18, 9.

ⁱ 21, 18; Gal 2, 9.

^k kp. 7-9.

^l Am. 9, 11, 12.

^m Gal. 5, 2.

ⁿ 11, 30; Gal. 2, 1.

^o 14, 27.
^p Mo. I. 9, 4; Mo. III. 3, 17.

^q 13, 15.

^r 10, 44; 11, 15.

wòna miawo hā ene; 9 eye mede òvovoa deke mia kpli wo dome o, le eslime wòklɔ wofo dziwo me to xɔse me. 10 Azɔ nukaɔuti miele Mawu tem kpɔ be, miatsɔ kɔkuti, si mia fofowo kple mia putɔwo hā miete nu tɔɔ o la, aku nusrɔlawo fe kɔa?^o 11 Ke boɔ to Afetɔ Yesu fe amenuveve me la miexɛ se bena, miakpɔ xɔxɔ abe woamawo ke ene.^g 12 Tete ameha blibo la katā zi dɔdɔe, eye woɔo to Barnaba kple Paulo fe nyaxexlɛfia le dzesi kple nukunu, slwo katā Mawu wɔ to wofo asiwo dzi le trɔsubolawo dome la nɔti. 13 Eye esi wozɔ dɔdɔe megbe la, ^hYakobo xɔ edzi gblɔ bena: Dutsuwo, nɔvlwo, mlɔdo tom! 14 Simeon xlɛ fla, alesi Mawu kpɔ trɔsubolawo da gbā, bena yeaxɔ dukɔ tso wo dome hena efe nko la.^k 15 Eye esia sɔ kple nyagblɔɔilawo fe nyawo, abe alesi si wonɔ dɔ ene bena: 16 „Nusiawo megbe la magatɔ ava, eye magatu Dawid fe agbado, si mu dze anyi la, magado efe gbagbāfewo dɔ, eye magafɛ de tsitre, 17 bena amewo fe susɔe kple dukɔ, siwo katā dzi woyɔ nye nko dɔ la, nadi Afetɔ la yome mɔ, Afetɔ la gblɛ, amesl le nusiawo, siwo 18 wònya tso keke blema ke la wɔm.“ 19 Eyaɔuti nye la me-bu bena, miagado fu na amesiwo trɔ tso trɔsubolawo dome va Mawu gbɔ la o, 20 ke boɔ la mia-ɔlɔ na wo bena, woatsɔ trɔwo fe diɔfo kple ahasiwɔwo kple lā tsɔumewo kpakple ^uvu. 21 Elabena tso blema ke Mose fe gbe-fadelawo le du sia du me le eslime be, woxlɛne le fufufewo le Sabat sia Sabat dzi.^v

22 Tete wòdze apostolowo kple hamemegāwo kpakple ha blibo la katā nu bena, yewoatia nɔtsua dewo atso yewo dome adɔ de Antioxia akpe de Paulo kple Barnaba nu; woawo nye Yuda, si woyɔna be Barsaba, kple Sila, nɔtsu, siwo nye amegāwo le nɔviawo dome. 23 Eye wonɔ agbalé de wo sl bena: Apostolowo kple hamemegāwo kple nɔviwo dudo nɔvi, siwo tso trɔsubolawo dome le Antioxia kple Siria kpakple Kili-kia la fā. 24 Elabena esl míese

be, amea dewo tso mia dome va blu miafe tame kple nyawo, eye wonyama miafe luɔwo gblɔ bena, woatso. 25 Awa mi, eye mialé se la me de asi, ewo miede sea deke na wo o la; 26 Enyo mia nu, esi miefo nu dekae be, miado nɔtsu tiatiawo akpe de miafe luɔwo, Barnaba kple Paulo nu ado de mi, 26 amesiwo tso wofe agbe na de mia Afeto Yesu Kristo fe nko la ta. 27 Azo miedɔ Yuda kple Sila da, amesiwo nɔto hã lagblɔe na mi nenema ke kple wofe nu. 28 Elabena enyo Gbɔgbɔ kɔkɔe la kple miawo hã nu be, miagatsɔ agba gãa deke ada de mia dzi wu nu vevi siawo ko o, 29 bena, miatsri trɔwo fe vɔsawo kple ɔu kple lã tsiɔumewo kple ahasiwawo; ne miekpɔ mia dokui dzi nyuie le wo me la, ekema miawo nyuie. Minɔ anyi sesie!

30 Azo woawo la, esi wodo mo wo la, wova Antioxia, eye wofe ameha la nu fu, eye wotsɔ agbalé la na. 31 Ke esi woxlɛe la, wozɔ dzi le akɔfafa la nɔti. 32 Eye Yuda kple Sila, amesiwo hã nye nyagblɔɔlɔawo la, x15 nu naviawo kple nya gedewo; eye wodo nusé wo. 33 Eye esi wonɔ afima be la, nɔviawo do mo wo le nɔtifafa me do de amesiwo do wo da la gbɔ. 34 Ke enyo Sila nu be, yeatsi afima. 35 Ke Paulo kple Barnaba wonɔ Antioxia hele nu fiam, eye wole Afeto fe nyanyuie la gblɔm fla kple ame bubu gedewo hã.

Paulo fe mawunyangbɔgbɔ mozozo ewella.

36 Ke nkekeke dewo megbe la Paulo gblɔ na Barnaba bena: Azo na miagbugbɔ ayi adakpɔ nɔviawo da le du sia du, si me miegbɔ Afeto fe nya la le, alesi wole wɔwɔm. 37 Eye Barnaba di bena, yewoatsɔ Yohanes, si woyona be Marko la, akpe de yewo dokui nu. 38 Ke Paulo do bena, yewoatsɔ amesia, si trɔ le wo yome le Pamfilia, eye meyi dawo do kpli yewo o la, akpe de yewo dokui nu o. 39 Eye wozu domedzoe na wo, eye womã tso wo nɔewo gbɔ. Barnaba tso Marko kple de edokui nu, eye wodo ɔu yi Kipro. 40 Ke Paulo tia Si-

la kpe de edokui nu, eye esi nɔviawo tsoe de Mawu fe amenuveve me la, edzo heyi. 41 Eye woyi dato Siria kple Kilikia hele nusé dom hameawo.

Paulo xɔ Timoteo kpe de edokui nɔti, eye wode gbe fã nyanyuie la le Europa.

16. Eye wode Derbe kple Listra; eye kpo da, nusɔlɔa de le afima, enkɔe nye Timoteo, Yuda nyɔnɔna de, asi xɔ se la fe vi; ke fofoa nye Helato. 2 Amesi nɔti nɔvi, siwo le Listra kple Ikonio la, di dase nyuie le. 3 Amesia dim Paulo le bena, wɔakpe de ye nɔti, eye wotso awa nɔ le Yuda, siwo le afima-nutoawo me la ta; elabena wo katã wonyae bena, fofoa nye Helato.

4 Eye esi wole duawo me tom la, wogblɔ nyadodo, siwo apostolowo kple hamemegã, siwo le Yerusalem, bla la na wo, bena woalé wo me de asi. 5 Azo nusé do hameawo nu le xɔse me, eye wofe xexlɛme le agbɔ som de edzi gbesiagbe.

6 Eye esi woto Frigia-kple Galatia-nutowo me yi la, Gbɔgbɔ kɔkɔe la xe mo na wo be, woa-gagblɔ nya la le Asia o; 7 eye esi wova Misia-nutowo me la, wote Bitinia-yiyi kpo; gake Yesu fe Gbɔgbɔ la mede mo na wo o; 8 eye woto Misia nu yi Troa. 9 Eye Paulo kpo nɔtega le zã me. Makedonia-nɔtsua de le tsitre le kuku dem nɔ gblɔ bena: Tso fu va Makedonia, eye naxɔ na mi! 10 Eye esi wɔkpɔ nɔtega la la, enumake miedi be, miayi Makedonia, esi miedze sii pete bena, Mawue yo mi da, be miagblɔ nyanyuie la afia wo.

11 Azo miedɔ ɔu tso Troa tẽ heva keke Samotrake ke, eye nu ke mieva Neapoli; 12 eye tso afima mieva Filipi, si nye Makedonia-nyigba fe du gbãtɔ, eye wɔnye Romatɔwo fe dutsotso la; ke mienɔ du sia me nkekeke dewo.

Nusiwo va dzo le Filipi: Lidia kple gazɔdzikpɔla wotrɔ dzime.

13 Eye le Sabat-nkeke dzi la miedɔ go tso dua me yi de to nu, afisi miesusu bena, enye wofe gbedodafe; eye esi miebɔbɔ nɔ anyi la, miefo nu na nyɔnu, siwo

a kp. 1.

b 17, 14; 19, 22.

c Tim. II 1, 5.

e 6, 3.

f 15, 20-29.

g 11, 27; 13, 1.

h 18, 28.

i Tes. I 3, 5.

k 12, 12, 25.

l 13, 13.

va fo fu di. 14 Eye nyɔnua de, si ŋko nye Lidia, aɖabedzrala tso Tiatira-dua me, amesi v̄sa Mawu la, ɖo to, amesi fe dzi Afetɔ la ɔu bena, wòlè to de nya, siwo gbɔm Paulo le la ŋu.^a 15 Eye esi wode mawutsi ta ne kple efeme katã la, eɖe kuku gbɔ bena: Ne miebum bena, mezu Afetɔ la dzixɔsela la, ekema miva afenye me, eye minɔ afima. Eye wòzi mia dzi.

16 Eye wòva me bena, esime mieyina gbedodafe la, nyɔnudɔlaa de, si me afakakagbɔ le la, kpe mi, amesi nana efe afetɔwo kpɔ aɖide geɖe to nukaka me la. 17 Amesia dze Paulo kple mia yome, eye wòdo ɔli gbɔ bena: Nenem me siawo la, Mawu dzifo-ɔitɔ la fe ɖɔlawo wonye, amesiwo le agbexɔxɔmɔ gbɔm fia mi.^c 18 Eye wòwɔ esia ŋkeke geɖe. Ke esi wòve dɔme na Paulo la, etɔ gbɔ na gbɔgbɔ la bena: Mede se na wò le Yesu Kristo fe ŋko la me bena, nado go le eme! Eye wòdo go le gafofo ma ke dzi.^f 19 Ke esi efe afetɔwo kpɔ bena, wofo videnu, si dzi woɖoa ŋu ɖo la, do go la, wolé Paulo kple Sila, eye wohe wo yi asi me de amegãwo fe ŋku me; 20 eye esi wokplɔ wo yi de dua me dziɖulawo gbɔ la, wogbɔ bena: Amesiawo la, Yudatawo wonye, eye wole miafe du la nyamam;^h 21 eye wole kɔ, siwo medze mi be, miaxɔ alo mianyi o la, gbɔm fia mi, elabena Romatɔwo mienye. 22 Eye ameha la tsi tre de wo ŋu, eye dua me dziɖulawo dze wofo awuwo le wo ŋu, eye wode se bena, woafɔ wo kple ati.ⁱ 23 Esi wofo wo kakaka la, wode wo gaxɔ me, eye wode se na gaxɔ-dzikpɔla be, wòadzra wo ɖo dedie. 24 Eya la, esi wòxɔ se sia la, etsɔ wo de gaxɔ titinatɔ me ke, eye wòbɔ pã wofo afɔwo.

25 Eye le zãtitina la Paulo kple Sila wole gbe dom ɖa, eye wodzi kafukafuhawo na Mawu, eye gatɔwo le to dom wo. 26 Kasia anyigba ɔɔɔ ɔto, ale bena gaxɔ fe gliɖoanyiwo nyè kpo; eye enumake ɔɔtruawo katã ɔu wo ɖokui, eye amewo katã fe gawo tu. 27 Tete gaxɔdzikpɔla di vo

tso alɔ me; eye esi wòkpɔ bena, gaxɔla fe ɔɔtruawo le nuvo la, edi yi, be yeawu ye ɖokui. 28 Ke Paulo do ɔli kple gbe sesè gbɔ bena: Megawɔ v̄sa deke ɖokui-wò o, elabena mi katã miele afii. 29 Tete wòbia akadi, eye wòfu du yi de eme, eye wòle dzodzom nyanyanya hedze Paulo kple Sila fe afɔ nu. 30 Eye wòkplɔ wo do goe gbɔ bena: Afetɔwo, nukae le nam be mawɔ, bena makpɔ de de mahã?^g 31 Wogbɔ bena: Xɔ Afetɔ Yesu Kristo dzi se, eye mia kple afewò me miakpɔ deɖe. 32 Eye wogbɔ Afetɔ fe nya la ne kple amesiwo katã le efe me. 33 Eye wòkplɔ wo le zã fe gafofo ma ke dzi, eye wòkɔ abiawo na wo, eye wode mawutsi ta ne kple etɔwo katã enumake. 34 Eye wòkplɔ wo yi efe me heɖo kplɔ na wo, eye wòkpɔ dzidzɔ kple efeme katã bena, yexɔ Mawu dzi se. 35 Ke esi ŋu ke la, dua me dziɖulawo ɖɔ atikplɔtɔwo ɖa gbɔ bena: Mide asi le ame mawo ŋu. 36 Eye gaxɔdzikpɔla to nya siawo na Paulo bena, du me dziɖulawo ɖɔ ame ɖa, be woade asi le mia ŋu; eyata mido go azɔ, ne miayi le nutifafa me! 37 Ke Paulo gbɔ na wo bena: Esi wofo mi ɔɔnu madrɔmadrɔse le abɔ me, mi amesiwo nye Romatɔwo, eye wode mi gaxɔ me, ke azɔ la woade mi ado goe le adzamea? Gbede! Negbe woawo ŋuɔwo koe ava kplɔ mi ado goe. 38 Eye atikplɔtɔwo to nya siawo na dua me dziɖulawo; ke esi wose bena, Romatɔwo wonye la, wovɔ, 39 eye wova fa dzi na wo. Eye esi wokplɔ wo do goe la, wode kuku bena, woadzo le dua me. 40 Eye wodo go tso gaxɔ me yi de Lidia fe me; eye esi wokpɔ nɔviawo la, wode dzi fo na wo, eye woadzo.

Paulo fia nu le Tesalonika, Beroia kple Atene.

17. Eye esi woto Amfipoli kple Apolonia la, wova Tesalonika, afisi Yudatawo fe fufofea de le;^k 2 eye abe alesi Paulo nɔa wawom ene la, eyi eme de wo gbɔ; eye Sabat etɔ sɔŋ wòdo dze na wo tso ŋɔŋlaawo me; 3 eye wòle eme ɔum fia wo kɔte bena, ele na Kristo be, wòakpe fu, eye wòaa-

^a Yoh. 6, 44.

^b 2, 37.

^d 18, 24.

^e Mar. 1, 24, 34.

^f Mar. 16, 17.

^g 22, 26.

^h 17, 6; Fia. I. 18, 17.

ⁱ Kor. II, 11, 25; Fil. 1, 30; Tes. I. 2, 2.

^k Tes. I. 2, 2.

tsi tre tso ame kukuwo dome, eye bena amesiaie nye Kristo Yesu, amesi n̄tinya gbl̄m mele le mia fiam.^a 4 Eye wo dome amea d̄e wo x̄e se, eye woku d̄e Paulo kple Sila n̄u kple Helat̄o, siwo v̄ṣa Mawu la dome ame ged̄e, kple nȳonu n̄kutat̄owo, menye ame v̄ea d̄e o. 5 Ke esi Yuda-t̄owo v̄ā n̄u la, wots̄o abl̄meme v̄lowo dome n̄utsu v̄ṣia d̄ewo kpe d̄e wo d̄okui n̄u, eye esi wona amewo f̄o zi la, dua me d̄i hoo, eye wova tsi tre d̄e Yason fe x̄o nu, eye wodi bena, yewoa-kpl̄o wo ayi d̄e ameha la me. 6 Eye esi womekp̄o wo o la, wohe Yason kple n̄oviaa d̄ewo yi d̄e dua me d̄zidulawo gb̄o hele ȳli dom bena: Amesiwo d̄e zi xexe-ame la, wova afisia h̄ā.ⁱ 7 woawo Yason x̄o d̄e efe me; eye amesia-wo kat̄a woda kaisaro fe seawo d̄zi, le esime wogbl̄o bena, ame bubue nye fia, eyae nye Yesu.^c 8 Eye wonyama ameha la kple dua me d̄zidulawo, esi wose nya siawo. 9 Ke esi wox̄o asifuak̄onu le Yason kple ame bubuawo si la, woḍe asi le wo n̄u.

Paulo fia nu le Beroia.

10 Ke n̄oviawo d̄o Paulo kple Sila d̄e Beroia enumake le z̄a me. Esi woawo d̄o afima la, woyi d̄e Yudat̄owo fe fufufe me. 11 Ke amesiawo d̄o v̄u wu amesiwo le Tesalonika, woawo la wox̄o nya la kple d̄zi faa, /eye wole n̄n̄l̄a-wo me dzrom gbesiagbe be, nusiawo le eme h̄ā. 12 Eyan̄uti wo dome ame ged̄ewo x̄e se, eye Hela-nȳonu n̄kutat̄owo kple n̄utsuwo h̄ā, menye ame v̄ea d̄e o. 13 Ke esi Yudat̄o, siwo le Tesalonika, se bena, Paulo gb̄lo mawunya la fia le Beroia h̄ā la, wova afima h̄ā, eye wode zi amehawo me hele wofe tame blum.ⁱ 14 Tete n̄oviawo d̄o Paulo d̄e fu gome enumake, eye Sila kple Timoteo tsi afima. 15 Ke amesiwo d̄o Paulo d̄a la, wokpl̄e vased̄e Atene; eye esi wox̄o se na Sila kple Timoteo bena, woava egb̄o kaba la, wotr̄o.

Paulo fia nu le Atene.

16 Ke esi Paulo le m̄o kp̄om na wo le Atene la, efe gb̄ogb̄o bi d̄zi le eme, esi w̄okp̄o dua me yo

fū kple legbawo. 17 Eye w̄ofo nu na Yudat̄owo kple amesiwo v̄ṣa Mawu le fufufe la kpakple amesiwo doa goe le asi me gbesiagbe. 18 Eye Epikuro- kple Stoa-nun̄yax̄ol̄ṣa d̄ewo h̄ā s̄e nu kp̄lii. Eye amea d̄ewo gb̄lo bena: ^bNuka ḡo dim nufola sia le be, yeagbl̄o? Ke d̄ewo bena: Ewo abe dutamawuwo fiam w̄ole ene; elabena egbl̄o Yesu kple tsitre-tsitsi fe nyanyule la fia wo. 19 Eye wol̄ee hekp̄l̄e yi v̄onudr̄ofe, si woȳona be Areopago la hegb̄lo bena: De miate n̄u anya nusi nufiafia nye sia, si n̄uti n̄ele nu fom na mi le la nye mah̄ā? 20 Elabena ena miafe towo se nya yeeye, siwo womese kp̄o o, azo miele didim be, mianya nusi ḡo nusyawo nye. 21 Ke Atenet̄owo kat̄a kple amedzro, siwo le afima la, womekp̄oa vovo na nu bubua d̄eke w̄awo o, negbe na nya yeeye gb̄ogb̄lo alo esese ko. 22 Eye esi Paulo le tsitre d̄e Areopago la titina la, egbl̄o bena: Mi Atene-n̄utsuwo, mekp̄o bena, le nusianu me la miev̄ṣa mawuwo n̄uts̄o. 23 Elabena esi metsa le dua me, eye mekp̄o miafe nu sub̄osub̄owo d̄a la, mekp̄o mlekpuia d̄e h̄ā, si d̄zi won̄lo d̄o bena: „Mawu, si womeyanya o la t̄e.“ Az̄o nusi mienya o, hafi miele esub̄om la, eya ke gbl̄om mele le mia fiam. 24 Mawu, si w̄o xexeame kple nusiuwo kat̄a le eme la, eya, esi w̄onye d̄zifo kple anyigba fe Afeto la, men̄a gb̄edox̄o, siwo wow̄o kple asiwo la me o: 25 eye menye amewo fe asiwo h̄ā wots̄ona sub̄one, abe d̄e nane le eh̄iām ene o; esi eya n̄uts̄o na agbe kple gb̄ogb̄o kpa-kple nuwo kat̄a amesiame, 26 eye w̄ow̄o bena, amewo fe duk̄o sia duk̄o tso v̄u d̄eka me le anyigba la fe n̄ku me: ^beye w̄odo az̄agbewo kple wofe n̄ofe fe lifowo da d̄i; 27 bena woadi Mawu, d̄ewo woatsa asi adze sii, eye woakp̄e mah̄i, w̄onye mele adz̄oge tso mia dome amesiame gb̄o hafi o: 28 elabena eya me miele agbe, eye mieb̄ana le, eye miele, abe alesi miafe hen̄a d̄ewo h̄ā gb̄lo ene bena: „Elabena efe d̄zidzime mawo h̄ā mienye.“ 29 Az̄o esi mienye Mawu fe ^dd̄zidzime la, me-

^a Lu. 24, 26, 27, 45, 46.

^b Kor. I. 4, 12.

^d 16, 20.

^c Lu. 23, 2.

^f Yoh. 5, 39.

^g 7, 48.

^h Ps. 50, 12.

ⁱ Tes. I. 2, 14. ^k Mo. V. 32, 8.

^l 16, 1.

^m Yes. 55, 6.

ⁿ Mo. I. 1, 27; Yes. 40, 18.

dze bena, miasusu be, mawunye-nye la ele abe sika alo klosalo alo kpe, si wodze le ame fe adanuwawo kple tamesusu nu la ene o. 30 Eye ^aeyeyi, siwo me womeya nu o la, Mawu ne adaba fu dzi; ke ^bazza la ede sena amewo katã le afisiafi bena, woatã le wofe dziwo me; 31 elabena edo nkeke, si dzi wole bonu drõ ge xexeame godoo le dzadzænyenye nu ^cto nutsua de, si woão la dzi; eye ^dwole xæse dom de amewo katã, le esi wofæ de tsitre tso ame kukuwo dome la nuti. 32 Ke esi wose ame kukuwo fe tsitre tsitsi nutinya la, amea de wo de alme de enuti, eye dewo gblõ bena: Miagase nutinya sia yebubuyi. 33 Ale wa, eye Paulo dzo le wo dome. 34 Gake nutsua dewo ku de enu, eye woxæ se, amesiwo dome hã Dionisio, Areopago tã la, kple nyõnya de, si nko nye Damaris kpakple ame bubu, siwo kpe de wo nu la le.

Paulo fe dowowo le Korinto.

18 Nusiawo megbe la Paulo dzo le Atene, eye wõva Korinto. 2 Eye wõkpo Yudatã de, enkõe nye ^aAkwila, si wodzi le Ponto, amesi kple srõa Priskila wotso Italia va medidi o; elabena Klaudio de se bena, Yudatowo katã nadzo le Roma; eye wõva wo gbo, 3 eye esi wõnye adanu deka fomevi wowõna ta la, eno wo gbo, eye wowo dõ; ke le wofe adanuwawo nu la avõgbadawlawo wonye. 4 Eye wõfo nule fufufe la le Sabat sia Sabat dzi; eye wõfoe de wo nu, ale bena Yudatowo kple Helatowo xæ se.

5 Eye esi ^aSila kple Timoteo wotso Makedonia va la, Paulo le nya la me nuto hele dæse ðim na Yudatowo bena, Yesu yenye. Kristo. 6 Ke esi wole nya nem de enu, eye wole busunyawo gblam la, ^beuou efe awuwo me hegblo na wo bena: Miafe ou nava mia nutowo miafe ta dzi; ^cnye la nutinye ko; tso esia dzi la mayi de trõsublawo gbo. 7 Eye esi wõdzo le afima la, eyi de nutsua de, si nko nye Tito Yusto la fe me; amesi vãa Mawu, eye efe xõ te de fufufe nu kekeake. 8 ^dKe

Krispo fufufe la fe amegã kple efeme katã woxõ Afeto la dzi se; eye Korintotowo dome ame gedẽ, siwo dõ toe la, xæ se, eye wode mawutsi ta na wo. 9 Ke Afeto la gblõ na Paulo le putega me le zã me bena: Megavõ o, hafi bonfo nu, eye megazi dõdõe o; 10 elabena ^enye la meli kpli wõ, eye amea deke mado de dziwõ be, yeawo vãa deke wõ o; ^felabena ame gedẽ le asinye le du sia me. 11 Eye wõno afima fe deka kple yleti ade hele mawunya fiam le wo dome.

12 Ke esi Galio nye du me dzi-dula le Axaya la, Yudatowo tso nu sãse tsi tre de Paulo nuti, eye wokplæ va bonudrõzikpui la ngõ 13 hegblo bena: Amesia le amewo fe tame trom, bena woasubõ Mawu, alesi mele sea nu o. 14 Ke esi Paulo be, yeake nu la, Galio gblõ na Yudatowo bena: Ðe wõnye nu madzomadzõ alo nu tovo wõwõ võdia de la, oo Yudatowo, ne edze be, mado to mi; 15 ke nyenye anukutsyõtsyõ le nya-wo kple nkwõ kpakple miafe sea nuti ta la, mia nutowo mikpo egbo; elabena nyemelõ be, manye nusiawo togbe fe bonudrõla o. 16 Eye wõnyã wo tso bonudrõzikpui la ngõ. 17 Tete wo katã wole Sostene, fufufe la fe amegã, eye wofoe le bonudrõzikpui la ngõ. Eye Galio metsõ deke le nusiawo me o.

Paulo tso Korinto heto Efeso va Yerusalem kple Antioxia.

18 Esi Paulo ganõ afima nkeke gedẽ la, eklã nviawo, eye wõdo ou yina Siria, eye Priskila kple Akwila kpe de enuti; ^aeye wõlũ ta le Kenxrea, elabena ede adzõgbe. 19 Eye wova Efeso, eye wõgblẽ woamawo ði de afima; ke eya nuto yi de fufufe la, eye wõfo nu na Yudatowo. 20 Eye esi wode kuku ne be, wõano yewo gbo wõadidi õe la, melõ o; 21 ke bon eklã wo gblõ bena: Alesialesi lawõ la, deko maðu nkekenyui, si gbõna la, le Yerusalem; ^bne Mawu lã la, magagbugbo ava mia gbo. Eye woão ou tso Efeso. 22 Eye esi wõva ði go de Kaisarea la, eyi Yerusalem ^cgado

^a 14, 16.

^b Lu. 24, 47.

^d Kor. 1. 2, 3.

^e Yer. 1, 8.

^f Hos. 2, 25;

Yoh. 10, 16.

^g 10, 42.

^h Ro. 10, 14.

ⁱ 25, 18-20.

^k Ro. 16, 3.

^l Yoh. 18, 31.

^m 20, 34; Kor. 1.

4, 12.

ⁿ 17, 14, 15.

^p 21, 24; Mo. IV.

6, 9, 18.

^r 13, 51.

^s 20, 28.

^t Kor. 1. 4, 19;

Yak. 4, 16.

^u Kor. 1. 1, 14.

^v 21, 16.

gbe na hame la, eye wòtò edzi heyi de Antioxia.

Paulo dze efe mawunvaghogbo mozozo etólla gome. Apolo va Efeso.

23 Esi wòno afima vee la, edzo yi dato Galatia- kple Frigia-nuto-wo me dekadaka hele nusè dom nusròlawo katà. 24 Ke Yudatoa de, enkòe nye Apolo, Aleksandriato tso dzadzò me, nutsu, si nya nufòfo, eye wòsèa nu le nòpòlawo me la, va Efeso. 25 Wofia Afeto la fe mò amesia, eye wònye dzome le gbògbò la me; efoa nu, eye wòfia Yesu nutinya pèpèpè; ke Yohanes fe mawutsidedetaname ko wònya; 26 eye amesia de asi nufòfo me kple kalè le fufòfo la. Ke esi Akwila kple Priskila wođo toe la, wokplae va wo dokui gbò, eye wòde Mawu fe mò gome fiaa kote wu tsàto. 27 Ke esi wòle didim be, yeayi Axaya la, noviawo de dzi fo ne, eye wònlò agbalè na nusròlawo be, woaxòe. Eye esi wòva afima la, ekpe de xòsetowo nu gedè to amenuveve me; 28 elabena etsò nusè du Yudatowo dzi, eye wòfia to nòpò la me le ablo me bena, Yesu ye nye Kristo la.

Paulo va Efeso.

19. Esime Apolo le Korinto la, eva me be, Paulo to kòkòfenutowo me va Efeso, eye wòkpo nusròlaa dèwo; 2 eye wògbò na wo bena: Esi miexò se la, miexò Gbògbò kòkòe la mahà? Eye wođo nu ne bena: Miese hā kpo bena, Gbògbò kòkòea de li o. 3 Eye wògbò bena: Nuka dzi wode mawutsi ta na mi do? Eye wogbò bena: De Yohanes fe mawutsidedetaname la dzi. 4 Tete Paulo gbò be: Yohanes de mawutsi ta na ame kple dzimetatò fe mawutsidedetahègbò na duko la bena, woaxò amesi gbòna le eyome la dzi ase; eyae nye Yesu. 5 Ke esi wose esia la, wode mawutsi ta na wo de Afeto Yesu fe nko dzi. 6 Eye esi Paulo da asi de wo dzi la, Gbògbò kòkòe la va wo dzi, eye wofo nu kple ade yeyewo, eye wogbò nya di. 7 Eye wo katà woano nutsu wuive.

8 Eye esi wòyi de fufòfo la me la, egbò nya kple dzidefo, eye yleti etò sòp wòle nu fom, eye wòle mawufiadufe la nu:inya fom de wo nu, ale bena woxòe se. 9 Ke esi ameadèwo fe dzimesè, eye womòdo to o hele nya vlo-wo gbòm de mò la nu le ameha fe nku me la, edzo le wo gbò, eye wòde nusròlawo da tso wo dome, eye wòfoa nu na wo gbesiagbe le Tirano fe nusròkò la me. 10 Eye wòle esiawòwò dzi fe eve sòp, ale bena amesiwo katà le Asia la, Yudatowo kple Helatowo siaa, se Afeto fe nya la.

11 Eye Mawu wò nusèdò, siwo mele sue o la, to Paulo fe asi dzi, 12 ale bena wòsoa takuwo kple akotawuiwo hā doa enu hedana de dolélawo dzi, eye dɔawo vòna, eye gbògbò vòwo hā doa go le wo me. 13 Ke Yudato dzegowo dometɔa dèwo, amesiwo nye gbesalawo la, te kpo de asi Afeto Yesu fe nkojɔyɔ me de amesiwo me gbògbò vòwo le la dzi gbò bena: Metà Yesu, amesi nuti Paulo le gbe fā dem le la, na mi. 14 Ke amesiwo li le nusiawo wòm la, wonye Yudato, nunolagā Skeva fe nutsuvi adreawo. 15 Gake gbògbò vò la do nu gbò na wo bena: Yesu la medze sii, eye Paulo hā menyae; ke miawo de, amekawo mienyaa? 16 Eye amesi me gbògbò vò le la, dzo kpo dze wo dzi, eye wòdu wo ame eve la dzi, eye wòwò fu wo, eye wòde abi wo nu, ale bena wosì tso afe ma me amama. 17 Eye Yudato kple Helato, siwo katà le Efeso la, se ale nya sia, eye wòvò dze wo katà dzi, eye wodo Afeto Yesu fe nko de dzi. 18 Eye amesiwo xòe se la dometɔ gedewo hā va, eye wòwu me hele wofe nuwòwòwò fiam. 19 Eye ame gedè, siwo ka afa la, wòtso wofe agbalèwo va fo fu, eye wòtso dzo wo le wo katà fe nku me; eye wòwu wofe home, eye wòkpo klosalo akpe blaati. 20 Ale Afeto fe nya la tsi kple nusè, eye wòkpo dzidudu enye si.

21 Eye esi wòwu nusiawo nu vo la, Paulo do le Gbògbò la me be, yeadato Makedonia kple Axaya ayl de Yerusalem hegbò

o Tim. II. 1, 15.
h 8, 2.

d Kor. I. 3, 8.

o 19, 3.

f 14, 9.

o 5, 15.

h Lu. 9, 49.

i 9, 22; 17, 3.

h 2, 38.
i 5, 5, 11.

Mat. 9, 11.

o 6, 7; 12, 24.

p 8, 17; 10, 44, 46.

bona: Ne mede afima megbe la, madakpo "Roma hā da tsā. 22 Eye esi wōdo efe kpedeṅutwo dome ame eve, Timoteo kple "Erasto, do de Makedonia la, eya nuto tsi Asia oee.

Klosalonutula Deme rio fe zitoto.

23 Ke le yemayi me la menye zitoto via dee dzo le mo sia nuti o. 24 Elabena amea de, epkoee nye Demetrio, klosalonutula, amesi tsaa klosaloo tua gbexoxwo na Diana la, nana adanuwolawokpoa vide nuto; 25 esi woywo wo kple amesiwo waa do ma ke la fo fu la, egblo bona: Mia towo, mi-enyae bona, le dowowo sia me miekpoa miafe kesinonuwu tson. 26 Eye miekpo, eye miese hā bona, menye Efeso dedekoo, ke boṅ Asia blibo la katā kloee, Paulo sia foe de ameha gedewo nu, eye wōtwo wofe tame le gbogblom bona, esiwo wowo kple asiwo la, wome nye mawuwu o. 27 Ke menye do sia me dedeko gblē ge woala na mi be, woado vloee o; ke womabu mawunoo Diana gā la fe gbexoxwo la hā nanekee o, eye efe gānyenye, si Asia blibo la katā kple xexeme godoo subona la, hā atrō. 28 Eye esi wose esia la, woywo fū kple damedzoe, eye wodo yli gblo bona: Gāe nye Efesotowo fe Diana la! 29 Eye du blibo la katā yofū kple sunyaunyawowo, eye wofu du r--- kple tame deka yi de duk la fe takpefe, eye wohe Gayo kple Aristarxo, Makedoniato, siwo nye Paulo fe mozohawo la, yii. 30 Ke esi Paulo le didim bona, yeayi de ameha la me la, nusrōlawo mede mo ne o. 31 Eye Asia-amegāa dewo hā, amesiwo nye xolawo la, do do de egbo, eye wode kuku ne bona, megayi de duk la fe takpefe la o. 32 Azo amea dewo do yli be ale, eye dewo hā be ale; elabena ameha la le sunyaunya wam, eye amegedeawo menya nusi nuti wova fo fu do o. 33 Tete wohe Aleksandro tso ameha la me do go, elabena Yudatowo le asi tumi do de ngogbe. Eye Aleksandro mia asi hele didim be, yeade ye dokui nu na ameha la. 34 Ke esi wodze sii bona, Yudato wōnye la, wo

katā wodo yli kple gbe deka ano gafoso eve soṅ bona: Gāe nye Efesotowo fe Diana la! 35 Ke esi dua me gbalenlola na ameha la zi doṅoe la, egblo bona: Efesogutsuwo, ameka gōe li, si menya bona, Efeso du la enye Diana gā la kple legba, si ge tso dzifo la fe subola oa? 36 Azo esi womate nu agblo nyaa deke de nusia nu o la, edze be, miazi doṅoe kpo, eye miagawo naneke tame mabumabutōe o. 37 Elabena miekpo nutsu siawo va afii, amesiwo menye gbexoxwo me dzodalawo alo busunyangblolawo de miafe mawunoo nu o. 38 Azo, ne nyaa de le Demetrio kple efe adanuwolawo si de amea de nu la, wōndrōgbewo li, eye du me dzidulawo hā li; mina, ne wootso wo nōewo nu. 39 Ke ne nyaa de le mia si le nu bubua de nuti la, eke ma woadrōe le fufoso, si le sea nu la me. 40 Elabena miado xaxa me, ne woatsō egbe nya atso mia nu le zitoto nuti, elabena nyaa deke mele mia si, si nu miate nu ana akonta le le zifoso sia nuti o. 41 Eye esi wōgblo esia vō la, ena ameha la ka.

Paulo gatso yi Makedonia kple Hela, eye wōgatso va Asia-Sue.

20. Eye esi wodzudzo hoowowomegbe la, Paulo yō nusrōlawo va egbo, eye esi wōdo gbe na wo la, eklā wo hedzo yina Makedonia. 2 Eye esi wōto afima nutowo me, eye wōxlō nu wo kple nya gedewo la, eva Helanyigba dzi. 3 Eye wōnō afima yleti etō; ke esi wōdi be, yeado ou ayi Siria, eye Yudatowo do nugbe de enu la, edo tame be, yeagbugbo adato Makedonia. 4 Eye amesiwo doe da vasede Asia la, woawo nye: Sopatre, Piro, Beroiato la fe vi, Aristarxo kple Sekundo tso Tesalonika; Gayo, Derbetō, kple Timoteo; Tixiko kple Trofimo tso Asia. 5 Amesiawo dze ngō, eye wole mia lalam le Troa. 6 Eye esi miawo miado ou tso Filipi le amowō mavā mavā fe ŋekeawo megbe la, miava do wo gbo le Troa le ŋekeke atōagbe, eye mienō afima ŋekeke adre.

o 23, 11.

b 17, 14.

c Ro. 16, 23.

e kp. 9; Kor. II. 1, 8, 9.

f 16, 16.

g 20, 4.

h 17, 10.
i 18, 29.

k 16, 8.

Paulo nyo Eutixo tso ku me.

7 Eye lekwasida fe nkeke ^agbā-ta, esi miefo ju, be miāne abolo la, Paulo gblō nya na wo; eye wōdidi nya la de edzi vasede zātītina, elabena edi be, ne ŋu ke la, yeade mō. 8 Eye akadī gedewo le bibim le dzifoxo, si me miefo ju do la me. 9 Eye deka-kpuia de, eṅkōe nye Eutixo, bō-bō nō fesre nu; eye wōdō alō yi me ōi le Paulo fe nyagbōgblō didi la nūti; esi alō mui la, ege tso dzisāsā etōlia dzi va dze anyi, eye woyi dākōe wōku. 10 Ke esi Paulo dī yi anyigba la, edze edzi helēe alō eve gblō bēna: Migawō hoo o; elabena efe lucc la le eme.^o 11 Eye esi wō-gayī dziafo la, eṅe abolo, eye wo-du, eye wōgafō nu gedē na wo vasede fōṅli me, eye ale wōdzo. 12 Ke wokplō devī la ve agba-gbe, eye menyē akōfafa ōeēa de wokpō o.

13 Eye miawo la miedze ṅgō yi oua me heho yi Aso; afima miele Paulo xō ge de oua me le, elabena nenema wōdoe, le esi eya nūto le afo to ge ta. 14 Eye esi wōkpe mi le Aso la, miexōe de oua me va Mitilene. 15 Eye mieho tso afima, eye esi ŋu ke la, mieva Xio kasa, eye nkeke, si dze eyome la, miete de Samo ṅu. eye mietsi Tragilio dō; esi ṅu gake la, mieva Mileto. 16 Elabena Paulo dō be, yeato Efeso ṅu ayi, bēna yemagablē yeyiṅi le Asia o; elabena ele kplakpla-kpla dzi, bēna ne yete ṅui la, ne yeade Yerusalem le Pentekoste-ṅkeke la dzi.ⁱ

Paulo kiā Efeso-hame la.

17 Eye le Mileto la edō dō de Efeso, wodayō hamemegāwo ve. 18 Eye esi wova egbō la, egblō na wo bēna: Mienyae tso nkeke gbātō dzi, esi medō afo Asia, alesi menō mia gbō le yeyiṅiawo katā me.^o 19 hele Afeto la subom kple tāmēbōdēanyi katā kple adatsiwo kple tetekpō, siwo va dzinye le Yudatōwo fe nugbedodowo me;^o 20 alesi nyemegbe naneke, si nyo na mi la, takaka na mi o; eye mefia nu mi le gaglāgbe kple tso afe me yi afe me, 21 hele dzimetōtrō yi Ma-

^a Kor. 1. 16, 2.

^b 2, 42. 46.

^d 19, 21.

^e 9, 16; 21. 4-11.

^f 21, 13.

^g Fia. 1. 17, 21.

^h 18, 6.

ⁱ Tim. 1. 4, 16;
Pet. 1. 5, 2.
^k Mat. 7, 15.

^l 18, 21.

ⁿ Mat. 10, 8; Kor. 1, 9, 12; Sam. 1, 12, 3.

^o 18, 19; 19, 10.

^p 18, 3; Kor. 1, 4, 12; Tes. 1, 2, 9.
^r kp. 3.

wu gbō kple mia Afeto Yesu Kristo dzixōxōse nūti dase dim na Yudatōwo kple Helatōwo siaa. 22 Eye azō, kpō dā, mele babla le gbōgbōa me heyina Yerusalem, eye nyemēnya nusiwo le dzinye va ge le afima o;ⁱ 23 negbe bēna Gbōgbō kōkōe la dīa dase nam le du sia du me gblō bēna, bablawo kple momenuevewo le lalayem.^o 24 Gake la nyemebui naneke o, eye nyemebu nye agbe hā nu xōasi na dōkuinye o, bēna mawu nye mōzōzō kple subōsubō, si mexō tso Afeto Yesu gbō la nu, be maḍi dase le Mawu fe amenueve nyanyuie la nūti.^f 25 Eye azō, kpō dā, menyae bēna, mi amesiwo katā dome meto hele gbe fā dem mawufiadufe la, miegale nye ṅku me kpō ge akpō o. 26 Eyanūti mele dase dim na mi le egbe nkeke sia dzi bēna, nūtinye kō tso amewo katā fe ōu me.^h 27 Elabena nyemegbe Mawu fe adanūdōdō blibo la katā gbōgblō fia mi o. 28 Eyanūti mikpō mia dōkui kple alēha blibo la katā, si dzikpōlawo Gbōgbō kōkōe la dō mi la dzi, be mianyi Afeto fe hame, si wōfle kple ye nūto fe ōu la.ⁱ 29 Menya bēna, le nye dzodzo megbe la ame-gāxi nyanyrawo laḍo mia dome, amesiwo makpō alēha la ta o; 30 eye le mia nūtowo dome la nūtsu, siwo gblōa nya dādawo la, latsi tre, be woahē nusrōlawo de wo dōkui yome. 31 Eyata mino nūdzō, eye midō ṅku edzi bēna, fe etō sōṅ, zā kple keli, nyemedzudzō nuxōxlō mia dome amesiwo kple adatsiwo o. 32 Eye azō la nōwiwo, metsō mi de Mawu si me kple efe amenuevenya la me, amesi ate ṅu atu mi, eye wōāna domenyinyi mi de amesiwo katā nūti wōkō la dome. 33 Nyemedi amea deke fe klosalo alo sika alo awu o.^o 34 Mia nūtowo mienyae bēna, asi siawo metsō wo dō hedi nye nūto kple amesiwo kpe de nūtinye la fe nuhihiāwo.^o 35 Le nuwo katā me mefia mi bēna, ale wōle be, ame nawo dō, be wōāxō na ame gbōdzōgbōdzōwo. eye be miado ṅku Afeto Yesu fe nya, siwo eya nūto gblō la dzi bēna: ..Nana

enye yayra wu xoxo.^a 36 Eye esi wògblo esiawo la, edze klo, eye eya kpli wo katā wodo gbe da.^b 37 Eye wo katā wode asi avifafa me vevie nuto, eye wodze Paulo fe kō dzi, eye wogbugbo nu nē 38 hele nu xam, vevieto le nya, si wògblo bena, ^dwomegale yefc nku me kpō ge akpō o la nuti. Eye wodoe da vasede oua me.

Paulo dzo le Mileto zo mo heva Yerusalem.

21. Eye wòva ve me bena, esi miedzo le wo gbo la, mieho tē heva Kos, eye nū ke mieva Rodo, eye tso afima mieva Patara; 2 eye esi miekpō oua de, si tso ju yina Foinike la, miedoe heho yi. 3 Eye esi Kipro le dzedzem, eye miedee de mia me la, mieyi Siria; eye miedi go de Tiro; elabena afima oua le efe agba-wo ku ge dō. 4 Ke esi miekpō nusrōlawo la, mietsi afima nkeke adre. ^aWoawoe gblō na Paulo to Gbōgbo la me bena, megayi Yerusalem o. 5 Eye wòva me bena, esi miewu nkekeawo nu vo la, miedzo, eye mieyi miafe mōzozo la dzi, eye wo katā kple nyōnuwo kpakple de viwo dō mī da, vasede esime miedō go le dua me; eye miedze klo de futa hedō gbe da; 6 eye esi mieklā mia nōwo la, miedō ou, eye woawo gbugbo yi afe.

7 Eye esi mietso Tiro va Ptolemai la, miewu fudzimōzozo la nu, eye miedō gbe na nōviawo, eye mienō wo gbo nkeke deka. 8 Eye esi nū ke la, miedzo va Kaisarea, eye mieyi de nyanyuiegblōla Filipino fe me, amesi nye ame adreawo dometo deka, eye mienō egbo. 9 Ke detugbivi ene, siwo gblōa nya dī la, le amesia si.^c 10 Eye esi mienō afima xō nkekea dēwo la, nyagblōdīlaa de, si nko nye ^aAgabo la, tso Yudea va. 11 Eye esi wòva mia gbo la, etsō Paulo fe alidzibanu hebla ye nuto fe afōwo kple asiwo gblō bena: Ale Gbōgbo kōkōe la gblō esi: Ale Yudatōwo abla nutsu, alidzibanu sia to, le Yerusalem enye si, eye woatsōe ade asi na trōsubolawo.^d 12 Eye esi miēse esia la, mia kple afimatōwo miede

kuku nē bena, megayi Yerusalem o.^e 13 Ke Paulo dō nū gblō bena: Nukae nye esi wōm miele helc avi fam, eye miele nye dzi gbām mahā? Elabena nye la medzra dokuinye dō, menye be woablam dedeko o; ke boq hā be maku le Yerusalem le Afeto Yesu fe nko la ta.^c 14 Eye esi melō be, woafōe de ye nu o la, miezi dodoe hegblo bena: Woawo Afeto la fe lolōnu.

15 Eye le nkeke siawo megbe la miedzra dō, eye mieyi Yerusalem. 16 Eye nusrōlaa dēwo hā tso Kaisarea yi kpli mi, eye wokplō mi de asi na Mnason, nusrōla xoxoa de tso Kipro, amesi gbo miadze. 17 Eye esi miedō Yerusalem la, nōviawo xō mikple dzidzo. 18 Eye esi nū ke la, Paulo yi de /Yakobo fe me kpli mi, eye hamemegāwo katā va afima. 19 Eye esi wōdō gbe na wo la, exlē nusiwo katā Mawu wō le trōsubolawo dome to efe subsubō me la na wo dekadeka. 20 Eye esi wosee la, wokafu Mawu, eye wogblō nē bena: Nōvi, èle kpōma, alesi ame akpeakpewo xōe se le Yudatōwo dome, eye wo katā hōwonye nusrōlawo de se la nū; 21 eye wose le nutiwō bena, efia nu Yudatō, siwo katā le trōsubolawo dome, bena woatō le Mose yome helc gbōgblōm bena, womegatso aba na wo viwo alo woawo le kōawo nu o.^k 22 Azō nuka woawo? Alesialesi lawo la, ameha la afo ju tsā; elabena wole ese ge be, ēva. 23 Eya nuti nawo nusi ke miato na wō. 24 Dutsu ene, ^asiwo de adzōgbe la, le mia si; amesiawo natsō, eye nako dokuiwō nuti kpli wo. eye naxe nusi wonana la, de wo ta, be woate nū alū ta; ekema amewo katā adze sii bena, nusiwo yewose le nutiwō la. mele eme o; ke boq wō nuto èzōna nyuie, eye nēlēa se la me de asi. 25 Ke trōsubolā, siwo xō se la, nutie mienglo, eye miedō le bena, woatsri trōwo fe vōsawo kple ou kple lā tsi-pume kpakple ahasiwōwo.^f 26 Tete esi nū ke la, Paulo de nutsuawo kpe de edokui nū, eye esi wōkō edokui nuti kpli wo la, eyi de mawuxo la me hele nuti-

^a Mat. 18, 22.

^b 21, 5.

^d kp. 26.

^e 20, 24.

^f 15, 13; Gal. 1, 19.

^g kp. 11-12; 20, 23.

^h 16, 1.

ⁱ 20, 36.

^k 16, 3; Ro. 10, 4.

^l 8, 40.

ⁿ 18, 18.

^o 2, 17.

^p 11, 26.

^r 15, 20, 23.

^s 20, 23.

koko nkekeawo fe nuwuwu gblom fia wo, vasede esime "woamè nu de wo dome amesia me ta.

Wolè Paulo le gbédoxò me hekpbe yi Romatwo fe m5 me.

27 Ke esi wòsuxò vee, ne woawu nkeke adreawo nu la, Yuda-towo tso Asia, esi wokpæ le mawuxò me la, wode zi ameha blibo la. katà me, eye wodo asi edzi 28 hele yli dom bena: Israel-ñutsuwo, miva xò na mìloo! Amesia nye amesi nòa nu fiam amewo katà le afisiafi hetsi tre de dukò la kple se la kpakple te fe sia ñuti, eye wu esia la ekplo Helatowo hã va mawuxò la me, eye wòfo di te fe kòkòe sia.^c 29 Elabena tsã la wokpò eya kple "Trofimo, Efesotò la, le dua me, amesi wobu xa bena, Paulo kplò yi mawuxò la me. 30 Eye du blibo la katà tò zi; eye ameawo le du jum va le ta kpem, eye wolè Paulo, eye wohee do goe tso mawuxò la me; eye wodo ò-truawo enumake. 31 Eye esi wole didim bena, yewoawui la, nya la do asrafoha fe avafia gã la gbo bena, Yerusalem-du blibo la katà zu vunyaavunya. 32 Le gafòfo ma ke dzi wòde asrafowo kple avafiawo kpe de edokui ñu, eye wòfu du di yi de wo dome; ke woawo la, esi wokpò avafia gã la kple asrafoawo la, wozudzo Paulo fofo. 33 Tete avafia gã la te de wo ñu, eye wòlèe, eye wòde se be, "woablae kple kòsòkòsò eve; eye wòbia amesi wònye kple nusi wòwò. 34 Eye ameha la dome amea dewo le yli dom be ale, eye bubuwo hã be ale; ke esi mete ñu se nyatefe la le hoowòwò la ta o la, ede se bena, woakplòe ayi m5 la me. 35 Eye esi wòdo atrakpuawo dzi la, eva me be, asrafoawo kpe le ameha la fe ñusènuwòwò la ñuti; 36 elabena dua me ameha la dze eyome le yli dom bena: Wu eyama." 37 Azò esi wole Paulo kplò ge ayi m5a me la, egblò na avafia gã la bena: De mekpò mò agblò nyaa de na wòda? Eye wògblò bena: Esea Hela-gbea? 38 Ekema me nye wòde nye Egipetò ma, amesi na zi tò le nkeke siawo me, eye wòkplò hìdola akpe ene yi gbe-

a Mo. IV. 6, 9-20.
b 9, 11.

d 7, 2; 13, 26.
e 6, 13; Xez. 44, 7.
f 21, 40.
g 20, 4; Tim. II. 4, 20.
h Ep. 3-21 kpo 9, 1-29; 26, 9 v. 20.
i 5, 34.

k 8, 3.

l kp. 11; 20, 23.

m 22, 22; Lu. 23, 18.

dzi la oa? 39 Eye Paulo gblò bena: Nye la Yuda-tò menye òtso Tarso le Kilikia, du, si menye fedu o la me tò menye; ke mede kuku na wò be, nana mòm, ne mafo nu na dukò la. 40 Eye esi wòna mœ la, Paulo le tsitre de atrakpuawo dzi, eye wòdo asi ameha la dzi; eye esi dodoe zi klene la, egblò nã wo le Hebrigbe me bena:

Paulo xis efe dzimetetro-ñutinya fia Yuda-towo.

22. Dutsuwo, ònviwo kple fowo, mido to alesi mele dokuinye nu de ge azò la na mi. 2 Eye esi wose bena, ele nu fom na wo le Hebrigbe me la, wogazi dodoe klene wu tsãtò; 3 eye wògblò bena: Nye la Yuda-tò menye, wozim le Tarso le Kilikia; gake la du sia me wonyim le, eye Gamaliel fe afò nu wofia num le pèpèpè; le mia fowowo fe se la nu la ñuòala de Mawu ñu menye, sigbe alesi mi katà miele egbe sia ene; 4 eye meti mò sia yome vasede ku me ke, henoa ñutsuwo kple nyònuwo siaa blam, eye metsò wo dea gaxò me, 5 abe alesi nunlagà la kple amegawo hã adj dase nam ene; amesiwo gbo hã mexò agbalè tso hena òviawo, eye mezo mò yi Damasko, be mabla amesiwo le afima la hã ava Yerusalem, bena woahè to na wo. 6 Eye wòva me bena, esi mele mò dzi, eye mete tu Damasko, anò yedota la, kasia kekeli, si nu sè la, tso dzifo klè fo xlãm. 7 Eye medze anyi, eye mese gbea de le gbo-gblom nam bena: Saul, Saul, nuka wò nèle yonyeme tim ale? 8 Eye medo ñu bena: Wò amekae, Afeto? Eye wògblò nam bena: Nye enye Yesu, Nazareteto, amesi yome tim nèle. 9 Eye amesiwo le ñutinye hã kpo kekeli la, eye ñodzi lé wo ñuto; gake wome se amesi le nu fom nam la fe gbe o. 10 Eye megblo bena: Nuka mawo, Afeto? Ke Afeto la gblò nam bena: Tsi tre, ne nayi Damasko: eye afima woagblò nusiwo katà wodo di na wò be nawò la, na wò. 11 Eye esi nyemegate ñu le nu kpòm le kekeli ma fe kòkòenyenyè ñuti o la,

amesiwo le rutinye la lè nye alonu heklom va Damasko. 12 Eye Anania, nutsua de, si v̄sa Mawu le sea nu, amesi nu Yudato, siwo katā le afima, di dase nyuie le la, 13 va gbonye, eye wòle tsitre gbl̄n nam bena: N̄vi Saul, kp̄n nu! Eye le gajofo ma ke dzi la mekp̄n eyama. 14 Eye wògbl̄n bena: Mia fofowo fe Mawu la do wò be, nanya efe l̄l̄nu, nakp̄n dz̄dz̄w̄et̄o la, eye nase efe numegbe; 15 bena nanye efe dasedila hena amewo katā le nusiwo n̄kp̄n kple nusiwo n̄se la ruti. 16 Eye az̄o, nuka w̄o n̄le hehem de megbea? Tsi tre, eye na woade mawutsi ta na wò, eye woakl̄o wò nuv̄wo da, eye nayo Afeto la fe r̄k̄wa dzi. 17 Eye wòva me bena, esime megbugb̄o va Yerusalem, eye mele gbe dom da le mawux̄o me la, mekp̄n r̄utega, 18 eye mekp̄n wòle gb̄gbl̄m nam bena: Nets̄o, nado go tso Yerusalem kaba; elabena womax̄o wò dasedidi, si nađi le ruti nye la o. 19 Eye megb̄n bena: Afeto, woawo r̄ut̄owo nyae bena, nyee nye amesi n̄a amesiwo x̄a dziwò sena la dem gax̄o me, eye mefoa wo le fufofe sia fufofe, 20 eye esime wok̄o wò dasedila Stefano fe ou de anyi la, nye h̄a mele tsitre de afima, eye wòdze r̄unye, eye medzra amesiwo wui la fe av̄wo do. 21 Eye wògbl̄n nam bena: Heyi, elabena mele do wò ge ado de tr̄sub̄lawo dome oī.^g

22 Eye wodo toe vasede nya sia dzi; tete wok̄o wofe gbe dzi gbl̄n bena: Mide amesia t̄gbe da tso anyigba la dzi, elabena mele ne be, wòano agbe o. 23 Eye esi wodo r̄li, eye wode wofe av̄wo di, eye wol̄o kewo hl̄e de ya me la, 24 avafia ḡa la de se be, woakpl̄e ayi de m̄o la me, eye wodo bena, woade atam de edzi ase efe numenya, bena yeanya nusi ruti tututu wole r̄li dom de eta do. 25 Eye esi wohee de ka me, be woafoe la, Paulo gbl̄n na avafia, si le tsitre de egb̄o la bena: 4De wode mo na mi be, miafo amesi nye Romato kple atam fo mabumabua? 26 Eye esi avafia la see la, eyi datoe na av-

fia ḡa la bena: Nuka wo ge nala? Elabena amesia nye Romato. 27 Tete avafia ḡa la va gbl̄n ne bena: Gbl̄e nam, wò la Romato n̄enya? Eye wògbl̄n be: E. 28 Avafia ḡa la do nu bena: Nye la mets̄o ga gede fle dumet̄onyenye sia. Eye Paulo gbl̄n bena: Gake nye la de wodzim de eme. 29 Tete amesiwo be, yewoafoe abia efe numenya ase la, dzo le egb̄o enumake, eye avafia ḡa la h̄a, esi wòse bena, Romato wònye la, ev̄o; elabena ena woblae. 30 Eye nu ke, esi wòle didim bena, yeanya nyatefe la, nusi ruti Yudatowo va tso enu la, etu kae, eye wode se bena, nunlaḡawo kple wofe onudr̄lawo katā nava fo fu; eye wokpl̄o Paulo di va anyi, eye wots̄e do wo r̄ku me.

Paulo le onudr̄lawo gku me. Nyasioli do farisitowo kple zadukitowo dome le Paulo ta.

23. Eye Paulo kp̄n onudr̄lawo wo dzi ḡa gbl̄n bena: Dutsuwo, “n̄viwo, nye la mezo le Mawu fe r̄ku me le b̄dzitsinya nyui blibo la katā me vasede egbe r̄keke sia dzi. 2 Ke nunlaḡa Anania de se na amesiwo le tsitre de egb̄o la bena, woafonugb̄o ne. 3 Tete Paulo gbl̄n ne bena: Mawu afo wò, ‘wò gli, si wosi akalo na; eye wò la eb̄o no anyi hele onu dr̄mem le se la nu, eye n̄da se la dzi heblu bena, woafoma? 4 Ke amesiwo le tsitre de egb̄o la, gbl̄n bena: A, Mawu fe nunlaḡa la dzum n̄lea? 5 Eye Paulo gbl̄n bena: N̄vinyewo, nyemenyae bena, nunlaḡae o; elabena wonl̄o bena: „Mega-gbl̄n nya v̄o de wò duk̄o la fe ameḡa ruti o.“ 6 Ke esi Paulo nyae bena, akpa deka nye zadukitowo, eye akpa bubu nye farisitowo la, edo r̄li le onudr̄se la gbl̄n bena: Dutsuwo, n̄viwo! 7 Nye la farisit̄o kple farisit̄o fe vi menye, m̄okp̄okp̄o kple ame kukuwo fe tsitre s̄tsi ta wole onu dr̄mem do. 7 Eye esi wògbl̄n esia la, nyasioli do farisit̄owo kple zadukitowo dome, eye ameha la dome mā. 8 Elabena zadukitowo gbl̄na bena, tsitre s̄tsi meli o, eye mawudola kple gb̄ḡb̄o h̄a meli o; gake farisit̄o-

a 22, 1.

b 24, 16.

d kp. 4.

e Mat. 23, 27.

f 7, 57; 8, 1.

g 9, 15; 13, 2.

h Mo. II, 22, 27.

i 21, 36.

k 22, 3; 26, 5.

l 16, 37; 23, 27.

wo wua woa kple eve la me.^a 9 Eye ylidodo gāa de dzo, eye agbalēliala, siwo nye farisitowo fe akpa la, dometoa dewo tsi tre, eye wohe dzre nuto gblɔ bena: ^bMiekpɔ vāa deke le amesia ŋu o; ke ne gbogbɔa de ^dalo mawudɔlaa de fo nu kpakplii la, nukae? 10 Eye esi nyavioli la nu sē nuto la, aafia gā la le vovom bena, woava vuvu Paulo; eye wòde se bena, asrafoha la nadi va, eye woahē tso wo dome, ne woakplɛ ayi mō la me. 11 Eye le ŋkeke, si dze eyome fe zā me la, Afeto la le tsitre de egbo gblɔ bena: ^eWò dzi nedze me; elabena alesi nēdi dase le ŋutinye le Yerusalem la, nenema ke wòle be, nadi dase le /Roma hā.

12 Eye esi ŋu va ke la, Yuda-tɔa dewo fo wo dokui nu fu, eye wofo fi de wo dokui bena, yewomele nu du ge alo nu no ge, vasede esime yewoawu Paulo o. 13 Eye amesiwo bla nu ka atam sia la, wouwo ame blane. 14 Woawoe va nunɔlagāwo kple amegāwo gbo gblɔ bena: Miefo fi de mia dokui nuto bena, miele naneke do ge akpɔ, vasede esime miawu Paulo o. 15 Eyaŋuti azo la miawo kple ɔɔnudrɔlawo mina aafia gā la nanyae, bena wòakplɛ adi va mia gbo, abe de miele efe nya la gome bia ge ase tsitotsito awu tsātɔ ene, eye miawo la miesu te bena, hafi wòate va la, miawui. 16 Ke esi Paulo fe srōnyi se xadēda la, eto edzi heyi mō la me, eye wòka eta na Paulo. 17 Tete Paulo yo aafia wo dome to deka va egbo gblɔ bena: Kplɔ dekapui sia yi aafia gā la gbo, elabena nyaa de le esi be, wòaka eta ne. 18 Amesia kplɛ yi de aafia gā la gbo, eye wògblɔ bena: Gato Paulo yom va egbo, eye wòde kuku nam bena, makplɔ dekapui sia va gbowò; elabena nyaa de le esi be, wòagblɔ na wò. 19 Aafia gā la le efe alonu, eye wòkplɛ de kpɔe hebiae bena: Nya ka le asiwò be, naka eta nama? 20 Eye wògblɔ bena: Yudatowo wò deka le bia wò ge bena, eto la nakplɔ Paulo adi va ɔɔnudrɔlawo fe ŋku me, abe de wole nane bia ge le eguti

a Mat. 22, 23.

b 25, 25.

d 5, 39.

e 18, 9.

f 19, 21; 28, 16, 23.

g 21, 23.

h 22, 25.

i 22, 30.

k kp. 6.9; 18, 14, 15.

l 24, 8.

n 22, 3.

tsitotsito awu tsātɔ ene. 21 Eyaŋuti wò la megalō edzi na wo o; elabena wo dome amesiwo de xa de eguti la, wouwo nuto blane, siwo fo fi de wo dokui be, yewomele nu du ge alo nu no ge akpɔ o, vasede esime yewoawu Paulo; eye azo la wosu te hele mō kpom na wò ŋugbedodo la. 22 Tete aafia gā la do mō dekapui la, eye wòde se ne bena: Megatoo na amea deke be, nēde gu nusyawo nam o. 23 Eye wòyo aafia wo dome ame eve va egbo gblɔ bena: Midzra asrafo alafa eve do, ne woayi Kaisarea kple soto blaadre kpakple akplɔto alafa eve le zā gafɔfo etɔlia dzi; 24 eye woadzra lāwo hā do, bena woato Paulo ado wo dzi, eye woakplɛ ayi na mōmefia Felike dedie. 25 Eye wòŋlɔ agbalē, si me nyawo nye: 26 Klaudio Lisia tso esia dudo mōmefia nyui Felike fā! 27 Dutsu sia la Yudatowo lēe, eye wode ewu ge kloee, esime mia kple asrafoha la miava do wo gbo, heye miexoe le wo si, esi mese bena, Romato wònye. 28 Eye esi medi bena, manya nusi nti wole enu tso do la, mekplɛ di va wofe ɔɔnudrɔlawo ŋku me; 29 amesi mekpɔ bena, wole enu tso le wofe se la fe anukutsyotsoyo nti; gake nutsotsoa deke mele enu, si dze ku alo bablawo o.^k 30 Ke esi wova fi tofi nam bena, Yudatowo le xa de ge de nuto nti la, meoee de gbowò le gafɔfo ma ke dzi, eye mede se na ɔɔnutso lawo hā bena, woava gblɔ nusiwò wokpɔ le eguti la le gbowò. No anyi sesie!

31 Tete asrafoawo kplɔ Paulo yi Antipatre le zā me, sigbe alesi wòde se na wo la ene. 32 Eye esi ŋu ke la, wona soto wo yi kpakplii, eye afotowo gbugbo va mō la me, 33 eye esi woawo va Kaisarea la, wotsɔ agbalē la na mōmefia la, eye wotsɔ Paulo hā de esi; 34 eye esi wòxlēe la, ebia bena, dziɖufe ka me wòtsoa? Eye esi wòse bena, "etso Kilikia la, egblɔ bena: 35 Mabilia wò numegbe ase nyuie, ne nuwòtso lawo hā va. Eye wòde se be, woakpɔ edzi le Herodes fe ɔɔnudrɔfo la me.

Paulo le tsitre de mōmfefia Felike je ŋku me.

24. Eye ŋkeke atō megbe la nunlagā Anania kple amegā dewo kpakple nyanudela Tertulo, va afima, eye woawo fu nu na mōmfefia la de Paulo ŋuti. ^{a 23, 1.} 2 Eye esi woywe ve la, Tertulo de asi enutsotso me bena: ^{b Ro. 15, 26, 28; Gal. 2, 10.} 3 Esi miēkpō bena, to dziwō miēkpō tomfafa gede kple nuwo dōdōdō to wō belēle na dukō sia me la, miafe ŋkuwo le nusiawo katā dzi le afisiafi kple akpeawo katā dada na wō, Felike nyui. ^{d 21, 27.} 4 Gake bena nyemagasika wō dī akpa o la, mede kuku na wō, nađo to mi wee le wō dōmfafa la nu. ^{e 17, 6.} 5 Ela-bena miēkpō ŋutsu sia bena, enye dōvō kple amesi dea zi Yudatowo katā dome le xexeame godoo, eye wōnye Nazaretowo je komamā je amegā, 6 amesi te kogbegblēdo na gbexoxo la hākpō; amesi mielē, eye miedi bena, miadrō vōnu le miafe se la nu hafi; ^{f 21, 28. g 23, 6.} 7 ke avafia gā Lisia va, eye wōxoe le mia si kple sesē heyii. ^{h 23, 30. i 23, 26.} 8 Eye wōde se na enutsolawo bena, woava gbōwō. Azo, ne ēdrō vōnu la, wō ŋuta ate ŋu ase nusiwo ŋuti miele enu tsoom dō la tso eya ŋuta gbō. ^{k 27, 3.} 9 Eye Yudatowo hā de edzi, eye woka de edzi bena, nusiawo le eme nema.

10 Eye esi mōmfefia la mia asii bena, wōafo nu la, Paulo dō ŋu bena: Esi menyae bena, je gede nye esi nēnye onudrōla na dukō sia la, dzi le fonye be, ma-de dokuinye nu; 11 elabena wō hā ate ŋu ase bena, mewu ŋkeke wuieve o, esime meyi de Yerusalem subosubogē; 12 eye womekpom hā mele dze dōm kple amea de le gbexoxo me alo mede zi ameawo me le fufojeawo alo dua me hā kpō o. 13 Eye wōmate ŋu afia kpodeŋu hā le nusi wotsō le nunye tsoom la ŋu o. 14 Ke mele esia me vum na wō bena, mele mia fofowo je Mawu la subom le mō, si woyōna be ^{a kp. 5.} "komamā la nu, ale bena mexo nusiwo katā woplo de se la kple nyagblōdilawo me la dzi se, 15 eye mōkpōkpō, si le asinye na Mawu la, le woa ŋutawo hā si bena, tsitretsitsi li na ame dzo-

dzewo kple ame madzomadzowo siaa. 16 Le esia me nye hā medoa vevie, bena dzitsinya, si ŋu abia deke mele o la, nana asinye dāa le Mawu kple amewo ŋku me.^a 17 Azo le je gede megbe la meva be, matsō bnunanawo na nye dukō la, eye masa vō. 18 Le eya me wokpom le gbexoxo la me, mele ŋutinye kom, menyē kple ameha alo kple hoowōwōa deke o; woawo nye Yudatōa dewo tso Asia,^d 19 amesiwo wōdze be, woava ŋkuwō me hafi, bena ne nyaa de le wo si de ŋutinye la, ne wootso nunye. 20 Alo na amesiawo ŋuta nagblo nu madzomadzowōwō, si ke wokpō le ŋunye, esime mele tsitre de vōnudrōlawo je ŋku me; 21 negbe nya deka sia koe medo yli gblo, esime mele tsitre le wo dome bena: ame kukuwo je tsitretsitsi ŋuti miele vōnu drōmem egbe sia doa^g

22 Ke Felike, esi wōnya nu le mō sia ŋuti kote la, ehe wofe nya de megbe hegblo bena: Ne avafia gā Lisia va la, mabia miafe nya la gome ase. 23 Eye wōde se na avafia la bena, Paulo nana efe dzikpōkpō te, eye wōana wōagbō de eme, eye megaxe mō na etowo dometōa deke be, megasubbe o.^k

24 Ke ŋkekea dewo megbe la Felike kple srōa Drusila, si nye Yudatō la, wova, eye woda woyi dayo Paulo ve, eye wose Kristo Yesu dzixoxe nya tso egbō. 25 Ke esi wōle dzōdzōenyenyē kple dōkuidzidudu nyui kpakple vōnudrōsi, si le vava ge la, ŋutinya gblōm la, dzidzi fo Felike, eye wōdō ŋu bena: Azo la heyi egbō; ne mekpō asinu nyui la, mana woayo wō ve. 26 Eye wōle mō hā kpom bena, Paulo ana ga ye; eyaŋuti wōdōna wodayōne ve edziedzi, eye wōdōa dze kpili. 27 Ke le je eve megbe la Porkio Festo va nō Felike tefe; eye esi Felike le didim be, yeave Yudatowo nu la, egblē Paulo de ga me.

Paulo tso efe nya de asi na kaisaro.

25. Azo esi Festo va dzidufeja la, etso Kaisarea yi Yerusalem le ŋkeke etō megbe. 2 Te-

^a Dan. 12, 21; ^b Yoh. 5, 28, 29.

te nunlagāwo kple Yudatōwo
 fe amegāwo va do de efe ŋku
 me de Paulo ŋuti, eye wode kuku
 nɛ^b 3 hebia amenuveve tso egbo
 bena, wōana woakplɔe ava Yeru-
 salem, elabena wole xa me be,
 yewoawui le mo dzi.^d 4 Ke Fe-
 sto do ŋu bena, woadzra Paulo
 do de Kaisarea, eye bena eya
 ŋuto gale afima yi ge kpuie. 5
 Eye wōgblo bena: Eyata mia do-
 me amesiwo ate ŋui la, nayi kplim,
 eye ne vodadaa de le ŋutsu la ŋu
 la, ne woatso enu. 6 Eye esi wō-
 no wo dome mewu ŋkeke enyi
 alo ewo o la, edzo yi Kaisarea,
 eye esi ŋu ke la, ebobo no ɔ-
 nudrōzikipui la dzi, eye wode se
 bena, woakplɔ Paulo vɛ. 7 Eye
 esi wōva la, Yudato, siwo tso Ye-
 rusalem va la, le tsitre fo xlāe,
 eye wotsɔ nutsotso vevi gedewo
 vɛ de Paulo ŋuti, esiwo ŋu wo-
 mete ŋu fia kpodeŋua deke le o,
 8 elabena Paulo de edokui nu
 gblo bena: Nyemewo nuvɔa deke
 de Yudatōwo fe se la alo de gbe-
 doxo la alo de kaisaro ŋu o. 9
 Ke esi Festo le didim bena, yeave
 Yudatōwo nu la, exo dzi na Paulo
 gblo bena: Elɔ bena, nayi Yeru-
 salem, ne woadrɔ ɔonu wò le afi-
 ma le nusiawo ŋuti le ŋkunye
 me mahā? 10 Ke Paulo gblo be-
 na: Kaisaro fe ɔnudrōzikipui la
 ŋgɔe nye esi mele tsitre do, afisi
 wòle be, woadrɔ ɔnum le; nye-
 mewo vɔa deke Yudatōwo o, abe
 alesi wò ŋuto hā nēnyae nyuie
 ene. 11 Ne tonye medzo o, eye
 mewo nane, si dze ku la, nyeme-
 gbe ku o; ke ne nusiwo amesia-
 wo tso le nunye tso la, fe deke
 mele eme o la, amea deke mate
 ŋu atsɔm ade asi na wo o. Kai-
 saro si me metsɔ nye nya dee!
 12 Tete esi Festo kple adagude-
 lawo de adanu la, edo ŋu bena:
 Kaisaro si me nētso wò nya dee,
 kaisaro gbo kee nayi.

Wokplo Paulo va Yudatowo fe fia Agripa
 ŋku me.

13 Eye ŋkekea dewo megbe la
 fia Agripa kple Bernike wova Kai-
 sarea bena, yewoado gbe na Fe-
 sto. 14 Eye esi wono afima ŋke-
 kea dewo la, Festo tso Paulo fe
 nyawo katā do fia la ŋku me gblo
 bena: Dutsua de le afisia, si Fe-

a 24, 27.

b 24, 1.

d 23, 15.

c 18, 15.

f Lu. 23, 8.

g kp. 2, 7; 22, 22.

like "gblɛ de ga me; 15 amesia
 ŋuti, esime meva Yerusalem la,
 nunlagāwo kple Yudatōwo fe
 amegāwo gblo nya do hebia afia-
 tsotso le. 16 Meɔo ŋu na ame-
 siawo bena, menye Romatōwo fe
 kɔ bena, woatsɔ amea de ade asi,
 hafi amesi nu wotso kple nutso-
 lawo nakpe ŋku me kple ŋku me,
 eye wòakpɔ mo ade edokui nu
 le nutsotso la ŋuti o. 17 Eyata
 esi wova afisia la, nyemelala ku-
 ra o; ke esi ŋu ke la, mebobo no
 ɔnudrōzikipui la dzi, eye mede
 se be, woakplɔ ŋutsu la vɛ. 18
 Esi nutsolawo tsi tre de enuti la,
 wometsɔ nya vɔ, siwo mesusu le
 enu la fe deke vɛ o; 19 ke wo-
 tso biabiaa dewo le woa ŋutwo
 fe mawusubɔsubɔ ŋuti kple Yesua
 de, si ku, amesi Paulo ka de dzi
 be, ele agbe la fe nya vɛ. 20
 Eye nye la, esi nyemenya alesi
 madzro nya siawo mee o la, me-
 biae be, ne elɔ bena, yeayi Ye-
 rusalem, ne woadrɔ ɔonu le nya
 siawo ŋuti. 21 Ke esi Paulo bia
 bena, woadzra ye do na kaisaro
 fe afiatsotso la, meɔo bena, woad-
 zrae do, vasede esime maɔe
 de kaisaro gbo. 22 Eye Agripa
 gblo na Festo bena: Nye ŋuto hā
 mele didim bena, mase ame la fe
 numegbe. Egblɔ bena: Etsɔ asee./

23 Eye esi ŋu ke la, Agripa
 kple Bernike wova kple atsyɔdo-
 do gede, eye woyi de ɔnudrɔfe
 la kple aafia gāwo kple ame
 ŋkuta, siwo le dua me; eye le
 Festo fe sedede nu la wokplo
 Paulo vɛ. 24 Eye Festo gblo be-
 na: Fia Agripa kple mi ŋutsu, si-
 wo katā li kpli mi fifia, mikpo
 amesia, si ŋuti Yudatōwo fe ha
 blibo la katā, siwo le Yerusalem
 kple afisia la, va do de dzinye
 hele yi dom bena, medze be, wò-
 ganɔ agbe didia deke o la ɔa.^g
 25 Ke esi nye la medze sii bena,
 mewo naneke, si dze ku o, eye
 eya ŋuto hā tso efe nya de kai-
 saro si me la, meɔo bena, maɔe
 ɔa. 26 Eye nya vavāa deke mele
 asinye le enuti be, manlo na afe-
 to la o. Eyanuti mekplɔe va mia
 ŋku me, vevieto wò fia Agripa
 ŋku me, bena ne miɛse efe nu-
 megbe vɔ la, ne makpɔ nane anlo.
 27 Elabena mebu bena, enye nu

manyatanu be, woado gato da, eye womafia eguti nutsotsoto o.

Paulo de edokui ni le Festo kple Agripa nku me, eye wo kpakple eve la dze si Paulo fe fomadumadi.

26. Eye Agripa gblɔ na Paulo bena: Wode mɔ na wò be, nafo nu le dokuiwò ñuti. Tete Paulo do asi da, eye wòde edokui nu bena: 2 Mebui dzidzo, fia Agripa, bena made dokulnye nu egbe sia le nkuwò me le nusiwo katá Yudatòwo tso le nunye tsoom la ñuti, 3 vevieto elabena ènya kɔnuwòwòwòkple anukutsyòtsyò, siwo katá le Yudatòwo dome; eyata mede kuku na wò be, nafo tom le dzigbòdeanyi me. 4 Nye agbenɔ tso dekakpui me, alesi menɔ anyi tso gomèdzedzea me le nye duko la dome le Yerusalem la, Yudatòwo katá nyae; 5 wonyam tsã, ne wolò be, yewoadi dase, alesi menɔ agbe le miafe subosubo fe kɔmamã, si nu sè wu wo katá la nu abe farisitò ene.^b 6 Eye azo la mele tsitre be, woadrò vɔnum le mɔkpɔkpɔ na ñugbedodo, si Mawu do na mia fofowo la ñuti;^c 7 esi miafe fome wuieve la le mɔ kpɔm na hele Mawu subom vevie zã kple keli, bena wòasu wo si. Le mɔkpɔkpɔ sia ta, fia Agripa, Yudatòwo le nunye tsoom dɔ esi.^d 8 Ne Mawu fɔ ame kukuwo de tsitre la, aleke wò miebu bena, enye nusi womate ñu axo ase oa? 9 Nye mia mebu le dokuinye me bena, ele nam be, mawò nu gedɛ, siwo atsi tre de Yesu, Nazaretetò la, fe nko la ñuti. 10 Nusi mewò hã le Yerusalem; eye mede ame kòkòewo dometo gedewo gaxo me le nusè, si mexò tso nunɔlagãwo gbo la nu; eye ne wole wo wu ge la, melɔna de edzi. 11 Eye mesè nuta le wo ñu enuenu le fufɔfeawo katá, eye mezia wo dzi, bena woagblɔ busunya, eye esi meku tsu gò hã de wo ñuti la, metia wo yomeyia du bubuwoke hã me. 12 Esia dzi mele heyi Damasko, eye nusè kpakple mɔnana le asinye tso nunɔlagãwo gbo. 13 Xedota, esime mele mɔ dzi la, fia, mekpɔ kekeli, si wu ye fe kekli la, tso dzifo heklè fo xlã mia kple amesiwo le mɔ zom

kpakplim la. 14 Eye esi mi katá miedze anyi la, mese gbea de fo nu nam le Hebri-gbe me bena: „Saul, Saul! Nuka wò nèle yonyeme tim? Esè na wò be, nada afakpo nutonu.“ 15 Eye nye la megblo bena: Wò amekae, Afeto? Eye Afeto la gblɔ bena: „Nyee nye Yesu, amesi yome tim nèle. 16 Gake la fo, eye natsi tre de wò afawo dzi, elabena esia ta mede dokui nye fia wò dɔ, bena mado wò nanye dola kple dasedjila le nusiwo nèkpɔ kple nusiwo magade afia wò la ñuti; 17 eye made wò atso duko la kple trɔsubola, siwo gbo mele dɔwòm dɔ la, si me, 18 be nau wofe ñkuwo, bena woatɔ atso viviti me ava kekeli me, eye tso Sata na fe nusè me ava Mawu gbo, bena woakpo nuwòwo fe keke kple “domyenyinyi le amesiwo ñu woko to dzinye xoxose me la dome.“ 19 Eyata, fia Agripa, nyemesè to de dzifodedefia la ñuti o;^e 20 ke boñ megblo fia Damaskotòwo gbã, kple amesiwo le Yerusalem kple Yudea nutometòwo katá kpakple trɔsubolawo hã, bena woatɔ le wofe dzi me, eye ne woagbugbo ava Mawu gbo, ne woawo dɔ, siwo dze dzimetatɔ. 21 Le esia ñuti Yudatòwo lém le mawuxo la me, eye wode wu ye ge kloes.^f 22 Ke esi mekpɔ xoxo tso Mawu gbo vasede egbe ñkeke sia dzi la, mele tsitre hele dase ñim na suewo kple gãwo, eye nyemele nu bubua deke gblom o, negbe nusiwo inyagblodilawo kple Mose wogblo di bena, ava ve me la koe, 23 bena Kristo lakpe fu, keye bena wòanye gbátò le ame kukuwo fe tsitre tsiti la me, eye wòade gbe fã kekeli afia duko la kple trɔsubolawo siaa.

24 Eye esi wòde edokui nu alea la, Festo gblɔ kple gbe sesè bena: Ele tsu kum, Paulo, agbalèssɔsrò gedɛ wò wò nèzu tsukunò! 25 Ke Paulo gblɔ bena: Nyemele tsu kum o, amegã nyui Festo; hafi boñ nyatefe kple tamebubunyawo gblom mele. 26 Elabena fia hã nya nusiawo, amesi mele nu fom na kple dzidefo; elabena mexo se bena, nusiawo dometɔa deke mele yayla dee o,

a 20, 22.

b 22, 6; Fil. 3, 5.
d Gal. 1, 16.

c 28, 20.

f 24, 15.
g 21, 30, 31.

h kp. 9-20 kpɔ
9, 1-29; 22, 3
v. 21.

i Lu. 24, 44-47.

k Kor. 1. 15, 20.

^aelabena menye yaɣlafe wowa nusia le o. 27 Fia Agripa, ɛ̀ɔ̀ɔ̀ nyagblɔdilawo dzi sena? Menyae bena, ɛ̀ɔ̀ɔ̀ɔ̀ sena. 28 Tete Agripa gblɔ na Paulo bena: Esuɔ ɔ̀ɔ̀, nafoe de nunye be, nawɔm mazu kristoto. 29 Ke Paulo gblɔ bena: Medl bena, Mawu nana be, ne esuɔ ɔ̀ɔ̀ alo gede la, menye wɔ dedeko o, hafi boɣ amesiwo katã le to domem egbe la, natro zu esia toɣbe abe nye ene, negbe babla siawo ko. 30 Tete fia la kple mɔmfia la kple Bernike kpakple amesiwo bɔbɔ na anyi kppli wo la, tsi tre, 31' eye esi wote yi megbe la, wogblɔ na wo nɔewo bena, amesia mewɔ naneke, si dze ku alo bablawo o. 32 Eye Agripa gblɔ na Festo bena: ^bDe amesia metsɔ efe nya de kaisaro si me o la, ne woate nu aɔe asi le enu.

Wokpɔ Paulo yi Roma abe gatɔ ene; nu gbã de wo; gake wokpɔ dede, eye wode Melite.

27. Eye esi woɔe ^abena, mia- do ou ayi Italia la, wotsɔ Paulo kple gatɔ bubua dewo de awafiaa de, si ŋku enye Yulio tso kaisaro je asrafaha dome la si. 2 Eye esi miedo Adramitio-oua de, si le didim be, yeadze de Asia je pudzefewo la, mieho yi; eye Makedoniato ^c'Aristarxo, si tso Tesalonika la, kpe de mia nu. 3 Esi nu ke la, miedze de Sidon, eye Yulio nyo dome na Paulo, eye wode ma ne bena, wɔayi xɔ-lɔawo gbo, be wɔagbo de eme. ^d4 Eye esi mieho tso afima la, miedo abala to Kipro je anyiehe; elabena ya fo le mia kpem. 5 Eye esi mieto Kilikia-kple Pamfilia-fu me yi vɔ la, mieva Mira le Likia. 6 Eye afima awafia la kpɔ Aleksandria-oua de, si yina de Italia, eye wona miedoe. 7 Eye esi miezɔ blewu ŋeke gede. eye bebli hafi mieva do Knido kasa la, ya la mena mɔ mi o; eye mieto Kreta je anyiehe va do Salmone kasa, 8 eye bebli hafi mieto futa la nu heva afia de, si woyɔna be pudzefenyuie, si te de Lasea-du la nu.

9 Eye esi ŋeke gede va yi, ^eeye judzizɔɔɔ zu ŋɔdzi azɔ, ^felabena nutsitsido-ŋkekewo va yi xoxola, 10 Paulo de dzi fo na wo gblɔ

^a Yoh. 18, 20.

^b 25, 11.

^d 25, 12.

^c 19, 29; 20, 4.

^f 24, 23; 26, 16.

^e Kor. II. 11, 25.

^f Mo. III. 16, 29.

^g 23, 11.

bena: Mia tɔwo, mekpɔ bena, judzizɔɔɔ la le dzi yi ge kple fudedede kpakple nugbegblẽ gede, si menye ouamenuwo kple oua dedeko dzi wɔava o, ke boɣ mia nutɔwo je agbe hã dzie. 11 Gake awafia la xɔ kudɔdola kple outo la dzi se wu nusiwo Paulo gblɔ la. 12 Eye esi pudze fe la menyo bena, woano le vuvɔɔli ta o la, wo dome ame gedewo do aɔaɔnu bena, woaho tso afima hã, bena dewohi yewoate nu ade Foinike, si nye Kreta je pudze fe, si le dzieheyetodofe kple anyieheyetodofe, be yewoano afima le vuvɔɔlia me. 13 Eye esi dzieheya fo bɔbɔe la, wobu xa bena, yewofe tamedodo la le eme va ge, eye woho seke heho to Kreta ŋku me kekeake. 14 Eye medidia deke o, tete ahom, si woyɔna be anyieheyetodofeya la, fo kpe mi, 15 eye esi wole ou la hem yinae, eye mete nu le ya kpem o la. miena mɔe, eye wotsɔ mi. 16 Eye esi ou la di du to fukpo suea de, si woyɔna be Klauda, je anyiehe la, miedze agbagba nutɔ hafi te nu lɛ batala la; 17 eye esi wohee de dzi la, wotsɔ ka to oua te heblae, be wɔalɛe de asi. Esi wole vɔvɔm: bena, dewohi yewoava ge de Sirte, afisi libla le la, woklo abala la, eye ale ya le mia kplɔm. 18 Eye esi ahom la nyama mi nutɔ la, wofɔ ouamenuwo fu gbe le nu. si ke la dzi; 19 eye ŋeke etɔagbe la mietɔ mɔ mɔ asiwɔ fɔ wamedawɔnuwo fu gbe. 20 Ke esi ye alo yletivia deke medo kpɔ le ŋeke gedewo me o. eye menye ahom via dee tu le mia kpem o la, mlɔeba la mɔkpɔkpɔ katã na miafe agbenɔɔ la bu de mi kenkeɣ. 21 Eye esi wono anyi etefe didi naneke maɔmaduqi la. Paulo tsi tre de wo titina gblɔ bena: O, mia tɔwo, de miedo tom, eye mieho tso Kreta o la, ne fudedede kple gbegblẽ sia meva mia dzi o. 22 Ke azɔ la mele nu xɔm mi bena. miafe dzi nadze eme: elabena mia dome amea deke je agbe mele bubu ge o, negbe oua ko. 23 Elabena zã sia me la Mawu, si tɔ menye, amesi mesubɔna hã la, fe dɔla va tsi tre de gbonye gblɔ bena: 24 Paulo, megavɔ

o, ele na wò be, natsi tre de kai-saro fe ŋku me, eye kpo da, Mawu tso amesiwo katã do oua kpli wò la ke wò. 25 Eyanuti, mia towo, miafe dzi nedze me, elabena mexo Mawu dzi se bena, ava me nenema, abe alesi wògblo nam ene. 26 Gake la ele na mi be, mifadze go de fukpoa de dzi.^a

27 Ke esi zã wuienelia do, esi ya le mia nyamam le Adria-fu me, anɔ zãtitina la, kahelawo bu xa bena, yewote de anyigbaa de ŋu, 28 eye woda dzidzeka, eye wokpo abo blave, eye esi wote yi ŋgɔ bee la, wogadae, eye wokpo abo wuiatɔ. 29 Eye esi wovɔ bena, miava dze go de kpe gbadzawo dzi la, woda seke ene to oua gomehele didim be, ŋu nake. 30 Eye esi kahelawo le didim bena, ye-woasi tso oua me, eye wodidi batala de fua me, eye woda alakpa, abe de wole sekewo da ge ato oua ta hã ene la, 31 Paulo gblo na awafia la kple asrafoawo bena: Ne amesiawo menɔ oua me o la, miate ŋu akpo dede o. 32 Tete asrafoawo tso batala ŋu tagbiawo, eye wona wòdze tɔa me. 33 Eye Paulo le dzi dem fo na wo katã vasede ŋu fe keke me bena, woatsɔ nu adu hegblo bena: Egbee nye ŋkeke wuienagbe miele lalam, eye miele nutsitsido dzi, eye miede naneke nu me kpo o. 34 Eyata mede kuku na mi bena, miatsɔ nu adu, elabena esia nyo na miafe xoxo; elabena mia dometɔa deke fe ʒtada deka mabu. atso eta o. 35 Eye esi wògblo eslawo, eye wòtɔ abolo la, heda akpe na Mawu le wo katã fe ŋku me, eye wòŋe eme hede asi edu du me. 36 Tete wo katã fe dzi dze eme, eye woa ŋutowo hã tso nu du. 37 Eye mi amesiwo katã le oua me la, miano lubɔ alafa eve kple blaadre vɔ ade. 38 Eye esi woɖu nu di fo la, wotsɔ nu-ɖuɖawo fu gbe de fu me, bena oua nazu wodzoe.

39 Eye esi ŋu ke la, womedze si anyigba la o, ke wokpo adɔa de, si ŋu futa le, eye wode adanu bena, ne yewoate ŋui la, ne yewoatɔ ou la ayi afima. 40 Eye wotso sekeawo hegblo de fua me, eye wotu kudokawo hã zi deka,

eye esi wodo abala la hekpe yae la, wodo ta futa. 41 Eye esi wozde de tefe lebiia de, si yi de fu me la, wona ou la si ké, eye oua ta xa hetsi mavãmavã, eye egome gbã le futsoesoe sesẽawo nu. 42 Ke asrafoawo de adanu be, woawu gatowo, bena amea deke nagafu tsi asi o. 43 Gake esi awafia la le didim bena, yeade Paulo la, exe mɔ na wofe tamedodo la, eye wòde se bena, amesiwo ate ŋu afu tsi la, nadzo kpo gbã adze fua me, ne woayi gota, 44 eye ame mamleawo la dewo nana oufowo dzi, eye dewo nana oua fe kakɛa dewo dzi. Eye ale wòva me bena, bwo katã wode gota dedie.

Woxɔ wo nyule le Mel'te.

28. Eye miekpo dede, hafi nyae bena, Melite woyɔna na fukpo la. 2 Eye menyɛ dɔmenyonyo via de afimatowo wɔ na mi o; elabena wodo dzo, eye woxɔ mi katã de egbo le tsidzadza kple vuvɔ ŋuti.^d 3 Ke esi Paulo fo nake wuwluwiwo fo ju hede dzo me la, da do tso wo me le dzoxoxo la ŋuti, eye wòlɛ de efe asi ŋu. 4 Ke esi afimatowo kpo lã la xatsa de efe asi ŋu la, wogblo na wo nɛwɔ bena: Ɖikekea deke mele eme o bena, amesia nye hɔdola, eye esi wòkpo dede tso ju me hã la, Mawu fe hɔbiabia mede mɔ nɛ be, wòana agbe o. 5 Gake eya vuvu lã la de dzo la me, eye nu vevia deke mewɔe o. 6 Ke woawo le mɔ kpɔm nɛ bena, atɛ alo adze anyi aku enumake; eye esi wolala vuvu, eye wokpo bena, naneke mewɔe o la, woiɔ wofe tamesusu hegblo be, imawua dee.

Paulo fe nukunuwowowo.

7 Eye le afima nuto me la anyigbaa de li, si nye fukpo la fe amegã, si ŋkɔ nye Publio la tɔ; eya xɔ mi nyule hewɔ amedzro na mi ŋkeke etɔ sɔŋ. 8 Eye wòva me bena, Publio fofɔ mlɔ anyi le ŋudza lɛm, eye wòlɛ sisi dem, eye Paulo yi de egbo, eye wòdo gbe da hetsɔ efe asi da de edzi, eye wòyɔ dɔe. 9 Azɔ esi esia va me la, ame mamle, siwo le dɔwo lɛm le fukpoa dzi la, hã va egbo, eye wòyɔ dɔ wo, 10 amesiwo hã bu mi gedɛ ŋutɔ, eye esi miele dzo-

^a 28, 1.

^b kp. 22-26.

^d Kor. II. 11, 27.

^c kp. 27.

^f Mar. 16, 18.

^g Mat. 10, 30.

^h Yob. 6, 11;

Tim. I. 4, 4.

ⁱ 14, 11.

dzo ge la, wotsɔ nusiwo le mia hiām la na mi.

Paulo fe Roma vava kpie efe dawowo le afima.

11 Eye le yleti et̄5 megbe la miedɔ Aleksandria-oua de, si nɔ afima le vuvɔɔli me, eye efe dzesie nye Venowiwo, eye mieho. 12 Eye esi miedze de Sirakusa la, mieno afima ŋkeke et̄5. 13 Eye tso afima miegl̄5 mɔ heva Regio; eye le ŋkeke deka megbe la dzieheya fo, eye le ŋkeke evelia dzi la mieva Puteoli. 14 Afisi miekpɔ nɔviwo le, eye wode kuku na mi bena, miano yewo gbo ŋkeke adre; eye ale mieva Roma. 15 Eye esi nɔvi, siwo le afima la, se mia ŋko la, wova kpe mi le keke Apiforo kple Tretaberne ke; esi Paulo kpɔ wo la, eda akpe na Mawu, eye wole dzi de fo. 16 Eye esi mieva Roma la, avafia la tso gatowo de avafia ga la si; ke wode mɔ na Paulo bena, wɔnɔ etowo gbo kple asrafo, si dzɔa epu.

17 Eye le ŋkeke et̄5 megbe la eva me bena, Paulo yɔ amesiwo nye amegawo le Yudatowo dome la fo fu; eye esi wova fo fu la, egbo na wo bena: Nɔviŋutsuwo, nye la nyemewo naneke de dukɔ la alo de mia fofowo fe kɔnuwɔwawo puti, hafi wodo gatɔm tso Yerusalem hede Romatowo si o. 18 Eye woawo la, esi wodr̄5 ɔɔnum la, wodi bena, yewoade asi le ŋunye, elabena womekpɔ naneke, si dze ku le ŋunye o. 19 Ke esi Yudatowo le nya gblom de eputi la, ele nam ko be, kmatso nye nya la ade. kaisaro si me; menyee bena, de nyaa dee le asinye be, matsɔ atso nye dukɔ la nu o. 20 Le nya sia ta meyo mi ve, bena makpɔ mi, eye ne mafo nu kpli mi; ke abena Israel fe mɔkpɔkpɔ ta woblam kple kɔsɔkɔsɔ sia do. 21 Eye woawo gblɔ ne

bena: Miawo la miexo agbalēwo tso Yudea le ŋutiwo o; eye nɔviwo dometɔa deke hā meva gblɔ nya v̄5 alo fo nu le ŋutiwo le afisia o. 22 Ke miele didim bena, miase nusi susum nèle la, atso nuwò; elabena miase bena, wogblɔ nya de kɔmamā sia ŋuti le afisiafi. 23 Eye esi wodo ŋkeke ne la, ame gedewo va egbo le efe dze fe la, amesiwo wogblɔ nya la na hele dase dim le mawufiadufe la ŋuti, eye wole efom de wo nu le Yesu ŋuti tso Mose fe se la kple nyagblɔdilawo me tso ŋdikanya vase de fie. 24 Eye amea dewo xɔ nusiwo wogblɔ la dzi se, eye amea dewo mexɔ se o. 25 Eye esi wo fe gbe mesɔ o la, wodzo le nya deka, si Paulo gblɔ la ta bena, Gbɔgbo kɔkɔe la gblɔe nyuie na mia fofowo to nyagblɔdila Yesaya dzi bena: 26 „Yi dukɔ sia gbo, eye nagblɔ bena: To tso ge miala ase nui, ke miele egome se ge o, eye ŋkuwo tso ge miala akpɔ nui, ke miele si dze gee o.” 27 Elabena nenem dukɔ sia fe dzi ku atri, eye wo fe towo sē, eye womesea nu o, eye womiā wo fe ŋkuwo, be woagakpɔ nu kple wo fe ŋkuwo, eye woase nu kple wo fe towo, eye woase nu gome kple wo fe dzi, ne woatɔ, eye mada gbe le wo ŋu o.“ 28 Eyaŋuti miawo hā minyae bena, wodo Mawu fe xɔɔ sia de tr̄5subɔlawo gbo; eye woawo la woado toe. 29 Eye esi wogblɔ esiawo la, Yudatowo dzo, eye nusesē gede do wo dome.

30 Ke Paulo nɔ anyi fe blibo eve sɔŋ le ye ŋuto fe xɔ, si woxe la me; eye woxɔa amesiwo katā va egbo, 31 eye wole mawufiadufe la fe gbe fā dem; eye wole nu fiam le Afeto Yesu Kristo ŋuti kple dzidefo ŋuto, eye amea deke mexe mɔ ne o.

o Lu. 2. 34.
b 24. 14.

d 27. 3.

e Yes. 6. 9. 10.

f 23. 1.

g 18. 46.

h 25. 11.

i kp. 23.

k 26. 6. 7.

PAULO FE AGBALĒ, SI WÒDLɔ ĐO DE ROMATŌWO.

Kpɔkpɔyideme kple yayradinamenyawo.

1 Paulo, Yesu Kristo fe dɔla kple apostolo, si woyɔ, eye wotia

l Do. 9, 15; 13, 2;
Gnl. 1. 15.
n Tl. 1. 2; ta 16,
25. 26.

hena Mawu fe nyanyuie, 2 si wodo pugbe di to efe nyagblɔdilawo dzi le ŋɔŋɔ kɔkɔewo me”

3 le Via, si wodzi le Dawid-fomeawo me le gutilā nu le guti,^a 4 si wodō Mawuvi kple nusē le kōkōnyenyē fe Gbōgbō la nu to b̄sitretsitsi tso ame kukuwo dome la me, amesi nye Yesu Kristo, mia Afetō, 5 amesi me miekpō amenuveve kple apostolonyenyē le na xōse fe tododo le dukōwo katā dome le efe ŋkō guti,^d 6 amesiwo dome miawo hā mienye Yesu Kristo fe ame yōyōwo le la, 7 ŋlō dō de mi, amesiwo katā le Roma, siwo nye Mawu fe lōlōtawo kple /ame kōkōe, siwo woyō la: ^gAmenuveve kple gutilafa, si tso Mawu, mia Fofō, kple Afetō Yesu Kristo gbō la, woana mi!

Nyanyuie la' enye Mawu fe nusē, eye wōnaa agbexōxō tr̄subolawo hā.

8 Gbā la mele akpe dam na Mawunye to Yesu Kristo dzi le mi katā ta ^bbena, wogblōa miafe xōsenya fianā le xexeme blibo la katā. 9 Elabena 'nye dasedilae nye Mawu, si mesubona le 'nye gbōgbō me le Via fe nyanyuie la me, alesi nyemedzudzōa ŋkudodo mia dzi o, 10 eye medea kuku le nye gbēdododawo me daasi, abe dē wōadze edzi nam nyuie azo le Mawu fe lōlōnu la nu bēna, mava mia gbō gbādegbe mahi? 11 Elabena ele dzroyem vevie bēna, makpō mi dā, bēna matsō gbōgbō me nunana dē ana mi, ne wōado gusē mi; 12 eya nye bēne, woafa akō nam le mia dome le xōse, si nye mia kple mia tōsiaa la me.^h 13 Nōviwo, nye-mele didim be, miaganyae o bēna, medo tame edziedzi be, mava mia gbō, ke woxe mō nam vasede fifi, bēna makpō kutsetse le mia dome hā, abe alesi mekpō le dukō bubuwo dome ene. 14 Helatōwo kple Barbaratōwo, nunyalawo kple ame manyanuwo katā fe fenyila menye. 15 Ale le gonyeme la melō bēna, magblō nyanyuie la afia mi amesiwo le Roma hā. 16 Elabena 'nyanyuie la mekpea ŋu nam o, ⁱelabena enye Mawu fe nusē, si naa agbexōxō amesiame, si xōna sena la, Yudatōwo gbā kple Helatōwo hā. 17 Elabena wodea Mawu fe 'dzōdzōenyenyē de go le eya me tso xōse me yina xōse me, ^jbabe alesi wonlō

di ene bēna: „Ame dzōdzōe la ano agbe atso xōse me.“

18 Elabena wode Mawu fe dzi-ku de go tso dziŋo de amegbetōwo fe mawumavōmavō kple madzōmadzōnyenyē katā dzi, amesiwo xea mō na nyatefe le madzōmadzōnyenyē me. 19 Eyata esi wode nusi woate ŋu anya le Mawu guti la, fia le wo me la; elabena Mawu dee fia wo.^e 20 Elabena tso xexemewōwo dzi la, ne wobua tame le eguti la, wokpaa efe numanyakpō, si nye efe nusē mavōmavō kple mawunye nye la kote le efe dōwōwōwo me, bēna taflatsedodoo dēke naganō wo si o.^h 21 Eyata esi wōnye wōnya Mawu hafi, gake womekafune abe Mawu ene o, ke boŋ wofe tamesusuwo zu yaka, eye wofe dzi masenugōmewo do viviti la. 22 Esime wole edzi bēna, nunyalawo yewonye la, wozu bometsilawo,ⁱ 23 eye wodō li Mawu magblēmagblē la fe gutilakōe la, bēne wōadi ame gbegblē kple xewiwo kple lāfōnewo kple nutatawo fe nōnōme.^j

24 Eyata le wofe dziwo fe nudzōdzōrowo me la Mawu tso wo de asi na makōmakōnyenyē, bēne woado ŋunyō wofe gutilāwo le wo nōewo dome;^k 25 amesiwo tso Mawu fe nyatefe la dō li awatso-kaka, eye wovō, eye wosubō nuwōwo wu wola, si wokafuna yi de mavōmavō me! Amen.

26 Eyaŋuti Mawu tso wo de asi na ahōhlōbōbō yomenkō; elabena wofe nyōnuwo tso dzōdzōme fe kōnu wō nusi mele dzōdzōme nu o; 27 nenema ke wofe gutsuwo hā gblē nyōnuwo fe dzōdzōmekonu di, eye wofā le wofe fiēŋu-fiēŋu me dē wo nōewo ŋu, eye gutsu kple gutsu wō gupkenanuwo, eye wokpō wofe vodada guti fetu, si dze wo la, le wo dōkui ŋu.^l

28 Eye alesi womebu eŋu bēna, wōalē Mawu fe sidzedze de asi o la, nenema Mawu hā tso wo de asi na tamebubu, si medze o, bēne woawō nusiwo medze o; 29 amesiwo yō taŋ kple madzōmadzōnyenyē katā: Ahasiwōwo, wōdīwōwo, nu tovo wōwo, gubiabiā; eye woyō fū kpakple ŋuoaōā,

^a Sam. 11. 7, 12; Mat. 22, 42; 9, 5.

^b Do. 13, 33.

^d Do. 26, 16-18; ta 15, 19; Gal. 2, 7, 9.

^e Do. 14, 15-17; 17, 24-28.

^f Kor. 1. 1, 2; Kor. 11, 1; Ef. 1, 1.

^g Mo. IV. 6, 25, 26. A Ps. 19, 2; Heb. 11, 3.

ⁱ Ef. 4, 18.

^k 15, 19; Tes. 1, 8.

^l Fil. 1, 8.

^m Yer. 10, 14; Kor. 1. 1, 20.

ⁿ Ef. 1, 16.

^o Mo. V. 4, 15-19.

^r Do. 19, 21; ta 15, 23, 32.

^s Do. 14, 16.

^t Do. 28, 31.

^u Pet. 11. 1. 1.

^v Mo. III. 18, 22; 20, 13; Kor. I. 6, 9.

^w Ps. 119, 46.

^x Kor. I. 1, 18, 24; Do. 13, 46.

^y 3, 21, 22.

^z Xab. 2, 4.

amewuwu, dzrewwɔ, beble, apasa; 30 sakplisalawo, ameguzɔlawo, amesiwo lɛa Mawu de fu me, vlodolawo, dadalawo, adegbe flu folawo, amesiwo toa nu vɔdɪ vɛ, amesiwo medoɔa to wofe dzi-lawo o, 31 ame masenugamewo, nubabladzidalawo, amesiwo melɔa ame fe nya o, amesiwo gbea avulɛle kple ame makponublanuiwo; 32 amesiwo nya Mawu fe nuɔoanyi dzɔdzɔe la kɔte bena, amesiwo wɔa nusiawo la, wodzeku; eye womewɔa nusiawo dedeko o, hafi boɔ wokpɔa dzidzɔ le amesiwo wɔne la hã nɔti.

Yudatowa hã nye nuvɔwɔlawo abe trɔsubɔlawo ke ene.

2. Eyata taflatsedodoa deke mele asiwɔ o, oo ame, amesi ke fomevi nɛnye le ɔnu drɔm la! Elabena 'nusi ke nɛtsɔna drɔa ɔnu ame bubu la, eye ke nɛtsɔna bua fɔ dokuiwɔ; elabena wɔ amesi le ɔnu drɔm la, wɔ nɔto ɛwɔa nu mawo ke. 2 Ke miennyae bena, Mawu fe ɔnudɔdrɔ le nyatefe la nu va amesiwo wɔ nenem nusiawo la dzi. 3 Ke, oo ame, si le ɔnu drɔm amesiwo wɔa nenem nusiawo, eye wɔ nɔto nɛwɔa nu mawo ke la, de nɛsusuna bena, yeate ɔnu asi le Mawu fe ɔnudɔdrɔ la nu mahã? 4 Alo de nɛdoɔa vlo Mawu fe dɔmenyonyo kple dzidodo kple dzigbɔgɔ blewu fe agbɔɔɔ la, eye mɛnyae bena, Mawu fe dɔmenyonyo kplɔa wɔ yina de dzimetɔɔ me o mahã? 5 Ke wɔ la, le wɔ dzi sesɛ, si metrɔ o la nu, nɛfo dziku nu fu di na dokuiwɔ hena dziku fe ɔkeke kpakple Mawu fe ɔnudɔdrɔ dzɔdzɔe fe dedefia la, 6 amesi adɔ teje na amesiame le efe dɔwɔwɔ nu. 7 Amesiwo tɔsa dzidodo le dɔ nyui wɔwɔ me dia nutikɔkɔe kple bubu kple nu magblɛmagblɛ la, woana agbe mavo wo; 8 ke amesiwo lɔa dzrehehe, eye womedɔa to nyatefe la o, hafi wodɔa to madzɔmadzɔnyenyen boɔ la, wo to anye dziku kple dɔmedzɔe. 9 Xaxa kple momenuveve ava amesiame, si le vɔ wɔm la fe luɔɔ dzi, 10 Yudatowo gbã kple Helatowo hã; 10 hafi nutikɔkɔe kple bubu kple ɔnɔtifafa woana

^a Do. 10, 34; Pet. I. 1, 17.

^b Mat. 7, 21; Yoh. I. 3, 7.

^d Do. 10, 35.

^e Mat. 7, 2; Yoh. 8, 7.
^f I, 32.

^g Mat. 15, 14.

^h Pet. II. 3, 15.

ⁱ Ps. 50, 16 - 21; Mat. 23, 3, 4.

^k Mat. 16, 27; Kor. II. 5, 10; Yoh. 5, 29.

^l Yes. 52, 5; Xez. 36, 20.

^m Tes. II. 1, 8.

ⁿ o 1, 16; 3, 9.

^p Yer. 4, 4; 9, 24, 25.

amesiame, si le nu nyui wɔm la, Yudatowo gbã kple Helatowo hã. 11 Elabena amɛnkumekpɔkɔpɔa deke mele Mawu gbɔ o.^a

12 Elabena amɛ alesi nu wɔ nuvɔ se manɔ wo sii la, woatsrɔ se manɔ wo sii; eye ame alesi nu wɔ nuvɔ, eye se le wo si la, woatsɔ se la adrɔ ɔnu wo. 13 Elabena menye amesiwo sea se la, wonye ame dzɔdzɔewo le Mawu fe ɔku me o, hafi boɔ woatsoafia na amesiwo wɔa se la dzi.^b 14 Elabena ne trɔsubɔla, siwo si se mele o la, wɔa nusi nye se la to tso dzɔdzɔ me la, ekema amesiwo si se mele o la, wonye se na wo dokui,^d 15 abe amesiwo fia bene, wɔnɔ se la fe dɔwɔwɔ de wofe dziwo me la ene, eye wofe dzitsinya hã dia dase hekpena de ɛɔ, eye wofe tamebubuwo nɔa wo nɛwo nu tɔm, alo wonɔa wo nɛwo nu dem hã, 16 le ɔkeke, si dzi Mawu adrɔ ɔnu amewo fe nu ɔaylawo le nye nyanyuie la nu to Yesu Kristo dzi la.

17 Ke wɔ la, ne woyɔ wɔ be Yudatɔ, eye nɛdoɔa ɔnu de se la ɔnu, eye nɛfo adegbe le Mawu me, 18 eye nɛnya efe lolɔnu, eye nɛbu nusi dzo kple esi medzo o me kpɔ, esi wofia nu wɔ le sea me la, 19 eye nɛdo ɔnu de dokuiwɔ ɔnu bena, yee nye ɔkuagbɔtɔwo fe mɔfiala kple amesiwo le viviti me la fe kekeli? 20 kple ame manyanuwo fe hela kple deviwo fe nufiala, amesi si sidzedze kple nyatefe fe nɔnɔme, si le sea me la, le la, 21 ekem wɔ amesi fia nu ame bubuwo la, de mɛfia nu dokuiwɔ oa? Wɔ amesi de gbe fã bena, womegafi fi o la, wɔe fi fia? 22 Wɔ amesi gbɔ bena, womegawɔ ahasi o la, wɔe wɔ ahasi? Wɔ amesi nyo ɔnu trɔwo la, wɔe ha trɔsubɔfenuwo mahã? 23 Wɔ amesi fo adegbe lese la nɔti la, wɔe doa vlo Mawu to seadzidada mea? 24 Elabena le miawo nɔti la wogblɔa busunya de Mawu fe ɔku nɔti le trɔsubɔlawo dome, abe alesi wɔnɔ di ene.ⁱ

25 Elabena ne ɛwɔ sea dzi la, avatsotso enye vide; hafi nenye seadzidala nɛnye la, ekema wɔ avatsotso zu avamatsomatso.^p 26 Azo la, ne avamatsomatso dzra

se la fe nudoanyi dzɔdzɔwewo dɔ la, womabu efe avamatsomatso la avatsotso ne o mahā? 27 Eye amesi nye avamatsomatso tso dzɔdzɔ me, gake wówu sea nu la, adrō vɔnu wò amesi wònye agbalēnlɔdzesi kple avatsotso li na wò hafi, gake nēda se la dzi. 28 Elabena menye amesi ke nye Yudato le gota la, enye Yudato o, eye menye nusi ke le gota le nutilā nu la, enye avatsotso o; 29 hafi amesi nye Yudato le ya-yla me la, eya boɔ enye Yudato, eye dzimeavatsotso le gbɔgbɔ me, menye le agbalēnlɔdzesi nu o la, eyae nye avatsotso; amesi fe kafukafu metso amewo gbɔ o, ke tso Mawu gbɔ boɔ.

Amewo katā nye nuvɔwɔlawo, eye waotso afia na wo to xɔse me ko.

3. Azɔ la, nukae nye Yudato fe nu nyui, si fo ta la, alo nukae nye avatsotso fe videa? 2 Nu gedɛ le go sia go me; gbā wotso Mawu fe nyawo de wo si.ⁿ 3 Elabena ne amea dewo mewo nutefe o la, nukae? Alo dɛ wofe nutefemawɔmawɔ adɛ Mawu fe nutefetɔnyenye da mahā? 4 Gbede! Hafi nenɔ ale: Mawu nye nyatefeto, "ke amesiame avatsotso kalae, abe alesi wɔwɔlɔ dɛ ene bena: „Bene waotso afia na wò le wò nyawo me, eye bene naɔu dzi, ne wodrō vɔnu wò.“ 5 Ke ne miafe madzɔmadzɔnyenye dɛ Mawu fe dzɔdzɔnyenye dɛ go fia la, nuka gbɔ ge miala? Ne Mawu fia dziku la, dɛ eto medzɔ oa? Mefo nu abe ame ene. 6 Gbede! Elabena ekema aleke Mawu ladrō vɔnu xexeamee ma? 7 Ke ne Mawu fe nyatefea zu gā wu to nye avatsokaka me hena efe nutikɔkɔe la, nukaputi woadrō vɔnu nye hā abe nuvɔwɔla ene mahā? 8 Eye nukaputi mia-wo, abe alesi wɔdo vɔ mi, eye abe alesi amea dewo dea adɛ nu me na mi be, miegbɔna bena: „Mina mɔawɔ nuvɔ, bena nu nyui nava“ ene o boɔ mahā? Amesiawo fe fɔbubu edzɔ.^b

9 Azɔ la, aleke wòle? Dɛ mia to fo ame bubuwo to ta mahā? O, mele nenema kura o; dɛlabena mietso Yudatowo kple Hela-

^a Ps. 14, 1-3; 53, 2-4.

^b Gal. 5, 6.

^d Ps. 5, 10.

^e Yoh. 8, 39.

^f Ps. 140, 4.

^g Mo. V. 30, 6;

^h Kol. 2, 11.

ⁱ Ps. 10, 7.

^j Yes. 53, 7, 8.

^k Ps. 36, 2.

^l 2, 12; Gal. 3, 22.

ⁿ 3, 3; Mo. V. 4, 7, 8; Ps. 147, 19, 20.

^o Ps. 149, 2; Gal. 2, 16.

^p 7, 7.

^r 3, 6; 11, 29;

^s Tim. II. 2, 13.

^t Ps. 116, 11.

^u Ps. 61, 6.

^v Do. 10, 43.

^w kp. 9, 18.

^x 5, 2.

^y 5, 1; Ef. 2, 8.

^z Heb. 4, 16; Mo. III. 16, 12-15.

^{aa} 8, 1, 2.

^{ab} 1, 18-2, 24.

^{ac} Kor. I. 1, 29, 31.

towo nu da dɛ bena, wo katā wole nuvɔa te, 10 alesi wɔwɔlɔ dɛ bena: „Ame dzɔdzɔe deke meli o, deka hō meli o. 11 Amea deke meli, si nya nu o, amea deke meli, si bɔaa Mawu ta sena o! 12 Wo keɔ wote dɛ aga, wo katā tim wogblē. Amea deke meli, si wɔa nu nyui o, deka hō hā meli o. 13 Yɔdo, dɛ si le nuvo la, enye wofe ve me, wofe adewo gbɔa nya vivi nɔnɔnɔ; fliwo fe adɛ le wofe nuyiwo me; 14 fi-foɔde kple veve heliheli yɔ wofe nu me fū.^h 15 Wofe afɔwo dɛ abla, be woakɔ vɔ dɛ anyi; 16 gbegblē kple dzɔgbevɔe le wofe mɔwo dzi; 17 eye womenya nutifafamɔ la o. 18 Mawuvɔwɔa deke metso ga dɛ ŋku me na wo o.“^k 19 Ke mienyae bena, nusianu, si se la le gbɔgbɔm la, etone na amesiwo le se la me, bene amesiame fe nu natsi te, eye xexeme blibo la katā nazu fɔdila na Mawu. 20 Elabena to se la fe dzɔwɔwɔwo me la womatso afia na nutilāa deke le efe ŋku me o; Felabena se la me nuvɔ fe si-dzedze dzo tso.

21 Ke azɔ la se la manɔmee wɔde Mawu fe dzɔdzɔnyenye hefia, esi nuti se la kple nyagblɔdɔlawo dɛ dase le,^u 22 esi nye Mawu fe dzɔdzɔnyenye, si toa Yesu Kristo dzixɔxɔse me vana na amesiwo katā xɔna sena la. Elabena vovotɔtoa deke meli o; 23 elabena wo katā wɔ nuvɔ, veye Mawu fe nutikɔkɔe hiā wo tim, 24 eye wotso afia na wo faa le efe amenuveve me to fexexedeta, si nye Kristo Yesu to la me,^c 25 amesi Mawu dɛ avulenu to xɔse me le efe vɔ la me, bene yeade efe dzɔdzɔnyenye afia, le esi wòne adaba fu nuvɔ, siwo wowo tsā la dzi, le esime Mawu do dzi la nuti, 26 bena yeade efe dzɔdzɔnyenye afia le xeyiɔ sia me, bene eya nanye dzɔdzɔwɔ kple amesi tsoa afia na amesi si Yesu dzixɔse le.

27 Azɔ la, afika adegbefofo le mahā? Wodee dɛ aga. To se ka fomevi mea? Dɛ dzɔwɔwɔwo tɛe loo? Gbede! Hafi to xɔse fe se la me boɔ.^c 28 Eyata miebuna bena, wotsoa afia na ame to

xōse me, se la fe dōwōwōwo mānōmee.¹ 29 Alo de Mawu nye Yūdātōwo dedeko tō, eye menye trōsubōlawo tō hā oa? E, trōsubōlawo tō hā wōnye;² 30 elabena Mawu dekae nye amesi tō afia na avatsotōwo tso xōse me kple avamatsomatsotōwo tso xōse me. 31 Ekem de mietsō xōse la tu se la mahā? Gbede! /Ke mietsō se la tu tsitre boŋ.

Abraham fe kpodegu kple Dawid fe dasedidi le kpe dom edzi bena, watošo afia na ame tō xōse me.

4. Azō nuka gblo ge miala be, mia tōgbui Abraham kpo le ŋutilā nua? 2 Elabena nenye wōtso afia na Abraham tso dōwōwōwo me la, nane le esi, si ŋuti wōafo adegbe le, gake menye le Mawu gbō o. 3 Elabena nuka hōŋŋlōa gblōna? „Abraham xō Mawu dzi se, eye wobui dzōdzōnyenyene ne.“ 4 Ke amesi le dō wōm la, womebua fetua ne abe amenuvevenu ene o, ke boŋ abe nusi dzee ene.⁵ 5 Ke amesi mele dō wōm o, hafi wōxōa amesi tso afia na ame mavōmawu la dzi sena la, wobua efe xōse dzōdzōnyenyene ne; 6 abe alesi Dawid hā gblo yayranya na amesi Mawu bua dzōdzōnyenyene na dōwōwōwo mānōsi la ene bena: 7 Woayra amesiwo wōtso wofe dzidawo ke wo la, kple amesiwo wōtso nu wofe nuvōwo dzi la; 8 woayra ŋutsu, si Afeto la me bua efe nuvō ne o la.“

9 Azō la de yayranyagbōgblo sia va avatsotsoa dzi loo; alo avamatsomato hā dzi mahā? Elabena miegbloa bena: Xōse la wōtso bu dzōdzōnyenyene na Abraham. 10 Azō la aleke wobui ne? De esime wōtso ava ne loo, alo esime wōmetso ava ne hāde o mahā? Menye esime wōtso ava ne o, ke esime wōmetso ava ne hāde o boŋ. 11 Eye wōxō avatsotso fe dzesi, si nye xōse, si le esi le avamatsomato me la, fe dzōdzōnyenyene fe nutrenu, bene wōanye fofō na amesiwo katā xōna sena le avamatsomato me la, bene woabui dzōdzōnyenyene na woawo hā, 12 bene wōanye fofō na avatsotso tōwo hā, amesiwo metso avatsotso me dedeko

a Gal. 2, 16.

b 10, 12.

d 4, 11, 12.

e Mo. I, 18, 18; 22, 17, 18.

f kp. 21; 4, 3; 8, 4; Mat. 5, 17.

g 3, 20; 5, 13; 7, 8, 10.

h Mo. I, 15, 6; Gal. 3, 6. i Mo. I, 17, 5.

k 11, 6; Mat. 20, 7, 14.

l Mo. I, 15, 5.

m Ps. 32, 1, 2.

o Mo. I, 17, 17.

p Heb. 11, 7, 11.

r kp. 3.

s 15, 4.

t Yes. 53, 4, 5. u Mo. I, 17, 10, 11. v Kor. I, 15, 17.

y Mat. 3, 9. z 3, 24, 28; 4, 24. a Yes. 53, 5.

o, hafi amesiwo zōna le mia fofō Abraham fe xōse, si le esi le avamatsomato me la fe afōtōfowo me la boŋ.

13 Elabena menye se la me ŋugbedodo, si wodo na Abraham alo efe fome bena, wōanye xexeme fe domenyila la, to va o, ke boŋ eto xōse fe dzōdzōnyenyene me va. 14 Elabena nenye amesiwo tso sea me la, wonye domenyilawo la, ekema xōse la zu gblo, eye wode ŋugbedodo la da. 15 Elabena se la hea dziku vō; gake afisi se mele o la, dzi-dada hā meli o.⁷ 16 Eyata xōse me wōtso, bene wōanye le amenuveve nu, bene ŋugbedodo nali zā na fome sia fome, menye amesiwo tso sea me dedeko o, hafi amesiwo tso Abraham fe xōse me hā, amesi nye mi katā mia fofō la, 17 abe alesi wōnlo di ene bena: „Medo wō dukō gedewo fofō“ le Mawu, si dzi nēxō se fe ŋku me, amesi gagbōa agbe ame kukuwo, eye wōyōa nusiwo meli o, abe nusiwo li la ene; 18 amesi le esime mōkpōkpōa deke megali o la, wōkpō mō le xōse me, bene wōatōzō tu dukō gedewo fofō, abe alesi wōgblo ne ene bena: „Nema lanye wō fome.“ 19 Eye megbōdzō le xōse me o, mebu ye ŋuto fe ŋutilā, si ku xōxo la, esi wōxō fe, si anō fe alafa, kple Sara fe vidzido, si ku la o;⁸ 20 eye meke di le Mawu fe ŋugbedodo la ŋuti le dzimaxōse me hā o, hafi esē ŋu le xōse me boŋ, eye wōtso bubu na Mawu,⁹ 21 eye wōkpō kakadedzi blibo bena, nusi ke ŋugbe wōdola, ate ŋu awōe hā. 22 Eyata wobui dzōdzōnyenyene ne.⁷ 23 Gake menye eya dedeko ta wōnlo di dō bena, wobui ne o;⁸ 24 ke miawo hā tae, mi amesiwo woavā abui na, mi amesiwo xōa amesi fō Yesu, mia Afeto, de tsi tre tso ame kukuwo dome la dzi sena, 25 amesi wōtso hena le miafe vōdadawo ŋuti, eye wōfoe de tsitre le afiatsotso na mi ta.

Dzōdzōnyenyene, si tso xōse me fe kutsētsewo. Abe alesi nuvō kple ku to Adam dzi va amewo katā dzi la, nenema ke dzōdzōnyenyene kple agbe va na amewo katā to Kristo dzi.

5. Azō la esi wōtso afia na mi tso xōse me la, ŋutilafa le

mia kple Mawu dome to mia Afeto Yesu Kristo dzi, 2 amesi me miekpɔa ʻmɔnu hã le le xose me heyina de amenuveve sia gbɔ, si me mietsia tre do la, eye miefoa adegbe le Mawu fe ɖutikokɔe fe mɔkpɔkɔ la ɖuti. 3 Ke menye esia dedekoe o, hafi ʻmiefoa adegbe le xaxawo me hã, esi mi-enyae bena, xaxa dzia dzidodo; 4 ke dzidodo dzia kelili, ke kelili dzia mɔkpɔkɔ; 5 ke ʻmɔkpɔkɔ menana ɖu kpea ame o, elabena wotrɔ Mawu fe lolɔ la kɔ de miafe dziwo me to Gbɔgbɔ kɔkɔe, si wona mi la dzi. 6 Elabena Kristo gɔ hã, esime mieganye gbɔ-dzɔgbɔdzɔtɔwo la, eku de ame mavɔmawuwo ta le azãgbe, si wodo ɖi la me. 7 Elabena bebli hafi amea de aku de ame dzɔ-dzɔea de ta; ame nyui la, dewohi amea de ado dzi aku de eta. 8 Ke Mawu de ye ɖuto fe lolɔ, si wòtsɔ lɔ mi la fia bena, esime mieganye nuvɔwɔlawo la, Kristo ku de mia ta.^a 9 Azo la, esi wòtso afia na mi to efe ɔu me ɖuti la, woaxɔ mi gedɛ awu tso ʻdzi-ku la me to eyama me. 10 Elabena ne wolé avu le mia kple Mawu dome to Via fe ku me, esime miénye ʻketɔwo la, woaxɔ mi gedɛ awu to efe agbe me, esime wolé avu na mi megbe la. 11 Ke menye esia dedekoe o, hafi miefe adegbe fom le Mawu me hã to mia Afeto Yesu Kristo dzi, amesi me miekpɔ avuléle le azɔ.

12 Esiɔɖuti alesi to ame deka dzi nuvɔ la va xexeame, eye to nuvɔ me ku la va, eye nenema ku la va to amewo katã dzi yi, esi wo katã wɔ nuvɔ ɖuti la,^o 13 elabena vaseɖe sededeɖɔli ke nuvɔ le xexeame, ʻgake ne se meli o la, womebua nuvɔ o; 14 gake ku la ɖu fia tso ʻAdam dzi vaseɖe Mose dzi de amesiwo mewo nuvɔ, si sɔ kple Adam fe dzida-da o la dzi, amesi nye amesi gbɔna la fe kpɔɖeɖu la. 15 Gake menye sigbe alesi vodada li la, nenema ke nye amenuvevenunana hã o; elabena nenyé ame deka fe vodada ɖuti ame gedewo ku do la, ekema Mawu fe amenuveve kple nunana, si le Yesu Kristo, ame deka fe amenuveve me i.

^a Ef. 9, 12.

^b Yak. 1, 2, 3.

^c Heb. 6, 18, 19.

^e Kor. I. 15, 22.

^f Yes. 53, 11.

^g 4, 15; 7, 8; Gal.

3, 19.

^h Yoh. 3, 16;

Yoh. I. 4, 10.

ⁱ 1, 18; 2, 5, 8.

^k 8, 7.

^l 6, 23.

ⁿ 3, 5-8.

^o Mo. I. 2, 17; 3, 19; ta 6, 23.

^p 4, 15.

^r Gal. 3, 27.

^s Kor. I. 15, 21.

22. 45. 55.

^t Pet. I. 3, 21;

Kol. 2, 12.

^u Fil. 3, 10, 11.

sɔ gbɔ gedɛ wu hegbã go de ame gedewo dzi. 16 Eye menye alesi to ame deka, si wɔ nuvɔ la dzi, nunana la va do o; elabena ʻɔ-nudɔdrɔ la tso ame deka me zu fɔbubu, ke amenuvevenunana la tso ame gedewo fe vodadawo me zu afiatsotsoname. 17 Elabena nenyé to ame deka fe vodada me ku la ɖu fia to ame deka dzi la, ekema amesiwo xɔ dzɔdzɛnyenyé fe amenuveve kple nunana fe agbɔsɔsɔ la, woadu fia gedɛ awu le agbe me to Yesu Kristo deka dzi. 18 Eyata azɔ alesi to vodada deka me fɔbubu va amewo katã dzi la, nenema ke to nu dzɔdzɛ wɔwɔ deka me agbe fe afiatsotsoname hã va amewo katã dzi.^e 19 Elabena alesi to ame deka fe tomaɖomaɖo me wɔwɔ ame gedewo zu nuvɔwɔlawo la, nenema ke to ame deka fe tododo me hã woawɔ ame gedewo woazu /ame dzɔdzɛwɔ. 20 Ke ʻse la va tra de eme, bene vodada la nasɔ gbɔ de dzi; ke afisi nuvɔ la sɔ gbɔ le la, amenuveve la sɔ gbɔ gedɛ wu, 21 bene alesi ke nuvɔ la ɖu fia de ku me la, nenema ke amenuveve la hã nɔdu fia to dzɔdzɛnyenyé me hena agbe mavɔ to Yesu Kristo, mia Afeto dzi.ⁱ

Dutikoklo kple tododo yeye nye dzɔdzɛnyenyé tso xose me fe kutsetsewo.

6. Azɔ nuka gbɔ ge miala? Alo de miaganɔ nuvɔ me, bene amenuveve la nasɔ gbɔ de dzia?ⁿ 2 Gbede! Aleke gɔ mi amesiwo ku na nuvɔ la, miaganɔ agbe le eme mahã? 3 Alo de miénye bena, mi amesiwo katã wode mawutsi ta na de Kristo Yesu me la, de efe ku mee wode mawutsi ta na mi do o mahã? 4 Eyaɖuti esi wode mawutsi ta na mi de efe ku me la, wodi mi kpakplii, bene abe alesi wofɔ Kristo de tsitre tso ame kukuwo dome to Fofoa fe ɖutikokɔe me ene la, nenema ke miawo hã miazɔ le agbe fe yeyenyenyé me.^t 5 Elabena ne miezu deka kplii hena sɔsɔ kplii le efe ku me la, ekema miazɔ kplii le efe tsitre tsitsi hã me;^u 6 esi miénya esia bena, woklã miafe ame xoxo la de ati-

tsoga ŋu kplii, bene woade nuvō-
 ŋutilā da, bene miagasubō nuvō
 akpō o.^a 7 Elabena amesi ke ku
 la, wotso afia ne, dee tso nuvō
 me. 8 Ke ne mia ^dkple Kristo
 mioku la, miexō se bena, mia
 kplii mianō agbe hā; 9 elabena
 mienyae bena, Kristo, si wofō de
 tsitre tso ame kukuwo dome la,
 megale kuku ge akpō o; ku me-
 gale edzi du ge akpō o. 10 Ela-
 bena esi wōku la, eku na nuvō
 zi deka hō ko ^dde yeyiyiawo ka-
 tā nu; ke esi wōle agbe la, ele
 agbe na Mawu. 11 Nenema ke
 miawo hā mibu mia dokuī ame
 kukuwo na nuvō la, ke ame gba-
 gbewo na Mawu le Kristo Yesu,
 mia Afeto la me. 12 Eyata mi-
 gana nuvō la nađu fia de miafe
 ŋutilā, si le kuku ge la dzi, bena
 miado to efe nudzodzrowo. ^k 13
 Eye migatsō mia ŋutinuwo wō
 madzōmadzōnyenye fe apawōnu-
 wo na nuvō la o; ke mitsō mia
 dokuī do anyi na Mawu, abe ame-
 siwo wogbō agbe tso ame kuku-
 wo dome ene, eye mitsō miafe
 ŋutinuwo wō dzōdzōnyenye fe
 apawōnuwo na Mawu boŋ. 14
 Elabena nuvō mađu fia de mia
 dzi o, elabena megale se la te o,
 ke boŋ amenuveve la te miele.ⁿ

15 Ekem aleke wōle? Esi mie-
 gale se la te o, hafi ^oamenuveve
 la te boŋ miele ŋuti la, miagano
 nuvōwōwō dzi mahā? Gbede! 16
 De mienyae bena, amesi mietsō
 mia dokuī wō kluiwi na, bene mia-
 do toe la, miezu amesi miedōa
 toe la fe kluiwiwo, edanye nuvō
 to hena ku o alo tododo to hena
 dzōdzōnyenye o mahā? 17 Ke
 woada akpe na Mawu bena, mie-
 nyenye nuvō fe kluiwiwo tsā, ke azō
 la tso dzi me miedōa to nufiafia
 fe nōnōme, si wotsō mi de asi na
 la. 18 Ke esi woxō mi tso nuvō
 si hewō ablođewiwoe la, wotsō mi
 wō dzōdzōnyenye fe kluiwiwoe.^y
 19 Mefo nu alesi ame foa nu le
 miafe ŋutilā fe gbōdzōgbōdzō ŋuti.
 Elabena sigbe alesi mietsō miafe
 ŋutinuwo wō makōmakōnyenye
 kple sedzimawōmawō fe kluiwiwoe
 hena sedzida la, nenema ke azō
 mitsō miafe ŋutinuwo wō dzōdzō-
 nyenye fe kluiwiwo hena kōkō-
 nyenye. 20 Elabena esime mie-

nye nuvō fe kluiwiwo tsā la, mie-
 wo tso dzōdzōnyenye si me. 21
 Ekema kutsetse kae nō mia si le
 yemayi mahā? Kutsetse, ^bsiwo
 kpea ŋu na mi azō; elabena nu
 kemawo fe nuwuwo enye ^cku. 22
 Ke azō, esi woxō mi tso nuvō si
 hewō ablođewiwoe, eye gake wo-
 wō mi Mawu fe kluiwiwoe la, mie-
 kpō miafe kutsetse hena kōkō-
 nyenye: ke /nuwuwo la enye agbe
 mavō. 23 Elabena nuvō la fe fe-
 tue nye ku; ke Mawu fe amenu-
 vevenunana la enye agbe mavō
 le Kristo Yesu, mia Afeto me.^h

Dzōdzōnyenye tso xōse me dea ame tsoa se
 la te, eye wōdōa ame be, wōdō to Kristo.

7. Alo nōwiwo, elabena mele nu
 fom na amesiwo nya se la,
 de mienyae bena, se la dua fia
 de ame dzi le efe agbenoyi blibo
 la katā o mahā? 2 Elabena nyo-
 nu srōto la, ŋkeke alesi srōŋu-
 tsua le agbe la, se blae de eŋuti;
 ke ne srōŋutsua ku la, wotui tso
 se, si blae de srōŋutsua ŋuti la
 me. 3 Eyata azō, ne ezu ame
 bubu srō, esime srōŋutsua gale
 agbe la, woayōe be ahasiwōla;
 gake ne srōŋutsua ku la, evo tso
 se la me, eye ne ezu ame bubu
 srō la, meganye ahasiwōla o. 4
 Novinyewo, nenema ke miawo hā
^pmioku na se la to Kristo fe ŋu-
 tilā me, bene miazū ame bubu,
 si wofō de tsitre tso ame kuku-
 wo dome la to, bene miatse ku
 na Mawu. 5 Elabena esime miele
 ŋutilā me la, ^rnuvōwo fe nudzo-
 dzro wuamenu, siwo dzō tso sea
 me la, sē ŋu ŋuto le miafe ŋuti-
 nuwo me, bene ^smiatse ku na ku;
 6 ke ^uazō la wotu mi tso se la
 me, ^velabena mioku na nusi lé mi
 de asi, bene miasubō le Gbōgbō fe
 yeyenyenye me, menyenye le abga-
 lēplodzesi fe xoxonyenye me o.

7 Azō nuka gblo ge miala? De
 se la nye nuvōa? Gbede! Gake
 nyemedze si nuvō la o, negbe to
 sea me ko; elabena nyemanya
 ŋubiabiā la hā o, ^zne menyenye se
 la mee wogblo le o be: „Mega-
 biā ŋu o!“ 8 Ke esi ^a“nuvō la kpo
 mo sedede me la, eho ŋubiabiā
 wō katā de dzi le menyenye; ela-
 bena ne se meli o la, nuvō ku.

^a Gal. 5, 24.

^b Xez. 16, 61.

^d kp. 4.

^e 8, 6. 13.

^f Pet. I. 1, 9.

^g Heb. 9, 26-28.

^h 5, 12.

ⁱ Pet. 2, 24; Kor. II. 5, 15.

^k Mo. I. 4, 7.

^l 12, 1.

ⁿ Yoh. I. 3, 6.

^o 5, 17. 21.

^p Kol. 2, 14.

^r kp. 7-25.

^s Yoh. 8, 24.

^t 6, 21.

^u 8, 1. 2.

^v 6, 2. 4.

^y Yoh. 8, 32.

^z Mo. 11, 20, 17.

^a kp. 11; 5, 13.

9 Ke nye la menɔ agbe semano-sitɔe tsá; ke esi sedede va la, nuv̄ la gbɔ agbe, 10 ke nye la "meku, eye wokpɔe bena, se, b̄si wode hena agbe la, eya ke zu ku nam. 11 Elabena esi nuv̄ la kpɔ mɔ to sedede me la, feblem, eye wòtsɔ eya ke hewum. 12 Eyo la se la le kòkɔe, eye sedede la le kòkɔe, le dzɔdzɔe, eye wònyo. 13 Ekem de nu nyui la zu ku nama? Gbede! Hafi nuv̄ la boye, bene wòadze f̄a abe nuv̄ ene, tso nu nyui la wɔ ku nam, bene nuv̄ la nav̄d̄i de dzi guto to sedede la me."

Ame la fe v̄v̄il revie le gota kpte ememe siaa.

14 Elabena mienyae bena, se la nye gbɔgbomenu, ke nye la ɔntilámé menye, wotsɔm fle de nuv̄ je ɔsɛ te. 15 Elabena nusi ke mewɔna la, nyemenyae o; elabena menye nusi mel̄ɔna la, mewɔna o, ke nusi mel̄ea fu la, eya ke mewɔna. 16 Ke ne nusi ke nyemel̄ɔna o lae mewɔna la, ɔkema mel̄ɔa sea dzi bena, enyo. 17 Ke azɔ meganye nyee le esia wɔm o, negbe nuv̄, si le menye lae. 18 Elabena menyae bena, le menye -- egomee nye: Le nye ɔntilá me la -- 'nu nyuia deke menɔ anyi o; elabena nu nyui lol̄ la le asinye, ke nu nyui wɔwɔ la nyemekpɔ wɔe kura o. 19 Elabena menye nu nyui, si mel̄ɔna la, mewɔna o, ke nuv̄, si nyemel̄ɔna o la, eya ke mewɔna boɔ. 20 Ke ne mewɔ nusi nyemel̄ɔna o la, ekema meganye nyee le esia wɔm o, negbe nuv̄, si le menye boɔ. 21 Eyata azɔ mekpɔ se sia bena, esime mel̄ɔna bena, mawɔ nu nyui la, nuv̄ la lé de ɔntinye. 22 Elabena mekpɔa dzidzo le Mawu je se la nuti le ememe la gome; 23 ke mekpɔ se bubu, si le awa wɔm kple se, si le nye nysá me la, le nye ɔntinuwo me, eye wòlém aboyo le nuv̄ fe se, si le nye ɔntinuwo me la me.¹⁴ 24 O, nye nublannit̄! Amekae adém tso kuɔntilá si me mahá? 25 Meda ɔakpe na Mawu to Yesu Kristo, mia Afeto, la dzi! Eyata azɔ nye deka ma ke metsɔa nysá la subɔa Mawu je se la, ke metsɔa ɔntilá la subɔa nuv̄ je se lae.

Fobubu mele na xosetawo o; wofe ɔɔɔ le Gbɔgbɔ me. Le fukpepe me há wɔdwa kpte mokpokpo nyui le wo si.

8. "Eyata azɔ fobubua deke meli na amesiwo le Kristo Yesu me la o, 'amesiwo mezoná le ɔntilá nu o, negbe le Gbɔgbɔ nu. 2 Elabena Gbɔgbɔ, si nye agbe, si le Kristo Yesu me la, fe ɔse la xom tso nuv̄ kple ku fe ɔse la si. 3 Elabena nusi ɔse la mete ɔu wɔ o, esime wògbɔdzɔ to ɔntilá me la, Mawu wɔe, eye wòdɔ ye guto Via do da le nuv̄ɔntilá je ɔsɔsɔ me, eye le nuv̄ɔnti wòdɔe da do, eye wòbu fɔ nuv̄ la le ɔntilá me, 4 bene woawu sea fe dzɔdzɔenyenye la nu le mí, 'amesiwo mezoná le ɔntilá nu o, negbe le Gbɔgbɔ nu ko la me. 5 Elabena amesiwo nɔa anyi le ɔntilá nu la, ɔntilá fe nuwo wodina; ke amesiwo nɔa anyi le Gbɔgbɔ nu la, gbɔgbɔ me nuwo wodina. 6 Elabena ɔntilánudidi la enye ku, ke gbɔgbɔnudidi la enye agbe kple ɔntifafa; 7 eyata esi ɔntilánudidi enye adiká de Mawu nuti, elabena mebɔbɔa edokui de Mawu je se la te o, eye metea nui há o.⁸ 8 Ke amesiwo nɔa anyi le ɔntilá me la, womate ɔu adze Mawu ɔu o. 9 Ke miawo la mienɔa anyi le ɔntilá me o, negbe le Gbɔgbɔ me, ne ele nenema bena, Mawu fe Gbɔgbɔ nɔa mia me la. Ke ne Kristo je Gbɔgbɔ mele amea de me o la, eya menye eto o. 10 Ke ne Kristo le mia me la, ekema ɔntilá la ku le nuv̄ ta, gake gbɔgbɔ la enye agbe le dzɔdzɔenyenye nuti. 11 Ke ne amesi fɔ Yesu de tsitre tso ame kukuwo dome la, fe Gbɔgbɔ nɔ mia me la, ekema amesi fɔ Kristo de tsitre tso ame kukuwo dome la, agbɔ agbe miáfe ɔntilá, siwo le kuku ge la, há le efe Gbɔgbɔ, si nɔ mia me la nuti.

12 Eyata azɔ nɔviwo, fenyilla-wo mienye, menye ɔntilá si mienyi fe le, bene mianɔ agbe le ɔntilá nu o;⁹ 13 elabena ne mianɔ agbe le ɔntilá nu la, miele kuku ge; ke ne mietsɔ Gbɔgbɔ wu ɔntilá fe nuwɔwɔwo la, miakpɔ agbe.² 14 Elabena ame alesí nu Mawu je Gbɔgbɔ kplɔna la, woawo la

a Yak. 1, 15.
b Mo. III. 18, 5.
c kp. 31-39.
d kp. 4.
f Heb. 3, 13.

g 3, 27.
h Tim. 1. 1, 8.
i 7, 22, 24.
k Do. 13, 26; 15, 10.

l Heb. 2, 17.
n 5, 20.

o Gal. 5, 16, 25.

p kp. 18: Yoh. 3, 6.

r kp. 12.

s Yak. 4, 4.

t Mo. 1. 6, 5; 8, 21.

u Gal. 5, 17.

v 8, 7. 18.

w Kor. I. 15, 57.

x Gal. 6, 8; Ef. 4, 22-24.

mawuviwo wonye. 15 Elabena miexo klulvgbɔgbɔ, bene miaga-na vɔvɔm o; ke vlnyenyegbɔgbɔ la boŋ miexo, esi me miedo ɣli le be: Aba, Fofob 16 Gbɔgbɔ la ɔuto dia dase kpena de miafe gbɔgbɔ la ŋu bena, mawuviwo mienye. 17 Ke ne ^dviwo mienye la, ekema ^ddomenyilawo hā mienye: Mawu fe domenyilawo kple Kristo fe hadomenyilawo, ne ele ale bena, miekpe fu kpili, bene mia ɔuti nako hā kpili.

18 Elabena mebuna bena, ye-yiɣi sia me fukpekpewo medze ɔutikɔkɔe, si wole dede ge de go afia le mia ɔuti la o. 19 Elabena nuwɔwɔ la fe mɔkpɔkpɔ vevi la le mawuviwo fe ^ddedefia la lalam. 20 Elabena wobɔɔ nuwɔwɔ la de gbegblɛ la te, menyɛ eya ɔuto fe lolɔnu o, ke le amesl bɔbɔe de anyi la ɔuti hena mɔkpɔkpɔ. 21 Eyata woade nuwɔwɔ la ɔuto hā tso gbegblɛ fe kluvinyenye la me ayi de mawuviwo fe ɔutikɔkɔe fe ablodɛ la me. 22 Elabena mienyae bena, nuwɔwɔ blibo la katā le ŋɛɛm, eye fu le edum vasede fifi. 23 Gake menyɛ eya dedekoe o, hafi mia-wo hāe, mi amesiwo xɔ Gbɔgbɔ fe ɔgɔgbenu la, miawo hā miele ŋɛɛm le mia me hele vinyenye, si nye miafe ɔutilā fe dede la lalam. 24 Elabena woaxo mi de mɔkpɔkpɔ ŋu; ke mɔkpɔkpɔ, si kpɔa nu kple ŋku la, menyɛ mɔkpɔkpɔ wɔnye o; elabena nusi ame kpɔna kple ŋku la, nukaɔuti wɔgale mɔ kpɔm ne mahā? 25 Ke ne miele mɔ kpɔm na nusi miekɔna kple ŋku o la, miele elalam le dzidodo me.

26 Ke nenema ke Gbɔgbɔ la hā dea miafe gbɔdzɔgbɔdzɔ dzi; elabena alesi ke miado gbe da wɔadze la, mienyae o, gake Gbɔgbɔ la ɔuto tɔɔa ŋɛɛ, siwo manya gbɔ o la, xɔa mia nya de ako. 27 Ke amesi dzroa dziwo me kpɔna la, enya nusi nye Gbɔgbɔ la fe didi, elabena exɔa nya de ame kɔkɔewo nu, alesi dzea Mawu ŋu. 28 Ke mienyae bena, ameslwo lāa Mawu la, nuawo katā tim hea nyuie vɛ na wo, amesiwo woyɔ le tamedododi la nu. 29 Elabena amesiwo wonya di la, edo

wo di hā, bene woanye Via fe nonɔme togbe, bene wɔanye ^gɔgɔgbevi le nɔvi gedewo dome. 30 Ke amesiwo wɔdo di la, woawo ke hā wɔyɔ; ke amesiwo wɔyɔ la, woawo ke hā wɔtso afiana; ke ameslwo wɔtso afia na la, woawo ke hā ɔuti wɔko.

31 Azo, nuka gbɔ ge miala le esia ɔutii? Ne Mawu le mia dzi la, ameka atsi tre de mia ɔutii? 32 Amesi mehe ^gye ɔuto fe VI de megbe o, ke wɔtɔɔe hena de mi katā mia ta boŋ; aleke lawɔ, eye matsɔ nuwo katā hā akpe de ɛɔuti na mi oa? 33 Amekae atso Mawu fe ame tlatiawo nu mahā? Mawue nye afiatsola; 34 amekae kabu fɔ? Kristo ye nye amesl ku, ke nusi gawu enye: Amesi wofɔ de tsitre hā, amesi le Mawu fe nuɔusi me, ^lamesi xɔ mi de ako hā. 35 Amekae amā mi atso Kristo fe lolɔ me mahā? Frukpeke loo alo xaxa alo yometiti alo dɔwuame alo amamanɔɔ alo ɔdzidido alo yi mahā? 36 Abe alesi ^gwɔɔlo dzi ene bena: „Dutiwo la wɔwua mi wuu le ŋkeke bliboa katā me, wobua mi abe alɛ, siwo woyina wuwu ge la ene.“ 37 Gake le nusiawo katā me miedua dzi glo le amesi lɔ mi la ɔuti. 38 Elabena menyae keŋ bena, edanye ku o, edanye agbe o; edanye mawudɔlawo o, edanye dzidulawo o; edanye ɔusɛwo o; edanye nusi le fifi o, edanye nusi le vava ge o; 39 edanye kɔkɔfe o, edanye goglofe o, alo nuwɔwɔ bubua de o, mate ŋu amā mi atso Mawu fe lolɔ, si le Kristo Yesu, mia Afɛto me la gbɔ o.

Israel tiatia tsā kple trɛsubulawo xoxo fifi enye Mawu fe amenuvedo.

9 Nyatefe gbɔm mele le Kristo me, nyemele avatso kam o, esi nye dzitsinya le dase dim kpe de ɔunye le Gbɔgbɔ kɔkɔe me 2 bena, mele nu xam gede, eye nye dzi le veve sem daasi. 3 Elabena ^dmedi bena, nye ɔuto mazu busu tso Kristo gbɔ de nɔvinyewo, fonyemeawo le ɔutilā nu la ta; 4 ameslwo nye Israeltɔwo, amesiwo tɔ nye ^vvinyenye la kple ɔutikɔkɔe la kple nubablawo kple

^aKol. 1, 18; Heb. 1, 6.

^bTim. II. 1, 7; Gal. 4, 5, 6.

^dGal. 4, 7.

^eNyaq. 21, 7.

^fPs. 118, 6.

^gYoh. 3, 16.

^hKor. II. 4, 17.

ⁱKol. 3, 4.

^kKp. 1.

^lYoh. I. 2, 1.

^mNyagb. 1, 2; Mo. I. 3, 17-19; 5, 29.

ⁿPs. 44, 23; Kor. II. 4, 11.

^oKor. II. 5, 2.

^pKor. II. 5, 7.

^qMo. II. 32, 32.

^rEf. 1, 11; 3, 11.
^sMo. II. 4, 22;
^tMo. V. 7, 8; 14, 1.

senana la kple mawusubɔsubo la kpakple ɔgbɛdɔdɔawo; 5 amesiwo tɔ nye fofɔawo, amesiwo me Kristo hã "dzo tso le ɔtɔlã nu, "amesi nye Mawu, si fo wo katã ta la, amesi wokafuna yi de mavmavɔ me! Amen.

6 Ke mele nenem bena, "Mawu fe nya zu dzodzro o. Elabena menye amesiwo katã tso Israel me la, /wonye Israeltɔwo o; 7 eye hã la menye Abraham fɔmewo katãe nye viwo o, hafi „le Isak me woayɔ fɔme ana wɔ“ boɔ; 8 esia nye be: Menye ɔtɔlã fe viwoe nye Mawu fe viwo o, ke ɔgbɛdɔdɔdo fe viwo boɔ woabu be fɔme. 9 Elabena ɔgbɛdɔdɔdɔnya "enye sia bena: „Maɔgbɔgbɔ ava gbɔwɔ le wɔleawoxi, eye viɔutsuvi lano Sara si.“ 10 Ke menye esia dedeko o, ke Rebeka boɔ hã, esime wɔfo fu tso Isak, mia fofɔ deka gbɔ la” — 11 elabena esime mekpɔ dzi vi hade o, eye womewɔ nyuia deke alo vɔa deke hã o la, bene Mawu fe tamɛdɔdɔdi nana anyi le tiatia la nu, menye tso dɔwɔwɔwo me o, ke boɔ tso amesi yana la gbɔ — 12 wogblo "ne bene: „Xoxoeto la asubɔ devito la;“ 13 abe alesi wogblo di ene bena: „Yakob la melɔ, ke Esau la melɔ fu.“

14 Azɔ nuka gblo ge miala? Alo Mawu tɔ medzo oa? Gbede! 15 Elabena "egblo na Mose bena: „Makpɔ nublanui na amesi ke makpɔ nublanui na, eye nye dɔme atrɔ de amesi ke ɔtɔlã nye dɔme atrɔ do la ɔtɔlã.“ 16 Eyaɔtɔlã azɔ metso amesi le lɔlɔm alo amesi le du sim la gbɔ o, ke etso Mawu, si kpɔa nublanui la gbɔ boɔ. 17 Elabena "ɔgblo la gblo na Farao bena: „Esia ke ɔtɔlã mefo wɔ de tsitre, bene made nye ɔtɔlã de go afia le ɔtɔlã, eye bene woade gbɔ fã nye ɔtɔlã ɔtɔlã nye anyigba blibo la katã dzi.“ 18 Eyata azɔ la ekpɔa nublanui na amesi ke wɔlɔna be, yeakpɔ nublanui na, eye "wɔsɛa dzime na amesi ke wɔlɔna be, yeasɛ dzime na. 19 Azɔ la nɛle gbɔgblo ge nam bena: Nukaɔtɔlã wɔgahe nya? Elabena ameka ate ɔtɔlã tsi tre de efe lɔlɔnu ɔtɔlã mahã? 20 Blewu, oo ame! Ameka nɛnye, wɔ

amesi le nya hem kple Mawu la mahã? De numeme la lagblo na mela bena: Nukaɔtɔlã nɛmem ale mahã? 21 Alo zemela mekpɔa ɔtɔlã de tsu dzi bena, wɔtɔlã anyi, si wonyã la fe de amɛ ze, si ɔtɔlã bubu le la, eye wɔgatsɔ efe de hã amɛ ze, si ɔtɔlã bubu mele o la o mahã? 22 Ke ne Mawu, esime wɔle didim be, yeade efe dziku de go afia, eye yeana woanya efe ɔtɔlã la, "tɔlã dzigbɔgbɔ blewu gedɛ lɛ dziku fe ze, siwo wodzra do di hena gbɛglɛ la, de asi, 23 bene yeana woanya efe ɔtɔlã de agbɔsɔsɔ hã de nublanuikpɔkɔ fe ze, "siwo wodzra do di hena ɔtɔlã de la ɔtɔlã, ekema aleke wɔle? 24 Nenema ke wɔyɔ miawo hã, menye tso Yudatɔwo dome deɛde o, ke tso trɔsubɔlɔwo dome hã, 25 abe alesi wogblo le "Hosea me hã ene bena: „Mayɔ „Manyenyedukɔe“ be Nye dukɔe la, kple Amemalɔe be Amemalɔe; 26 "eye wɔava me bena, afisi ke wogblo na wo bena: Menye ye dukɔ mienye o la, gama ke woayɔ wo le bena: Mawu gbagbe viwo.“ 27 Ke Yesaya do yli de Israel ɔtɔlã bena: "Ne Israel-viwo fe xexlɛme aso gbɔ abe futake ene la, "woade amesiwo suso la; 28 elabena Afɛto la awu nya la nu kaba le dzɔdzɔenyenye me, eye wɔtɔlã nya la me kpuie le anyigba dzi.“ 29 Eye abe alesi "Yesaya gblo nya di ene bena: „De menye Afɛto Zebaot ye suso fɔme di na mi o la, anye ne miɛto zu abe Sodom ene, eye miadi Gomora.“

30 Azɔ nuka gblo ge miala? Trɔsubɔla, siwo menɔ dzɔdzɔenyenye yome o la, fe asi su dzɔdzɔenyenye dzi; ke xɔse mee dzɔdzɔenyenye la tso; 31 ke Israel, si no dzɔdzɔenyenye fe se la yome la, fe asi mesu dzɔdzɔenyenye fe se la dzi o. 32 Nukaɔtɔlã? Elabena womedii tso xɔse me o, ke wodii tso se la fe dɔwɔwɔwo me; wokli nukikli fe kpe la, 33 abe "alesi wogblo di ene bena: „Kpɔ da, medo nukikli fe kpe kple nudiaɔia fe agakpe anyi de Zion, eye amesiame, si xɔa edzi sena la, womado ɔtɔlã kpee o.“

o Mat. 1; Lu. 3, 23-34.

b Yes. 45, 9.

d Yoh. 1, 1.

e Mo. IV. 22, 19.

f 2, 28.

g 2, 4.

h Mo. 1. 21, 12.

i Ef. 1, 3-12.

k Gal. 4, 23.

l 8, 29.

m Mo. 1. 18, 10.

o Hos. 2, 25.

p Mo. 1. 25, 21.

r Hos. 2, 1.

s Mo. 1. 25, 23.

t Yes. 10, 22, 23.

u 11, 5.

v Mal. 1, 2, 3.

w Mo. V. 32, 4.

x Mo. 11. 33, 19.

y Yes. 1, 9.

z Ef. 2, 8.

aa 10, 20.

ab Mo. 11. 9, 16.

ac 10, 2, 3.

ad Mo. 11. 4, 21.

ae Yes. 3, 14; 28,

16; Mat. 21, 42,

44.

Yudatowo di woawo ɔuto fe dzɔdzɔenyenyey; eyata womekpo dzɔdzɔenyenyey, si tso xɔse me la o.

10. Nɔviwo, nye dzimedidi kple nye kukudede, si medena na Mawu de Israel ta la, enye si bena, woakpɔ xɔxɔ. 2 Elabena mele dase ɔim na wo bena, wole ɔu vɔm de Mawu ɔu, gake menye kple sidzedze o. 3 Elabena esi womeɔna Mawu fe dzɔdzɔenyenyey o, eye wole didim bena, woatsɔ woawo ɔuto fe dzɔdzɔenyenyey atu tsitre la, womebɔbɔ wo dokuɔi de Mawu fe dzɔdzɔenyenyey la te o. 4 Elabena ɔse la fe nuwuwu enye Kristo, abene amesiame, si xɔna sena la, nakpɔ dzɔdzɔenyenyey.

5 Elabena ɔMose ɔlo di le dzɔdzɔenyenyey, si tso sea me la ɔuti bena: „Amesi ke wo esiawo la, anɔ agbe to esia me.“ 6 Ke dzɔdzɔenyenyey, si tso xɔse me la gblɔ bena: „Megagblɔ le wɔ dzi me bena: „Ameka alia ayi dziɔfo mahã“ o; esia nye bena, woatsɔ Kristo ava anyigba dzi; 7 alo: „Amekɔ adi ayi tsiẽfe mahã“ o; esia nye bena, woatsɔ Kristo atso ame kukuwo dome ve. 8 Ke nuka wɔgbɔ? „Nya la tso de gbɔwɔ kpuie, ele nuwɔ me kple dziwɔ me hã;“ esiaɛ nye xɔse, si fe gbe fã dem miele la. 9 Elabena ne ɔɔua eme kple wɔ nu bena, ɔYesu ye nye Afetɔ la, eye nɛxɔna sena le wɔ dzi me bena, Mawu ɔ eyama de tsitre tso ame kukuwo dome la, akpɔ xɔxɔ; 10 elabena wotsɔa dzi xɔna sena hena dzɔdzɔenyenyey, eye wotsɔa nu ɔua eme hena agbexɔxɔ la. 11 Elabena ɔɔlo la gblɔ be: „Amesiame, si xɔa edzi sena la, womado ɔukpee o.“ 12 Elabena ɔvovototoa deke mele Yudatɔ kple Helatɔ dome o, elabena Afetɔ ma kee nye wo katã tɔ, eyae nye kesinɔtɔ na amesiwo katã yɔne la. 13 Elabena ɔmesiame, si ayɔ Afetɔ la fe ɔkɔa dzi la, woade. 14 Azɔ aleke woayɔ amesi dzi womexɔ se o la mahã? Ke aleke woaxɔ amesi ɔutinya womesese kpɔ o la dzi ase mahã? Ke aleke woase nya, ne nyanyuie gbefadelaɛ deke mele wo si o mahã? 15 Ke aleke woade gbe

a Yes. 52, 7.

b Yes. 53, 1.

d Yoh. 17, 20.

e Ps. 13, 5.

f 9, 31, 32.

g Mat. 5, 17;

h Heb. 8, 13.

i Yoh. 3, 18.

j Mo. III, 18, 5.

k Mo. V, 32, 21.

l Yes. 65, 1.

m Mo. V, 30, 12.

n 13.

o Yes. 65, 2.

p Mo. V, 30, 14.

q Ps. 94, 14; Yer. 31, 37.

r Fil. 3, 5.

s Kor. II, 4, 5.

t Fla. I, 19, 10.

u 14.

v Yes. 28, 16.

w Do. 10, 34; 15, 9.

x Fla. I, 19, 18.

y Yoel 3, 5.

z 8, 27.

fã, ne womede wo da hafi o mahã? Abe alesi ɔwɔlo di ene bena: „Nyagblɔla, siwo gblɔa ɔuti-fafanya kple nyanyuie la fe afɔwo nyo loo!“

16 Gake la menye wo katãe doa to nyanyuie la o; elabena Yesaya ɔgblɔ bena: „Afetɔ, amekae xɔ miafe nyagbɔgblɔ dzi se mahã?“ 17 ɔEkema xɔse la tso nyagbɔgblɔ me, hafi nyagbɔgblɔ la tsoa Mawu fe nya me vana. 18 Ke megblɔ be: Alo de womesee o mahã? ɔE, vavãe! Wofe numegbe di hoo le anyigba blibo la katã dzi, eye wofe nyawo de xexeme fe sefowo ke. 19 Ke mele gbɔgblɔm bena: Alo de Israel medze sii oa? Mose ye nye gbɔtɔ gblɔ be: „Nye la mana mia-ɔã ɔu de dukɔ, si menye dukɔ o la ɔuti, eye mado dziku na mi le dukɔ masenugome ɔuti.“ 20 Ke Yesaya do dzi, ɔeye wɔgbɔ bena: „Amesiwo medim o la, wɔkpom, eye mede dokuɔnye fia amesiwo mebia tanye se o la.“ 21 Ke le Israel ɔuti la ɔegblɔ bena: „Dkeke blibo la katã me medo nye asiwo de dukɔ, si medoa to o, eye wɔdea deklemi la.“

Womagatɔ Israel tiatia la o.

11. Azɔ mele gbɔgblɔm be: ɔAlo de Mawu gbe efe dukɔ la mahã? Gbede! ɔElabena nye hã Israelɔ menye tso Abraham fome kple Benyamintɔ la me. 2 Mawu megbe efe dukɔ, si wɔnya di la o. Alo miɔnya nya, si ɔɔlo la ɔgblɔ le Eliya ɔlo, esime wɔle tsitre le Mawu fe ɔku me, eye wɔto Israel nu la o bena: 3 „Afetɔ, wɔwu wɔ nyagblɔdilawo, eye wɔgbã wɔ vɔsamlekpuɔwo fu anyi, eye nye deka hɔ koe susɔ, eye wole nye ku dim.“ 4 Ke nya ka Mawu do ɔu ne mahã? ɔMesuso ɔgutsu akpe adre, siwo medze klo na Baal o la di na dokuɔnye.“ 5 Azɔ nenema ke egbe ɔkeke siawo me hã susɔwo susɔ di ɔle amenuvefe fe tiatia la nu. 6 Ke ne etso amenuveve me la, megatso dɔwɔwɔwo me o, elabena ekema amenuveve maganye amenuveve o; ke ne etso dɔwɔwɔwo me la, meganye amenuveve o, elabena ekema dɔwɔwo maganye

dōwōwō o. 7 Ekema aleke wòle? "Nusi ke yome Israel le didim la, efe asi mesu edzi o, ke ame tiatiawo fe asi su edzi; ke wona ame mamleawo fe dzime sē, 8 "abe alesì wonlō dī ene bena: "Mawu na alōdōdōgbōgbō wo, ena ŋku wo, bene womagakpō nu o, kple to wo, bene womagase nu o" vasede egbegbe. 9 Eye Dawid "gblo be: "Na wofe kplō nazu mō kple kpā kple nudjadīo kpakple tefedodo na wo; 10 na wofe ŋkuwo nado viviti, bene womagakpō nu o, eye na wofe mē nabi glebee daasi."

11 Ekema mebe: De wokli nu, bene woadze anyia? Gbede! Ke "le wofe anyidzedze ŋuti wotsō xoxo na trōsubolawo, "bene woana woamawo naā ŋu. 12 Ke ne wofe anyidzedze la zu xexeme fe kesinonu, eye wofe bubū la zu trōsubolawo fe kesinonu la, aleke gbege wofe xexlēmē fe dedeme blibo la mahazul o ma? 13 Elabena mele gbōgbōm na mi amesiwo nye trōsubolawo la bena: — Esi menye trōsubolawo fe apostolo la, mado nye subōsubo de dzi, 14 bene negbe dēko mana nye nutilātōwo aā ŋu, eye maxo "wo dome dewo de agbe. — 15 Elabena ne wo gbege la nye avulēle xexeme la, nuka anye wofe xoxo la, negbe agbe, si tso ame kukuwo dome mahā? 16 Ke ne abolowo fe gbāto la le kōkōe la, amōwō blibo la hāe, eye ne kē la le kōkōe la, alowo hāe.

17 Ke ne wofe alowo dome dewo da, "eye wō, si nye gbemiti la, wotsō wō do de wo dome, eye nēkpō amiti la fe kē kple efe atimetsi fe gome kpli wo la, 18 ekema megafo adegbe de alowo ŋuti o, ke ne ēfo adegbe la, menye wōle lé kē la de asi o, hafi kē lae lé wō de asi boŋ. 19 Azo la nēxo dzi bena: Wofe alowo da, bene woatsō nye la ado de eme. 20 Enyo! Wofe wo da le dzimaxōse ŋuti, ke wō la xōse ŋuti nēle tsitre dō; megado dokuwō de dzi o, hafi nō vōvōm boŋ! 21 Elabena ne Mawu mekpō alō, siwo nye atia fe dzōdzōmetōwo fe nublani o la, makpō wō hā wō nublani o! 22

a 8, 31.

b Yoh. 15, 2, 4; Heb. 3, 14.

d Yer. 29, 10; Mo. V. 29, 3.

e Ps. 68, 23, 24. f Kor. 11, 3, 16.

g Do. 13, 46.

h 10, 19.

i Lu. 21, 24; Yoh. 10, 16.

k Mat. 23, 39.

l Yer. 59, 20; 27, 9; Ps. 14, 7.

m Yer. 31, 33, 34.

n Tlm. I. 4, 16.

o Ef. 2, 11-14, 19.

p Gal. 3, 22.

s Tim. I. 2, 4.

t Yoh. 4, 22.

u 8, 23; 10, 12; Yes. 46, 15.

v Yes. 40, 13; Hl. 15, 8; Yer. 23, 18; Kor. I. 2, 16.

Eyaŋuti kpō Mawu fe dōmenyonyo kple sesē da: efe sesē de amesiwo dze anyi la ŋuti, ke efe dōmenyonyo de ŋuwō, "bneye de nēno dōmenyonyo la me; ne menye nenem o la, woalā wō hā da. 23 Eye gake woamawo hā, nenye de wometsi dzimaxōse dzi o la, woagatsō wo ado de eme, elabena Mawu ate ŋu agado wo de eme. 24 Elabena ne wotsō wō, si wolā tso amiti, si nye gbemetō le dzōdzōme nu la, dzi hedo de amiti nyui, si menye wō dzōdzōme o la me la, aleke gbege womatsō wo amesiwo nye dzōdzōmetōwo la, ado de woawo ŋuto fe amiti la me o ma?

25 Elabena novinyewo, nyemele didim bena, nenem nya ŋayla sia nana manyamana de mi o, bene miagabu mia dokuì adanudzela-wo o bena, dzimesesē va Israel fe amea dewo dzi, "halase esime trōsubolawo fe dedeme blibo la nava yi de eme, 26 eye "nenema ke woaxo Israel blibo la de agbe, abe alesì wonlō dī ene bena: "Dela la atso Zion, eye wōava ade mawumavōmavō da tso Yakob gbo; 27 eye "esiaie nye nubabla, si le mia kpli wo dome, ne mado wofe nuvōwo da la. 28 Le nyanyuie la nu wonye ketōwo le mia ŋuti, ke le tiatia la nu wonye lolōtōwo le fofoawo ta; 29 elabena Mawu fe amenuveve-nunanawo kple yōyō megavenē o. 30 Elabena alesì miawo hā miēdo to Mawu tsā o, ke azo wokpō nublani na mi le amesiawo fe tosesē ŋutii la, 31 nenema ke woawo hā womēdo to fifia o le nublaniukpōkpō, si wokpō na mi la ŋuti, bene woakpō nublani na woawo hā. 32 Elabena "Mawu tu nu amewo katā nu de tomadōmadō me, "bene wōakpō nublani na amewo katā.

Mawu fe nuku-mowo kafukafu.

33 Oo, "Mawu fe kesinonuwo kple nunya kple sidzedze me goglo loo! Aleke efe vōnudōdōwo me dzōdzō tsitōtsito meli o, eye efe mōwo mele nyanya me gobi o ale! 34 Elabena "ameka nya Afeto la fe tamesusu, alo ameka zu efe adanudela kpō mahā? 35 Alo ameka tre nu nanae, bene

woagado etefe ne mahā? 36 Elabena nuwo katā tsoa eya me. eye wotoa eya me. eye woḍoa ta eya gbo: eyama to lanye bubu yi de mavomavo me! Amen.

Dodo hena kristotowo fe agbenano.

12. Azɔ mexlɔ nu mi. noviwo. to Mawu fe dometotro me bena. "miatsɔ miafe nutillawo awo vosasa gbagbe. si nutil ko. si dze Mawu nu. esi anye miafe mawu-subosubɔ gbagbometo. 2 Eye migana miafe anyinɔnɔ nadi xexe sia me o. hafi hmitro miafe nonome to miafe tamesusu fe yeyewowo me boɔ. bene miadzro nusi nye Mawu fe lolɔnu. 'si nyo. eye wɔdzea enu nyuie. eye wɔle blibo la me akpɔ.

3 Elabena to amenuveve. si wonam la me mele egblom na mia dome amesiame bena. negadi nu gā wu nusi dze ame be. wɔadi o: ke nedi dokuidzidudu yome boɔ. amesiame abe alesi 'Mawu dzidze xose fe dzidzenu ne ene la. 4 Elabena alesi nɔtinu gedewo le nutilā deka nu na mi. gake nɔtinuawo katā mewoa do deka fomevi o la. 5 nenema ke mi ame gedewo mienye nutilā deka le Kristo me. hafi mia dome ame deka dekawo la nɔtinuwo mienye: 6 eye amenuvevenunana. siwo le wovolo la. le mia si le amenuveve. si wona mi la nu: Nenyeyagbagblɔdi la. miagblɔ nya di le xose la nu: 7 nenyeyesubosubɔ la. mianɔ subosubɔ dzi: ne amea de le nu fiam la. nenɔ nufiafia dzi: 8 ne amea de le nu xlɔm la. nenɔ nuxɔxlɔ dzi: amesi naa nu ame la. nena nu le dzimekɔko me: amesi nɔa ame nu la. nedo vevie: amesi kpɔa nublani na ame la. 'nekpɔe kple dzidzo.

9 'Lolɔ la neganye alakpanu o! 'Mitsri nuvɔ. milɛ de nu nyui la nuti! 10 'Miafe lolɔ na mia nɔewo nayo fū kple dadavilɔlɔ. /mitre mia nɔewo bubu! 11 Ne veviedodo hiā la. miagawo fome o; 'mixɔ dzo le gbagbo me: miwo nusi yeyi yi hiā! 12 Dzi nedzo mi le mɔkpɔkpɔ me. mido dzi le xaxa me. hminɔ gbedododa dzi daasi! 13 Mikpe de ame kɔkɔewo fe hiātuame nuti. 'mino

amedzrowowo dzi! 14 Miya amesiwo tia mia yome la. miya. eye migajo fi de o! 15 Midzo dzi. kple amesiwo dzi le dzɔdzɔm la. 'mifa avi kple amesiwo le avi fam la! 16 'Midi nu deka ma ke hena mia nɔewo; migadi nu kɔkɔwo yome o. hafi mibɔbo mia dokui na ame bɔbɔdeanyiwo boɔ. 17 Migabu /mia dokui adaɔudzelowo o! Migado 'vɔ vɔ tefe na amea deke o. miafe tamesusuwo nana nu nyuiwo yome le amewo katā fe ŋku me: 18 ne ate nu anye. nusi ke atso mia gome la. minɔ anyi kple amewo katā le nutilfafa me! 19 'Migabia hlɔ na mia dokul o. nye lolɔtowo. ke mide mo na dziku la boɔ. "elabena wonlo di bena: ..Tɔnyee nye hlɔblabia. nye la maḍo etefe. Afeto la gblɔe." 20 Eyata ne do le wɔ 'futo wum la. na nuduɔi. ne tsiko le ewum la. na tsil: elabena ne ewo esia la. afo dzoka xɔxɔwo nu fu de efe ta dzi. 21 Megana nu vɔdi la naɔu dziwo o. ke tso nu nyui la du nu vɔdi la dzi boɔ.

Kristotowo fe tododo dzidudu.

13. Amesiame nabɔbo edokui na dzidudu. siwo nusɛ li na. Elabena dzidudua deke mell o. negbe esi tso Mawu gbo ko: ke dzidudu. siwo lila. Mawue do wo anyi. 2 Eyata amesi ke dzea aglā de dzidudu nuti la. etsia tre de Mawu fe nudɔanyi nuti: ke amesiwo dzea aglā la. woakpo wofo bonu dɔdɔrɔ. 3 Elabena dzidulawo mienye nɔdzi na nuwɔna nyuiwo o. ke na vɔɔiawo boɔ. Ke de mɛlɔ be. navɔ dzidudu la o mahā? Ekema wo nu nyui. eye akpɔ kafukafu tso egbo: 4 elabena 'Mawu fe subɔla wɔnyee le wɔ nyonyo nuti. Ke ne ewo nu vɔdi la. nɔ nadzi wɔ. elabena melɛ yi la de asi dzidzro o. elabena Mawu fe subɔla kple amesi tsoa dziku bla hlɔ amesi le nu vɔdi wom la wɔnyee. 5 Eyata ehiā be. mibɔbo mia dokui. menyee dzikudodo ta deɔdeko o. hafi le dzitsinya nuti hā boɔ. 6 Esia nuti miedzoa nu do hā. elabena Mawu fe do-tsolawo wonye. amesiwo ne nenenem nusia wɔwɔ dzi. 7 Eyata azo la mitu fe na amesiame. alesi

a Mat. 5. 44; Kor. 1. 4. 12; Do. 7. 58.

b Pa. 35. 13.

d 15. 5.

e 6, 13; Pet. I. 2. 5.

f Yes. 5. 21.

g Tes. 1. 5. 15.

h Et. 4. 23.

i Mar. 9. 50;

Heb. 12. 14.

k Mo. III. 19. 18;

Mat. 5. 39.

l Et. 5. 10. 17.

m Mo. V. 32. 35.

n Lod. 25. 21. 22;

Mat. 5. 44.

o Kor. 1. 12. 11;

Et. 4. 7.

p Kor. 1. 12. 12.

q Ti. 3. 1; Yoh.

19. 11; Lod. 8.

15.

r Kor. 1. 12. 4.

s Pet. 1. 4. 10. 11.

t Mat. 6. 3.

u Pet. 1. 2. 13. 14.

v Ps. 82. 6.

w Kor. II. 8. 2;

9. 7.

x Tim. 1. 1. 6.

y Am. 5. 15.

z Pet. II. 1. 7.

aa Fil. 2. 3.

ab Nyad. 3. 15.

ac Tes. 1. 5. 17.

ad Heb. 13. 2.

dze: Amesi to nye nudzɔdzɔ la, midzɔ nu nɛ; amesi to nye adzɔnana la, mina adzɔe; amesi dze vɔvɔ la, mivɔe; amesi dze bubu la, mibui.^a

Nuxɔxɔlɔ hena nɔvɔlɔlɔ.

8 Miganyi naneki fe fe le amea deke si o, negbe mia nɔewo lolɔ fe fe ko; belabena amesi ke le ame bubu lom la, ewu se la nu. 9 Elabena nya, si awonlo di bena: „Megawɔ ahasi o; megawu ame o; megafi fi o; megabiã nu o; eye ne se bubu de gali la, fe ta le nya sia me be: „L5 hawɔvi abe dokuiwɔ ene!“ 10 Lolɔ la mewɔa vɔ de amehavi nuti o; heyata lolɔ lae nye sedziwɔwɔ.

Nuxɔxɔlɔ hena zɔzɔ le kekeli me.

11 Eye miwɔ esia, elabena mi-nya yeyiɔ la kote bena, gafɔfo la de vɔ bena, miafɔ tso alɔ me; elabena azɔ la agbexɔxɔa tu mi wu tsã, esime miexɔ se la.^b 12 Zã la va yi vɔ, “eye nu le kekem!” Azɔ la mins miade viviti me dzɔwɔwɔ da, eye miado kekeli fe awɔwɔwɔ. 13 Mins miãzɔ nyuie, abe alesi dze le nkeke me ene, pmenye le aglotutuwo kple ahamumuwo, menye le ahasiwɔwɔwo kple hadzedzewo, menye le dzre- wɔwɔ kple nuɔɔã me o; 14 hafi mido Afeto Yesu Kristo boɔ, eye migana beléle na nutilã nazu nudzodzrowo yomenɔwɔ o.

Kristotowo naxɔ na gbɔdzɔgbɔdzɔtowo, eye womana nudziadiawo o.

14. Ke amesi gbɔdzɔ le xɔse me la, mixɔe, gake menye bene miahe nya le tamesusu vovovowo nuti o.^c 2 Ame deka xɔna sena bena, yeate nu adu nusianu, ke amesi gbɔdzɔ la, ama ko wɔduna.^d 3 Amesi dua nu la, nagado vlo amesi meɔua nu o la o; eye amesi meɔua nu o la, nagadrɔ vɔnu amesi duns la o, elabena Mawu xɔe.^e 4 Wɔ la, ameka nɛnye be, nɛdrɔã vɔnu ame bubu fe dola? Ye nuto fe afeto wɔle tsitre na, alo wɔdze anyi na; gake anɔ tsitre, elabena Mawu ate nu alée de tsitre.^f 5 Ame deka bua nkeke deka wua nkeke bubu, ke ame bubu bua nkeke sia nkeke sɔsɔe. Amesiame nakpɔ kakadedzi le ye nuto fe tamesusu me./ 6 Amesi

^a Mat. 22, 21.

^b Gal. 5, 14; Tim. 1, 1, 5.

^d Mo. II, 20, 13 v. 17.

^e Mo. III, 19, 18, f Gal. 2, 20; Tes. 1, 5, 10.

^g Kor. 1, 13, 4.

^h Mat. 22, 40.

ⁱ Do. 17, 31; Mat. 25, 31, 32; Kor. II, 5, 10.

^k Ef. 5, 14; Tes. 1, 5, 6, 7.

^l Yes. 45, 23; Fil. 2, 10, 11.

ⁿ Yoh. 1, 2, 8, o Ef. 5, 11.

^p Lu. 21, 34; Ef. 5, 18.

^r Gal. 6, 5.

^s Gal. 3, 27.

^t Mat. 15, 11; Do. 10, 15; Ti. 1, 15.

^u 15, 1; Kor. 1, 8, 9.

^v Kor. 1, 8, 11 v. 13.

^y Mo. 1, 29; 9, 3.

^z Ti. 2, 5.

^a Kol. 2, 16.

^b Lu. 17, 20.

^d Mat. 7, 1; Yak. 4, 11, 12.

^e 12, 18; 15, 2.

^f Gal. 4, 10.

^g kp. 14.

bua nkeke la, ebuns na Afeto la; eye amesi meɔua nkeke o la, Afeto lae meɔuns na o. Amesi dua nu la, eduns na Afeto la, elabena eda akpe na Mawu; eye amesi meɔua nu o la, Afeto lae meɔuns na o, eye wɔdaa akpe na Mawu. 7 Elabena mia dome amea deke mele agbe na edokui o, eye amea deke mekuna na edokui o. 8 Elabena ne miele agbe la, miele agbe na Afeto la, eye ne mieku la, mieku na Afeto la. Azɔ nɛnye miele agbe alo mieku la, Afeto la to mienye./ 9 Elabena esia nuti Kristo ku, eye wɔgagbɔ agbe do, bene wɔdaa Afeto de ame kukuwo kple ame gbɔgbewo siaa dzi. 10 Ke wɔ la, nukaputi nɛdrɔã vɔnu nɔviwɔ mahã? Alo wɔ hã, nukaputi nɛdo vlo nɔviwɔ mahã? Elabena mi katã miava no tsitre de Kristo fe vɔnudrɔzikpu la nɔ. 11 Elabena wɔwɔlo di bena: „Afeto la gbɔ be: Metã nye agbe: Woadze klo sia klo nam, eye aɔe sia aɔe aɔu me na Mawu.“ 12 Eyata azɔ mia dome de- siade abu akonta le ye nuto do- kui nuti na Mawu.

13 Azɔ la migana miadrɔ vɔnu mia nɔewo o, hafi midrɔ vɔnu le nusia nuti boɔ bena, amea deke nagatsɔ nukikli alo nudziadia ada de nɔvia fe mo dzi o. 14 Menyae, eye mekpɔ kakadedzi le Afeto Yesu me bena, naneki menye kogblɛdonu le edokui si o, negbe amesi ke bua nane kogblɛdonu la, eyama wɔzu kogblɛdonu na. 15 Ke ne nɔviwɔ le nu xam le wɔ nududu nuti la, ekema meɔale zɔzɔm le lolɔ la nu o. Megatsɔ wɔ nududu tsrɔ ame ma, si ta Kristo ku do la o! 16 Azɔ la mi- gana woagbɔ busunya de miafe nu nyui la nuti o! 17 Elabena mawufiadufe la menye nududu kple nunono o, ke dzɔdzɔenyenye kple nutilafa kple dzidzo le Gbɔ- gbɔ kakɔe me boɔ ye.^b 18 Ela- bena amesi ke subɔa Kristo le nusiwɔ me la, efe nu nyoa Ma- wu nu, eye wɔdzea amewo nu. 19 Eyata azɔ mins mianɔ nusiwɔ nye nutilafatsɔ kple nusiwɔ woats- ɔto atu ame nɔewo la yome.^c 20 Megagblɛ Mawu fe dzɔwɔwɔ le nududu ta o! Nusianu nuti ko

hafi; gake la enye v5 na amesi qui le nudiaɗia me. 21 Enyo bena, maɗu la o, eye maɗo aha ha o; alo maɗo nane, si nawiwo klina alo woɗia enu alo woɗɓoɗzona le eguti la o.^a 22 Wò la, xose, si le asiwo la, nana asiwo na wò ɗuto le Mawu ŋku me. Woayra amesi medr5 ɔɗnu edokui le nusi wodo kpo wòdze la ɗuti o. 23 Ke amesi le di kem, ne equi la, wabu fae, elabena ewo nusi metso xose me o; ke nusianu, si metso xose me o la, nuv5 wònye.^b

Kristotawo fe dzigbogɓoɗanyi na gbadozɓogɓoɗawo kple wofo dekaɗawo le wo nɔewo dome.

15. Ke ele na mi, amesiwo ŋu ɗusè le la bena, miatsɔ amesiwo ŋu ɗusè mele o la fe gbodzɔgbodzɔwo, eye miagadze mia dokui ŋu o.^c 2 Mía dome amesia-me nadze ehavi ŋu hena efe nyonyo, bene woatsɔe atu;^d 3 elabena Kristo ha medze edokui ŋu o, hafi abe alesi woɗo di ene bena: „Amesiwo dzu wò la fe dzudzu va dze dzinye.“ 4 Elabena nusi ke woɗo di tsá la, woɗlɔe le miafe nufiafia ta, bene miatsɔ ɗɗɔɗawo fe dzidodo kple akofafa akpɔ mɔkpɔkpɔ.“ 5 Ke dzidodo kple akofafa fe Mawu la awo mi bena,^e miasusu tame deka le mia nɔewo dome le Kristo Yesu nu, 6 bene miatsɔ tame deka kple nu deka akafu Mawu, mia Afeto Yesu Kristo Fofu la. 7 Eyaɗuti mixo mia nɔewo, abe alesi Kristo ha xɔ mi ene hena Mawu fe kafukafu. 8 Elabena mele eglɔm bena.^f Yesu Kristo zu subɔla na awatsotso le Mawu fe nyatefe ɗuti, bene woali ke ɗugbedodo, siwo wodo na fofowo la; 9 eye bena tr5subɔlawo kafu Mawu le efe “nublanuikpɔkpɔ ɗuti,” abe alesi woɗo di ene bena: „Esiawuti makafu wò le tr5subɔlawo dome, eye wò ŋko la madzi kafukafuha na.“ 10 Eye “wògagblɔ be: „Dzi nedzo mi tr5subɔlawo hekke de efe duko ɗuti.“ 11 Eye wògagblɔ bena: „Mikafu Afeto la, mi tr5subɔlawo katá! Mido vivi de eguti, mi dukowo katá!“^g 12 Eye “Yesaya gagblɔ bena: „Isai fe /kè kple amesi atsi tre, bene yea-du fia de xexemedukowo dzi la,

ava; eyama xexemedukowo lakpo mo na.“ 13 Ke mɔkpɔkpɔ fe Mawu la natsɔ dzidzo kple ɗutifafa katá ayo mi taɗ le xoxose me, bene miakpo mɔkpɔkpɔ sɔ gbo fũ le Gbɔgbo kɔkɔe fe ɗusè me.

Nyanyuie la yayra to apostolo la dzi.

14 Ke nɔvinyewo, nye ɗuto me-ɗo ŋu de mia ŋu keɗ bena, mlenye amesiwo ɗamenyonyo yo fũ, eye sidzedze yo mi taɗtaɗ, bene miate. ɗu axl5 nu mia nɔewo ha. 15 Gake la metsɔ dzidefo gede wu ɗlo na mi le nya si kple nya si ɗuti, nɔvinyewo, abe de magado ŋku wo dzi na mi ene de amenuveve, si Mawu nam la ɗuti, 16 bene “manye Yesu Kristo fe dɔtsɔla na tr5subɔlawo, eye mawo Mawu fe nyanyuie la fe /nunɔɔɔ, bene tr5subɔlawo nazu vasa, si adze egu, eye eguti ko to Gbɔgbo kɔkɔe la me. 17 Eyaɗa nye adegbefofo, si le asinye la, ele Kristo Yesu me le Mawu fe do ɗuti. 18 Elabena nyemado dzi agblɔ nyaa deke o,^h negbe nusiw Kristo wo to dzinye hena tr5subɔlawo fe /tododo le nyagbɔgblɔ kple dɔwawo me, 19 le “dze-siwo kple nukunuwo fe ɗusè me, le Gbɔgbo kɔkɔe fe ɗusè me, ale bena tso keke Yerusalem kple efe nutowo me godoo vasede Iliriko ke mede gbe fa Kristo fe nyanyuie la le keɗ. 20 Ke le esiawɔwɔwɔ me mebui bubunu be, magblɔ nyanyuie la afia, menyenye afisi woɗo Kristo fe ŋko le xoxo o, bene nyemagatu de ame bubu fe gɔmedoɗoanyi dzi o,ⁱ 21 hafi abe /alesi woɗo di ene bena: „Amesiwo womede gbe fae na haɗe o la, woawo akpɔe, eye amesiwo meseɗ haɗe o la, woawo aɗo de eme.“ 22 Esiawuti ha kuxi kum edzedzi bena, nyemete ŋu va mia gbo haɗe o.^j 23 Ke azɔ esi tefe megali nam le afisia nutowo me o, “eye wòle dzroyem vevie fe gede enye si bena, mava mia gbo la, 24 gbesigbe ke madze mo ayi Spania la, mava mia gbo; elabena mele mo kpɔm bena, ne mele afima mo tom la, mava kpo mi da,^k eye miadom da ayi afima, ne mia kpɔkpɔ nadi ko nam vee hafi. 25 Ke azɔ mele mo dze ge ayi

a Kor. I. 8, 12.

b Ti. I, 15.

d I, 5; 12, 3.

e II, 13.

f Fil. 2, 17.

g 14, 1.

h Kor. I. 9, 19; 10, 24, 53.

i Ps. 69, 10.

k Kor. II. 3, 5.

l I, 5.

m Mar. 16, 17.

n o, 23, 24; Kor. I, 10, 11.

p Fil. 3, 16.

r Kor. II. 10, 15, 16.

s Mat. 15, 24; Do. 3, 25.

t Yes. 52, 15.

u II, 30.

v Ps. 18, 50.

w I, 13.

x Mo. V. 32, 43.

y I, 10, 11.

z Ps. 117, 1.

aa Kor. I, 16, 5.

ab Yes. 11, 10.

ac Nyad. 5, 5.

Yerusalem, mele ame kəkəewo subo ge.^a 26 Elabena edze Make-donla kple Axaya nu bona, wo-
dzo nu na ame dabe, siwo le Ye-
rusalem fe ame kəkəewo dome
la.^b 27 Elabena edze wo nu, eye
wonye wofe fenyilawo hā; ela-
bena ne tr̄subolawo kpo wofe
gbogbomenuwo gome la, edze
bona, woawo hā woatsɔ wofe xe-
xemenuwo asubo woamawo. 28
Azo la, ne mewu esia nu, eye
metre nenem kutsetse sia nu na
wo la, matso mia gbo ayl Span-
nia. 29 Ke menyae bona, ne me-
va mia gbo la, mava kple Kristo
fe yayra fe agbɔsɔsɔ blibo la.^c

30 Ke mele nu xl̄m mi, n̄oviwo,
le mia Afetɔ Yesu Kristo kple
Gbɔgbɔ fe l̄l̄s me ʒbena, miade
dzinye ate kame le gbedododawo
me na Mawu de tanye, 31 bene
woad̄em atso tos̄ela, siwo le Yu-
dea la si me, eye bona nye subo-
subodo, si mewo hena Yerusalem
la, nadze ame kəkəewo nu nyuie,
32 bene mava mia gbo kple dzi-
dzo to Mawu fe l̄l̄snu me, eye
mia kple miawo miagbo de eme.
33 Ke putifafa Mawu la n̄ano
anyi kpli mi katā! Amen.^d

Nuxoxl̄s le Foibe xoxo ta.

16. Mele Foibe, mia n̄ovlnyɔnu,
si nye Kenxrea-hame fe su-
bola la, kafum na mi, 2 bene mia-
xoe le Afetɔ me, alesi dze ame kə-
kəewo la, eye miakpe de ep̄utl le
do sia do, si me w̄ohiā mi l̄ela me;
elabena eya n̄uto hā nye kped̄eɔtu
na ame ged̄e, eye na nye n̄uto hā.

Apostolo la do gbe na Roma-hame la.

3 Miduɔɔ ʒPriskila kple Akwila,
siwo nye hanyed̄owɔlawo le Kristo
Yesu me la, nam fā; 4 woawo nye
amesiwo tso woawo n̄uto fe k̄owo
do anyl de nye luɔ ta, amesiwo
menye nye dedekoe le akpe dam
na wo o, ke hame, siwo katā le
tr̄subolawo dome hāe; 5 eye ml̄-
duɔɔ hame, si le wofe afe me la,
nam fā. Miduɔɔ Epeneto, nye l̄-
l̄sɔ, si nye kutsetse gb̄ato na
Kristo le Asia la, nam fā.^e 6 Mi-
duɔɔ Maria, si dze agbagba ged̄e
le mia n̄utl la, nam fā. 7 Miduɔɔ
Andronika kple Yunla, siwo nye
fonyemeawo kple hanyegat̄owo,
amesiwo x̄o n̄ko le ʒapostoloawo

^a D̄o. 18, 21; 19, 21; 20, 22.

^b Kor. 1. 16, 1; Kor. II. 8, 1-4; 9, 2, 12.

^c 3, 4; Kor. 1. 9, 11.

^e 1, 11.

^f Kor. II. 1, 11; Fil. 1, 27; Tes. II. 3, 1.

^g Mar. 15, 21.

^h Kor. 1. 16, 20.

ⁱ 18, 20.

^k Mat. 7, 15; Tl. 3, 10.

^l Fil. 3, 18.

^m Xez. 13, 18; Kol. 2, 4.

ⁿ 1, 8.

^o D̄o. 18, 2, 26.

^p Kor. 1. 14, 20.

^q 15, 33.

^r D̄o. 16, 1, 2; 19, 22; 20, 4; Fil. 2, 19.

^s Kor. 1. 16, 19, 15.

^t Kor. 1. 1, 14.

^u Kor. II. 8, 23; D̄o. 18, 22.

dome, amesiwo tre kristotonyenye
nam la, nam fā. 8 Miduɔɔ Ampila,
nye l̄l̄sɔ le Afetɔ me la, nam
fā. 9 Miduɔɔ Urbano, si nye mia
had̄owola le Kristo me la, kple
Staxis, nye l̄l̄sɔ la, nam fā. 10
Miduɔɔ Apeles, amesi li ke le
Kristo me la, nam fā. Miduɔɔ
amesiwo tso Aristobulo fe afe me
la, nam fā. 11 Miduɔɔ Herodion,
fonyemet̄o la, nam fā. Miduɔɔ
amesiwo tso Narkiso fe me, si-
wo le Afetɔ me la, nam fā. 12
Miduɔɔ Trifena kple Trifosa, siwo
le agbagba dzem le Afetɔ me la,
nam fā. Miduɔɔ Persis l̄l̄sɔ, si
dzea agbagba ged̄e le Afetɔ me la,
nam fā. 13 Miduɔɔ Rufo, ame tia-
tia le Afetɔ me la, kple dadaa, si
nye nye hā danye la, nam fā. 14
Miduɔɔ Aslnkrito, Flego, Herme,
Patroba, Herma kple n̄ovi, siwo
li kpll wo la, nam fā. 15 Miduɔɔ
Filologo kple Yulla, Nerea kple
n̄ovianyɔnuvl kple Olimpa kple
ame kəkəe, siwo katā li kpli wo
la, nam fā. 16 Mitsɔ nugbugbo k̄o-
k̄oe duɔɔ mi n̄ewo nam fā. Kri-
sto fe hamewo katā duɔɔ mi fā.^k

Nuxoxl̄s le amebielawo ḡuti.

17 Ke mele nu xl̄m mi, n̄ovi-
wo, bona mial̄e n̄ku de amesl̄wo
w̄oa mamāwo kple nud̄jadiawo
de nufiafia, si miesr̄ɔ nu la n̄uti,
eye mite mia d̄okui da tso wo
gbo.^l 18 Elabena nenem me siawo
mesuboa mia Afetɔ Yesu Kristo
o, ke wofe fodo boɔ wosubona,
eye wotsɔ n̄ufɔfo nyui kple ya-
yranyawo blea amesl̄wo mesusu
v̄sa deke o la fe dziwo. 19 ʒEla-
bena miafe tod̄odo de amewo katā
fe to me; eyata dzile dz̄oyem le
mia n̄uti,^m ke mele didim bona, mianye
nunyalawo le nu nyui me, ke ame
dzadzawo de nuv̄ɔ n̄uti. 20 Ke
ʒputifafa Mawu la agbā Satana de
miafe afowo te gudugudu kpuie.

Mia Afetɔ Yesu fe amenuveve
la n̄ano anyi kpli mi katā!

Apostolo la fe had̄owɔlawo do gbe na
Roma-hame la.

21 ʒTimoteo, hanyed̄owola, kple
Lukio kple Yason kple Sosipatro,
fonyemet̄owo, duɔɔ mi fā. 22 Nye
Tertio, si n̄ko agbal̄e sla la, me-
duɔɔ mi fā. 23 ʒGayo, si nye mia
kple hame blibo la fe afetɔ la,
duɔɔ mi fā. ʒErasto, si nye du

me gadzikpola. kple mia novi Kuarto dudu mi fã. 24 Mia Afeto Yesu Kristo fe amenuveve la nãno anyi kpli mi katã! Amen.

Mawu kafukafu.

25 Ke amesi ate nu ado nusẽ mi le nye nyanyule kple Yesu Kristo fe gbefãdede la nu e le nya yaxla / si woyla tso yeyiyi mavo-

a Tim. II. 1. 10.

b Ro. 1. 5.

d Tim. I. 1, 17.

Yu. 26.

e Ef. 1. 9.

f Ef. 3. 5. 9.

mavowo me ke la. fe dedefia la nu. 26 esi wode de go fia azo. eye to nyagblodilawo fe nyagblawome le Mawu mavoto fe sedede la nu. wona trõsubolawo katã nyae hena xexe bfe todofo: 27 Mawu. dsi nye nunyato deka hõ to Yesu Kristo dzi la. to nanye bubu la yi de mavomavo me! Amen.

PAULO FE AGBALÈ GBÀTŌ, SI WÒDLŌ ĐO ĐE KORINTOTŌWO.

Paulo da akpe na Mawu le nyanyule la fe yaya le Korinto quti.

1 Paulo. Yesu Kristo fe apostolo. si woyto to Mawu fe lolõnu me la. kpakple novi Sostenes. 2 wogbo do de Mawu fe hame. si le Korinto la. amesiwo wowo kokoe le Kristo Yesu me. kame kokoe. siwo woyto kple amesiwo katã yãa mia Afeto Yesu Kristo fe gkãa dzi le affiafi le wo gbo kple mia gbo la: 3 Amenuveve kple nutifafa. si tso Mawu. mia Fofõ. kple Afeto Yesu Kristo gbo la. woana mi!^p

4 Meda akpe na nye Mawu daasi le mia ta le Mawu fe amenuveve. si wona mi le Kristo Yesu me la quti. 5 bena miezu kesinotowo le nusianu me le eyama me. le nu fiafia katã kple sidzedze katã me. 6 abe alesi woli ke Kristo fe dasedidi le mia me ene. 7 bena miele megbe le amenuvevenunanaa deke me o.^s eye miele mia Afeto Yesu Kristo fe dedefia la lalam. 8 amesi hã ali ke mi yidase nuwuwu la dzi. bene mianye ame madifowo le mia Afeto Yesu Kristo fe gkeke la dzi. 9 Nutefewolae nye Mawu. amesi yo mi va Via Yesu Kristo. mia Afeto la. fe hamenõno me la.

Nuxaxlõ le mamãwo quti.

10 Ke mele nu xlõm mi. noviwo. le mia Afeto fe gkãa dzi bena. mi katã miagblo nya deka. eye mamãa deke naganõ mia dome o: ke miazu blibo de le tame deka kple susu deka ma me. 11 Elabena Xloefemetowo dee fiam le mia quti. novinyewo bena. dzre

g 2. 4.

h Do. 18, 24, 27.

i Yoh. 1. 42.

k 6, 11.

l Do. 9, 14.

m Do. 18, 8.

n Ro. 16, 23.

o Ro. 1. 7.

p 16, 15, 17.

q Ti. 2, 13.

r Fil. 1. 6.

s Tes. I. 3, 13; 5, 23.

t Kor. II. 4, 3.

u Ro. 1. 16.

v Tes. I. 5, 24.

w Yes. 28, 14.

b Hi. 12, 17.

d Fil. 2, 2; 3, 16.

e Mat. 11, 28.

le mia dome. 12 Ke mele esia gblom bena. mia dome desia de gblona bena: Nye la. Paulo to menye!^h Nye la. Apolo to menye!^h Nye la. Kefa to menye!^h Nye la. Kristo to menye!^h 13 De womã Kristo mea? Alo de Paulo ye woklã de atitsoga nu de mia ta. alo de Paulo fe gkã mee wode mawutsi ta na mi doa? 14 Meda akpe na Mawu bena. nyemede mawutsi ta na mia dome amea deke o.^a negbe Krispo kple Gayo ko. 15 bene amea deke nagagblo be. mede mawutsi ta na mi de nye quto nye gkã dzi o. 16 Ke mede mawutsi ta na Stefana fe afe la hã: emegbe la megade mawutsi ta na ame bubua de mahi. nyemenyae o. 17 Elabena Kristo medom be. made mawutsi ta na ame o. hafi bena magblo nyanyule la affia boq. menye le nya fe nunya me o. bena Kristo fe atitsoga la nagazu dzodzro o.

Atitsoga la nunya gbiãa amegbetowo fe nunya.

18 Elabena atitsoga la qutinya enye bometsinya na amesiwo tsrõ la. ke mi amesiwo woxo la. Mawu fe nusẽ wõnye na mi. 19 Elabena wogbo di bena: „Magblẽ nunyalawo fe nunya dome. eye made gomeselawo fe gomesese da.“ 20 Afika nunyala le? Afika agbalẽfiala le? Afika xexe sia me fe anukutsyola le? Alo menye Mawu to xexe sia me fe nunya wõzu bometsitsi o de? 21 Elabena esi xexeme metsõ ye quto fe nunya dze si Mawu le Mawu fe nunya me o quti la. eyata edze Mawu nu be. yeato gbefãdede

bometsinya me axo amesiwo axo ase la. 22 Elabena ^aYudatowo biaa dzeisiwo, beye Helatowo dia nunya yome; 23 ke miawo la miedea gbe fā Kristo, amesi woklā de atitsoga ŋu la, esi nye nukikli na ^cYudatowo kple bometsinuwa /Helatowo; 24 ke hena wo amesiwo woyɔ la, Yudatowo kple Helatowo siaa, miedea gbe fā Kristo, si nye Mawu fe nɔsɛ kple Mawu fe nunya la.^b 25 Elabena Mawu fe bometsitsi nyaa nu wua amegbetowo, eye Mawu fe gbɔdzɔgbɔdzɔ sɛa ŋu wua amegbetowo.

26 Elabena nɔviwo, mikpɔ mia yoyɔ la da bena, menye nunyala gedewo le ŋutilā nu o, menye nɔsɛtɔ gedewo o, menye bubume gedewo o;ⁿ 27 hafi Mawu tia xexame bometsinuwo, bene wɔdado ŋukpe nunyalawo, eye Mawu tia xexame gbɔdzɔgbɔdzɔnuwo, bene wɔdado ŋukpe nu sesẽwo; 28 eye xexe sia me nu maɖinuwo kple nusiwo wodoa vlo kpakple nusiwo menye naneke o lae, Mawu tia, bene wɔadi gbɔ nusiwo nye nane la, 29 bene ŋutilāa deke nagajo adegbe le Mawu fe ŋku me o.^o 30 Ke eya ŋuto gbɔ wɔtso miele Kristo Yesu me, amesi zu nunya kple ^pdzɔdzɔenyenyekple ^rkɔkɔenyenyekpakple fexexedeta, si tso Mawu gbɔ la na mi, 31 bene amesi ke foa adegbe la, nafo adegbe le Afeto la me,^s abe alesɛ wɔŋlɔ di ene.

Apostolo la mele didim be, yeanya naneke wu Yesu, si woklā de atitsoga ŋu la o.

2 Eye nye hā, esime meva mia gɔ la, nɔviwo, ^{nyemetsɔ} nya gā gbɔgbɔ alo nunya gā va le Mawu fe dasedidi gbɔm le mia fiam o. 2 Elabena nyemebu bena, menya nane le mia dome o, negbe Yesu Kristo ko, amesi keakeake woklā de atitsoga ŋu la.^a 3 Eye menɔ mia gbɔ le gbɔdzɔgbɔdzɔ kple wɔvɔ kpakple dzodzo nyanyanya gedɛ me;^b 4 eye ^{dnye} nyagbɔgbɔ kple nye gbeɖadede mele nunya fe nya, siwo foa nya de ame nu la me o; ke boŋ le Gbɔgbɔ kple nɔsɛ fe dedefia la me, 5 bene miafe xɔse la naganɔ amewo fe nunya me o, hafi neno Mawu fe nɔsɛ me boŋ.^f

^a Mat. 12, 38.
^b Yoh. 4, 48; Do. 17, 18. 32.
^d Ro. 16, 25.
^e Ro. 9, 32.
^f 2, 14.
^g Lu. 23, 34.
^h kp. 19; Kol. 2, 3.
ⁱ Yak. 2, 1.
^k Yes. 64, 3.

^l Mat. 13, 11.
^m Mat. 11, 25; Yoh. 7, 48; Yak. 2, 1-5.
ⁿ Ro. 3, 27; Ef. 2, 3.
^p Yer. 23, 5. 6.
^r Kor. II, 5, 21; Yoh. 17, 19.

^s Yer. 9, 22. 23.
^t kp. 1. 4.
^u 1, 23; Yoh. 8, 47.
^v 1, 17.
^y Yoh. I. 2, 20.
^z Ro. 11, 34; Yes. 40, 13.
^a Gal. 6, 14.
^b Do. 18, 9; Kor. II, 10, 1.
^d kp. 1.

^e Yoh. 16, 12.
^f Ef. 1, 17. 19; Tes. I. 1, 5.

6 Ke nunya gbɔm miele le amesiwo zu blibo la dome, ke menye xexe sia me nunya, alo xexe sia me dzidula, siwo atrɔ la tɔ o; 7 ke boŋ ^{dmiegblɔa} Mawu fe nunya, si le ^{ɣayla} la, le nya ^{ɣayla} me, nunya, si Mawu do anyi, hafi wodo xexeme gɔme anyi hena miafe ^{ɳutikɔkɔe} la, 8 si xexe sia me dzidulawo dometɔa deke medze sii o,^g elabena de wodze sii la, anye ne womeklā ^{ɳutikɔkɔe} fe Afeto la de atitsoga ŋu o. 9 Ke abe alesɛ ^{kwoŋlɔ} di ene bena: „Nusiwo ŋku mekpɔ kpɔ o, eye to mese kpɔ o, eye womeva ame fe dzi me kpɔ o la, nusiawo Mawu dzra do na amesiwo lɔne la.“ 10 Ke miawo la Mawu deɛ fia mi to efe Gbɔgbɔ la dzi; elabena Gbɔgbɔ la dzroa nuwo katā me kpɔna keke Mawu fe nu gogloawo me ke. 11 Elabena amewo dometɔ kae nya nusi le ame me, ne menye ame fe gbɔgbɔ, si le eme la koe oa? Nenema ke amea deke menya nusi le Mawu me la o, negbe Mawu fe Gbɔgbɔ la de deke. 12 Ke miawo la miexɔ xexeme fe gbɔgbɔ la o, hafi Gbɔgbɔ, si tso Mawu gbɔ la boŋ miexɔ, bene miate ŋu anya nusi Mawu na mi la. 13 Eye nusiawo miegbɔna hā, eye mietsɔa nya, siwo amewo fe nunya fia mi la o, hafi mietsɔa nya, siwo Gbɔgbɔ la fia mi la boŋ, eye mietsɔa gbɔgbɔmenuwo hedɔa gbɔgbɔmenuwo ^{ɳuti}. 14 Ke dzɔdzɔmeme mexɔa Mawu fe Gbɔgbɔ la fe nuwo o, elabena wonye ^{bometsinuwo} ne, eye mate ŋu adze sii o, elabena Gbɔgbɔ wotsɔna kpɔa eme. 15 ^{Ke} gbɔgbɔmeme la kpɔa nuwo katā me, ke eya ŋuto la amea deke mekpɔa eme o. 16 ^{Elabena} ameka dze si Afeto la fe tamesusu, ne wɔfia nusi mahā? Ke mia-wo la Kristo fe tamesusu le mia si.

Paulo xɛsɛ nu Korinto-hame ia bena, mamā naganɔ wo dome le nɔfala, siwo nye Kristo fe subɔlawo ta o. Kristo enye xoxo fe afeto kple gomeɖodo.

3 Eye nye hā, nɔviwo, nyemete ŋu fo nu kpli mi abe gbɔgbɔmemewo ene o, hafi abe ^{ɳutilāmewo} ene, ^{abe} vidziewo le Kristo me ene. 2 Mena notsi mi mieno, eye menye nududu se-

sē o, elabena miesē ŋu haḁe o; eye fifi hā miesē ŋu haḁe o.^a 3 elabena mieganye ŋutlāmeme-wo. Elabena ŋkeke alesī ŋuḁa-ḁā kple dzrewōwō kple mamā le mia dome la, menye ŋutlāmeme-wo mienye, eye miezōna le ŋutilā la nu o de?^b 4 Elabena ne ame ḁeka gblo be: Nye la Paulo tō menye, eye ame bubu gblo be: Nye la Apolo tō menye la, alo de mienye ŋutilāmeme-wo oa?^c

5 Azo ḁe, amekae nye hApolo? Amekae nye Paulo? Sublāwo wonye, amesiwo dzi mieto xō dzi se la, eye amesiame le abe alesī Afeto la nae la ene. 6 Nye la medo nu, eye Apolo de tsii, ke Mawuc nana wotsina nyuie. 7 Eyata amesi do nu la, menye naneke o, eye amesi de tsii hā, menye naneke o, ke Mawu, si na tsitsi lae boḁ. 8 Ke amesi le nu dom kple amesi le tsi demi la, wo kpakple eve le ḁeka, hafi amesiame axo ye ŋuto fe fetu le ye ŋuto fe ḁōwōwō la nu. 9 Elabena Mawu fe hadōwōwō mienye; Mawu fe agble kple Mawu fe xotutu miawo mienye.

10 Mawu fe amenuveve, si wonam la, nu medo gome anyi abe xotula dzeḁaḁu ene, ke ame bubu tui ḁe edzi. Gake amesiame nakpo nyuie, alesī wōatui ḁe edzi la. 11 Elabena amea ḁeke mate ŋu ḁo gomedoḁo bubu anyi o, negbe esi wodo anyi, si nye Yesu Kristo la ko.^d 12 Ke ne amea de tso sika, klosalo, kpe xōasiwo, atiwo, gbe, alo ahōliti tui ḁe gomedoḁo anyi sia dzi la, 13 ekema amesiame fe ḁōwōwō adze fā, elabena ŋkeke la aḁee ḁe go afia, elabena woḁee ḁe go afia tō dzo me, eye alesialesi ke amesiame fe ḁōwōwō le la, dzo la adoe akpo.^e 14 Ne amea ḁe fe ḁōwōwō, si wōtu ḁe edzi la, tsi anyi la, axo fetu. 15 Ne amea ḁe fe ḁōwōwō afiā la, abui, ke woaxo eya ŋuto, gake abe amesi tō dzo me ene.

Hame la gblēlawo.

16 De mienyae bena, mawuxo mienye, eye Mawu fe Gbōgbō la nōa mia me oa?^f 17 Ne amea ḁe gblē mawuxo la, Mawu agblē eyama hā, elabena mawuxo la le kōkōe, eye esiae miawo la mie-

^a Pet. 1. 2, 7; Heb. 5, 12, 13.

^b Nyad. 3, 17, 18.

^c 1, 10, 11; 11, 18; e Hl. 5, 12, 13.

^f Ps. 94, 11. ḁ 1, 12.

^h Dō. 18, 24, 27.

ⁱ Dō. 18, 4, 11.

^k 11, 3.

^l 4, 5.

^m Ti. 1, 7.

ⁿ Mat. 13, 3-9. p Lu. 12, 42. r Ef. 2, 20. s 15, 10.

^t Pet. 1, 2, 4-6. u Ps. 143, 2.

^v 3, 8.

^w 4, 5.

^x Ro. 12, 3.

^y Ro. 12, 6.

^z 6, 19; Kor. II. 6, 16.

^{aa} Nyad. 3, 17.

nye. 18 Amea ḁeke nagable eḁokui o: Ne mia dome amea ḁe bu eḁokui nunyala le xexe sia me la, nezu bometsila, bene wōazu nunyala.^b 19 Elabena xexe sia me nunya enye bometsitsi le Mawu gbō, elabena wōḁō ḁi bena: "Elēa nunyalawo le woje aḁa-ḁu vō me." 20 Eye wogaḁō be: "Afeto la dzea si nunyalawo fe susuwo bena, wonye dzodzro."^c 21 Eyata amea ḁeke nagafo adegbe le amewo ŋuti o, elabena nuwo katā nye mia tō, 22 eḁanye Paulo o, eḁanye Apolo o, eḁanye Kefa o, eḁanye xexeamo o, eḁanye agbe o, eḁanye ku o, eḁanye nusi li fifi alo nusi le vava ge o; nuwo katā nye mia tō, 23 ke miawo la mienye Kristo tō, ke Kristo la enye Mawu tō.^k

Apostolowo fe ḁo kple woje numadinunyenyena.

4. Ale ame nabu mi enye esi: Abe Kristo fe ḁōlawo kple Mawu fe nya yaḁlawo fe xōnuwiwo ene. 2 Ke nusi gakpe ḁe eḁuti la, enye bena, wodina tsoa xōnuwiwo gbō,^p bene woakpo wo nutefewōlawoe. 3 Ke nye la nu via ḁe ŋuto ko wōnye nam, ne woadrō oḁnum le miawo alo amea ḁe fe oḁnudrōgbe dzi; evō la nyemedrō oḁnu nye ŋuto ḁokui nye hā o. 4 Elabena nyemenya naneke le ḁokui nye ŋuti o, ke menye eyata wotso afia nam o, ke Afeto lae nye amesi drō oḁnum.^q 5 Eyata migadrō oḁnu naneke, hafi yeyiḁi la nava ḁo o, halase esime Afeto la ava, amesi ahe viviti me nya yaḁlawo ava keli nui, eye woḁee dzimedanude-wo ḁe go afia la, ekema amesiame akpo kafukafu tso Mawu gbō.

6 Ke nōwiwo, nusiawo megblo hedo mia kple Apolo ŋuti le mia ta, bene miasrō nu le mia gbō, bena miagasusu awu nusi wōḁō ḁi la o, bena mia dome amea ḁeke nagado eḁokui ḁe dzi le ame ḁeka ta ḁe ame bubu ŋuti o. 7 Elabena ameka na nēto vovo ma?^r Eye nukae le asiwō, si mēxō oa? Ke ne wō hā nēxōe la, nukaguti nēle adegbe fom abe menye ḁe nēxōe ene oa? 8 Miedji fo xoxo,^d miezu kesinotōwo xoxo, miegblēa mi ḁi qua fia; ḁe miadu

fia g5, bene miawo hā ^amiadu fia kpakpli mi la, ne anyo! 9 Elabena mele susum bena, Mawu tso mi apostolowo wo mamletowo, d^d abe amesiwo wodo anyi na ku ene, elabena miezu ^enukpokpo na xexeame kple mawudlawo kple amewo siasa. 10 Mienye /bometslawo le Kristo nuti, ke miawo la nunyalawo mienye le Kristo me; miawo la miegbodzona, ke miawo la miesea nu; wobua mi, ke miawo la wodoa vlo mi. 11 Vasede gajofa sia dzi la ^fdo kple tsiko wua mi, eye miezoa amama, eye wofoa mi kple ko, eye nufe gobia deke meli na mi o. 12 Eye ^gmiedzea agbagba, eye mietsa mia nutowo miafe aslwo woa do; ^hne wodzu mi la, mieyrana; ⁱne woti mia yome la, miedoa dzi tson; 13 ne wodo busu mi la, miedea kuku; miezu abe xexe sia me fe adukpodzinuwo ene, amewo kata fe gbedudo vasede egbebe sia.

14 Menye de mepla nusyawo, bene mado nukpe mi o, ke boq bene maxli nu mi abe nye lol5-viwo ene. 15 Elabena ne vidzikpola akpe ewo le mia si le Kristo me ha la, fofa gede meli na mi o; elabena metsa nyanyuie la dzi mi le Kristo Yesu me. 16 Eyanuti mele nu xli mi bena: Mizu sr5nyelawo. 17 Eyata medo ^jTimoteo, si nye vinye lol5to kple nutefewola le Afeto me la, do de mia gbo; amesla ado nku nye mo, siwo le Kristo me, abe alesii mele nu fiam le ha sia ha me le afisiafi ene la, dzi na mi. 18 Ke amea dewo do wo dokui de dzi, abe de nyemegale mia gbo va ge o ene. 19 Ke ^kne Afeto la li la, mava mia gbo kpuie, eye nyemebe, madze si amesiwo do wo dokui de dzi la fe nyawo o, ke wofe guse boq. 20 Elabena menye nya mee mawufiadufe la le o, hafi guse me boq wole. 21 Nuka dim miele? De matsa ati ava mia gbo loo, alo matsa lol5 kple domefafa fe gbogbo la ava mia gboa?

Tohehe na ahasiwolawo. Nuxoxli le habobo kple nu tovo wolawo kpakple wofe hamemamano nuti.

5. Wose mia nka keq bena, ahasiwowo le mia dome, eye aha-

^a Nyad. 2, 21.

^b Mo. III. 18, 7.8.

^d Ro. 8, 26.

^e Heb. 10, 32.

^f 3, 18.

^g Kol. 2, 5.

^h Kor. II. 11, 23 v. 27.

ⁱ Mat. 18, 19; 18, 19; Kor. II. 13, 10.

^j Tim. 1, 20.

^k Do. 18, 2; 20, 24; Tes. I. 2, 9; Tes. II. 2, 9; ta 9, 15.

^l Ro. 12, 14.

^m Pa. 108, 28.

ⁿ Gal. 5, 9.

^o Mo. II. 13, 7.

^p Yes. 63, 7; Pet. I. 1, 19.

^q Gal. 4, 19.

^r Mo. II. 12, 3-20.

^s II, 1.

^t Do. 19, 22.

^u Mat. 18, 17; Tes. II. 2, 14.

^v Do. 18, 21; Yak. 4, 15.

^w Tes. II. 3, 6; Ti. 2, 10; Yoh. II. 10.

^x Mar. 4, 11.

^y 2, 4; Lu. 17, 20.

^z Mo. V. 13. 6.

siwowo ma tadge mele tr5subolawo dome ha o bena, bamea de xo fofoa sr5. 2 Eye miawo la miedo mia dokui de dzi, eye miefakonyi boq, bene woade amesiwo nusia la da le mia dome o mahā? 3 Ke nye amesiwo mele mia gbo le nutila me o, gake mele mia gbo le gbogbo me la, medr5 onnu amesiwo nusia la xoxo, abe de mele mia gbo ene? 4 le mia Afeto Yesu Kristo fe nka me, ne mia kple nye gbogbo va kpe ta kpakple mia Afeto Yesu Kristo ife guse la, 5 bene ^amiatsa ame ma ade asi na Satana, bene wogablē efe nutila, ne woaxo efe gbogbo le Afeto Yesu Kristo fe nkeke la dzi. 6 Miafe adegbejofa menyoo. Mienyae bena, ^bamowo bavā via de nana amowo blibo la kata bavā o mahā? 7 Eyata ^cmitsa amowo bavā xoxo la fu gbe, bene mianye amowo yeye, abe alesi mienye amowo manāmanā ene; ^delabena wowu miafe nutitotolēvi, si nye Kristo la hā. 8 Eyata mina miadu nutitotoqkekenyuie, menye le amowo bavā xoxo me o, eye menye le vōdiwowo kple nu tovo wowa fe amowo bavā me o, hafi le dzadzenyene kple nyatefe fe amowo manāmanā la me boq.

9 Menlce na mi le agbalē la me bena, ^emigade ha kple ahasiwolawo o. 10 Ke menye xexe sia me ahasiwolawo alo gubiālawo alo adzodalawo alo tr5subolawo mewone kura o, anye ne deko miadzo le xexeame. 11 Eyata azo la mepla na mi bena, miagade ha kple amea de, si ne woyone be navi, wōnye ahasiwola alo gubiāla alo tr5subola alo busubola alo ahamula alo adzodala la o; migadu nu kple nenem me sia hā o. 12 Elabena nya kae le mia kple amesiwo le ^fegodo la dome bena, madr5 onnu wo mahā? Alo miawo la, de miedr5 onnu amesiwo le eme la g5 oa? 13 Ke amesiwo le egodo la, Mawu adr5 onnu woawo. Miqe ante vōdi la da le mia nuti mia dome!

Le onnodr5 le dzimaxosetowo fe nku me nuti.

6. Alo ne mia dome amea de he nya de xolōvia nuti la, ado

dzi be, yeahee ayi ōnu de ame madzomadzōwo ŋku me, eye menye ame kōkōewo ŋku me o mahā? 2 Mienyae bena, bame kōkōewo le ōnu drō ge xexeame oa? Eye nenyē miawo dzi woato adrō ōnu xexeame la, de miedze na nya suewo dadrō oa? 3 Mienyae bena, miadrō ōnu mawudolawo oa, ōnu keke wōahayi agbe sia me nuwo nye gea? 4 Azo la ne agbe sia me nyadōdrōa de le mia si la, mietsō amesiwo wodoo vlo le ha me la boq dō ōnudrōlawoe! 5 Dukpedodo mi ta megbloē dō! A, vavāe, nunyaalaa deke mele mia dome oa? Deka hō meli, si ate ŋu adrō ōnu le nōviawo dome oa? 6 Ke nōvi hea nōvi yia ōnu boq, eye wowōa esia le dzimaxōsetōwo ŋku me. 7 Ke azo esia menyo na mi kura o bena, nyadōdrōwo le mia dome de mia nōewo ŋuti. Nukaŋuti miena wowō vō de mia ŋuti boq oa? Nukaŋuti miena woba mi boq oa? 8 Ke miawo la miewōa vō, eye miebāe ame, eye miewōa esia de nōviawo ŋuti.

Nuxaxlō le madzomadzō kple matrewōwo ŋuti.

9 Alo mienyae bena, ame madzomadzōwo manyi mawufiadufe la fe dome oa? Migana woable mi o: Ahasiwōlawo kple trōsubolawo kple matrewōlawo kple hadzelawo kple ŋutsu, siwo dona kple ŋutsuwo, 10 kple fiafitōwo kple ŋubiālāwo kple ahamulawo kple busubolawo kple adzodalawo la womanyi mawufiadufe la fe dome o. 11 Eye nenem mia dome amea dewo nō tsā; ke wole tsi na mi, ke wona mia ŋuti ko, ke wotso afia na mi le Afeto Yesu fe ŋko la kple mia Mawu fe Gbōgbō la me.^a

12 Wode nuwokatā fe mō nam, ke menye nuwo katāe nyona na ame o. Wode nuwo katā fe mō nam, ke menye nyee le nana ge nane nakpō ŋusē de dzinye o.^o 13 Nuḍuḍu li na fodo, eye fodo hā lina nuḍuḍu; gake Mawu ade esia kple ekeme siaa dā.^o Ke ŋutilā meli na ahasiwōwo o, hafi Afeto la tōe, eye Afeto la hā ŋutlā tōe boq. 14 Ke Mawu fō Afeto la de tsitre, eye wōatsō efe ŋusē afo

^a 15, 15, 20; Kor. II. 4, 14.

^b Nyad. 3, 21; Dan. 7, 22.

^d 12, 27.

^e Mo. I. 2, 24.

^f Yoh. 17, 21, 22; Ef. 5, 30.

^g 3, 16.
^h Pet. I. 1, 18, 19.
ⁱ Fil. 1, 20.

^k Mat. 5, 39; Tes. I. 5, 17; Pet. I. 3, 9.

^l Gal. 5, 19-21.

^m Ti. 3, 3-7.

ⁿ 10, 23.

^o Tes. I. 4, 3-5.

^p Mat. 19, 12.

miawo hā de tsitre.^a 15 Alo de mienyae bena, miafe ŋutilāwo la Kristo fe ŋutinuwo wonye o mahā? Aleke lawō matsō Kristo fe ŋutinuwo awō ahasiwōla fe ŋutinuwo mahā? Gbede!^d 16 Alo de mienyae bena, amesi tso edokui lé de ahasiwōla ŋuti la, eye kplii enye ŋutilā deka oa? Elabena wogblo bena: ^c „Wo kpakple eye la woanye ŋutilā deka.“ 17 Ke amesi tso edokui lé de Afeto la ŋuti la, eya kplii enye gbōgbō deka.^l 18 Misi le ahasiwōwo nu! Nuḍ si nuḍv, si ame wōna la, menye efe ŋutilā me wōle o, ke ahasiwōla wōa vō de ye ŋuto fe ŋutilā ŋuti. 19 Alo de mienyae bena, miafe ŋutilā la Gbōgbō kōkōe, si le mia me, si miexo tso Mawu gbō la fe xō wōnye, eye mienye mia dokuu tō oa?^g 20 ^hAsi sesē miexo; ⁱeyata mitsō miafe ŋutilā kple miafe gbōgbō, siwo nye Mawu tō la, kafu Mawu!

Le srōdede kple trenono ŋuti.

7. Nusi ŋuti mieŋlo nya nam le la, mebe: Enyo na ame bena, wōagade asi nyōnu ŋu o. 2 Ke le ahasiwōwo ŋuti la nyōnu nāno ŋutsu sia ŋutsu si, eye ŋutsu nāno nyōnu sia nyōnu si. 3 Dutsu nawō nusi dzo la, na srōa, eye nyōnu hā nawō na srōa nenema ke. 4 Nyōnu mekpō ŋusē de ye ŋuto fe ŋutilā dzi o, negbe srō-ŋutsu la ko; ke nenema ke ŋutsu hā mekpō ŋusē de ye ŋuto fe ŋutilā dzi o, negbe nyōnu la ko. 5 Migagblē mia nōewo dī o, negbe ne wo kpakple eve lō halase yeyiyia de dzi hafi, bena miakpō asinu ado gbe dā, eye nusia megebe la miagava awō deka, bene Satana nagate mi akpō le miafe dokuizimadumaḍu la ŋuti o. 6 Ke mele esia gblom le mōnana nu, eye menye le sedede nu o. 7 Elabena mele didim bena, amewo katā nāno anyi, abe alesi nye hā mele ene; gake amesiame kpō ye ŋuto fe amenuvevenuna tso Mawu gbō, amea deka kpō esi, eye ame bubu hā kpō bubu.^r

8 Ke megblo na trewo kple ahasiwō bena, ne woanō abe alesi nye hā mele ene la, ekema anyo

na wo. 9 Ke ne womate ŋu adu wo dokui dzi o la, woade sr̄, elabena sr̄dēde nyo wo fieŋufieŋu.

10 Ke mede se na sr̄tōwo — hafi menye nyee o, /ke Afeto lae boŋ — be, nyōnu nagagbe sr̄a o. 11 Ke ne egbee la, neno anyi sr̄mademadēe, alo negawo dēka kpakple sr̄ŋutsu la; eye ŋutsu hā nagagbe sr̄a o. 12 Ke ame mamlewo la, nyee le egblom na wo — menye Afeto lae o — bena, ne nyōnu, si mexo se o la, le nōvia de si, eye wōdze nyōnu ŋu bena, yeano egbo la, negagbee o. 13 Eye ne ŋutsu, si mexo se o la, le nyōnu de si, eye wōdze ŋutsua ŋu be, yeano egbo la, negagbe ŋutsu la o. 14 Elabena ŋutsu, si mexo se o la, ŋuti ko le sr̄a me, eye nyōnu, si mexo se o la, hā ŋuti ko le ŋutsua me; de menye nenem o la, ne mia viwo anye ame makomakowo, kēke azo la wole kōkōe. 15 Ke ne amesi mexo se o la, gbe sr̄a la, negbee faa! Nōviŋutsu alo nōvi-nyōnu la menye kluvi le nya siawo fomevi me o. Ke Mawu yō mī le ŋutifafa me. 16 Elabena wō nyōnu, aleke nēnyae bena, āte ŋu axo sr̄wō de agbe mahā? Alo wō ŋutsu, aleke nēnyae bena, āte ŋu axo sr̄wō de agbe mahā? 17 Negbe alesi Afeto la mā na amesiame la, alesi Mawu yō amesiamee la, nenema ke wōazo, eye nenema ke medo le hawo katā me. 18 Ne woyō amea de, si nye avatsotsoto la, negahe avayi tsoy edzi o; ne woyō amea de le avamatsomatso me la, negatso avo o. 19 Avatsotso la menye naneke o, eye avamatsomatso hā menye naneke o, ke Mawu fe sēdziwawo enye nu la. 20 Amesiame nāno yoyō, si wotsō yē la me tututu. 21 Ne ēnye kluvi woyō la, negave wō o; ke ne āte ŋu azu ablodevi la, wō eŋuti do boŋ. 22 Elabena amesi woyō wōnye kluvi le Afeto la me la, enye Afeto la fe ablodevi, nenema ke amesi woyō wōnye ablodevi la, enye Kristo fe kluvi. 23 Asi sēseē miexo, migazu amewo fe kluviwo o. 24 Nōviwo, nusi me woyō amesiame le la, neno eya me le Mawu fe ŋku me! 2

a kp. 10.

b kp. 40.

c Tim. I. 1, 12, 13.

d kp. 12, 25, 40.

e Mat. 5, 32.

f kp. 29; 10, 11.

h Ro. 13, 11.

i L. u. 14, 26.

k Ro. 11, 16.

l Ro. 14, 19.

m Yoh. I. 2, 15 v. 17.

n Pet. I. 3, 1.

p kp. 20, 24.

r L. u. 14, 20.

s Ef. 5, 29.

t Gal. 5, 6; 6, 15.

u kp. 17, 24.

v Ef. 6; Pitem. 15.

w 6, 20.

x 17, 20.

25 Ke detugbiwo la, nyemexo a sea dēke tso Afeto la gbo le wo ŋuti o, b gake maŋo adapu na wo, abe amesi kpō anublanuikpōkpō tso Afeto la gbo, bene manye nutefewola la ene. 26 Azo mesusu bena, esia nyo le hiākame, si gbo-na fifi la ŋuti bena, enyo na ame be, wōano anyi nenema. 27 Nēnye de wobla wō de nyōnu ŋuti la, megadi etutu o; ke ne wotu wō le nyōnu ŋuti la, megadi sr̄ o. 28 Ke ne ēde sr̄ hā la, mēwo nuvō o; eye ne detugbi de sr̄ la, mēwo nuvō o; ke nenem me siawo akpō xaxa le ŋutilā me. Ke nye la de mekpō mia nublanui. 29 Ke esia gblom mele, nōviwo, abena yeyiyi la le kpui; eyata azo la amesiwo si nyōnu le la, anano abe de dēke mele wo si o ene; 30 eye amesiwo le avi fam la, nāno abe de womele avi fam o ene; eye amesiwo le dzi-dzo kpom la, nāno abe de womele dzidzo kpom o ene; eye amesiwo le nu flem la, nāno abe de naneke mele wo si o ene; 31 eye amesiwo wā xexe sia me ŋuti do la, nāno abe de womele eŋuti do wōm o ene; elabena xexe sia me fe nōnōme nu va yina. 32 Ke mele didim be, miagakpō fudēdēa dēke o. Amesi mede sr̄ o la, lēa be na nusiwo nye Afeto la tō la, alesi wōawo adze Afeto la ŋu. 33 Ke ŋutsu, si de sr̄ la, lēa be na xexemenuwo, alesi wōawo adze nyōnu la ŋu, eye wōle ewedomesi. 34 Nenema ke nyōnu, si de sr̄ la, kple detugbi hā wole; nyōnu, si si sr̄ mele o la, lēa be na nusiwo nye Afeto la tō la, bena wōano kōkōe le ŋutilā kple gbogbo la me; ke nyōnu, si de sr̄ la, lēa be na xexe sia me nuwo, alesi wōawo adze ŋutsu la ŋu. 35 Ke megblo esia le mia ŋutōwo miafe vide ta, menye bene made mi kple ka o; ke boŋ bene miano kōnuwawo nyui kple Afeto ŋunōno tututu dzi, alesi dze, eye naneke nagahe mi da o. 36 Ke ne amea de susu be, yemawo nyuie de yefe detugbi ŋuti o, nēnye be, ele sr̄dēde me tom, eye ne ele vieve azo be, wōade sr̄ la, ekema nusi dim wōle la, nēwōe; mēwo nuvō o, nena wōade

srō. 37 Ke amesi tsi tre sesie le efe dzi me, eye naneke mezi edzi o, ke boɔ wōkpɔ ɔusē de ye ɔuti fe lālōnu dzi, eye wōdo esia le efe dzi me bena, yeadzra yefe detugbia do srōmademadēe la, eya awōe nyuie. 38 Eyata amesi tso efe detugbi na woɔe la, wōe nyuie; ke amesi metsōe na woɔe o la, awōe nyuie awu. 39 Se la bla nyonu, ŋkeke alesi srōa le agbe la, gake nenyē be, ɔutsua ku la, ekema evo bena, wōade amesi ke wōlō; negbe deko woawōe le Afeto la me. 40 Ke nenyē be, eno anyi nenema srōmademadēe la, woayrae awu le nye tamesusu nu. Ke mebuna bena, Mawu fe Gbōgbō la le nye hā menye.

Le trōwo fe vosaliaduɔu kple kristotawo fe dokuiēle nuɔɔia manamanae ɔuti.

8 Ke le trōwo fe vosawo ɔuti la mienyae bena, sidzedze li na mi katā. Sidzedze la doa ame de dzi, ke lālō la tua ame. 2 Ne aamea de susu bena, yedze si nane la, ekema medze si alesi wōdze be, wōadze sii la hade o. 3 Ke ne aamea de lō Mawu la, kekema Mawu dze si eyama. 4 Azo mienya le trōwo fe vosawo duɔu la ɔuti bena, trōa deke mele xexe sia me o, eye bena, mawu bubua deke hā meli o, negbe deka hō koe li.^a 5 Ke nenyē nusiwo woyona be mawuwo li hā, eɔanye le dzifo alo anyigba dzi o, abe alesi mawu gedewo kple afeto gedewo li ene la; 6 gake la Mawu deka, si nye Fofō, amesi me nuwo katā tso, eye miawo mieli ne la, kple Afeto deka, si nye Yesu Kristo,^p amesi me nuwo katā to va. eye miawo miēto eyama me la, li na mi. 7 Ke menye amewo katā mee sidzedze sia le o; ke aamea deɔwo li, siwo fe tamesusuwo gale trō ɔuti vasede egbegebe sia, eye wodunɔ abe trōwo fe vosā ene, eye esi wofo dzitsinya gbōdzo ɔuti la, eyata wofo dui.^s 8 Ke nuduɔu mawo mi bubu le Mawu fe ŋku me o, elabena nenyē be, miēɔua nu la, miēzua gā wu o, eye nenyē be, miēɔua nu o la, miēzua sue wu o.^t 9 Ke mikpɔ nyuie, bena miafe

^a Gal. 5, 18.

^b Ro. 14, 15.

^d Ro. 7, 2.

^e Ro. 14, 21.

^f Do. 15, 29.
^g 15, 8; Do. 28, 16;
22, 17.

^h Gal. 5, 3.

ⁱ Kor. 11, 3, 2, 3.

^k Gal. 4, 9.

^l Lu. 10, 8.

ⁿ 10, 18.

^o Yoh. 1, 42.

^p 12, 5, 6; Kol. 1, 16.

^r Mo. V. 26, 4;
Tim. I. 5, 18.

^s 10, 27.

^t Ro. 14, 17.

ɔusē nagazu nukikli na ame gbōdzo gbōdzo wo o.^a 10 Ke nenyē aamea de kpɔ wō amesi si sidzedze le la, nèbōbo nō trōxō me le nu dum la, menye dee ma nède dzi fo na amesi gbōdzo la fe dzitsinya, bene wōadu trōwo fe vosawo o mahā? 11 Eye nɔvi, si gbōdzo, amesi ta Kristo ku do la, atrō le wō sidzedze la ɔuti.^b 12 Ke ne miēwo nuvō de mia nɔviwo ɔuti ale, eye miēde abi wofo dzitsinya, si gbōdzo ɔuti la, ekema miēwo nuvō de Kristo ɔuti. 13 Eyata ne nuduɔu dia nɔvine nu la, ekema nyemele lā du ge gbēdegbēde akpɔ o, bene nyemagadia nɔvine nu o.^c

Alesi Paulo wo efe abloɔenyenyē ɔuti do le efe do me.

9 De nyemenye apostolo oa? De nyemenye dokuisime oa? De nyemekpɔ Yesu Kristo, mia Afeto la oa? Menye miawoe nye nye dowowo le Afeto la me oa? 2 Ne nyemenye apostolo na ame bubuwo o hā la, menyee na mi; elabena miawoe nye nye apostolonyenyē fe nutrenu le Afeto la me.^d 3 Dokuiyē ta violi de amesiwo drōa vonum la ɔuti enye esi. 4 Alo de miēkpɔ ɔusē be, miadu nu, eye miano nu oa?^e 5 Alo de miēkpɔ ɔusē bena, miakpɔ nɔvinyonu, si anye mia srō la, ano nugbe yim, abe alesi apostolo bubuawo kple Afeto la nɔviwo kpakple “Kefa hā wona ene oa? 6 Alo de mia kple Barnaba de deko mekpɔ ɔusē bena, miagawo do oa? 7 Ameka gōe woa awawo fe do, eye wōxē fe na eɔokui? Alo ameka gōe dea wein-gble, eye meɔua efe kutsetse oa? Alo amekae nyia lāha, eye menoa lāha la fe notsi oa? 8 Alo ame fe susu nue mele nya siae gbɔm do, alo menye se la hāwo nenema oa? 9 Elabena wōɔɔ de Mose fe segbalēa me bena: „Megabla nu na nyitsu, si le mli tugum la o!” A, nyitsu fe nue le Mawu nu vema? 10 Alo menye mia ɔuti pete wogblɔe do oa? Mia ta wogblɔe do bena, amesi ɔɔa nu la, naɔɔe le mōkpokpō me; eye amesi tugua mli la, natugui le mōkpokpō me, bena wōa-

kpɔ gome le eme! 11 Ne miefā gbɔgbɔ me nuwo na mí, eye mie-xa miáfe ñutilānuwo la, nu gā wònyea?^b 12 Ne ame bubuwo kpɔ ñusē sia fe gome de mia dzi la, de miawo miekpɔe wu woawo o mahā? Gake miewɔa ñusē sia ñuti dɔ o, hafi míetsɔa wo katā kpoo boŋ, bene miagaxe mɔ na Kristo fe nyanyuie la o.^d 13 De mienyae bona, amesiwo wɔa kɔkɔefe fe dɔwo la, kɔkɔefe fe nuwo woduna, eye amesiwo subɔna le vɔsamlekpuí ñuti la, vɔsamlekpuí fe nuwo me wokpɔa wo tɔ nua tsonɔ o?^e 14 Nenema ke Afeto la dɔ na amesiwo gblɔa nyanyuie fiana la' bona, woakpɔ agbemenuwo tso nyanyuie la me.^f 15 Ke hnye la nyemewɔa nusiawo fe deke ñuti dɔ kpɔ o; eye nyemenɔa nusiawo, bene woawo nenema nam o; elabena ne meku la, anyo nam awu esi amea de nadi gbɔ nye kafukafu. 16 Elabena ne megblo nyanyuie fia la, menye kafukafu nam o, elabena ele nam kokoko be, mawɔe; elabena nenyee be, nyemegblo nyanyuie la fia o la,^g baba nam! 17 Elabena ne mewɔ esia kple lɔlɔnu la, fetu le eme nam; ke ne nyemewɔe kple lɔlɔnu o la, wotsɔ xɔnuvidɔ de asi nam.^h 18 Azɔ de, nukae nye nye fetua? Eyaee nye bona, nye amesi le nyanyuie la gblɔm la, 'mana fetu naganɔ nyanyuie la ñuti o, bene nyemagawo nye ñusē la ñuti dɔ le nyanyuie la ñuti o.

19 Elabena ne menye dokuisme, si vo tso amewo katā gbɔ hā la, metsɔ dokuine wɔ amewo katā fe dɔla, bene asinye nasu ame gedeawo dzi.ⁱ 20 eye mezu abe Yudato ene hena Yudato, bona asinye nasu Yudato dzi; eye mezu abe amesi le sea te ene hena amesiwo le sea te, wònye nye ñuto nyemele sea te hafi o, bene asinye nasu amesiwo le sea te la dzi; ^a21 mezu babe semansito ene hena semansito, gake la nyemenye semansito na Mawu o, ke mele Kristo fe se la me boŋ, bene asinye nasu semansito wo dzi. 22 ^bMezu gbɔdzɔgbɔdzɔ na gbɔdzɔgbɔdzɔwo, bene asinye nasu gbɔdzɔgbɔdzɔ-

^a Ro. 11, 14.

^b Ro. 15, 27.

^d Do. 20, 34, 35; Kor. U. 11, 9.

^e Tlm. II. 4, 7, / Tlm. II. 2, 4, 5.

^f Mo. IV. 19, 8, 31; Mo. V. 19, 1-3.

^g Pet. I. 5, 4.

^h Lu. 10, 7.

ⁱ Do. 18, 9.

^j Ro. 8, 13; 13, 14.

^k Yer. 20, 9.

^l Mo. U. 13, 21; 14, 22.

^m 4, 1.

ⁿ Mo. 11, 16, 4, 36; Mo. V. 8, 3, 9, 8.

^o Mo. 11, 17, 8.

^p Mo. IV. 14, 23, 30.

^q Mat. 20, 26, 27.

^r Mo. IV. 11, 4, 34.

^s Mo. U. 32, 6.

^t Do. 16, 3; 21, 20-26.

^u Gal. 2, 3.

^v Mo. IV. 26, 1, 9.

^w Kor. U. 11, 29.

^x Mo. IV. 21, 5, 6.

to wo dzi; amewo katā mezu nusianu na, bene made wo ^adome amea dewo kokoko. 23 Ke nyanyuie la ta mewɔ wo katā dɔ, bene nye hā makpɔ gome le eme.

Nuxoxi5 le niñli le dziɔdufetu la ta ñuti.

24 **Al**o mienyae bona, amesiwo le dudime kem le dusife la, wo katāe kenɔ hafi, gake ame deka koe xɔa dziɔdufetu la o mahā? Mike dudime nenema, ne miáfe asi nasu edzi!^o 25 Ke /amesiame, si le kame tem la, edɔa ñu dɔ le nusianu me; ame mawo wɔa nenema, bene wo fe asi nasu dziɔdufetu, si gblɔna la dzi; ke miawo la, hesi megblo na o la dzi. 26 Eyañuti azɔ nye la mele dudime kem ale, bene nyemele di-keke me o, eye mele kɔ dam ale, bona nyemedaa dadagbo o; 27 hafi mefoa nye ñutilā wòdo a vusrā, eye mewɔne kluvi boŋ, bene esi menyee gbe fādela na ame bubuwo la, nye ñuto la nyemagazu ame madzemadze o.

Nuxoxi5 le dedienɔa kple trɔsubɔsubɔ ñuti.

10. Elabena nyemele didim be, miaganyae o, nɔviwo, bona mia fofowo katā nɔ aliliko la te, eye wo katā woto fu la me,^o 2 eye wode mawutsi ta na wo katā de Mose me le aliliko kple fu la me. 3 Eye wo katā wodu gbɔgbɔ me nududu ma ke.^r 4 Eye wo katā wono gbɔgbɔ me nunono ma ke, elabena wono tso gbɔgbɔ me kpe gbadza, si dze wo yome la me; ke kpe gbadza lae nye Kristo.^s 5 Gake wo dome ame gedeawo fe nu menyo Mawu ñu o, elabena woxlā wo de anyi le gbeadzi.^t 6 Ke nusiawo zu kpɔdeɣu na mi, bene miaganyenu vɔdɔ dzrolawo, abe alesi wòdzro ame mawo ene la o.^u 7 Migazu trɔsubɔlawa hā abe wo dome amea dewo ene o, ^vabe alesi wonɔa di ene bona: „Duko la bɔbɔ nɔ anyi, wodu nu, eye wono nu, eye wotsi tre, eye wode asi fefe me.“ 8 Migana miawo ahasi, abe alesi wo dome amea dewo wɔ ahasi, eye ame akpe blave vɔ etɔ trɔɔ le nkeke deka dzi ene la o.^w 9 Migana miate Kristo akpɔ, abe alesi wo dome amea dewo tee kpɔ, /eye dawo trɔɔ wo ene la o.

10 Migali liolioli, abe alesi wo dome amea d̄ewo li liolioli, eye nugbl̄ela tsr̄ō wo ene la o.^b 11 Ke nusiawo katā va ame mawo dzi abe kp̄oḍeḡu ene, eye woḡl̄e di, bene w̄oanye nuxoxl̄ō hena mi amesiwo dzi xexe sia me fe nuwuwu va d̄o la. 12 Eyata amesi ke susuna be, yele tsitre la, nakp̄o nyuie, bena w̄oagadze anyi o. 13 Tetekp̄oḍa d̄eke meva mia dzi kp̄o o negbe ame t̄o d̄ed̄eko, gake nutefewola enye Mawu, amesi mana m̄o bena, woate mi akp̄o awu alesi miate ḡui la o; ke ana gododo le eme h̄a akpe d̄e tetekp̄o ḡuti, bene miate ḡu ats̄e. 14 Eyata, nye liōt̄ōwo, misi le tr̄osub̄osub̄o la nu!

Le nuḍuḍu kokoe ḡuti.

15 Nunyalawo mele egbl̄om na — mibu nusi gbl̄om mele la me kp̄o: 16 /Yayrakplu, si mieyranala, menye Kristo fe ōu la fe hadedee o d̄e? ^aEye abolo, si miekana la, menye Kristo fe ḡutilā fe hadedee o d̄e? 17 Elabena abolo d̄ekae, ḡutilā d̄eka mi ame gedewo mienye, elabena mi katā miedua abolo d̄eka la fe d̄e.^k 18 Mikp̄o ḡutilānu Israel d̄a! Menye amesiwo dua ^av̄osawo la, nye v̄osa-mlekpuī la fe hadelawo oa? 19 Azo la, nuka gbl̄om mele? D̄e mebena, tr̄ō enye nu loo, alo tr̄ō fe v̄osasa enye nua?^o 20 Hafi boḡ mele gb̄ogbl̄om bena, nusi tr̄ōsub̄olawo mēna la, 'gb̄ogbo v̄wo womēa wo na, eye menye Mawu o; ke nyemele didim bena, miade ha kple gb̄ogbo v̄wo o. 21 Miate ḡu ano Afet̄o la fe kplu, agano gb̄ogbo v̄wo fe kplu h̄a o; miate ḡu akp̄o gome le Afet̄o la fe kpl̄ō ḡuti, agakp̄o gome le gb̄ogbo v̄wo fe kpl̄ō ḡuti h̄a o.^z 22 Alo d̄e miana Afet̄o la naḍā ḡua? D̄e miesesē wui mahā?

Le befiē na dzitsinya ḡuti.

23 Wode nuwo katā fe m̄o na ame, ke menye nuwo katāe nyona na ame o; wode nuwo katā fe m̄o na ame, ke menye nuwo katāe doa ame d̄e ḡḡogbe o.^y 24 Amea d̄eke nagadi ye ḡuto t̄o o, ke nusi nye ame bubu t̄o la boḡ.^z 25 Nusianu, si wodzrana le l̄āflefe la, miḍui faa, eye migabia eta se le dzitsinya ḡuti o.^b 26 Elabena

^a Ps. 24, 1.

^b Mo. IV, 14, 2, 3; Heb. 3, 11, 17.

^c 8, 7.

^e Tim. I, 4, 4.

^f Mat. 28, 27.
^g Kol. 3, 17.

^h Do. 2, 42.
ⁱ Ro. 14, 13.

^k Ro. 12, 5; ta 12, 27.

^l 9, 20-22.
^m Mo. III, 7, 6, 15.

^a 8, 4.

^y 4, 16; Fil. 3, 17.
^z Mo. III, 17, 7; Mo. V, 32, 17; Ps. 106, 37; Nyad. 9, 20.

^o Ef. 5, 23.

^o 3, 23.

^o Kor. II, 6, 15, 16.
^o 12, 10; 14, 1.

^y 6, t2.

^z kp. 33; Ro. 15, 2.

^a Mo. I, 1, 27.
^b Ro. 14, 2-10, 22.

anyigba la kple nusiwo katā yo edzi la, nye Afet̄o la t̄o.^a 27 Ke ne dzimax̄oset̄ōwo dome amea d̄e kpe mi, eye miel̄ō be, yewoayi la, midu nusianu, si wots̄o d̄o mia k̄ome la, eye migabia eta se o le dzitsinya ḡuti. 28 Ke ne amea d̄e gbl̄o na mi bena: Tr̄ōwo fe v̄osa nye esi la, ekema migadui le amesi gbl̄oe fia mi la kple dzitsinya la ḡuti o.^d 29 Ke menye mia ḡutowo fe dzitsinya me w̄one o, ke ame keme t̄o boḡ; elabena nukaḡuti ame bubu fe dzitsinya adr̄ō w̄onu nye ab̄oḍenyenye ma? 30 Ne mets̄o akpedada ḡu nu la, nukaḡuti woagbl̄o busunya d̄e ḡutinye le nusi ta meda akpe d̄o la ḡuti mahā?^e 31 Azo la ne miele nu dum alo miele nu nom alo miele d̄oa d̄e wom la, miwo ye katā na Mawu fe kafukafu.^f 32 Migazu nukikli na Yuda-t̄ōwo kple Helat̄ōwo kple Mawu fe hame la o; 33 abe alesi nye h̄a mele didim bena, madze amewo katā ḡu le nusianu me, eye nyemia nusi nyo na nye ḡuto o, ke nusi nyo na ame ged̄eawo boḡ, bene woakp̄o agb̄ex̄ox̄o la ene.^l

Kristot̄ōwo fe d̄okuilēle le takpek̄ewo me kple atesi edze be, woḍu nuḍuḍu kokoe.

11. Mizu sr̄ōnyelawo, abe alesi nye h̄a menye Kristo-sr̄ōla ene.^j

2 Ke mele mia kafum, n̄oviwo, bena miedoa ḡku dzinye le nusianu me, eye miel̄ō nyad̄oḍoawo me d̄e asi, abe alesi medo na mi la ene. 3 Ke mele didim bena, mianyae bena, ḡutsu sia 'ḡutsu fe ta enye Kristo, ke nȳonu fe ta enye ḡutsu, 'ke Kristo fe ta enye Mawu. 4 Ke ḡutsu sia ḡutsu, si doa gbe d̄a alo 'gbl̄oa nya di, eye w̄ots̄yo nu ta la, edoa ḡukpe efe ta. 5 Ke nȳonu sia nȳonu, si doa gbe d̄a alo gbl̄oa nya di, eye mebla ta o la, edoa ḡukpe efe ta, elabena ele abe d̄e w̄ōl̄u ta ene. 6 Elabena ne nȳonu mebla ta o la, na ne w̄oako ta keḡ! Ke ne enye ḡukpe na nȳonu be, w̄oako ta alo w̄oal̄ui la, ekema nebla ta. 7 Hafi ḡutsu la negats̄yo nu ta o; 'elabena Mawu fe n̄on̄ome kple efe bubu w̄o-

nye, ke nyonu enye nutsu fe bu-
bu. 8 Elabena nutsu metso nyo-
nu me o, hafi nyonu boṅ ye tso
nutsu me.^a 9 Elabena womewo
nutsu le nyonu ta o, hafi wowo
nyonu le nutsu taboṅ.^b 10 Eyata
ele na nyonu bena, wòakpo nuse
de efe ta dzi le mawudolawo nuti.
11 Gake sr̄nyonu mele Afeto la
me nutsu manomee o, eye sr̄-
nutsu hā mele Afeto la me nyo-
nu manomee o. 12 Elabena abe
alesi nyonu tso nutsu me la, ne-
nema ke nutsu hā to nyonu me
va; ke esiawo katā tso Mawu
gbɔ. 13 Midr̄e le mia nutowo
mia dokui me kpo, de wòde be,
nyonu, si mebla ta o la, nado gbe
da na Mawu mahā? 14 Alo de
dzadzome nuto mefia mi bena, ne
da legbe li na nutsu la; enye
nukpe ne oa? 15 Ke nyonu la,
ne da legbe li ne la, enye bubu
ne; elabena wotsɔ da legbe ne
de nutsyɔnu tefe. 16 Ke neenyɔ
amea de nɔ be, yeanye dzretɔ
la, gake miafe nuwɔnawo mele
nenem o, eye Mawu fe hameawo
hā nenema ke.

Le alesi edze be, woadu nududu kokoe la nuti.
17 Ke esi mede se sia na mi
la, nyemate nɔ akafu mi o bena,
mieva kpea ta, menyɛ bena mia-
nyo awu o, ke boṅ bene miagbl̄e
de dzi awu.^a 18 Elabena gb̄a la,
ne miefo fu de hame la fe ta-
kpekpe me la, mesena bena, ma-
māwo nɔa mia dome, eye mexɔa
dewo dzi sena.^b 19 Elabena lele
vevie bena, kɔmamāwo hā nado
mia dome, bene amesiwo li ke la,
"nadze fā le mia dome. 20 Azo
la ne mieva kpe ta de afi deka
la, menyɛ Afeto la fe nududue
nye ekema o. 21 Elabena ame-
siame tsɔa ye nuto fe nududu he-
duna gb̄a le nuadufe, dɔ nɔa amea
de wum, ke ame bubu mua aha.
22 Alo de afewo mele mia si, mia-
du nu, eye miano nu le wo me
oa? Alo de miedoa vlo Mawu fe
hame, eye miedoa "nukpe amesi-
wo mekpɔ nuwo o la mahā? Nu-
ka gb̄o ge mala? De makafu
mia? Esia me la nyemele mia
kafu ge akpo o. 23 Elabena nye
la, nusi mexɔ tso Afeto la gb̄o
la, metsɔ de asi na mi bena, "Afe-
to Yesu le zā, si me wofia eyo-

^a Mo. 1, 2, 22, 23.

^b Mo. 1, 2, 18.

^d Mat. 26, 29.

^e Heb. 6, 6.

^f Mat. 26, 22;
Kor. II, 13, 5.

^g 15, 20.

^h kp. 22.

ⁱ Heb. 12, 5, 6.

^k 1, 10-12; 3, 3.

^l Yoh. 1, 2, 19.

^m Mo. V, 13, 4.

ⁿ Xab. 2, 18, 19.

^o Yak. 2, 5, 6.

^p Mar. 9, 39;

Yoh. I, 4, 2, 3.

^q Mat. 26, 26-28;

Mar. 14, 22-24;

Lu. 22, 19, 20.

me mɔ la, etsɔ abolo de asi, 24
eye esi wòda akpe le eta la, eye
eme gb̄o bena: „Mixɔe du, esiaɛ
nye nye nutilā, si woṅe le mia
ta; miwo esia, ne miatsɔe ado nku
dzinye.“ 25 Nenema ke wòtsɔ kplu
le nududu la megbe hegb̄o be-
na: „Esiaɛ nye nubabla yeye fe
kplu le nye uo me; miwo esia,
zi alesi mianoe la, ne miatsɔe ado
nku dzinye.“ 26 Elabena zi alesi
mieɔa abolo sia, eye mienoa nu
le kplu sia nu la, miele gbe fā
dem Afeto la fe ku, dhalase esi-
me wòava va. 27 Eyata amesi
ke dua abolo sia, alo noa nu le
Afeto la fe kplu sia nu madze-
madze la, adi fo le Afeto la fe
nutilā kple vu la nuti.^c 28 Ke
/ame nado edokui akpo, eye ale
wòadu abolo sia fe de, eye wò-
ano nu le kplu sia nu. 29 Elabe-
na amesi dune alo none madze-
madze la, eɔa, eye wònoa ɔ-
nudr̄ɔ na edokui, elabena me-
bu Afeto la fe nutilā me kpɔna o.
30 Esia nuti mia dome ame gedɛ
fe lāme gbɔdzɔ, eye amewo le
dɔ lēm, ^eeye ame gedewo ku. 31
Elabena de miebu mia dokui me
kpɔ la, anye ne womele ɔnu dr̄ɔ
ge mi o. 32 Ke ne wodr̄ɔ ɔnu
mi la, Afeto la hea to na mi, be-
ne womagabu fo mi kple xexea-
me zi deka o; 33 Eyata, nɔviwo,
ne mieva kpe ta le nu du ge la,
ekema milala mia nɔewo. 34 Ke
ne dɔ le amea de wum la, neɔu
nu le afe me, bene miagava kpe
ta hena ɔnudr̄ɔ o. Ke ne me-
va la, maɔo nusiwo susɔ la.

Gbɔgbɔ me nunanawo kple wo nuti
dowowo nyuits.

12. Ke le gbɔgbɔ me nunanawo
nuti la, nɔviwo, nyemele di-
dim be, mianye ame manyanawo
o. 2 Miennyae bena, tr̄subɔlawo
mienye tsā, eye miena wohe mi
yi de ^otr̄ɔ mafonuwɔ gbɔ, abe ale-
si wokplo mi ene. 3 Eyata mana
mianyae bena, amesi le nu fom
le Mawu fe Gbɔgbɔ me la, deke
megbɔa busunya de Yesu nuti
o; eye amea deke mate nɔ ayo
Yesu be Afeto o, negbe le Gbɔ-
gbɔ kɔkɔe la me ko.^f

4 Ke amenuvevenunana bubu
fomeviwo li, gake Gbɔgbɔ ma

kee,^a 5 eye subɔsubɔdɔ bubu fomeviwo li, gake Afetɔ ma kee. 6 Eye nusɛdɔ bubu fomeviwo li, gake Mawu ma ke, si wɔa dɔwo katã le amewo katã melae.^b 7 Ke wotsɔ Gbɔgbɔ fe dedefia na amesiame, bene wɔanyo na amewo katã.^c 8 Elabena woto Gbɔgbɔ la dzi tsɔ nunya fe nya na amea de, ame bubu la sidzedze fe nya le Gbɔgbɔ ma ke nu, 9 ame bubu la xɔse le Gbɔgbɔ ma ke me; ame bubu la dɔyɔyɔ fe amenuvevenunanawo le Gbɔgbɔ deka ma me; 10 ame bubu la nukudɔwɔwɔwo, ame bubu la nyagbɔgblɔdi, ame bubu la gbɔgbɔwo dodokpɔ,^e ame bubu la gbɛgbɔgbɔ bubu fomeviwo, ame bubu la gbe bubu fomeviwo fe gɔmedede; 11 gake Gbɔgbɔ deka mao wɔa nusiawo katã, eye wɔmã nu na ameslame wo tɔxɛ wo tɔxɛ, abe alesi wɔlɔna ene.^d

12 Elabena alesi nutilã deka li, eye nɔtinu gedewo li nɛ, ke nutilã deka sia nɔtinuwo katã, ne wosɔ gbɔ gedɛ hã la, wonye nutilã deka la: Nenema kee nye Kristo hã.^f 13 Elabena Gbɔgbɔ deka me wode mawutsi ta na mi katã le, bena mianye nutilã deka, miedanye Yudatɔwo alo Helatɔwo o, miedanye kluiwo alo abɔdeviwo o, eye wotsɔ Gbɔgbɔ deka kpe na mi katã. 14 Elabena nutilã hã menye nɔtinu deka o, ke nɔtinu gedɛ boɔ.^g 15 Nenyɛ de afɔ lagbɔ be: Esi nyemenye asi o la, eyata nyemenye nutilã fe de o la; ekem de eyanuti menye nutilã fe de oa? 16 Eye nenyɛ de to lagbɔ be: Esi nyemenye nku o la, eyata nyemenye nutilã fe de o la; ekem de eyanuti menye nutilã fe de oa? 17 Ne nutilã blibo la katã nye nku la, afika nusese ano? Ne nutilã blibo la katã nye nusese la, afika ɔɔɛsese ano mahã? 18 Ke azo la Mawu tsɔ nɔtinuwo dome desiadɛ do nutilã nɔti, abe alesi wɔlɔ ene. 19 Ke ne wo katã nye nɔtinu deka la, afika nutilã la ano? 20 Ke azo la nɔtinu gedewo li, gake nutilã deka hã koe.^h 21 Dku mate nɔ agbɔ na asi bena: Wɔ koe mele nɔnye o, alo ta hã mate nɔ agbɔ na afɔwo

^a Ro. 12, 6; Ef. 4, 4.

^b kp. 28; Ef. 4, 11.

^c 14, 26.

^e 14, 5; Dɔ. 2, 4.

^f Ro. 12, 5; Ef. 5, 30.

^g Ro. 12, 3; Ef. 4, 7.

^h kp. 27; 10, 17; Ef. 4, 11, 12.

ⁱ Gal. 3, 28.

^j kp. 20.

^k 14, 1.

^l kp. 14.
^m Mat. 7, 22; 17, 20.

bena: Miawo koe mele nɔnye o. 22 Ke boɔ nutilã nɔtinu, siwo wobuna bena, wogbɔdzona wu la, woawoe hiãna wu; 23 eye nutilã nɔtinu, siwo miɛbuna bena, bubu mele wo nɔ o la, miedea buɔu gã wo nɔ wu, eye mia nɔtinu, siwo menya kpɔna o la, woawoe xɔa nusiwo nya kpɔna wu. 24 Ke mia nɔtinu, siwo nya kpɔna la, megahiã naneke o. Ke Mawu wɔ nutilã hedoe tefetefe, eye wɔtsɔ bubu gã wu na suetɔ la, 25 bene mamãa deke naganɔ nutilã me o, ke nɔtinuwo nalɛ be na wo nɛwo sɔsɔe boɔ. 26 Eye ne nɔtinu deka le fu kpem la, nɔtinuwo katã kpea fu nɛ ti, eye ne wode bubu nɔtinu deka nɔ la, nɔtinuwo katã kpɔa dzidzɔ nɛ ti.

27 Ke miawo la Kristo fe nutilã mienye, eye mia dome desiadɛ nye nɔtinu.ⁱ 28 Eye Mawu do amea dewo le ha me: Gbãtɔ apostolowo, eweliani yagbɔdɔdilawo, etɔlia nufialawo, emegbe la nusɛdɔwɔwɔwo, eya megbe la dɔyɔyɔ fe amenuvevenunanawo, kpede-nɔtɔwo, dzikpɔlanyenyewo, gbɛgbɔgbɔ bubu fomeviwo.^j 29 A, wo katãe nye apostolowo? A, wo katãe nye nyagbɔdɔdilawo? A, wo katãe nye nufialawo? A, wo katã si nusɛdɔwɔwɔ lea? 30 A, wo katãe kpɔ dɔyɔyɔwo fe amenuvevenunanawo? A, wo katãe gbɔa gbe bubu fomeviwo? A, wo katãe dea nya gomea? 31 Midi amenuvevenunana nyuitɔwo wevie, eye hekpe de esia nɔti la mafia mɔ nyuitɔ mi!^k

Lɔlɔ kafukafu.

13. Nenyɛ de metsɔ amewo kple mawudɔlawo fe gbɛgbɔgbɔwo fɔa nu, ke lɔlɔ mele asinye o la, anye ne mele abe ayawagba, si dina alo abe gafɔfo, si dina la ene. 2 Eye nenyɛ de nyagbɔgblɔdi le asinye, eye menya nya yaylawo katã kple sidzedze katã, eye nenyɛ de xɔse katã le asinye, ale bena mate nɔ adɛ towo da, ke lɔlɔ mele asinye o la, anye ne nyemenye naneke o.^l 3 Eye nenyɛ de megblɛ nye nuwo katã henyi ame dahewo, eye nenyɛ de metsɔ nye nutilã na, bene woawo

fiām, ke lāl5 mele asinye o la, anye ne nyemenyo na naneke o.^a

4 Lāl5 la gbōa dzi blewu, efe dōme nyona; lāl5 la meōāa ŋu o, lāl5 la mefoa adegbe o, me-doa edokui de dzi glodzo o, 5 mewōa nusi medze o, ^dmedia ye ŋuto tō o, mebia dzi o, mebua, naneke v5 o; 6 medzōa dzi le nu madzōmadzō ŋuti o, ke eya kple nyatefee dzōa dzi. 7 Etsōa ^gnu-wo katā kpoo, exōa nuwo katā sena, ekpōa mō na nuwo katā, edoa dzi le nuwo katā me.

8 Lāl5 la nu metsina gbēde o: Nenyē nyagbōgbloḍiwo la, woade wo da, nenyē gbēgbōgbloḍwo la, woadzudzō, nenyē sidzedze la, woadee ḍa. 9 Elabena mienyaa nu afā kple afā, eye miegbloa nya ḍi afā kple afā. 10 Ke ne nu bli-bo la va va la, ekem woade nu-siwo nye afāafāwo la ḍa. 11 Esi-me nenyē vi la, mefo nu abe vi ene, eye mesusu abe vi ene, eye mebu tame abe vi ene; ke esime mezu ŋufsu la, mede devimenu-wo ḍa. 12 Elabena azō la mie-kpōa nu le ahūh5e me le abebubu me, ke emegbe la ŋku me kple ŋku me; azō la medze si nu afā kple afā, ke emegbe la madze si nu keŋ, abe alesi wodze sim keŋ la ene. 13 Ke azō la kxōse kple mōkpōkpō kpakple lāl5, nu et5 siawo nōa anyi; ke 'lāl5 la fo wo katā ta.

Le nyagbloḍanyī, adenufofo kple dodo nyui le takpekpewo me ŋuti.

14. Miti lāl5 yome; ke midī gbō-gbō me nuwo vevie; vevieto bena miagblo nya ḍi.^p 2 Elabena amesi tsōa gbēgbōgbloḍwo fōa nu la, mefoa nu na amewo o, ke na Ma-wu boŋ; elabena amea deke mese-sen o, ke gbōgbō me wōle nya yaylawo gblom le; 3 ke amesi le nya gblom ḍi la, efoa nu na ame-wo hegbloa amedodēngōgbenya, nuxlōmenya kple akōafanyawo. 4 Amesi tsōa gbēgbōgbloḍwo fōa nu la, edoa edokui de ngōgbe; ke amesi le nya gblom ḍi la, edoa hame la de ngōgbe. 5 Ke mele didim bena, 'mi katā miatsō gbē-gbōgbloḍwo afo nu; ke mele di-dim wu be, miagblo nya ḍi; ela-bena amesi gbloa nya ḍi la, ewu

^a Mat. 6, 2.
^b 12, 10.

^d Fil. 2, 4, 21.
^e 12, 8.

^f Ro. 12, 9.
^g Lod. 10, 12.
^h Ro. 15, 1.

^k kp 1-4.

ⁱ Kor. 11, 5, 7.
^k Tes. 1, 1, 3.
^l 12, 10.
^m Yoh. 1, 4, 16.

ⁿ Ef. 5, 19.

^p 12, 10, 31.

^q Mo. IV, 11, 29.

^r Ef. 4, 14.

amesi tsōa gbēgbōgbloḍwo fōa nu la sā; negbe deko ^bwōade egome, bene hame la nakpō ngōgbedede. 6 Ke azō la, nōviwo, nenyē de meva mia gbō tsō gbēgbōgbloḍwo le nu fom la, vidē ka wōanye na mi, ne nenyē de mafo nu na 'mi le nyadēdefia me alo sidzedze me alo nyagbōgbloḍi me alo nufiafia me o mahā? 7 Nenema ke nu agbe manōme, siwo ḍina, nenyē dze alo saŋku, ne wofe ḍiḍi meto vovo o la, aleke woadze si nusi wokuna alo nusi wofona mahā? 8 Elabena ne kpē fe ḍiḍime me-ko o la, ameka ladzra edokui ḍo na aḍa la mahā? 9 Nenema ke miawo hā, ne mietsō ade gblo nya, si me meko o la, aleke woadze si nusi miegblo la? Elabena mia-nyē amesiwo le nu fom de ya me. 10 Gbēgbōgbloḍwo bubu fomevi gedewo nya le xexe sia me, eye wo dome deke meli, si menya sena o. 11 Azō ne nyemesese gbea de o la, manye fiafiāla na amesi le nu fom la, eye amesi le nu fom la hā anye fiafiāla nam. 12 Ne-nema ke miawo hā, esi mienye veviedolawo le gbōgbloḍwo ŋuti la, midī vevie bena, miagba go hena hame la fe ngōgbedede. 13 Eyata anesi tsōa gbēgbōgbloḍwo fōa nu la, nado gbe ḍa, bene woade gome hā. 14 Elabena ne metsōa gbē-gbōgbloḍwo doo gbe ḍa la, nye gbō-gbō la doo gbe ḍa, gake nye tamesusu metsea ku o. 15 Azō la alekee? Mado gbe ḍa kple gbō-gbō, ke mado gbe ḍa kple tamesusu hā; ^omadzi ha kple gbōgbō, ke madzi ha kple tamesusu hā. 16 Elabena ne ēle akpe dam kple gbōgbō la, aleke lawo, amesi le numanyamanyatō nōfe la, agblo amen afu wō akpedada ḍi, esi menya nusi nēgblo la o mahā? 17 Elabena wō la ēḍa akpe nyuie, gake mēdo ame bubu la de ngō-gbe o. 18 Meda akpe na Mawu bena, metsōa gbēgbōgbloḍwo gbloa nya wu mi katā. 19 Ke ne mele ha me la, mele didim bena, ma-tsō nye tamesusu agblo nya at5, bene mafia nu ame bubuwo hā awu esi matsō gbēgbōgbloḍwo agblo nya akpe ewo.

20 Novinyewo, ^rmigazu viwo le nyasā me o, ke mizu vidziwo le

nu tovo wɔwɔ me boŋ, ke nyasɔ me ɔla mizu ame tsitsiwo. 21 "Woŋlo de segbalɛa me bena: „Matso ame bubuwo fe adewo kple ame bubuwo fe nuyiwo afo nu kple dukɔ sia, eye nenema hɔ womadɔ tom o; Afeto la gbloe." 22 Eyata gbeɔgbɔgbɔwo nye dzesi, menye na xɔsetowo o, ke na dzimaxɔsetowo boŋ; gake nyaɔgbɔgbɔdi mele na dzimaxɔsetowo o, ke na xɔsetowo boŋ. 23 Azo la nenyeye hame blibo la katã va kpe ta de afi deka, eye amewo katã tso gbeɔgbɔgbɔ fo nu, eye numanyamanyatowo alo dzimaxɔsetowo ava ge de eme la, womagbɔ bena, tsu kum miele o mahã? 24 Ke nenyeye wo katã gbɔla nya di, eye dzimaxɔseto alo numanyamanyatowa de va ge de eme la, wo katã woafɔ nya de enu wɔagloe, eye wo katã woadrɔ vɔnuɔi, 25 eye efe dzimenya yaylawo adze fã, eye ale wɔatsɔ mo atsyɔ anyi, eye wɔado gbe da na Mawu, eye wɔade gbe fã bena, Mawu le mia dome vavã.^g

26 Azo la alekee, nɔviwo?^h Ne mieva kpe ta la, hadzidzi kple nyufiafia kple gbeɔgbɔgbɔ kple nyadefia kple gomede le mia dome ameslame si; woawɔ nuwo katã hena ngɔgbede! 27 Nenyeye be, amea de tso gbeɔgbɔgbɔ fo nu la, woanye ame eve alo fã la ame etɔ, eye woafɔ nu deka deka, eye ame deka nade egome. 28 Ke nenyeye be, gomede la meli o la, nezi doɔde le ha la me; ke nefo nu na ye nuto dokui kple Mawu. 29 Ke nyagbɔdɔilawo la ame eve alo ame etɔ nagbɔ nya di, eye ame mamleawo nabu eme kpo. 30 Ke nenyeye be, wode nya fia ame bubu, si bobo no anyi la, gbãto la nazi doɔde. 31 Elabena mi katã miade nu agbɔ nya di deka deka, bene wo katã nasrɔ nu, eye woaxlɔ nu wo katã. 32 Eye nyagbɔdɔilawo fe gbeɔgbɔwo bobo wo dokui na nyagbɔdɔilawo. 33 Elabena Mawu menye nyamanyamawɔwo fe Mawu o, ke nufifafa fe Mawu boŋ.

34 Abe alesi wɔle le ame kɔkɔewo fe hawo katã me ene la, miafe nyɔnuwo nazi doɔde le takpekpe me, elabena womede

^a 11, 4; Ef. 5, 22; ^b 11, 2, 5; Mo. 1, 3, 16. ^c Fil. 3, 12. 18. ^d Mo. V, 28, 49; Yes. 28, 11. 12.

^e Yoh. I, 4, 8.

^f Kol. 2, 5.

^g Yoh. 16, 8.

^h 11, 18, 20.

ⁱ 12, 8-10.

^k Yes. 53, 8, 9.

^l Ef. 4, 12.

^m Ps. 16, 10.

ⁿ Lu. 24, 34.

^p Mar. 18, 14.

^r Tes. I, 5, 21;

^s Do. 17, 11.

^t Lu. 24, 50.

^u 9, 1.

^v Ef. 3, 8.

^w Tim. I, 2, 12.

^x Kor. II, 11, 5, 23.

mo na wo bena, woafɔ nu o; ke woado to boŋ, abe alesi se la gbɔ ene. 35 Ke ne wole didim be, yewoasrɔ nane la, mina woabia woawo nuto srɔwo le afe me, elabena medze nyɔnuwo bena, woafɔ nu le takpekpe me o. 36 Alo de mia mee mawunya dzɔ tsoa? Alo miawo dede gbɔ wɔva loo?

37 Ke ne amea de bua edokui nyagbɔdɔila alo gbeɔgbɔmeme la, nedze si nusiwo menlo do de mi la bena, Afeto la fe sededewoe.^e 38 Ke ne amea de medze sil o la, negadze sii o! 39 Eyata, nɔviwo, midi nyagbɔgbɔdi vevie, eye migagbe gbeɔgbɔ o. 40 Mina woawɔ nuwo katã, alesi dze de etefetefe.^f

Le ame kukuwo fe tsitretsiti nuti.

15. Ke, nɔviwo, mena mienya nyanyuie, si megbɔ fia mi, si miexɔ hã, esi me mietsi tre do hã, 2 si me woxɔ mi de agbe le hã, ne mielée de asi, abe alesi metsɔ nyanyuie la gbɔ fia mi ene la; anye ne miexɔ edzi se dzodzro. 3 Elabena nusi nye hã mexɔ la, metsɔ de asi na mi gbãgbiagbã bena, Kristo ku le mia nuvɔ nuti le kɔkɔle la nu, 4 eye bena wodli, eye bena wogafɔ de tsitre tso ame kukuwo dome le nkeke etɔagbe ne kɔkɔle la nu, 5 eye bena ede edokui fia Kefa, megbe la ame wuieve la. 6 Eya megbe la ede edokui fia nɔvi, siwo wu ame alafa atɔ la zi deka, amesiwo dome gedeawo le agbe vasede fifi, ke amea dewo hã do alɔ. 7 Emegbe la ede edokui fia Yakobo, emegbe la apostolowo katã. 8 Wo katã megbe la ede edokui fia nye hã abe fu gegee ene. 9 Elabena nye "enyeye sueto le apostolowo dome, amesi medze be, woawɔ be apostolo o, elabena meti Mawu fe hame la yome. 10 Ke Mawu fe amenuve la nuti mezu nusi menye, eye efe amenuve, si wɔtsɔ ve nunye la, menye dzodzro o, elabena medze agbagba gede wu wo katã; ke menye nyee o, hafi Mawu fe amenuve, si le kpakplim la boŋ.^v 11 Azo la edanye nyee o, edanye ame kemewo o, nenema

ke miède gbe fā, eye nenema ke miexœ se.

12 Ke ne wođe gbe fā Kristo bena, etsi tre tso ame kukuwo dome la, aleke wōmia dome amea dewo gblō bena, ame kukuwo fe tsitre-tsitria deke meli o mahā? 13 Ke ne ame kukuwo fe tsitre-tsitria deke meli o la, ekema Kristo hā metsi tre o. 14 Ke ne Kristo metsi tre o la, ekema miafe gbe-fādeđe enye dzodzro, eye miafe xœse hā enye dzodzro. 15 Ke woakpō mi abe Mawu fe avatso-dasedilawo hā ene, elabena miedi dase de Mawu ɲuti bena, efo Kristo de tsitre, amesi mefo de tsitre hafi o, nenyè be, ele me vavā bena, womefo ame kukuwo de tsitre o la. 16 Elabena de womefo ame kukuwo de tsitre o la, anye ne Kristo hā metsi tre o. 17 Ke ne Kristo metsi tre o la, miafe xœse enye yaka, eye miegale miafe nuvōwo me. 18 Ekema amesiwo dō alē le Kristo me la, hā tsrō. 19 Ne miekpō mō na Kristo le agbe sia me dēdeko la, ekema mienye nublaniwō wu amewo katā.

20 Ke azō la Kristo tsi tre tso ame kukuwo dome, eye wōzu amesiwo dō kalē la dome ɲgō-gbetō. 21 Elabena esi wōnye ame mee ku la to va ɲuti la, ame kukuwo fe tsitre-tsitria la hā to ame ke me va. 22 Elabena alesi amewo katā ku le Adam me la, nenema ke woagbō agbe wo katā hā le Kristo me. 23 Gake amesiame le ye ɲutō fe dōdō nu: 24 Gbātō enye Kristo; emegbe la amesiwo le Kristo me le efe vavagbe la; 24 emegbe la nuwuwi la ava, esime woatsō fiadufe la ade asi na Mawu Fofoa, esime wōava ade amegānyenye katā kple ɲusē katā kple dziɲudu katā dā la. 25 Elabena ele nē be, wōadu fia, halase esime woatsō efe futōwo katā ade efe afō te. 26 Futō mamletō, si woade dā la, enye ku. 27 Elabena etsō nuwo katā de efe afō te. Ke ne egblō bena, wotsō nuwo katā de ete la, edze fā bena, amesi tso wo katā de ete la, mele eme o. 28 Ke ne wotsō nuwo katā de ete la, ekema Vi la ɲutō hā atso edokui ade

amesi tso nuwo katā de ete la te, bene Mawu nanye wo katā le wo katā me.

29 Elabena nuka wōm amesiwo na wode mawutsi ta na wo le ame kukuwo ta la-le? Ne womafō ame kukuwo de tsitre kura o la, nuka wona wode mawutsi ta na wo le woamwo ta mahā? 30 Nukaɲuti miawo hā miedoa ɲodzi me le gafōfo sia gafōfo mea? 31 Metā miafe kafukafu, si le asinye le Kristo Yesu, mia Afeto me la bena, gbesiagbee mekuna. 32 Nenyè ame fe susu nue mewō ava kple lā woadāwo le Efeso la, ekema vide ka wōnye nam? Ne womefo ame kukuwo de tsitre o la, ekema mine miadu nu, eye miano nu, elabena etsō miele kuku ge! 33 Migana woable mi o! Habōwō vōwo gblēa nuwōna nyuiwo. 34 Mizu mo xexee tōwo vavā, eye migawō nuvō o! Elabena simadzemadze Mawu le amea dewo me; ɲukpedodo mi ta megblōe dō.

35 Ke dewo amea de agblō be: Aleke ame kukuwo le fōfo ge de tsitre mahā? Eye ɲutilā ka wole tsotsō ge adoe mahā? 36 Wō bōmetsila, nusi nēfā la, magbō agbe o, negbe deko wōaku hafi. 37 Eye nusi nēfāna la, menye nōnōme blibo, si le dzodzō ge lae nēfā o, hafi nuku gbōloa de, edanye bli alo nu mamleawo dome-tōa de o. 38 Ke Mawu na nōnōmee, alesi wōlō, eye nukuwo dome desiadē la etsō nuku la ɲutō fe nōnōme nē. 39 Menye lāwo katāe nye lā deka fomevi o; ke amegbetōwo fe lā le vovo, lāfōnewo fe lā le vovo, tōmelāwo fe lā le vovo, xeviwo fe lā le vovo. 40 Eye dziɲutilāwo li, eye anyigba dzi ɲutilāwo hā li; gake dziɲutōwo fe ɲutikōkōe le vovo, eye anyigbadzitōwo tō le vovo. 41 Xē fe ɲutikōkōe le vovo, eye ɲleti fe ɲutikōkōe hā le vovo, eye ɲletiviwo fe ɲutikōkōe hā le vovo; elabena vovo le ɲletivi kple ɲletivi dome le ɲutikōkōe gome. 42 Nenema ke ame kukuwo fe tsitre-tsitria hā le: Wofāa nu le gbeblē me, eye woafōe de tsitre le magblēmagblē me; 43 wofāa nu le bubu makpōmakpōe me, eye

a Ro. 8, 36.

b Kor. II, 4, 10, 11.

d Yes. 22, 13.

e Do. 1, 22.

f 6, 14.

g kp. 14.

h Ef. 5, 14; Do. 26, 8; ta 6, 5.

i Kol. 1, 18.

k 11, 30.

l Yoh. 12, 24.

m Mo. I, 3, 17-19; Ro. 5, 12, 18.

n Mo. I, 1, 11.

p kp. 20.

r Tes. I, 4, 16; Nyad. 20, 5.

s Dan. 2, 44.

t Ps. 110, 1; Mat. 22, 44.

u Nyad. 20, 14; 21, 4.

v Ps. 8, 7.

woafœ “de tsitre le ñutikokœ me: wofãa nu le gbɔdzɔgbɔdzɔ me, eye woafœ de tsitre le ñusē me. 44 Wofãa luɔɔñutilã, eye woafœ gbɔgbɔñutilã de tsitre. Luɔɔñutilã li, eye gbɔgbɔñutilã hã li. 45 Nenema ke ðwonlɔ ði bena: „Ame gbãto, Adam la, zu luɔɔ gbagbe;“ ‘Adam mamletɔ la zu gbɔgbɔ, si na agbe. 46 Ke menyē gbɔgbɔmetɔ enye gbãto o, hafi luɔɔto la boŋ, emegbe la gbɔgbɔmetɔ la. 47 Ame gbãto, si tso anyigba me la, enye anyigbadzito, ame evelia enye Afeto si tso dzifo la. 48 Alesi ke anyigbadzitɔa le la, nenema ke anyigbadzitawo hã le; alesi ke dzifotɔa le la, nenema ke dzifotɔwo hã le; 49 eye alesi hanyigbadzitɔa fe nɔnɔme le mia ñu la, nenema ke dzifotɔa fe nɔnɔme hã nanɔ mia ñu.

50 Ke mele esia gblɔm, nɔviwo, bena ñutilã kple ɔu mate ñu anyi mawufiadufe la fe dome o, eye gbegblē mate ñu anyi magblēmagblē fe dome o. 51 Mikpɔ ða, mele nya yaɣla gblɔm na mi: “Mí katã miele alɔ ðo ge o; gake woatrɔ mi katã miafe nɔnɔme, 52 kasia le aɖabafɔfo deka me, le ‘kpékuku mamlea me; elabena woaku kpē, eye woafœ ame kukuwo de tsitre magblēmagblē, eye miawo la woatrɔ miafe nɔnɔme. 53 Elabena ele be, nu gbegblē sia nado magblēmagblē, eye nu kuku sia nado makumaku.” 54 Ke esime nu gbegblē sia lava do magblēmagblē, eye nu kuku sia lava do makumaku la, ekema nya, si wonlɔ ði la, ava ve me bena: „Womi ku le dzidudu me.“ 55 Wò ku, afika wò ti la le? Wò tsiēfe, afika wò dzidudu la le? 56 Elabena ku fe ti enye nuvɔ, “ke nuvɔ fe ñusē enye se la. 57 Ke woada akpe na Mawu, si na dzidudu mí to mia Afeto Yesu Kristo dzi la! 58 Eyata, nɔvinye lolɔtɔwo, minɔ te sesie, maɔ-maɔ, eye migba go ðaasi le Afeto la fe ðɔwɔwo me, esi mienyae /bena, miafe agbagbadzedze menyē dzodzɔle Afeto la me o ñutila.

Nudzɔdzɔ na Yerusalem-kristohame dahe la.

16. Ke le nudzɔdzɔ na ame kɔ-kɔeawo ñuti, alesi medœe na

a Fil. 3, 20, 21.
 b Do. 20, 7.
 c Mo. 1. 2, 7.
 e Kor. II. 3, 17.
 f Do. 19, 21.
 g Ro. 15, 24.
 h Mo. 1. 5, 3.
 i Do. 20, 2; 18, 21.
 k Do. 19, 1. 10.
 l 6, 13.
 m Kor. II. 2, 12; Kol. 4, 3; Nyad. 3, 8.
 n Tes. I. 4, 15, 17.
 p 4, 17.
 r Mat. 24, 31; Tes. I. 4, 16.
 s Fil. 2, 20.
 t Tim. I. 4, 12.
 u kp. 6.
 v Kor. II. 5, 4.
 y 1, 12.
 z Yes. 25, 8; Hon. 18, 14.
 a Ro. 7, 13; 5, 14.
 b Ef. 6, 10.
 d 1, 16.
 e Ro. 16, 5.
 f Kron. II. 15, 7.
 g Fil. 2, 20.
 h Do. 11, 29; Kor. II. 8, 9; Gal. 2, 10.

Galatia-hamewo la, nenema ke miawo hã miwo. 2 Kwasiɖa fe ñkeke gbãto dzi la mia dome amesiame natsɔ nane adzra ðo ði vovo de ye ñuto gbɔ, eye wòafɔ enu fu le efe videkpɔkpɔ nu, bena menyē ne meva la, hafi woafɔ dze nudzɔdzɔ gɔme o. 3 Ke ne meva va la, matsɔ agbalēwo ade asi na amesiwo ke miekpɔ be, wodze la, aɖo wo ða, ne woatsɔ miafe nunana ayi Yerusalem. 4 Ke menyē be, edze bena, nye hã mayi la, ekema woayi kplim. 5 Ke ne metso Makedonia la, mava mia gbɔ, elabena mato Makedonia. 6 Dewo matsi mia gbɔ ɔee, alo ðewo manɔ anyi, halase esime vuvuñoli nu nayi mahi, bene mia-dom ða ayi afisiafi, si mayi ðo la. 7 Elabena nyemele didim bena, makpɔ mi fifi le mɔzɔzɔ me o; elabena mele mɔ kpɔm bena, ne Afeto la de mɔ nam la, matsi mia gbɔ ɔee. 8 Ke matsi Efeso yidase Pentekoste dzi. 9 Elabena woou “ɔɔtru gã, si na ðo geɖe la nam, eye adikãto geɖewo li.

Alesi woaxo Timoteo.

10 Ke ne Timoteo va la, mikpɔ nyule, bena wòagavɔ le mia gbɔ o, “elabena ewɔa Afeto la fe ðo la abe nye ke ene. 11 Eyata amea ðeke ‘nagado vloee o! “Ke midœe ða le ñutifafa me boŋ, bene wòava gbonye, elabena mele eya kple nɔviawo lalam. 12 Ke le nɔvi w’Apolo ñuti la, mede kuku ne ñuto bena, eya kple nɔviawo nayi mia gbɔ, eye menyē efe lolɔnu kura be, yeava mia gbɔ fifi o, ke ne ekpɔ asinu nyui la, ava.

Nuxɔxlɔwo.

13 Minɔ ñudzɔ, minɔ tsitre le xɔse me, miwo ñutsu, eye misē ñu! 14 Miwo nuwo katã le lolɔ me! 15 Mele nu xlɔm mi, nɔviwo — ðmienya Stefana fe afe la bena, ‘eyae nye nggbeto le Axaya, eye bena, wodo wo ðokui ame kɔkɔewo sublawo — 16 bena miawo hã miatsɔ mia ðokui ade nenem me siawo kpakple amesiame, si wɔa ðo kpli mi, eye wòdzea agbagba la te. 17 Mekpɔ dzidzɔ le Stefano, Fortunato kple Axaiko fe vava la ñuti; elabena esi mieli

kplim o la, amesiawoe xɔ de mia tefe. 18 Elabena wona mia kple miafe gbɔgbɔ la gbɔ de eme; eyata midze si nenem me siawo.

Dudɔ kple agbalɛ la fe nuwuwunyawo.

19 Asia-hameawo dudɔ mi fã! Akwila kple Priskila kpakple hame, si le wofe afe me la, dudɔ mi vevie nuto le Afeto la me! 20 Nɔviwo katã dudɔ mi fã! Mi-

^a Tes. I. 5, 12.
^b Kol. 4, 18; Tes. II. 3, 17.

^d Do. 18, 2, 18, 28; Ro. 16, 3, 5.
^e Gal. 1, 8, 9.

^f Kor. II. 13, 12; Pet. I. 5, 14; Ro. 16, 6.

tso nugbugbɔ kɔkɔe gbɔgbɔ nu na mia nɛwo!

21 Dudɔ, si nye Paulo metsɔ nye asi nɔe la, enye esi.^b 22 Ne amea de melɔ Afeto Yesu Kristo o la, 'nezu busu! Afeto la gbɔna! 23 Mia Afeto Yesu Kristo fe amenuveve nana anyi kpli mi! Nye lolɔ nana anyi kpli mi katã le Kristo Yesu me! Amen.

PAULO FE AGBALĒ EVELIA, SI WÒDLŌ ĐO ĐE KORINTOTŌWO.

Kpokploiyideme.

1 Paulo, Yesu Kristo fe apostolo nɔto Mawu fe lolɔnu me, kple novi Timoteo wonɔ do de Mawu fe hame, si le Korinto, kple ame kɔkɔe, siwo katã le Axaya blibo la katã: 2 Amenuveve kple nutilafa, si tso Mawu, mia Fofɔ, kple mia Afeto Yesu Kristo gbɔ la, woana mi!

3 Woakafu Mawu, mia Afeto Yesu Kristo Fofɔ, si nye dometotro Fofɔ kple kakɔfafawo katã fe Mawu la, 4 amesi fa ako na mi le miafe xaxa blibo la katã me, bene miawo hã miate nɔ atso akɔfafa, si Mawu tso fa ako na mi la, afa ako na amesiwo kpea fu sia fu la; 5 elabena alesi Kristo fe fukpekpewo sɔ gbɔ nuto va mia dzi la, nenema ke miɛkpɔa akɔfafa hã sɔ gbɔ nuto to Kristo dzi.^o 6 Ke nenyɛ de miɛxaxa la, miafe akɔfafa kple xɔxɔ, si sɛa nɔ le fukpekpe, siwo ke miawo hã miɛkpɛna fe dzidido me la tae; alo nenyɛ de wofa ako na mi la, miafe akɔfafa kple xɔxɔ tae. 7 Eye miafe mɔkpɔkpɔ li ke le mia nutila, esi mlienayɛ bena, alesi miɛkpɔa gome le fukpekpewo me la, nenema ke miɛkpɔa gome le akɔfafa me hã la nutila.

8 Noviwɔ, miele didim be, miafe xaxa, si miɛkpɔ le Asia la, nana manyamanya na mi o, bena wowo fu mi gede nuto, wu alesi miɛte nɔ kpee, ale gbege be, miɛtsi dzodzodzoe keɲ le miafe agbe nutila. 9 E, mia nutowo miedo kpe dzi le mia dokui me bena, miele

^g Kor. I. 1, 1.

^h Tim. II. 4, 18.

ⁱ Ro. 1, 7.

^k Ro. 15, 5.
^l 2, 17; Heb. 13, 18.

^m Kor. I. 1, 17.

ⁿ Pa. 34, 20; 94, 19.

^o 5, 12.

^p Fil. 2, 16.

^q 4, 15, 17.

^r Do. 18, 23; Kor. I. 15, 32.

^s Kor. I. 16, 5, 8.

kuku ge, bene miagado dzi de mia dokui nɔ o, hafi de Mawu, amesi foa ame kukuwo de tsitre la nɔ boɲ, 10 amesi de mi tso nenem ku gã sia me, eye wògale mia dede dzi, eye miele mɔ kpɔm ne bena, agade mi hã.^h 11 Esi miawo hã mietsɔa miafe kukudede kpena de mia nutila, bene ame gede nada akpe le mia ta le amenuvevenunana, si ame gede fe kukudede na wòsu mia si la nutila. 12 Elabena miafe adegbefofo enye esi: Miafe dzitsinya fe 'dase, si wòdina bena, miezo le xexe sia me le Mawu fe dzimekɔkɔ kple dzi dzadze me,ⁱ eye menye nutila fe nunya me o; ke le Mawu fe amenuveve me boɲ, vevieto le mia dome. 13 Elabena miɛnɔ nya bubu na mi o, negbe nusi miɛxlɛ alo miedze si hã; ke mele mɔ kpɔm bena, miadze sii yidase nuwuwu, 14 abe alesi miedze si mi afã kple afã bena, mienye miafe adegbefofo, 'abe alesi miawo hã mienye mia to le mia Afeto Yesu fe nkekea dzi la ene.

Nusi ta Paulo megayi Korinto o.

15 Eye dzidododeɲu sia nutila miedo tame bena, mava mia gbɔ gbã, bene miakpɔ amenuveve evelia, 16 eye bena mato mia gbɔ ayi Makedonia, eye magagbugbɔ tso Makedonia agava mia gbɔ, bena miadom da mayi Yudea.^u 17 Azɔ esi miedoesia de ta me la, de mewɔe le amefuflu mea? Alo nusi miedo de ta me la, de miedoe le nutila nu bena, e nanye e, eye o nanye o le gbɔnye mahã?

18 Ke Mawue nye nutefewola, be-
na miafe nya, si miegblo na mi la,
menye ē kple o o. 19 Elabena
Mawu fe Vi, Yesu Kristo, amesi
wode gbe fā le mia dome to mi,
amesiwo nye nye, Silvano kple
Timoteo dzi la, menye ē kple o
o, hafi enye ē le eyama me boŋ.
20 Elabena Mawu fe ngbedodo-
wo, alesi nu wole la, Yesu me ē
le; eyanuti "amen la to eya hā
dzi hena Mawu fe kafukafu to mia
dzi. 21 Ke amesi ll ke mia kple
miawo de Kristo me, "eyewosi ani
na mi la, enye Mawu; 22 amesi
tre mia nu hā, eye wona Gbɔgbɔ
fe awobanu mi le miafe dziwo me.

23 Ke nye la meyo Mawu, ne
wòanye dasedila na nye luob
bena, esl mekpɔ mlafe nublani
la nutie nyemeva Korinto hade o,
24 menye bena, "miedua afeto de
mlafe xose dzi o, ke mienye ha-
dowolawo na mlafe dzidzɔkpɔkpɔ;
elabena miele tsitre le xose me.

Alesi wòle na kristotowo be, woaxo nuvòwala,
siwo tro dzime la.

2. Ke nye nutɔ meɔo tame bena,
magatsɔ nuxaxa ava mia gbɔ
o." 2 Elabena ne nye la mena
miexa nu la, amekae nye amesi
ado dzidzo nam, negbe amesl ke-
keake mena wòxa nu lae? 3 Eye
"meŋlo esia ke na mi bena, ne
meva la, magakpɔ nuxaxa tso
amesiwo nuti makpɔ dzidzo le hafi
la gbɔ o, esi meɔo dzi de mi katã
mia nu bena, nye dzidzo enye mi
katã mia to la nuti. 4 Elabena
le fukpekpe gede kple dzimexaxa
me metsɔ adatsi gede ŋlo do de
mi, menye bene wòana miexa nu
o, hafi bene miadze si lolɔ, si me-
tsɔ lɔ ml vevie wu la.

5 Ke ne amea de na ame xa nu
la, menye nyee wòna mexa nu o,
ke boŋ mia dome amea dewo -
nyemagblo be, mi katãe o, bene
nyemagate eyama de to akpa o." -

6 Nenem me sla la tohehe, si mia
dome ame gedeawo mienae la, so
gbɔ ne; 7 eyata azo la mltsɔe kee,
eye mlfa ako ne de etefe boŋ,
bene nuxaxa gede akpa la nagaml
nenem me sla o. 8 Eyata mele
nu xlɔm mi bena: **Mina miafe lolɔ**
nu nasɛ de eyama dzi. 9 Elabe-
na eyata meŋlo na mi, bene ma-

a 7, 16.

b Lu. 10, 16.

d Lu. 22, 31.

e Nyad. 3, 14.

f Do. 14, 27;
Kor. I. 10, 9.

g Yoh. I. 2, 27.

h Do. 20, 1.

i 5, 5; Ro. 8, 16;
Ef. 1, 13, 14.

j 11, 31; Ro. 1, 9.

k Pet. I. 5, 3.

l Kor. I. 1, 18.

m Lu. 2, 34.

n 3, 5, 6.

o Kor. I. 4, 21;
ta 12, 21.

p 1, 12.

q Kor. I. 5.

r 5, 12.

s Kor. I. 9, 2.

t Kor. I. 5, 1.

u Mo. II. 24, 12.

dze si miafe kelili, "abe de mie-
doa to le nuslanu me ene. 10 Ke
amesi ke mietsɔ nane ke la, nye
hā metsɔe kee, elabena nye hā,
ne matsɔ nane ke la, metsɔe ke
le mia ta "le Kristo fe ŋku me,
11 bena "Satana nagaba mi o,
elabena mienya efe tamedodowo
kenken.

12 Ke esi meva Troa Kristo fe
nyanyuie gblo ge, eye /wouu
votru nam le Afeto me la, 13
nyemekpɔ dzudzo le nye gbɔgbɔ
me o; elabena nyemekpɔ nɔvinye
Tito o, ke boŋ meklã wo, eye
meto dzi yi Makedonia."

14 Ke woda akpe na Mawu,
si nana miedua dzi daasi le Kristo
me, eye wode efe sidzedze fe
vevɛ lilili la de go fia to mia
dzi le afisiafi. 15 Elabena mienye
Kristo fe vevɛ lilili na Mawu le
amesiwo woxona de agbe la kple
"amesiwo tsrɔna la dome, 16 "he-
na amesiawo la azu ku fe ve-
vɛse heyina ku me, ke hena ame
kemewo la azu agbe fe vevɛse
heyina agbe me. "Eye ameka de
nusiawo nu mahã? 17 Elabena
miele abe ame gede, siwo bada
Mawu fe nya la ene o; ke boŋ
abe vavanyenye me kple Mawu
me mietsɔne tsonɛ gbloa nya le
Mawu fe ŋku le le Kristo me ene."

Nubabia yeye la fe do menyee se, si me ku le
la fe do o, ke boŋ enye gbɔgbɔ kple agbe fe do.

3. De miegade asl mia dokui
kafukafu mea? "Alo de ehiã
mi, abe amea dewo ene bena,
miatsɔ kafukafugalã ve na mi
alo miaxɔ kafukafugalã le mia
si mahã? 2 Miawoe nye miafe
agbalɛ, si wonlo de miafe dziwo
me, si amewo katã nya, eye wo-
xlɛne;" 3 elabena edze fã bena,
mienye Kristo fe agbalɛ, si wo-
tsɔ miafe subɔsubɔdo wɛe, si
wometsɔ agbalɛnlɔtlɔ ŋlɛe o, ke
boŋ Mawu gbagbe fe Gbɔgbɔ lae
wotsɔ ŋlɛe; "womenlɔe de nunlɔ-
kpewo dzi o, ke de nunlɔkpe, si-
wo nye nutilã fe dziwo la dzi
boŋ. 4 Ke dzidodo de Mawu nu
sla le mia si to Yesu dzi: 5 Me-
nye bena miede enu le mia do-
kui si, be miasusu nane abe mia
nutɔwo mia dokui mee wòtso ene
o; ke mia nudede la tso Ma-

wu gbɔ boŋ,^a 6 amesi hā wɔ mí mífedze be, míanye h̄nubabla yeye fe subɔlawo, menyɛ ^aagbalɛ̄nɔ-dzɛsi tawo o, /hafi Gbɔgbɔ tawo boŋ. Elabena ^aagbalɛ̄nɔdzɛsi la wua ame; ke Gbɔgbɔ la gbɔa agbe ame.

7 Ke nɛ ku fe subɔsubɔdɔ, si le agbalɛ̄nɔdzɛsiwo me, si woŋɔ de kpewo dzi la, kpɔ n̄tikɔkɔe ale gbegebe bena Israel-viwo h̄mete n̄u lé n̄ku de Mose fe n̄ku me le efe n̄ku me n̄tikɔkɔe, si nu tsi la n̄uti o la, 8 aleke Gbɔgbɔ fe subɔsubɔdɔ ma-nɔ n̄tikɔkɔe me gedɛ awu o ma-hā?^b 9 Elabena nɛ n̄tikɔkɔe li na h̄obubu fe subɔsubɔdɔ la, ^aekema dzɔdzɔenyenyɛ fe subɔsubɔdɔ gbā go gedɛ wu le n̄tikɔkɔe me. 10 Elabena nusi n̄tikɔkɔe li na la hā n̄uti mekɔ o le esia gome be, ekeme fe n̄tikɔkɔe fo eta sã. 11 Ke nɛ n̄tikɔkɔe li na nusi nu tsina la, ekema nusi nɔa anyi la, anɔ n̄tikɔkɔe me gedɛ awu sã.

12 Azɔ esi mɔkpɔkpɔ sia le mía si n̄uti la, miewɔa dzidefo gedɛ n̄uti dɔ le nufɔfo me, 13 eye mífɔwɔna abe Mose, amesi tso mɔtsyɔnu tsyɔ mo, bene Israel-viwo nagakpɔ nusi nu tsina fe nuwuwu o la ene o;^c 14 ke wona wofɛ tamesusuwo sɛ. Elabena vasedɛ egbegbe sia la n̄utsyɔnu sia gale nubabla xoxo fe xɛxlɛ la dzi, eye womekloe o, elabena wodɛnɛ da le Kristo me.^d 15 Ke vasedɛ egbegbe sia la yesiaxi, si ke woxlɛa Mose la, n̄utsyɔnu tsyɔa wofɛ dziwo dzi. 16 Ke ^ayesiaxi woatɔ le wofɛ dzi me ava Afɛto la gbɔ la, woade n̄utsyɔnu la da. 17 Ke Afɛto la enye Gbɔgbɔ la; ke afisi Afɛto fe Gbɔgbɔ le la, afima ablodɛ le. 18 Ke mí katá mietsɔ n̄ku, si wometsyɔ n̄ui o la, kpɔ Afɛto la fe n̄tikɔkɔe abe ah̄uh̄ɔe me ene, eye wotrɔa míafe nɔnɔme de nɔnɔme ma ke me tso n̄tikɔkɔe me yi de n̄tikɔkɔe me, abe alesi wɔtso Gbɔgbɔ fe Afɛto la gbɔ ene.

Paulo enye nyanyuie la fe gbɛfɛdela vavɛto; edo nyanyuie la fe gusɛ kpo le xaxawo me.

4. Eyata esi ^asubɔsubɔdɔ sia le mía si, abe alesi m̄iekpɔ /nu-

^a 2, 16.

^b Yer. 31, 31.

^c Kor. I. 11, 25; Ro. 7, 6.

^d 2, 17; Tes. I. 2, 5.

^e Yoh. 6, 63.

^f Kor. I. 1, 18.

^g Mo. 11, 34, 30.

^h Heb. 1, 3.

ⁱ Gal. 3, 2, 5.

^j Mo. V. 27, 26.

^k Ro. I, 17; 3, 21.

^l o 1, 24.

^m Mo. I. 1, 3.

ⁿ 3, 18.

^o 5, 1.

^p Mo. 11, 34, 33.

^q 1, 8; 7, 5.

^r Kor. I. 15, 31.

^s Ro. 11, 25.

^t Ro. 11, 23, 25.

^u Ro. 8, 36.

^v Ps. 116, 10.

^w Kor. I. 6, 14.

^x 3, 6.

^y Kor. I. 7, 25.

^z 1, 3-6.

blanuikpɔkpɔ ene la, dedɛ mete mía n̄u o. 2 Ke m̄iegbea n̄ukpenanu yaylawo boŋ, ^aeye m̄iezɔna le adan̄u vɔ me o, eye m̄iebaɔa mawunya hā o, hafi boŋ mietsɔa nyatefe fe dedɛfia dea mía d̄okui fiaa amewo katá fe dzitsinya le Mawu fe n̄ku me. 3 Ke nɛ wotsyɔ nu míafe nyanyuiea dzi la, ekema amesiwo tsrɔ la fe n̄ku me wotsyɔ n̄ui le,^b 4 amesiwo dome xexe sia me mawu gbā n̄ku na dzimaxɔsetowo fe tamesusu le la, bene Kristo, si nye ^aMawu fe nɔnɔme la, fe n̄tikɔkɔe nyanyuie la fe kekeli nagaklɛ na wo o. 5 Elabena m̄iedea gbe fā mía d̄okui o, ke boŋ Kristo Yesu, bena eyae nye Afɛto la, ke míawo m̄ienye subɔlawo le Yesu n̄uti;^c 6 elabena ^aMawu, si gbɔ be: Kekeli nado tso viviti me la, ^aenye amesi klɛ de míafe dziwo me, bene Mawu fe n̄tikɔkɔe sidzedze fe kekeli naklɛ le Yesu Kristo fe n̄ku me.

7 Ke kesinɔnu sia le mía si ^ale anyigoewo me, bene n̄usɛ fe agbɔsɔsɔ, si gbā go la, nanye Mawu tɔ, eye menyɛ mía gbɔ wɔatso o; 8 womimí mí dɔ le go sia go me, gake gbɔgbɔsixe metsi mía fo o; mietsi dzodzodzoe, gake m̄iebu n̄udodɔ keŋ o;^d 9 woti mía yome, gake womegblɛ mí di o; woxlā mí de anyi, gake wometsrɔ mí o. 10 Daasi ^amietsɔa Yesu fe ku de mía n̄utilā n̄u nɔa tsatsami, bene Yesu fe agbe hā nado de mía n̄utilā n̄u. 11 Elabena yeawokatayi me wotsɔ mí, amesiwo le agbe la, de asi ^ana ku le Yesu n̄uti, bene Yesu fe agbe nado de mía n̄utilā, si nye nu kuku la me. 12 Eyata ku la sɛa n̄u le mía me; ke agbe la le mía me. 13 Ke esi xɔse fe gbɔgbɔ ma ke le mía si la n̄uti, ^abɛbe alesi woŋɔ d̄i ene bena: „Mexɔe se, eyata mefo nu dɔ“ la; míawo hā m̄iezɔna sena, eyata m̄iegbɔa nya hā; 14 elabena m̄ienya bena, amesi fo Afɛto Yesu de tsitre la, afɔ míawo hā kple Yesu, eye wɔatso mía kpli mí siaa atu tsitre afia.^e 15 Elabena wowo wo katá le mia ta, bene amenuveve, si sɔ gbɔ de dzi to ame gedɛawo dzi la, nana akpedada la nagba go hena Mawu fe kafukafu.^f

16 Eyata dedji metea mia nu o; ke ne miafe agotame gblena ha la, miafe ememe la zua yeye gbesiagbe. 17 Elabena miafe adabafoso deka me xaxa, si nu miesena o la, wa ntitokowe mavo, si nu sena nuto, eye wofoa nusianu ta sasasa la, na mi, 18 esi mieléa nku de nusiwo wokpona la nu o, ke nusiwo womekpona o la boq nuti mieléa nku do. Elabena nusiwo wokpona la, mesena yina o; ke nusiwo womekpona o la, na anyi tegbetegbe.

Dzifo-yiyi le apostoto la dzrom. Do. si le gbe fa dem avuléle fe vevienyenye.

5. Elabena mienyae bena, ne wogba miafe agbadoxo, si nye anyigbadzito la, xotutu, si tso Mawu gbo la, ano mia si - xo, si wometsa asi woe o, si na anyi tegbetegbe le dzifo la. 2 Elabena esia me mienena le ha, eye wole mia dzrom bena, wotsa mia nefe, si tso dzifo la, ado na mi, 3 ne ele ale bena, ne wotsa awu do na mi, womakpo mi amama o la. 4 Elabena mi amesiwo le agbado me la, mienena, esi agba le mia kpem la nuti; elabena miele didim bena, woade awu le mia nu o, ke boq bena, woado awu na mi, bena agbe la nami nusi kuna la. 5 Ke amesi dzra mi do na esia la, enye Mawu, amesi na Gbogbo fe awobanu ha mi. 6 Eyata dzi le mia fo daasi, eye mienyae bena, ne miele afe le nutila me la, miedo afe le Afeto la gbo haqe o. 7 Elabena miezona le xose me, eye menyé le nukpokpo me o. 8 Ke dzi le mia fo, eye wodze mia nu wu be, miazdo le nutila me, eye miano afe le Afeto la gbo. 9 Eyata miedoa vevie bena, afee miedale o, alo motae miedale o, miazde enu. 10 Elabena ele na mi kata bena, miasa mia dokui afia le Kristo fe onudrözikipui la ngo, bene amesiame naxo nu de alesialesi woto le nutila me nono me la nu, nenye nyuie alo v5.

11 Azo esi mienya Afeto la vov5 la, miefona nya de amewo nu, ke miedze fa le Mawu fe nku me; ke mele mo kpom bena, mie-

a kp. 10.
b 3. 1.
d Ef. 3. 16.

e Ro. 8. 17. 18.
f Heb. 11. 1.

g Tim. 1. 2. 8.

h Ro. 14. 7. 8.

i Hl. 4. 19; Pet. 11. 1. 13. 14.

k Ro. 8. 1. 10.

l Gal. 6. 15.

n Nyad. 21. 5.

o Ro. 8. 23.

p Ro. 5. 10.

r Kor. 1. 15. 53.

s Ro. 3. 24. 25; Kol. 1. 19. 20; Yes. 52. 7.

t 1. 22; Ro. 8. 16. 23; Ef. 1. 13. 14.

u Heb. 11. 13.

v Heb. 4. 15.

w Gal. 3. 13.

x Kor. 1. 13. 12.

y Kor. 1. 1. 30; Fil. 3. 9.

d Fil. 1. 23.

e Ps. 39. 13.

f 1. 24; 5. 20.

g Do. 17. 31; Ro. 2. 16; 14. 19.
h Yes. 48. 8.

i Lu. 4. 18. 21.

k 4. 2.

dze fa le miafe dzitsinya me ha. 12 Miegale mia dokui kafum na mi o; ke miana asinukpokpo mi, bena miate nu afo adegbe le mia nuti, bena adegbefoso nana mia si de amesiwo foa adegbe le nku me, eye menyé le dzi me o la nuti. 13 Elabena ne miafe tame da la, eda na Mawu; ne tame nyui li na mi la, mia toe. 14 Elabena Kristo fe lol5 la le mia kplom, 15 eye miedzro eme kpo kpo esia bena, esi ame deka ku de amewo kata ta, eyata amewo kata ku. Eye woku de wo kata ta, bene amesiwo le agbe la, nagan agbe na wo dokui o, ke ne woano agbe hena amesi ku, eye wogatsi tre le wo ta la boq. 16 Eyata tso esia dzi la mienya amea deke le nutila nu o; ne mienya Kristo go le nutila nu ha la, azo la miegale enyam nenema o. 17 Eyata ke amea de le Kristo me la, eya nye nuwowa yeye: Xoxoto la nu va yi, "kpo da, nuwo kata zu yeye! 18 Ke wo kata tso Mawu gbo, amesi le avu le mia kple edokui dome to Yesu Kristo dzi, eye wona avuléle fe subsubodo mi. 19 Elabena Mawu enye amesi no Kristo me le avu le xexame kple edokui dome, eye mebu wofe vodadawo na wo o, eye wotsa avulénya la de mia me. 20 Eyata azo mienye amea dodowo le Kristo te fe, abe alesí Mawu le nu x5m to mia dzi ene, eye miedea kuku le Kristo te fe bena: Mina woale avu le mia kple Mawu dome! 21 Elabena amesi menya nuva deke o la, ewe ne wotanye nuv5 de mia te fe, bene miawo la miazu Mawu fe dzodzonenye le eyama me.

Paulo x5 nu kristowo be. womaxo Mawu fe amenuveve la dzodzro o.

6. Esi mienye hadowolawo nuti la, miele nu x5m mi ha bena, miagaxo Mawu fe amenuveve la dzodzro o. 2 Elabena agblo bena: „Medo to wo le amenuveyi la, eye mexo na wo le xoxogbe la dzi.“ Kpo da, fifi enye amenuveyi, kpo da, fifi enye xoxogbe! 3 Miena nudia diaa deke le naneke me o, bene womagaka mo na miafe subsubo la o, 4 ke boq le

nuwo katā me la miēdea miā doku fiana abe Mawu fe subolawo ene: Le dzidodo gedē me, le xaxawo me, le hiākamewo me, le momenuvevewo me, 5 le fofowo me, le gaxowo me, le zitotowo me, le agbagbadzedzewo me, le pudōdowo me, le nutsitsidōwo me,^b 6^d le dzadzēnyenye me, le sidzedze me, le dzigbōgbō blewu me, le dōmenyonyo me, le Gbōgbō kōkōe me, le lōlō, si me alakpa mele o la me, 7 le anukwarenya me, le Mawu fe nūse me; heto dzōdzōnyenye fe aṣawōnu, siwo le nudusi me kple miā me la me, 8 to bubu kple ŋukpe me, to dasedidi vō kple dasedidi nyui me; abe amebelawo ene, gake nyatefetōwoe; 9 abe amesiwo womeña o ene, gake amesiwo wozde si kote la woe; 9 abe amesiwo le kukum ene, gake kpō da, miele agbe; hābe amesiwo wofo ene, gake womewu wo o; 10 abe amesiwo le nu xam ene, gake wokpōa dzidzō daasi; abe amesiwo nye ame dahewo ene, gake wona ame gedē zua kesinotowo; abe amesiwo si naneke mele o ene, gake nusianu le wo si.²

Paulo xī5 nu kristotowo be, womagade ha kple dzimaxsetowo o.

11 Miāfe nu ke de te na ml Korintotowo! Miāfe dzi keke! 12 Miexaxa le miā me o; ke miexaxa le miā ŋutowo miāfe dzi me. 13 Tefedodo sia nu mele "egblōm na mi — abe deviwo megbloē na ene — bena miawo hā miāke miā dōkul.

14 Migazu ameslwo atso kōkuti tutō na dzimaxsetowo ti o!^o Elabena hadede kae le dzōdzōnyenye kple sedzlmawōmawō dome? Alo fomedodo kae le kekeli kple viviti dome? 15 Alo aleke Kristo kple Belial aṣṣa? Alo gome kae li na xoseto kple dzimaxsetōa? 16 Alo dēkawōwō kae le mawuxō kple trōwo domea? 17 Elabena miawoe nye Mawu gbagbe la fe xō, abe alesi Mawu gblō ene? bēna: „Manō wo dome, eye mazō wo dome, eye manye Mawu na wo, eye woawo hā woanye nye dukō. 17 Eyaŋuti mido go le wo dome, eye miḍe miā dōkul da, Afeto la gblōe, eye migaka

asi nu makōmakō ŋuti o, eye nye la maxō mi, 18 eye manye Fofona mi, eye miawo hā mianye vinyenutsuvlwo kple vinyenyōnuwiwo, Afeto, ŋusēkatātō la gblōe.“^o

Nuxaxi5 le kōkōenyenye ŋuti. Nuxaxa, si tso Mawu gbo.

7 Azo la esi ŋugbedodo siawo le miā si la, lōlōtowo, mina miāko miā doku ŋuti tso ŋutilā kple gbōgbō fe difofo sia difofo me, bena miawo kōkōenyenye nu le mawuvōvō me.

2 Miou miā doku na mi! Miēwo vō de amea deke ŋuti o, miēgblē amea deke o, miēba amea deke o.^e 3 Menye fōbubu ŋuti mele esia gblōm dō o; /elabena megbloē tsā be, miele miāfe dziwo me, bene miaku kpli mi, eye miāno agbe kpli mi hā. 4 Dzi-defo gedē lē asinye le miā ŋuti, mefo adegbe gedē hā le miā ŋuti, akōfafa yom taŋ, megba go le dzidzōkpōkpo me le miāfe xaxa katā me. 5 Elabena esi miēva Makedonia hā, miāfe ŋutilā mekpō dzudzōa deke o, ke miēkpe fu le nusianu me boŋ, dzrewōwō le miā gota, eye vōvō le miā me. 6 Ke Mawu, hāmesi fa akō na ame bōbōdeanyiwo la, fa akō na mi le Tito fe vava la me. 7 Ke menye efe vava me dēdeko o, ke le akōfafa, si wotsō fa akō ne le miā ŋuti la hā me boŋ; elabena egblō miāfe didi vevi kple miāfe avifafa kple miāfe ŋuṣoṣā le tanye la fia mi, ale bena mekpō dzidzō wu tsāto.

Nuxaxa, si tso Mawu gbo.

8 Elabena ne mena miēxa nu le agbalēa me hā la, mevem o; eye ne evem hā la — elabena mekpō bēna, agbalē ma la, nenyē yeyiyi kpuiā de koe wōna miēxa nu hā^p — 9 gake azō dzi le dzoyem, menye esi wōna miēxa nu la ŋuti o, hafi bēna wōna miēxa nu hēna dzimetōtrō boŋ; elabena ena miēxa nu de Mawu fe didi nu, bēna bubū naganōe na mi le naneke me atso miā gbo o. 10 Elabena nuxaxa de Mawu fe didi nu la wōa dzimetōtrō, si mevēa ame o, hēna xōxō; ke "xexēame fe nuxaxa hea ku ve. 11 Elabena kpō da, nenem nuxaxa sia, si

^a Yer. 31, 9; 32, 38.

^b 11, 23-27.

^d Tim. 1, 4, 12.

^e 12, 17; Do. 20, 33.

^f 6, 11-13.

^g 4, 10, 11.

^h Ps. 118, 16.

ⁱ Fil. 4, 12, 13.

^k 1, 3, 4.

^l 2, 13.

ⁿ Kor. 1, 4, 14.

^o Ef. 5, 11.

^p 2, 4.

^r Kor. 1, 3, 16.

^s Mo. 11, 26, 12.

^t Yes. 62, 11; Nyad. 18, 4.

^u Mat. 27, 3-5.

miexa de Mawu fe didi nu la, aleke wòhewo vevedodo gede na mi? E mia dokui taioili, ē dzi-bibi, ē vovō, ē didi vevi, ē gu-vaavā, ē hlōbiabia hā! Nusianu me miede mia dokui fia be, mi-ō dzadzē le nya sia me. 12 Eya-ta ne meqlōe na mī hā la, nyem-qlōe le amesi wō vō sia ŋuti alo amesi ŋuti wowo vō sia dō la ŋuti o; ke boŋ bene mīafe ve-vedodo le mīa ŋuti la nadze fā le mia dome le Mawu fe ŋku me. 13 Eyaŋuti wofa akō na mī; ke hekpe de mīafe akōfafa sia ŋuti la mīekpo dzidzo gede wu le Tito fe dzidzo la ŋuti, esi efe gbōgbō kpo gbōdeme tso mī katā mīa gbō la ŋuti. 14 Elabena ne mefo adegbe le nane me le mīa ŋuti le efe ŋku me la, mezu ŋukpe nam o, hafi alesi mīegblō nuwo katā na mī le nyatefe mee la, nenema ke mīafe adegbe, si mīe-fo le Tito fe ŋku me la, hā zu nyatefe. 15 Eye mīafe nu lé dzi ne gede wu, esi wōdo ŋku mī katā mīafe tōdodo la dzi, alesi mietsō vovō kple dzodzo nya-nyanya xōe la. 16 Dzi le dzo-yem bena, dzi le fonye le nusīa- nu me le mīa ta.

Nuxōlō le nudzōdzo na Yerusalem-kristohame dāhe la ŋu.

8. Ke, nōviwo, mīana mīanya Ma-wu fe amenuveve, si wōna le Makedonia hamewo me.^a 2 Ela-bena xaxa me dodokpo gede me wofe dzidzo fe agbōsōsō fū kple wofe aheadada, si nu sē la, gba go le le wofe dzimekōkō fe ke-sinonuwo me. 3 Elabena mele dase dim bena, woa ŋutōwo lō na nu faa alesi wote ŋui, eye wo-na nu wu alesi wote ŋui hā. 4 Eye wotsō nuxōlō gede de kuku na mī be, yewoakpo gome le ame kōkōewo subōsubōdō fe amenu-veve kple hadede me; 5 eye me-nye alesi mīekpo mō la dedeko o, ke boŋ wotsō wo dokui na Ma-wu gbā kpakple mīawo hā to Ma-wu fe lōlōnu me, 6 ale bena mīexlō nu Tito bena, alesi ke wōdze eg-me xoxo la, nenema ke wōdauw amenuveve sia nu le mīa dome hā. 7 Ke alesi miegba go ŋe nusianu me le xōse kple nya kple

^a Kor. I. 16, 1, 2.

^b Mat. 8, 20.

^d Lod. 3, 28; Mar. 12, 43.

^e 2, 9.

^f 9, 12.

^g Mo. II, 18, 18.

^h Ro. 15, 28.

ⁱ 5, 1; Do. 11, 23.

^j Gal. 2, 10.

^k Kor. I. 1, 5.

nunyanya kple vevedodo katā kple lōlō, si ^amietsō lō mī la me la, nenema ke miegba go le amenuveve sia me hā.

8 Nyemele egblam abe sedede ene o, ke boŋ metsō ame bubuwo fe vevedodo do mīafe lōlō hā fe vavānyenye kpo. 9 Elabena mīanya mīa Afeto Yesu Kri-sto fe amenuveve bena, kesinōto wōnye hafi, ^bke mīa ŋuti wōva da ahe dō, bene miawo la miato efe aheadada la me nazu kesinōtōwo. 10 Eye meḍo adagu le esia me; elabena esia nyo na mi amesiwo meto ewōwo gome dedeko o, ke boŋ edidi hā, anō fe deka enye esi. 11 Ke azo miwu ewōwo la hā nu, bene alesi miesu te helō edzi faa la, miawo nu hā le nusi le mīa si la nu nenema ke. 12 Elabena ne edzilōlō le la, edze ame ŋu be, woaxo le nusi le ame-si la nu, eye menye le nusi mele esi o la nu o.^d 13 Elabena me-nye be, ame bubuwo nakpo gbō-deme, eye miawo miakpo xaxa hafi o, ke boŋ bene wōasō pē; yeyiŋi sia me mīafe agbōsōsō, si gba go la, nancō woamawo fe hiātuame tefe, 14 bene woamawo fe agbōsōsō, si gba go la, hā nava nō mīafe hiātuame tefe, bene wōasō pē,^f 15 abe ^galesi woŋlō di ene bena: „Amesi fo nu fū la, mekpō deke de edzi o, eye amesi ke fōe oee ko la, naneke mehiāe o.“

16 Ke woada akpe na Mawu, amesi tso nenem vevedodo le mīa ŋuti sia de Tito fe dzi me; 17 elabena exō nuxōlō sia; ke esi wōdo vevie wu ŋuti la, edzo yi mīa gbō le ye ŋuto fe lōlōnu nu. 18 Ke miedō eya kple nōvi, si ŋu kafukafu le le nyanyuie ŋuti le hamewo katā me la, dō da. 19 Ke menye esia dedeko o, hafi hamewo tiaē hā, bene wōanye mīa hamōzola le amenuveve sia, ^ksi mīewōna hena Afeto la fe kafukafu kple mīafe lōlō fe dede-fa la me. 20 Nenem mīele mō xem na esia, bena amea deke na-gaka mō na mī le nudzōdzo gā sia, si mīana wōdzo la ŋuti o. 21 Elabena mīafe tamesusuwo le nu nyul yome, menye le Afeto la ŋku me dedeko o, ke le amewo

ŋku me hā. 22 Ke mīdō wo kpakple mīa nōvi, si mīdō kplē le nu gedē me enuenu, eye mīēkpō bēna, edoa vevie; ke azo la ele vevie dom gedē wu tsāto le dziḍoḍoḍeamenū gā, si wōḍo ḍe mia ḡu la ta. 23 Le ^bTito gome la, nye zōhe wōnyē, eye ^dhadawōla wōnyē le mīa gbō; le nōvi, siwo tso mīa gbō gome la, hame fe ame ḍḍōwō wonyē kplē bubu na Kristo. 24 Azo ne mīede mīa-fe lōlō kplē ^gmīa-fe adegbe, si mīēfona le mīa ḡuti la, fe dzesi fia woamawo la, ekema mīedee fia le hameawo ŋku me.

Nufofo le nudzōḍo la ḡu fe dziyiḡi.

9. Mele vevie nam bēna, maḡbō nya na mi le subōsubōḍo, si wotsō subō ame kōkōewo la ḡuti hafi o. ⁱ 2 Elabena menya bēna, ^kmīele edzi lōm, eye matsō esia fo adegbe le mīa ḡuti le Makedoniātōwo gbō, bēna Axaya dzra edōkui ḍo xoxo anō fe deka enyē si, eye veviedodo, si tso mīa gbō la, de dzo ame gedēawo me. 3 Ke medō nōviawo ḍa, bēne mīa-fe adegbe, si mīēfona le mīa ḡuti la, nagazu dzōḍro le nya sia me o, bēna abe alesi megblōe ene la, miadzra mīa ḍokui ḍo ḍi. ^l 4 Bēna nenyē ḍe Makedoniātōwo ava kpakplim, eye woakpō bēna, mīēdzra mīa ḍokui ḍo ḍi o la, ḡu nagakpe mī - mīele didim be, miagblō be miawo ke la - le dziḍoḍo ḍe mīa ḡu sia ḡuti o. 5 Ke mebi nu vevi bēna, mexlō nu nōviawo, bēna woadze ḡḡo ava mīa gbō, bēne woadzra yayra, si ḡuge mīedo xoxo la, ḍo ḍi, bēne wōaso ḡbe abe yayra ene, eye menyē abe ḡukeklē ene o.

6 Ke esia gblom mele bēna, amesi fā nu le nuveve me la, axa nu hā le nuveve me, eye amesi fā nu le yayra me la, axa nu hā le yayra me. ^r 7 Amesiame abe alesi wōḍo ḍi le efe dzi me ene, menyē kplē veve alo dzizi-zi o; elabena ^samesi na nu kplē dzlḍo la, eyae Mawu lōna. 8 Ke ḡusē le Mawu si bēna, amēnuveve katā nagba ḡo na mi, bēne miakpō agbōsōsō blibo la katā le nusianu me ḍaasi, eye miagba ḡo

^a Ps. 112, 9.

^b 7, 13; 12, 18.

^d Ro. 16, 7.

^e Yes. 55, 10; Hos. 10, 12.

^f 1, 11; 4, 15.

^g 7, 14.

^h 8, 14.

ⁱ 8, 4, 20.

^k 8, 19.

^l 8, 24.

ⁿ Kor. I, 2, 3.

^o kp. 11; Kor. I, 4, 21.

^r Ef. 6, 13-17.

^s Lod. 11, 24; 19, 17.

^t Ro. 12, 8.

awō ḍo nyui sia ḍo nyui. 9 ^a„Abe alesi wonḡo ḍi ene bēna: „Ehlē nu hēna ame dahewo; efe dzō-dzōenyenyē nōa anyi tegbetegbe.“ 10 Ke amesi tsōa nuku kplē abolo hā kea nufāla, bēne wōakpō nuḍuḍu la, ana nuku mi, eye wōana mīa-fe dzōdzōenyenyē fe kutsetse natsi nyuie, ^c 11 bēna mīa-zu kesinōwō le nusianu me aha-ḍe mīa-fe ḍōmenyonyo katā, si wō be, / woada akpe na Mawu to mīa dzi la afia. 12 Elabena ^hnunana sia fe subōsubōḍo la menyē ḍe wōde ame kōkōewo fe hiātutu nu dede o, ke boḡ egba ḡo le akpedada gedē me hēna Mawu hā; 13 elabena subōsubōḍo sia fe kḡoḍeḡu nyui la ana woakfufu Mawu le mīa-fe toḍodo Kristo fe nyanyuie me vūvū la kplē mīa-fe hadede kplē woawo kpakple amewo katā tso dzimekōkō me la ḡuti; 14 eye woawo hā le kuku dem ḍe mīa ta, eye mīele wo dzrom le Mawu fe amēnuveve, si sō gbō ḡuto na mi la ḡuti. 15 Woada akpe na Mawu le efe nunana ma-nyagblō la ḡuti!

Apostolo la blī edokui ta le efe futōwo kplē nudadafalawo ḡuti.

10. Ke nye Paulo ḡuto mele nu xlōm mi to Kristo fe domefafa kplē tufafa me, nye amesi nye ^mame bobōḍokui le mīa-fe ḡku me le mīa dome; ke esime nye-mele mīa gbō o la, dzi le fonye ḍe mīa ḡu. 2 Ke mele kuku dem na mi bēna, ne mele mīa gbō la, nyemade dzi fo na ḍokuinye kplē ḡudōḍoḍeḡu, si mele susum be, matsō awō kalē ḍe amea dewo, siwo bua mī abe amesiwo zōna le ḡutilā nu ene ta ḡuti o. ^o 3 Elabena esi wōnyē ḡutilā me zōm mīele hā la, mīewōa ava le ḡutilā nu o. - 4 Elabena mīa-fe ^pawawōnuwo menyē ḡutilāto o, ke boḡ ḡusēnu, siwo wotsōna gbāa mōwo fūa anyi la, wonyē le Mawu fe ḡku me - 5 esi mīēgbaa tamebubuwo kplē nu kōkō sia nu kōkō, si kōa edokui ḍe dzi ḍe si-dzedze Mawu ḡuti la, eye mīēḍe nyasāwo katā aboyo hēna toḍodo Kristo; 6 eye mīēnōa dza-dzradōḍi hā, bēna ne mīa-fe to-

ḡoḡo ade blibo la, míatu fe vō le tosesē sia tosesē ḡuti.

7 De miékpa nusiwo le ḡku me la ḡa? Ne amea ḡe ḡoa ḡu de eḡokui ḡu bena, Kristo tō ye-nye la, ekema eyama nagasusu esia hā le eḡokui me bena, alesi ke ye ḡuto nye Kristo tō la, nenema ke miawo hā mienye eto. 8 Elabena nenye be, bmaḡo adegbe via ḡe wu le míafe «ḡusē, si Afeto la tso na mí, bene miádo mi ḡe ḡgo, eye menye be, miagblē mi o la ḡuti la, ḡu mele kpe ye ge o, 9 bene nyemagawo abe ḡe metsō agbaléwo do vōvō na mi ene o. 10 Elabena wogblo be: Agbaléawo kpena, eye wosēna; ike eya ḡuto nye ame beli, eye efe nyawo mele deke me o. 11 Ke nenem me sia nasusu le esia ḡuti bena, amesi jomeviwo mienye le nya me le agbaléwo me, esi míele mia ḡbo o la, nenem me mawo tōgbe ke míanye le ḡwōwō me, ne míele mia ḡbo hā.^k 12 Elabena miedo dzi bena, míabu mia ḡokui akpe ḡe amea ḡewo ḡu, alo míatsō mia ḡokui aḡo amea ḡewo, siwo kafua wo ḡokui la ḡu o; ke ame mawo la, esi wotsō woa ḡutowo ḡokui dzidze wo ḡokui, eye wotsō wo ḡokui ḡo woa ḡutowo ḡokui ḡu ḡuti la, womenya nu o. 13 Ke miáwo la, míaḡo adegbe wōgḡbo me o, ke boḡ le dzidzeka fe dzidzedzidze, si Mawu mā na mí la nu, bene míade keke mia ḡbo hā. 14 Elabena míele mia ḡokui dem akpa, abe ḡe míate ḡu ade mia ḡbo o ene o; elabena mietsō Kristo fe nyanyuie la de mia ḡbo ke hā. 15 Míefoa adegbe wōgḡbo eme le amea bubuwo fe ḡwōwō ḡu o; ke mōkpōkpō le mia si bena, ne míafe xōse le tsitsim la, míatsi azu gā le mia dome le míafe dzidzeka la nu, 16 bene miagblo nyanyuie la afia le anyigba, siwo le mia godo la hā dzi, bene míagaḡo adegbe le ame bubuwo fe ḡwōwō le nusi wowo vō xoxo la ḡuti o.^m 17 Ke amesi foa adegbe la, naḡo adegbe le Afeto la me!^v 18 Elabena menye amesi tsia eḡokui la, nye ame nyui o, ke boḡ amesi Afeto la kafuna lae.^z

Nuxaxa, siwo apostolo la kpo le hame la gamedoanyiḡi.

11. De miado dzi atso nye bome-
tsitsi via ḡe; miado dzi atsoe
nam tso! 2 Elabena metsō Mawu
ḡuovavā le ḡu vām le mia ḡu;
elabena medo mia ḡugbe na ḡu-
tsu deka, bena matsō “detugbi
dzadze atu tsitre na Kristo. 3 Ke
mele vōvōm bena, amea ḡe me-
nya nu o, alesi da la tso efe
aḡaḡu vō ble Xawa la, nenema
ke woagblē míafe tamesusuwo
tso dzimekōkō, si miéko na Kristo
la me mahi? 4 Elabena ne amesi
ḡbōna la, le gbe fā dem Yesu
bubu, si míede gbe fāe o la, alo
ne miexo ḡboḡbo bubu, si miexo
tsā o la, alo miexo nyanyuie bubu,
si miexo tsā o la, ekema miedoa
dzi xōne nyuie!⁵ 5 Elabena mebu-
na be, nyemetsi megbe le naneki
me le apostolo, siwo kō akpa la ḡu
o.⁶ 6 Ke ne menye ame manya-
nu le nufōfo me hā la, nyeme-
nyee le sidzedze me o; ke le nu-
sianu me miedze fā le amewo
katā dome le mia gome. 7 Alo
ḡe esi meḡḡo ḡokuinye ḡe anyi,
bene woado miawo ḡe dzi la, ḡe
mewo nuvō bena, meḡḡo Mawu
fe nyanyuie la fia mi “fetu ma-
xōmaxō mahā? 8 Meha hame
bubuwo, esi mexō fetu le wo si
hena míafe subsubḡo, eye esi-
me menō mia ḡbo, eye hiā tum
la, nyemedē fu na amea deke o.⁷
9 elabena nōvi, siwo tso Make-
donia va la, na nusiwo hiām la,
wōso ḡbo de nunye, eye mekpō
ḡokuinye dzi le nusianu me, be-
ne nyemaganye agba na mi o,
eye magakpō ḡokuinye dzi. 10
Ne menye Kristo fe nyatefe la
le menye o fi, woinagatsi ade-
gbefofo sia nu nam le Axaya fe
nutoawo me o. 11 Nukagutie?
Esi nyemelā mi o taea? Mawue
nyae! 12 Ke nusi mewōna la,
mawōe hā, bene mana mōnukpō-
kpō nu natso na amesiwo dia
mōnu, bene woakpō wo le nusi
me wofo adegbe le la me abe
miawo hā ene. 13 Elabena ne-
nem me siawo nye avatso-apo-
stolowo, ḡōwōla, siwo blea ame,
amesiwo trā wo ḡokui wōa Kris-
to fe apostolowo.⁹ 14 Eye esia
menye nukunu o; elabena Abo-

a Ef. 5, 26, 27.

b 12, 6.

d Kor. 1, 5, 4, 5.

e Mo. 1, 3, 4, 13.

f kp. 1.

g Gal. 1, 8, 9.

h 12, 11; Kor. 1
16, 10; Gal. 2,
6, 9.

i Kor. 1, 2, 1, 2
13; Ef. 3, 4,
k 13, 2, 10.

l 3, 1; 5, 12.

n Kor. 1, 9, 12, 18.

o Ro. 12, 3.

p Fil. 4, 10, 15.

r 12, 13.

s Ro. 15, 20.

t Kor. 1, 9, 15.

u Do. 19, 21.

v Yer. 9, 22, 23;
Kor. 1, 1, 31.

w 2, 16; Fil. 3, 2.

z Kor. 1, 4, 5.

sam nuto trɔa edokui wɔa kekeli fe dɔla. 15 Eyata ne efe dolawo trɔa wo dokui abe dzɔdzɔenye-nye fe dolawo ene la, menye nu gã o; amesiawo fe nuwuwu ano de wofe dɔwɔwɔwo nu.

16 Megale eglɔm bena, amea ðeke nagabum bometsila o; ke ne miebum nenema la, ekema mixɔm abe bometsila ene, bene nye hã mafo adegbe le ðokuinye nuti vie. 17 Nusi gblɔm mele la, nyemele eglɔm de Afeto la nu o, ke abe bometsila ene bon, le adegbefofo fe dzidododenu sia me. 18 Esi ame gede foa adegbe le nutilã nu nuti la, nye hã mafo adegbe. 19 Elabena esi mienye adanudzalawo nuti la, mielõna doa dzi tsɔa bometsilawo fe nyawo. 20 Elabena ne amea ðe wɔ mi kluvuwo, ne amea de du mi ken, ne amea de lé mi, ne amea de do edokui de dzi, ne amea de fo mo na mi la, miedoa dzi tsonɛ. 21 Dukpedodo ta meglɔe do, abe de miawo la miegbɔdzɔ ene, ke nenye nusi me amea de wɔ kalé le wõnye la, — mele eglɔm le bometsitsi me — anye ne nye hã mawɔ kalé le eme. 22 Hebritɔwo wonyea? Nye hãe! Israeltɔwo wonyea? Nye hãe! Abraham-fomeawo wonyea? Nye hãe! 23 Kristo fe subɔlawo wonyea? — Mele nu fom abe amesi fe tame da la ene — Nye wu: 24 Le agbagbadzedze gede wu me, le fofo gede akpa me, le gaxomedede gede wu me, le ku me agbadre. 24 Yudatɔwo si mexo ifofo deka di go blane me le zi etõ, 25 zi "etõ wofom kple atiwo, "zi deka wofu kpem; menɔ nu me wõgba zi etõ, zã kple keli menɔ futsotsoewo nu. 26 Mezo mo enuenu; medo ñɔdzi me le tɔsisiwo dzi, medo ñɔdzi me le adzodalawo dome, medo ñɔdzi me le nye dukomeviwo gbo, medo ñɔdzi me le du me, medo ñɔdzi me le gbɛdzi, medo ñɔdzi me le atsiafu dzi, medo ñɔdzi me le avatsonɔviawo dome; 27 le agbagbadzedze kple kutrikuku me; le nudɔdɔwo me agbadre, le dɔwuame kple tsikwua-me me, le nutsitsidɔwo me agba-

a 6.

b Do. 20, 18-21.

d Kor. I. 9, 22.

c 12, 5.

f 12, 6.

g 1, 23.

h Do. 9, 24, 25.

i Fil. 3, 5.

k Kor. I. 15, 10.

l Mo. V. 25, 3.

m Do. 16, 22.

n 11, 30.

p Do. 14, 19.

r 10, 8; 11, 16.

s Hi. 2, 6.

dre, le wuvɔ kple amamanɔnɔ me.^a 28 Nu bubu, siwo gadza la, wonye: Amewo fe zifofo de nunye gbesiagbe, ðkple beléle na hamewo katã. 29 Ameka gbɔdzɔ, eye nyemagbɔdzɔ oa? Ameka nu wodja, eye nyemefiã oa? 30 Ne ele nam be, mafo adegbe la, mafo adegbe le nusiwo le nye gbɔdzɔ-gbɔdzɔ gome la nuti.^c 31 Mawu, mia Afeto Yesu Kristo Fofu, amesi wokafuna yi de mavɔmavɔ me la, nyae bena, nyemeka avatso o. 32 Le Damasko la fia Areta fe du me dzidula dzɔ Damaskotɔwo fe du la nuti, bena yealém, 33 eye wotsɔm de golo me to ɔ-truvi nu hoto gli dzi didi de anyi, eye mesi dzo tso efe asiwo me.^d

Apostolo la xié Afeto la fe ðeðesta, eya nuto fe fukpeke kple Mawu fe nisédodoe ña.

12. Ele be, mafo adegbe; gake menye vide nam o; elabena mele Afeto la fe nutegawo kple nyadedefiawo gbo va ge. 2 Menya amea de le Kristo me, ano fe wuiene enye esi — edano nutilã me o, nyemenyae o, alo menɔ nutilã me o, nyemenyae o; Mawue nyae — wotsɔ nenem me sia dzoe yi de dzifo etilia me ke. 3 Eye menya nenem me sia — edano nutilã me o, medano nutilã me o, nyemenyae o; Mawue nyae, — 4 bena wotsɔe dzoe yi de Paradiso la me, eye wõse nya, siwo mele ne woagblɔ o, siwo womede mo na ame, bene wõagblɔ o la. 5 Nenem me sia nuti mafo adegbe le; ke le ðokuinye nuti la nyemafo adegbe o, negbe le nye gbɔdzɔgbɔdzɔwo nuti ko.^e 6 Ke nyenye de madi be, mafo adegbe la, nyemazu bometsila o; elabena niagblɔ nyatefe; ke nyemele ewo ge o, bene amea ðeke nagabu nutinye wu alesi wòkpɔam alo alesi wõsea nya le nunye 7 hekpe de nyadedefia, siwo fo wo katã ta nuti la o. Eyata bena nyemagado ðokuinye de dzi o la, wode nù nye nutilã me, "si nye Satana fe dɔla, bene wõafom kple kɔ, bene nyemagado ðokuinye de dzi o. 8 Esia nuti meyo Afeto la zi etõ, bene wõadzo le nunye. 9 Eye wõgblɔ nam bena: Nye amenuveve sɔ gbo na wò;

elabena nye núsé zu blíbo le gbó-dzógbódzó me. Eyata mele ló-lóm wu bena, mafo adegbe le nye gbódzógbódzó nuti boŋ, bene Kristo fe núsé nana dzinye. 10 Eyata mekpóa nudzede nyui le gbó-dzógbódzó me, le nütaseséwo me, le hiákamewo me, le yometitiwo me, le xaxawo me le Kristo nuti; elabena ne megbódzó la, ekema meséa nū.^b

Paulo do nku efe lóis dzi na hame la.

11 Mezu bometsila; gake mia-woe zi dzinye. Elabena nye la miawoe lakafum hafi; elabena nyemetsi megbe le naneke me le apostolo, siwo kó akpa la nū o, 'wónye nyemenye naneke hafi o. 12 Ke mewo apostolo fe dze siwo le mia dome le dzidodo katá me, le dze siwo kple nukunuwo kple núsédawówo me. 13 Alo nuka me gó mietsi megbe le le hame susóeawo nū, negbe le esia me ko bena, nye nuto nyemenye agba na mi oa? Mitsó nu ma-dzómadzó sia kem! 14 Míkpo dá, 'esiae nye zi etólia medzra dó-kuinye do bena, mava mia gbó, eye nyemanye agba na mi o; elabena nyemele miafe nuwo dim o, ke mia nutowo dim mele boŋ. Elabena medze bena, viwo natu nuwo do na wo dzilawo o, hafi dzilawo natu nuwo do na viwo boŋ. 15 Ke nye la melóna nuto bena, magblé nu, keye mana woagblé nye nuto le miafe luówo ta, gedé alesi melóna mi la, oee wu miawo la mielóm. 16 Ke ano nemem, nyemenye agba na mi o; ke esi menya adanu nute, melé mi le adanu me. 17 Alo de meto amesiwo medo do de mia gbó la dome amea de dzi ba mia? 18 Mexló nu "Tito, eye medo eya kple novi la do da. Alo de Tito ba mia? Menye gbógbó ma ke me míezó le oa? Menye afódofe ma ke me míezó le oa?

19 Fifia katá miele susum bena, miele mia dokui ta olim le mia gbó. Miele nu fom le Mawu fe nku me le Kristo me; ke, ló-lótówo, miele wo katá wóm le miafe ngógbedede ta. 20 Elabena mele wóvóm bena, 'ne meva mia gbó la, nyemakpo mi abe alesi mele didim ene o, eye mia-

wo la miakpo nye há, abe alesi miele didim o ene; bena dzrewó-wówo, núsóawó, dómedzoedodowo, dzrehewo, ameguzówo, sakplisasawo, dokuidododédzivo, nyamanyamawówo ano anyi, 21 'bena ne megava la, Mawu abó-bóm de anyi le mia gbó, eye ma-fa konyi le ame gedé, siwo wó nuvó tsá, eye wometro le wofe dzi me le makómáonyenye kple ahasiwówo kple hadzedze, siwo wówo nuti o la ta.

Nuxóló hena dzimetoto.

13. Zi etólia enye si megbóna mia gbó; 'dasedila eve alo etó nu woafó nya sia nya ta le. 2 Megblé xoxo, eye megale egblóm dí, alesi menó mia gbó zi eveliae la, nenema kee nye fifia há, esi nyemele mia gbó o la, mele egblóm na amesiwo wó nuvó tsá kple ame susóeawo katá bena, ne magava la, nyemakpo nublanu o. 3 Elabena miele dzesi dim le Kristo, si le nu fom le menye la si, amesi megbódzó le mia gbó o, ke enu sé le mia dome la boŋ. 4 'Wónye gbódzógbódzó me wóto wokláe de atitsoga nū hafi, gake la Mawu fe núsé me wóto wóle agbe. Elabena míawo há míegbódzó le eyama me; gake mía kplii míano agbe le Mawu fe núsé me le mia gome.

5 Mite mia dokui kpo, abe de miele xóse me ene; 'mido mia dokui kpo! Alo de miedze si mia dokui bena, Yesu Kristo le mia me oa? Negbe deko mieli ke o. 6 Ke mele mó kpóm bena, miedze sí bena, míawo la míenye ame malike o. 7 Ke mele kuku dem na Mawu bena, miagawó nuvó deke o, menye bena míawo miedze fá abe ame likewo ene o; ke boŋ bene miawo míawo nu nyui la, ke míawo la míano abe ame malikewo ene. 8 Elabena míate nū awó naneke de nyatefe la nuti o; ke nyatefe la boŋ ye míate nū awó nane na. 9 Elabena ne míawo míegbódzó, eye míawo míesé nū la, míekpóa dzidzó, eye esia nuti miele kuku dem do le miafe blíbobedede nuti. 10 Eyata esi nyemele mia gbó o

o 2, 1; 13, 2.

o Fil. 4, 13.

d 11, 5.
o Mo. V. 19, 15;
Tim. I. 5, 19.
f Ro. 15, 19.

o 11, 9.

o 13, 1.

o Fil. 2, 7, 8.

o Fil. 2, 17.

o Kor. I. 11, 28.

o 8, 6. 18-18.

o 10, 2; Kor. I. 4, 6.

ɔnti la, "menɔ esiawo bena, ne mele mia gbɔ la, nyemagahe nya sesɛ le 'ɔnɔsɛ, si Afetɔ la nam hena ame fe ngɔgbedede, eye menye efe gbeɔlɛ o la nu o.

11 Mlɛba la, nɔviwo, /dzi na-dzo mi, mizu blibo, mina woafa ako na mi, miafe tamesusu nana deka, mino anyi le ɔntifafa me,

a 10, 11.

b Ro. 15, 33.

d 10, 8.

e Kor. I. 16, 20.

f Fil. 4, 4.

eye lɔlɛ kple ɔntifafa Mawu ano anyi kpli mi! 12 Mitsɔ nugbugbɔ kɔkɔe gbugbɔ nu na mia nnewo! Ame kɔkɔewo katã duɔo mi fã!

13 Mía Afetɔ Yesu Kristo fe amenuveve kple Mawu fe lɔlɛ kple Gbɔgbɔ kɔkɔe fe hamenono nana anyi kpli mi katã!

PAULO FE AGBALĒ, SI WÒDLŌ ĐO ĐE GALATIATŌWO.

Le Galatiatowo fe kemalimall kple apostolo la fe do ɔnti.

1 Paulo, si nye apostolo — me-nye amewo gbɔ wòtso, ɔeye meto amea deke hã dzi o, ke boɔ eto Yesu Kristo kple Mawu Fofɔ, si fɔe de tsitre tso ame kukuwo dome la dzi la — 2 kple nɔvi, siwo katã li kplim la, ɔlɔe do de Galatia-hamewo: 3 Amenuveve kple ɔntifafa woana ml tso Mawu Fofɔ la kple mía Afetɔ Yesu Kristo gbɔ; 4 amesi tso kedokui hena le mía nuvɔ ɔnti, bene yeade mí atso xexeme vɔdi, si li fifia me le Mawu, mía Fofɔ, fe lɔlɔnu la nu, 5 amesi to anye kafukafu tso mavɔ me yi de mavɔ me! Amen.

6 Mewɔ yaa bena, miena wote mi da tso amesi yo mi le Kristo fe amenuveve me la gbɔ kaba ɔntɔ ale heyina nyanyuie bubua de me, 7 wònye nyanyuie bubua deke meli o, negbe bena amea dewo li, "siwo blu miafe tame. eye wole didim be, yewoadze ɔ Kristo fe nyanyuie la. 8 Ke ne nye mɔawo alo mawudɔla, si tso dziɔ gɔ hã, agblɔ nyanyuie la bubui afia mi, de esi mɛgbɔ na mi te fe la, "nezu busu! 9 Abe alesl mɛgbɔ tsã la, magagblɔe flfi hã bena, ne amea de gbɔ nyanyuie la bubui fia mi de esi mɛxɔ te fe la, nezu busu! 10 Ke azɔ la, de megale nu fom, bena wòanyo "amewo ɔnu loo, alo Mawu ɔnu? Alo de mele dtdim bena, madze amewo ɔnu? De megale amewo ɔnu dzem la, anye ne nye-meganye Kristo fe dɔla o.

11 Ke mana mianyaɛ, nɔviwo,

g kp. 11, 12.

h Do. 26, 4-20.

i Ro. 1, 7.

k 2, 20; Tim. I. 2, 6; Ti. 2, 14; Yoh. I. 5, 19.

l Ro. 1, 1; Yer. 1, 5.

m Mat. 16, 17.

n o 2, 7.

o Do. 15, 1, 24.

p Do. 9, 26.

q Kor. I. 16, 22.

r Mat. 13, 55.

s Do. 9, 30.

t Tes. I. 2, 4.

bena nyanyuie, si megbɔ fia mi la, menye amewo to wònye o. 12 Elabena nye hã nyemexɔe tso ame si me, eye nyemesɔe hã o, ke boɔ mexɔe to Yesu Kristo fe nyadɛɛfia me. 13 Elabena miese nye tsányinono le Yudatonyenye me bena, medikpi ti Mawu fe hame la yome akpa, eye megbɔe.

14 Eye mede ngɔgbe le Yudatonyenye me wu nye hati gedewo le nye dukɔ la dome, eye medikpi oã ɔnu akpa le mía fofowo fe nudɔanyiwo ɔnti. 15 Ke esime wɔdze Mawu, si tiam le danye fe dome ke, eye wòto efe amenuveve me yom la ɔnu, 16 bena "wòde ye ɔntɔ Via de go fia le menye, bene magblɔ enuti nyanyuie la afia le ɔtrɔsubɔlawo dome la, enumake mía kple ɔntilã kple ou mɛtia nya me o, 17 eye nyemeyi Yerusalem de amesiwo tre apostolonyenye nam la gbɔ o, ke boɔ meto dzi heyi de Arabia, eye megagbugbɔ va Damasko. 18 Fe etɔ meɔe la meyi de Yerusalem, Petro nya ge, eye menɔ egbɔ ɔkeke wuiatɔ.

19 Ke nyemekpɔ apostolowo dome ame bubua deke o, negbe 'Yakobo. Afetɔ la nɔvi ko. 20 Ke nusi meɔe na mi la, kpɔ da, Mawu fe ɔku mee bena, nyemeka aɔtso o. 21 Emegbe la meva Siria kple Kilikia nutoawo me." 22 Ke Yudea-hame, siwo le Kristo me la, menyam le ɔku me o. 23 Ke deko wose bena, amesi ti mía yome tsã la, gblɔa xɔse fe nyanyuie, si wògbɔlɛ tsã la, fiana azɔ. 24 Eye wokafu Mawu le tanye.

Paulo fo nu kple apostolo bubuawo le dawo-wo le tr̄subolawo dome ŋuti.

2. Emegbe la, anɔ fe wuiene, megayi Yerusalem, mia kple Barnaba, eye metsɔ Tito hã kpe de mia ŋu.^b 2 Ke meyi le nya-dedeŋiaa de nu, eye metsɔ nyanyuie, si medea gbe fã le tr̄subolawo dome la, do wo ŋku me, ke vevietɔ amesiwo wohuna be, wonye nane la ŋku me, bena nyemele du sim dzodzro alo mesi du dzodzro o. 3 Ke Tito, si li kplim g5 hã la, Helatɔ wɔnye hafi; gake womezi edzi bene, wɔna woatso awa ne o.^c 4 Ke /wowɔe le avatsonɔvia dewo, siwo be va tra de eme, bene woatsa ŋku miafe ablodenyenye, si le mia si le Kristo Yesu me la me, bene yewoawo mi kluiwo fã la ŋuti, 5 amesiwo miɛna mɔ do to wo gafɔfo deka h5 o, bene nyanyuie la fe nyatefe nana le la mia gbo daasi. 6 Ke amesiwo wobuna bena, wonye nane la — ameka ke wonye o, nyemetsɔ deke le eme o; Mawu mekpɔa ame ŋku me o — elabena nye la amesiwo wobuna be, wonye nane la, womegblɔ nyaa deke fiam o; 7 ke boŋ la esi wokpo bena, watsɔ nyanyuie de asi nam na avamatsonatsotɔwo, abe alesi wotsɔe de asi na Petro hena avatsoatɔwo ene la — 8 elabena amesiwo do ŋusɛtɛ na Petro le avatsoatɔwo fe apostolonyenye me la, eya kee wo do ŋusɛtɛ na nye hã le tr̄subolawo dome — 9 eye esi wodze si amenuveve, si wotsɔ nam la, tete Yakobo kple ²Kefa kpakple Yohanes, amesiwo wobuna bena. wonye sotlwo la, wona habɔɔ fe asi mia kple Barnaba, bene miawo miayi tr̄subolawo gbo, ke woawo woayi avatsoatɔwo gbo; 10 negbe deko bena miãfe ŋkuwo nana ame dahewo dzi; nusi kekeake nye hã medoa vevie wɔna.^p

Paulo tsi tre de Petro ŋu, eye wɔli ke sesie de aŋatsotsoname to xose me dzi.

11 Ke esi Petro va Antioxia la, metsi tre de enu le eya ŋuto ŋku me; elabena wotso enu. 12 Elabena hafi amea dewo tso Yakobo gbo va la, eya kple tr̄subolawo dua nu; ke esi wova la, ehe edokui de megbe, eye wɔde edokui

a Do. 11, 3.

b Do. 15, 2.

d kp. 6, 9.

e Do. 16, 3.

f Do. 15, 1, 24.

g 3, 1.

h Ro. 3, 20, 28; 4, 5; 11, 8; Do. 15, 10, 11; Ef. 2, 8.

i Do. 9, 15; 15, 12; 22, 21.

k Ro. 7, 6.

l Yoh. 17, 23.

n Yoh. 1, 42.

o 1, 4.

p Do. 11, 30; 12, 25.

da, elabena ev5 amesiwo tso avatsoatɔwo me la.^a 13 Eye Yudato susɔeawo hã da alakpa kpakpli, ale gbege bena, wohe Barnaba hã de wofe alakpadada la me. 14 Ke esime mekpɔ bena, womele zɔzɔm dzadzɔe le nyanyuie la fe nyatefe la nu o la, megblɔ na Petro le wo katã ŋku me bena: Ne wɔ amesi nye Yudato la, nɛno agbe abe tr̄subola ene, eye menyene abe Yudato ene o la, aleke wo nɛzi tr̄subolawo dzi, bena woano agbe abe Yudatowo ene mahã? 15 Miawo la Yudatowo miɛnye tso dzadzɔme, eye miɛnye nuvɔwolawo tso tr̄subolawo dome o; 16 ke esi miɛnyae bena, wometsoa afia na ame tso se la fe dawɔwɔwo me o, ke boŋ to Yesu Kristo dzixɔxɔse me dedeko ŋuti la, eyata miawo hã miɛxo Yesu Kristo dzi se, bene woatso afia na mi to Kristo dzixɔxɔse me, eye menyene tso se la fe dawɔwɔwo me o; elabena wometsoa afia na ŋutilãa deke tso se la fe dawɔwɔwo me o.^h 17 Ke ne wokpo mi amesiwo le didim bena, woatso afia na mi le Kristo me la, bena mia ŋutowo hã nuvɔwolawo miɛnye la, ekema Kristo le nuvɔ fe subola nyem! Gbede! 18 Elabena ne megatu nusiwo memu la, ekema mefia dokuinye vodala. 19 Ke nye la meto se la me ku na se la, ^bbene nana agbe na Mawu. Mia kple Kristo woklã de atitsoga ŋu. 20 Mele agbe, gake meganye nyee le agbe o, ^cke boŋ Kristo ye le agbe le menyene; ke nusi fe agbe mele le ŋutilã me azo la, mele agbe le Mawuvi, si lɔm, ^eeye wotsɔ ye ŋuto dokui na de tanye la, fe dzixɔxɔse me. 21 Nyemedoa vlo Mawu fe amenuveve la o; elabena ne dzadzɔenyenye to se la me va la. ekema Kristo ku dzodzro.

Wobu dzadzɔenyenye na Abraham le xose ta.

3. O, mi Galatiatɔ manyanuwo! 3. Amekae trɔ tame na mi bena, miedɔ to nyatefe la o: Mi amesiwo ŋku me wɔɔɔ Yesu Kristo do pete, abe amesi woklã de atitsoga ŋu le mia dome la enea? 2 Esia dedeko dim mele be, masr5 tso mia gbo: Se la fe dawo-

wowo mee miexō Gbōgbō la tso loo, alo xōsē fe nyagbōgbōfia la mee miexōe tsoe mahā? 3 Ale ame manyanu siawo tōgbe miēnye mahā? Esi mietsō Gbōgbō la dze gōme la, azō miatsō ŋutīlā awu enua? 4 Dē miēkpe fu gedē siawo dzodzroa? Neganye dzodzroe hā. 5 Azō la, amesi tso Gbōgbō la kea mi, eye wōwōa ŋusēdōwōwō le mia me la: Se la fe dōwōwō mee wōto loo, alo xōsē fe nyagbōgbōfia la me wōtoa? 6 Abe alesi Abraham xō Mawu dzi se, eye wobui dzodzōenyenye nē ene.^d 7 Eyata midze sīi bēna, amesiwo tso xōsē me la, woawo koe nye Abraham-wiwo. 8 Ke esi ŋōlō la kpo dī bēna, Mawu tso afia na trōsubōlawo tso xōsē me la, eyaŋuti wōgblo ŋyanyuie la dī na Abraham bēna: f, „Wō me woayra trōsubōlawo katā le.“ 9 Eyaŋuti woayra amesiwo katā tso xōsē me la kple xōsetō Abraham.ⁱ 10 Elabena ame alesi nu tso se la fe dōwōwō me la, wole fifode la te; elabena wōlō dī bēna: k, „Woafo fi ade amesiame, si menō nusiānu, si wōlō dē anyi le sea fe agbalē me la dzi, bēne wōdāwo edzi o la.“ 11 Ke edze fā bēna, wometsoa afia na amea deke to se la me le Mawu ŋku me o; elabena n, „ame dzodzōe la anō agbe tso xōsē me.“ 12 Ke se la metso xōsē me o, hafi bōŋ amesi ke wō nusiawo dzi la, anō agbe le wo me. 13 Kristo xe fe dē mīa ta hēdē mī tso se la fe fifode la me, /esi wōva zu fifode le mīa ta; elabena 'wōlō dī bēna: „Wofō fi dē amesiame, si wohe dē ati ŋu la,“ 14 bēne Abraham fe yayra la nava trōsubōlawo dzi le Kristo Yesu me, bēne mīaxō Gbōgbō kōkōe fe ŋugbedodo la to xōsē me.

15 Nōwiwo, mele nu fom abe ame ene; ame fe nubabla, si dzi wōdō kpee la, amea deke metunē alo tsoa nane kpena dē eŋuti o. 16 Ke Abraham la wōgblo ŋugbedodowo na eya kple efe fōme; „womegblo be: „Kple fōmeawo“ abe ame gedē ene o, ke abe ame deka ene bōŋ: „Kple wō fōme,“ si nye Kristo. 17 Ke esia gblo

mele: Nubabla, si dzi Mawu dō kpee dī hēna Kristo la, se, “si wode fe alafa ene kple blaetō me-gbe la, mete ŋu tui, bēne woade ŋugbedodo la dā o. 18 Elabena nenye se la mee domenyinyi la tso la, ekema metso ŋugbedodo la me o; ke Mawu to ŋugbedodo la me tsoe ke Abraham.

Se la onye mīa hēla, si kplōa mī yīa Kristo gbō.

19 Azō la, nuka ta se la li dō? bVodadawo ŋuti wotsōe kpe dē eŋuti, vasedē ŋeyiyi, si dzi fōme, si ŋugbe wodo dī la ava, eye wo to ‘mawudōlawo dzi dōe anyi to avulēla si me. 20 Ke avulēla mēnye ame deka to o, ke Mawu la eya dekae.

21 Azō la, dē se la tsi tre dē Mawu fe ŋugbedodo la ŋuti mahā? Gbede! Elabena dē wona sea dē, “si ate ŋu ana agbe la, anye ne se la me ke dzodzōenyenye la tso vavā. 22 Ke hōŋlō la tu nuwo katā nu dē nuvō te, bēne woatsō ŋugbedodo la tso Kristo dzixōxōse me na amesiwo xōna sena la. 23 Ke hafi xōsē la va la, wōdzra mī dō dē se la te, eye wotu wō dē mīa nu hēna xōse, si wole dēdē ge dē go afia emegbe la.” 24 Ale se la zu mīa nufiala, si kplōa mī yīa Kristo gbōe, bēne woatso afia na mī to xōsē me. 25 Ke esi xōse va la, mīegale nufiala te o.” 26 Elabena mi katā miēnye mawuviwo to Kristo Yesu dzixōxōse me. 27 Elabena mi ame alesi nu “wode mawutsi ta na dē Kristo me la, “miedo Kristo. 28 Azō la Yudatō kple Helatō megali o; klui ali abladevi megali o; atsu alo asi megali o; elabena mi katā deka miele le Kristo Yesu me.” 29 Ke ne miēnye Kristo to la, ekema Abraham fe fōme kple domenyilawo miēnye le ŋugbedodo la nu.

To Kristo dzi mīezu mawuviwo, eyata mīevo tso se la me.

4. Ke mele gbōgblo m be: Dke-ke alesi domenyilla enye dēvi la, vovoa deke mele eya kple klui dome o, wōnye eyae nye nuwo katā fe afetō hafi; 2 ke bōŋ ele amenyilawo kple afedzikplawo te halase ŋeyiyi, si fōfoa dō

a Mo. 11. 12, 40.

b Ro. 5, 20.

d Mo. 1. 15, 6.

e Do. 7, 53.

f Mo. 1. 12, 3.

g Ro. 8, 2-4.

h Ro. 3, 3-13;

11, 32.

i Ro. 4, 16.

k Mo. V. 27, 26.

l 4, 3.

n Xrb. 2, 4; Ro.

1, 17.

o Ro. 10, 4.

p Mo. 11. 18, 5.

r Yoh. 1, 12; Ro.

8, 17.

s Ro. 6, 3.

t Ro. 8, 3; Kor.

11, 5, 21.

u Ro. 13, 14.

v Mo. V. 21, 23.

y Ro. 10, 12;

Kor. 1. 12, 13.

r kp. 7; Ro. 9, 7.

a Mo. 1. 22, 18.

dí la dzi. 3 Nenema ke nye mia-
wo há: Esi míenye déwiwo la,
míeno xexe sia me gómédzenu-
wo fe kluvinyenye te.^a 4 Ke besí
azágbé la dō vō la, Mawu dō ye
núto Via dō dā, eye nyónua de
dzii, eye wodzii de se la te, 5
bene wòaxe fe de amesiwo le sea
te la ta, bene vinyenye la nasu
mía si.^g 6 Ke esi míenye viwo
núti la, Mawu dō Via fe Gbógbo,
si le yli dom be: Aba, Fofó la,
dō de míafe dziwo me.^h 7 Eyata
méganye klúvi o, ke boŋ vi nē-
nye; ke ne ènye vi la, ekema
Mawu fe domenyila há nēnye le
Kristo me.^k

8 Ke yemayi, esime mlenya Ma-
wu o la, míenye nuslwo menyé
mawuwo tso dzódzō me o la fe
klúviwo. 9 Ke azō la, esi mie-
nya Mawu alo Mawu boŋ nya mí
la, aleke wā, eye miegatrō yi de
gómédzenu gbódzō dáheawo gbō,
eye miegale didim be, miagasubō
wo tso gómédzedzea me mahā?
10 Mieléa ŋku de ŋkekewo kple
dzínúwo kple azágbewo kpakple
fewo núti.^p 11 Mele vovóm 'de
mía nu bena, misela medze agba-
gba dzodzro de mía ta mahi?

12 Mizu abe nye ene; elabena
nye há mezu abe miawo ene!
Noviwo, mele kuku dem na mi;
miewō vōa deke de nyunye o.^u 13
Ke míenya e bena, le nutilā fe
'gbódzōgbódzō núti megblo nya-
nyuie fla ml zl gbāto. 14 Eye te-
tekpō, si le nye nutilā me na mí
la, miedō vloē o, eye míenyō núf
o, hafi boŋ miexóm abe mawu-
dōla alo abe Kristo Yesu ene. 15
Azō míafe dzidzō fe kafukafu la,
afika wóle mahā? Elabena mele
dase díim le mia núti bena, de
miete núti la, ne mieho míafe ŋku-
wo le to me tso nam. 16 Esi
megblo nyatefe na mí la, eyata
mezu míafe futō mahā?^d 17 Alesi
wóle ŋu vām le mia núti la, me-
nyo o; ke boŋ wóle didim be, ye-
woasa mí de aga, bene miavā ŋu
le yewo núti.^e 18 Ke nūvavā le
nu nyul núti nyo daasi, eye menyé
ne mele mia gbō dedeko o. 19
Vnyewo, amesiwo fe fu gale du-
yem, halase esime woamē Kristo
fe nonome ade mía mel/ 20 Ke
medi bena, manō mía gbō flifi, ne

matrō nye gbe; elabena nye tame
blu le mia ta.

Sara kple Hagar wonye kpodegu na nubablu
yeyea kple xoxoa me hame la.

21 Migblōe nam, mí amesiwo le
didim be, yewoanō 'sea te la, mie-
se se la oa? 22 Elabena wonglo
dí bena, vi eve nō Abraham sí:
Ame deka 'tso kosi me, /eye ame
deka tso ablōdenyōnu me. 23 Ke
amesi tso kosi me la, wodzii le
nútilā la nu, eye amesi tso ablō-
denyōnu me la, wodzii to nūgbe-
dodo la me.ⁱ 24 Nusiwawo nye lo-
dodo; elabena eslawo nye nuba-
bla eveawo: Deka tso Sinai-to la
dzi, sí dzia vi hena klúvinyenye,
esia nye Hagar; 25 elabena Ha-
gar enye Sinai-to la le Arabia,
ke esō kple egbegbe Yerusalem;
elabena eya kple viawo le klú-
vinyenye me. 26 Ke dzifo Yeru-
salem enye ablōde, eyae nye mí
katā dada.ⁿ 27 Elabena 'wonglo dí
bena: „Dzi nadzō wò konō, sí me-
dzi vi o; tso aseye, eye nado yli,
wò, amesi melé ku kpō o la; el-
abena amesi tsi akogo la, vi gede
anō esl awu srōto.“ 28 Ke mia-
wo la, noviwō, le Isak nu míenye
nūgbedodo la fe viwo.^o 29 Ke
alesi amesi wodzi le nutilā nu la,
'ti amesi wodzi le Gbógbo nu la
yome tsā la, nenema ke wògale
fifia há. 30 Ke 'nuka nōnglo la
gblo dia? „Nyā kosi la kple via;
elabena kosi la fe vi la maganyi
dome kple ablōdenyōnu la fe vi
la o.“ 31 Eyata, noviwō, míenye
kosi la fe viwo o, hafi boŋ ablō-
denyōnu la tō míenye.^z

Nuxoxlō hena tsitretsiti sesle de kristoto-
blōdenyēnye me, kple alesí míafēe afia to zozo le
Gbógbo kple lolō me.

5. Ablōdenyēnye núti Kristo wā
mí 'ablōdeviwo dō: Eyanúti
mínō tsitre sesie,^b eye migana
woade klúvinyenye fe kókuti kō
na ml o! 2 Kpō dā, nye Paulo
mele egblóm na mí bena, nenye
be, míena wotso ava na mí la,
Kristo maganye videā deke na
mí o. 3 Ke megale dase díim na
ameslame, sí na wotso ava na
la be, ele ne wòawo se bíllo la
katā dzi. 4 Mí amesiwo dí be,
woatso afia na mí to sea me la,
woklā mí dā tso Kristo gbō; ame-
nuveve la sle mlegale le. 5 Elabe-

^a 3, 23; 5, 1; Kol. 2, 20.

^b Ef. 1, 10.

^c kp. 9; 2, 23.

^e Mo. 1, 16, 15.

^f Mo. 1, 21, 2.

^g 3, 13, 26.

^h Ro. 8, 15.

ⁱ Ro. 9, 7-9.

^k 3, 28; Ro. 8, 16.

^l 17.

^m 5, 1; Ro. 8, 15.

ⁿ Heb. 12, 22.

^o Yes. 54, 1.

^p Ro. 14, 5; Kol. 2, 16.

^q Yoh. 11, 8.

^r kp. 23.

^s Mo. 1, 21, 9.

^t Kor. 11, 2, 5.

^u Mo. 1, 21, 10-12.

^v Do. 16, 6; Kor. 1, 2, 3.

^w 3, 29.

^x 4, 5, 31.

^y Do. 15, 10.

^z Am. 5, 10.

^{aa} 1, 7.

^{ab} Kor. 1, 4, 15.

na miawo la Gbɔgbɔ me miele dzɔdzɔenyenye fe mokpɔkpɔ la lalam le tso xɔse me. 6 Elabena le Kristo Yesu me la avatsotso mate ɲu awɔ naneka o, eye avatsotso mate hã nenema ke, hafi boɲ xɔse, si sãa ɲu le lolɔ me lae.¹ 7 Miefu du nyuie! Ameka xe mɔ na mi be, miagado to nya-tefe la oa? 8 Nyafodeamenu sia metso amesi yɔ mi la gbɔ o. 9 Amɔwɔ ɔɔɔã via de nana amɔwɔ blibo la katã ɔãna.² 10 Nye la meɔo ɲu de mia ɲu le Afeto la me bena, miele nu bubua de-ke susu ge o;³ ke amesi ke blu miafe tame la,⁴ efe ɔnundɔdrɔ andzi, ameka ke wɔdanye o! 11 Ke nye la, nɔwiwo, ne megale gbe fã dem avatsotso la, nuka-ɲuti wogale yonyeme tima? Ekema wode atitsoga l'fe nudiaɔia da tso. 12 Oo, de woaal amesiwo de dzi mia me la da!⁵

13 Elabena, nɔwiwo, woyɔ mi va abɔdenyenye gbɔ; dekeo abɔdenyenye la naganye monunana ɲutilã o, ke boɲ misubɔ mia nɔewo le lolɔ me!⁶ 14 Elabena wowu se blibo la katã nu le nya deka me, le esia me *be: „Lɔ hawɔvi abe wɔ ɲuto dokuiwɔ ene.“ 15 Ke ne miedu, eye miemi mia nɔewo la, mikpɔ nyuie, be miagatrɔ mia nɔewo o! 16 Ke mele eglɔm be: “Mizo le Gbɔgbɔ me, eye miele ɲutilã fe nudzodzro dzi wɔ ge o. 17 Elabena ɲutilã la dzroa nu de Gbɔgbɔ la ɲuti, eye Gbɔgbɔ la de ɲutilã la ɲuti; elabena esiawo tsɪ tre de wo nɔewo ɲuti, bene miagawɔ nusiwo mielɔna o.⁷ 18 Ke ne Gbɔgbɔ la le mia kplɔm la, miegale sea te o. 19 Ke ɲutilã fe dɔwɔwɔ dze fã keɲ, esiwo nye: Matrewɔwɔ, ahasiwɔwɔ, makamakanyenye, hadzedze,⁸ 20 trɔsubɔsubɔ, afakaka, kewɔwɔ, dzrewɔwɔ, ɲuɔɔã, dɔmedzoedodowo, dzrehewo, mamãwo, kɔmamãwo, 21 dɔmevevi, hlɔdodowo, ahamumuwo, aglotutuwo kple esia tɔgbɔwo; nusiwo gblɔm mele di na mi, abe alesi meglɔ di na mi xoxo la ene, bena amesiwo wɔ ale nusiawo la,⁹ manyi mawufiafe la fe dome o. 22 Ke Gbɔgbɔ fe kusetse enye: Lolɔ, dzidzo, ɲuti-fafa, dzigbɔgbɔ blewu, dɔmekɔ-

a Ef. 5, 9.

b Tim. I. 1, 9.

d 6, 16; Kor. L. 7, 18.

e Ro. 6, 6; Kol. 3, 5.

f kp. 16; Ro. 8, 4.

g Kor. I. 5, 6.

h Fil. 2, 3.

i 1, 7.

k Kor. II. 11, 15.

l Kor. I. 1, 23.

m Ps. 12, 4.

n Mat. 18, 15;

Yak. 5, 19.

o Pet. I. 2, 16.

p Kor. II. 13, 5.

q Mo. III. 19, 18.

r Ro. 14, 12.

s kp. 25.

t Kor. L. 9, 14.

u Ro. 7, 15, 23.

v Ro. 8, 13.

w Kor. I. 6, 9, 10.

x Thes. II. 3, 13.

y Pet. II. 1, 7.

z Ef. 5, 5; Nyad. 22, 15.

ko, dɔmenyonyo, anukwaretɔnyenye,¹⁰ 23 dɔmefafa, dokuidzidu; nenem nusiawo la se la metsi tre de wo ɲu o.^b 24 Ke amesiwo nye Kristo to la, woklã wofe ɲutilã kple wofe nudzodzro wuamenuwo kpakple ɲubiabiãwo de atitsoga ɲu.^c 25 Ke ne miẽno agbe le Gbɔgbɔ me la, mine /miãzo le Gbɔgbɔ me hã. 26 Migane miãfe ɲkuwo nabiã le bubu dzodzro ɲuti o, ne miãgadi ge le mia nɔewo ɲu, eye miãfe nu nagave dome na mia nɔewo o.^b

Nuxɔlɔ hena dɔmefafa kple nu nyui wowo.

6. Nɔwiwo, ne wodadaa de di de 6. amea de hã la, mi amesiwo nye gbɔgbɔmemewo la, midɔ nenem me sia dɔ le dɔmefafa fe gbɔgbɔ la me; eye no dokuiwɔ dzi kpɔm nyuie, bene woagate wɔ hã akpɔ o.¹ 2 Mitsɔ mia nɔewo fe agbawo, eye ale miawu Kristo fe se la nu keɲ. 3 Elabena ne amea de bu bena, yenye nane, eyɔ menyɛ naneka o la, ye ɲuto dokui blem wɔle. 4 Ke amesiame 'nado ye ɲuto fe dɔwɔwɔ akpɔ, ekema akpɔ nu afo adegbe le ye ɲuto dokui dedeko me, eye menyɛ le ame bubu me o. 5 Elabena amesiame atso ye ɲuto fe agba.¹

6 Ke amesi wofia nul le nya me la, nade ha kple amesi le nu fiam la, le nu nyuiwo katã me.² 7 Migable mia dokui o; Mawu menana wɔɔa hehe de eta o! Elabena nusi ke ame fãna la, esia ke wɔaɲe. 8 Elabena amesi fã nu de efe ɲutilã me la, aɲe gbeɲblẽ atso efe ɲutilã me; ke amesi fã nu de Gbɔgbɔ me la, aɲe agbe mavɔ atso Gbɔgbɔ me.² 9 Migana dedɪ nate mia ɲu le nu nyui wɔwɔ me o; elabena ne miegbɔdzɔ le nu nyui wɔwɔ me o la, miãɲe nu le ye ɲuto fe azãgbe la dzi.^b 10 Eyaɲuti esi asinukpɔkpɔ le mia si la, mina miãwɔ nu nyui na amesiame, ke wiewto na haxɔsetɔwo.^d

Le anatsɔnufialawo ɲuti. Kristo fe atitsoga la enye gomɛdzɔdze kple nuwuwu.

11 Mikpɔ ɲɔɲɔdzesi gãgã, siwo metsɔ nye ɲuto nye asi ɲɔ dɔ de mi la da! 12 Ame alesi nu le

didim be, yewoadze nyuie le nutilā me la, woawoe zi mia dzi, bena miana woatso awa na mi, le esia ta ko,^b bene woagatsō Kristo fe atitsoga la ati wo yome o. 13 Elabena amesiwo wotso awa na nuto hā, melē se la me de asi o, ke boŋ wole didim be, miana yewoatso awa na mi, bene ye-woafo adegbe le miafe nutilā me. 14 Ke nye la megava me nam bena, mafo adegbe o, negbe le mia Afeto Yesu Kristo fe atitsoga la nuti ko, amesi me woto klā xexeame de atitsoga nu nam, eye

^a Kor. I. 1. 31:
2, 2.

^b 5. 11; FIL 3, 18.
^d 5. 6; Kor. I. 7,
18.

^e Ps. 126. 5.

^f Kor. II. 4. 10.

nye hā woklām de atitsoga nu na xexeame.^a 15 Elabena le Kristo Yesu me la awatso kple awamatsomatso siaa menye naneke o, ke nuwoawo yeye boŋ.^d 16 Eye ame alesin zōna de mo sia nu tefetefe la: Dutifafa kple nublanuikpōkpo awa wo amesiwo nye ^eMawu fe Israel la dzi! 17 Tso esia dzi la amea deke megade tu nam o; elabena nye la Yesu fe abidzesiwo le nye nutilā nu.

18 Mía Afeto Yesu Kristo fe amenuveve nana anyi kple miafe gbogbo la, nōwiwo! Amen.

PAULO FE AGBALĒ, SI WŌDLŌ ĐO ĐE EFESOTŌWO.

Paulo kafu Mawu le gbogbo me yayra le Kristo me nuti.

1 Paulo, Yesu Kristo fe apostolo to Mawu fe lolōnu me, nlo do de hame kōkōewo kple xosetowo le Kristo Yesu me le Efeso: 2 Amenuveve kple nutilafafa, si tso Mawu, mia Fofu, kple Afeto Yesu Kristo gbo la, woana mi.

3 Woakafu Mawu, si nye mia Afeto Yesu Kristo Fofu, amesi tso gbogbo me yayrawo katā le dzifonutowo me yra de mia dzi le Kristo me, 4 abe ^aalesi ke wōtia mi le eyama me, hafi wōdo xexeame gome anyi ene,^p bene mianye kōkōetowo kple mokaka manonutowo le efe ŋku me, 5 esi wōtso lolō do mi di hena ^vinye nye to Yesu Kristo dzi na edokui le efe lolōnu fe nūdzedze la nu, 6 bene woakafu efe amenuveve fe nutilakōe, esi wōtso ve mia nu le ^wlōvi la me, 7 amesi me mīekpo ^fexexedeta la le to efe vu la me, si nye vodadawo fe tso tsoke le ^eefe amenuveve fe agbo soso gedē la nu, 8 esi wōna wōgba go na mi le nunya katā kple adanūdzedze katā me, 9 esi wōna mīenya efe lolōnu fe ⁿnya yaŋla la le efe nūdzedze, si wōdo di le edokui mi la nu 10 ^hena azāgbewo fe dodo fe nudoanyi, bene woafu nuwo katā nu fu ade ta deka te le Kristo me, nusiwo le

^g Kol. 1. 12.

^h Ro. 1. 7; Kor. I.
1, 2.
ⁱ Ro. 8. 28.

^k 2, 6.
^l 4, 30.
^m Yoh. 15. 16:
Ro. 8. 29.
ⁿ Kor. II. 1. 22;
5, 5.
^p 5. 27.

^v Yoh. 1. 12.

^w Mat. 3. 17.

^x Kol. 1. 14.

^y Kol. 1. 4.

^z 2, 7: 3, 8. 16.

^{aa} 3, 9; Ro. 16. 25.

^{ab} Gal. 4. 4.

dzifo kple nusiwo le anyigba dzi la; 11 eya, amesi me mīexo ^domenyinyi la hā le, esime wodo mi di le amesi woa nuwo katā le efe lolōnu fe adanūdzede nu la,ⁱ fe tamedododi la nu, 12 bene miano anyi na efe nutilakōe fe kafukafu, mi amesiwo kpo mo na Kristo gbā la, 13 amesi me mia-wo hā miele, esime mīese nya-tefe la fe nya, si nye miafe xoko fe nyanyuie la, amesi me hā, esime mīexo se la,^j wotre mia nu kple nūgzbedodo fe Gbogbo kōkōe la le, 14 amesi ⁿnye miafe domenyinyi fe awobanu hena ye nuto towo fe dede hena efe nutilakōe fe kafukafu.

Paulo de kuku na Mawu bena, hame la nati de dzi le amenuveve me. Kristo enye hame la fe ta.

15 Esianuti nye hā, esime mese xose, si le mia si le Afeto Yesu me la, kple miafe lolō, si mietsō lō ame kōkōewo katā nutilafafa la, ¹⁶nyemedzudzo akpedada le mia nuti o, esime medoa ŋku mia dzi le nye kukudedewo me, 17 bena mia Afeto Yesu Kristo fe Mawu, si nye nutilakōe Fofu la, nana nunya kple nyadedefia fe Gbogbo la mi le efe sidzedze la me, 18 eye bene miafe dzi me ŋkuwo dzi nako, bene miadze si nusi nye efe ameyoyo la fe mōkpo kpo, kple nusi nye domenyi-

nyi fe ɲutikokɔe fe kesinɔnu la le ame kokɔewo me. 19 kple nusi nye efe ɲusɛ fe gānyenye, si fo wo katā ta la, na mí amesiwo xona sena le efe ɲusɛ gbogbo la fe dɔwɔwɔ la nu. 20 esi wòwɔ le Kristo me, esime wòfɔe de tsitre tso amɛ kukuwo dome, ^aeye wòtsɔe do ye ɲuto fe nudusi me le dzifonutowo me 21 de dzidulan-nyenye kple ɲusɛ kple ɲutete kple afetanyenye katā kpakple ɲko sia ɲko, si woyɔna la dzi, menye le yeyiɣi sia me dedeko o, haɸi le yeyiɣi, si le vava ge la me hā, / 22 eye wòtsɔe ɲuwo katā de efe afo te, eye wòtsɔe eya ke do nuwo katā fe ^bta hena hame, 23 si nye ^cefe ɲutilā ^deya amesiyo nuwo katā fū le wo katā me la fe agbɔsɔsɔ la.

Kristo manɔme la amegbetɔwo nye nublanu-
tɔwo. Kristo fe hame la enye Mawu fe afe, si
me xosetɔwo kpɔa dzidzo lena.

2. Eye wògbɔ agbe miawo hā, amesiwo nye ame kukuwo le dzidadawo kple nuvòwo me, ^a2 esiwo me ^bmiezona le tsā le xexe sia me fe ɲoli le nu, le tyame-ɲusɛ fe fia, si nye gbogbo, si le ɲu sɛm azo le vi sɛtowo me la nu - 3 amesiwo dome mí katā hā miezɔna le tsā le miafe ɲutilā fe nudzodzrowo me, esime miewo ɲutilā kple tame fe lɔlɔnuwo la, eye mienye ^cdziku fe viwo tso dzɔdzɔ me abe ame miɔeawo hā ene. - 4 Ke Mawu, amesi nye kesinɔto le nublanuɲkpɔkɔ me la, le efe lɔlɔ gede, si wòtsɔe lɔ mí la ɲuti, 5 egbo ^dagbe mí amesiwo nye ame kukuwo le dzidadawo me la, kple Kristo - amenuveve wòtsɔe de mí - 6 eye wòfɔe mí de tsitre kplii, eye wòtsɔe mía kplii do dzifonutowo me le Kristo Yesu me, ^e7 bene le yeyiɣi, siwo gbɔna me la, wòade ye ɲuto fe / amenuveve fe agbɔsɔsɔ gede, si fo wo katā ta la, de go afia le dɔmekokɔ, si wòko de mía ɲu la me le Kristo Yesu me, 8 (Elabena amenuveve wòtsɔe de mí to xose me, eye esia la metso mia ɲutɔwo mia me o, Mawu fenunaae, ^f9 menye dɔwɔwɔ me wòtsɔe o, ^gbene amea deke nagafo adegbe o.) 10 Elabena eyama fe nuwɔwɔ mienye, wowo mí le

Kristo Yesu me hena do nyui wɔwɔ, siwo Mawu dzra do di, bene miázo le wo me la.^a

11 Eyanɔti la miɔo ɲku edzi bena, tsā la mí amesiwo nye trɔ-subɔlawo le ɲutilā me, ^bamesiwo woyɔna be avamatsomatsoleame-siwo woyɔna be avatsotso, si wòtsɔe asi wo le ɲutilā me la gbɔ la, 12 bena mienɔ anyi le yemaɣi me Kristo menɔ mia si o, eye mienye ame tutɔwo na Israel fe dumetanyenye la kple amedzrowo na ^cɲugbedodo la fe nubablawo, eye mɔkpɔkɔa deke menɔ mia si o, eye Mawu hā menɔ mia si le xexeame o, 13 Ke azo la miele Kristo Yesu me, mí amesiwo le adzoge vi tsā la, mieta va le Kristo fe ou la me, 14 Elabena eya kee nye miafe ɲutifafa, amesi tso mí kpakple ^deve la katā wo deka, eye wòmu mamā fe gli, si nye adikā la, 15 esi wòde ^ese la fe sededewo le nyadodowo me la da le efe ɲutilā me, bene wòatsɔ wo ame eve la katā awo ^fame yeye deka le ye ɲuto dokui me, eye wòwɔ ɲutifafa, 16 eye wòlɛ avu le wo ame eve la siaa kple Mawu dome le ɲutilā deka me to atitsoga me, esi wòmu adikā la le edokui me, 17 Eye wòva gbɔ ɲutifafa fe nyanyuile la fia mí amesiwo le adzoge kple amesiwo le kpui fe la, ^g18 Elabena eyama ke me mí kpakple eve la katā mífekpɔ monu le Gbogbo deka me la heyina Fofa la gbɔ, ^h19 Eyata azo mleganye ame tutɔwo kple amedzrowo o, ke boɲ mienye ame kokɔewo fe hadumeviwo kple Mawu fe afemetɔwo, ⁱ20 amesiwo wotu de apostolowo kple nya-gblɔdilawo fe ^jbgɔmedodo la dzi, afisi Yesu Kristo ɲuto nye ^kdzogoezikippe le, 21 amesi me wokpe xotutu blibo la katā do, eye wòtsi zu mawuxɔ kokɔe le Afeto la me, 22 amesi me wotu miawo hā kpe de enɔti le, bene mianye Mawu fe ^lno fe le Gbogbo la me.

Paulo xɔ gbeɸadeɸe nyanyuile na trɔsubɔlawo tso Mawu gbɔ; ebia ɲusɛdodo wo fe xose tso Mawu gbɔ.

3. Esiaɲuti la nye Paulo, Yesu Kristo fe gatɔ le mí trɔsubɔlawo ɲuti la, ^a2 nenyɛ de miese Mawu fe amenuveve, si wonam

^a Tl. 2, 14.

^b 6, 8.

^d Ps. 110, 1.

^e Ro. 3, 4.

^f Kol. 2, 10.

^g Ps. 8, 7; Mat.

28, 18.

^h 4, 16.

ⁱ Ro. 12, 5; Kor.

1, 12, 27.

^k 4, 10.

^l Yes. 9, 5.

ⁿ Gal. 3, 28.

^o 2, 14.

^p Kol. 2, 13.

^q Kor. II, 5, 17.

^r Tl. 3, 3.

^s 6, 12; Yoh. 12,

31.

^u Kol. 3, 6.

^v Yes. 57, 19;

Zax. 9, 10.

^w 3, 12.

^x 1. u. 15, 24, 32.

^y 3, 6; Heb. 12,

22, 23.

^z Mat. 16, 18.

^{aa} Yes. 28, 16.

^{ab} Rô. 8, 10; Fil.

3, 20.

^{ac} / 1, 7.

^{ad} Pet. 1, 2, 5.

^{ae} A Gal. 2, 16.

^{af} Kor. I, 1, 29.

^{ag} & Fil. 1, 7, 13.

le mia ta la fe nuđoanyi, 3 bena le nyadedefia nu wđna menya "nya Ƴayla la, abe alesi menlo na mi kpuie va yi la ene, 4 le eya me, ne miele exlēm la, miate ŋu adze si nye Kristo fe nya Ƴayla la gomesese, 5 si womena amegbetoviwo nya le ŋoli bubuwo me o, abe alesi wodee fia efe apostolowo kple nyagblodila kokɔewo le Gbɔgbɔ la me azo la ene o,^b 6 bena tr̄subolawo zu ŋugbedodo fe hadomenyilawo kple hadelawo kple gomekpɔlawo le Kristo Yesu me to nyanyue la me,^d 7 esi fe subola mezu le Mawu fe amenuvevenunana, si wɔtsɔ nam la nu, le efe nusē fe dɔwɔwɔ, si nu sē la nu; 8 nye amesi nye ame kokɔewo katā dome /sueto la, wɔtsɔ amenuveve sia na, bene magblo Kristo fe kesinonu,^h si mele nyanya tsitsotsito o /la afia le tr̄subolawo dome, 9 eye bene mana keklē naklē na wo katā, bene woanya nusi nye nya Ƴayla, si woyla de Mawu, si wo "nuwo katā la me tso ŋoli mavɔwo me la, fe nuđoanyi la, 10 bene azo la woato hame dzi ana ^pdzidulawo kple nusētɔ, siwo le dzifonutowo me la nanye Mawu fe "nunya bubu fomevi gede la 11 le "tamedodo, si wodɔ di le ŋoli mavɔwo me, esi nu wɔwɔ le Kristo Yesu, mia Afeto me la nu, 12 "amesi me miekpɔ "dzidefo kple monu le dzidodo de epu me to eyama dzixɔse me. 13 Eyaŋuti la mele kuku dem na mi bena, dedj nagate mia ŋu le nye xaxa,^b siwo mekpɔ le mia ta, esiwo nye bubu na mi la puti o.

14 Eyata medzea nye klo na mia Afeto Yesu Kristo Fofɔ, 15 amesi gbɔ fome sia fome, si le dzifo kple anyigba dzi la, kpɔa efe ŋko tsonɛ, 16 bene wɔdaji na mi le efe ŋutikokɔe /fe kesino la nu, bena wɔdado "nusē mi to efe Gbɔgbɔ me le ememe la gome, 17 bene "Kristo nana anyi le miafe kdziwo me to xɔse me, 18 eye wɔali ke mi, eye wɔdado mia gome anyi le lolɔ me, bene mi kpa kple ame kokɔewo katā miate ŋu adze si nusi nye kekeme kple didime kple ŋglome kple kokɔme, 19 eye bene miadze si Kristo

o 1, 9, 10.
 b Kol. 1, 26.
 d 2, 18, 18, 19.
 e Kol. 1, 10.
 f Kor. I. 15, 9, 10.
 g Kol. 3, 12.
 h Gal. 1, 16.
 i 1, 7.
 k Ro. 12, 5.
 l Ro. 16, 26.
 m Kol. 1, 16.
 n Kor. I. 12, 6.
 p Pet. I. 1, 12.
 r Ro. 11, 28.
 s 1, 11.
 t Ro. 12, 3, 6;
 Kor. I. 12, 11.
 u Ps. 68, 19.
 v Kol. 2, 15.
 w Yoh. 14, 6.
 x Heb. 4, 16; Ro. 5, 2.
 y Yoh. 3, 13.
 z Kol. 1, 24.
 a Kor. I. 12, 28.
 b Do. 21, 8.
 c 1, 7.
 d 6, 10.
 e Yoh. 14, 23.
 f Pet. I. 2, 5.
 g Kol. 2, 7.
 h Kor. I. 14, 20.
 i Heb. 13, 9.

fe lolɔ, si fo sidzedze la ta sã la, bene woayo mi taŋ, ne miade Mawu fe agbɔsɔsɔ blibo la katā nu.

20 Ke amesi tea ŋu wɔna wua nuslanu gede wua nusiwo katā miebiana alo miedzea si le nusē, si le dɔ wɔm nusētɔe le mia me nu la, 21 eya to nanye ŋutikokɔe la le ha me le Kristo Yesu me yidase dzidzimewo katā dzi, tso mavɔ me yi de mavɔ me! Amen.

Nuxɔxlɔ hena dekwawo le gbɔgbɔ me.

4 Azo la nye amesi nye gatɔ le Afeto la me la, mele nu xlɔm mi bena, miazo alesi "dze mia Ƴayo, si wɔtsɔ yo mi la 2 le tamebɔbɔdeanyi kple dɔmefafa katā me, le dzigbɔgbɔ blewu me, eye mihe adodo kple mia nɔewo le lolɔ me,^g 3 eye mido vevie, bene miadza gbɔgbɔ fe dekanyenye la do le ŋutifafa fe nublanu la me! 4 Dutilā "deka kple Gbɔgbɔ deka, abe alesi ke woyɔ mi hã le mia Ƴayo fe mɔkpɔkpɔ deka la me ene. 5 "Afeto deka, xɔse deka, mawutsidedeta deka, 6 Mawu deka, si nye wo katā Fofɔ, amesi le wo katā dzi, eye woto wo katā me, eye wole wo katā me. 7 Ke mia dome amesiamee wona amenuveve le Kristo fe nunana fe dzidzenu la nu.ⁱ 8 Eyata wogblo be: "Eyi dzi me oi,^o eye wode aboyo aboyomewo yil, eye wɔna nunanawo amewo." 9 Ke esi woyi dzi la, nukae,^o ne gbe deko bena woyi anyi me de anyigba fe nutowo me hã hafi? 10 Amesi va anyi la, eya ke ganye amesi yi dzifowo katā fe dzifo hã, bene wɔayo nuwo katā taŋ. 11 Eye eya ke do "amea dewo wonye apostolowo, eye amea dewo hã nye nyagblɔdilawo, eye amea dewo hã nye "nyanyiegblɔlawo, eye amea dewo hã nye kplɔlawo kple nufialawo, 12 bene woadzra ame kokɔewo do hena subsubo fe dɔwɔwɔ hena Kristo fe nutilā tutu,ⁱ 13 halase esime mi katā miade Mawuvi la dzixɔse kple sidzedze fe dekanyenye la gbɔ, azu ŋutsu blibo, eye miade Kristo fe tsitsime blibo la fe dzidzenu la gbɔ, 14 bene "miaganye devi," siwo nufiafia fe ya sia ya fona yina gafona gbɔna, eye wɔ-

nyama wo to amewo fe beble la me to adaṅu v5, si nu sē la me, le nudadafiafia fe amebblemō la nu o, 15 ke boṅ la miānye anukwaretowo le lōl5 me, eye le nusianu me miatsi ali ke de Kristo,^d si nye ta la me, 16 amesi gbo wōtso wokpe nutilā blibo la katā, eye woblae dekae, eye woto funudefjowo katā fe kpekpe de wo nḡewo ṅu me, le ṅutinu sia ṅutinu fe dōwōwō, si womā ne la nu, hewu nutilā fe tsitsi la nu hena tutu le lōl5 me.^g

Nuxoxl5 hena zozo yeye.

17 Azo la mele esia gblom, eye mele dase dim le Afeto la me bena, azo la miagazo abe alesi trōsubolawo hā zona le wofe tamesusu fe yakanyenye mela ene o, 18 amesiwo fe nyasā do viviti, eye wonye "amedzrowo le Mawu fe agbe la gome le numanya-manyā, si le wo me la nuti, le wofe dzimesesē la nuti, 19 amesiwo, esi wofe dzitsinya ku atri la, wotsō wo dokui na hadzedze, bene woanō makomakonyenye katā dzi le ṅukeklē me. 20 Ke miawo la menye nenem miesrō Kristo o, 21 nenye de miese epko, eye wofia nu mi le eme, alesi nyatefe la le Yesu me; 22 bena miade ame xoxo, si nō anyi le agbenonō tsāto la nu, si gblēa edokui le ameboble fe nudzodzrowo me la da;^s 23 ke boṅ mi na woawō mi yeye le miafe tamesusu fe gbogbo la me,^t 24 eye mido ame yeye, "si wōwō le Mawu fe nōnōme nu la, le nyatefe la fe dzodzōnyenye kple kōkōe-nyenye la me.

25 Eyaṅuti midē avatsokaka di, eye amesiame "nagblō nyatefe na ehavi; elabena ṅutinuwo miēnye na mia nḡewo. 26 Mibi dzi, eye migawō nuvō o; ye la nagado to de miafe dzibibi o;^b 27 eye migana mō Abosam hā o! 28 Fiafito la nagafi fi o, ke boṅ nedze agbagba,^d ne wōatsō efe asiwo awō do nyui, bene wōakpō nane adana hiātōwo. 29 Migana /nya vloa deke nado go tso miafe nu me gbedegbede o, ke boṅ nya, hsi nyo na ṅgogbedede, ne ehia la, bene wōana amenuveve ame-

a Yes. 63, 10.
 b 1, 13.
 d 1, 22; 5, 23; Kol. 1, 18.
 e Kol. 3, 8.
 f Mat. 6, 14; 18, 22-35; Kol. 3, 13.
 g Kol. 2, 18.
 h Mat. 5, 48.
 i kp. 26; Gal. 2, 20.
 k Ro. 1, 21.
 l Heb. 10, 10.
 n 2, 12.
 o Kol. 2, 5.
 p 4, 29.
 r Kor. I. 6, 9-10.
 s Ro. 8, 13; Kol. 3, 9; Gal. 6, 8.
 t Ro. 12, 2.
 u Mo. I. 1, 26.
 v 2, 11-13; Pet. I. 2, 9.
 y Lu. 16, 8; Yoh. 12, 38.
 z Zak. 8, 16.
 a kp. 17; Ro. 12, 2.
 b Ps. 4, 5; Yak. 1, 19. 20.
 d Tes. I. 4, 11.
 e Ro. 1, 24.
 f 5, 4.
 g Yoh. 3, 30. 21.
 h Kol. 3, 16-17; 4, 6.

siwo senē la. 30 "Eye migawō nusi ave Mawu fe Gbogbo kōkōe la o, amesi me b'wotre mia nu le hena xoxo fe ṅekeke la. 31 Mina woade veve heliheli kple dome-dzoe kple dziku kple ṅlidodo kple busubobo katā kpakple nu tovo wōwō katā hā da de la mia dome.^f 32 Ke miko dome de mia nḡewo ṅu, eye miafe dome natrō de mia nḡewo ṅu, eye mitsō ke mia nḡewo, abe alesi Mawu tso ke mi le Kristo me la ene.^g

Nuxoxl5 hena zozo nyui.

5. Azo la mizu mawusrōlawo abe lōl5viwo ene,^h 2 eye mizo le lōl5 me, abe alesi Kristo hā l5 mi, eye wōtso edokui hena de mia ta, bene wōanye nunana kple /vosa na Mawu, bene wōanye vevē lilili nyui la ene.

3 Ke ahasiwoawo kple makomakonyenye katā alo ṅukeklē la womagayo epko g5 hā le mia dome o, abe alesi wōdze ame kōkōewo ene,^o 4 kple ṅukpeanu kple yakanyagbōglōwo kple atsafofo, siwo medze o, negbe akpedada boṅ.^p 5 Elabena mi amesiwo nye sidzelawo, miēnye bena, ahasiwōla alo ame makomako alo ṅukiēla, si sō kple trōsubola la, domenyinya deke meli na wo dometoa deke le Kristo kple Mawu fe fiadufe la me o.^r 6 Migana amea deke natsō nya fuflu able mi o; elabena nusia nuti Mawu fe dziku la va vi sētowo dzi do. 7 Eyata migazu wofe hadelawo o; 8 elabena tsā la miēnye viviti, ke azo la miezu kekeli le Afeto la me.^v 9 Mizō abe "kekeliwiwo ene! Elabena kekeli fe kutsetse la le domenyonyo kple dzodzōnyenye kple nyatefe katā me. 10 Mido nusi nyoa Afeto la ṅu la kpō,^a 11 eye migade ha kple viviti me dōwōwō, siwo metsea ku o la o, ke mihe nya de wo ṅu boṅ. 12 Elabena nusiwo wōwō le ṅaylafa la, enye ṅukpe be woafjo nu le wo nuti g5 hā.^e 13 Ke nusiwo katā ṅu kekeli hea nya do la, wode wo de go ken; elabena nusianu, si wode de go la, enye kekeli.^g 14 Eyaṅuti la wogblō be: Nyo, wō amesi le a15 dam la, ne natsi tre tso ame

kukuwo dome, eye Kristo aklé de dziwò!^a

15 Eyaṅuti la mikpɔ nyuie be, miazo pɛpɛpɛ; menye abe numanyanyatowo ene o, ke boṅ abe nunyalawo ene,^d 16 amesiwo wɔa ɣeyiɣi la ṅuti do blibo; elabena ŋkekeawo nye vɔ. 17 Eyaṅuti la migazu bometsilawo o, ke boṅ midze si nusi nye Afetɔ la fe lɔlɔnu.^e 18 Eye migamu aha, esi me nu badabada wɔwɔ le la o; ke boṅ Gbɔgbɔ la nayo mi fɔ, 19 eye mitso Psalmowo kple kafakafuhawo kpakple gbɔgbɔ me hawo fo nu kple mia nɔewo: Midzi ha, eye miɔ ha na Afetɔ la le miafe dzi me,^k 20 eye mida akpe na Mawu, Fofɔ la, daahe le nuwo katã ṅuti le mia Afetɔ Yesu Kristo fe ŋko la me, 21 eye mi-bɔbɔ mia ɖokui na mia nɔewo le Kristo vɔvɔ me.^g

Srɔtowo fe do.

22 Mi nyɔnuwo la, mi bɔbɔ mia ɖokui na mia ṅutowo mia srɔwo abe Afetɔ la ene;^f 23 elabena "ṅutsue nye ta na nyɔnu, abe alesi Kristo hã nye ta na hame la ene, eye eyae nye ṅutilã la fe xɔla. 24 Gake la alesi hame la bɔbɔ ɖokui na Kristo la, nene ma ke nyɔnuwo hã nawo na woawo ṅuto wo srɔwo le nuwo katã me.

25 Mi nɔtsuwo la, milɔ mia ṅutowo mia srɔwo, abe alesi Kristo hã lɔ hame la, eye wɔtso ye ṅuto ɖokui hena de eta la ene,^h 26 bene yeako ɛṅu, esime wɔkɔ ɛṅuti "to tsilele me le nya la me me gbe la, 27 bene ye ṅuto natsɔe aɖo tsitre na ɖokui wɔanye ṅutikɔkɔehame, si ṅuti ɖifofoa deke alo ayilɛlea deke alo nusiwɔ fe deke naganɔ o, ke boṅ la, bene wɔano kɔkɔe, eye mokakaa deke naganɔ ɛṅuti o;^b 28 Nenema ke wɔle na nɔtsuwo be, wɔalɔ wɔa ṅutowo wo srɔwo abe wɔa ṅutowo fe ṅutilãwo ene. Amesɔ lɔa ye ṅuto srɔ la, elɔa ɖokui; 29 elabena amea deke melé fu ye ṅuto fe ṅutilã kpɔ o, ke boṅ enyine, eye wɔkpɔa edzi, abe alesi Afetɔ la wona na hame la ene; 30 elabena /efe ṅutilã fe ṅutinawo miénye, "efe ṅutilã kple efe fuawo me mietso. 31 „Eyata ṅutsu agblé fofoa kple dadaa ɖi, eye wɔalé

de srɔa ṅuti, eye wo kpakple eve la katã woanye ṅutilã deka.^b 32 Nya ɣayla sia lolo; ke nye la mele eglɔm le Kristo kple hame la ṅuti. 33 Ke miawo hã mia dome deɣade nald ye ṅuto srɔa-nyɔnu nenema ke, abe ye ṅuto ɖokui ene; ke nyɔnu la nasi srɔa ɖa.

Ɖoɖo hena kristotowo.

6. Mi deviwo la, mido to mia dzi-lawo le Afetɔ la me, elabena esia le etefe.^g 2 „Bu fofowò kple dawò,“ — esia nye sedede gbãtɔ, si me nɔgbedodo le la^h — 3 „bene wɔanyo na wò, eye nana agbe didie le anyigba dzi!“

4 Eye mi fofowo la, 'migado dziku na mia viwo o, ke minyi wo le Afetɔ la fe hehe kple "nuxɔlɔ la me.

5 Mi ɖɔlawo la, mido to mia afetowo le ṅutilã nu kple vɔvɔ kpa-kple dzodzo nyanyanya le miafe dzimekɔko me abe Kristo ene,ⁱ 6 menye le ŋku me nuwɔwɔ me abe amenudzelawo ene o, ke boṅ abe Kristo fe ɖɔla, siwo wɔa Mawu fe lɔlɔnu tso dzi me la ene; 7 mitso lɔlɔnu nyui hesubɔ, abe Afetɔ lae miesubɔna ene, eye menyemewo o, 8 esi miényae bena, nu nyui, si ke amesiame wona la, eya ke wɔaxɔ tso Afetɔ la gbo, nenye ɖɔla alo abloɖevi.^j

9 Eye "mi afetowo, miwɔ nusiwɔ tɔgbe ke na wo; midzudzo ṅɔdzidodo, esi miawo hã miényae be, mia kpli wo siaa fe Afetɔ la le dzifo, "eye ŋkumekpɔkpɔa deke mele egbo o la ṅuti.

Gbɔgbɔ me nawɔnuwo.

10 Mlɛba la, nɔvinyewo, misé ṅu le Afetɔ kple efe nusé fe ṅutete la me!^a 11 Mido Mawu fe awawonu blibo la katã, bene miate ṅu ano te de Abosam fe adaṅu vɔwo nu;^d 12 elabena miele kame tem kple fu kpakple ṅutilã o, ke boṅ mia kple 'dzidulanyenye kple nusé kple xexe sia me fia, siwo le fifi viviti sia me kpa-kple vɔḍinyenye fe gbɔgbɔ, siwo le dzifonutowo me lae le kame tem. 13 Eyata mikpla Mawu fe awawonu blibo la katã, bene miate ṅu ano te le ŋkeke vɔ la dzi, eye ne miawo wo katã nu vɔ la, mia-kpɔ tsitrenɔ. 14 Azɔ la mitsi

^a Yes. 60, 1; Ro.

13, 11.

^b Mo. 1. 2, 24.

^d Mat. 10, 16; Kol. 4, 5.

^e kp. 10.

^f Lu. 21, 34.

^g Kol. 3, 20.

^h Mo. 11. 20, 12.

ⁱ Mo. V. 5, 16.

^k Kol. 3, 16; Ps.

33, 2, 3.

^l Kol. 3, 21; Lod.

19, 18.

^m Mo. V. 6, 7, 20

v. 25; Ps. 78, 4.

ⁿ Pet. 1. 5, 5.

^p Kol. 3, 22-25;

Ti. 2, 9, 10; Pet.

1. 2, 18.

^q Mo. 1. 3, 16;

Kol. 3, 18; Pet.

1. 3, 1.

^r Kor. 1. 11, 3.

^s Kor. 11. 5, 10.

^t Kor. 4, 1.

^u Kol. 3, 19.

^v Ti. 3, 5.

^w Kron. 11. 19, 7;

Do. 10, 34.

^a Kor. 1. 16, 13;

Yoh. 1. 2, 14.

^b Ps. 45, 14;

Kor. 11. 11, 2;

^d Kor. 11. 10, 4.

^e Yoh. 14, 30;

ta 2, 2.

^f 1, 23; Kor. 1. 6,

15.

^g Mo. 1. 2, 23.

tre, eye mitsō nyatefe bla miafe aliwo dzi, ^aeye mido dzadzōenyenye fe akōtakpoxōnu, 15 eye mitsō dzadzradōdi na ŋutifafa nyanuie la bla miafe afō gōme. 16 Hekpe de nusiawo katā ŋuti la ^amilē xōse fe akpoxōnu, si miate ŋu atso atsi vōdito la fe atsurō bibiawo la me de asi. 17 Eye midō xōxō /fe gakuku la, eye mihe Gbōgbo fe yi, si nye mawunya la, de asi. 18 Mitsō gbēdododa kple kukudedewo katā do gbe da le yeawokatāyi me le Gbōgbo me, eye eyaŋuti mino ŋudzo, ne miano kukudedewo dzi daahe de ame kōkōewo katā hta 19 kple ^anye hā tanye, bena ne meke nu la, woatsō nya nam, bene ^amakpō dzidefo ana woanya nya-

^a Lu. 12, 35; Pet. I. 1, 13; Tes. I. 5, 8.

^b Kor. II. 5, 20.

^d Pet. I. 5, 9; Yoh. I. 5, 4.

^e Do. 20, 4; Tim. II. 4, 12.

^f Tes. I. 5, 8.

^g Kol. 4, 7, 8.

^h Mat. 26, 41.

ⁱ Kor. 4, 3; Tes. II. 3, 1.

^k Do. 4, 29.

nyuie la fe nya yaɣla, 20 esi ŋuti menyē bame dōdō le kōsōkōsō me, bene dzi nado fonye le eme, abe alesi wōdzem be, mafo nu ene.

Nuwunya wo.

21 Ke bene miawo hā mianya alesi mele kple nusi wōm mele la, mia nōvi lōlōtō ^aTixiko, amesi nye subola nutefewola le Afeto me la, ana mianya nuwo katā; 22 meda amesia do de mia gbo le esia ŋuti, ^abene mianya alesi miele, eye ne wōdafa akō na mia dziwo.

23 Dutifafa kple lōlō kple xōse, si tso Mawu, Fofō la kple Afeto Yesu Kristo gbo la, woana nōviawo. 24 Amenuveve nana anyi kple amesiwo katā lōa mia Afeto Yesu Kristo dīkadika la.

PAULO JE AGBALĒ, SI WŌDLŌ DO DE FILIPITŌWO.

Paulo fe akpedada, gbēdododa, makpōkpo kple nuxxixis hena xose fe viioli.

1. Paulokple Timōteo, Yesu Kristo ^afe dōlawo, ŋlō do de ^aame kōkōe, siwo katā le Kristo Yesu me le Filipi la, kple ^adzikpōlawo kple subolawo hā: 2 Amenuveve kple ŋutifafa, si tso Mawu, mia Fofō, kple Afeto Yesu Kristo gbo la, woana mi!"

3 Meda akpe na Mawunye le nye ŋkudodo, siwo katā medoa mia dzi la me^t - 4 daasi le aye kukudede, siwo katā medena le mi katā mia ta la me, eye metsō dzidzo dea kuku - 5 le miafe hadede, si le nyanyuie la me tso ŋkeke gbāto dzi vasede fifi la ŋuti, 6 esia ke ŋuti medoa ŋu do bena, amesi dze do nyui wōwo gōme le mia me la, eya ke awu enu vasede Yesu Kristo fe ŋkeke la dzi,^y 7 abe alesi wōdzō nam bena, masusu esia le mi katā mia ŋuti ene; elabena miele nye dzi me le nye kōsōkōsōwo kple nyanuie la taotoli kpakple kakadedzi la me; elabena mi katā mie-nye nye hagomekpolawo le amenuveve la me. 8 Elabena Mawue nye nye dasedila, alesi mi katā

ⁱ Kor. I. 1, 2.

ⁿ Tim. I. 3, 1, 8.

^o Ro. 12, 2.

^p Tes. I. 5, 23.

^r Ro. 1, 7.

^s Ef. 5, 9.

^t Ro. 1, 8; Kor. I. 1, 4.

^u Tim. II. 2, 9.

^v 4, 22.

^y 2, 13; Kor. I. 1, 8-8.

miele dzroyem vevie le Yesu Kristo fe dometōtro la me. 9 Eye esia ŋuti medoa gbe da do, bena miafe lōlō la nana agbo sōm de dzi wu le sidzedze kple dzimenu-sese katā me, 10 bena ^amiate ŋu ade vovo nyui kple vō dome, ne mianye ame dzadzawo kple ^anu-diaɣia manoguitowo de Kristo fe ŋkeke la ŋu, 11 bene ^adzadzōenyenye fe ku, si wotsena to Yesu Kristo dzi la, nayo mi fū hena Mawu fe ŋutikōkōe kple kafukafu.

12 Ke mele didim bena, mianyae, nōviwo, bena nusiwo va dzo de dzinye la, tso zu nyanyuie la fe dziyi yi nyui la boɣ,^w 13 ale bena nye bablawo dze fā le Kristo me ^vle asrafomō blibo la katā me kple ame mamleawo katā gbo, 14 eye nōviwo dome ame gedawo do ŋu de nye bablawo ŋu le Afeto la me, eye wowo kalē gede wu tsā le mawunyagbōgblo me mavōmavōe. 15 Hafi amea dewo dea gbe fā Kristo le ŋuoa-^{vā} kple dzrewowo ŋuti; ke amea dewo hā dea gbe fāe le tame-dodo nyui ŋuti: 16 Amesiawo gblōng tso lōlō me; elabena wonyae be, nyanyuie la taotoli ŋuti

mele afisia do. 17 Ame kemeawo gblaa Kristo fiana tso dzrewowo me, menye tso dzadzanyenye me o; elabena wosusuna be, ^ayewoatso xaxa akpe de nye bablawo nutil. 18 Ekema nukae ma? Ne wowoe le mo sla mo dzi, edanye le alakpa alo nyatefe me o, ne nye Kristo koe wogblona flana la, dzi le dzoyem le esia nutil. E, dzi agadzom ha; 19 elabena menyae bena, esia atru zu agbexoxo nam do miafe kukude kple Yesu Kristo je Gbogbo la fe kpekpede me, 20 le nye lala vevie kple makpakpa la nu be, nu nagakpem le naneke me o, hafi boq metsaa dzidefo blibo la kata bena, alesi wona daa la, nenema ke wona fifia ha, be woawo Kristo ga de nye nutila nutil, edanye agbe me alu ku me o. 21 Elabena nye la Kristo enye agbe nam, eye ku enye vide nam. 22 Ke ne nye agbenono le nutila me na nye dawowo ktsea ku la, nyemenya nusi matia le eme o. 23 Elabena mexaxa de nusiawo kpakple eve dome: "Ele dzroyem be, madzo ayl adano Kristo gbo, elabena esia nyo wu sa; 24 gake la anyinono le nutila me la ele vevie wu le mia ta. 25 Eye esia ke nutila medoa nu do, eye menyae bena, mananyi, eye mia kpli mi kata miano anyi hena miafe xose je ngogbedede nyui kple dzidzo, 26 bena miafe adegbefofo la nasogbo de dzi le Kristo Yesu me le tanye to esia me, bena magava mia gbo.

27 Deko mizo, 'abe alesi wozde na Kristo je nyanyuie la ene, bena ne mava, eye makpo mi da, alo ne nyemele mia gbo o, eye mase mia nko la, bena miano tsitre le gbgbo deka me, eye mia-tso luvu deka aoli nyanyuie je xose la ta hekpe de mla nnewo nutil; 28 eye migadi vo le naneke me le miafe adikatowo nutil o, esi nye gbeblu fe dzesi na wo, ke miawo la agbexoxo je dzesi wonye na mi, eye esia tso Mawu gbo; 29 elabena edi na mi le Kristo ta bena, menye de miexo Kristo dzi se dedeko o, ke boq miekpea fu le eta ha; 30 elabena violi ma ke, "si miekpo le nuyene.

eye azo miesene le nutila, le miawo ha mia si.

a kp. 7.

Nuxoxla hena dakawowo, dokufoboo le Kristo je kpede la nu kple moveviedo le kristotogbenono me.

b 2, 17, 18.

d Kor. II. 1, 11.

e Gal. 5, 26.

f Ro. 12, 10.

g Pet. I. 4, 16.

h Kor. I. 10, 24.

i Gal. 2, 20.

k Ro. 1, 13.

l Yoh. 1, 1, 2;

17, 5.

m Mo. I. 3, 5.

n Fla. I. 19, 4;

Kor. II. 5, 8.

o Yes. 53, 3;

Kor. II. 8, 9;

Heb. 2, 14, 17.

p Heb. 12, 2; 5, 8.

q Do. 2, 33; Ef. 1,

21; Heb. 1, 3, 4.

r Kol. 1, 10; Tes.

I. 2, 12.

s Yes. 45, 23;

Yoh. 5, 23;

Nyad. 5, 13.

t Pet. I. 1, 17;

Pa. 2, 11.

u Yoh. 15, 5;

Kor. II. 3, 5.

v Pet. I. 4, 9.

w Do. 16, 22.

x I. 10; Mat. 5, 14.

2. Azo la ne nuxoxla de li le Kristo me, ne lolu fe dzidefonyaa de li, ne gbgbo fe hade-dea de li, ne dometoroa de kple nublanuikpakpa de li la, 2 ekema miyo nye dzidzo la fu, bene miafe tamesusu nana deka, le esi lolu deka ma ke le mia si, eye mietsaa gbgbo deka susua nu deka la nutil; 3 migawo naneke le dzrewowo 'alo bubu dzodzro ta o, /ke boq mia dome amesiame natsa dokulboba abu novla ga wu ye nuto dokui; 4 ameslame nagakpa nusi nye ye nuto to dzi o, ke boq nekpo nusi nye ame bubu to la ha dzi! 5 Mina susu ma ke, si no Kristo Yesu ha me la, nana miawo ha mia me, 6 amesi esi wonye Mawu je 'nomanee wona ha la, mebui nuhaae bena, "eye kple Mawu so o, 7 ke boq edj gbolo edokui, esime wotsa 'dola fe nomanee do edokui dzi, hedzo de amewo fe nomanee, eye wokpo nuwona le nutila abe ame to ene. 8 Ebobo edokui de anyi, eye wodo to yidase ku me, yidase atitsoga nutila ku la me, ke. 9 Esia ke nutila ha Mawu 'do eyama de dzi kakaka, eye wotsa nko, si fo nko sia nko ta la kee, 10 bene amesiwo le dzifo kple amesiwo le anyigba dzi kple amesiwo le anyigba te la, kata nadze klo le Yesu je nko la me, "11 eye ade sia ade nabo me bena, Yesu Kristo enye Afeto la hena Mawu Fofoa je kafukafu.

12 Eyanutila, nye loluwo, abe alesi miedoa to daasi ene la, "mitso vovv kple dzodzozo nyanyanya wo mia nutowo miafe xoxodo la; menye abe esime mena mia gbo ene la dedeko o, ke boq azo, esi nyemele mia gbo o la, miwo gede wu! 13 Elabena Mawu enye amesiwo didi kple nuwowa siaa le mla me le efe nudzedze la nutila. 14 Miwo nuwo kata 'livilivilili kple dikeke manomee, 15 bena mlazu mokaka manogutowo kple ame dzadzawo, 'mawuvi, siwo nye ame

madifowo le dzidzime goglõ totro kpadikpađi titina, "amesiwo dome mieklẽna le abe akadiwo ene le xexexame, 16 esi me mielẽa agbenya la de asi le ehena nye adegbefofo le Kristo fe nkeke la dzi, "bena nyemefu du dzodzo, eye nyemedze agbagba dzodzo hã o. 17 Ke ne wotsom mẽ le miafe xose fe vosasa kple subsubodo ta hã la, dzi le dzoyem, eye mia kpli mi katã miele dzidzo kpom. 18 Ke nenema ke miawo hã dzi nedzo mi, eye mikpo dzidzo kpa-kplim!^a

Alesi woaxo Timoteo kple Epafrodito.

19 Ke mele mo kpom le Afeto Yesu me bena, mado Timoteo ado de mia gbo kpuie, bena ne menya miafe anyinonome la, nye hã nye dzi nadze eme. 20 Elabena amea deke mele asinye, si fe tamesusu so kple eto, amesi alẽ be na mi le nyatefe me la o; 21 elabena wo katã la woa nutowo to dim wole, eye menye nusi nye Yesu Kristo to o.^a 22 Ke mienya efe kelili bena, abe vi kple to ene la, nenema wõsubo kplim le nyanyuie la me. 23 Azo la mele mo kpom bena, mado eya ke ado da enu-make, esi manya alesi nye nya la lano; 24 ke međo dzi de Afeto la nu bena, nye nuto hã mava kpuie. 25 Gake la mebu bena, ele vevie be, mado novinye "Epafrodito, si nye hanyedowola kple hanyebawola kple miafe apostolo kpa-kple nye nuhiahia fe dola la, ado de mi; 26 elabena edzroe vevie be, yeakpo mi katã, eye wõxa nu nuto bena, miese enko be, do dze edzi. 27 Eye elẽ do vavã de kuku ge kloẽ; gake la Mawu kpo nublanui ne, ke menye na eya nuto dedekoe o, hafi na nye hã, bene nyemagakpo nuxaxa de nuxaxa dzi o. 28 Eyanuti međoe de kaba wu bena, ne miegakpoe la, miakpo dzidzo, eye nye hã nye nuxaxa dzi nagaka ade. 29 Eyanuti la mixoe le Afeto la me kple dzidzo katã, eye mibu amesiawo togbẽ.^a 30 Elabena Kristo fe dowowo nuti wõde kuku ge do kloẽ, eye wõtsõ efe agbe ke, bene wõawo subsubodo, si suso de mia nu la, nam de mia tefe.

Nuxoxlõ le amebetawo nuti. Le Paulo fe dzedze Kristo, si fo wo katã ta kple dzodzoenyene to xose me nuti.

3. Mbeba la, novinyewo, bdi na-dzo mi le Afeto la me! Nye la metim bena, manlo nu mawo ke ado de mi o; ke miawo la ena kakadzedzi mi.

2 Mikpo nyuie le /avũawo nuti, mikpo nyuie le dowola vwo nuti, mikpo nyuie le avatsotso vlo nuti! 3 Elabena mi amesiwo suboa Mawu le gbogbo me la, mia-woe nye avatsotso vavãto la, eye miefoa adegbe le Kristo Yesu me, eye mieđoa dzi de nutilã nuti o. 4 Wõnye nye la nuđodo de nutilã nu gõ hã ano asinye hafi, ne ame bubua de bu bena, yeate nu ado dzi de nutilã nuti la, nye la mewui.^a 5 Dkeke enviagbe wotso ava nam, metso Israel dukõ la me, tso Benjamin fe to la me, Hebrito tso Hebritowo me; le sea nu la fãrisito menye; 6 le nuva-vã nu la hame yometila menye; le dzodzoenyenyene, si le sea me nu la mokaka manõnto menye. 7 Gake nusiwo nye vidi nam la. nu mawo ke mebu nu búbu le Kristo nuti. 8 E, fifi gõ mebu wo katã nu búbu le Kristo Yesu, nye Afeto nyanya, si fo wo katã ta la nuti, amesi ta mede asi le nusiawo katã nuti do, eye mebu wo adukpo dzi nuwoe, bena nye asi nasu Kristo dzi, 9 eye woakpom le eyama me, bena nye nuto nye dzodzoenyenyene, si tso sea me la, naganõ asinye o, ke boñ esi to Kristo dzixose me, dzodzoenyenyene, si tso Mawu gbo le dzixose ta la nani asinye,^a 10 bene m-dze si eyama kple efe "tsitre-tsiti fe nusẽ kple efe "fukpekewo fe hadede, eye maso kpli le efe ku me, 11 negbe godo la made ame kukuwo fe tsitre-tsiti la gbo. 12 Menye de nye asi su edzi xoxo, alo mezu blibo xoxo o; "ke eyome tim mele, bena negbe deko nye vasi lasu nusi ke nuti Kristo hã fe asi su dzinye do la dzi. 13 Novinyewo, nye nuto nyemebu dokuinye bena, nye asi su edzi hade o. 14 Ke nu deka ko menya: Nusiwo le megbenye la, me-ngo wo be, hafi nusiwo le ngonye la, nyãm mele, mele dzesidofe yome tim vidase Mawu fe ame-

^a Ef. 5, 8.

^b 2, 18 4, 4.

^d Tes. I. 2, 19.

^e Yes. 48, 4; Gal. 2, 2.

^f Nyad. 22, 15.

^g Tim. II. 4, 6.

^h 3, 1; 4, 4.

ⁱ Ro. 2, 29.

^k Kor. II. 11, 18, 22.

^l Do. 26, 5.

ⁿ Tim. II. 4, 10, 16.

^o Mat. 13, 44, 45.

^p 1, 25.

^r 4, 18.

^s Ro. 3, 21, 22.

^t Ro. 6, 3-5.

^u Ro. 8, 17; Gal. 6, 17.

^v Tim. I. 6, 12.

^y Do. 9, 6.

^z Kor. I. 16, 16.

yɔyɔ le dzifo fe dziɔdufetu la dzi le Kristo Yesu me.^a

Nuxoxl5 hena dziɔdufetu yometitt.

15 Eyaɔuti ame balesi nu le bibo le mia dome la, mine mia-susu esia ke, eye ne miesusua nu bubu le nane me la, Mawu aɔe esla ke hā afia mi. 16 Gake /nusi dzi miesu xoxo la, mine miazo de mo ma ke nu, eye miafe tamesusu nana deka. 17 Mizu han-nyesr3lawo, nawiwo, eye milé ŋku de amesiwo zōna nenema ke la nuti, abe alesi miénye kpodeŋu na mi ene.^o 18 Elabena ame ge-dewo zōna, amesiwo gutinya me-gblo na mi enuenu; gake azo la metsɔ avifafa le eglom bena,ⁱ Kristo featitsoga fefutōwonye. 19 Amesiwo fe nuwuwu enye gbe-gblé, amesiwo fe k̄fodo nye mawu na wo, eye wofe kafukafu le wofe nukpenanuwo me, amesiwo susua anyigbadzinuwo nuti dedeko. 20 Ke ^hmiafe dumetonyenye le dzifo. afisi hā miele xola, si nye Afeto Yesu Kristo la, lalam tso, 21 amesiwo adudo miafe bōbodeanyiutilā fe nonome, bene wōadi efe nuti-kōkōeutilā le efe pusesé, si ta wōeta ŋu tsoa nuwo katā dea edokui te la nu.^o

Dusédodo hena dekawowa, dzidzo le Afeto la me, gbedododa kple nu nyui wowa vovowowa.

4. Eyata, nōvinye lolōtɔ, siwo le dzroyem, ^hnye dzidzo kple nye fiakuku la, mino tsitre sesie nenema le Afeto la me, nye lolōtɔwo!

2 Mele nu xlōm Ewodia, eye mele nu xlōm Sintixe, bena wofe tamesusu nana deka le Afeto la me. 3 E, mele kuku dem na wō hā, hanyedowla vevi, bena naxo na nyonu siawo; elabena wodze agbagba le nyanyuie la ta hekpe de mia kple Klomens kpakple hanyedowla susceawo, amesiwo ŋkwo "wōŋlo de agbegbalēa me la nuti.

4 Dzi nadzo mi le Afeto la me daasi; megale eglom bena: Dzi nadzo mi!^z 5 Amewo katā nanya miafe tufafa! Afeto la gogo. 6 ^aMi-gatsi dzimaɔi le naneke nuti o, ^bke boŋ le nusianu me la mitsɔ gbedododa kple kukudede na Mawu nanya miafe dzimedidiwo, eye

^a Kor. I. 9, 24.

^b Kor. I. 2, e.

^d Yoh. 14, 27;
Kol. 3, 16.

^e Ro. 12, 17.

^f Gal. 6, 16.

^g Kor. I. 11, 1.
^h Tes. I. 5, 23.

ⁱ Kor. I. 1, 23;
Gal. 6, 12.

^k Ro. 16, 16.

^l Ef. 2, 6; Kol. 3, 1; Heb. 12, 22.
^m Tim. I. 6, 6.

ⁿ Kor. I. 15, 43.
49, 53.

^p Kor. II. 6, 10.

^r Kor. II. 12, 10.

^s Kor. II. 1, 14;
Tes. 3, 19, 20.

^t Kor. II. 11, 9.

^u Kor. I. 9, 11.

^v Lu. 10, 20.

^y 2, 25.

^z 3, 1; Kor. II. 13, 11.

^a Mat. 6, 25-34;
Pet. I. 5, 7.

^b Ps. 146, 16.

mitsɔ akpedada kpe de eɔuti. 7 Eye Mawu fe ŋutifafa, si fo gomesesewo katā ta la, adzo miafe dziwo kple miafe tamesusuwo ŋu adzra wo do le Kristo Yesu me.^d

8 Mlōeba la, nawiwo, nusiwo nye nyatefe,^e nusiwo dzea bubu. nusiwo le dzadzoe, nusiwo le dzadzɛ, nusiwo dze na lolō, nusiwo dze na gbogblo, ne nudzeamewo-woa de li, eye ne kafukafu de li la, miesusu nusiawo nuti! 9 Nusiwo hā miesrō, eye miexo, eye miese, eye miekpo le gbonye la, nusiawo ke miwo,^h eye ŋutifafa Mawu la ano anyi kpli mi.

Apostolo la da akpe na Filipitowo le domenyo-nunana, si wodo dee la nuti.

10 Ke mekpo dzidzo gedɛ le Afeto la me bena, azo la miegakpo nusé yeye hesusu nusi nyo nam, nusi nuti miesusu hā, ke yeyiyi la sesé na mi. 11 Menye de megblo esia le hiahia nuti o; elabena nye la mesrōe bena, anyinonɔ, si ke me mele la, "nadze ŋunye. 12 Menya alesi mabobo dokuinye de anyi, eye meganya alesi makpo nu gedɛ hā; le nusianu kple nuwo katā me la mesrō nu yaɣla sia bena, maɔi fo, eye do nawum hā; makpo nu gedɛ, eye hiā natum hā.^p 13 Metea ŋu woa nuwo katā le Kristo, amesiwo doa ŋusém la me." 14 Gake la miewoe nyuie be, miexo nam le nye xaxa me. 15 Ke, mi Filipitowo hā, miényae bena, le nyanyuie la fe gomededzea me, esi mezo le Makedonia la, hamea deke mekpe de ŋunye le nunana kple nuxoxo fe akonta gome o, negbe miawo dedekoe, 16 eye esime menɔ Tesalonika gō hā la, miedo nusiwo hiām la dem zi deka kple zi eve. 17 Menye be, mele nane dim o, ke boŋ mele didim bena, kutsetse nasɔ gbɔ de edzi na miafe akonta." 18 Ke nuwo katā le asinye, eye megba go; elabena esi mexo nuawo tso mia gbɔ to ^hEpafrudito si me, nusiwo nye vevé lilili kple vosasa nyui, si dze Mawu ŋu la, meyo fū. 19 Ke nye Mawu la ana miafe hiahia katā nazu nukpōkpō taŋtaŋ le efe kesino la nu le nuti-kōkōe me le Kristo Yesu me. 20 Ke Mawu, mia Fofa la to na-

nye kafukafu tso mavo me yi de mavo me! Amen.

Agbalé la je nuwuwu-kple yayradinamenyawo.

21 Midudɔ ame kɔkɔewo katá nam fá le Kristo Yesu me! Nɔvi, siwo le gbonye la, dudɔ mi fá.

22 Ame kɔkɔewo katá dudɔ mi fá, vevieto amesiwo tso kaisarofe me la.

23 Mía Afeto Yesu Kristo je amenuveve nana anyi kpli mí! Amen.

PAULO FE AGBALĒ, SI WÒDLŌ ĐO ĐE KOLOSETŌWO.

Kpokploydeme.

1 Paulo, Yesu Kristo je apostolo to Mawu je lolonu me, kple nɔvi Timoteo la 2 wɔnɔ do de ame kɔkɔe, siwo le Kolose kple nɔvi, siwo nye xosetowo le Kristo me la: Amenuveve kple nɔvifafa, si tso Mawu, mía Fofu, kple Afeto Yesu Kristo gbo la, woana mí!

Al:pedada kple gbedododa le Kolosetowo je xase ta.

3 Míeda akpe na Mawu, si nye mía Afeto Yesu Kristo Fofu la, daasi le míafe gbedododa de mia ta la me, 4 esime míese míafe Kristo Yesu dzixase kple loló, si mietsɔ ló ame kɔkɔewo katá la,^g 5 le makpɔkpo, si wodzra do na mi le dzifowo me, si miese tsá le nyanyuie fe nyatefenya la me la nɔvi, 6 esi va mia gbo, abe alesi wòle xexe blibo la katá há me ene, eye wòtsea ku, eye wòtsina, abe alesi wòle le miawo há mia dome tso nkeke ma, si dzi miese, eye miedze si Mawu je amenuveve le nyatefe me la ene, 7 abe alesi miese há le "Epafrá, mía hadowola loló, si nye Kristo je subɔla nyatefeto na mi la gbo ene; 8 amesia ke gbo míafe loló le gbogbo me la fia mí.

9 Eyata míawo há, tso nkeke, si dzi miesee la, "miedzudzo gbedododa kple kukudede de mia ta o, bene efe lolonu fe sidzedze nayo mi fú le gbogbo fe nunya kple gomesese katá me, 10 bene miazo alesi dze Afeto la hena efe nɔviedze katá, miatse ku le do nyui sia do nyui wɔwɔ "me, 11 eye miatsi le "sidzedze Mawu me, eye wòado nusé mi kple nusé katá le efe nɔvikokoe fe nɔvite la nu hena dzidodo kple dzigbo gbo ble-

" Ef. 1, 11.

b 2, 15.

d Ro. 1, 7.

e Ef. 1, 7.

f Heb. 1, 3.

g Ef. 1, 15.

h Yoh. 1, 3, 10.

i Lod. 8, 25-27.

k Heb. 1, 22.

l Do. 26, 23; Nyad. 1, 5.

n 4, 12.

o 2, 9; Yoh. 1, 18.

p Ef. 1, 16, 17.

r Ef. 1, 10; Yoh. 1, 2, 21.

s Ef. 2, 12; 4, 18.

t Ro. 5, 10.

u Ef. 4, 1; Fil. 1, 27.

v Kor. 1, 1, 5.

w Ef. 4, 27.

wu katá; 12 eye mitsɔ dzidzo da akpe na Fofu, si na miedze ame kɔkɔewo fe domenyinyi fe gomekpokpo le kekeli la me,^o 13 amesi de mí tso viviti fe nusé la me, eye wòtsɔ mí do efe lolóvi fe fiadufe la me,^b 14 amesi me miekpo fexexedeta, si nye nuwòkeke la le,^e 15 amesi nye Mawu makpɔmakpo fe nonome kple nuwɔwɔwo katá je ngogbevi la.

Kristo kple efe nyanyuie la je nɔvikokoe.

16 Elabena wowo nuwo katá le eya ke me, nusiwo le dzifowo kple nusiwo le anyigba dzi; nusiwo wokpɔna kple nusiwo womekpɔna o; edanye fiazikpuiwo o alo afeto nyenyewo o; edanye dzidulanyenyewo o alo nuséwo o: Wowo nuwo katá to eyama me, eye wowo wo hena eyama,^h 17 eye eyama tre dzidzo na nuwo katá, eye nuwo katá na anyi le eyama me,ⁱ 18 eye eyamae nye nɔvifafa, si nye hame la fe ta, amesi nye gomedzedze kple ngogbevi tso ame kukuwo dome, bene wòanye gbato na nuwo katá; 19 elabena edze Mawu nu bena, agbɔsɔsɔ blibo la katá nana eyama me,^o 20 eye wòto eyama dzi lé avu le nuwo katá kple edokui dome, esi wòto efe atisoga fe vu la me wo nɔvifafa kple nusiwo le anyigba dzi kpakple nusiwo le dzifowo la, to eyama dzi.^r 21 Eye mi amesiwo nye "ame tutowo kple ketowo le míafe tamesusu me le dɔwɔwɔ wòwo me tsá la; 22 ke azo la élé avu le mia kpli dome le efe anyigba dzi nɔvifafa la me to ku me, bene "wòatsɔ mi ado kɔkɔetowo kple mokaka manɔnɔtowo kpa-kple fomabumabutowo le efe nku me, 23 nenyé bena, mienu xase

me, abe amesiwo gome wodo anyi, eye wole tsitre sesie ene, eye miagana woate mi da tso nyanyuie fe məkpkəkpə, si mlese, si wode gbe fā na nuwəwəwə katā le dziŋo te, esl fe subola nye Paulo mezu la me o.

24 Azo la mekpəa dzidzo 'le fu, siwo mekpəna le mia ta la me, eye mewua nuslwo suso le Kristo fe fukpekpewo me la nu le nye nutilā me, le efe nutilā, si enye hame la ta, 25 esi fe subola mezu le Mawu fe xənuvinyenye, si wənam le mia ta la nu, bəna mawu mawunya fe do la nu: 26 Nya ŋayla, si woyla di tso ŋoli mavowo kple dzidzimewo me ke; ke azo la edee fia efe ame kəkəkəwə; 27 amesiwo Mawu di be, yəana woanya nusl nye nya ŋayla sla fe putikəkəkəe fe keslnonyenye le trəsūbolawo dome, si nye Kristo le mia me, 'amesi nye putikəkəkəe fe məkpkəkpə, 28 amesi miawo mifele gbe fā dem hele nu xlōm amesiame, eye mifele nu fiam ameslame le nunya sia nunya me, 'bene miado amesiame anyi blibo le Kristo me; 29 nusi ta hā medzea agbagba do, eye mevlina le efe nusesē, si sēa ŋu nusētəe le menye la nu.

Nuxoxlō bəna, woulē Kristo, si nye agbe katā fe vudo la de asi sesie, eye womana aatso-nuŋalawo nafu wo o.

2 Elabena mele dldm be, miawo nye alesi mevlina ŋuto le mia kple ameslwo le Laodlkea kpa-kple ame alesi nu mekpə ŋkunya me le nutilā me o la ta, 2 bene woafa ako na wofe dziwo, eye woabla wo deka le lolō me hena gomesese fe kakadedzi blibo fe keslnonyenye katā, bəna woadze si Mawu, Fofə, kple Kristo fe nya ŋayla la, 3 amesl me woyla nunya kple sidzedze fe kesinonunya katā do.^a

4 Ke esia gblōm mele bəna, 'amea deke nagable mi kple nya-fofodeamenu o. 5 Elabena ne nye-mele mia gbə 'le nutilā me o hā la, mele mia gbə le gbəgbə me, eye dzl le dzoyem, esl mekpəa 'miafe do do kple miafe Kristo dzixose fe kelili. 6 Azo abe alesi mlexo Kristo Yesu, Afetə la, nənema ke mizo le eyama me, 7 eye

^a Ef. 3, 17.
^b Ef. 2, 22.

^a Ef. 3, 13.
^b kp. 20.

^a Yoh. 1, 14, 16.
^b Ef. 1, 21.

^a Pet. 1, 3, 21;
Ro. 2, 29.
^b Ro. 16, 26, 26.

^a Ro. 6, 4; ta 3, 1.
^b Tim. 1, 1, 1.

^a kp. 22.

^a Ef. 2, 1, 5.

^a Ef. 2, 15.

^a 1, 13.

^a Ro. 14, 1-12.

^a Heb. 8, 5; 10, 1.

^a Kor. 1, 1, 24, 30.
^b kp. 23.

^a Ro. 16, 18.

^a Kor. 1, 5, 3.

^a Kor. 1, 14, 40.

^b Ef. 4, 15, 16.

'mianye amesiwo do ke, bəye wotu wo de eyama me, eye woli ke wo de xose me, abe alesi wofia mi ene, eye mlagba go le akpedada me.

8 Mlkpə nyule, bəna amea deke nagakplə mi ayl aboyo to xexenununya kple beble dzodzro me o, le amewo fe 'nudoanyi kple xexeme fe gomedzenuwo la nu, eye menye le Kristo nu o. 9 Elabəna Mawu fe agbəsəsome blibo la katā nɔ eyama me le nutilā fe nɔnɔme, 10 eye woɔ mi taŋ le eyama, 'si nye ta na dzidulanyenye kple nusəwo katā la me, 11 amesi me wotsə awa na mi le hā kple avatsotso, si menye asi wotsə tsoe o, 'to nutilā fe ame blibo la fe dededa me le Kristo fe avatsotso me, 12 eye wodɔ mi kpa-kplli le mawutsidedetaname me, amesl me wofə mi de 'tsitre hā le to Mawu, si fəe de tsitre tso ame kukuwo dome la fe nusədowəwə dzixose la me. 13 Eye mi, ameslwo nye ame kukuwo le dzidadawo kple miafe nutilā fe avamatsomatso me la, egbə agbe mi kpa-kplli hā, esi wotsə dzidadawo katā ke mi, 14 esi wotutu ŋŋlɔ, si wotsə asi ŋlɔe de mia ŋuti le sededewo me, 'si tsi tre de mia ŋuti la, eye wodee da le mia kple Mawu dome, esime woklāe de atitsoga ŋuti la, 15 eye wodee dzidulanyenye kple nusəwo di, eye wodo ŋukpe wo le gaglāgbe, eye wəkpə dzidududzidzo de wo dzi to me.^a

16 Eyata migana amea deke nadrō wɔnu mi le nududu alo nunono ŋuti alo le ŋkekenyule alo yletidzedzi alo Sabat la gome o.^a 17 Eslawo nye nusiwə gbəna la fe vovoli; ke nu la ŋuto le Kristo me va.^b 18 Migana amea deke nate dzidudufetu la mi o, alesi wole didim 'le dokuibədoanyi kple mawudəlawo fe subosubə me, eye wode de nuslwo mekpə kpə o la me, eye efe nutilāamesusu doe de dzi glodzoo dzodzro, 19 eye melé de ta ŋuti o, amesl gbə nutilā blibo la katā kpəa kpekpedeŋuti tsonɔ, eye woblae deka to funudefeewo kple kawo me, eye wotsina le tsitsi, si tsoa Mawu gbə la nu.^b 20 Ne mia kple Kristo

mieku na xexe sia me fe gome-
dzenuwola, "ekema nukaputi mie-
na wogale se dem na mi abe de
miegale agbe le xexeame ene be-
na: 21 „Megalée de asi o! Me-
gadje kpo o! Megaka asi egu
o!" 22 nusiwo katã le gbeblẽ ge
to wo ñutidowowo me le "amewo
fe sededewo kple nufiafiawo nu
la mahã? 23 Nusiawo togbe xõ
nunya fe ñkõ le subõsubõ, si woa
nutõwo tia kple ñokuibõbõdeanyi
kpakple ñutilã fe fuwõwo me:
menye le bubunua deke me o,
ke boɗ hena ñutilã fe fõdidi.^b

Nuxoxiõ hena dzifotamesusu kple zozo abe
Kristo ene.

3. Azõ ne wofõ k'mia kple Kristo
de tsitre la, ekema midu nusi-
siwo le dzifo, afisi Kristo bõbõ
no anyi ño le Mawu fe nudusi
me. 2 Mitsõ miafe tamesusuwo
do dzifonuwo ñu, menyẽ anyigba-
dzinuwo ñu o." 3 Elabena "mieku,
eye wotsõ miafe agbe kple Kri-
sto ñla de Mawu me. 4 Ne Kri-
sto, si nye miafe agbe la, ado la,
ekema miawo hã miado kpakpli
le 'nutikõkõe me.

5 Eyata miwu mia ñutinu, siwo
le anyigba dzi; ahasiwõwo, ma-
komakonyenye, fiẽguifiẽgu, nu-
dzodro võ kple ñukeklẽ, si nye
trõsubõsubõ; 6 nusiwo ta Mawu
fe dziku va vi sëtowo dzi do," 7
nusiwo me miawo hã miezo le tsã,
esime mienõ agbe le nusiawo me.
8 Ke azõ miawo hã midẽ nusiawo
katã, siwo nye: Dziku, ñomẽdzo,
nu tovo wõwo, busunyagbõgbõ,
ñukpenanyawo la ña tso miafe nu
me;" 9 migaka avatso na mia ñe-
wo o; elabena miedẽ ame xoxõ
kple efe nuwonawo ña," 10 eye
"mido ame yeye, si wõwo yeye
hena sidzedze le amesi wõe la fe
"nonõme nu, 11 afisi Helatõ kple
Yudatõ, avatso kple avama-
tsomatso, gbegãzitowo kple Ski-
teto, kluvi kple ablodevia deke
megali o, ke Kristo enye wo katã,
eye wõle wo katã me.^d

12 Eyata esi miyenye Mawu fe
"ame tiatiawo kple ame kõkõewo
kpakple lolõviwo ñuti la, mido
dõmetõtrõ kple nublanuikpõkpo,
dõmekõkõ, ñokuibõbõdeanyi, ñõ-
mefafa, dzigbõgbõ blewu, 13 eye

a Gal. 4, 3, 9.

b Mat. 6, 14; Ef. 4, 2, 32.

d Yes. 29, 13; Mat. 15, 9.

e Ro. 13, 8, 10.

f Fil. 4, 7.

g Kor. 1, 12, 13, 27.

h Ro. 13, 14; Tim. 1, 4, 3.

i Ef. 5, 19.

k 2, 12.

l Kor. 1, 10, 31.

m Mat. 6, 33.

n Ro. 6, 2.

o kkp. 18-4, 1 kpo Ef. 5, 22-6, 3.

p Kor. 1, 15, 43.

q Pet. 1, 3, 7.

r Ro. 8, 6; 8, 13.

s Ef. 5, 6.

t Ef. 4, 31, 29.

u Ef. 4, 25, 22.

v Ef. 4, 24.

w Mo. 1, 1, 27.

x Ro. 2, 11.

y Gal. 3, 28.

z Pet. 1, 2, 9.

aa Mo. III, 25, 43, 63.

mihe adodo kple mia ñewo, eye
mitsõ ke mia ñewo, ne nyaa de
le amea de si de amea de ñuti
la, alesi Kristo hã tso ke mii la,
miawo hã miwo nenema ke!^b 14
Ke hekpe de nusiawo katã ñuti
la mido lolõ, si nye bibonyenye
la fe nublanu.^c 15 Eye Kristo fe
'nutifafa nadu dzi le miafe dzi-
wo me, nusi ñuti woyõ mi ve hã
'le ñutilã deka me, eye mizu ame
dakpewo! 16 Mina Kristo fe nya
la nana mia me gedẽ fũ, eye mi-
tso nunya sia nunya fia nu mia
ñewo, eye mixlõ nu mia ñewo
'kple Psalmowo kple kafukafu-
hawo kpakple gbõgbõ me hawo,
eye midzi ha le amenuveve me
na Mawu le miafe dziwo me. 17
Eye nusianu, si miewona le nu-
fofo alo dõwõwo me la, miwo ye
katã le Kristo Yesu fe ñkõa dzi,
eye mida akpe na Mawu Fofõ la
le eyama me.^f

Doɗo na kristotowo.

18 ^gMi nyõnuwo la, mi bõbõ mia
ñoku! na mia srõwo, abe alesi wõ-
dze le Afeto la me ene. 19 Mi
ñutsuwo la, mi lõ mia srõwo, eye
migawõ ñomevevi le wo ñu o.^h
20 Mi ñewiwo la, midõ to mia dzi-
lawe le nusianu me; elabena esia
dze Afeto la ñu nyuie. 21 Mi fo-
fowo la, migado dziku na mia vi-
wo, bene dzika nagatso wo fo o.
22 Mi dolawo la, midõ to miafe
afetowo le ñutilã nu le nusianu
me; menyẽ le ame ñku me nu-
wõwo me, abe alesi wõdzea ame-
wo ñu la ene o, ke boɗ le dzime-
kõkõ me le Afeto la vovõ me;
23 eye nusianu, si ke miewona la,
miwõ tso dzi me, abe Afeto lae
miewõ na ene, eye menyẽ na
amewo o, 24 esi mienya bena,
miaxõ domenyinyi fe tefedodo
tso Afeto gbõ la. Miesubõ Afeto
Kristo! 25 Elabena amesi ke wõa
nu madzõmadzõ la, axõ nu ma-
dzõmadzõ, si wõwo la fe fetu,
eye ñkumekpõkpoa deke mele
eme o.^b

Nuxoxiõ le gbẽdododa de apostolo la hã ta kple
Kristo fe nya ñajlawo gbõgbõ ñuti.

4. Mi afetowo la, miwo nusidzõ,
eye wõso la, na miafe dõla-
wo, esi mienyae bena, Afeto li na
miawo hã le dzifo la ta.^f

2 Mino ^agbedododa dzi daa, eye mino ^bndzo le eme kple akpedada, 3 eye ^bmido gbe da de mia-wo hã mia ta, bene Mawu ^anavu nya la fe wotru na mí, ne mia-gblɔ Kristo fe nya yaɣla, si nɔti woblam do hã, 4 bene made esia de go afia, abe alesi wòdzem be, maɣo nu la ene. 5 Mizɔ le nunya me le amesiwo le egodo la ŋku me, eye miwo yeyiɣi la nɔti do blibo. / 6 Mina ^aamenuveve kple ^bdze nana miafe nya me daasi, bena mianya alesi wòdze be, mia-ɔo nya nɔti na ameslame.

7 Nusiwo katã va dzo de dzi-nye la, Tixiko, novi lolɔto kple subɔla nutefewɔla kpakple hado-wo la le Afeto me la, ana mianya, 8 amesi medo do de mia gbɔ le esia ta, bene mianya alesi mífele, eye wòafa ako na miafe dziwo; 9 eye metsɔ ^aOnesimo, novi nutefewɔla lolɔto, si tso mia dome la, hã kpe de eputi; eye wòana mianya nusiwo katã le afisia.

Dudo kple nuwunyawo.

10 ^aAristarxo, hanyegato, kple Marko, Barnaba srɔnyi, si nɔti miexo du le la — ne eva mia gbɔ la, mixɔe — 11 kple Yesu, si wo-

^a Tes. I. 5, 17.

^b Ro. 15, 30; Ef. 6, 19; Tes. II. 3, 1.

^c Kor. I. 16, 9.

^e 1, 7.

^f Ef. 5, 15, 16;

^g Tes. I. 4, 12.

^h Ef. 4, 29.

ⁱ Mar. 9, 50.

^j Tim. II. 4, 10, 11; Filem. 24.

^k Ef. 6, 22.

^l Filem. 10.

^m Filem. 2.

ⁿ Do. 19, 29; 27, 2.

^o Kor. I. 16, 21;

^p Tes. II. 3, 17.

yaɣa be Yusto, amesiwo tso awa-tsotsoa me la, dudo mi fã; amesiwo dedekoe nye hanyedowo-lawo na Mawu fe fiadufe la, nenem me siawo zu akɔfafa nam. 12 ^aEpafra, amesi tso mia dome, si nye Kristo fe dola la, dudo mi fã; eyae nye amesi noa mia ta olin le gbedododa me daasi, bene miano tsitre abe amesiwo le blibo, eye wokpo kakadedzi blibo le Mawu fe lolɔnu katã nɔti ene. 13 Elabena mele dase dim le enɔti bena, ekpo agbagbadzede gede le mia kple amesiwo le Laodikea kpakple amesiwo le Hierapoli la ta. 14 Luka, atikewɔla lolɔto la, kple Dema wodudo mi fã. 15 Miedudo novi, siwo le Laodikea la fã hekpe de Nimfa kpakple hame, si le efe me la nu. 16 Eye ne miexlɛ agbalɛ la vo la, miwoe be, woaxlɛ le Laodikea hame hã, eye ne miawo hã miexlɛ Laodikeatowo to. 17 Eye migblɔ na Arxipo bena: Kpo subɔsubɔdo, si su asiwo le Afeto me la dzi, be nawu enu!"

18 ^aDudo, si nye Paulo metsɔ nye asi ŋɔe la, enye si. Miɔo nu nye kɔɔkɔɔwo! Amenuveve nana anyi kpli ml!

PAULO FE AGBALĒ GBĀTŌ, SI WÒDLŌ DO DE TESALONIKATŌWO.

Apostolo la fe akpedada na Mawu le nyanyuie la xoxo nyuie le Tesalonika nɔti.

1 Paulo kple ^aSilvano kple Timoteo wonɔdo do de Tesalonikatowo fe hame, si le Mawu, Fofola, kple Afeto Yesu Kristo me: Amenuveve kple nɔtifafa, si tso Mawu, mia Fofola kple Afeto Yesu Kristo gbɔ la, woana mi!

2 Miedaa akpe na Mawu daasi le mi katã mia ta, eye miedoa ŋku mia dzi le miafe gbedododowo me, 3 eye daa miedoa ŋku miafe xɔse fe dowowo kple lolɔ fe agbagbadzede kpakple makpɔkpɔ na mia Afeto Yesu Kristo la fe dzidodo le Mawu, mia Fofola fe ŋku me la dzi. / 4 Elabena, novi, siwo Mawu lɔna la, mienya miafe tiatla

^r Do. 15, 40; 16, 14; 17, 1, 10;

^s Tes. II. 1, 1.

^t Kor. I. 2, 5.

^u Kor. I. 4, 16.

^v 4, 10.

^w Ro. 1, 8.

^x Kor. I. 13, 18.

la; 5 elabena miafe nyanyuie la meva mia gbɔ le nya me dedeko o, ke boɣ le ^aɣusɛ kple Gbɔgbɔ kɔkɔe kpakple kakadedzikpɔkpɔ gede me hã, abe alesi mienya amesi fomeviwo mienye le mia dome le mia ta la ene. 6 Eye miawo miezu miawo kple Afeto la ^asrɔlawo, esi miexo nya la le xaxa gede me kple Gbɔgbɔ kɔkɔe fe dzidzo, 7 ale bena mietɔ zu kpɔdeɣu na amesiwo katã xone sena le ^aMakedonia kple Axaya. 8 Elabena Afeto fe nya la di hoo tso mia gbɔ, menye le Makedonia kple Axaya dedeko o, ke boɣ ^amiafe Mawu dzixɔse la do afisiafi, ale bena naneke gbɔgbɔ megahiã mí o; 9 elabena woa nu-

towo gbɔa nya flana le mɩa ɗuti, vava, si fomevi me mfeva mɩa gbɔ le, kple "alesi mietɔ tso trɔwo gbɔ va Mawu gbɔ, bena mi-subɔ Mawu gbagbe vavɛto la, 10 eye mialala Via tso dzifo, amesi wɔfo de tsitre tso ame kukuwo dome, Yesu, si de mɩ tso dziku, si gbɔna la me."

Apostolo la de ŋku efe dokullɛle nyul le wo dome dzi na novlɔwo, da akpe na Mawu le wofe kellil le xose me ta, eye wɔdi vevie bena, yeagakpo wo da.

2 Elabena, novlwo, mia ɗutowo mienyae bena, mɩafe mia gbɔ vava la menye dzodzro o, 2 ke boɗ wɔnyɛ miekpe fu, eye wodo vlo mɩ le Filipl tsɛ hafi, abe alesi mlenyae ene, gake miekpo dzidefo le mɩa Mawu me hegbɔ efe nyanyuie la fia mi le violi gede me. 3 Elabena mɩafe nuxoxlɔ me-tso beble alo makomakonyenye me o, eye mele alakpadada me o, 4 ke boɗ abe alesi Mawu kpo mɩ miedze bena, wɔtsɔ nyanyuie la de asi na mɩ ene la, nenema ke mɩegblɔns; kmenye abe amesiwo dzea amewo ɗu ene o, ke boɗ abe amesiwo dzea Mawu, si dzroa mɩafe dziwo me kpɔna la ɗu ene. 5 Elabena womekpo mɩ yeade-keɣi mɩfele numevivinyawo gblom, eye mɩele alakpa hɛ dam le ɗu-keklɛ ta kpo o, abe alesi mienyae ene. Mawue nye dasedila! 6 Eye miedl bubu tso amewo gbɔ hɛ o, edanye miawo alo ame bubuwo gbɔ o, wɔnyɛ mɩate ɗu ado ame mɩa dokui abe Kristo fe apostolowo ene hafi, 7 ke mɩefa tu le mia dome, abe alesi vidada kpɔa ye ɗuto viawo dzil ene, 8 nenema ke esl mɩelɔa nu le mɩa gbɔ o ɗuti la, edze mɩa ɗu nyuie bena, menye Mawu fe nyanyuie la dedeko mɩetsɔ na mi o, ke mɩa ɗutowo mɩafe agbe hɛe boɗ; elabena mietɔ zu mɩafe lolɔtowo. 9 Elabena, noviwo, miedɔ ŋku mɩafe agbagbadzedze kple kutrikuku dzi: Zɛ kple kell mɩewɔ do, bena miagazu agba na mia dome amea deke o, eye ale mɩegblɔ Mawu fe nya la fia mi. 10 Miawoe nye dasedilawo kple Mawu hɛ, alesi mɩeno anyl kɔkɔe kple dzɔdzɔe kple mokaka manɔɗul le mɩ amesiwo xɔe se la gbɔ, 11 eye

a Do. 14, 15; Kor. I. 12, 2.

b Ef. 4.1; Fil. 1. 27.

d Tl. 2, 13.

e 1, 2.

f Gal. 1, 11.

g 1, 5, 9.

h Do. 16, 20-24; 17, 1-5.

i Tim. I. 1, 11.

k Gal. 1, 10.

l Do. 2, 23; 7, 52.

m Mat. 23, 32, 33.

n Do. 20, 33.

o Ro. 1, 11, 13.

p Yoh. 5, 41, 44.

q Fil. 2, 16; 4, 1.

r Kor. I. 4, 12.

s Do. 17, 14, 15.

t Do. 16, 1-2.

mienyae hɛ bena, abe alesi fofowɔna na viawo ene la, nenema ke mɩewɔ na mia dome amesiame: Mfexlɔ nu mi, eye mɩefa akɔ na mi, 12 eye miedl dase na mi be, mɩazo bena mianye ame dzedzewo na Mawu, amesi yɔ mi va ye ɗuto fe fladufe kple ɗutikɔkɔe gbɔ la.

18 Eye le esia ta mɩawo hɛ mɩfedaa akpe na Mawu daa bena, eslime mɩexɔ mawunya, si mɩese le mɩa nu la, mɩiexɔe abe amewo fe nya ene o, ke boɗ abe Mawu fe nya ene, abe alesi wɔnyɛ Mawu fe nya vavɛ, si hɛ sɛa ɗu le mi, amesiwo xɔns sena la me ene. 14 Elabena miawo, noviwo, miezu Mawu hame. siwo le Yudea le Kristo Yesu me la, srɔlawo; elabena miawo hɛ miekpe fu mawo ke tso mɩa ɗutowo mɩa dumevlwo gbɔ, abe alesi woawo hɛ wokpee tso Yudatowo gbɔ la ene; 15 amesiwo hɛ wu Afeto Yesu kple woa ɗutowo fe nyagblɔdilawo, eye woti mɩa yome, eye womedzea Mawu ɗu o, eye wonye amewo katɛ fe adikɔtowo, 16 esi woxea mɔ na mɩ, bena mɩagagblɔ nya na trɔsubɔlawo, bene woaxɔ wo de agbe o, bene woayɔ wofe nuvɔwo taɗtaɗ daasi la ɗuti; ke dzi-ku, si ava wo dzi la, yɔ taɗtaɗ.

17 Ke mɩawo la, noviwo, esi wo de mɩ da tso mia gbɔ yeyiɣi kpuiɛ de le ɗku me — menye le dzi me o la — gede wu mɩedo vevie, eye wɔdzro mɩ ɗuto bena, mɩakpo mɩa ɗku me. 18 Eyata mɩedi be, mɩava mia gbɔ, nye Paulo la zi deka kple zi eve hɛ; ke Satana xe mɔ na mɩ. 19 Elabena amekae nye mɩafe mɔkpɔkpo kple dzidzo kple adegbefofo fe fiakuku la, ne menye miawo hɛe le mɩa Afeto Yesu Kristo ɗku me le efe vava la me o mahɛ? 20 Elabena miawoe nye mɩafe kafukafu kple dzidzo.

Apostolo la kpo dzidzo le nya, siwo wɔee tso Timoteo nu le hame la ɗuti la ta.

3 Eyaɗuti esi mɩagate ɗu do dzi o la, edze mɩa ɗu nyuie bena, "woagblɛ miawo dede di de Atene, 2 eye miedɔ Timoteo, mɩa novi kple Mawu fe subɔla kple hadawɔla le Kristo fe nyanyuie me la da, bene wɔado ɗusɛ mi,

eye wóaxl̄s nu mi le miafe x̄ose
 ɣuti, 3 "bene amea d̄axe nagavu-
 ou le xaxa siawo me o; elabena
 mia ɣutowo mienyae bena,^b esia-
 wo ke ɣuti wodo mí d̄o; 4 ela-
 bena eslme miéno mlagbo la, míe-
 gbl̄oe d̄i na mi bena, miadó xaxa
 me tsā, abe alesí wóva ve me,
 eye mienyae hā la ene. 5 Eyata
 nye hā, esl nyemegate ɣu do dzi
 o la, medo d̄o d̄a, bene manya
 miafe x̄ose, bena misela tela te
 mí kpo, "eye miafe agbagbadze-
 dze zu dzodzro mahi! 6 Ke azo
 la, esi /Timoteo tso mia gbo va
 mia gbo, eye wóhe dzidzonya ve
 na mí le miafe x̄ose kple miafe
 lol̄s ɣuti, eye bena miets̄oa ɣku-
 d̄od̄od̄zi nyui doa ɣu mia dzi
 daasi, eye bena edzroa miawo hā
 be, miakpo mí, abe alesí wòdzroa
 miawo hā be, miakpo mí ene la
 ɣuti; 7 eyata, n̄oviwo, wofa ak̄o
 na mí le mia ɣuti le miafe hl̄a-
 kaka kple xaxa katā me to miafe
 x̄ose me; 8 elabena azo la, ne
 miawo miele tsitre sesie le Afeto
 me la, míele agbe.

Paulo do gbe da de hame la ta.

9 Elabena akpedada ka miate
 ɣu atso ado teje na Mawu le mia
 ta le dzidzo katā, si míekp̄ona le
 mia ta le mia Mawu ɣku me la
 ɣuti mahā? 10 Zā kple keli míe-
 dea kuku ɣutoguto, bena miakpo
 mia ɣku me, eye miadó nusi suso
 na miafe x̄ose la d̄o wòazu blibo.

11 Ke Mawu, mia Fofó ɣuto kple
 mia Afeto Yesu Kristo nana miafe
 mo nado ta mia gbo. 12 Ke mia-
 wo la, Afeto ana miatsi de dzi
 ahagba go le lol̄s na mia noewo
 kple amewo katā me, abe alesí
 miawo hā míele na mí la ene,
 13 bene wòado ɣusé miafe dziwo,
 "be woano anyi mokaka manogui
 le kòkòenyenye me le Mawu, mia
 Fofó la ɣku me le mia Afeto Yesu
 Kristo kplé efe ame kòkòewo ka-
 tā fe vavagbe la! Amen.

Nuxoxl̄s hena kòkòenyenye.

4. Azó ml̄oeba la, n̄oviwo, míele
 kuku dem, eye miele nu xl̄m
 mí le Afeto Yesu me, bene abe
 alesí miex̄oe tso mia gbo, alesí
 dze be, miazo, eye miadze Mawu
 ɣu, eye abe alesí miezona hā ene
 la, miayi dzi ged̄e wu; 2 elabena

a Ef. 3, 13.

b Tim. II. 3, 12.

d Kor. I. 8, 13. 15.

e Fil. 2. 18.

f Do. 18, 5.

g Lu. 10, 18.

h Yoh. 13, 34.

i Yer. 31, 33. 34.

k Ef. 4, 28; Tes.
II. 3, 8. 12.

l Kol. 4, 5.

m Kor. I. 15. 20.

n Ef. 2, 12.

p Fil. 1, 10.

q Ro. 14, 9; Kor.
15, 3. 4. 12.

r Kor. I. 15, 51.

s Kor. I. 15, 23.
52.

mienya se, siwo míede na mí to
 Afeto Yesu dzi. 3 Elabena esiae
 nye Mawu fe lol̄snu, be miawo
 mia d̄okui kòkòe, eye miad̄e mia
 d̄okui d̄a atso ahasl̄owowo me, 4
 eye mla dome amesl̄ame nanya,
 "alesí wòade ye ɣuto sr̄a le kò-
 kòenyenye kple bubu me; 5 me-
 nye le nudzodzro fe fīeɣufl̄eɣui
 vevle me, abe alesí tr̄s̄ubola, si-
 wo menya Mawu o la wona la
 ene o; 6 eye amea deke nagaba
 novla, eye wòatafae le d̄owowo
 me o; elabena Afeto lae nye nu-
 slawo katā fe hl̄óbiala, abe alesí
 míegbl̄o tsā, eye míed̄i dase na
 mí la ene. 7 Elabena Mawu me-
 yo mí na makomakòenyenye o, ke
 boɣ na kòkòewowo. 8 Eyanuti
 amesi ke doa vlo esla la, menyē
 amee wòdoa vlo o, ke boɣ Ma-
 wu, amesi na efe Gb̄ogbo kòkòe
 mí lae wòdoa vlo.^g

9 Ke le "novl̄ol̄s ɣuti la mehiā
 mí bena, míanl̄oe ado de mí o;
 "elabena Mawu fia mia ɣutowo be.
 míal̄s mia noewo; 10 elabena mie-
 wo esla ke na novi, siwo katā le
 Makedonia blibo la katā. Ke míele
 nu xl̄m mí, n̄oviwo, bena miayi
 dzi ged̄e wu, 11 eye miabui nu-
 dzeamee be, ml̄ano anyl̄ kpo, eye
 miawo mla ɣutowo miafe d̄o, eye
 miats̄o miafe asiwo awo d̄o, abe
 alesí míede se na mí la ene,^h 12
 bene miazo nyuie de amesiwo le
 egodo la ɣuti, bene naneke na-
 gahl̄a mí o.ⁱ

Miafe m̄okp̄o na amesiwo le al̄s dem la.

13 Ke, n̄oviwo, miele didim be-
 na, míano numanyamanya me le
 "amesiwo d̄o al̄s la ɣuti o, bene
 miagaxa nu, abe ame bubu,^o siwo
 m̄okp̄o mell na o la ene o. 14
 Elabena ne miex̄one sena be-
 na, Kristo ku, eye wògaf̄o de tsi-
 tre la, nenema ke Mawu ato Yesu
 Kristo dzi akpl̄o amesiwo d̄o al̄s
 la hā ayi kpakpl̄ii.^r 15 Elabena
 míele esia gbl̄om na mí le Afeto
 la fe nyaa de me béna, mí ame-
 siwo suso le agbe yidase de Afeto
 la fe vavagbe la, "miadze ɣgo na
 amesiwo d̄o al̄s la o. 16 Elabena
 Afeto la ɣuto atso awafla gā fe
 gb̄ed̄e kple mawudola gāto fe
 gbe kple Mawu fe kp̄ed̄i adi tso
 dzifo, eye amesiwo ku le Kristo
 me la, woatsi tre gb̄a;^t 17 eme-

gbe la mí amesiwo suso le agbe la, woáhe mí kpakpli wo siaa le alilikpowo me adakpe Afeto la le ya me,^b eye ale míáno anyí kple Afeto la daasi. 18 Eyata mitsɔ nya siawo fa ako na mia nɔewo.

Le Afeto fe vava evelia kplɔ alesi amewo nana nudzo daa nuti.

5. Ke le ɣeyiyiwo kple azãgbe-wo nuti la, nɔviwo, mehiã mi be, míãgbɛ adɔ de mí o;^d 2 elabena mia nutɔwo mienyae kɔte bena, Afeto fe ŋkeke la gbɔna, abe alesi fiafito vana le zã me ene.^e 3 Elabena ne wole gbɔgbɔm be, /nutifafa kple anyinɔno dedie li la, tete gbegbɛ ava lili wo, abe alesi fuɖuame va lilia funo ene, eye womate nu asi le enu kulɛ o. 4 Ke miawo, nɔviwo, miele viviti me, bena ŋkeke la naɖi de mi abe fiafito ene o; 5 elabena mi katã mienye kekeli viwo kple ŋkeke viwo; mienye zã alo viviti tɔ o.^f 6 Eyata azɔ migana míáno alɔ dom abe ame bubuwo ene o, ke boŋ mina míáno nudzo, eye míáno mo xexi. 7 Elabena amesiwo daa alɔ la, zãe wodaa alɔ, eye amesiwo mua aha la, zãe womua aha; 8 ke mí amesiwo nye ŋkeke tɔwo la, mina míáno mo xexi, eye miado xɔse kple lɔlɔ fe akɔta-kpoxɔnu, eye miadɔ xɔxɔ je mɔkpɔkpɔ fe gakuku la.^g 9 Elabena Mawu meɖo mí na dziku o, ke boŋ, bena xɔxɔ nasu mía si tɔ mía Afeto Yesu Kristo dzi, 10 amesi ku de mía ta, "bena ne mífele nu alo miele alɔ me la, "míáno agbe kpakplii. 11 Eyata mifa ako na mia nɔewo, "eye mido nusɛ mia nɔewo, abe alesi miewɔna há ene.

a Kor. I. 16, 18.
b Yoh. 12, 26; 17, 24.

d Mat. 24, 36.

e Mat. 24, 42-44; Pet. II. 3, 10; Nyad. 3, 3; 16, 16.

f Yer. 6, 14; Mat. 24, 29.

g Lod. 20, 22; Ro. 12, 17; Pet. I. 3, 9.

h Fil. 4, 4.

i Lu. 18, 1; Ro. 12, 12; Kol. 4, 2.

k Ef. 5, 20.

l Kor. I. 14, 30, 39.

m Ro. 13, 12; Ef. 5, 9.

n Kor. I. 14, 1.
o Kor. I. 14, 23; Yoh. I. 4, 1.

r Ef. 6, 14-17.

s Kor. I. 1, 9; Tes. II. 3, 3.

t Kor. I. 16, 20.

u Ro. 14, 8, 9.

v 4, 14.

w Yu. 20.

Nuxɔxlɔ kple gbedoname.

12 Ke mífele kuku dem na mí, nɔviwo:^a Midze si amesiwo wɔa dɔ vevi le mia dome, eye wono mía nu le Afeto la me, eye wo-
xɔlã nu mi la, 13 eye bena miabu wo gedɛ nutɔ le lɔlɔ me le wofe dɔwɔwo la ta. Míno anyi le nutifafa me le mia nɔewo dome. 14 Ke mífele nu xɔlɔm mí, nɔviwo: Migbe nya na nu baɖa wolawo, mifa ako na dzikatsofoetɔwo, míxɔ na gbɔdzɔgbɔdzɔtɔwo, mígbɔ dzi dɔ na amewo katã. 15 Míkpo nyuie bena, amea deke nagaɖo vɔ vɔ te fe o, ke boŋ miti nyuididi na mia nɔewo kple amewo katã yome daasi.^b 16 Dzi na dzo mí daa!^c 17 Míno gbedodɔɖa dzi madzudɔmadzudzo!^d 18 Mida akpe le nusianu nuti; elabena esiae nye Mawu fe lɔlɔnu le Kristo Yesu me hena mi.^e 19 Migatsi Gbɔgbɔ la nu o!^f 20 Migado vlo nyagbɔgbɔɖiwo o!^g 21 Ke mido nuwo katã kpɔ, eye míle nu nyui la me de asi.^h 22 Míde mia ɖokui da tso vɔ sia vɔ fomevi me!
23 Ke nutifafa Mawu la nutɔ nako mia nuti kenken, eye wɔadzra miafe gbɔgbɔ kple luɔɔ kpa-kple nutilã blibo la katã do mokaka manɔqui halase mía Afeto Yesu Kristo fe vavagbe la! 24 Nuxɔfɛwola enye amesi yɔ mí ve, amesi lawɔe há.ⁱ
25 Nɔviwo, mido gbe da de mía ta! 26 Mitsɔ nugbugbɔ kɔkɔe duɖɔ nɔviwo katã nam fá.^j 27 Metã Afeto la na mí bena, míaxlɛ agbalɛ sia na nɔvi kɔkɔeawo katã. 28 Mía Afeto Yesu Kristo fe amenuveve nana anyi kpli mí! Amen.

PAULO FE AGBALÉ EVELIA, SI WÒDLÓ DÓ DE TESALONIKATŌWO.

Kpokploiyideme. Apostolo la da akpe na Mawu le nɔviawo fe xɔse fe tsitsidɛdzi le gbɔgbɔ me ta. Eña asi Kristo fe vava evelia, si nye akɔfafa la na kristotɔwo.

1. Paulo kple Silvano kple Timoteo wonɔlɔ dɔ de Tesalonikato wo fe hame, si le Mawu, mía Fofɔ, kple Afeto Yesu Kristo me:^a

a Ro. 1, 7.

a Tes. I. 1, 1.

2 Amenuveve kple nutifafa, si tso Mawu, mía Fofɔ kple Afeto Yesu Kristo gbo la, woana mí!^b
3 Ele na mí bena, miada akpe na Mawu daasi le mia ta, nɔviwo, abe alesi dze ene; elabena miáfe xɔse tsina nutɔ, eye mí katã mia

dome amesiame fe lolō, si mie-tsona lōa mia n̄ewo la, soa gbo de edzi,^a 4 ale bena mia n̄utowo m̄iefoa adegbe le mia ta le Mawu fe hameawo me le miafe dzi-dodo kple miafe xose, si le mia si le miafe yometitiwo kple xaxa, siwo miekp̄ona me la n̄uti; 5 nusiwo /nye Mawu fe w̄onudō-drō dzadzōe la fe dzesi bena, wobu mi be, m̄iedze Mawu fe fia-^qdufe, si n̄uti miekpe fu do la, 6 ne ele ale bena, edzō le Mawu fe n̄ku me bena, w̄oatsō xaxa ađo tefe na amesiwo na xaxa mi;^h 7 eye mi amesiwo kp̄o xaxa la, ana gbōdeme mi kpakple m̄i katā siaa le Afeto Yesu Kristo kple efe n̄usē fe ^kdolawo fe dedefia tso dzifo la me 8 le dzo fe ađe me, esime w̄oabia h̄lō amesiwo menya Mawu o kple amesiwo međoa to m̄ia Afeto Yesu Kristo fe n̄yanyuie la o,ⁱ 9 amesiwo akp̄o fetu v̄ō, si nye gbegb̄lē mavomavo la, tso Afeto fe n̄ku me kple ^eefe n̄usē fe n̄utikok̄oe la gbo, 10 ne p̄ava, bena w̄oakp̄o n̄utikok̄oe le efe ame k̄ok̄ewo me, eye w̄oawo nuku na amewo le dzix̄oseto-wo katā n̄uti le n̄keke ma dzi; elabena miex̄o miafe d̄asediđi dzi se. 11 Esiata h̄ā m̄iedoa gbe đa đaa le mia ta, bena m̄ia Mawu nabu mi be, m̄iedze yoyō la, eye w̄oawu d̄omenyonyo fe n̄udzedze katā kple xose fe do la nu le n̄usē me, 12 bene woak̄o m̄ia Afeto Yesu Kristo fe n̄ku la n̄uti le mia me, eye woak̄o miawo h̄ā mia n̄uti le eyama me le m̄ia Mawu kple Afeto Yesu Kristo fe amenu-veve la nu.

Nyagblōđi le megbedede, si adze n̄go na Kristo fe vava zi evelia kple Kristo fe futu la n̄uti.

2. Ke m̄iele kuku dem na mi, noviwo, le m̄ia Afeto Yesu Kristo fe vava kple m̄ia fufofo de eyama gbo la n̄uti,^y 2 bene miagana woate mi đa kaba tso miafe tamesusu me o, eye miagana woado vod̄i na mi h̄ā o, edanye to gbogbo alo to nya me o alo to agbalē, si le abe m̄ia gbo w̄otso ene la me o, abe de Afeto fe n̄keke la do vo ene. 3 ^aMigana amea deke nable mi le m̄oa deke dzi

o; elabena Afeto la mava o, ne-gbe deko megbedede tso Mawu gbo lava gb̄ā, eye woade n̄uvō-me, ^{si}nye gbegb̄lēvi la, de go, 4 amesi tsia tre, ^eeye w̄ođoa edo-kui de dzi de nusianu, si woyōna be Mawu alo nusi wosubona la dzi, nenem bena w̄obob̄o n̄o anyi de inawufe la me hele edokui fiam be, yenye Mawu. 5 Alo de m̄iedo n̄ku edzi bena, esime me-gale mia gbo la, megb̄lo nusiawo na m̄i oa? 6 Eye azo la mienya nusi xea mo ns, bena woadee de go le ye n̄uto fe azāgbe la dzi. 7 ⁱElabena sedzimawomawo fenyā yaŷla la le do w̄om n̄usētōe xoxo; deko w̄ole be, woade amesi le mo xem vasede fifi la đa le mo la dzi hafi; 8 eye tete woade sedzimawola de go, amesi Afeto Yesu lawu kple efe nu me gbogbo, eye w̄oatsr̄ōe to efe vava fe dedefia la me.ⁿ 9 Ame ma fe vava lanye le Satana fe n̄usēd̄ow̄owo nu: Le awatsokaka fe n̄usē kple dzesiwo kple nukunuwō katā^r 10 kple madzomadzonyenye fe ameboble katā me le amesiwo le ^tts̄otsr̄ōm la dome; elabena womex̄o nyatefe fe lolō, bene woax̄o wo o. 11 Eye le esia ta Mawu ađo beble, si nu sē la, ađo de wo gbo, bene woax̄o awatso-kaka dzi ase,^t 12 bene woadr̄ō w̄onu amesiwo katā mex̄o nyatefe dzi se o, ke boŋ madzomadzonyenye dze wo n̄u.

13 Ke ele na m̄i be, ^{m̄i}ada akpe na Mawu daasi le mia ta, n̄ovi, siwo Afeto la lōna, bena Mawu ^ttia mi tso ḡomedzedzea me hena xoxo le Gbogbo fe k̄ok̄ewo^wo kple nyatefe dzix̄ose la me, 14 nusi gbo woyō mi ve to miafe n̄yanyuie la me, bene m̄ia Afeto Yesu Kristo fe n̄utikok̄oe la nasu mia si. 15 Eyata azo, noviwo, mino tsitre sesie, eye milē n̄udoanyi, si wofia mi, edanye to nya alo to miafe agbalē me o la, de asi.^z 16 Ke m̄ia Afeto Yesu Kristo n̄uto kple Mawu, m̄ia Fofō, amesi lō m̄i, eye w̄otsō akofafa mavomavo kple m̄okp̄okp̄o nyui na m̄i to amenuveve me la, 17 nafa akō na miafe dziwo, eye w̄oado n̄usē mi le d̄ow̄owo nyui kple nya nyui katā me.

^a 2, 13: Tes. I

1, 2, 3

^b Kor. II. 7, 4.

^d Yoh. I. 2, 18;

4, 3.

^e Dan. 11, 36.

^f Fil. 1, 26.

^g Lu. 21, 36.

^h Nyad. 18, 6, 7.

ⁱ Do. 20, 28.

^k Mat. 25, 31.

^l Ro. 2, 8.

ⁿ Yes. 11, 4;

Nyad. 19, 15;

20.

^o Yes. 2, 10, 19.

^p Kol. 3, 4.

^r Mat. 24, 24;

Nyad. 13, 11

v. 13.

^s Kor. II. 2, 15;

4, 3.

^t Ro. 1, 28; Tim.

II. 4, 4.

^u 1, 3.

^v Ef. 1, 4.

^y Tes. I. 4, 13-17.

^z 3, 6.

^a Tim. I. 4, 1.

Apostolo la di hea, woado gbe da de yewo ta le nyanyuie la fe dziyihi puti.

3. Mbeba la, nawiwo, mido gbe da de mia ta, bena Afeto fe nya la nayi dzi kaba, eye woako eputi, abe alesi wole le miawo ha mia dome la ene, / 2 eye bena woade mi atso votolawo kple ame vadiwo si me; elabena menye amewo kata si xose la le o. **3** Ke nutefewola enye Afeto la, amesi ado nusē mi, eye woadzra mi do tso vadiwo la si me. / 4 Ke miedo dzi de mia nu le Afeto la me bena, miewwa nusi miede se na mi la, eye miegale ewo ge ha. / 5 Ke Afeto la atso miafe dziwo ado ta Mawu fe lolō kple Kristo fe dzidodo la gbo.

Tohehe le kuviawo ta.

6 Ke miele se dem na mi, noviwo, le mia Afeto Yesu Kristo fe nko la dzi bena, miahe mia dokul da tso novi sia novi, si zana sakasaka, eye menye le nu doanyi, si woxo le mia si la nu o la gbo. / 7 Elabena mia nutowo mienya alesi wodze "mi be, miasr5 mi; elabena miewo sakasaka le mia dome o, 8 eye miedu abolo dzro le anea deke gbo o, ke boj mifetso agbagbadzedze kple kutrikuku wo do za kple keli, bena miagazu agba na mia dome amea

o Kor. I. 4, 12.
b Mat. 10, 10.
d Kor. I. 4, 16.

o Mo. I. 3, 19.
f Kol. 4, 3.

o Tes. I. 5, 24.
h Tes. I. 4, 11.

i Kor. II. 7, 16;
Gal. 5, 10.

k Gal. 6, 9.

l kp. 6; Kor. I. 5, 9, 11.

n Mat. 18, 17;
Ro. 16, 17.
o Tes. I. 1, 6.

p Kor. I. 16, 21.

deke "o; 9 menye bde nusē mele mia si o, / ke boj bene miawo mia dokui kpodegu na mi, bena miasr5 mi. **10** Elabena esime mieno mia gbo ha la, miede se na mi bena, ne amea de melō be, 'yewa wo do o la, negadu nu ha o. **11** Elabena miese bena, amea dewo zana sakasaka le mia dome, eye womewo da deke o, ke boj wowa yakadowo soj ko. **12** Ke miele se dem na nenem me siawo, eye miele nu xlm wo le mia Afeto Yesu Kristo me, / bene wowa do kpoo, eye woadu woa nutowo fe abolo. **13** Ke miawo la, noviwo, migana dedi nate mia nu le do nyui wowa me o. / **14** Ke ne amea de medo to miafe nya, si le agbalē sia me o la, mide dzesi eyama, / eye migade ha kplii o, bene nu nakpee. **15** Ke migabui abe futo ene o, ke mixlō nui abe novi ene boj. **16** Ke nutifafa fe Afeto la nutu nana nutifafa mi le yeawokatāyi me le nusiawo me. Afeto la nana anyi kpli mi kata!

Dudo, si apostolo la nutu tso efe asi plo.

17 Dudo, si nye Paulo metsu nye asi nbe, si nye dzesi le nye agbalē sia agbalē me la, enye si; nenemae meglone. / **18** Mia Afeto Yesu Kristo fe amenuveve nana anyi kpli mi kata! Amen.

PAULO FE AGBALĒ GBĀTŌ, SI WÒDLŌ ĐO ĐE TIMOTEO.

Nuxoxlō le nyanyuie, si Kristo tso de asi na Paulo la gbo nono puti.

1. Paulo, Yesu Kristo fe apostolo le Mawu, mia xola, kple Kristō Yesu, si nye 'miafe mōkpōkpo la, fe sedede la nu, 2 nlo do de Timoteo, 'vinye vavā le xose me: Amenuveve kple nublanuikpōkpo kple nutifafa, si tso Mawu, Fofola, kple Kristo Yesu, mia Afeto gbo la, woana wò!

3 Alesi mexlō nu wò be, nana Efeso, esime 'meyina de Macedonia, bene nade se na amea dewo be, womagafia nu bubu o, 4 eye bena womagado to 'gliwo

f Kol. 1, 27.

g Ro. 13, 10.

h Tf. 1, 4.

i Gal. 5, 6.

j 6, 4, 20.

k Do. 20, 1.

l 4, 7.

kple dzidzimenya, siwo sefedo meli na o; elabena nusiawo hea anukutsyotsyo gedewo ve wu nusi Mawu fe nu doanyi le xose me la dina la, nenema ke megale nu xlm wo fiafia ha. **5** Ke 'sedede fe nuwuwu enye lolō, si tso dzi dzadze kple dzitsinya nyui kpa-kple xose, si me alakpaa deke mele o la me; / **6** nusiwo gbo amea dewo tre mo tso, eye wogbugbo yi de 'nufojo dzodzrowo gbo 7 hele didim be, yewoanye sefiawo, eye womenya nusiwo wogblo-na alo nusiwo dzi woka do la gome o. **8** Ke mfenyae bena, se la

nyo. ne amea de wo enu do le se la nu περπερῃ.^a 9 eye miyena esia bena. womena se ame dzodzoe o. ke boŋ sedzidalawo kple toselawo kple ame mavōmawuwo kple nuvōwōlawo kple ame makōmakōwo kple ahōhōbōlawo kple tōwulawo kple nōwulawo kple amewulawo 10 kple ahasiwōlawo kple amesiwo dōna kple ŋutsuviwo kple amefilawo kple avatsokalawo kple atam dzodzro kalawo. eye ne nu bubua de li. si tsi tre de "nufiafia. si le blibo la ŋuti 11 le ^bMawu yayrato fe ŋutikōkōe nya-nyuie. si wotsō de asi nam la nu.

12 Eye meda akpe na amesi do ŋusēm. si nye Kristo Yesu. mīa Afeto la be. wōbom nyatefeto. eye wōtsōm do subōsubo la nu.^k 13 nye amesi nye busunyagblōla kple yometila kpakple vlodola tsā; ke wokpō nublani nam. elabena mewō le numanyamanya me. le dzi-maxōse me. 14 Ke mīa Afeto fe amenuveve sō gbō gedē ŋuto le xōse kple lōlō. si le Kristo Yesu me la me. 15 Nyatefenya wōnye. eye wōdze be. woaxō keŋ bena. Kristo Yesu va xexeamē. nuvōwōlawo de ge. amesiwo dome menye gāto le.ⁿ 16 Ke esia ŋuti wokpō nublani nam. bena Yesu Kristo nade efe dzigbōgbōdi blewu katā afia le menye gbā. bene wōanye kpōdeŋu na amesiwo katā le edzi xō ge ase hena agbe mavō la. 17 Ke fia mavōmavōto. si nye Mawu magblēmāgblē. "makpōmakpō deka hō la. tō nanye bubu kple kafukafu tso mavō me yi de mavō me! Amen.

18 Mele sedede sia dem asi na wō. vinye Timoteo. le nyagbōgbōdeanyi. siwo dze ŋgo na wō la nu. bene nawō ^yava nyui le wo nu. 19 eye nalē ^xōse kple dzitsinya nyui de asi. nusi amea de wo tso ju gbe. eye wodze go le xōse gome abe ^bou dzego ene: 20 amesiwo dome ^dHimenaiō kple Aleksandro wole. amesiwo metsō de asi na /Satana. bene wōahe to na wo. be woadzudzō busunya-gbōgblo.

Nuxoxl5 hena gbēdododa, vevieto de dziɖuɖu ta.

2. Azo mele nu xlōm le nuwo katā ŋgo be. woawō ^akuku-

a Ro. 7. 12.

b 1, 1; 4, 10.

d Xez. 18, 23;

Pet. II, 3, 9.

e Ro. 3, 29, 30.

f Heb. 12, 24.

g 6, 3.

h 6, 15.

i Gal. 1, 4; 2, 20;

Fl. 2, 14.

k 1 Jo. 9, 15;

Kor. I. 15, 9, 10;

Gal. 1, 13-16.

l Tim. II. 1, 11;

Gal. 2, 7, 8.

n Lu. 19, 10.

o Pet. I. 3, 3-5.

p 6, 10.

r Ro. 16, 27.

s Ef. 5, 22.

t Kor. I. 14, 34.

u Mo. I. 3, 16.

v Mo. I. 1, 27; 2, 7, 22.

y 6, 12; Yu. 3.

z Mo. I. 3, 8; Kor. II. 11, 3.

a 3, 9.

b 6, 10.

d Tim. II. 2, 17.

e Do. 20, 28.

f Kor. I. 6, 5.

g Fil. 4, 8.

h Th. I. 6, 7.

deɖewo. gbēdododawo. nyaxōxō-deametawo. akpedadawo le amewo katā ta. 2 le fiawo kple amesiwo katā ɖu amegāwo la ta. bene mīano anyi kpoo le ŋutifafa mele mawuvōvō kple nusi dzea bubu katā la me. 3 Elabena esia nyo. eye wōdze Mawu. ^bmīa xōla ŋu. 4 amesi le didim be. woaxō amewo katā. bene woava nyatefe fe sidzede la me.^d 5 Elabena "Mawu deka kple /avulēla deka. si le Mawu kple amewo dome. si nye ame Kristo Yesu la koe li. 6 amesi tso edokui na abe fexexe de amewo katā ta la ene. si nye dase-didi la le ye ŋuto fe yeyi yi la me.ⁱ 7 nusia ŋuti wodom di menyegbefādelakple apostolo — nyatefe gblo me. nyemele avatso kam o — kple trōsubōlawo fe nufiala le xōse kpakple nyatefe me.^l

Nusi dze na ŋutsu kple nyōnu be, woawo. 8 Eyata mele didim bena. ŋutsuwo nado gbe ɖa le afisiafi. eye woado asi kōkōewo de dzi. dōmedzoe kple ɖikekea deke manōmee. 9 Nenema ke nyōnuwo nado awu de nōnōme nyui me. eye woawo leke na wo ɖokui le ŋukpekepe kple ɖokuidziɖu me; menye kple ɖafofo vivivo kple sika alo adzagbawo alo awu xōasi dodo o.^o 10 ke nusi dze nyōnu. siwo vua Mawu fe subōsubo me la, enye be. woawo leke na wo ɖokui ^pto dōwōwō nyuiwo me. 11 Nyōnu la nasrō nu le ɖoɖoezizi kple toɖodo katā me.ⁿ 12 Ke nyemeɖe mō na /nyōnu be, wōafia nu, eye "wōaɖu ŋutsu dzi o. ke boŋ wōalē edokui kpoo. 13 Elabena womē Adam gbā. emegbe la Xawa.^r 14 Eye womēble Adam o. ke nyōnu lae woble. eye wōge de vodada me.^s 15 Ke woadee to vidzidzi me. ne eno xōse kple lōlō kple kōkōewōwo kpakple ɖokuidziɖu me.

Le hamedzikpola kple subola fe nōnōme ŋuti.

3. Nyatefenya wōnye: Ne "amea ɖe le dzikpladō dim la. ele dōwōwō nyui dim. 2 Azo la ele na dzikpola bena. mokaka naganō enu o: Wōanye nyōnu deka srō. ɖokuidziɖula. ame ɖoɖodo. nudzeamewola. amedzrowola. amesi nya nufiafia.^h 3 menye ahatsu-

nola o, menye amefola o, ke amefatu; menye gedila o, menye galāla o, 4 amesi kpaa ye nuto fe afe dzi nyuie, ^aamesi si vi dotowo le, eye wōlea edokui nyuie; — 5 ke ne amea de menya alesi wōakpɔ ye nuto fe afe dzi o la, aleke wōakpɔ Mawu fe hamela dzi mahā? — 6 Menye amesi fe dzime-totrɔ tefe medidi o, bene wōagade edokui de dzi, eye wōadze Abosam fe ɔnɔdɔdrɔ la me o. 7 Ke ele nɛ be, wōakpɔ/dasedidi nyui atso ^bamesiwo le egodo la hā gbɔ, bene wōagadze dzadzu kple Abosam fe mōtetre me o.

8 Nenema ke ^csubolawo hā nalé wo dɔkul nyuie: Woaganye adeveetɔwo o, woaganye aha gede nolawo o, woagadi vide foɔi o, 9 woalé xɔse fe nya yayla la de asi le dzitsinya dzadze me. 10 Ke woado amesiwo hā akpɔgbā, eye ne mokaka mele wo nɔ o la, ekema mina woasubɔ. 11 Nenema ke nyɔnuwo hā nalé wo dɔkui nyuie: ^dWoaganye amenzɔlawo o, woanye ame dɔnɔdɔwo, nutefewolawo le nusianu me. 12 Subolawo nanye nyɔnu deka srɔ, eye woakpɔ wo viwo kple ^ewoa nɔtɔwo fe afezo dzi nyuie. 13 Elabena amesiwo subɔna nyuie la, wowaa nofe nyui na wo dɔkui, eye wokpaa dzidefo gede le xɔse, si le Kristo Yesu me la me.

Nyanyuie la me nya gāta.

14 Mele nusiawo nɔm na wò hele mɔ kpɔm be, mava gbɔwò kpule; 15 ke ne metsi anyi la, ne nanya alesi dze wò be, nazo le ^fMawu fe afe, si nye Mawu gbagbe fe hame kple nyatefe fe soti kple gomedodoanyi sesí la me. 16 Eye edze fá bena, gā enye ^gmawusosroɔa fe nya yayla la: Mawu de edokui fia le nutilā me, wotsɔ ^hafia nɛ le Gbɔgbɔ me, ede edokui fia mawudɔlawo, wode gbe fáe le trɔsubolawo dome, woxɔ edzi se le xexeam, ⁱwoxɔe yi dzi le nutilakɔe me.

Le alakpadalawo nuti.

4. Ke Gbɔgbɔ la gblɔe kote bena, ^jle dɔke mamleawo me la amea nɔwo ade megbe atso xɔse la me, eye woado to beblegbɔgbɔwo kple gbɔgbɔ vɔwo fe

nufiafia 2 to abatsonufialawo fe alakpadada me, amesiwo wotsɔ ga xɔdzo de dzesi wo le woa nɔtɔwo fe dzitsinya me, 3 amesiwo xea mɔ na srɔdede, eye wogblɔna be, woatsri nududu, ^ksiwo Mawu wɔ, bena amesiwo xɔe se, eye wodze si nyatefe la, nadu kple dakpedada la. 4 Elabena Mawu fe nuwɔwɔwo katā nyo, eye womatsri naneke o, nenye be, woxɔe kple akpedada; ^l5 elabena wokɔ enuti to Mawu fe nya kple gbedodoɔa me.

Nuxɔxlɔ le mawusobosubɔ nuti.

6 Ne ètsɔ nusiawo dɔ nɔviawo nku me la, anye Yesu Kristo fe subola nyui, si wonyi le xɔse fe nyawo kple nufiafia nyui, si yome nédze la me. 7 ^mKe nagbe yakagli makɔmakɔ, siwo nyagāwo tona; boɔ do vevie mawusosroɔa. 8 Elabena nutilā me veviedodo nyo na nu via de ko; ke ⁿmawusosroɔa nyo na nusianu, eye agbe, si li fifi kple esi le vava ge la, fe ngbedodo la li nɛ. 9 Nyatefanya wònye, eye wòdze be, woaxɔe blibo. ^o10 Elabena esianuti hā miedzea agbagba, eye mienana wodza mí dɔ; elabena mietso miafe mɔkpɔkpɔ dɔ Mawu gbagbe, si nye ^pamewo katā xɔla, vevieto xɔsetɔwo to la dzi. 11 De nusiawo fe se, eye nafia wo.

12 ^qMegana amea deke nado viwo wò dekapuinyenye o, ke boɔ nanye kpɔdenɔ na xɔsetɔwo le nya me, le anyinɔnɔ me, le lɔlɔ me, le gbɔgbɔ me, le xɔse me, le dzadzɛnyenye me. 13 Nɔ agbalèxèxlè kple nuxɔxlɔ kple nufiafia dzi, halase esime mava. 14 Megawo fome le amenuvevenunana, si le mewò, si wona wò to nyagblɔɔi me, esime ^rhamemegāwo da wofe asiwo de dziwò la nuti o. 15 Lé be na nusiawo, nɔ nusiawo dzi, bene wò ngɔgbedede nadze fá le nuwo katā me. 16 Kpɔ dɔkuiwò kple wò nufiafia la dzi nyuie, nɔ nusiawo dzi; elabena ne èwo esia la, ^saxɔ dɔkuiwò kple amesiwo doa to wò la, de agbe.

^a Sam. I. 2. 12.

^b Mo. I. 9. 3.

^d Kor. I. 10. 30. 31.

^e Mo. I. 31. Do. 10. 15.

^f 5. 10.

^g Kor. I. 5. 12. 13.

^h Fil. I. 1. Do. 6. 2.

ⁱ I. 4. 6. 20. Tim. II. 2. 16. 23. Ti. I. 1. 4; 3. 9.

^k 6. 6.

^l Ti. 2. 3.

^m 1. 15.

^o kp. 2.

^p 2. 3. 4.

^q Ti. 2. 15.

^r Tim. II. 2. 20. Ef. 2. 19-22.

^t Yoh. 1. 14.

^u 5. 22; Do. 6. 6; 8. 17.

^v Yoh. 16. 10; Ro. 1. 4.

^w Mar. 16. 19.

^x Ro. 11. 14.

^y Tim. II. 3. 1; Pet. II. 3. 3; Yu. 18; Yoh. I. 2. 18.

Alesi Timoteo awɔ efe dzikpɔkpɔdɔ le amé tsitsiwo. deviwɔ. ahošiwɔ kplé hamemegāwo nuti.

5. Megawo de ame tsitsi ta o, keboɔ xlɔ nui abe fofone, de-

kakpuiwo abe novinutsuwo ene,^a 2 nyonu tsitsiwo abe dadawo ene, detugbiwo abe novinyonuwo ene le dzadzzenyenye katã me. 3 Bu ahosi, siwo nye ahosi vavãwo!^d 4 Ke ne viwo alo mamayoviwo le ahosia de si la, woasrõ alesi woawo nusi adze Mawu nu la le woã rutowo fe afe me gbã, eye woãdo te fe na wo dzilawo; elabena esia nyo le Mawu nku me. 5 Ke nyonu, si nye ahosi vavã, eye amea deke meli ne o la, tsoã efe mokpokpo doa Mawu dzi, eye hãwõnã kukudedewo kple gbedododawo dzi zã kple keli. 6 Ke ahosi, si tso edokui de asi na agbedudu la, ele agbe henye ame kuku. 7 Eye de nusiawo fe se na wo, bene woãno anyi mokaka manõnu. 8 Ke ne amea de melé be na ye nuto towo o, eye vevieto na ye nuto fe afemetowo o la, egbe xose la, eye wõvõdi wu dzimaxseto.

9 Megatia ahosi, si mexo fe blaade hade o la o: Amesi nye nutsu deka srõ, 10 amesi kpo dase-didi nyui le dõwõwo nyuiwo nuti; ne enyia viwo, ne hãwõã amedzro, ne ekpõã ame kakõewo fe afõ nuti, ne ekpena de fukpelawo nuti, ne enõã dõ nyui sia dõ nyui woãwo yome. 11 Ke gbe ahosi, siwo metsi hade o; elabena ne wodze ha de Kristo nuti la, wodina be, yewoãde srõ, 12 eye fobubu sia li na wo bena, wotro gbã nyatefetonyenye la. 13 Eye wosrõã kuviawõwo hã henõã tsatsam tso afe me yi afe me; eye menyekuviã dedeko wowõna o, ke boñ wonyenu kpoloe folawo kpleyakanuwolawo hã henõã nya madzetowo gblom. 14 Eyata mele didim bena, ahosi, siwo "metsi hade o la, nade srõ, adzi viwo, akpo wofe afewo dzi, bene woãgade mo na adikãto la, ne wõãdzu hame la o. 15 Elabena amea dewo tro xoxo dze Abosam yome. 16 Ke ne ahosiwo le nutsu xõsetõã de alo nyõnu xõsetõã de si la, wõakpe de wo nuti, eye woãganye agba na hame la o, bene hame la nate nu akpe de amesiwo nye ahosi vavãwo la nuti.

17 Hamemegã, siwo kpõã ha la dzi nyuie la, edze be, woatso

^a Mo. III. 19, 32.

^b Mo. V. 26, 4;
^c Kor. I. 9, 9.
^d kp. 6.

^e Lu. 10, 7.

^f Mo. V. 19, 15;
^g Kor. II. 13, 1.

^h Gal. 2, 14.

ⁱ Lu. 2, 37.

^j 4, 14.

^k Heb. 13, 2.

^l Ef. 6, 5; Ti. 2, 9, 10.

^m Kor. I. 7, 9.

ⁿ Filem. 16.

^o Gal. I. 6-9.

^p Tim. II. 1, 13.

^q Ro. 12, 8.

bubu te fe eve abu wo, vevieto amesiwo dze agbagba le nyagbõgbõ kple nufiafia me la. 18 Elabena hõnõlo la gblõ be: „Megabla nu na nyitsu, si le mzi tugum la o.“ eye: „Dotsola de efe fetu.“ 19 Ne wotso hamemegã de nu la, megaxõe o, negbe le dase-dila eve alo etõ nu ko. 20 Amesiwo wo nuvõ la, ka mo na wo le amewo katã nku me, bene mamleawo hã navõ.^g

21 Mele atam kam na wõ le Mawu kple Kristo Yesu kpakple mawudõla tiatiawo nku me bena, nalé nusiawo me de asi, eye amea dewo fe nu naganyo nuwõ awu amea dewo o, eye megawo naneke alé go deka me awu bubu o. 22 Megado asi ame dzi kabakaba o, eye megakpo gome le ame bubuwo fe nuvõwo me o. Lé dokuiwõ dzadze. 23 Meganõ tsi de de o, ke boñ no wein via de le wõ dõgbo kple lámegbegblé enuenu la nuti. 24 Amea dewo fe nuvõwo dze fã hedze wo ngo yi de wõnudõdõ me, ke amea dewo hã li, siwo fe nuvõwo dze wo yome. 25 Nenema ke dõwõwo nyuiwo hã li, siwo dze fã, eye esiwo to vovo la, womate nu ayila wo o.

Dolawo fe do.

6. Ame alesi nu le dolanyenye fe kokuti te la, nabu woã nutowo fe afetowo be, wodze bubu katã, bena woãgãgbõ busunya de Mawu fe nku kple nufiafia la nuti o. 2 Ke amesiwo si afeto xõsetowo le la, womagado vio wo, le esi wonye noviwo la nuti o, ke boñ woãsubo wo vevie wo; elabena amesiwo kpõã wofe dõ nyui wõwõ fe vide la, wonye xõsetowo kple lolõtowo.^o

Le wõatõnuhãlawo nuti.

3 Fia nusiawo, eye nãno nu-xõxõlõ dzi! Ne amea de fia nu bubu, eye meléna de Afeto Yesu Kristo fe nya, siwo le blibo, kple nufiafia, si le mawusubõsubõ nu la, nu o la, 4 edoã edokui de dzi glodzo, eye menyã naneke o, ke boñ eléã anukutsyõtsyõwo kple nyawawõwo fe do, eye nusiawo hea nuwõãã, dzrewawõ, busunya-gbõgbõ, nya võ susu de ame nu-

ti 5 kple nyahehe dzodzro va le ame tamegbegblēto, siwo si woha nyatefe le amesiwo buna bena, mawusubosubo enye videnu la dome. Te dokuiwò òa le nenem me siawo gbo.

Le mawusosroda kple gudzedzekpokpo guti.

6 Ke mawusosroda kpakple /gudzedzekpokpo enye videnu gā. 7 Elabena mietsò naneke va xexe sia me o, eye edze fā bena, miate nu atso naneke ayii hā o; 8 ke ne nunyiamē kple avotata le mía si la, mina nusiawo naso gbo na mí. 9 Ke amesiwo dina be, ye-woazu kesinotowo la, gena de te-tekpowo kple mōtetrewo kpakple movidzodzo kple nuveviwoame fe nudzodzro gede, siwo tsoa amewo xlāna de gbegblē kple tsotsrō me la me. 10 Elabena nu-vōwo katā fe ke enye galolō, si yome mō amea dewo di, eye wot- tre mō tso xose la gbo, eye wot- so nuxaxa gede ño wo dokui foflofio.^o

Oli xose fe violi nyui la!

11 Ke wò la, oo Mawu fe ame, si le nusiawo nu; 12 ke dze dzo- dzonyenyē, mawusosroda, dzi- xose, lolō, dzidodo, domēfafa yo- me. 12 Oli xose fe violi nyui la; wò asi nasu agbe mavo, si ta woyò wò do, eye nèu emeu- ou nyui le dasedila gedewo fe ñku me la dzi. 13 Mele se dem na wò le Mawu, si gbɔa agbe nu- wo katā, kple Kristo Yesu, si di

^aYoh. 18, 36-37; 19, 11.

^b1, 11.

^dNyad. 17, 14.

^eMo. V. 10, 17.

^f4, 8.

^gPhil. 4, 11, 12.

^hHeb. 13, 5.

^hNyagh. 5, 14.

ⁱHl. 1, 21.

^jMo. II, 33, 20.

^kLod. 30, 8.

^lPs. 62, 11; Lu. 12, 20.

^mLod. 23, 4; 28, 22.

^oEf. 5, 5.

^pTim. II, 2, 22.

^rMat. 6, 20.

^sKor. I, 9, 25, 28.

^tTim. II, 1, 14.

^u4, 7.

^v1, 6; Tim. II, 2, 18.

emeouu nyui fe dase 1 le Pontio Pilato gbo la, fe ñku me 14 be, nalé sedede sia ðe asi kpotsotso kple mokaka manonui yidase mia Afeto Yesu Kristo fe dedefia la dzi, 15 esi b̄dziqula yayrato ðeka, 16 fiawo dzi fia, 17 afetowo dzi Afeto la ade fia le ye nuto fe azāgbe la dzi, 16 amesi ko si makuma- kunyenyē le, amesi n̄a anyi le kekeli, si nu womate nu ate do o la me, amesi amea ðeke mekpō kpō o, eye imate nu akpōe hā o, amesi to lanye bubu kple nusē mavomavo! Amen.

Sedede na kesinotowo.

17 De se na xexe sia me kesinotowo bena, woagado wo dokui ðe dzi glodzo o, eye womagatsō wofe mōkpōkpō ado kesinonuwō fe dediemānomanō dzi o; ke bon ðe Mawu gbagbe, si tso nuwo katā na mí fū be, miawo wo n̄uti do la dzi; 18 bene woawo domē- nyo, eye woanye kesinotowo le nu nyui woawo me, woalō nunana ame, woalō hadede, 19 eye woafō kesinonuwō nu fu na wo dokui, si anye gomēdōdōanyi nyui hena yeyi yi si gbōna, bene wofe asi nasu agbe vavā la dzi.^r

20 Oo, Timoteo! 1 D̄zra nusi wode asi na wò la do; 2 gbe dzedodo fuflu makomakowo kple apatso- sidzedze fe nudadafiafia, 21 si me amea dewo ou, eye 3 wogatre mō tso xose la gbo.

Amenuveve n̄a anyi kpli wò!

PAULO FE AGBALĒ EVELIA, SI WÒDLÒ ÐO ÐE TIMOTEO.

Kpokploiyideme.

1 Paulo, Kristo Yesu fe apostolo 1. to Mawu fe lolōnu me, le agbe fe ñugbedodo, si le Kristo Yesu me la nu. 2 ño do ðe Timoteo, vinye lolōto: Amenuveve kple nublanuikpōkpō kple ñutifafa, si tso Mawu, Fofō la, kple Kristo Yesu, mía Afeto gbo la, woana wò!

Nuxoxlō hena tenono sesie.

3 Meda akpe na Mawu, amesi mesubona, abe alesi menyae, tso

^yDo. 23, 1; 24, 16; Phil. 3, 5.

^zDo. 16, 1.

to gbuitogbuinyewo gbo ene 1 le dzitsinya dzadze me, abe alesi ayemedzudzoa ñkudodo dziwò le nye kukudewo me zā kple keli o ene - 4 ne medo ñku wò adā- tsiwo dzi la, edzroam be, makpō wò, bene dzidzo nayom fū - 5 esi medo ñku xose alakpa manō- mee, si le mewò, si n̄o mamawò Loide kple dawò Eunike me gbā la dzi, eye menyae pete be. ele wò hā mewò.^z

6 Eyata mele ñku ðom edzi na

wò be, nade dzo Mawu fe amenuvevenunana, si le mewò to nye asidodo dziwò la me.^a 7 Elabena Mawu mena vovògbogbo mí o, ke boɲ ɲusè-kple lóló-kpakple dokui-dzidudugbogboe wóna mí.^d 8 Eya-ta ɲu 'nagakpe wò le mía Afeto fe dasedidi kple nye, amesi nye efe gato la ɲuti o; ke boɲ kpe fu kple nyanyuie la le Mawu fe ɲusè la nu, 9 amesi de mí, eye wò-tso yoyò kòkòe yò mí; menye le mía fe dɔwɔwɔwo nu o, ke boɲ le ye ɲuto fe tamedododi kple amenuveve la nu, si wòtso na mí le Kristo Yesu me, hafi yeyiyi mavɔmavɔwo dze gòme.^h 10 Ke azo la 'wodee fia to mía xòla Kristo Yesu fe dodo me, amesi de 'ku da, eye wòhe agbe kple magblè-magblè de go va kekeli nu to nyanyuie la me, 11 esi nu wodom menye gbefàdela kple apostolo kpakple tròsubolawo fe nufiala,^r 12 nusi ta mekpe nusiawo fe fu hà ò, ke ɲu mekpe m; elabena menya amesi dzi mexò se, eye menyae pete bena, ɲusè le esi wòate ɲu adzra nusi wode asi nam la dɔ hena ɲekeke ma. 13 Lé nya, siwo le blibo, siwo nèse le nunye la fe kpòdeɲu me de asi le xòse kple lóló, si le Kristo Yesu me la me.^v 14 Dzra nu nyui, si wode asi na wò la dɔ to Gbogbo kòkòe, si nɔa mía me la me.^y

15 Enya esia bena, amesiwo katà le Asia la trò dzo le yonyeme, amesiwo dome Figelo kple Hermogene wome.^a 16 Afeto la nakpo nublani na Onesiforo fe afe la; elabena ena nye dzi gbo de eme enuenu, eye ɲu mekpenle nye kòsòkòsòwo ɲuti o; 17 ke boɲ, esime wòna Roma la, edim vevie ɲuto, eye wòkpòm. 18 Afeto la nadi nè, be wòakpo nublaniukpòkpo le Afeto la gbo le ɲekeke ma dzi; eye subòsubòdò gedè, siwo wòwò le Efeso la, wò la ènyae petepete.

Nuxòxòlé le anukwaredidi kple tenono sesie le nufafadò la me ɲuti.

2. Azò wò la, vinye, sè ɲu le amenuveve, si le Kristo Yesu me la me, 2 eye nusiwo nèse tso gbonye le dasedila gedewo dome

^a Tes. I. 5, 18; Tim. I. 4, 14.
^b I. 8; 4, 5.

^d Ro. 8, 15.
^e Ro. 1, 16.

^f 4, 8.

^g Kor. I. 9, 7.

^h Tl. 3, 5-11; Ro. 16, 26.
ⁱ Kor. I. 15, 4, 20.
^j Kor. I. 15, 55.
^k 57; Heb. 2, 14.
^l Sam. II. 7, 12.
^m Ef. 3, 1-13; Fil. 2, 17.

ⁿ Fil. 1, 12-14.
^r Tim. I. 2, 7.
^s Kol. 1, 24.

^t Kor. II. 4, 11.
^u Mat. 10, 38.

^v Tim. I. 6, 3; Tl. 2, 1.

^y Tim. I. 6, 20.
^z Ro. 3, 2, 3; Mo. IV. 23, 19.

^a 4, 16.
^b Tim. I. 8, 4; Tl. 2, 9.

^d Tim. I. 4, 9; Tl. 2, 7, 8.

^e Tim. I. 4, 7.

^f Tim. I. 1, 20.

la, nu mawo ke natsò ade asi na ame wònutefewo, amesiwo ate ɲu afia nu ame bubuwo hà. 3 ^bAzò wò la, do dzi le fukpekpe me abe Yesu Kristo fe awawòla nyui ene. 4 Amea ðeke menɔa awa wòm tso gatsò edokui dea nudududò-wòwòwo me o, bene wòadze amesi tso awae la ɲu. 5 Ke ne amea de le kame tem hà la, womadò dzidudukuku ne o, negbe ðeko wòate kame le se la nu hafi.^f 6 Agbledela, si dzea agbagba la, ele ne be, wòatre kutsetse la fe ðe duɲu.^g 7 Bu nusi gblòm mele la me kpò; elabena Afeto la ana gòmese wò le nuwo katà me. 8 Do ɲku Yesu Kristo, *si tsi tre tso ame kukuwo dome, amesi ^ttso Dawid fe jome me le nye nyanyuie nu la dzi, 9 nusi ɲuti ^omeke fu dɔ yidase bablawo me, abe nuwòwòla ene; gake ^pwomebla mawunya la o. 10 Eya mendoa dzi le nuwo katà me ^{le} ame tiatiawo ta, bene woawo hà fe asi nasu xòxò, si le Kristo Yesu me, kple ɲutikòkòe mavɔmavò la dzi. 11 Nyatefenya wònye: Ne mfeku kpakplii la, míaɲo agbe hà kpakplii;ⁱ 12 ne miedo dzi la, míaɲu fia hà kpakplii; ne ^umiegbe nu le egbo la, eyama hà lagbe nu le mía gbo; 13 ne míenye nutefewòlawo o la, eyama lano anyi nutefewòla; elabena mate ɲu agbe nu le edokui gbo o.^z

Nuxòxòlé le anatsònuafalawo fe nyaololi fuflu ɲuti.

14 Do ɲu nusiawo na wo, eye nadi dase na wo le Afeto la ɲku me, bene ^bwomagatsò nya awò dzre, si me videa ðeke mele o la o, ke boɲ woblua nyaselawo fe tame. 15 Do vevie be, natsò dokuiwò afia Mawu ^dabe ame like kple dɔwòla, si mehià be, ɲu nakpee o, kpakple amesi má nyatefenya la me pepere ene. 16 Ke si le dzedodo fuflu makomakowò nu; elabena woayi dzi gedè wu le mawumavòmavò me,^e 17 eye wofe nya la keke ðe dzi abe abi vò ene, ^famesiwo dome Himenaio kple Fileto wole, 18 amesiwo tre mò tso nyatefe la gbo hele gbogblòm bena, tsitre-tsitsi va yí xoxo, eye wotrɔa amea ðewo fe xòse tsyaa anyi.

19 Gake la Mawu fe gomedo-
doanyi sesé la lia ke, eye nutre-
nu sia li nê: *4*Afeto la nya ame-
siwo nye etowo, eye amesiame,
si yoa Afeto fe nko la, nate da
le madzmadzonyenye gbo. 20 Ke
le afe gā me la menyé sikanu-
wo kple klosalonuwo dedekoe
noné o, ke boŋ atinuwo kple anyi-
nuwo hā noné, dewo li bubu le
wo nu, dewo li bubu mele wo nu
o. 21 Eyata ne amea de klo edo-
kui keŋ tso nu mawo me la, anye
goe, si nu bubu le, si nuti ko, si
nyo na afeato fe nudzowwo, si
wodzra do di hena do nyui sia
do nyui wowa.

Le zozo nyui nuti.

22 Si le dekakpuinyenye fe nu-
dzodzrowo nu; ke dze dzodzoe-
nyenye, xose, lolō kple nutifafa
yome hekpe de amesiwo katā yo
Afeto la le dzi dzadzæ me la nu.^f
23 Ke gbe bometsitsi fe yakanu-
kutsyotsyowo; elabena ényae be-
na, wohea dzre ko ve.^h 24 Ke ele
na Afeto la fe subola be, wōaga-
wo dzre o, ke boŋ wōanye amesi
nyoa dome na amewo katā, amesi
tea nu fiaa nu, amesi doa dzi le
vō me.^k 25 amesi gbea nya le
dzigbōdeanyi me na amesiwo tsia
tre de mawunya nu, dewo Mawu
ana dzimetotro wo, bene woazde
si nyatefe la, 26 eye woaganyō
avo atso Abosam, si lé wo aboyo,
bene woawo efe lolōnu la fe mō
me mahi.

Le amebiela, siwo ava le ŋkeke mamleawo
me nuti.

3. Ke nya esia bena, le ŋkeke
mamleawo me la yeyiyi vōwo
lava.^g 2 Elabena amewo lanye
dokuilōlawo, galōlawo, adegbe fu-
flu folawo, dadalawo, busunya-
gbilawo, ame madoto dzilawo,
ame madakpewo kple ame makō-
makowo; 3 amesiwo melōa ame
fe nya o, amesiwo gbea avuléle,
ameguzolawo, amesiwo mete nu
dua wo dokui dzi o, ame woadā-
wo, amesiwo melōa nu nyui o,
4 yomemofalawo, ame mabunu-
wo, amesiwo doa wo dokui de
dzi glodzo, amesiwo ^llāa hadze-
dze wo esi woaō Mawu, 5 ame-
siwo si mawusoroda fe nonome
le, gake wogbe efe nusé la. Te

^a Mat. 7, 15, 21;
Ti. 1, 16.
^b Mat. 23, 14;
Ti. 1, 11.
^d Yoh. 10, 14.

^e Mo. II, 7, 11, 22.

^f Tim. I, 6, 11.
^g Do. 13, 50; 14,
5, 19.

^h Tim. I, 4, 7.
ⁱ Pa. 34, 20.

^k Ti. 1, 7, 1.
^l Mat. 16, 24;
Do. 14, 22.

ⁿ Tim. I, 4, 1.
^o 2, 2.

^p Yoh. 5, 38.
^r Pet. II, 1, 19
v. 21.
^s Tim. I, 4, 1.

^t Tim. I, 6, 11.

^u Pet. I, 4, 5.

^v Fil. 3, 19.

dokuiwò da tso amesiawo gbo!^a
6 Elabena bamesiawo dome amea
dewo li, siwo gena de afewo me
dzaa, eye wodea aboyo nyonu
abuneto, siwo yo fū kple nuvō-
wowa, eye nudzodro bubu fo-
mevi gedewo kplōa wo yins, 7
amesiwo srōa nu daa, eye womate
nu ava nyatefe fe sidzedze la
gbo akpo o. 8 Alesi Yane kple
Yambre wotsi tre de ^cMose nuti
la, nenema ke woawo hā wotsi
tre de nyatefe la nuti: Ame tame-
gegbletowo, amesiwo meli ke le
xose me o. 9 Ke womayi dzi ge-
de wu o; elabena wofe adava-
dzedze la dze fā na amewo katā,
abe ame mawo to ke hā ene.

Nuxoxō hena agbenono le ŋŋlo kokoe la nu.

10 Ke wò la èdze nye nufiafia,
nye agbenono, nye tamedodo, nye
xose, nye dzigbōgbo blewu, nye
lolō, nye dzidodo, 11 nye yome-
titiwo kple nye fukpekpe, ^ssiwo
mekpe le Antioxia kple Ikonio
kple Listra la yome; yometiti ma,
siwo medo dzi kpe la, ⁱAfeto la
dem tso wo katā me. 12 Ke ame-
siwo katā dina be, yewoano agbe
de mawusoroda nu le Kristo Yesu
me la, woati woawo hā yome tsā.^l
13 Ke ame vōdiwo kple amebel-
lawo la woayi dzi vōditoe wu ano
amewo blem, eye amewo able
wo.ⁿ 14 Ke wò la no ^onusiwo nē-
srō, eye nèkpo kakadedzi le wo
me la me; elabena énya amesi-
wo gbo nēsrōe le, 15 eye esi tso
devime ke nēnya ŋŋlo kokoea-
wo la, woate nu ana nunya wò
hena agbexoxo to xose, si le Kris-
to Yesu me la me.^p 16 ^rDŋlo
sia ŋŋlo, si tso Mawu fe Gbōgbo
me la, enyo hā na nufiafia, na
mokaka, na doḍoḍo, na amehēhe,
si le dzodzœnyenye me, 17 bene
^tMawu fe ame la nade bibo, eye
wōano dzadzradodi hena do nyui
sia do nyui wowa.

Dusēdodo hena anukwaredidi le doḍoḍo me.

4. Mele atam kam na wò, le Ma-
wu kple Yesu Kristo, amesi
^ule vonu drō ge ame gbāgbewo
kple ame kukuwo le efe dedefia
kple fiadufo me la, fe ŋku me:
2 De gbe fā nya la, no edzi, vo-
voyi li alo vovoyi meli o, ka mo,
gbe nya, xlō nu le dzigbōdeanyi

kple nufiafia katã me.^a 3 Elabena yeyiyi le vava ge, esime womaxo nufiafia, si le blibo la o; ke boŋ, le alesi tome fiê wo nu la, woafu nufialawo nu fu na wo dokui le woa nutowe fe nudzodzrowo la nu.^c 4 Eye woade to da le nya-tefe la nuti, eye woatwã ayi gliwo gbo.^d 5 Ke wò la nã mo xexi le nuwo katã me, do dzi le fukpekpewo me, wã nyanyuiegblo-la fe do, eye nawu wò subosubodo la nu blibo. 6 Elabena nye la wotsom le mèmem xoxo, eye nye dzodzoyi la gogo.

Paulo fe nioti kple flakuku la.

7 Dioli nyui lae meoli; mewu nye mozozo la nu, melé xose la me de asi. 8 Tso ekema dzi la wodzra dzodzozenyenye fe dzidudukuku la do di nam, si Afeto, wondrõla dzodzoe la, lanam le nkeke ma dzi; ke menyè nye dedekoe o, ke boŋ amesiwo katã lã efe dedeŋa la hæe.

Nyadzodzowo, dodasiwo kple dudowo.

9 Do vevie be, nava gbonye kaba.^e 10 Elabena Dema gblẽm di, le esi wògalõ fifi xexe sia me la nuti, eye woyi de Tesalonika; Kreske yi de Galatia, Tito yi de Dalmatia. 11 Luka dedekoe li kplim. Xo Marko, eye nakpløe de asi vs; elabena enye kpede-nuto nyui nam le subosubò gome.

^a Do. 20. 20. 31.
^b Do. 20. 4. Ef. 6. 21: Kol. 4. 7.

^d Tim. I. 1. 20.
^e 1. 13: Tim. I. 4. 1.
^f Sam. II. 3. 20:
Ps. 29. 4.
^g Tim. I. 4. 7:
Tes. II. 2. 11.
^h 2. 3.

ⁱ Fil. 2. 17.
^k 1. 15.

^l Do. 23. 11: 27. 33.
^m Kor. I. 9. 25:
Tim. I. 6. 12.
ⁿ Fil. 3. 14.

^p Pet. I. 5. 4:
Yak. 1. 12:
Nyad. 2. 10.

^r Do. 18. 2: Ro. 16. 3.
^s 1. 16.

^t Do. 19. 22.
^u Do. 20. 4: 21. 29.
^v Kp. 21: 1. 4.
^w Kol. 4. 14.

^x Do. 15. 37:
Kol. 4. 10.

12^bKe Tixiko la medoe de Efeso. 13 Ne egbona la, tso awu olaya, si meglẽ de Troa de Karpo gbo la, kple agbalẽawo de asi vs, vevieto lagbalẽ la.

14 Aleksandro, akoblitula, wo vò gedè de nyuŋe; Afeto la ado etefe ne le efe nuwonawo nu; 15 wò hæ kpo dokuiwò dzi nyuie le eyama nuti; elabena etsi tre de miafe nyawo nuti nuto. 16 Le dokuiŋe nudede gbãto me la amea deke mede dzinye o, ke boŋ wo katã wogblẽm di. Womagabu esia na wo o. 17 Ke Afeto la tsi tre de gbonye, eye wòdo nusẽm, bena mawu gbeŋa dede la nu, eye trõsubolawo katã nasee, eye wòdem le dzata fe nu me. 18 Eye Afeto la adem le nuwawo vòwo katã me, eye wòaxom heyi de efe dzifofiadufe la me; eya to lanye nutikokoe tso mavo me yi de mavo me! Amen.

19 Dudu Priska kple Akwila kpakple Onesiforo fe afe la nam fã. 20 Erasto na Korinto, Trofimo la, meglẽe de Mileto wòle do lém. 21 Do vevie be, nava, hafi ne vuvonli na do. Eubulo kple Pude kple Lino kple Klaudia kpakple noviwo katã dudu wò fã.

22 Afeto Yesu Kristo nana anyi kple wò gbogbo la! Amenuveve nana anyi kpli mi!

PAULO FE AGBALÈ, SI WÒDLÒ DO DE TITO.

Kpokploiyideme.

1 Paulo, Mawu fe dola kple Yesu Kristo fe apostolo le Mawu fe ame tiatiawo fe xose kple nya-tefe fe sidzedze, si le mawuso-rodã me la nu, 2 de agbe mavo fe mokpokpo nu, si Mawu, amesi meka avatso o la, do nugbe, hafi yeyiyi mavomavowo dze gome; 3 ke ede efe nya la fia le ye nuto fe azãgbe la dzi le gbeŋa dede, si wòtso de asi nam la me, le Mawu, mia xola fe sedede la nu, 4 nlo do de Tito, vinye vavã le mí ame eve fe xose la nu: Amenuveve kple nublanuikpokpo

^a Ef. 1. 9. 10.
^b Tim. I. 1. 11.

^d Tim. I. 1. 2.
^e Tim. I. 3. 2-4.
^f Kor. I. 4. 1:
Tim. II. 2. 24.

kple nutifafa, si tso Mawu, Fofo la, kple Afeto Yesu Kristo, mia xola gbo la, woana wò!

Le hamemegãwo dodo kple Kretawo fe agbe vlo nono nuti.

5 Eyata meglẽ wò de Kreta, bena na do nusiwo suso la teŋeteŋe, eye na do hamemegãwo le du sia du me, abe alesi mede se na wò la ene: 6 Amesi ke nye mokaka manoguta, nyonu deka srõ, amesi si vi xoseto, siwo nu wometso be, wowo nu vlo alo wome do to o la le. 7 Elabena ele na dzikpola bena, wòanye mokaka manoguta, /abe Mawu fe x-

nuviene: Wòaganye dokuinjuzela o, wòaganye domedzoeto o, wòaganye aha gedè nola o, wòaganye amefola o, wòagadi vide fodi o; 8 ke boŋ wòanye amedzrowla, nunyulila, ame dɔŋudɔ, dzadzæto, kɔkɔto kple dɔkuidzidula, 9 amesi léa nyatefɛnya la me de asi le nufiafia la nu, bena wòate ŋu axlɔ nu le nufiafia, si le blibo la me, eye wòaka mo na deklomidelawo.

10 Elabena toŋla gedewo kple nya dzodzro gblilawo kple amelelawo li, vevieto le avatsototowo dome, 11 amesiwo nu wòle be, woatsi nya dɔ, amesiwo trɔ fome blibo gedewo fe tame hele nu dzodzrowo fiam le vide fodi ta.^a 12 Wo dometo deka, si nye woa ŋutowo fe nyagblɔdilla la, gblɔ be: „Kretatowo nye avatso-kalawo daa, lã vɔdiwo, fodo wɔkuvawo.“ 13 Dasedidi sia nye nyatefe; 14 le esia ta ka mo na wo vevie, bene woano blibo le xɔse me, 14 bene womagado to Yudatowo fe agliwo kple amesiwo trɔ to nyatefe gblɔ la fe sededeawo o. 15 Nuwo katã le dzadzæ na ame dzadzæwo; ke ame fodiwo kple dzimaxɔsetowo la, naneke mele dzadzæ na wo o, ke boŋ wofe tame kple wofe dzitsinya slaa fo di. 16 Wovua eme bena, yewonwa Mawu, ke wotsɔ wofe nuwɔnawo gbe nu le egbo; wonye ame nyɔŋuwo kple toŋelawo kple amesiwo medze dɔ nyui wɔwɔa deke kura o.^o

Nuxaxlɔ le noname wovovowo guti.

2. Ke wò la gblɔ nusiwo dze nufiafia, si le blibo,² bena ame tsitsiwo nanye dɔkuidzidulawo, dɔkulléla nyuiwo, ame dɔŋudowo, eye woano blibo le xɔse, lolɔ kple dzidodo me.¹

3 Nenema ke nyɔnu tsitsiwo hã nana anyi, abe alesi wòdze nyɔnu kɔkɔæwo ene: Woaganye ameguzlawo o, woaganye aha gedè nolawo o; ke boŋ woanye nu nyui fialawo,⁴ 4 bene woaxlɔ nu detugbiwo, ne woalɔ wo srɔwo kple wo viwo, 5 woanye dɔkuidzidulawo, ame dzadzæwo, afe me dɔwɔlawo, damenyotowo, eye wòabobo wo dɔkui na woa ŋuto wo

srɔwo, bena woagagblɔ busunya de mawunya la ŋuti o.

6 Nenema ke xlɔ nu dɔkakpuiwo hã be, woadu wo dɔkui dzi nyuie. 7 Le nuwo katã me la tsɔ dɔkuiwò dɔ kpɔdeŋu le dɔ nyui wɔwɔwo me, megabada nufiafia la o, lé dɔkuiwò nyuie,^a 8 wò nyagbɔgblɔ nana blibo, si womate ŋu abu fo o, bena ŋu nakpe amesi tsi tre de eguti, le esi nyaa deke mele esi be, wòagblɔ vɔ de mia ŋuti o la ta.^b

9 Xlɔ nu dɔlawo bena, woabobo wo dɔkui na woa ŋutowo fe afetowo, be woadze wo ŋu le nusianu me: Woaganye deklomidelawo o,^d 10 womagafi naneke ayila o; ke boŋ woade nutefewɔwo nyui katã afia, /bene woado atsyɔ na Mawu, mia xɔla fe nufiafia la le nuwo katã me.

Mawu fe amenuveve, si xɔa ame, eye wòheha ame.

11 Elabena Mawu fe amenuveve la de dɔkui fia hetsɔ xɔxɔ vɛ na amewo katã, 12 eye wòheha mí, bena miagbe mawumavɔmavɔ kple xexeamé nudzodzrowo, /eye miãno anyi le dɔkuidzidudu kple nu dzadzæ wɔwɔ kpakple mawusoroda me le xexe sia me, 13 eye /miãno yayramɔkpɔkɔ kple Mawu gã la kple mia xɔla Yesu Kristo fe ŋutikɔkɔe fe dedefia la lalam, 14 amesi tsɔ dɔkui hena de mia ta, bene yeaxe fe de mia ta axɔ mí atso sedzimawɔmawɔ katã me, eye bene yeaklɔ dukɔ, si doa vevie le 15 dɔ nyui wɔwɔ me la ŋuti hena ye ŋuto dɔkui!

15 Gblɔ nusiawo, eye naxlɔ nu, eye naka mo kple ŋusé katã! 16 Megana amea deke nado vlo wò o!

Le tododo dzidudu kple tufafa na amesiame guti. Gbugbogadzi fe tsilele.

3. Do ŋu nusiawo na wo bena, woabobo wo dɔkui na dɔzidulowo kple ŋuséwo, eye woado to wo, eye woasu te hena dɔ nyui sia dɔ nyui wɔwɔ: 2 Woagagblɔ busunya de amea deke ŋuti o, woaganye dzrehelawo o; woanye ame fetuwo, woatsɔ domefafa katã afia amewo katã.³ 3 Elabena tsã la 4 miawo hã miénye ame manyanuwo, toŋelawo, motrelawo, nu

^a Tim. I. 4, 12; Pet. I. 5, 3.

^b Pet. I. 2, 15.

^d Ef. 6, 5; Tim. I. 6, 1; Pet. I. 2, 18.

^e Tim. II. 3, 6; 1, 3.

^g Tim. II. 4, 2.

^h Tim. I. 4, 7.

ⁱ Ef. 1, 4.

^k Mat. 15, 11; Ro. 14, 20.

^l Kor. I. 1, 7; Fil. 3, 20.

ⁿ Gal. I. 4, 4; Tim. I. 2, 6.

^o Tim. II. 3, 5; Ef. 2, 10.

^r Tim. I. 6, 3; Tim. II. 1, 13.

^s Tim. I. 4, 12.

^t Tim. I. 5, 1.

^u Pet. I. 2, 13.

^v Tim. I. 3, 11.

^w Fil. 4, 8.

^x Ef. 5, 22.

^y Kor. I. 6, 11; Ef. 2, 2; 5, 8.

dzodzro kple dzidzokpokpo bubu fomevi gedewo fe sublawo, v³-diwawo kple nuawā me nlawo, ame nyonuwu kple amesiwo léa fu wo nzewo. 4 Ke esime Mawu, mia xola fe domenyonyo kple amelol⁵ do la,^b 5 exo mí de agbe; menyé le dzodzonyenyé fe do, si míawo míawo la ta o, ke boŋ exo mí le efe nublaniukpokpo la nu to gbugbogadzi fe ⁹tsilele kple Gbogbo kókoe fe yeyewawo la me, 6 si wòkò de mía dzi fū nuto to Yesu Kristo, mía xola la dzi, 7 bena mí amesiwo wotso afia na to efe amenuveve me la, míazu agbe mavo fe domenyilla-wo le məkpokpo la nu.

Nuŋaŋa dodo kple duɔɔ vovovowo.

8 Nyatefenya wònye, eye mele didim be, wò la naka de nusiawo dzi, bena amesiwo xò Mawu dzi se la, nado vevie ⁹ano do nyui wawawo dzi. Nusiawo nyo, eye wonye videnu na amewo. 9 Ke

si le bometsitsi fe anukutsyo-
tsyowo kple dzidzimenyawo kple
dzrehewo kpakple avuwawo
le sea nuti la nu; elabena wome-
nyo na naneke o, eye wonye ya-
kanuwo.^a 10 Ne èxl⁵ nu koma-
mawolaa de zi deka alo zi eve
la, nagbee;^c 11 elabena onyae be,
amesia togbe gblè keŋ, eye wò-
waa nuvò hebu fa edokui./

12 Ne medo Artema alo ¹²Tixi-
kò de gbowò la, do vevie be, na-
va gbonye le Nikopoli; elabena
medoe bena, manò afima le vu-
vonoli. 13 Do mò sefiala Zena
kple ¹⁴Apolo nyuie, bena naneke
nagahiā wo o. 14 Ke na mía to-
wo hā nasrò do nyui wawawo
dzinwo hena nu vevi, siwo hiā
ame la, ¹⁵bene woagatsi ku ma-
tsematse o.

15 Amesiwo katā le gbonye la,
duɔɔ wò fā. Duɔɔ amesiwo katā
lōa mí le xose me la nam fā.

Amenuveve nana anyi kpli mi
katā!

^a Tim. I. 4, 7.
^b 2, 11.

^c Ef. 2, 8, 9.

^d Yoh. II. 10;
Mat. 18, 15, 16.

^e Tim. I. 6, 4, 5.
^f Yoh. 3, 5; Ef. 5, 26.

^g Tim. II. 4, 12.
^h Yoel 2, 1.

ⁱ Do. 18, 24;
Kor. I. 3, 5, 6.

^j 2, 14; Ef. 4, 28.

^k Mat. 7, 19.

^l kp. 14.

PAULO FE AGBALĒ, SI WÒDLÒ DO DE FILEMON.

Paulo fe nyaxoxo de Onesimo, amesi si le
Filemon gbo, eye wòtro dzi me azo la nu.

1 Paulo, Kristo Yesu fe ²ga-
to, kple novi Timoteo woplo do
de Filemon, mía lol³to kple ha-
dawola, 2 kple Apla, mía novi-
nyonu, kple ³Arxipo, mía hada-
wola, kpakple hame, si le afewò
me: 3 Amenuveve kple nutfafa,
si tso Mawu, mía Fofò, kple Afet-
to Yesu Kristo gbo la, woana mí!

4 Meda akpe na Mawunye daasi,
ne medoa nku dziwò le nye gbe-
dododawo me, 5 esi mesena le
wò lol⁵ kple nutefewawo, si le
asiwò hena Afeto Yesu kple ame
kəkewo katā la nuti, 6 bene wò
nutefewawo fe hadede nasé nu
hena Kristo Yesu to nu nyui sia
nu nyui, si le mía me la sidze-
dze me.^v 7 Elabena, novi, ⁸míe-
kpo dzidzo gedé kple akofafa le
wò lol⁵ la nuti, le esi ame kə-
kewo fe dziwo kpo gbodeme to
dziwò la ta.

^p Ef. 3, 1.

^r Kol. 4, 17.

^s Kol. 4, 9; Kor.
I. 4, 15; Gal. 4,
19.

^t Ro. I, 7.

^u Fil. 2, 30.

^v Fil. I, 9.
^w Kor. II. 7, 4
^x Kor. II. 9, 7.

8 Eyata wònye dzidefo gedé
le asinye le Kristo me be, made
se na wò le nusi dze la nuti hafi,
gake le lol⁵ ta la mele nu xl⁵m
wò boŋ. 9 Esi menyé amesia
togbe la, nye Paulo tsitsi, si nye
Kristo Yesu fe gato hā azo la,
10 mele kuku dem na wò de vi-
nye Onesimo, ¹¹si medzi le nye
bablawo me la ta, 11 amesi me-
nye videa deke na wò tsā o; ke
azo la enye vide nyui na wò kple
nye hā; 12 amesi megbugbo le
doɔm de wò la. Wò la xò eya-
ma, eyae nye nye nuto nye dzi,
13 amesi medi be, wòano gbonye,^u
bena wòasubom de tewòfe le nya-
nyuie fe bablawo me hafi; 14 ga-
ke esi nyemenya wò lol⁵nu o la,
nyemedi be, mawo naneke o, bena
wò nyuiwawo la nagato dzizizi
me o, ¹⁵ke boŋ wòato lol⁵nu faa
me. 15 Elabena dewohi esia nuti
wòdzo le gbawò yeyiyi kpuia de,
bena wòano gbawò tegbetegbe;

16 megale abe kluyi ene o, ke boꝝ wu kluyi la, ele abe nowi lo-
lõ ene, vevieto na nye, ke aleke
gede wu wõnyee na wò le nutilã
me kple Afeto la me siaa? ^a 17 Ke
azo la, ne èbum wò hadela la,
xoe abe nye nuto ene. 18 Ke ne
ewo vòã ðe ðe nuwò, alo wònyi
fea ðe le asiwò la, bui nam. 19
Nye Paulo nutoe tso nye asi nloe,
maxe fea; nyemelõ be, magblo
na wò bena, wò nuto ðokuiwò
gõ hã fe fe nenyi le asinye o. 20
E, nowi, na nye la makpo vide
tso gbowò le Afeto la me; /na
nye dzi nagbo ðe eme le Kristo

^a Tim. 1. 6, 2.

^b Fil. 1, 26; 2, 24.

^a Kol. 1, 7; 4, 12.

^a 4, 10. 14.

^f kp. 7.

me! 21 Esi meɔo dzi ðe wò to-
doɔo nu nuti la, menloe na wò;
elabena menyae bena, awoe wòã-
gbo dzi wu alesi megblo na wò.
22 Ke dzra dzeɔe ðo ði na nye
hã; elabena mele mɔ kpom bena,
to miafe gbodododawo me la
woatsom ake òmi.

23 ^aEpaɔra, hanyegato le Kristo
Yesu me, 24 kple Marko kple Ari-
starxo kple Dema kpakple Luka,
hanyedowolawo, duɔo mi fã.^c

25 Mía Afeto Yesu Kristo fe
amenuveve nana anyi kple miafe
gbogbo la!

AGBALĒ, SI WODLO DO DE HEBRITOWO.

Kristo, Mawuvi la, fo mawudolawo ta.

1 Esime Mawu fo nu na fofowoo
le blemangli to nyagblodilawo
dzi zi gedewo le nya fomevi ge-
dewo me la, efo nu kple miawo
hã le nkeke mamieto siawo me
le Via me, 2 amesi wòdo nuwo
katã fe adomenyila, amesi hã dzi
wòto wo xexeame, 3 amesi nye
kefe nutikokoe fe keklẽ kple efe
mawunyene fe nonome, eye wò-
tsaa efe nusẽ fe nya léa nuwo
katã ðe asi; eye esi wòwu miafe
"nuvowo fe kokloɔa nu vo la,
"ebobo no anyi ðe ganyenye fe
nudusi me le dzifo; 4 eye zi gede
alesi wòfo mawudolawo ta le nko
gã xoxo me la, zi gede ma ke
wòzu gã wu wo." 5 Elabena ma-
wudolawo dome ameka wògblo
na kpo bena: "Vinye nenyi,
egbea medzi wò mahã? Eye
wòagblo bena: "Nye la manye
Fofò nã, eye eya hã lanye Vi
nam" mahã? 6 Ke ne "egakplo
ngogbevi la va xexeame la, egblo
bena: "Eye Mawu fe dolawo ka-
tã woade ta agu nã." 7 Eye wò-
gblo le mawudolawo nuti bena:
"Etsò efe dolawo wo yawo, eye
wòtsò efe subolawo wo dzo fe
adewo;" 8 ke egblo le Via nuti
bena: "Mawu, wò fiatikpui noa
anyi tso mavo me yi ðe mavo me,
fiatikplo dzodzoe enye wò fiadu-
du fe fiatikplo. 9 Eiša dzodzoe-
nyenye, eye nèlea fu madzoma-

^a Ps. 102, 26-28.

^a Ps. 2, 8.

^f Yoh. 1, 3; Kol.

1, 16.

^a Kor. II. 4, 4;

Kol. 1, 15.

^f Ps. 110, 1.

^a 9, 14. 28.

^a Mar. 16, 19.

^a Dan. 7, 10.

^a Ps. 34, 8; 91, 11.

^a Fil. 2, 9.

^f Ps. 2, 7.

^a Sam. II. 7, 14.

^a Ro. 8, 28.

^a Ps. 97, 7.

^a Do. 7, 53; Gal.

3, 19.

^a Ps. 104, 4.

^b 10, 29.

^a 12, 25.

^a Ps. 45, 7. 8.

^f Mar. 16, 20;

Kor. I. 12, 4. 11.

dzonyenye; eyata Mawu, wò Ma-
wu la, tso dzidzomi si na wò wu
wò hatiwo. 10 Afeto, ^awòe wò
anyigba gome anyi le gomedze-
dzea me, eye dzifowo nye wò asi-
nudowowowo. 11 Woamawo nu
ayi, ke wò la òno anyi daa: eye
wo katã anyunyo abe avo ene, 12
eye aɔo li wo woawo abe awu
ene; gake wò la nenema ko nèle,
eye wò fewo nu metsona o.^c 13
Ke mawudolawo dome ameka
wògblo na kpo bena: "Bobo no
nye nudusi me, vasede esime
matsò wò futowo awo wò afò-
ɔdzinu!" mahã? 14 Alo wo katã
la, ðe menyee "subosubogbogbowo
wonye woɔo ða be, "woawo su-
bosobodo le amesiwo lanyi agbe-
xoxo fe dome la ta o mahã?

Todoɔo Kristo fe nya.

2 Eyata ele na mí bena, mialé
to ðe nusiwo míese la nuti ge-
de wu, bene miagato enuti ayi o.
2 Elabena ne nya, si wogblo ði
to "mawudolawo dzi la, li ði se-
sie, eye vodada sia vodada kple
tosese sia tosesẽ kpo enuti fetu
võ, si dze la, 3 baleke gõ miawo
miele sisi gee, ne miele be na
ale xoxo gã sia o mahã? ^aEsia
nutyina Afeto la gblo gbã, eye
amesiwo see la, ka ðe edzi na
mí, 4 eye Mawu nuto hã tso /dze-
siwo kple nukunuwo kple nusẽ-
nu bubu fomevi gedewo kple

Gbɔgbɔ kɔkɔe nana le ye ɔuti fe lɔlɔnu la, di dase hekke de wo ɔuti.

Kristo to fukpekpe me heyi de ɔutikokoe me.

5 Elabena metsɔ xexeme, si le vava ge, si ɔuti miefɔa nu lena la, de mawudɔlawo fe ɔusɛ te o. 6 Ke amea de di dase kɔte le bafia de bena: „Nukae nye amegbetɔ bena, nɛdoɔ ŋku edzi, kple amegbetɔvi be, nɛlɛa ŋku de enu? 7 Ebɔbɔe de anyi yeyiɔi kpuia de wu mawudɔlawo; ɔutikokɔe kple bubu nɛtsɔ do nɛ, eye nɛtsɔe do wɔ asinudɔwɔwɔo katã nu, 8 nuwo katã nɛtsɔ de efe afo te.“ Elabena le nuwo katã tso-tso de efe afo te me la naneke mesusɔ di, si wometsɔ de ete o; gake azɔ la miefkɔ hadɛ ke bena, wotsɔ nuwo katã de ete o. 9 Gake miefkɔ Yesu, amesi wɔbɔbɔ de anyi yeyiɔi kpuia de wu mawudɔlawo la bena, le ku fe fukpekpe ta la /wɔtsɔ ɔutikokɔe kple bubu do nɛ, bene wɔadɔ ku akɔ de amesiame nu to Mawu fe amenuveve me. 10 Elabena amesi ta nuwo katã li do, amesi me nuwo katã to va, amesi kplɔ vi gedewo yi de ɔutikokɔe me la, edzee bena, woawo wo xoxo fe fia la blibo to fukpekpe me. 11 Elabena amesi kɔa amewo ɔuti kple amesiwo ɔuti wokɔ la, wo katã dzɔ tso ame deka me, eyata ŋu mekpee be, kwɔdayo wo be no-viwo o; 12 esime wɔgblo bena: „Matsɔ wɔ ŋko adɛ gbe fã na novinyewo, le hame la titina madzi ha akafu wɔ.“ 13 Eye wɔgblo be: „Matsɔ nye ɔudodo adɛ edzi.“ Eye wɔgblo be: „Kpɔ da, mia kple vi, siwo Mawu tso nam la, enye esi.“

14 Azɔ alesi viawo kɔwɔu kple ɔutilã fe gome la, nenema ke eya hã kɔ ekemawo fe gome, bene wɔato ku me adi gbɔ amesi si ku fe ɔusɛ le, si nye Abo-sam la, 15 eye wɔadɛ amesiwo katã no kluvinyenye me to vɔvɔ na ku me le wofe agbenɔyiwo katã me la. 16 Elabena vavã, mentye mawudɔlawo wɔva xoxo ge na o, ke boɔ Abraham fɔme wɔva xoxo ge na. 17 Eyata ele nɛ be, wɔadɔi naviawo le nuwo katã me, bene wɔatɔ zu nunɔlagã nu-

blanuikpɔla kple nutefewɔla le Mawu fe dɔwo gome, bene wɔalɛ avu le dukɔ la fe nuvɔwo ta. 18 Elabena esi wɔkpe fu, eye wotee kɔ ɔuti la, ate ŋu axɔ na amesiwo wotena kpɔna.“

Kristo fo Mose ta: eyata woabe to na amesi adɛ megbɛ tso Kristo gbɔ awu.

3 Eyaɔuti, nɔvi kɔkɔewo, dzifo-
yɔyɔ gomekpɔlawo: Mibu mia-
fe xɔsemɛvuvu fe ame dɔdɔ kple
nɔnunɔlagã Yesu la ɔuti, 2 amesi
nye nutefewɔla na amesi doɛ, abe
alesi Mose hã nye nutefewɔla le
efe afe blibo la katã me ene. 3 Ela-
bena zi gedɛ alesi amesi dzra afe
di la kpɔa bubu gã wu afea la,
zi gedɛ ma ke wobu eyama be,
edze ɔutikokɔe gã xoxo wu Mose.
4 Elabena afe sia afe la amee
dzranɛ do; ke amesi dzraa nuwo
katã do la, eyae nye Mawu. 5 Eye
Mose la nye nutefewɔla le efe afe
blibo la katã me abe subɔla ene,
bene wɔadɔi dase le nusiwo wo-
ava gbɔ la ɔuti; 6 ke Kristo la
nye nutefewɔla abe Vi ene le efe
afe dzi; amesi fe afe miawo mie-
nye, nenyɛ be, mifɛlɛ dzidefo kple
mɔkpɔkɔ fe adegbɛfofo de asi
sesie vaseɛ nuwuwu.

7 Eyaɔuti abe alesi Gbɔgbɔ kɔ-
kɔe la gbɔ ene be: „Egbege,
ne miese efe gbe la, 8 migasɛ
miafe dzime, abe alesi wowo le
domedzoe me le tetekɔ fe ŋke-
ke la dzi le gbeadzi ene to, 9 esi-
me mia fofowo tem kɔ, eye wo-
dom kɔ, eye wokɔ nye dɔwo-
wɔwɔ fe blane sɔɔ. 10 Eyata ne-
nem dzidzime sia fe nu ku dzi
nam, eye megbɔ be: Daasi wofe
dzi tra mɔ; ke womenya nye mɔ-
wo o. 11 Eyata meka atam le
nye dziku me bena: Ne woahade
nye dzudzɔ la me fi!“ 12 Nɔvi-
wo, mikpɔ nyuie be, dzi vɔdi ma-
xɔse naganɔ mia dometɔa deke
me o, bene wɔagatɔ atso Mawu
gbagbe la gbɔ o, 13 ke „mixlɔ nu
mla nɛwo gbeslagbe boɔ, ŋke-
ke alesi woyɔ egbege, bene nu-
vɔ fe beble nagasɛ mia dometɔa
deke fe dzime o. 14 Elabena mie-
zu Kristo fe gomekpɔlawo, nenyɛ
be, mialɛ miafe dzidefo fe gome-
dzedze me de asɔ sesie halase
nuwuwu la. 15 Esime wɔgblo be:

a 4, 15.

b Pa. 8, 5-7.

d 4, 14.

e Mo. IV. 12, 7.

f Fil. 2, 8, 9.

g Ro. 11, 38.
h Ef. 2, 19.

i Pa. 95, 7-11.

j Mar. 3, 34, 35;
Mat. 25, 40;
Yoh. 20, 17.
k Mo. 11, 17, 7;
Mo. IV. 20, 2-5.
l Pa. 22, 22.

m Yes. 8, 17.

n Yes. 8, 18.

o kp. 17.
p Mo. IV. 14, 21
v. 23.
q Tim. II. 1, 10;
Yoh. 12, 31.

r Tes. I. 5, 11.

s Fil. 2, 7.
t 8, 11.

“Egbegbe, ne miese efe gbe la, migasé miafe dzime, abe alesí wówò le dómédzoe me ene o!”
 16 Elabena amekawoe see, eye wòde dómè na wo mahá? Alo menye wo katáe, amesiwo Mose kpló do go tso Egipte la o mahá? 17 Ke amekawo je nue ku dzi ne je blane sòh mahá? Alo menye amesiwo wo núv3, amesiwo je fu kòtsoewo tsi gbedzi lae o de? 18 Ke amekawo wòka atam na bena, ne woahade yefe dzudzò la me fi? De menye na tosélawo o mahá? 19 Eye míekpò bena, womete nu yi de eme o le dzimaxòse nùti.

Dzudzò vaváa de gali na Mawu je dúko la to Kristo me.

4. Eyata esi efe dzudzò me yiyi nùgbedodo gali na mí nùti la, míne míav3, bene woagakpò mía dome amea deke be, etsi eguti o. 2 Elabena wogblò nyanyule la fia míawo há, abe woamawo ke há ene; gake nya, si wose la, mede via deke na woamawo o; elabena amesiwo see la je xòse mewo deka kple nya la o. 3 Eyata mí amesiwo xòse se la, míayi de dzudzò ma me, abe alesí wògblo ene bena: „Abe alesí meka atam le nye dziku me ene bena: Ne woahade nye dzudzò la me fi;” wònye wówu dówòwòwo nu tso xexeme je gómédòoanyi me hafí. 4 Elabena egblò le afia de le nkeke adrelia nùti bena: „Eye Mawu dzudzò le nkeke adrelia dzi tso efe dówòwòwo katá me.” 5 Eye wògagblò le afisia bena: „Ne woahade nye dzudzò la me fi!” 6 Eyata esi wòsòso bena, amea dewo nayi de eme, eye amesiwo wogblò nyanyule la fia gbá la, meyi de eme o le dzimaxòse nùti la, 7 egadó nkekea de le Dawid nu le yeyi siamegbe bena: „Egbegbe, abe alesí wogblò di ene bena: „Egbegbe, ne miese efe gbe la, migasé miafe dzime o.” 8 Elabena de Yosua kplò wò yi de dzudzò me la, anye ne megafu nu emegbe la le nkeke bubu de nùti o. 9 Eyanùti Sabat je dzudzò gasusò na Mawu je dúko la. 10 Elabena amesi yi de efe dzudzò me la, eya há dzu-

a kp. 7.

b Kor. 1. 10, 10.

d kp. 11.

e Yer. 23, 29.

f 3. 1; 6, 20; 7, 26; 8, 1; 9, 11.

g 2, 17.

h Yoh. 1. 3, 21.

i Ps. 96, 11; ta 3, 11.

k Ro. 3, 25.

l Mo. 1. 2, 2.

m 4, 15.

n Mo. III. 9, 7;

16, 6.

o Ps. 96, 7. 8.

p 3, 7.

q Mo. V. 31, 7;

Yos. 22, 4.

r Mo. II. 28, 1.

s Ps. 2, 7.

t Nyad. 14, 13.

u Ps. 110, 4kp. 7.

dzo tso efe dówòwòwo me, abe alesí Mawu dzudzò tso etwo me la ene.

11 Azò míne míado vevie, bene míayi de dzudzò ma me, bene amea deke nagadze tosesé ma ke togbea deke me o. 12 Elabena Mawu je nya la le agbe, eye wòsèa nu, eye wòdana wua yi nuevee sia yi nuevee, eye wòfona de ame yina de eme, halase esime wòmáa luò kple gbogbò kple funukpefeewo kpakple futomemi me, eye wònye tamesusuwo kple dzimedidiwo je wòndròla; 13 eye nuwòwò deke mele yayla le efe nku me o; ke boh woklo nu le nuwo katá dzi, eye wotsi feffe le amesi gbò míafe nya le la nku me!

14 Azò /esi nunolagá, si to dzi-fowo me yi la, le mía si, si nye Yesu, Mawu Vi la, míne míalé míafe xòsemeoou de asi sesie. 15 Elabena menye nunolagá, si mate nu anya míafe gbòdzògbòdzòwo na mí o lae le mía si o, ke boh enye amesi wote kpò le nuwo katá me, abe míawo ke ene, negbe núv3 koe mele egu o. 16 Eyata míne míatsò hzdidefo ate va efe kamenuvevezikpui la gbò, bene míafe asi nasu nublanuikpòkpò dzi, eye míakpò amenuveve hena mía xòxò le hiahíagbe.

Kristo, si nye nunolagá vavá la, fo Aron ta.

5. Elabena nunolagá sia nunolagá, si wotsò tso amewo dome la, wòdòe anyi le amewo ta le Mawu je dówò gome, bene wòatsò nunanawo kple numemewo ana le núvòwo ta, 2 amesi ate nu ave ame manyanawo kple mótrelawo nu, esi gbòdzògbòdzò le eya nùti há nùti la ta, 3 eye esia ta wòle ne bena, abe alesí wòsa wò de dúko ta ene la, nenema ke wòasa wò de eye nùti dokuí há ta le núvòwo nùti.

4 Eye amea deke metsò bubu sia na edokui o, ke boh Mawu yone abe Aron ene. 5 Nenema ke Kristo há metsò nùtikòkòe na edokui, bene wòanye nunolagá o; ke boh amesi gbò ne bena: „Vinye nénye, egbea medzi wò” lae; 6 abe alesí wogblò le afi bubua de há ene bena: „Wòde nye nu-

nola yi de mavomavo me le Melxizedek fe dodo la nu." 7 Amesi tso gbedododawo kple kukudedewo le efe nutila me nono fe nkekewo me hekpe de ylidodo sesi kple "adatsiwo nu va amesi te nu xoe tso ku me la gbo, eye wodo toe le esi wovoa Mawu la nuti; 8 eye wonye Vi wonye hafi, gake wosro btododo le fu, siwo wokpe la me; 9 eye esi awowoe blibo la, ezu agbexoxo mavo fe gomedola na amesiwo kata doa toe, 10 amesi Mawu yo be nunolagala le Melxizedek fe dodo la nu.

11 Nusiawo nutie nya gede le mia si be, miagblo, eye wo gomededefia nye do, le esi mienye kviatowo le nyasese me la nuti. 12 Elabena ele na mi be, mianye nufialawo le yayiya la fe didi nu; gake egahia mi be, woagafia nusiwo nye Mawu fe nyawo fe gomedenowo mi, eye miezu abe amesiwo gahia notsi ko, eye mienye nududu seso o la ene. 13 Elabena amesiame, si noa notsi nom la, menya naneke le dzozonyenye fe nya nuti o; elabena vidzie ko wonye. 14 Ke nududu seso li na amesiwo tsi zu blibo to nudawowo me kpo sizeni, siwo nu ma wo, ke woabu nyui kple vo me kpo la.

Nuxoxis le megbedede tso xose la gbo nuti.

6. Eyata mina miagblé Kristo fe nufiafia fe gomedzedze di, eye miade ngogbe ate de blibonyenye nuti, bene miagado dzimetoro tso dawowo kukuwo me kple Mawu dzixose 2 kple mawutsidedetanamenuti nufiafiawo kple asidada de ame dzi kple ame kukuwo fe tsitretsiti kpakple onudodrō mavo fe gome anyi o. 3 Eye miawo esia, ne Mawu de mo. 4 Elabena amesiwo me wokle do kpo, eye wodo dzifo fe nunana kpo, eye wozu Gbogbo kokoe fe gomekpawo," 5 eye wodo Mawu fe nyanyuie kple xexeme, si le vava ge fe nusēwo kpo, 6 eye wogade megbe la, esē na wo bona, woagawo wo yeye hena dzimetoro, le esi wogaklā Mawuvi la de atisoga nu na wo dokui, eye wona wodo nukpee la ta. 7 Elabena anyigba, si noa tsi,

si dzana de edzi agbadre, eye wómiea amagbe, si nyo na amesiwo nbe la, xoa yayra tsoa Mawu gbo; 8 ke ne emie nuwo kple srēwo la, ezu vlo, eye wōtso de fifode gbo, esi fe nuwuwu nye fiafia.

Nuxoxis le dzidodo de ngubedodo la nu nuti.

9 Ke, lolōtawo, miekpo kakadedzi le mia nuti be, miafe nya anyo awu, eye wōate de xoxo nu, wōnye miefo nu alea hafi. 10 Elabena Mawu menye madzomadzoto be, "wōanlo miafe dawowo kple lolō, si miede fia le efe nko ta, le esime miesubo ame kokewo, eye miegale edzi le wo subom la be o. 11 Ke miele didim vevie bona, /mia dome amesiame nade veviedodo ma ke afia le mōkpōkpo fe kakadedzi blibo vasede nuwuwu la nuti, 12 bene miagazu kviatowo o; ke boŋ mizu amesiwo toa xose kple dzigbogbo blewu me nya ngubedodowo fe dome la, srōlawo. 13 Elabena esime Mawu na ngubedodo Abraham la, le esi amea deke megalolo de enu, ne wōatā o nuti la, etā ye nuto dokui 14 hegblo be: „Vavā matsō yayra ayra wō, eye mana tawō nasō gbo fū.“ 15 Eye esi wōdo dzi gbo dzi di blewu la, efe asi su ngubedodo la dzi. 16 Amewo tāa amesiwo lolo gawo, eye nutāta enye kpedododzi hena wofe nyavioli katā fe nuwuwu. 17 Eyata esi Mawu lō be, yeade yefe adanude fe limadomadō afia ngubedodo fe domenyilawo kote wu la, etsō nutāta hedō kpe edzi, 18 bona miato nu eve, siwo meqolina o, esiwō me Mawu mate nu aka avatso le o la me akpō dzidefo sesē, mī amesiwo sii tso, bene mialé mōkpōkpo, si wotsō do mia nku me la, de asi sesie; 19 eye mōkpōkpo ma le mia si abe luwo fe seke, si li dedie, eye wōsesē, eye wōyina de xometsowo fe emelōfo la ene, 20 afisi Yesu yi do le mia ta abe ngonola ene, amesi va zu nunolagā le Melxizedek fe dodo la nu yi de mavomavo me.

Kristo, si nye nunola abe Melxizedek ene la, jo Lewitowo fe nunolawo ta.

7. Elabena Melxizedek sia enye Salem-fia kple Mawu, dzifo-

a Mat. 26, 39-48.

b Fil. 2, 8.

c Yoh. 17, 1. 5.

e 10, 32-34.

f 3, 14; Fil. 1, 6.

g Kor. I. 3, 1-2.

h Ef. 4, 14.

i Mo. I. 22, 16. 17.

k Fil. 1, 10; Ro. 18, 19.

l Mo. II. 22, 10.

m 10, 26. 27; Mat. 12. 31; Yoh. I. 5, 16.

o 5, 6.

p Mo. I. 14, 18-20.

oito, nunola, amesi yi dakpe Abraham, le esime wogbugbo tso fiawo sife gbona, eye woyayrae; 2 amesi ha Abraham tso nuawo kata fe ewolia na la; wotsu nka ne gbā be dzodzonyenye fe fia; ke emegbe la wotrōe be Salemfia, si gome enye ntifafa fia: 3 To kple no kple dzidzimenya mele esi o; nkekewo fe gomedzedze kple agbe fe nuwuwu meli ne o; ke boŋ Mawuvi la wodi, eye wono anyi nye nunola yi de mavomavo me. 4 Ke mibu amesia, si Abraham, amegā xoxo la, tso aboyonuawo fe ewolia na la, fe ganyenye nti kpo. 5 Lewi-vi, siwo xo nunolanyenye la,^b se le woawo ha si, bena woaxo nuwo fe ewolia tso duko, si nye wo noviwo la si me le se la nu, wōnye Abraham fe ali me woawo ha wodo tso hafi; 6 ke ame ma, si fe dzidzime metso wo gbo o la, xo nuwo fe ewolia tso Abraham si me, eye wōyra amesi si ngubedodo le. 7 Ke dikekea deke mele eme o bena, amesi nye gāto la, yra amesi nye sueto. 8 Eye le afisia la, amesiwo kuna la, xo nuwo fe ewolia; ke afime la, amesi nti wodi dase le be, ele agbe la, xone. 9 Eye woate nu agblo be: To Abraham dzi woxo nuwo fe ewolia le Lewi ha, amesi xoa nuwo fe ewolia la si; 10 elabena egale fofoa fe ali me ko, esime Melxizedek yi dakpee.

11 Azo la ne gblibonyenye vana toa Lewitowo fe nunolanyenye me — elabena duko la xo se la le eya te la — nukantuti wogahiā bena, nunola bubu natsi tre le Melxizedek fe dodo la nu, eye womabui le Aron fe dodo la nu o mahā? 12 Elabena ne woqudu nunolanyenye la, ele be, woadudu se la ha tsā. 13 Elabena amesi nti wogblo esia le la, enye to bubu me to, amesiwo dome amea deke mesubona le vosamlekpuigbo o. 14 Elabena edze fa bena, mia Afeto la do tso Yuda-to la me, to, si Mose megblo nyaa deke na le nunolanyenye nti o. 15 Eye esia dze fa gawu, ne nunola bubu, si le abe Melxizedek ene la, va tsi tre, 16 amesi womedo le se, si nye ntulato la

^a Ps. 110, 4; ta 5, 6.

^b Mo. IV. 18, 21.

^d Ps. 110, 4.

^e 8, 8: 12, 24.

^f Ro. 8, 34; Yoh. 1, 2, 1.

^g kp. 18. 13.

^h 4, 14.

ⁱ Mo. III. 16, 8.

16.

^k 5, 1, 2.

^l Mo. I. 48, 10; Yes. 11, 1.

^m 4, 14.

fe dodo nu o, ke boŋ le agbe mavo fe nusē la nu. 17 Elabena wodi dase le enu bena:^a „Wōe nye nunola yi de mavomavo me le Melxizedek fe dodo la nu.“ 18 Elabena wode se ngogbeto la da le efe gbodzogbodzo kple vide manyemanye nti, 19 — elabena se la mewoa naneke blibo o, — eye wotsu maokpoko, si nyo wu sā la ve, esi me miato ate de Mawu nti.

20 Eye alesi wodoe nunola, eye atamkaka megbe egutinono o la — 21 elabena ame mawo zu nunolawo atamkaka manonui; ke ame sia zui atamkaka kpe de enu heto Mawu dzi, amesi gblo ne bena: ^d „Yehowa ka atam, eye mele etro ge o: Wōe nye nunola yi de mavomavo me le Melxizedek fe dodo la nu“ — 22 nenema ke ha Yesu zu nubabla, si nyo wu sā la fe asifua-kola.^e 23 Eye ame mawo dome gedewo zu nunolawo, le esi ku gbe bena, woagatsi agbe o la ta; 24 ke eya la, esi wono anyi yi de mavomavo me nti la, nunolanyenye, si meolina o la, le esi. 25 Eyata ate nu axo amesiwo to edzi va Mawu gbo la, de agbe blibo kenken, le esi wōna agbe daa, bena wōaxo wo de ako la nti.^f

26 Elabena nunolagā sia togbe hiā miawo hā: Amesi nye koketo, ame madifi, ame mafodi, amesi de edokui da tso nuvōwlawo dome, eye wokoe de dzi wu dzi-fowo,^g 27 amesi mehiā gbesiagbe vosasa iabe nunolagā mawo, amesiwo wo vosasa gbā de woa nutowo fe nuvōwo ta, eye emegbe la de duko la fe nuvōwo ta ene o; elabena ewo esia zi deka hi ko de yeyiyiawo kata nu, esime wōtso ye ntu dokui hena. 28 Elabena hse la tsoa amesiwo gbodzo la doa nuno'agāwo; ke atamkaka, si dze se la yome la, fe nya do Vi, si wowo blibo la, nunolagā yi de mavomavo me.

Nubabla yeye me kokoe kple nunolagā fe do tolo wu nubabla xoxo meto to.

8. Ke nya, siwo miegblo la, fe emenya gāto enye esi:^m Nunolagā sia togbe le mia si, amesi bobo no anyi de ganyenye fiazi-

kpui la fe nudusi me le dzifowo, 2 amesi nye kəkɛfe kple agbado vavā, si Mawu nuto tu, eye me nye amee tui o la, fe subɔla. 3 Elabena "woɔ nunaɔ si nunaɔ, bena wɔatsɔ nunaɔ kple numemewo ana; eyata ele vevie bena, nane nana nunaɔ sia hā si be, wɔatsɔ ana. 4 Azɔ la ne eno anyigba dzi la, mele nunaɔ nye ge kura o; elabena nunaɔ li, amesiwo tɔsa nunaɔ vane le se la nu, 5 nenem me siawo subɔ "nusiwo nye dzifonuwo fe kpɔɔnu kple vɔvɔli, abe alesi Mawu dee fia Mose, esime wɔle agbado la wɔ ge la ene; elabena agbɔ be: "Kpɔ dzi, be nawo nuwo katā de nana, si wofia wɔ le toa dzi la nu."

6 Ke azɔ la subɔsubɔ, si nyo wu sã la, su esi, abe alesi wɔnye nubabla, si nyo wu, eye wɔde anyi de nunaɔ, siwo nyo wu la, dzi la fe avulɛa ene. 7 Elabena de vodada mele nubabla gbãto ma nu o la, anye ne womeɔ nɔfe na evelia o. 8 Elabena eka nku me na wo gbɔ be: "Kpɔ da, Yehowa gbɔ bena: Dɛkewo li gbɔna, eye mabla nu yeye kple Israel fe afe kpakple Yuda fe afe la, 9 menyɛ de nu, si mebla kple wo fofowo le gbesigbe melé wofe alonu hekplɔ wo tso Egipte-nyigba dzi la nu o; elabena woawo menyɛ nye nubabla me o, eye nye hā nyemelé be na wo o, Yehowa ye gbɔe. 10 Elabena esia nye nu, si mabla kple Israel fe afe la le nkeke siawo megbe, Yehowa ye gbɔe: Matsɔ nye seawo ade wofe ta me, eye manɔ wo de wofe dzi me, eye manye Mawu na wo, eye woawo nanye nye dukɔ. 11 Eye wo dome amea deke magafia nu xɔlvia kple nɔvɔli agbɔ be: "Dzɛsi Yehowa" o; elabena wo katā woanyam tso wofe deviwo dzi vasede tsitsiawo dzi. 12 Elabena mave wofe madzɔnɔnyenyewo nu, eye nyemagado nu wofe nuvɔwo kple wofe vodadawo o." 13 Le esime wɔgbɔ be: "Nu yeye" la, ena gbãto do xoxo; ke nusi do xoxo, eye wɔtsi nuto la, te de gbegblé nu."

Nubabla xoxo la fe agbado kple vɔvɔli wonye kpɔɔnu na avulɛa to Yesu fe avulɛku me.

9 Azɔ la mawusubɔsubɔ fe nu-ɔanyiwo kple anyigba dzi kəkɛfe li na nubabla gbãto hā. 2 Elabena wotu agbado ngɔgbeto,^b si me akaditi kple kplɔ kple nku-medobolo nana, si woyɔna be kəkɛfe. 3 Ke le xɔmetsovo evelia megbe la agbado, si woyɔna be kəkɛfe fe kəkɛfe la li, 4 esi me sikadzudzɔmekpui kple nubabla-daka, si nu wofa sika do kpe do la la, eye eya me sikaze, si me /mana le kple Aron fe atikplɔ, si fo se, kple nubabla fe nuna-kpawo le. 5 Ke le adaka dzi la nɔtikakɛ fe Kerubiwo li, siwo xe nutsyɔnu la dzi; nusiawo nuti nya miate nu agbɔ le wo tɔxe wo tɔxe fifia o. 6 Ke esi wodzra nusiawo do alea vɔ la, nunaɔwo nɔa agbado ngɔgbeto me yim daa dawo mawusubɔsubɔ. 7 Ke agbado evelia la, nunaɔla la koe dea eme,^c fe deka zi deka, eye medena vu, si wɔatsɔ ana de ye nuto kple dukɔ la fe numanyamaya ta la, matsɔ-matsɔ o; 8 eye Gbɔgbɔ kəkɛ la de esia fia bena, womevu mo yi de kəkɛfe la me hade o, nkeke alesi agbado ngɔgbeto la gali ko, 9 esi nye lododo na yeiyi, si gali fifi, esi me wotsɔa nunaɔ kple vɔvɔli, "siwo mate nu awɔ amesiwo le Mawu subɔm la bɔli le dzitsinya nu o la, nana lena; 10 nusiawo katā hekpe de nudu-duwo kple nunonowo kpakple tsilele bubu fomeviwo nuti la wonye nutilā me nudoanyiwo de-deko, siwo wodo di vasede do-dodoyi la dzi.

11 Ke Kristo va nye nu nyui, siwo le vava ge la fe nunaɔ, eye wɔto agbado, si nye gbãto kple bɔli wu, si wometsɔ asi woe o,^a eye metsɔ xexe sia me o la me, 12 eye metsɔ gbɔtsuwo kple nyiviwo fe vu hā o, ke boɔ ye nuto fe vu wɔtsɔ yi de kəkɛfe la me zi deka hā ko de yeiyiawo katā nu, eye wɔtsɔ xoxo mavo ve. 13 Elabena bne gbɔtsuwo kple nyitsiawo fe vu kple nyinjo fe dafi, si wowu de ame makomakowo nu la, ko wo nuti hena nutilā fe kəkɛnyenyɛ

^a 6, 1.

^b Mo. II. 25, 23, 30, 31.

^c Mo. II. 26, 23.

^e Kol. 2, 17.

^f Mo. II. 16, 33.

^g Mo. IV. 17, 25.

^h Mo. II. 25, 1a.

ⁱ 21.

^j Mo. II. 25, 18.

^k Mo. II. 25, 40.

^l Mo. II. 26, 34.

^m 7, 22; 12, 24;

ⁿ Kor. II. 3, 6.

^o Mo. IV. 18, 3, 4.

^p Mo. III. 16, 2.

^q 14, 15.

^r Yer. 31, 31-34;

^s ta 10, 16, 17.

^t 10, 18.

^u Mo. II. 19, 5, 6.

^v 10, 1, 2.

^w Mo. III. 11, 2.

^x Mo. III. 15, 18;

^y Mo. IV. 19, 13.

^z 8, 20.

^{aa} 10, 1.

^{bb} Mo. III. 16, 14.

^{cc} 15.

^{dd} Mo. IV. 19, 9.

^{ee} Ro. 10, 4.

la, 14 gede "aleke wu Kristo, amesi to Gbogbo mavo la me tso edokui na Mawu abe vosasa mokaka manoguto ene la, je ou maklo mlafe dzitsinya tso dawowo kukuwo me, bena miasubɔ Mawu gbagbe la o mahã?

15 Eye le esla ta wònye nubabla yeye je "avuléla, bena le esl wòku le xoxo tso vodada, siwo le nubabla gbãto me nuti ta la, amesiwo woyɔ la, naxo domenyinyi mavo je nugbedodo. 16 Elabena afisi megbenyagbogbloɔi le la, ele vevle be, amesi gblɔe di la, naku hafl. 17 Elabena amewo je ku doa kpe megbenyagbogbloɔi dzi; elabena nkeke alesi amesi gblɔe di la, gale agbe la, nusẽa deke menɔa eme o. 18 Eyata esl woko nubabla gbãto nu la, womegbe ousotso kpe de enu o. 19 Elabena esime Mose gblɔ sedede sia sedede na dukɔ blibo la le sea nu la, etsɔ nyiviwo kple gbɔtsuwo je vu hekke de tsi kple alẽfu dzi kple isop nu, eye wòwui de agbalẽ la nuto kple duka la katã nu 20 hegblo be: "Esiame nye nubabla je ou, si je se Mawu de na mi." 21 Eye nenema ke wòtsɔ vu la wu de agbado kple mawusubɔnuawo katã nu. 22 Eye "mate nu agblo kloẽ bena, wòtsɔ vu klo nuwo katã nuti le se la nu, eye ne womeko vu de anyi o la, nuvòkeke deke manɔ anyi o.

23 Eyata ele vevle bena, woatsɔ nusiawo ako nuslwo nye dzifonuwo je "kpodeɔu la nuti; ke dzifonuawo nuto la wòtsɔ vosasa, siwo nyo wu esiawo la, ko wo nuti. 24 Elabena "Kristo meyi de kɔkɔefe, si wòtsɔ asi woe wònye vavãto je kpodeɔu la me o; ke dzifo nuto wòyi, bene wòado de Mawu nku me azo le mia ta; 25 eye menye bena, wòatsɔ edokul anɔ nanam agbadre, abe alesi nunlagã tsoa laɔu yina de kɔkɔefe la me je sia je ene o; 26 de wònye nenema wòle la, ekem ele nẽbe, wòakpe fu agbadre tso xexeme je gɔmedzedzea me ke; gake azo la ede edokul fia zi deka le "xexeme je nuwu, bena wòade nuvòwo da to edokuitsotso savɔe me. 27 Eye

α Pet. I. 1, 18, 19;
Yoh. I. 1, 7;
Nyad. I. 5, 7;
Mo. I. 8, 10.

d 10, 10, 12, 14.

e 12, 24; Tim. I. 2, 5.

f 8, 5.

g 7, 10.

h Mo. III. 16, 21.

i Mo. II. 24, 6-8.

k Ps. 40, 7-9.

l Mo. III. 6, 15, 18.

m Mo. III. 17, 11.

n Et. I, 7.

o 8, 5.

p kp. 11, 12.

q 9, 12, 28.

r Yoh. I. 2, 1.

s Mo. II. 29, 38.

t kp. 1.

y kp. 10, 14.

z Kor. I. 10, 11;
Gal. 4, 4; kp. 12.
Ps. 110, 1.

balesi wòdoe na ame be, wòaku zi deka, eye esla megbe wòakpo ɔɔnudɔdrɔ la, 28 nenema ke "Kristo hã, esime wòtsɔ edokui na zi deka, bena wòade ame gedewo je nuvòwo da la, ade edokul afia zi evelia, manye de nuvòwo ta o, ke boɔ de amesiwo le elalam la je xoxo ta.

Dusẽ, si le Kristo je avuléku me.

10. Elabena esi /wònye nu nyui, siwo le vava ge la, je vòvòli koe li na se la, eye menye nuawo je nɔnɔme vavã o nuti la, eyata je sia je vosasa, siwo wòtsɔna nana daasi la, "mate nu awo amesiwo tena va egbo la, blibo gbedegbede o; 2 de mele nenenema o la, ne womadzudzo vosasa, le esi woko amesiwo nɔa Mawu subom la nuti zi deka, ale bena nuvòwo nyanyaa deke maganɔ wo nu o la ta o mahã? 3 Ke vosasa mawo "doa nku nuvòwo dzi na ame je sia je; 4 elabena nyitsuwokple gbɔtsuwo je ou mate nu ade nuvòwo da akpo o. 5 Eyata esime wòva xexeme la, "wògblo be: "Vosawo kple nunanawo mèdi o, ke boɔ nutilã nèdzra do nam; 6 numeme blibowo kple nuvòvosawo medzea nuwò o. 7 Tete megblo be: Kpo da, megbɔna, agbalẽ me wonlo nya do le nutiline be, oo Mawu, wò lolõnu mawo!" 8 Esli wògblo be: "Vosawo kple nunanawo kple numeme blibowo kple nuvòvosawo" — siwo wòtsɔna vanɔ le sea nu la — "mèdi wo o, eye womenyo nuwò hã o," 9 tete wògblo be: "Kpo da, megbɔna, be mawo wò lolõnu!" Ede nu gbãto da, be yeado evelia anyi; 10 lolõnu sia me woko mia nu le "zi deka de yeɔyiyiawo katã nu to Yesu Kristo je nutilãtsɔtsɔna me.

11 Eye nunɔla sia nunɔla nɔa tsitre "gbeslagbe henɔa Mawu subom, eye wònsa vosasa mawo ke, siwo mate nu ade nuvòwo "da akpo o la, tsom nɔa nanam agbadre; 12 ke eya la, esime wòtsɔ vosasa deka na de nuvòwo ta megbela, ebɔbo nɔ anyi de Mawu je nudul me tegbetegbe, 13 eye tso ekema dzi la ele lalam, "halase esime woatsɔ efe futowo awo

eŋe afoḍoḍzinui. 14 Elabena vosa ḍeka wōtsɔ wɔ amesiwo ɔniti wokɔ la blibo halase tegbe.^a 15 Ke Gbɔgbɔ kakɛ hãḍi ḍase le eɔniti na mi; 16 elabena esime wògblo be: „Esiã nye nu, si mabla kpli wo le ŋkeke siawo megbe la, Yehowa ye gblɛ: Matsɔ nye seawo ade wofe ḍziwo me, eye wofe tame hã manlo wo ḍo,^e 17 eye nyemagado ŋu wofe nuvõwo kple wofe vodadawo o.“^f 18 Ke afisi nuvõwo fe keke le la, vosa ḍe nuvõwo ta meganɔne o.

19 Azo, nɔviwo, esi ḍzidefo le mia si, be miayi ḍe kokɛfe la me to Yesu fe vu la me,^b 20 eyae nye mɔ, si ɔniti wokɔ na mi, be wòanye imɔ yeye gbagbe, si to xometsovɔ me, eyae nye eŋe ɔniti; 21 eye esi nunɔlagã, si le Mawu fe afe nu la, le mia si ɔniti la, 22 imina miãtsɔ ḍzi nyatefeto ate va le xɔse fe kakaḍeḍzi blibo me, abe amesiwo woklo ḍzitsinya vɔ ḍa tso wofe ḍziwo me,^c eye wotsɔ tsí zɔzɔde le na wofe ɔniti ene; 23 mina imialé mokpokpo me vuvu ḍe asi sesie, bene magavã o; elabena amesi na ŋugbedodo la, enye nutefewɔla; 24 eye miálé ŋku ḍe mia nɛwo ŋu, bena miãde ḍzi fo na mia nɛwo le loló kple ḍo nyui wɔwɔ me,^d 25 eye miagablé mia ɔnitiwo miãfe fufofewo ḍi, abe alesi amea ḍewo wɔna ene o, ke boŋ imíaxlõ nu mia nɛwo, eye miãwo esia geḍe wu, zi valesi miékpo bena, ŋkeke la le ḍoḍom la.

26 Elabena ne míexɔ nyatefe fe siḍzede la, hafi bua wɔ nuvõ la, vɔsasa ḍe nuvõwo ta megali o.^e 27 ke boŋ vɔvõmókpokpo na vɔnudɔdrõ kple ḍzo fe ɔniti, si afiã adikãtowo ḍa keŋ la, koe li. 28 Ne amea ḍe do vlo Mose fe sea la, ekuna nublanui makpokpokpɔ le ḍasɛḍila eve alo etõ fe nya nu;^f 29 b̄fetu vɔ wu ka miãle susum be, adze amesi tu afo Mawuvi la ḍzi, eye wòbu nubabla fe vu, si wotsɔ kɔ eɔniti la, nu makmakɛ, eye wòdo vlo amenuvevgbɔ la mahã? 30 Elabena miényae amesi gblɛ be: /, Tɔnyee nye hlõbiabia, nye la maḍo etefe, Yehowa ye gblɛ;“ eye wògagblɛ be: „Yehowa aḍrõ

vɔnu eŋe ḍuko la.“ 31 Enye ɔniti ḍzinu, ne amea ḍe ge ḍe Mawu gbagbe la fe asi me.

32 Ke mido ŋu tsã ŋkeke, siwo me miedo ḍzi le hevli geḍe le fukpekpewo me,^b le esime woklè ḍe mia me megbe la; 33 eye wotsɔ ŋukpedodowo kple xaxawo wɔ mi ḍu fe v̄nukpokpo, eye miezu amesiwo wovɔ nenema ke la fe hadelawo. 34 Elabena gatowo hã fe nu wɔ nublanui na mi, eye miedo ḍzi kple ḍzidzɔ le mia ɔnitiwo haha me,^c esi miãnya bena, ɔnitiwo, siwo nyo wu, eye wɔnɔa anyi ḍaa la, li na mi le ḍzifo. 35 Eyata migatsɔ miãfe ḍzidefo, si tefedodofetu gã li na la, fu gbe o. 36 Elabena ḍzidodo hiã mi, bena ne miẽwo Mawu fe lɔlõnu la, miãxɔ ŋugbedodo la.^d 37 „Elabena esuso vee ke, tote amesi gbona la, nava, eye mahe ḍe megbe o;“ 38 ke v̄ame ḍzɔḍzɛ la anɔ agbe atso xɔse me, eye ne egbugbo ḍe megbe la, luwonye makpo ŋudzedze nyul le eɔniti o.“ 39 Ke miãwo miẽnye amesiwo gbugbɔna ḍe megbe ḍe gbeḍblé me la dometowo o, ke boŋ amesiwo xɔne sena hena luwɔ xɔxɔ la dometowo miẽnye.

Xɔse kple eŋe ɔniti. Nubabla xoxo me xɔsetowo fe kpoḍeɔ.

11 Ke xɔse enye ḍzidodo ḍe nusiwo wokpo mɔ na ŋu kple kaka ḍe nusiwo womekpɔna o la ḍzi.^a 2 Elabena eya me blematowo kpo ḍasɛḍidi nyui le. 3 Le xɔse me miedze sii be, wotsɔ Mawu fe nya dzra xexeame ḍo, bena nusiwo wokpɔna la, metso nusiwo dzena le ŋku me la me o.^b

4 Le xɔse me Abel tsɔ numeme, si nyo wu Kain to la, na Mawu, nusi me woto ḍi ḍase na be, ame ḍzɔḍzɛ wònye; elabena Mawu ḍi ḍase le eŋe nunanawo ɔniti, eye le eya me, esi wòku hã la, egale nu fom.^c 5 Le xɔse me wotsɔ Henox yii, bene magakpo ku o, eye womegakpɔe o; elabena Mawu tsɛe yii, elabena hafi wɔatsɛ ayili la, wòḍi ḍase na bena, edze Mawu ŋu nyuie.^d 6 Ke ne xɔse mele miã si o la, miãte ŋu adze Mawu ŋu o; elabena ele be, amesi ke tena va Mawu gbo

^a kp. 12.

^b 8, 4.

^d Kor. I. 4, 9.
^e Yer. 31, 33;
ta 8, 10.

^f Yer. 31, 34;
ta 8, 12.

^g Mat. 6, 20; 19,
21-29.

^h Mat. 27, 51.

ⁱ 9, 8.

^k Lu. 21, 19.

^l 4, 16.

^m Xab. 2, 3.
ⁿ Xab. 2, 4; Ro.
1, 17.

^p Ef. 5, 26.

^r 4, 14.

^s 13, 1.

^t 3, 13.

^u Kor. II. 5, 7.

^v kp. 37.

^w 6, 4-8.

^x Mo. I. 1.

^y Mo. IV. 15, 30;
Mo. V. 17, 8.
^z 2, 3.

^{aa} Mo. I. 4, 4; Mat.
23, 35.

^{ab} Mo. I. 5, 24.

^{ac} Mo. V. 32, 35.
36.

la, naxo ase be, Mawu li, eye wonye tefedola na amesiwo dinge vevie. 7 Le xose me Noa, esime woxo dedefia tso Mawu gbo le nusiwo womekpa hade o nuti la, ^eetsa mawuwovov wo adakaawu hena efemetowo dede, nusi me woto bu fo xexemetowo,^f eye wozu dzadzzenyenye, si tso xose me la, fe domenyila.

8 Le xose me Abraham do to, esime woyce be, woado go ayi de afisi wovava xo wovanye efe domenyinyl la, eye wodo go; gake menya afisi yim wole o. 9 Le xose me wovnye amedzwo le ngubedodonyigba dzi abe dzronyigba ene, eye eya kple Isak kpa kple Yakob, amesiwo nye ngubedodo kema ke fe ^hhadomenyilawo la, wono agbadowo me; 10 elabena ekpo mo na du, si gomedo doanyi li na, esi fe adanuwola kple tula enye Mawu. 11 Le xose me Sara ke ha kpo nuse bena, wofu fu, eye wodzi vi le efe nyagakuku me; elabena ebu amesi na ngubedodoe la nutefewolae.^r 12 Eyata tso ame deka,^s si fe viddido ku la me, dzidzime va dzo so gbo^t abe dzifoyletiviwo fe agboawo ene, eye abe futake, si womate nu axle o la ene.

13 Le xose me amesiawo kata woku, eye wofe asi mesu ngubedodo la dzi o, ke wokpae, eye wodo doafe na le adzoge, eye wovume be, yewonye amedzrowo kple mozolawo le anyigba la dzi.^a 14 Ke amesiwo gblo esia la, dee fia be, yewole denyigbaa de dim vevie. 15 Eye vava, nenyeye anyigba, si dzi wodo tso wowone la, anye ne wokpo vovo gbugbo yi. 16 Ke azo la denyigba, si nyo wu la, le wo dzrom, esia nye dzifo to. Eyata nu mekpe Mawu le wo nuti be, woyce be ^ewofe Mawu o; elabena edzra du do na wo.

17 Le xose me Abraham tso Isak na, esime wotee kpo, eye eya, amesi xo ngubedodo la, tso efe tenuvi na,^k 18 amesi wogblo na be: „Le Isak me woayo fome atsoe na wo;“^k 19 elabena esusu bena, nuse le Mawu si be, wovafe de tsitre tso ame kukuwo dome ke ha; eyanuti wogaxce le

^a Ro. 4, 17.

^b Mo. I. 27, 28, 29, 39, 40.

^d Mo. I. 48, 15, 16.

^e Mo. I. 6, 8, 9, 13 v. 22; Ro. 4, 20.

^f Mo. I. 47, 31.

^g Ro. 3, 22, 24.

^h Mo. I. 50, 24.

ⁱ Mo. I. 12, 1, 4.

^k Mo. II. 2, 2.

^l Mo. II. 2, 11, 12.

^m Mo. I. 26, 3, 35, 12.

ⁿ 13, 13.

^p 10, 34, 35.

^r Mo. I. 21, 2.

^s Mo. II. 2, 15; 12, 51.

^t Ro. 4, 19.

^u Mo. I. 22, 17.

^v Mo. II. 12, 12, 13.

^y Mo. II. 14, 22, 27.

^z Yos. 6, 20.

^a Mo. I. 23, 4; 47, 9.

^b Yos. 2, 11, 12; 6, 17, 23; Yak. 2, 25.

^d Wou. 6, 11; 4, 6; 15, 20; 12, 7.

^e Mo. II. 3, 6.

^f Sam. I. 17, 34, 35; Dan. 6, 23; Wou. 14, 6.

^g Dan. 3, 23-25.

^h Mo. I. 22.

ⁱ Fla. I. 17, 23; Fla. II. 4, 36.

^k Mo. I. 21, 12.

tsotsona sia ta.^a 20 Le xose me Isak yra Yakob kple Esau le nusiwo le vava ge la nuti.^b 21 Le xose me Yakob, esime wole kukum la, eya Yosef fe ^gnutsubiawo kple eve, /eye wozio de efe atitodegu dzi hedo gbe da. 22 Le xose me esime Yosef fe kuyi do la, edo nku Israel-viwo fe gododo dzi, eye wode se le efe fuwo nuti.^k

23 Le xose me, esime wodzi Mose la, efe dzilawo ylae yleti eto; elabena wokpo be, enye vi dzedekae, eye womevov fia fe sedede o.^k 24 Le xose me, esi Mose tsi la, egbe be, womegayo ye be Farao fe vinyonuvi la vi o;ⁱ 25 elabena eto be, yeakpe fu akpe de Mawu fe duko la nuti wu esi yeakpo nuvo fe vivisese le yeyiyi via de ko me, 26 eye wovu ^onu kpe, si wodo Kristo la, kesinonu wu Egiptetowo fe kesinonuwo;^p elabena ekpo tefedodofetu la da. 27 Le xose me wogblo Egipte di, eye mevov fia fe domedzoe la o; elabena edo dzi, abe de wole amesi womekpona o la kpom ene.^r 28 Le xose me wodo nutitoto kple vuhehle anyi, bena ngogbeviawo wula la nagaka asi wo nu o.^v 29 Le xose me woto Fudzie la me abe anyigba fufui dzi ene, nusi wovo Egiptetowo ha te kpo, eye woku de tsi la me.^y 30 Le xose me Yerixo nu gliwo mu dze anyi, esime wofo xlae nkeke adre megbe.^z 31 Le xose me Raxab, gbolo la, metrs kpe de toselawo nuti o, le esi woxo nkutsalawo le nutifafa me la ta.^b

32 Eye nuka magagblo mahā? Elabena yeyiyi la made nam be, magblo nya le Gideon, Barak, Simson, Yefsa, Dawid, Samuel kple nyagblo dilawo nuti o;^d 33 amesiwo du fiadufewo dzi to xose me, wovo dzadzzenyenyedowo, woxo ngubedodowo,^f womia nu na dzatawo, 34 ^gwotsi dzo fe nuse nu, wosi le yi nu, wogazu sesie tso gbodzogbodzo me, wose nu le awawo me, eye wosi futowo fe awakowo. 35 Nyonuwo xo wofe ame kukuwo agbagbe le tsitre-tsitsi me. Ke wovo fu ame bubuwo, eye wogbe xoxo, bene woa kpo tsitre-tsitsi, si nyo wu; 36 ke ame bubuwo la woto fewudu du

kple fofo je dodokpo me, ke gawu la bablawo kple gaxo me nono me.^a 37 bwofu kpe wo, wodze wo kple laxalaxa, wote wo kpo, wowu wo kple yi, wonaa tsatsam le alégbaléwo kple gbō-gbaléwo me, le koḍoḍo, xaxa kple fukpekpe me, 38 amesiwo xexea-me medzena kura o la, wotra mo heno tsatsam le gbedziwo kple towo kple agadowo kple anyigba bewo me. 39 Eye amesiawo katā la, wōnye woxo dasedidi nyui to xose me hafi, gake wo fe asi mesu ngbedodo la dzi o; 40 elabena Mawu kpo nua de, si nyo wu la, da di na mí, bena womagawo wo blibo miawo mia eme manomanoo.

Migbo dzi di, eye misro Mawu da le Yesu ta.

12 Eyata miawo hā, esi dasedi-lawo je aliliko gā nuto fo xlá mí la, mina miade nu kpekpe sia nu kpekpe kple nuvō, hsi dea to de mí la da,^c eye mina miatsɔ dzidodo ano dudimekeke, si wōdo na mí la dzi, 2 eye miakpo Yesu, si nye xose je gomedola kple nuwula la da: Amesi do dzi kpe atitsoga fe fu, eye mebu nukpe o le dzidzo, si woḍo di ne la ta, eye wōbobo no anyi le Mawu fe fiazkpui je nuḍusi me. 3 Mibu amesi do dzi kpe nuvōwɔlawo je deklemidede na ye nuto la nu, bena dede nagate mia nu, eye miagbɔdzɔ le mia luɔwo me o.

4 Le awawo kple nuvō me la mlekpɔ tsitre sesie yidase de ou me hade o; 5 eye mienglo nu-xoxlō, si foa nu na mí abe viwo ene la be, eyae nye be: "Vinye, megado vlo Afeto je tohehe o, eye dzi nagade le fowò, ne eka ŋku me na wò o; 6 elabena amesi ke Afeto la lōna la, eya wòheha to na, eye wòfoa vi sia vi, si wò-xona la, kple atam."^d 7 Ne miedo dzi le tohehe me la, Mawu awo de mia nu abe viwo ene; elabena vi kae li, si fofoa mehe to ne o mahā? 8 Ke ne mimekpo tohehe, si gomekpɔlawo wo katā wonye o la, ekema ahasiwiwo mienye, eye menye vi wawo mienye o.^e 9 Gakpe de esia nuti la mía nutilā me fofo, siwo no mía si la, he mí, eye míesi wo da; de míado dto

gbɔgbɔwo je Fofa la boŋ gede awu, eye míano agbe o mahā? 10 Woamawo he to na mí ŋkeke beea dewo ko, le alesí wobu be, enyo la nu, ke eya la hea to na mí le míafe nyonyo ta, bene miakpo gome le efe kòkòenyenyé me. 11 Ke le fifi yeyiyi me la míebua tohehe katā dzidzɔe o, ke veve boŋ; gake emegbe la etsɔa dzɔdzɔenyenyé je nufifafakutse-tse na amesiwo wòma la.^d

Misro Mawu da le dziɔfo Yerusalem ta.

12 Eyata migado nusi asi, siwo wo gblɔdzɔ, kple klo, siwo me tu la,^e 13 eye /mide mo dzɔdzɔewo na míafe afowo, bena xɔdrō la nagatre mo o, ke boŋ woada gbe le enu. 14 Midi nufifafa na amewo katā kple kòkòenyenyé hā yome; elabena amea deke mate ŋu akpo Afeto la, ne nusia mele enu o.^f 15 Míkpo nyuie, bena amea deke nagade megbe tso Mawu fe amenuveve la gbɔ o,^g bena veve fe ke nagamie ade fu na mi, eye wòafɔ di ame gede o, 16 bena amea deke naganye ahasiwola alo ahoḥlōbɔla abe Esau, amesi tso ye nuto fe ngɔgbedzidzi fle le nuḍuḍu zi deka ta la ene o. 17 Elabena mienyae bena, "emegbe hā, esime wòdi be, yeanyi yayra fe dome la, wotee; elabena mekpɔ tametotro fe monu o, wònye etsɔ adatsiwo dii vevie hafi.

18 Elabena menye nto, si nu woate nu aka asli kple dzo bibi kple aliliko dodo kple viviti kple ahom 19 kple kpé fe didi kple nyawo fe didi, si eselawo gbe bena,^h womagagblo na yewo o la, nu miete va o. — 20 Elabena womete nu no te de sedede la nu o: Ne lá hā ka nu toa la, woafu kpee; 21 eye ale dedefia la nye ŋdzinu gā nuto bena, Mose gblɔ be: Mele wòvóm, eye mele dzɔdzɔm nyanyanya. — 22 Ke Zion-to la kple Mawu gbagbe je du, si nyeye dziɔfo Yerusalem kple mawudola akpeakpewo je takpekpe 23 kple ngɔgbevi, siwo ŋkwo woḥlo de dziɔfowo la je hame kple ɔnndrōla, si nye wo katā fe Mawu kple ame dzɔdzɔe, siwo wowa blibo la, je gbɔgbɔwo,^b 24 kple Yesu, si nye nubabla yeye

^a Yer. 20, 37, 38.
^b Kron. II. 24, 21.

^d Kor. II. 4, 17, 18.

^e Yos. 35, 3.
^f Lo. 4, 26.

^g Ro. 12, 18;
Tim. 11. 2, 22.
^h Ro. 7, 21.
ⁱ 10, 36; Kor. I. 8, 24.
^k Mo. V. 29, 17.

^l Mo. I. 25, 33, 34.

^m Mo. I. 27, 30 v. 40.

ⁿ Lu. 2, 34.

^o Mo. II. 19, 12, 16, 18; Mo. V. 4, 11.

^p Lod. 3, 11, 12.
^q Mo. II. 20, 19.

^r Mo. II. 19, 13.

^s Nyad. 3, 19.

^t Nyad. 14, 1.

^u Gal. 4, 26;
Nyad. 21, 2.
^v Nyad. 5, 11.

^w Ps. 73, 14, 15.

^x Lu. 10, 20.
^y Mo. IV. 16, 22.
^z 9, 15.

la fe avuléla kple vuhehlē, ^asi foa nu nyuie wu Abel tɔ la, gbo miēte va.

25 Míkpo nyuie, bena mlagagbe amesi le nu fom na mi la o; elabena ne ame mawo, esi wogbe amesi gblɔ nya fia wo le anyigba dzi la, eye womete nu si le enu o la, gedɛ wu miawo miēte nu asi o, ne miētrɔ tso amesi de edokui fia tso dzi fo la gbo; 26 amesi fe gbe vuu anyigba la le yemayl me; ke azo la edo pugbe gblɔ be: „Esuso zi dɛka, eye menyē anyigba dɛdɛko mavuu o, ke boɔ dzi fo hāe.“ 27 Ke „zi dɛka“ sia, si wɔgblo la, fia nusiwo wovuu la dɛdɛda, abe nusiwo wowo, bena nusiwo womevuu o la, nanc anyi ene. 28 Eyata esi mīexɔ fiadu fe, si mevuu na o la, mina mīafia akpedada, si me mīato asubɔ Mawu wɔadze epu, hekpe de mawusoroɔa kple evovɔ nūti. 29 Elabena mīa Mawu hā nye dzo, si fiāa nu.^o

Mīlɔ ame, eye migbe ahasiwɔwo kple nuveve.

13. Nɔvilɔlɔ nenc anyi! 2 Migaplo ^aamedzroxɔ be o; elabena le eslawo me la amea dɛwo xɔ ^bdzi fodolawo dze wo gbo, gawe womenyae o. 3 Mido ŋku ^aamesiwo wobla la dzi, abe de wobla mi hekpe de wo nu ene, kple amesiwo kpe fu la dzi, abe amesiwo hā le nūtilā me ene. 4 Bubu nanc srɔdɛde me le amewo katā dome, eye womagafo di srɔdɛba la o; elabena ahasiwɔlawo kple matrewɔlawo la, Mawu adrɔ vɔnu wo. 5 Mina mīafe susu navo tso galɔlɔ me, eye nusiwo le mīa si la, nadze mīa nu; elabena eya ^anuto gblɔ be: „Nyemele asi de ge le mīa nu o, eye nyemele mīa gblɔ ge di akpo o.“ 6 Ale bena mīatsɔ dzidefo agblo be: „Yehowa ye nye nye kpedɛnuto, nyemavɔ o; nuka amegbetɔ awom ma?“

Mido to nufala wonutefewo.

7 Mido ŋku ^amīa nunɔlawo, amesiwo gblɔ mawunya na mi la dzi, eye mīkpɔ wofe agbenɔc fe nuwuu la da, ^bne mīasrɔ wofe xɔse. 8 Yesu Kristo nye eyama ke etsɔ kple egbe, yi de mavɔmavɔ me.

^a 11, 4; Mo. I. 4, 10.
^b Ef. 4, 14.

^d Kor. I. 1, 21.
^e Ro. 14, 17.
^f 2, 2; 10, 28, 28.

^g 8, 4, 5.
^h Mo. III, 16, 27.

ⁱ Xag. 2, 6.

^k Mat. 21, 39;
Yoh. 9, 22.

^l 11, 26; 12, 2.

^m 11, 10; 12, 22.

ⁿ Mo. V. 4, 24;
9, 3.

^p Ps. 50, 14, 23;
Hos. 14, 3.

^q Fil. 4, 18.

^r Yoh. 13, 24;
Pet. II. 1, 7.

^s Tes. I. 5, 12.
^t Ro. 12, 13; Pet. I. 4, 9.

^u Mo. I. 18, 3; 19, 2, 3.

^v Xez. 2, 16.
^w Mat. 25, 36.

^x Kor. II. 1, 12.

^y Gal. 5, 19, 21;
Ef. 5, 5.

^z Tim. I. 6, 6;
Yos. I. 5.

^{aa} Yoh. 10, 12;
Pet. I. 2, 25.

^{ab} Ps. 118, 6.

^{ac} kp. 7.

^{ad} Kor. I. 4, 18.

^{ae} Kor. I. 2, 11;
Nyad. I, 17.

9 Migana nufiafia bubu ^bfomeviwo kple dzrotɔwo nahe mi ayil o; elabena enyo be, woatsɔ amenuveve ^aali ke dzi la, ^ceye menyē nuɔɔɔ, siwo menyē videa deke na amesiwo wɔ eputi dɔ o la, woatsɔ o.

10 Vɔsamlekpuie le mīa si, esi nūti amesiwo subɔna le agbadɔ me la, womekpɔ mɔ be, woadu nu le o. 11 Elabena Mā, siwo fe vuu nunɔlagā tso yi de kɔkɔefe me le nuvɔwo nūti la, woto dzo wofe lā blibo la le asada godo. 12 Eyata Yesu hā kpe fu le agbo la godo, bene wɔatsɔ ye nuto fe vuu ako efe dukɔ la nūti. 13 Azo la, mīng mīado go ayi de egbo le asada godo atso ^aefe nūkpe ado mīa dokui dzi. 14 Elabena du, si nɔa anyi la, mele mīa si le afisia o, ke boɔ miēle du, si gbɔna la dim. 15 Eyata mina mīato eyama dzi atso kafukafuvɔsa anc Mawu nam; esia nye nuyi, siwo vua epko me la, fe kutsetse. 16 Ke migaplo dɔmenyowɔwo kple hamenunana be o; elabena ^anenem vɔsa siawo dzea Mawu nu. 17 ^bMido to mīa nunɔlawo, eye midze wo yome; elabena wole mīa luɔwo nu dzɔm, abe amesiwo lana ^cakonta le wo nūti ene, bene woawɔ esia kple dzidzo, eye menyē kple tseɔɔɔ o; elabena esia menyē videa deke na mi o.

Nuwunya kple dɔdɔwo.

18 Mido gbe da de mīa ta; ^aelabena mīenya le mīa dokui me bena, dzitsinya nyui le mīa si, le esi mielɔ be, mīanc agbe nyuie le nusianu me la nūti. 19 Ke mele nu xlɔm mi gedɛ wu bena, miawo esia, bene woagatsɔm ana mi kaba. 20 Ke nūtifafa Mawu, si kplɔ mīa Afeto Yesu, ^aamesi nye alɛwo fe kplɔla gā la, do go tso ame kukuwo dome le nubabla mavɔ fe vuu la me la, 21 nadzra mi dɔ blibo le dɔ nyui siadɔ nyui wɔwo me, bena miawo efe lɔlɔnu; eye wɔawo nusi dze epu la, le mīa me to Yesu Kristo dzi, amesi tɔ lanyē nūtikɔke tso mavɔ me yi de mavɔ me! Amen.

22 Ke mele nu xlɔm mi, nɔviwo, bena mīaxɔ nuxlɔmenya la; elabena nya via dɛwo koe meɔlɔ

do de mi. 23 Minyae bena, wode asi le mia novi Timoteo nu; ne eva kaba la, mia kpili miakpo mi. 24 Midudo mia nunlawo kata kple

ame kokowo kata nam fa. Ame-siwo tso Italia la, dudo mi fa.

25 Amenuveve nana anyi kpili mi kata! Amen.

YAKOBO FE AGBALÉ.

Xaxa;fe yayra.

1 Yakobo, Mawu kple Afeto Ye-su Kristo fe dola, do gbe na fome wuive, siwo ka hle la.

2 Nwinyewo, ne miege de tete-kpo bubu fomeviwo me la, mi-bui dzidzo so, 3 esi mienyae bena, miafe xose fe dodokpo woa dzidodo. 4 Ke dzidodo la nakpo efe dawowo blibo, bena mianye ame blibowo kenken, eye naneke nagahia mi o.

5 Ke ne mia dometoa de le nuya hiama la, nede kuku na Mawu, si na amewo kata faa, eye medoa nukpe ame o la, eye wadtsae ana. 6 Ke nede kuku le xose me, eye megake dia deke o; elabena amesi le di kem la, edi futsotsoe, si ya fona yina gbana la. 7 Elabena ame kema megasusu be, yeakpo nane atso Afeto la gbo o; 8 ntsu dzimevesusula melina sesie le efe mowo kata dzi o.

9 Ke novi, si nye dokuibobodeanyi la, najo adegbe le efe kokodedzi me; 10 kesinoto la najo adegbe le efe bobodeanyi me; elabena enu avayi abe gbe fe sefofo ene. 11 Elabena ye dzena kple ndobibi, eye wonana gbe la funa, eye efe sefofo la duduna, eye efe nancme nyui la gblena: Nenema ke kesinoto ha le yoyro ge le efe zozo me.

12 Woayra ntsu, si doa dzi le teteke me la; elabena ne eva li ke la, akpo abefiakuku, si nugbe Afeto la do na amesiwo lone la.

Nuv5 fe ke.

13 Amesi wote kpo la, megabla bena, Mawue te ye kpo o; elabena womate nu ate Mawu akpo kple nuv5 o, ke eya nuto la metea amea deke kpona o. 14 Ke wotea amesiame kpona, ne eya nuto fe nudzodzro hene, eye

a Ro. 7, 7, 8.

b Ro. 7, 10.

c Pet. 1, 1, 1.

e Ro. 5, 3-5.

f Yoh. 1, 1, 5.

g Yoh. 1, 13; Pet. 1, 1, 23.

h Lod. 2, 3-6.

i Mar. 11, 24.

k Nyagb. 7, 9.

l Et. 4, 26.

m Kol. 3, 8; Pet. 1, 2, 1.

o 2, 5.

p Mat. 7, 28; Ro. 2, 13.

r Pet. 1, 1, 24.

s Yes. 40, 6, 7.

t 2, 12; Ro. 8, 2.

u Tim. II. 4, 8.

v Yoh. 13, 17.

w Ps. 34, 14.

woblens; 15 emegbe la ne nudzodzro la fo fu la, edzia nuv5; ke ne nuv5 la tsi vo la, bedzia ku.

16 Nwinye lol5towo, migana woable mi o: 17 Nunana nyuiwo kata kple nunana blibowo kata la dziwo wotso, tso kekeliwu fe Fofu la gbo, famesi gbo lidodo alo to-to fe wovolidodoa deke meli o. 18 Le eya nuto fe lol5nu ta wotso nyatefenya la dzi mi, bena mianye efe nuwawowo fe ngogbeto.

Mawunyasese kple edziwowa.

19 Nwinye lol5towo, minya esia: Amesiame nade abla le nusesese me, nana blewu le nufowo me, nana blewu ha le dziku me; 20 elabena ame fe dziku mewoa Mawu fe nu dzodzoe o. 21 Eya-ta "mide difofo kata kple vidi-nyenye gede fu la di, eye mitsa domefafa xo nya, si wodo de mia me, si ate nu ade mia luwowa la.

22 Ke mizu nyadziwlowo, eye menye nyasela, siwo blea wo dokui dedeko o! 23 Elabena ne amea de nye nyasela, eye menye edziwola o la, eyama di ntsua de, si kpo efe dzadzomemo le ahuh5e me. 24 Elabena ekpo edoku dze sii, eye wodzo heyi, eye enumake la enlo alesi wole la be. 25 Ke amesi kpo tse blibo, si nye abodese la me, eye wono edzi la, eya menye nyasela, si nla nu be o, ke boq do fe wola; eye woayra eyama le efe nuwawo me. 26 Ne amea de bua edokui bena, mawusubobala yenye, eye medea ga efe ade o, ke woblea efe dzi la, nenem me sia fe subosubobala enye dzodzro. 27 Mawusubosubobala, si nuto ka, eye difofoa deke mele enu le Mawu Fofu la nku me o la, enye si bene, woakpo tsy5eviwo kple ahosiwo ta le wofe xaxa me, eye woadzra

ame ðokui ðo ði mafomafoe tso xexeame.

Xose vavã mekpõa ame ñku me o.

2. Novinyewo, migatsõ ame ñku mekpõkõ lé Yesu Kristo, mí Afeto, bsi nye ñutikõkõ fe Afeto la, fe dzixõse me ðe asi o. **2** Elabena ne ñutsua ðe de sikasige así, eye wõdo awu nyui heva yi ðe miafe fufufe, eye ame dahea ðe hã do awu foði va me, **3** eye mielẽ ñku ðe amesi do awu nyui la ñu, eye miegblo bena: Wõ la bõbõ nõ tefe nyui sia, eye miegblo na ame dahe la bena: Wõ la tsi tre ðe afima alo bõbõ nõ afii le nye afõðodzinu te la, **4** ðe miede vovo amewo dome le mia ðokui me, eye miezu tamesuwo võwo õõnuðrõlawo o mahã? **5** Novinye lolõtowo, miðo to: Ðe menye Mawue /tia xexeame anie dahewo, be woanye kesinõtowo /le xõse me kple fiadufe, si ñugbe wõdo na amesiwo lõne la, ðe domenyllawo o mahã? **6** Ke miawo la miedõ vlo ame dahe la. Ðe menye kesinõtowo sãa ñuta le mia ñuti, eye menye woawoe hea mi yia õõnuðrõfewo o mahã? **7** Ðe menye woawo kee gblõa busunya ðe ñko nyui, si wotsõ yo mí la ñuti o mahã? **8** Ne miewu fiasedede la nu kple ñõõlo la nu be: „Nalõ hawõvi, abe alesí nẽlõa ðokuiwõ ene la,“ ekema miẽwõ nyuie. **9** Ke ne mielẽ ame ñku me kpõm la, miẽwõ nuvõ, eye se la foe ðe mia nu miedze sii be, sedzidaiawo mienye. **10** Elabena amesi ke alẽ se blibo la me ðe asi, ke wõdada ðeka dzi la, eða vo ðe wo katã ñuti. **11** Elabena amesi gblõ bena: „Megawõ /ahasi o la,“ egblõ hã bena: „Megawu ame o!“ Azo ne mẽwõ ahasi o, ke nõwu ame la, ètrõ zu sedzidala. **12** Miño nu ale, eye miwõ nu ale, /abe amesiwo woatsõ ablo ðese la adrõ õõnui ene. **13** Elabena nublanuikpõkõ manõ õõnuðrõ me na amesi mefia nublanuikpõkõ ðeke o; ke nublanuikpõkõ foa adegbe ðe õõnuðrõ ñuti.^o

Xose vavã ðea edokui sãana toa ðõwõwo me.

14 Novinyewo, ne amea ðe gblõ be, xõse le ye si, ke ðõwõwõwo

a Mat. 7, 21.

b Kor. I. 2, 8.

d Yoh. I. 3, 17.

e Gal. 5, 6.

f Kor. I. 1, 26.

g Lu. 12, 21.

h Mo. I. 22, 9, 10, 12.

i Mo. I. 15, 6.

k Mo. III. 19, 18. l Yes. 41, 8.

m Heb. 11, 31.

n Mo. V. 1, 17. o Yos. 2, 4, 15.

p Mat. 5, 19.

q Mo. II. 20, 13, 14.

r kp. 17.

s 1, 26.

t Mat. 5, 7; 18, 30, 34; 25, 45, 46.

mele esi o la, vide ka wõnye mahã? Ðe xõse ma ate ñu axõe ðe agbe mahã? **15** Ne novinyõtsu alo novinyõnu le amama, eye gbesiagbe nuðudu le wo hiãm, **16** eye mia dome amea ðe gblõ na wo bena: Miheyi le ñutifafa me, mifu dzo, eye miðu nu ði fo, gake miena nusiwo hiã ñutilã o la, vide ka wõnye mahã? **17** Nenema ke xõse hã, ne ðõwõwõwo mele enu o la, enye nu kuku le edokui me. **18** Ke amea ðe lagblõ bena: Wõ la xõse le asiwõ, eye nye la ðõwõwõwo le asinye. Fia wõ xõse ðõwõwõ manõñuto lam, eye nye hã /mafia nye xõse wõ to nye ðõwõwõwo me. **19** Wõ la èxõne sena bena, Mawu ðekae li; èwõe nyuie; gbõgbõ võwo hã xõne sena, eye wodzona nyanya-nya. **20** Ke, wõ ame gblo, ðe nẽle didim be, yeanyae bena, xõse ðõwõwõ manõñuto la enye nu kuku mahã? **21** Ðe menye ðõwõwõwo wotsõ tso afia na mía fofõ Abraham, le esime wõtso via Isak ðo võsamlekpuu dzi o mahã? **22** Ekpo bena, xõse wõ ðo kpe ðe efe ðõwõwõwo ñu, eye wotsõ ðõwõwõwo wõ xõse la blibo. **23** Eye ale wowu ñõõlo, isi gblõ bena: „Abraham xõ Mawu dzi se, eye wobui ne dzõdzõenyenye la“ nu enye esi, eye woyõe be /Mawu xõlõ. **24** Miekpõ bena, wotsõ ðõwõwõwo tso afia na ame, eye menye xõse ðedekõe o. **25** Nenema ke /Raxab, gbolo la hã, ðe menye ðõwõwõwo wotsõ tso afia ne, le esi wõxõ /pame ðõdõwo, eye wõna woto mõ bubu dzo la ñuti o mahã? **26** Elabena abe alesí ñutilã gbõgbõ manõmee nye nu kuku la, nenema ke /xõse ðõwõwõ manõñui hã nye nu kuku.

Nuvõwõwo kple ade.

3. Novinyewo, migazu nufialawo tantan o, esi mienyae bena, õõnuðrõ sesẽ wu kpo ge míala la ñuti. **2** Elabena mí katã mieda vo le nu geðewo me. Ne amea ðe meda vo le nufõfo me o la, eyae nye ame blibo, eye wõkpo ñusẽ bena, wõaðu ñutilã blibo la katã hã dzi. **3** Azo ne miedea numega sõwo fe nu me, bene woaðo to mí la, ekema miẽtrõa

lā blibo la katā hā. 4 Kpɔ vuwo hā da! Wònye wololo, eye ya sesē hea wo hafi; gake wotrɔ wo kple kuɔ sue nuto heyia afisiafi, si kuɔɔdola lōna. 5 Nene-ma ke aɔe hā nye nɔtinu suea de ko, eye wòkana de nu gāwo nɔ. Kpɔ alesi dzo via de tɔa dzo ave gā la da! 6 Eye aɔe la, dzo wònye; madzɔmadzɔnyenye fe xexeme nye aɔe le mīa nɔtinuwo dome, eyae ɔfoa di nutilā blibo la katā, eye wòtɔa dzo agbenɔnɔ fe tododo blibo la katā, eye dzomavɔe tɔ dzo aɔe la nuto hā. 7 Elabena womlā lā wɔadāwo kple xe viwo kple nutatawo kpakple fumelāwo fe dzɔdzɔme, eye ame gbeto fe dzɔdzɔme mlā wo; 8 ke aɔe la amea deke mate nɔ amlāe o, nu v̄ madzudzɔmadzudzɔ, ɔsi aɔi uame yo fū la wònye. 9 Eya ke mietsona foa fi dea ame, ɔsiwo wov̄o le Mawu fe nɔnɔme me. 10 Nu kema ke me yayra kple fifode doa go lena! Nɔvinyewo, medze bena, nusiawo nana nene-ma o. 11 De vudo dzia tsi vivi kple tsi veve hetsoa do deka ma ke me mahā? 12 Nɔvinyewo, de gboto ate nɔ atse amititsetsewo, alo weinka ate nɔ atse gbotoitsetsewo mahā? Nenema ke dzevudo mate nɔ adzi tsi nyui hā o.

Nunya, si tso dzifo.

13 Amekae nye nunyala kple nugomesela le mia dome mahā? Eya netsɔ agbenɔnɔ nyui fia efe ɔdɔwɔwɔwo le nunya fe domefafa me. 14 Ke ɔne nɔvavā vevi kple dzrehehe le mia dzi me la, mi-gafo adegbe, eye migaka avatso de nyatefe la nuti o. 15 Nunya sia la ɔmenye dzifo wòtso va o; ke anyigbadzitoe, dzɔdzɔmetoe, gbogbo v̄ tɔe. 16 Elabena afisi nɔvavā kple dzrehehe le la, afima nu manyomanyo kple nu v̄ɔdi wov̄o sɔn nɔna. 17 Ke nunya, si tso dzifo la, gbā la eputi kɔna, emegbe la efe dome fana, efaa tu, elōna wogbea nya nɔ, nublanuikpɔkɔ kple kutsetse nyuiwo yɔe fū, medea vovo amewo dome o, alakpa mele eme o. 18 Ke ɔwofāa dzɔdzɔnyenye fe kutsetse le nutilafa me ɔna amesiwo wɔa nutilafa.

o Pet. 1. 2, 11.

b Mat. 15, 11-18, 19; 12, 36, 37.

d Ps. 140, 4.

e Mo. 1, 27. JLu. 8, 26; Ro. 8, 7; Yoh. 1. 2, 15.

g Mo. 11, 20, 3, 5; Mat. 6, 24.

h Lod. 3, 34; Hl. 22, 29; Mat. 23, 12; Pet. 1. 5, 5.

i Ef. 4, 12; Pet. 1, 5, 8, 9.

k Zax. 1, 3.

l Yes. 1, 16.

n. 2, 18.

o Ef. 4, 31.

p Pet. 1, 5, 6.

r 1, 5, 17.

s Mat. 7, 1; Ro. 2, 1; 14, 4.

t Yes. 23, 17.

u Mat. 5, 9.

Dzrehehe fe nɔkpenanuwo.

4 Afika avawɔwɔ kple dzrewɔwɔ wo, siwo le mia dome la tsoa? De menye afima wotso, tso miafe nudzodzro, ɔsiwo wɔa ava le miafe nɔtinuwo me la me o mahā? 2 Miedzroa nu, eye miekpɔnɔ o; miewua ame, eye mievāa nɔ, eye miafe asi metea nɔ sua nu dzi o; miewɔa dzre, eye miewɔa ava; miate nɔ akpɔ naneke o; elabena miebiana o. 3 Miebiana, eye miexɔnɔ o; elabena miebiana le mɔ v̄ɔ dzi, bene miagblē nu la le miafe dzidzɔkɔkɔpɔwo me.

Nuxɔl5 le dokuibobo outi.

4 Mi ahasiwɔlawo, mienya bena, xexeam fe xɔlɔdzedze enye ketɔnyenye na Mawu oa? Eya nuti amesi dina be, yeanye xexeam fe xɔl5 la, etsɔ edokui wɔ Mawu fe ketɔ. 5 Alo de miebuna bena, nɔnɔ la foa nu dzodzro bena: Gbogbo, si wòna wòdzra nɔfe do le mia me la, le edzrom kple nɔvavā? 6 Ke ena amenuveve gede wu. Eya nuti wogblo bena: ɔ, Mawu tsia tre de dadalawo nuti; ke evea dokuibobɔlawo nu.

7 Eya nuti mibobo mia dokui de Mawu tre; ke mitsi tre de Abosam nɔ, eye wòasi le mia gbɔ. 8 Mite de Mawu nɔ, eye wòate de mia nɔ. ɔ Miklo miafe asiwo, mi nuv̄ɔwɔlawo, eye miwo miafe dziwo kɔkɔe, mi dzimevesusulawo! 9 Midze si miafe nublanuɔnyenye, eye mifa konyi, eye mifa avi; mina miafe nukoko natro zu konyifafa, eye miafe dzidzo natro zu modedeto. 10 Mibobo mia dokui de anyi le Afeto la nku me, eye wòako mi de dzi. 11 Nɔviwo, migadzu mia nɔewo o! Amesi ke dzua nɔvia, eye wòdr̄v̄ v̄onu la, edoa vlo se la, eye wòdr̄v̄ v̄onu se la. Ke ne edr̄v̄ v̄onu se la la, mènye se la dziwɔla o, ke boɔ se la fe v̄onu-dr̄v̄la nènye. 12 Ame deka koe nye sedela kple v̄onudr̄v̄la: Eya nye amesi tea nɔ xɔa ame de agbe, eye wògatea nɔ tsr̄v̄a ame.

Ke wò la, ameka nènye hele v̄onu dr̄v̄m hawòvi mahā?

Nuxɔl5 le dedienɔnɔ outi.

13 Azo la miheyi, mi amesiwo gblɔna bena: Egbe alo etsɔ miayi

du si kple du si me, eye míáncó afíma fe ðeka, eye míatsa así, eye míákpo víde!^a 14 Gake mienya nusi ava dzo etsó o; elabena nukè nye miafe agbe mahá? Elabena dzudzo, si dzena yeyiyi kputa ðe, eye emegbe la megadzena o la, ke mienye.^d 15 Le esia te fe la ele na mi be, míagblo bena: Ne Afetó ló la, míáncó agbe, eye míawó esi kple esi.^f 16 Ke azó la miekana ðe nu ñu le miafe adegbe fuflu fofo me. Kakađenunú sia katá la vó wònye. 17 Eyañuti la, amesi ke nya nu nyui wówó, eye mewóné o la, enye nuvó nē.^g

Le kesinonuwo fe amebbie ñuti.

5 Azó la miheyi, mí kesinótowo; mifa avi, eye mido wuwui le miafe nublanuitonyenye, si le mia dzi va ge la ñuti! 2 Miafe kesinonuwo nyunyo, eye agbagblauíwo ðu miafe awuwo. 3 Miafe sika kple klosalo lé yebia, eye wofe yebialéle atró zu ðaseqidi na mí, eye woádu miafe láme keñ abe dzo ene. Mlefo nu nyuiwo nu fu le nuwuwu ñekeawo me. 4 Kpo ða, ðówóla, siwo ñe miafe agblemenuwo la fe fetu, si miegbe wo nana la, le yíi dom, eye nuñelawo fe yílidodoawo va Zebaot, Afetó la, fe towo me.^p 5 Miedu 'nu vivi le anyigba dzi, eye miewó fewunuwo, mienyi miafe dziwo 'le wuwugbe la. 6 Mlebu fo ame dzódzóe la, eye miewui, eye metsi tre ðe mia ñuti o.

Le dzigbogo blewu ðe novíawo ñu ñuti.

7 Eyañuti "mígbo dzi blewu, novinyewo, halase Afetó la fe vavagbe. Kpo ða, agbledela lalaa anyigba dzi nuwóá wóasiwo, eye wógboá dzi blewu, halase esime ada kple kele dzana nē. 8 Míawo há mígbo dzi blewu, mido ñusé miafe dziwo; elabena Afetó fe vavayi ðo vó. 9 Novíwo, mígađu tse ðe mia ñewo ñuti o, bene womagadró wónu mí o; kpo ða,

^a Lod. 27, 1.

^b Mat. 5, 12.

^d Lu. 12, 20.
^e Hl. 1, 21, 22.

^f Do. 18, 21.

^g Lu. 12, 47.

^h Mat. 5, 24-27.

ⁱ Ps. 50, 15.

^k Kol. 3, 16.

^l Mat. 6, 19.

ⁿ Mar. 6, 13.

^o Mar. 16, 18.

^p Mo. V. 24, 14, 15.

^r Lu. 18, 19, 25.

^s Yer. 12, 3.

^t Fla. I. 17, 1; Lu. 4, 25.

^u Lu. 21, 19;

^v Heb. 10, 36.

^w Fla. I. 18, 42.

^y Gal. 6, 1.

^z Ps. 51, 15.

^a Lod. 10, 12; Pet. I. 4, 8.

wónudròla la le tsitre ðe wótru la nu. 10 Novinyewo, mítso nya-gblóçila, siwo foa nu le Afetó la fe ñkóá me la, fe fukpekpewo kple wofe dzigbogo blewu wó miafe kpódeñu.^b 11 Kpo ða, míewó amesiwo doa dzi keñ la be yayratowo. 'Miese Hiob fe dzidodo, eye miekpo Afetó la fe nuwuwu bena, Afetó la yó fú kple ðometotró kple nublanukpókpo.

Le nutáta le susu wodzui me ñuti.

12 Ke wu wo katá la, novinyewo, migatá nu o, eðanye dzifo alo anyigba alo nutáta bubua ðeke o; ke miafe é nanye é, eye miafe o nanye o, ne miagadze wónudódró me o.^h

Gbedodóda fe ñusé.

13 'Ne mia dome amea ðe le fu kpem la, nedo gbe ða; ne amea ðe kpo dzidzo la, 'nedzi kafu-kafuhawo. 14 Ne mia dome amea ðe fe láme gblé la, neyó hamemegáwo vè, ne woado gbe ða ðe eta, eye 'woasi ami nē le Afetó fe ñkóá me. 15 Eye xóse fe 'gbedodóda la axó ðóléla ma ðe agbe, eye Afetó la afóe ðe tsitre, eye ne ewó nuvówo la, woatsó wo akee. 16 Míou mia nuvówo me na mia ñewo, eye mido gbe ða ðe mia ñewo ta, bene miafe láme nasé. Ame dzódzóe fe kukude, si nu sēna la, tea ñu wóá nu geðe. 17 Eliya nye ame, eye nu vené abe míawo ene, eye wódo gbea ðe ða, bena 'tsi nagadza o, eye tsi megadza ðe anyigba dzi o fe etó kple yletl ade sòñ. 18 Eye wógado gbe ða, eye dzifo na tsi dza, eye anyigba gatse efe kutsetse.ⁱ

Ló15 na motrelawo.

19 Novinyewo, ne mia dome amea ðe tre mó tso nyatefe la gbo, 'eye amea ðe gatróe vè la, 20 nena wóanyae bena, 'amesi tróá nuvówóla tsoa efe motatra me la, laxó luó ðe agbe tso ku me, 'eye wóatsyó nu nuvówo fe agbósóso dzi.

PETRO FE AGBALĒ GBĀTŌ.

Kpokpoyideme.

1 Petro, Yesu Kristo fe apostolo, n̄l̄o d̄o d̄e amedzro, siwo ka hl̄e d̄e Ponto, Galatia, Kapadokia, Asia kple Bitinia, amesiwo nye ame tiatiawo^b 2 le Mawu Fofu la fe anunyanadi la nu le Gbɔgbɔ fe kɔkɔewɔwɔ me hena toɔɔɔ kple Yesu Kristo fe vuhel̄i: Amenuveve kple jutifafa nasɔ gbɔ d̄e dzi na mi!

Apostolo la kafu Mawu le xasetowo fe mɔkpɔkpɔ kple yayra n̄uti.

3 Woakafu Mawu, mia Afetu Yesu Kristo Fofu, amesi gbugbɔ mi gadzi le efe nublaniukpɔkpɔ ged̄e la nu hena mɔkpɔkpɔ gbagbe to Yesu Kristo fe tsitretsitsi tso ame kukuwo dome la me, **4** hena domenyinyi magbl̄emagbl̄e, mafod̄i, maluxe, si wodzra d̄o di le dzifo na mi, **5** amesiwo n̄u wodzɔ le Mawu fe n̄us̄e me to xɔse me hena xɔxɔ, si su te, bene woadee afia le yeyiyi mamletɔ dzi, **6** si me miatso aseye le, wɔnye ele na mi be, "miaxa nu azɔ yeyiyi veeɔ d̄e le tetekpɔ bubu fomeviwo me hafi, **7** hena woakpɔ miafe xɔse fe dodokpɔ be, ^o xɔse asi ged̄e wu sika, si gbl̄ena, wɔnye wodoe kpɔ kple dzo hafi hena kafukafu kple nutikɔkɔe kple bubu le Yesu Kristo fe dedefia la me; **8** amesi miele kpɔkpɔm o, gake miel̄ɔne; amesi miekpɔ had̄e o, gake miexɔa edzi sena, eye mietsɔa dzidzo, si mele gbɔgbɔ o, si nutikɔkɔe li na la, tsoa aseye, **9** esime miexɔa miafe xɔse fe n̄uwuwu, si nye miafe luɔwo ded̄e. **10** Ded̄e sia yome mɔ nyagbl̄adi la, siwo gbɔ nyɔ di le amenuveve, si le mia dzi va ge n̄uti la, di vevie, eye wodzro eme kpɔ tsitotsito; **11** wodzro azɔgb̄e kple azɔgb̄e, si fomevi Kristo fe Gbɔgbɔ, si le wo me la, lad̄e afia la me kpɔ, esime wɔdi d̄ase ts̄a "le fukpeke, siwo le Kristo dzi va ge, kple nutikɔkɔe, si le wo yome dze ge la n̄uti. **12** Eye wɔd̄ee fia ameslawo bena, menye woan̄utwo dokui wosubɔ o, ke boŋ miawo wosubɔ le nuslawo me,

^a Ef. 3, 10.

^b Yak. 1, 1.

^d Ro. 8, 29.

^e Lu. 12, 35.

^f Ro. 12, 2.

^g Kol. 1, 12.

^h Mo. III. 19, 2.

ⁱ Yoh. 10, 28; 17, 11.

^k Ro. 2, 11.

^l Ro. 5, 2; Kor. II. 4, 17.

^m 5, 10.

ⁿ Kor. I. 8, 20; 7, 23.

^p Lod. 17, 3; Mat. 3, 3.

^r 4, 3.

^s Yoh. 20, 29; Kor. II. 6, 7.

^t Yes. 63, 7; Heb. 9, 14.

^u Ro. 16, 25, 26; Ef. 1, 4.

^v Yoh. 14, 6.

^w Ro. 8, 22.

^x Lu. 10, 24.

^y Ps. 22; Yes. 53.

^z Yoh. 1, 13; Yak. 1, 18.

nusiwo wogblɔ fia mi azɔ to amesiwo gbɔ nyanyuie fia mi la dzi to Gbɔgbɔ kɔkɔe, si wɔd̄o d̄a tso dzifo la me, nusiwome me kpɔkpɔ adzro mawudolawo h̄a.

Le xɔxɔ nyul n̄uti.

13 Eyata "mibla miafe tamesu-suwo fe aliwo dzi, minɔ mo xexi, eye mitsɔ miafe mɔkpɔkpɔ d̄o amenuveve, si watsana vaa mia gbɔ le Yesu Kristo fe dedefia me la dzi bl̄ibo, **14** eye abe vi d̄otowo ene /migana miafe anyinɔnɔ nad̄i ts̄a, si me mieno le miafe nudzodzrowo me, le numanyamanya me la o, **15** ke boŋ abe ales̄i amesi yɔ mi ve la le kɔkɔe ene la, nenema ke miawo h̄a minɔ kɔkɔe le miafe anyinɔnɔ kat̄a me; **16** elabena wɔn̄l̄o bena: „Minɔ kɔkɔe, elabena nye la mele kɔkɔe.“ **17** Eye ne mieyɔ amesi mekpɔ ame n̄ku me o, eye wɔdr̄a vɔnu d̄e amesiame fe d̄owɔwɔ nu la, fe n̄kɔ dzi abe Fofu ene la, ekema mizɔ le miafe amedzronyenye fe yeyiyi la me le vɔvɔ me; **18** elabena mienyae bena, "menye nu gbebl̄e, siwo nyeklosalo alo sika la, watsɔ xe fe d̄e mia ta hede mi tso miafe yakanyinɔnɔ, si su mia si tso mia fofowo gbɔ la me o, **19** ke boŋ kple Kristo fe vɔ xɔasi la abe al̄evi, si n̄u mokaka kple kpɔtsotso mele o la, fe vɔ ene, **20** amesi wonya di ts̄a, hafi wɔd̄o xexeme gɔme anyi; gake wɔd̄ee d̄e gò fia le yeyiyi fe nuwuwu le mia ta, **21** "mi amesiwo to eyama dzi xɔ Mawu, amesi fɔe d̄e tsitre tso ame kukuwo dome, eye wɔtsɔ nutikɔkɔe ne la dzi se, ale bena miafe xɔse kple mɔkpɔkpɔ nana Mawu dzi.

22 Esi mieto Gbɔgbɔ la me wɔ miafe luɔwo kɔkɔe le toɔɔ nyatefe la me hena n̄ovilol̄ɔ, si me alakpa mele o la, eyata mil̄ɔ mia n̄ewo vevie tso dzi dzadze me. **23** Elabena wogbugbɔ mi dzi, menye tso dzidzi gbebl̄e me o, ke boŋ tso dzidzi magbl̄ema-gbl̄e me heto Mawu fe nya gbagbe, si noa anyi tegbetegbe la me. **24** Elabena „nutilawo kat̄a

le abe gbe ene, eye woje atsyɔ-wo katá le abe gbe fe sefojo ene. Gbe funa, eye efe sefojo yrɔna;^b 25 ke ^aAfeto fe nya la nɔa anyi yi de mavɔmavɔ me.^c Ke esiae nye nya, si wogblo fia mi.

Kristoto, siwo nye Mawu fe nubabia yeye me dukɔ la, nagbe nudzodzrowo yomenona, woado to dzidzidu, eye woadze Kristo yome.

2 Eyata ^amidɛ vɔdinyenye katá kple adanu vɔ katá kple alakpadada kple nuɔɔvɔ kple amɛnuzɔɔ katá da, 2 eye abe vidzievo ene la gbɔgbɔ me ^bnotsi timato nadzro mi vevie, bene miatsi to me hena xɔxɔ la, 3 ne miedɛe kpo bena, Afeto la nye domenyoto.^c 4 Amesi gbo mleva wɔnye ^dkpe gbagbe, si amewo gbe; gake le Mawu gbo la enye nu tiatia kple nusi xɔ asi sesɛ, 5 eye abe kpe gbagbewo ene la miawo hã mitu mia dɔkui wɔdzu gbɔgbɔ me ^exɔ hena ^fnunɔlanyenye kokɔe, bena ^gmiasa gbɔgbɔ me vɔ, siwo adze Mawu nu to Yesu Kristo dzi. 6 Eyata wɔle ^hɔnɔ la me bena: „Kpo da, medo dzogodzikke tiatia xɔasi anyi de la, nu mele ekpe ge o.“ 7 Azo mi amesiwo xɔe se la, enye kpe xɔasi na mi; ke dzimaxɔsetowo la, kpe, si xɔtulawo gbe la, eya ke zu dzogodzikke kple ⁱnuklikpe kple nudziakpe gbadzaa na wo, 8 amesiwo kpli, le esi womedo to nya la o la ta, nusi nuti hã wodo wo do.^j 9 Ke miawoe nye dzidzime tiatia la, ^kfia nunɔlanyenye, dukɔ kokɔe, dukɔ, si nye Mawu nuto tɔ, bene miade gbe fã amesi yɔ mi to viviti me va ye nuto fe nukukekeli gbo la, fe nutsuwɔwɔwɔ afia, 10 mi amesiwo menye dukɔ tsã o; ke azo la mienye Mawu fe dukɔ, mi amesiwo womekpo nublani na o, ke azo la wokpo nublani na mi.^l

11 Lɔlɔtawo, mele nu xlɔm mi abe ^mamedzrowo kple mozɔlawo ene be, miade mia dɔkui da atso nutilã nudzodzro, ⁿsiwo wɔa ɔva de luɔ nuti la gbo, 12 eye miafe anyinɔnɔ le trɔsubɔlawo dome nana nyuie, bene nusi ta wogblo nya de mia nuti do abe vɔwɔlawo ene la,^o le miafe do nyui wɔwɔ,

^a Ro. 12, 1-7; Ti. 2, 1.
^b Yea. 40, 8; 7; Yak. 1, 16. 11.
^c Yea. 40, 8.

^e Ef. 4, 22.
^f 3, 18.

^g Gal. 5, 12.
^h Heb. 5, 12-13; Mat. 18, 3.

ⁱ Ps. 34, 9.
^j Ro. 12, 10.
^k Ps. 118, 22.
^l Lod. 24, 21; Mat. 22, 21.
^m Ef. 6, 5; Ti. 2, 9.

ⁿ Ef. 2, 21. 22.
^o kp. 9.
^p Ro. 12, 1.

^q Yes. 28, 18.

^r 3, 14. 17; 4, 13. 14; Mat. 6, 10.

^s Mat. 21, 42.

^t Mat. 18, 24.

^u Yes. 8, 14; Ro. 9, 33.

^v Mo. 11, 19, 6; Nyad. 1, 6.

^w Yes. 53, 9; Yoh. 3, 46; Kor. 11, 5, 21.

^x Yoh. 1, 3, 5.

^y Ro. 6, 11-13; Hos. 2, 25; Ro. 8, 25.

^z Ps. 39, 13.
^{aa} Heb. 13, 20.

^{ab} Yak. 4, 1.
^{ac} Yoh. 10, 12; Ezra 34, 6, 11; Yes. 53, 6.

^{ad} Ef. 5, 22. 24; Ti. 2, 6; Kor. 1, 7, 12; Mo. 1, 3, 18.
^{ae} Mat. 5, 16.

siwo wodze si azo nuti la, woakafu Mawu le kpɔkpɔdankeke la dzi.

13 Eyaɔuti ^amibɔɔ mia dɔkui de amewo fe nudɔanyi katá te le Afeto la nuti, edanye de fia, si si nusɛ le la te o, 14 edanye de dzidzula, siwo wodo de dagbe le hlɔblabia vɔwɔlawo kple nyulwɔlawo kafukafu ta la te o. 15 Elabena nenemae nye Mawu fe lɔlɔnu, bena miatsɔ nu /nyui wɔwɔ atsi abunetɔwo fe numanyamanya la nu, 16 abe ^bablɔdeviwo ene, eye menye abe amesiwo wɔa ablɔdenyenye la nuti do be, wɔanye vɔdinyenye fe nutsyɔnu la ene o, ke boɔ abe Mawu fe dɔlawo ene. 17 ^cMibu amewo katá, mi lɔ nɔviawo,^d mi vɔ Mawu, mibu fia la.

Dɔlawo fe do.

18 Mi ^edɔlawo la, mi bɔɔɔ mia dɔkui na miafe afetowo le vɔvɔ katá me, menye na afeto nyulwo kple ame fatuwo dedeko o, ke boɔ na domevevitɔwo hã. 19 Elabena esiae nye amenuveve, ne amea de do dzi le xaxawo me, eye wɔkpea fu madzɔmadzɔ le dzitsinya, si vɔa Mawu la ta. 20 Elabena ne wofo mi le nuvɔwɔwo nuti, eye miedo dzi kpee la, adegbefofo ka wɔnye ma? Ke ne miekpe fu le ^fnu nyui wɔwɔ nuti, eye miedo dzi kpee la, eya enye amenuveve le Mawu nku me. 21 Elabena esia nuti woyɔ mi ve do; elabena Kristo hã kpe fu le mia ta, ^geye wɔgbliɛ kpɔdeɔu di na mi, bene miadze efe afɔdɔfowo yome, 22 amesi mewo nuvɔa deke o, eye womekpo beble le efe nu me hã o; ^hb23 esime wodzui la, medzu ame de etefe o; esime wɔkpe fu la, medo gɔdzi na ame o; ke etsɔe de asi na amesi drɔa ɔnu dzɔdzɔe la boɔ. 24 Amesi dɔtso miafe nuvɔwo da de ye nuto fe nutilã dzi heyi de atitsoga nu, ⁱbene mi amesiwo ku na nuvɔwo la, miano agbe hena dzɔdzɔenyenye; amesi fe kabiuwo yɔ do mi la. 25 Elabena miele ^jabe alɛ tatraro ene; ke azo la mitro va miafe luɔwɔwo fe ^kakplɔla kple dzi-kplɔla la gbo.

Srɔtɔwo fe do.

3. Nenema ke, ^lmi nyɔnuwo la, mi bɔɔɔ mia dɔkui na mia nu-

towo mia srōwo. bena ne amea dewo meḡo to nya la o la. nyonuwo fe agbenononuya deke magblo la nade wo. 2 esi wokpo mlafe agbenonon dzadzze le vovō me da la.^b 3 amesiwo fe lekewowo naganye gota gome lekewowo to ḡafofo kple sikadodo kple awudodo me o.^d 4 ke boḡ wōdanye dzime fe ame yayla le gbogbo fatu. si noa anyi kpoola. fe nonome magblēmāmagblē me. si xō asi sesē le Mawu fe ŋku me.^f 5 Elabena nenema ke nyonu kōkōewo hā. amesiwo kpo mo na Mawu la. wo leke na wo ḡokui tsā. eye wobobo wo ḡokui na woa ḡutowo srōwo.^h 6 abe alesi Sara ḡoa to Abraham. eye wōyone be afeto la ene. amesiwo vinyonuviwo miezu awo. ne mlafe na nyui. eye mievā ḡodzidodoo deke o.

7 Nenema ke. "mi ḡutsuwo la. mino anyikple nyonuwo le nunya me. esi wonye gbodzogbodzotowo wu la ḡuti. eye mitsō bubu na wo; elabena woawo hā wonye agbe fe amenuveve hadomenyilawo. bene miagaxe mo na miafe gbodododawo o.

Le lolō kple domefafa ḡuti.

8 Mlōbeba la mi katā misusu nu deka. ame nu nawo nublānu na mi: mlō mia n̄ewo abe n̄oviwo ene: miafe dome natō de ame ḡu: mibobo mia ḡokui.^g 9 Migado vō vō te fe alo dzudzu dzudzu te fe o: ke esia te fe la miyra boḡ: elabena esia ta woyō mi ve ḡo. be miānyi yayra fe dome. 10 Elabena amesi le didim be. yealō agbe. eye yeakpo ŋkeke nyuiwo la. nekpo efe aḡe dzi de vō ḡu kple efe nyuiwo dzi. bene woagagblo alakpanya o: 11 nete ḡa le vō ḡu. eye wōdawo nu nyui: nedi ḡutifafa. eye wōati eyome.^v 12 Elabena Yehowa fe ŋkuwo le ame dzodzewo ḡu. eye efe towo le wofe kukudede ḡu: ke Yehowa klēa ŋku de amesiwo woa vō la.

13 Eye ameka awo vō de mia ḡu. ne mienye vevidolawo le nu nyui me mahā?^u 14 Ke b̄ne miekpe fu le nu dzodzwe ḡuti hā la. woayra mi. Ke migavō wofe vōvō o. eye ḡo hā nagadzi mi o: 15 ke boḡ mikō Afeto Kristo la qu le miafe dziwo me. eye misu

te ḡaasi. bene miana ḡudodo ameslame. si abia nyaa de mi le mōkpōkpō. si le mia me la ḡuti: gake miwōe kple domefafa kpa-kple vovō.^g 16 esi dzitsinya nyui le mia si. bene nusi me wogblo nya vō de mia ḡuti le abe vōwōlawo ene la. woado ḡukpe amesiwo do vlo miafe agbenonon nyui. si le Kristo me la.^g 17 Elabena ne enye Mawu fe lolōnu la. fukpeke le nu nyui wōwō ḡuti enyo wu fukpeke le vōwōwō ḡuti.^g

Le Kristo fe talifeyiyl kple mawutlededeta ḡuti.

18 Elabena Kristo hā kpe fu le nuvōwo ḡuti zi deka. ame dzodzwe de ame madzomadzo te fe. bene wōakplo mi ayi Mawu gbo: esime wowui le ḡutilā gome. ke wogbo agbee le gbogbo gome.^k 19 esime hā wōto edzi heyi. eye wōgblo nya ŋia gbogbōwo le gaxo me. 20 amesiwo sē to tsā. esime Mawu fe dzigbōgbo blewu la lala le Noa fe ŋkekeawo me. esime wōle adakaḡu dzram ḡo. si me wōde ame vee. siwo le luō enyi la le hetso tsi me.^o 21 nusi nye kpodeḡu "na mawutlededetaname. si de miawo hā awo. si menye ḡutilāḡifojō deḡeḡe o. ke boḡ dzitsinya nyui fe adzōgbedeḡe na Mawu heto Yesu Kristo fe tsitretsiti me. 22 amesiwo yi de dziḡo. eye wōle Mawu fe nudusi me. eye mawudolawo kple dziduduwo kpakple ḡu-sēwo bobo wo ḡokui ne.

Ele na kristotowo he. woakafu Mawu le fukpeke me hā.

4. Azo esi Kristo kpe fu de mia ta le ḡutilā me ḡuti la. miawo hā mikpla tamesusu ma ke abe aawonnuwo ene: elabena amesiwo kpe fu le ḡutilā me la. edzudzo nuvōwōwo.^u 2 bena miagano agbe na amewo fe nudzodzrowo le ye-yiyi. si suso be. miano agbe le ḡutilā me la me o. ke boḡ hena Mawu fe lolōnu.^v 3 Elabena agbe fe ye-yiyi. si va yi la.^z so gbo be. miawo trōsubolawo fe lolōnu. eye miezo le hadzdzewo. nudzodzrowo. ahatsunonowo. nutsuduḡuwo. aglotutuwo kple trōsubosubo ḡunyoto la me: 4 esia wo yaa na wo bena. miewu du kpili wo yi de nu vlo wōwō ma ke fe ba me o. eye wole busunyawo

a 1, 3; Kol. 4, 8.
b 1, 17; 2, 12, 18.

d Tim. 1, 2, 9;
Yes. 3, 18-24.
e 2, 12; Do. 24, 16.

f Ef. 3, 16.
g 2, 20; 4, 14.

h Mo. 1, 3, 16.
i Mo. 1, 18, 12.
k 4, 1; Ro. 5, 8;
6, 10.

l 1, 3; 4, 8; Ef. 4, 8.
m Ef. 5, 25; Kor. I, 7, 3, 5.

n Mat. 24, 37;
Pet. II, 2, 5; 3, 5;
Mo. 1, 7, 13.
o Ef. 5, 26; Heb. 10, 22.

r Ef. 1, 20.

s Fil. 3, 16; Kol. 3, 12.

t Ps. 34, 13, 14
v, 17; Yak. 1, 19; Lod. 21, 23.

u 2, 21-24; 3, 18;
Heb. 12, 10, 11.
v Tes. 1, 5, 15;
Heb. 12, 14;
Tim. 1, 6, 11.

w Kor. II, 5, 15.
x Ef. 4, 17; Ti. 3, 3; Ro. 1, 28.

y Ro. 8, 28.
z 2, 20; 4, 14; Yes. 8, 12, 13; 51, 7.

gblom le mia n̄uti;^a 5 amesiawo abu akonta na d̄amesi su te, bena yeadr̄õ õonu ame gbagbewo kple ame kukuwo la. 6 Elabena esla ta wogblo nyanyuie la fia /ame kukuwo hã do bena, ne woadr̄õ õonu wo le amewo gome le n̄utlã me hã la, le Mawu gome la woano agbe le gbagbo me.

7 Ke nuwo katã fe nuwuwu do v̄õ. Eyañutl̄ midu mia ðokui dzi, eye mino mo xexi hena gbodo-doda.^b 8 Ke vevieto la mitsõ lãlã lã mia n̄ewo vevie; elabena lãlã t̄syõa nuv̄õwo fe agbõõõõ do. 9 Milõ amedzrowõwo na mia n̄ewo, eye lioliolili naganõ me o.^c 10 Misubõ mia n̄ewo le alesia amesiame xõ amenuvevenunana la nu, abe Mawu fe amenuveve bubu fomevi gedewo fe xõnuvi nyuiwo ene.^d 11 Ne amea ðe le nya gblom la, negblõe abe mawunya ene; ne amea ðe le subõ-subõm la, netsõ n̄usẽ, si Mawu t̄sõ kee la subõ, bene woakafu Mawu le nuwo katã me to Yesu Kristo dzi, amesi t̄õ lanye n̄utikõkõe kple n̄usẽ t̄sõ mavõ me yí ðe mavõ me! Amen.^e

12 Lãlõtõwo, mígana fiafiã fe tetekpõ, sí va mia dzi hena mia dodokpõ la, nawõ yaa ðe mí, abe nyaa ðe fomevie va dzõ ðe mia dzi ene o; 13 ke boñ zi gedẽ v̄alesi miekpõ gome le Kristo fe fukpekpewo me la, zi gedẽ ma ke m̄ikpõ dzidzõ bena, le efe n̄utikõkõe fe ðeðefia me hã la mia-kpõ dzidzõ, eye miatso aseye. 14 ^eNe wodzu mi le Kristo fe n̄kõ ta la, woayra mí; elabena n̄utikõkõe kple Mawu fe Gbõgbõ la va dzudzõ ðe mia dzi; ame mawo gbõ la wogblo busunya ðe en̄uti, ke mia gbõ la wokõ en̄uti. 15 Ke mia dome amea ðeke nagakpe fu abe hl̄õdola alo fiafitõ alo v̄õwõla alo abe amesi doa gaglãsu ðe ame bubuwo fe nya me la ene o;^d 16 ke ne amea ðe kpe fu abe kristotõ ene la, megakpe n̄u ne o, ke nekafu Mawu le nya sia me boñ.^f 17 Elabena azãgbe la ðo v̄õ, bena õonudõdr̄õ la nadze gõ-me t̄sõ Mawu fe afe me; ke ne wodze egome t̄sõ mia dzi la, eke-ma nuka lanye nuwuwu na amesiwo meðo to Mawu fe nyanyuie

^a 3. 16.
^b Ezra 9. 6.
^c Tim. II. 4. 1:
Do. 10. 42.
^d Lu. 23. 31: L. Od.
11, 31.
^e 3. 19.

^f Yak. 1. 12: 5.
13: Lu. 23, 46.

^h Yak. 5. 8: Yoh.
1. 2. 18: Pet. II.
3. 10.

ⁱ Kol. 3. 14: Heb.
18. 1: Yak. 5. 20.
k. 4. 13: Ti. 1. 5:
Tim. I. 5. 17:
Yoh. 15. 27: Ro.
8. 17.

^j Heb. 13. 2: Fil.
2. 14.

ⁿ Do. 20. 28: Ti.
1. 7. 11.
^o Ro. 12. 6.

^p Kor. II. 1. 24:
Lu. 22. 26: Tes.
II. 3. 9.

^r Yak. 1. 12:
Kor. 1. 9. 25.

^s Kor. II. 2. 17:
Kol. 3. 17.

^t Ef. 5. 21: Fil.
2. 3: Yak. 4. 6:
7. 10.

^u Lod. 3. 34.

^v 1. 6: 5. 1: Yak.
1. 2: Kor. II. 1.
7: Ro. 8. 17.

^y Yak. 22. 29.

^z 3. 14: Mat. 5.
10.

^a Mat. 6. 25:
Heb. 13. 5: Ps.
37. 5.

^b Lu. 22. 31: HI.
1, 7.

^d 2. 20.

^e Yak. 4. 7: Ef. 6.
12: Fil. 1. 30.

^f Do. 5. 41: Yoh.
21, 19.

^g 1. 6: Tes. 1. 2,
12: Heb. 13. 21.

la o mahã?^b 18 Eye nyeye bebli hafi woaxõ ame dzõdzõe la, afika ame mavõmawu kple nuv̄õwõla lado ðo mahã?^c 19 Eyata amesiwo kpea fu le Mawu fe lãlõnu nu la, natsõ wofe luõwo ade asi na wõla nutefawõla la le ðo nyui wõwo me.^d

Hamemegãwo fe do.

5. Hamemegã, siwo le mia dome la, nye, amesi nye mia ha-hamemegã kple Kristo fe fukpekpewo ðasedila kple n̄utikõkõe, si wole ðede ge ðe go la hã gome-kpõla la, mele nu xlõm mi be:^e 2 Minyi Mawu fe alẽha, si le mia dome, eye m̄ikpõ edzi; menyẽ le dzizizi ta o, ke boñ kple lãlõnu faa le Mawu nu; menyẽ le vide fodi ta o, ke boñ kple dzi faa;^f 3 menyẽ abe amesiwo ðu afetõ ðe ha me, si wode asi na wo la, dzi ene o, ke boñ abe amesiwo nye kpõdeñu na hame la ene,^g 4 ekema ne alẽkpõla gã la lado la, miaxõ n̄utikõkõe fe fiakuku magblẽmagblẽ la.^h

Le ðokuibaba, dzidzido ðe Mawu n̄u kple gudzonõõõ n̄uti.

5 Nenema ke, mi ðekakpuiwo, mibõbõ mia ðokui ðe ame tsitsiwo te; ðke mi katã mibõbõ mia ðokui ðe mia n̄ewo te, eye mitsõ ðokuibõbõ ðeanyi hetsyõ;ⁱ elabena Mawu tsia tre ðe dadalawo n̄uti, ke evea ðokuibõbolawo nu. 6 Azõ la mibõbõ mia ðokui ðe Mawu fe asi sesẽ la te, bene wõakõ mi ðe dzi le yeyiyi, si woðo ði la dzi.^j 7 Mitsõ miafe dzimadiwo katã da ðe eyama dzi; elabena eyama lãa be na mi.^k 8 Minõ mo xexi, minõ n̄udzõ; elabena miafe adikõtõ, Abosam, le tsatsam abe dzata, si le gbe ðem hele ame dim, be yeavuvu ami ene;^b 9 minõ tsitre sesie ðe eyama n̄uti le xõse me, esi mienyae bena, fukpekke mawo ke va mia n̄ovi, siwo le xe-xeame la dzi.^e

Yayradiname-nyawo.

10 Ke amenuveve katã fe Mawu, amesi yõ mi va efe n̄utikõkõe mavõ la gbõ le Kristo Yesu me la, n̄utõ awõ mi amesiwo kpe fu via ðe ko la blibo, ado n̄usẽ mi, ali ke mi, eye wõaðo mia gõ-me anyi.^g 11 Eya t̄õ lanye n̄uti-

kɔkɔe kple ɔsɛ tso mavɔ me yi de mavɔ me! Amen.

Gbedoname kpa nuwunyawo.

12 Menɔ nya kpui sia ɔo de mi to Silvano. amesi mebu nɔvi nutefewola la. si me hɛle nu xlɔm mi. eye mele dase ɔim bena. esiae

o Kor. II. 1. 19; Tes. I. 1. 1; Tes. II. 1. 1; Do. 17. 4; Ro. 5. 2; o Do. 12. 12.

d Ro. 16. 16.

nye Mawu fe amenuveve vavɔto. Minɔ tsitre sesie de eme.^a 13 Hamme. si wotia kpakpli mi le Babilon kple vinye ^bMarko dudu mi fã. 14 Mitsɔ lolɔnɔgbugbo dudu mia nɔewo nam fã.

Dutifafa nana anyi kpli mi amesiwo katã le Kristo Yesu me!^d

PETRO FE AGBALĒ EVELIA.

Apostolo. si le dzodzom la, fe nuxɔlɔ le veviedodo le kristotonyenye me guti.

1 Simon Petro. Yesu Kristo fe dɔla kple apostolo. ɔlo ɔo de amesiwo kpo xɔse xɔasi ma ke kpli mí le mía Mawu kple mía xɔla Yesu Kristo fe dzodzɔenyenye la me:^f 2 Amenuveve kple ɔutifafa nasɔ gbo de dzi na mi le sidzedze Mawu kple Yesu. mía Afeto. la me.^h

3 Esi efe Mawu me ɔsɛ tso nusiwo katã nyo hena agbe kple mawusosroɔa la. ke mí to sidzedze amesi tso eya ɔuto fe ɔutikɔkɔe kple ɔsɛ yɔ mí la me: 4 nusiawo me woto tso ɔugbedodo xɔasi gɔtowo ke mí. bene miato esiawo me azu Mawu fe dzodzome gomekpɔlawo. ne mɛsi tso nudzodzrowe fe gbeɔblɛ. si le xexe sia me la gbo:^g 5 Eye esia ɔuti ke mitsɔ veviedodo katã kpe de enuti. eye mide amewowo fia le miafe ^oxɔse me. eye le amewowo me la sidzedze. 6 eye le sidzedze me la ɔokuidziduɔ. eye le ɔokuidziduɔ me la dzidido. eye le dzidido me la mawusosroɔa. 7 eye le mawusosroɔa me la nɔvilɔlɔ. eye le nɔvilɔlɔ me la lɔlɔ na amewo katã.ⁱ 8 Elabena ne nusiawo le mia me. eye wole agbo sɔm de dzi la. mana mianye kviatowo kple ame matsekuwo le sidzedze mía Afeto Yesu Kristo la me o.^u 9 Elabena amesi si nusiawo mele o la. enye ^vɔkuagbatɔ. eye mekpɔa didifenu o. eye wɔnɔ efe tsã nuvowo kɔkɔɔa la be. 10 Eyata. nɔviwo. mido vevie wu tsãto. bena miali ke mia yoyɔ kple tiatia la sesie: elabena ne miewɔ nusiawo la. miada vo akpo o.^a 11 Elabena le ale mɔ

e Heb. 10. 19; Mat. 7. 13.

f Do. 15. 14; Ro. 1. 1. 12.

g 3. 1; Pet. 1. 5. 12; Ro. 15. 14; Yu. 5. 6.

h kp. 8. 2. 20; Yoh. 17. 3.

i Pet. 1. 15; 2. 9.

k Tim. II. 4. 6; Yoh. 13. 36; 21. 19.

l Heb. 13. 7.

n Yoh. 1. 3. 2. 9.

o Heb. 4. 11; 6. 11. p 3. 4; Lu. 1. 2; Yoh. 1. 1. 1.

r Fil. 4. 8. s Mat. 17. 1-8.

t Pet. 1. 1. 22; Tes. 1. 8. 12.

u kp. 2; Ti. 3. 14; Yoh. 15. 16. v Yoh. 1. 2. 9. 11.

y Yoh. 5. 39; Nyad. 22. 16; Ps. 119. 106.

z Yes. 34. 16.

a Heb. 3. 14.

sia dzi woana gege de mía Afeto kple xɔla Yesu Kristo fe fiadufe mavɔ la me mi wɔasɔ gbo fũ.^c

Le Kristo fe ɔutikɔkɔe kple nyagblɔɔi. si li ke sesie la ɔuti.

12 Eyaɔuti nyemadzudzo ɔkuɔɔo nusiawo dzi na mi akpo o. wɔnye mienyae. eye wona mieli ke de nyatefe. si li kpli mi la me hafi.^g 13 Ke mebu nusi dzo be. ɔkeke alesi mele agbado sia me la. matsɔ ɔkuɔɔoɔnudzi na mi ana mía nyomi. 14 Elabena mienyae bena. nye agbado la dedeɔa la lilim. abe alesi mía Afeto Yesu Kristo hã dee fiam la ene.^k 15 Ke mado vevie. bena miato ɔu aɔo ɔku nusiawo dzi gbesiagbe le nye dzodzɔ megbe.^l 16 Elabena menye gli. siwo wokpa kple aɔaɔu la. yome miedze. esime míana mienya mía Afeto Yesu Kristo fe ɔsɛ kple efe vava la o: ke boɔ mienye efe ganyenye. si miekpɔ kple ɔku la. fe daseɔɔilawo.^p 17 Elabena exɔ bubu kple ɔutikɔkɔe tso Mawu Fofɔ la gbo. esime nenem gbe sia di tso ɔutikɔkɔe gã nyui la me va egbo bena: ^s..Amesia nye Vinye. si nyemelɔa nu egbo o. si dzea nnye!^t 18 Eye mía ɔutowo miese gbe sia tso dzifo. esime mieli kplii le to kɔkɔe la dzi. 19 Eye nyagblɔɔi. si li ke sesie wu la. le mía si. eye miewɔe nyuie bena. miekpɔa edzi. abe akadi. si le kelɔm le tsyɔtsyɔfe ene. halase esime ɔu lake. eye ɔukeyletivi ladze le miafe dziwo me:^y 20 eye minya esia gbã bena. ɔnɔlo la me nyagblɔɔiwo katã metso ame ɔuto fe gomefiafia gbo o:^z 21 elabena nyagbɔgbɔɔɔia deke metso ame fe lɔlɔnu me kpo o. ke boɔ

Gbɔgbɔ kɔkɔe lae vā Mawu fe ame kɔkɔewo, hafi wogblɔ nya dɪ.^a

Nuxoxi5 le avatsonufialawo ɔuti.

2. Ke avatsonyagblɔdilawo va tsi tre le duko la dome, abe alesi avatsonufialawo lava mia-wo hā mia dome ene, amesiwo latsɔ gbeɣblē fe kɔmamāwo ava tra de eme dzaa, eye woagbe nu le Afeto, si xe fe de wo ta la gbɔ, eye woahē gbeɣblē kpata-kpata ava wo dɔkui dzi. 2 Eye ame gedewo adze wofe hadzenuwɔwɔwo yome, amesiwo ta woagblɔ busunya de nyatefemɔ la ɔuti dɔ,^f 3 eye le nukeklē me woatsɔ nyakpakpawo adi vide le mia ɔu, amesiwo fe fɔbubu mehe de megbe tso blema ke o, eye wofe gbeɣblē medɔa akɔlē o. 4 Elabena ne Mawu mekpɔ mawudola wonuvɔwo fe nublanui o, ke wɔtsɔ viviti tsiditsidi fe kɔsɔkɔsowo bla wo hetu asi wo xlā de dzomavɔwe me, bena woadzra wo dɔ hena vɔnudɔdr̄;ⁱ 5 eye mekpɔ blema xexeme la fe nublanui o, negbe Noa, dzɔdzɔenyeye fe gbeɣadela la, hekke de ame adre bubuawo ɔu kɔ wɔdzra dɔ, esime wòhē tɔdɔdɔ va ame mavɔmawuwo fe xexeme dzi;^k 6 eye wòna Sodom kple Gomora fe duwo zu afi, eye wòbu fu wo to wo tɔtrɔtsɔanyi me, eye wòtsɔ wo dɔ kpɔdɛɛnu na amesiwo ava no agbe le mawumavɔmavɔ me;ⁿ 7 eye wòdɛ Lot dzɔdzɔetsɔ, si ɔu ame gblēkuwo fe hadzedzegbenɔ sē ɔuta le la, tso me;^p 8 elabena esi ame dzɔdzɔe ma no wo dome, eye wòkpɔ, eye wòse wofe dɔwɔwɔ, siwo mele sea nu o la, ewɔa fu efe luɔ dzɔdzɔe la gbesiagbe;^r 9 ale Afeto la nya alesi wòadɛ mawumemewo atso tetekpɔwo me, eye wòadzra ame madzɔmadzɔwo dɔ hena vɔnudr̄gbe, bene woatu fe vɔ na wo;^u 10 ke vevieto amesiwo zɔna le ɔutilā nu le makɔmakɔnyeye fe nudzɔdzɔro la me, eye wodoa vɔ afetɔnyeye la. Ame mabunuwo, dɔkuiɔdzɔzelawo kple amesiwo medzɔna nyanyanya, ne wogblɔ busunya de ɔutikɔkɔewo ɔuti la o;^v 11 wònye mawudolawo nye gátɔwo wu le ɔuteke kple

^a Sam. II. 23, 2.

^b Mat. 24, 4; Dɔ. 20, 29, 30; ta 2, 3 kpo Yu. 5-23; Fla. I. 22, 6-25; Mo. V. 13; Yer. 28; Xez. 19.
^d Ps. 49, 21.

^e kp. 15.
^f kp. 18; Mat. 24, 11; Tim. I. 6, 1; Ro. 2, 24.

^g Mat. 5, 28; Tim. II. 3, 6.

^h Nyad. 2, 14; Mo. IV. 22, 5, 7, 28; 31, 16.

ⁱ Nyad. 9, 1, 11; 20, 1.

^k 3, 6; Pet. I. 5, 20; Heb. II. 7.

^l Lod. 25, 14.

^m Mo. I. 19, 24.

ⁿ kp. 2, 10, 13; Yu. 16.

^p Mo. I. 19, 29.

^r kp. 12; Pet. I. 2, 16; Yoh. 8, 34.

^s Ps. 119, 158.

^t 1, 2; 3, 18; Mat. 12, 45.

^u Kor. I. 10, 13.

^v Heb. 6, 4; 10, 26.

^w 1, 7; Ti. 3, 1, 20; Mo. II. 22, 28.
^x Lod. 26, 11.

ɔnuse me hafi; gake womehe busufɔbubu ve de wo ɔuti le Afeto la ɔku me o.

12 Ke amesiawo le abe lā nya-sā manɔsɔ, siwo wodzi hena lele kple tsɔtsɔr̄ le wofe dzɔdzɔme nu la ene: Wogblɔa busunya le nya, siwo womenya kura o la me, eye woatsr̄ hā le wofe gbeɣblē la me,^d 13 eye woaxɔ madzɔmadzɔnyeye fe fetu: Amesiwo bua gbesiagbe fe aglotutu dzidzɔnui, dɔfofo kple ɔukpe wonye, eye woteɔa nusiwo wokpɔ to wofe amebeble me la, qua nu tsui, eye wotua aglo kpli mi;^e 14 ɔku, siwo ɔɔ taɔ kple ahasiwɔwɔ, eye nuvɔwɔwɔ metea ɔu dɔa kɔ na wo o la, li na wo; woblea luɔɔ, siwo meli ke o la, vaa wo dɔkui gbɔ; dzi, si nukeklē mā ɔtu to la, li na wo, eye fifodeviwo wonye.^g 15 Esi me wogblē mɔ dzɔdzɔe la dɔ la, wotre mɔ, eye wodze Bileam, Beor vi, amesi lɔ madzɔmadzɔnyeye fe fetu la yome; 16 ke ekpɔ mokaka le efe dzidada la ɔuti: Dɔwɔlā mafonu la tɔɔ ame fe gbe fo nu, eye wòxɛ mɔ na nyagblɔdɔila la fe lānuwɔwɔ. 17 Amesiwo nye tsivudo, siwo me tsi mele o, kple alilikpo, siwo ahom fona yina gbɔna, amesiwo wodzra viviti tsiditsidi la dɔ dɔ na yi de mavomavɔ me.^l 18 Elabena esi wogblɔ yakanya lolo gāwo la, wotsɔ ɔutilā fe nudzɔdzɔwo kple hadzedze vɔwo ble amesiwo si fifi laa tso mɔtelawo gbɔ.^o 19 Eye wodo abɔdɔnyeye ɔugbe na wo, wònye woa ɔtu to la gbeɣblē fe dɔlawo wonye hafi; elabena amesi dɔu amea de dzi la,^r eya ke wòne klui. 20 Elabena ne wosi le xexeame fe makɔmakɔnyeye nu to sidzedze Afeto kple xɔla Yesu Kristo me, eye wona wogalé wo le nu mawo ke me, eye wogaɔu wo dzi la, ekema wofe anyinɔnɔ mamletɔ zu vɔ na wo wu tsɔto. 21 Elabena de womedze si dzɔdzɔenyeye fe mɔ o la, ne enyo na wo wu esi wodze sii, eye gake wogagbugbo tso sedede kɔkɔe, si wode asi na wo la gbɔ.^v 22 Eva me na wo le nyatefe lododo la nu bena:^w „Avu gbugbo yi de ye ɔtu to fe xedede la gbɔ,“ eye „ha,

si wole tsi na la, le mimlim yina ba me."

Afeto la fe vava fe hehedemegbe fe nyatefenyenye kple xexame fe nuwuwu.

3. Lálótowo, esia nye agbalé eve-
lia xoxo, si menjo do de mi, eye
metso nkudodonudzi nyo miafe
tamesusu, si me ko la le wo me,^b
2 bene miado nku nya, siwo nya-
gblodila kókæawo gbló dí tsá la,
kple Afeto kple xola fe se, si
wòde to miafe apostolowo dzi la
dzi. 3 Minya esia gbã bena, le
nkeke mamleawo dzi la fewudu-
lawolavakplefewuđudu, amesiwo
zóna le woawo nutowo fe nudzo-
dzrowo nu,^f 4 eye woagbló bena:
Afika efe vava la fe ngbedodo
la le? Elabena tso esime fofoa-
wo do aló la, nuwo katã no anyi
nenema tso nuwówo fe gomedze-
dze la me.^h 5 Elabena ðe wo-
ylae de wo, esi wole edim nene-
ma, bena dzifowo li tso blema ke,
eye anyigba hã li hedo tso tsi
me, eye woto tsi me le Mawu fe
nya nu; 6 nusiawo na tsidodo yo
xexe kema me, eye wòtsrõ.^g 7 Ke
wotsõ nya ma ke dzra fifi dzifo
kple anyigba la do, eye woda wo
di na dzo, vasede ame mavõma-
wuwu fe ònudurõ kple gbegblé
fe nkeke la dzi.^o 8 Ke, lálótowo,
nu deka sia naganò yayla de mi
o bena, le Mawu gbo la nkeke
deka le abe fe akpe deka ene,
eye fe akpe deka hã abe nkeke
deka ene.^p 9 Menye de Afeto la
le wówom blewu le efe ngbe-
dodowo dziwówo me, abe alesi
amea dewo buns blewuwówo la
ene o; hafi egbo dzi di blewu na
mi, esi meló bena, amea deke na-
tsrõ o, ke boñ bena amewo katã
natró va dzimetotró gbo la nuti.

10 Ke Afeto la fe nkeke le va-
va ge abe fiafito ene, le esime

^a Nyađ. 20, 11;
Ps. 102, 27;
Yes. 34, 4.

^b 1, 13; Pet. I. 5,
12.
^d Lu. 21, 38.

^e Fil. 3, 20.

^f 2, 1; Tim. I. 4, 1.
^g Nyađ. 21, 1.
27; Yes. 65, 17;
66, 22.

^h 1, 16; Xez. 12,
22.

ⁱ Ps. 136, 6; Mo.
1, 1, 2, 6, 9.

^k 1, 10; Kor. I. 1,
8; Tes. I. 3, 13.

^l kp. 9; Pet. I. 3,
20; Ro. 2, 4.

ⁿ 2, 5; Mat. 24, 37
v. 39; Mo. I. 7,
21.

^o 2, 9.

^p Ps. 90, 4.

^q kp. 15; Heb.
10, 37; Pet. I. 3,
20; Tim. I. 2, 4;
Mat. 18, 14;
Xab. 2, 3; Xez.
33, 11; Sam. II.
14, 14.

^r 1, 12; Mat. 24, 4,
25, 13.

^t Tes. I. 5, 2; Tes.
II. 1, 8.
^u 1, 8; Pet. I. 5, 11.

"dzifowo ava yi kple gbedede; ke
gomedzenuwo labi, eye woaoló
le dzo me, eye anyigba kple eme
dówówowo lafiã keñ.

Alesi kristotowo nadzra wo dokui do na
Kristo fe vava ewella.

11 Azo esi woaoló nusiawo ka-
tã la, ameka fomeviwo wòle na
mi be, mianye le anyinonò kókæ
kple mawusosrođa me,^d 12 eye
mialala, eye miadi Mawu fe nke-
ke la fe vava vevie, le esime woa-
lólo dzifo le dzo me, eye gome-
dzenuwo hã laoló le dzoxoxó gã
me mahã?^e 13 Ke miele dzifo
yeye kple anyigba yeye, siwo me
dzódzóenyenye anò la, lalam le
efe ngbedodo la nu.^f

14 Eyata, lálótowo, esi miele
nusiawo lalam nuti la, mido vevie,
bena woakpo mi le putifafa me
dimafofa kple mokaka manpo-
ni le efe nku me,^k 15 eye mibu
mia Afeto fe dzigbógbó blewu
la bena, enye mia xoxó, abe alesi
mia novi lálótó Paulo hã nlo do
de mi le efe nunya, si wonae la
nu ene, 16 abe alesi wòfo nu le
nusiawo nuti le efe agbaléwo ka-
tã me la ene, esiwo me nyaa de-
wo fe gomesese nye do la le,
nya, siwo ame masrõnuwo kple
ame malikewo trona, abe alesi
wowoã ngnlo bubuawo hã hena
woa nutowo fe gbegblé la ene.

Nuwunya.

17 Azo la, mi lálótowo, esi mie-
nya nusiawo di nuti la, mikpo
mia dokui dzi nyuie, bene ame
gblékuwo fe beble nagahè mi
ayii o, eye miagadze anyi atso
mia nutowo miafe kelili la me o.^g
18 Ke boñ mitsi le mia Afeto
kple xola Yesu Kristo fe amenu-
veve kple sidzedze la me. Eya
to lanye ntitikókæ la tso azó yi-
dase mavómavo fe nkeke la dzi!
Amen.^h

YOHANES FE AGBALÉ GBĀTŌ.

Le agbe la fe nya kple hadede kple Mawu to
nutikoklo tso nuvõ me nuti.

1. Nusi li tso gomedzedzea me,
nusi míese, nusi míekpo kple
miafe pkuwo, nusi míekpo kote,
eye míefo asii kpo, le agbenya

^v 2, 13; Yoh. I. 1,
14; Lu. 24, 38.

^w Yoh. I. 4; Yoh.
I. 5, 11, 20.

la nuti - 2 elabena agbe la do,
eye míekpæ, eye míedea dase le
enuti, eye míedea gbe fã agbe
mavõ, si le Fofoa gbo, eye wòde
edokui de go fia mí la fia mí^y -
3 nusi míekpo, eye míese la, mie-

dea gbe fãe na miawo hã. bene miawo hã miado fome kpakpli mí. eye míafe fomedodo la li kple Fofa la kpakple Via Yesu Kristo.^a 4 Eye míeḡḡ nusiawo do de mi. bene míafe dzidzɔ nayo fũ.^d

5 Eye gbedasi, si míese tso egbo, eye míeḡḡ gbe fã na mi la. enye esi bena. Mawu enye kekeli. eye vivitia deke mele eme o.^g 6 Ne míeḡḡḡ bena, míedo fome kpakpli, eye gake míeḡḡḡ viviti me zom la, ekema avatso kam míele. eye menye nyatefe dzi wom míele o.^h 7 ke ne míele kekeli me zom, abe alesi eya nuto le kekeli me ene la, ekema míedo fome kple mía nɔewo. 8 Eye Via Yesu Kristo fe ou la kloa; nuvɔ katã da le mía nuti. 8 Ne míeḡḡḡ bena, nuvɔ mele mía nu o la, ekema mía nuto mía dokui blem míele. eye nyatefe mele mía me o.^g 9 Ne míeḡḡḡ míafe nuvɔwo me la, ekema nutefewo kple dzodzɔto wònye. bene wòatsɔ míafe nuvɔwo ake mí. eye wòaklo madzɔmadzɔnyenye katã da le mía nuti. 10 Ne míeḡḡḡ bena, míewo nuvɔ o la, ekema míedo eyama avatsoḡḡ, eye efe nya la mele mía me o.^f

Hababa kple Mawu vi. Kristo vavã léa Mawu fe seawo me de asi.

2. Vinyewo, meḡḡ nusiawo do de mi. bene miagawo nuvɔ o. Eye ne amea de wò nuvɔ la. *nyaxɔḡḡḡ la le mía si le Fofoa gbo. eyae nye Yesu Kristo, dzodzɔto la. 2 Eye eya kee nye avulélé le míafe nuvɔwo nuti: ke menye le mía to nuti dedeko o. ke boḡ le xexe blibo la katã hã to nuti.^h 3 Ne míelélé efe seawo me de asi la, eya míatsɔ adze sii bena, míenya.^a 4 Amesi ke gbo bena, yenya. eye gake melé efe seawo me de asi o la, avatsoḡḡ wònye. eye nyatefe mele eme o.^d 5 Amesi ke lé efe nya la me de asi la, eya me Mawu fe lolɔ zu blibo le vavã. Esia míatsɔ adze sii bena. míele eyama me.^f 6 Amesi ke gbo bena, yenoa eme la. ele nɔ be, wòazɔ abe alesi eya nuto hã zɔe ene.^g

Yesu fe se vevito deka nye novilois.

7 Lolɔtawo, menye se yeye meḡḡ do de mí o. ke boḡ se xoxo.

^a kp. 24, 8, 11; Yoh. II, 6; Mat. 22, 29.
^b kp. 7, 4, 14; Do. 4, 20.
^c Yoh. 15, 11; 16, 24; Yoh. II, 12.
^d Yoh. 1, 9; 13, 24; Ro. 13, 12.
^e 3, 16; 4, 20.
^f Yak. 1, 17; Tim. 1, 6, 16; Yoh. 8, 12; Dan. 2, 22.
^g Kor. I, 13, 2.

^h 2, 4, 9; Yoh. 3, 20.
ⁱ 3, 14; Yoh. 12, 35; Lod. 4, 19.
^j 3, 5; Ef. 5, 8, 9; Nyad. 1, 5; Heb. 9, 14, 22.
^k kp. 1, 3, 20; Do. 4, 12.

^l Fla. 1, 8, 46; Lod. 20, 9; 28, 19.

^m Ro. 3, 26; Tes. 1, 5, 24; Do. 15, 5; Pa. 32, 5; Sam. II, 12, 13.
ⁿ 1, 1; 5, 18.

^o 5, 10; Ro. 3, 4, 10; Yoh. 5, 38.

^p Pet. II, 1, 4; Tim. II, 4, 10; Yak. 4, 4; Mat. 6, 24.
^q kp. 29; 3, 2, 7; Heb. 7, 25; Yoh. 16, 10.

^r Lod. 27, 20.

^s 4, 10; Yoh. 1, 29; Ro. 3, 25; Kor. II, 5, 19; Kol. 1, 20.

^t Pet. 1, 1, 24.
^u 3, 6; Yoh. 11, 52; 15, 10, 12.

^v kp. 22; Mat. 24, 4, 5; Yoh. II, 7; Pet. I, 4, 7.
^w 1, 6; Yak. 3, 14; Mat. 7, 21.
^x Do. 20, 30.

^y 4, 12, 17; 5, 3; Yoh. 13, 35; 14, 21, 23.

^z 3, 3; Yoh. 15, 15; 16, 4.

^{aa} kp. 27; 3, 24; Kor. II, 1, 21.

si le mía si tso gomedzedzea me la koe: Se xoxoa enye nya, si míese la.^a 8 Se yeye maganlo aḡ do de mi, esi nye nyatefe le eya me kple miawo hã mía me: elabena viviti le dzodzom. eye kekeli vavã le keklém xoxo. 9 Amesi ke gbo bena, yeke kekeli me. eye wòlèa fu novia la, egale viviti me kpakple egbe. 10 Amesi ke lãa novia la, eya nɔa kekeli la me. eye nudianua deke mele eme o.^b 11 Ke amesi ke léa fu novia la, eya le viviti me. eye wòzɔa viviti me, eye menya afisi yim wòle o: elabena viviti la gbã efe nkuwo.^k

Mísi le xexeame nu.

12 Viwo, mele eḡḡḡ do de mi: elabena wotso nuvɔwo ke mí le efe nko ta.ⁿ 13 Fofowo, mele eḡḡḡ do de mi: elabena mienya amesi li tso gomedzedzea me. Dekakpuiwo, mele eḡḡḡ do de mi: elabena miédu vɔḡḡḡ la dzi. Devivo, meḡḡ do de mi: elabena mienya Fofa la.^r 14 Fofowo, meḡḡ do de mi: elabena mienya amesi li tso gomedzedzea me. Dekakpuiwo, meḡḡ do de mi: elabena míesese. eye Mawu fe nya la nɔa mía me, eye miédu vɔḡḡḡ la dzi. 15 Migalɔ xexeame kple nusiwo le eme o. Ne amea de lɔ xexeame la, Fofoa fe lolɔ mele eme o.^l 16 Elabena nusiawo, si le xexeame: nutilã fe nudzodzro kple nkuwo fe nubiabiã kple agbe fe adegbe fuflu fofo la. metso Fofa la gbo o, ke boḡ xexeame wotso.^v 17 Eye xexeame va yina kple efe nudzodzrowo: ke amesi woa Mawu fe lolɔnu la, nɔa anyi yi de mavomavo me.^z

Mímã da tso Kristo fe futu la gbo.

18 Viwo, yeḡḡḡ mamletɔe, eye abe alesi míese be. Kristo fe futu la gbona ene la, nenema ke Kristo fe futu gedewo tsi tre azo: eya me míedze sii le bena, yeḡḡḡ mamletɔe lae. 19 Mía dome wodo tso: gake womeḡḡ mía dometɔwo o: elabena de wònye mía dometɔwo wonye la. anye ne woa nɔ mía gbo daa: ke de wodo, bene woade wo afia bena, menye wo katãe nye mía dometɔwo o. 20 Eye kòkòtɔ la si ami na mi. eye mienya nuwo katã.^{aa} 21 Nyemeḡḡ do de mí. abe de mienya nya-

tefe la ene o, ke boŋ le esi mi-nyae, eye le esi avatsokakaa de-ke metsoa nyatefe me o la nuti.^b

22 Amekae nye avatsokala, ne menye amesi sē nu bena, Yesu menye Kristo o lae oa? Amesi ke gbe nu le Fofu la kple Vi la gbo la, eyae nye Kristo fe futu la.^c 23 Amesiame, si sē nu le Vi la nuti la, eya ke sie Fofu la hā mele o: amesi ke oua Vi la me la, eya ke sie Fofu la hā le.^d 24 Miawo la mina nusi miese tso gomedzedzea me la, nana mia me. Ne nusi miese tso gomedzedzea me la, no mia me la, ekema miawo hā miano Vi la kple Fofu la me. 25 Eye nugbedodo, si eya nuto do na mia la, eya nye agbe mavo la.^e

26 Nya siawo meŋlo do de mi le amesiwo le mia blem la nuti.^f 27 Eye miawo la, amisisiname, si miexo le egbo la, noa mia me, eye mehiā mi be, amea deke nafia nu mi o, ke boŋ abe alesi amisisi ma ke fia nu mi le nuwo kata nuti ene la, nenema ke hā wōnye nyatefe, eye menye avatso o: eye abe alesi wofia mi ene la, mino eme nenema ke.^g

Nuxoxl5 hena Kristo me nana.

28 Eye azo, vinyewo, mino eya me, bena ne eva do la. ne dzi na do mia fo, eye nu nagakpe mi le efe ŋku me le efe vava la me o. 29 Ne mienyae bena, dzodzoe wōnye la, ekema midze sii be, amesiame, si le nu dzodzoe wōm la, egbo wodzi eya hā tso.

Nusi qu wodzea si mawuviwo lena: womewoa nuv5 o. ke boŋ wol5a novlawa. eye wokpoa dzidzo le Mawu nuti.

3 Mikpo lol5 gā, si fomevi Fofu la tso ke mi la da, bena woa-yo mi be mawuviwo! Eyata xexame medze si mi o; elabena medze si eyama hā o. 2 Lol5-towo, azo la mienye mawuviwo, eye nusi ke mifava tro zu la, medo hade o; ke mienyae bena. ne eva do la, miadi eyama: elabena miakpoe alesi wole. 3 Eye amesiame, si tso efe mōkpōkpō sia do eyama dzi la, eya ko edokui nuti, abe alesi eya hā nuti ko ene.^h

4 Amesiame, si woa nuv5 la, edaa se hā dzi, eye nuv5 enye sedzimawomawo.ⁱ 5 Eye mienyae bena, eyama de edokui fia, bene

a.1.7:Pet.1.2,22; 24:Yoh.8.46; Kor.II.8.21; Heb.4.16. b.Pet.II.1.19; Ro.16.14. d.2,3:Yoh.III.11.

e kp. 18:4.3. f.2.26.29.

g.5.12;Yoh.5.28;16;22:Yoh.II.9. h.Yoh.8.44;Mo.I.3.4.15. i.kp.7:Tlm.II.3.14.

k.5.11:Tlm.II.1.1. l.5.1.18:Yoh.I.13:Yoh.III.11. n kp. 18.

o Yoh.8.44-47.

p.2.7:Yoh.19.34.

r.3.24:Kor.I.2.15:Yoh.14.26; 16.13:Yer.21.34:Lođ.29.5. s.Mat.23.25; Yu.11:Mo.I.4.5. t.3.21;4.17:Ef.3.12. u.Yoh.15.18; Mat.5.11. v.Yoh.5.24. w.kp.1:3.3.5.7.3. s.2.10. x.Mat.5.22:Mo.III.19.16.17.

y.4,10:Mat.5.9; Yoh.1.12; 11.82;16.18;16.2. d.Yoh.10.11. 18:15.12.13.

e.Ro.8.18;Kol.3.4:Fil.3.21; Mat.5.8.

f.2.15.16:4.20; Yak.2.15:Mo.V.16.7.

g.Ro.12.9.13. h.kp.7:2.1.29; Heb.12.14.

i.5.17. k.Yoh.18.27; Yoh.II.2.4.

yeatsō mīafe nuv5wo ayli, eye nu- v5a deke mele eya me o.^a 6 Amesiame, si noa eya me la, mewoa nuv5 o; amesiame, si woa nuv5 la, mekpō eyama o, eye medze si eyama hā o.^d 7 Viwo. migana amea deke nafu mi o: Amesi ke le nu dzodzoe wōm la, ame dzodzoe wōnye, abe alesi eya hā nye dzodzoe to la ene.^f 8 Amesi ke le nuv5 wōm la, eya tso Abosam me; elabena hAbosam woa nuv5 tso keke gomedzedzea me ke. Esia nuti Mawuvi la de edokui fia, bene yeagblē Abosam fe dōwōwō.

9 Amesiame, si wodzi tso Mawu me la, mewoa nuv5 o; elabena Mawu fe agbe noa eme, eye metea nu woa nuv5 o; elabena Mawu me wodzii tso. 10 Esia me mawuviwo kple abosamviwo dze fā le. Amesiame, si mewoa nu dzodzoe o, kple amesi ke mel5a novia o la, metso Mawu me o.^o 11 Elabena esiae nye gbedasi, si miese tso gomedzedzea me la, bene mial5 mīa noewo.^p 12 menye abe Kain, si tso vōdito la me, eye wōwu novia la ene o. Eye nukaguti wōwu do? Elabena efe dōwōwō vōdi, eye novia towo le dzodzoe.^r

13 Novinyewo, ne xexemetowo lea fu mi la, mīafe mo megawo yaa o.^t 14 Miawo la mienyae be, vmieto ku me heyi de agbe la me; elabena mīel5a noviwō.^u Amesi ke mel5a novia o la, etsia ku me. 15 Amesiame, si lea fu novia la,^v amewula wōnye, eye mienya bena, amewula sia amewula mekpōa agbe mavo wōnōa eme o.

16 Esia me mīedze si lol5a le bena, eyama tso efe agbe do anyi de mīa ta; eye ele na miawo hā bena, mīatsō mīafe agbe do anyi de mīa noviwō ta.^d 17 Amesi ke xexemenuwō le esi, eye wōkpō novia hiā tui, eye wōsē dzime dee heku pōe la, ekema aleke Mawu fe lol5 la noa emee mahā?^z 18 Viwo, migana mīatsō nya kple ade al5 amee o, ke boŋ mīatsō nuwōwō kple nyatefe al5 amee.^g

19 Eye esia me mīadze sii le bena, mīetso nyatefe la me, eye mīana kakadedzi mīafe dziwo le efe ŋku me;^k 20 elabena ne mīafe dzi bu fo mī hā la, Mawu enye

gã wu miãfe dzi, eye wònya nuwo katã.^a 21 Lólótowo, ne miãfe dzi mebu fò mí o la, ekema dzi-defo le miã si le Mawu fe ñku me,^d 22 eye nusianu, si miebiae la, miãxø atso esi me; elabena mieléa efe seawo me ðe asi, eye miéwøa nusiwo dzea epu.^g 23 Eye esiaé nye se la bena,^h miãxø Via Yesu Kristo fe ñku dzi ase, eye miãlõ miã nœwo, abe alesi wòde se na mí ene. 24 Eye amesi léa efe seawo me ðe asi la, enœa eme, eye eya há nœa eme. Eye esia me miedze sii le be, enœa miã me, ðe Gbøgbø, si wòna mí la ta.

Avatsonuãalawo dodokpo. Mawu kple havi lólõ.
Mawu enye lólõ.

4. Lólótowo, migaxø gbøgbø sia gbøgbø dzi se o,^o ke mido gbøgbøawo kpø; nenye ðe wotso Mawu gbø;^g 3 eye gbøgbø sia gbløðila geðewo do go yi ðe xexeam. 2 Esia me miedze si Mawu fe Gbøgbø le: Gbøgbø sia gbøgbø, si oua me bena, Yesu Kristo va le ñutilã me la, etso Mawu gbø;^g 3 eye gbøgbø sia gbøgbø, si meovia Yesu me o la, metso Mawu gbø o; eye esia nye Kristo fe futø la fe gbøgbø, si ñku miese bena, egbøna, eye azo la ele xexeam xoxo.^f 4 Viwo, miawo la Mawu me mietso, eye miedu wo dzi; elabena amesi le miã me la, etri akø wu amesi le xexeam.^v 5 Woawo la xexeam wotso, eyata wofoa xexeam fe nu, eye xexeam ðoa to wo.^g 6 Miawo la Mawu me mietso, ^zeye amesi dze si Mawu la, ðoa to mí; amesi metso Mawu me o la, meðoa to mí o. Esia me miedze si nyatefegbøgbø kple avatsogbøgbø le.

7 Lólótowo, mina miãlõ miã nœwo; elabena lólõ la tso Mawu me, eye amesiame, si lãa ame la, Mawu gbø wodzii tso, eye wòdze si Mawu.^e 8 Amesi ke melãa ame o la, medze si Mawu o; elabena Mawu enye lólõ.^f 9 Esia me woðe Mawu fe lólõ la ðe go fia le le mia me bena, Mawu ðe efe Te nuvi ðo ðe xexeam, bena miãno agbe to eyama me.ⁱ 10 Esia me lólõ la le: Menye bena miawo miãlõ Mawu o, ke boq bena eya

lõ mí, eye wòdo Via ðo ða, bena wòanye bavulèle le miã nuvõwo ta. 11 Lólótowo, esi Mawu lõ mí ale la, ele na miawo há be, miãlõ miã nœwo.^e 12 /Amea ðeke mekpø Mawu yøadekeyi kpø o; ne miãlõ miã nœwo la, ekema Mawu nœa miã me, eye efe lólõ la zua blibo le miã me. 13 Esia me miedze sii le bena, miãnoa eyama me, eye eya há nœa miã me; elabena etso efe Gbøgbø la fe ðe na mí.^j

14 Eye miawo miãkpø, eye miãdia ðase bena, Fofø la ðo Via ðo ða, be wòanye xexeam xola.^k 15 Amesi ke oua me bena, Yesu nye Mawu Vi la, Mawu nœa eme, eye eya há nœa Mawu me.^h 16 Eye miawo miedze si lólõ, si Mawu tso lãa mí, eye miãxø edzi se.^p Mawue nye lólõ, eye amesi nœa lólõ la me la, eya nœa Mawu me, eye Mawu há nœa eya me. 17 Esia me lólõ la zu blibo le miã gbø le,^r bena dzidefo nanø miã si le vønudrõgbø; elabena alesi eyama le la, nenema ke miawo há miãle le xexè sia me. 18 Vøvøa ðeke mele lólõ me o, ke boq lólõ blibo nyãa vøvõ ðoa goe; elabena fetu võ le vøvõ me; ke amesi le vøvõm la, mezua blibo le lólõ me o.^u

19 Mine miãlõ, elabena etre mí lólõ! 20 Ne amea ðe gblø be, ye lãa Mawu, eye wòléa fu novia la, avatsokala wònye; elabena amesi melõ novia, si kpøm wòle o la, aleke wòate ñu alõ Mawu, si kpøm mele o mahã?^a 21 Eye miãxø se sia tso egbø bena, amesi ke lãa Mawu la, nelõ novia há.^b

Xoxe. si ðu xexeam dzi.

5. Amesiame, si xø se bena, Yesu ye nye Kristo la, Mawu me wodzii tso, eye amesiame, si lãa amesi dzii la, elãa amesi ke wodzii tso eyama me há.^d 2 Ne miãlãa Mawu, eye miãléa efe seawo me ðe asi la, esia me miedze sii le bena, miãlãa mawuviwo.^g 3 Elabena lólõ na Mawu enye si bena, miãlé efe seawo me ðe asi, eye efe seawo mesesø o.^h 4 Elabena nusianu, si wodzii tso Mawu me la, ðua xexeam dzi, eye dziðudu, si ðu xexeam dzi la, eyæ

^a Yoh. 21. 17: Yes. 58. 7.

^b kp. 19: 2, 2: 3.

^c 26: Ro. 5. 6-10: Kor. 11. 5. 19.

^d 2: 28; 4. 17; 5: 14: Heb. 10. 19.

^e Mat. 18. 33.

^f 2. 5: Yoh. 1. 18; Tim. 1. 6. 16.

^g Mat. 21. 22: Yoh. 9. 31.

^h kp. 11: 4. 11: Mat. 22. 39: Yoh. 6. 29. 40.

ⁱ 3. 74: Yoh. 14. 17.

^j 4. 13: Yoh. 14. 23: 15. 4: Ro. 8: 9: Kor. 11. 1. 21.

^k 1. 1: Yoh. 1. 14: 4. 42: 15. 27.

^l kp. 2: 5. 1. 5: Mat. 16. 16.

^m 2. 19: Tim. 1. 4. 1: Mat. 7. 15: Tes. 1. 5. 18-21: Yoh. 11. 7: Pet. 11. 2. 1.

ⁿ kp. 8: Yoh. 6. 69.

^o 2. 28: 3. 21.

^p kp. 15: Yoh. 1. 14: Tim. 1. 3. 16: Fil. 2. 7.

^q 2. 22: Kor. 1. 12. 3: Yes. 12. 3: Tes. 11. 2. 7.

^r Ro. 8. 15.

^s 5. 4: Yoh. 12. 31: Kron. 11. 32. 7.

^t Yoh. 15. 19.

^u Yoh. 8. 47: 18. 37.

^v 1. 6: 2. 4. 11: 3. 17.

^w 3. 23: 5. 1: Mat. 22. 38.

^x 2. 23: 4. 15: Yoh. 1. 12: 3. 42.

^y 5. 1.

^z kp. 16.

^{aa} 2. 19. 22-24.

^{ab} 2. 5: Yoh. 14. 15. 23: Yoh. 11. 6.

^{ac} Yoh. 1. 18: 3. 16: Ro. 5. 8.

nye míaŋe xose.^a 5 Amekae nye amesi dua *bxexeame* dzi, ne me nye amesi xone sena bena, Yesu ye nye Mawuvi la o mahã?

Gbagbo la fe dasedidi.

6 Esiae nye amesi va le tsi kple vu me: Yesu Kristo, menye tsi dede me koe wova le o, ke boŋ /tsi kple vu mee wova le. Eye Gbagbo la enye amesi dia dase; elabena Gbagbo la enye nyatefe la. 7 Elabena ame etõe li, amesiwo le dase ðim le dzifo: Fofola, Nya la kple Gbagbo kãkãe la, eye ame etõ siawo le deka.^b 8 Eye ame etõe li, amesiwo le dase ðim le anyigba dzi, woawoe nye: Gbagbo la kple tsi la kpakple vu la, eye ame etõ siawo le deka.^c 9 Ne míexã amegbetowo fe dasedidi la, ekema Mawu fe dasedidi la lolo wu; elabena Mawu fe dasedidi enye esia bena, eɖi dase le Via ñuti.^d 10 Amesi ke xã Mawu fe Vi la dzi sena la, eya kpã dasedidi sia le eɖokui me; amesi ke mexã Mawu dzi sena o la, eya do Mawu aotsokalae; elabena mexã dase, si Mawu di le Via ñuti la, dzi se o.^e 11 Eye dasedidi la enye si bena, Mawu na agbe mavo mí, eye agbe sia le Via me.^f 12 Amesi si Vi la le la, agbe le esi; eye amesi si Mawu fe Vi la mele o la, agbe mele esi o.^g

13 Nusiawo meŋlo na mi ame-

^a 2,14; 4,4; Yoh. 16, 33.
^b 4, 15; Ro. 8, 37; Kor. I. 15, 57.
^c Yoh. 3, 15; 20, 31.

^e 3, 21; Yoh. 14, 13; 16, 26.
^f Yoh. I, 33; 6, 53; 15, 26; 19, 34.

^g Yoh. 9, 31; 11, 42.

^h Mat. 28, 19.

ⁱ Yak. 5, 15; Mat. 12, 31, 32.

^k Da. 10, 47.

^l 3, 4.

^m 3, 9; Tes. II, 3, 3.
ⁿ Yoh. 5, 33, 38; 8, 17, 18; Heb. 2, 4.

^p Gal. 1, 4.
^q 1, 10; Yoh. 3, 33; Ro. 8, 16.
^r 1, 2; Kor. I, 2, 12, 16; Yoh. 5, 26; 17, 3; 20, 28; Nyad. 3, 7; Ro. 8, 5.

^s 2, 26; 4, 9; Yoh. 1, 4; 14, 8.
^t Yoh. 3, 36; 5, 24.
^u Kor. I, 10, 14, 20; Yoh. II, 9; Ef. 5, 5.

siwo xã Mawuvi la fe ñkãa dzi sena la, bena miadze sii be, agbe mavo le mia si.^d

Kukudede na Mawu fe ñuãe.

14 Eye dzidefo, si le mia si le egbo la, enye esi bena, ne míebia nane le efe lãlõnu la, aɖo to mí.^e 15 Eye ne míenyae bena, eɖoa to mí le nusianu, si ke míebia me la, ekema míenyae bena, míexã nusiwo míebia tso egbo la.^f

16 Ne amea de kpõ ñovia wõ nuvõ, si mahe ame ayi ku me o la, neɖe kuku, eye wõana agbe amesiwo mewõ nuvõ, si ahe ame ayi ku me o.^g Nuvõa de li, si ahe ame ayi ku me; nyemegblo be, woade kuku de eya ta o. 17 Madzomadzonyenye katã enye nuvõ, eye nuvõa de li, si mahe ame ayi ku mee o.^h

18 ⁱ Míenyae bena, amesiame, si wodzi tso Mawu me la, mewõ nuvõ o; ke amesi wodzi tso Mawu me la, eya léa eɖokui nyuie, eye võɖito la mekaa asi eɖu o. 19 Míenyae bena, Mawu me mfe-tso, ^j eye xexeme blibo la katã le võɖito la me. 20 Ke míenyae bena, Mawu fe Vi la va, eya wõna gomesese mí, ^k bene míanya nyatefeto la; eye míele nyatefeto la me, le Via Yesu Kristo me. Esiae nye Mawu vavã la kple agbe mavo la. 21 Viwo, mĩkpõ mia ðokui dzi nyuie le trõwo ñuti!^l

YOHANES FE AGBALĒ EVELIA.

Agbalã la xolawo.

1 ^a Hamemegã xoxo la ñlo ðo de afenõ tiatia kple viawo, amesiwo melõna le nyatefe me; eye me nye dedekoe lãa wo o, ke boŋ amesiwo katã dze si nyatefe la hãe, 2 le nyatefe, si ñãa mia me, eye wõano anyi kpli mí ðaa la ñuti: 3 Amenuveve kple nublauikpõkpõ kpakple ñutifafa, si tso Mawu Fofola kple Yesu Kristo, si nye Fofola la fe Vi la gbo la, ano anyi kpli mí le nyatefe kple lãlõ me!^b

Nuxaxĩ bena, woano nyatefe me.

4 Dzi dzom ñuto bena, mekpõ

^a Yoh. III. 1; Pet. I. 5, 13; Tim. I, 2, 4; 4, 3.
^b Yoh. I. 1, 6; Yoh. III. 3.

^c Yoh. I. 2, 7; 3, 11.

^d Yoh. I. 5, 3.

^e Tim. I. 1, 2; Tim. II. 1, 2; Ti. 1, 4.

^f Yoh. I. 2, 16; 4, 1; Gal. 4, 11; Tes. I. 3, 5.

viwõwo dometõa ðewo le nyatefe la me zõm, abe alesi míexõ se tso Fofola gbo ene.^c 5 Eye azõ la mele kuku ðem na wõ, afenõ — menye se ye ye wõnye meŋlo ðo ðe wõ o, ke boŋ esi le mia si tso gõmedzedzea me lae — bena míalõ míã ñewo.^d 6 Eye esiae nye lãlõ la bene, míazõ de efe seawo nu. Esia nye se la bena, míazõ eme, abe alesi míese tso gõmedzedzea me ene.^e 7 Elabena amebela ge-ðe, siwo meoua me bena, Yesu Kristo va le ñutilã me o la, do go yi de xexeame. Esiae nye amebela kple Kristo fe futõ la.^f

8 Mikpō mia dōkul dzi nyule. be-ne miagabu dō. siwo miwō la o. ke boq fetu blibo nasu mia si.^b 9 Amesiame. si da vo de Kristo fe nufiafia ŋu. eye menōa eme o la. Mawu mele esi o: eye amesi nōa Kristo fe nufiafia me la. Fofō la kple VI la le esi.^c 10 Ne amea de va mia gbo. eye mehe nufiafia sia de asi ve o la. migaxōe de afea me o. eye migado doafe hā ne o: 11 elabena amesi do doafe

^a Tim. 1. 5. 22.
^b Kor. 1. 15. 58;
Yoh. 7. 18.
^c Yoh. 1. 1. 4;
Yoh. III. 13. 14.

^e Yoh. 1. 1. 3;
2. 23; 5. 12.

/ kp. 1.

ne la. ede ha kplil le efe dōwōwō v5wo me.^a

12 Nya gede gali be. manlo ado de mi: agake nyemelō be. matsō agbalē kple agbalēplotsi aṅlo wo o. ke boq mele mō kpom be. mava mia gbo. eye ne mīedo go ŋku me kple ŋku me la. mīafo nu. bene miafe dzidzō nazu blibo. 13 Nɔvlwōnyonu tlatla la fe viwo dudo wō fā./

YOHANES FE AGBALĒ ETŌLIA.

Aghalē la xola. Apostolo la kafu Gayo le noviwō xoxo guti.

1 Hamemegā xoxo la ŋlo dō de Gayo lolōtō. ʒsi melōna le nyatefe me.

2 Lolōtō. mele didim be. nuwo katā nadze dzi na wō nyule. eye wō lāme nanō sesie. abe alesi wō luō le nyuie la ene.^b 3 Elabena dzi dzom ŋuto. esime nɔvlwo va dī dase le wō nyatefetonyenye nuti. kalesi nēzōna le nyatefe mee. 4 Nyemekpō dzidzō gā wu esla be. mese bena. vinyewo zōna le nyatefe me o.^c

5 Lolōtō. èwō nutefe le nusianu. si nēwō na nɔvl. siwo nye amedzrowo la me. 6 ameslwo va dī dase le wō lolō nuti le hame la fe ŋku me. eye ne èdō wo dā alesi dze Mawu ŋu la. Pēkema èwōe nyuie. 7 Elabena efe ŋko la nuti wodo go yi dō. eye womexōa naneke le trōsubolawo si o.^d 8 Eyata ele na mī be. mīaxō nenem me siawo. bene mīazu wo fe hadōwōlawo na nyatefe la.^e

Apostolo la xī5 nu Gayo hens. megadze kpodegu v5 yome o.

9 Meṅlo agbalē dō de hame la:

^g Yoh. II. 1; Pet. 1. 6, 1; Ro. 16. 23.

^A Ti. 1. 13.
^f kp. 5; Mat. 23. 13.

^k Yoh. II. 4.

^l Pet. I. 3. 11. 13;
Yoh. I. 3. 6. 10.
ⁿ Ten. 1. 3. 9;
Gal. 4. 19; Kor. I. 4. 15.

^o Yoh. 19. 35;
21. 24.

^p Ti. 2. 18; Ro. 15. 24.

^r Yoh. II. 12.

^s Mat. 10. 9.

^t Mat. 10. 14. 40;
Ro. 16. 2; Heb. 10. 33; 13. 2.
^u Yoh. 15. 14;
20. 19.

gake Diotrefo. si le didim be. yea-dō tō de wo nu la. mexo mī o. 10 Eyata ne meva la. maḍo ŋku efe dōwōwō. siwo wōwōna kple nya v5. siwo wōnōa gbogblom de mīa nuti la dzi: eye nusiwō mesu me ne o: Eya ŋuto hā mexōa noviwō o. eye wōxea mō na ameslwo l5 be. yewoaxō wo. eye wōdēa wo le ha me. 11 Lolōtō. megasrō nu v5dī o. ke srō nu nyui boq. Amesi wōa nu nyui la. Mawu gbo wōtso. eye amesi wōa nuv5 la. mekpōa Mawu o. 12 Demetrio kpōa dasedidī nyui tso amewo katā kple nyatefe la ŋuto hā gbo. eye mīawo hā mīele dase dim le eputi. eye ènyae bena. miafe dasedidī enye nyatefe.

13 Nya gede gali be. manlo ado de wō: gake nyemelō be. matsō agbalēplotsi kple agbalēploti aṅlo wo ado de wō o: 14 ke mele mō kpom bena. mava akpō wō dā kaba. eye ne mīedo go ŋku me kple ŋku me la. mīafo nu. 15 Dufifafa nanō anyi kpli wō! Xol5wo dudo wō fā. Dudo xol5awo dekadeka nam fā!^u

YUDA FE AGBALĒ.

Kpokpoyideme.

1 Yuda. Yesu Kristo fe dola kple Yakobo nɔvl la. ŋlo dō de ameslwo woyō. eye woyō wo kōkōe le Mawu Fofō la me. eye wōdzra wo dō le Yesu Kristo me la:^v

^v Pet. II. 1. 2.
^w Yu. 3-23 kpo
Pet. II. 1a 2. 3;
Mat. 13. 55;
Lu. 8. 16; Yoh. 17. 11. 15. 19;
Da. 12. 17; Kor. I. 1. 2; Pet. I. 1. 5; Yak. 1. 1.

2 Nublanuikpōkpō kple nutifafa kple lol5 naso gbo dē dzi na mi!^w

Le amehlela viwo guti.

3 Lolōtōwo. esi medo vevie ŋuto. bena manlo nya le mi katā mla-fe xoxo la nuti ado de ml la. ezu

dzizizi nam be, maṅṅe atso axlō nu mi, bene miauli xose, si wode asi na ame kōkōwo zi deka de yeiyiawo katā nu la ta.^a 4 Elabena amea dewo wa tra de eme dzaa, amesiwo woṅṅo ḍi tso blemā ke hena vōnudōrō sla: Ame mavōmawuwo, amesiwo trōa mīa Mawu fe amenuveve yina de agbe baḍa nōnō me, eye wogbe nu le mīa dzidula kple Afeto deka, Yesu Kristo la gbō.^d

5 Ke mele didim bena, maḍo ṅku dzi na mi amesiwo nya nuwo katā xoxo zi deka de yeiyiawo katā nu bena, esime Afeto la de duko la tso Egipte-nyigba dzi la, emegbe la etrō amesiwo me xose o la. / 6 Eye mawudōla, siwo medzra wofe amegānyenye ḍo o, ke wogblē woa ṅutōwo fe nōfe ḍi la, wotsō kōkōkō mavōwo bla wo hedzra wo ḍo de vlviti tsiditsidi me hena ṅkeke gā la fe vōnudōrō. 7 Abe alesi wotsō Sodom kple Gomora kple du, siwo fo xlā wo, siwo wo ahasi akpa abe woawo ene, eye wodze ṅutilā bubu yome la, wō kpōḍeṅu, esi wokpe dzo mavo fe fu la: 8 Nenema ke drēkula siawo hā foa ḍi ṅutilā, eye wodoa vlo afe-tonyenyewo, eye wogblōa busunya de ṅutikōwo ṅuti.^e 9 Ke Mīxael, mawudōla gā la, eslime wōle anuku tsyom hele nu fom kple Abosam le Mose fe kukua ṅuti la, medo dzi gblō busufōbubu de eṅuti o, ke boṅ egblō bēna: "Afeto la laka mo na wō! 10 Ke ame mawo la wogblōa busunya de nusiwo womenya o la ṅuti; ke nusiwo gome wose tso dzōdzome abe lā nyasā manōsitōwo ene la, wogblē wo ḍokui le nuslawo me. 11 Baba na wō! Elabena wodze Kain fe mō dzi ylna, eye wohe wo ḍokui de Bileam fe beblefetu la me, eye wotsrō le Kora fe aglādzedze la me." 12 Ameslawo nye ḍifofo le mlafe lōlōnduḍuwo me, esi woḍua nutsu nyla wo ḍokui le mīa gbō vōvō manōmee; allikpo tsi manōme, siwo ya fona yina gbōna la, wonye; aṅ, siwo dzi kutsetse menōa le nūṅeyi o, siwo ku zi eve, eye woḥo wo,^f 13 futsotsoe dzeagbō, aṅsiwo kplāa woa ṅutōwo fe

ṅukpenanuwo va kōna de go, ylevitl tramō, siwo wodzra ḍo hena vlviti tsiditsidi yi de mavōmavō me la, wonye. 14 Ke bHenox hā, amesi nye adrelia tso Adam dzi la, gblō nya ḍi de ame mawo ṅuti bēna: „Kpō ḍa, Afeto la kple efe ame kōkōe akpe nanewo gbōna, 15 bene wōḍōrō vōnu wo katā, eye woaka mo na wo dome amesiwo katā mevōa Mawu o la, le wofe ḍōwōwo vlo, siwo katā wowo mawumavōmavōe kple nya sesē, siwo katā nuvōwōla mavōmawuwo gblō de eṅuti la ta."^g 16 Ameslawo nye liolioliillawo, amesiwo ṅu naneke medzēna o, evō wōzōna le wofe nudzodzrowo nu hafi, wofe nu gblōa dadanyawo, eye wokafua ame le efe ṅku me le vide ta.^h

17 Ke, ml lōlōtōwo, mido ṅku nya, siwo mīa Afeto Yesu Kristo fe apostolowo gblō tsā la dzi, 18 alesi wogblō na mi bēna: "Le nuwuwu yeiyiawo me la fewudula, siwo zōna le woa ṅutōwo fe nudzodzrowo vlo wo nu la le vava ge. 19 Ameslawo nye amesiwo woa mamāwo, dzōdzōmeme, siwo me gbogbō mele o.ⁱ

Nuxoxlō bēna tenono sesē le xose kple nuffa ḍazadze la me.

20 Ke, mi lōlōtōwo la, oṅmitu mia ḍokui de mlafe xose kōkōe, si fo wo katā ta la dzi, eye mido gbe ḍa le Gbogbō kōkōe la me, 21 eye midzra mla ḍokui ḍo le Mawu fe lōlō la me, aṅ lalam na mīa Afeto Yesu Kristo fe nublanuikpōkpo la hena agbe mavo.^j 22 Eye mīkpo nublanui na amea dewo, amesiwo le ḍi kem, 23 tmidē ame bubua dewo, eye mlhe wo do go tso dzo la me, mltsō vōvō kpō nublanui na amea dewo, "eye mlē fu awu, si ṅutilā fo ḍi la gō hā.

Nuwunya.

24 Ke amesi ate ṅu alē mi ḍe asi, bēna mlagakli nu o, eye wōbate ṅu atso ml atu tsitre de efe ṅutikōke fe ṅku me mokaka manōṅui le dzidzo gā me.^k 25 Mawu deka hō kple mīa xola, to Yesu Kristo, mīa Afeto la dzi la, eto nanye kafukafa kple gānyenye kple dzidudu kple ṅusē azo kple daasi tso mavo me yl de mavo me! Amen.^l

^a kp. 20: Ti. 1. 4; Pet. II. 1. 1; Fil. 1. 27.

^b Mo. 1. 5, 18, 24; Zax. 14. 6.

^d kp. 14; Gal. 5. 13; Pet. 1. 2, 16; Ti. 1. 16.

^e Sam. 1. 2, 3.

^f Heb. 3. 17; Kor. I. 10. 6; Mo. IV. 14. 16. ^g Mo. I. 6, 2; Mal. 3. 23.

^h Kor. I. 10. 10; Yak. 2. 1. 9; Ps. 17. 10.

ⁱ Tim. 1. 4. 1.

^j Mat. 25. 41; Ro. 1. 26; Mo. I. 6. 2, 4; 19. 5. ^k Yak. 3. 15.

^l kp. 4, 28; Do. 23. 8.

^m kp. 3: Kol. 1, 28; 2. 7; Do. 9, 31. ⁿ Dan. 12. 1.

^o Zax. 3. 2; Mo. V. 34. 6.

^p Ti. 2. 13; Heb. 9. 28.

^q kp. 7: Kor. I. 3. 15.

^r Nyad. 3. 4.

^s Yoh. I. 3. 15. 16; Nyad. 3. 14; Mo. IV. 16. 1. 31.

^t Ro. 16. 25.

^u Kor. I. 11. 21; Ef. 4. 14; Xez. 34. 2; Lod. 25. 14.

^v Yes. 57. 20. ^w Ro. 16. 17.

NYADEDEFIA, SI WOĐE FIA YOHANES.

Kpokpoyideine kple gbedoname.

1. Yesu "Kristo fe nyadedefia. si Mawu tso nɛ. be wɔfafia nusiwo lava ve me kaba la. efe dɔ-lawo la. enye esi: eye woto efe mawudɔla. si wɔdɔ dɔ la. dzi hede wo me fia efe dɔla Yohanes. 2 amesi dɔi dase le Mawu dfe nya kple Yesu Kristo fe dasedidi nuti. abe alesi wɔkpɔ nuawo katãe ene. 3 Woayra amesi le nyagblɔdi sia fe nyawo xlɛm kple amesiwo le wo sem. eye wole nusiwo wonlo de eme la. dzram dɔ: elabena yeyiɣi la tu afe.

4 Yohanes nlo dɔ de hame adre. siwo le Asia la bena: Amenuveve kple nutifafa nanɔ anyi kpli mi tso kamesi li. eye wɔnɔ anyi. eye wɔle vavagelagbo. eyetso gbogbo adre. siwo le efe fiazikpui nɔ la gbo. 5 eye tso Yesu Kristo. amesi nye dɔasedila nyatefeto kple ame kukuwɔ fe "ngɔgbeto kple anyigba dɔzi fiawo fe dɔzidula la gbo! Amesi lɔa mí. eye wɔtso efe ɔu klo mía fe nuwɔwo dɔ le mia nuti. 6 eye wɔwɔ mí fiawo kple nunɔlawo hena efe Mawu Fofɔ la. eya to lanye nutikɔkɔe kple nusɛ tso mavɔ me yi de mavɔ me! Amen.

7 Kpɔ dɔ. "egbɔna kple alilikpowo. "eye nku sia nku lakpɔe. eye amesiwo fu nú dee hã. lakpɔe. eye anyigba dzi fɔmeawo katã lawu avi hoo le enuti! E. amen. 8 Nyeɛ nye Alfa kple Omega. gɔmedzedze kple nuwuwu: ale Afeto Mawu. amesi li. eye wɔnɔ anyi. eye wɔle vava ge. amesi nye nusɛkatãto la. gblɔ esi!"

Amegbetovi la de edokui fia.

9 Nye Yohanes. mia nɔvi kple miafe hagomekpɔla le Yesu Kristo fe fukpekpe kple fiadufe kple dzidodo me la. menɔ fukpo. si woyɔna be Patmo la dzi le Mawu fe nya kple Yesu Kristo fe dasedidi ta. 10 Menɔ gbogbo me le Afeto fe nkeke la dzi. eye mese gbe gãa de le didim le megbenye. abe kpɛ fe gbedidi ene. gblɔ bena: 11 Nusi nɛkpɔ la. nɔlɔe de agbalɛ me. eye natsɔe adɔ de ha-

a 10. 7: 22. 6. 16; Mar. 13. 32; Am. 3. 7.

b kp. 20: 2. 1. 14; 14: 15, 6; Zax. 4. 2; Dan. 7. 13. d Yoh. 1. 1: 21. 24; Yoh. 1. 1. 1.

e 3. 11: 22. 7. 10; Lu. 11. 26; Pet. 1. 4. 7; Ro. 13. 11. f Dan. 7. 9. g 2. 18.

h 2. 18; 10. 1; Dan. 10. 6; Xez. 1. 24; 42. 2. i kp. 20. k kp. 8: 3. 1. 4. 8; Ro. 1. 7.

l 3. 14: 5. 9.

m Kol. 1. 18; Ef. 5. 2. n 7. 14: 19. 16. o kp. 8: 2, 3; Dan. 10. 8. 18. 19; Yes. 44. 6: 48, 12. p 5. 10. 13: 7. 12; Yes. 61. 6: 66. 21.

q 20. 1. 12; Ro. 6. 9: 14. 9. r Dan. 7. 13. s Zax. 12. 10; Mat. 24. 30; Yoh. 19. 37. t kp. 11.

u kp. 11. 12. 16; Mal. 2. 7.

v kp. 4: 4, 8; 18. 6: 23, 13.

w 1. 12. 16. 20; Do. 19.

x 6. 9; 22. 8; Pet. 1. 5, 1; Ro. 8, 17; Tes. II. 2. 5. y kp. 6; Tes. I. 1. 3; Kor. II. 11. 13; Ef. 5. 11; Yoh. 1. 4. 1.

z 4. 1. f kp. 4: 2. 1. 8. 12: 3. 1. 7. 14.

me adre. siwo le Efeso kple Smirna kple Pergamo kple Tiatira kple Sardes kple Filadelfia kple Laodikea. 12 Eye metɔ be. makpɔ gbe. si fo nu kplim la. Eye esi metɔ la. mekpɔ sikakaditi adre. 13 eye le sikakaditi adreawo titina la amea dɛ li. si dɔi amegbetovi. edo awu ɔlaya. eye wɔtso sikalidzibanu bla akɔta. 14 Eye /efe ta kple efe taɔa fu tititi abe alɛfu yi ene. eye abe sno ene. eye dfe nkuwo le abe dzo fe adre ene. 15 eye efe afɔwo dɔi gadzɛ. si wode kpodzo me wɔbiã hɛ. eye efe gbe le abe tsi sisi gedewo fe gbedidi ene. 16 Eye yletivi adre le efe nudusi me. eye yi dɔdɔ nuevee do tso efe nu me. eye efe mo le keklɛm. abe alesi ye klɛna sesie ene.

Yletivi kple akaditi adreawo.

17 Eye esi mekpɔe la. medze anyi de efe afɔ nu abe ame kuku ene. Eye wɔda efe nudusi de dzinye gblɔ bena: Megavɔ o. nyee nye gbãto kple mlɛto 18 kple amesi le agbe. meku. eye kpɔ dɔ. mele agbe tso mavɔ me yi de mavɔ me. eye ku kpletisiɛfe safuiwo le asinye. 19 Azɔ nlo nusiwo nɛkpɔ kple nusiwo li kpa-kple nusiwo le vava ge le nusiawo megbe la. 20 Yletivi adre. siwo nɛkpɔ le nye nudusi mekpɔe sikakaditi adre la fe nya ɣayla enye si: Yletivi adreawo nye hame adreawo fe dɔlawo. eye akaditi adreawo nye hame adreawo.

Agbalɛ. si wogbo dɔ de hamedzikpɔla kple hame. si le Efeso.

2. Dɔ dɔ de hame. si le Efeso la. fe dɔla bena: Amesi lé yletivi adre de efe nudusi. "amesi le sikakaditi adreawo titina zɔm la. eyae gblɔ esiawo bena: 2 Me-nya wɔ dɔwɔwɔwɔ kple wɔ agbagbadzedze kple wɔ dzidodo. eye bena mɛtea nu lɔa ame wɔdiwo fe nya o. eye nɛdo amesiwo gblɔna be. yewonye apostolowo. eye womenyee o la kpɔ. eye nɛkpɔ be,

apatsokalawo wonye, 3 eye nêdo dzi, eye nêdze agbagba le nye ñkwa ñuti, eye dëdi metea ñuwò o.^a 4 Gake la mekpò nusia le ñuti-wò bena, nêgblê wò gbã lolò la dî.^d 5 Eyata ðo ñku afisi nêge tso la dzi, ne natro le dzi me, eye nawò gbã dâwâwawo; ne menye nenem o la, mava gbôwò kaba, eye made wò akaditi la ða tso enofe, ne mêtro le wò dzi me o.^f 6 Gake esia le asiwò bena, nêléa fu ñnikolaitôwo fe nuwôwo, siwo nye hã hmeléa fui la. 7 Amesi ke to li ne la, nese nusi Gbôgbô la gblo na hameawo bena: Amesi ke ðu dzi la, mana agbeti, si le Mawu fe Paradiso me la, fe kusetsee, ne woadu.

Agbalê. si woalo ðo de hamedzikpola kple hame, si le Smirna.

8 Eye ñlo ðo de hame, si le Smirna la, fe dola bena: Amesi nye gbãto kple mlêto, amesi ku, eye wôgbô agbe la, eyae gblo esiwawo bena: 9 Menya wò dâwâwôwo kple wò xaxa kpakple wò ahedada — ke kesinoto nênye hafi — kple amesiwo gblona be, Yuda-tôwo yewonye, eye womenyee o, ke boñ Satana fe fufufe wonye la fe busubôbo.⁴ 10 Megavô fu, siwo nava kpe la, fe ðeke o. Kpô ða, Abosam latsô mia dome amea ðewo ade gaxô me, bene woate mi akpô, eye miakpô xaxa ñeke ewo. Nanye nutfewôla yidase ðe ku me, eye mana agbefiakuku wò! 11 Amesi ke to li ne la, nese nusi Gbôgbô la gblo na hameawo bena: Amesi ke ðu dzi la, vku evelia mawô vâa ðeke o.

Agbalê. si woalo ðo de hamedzikpola kple hame, si le Pergamo.

12 Dlo ðo de hame, si le Pergamo la fe dola bena: Amesi yidase nuevee le esi la, eyae gblo esiwawo bena: 13 Menya wò dâwâwôwo kple afisi nênona, hafisi Abosam fe zikpui le, eye nêlé nye ñkô me ðe asi sesie, eye mèsê nu le dzinye xoxose ñuti le ñeke, siwo me ke wowu Antipa, si nye nye dasedila nutfewôla le mia dome, afisi Abosam nona la o. 14 Gake la mekpô nu via ðewo le ñutiwò; elabena amesiwo lé Bileam fe nufiafia me ðe asi la, le gbôwò le afima, amesi fia

Balak bena, wòatsô nudianu ađo Israel-viwo ñku me, ne woadu nusiwo wosa vâe na trôwo, eye woawô ahasi. 15 Nenema ke amesiwo lé ñnikolaitôwo fe nufiafia me ðe asi la, le gbôwò. 16 Azô tro le wò dzi me; ne menye nenem o la, mava gbôwò kaba, eye matsô nye nu me yi awô avoa kpli wò. 17 Amesi ke to li ne la, nese nusi Gbôgbô la gblo na hameawo bena: Amesi ke ðu dzi la, mana mana yaxla la fe dee, eye mana kpe yie, eye le kpea dzi la woñlo ñkô yeye ði, si amea ðeke menya o, negbe amesi xoe la koe.

Agbalê. si woalo ðo de hamedzikpola kple hame, si le Tiatira.

18 Eye ñlo ðo de hame, si le Tiatira la, fe dola bena: Mawuvi, amesi fe ñkuwo le abe dzo fe ade ene, eye efe afôwo le abe gadzê biabiabi ene la, eyae gblo esiwawo bena: 19 Menya wò dâwâwôwo kple wò lolò kple wò xoxe kple wò subôsubôdo kpakple wò dzidodo, eye bena wò dâwâwôwo mlêtowo nu gbãto.^o 20 Gake la mekpô nusia le ñuti-wò bena, nêde mo na nyônu Isabêl, si yô edokui bena nyagblodila, eye wôfia nu nye dlawo heble wo, bene woawô ahasi, eye woadu nusiwo wosa vò na trôwo. 21 Eye mena yeyiye, be wôatro le efe dzi me; gake melò be, yeatro tso efe ahasiwôwo me o. 22 Kpô ða, matsôe afu aba dzi, eye amesiwo wô ahasi kpakpli la, ne wometro tso wofe dâwâwôwo me o la, matsô wo afu xaxa gâa ðe me; 23 eye matsô ðovô awu viawo. Eye hameawo katã woanyae bena, nyee nye amesi dzroa ayikuwo kple dziwo me kpôna, eye mađo te fe na mia dome esiamme le efe dâwâwôwo nu. 24 Ke mele gbôgblo na mi ame mletôwo le Tiatira, amesiwo katã melê nufiafia sia me ðe asi o, amesiwo menya Satana fe globofewo (abe alesí woyns ene) o la: Nye-mele agba bubua ðeke da ge ðe mia dzi o; 25 negbe ñnusi le mia si la, milê eme ðe asi sesie, va-sede esime mava. 26 Eye amesi ke ðu dzi, eye wólê nye dâwâwôwo me ðe asi yidase ðe nuwuwu la, mana nusêe ðe trôsubô-

^a Tes. II. 3. 13.

^b kp. 6.

^d kp. 14. 20.

^e kp. 5:3.3:19. 15. 21.

^f kp. 16. 22:1. 20:3.3.

^g kp. 15.

^h Ps. 139. 21.

ⁱ 7:3.12:14.1:

19.12:Yoh.8.31:Yes.62.2.

^k kp. 11.

^l 22:2;Kor.II.12.4.

ⁿ 1.11.14:15:19.12:Do.16.14.

^o 1.17:3.9:22.13:Kor.II.8.9.

^p kp. 2: Heb. 6. 10.

^r kp. 4. 5. 14.

^s Fia. 1. 8. 31:

Fia. II. 9. 22.

^t Ko.2:28;Yoh. 8. 39. 44. 54;

Mat.10.28:23.34.

^u 3.11:Pet.I.4.12:Yak.1.12.

^v 20.6.14:21.8:Mat.24.13.

^y 17.2:18.9.

^z 20.12;Do.1.24:Ps.7.10:

Fia.II.10.7.9.

^{aa} 1.16;Heb.4.12.

^{ab} 3.8.13.2:16.10:Ps.94.20.

^{ac} 3. 11.

^{ad} kp. 4.20:Mo. IV.25.1:31.16:

Pet. II. 2. 15:

Do. 15. 29.

lawo dzi,^a 27 eye wòakplɔ wo kple gatikplɔ, eye wòagbã wo gudu-gudu abe zemela fe zewo ene, abe alesi nye hã mekpɔ nɔsɛ tso Fofonye gbɔ ene,^c 28 eye matsɔ nukɛyɛletivi anɔ. 29 Amesi ke to li nɛ la, nese nusi Gbɔgbɔ la gbɔ na hameawo.^f

Agbalɛ, si woglo ɔo de hamedzɛkɔpola kple bame, si le Sardes.

3 Eye nɔ ɔo de hame, si le Sardes la, fe dola bena: ^aAmesi si Mawu fe gbɔgbɔ adreawo kple kɛyɛtivi adreawo le la, eyae gbɔ esiwawo bena: Menya wò dɔwɔwɔwo bena, n̄kɔ le asiwò be, èle agbe, eye nèku. 2 Nɔ nɔdzo, eye nado nɔsɛ nusiwo suso le kuku ge la; elabena nyemekpɔ wò dɔwɔwɔwo le blibo le nye Mawu fe n̄ku me o.^b 3 Eyata ɔo n̄ku nusi n̄ko, eye nèse la dzi, eye nèlé eme de asi, eye natɔ le wò dzi me. Ne mɛnɔ nɔdzo azɔ o la, ekema mava ado de dziwò ^oabe fiafito ene, eye m̄nya gafofo, si dzi mava ado de dziwò o. 4 Gake la èkpɔ n̄kɔ ɔɛɛa dewo le Sardes, ^eesiwo mefo di wofe awuwo o, eye woazo kpakplim le awu yiwo me; elabena wodze. 5 Amesi ke du dzi la, woado awu yiwo na eyama, ^eeye nyemele efe n̄kɔ tutu ge da le agbegbalɛa me o, eye maɔu efe n̄kɔ la me le Fofonye kple efe dɔlawo n̄ku me. 6 Amesi ke to li nɛ la, nese nusi Gbɔgbɔ la gbɔ na hameawo.^g

Agbalɛ, si woglo ɔo de hamedzɛkɔpola kple bame, si le Filadelfia.

7 Eye nɔ ɔo de hame, si le Filadelfia la, fe dola bena: Amesi enye kɔkɔɛto kple nyatefeto, ^aamesi si Dawid fe safui le, amesi ɔuna amea deke metuna o, eye wòtuna amea deke meuna o la, eyae gbɔ esiwawo bena: 8 Menya wò dɔwɔwɔwo! Kpɔ da, metsɔ ɔotru, si le nuvo la, ɔo n̄kuwò me, eye amea deke mate n̄u atui o; elabena nɔsɛ ɔɛɛa de koe le asiwò, eye nèlé nye nya la me de asi, eye mɛgbe nu le nye n̄kɔ gbɔ o.^b 9 Kpɔ da, made Satana fe fufɔfemetɔa dewo, amesiwo gblɔna bena, Yudatɔwo yewonye, eye womenyee o, ke boɔ anatsɔ wokana la; kpɔ da, mawɔ wo be,

^a 20, 4.
^b Yes. 48, 23; 60, 14.
^d 1, 9; Tes. II. 2, 9, 10.
^e 12, 6; Pa. 2, 9.

^f kp. 7.
^g 1, 3; 2, 5; 22, 7; 25, 10.

^a 5, 6.
^f Gal. 2, 9; Yes. 64, 6.
^h 1, 4, 16; 2, 1, 2; 5, 6.

ⁱ 2, 7, 17; 14, 1; 21, 2; Gal. 4, 26; Fil. 2, 9.
ⁿ Xez. 34, 4, 16.

^o 16, 15; Tes. I. 5, 2; Mat. 24, 42.

^p 19, 11; Kol. 1, 15; 2, 1.
^r 2, 2.
^s Yu. 28; Zax. 3, 4.

^t 20, 15; Mat. 10, 32.

^u 2, 7.

^v Kor. I. 4, 8.
^y Yes. 55, 1.
^z Pet. I. 1, 7.

^a Yes. 22, 22.

^b 16, 15.

^d Lod. 3, 12; Kor. I. 11, 32; Heb. 12, 6.
^e Lu. 12, 36.
^f Yob. 14, 22.
^g 2, 2, 9, 13; Kor. II. 2, 12.

wòava ade ta agu de wò afo nu, eye woadze sii be, nye la melɔ wò. 10 Le esi nèlé nye ^adzido-nya me de asi n̄uti la, eyata nye hã malé wò de asi le tetekpɔ fe gafofo, si le xexame katã dzi va ge, be woate asesiwo n̄ɔa anyigba dzi akpɔ la me. 11 Kpɔ da, ^bmegbɔna kaba; lé nusi le asiwò me la, de asi sesie, bena amea deke nagaxo wò fiakuku la o. 12 Amesi ke du dzi la, mawɔe wòanye ^cɔti le nye mawukɔa me, eye magado wo akpɔ o, eye manɔ le nye Mawu n̄kɔ kple nye Mawu fe du, si nye Yerusalem yeye, si di tso dzifo tso nye Mawu gbɔ va la, fe n̄kɔ kple nye n̄kɔ yeye la de eyama n̄u. 13 Amesi ke to li nɛ la, nese nusi Gbɔgbɔ la gbɔ na hameawo.^d

Agbalɛ, si woglo ɔo de hamedzɛkɔpola kple bame si le Laodikea.

14 Eye nɔ ɔo de hame, si le Laodikea la, fe dola bena: Amesi nye Amen, dasedila nutefewola kple nyatefeto, amesi nye Mawu fe nuwɔwɔwo fe ^egɔmedzedze la, gbɔ esiwawo bena: 15 ^eMenya wò dɔwɔwɔwo bena, mɛfa hã o, mɛdze dzo hã o. De medi be, de wo nafa alo nadze dzo. 16 Ke le esi nèlé yɔyɔe, mɛdze dzo o, eye mɛfa hã o n̄uti la, matu wò afu gbe atso nye nu me. 17 Elabena, ègblɔna be, yenye kesinɔto, eye kesinɔnuwo le ye si, eye naneke mehiãa ye o, eye mɛnyae be, hiãto kple nublanuito kple koto kple n̄kuagbãto kpakple amanɔla nɛnye o.^f 18 Mele adanɔ dom na wò be, ^gnafle ^hsika, si wolólo le dzo me le, le asinye, be nazu kesinɔto, kple avɔ yi, be natsyɔ, ne wò n̄kɔpɛfe nagadze o, kpakple n̄kutike, ⁱbe nasi de wò n̄kuwo, be n̄akpɔ nu. 19 Nye la, ame gedɛ alesi nu melɔna la, mekaa n̄ku me na, eye mehea to na; eyata do vevie, be natra le wò dzi me.^d 20 Kpɔ da, ^emele tsitre le ɔɔa nu le efom; ne amea de se nye gbe, ^feye wòɔɔ ɔɔa la, mage de eme le egbo, eye maɔu nu kplii, eye eya hã adu nu kplim. 21 Amesi ke du dzi la, mana wòabobo nɔ anyi kplim de nye fiazikpui la dzi, abe alesi nye hã meɔu dzi, eye meboɔo nɔ anyi

kple Fofonye ðe efe fiazikpui dzi la ene.^b 22 Amesi ke to li n̄s la, nese nusi Gb̄ogb̄o la gb̄lo na ha-meawo.

Mawu fe ḡanyenye ðeðefia kple klodzedze ðe efe fiazikpui nḡo.

4. Nusiawo megbe la mekp̄o, eye k̄p̄o ða, w̄otrua ðele w̄uu le dzifo,^d eye gbe gb̄ato, si mese la, fo nu kplim abe k̄p̄e fegbedidi ene, gb̄lo bena: Va dzifo afii, eye mafia nusiwo lava ve me le esiawo megbe la w̄o. 2 Eye enumake /meno gb̄ogb̄o la me, eye k̄p̄o ða, w̄wod̄o fiazikpui anyi ðe dzifo, eye amea ðe b̄ob̄o n̄o fiazikpui la dzi, 3 eye amesi b̄ob̄o n̄o edzi la n̄uti le abe yaspis-kpe kple sardis-kpe ene, eye anyiew̄o, si n̄uti le abe smaragd-kpe ene la, fo xl̄a fiazikpui la. 4 Eye zikpui blave w̄o ene fo xl̄a fiazikpui la, eye k̄ameḡa xoxo blave w̄o ene b̄ob̄o n̄o zikpuiwo dzi,^e eye wodoawu ulaya yiwo, eye sikafiakukuwo le wo ta. 5 Eye "dzikedzowo kple dzidegbewo kple gbedidiwo do tso fiazikpui la me. Eye "dzokakati adre le bibim le fiazikpui la nḡo, woa-woenye Mawu fe "gb̄ogb̄o adrea-wo; 6 eye "atsiafu, si me k̄o abe kristalo l̄al̄e ene la, le fiazikpui la nḡo, eye nu "gbagbe ene, siwo nḡogbe kple megbe ȳo f̄u kple ŋkuwo la, le fiazikpui la titina, eye wofo xl̄a fiazikpui la h̄a. 7 Eye nu gbagbe gb̄ato le "abe dzata ene, eye nu gbagbe ewelia le abe nyitsu ene, eye nu gbagbe et̄olia fe mo le abe ame fe mo ene, eye nu gbagbe enelia le abe h̄o, si le dzodzom ene. 8 Eye awala ade li na nu gbagbe eneawo dome ðesiade, eye ŋkuwo ȳo wo n̄uti kple wo me f̄u, eye womekp̄o dzudz̄o z̄a kple keli o hele gb̄o-gbl̄om bena: "K̄ok̄oe, k̄ok̄oe, k̄ok̄oe nye Afeto, Mawu n̄us̄ek̄at̄at̄o, amesi n̄o anyi, eye w̄oli, eye w̄ole vava ge la! 9 Eye ne nu gba-gbeawo le n̄utik̄ok̄oe kple bubu kple akpedada ts̄om na amesi b̄ob̄o n̄o fiazikpui la dzi, amesi le agbe tso mav̄o me yi ðe mav̄o me la, 10 ekema ameḡa xoxo blave w̄o eneawo ts̄ya mo anyi ðe amesi b̄ob̄o n̄o fiazikpui dzi la fe ŋku me, eye wodea ta agu

a 5, 14.

b Mat. 19, 28.

d 1, 10.

e Xez. 2, 9, 10.

f 1, 10.

g Xez. 1, 26; 10, 1; Yes. 6, 1. h 4, 2.

i Xez. 1, 26-28.

k Yes. 24, 23.

l 3, 4; 5, 10.

m 8, 6; 11, 19; 18, 18.

n Zax. 4, 2.

o Mo. 1, 49, 2, 10. p Yes. 11, 1, 10; ia 22, 16.

q 1, 4.

r Xez. 1, 22.

s Xez. 1, 5.

t Yes. 53, 7; Yoh. 1, 29, 36.

u Xez. 1, 10; 10, 14.

v Zax. 4, 10.

w 4, 5.

x Yes. 6, 3.

y 14, 2; 15, 2.

z 8, 3, 4.

aa Ps. 23, 3.

na "amesi le agbe tso mav̄o me yi ðe mav̄o me, eye wots̄a wofe fiakukuawo dana ðe fiazikpui la nḡo hen̄a gb̄ogbl̄om bena: 11 Mia Afeto kple mia Mawu, w̄o ðe be, nax̄o n̄utik̄ok̄oe kple bubu kple n̄us̄e; elabena w̄o w̄o nuwo kat̄a, eye w̄o l̄ol̄onu ta woli, eye wowo wo ðo.

Al̄evi la x̄o agbal̄e, si nutrenu adre si na.

5. Eye mekp̄o agbal̄e, "si won̄lo nu ðe eme kple ek̄oḡo kat̄a, eye wotre enu kple nutrenu adre la, le amesi b̄ob̄o n̄o fiazikpui dzi la, fe nuɖusi me. 2 Eye mekp̄o mawud̄ola ses̄ea ðe le gbe f̄a ðem kple gbe ḡa bena: Amekae ðe be, w̄oawu agbal̄e la, eye w̄oade efe nutrenuawo ða? 3 Eye amea ðeke men̄o dzi-fo alo anyigba dzi alo anyigba te, si te ŋu w̄o agbal̄e la alo te ŋu k̄p̄o eme h̄a o. 4 Eye mefa avi w̄uu, elabena womekp̄o amea ðeke, si ðe be, w̄oawu agbal̄e la alo w̄oak̄p̄o eme h̄a o. 5 Tete ameḡa xoxoawo dometo deka gb̄lo nam bena: Megafa avi o; k̄p̄o ða, "dzata, si tso Yuda fe to la me, si nye Dawid fe "ke la, eɖu dzi, be w̄oawu agbal̄e la, eye w̄oade efe nutrenu adreaawo ða. 6 Eye le fiazikpui la kple nu gbagbe eneawo titina kple ameḡa xoxoawo titina la mekp̄o "al̄evia ðe le tsitre ði, abe ðe wowui ene; eye dzo adre kple "ŋku adre, siwo nye Mawu fe "gb̄ogb̄o adre, siwo wodo ðo ðe anyigba kat̄a dzi la, li n̄s. 7 Eye w̄oɖa, eye w̄ox̄o agbal̄e la le amesi b̄ob̄o n̄o fiazikpui dzi la fe nuɖusi me.

8 Eye esime w̄ox̄o agbal̄e la, nu gbagbe eneawo kple ameḡa xoxo blave w̄o eneawo ts̄yo mo anyi ðe al̄evi la fe ŋku me, eye "san̄kuwo kple sikagba, siwo me ȳo tan̄ kple atike w̄oee, si nye ame k̄ok̄oewo fe "gbedod̄od̄awo la, le wo dome amesiame si. 9 Eye wodzi /ha yeye le gb̄ogbl̄om bena: W̄o ðe w̄o ðe be, nax̄o agbal̄e la, eye naɖe efe nutrenuawo ða; elabena wowu w̄o, eye n̄ets̄o w̄o w̄o f̄le m̄f̄ ts̄o: to sia: to kple gbe-gb̄ogbl̄o sia gbe-gb̄ogbl̄o kple du sia du kple duk̄o sia duk̄o me hena Mawu, 10 eye n̄ew̄o wo fia-

wo kple nunolawo na miafe Mawu, eye woadu fia le anyigba la dzi.^a 11 Eye mekpɔ, beye mese mawudɔla gedɛ, siwo fo xlā fiazikpui la kple nu gbagbeawo kple amegā xoxoawo fe gbɛdiɖi,^c eye wofe xexlɛme nu ano akpe ewo tefe akpe ewo kple akpeakpewo, 12 wole gbɔgbɔm kple gbe gā bena: Alɛvi, si wowu la, eyae dze be, wòaxɔ ɖutete kple kesinɔnyenye kple nunya kple ɖusɛ kple bubu kple ɖutikɔkɔe kpakple kafukafu! 13 Eye nuwɔwɔ sia nuwɔwɔ, siwo le dziɖo kple anyigba dzi kple anyigba te kple atsiafu me kpakple nusiwo katā le wo me la, mese wole gbɔgbɔm bena: Amesibɔbɔ nɔ fiazikpui dzi kple alɛvi la, etɔe lanye kafukafu kple bubu kple ɖutikɔkɔe kpakple ɖusɛ tso mavo me yi de mavo me! 14 Eye nu gbagbe eneawo gbɔ be: Amen! Eye amegā xoxo blave vɔ eneawo tɔyɔ mo anyi hedo gbe da.^d

Nutrenu gbāto adeawo ouou.

6. Eye esime alɛvi la de ɖnutrenuawo fe deka da la, mekpɔ, eye mese ɖnu gbagbe eneawo dometo deka le gbɔgbɔm abe dzi degbe fe gbɛdiɖi ene bena: Va! 2 Eye kpɔ da, mekpɔ sɔ ɖia de, eye amesi doe la, lɛ dati de asi, eye wotsɔ fiakuku ns, eye wòdo go yi dale dzi dum, bene yeakpɔ dzidudu.

3 Eye esime wòde ɖnutrenu evelia da la, mese nu gbagbe evelia le gbɔgbɔm bena: Va! 4 Eye sɔ bubua de, si le dzie la, do go, eye amesi doe la, wona ɖusɛ, be wòade ɖutifafa da le anyigba dzi, bena woawu nu nɔewo, eye wotsɔ yi gā de asi ne.

5 Eye esime wòde nutrenu etɔlia da la, mese ɖnu gbagbe etɔlia le gbɔgbɔm bena: Va! Eye kpɔ da, mekpɔ sɔ yibɔa de, eye amesi doe la, lɛ nudanu de asi. 6 Eye mese gbea de, abe nu gbagbe eneawo dome wòdi le ene hele gbɔgbɔm bena: Lu dzidzenu deka naxɔ denario deka, eye fo dzidzenu etɔ naxɔ denario deka, eye megawo vɔa deke ami kple wein o.

7 Eye esime wòde nutrenu enelia da la, mese ɖnu gbagbe enelia fe gbe wòle gbɔgbɔm bena:

^a 1, 6; 20, 6; 22, 5.

^b Fia. L. 22, 19.

^d Xez. 14, 21;

Yer. 15, 3.

^e Dan. 7, 10.

^f Kron. I. 23, 11;

Fl. 2, 9, 10.

^g 8, 14, 16, 17.

^h Mo. 1, 4, 10.

ⁱ 18, 10.

^k 3, 4, 5; 7, 9.

13, 14.

^l 4, 10; 19, 4.

ⁿ Yes. 13, 10;

Yoel 3, 3, 4;

Lu. 21, 25, 4;

o 5, 1, 2.

^p 4, 6; 5, 6, 8.

^r Yes. 34, 4.

^s Zax. 1, 8; 6,

1-3.

^t 4, 7.

^u Yes. 2, 10, 19.

^v Lu. 23, 30.

^y 4, 7.

^z Ro. 2, 5.

^a Dan. 7, 2; Zax.

6, 5; Mat. 24,

31.

^b 4, 7.

Va! 8 Eye kpɔ da, mekpɔ sɔ hɛa de, eye amesi doe la, fe ɖkɛe nye Ku, eye tsiɛfe le eyome. Eye wona ɖusɛ wo de anyigba fe akpɛ enelia dzi,^d be woatsɔ yi kple dɔwame kple ku kpakple anyigba dzi lāwo awu amewoe.

9 Eye esime wòde nutrenu atɔlia da la, mekpɔ amesiwo wowu le Mawu fe nya kple dasedidi, si wolɛ de asi ɖuti la, fe luɔwo le ɖvosamlekpui la te; 10 eye ɔwodo ɖli kple gbe gā le gbɔgbɔm bena: Afeto kɔkɔeto kple nyatefeto,ⁱ ɖkeke nenie nye si mèdrɔ ɔonu, eye mèbia hlɔ de miafe ou ta le amesiwo le anyigba dzi la si o mahā? 11 Eye wona ɔawu olaya yi wo dome amesiame, eye wogblo na wo bena, woadzudzo ye-yi kpaui de, yidase esime wofe hadɔlawo kple wo nɔvi, siwo wole wuwu ge abe woawo ke ene la, hā fe xexlɛme nu nade.

12 Eye esime wòde nutrenu adelia da la, mekpɔ, eye anyigba-ɔuɔu gāa de va dzo,ⁿ eye ye tro zu yibo abe lafukotoku ene, eye ɖleti tro zu abe ou ene. 13 Eye dziɖofletiviwo ge de anyigba,^r abe alesi gbɔti dudua efe tsetse gɔgbowɔ de anyigba, ne ya se-sɛa de le ɔuɔum la ene. 14 Eye wonɔɔo dziɖo da abe agbalɛ ɖɔɔɔ ene, eye wode to sia to kple fukpo sia fukpo da le wo tefe. 15 Eye anyigba dzi fiawo kple amegāwo kple avafia gāwo kple kesinɔwo kple ɖusɛwo kple kluiwo katā kpakple abloɖeiviwo katā ɔyla wo dokui de dowo kple towo fe agawo me; 16 eye ɔwogblo na towo kple agawo bena: Mimu dze mia dzi, eye miyla mí tso amesi bɔbɔ nɔ fiazikpui dzi la fe ɖku me, eye tso alɛvi la fe dziku la nu; elabena efe dziku-ɖkeke gā la do, eye ameka ate ɖu ano tsitre de enu mahā?

Amesiwo nu wotre le to wuleveawo dome.

7. Nusiawo megbe la mekpɔ mawudɔla ene wole tsitre de anyigba fe dzogoe eneawo dzi, eye wolɛ anyigba fe yafofo eneawo me de asi,^a bena ya nagafɔ de anyigba dzi alo de fu dzi alo de atia deke dzi o. 2 Eye mekpɔ mawudɔla bubu le dodom tso ye-

dzeſe, eye Mawu gbagbe la fe nutrenu le eſi, eye wòdo yli kple gbe gā do de mawudola ene, siwo wona nuſe be, woawo v5 anyigba kple atſiafu la, wòle gbogblom bena: 3 Migawo v5 anyigba alo atſiafu alo atiawo o, ^avasede eſime mĩatre mĩa Mawu fe dotsolawo fe ngowo nu. 4 Eye mese amesiwo nu wotre la fe xelème - wotre ^came akpe alafa deka blane v5 ene nu le Israel- viwo fe toawo katã me: 5 Le Yuda fe toa me la wotre ame akpe wuieve nu; le Ruben fe toa me la wotre ame akpe wuieve nu; le Gad fe toa me la wotre ame akpe wuieve nu; 6 le Aser fe toa me la wotre ame akpe wuieve nu; le Naftali fe toa me la wotre ame akpe wuieve nu; le Manase fe toa me la wotre ame akpe wuieve nu; 7 le Simeon fe toa me la wotre ame akpe wuieve nu; le Lewi fe toa me la wotre ame akpe wuieve nu; le Isaxar fe toa me la wotre ame akpe wuieve nu; 8 le Zebulon fe toa me la wotre ame akpe wuieve nu; le Yosef fe toa me la wotre ame akpe wuieve nu; le Benjamin fe toa me la wotre ame akpe wuieve nu.

Ameha gā, si wotia tso dukowo katã dome.

9 Nusiawo megbe la mekpɔ, eye kpɔ da, ameha gā, si ameha deke mete nu xlẽ o la, tso duko sia duko kple to sia to kple du sia du kple gbegbogblo sia gbe- gbogblo me, le tsitre de fiaziƿkui la ngɔ kple alẽvi la fe ŋku me, wodo ^aawu playa yiwo, eye wolẽ debayawo de asi, 10 eye wodo yli kple gbe gā le gbogblom bena: Xɔname nanye mĩa Mawu, si bobo no fiaziƿkui la dzi, kple alẽvi la to! 11 Eye ^cmawudola- wo katã le tsitre fo xlã fiaziƿkui la kple amegã xoxoawo kple nu gbagbe eneawo, eye wotsyo wo fe mo anyi de fiaziƿkui la ngɔ, eye wodo gbe da na Mawu no gbogblom bena: 12 Amen, kafu- kafu kple nutikokoe kple nunya kple akpedada kple bubu kple nutete kple nuſe woana mĩa Ma- wu la tso mavo me yi de mavo me! Amen.^v

13 Eye amegã xoxoawo dometo deka do nu gblo nam bena: Ame- kawoe nye esiawo do awu playa yiwo, eye afika wotsɔ mahã? 14 Eye megblo ne bena: Nye afeto, wòde nyael Eye wògblo nam bena: Amesiawo nye amesiwo do go tso ^bxaxa gā la me, eye wo- nyã wofe awuwo, eye wowo wo yle le ^dalẽvi la fe ou la me. 15 Eyata wole Mawu fe fiaziƿkui la ngɔ, eye wosubɔne zã kple keli le efe ^exo la me, eye amesi bobo no fiaziƿkui la dzi la, ano wo dome. 16 Do megale wo wu ge akpo o, eye tsiko hã megale wo wu ge akpo o, eye ye kple ŋdokutsu megale wo du ge o; 17 elabena ^falẽvi, si le fiaziƿkui la titina la, anyi wo, ^geye woakplo wo ayi agbetsi dzidziwo gbo, ^heye Mawu atutu adatsiwo katã da le wofe ŋkuwo me.

Nutrenu adrelia bubu.

8 Eye esime wòde nutrenu adre- lia da la, ^kdoɔoe zi le dziƿo ano gafofo afã. 2 Eye mekpɔ mawudola adre, siwo le tsitre de Mawu fe ŋku me la, ^leye wotsɔ kpẽ adre na wo. 3 Eye mawu- dola bubu va, eye wòtsi tre de vosamlekpui la gbo, ^meye sika- dzudzodosonu le eſi, eye wotsɔ atike vevẽe gede ne, bene wò- tsɔe akpe de ame kòkòewo katã fe gbedododawo nuti ada de si- kavosamlekpui, si le fiaziƿkui la ngɔ la dzi. 4 Eye atike vevẽe la fe dzudzo kple ame kòkòewo fe gbedododawo ⁿtu tso mawu- dola fe asi me yi dziƿo le Mawu fe ŋku me. 5 Eye mawudola la tso dzudzodosonu la, eye wòde dzo le vosamlekpui la me hede eme fũ, ^oeye wòtsɔe fu gbe de anyigba, eye dzidegbewo kple gbedidiwo kple dzikedzowo kple anyigbaouu va dzo.

Kpẽ ene gbãtɔwo kuku.

6 Eye mawudola adre, siwo lé kpẽ adre de asi la, dzra wo do- kui do hena kpẽkuku. 7 Eye ma- wudola gbãtɔa ku kpẽ la, ^peye tsikpewo dza, eye dzo kple ou toto, eye wotsɔ wo fu gbe de anyigba, eye anyigba fe akpa etɔlia fiã, eye atiwo fe akpa etɔlia fiã, eye gbe mumuwo katã fiã.

a Xez. 9, 4. 6.
b 3, 10; Mat. 24, 21.

d Heb. 9, 14.
e 14, 1. 3.

f 11, 19; 14, 15.
g 17, 15, 5. 8;
h 16, 1; 21, 3. 22.

i 5, 6.

k Ps. 23, 2.
l 21, 4; Yes. 25, 8.

m Zax. 2, 17;
n Xab. 2, 20.

o Mat. 24, 31.

p 5, 8.

q Ps. 141, 2.

r 6, 11.

s Xez. 10, 2.

t 12, 10.
u 5, 11; ta 11, 16.

v Mo. II. 9,
22-28.

w 5, 12.

8 Eye mawudola evelia ku kpē la, eye wotsɔ nane, ʔsi le abe to gāa de ene hele bibim kple dzo la fu gbe de atsiɔfu me, eye fu je akpa et̄lia ɔtro zu ʔu; 9 eye nu gbagbe, siwo le atsiɔfu me la, je akpa et̄lia ku, eye ʔuwo je akpa et̄lia gbā.

10 Eye mawudola et̄lia ku kpē la, /eye ʔletivi gāa de, si le bibim abe kakati ene la, ge tso dzifo, eye wɔdze tɔsisiwo je akpa et̄lia kple tsi dzidziwo dzi. 11 Eye ʔletivi ma fe ŋkɔe nye Apsinto (enye gbe, si vena abe atsa ene), eye towo je akpa et̄lia tro zu tsi veve, eye amewo dome gedewo ku le tsiawo ta, le esi wole vevem akpa la nuti.

12 Eye mawudola enelia ku kpē la, eye wofo ʔye je akpa et̄lia kple ʔleti fe akpa et̄lia kpakple ʔletiviwo je akpa et̄lia, bena wofe akpa et̄lia ʔnado viviti, eye ŋkefe je akpa et̄lia nagakl̄e o, eye zā hā nenema ke.

Babadodo na anyigbadziwo zi et̄.

13 Eye ʔmekpɔ, eye mese hōa de, si le dzodzom le dzifo titina la, le gbɔgbɔm kple gbe gāa de bena: ʔBaba, baba, baba na anyigbadzinolawo le mawudola et̄, siwo suso le kpē ku ge la, fe kpēkukuwo je didi la nuti.

Kpēkuku at̄lia kple adella fe didi kpakple vɔ gbāto kple evelia.

9 Eye mawudola at̄lia ku kpē la, eye mekpɔ ʔletivi, si ge tso dzifo la dze anyigba, eye wotsɔ aoli me ʔvudo fe safui ne. 2 Eye wɔwu aoli me vudo la nu, eye dzudzɔ tu tso vudo la me abe kpodzɔ gāa de fe dzudzɔ ene, eye ʔe kple yame ʔdo viviti le vudo la fe dzudzɔ la nuti. 3 Eye ʔetsuviwo do go tso dzudzɔ la me de anyigba la dzi, eye wona nusē wo, abe alesi nusē le anyigba dzi dzid̄egbewo ŋu ene. 4 Eye wogblɔ na wo bena, woagawo vɔ anyigba dzi gbe mumu alo angba alo atia deke o, ʔnegbe amesiwo Mawu fe nutrenu mele ŋgonu na o la dedeko. 5 Eye wona nusē wo be, woagawu wo o, ke boŋ bene woawo fu wo ʔleti at̄ sɔŋ; eye wofe fuwɔwɔ la le abe dzid̄egbe fe ametete fe

a Lu. 22, 30.

b Yer. 51. 26.

d Mo. II. 7, 20.

e Yoel 2, 4.

f Yes. 14, 12;

Dan. 8 10.

g 2, 12.

h kp. 12.

i kp. 1.

k Mo. II. 10, 21.

l 14, 6.

m 8, 12; 11, 14.

n 8, 3; Mo. II

30, 1-3.

o 8, 12; 11, 14;

12, 12.

r 12, 12.

s 8, 3.

t 8, 7-12.

u 20, 1.

v Yoel 2, 2. 10.

w 7, 2.

fuwɔame ene. 6 Eye ʔle ŋkeke mawo me la amewo adi ku, eye womele ekpɔ ge o, eye woadi vevie be, yewoaku, eye ku asi le wo gbɔ. 7 Eye ʔetsuviawo je nonome le abe sɔ, siwo wodzra do hena aɔawɔwɔ ene, eye nane le wofe ta abe fiakuku, siwo di sika ene, eye wofe mo le abe amewo je mo ene. 8 Eye tada li na wo abe nyɔnuwo je tada ene, eye wofe aduwo le abe dzatawo je aduwo ene. 9 Eye akotakpoxonu le wo si abe gakotakpoxonu ene, eye wofe aɔalawo me fe didi le abe tasiad̄am kple sɔ ged̄e, siwo le du sim yina aɔa la fe didi ene. 10 Eye asike le wo gome abe dzid̄egbewo ene, eye ti le wo nu, eye wofe nusē le wo wofe asikewo me, be woawo vɔ amewo ʔleti at̄ sɔŋ. 11 Eye fiaa de, si nye aoli me ʔdola la, du wo dzi, eye woɔwo epkɔ le Hebrigi-be me be Abadon, eye woyɔne le Hela-gbe me be Apollion (gbl̄ela). 12 Vɔ deka nu va yi; kpɔ da, ʔvɔ eve gale megbe gbɔna.

13 Eye mawudola adelia ku kpē la, eye mese gbea de di tso ʔsi-kavosamlekpu, si le Mawu ŋku me la, fe dzo enawo gbɔ, 14 le gbɔgbɔm na mawudola adelia, si lé kpē la de asi la bena: Tu dola ene, siwo wobla de ʔFrat-tɔsisi gā la to. 15 Eye wotu dola ene, siwo dzra wo dokui do hena gafɔfo kple ŋkeke kple ʔleti kpakple fe la; bena woawu amewo je ʔakpa et̄lia. 16 Eye sɔdolawo je aɔakɔ fe xexl̄eme le akpe ewo tefe akpe ewo tefe eve; mese wofe xexl̄eme. 17 Eye ale mekpɔ sɔwo kple amesiwo do wo la, le nutega me: Wodo akotakpoxonu, siwo di dzo, kple akotakpoxonu yibɔwo kpakple. akotakpoxonu dzɛwo, eye sɔawo fe ta le abe dzatawo fe ta ene, eye dzo kple dzudzɔ kpakple dzokpe do go tso wofe nu me. 18 Eye wowu amewo je akpa et̄lia le fuwɔame et̄ siawo me, le dzo kple dzudzɔ kpakple dzokpe, si do go tso wofe nu me la nuti. 19 Elabena sɔawo fe nusē le wofe nu kple wofe asikewo me; elabena wofe asikewo le abe dawo ene, eye ta le wo nu wotsɔna wɔa vɛe.

20 Eye ame susœ, siwo fuwœame siawo mewu o la, ^awometrɔ le dzi me tso wofe asinudɔwɔwɔawo me o, bena ^bwoagasubɔ gbɔgbɔ vɔwo kple sika- kple klosalo- kple gadzẽ- kple kpe- kpakple ati-le-gba, siwo metea nu kpoa nu alo sea nu alo zɔa azɔli hã o la o. 21 Eye wometrɔ tso wofe hlɔdodowo kple wofe afakakawo kple wofe ahasiwɔwɔwo kpakple wofe fififiwo me o.

Mawudola la kple agbalẽ, si Yohanes mi. Dzidegbe adreawo.

10 Eye mekpɔ ^amawudola sesẽ bubua de le didim tso dzifo le alilikpo me, eye /anyieɔ le efe ta me, eye efe ŋku me le abe ye ene, eye efe afɔwo le abe dzositiwo ene, 2 eye agbalẽvi, si wovu la, ^ale esi, eye wòtso efe nudusiɔ da de atsiafu dzi, eye wòtso efe miãfo da de anyigba dzi, 3 eye wòdo yli kple gbe gãa de, ^aabe alesi dzata dea gbe ene, eye esime wòdo yli la, dzidegbe adreawo de wofe gbe de go. 4 Eye esime dzidegbe adreawo de wofe gbe de go la, medi be, manlɔe; eyemese gbea de tso dzifo le gbɔgbɔm bena: ^aTre nusiwo dzidegbe adreawo gbɔ la nu, eye meganlɔ wo o. 5 Eye mawudola, si mekpɔ wòle tsitre de atsiafu kple anyigba dzi la, do efe nudusi de dzifo, 6 eye ^awòta amesi le agbe tso mavɔ me yi de mavɔ me, amesi wò dzifo kple nusiwo le eme kple anyigba kple nusiwo le edzi kpakple atsiafu kple nusiwo le eme la, ^abena yeiyia deke naganɔ anyi o, 7 ke boŋ le ^amawudola adrelia fe gbodedenkekewo me, esime woaku kpɛ la, ^awoawu Mawu fe nya yaɣla la nu le nyanyuie, si wɔgbɔ fia efe dɔla, siwo nye nya-gbɔdɔilawo la nu.

8 Eye gbe, si mese tso dzifo la, ^bgafo nu kplim, eye wògbɔ bena: Yi ^anaɔaxɔ agbalẽvi, si le vovu le mawudola, si le tsitre de atsiafu kple anyigba dzi la si. 9 Eye meyi mawudola la gbɔ yi dagbɔ nɛ be, wòatsɔ agbalẽvi la nam. Eye wògbɔ nam bena: ^aXœ, eye namii, eye wòadu dome na wò, ke wòavivi le wò nu

^a 16, 9. 11.

^b Kor. I. 10, 20.

^d Xez. 40, 3; Zax. 2, 5. 6.

^e 5, 2.

^f 4, 2.

^g 5, 1.

^h Lu. 21, 24.

ⁱ kp. 3; ta 12,

6. 14; 13, 5.

^k kp. 2.

^l Yer. 25, 30;

Hoa. 11, 10;

Am. 1. 2.

^m Zax. 4, 2. 11

v. 14.

ⁿ Fla. II. 1, 10.

^p Dan. 8, 26; 12,

4. 9.

^r Fla. I. 17, 1.

^s Dan. 12, 7.

^t Mo. II. 7, 19,

20.

^u kpo 6, 11.

^v 13, 1. 7; 17, 8,

11, 15.

^w 17, 17; Do. 3, 21.

^x 16, 19; Yœ. I. 9,

10; Lu. 13, 34.

^b kp. 4.

^d kp. 2.

^e Xez. 3, 1-3.

me abe anyitsi ene. 10 Eye mexɔ agbalẽvi la le mawudola la si, eye memii, eye wòvivi le nye nu me abe anyitsi ene, eye enumake esi meɔvi la, eɔu dɔme nam. 11 Eye wɔgbɔ nam bena: Ele na wò be, nagagbɔ nya di le dukɔwo kple trɔsubɔlawo kple gbɔgbɔgbɔwo kple fiawo nɔti.

Gbedoxɔ la dzidzedze. Wowu dasedila eve, eye wogagbo agbe wo.

11 Eye wotsɔ ^aayeti, si le abe ^aatitɔdeɔu ene la, de asi nam hegbɔ bena: Tsi tre, eye nadzidze mawuxɔ la kple mlekpui la kpakple amesiwo doa gbe da le eme la. 2 Eye nade xɔxɔnu, si le gbedoxɔa nu la, le eme, eye megadzidzee o; elabena wotsɔe na trɔsubɔlawo, eye woanyã avuzi le ^adu kɔkɔe la dzi ^ayleti blane vɔ eve sɔŋ. 3 Eye mana gusẽ nye dasedila eve, bena woagbɔ nya di ŋkeke ^aakpe deka kple alafa eve kple blaade, eye woanɔ akpanya me. 4 Amesiwo nye ^aamiti eve kple akaditi eve, siwo le tsitre de anyigba fe Afetɔ la ŋku me la. 5 Eye ne amea de di be, yeawɔ vɔ de wo nu la, ^adzo dona tsoa wofe nu me, eye wòfiãa wofe ketɔwo; eye ne amea de di be, yeawɔ vɔ de wo nu la, ele be, woawu nenema ke. 6 Dusẽ le amesiawo si be, ^awoatu dzifo nu, bena tsi magadza le wofe nyagbɔdɔŋkekeawo me o, ^aeye gusẽ le wo si de tɔwo dzi, be woatɔ wo woazu nu, eye be woatsɔ fuwœame tɔyo fomevi afo anyigba la zi gede, alesi wòlɔ. 7 Eye ne wowu wofe dasediɔ nu vɔ la, ekema ^alã, si do tso avɔli me la, awɔ avɔ kpli wo, eye wòadu wo dzi, eye wòawu wo. 8 Eye wofe nutilã kukuwo anɔ ^adu gã la fe abɔ me; woyɔ du sia le lododo me bena: Sodom kple Egipte, afisi hã woklã wofe Afetɔ de ati nu le. 9 Eye dukɔwo fe fomeawo kple gbɔgbɔgbɔwo kpakple trɔsubɔlawo dometɔa dewo lakpɔ wofe nutilã kukuwano ŋkeke etɔ kple afã, eye womade mɔ be, woadi wofe nutilã kukuawo o. 10 Eye anyigbadzinɔlawo lakpɔ dzidzɔ le wo nɔti, eye woagɔli kple dzidzɔ, eye woado nunanawo de wo nœ-

wo; elabena nenem nyagblɔdila eve siawo wo fu amesiwo nɔ anyigba la dzi. 11 Eye nkeke eɔ kple afa megbe la agbegbɔgbo tso Mawu gbɔ ge de wo me, eye wotsi tre de wofe afɔwo dzi, eye vovɔ gaa de va dze amesiwo kpo wo la dzi. 12 Eye wose gbe gaa de tso dzifo le gbɔgbɔm na wo bena: "Miva dzifo afii! Eye woyi dzifo le alilikpo me, eye wofe futɔwo kpo wo da. 13 Eye le gafɔfo kema ke me la anyigba ovu nuto, eye du la fe akpa ewolia mu dze anyi, eye wowu ame akpe adre le anyigbaovuu la me, eye susɔeawo vɔ nuto, eye wotsɔ nutikakɔe na dzifo Mawu la. 14 Vɔ evelia nu va yi, kpo da, vɔ etɔlia gbɔna kaba.

Kpɛ adrelia kuku.

15 Eye mawudɔla adrelia ku kpɛ la, eye gbe gawo di le dzifo le gbɔgbɔm bena: "Xexemefiadufe la tɔ zu mia Afetsɔ kple efe Kristo la tɔ, eye wɔadɔ fia tso mavɔ me yi de mavɔ me. 16 Eye amegã xoxo "blave vɔ ene, siwo babɔ nɔ wofe zikpuiwo dzi le Mawu fe nku me la, "tɔsɔ wofe mo anyi, eye wodo gbe da na Mawu 17 le gbɔgbɔm bena: Mfeda akpe na wɔ, "Afetsɔ, Mawu nusekatãtã, wɔ amesi li, eye nenɔ anyi; elabena exɔ wɔ nusɛ gã, eye nɛdu fia. 18 Eye dzi ku dukɔwo, eye "wɔ dziku va, eye ame kukuwo fe yeyi yi la do, bene woadrɔ ɔɔnu wo, eye be nana fetu wɔ dɔla, siwo nye nyagblɔdilawo, kple ame kakɔewo kple amesiwo vɔa wɔ nku la, deyiwo kple ame tsitsiwo, eye be natsɔ amesiwo gblɛa anyigba la. 19 Eye wocu "mawuxɔ, si le dzifo, eye wokpo efe nubabladaka le efe xɔ la me, eye "dzikedzowo kple gbɛdidiwo kple dzidegbewo kple anyigbaovuu kple tsikpe gawo va dzo.

Nyɔnu, si do ye kple ɔ driba. Mixael fe anawowo kple ɔ driba la.

12. Eye wokpo dzesi gaa de le dzifo: Nyɔnu de do ye, eye yleti le efe afɔ te, eye yleti wuieve fe fiakuku le eta, 2 eye fu le efo, eye wɔle yli dom le "fuduame nuti, eye vidzidzi nye do ne. 3 Eye wokpo dzesi bubua

a kp. 9.

b Dan. 8, 10.

d Fla. 11, 2, 11; Ps. 2, 9; ta 19, 15.

f Mat. 2, 13.

g 11, 2, 3.

h Dan. 10, 13, 21; 12, 1.

i 9, 12.

k kp. 15; 12, 12.

l Dan. 2, 44; 7, 27; Zax. 14, 9.

n Lu. 10, 18; Joh. 31, 13; Mo. 1, 3, 1, 14.

o 4, 4, 10.

p 7, 11.

r 11, 15.

s 4, 8.

t Hi. 1, 11; Zax. 3, 1; Lu. 22, 31; u 15, 1; Ps. 2, 1, 5, 12.

v Ro. 8, 37; ta 7, 14.

w kp. 17.

x 15, 5.

y 4, 5.

z kp. 6.

aa Dan. 7, 26; 12, 7.

ab Mi. 4, 10.

de le dzifo, eye kpo da, "ɔ driba dzi gaa de, si ta adre kple dzo ewo li na, eye fiakuku adre le efe tawo. 4 Eye efe asike he "dzifoyletiwivo fe akpa etɔlia, eye wɔtɔ wo fu gbe de anyigba. Eye ɔ driba la tsi tre de nyɔnu, si le vi dzi ge la, fe nku me, bena ne edzi via ko la, ne yeatsɔe ami. 5 Eye wɔdzi nutsuvi, "si latsɔ gatikplo akplo dukɔwo katã; eye wotsɔ via yi Mawu kple efe fiakpui la gbɔ. 6 Eye nyɔnu la /si yi gbedzi, afisi Mawu dzra te fea de do di ne le, bena woanyii le afima nkeke "akpe deka alafa eve kple blaade.

7 Eye awa dzo le dzifo: "Mixael kple efe dɔlawo yi awa wo ge kple ɔ driba la. Eye ɔ driba kple efe dɔlawo wo awa la, 8 eye womedɔ dzi o, eye womegakpo wofe te fe hã le dzifo o. 9 Eye wotsɔ ɔ driba gã, si nye da xoxo la, esi woyana be: Abosam kple Satana, amesi nye xexame katã blela la," fu gbe, eye wotsɔe fu gbe de anyigba, eye wotsɔ efe dɔlawo hã fu gbe de anyi hekpe de eɔuti. 10 Eye mese gbe gaa de le dzifo le gbɔgbɔm bena: "Azɔ xɔname kple nusɛ kpakple fiadufe la zu mia Mawu la tɔ, eye nusɛ la zu efe Kristo la tɔ; elabena wotsɔ mia nyiwo nutsola, si nɔa wo nu tso le Mawu fe nku me zã kple keli la, fu gbe. 11 Eye "woɔdu edzi "to alɛvi la fe ovu kple wofe dasedidi fe nya la me, eye womeɔ wofe agbe o vasede ku me. 12 Eyata dzi nedzo mi, mi dzifowo kple amesiwo nɔ wo me la! Baba na anyigba kple atɔsɔ; elabena Abosam di va mia gbɔ, eye dzi le ekum nuto; elabena enyae be, vovo yi via de ko yekpo.

13 Eye esime ɔ driba la kpo bena, wotsɔ ye fu gbe de anyigba la, eti nyɔnu, si dzi nutsuvi la yome. 14 Eye wotsɔ hɔ gaa de fe awala eve na nyɔnu la, b bena wɔadzo ayi gbedzi ayi de te fe, "afisi woanyii le yeyi ya de kple yeyiwo kpakple yeyi afã tso da la fe nku me. 15 Eye da la tu tsi tso efe nu me de nyɔnu yome abe tɔsisi ene, bene tɔsisi la nalɛe ayii. 16 Ke anyi-

gba xò na nyónua, eye anyigba ke nu, eye wóno tósisí, sí ọ́ driba la tu tso efe nu me la. 17 Eye dzi ku ọ́ driba la ẹ́ nyónua nùti, eye wòdzo yi awa wò ge kple nyónua fe fome, siwo suso, amesiwo ẹ́lẹ́a Mawu fe seawo me de asi, ẹ́eye Yesu fe ẹ́asedidi le wo sí la.

Lá, sí ta adre li nẹ́ la, do go tso fu me.

13. Eye metsi tre ẹ́ futake la dzi, eye mekpò ẹ́lẹ́a ẹ́ le dodom tso atsiafu me, eye dzo cwo kple ta adre li nẹ́, eye fiakuku ewo le efe dzoawo dzi, eye busunḡowo le efe tawo ọ́. 2 Eye lá, sí mekpò la, le abe lẹ́kle ene, eye efe afowo le abe sisiblisi fe afowo ene, eye efe nu le abe dzata fe nu ene; ẹ́eye ọ́ driba la tso efe nùtete kple efe fiazi-kpui kpakple efe nùsẹ́ gá nẹ́. 3 Eye efe tawo dometò ẹ́deka le abe kubi wode ẹ́nu ene, eye wo wò efe kubi la nẹ́ wòku; ẹ́eye xexame katá fe mo wò yaa le lá la yome. 4 Eye wode ta agu na ọ́ driba la; elabena etso efe nùsẹ́ na lá la, eye wode ta agu na lá la le gbogblom bena: Ame-kae le abe lá la ene, eye amekae ate ọ́ awò awa kpilii mahá? 5 Eye wotsò ọ́nu, sí gbloa nya gáwo kple busunyawo la nẹ́, ẹ́eye wotsò nùsẹ́ nẹ́, be wòano dọ́ dzi yleti blane ọ́ eve. 6 Eye wòke nu de asi busunyagbogblo me ẹ́ Mawu nùti, be yeado busu efe ọ́kò kple efe agbado kpakple amesiwo nọ́a dzifo. 7 Eye ẹ́wona nùsẹ́e, be wòawo awa kple ame kòkòewo, eye ne wòadu wo dzi, eye wona nùsẹ́e ẹ́ de to sia to kple dukò sia dukò kple gbogbogblo sia gbogbogblo kpakple tròsubo-ldawo katá dzi. 8 Eye ọ́anyigba-dzinola, siwo katá fe ọ́kòwo womeḡlò ẹ́ alẹ́vi, sí wowu la, fe agbegbalẹ́a me ọ́tso xexame fe gomeḡodoanyi me o la, woasubẹ́. 9 Amesí to li na la, neseel! 10 Ne ẹ́amea ẹ́ de de ame gaxò me la, woade eya há gaxò me; ne amea ẹ́ de wu ame kple yi la, ele be, woawu eya há kple yi. ẹ́ Afii ame kòkòewo fe dzidodo kple wofe xòse le.

a 16, 13.

b Mat. 7, 15.

d kp. 2. 4. 5. 7.

e 14, 12.

f 19, 10; Yoh. I. 5, 10.

g Mat. 24, 24; Tes. II. 2, 9, 10; Fia. I. 18, 24 v. 39.

h 11, 7; 17, 2. 9. 12; Dan. 7, 7. f Mo. V. 13, 2-4.

k 12, 3.

i 19, 20.

n 17, 8.

o Dan. 7, 8. p 17, 9; ta 15, 2. r 11, 2; 12, 6. 14.

s 11, 7; Dan. 7, 21.

t 7, 4.

u 3, 12.

v 12, 12.

w 1, 5.

x 3, 5.

a 17, 9.

b Mat. 28, 52. d 5, 9.

c 14, 12.

Lá, sí dzo eve le ta na la, do go tso anyigba me.

11 Eye ẹ́mekpò lá bubua ẹ́ le dodom tso anyigba me, eye dzo eve li nẹ́ ẹ́abe alẹ́vi to ene, eye wòfo nu abe ọ́ driba la ene. 12 Eye wòwò lá gbáto fe ẹ́nùsẹ́-dowo katá le efe ọ́ku me. Eye wòwò anyigba la kple amesiwo nọ́ edzi la bena, woadze klo asubò lá gbáto, sí fe kubi wòwò wòku la. 13 Eye wòwò ẹ́dzesi gáwo bena, wóna dzo gó há ge tso dzifo dze anyigba le amewo fe ọ́ku me. 14 Eye wòble anyigba-dzinolawo ẹ́le dzesi, sí wotsò nẹ́, be wòawò le lá la fe ọ́ku me la nùti hele gbogblom na anyigba-dzinolawo bena, woawò legba ẹ́ lá, sí ọ́nu wode abii kple yi, eye wòle agbe la fe nonome me nẹ́. 15 Eye wona nùsẹ́e, be wòatsò gbogbo na lá la fe legba, bena lá la fe legba nafo nu há, eye wòawò bena, woawu ame geḡe, alẹ́vi nu medze klo subò lá la fe legba o. 16 Eye wòwò bena, woade dzesi amewo katá, ẹ́ewiwo kple ame tsitsiwo kple kesinotowo kple ame dahewo kple ablo-ḡewiwo kple kluiwo fe nùdusi alo wofe ngonu, 17 bena amea deke magate ọ́ afle nu alo adzra nu o, negbe amesi ọ́nu lá la fe ọ́kò alo efe ọ́kò fe xexlẹ́me fe dzesi le la ko. 18 Afii ẹ́nunya le! Amesí ke sí gomesese le la, nebu lá la fe xexlẹ́me kpò; elabena ame fe xexlẹ́me wònye, eye efe xexlẹ́me enye alafa ade kple blaade ọ́ ade.

Ame 144 000 le Zion-to dzi.

14. Eye mekpò, eye kpò da, alẹ́vi la le tsitre de Zion-to la dzi, ẹ́eye ame akpe alafa ẹ́deka blane ọ́ ene, siwo fe ngonu wonḡlò efe ọ́kò kple Fofoa fe ọ́kò do la, le ẹ́nu. 2 Eye mese gbea de tso dzifo ẹ́abe tsi gedewo fe gbedidi ene, eye abe dzidegbe sesẹ́a de fe gbedidi ene, eye gbe, sí mese la, le abe sanḡufola, siwo le wofe sanḡuwo fom la, fe gbedidi ene. 3 Eye wodzi ẹ́ha yeyea ẹ́ le fi-ziḡkui la kple nu gbagbe eneawo kpakple amegá xoxoawo fe ọ́ku me; eye amea deke mete ọ́nu sró hadzidzi la o, negbe ame akpe alafa ẹ́deka blane ọ́ ene, siwo

wofle tso anyigba dzi la koe. 4 Nenem me siawo nye amesiwo mefo di wo dokui kple nyonuwo o; elabena ðetugbiwo wonye. Amesiawo dzea Alévi la yome yia afisiáfi, si wóyina.^c Amesiawo la wofle wo tso amewo dome, be woanye ngogbetowo na Mawu kple alévi la. 5 Eye womekpó avatsokakaa ðeke le wofe nu me o; elabena wonye mokaka manogutowo.

Mawudola kple nyanyuie la.

6 Eye mekpó ⁹mawudola bubua ðe le dzodzom le dzifo titina, eye wòlè nyanyuie mavo ðe asi, be yeagblo afia anyigbadzinlawo kple trósubolawo katá kple to sia to kple gbegbogblo sia gbegbogblo kpakple duká sia duká, 7 eye wòlè gbegbogblo kple gbe gá bena: Mivó Mawu, eye mitsó ñuti-kókoe n; elabena efe ònudo-drógafofo la ðo, eye mide ta agu na amesi wo dzifo kple anyigba kple atsiafu kple tsi dzidziwo.

8 Eye mawudola bubu, si nye evelia la, dze eyome le gbegbogblo bena: ^aEmu, Babilon gá la mu! Du, si na dukowo katá no efe ahasiwowo fe ðomedzoe fe aha la.

9 Eye mawudola bubu, si nye etólia la, dze wo yome le gbegbogblo kple gbe gá bena: Ne amea ðe de ta agu na lá la kple efe legba, eye wòxo efe dzesi ðo efe ngonu alo efe ^aasi ñu la, 10 eya lano Mawu fe ðomedzoe fe ^aaha, si wometótó kó ðe efe ðomedzoe kplu la me o, eye woa-tso dzo kple dzokpe ^aawo fui le mawudola kókoeawo kple alévi la ñku me. 11 Eye wofe fuwowo fe ^adzudzo la tu le dzifo yim tso mavo me yi ðe mavo me, eye amesiwo de ta agu na lá la kple amesi ke xo efe ñko fe dzesi la, womakpó dzudzo zá kple keli o. 12 ^aAfií ame kókoe, ^asiwo léa Mawu fe seawo kple Yesu fe dzixoe me ðe asi la, fe dzidodo le.

13 Eye mese gbea ðe tso dzifo le gbegbogblo bena: Dlo bena: Woayra ame kuku, siwo ku le Afeto la me tso esia: dzi heyina: é, Gbogbo la gblo bena, ^awoa-dzudzo wo dokui tso wofe agbadzedzewo me, elabena wofe ðowowowo dze wo yome.

Dzidzo nupepe kple keleme dzijo.

14 Eye kpo ða, mekpó ^aalilikpo yia ðe, eye amea ðe bobo no alilikpo la dzi abe amegbetovi ene, eye sikafiakuku le eta, ^aeye he gobe ðaðe ðe le esi. 15 Eye mawudola bubua ðe do tso gbedoxo me le yli dom kple ghe gá ðo ðe amesi bobo no alilikpo la dzi la bena: ^aDo wò he gobe la ða, ne naya nu; elabena nupeyi ðo, eye anyigba dzi nuwo ði! 16 Eye amesi bobo no alilikpo la dzi la, do efe he gobe ðe anyigba dzi, eye wóya anyigba dzi nuwo.

17 Eye mawudola bubua ðe do tso gbedoxo, si le dzifo la me, eye eya há lé he gobe ðaðe ðe ðe asi. 18 Eye mawudola bubua ðe, si kpo nusé ðe dzo dzi la, do tso vosamlekpui la me, eye wòdo yli kple gbe gáa ðe do ðe amesi lé he gobe ðaðe ðe asi la bena: ^aDo wò he gobe ðaðe ðe la ða, ne nalá anyigba dzi weinka fe kpowo; elabena efe kutsetseawo ði! 19 Eye mawudola la do efe he gobe ðe anyigba dzi, eye wòtso anyigba dzi weinka fe kutsetseawo, eye wòtso wo ^ada ðe Mawu fe ðomedzoe fe weinfiánu gá la me. 20 Eye ^awofanya weintsetseawo kple afó le dua godó, eye wu do le weinfiánu la me le ðoðom vasede keke sowo fe numega ñuti ke, eye wòde stadio akpe ðeka kple alafa ade.

Hadzilawo le ahühösefu nu.

15. Eye mekpó ^adzesi bubu le dzifo, si lolo, eye wòwo nuku: mawudola adre lé fuwóame mamletó adreawo ðe asi; elabena woawo me ^awowu Mawu fe ðomedzoe la nu le.

2 Eye mekpó atsiafu wòlè ^aabe ahühöe, si me biá hē abe dzo ene la ene; ^aeye amesiwo ðu lá la kple efe legba kpakple efe ñko fe xelême dzi la, le tsitre ðe atsiafu diahühöe la nu, ^aeye Mawu fe sankuwo le wo si. 3 Eye ^awole Mose, Mawu fe ðola, ^afe ha kple alévi la fe ha dzim hele gbegbogblo bena: ^aAfeto, Mawu nusékatáto, gá kple nuku nye wò ðowowowo; wò dukowo dzi fia la, dzodzoe kple nyatefe enye wò mowo! 4 Afeto, amekae mavó

^a Dan. 7, 13.

^b Kor. II, 11, 2;
^c Ef. 5, 27.
^d Mat. 13, 39, 41.
^e 5, 9.

^f Yoel 4, 13.

^g 8, 13.

^h kp. 15.

ⁱ 18, 2; Yes. 21,
9; Yer. 51, 7, 9.
^k 19, 15.

^l Yes. 63, 3.

ⁿ 13, 12-17.

^o 16, 19; Yer. 25,
15.
^p 12, 1, 2.
^r 19, 20.

^s 19, 3.

^t 11, 18.

^u 4, 6.

^v 13, 15, 18.

^w 13, 10.

^x 12, 17.

^y 5, 8.

^z Mo. II, 15, 1, 11.
^{aa} 5, 9, 12.

^{ab} Ps. 145, 17;
^{ac} Yer. 10, 6, 7.
^{ad} Yes. 57, 2;
^{ae} Heb. 4, 10.

wò o, eye makafu wò ñkò la o mahā? Elabena wò ðeka hō koe le kòkòe; belabena dukòwo katā woava ade ta agu le ñkuwò me; elabena wode wò nu dzòdzøwòwòwo ðe go fia.

Fuwame adre mioetowo. Dzadzrado hena ðomedzøekplu adreawo kòkòdanyl.

5 Eye esia mege la mekpò, eye ðasedidi fe agbadò la fe gbedoxò le /ouou le dzifo; 6 eye mawudòla adre, siwo le fuwame adreawo ðe asi la, do go tso gbedoxò la me, ðeye wodo aklalabidibidiwu dzadze, si le dzo sim kañkañ la, eye wotsò sikalidzi-blanu bia wofe akotawo. 7 Eye ñnu gbagbe eneawo ðometo ðeka tso sikakplu adre, siwo Mawu, si le agbe tso mavò me yi ðe mavò me la, ðfe ðomedzøe yo tañtañ la, na mawudòla adreawo. 8 Eye dzudzò, ðsi tso Mawu fe ñutikòkøe kple efe ñusè gbo la, yo gbedoxò la me tañ, eye ame ðeke mete ñu ge ðe gbedoxò la me o, vasede esime wowu mawudòla adreawo fe fuwame adreawo nu.

Mawudòla adre kò Mawu fe ðomedzøekpluwò ðe anyl.

16. Eye mese gbe gāa ðe tso gbedoxò me le gbøgblo mawudòla adreawo bena: Miheyi, ne miatrò Mawu fe ðomedzøekpluwò ako ðe anyigba dzi.

2 Eye gbātòa yi, eye wòtrò efe kplu la kò ðe anyigba dzi, ðeye fofoe vò, si vena ñuto la, fo amesiwo ñu lā la fe dzesi le kple amesiwo ðe ta agu na efe legba la.

3 Eye mawudòla evelia trò efe kplu la kò ðe atsiawu me, eye wòtrò zu abe ame kukua ðe fe ou ene, eye nu gbagbe sia nu gbagbe, si le fua me la ku.^e

4 Eye mawudòla etòlia trò efe kplu la kò ðe tòsisiwo kple tsi dzidziwo me, ðeye wotrò zu ou. 5 Eye mese tsiawo fe mawudòla le gbøgblo mawudòla bena: Wò amesi li, eye nènò anyi, wò kòkòetò la, wòe nye dzòdzøetò, le esi nèdròa wònu ale la ñuti; 6 elabena wotrò ame kòkòewo kple nyagblòdilàwo fe ou kò ðe anyi, eye nètò ou na wo, bena woano, eye wòdze wo nenema. 7 Eye mese

a 9, 13.

b Ps. 86, 9.
d 19, 2.

e kp. 11, 21.

f 11, 19.
g 9, 20, 21.

h 1, 13.
i Mo. II, 19, 21;
Yes. 8, 21, 22.

k 4, 6-8.

l kp. 9.
m 14, 10.

n Mo. II, 40, 34;
Fla. I, 8, 10;
Yes. 6, 4; Xez. 44, 4.
p Yes. 11, 15, 16.

r 12, 9.
s 13, 1.

t 13, 11; Mo. II, 6, 3; kpo Fla. 22, 21-23.
u 13, 13.

v 19, 19.

y 15, 7.

z Tas. I, 5, 2.

a Mo. II, 9, 10, 11.
b 3, 18.

d Won. 5, 19, 31;
Fla. II, 9, 27, 28;
Zax. 12, 11.

e Mo. II, 7, 18-21.
f 4, 5; 8, 5; 11, 19.

g Mo. II, 7, 19-24.

h 11, 8.

i 14, 10.

k 6, 14; 20, 11.

avosamlekpu la le gbøgblo mawudòla bena: E, Afeto, Mawu ñusèkatàto la, ðnyatefe kple dzòdzøe nye wò wònu ddròwò.

8 Eye mawudòla enelia trò efe kplu la kò ðe ye dzi, eye wona ñusèe be, wòatsò dzo affā amewo. 9 Eye dzoxòxò gā ñuto ðu amewo, ðeye wode busu Mawu fe ñkò, si kpo ñusè ðe fuwame siawo dzi, ðeye wometrò le wofe dzi me, bene woatsò kafukafu ne o.

10 Eye mawudòla atòlia trò efe kplu la kò ðe lā la fe zikpu dzi, ðeye efe fiadufe do viviti, eye wodu ade le fukpeke la ta, 11 eye wodo busu dzifo Mawu la le wofe fukpeke kple wofe fofoeawo ta, eye wometrò tso wofe nuwanawo me o.ⁱ

12 Eye mawudòla adelia trò efe kplu la kò ðe Frat-tòsisi gā la dzi, ðeye eme tsi la mie, bene woadzra mò ðo na yedzefefiawo.

13 Eye mekpò gbøgbò makòmakò etò, siwo le abe akpòkplowo ene la, do go tso ðò driba la kple ðā la kpakple avatsonyagblòdila fe nu me; 14 elabena wonye gbøgbò vòwo fe gbøgbò, ðsiwo noa dzesiwo wòm, eye wono xexeame katā fe fiawo gbòyim, bena woawo wo nu fu bena Mawu, ñusèkatàto la, ðfe ñkeke gā la fe awawò. 15 Kpo ða, ðmegbòna abe fiafitò ene; woayra amesi noa ñudzò, eye wòdzra efe awuwo ðo, ðbene wòagazò amama, eye woakpo efe ñukpefe o. 16 Eye wofo wo nu fu ðe tefe, si woyòna le Hebri-gbe me bena ðHarmagedon.

17 Eye mawudòla adrelia trò efe kplu la kò ðe ya me, eye gbe gāa ðe ði tso gbedoxò me tso fiazikpu la gbo le gbøgblo mawudòla bena: Wowòe vò! 18 Eye /dzikèdzowò kple gbedidiwo kple dzidzègbewo kple anyigbaouou gāa ðe, si tøgbe meva kpo, tso esime amewo le anyigba dzi o la, va dzo, ale anyigbaouou kple ñuto sia tøgbe va dzo. 19 Eye ðdu gā la mā ðe akpa etò me, eye dukòwo fe ðuwo mu; eye wodo ñku Babilon gā la dzi le Mawu fe ñku me, ðbene woana efe ðomedzøedziku fe ahakplui, ne wòano. 20 Eye ðfukpowo katā si, eye

womegakpɔ towo o. 21 Eye tsi-kpe gā, "siwo fe kpekpeme ano talento deka la, dza tso dzifo hlē de amewo dzi, beye amewo do busu Mawu le tsikpeawo fe fuwoame la nuti; elabena wofe fuwoame la nu sē nuto.

Babilon gā la: nyonu, si le lā dzi; le Alēvi la nuti.

17. Eye /mawudɔla adre, siwo si kplu adreawo nɔ la, dometo deka fo nu kplim gbɔ bena: Va afii, ne mafia gbolo gā, si bɔbɔ nɔ tsi gedewo dzi la, fe ɔnundɔrɔ wɔ; 2 amesia kple anyigba dzi fiawo wɔ ahasi, beye wɔna anyigbadzinɔlawo mu efe ahasiwɔwɔ fe aha la. 3 Eye wɔkplɔm heyi gbedzi le gbɔgbɔ me, eye mekpɔ nyɔnuu de bɔbɔ nɔ lā dzēa de, "si ta adre kple dzo ewo li na, eye busunƙowo le enuti fū la dzi. 4 Eye "nyonu la do adabewu kple awu dzi, eye wɔwɔ leke kple sika kple kpe xɔasi kple adzagbawo, "eye sikakplu, si me yɔ fū kple nyɔnuwo kple efe ahasiwɔwɔ fe makɔmakɔnyenye la, le esi. 5 Eye wonɔ ɔkɔ, "si nye nya ɔyɔla la, de efe ngonu bena: "Babilon gā la, gbolo-wo kple anyigba dzi nyɔnuwo fe dada. 6 Eye mekpɔ nyɔnu la mu ame kɔkɔewo fe ɔu kple Yesu fe ɔasedilawo fe ɔu. Eye esime mekpɔe la, nye mo wɔ yaa gede nuto.^f

7 Eye mawudɔla la gbɔ nam bena: Nukanuti wɔ mo wɔ yaa ɔ mahā? Magbɔ nyɔnu la kple lā, si le etsom, eye ta adre kple dzo ewo li nɛ la, nu nya ɔyɔla afia wɔ. 8 Lā, si nɛkpɔ la, "eno anyi, "eye megali o, eye wɔle dodo ge atso aoli me, eye wɔayi de gbe-gblē me. Eye ne anyigbadzinɔla, siwo fe ɔkɔwo womenɔ de a gbe-gbalē me tso xexeamē fe gome-dɔɔanyi me o la, akpɔ lā la ɔa, alesi wɔno anyi, eye megali o, eye wɔagava la, wofe mo awo yaa. 9 Afii kɔmesese, si me nunya le la, hiā le: "Tā adreawo nye to adre, siwo dzi nyɔnu la bɔbɔ nɔ, 10 eye wonye fia adre: Wo ame atɔ dze anyi, eye deka li, mamletɔ la meva haɔe o, eye ne eva la, ele nɛ be, wɔano anyi

wee ko. 11 Eye lā, si nɔ anyi, eye megali o la, eya nuto hā enye enyilia, eye wɔnye adreawo dometo deka, "eye wɔnya de gbe-gblē me. 12 Eye "dzo ewo, si nɛkpɔ la, woawoe nye fia ewo, siwo mexɔ fiadufe haɔe o; gake woawo kple lā la woaxɔ nuse abe fiawo ene gajofɔ deka. 13 Nemen mesiawo la tamedɔdo deka li na wo, eye wotsɔ wofe nutete kple nuse na lā la. 14 Amesiawo awɔ awa kple Alēvi la, eye Alēvi la laɔu wo dzi; "elabena afetɔwo dzi afetɔ kple fiawo dzi fia wɔnye, eye amesiwo li kplii la, "wonye ame yɔyɔwo kple ametiatiawo kpakple nutefewɔlawo. 15 Eye wɔgbɔ nam bena: "Tsi, siwo nɛkpɔ, siwo dzi gbolo la bɔbɔ nɔ la, "wonye dukɔwo kple amehawo kple xexemedukɔwo kpakple gbe-gbɔgbɔwo. 16 Eye "dzo ewo, siwo nɛkpɔ kple lā la, woawo alɛ fu gbolo la, eye woawoe afedo, eye woade amamae, eye woadu efe nutilā, "eye woato dzoe wɔafiā kenken. 17 Elabena Mawu tsoe de wofe dzi me, bene woawo efe tamedɔdo dzi, eye woawo tamedɔdo deka dzi, eye woatsɔ wofe fiadufe ana lā la, "halase esime woawu Mawu fe nyawo nu. 18 Eye nyɔnu, si nɛkpɔ la, "enye du gā, si le fia dum de anyigba dzi fiawo dzi.

Babilon mumu.

18. Eye nusiawo mege la me-bena: "mawudɔla bubua de le didim tso dzifo, eye nuse gā le esi, eye efe nutikɔkɔe klē de banyigba dzi. 2 Eye wɔdo ɔli kple gbe sesē le gbɔgbɔm bena: /Emu, Babilon gā la mu! "Eye wɔtro zu gbɔgbɔ vɔwo fe nɔfe kple gbɔgbɔ makɔmakɔwo katā fe gaxɔ kple xevi makɔmakɔ, siwo katā wotsri la, fe xadza. 3 "Elabena dukɔwo katā nɔ efe ahasiwɔwɔ fe dɔmedzoe fe aha la, eye anyigba dzi fiawo wɔ ahasi kplii, eye anyigba dzi sitsalawo tro zu kesinɔtɔwo le efe hadzedze vivivo fe nuse nuti.

4 Eye mese gbe bubua de tso dzifo le gbɔgbɔm bena: "Mi amesiwo nye nye duko la, mido go tso me, bene miagade ha kplii le efe

a Mo. 11. 9. 23.
 b kp. 8.
 d kp. 8; 19. 20.
 e 13. 1; Dan. 7. 20. 24.
 f 15. 1.
 g 19. 16.
 h 14. 8; 16. 3.
 i 19. 14.
 k kp. 1.
 l Yes. 8, 7; Yer. 47. 2.
 m 13. 1.
 n Xez. 28. 13. 16.
 p kp. 12. 13.
 r Yer. 51. 7.
 s 18. 8.
 t Tes. 11. 2. 7.
 u 14. 8; 16. 19; Dan. 4. 27.
 v 10. 7.
 w 18. 10.
 x 18. 24.
 y 10. 1.
 z Xez. 43. 2.
 a 13. 1. 2.
 b 13. 3.
 c 14. 8.
 d Yes. 13. 21; 34. 11. 13; Yer. 50. 39.
 e 3. 5.
 f Yer. 51. 7; Max. 3. 4.
 g 13. 18.
 h 13. 1.
 i Yer. 48. 20; 52. 11; Yer. 50. 8; 51. 6. 45.

nuvðwo me o, eye bena miagaxo efe fuwɔame fe ðeke o; 5 ^aelabena efe nuvðwo kɔ yi ðato dzi-fo, eye Mawu ðo ŋku efe nu ma-ðzɔmadzɔ wɔwɔwo dzi. 6 ^bMiðo te fe ne, abe alesi eya hã ðo ete fe na mi ene, miðo te fe ne te fe eve le efe ðɔwɔwɔwo nu, kplu, si me wòtɔtɔ nu le la, mitɔtɔ nu te fe eve nu ðe eme ne. 7 ^cZi gede alesi wòdo eðokui ðe dzi, eye wòdze ha la, zi gede ma ke miwɔ fui, eye mina woafa konyi; elabena egblɔ le efe dzi me bena: ^dMebɔbɔ nɔ anyi abe fianyɔnu ene, eye nyemenye aho si o, eye nyemegale konyi fa ge akpɔ o. 8 ^eEyata le ŋkeke ðeka dzi la efe fukpekpewo ava edzi: Ku kple konyifafa kpakple ðɔwɔame, ^feye woatɔ dzɔe woafiã kenken; elabena Afetɔ Mawu, amesi drɔ wɔnu la, enye nusɛtɔ.

^gFlawo. asitsalawo kple wɔmenɔlawo fa konyi. Wokpɔ dzidzo le dzifo le Babilon mumu ñuti.

9 Eye ne anyigba dzi fia, ^hsiwo wo amate kplii, eye wono hadzegbe kplii la, akpɔ efe bibi fe dzudzɔtutu la, woafa avi, eye woafa konyi ne. 10 Eye woano tsitre le adzɔge ke le efe fukpeke fe ñodzi la ñuti agblɔ bena: ⁱ'Baba na wò, baba na wò, Babilon, wò, si nye du gã kple du sesè! Elabena gafofo ðeka dzi wò wɔnudɔdrɔ la va. 11 Eye anyigba dzi sitalsawo le avi fam, eye wole konyi fam le tawò; elabena amea ðeke megale wofe adzonawo fɛ ge akpɔ o. 12 Adzɔnu siawo nye: Sika kple klosalo kple kpe xɔasiwo kple adzagbawo kple aklala biðibiði kple aɖabe kple seda kple awu dzi kple ati vɛvɛe fomeviwo katã kple nyidɔ fe aɖa-ñunu bubu fomeviwo katã kple ati xɔasi kple gadzẽ kple ga kple kpe xɔasi fe aɖa-ñunu bubu fomeviwo katã ^j'13 kple botsyo kple ami vɛvɛe kple atike vɛvɛe kple ami sisi kple lifi kple aha kple ami kple wɔ nyuito kple lu kple afemelãwo kple alẽwo kple sɔwo kple tasiadãmwɔ kple ame feflewo kpakple amewo fe luɔwo. 14 Eye atikutsetse, siwo dzroa wò luɔ la, dzo le gbɔwò, eye nu viviwo kple atsyɔdonuwo katã bu ðe wò, eye megale wo kpɔ ge

gbedegbede akpɔ o. 15 Eye nu-siawo fe adzɔdola, siwo to edzi zu kesinɔtɔwo la, woano tsitre le adzɔge ke le efe fukpeke fe ñodzi la ñuti, anɔ avi fam, eye woano konyi fam anɔ gbɔgblɔm bena: 16 Baba, baba na du gã la! Eya, si do aklalabiðibiðiwo kple aɖabewu kple awu dzi, eye wòwo leke kple sika kple kpe xɔasi kple adzagbawo! ^k'Elabena le gafofo ðeka me kesinɔnu gede siawo gblẽ petepete. 17 ^l'Eye ɔumefia sia ^m'ɔumefia kple wuðola sia wuðola kple kahela sia kahela kpakple fu dzi ðɔwɔlawo katã wole tsitre le adzɔge ke. 18 Eye esi wokpɔ efe bibi fe ⁿ'dzudzɔtutu la, wodo yli gblɔ bena: Du kae sɔ kple du gã ma mahã? 19 ^o'Eye wolo kewo kɔ ðe ta me, eye wodo yli le avi fam hele konyi fam le gbɔgblɔm bena: Baba na wò, baba na wò du gã, si me amesiwo katã si wu le le fu dzi la, trɔ zu kesinɔtɔwo le efe kesinɔnyenye ñuti! Elabena wotrɛe le gafofo ðeka me. 20 ^p'Dzi nedzɔ mi le eta, wò dzifo kple mi ame kɔkɔewo kple mi apostolowo kple mi nyagblɔdilawo; elabena Mawu drɔ mia nya na mi hebɔ hɛe.

21 Eye mawuðola sesɛa ðe tsɔ ^q'kpea ðe, si le abe tẽ gãa ðe ene, eye wòtsɔe fu gbe ðe fu me le gbɔgblɔm bena: Ale woatɔ Babilon, du gã la, axlã ðe anyi sesie enye si, eye womegale ekpɔ ge gbedegbede akpɔ o; 22 ^r'eye womegale sankufoawo kple hadzilawo kple dzekulawo kple kpɛkulawo fe gbe se ge le mewò gbedegbede akpɔ o; eye womegale aɖa-ñunu bubu fomevia ðeke kpɔ ge le mewò o, eye womegale tetutu se ge le mewò gbedegbede akpɔ o; 23 eye akadi fe keklẽ megale keklẽ ge le mewò gbedegbede akpɔ o; ^s'eye womegale ñugbetɔ kple ñugbetɔsrɔ fe gbe se ge le mewò gbedegbede akpɔ o; elabena wò ^t'asitsalawo nye anyigba dzi megãwo; elabena woble dukɔwo katã to wò afa-kaka me. 24 Eye wokpɔ nyagblɔdilawo kple ame kɔkɔewo kpakple amesiwo katã wowu le anyigba dzi la, fe wu ^u'le eme.

^a Mo. 1. 18, 20.
^{21:} Yer. 51, 9.

^b Ps. 137, 8; Yer. 50, 15, 29.

^d Yer. 50, 29.

^e 17, 4.

^f Yes. 23, 14.

^g Xez. 27, 27-29.

^h Yes. 47, 7, 8.

ⁱ Yes. 47, 9; Yer. 50, 31.

^k Yes. 34, 10.

^l 17, 16.

^m Xez. 27, 30-34.

^o 17, 2.

^p Yes. 44, 23; Yer. 51, 48.

^q 14, 8; Yes. 21, 9; Yer. 51, 8.

^r Yer. 51, 63, 64.

^s Xez. 27, 36.
^t Yes. 24, 8; Xez. 26, 13.

^u Xez. 27, 12, 13, 22.

^v Yer. 7, 34; 16, 9; 25, 10.

^w Yes. 23, 8.

^x 6, 10; 17, 8; 19, 2; Mat. 23, 35, 37.

Dzidzohadzidzi le Babel mumu gudi.

19. Nusiawo megbe la mese gbe gaa de le abe ameha gaa de fe gbedidi ene, le dzifo le gbo-gblom bena: Mikafu Yehowa! Xo-name kple nutikokoe kple nusē nanye mia Mawu la to; 2 elabena efe onudodrd̄ nye nyatefeto kple dzodzoe; elabena edr̄ onu gbolo gā, si tso efe gbolowo-wō gblē anyigba dzi la, eeye wō-bia efe dolawo fe ou fe hl̄ le esi. 3 Eye wogagblo zi evela bena: Mikafu Yehowa! "Eye efe dzudzo le tutum le dzifo yim tso mavo me yi de mavo me. 4 Eye amegā xoxo blave vō eneawo kple nu gbagbe eneawo tso mo anyi, eye wodo gbe da na Mawu, amesi bobo no anyi de fiazikpui dzi la, gbl̄ bena: "Amen, mikafu Yehowa! 5 Eye gbe di tso fiazikpui la me le gbo-gblom bena: Mikafu mia Mawu, mi efe dolawo katā kple mi ameslwo vōna, mi devlwo kple ame tsitsiwo!

Alēvi la fe sr̄de-ṅkekenyuledu.

6 Eye mese gbea de le abe ameha gaa de fe gbedidi ene, eye wole abe tsi gedewo fe gbedidi ene, eye wole abe dzidegbe sesewo fe gbedidi ene le gbo-gblom bena: Mikafu Yehowa! "Elabena Afeto, mia Mawu, pusekatā la, le fia dum! 7 Mina v̄dzi nadzo mi, eye miatso aseye, eye mina miatso nutikokoe ns; elabena Alēvi la fe sr̄deṅkekenyule la do, eye sr̄a dzra edokui do xoxo. 8 Eye wona nusēe be, wōdado aklabidibidiwu dzadz̄, si le dzo sim; elabena akkala bidibidi la enye ame kokewo fe nu dzodzoe wōwō. 9 Eye wōgbl̄ nam bena: Dlo bena: "Woayra amesiwo wokpe va Alēvi la fe sr̄denududu la gbo! Eye wōgagblo nam bena: Esiawo nye Mawu fe nya vavawo. 10 Eye /medze klo de efe af̄o nu, be made ta agu ns. Eye wōgbl̄ nam be: Kpo da, megawoe o, wō hadola kple noviwo, siwo lē Yesu fe d̄dasedidi de asi la, fe hadola menye; de ta agu na Mawu ko! Elabena Yesu fe d̄dasedidi la enye nyagblodigbogbo.

Kristo fe dodo.

11 Eye mekp̄o dzifo le nuvo; eye kpo da, imekp̄o so yia de.

1, 5; 3, 14.]

11, 15.

Yes. 11, 4, 5.

1, 14; 2, 18.

3, 12.

16, 7.

Yes. 63, 1, 2.

6, 10; Mo. V.

32, 42.

Yoh. 1, 1.

17, 14.

Yes. 34, 10.

12, 5. Ps. 2, 9.

14, 19, 20; Yes.

68, 2.

6, 14; Ps. 106,

46.

17, 14; Tim. I.

6, 16.

Xez. 39, 4, 17

v. 20.

11, 15, 17.

Ps. 118, 24; ta

21, 2, 9.

17, 12-14.

Ps. 45, 11, 15;

Yes. 61, 10.

16, 14, 16.

13, 1.

13, 11-17.]

Lu. 14, 16.

22, 8, 9; Do.

10, 26, 26.

20, 10; Dan.

7, 11, 26.

12, 17.

6, 2,

8, 1.

1 Pet. II. 2, 4;

Yu. 6.

eye woyō amesi doe la be "nutefewola kple nyatefeto, eeye wōdr̄a onu, eye wōwōa aoa le dzodzōenyenyē me; 12 eeye efe ŋkuwo le abe dzo fe ade ene, eye fiakuku gedewo le eta, /eye ŋkōṅṅlo, si ameha deke menya o, negbe eya n̄to koe la, le egu; 13 eye wōdō awua de, si ŋu wōhl̄ ou do, eye woyō efe ŋkō be "Mawu fe nya. 14 Eye wōakō, siwo le dzifo la, do so yiwo dze eyome, eye wodo aklabidibidiwu yi dzadz̄, siwo le dzo sim. 15 Eye yi dade do tso efe nu me, bena wōatsōe adza dukowo, eeye wōatsō gatikpl̄o akpl̄o wo, eeye wōafanya weintsetsewo le Mawu, pusekatāto la, fe d̄medzoedziku fe weinfl̄anu la me. 16 Eye ŋkōṅṅlo le efe awu kple efe aligo dzi bena: "Fiawo dzi Fia kple afetowo dzi Afeto!

Lā la kple aas̄onyagblawo tsozo fu gbe de dzota la me.

17 Eye mekp̄o mawudola dekaa de le tsitre le ye me, eye wōdō yi kple gbe sesēa de le gbo-gblom na xevi, siwo katā dzona le dzifo titina la bena: "Miva fo mia dokui nu fu de Mawu fe nududu gā la gbo, 18 bena miadu fiawo fe lā kple aafiawo fe lā kple ame sesēwo fe lā kple sowo kple wo dzinlawo fe lā kple ablodeviwo kple kliviwo kple deviwo kpakple ame tsitsiwo katā fe lā.

19 Eye mekp̄o w̄lā la kple anyigba dzi fiawo kple wōfo aakowo fo wo dokui nu fu, beyewoawo aoa kple amesi le so dzi la kple efe aakō la. 20 Eye wōwolē lā la kple aas̄onyagblodila, si wo dzesiwo le efe ŋku me, esiwo wōtso ble amesiwo xō lā la fe dze si kple amesiwo de ta agu na efe legba; wotsō wo ame eve la siaa fu gbe de dzota, si le bibim kple dzokpe la me agbagbe. 21 Eye wotsō yi, si do tso amesi le so dzi la fe nu me la, wu ame susseawo.

Wobla Satana fe 1000. Ame kukuwo fe tsitre tsitri gb̄to.

20. Eye mekp̄o mawudolaa de le didim tso dzifo, eye aoli me w̄safui kple k̄asokoso gaa de

le esi. 2 Eye wólè wò driba, da xoxo, si nye Abosam kple Sata-na la, eye wòblae fe akpe deka. 3 Eye wòwòtse fu gbe de aoli me, eye wotu nu de enu, eye wot-re enu, abena ne wòagable du-kòwo o, halase esime fe akpe deka la nu nava yi; esia megbe la ele be, woagatui yeyi vi de.

4 Eye wòmekpò fiazikpuiwo, eye wobòbò nò wo dzi, eye wotsò wònudòdrò de asi na wo; eye amesiwo nu wotsò ta le le Yesu fe dasedidi kple Mawu fe nya la ta la, fe lùwòwo kple amesiwo mede ta agu na lã la alo efe legba o, eye womexò dzesi de wofe ngowonu alo de wofe asiwo nu o la, gbò agbe, eye wođu fia kple Kristo fe akpe deka. 5 Ame kuku mamleawo la womegbò agbe o, vascde esime fe akpe deka la nu va yi. Esiae nye tsitretsitsi gbãto. 6 Yayrato kple kòkòeto enye amesi kpò gome le tsi-tretsitsi gbãto la me; amesiawo dzi ku evelia mekpò nusèa deke dò o, ke woanye Mawu kple Kristo fe nunclawo, eye woađu fia kpilii fe akpe deka.

Gog kple Magog.

7 Eye ne fe akpe deka la nu va yi la, woatu Satana le gaxò me, 8 eye wòdado go, be wòable duko, siwo le anyigba fe dzogoe eneawo dzi, esiwo nye "Gog kple Magog, be wòafò amesiwo fe xexlème nu le wòabe futake ene la, nu fu hena awawòwo. 9 Eye woyi anyigba la fe gbadzafe, eye wode to de ame kòkòewo fe asa-đa kple du lolò la nu, beye dzo hlè tso dzifo va fiã wo. 10 Eye wotsò Abosam, si ble wo la, fu gbe de dzo- kple dzokpeta la me, afisi hã lã la kple awatsonyagblòdila la le, feye woawò fu wo zã kple keli tso mavò me yi de mavò me.

Nuwuwu wònudòdrò.

11 Eye wòmekpò fiazikpui yi gãa de kple amesi bòbò nò edzi, amesi fe nku me anyigba kple dzifo si tso, eye womegakpò tefea deke na wo o. 12 Eye mekpò ame kukuwo, ame tsitsiwo kple deviwo, le tsitre de fiazikpui la ngò, eye woawò wòagbalèwo; feye woawò agbalè bubua de, si nye agbe-

gbalè; eye wodrò wònu ame kukuawo de nusiwo wònlò de agbalèawo me "le wofe dòwòwòwo gùti la nu. 13 Eye atsiafu de ame kuku, siwo le eme la, hena, eye ku kple tsièfe wode ame kuku, siwo le wo si la, hena, eye wodrò wònu amesiame de efe dòwòwòwo nu. 14 Eye wòwòtso ku kple tsièfe fu gbe de dzota la me. Dzota sia enye ku evelia. 15 Eye ne womekpò amea de fe ngòkòngò le agbegbalèa me o la, wòwòtso fua gbe de dzota la me.

Dzifo yeye, anyigba yeye kple Jerusalem yeye.

21. Eye mekpò dzifo yeye kple anyigba yeye; kelabena gbã dzifo kple gbã nyigba la nu va yi, eye atsiafu megali o. 2 Eye mekpò du kòkòe, "si nye Jerusalem yeye la, "le didim tso dzifo tso Mawu gbò, eye wodzrae dò abe nugbetò, "si wòwo leke na hena sròa ene. 3 Eye mese gbe gãa de tso fiazikpui la gbò le gbògbòlòm bena: Kpò òa, Mawu fe agbadò la le amewo gbò, "eye wòawò anyi kpilii wo, eye woawò hã woanye efe dukò, eye Mawu nuto anyi kpilii wo, eye wòawònye wofe Mawu. 4 Eye wòawò latutu adatsi sia adatsi òa le wofe nku me, eye ku maganò anyi akpò o, "eye konyifafa kple gli-dodo kple vevea deke maganò anyi o; elabena nu gbãtòwo nu va yi. 5 Eye amesi bòbò nò fiazikpui dzi la, gbò bena: "Kpò òa, mewò nuwo katà yeye! Eye wògbò be: Dòe, elabena nya siawo nye nya vavawò kple nya- tefenyawo. 6 Eye wògbò nam bena: Eva ve me! "Nye nye Alfa kple Omega, gòmedzedze kple nuwuwu. "Amesi ke tsiko le ewum la, mana agbetsidzidi la fe dee faa. 7 "Amesi ke òa dzi la, anyi nusiawo fe dome, feye manye efe Mawu, eye eya hã anye vine. 8 Ke wòwòwòwòwo kple dzimaxòsetòwo kple fewòlawo kple hlòdolawo kple matretòlawo kple afakalawo kple tròsublawo kple awòsokalawo katà la woakpò wo to gome le ta, "si le bibim kple dzo kpakple dzokpe la me. Esia enye ku evelia.

a Ro. 2, 8.
b 12, 9.

d Tes. II. 2, 9.
10.

e Yoh. 5, 28, 29.
f Kor. I. 15, 28.
55.
g Dan. 7, 9, 22.
27; Lu. 22, 30;
Kor. I. 6, 2.

h 19, 20; Mat.
25, 41.

i Yes. 65, 17;
Pet. II. 3, 13.
k 20, 11.

l Heb. 11, 10, 16.
m Heb. 12, 22;
Gal. 4, 26.
n Kor. I. 15, 23;
Tes. I. 4, 16.
p 19, 7, 8.

r 5, 10.
s Xez. 37, 27;
48, 35.

t 7, 17; Yes. 25, 8.

u Xez. 38, 2.
v Yes. 35, 10.

w Xez. 38, 9, 15.
x 4, 2; 5, 1.
y Kor. II. 5, 17.

z Xez. 38, 22; 39,
6; Zax. 12, 8.

d 1, 8.
e 19, 20.
f 14, 10, 11.
g 22, 17.

h 2, 7.

i Zax. 8, 8.

k Mat. 25, 31-46.

l Pet. II. 3, 7.
10, 12.
m Heb. 10, 38, 39.
o 22, 15.

p Dan. 7, 10.
r 8, 5; Fil. 4, 3.
s 20, 14.

9 Eye ^amawudola adre, siwo si kplu adre, siwo yo fū kple fuwame mamletɔ adreawo nɔ la, dometɔ deka va, eye wɔfo nu kplim gbɔ bena: Va afii, ne mafia nugbetɔ, si nye Alēvi la ^bsrɔ la wò! 10 Eye wòkplɔm ^cayi to kòkò gāa de dzi le gbogbo me, eye wɔde du kòkòe, Yerusalem, si le didim tso dzifo tso Mawu gbɔ la fiam, 11 hesi nu Mawu fe ^dɔtikòkòe le; efe keklē le abe kpe xɔasi nɔtɔa de ene, hele abe yaspis-kpe, si me kɔ abe kristalo ene; 12 gli kòkò gāa de le enu; ^eagbo wuieve le enu, eye mawudola wuieve le agboawo tame, eye wonlo ŋko, siwo nye Israel-wiwo fe to wuieveawo fe ^fŋkɔwo la, de wo nɔti. 13 Yedzefe gome la agbo etɔ li, eye anyiehe gome la agbo etɔ li, dziehe gome la agbo etɔ li, eye yetodofo gome la agbo etɔ li. 14 Gomedodo wuieve li na dua fe gli la, eye Alēvi la fe apostolo wuieveawo fe ^gŋkɔwo le wo nu. 15 Eye ^hamesi le nu fom kplim la, lē sikadzidzete de asi, be yeadzidze du le kple efe agboawo kpakple efe gli la. 16 Eye du la le ⁱdzogoe ene me, eye efe didime le abe efe keke-me ene; eye wòdzidze du la kple dzidzete la, wòle stadio akpe wuieve; efe didime kple kekeme kple kòkòme woso. 17 Eye wòdzidze du la wòle aboklugui alafa deka kple blane vɔ ene le amewo fe dzidzenu, si le mawudola si la nu. 18 Eye nusi wotso do glia la, enye yaspis-kpe, eye du la nye sika dzadzɛ hele abe ahūhōe dzadzɛ ene. 19 Eye ^jwotso kpe xɔasi bubu fomeviwo katá wò leke na dua fe gli la fe gomedodoawo. Gomedokpe gbáto nye yaspis, ewelia nye safir, etɔlia nye xalkedon, enelia nye smaragd, 20 atɔlia nye sardonik, adelia nye sardis, adrelia nye krisolit, enyilia nye beril, asiekelia nye topas, ewolia nye krisopras, wuidekelia nye hiakint, wuivelia nye ametist. 21 Eye agbo wuieveawo nye adzagba wuieve, agboawo dome deside nye adzagba deka; feye dua fe ablo nye sika dzadzɛ abe ahūhōe, si me wokpɔa nu tone la ene. 22 Eye nyeme-

^a 16, 1. 6. 7.

^b 18, 7.

^c Xez. 40, 2.

^d 22, 5; Yen. 24, 23; 60, 18. 20.

^e Yes. 60, 3. 5.

^f Yes. 60, 11.

^g kp. 3, 23; Yes. 60, 1. 2.

^h 22, 5; Zax. 14, 7.

ⁱ Xez. 48, 31 v. 35.

^j 20, 15; Fil. 4, 3.

^k Xez. 47, 1; Zax. 14, 8.

^l Xez. 40, 3. p 21, 21.

^m Xez. 47, 12.

ⁿ Yez. 48, 16. 17.

^o Zax. 14, 11.

^p 21, 3.

^q 3, 12.

^r 21, 25.

^s 5, 10; Dan. 7, 16. 27.

^t Yes. 54, 11. 12.

^u Mo. IV. 27, 16; Kor. I. 14, 32. d 1, 1.

^v kp. 12. 20; ta 3, 11; 1, 3.

^w 22, 2.

^x 18, 10.

kpɔ gbédoxɔa deke le eme o; elabena Afetɔ, Mawu nusékátáto, kple Alēvi la wonye efe gbédoxɔ. 23 Eye dua mehiá ye alo yleti, bene woaklē ne o; elabena Mawu fe ^yɔtikòkòe klēna ne, eye Alēvi la enye efe akadi. 24 Eye dukɔwo azɔ efe kekeli me, eye anyigba dzi fiawo atso wofe atsyɔ ava emee. 25 Eye ^zwomatu efe agbowo le ŋkeke me o; elabena zā mado le afima o; 26 eye woa-tso dukɔwo fe atsyɔ kple bubu ava emee. 27 Eye nusianu, si nye nu makomakɔ kple amesiwo wɔa nɔnyɔnuwo, eye wokaa avatso la, womele yiye ge de eme o, negbe amesiwo wonlo de Alēvi la fe agbegbalēa me la koe.

Agbetsi kple agbeti. Yayratso fe dekawo wɔ kple Mawu.

22. Eye ^awòfia agbetsitosisia de, si le dzo sim abe kristalo ene, hele dodom tso Mawu kple Alēvi la fe fiazikpui me le efe ablo la titina lam. 2 Eye ^ble tɔsisi la fe goawo kple efe dzi la ^cagbeti li, si tsea ku wuieve, eye wòtsena le yleti sia yleti, eye atiawo fe aggbawo nye doyogbe na dukɔwo. 3 Eye ^dbusunua deke megale anyi nɔ ge o, eye Mawu kple Alēvi la fe fiazikpui la anɔ me, eye wofe dolawo asubɔe, 4 eye ^ewoakpɔ efe ŋku me, eye efe ^fŋkɔ anɔ wofe ngowonu. 5 Eye ^gzā megale dodo ge o; eye womele akadi alo ye fe keklē hiá ge o; elabena Afetɔ Mawu ana keklē wo, ^heye woadu fia tso mavo me yi de mavo me.

Nuxoxi5.

6 Eye wògbɔ nam bena: Nya siawo nye nya vaváwo kple nyatefenyawo, eye nyagblodilawo fe ⁱgbogbowo fe Afetɔ, ^jMawu la, do efe dɔla, bene wòade nusiwo le eme va ge kpui la, afia efe dolawo. 7 Eye kpɔ da, megbɔna kpui: Woayra amesiwo lē agbalē sia me nyagblodinyawo me de asi la.

8 Eye nye Yohanes ye nye amesi se nusiawo, eye mekpɔwo. Eye esi mese wo, eye mekpɔwo la, ^kmedze klo, be made ta agu de mawudola, si de nusiawo fiam la, fe afɔ nu. 9 Eye wò-

gblo nam bena: Kpo da, megawoe o, wo hadola kple noviwo, siwo nye nyagblodilawo kple amesiwo le agbalẽ sia me nyawo me de asi la, fe hadola menye; de ta agu na Mawu ko!

10 Eye wogblo nam bena: "Megatre agbalẽ sia me nyagblodinyawo nu o; elabena yeyi yi la tu afe. 11 Amesi ke woa vɔ la, nenɔ vɔwɔwɔ dzi ko, eye amesi ke nye dime la, nenɔ dinuwɔwɔ la dzi ko; eye amesi ke nye ame dzodzoe la, nenɔ nu dzodzoe wɔwɔ la dzi ko, eye amesi ke le kɔkɔe la, nenɔ kɔkɔenyenye la dzi ko. 12 Kpo da, megbɔna kpuie, "eye nye fetu kpe de nɔtinye gbɔna, "bene maɔo te fe na amesiame de alesi efe dɔwɔwɔ le la nu.

13 Nyee nye Alfa kple Omega, gbãto kple mbeto, gomedzedze kple nuwuwu:" 14 Woayra amesiwo nyã wofe awuwo, bene woa na nusẽ wowoava agbeti la gbo, eye ne woato agboawo nu ayi de du la me. 15 Ke avũwo kple afakalawo kple matrewolawo kple hlɔdolawo kple trɔsubolawo kpa-kple amesiame, si lãa avatsokaka, eye wòkanɛ la, woatsi agbo

a 21, 8, 27; Kor. I, 6, 9, 10.

b 1, 1.

d 1, 2.

e Yes. 11, 10; ta 5, 5.

f Lu. 1, 78.

g 10, 4; Dan. 8, 26; 12, 4.

h Ro. 9, 23.

i 1, 3.

k 21, 6; Yes. 56, 1; Yoh. 7, 37.

l kp. 7; ta 3, 11.

n Yes. 40, 10.

o 15, 1, 6.

p Ro. 2, 6.

r Mo. V. 4, 2.

s 1, 11; Heb. 13, 8.

t 12, 17.

la godo." 16 "Nye Yesu ye nye amesi dɔ nye mawudola la, bene "wòadɔ dase le nusiawo nɔti na mi hena hameawo. "Nyee nye Dawid fe ke kple efe fome, /ɔukexletivi keklẽ la.

17 Eye "Gbɔgbɔ la kple nɔgbeto la le gbɔgbɔm bena: Va! Eye amesi le esem la, negblo be: Va! "Eye amesi tsiko le ewum la, neva; amesi lɔ la, nexɔ agbetsi la no faa.

Nuwunyawo.

18 Mele dase dim na amesiame, si le agbalẽ sia me nyagblodinyawo sem la bena, ne amea de tso nane kpe de "nya siawo nɔti la, ekema Mawu atso fuwɔame, siwo wonɔ de agbalẽ sia me la, akpe de enɔti nɛ; 19 eye ne "amea de ade nane le agbalẽ sia me nyagblodinyawo me la, ekema Mawu ade efe gome atso agbeti la kple du kɔkɔe, siwo wonɔ de agbalẽ sia me la me.

20 Amesi le nusiawo fe dase dim la, gblo be: E, megbɔna kpuie! Amen, Afeto Yesu va!

21 Afeto Yesu Kristo fe amenuveve nana anyi kple ame kɔkɔawo katã! Amen.

